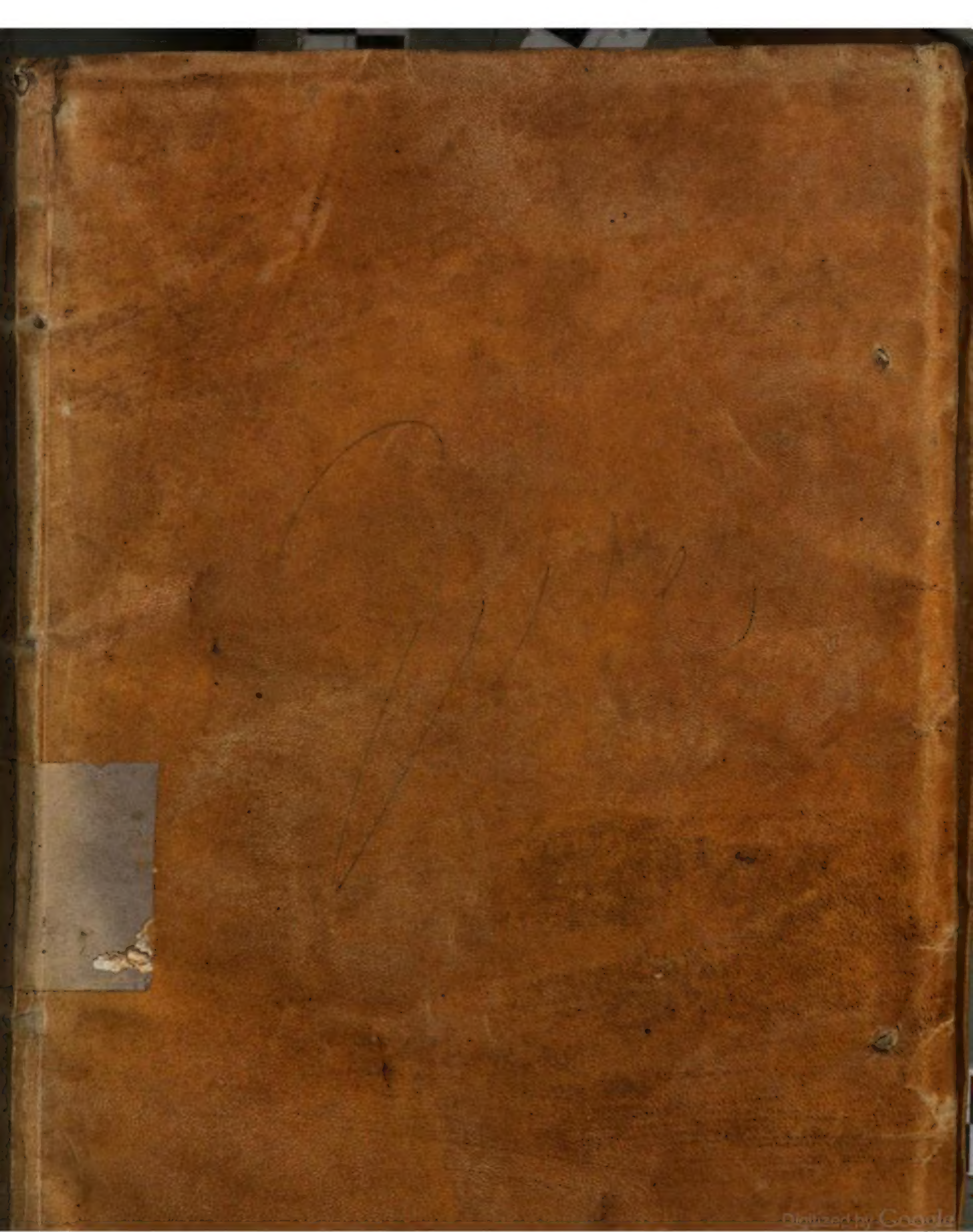

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
19 D
5

Promontoris ord. S.ti Benedicti in Gallia

SVMMA CONSTITVTIONVM SVMMORVM PONTIFICVM, ET RERVM IN ECCLESIA Romana gestarum à Gregorio IX. vsque ad Sixtum V.

Nunc primùm longo studio conquisita & concinnata annotationibus summariis Chronographicis exercitatissimis variarum controuersiarum resolutionibus ac commentariis elucubrata & illustrata,

PER

PETRVM MATTHÆVM I.V.D.

Opus Ecclesiasticis omnibus cuiuscunque ordinis, dignitatis & instituti, Theologis, Iurisperitis, Historiarum & bonarum literarum studiosis perutile iuxtà ac necessarium.

Recensentur initiò Summi Pontifices, Ecclesiæ persequutiones, Concilia & Cæsares à Christo passo vsque in hodiernum diem, pro Apostolicæ successionis præconio aduersus falsissimas hæreticorum Chronologias.

Cum peritissimis singularum Constitutionum, locorum communium & rerum memorabilium Indicibus.

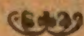

LVGDVNI,
SVMPTIBVS PETRI LANDRY.
M. D. LXXXVIII.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

S. D. N. SIXTO V. PONTIFICI MAXIMO CHRISTI VICARIO vniuersali Episcopo.

PETRVS MATTHÆVS I. V. D.

VREAM illam vnius ex tuis maioribus, Beatissime Pater, multis ab hinc sæculis Sybillæ (vt aiũt) foliis veriorem sententiam experta est Ecclesia, qua ingenuè senex optimus immortalem iurisdictionis Apostolicæ dignitatem his verbis profitebatur: Beatus Petrus in accepta Petræ fortitudine perseuerans suscepta Ecclesiæ gubernacula non reliquit, perseuerat videlicet Petrus & viuit in successoribus. *Ter fœlix & augusta illa sedes quæ Christi verbo firmata nunquam cælitus potestate credita caruit, quam nec Pontificum vitia euer-*

tere potuere, vt nec Apostolatus sacri celsitudinẽ vitiauit Proditoris discipuli coniuratio. Imò, quod summum diuini præsidij insigne est, nunquam artibus peregrinis & innumeris errorum turbinibus concuti potuit arx illa, qua nihil fortius, nihil augustius, nihil sublimius Sol vnquam respexit, quæ vt Petri ita & Sixti *V. fidei diuinitus credita est, vt eam moderetur optimis legibus ac sanctionibus, quique Naboth exemplo vineam suam proprio cruore defendat, qui se murum pro domo Israël opponat. Peßimè ergo nostræ saluti ac libertati, nobis ac nostris aris & focis consultũ fuisset, si extincto Petro extinctus fuisset (vt extorres à veritate Catholica volũt) Apostolicæ potestatis splendor. Siccine grex Domini per tot vberrima pascua sine pastore desertus mansisset? Sic sepulta & neglecta fuissent sacra omnia? Sic Petri Prostasia tam ingrata in posteros fuisset? Sic constituisset corpus sine capite Saluator noster. O miseram Christi sponsæ conditionem! A quo missi fuissent qui diuini verbi prima rudimenta Gallos, Anglos, Germanos, Hispanos, & noui orbis populos docerent? Vbi viri pij vertere solum coacti, & profugi à suis sedibus, vt Athanasius quondam, Petrus Alexandriæ, Paulus, & Chrysostomus Constantinopolis Antistites, confugissent, si sedis huius pessundata fuisset potestas? A quibus accepisset Ecclesia Christi sacra illa Oecumenica Concilia, quorum placitis tot iugulata sunt hæreticarum persuasionum mõstra? Quis tandẽ Ius Pontificium ea authoritate qua*

vbique gẽtium veneratur posthumis temporibus edixisset si simul cum Diuo Petro mortua fuisset clauium amplitudo? Habuit itaque vertex ille Apostolici collegij dũ emigraret successorem visibilis illius Monarchiæ, nec illa sibi succedentium Episcoporum series vnquam interrupta est, nec interrumpetur donec vltimus iustus accedat ædificio. Conspicitur eximius ille ordo eorum omnium quæ à Petro passo vsque ad SIXTVM *V. hodie fœlicissimè sedentem Romanam Ecclesiam, & verbo & opere rexerunt. His Domus Christi meruit foueri & illustrari. Iamq; te,* SIXTE *sanctissime, summum Episcopum totius familiæ Christi Oeconomum & seruum præpositũ (vt loquitur Cyprianus) veneratur, tua sacra amplectitur, tuis sanctis sanctionibus antiquũ in religione decorem reuocatum iri expectat. Quod pastor in grege, villicus in villa, quod Paterfamilias in domo, Pædagogus in Gymnasio, id summus Pontifex, cui ouile Christi, ager vniuersalis, Oeconomia Catholica, & fidei Collegium cõmissum est, in Ecclesia præstare debet, vt nimirũ & bene pascat, & lolium & steriles errorũ stolones euellat, limina ædiũ custodiat, doctrinã sanam interpretetur, & animam suam ponat pro ouibus suis. Nec laboribus nec vigiliis parcendum vt reuocetur Iuris Ecclesiastici disciplina, quæ passim in contemptum abiit. Parua sunt adiacentia illa quæ Imperatoriam maiestatem comitantur, fasces, lictores, proceres, pompa, purpura, nisi sacer legum apparatus præcedat. Parum*

quoque splendescunt Pontificiæ Celsitudinis honores, tituli, potestates & nomina vbi deest regiminis optima ratio, & legum authoritas tanti fastigij perpetua conseruatrix. Legum condendarum potestatem semper habuit Apostolica sedes, idq; maximi imperij esse Iurisperiti docent. Hoc iure Apostoli suas sanctiones ediderunt, sic exorsus est Petrus cum Paulo iuris Pontificij authoritatē, sic eius successores præclaris rescriptis testati sunt curam sedulam quam animo gerebant in Ecclesiasticæ Hierarchiæ solio. Hinc tot pulchræ suspiciūtur Epistolæ, Clementis, Anacleti, Alexandri, Euaristi & cæterorum Episcoporum. Hinc vbi de fide disputari cœptum est, consulta sunt sacra Biblia ex sacrorum Doctorum sententiis & Conciliorum Oecumenicorum interpretationibus. Hinc conflatum est opus illud celebre & quouis ære perennius quod Decretum *dicitur sacris Epistolis, decretis, canonibus & sanctionibus constans. Decreto accesserūt* Decretales, *postea* Clementinæ, & Extrauagantes *aliquot, ita vt his exploratissimum iampridem fuerit totum ferme ius Pontificiū. Persectam hisce tribus voluminibus glaciem nulli postmodum tutò satis persequi ausi sunt, & scopulosioris fortassis materiæ difficultate pertæsi, reliquas constitutiones Pontificum quo cerui cornua reliquerunt. Quod cùm id maximum iuris Pontificij studiosis incommodum minaretur, operæpretium esse duxi varias cōstitutiones fasciculatim vndiq; collectas, post Gregorium IX. editas in vnum componere*

nere quæ prioribus respondere͂t, essentque veluti quædam continuatio Decretalium Epistolarum summorum Po͂tificum cum nec minoris sint ponderis aut efficaciæ à paribus & pari authoritate præditis sancitæ. Habebit nostra ætas quod patres tantopere exoptarunt, habebit SIXTI *V. auspiciis quod temporis iniuria obliuionis faucibus sepultum videbatur. En redeunt in apricum variæ constitutiones Principum Ecclesiæ Christi ab interitu vindicatæ iussu* SIXTI *V. Pontificis Maximi: cuius fauor si meis cœptis illuxerit, paruum hoc opus & primum maioris deliberationis specimen, in grandius, vegetius, animatius simul & inuictius commutabitur. Meditamur enim ex hac Diplomatum congerie, septimum veluti librum Decretalium, qui titulorum varietate, capitum accurata distinctione, glossarum & annotationum amplißima farragine illustris omnibus iuris Pontificij candidatis, vtilis sit æquè ac necessarius. Ad hoc me impulit publici commodi studium, id flagrantibus votis à me impetrauit vir præclarus Petrus Landry Bibliopola Lugdunensis in augendis propagandísque hominum Doctißimorum lucubrationibus studiosißimus. Et quamuis videam superciliosis censorum reprehensionibus me impeditum iri, nec me fugiat quantum eruditionis in peruestigādis abstrusißimis Iuris placitis, quāta Catholicæ dogmatices ac tantarum Chronicarum peritia rerúmque omnium accurata cognitio requiratur, vt in isto campo quis nō infœliciter currum agitare va-*

leat

leat, animum tamen non deiicio, dummodo conatus nostri carbasa regat qui in puppi totius Ecclesiæ aßidet D. Sixtvs V. Arduum hoc & audax negotium profectò, sed ad tantæ molis perficiendum opus tua vnius authoritas me multum vrgere potest, ad cuius coronidem remis velísque sub tuo fausto sydere contendimus. Hoc præclarum erit Posteritatis de te testimonium. Huius ædificij architectura immortali tuo nomine fulgidior apparebit, hocque summum Eulogium præ se feret,

SEPTIMVS DECRETALIVM.

HOC EST,

CONTINVATIO CONSTITVTIONVM SVMMORVM PONTIFICVM POST EXTRAVAGANTES EDITARVM A SIXTO IIII. VSQVE AD SIXTVM V. PONT. OPT. MAX.

Sequere ergo (Beatißime Pater) præmonstratum à maioribus exemplar, imò hac via maiorũ gloriæ præluceat S. T. Commendantur Romani Pontifices ob præclara quæque in religionem Catholicam aut dicta aut facta. Fœlix II. leges quasdam de accusatione & defensione pro clero composuit. Leo Tuscus Epistolas quæ hodie extant ad varias Prouincias pro statu Ecclesiæ instruendo misit omnibus obseruandum quod Romana seruat Ecclesia ex Apostolica sanctione constituens. Zacharias

quatuor

quatuor libros Gregorij Dialogorum in Græcum ſermonem conuertit. Innocentius III. Decretales quamplurimas ſanxit. Honorius III. poſteriorum Pontificum Epiſtolas & decreta collegit, & pauca quæ Gratianus prætermiſerat neceſſaria ex Conciliis & ſanctis patribus adiecit, & Gregorius eius ſucceſſor digeſſit omnes. Bonifacius VIII. librum ſextum Decretalium ordinauit. Clemens V. Conſtitutiones Clementinas congeſſit, quibus additæ ſunt Extrauagantes. Gregorius XIII. ſummus Iuriſconſultus libros iuris Pontificij emendauit, & locupletauit, at SIXTVS *V. incomparabilis Theologus Pontificum Conſtitutiones ex Cancellariæ Apoſtolicæ archiuis, & antiquis vrbis & orbis monumentis erutas, & antea temporis iniuria neglectas, in lucem protulit. Dum hæc itaque expedita rate proſequimur, primum hoc laboris noſtri munus ſuſcipe, eo pietatis candore quo in literatos omnes duceris. Quod ſi* SIXTVS *IIII. vnus è tuis tui fauſti nominis Platinæ Hiſtoriam ſpe cuiuſdã magni præmij exaratam & à Pontificia laude alienam non ingrato vultu accepit, difficile creditu eſt* SIXTVM *V. Matthæi gratam mentem & veriſſima Commentaria aduerſus ſophiſticas cauillationes improborum ſcriptorum non mercedis fallaci ſpe qua nihil eſt damnoſius (is enim qui ſorte contentus eſt ſua non ignorat puſillis auiculis multis non opus eſſe plumis) ſed ſolius reipublicæ literariæ commodo contexta, reiecturum atque oſurum. Non infœliciter cedat audacia mea.*

Si quid minus cautè ſcriptum eſt culpam pœnámque deprecaturus ad SIXTVM V. immortali gloria, & lõgo ſenio dignißimũ confugiã. Interea ſupplici voto cœleſtia numina cum toto Orthodoxorum cœtu efflagitare non deſinam, vt in his deploratißimis atque nutantibus Reipublicæ Chriſtianæ rebus longißimè & fœlicißimè te Patrem optimum natis conſeruent, te ſummum Paſtorem cum grege cuſtodiant, & tandem beatitudine immenſa poſt fœlicißimum tibi, poſteris verò ſuperſtitibus triſtißimum è vita diſceſſum donent.

* * *

ILLV

ILLVSTRISSIMO
AC REVERENDISSIMO
SACRI ROM. IMPERII PRINCIPI,

Iacobo Christophoro Blaurer Episcopo Basiliensi, virtutis, pietatis & doctrinæ splendore præclarissimo.

***

NIHIL priscis schismaticis (Clarissime Princeps) antiquius fuit, nihil nostri sæculi hæreticis vnquam magis solenne visum est, quàm petulantissimis conuiciis Apostolici fastigij authoritatem lacessere, quæ olim totũ Orientem ingenti pauore concussit, quę Potentissimorũ Principũ tyrãnidem compescuit, quæ sacris Sanctionibus totum moderata est orbem. Rumpitur inuidia audax illa cohors sectariorũ quod sacrum Ecclesiasticæ Hierarchiæ Imperium tanta potestate stipetur in constituendis, innouandis, & firmandis legibus. Cõqueritur itaque Photius Patriarcha Constãtinopolitanus in Bibliotheca sua multos ante annos ꝓpè 800. Cõstitutiones Apostolicas

irridere & calūniari, ſic enim ait, loquēs de libris Clemētis quos ſe dicit legiſſe, αἱ δὲ διαταγαὶ δοκοῦσιν ἐνέχεσθαι κακοπλαστία ἣν οὐ χαλεπὸν ἀποσκευάσασθαι, id eſt, Conſtitutiones videntur argui de mala fictione, quod non eſt difficile refellere, ſcilicet de mala fictione argui videbantur quia facit Clemens ab Apoſtolis iam mortuis conſtitutiones dictari & ſanciri, ſed hoc facile (inquit) eſt refutare, nec amplius tamen Photius refutauit, tum quia non hoc agebat, tum quia non opus erat, cùm tritum eſſet hoc ſcribendi genus.

Lacinioſa oratione cùm plus æquo iuri & honori Apoſtolicarum Cōſtitutionum nocere tentaſſet hæreſis, minime pepercit ſacris Pontificum Epiſtolis, quas inania veluti quædam commenta Centuriatores damnant: nam Eccleſiaſticam Patrum traditionem execrētur, modo vt labefactetur Ius Pontificium de nominibus & titulis diſceptant, modo neſcio qua comminiſcendi libidine incenſi fictitia quædam adſcribunt, cum tamen ad authoritatem libri, Epiſtolæ vel Cōſtitutionis pluris valeat Eccleſię traditio quá titulus certi authoris, libri vel Epiſtolæ. Poſteriores hæretici ſcurriles Patrum pſeudologias imitati liberè dixerunt Iuris Canonici libros rogis publicis deuouēdos eſſe, & ab hominū cōſpectu remouendos. Tale fuit Ioannis VVicleffij & Martini Lutheri cōſiliū. Ille quidē, vt patet ex hæreſis dánatæ articulis, perſuadebat imperitis Decretales Pontificum eſſe apocryphos, & homines ſtultos qui illis cognoſcēdis dant operam. Hic verùm poſtquam in libro de captiuitate Babylonica capite de Baptiſmo dementiſsimè in Pontificiam iuriſdictionem ſtomachum mouiſſet,

Ex artic. damn. ſub. Mart. 5. inſ. fol.

Ioannes Cochlæus in vita Lutheri.

vt factis

vt factis etiam leges Ecclesiasticas damnaret, totum corpus iuris canonici publicè combussit. Nolunt in Ecclesia authoritaté relictam condendæ legis fateri: ne simul eò adacti summum Ecclesiæ & Pontificij fastigij Imperium venerentur. Qui inflatas variis mendaciis Centurias Magdeburgensium ab ipso vestibulo salutarunt, vident illic nefariè Monarchiæ Ecclesiasticæ ius miserè dilaniari, dũ scribũt Ecclesiã legibus caruisse à tẽporibus Apostolorum ad Concilia vsque generalia. Quàm sit autem absurdũ velle gubernatas fuisse à sanctis Apostolis Ecclesias sine legibus Ecclesiasticis facilè intuentur qui ciuilem potestatem (quæ longè spirituali inferior est) legum authoritate nunquam caruisse intelligunt. Quod si rectè & sapiẽter à Platone dictũ est, Nullo loco existimandã esse ciuitatem, quæ lege careat, sanè quidem rectè quoque dictũ sit nullo loco habendum esse regimen Ecclesiasticum quod legum satellitio & amplitudine indigeat. Iure optimo Logodædali isti classicum canerent & de triumpho Romanæ Ecclesiæ gloriarentur si ius illud condendæ legis exstinctũ fuisset, exilis enim & infirma superesset authoritas, sileret virtutis præmium, efferaciores ad vitia ruerent homines. Quis mederetur afflictis? Quis succurreret variis controuersiis in religione multorum perfidia repullulascẽtibus? Quis opitularetur dubiis doctrinæ Christianæ sentẽtiis? Quis tandem iudicaret de rebus ad fidem spectantibus? Pontifices Maximi Ciuitatis huius & Oeconomiæ vniuersalis legislatores nõ haberentur, quorum placitis & sanctionibus firmarẽtur summa fidei orthodoxæ capita, quorum immensa & altissima authori-

tas valeat diſcernere, vt inquit Sophronius Hieroſolymitanus Apoſtolicus vir ἀπὸ τῶν νόθων τὰ δοκίμα δόγματα, ideſt legitima dogmata ab adulterinis, ſed etiã προσαναπληροῦν τὰ ἐλλείποντα ſupplere quæ deſunt. In his ſiquidẽ reſplenduit omnibus ſæculis ſola Põtificũ Maieſtas, quod & antiquo ſatis comprobatum eſt exemplo. In Canonibus Apoſtolorum nullius aliquãdo expreſſum Can. 28. inuenitur nomen, vbi hunc tamen in modum Petrus loquitur, *Sacerdos, aut Epiſcopus qui pecunia voluerit obtinere dignitatem priuetur communione Eccleſiæ quemadmodum Simon Magus à me Petro excommunicatus fuit.* Quibus ſanè verbis Canonum illorum Petrum fuiſſe authorem manifeſtè declaratur: quare ad ſummum Pontificem qui & Romanus eſt, ſpectare, vt ſuis legibus ea quæ ad fidem & bonũ Eccleſiæ regimen pertinent, vel declaret, vel etiam cũ res poſtulare videtur ſtatuat manifeſtum eſt, id quod ſtatim à fœlici Petri Martyrio per Clementem ipſius diſcipulum, & in Pontificatu ſucceſſorem reuocatum eſt ad praxim: is nãmque ad eos qui Hieroſolymis tum habitabant Chriſtianos, viuente etiamnum Iacobo qui frater domini dictus eſt eius vrbis Epiſcopo ſcribens, tanquam ſumma præditis authoritate longiſſimè diſsitis, & aliis etiam ditionis Epiſcopalis ſubditis mãdat, & præcipit, vt quæ ab Apoſtolica tradita fuerunt ſede diligẽter obſeruẽt. Accedit Epiphanius qui omnes quæ de fide oriuntur dubitationes in Eccleſia Romana dirimendas profitetur. Nec infirmi teſtimonij loco eſſe poſſunt ea quæ elegantiſsimè ſcripſit Baſilius in epiſtola data Sabino Diacono ad Pontificem Romanum, Τῷ ὄντι γὰρ τοῦ ἀνωτάτου μακαρισμοῦ ἄξιον τοῦ τῇ ὑμετέρᾳ θεοσεβείᾳ χαρισθέντος

Epiſt. 5. (margin, beside "mis tum habitabant")

Epiſt. quæ Ancoratus inſcribitur. (margin, beside "mãdat")

ρισθέντος, τὸ μὲν κίβδηλον ἀπὸ τοῦ δοκίμου καὶ καθαροῦ διακρίνειν, τὴν δὲ τῶν πατέρων πίστιν ἄνευ τινὸς ὑποστολῆς κηρύττειν αὐτήν.
Reuera enim dignum est illa excellẽtissima voce, qua te beatum prædicauit, quod pietati tuę donatum à Domino est, scilicet vt quod adulterinũ est à legitimo & puro discernas, ac fidem patrũ sine vlla subtractione prædices. Diuus quoque Chrysostomus Petrum os vocat & principem Apostolorum, & alibi totius orbis creditam Petro curam apertè commonstrat. Quid? nónne Diuus Cyprianus omnium dicit hæreseõν & schismatum hinc prodire scaturiginẽ, quòd vni in Ecclesia Sacerdoti, & vni iudici vice Christi non pareatur? Ego verò præstantiores morborum quibus iustè & meritò Deo adhuc inexorarabili affligimur, causas in hũc sacrarum legum & mandatorum Ecclesiæ contemptum reiicio. Contrariis commentariis damnantur hodie Pontificum placita, damnata exploduntur, hæreticorum inuidia, cui nihil à sede Apostolica præscriptum placet, nihil nisi à libidine Pseudotheologorum suorum profectũ & quæsitum proficiscatur, probatum est. Quid Constitutionibus Apostolicis sanctius? quid Decreto? quid Decretalibus Epistolis purius, & vtilius ad religionem ac morũ disciplinam conseruandam excogitari potest? hæc passim vt hominum inuenta & deliria labefactantur. Vbi autem tantus lethargus & indomitus sopor inuasit artus fermè omnes corporis Reipublicæ Christianæ, minimè tamẽ cessandum est medicis, vt eorum consilio & pharmacis tandem reualescant. Non desunt optima eáque saluberrima remedia quæ quotidie ex officina Põtificia exeunt, sed rebellis adeo hominum natura illa

Cypr. epist. 3 lib.

inter

inter plebeias nugas reiicit. Animum despondere non oportet. Ne quis rei & facti ignorantiá causetur, iterú sacras Pontificum Romanorum Constitutiones recentiores scilicet sacris illis prioribus Decretis addamus, easq; prout rem ab excelso Dei Vicarij solio exortá amplectamur, suscipiamus, & Episcoporum Romanorum τὰς ἱερὰς (vt inquit Petrus Diaconus) διατάξεις καὶ τοὺς κανονικοὺς τύπους veneremur & exosculemur. Noua hæc sacrarum Sanctionum appẽdix minimè arridebit sciolis istis rerum omnium censoribus, difficultatem, præscriptionẽ, innouationem criminabuntur, dicẽtq; fortassis illud quod pulchre apud Turrianum lib. 1. Apologiæ pro Canonib. Apostolicis & Decretis summorum Pontificum refellitur. Si leges Ecclesiasticas sancti Apostoli dederunt, cur tam multa successoribus sancienda reliquerunt? cur potius ipsi si semel leges dare cœperát hanc partem absolutam posteris non dedere? nec hoc quidem rationi cõsentaneum erat, quod idem quoque Plato persuadere istis poterit, si quid rationis habere voluerint: sic enim ille libro 9. cùm non ignoret multa se prætermittere, vt ratio ac necessitas postulabat: Cum iudicia (inquit) in ciuitate rectè, quãtum fieri potest, cõstituta sũt, ac iudices postea futuri bene educati & omni diligentia explorati erunt, multa ibi eiusmodi iudicibus rectè atque honestè cõmittuntur de iis quæ alij aliis debeant, vt quid eos soluere aut pati oporteat iudicẽt. Nos verò nõ sumus reprehẽdẽdi si de plurimis eisq; maximis non eis leges sancimus, quæ Iudices alioqui parum eruditi possint perspicere, & vt cuique culpæ par pœna irrogetur facere. Et alibi idem maximus legislator, ac

Plat. li. 10. de Legib.

Philo

Philoſophus. Nullus hominũ eſt cui ſit facultas à natura data cognoſcendi quæ hominibus ad viuendum in Republica conducunt, & poſtquam cognouerit amplectẽdi & perficiendi ea, ſi quis verò diuina ſorte, ea ingenij facultate natus eſſet, huic nullis legibus ad imperandum animo ſuo eſſet opus, nulla enim lex, aut ordo præſtantior, quàm ſcientia eſt. Parua fuerunt Apoſtolicarum legũ rudimenta prout naſcentis Eccleſiæ prima volebãt auſpicia, vbi verò rerũ neceſsitas, & finium amplitudo poſtulauit, maiora & fuſiora data ſunt. Sic ſimul & ſemel non exilierunt in lucẽ traditiones Eccleſiæ, ſic multa indies oriũtur quæ vel nũquam fuêre, vel iampridem ceciderunt. A Gregorio IX. vſque ad Bonifaciũ VIII. inter cineres Cancellariæ Apoſtolicæ ſepulta iacebãt Põtificum Decreta. Poſteriorũ Pontificũ Sanctiones ignorabat noſtra ætas, niſi piorum hominum ſtudio, paſsim euulgatæ fuiſſent, quarũ nos præſtãtiorẽ & vtiliorẽ partẽ hîc digeſsimus. Et piaculare eſſet eas falſas cõtẽdere, aut ſuperuacaneas cum à Pontificia authoritate emanarint. Lemma operis fronti ex cõſtitutionis nomine appoſuimus, relicto Bullarum & Diplomatũ veteri antiquo & obſoleto, ꝙ tamen multi ad materiæ & ſubiecti rationẽ pertinere propiùs opinabantur. Etſi horum vocabulorũ certa ſit quædã diſtinctio, ſortiuntur diſpares nihilominus effectus ſignificationum, leges, Conſtitutiones, Sanctiones, Canones, Diplomata, & Bullæ, quanuis ab vno eodémq; fonte producãtur. Plato cuius Ethnicam Theoſophiam impenſiùs mirari ſoleo, Leges eas dicit quæ μετὰ ζημίας id eſt cum irrogatione pœnæ latæ ſunt. Vnde νόμιμα ἀπειλητικὰ appellat, id eſt leges minaces.

Plato de educatione & diſcip. in princ. lib. 7.

Imp.§. 8. de rerũ diuis. Pap. l. 41. de pœn. Canones ſunt velut caput conſtitutionũ, conſtitutiones verò velut reliquum corpus capiti adhærens. Sanctiones eas legum partes vocamus quibus pœnas conſtituit Legiſlator aduerſus eos qui contra leges fecerunt. Diplomata in aulis regum ſunt literæ patentes à principali ſigillo authenticæ, Romæ verò appellantur chartulæ cõplicatæ, & lino traiectæ vt è Græco ſermone colligitur, quas vulgus Bullas vocat, à Bulla appenſa. Erat autẽ Bulla antiquis inſigne puerorum prætextatorum, quæ dependebat eis ab pectore, vt ſignificaret eam ætatem alterius conſilio regendam. Hinc Papæ Conſtitutio bulla ſiue plumbea, ſiue aurea, aut argentea inſignita Bulla dicitur, quorum nominum ſolennis adeò eſt obſeruatio Palatij Apoſtolici clientibus: vt ante appoſitum plumbum Bulla dici non poſsit. Commodiùs, explicatiùs, & elegantiùs nihilominus inſcriptionis genus illud mihi viſum eſt, quod argumento affinius vniuerſæ rei propoſitæ magis reſponderet. Si enim Bullæ, vtpote ordinationes Papæ, habent vim legis generalis, conſtitutio quoque lex generalis dicatur non temerè. Conſtitutionis nomen ſibi vẽdicat hæc ſumma legum, Canonum, Sanctionum & Bullarum Apoſtolicarum, quam multorum Doctiſsimorum & nobiliſsimorum hominum opera concinnatam, illuſtratam, exornatam tuo nomini per totam Germaniam celeberrimo dicandam non ignauum fore duxi, nec inutile. Eò me impulit præcellens virtus tua, tum doctrinæ theſaurus quem apud te latêre omnes prædicant & plauſibili commendatione pium & beneuolum tuum animum in literatos omnes extollunt. Id etiam iuſsit illius authoritas quæ apud me plu

Plutar. in Romulo.

gl. in verb. aurea Bulla. in Clem. vnic. in fin. de iureiur. &c. præſẽtium. §. teſtes. de teſt. lib. 6.

Rubr. ff de Conſt. prin.

plurimũ valet, Parentis nimirum optimi cõſilium cuius poteſtati patriæ cum nouæ huius prolis Genethliacon ſignificarem, talem patronum eligendum dixit qui & nominis amplitudine, virtutis fulgore, Doctrinæ non minùs quàm pietatis apparatu præſtaret, vt primum hoc ingenij mei (quod mihi quidẽ minùs etiam quàm mediocre eſt) pignus illuſtriùs in publicum prodiret, liberiùs exciperetur, & audacius τῶν συκοφαντῶν δήγματα effugeret. Neminem verò hac in re præſtátiorem te vno Principe Illuſtriſsimo excogitabat, in quo pietatem propemodum ex æquo certare cum Doctrina teſtantur optimi quique rerum ſublimium exiſtimatores. Tale fuit Patris de Brunthruſiana republica præclarè meriti conſilium quod apud me non minimi fuit ponderis, adeò vt T. C. primitias veris offerre audeam donec ampliora parturiat æſtas. Miraberis, nec immeritò quod & Pontifici Maximo, tibiq́; tantilli valoris munuſculum dedicetur: videor enim ex culice elephantes facere, aut ex lente magna polliceri. Nefás profectò fuiſſet Conſtitutiones Pontificias abſque Pontificis authoritate in lucem emittere, at multò magis piaculare videretur Clementiſſimi Principis iniuſſu meas muſas quidquam conari, aut eius inſigniis deſtitutas variis ſe credere ventis. Cui autem debueram ſacras Conſtitutiones Pontificum dicare, quàm earum ſummo cultori, qui in ſuis ditionibus nunquam paſſus eſt ſacra illa iura contemni, qui tam ſeriò curauit Concilij Tridentini Decreta ab omnibus ſummo & ſolenni ritu cuſtodiri, vt verè in illo eluceat, & magni Principis authoritas, & optimi Paſtoris ſollicitudo? Hinc fit vt etiam ab his

quibus augustum nomen Ecclesiæ Catholicæ exosum est, præclaras mentis tuæ dotes commendent, teq; vnũ bonorum Prælatorum Archetypum venerẽtur. Vtinam tuo more omnes dignitatem Pontificiam tuerentur nõ tot schismatibus torqueretur Domus Dei, sed cum Ecclesiæ Principis leges ab his potissimũ irrideãtur qui eas propensiore animo venerari deberent, non mirum est si apud plebem quoque parum efficaces sint. In exoticis laudibus gloriari volunt, pauci veræ laudis patrocinio fouentur. Monet seriò sancta Tridentina Synodus Episcopos Canonum Ecclesiæ, & Apostolicæ authoritatis memores nihil prætermittere earum rerum quæ ad salutem gregis spectare vidẽtur, eiusdem sanctæ Synodi Patres seuerè iusserunt, ne se minùs deiiciant, seq; Christi vicarios meminerint, Apostolorumq; successores, Ecclesiasticámque dignitatem citra supercilium tueantur, sed tam est violenta cõsuetudo, vt resisti facilè non valeat etiam à viris satis constantibus. Congratulor itaque piis omnibus quibus praees quod tantum nacti sint patrem apud quem tãti sit ponderis Ecclesiæ decus, Põtificis Maximi celsitudo, & religionis Catholicæ studiũ, & ad quẽ Docti omnes tãquam ad azylum confugiunt. Congratulor quoque huic meæ soboli quod tam fausto Sydere in lucem surrexerit tanti Patroni auspiciis, hinc enim mea cœpta verè ac solidè doctis fulgidiora conspicientur, hisque qui sal & acetum habent in pectore nec sunt minime obtusis & crassis naribus facilè subodorabuntur quo genio ducar in R. C. T. Iniqui verò rerum interpretes, supercilio planè stoico hanc officioli mei significationem ad inanis nescio cuius gloriolæ

aut

aut auidi quæstus cupiditatem reiicient. Sed omnibus numeris in vtroque falluntur, quamuis ab antiquis & nostris honorem artes alere dictum sit. Quis enim nisi infamis & honestatis osor honorem curæ non habebit? Quis itidem gloriam, nomen quippè perpetuum ex rebus fœliciter & cum honore gestis non expetet? nemo, hercule, nisi qui stupidæ admodum mentis & exhausti cerebri fuerit. Nam fama laudis mater est, laus honoris, honor verò pater glorię. Sed cauendum ne vanus sit gloriæ finis, ne frustra vanæ gloriæ siti commoti dum gloriam expectamus, velut quoddã honoris præmium, spe cadamus, vbi honoris gloriæq; loco nobis & turpitudinis & infamiæ labẽ immortalem parabimus. Quod fecit ille qui Dianæ templum Ephesi combussit, quodq; Gymnosophistæ illi Indorum sapientes quod ille denique qui se flammis viuum iniecit, vt inter viuos relatus crederetur, quod alij postremò quamplurimi quorum tam macra fuit, tamq; debilis gloriæ honorisq; deliberatio, vt cum virtute nihil prorsus habuerit commune. Venentur sibi ingentes alij ob præclara quæque facta aut scripta titulos mihi ex hac tenui, & parua opella non Thrasonis in modum gloriabor, sed ob fidem & diligentiã qua vsus sum in congerendis tantis Constitutionibus animum dulci honoris oestro titillari patiar Absit autem mihi gloriari nisi in Reipublicæ Christianæ gloria & commodo. Non industriæ aut eruditioni debetur præconium: sed vigiliis, laboribus indefessis, quæ totis fermè septem mensibus in hoc intempestiuo partu formando & somnum oculis, & nummos loculis ademerunt. Præter labores nihil meto. Præmium à

laude & encomio quantuluncunque ſit me ad laude digniora & felicius & citius audenda permouet. Maiora interea dum meditamur, hoc quantulumcumque ſit gratæ & officioſæ mentis teſtimonium accipe. Nihil in hoc opere inuenies, niſi quod feſtinanter editum eſt, & inter panicos tumultus, & quamplurima alia ſtudiorum Dædala. Cætera & explicatiùs & accuratiùs à Patre chariſsimo intelliges. Reuerẽdiſsimæ atque Illuſtriſsimæ Celſitudini tuæ precor omnia fauſta, & læta. Lugduni, Cal. Mart. 1588.

Illuſtr. D. T.

Addictiſsimus

PETRVS MATTHÆVS.

IN CONSTITVTIONES PONTIFICIAS A PETRO MATTHÆO solertiſsimè illuſtratas,

***

CLAVDIVS VERDERIVS.

Non tam Pontificum firmata Diplomata cera
Sunt, ac Matthæi nomine.
Non piſcatoris tam cognitus annulus orbi
Eſt, ac Matthæi nomina.
Non tam Pontifici Petrique ſedilibus auctum
Eſt Sanctionibus decus:
Sanctio nec re aliqua tam commendabilis vlla
Eſt ac Matthæi nomine.
Æacidæ præcone ſuo ſua gloria creuit,
Tanti quis hic ſit intereſt.
Quî ſol obſcuram donaret luce ſororem,
Eſſet niſi ipſe lucidus?

Eiuſdem de eodem.

Ψευδέα μὴ παρέχει μάθαιος ματαίαντε μαθείαν,
Νῦντε νόμοις ἁγίοις μὴ μάταιον παρέχειν.

IOSEPHI CANTARELLI

BVRDEGALENSIS, I.V.D.

VOTVM

Ad eruditissimum Petrum Matthæum I.C. Pyladem charissimum.

Dum sacra Pontificum pandis monimenta, docésque
Inclyta iura Petri, gestáque prisca Patrum.
Ocia dum studiis renuis, dum Pallade docta
E calamo mistim mel tibi sálque fluant,
Magna petit labor iste tuus, sed magna negantur,
Pro Bullis Bullas accipe, magnus eris.

In scho

In Scholia nulla temporis iniuria, ferro, igne, aut temporis vetuſtate peritura Petri Matthæi, Eruditiſſimi Iureconſulti:

MEMORIÆ,

ODE TRICOLOS TETRASTROPHOS.

COnſcende Templi Phidiacos gradus
O Nympha docti numen Apollinis,
Et pectinis neruo marita
Dulce melos labijs canoris.
Extolle celſo culmine quem beat
Doctrina ſecli, qui Themidis ſacros
Nutrit liquores, qui piorum
Pontificum CANONES reſoluit.
Tu fama tollens pondus iners ſoli,
Tu fama ponens ingenium polis,
Quod Bibliorum tot theſauris
Conglomerat copiam ſalutis.
MATTHÆVS inter iuridicos decus,
Lectiſsimorum mente voluminum
Luſtrans lapillos, ex Librorum
Congerie CANONES adauget.
Qui multa legum dogmata continent,
Qui perfidorum brachia comprimunt;

Qui largiuntur veritatis
Compotibus copiam bonorum.
Hîc tempus armis vndique fluctuans
Perdit cohortes cuſpide ſaucias,
Nunc Rex coronatus triumpho
Geſtit ouans, nece nunc recumbit.
Hîc Sol corollas ignibus explicat
Arcana Gentis lumine verberans:
Hic irrepertorum locorum
Materies tenebroſa pandit.
Ergo Dearum gloria, mentium
Cuſtos, ſacellum Concilij Patrum,
Adſcribe MATTHÆI labores
Syderibus calamo perenni.

In nudo corpore virtus.

PETRVS DV BOYS Tholoſ.

Ad San

AD SANCTIONES SEV DECRETA SVMMORVM PONTIFICVM PER Petrum Matthæum I. V. D. variis iisq; doctissimis annotationibus & cõmentariis illustrata,

CARMEN.

HEi mihi! quã vereor, si limina nostra relinquant
Hæc DECRETA PATRVM, valde dolẽda sient.
Inuidiæ morsus & acerbæ vulnera linguæ
Cogentur (populo te lacerante) pati.
Hæreses in rigido latrabunt gutture monstra,
Quæ nimium nostro tempore iuris habent.
At quæcunque tamen sors euentura manebit
Te, LIBER, ipse tuum ne remorêris iter.
Est sacer Antistes, magnæ qui præsidet vrbi,
Nobile cui Romæ nomen habere datum est,
Qui gaudebit opus (quantum vix extitit vllum)
Tam bene compactum non retulisse gradum.
Ergo refulgentes doctrina Præsulis huius
Ne dubita vultu supplice adire lares.
VADE bonis auibus. Fidos inuise Ministros,
Consortésque tuæ Posteritatis adi.
Ex his inuenies aliquos qui rite reuoluent,
Gaudebúntque suos te subiisse focos.

Eiuſdem ad eundem Petrum Matthæum I. V. D.
CONGRATVLATIO.

Accipe quæ noſtras vtcunque ornantia tædas
Concinit Aonidum carmine vota chorus.
Non leuis hæc aliqua velauit imagine fucus,
Vlla nec his falſi forma coloris ineſt.
Sed tua cura PATRVM *nectendi ex ordine* BVLLAS,
Quæ ſacra cœleſtis ſemina mentis habent.
Gratulor ergo tibi tantum (MATTHAEE*) laborem,*
Atque tuæ vitæ fata ſecunda precor.
Affluat ambobus largis fortuna quadrigis,
Perſtet & ad votum firma tenáxque tuum.
Gaudia poſt obitus maiora, & grandia ſemper
Præmia ſuccreſcens nomen habere queat.
Te decus eximium digno coniungat Olympo,
Cœlicolûm turbis efficiátque parem.

Eiuſdem ad Detractorem.

ZOILE, *Iuſtitiam rabida dum voce laceſsis,*
Iuſtitiæ fontem polluis ore Deum.
Omnia plena Deo, diuinis omnia plena
Flatibus, & donis omnia plena Dei.
Námque ſub his, olim quæ ſanxit ſancta Vetuſtas,
Aureáque vtilitas, veráque clauſa fides.

VIRESCIT VVLNERE VIRTVS.
Faciebat Steph. Choletus Lugd.

Εἰς τὰς τῶν Ἱεράρχων νομοθεσίας διὰ τὸν

ΠΕΤΡΟΝ ΜΑΤΘΑΓΟΝ

συλλήβδην ἐκδιδομένας.

Εἰς φῶς ἐξ ὄρφνας ἀνστᾶσ' Ὀρτυγία Δῆλος
  Φοιβοτόκῳ Λητοῖ, ἡ πολύχαλκος ἔφυ.
Ἀλλὰ γὰρ ἐν Δήλῳ γεγονώς, ἐν Κυκλάσι νήσοις
  Ταφέντας πλούτους, Δήλιος, εὗρε φανῶν.
Εἰπέ μοι Κυρώσεις ἐξ ὄρφνας ἂν ἐρεβώδους
  Ἑλκίσῃς, μὴ οὖν Δήλιος ἄλλος ἔσῃ?

Idem ab eodem Latinè donatum.

In lucem è tenebris ſurgens Latonia Delos,
  Latonæ ob partum, nobilis ære fuit.
Natus enim in Delo, Cycladum in vallibus imis,
  Delius, abſtruſas luce retexit opes.
Dic mihi, ſi ex fumo cæcáque caligine BVLLAS
  Erueris, nunquid Delius alter eris?

I. P. C. R.

ΠΡΟ'Σ ΤΟ'Ν ΠΕ'ΤΡΟΝ ΜΑΤΘΑΓΟΝ

παιδευτατον, καὶ τῆς ἀμφοτέρας θέμιστος ἐπιστημονικόν.

Ἡ βίβλος τῷ ὁδοιπόρῳ λόγῳ παρεμβάλλει.

ΠΟῦ τύνη αἰτναῖα ὁδοιπόρε βήματα τείνεις?
Φάσκε ἐμοί βούλει τὸν Κικέρωνα μαθεῖν?
Οὗπερ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή,
Ἢ Νάζωνα βλέπειν ἔργα γραφέντα σκυθρά.
Ἔλσεαι ἢ τὰ ἔπη εἰθεῖν ζαθέοιο Ὁμήρου
Ὅσπερ Ὀδυσσῆος κήδεα λυγρὰ φάτο?
Βεργίλιον μέμονας Τροίης ἐπέεσσι κεραίαν
Ὅς λέγεν, Αἰνείω ἄλγεα ἡμὲν ἔφη?
Ἦρα νύ μοι τὶ πίθοιο βίβλους λειπέμεναι αὐτὰς
Μητιόω, καὶ γὰρ μυθολογοῦσι μόνον.
Μυθολογοῦσι μόνον, σωτηρία ἐστὶν ἐν αὐταῖς
Τῆς φρενὸς εὐφημία: ψευδέα πολλὰ μένει.
Ἀμφί με νῦν χέυαι ἀμφω τὼ πήχεε λευκώ.
Γίγνεαι εἰ ἔμφρων, ἔννοος ἠδὲ πέλεις.
Αἴκεν ὅθενπερ ἐγὼν συμβὰν ποπνίσσομαι αἰτεῖς?
Λουγδούνου μολέω ἐκ πτολέτροιο καλοῦ?
Ματθαῖός με Πέτρος θνητὸς πολυμήτις ἔγραψεν
Ἀμφοτέρας δεδαώς ἐντι θέμιστος ὅγε.
Γίγνεται οὗ τροφίμη καὶ μητὴρ Παλλὰς ἀθήνη
Οὗ ἕκατος πέλεται, Λητοΐδης τε πατήρ.
Βούλει ἐπίστασθαι ἱερῶν διαγράμματα πατρῶν
Οἷς θεὸς ἀθάνατος κλεῖδας ἔδωκε πόλου?

Τὴν

Τὴν βιότητα θέλεις, σιὼ τοῖς συγγράμμασιν? ἢ μὲν
    Ἤθεα τὰς πράξεις ἐυδοκιμάς τε βλέπειν?
Ἐξειλεῖν με πρέπει τοῖς ἀφθάρτοισι χράασθαι
    Ἔικε λάῃς ἐσθλοῖς, ἐις τὸν ἅπαντα χρόνον.
Ἀνδρομέων προμονὰς θυμοὺς ψυχάς τε τρεφῦσας
    Ἑυρήσεις ἓν μοι, ἠδὲ δίδαγμα μόνον.
Καὶ μόνον ἑυρήσεις θησάυρους, χῆχος ἔνεσι
    Φοίνιξ ὀυδεμία, μηδὲν ὄμοργμα κακόν.
Θάλψεις πλοῦτον ἐκεῖ ἀνδρῶν χριστὸς ῥα λυτρωτὴς
    Τοῖς πάντεσσι βροτοῖς κέκλεται ὅνπερ ἔχειν.
Τῷ ῥα ἐμοὶ ἀκρῶς ἀγαπητὲ ὁδοιπόρε σπεῦσον
    Ὀτραλέως πειρῶ ὄλβον ἐκεῖνον ἔχειν.
Ἄικε θέλῃς ἀιεὶ θυμοῦ ἐσθλοῖσι χράασθαι
    Δώματα κ' ὀυλύμπου ἀστερόεντα βλέπειν.

Ἀνδρέας Ἀμύοτος.

AD EVNDEM EPIGRAMMA,
In nominis allusionem.

Immerito non tu Matthæi nomine gaudes,
    Matthæus celebris nomine réque manes.
Graiugenûm vox ista notat cæleste quod extat, Matthæus quasi μάλα θεῶ.
    Pectora cœlesti numine plena geris.
Diuinus diuina canit, diuinus es ergo
    Diuinorum hominum cum stratagema canas.

ANDREAS AMYOT.

In commendationem doctissimarum lucubrationum Petri Matthæi I. V. D. pro congerie sanctionum Apostolicarum.

ARua alij signant & glebas vomere vellunt,
Aedificant alij, pegmata pulchra domus.
Conuertunt alij Cerealea semina sulcis,
Bacchum alij, vites pampineásque colunt.
Impiger ast reserans Matthæus dona laboris
Perpetuum hoc doctæ condidit artis opus.
Extinctos reuocat manes, & mersa sub vndis
Letheis patrio reddidit acta lari.
Cognita quæ nulli fuerant quæque abdita longè,
Matthæus nota hæc omnibus esse facit.
Huc propera, Lector, pueriles abiice libros,
Huc propera & fructus (tu mihi crede) feres.

ANT. MILLIEV.

CATHALO

CATHALOGVS SVMMORVM PONTIFICVM ET CONCILIORVM OECVMENICORVM IVXTA TEMPORVM SERIEM & Cæsarum Imperia.

VANTVS sit artifex hostis humani generis non ignorant qui varias in Christi Ecclesias hæreticorum nostri temporis insidias intelligunt, quantáque inuidia in Apostolicam sedem æstuet, testabuntur tot Sectariorum cohortes quæ hoc luctuoso sæculo Petri sedem inexpugnabilem tantis machinis, tanto armorum furore obsederunt. Eò tendunt omnes perduelliionũ istorum conatus vt nimirum is omnibus sit honoris exhautoratus qui probè in Pontificem non debacchatur. Vt priscorum Romanorum sanctiones sacrabantur, teste Cicerone pro Balbo, aut genere ipso, aut obtestatione, & consecratione legis, aut pœnæ, aut consecrato capite eius qui contrafaceret, ita capitale est hæreticis omnibus egregiè in Pontificiam authoritatem non sæuire. Hinc ex eorum officinis purulentissima commenta exeunt, quibus conantur Imperium illud Ecclesiasticum in Tyrannidem commutare, & spuriam reddere venerandam illam Apostolici iuris successionem, quam à tot eximiis scriptoribus & Chronographis decantatam nostri sæculi Catilinarij & Aquilonaris nescio cuius Euangelij fautores contumeliosè ad fabulas & aniles nugas conuertunt, virulentissimis scriptis homines, vt potè mendaces præfracti, petulantes, turbulenti, factiosi, ariete turbidarum cogitationum impulsi fœdissima quæq; de Apostolico primatu & Catholicæ doctrinæ Antiquitate iniiciunt imperitis aut certè iis qui nolunt vel non possunt quæ proponuntur peruestigare accuratiùs, sed repentè vt sunt tradita ea amplectuntur. Orthodoxi verò omnes ad illam sæ-

cram anchoram confugiunt perpetui conſenſus & ſucceſſionis Paſtorum quibus vices Dei creditæ ſunt in terris. Sic Tertullianus in Præſcriptionibus, ſic Irenæus contra Valentinum, Optatus Afer, lib. 2. contra Parmenianum, Epiphanius, Theodoretus, Pontificum venerandam caniciem opponunt hæreticæ pueritiæ, hócque pacto probè ſibi tutari videntur & meritò Romanæ Eccleſiæ maieſtatem. Sic & hunc Cathalogum accuratè ex variis Chronographis inſtructum proponimus quo Pontificię ſedis authoritatē in Eccleſia Chriſti perdurasse conſpicuū ſit, vtq; perpendant ſectarij num ſuas origines valeāt ad aliquem Apoſtolorum vel proximum illorum ſucceſſorem referre.

Ord.	Anni Chri.	Summi Pontifices.	Perſecutiones Concilia.	Ord.	Anni Chriſti.	Imperatores.
		IESVS CHRISTVS		1	15	*Octauianus Auguſtus ante natum CHRISTVM imperauit annis 26. poſt natum CHRISTVM adhuc A. 15.*
1	44	S. Petrus Apoſtolus & Martyr. S. A. 24. M. 5. D. 12.				
2	57	S. Linus Martyr viuente adhuc Petro. S. A. 11. M. 3. D. 12.	*Concilium Hieroſolymitanum, de quo in actis Apoſtolorum. cap. 15. A. 48.*	2	16	*Claudius Tiberius. I. A. 22. M. 6.*
				3	38	*Caius Caligula I. A. 3. M. 10.*
3	68	S. Clemens Martyr poſt mortem Petri Apoſtoli primus. S. A. 9. M. 4. D. 26.				
				4	42	*Claudius Cæſar. I. A. 13. M. 8.*
				5	55	*Domitius Nero. I. A. 13. M. 8.*
4	77	S. Cletus Martyr S. A. 6. M. 5. D. 3.	*Perſecutio prima ſub Nerone. A. 67.*	6	69	*Sergius Galba. I. M. 7.*

Anni Ord.	Anni Chr.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Anni Ord.	Anni Chri.	Imperatores.
5	84	S.Anacletus Martyr.S.A.12. M. 2.D.27.		7	70	*Ottho.I.M.3.*
				8	70	*Vitellius.I.M 8.*
				9	71	*Vespasius.I.A.9 M.6*
				10	80	*Titus.I.A.2.M.2.*
				11	82	*Domitianus.I.A.15.*
				12	97	*Nerua.I.A.1. M.4.*
6	97	S.Euaristus Martyr.S.A.13.M.3	*Persecutio secunda, sub Domitiano,* A.90.	13	99	*Traianus.I.A.20.M.6.*
7	106	S.Alexander Martyr.S.A.7.M.5. D.19.	*Persecutio tertia, sub Traiano.*A.103.	14	118	*Adrianus I.A.20.M.11.*
8	117	S.Sixtus.I.Martyr S.A.9.M.10. D.9.				
9	127	S. Telesphorus Martyr.S.A.11. M.8.D.28.				
10	139	S.Higinus Mart. S.A.11.		15	139	*Antonius Pius I.A.22.M.7.*
11	150	S.Pius I.Martyr S.A.4.M.5.D.17.	*Persecutio quarta, sub M.Antonino Vero.* A.168.	16	162	*Antoninus Verus cũ fratre L.Aurelio Commodo I.A.19.*

Anni Ord.	Anni Chri.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Anni Ord.	Anni Chri.	Imperatores.
12	145	S. Anicetus Mart. S.A.8.M.8.D.24.		17	181	*Commodus M. Antonini Veri filius solus. I. A.12. M.8.*
13	153	S.Soter Martyr. S A.7.M.11.D.18.				
14	171	S. Eleutherius Martyr S.A.15.D.13.				
15	186	Sanctus victor I. Martyr S.A.12.M.1.D.28.	*Persecutio quinta, sub Severo A.200.*	18	194	*Aelius Pertinax I. M.3.*
				19	194	*Severus Iulianus I. Men.2.*
16	198	Sanctus Zepherinus Martyr S. A.20.D.17.		20	194	*Severus Pius Pertinax I.A.17.M.8*
				21	212	*Antoninus Caracalla I.A.6.M.2.*
17	218	S.Calixtus I.Martyr S.A.6.M.1.D.13.		22	218	*Macrinus I. A.1. M.2.*
				23	219	*M.Antonius Heliogabalus. I. A.3. M.9.*
18	224	S.VrbanusMartyr S.A.7.M.7.D.5.	*Persecutio sexta, sub Maximino.A.237.*	24	225	*Alexander I. A.13.*
				25	236	*Maximinus I. A.2.*
				26	238	*Balbinus & Pupinus I.A.1.*
19	232	S.Pontianus Martyr S.A.5.M.5.D.2.		27	239	*Gordianus I.A.6.*
				28	245	*Philippus cum filio Philippo I. A.5.*
20	236	S.Antherus Martyr S.M.1.D.14.	*Persecutio septima, sub Decio.A.251.*	29	250	*Decius cum Decio filio, I.A.2.*

Ordo.	Anni Christi.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Ordo.	Anni Christi.	Imperatores.
21	237	S.Fabianus Martyr S.A.14.D.4.		30	252	*Gallus cum Volusiano.I.A.1.M.6.*
22	251	S.Cornelius Martyr S.A.2.M.5.D.29.		31	254	*Valerianus cum Licinio Galieno. I.A.15.*
23	253	S.Lucius.I. Martyr S.A.1.M.4.D.14.	*Persecutio octaua sub Valeriano & Galieno.A.257.*			
24	255	S. Stephanus I. Martyr S.A.3.M.3.D.24.				
25	258	S.Sixtus II. Martyr S.A.1.M.11.D.13.				
26	260	Dionysius I.Martyr S.A.9.M.4.D.5.	*Antiochenum Concilium, contra Paulum Samosatenum. A.264.*	32	269	*Claudius I.A.1.M.10.*
				33	271	*Aurelius Quinctillus.I.D.17.*
27	270	S.Fœlix I.Martyr S.A.4.M.5.		34	271	*Aurelianus I.A.4.M.11.*
					276	*Tacitus,& post eum Florianus.I.M.9*
28	274	Sanctus Euthychianus Martyr S.A.9.M.6.D.9.		35		
					277	*Probus I.A.5.M.4.*
				36		

Ordo	Anni Christi.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Ordo.	Anni Chri.	Imperatores.
29	283	S. Caius Martyr A.12. M. 4. D. 6.		37	282	*Carus cum filiis Carino & Numeriano. I. A. 2.*
30	296	S. Marcellinus Martyr S.A. 7. M.11.D.19.		38	284	*Diocletianus cum Maximiano. I. A.20.*
				39	304	*Constantinus & Galenus. I. A. 1. M. 10.*
31	304	S. Marcellus I. Martyr S. A. 4. M.6.D.21.	*Persecutio nona sub Diocletiani. A.303.*			
				40	306	*Constantinus Magnus, I. A.30. M. 9.*
32	308	S.Eusebius Martyr S.A 2. M.7. D.27.	*Sinuessanum in causa Marcellino. A.303*			
33	310	S. Melchiades Martyr S. A.3. M.2.	*Ancyranum. I. A.316. Neocaesariense. A.316. Romanum A. 320. Elibertinum A. 322. Arelatense A.323. Gangrense A. 324.*			
34	314	S. Syluester I. S. A.21.D.4.	I. SYNODVS *generalis* NICAENA *Patrum. 318. contra Arrium A.325.*	41	337	*Constantinus II. Constans I. & Constātinus fratres simul I. A.3.* Posteà *Constantius & Constans A.10. & Constantinus omninò. A. 25.M.5.*
35	336	S.Marcus S.M.8. D.22.	*Arelatense II. A.328. Carthaginense I. A. 330.*			
			Romanum A 342.			
			Coloniense A.346.	42	362	*Iulianus Apostata I.A.1.M.8.*
36	336	S.Iulius S. A. 14. M.5.D.19.	*Sardicense A. 347.*			
			Sirmiense A. 350.	43	363	*Iouinianus I. M. 7.*
			Persecutio 10. Arrianorum A. 354			Proximè sequentibus imperatoribus, ob variam lectionē numerum non addidimus.
37	351	S. Liberius 4. S. A.15.M.14. D. 18.				

Anni Ord.	Anni Chri.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Anni Ord.	Anni Chri.	Imperatores.
			Antiochenum A. 361 *Laodicenum* A. 364 *Valentinum* A. 373. *secundùm alios* A. 386. *Aquileiense* A.381.	44		*Valentinianus cum Valente fratre.* I. *A.11. M.8. & Valēs solus. 11.3.*
38	263	S.Damasus S. A. 16.M.2. D. 10.	II.SYNODVS *generalis* CONSTANTINOPOLIT. *Patrum* 160. *contra Macedonium sub Damaso* A.381.	45		*Theodosius Magnus ab aliis hic inseritur, is.1. M. 16.*
				46		*Gratianus cum Valentiniano II. simul I. A.7. M.9. & posteà Valentinianus adhuc solus. I.A.8.M.8.*
39	383	S.Siricius S.A.15. M.1.D.10.	*Romanum contra Apollinarium* A.381. *Taurinatense* A 395 *Carthaginen. II. A.* 396. *Carthagin. III.* A. 397.			
40	398	S.Anastasius S.A. 4.M.1.D.13.	*Carthaginen. IIII.* A. 297.	47		*Arcadius & Honorius ille in Oriente I. A. 13. M.3. hic in Occidente I.A.28.M.11.*
41	402	S.Innocentius. S. A.15.M. 2.D. 10.	*Carthaginense V.* A 403. *Toletanum.* A. 400. *vel ut alij.*403. *Milevitanum* A. 402. *alij* 408.			
42	417	S.Sozimus S.A.2. M.4.D.7.	*Telense* A.417.	48	402	*Theodosius* I. *seu iunior* I.*A* 6. M.2. *cum patre solus. A.42.M.3.*
43	420	S.Bonifacius I.A. 3.Me.9.D. 28.	*Carthagin. VI* A. 418. *Aphricanum.* A.422.			
44	423	S. Cœlestinus I. S.A.8. Men. 5. D.3.	*Carthagi. VII.* A.429. III.*Generalis* SYNODVS. EPHESINA 200. *Episcoporum contra Nestorium, sub Cœlestino* A. 430. *alij* 436.	49	425	*Valentinianus III. in Occidente I. A.29.M.5.*
45	432	S.Sixtus III. S. A. 7.M.11.	*Regiense* A.439.			
46	440	S.Leo Magnus S. A. 20.M.11.D. 2.	*Agathense* A.439. A. *vel ut alij sub Simmacho potius.* *Arausicanū* I. A.441. *Valense I & II. circa* A.442. *Arausicanū II.* A.443. *Carpentoratense* A. 444.			

Ordo.	Anni Christi.	Summi. Pontifices	Concilia.	Ordo.	Anni Christi.	Imperatores
			IIII. *Generalis* SYNODVS CALCEDONENSIS *Episcoporũ* 630. *contra Entychen & Dioscorũ, sub Leone.* A. 451.	50	450	*Martianus in Oriente I.A.6.M.6.*
47.	461	S.Hilarius S. A.6. M.3.D.9.	*Arelatense III.* A.453.			
				51	457	*Leo I. in Oriente I. A.17.*
48	467	S. Simplicius S.A. 14. Men. 6.D. 14.	*Veneticum.* A. 460. *Turonense.I.* A.461.			
49	482	S.Fœlix II.dictus III.S.A. 11. M. 11.D.13.	*Romanum.* A.465.	52	475	*Zeno imperauit A. I.cum* Leone,*postea exactus est, & restitutus A. 476.I.A.15.*
50	494	S.Gelasius S.A.2. M.8.D.26.	*Epaunense.* A.494.			
51	496	S. Anastasius II. S.A.1.Men.11. D.12.				
52	498	S. Symmachus S. A.15.M. 7. D. 26.	*Romana Concilia VI. ab anno* 494. *ad* 512. *Ilerdense.* A.507.	53	491	*Anastasius primus I. A.27.& M.3.*
53	514	S.Aormisda.S. 9. D.11.	*Valentinum.* A. 508.	54	518	*Iustinus primus I. A.9.M.1.*
54	523	S.Ioannes. I.S.A. 2.M.9.D.15.	*Aurelianense.I.* A.512			
55	526	S. Fœlix IIII.III. dictus.S. A. 4. M.2.D.18.	*Tarraconense.* A. 516. *Gerundense.* A. 517. *Caesaraugustanum.* A. 518.	55.	527	*Iustinianus primus I.A.38.M.3.*
56	530	Bonifacius II.S.A. 1.D.2.	*Toletanum.II.* A.529.			
57	532	Ioannes II.S.A. 2. M.4.D.6.				

Ordo	Anni Christi.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Ordo.	Anni Chri.	Imperatores.
58	534	S. Agapetus. S. M. 1. D. 1.	*Constantinopolitanũ.* 534 A.			
			Aurelianense. II. A. 535.			
59	535	S. Sylucrius. S. A. 1. M. 5. D. 12.	*Aurelianense.* III A. 539.			
60	537	Vigilius S. A. 17. M. 6. D. 26.	V SYNODVS *Generalis* CONSTANTINOPOLITANA. II. *Episcoporum* 165. *contra Anthimum & Theodorum, sub Vigilio Papa. An.* 553.			
61	555	S. Pelagius S. A. 10. M. 10. D. 28.	*Aurelianense.* IIII. A. 556. *Parisiense* I. A. 557.		566	*Iustinus secundus* I. *A. 10. M. 10.*
62	566	S. Ioannes III. S. A. 10. D. 15.	*Parisiense* II A. 558. *Aurelianẽse* V. A. 568. *Turonense* II. A. 570. *Hispalense.* I. A. 584. *Lugdunense* I. & II. A. 584.		576	*Tiberius secundus I. A. 6. M. 10.*
63	577	S. Benedictus I. S. A. 3. M. 2. D. 15.	*Valentinum* II.			
64	580	S. Pelagius II. S. A. 9. M. 2. D. 20.	*Matisconense* I. A. 583 & II. A. 587.	56		
			Toletanũ III. A. 595.	57		
65	590	S. Gregorius Magnus. S. A. 13. 6. D. 8.	*Romanum* A. 596.			
			Lateranense eodem fere tempore.	58	583	*Mauritius I. A. 19.* M. 3.
66	604	Sabinianus S. A. 1. M. 5. D. 9.		59	602	*Phocas I. A. 8. M. 4*
67	605	S. Bonifacius III. S. A. 1. M. 2. D. 28.		60	611	*Heraclitus Im. A. 2.*

Anni Ord.	Anni Chr.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Anni Ord.	Anni Chri.	Imperatores.
68	608	S.Bonifaci' IIII. S. A. 6. M. 8. D.13.	*Lucense* A.609. *Bracarense* I.A. 610. *Antisiodorense* A.614 *Toletanum* IIII.A.631 *Hispalense* II. A. 634. *Toletanum V*.A.636. *Toletanum VI*.A.639.	61	613	*Constantinus* III. *cum Heraclio patre* I.A.28.M.2.
69	615	S.Deusdedit.S.A. 3.D.23.				
70	618	S.Bonifacius. V. S.A.3. Men. 9. D.19.				
71	622	Honorius. I. S. A. 12.M.11. D. 17.	*Bracarense* II. *Varia est lectio: Prateolus inquit*,A. 646.*celebratum esse*.			
72	635	Seuerinus.S.A.2. D.4.				
73	638	Ioannes.IIII.S.A. 1.M.9.D 19.	*Toletanū VII*.A.647. *Lateranense contra Monothelitas* 652.	62	641	*Herocleonas* I. M.2.
74	640	S.Theodorus.S.A 6.M.5.D.18.		63	641	*Constans* II. I. A. 26.M.8.
75	647	S.Martinus I.Martyr.S.A.6.M.1. D.26.	*Toletanum* VIII. A. 656. *Cabilonense* I.A. 658. *Toletanū* IX.A.658. & X.A.659.			
76	653	Eugenius. S.A.2. M.9.D.24.				
77	657	Vitalianus. S. A. 14.M.5.D.28.	*Anglicanum* A. 673. *Bracarense* III. A. 674.			

Ord.	Anni Chri.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Ord.	Anni Chri.	Imperatores.
78	672	Adeodatus. S. A. 4. M. 2. D. 5.	*Toletanū XI. A. 674* *Anglicanum aliud. A. 679.*	64	669	*Constantinus quartus I. A. 16. M. 7.*
79	676	Dominus. Is vel Dominio. S. A. 2. M. 5. D. 10.		65	686	*Iustinianus secūdus I. A. 10. M. 5.*
80	679	Agatho S. A. 2. M. 6. D. 4.	VI. *Generalis* SYNODVS CONSTANTINOPOLITANA. III *Episcoporum.* 290. *contra Monotheletas, sub Agathone. A. 682.*	66	696	*Leontius, siue Leo secundus I. A. 3.*
81	682	S. Leo II. S. M. 10. D. 17.	*Toletanum* XII. *A. 681 lib. Concil. An. 1. Ervig regis.*	67	699	*Tiberius tertius imperauit. A. circiter. 7.*
82	684	S. Benedictus II. S. M. 10. D. 27.			706	*Iustinianus* II. *iterum I. A. 6.*
83	685	Ioannes V. S. A. 1. D. 9.	*Toletanum* XIII. *A. 683.*			
84	686	Cuno vel Conon S. M. 11. D. 3.				
85	687	Sergius. I. S. A. 13. M. 8. D. 23.		68	712	Philippicus *Bardanes I. A. 2. M. 9.*
86	701	Ioannes VI. S. A. 3. M. 2. D. 13.				
87	707	Ioannes VII. S. A 2. M. 7. D. 17.				

Anni Ord.	Anni Chri.	Summi Pontifices.	Perſecutiones Concilia.	Anni Ord.	Anni Chriſti.	Imperatores.
88	707	Siſinnius s.D.20.	CONSTANTINOPOLITANVM in Trullo, editis in eo. 102. Canones, nomine VI. SYNODI.	69	715	*Anaſtaſius II. I. A. 1. M. 3.*
89	707	Conſtantinus | S. A. 7. Men. 1. D. 20.		70	716	*Theodoſius III. I. M. 7.*
				71	717	*Leo III. Iconomachus, cum filio Conſtantino V. Copronymo I. A. 24. M. 2.*
90	715	Gregorius II. S. A. 15. M. 10. D. 21.	*Romanum. A. 716.*			
91	731	Gregorius III. s. 10. Men. 8. D. 10.		72	741	*Conſtantinus prædictus poſt patrem I. A. 35. M. 3.*
92	741	Zacharias I. S. A. 10. M. 3. D. 9.				
93	752	Stephanus II. s. D. 3.	*Franticum. A. 942.*			
94	752	Stephanus III. dictus II. S. A. 5. D. 29.	*Sueſſionenſe.*			
95	757	Paulus I. S. A. 10. M. 1.	*Veronenſe, ſub Pipino*			
97	768	Stephanus IIII. dictus III. S. A. 3. M. 5. D. 27.				
	772	Adrianus I. s. A. 23. M. 10. D. 17.	*Francfordienſe. 794*	73	776	*Leo IIII. I. A. 4. M. 11. D. 26.*

Anni Ord.	Christi.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Anni Ord.	Christi.	Imperatores
98	796	Leo III. S. A. 20. M. 5. D. 18.	VII. *Generalis* SYNODVS NICEA II. *contra Iconomachos, Episcoporum* 350. *sub Adriano, A.* 789.	74	780	*Constantinus VI. cum matre Irene I. A. 10. postea solus. A. 6. M. 11. Tandem coactus à matre abdicauit. A. 797. Irene sola postea I. A. 5. M. 2.*
99	816	Stephanus V. dictus IV. S. M. 6. D. 24.	*Foroiuliense. Concilium apud Theodonis Villam. A.* 812. *Turonense* III. A. 813.			
100	817	Paschalis S. *A.* 7. M. 3. D. 17.	*Cabilonense* II.			
101	824	Eugenius II. S. A. M. 6. D. 24.	*Moguntinum* A. 813.			
102	827	Valentinus. S. M. 1. D. 10.				
103	828	Gregorius IIII. S. *A.* 16.	*Rhemense.* A. 813. *Arelatense* A. 813. *Aquisgranense* I. A. 816.			
104	844	Sergius II. S. A. 3. M. 2. D. 3.				
105	847	Leo IIII. S. *A.* 8. M. 3. *D.* 6.	*Parisiense.*			
106	855	Benedictus III. S. *A.* 2. M. 6. D. 9.	*Moguntinum* A. 829. & 834.			
107	858	Nicolaus primus *S. A.* 9. M. 6. D. 21.	*Aquisgranense* II. A. 830. *Meldense* A. 840.			

ANNO, post Christum natum, 801. ineunte, ante diem VIII. Kalend. Ianuarij, Leo III. Pont. Max. cùm Imperij Romani maiestas Barbaris sibi omnia vendicantibus obsolesceret, Carolũ Pipini filium, Francorum & Longobardorum Regem, ob præclara in Christianum nomen & Romanam Sedẽ merita, Romanorum Imperatorem, auito Occidenti imperandi more restituto, primus appellauit inunctúmq; Augustum consecrauit. Mox subsecuta est hæc. S.P.Q.R. acclamati, o Carolo Magno Imperatori Cæsari Augusto piissimo & pacifico à Deo creato, vita, & victoria. Ita tum primum tutela Romani Põtificis à Constantinopolitanis Imperatoribus ad Carolum Magnum Imp. & eius successores translata est, vt scribit Genebrardus.

Ord.	Anni Chri.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Ord.	Anni Chri.	Imperatores.
108	867	Adrianus secundus. S.A.5. D. 12.	*Concilium apud S. Medardum in suburbio Suessionensi.*	1	809	*Carolus Magnus I. post translatum imperium ad Germanos, imperauit. An. 13.M.1.*
109	872	Ioannes octauus S.A.10.D.3.				
110	882	Martinus II. aliàs Marinus S. A. 1.M.2.D.28.	*Valentinum.*			
111	883	Adrianus III. S.A. 1.M.1.D.22.	*Ticinense A.855. VVormatiense.*	2	814	*Ludouicus I. S.A. 26.M.4.*
			VIII. Generalis SYNODVS *Constantinop. IIII. Episcoporum 383. contra Photium Patriarcham Constantinop. sub Adriano II. A.869.*			
112	885	Stephanus VI. dictus V.S.A.6. D.14.		3	848	*Lotharius imper. A. 15.M.3.*
113	891	Formosus. S.A.5. M.6.D.18.		4	855	*Ludouicus II. I. A. 19.M.10.*
114	896	Bonifacius VI. S. D.15.				
				5	875	*Carolus II. Caluus. I.A.2.M.2.*
115	897	Stephanus VII. dictus VI.S.A. 1.M.3.				

Ordo.	Anni Christi.	Summi. Pontifices	Persecutiones & Concilia.	Ordo.	Anni Christi.	Imperatores
116	898	Romanus S. M. 4.D.23.	*Coloniense A.874. Moguntinum. A.888. Metense.*	6	877	*Ludouicus III. Balbus. I.A.1.& M.6.*
117	898	Theodorus secundus.S.D.20.				
				7	879	*Carolus III. Crassus I. A.8.M.7.*
118	98	Ioannes nonus S. A.2.D.15.	*Triburiense A. 896.*	8	887	*Arnulphus imp. A. 12.M.1.*
119	900	Benedictus quartus.S. A.4. M. 6.D.15.	*Nannetense fortè hoc tempore habitum.*	9	899	*Ludouicus quartus. I.A.12.*
120	905	Leo V. S.M.1.D. 10.	SYNODI REMENSES *duæ congregatæ* A 905.	10	913	*Conradus primus I.A.7.M.6.*
121	905	Christophorus I. S.M.7.		11	919	*Henricus I. Auceps I.A.17.*
122	906	Sergius III. S. A.7, M.3.D.16.				
123	913	Anastasius III. S. A. 2. M. 2. D. 29.				
124	915	Lando.S. M.4.D. 22.	*Dingelfingensis Synodus in Boioaria A. 921.*			
125	916	Ioannes X. S. A. 14.M.2. D.15.	*Duisbergense in Germania A.927.*			

Anni Ord.	Anni Chri.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Anni Ord.	Anni Chri.	Imperatores.
126	930	Ioannes XI. S.A. 4. .10. D.15.				
127	935	Leo VI. S.M. 6. D.15.				
128	935	Stephanus VIII. dictus VII. S. A.2.M.1.D.15.				
129	937	Leo VII. S. A. 2. M.6.D.12.	*Erfordiense* A.935.			
130	940	Stephanus IX dictus VIII.S. A. 2.M. 4. D.15.				
131	942	Martinus III. siue Marinus II. S. A.3.M.6.D.13.				
132	946	Agapetus. II.S.A. 9.M.7.D.10.	*Augustanum*,25. *Episcoporum* A.853.			
133	955	Ioannes XII. S. A.8.M.4. D.5.		12	936	*Otho Magnus I. A. 36.M.10.*
134	963	Leo VIII. S. A.1. M.3.D.5.	*Synodus Romana, sub Othone* A.963.			
135	965	Ioannes XIII. S. A.6.M.11.D.5.				
136	972	Benedictus V. dictus VI. S.A.1. M.6.	*Ingelheimēse* A. 972.	13	973	*Otho secundus I. A. 10.M.7.*
137	974	Bonifacius VII. S.A.1.M.1.D.12. Benedictus VI. dictus VII. S. A.9.M.1.D.12.				

Ordo.	Anni Christi.	Summi Pontifices	Persecutiones & Concilia.	Ordo.	Anni Christi.	Imperatores
139	984	Ioannes XIII. S. M.8.D.2.		14	983	*Otho tertius I.A.17. M.1.*
140	985	Ioannes XV.S.A. 9. M.7. D.10.	*Iluaneftense in causa Arnulphi Rhemensis Archiepiscopi. A.990.*			
141	995	Ioannes XVI. S. M.3.				
142	995	Gregorius V. S. A.2.M.7.D.25.				
143	998	Sylueſter ſecundus S.A.4.M. 6.D.12.				
144	1003	Ioannes XVII. alias XVIII. S. M.5.D.26.	*Aquiſgrane.A.1016. Salegunſtadienſe in Germania A.1023.*	15	1001	*Henricus ſecundus Claudus, aliis primus I.A.23. M.5.*
145	1003	Ioannes XVIII. aliis XIX.S.A. M.7.D.3.				
146	1009	Sergius.IIII.S.A. 2.M 9.D.12.		16	1023	*Conradus II. I. A. 14.M.10.*
147	1012	Benedictus VII. dictus VIII. S. A.11.M.10.D. 21.		17	1039	*Henricus tertius.Niger aliis II.I.A. 17.M.4.*
148	1024	Ioãnes XIX.alias XX. S.A.8.M. 7.D.9.	*Triburienſe A.1030.*			
149	1032	Benedictus VIII. dictus IX.S.A. 12.M.4.D.20.				

Anni Ord.	Anni Chr.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Anni Ord.	Anni Chri.	Imperatores.
150	1045	Gregorius VI. S. A.1.M.7.D.21.				
151	1046	Clemens secundus 5. M. 9. D 19.				
152	1047	Damasus secũdus S.D.23.	*Romanum, & Vercellense contra Berengarium A. 1050. sub Leone IX.*			
153	1049	Leo IX. S. A.5.M. 2.D.8.				
154	1055	Victor secundus S. A.2. M.3.D. 16.	*Turnonense contra eundem, sub Victore II.A.1056.*			
155	1057	Stephanus X. dictus IX. S. M. 7.D.28.		18	1057	*Henricus quartus. aliis III.I.A.49. M.10.*
156	1059	Nicolaus secundus S.A.2.M.6. D.1.	*Romanum contra eũdem, sub Nicolao II.A.1060.*			
157	1061	Alexander secundus S. A.11.M. 6.D.22.				
158	1073	Gregorius VII. S. A.12. M.1.D.3.	*Romanum contra eũdem sub Gregorio VII.A.1074.*			
159	1086	Victor tertius S. A.1.M.3.D.24.	*Erfordiense contra clericos uxoratos, A.1074.*			
160	1088	Vrbanus secũdus S.A.11.M.4.D. 18.				
161	1099	Paschalis secundus S.A.18. M. 5.D.7.	*In Laterano multa Concilia hoc tempore celebrata.*			

Anni Ord.	Chri.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Anni Ord.	Chri.	Imperatores.
162	1118	Gelasius secundus. S.A.1.D.5.			1106	*Henricus quintus. filius praecedentis alius IV. I.A.18. M.9.*
163	1119	Calixtus secundus S.A.5.M.10. D.13.				
164	1124	Honorius secundus S.A.5.M.2. D.3.				
165	1130	Innocentius II. S. A.13.M.7.D.8.		20	1125	*Lotharius secundus I.A.13.M.2.*
166	1143	Cœlestinus secundus S.M. 5. D. 13.		21	1139	*Conradus III. I.A. 12.M.10.*
167	1144	Lucius secundus S.M.11.D.4.				
168	1145	Eugenius tertius S.A.8.M.D.10.				
169	1143	Anastasius quartus S.A.1. M.4.		22	1152	*Fridericus primus Barbarossa. I.A. 37.M.3.*
170	1145	Adrianus quartus S.A.4.M.9.				
171	1159	Alexander tertius S.A. 21. M. 11. D.23.	*Lateranense sub Alexādro* III. A.1180. *Episcoporum* 280.			
172	1181	Lucius tertius S. A.4.M.2.D.28.		23	1190	*Henricus VI. alius V. Friderici filius I.A.8.M.3. ferè.*
173	1185	Vrbanus tertius S. A.1.M.10.D.15.				
174	1187	Gregorius VIII. S.M.1.D.27.		24	1199	*Philippus Henrici frater I.A.9.M.3.*

Anni Ord.	Chri.	Summi Pontifices.	Persecutiones Concilia.	Anni Ord.	Christi.	Imperatores.
175	1188	Clemens tertius S.A.3. M.2.D. 15.		25	1199	*Otho quartus contra Philippum Imperator appellatus in Schismate I. A. 12. M.2.*
176	1191	Cœlestinus tertius S. A. 6. M. 9.D.11.				
177	1198	Innocentius tertius S. A.18.M. 6.D.9.				
178	1216	Honorius tertius S.A.10.M.8.	*Lateranense Generale magnum, Episcoporum 470. ac in vniuersum 1285. Patrum, sub Innocentio III.A.1215.*	26	1210	*Fridericus secundus I.A.40.*
179	1227	Gregorius IX. S. A.14.M.4.D.3.				
180	1241	Cœlestinus quartus.S.D.17.				
181	1243	Innocentius quartus S.A.11.M.5. D.14.		27	1245	*Henricus VII. viuente adhuc Friderico I.A.1.*
182	1254	Alexander quartus. S. A.6. M. 5.D.5.	*Alemanicum.*	28	1246	*Guilielmus contra Fridericum creatus I.A.9.*
183	1261	Vrbanus quartus S.A.3.M.1.D.4.	*Oxoniense.*	29	1250	*Conradus quartus Friderici frater, eo mortuo I. A. 3.M.5.*
184	1265	Clemens quartus S. A.3. M.9. D. 25.				
185	1271	Gregorius X. S. A.4.M.4.D.10.				Interregnum duorum annorum.
186	1276	Innocentius V. S. M.5.D.2.				

Anni Ord.	Christi.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Anni Ord.	Christi.	Imperatores.
187	1276	Adrianus V. S.M. 1.D.9.		30	1258	*Richardinus Schismate contra Alphonsum I.A.6.*
188	1276	Ioannes XX. aliis XXI. S.M.8. D.5.		31	1258	*Alphonsus contra Richardum titulo tenus. I. A. 15.M.6.*
189	1277	Nicolaus tertius S. A. 2.M.8.D. 22.		32	1273	*Rodolphus primus I.A.18.M.11.*
190	1281	Martinus quartus S.4. M.1.D.7.				
191	1286	Honorius quartus S.A.2.D.2.	*Lugdunense magnū, sub Gregorio X. A. 1274.*			
192	1288	Nicolaus IIII. S. A.4.M.1.D.14.		33	1292	*Adolphus imper. A. 7.M.6.*
193	1294	Cœlestinus V. S. M.5.D.7.				
194	1294	Bonifacius VIII. S.A.8. M. 9.D. 19.		34	1299	*Albertus primus I. A.8.M.9.*
195	1303	Benedictus IX. dictus XI.S.M. 9.D.6.		35	1308	*Henricus VIII.im. A.4.M.9.*
196	1305	Clemens V.S. A. 8.M.10.D.16.		36	1314	*Fridericus tertius imp. A. 13.M.2.*

Anni Ord.	Anni Chri.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Anni Ord.	Anni Chri.	Imperatores.
197	1316	Ioannes XXI. dictus XXII. S. A. 18. M. 3. D. 28.	*Viennense sub Clemente V. A. 1311. præsidentibus tribus regibus Franco, Anglo, Tarraconensi, duorum patriarcharũ Alexãdriæ, & Antiochiæ, Episcoporum 114. (alij volunt 300.) & aliorum multorum Patrum, contra Saracenos pro recuperatione terræ sanctæ, contra hæreses, Templarios & mores corruptos clericorum biennio celebratur. Plati. Palmer. to. 3. Conci.*	37	1314	*Ludouicus IV. Bauarus, in Schismate contra Fridericum III. Austriacum I. A. 32. M. 10. D. 24.*
198	1334	Benedictus X. dictus XII. S. A. 7. M. 4. D. 6.				
199	1342	Clemens sextus S. A. 10. M. 7.				
200	1352	Innocentius sextus. S. A. 9. M. 8. D. 26.		38	1346	*Carolus IV. I. A. 32. M. 7. D. 14.*
201	1362	Vrbanus quintus S. A. 8. M. 1. D. 17.				
202	1371	Gregorius XI. S. A. 7. M. 2. D. 27.				
				39	1379	*VVenceslaus I. A. 21. M. 5. D. 28.*
203	1378	Vrbanus sextus S. A. 11. M. 6. D. 8.				
204	1379	Bonifacius IX. S. A. 14. M. 11.				
205	1404	Innocentius septimus S. A. 2. D. 22.		40	1400	*Robertus Bauarus I. A. 9. M. 8. D. 22.*
206	1406	Gregorius XII. S. A. 2. M. 6. D. 6.	*Concilium Pisanum. A. 1409.*	41	1410	*Iodocus I. M. 6.*
207	1409	Alexander V. S. M. 10. D. 8.		42	1411	*Sigismundus imper. A. 26. M. 8.*
208	1410	Ioannes XXII. dictus XXIII. S. A. 5. D. 15.		43	1438	*Albertus II. Austriacus I. A. 1. M. 9. D. 27.*

Ordo	Anni Christi.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Ordo.	Anni Chri.	Imperatores.
209	1417	Martinus tertius dictus *V*. S. *A*. 13.M.3.D.12.	*Constantiense magnū incheatum* A.1413. *finitum* A.1418.	44	1440	*Fridericus quartus. Austriacus* I. *A*. 53.*M*.7.D.19.
210	1431	Eugenius I*V*.S.A. 15. M.11. D.21.	*Basileense A*.1431.			
211	1447	Nicolaus quintus *S*. *A*. 8. D. 19.	*Florentinum, sub Eugenio* I*V*.A. 1438.			
212	1455	Calixtus tertius S. *A*.3. M. 3.D. 26.				
213	1458	Pius II.S.*A*. 5.M. 11.D.26.				
214	1464	Paulus I I. *S*. *A*.6. M.10.D.29.				
215	1471	Sixtus quartus *S*. A.13.D.5.				
216	1484	Innocentius *V*III. S. A. 7.M. 10. D.27.		45	1593	*Maximilianus primus Austriacus* I.*A*.25. *M*.4. *D*. 25.
217	1492	Alexander *V*I. *S*. *A*.11.D.8.				
218	1503	Pius tertius S.D. 16.				
219	1503	Iulius secundus S. *A*.9.M.3. D.12.				
220	1513	Leo X.*S*.A. 8. M. 8.D.21.	*Lateranense, sub Iulio* II. A. 1512. & *Leone X*.A.1517.			

Anni Ord.	Anni Chr.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Anni Ord.	Anni Chri.	Imperatores.
221	1522	Adrianus sextus S.A.1.M.8.D.6.		46	1519	*Carolus V. imp. A. 38.M.8.D.14.*
222	1523	Clemens VII. S. A.10.M.10.D. 8.	*Senonense.A.1528.*			
223	1534	Paulus tertius S. *A.15.D.29.*	*Coloniensia duo A. 1536.* *Treuirensia duo 1549.*			
224	1550	Iulius III. S. *A* 5. M.1.D.16.	*Augustanum* A.1548.			
				47	1558	*Ferdinandus Austriacus I. A. 6. M.4.D.13.*
225	1555	Marcellus secundus S.D.22.	*Moguntinum* A.1549.			
226	1555	Paulus quartus *S.* 4.M.2.	*Tridentina Synodus cōtra Lutheranos, Zuinglianos, Caluinistas, &c. sub Paulo III. Iulio III. Pio IIII. Absoluta est* A.1563.	48	1564	*Maximilianus II.I. A.12.*
227	1560	Pius quartus *S.* A. 5.M.5.				
				49	1576	*Rodulphus secundus nunc imperat.*
228	1566	Pius quintus *S.*A. 6.M.4.				
229	1572	Gregorius XIII. S.A.13.				
230	1588	Sixtus V. hodie sedet.				

SERIES ET ORDO CONSTITVTIONVM OMNIVM QVÆ IN HOC CONTINENTVR VOLVMINE.

GREGORIVS NONVS.

INNOCENTIVS QVARTVS.

ALEXANDER QVARTVS.

VRBANVS QVARTVS

dam

VRBANVS

VRBANVS SEXTVS

BONIFACIVS NONVS

INNOCENTIVS SEPTIMVS

MARTINVS QVINTVS

EVGENIVS QVARTVS

NICOLAVS QVINTVS.

SIXTVS QVARTVS.

INNOCENTIVS OCTAVVS.

ALEXANDER SEXTVS.

IVLIVS SECVNDVS.

LEO DECIMVS.

X

IVLIVS TERTIVS.

da

XXV.

XXII.

L.

XI.

ELENCHVS
VARIARVM EXERCITATIONVM QVÆ IN SCHOLIIS TRACTANTVR PER LOCOS COMMVNES concinnatus.

Loci Theologici.

Ecclesiastici & ad disciplinam Ecclesiæ pertinentes.

a *Agnorum*

Iuris Pontificij & Cæsarei.

Beneficia

 patrimonij.

Philosophici & Morales.

Historici.

Chronici

Cosmus

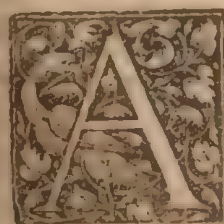
Rerum illustrium inter Principes gestarum.

Apologetici

PON-

PONTIFICVM NOMINA QVORVM CONSTITVTIONES VITÆ ET FACTA IN HOC OPERE COLliguntur.

Inno

Innocentius Quartus	3	*V.*
Innocentius Quintus	26	
Innocentius Sextus	61	*I.*
Innocentius Septimus	72	*I.*
Innocentius Octauus	242	*IIII.*
Ioannes Vigeſimuſprimus	26	
Ioannes Vigeſimus ſecundus	50	*V.*
Ioannes Vigeſimuſtertius	76	
Iulius Secundus	155	*III.*
Iulius Tertius	341	*VIII.*
Leo Decimus	174	*XII.*
Marcellus Secundus	364	*I.*
Martinus Quartus	29	*II.*
Martinus Quintus	76	*III.*
Nicolaus Tertius	27	*I.*
Nicolaus Quartus	35	
Nicolaus Quintus	100	*IIII.*
Paulus Secundus	129	*V.*
Paulus Tertius	253	*XIII.*
Paulus Quartus	367	*XI.*
Pius ſecundus	112	*V.*
Pius Tertius	154	
Pius Quartus	398	*XXXVIII.*
Pius Quintus	505	*LXV.*
Sixtus Quartus	138	*IIII.*
SIXTVS Quintus	847	*XVI.*
Vrbanus Quartus	15	*II.*
Vrbanus Quintus	63	
Vrbanus Sextus	68	*II.*

Pontifices.50. *Const.314.*

INDEX

INITIORVM SINGVLARVM CONSTITVTIONVM OMNIVM PONTIFICVM

QVO FACILIVS

inueniantur vbi eorum mentio apud probatos authores occurrit.

Cum

D

L

Malitia

M

N

O

P

Q

R

S

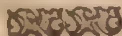

Saluator

Sede

AVTHORVM

AVTHORVM CLASSIS QVORVM OPERA HÆC SVMMA CONSTITVTIONVM CONPLATA EST.

Heb. ri.

Liber Thalmud.
Philo Iudæus.
Seder Olam.
Rabini aliquot.

Theologi veteres.

Albertus magnus.
Alcuinus Anglus.
Amalarius Treuerensis.
Ambrosius Mediolanensis.
Ammonius Alexandrinus.
Anastasius Antiochenus.
Anastasius Bibliothecarius.
Antonius Gazeus.
Athanasius.
Arnobius Rhetor.
Augustinus.

Basilius magnus.
Benedictus Abbas.
S. Bernardus Abbas.
S. Bernardus Senensis.
Bessarion Cardinalis.
Bonauentura Cardinalis.
Boëtius.
Burchardus Episcop. Varmiensis.

Cæsarius Arelatensis Episcopus.
Cassianus.
Chrysostomus.
Clemens Romanus.
Clemens Alexandrinus.
Climachus Monachus in Sina monte.
Cyprianus.
Cyrillus Alexandrinus.
Cyrillus Hierosolymitanus.
Damasus Papa.
Damascenus.
Dorotheus.
Diodenus.
Dionysius Areopagita.
Dionysius Alexand.
Dydimus Abbas.

Eusebius Emissenus.
Epiphanius.
Euagrius Monachus.
Euthymius Zigabonus.

Fulgentius Episcopus.
Fortunatus Pictauiensis Episcopus.

Gregorius Magnus.
Gregorius Nazianzenus.
Gregorius Nissenus.
Gregorius Pelussiota.
Gregorius Turonensis.
Gregorius Taumaturgus.
Gaudentius Brix. Epis.
Gennadius Arch. Constant.
Gelasius Papa.
Guido Carmelita.

Haymo Halberstatensis.
Hieronymus.
Hysichius Hierosolymitanus.

Hipolitus Portuensis Episcopus.
Hicmarius.

Ignatius Antiochenus.
Irenaus Lugdunensis Epis.
Isidorus Hispalensis.
Isidorus Cordubensis.
Iustinus Martyr.
S. Iuo Carnotensis.
Lactantius Firmianus.
Leontius Neapoleos.
Lanfrancus Cantuariensis.
Leo Papa I.

S. Martialis.
Marullus.
Methodius Tyri Episcopus.

Nemesius.
Nicolaus Choniates.
Nicephorus Calixtus.
Nicephorus Constantinopolitanus.

Oecumenius.
Optatus Mileuitanus.
Origenes.

Prudentius.
Posidonius.
Paulinus Nolanus.
Petrus Chrisologus.
Petrus Cluniacensis.
Petrus Damianus.
Paulus Orosius.
Prosper Aquitanicus.

Rabanus Moguntinus.
Ruffinus.
Rupertus Tuitiensis.

Scotus.
Saluianus Masiliensis.
Sergius Hagiopolyta.
Sedulius Presbyter Scotus.
Sozomenus.
Tatianus.
Tertullianus.
Theodoretus Balsamon.
Theophilus Alexandrinus.
Theophilactus.
Theodoretus.
Theophanes Isaurus.
Thomas Aquinas.
Trithemius.

Vincentius Lirinensis.
Vsuardus monachus scriptor Martyrologij.
Zonaras.

Recentiores Theologi

Alanus Copus.
Albertus Pighius.
Alexander Alensis.
Aluarius Pelagius.
Alphonsus de Castro.
Augustinus de Ancona.
Anthonius Gueuarraus.
Anthonius Delphinus.
Anthonius Lullus Balearis.

Baptista Mantuanus.
Benedictus Pererius.

Cataldinus de Boncompagnis.
Caietanus.
Claudius Sanctaus.
Conradus Clingius.
Cornelius Iansenius.

Dionysius Carth.
Didacus Payua.
Dominicus Iacobatius.
Dominicus à Soto.
Durandus.

Emundus Augerius.
Erasmus Roterodamus.

Fœlicianus

Fœlicianus Capito.
Franciscus Bonhomius.
Franciscus Ferrariensis.
Franciscus à Victoria.
Franciscus Sixtus Senensis.
Franciscus Turrianus.
Francis. Georg. Venetus.
Franciscus Feu-ardentius.
Franciscus Turrianus.
Franciscus Titelmanus.
Franciscus Panigarola.
Fridericus Staphilus.

Gabriel Biel.
Gaspar Contarenus.
Gentianus Scholarius.
Gentianus Heruetus.
Gregorius Haloander.
Guilielmus Lindanus.
Guilielmus Bernard. Francis.
Guterius Treio Placentinus.
Hosius Cardinalis.
Hieronymus Guadalupensis.

Iacobus Simanca.
Iacobus Latomus.
Ioannes Cochleus.
Ioannes Driedo.
Ioannes Eckius.
Ionnnes Faber.
Ioannes Fischerius Episcopus Roffensis.
Ioannes Gerson.
Ioannes Molanus.
Ioannes Hofmeisterus.
Ioannes à Louanio.
Ioannes de Turrecremata.
Ioannes Slotanus.
Iodocus Tiletanus.
Iodocus Clictoueus.

Landolphus.
Ludolphus Saxo Carthusianus.
Ludouicus Viues.
Ludouicus Granatensis.
Ludouicus Lopez.
Ludouicus Maioranus.
Malleus Maleficarum.
Matthaus Galenus.
Melchior Canus.
Mutius Iustinopolitanus.
Nicolaus Sanderus.
Paulus de Palatio.
Petrus ab Aliaco.
Petrus Galatinus.
Petrus Canisius.
Petrus de Bollo.
Petrus de Soto.
Prateolus.
Reginaldus Polus.
Remundus Ruffus.
Robertus Arlenicensis
Robertus Belarminus.
Robertus Hambletus.
Richardus Lauinham.
Richardus Maydeston.
Santes Pagninus.
Stanislaus Hosius.
Summa Benedictina.
Statuta Synodalia Bisunt. Ecclesiæ.
Thomas VValdensis.
Thomas Campegius.
Thomas Stapletonus.

Concilia, & Decreta Pontificum.

Quinque Tomi Conciliorum ex editione recenti Venetiis.
Constitutiones Apostolorum.
Canones Apostolorum.
Liturgia Chrisostomi, Basilij & Diui Iacobi.
Egloge Bullarum & motu propriorum.
Priuilegia ordinum mendicantium.

Iurisconsulti.

Abbas Antiquus.
Accursius Glossator.
AEgidiana constitutiones.

AEgidius Bellamera.
AEneas de Falconibus.
Albericus de Rosate.
Albertus de Albertis.
Albertus de Ferrariis.
Alexander ab Alexandro.
Alexander Imolensis.
Alphonsus Gomesius.
Alphonsus Aluarez.
Andreas Alciatus.
Andreas Tiraquellus.
Angelus Aretinus.
Angelus de Clauasio.
Angelus de Vbaldis.
Angelus de Periglis.
Antonius de Butrio.
Antonius Corsetus.
Antonius de Matthais.
Anthonius Papazonus.
Aymo Crauetta.
Azo Bononiensis.

Baldus de Bartholinis.
Baptista à Valle.
Bartholomaus Bologninus.
Bartholomaus Cœpolla.
Bartholomaus Cassanaus.
Bartholomaus de Salyceto.
Bartholomaus Despina.
Bartholus de Saxoferato.
Benedictus Capra.
Benedictus Curtius.
Benedictus Stracca.
Bernardinus de Bustis.
Bernardus Compostellanus.

Camera Apostolica.
Carolus Ruinus.
Claudius Cantiunla.
Christophorus Lanfranchinus.
Cursus Iuris Ciuilis & Canonici.

Didacus Couarruuias.
Dominicus à Sancto Geminiano.
Dynus de Mixello.

Emanuel Costa.

Fabius de Monteleone.
Federicus Senensis.
Felynus Sanderus.
Fernandus Vasquius.
Fortunius Garzia.
Franciscus Balbus.
Franciscus de Bursatis.
Franciscus Conanus.
Franciscus Curtius Senior.
Franciscus Curti. Iunior.
Franciscus Hottomanus.
Franciscus Zabarella Cardinalis.

Gabriel Palaotus.
Gaspar Calderinus.
Gaspar Caballinus.
Gaufredus de Satigniaco.
Georgius Natta.
Goffred. Beneuentanus.
Guido Papa.
Guilielmus Benedictus.
Guilielmus Cassiadorus.
Guilielmus de Monteferrato.
Guilielmus de Montelaudino.
Guilielmus Pontanus.
Guilielmus Budeus.

Henricus hostiensis Card.
Hieronymus Cagnolus.
Hieronymus Donatus.
Hieronymus Gigas.
Hieronymus Rota.
Hieronymus de Torris.
Hieronymus Zannelinus.
Hippol. Bonacossa.
Hippol. Marsilius.
Hippol. Riminaldus.

Iacobus Cuiatius.
Iacobus Menochius.
Iacobus de Puteo.
Iacobus Raynardus Burgensis.
Ioannes de Anania.

Ioannes

Ioannes Baptista Caccialupus.
Ioannes Baptista Lupus.
Ioannes Bellerius.
Ioannes Bertachinus.
Ioannes Bolognetus.
Ioannes Campeius.
Ioannes Cortesius.
Ioannes de Imola.
Ioannes Oldendorpius.
Ioannes Paponius.
Ioannes Parisiensis.
Ioannes Paulus Lancellotus.
Ioannes Baptista Rosellus.
Ioannes Baptista Zilletus.
Ionnes Bernard. Diaz.
Ioannes Franc. Ripa.
Ioannes Frontinus.
Iulius Clarus.

Lanfrancus de Oriano.
Lucas de Penna.
Ludouicus Abbas.
Ludouicus Bologninus.
Ludouicus Gomes.

Mansuerius.
Marcus Anton. Bardus.
Marianus Socinus Senior.
Marianus Socinus Iunior.
Martinus Aspilcueta.
Matthaus de Afflictis.

Nicasius de Voerda Machliniensis.
Nicolaus Boerius.

Odoffredus Beneuentanus.

Panormitanus.
Papinianus.
Paris de Puteo.
Petrus Ancharanus.
Perus de Aureliano.
Petrus de Bellapertica.
Petrus Gregorius.
Petrus Iacobi de Montepessulano.
Petrus Rebuffus.
Petrus de Vbaldis senior.
Petrus de Vbaldis iunior.
Petrus Andreas Gammarus.
Petrus Philippus Cornaus.
Philippus Decius.
Placentinus.

Quintilianus Mandesus.

Raynerius de Forliuio.
Renatus Chopinus.
Rolandus à Valle.

Sigismundus Loffredus.
Signorolus de Homodais.
Simon Grinaus.
Simon de Pratis.
Stephanus Auffredus.
Stephanus Bertrandus.
Stephanus de Federicis.

Tabienus Summista.
Theodosianus Codex.

Vbertus de Bonacursio.
Vincentius Paleoltus.
Vldaricus Zazius.

Historici & Chronographi.

Abbas Vrspergensis.
Abdias Babylonius.
AEneas Syluius.
AElianus.
Andreas Theuetus.
Aulus Gellius.
Appianus Alexandrinus.
Albertus Krantzius.
Aloisius Liponanus.
Ammianus Marcelli.
Agathias.
Appianus.
Argentonus.

Bonfinus

Bonfinus.
Berosus Chaldaeus.
Baptista Egnatius.

Caßiodorus Abbas in trip. hist.
Cornelius Tacitus.
Chronica Sanctorum.
Chronicon Britanniae.
Chronicon Reg. Franciae.
Chronica S. Antonini ex recognitione Petri Maturi Societatis Iesu Theologi.
Chronica Regia Petri Matthaei.
Caelius Secundus.

Diodorus Siculus.
Dionisius Halicarnasseus.
Diogenes Laërtius.

Egeßippus.
Eusebius Caesariensis.
Eutropius.

Frenulphus.
Fulgosius.
Froissardus.
Francis. De Rosieres.

Gregorius Turonensis.
Guicciardinus.
Gilber. Genebrardus.

Herodotus.

Iacobus Vvimphelingius.
Iacobus d'Apchon Eques.
Iosephus.
Ioannes Marius.
Ioannes Ruffus, Hispanus.
Ioannes Carion.
Iulius Caesar.
Iosephus Scaliger.

Ludouicus Curio.
Laurentius Surus.

Martinus Bellaius.
Mar. Anton. Muretus.

Nauclerus.

Onuphrius.

Papirius Massonius.
Petrus Crinitus.
Platina.
Paulus Iouius.
Paulus Diaconus.
Philostratus.
Polydorus Virgilius.

Q. Curtius.

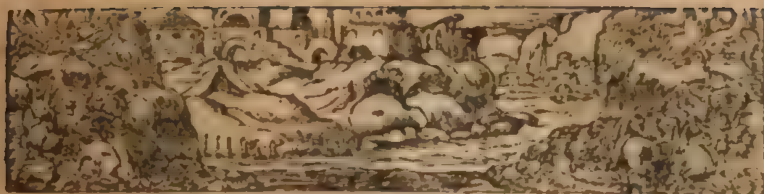
Sabellicus.
Sebast. Munsterus.
Seuerus Sulpitius.
Simeon Metaphrastes.
Sigibertus.
Saxo Grammaticus.
Socrates.
Strabo.

Titus Liuius.
Theodoricus Niemus.

Volaterranus.
Velleiuspaterculus.
Vincentius Belluacensis.
Vlrichus Reichental.

Ethnicos authores Philosophos & Poetas, tū Graecos tū Latinos, quorū sententias frequentißimè amplectimur non enumerauimus, ne Indiculi huius fines latiùs egrederemur.

GREGORIVS

GREGORIVS NONVS

E præclara Anagnia Hernicorum Campaniæ metropoli oriundus, è familia Comitum, Innocentij Tertij nepos, Romanus Pontifex coronatus 12. Cal. April. 1227. In ſanctorum numerum ſolenniter adſcripſit primos ordinis Prædicatorum, & Minorum Patriarchas & inſtitutores SS. Dominicum & Franciſcum. Deinde in poſteritatis gratiam Decretales Epiſtolas Pontificum ab Alexandro 3. vſque ad tempus ſuum in vnum volumen collexit.

I.

Hac prima bulla prohibetur alienatio bonorum Eccleſiæ iuxta Simmachi Papæ decretum, & reuocandi ac irritandi alienationes prædeceſſorum, ſucceſſoribus datur facultas.

GREGORIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Vniuerſis ſcripta præſentia inſpecturis. Rex excelſus filius ſummi Regis Deus, & homo Chriſtus Ieſus, quem legi neceſſitas non ſubiecit, factus eſt voluntate ſub lege, formam relinquens vicario, vt licet præ cæteris libertatem in excellentia dignitatis acceperit, recognoſcat tamen cum cæteris quandam in officij debito ſeruitutem, ſacrarum obſeruantiæ ſanctionum gratuito alligans vtcumque neceſſitatem voluntariam, & neceſſariam voluntatem, vt dum prælationem ſic ſubiicit, maior appareat ex huiuſmodi ſubiectione prælatus. Auctoritatis eſt quoque poſſe ſtatuere, ſed virtutis, vt quis ſe ſubiicit ſuo ſtatuto, per alterum potens in ſubditis, per reliquum potentior in ſe ipſo, præſertim cum efficacius, ſtatuat dum exponit apertius ſuæ proſecutioni ſtatutum: eo quod lingua manus interpres quaſi præco ſemitam verbo parat. Sanè fel. re. Simmachus Papa volés quodammodo legi ſubiicere poteſtatem, in Eccleſiæ prædiis alienandi [a] licentiam interdixit, vt quod licere non expedit, licitum non putetur. Nos autem ſuper hoc illius veſtigiis inhærentes, vnanimi Fratrum deſiderio, & petitione concordi hac in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, vt de patrimonialibus ſine communi Fratrum conſilio, & aſſenſu alienatio fiat, ſicque vni facultas, quod ex cauſa legitima obſtaculum libere cõtradictionis opponat. Quod ſi fortè fuerit in alienatione proceſſum factum, ipſo iure non teneat per ſucceſſorem, quatenus prædeceſſor de facto proceſſit, & eo ipſo quod proceſſum ſic fuerit reuocandum de alienantis vita conſentientium numero & ſolemnitate ſcripturæ nullum adminiculum tali ſuſcipiente contractu. Cæterum ad cautelam quædam loca ſpecialioris inhibitionis vinculo aſtringenda ſpeciali expreſſione nominum præſenti paginæ fecimus annotari, videlicet. In Campania Caſtrum Fumon Falian. Serron. & Larian. In Maritima Aquam putridam. Oſtiam, quam Epiſcopus Oſtien. tenet à Romana Eccleſia, in omnibus ipſius Epiſcopi [illegible] ſaluo. [illegible] am Nympham Folan. Coram. Ciſternam. & Terracinam. In Tuſcia, montem Flaſcon. Orfele Montem altum, Radic. canum, [illegible] Aquam pen

a Rerum Eccleſiaſticarum alienatio Iure ipſo Cæſareo non permittitur vt in l. 1. C. de Sacro. Eccleſ. docetur. Gloſſ. tamen in c. quamuis ponit tres caſus in quibus licitum ſit etiam vaſa myſtica alienare. c. ſicut omninò 12. q. 2. & l. ſancimus. C. ibi. in quibus eſt hæreſum extirpatio pro Eccleſiæ defenſione. Ioann. Andr. & Doctores gloſſ. in cap. 1. de in Integrum reſtitutione. Card. in cap. 1. col. 1. de 2 Depoſitio. Rerũ autem Eccleſiaſticarum [illegible] [illegible] duo ca[illegible]

latiuè requirunt videlicet formã id est solennitatem, & iustam causam alienandi cap. 1. de reb. Eccles. non alienand. in 6. glos. in verb. redire in cap. 1. extra. de in integ. rest.

dentem, & Bulsen. cum tota valle Laci. In ducatu Spolet. Roccam de Cesis, & Roccam de Gualdo, In Episcopatu Spoletan. Roccam Sacrati, Brusin. lorin. & Roccam de Saxo. In Episcopatu Narnie. Castrum Sancti Gemini, Castrum Stronconis, Mirandan. & Castrum Oriculi. In Sabinia, Roccam antiquam & totam Sabiniam cum omnibus Castris, & villis. In Marchia Anconitan. Roccam de Plorago, Serraualle & Turrim de Parma. Nulli ergo, &c nostræ constitutionis, &c. Siquis autem, &c. Dat. Lateranen. 17. Cal. Februarij, anno septimo.

II.

Hæreticos quibuscunque nominibus nominentur excommunicat, & credentes eorum erroribus hæreticos iudicat. Bona eorum publicantur. Clericorum quidem Ecclesiæ, Laicorum fisco applicantur. A sepulturis arcentur. Eorum filij ad Ecclesiastica officia non admittuntur. Vide. lib. 7. Decret. tit. 7. De hæreticis.

a Cathari Nouatiani sunt, à Nouato Romanæ Ecclesiæ presbytero. Stephani. 1. Papæ temporibus circa annũ Domini 256. emerserunt.

b Pauperes de Lugduno sic à Vualdone quodam ciue Lugdunensi in Concilio generali Romæ habito damnati fuerũt circa annum Domini 1170.

c Arnaldistæ ab Arnaldo Brixiense quodam Italo natione dicti videntur, qui circa annum Domini 1140. ad Lateranum celebrata Synodo damnati sunt. Reliquorum hæreticorum nomina huius constitutionis recensentur extra. de hæreticis. ca. Excommunicamus & C. de hæreticis l. Gazaris.

EXCOMMVNICAMVS & anathematizamus vniuersos hæreticos, Catharos,[a] Patarenos, Pauperes de Lugduno,[b] Passaginos, Iosepinos, Arnaldistas,[c] Speronistas, & alios quibuscunque nominibus cẽseantur, facies quidẽ habentes diuersas sed caudas adinuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in idipsum. Damnati verò per ecclesiam seculari iudicio relinquantur, animaduersione debita puniendi: clericis prius à suis ordinibus degradatis. Si qui autem de prædictis, postquam fuerint deprehensi, redire noluerint, ad agendum condignam pœnitentiam in perpetuũ carcerẽ detrudantur. Credentes autem eorum erroribus, hæreticos similiter iudicamus. Item receptatores, defensores, & fautores hæreticorum, excommunicationis sententiæ decernimus subiacere, firmiter statuentes, vt si postquam quilibet talium fuerit excommunicatione notatus, a sua super hoc non curauerit præsumptione cessare, ipso iure sit factus infamis, nec ad publica officia seu cõsilia nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi nec ad testimonium admittatur. Sit etiam intestabilis, vt nec testamenti habeat factionem, nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus præterea ipsi super quocunque negotio, sed ipse alijs respondere cogatur. Qui si forte iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta confecta per ipsum nullius penitus sint momenti, & in similibus idem præcipimus obseruari. Si verò clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur. Si qui autem tales, postquam ab ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint, excommunicationis sententia percellantur, alias animaduersione debita puniendi. Qui autem inuenti fuerint sola suspicione notabiles, nisi iuxtà considerationem suspicionis, qualitatẽmque personæ propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsque ad satisfactionem condignam ab omnibus euitentur: ita quòd si per annum in excommunicatione perstiterint, ex tunc velut hæretici condemnentur. Item proclamationes, & appellationes huiusmodi personarum minimè audiãtur. Item iudices, aduocati, & notarij nulli eorum officium suum impendant, alioquin eodem officio perpetuo sint priuati. Item clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica sacramenta: nec eleemosynas aut oblationes eorum accipiant. Similiter Hospitalarij & Templarij, ac quilibet regulares, alioquin suo priuentur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto sedis Apostolicæ speciali. Item quicunque tales præsumpserint ecclesiasticę tradere sepulturæ, vsque ad satisfactionem idoneam, excommunicationis sententiæ se nouerint subiacere, nec absolutionis beneficium mereantur, nisi propriis manibus publicè extumulent, & proiiciant huiusmodi corpora damnatorum, & locus ille perpetuò, careat sepultura. Item firmiter inhibemus, ne cuiquam laicæ personæ liceat publicè vel priuatim de fide catholica disputare: qui verò contra fecerit excommunicationis laqueo innodetur. Item si quis hæreticos sciuerit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, seu à communi conuersatione fidelium vita & moribus dissidentes, eos studeat indicare confessori suo, vel alij per quem credat ad prælati sui notitiam peruenire

uenire, alioquin, excommunicationis sententia percellatur. Filij autem hæreticorum, receptatorum, & defensorum eorum, vsque ad secundam generationem, ad nullum ecclesiasticum officium seu beneficium admittantur: quod si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane. Datum Viterbij 6. Idus Nouembris. Pontificatus nostri anno vno.

b *Filiũ hæreticorum ob patrium flagitium ad beneficia inhabiles redduntur. cap. statutum. 2. d. hæretic. gloss. in cap. satis. 50. dist. & ita in Capella Tholosana decisum est.*

Pontifex supradictus obiit Romæ 11. cal. August. 1241. & sepultus fuit in Basilica S. Petri. Plures alias Constitutiones fecit quæ vltimò ponuntur in singulis titulis Decretalium.

ADMONITIO.

Mirabitur forsassis Lector cur ordine Pontificum neglecto Cœlestinum 4. Mediolanensem Gregorij Successorem prætereamus, nouerit autem quod optimus Pontifex senio & infirmitate fractus non nisi 18. diebus quibus vixit Ecclesiam Dei valuit gubernare. Hinc fit vt nullas Constitutiones morte sublatus ediderit.

INNOCENTIVS QVARTVS

Hic Pontifex ante electionem Otho alias Synebaldus è familia Flisca Genuensis dicebatur, prius Anagniæ pontifex, Coronatus Romæ 3. Cal. Iul. 1243. Lugduni Concilium generale indixit. Fridericum 2. Anathamate damnauit D. Ludouicum Gallorum regem insigni prosequebatur amore.

I.

Christianissimum Regem Gallorum hortatur vt comburi faciat libros Talmudi; omnis sacræ legis & perfidiæ in fidem Christianam refertos, & prouideat ne Iudæi habeant nutrices vel famulos Christianos.

Impia Iudæorum perfidia, de quorum cordibus propter immensitatem suorum scelerum redemptor noster velamen non abstulit, sed in cæcitate quæ contingit ex parte in Israël adhuc manere permittit, prout conuenit, non attendens quòd ex sola misericordia pietas ipsos Christiana recipiet, & cohabitationem illorum sustineat patienter, illa committit enormia, quæ stupori audientibus, & referentibus sunt horrori; ipsi enim ingrati domino Iesu Christo, qui conuersionem eorum ex suæ longanimitatis affluentia patienter expectat, nullam prætendentes verecundiam culpæ suæ, nec reuerentes honorem fidei Christianæ, omissis seu contemptis lege Mosaica & prophetis quasdam traditiones suorum seniorum sequuntur, super quibus eos in Euangelio Dominus obiurgat dicens: Quare vos transgredimini mandatũ Dei, & irritum fecistis propter traditiones vestras hominum doctrinas & mandata docentes? In huiusmodi namque traditionibus, (quæ Talmud hebraicè nuncupantur, & magnus liber est apud eos, excedens textum Bibliæ in immensum, in quo sunt blasphemiæ in Deum, & Christum eius, ac beatam Virginem manifestè, intricabiles fabulæ, abusiones erroneæ, ac stultitiæ inauditæ) filios suos docent, ac nutriũt & à legis & prophetarum doctrina reddunt ipsos penitus alienos, verentes ne veritate, quæ in eisdem lege, ac prophetis est, intellecta, apertè de vnigenito Dei filio venturo in carnem, testimonium perhibente, conuertantur ad fidem, & ad redemptorem suum humiliter reuertantur. Et his non contenti, faciunt Christianas filiorum suorum nutrices in contumeliam fidei Christianæ, cum quibus turpia multa committunt, propter quæ fidelibus est verendum, ne diuinam indignationem incurrant, dum eos perpetrare patiuntur indignè, quæ fidei nostræ confusionem inducunt. Et licet dilectus filius Cancellarius Parisiensis, & doctores regentes Parisiis in sacra pagina, de mandato felicis recordat. Gregorij Papæ prædecessoris nostri tam prædictum abusionis librum, quàm alios quosdam cum omnibus glossis suis perlectis in potestate, ac examinatos ad confusionem perfidiæ Iudæorum publicè

a *Librum quem aduersus Christianos quidam Iudæorum Rabini circa annum Domini ediderãt & Talmud inscripserant Gregorius nonus & Innocẽtius quartus exuri mandarũt propterea quod multis & horrẽdis hæresibus adspersus esset eo enim persuadebãt Iudæi nõdum venisse Messiam sed expectandum plurăque de infamia cuiusdam Iesu narrabant quem confundebãt cũ Domino Iesu Christo.*

coram clero & populo, incendio concremarint, prout in literis eorum perspeximus contineri, quibus tu tanquam catholicus Rex & Princeps Christianissimus impendisti super hoc auxilium congruum & fauorem, pro quo regalem excellentiam dignis in Domino laudibus commendamus, ac prosequimur actionibus gratiarũ: quia tamen nondum Iudæorum ipsorum abusio p ofana quieuit, nec adhuc dedit eis vexatio intellectum, celsitudinem regiam at. Ro.mo. & obsec. in Domino Iesu Christo qui excessus huiusmodi detestabiles, & enormes commissos contumeliam creatoris, & iniuriam nominis Christiani pie incepisti laudabiliter prosequendo, facies debita seueritate percelli, tam prædictos abusionis libros, reprobatos per doctores eosdem, quàm generaliter omnes cum glossis suis,[b] qui per ipsos examinati & reprobati fuerint, mandes per totum regnum tuum, vbicunque reperiri potuerint, igne cremari firmiter inhibendo ne de cetero nutrices seu seruientes habeant Christianos, ne filij liberæ filiis famulentur ancillæ, sed tanquàm serui probati à Domino, in cuius mortem nequiter conspirarunt, saltem per effectum operis seruos se recognoscant illorum quos Christi mors & istos liberos, & illos constituit esse seruos: vt proinde sinceritatis tuæ zelum possimus in domino dignis laudibus commendare. Dat. Lateranen. 7. Idus Maij anno primo.

b Concilij Tridentini sanctione Thalmud hebreorũ eiusque gloss. annotationes, interpretationes, & expositiones omnes si prodierint sine nomine Thalmud & sine iniuriis in Christianam religionem tolerantur.

II.

Impœnitentes hæretici & pertinaces ac eorum complices banno exponuntur & eorum bona publicantur.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis Nobilibus viris vniuersis Marchionibus, Comitibus, Baronibus, ac Potestatibus, Rectoribus, Consulibus & Communibus Ciuitatum & aliorum locorum per Lombardiam Marchiam Teruisinam, & Romaniolam constitutis salutem & Apostolicam benedictionem.

Hæreticorum bona fisco adscribuntur. cap. Excommunicamus. §. damnamus. de Hæreticis in 6.

CVM fratres Prædicatores generaliter in Lombardia Marchia Teruisina & Romaniola contrà hæreticos & omnes sectas eorum quocunque nomine censeantur, ad extirpandam inde tam grauis contagij pestem & malum tantæ prauitatis in Ecclesia Dei nimium pestilens, duxerimus deputan. Vniuersitatem vestram rogandam & hortandam duximus attentè & monendam per apostolica vobis scripta districtè præcipien mandantes, quatenus omnes illos qui per Inquisitores eosdem, vel per alios de ipsorum mandato de hæresis crimine, vel pro defensione seu receptatione aut fauore hæreticorum excommunicationis innodati vinculo vel denunciati excommunicati publicè fuerint, bonis confiscatis ipsorum banno publico exponatis, alias contra eos temporaliter prout expedire videritis in fulcimentum Catholicæ fidei, potestate vobis tradita processuri: alioquin noueritis nos eisdem inquisitoribus nostris literis iniunxisse vt vos ad id per censuram Ecclesiasticam appellatione remota compellant. Dat. Perusij &c.

III.

Ordinis Prædicatorum Prouincialibus potestatem creandi & remouendi Inquisitores cõcedit, hodie tamen inconsulto Senatu Generalis Rom. inquisitionis sancti huius officij nulla fit mutatio. Idem decreuit Clemens 4.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Priori Prouinciali Ordinis Prædicatorum in Lombardia salutem & Apostolicam benedictionem.

Hæreses variæ in Italia pullulabant Innocentij 4. temporibus.

Licet ex omnibus mundi partibus, quæ nomine Christiano censentur, teneamur ex officij nostri debito expurgare lethiferam pestem hæreticæ prauitatis, in Italia tamen imminet nobis hæc solitudo propensiùs vbi eandem pestem, propter malitiam temporis, quæ in detrimentum fidei Catholicæ peruersos mores peperit ex vicinitate persensimus abundantiùs succreuisse. Volentes igitur in Prouincia Lombardiæ a Bononia & Ferraria inclusiuè vsque ad vltimos fines superiorum partium eiusdem Prouinciæ ac Marchia Ianuensi per aliquos de fratribus Prioratus tui super hoc partes, nostræ sollicitudinis adimpleri: discretioni tuæ per Apostolica

stolica scripta mandamus, quatenus tu vel Vicarius tuus cum contigerit te abesse de consilio discretorum fratrum, quatuor ex eiusdem Prioratus fratres viros zelum habentes Christianæ fidei & opere ac sermone potentes assumas eisque Inquisitionis officium contra Hereticos eorumque fautores & complices, in prædictis Prouincia & Marchia iuxtà formam quam eis per alias literas nostras expressimus exequend. iniungas: quos eam quam in eisdem literis comprehendimus habere volumus potestatem. Si vero quemquam eorumdé Inquisitorum ex causa videris aliquando amouend. sũ aliũ illo amoto substituas pari potestate functurũ quotiens id faciendũ deliberatione cum discretis fratribus habita tibi vel eidẽ Vicario te absente visum fuerit expedire. Dat. Assisij 4 Kal. Iunij Pont. nostri anno Vndecimo.

a Inquisitionis fidei authoritas semper fuit penes Dominicanos vt meritò aliquando præclarum defensorum fidei titulum adepti sint.

IIII.

Priuilegia Crucesignatorum declarantur, exhortantur quoque Prædicatores vt aduersus Hæreticorum pestes salutiferum verbum Crucis edoceant. Et charactere consignentur qui bono zelo ad hæreses fugandas votum assumpserint.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis fratribus ordinis Prædicatorum inquisitoribus hereticæ prauitatis, præsentibus & futuris in Lombardia, & Marchia Ianuen. Salutem & Apostolicam benedictionem.

Malitia huius temporis in diuersis mundi partibus, & maximè in prouincia Lombardiæ, peruersorum morum peperit corruptelam; ex quibus letifera pestis hæreticæ prauitatis abundantius solito noscitur pullulasse. Ad extirpationem igitur eiusdem pestis, iuxta officij nostri debitum ex animo intendentes, volumus aduersus huiusmodi iniquitatis operarios, qui massam catholicæ puritatis fermento propriæ contagionis inficiunt, fideles vt consurgant, stentque nobiscum pro euangelicis, quas professi sunt, legibus defendendis, salubribus adhortationibus incitari. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta districtè præcipiendo mandamus, in remissionem vobis peccaminum iniungentes, quatenus in locis vbi contra hæreticos vobis inquisitionis officium est commissum, cureris singuli opportuna instantia, contra eosdem hæreticos, eorúmque fautores proponere populis publicè verbũ Crucis,[a] & eos qui tacti zelo fidei, ad extirpandam prauitatem eandem, votum assumpserint, crucis charactere consignare. Vt autem vobis de prædicatione huiusmodi, & fidelibus, qui eiusdem crucis ob hoc votum assumpserint, copiosæ mercedis præmium afferatur: vobis & eisdem fidelibus illam indulgentiam, illudque priuilegium elargimur, quæ transeuntibus in terræ sanctæ subsidium, in generali concilio conceduntur. Cum autem huiusmodi Crucis verbum per vos proponi contigerit, relaxandi omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui ad audiẽdum verbum ipsum deuotè adfuerint, quadraginta vel viginti dies de iniunctis pœnitentiis libera sit vobis & singulis vestrum de nostra concessione facultas. Quòd si forte, quod non credimus, aliqua ciuitas, communitas, uel persona, cuiuscunque conditionis, vel gradus, huic tam salubri negotio se opponere, seu illud præsumpserit aliquatenus impedire, vt per vos, vel per alios authoritate nostra ad hoc deputatos, vel in posterum deputandos, liberè procedi non valeat in eodem: immo si quicunque requisiti illud fouere neglexerint, & iuxta officium & posse suum studiosè iuuare, contra eos, tanquam defensores & fautores hæreticorum, sublato appellationis obstaculo, vos vel vestrum singuli authoritate nostra intrepide procedatis. Contra quos, prout audacia ipsorum exegerit, Reges & principes Christianos, nec non Crucesignatos pro terræ sanctæ succursu, curabimus inuocare: cum non minus expediat immo magis fidem in locis propè positis, quàm procul distantibus defensare. Porro vt non solum inquisitionis vobis super hæretica prauitate commissę, sed & huiusmodi prędicationis Crucis officium in manibus vestris, congruis fauoribus adiuuetur, absoluendi iuxta formam ecclesię, omnes qui contra prauitatem hæreticam assumpserint signum crucis, ab interdicti, suspensionis, & excommunicationum sententiis canonis, & præsertim ab illis quas pro incendiis, vel affractionibus ecclesiarum, seu iniectione manuum violenta in personas ecclesiasticas incurrerunt, & aliis quoq; sententiis à nobis, vel authoritate no-

a Optimus hic pontifex mandat prædicari verbum crucis quo quidem summa totius Doctrinæ Christianæ explicari potest, quódque veluti illis inimicissimum aduersantur omnes hæretici, signum enim Crucis vt scribit Epiphan. hær. 30. est coniuratio quædam ad depellendum dæmonem eiúsque voces frangendas, ideo conceduntur Indulgentiæ in qui pro tessera veluti assumunt charecterem crucis in Ecclesiæ defensionem & hæreticorum odium. De quarum confirmatione habes constitut. Pij V. quæ incipit Sacrosancta.

stra generaliter promulgatis: nisi adeo grauis & enormis excessus fuerit personarum, quòd ab his oporteat absolutionis beneficium per sedem apostolicam obtineri. Necnon & ab illis sententiis, quas adhærendo & fauendo contra ecclesiam quondam Frederico, se tum pro Imperatore gerenti, seu Conrado nato eius, vel ipsorum fautoribus incurrerunt: Egilino de Romanis, Vberto Marchioni Pelauicino, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Capitaneis, Potestatibus, Rectoribúsque ciuitatum atque locorum, similibúsque personis, qui in ecclesias, & personas ecclesiasticas sæua exercuisse noscuntur, aut eorum bona nequiter occupasse, duntaxat exceptis. Dummodo assumpto Crucis signaculo, votum huiusmodi, qui absoluti fuerint, efficaciter prosequantur: & ipsi caueant, quòd de cætero contra ecclesiam nunquam erunt, & tam ab ipsis, quàm ab aliis præmissis, plena de damnis & iniuriis, propter quæ excommunicati noscuntur, satisfactio, vel satisfaciendi sufficiens securitas impendatur. Necnon & dispensandi cum clericis, super irregularitatibus, quas celebrando diuina ligati sententiis canonis contraxerunt. Commutandi quoque vota eorundem Crucesignatorum, vouentium, & votorum qualitate pensata, terræ sanctæ votis, aliisque perpetuis, quæ commutationis non admittunt remedium, duntaxat exceptis. Concedendi quoque Crucesignatis eisdem, quòd tempore generalis interdicti possint interesse diuinis officiis, & ecclesiastica sacramenta recipere, in locis in quibus eadem ex indulto sedis apostolicæ celebrantur. Dummodo in præmissis casibus, qui ecclesiasticis tenentur ligati sententiis, prius absolutionis beneficium assequantur, vobis & singulis vestrum authoritate præsentium, concedimus facultatem. Datum Anagniæ 13. Cal. Iulij. Pontificatus nostri anno vndecimo.

V.

Fridericus in Synodo Generali Lugduni celebrato hæreseos damnatus est, præsente Balduino Constantinopolitano Imperatore ob diuersa flagitia & sacrilegia, tum ob periurium & violatam pacem, cuius Innocentij lata sententia habetur in sexto.

INNOCENTIVS. Episcopus seruus seruorum Dei, venerabilibus fratribus Archiepiscopo Rothomagensi, & eius Suffraganeis salutem, & apostolicam benedictionem. Etsi omnes quos Christiana discernit religio ad defensionem Catholicæ fidei, & libertatis Ecclesiasticæ teneantur, Prælati tamen & alij viri ecclesiastici ad id fortius obligati noscuntur, quo in sortem dominicam sint specialius euocati. Pro cunctis autem tyrannus Fridericus quondam Romanorum Imperator, Dei ecclesiam malleo persecutionis affligit, & ad eius interitum exerto gladio sui furoris aspirat: propter quod tantò fortius suæ nequitiæ resistendum, quantò in ipsam ecclesiam rabie furere noscitur sæuiori. Ea propter vniuersitatem vestram monemus, rogamus & hortamur attente per apostolica scripta mandantes quatenus tantum discrimen ipsius ecclesiæ attendentes, & assistentes eidem consiliis opportunis per vestras ciuitates, & diœceses vniuersis per sonis ecclesiasticis tam religiosis, quàm secularibus vestræ iurisdictioni subiectis firmiter faciatis iniungi, vt quotiescumque ad clerum seu populum verbum Dei duxerint proponendum, rationabilem causam, & claram iustitiam ecclesiæ ac inæstimabilem præfati Friderici nequitiam, & iniustitiam manifestam eis diligenter exponant, ipsos monitis & exortationibus solicitè inducentes, vt dictis factis assistant ipsi ecclesiæ velut matri. & nullum eidem Friderico verbo, vel opere fauorem impendant publicum vel occultum, cùm tam ipse quam omnes eius fautores (quod huiusmodi prædicationibus denunciari mandetis) sint excommunicationis vinculo irretiti. Datum Lugduni 11. Kal. Feb. Pontif. nostri anno quarto.

† *De hac Cæsaris depositione habetur in cap. ad. Apostolicæ de sent. & re Iudic. Et de tempore assignationis & primatio nis poene Roffre: Beneuet. in libellis Iuris Canonici, in titul. ne sede vacant. Et Ioan. Andr. in cod. ti. in add. Baptista Sever. in tract. de modo studendi in col. 10. & in l. admonendi. in 54. col. ff. de Iureiur. & Alber. de Rosa in suo Dictionario in verbo Concil. & in versic. Roma.*

Fuit Innocentius vtriusque Iuris splendor eximius, vt testantur commentaria sua quæ Lugduni post Concilij sessiones composuit in Decretales Gregorij noni prædecessoris sui. Summa autem prudentia aduersus Friderici insidias vsus est. Lugdunensis Diui Iusti Ecclesia multa debet huic Pontifici, cui tanquam hospita rosam auream solenni ritu dedit quæ post concionem panagericam singulis annis ostenditur. Obiit Innocentius Neapoli cum sedisset annos vndecim menses sex & dies duodecim. Sepultus in Ecclesia Sancti Laurentij fratrum Minorum idibus Decembris 1254.

ALEXAN-

ALEXANDER QVARTVS

Romanus, Gregorij Noni Nepos, Coronatus Neapoli idib. Ian. 1255.

I.

Donatio Frederici Imperatoris in fauorem fratrum & Hospitalis leprosorum Sancti Lazari Hierosolymitani confirmatur.

LEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei. Magistro & Fratribus Hospitalis leprosorum S. Lazari Hierosolymitani ordinis S. Augustini. Lecta coram nobis vestra petitio continebat, quod quondam Fredericus Rom. Imperator ante latã in eũ depositionis sententiam, circa miserabilem conditionem vestram omni miseratione dignissimam, piæ dirigens compassionis affectum, diuersas Terras, possessiones, & stantias tunc de suo dominio existentes in Sicilia, Calabria, Valle grecis, Aquilia, & Terra laboris, cum diuersis secularium exactionum exemptionibus vobis pia & prouida liberalitate donauit, pro vt in patentibus literis eiusdem firmiter confectis exinde plenius dicitur contineri. Nos itaque vestris supplicationibus, inclinati donationem huiusmodi ratam & firmam habẽtes eam authoritate apostolica confirmamus &c. atq; communimus. Nulli ergo &c. nostræ confirmationis &c. Dat. Neapoli 12. Cal. Martij anno primo.

Ordo Equitum sancti Lazari anno 360. a Diuo Basilio magno institutus est à summis Pontificibus Damaso primùm. Deinde etiam Innocentio & Honorio tertiis in S. sedis Apostolicæ protectionem receptus, & postea ab Alexandro Papa 4 sub regula Diui Augustini cum diuersis priuilegiis confirmatus.

II.

Regulæ S. Augustini supradictis fratribus Sancti Lazari Hierosolymitani confirmatio.

ALEXANDER Episcopus &c. Cum à nobis petitur &c. Ea propter dilecti in Domino filij, vestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu Regulam Beati Augustini quam vos asseritis esse professos, sicut eam hactenus seruastis vobis authoritate Apostolica confirmamus atque communimus: eadem authoritate nihilominus statuentes, vt regula ipsa à vobis & successoribus vestris, perpetuis futuris temporibus obseruetur Nulli &c. Dat. Neapoli 11. April. anno primo.

III.

Prohibitio ne Conradus Frederici olim Rom. Imperatoris perfidissimi in Concilio Lugdunensi damnati filius in regem Romanorum eligatur vel nominetur.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Archiepiscopo Maguntino salutem & Apostolicam Benedictionem

Firma profecto consistit domus quæ solidis fulcita columnis, & Ecclesia tunc multò stabilitur robore, quando cum Prælatorum virtute ac constantia communitur: inter quos quia honore ac potentia eminere dignosceris, conueniens est & debitum, vt fauorabilius & vehementius eidem assistas Ecclesiæ, ac ea te ipso in opportunitatibus præsidia sentiat potiora. Quia si eius augetur status, & optatis proficit incrementis, vna tu cum ea suorum profectuum participatione concrescis: Et, si quod absit, aliquibus molestaretur aduersis & sinistris pungeretur euentibus, suæ te molestiæ minimè præterirent, sed simul cum ipsa gustans suarum amaritudinem punctionum. Imò sicut locum in ea optas magis conspicuum & excelsum, sic plus te illius letificat prosperitas, & tribulatio conturbat, nec ipsa quæ plurimum in tuis congaudet commodis de tuis posset aduersitatibus grauiter non dolere. Quanto autẽ affectu te ac alios Alemanię Prelatos Romana semper prosecuta fuerit Ecclesia, quantisque vos & Ecclesias vestras studuerit assiduè magnificare ac præferuare fauoribus, clarè liquet: cum nunquam in beneficiis & gratiis circa vos ipsas Ecclesias defecerit suæ irriguum largitatis, nec vsquam vobis in necessitatibus ipsius defuerint auxilia, quæ vestri tanquam proprij zelatrix honoris indefessè curauit, quoties oportuit vestris adesse negotiis, sicut promotrix sollicita & adiutrix per omnia studiosa. Nec immeritò quidem cum & vos inter cæteros cooperatores

Huius prohibitionis ratio ex Concilij Lugdunensis placitis desumpta est, in quo ab Innocentio Papa 4. Imperium Friderico 2. abrogatum est in eius locũ successit Cæsar Henricus 8. rex Romanorũ ex Lantgrauio Hassiæ & Thuringiæ qui regnauit annum vnum, quo mortuo Cæsar Guilielmus Rex

promptos

Romanorum ex consuetudine declarationes electus est, reclamante Conrado Friderici filio qui paternæ infamiæ reus a regno diuturnitate repelli iubetur.

promptos repererit, & præcipuos senserit adiutores. Propter quod decet & expedit, vt attente pro ipsius vigiletis honore quæ vestris diligenter intendere vtilitatibus non desistit. Sane intelleximus quod instat tempus electionis celebrandæ de Rege in Imperatorem postmodum promouendo, super quo tanto propensior adhibenda est diligentia & cautela, quanto altius & difficilius est negotium quod geritur in hac parte, tantóq; res, si aliqua in ea interuenirec negligẽtia seu improuidentia vel desidia, deteriorem posset habere effectum & exitum noxiorem. Vnde hic vehemẽter vigilandum est, hic perspicaciter intendendum, hic considerandum prouidè, hic maturè deliberandum, hic prouidè precandum, hic aperiendi sunt oculi, hic habẽdæ sunt aures intentę, hic mens debet esse non rudis & torpens, sed diligens peruigilet consulta: vbi de aduocato Ecclesiæ agitur, de ipsius defensore tractatur: ne pro aduocato impugnator, & pro defensore assumatur vel eligatur offensor. Quare vndique summæ cogitationis præferenda est acies, & circumquaque districta explorandum indagine, vt talis (cooperante domino) reperiatur & eligatur, qui fidelis & deuotus existat, & de prosapia processerit deuotorum: ac idoneus & sufficiens merito reputetur ad obtinendum tanti honoris culmen, & Imperij regimen exercendum. Qualiter autem Federicus olim Romanorum Imperator, & sui progenitores, & posteri, erga matrem Ecclesiam se gesserint, & qualem ei retributionem pro beneficiis perceptis impenderint, patens est, & cognitum toti orbi.* Quoniã hi aliorum persecutorum excedentes tyrannidem, grauioribus eam affecerunt iniurus, & oppressionibus durioribus afflixerunt, & velut intendentes exterminium, tendentes furentis arcum, & feritatis gladium acuẽtes diris illam vbilibet tribulauere flagellis, & vsque ad interiora profundis illatis vulneribus sauciarunt. Nam in hoc prauo genere, patrum in filios cum sanguine deriuata malitia, sicut carnis propagatione, sic imitatione operum nati genitoribus successerunt. Ex quo liquido perpendi potest & coniici, si ex ipso aliquæ posteritatis reliquiæ remãserunt, quid sperandum sit in futurum de illis, quid in posterum expectandum. Vita namque ac gesta prædecessorum peruersa, iniquitatem prænuntiant successoris. Hõrribilis enim, & scelestis illorum memoria, quid boni de ipsorum posteritate credere, vel sperare permittit? De colubro quidem egreditur regulus, & arbor mala noxios fructus profert prauumque principium nullum bonum pollicetur effectum. Et ideo de Conrado puero prædicti Federici secundi filio, est præcauendum omninò, nec vllo modo intendatur ad eum, nec nominetur ad hoc, nec aliquatenus eligatur: maximè cum propter infantiam, nimiúmque defectum ætatis & ad ista prorsus inhabilis, ac ineligibilis penitus, puer ipse est, nec ius, quod ex electione prouenire vel consurgere consueuit, sibi posset competere, nec in sua cadere vel retinere persona: cum propter puerilem ætatem, quæ discretione caret, & legitimum consensum vel dissensum non habet, electioni, si de ipso fieret, consentire non posset, nec ipsius cõsensus aliquam haberet efficaciam vel vigorem. Et ex eo etiam idem puer in Regẽ eligi vel nominari non debet: quia cum per electionem huiusmodi, de aduocato vel defensore idoneo debeat ecclesiæ prouideri: & ipse puer sit, omninò ineptus & inutilis ad talis defensionis officium seu ministerium exequendum, oporteret eandem Ecclesiam, si contingeret eligi dictum puerum, manere diutius, non absque grauibus forte dispendiis, defensionis commodo destitutam. Nec per hoc etiam consuleretur amplo & spacioso regno Theutonico de Rege vel Rectore condigno, cum male possit alios regere, qui non nouit gubernare se ipsum, nec benè vel dignè aliorum gubernaculo præesse valeat, qui regimine ducitur alieno, & cui propter tot potentes defectus, necessaria est alterius custodia, & tutela propter quod Regnum ipsum longo tempore, non sine multo discrimine, sub operosa regiminis expectatione langueret. Ideóque fraternitatem tuam monemus, rogamus, & hortamur attente, ac per Apostolicam auctoritatem, tibi scilicet in virtute sanctæ obedientię, sub debito fidelitatis quo nobis & Ecclesiæ Romanæ teneris, ac sub pœna excommunicationis, quam ex nunc in te proferimus, districtè præcipiendo mandamus, quatenus præfatum Conradum puerum nullatenus in Regem eligas, nec nomines, neque consentias in eundem: Ita quod excommunicatus existas, si contra mandatum nostrum facere vel venire præsumpseris, & eundem Conradum nominaueris, vel elegeris,

** Flagitiis deditus Fridericus varia scelera commisit quæ recensentur apud D. Anthon. 3. cap. 5. tit. 19. §. 2. Peierauit multoties pacis fœdera inter Ecclesiam & Imperium. Plurima perfide gessit in expeditione aduersus Turcas. Insidiatus est sæpius Gregorio 9. Papæ. Cardinales Legatos in Galliam carceribus inclusit, tandem excommunicatus, priuatus Imperio & omni regno sine aliquo Pœnitentiæ signo a Manfredo spurio suo suffocatur apud Florentiolam Apuleiæ ciuitatem anno 1250.*

geris, aut in ipsum consenseris, seu opem, vel operam, consilium, auxilium, vel fauorem, vt eligatur, impenderis: & etiam si eius electionem non impediueris toto posse, vt si forte ad ipsius electionem, vel nominationem processeris, scias te prius excommunicatione ligatum. [c] Aliis vero coelectoribus tuis, tam ecclesiasticis, quàm sæcularibus, authoritate nostra firmiter inhibeas, ne ipsum ad hoc nominent, vel eligant, nec in eum consentiant promulgando, eadem authoritate, in eos excommunicationis sententiam, si contra hanc tuam inhibitionem venire tentauerint, immo nostram. Ita quod si eum nominare, vel eligere, aut in ipsum consentire præsumpserint, noscant se prius excommunicationis vinculo innodatos: vt ex hoc ipso (si de prædicto puero quicquam in hac parte attentatum fuerit) sit prorsus vacuum, irritum, & inane. Mandatum itaque ac præceptum super hoc Apostolicum sic fideliter, sapienter, & efficaciter adimplere studeas, omnem opem, & operam adhibeas, vt aliquis fide clarus, & deuotione sincerus, cui ad id suffragentur merita, eligatur, quod ex iis nos & Romanam ecclesiam tibi & Ecclesię tuæ arctiùs obliges nosque lætari possimus id, quod intendimus, tuo solerti studio salubriter prouenisse. Ad hæc nihilominus in omnes electores, qui memoratum puerum ad hoc nominare, vel eligere, seu in ipsum consentire, aut opem, vel operam, consilium, auxilium, vel fauorem, vt eligatur, dare præsumpserint, excommunicationis sententiam promulgamus. Quam per te, antequam ad nominationem, vel electionem aliquam procedatur, reliquis tuis coelectoribus præcipimus nuntiari. Quod si non feceris, eo ipso te noueris laqueo excommunicationis adstrictum. Datum Ananiæ quinto Kal. Augusti, Anno Pontificatus nostri secundo.

c Cæsarum Germanorum historiis legimus Alexādro Pontifice repugnante Conradum ad Imperatoriam maiestatem electum fuisse.

IIII.

Prædicandi verbum Dei, in terris infidelium, absoluendi in variis casibus reseruatis, dandi indulgentias, causásque matrimoniales cognoscendi largitur facultas Fratribus ordinis Minorum Inquisitoribus.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis Fratribus de ordine Minorum in terris Saracenorum, Paganorum, Græcorum, Bulgarorum, Cumanorum, Æthiopum, Syrorum, Iberorum, Alanorum, Gazarorum, Gathorum, Zichorum, Ruthenorum, Iacobitarum, Nubianorum, Nestorinorū, Georgianorum, Armenorum, Indorum, Mosccllinorum, Tartarorum, Hungarorum Maioris Hungariæ, Christianorum Captiuatorum apud Turcas, aliarúmque infidelium nationum orientis, seu quantumcunque altarum partium proficiscentibus Salutem & apostolicam benedictionem.

CVM hora iam vndecima diei sit hominibus vt exeant ad opus vsque ad mūdi vesperam & illud Apocalypsis eulogium cito credatur cum matris Ecclesiæ consolatione complendum, videlicet, oportere viros spirituales vitæ mundi, etiam & intelligentiæ gratiam cum Ioanne sortitos, populis, & gentibus, linguis, regibúsque multis denuo prophetare: quia non sequetur reliquiarum Israel per Isaiam prophetata saluatio, nisi iuxtà Paulum Apostolum prius introeat gentium multitudo. Nos, licet immeriti, super Apostolicæ sedis speculam constituti fideliter ac prudenter dispensandis Dei ministeriis & operibus coadiuuandis intendimus, si vergente plenitudine temporis post pia priorum studia, in vineā Domini Sabahot nouos & pene nouissimos, qui sapientiam longam didicere, per otium operarios mittere procuremus. Vos igitur, quos iuxtà professæ religionis officium zelus comedit animarum, & in quadriga quarta, quam variis charismatum donis & fidei fortitudine trahitis vbique discurrere, ac vexillum Regis & gloriæ procul leuare gestitis ad gentes quæ Iesum Christum dominum non cognoscunt, & ad subtractionis filios, qui Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ non obediunt, destinamus, vobis in remissionem peccatorum omnium iniungentes, quatenus seminaturi super aquas multas, in illo tantum qui mundum dixit se vicisse confisi, ad illuminationem cęcę multitudinis, & exterminium hęreticę falsitatis, ad confirmandum nutantium animos, & fidelium confortandos, in luce sermonis, & certitudine operis propositum vobis iter sine quarumlibet offensione curatis.

Summi Pontifice viri in Priuilegiis exornarunt fratres ordinis minorum, quorum præcipua quædam capita hic recensentur ab Alexandro quarto concessa nimirum vt Euangelium & verbum Dei edoceant, quos à fide, & religione Christiana nouerint alienos.

Vt autem ministerium vestrum honoretur plenius & honorabilius impleatur, præsentium vobis authoritate concedimus, vt in terris quæ adhuc sedis Apostolicę magisterio non intendunt, proponere verbum Dei, & constitutis ibidem, non obstantibus si aliqua sunt excommunicatione ligati, in verbis, officio & cibo, ac in aliis securè communicare, & ipsos seu etiam alios conuerti ad vnitatem Christianę fidei cupientes, recipere, baptizare & aggregare Ecclesię filiis valeatis, & presbyteri ex vobis ipsos aggregatos possint insignire charactere clericali, & ipsos ad acolitatus ordinem promouere.

Liceat etiam vobis ibidem redeuntibus ad obedientiam sedis Apostolicæ, qui sunt excommunicatione ligati absolutionis beneficium iuxta formam Ecclesię impertiri, & super eo dispensare cum ipsis, quòd sacros receperunt ordines, & diuina celebrarunt officia sic ligati hoc ipsum vobis sit licitum, circa illos de terris eisdem, qui temporibus indebitis, vel intra ætatem legitimam, aut omnes eadem die, vel qui superiores prætermissis inferioribus conferre seu recipere ordines pręsumpserunt: si tamen in hoc, seruata forma talis extiterit, per quam ordines recepissent.

Vobis pręterea dispensare liceat, vt illi ex nationibus vestrę prædicationi commissis, qui post susceptionem sacrorum ordinum, vel in gradibus & casibus à diuina minime lege prohibitis matrimonia contraxerunt, remaneant in eisdem, & qui ad Ecclesię Catholicę redierint vnitatem, vt inter suos habitent, eisdémque communicent; necnon quòd clerici nationum ipsarum publice ad obedientiam sedis Apostolicæ redeuntes, gaudeant priuilegio clericali. Sit etiam vobis licitum, omnium fidelium in terris prędictis confessiones audire, ac ipsis iniungere pœnitentias salutares, & excommunicatos a canone vel alio modo, iuxta formam Ecclesię absoluere, dummodo iniuriam & damna passis satisfaciant.

Cum irregularibus autem partium earum in casibus, in quibus solent Legati sedis Apostolicę dispensare, etiam cum clericis ipsarum partium patientibus defectum Natalium, dummodo non sint de adulterio vel incestu,* aut de regularibus procreati, sit vobis dispensandi facultas: quàm circa illos similiter habeatis, qui ab vnitate ecclesię seu religione, vel clericali ordine discesserunt, si humiliter redire voluerint, & dignè satisfaciant de commissis: ita quod ipsi religiosi ad sua loca salua disciplina ordinis resumantur: & illos ex iam dictis qui excommunicationis vinculo sunt astricti, iuxta præmissam formam & prædictæ satisfactionis modum absoluere valeatis: & cum irregularibus ex eisdem, sicut est expressum superius, dispensare

** Ab huius priuilegii gratia remouentur illegitimi nothi ex sacrilegio à clericis monachis vel sanctimonialibus nati, quiquidem clericalem togam licitè assequi nequeunt de fil. presbyt. c. 1 nisi cum illis per summum Pontificem fuerit dispensatum c. vlt. d. tit. Potior huius priuilegii facultas in hoc duntaxat suspici & commendari potest quod absoluendi ab irregularitate in certis quibusdam casibus Franciscanis inquisitoribus conceditur, cum apud Iurisconsultos Pontificios edoceatur potestatē à sede Apostolica seu Episcopo collatam absoluendi à peccatis vel censuris aut ab vtrisque ad irregularitatis dispēsationē non extendi vti etiam bene notat Nauarrus in Enchiridio cap. 27. num. 194.*

Ad hæc, sit vobis absoluendi facultas occisores clericorum, & religiosarum personarum in prædictis partibus constitutos: fundandi de nouo ibidem Ecclesias, & reconciliandi illas, quæ sunt casu aliquo prophanatæ: ac de nouo fundatis, Rectores idoneos prouidendi: & illis qui de gentibus vel schismaticis nouiter sunt conuersi, dandi licentiam, vt vxores suas cum quibus ex gradibus à lege diuina non prohibitis contraxerunt, valeant retinere

De causis matrimonialibus, quas in partibus illis ad audientiam nostram deferri contigerit, legitimè cognoscendi, ac discordantes inter se adinuicem, quòd ad pacem & concordiam redeant: nec non quòd inordinatè viuentes, de suis excessibus (sicut iustum fuerit satisfactionem exhibeant, compellendi per censuram ecclesiasticam vobis libera sit potestas.

Insuper in locis in quibus vos hospitari contigerit, vel in locis partium earundem, in quibus residentiam facietis, Missam, & cętera diuina officia celebrare, & in eisdem partibus Cœmiteria benedicere, ac dare indulgentias, commutare vota, facultatem & licentiam habeatis.

Cęterum vobis concedimus, quòd catholicis Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis possitis ordines & alia ecclesiastica sacramenta suscipere, ac vestes sacerdotales altaris, pallas & corporalia, per eos qui ex vobis sunt presbyteri, cum necesse vobis fuerit, benedicere, vbi Catholicorum Episcoporum copia non habetur, necnon alia facere, quæ ad augmentum Dominici nominis, & ampliationem catholicæ fidei, ac reprobationem, ac irritationem illorum, qui sacris traditionibus contradicunt,

tradicunt, sicut pro loco & tempore videritis expedire.

Nulli ergo omnium hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Viterbij 13. Kalen. Maij. Pontificatus nostri anno quarto.

V.

Controuersiarum immergentium in causis fidei de hæreticis nimirum, de periuris testibus, de sacrilegio, de hæredibus hæreticorum, sententia declaratio.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fratribus ordinis Minorum, Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in administratione sancti Francisci, præsentibus ac futuris, salutem & apostolicam benedictionem.

QVOD super nonnullis quæstionum articulis, in quibus causa fidei tangitur, nos consulere voluistis, sollicitudinis vestræ prudentiam in Domino commendamus.

Primus igitur vestræ consultationis articulus continebat, vtrum dici debeat relapsus in hæresim qui lapsus est in eam post abiurationem ipsius, in qua non inuenitur antea commisisse. cum secundum proprietatem verborum, non videatur relapsus, qui non fuerat ante lapsus. [a] Ad quòd taliter respōdemus, quod talis si tanquam accusatus vel suspectus de hæresi eam in iudicio abiurauit, & postea committat in ipsa, censeri debet quadam iuris fictione relapsus, licet ante abiurationem suam plene probatum non fuerit crimen hæresis contra ipsum, dummodo huiusmodi prius contra suspicio, violenta fuerit, & certis ac veris indiciis comprobata. Si vero leuis & modica, quamquam ex hoc sit grauius puniendus, relapsorum tamen in hæresim non debet pœna puniri, èx quo præsumi non potest verisimiliter ante lapsus in eam.

Quæsiuistis etiam circa idem, si is qui hæresim abiurauit, & per solam inexcusabilem receptionem vel receptationem, aut deductionem seu associationem, vel visitationem hæreticorum, siue dationem vel missionem munerum, aut etiam alias in fauorem eorum, qui excusari non possit, sine adoratione tamen (vt verbis vestris vtamur) lapsus est postmodum, propter hoc debeat iudicari relapsus. Et quidem si legitimè constitit vel etiam nunc constaret, quòd tales ante huiusmodi abiurationem in hæresi commisissent, non est dubium eos per hoc fuisse relapsos: quia tunc dubitari non debet, illos ex approbati à se prius erroris consequentia id fecisse.

Præterea nonnulli talium vt proponitis, iurant coram inquisitoribus tam de se quàm de aliis super facto hæresis veritatem dicere, sed periurant, non odio tamen vel pretio sed timore sui potius & suorum; corrigunt autem se postmodum super iis contra se ac alios suos complices deponendo. Cum itaque periurus secundum iura, etiam post pœnitētiam in criminalibus à testimonio repellatur [b] hinc quæritur vtrum contra illos suos complices sit per testimonia talium procedendum. Super quo taliter respondemus, quòd cum crimen huiusmodi sit exceptum, si ex manifestis indiciis apparuerit tales non animi leuitate, aut odii fomite ductos, seu corruptos pecunia, sed zelo fidei tanquam pœnitentes propriæ culpæ, asserere, quod talia prius tacuerant, & velint in hoc errorem suum corrigere, ac alios nominare, stari debet in fauorem fidei, nisi aliud obsisteret, attestationibus eorundem.

Ad illud autem quod quæritur, vtrum ad inquisitores hæresis pertineat de diuinationibus & sortilegiis, quę contra aliquos sibi denunciantur cognoscere, ac punire talia exercentes, breuibus respondetur quòd cum negotium fidei, quod summè priuilegiatum existit, per occupationes alias non debeat impediri, inquisitores ipsi, de iis, nisi manifestè sapient hæresim, ratione huiusmodi officij sibi commissi, se nullatenus intromittant, sed eos relinquant suis iudicibus pœna debita castigandos.

Quidam insuper (vt adiicitis) pro iis qui commiserunt in hęresi, astringunt se inquisitoribus sub obligatione bonorum suorum, ad recipiendum ab eis pœnitentiam & complendam: sed ea licet iniuncta, non tamen peracta, quin potius in toto vel in parte

a Suspectus de hæresi, quamuis de crimine reus conuictus nō sit, ob id que tamen canonico remedio vsus sit, si post abiuratam hæresim iterum in susceptam perniciem labi contingerit hac iuris præsumptione censetur relapsus vt patet in cap. Accusatus. §. 1. de hæret. lib. 6. Illum enim qui vehementē dedit de hæresi suspicionem Iuris Pontificij canones testantur fuisse relapsum vt si postea in hæresim reciderit merito possit dici relapsus: mitius hoc tractatur in leui suspicione.

b Periurus quā tūcunque emendatus non admittitur in testem in ciuili nec in criminali. cap. in testimonium, & c. quicunque. 6. q. 1. gloss. in l. qui cum vno. §. ignominia. ff. de re milit. quam gloss. Bald. alle-

-uat pro singula re... l. Lucius. ... de infamib. Sed Pontifex potest habilitare criminosos atque periuros ad ferendum testimonium secundum Doct. in d. cap. testimonium & licet periuri testes esse nequeant, tamen in negotio hæresis admittuntur cap. accusatus de hæreticis in 6.

parte neglecta, decedunt. Quæritur ergo, vtrum inquisitores ipsi, vel qui in eorum locum succedunt, possint ad satisfaciendum pro ipsis defunctis, hæredes vel detentores bonorum sic decedentium coarctare. Ad quod dicimus, quòd si per huiusmodi pœnitentiam aliquod onus ad salutem proficiens impositum fuerit, in bonis temporalibus exequendum ad complementum ipsius per inquisitores cogi debent hæredes, vel alij ad quos bona talium cum suo onere deuenerunt.

Iniungitur etiam aliquibus ad pœnam, in pœnitentia pro hæresi, ab ipsius pestis inquisitoribus, vt vsuras restituant, ad quod obligauerant in iudicio Ecclesiæ se & sua. In quo quæritur, vtrum inquisitores ipsi, vel qui succedunt in locum eorum, ad respondendum coram se conquerentibus de vsuris huiusmodi, & ad restitutionem earum, si de ipsis constiterit possint compellere taliter pœnitentes, prout ab eis in aliis iniunctis sibi pœnitentiis fieri consueuit. Ad quod respondemus, quæstionem super vsuras motam, contra tales iudicialiter non debere audiri ab inquisitoribus hæresis, nec decidi. Nolentes quod per causas huiusmodi, offendiculum negotio fidei præparetur, eos tamen ad restitutionem vsurarum, de quibus constiterit, compellere poterunt: quibus in satisfactionem pro prædicto crimine huiusmodi restitutionem in pœnitentia iniunxerunt.

Sunt & alij, qui confessi sunt in iudicio de hæresi coram inquisitoribus huiusmodi prauitatis, sed antequam eis iniungeretur pœnitentia, decesserunt. Super quo quæritur si hæredes talium compelli possint ab inquisitoribus, vt ad ipsorum arbitrium satisfaciant pro defunctis, præcipue cum idem dum viueret ad faciendam pœnitentiam quam inquisitores eis vellent iniungere, bona sua inquisitoribus obligarunt: cui quæstioni sic duximus respondendum, quòd postquam tales non decesserunt hæretici, sed reincorporati potius Ecclesiæ vnitati, non videmus quòd eis post mortem, vel eorum hæredibus, qui ad successionem talium admittuntur, sit satisfactio pro extincto iam crimine iniungenda. In eo verò casu, in quo hæredes huiusmodi ad successionem non deberent ob culpam sui actoris admitti: non obstante quòd actoribus ipsis viuentibus, hoc non fuerit interueniente ipsorum morte per sententiam declaratum, ad confiscationem bonorum post mortem nihilominus procedatur.

Clericus hæreticus nisi confessione hæresim deponat & pertinaciam abiuret, vel illico in priores errores relabatur sine vlla clementia degradatur, deinde curiæ seculari traditur c. 9. ad abolendam de Hæreticis & in cap. 8. accusatus eo. tit. Est autem communis doctorum opinio clericum in sacris constitutum non posse propter quodcumque enormissimum crimen à iudice seculari puniri nisi prius sit degradatus Didacus pract. 23 q. num. ...

Adiecistis præterea, negotium seu officium inquisitionis contra hæreticos dilecto filio Priori fratrum Prædicatorum Parisien. à sede Apostolica fuisse sub ea forma commissum, vt idem super hoc posset inquirere, tam per se, quàm per alios, quos ad hoc idoneos reputaret: in quo quæritur, vtrum tales delegati existant, & quid possint etiam sic electi. Super quo taliter duximus ordinandum, quòd idem Prior possit tres, vel quatuor idoneos ad hoc opus assumere, qui parem cum ipso habeant potestatem, & amouere illos, ac ipsorum loco alios substituere, quotiescunque viderit expedire: ipsi tamen priori, & aliis sic assumptis committendi duntaxat citationes, & examinationes testium, cum de huiusmodi crimine ac circunstantiis eius inquiritur, ac denuntiationis sententiam, quas super iis contra quoslibet contingerit ferri, & iis similia faciendi conceditur ab eadem sede facultas.

Quæstioni vero qua quæritur, vtrum constitutus in sacris, deprehensus in hæresi, & propter hoc immurandus perpetuò, prius sit ab ordinibus a suo Episcopo degradandus, antequam tradatur huiusmodi pœnitentiæ. Respondemus, quòd talis qui est perpetuò immurandus, prius debet à suis ordinibus degradari.

Nonnulli quoque clerici, & quod est deterius, sacerdotes prætextu pecuniæ, vel alicuius seruitij temporalis, inueniuntur aliquando inquisitionis impedire negotium, instruendo citatos hæreticorum credentes de celanda veritate, falsitate dicenda, vel eos indebitè liberando, de quibus quæritur vtrum inquisitores possint tales capere, ac etiam retinere, aut quòd sic accepta restituant, coarctare. Dubium itaque non videtur, quòd ij quos constat exercere præmissa, ea faciunt in fauorem hæreticæ prauitatis, quare possunt à talibus per inquisitores compelli, & pœna debita castigari, tam per captionem personarum, quàm etiam aliàs prout culpa exegerit delinquentis.

Quod autem postmodum quærebatur, quomodo essent puniendi religiosi, qui inueniuntur in hæresim deliquisse, cum seculares peccantes in simili casu, immu-

tationis

tationis vel alia pœna plectantur: eius solutio satis patet, cum certum sit tales in hoc, & in consimilibus delinquentes grauius etiam secularibus puniendos.

Frequenter etiam vobis ab Apostolica sede committitur, vt tam hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, quàm ipsorum filios & nepotes ac illos etiam qui prædictorum interuentu, vel gratia tale esse adepti, vel assequentur in posterum, priuandi personatibus, dignitatibus & honoribus quibuscunque ac beneficiis ecclesiasticis, & officiis publicis, de diœcesanorum, vel eis absentibus vicariorum suorum consilio, habeatis liberam facultatem: quod qualiter intelligi debeat, per multis eiusdem sedis oraculo declarari. Hoc sane de filiis & nepotibus illorum credentium & aliorum huiusmodi, qui modo tales esse probantur, intelligendum esse videtur, non autem illorum, quos emendatos constiterit, & pro culpa huiusmodi ad mandatum Ecclesiæ pœnitentiam recepisse, quam ipsi vel iam peregerunt, vel humiliter prosecutioni eius insistunt, vel parati fuerunt dum viuerent ad recipiendam eandem. Diœcesani quoque in priuationibus sunt generaliter requirendi, nisi forsan constaret legitime, quòd iidem scienter eis beneficia contulissent: tunc enim eos in iis requirendos esse nō credimus, sed potius a suo iudice puniendos. Vos igitur hæc & alia contingentia in hac parte, commissum vobis officium sic prudenter, & fideliter exequi procuretis, sic ad ea pure propter Deum, cuius causam geritis, vestra feratur intentio, quòd labor vester vobis ad vitæ præmiū, & aliis ad salutem, quæ solum in talibus quæritur, proficiat animarum. Datum Viterbij, quinto Kalendas Octobris, Pontificatus nostri anno quarto.

In fautores & receptatores hæreticorum iure inquiritur, nam receptatio eos reos facit, quocirca pro facti qualitate & personarum, iudicis arbitrio iudicabuntur & plectentur, ita Iacobus Simācas in praxi hæreseos tit. 26. Dominicus de Soto lib. 1. de iustitia & iure q. 6. art. 6. col. 6. in fin. probat e literas de præsumpt.

VI.

Inquisitoribus fidei conceditur authoritas procedendi contra quoscunque & assumendi ad officium notariatus personas regulares quando non possunt habere seculares.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fratribus ordinis Prædicatorum Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in Lombardia, Marchia Ianuensi, salutem & Apostolicam benedictionem.

Ne commissæ vobis contra hæreticos inquisitionis officium [a] quocunq; contingat obice præpediri, vobis & singulis vestrum præsentium auctoritate concedimus, vt non obstantibus aliquibus priuilegiis vel indulgentiis, quibuscunque personis, cuiusuis conditionis, dignitatis, vel gradus, religionis aut ordinis, & præsertim Cistercien. Prędicatorum, Minorum, seu Eremitarum, siue communitatibus, vel vniuersitatibus ciuitatum locorum specialiter vel generaliter, sub quacunque verborum expressione vel forma ab Apostolica sede concessis, vel amodo concedendis etiam si dicatur in illis, quòd eis per aliquas literas, totum de verbo ad verbum tenorem non continentes, priuilegiorum vel indulgentiarum ipsarum nequeat derogari maxime quòd illi excommunicari, vel ipsorum terræ supponi non possint ecclesiastico interdicto: aut quòd prædictorum vel aliorum quorumlibet ordinum fratres, ad executiones negotiorum, aut ad citationes quorumlibet siue denuntiationes sententiarum excommunicationis, suspensionis vel interdicti auctoritate literarum apostolicarum minime cogi possint, nisi de ipsorum ordinibus & priuilegiis vel indulgentiis, eis super hoc à sede apostolica concessis, habeatur in eisdem literis mentio specialis: in eodem officio & contra impedientes illud, vel in eo vobis iuxta officium, & posse suum, à vobis requisitos assistere non curantes, libere iuxta formam vobis per literas nostras traditam procedatis: cum ex huiusmodi vel aliis priuilegiis & indulgentiis, nullum vobis in tantæ pietatis negotio, velimus obstaculum generari. Ad hæc si super his, quæ circa idem officium, illudque contingentia in scriptis fuerint redigenda, tabellionum secularium copia forte defuerit opportuna, personis regularibus cuiuscunque ordinis, qui tabellionatus officium in seculo habuisse noscuntur, exercendi illud in his, cùm à vobis necessitate huiusmodi suadente fuerint requisiti, auctoritate nostra licentiam concedatis: quos ad hoc constitutione canonica vel regulari contrario nequaquam obstante, ex districto volumus iussionis nostræ præcepto teneri. Quòd si nec tales habere poteritis, alios duos viros idoneos, clericos vel laicos, quoties talis imminebit ne-

a Inquisitores hæreticæ prauitatis possunt in omnes inquisitionis officium exercere inuitis etiam personarum, qualitatū & priuilegiorū cōditionibus: iura enim voluēt vt quo facilius euellatur zizania illa debeant instruere inquisitionem nulla diffamatione præcedēte propter criminis atrocitatē, in his enim atrocioribus licet iura transgredi vt inquit Bald. in l. obseruandum q. 10. ff. de offic. præsidis. Vide Carerium in tract. de hæreticis. Arelant in tract. de hæret. numb. 26.

cessitas, assumatis: qui simul fideliter ea quæ fuerint à vobis, vel coram vobis ex prædicto officio gerenda, conscribant, quorum scripta quantum ad hunc necessitatis articulum pertinent, ac si vnius personæ publicę manu confecta fuissent, inconcussam habere decernimus firmitatem. Contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo, non obstante constitutione de duabus dietis edita in Concilio generali. Datum Anagnię Idibus Octobris, Pontificatus nostri anno sexto.

VII.

Excommunicati & socij criminis contra hæreticos iure in testimonium admittuntur.

In causis fidei creditur excommunicatis ex certa coniectura verum deponentibus, quamuis excommunicatus ante absolutionē testis esse nequeat c. testimonium & in c. veniens ext. de testib. c. decernimus de sentent. excom. in 6.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorū Dei, Dilectis filiis fratribus ordinis Minorum Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in Prouincia Roma. & administratione beati Francisci à sede Apostolica deputatis, & in posterum deputandis, Salutem & apostolicam benedictionem.

CONSVLVIT nos discretio vestra, vtrum illos qui ratione criminis hæreseos, vel alia de causa excommunicationis sententia sunt ligati, contra hæreticos, credentes, defensores, fautores vel receptatores eorum, ad testimonium perhibendum admittere, & stare dictis eorum seu illorum, etiam debeatis, qui complices, participes, seu socios eiusdem criminis se fatentur. Quia igitur si iidem excommunicatis non admitterentur ad perhibendum testimonium contra tales, & dictis eorum ac si fatentium non staretur, frequenter officium inquisitionis vobis commissæ, in dispendium fidei contigeret impediri, quando præsertim vix aut nullo modo potest nisi per sic fatentes super hoc veritas apparere, statuimus in fauorem fidei, vt in huiusmodi inquisitionis negotio, dicti excommunicati, contra hæreticos, credentes, defensores, fautores & receptatores eosdem, ad testimonium admittantur, & stetur tam illorum dictis, quam eorum qui, vt prædictum est, socios eiusdem criminis se fatentur, ex verisimilibus coniecturis, quæ ex numero deponentium, vel personarum tam deponentium, quàm eorum contra quas deponitur qualitate, ac aliis circunstantiis coniici poterunt, sic fatentes non falsa dicere præsumantur. Dat. Lateranen. x. Kalend. Februarij, Pontificatus nostri anno septimo.

VIII.

Diui Ludouici precibus fretus Pontifex prohibet ne Galliæ ciuitates interdicto subiiciantur, sine mandato sedis Apostolicæ. Hoc rescriptum in actis supremi Senatus Parisiis religiosè seruatur.

Paria rescripta in Galliæ regum fauorem dederunt regibus Christianissimis Clemēs Nicolaus Martinus, & Clemens sextus.

ALEXANDER seruus seruorum Dei charissimo in Christo filio Ludouico Illustri Regi Franciæ salutem & apostolicam benedictionem.

CVM sicut ex parte tua nobis extitit intimatum, quod fœlicis recordationis Innocentius Papa predecessor noster per suas tibi concesserit literas, vt nullus in terrā tuam excommunicationis vel interdicti sententiam proferret: Nos eiusdem prędecessoris vestigiis inhęrentes, excellentię tuę authoritate pręsentium indulgemus, vt nullus pręd.ctam terram vniuersā iter ecclesiastico subiicere valeat interdicto sine mandato sedis apostolicę speciali. Nos enim decernimus irritum & inane si quid supra hæc contra huiusmodi nostræ concessionis tenorem contigerit attentari. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostrę concessionis & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pręsumpserit, indignationem omnipotentis Dei. & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Dat. Anagniæ Cal. Octob. Pontificatus nostri anno primo.

Pontifex supradictus obiit Viterbii 8. Cal. Iun. 1261. & sepultus fuit in Ecclesia Cathedrali Sancti Laurentij. Infaustum habuit suæ sedis septennium variis enim cladibus vndique anxiabatur Italia. Guelphorum & Gibellinorum factiones & furores Venetorum & Genuensium Respublicas odio crudeli mutuis gladiis intricatas vidit. Manfredi spurij perfidissimi Friderici temerarios ausus in Pontificiam sedem æquo animo tulit, sed omnium dolorū acerbior fuit ille quādo per nuncios intellexit Ludouicum Gallorū Regem fidei Christianæ acerrimum defensorem, inter Barbaros copiis fusis captum remanere.

URBANVS

VRBANVS QVARTVS

Gallus è Tricassibus populis natus infima & paupere familia sutoris cognomine Pantaleonis filius sed animi dotibus & virtutum insigniis omnibus admirandus nihil tale cogitans Romæ eligitur summus Pontifex & coronatur Viterbij vbi curia residebat prid. Nonæ Septembris 1261.

I.

Festi corporis Christi feria 5 post octauas Pentecostes instituta solennitas in Ecclesia. Huius Constitutionis dignitas habetur in Clement. lib. 3. de Reliquiis & veneratione Sanctorum. tit. 16. cap. 1. quam omnibus Ecclesiasticis scitu necessariam hic retulimus. Et amplissimè laudatur in Concil. Trident. Sess. 9 cap. 8.

VRBANVS Episcopus seruus seruorum Dei venerabilibus fratribus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Ecclesiarum prælatis: & cætera.

TRANSITVRVS[a] de hoc mũdo ad Patrẽ Saluator noster Dominus Iesus Christus, cum tempus suæ passionis instaret, sumpta cœna, in memoriam mortis suæ instituit summum & magnificum sui corporis & sanguinis sacramentum, corpus in cibum, & sanguinem in poculum tribuendo. Nam quotiens hunc panem manducamus, & calicem bibimus, mortem Domini annuntiamus. In institutione quidem huius sacramenti dixit ipse Apostolis: Hoc facite in meam commemorationem: vt precipuum & insigne memoriale sui amoris eximij, quo nos dilexit, esset nobis hoc præcelsum & venerabile sacramentum memoriale, inquam, mirabile ac stupendum, delectabile, suaue, tutissimum, ac super omnia pretiosum, in quo innouata sunt signa, & mirabilia immutata, in quo habetur omne delectamentum, & omnis saporis suauitas ipsáque dulcedo Domini degustatur, in quo vtique vitę suffragium consequimur & salutis. Hoc est memoriale dulcissimum, memoriale salutificum, in quo gratam redemptionis nostræ recensemus memoriam, in quo à malo retrahimur & in bono confortamur, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementa, in quo profecto proficimus ipsius corporali præsentia Saluatoris. Alia namque quorum memoriam agimus, spiritu mentéque complectimur: sed non propter hoc realem eorum præsentiam obtinemus. In hac vero sacramentali Christi commemoratione Iesus Christus præsens sub aliqua quidem forma in propria vero substantia est nobiscum. Ascensurus enim in cœlum dixit Apostolis & eorum sequacibus: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sęculi: benigna ipsos promissione confortans quòd remaneret & esset cum eis etiam præsentia corporali. O digna & nunquam intermittenda memoria, in qua mortem nostram recolimus mortuam nostrúmque interitum interisse, ac lignum viuificum ligno crucis affixum fructum nobis attulisse salutis. Hæc est commemoratio gloriosa, quæ fidelium animos replet gaudio salutari, & cum infusione lætitiæ deuotionis lachrymas subministrat. Exultamus nimirum nostram memorando liberationem, & recolendo passionem Dominicam per quam liberati sumus, vix lachrymas continemus. In hac itaque sacratissima commemoratione assunt nobis suauitatis gaudium simul & lachrymæ: quia & in ea congaudemus lachrymantes, & lachrymamur deuote gaudentes lætas habendo lachrymas, & lætitiam lachrymantem: nam & cor ingenti perfusum gaudio, dulces per oculos stillat guttas. O diuini amoris immensitas, diuinæ pietatis superabundantia, diuinę affluentia largitatis: dedit enim nobis Dominus omnia, quæ subiecit sub pedibus nostris, & super vniuersas terræ creaturas contulit nobis dominij principatum.

Ex ministris etiam spirituum superiorum nobilitat & sublimat hominis dignitatem: Administratorij namque sunt omnes in ministerium propter eos qui hæreditatem salutis capiunt destinati. Et cum tam copiosa fuerit erga nos eius munificentia,

[a] Vrbanus hoc insigni exordio apparatu maximum facit ad multiplices causas celebrationis festi corporis Christi, ne tantum beneficium vnquam excidat a memoria, præsertim cum maxime illud collatum in Eucharistia monumentum sit & compendium omnium beneficiorum acceptorum a Deo & Christo ac propterea magis in memoria habendum, nec obesse quod quotidiana sit in missa illius ac passionis dominicæ recordatio, cum quotidiana perdant attentionem & admirationem, nisi noua aliquando adhortatione ad ea cogitanda animus excitetur.

* Sicut non satis fuit Ecclesiæ per omnes septimanæ dies passioni & resurrectioni Christi consecrare ad insculpendam Christianorum mentibus de illa fidem & cogitationem, sed insuper quotannis illustriori festo quasi vel licet omnium aures, ut illarum rerum sint memores, ita erga Deum gratitudo postulat ut in Eucharistiæ mysterio sic obseruetur. Præterea si propter sanctorum possessas reliquias aut merita festa solenniora præscripserunt veteres Christiani, quid non celebritatis deferendum Domini nostri seruatoris nostri gloriosæ præsentiæ? Ideo Tridentina Synodus declarat piè admodum & religiosè in Dei Ecclesiam inductum fuisse hunc morem ut singulis annis peculiari quodam & die, & festo hoc venerabile sacramentum singulari solennitate celebraretur, utque in processionibus honorificè per vias publicas circumferretur.

ficentia, volens adhuc ipse in nobis suam exuberantem charitatem, præcipua liberalitate monstrare semetipsum nobis exhibuit, & transcendens omnem plenitudinem largitatis, omnem modum dilectionis excedens, attribuit se in cibum. O singularis & admiranda liberalitas, vbi donator venit in donum, & datum est idem penitus cum datore. Quàm larga & prodiga largitas cum tribuit quis se ipsum. Dedit igitur nobis se in pabulum: vt quia per mortem homo corruerat, & per cibum ipse releuaretur ad vitam: cecidit homo per cibum ligni mortiferum, releuatus est homo per cibum ligni vitalis: In illo pependit esca mortis, in isto pependit vitæ alimentum illius esus meruit læsionem, istius gustus intulit sanitatem: gustus sauciauit & gustus sanauit. Vide quia vnde vulnus est ortum, prodiit & medela: & vnde mors subiit, exinde vita euenit. De illo siquidem gustu dicitur: Quacunque die comederis, morte morieris. De isto vero legitur: Si quis comederit ex hoc pane, viuet in æternum. Hic est cibus qui plenè reficit, vere nutrit, summæq; impinguat: non corpus, sed cor, non carnem sed escam, non ventrem sed mentem. Homini ergo qui spirituali alimonia indigebat, saluator ipse misericors de nobiliori & potentiori, huius mundi alimento pro animæ refectione pia dispositione prouidit, decens quoque liberalitas extitit, & conueniens operatio pietatis, vt verbum Dei æternum quod rationabilis creaturæ cibus est & refectio, factum caro, se rationabili creaturæ carni & corpori homini videlicet in edulium largiretur: panem enim Angelorum manducauit homo: & ideo saluator ait. Caro mea verè est cibus. Hic panis sumitur, sed vere non transmutatur: quia in edentem minimè transformatur: sed si digne recipitur, sibi recipiens conformatur. O excellentissimum sacramentum. O adorandum, venerandum, colendum, glorificandum, dignis magnificandum laudibus, dignis præconiis exaltandum, cunctis honorandum studiis, deuotis prosequendum obsequiis & sinceris mentibus retinendum. O memoriale nobilissimum intimis commendandum præcordiis, firmiter animo alligandum, diligenter reseruandum in cordis vtero & meditatione, ac celebratione sedula recensendum. Huius memorialis continuam debemus celebrare memoriam, vt illius cuius ipsum fore memoriale cognoscimus, semper memores existamus: quia cuius donum vel munus frequentius aspicitur, huius memoria strictius retinetur.

Licèt igitur hoc memoriale sacramentum in quotidianis Missarum solennis frequentetur: conueniens tamen arbitramur & dignum, vt de ipso semel saltem in anno ad confundendam specialiter hæreticorum perfidiam & insaniam, memoria solennior & celebrior habeatur. In die namque cœnæ Domini, quo die ipse Christus hoc instituit sacramentum, vniuersalis Ecclesia pro pœnitentium reconciliatione, sacri confectione chrismatis, adimpletione mandati circa lotionem pedum, & aliis plurimum occupata plene vacare non potest celebrationi huius maximi sacramenti. Hoc enim circa sanctos, quos per anni circulum veneramur, pia obseruat Ecclesia, vt quamuis in letaniis & Missis, ac aliis etiam ipsorum memoriam sæpius renouemus: nihilominus tamen ipsorum natalitia certis diebus per annum solemnius recolat, festa propter hoc eisdem diebus specialia celebrando. Et quia in his festis circa solennitatis debitum aliquid per negligentiam, aut rei familiaris occupationem, aut alias ex humana fragilitate omittitur statuit ipsa mater Ecclesia certum diem, in qua generaliter omnium sanctorum cõmemoratio fieret: vt in hac ipsorum celebratione communi, quicquid in propriis ipsorum festiuitatibus omissum existeret, solueretur. Potissimè igitur exequendum est erga hoc viuificum sacramentum corporis & sanguinis Iesu Christi, qui est sanctorum omnium gloria & corona, vt festiuitate ac celebritate præfulgeat speciali: quatenus in eo, quod in aliis missarum officiis circa solennitatem est forsitam prætermissum, deuota diligentia suppleatur, & fideles, festiuitate ipsa instante, intra se præterita memorantes, id quod in ipsis Missarum solenniis secularibus forsan agendis implicati, aut aliàs ex negligentia vel fragilitate humana minus plenè gesserunt: tunc attentè in humilitate spiritus & animi puritate restaurent. Intelleximus autem olim dum in minori essemus officio constituti, quòd fuerat quibusdam catholicis diuinitus reuelatum, festum huiusmodi generaliter in Ecclesia celebrandum. Nos itaque ad corroborationem & exaltationem catholicę fidei, dignè ac rationabiliter duximus

statuendum

statuendum, vt de tanto sacramento præter quotidianam memoriam, quàm de ipso facit Ecclesia, solennior & specialior annuatim memoria celebretur:* certum ad hoc designantes & describentes diem, videlicet feriam quintam proximam post octauam Pentecostes: vt in ipsa quinta feria deuotæ turbæ fidelium propter hoc ad ecclesias affectuosè concurrat, & tam clerici, quàm populi gaudentes in cantica laudum surgant: tunc enim omnium corda, & vota, ora & labia, hymnos persoluant lætitiæ salutaris: tunc psallat fides, spes tripudiet, exultet charitas, deuotio plaudat, iubilet chorus, puritas iucundetur, tunc singuli alacri animo pronáque voluntate conueniant, sua studia laudabiliter exequendo tanti festi solennia celebrantes: & vtinam ad Christi seruitium sic eius fideles ardor inflammet, & per hæc & alia proficientibus ipsis meritorum cumulis apud eum, qui sese dedit pro eis in precium tribuítque seipsis in pabulum, tandem post huius vitæ decursum eis se in præmium largiatur.

Quemadmodum ad indicenda ieiunia festa atque alia pietatis munera ex reuelationibus bonorum monebantur primi Christiani sicut apud Cyprianū atque alios frequenter legitur sic Vrbanus recitat Catholicis piis viris quibusdam per reuelationē mandatum vt festum eiusmodi generaliter in Ecclesia celebraretur. gloss. verbo reuelatiō de reliq. & vener sanct. in 6.

Ideoque vniuersitatem vestram monemus & hortamur in Domino & per Apostolica scripta in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipiendo mandamus in remissionem peccatorum iniungentes, quatenus tam excelsum & tam gloriosum festum prædicta quinta feria singulis annis deuotè ac solenniter celebretis, & faciatis studiosè per vniuersas ecclesias ciuitatum vestrarum & diœcesim celebrari subditós vestros in Dominica, dictam quintam feriam proximè præcedente, salutaribus monitis sollicitè per vos & per alios exhortantes vt per veram & puram confessionem, eleemosÿnarum largitionem, attentas & sedulas orationes, & alia deuotionis & pietatis opera, taliter se studeant præparare, quòd huius pretiosissimi sacramenti mereantur fieri participes illa die, possintq; ipsum suscipere reuerenter, ac eius virtute augmentum consequi gratiarum. Nos enim Christi fideles ad colendum tantum festum & celebrandum donis volentes spiritualibus animare, omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui Matutinali officio festi eiusdem in ecclesia in qua idem celebrabitur, interfuerint, centum: Qui verò Missæ, totidem: Qui autem in primis ipsius festi vesperis inter fuerint, similiter centum: Qui verò in secundis: totidem: Illis verò qui Primæ, Tertiæ, & Sextæ, Nonæ ac Completorij officiis interfuerint, pro qualibet Horarum ipsarum quadraginta: Illis autem qui per octauas illius festi Matutinalibus, Vespertinis, Missæ, ac prædictarum Horarum officiis interfuerint, centum dies singulis octauarum ipsarum diebus in omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Apostolorum eius Petri & Pauli auctoritate confisi de iniunctis sibi pœnitentiis relaxamus. Dat. &c.

Quamuis in constitutione sigillatim præstantiores causæ institutionis huius sacrificij enumerentur retulit tamen D. Anthoninus tale institutum ad miraculum quoddam multis historiis celebre, quod circa hæc tempora Vulsinus in diœcesi Vrbeuetana in Ecclesia Sanctæ Christinæ accidisse legimus. Sacrificus quidam cùm sacra missarum solennia celebraret, & consecrationem perfecisset de mirabili illa transsubstantiatione panis & vini in corpus Christi (qua facta transit elementorum natura in id quod verè confitemur, nec deinceps vel panis vel vini substantia residet) fluctuans dubitare cepit. Vnde statim (dictu & audi = mirum) ex sanctissima quam manu tenebat hostia, viuus sanguis effluxit & totam mappam siue corporale quod in sacra lythurgia refert symbolum illius sindonis quæ Christi corpus obuolutum habuit in sepulchro, tinxit.

Omnes qui adstabant tanto miraculo perciti rem omnem renunciant summo Pontifici, qui corporale illud ad se ab Episcopo loci debito honore & toto clero comite in vrbem veterem transferri iussit & illud solennitate instituta in Ecclesia Vrbeuetana recondidit. Hac de causa Festum diem Eucharistiæ per totum orbem celeberrimum fecit voluitque hac in re Diui Thomæ Aquinatis vti opera in compositione hymnorum & prosarum summæ & insignis pietatis & consolationis, quas Ecclesia Catholica suspicit & veneratur. Indies celebrior & solennior dies ille sacer iugi Christi corporis memoriæ effectus est piorum deuotione & summorum pontificum gratia qui illum mirum in modum indulgentiis illustrarunt.

Martinus 5. multa in propensiorem festi celebrationem fecit cum ea die interdictum in omnibus Ecclesiis vbi fuisset positum sacramentum ipso iure relaxari statuit. Indulgencias auxit Vrbani Pontificis ieiunantibus in festi vigilia & communicantibus in ipso festo, nec non sequentibus eo die sacramentum & quando ad infirmum defertur.

Eugenius quartus pari ratione succensus non minora Ecclesiæ munera concessit. Duos habuit Gallia eximios Pontifices eiusdem nominis. Vrban. 2. qui in Claromon. Concil. sacri belli author extitit. Vrbanum vero hunc qui primus festum corporis Christi instituit.

II.

Ordinis Prædicatorum fratres deputantur ad sancti officij exercendam prouinciam aduersus hæreticos, vt eos secundùm constitutiones puniant, redeuntes absoluant, testes examinent, impedimenta quælibet excutiant, inuocato brachij secularis auxilio.

VRBANVS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filijs fratribus ordinis Prædicatorum, inquisit. hæreticæ prauitatis, in Lombardia & Marchia Ianuen. deputatis authoritate apostolica, & in posterum deputandis, Salutem & Apost benedictionem.

LICET ex omnibus mundi partibus, quæ Christiana religione censentur, teneamur ex officij nostri debito extirpare letiferam pestem hæreticæ prauitatis: in Italia tamen imminet nobis hæc solicitudo propensiùs, vbi eandem pestem propter malitiam temporis, quę in detrimentum fidei Catholicæ peruersa genimina germinauit ex vicinitate persensimus abundantius succreuisse. Vt igitur inquisitionis officium contra hæreticos in prouincia Lombardiæ, videlicet, à Bononia & Ferraria inclusiuè, vsque ad vltimos fines superiorum partium eiusdem prouinciæ, ac Marchia Ianuen. authoritate apostolica possit efficacius adimpleri: discretioni vestrę per apostolica scripta mandamus, in remissionem vobis peccaminum iniungentes, quatenus in charitate Dei, hominum timore postposito, virtutem spiritus induentes ex alto, prædictum officium vbique infra prętatos limites, simul vel separatim, aut singulariter prout negotij vtilitas suadebit, sub spe mercedis æternæ, sic efficaciter prosequi & exequi studeatis, vt per sollicitudinis vestrę prudentiam, de prędictis Lombardia, & Marchia radix iniquitatis hęreticę succidatur, & vinea Domini exterminatis vulpeculis,[a] quæ peruersis morsibus demoliuntur eandem, fructus afferat catholicę puritatis. Si quos autem de prauitate prędicta, culpabiles inueneritis vel infectos, seu etiam infamatos, contra ipsos (nisi examinati absolutè velint mandatis ecclesię obedire) necnon & contra receptatores, defensores, & fautores eorum, iuxtà sanctiones canonicas, authoritate apostolica, hominum metu, diuino timori postposito procedatis. Non obstantibus aliquibus literis, ad quoscunque alios de Lombardia & Marchia prædictis (exceptis locorũ diœcesanis) super huiusmodi negotio ab apostolica sede directis, quarum deinceps ad inquisitiones huiusmodi faciendas nolumus authoritate procedi: quinimo ne procedatur per illas districtiùs inhibemus. Nec prętextu commissionis specialiter eisdem diœcesanis super hoc factæ, vestros processus in eorundem diœcesanorum ciuitatibus, & diœcesibus volumus impediri. Nec per hoc quod fidei negotium generaliter, in ipsis Lombardia & Marchia vobis committimus, commissiones à præfata sede diœcesanis eisdem factas, si forsan illarum, seu etiam ordinaria velint authoritate procedere, intendimus reuocare. Veruntamen siue authoritate ordinaria, siue ex delegatione prædictæ sedis, iidem diœcesani in huiusmodi negotio processerint, nequaquam volumus, vel per concursum processuum, vel aliàs quomodolibet vestros impediri processus, quin diœcesanorum ipsorum processibus non obstantibus, in eodem negotio procedere libere valeatis. Si vero aliqui ex prædictis, hæretica labe penitus abiurata, redire voluerint ad ecclesiasticam vnitatem, eis iuxtà formam ecclesiæ [b] absolutionis beneficium impendatis, & iniungatis eisdem, quod iniungi talibus consueuit prouiso solerter, ne simulata conuersione redeant fraudulenter, & vos immo potius se ipsos fallentes, sub agni specie gerant lupũ. Quòd aliqui fuerint iudicandi hæretici, vel incarcerationis pœna perpetuæ alicui pro huiusmodi crimine fuerit infligenda, ad id per vos de diœcesanorum, vel vicariorum suorum, si ipsis diœcesanis absentibus præsentes fuerint, consilio procedatur: vt in tantæ animaduersionis iudicio non postponenda Pontificum authoritas intercedat. Verum quia in tam graui crimine, cum multa oportet cautela procedi, vt in reos, sine vllo proferatur errore durę ac dignę seueritas vltionis, volumus & mandamus, vt vos vel illi, quos ad hoc duxeritis deputandos in examinatione testium, quos recipi super crimine prædicto ipsumque contingentibus oportuerit, adhibeatis duas religiosas & discretas personas, in quarum pręsentia, per publicum si commodè potest haberi, personam: aut per duos viros idoneos, fideliter eorundem

a Pulchrè hæreticos vocat vulpes, cum Bernardo sermone 64. super cantica capite nobis vulpes paruulas, hoc est hæreticos, quos nullum genus impostura nulla ars latet in seducenda plebecula adeo vt vulpem versipellem multiiugis dolis exuperent.

b Hæretici resipientes ab Ecclesia misericorditer recipiendi; cũ enim renunciatur improbitati statim adsciscitur virtus in c. cum renunciatur. 32. q. 1. & Ecclesia non claudit gremiũ redeuntibus ad ipsum. C. de summa trinitate inter claras circa finem, debili veniã pœnitentibus damnis eod. tit. Manichæos. Hæc in gloss. Panormit. in 1. c. excõmunicationis. §. damnati eod. ti. & in c. accusatus de hæret. li. 6. dicit solos relapsos sine misericordia puniendos.

eorundem depositiones testium conscribantur. Ad conscribendas quoque huiusmodi depositiones testium, * & ad faciendum omnia, quę in cōmisso vobis officio, ad scriniarij seu tabellionis officium pertinent, teneri districtè pręcipimus, cum per vos, seu deputatos ad hoc à vobis requisiti fuerint omnes & singulos vestri ordinis fratres qui dum essent in seculo huiusmodi tabellionatus officiū habuisse, & exercuisse noscuntur: & illos etiam, quibus idem tabellionatus officium, ratione præfati negotij fidei, fuit à dicta sede commissum & in posterum committetur. Concedentes huiusmodi fratribus, necnon & aliis religiosis quibuslibet, qui similiter dum essent in seculo, dictum tabellionatus officium habuerunt, & exercuerunt. quibuscunque etiam clericis secularibus, officium ipsum habentibus, etiam si idem fratres religiosi, & clerici sint in sacris ordinibus constituti, exercendi libere officium ipsum quo ad præmissa, non obstante aliquo contrario statuto canonis vel ordinis quocunque vallato munimine, plenariam facultatem. Quòd si testibus, quos à vobis recipi, vel ab alio vice vestra super eodem crimine examinari contigerit, ex publicatione nominum eorundem, videritis periculum imminere, ipsorum nomina non publicè, sed secretè, coram aliquibus personis prouidis & honestis, religiosis & aliis ad hoc vocatis, de quorum consilio ad sententiam, vel condemnationem procedi volumus, exprimantur: & sic non obstante quòd illis, contra quos huiusmodi testes deposuerint, eorum nomina nō fuerint publicata, ad cognitionem iudicis instruendam, adhibeatur plena fides testium depositionibus eorundem. Vt ergo commissi vobis officij debitum, vtiliùs & liberiùs exequamini. committendi citationes, testium examinationes, cum de huiusmodi crimine, ac ipsius circunstantiis duxeritis inquirendum, & denuntiationes sententiarum, quas in quoslibet hac de causa tuleritis: accersendi quoque prout expedierit peritos quoslibet, vt vobis in ferendis huiusmodi sententiis præbeant consilium opportunum, ac vobis assistant: Conuocādi etiam clerum & populum ciuitatum, castrorum, aliorúmq; locorum prout dicto negotio fidei videritis expedire: Insuper in dicto negotio, de plano, & absque iudiciorum, & aduocatorum strepitu, ac contra illos quos in prędictis Lombardia & Marchia Ianuensi in hæreseos crimine commisisse constiterit, licet ad alias partes se transferendos duxerint, procedendi: Necnon faciendi obseruari inuiolabiliter omnes constitutiones apostolicas, & leges Imperiales per quondam Federicum olim Romanorum Imperatorem, tunc in deuotione Romanæ ecclesiæ persistentem Paduę promulgatas aduersus huiusmodi pestem hæreticæ prauitatis. Necnon elargiendi viginti vel quadraginta dierum indulgentiam quotiens opportunum videritis, omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui ad vestram conuocationem propter hoc faciendam accesserint, plena sit vobis & singulis vestrum præsentium tenore facultas. Vobis autem pro huiusmodi negotiis laborantibus, illam peccatorum veniam indulgemus, quæ succurrentibus terræ sanctæ, in generali Concilio est concessa: sociis vero vestri ordinis, & notariis vestris, qui vna vobiscum in prosecutione huiusmodi negotij laborabunt, & omnibus qui personaliter vobis astiterint in eodem negotio, & qui ad impugnandum hæreticos fautores, receptatores, & defensores eorum, vobis ex animo præstiterint consilium, auxilium, vel fauorem, de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, tres annos de iniunctis sibi pœnitentiis relaxamus. Et si qui ex his in prosecutione huiusmodi negotij forte decesserint, eis peccatorum omnium, de quibus corde contriti, & ore confessi fuerint, plenam veniam indulgemus. Compescendi prætera monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita, prædicatores quæstuarios a prædicationis officio, quod ad ipsos nullatenus pertinet: quorum interest tantum charitatiua subsidia simpliciter petere, ac indulgentiam, si quam forte habent, exponere, liberum vobis & singulis vestrum cōcedimus auctoritate præsentium facultatem. Cæterum si forte quod non credimus, aliqui cuiuscunque conditionis, huic negotio vobis commisso se opponere, seu illud præsumpserint aliquatenus impedire, vt non possit procedi in eodem: immo nisi requisiti illud fouerint: & iuxta officium & posse suum singuli iuuerint studiosè, contra eos tanquam contra hæreticorum fautores, & defensores, secundùm sanctiones canonicas, freti eadem auctoritate, intrepide procedatis:

* Etiā si in omnibus summa sit adhibenda ratio in depositione testium in causis fidei sagacissima esse debet, vt testes omni exceptione maiores habeantur. Soc. Iun cōs. 39. num. 61. lib. 2. Cur. sen. in trac. de testib. concl. 34. & 35. Et in hæreticis causis tres testes omnino requiruntur vt scribit Arnald. in tract. de haeret. q. 34. nu. 3. Fran. Squillacen. in tract. de fide cath. q. 34. in fin. & Vmb. in suo opere inquisitionis in verbo testes nu. 18. Sed quamuis testes singulares sint in arbitrio tamen & facultate sancti officij inquisitionis videtur positum illis testibus fidem adhibere iuxta doctrinā Castrens. in l. Lucius in fine. ff. ex quib. cau. irrogatur infamia quā sequuti sunt dignissimæ fidei plurimi relati apud Menochium lib. 2. de arb. Iud. casu 93. nu. 5.

Opitulari debēt sacri officij præfectus Principes & magistratus, ex decreto amplissimo Innocēt. 4. Ad extirpāda Magna est enim pietas prodere latebras impiorum & ipsum in cuius seruiunt diabolum debellare. Leo. Serm. 4. de collectis.

nos enim nihilominus ad reprimendum tam superbam, & perniciosam audaciam, & omnimode confundendam, in illos gladium ecclesiasticæ potestatis acriter exercemus: & reges & principes, aliósque Christi fideles, siue pro terræ sanctæ succursu, siue aliás pro Christi seruitio crucis charactere insignitos, nec non & cæteros catholicos, prout expedire viderimus, inuocabimus contra eos: vt cœlum & terra aduersus detestabilem temeritatem ipsorum pariter moueantur. Denique vt circa præmissa, plene vobis & singulis vestrum coertionis expedita, & inuiolabilis adsit auctoritas: volumus, vt ea omnia viriliter exequamini, inuocato si opus fuerit auxilio brachij secularis: *contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo. Non obstantibus aliquibus priuilegiis, vel indulgentiis, quibuscunque personis, cuiusuis conditionis, dignitatis, vel gradus, religionis, vel ordinis, & præsertim Cistercienfium, Prædicatorum: Minorum, seu Eremitarum: siue communitatibus, vel vniuersitatibus ciuitatum & locorum, specialiter, vel generaliter, sub quacunque verborum expressione, vel forma, à memorata sede concessis, vel in posterum concedendis: etiam si dicatur in illis quod eis per aliquas literas, totum de verbo ad verbum tenorem non continentes, priuilegiorum, vel indulgentiarum ipsorum nequeat derogari: & illis maximè priuilegiis & indulgentiis, quibus ab ipsa sede concessum est aliquibus, seu concedetur deinceps, quód excommunicari, vel ipsorum terræ supponi non possint ecclesiastico interdicto: aut quód Prædicatorum, vel aliorum quorumlibet ordinum fratres, ad executiones negotiorum, aut ad citationes quorumlibet, siue denuntiationes sententiarum, excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, auctoritate literarum apostolicarum minime cogi possint, nisi de ipsorum ordinibus & priuilegiis, vel indulgētiis, eis super hoc à dicta sede concessis, eadem habeatur in eisdem literis mentio specialis: cum ex huiusmodi, vel aliis priuilegiis, nullum vobis in tantæ pietatis negotio velimus obstaculum interponi: & constitutione de duabus dietis edita in concilio generali. Dat. Viterbij xiij. Calend. Aprilis, Pontificatus nostri anno primo.

[Leges Imperiales per Federicum.] *Præcipua huius Cæsarei edicti capita hic enumerabimus quibus ostendetur Imperatoris in Catholicam religionem bona mens, antequam zelum illum in hæresis extremum deposuisset.*

Innocentius 4. voluit has leges per Fridericum Imperatorē aduersus hæreticam prauitatem promulgatas exacta diligentia obseruari. Erat enim Imperator priusquā excussisset iugum obedientiæ sedi Romanæ debitum fidelissimus defensor Ecclesiæ & hæreticos summo prosequebatur odio quos lupos rapaces, angelos pessimos, filios prauitatum, fraudis auctores, ad

FEDERICVS Dei gratia Romanorum Imperator & semper Augustus Hierusalem & Siciliæ Rex dilectis Principibus suis, Venerabilibus Archiepiscopis Episcopis aliísque Prælatis Ecclesiarum, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Potestatibus, Sculteris, Burgauiis, Aduocatis, Iudicibus, Ministerialibus, Officialibus, & omnibus per totum Imperium constitutis, præsentes literas inspecturis fidelibus suis, Gratiam suam & omne bonum.

Commissi nobis cœlitus cura regiminis & Imperialis, cui dante Domino præsidentes fastigium dignitatis materialem quo diuisim à sacerdotio fungimur, gladium aduersus hostes fidei & in exterminium hæreticæ prauitatis exigunt exercendum, vt perfidię vipereos filios contra Deum & Ecclesiam insultantes, tanquam materni vteri corrosores in iudicio & iustitia persequamur, maleficos viuere non passuri per quorum scientiam seducentem mundus inficitur & in gregem fidelium per oues has morbidas grauior infligitur corruptela.

Statuimus itaque sancientes, vt hæretici quocunque nomine censeantur, vbicunque per imperium damnati fuerint ab ecclesia, & sęculari iudicio assignati, animaduersione debita puniantur.

Si qui vero de prædictis postquam fuerint deprehensi, territi metu mortis redire voluerint ad fidei vnitatem iuxtà canonicas sanctiones ad agendum pœnitentiam in perpetuum carcerem detrudantur. Præterea quicunque hæreitci reperti fuerint in ciuitatibus, oppidis, seu aliis locis imperij per inquisitores ab apostolica sede datos, & alios orthodoxę fidei zelatores: hi qui iurisdictionem ibidem habuerint ad inquisitorum & aliorum Catholicorum virorum insinuationem eos capere teneantur: & eos captos arctiùs custodire donec per censuram ecclesiasticam damnatos, damnabili morte perimant, qui fidei sacramenta & vitæ damnabant. Simili quoque pœna plecti censemus omnes, quos ad fouendum hæreticorum errorem

calidus

calidus hostis suscitat aduocatos, vel parat illicitos defensores, maximè cum facinus quos inquinat, æquat: nisi monitione præmissa destiterint, & eorum vitæ duxerint consulendum. Eos prætereà qui conuicti in vno loco de hæresi, ad alia loca se transferunt, vt cautiùs possint effundere virus hæreticæ prauitatis, debitam censemus subire vindictam: vt super hoc viros ab eodem errore conuersos ad fidem necnon & per alios, qui eos de heresi conuicerunt (quod & in hoc casu concedimus licitè faciendum) euidens testimonium habeatur. Item mortis sententiæ ducimus addicendos, si quos hereticorum ad iudicium tractos, in extremæ vitæ periculo hæresim abiurantes, postmodum de falso iuramento constiterit, & fide mentita cõuinci ac eos contigerit eiusdem morbi spontaneam incurrere recidiuam: vt sibi damnabilius iniquitas sit mentita, & pœnam debitam mendacium non euadat. Omne insuper proclamationis & appellationis beneficium, ab hereticis, receptatoribus, & fautoribus eorundem penitus amouemus: volentes vt de finibus imperij, in quibus semper debet existere fida fides, hereticę labis germina modis omnibus deleantur.

animas simplices destinatos, serpentes submellu dulcedine virus euoméres appellabat.

Cæterùm quia quanto maiora diuinę nutu miserationis accepimus, & altiorem locum prę filiis hominum obtinemus, tanto deuotiora debemus obsequia gratitudinis conferenti, si quando in nostri nominis contemptores nostri culminis excandescit authoritas: si reos lęsę maiestatis, in personis eorum & liberorum suorum exhæredatione damnamus, multò fortiùs istiúsque contra Dei blasphematos nominis, & Catholicæ fidei detractores prouocamur: eorundem hæreticorum, receptatorum, fautorum, & aduocatorum suorum hæredes & posteros vsque ad secundam progeniem, beneficiis cunctis temporalibus, publicis officiis & honoribus, imperiali authoritate priuantes: vt in paterni memoria criminis continuò mærore tabescant: vere scientes quòd Deus zelotes est, peccata patrum in filios potenter vlciscens. Nec quidem à misericordiæ finibus duximus excludendum, vt si qui paternę hæresis non sequaces, latentem patrum perfidiam reuelauerit: quacunque reatus illorum animaduersione plectantur, prædictæ punitioni non subiaceant innocentię filiorum. Ad hęc notum fieri volumus fratres Prædicatores de ordine Prædicatorum, pro fidei negotio in partibus imperij nostri contra hæreticos deputatos, cæteros quoque qui ad hæreticos iudicandos accesserint, nisi aliqui eorũ ab imperio fuerint proscripti, eundo, morando, & redeundo, sub nostri imperij speciali defensione receptos, & quos apud omnes sub ope, ac recommendatione fidelium imperij esse volumus inoffensos: vniuersitati vestræ mandantes, quatenus quocunque, & apud quemcunque vestrum peruenerint, benignè recipiatis eosdẽ: & personas ab incursu hæreticorum eis insidiantium conseruantes indemnes, omne consilium, ducatum, & auxilium impendatis, pro tam acceptis coram Deo negotiis exequendis. Hæreticos vero, quos & ostenderint ipsi vobis, in iurisdictione vestra singuli capientes, diligenti custodia detinendos, donec post ecclesiasticæ damnationis iudicium, pœnam subeant, quam merentur: Sciturі quòd in executione ipsius negotij, gratum Deo & laudabile nobis obsequium conferetis, si ad expellendam de partibus nostri imperij nouam & insolitam hæreticæ prauitatis infamiam, opem, & operam, vna cum eisdem fratribus præstiteritis efficacem. Et si quis foret exinde negligens & remissus, ac etiam inutilis coram Domino, & in conspectu nostro poterit merito culpabilis apparere. Datum Paduæ * x x i j. Februarij x i j. Indictione.

** Aliud rescriptum fec t Fridericus paulo post Paduæ, quo Hæresim crimen lesæ maiestatis & publicum & ceteris omnibus peius esse declarauit, eósque hæreticos viuos in conspectu hominum comburi & flammarum commitu iudicio voluit.*

Pontifex supradictus obiit Perusij pridie Calend. Octobris 1264. & sepultus fuit in Ecclesia sancti Laurentij. Eius mortis nuncius fuit ingens Cometa tribus fermè mensibus antequam diem clauderet extremum, vnde versus in eius Epitaphio talis insertus est apud Papirium Massonum.

Quo moriente velut mortem cognosceret eius
Apparens minime stella comata fuit.

CLEMENS QVARTVS

Patria Narbonensis, Monogamiæ onere solutus vxoris obitu & prole pridem suscepta diuino cultui se addixit, sacerdotij dignitatem consequutus. Cuius eruditio, vitæ integritas consilij prudentia Vrbano 4. commendata eum Cardinalatus laurea illustrauit. postremo 3. Cal. Febr. 1264. dignissimum ad Pontificiam sedem euexit. Bona Ecclesiæ optimè dispensauit.

I.

Priuilegia Militum hospitalis Leprosorum S. Lazari Hierosolymitani

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, Episcopis, & dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Archidiaconis, Archipresbyteris, & aliarum Ecclesiarum Prælatis, ad quos istæ Literæ peruenerint, Salutem & Apostolicam benedictionem.

CVM dilectis filiis Magistro, & Fratribus Militiæ Hospitalis Sancti Lazari Hierosolymitani fuerit à fe. re. Innocentio Papa prædecessore nostro indultum à nobis postmodum confirmatum, vt semel in anno recipiantur in Ecclesiis ad eleemosynas colligendas: quidam autem vestrum auaritiæ ardore succensi Contratrias suas Confraternitati illorum eadem die in ipsorum aduentu præponunt: & sic Fratres ipsi confusi, aut nihil exinde, aut modicum consequantur. Quia igitur hoc est indecens, & in contemptum Dei, Ecclesiæque Romanæ redundat: prædecessoris ipsius vestigiis inhærentes vniuersitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, atque præcipimus: quatenus cum Fratres ipsi loca vestra pro eleemosynis colligendis accesserint, benignè recipiatis, & honestè tractetis, eosdem ipsis Ecclesiis vestris admonere populum, & eleemosynas quærere permittatis, Confratrias quas facere potestis quotidie, ipsorum Contratriis, quę semel in anno fiunt, nullatenus pręponentes, ne occasione illarum eleemosynę pauperum Christi depereant, & impediantur opera pietatis. De parochianis autem vitis, qui domos illorum inuadunt per violentiam, vel infringunt, aut indebitis molestiis opprimunt fratres ipsos, & tam deposita quam res decipiunt eorundem, Cum exinde quærimonias proposuerint coram vobis, tam districtam eis iustitiam faciatis. & ita iura eorum defendere, & manutenere curetis: quod ipsi ad vos pro defectu iustitię sæpe recurrere non cogantur: & nos sollicitudinem, & obedientiam vestram debeamus merito commendare: vósque beneficiorum quæ in sancta domo illa fiunt, participes existatis. Prętereà liberas, & absolutas personas, quę si domum eorum in sanitate, vel infirmitate reddent, libere, & sine molestia recipi permittatis ab eis, nec ipsos super hoc reciprocetis aliquatenus impedire. Illud etiam non mediocriter mouet nos, nec modicum Ecclesię derogat honestati, quod quidam vestrum contra Institutiones sanctorum Patrum in Boronensi Concilio editas Fratrum Militum, ac Donatorum ipsorum corpora cum decedunt, nolunt sine pretio sepeliri:[a] vnde quia tam praua exactio, & iniqua non est aliquatenus toleranda, in obedientię vobis virtute præcipimus, vt nullo modo à Fratribus, & personis prędictis, vel aliis pro sepultura quicquam exigere, vel accipere, nisi ipsa spontanea decedentium liberalitas, vel parentum deuotio vobis contulerit, attentetis, sed absque vllo pretio sepeliatis corpora mortuorum: vti si quis vlterius hoc attentauerit taliter aduertatis in eum, quòd similia non præsumat Ad hæc præsentium vobis auctoritate præcipimus, ne ab eis contrà tenorem priuilegiorum Apostolicæ Sedis, de omnibus fructibus terræ, quibus propria industria, aut expensis colunt, & laborant, ac etiam de nutrimentis animalium suorum, nec de ipsis animalibus decimas exigere præsumatis. Cùm autem Oratoria, vel Cœmiteria, secundùm quòd eis est beneficium Priuilegiorum Ecclesię Romanę concessum, duxerint construenda, vos Fratres Archiepi-

scopi.

a Non debet vẽdi Sepultura, nec aliquid exigi pro actu seu officio clericorum propter suspicionem simoniæ nam licet locus sepulchri materialiter vendi possit nihil tamen pro benedictione recipere fas est Abraham enim emit agrum sepultura duplicis in possessionem sepulchri. Hæc sepulturæ nundinatio prohibetur per Innocentium tertium. c. abolendæ, de sepulturis. c. cum in Ecclesiæ corpore & 13. q. 2 in Ecclesiastico. l. 2. §. sed si alium. ff. de reliq. Antho. de Butr. de sepult. c. abolendæ Consule de his D. Thom. 2. 2. q. 100. art. 4. ad 3. Panorm. in c. Apparent. l. priuilegia c. de sacrosanct. Ecclesiis.

scopi,& Episcopi eis pro se,& familia sua tantum Oratoria orantium dedicare,ac Cimiterium benedicere procuretis, nec aliquis vestrum contra tenorem priuilegiorum ipsorum id impedire audeat aliquatenus, vel turbare. De cætero quoque Fratres,seu Milites,ac Donatos Militiæ præfati Hospitalis in vestris Episcopatibus constitutos,qui Crucem & diuinum habitum deponunt,& quòd ac per illecebras simul, & vitiorum abrupta vagantur, & illos etiam,qui prioribus suis contumaces,& rebelles existunt, & bolinas detinent contra voluntatem ipsorum, moneatis instanter.& pro officij vestri debito compellatis,vt habitum depositum reassumentes in obedientia prælatorum suorum deuotè, & humiliter perseuerent, & bolinas,siue alia officia per violentiam nullo modo detinere præsumant. Quicunque autem mandatorum vestrorum extiterint contemptores, excommunicationis sententia eos compellatis, quàm faciatis vsque ad satisfactionem condignam inuiolabiliter obseruari.Præterea quicunque beneficia persoluerint,annuatim eis de Beatorum Petri & Pauli Apostolorum auctoritate confisi septimam partem iniunctæ sibi pœnitentiæ relaxamus: apostolica quoque auctoritate ob reuerentiam ipsius venerabilis Hospitalis facimus,vt his qui eorum Fraternitatem asseruerint, si forsan Ecclesiæ,ad quas pertinent, à diuinis officiis fuerint interdictæ, ipsósque mori contigerit, sepulturam Ecclesiasticam non negetis, nisi excommunicati, vel nominati fuerint interdicto, aut etiam publici vsurarij tumulando deferre ad Ecclesias huiusmodi Hospitalis, & oblationes tam pro eis, quàm pro aliis qui in eorum Cœmiteriis requiescunt, exhibitas sine alicuius iudicis præiudicio retinere, hoc etiam addito, vt receptiones Fraternitatis eiusdem, seu etiam collectarum saluo iure dominorum suorum, sub beati Petri, & nostra protectione consistant. Adiicimus insuper, vt si eorundem fratrum qui ad easdem fraternitates missi fuerint, vel collectas in qualibet Ciuitate, aut Castellum, vel vicum, aut alium locum deuenerint, si forte locus ille fuerit diuinis officiis interdictus, in eorum iucundo aduentu semel aperta Ecclesia annuatim,& excommunicati, & nominati interdicto auctoritate diuina ibi officia celebrentur: Salua in omnibus supradictis declaratione Concilij generalis, ad maiorem quoque mercedis vestræ criminaliter. Nihilominus vt supra mandando præcipimus, quatenus hanc nostram Constitutionem per Parochias vestras nunciari propriis literis faciatis: Mandamus etiam vt si qui de clericis Ecclesiarum vestrarum prædicti Hospitalis Fratribus cum licentia Prælati, & Capituli sui sponte, ac gratis per annum, vel biennium si decreuerint deseruire, nequaquam impediantur. Datum Perusij Quinto Calend.Maij Pontificatus nostri anno primo.

Milites Sancti Lazari non debent deponere habitum quo in superiori veste ad latus sinistrum & armigeri ad latus dextrum gestant crucem viridem.

Largiuntur Apostolica benignitate indulgentiæ iis qui istis militibus eleemosinas præstant,quæ Clementis 6. constitut.augentur.

II.

Leprosi omnes apud Milites Hospitalis Sancti Lazari Hierosolymitani suscipiantur.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis Magistro, & Fratribus Hospitalis Sancti Lazari Hierosolymitani salutem, & Apostolicam benedictionem.

Venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopis, Episcopis,& dilectis filiis vniuersis Ecclesiarum Prælatis,exemptis,& non exemptis in virtute sanctæ obedientiæ,& sub excommunicationis pœna,quam ipso facto vos incurrisse volumus, nisi instanter hoc præsens mandatum curaueritis diligenter: Et nihilominus sub pœna officij,& beneficij vestri tenore præsentium præcipiendo mandamus: Quatenus cum aliqui de dilectis filiis Fratribus,&procuratoribus Domorum ordinis Leprosorum Sancti Lazari Hierosolymitanis ad vos,& loca vestra peruenerint pro capiendis infirmis Leprosis, sicut Dominus præcepit in lege Moysi; quòd omnes Leprosi eiiciantur extra castra: Volumus itaque sicut Deo complacet tam mares quam mulieres clerici, & laici religiosi, & seculares morbo Lepræ laborantes inuenti per eosdem fratres, & procuratores eorum capiantur, & eiiciantur extra, cum eorum omnibus bonis tam mobilibus quàm immobilibus ad habitationem cum infirmis aliis domorum eiusdem ordinis. Si vero clerici, vel laici mandatum

Vide de hac re Clement. lib. 3. tit. 11. de religiosis domib. c. 2. quia contingit.

Leuit. 13.

datum nostrum in aliquo neglexerint adimplere, volumus quòd peremptoriè citetis eosdem vt coram nobis compareant. prædictis fratribus facturi Iustitiæ complementum Dat. Viterbij Non. Aug. Pontific. nostri anno secundo.

Noluimus has duas Bullas incomitatas prodire, quibus egregiam Epistolam adiecimus quæ Optimus Pontifex nec carni nec sanguini indulgens de suscepto summi Pontificis honore minime gloriatur. Agnatis paucula promittit non consanguinitatis sed subleuandæ pauperpertatis gratia.

Clemens Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Petro Grosso de S. Egidio Sal. & Apostol. Benedict. Multis de nostra promotione gaudentibus, nos soli sumus, qui certiùs immensitatem oneris experimur. Et idcirco quod aliis gaudium, nobis metum subministrat & fletum. Sanè vt scias, qualiter his auditis debeas te habere, scire te volumus, quo humilior solito debes esse. Neque enim quod nos vehementer humiliat, debet vos extollere, maximè cùm honor huius sæculi momentaneus sit, & sicut ros transeat matutinus, nec ad nos te nec fratrem tuum, vel ex aliis nostris aliquem venire volumus sine nostro speciali mãdato, quia sua spe frustraretur; si secùs venire præsumeret, & eũ oporteret redire cõfusus. Sed nec in tuæ sororis nuptiis gradum quæras propter nos altiorem, nec enim nos haberes propitios, nec in aliquo adiutores. Si tamen eam filio militis simplicis desponsaueris, in tercentum libris tibi proponimus subuenire. Et si altiora quæsieris, nec à nobis denarium speres vnum, & hoc ipsum secretissimum esse volumus, & tibi & nostri solummodo notum esse. Illud etiam scias, quòd nullum nullamque de sanguine nostro sub nostræ sublimationis obtentu inflare volumus, sed tam Mobiliam quam Cæciliam illos viros habere volumus, quos haberent, si essemus in simplici clericatu. Sibyllam visita, & dic ei quod locũ nõ mutet, sed remaneat apud Susam, & omnem maturitatem, & habitus honestatem seruet, & preces nobis pro aliquo non præsumat assumere, nam & ei, pro quo fierent essent inutiles & ipsis qui rogauerint damnosæ. Et si fortè per aliquos ex hac causa munera offerrentur, ea respuat si vult nostram gratiam retinere. Saluta matrem & fratres. Dat. Perusij in festo SS. Perpetuæ & Fœlicitatis.

His addi potest eximium illud Apophtegma quo vsus est ad compescendas importunas preces consanguineorum qui ægrè ferebant quod beneficiorum pluralitatem prohibuisset nepoti, dum inquit, sede indignus est Petri, qui Christi lucrum parentum amori postponit. Veri profectò & non simulati Christiani ac dignissimi pastoris sententia.

Pontifex supradictus obiit Viterbij 3. Cal. Decembris 1268 & sepultus fuit in Ecclesia Fratrum Prædicatorum. Edrigeniam Poloniæ summa integritatis principem & miraculis in vita & post mortem choruscam sanctorum numero adscripsit.

PONTIFICES QVI POST CLEMENTEM quartum, breui adeò tempore Romæ sederunt, vt nullas constitutiones edidisse in Archiuis Vrbis videantur, quædam tamen in sexto Decretalium & apud Historios habentur, quarum summam hic retulimus.

GREGORIVS DECIMVS

THEOBALDVS Episcopus Placentinus vir sagacissimi ingenij & fœlicis in tractandis magni negotij rebus pro Christianæ religionis augmento apud Syros legatus summus Pontifex omnium Cardinalium consensu eligitur.

Errores Græcorum Pontificatus circa initium in II. Concilio Lugdunẽsi dãnauit, nec caruerunt eiusdem Sessiones summa efficacia quibus plurima scitu dignissima statuta fuere, pro electione Pontificis, aduersus inter regnorum & simultatum discordeas.

Ætatem doctrinæ & prudentiæ indicem esse voluit iis qui ad parrochialem Ecclesiam assumerentur, vt habetur. in 6. c. licet canon. de election & seq.

Iussit nundinationes, tumultus confabulationes fori strepitus à septis Ecclesiæ, & Cœmiterij arceri, domos vsurariis non locari, nec sepulturam dari. ext. de vsuris cap. vsurarum lib. 6.

Vt faciliore negotio dirimentur cõtrouersiæ Græcorum Thomam Aquinatem ordinis Prædicatorum & sui sæculi Thæologorum Antesignanum ad acta Synodi venire præceperat, sed cum è Neapoli itineri se accingeret Põtificis mandatis obsequentissimus morbo correptus & vitæ & viæ metã posuit ætatis anno quinquagesimo, salutis. 1274.

Huic Concilio interfuit Michaël Palęologus Constantinopolitanus qui Græcos Antistites post decimamtertiam pręparationem ad Romanę Ecclesię diligentius verendam potestatem attraxit, eiusque adhortatu multi proceres è Tartarorum plagis Christianæ fidei rudimenta susceperunt. Quidam hęc referunt ad primum Concilium Lugdunense sub Innocentio quarto celebratum.

Inter cætera quę memoria digniora videtur statuisse hic Pontifex in Concilio Lugdunensi est comitiorum in electione summi pontificis nunquam violata sanctio cum voluit Cardinales mortuo Pontifice nunquam conclaue egredi nullo electo Petri successore, ne lugubres interregnorum seditiones & discordias in posterum experiretur Ecclesia. Conclauis autem leges quasdam constituit quarum amplissima series habetur ext. de elect. & elect. potest. c. vbi periculum, insigniores tamen post Onuphrium hic adscripsimus.

Leges præcipuæ quas S.R.E. Cardinales pro eligendo summo Pontifice in Conclauis Comitiis seruare debent.

I *Vt noui pontificis comitia habeantur loco idoneo, vbi pontifex praecedens cum sua curia residens, causarúmque, & literarum apostolicarum audientiam habens, mortuus fuerit. Quod si in villa, pago, aut oppido obierit, & propterea commodè ibidem comitia haberi nequiuerint, in vrbe, in cuius, diœcesi, villa, pagus, vel oppidum fuerint, habeantur, nisi interdicta sint. Quo casu in proximiore vrbe non interdicta ipsa electio fieri debet Si verò ipsa audientia alio loco fuerit, tunc non vbi papa obierit, sed vbi eadem audientia fuerit, futuri pontificis creatio habeatur* Gregorius X. Clemens V.

II *Vt mortuo pontifice, comitia non habeantur, nisi ad minus decem dierum spacio interiecto, quo tempore, & cardinales absentes expectari, & nouemdialia demortui pontificis per cardinales præsentes celebrari debent.*

III *Vt cardinales omnes quauis ratione à conclaui absentes, nullum ferendorum suffragiorum ius habere possint.*

IV *Vt non solum cardinales absentes, sed & omnes cuiussuis ordinis, & conditionis homines in Romanum pontificem creari possint.*

V *Vt finitis nouemdialibus, sacrisque die decimo ritè sancto spiritui factis, omnes cardinales, qui adsunt (siue absentes venerint, siue non) in palatio, in quo mortuus pontifex habitabat loco tuto, vndique cluso, ac optimè custodito, quod conclaue vocant, reducantur, cum duobus tantum, vel, vt nunc consuetudo est, tribus, aut quatuor famulis, qui eis necessaria subministrent, quo in loco comitia habeantur. Nec aliqui præterea fas sit, locum ingredi, vel egredi, nisi infirmitatis causa certisque quibusdam hominibus, quorum opera in conclaui existentibus, maximè est necessaria. Is porro locus conclauis nullum intermedium parietem habeat, sed omnes Cardinales in cellulis suis lateris distinctis pannis ipsum inhabitent in communi.*

VI *Vt locus, & porta conclauis diligentissimè custodiantur, si Romæ electio habeatur, primum à prætorianis, deinde à Regulis Romanis, & oratoribus principum sacramento prius astrictis, demum in loco ostio conclauis proximiore ab episcopis, & conseruatoribus vrbis. Si autem extra vrbem comitia hæc habeantur, à loci eiusdem dominis temporalibus, eodem iuramento fidelitatis obligatis. Quorum munus est conclaue custodire, & diligenter cauere, ne quid conclaui inferatur, seu exportetur, quo minus legitima suffragia ferri possint, atque singula scrutari, quæ vel cibi, vel alterius rei causa inferuntur ad eos, & prouidere, ne quid detrimenti patiantur Cardinales, omnibúsque ipsorum nutibus præsto esse ac eligere pontificem differentes ad maturandum arctare. Milites verò prætoriani, ac Reguli Romani conclaue ab omni oppressione tutum reddere debent.*

VII *Vt cardinales conclaui egredi nulla ratione possint, nisi Romani pontifice creato, quod si re infecta egressi fuerint, ab his qui conclauis custodiæ præsunt, iterum ingredi cogi debent*

IIX *Vt Cardinalibus venientibus post ingressum conclauis, & ante Papæ creationem, potestas sit conclaue ingredi, & cum cæteris suffragia ferre, nullúsque cardinalis quauis occasione, aut prætextu etiam excõmunicationis vinculo innodatus, ab electione ipsa arceri possit.*

IX *Vt post triduum ingressus conclauis, nisi Pontifex renunciatus fuerit episcopi, Reguli Romani, & qui conclauis custodiæ præsunt, maximam in epulis, & cibis, quæ cardinalibus inferuntur, rationem habeant, & illis non nisi ferculum vnum inferri permittant.*

X *Vt in comitiis habendis sub anathematis pœna, nulli fas sit aut largitione vti, aut quicquam polliceri, aut pensare, siue ambiendo, animos Cardinalium sibi in noui creatione deuincere. Quo interim tempore Cardinalibus nullo alio negocio vacandi ius, potestásque sit, quo electio maturetur.*

XI *Vt nemo Romanus pontifex renunciari possit, nisi duarum partium ex tribus Cardinalium, in conclaui præsentibus integra suffragia tulerit.*

XII *Vt mortuo Romano pontifice, omnes ecclesiastici magistratus, & officia statim cessent, atque à muneribus suis vacent præter pœnitentiarium maiorem, minorésque & camerarium S. R. E. quorum munera etiam mortuo Papa perdurant. Ex libro 6. decretalium, Bonifacii Papæ VIII. libro primo, titulo sexto, de electione & electi potestate, capite tertio, Vbi periculum. Item libro Clementinarum primo, titulo tertio, de electione & electi potestate c. Ne Romani.*

Expeditis fœlici prudentia Concilij canonibus cum Romam reuerteretur apud Aretium Pontifex senio fractus obiit die. 3. Idus Februarij, Pontificatus sui anno quarto & ibidem sepultus 1276.

INNOCENTIVS QVINTVS

Natale solum huius Pontificis non certò constat apud Historiarum Pontificum scriptores quorum certior pars Burgundiam ei patriam facit Onuphrius plura inuoluit ne in singulis aberret quem natione Gallum, patria Tarantasiensem, Prouincia Burgundum fuisse existimat. Lugdunenses Dominicani gloriantur quod ordinis sui primodia & professionem iecerit in eorum conuentu. Omnibus vellem obsequi, sed præclarum hoc ingenium credimus in illis Alpinis collibus vitales duxisse auras vt ex ipso nomine colligitur, vocabatur siquidem Petrus à Tarentesia. In Concilio Lugdunensi ob animi dotes & præstátes studiorum fructus laurea Cardinalatus à Gregorio decimo donatus est, quo mortuo omnium Cardinalium suffragiis Pontifex Romanus inauguratus est. Super libros 4. sententiarum, Pentateuchum, & Epistolas Pauli scripsit. Nullum sanctius studium quam in pacandis Italiæ tumultibus Venetorum, Genuensium, Etruscorum ac Pisanorum factionibus exortis habuit, sed quod decreuerat absoluere non potuit immatura morte surreptus. Mense sexto post adeptam sedem. in Basilica Lateranensi sepultus est.

ADRIANVS QVINTVS

Ligur è familia Flisca Innocentij quarti nepos paucis diebus grauem Pontificij culminis prouinciam qua nihil molestius esse dicebat expertus est, nullúmque dirius optare inimico supplicium asserebat quam vt aliquando Papa fieret. Noui honoris adepta munera congratulantibus parentibus qui sibi ex hac pontificio splendore montes aureos pollicebantur vtinam (inquit) me Cardinalem prospera valetudine non moribundum pontificem inuenissetis. Ante consecrationem moritur sepulturaque in conuentu fratrum minorum Viterbij. 15. Cal. Septembris. 1276. Sedit dies quadraginta. Etsi quædam de Conclauis constitutione edicto sanxerit, non habita sunt tamen pro validis quod antequam coronaretur facta fuissent vt inquit Onuphrius Vacat sedes dies octo & viginti.

IOANNES XXI.

Lusitanus, Petrus antea vocatus, familia paupere, patre Iuliano Vlyssiponense, in Concilio Lugdunensi Cardinalis Tusculanus vocatus est, & Viterbij post Adrianum summus Pontifex inauguratur, vir fuit eruditissimi ingenij, sed scientiarum peritia leuioris, adeo vt miretur Platina quo pacto compertum sit vt viri quidam admodum litterati, ad res agendas parum idonei videantur. Inter autem pauca quæ paucis diebus quibus Ecclesiam gubernauit fecisse dicitur illud ab Historiographis commemoratur quod per legatos adegerit Palæologum ad obseruandum Concilij Lugdunensis decretum & sacri Belli in Saracenos initum fœdus, renuentem Cæsarem

arem minabatur Hierosolymitani regni priuatione. Sub hoc damnantur qui asserebant Christum & eius discipulos nihil habuisse, ac in his quæ habuerant nullum obtinuisse ius. Cuius hæresis gloss. notab meminit in extrauag. cum inter nonnullos. de verbor. signific. Anthon. 3. par. tit. 21 cap. 4. §. 23. & Innocen. in sum. de Ecclesia lib. 2. cap. 151. Medicum peritissimum illum fuisse testantur quidam canones in artem medicam conscripti. Noui ædificij ruina noctu oppressus mortuus est. 16. Cal. Iunij Viterbij anno 1277. Sic nemo eximitur ab incerti casus iniuria.

Huius nominis multi sibi dederunt appellationes Pontifices, adeò, vt in numero apud historicos non parua sit contentio, ita vt probe notauit Genebrardus quod de vno dicendum erat sæpe imprudenter à multis alteri tribuatur. Qui faciunt Ioannem 19 schismaticum, hunc nominant Ioannem 20. qui verò illum inter Pontifices adscribunt & simul numerant Ioannem, illum 8 si diis placet fœminam, vocant ipsum Ioannem 22.

NICOLAVS TERTIVS

Roma inter nobilitatis titulos antiquiores suorum Vrsinorum stirpē suspicit ex qua in Pontificem selectus fuit Ioannes Cardinalis tituli Sancti Nicolai, nec alium ex suis ciuibus & alumnis ad hoc sublime decus euectum viderat à sexaginta retro annis idest ab Honore tertio. Coronatus est 8. Cal. Ian. 1277. Romæ Sancta Sanctorum primo sacello collapso à fundamentis erexit & Lateranense templum quod Adrianus V. in quo arat perfecit.

I.

Euangelium prædicandum Iudæis & conuersi infideles rudimentis fidei initiandi.

NICOLAVS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio fratrum Prædicatorum ordinis in Lombardia, Salutem & Apostolicam benedictionem.

VINEAM Soreth velut electam plantauit dextera Dei patris & omne semen verum seminauit in ipsa, Angelica custodia sepiuit illam, lapides nociuos abiecit ex ea. Hanc de Ægypto in luto & latere, sub iugo Pharaonis oppressam in signis & prodigijs transferens, dux itineris eius existens, in terram promissionis adduxit. Vinea enim domini exercituum domus Israel est, viri Iuda delectabile germen eius. Hanc sic mire translatam, quasi adhuc crudum campum vomere legali proscindens, prophetali doctrina sulcauit, & vt ipsam ad maturam frugem, idest, ad regenerationis gratiam præpararet. Sed, proh dolor peccatorum spinis obsita, nullum imbrem gratiæ spiritualis excipiens, quæ sperabatur vt vuas educeret, lambruscas eduxit: vnde sperabatur iudicium, processit iniquitas: vnde iustitia, inde clamor. Hæc est vinea in qua ficulneα arbor, scilicet synagoga Iudæorum plantata, euangelica veritate describitur: cuius plantator Christus, cœtus apostolicus cultor existit. Hæc triplici tempore, quasi tribus annis, vt fructum produceret expectata, infructuosa reperta, cultori succidenda prædicitur. Nam nec tempore circuncisionis ad perfectum deducta, quia circuncisionem animæ non quærebat: nec sanctificata per legem, quia per eam tantum carnalia sequebatur: nec tandem iustificata per euangelij gratiam, quia gratiam recipere noluit: quin potius latorem gratiæ iustum iniustè peremit, & quodammodo indurationem Pharaonis excedens, omne curantis & curæ refutauit antidotum: adeo vt nec verbis, nec signis nec sacramentis, quinimmo nec ipsius Christi, & Dei corporali præsentia molliretur. Multifariè enim multisque modis, olim Deus loquens antiquis ipsius synagogæ patribus in prophetis, nouissimè in fine temporum locutus est ipsi & nobis in filio, quem constituit hæredem vniuersorum, per quem fecit & secula: sed omnem escam abominata est anima eius. & idcirco iusto Dei iudicio reprobatam exterminauit eam aper de sylua, & singularis ferus depastus est eam. Ablata est sepes eius, postea ita maceries, & in direptionem posita vt deserta: nec inuentus est in terris amplius.

שורק Sorek Latine vitem generosam significat Iud. 16. vallis Sorek.

Iudaicus populus duræ ceruicis & ad Idolatriam pronus perpetuo existit vt de eo dicat Deus quadraginta annis proximus fui generationi huic & dixi semper hi errant corde.

Iudæi vagi & errones per vniversum orbem.

amplius locus eius. Verum quia miserationes Dei super omnia sua opera prædicantur, qui omnes saluos fieri, & neminem vult perire, qui se ipsum pro nobis & ipsis hostiam salutis exhibuit Deo patri: qui exaltatus à terra, expansis in cruce manibus, ad se cuncta trahere euangelica voce prædixit. Nos, licet immeriti, vicem eius tenentes in terris, qui etiam Iudaicam perfidiam, à sua misericordia non repellit: libenter pro illius populi obcæcatione labores appetimus, vt affectum nostrum diuina prosequente clementina, cognita veritatis luce, quæ Christus est, à suis tenebris eruantur. Porrò quia Iudæorum ipsorum, quasi per vniuersum mundum, diuino iudicio, præuisa dispersio ipsos ad recipiendum sacramenta fidei, ac doctrinam cōmodè in vnum conuenire non patitur, necessitate nos voluntarios vrgente, compellimur per diuersas mundi partes, diuersos seminatores eligere, per quos semen verbi Dei, prout possibile est, spargamus in singulos, quorum salutem vniuersaliter & singulariter affectamus. Ad te igitur inter alios sub spe diuinæ gratiæ, mentis nostræ oculos conuertentes, cum tui ordinis claritate reluceas, & credaris vbilibet per opera vtilia, & exempla laudabilia fructuosus: & ex data tibi diuinitus gratia scire te confidamus & posse fructus vberes in domo Domini germinare: discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus confidens in illo, cui proprium est spirituales gratias elargiri, tales vmbrarum tenebris obcæcatos, in commissa tibi prouincia, per te, ac alios fratres tui ordinis quos ad hoc honestate morum experta scientia, probatis virtutibus, circunspectione prouida, & experientia comprobata idoneos esse cognoueris: & quorum industria atque doctrina diuinis donis à Domino fœcundata intrepidè pro catholica fide reluceat, & in sui claritate non titubet, sed tenebrosas mentes radiorum repercussione clarificet, & obstinatas ceruices reprimat peruersorum: Iudæos eosdem in terris & locis, in quibus habitant, generaliter & singulariter conuocando semel & pluries, ac totiens repetitis instantiis, quotiens proficere posse putaueris, prout melius fieri poterit, prædicationibus, salutaribus monitis, & discretis inductionibus, Euangelicis doctrinis informare ipsos studeas, iuxtà datam tibi à Domino gratiam, fugatis tenebrarum nubibus, ad viam reducere claritatis: vt renati fonte baptismatis, reluceant in lumine vultus Christi, & exinde chorus Angelicus delectetur. Tu quoque, ac alij, quos ad prosecutionem tāti negotij, duxeris eligendos, perennis boni præmium, nostramque benedictionem & gratiam, vobis de bono in melius vendicetis. Et vt affectum quem ad salutem status ipsorum gerit mater ecclesia, percipiant per affectum, tu illos ex eis, quos susceptionem sacri baptismatis gratia diuina perduxerit, prælatis, ac dominis locorum, in quibus tales habitare contigerit, ex parte nostra affectuosissimè recommendes, vt Deo gratias in recuperata oue deperdita, & filio prodigo redeunti, vitulū exultationis, & gaudij exhibentes, eos charitatiuè foueant, fauoribus muniant, benignè pertractent: nec ipsos in personis, aut rebus, per Iudæos, vel alios indebitè molestari permittant: quin potius in omnibus fauorabiliter ipsis assistant auxiliis oportunis. Sed si fortè (quod absit,) aliqui ex ipsis, in eorum obstinata perfidia perdurantes, & velut aspis surda suas aures incredulas obturantes, ne tui & illorum, quos ad hæc salutis opera deputabis, vocem audiant, vt de tenebris ad lucem exeant, incantantium sapienter tuas, & per te ad hæc deputandorum fratrum salutares conuocationes, aspernanter effugerent, de istis (si tales inueneris) qui sint, in quibus locis, & sub quorum dominio commorentur, nobis rescribere non omittas: vt circa pertinaces huiusmodi, de salutari eorum remedio, sicut expedire videbimus, cogitemus. Vt autem de præmissis auidis nostris conceptibus, iuxtà nostra desideria satisfiat, frequenter nobis intimare studeas, qualiter commissum tibi negotium prosperetur, & qualem fructū seminata repromittant. Dat. Viterbij 2. Non. August. Pontificatus nostri anno primo.

Iudæi præcepti Christi & Euangelij instrui debēt hunc Palud. dist. 4. q. 4. sic ait, Iudæi propterea quòd professi fuerant legem Moysi, atque adeò venturi Messiæ quē subinde venientem recipere, tenebantur ab Ecclesia (inquit,) possunt, quemadmodum haretici, atque adeò ipsis inuitis eorum nati possunt iure baptizari. Nihilominus (inquit) licèt hoc iure per se verum sit, tamen Ecclesia, prohibita est hoc facere.

Pontifex supradictus obiit in Castro Suriani Viterbien diœcesis 18. Cal Septembris 1280. & cadauer Romæ delatum & in Basilica Sancti Petri conditum fuit. ob vitæ integritatem dictus est compositus. Nūquam sacrificabat quin lachrimas funderet. Erat enim pietatis & Religionis monasticæ studiosissimus vt clarè patet in illa decretali Epistola quam in fauorem ordinis Minorum edidit. Auarum & sordidum lucrum Rabularum fori atriuit. Basilicam S. Petri ruinam minantem restaurauit.

MARTINVS

MARTINVS QVARTVS

Simon Mompitius in agro Parisiensi natalem duxit diem, Canonicus Turonensis, Vrbano quarto charissimus qui eum in Cardinalium Collegium suffecit, & postquam sedes quinque menses vacasset, summus Pontifex eligitur, reclamantibus Vrsinis qui è specubus Vrsum suum in publicam lucem trahere contendebant. Viterbio post suam electionem discedens Vrbeueterem profectus est vbi die 10. Cal. April. in maiori Ecclesia suæ coronationis insignia suscepit 5. Martinus apellatus in memoriam S. Martini Turonensis Episcopi. Præclaras multas constitutiones edidit quæ temporum iniuria exciderunt.

I.

Priuilegia Turonensi Ecclesiæ largitur. Grati animi posteris exemplum.

MARTINVS Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis Decano & Capitulo ecclesiæ beati Martini Turonensis ad Romanam ecclesiam nullo medio pertinentis, salutem & apostolicam benedictionem. Specialis illa dilectio quam ob olim ad venerabilem sancti Martini Turonensis ecclesiam ex sinceræ deuotionis integritate concepimus sollicita nos pulsat instantia, vt eius incommodis vtiliter obuiando, & ipsius quieti prouidendo, salubriter ipsam priuilegiis decoremus, insignibus & condignis fauoribus foueamus. Hæc enim gloriosi præsidis suffulta præsidiis præter illa deuotionis & honoris obsequia, quę ad reuerentiam eius cuius sacratissimum corpus in ea celebri memoria requiescit, toto orbe terrarum generaliter promeretur ab omnibus, eo specialiùs est à nobis amplioris honoris titulis extollenda, quo peculiaris quodam modo reuerentiæ debito ratione multiplici ex cordis intimis eidem astringimur. & dudum ante susceptum apostolatus officium. ab ipsa nos beneficia potiora meminimus percepisse. In hac si quidem veneranda Dei ecclesia magnificis laudum attollenda præconiis, quæ velut matèr benefica non sine suauitatis materna dulcedine suis nos diutius lactauit vberibus, Canonicatum, præbendamq; ac personatum nobilem Thesaurariæ suscepimus, ac ipsos cum multis honoribus, magnisque profectibus per curricula temporum non parua tenuimus, sic susceptos donec excelsi dexteræ mutatione, mirificè in patrem vocati de filio licet immeriti ad apicem fuimus apostolicæ dignitatis assumpti. Dignè igitur ad ipsam Ecclesiam speciali prærogatiua dilectionis afficimur: dignè beneficia grata ab ipsa nobis exhibita debita gratitudine contemplantes, nos eis gratiosos gratanter offerimus, & eius non immemores, vberum ipsam vbertate apostolicæ gratiæ fœcundamus Volentes itaque præfatam ecclesiam, quam prædicti sancti nec immeritò merita clara clarificant, non tam ob memoriam munerum ab eo perceptorum, vt diximus, quàm ob eiusdem sancti reuerentiam qui ibidem præcipuè venerãtur & colitur, nobili priuilegio decorare, vniuersitati vestræ authoritate apostolica indulgemus, vt in omnes qui eiusdem ecclesiæ bona, siue quæ ad vos communiter, siue quæ ad aliquem seu aliquos vestrum specialiter, aut ad capellanos, seu clericos prædictæ ecclesiæ ratione ipsius ecclesiæ pertineant, manifestè inuaserint, vel occupauerint, aut rapuerint, seu prædati fuerint, vel vobis, seu capellanis, aut clericis præfatis siue aliquibus ex vobis vel ipsius super huiusmodi bonis iniuriare præsumpserint, nisi canonicè à vobis moniti satisfactionem ex his exhibuerint competẽtem, possitis liberè siue clerici fuerint siue laici, appellatione remota censuram ecclesiasticam exercere. Ac si sano vsi consilio satisfactionem impenderint prolatas propter hoc à vobis in ipsos sententias iuxtà formam Ecclesię relaxare nonob-

Turonensem Ecclesiam vnicè diligebat hic Pontifex, quam summè venerabatur quod quondā ei præfectus fuisset D. Martinus ex Dalmatia qui vixit clarus miraculis circa annum Domini 398.

stantibus quacunque apostolica indulgentia quibuscumque sub quauis verborum forma concessa, quod excommunicari aut interdici nequeant vel suspendi, & constitutione de duabus dictis edita in concilio generali. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrę concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Dat. apud vrbem Veterem quarto nonas Martij, Pontificatus nostri anno primo.

Proh Deum atque hominum fidem! quàm iustas quærelas contexere potest sanctus Pontifex in hæresiarchas nostri temporis qui tam fœde nutricem suam Turonensem Ecclesiam violarunt dilacerarunt, & sacrilegis insolentiis prophanarunt. Nulla iam pristini decoris restant insignia, depopulatis agris, in ædem Metropolim furentes magno impetu irruerunt eámq; spoliarunt immensis Thesauris & quod dictu horribilius est mortuorū sepulchra violarunt, ossa & cineres Sancti Martini Turonensium præsulis in ignem coniecerunt & tantum scelus Euangelij titulo adumbrare voluerunt.

II.

Turonensi Ecclesiæ in diuinis permittit officium sequi Romanum.

MARTINVS Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis Decano Capitulo ecclesiæ sancti Martini Turonensis ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis salutem & apostolicam benedictionem. Ecclesiam, vestram in qua dudum in minori officio constituti thesaurarię officium gessimus, sincerę dilectionis brachiis amplexantes, in his quæ personis in ea virtutum domino famulantibus votiua secundum Deum fore prospicimus, nos fauorabiles exhibemus. Cùm itaque ordo qui circa celebrationem diuinorum officiorum in ecclesia ipsa consueuit hactenus obseruari, sit per aliquorum additionem & subtractionem etiam immutatus, nos intendentes super hoc salubriter prouidere, authoritate vobis præsentium indulgemus, vt in celebratione officiorum prædictorum, ordinem quem ecclesia Romana in diuinis officiis celebrandis obseruat, vti liberè, si eidem ecclesiæ videritis expedire, possitis: & nihilominus speciales ipsius ecclesiæ vestræ festiuitates, si velitis more solito celebrare. Nulli ergo omninò hominum liceat hāc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli se nouerit incursurum. Datum apud Vrbem veterem Idib. Febr. Pontificatus nostri anno primo.

Hoc priuilegium cum priore ab archiuis Ecclesiæ Turonensis D. Martino dicatæ & consecratæ excerptum est.

Huius Pontificis temporibus Siciliana vespera vnius aut duarum horarum spatio sic peractæ sunt vt supra octo millia Gallorum diem sanctissimum resurrectionis Dominicæ in Ecclesiis celebrantium nullo sexus discrimine trucidata sint. Inde Siculus vesper abiit in prouerbium pro cede subita & fatali. Annum hoc hexametro Chronico in nostra Philippiade Historia obseruauimus.

fert sICVLVS tVrbIs gaLLorVM fVnera VespeR.

Pontifex supradictus obiit Perusij 5. Cal. April. anno 1295. In Cathedrali Ecclesia Laurentij funus est depositum vitæ sanctitate, & integritate tunc lu admirandus fuit. Multi vtriu ægritudinibus semimortui ad eius sepulchrum reuixerunt Trit. in Chron. monast. Hirsaug.

HONORIVS QVARTVS

Iacobus è Sabellorum familia Romana prius dictus Perusi electus, Romam petiit in qua coronatus est 17. Cal. Maij 1.2.8). Fratribus Carmelitani ordinis hispida & inculta palla indutis cappam albam qua exterius vtuntur super tunica & scapulari cicerculi seu sinopidis colorem habentes concessit.

L. Animaduersio

I.

Animaduersio in excessus commissos contra Inquisitores fidei.

ONORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, honorabili fratri Episcopo Parmensi, Salutem & apostolicam benedictionem.

OLIM, sicut accepimus, dilectus filius frater Florius ordinis Prædicatorum, inquisitor hæreticæ prauitatis in partibus Lombardiæ, à sede apostolica deputatus: quandam mulierem crimine dictæ prauitatis infectam, quam post abiurationem ipsius criminis, in idem compererat fuisse relapsam,[a] de crimine ipso sententialiter exigente iustitia, legitimè condemnauit: quæ subsequenter curiæ seculari relicta, de mandato potestatis Parmensis, fuit propter hoc incendio deputata.[b] Verum nonnulli, qui in loco incẽdij prædicti conuenerant, & etiam quamplures alij, ex diuersis prædictæ ciuitatis partibus confluentes, diabolico spiritu concitati, ad locum fratrum dicti ordinis, in ciuitate prædicta morantium hostiliter concurrerunt: ac in prædictum locum impetum facientes, valuas Ecclesię confringere, tecta lapidibus obruere, & officinas loci eiusdem violenter ingredi præsumpserunt: ac libris, vestibus, & rebus aliis eorundem fratrum iniquè direptis, nonnullos ipsorum verberibus, ac vulneribus affecerunt: quorum vnus post paucos dies, ex illatis sibi vulneribus expirauit. Vnde præfati fratres, his aliisque diuersis iniuriis, damnis, & grauaminibus per eosdem malefactores affecti, non audentes in prædicto loco, absque personarum periculo remanere, exinde cedentes malitiæ recesserunt. Cúmque tam grauis excessus tanquam notorius, ad venerabilis fratris nostri I. Ostien. episcopi, tunc in partibus illis apostolicæ sedis legati, notitiam peruenisset, idem Episcopus intellecto, quòd illi per quos tunc prædicta ciuitas regebatur, & commune ipsius ciuitatis, ad correctionem tam enormis & euidentis facinoris, prout expectabat ad eos, procedere negligebant, potestatem, capitaneum, ancianos, primicerios, consilium & commune ciuitatis eiusdem, per suas literas sub certa forma citauit: vt iidem potestas & capitaneus, vel eorum alter cum certo ambasciatorum numero, & sufficienti syndico ciuitatis præfatæ, coram eodem episcopo, certis loco & termino personaliter comparerent. Et licet dictus capitaneus, cum quibusdam ambasciatoribus & syndico in præfixo termino ad ipsius legati præsentiam accessisset: quia tamen iuxta formam citationis prædictæ, nullus pro dicto communi sufficiens syndicus comparuit coram eo, etiam post dictum terminum diebus pluribus expectatus: idem episcopus præfatos officiales & commune reputans contumaces, propter hoc in ipsos officiales & consiliarios ciuitatis eiusdem, excommunicationis, & in ciuitatem prædictam interdicti sententias promulgauit. Postmodum verò ambasciatoribus, & syndicis dicti communis, fel. rec. Martino Papæ prædecessori nostro humiliter supplicantibus, vt cum officiales & commune ciuitatis ipsius parati essent super huiusmodi contumacia eiusdem prædecessoris, & apostolicæ sedis mandato, & beneplacitis obedire: ac de stando iuri super excessibus, offensis, & iniuriis supradictis impendere sufficientem, iuratoriã, & fideiussoriam cautionẽ, præfatas excommunicationis & interdicti sententias facere relaxari: prædecessor ipse volens in hac parte non asperitatem rigoris, sed lenitatem mansuetudinis obseruare, cautionem eandem nomine potestatis, capitanei, & aliorum prædictorum, ab ambasciatoribus & syndicis præfatis oblatam, & pro parte etiam adimpletam, admisit: tibique suis dedit literis in mandatis, vt receptis à præfato communi fideiussoribus idoneis, per sonis scilicet singularibus de mille Marchis argenti, quod super prædictis omnibus, dicti prædecessoris, & ecclesiæ Romanæ mandatis, & beneplacitis parerent omninò, illis quos eiusdem excommunicationis contingebat sententia, iuxtà formam ecclesiæ beneficium absolutionis impenderes, si illud à te humiliter postularent: ac interdictum huiusmodi sublata difficultate, auctoritate apostolica relaxares, iniuncto talibus, quod de iure existet iniungendum: & nihilominus potestatem, capitaneam, ancianos, primicerios, consiliarios, & commune præfatos ex parte prædicti prædecessoris peremptoriè citare curares, vt infrà vnius mensis spatium post citationem tuam per se vel per syndicos, seu procuratores idoneos, ad hoc sufficienter

a Relapsorum definitio hæc ratione statuitur per Lucium 3. huius nominis Pontificem, dum (inquit) illos qui post abiurationem præfati erroris, vel postquam se proprij Antistitis examinatione purgauerint deprehensi fuerint in abiuratam hæresim recidisse, sine vlla penitus audientia decernimus relinquendos.

b Hic obseruandū est antiquissimè hæreticos pœna ignis puniri, & æquissimè hanc hæreticorum combustionem maiorib. inductam esse Ioan. Arbor. Theoso. lib. 8. cap. 9. Alphonsus à Castro. lib. 2 c. 12. Io Coras. lib. 3. Miscel. cap. 8. aduersus Zaxium. Socrates lib 1. cap. 9. & Sozomenes lib. Hist. Eccles. cap. 21. facit ad hæc l. 2. C. de Iud. & l. nullus C. de malef. & Machef. & l. sacrilegij de sacrilegiis & ad l. Iul. pecu.

cienter instructos, coram prædecessore comparerent prædicto, super excessibus, offensis, & iniuriis huiusmodi ipsius prædecessoris, & apostolicę sedis beneplacitis parituri: ac facturi & recepturi super his, quod ordo exigeret rationis, tuq; mandatum apostolicum fuisti super hoc, iuxta formam per dictas literas tibi traditam executus. Et quamquam potestas, capitaneus, anciani, primicerij, consiliarij, & commune prętati, per syndicos infrà huiusmodi terminum eis à te pręfixum coram prędecessore comparuerint supradicto, nullus tamen in huiusmodi negotio viterius habitus est processus. Nos igitur in huiusmodi negotio, iuxtà officij nostri debitum efficaciter procedere intendentes, fraternitati tuę per apostolica scripta mandamus, quatenus potestatem, capitaneum, ancianos, primicerios, consiliarios, & commune prędictæ ciuitatis, ex parte nostra per te, vel per alium, peremptoriè citare procures, vt infrà vnius mensis spatium post citationem huiusmodi, per se vel per syndicos, seu procuratores idoneos, ad hoc sufficienter instructos, nostro se conspectui repręsentent: super excessibus, offensis, & iniuriis supradictis, nostris & eiusdem sedis parituri beneplacitis & mandatis: ac facturi & recepturi super his, quod ordo dictauerit rationis. Diem vero citationis & formam, & quidquid inde feceris, nobis per tuas literas harum seriem continentes, studeas fideliter intimare. Datum Romę apud sanctam Sabinam, Non. Maij. Pontificatus nostri anno primo.

Accusatos de excessu in fidei inquisitores iterum citari mandat Pontifex.

a Speciale hoc est in crimine hæresis vt post crimen cōmissū liceat pœnitere quod regulariter in aliis criminibus nō est. l. qui ea mēte ff. de furtis. Doct. in l. si pecuniam de condict. causa data.

II.

Hæreticorum filij & eorum successores non admittuntur ad officia.

HONORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio fratri Calgano de Eugubio ordinis Fratrum Minorum Inquisitori hæreticæ prauitatis in Ducatu Spoletan. Salutem & apostolicam benedictionem.

EXHIBITA nobis dilecti filij Archioni militis nati quondam Philippi dicti Palmerij militis Spoletan. primo continebat, quòd olim significantibus fœlicis recordationis Alexandro Papæ prædecessori nostro inquisitoribus prauitatis hæreticæ per Italiam deputatis, quòd frequenter à sede Apostolica committebatur eisdem, vt tam hæreticos credentes, fautores, & receptatores hæreticorum quam ipsorum filios & nepotes priuandi dignitatibus, personatibus, officiis publicis & beneficiis ecclesiasticis de diœcesanorum vel eis absentibus vicariorum suorum consilio haberent liberam potestatem, & qualiter hoc deberet intelligi: postulantibus declarari, pręfatus prædecessor eisdem Inquisitoribus per suas dixit literas respondendum, quòd de filiis & nepotibus illorum hæreticorum credentium & aliorum huiusmodi qui modo tales esse probantur intelligendum esse videbatur, non autem illorum quos emendatos esse constaret; ac pro culpa huiusmodi ad mandatum Ecclesię pœnitentiam recepisse quam ipsi vel iam perfecerant, vel humiliter prosecutioni eius instarent, vel parati fuerant dum viuerent ad recipiendum eandem. Verùm licet Inquisitor prauitatis huiusmodi, tunc in partibus illis per sedem Apostolicam deputatus memoratum Philippum qui sibi confessus exitit, quòd cuidam hæretico reuerentiam fecerat quædam contra fidem proferendo catholicam, priuauerit bonis suis, ac idem Philippus iniunctam sibi propter hoc ab eodem Inquisitore pœnitentiam perfecerit reuerenter, ac tandem sicut verè catholicus receptis ecclesiasticis sacramentis viam fuerit vniuersæ carnis ingressus, & ab Inquisitore præfato etiam absolutus, tamen, Potestas, Consilium, & Commune Spoletan. dictū Archionum eiusque filios occasionę pręmissorum ad officia ciuitatis Spoletan. pro sua recusant admittere voluntate. Quare prælibatus Archionus nobis humiliter supplicauit, vt nos misericorditer attendentes, quòd idem Philippus sicut præmittitur, tanquam verè Catholicus & fidelis Ecclesię Roman. decessit, eundem Archionum & filios eius decerneremus iuxtà pręmissum eiusdem prædecessoris responsum in aliquo puniri occasione huiusmodi non debere: sed eos ad omnia secularia officia & beneficia ecclesiastica & dignitates, ac ad omnes ordines impedimento huiusmodi non obstante potius admittendos.[b] Quia igitur de facto homini & eius circunstantiis habere poteris notitiam pleniorem: Nos gerentes de circunspectione tua fiduciam in Domino specialem, præsentium tibi authoritate committimus,

b Filii hæreticorum inhabiles sunt ad officia & beneficia ca. statutū. 2. de hæret. Hippol. in tract. de fideiussor. in 12. q. num. 120. post gloss. in cap. sanctis. 56. dist. Idem in nepotibus ex filio dependentibus c. vt commissi. §. priuandi hac tamen constitutione vult Honorius illos admitti ad dignitatem Ecclesiæ & officia secularia si constiterit prius eos fideles & nihil paterni flagitij contraxisse.

timus & mandamus, vt si diligenti inquisitione præmissa prædicta, inueneris veritate fulciri, & tibi etiam constiterit quòd præfati Archionus & filij non sint de hæretica prauitate suspecti, & in fidelitate ac deuotione Ecclesiæ supradictæ persistant super quibus omnibus tuam intendimus conscientiam onerare, auctoritate nostra denunties & declares, quòd propter præmissa vel eorum occasione nihil eis possit obiici vel opponi quin ad omnia secularia officia & beneficia ecclesiastica, etiam si dignitates existant, illis non obstantibus assumi liberè valeant, & hi qui literati esse noscuntur, ad omnes ordines promoueri, prout secundum Deum & honorem catholicæ fidei videris expedire. Quicquid autem super his inueneris & duxeris faciendum, nobis per tuas patentes literas harum seriem continentes fideliter studeas intimare. Datum Romæ apud sanctam Sabinam v. kalen. Decem. Pontificatus nostri anno secundo.

Cum tantum scelus sit hæresis vt pœna insontes etiam arripiat, eius monstri partes & typos hic describere conabimur. Fidei duo vitiorū genera opponuntur quorum alterum ipse eius naturæ contrarium est alterum actioni eius debitæ in fidei confessione, naturæ fidei quatuor sunt opposita vitia, Gentilismus: siue Paganismus, aut infidelitas, Iudaismus, hæresis, & apostasia e quibus quoniam tria satis conspicua nec multum nobis faciunt negotium illis relictis de quarta pauca agemus. Tribus maximè rebus consistit hæresis: primum enim necesse est vt qui dicitur hæreticus, fuerit quandoque baptizatus & Christianus. Secundum vt relicta fide Catholica, contra ecclesiæ sensum, quempiam sequatur errorem in his quæ ad religionem spectant. Tertium quod & præcipuum est: vt contradicente ecclesia pertinaciter conceptum semel errorem tueatur. Est enim pertinacia veluti hæreseos forma, sine qua errare quidem quis poterit, sed hæreticus esse nemo poterit, huc facit Aug. senten. Qui, inquit ille, in ecclesia Christi morbidum aliquid prauumque sapiunt & correpti vt sanum rectúmque sapiant, resistunt pertinaciter suaq; pestifera & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare persistunt, hæretici fiunt. Et rursus, hæreticus est, vt mea fert opinio, qui alicuius temporalis cōmodi & maximè gloriæ affectusque sui gratia, falsas ac nouas opiniones, vel gignit, vel sequitur. Eum autem qui assentitur hæreticis, idque errore magis quam malitia & contumacia, non audet hæreticū pronunciare Aug. sed magis imaginatione quadā pietatis & religionis illusum. Reliqua ad hanc quæstionem spectantia, apud Aquinatem theologum qui doctè ac fusè rem totam tractat, videantur. Obseruandū nihilominus vitandi hæreticos consuetudinem, tum diuino tum ecclesiæ præcepto cunctis retrò seculis præscriptam & obseruatam, nostro hoc æuo si quando alias, esse necessariam. Neque enim sine causa tam seriò monet Apostolus vt hæreticum hominem post vnam aut alteram correptionem vitemus. Sermo enim eorum, vt inquit idem, serpit vt cancer, quare rectè monet vt cum his ne cibum quidem sumamus neue iugo, id est, familiaritate cum infidelibus copulemur multò minus cum hæreticis cui accinit Ioannes ne recipiantur in domo fidelium, aut Aue dicatur eis vetans, ipse denique Christus seriò nos monet, vt caueamus à fermento eorum, nobisque attendamus à falsis illis prophetis, hinc est quod antiquis ille populus omni prorsus gentium familiaritate fuit interdictus, vnde natum est, adagium, Non coutuntur Iudæi Samaritanis. Et quia quandoque tam salubri præcepto non paruerint meritò audiuerunt commixti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, &c. hunc certè morem ab ipsis euangelicis cunabulis perpetuò seruauit ecclesiam id quod apud Romanum Clementem est videre, qui narrat D. Petrum cum matrem Clementis ad euangelium hortaretur dixisse Christianis nō licere vel cum patre aut matre infidelibus mensam habere communem memorabile certè est quod de B. Ioanne Euangelista narrat Irenæus, nempe quod vbi Cherintum in Balneo, in quo lauandi gratia ingressus erat Apostolus, esse comperisset, illico se subduxit, &c. ac de Policarpo similiter qui Romæ sibi occurrentem Martionem ne salutatione quidem dignatus est, & cum rogaretur num Marcionem cognosceret, agnosco inquit primogenitum sathanæ. Hinc etiam vitio dat hæreticis Tertullianus quod præter ecclesiæ consuetudinem indiscriminatim cum omnibus versarentur hominum generibus. Monet itaque Sacerdotes suos Cyprianus ne creditum sibi populum cum hæreticis consuetudinem habere sinant Augustinus ipsum inquit hæreticum sicut monemus vitandum ne infirmos & paruulos fallat, ita non abnuimus quibuscunque tandem modis possumus corrigendum. Cæterùm quibus in rebus sint vitandi vt doceant theologi, tria distinguunt actionum genera, quædam dicunt esse

Christianorum proprias vt orationes & sacrificia in quibus prorsus vitandi sunt qui se ab ecclesia segregarunt. Aliæ sunt cunctis ex æquo nationibus communes quæque sine magna familiaritate exerceri non possunt, vt connubia, in quibus etiam sunt ex æquo vitandi. Tertium genus, communes habet actiones sine quibus non viuitur, cuiusmodi sunt salutationes, emptiones, &c. In quo genere eatenus vitandi sunt quatenus subesse potest periculum, ne videlicet contagiis lædant. Obseruandum quoque præter ecclesiæ præceptum quod non sine peccato violatur ab ecclesia quam prodiisse excommunicationem in eos qui non parent. Quod de hæreticorum vitanda consuetudine dictum est, idem multò magis de lectione librorum eorum est intelligendum, longè enim perniciosius scripto quàm verbo imponit hæreticus. Vitium fideiconfessioni oppositum est blasphemia, quæ est cum de Deo aliter quis loquitur quam vera exigat fides, siue affectu aliquo id fiat, vt qui irrant, siue malitia, vt qui in Spiritum sanctum peccant.

Hæresis hæc est effigies, qua qui eblectatur miserè & perditè dæmoni se vile mancipium præbet, & iure tum diuino tum humano fit detestabilis, illumque omnia exhorrent totique soboli & familiæ exosus deuenit. Huius enim flagitij pœna in successores descendit ita vt quando quis damnatur de hæresi & tanquam hæreticus relaxatur Curiæ seculari modo damnetur in vita vel post mortem in filios illius triplex pœna accurrit. Prima est ademptionis bonorum, quia omninò priuantur à successione paterna. Secunda est inhabilitas ad succedendum ex testamento vel ab intestato quibuscunque aliis consanguineis, vel extraneis. l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. post princ. & 24. q. 11. sanè iuncto. c. vergens. extr. de hæreticis.

Tertia pœna est quòd fiunt inhabiles quoad honores & officia publica, & beneficia ecclesiastica obtinenda, vt habetur constitutione Friderici imperatoris, quæ incipit, Patarenorum, vbi dicit, & ipsorum filij ad honores aliques nullatenus admittantur, & extra de hæret. in c. quicunque, & c. statutum, l. 6. §. sanè. & hoc intelligendum quòd filij per lineam paternam vsque ad secundam generationem: nam attingit illa pœna & extenditur vsque ad nepotes, & descendendo per lineam maternam scilicet quando mater condemnatur, & non pater non se extendit tunc pœna, nisi quoad filios tantùm, & non attingit nepotes, hoc est quo ad honores, & officia, & beneficia obtinenda. & hoc intelligendum de filiis, & nepotibus illorum, qui condemnati fuerunt de hæresi, vel eorum qui tales decessisse probantur, & non de illis filiis, vel nepotibus illorum, quos emendatos esse constiterit, & reincorporatos ecclesiæ vnitati, & pro culpa huiusmodi ad mandatum ecclesiæ pœnitentiam recepisse, quã ipsi iam perfecerunt, vel humiliter prosecutioni eius insistunt, vel parati fuerint ad recipiendum eandem, & non solum inquisitores possunt priuare hæreticos fautores, credentes receptatores, defensores, ipsorúmque filios, & nepotes officiis publicis, & beneficiis ecclesiasticis, & honoribus, sed est concessum inquisitoribus eos priuatos nunciandi dictis officiis & beneficiis, honoribus, & in c. vt commissi, de hæreti. li. 6. hæc supradicta habentur in dicto c. statutum, de hæret. li. 6. sed circa prædicta quæritur, quare non extenditur pœna ad filios, & nepotes reuersorum? Hic dicendũ quòd illi qui reconciliantur ecclesiæ, non sunt hæretici, ex quo mystico corpori ecclesiæ sunt reintegrati, ad hoc l. dil. ferrum, & infra hæreticus. Io. An. tamẽ gl. in verbo incorporatos, recitat per contrarium, quòd non debuerunt incorporari, vt supra eo. c. accusatus. gl. soluit, in fine gl. de hoc vide Dominicum in dicto ca. statutum, cl. 2. in §. sanè, de hæreti. li. 6.

Robore pariter huius constitutionis filij hæreticorum sunt prorsus inhabiles ad ecclesiastica beneficia & officia publica obtinenda, sed hæc pœna nullo modo habet locum in filiis hæreticorum qui redeunt ad ecclesiæ vnitatem, & fuerunt recepti, & reincorporati ecclesiæ, vt extra. de hæret. in c. statutum, 2. §. fi. li. 6. Sed in filiis illorum qui solummodo fuerunt suspecti, puta propter fautoriam, defensionem, receptationem, hæreticorum, vel similia bene habet locum dicta pœna scilicet quod non possint ecclesiastica beneficia, nec officia publica obtinere, si modo istorum parentes decesserunt tales nam si rediissent ad misericordiam, & fuissent recepti imposita eis pœnitentiali pœna, & completa pœna decessserint, vel etiam pœnitentia non peracta, tunc talis pœna non transiret ad filios, vt d. c. statutum. §. fin. & extra eo c. 2. §. hæretici, li. 6.

Pœna autem huiusmodi non se extendunt ad filios qui nati sunt antequam patres hæresim incurrissent, per l. emancipatum. ff. de se Senat. consule Calderino. Facit enim quia filius ante natus ex superueniente dignitate in personam patris non consequitur priuilegium, vt

l. hæreticum.

l.honorem.& l.senator.C.de digni.lib.12.& l.filij.§.senatores.ff.ad munici. & per consequens si non honorem, ergo nec pœnam, vel onus, vt l.ex qua persona ff.de regu.iu. ad idẽ. l.1.§.fi.ff.de bo.pe.con.ta. & l.si necesse.§.si deportatus.ff.de bonis libertorum, per quæ iura filij iam nati propter superuenientem casum in personam patris non repellentur à successione & per hoc etiam inducit.l.Diuo Marco.C.de quæstionibus. & dicit esse casum expressum in l.2.C.de libe.& eorum liber.ad cuius confirmationem potest induci quòd in simili notat.Cy. in d.l.quisquis.circa filios illius qui commisit crimen læsæ maiestatis, sed in contrarium facit quod notat ibi Sali. qui tenet illam pœnam etiam habere locum in ante natis, cum non minus in eis hæreditarij criminis exempla sint metuenda, & quia iura generaliter loquuntur. Nec obstant iura in contrarium inducta secundùm eum, propter grauitatem enim criminis læsæ maiestatis contrarium in eo statuitur. Et per easdem rationes à fortiori idem ego dicerem in crimine hæresis, cùm sit longè maius, &c. vt in d.c. vergentis, ad hec etiam facit tex. apertus in d c.statutum.§.fin.de hæret.lib.6.ibi, cum dicit, vel tales etiam decessisse probantur, ex quo innuitur sufficere quod patres eorum in morte fuissent hæretici, nec potest dari conueniens solutio ad illum tex. ad idem facit.c.filij, de hær.lib.6 quod loquitur de illis qui ostenderunt signa hæresis, cùm decumberent in lecto propter infirmitatem, de qua decesserunt, & contraria tolluntur per ea quæ diximus quod in hoc crimine sit speciale propter eius grauitatem, & prædictam quæstionem determinat Domi.in d.c statutum.

Honorius IIII. *Pontificatus sui anno secundo, die vno, moritur corpúsque eius à Sancta Sabina ad Basilicam Petri magna funeris pompa transfertur sepelitúrque sepulchro marmoreo quod adhuc extat in numerum à Pio Pontifice translatum, vt insignia familiæ indicant eiusque Epigramma. Sedes decem mensibus vacauit.*

NICOLAVS IIII.

Nicolaus quartus Papa, natione Picenus è ciuitate Asculana. Hieronymus antea vocatus ordinis minorum frater deinde presbyter Cardinalis apud sanctam Sabinam decimo mense post mortem Honorij Pontifex creatur. Collocatúrque in Petri ipsius sancti cathedra. Isq; illicò se cum curia ad vrbem transtulit Reatinam. Et post annum Romam reuersus apud sanctam Mariam maiorem curiam tenuit Cardinales creat ex omni ferè religione. Omnes enim pariter amabat, nec plus se debere affinibus & cognatis quam cuiuis bono arbitrabatur. Basilicam apud Mariam maiorẽ cum Iacobo Columna, restituit vt in fornice maiori apparet. Vnde saluatoris ipsiúsq; Põtificis & Iacobi Cardinalis imago adhuc cernitur. Anteriorem, posterioremque basilicæ partes ruinosas fortissimis repagulis additis firmauit, quod ex sequenti tabula in absida, siue tribuna eiusdem basilicæ è musiuo exarata intelligitur.

Tertius ecclesiæ pater Innocentius hora
Qua sese dederat somno nutare ruina
Hanc videt ecclesiam mox vir pannosus, & asper
Despectúsque humerum supponens sustinet illam.
At pater euigilans Franciscum prospicit, atque
Verè est hic inquit, quem vidimus, iste ruentem
Ecclesiámque, fidémque ferat, sic ille petitis
Cunctis concessis liber latúsque recessit,
Francisci proles primus de sorte Minorum
Hieronymus quartus Nicolai nomine surgens
Romanus præsul partes circunspicit huius
Ecclesiæ certa iam dependere ruina,
Ante retroque leuat, destructa reformat, & ornat.
Et fundamentis partem componit ab imis.
Postremò quæ prima Dei veneranda refulsit
Visibus humanis facies hæc integra sistens
Quo fuerat steteráque situ reiocatur eodem,
Præsidis esse tui Deus hæc amplectere vota.

Quæ tibi persoluit domus huius ornando decorem
Serua, mirifica, cœlo terraque beatum
Effice, nec manibus tradas hunc hostis iniqui.
Ingrediens populus deuotus munera sumat
Quæ bonus hic pastor dedit indulgendo benignè,
Et larga pietate pater peccata remittens.

Anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi MCCXCI. Pontificatus eiusdem Domini Nicolai Papæ anno III.

Idem Pontifex totam basilicæ absidam è musiuo beatæ virginis, & aliquot apostolorum imaginibus depictis ornauit, quemadmodum etiam ex hoc elogio sub musiuo exarato liquet.

PARTEM POSTERIOREM ET ANTERIOREM RVINOSAS huius sancti templi à fundamentis reædificari fecit, & ornari opere musaico Nicolaus Papa 4. filius S. Francisci, & sacrum vultum Saluatoris integrum reponi fecit in locum vbi primum miraculosè populo Romano apparuit, quando fuit ista Ecclesia consecrata, anno Domini MCCXCI.

Multa auditu tristissima, memoria verò dignissima contigerunt sedente Romæ hoc Pontifice, anno enim secũdo sui Pontificatus Tripolis vrbs Asię insignis obsidione & viribus facta est in Soldani Babyloniç potestatẽ quãquidẽ vrbẽ ditissimã post cõmissam in mortalib. cędem maximã postquã abactam, asportatã omnifariã rerũ prædã igni cremandã, post ferro absumi dirimiq; curauit. Progressusq; eodem furoris impetu barbarus, Tyrum, Sidonẽ, Barutũ, & earum vrbium oppidũ intra tertium pontificatus Nicolai annum cœpit. & sicut Tripolim incensam diruit, isq; princeps astu & prudentia æque ac viribus & potentatu pollens, ne ea clade accepta nobis christianis principes occidentales in Asiam conciret, induciarum fœdera in duos annos Ptolemaide habitatoribus christianis concessit. Nicolaus tamen pontifex per crucem ex more assumendam edicto statuit afflictis Asiæ rebus subueniendum mille quingentos ipse equites ex publico ecclesiæ fisco curauit comportari, quos & multi in magnum exercitum sine certo præstantique duce sequuti sunt qui quo plures eo perniciosores. Ptolemaida vrbs populis tunc frequentata innumeris, quãtos nunc non teneréq; at aliqua vrbs Italiæ. Et septem diuersis magistratuum gentiumq; generibus premebatur. Ea militum multitudo cedibus rapinis & incendiis aliquandiu debaccata in agris Soldani, tulit patienter dissimulauitq; diutius quare Soldanus tandem anno ipso exacto centum quinquaginta armatorum millia in Ptolemaidam duce filio suo immisit ipse morbo implicitus tenebatur. Filius per ætatem ardentior amplissimæ vrbi obsidionem admouet. Inde genitori defuncto Soldanus ab exercitu est suffectus, quo elatus successu vrbis Ptolemaide prædam exercitui donauit & accuratiori solito vsus oppugnatione. Ad eamq; paulopost animorum consternationem est ventum vt publico omnes consilio mulieres primum paruulos & debiles cum supellectile emiserint. Deinde constituerint duodecim millia armatos in vrbe retinendos, manserunt ex primoribus rex Cypri qui paulo post multitudinem est sequutus patriarcha Hierosolymæ, Templariorumq; magistri, qui non prius vrbem deseruere quam Soldanum viderunt. Soldanus tandem Ptolemaidam à paucis quos nauigij carentia detinuerat Christianis malè defensatam vi cepit & mortalibus in ea repertis ad vnum cæsis. Scilicet tanto tenebatur illius excidendæ vrbis desiderio, supposito eo incitante ignis maximam partem absumpserit. mœnibus inde & vrbis parietibus passim solo equatis. Annus erat salutis nonagesimus duodeciesque centenus quando tandem reliquias amisimus victoriæ illius celeberrimæ, quam anno ante quarto deducentesimo Vrbani Pont. auspiciis expeditio inchoauerat salua tamẽ mansuerunt ad tempus Cyprus insula & Armenia minor dicta prius Cilicia.

Anno Domini 1264. Albertus Magnus natione Sueuus Ratisponen. episcopus ordinis Prædicatorum professor, his temporibus clarissimus, homo admirabilis doctrinæ habetur, qui cum diu philosophiæ ac theologiæ scholas tenuisset Coloniæ, moritur, octogesimum ætatis suæ annum agens. Thomas etiam Aquinas

Alberti

Alberti Magni discipulus, ordinis Prædicatorum hunc scientissimum virum, & insigni Comitum familia apud Apuliam originem duxisse tradunt. Tantum Coloniæ profecit, quòd post aliquot annos apud Parisios primum locum in doctrina teneret. Romam, deinde ab Vrbano 4. accersitus, spretis dignitatibus quæ ei offerebantur, totum se studio dedit. Nam & scholam Romæ instaurauit, tandem cùm apud Cassinum montem fuisset, vocatúsque à Gregorio X. ad Lugdunense concilium, infirmatus in via moritur. Et à quibusdam chronographis dictum fuit, quòd veneno fuerit extinctus à quodam familiari regis Caroli, vt ei complaceret, quia de familia erat S. Thomas Aquinorum Comitum, qui fuerãt Carolo rebelles, timens ne fortè, si ad cardinalatum assumeretur, foret ei contrarius. hoc tamen (vt refert Anton.) non clare habetur. obiit anno 1274. cuius vita & doctrina probata est ab Ecclesia. Anno Domini 1278. in ponte super Mosam in Traiecto superiori, ducenti homines chorea ludentes xv Kalend. Iulij, & cùm corpus Christi per sacerdotem portaretur ad infirmum, nolebant cessare donec transisset sacerdos. Igitur mox transito ponte à presbytero, pons cecidit, & omnes in fluuio præter vnum submersi fuere. Circa hæc tẽpora fuit Nicolaus de Lyra doctor Theologiæ Parrisiis, quem quidem natione Iudæum referunt, sed conuersus, valde profecit in ordine Minorum. alij dicunt eum Brabantinum fuisse, ex Christianis parentibus natum: atque hoc magis creditu possibile. Anno Domini 1288. in Alemania & diœcesi Leodiensi, in villa Erckel quædam puella vixit sine cibo & potu vltra 30. annos, cuius villæ plebanus obtulit ei oblatam non consecratam pro consecrata, quã non potuit deglutire: sed resumpta illa, dedit consecratam quam sumpsit: ex hoc liquet, ꝙ corporalem cibum non expetebat, sed magis spiritualem. *Ex Nauclero.*

Vitæ exitum Nicolai IIII. his verbis perstrinxit Platinæ calamus. Nicolaus autem pontifex tædio animi (vt quidam putant) quòd malè sibi cedere omnia videret, quódque eius plusquam pontificem decebat in partes declinauerat, Romæ apud sanctam Mariam maiorem pontificatus sui anno quarto, mense vno, die octauo moritur, eóque loci sepelitur, ad caput basilicæ apud Petri Columnę cardinalis sepulchrum, vt in pauimento cernitur, emblemate & porphyreticis lapidibus notato. Post eius verò mortem Cardinales Perusium profecti quò eis liberius eligere pontificem liceret, rem ipsam discordiis intestinis biennio menséque tertio in longum deduxere. Interim autem Michael Palęologus Imperator Constantinopolitanus moritur. Quò minus autem eius corpus in loco sepelitur sacro, vetuêre sacerdotes & monachi, quòd occidentali ecclesię in Lugdunensi concilio acquieuisse. Andronicus autem Michaelis filus, libenter tum quidem cùm Latinis sensisset si quid auxilij à nostris habuisset. Verùm cũ sedes vacaret, destitutus auxilio Andronicus, à fide catholica tandem defecit. Hęc autem incommoda Carolus secundus rex Neapolitacus prospiciens, è Narbonensi prouincia Perusium veniens, cardinales ipsos sępius ad concordiam & electionem pontificis adhortatus est.

COELESTINVS QVINTVS.

Cœlestinus quintus, Petrus de Murrhone antea vocatus, professione anachoreta, patria Eserniensis, secundo à Sulmone miliario cœnobium incolens, postquam biennio, ac tribus mensibus ob Cardinalium discordiam sedes vacasset, vir sanctus omnium consensu, spiritusancto mentes hominum ad hoc instigante, pontifex delectus est. Quod vbi ita esse comperit, clam, socio quodam comite fugam arripuit, tanto apice indignum se iudicans. Sed non potuit ciuitas abscondi supra mõtem posita: inuentus enim à Cardinalibus, vt verus pontifex honoratur. Qui itaque, dum nulla ratione populus, clerúsque diuerti posset quin Petrum eligerent, inuitus, nolensque Aquilam perrexit, quò etiam Cardinales profecti eum corona insigniuerunt. Eius autem coronationi interfuisse ducenta millia hominum referuntur. Moti sanè tum sanctitate viri, qua etiam ab ineunte ætate pollebat, tũ etiam rei nouitate. Neque enim fieri poterat, vt homo Eremita ab hominum remotus consortio, orationibus tantum contemplationique vacans, ad tantum dignitatis gradum proueheretur, nisi deus rei Christianæ consulens mentes hominum, vt

hunc eligerent, induxiſſet. Faceſſant igitur qui hanc electionem irriſoriam ſcribunt, quippe quibus humilitas inimica eſt, cum ipſi ſuperbi ſint. Inito itaque pontificatu, ſtatim duodecim Cardinales creat, viros omni probitate ſanctitatéque præditos, quorũ de numero quo fuerunt anachoretæ, inter ſanctos poſtea relati. Verũ cum ſanctus vir humanas dignitates honoremque pro nihilo duceret, à priori etiã vita, quam in eremo duxerat, nunquam declinauit: adeo vt cellulam ligneam ſibi conſtrui fecerit: in qua recluſus ſoli deo vacaret. Victus autem, olera cruda, aut etiam legumina, nullo tamen ſale condita: potus verò, aqua. Tantæ inſuper manſuetudinis tantæq; benignitatis vt nihil magis, quam omnibus prodeſſe cuperet. Quæ res quibuſdam Cardinalibus, maximè Benedicto Caietano, tanto grauior apparebat, quanto à ſanctitate remotiores erant. Vnde tractare inter ſe cœperunt, quomodo hunc à pontificatu deiicerent: Cœleſtinus verò contemplationi deditus, ac priuatæ vitæ cupidus, modum quærebat, quomodo pontificatu ſe abdicare poſſet. Inſtabat Carolus, rem indignam aſſerens, vt tantus vir contra totius populi voluntatem munus pontificium dimitteret. Quam ob rem Neapolim à Carolo perductus, clamor populi ſtatim exoritur, à Pontifice petentis benedictionem: ſe nolle alium pontificem, quam Cœleſtinum: idque ab eodem pontifice, precibus & obſecrationibus contendentis. Quibus pontifex reſpondit: nihil aliud ſe eſſe facturum, quam quod Deus vellet, vtique ipſe è Republica Chriſtiana eſſe cenſeret. Itaque animo formans tutiorem eſſe eremum, quam negociorum occupationem, poſtquam ſex menſibus Rempublicam Chriſtianã adminiſtraſſet, Cardinalibus poteſtatem alterum ſurrogandi, ſi id commode fieri liceat, liberam dimittit: eo tamen pacto, vt ſibi redire ad deſideratam eremum liceret. At Caietanus gloriæ cupidus, multiſque modis pontificatum ambiens, quot poteſt Cardinales in ſuam partem trahit, quo facilius magiſtratum adipiſceretur. Atque ita Benedictus vir callidus, ac vafer, plurimorum conſenſu, quos ad ſuam partem traxerat, pontifex creatur. Cœleſtinus vero cellam cupiens, ad deſertum pergit, fruendæ contemplationis cauſa. Quod cum annuiſſet Benedictus Caietanus, qui poſtea Bonifacius appellatus eſt, ſtatim milites mittit qui ſanctum virum etiam nolentem adducerent: veritus profectò ne Cœleſtini ſanctitas ſibi aliquando noceret: erat enim diſſenſionum amator, ac fautor, multæque ſuperbiæ. Hunc igitur captum præfecto arcis Sulmonis, quæ in Hernicis eſt, cuſtodiendum tradit: mandato interpoſito, ne cuiuſpiam familiaritate vteretur. Fecit mandata præfectus, atque ſanctum virum in carcerem coniiciens, nihil prætermiſit, quod ſciret huic eſſe nociuum. Nam adeò anguſtus erat locus, vbi retruſus fuit, vt menſuram hominis non excederet. Patienter tamen omnia ferens beatus Cœleſtinus poſt annum vnum, ac menſes quinque fœliciter obdormiuit in domino. In cuius exitu crux clara ante poſtes carceris etiam cuſtodibus apparuit: qua ſignificaretur vir ſanctus à cruce domini nunquam fuiſſe alienus. Eodémque mortuo, tantis miraculis claruit, vt breui in ſanctorum numero ab omnibus ſit habitus. Sunt qui ſcribant hunc à Bonifacio nocte quadam deluſum eſſe à ſubornatoribus quibuſdam clanculum immiſſis, qui voce quaſi cœlitus demiſſa in cubiculum, ei perſuaderent, pontificatum eſſe dimittendum, ſi ſaluus fieri vellet. Quos ego non ſecus ac mendaces pernicioſos exiſtimarim. Quis enim ambigat Cœleſtinum ſemper modum quæſiſſe, quo modò ſe pontificatu abdicare poſſet reclamantibus etiam vndique locorum populis? Aut certè quo modo abiecto magiſtratu ſtatim miraculis claruiſſet, niſi deo gratum opus egiſſet? Legimus enim cæcum ab eo illuminatum, cum è conſpectu Cardinalium abrenunciatione facta ad eremum pergere vellet. Sed non poteſt pernicioſo placere ſanctitas: nec auaro paupertas. Quod ſi ad illud Petri dictum, Ecce nos reliquimus omnia, animum attenderent, profecto viderent, nullum ab initio ſæculi perfectius hoc relictum poſteris exemplum paupertatis. Facile eſt enim non adeptas diuitias contemnere, ſed poſſeſſas relinquere haud hominibus noſtri temporis perſuaſibile. Diſcant itaque mundi amatores huius vnius exemplo, magis velle ſubeſſe, quam præeſſe: vt ſic dominum ſequantur, qui ſe ſuis Apoſtolis tanquam miniſtrum exhibebat. Alioqui profecto timendum, ne in profundos demerſi cruciatus, & ipſi ſerpentibus, ac vermibus pabulum miniſtrent. Huius pontificis tempore, ſanctus ordo Cœleſtinorum

rum

rum initium sanctitatis dedit. Cuius primus institutor Cœlestinus, suis summæ humilitatis exemplum reliquit. Quod imitantes qui eius ordinis sunt, non secus ac fœtida stercora, magistratus, atque honores a se procul repellunt. Quam ob rem ad hæc vsque tempora, multis monachis ab instituto collabentibus, firmusque eorum permanet ordo. Hæc Laziardus Cœlestinus.

Sperabam huius pontificis præconio ordinis sui prima instituta apponere, id autem minimè licuit, quod tamen à patribus eiusdem regulæ commodè fieri potuisset, quorum opera quædam hic accesserunt quæ nostris scholis no aduersabuntur.

Exemplar electionis D. Petri Murronensis in Pontificatum.

In nomine sanctæ & indiuiduæ trinitatis, patris & filij & spiritus sancti, Amē. Nos miseratione diuina frater Latinus Ostiēsis, Geraldus Sabinēsis, Ioānes Tusculanensis, & frater Matthæus Portuensis Episcopi: Hugo tituli sanctæ Sabinæ, Petrus tituli sancti Martini, presbyteri: Matthæus sanctæ Mariæ in porticu, Iacobus sanctæ Mariæ, Neapoleo sancti Adriani, & Petrus sancti Eustachij diaconi Cardinales. Notum facimus, quòd anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimoquarto, mense Iulij, die lunæ, quinto mensis eiusdem, Apostolica sede per obitum fœlicis recordationis domini Nicolai Papæ quarti vacante: post diuersos tractatus diuersis temporibus habitos per nos, super electione summi Pontificis, quibus optatus non accessit effectus, in cōmuni consistorio solito mere conuenimus, absente venerabili fratre nostro, Petro, tituli Sancti Marci presbytero supradicto, qui erat in hospitio suo, infirmitate seu debilitate detentus. Demum inter nos ex insperato seu improuiso, de venerabili ac religioso patre, Fratre Petro de Murrhone ordinis S. Benedicti, celebris sanctitatis viro, habita mentione, omnes qui tunc præsentes eramus in consistorio supradicto ad personam eius intentæ considerationis intuitum dirigentes, in ipsum quasi diuinitus inspirati, non sine lachrimarum effusione, nullo prorsus discordante consensimus. Et venerabiles fratres nostros, dominos Ioannem episcopum Tusculanensem, Hugonem & Iacobum prælibatos, ad præfatum Petrum presbyterum cardinalem transmisimus, perscrutandum super huiusmodi negotio votum suū qui eiusdem fratris Petri audito nomine, deuotè consensit. Similiter in eundem prout iidem Cardinales ad eum transmissi, sicut præmittitur, in nostra præsentia retulerunt. Nósque volentes efficaciùs procedere in hac parte, venerabili fratri episcopo Ostiensi prædicto eligendi suo & omnium nostrūm nomine memoratum fratrem Petrum de Murrhone in Ecclesiæ Romanæ pontificem & pastorem, plenam & liberam viua voce concessimus potestatem. Qui potestate ipsa recepta, nobis præsentibus, vt præmittitur, eam ilico efficaciter adimpleuit, eundem suo & nostro nomine ex potestate sibi tradita, in Romanum pontificem eligendo, ac nos electionem de dicto fratre Petro factam per eundem episcopum Ostiensem ratam habentes, eundem fratrem Petrum de Murrhone, licet absentem, deuotè recepimus in nostrum & eiusdem Romanæ ac vniuersalis ecclesiæ episcopum & pastorem. In cuius rei testimonium, & euidentiam pleniorem, præsentem scripturam fieri fecimus, nostrisque muniri sigillis, & subscriptionibus roborari.

Actum Perusij. Anno, mense & die prædictis.

Literæ ab Electoribus Pontificijs ad D. Petrum Murrhonensem eremitam scriptæ, quibus & ipsum canonicè electum fuisse significant, & vt electioni assentiat expostulant.

Sanctissimo Patri, & Domino, Reuerendo fratri Petro de Murrhone, ordinis S. Benedicti, diuina prouidentia in Romana ecclesia summo electo pontifici, miseratione diuina Episcopi, presbyteri, & Diaconi sacrosanctæ ecclesiæ Cardinales, pedum oscula beatorum. Si diffusam facti materiam, solliciti calami persequèremur officio, & præsentis negotij qualitatem condigna serie ponderaremus, prolixi vtique telam dictaminis nos ordiri contingeret, amplóque tenore formare paginam, vestræ sanctitatis clementia dirigendam. Sed ne prolixitate verborum, aut multiplicatis eloquiis vestrum prægrauemus auditum: processum per nos in eodem negotio habitum, vobis sub compendio referamus. Vacante siquidem apostolica sede, per

obitum, fœlicis recordationis, domini Nicolai, papæ 4. Nos post diuersos tractatus, diuersis temporibus, per nostræ solicitudinis studium super electione Sum., Pont. habitos. quibus optatus non accessit effectus, in communi consistorio solito more conuenimus, & tandem inter nos ex insperato, seu improuiso, de vobis habita mentione, omnes ad personam vestram, meritorum virtute conspicuam, intenta considerationis aciem dirigentes, in vos operante illo, qui fidelium mentes vnius efficit voluntatis, non sine lachymarum effusione consensimus, prout in decreto, super hoc confecto plenius & seriosius continetur. Cum itaque decretum ipsum vobis per venerabiles fratres Archiepiscopum Lugdunensem, Vrbeuetensem & Portuensem Episcopos, & dilectos filios, Magistros Franciscum Alcapoleonis de vrbe, ac Guillermum de Maudagato, apostolicæ sedis notarios; exhibitores patentium fiducialiter destinemus: sanctitati vestræ instantissime supplicamus, & ex intimo cordis affectu deposcimus, quatenus profunda & sedula meditatione pensantes, quòd huiusmodi celebrata de vobis electio, illo qui vbi vult spirat inspirante, processit. attendentes insuper necessitatem multiplicem, non solum Romanæ matris ecclesiæ, quæ longè vacationis dispendia pertulit sed etiam totius gregis dominici, iam diu pastoris commodo destituti, innumera quoque pericula quibus vniuersalis ecclesia subiacere dignoscitur, nisi ei per Iesu Christi domini nostri Vicarium obuietur, vósque diuinis dispositionibus, prout decet, sanctitatem vestram mente humili coaptantes electioni prædictæ tam laudabiliter, tantaq; concordia celebratæ, pium velitis accommodare consensum lætificaturi subinde, per vestram desideratam præsentiam filiorum vestrorum, qui sumus nos, animos sitibundos, vt quod per nos, pia intentione noscitur inchoatum, per vos votiuum & celebrem sortiatur effectum. Datum Perusij, quinto Idus Iulij anno domini 1294.

Pontificatus huius abdicationem admirandam, & nunquam antea auditam multi in contemptum Cœlestini traduxerunt ad regiminis imperitiam, & demissi nimium animi indolem. Viri tamen emunctissimæ naris, & accurrati iudicij factum hoc longè secus interpretati sunt, & sine diuini numinis cōsilio id euenisse testantur. Nam Danthes licentioris linguę & contumeliosissimus siccophanta in eos quorum facta minus suo arrident palato pusillanimitate victum Cœlestinum Pontificem dignitatem, exuisse cornicatur. Ast ęquiore sententia Petrarcha hanc renunciationem scriptis retulit. Ego (inquit) prorsus altissimi cuiusdam & liberrimi, iugúmque nescientis, ac vere cœlestis animi factum reor: atque ita sentio, non potuisse id ab homine fieri, nisi qui res humanas iusto precio æstimasset, quique tumidum fortunæ caput pedibus subiecisset Ambrosij patrocinio locus eget, ex eo præsertim libro, quo ad veræ humilitatis obseruantiam, sacram virginem Demetriadem cohortatur. Non vt dilectores (ait) huius sæculi putant, parui cordis aut segnis est animi, terrenas opes spernere, honores occiduos fastidire, nec ibi gloriam quærere vbi laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur. Vnde si verè intelligatur contemptus iste rerum præsentium, ad quæ tendat, & qualia concupiscat, nihil huiusmodi mentibus rectius nihil inuenietur diuinius, vt quæ sacratissimis desyderiis vniuersa transcendant: neque ad vllum creaturæ honorem quamuis potentem atque admirabilem, sed ad ipsum omnium visibilium atque inuisibilium aspirent creatorem: cui proximum fieri, clarescere: est quem timere, gaudere est, seruire, regnare est.

Huius pręconio laudis quis vsquam quęso, dignior Cęlestino? Reliquerunt alij nauiculas suas ac retia, alij possessiunculas, alij thelonęum, alij etiam regna & regnorum expectationes, sequutique Christum dominum, facti sunt apostoli, facti sunt amici Dei. Papatum verò, quo nihil est altius, rem tam exoptatam, támque admirabilem, vt ab admiratione ac stupore dictum ferant, quis vlla ętate, pręsertim ex quo tanto in precio esse cœpit, tam mirabili, támque excelso animo contempsit, quàm Cęlestinus, pristinum & nomen, & locum, & amicam bonis moribus egestatem appetens & repetens, atque dum cœlum suspiciens, terrę immemor? Hęc Petrarcha. Cuius quidem testimonio hoc magis crediderim, quod est diuino miraculo comprobatum. Maiora ediscere qui cupiet de vita & moribus Sanctissimi Cœlestini is consulat ea quæ in eius Viographia amplissimè traduntur

BONIFACIVS OCTAVVS

Benedictus Caietanus patria Hernicus à Martino Gallo Cardinalitium munus adeptus, Neapoli in ipſis Natalis Domini feriis Pontifex creatur & coronatur Romæ 16. Cal. Februarij 1295. Sextum librum Decretalium digeſſit, illúmque in ſcholis interpretari & in foro obſeruari mandauit. Annum Iubilæi centeſimo quolibet anno celebrandum primus inſtituit. Philippum Regem Franciæ & Columnenſes Anathemate percuſſit.

I.

Pro pecuniariis debitis Ciuitatibus aut Prouinciis non debet interdicti cenſura infligi.

BONIFACIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

PROVIDE attendentes, quòd vt frequentius, quamuis non ſine cauſa, ſiue culpa, tamen multorum interdicti ſententiæ proferuntur. Quod ſibi nonnulli iudices nimis prompti ad proferendas eaſdem, etiam in negotiis, ſiue cauſis, quæ plus interdum ex cupiditatis, quam ex charitatis radice, perſpicuis indiciis procedere arguuntur, quódque tempore interdicti diuina organa ſuſpenduntur, & laudes Dei, nec eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrantur, vt ſolent, tolluntur mortuis, ſeu muniuntur ſuffragia, præſertim per oblationem frequentem hoſtiæ ſalutaris, adoleſcentes & paruuli percipientes rariùs ſacramenta, minus inflammantur, conſolidantur in fide fidelium, tepeſcit deuotio, hæreſes pullulant, & multipliciter periculum animarum: præſentis conſtitutionis prouidemus edicto, vt prouincia, ciuitas, caſtrum, villa, locus, territorium vel diſtrictus, auctoritate ordinaria, vel delegata non ſupponantur eccleſiaſtico interdicto pro pecuniario debito, vel pro cuiuſuis monetæ, vel pecuniæ quantitate. ſub quacunque occaſione, vel cauſa, ſeu quouis quæſito colore, pro eo maximè, quòd ipſorum domini rectores, ſeu officiales, quecunque nomine cenſeantur, aut incolæ ſeu inhabitatores, quòd ſingulares perſonæ ipſorum ſtatutis, vel ſtatuendis, ordinatis, vel ordinandis terminis huius. ſeu quantitatem non ſoluerint hactenus, aut inantea non perſoluent. Nos enim ex nunc decernimus irritum & inane, ſi ſecus hactenus contigerit attentari, illúdque reuocamus omninò. Non obſtan. quibuſcunque contractibus, obligationibus, pactis, conuentionibus, compoſitionibus, ſubmiſſionibus, fideiuſſionibus, concenſibus, proceſſibus, & ſententiis ſuper his habitis, vel habendis. iuramentorum, pœnarum ſpiritualium, & temporalium, ſeu mulctarum, vel quacunque alia firmitate vallatis, niſi talis ſuppoſitio interdicti hactenus foret facta, vel inantea fieret de apoſtolicæ ſedis licentia ſpeciali & expreſſa, per ipſius ſedis patentes literas, apparente. Datum apud Lateranum Pontificatus noſtri Anno Octauo.

Bonifacius Alexandrum 4. Nicolaum 3. & Martinum 4. ſequutus vt legitur in libro ordinationum antiquarij fol. 59. ſtatuit quod locus nullus interdicti pœna mulctetur pro pecuniario debito. Et Baſil. Conci. non leuiter proferendas interdicti. ſententias dicit, cui conuenit text. in extra prouin. de de ſentent. excomm. in communi.

I I.

Academiæ & Archigimnaſij Romani & Doctorum ac ſtudentium priuilegia.

BONIFACIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Dilectis filiis Abbati Monaſterij S. Laurentij extra muros & Priori Baſilicæ ad ſancta Sanctorum, ac Archipreſbytero Eccleſiæ Sancti Euſtachij de Vrbe, Salutem & Apoſtolicam benedictionem.

IN ſupremæ præeminentia dignitatis diuini diſpoſitione Conſilij conſtituti ad vniuerſas fidelium regiones noſtræ vigilantiæ creditas tanquam Paſtor Dominici Gregis aciem apoſtolicæ conſiderationis extendimus, ad earum profectum quantum nobis ex alto permittitur intendentes: ſed ad vrbium Vrbem, Romanam videlicet ciuitatem, quam diuina clementia ſtatuit caput orbis, eo attentioris medita-

Romanam Academiam Bonifacius multis modis amaſſe dicitur Oldra. Iuris conſultus huius priuilegij meminit.

Solent summi Pontifices Academias variis priuilegiis illustrare, quæ sunt reipublicæ nostræ ornamenta & propugnacula, sic & innumeri leguntur fauores Regum & Imperatorum in studiorum gratiam collati Auth. habita. C ne filius pro patre & in l. 1 ff. sol. matrim. Singulare autem illud est quod non solum Romano Gymnasio sed & cæteris orbis celeberrimis passim conceditur ut si quis litem studiosis inferre voluerit, datur iis optio eligendi Iudicem Rectorem nimirum vel Episcopum Ioan. Andr. in c si diligenti de for. competent. Et Bald. in d. const. habita.

tionis intuitum retorquemus, quo principaliùs in eadem nostri sedem apostolatus cælestis dispositio stabiliuit & firmauit Ecclesiæ fundamenta. Hanc profectò nimirum inter cæteras vrbes sub christianæ religione fidei militantes vberioris affectionis prærogatiua prosequimur, studiosius apostolicis munimus præsidiis, & condignis libentiùs gratiis honoramus: ideóque feruenti non immerito desiderio ducimur, quòd eadem vrbs quam diuina bonitas tot gratiarum dotibus insigniuit, scientiarum etiam fiat fœcunda muneribus, vt viros producat consilij maturitate conspicuos, virtutum redimitos ornatibus, ac diuersarum facultatum dogmatibus eruditos, sitque ibi fons scientiarum irriguus, de cuius plenitudine hauriant vniuersi literalibus cupientes imbui documentis. Ad hunc igitur vniuersalem profectum non solum incolarum vrbis ipsius & circumpositæ regionis, sed & aliorum qui præter hoc quasi continuo de diuersis mundi partibus confluunt ad eandem, studio paternæ solicitudinis intendentes, diligenti super hoc cum fratribus nostris deliberatione præhabita, de ipsorum consilio authoritate apostolica duximus statuendum, quòd in vrbe prædicta perpetuis futuris temporibus generale vigeret studium in qualibet facultate, ac docentes & studentes ibidem omnibus priuilegiis libertatibus & immunitatibus concessis Doctoribus & Scholaribus in studiis generalibus commorantibus gaudeant & vtantur. Et ne huiusmodi ipsorum studium, quod de bono semper in melius dirigi cupimus, perturbari contingeret, authoritate prædicta decreuimus, vt Doctores vel Scholares in huiusmodi Ro. studio commorantes non possint inuiti in Cu. Capitolij occasione qualibet ciuiliter vel criminaliter conueniri, nisi forsan (quòd absit) homicidium per aliquem vel aliquos de eodem studio Romano perpetrari contingeret: quo casu Vicarius Rom. Pont. contra Clericos. Senator vero vel Senatores qui pro tempore fuerint in vrbe prædicta, contra Laicos procedant, & faciant quod iustitia suadebit. Nec ad aliquas contributiones in Taliis aut collectis quæ imponerentur pro tempore habitatoribus dictæ vrbis, seu aliqua obsequia communi vrbis ipsius præstanda, prætextu moræ, quam in eadem vrbe contraherent, vel aliqua pedagia ratione rerum suarum quas ad dictum Romanum studium deferri, vel exinde reportari facerent, doctores aut scholares eiusdem Romani studij teneantur, quodque pensiones domorum quas Doctores vel scholares in eadem vrbe studiorum causa morantes inhabitarēt taxari deberent per duos taxatores, quorum vnum ipsi Doctores & scholares, & alterum commune ipsius vrbis eligant, & si ij duo concordare nequiuerit, stetur taxationi Tertij taxatoris ab eisdem Doctoribus & scholaribus eligendi, ac vltra taxationem huiusmodi nihil ab eis possit exigi nomine pensionis pro domibus antedictis: Et licet Roma communis sit patria, si tamen quispiam litem contra scholares peregrinantes causa studiorum in illam super aliquo negotio mouere voluerit, huiusmodi rei optione data scholaribus ipsis eos coram domino, aut Magistro suo, vel prædicto Vicario conueniat iuxtà legitimam super hoc editam sanctionem & qui contrafecerint pœnam dictæ sanctionis incurrant: Rectores quoque quos Doctores & scholares eiusdem Romani studij pro tempore duxerint eligendos in ipsos Doctores & scholares ac familiares ipsorum, tam circa cognitionem & decisionem causarum ciuilium & criminalium ciuiliter motarum & etiam criminaliter in criminibus leuioribus, quam ipsorum corrigendos excessus leues, ordinariam obtineant potestatem. Vt autem Doctores & scholares prædicti eò liberiùs intendere studio valeant, ac proficere, in eodem, quo maioris fuerint gratiæ fauore muniti, ipsis authoritate prædicta concessimus, vt dum huiusmodi studio docendo vel audiendo insisterent, fructus, redditus & prouentus omnium beneficiorum suorum cum cura vel sine cura etiam si eorum aliqua personatus vel dignitates existerent, cum ea possint integritate percipere, quotidianis distributionibus duntaxat exceptis, cum qua illos perciperent si in ecclesiis in quibus illa obtinent personaliter residerent, & ad residendum * in eis interim minime tenerentur, neque ad id à quoquam valeant coarctari, Non obstan quibuscunque statutis & consuetudinibus contrariis dictarum Ecclesiarum iuramento, confirmatione sedis apostolicæ, vel quacunque firmitate alia roboratis, etiam si de illis seruandis per se vel procuratores suos præstassent forsitan iuramentum. Verum quia non sufficit priuilegiorum

** c cum ex eo de Elect. in 6. c. relatum de clericis non resident.*

tum & indulgentiarum aliquibus dare præsidia, nisi sint qui super iis eos manuteneant & defendant, cum parum sit in Ciuitate ius esse, nisi qui illud tueatur existat, discretioni vestræ per apostolica scripta mãdamus, quatenus vos vel duo aut vnus vestrum per vos vel alium seu alios eisdem Doctoribus, ac scholaribus qui eisdem Romani studij pro tempore fuerint, efficacis defensionis præsidio assistentes non permittatis eos vel eorum aliquos contra huiusmodi statuti, constitutionis & concessionis nostrarum tenores ab aliquibus molestari. Molestatores huiusmodi necnon contradictores quoslibet & rebelles quicunque & cuiuscunque conditionis fuerint aut status, etiam si Pontificali, vel alia quauis præfulgeant dignitate, auctoritate apostolica postposita compescendo. Non obstan. supradictis seu de duabus dietis, vna edita in cõcilio generali, & nostra, qua cauetur quod Conseruatores a sede deputati prædicta aliquos vltra vnam dietam à fine diœcesis trahere non præsumant, & quibuscunque aliquis auctoritate prǫsentium non trahatur, aut si aliquibus ab eadem sit sede indultum vel in posterum indulgi contingat, quod excommunicari, suspendi vel interdici non possint per litteras apostolicas impetratas, vel etiam impetrandas, nisi eædem litteræ impetrandǫ plenam & expressam fecerint de indulto huiusmodi mentionem, & quibuslibet literis & indultis apostolicis per quas præsentibus non expressas vel totaliter non insertas nostræ iurisdictionis explicatio in hac parte posset quomodolibet impediri, & de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum in nostris literis mentio sit habenda. Volumus autem quòd quilibet vestrum etiam super negotio per collegam suum in hac parte primitus inchoato se intromittere valeat, & procedere in eodem, prout & quotiens fuerit opportunum Dat Anagniæ Anno incarnationis dominicæ Millesimo Trecentesimo tertio. Octauo Idus Iunij, Pont nostri anno nono.

Ex historiographis multi inueniuntur qui dicendi & scribendi eloquentią abutantur ad animorum inuidorum saturandum odium, eorum precipuè qui nullum fœlicius lucrum accidisse existimant quam quod in Ecclesiæ detrimentum vergit. In eorum numero meo Iudicio censentur illi omnes qui dicunt quod Bonifacius intrauit in Pontificatus administrationem vt Vulpes, regnauit vt Leo periit vt canis. Dicam enim ingenuè ita vt vere hunc Pontificem præclara multa gessisse mortemque ipsi indignissimè illatam. Cuius authores graui anathematis fulmine perculsi tristes duxerunt vitæ exitus vt legimus apud Sanderum de visibili monarchia. Philipphus enim Rex Gallorum pulchri cognomine dictus intercurrẽte apro inter sui equi crura mortuus est Tres autem filij eius vnus post alium breui spacio regnarunt eorúmque omnium vxores in adulterio deprehensæ sunt. Et hoc ideo scriptum est vt hoc exemplo cæteri obseruent illico oraculum nolite tangere Christos meos. Benedictus Bonifacij successor vir sanctæ vitæ, qui etiam miraculis dicitur claruisse violatores Pontificis excommunicat, cum Rege verò Franciæ pacem iniit.

Pontifex supradictus obiit Romæ 3. id. Octobris 1303. & sepultus fuit in Basilica S. Petri in tumulo vermiculato quem sibi viuens fieri curarat.

BENEDICTVS XI.

Vix nobis poterit opitulari excusatio illa qua profitemur quosdam summos Pontifices tam breui dierum intercapedine vixisse vt mors prius nota fuerit quam regnum, nullasque ideo potuisse statuere constitutiones, & quamuis octo tantũ menses duxerit hic Pontifex in cathedra Petri non deerunt qui nostrã accusent ingratã negligentiam quod nulla vitǫ eius monumẽta referamus cum tamen constet variis chronologiis illum tam paucis diebus multa in Ecclesiæ commodũ edidisse. Me in ius vocabunt Dominicani quod hoc ordine præteritǫ sint constitutiones Benedicti 11. Hominum non vulgarium opera vsus sum quo possem aliquid earũ hic adscribere, sed nequaquam licuit quod licere expedibat, nescio quo fato exciderint aut qua negligentia inter Bibliothecarum cineres delitescant. Nõ frustrabitur tamen nostro elogio sanctissimus Pontifex quem ob amplitudinem & integritatem doctrinǫ & virtutis orbis admiratus est. Is à pueritia educatus fuit Venetiis & pædagogi miserum viuendi genus exercuit Hinc ordinem Prǫdicatorum professus & in eo magna promeritus honorum insignia tãdem Cardinalitio galero a Bonifacio octauo donatus est Deinde in ipsis conclauis et collegarum coactis Romanus Pontifex electus est nouumq; dignitatis, augurium ei congratular-

tur humili & tanto rege digna Epistola Philippus Pulcher qua præcipuæ laudes huius Pontificis per Epitomen veluti comprehenduntur.

Sanctissimo patri in domino Benedicto diuina prouidentia sacrosanctæ Romanæ ac vniuersalis ecclesiæ summo Pontifici, Philippus Dei gratia Francorum Rex deuota pedum oscula beatorum. Benedictus dominus Deus Israel, qui visitauit & fecit redemptionem plebis suæ. Et erexit cornu salutis nobis in domo Dauid pueri sui. Qui facit mirabilia magna solus. Qui cœlestia pariter & terrena salubri moderamine dirigens, ac perpetua ratione gubernans in hac valle miseriæ miserationes innumeras liberalis in gratiis & in misericordia copiosus exercet: ipse quidem circa ecclesiam suam sanctam Petri nauiculam, matrem fidelium, Christi sponsam, quam a fundationis initio splendore virtutum mirabiliter illustrauit, piè semper continuans miserationis affectum, & paternæ exequens pietatis officium: licet eam in pelago mundi huius intumescentium vndarum fluctibus agitari, & procellis concuti patiatur, ad tempus ipsam submergi vel periclitari naufragio non permittat, continuum semper impendens in tribulatione solatium in turbatione leuamen, & in aduersitate succursum, sicut rerum euentus ac succedentium experimenta temporum manifestè declarant. Cum enim ecclesia ipsa diebus nuper præteritis post oppressiones & afflictiones multimodas, & graues quasi parturientis angustias, quas ex malitia præsidentis in ea mercenarij sub vmbra pastorum longo tractu temporis discriminosi pertulerat, quam prostrata & naufragio proxima videretur propria virtute deficere. Ipse pater misericordiarum, & Deus totius consolationis ad ipsius statum miserabilem & lugubrem pie dirigens compassionis affectum, & ad releuationem ipsius suæ potentiæ dexteram clementer extendens, ipsam ab opprobriosæ captiuitatis ærumnis dignanter eripuit, à deplorandæ viduitatis incommodis misericorditer liberauit, dato sibi cœlitus noui sponsi solatio Benedicti, qui vt nomini rem conformet, & præteritis futura continuet, opera Deo grata speratur & hominibus placitura facturus. Exultet igitur eadem sacrosancta mater ecclesia, & in iubilum supernæ laudis assurgat, tenebrarum semota caligine se nouæ lucis radio illustratam & abiecto iugo tyrannicæ seruitutis statum debitæ & pristinæ libertatis resumpsisse decorem iocundetur, deposito viduali desolationis nubilo lætitiæ nuptialis illuxisse serenum, nouum adepta pastorem, suæ sterilitatis opprobrij redemptorem. Exultet præcipue sacer prædicatorum ordo se talem & tantum filium peperisse, alumnum nutriuisse tam inclitum, tam præclarum, quam patrem orbis, & fidei successorem Petri, Christi vicarium in supremo sedis iustitiæ solio gloriatur. Lætetur & iubilet quòd ex eius horto arbor ista fructifera prodiit, quæ in domo domini fœliciter complantata fructum daturа creditur suo tempore gratiosum. Lætetur insuper totum orbem ex eius gremio suscepisse nouum patrem pauperum, & dispensatorem prouidum fidelium animarum, qui sicut multum apud Deum, sic apud homines proficit in honore. Lætabundus exultet chorus fidelium fidei orthodoxæ cultorumque fides ipsa, quo ex nefandis prædecessoris actibus, detestandis operibus & perniciosis exemplis obnubilata sui luminis claritate, quæ minabatur excidium, per sanctitatis & vitæ merita & virtutum exercitia laudabilia successorum quibus ab ouili claruisse dignoscitur, reformationis ac commodæ incrementa salubria ac fulgorem solitæ claritatis creditur resumptura. Læteturque pacis optatæ dulcedinem, quam per iniquos excessus potius quam processus temerarij abusorum quasi extra terminos exulabat. Iste fidelis testamenti dominici executor ad pristinis status solum procurationem vtique mundo spiritualis & temporalis commoda quietis afferre probabiliter existimatur. Nos autem pro bonis affectibus exultamus, qui meretricalia deliramenta perplexa diutius patrem confidimus successiuè beniuolum, qui prædecessoris errонea corrigat, malè facta reformet, pacem nutriat, iustitiam foueat, & diligat æquitatem, in cuius affectione, sincera deuotionis filialis, in cuius deuotione filiali paterna benignitas conquiescet, sed ex eo præcipue materia nobis gaudij & exaltationis accrescet, quod regiminis nostri in apostolica sede virum sedere conspicimus, bonorum omnium, sicut fama testatur & publicat, more conspicuum, virtutum speculum, & sanctitatis exemplar: virum vtique secundum cor nostrum, qui non quærit quæ sua sunt, sed quæ Dei, ad Catholicæ fidei & vniuersalis ecclesiæ bonorum exultationis incrementa fœlicia, ac statum prosperum & quietum totius populi Christiani, & promotionem fœlicem negotij terræ sanctæ ducitur puro zelo. Igitur pro tam dignæ, tam salubris & vtilis prouisionis euentu, bonorum omnium largitori ad laudes & gratias in humilitatis spiritu assurgentes, eius imploramus deuotè clementiam: vt qui vos ad regimen ecclesiæ sanctæ ad dandam salutis scientiam plebi suæ, ad supernæ dignitatis honorem pia miseratione prouexit, sic credita

vobis

vobis multiplicatione talenta concedat: sic in sanctitate & iustitia coram ipso & in viam pacis dirigat gressus vestros: quod post regiminis præsentis excursum ad cœlestis gloriæ solium vna cum grege vobis commisso clementi pietate perducat, iudicaturum cum cæteris sanctis suis omnes orbis terræ omnium nationes. Cæterùm nos & regnum cuius moderamini disponente domino præsumus, & ecclesiam Gallicanam sanctitatis vestræ fauoribus fiducialiter commendamus, & ad exponendum perfectiùs & pleniùs exhibendum beatitudini vestræ omnimodæ reuerentiæ & deuotionis indicia ecce dilectos & fideles Bernardum dominum n Mercolij, magistrum Petrum de Bellapertica canonicum Carnotensem, & Guilielmum de Plessiano militem, nuncios nostros ad sanctitatis vestræ præsentiam destinauimus, quos benignè recipere, ac eorum relatibus paterna clementia audientiam præbere placidam, & fidem non dubiam adhibere.

Amicum & beneuolum Piis Gallorum regibus sese præstitit, nihil autem infensiùs habuit factiosis quibusdam hominibus. De interfectoribus Bonifacij quæstionem egit. Pôtifex fuit iusti, & æqui studiosus. Affines & côsanguineos ditari cupientes bonis Ecclesiæ repulit. Miraculis editis posteritati testatus est, quanta virtute commendata sit eius vita. Intoxicatis ficubus impostura quorundam perfidorum extinctus est. Solenni Pompa funeris in Ecclesia Fratrû Prædicatorum marmoreo sepulchro sepultus est. 12. Calendas Maij. 1304.

CEMENS QVINTVS

Bertrandus Vasco Burdegalensis Archiepiscopus Perusij Pontifex eligitur, & propter incensos in Italia Belli motus & exulceratissima seditionum vulnera quibus mederi non poterat Curiam Romanam in Gallias transtulit, & Auenione Pontificiam cathedram euexit summo Reipublicæ Christianæ incommodo. Clementinas congessit. Templariorum ordinem patrum decreto in Concilio Viennensi deleuit. Pontificatus Celsitudinem auspicatus est multorum Cardinalium conuentu, & Regis Gallorum procerúmq; concursu Lugduni die ipso Martino sacro in Ecclesia sancti Iusti extra muros.

I.

Petri Cœlestini Pontificis Romani Canonizatio.

LEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabilibus Fratribus vniuersis, Archiepiscopis, Episcopis, ac dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, aliis Ecclesiarum Prælatis, ad quos Literæ istæ peruenerint, Salutem & Apostolicam benedictionem.

Qui facit magna, & inscrutabilia, & mirabilia, absque numero Dei filius, increata sapientia, verbum patris: qui olim à principio vna cum patre & sancto spiritu ex se ex nihilo mundum efficiens dispositione suaui conuertit, produxit omnia secundum gradus suis naturis congruos: cœlum repleuit angelis, hominem ad imaginem suam factum perfundendo gratia sydereis mansionibus dignum fecit. Nouissimè diebus istis, antiqua innouando signa immutando mirabilia, stupendum, mirandúmque opus ipse fecit altissimus, gloriam maiestatis diuinæ clamans alti sonæ: perfundens sponsam suam ecclesiam nouo genere gaudiorum. Ecce namque noui confessoris insignia mundo prodeunt: præclara merita mundi defluentis viatoribus patefiunt, sanctitatis eius magnitudinem grandia miracula proloquuntur: quæ ipsum probant indubie in deliciis paradisi intra secreta Dei cubicula plenam habere requiem post laborem. Et rectè quidem. Nam qui in terris non cessauit ma

Petrus Cœlestinus ex Esernia colonia regionis Aprutij terræ laboris originem duxit. Pater eius nomine Angelerius, ex Maria vxore pia, vndecim filios instar patriarchæ Iacob habuit quorum Cœlestinus vndecimus fuit.

 gnifice

Hic beatus vir iam mortificatis ſpiritu carnis deſyderiis & repreſſis, ſummè deuotus deo, orando aſſidue animum ad deum tenuit firmiter eleuatum. Ipſe etenim ad matutinas laudes media nocte ſurgebat: ipſiſq; dictis legebat pſalteriũ cum Letania, & collectis quàm pluribus ac crebris genuflexionibus, & diſciplinis duris carnem ſuam cum vitiis concupiſcentiæ crucifigens. In aurora vero miſſa per ipſum celebrata iterum deuotè incipiens ibi pſalterium, vbi dimiſerat, orare vſque ad horam tertiam non ceſſabat. Ne autem ipſum reperire poſſet diabolus otioſum, laborabat propriis manibus, ſcribendo, vel ſuendo cilicia, ſeu faciendo aliud opus honeſtum & vtile ab hora tertia vſque ad nonam. Poſt cibum denique ſumptum vſque ad noctem profundam perſeuerabat cum Deo, ab oratione feruente ſpiritum non relaxans. Morum etiam honeſtate venuſtus, odore ſuæ ſanctitatis vitæ communiter iam diſperſo ad ſuum multos attraxit aſpectum, & quamplures oberrantes per vitiorum abrupta reduxit ad Deum ſuis ſanctis exhortationibus, & exemplis. Nec mirum: nam ipſum reddebat cunctis communem charitas, obedientia promptum, placidum humilitas, pietas patientibus coafflictum, decorum puritas, parſimonia mirabilem, honeſtatis maturitas reuerendum, benignitas hilarem, conſtans quoque virtus animi in aduerſis & proſperis vniformem.

exaltatione ſancta crucis vſque ad feſtum omnium ſanctorũ. Quintam à ſolennitate quatuor Coronatorũ ad natiuitatem vſque Domini. Sextam & vltimã inchoabat ſecunda die poſt Epiphaniã protrahens ſiue ad maiorem vſque quadrageſimam.

Denique vir ſanctus cupiens diuinum ampliare cultum, congregationem monaſticam ſub Beati Benedicti regula, ſuperadditis ei ſtatutis arctiſſimis, ordinauit vbi fratrum ſuorum Deo famulantium adaucta multitudine numeroſa, fundatiſq; locis non paucis, in quibus Chriſtus Ieſus ab ipſis iugiter laudaretur, vixit cum eis cunctis florens virtutibus, ac eximiæ ſanctitatis operibus informans & reformans vniuerſos.

Verùm quia non erat expediens, quod tantæ ſanctitatis odor in ſolo vno mundi angulo ſentiretur, ſed potius quod ad ædificationem cunctorum fidelium, circunquaque per mundum promptius ſpargeretur, diſpenſatione prouida ad ſummum Pontificatus apicem eſt prouectus. In quo totum idem ipſe manens, qui fuerat ſub præcelſæ dignitatis habitu, nec vitam eremiticam, quantum fas ſeruare fuit, nec animum derelinquens, nouit inter epulas eſſe ſibi ſummè auſterus, & abſtinens inter amplas diuitias ſummè pauper. At vero hic vir habens ſimplicitatis miræ, & in ſpectantibus ad regimen vniuerſalis eccleſiæ inexpertus, vtpote qui à teneris annis vſque ad ſenium elongatus à mundo cor ſuum mundanis rebus non accommodauerat, ſed diuinis, reflectens prudenter ſuæ conſiderationis intimæ oculum ad ſeipſum, honori papatus ceſſit, & oneri libere & ex toto, ne ob prædicta poſſet ex ſuo regimine, quodcunque periculum vniuerſali eccleſię prouenire, & vt turbatiua Marthæ ſollicitudine declinata vacare poſſet ſecus pedes Ieſu contemplationis ocio cum Maria.

Cœleſtinus ſyluescentem Benedicti vineam ea reparauit ratione qua fuerat & plantata & propagata, nam quia ab humilitatis & paupertatis radice, crementa cœperat exordium, ſuperinductos opulentiæ curioſitatiſque ſuperfluæ palmites radicitus amputauit, diuitiarum ſpinas ſarculo ſingularitatis auulſit.

Poſt hæc itaque diuinæ vacans contemplationi, aſſiduè vſque ad eius obitum, quo beata illa anima carnis euaſit ergaſtulum, cœlos petens, ſanctiſſimam vitam duxit. Et quia multum conueniens erat, quòd ille quem Deus in mente perfuderat, tot & tantis chariſmatibus gratiarum clarus mundo colendúſque diuinæ virtutis teſtimoniis appareret, non defuere diuina miracula in quolibet ſtatu ſuo, ante Papatum, videlicet, in papatu, ac etiam poſt papatum, in eius vita pariter & poſt mortem, voce clamoſa proloquentia ipſius imitandam cunctis eximiam ſanctitatem. Vt autem hoc IESV CHRISTI fidelibus amplius notum fiat, aliquot miracula ipſius meritis de quàm pluribus exprimere poſſemus, quæ accidiſſe veraciter certis teſtimoniis ſunt probata.

Mulier quædam ex infirmitate graui ſic cæca omninò effecta, vt iuuari non poſſet per quæcunque adhibita remedia medicinæ: portata ad locum eremi, vbi frater Petrus tunc temporis morabatur, cum ſe ſignaſſet quadam parua cruce lignea quam idem frater Petrus per ſeruum ſuum ei tranſmiſerat, & eandem ad oculos applicaſſet, perfectè ſtatim viſibiliter eſt curata.

Quidam factus ita furioſus, & amens, vt ne ſeipſum aut alios offenderet, funibus & cathenis ferreis ligaretur, adductus ad dicti fratris præſentiam, cum comediſſet de pane ſibi per ipſum exhibito, ſic eſt curatus perfectè, vt de dicta infirmitate nihil vlterius vnquam ſenſerit.

Puella

Puella etiam quædam, quæ fistulam tam grauem habebat in pede cum apperturis pluribus, vt de perditione pedis a medicis timeretur, portata ad ipsum, & tacto per eum super plagā ter signo sanctæ crucis, statim sanata est, ita vt post dies paucos non apparuerit in dicto pede aliquod *infirmitatis prædictæ vestigium vel cicatrix.

Quædam mulier, quæ sic vehementer grauabatur infirmitate hectica, vt de eius vita desperaretur a medicis, nec pro necessitate quacunque absque plurium adiutorio de loco posset se mouere, cum quieuisset per horæ spacium sub quodam panno lineo, quem per patrem dictæ infirmæ miserat frater Petrus, statim sanata surrexit.

Quidam etiam strophulam grossam ad quantitatem oui gallinæ in manu, per quinque annos habuerat: benedictione facta per ipsum sanctum super infirmitatis locum fuit post morulam modicam sanatus totaliter & perfectè.

Cum etiam summi Pontificatus culmine præemineret, quædam mulier, quæ vi morbi per annos quatuor per totum corpus extiterat crocea & inflata, quæ etiam operari quicquam non poterat, nec absque grauamine notabili ambulare, elata ad locum, per quem erat frater Petrus tunc summus pontifex transiturus, & benedicta ab ipso, restituta est illico pristinæ sanitati.

Alia quędam mulier sic contracta in omnibus membris suis, vt nec ambulare posset, nec mutari de loco ad locum, nisi ab aliis portaretur, posita secus viam, per quam ipse frater Petrus tunc transitum faciebat, & data super ipsam crucis benedictione, per ipsum fuit perfectè continuò liberata.

Postquam renunciauit Papatui: quidam qui ex toto penè visum perdiderat, cum se ipsi fratri Petro præsentasset, super ducta quadam parua cruce lignea oculis patientis restituit integrè statim visum.

Denique vt in eius obitu suæ sanctitatis lucidę diuinum testimonium non deesset, de ipsa cruce quàm summè dilexit, & lumine, fecit Deus signum mirabile apparere. Etenim tempore mortis suæ apparuit crux parua* & fulgida in medio ostij cameræ in qua erat, quę ad modum vertiginis se voluens continuò permansit diuinitus suspensa in aëre, quoadusque corpus eius de ipsa camera est translatum. Sed & post obitum viri sancti quidam sic est percussus paralysi, vt nec ambulare, nec stare, nec loqui posset quoquomodo: ductus ad locū vbi frater Petrus pœnitentiā facere consueuit, & cathena quadam: quam portasse ad carnem nudam dicebatur dum viueret, apposita patientis collo & capiti, & ad cætera membra eius, fuit statum penitus liberatus.

Quidam etiam qui vires ambulandi ac standi, vsúmque manus perdiderat, ductus ad ecclesiam, vbi dicti sancti corpus iacet reconditum, & pernoctans cum animi deuotione in eadem, sensit se mane totaliter a dicta infirmitate liberatum.

His & aliis quàm plurimis miraculis gloriosis magnificauit dominus sanctum suum & clarum mundo reddidit, ac colendum. Gaudens itaque plaudet mater ecclesia, & suaues depromat melodias. Nam hic Christi confessor eximia sua proles, inter beatorum agmina stellam possidet matutinam, & super Christi mensam cum angelis ore pleno melle dulcius abditum manna gustat. Iubilare non quiescat plebs catholica: nam accensus calculus, quem ex eius medio ille incendens seraphyn tulit forcipe de altari, in ea quæ sursum est Hierusalem, ignitis lapidibus, in quorum medio Rex cœlorum ambulat, est coniunctus. Hunc apud Deum aduocatum habet, quem fons effluxus perennis iocundè inebriat, abunde faciat lignum vitæ. Iocundetur insuper religio per ipsum instituta, & in laudes altissimi organa vocis laxet. Nam hic eius protector indefessus stola immortalitatis induitur, ac sedens cum principibus, solium gloriæ sempiternæ semper clarum tenet.

Verumquia dignum est, vt quem in cœlo sursum Deus glorificat: hic inferius ad suum patrocinium mundus colat: nos de sanctitate vitę, ac veritate miraculorum sancti huius, de quibus inquiri fecimus diligenter prudentis examinis discussione adhibita, plenam & firmam certitudinem obtinentes requisiti: Insuper prælatorum omnium tunc apud sedem apostolicam existentium supplicatione humili & deuota de fratrum nostrorum consilio & assensu confisi; de omnipotentis Dei virtute, auctoritate quoque beatorum Petri & Pauli Apostolorum, eius, & nostra, ipsum

*A feria sexta vsque ad vesperam sabbathi qua vir sanctus quieuit & obdormiuit in Domino, aurea crux circa ostiū cellulæ mirabiliter in aere pendens apparuit & effulsit quo quidem attento quid aliud insinuatur, nisi viuentem ac morientem sanctissimum Petrum crucem Domini & corpore & mente perpetuo gestasse?

De Cælestino sic loquitur Sabellicus Ennead 9. lib. 7. Cœlestinorum nobilis ad posteros religio per idem tempus orta est quem auxit per spectata Cælestini auctoris sanctitas & vndubi tana quadā circa iacentis corpus facta miracula. Et cæteri Historici testantur approbatis iisdem miraculis à Clemente quinto Cœlestinum quintum sub nomine Petri confessoris in sanctos relatum.

ipsum sanctorum confessorum catalogo duximus adscribendum.

Ideoque vniuersitatem vestram monemus, & hortamur attentè per apostolica scripta vobis præcipiendo mandantes, quatenus quartodecimo Calendę Iunij festum eiusdem confessoris deuotè ac solenniter celebretis, & faciatis à vestris subditis celebrari: vt eius pia intercessione & hic à noxiis protegi, & in futuro sempiterna consequi gaudia valeatis. Amen.

II.

De magistris & linguarum professoribus in academiis gratuitò præficiendis. Ex Clementis *constitutionibus in Concilio Viennensi.*

INTER sollicitudines nostris humeris incumbentes, perpeti cura reuoluimus, vt errantes in viam veritatis inducere, ipsósque lucrifacere Deo (sua nobis cooperante gratia) valeamus. Non ambigimus autem, quin ad huiusmodi nostrum desiderium assequendum, diuinorum eloquiorum sit expositio congrua, ipsorúmque fidelis prædicatio admodum opportuna. Sed nec ignoramus, quin & promi noscātur inaniter vacuaque redire, si auribus linguam loquentis ignorantium proferantur. Ideóque illius, cuius vicem in terris (licet immeriti) gerimus, imitantes exemplum, qui ituros per vniuersum mundum ad Euangelizandum Apostolos, in omni linguarum genere fore voluit eruditos, viris Catholicis notitiam linguarum habentibus, quibus vtuntur infideles præcipuè abundare sanctam affectamus Ecclesiam, qui infideles ipsos sciant & valeant sacris institutis instruere, Christicolarúmque collegio, per doctrinam Christianæ fidei, ac susceptionem sacri Baptismatis aggregare. Vt igitur peritia linguarum huiusmodi possit habiliter per instructionis efficaciam obtineri, hoc sacro approbante Cōcilio, scholas in subscriptarum linguarum generibus, vbicunque Romanam Curiam residere contigerit, nec non in Parisien. Oxonien. Bonon. & Salmantino studiis prouidemus erigendas. Statuentes, vt in quolibet locorum ipsorum teneantur viri Catholici, sufficientem habentes Hebraicæ, Arabicæ & Chaldeæ linguarum notitiam, duo videlicet vniuscuiusque linguę periti, qui scholas regant inibi, & libros de linguis ipsis in Latinum fideliter transferentes, alios linguas ipsas solicitè doceant, earúmque peritiam studiosa in illos instructione transfundant: vt instructi & edocti sufficienter in linguis huiusmodi fructum speratum possint (Deo authore) producere, fidem propagaturi salubriter in ipsos infideles. Quibus equidem in Romana Curia legentibus per sedem Apostolicam, in studiis vero Parisien. per Regem Francię, in Oxonien. Angliæ, Scotiæ Hyberniç ac Vualiæ, in Bononien. per Italię, in Salamantino per Hispanię prçlatos, monasteria, capitula, conuentus, collegia exempta & non exempta, & ecclesiarum rectores in stipendiis competentibus, & sumptibus volumus prouideri: contributionis onere singulis iuxtà facultatum exigentiam imponendo: Priuilegiis & exemptionibus quibuscunque contrariis nequaquam obstantibus: quibus tamen nolumus quo ad alia prçiudicium generari.

In Viennensi Concilio decretum est vt insigniores Academiæ publicis professoribus dignis stipendiis conductis Hebraicam, Chaldaicam, Græcam & Arabicam linguam profiterentur, vt essent qui apud infideles has linguas potissimum callētes, fidem possent propagare. cap. 2. de Magistris.

Hæc constitutio renouata est in Concilio Basiliensi.

Sunt qui temerè de factis superiorum iudicent eósque traducant pro mentis inscitia aut libidine, nec velint scire potiores causas quæ eorum placita commouerunt, hinc fit vt multi sacrilegii grauissimi Clementem quintum accusent quod Templariorum ordinem extinxerit Philippi Gallorum Regis adhortatu. Si quis autem Aluarum lib. 2. de planctu Ecclesiæ, Volaterr. lib. 22. Anthrop. Sanderum lib. 7. de visibili monarchia, Tyrium Archiep. lib. 2 cap 7. & plerósque alios ex locis tabulis testes consuluerit apprimè cognoscet Tēplarios veluti scelerū & multorum Christianæ Reipublicæ incommodorum fomites & authores abolitos fuisse in Concilio Viennensi quadringentis Episcopis anno Domini 1311 celebrato, damnatos, & flammis deuotos & eorum ordinem qui iam ferè ducentis annis integer perdurarat, euersum eorúmque bona Rhodiis militibus concessa, quòd in primis ad Saracenos defecisse dicerentur. Vnde Aluarus lib. 2 de planctu Ecclesiæ: Templarii, inquit, propter sua flagitia ab Ecclesia reprobati sunt, & subito destruuntur mirantibus vniuersis: quorum Magister cum multis aliis, Parisiis viuus exustus est, quoniam illa quæ eis obiecta erant crimina non faterentur, sed constantissime denegarent, & falsa atque commentitia esse dicerent.

2 *Nam illis opponebatur quòd Christum abnegassent.*

2 *Quòd in crucem Christi conspuissent.*

3 *Quòd eorum professio esset prophana.*

4 *Quòd eorum Magistri ordinatio, clanculum & occultè fieret.*

5 *Quòd propter illos terra sancta in Turcarum ac Saracenorum manus iterum deuenisset, quibus tot Christianorum fuso sanguine, adempta pridem fuerat.*

6 *Quòd nefanda masculorum libidine conflagrassent.*

7 *Quod miro artificio simulachrum quoddam cõstruxissent, hominis cutem eo superinducentes, & in eius fronte binis carbunculis oculorum vice promicantibus collocatis: quod sane loco numinis venerebantur, & colebant.*

8 *Quòd morientem cadauera in cineres resoluta, cæteris darent in poculum, quo in ea secta firmiores & constantiores consisterent.*

9 *Quòd denique infantem natum ex Templarij Virginisque concubitu, torrerent igne, ex cuius humore deliquato, suum perungerent simulacrum.*

Burdegalam repetens Clemens V. post Concilij Viennensis sessiones male habere cœpit nunc dysenteria, nunc stomachi debilitate cruciatus ita vt in ipso itinere apud Roccam Mauram vitam finierit Pontificatus sui anno nono 12. Cal. Maij. An. 1314. Cadauer in Ecclesiam B. Mariæ de Vsesta diœcesis Vasatensis sepulchro marmore instructissimo translatum est, quod à Caluinian. turpiter dirutum est ossibus in ignem coniectis. 8. ad. Ianuarias 1578.

IOANNES XXII.

Iacobus Caturcensis suffragiis Cardinalium viginti trium Lugduni in Ecclesia fratrum Prædicatorum pro conclaui selecta Pontifex creatur, & in augustissimo templo D. Ioannis Baptistæ coronatur nonis septembris. 1316. Duos Thomas in sanctorum cathalogum retulit Thomam scilicet Philosophum & Theologum Dominicanę familię splẽdorem & Thomam Episcopum Herferdensem præclaro stemmate natum. Clemetinarum editionem con firmauit, & constituriones edidit quæ extrauagantes vocantur. Ærarium Pontificium locupletauit.

I.

Alienationes & locationes bonorum Ecclesiæ annullantur.

Parem constitutionẽ de reuocatione bonorũ Ecclesiæ tulit Clemens 6. cõst. 1. Etsi solertem. Innoc 6. const. 1. sedentis. Innoc. 7 const. 1. iniũctũ. Paul. 2 cõst. cum in omnibus Clem. 8 const. si pro pauperum. Paul. 3. const in sacra Iul. 3. cõst. cum sicut. Pij. 4. const prouida. & Pij. V. const. volentes.

IOANNES Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabili fratri Guittoni Episcopo Vrbeuetan. patrimonij Beati Petri in Tuscia Rectori, salutem, & Apostolicam benedictionem.

Inter cætera, quorum nos cura sollicitat, illa præcipuè meditatio mentem nostram occupat, illáque sollicitudo fatigat, vt Ecclesiæ iura non pereant, & si qua sunt fortè deperdita, in statum pristinum restaurentur. Audiuimus siquidem relatione fideli, quod quidam patrimonij beati Petri in Tuscia, comitatus Sabiniæ, Terræ Arnulphorum, & quarundam aliarum Terrarum, ad nos, & Ecclesiam Romanam spectantium Rectores, & officiales, qui fuerunt temporibus retroactis, diuersas locationes, alienationes, donationes, & concessiones de Terris, Castris, bonis iuribus eisdem Ecclesię sub variis formis, modis, & tenoribus fecisse noscuntur, & quasdam minores Terras, Ciuitates, Castra, & loca infra patrimonij comitatum, & Terrarum Arnulphorum prędicta, & alia infra iurisdictionem ipsius Ecclesię Romanę consistentia maioribus ciuitatibus, & Comitatibus, Comitibus, Baronibus, & nobilibus, quamuis nullam super hoc potestatem habuerint, de facto in ipsius Ecclesiæ graue præiudicium subierunt, & etiam summiserunt, ac se subiicientibus, & summittentibus auctoritatem pręstando consenserunt pro eorum libito voluntatis. & aliqua minora Terrę, Ciuitates, & Castra dictis maioribus Ciuitatibus, & Communitatibus, Comitibus, Baronibus, & nobilibus, tam de dictis Terris, quam etiam aliunde voluntariè, & quædam ab ipsis maioribus

ioribus

ßcribus coactę se per violentiam summiserunt. Nos igitur super his volentes eiusdem Ecclesiæ honori, & indemnitatibus prouidere, locationes, alienationes donationes, concessiones, subiectiones, & summissiones prędictas, & alias qualcunque de bonis, & iuribus prędictæ Romanę Ecclesię, & Ciuitatum, Terrarum, Castrorum, & locorum prædictorum, ac vniuersitatum eorundem sub quibusuis modis, formis, tenoribus, aut expressionibus verborum factas non obstantibus Apostolicę sedis non ex certa scientia factis, & quorumuis aliorum confirmationibus, seu ratificationibus super his, sub quacunque forma verborum obtentis, necnon promissionibus, obligationibus, pœnarum adiectionibus, stipulationibus, & renunciationibus quibuscunque, ac iuramentis super his præstitis ab eisdem ex tunc auctoritate Apostolica reuocauimus, cassauimus, annullauimus, irritauimus, vacuauimus, & nullam habere decreuimus roboris firmitatem, & eadem Terras, Ciuitates, & Castra, bona, & iura alia, ius, & proprietatem, & dominium eiusdem Ecclesiæ reuocauimus, easdem minores Terras, Ciuitates, Castra, & loca in eo statu in quo erant ante tempus subiectionis, & summissionis huiusmodi reducendo, Decernentes illa prædictis maioribus Ciuitatibus, & communitatibus, Comitibus, Baronibus, & Nobilibus, ad seruandum summissionem huiusmodi, vel ad obediendum, seu parendum illis in aliquo prætextu summissionis, & subiectionis earundem aliquatenus non teneri. Quo circa fraternitati tuæ, per Apostolica scripta mandamus, quatenus per te, vel alium, seu alios super præmissis de plano, summariè, sine strepitu, & figura iudicij te informans prædictas Terras, Castra, bona, & iura taliter locata, alienata, donata, & concessa, ad manus tuas recipere studeas, & diligenter conseruari procures. Non permittens Terras, Ciuitates, Castra, & loca minora prætextu summissionis, & subiectionis huiusmodi ab aliquibus indebitè molestari. Detentores Terrarum, Castrorum, bonorum, & iurium prædictorum, & contradictores, ac rebelles, & impedientes si qui fuerint, nec non & molestatores dictarum minorum Terrarum, Ciuitatum, & Castrorum, ac vniuersitatum per spirituales, & temporales pœnas appellatione postposita compescendo. Non obstante si eis vel eorum aliquibus communiter vel diuisim à dicta sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari, aut quibusuis pœnis affici non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Auinioni Calend. Aprilis Pontificatus nostri Anno quinto.

De bonis Ecclesiæ alienādis vel non in 1. cōstitutione Gregorij nonū aliquid adduximus quibus addere possis. quæ leguntur apud doct. in c. nulli. de reb. Eccl. alien. & sup. in alleg. Io. Alex. cons. 17 libr. 4. Decius Cōs. 142. num. 2. Barb. in rub. de reb. Eccl. num. 52. Socin. consil. 33. lib. 1. col. 1. Bar. in l. 1. §. quod autē. ff. de superficieb. Bald. in l. iubemus in 2. col. 3. de sacrosanct. Eccl. Paul. Cast. con. 4. lib. 1. Couar. lib. 2. c. 16. variarū resolu. And. Tiraq. li. 1. de retract. §. 1. gloss. 15. nu. 79.

II.

Moderatio facultatis inquisitorum dandi licentiam deferendi arma.

IOANNES Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis inquisitoribus hereticæ prauitatis in prouincia Lombardiæ, Salutem & apostolicā benedictionem. EXIGIT ordinis vestri religio, & comissi vobis officij māsuetudo requirit: vt sic actus vestros virtute modestiæ componatis, quòd nemini esse possint ad scandalum, vel aliquod nocumentum. Accepimus siquidem assertione fidei, quòd vos nonnullis prauis & peruersis hominibus, qui frequenter ad cædes, & alia nefanda facinora laxant nequiter manus suas arma per ciuitatem & districtum Bononiensem portandi, non sine multorum scandalo, licentiā concessistis. Quare volumus & discretioni vestræ per apostolica scripta districtè præcipiendo mandamus, quatenus neminem familiarem, nisi eiusdem ecclesiæ fidelem, ac deuotum, & laudabilis conuersationis & vitæ, habere quomodolibet præsumatis: nec aliquibus de cetero, extra familiam vestram quam vobiscum habetis continuè (nisi forsan illis, qui eundo de terra ad terram, vel etiam redeundo vobiscum, & in casibus aliis in quibus vobis pro securitate vestra forsitan expediret) alicui deferenda arma per dictam ciuitatem & districtum licentiam concedatis. Et nihilominus licentiam, quam olim super hoc aliis concessistis, studeatis, remotis occasione & dilatione quibuslibet, reuocare. Vt per hoc nulla possit oriri in eisdem ciuitate, vel districtu materia scandalum paritura, nec ad nos de cætero super hoc querelæ materia deferatur. Datum Auinion. sexto Non. Maij, Pontificatus nostri anno quinto.

Quibus Inquisitionis sanctum & exactū officium delegatum est impensiùs debet illud esse studium ne pro famulatu viros assumant flagitiosos, turbulentos, & seditiosos, & ideò ne contumeliosiùs se se gerant abrogat eisdem Pontifex arma deferendi facultatem.

III.

Religiosi impunè non possunt terras infidelium peragrare sine licentia superiorum.

Hæc constitutio integra habetur in extrau. 17 Comm. lib. 5. ca. 2. ad nostrum. De regularibus & transeuntib. ad religionem.

IOANNES Episcopus seruus seruorum Dei: Ad perpetuam rei memoriam. AD NOSTRVM nuper relatio fide digna peruenit auditum, quòd nonnulli religionis gestãtes habitum, sed à veritate religionis omnino vacui, & modestia penitus alieni, ad partes quodammodo infidelium, se transferunt in quibus pauci fideles, respectu infidelium commorantur, vt ibidem faciliùs decipere simplicium animos, & ipsos, & alios in errores præcipitare, seu retinere valeant, sub ouium veste, ac religionis habitu, lupinum animum occultantes: doctrinas suas reprobas, & erroneas, quibus fidelium mentes quantum in eis est, corrumpere satagunt, in ipsis partibus periculo se nimirum spargere nõ omittunt, necnon os suum ponentes in cœlum, lingua eorum transeunte super terra S. R. E. sanis ausibus non verentur, ex quibus Deus offenditur, periculosa suscitantur scandala, paratur simplicibus laqueus, ipsiq; talium præsumptores de hæresi vehementer arguunt se suspectos, immo vere ex his fore hæretici comprobantur. Nos itaque cautis obuiare periculis, paternæ diligentiæ studiis cupientes, Vniuersis, & singulis religiosis cuiuscunque religionis, ordinis, status, vel conditionis existant: de fratrum nostrorum consilio, districtiùs auctoritate præsentium inhibemus, ne ipsorum aliquis absque superioris sui ordinis licentia, sibi per ipsius literas patentes concessa, de cętero ad partes se transferant antedictas, superioribus suis nihilominus iniungentes, ne quibusuis sui ordinis fratribus (nisi duntaxat viris literatis, prouidis, & expertis) huiusmodi licentiam impartiri præsumant. Non enim quoscunque scientes, super quo eorum conscientias oneramus, præsumentes contrarium quouis modo, excommunicationis subiacere volumus sententię, & decernimus ipso facto, à qua nullus ab alio, quam à Ro. Pont. possit, nisi duntaxat in mortis articulo absolutionis beneficium obtinere. Cęterum vniuersis ecclesiarum prędatis in virtute Sanctę obedientię, districtè pręcipiendo, pręsentium tenore mandamus: quatenus nullos religiosos, ad partes se transferentes prædictas, nisi per patentes sui ordinis literas, de licentia speciali se illud transferendi, sibi concessa, prælatis eisdem fecerint plenam fidem in suis ciuitatibus, & diœcesibus, ac terris, & locis aliis ad prędicationis officium, vel diuinorũ celebratione admittant, sed ipsos potius velut apostatas capiant seu capi faciãt, eos carcerario custodi, donec de dicta licentia modo prędicto sibi constiterit, detinendo. Et nihilominus si quos religiosos approbare, quæ sedes reprobauit apostolica, vel quę alias sciunt fidei obuia in suis prędicationibus, seu secretis collationibus dogmatizare pręsumpserint, vt tales quibuscunque cessantibus priuilegiis, possint auctoritate apostolica licite capere, & carcerari custodię sicut suos possint subditos mancipare, licentiam impendere. Et insuper tenore pręsentium mandamus eisdem, vt de pręmissis summariè & de plano, ac sine strepitu, & iudicij figura, per se, vel per alium, seu alios, se solerter & fideliter studeant informare, quousque de prędictis, seu eorum aliquos, repererint reos esse, iuxtà statuta canonum, & aliorum exemplum castigare pœnis debitis non postponant. Non obstan. exception. & aliis quibuscunque priuilegiis, indulgentiis, gratiis, & literis apostolicis eisdem religionibus, vel ordinibus communiter, vel diuisim, sub quacunque forma vel expressione verborum ab eadem sede concessis, vel in posterum concedendis, etiam si de illa, plena & expressa mentio, ac de verbo ad verbum pręsentibus sit habenda: quę quantum ad prędicta, vel aliquod eorundem, eisdem in nullo volumus suffragari. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostrorum inhibitionis, mandatorum, voluntatum, constitutionis, & concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis, &c. Datum Auinion. vij. Idus Maij, Pontificatus nostri anno Nono.

Lepidè explicat veteratoriã artem omnium hæreticorũ qui sunt Lupi rapaces sub vestimẽtis ouium, & Sathanæ in angelos lucis trãsformari, Pharmacopolas etiã referre scribit Vincentius Lirinẽsis, qui noxia gramina salubribus titulis coronant.

Religiosi ad infidelium partes non accedãt sine licentia superiorum.

Reperti Religiosi sine superiorum licentia peregrè proficiscentes pro vagis & erronibus habeantur tum capiãtur ac detineantur tanquam Apostatæ.

IIII.

Fœdera cum hæreticis inita damnantur.

IOANNES Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio Lamberto de ordine fratrum Prædicatorum, Inquisitori hæreticę prauitatis, in inferiori parte Lombardiæ,

bardiç, Salutem & apostolicam benedictionem.

CVM nonnulli de prouincia nostra Romandiolç, tam clerici quàm laici, Deum & Romanam matrem Ecclesiam offendere séque in prçcipitium damnationis, & mortis immergere non verentes, adeo fauere & fauisse dicantur damnatis hæreticis, confœderationes, ligas, & societates ineundo cum ipsis, eósque receptando, & sibi prçstando multipliciter auxilia, consilia, & fauores, quod de labe hçresis se reddiderunt & reddunt vehementer suspectos: Nos tam ipsorum quàm multorum periculis, & prçmissis imminentibus obuiare salubriter cupientes: discretioni tuç per apostolica scripta mandamus, quatenus contra fautores huiusmodi, & alios quoslibet de crimine prauitatis hæreticç culpabiles, vel suspectos, sic solerter secundum formam canonum, ac priuilegiorum concessorum inquisitionis officio, procedere non pòstponas, quòd inde debeat tua diligentia meritò commendari. Datum Auinioni xij Calen. Septemb. Pontificatus nostri anno decimo.

Vide infrà constit. Pauli 4. cum ex Apostolatus.

V.

Edoardus Rex Angliæ monetur vt corrigat grauamina populo Hybernico illata.

IOANNES Episcopus seruus seruorum Dei Charissimo in Christo filio Eduardo Regi Angliæ illustri, salutem & apostolicam benedictionem.

PATERNVM amorẽ ad tuæ celsitudinis incrementa, fili charissime, gerimus, dum te ad ea, quæ iusto placeant iudici, tui regni, terrarum, & subditorum tuorum, sint opportuna quieti, & famæ tuæ pariter & honori prospiciant, sollicitis hortationibus inuitamus. Propter quod in iis persuasiones nostras deuota debes mente suscipere, & ad executionem illarum te paratum & flexibilem exhibere. Ecce, fili, quasdam recepimus literas directas pridem per Hybernicos Magnates, & populum, dilectis filiis nostris Anselmo tituli sanctorum Marcellini & Petri presbytero, & Lucæ S. Mariæ in via lata diacono, Cardinalibus, Apostolicæ sedis nunciis, & per eos nobis suis interclusas literis destinatas: in quarũ serie vidimus inter cætera cõtineri, quod cum fœlicis recordationis Hadrianus Papa prædecessor noster, sub certis modo, & forma distinctis apertiùs Apostolicis literis inde factis, claræ memoriæ Henrico Regi Angliæ progenitori tuo, dominum Hyberniç concessisset: ipse Rex, ac successores ipsius Reges Angliæ, vsq; ad hæc tempora modum & formã huiusmodi non seruantes, quinimo eos transgredientes indebitè afflictionibus, & grauaminibus inauditis importabilium seruitutum ipsos diutius oppresserunt. Nec fuit hactenus, qui reuocaret illata grauamina, aut errata corrigeret: non fuit quem pia compassio super eorum contritione moueret, quamuis super his ad te recursus habitus fuit, & clamor validus oppressorum aures tuas quãdoque pulsarit. Vnde talia ferre nequeuntes vlterius, coacti sunt se à domino tuo subducere, & alium in suum regimen aduocare. Hæc, dilectissime fili, si veritate nitantur, tanto nimirum interiora nostris accedunt affectibus, quanto desideramus intensius, vt tibi prospera cuncta cedant. Circa illa vertari sedulo debes, eáque promptis affectibus exequi, quæ tuo sint placita creatori: & ab omnibus abstinere sollicitè, per quç contra te debeat prouocari Deus ipse, ac Dominus vltionum: qui gemitus afflictorum iniustè, minimè despicit: & qui propter iniustitias peculiarem suum deiecisse describitur populum, & translationem fecisse regnorum. Quantò etiam desiderabilius, iis prçsertim impacatis temporibus, cupimus te illis libenter intendere, per quæ tuorum corda fidelium ad tuam beneuolentiam & obedientiam debeant allici, & illa prorsus vitare, quibus valeant tuç cultu deuotionis auelli. Quia itaque, fili, tua non modicum interest, huius nouæ mutationis vitare dispendium, quamplurimum expedit, vt hçc non negligantur turbationis initia: ne illis periculose crescentibus sero medicinæ remedia prçparentur. Excellentiam regiam sollicitamus attentè, præsentibus sanè nihilominus consilio suadentes, quatenus hçc prudenti meditatione considerans & cum tuo discreto consilio conferens super illis, circa præmissorum grauaminum correctionem, ac reformationem debitam, & festinam, viis & modis decernentibus, sic sufficienter prouideri mandes, & facias, sic discriminosis principiis in hac parte obstare procures, quod & illi, per quem regnas, placere valeas,

Hibernia insula vulgò Hirlãdia Hẽrico Regi Angliæ Põtificio dono cessit eius cũ eius Incolas tyrannidẽ potius quam regnum exercere videbatur Eduardus secundus quem Papa commonet seueriores animi impetus cohibere. Enascentibus huiusmodi dissidiis per Angliã Rex Scotiæ arma cogit regni amplitudinem in vicino detrimentum extendere cupiens. Eduardus in Scotiam numerosissimas militũ cohortes ducit. Monasteriũ Melrossense expilauit ac violata sacra Eucharistia incenso tẽplo discedit. Scotus rex crudelitates & sacrilegũ pœnas ab eis exacturus in Angliã venit cum

 leas,

nésque agros ad Eboracũ vsque diripit & Anglum consertis ad Belum rum manu vincit.

leas, & te in iis efficaciter implente quod debes, cuiusuis aduersum te iustę querelę materia conquiescat per quod iidem Hybernici saniori ducti consilio, tibi, vt do mino, pareant: aut si (quod absit) in cœpta rebellione manere voluerint, causam suam in apertam iniustitiam, te apud Deum & homines excusato, conuertant. Vt autem de prędictis grauaminibus & querelis, quibus prędicti innituntur Hybernici, tuis sensibus innotescant ad plenum, prędscriptas literas missas Cardinalibus antedictis cum forma literarum, quas prędictus Hadrianus prædecessor noster eidem Henrico Regi Anglię de terra Hyberniæ concessit, tuę magnitudini mittimus præsentibus inclusas Datum, &c.

Hic Pontifex controuersiam in publico Patrum consistorio agitauit an sanctorum animæ ab omni peccati macula vel in hac vel in altera vita ritè purgatæ visione diuina perfruerentur ante extremum Iudicij diem, in quo dubio ad quosdam antiquos patres qui hoc negare videntur deflexit non sine hæresis suspicione à qua tamen salubri monitorum consilio se se subduxit. Ludouicum Bauarum cũ vxore cuiusdam potẽtis viri adulterum, ante suscepti Cæsarei Diadematis insignia turbantem seueriore imperio Italiam cum nec monendo nec comminando quicquam proficeret a communione fidelium deiecit. Quod ille impatientius ferens à priuatis quibusdam Romæ coronari & confirmari in contemptum Pontificiæ sententiæ voluit, & rerum omnium peruertere ordinem cæco quodam furore contendens Pontificem coram se iudicio sistere mandauit, Aquilam Cæsaris, Petri Clauibus præualere existimans & adeo publica sententia à sede Pontificia deposuit Papam in cuius locum Petrum Coruarium Franciscanum prius legitima copula cum Ioannis Matthæi pudicissima filia sociatum è suo cœnobio distraxit & pseudopontificem creauit, qui tamen illegitimo Pontificatu in consistorio Aueniones coram vero Pontifice renunciauit & in carcere vitam cum morte permutauit. Ecclesiæ & boni christiani studiosus Pontifex Ioãnes nouam militũ religionem in Lusitania instituit, quorum caput est oppidum Diecæsios Syluensis. Ecclesiam Tectosagum metropolim in Archiepiscopatum erexit, & Cæsaraugustanam. Postquam sedisset Aueniones in palatio Apostolico 18 annos mortuus est pridie nonas Decembris. 1334.

BENEDICTVS XII.

Iacobus Furnus Tolosas ordinis Cisterciensis exilis & infimæ stirpis monachus, præter spem Cardinalium sed Dei occulto consilio Pontificum culmen adeptus est. 13. Cal. Ian. & Coronatus Aueniones in æde Prædicatorum. Septennio nauem Petri rexit & septem tantum Cardinales vnde quaque accitos, nõ familiares aut affines creauit, quod æquissimus esset dignitatum dispensator. Non nouit amicos nec parentes, viros tamen de literis bene meritos fouebat. Pontificem Romanum Iuri consanguinitatis non obstringi dicebat & sæpius importunas preces ad honores promoueri cupientium hoc Dauidico modulo fregit *Si mei non fuerint dominati: tunc immaculatus ero.* Bernardinorum collegium & templum fundauit Parisiis. Ordines Benedictorum & Cisterciensiũ reformauit.

I.

Opinio Ioannis XXII. *dilucide explicatur determinans animas sanctorum nihil habentes expurgabile statim vt discedunt ante diem Iudicij faciem Dei cernere.*

† *Ex Alphonso de Castr. lib. 1. aduersus hæreses.*

BENEDICTVS seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam: Benedictus Deus in donis suis, & sanctus in omnibus operibus suis, qui sacrosanctam Romanam catholicam & apostolicam Ecclesiam quàm vt vineam plantauit dextera sua, quámque vt præcipuam in Ecclesiarum omnium caput erexit vt victricem, dicente Domino ad Petrum: Tu es Petrus & super hanc.

hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam: sua miseratione non deserit, sed per beatos Apostolos suos, præcipuè Petrum & Paulum singulares eiusdem Ecclesiæ defensores, pia benignitate & continua pietate custodit, quatenus eisdem rectoribus gubernata, in se stabilis maneat fundata super firmam Petram, omnésque Christianæ fidei cultores illi obediant, illi pareant, illi intendant, sub illius magisterio degant, sub eius disciplina & correctione consistant: non illi dogmatizetur improuidum, inferatur incautum, in fide temerarium ingeratur: sicque declinent homines à malo & faciant bonum, ambulent per vias rectas, & ad meliora per sancta desideria proficiscantur, sperent iustorum propinquas æternæ vitæ retributiones, timeant malorum inferni calamitates non remotas: nam scriptum est: Ecce venio citò, & merces mea mecum est reddere vnicuique iuxtà opera sua. Quòd si secus àquoquam fuerit attentatum id, protinus sua authoritate, pœnis etiam adiectis prout expedire viderit, prorsus euellat. Pro qua vt in seipsa subsistens alios informaret, passionis suæ tempore saluator noster Iesus Christus Patrem exorasse perhibetur, dicens: Simon, ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum: ego autem pro te rogaui, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Sanè dudum tempore fœlicis recordationis Ioannis [a] vigesimi secūdi prædecessoris nostri, inter nonnullos etiam theologicæ facultatis magistros, super visione animarum iustorum hominum post mortem suam, in quibus nihil erat purgabile cùm de hoc seculo decesserunt, vel si fuerat, iam purgatum fuerat ex toto, an diuinam essentiam videant ante corporum suorum resumptionem & iudicium generale. & super nonnullis alijs orta materia quæstionis, ipsorum aliqui negatiuam, aliqui affirmatiuam, alij verò secundum suas imaginationes, de visione diuinæ essentiæ ab animabus huiusmodi, diuersè & diuersimodè ostendere nitebantur: prout ex dictis & scriptis ipsorum noscitur apparere: super reiectis suis verò concertationibus, quas hic causa breuitatis omittimus, quia ita ex nostris determinationibus inter se etiam decidebant. Cúmque idem prædecessor noster ad quem prædictorum determinatio pertinebat, ad decisionem concertationum huiusmodi se pararet, in suo consistorio publico tam fratribus suis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, de quorū numero tunc eramus, quàm prælatis & magistris in theologia, qui multi aderant præsentes, iniungendo districtius, & mandando, vt super materia de visione prædicta, quando requirerentur ab eo, deliberatè vnusquisque diceret quod sentiret. [b] Tamen morte præuentus, sicut domino placuit, perficere illud nequiuit. Defuncto itaque prædecessore præfato, nos diuina dignatione ad apicem summi Apostolatus assumpti, diligentiùs attendentes quanta ex præmissis eorum concertationibus non solutis, animarum imminent pericula, quanta exinde possunt scandala suboriri: vt ipsorum varietas pereat, & veritatis soliditas innotescat, habita prius super prædictis solicita examinatione, & diligenti deliberatione cum fratribus nostris dictæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, de ipsorum fratrum consilio, hac in perpetuum valitura constitutione, authoritate apostolica definimus, quòd secundum communem Dei ordinationem, animæ sanctorum omnium, qui de hoc mundo ante domini nostri Iesu Christi passionem decesserunt, necnon sanctorum apostolorum, martyrum, confessorum, virginum, & aliorum fidelium defunctorum, post sacramentum baptismi ab eis susceptum, in quibus nihil purgabile fuit quando decesserunt, nec erit quando decedent etiam in futurum, vel si tunc erit aliquid purgabile in eisdem, tamen post mortem suam purgabunt, atque animæ puerorum eodem Christi baptismate renatorum, & baptizandorum, cùm fuerint baptizati, ante vsum liberi arbitrij decedentiū, mox post mortem suam, & purgationem præfatam in illis, qui purgatione huiusmodi indigebāt, etiam ante resumptionem suorum corporum, & iudicium generale, post ascensionem Domini nostri Iesu Christi in cœlum, fuerunt, sunt, & erunt in cœlo, cœlorū regno, & Paradiso cœlesti, cum Christo sanctorum angelorum consortio aggregatæ, ac post Christi Iesu passionem & mortem viderunt, & vident, & videbunt diuinam essentiam immediatè, se benè, & clarè, & apertè illis ostendentem: quódque sic vidētes eadem diuina essentia perfruuntur: necnon quòd tali visione & fruitione eorum animæ, qui iam decesserunt, sunt verè beatæ, & habent vitam æternam

a Hic error nunquam superauit fidem Catholicam huius Pontificis, etiam Ockamo aduersario teste in abbr. tract. 1. par. 2. c. 9. & 10. qui fatetur hæc propria fuisse Ioannis verba. Licèt nos postquam fuimus in isto statu studuimus sanctorum originalia singulariter relegere, nunquam tamē meæ intētionis fuit dicere aliquid cōtra fidē, & si aliquando diximus, id totū ex tunc reuocamus.

b Hoc Benedicti testimonio incōcusso apparet Pontificem non hoc asseruisse κατηγορικῶς quasi ne posthac vltra de hac re esset ambigendum, sed id tantum προβληματικῶς deliberandum proposuisse.

Hæc constitutio apud paucos authores inuenitur cuius tamen meminit Lazarus Cœlestinus. Ioan Gerson. in sermone de festo Paschali. Sixtus Senensis Biblioth. lib. 6. annot 345. Sanderus lib. 7. de visib. monarchia.

& requiem, & omnium illorum, qui postea decedent, cùm eandem diuinam videbunt essentiam, ipsaque perfruentur ante iudicium generale, ad quòd visio huiusmodi eiusque fructus actum fidei & spei in eis euacuant prout fides & spes propriè Theologicę sunt virtutes: quódque postquam inchoata fuerit vel erit tali, intuitiua & facialis visio, & fruitio in eisdem, eiusdem visio & fruitio sine aliqua intermissione seu euacuatione prædictæ visionis & fruitionis continuata existet, & continuabitur vsque ad finale iudicium, ex tunc vsque in sempiternum. Definimus insuper, quòd secundùm Dei ordinationem communem, animæ decedentium in actuali peccato mortali, mox post mortem suam ad inferna descendunt, vbi pœnis infernalibus cruciantur: & quòd nihilominus in die iudicij omnes homines ante tribunal Christi cum suis corporibus comparebunt, reddituri de factis propriis rationem vt recipiat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum. Decernentes prædictas nostras definitiones seu determinationes, & ipsarum singulas ab omnibus fidelibus esse tenendas. Quicunque autem deinceps prędictarum nostrarum definitionum seu determinationum, ac singularum ipsarum contrarium scienter & pertinaciter tenere, conferre, prædicare, docere, aut defendere, verbo, vel scripto præsumpserit, contra eum sicut contra hæreticum modo debito procedatur. Nulli ergo hominum liceat hâc paginam nostrę constitutionis, &c. Dat. Auinione quarto Calend. Februarij, Pontificatus nostri anno secundo.

Qui prudentiùs ista perpenderit falsum commentum obtrusum ab hæreticis in huius Pontificis vituperium illico comperiet, & e vestigio huius constitutionis dubitationum fractis scopulis animaduerteret nihil omninò à Ioanne definitum esse atque ideo non fuisse schismaticũ dũ se subijciebat meliori sentẽtię deinde perspiceret aut omnes omninò aut penè omnes Cardinales pontifici Ioanni se oppositurus fuisse si semel ad rẽ peruentum fuisset. Cum enim statim post mortem Ioannis omnes in contrariam sententiam sub Benedicto iuerint, non est credibile quin à Ioanne adhuc viuente etiam dissenserint præsertim cùm ipse Benedictus testetur, aliquos Theologos negatiuam, alios verò affirmatiuam partem veram ostendere conatos esse, ac Ioannem ipsum mandasse vt deliberatè vnusquisque diceret quod sentiret. Idcirco Dominicanæ acies in medium prosilierunt ad retundendam tanti erroris insaniam. Sed huic pertinaciùs nõ adhæsit Pontifex nec voluit illo comitari ante diuinum tribunal, ita vt prudenter Consilio Parisiensiũ Theologorũ retractauerit opinionẽ. Concilium Florentinũ an. 1438. sub Eugenio 4. celebratũ exactam huius dubij sententiam protulit his verbis definimus illorum animas qui post Baptismum susceptum nullam omninò peccati maculam incurrerunt, illas etiam quę post contractam peccati maculam, vel in suis corporibus vel eisdem exutæ corporibus prout recipi, & intueri clare ipsum Dominum trinum & vnum sicut est promeritorum tamen diuersitate aliam alio perfectas illorum autem animas qui actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt mox in Infernum descendere pœnis tamen disparibus puniendas.

a Debent aduocati patrocinium pauperibus gratis præstare aut à munere aduocationis à Iudicibus possunt arceri per aliquot temporis spaciũ. l. prouidendum. ff. cap de postul. Bald. & Rom in sing. 259. Abb. in c. 1. text in l. 1. §. cura carnis. ff. de officio præfecti vrb. l. moris. §. sunt autẽ. ff. de pœnis Nã in conscientiæ Iudicio aduocatus reus est mortalis peccati si nolit pauperibus patrocinari Tho. Caiet. 2. 2. q. 71. art. 1. Syl. verb. aduocatus. q. 28. Dominic. de Soto lib. 5. de iust. & iur. q. 8. art. 1.

II.

Reformatio abusuum qui sæpe in foro versantur Aduocatorum & causarum Patronorum auaritia.

BENEDICTVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuã rei memoriam. DECENS & necessarium existimamus, vt patroni causarum, qui in Romana curia officium Aduocationis assumunt, deinceps discreto & optimo ordine dirigantur. Sit autem causæ patronus in proponendo efficax, atque pertinentia dumtaxat ad negotium de quo agitur recitans, superflua & impertinentia non admittens, nec vltra quam causæ exposcit vtilitas, in licentiam conuiciandi, & maledicendi temeritatem prorumpat: at proponentem autem causidicum secundum ordinem prælibatum, quandiu sibi audientia conceditur, alij patienter audiant, & expectent, nec verba ipsius vllatenus interrumpant. Caueant tamen Aduocati prædicti, ne de causis pauperum prædictorum (quas per illos qui eas proponere volunt gratis proponi volumus) quicquam omnino recipiant, etiam de ipsorum pauperum prompta instãtia liberalitatis oblatum. [a] Qui ab eis aliquid receperint, nequaquam dominium eius acquirant, sed ad restitutionem dupli eius quod receperint, sic eos teneri volumus & astringi, vt nihil per dictos pauperes remitti possit eisdem, ad quam quidem restitutionem per Vicecancellarium, qui erit pro tempore, per censuram ecclesiasticam compellantur. Ne vero (quod absit) cupiditatis ardor in-

cite

citet Aduocatum pro immoderato lucro captando ad suscipiendum causarum multitudinem ad quarum patrocinium non sufficit, absque ipsarum detrimento causarum, & clientulorum suorum irreparabili præiudicio, & iactura: Omnibus Aduocatis eiusdem Rom. curiæ præsentibus, & futuris districtiùs inhibemus, ne quisquam eorum tot causas suscipiat, quod eis opportunitatem necessarij studij, & solertiam debitam in prosequendis, seu dirigendis eisdem nequeant exhibere, cum melius sit bene pauca attendere, quam multa suscipere periculosè. Quod si fortè contra inhibitionem huiusmodi tot causas receperint, vt eisdem singulis non possint debitum studium & necessitatem solitam adhibere, & ob hoc dictas causas vel earum aliquam perire, vel minus dispendiosè differre contingat, ad restaurationẽ expensarum, damnorum, & interesse partis, si talis sit causa quæ extimationem recipiat, vel de cuius interesse possit satisfieri, integraliter teneantur, alioquin vltra expensas easdem pro eiusdem Viceeancellarij in causis consistorialibus, in causis vero alijs quas apud Sedem Apost. agitari contigerit, pro Auditorum ipsarum causarum, siue Auditores ipsi sint S. R. E. Cardinales, siue alij qui apud Sedem prædictam huiusmodi causas audierint, arbitrio puniantur. Rursus quilibet Aduocatus antequam causam proponendam & dirigendam suscipiat, factum clientuli cuius erit negotium, cum principali si poterit, vel cum Procuratore seu promotore causæ ipsius, & quæ munimenta, qualésque probationes super dicto negotio clientulus habeat & habere poterit, examinet diligenter. Et si ex informatione huiusmodi reperiat iustam, rationabilem, & probabilem eius causam (quam informationem in scriptis redactam sibi faciat exhiberi) causam assumere poterit suo patrocinio adiuuandam. Si vero iniustam, & improbam ex dicta informatione repererit, eam non assumat, sed à patrocinio suo repellat, partique repulsæ consulat quod dictam causam dimittat, nec in prosecutione ipsius se, & alteram partem vexet laboribus, & expensis. Postremò eisdem Aduocatis, & Procuratoribus causarum iniungimus vt præmissa inuiolabiliter studeant obseruare. Caueant autem quod vltra conuentum salarium nihil omninò lite pendente recipiant quantumcunque gratis oblatum, nec cum clientibus vel alijs pro eis ineant, nec aliquam faciant pactionem, alioquin ad restitutionem dupli illius quod receperint vltra dictam conuentionem teneantur, nulla remissione partis in hoc profutura, & contractus huiusmodi viribus non subsistant, & alias per eundem Viceeancellarium in causis consistorialibus, in alijs verò causis per Auditores earum, prout visum fuerit puniãtur. Præmissis quoque adijciendo prouidemus, vt si dicti Aduocati vel Procuratores minus fideliter vel negligenter causas assumptas duxisse vel decidisse, vel scienter malam causam vel improbam assumpsisse inuenti fuerint, per præfatos Viceeancellarium in causis Consistorij, & per Auditores in causis quas audient, ad emendationem damnorum & expensarum quæ & quas ob hoc partes incurrent, omni appellatione cessante, censura simili astringantur. Et si eisdem Viceeancellario vel Auditoribus forsitan videatur ex qualitate vel frequentia dictorum excessuum vel defectuum dictos Aduocatos vel Procuratores fore grauius puniendos, possint ad tempus vel in perpetuum eis interdicere officia prælibata. Denique quia periculosum posset esse partibus, si patroni causarum quos aut meritum peritiores fecerit, aut vetustas, pro vna parte consistant, sicque partem aliam necesse sit a rudibus atque tironibus sustineri. Statuimus, vt si partes hoc statuerent, causidicorum distributio prout melius fieri poterit fiat, & singulorum exequetur partibus auxilium, ac huiusmodi æqua diuisio in causis quæ tractantur in consistorio, per Viceeancellarium, in alijs vero per Auditores ipsarum causarum fiat, ac duobus aduocatis duntaxat pars quælibet sit contenta, nec plures valeat obtinere. Nulli ergo &c. Dat. Auinioni vj. Cal. Nouemb. Pontif. nostri anno sexto.

Aduocatus vel Doctor alteram partem defendens si ex mutatione opinionis vel facti videt eam iniustam, deserere omnino cogitur, nam aliàs iniustã causam defendens peccaret mortaliter & teneretur parti contrariæ ad restitutionem vt verumque firmant Sum. Ang. in tit. de Aduoc. §. 33. Sum. Tabiena in eod. tit. de aduoc. §. 13. num. 15. Armil. eod. tit. § 11.

Causidici debẽt absque personarũ illicio veritatem tueri partes.

Hic Pontifex ex tibia dolore quam imperiti medicine flueret, impedire conati erant obiit Auenione 1342. cui magnificũ funus in Ecclesia cathedrali omnibus collachrimãtib. curatũ est. Multam vim auri non parentibus aut cognatis sed Ecclesiæ reliquit. Philippum Galliæ, & Eduardum Angliæ reges per legatos sæpius ad pacem adhortatus est at frustra qui a pertinaci internecione delectabantur.

CLEMENS SEXTVS

Petrus Mostrius Rogerij filius de Malmonte Lemouicensis diœcesis, susceptis Doctoratus infulis in Theologia, apud celeberrimam Parisiorum Academiam variis dignitatibus exornatus est, toto ordini S. Benedicti suspiciendus. postea Rhotomagensis Senonensis & Arelatensis Archiepiscopatum obtinuit & à Benedicto XII. Cardinalis creatur: postremò Auinione pontifex à Cardinalibus renunciatus est. Iubileum ad 50. annos retulit, quod breuior esset hominum vita. Pontificiæ sedi vrbem Auenionem acquisiuit. S. Iuonem vtriusque Iuris splendorem cathalogo sanctorum adscripsit.

I.

Contra occupatores terrarum & locorum S. Rom. Ecclesiæ.

Occupantes dominia patrimonii Ecclesiæ per Vrbanum quartum cuius constitutionem hic referre non potuimus, & ordinatione Ioan. 22. sup. fol. 53. const. 1. Inter cætera, anathemate quatiūtur. Item qui regalia custodiā seu guardiam aduocationis titulum in Ecclesiis, monasteriis aut aliis quibuslibet piis locis vacantibus de nouo vsurpare conantes bona Ecclesiarum monasteriorum aut locorum ipsorū vacantiū occupant, ac clerici Ecclesiarum monachi monasteriū & cæteræ eorū locorū personæ, quæ id fieri procurāt De elect. & elect. pot. c. 13. in 6.

CLEMENS Episcopus seruus seruorū Dei, Ad perpetuā rei memoriā. ETSI solertem adhibere vigilantiam ne quarumlibet Ecclesiarum iura depereant, ex debito nostri officij teneamur: in manutenendis tamen, defendendis, recuperandísque occupatis iuribus Ecclesię Romanæ, sponsæ nostræ, quę disponente domino caput omnium, & magistra cæteris altiori dignitate præcellens maiorib. est iuuanda præsidiis, & amplioribus honoribus attollēda, esse debemus solliciti & attenti. Ad obuiandū igitur peruersis illorum conatibus qui sibi commoda, non se commodis patrimonij Beati Petri in Tuscia, quod iuris & proprietatis eiusdem Ecclesiæ fore, ac eidem immediatè subesse dignoscitur applicantes temerè Ciuitates, Castra, & Villas eiusdem Patrimonij ad eandem Ecclesiam pertinentia, & eorúmque dominium, superioritatem aduocationem, Capitaneatum & iurisdictionem in ipsius Ecclesiæ graue præiudicium contra constitutiones, & ordinationes olim per fel. rec. Vrbanum iiij. & Ioannem xxij. ac diuersos alios Romanos Pontifices prędecessores nostros editas non verentur diuersis exquisitis coloribus occupare, & sibi in eisdem dominium superioritatem, & præeminentiam vendicare, hac perpetua constitutione sancimus, vt nulla Ciuitas, vel communitas nulláque singularis persona cuiuscunque conditionis, vel status existat deinceps in aliquibus Ciuitatibus Castris, seu villis ipsius patrimonij ad prædictam Rom. Ecclesiam spectantibus, dominium, superioritatē, capitaneatum, aduocationem, iurisdictionis seu aliquam præsidentiam seu præeminentiam prętextu cuiuscunque venditionis, submissionis, recommendationis, concessionis, recognitionis, obligationis, contractus vel pacti, aut cuiusuis alterius commercij absque auctoritate sedis Apostolicæ speciali recipere audeat, vel sibi dominium, præsidētiam, Capitaneatum seu iurisdictionem in prædictis ciuitatibus, Castris, seu Villis ex quauis occasione, causa quomodolibet vendicare: quódq; Ciuitates, & singulares personæ sumissiones suppositiones, & subiectiones, quascunque iam in eas factas, & receptas seu de facto, cum de iure non teneant quomodolibet attentatas, dimittere teneantur, nec Ciuitates, Castrā seu loca alia quæ se eis vt præmittitur, submiserunt vel quomodolibet subiecerunt, virtute submissionis, & suppositionis alicuius, vel cuiusuis contractus titulo valeant retinere, nulláq; Vniuersitas, seu communitas Ciuitatis, Castri, seu Villæ Ecclesiæ Romanæ subiecta in Terris Patrimonij constituta alicui Vniuersitati, seu communitati, vel priuatæ personę cuiuscunque conditionis, aut status existat, se subiicere, submittere, seu supponere valeat, constituendo recognoscendo, seu profitendo se subesse alicui vniuersitati, vel priuatæ personę, seu ad eosdem super eos, & in ipsis ac dictis Ciuitatibus, Castris, & Villis aliquam iurisdictionem Dominium Capitaneorum seu quamuis aliam præeminentiam pertinere. Et si quæ Ciuitates, Castra, vel loca iam de facto ad summissionem & suppositionem aliquibus Ciuitatibus, vel priuatis

personis

personis de se factam venditionis, donationis, vel cuiusuis alterius contractus colore, vel titulo processerunt, illa quamuis de iure valeant quatenus de facto processerunt, realiter, & effectualiter studeant reuocare, nec illis vnquam vtantur, nec virtute summissionum huiusmodi vel aliàs illis quibus quouis titulo vel colore se summiserint vllatenus obediant pareant vel intendant, contrarium non facientes directe vel indirecte per se vel alios, tam illi, & eorum singuli, qui in Ciuitatibus, Castris, aut Villis eiusdem patrimonij, vel eorum aliquo huiusmodi dominium, superioritatem, capitaneatum, aduocationem, iurisdictionem quamcunq; pręeminentiam, seu pręsidentiam sine licentia sedis Apostolicę speciali recipient in futurum, & qui iam ex quocunque contractu vel obligatione receperunt, seu quauis vsurpatione quomodolibet occupauerunt, nisi sic recepta, & occupata infra duorum mensium spatium postquam præsens constitutio ad eorum notitiam peruenerit, vel per eos steterit quo minus valeat peruenire, dominium seu præsidentiam, superioritatem, Capitaneatum, aduocationem, iurisdictionem quamcunque seu præeminentiam huiusmodi realiter dimiserint cum effectu, illa nullo vnquam tempore absque ipsius sedis licentia resumpturi, quam illi, qui se summiserint, supposuerint seu subiecerint, vt præfertur simili modo cuiuscunque dignitatis, status, ordinis, vel conditionis existant singulæ personę sententiam excommunicationis incurrant, ac Terrę ipsorum vbicunque fuerint, Ecclesiastico interdicto subiaceant ipso facto, Ciuitates autem, Castra, & Villæ, quæ in antea se summittent, supponent seu subiecerint, & quę summissionem, suppositionem seu subiectionem huiusmodi recipient seu quomodolibet occupabunt, Ciuitates quoque, Castra, etiam loca quæcunque, quæ se iam quouis colore, vel titulo vt pręmittitur summiserunt, & subiecerunt, ac Ciuitates, quę summissiones, & subiectiones huiusmodi receperunt nisi infra pręedictum duorum mensium spatium ab omni effectu, dictæ summissionis, & subiectionis realiter destiterint ipsis vlterius non vsuri, seu contra constitutionem & inhibitionem nostram venire directè vel indirectè per se, vel alium seu alios attentabunt ecclesiastico subiacere decernimus interdicto, & nihilominus omnibus indulgentiis, priuilegiis ac gratiis, necnon feudis, bonis, & honoribus, & iuribus quibuscunque quæ ab eadem Romana & aliis ecclesiis obtinent, priuamus & priuatos, volumus esse ipso facto. Non obstantibus si eis vel eorum aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod excommunicari, ipsorúmque Terrę, & loca Ecclesiastico interdicto supponi non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de huiusmodi ac eorum personis, locis, ordinibus & nominibus propriis mentionē. Nos insuper omnes summissiones, subiectiones, suppositiones super pręedictis factas, & obligationes, pacta, seu conuentiones, sub titulo venditionis, vel cuiusuis alterius contractus quomodolibet initas & habitas, & qualcunque pœnas adiectas, & iuramenta præstita super illis, sub quibuscunque modis, & forma vel expressione verborum, præsertim cum in pręiudicium eiusdem Ecclesię redundent, ac iuramentum, vinculum iniquitatis esse non debeat,* decernimus fore nulla, vacua, irrita, & inania, & nullius existere firmitatis, & quatenus ad illa de facto processum extitit tollimus, & reuocamus omnino, & iuribus vacuamus. Cęterum cum pręfatus Ioannes Papa xxij. pręedecessor noster dudum vniuersis, & singulis tam clericis quam laicis cuiuscunque status, ordinis, conditiónis, præeminentiæ, vel dignitatis existerent etiam si Pontificali, vel Imperiali, seu Regali, vel quauis alia dignitate fulgerent, ac omnibus Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, & nobilibus, ac Potestatibus, Capitaneis, & aliis officialibus quibuscunque Comitibus, & Populis Ciuitatum, Terrarum, Castrorum: & aliorum quorumcunque locorum vbicunque consistentium, & omnibus aliis quibuscunque auctoritate Apostolica inhibendum per suas literas vim constitutionis habentes duxerit, & mandandum ne per se vel alios directè vel indirectè Patrimonij Romandiolę. Marchię Anconitan. Ducatus Spoletan. Cāpanię, Maritimæq; ac Massę Trebarię Prouincias Venaisini. & Vrbanitus, olim comitatus, ac Vrbinat. & Rauenatē, ciuitates & alias terras ciuitates castra villas & loca quęcunq; ad eundē Rom. Eccl. pertinen. vel ipsorū aut alicuius eorū partē occupare, inuadere, aut turbare, seu fidelibus eorundem iniurias,

Sub pœna excommunicationis & interdicti occupatores bonorum Ecclesiæ coguntur infra duos menses recedere à possessione.

* *Hæc sententia è Iure Cæsareo desumpta est. ff. de pactis. l. si vnus. §. illud. in addit. gloss. non valet iuramentum aperiens viam iniquitati ad delinquendum. alleg. in not. vt c. ad nostram de Iureiur. Addit. quod Iuramentum nō debet esse vinculum iniquitatis, in c. inter cætera 22 q. 4 in c quanto. extra. de Iureiur. in c. 1. extra de consuet. in 6. Iason in l. qui Iurato. in 11. col. quo satisd. cogantur.*

Vltra excomunicationis & interdicti vinculum quo irretiuntur qui occupant & inuadunt terras Ecclesiæ Romanæ, priuilegiis etiam omnia annetuni & eorum successores vsque ad tertiam generationem inhabiles fiunt ad obtinenda officia.

iniurias, damna seu violentias irrogare, aut occupationibus inuadentibus, turbantibus, vel iniurias, damna seu violentias irrogantibus publicè, vel occultè assistere, aut auxilium, consilium, vel fauorem, directè vel indirectè, publicè vel occultè, per se vel per alium seu alios præstare presumerent quomodo, in omnes, & singulos, contra inhibitionem, & mandatum huiusmodi venire aut attentare per se, vel per alios presumentes, tam clericos quam laicos, etiam si vt prædicitur Pontificali aut Imperiali seu Regali; vel alia quauis dignitate fulgerent, de fratrum suorum consilio, excommunicationis, quàm eo ipso incurrerent sententiam promulgauit ipsorúmque Terras necnon quaslibet vniuersitates communitates, & populos ipsorum Ciuitates, Terra, Castra, Villas, & loca in premissis vel aliquo premissorum culpabiles, Ecclesiastico supposuit interdicto, & eos, ac ipsorum quemlibet omnibus priuilegiis, indulgentiis, gratiis, & immunitatibus realibus & personalibus, ab eadem Ecclesia & Imperio Romano concessis eisdem, omnium etiam feudorum, bonorum, honorum, officiorum iurium & iurisdictionum quæ ab Ecclesia & Imperio predictis obtinerent, de ipsorum fratrum consilio auctoritate priuauerit supradicta, ipsos ad illa & similia & quælibet alia, eorumque filios & Nepotes ad quælibet beneficia Ecclesiastica, dignitates, personatus & officia cum cura vel sine cura quouis nomine censerentur, auctoritate qualibet obtinenda vsque ad tertiam generationem exclusiuè reddendo inhabiles & indignos. Nos per premissa vel quæcunque alia inhibitioni mandato pœnis & sententiis per ipsum prædecessorem factis & promulgatis, vt superius est expressum, aliisque contentis in literis supradictis non intendimus in aliquo derogare inhibitionem mandatum pœnas & sententias, & alia supradicta per præsentem constitutionem nostram roboramus, & in sui vigoris efficacia volumus & decernimus permanere. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostrę priuationis admonitionis reuocationis, roborationis voluntatum & constitutionum infringere vel ei ausu cótraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Dat. Auinioni xij. Calen. Augusti. Pontificatus nostri anno quinto.

Pontificum omnium qui Auenioni sederunt nulla celebrior neque frequentior est memoria quam Clementis VI ob multa præclarè concessa munera cum Ecclesiasticis tum vrbi ipsi, in cuius præstantioribus ædificiis ac [illegible]ue pegmatibus sex rosæ huius Pontificis insignia adhuc cernuntur vt in ponte vrbis cuius quatuor arcus suis ipse impensis fieri curauit. Non sum eius fortis Chronologus vt quidquam memoriæ dignum hac commentaria elabi permittam. Videte grati animi Symbolum, accepitque beneficij memorem hominem. Clemens sextus cū donatus fuisset laurea doctorali Parrisiis omnium applausu, & de reditu in patriam sollicitus itineri se accinxisset, in ipsis Aruernorum finibus a latronibus misere deluditur, nudatur, & vestibus & commeatu expoliatur, sola vita incolume relicta. Huius infortunij insitatum dolorem constantissime pertulit, sed itineris molestia perrasus ad quoddam monasterium quod in agro Claromontensi situm est se contulit, stipem, & viaticum postulaturus. Illic laut um & liberalem Abbatem Hospitem inuenit qui eius casus sortem miseritus benignè eum recepit, iure illo Philoxeniæ sancto, & multis modis venerando. Breui illa contracta mora cum discederet hoc verbo voluit symbolum hospitij persoluere quando (inquit) acceptum ego beneficium referre potero, huic Aldebrandus (tale enim nomen erat Abbatis) ioco veluti cum eris Romanus Pontifex, (inquit) tunc paratis referes. Ludicrum pactum illud non caruit effectu. Pontificatum adeptus Clemens Aldebrandum Auenionem venire iubet, eumque Tholozano Archiepiscopatu exornauit. Vtinam hunc Pontificem imitarentur ij omnes qui ab infimo paupertatis & miseriarum puluere ad honorum fastigia euecti suipsius immemores & beneficiorum acceptorum remunerationem obliti ingratitudinis odiosum scelus consequuntur Nec immeritò vt ait Senec. lib. 3 de Beneficentiis apud Athenienses & Macedones lege cauebatur vt haud secùs aduersus male meritos ingrati actio detur, ius indiciumque dicatur ac si ære alieno aut graui crimine noxij forent, hæc enim obligatio ad [illegible] dicta est, beneficium enim cui collatum est ad promerendum naturæ lex obligat & deuincit. Vlp. in l. sed si lege. § consuluit. ff. de pet hæred. Persæ quoque illum qui accepto beneficio

beneficio gratum cum posset non refert graui pœna prosequuntur in eumque lege agere licet tanquam magno esset scelere pollutus.

Anno Dominicæ natiuitatis 1352. die 7. idus Decemb. in Solennit. S. Confessoris Christi Nicolai Episcopi Auenione in palatio Apostolico pontificum mortuus est Clemens sextus Pontificatus sui anno XI. Cadauer eius ad ad Ecclesiam Monasterij Casæ Dei Claromontensis Diocæsis vbi quondam Monachus & Abbas fuerat relatum ibidem honorificè conditum est.

Huius Pontificis mortem dirum Cometem & fulmen quo ictum est cacumen Vaticani minari conspexit populus Romanus.

INNOCENTIVS SEXTVS

Episcopus Claromontensis, patria Lemouicensis. I.V. Doctor exercitatissimus Cardinalium collegio adscribitur à Clemente quarto post cuius obitum Auenioni in palatio Apostolico Pontifex Max. proclamatus est. xv. Cal. Ian. voluitque ex Stephano apellari Innocentius quod innocentissimus esset moribus vel quia nemini nociturus omnium spe certissima videretur. Magnatum & procerum petulantem superbiam non ferebat. Residentiam Pastorum in ouili sumè procurauit. Probatissimis & accurato examine idoneis præbendas Ecclesiasticas concedi voluit.

I.

In Occupatores terrarum S. Ro. Ecclesiæ.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

SEDENTIS in throno pastoralis eminentiæ studium ad hoc laborat assiduè, ad id enititur incessanter, vt prospiciens remedia opportuna subiectis, nunc illis vtilia statuat, nunc periculosa, & nociua succidat, & nonnunquam misericordis patris implens affectum, ac frequenter exercens officium iudicis cum iustitia sæuientis exerit, quia ex ore procedit ipsius vis gladium acutum, quo sicut viros timoratos medicinaliter parturit, sic vtique pertinaces, & impios spiritualiter ferit, temporaliterque percellit. Dudum siquidem fe. re. Ioanes Papa 22. prædecessor noster omnibus Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Potestatibus, Capitaneis, & officialibus quibuscũque, ac alijs vniuersis, & singulis Clericis, & Laicis cuiuscunque status, ordinis, conditionis, præeminentiæ, vel dignitatis existerent, etiam si Regia, vel Imperiali, aut Pontificali, seu quauis alia dignitate fulgerent, Communitatibus quoque, ac Populis Ciuitatum, Terrarum, Castrorum, & aliorum locorum quorumcunque vbicumque consistentium de Fratrum suorum consilio auctoritate Apostolica districtius inhibuit, ne per se, vel alium, seu alios directè, publicè, vel occultè Romandiolæ, March. æ Anconianæ, Ducatus Spoletan. Patrimonij beati Petri in Tuscia, ac Massæ Trebariæ prouincias necnon Venaysini, Br. tenorij, & olim Vrbini Comitatus, ac Vrbinaten. Rauennaten. Beneuentan. & alias Ciuitates, Terras, Castra, Villas, & alia loca quæcunque ad Romanam Ecclesiam pertinentia, vel ipsorum, aut alicuius eorum partem occupare, inuadere, vel turbare, seu fidelibus ipsius Ecclesiæ incolis, & habitatoribus eorundem iniurias, damna, seu violentias irrogare, aut occupantibus, inuadentibus & turbantibus ea, vel iniurias, damna, seu violentias irrogantibus ea, illis assistere, aut consilium auxilium vel fauorem præstare præsument, ac in omnes & singulos contra inhibitionem huiusmodi venire, aut attentare quomodolibet præsumentes tam clericos quam laicos, etiam si vt præmittitur Regali vel Imperiali, aut Pontificali, seu quauis alia dignitate fulgerent, sententiam promulgauit

Ioannes 22. vt sup fol. 50. relatum est. const. inter cætera eandem statuit sententiam aduersus occupatores bonorũ S. Rom. Ecclesia.

gauit excommunicationis,& nonnullas alias ſpirituales,& temporales ſententias, atque pœnas. Et ſubſequenter pię memorię Clem. Papa VI. dicti prędeceſſoris Ioannis ſucceſſor, prędeceſſor noſter, proceſſus eiuſdem prædeceſſoris Ioannis inhibitionem,& promulgationem huiuſmodi continentes de fratrum ſuorum conſilio, de quorum numero tunc eramus innouauit & confirmauit, ac voluit vim perpetuæ conſtitutionis habere. Poſt modum vero cum damnationis filius, ac perditionis, & abhominationis alumnus Franciſcus de Ordelaffis Miles Foroiulien. Ceſenat.& Foropopulen, ciuitatum primo,& ſubſequenter Bretenori, Melduæ, Caſtricari,& nonnulla alia Caſtra in & de dicta prouincia Romandiolæ ad nos, & dictam Eccleſiam Roman. immediate ſpectantibus exiſtentia, quæ ad nos,& Eccleſiam ipſam nullo medio pertinet, execrabilis ambitionis ardore tyrannice occupaſſet, illaque detinuiſſet,& detineret, prout detinet in animæ ſuæ præiudicium & grauamen, diuinæ Maieſtatis offenſam, eiuſdem Eccleſiæ damnum, fidelium,& deuotorum ipſius diſpendum,& iacturam, perniociſum exemplum, & ſcandalum plurimorum damnabiliter occupata, & ob hoc huiuſmodi excomunicationis, & alias ſententias & pœnas ſpirituales, & temporales in prædictis eiuſdem prædeceſſoris Ioanis, vt præfertur, contentis proceſsibus manifeſtè, & notoriè incurriſſet, caſq; ſuſtinuiſſet per plures annos, & ſuſtineret, prout ſuſtinet vilipendens claues Eccleſiæ animo indurato. Idem prædeceſſor Clemens præfatum Franciſcum de Ordelaffis poſt ſalutaria monita,& paternæ ac dulcis exhortationis affatus, quibus erga eum hærentem luto damnationis æternæ immo in illud præcipitanter immerſum per Legatos,& Nuncios ſuos,& Apoſtolicas litteras ſtudio pij patris frequenter inſtiterat, vt obtenebratos caligine peccatorum oculos ablueret pænitentiæ lachrymis,& illos ad Deum Creatorem ſuum attolleret lotos, vt ſalutis lumen recipere mereretur. Et quod ipſe Franciſcus de Ordelaffis obturatis auribus obſtinati cordis contumaciter obaudiens ea omnino contempſit, tam ex præmiſsis, quam alijs cauſis habens merito de fide ſuſpectum, ipſum primo,& ſecundo peremptoriè citauit, vt infra certos competentes terminos, quos ei peremptorie ſtatuit, ſucceſſiuè coram eo prædeceſſore Clemente reſponſurus de ipſa fide perſonaliter compareret. Cúmque Franciſcus idem aliquo dictorum terminorum,& poſt ipſos de benignitate ſedis Apoſtolicæ diutius expectatus comparere minime curauiſſet, immo quaſi pepigiſſet cum iniquitate fœdus, mala malis accumulare, ac peioribus adiicere peiora, quæ ſilentio ex cauſa relinquimus, non timeret idem prædeceſſor Clemens vj. Idus Iulij Pont ſui anno vndecimo memoratum Franciſcum reputans prout erat in cauſa ipſius fidei contumacem, in eum tanquam contumacem in dicta cauſa excommunicationis ſententiam promulgauit. Et licet Eccleſia ipſa, quæ per fundatoris,& rectoris ſui Christi Ieſu veſtigia gradiens, non vult mortem peccatoris, ſed vitam eius, quærens conuerſionem ipſius ex affectu maternæ pietatis expectat, antefatum Franciſcum hucuſque expectauerit anxia, ſperans quod ipſe accedens ad cor carneum,& ſpiritum compunctionis aſſumens pedes ſuos ab inuio reuocaret ad viam,& errata corrigens ea fruge vitæ redimeret melioris. Ipſe tamen Eccleſiæ memoratæ clementia,& benignitate abutens, in ſuperbia, & contemptu,& cum Sathana, in cuius ſortem prauis operationibus ſuis ceſſit perire malens, quam per contritæ mentis humiliationem,& pœnitentiæ lauachrum accedere ad ſalutem, huiuſmodi excommunicationis ſententiam in eum per eundem prædeceſſorem Clementem in cauſa eiuſdem fidei, vt prædicitur latam per annum, & amplius ſuſtinuit,& ſuſtinet animo pertinaci,& propter quod eſt meritò velut hæreticus condemnandus. Nequeuntes igitur,& nollentes ipſius Franciſci de Ordelaffis virulentam nequitiam, quæ ſerpit & mordet vt coluber, pungit vt ſcorpio, rodit vt cancer, demolitur vt tinea, & inficit vt venenum, vlterius ſub nociuę ac periculoſę conniuentiæ pallio præterire, immo ſic ipſius notam fieri, & omninò conteri prauitatem, vt nulli ſub pelle ouina de cætero lateat lupus rapax, ſed ipſius Eccleſiæ, iuſtæ ſententiæ cenſura colliſus, velut opprobrium hominum, & plebis abiecto ab omnibus confutetur, ipſum per hoc publicæ citationis edictum, cuiuſmodi citationis modum ex certis rationabilibus cauſis duximus eligendum, peremptoriè præſente hac fidelium multitudine copioſa citamus, vt vigeſima die Menſis

In quendam flagitioſum hæc conſtitutio vibratur quod tyrannica audacia in quædam bona Eccleſiaſtici dominij irruiſſet, immemor quod bona Eccleſiæ ſunt patrimonium Christi. cap. cum ex eo de electionib. in 6 & ſcribunt Felin. & Dec. in cap. conſtitutus de reſcript. Ideò citatus fuerat vt compareret coram Clement 6. de fide reſponſurus & quia non comparuit fuit excommunicatus.

Pernicioſa & exitiabilis hominis in Eccleſiam Chriſti rebellis conditio.

Mensis Iunij proximè futuri, quam ei pro peremptorio termino assignamus, hora consistoriali compareat personaliter coram nobis auditurus sententiam per nos in causa huiusmodi fidei proferendam. Vt autem huiusmodi nostra citatio ad dicti Francisci de Ordelaffis, & ad aliorum quorum interest notitiam deducatur, cartas siue membranas citationem continentes eandem in audientia publica literarum nostrarum legi, & maioris Ecclesiæ Auinionen. affigi * ostiis seu superluminaribus faciemus, quæ citationem eandem suo quasi sonoro præconio, & patulo indicio publicabunt, vt iidem Franciscus de Ordelaffis, & alij quorum, vt præmittitur, interest, quod ad eos non peruenerit, vel quod ignorauerint eandem, nullam possint excusationem prætendere, vel ignorantiam allegare, cùm non sit verisimile, apud eos remanere incognitum, vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Denique volumus, & Apostolica auctoritate decernimus, quod citatio ipsa perinde Franciscum de Ordelaffis arctet eundem, ac si ei personaliter, & præsentialiter insinuata, & intimata fuisset. Non obstantibus constitutionibus contrariis quibuscunque. Cæterùm licet venientes ad dictam Curiam, morantes in ea, & recedentes ab ipsa, debeant plena securitate gaudere, ac in spoliantes, capientes, & intendentes venientes ad dictam Curiam, morantes ibidem: vel abinde recedentes huiusmodi excommunicationis, & anathematis sententiæ sint per processus Apostolicæ promulgatæ, necnon dictus Franciscus De Ordelaffis Roman. Curiam communem omnibus patriam locum sibi minus tutum, aut propter inimicitias, vel ex aliis causis imminere sibi periculum in itinere veniendi ad dictam Curiam ad excusationis suæ velamen seu pallium forsan alleget, vniuersos & singulos Patriarchas, Archiepiscopos & Episcopos, ac alios Ecclesiarum & Monasteriorum, Prælatos & clericos, ac personas Ecclesiasticas, necnon Duces, Principes, Marchiones, Comites, Barones, Milites, Potestates, Capitaneos & officiales, eorúmque locotenentes, necnon communia Ciuitatum & Vniuersitates oppidorum & aliorum quorúmque locorum auctoritate Apostolica tenore præsentium requirimus, & hortamur, vt eidem Francisco de Ordelaffis & familiæ suæ veniendo ad dictam curiam, morando in ea, & recedendo ab illa, in personis, bonis & rebus eorum, nullam inferant iniuriam, molestiam, vel offensam. Nulli ergo, &c. nostræ citationis. Assignationis, voluntatis & constitutionis infringere &c. Dat. & actum Auinion, in Palatio Apostolico. 11. Id. Martij, Pont. nostri anno secundo.

*Hic est citationis validæ optimus modus vt placet Iac. Puteo Decis. 213. lib. 3 cuius hæc verba sunt. Corã Domino Mohedano 5. Decemb. fuit dictũ quòd citatio esset bona facta diligentia de reperiẽdo citandũ in cursa & nõ fuit repertus, affixa copia citationis in valuis parochialis de qua agebatur licèt non probaretur quod ibi esset affixa citatio originalis dũ tamen citatio esset legitimè executa in duobus locis vt erat in casu illo in Eccl. Cathedrali & quadã collegiata qui sufficit quod citatio in duobus locis exequatur.

Nunquam antea talis visa solis Ecclipsis, Pontificis huius mortis signum aliquod dedisse putabatur, qui cum inter tot rerum turbines inter tot Principum inextricabiles tumultus varia curis distraheretur quasi tabescens præ mentis angustia Cal. Septembris Auenione in palatio Apostolico mortuus est eius cadauer in Monasterium Carthusiensium delatum est.

VRBANVS QVINTVS

GVILLELMVS Grisant Cœnobiarcha monasterij Sancti Michaelis apud Massilienses legatione sua in Italia præclarè functus summus Pontifex coronatur Auenioni 8. Idus Nouembris Anno. Dom. 1362. Ex hac electione vt inquit Petrarcha dolor & timor malos, gaudium & spes bonos admiratio ac stupor omnes inuasit, omnes tamen vna voce variis licet affectibus in laudem Dei qui facit mirabilia magna solus stupentia ora soluerunt. Vir fuit summæ magnæque eruditionis qui in beatissima Petri Cathedra annos octo, menses duos, & dies viginti duos summa admiratione sedit constitutiones quas edidit me non solum sed omnes ferme quos hac de re percunctatus sum, latent in quarum locum summa quædam capita gestorum eius ex antiquo cuiusdam Bibliothecæ, situ vindicata post Massonium referre non grauabor.

Vrbanus quintus antequam ad Papatum assumeretur, nominabatur Guilielmus Grimoardus filius Grimoardi militis & domini de Grisaco Mimatensis diœcesis, & dominæ Anphelisiæ de Monteferrando eiusdem diœcesis, coniugibus ex vtraque domo de antiquis nobilibus.

Artes liberales didicit præsertim in studio Montispessulani.

Audiuit

Audiuit iura ciuilia in studio Tholosano per quadriennium.

Vitam monasticam elegit, habitúmque sancti Benedicti recepit, & factus est monachus expressè professus in prioratu conuentuali de Chiraco Mimatensis diœcesis, & ibi ad sacros ordines rité & canonicé promotus fuit vsque ad sacerdotem inclusiué.

Receptus fuit in Vicarium & officiariũ Claromontensem. & postea Vticensem.

Demum ad abbatiam Antissiodorensem, & postea ad Abbatiam Massiliensem fuit promotus per summum Pontificem sine sui petitione.

Per dominum Innocentium Papam sextum pro arduissimis Romanæ Ecclesiæ negotiis ipse diuersis vicibus ad partes Italiæ & Neapolitani regni fuit cõmissus.

Defuncto Innocentio Papa sexto cœtus dominorum Cardinalium sanctę Romanę Ecclesię apud Auenionem existens, prædictum dominum Gulielmum Grimoardi ætatis quinquaginta trium annorum vel circa, tunc Abbatem Massiliensem, diuina gratia fauente, per viam sancti spiritus nominarunt & elegerunt .n. Christi vicarium summum & sanctæ Romanæ ecclesiæ pontificem atque pastoré.

Monasterium sancti Victoris Massiliensis fecit incastellari & in fortalitium redigi, prout nunc est.

Apud Montempessulanum de nouo fundauit, construxit & dotauit vnam magnam ecclesiam in honorem beatæ Mariæ virginis, & beati Benedicti, & Germani confessoris.

De Auenionensi vrbe accessit personaliter ad Montẽpessulanũ, cum ferè omnibus dominis sanctę Romanę ecclesię tunc Cardinalibus, vbi maius altare dictæ ecclesiæ solenniter consecrauit.

Plurimas alias ecclesias & monasteria fundauit, constuxit & dotauit.

Apud Montempessulanum erexit & fundauit collegium duodecim Medicorum studentium ibidem perpetuo, & illud collegium dotauit sufficienter.

Se ipsum cum tota curia de Auenione transtulit apud Viterbium, & demum tractu temporis Romã, & fuit in partibus illis commmoratus per tres annos cum dimidio: vsquequo scilicet audita dissensione illustrium regum Franciæ & Angliç disposuit Auenionem redire, prout reuersus fuit.

Romæ existens ad obedientiam catholicam recepit Imperatorem Constantinopolitanum, qui ad eius pedes veniens, ante gradus ecclesię sancti Petri per ipsum dominum Vrbanum ad manum in ecclesia intromissus, confessus processionem sancti spiritus simul à patre & filio, vnitatem & superioritatem omnium Catholicorum.

Magnis sumptibus reparari fecit palatium S. Petri iamdiu ante dirutum, & quintam partem maioris ecclesiæ sancti Petri, & maiorem partem ecclesiæ Lateranensis, & ecclesiam sancti Pauli extra muros.

Capita apostolorum Petri & Pauli reperta in capella quæ dicitur sancta sanctorum in vasculis argenteis satis paruis & minus nobilibus quàm decet: statim suis sumptibus duas statuas argenteas, vnam scilicet in forma mediæ personæ beati Petri, scilicet ab vmbilico ponderantem suprà mille septuaginta marcas argenti: & modo consimili aliam ad formam sancti Pauli eodem pondere ordinauit & fecit, & illa in Lateranensi ecclesia collocari fecit.

Apud Auenionem indixit passagium generale ad recuperationem terræ sanctę, per prædicationem quam eleganter fecit in præsentia regis Franciæ. & Cypri & dominorum Cardinalium. Qui quidem duo reges tunc ibidem cruce signati ab eo & dominum Cardinalem Albanensem sibi legatum apostolicum & cruce signatum ad dictum passagium receperunt humiliter & deuoté.

Circa octauum annum suæ assumptionis in pontificatum, incidit in quandam infirmitatem Auenione, in qua ordinauit quòd quando ab hac luce migrasset, corpus eius sepeliretur more pauperum apud beatam Mariam de Donis Auenione, & dum corpus suum ibidem esset incineratum, ossa portarentur Massiliam in ecclesia sancti Victoris, & ibi sepelirentur ante maius altare, vbi adhuc iacent.

A qua infirmitate obiit in dicta ciuitate Auenionensi anno ætatis suæ sexagesimo primo, & die decima nona mensis Decembris circa horam nonam pontificatus

tus sui anno nono in camera domus habitationis domini Cardinalis Albanensis, ianuis patentibus & apertis omninò, vt quilibet veniens ad videndum eius finem fœlicem & catholicum intrare posset, signum sanctæ crucis tenens in manibus, & vestitus semper existens, nec de illa infirmitate iacuerat quomodolibet denudatus.

Post eius mortem & sepulchrum in ecclesia beatæ Mariæ de Donis Auenionensis, in qua ferè per decem & septem menses requieuit, Dominus Gregorius Papa vndecimus eius successor, præcepit solenne sepulchrum more Papali in monasterio sancti Victoris Massiliensis iuxta voluntatem suam sibi fieri, ad quod sepulchrum fuit translatus, & ibidem de præsenti requiescit.

Ex Calendario S. Victoris incliti monasterij.

Guilielmus Grimoardi Abbas monasterij sancti Victoris Massiliensis, assumptus fuit ad Papatum anno domini millesimo trecentesimo sexagesimo secundo, quinto Cal. Nouemb & vocatus Vrbanus quintus.

Obiit Auenione anno eiusdem domini millesimo, trecentesimo septuagesimo, decimo quarto Cal. Ianuar.

Translatum fuit Corpus eius de Auenione ad sacrum cœnobium sancti Victoris Massiliensis & positum in capella sancti Petri prope maius altare anno millesimo trecentesimo septuagesimo secundo Non. Iunij.

Sedit in Papatu annis octo, mensibus duobus.

GREGORIVS VNDECIMVS

Petrus Belfortius Gallus Lemouicensis Clementis sexti ex sorore nepos à quo Cardinalis creatus fuerat Massiliæ nono Cal. Ian. in vigilia natiuitatis Domini Pontifex maximus coronatur. 1371. Diuæ Catharinæ Senensis exhortationibus & crebriore literarum nuncio Cathedram Petri post septuagesimum annum ex quo fuerat in Gallias à Clemente 5. in vrbem Auenionem delata Romam transtulit, summo & exoptatissimo Ecclesię desiderio. Omnia enim confusè & Tyrannicè ob Pontificum absentiam versabantur in ditionibus patrimonij S. Petri. Omnia indigebant præsentia Papę. Effrænes erant populi, Magnates superciliosè nimis imperabant, Ecclesiasticæ classis disciplinæ elanguescebat, sacræ ædes, mænia arces ruinam minabantur Romæ. Incredibili omnium lætitia & applausu excipitur. Vt mederetur rebus iniuria temporum & plebis libidine turbatis per suos feciales Florentinis pacē suadet quos monitis asperiores excommunicat. Archidiaconus fuit Rhotomagensis Ecclesiæ quam insigni priuilegio dotauit.

I.

Ecclesia Lateranensis Romæ præstantior omnibus orbis & vrbis Ecclesiis.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

SVPER vniuersas Orbis Ecclesias Rom. Pont. à Domino constitutus circa ea de quibus dubitari dicitur, vt euitari possint quæcunque dispendia, declarationis vbi expedit suæ prouisionem adiicit, pro vt fore conspicit opportunum. Sanè dudum dum minori fungebamur officio percepimus quod de Ecclesia Lateranen. quam claræ mem. Constantinus fidelissimus Imperator in Lateranen. Palatio suo miraculosè mundatus à lepra, et sacri baptismatis fonte renatus construxit sub vocabulo Saluatoris, Statuens quod ex tunc libere

Constitutio haec in fauorem & priuilegiū Ecclesiæ Lateranensis constituta est quam Constātinus insignibus auxit hono-

i

tibus & structæ, erátque olim antiqua pōtificū sedes. Stephani sexti temporibus ingenti terræ motu hæc basilica concussa tota ab altari ad portā cecidit Anno Christi 771. Adrianus 1. Rom. Pontif. instituit vt in atrio Lateranensi quotidie centum pauperes alerentur.

bera esset vnicuique potestas per Vrbem et Orbem Ecclesias construendi, quod antea Imperialis prohibitio inhibuerat, a quibusdam curiosis dubitabatur, ac etiam in pręsenti in dubium reuocatur, si ipsa in Vrbe et Orbe Terrarum, præminentiam ac honoris pręrogatiuam à Romana Ecclesia et à cunctis Christicolis obtinere debeat potiorem. Nos igitur volentes huic dubio finem imponere, et super hoc amputare materiam hæsitandi, auctoritate Apostolica tenore pręsentium declaramus, decernimus, ac etiam definimus, Sacrosanctam Lateranen. Ecclesiam præcipuam sedem nostram inter omnes alias Vrbis et Orbis Ecclesias ac Basilicas, etiam super Ecclesiam seu Basilicam Principis Apostolorum de Vrbe supremum locum tenere, eámque de iure maiorum omnibus aliis Ecclesiis ac Basilicis supradictis, ac super omnes et singulas pręfatas Ecclesias seu Basilicas, prioritatis, dignitatis et præeminentię honore lætari. Et si quid contra huiusmodi nostram declarationem determinationem ac definitionem à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentatum fuerit, id irritum decernimus et inane. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostrę declarationis constitutionis et definitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinioni x Calend. Februarij, Pontificatus nostri anno secundo.

II.

Clerici seculares & regulares superiorum mandatis parere debent.

Omnibus clericis religiosis debes esse obedientiæ sanctio vt suis superioribus nequaquam refragentur mandatis, aut insultè quidquam absque eorum licentia aggrediātur. Perfecta autem obediētia legem nescit, terminis nō arctatur, nec contenta angustiis professionis largiori voluntate fertur in latitudinem charitatis. Bernard. de præcept. & dispens.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuā rei memoriā. PER Romani Pontificis prouidentiam circumspectam, sic Sedis Apostolicæ priuilegia & indulta moderari dignoscuntur, quod in eis materia malignandi nulli detur, ac personæ quæ sub religione vacare debent studio piæ vitę, à bono obedientiæ & perseuerantia diuini seruitij nullatenus retrahantur. Sane nuper ad nostrum relatione fide digna peruenit auditum, quod nonnulli Religiosi etiam mendicantes qui in Capellanos sedis Apostolicæ se recipi procurarunt, propterea bonum obedientiæ & correctionem recusantes, per mundum per plurimum sine suorum superiorum licentia sæpius euagando discurrunt, & quandoque ad Romanam Curiam accedant, asserentes sine suorum superiorum licentia se hoc facere posse.

Nos igitur in præmissis pro vt ex debito tenemur Pastoralis officij, salubriter prouidere cupientes, auctoritate Apostolica tenore præsentium statuimus volumus & etiam ordinamus, quod omnes & singuli Religiosi quorumcunq; ordinum etiam Mendicantium dictæ sedis Capellani qui sunt et in antea erunt, perinde eorum superioribus et correctoribus ipsorum in omnibus et per omnia sint subiecti, ac si prædictæ sedis Capellani non essent. Non obstan. exceptionibus seu exemptionibus et aliis quibuscunque priuilegiis, indulgentiis, gratiis literis Apostolicis Capellanis dictę sedis et alias communiter vel diuisim sub quacunque forma et expressione verborum à dicta sede concessis et in posterum concedendis, etiam si de illis plena et expressa mentio de verbo ad verbum in præsentibus sit habenda, quæ quo ad hoc alicui in nullo volumus suffragari. Nulli ergo.&c. nostræ constitutionis voluntatis et ordinationis infringere,&c. Datum Auinioni v. Id. Nouembris Pontificatus nostri anno tertio.

III.

Pro beneficiorum prouisione nihil vel extorqueri vel promitti vel exigi debet.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuā rei memoriam. SOLLICITE debet vitari, quod noxiū esse dignoscitur, et ex cupiditatis auiditate, etiam in honoris Apostolicæ sedis depressionem, ortum habere videtur. Sanè nuper ad nostrum peruenit auditum, quod nonnulli inhonesta lucra quęrentes, dum per sedem prædictam de personis aliquorum apud Sedem constitutis eandem, Patriarchalibus, Metropolitanis, et aliis cathedralibus ecclesiis, siue monasteriis vacantibus prouidetur, vel personę ipsæ ad huiusmodi, per dictam sedem de

de aliis ecclesiis transferuntur, aut alias ipsorum gubernationi committuntur, huiusmodi prouisiones, trāslationes commendas, siue commissiones, prędictis personis sic apud sedem prędictam constitutis, vt aliquod munus ab ipsis recipiant, denuntiare festinant. Nos igitur in præmissis (prout ex debito tenemur pastoralis officij) prouidere volentes, vniuersis et singulis personis ecclesiasticis, secularibus, et regularibus, cuiuscunque status, gradus sexus, ordinis, vel conditionis existant, etiam si pontificali, vel alia quauis Ecclesiastica præfulgeant dignitate. auctoritate apostolica tenore præsentium districtius inhibemus, ne de cętero illis, qui ipsis huiusmodi prouisiones, translationes, commendas, siue cōmissiones earundem, siue de Romani Pontificis pro tempore existentis, siue de alicuius vel aliquorum ex venerabilibus fratribus nostris Sanctę Rom. Eccles. Cardinalibus, aut alterius cuiuscunque mandato, seu alias qualitercunque apud dictam sedem nunciabunt, seu nunciari facient, siue dici, vel super hoc noua portari, aliquod directè vel indirectè per se vel per alium donent, seu promittant, neque per alium datum seu promissum persoluant. Nos enim quoscunque pręsumentes contrarium quoquomodo excommunicationis sententię subiacere volumus, et decernimus ipso facto, à qua nullus ab alio quàm à Rom. Pontifice possit, nisi duntaxat in mortis articulo, absolutionis beneficium obtinere. Non obstantibus exemptionibus, et aliis quibuscunque priuilegiis, indulgentiis, gratiis, et literis Apostolicis, quibusuis personis communiter, vel diuisim sub quacunque forma, vel expressione verborum a Sede Apostolica concessis, et in posterum concedendis, etiam si de illis expressa mentio de verbo ad verbum in præsentibus sit habenda: quæ quoad hoc alicui in nullo volumus suffragari. Vt autem nostra inhibitio, voluntas, et decretum huiusmodi ad communem notitiam omnium deducantur, cartas siue membranas, inhibitionem, voluntatem, et decretum huiusmodi continentes, in audientia publica legi, et Ecclesiæ Auinion. appendi, vel affigi ostiis, seu superliminaribus faciemus: quæ præmissa, suo quasi sonoro præconio, et patulo indicio publicabunt. ita quod nullus in hoc possit ignorantiam allegare, cum non sit verisimile remanere incognitum, vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Nulli ergo, &c. nostræ inhibitionis, voluntatis, et decreti infringere &c. Datum Auinioni, vj. Cal. Nouembris, Pontificatus nostri anno quinto.

Iis qui beneficiorum prouisiones postulantibus renunciant nihil detur vel promittatur ne latentis Simoniæ pestis hic subsistat cum expressè cautum sit vt beneficia conferantur sine pacto, cōditione & modo qui æquipollet conditioni c. fin. de pactis. c. quauis pro [illegible] l. 1 C de donat. quæ sub modo & c. verū de condition. Et prohibito vno videtur prohibitū omne per quod peruenitur ad illud.

Dum hic Pontifex prudentissimus nihil omittit eorum quæ ad salutem Reipublicæ Christianæ vtilia videbantur Ischuria grauissimo dolore correptus moritur totius Italiæ luctu quæ eum parentem optimum apellabat Quantus autem qualisque fuerit nemo verius id nouit ex Historicis quam Theodoricus Niemus qui cum illo in Italiam remeauit? Ego, (inquit) iam lustra septem & parumper vltrà sequēdo Romanam Curiam recolo vidisse me, & peroptimè cognouisse interim quinque summos pontifices, videlicet Gregorium vndecimum qui fuit dum eligebatur in Papam forsitan circa triginta quinque annos, & sic attigit medium ætatem, fuit vir paruæ staturæ, licentiatus in legibus, acutus, studiosus in libris, & libenter cum intelligentibus disputabat, & diligebat eosdem, liberalis, honorabilis, & verecundus, omni enim petenti se tribuit, nec sciuit aliquid iustè petenti denegare: eleemosynarius magnificus in publico & priuato, & valde compatiens omnibus afflictis, habens prudentissimos referendarios ac etiam secretarios mundos & honestos: qui licet haberet patrem, necnon duos fratres ac etiam quosdam nepotes adhuc viuos dum ab Auenionensibus recederet causa veniendi ad Italiam, tamen illi eum retrahere non potuerunt quòd vlterius in Auenione maneret, sed transfretando per mare, eandem intrando Italiam multa sustinuit pericula maritima me vidente. Et cùm hoc tempore Florentinenses, Perusinos, necnon illos de Marchia Anchonitanenses, Bononienses, necnon etiam præfectum Vrbis, & quondam dominum Galeazium & Barnabouem, de Vicecomitibus & multos alios potentes hostes inuenit in Italia prædicta, tamen ipsæ hostilitates eum: ne iret Romam, retrahere non potuerunt: nec certe fratres aut nepotes suos postquam ad eandem Italiam deuenerat, Marchiones fecerat siue Duces, & octauo anno sui Pontificatus Romæ decessit. Hactenus Theodoricus.

VRBANVS SEXTVS

Bartholomæus Butillus Archiepiſcopatus Barenſis, Cardinalatus collegio non adnumeratus, poſt longa Gallorum & Italorum Cardinalium qui pauci erant in Conclaui diſſidia, ipſius populi precibus & minis qui militum præſidio Vaticanum ſtiparat Romanum vel Italum Pontificem exoptans, repulſis Gallis qui tunc temporis Romæ male audiebant ob ſedis quondam translationem Papa coronatur Romæ 8. Idus Nouembris M.CCCLXII. Quidam ex Cardinalibus obedientia & grato obſequio Ponficem nouum ſuſpiciunt. Cæteri, Galli nimirum, violentam electionem deteſtantur, & in eius locum Gebennenſem Cardinalem Antipapam conſtituunt & Romam diuidere tentant. Schiſma profecto grauiſſimum, quod durauit annis circiter 50. vſque ad Sextamdecimam generalem Sinodum Conſtantię habitam. Alter in alterum cenſuris ſæuiebat, quod hic ligabat, ille ſoluebat. Verus tamen Pontifex Vrbanus infœlicis ſui Pontificatus tempora præclaris conſtitutionibus exornauit. A quinquageſimo anno ad triceſimum Iubilæum reduxit.

I.

Declaratio priuilegiorum in gratiam Eccleſiaſticorum literatorū & ſtudentium conceſſorū.

Pontifices Romani in fauorē literarum plura conceſſerūt priuilegia ſtudentibus vt præ cæteris ad beneficia ſuſcipienda nominētur, quibus tamē nō gaudēt pſeudoſcholares illi quibus literæ in patinis quam in paginis plus ſapiunt & quāuis numerū præſtent ſtudentium in Academiis neceſſe eſt vt datū nomen ſequatur ſtudēdi frequentia quemadmodū de notariis & apparitoribus in ſimili dicunt. l. Scrinarios. C. de teſtam. milit. & ibi Bart item de clericis vacantibus à diuinis of-

VRBANVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

DVDVM, videlicet in noſtri Apoſtolatus primordiis, attentè conſiderantes, quod per literarum ſtudia, iuſtitia colitur, & proſperitas humanę conditionis augetur, ac intendentes propterea perſonas eccleſiaſticas huiuſmodi ſtudijs literarum inſiſtentes fauoribus proſequi gratioſis, huiuſmodi perſonis in diuerſis ſupplicationum rotulis pro parte diuerſarum vniuerſitatum ſtudiorum generalium in diuerſis locis conſiſtentium, nobis præſentatis, ſuper reſeruationibus, collationibus, & prouiſiónibus canonicatuum, præbendarum, ac prioratuum, dignitatum, perſonatuum, officiorum, pręſtimoniorum, ac pręſtimonialium portionum, aliorúmque beneficiorum eccleſiaſticorum ſecularium, et regularium, cum cura vel ſine cura, tunc vacantium, et inantea vacaturorum, diuerſas gratias duximus concedendas. Cùm autem (ſicut poſtmodum fide dignorum relatione percepimus) multæ ex perſonis eiſdem contentis in rotulis ſupradictis, tempore quo iidem rotuli fiebant, ſeu ordinabantur, in locis in quibus erant ſtudia huiuſmodi, non inſiſterent ſtudio literarum, quinimo nonnullæ ex eis, verè ſtudentes nunquam fuerant & aliquæ à longis retroactis temporibus in ſtudiis antedictis non reſederant, ſed exinde receſſerant, nec in proximo intendebant ad illa redire: Nos attendentes quod non eſt decens, nec congruum, vt per ſubreptionis viam aliqui eccleſiaſtica beneficia conſequantur, præſentis conſtitutionis edicto, authoritate apoſtolica declaramus, noſtræ intentionis fuiſſe, & etiam exiſtere, gratias huiuſmodi in eiſdem rotulis contentas, ad aliquas ex perſonis eiſdem, in rotulis ipſis nominatas, quæ tempore huiuſmodi ordinationis rotulorum ipſorum, in eiſdem ſtudiis veri ſtudentes non erant, (niſi alias ante huiuſmodi ordinationes dictorum rotulorum ſaltem infrà quatuor menſes verè ſtuduiſſent ibidem, ac ad modicum tempus ab ipſis ſtudiis ſe abſentaſſent, cum intentione ad illa in proximo redeundi, & ad illa poſtmodum realiter redierint,) aliquatenus non extendi, ipſaſque gratias, & quæcunque inde ſequuta, quoad huiuſmodi perſonas, quæ, vt præfertur) veri ſtudentes, non erant, nullius exiſtere roboris vel momenti. Decernentes ex nunc irritum & inane quicquid contra declarationem

tionem nostram huiusmodi, à quoquam quauis authoritate, scienter vel ignoranter attentatum forsan est hactenus, vel contigerit in posterum attentari. Nulli ergo &c. nostræ declarationis & constitutionis infringere &c. Dat. Romæ apud sanctum Petrum, tertio Idus Ianuarij, Pontificatus nostri anno secundo.

ficiũ in c. vlt. de rescript. lib. 6.

II.

Laici bannientes, seu relegantes, aut præscribentes personas Ecclesiasticas, excommunicationis sententiam incurrunt, &c.

VRBANVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. QVIA, sicut displicenter accepimus, nonnulli diuersarum partium principes, Marchiones, Duces, Comites, Barones, & alij nobiles, necnon potestates, Capitanei, Bauliui, Scabini, Aduocati, Rectores, Iudices & Consules, aliique officiales & consiliarij ciuitatum, oppidorum, terrarum, castrorum & aliorum locorum, alijque laici, & laicales personæ, dominium, seu iurisdictionem in temporalibus obtinentes, necnon ipsarum ciuitatum communia, & oppidorum, castrorum, terrarum, & aliorum locorum vniuersitates, non attendentes quod laicis in clericos, & personas ecclesiasticas, & illorum bona, nulla sit attributa potestas, nihilominus ministros Ecclesiæ, etiam interdum in dignitatibus constitutos temeritate propria bãnire, seu relegare, aut prescribere non verentur: Nos aduersus temeritatem huiusmodi remedium apponere cupientes, omnes & singulos talia præsumentes, & ea fieri mandantes, seu eorum nomine, vel mandato facta rata habentes, vel in eis faciendis dantes auxilium, concilium, vel fauorem, si singulares personæ fuerint, cuiuscunque præminentiæ dignitatis, status vel conditionis existant, earum videlicet singulas; si vero comunitates vel vniuersitates extiterint, omnes & singulos earum communnitatum, & vniuersitatum potestates, capitaneos, bauliuos, scabinos, aduocatos, rectores, iudices, consules, & officiales, quocunque nomine censeantur, ac consiliarios, & priuatas personas, quæ huiusmodi sacrilegij principaliores patratores existerent, excomunicationis sententias incurrere, necnon quãlibet earundem communitatum, seu vniuersitatum, ac illa ipsorum Principum, marchionum, ducum, comitum, baronum, nobilium, & aliorum quorumcunque laicorum, & laicalium personarum talia præsumentium, in quibus talia fierent, ciuitates, terras, oppida, castra, & alia loca, ecclesiastico interdicto subiacere volumus ipso facto, nullúsque ab eisdem sententiis per alium quam per Romanum Pontificem, præterquam in mortis articulo, possit absoluere, nec interdictum huiusmodi per alium etiam relaxari. Non obstante si aliquibus communiter, vel diuisim à sede apostolica sit indultum, quod excommunicari, suspendi, vel interdici non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi, & eorum propriis nominibus mentionem, & quibuslibet constitutionibus, priuilegiis, et literis apostolicis contrarijs, de quibus etiam plena, et expressa in nostris fieri oporteat mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc pagina nostræ voluntatis, et concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri, et Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ, apud sanctum Petrum, quarto idus Decemb. anno sexto.

Laici Iudices ex priuilegio clericali non debẽt nec possũt iustro ordinario bãnire clericos priui legium enim fori clericorũ inuiolabile esse videtur, & à iure diuino introductum nec à quoquam tolli potest cle. ne Romani de elect. gloss. & doct. in c. quæ in Ecclesiarum de const. Barba. cons. 45. mandato. col. 1. vol 2. gl. & dist. in c. à nobis & in aliquibus. Decis. sic consuluit Socin cons. 297. viso priuilegio. col. 2. in 2. vol.

Vrbano Romanorum pontifici Italia, Germania, & Hungaria adhæserunt, Clementi verò Francia & Hispania. Duo Concilia Gallicanæ Ecclesiæ ob electionẽ talis Antipapæ habita sunt Lutetiæ. Primum 3. Idus Semptembris. Alterum. 16. Calend. Decembris.

Schismatum fulgura & tempestates cum diris in Ecclesiam Romanam perdurassent iisque inconcusso animo præualuisset Pontifex senio & vitæ molestiis fractus, Pontificatus sui infœliciter acti anno vndecimo, mense octauo Romæ moritur. Ordinationibus quatuor. factis, Cardinales creauit LIIII. ex his quinque sustulit, VIII. purpura honore priuauit sepelitur in Basilica Sancti Petri idib. Octobris anno M.CCC.XXCIX

BONIFACIVS NONVS

Petrus Tomacellus in ipso ætatis flore circa trigesimum ætatis annum summa morum & prudentię canicie admirandus Pontificatus culmen adipisci meruit. Neapolis mediocri genere ortum Roma patrem admirata est eique dedit sacri Pontificatus insignia die 3. Idus Nouembris 1389. Ecclesiæ Romanæ patrimonium Tyrannorum vi dilapidatum recuperauit. Palatium Vaticanum quod nunc insigni mole & architectura conspicitur Pontificum sedem instruxit.

I.

Institutio festi visitationis B. Virginis Mariæ.

ONIFACIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

SVPERNI benignitas Conditoris, humanam creaturam ad similitudinem suam creatam misericordi pietate respiciens, etiam collapsam fore primi parentis lapsu considerans, illam miro decreuit consilio releuandam, vt scilicet verbum supernum quod erat in principio eam à mortis nexibus liberaret Igitur pij patris, qua nos dilexit charitas temporis veniente plenitudine verbum ipsum æternum sub forma serui, carnem nostræ mortalitatis assumere vt eandem mortem nostram moriendo destrueret ac damnationis sententiam simul et maculam quam per reatum primus hominis generis humani posteritas incurrisse noscebatur, clemens verbi æterni bonitas aboleret. Quapropter de clara stirpe regia Dauidica prælegit virginem in cuius vtero mystico spiramine verbum ipsum carnem susciperet, vt egrederetur iuxtà verbum propheticum virga de radice Iesse, et flos de radice eius ascenderet, et requiesceret spiritus Domini super eum, perfectam reginam inclytam eligens, quæ tanto regi digna fuit sui corporis thalamum præparare, de quo tanquam sponsus præ filijs hominum procederet speciosus, locum in Nazaret, quæ flos siue sanctitas dicitur, ad suam conceptionem elegit: in quo per Angelicæ salutationis eloquia ipsius incarnati verbi mysteria, miráque fuerunt solennia celebrata. Ibi enim sumpsimus nostræ redemptionis exordia; ibique primum dies sanctificationis illuxit, qui nobis de salute spem intulit, et de æternitate lætitiam. In hoc etenim tantæ sublimitatis loco Virgo regia venustissima à domino conseruata, flos sanctitatis, vas cœlestis gratiæ mundissimum, omnium virtutum floribus redimita, cuius pulchritudinem Sol, et Luna mirantur, redemptorem gentium Virgo concepit datura lucem gentibus sub mortis caligine cõstitutis. Sane ipsa regina cœlorum in cuius se clausit viscera Dei filius factus homo, ex tãti honoris fastigio sibi per Angelum nunciato nequaquam elationis assumpsit spiritum, sed tanquam Ancilla humilis quamuis mater effecta Domini, humilitatis suę quam respexit Dominus, exequens officium, exurgens abijt in montana ad Elisabet cognatam suam, quę vocabatur sterilis iam semestri prægnantem, cum festinatione: et quemadmodum ab angelo humillime salutationis susceperat oraculum, sic etiá ipsam Elizabet humiliter salutauit: Elisabet verò vt salutationem audiuit virginis gloriosę, repleta Spiritu sancto, et incarnati verbi mysterium in vtero sentiens virginali, voce magna exclamauit et dixit, Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui. Et vnde hoc mihi vt veniat mater Domini mei ad me? Ecce enim vt facta est vox salutationis tuę in auribus meis, exultauit prę gaudio infans in vtero meo: et beata quę credidisti, quoniam perficientur in te, quę dicta sunt tibi à Domino. Ad quem virgo veneranda in humilitatis spiritu respondens illud mirabile canticum decantauit, Magnificat anima mea Dominum, et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Quia respexit humilitatem ancillæ suę: ecce enim ex hoc beatam me

Nazaret, oppidum in tribu Zabulon patria Virginis Mariæ matris Christi nominis origo à quacunque deriuatione veniat aptissimè dignitati quam præfefert respondet נצר netzer *enim significat surculum virgultum seu plantulã,* נזר nezer *verò coronam seu florem.*

me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna qui potens est et sanctum nomē eius. O magnum mysterium, ô admirabile commercium, ô ineffabile sacramentum, vt matres de pignoribus quę gestabant in vteris, in spiritu persentirent, et etiam prophetarent, et vt sacri Euangelij pandit historia, cœli Regina grauida partu consecranda diuino pro humilitatis amplioris signaculo præcursoris sui quem gestabat filij genitrici grauidæ humanitatis impendit obsequium: quo impenso compleóque huiusmodi visitationis quasi trium mensium tempore, in domum suam est reuersa. Hæc est enim illa de qua sacra canunt eulogia, sole amicta, lunam hab ens sub pedibus, stellis coronari meruit duodenis. Hæc est enim illa, quæ in suis castis visceribus cœli terræq; gestauit opificem, & sola cunctas hæreses interemit, & pro christiano populo vt aduocata strenua & exoratrix peruigil ad regem quem genuit intercedit. Igitur fel. re. Vrbanus Papa sextus prædecessor noster dignum reputans & debitum vt festum Visitationis ipsius beatæ Marię Virginis quando, vt præfertur, visitauit Elisabet, in Dei ecclesia celebraretur, pro testimonio sancti suffultum euangelij humanis nequit rationibus detractari; ac attendens quod laudes tantæ Virginis, humana lingua non sufficit exprimere, nec etiam sancti & iusti eam, in cuius ille quem cœli capere non poterant, se contulit aula virginali, dignis laudum præconijs ad plenum efferre poterunt: & considerans quod ex quo Dominum in sanctis suis laudare iubemur, quanto magis in veneratione beatæ Mariæ virginis matris ipsius exultantibus animis collaudare, & eius laudum augendo titulos gratias referre, quem genuit filio debeamus, quæ etiam exaltata super sydera, stellato consedit sui solio genitoris: ne etiam diuinæ visus fuisset resistere voluntati, quæ tam sibi, quàm alijs viris deuotis ad huiusmodi sanctam festiuitatem celebrandam, vt piè idem prædecessor credidit, dignata fuit mentem inspirare, deliberatione etiam super hoc matura præhabita de fratrum, suorum sanctę Rom. Eccl. Cardinalium, de quorum numero tunc eramus, consilio ad exaltationem fidei catholicæ digne & rationabiliter videlicet sexto idus Aprilis Pontificatus sui anno vndecimo statuit, vt festum præfatum videlicet visitationis beatæ Mariæ Virginis, quando vt præfertur, visitauit Elisabet sexto non. Iulij annis singulis in Dei Ecclesia cum laudum cantico, lætitiæ iubilo, cordísque tripudio, sub duplici officio per orbem vniuersum solenniter celebraretur. Suasit etiam & consuluit idem prædecessor, vt ipsius festi vigilia vt vigilia Natiuitatis & Assumptionis prædictę Virginis festiuitatum etiam in obseruatione ieiunij deuotè obseruaretur. Et mandauit quod simile, non tamen duplex officium absque alicuius sancti commemoratione, exceptis primis vesperis ante octauam apostolorum Petri & Pauli, & officio totius diei octauæ, cum commemoratione tamen eiusdem noui festi, per septem sequentes dies in Dei Ecclesia cum celebritate debita decantaretur. Ac etiam volens idem prædecessor Christi fideles ad colendum tantæ festum Virginis & etiam celebrandum donis spiritualibus animare, ipsósque mysticis de thesauris militantis ecclesiæ, benedictionum muneribus cupiens præuenire: omnibus verè pœnitentibus & confessis qui Matutinali officio festi eiusdem in ecclesia, qua idem officium celebraretur, interessent, centum: qui vero Missæ totidem: qui autem primi festi Vesperis, similiter centum: qui autem secundis, totidem illis vero: qui, Primę, Tertię, Sextę, Nonę, ac Cōpletorij officiis, pro qualibet horarum ipsarum quadraginta dies, illis autē, qui per octauas festi prædicti Matutinalibus, Vesperorum, Missæ, ac prędictarum horarū officiis interessent, centum dies singulis octauarum ipsarum diebus de omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri & Pauli apostolorum eius authoritate confisus de iniunctis sibi pœnitentiis misericorditer relaxauit. Ne autem pro eo quod ipsius prędecessoris superueniente obitu literę apostolicę super præmissis confectæ minime extiterunt, huiusmodi constitutio dicti prędecessoris frustretur effectu: Volentes, & authoritate apostolica decernentes, quod huiusmodi cōstitutio à dicta die, videlicet sexto idus Aprilis perinde sortiatur effectum, ac si super ea prædecessoris literæ sub ipsius diei data confectæ fuissent, prout superius enarratur: quódque præsentes literæ ad probandum plenè constitutionem huiusmodi vbique sufficiāt, nec ad id probationis alterius adminiculum requiratur: vniuersos Patriarchas, Archiepiscopos Episcopos,

Huius sacræ visitationis solennitatem primus omnium celebrari iussit Vrbanus sextus vt vno eodémque religionis officio tametsi ratione diuersa visitantis & visitatæ ac vtriusque pignoribus digni deferrentur honores die secunda mensis Iulij & consuluit fieri vigiliam. Verum ob graue Schismatis vulnus quod Christi membra varijs sub pontificibus & longo quidem tempore afflixit non ab omnibus vniuersim suscepta est festiuitas.

ſcopos,& alios eccleſiarũ prælatos monemus & hortamur in domino, per apoſtolica eis ſcripta in virtute ſanctæ obedientæ diſtricte præcipiendo mandantes, & in remiſſione peccaminum iniungentes, quatenus tam glorioſum feſtum & celebre annis ſingulis ſexto nonas Iulij, vt præfertur, deuotè ac ſolemniter celebrent, ac ieiunium vigiliæ huiusmodi ſuadeant in augmentum meriti obſeruari, & faciant per vniuerſas eccleſias ſuarum Ciuitatum & diœceſum celebrari, ac officium peragi ſupradictum: vt pia eiuſdem virginis Mariæ intercesſione ipſi Chriſti fideles & hic anxus protegi, & in futuro ſempiterna gaudia conſequi mereant. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc noſtræ voluntatis, conſtitutionis, monitionis hortationis & mandati infringere &c. Si quis autem hoc &c. Datum Romæ apud ſanctum Petrum V. idus Nouembris Pontificatus noſtri anno primo.

Clemente Antipapa mortuo, reſipiſcentes quidam Cardinales indigne ferebant tanti ſchiſmatis in Eccleſia ſcandalum, quibus tamen inuitis eligitur Petrus de Luna qui Benedictus 13. dictus eſt & conſedit Auenione plus minus 14 annos, & quamuis Concilio Gallicano omnium prælatorum ordinibus congregatis Lutetiæ tanquam Pſeudopontifex declaratus eſſet, & publico decreto depoſitus, noluit tamen cedere, ſed pertinacius manere voluit vſque ad Concilium conſtantienſe in quo priuatus eſt, & in Hiſpaniam recedit, prius in Concilio Piſano depoſitus fuerat, ſed gloriabatur mori cum Pontificia inſula tam indigno ſchiſmate conſequuta. Et malam ſuam mentem poſteriatis teſtatus ſucceſſorem ſibi eligi procurauit qui à Martino quinto ablegatus eſt. Omneſque ab ipſo creati Cardinales liberè à purpura receſſerunt vt inferius dicetur. Tandem Benedictus XIII. Antipapa paniſcholæ quod oppidum eſt Arragoniæ munitiſſimum diem clauſit extremum octuagenario maior.

BONIFACIVS *verò Pontifex Piiſſimus, repente morbo ex febre & calculo correptus Cal. Octobris moritur anno M.CCCCIIII. Romæ in Palatio Apoſtolico, & Baſilica principis Apoſtolorum ſepelitur. Huius Pontificis temporibus literas Græcas quæ ab Europa exulaverant à Conſtantinopoli latio auſpiciis reduxit Chryſoloras.*

INNOCENTIVS SEPTIMVS.

Coſmatus de Melioratis Valnenſis Diœceſis Rauennatis & Bononienſis Eccleſiæ præſul Cardinalis tit. S. Crucis in Ieruſalem Pontifex maximus coronatur Romæ 3. nonas Nouembris Anno M.CCCCIIII. qui triplici elogio apud Hiſtoriographos mitis. ſcilicet pacifici & probi commendatur vt teſtes ſunt Theodoricus Leonardus Aretinus, & Fulgoſius. Eccleſiaſticæ libertatis & ditionis aſſertor vnicus. Ladislaum Regem Neapolitanum vrbis Romanæ Imperio infeſtis ſignis inhiantem populo ad armam citato, vrbe ſubmouit.

I.

Omnes Occupatores Ciuitatum & locorum Sancta Romana Eccleſiæ monentur vt à poſſeſſione recedant reddántque rationem fructuum indebitè perceptorum.

INNOCENTIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad futuram rei memoriam

INIVNCTVM nos excitat Apoſtolicæ ſeruitutis officium, vt ſicut cæteris eſt imo ſecundum Apoſtolum, ſapientibus, & inſipientibus ſumus iuſti debitores, ita Rom. Eccl. ſponſæ noſtræ debemus iure, & neceſſitate non deeſſe. Sentientes itaque nonnullos Dominos, Vniuerſitates & ſingulares perſonas abſque titulo detinuiſſe per nonnulla tempora, & etiam detinere quam plures Ciuitates, Terras Caſtra, & loca, ac fruct. redit. & prouent. ex ipſis

ipsis percipere, & percepisse indebite ad r.o. & ips. m Ecclesiam pleno iure spectan. & pertinen. in animarum suarum periculum & graue dispendium iurium prefatæ Ecclesiæ. Nos volentes indemnitati eiusdem Ecclesiæ, prout expedit, salubriter prouidere, authoritate Apostolica præsentium tenore citamus, requirimus & monemus omnes & singulos occupatores, & etiam detentores Ciuit. Castr. & locorum prædictorum, vel alicuius eorum, etiam si ea vel aliquid eorundem bonorum pro aliquo tempore iam elapso in Vicarium, Gubernatorem, administratorem nobile feudum seu emphit. finit. seu alio quouis modo, à prædicta Ecclesia tenuissent quatenus intra 60. dies proxime sequen. quorum 20. pro primo, alios 20. pro secundo, reliquos 20 pro tertio vltimo & peremptorio termino harum serie assignamus: possessionem vacuam liberam, & expeditam Ciuit. Terrarum, Castrorum, & locorum huiusmodi, quæ vt præfertur absque titulo tenuerunt, seu cum titulo, qui lapsu temporis aut aliqua alia iusta ratione cessauerit, detinent, illorum, & cuiuslibet eorundem possessionem vacuam, liberam, & expeditam nobis & prædictæ Ecclesiæ seu Dilectis filiis Rectoribus prouinciarum pro nobis, & eadem Ecclesia, in quibus vel earum aliqua Ciuit. Terræ, Castra, & loca huiusmodi seu eorum aliquod situata existerent, actu & realiter restituant, & consignent, & nihilominus intra prædictum terminum cum dilectis filiis agentibus Ap. Cam. ponat rationem, & calculum de, & super omnibus, & singulis fruct. redit. bus, & prouent. & habitis, qui percipi potuissent ex Ciuit. & Terris huiusmodi, & emolument. quæcunque percept. hactenus pro tempore quo absque titulo, vt præfertur, detinuerunt ipsas Ciuitates, Terras loca, & bona, quæ percipiuntur vsque in diem restitution. huiusmodi, seu cum titulo, & restituisse prout ascendent à gentibus supradictis pro nobis, & eadem Ecclesia recipien. sine diminutione quacumque sub pœnis excommunicationis ac interdicti in Ciuitates, Terras, & loca huiusmodi, necnon priuat omnium, & singulorum honorum, dignitatum, bonorum, & iurium etiam feudalium, quæ à prædicta vel aliis quibuscunque Ecclesiis Rom. Imperio Princ. Vniuersis seu singularibus quibuscunque personis cuiuscunque status gradus habit. seu condit spiritualis vel temporalis fuisset, & inhabilitat. ad ea, & alia impofterum quomodolibet obtinen. quas quidem sententias quomodolibet contrafacien. incurrere volumus eo ipso, ac in d. causa illorum Ciuitates, Terras, & loca Ecclesiastico supponimus interdicto, ad publicationem aliarum sententiarum, & pœnarum per fœ. re. Io 22. & alios prædecessores nostros contra occupatores, & detentores huiusmodi impositorum nihilominus processuri. Volentes nihilominus, & decernentes authoritate prędicta, quod huiusmodi cit. monitio, & requisitio perinde valeat, & plenum robur obtinere firmiter, ipsósque detentores, & quemlibet eorum perinde arctet, quacunque const. Ap. contraria non obstante, ac si eis intimatę, & insinuatę, & eorum cuilibet personaliter, & pręsentialiter extitissent, non obst. si alicui communiter vel diuisim à Sede Apostolica sit indultum, quod interdici suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam, & expressam de indulto huiusmodi mentionem, & aliis contrariis non obstantibus quibuscunque. Nulli ergo &c. nostrę citat. requisit monit. assignat suppositit. & volunt infringere &c. si quis &c. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum tertio idus Septembris, Pont. nostri anno secundo.

In eos qui bona Ecclesiæ censu iurisdictiones iura etiam feudalia & Emphiteutica, fructu emolumenta dolo malo vel fraude occupant & in vsus suos conuertunt iampridē varii canones constituti sunt in diuersis conciliis Aurelianen. 10. Tribur. c. 7. Conc. Paris. 1. c. 1. Concil. Turo. 2. c. 15 Magunt. c. 6. & 11. Vormatien. c. 75. Aquisgran. c. 88. Lateran. sub Leone 10 sess. 9. & 10 c prædia. cum seq 11. q. 2. Conc. Trid sess. 22. cap. 11. tales occupatores Anathemati tandiu subiiciūtur quādiu talia nephariè obtinuerint nec à quopiam absolui possunt praterquam à Romano Pontifice.

Habuit Innocentius nepotem audacem iuuenem quidem & petulantem, qui cum videret patruo quosdam Catilinarios Ciues Romanos cum paucis Senatoriis quos additamenta factionis h.bebant insidiari, in eos inscio Pontifice vindicta flagrauit, & ex his vndecim comprehensos occisósque in Tyberim dedit precipites. Eo facto percussus adeo fuit S P Q R. vt postea nullam omiserit infectandi Pontificem occasionem, qui seditionem populi veritus profugere cogitur, hinc Viterbium concessit. Vnde paulopost ab his malis emersus, & fortuna in melius commutata, vrbis sedem iterum exornat, in qua moritur 8. Idus nouemb. anno M.CCCCVI. in Basilica S. Petri sepultus est. Biennio eóque parum fœlice Pontificatū administrauit.

GREGORIVS

VENETIA ciuitas celeberrima toto orbi pariter atq; Adriatico mari insignis

ex suis patritiis ad Pontificiam dignitatem euectum fuisse primum Angelum Corarium Doctorem Theologum Patriarcham Constantinopolitanum intuita est. Electionis autem ratio maturo omnium Cardinalium Consilio ad extinguendas iniqui schismatis faces quæ Benedicti fouebantur pertinacia hac veluti conditione exhibita est vt tanquam interrex Pontifex Romanus esset quousque per pontificatus abdicationem & cessionem infrà quindecim mensium spacio discusso schismate Ecclesiam Romanam vniret, si idem Benedictus XIII. Antipapa factitaret. Dictum summo iuramento in conspectu patrum firmauit, & e conclaui egressus, vt scribit Aretinus promissionem & votum quæ priuatus fecerat, in potestate constitutus renouauit, atque ita loquebatur de Vnione vt si cætera deessent pedibus & baculo sese iturum ad eam conficiendam asseueraret. O regnandi vesana libido! Qui prius tam seriò tam religiosè solenniter pro pace Ecclesiæ pontificatui cedere dixerat, huius illicio, authoritate, & excellentia allectus iusiurandum obliuiscitur, & qui abolere schisma profitebatur illud grauiùs auxit. Cum enim pro tractandis tanti negotij controuersiis de eligendo loco quo sine discrimine vterque conuenire possit mentio haberetur neque ea de re satis conuenirret & procrastinatores in re tam seria viderentur, pro fœdifragis & collusoribus à Cardinalibus declarati sunt, in eos sententia lata est tanquam in pacis & concordiæ Ecclesiæ hostes, & Pontificiis Infulis exuti. Flocci fecerunt Concilij Pisani & Cardinalium sanctionem. Gregorius tamen in Concilio Constantiensi resipiscuit & sponte per procuratorem absens Arimini à Pontificatu se abdicauit. Obiit Cardinalis Episcopus & Decanus collegij Cardinalium perpetuúsque Marchiæ Anconitanæ de latere legatus & Recaneti tumulto clauditur. 1417.

ALEXANDER QVINTVS

PETRVS Philaretus Cretensis ex Franciscano ordine integerrimæ vitæ & eruditionis, vt exactè eius virtutis studium nomini responderet in Pontificiam dignitatem depositis schismaticis Pontificibus Gregorio XII. & Benedicto XIII. assumptus est, eique Alexandri V. nomen inditum. Ineunte Ætatis suæ vere è Creta à Minorita quodam Theologo veluti suffuratus, mox Italiam ductus & liberalibus disciplinis apprimè, eruditus sub regula D. Frncisci celebriores Angliç & Italiç Academias frequentauit. Demũ Parisiis Theologus clarissimus renunciatus. Ab eo tempore quo patrios lares reliquit nunquam vllum ex parentibus, cognatis aut affinibus se vidisse affirmabat. Septuagenario maior coronatur in Ecclesia Pisana die nonarum Iulij. Ægre ferebat quod vrbem suam ab hostibus Vngaris stipatam & incredibili Tyrannide occupatam inuisere non poterat, & in eo desiderio moritur vndecimo mense Pontificatus sui Bononiæ V. Nonas Maij cuius cadauer in Ecclesia fratrum Minorum ibidem sepultum est. Fuit in pauperes propensa liberalitate deditus, adeo vt Fulgosius testetur illum ioco aliquando dixisse se diuitem Episcopum fuisse, pauperem Cardinalem, mendicum Papam. O fœlicem Pontificem! ô prudentem bonorum Ecclesiæ dispensatorem. Ipse sapienter didicerat bona Ecclesiæ, bona esse pauperum, hic imitabatur Apostolos, qui simul & animarum & corporum pastores pauperumque patres esse volu-runt. Singulisque pastoribus præclaræ huius curæ monumenta reliquerunt vt eorum canone intelligitur 12. q. 2. cap. Quisquis ita statuente. *Omnium negotiorum Ecclesiasticorum curam habeat Episcopus & ea velut Deo contemplante dispenset nec ei liceat ex eis aliquid omninò constringere aut parentibus propriis quæ Dei sunt condonare quod si pauperes sint tanquam pauperibus subministret, ne eorum occasione Ecclesia depradentur.* Noluerunt reliqui patres huic exhortationi deesse quam tantopere demandarunt omnibus Christi vicariis & pontificibus & Augustinus hac liberalitate non contentus non modo sibi subtrahebat quod pauperibus erogaret sed etiam quando nihil erat quod supererat quod largiri posset, maluit altaribus ornatum quàm pauperibus alimenta deesse vt & præclarè Mediolanensis Archiepiscopus testatur his verbis, quę profectò non indigna sunt relatu. *Hoc maximum innocentium misericordia, vt compatiamur alienis calamitatibus, necessitates aliorum quantum possumus iuuemus, &*

plus

plus interdum quàm possumus. Melius est enim pro misericordia caussas præstare, vel inuidiam perpeti, quàm prætendere inclementiam. Vt nos aliquando in inuidiam incidimus, quòd confregerimus vasa mystica, vt captiuos redimeremus: quod Arrianis displicere poterat, nec tam factum displicere, quàm vt esset, quod in nobis reprehenderent. Quis autem est tam durus, immitis, ferreus, cui displiceat quòd homo redimitur à morte, fœmina ab impuritatibus barbarorum, quæ grauiores morte sunt: adolescentulæ, vel pueri, vel infantes ab idolorum contagiis, quibus mortis metu inquinabantur? Quam caussam nos etsi non sine ratione aliqua gessimus, tamen ita in populo prosequuti sumus, vt confiteremur, multóque fuisse commodius astrueremus, vt animas Domino quàm aurum seruaremus. Qui enim sine auro misit Apostolos, & Ecclesias sine auro congregauit. Aurum Ecclesia habet, non vt seruet, sed vt eroget, & subueniat in necessitatibus. Quid opus custodire, quod nihil adiuuat? An ignoramus quantum auri atque argenti de templo Domini Assyrii sustulerint? Nónne melius conflat Sacerdos propter alimoniam pauperum, si alia subsidia desint, quàm sacrilegus contaminata asportet hostis? Nónne dicturus est Dominus: Cur passus es tot inopes fame emori? Et certe habebas aurum, vt ministrasses alimoniam? Cur tot captiui deducti in commercium sunt, nec redempti? Cur tot ab hoste occisi sunt? Melius fuerat, vt vasa viuentium seruares, quam metallorum? His non posset responsum referri. Quid enim diceres? Timui, ne templo Dei ornatus deesset? Responderet: Aurum sacramenta non quærunt: neque auro placent, quæ auro non emuntur. Ornatus sacramentorum redẽptio captiuorum. Et verè illa sunt vasa pretiosa, quæ redimunt animas à morte. Ille verus thesaurus est Domini, qui operatur, quod sanguis eius operatus est. Tunc vas dominici sanguinis agnosco, cùm in vtroque videro redemptionem, vt calix ab hoste redimat, quos sanguis à peccato redemit. Quàm pulchrum, vt cùm agmina captiuorum ab Ecclesia redimuntur, dicatur: Hos Christus redemit. Ecce aurum quod probari potest, ecce aurum vtile, ecce aurum Christi quod à morte liberat, ecce aurum quo redimitur pudicitia, seruatur castitas. Hos ergo malui vobis liberos tradere, quàm aurum reseruare. Hic numerus captiuorum, hic ordo præstantior est, quam species poculorum. Huic muneri proficere debuit aurum redẽptoris, vt redimeret periclitantes. Agnosco infusum auro sanguinem Christi non solum irrutilasse, verumetiam diuinæ operationis impressisse virtutem redemptionis munere. Tale aurum sanctus martyr Laurentius Domino reseruauit, à quo cum quærerentur thesauri Ecclesiæ, promisit demonstraturum se. Sequenti die pauperes duxit. Interrogatus vbi essent thesauri quos promiserat, ostendit pauperes, dicens: Hi sunt thesauri Ecclesiæ: & verè thesauri, in quibus Christus est, in quibus Christi fides est. Denique Apostolus ait: Habemus thesaurum in vasis fictilibus. Quos meliores thesauros habet Christus, quàm eos, in quibus se esse dixit? Sic enim scriptum est: Esuriui, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me. Et infra. Quod enim vni horum fecistis, mihi fecistis. Quos meliores Iesus habet thesauros, quàm eos in quibus amat videri? Hos thesauros demonstrauit Laurentius, & vicit, quod eos nec persecutor potuit auferre. Itaque Ioachim, qui aurum in obsidione seruabat, nec dispensabat alimoniæ comparandæ: & aurum vidit diripi, & se in captiuitatem perduci. Laurentius, qui aurum Ecclesiæ maluit erogare pauperibus, quàm persecutori reseruare, pro singulari interpretationis viuacitate sacram martyrii accepit coronam. Nunquid dictum est sancto Laurentio: Non debuisti erogare thesauros Ecclesiæ, vasa sacramentorum vendere? Opus est, vt quis fide sincera, & perspicaci prouidentia munus hoc impleat. Sane si in sua aliquis deriuat emolumenta, crimen est: sin verò pauperibus erogat, captiuum redimit, misericordia est. Nemo enim potest dicere, cur pauper viuit? Nemo potest queri, quia captiui redempti sunt. Nemo potest accusare, quia templum Dei ædificatum est. Nemo potest indignari, quia humandis fidelium reliquiis spatia laxata sunt. Nemo potest dolere, quia in sepulturis Christianorum requies defunctorum est. In his tribus generibus vasa Ecclesiæ etiam initiata confringere, conflare, vendere licet.

Horresco referre quam indignè nostra ætas discesserit ab hac antiqua pietate, ab his patrum monitis pauci sequuntur Alexãdri V vestigia qui omni fastu deposito mendicus potius quam Pontifex visus est in profusa Eleemosynarũ largitione adeo vt pauperes illud Bernardi obiiciant. Clamãt nudi, clamant famelici, conqueruntur & dicunt, Dicite Pontifices in sacro quid faciat aurum? nunquid à sacro expellit frigus, aut famem. Nostrum est quidquid expenditis à nobis extrahitur crudeliter quod consumitis inaniter.

IOANNES XXIII.

Baltazar Cossa Cardinalis & Legatus Bononiæ Pontifex eligitur in Cathedrali Ecclesia 8. Cal. Iun. An. M.CCCCX. Vir fuit qui in gladios sæpius claues Petri commutare volebat. Schismatis insania repullulascebat eius aduentu in Pontificiam sedē. Tres enim Cathedram Romanam ambiebant & exasperatum irridebant malum. Hic autem qui timebat ne cum prioribus schismaticis à sede eiiceretur dignitatis confirmationem in Concilio generali Constantiensi, suasu Sigismundi Imperatoris procurauit. Populosissima fuit Constantia Concilij temporibus nam toto triennio multi è diuersis orbis partibus eò confluebant. Adeo vt etiā Historici mirentur quod à die Paschæ ad Pentechostem vsque numerata fuerint 60500. exterorū hominū, qui ad audiendum synodi decreta cōfluxerant. Quatuor Patriarchæ, Cardinales triginta, Archiepiscopi 47. Episcopi 160. (alij 170.) Abbates & Doctores 564. aderant. Initio præsidebat Ioannes, sed cum videret eius nomen periclitari apud patrum sententias clam aufugit & fugæ redemptorem habuit Fridericum Austriæ Ducem, qui eum Schaphusię recepit. Deinde citatus cum surdum fingeret & in vtrámque aurem dormire putaret à Cæsarianis capitur, deponitur à Pontificio solio, & in carcerem sub custodia Palatini Comitis in arce tutissima donec aliquid decerneretur coniectus est. Trium Pontificum dissolutum est schisma Ioannis 23. Bononiæ, Gregorij 12. Arimini, & Benedicti. 13. in Hispania quibus depositis P. P. Martinus quintus omnium votis fauentibus electus est. In eodem Concilio hæreses Hussitarum damnatę sunt. Hæresiarchis huius erroris ignis fuit extremum supplicium. Hæc omnia cum annorum numero hoc disticho chronico alibi deduximus.

Carbasa tres agItant petrI, ConstantIa sChIsMa
attrIt hVssItas pestIferósqVe neCat.

MARTINVS QVINTVS

Otho Columna Agapeti Romani ciuis filius, in Concilio Constantiensi exauthoratis tribus de Pontificiis clauibus dissidentibus, omnium Cardinalium, Patriarcharum & Archiepiscoporum ore summus Pontifex proclamatur & ante Cathedralis Ecclesiæ fores coronatur innumero hominum applausu XI. Calend. Decembris M. CCCCXVII. Huius pedes Imperator Sigismundus osculatus est. Romanam vrbem fœdè belli & populorum licentia conspurcatam illustrauit. Pacem Ecclesiæ reddidit. Picenos rebelles domuit. Balthassarem Cossam vinculis & carcere solutum in gratiam recepit. Decreuit vt singulis decenniis celebraretur Concilium vniuersale.

I.

Errores trium perfidissimorum hæresiarcharum Ioannis Vuicleff Angli, Ioannis Hus Bohemi & Hieronimi Pragensis in Concilio Constantiensi damnantur.

Martinvs Episcopus seruus seruorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopis, & episcopis, ac inquisitoribus hæreticæ prauitatis vbilibet constitutis, ad quos literæ præsentes peruenerint, Salutem & apostolicam benedictionem.

Inter cunctas pastoralis curæ sollicitudines, quibus premimur incessanter, illa porissimū fortius nos angit, vt hæreticis de finibus Christicolarum expulsis, suísque falsis doctrinis & erroribus peruersis penitus, quantum nobis ex alto conceditur, extirpatis, orthodoxa & catholica fides integra & illibata permaneat, ac populus Christianus in eiusdem fidei sinceritate, quolibet obscurationis

semoto

semoto velamine, immobilis & inuiolatus persistat. Sanè dudum plusquam omnibus retroactis temporibus in nonnullis regionibus & dominiis, pręsertim in regno Bohemiæ & marchionatu Morauię, ac locis & districtibus illis vicinis, aduersus fidei catholicæ dogmata & sanctæ matris Ecclesiæ traditiones, non solum contra vnum, quinimmo contra plura fidei catholicæ dogmata insurrexerunt quidam hæresiarchæ, circúcelliones, schismatici & seditiosi, Luciferiana superbia & rabie lupina euecti, dæmoniorum fraudibus illusi, de vanitate in idipsum (licet forent de diuersis mundi partibus oriundi) conuenientes, & caudas colligatas habentes damnatæ videlicet memoriæ Ioannes Vuicleff de Anglia,* Ioánes Husz de Bohemia, & Hieronymus de Praga, qui vtinam alios secum ad infidelitatis interitum non traxissent. Nam vbi huiusmodi pestilentes personæ peruersa dogmata pertinaciter seminabant, in suæ doctrinæ pestiferæ primordio prælati, & alij iudiciariæ potestatis regimina exercentes, tanquam canes muti non valentes latrare, nec vlciscentes cum Apostolo in promptu omnem inobedientiam, hæresiarchas ipsos pestiferos & dolosos, eorum lupinam rabiem truculentam statim (vt adstricti fuerant) canonicè coercere, eósque de domo Domini corporaliter eiicere non curarunt, sed sacrilegam, falsam & perniciosam ipsorum doctrinam, per longas moras negligenter conualere permiserunt: populorum multitudo illorum opinionibus falsis decepta, pro veris accepit, quæ diu mendaciter & perniciosè ac damnabiliter seminauerunt, eísque credendo, à recta fide cecidit turba multa, & errore deuio inuoluitur, proh dolor, paganorum, adeo quod per diuersa illarum, eisdémque conuicinarum partium climata, oues Christi catholicas hęresiarchę ipsi successiuè infecerunt & in stercore mendaciorum fecerunt putrescere. Quapropter generalis Constantiensis synodus tantam fidelium & fidei orthodoxæ plagam & ruinam videns, exclamare compulsa est cum Augustino: Quid faciet ecclesiæ medicina, salutem omnium materna charitate conquirens, tanquam inter phreneticos & letargicos? nunquid contemnere, nunquid desistere vel debet vel potest? certe non secundum eundem, imo vtrisque sit necesse est molesta, quæ neutris est inimica. Nam & molestus est medicus furenti phrenetico, & pater indisciplinato filio, ille ligando, iste cædendo, sed ambo diligendo. Si autem negligant, & eos perire permittant, inquit Augustinus, ista mansuetudo potius falsa crudelitas est. Proinde synodus præfata ad omnipotentis Dei gloriam, ipsiusque catholicæ fidei ac Christianę religionis conseruationem, augmentum & animarum salutem & præseruationem, eosdem Ioannem Vuicleff. & Ioannem Husz & Hieronymum, qui inter cętera de sacro Eucharistiæ sacramento, & aliis sacramentis ecclesię & articulis fidei, aliter quàm sancta Romana Ecclesia credit, & tenet, & pręd icat, & docet, quamplurima temerè & damnabiliter credere ac tenere, prędicare, atque docere pertinaciter attentabant, velut hæreticos & pertinaces ac obstinatos tam à communione fideliũ separatos, de domo Dei corporaliter eiecit, & spiritualiter eiectos declarauit, & alia nonnulla circa præmissa vtilia & salubria statuit & decreuit, per quæ alij, qui causantibus hæresiarchis eorúmque falsis doctrinis huiusmodi spiritualiter de domo Dei exierunt, per vias canonicas reducerentur ad semitas veritatis. Et quia (sicut dolenter accepimus) non solum in regno Bohemiæ & marchionatus dominiis & locis supradictis, verum etiam in quibusdam partibus & prouinciis contiguis seu vicinis eisdem, etiam nonnulli ex sectatoribus & sequacibus hęresum ac errorum hęresiarcharum prędictorum, timore diuino & pudore humano prorsus abiectis, nec de ipsorum & præsertim Ioannis Husz & Hieronymi interitu miserabili sumentes conuersionis & pœnitentiæ fructum, sed tanquam in profundũ pressi peccatorum, Dominum Deum blasphemare non cessant, ducentes in irritum nomen eius, quorum mentes pater mendacij sic damnabiliter excęcauit, vt prędictos libros, codices & opuscula, hæreses & errores continentes seu continentia, dudum etiam per synodum præfatam damnatos & damnata, ac ignibus concremanda deputata & concremata, legunt, student, ac ex eis in sui & multorum simplicium periculum, nedum contra statuta, decreta & ordinata in synodo supradicta, sed etiam contra canonicas sanctiones dogmatizare præsumunt, animarum periculum, ac puritatis fidei denigrationem, & scandalum plurimorum.

*Vuicleffus Anglus fuit natione, professione sacerdos & artium magister ingenio quidem valde acri & eloquentia non mediocri Ecclesiam Catholicã insectatus est tempore Caroli 4. Germani Cæsaris & Clemẽtis sexti Romanorum Antistitis circiter annũ Domini 1352. Ioannes Hus, genere Bohemus, cum Impiã Valdensiũ & Vuiclefistarũ sectã amplexatus fuisset primum apud suos doctrinæ virus euomuit donec in Cõstantiensi Concilio viuus exustus est.

Hieronymus Pragensis Ioãni Hus. ætate inferior sed impostura & doctrinæ facundia superior.

rum Nos igitur attendentes, quòd error cui non resistitur, approbari videtur, ac malis & perniciosis erroribus huiusmodi resistere, ac eos de medio Christi fidelium & præsertim de supradictis Bohemiæ & Morauię dominiis & districtibus ac confinibus & viciniis eorum, ne amplius & latiùs se extendant, funditus euellere cupientes: discretioni vestræ, sacro approbante Concilio Constantiensi, per Apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus vos archiepiscopi ac electi, & quilibet vestrum seu, per se vel alios, quos graues & idoneas personas spiritualem iurisdictionē habētes esse volumus, omnes & singulos cuiuscunq; dignitatis, officij, pręeminentiæ status vel conditionis existant & quibuscunq; nominibus censeantur, qui de præexcelso, salutifero & supermirabili sacramento corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, vel de baptismate seu peccatorum confessione, pœnitentiæ pro peccatis iniunctione, vel reliquis ecclesiasticis sacramentis seu fidei articulis, aliter sentire aut docere, quàm sacrosancta Romana Ecclesia & vniuersalis docet, prædicat & obseruat, aut articulos seu libros & doctrinas præfatorum hæresiarcharum Ioannis Vuicleff & Ioannis Huss & Hieronymi, per eandem Constantiensem synodum cum suis auctoribus (vt prædicitur) damnatos & damnatos, tenere, credere & dogmatizare, ac vitæ finem ipsorum hæresiarcharum publicè vel occultè pertinaciter quomodolibet laudare vel approbare præsumpserint eorumq; receptores, defensores & fautores quoslibet etiam contemplatione prædictorum errorum, necnon credentes & adhærentes eisdem, tanquam hæreticos seculari Curiæ relinquatis. Receptatores quoq;, fautores & defensores huiusmodi pestiferarum personarum, quæ erroribus ipsis crediderint, nec fauore aut contemplatione errorum ipsorum, sed forte carnalis amoris causa, vel ocasione alia huiusmodi personas pestiferas receptauerint, præter pœnas ab vtroque iure talibus inflictas, per iudices cōpetentes tanta seueritate pœnarum in tam enormi scelere vltionem accipiant, quòd cedat cæteris crassantibus in templum, vt quos Dei timor à malo non reuocat, saltem coerceat seueritas disciplinæ. Cum reliquis verò, huiusmodi secta damnabili quomodolibet infectis, qui post competentem monitionem ac frequentem exhortationem, qua pie erga eos, spe correctionis & emendationis ac ad melioris vitæ frugem conuersionis, vsum est, à prædictis erroribus & secta noluerint resipiscere, & ad gremiū vnitatem quę sanctæ matris Ecclesiæ, ac fidem catholicam, quæ sola saluare potest, sine qua nulla veræ salutis subsidium contingat, plenè recognoscere & confiteri, iustitię seueritas (pro vt facti poposcerit qualitas) dulcore misericordiæ temperetur. Et nihilominus omnes Christianæ & catholicæ fidei professores, Imperator, reges, duces, principes, marchiones, comites, barones, milites, potestates, rectores, consules, proconsules, scabinos, communitates, & vniuersitates regnorum, prouinciarum, ciuitatum, oppidorum, castrorum, villarum, terrarum, aliorumque locorum huiusmodi, necnon cęteros iurisdictionem temporalem exercentes, iuxta iuris formam & exigentiam auctoritate Apostolica exhortando moneatis & requiratis, vt de regnis, prouinciis, ciuitatibus, opidis, castris, villis, terris, & omnibus aliis locis ac dominiis supradictis, omnes & singulos hæreticos huiusmodi secundum tenorem Lateranensis concilij, quod incipit, *Sicut ait*, ad instar etiam irretitorum crimine vsurarum, quos publicè vel manifestè per facti euidentiam cognouerint esse tales, tanquam oues morbidas gregem Domini inficientes expellant, donec & quoque à nobis seu vobis, vel aliis iudicibus ecclesiasticis vel inquisitionibus, fidem & communionem Romanæ ecclesiæ tenentibus, aliud recipiant in mandatis: nec eosdem in suis districtibus prædicare, domicilia tenere, larem fouere, contractus inire, negotiationes & mercantias quaslibet exercere, aut humanitatis solatia cum Christifidelibus habere permittant. Et si tales hæretici publici ac manifesti, licet nondum per Ecclesiam declarati, in hoc tam graui crimine decesserint, ecclesiastica careant sepultura, nec oblationes fiant aut recipiant pro eisdem: bona tamen ipsorum à tempore commissi secundùm canonicas sanctiones confiscata, non occupentur per illos ad quos alias pertinerēt, donec per huiusmodi iudices ecclesiasticos super hoc potestatem habentes, sententia declaratoria super ipso hæresis crimine fuerit promulgata. Qui autem de hæresi per iudicem competentem ecclesiasticum

Hunc locum F. Alphonsus de Castro sic aperit. In hac Bulla Martini vt ex illius contextu apertè constat solam fidem saluare idem est quod Paulus alibi dixit. Sine fide est impossibile placere Deo *Per illam igitur exclusiuā tantūmodo excluduntur aliæ sectæ, & non opera nisi tantum illa quæ fuerunt facta ante fidem quoniam hæc nullo modo iustificant neque illis aliquo modo tribuitur iustitia quamuis aliquod eorum, videlicet pænitentia, sit necessarium ad salutem.*

clesiasticum inuenti fuerint sola supicione notati seu suspecti, nisi iuxta considerationem & exigentiam suspicionis qualitatémque personæ, ad arbitrium iudicis huiusmodi propriam innocentiam congrua deuotione monstrauerint, in purgatione eius canonicè indicta deficientes, & se canonicè purgare non valentes, aut pro huiusmodi purgatione facienda, obstinatione damnabili iurare renuentes, tamquam hæretici condemnentur. Qui verò dictam innocentiam monstrare ex quando negligentia seu desidia, & purgationem huiusmodi facere omiserint, anathematis gladio feriant, & vsque ad satisfactionem condignam ab omnibus euitentur, ita quòd si per annum in excōmunicatione huiusmodi perstiterint, ex tunc velut hęretici condemnentur. Si quis vero super aliquo sæpedictæ pestiferę doctrinę hęresiarcharū prædictorū, vel aliquibus articulis duntaxat scandalosis, temerariis, seditiosis, vel piarum aurium offensiuis, culpabilis repertus fuerit, canonicè puniatur. Si vero propter solam infamiam aut suspicionem dictorū articulorum, vel alicuius ipsorum, quis repertus fuerit supectus, & in purgatione canonica propter hoc sibi indicta deficeret, pro cōuicto habeatur, & tamquam canonice conuictus puniatur. Et insuper fœlicis recordationis Bonifacij Papę octaui prædecessoris nostri, quæ incipit, Vt inquisitionis negotium, renouantes & etiam exequentes, vniuersas potestates dominos temporales & iudices antedictos, quibuscumq; dignitatibus vel officiis seu nominibus censeantur, exhortando requirimus, & mandamus eisdem, vt sicut reputari cupiunt & haberi fideles, ac filij Ecclesiæ nuncupari, & in Christi nomine gloriari, ita pro defensione fidei vobis archiepiscopis, episcopis & electis, ac inquisitionibus hæreticæ prauitatis, & aliis iudicibus seu personis ecclesiasticis per vos ad hoc (vt præmittitur) deputandis, fidem & comunionem sanctæ matris Ecclesiæ tenentibus pareant & intendāt, prębeantque auxilium & fauorem in hæreticorum, necnon credentium, fautorum receptatorum, & defensorum ipsorum inuestigatione, captione, custodia diligenti, cum ab eisdem fuerint requisiti, vt præfatas personas pestiferas alios secum perdere molientes, in potestatem seu carcerem per vos archiepiscopos, episcopos, electos, & inquisitores prędictos aut deputandos a vobis vel ad locum de quo vos vel ipsi mandabitis, infrà eorundem dominorum potestatem, rectorum seu iudicum districtum ducant, vel duci faciant sine mora, vbi per viros catholicos à vobis archiepiscopis vel episcopis, electis seu inquisitoribus, seu deputandis personis huiusmodi, vel vestrum aliquo deputato, sub diligenti custodia, ne fugiant, ponendo eos, etiam compedibus & manicis ferreis teneant, donec eorum negotium per Ecclesiæ iudicium terminentur, & quod de hæresi à iudice Ecclesiastico competenti qui fidē & cōmunicationem dictę sanctæ Romanę Ecclesiæ teneat, condemnetur, pręfati domini tēporales seu rectores, iudices vel eorum officiales seu nuncij, sibi relictos recipiant indilatè, animaduersione debita puniendos. Verum ne præiudicium & scandalum pręfatę fidei orthodoxę religionis Christianę, pręiextu ignorantię quęquam in hoc circumueniri, aut versutos homines sub friuolę excusationis velamine in hac materia palliare contingat, & vt de conuincendis seu cognoscendis hęreticis, receptatoribus, defensoribus, fautoribus, credentibus & adhęrentibus, necnō de hęresi suspectis & aliis huiusmodi peruersa doctrina quomodolibet maculatis, plenior habeatur in futurum instructio, tam ad regnum Bohemię * & conuicinas illi, quam alias quaslibet partes, in quibus hęc superstitiosa doctrina quomodolibet pullulauerit, articulos infrà scriptos sectam dictorum hęresiarcharum concernentes, pro directione dictę fidei decernimus transmittendos & etiam destinandos: super quibus vobis & aliis omnibus archiepiscopis, episcopis, & electis, ac commissariis inquisitoribus in virtute sanctę obedientię pręcipimus & mandamus, vt quilibet eorum infrà limites & loca suę iurisdictionis, necnon regno & marchianatu & locis eis vicinis prędictis, etiam si loca ipsa extra iurisdictionem eandem vltra duas dietas consistant, circa extirpationem & correctionem errorū ac hęresum huiusmodi sectę pestiferę, in fauorem ipsius fidei orthodoxę diligenter inuigilent, & omnes infamatos seu suspectos de tam pestifera labe sub confessati criminis, excommunicationis suspensionis, interdicti aut alia formidabili pœna canonica vel legali, prout, quando, & quemadmodum eis videatur expedire, & facti

** Extirpandæ hæresis Bohæmicæ ingens fuit huic Pontifici studium: cùm enim videret sectarios indies crescere & virus serpere, per legatos Cardinales Germaniā in Bohemos concitat, adeò vt Principes 40. circa milia equitum cum magno peditatu in expeditionem presidium dederint. Dux Belli Marchio Brandeburgēsis declaratus. Cardinalis Vintoniēsis Anglus è latere summi Pōtificis legatus erat. Durauit Bellū vsque ad Basiliēse in quo cum Bohemis nescio quod firdus sin mauis induciarum pactum initum est.*

cti requireret qualitas, ad singulos huiusmodi articulos per iuramentū corporale præstitū, tactis sacrosanctis Euangeliis seu sanctorum reliquiis, imagine Crucifixi secundùm quorundam locorum obseruantiam, iuxtà infrà scripta interrogatoria, ad quemlibet articulum conuenientia, respondere compellant. Nos enim contra omnes & singulos archi. p. scopos, episcopos. & inquisitores, qui super extirpando hęreticę prauitatis fermento, & expurgando suum territorium, districtum seu locum de talibus malis & sceleratis hominibus, negligentes fuerint seu remisse egerint, vsque ad priuationem seu depositionem pontificalis dignitatis procedere intendimus, & procedemus. ac procedi faciemus, aliósque loco illorum substituemus, qui prauitatem hęreticam possint & valeant confundere, & ad alias pœnas contra tales à iure infl. ctas, & alias grauiores (si expediat) infligendas, procedemus, procedique faciemus, iuxtà iuris & facti exigentiam, ac huiusmodi culpę & criminis fœditatem. Tenores vero quorundam articulorum seu capitulorum, de quibus supra fit mentio, sequuntur per ordinem in hęc verba.

Tenor Articulorum Ioannis Vuicleff.

Aduersus Vuicleffi hæreses complures ante Cōcilij Constātiensis sessiones viri doctissimi scripserunt. Ioannes Kynigan. Strodus. Richardus Lauinham. Gulielmus Bertho. Ioannes Gascoyn. Simō Sothray. Thomas Aicnebora. Thomas Vvintetton. Richardus Maydeston. Gualterus Dissæ. Robertus Hambleton. Ioannes Tyssington. Ioan. Maronis. Ioan. Marck. Gulielmus Vodfordus. *Et hi omnes Angli cum essent eadē fere ætate cum Anglo Vicleffo vixerunt.* 1378.

1 SVBSTANTIA panis materialis, & similiter substantia vini materialis, remanent in sacramento altaris.

2 Accidentia panis non manent sine subiecto in eodem sacramento.

3 Christus non est in eodem sacramento identicè & realiter in propria præsentia corporali.

4 Si Episcopus vel sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non conferat, non conficit, non baptizat.

5 Non est fundatum in Euangelio, quòd Christus Missam ordinauerit.

6 Deus debet obedire diabolo.

7 Si homo fuerit debitè contritus, omnis confessio exterior est sibi superflua & inutilis.

8 Si Papa sit præscitus & malus, & per consequens membrum diaboli non habet potestatem super fideles sibi ab aliquo datam, nisi forte à Cæsare.

9 Post Vrbanum sextum non est aliquis recipiendus in Papam, sed viuendum est more Græcorum sub legibus propriis.

10 Contra scripturam sacram est, quòd viri ecclesiastici habeant possessiones.

11 Nullus prælatus debet aliquem excōmunicare, nisi prius sciat eum excommunicatum à Deo: & qui sic excommunicat, fit ex hoc hæreticus vel excommunicatus.

12 Prælatus excommunicans clericum qui appellauit ad regem vel ad concilium regni, eo ipso traditor est regis & regni.

13 Illi qui dimittunt prædicare siue audire verbum Dei, propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in Dei iudicio traditores Christi habebuntur.

14 Licet alicui diacono vel presbytero prædicare verbum Dei absque authoritate sedis Apostolicæ siue episcopi catholici.

15 Nullus est dominus ciuilis nullus est prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.

16 Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab Ecclesia, possessionatis habitualiter delinquentibus, idest habitu non solum actu, delinquentibus.

17 Populares possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere.

18 Decimæ sunt puræ eleemosynæ, & possunt parochiani, propter peccata suorum prælatorum, ad libitum suum eas auferre.

19 Speciales orationes applicatæ vni personæ per prælatos vel religiosos, non plus prosunt eidem quam generales, cæteris paribus.

20 Conferens eleemosynam fratribus, est excommunicatus eo facto.

21 Si aliquis ingreditur religionem priuatam qualemcunque, tam possessionatorum quàm mendicantium, redditur ineptior & inhabilior ad obseruationem mandatorum Dei.

22 Sancti

22 Sancti instituentes religiones priuatas, sic instituendo peccauerunt.
23 Religiosi viuentes in religionibus priuatis non sunt de religione Christiana.
24 Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere, & non per mendicitatem.

Prima pars est scandalosa & praesumptuosè asserta, pro quanto sic generaliter & indistinctè loquitur, & secunda erronea, pro quanto asserit mendicitatem fratribus non licere.

25 Omnes sunt Simoniaci, qui se obligant orare pro aliis, in temporalibus subuenientibus.
26 Oratio praesciti, nulli valet.
27 Omnia de necessitate absoluta eueniunt.
28 Confirmatio iuuenum, clericorum ordinatio, locorum consecratio, reseruantur Papę & episcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris.
29 Vniuersitates studia, collegia, graduationes & magisteria in eisdem, sunt vana gentilitate introducta, & prosunt ecclesiae sicut diabolus.
30 Excommunicatio Papae vel cuiuscunque prelati non est timenda, quia est censura Antichristi.
31 Peccant fundantes claustra, & ingredientes, sunt viri diabolici.
32 Ditare clerum est contra regulam Christi.
33 Syluester Papa & Constantinus Imperator errauerunt Ecclesiam dotando.
34 Omnes de ordine mendicantium, sunt haeretici: & dantes eis eleemosynam sunt excommunicati.
35 Ingredientes religionem aut aliquem ordinem eo ipso inhabiles sunt ad obseruanda diuina praecepta, & per consequens ad perueniendum ad regnum coelorum, nisi apostatauerint ab eisdem.
36 Papa cum omnibus clericis suis possessionem habẽtibus, sunt haeretici, eo quòd possessiones habent: & consentientes eis, omnes videlicet domini seculares & ceteri laici.
37 Ecclesia Romana est synagoga Satanae, nec PP. est proximus & immediatus Vicarius Christi & Apostolorum.
38 Decretales epistolae sunt apochryphae, & seducunt à fide Christi, & clerici sunt stulti, qui student eas.
39 Imperator & domini seculares, sunt seducti à diabolo, vt Ecclesiam dotarent bonis temporalibus.
40 Electio Papae à Cardinalibus, à diabolo est introducta.
41 Non est de necessitate salutis, credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias.

Error est, si Romanam Ecclesiam intelligat vniuersalem Ecclesiam, aut Concilium generale, aut pro quanto negaret primatum summi Pontificis super alias ecclesias particulares.

42 Fatuum est credere indulgentiis Papae & episcoporum.
43 Iuramenta illicita sunt, quae fiunt ad corroborandum humanos contractus & commercia ciuilia.
44 Augustinus, Benedictus, & Bernardus damnati sunt, nisi poenituerint de hoc, quòd habuerunt possessiones, & instituerunt, & intrauerunt religiones: & sic à Papa vsque ad vltimum religiosum, omnes sunt haeretici.
45 Omnes religiones indifferenter introductae sunt à diabolo.

Tenor Articulorum Ioannis Husz.

1 VNICA est sancta vniuersalis Ecclesia, quae est praedestinatorum vniuersitas, *& infrà sequitur:* Vniuersalis sancta Ecclesia tantum est vna, sicut tantum vnus est numerus omnium praedestinatorum.
2 Paulus nunquam fuit membrum diaboli, licet fecit quosdam actus actibus Ecclesiae malignantium consimiles.
3 Praesciti non sunt partes ecclesiae, cum nulla pars eius finaliter excidet ab ea, eo quòd praedestinationis charitas, quę ipsam ligat, non excidet.

Ioannes Hus praeter magistri Vicleffi articulos etiam alios triginta de suo adiecit eiusdem

4 Duæ naturę diuinitas & humanitas, sunt vnus Christus.

5 Pręscitus etsi aliquando est in gratia secundùm pręsentem iustitiam, tamen nunquam est pars sanctę Ecclesię: & pręestinatus semper manet membrum Ecclesię, licèt aliquando excidat à gratia aduentitia, sed non à gratia prędestinationis.

6 Sumendo Ecclesiam pro conuocatione prędestinatorum: siue non fuerint in gratia, siue non secundùm præsentem iustitiam, isto modo Ecclesia est articulus fidei.

7 Petrus non est, nec fuit caput Ecclesiæ sanctæ Catholicæ.

8 Sacerdotes quomodolibet criminosè viuentes sacerdotij polluunt potestatem: & sic, vt filij infideles, sentiunt infideliter de septem sacramentis Ecclesię, de clauibus, officiis, censuris, moribus, cęremoniis & sacris rebus Ecclesię, veneratione reliquiarum, indulgentiis & ordinibus.

9 Papalis dignitas à Cęsare inoleuit: & Papę pręfectio & institutio, à Cęsaris potentia emanauit.

10 Nullus sine reuelatione assereret rationabiliter de se vel alio, quòd esset caput Ecclesię particularis, nec Romanus Pontifex est caput Romanę Ecclesię particularis.

11 Non oportet credere, quòd iste quicunque est Romanus Pontifex, sit caput cuiuscunque particularis Ecclesię sanctę, nisi Deus eum prędestinauerit.

12 Nemo gerit vicem Christi vel Petri nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter recipiat à Deo procuratoriam potestatem: quia ad illud officium vicariatus requiritur & morum conformitas, & instituentis authoritas.

13 Papa non est verus & manifestus successor Apostolorum Principis Petri, si viuit moribus contrariis Petro: & si quęrit auaritiam, tunc est vicarius Iudę Scarioth. Et pari euidentia Cardinales non sunt veri & manifesti successores collegij aliorum Apostolorum Christi, nisi vixerint more Apostolorum, seruantes mandata & consilia Domini nostri Iesu Christi.

14 Doctores ponentes quòd aliquis per censuram Ecclesiasticam emendandus, si corrigi noluerit, seculari iudicio est tradendus, pro certo sequuntur in hoc pontifices, scribas & pharisęos, qui Christum non volentem eis obedire in omnibus, dicentes, Nobis non licet interficere quenquam, ipsum seculari iudicio tradiderunt, & quòd tales sunt homicidę grauiores quàm Pilatus.

15 Obedientia ecclesiastica, est obedientia secundum adinuentionem sacerdotum Ecclesię, prǽter expressam authoritatem scripturæ.

16 Diuisio immediata humanorum operum est quòd sunt vel virtuosa vel vitiosa: quia si homo est vitiosus, & agit quidquam, tunc agit vitiosè: & si est virtuosus, & agit quidquam, tunc agit virtuosè: quia sicut vitium quod crimen dicitur seu mortale peccatum, inficit vniuersaliter actus hominis vitiosi, sic virtus viuificat omnes actus hominis virtuosi.

17 Sacerdotes Christi viuentes secundum legem eius, & habentes scripturę notitiam, & affectum ad ędificandum populum, debent prędicare, non obstante pręetensa excommunicatione, *& infra*. Quòd si papa vel aliquis pręlatus mandat sacerdoti sic disposito, non prędicare, non debet subditus obedire.

18 Quilibet prędicantis officium de mandato accipit qui ad sacerdotium accedit & illud mandatum debet exequi, pręetensa excommunicatione non obstante.

19 Per censuras ecclesiasticas excommunicationis, suspensionis, & interdicti, ad sui exaltationem clerus populum laicalem sibi suppeditat, auaritiam multiplicat, malitiam protegit, & viam pręparat Antichristo. Signum autem euidens est, quòd ab Antichristo tales procedunt censurę, quas vocát in suis processibus fulminationes, quibus clerus principalissimè procedit cótra illos qui denudant nequitiam Antichristi, qui clerum pro se maximè vsurpabit.

20 Si Papa est malus, & pręsertim si est pręscitus, tunc vt Iudas Apostolus est diabolus, fur, & filius perditionis, et non est caput sanctę militantis Ecclesię, cum nec sit membrum eius.

21 Gratia

ferè sententiæ, nisi quod quædam attigit quæ in articulis Vicleffi non exprimebantur. Hæreses edocuit nugacissimas & infandas quibus conatus est humanum ac diuinum ius confundere. Sed stomachi virulenti significationē cum Pragensē monstrauit in contumeliam summi Pontificis, quem è solio Petri & à clauiū potestate detrudere putabat, varia de primatu apostolico obiecit, quæ tamē scriptura & Doctorum veterum testimoniis probatur & tuetur, vt constat ex authoribus omnium regionum qui pro Pontificia authoritate scripserant purè & catholicè.

Hosius Cardinalis in explicatione symboli cap. 26. tum in lib. 2. contra Brentium, tum in libro de authoritate summi Pontificis.
Remundus Ruffus in lib. aduersus Carolum Molinæum pro summo Pontifice.
Robertus Arbenicensis 1. tomo. de vtriusq; gladij potestate.
Io. Ecki. in lib. tribus de pri-

21 Gratia prædestinationis est vinculum, quo corpus Ecclesiæ, & quodlibet eius membrum iungitur Christo capiti indissolubiliter.

22 Papa vel prælatus malus & præscitus, est æquiuocè pastor, & verè fur, & latro.

23 Papa non debet dici sanctissimus, etiam secundùm officium, quia alias rex deberet etiam dici sanctissimus secundùm officium, & tortores & præcones dicerentur sancti, immo etiam diabolus deberet dici sanctus, cum sit officiarius Dei.

24 Si Papa viuat Christo cõtrarius, etiam si ascenderet per rectã & legitimam electionem secundùm constitutionem humanam vulgatam, tamen aliunde ascenderet, quàm per Christum, dato etiam quòd intraret per electionem à Deo principaliter factam: nam Iudas Scarioth. ritè & legitimè est electus à Deo Christo Iesu ad episcopatum, & tamen ascendit aliunde in ouile ouium.

25 Condemnatio quadraginta quinque articulorum Ioannis Vvicleff per doctores facta, est irrationabilis & iniqua & malefacta, & ficta est causa per eos allegata, videlicet ex eo, quòd nullus eorum sit catholicus, sed quilibet eorum aut est hæreticus aut erroneus aut scandalosus.

26 Non eo ipso quo electores vel maior pars eorum consenserit viua voce secundùm ritus hominum in personam aliquam, eo ipso illa persona est legitimè electa, vel eo ipso est verus & manifestus successor vel vicarius Petri Apostoli vel alterius Apostoli in officio Ecclesiastico: vnde siue electores benè, siue malè elegerint, operibus electi debemus credere. Nam eo ipso quo quis copiosiùs operatur meritoriè ad profectum Ecclesiæ, habet à Deo ad hoc copiosiùs potestatem.

27 Non est scintilla apparentiæ, quòd oporteat esse vnum caput in spiritualibus regens Ecclesiam, quod semper cum ipsa Ecclesia militante conuersetur, & conseruetur.

28 Christus sine talibus monstruosis capitibus per suos veraces discipulos, sparsos per orbem terrarum, melius suam ecclesiam regularet.

29 Apostoli & fideles sacerdotes Domini strenuè in necessariis ad salutem regularunt Ecclesiam, antequam Papæ officium foret introductum: sic facerent, deficiente per summè possibile Papa vsque ad diem iudicij.

30 Nullus est dominus ciuilis, nullus est prælatus, nullus est episcopus dum est in peccato mortali.

Tenor Interrogatoriorum iuxtà quæ Hæretici aut de hæresi suspecti interrogari debent.

1 Super præmissis autem articulis, quilibet de eis suspectus, seu in eorum assertione depræhensus, iuxtà modum interrogetur infrascriptum: In primis, vtrum cognouerit Ioannem Vvicleff de Anglia, Ioannem Husz de Bohemia, Hieronymum de Praga, seu aliquem eorum, & vnde habuerit eorum notitiã, & vtrum cum eis vel eorum aliquo, dum viuerent, conuersationem vel amicitiam habuerit.

2 Item, vtrum sciens ipsos seu aliquem ipsorum excommunicatos, scienter participauerit cum illis, reputans & dicens talem participationem non esse peccatum.

3 Item, vtrum post mortem eorum pro eisdem seu aliquo eorum orauerit, & publicè & occultè opera pietatis exercuerit, asserens eos fore beatos & saluos.

4 Item, vtrum eos vel aliquem eorum sanctos reputauerit & dixerit, & eis venerationes velut sanctis exhibuerit.

5 Item, vtrum credat, teneat & asserat, quòd quodlibet Concilium generale & etiam Constantiense, vniuersalem Ecclesiam repræsentet.

6 Item, vtrum credat, quòd illud quod sacrum Concilium Constantiense, vniuersalem Ecclesiam repræsentans, approbauit & approbat in fauorem fidei & ad salutem animarum, quòd hoc est ab vniuersis Christi fidelibus approbandum et tenendum: Et quod condemnat esse fidei vel bonis moribus contrarium,

matu S. Petri
Ioannes Faber in refutatione libri Lutheri de pontificis potestate.
Io. Cochleus in quarta Philippica.
Robertus Bolerminus in cõtrouersiis. Controuers. 3. de sũmo Pontifice.
Gaspar Scatzgerius in controuersiis.
Ioan. Driedon. lib. 4. c. 3. p. 2. de scripturis & dogmat. Eccles.
Alber. Pighius lib. 3. 4. de 5. Ecclesiast. hierarc.
Ioan. à Louanio de perpetua Cathedræ Petri protectione & firmitate.
Iacob. Latomus lib. de primatu Petri.
Guil. Lindanus. lib. 4. Panopliæ.
Ioan. Bunderius in compendio cõcertationum lib. 31.
Thomas Vvaldensis lib. 2. doctrinalis fidei. art. 1. & 3.
Roffensis. in retut. art. 25.
Reginald. Pobul. lib. de summo Pontifice.
Alanus Copus dialog. 1.
Nicol. Sanderus in lib. de visibili monarchia.
Ioannes de Turre cremata libr. 2. de Ecclesia.
Alphonsus de Castro lib. 13. contra hæreses.
Melchior Canus lib. 6. de locis.
Petrus de Soto defensione suæ confessionis à cap. 74. vsque ad finem.
Galenus in Catechesib.

rium, hoc ab eisdem esse tenendũ pro condemnato, credẽdum & asserendum.

7 Item, vtrum credat quòd condemnationes Ioannes Vvicleff, Ioannis Husz, & Hieronymi de Praga, factæ de personis eorum, libris & documentis per sacrum generale Constantiense Concilium, fuerint ritè & iustè factæ, & a quolibet catholico pro talibus tenendæ & firmiter asserendæ.

8 Item, vtrum credat, teneat, asserat Ioannem Vvicleff de Anglia, Ioãnem Husz de Bohemia, & Hieronymum de Praga, fuisse hæreticos & pro hæreticis nominandos ac deputandos, & libros & doctrinas eorum fuisse & esse peruersos, propter quos & quas & eorum pertinacias, per sacrum Concilium Constantiense pro hæreticis sunt condemnati.

9 Item, vtrum habeat in sua potestate aliquos tractatus, opuscula, epistolas, vel quæcunque alia scripta in quocunque idiomate per Ioannem Vvicleff, Ioannem Husz, & Hieronymum hæreticos, seu eorum pseudodiscipulos & sequaces editos vel translatos, edita vel translata, quòd illos vel illa ordinario loci vel eius commissario seu inquisitori sub iuramento præsentet.

Quòd si apud se scripta huiusmodi se habere non cognouerit, sed alibi, quòd illa circa suum ordinarium vel alios supradictos intrà certum terminum sibi præfigendum deponere.

10 Item, vtrum sciat aliquem vel aliquos habentes præfatorum tractatus, opuscula, epistolas, vel quæcunque alia scripta in quocunque idiomate composita, siue translata, quòd illum vel illos detegat vel manifestet, pro purificatione fidei siue executione iustitiæ.

11 Item specialiter literatus interrogetur, vtrum credat sententiam sacri Constantien. Concilij super quadraginta quinque Ioannis Vvicleff, & Ioannis Husz triginta articulis superius descriptis, latam, fore veram & Catholicam, scilicet, quòd supradicti quadraginta quinque articuli Ioannis Vvicleff, & Ioannis Husz triginta, non sunt catholici, sed quidam ex eis sunt notoriè hæretici, quidam erronei, alij temerarij, & seditiosi, alij piarum aurium offensiui.

12 Item, vtrum credat & asserat, quòd in nullo casu sit licitum iurare.

13 Item, vtrum credat, quòd ad mandatum iudicis iuramentum de veritate dicenda, vel quodlibet aliud ad causam opportunam, etiam pro purificatione infamiæ faciendum, sit licitum.

14 Item, vtrum credat, quòd periurium scienter commissum, ex quacunque causa vel occasione, pro conseruatione vitæ corporalis propriæ vel alterius, etiam in fauorem fidei, sit mortale peccatum.

15 Item, vtrum credat, quòd deliberato animo contemnens ritum Ecclesię, cęremonias exorcismi, & Catechismi aquæ baptismatis cọnsecratæ, peccet mortaliter.

16 Item, vtrum credat, quod post consecrationem sacerdotis in sacramento altaris sub velamento panis & vini non sit panis materialis & vinum materiale, sed idem per omnia Christus, qui fuit in cruce passus, & sedet ad dexteram Patris.

17 Item, vtrum credat & asserat, quòd facta consecratione per sacerdotem, sub sola specie panis tantum, & præter speciem vini, sit vera caro Christi, & sanguis & anima & deitas & totus Christus, ac idem corpus absolutè & sub vna qualibet illarum specierum singulariter.

18 Item, vtrum credat, quòd consuetudo communicandi personas laicales sub specie panis tantum, ab Ecclesia vniuersali obseruata, et per sacrum Concilium Constantiæ approbata, sit seruanda sic, quòd non liceat eam reprobare, aut sine Ecclesiæ authoritate pro libito immutare. Et quòd dicentes pertinaciter oppositum præmissorum, tanquam hæretici vel sapientes hæresim, sint arcendi et puniendi.

19 Item, vtrum credat, quòd Christianus contemnens susceptionem sacramentorum Confirmationis vel extremę Vnctionis, aut solemnizationis Matrimonij peccet mortaliter.

20 Item, vtrum credat, quòd Christianus vltra contritionem cordis, habita copia sacerdotis

Fran. Horantius de locis Catholicis. F. Turrianus in li. cõtra Anthoniũ Sadeelem. Caietanus de institutione & authoritate Romani Põtificis. Gaspar Contarenus de potestate Romani Pontificis. Thomas Campegius in libr. eiusdem tituli. Io. Anton. Delphinus libr. 1. & 2. de Ecclesia. Gennadius scholarium in defensione c. 5. Mutius Iustinopolitanus cõtra Viretum de Pontificatu.

sacerdotis idonei, soli sacerdoti de necessitate salutis confiteri teneatur, et non laico seu laicis quantuncunque bonis et deuotis.

21 Item, vtrum credat, quòd sacerdos in casibus sibi permissis, possit peccatorem confessum et contritum à peccatis absoluere, et sibi pœnitentiam iniungere.

22 Item, vtrum credat, quòd malus sacerdos cum debita materia et forma et cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, verè conficiat, verè absoluat, vel baptizet, et verè conferat alia sacramenta.

23 Item, vtrum credat, quòd beatus Petrus fuerit vicarius Christi, habens potestatem ligandi et soluendi super terram.

24 Item, vtrum credat, quòd Papa canonicè electus, qui pro tempore fuerit eius nomine proprio expresso, sit successor beati Petri habens supremam authoritatem in Ecclesia Dei.

25 Item, vtrum credat authoritatem iurisdictionis Papæ, archiepiscopi, et episcopi in soluendo et ligando, esse maiorem authoritate simplicis sacerdotis, etiam si curam animarum habeat.

26 Item, vtrum credat, quòd Papa omnibus Christianis verè contritis et confessis, ex causa pia et iusta possit concedere indulgentias in remissionem peccatorum, maximè pia loca visitantibus, et ipsis manus suas porrigentibus adiutrices. Et vtrum credat, quòd ex tali concessione visitantes ecclesias ipsas et manus adiutrices eis porrigentes, huiusmodi indulgētias consequi possint.

27 Item, vtrum credat, quòd singuli episcopi suis subditis secundùm limitationem sacrorum canonum, huiusmodi indulgentias concedere possint.

28 Item, vtrum credat et asserat, licitum esse sanctorum reliquias & imagines à Christi fidelibus venerari.

29 Item, vtrum credat, quòd Papa vel alius prælatus propriis nominibus Papæ pro tempore expressis, vel ipsorum Vicarij, possint suum subditum ecclesiasticum siue secularem propter inobedientiam siue contumaciam excommunicare, ita quòd talis pro excommunicato sit habendus.

30 Item, vtrum credat, quòd inobedientia siue contumacia excommunicatorum crescente prælati vel eorum vicarij in spiritualibus, habeant potestatem aggrauandi & reaggrauandi, interdictum ponendi, & brachium seculare inuocandi, & quòd illis censuris per inferiores sit inobediendum.

31 Item, vtrum credat, quòd Papa vel alij prælati & eorum vicarij in spiritualibus habeant potestatem sacerdotes & laicos inobedientes & contumaces excommunicandi, ab officio, ingressu ecclesiæ & administratione ecclesiasticorum sacramentorum suspendendi.

32 Item, vtrum credat, quòd liceat personis ecclesiasticis absque peccato, huius mundi habere possessiones & bona temporalia.

33 Item, vtrum credat, quòd laicis ipsa ab eis auferre potestate propria non liceat, immò quòd sic auferentes tollentes & inuadentes bona ipsa ecclesiastica, sint tanquam sacrilegi puniendi, etiam si malè viuerent personæ ecclesiasticæ bona huiusmodi possidentes.

34 Item, vtrum credat, quòd huiusmodi ablatio & inuasio cuicunque sacerdoti etiam male viuenti, temerè vel violenter facta vel illata, inducant sacrilegiū.

35 Item, vtrum credat, quòd liceat laicis vtriusque sexus, viris scilicet & mulieribus, liberè prædicare verbum Dei.

36 Item, vtrum credat, quòd singulis sacerdotibus liberè liceat prædicare verbum Dei, vbicunque, & quandocunque placuerit, etiam si non sint missi.

37 Item, vtrum credat, quòd omnia peccata mortalia, & specialiter manifesta, sint publicè corrigenda & extirpanda.

Volumus insuper ac statuimus & decernimus, quòd si quis per secretam informationem per vos recipiendam, vel aliàs repertus fuerit infamatus seu suspectus de quacunque specie hæresis pestiferæ sectæ vel doctrinæ pestilentium Ioanis Vvicleff, Ioanis Husz & Hieronymi de Praga, hæresiarcharum, prædictorum aut de fouendo, receptando, defendendo præfatos damnatos homines, dum viuerent in humanis, vel ipsorum perfidos sequaces & pseudodiscipulos, aut ipsorum errori

bus credendo, pro ipsis defunctis vel aliquo ipsorum post obitum orando, vel inter catholicos nominando & defendendo, vel ipsos vt sanctos colendo, prædicando vel adorando, vel aliàs circa eos suspectè agendo, citetur per vos seu alterum vestrum, personaliter coram vobis seu altero vestrum compariturus, semotis procuratore & aduocato, responsurus medio iuramento per ipsum sic (vt prædictum est) corporaliter, præstito de plena & mera veritate dicenda super prædictis articulis seu eorum singulis vel aliis opportunis, secundùm exigentiam causæ & occurrentium circunstantiarum ad arbitrium vestrum, & prout vobis seu alteri vestrum videbitur expedire, vel aliàs contra eosdem ipsorum singulos, (prout præsentibus exprimitur) vel aliàs canonice procedatis.

Singulis dieb. Dominicis inter sacra Missarum solemnia solent parrochi ex Cõciliorum decretis & authoritate superiorũ denunciare omnes hæreticos ac eorum complices excommunicatos cap. sicut & c. excommunicamus in c. 2. de hæret. & c. 2. in fin. de sum. trinit. cũ sim. vtique Tridentina Synodus. Sess. 25. c. 2. vt publicè detestentur & anathematizentur hæreses & eorũ fautores.

Necnon præsentes literas exclusis articulis & interrogatoriis superiùs positis atq; omissis, in ciuitatibus, diœcesibus, territoriis & locis aliis, vbi tutè fieri poterit, auctoritate nostra solemniter publicetis & publicari faciatis omnes & singulos hæreticos huiusmodi, necnon sectatores ipsarum hæresum & errorum vtriusque sexus, tenentes & etiam defendentes eosdem, aut hæreticis ipsis quomodo libet publicè vel occultè in diuinis vel aliàs participantes, etiam si patriarchali, archiepiscopali, ducali aut alia quauis ecclesiastica vel mundana præfulgeant dignitate, necnon aduocatos & procuratores quoslibet, qui hæreticos huiusmodi aut eorum credentes, sequaces, fautores, defensores & receptatores super crimine hæresis aut credulitatis, sequelæ, fautoriæ, defensionis & receptationis huiusmodi defenderint, excõmunicatos singulis diebus Dominicis * & festiuis in præsentia populi nuncietis, & per alios nunciari faciatis. Et nihilominus contra eosdem omnes & singulos vtriusque sexus, huiusmodi errores tenentes, approbantes, defendentes, dogmatizantes, ac fautores, & receptatores & defensores eorundem, exemptos & non exemptos, & quelibet ipsorum, cuiuscunque dignitatis, status, præeminentiæ, gradus, ordinis vel conditionis (vt præfertur) existant, auctoritate nostra diligenter inquirere studeatis, & eos quos per inquisitionem huiusmodi diffamatos, vel per confessionem eorum seu per facti euidentiam, vel alias huiusmodi hæresis & erroris labe respersos reperietis, auctoritate prædicta etiam per excommunicationis, suspensionis & interdicti, necnon priuationis dignitatum, personatuum & officiorum, aliorúmque beneficiorum Ecclesiasticorum ac feudorum, quæ à quibuscunque ecclesiis, monasteriis ac aliis locis Ecclesiasticis obtinet, ac etiam bonorum & dignitatum secularium ac graduum scientiarum quarumcunque facultatum, & per alias pœnas, sententias & censuras Ecclesiasticas ac vias & modos, quos ad hoc expedire seu opportunos esse videritis, etiam per captiones & incarcerationes personarum, & alias pœnas corporales, quibus hæretici puniuntur seu puniri iubentur, aut solent iuxta canonicas sanctiones. Similiter & clericos ipsos & Ecclesiasticas personas, vsque ad degradationem inclusiuè, si eorum culpa ac pertinacia vel rebellio id exigat aut requirat, corrigatis & puniatis, ac diligenter corrigi & puniri faciatis: necnon contra eosdem, ipsorum, laicorumque bona secundum canonicas sanctiones & legales, contra hæreticos & eorum sequaces editas, quibus eosdem sectatores siue sequaces subiacere decernimus, animosè consurgatis iuxta modum & formam supradictos. Et qui de præmissis hæresibus, vel articulis vel aliquo præmissorum infamati fuerint, ad arbitrium vestrum se purgare teneantur, alij vero qui per testes seu propriam confessionem, vel alias legitimas probationes conuicti fuerint de prædictis hæresibus, vel articulis, vel aliquo præmissorum, eosdem articulos & errores solenniter & publicè reuocare, abiurare, pœnitentiam condignam, etiam ad immurationem (si delictum exegerit) subire cogantur: necnon quòd errores & hæreses huiusmodi, cuiuscunque generis vel speciei censeantur de cætero verbo, nutu vel facto non fouebunt, seu alios ad credendum illis verbo vel facto, publicè vel occultè, directè, vel indirectè, aut alio quouis modo inducent, sufficientem, & idoneam cautionem præstare teneantur. Quòd si forsan eosdem articulos solenniter, & publicè reuocare, & abiurare, & pœnitentiam condignam, etiam ad immurationem perpetuam, vel temporalem iuxtà vestræ discretionis arbitrium sine dilatione subire, ac sufficientem cautionem quòd errores & hæreses ipsas de cætero nõ tenebunt, nec fouebunt, nec alios ad

De pœnis hæreticorũ & quomodo infligi debeant superius diximus, amplioresque dicere decreuimus in Const. Pij. V.

ad credendum, vel verbo vel facto, publicè vel occultè, directè vel indirectè, vel quouis quæsito colore inducent, præstare, seu aliquod præmissorum facere voluerint, extunc contra ipsos iuxtà qualitatem errorum ac delictorum suorum, etiam (si expediat) tanquam contra hæreticos aut hæretica labe respersos, auctoritate nostra iuxtà canonicas & legales sanctiones summariè & simpliciter ac de plano sine strepitu et figura iudicij, et etiam ex officio, appellatione seu appellationibus quibuscunque cessantibus, procedatis, ac ipsos iuxta easdem canonicas traditiones puniatis, etiam si opus fuerit curiæ seculari relinquendo: Contradictores per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo, inuocato ad hoc si opus fuerit) auxilio eiusdem brachij secularis; Non obstantibus, tam felicis recordationis Bonifacij Papæ octaui prædecessoris nostri, qua cauetur, ne quis extra ciuitatem et diœcesim suam, nisi in certis exceptis casibus, et in illis vltra vnam dietam, à fine suæ diœcesis ad iudicium euocetur, seu ne iudices à sede Apostolica deputati, extra ciuitatem et diœcesim in quibus deputati fuerint, contra quoscunque procedere, siue alij vel aliis vices suas committere, aut aliquos vltra vnam dietam à fine diœcesum eorundem trahere præsumant, et de duabus dietis in concilio generali; quàm aliis quibuscunque cōstitutionibus Romanorum Pontificum, tam à iudicibus delegatis, quam personis vltra certum numerum ad iudicium non vocandis, aut aliis editis, quæ possint in hac parte vestræ iurisdictioni aut potestati eiúsque libero exercitio quomodolibet obuiare, seu si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari, seu vltrà vel extrà loca ad iudicium euocari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi et eorum personis, locis et ordinibus et nominibus propriis mentionem, et qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali vel speciali, cuiuscunque tenoris existat per quam præsentibus non expressam vel totaliter non insertam, vestræ iurisdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri, et de qua, cuiusque toto tenore de verbo ad verbum in nostris literis habenda sit mentio specialis. Datum Constantiæ Octauo Calend. Martij, Pontificatus nostri anno primo.

Clausula derogatoria.

Quis non videt meritissimis grauissimisque de causis Ioannem Husz & Hieronymū Pragensem in Concilio Constātiensi rogis damnatos fuisse? Soli tamen hæretici quibus nullū conuictum scelus videtur exclamant indignè Prophetas optimos exustos fuisse. Bohemi enim duriùs sententia lata exequutionem susceperunt, vt narrat Munsterus libro tertio Cosmographiæ his verbis. Bohemi vbi audiunt magistrorū suorum interitū, furere incipiunt, concurrunt, fæuiunt, & obuia sternunt omnia obsident Ciuitates. monasteria & omnia religionum loca à fundamentis euertunt, infesti ante omnia fratribus Prædicatoribus, & Minoribus quorum opera periisse magistrum suum Constantiæ queruntur. Magnam Christiani sanguinis vim profuderunt, monachos interfecerunt, moniales stuprauerunt & alia horrenda mala perpetrauerunt nedum in Bohemia sed & extra. Hactenus Munsterus. Testabor autem & hos motus turbulentiores iniuria suscitatos fuisse & indignè Bohemos conqueri de Ioannis Husz interitu, quem omnes Canones hæreticū, Cæsares perduellem & Principes pertinacem seductorē cognouerant in illo Concilio. Quod si recedere voluisset à sua pertinaci prauitate facile veniam adeptus fuisset. Non adferam testes huius negotij peregrinos sed Germanos & domesticos qui factum verissimè vt euenit scriptis retulerunt. Vrgebat dies Concilij datus audiendis Ioannis Husz controuersiis, expectabant sacri proceres cum Sigismundo. ouem perditam in ouile Christianum reducere. Cæsar per suos nobiles & consiliarios adhortatus fuerat Hæreticum sub fide publica Constantiam venire ad purgandam pessimam de hæresi labem quam multorum exitio incurrerat. Hoc præsidio timeri se accinxit. Hinc calumniantur hæretici Concilium fidem publicam violasse. At de rei gestæ veritate securi sciunt nullum saluum conductum datum fuisse à Concilio quod si à Cæsare datus sit, quis ignorat ciuilem potestatem nullo modo posse Ecclesiasticam impedire à suo legitimo exercitio? Imperator quidem non Synodus suam fidem interposuit. At qui neque adhuc Euangelici probarunt nequevnquam ni fallor probaturi sunt Oecumenicam Synodum ex huiusmodi Imperatoris fide vllo modo criminis obnoxiam esse, cum vt dici solet, nostrum non alienum factum præstare rogamur. Atque pulchrè miratur Alanus Copus Dial. 6. c. 31. istos hæc tam odiosè exaggerare de

re de quibus ne ipsum quidem Hussum questum esse meminit. Neque certè ille vllam instantia de re querelam instituere poterat. Trahunt enim huiusmodi diplomata & commeatus suas secum cohærentes, & implicitas conditiones. Neque autem tacenda est ambitio illa qua stimulatus fuit vt alacriùs properaret Cõstantiam, opinabatur siquidem animi sui exotica quadam subtilitate & collusoriis schismatibus sacras Episcoporum & Doctorum acies in Concilio superaturum, gloriabatur ideo inter familiares quod omnes & singulos videre & audire vellet quicunque ipsi vllum pertinacem errorem aut hæresim imputarent vt illi conuicti, pœnæ talionis obstringerentur. Cum autem ingressus fuisset Constantiam, habuit quosdã peritissimos Theologos & Canonistas qui eum conuenirent, interrogarent, & examinarent causam, & in illa vsque ad definitiuam sententiam procederent. Deinde cum coram sanctissima Synodo sisteret & videret insignem Cardinalium ordinem summos Ecclesiasticæ Ierarchiæ primores tot Doctorum ora tot grauissimorum hominum vultus οὔτ[illegible] [illegible] qui prius nemini secundus erat obstupuit & de victoria desperare cœpit: vidit enim aliud esse in conspectu Sacrosanctæ Synodi prodire aliud cum rabulis Bohemis inter pocula de sacris disceptare mysteriis. Vidit multos contra se paratos testari & sanè considerauit se Patribus de tot in Bohemia excitatis aduersus clerum & omnem religionem malis, satisfacere non posse, nisi per publicam reuocationem, & pœnitentiam. A qua cum alienissimus esset, de fuga circumspiciens in curru sese abscondit, atque ita eductus, pulchrè sibi videbatur euasisse. Sed ab insequentibus est interceptus, qui eum in palatium Ioannis XXIII vinctum abduxerunt. Quo intellecto Rex Romanorum libenter eum propter saluum conductum liberasset, nisi, inquit Vlricus, à doctis viris accepisset responsum, nullo iure deberi saluum conductum hæretico, in sua hæresi persistenti. Post octo verò dies ductus est ad monasterium Prædicatorum, vbi docti viri plerumque eum visitarunt, vt ab hæresi conuerteretur. Neque enim perfunctoriè à Patribus Concilii cum ipso actum est, sed omnem nauarunt operam, vt pœnitentem reducerent. Qua de caussa egerunt cum eo non solùm Commissarij quatuor, sed etiam plerique Cardinales, & Episcopi. Atque post fugam suam reductus, adeò clementer est in carcere custoditus, vt in eo etiam libros sua manu scripserit.

Affirmat porrò Vlricus Reichental, ciuis Constantiensis, testis ocularis, Ioannem Huss, & Hieronymum Pragensem promisisse Doctoribus, qui eos in carcere visitabant velle se & hæreses reuocare, & contrarium prædicare. Ob id pulsatas esse ter campanas in signum lætitiæ, loco cantici, Te Deum laudamus. Deinde, cum celebraretur sessio, conclusum fuisse, vt ambo retinerentur in Sueuia, nec vnquam reuerterentur in Bohemiam: sed vtrique honestè prouideretur in aliquo monasterio, vbi singulis daretur sumptus pro sex personis: ita tamen vt vterque in lingua Bohemica scriberet se errasse, & à recta fide declinasse. Illi verò, tum subdolum animum aperientes, dixerunt se scripturam in Bohemiam nolle mittere, ne è cælo eos traherent, quos diuina sua doctrina Deo lucrati essent. Non multò autem post quatuor Episcopi, & nobiles aliquot Bohemi, Hussum incarceratum solicitarunt, vt errores abiuraret. Cum autem per ambages tergiuersaretur indictus est iudicio dies, sextus videlicet mensis Iulij. Eductus ergo præscripto die ad plenam Concilij sessionem, in qua Rex ipse Romanorum, & Principes atque Proceres eius, et in insignibus regalibus seruientes, intererant, iterum monitus est vt articulos Vviclephi, sæpius iam damnatos, reuocaret, & abiuraret. Ipse verò post excusatorias tergiuersationes tandem respondit, se id non posse, renitente conscientia. Quo audito, vnus Episcoporum in pulpitum ascendens, præclaro sermone ad Patres Concilii tractauit, Nihil esse in orbe terrarum pestilentius hæresi. Lectus est deinde processus aduersus Hussum, longa serie rebellionem, contumaciam, clauium contemptum, & in hæresi pertinaciam, complectens. Quo perlecto, pronunciata est definitiua sententia generalis Concilij qua propter pertinaciam in hæresi, degradatio eius sex Episcopis est commissa.

Deinde subiungitur hunc in modum. Hæc sancta Synodus, Ioannem Huss, attento quod Ecclesia Dei non habeat vlteriùs quod agere valeat, iudicio sæculari relinquere, & ipsum curiæ sæculari relinquendum fore decernit. *Ex qua appendice notum est, non satis circumspectè à quibusdam scribi, Ioannem Huss, ex sententia Constantiensis Synodi, crematum esse: cum id relictum sit iudicio sæculari. Peracta itaque degradatione, vt Cochlæus scribit, receptus est Sigismundi iussu à Ludouico Electore, Bauariæ Duce. Qui eum tradidit lictoribus, capite tonsum, & alto pileo papyraceo, in quo cacodæmones depicti erant, coronatum: cui præclarum lemma inscriptum erat* HIC EST HÆRESIARCHA. *Dum ergo duceretur ad locum pœnæ, in via libros suos comburi vidit. Cùm autem ad*

palum

palum in medio rogi nondum incensi, alligatus staret, adequitarunt Bauariæ Dux, & dominus à Pappenheim, admonentes eum, vt errores reuocando, vitæ suæ parceret. Ille autem respondit, se nihil nisi veritatem Euangelij docuisse, pro qua mori vellet. Quo dicto exustus est, & cineres, cum titionibus, in Rhenum sunt proiecti.

Hæc Ioannis Huss Pseudodoctoris historia. Cætera omnia quę in Concilio Constantiensi edita sunt ex Tom 3. Concil. colligi possunt.

II.

Religiosi mendicantes à monasteriis ad alium ordinem (Carthusiens. duntaxat excepto) absque sedis Apostolicæ licentia transire non possunt.

MARTINVS Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

VIAM ambitiosæ cupiditatis, religiosis potissimè mendicantibus præcludere cupientes, ad alios ordines, præsertim monasticos, fucatis tamen coloribus, asserentibus ob frugem melioris vitæ, ac arctioris obseruantiæ, tam sancti Benedicti, quam Cisterciensium. Camaldulen. Vallis vmbrosæ, Canonicorum regularium ordinis sancti Augustini, vel aliorum monasticorum ordinum conuolare nitentibus, licentiam à sede apostolica, seu legatis, aut nunciis eiusdem sedis. de transferendo se à mendicantium ordinibus ad monasticos ordines, ea ratione præsertim (vt verisimiliter prout facti euidentia docet est præsumendum) quod liberius degant, dignitatésque, & beneficia ecclesiastica consequi valeant, & ex certis aliis causis honestati non consonis, obtinentibus; ac volentes conseruationi ordinum mendicantiū etiam prouidere, auctoritate apostolica ex certa scientia tenore præsentium declaramus, ac decernimus, & statuimus quod de cætero nullus religiosus de ordinibus mendicantium quorumcumque, & cuiuscumque status, conditionis, vel religionis existat, quomodocunque & qualitercunque possit vel debeat, virtute cuiuscunque licentiæ, & indulti apostolici, seu pænitentiariæ nostræ curā gerentis, vel alia quauis auctoritate, hactenus, etiam per bullas apostolicas facultatum quarumuis, tam Legatorum & Nunciorum Sedis Apostolicæ, necnon Pænitetiariæ huiusmodi pro tempore curam gerētis, quam aliorum quorumcunque, sub quauis potestate, aut authoritate, maxime de transferendis fratribus, aut aliquibus, præsertim ordinibus huiusmodi mendicantium ad monasticos, sub quacunque verborum conceptione appareant, admitti vel recipi per aliquos etiam superiores ordinis, seu monasterij, aut loci monastici, seu alias in monachum, vel in fratrem alicuius ex ordinibus monasticis supradictis, vel aliis expressis, & non expressis ordinibus (Cartusien. duntaxat excepto) sub pœna excommunicationis, quam tam recipientes quam recepti ipso facto incurrant, & quā ex nunc prout extunc, contra quemlibet transgressorem quomodolibet in præmissis, scientia & auctoritate præfatis proferimus in his scriptis & à nemine, nisi duntaxat à Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo, excommunicati huiusmodi possint absolutionis beneficium quomodolibet obtinere; & nihilominus secus, vel aliter facta nōn teneant, & nullius existant efficaciæ, roboris, vel momenti. Decernentes etiam, & volentes, quod si quis hactenus virtute cuiusuis licentiæ, seu indulti huiusmodi, fuisset receptus ad aliquem monasticum ordinem, & habitum consuetum gestari per monachos talis ordinis suscepisset, siue professionem emiserit, siue non, sub dicta pœna teneatur in monasterio, in quo receptus fuerit, etiam si beneficia ecclesiastica, seu rectoritas ecclesiarum quarumuis obtineat, stare in eius totali vocatione in huiusmodi ordine monastico, & altissimo deseruire. Si quis autem prætextu huiusmodi licentiæ cum habitu, vel sine, quomodolibet vagando incederet, monitione præuia teneatur, & debeat infrà terminum quindecim dierum à die monitionis huiusmodi computandorum, ad eius religionem, & ordinem, vnde cum licentia, vel sine exiuerit, redire. Quòd si efficere neglexerit, post ipsum terminum, tanquā notorius apostata, & excommunicatus, in omnibus & per omnia debeat per quemlibet reputari, & tractari, etiam per inuocationem auxilij brachij secularis, quotiens fuerit opportunum. In futurum autem nullus ex professoribus alicuius ex ordinibus

Syluester verbo, votum. 4. §. 7. affirmat quod commutatio voti in melius absque prælati auctoritate nō fieri posse quiquod adeo refellitur apud Sotū de iust. & iure lib 7. q. 4. art. 3. in quē hanc decisionē inflectit simplex votum in illud mutatur quod manifestiū est esse melius, aut in illud de quo id quoque pacto ambigitur. Si enim liquet cōmutatio in melius potest auctoritate priuata fieri. Verū & solenne religionis in arctiore aliā vt Cartusiensium religionem commutare permittitur cap. licet de regularib. Aliàs authoritas Pontificis necessaria est.

dinibus mendicantium huiusmodi, ad aliquem monasticum ordinem (Cartusien. duntaxat excepto) possit, aut debeat per quemcunque recipi, vel admitti, virtute alicuius licentiæ, vel indulti, absque sedis eiusdem licentia speciali, sub dictis pœnis, & nihilominus secus facta non teneātur ipso iure: huiusmodi licentiis, & indultis, necnon constitutionibus apostolicis, & mendicantiū ordinum prædictorum, etiam si de his specialis, & expressa mentio, & de verbo ad verbum in literis nostris mentio habenda foret, & aliis contrariis non obstantibus quibuscunque. Nulli ergo, &c. nostræ declarationis, decreti, statuti, prolationis infringere &c. Si quis &c. Datum Gebennis. iiij. Kal. Augusti, Pontificatus nostri anno primo.

Accidit vt lecta huius diplomatis prohibitione inciderimus in Diui Thomæ 2.2.q. vlt. art. 8. lectionem cuius fructus hic congerendum illico operæprecium fore diximus, quibus varias authorum sententias adiecimus. Consulit Monacho nequaquam à sua quam elegerit semel professione discedere, ne inde cæteri scandalizentur & ne suam probet inconstantiam ac leuitatem. Quæ sint autem causæ quæ laxioris religionis ingressum indulgeant iusta examinandum est trutina. Doctores, in his summum Pontificem dispensare scribunt. Innocent. & Abbas in cap. non est nobis dubium, de reg. idem Innoc. in cap. dilectus. num. 3. de temp. ordinand. Cardin. in cap. licet. col. 3. de reg. Archid. in cap. monachum num. 3. 20. q. 1. Francus in cap. cum singula. §. vlt. col. penu. de præb. in 6. Si autem aliquando Polipi illi probentur qui vt citius perueniant ad peregrinationis metam, quot vident sectātur calles cum non coalescat planta quæ sæpiùs transfertur, eos tamen liberiùs amplector qui egrediuntur monasteria & religionem quam professi sunt vt duriorem & arctiorem vitam eligant, quale est institutum Carthusianorum aut Capussinorum D. Francisci quo nihil beatiùs nihil sanctiùs, nihil homine libero optabilius vt exeat ex his Scyllis & Charybdis & laberinthis mundi ad illud saluberrimum Asylum. Non probantur autem huiusmodi commutationes quæ fiunt inconsultis maioribus, id enim religiosus sponte facere non potest, sed requirendus est consensus Abbatis: verum licentia petita, & non obtenta, monachus iste transire potest. c. licet. de regula. gl. in c. cum singula. §. vlt. in verbo, canonicæ. de præben. in 6. vbi Gem. & cæteri. Butrius in c. vlt. col. 1. de renunt. Idem placuit Diuo Thomæ 2. 2. q. vlt. art. 8. Calder. in consil. 25. Archiep. Floren. in summa parte tertia, tit. 16. 4. Syluestro in summa. in verbo, religiosus li. 4. col. 1. & apertiùs Rebuffus in praxi beneficiorum tit. de translatione monachorum. num. 5. qui ex sententia Roma. sing. 457. domini mei presbyteri. scribit, quòd non sufficeret licentia Prioris. Et idem Rebuffus ibidem nu. 14. tradit post Soc. sen. in cons. 222. lib. 2. & post Inn. & alios in c. vlt. de renunt. quod monachus iste, qui vult transire ad aliam religionem, debet eam prius inuenire, antequam licentiam petat.

III.

De pœnis trahentium personas Ecclesiasticas ad forum Laicale pro causis ad forum Ecclesiasticum spectantibus.

MARTINVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ad reprimendas insolentias transgressorum, eorúmque præsumptionem refrenandam, si neruus ecclesiasticæ disciplinæ lentescat, eorum voluntas procliuior fit ad peccandum, & exemplum impunitatis periculosius in alios deriuatur. Propter quod ad præsidentis officium pertineret, sic debitam executionem adhibere iustitiæ, quod commissa iam puniat, & committendorum in posterum audaciam interdicat. Sane, sicut displicenter accepimus, nonnulli diuersorum regnorum & terrarum iudices aliique officiales laici, & laicales personæ, iurisdictionem in temporalibus exercentes, exercerique facientes non attendentes, quod laicis in clericos, & ecclesiasticas presonas, & illorum bona, nulla sit attributa potestas, prætextu huiusmodi (quod asserant in suis dominiis ad se pertinere coercere via facti, quæ verè & fictè attentata asseruntur, etiam in quocunque loco sacro, vel religioso quantuncunque Deo dicato, ex quacunque causa, etiam si ratione delationis corporis Christi, collationis sacramentorum, & beneficiorum ecclesiasticorum venditionis factarum, aut aliarum rerum & bonorum ad ecclesiasticas personas pertinentium quomodocunque etiam si sola negatione, vel affirmatione facti interueniat & ad eos recurratur, cognitionem ad se spectare pro eo quod factum & nouitas quæ prætenduntur etiam sine alia violentia, quamuis in loco spirituali, et in loco spirituali et in loco sacro siue religioso, eo quod immediatè, vt prætenduntur, spiritualia non existant) propterea ministros ecclesiæ, et personas ecclesiasticas, quantum-

cunque

cunque eis causa, vel occasio vnde dependeat, et deriuatur, pia, sacra, vel ecclesiastica sit, aut spiritualis ad forum suum, et ipsarum cognitionem trahunt, et respondere cogunt: Necnon procuratores fiscales in curiis temporalibus multotiens agere procurant ad quod (quod deterius est) nonnulli prælati, et personæ ecclesiasticæ in superbiam, et elationem dati, ad superandum, et sibi subiiciendum per tales inuentiones et cautelas, alias personas ecclesiasticas, et religiosa, habent plerunque recursum; et propterea in eisdem regnis, et terris, ciuitatibus, castris, et locis, authoritas, et iurisdictio ecclesiastica penitus absorbentur; Et nihilominus ipsi laici iudices, alios laicos respondent in foro ecclesiastico super rebus quantuncunque ecclesiasticis, vel spiritualibus, et concernentibus immediatè ecclesiasticas personas, ne respondeant, et iudicibus ecclesiasticis, ne cognoscant, inhibitiones fieri sub grauibus pœnis temporalibus faciunt, et procurant; et si secus fecerunt, emendam pecuniariam excessiuam exigere, ac vastatores in domibus, et piis aliis locis ecclesiasticis, et religiosis inducere, ac loca ipsa, personasque ecclesiasticas, iocalibus, et paramētis ecclesiasticis, et bonis mobilibus ac aliis spoliare, illaque vendere, et alienare, fructus quoque et prouentus ad temporalitatem ad manus suas ponere, necnon diuersas iniurias, et molestias reales, et personales eisdem personis ecclesiasticis inferre non verentur, in Dei offensam animarum suarum periculum, ecclesiasticę libertatis vilipendium, et plurimorum grauamen, præiudicium, et iacturam Nos igitur aduersus talia præsumentium temeritatem, remedia apponere, et super his salubriter prouidere cupientes, ac Concilij Mileuitan. ac fe. re. Innocentij Papæ III. prædecessoris nostri constitutionibus super hoc æditis, auctoritate apostolica, ex certa scientia, hac nostra irrefragabili constitutione perpetuò duratura, tenore præsentium statuimus, decernimus, ac etiam ordinamus, quod omnes et singulæ personæ ecclesiasticæ seculares, et regulares ordinum quorumlibet, quacunque exceptione suffultæ, etiamsi Patriarchali, Archiepiscopali, Episcopali, Abbatiali, vel alia quauis prefulgeant dignitate, quæ aliam personam ecclesiasticam, collegium, vel conuentum, in actione reali, mixta, vel personali, ciuili, vel criminali, etiam occasione cuiusque submissionis, etiam iuramento vallatæ, vel alias ad forum, siue iudicium laicale, directè, vel indirectè de qua in foro ecclesiastico ordinari consueuerit, possit, vel debeat, de iure, vel consuetudine, aut alias cognoscit trahere præsumpseris, causam ipsam, et omne ius ei, siue eis, in possessorio, vel petitorio in re, vel ad rem, causa, vel occasione huiusmodi quomodolibet competens, eo ipso perdant penitus, amittant, et singulares personæ, excomunicationis; capitula vero et conuentus, suspensionis, et interdicti sententias incurrant ipso facto; et si personæ ipsę et eis in pręmissis adherentes, et seruientes, in aliquo rebelles fuerint, et incontinenti nō obedierint, omnes illas per priuationem suorum beneficiorum ecclesiasticorum quorumcunque, quę obtinebant et in quibus, et ad quę ius quomodolibet competit, et inhabilitationem ad alia in posterum obtinenda, coerceri et compelli volumus antedictas Et nihilominus omnes et singulos iudices, et executores, communitates dominia, laicos, et laicales personas, postquam exceptum fuerit de non iurisdictione eorum, aut euidenter appareat huiusmodi cognitionem ad eos de iure non spectare, talia presumentes, et ea fieri mandantes, seu eorum nomine, & mandato facta, rata habentes, vel eis faciendis dantes auxilium, concilium, vel fauorem, cuiuscunque præeminentiæ, dignitatis gradus, ordinis, vel conditionis existāt, seculares personas eorum videlicet singulos officiales, quocunque nomine censeantur, & conciliarios & priuatas personas, quæ præmissorum principales perpetratores existerent excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto, nullusque ab eisdem sententiis, per alium quam per Romanum Pontificem præterquam in mortis articulo constitutus absolui valeat, siue possit, & præmissa omnia, non tantum ad futura sed etiam ad præsentia, & pendentia extendimus auctoritate memorata; quodque etiam procurator fiscalis causarum Cu. Camerę Apostolicæ contra culpabiles in præmissis desuper summaria informatione præhabita, per se vel alium seu alios, agere & procedere possit & valeat, nihilominus concedentes. Non obstante si aliquibus communiter vel diuisim à sede Apostolica sit illud tum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari nō

Priuilegio fori clericus non debet trahi ad Iudicium laicorum & citatus coram laico non comparere tenetur. Bald. *in l. generaliter col. 1. C. de Episcopis & cler.* Bart. *in l. 2. ff. de appel. recip. & cons. 225. Clerici siquidem à potestate & iurisdictione principis secularis & omnium & quorumcunque laicorum ante omnem humanam legem Iure diuino fuerunt ac sunt exempti secundùm gloss. in c. si Imperator 96. dist. & in c quanquam de censib. in 6.* Card. *in repet. c. perpendimus, in 7. oppos. de sen. excom* Abb. Fely. & Dec. *col. 2. in c.* Ecclesia Sancta Maria *de constit.* Rom. *sing. 419.* Rota. Ro. *decis. 840. in antiq. in tit. de cens.* Abb *in c. at si clerici. nu. 23 de Iudic.*

posſint, per literas Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum, de eorum propriis nominibus ac indulto huiuſmodi mentionem, & quibuſlibet conſtitutionibus, priuilegiis, indultis & literis apoſtolicis, de quibus etiam plena, & expreſſa, ac de verbo ad verbum, in noſtris literis habenda eſt mentio ſpecialis, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Nulli ergo &c. noſtrorum ſtatuti, decreti, ordinationis, & voluntatis, infringere &c. Datum Romæ apud Sanctos Apoſtolos Cal. Februarij Pontificatus noſtri anno vndecimo.

Clauſis Concilij Conſtantienſis Seſſionibus hic Pontifex Italiam viſitat. Conſultò ne diutius Petrus de Luna ſchiſmaticus Pontifex abuteretur Pontificia authoritate, eum per ſuos legatos de obſequendo Pontificiis canonibus admonet, ſed aerem verberans & pectus aneum & obſtinatum in contemptum eccleſiæ frangere fruſtrà conabatur. Germanis triſte ſui deſiderium reliquit, qui ſupplices rogitabant vt dignaretur per aliquot tempus eorum incolere prouinciam. Galli vero non minore affectu expectabant illum per Gallias tranſiturum. Vtriſque reſpondit, Nauitam debere in puppi nauis reſidere non in priora. Per Allobrogos & Ciſalpinos ſuum duxit iter nec ſine magno rerum diſcrimine & cunctando ob factioſas multorum ſeditiones Vrbem ingreditur.

Anno Domini. M.CCCCXXXI. Die X. Cal. Martij Romæ in palatio Apoſtolico S. Petri apapplexia correptus. Pontificatus ſui anno decimo quarto diem clauſit extremum, cuius cadauer, in Baſilica Lateranenſi ante capita Apoſtolorum Petri & Pauli, ſepulchro æneo conditum eſt ſicut ipſe iuſſerat.

EVGENIVS QVARTVS

Gabriel Condelmerius Venetus Epiſcopus Cardinalis Tuſculanus in Concilio Conſtantienſi confirmatus Pontifex Max. renunciatur. Nihil fauſti aut fœlicis hominum iudicio illi attulit ſuſcepta hæc ſacra dignitas, ipſius enim ſedis auſpiciis ſtatim turbatus eſt à Colūnenſibus Ciuilis ſeditionis fautoribus. Deinde graui ſchiſmate vexatus in Concilio Baſilienſi à Pontificatu priuatur ſubrogato Amedæo duce Sabaudiæ Eremita. A ſede tamen verus Pontifex non excidit. In AEthiopiam legatos Theodorum, Petrum Didymum & Georgium mittit ad Zerah Iacob Abyſſinorum Imperatorem, ſignificans Ioannem Palæologum Imp. & Græcos conueniſſe in Eccleſię (quemadmodum acta Florentinæ Synodi teſtantur) vnitatē & ad eādem illum inuitans quod reuerenter præſtitit. Nicolaum Tolentinum miraculis clarum ordinis Sancti Auguſtini in ſanctos retulit.

I.

De Creatione S. R. E. Cardinalium.

Ex actis Concil. Florent. & Chronic. D. Anthon.

EVGENIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

IN eminenti ſedis Apoſtolicæ ſpecula diuina diſponente clementia conſtituti de vniuerſis orbis eccleſiis earúmque ſtatu pacifico & tranquillo cogitare nos conuenit: ſed eo propenſius ad Romanam eccleſiam, quæ aliarum eccleſiarum mater & magiſtra aciem conſiderationis extendimus, quo ſublatis dubiis & cōfictis ſeu callidis opinionibus ex quibus poſsūt diſpendia & ſcandala prouenire penitus confutatis ipſa Romana eccleſia pacis & quietis auctore domino dirigente optata quietudine perfruatur. Sane quamquam ex libris Romani ordinis alias cerimoniarum nuncupato & aliis eccleſiæ Roma-

næ libris seu antiquis codicibus comprehendi possit & ex illis resultet quid nominis tituli vel honoris per se certam pronuntiationem de alicuius persona in eiusdem Romanæ ecclesiæ Cardinalem per Romanum Pontificem pro tempore in secreto consistorio factam eidem personæ in Cardinalem sic pronunciatæ per promotionem huiusmodi acquiratur. Quia tamen temporibus modernis quibus aliquotiens non nulli in secreto consistorio in Cardinales assumpti fuerunt secretè & eis ex bonis respectibus insignia Cardinalatus saltem omnia, minime assignata fuerunt, non nullarum aliter sapere quam oportet sapere satagentium astutas considerationes & inductiones subtiles iuxta præmissa & eorum effectum non nulla dubia prodierunt. Nos ad submouendum causam & occasionem quorumcunque dubiorum quæ quomodolibet super iis insurrexere hactenus & possunt insurgere forsan in futurum, de venerabilium fratrum nostrorum Iordani Sabinen. Hugonis Penestrin. Episcoporum, & dilectorum filiorum Ioannis tituli Sancti Laurentij in Lucina, Ludouici tituli sanctæ Ceciliæ, Antonij tituli sancti Marcelli, Ioannis tituli sancti Sixti, Francisci tituli sancti Clementis, Angelotti tituli sancti Marci presbyterorum, ac Lucidi sanctæ Mariæ in Cosmedin, & Arduini Sanctorum Cosmæ & Damiani Diaconorum eiusdem Romanæ ecclesiæ Cardinalium vnanimi consilio & consensu præsenti irretragabili constitutione decernimus & declaramus per huiusmodi pronunciationem sic in secreto consistorio de quibusuis personis hactenus factam seu in posterum faciendam alicui sic in Cardinalem in præteritum pronuntiato seu in posterum pronuntiando licet per eum ad Cardinalatus initium dispositus videatur nullum ius seu titulum re aut nomine acquisitum fuisse aut acquiri potuisse hactenus seu posse, neque aliquem per quempiam per scripturam, vel nominationem pro Cardinali reputari vel haberi debuisse seu potuisse hactenus vel debere seu posse quomodolibet in futurum donec & quousque de similibus consilio & consensu sic pronuntiato in Romana Curia præsentis Cardinalatus insignia, videlicet per capelli rubei traditionem, ac tituli assignationem, annulique, iuxta morem consuetum, in digito immissionem, absenti vero ab eadē Curia per huiusmodi capelli missionem realiter sine impensa, aut saltem in generali consistorio. Quódque in Cardinalem sic pronuntiatus, etiam postquam insignia huiusmodi omnia receperit: & etiam amissus fuerit & receptus, vt præfertur, in electione Romani Pontifiis pro tempore vocem actiuam aut aliquo alio actu habuisse vel habere potuisse aut debuisse, siue posse vel debere minime censeatur, donec, & quoscunque per Romanum pontificem pro tempore existen. de similibus consilio & consensu sibi in practicādis consulendis & deliberandis negotiis Consistorij antedicti, postquam in Consistoriis aliquibus mores in talibus obseruari consuetos expertus interrogatus consiliatiuè aut consultiuè responsum dandi expressa licentia tribuatur, seu ad hunc effectum (vt verbis vtamur communibus) ei fuerit os apertum. Decernentes irritum & inane quicquid in contrarium per quoscunque etiam prædecessores nostros aut alios quauis auctoritate scribendo, nominando, seu etiam reputando scienter vel ignoranter attentatum forsan est hactenus, vel in posterum contigerit attentari. Si quis autem in Cardinalem sic pronunciatus, contra præmissa Cardinalem pertinaciter se ausus fuerint nominare, eo ipso ex tunc omni iure quod sibi quomodolibet acquisitum prætendere posset, priuatus sit, & perpetuam inhabilitatem incurrat ad huiusmodi Cardinalatus honorem. Cæteri vero in hoc et adhærentes, vel dantes consilium seu fauorem, ipso facto sententiam excomunicationis incurant, à qua (præterquam in mortis articulo constituti) nequeant ab alio quam à Romano Pontifice absolutionis beneficium obtinere. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus, priuilegiis, indultis, concessionibus, & exemptionibus Apostolis specialibus vel generalibus, sub quacunque verborum forma, etiam pœnas & censuras in se continentibus, in contrarium editis cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo nostræ constitutionis & declarationis &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno incarnationis dominicæ 1431. 7. Cal. Nouembris Pontificatus nostri anno Primo.

Agitur an hoc diplomate de Cardinalium creatione, & statuitur ne quis efficiatur Cardinalis per pronuntiationem de eo factam in secreto consistorio donec insignia Cardinalatus hic descripta susceperit. Quomodo autem Cardinales omni expressione maiores & Ecclesiæ vtiles nō ignari aut pueri creari debeant vide Io. Daynia & Rebuffum. de constitutionib. Hinc Honorius 4. qui solum Cardinalem Ioannē Buccamatium Episcopum Tusculanū suo pontificatu creauit, viros dicebat & eosdem doctos ac bonos non etiam rudes & rerum humanarum ignaros in tantum collegiū cooptandos esse. Lege Barbatium in tract. de Cardinalium præstantia.

Nos hinc adornabamus calamum in sequentis Diplomatis scholia, sed viri quidam præclari monuerunt ne insalutatum relinqueremus. Illustrißimum Cardinalium chorum in cuius gratiam superior Eugenij constitutio delata est. Placuit consilium. Proderit ergo aliquid ex authoribus ab omni fuco alienis aliquid adferre de eorum institutione ac origine. Cardinalatus antiquitatem inuitis Hæreticis scimus, ante Gregorij tempora emanasse, nam in Concilio Romano sub Syluestro can. 6. legimus septem fuisse diaconos Cardinales in Romana Ecclesia, præcesßit autem Syluester Gregorium annis ferè trecentis, neque tamen hunc primum cœpit hoc nomen, non enim Concilium illud instituit Cardinales, sed solum iusßit vt præter Cardinales Diaconos Rom. Eccle. essent etiam duo Diaconi ad examen Parætiarum, vt intelligitur ibid. cap. vlt. Diaconi *inquit* non sint plures per parochiarum examen, nisi duo & Diaconi Cardinales vrbis septem D *Hieronymi assensum hac in re non postulo quo faciliùs institutum antiquum Cardinalatus ostendam cum hoc nondum ab Ecclesiasticis vel historicis satis sit exploratum. Dicam tantum, toto cœlo aberrare eos qui Cardinalatus nomen nouum esse à quibusdam fastu & opulentia turgidis, inuentum nam ita nouum est & recens vt M.C. ætatem ab Augustino & à Syluestro fermè. M.CC. superet cuius nominis vterque meminit, hic in dicta Romana Synodo, ille, in libro primo de baptismo contra Donatistas capite sexto vbi ait. Quapropter inter nos & ipsos quodammodo Cardinales Donatistas quorum Episcopus apud Carthaginem Primianus est, nam de hac re nulla est cõtrouersia.* Et post pauca *quanto ergo magis eadem pars Donati in multa minutißima frustra concisa est: quæ omnes minuta particula, hanc vnam multò grandiorem in qua Primianus, est de recepto Maximianistarum baptismo reprehendunt, & singula conantur asserere apud se tantummodo verum baptismum remansisse nec omnino esse alibi: neque in toto orbe terrarum, quo ecclesia catholica expanditur, nec in ipsa grandiore parte Donati, nec in cæteris præter se vnam ex minutißimis partibus: quæ omnes particulæ si aduertere voluerint, vocem non hominis, sed ipsius manifestißimæ veritatis & animosum spiritum suæ peruersitatis domare: non vsque ad patrem Donati maiorem, de qua præcisa præcisæ sunt, sed ad ipsius viriditatem radicis Catholicæ de ariditate propria reuertentur. Augustinus igitur Cardinales Donatistarum vocat grandioris partis presbyteros, quæ pars Carthagine erat, eiusque Episcopus ille Primianus. Carthaginensem enim sæpenumero intelleximus Afrorum primatum, Primatem esse, vt vulgò dici solet. Nominis autem Etymon varios discutiet scopulos in quos curiosi impingere possunt, dum omnia metiuntur sua trutina. Cardinalis idem fere significare videtur quod principalis sine à quo alij pendent, vt à cardine ostia dependere solent. Hinc & virtutes Cardinales apud Theologos, venti Cardinales & puncta cœli Cardinales apud Mathematicos. Et vt habetur in c sacrosancta ad fi 21. dist. Archidiac. in cap. vbi periculum. §. hoc sacro de Elect. lib. 6. sicut cardine regitur hostium ita Ecclesia bono eorum consilio, vel eò quod Romæ residens summo Pontifici assidentes quasi Ecclesiæ cardines Cardinales nuncupantur. In quasubinde meritò splendorem vbique diffusum consequuntur tum quia eius sunt à consiliis, in eius consistorio consident, tum præsertim quia electio summi Pontificis ad eos iure spectat vt patet per decretum Nicolai Papæ 2. in sexta Synodo can. In nom. Dom. 23. dist. Optimè ergò Leo IX. Pont. Max. in Epistola ad Michalem cap. 32. dicit, clericos Romanæ Ecclesiæ Cardinales vocari, quòd summo Pontifici proximè adhereant, qui est veluti totius Ecclesiæ cardo. Hic quidã cerebrosi subsistũt clamitãtq; in fastum & arrogantiam multa superaddita esse huic primæuæ & natiuæ appellationi, quod quidam hodie dicantur cardinales legati à latere. Sed hac in parte video mihi rem esse probatu facilem, occurrit enim Concilium Sardicense paulò pôst Nicænum & ita ait can. 7. de appellationibus Episcoporum quod si is qui rogat causam suam iterum audiri deprecatione sua mouerit Episcopum Romanum vt è latere suo presbyterum mittat, erit in potestate Episcopi quid velit & quid existimet, & Græcè καὶ ἀπὸ τοῦ ἰδίου πλευροῦ πρεσβυτέρους ἀποστείλοι,* vt à suo latere presbyteros mittat. *Non enim sunt instituti vt desides torpeant sed vt domi forisque præclaris legationibus susceptam prouinciam exequantur sunt enim vocati in partem solicitudinis cap. ad honorem. extra de vsu pallij 2. q. 1. cap. de cætero, & quorum consilio summus Pontifex tot præclara immortali laude digna decernit & agenda disponit. Eorum autem officium tribus consistere videtur, quorum primum est commune cum Episcopis, presbyteris, & Diaconis & cæteris, omnes enim Cardinales aut Episcopale aut presbyterale aut diaconale officium habent. Alterum officium est summum Pontificem eligendi. Postremum eidem Pontifici perpetuò assistere cũmque in regenda vniuersa Ecclesia consilio*

silio

sili & industriis adiuuare Nam antea Cardinales neque soli neque primarij consiliarij Pontificis erant, siquidem primis sexcentis vel octingentis annis, summi Pontifices ad grauiora negotia Ecclesiæ diiudicanda, cogebant concilia nationalia Episcoporum Italiæ, quibus conciliis intererant quidam Cardinales presbyteri sed tamen primus locus Episcoporum erat. Id cognosci potest ex tomis Conciliorum vbi plurima inueniuntur Concilia Romana siue Lateranensia celebrata ab anno domini trecentesimo ad octingentesimum. Rerum autem & negociorum profusiore congerie indies augente concilia non poterant maturè adeo cogi vt prouideretur consulto Ecclesiæ, quamobrem acciti sunt Cardinales ad consistorium quod non sine fruge fit, nam summus Pontifex absque graui temporis impendio in promptu habet Romæ suos Consiliarios Cardinales qui etiam singulis diebus de multiiugis variisque rebus deliberent Hæc de Cardinalibus mihi dixisse sufficiat ne videar potius Historicum quam Scholiastem agere. Qui de his autem ampliora cupit legat ex Theologis *Aluarum Pelagiũ lib. 2. de planctu Ecclesiæ art. 16. August. triumphum in Sum. de potest. Eccles. q. 102. Thomam Vvaldensem lib. 2. doctrinalis fidei art. 3. ca. 54. Ioan. de Turrecremata lib. 1. summæ de Ecclesia cap 81. 82. 83. & 84. S. Anthoninum in Sum. Theologica 3. part. tit. 6 Ioan. Anthonium Delph lib. 2 de Ecclesia Dominicum à Soto in 4. Sentent. 24. q. 2. art 4. Robertũ Belerminũ libr. 1. cap. 15. controuers. de clericis.* Ex vtr. Iur. Doct. *Andream Barbat in tractatu de præstantia Cardinal. ad Bessarionem. Marc. Laudensem in tract. de Cardinal. Dominicum Iacobatium lib. 1. de Concilio art 12. Ioan Hieronym. Abb. in lib. de Cardinalib. Remundũ Rufũ in lib. defensionũ pro Pontifice & Cardinal. Rebuffum in praxi beneficiorum.* Ex Historicis. *Onuphrium Panuinium in libello de Episcopatibus, titulis & Diaconiis Cardinalium. Volaterr. lib. 21. Vvolffgangum Lazium lib. 2. cap. commentar. reipub. Rom.*

II.

Latina Ecclesia conciliatur Græca in vnione quarundam controuersiarum & dubitationum fidei discussarum apud patres Concilij Florentini.

EVGENIVS Episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Consentiente ad infrascripta charissimo in Christo filio nostro Ioanne Paleologo *Romanorum imperatore Illustri, & Locum tenentibus venerabilium fratrum nostrorum Patriarcharum, & cæteris Orientalem Ecclesiam repræsentantibus.

LÆTANTVR cœli & exultet terra. Sublatus est enim de medio paries, qui occidentalem orientalemque diuidebat ecclesiam, & pax atque concordia rediit, illo angulari lapide Christo qui fecit vtráque vnum, vinculo fortissimo charitatis & pacis vtrunque iungente parietem, & perpetuæ vnitatis fœdere copulante ac continente: postque longam mœroris nebulam, & dissidij diuturni atram nigramque caliginem serenum omnibus vnionis optatæ iubar illuxit. Gaudeat mater Ecclesia, quæ filios suos hactenus inuicem dissidentes, iam videt in vnitatem pacemque rediisse: & quæ antea in eorum separatione amarissimè flebat, ex ipsorum modo mira concordia, cum ineffabili gaudio omnipotenti Deo gratias referat. Cuncti gratulentur fideles vbique per orbem, & qui Christiano censentur nomine, matri Catholicæ Ecclesiæ collætentur. Ecce enim occidentales orientalesque patres, post longissimum dissensionis atque discordiæ tempus, se maris ac terræ periculis exponentes, omnibusque superatis laboribus, ad hoc sacrum œcumenicum Cõcilium, desiderio sanctissimæ vnionis, & antiquæ charitatis redintegrandæ gratia, læti alacresque conuenerunt, & intentione sua nequaquam frustrati sunt. Post lõgam enim laboriosamq; indaginem, tandem Spiritus sancti clemẽtia ipsam optatissimam & sanctissimam vnionem consecuti sunt. Quis igitur dignas omnipotentis Dei beneficiis gratias referre sufficiet? Quis tantæ diuinæ miserationis diuitias non obstupescat? cuius vel ferreum pectus tantæ supernæ pietatis magnitudo non molliat? Sunt ista prorsus diuina opera, non humanæ fragilitatis inuenta; atque ideò eximia cum veneratione suscipienda, & diuinis laudibus prosequenda. Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio, Christe, fons misericordiarũ: qui tantum boni sponsæ tuæ catholicæ Ecclesiæ contulisti, atque in generatione nostra tuæ pietatis miracula demonstrasti, vt enarrent omnes mirabilia tua. Magnum

Ioannes 8. Emanuelis Iunioris filius Paleologus 96. Orientis Imperator dictus est. Huius nulla commemorantur res gestæ nec comari quicquam potuit circumseptus vndique ac conclusus ab hostibus & omni exutus potentia. Non diu superuixit domum reuersus à Concilio Florentino.

gnum siquidem diuinumq; munus nobis Deus largitus est: oculisque vidimus quod ante nos multi, cum valde cupierint, aspicere nequiuerunt. Conuenientes enim Latini & Græci* in hac sacrosancta œcumenica synodo, magno studio inuicem vsi sunt, vt inter alia etiam articulus ille de diuina Spiritus sancti processione, summa cum diligentia & assidua inquisitione discuteretur. Prolatis vero testimoniis ex diuinis scripturis, plurimisque authoritatibus sanctorum Doctorum orientalium & occidentalium: aliquibus quidem ex Patre & Filio, quibusdam vero ex patre per filium procedere dicentibus Spiritum sanctum, & eandem intelligentiam aspicientibus omnibus sub diuersis vocabulis, Græci quidem asseruerunt quod id quod dicunt Spiritum sanctum ex patre procedere, non hac mente proferunt, vt excludant filium: sed quia eis videbatur (vt aiunt) Latinos esse asserere Spiritum sanctum ex patre & filio procedere tanquam ex duobus principiis & duabus spirationibus, ideo abstinuerunt à dicendo quod Spiritussanctus à patre procedat & filio. Latini vero affirmauerunt non se hac mente dicere Spiritum sanctum ex patre filioque procedere, vt excludant patrem quin sit fons atque principium totius Deitatis (filij scilicet, ac Spiritus sancti) aut quod id quod Spiritus sanctus procedit ex filio, filius à patre non habeat, siue quod duo ponant principia, seu duas spirationes: sed vt vnum tantum asserant esse principium vnicamque spirationem Spiritus sancti, prout hactenus asseruerũt. Et cum ex his omnibus vnus & idem eliciatur veritatis sensus, tandem in infrascriptam sanctam & Deo amabilem eodem sensu eademque mente vnionem vnanimiter concordarunt & consenserunt. In nomine eius Sanctæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti, hoc sacro vniuersali approbante Florentino concilio diffinimus, vt hæc fidei veritas ab omnibus Christianis credatur & suscipiatur, sicque omnes profiteantur, quod Spiritus sanctus ex Patre, & Filio æternaliter est, & essentiam suam suumque esse subsistens habet ex Patre simul & filio & ex vtroque æternaliter, tanquam ab vno principio, & vnica spiratione procedit. Declarantes quod id quod sancti doc. & patres dicunt ex Patre per Filium procedere Spiritum sanctum, ad hanc intelligentiam tendit, vt per hoc significetur Filium quoque esse secundum Græcos quidem, causam, secundum Latinos vero, principium subsistentiæ Spiritus sancti sicut & Patrem. Et quoniam omnia quæ Patris sunt, Pater ipse vnigenito filio suo gignendo dedit preter esse Patrem, hoc ipsum quod Spiritus sanctus procedit ex Filio, ipse Filius à Patre æternaliter habet, à quo etiam æternaliter genitus est. Diffinimus insuper explicationem verborum illorum, Filioque, veritatis declarandæ gratia & imminente tunc necessitate, licitè ac rationabiliter Symbolo fuisse appositam. Item in azimo siue fermento pane triticeo, corpus Christi veraciter confici, sacerdotesque in altero ipsorum, Domini corpus conficere debere, vnumquemque scilicet iuxta suæ ecclesiæ siue occidentalis siue orientalis consuetudinem. Item si verè pœnitentiæ fructibus de commissis satisfecerint, & omissis, eorum animas pœnis purgatoriis post mortem purgari, & vt à pœnis huiusmodi releuentur, & prodesse eis fidelium viuorum suffragia, missarum scilicet sacrificia, & orationes, & eleemosynas, & alia pietatis officia quæ à fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueuerunt secundum ecclesię instituta. Illorumque animas qui post baptisma susceptum nullam omninò peccati maculam incurrerunt, illas etiam quæ post contractam peccati maculam, vel in suis corporibus, vel eisdem exutæ corporibus, prout superius dictum est, sunt purgatę, in cœlũ mox recipi, & intueri clarè ipsum Deum trinum & vnum sicut est, pro meritorum tamen diuersitate alium alio perfectius. Illorum autem animas qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt mox in infernum descendere pœnis tamen disparibus puniendas. Item diffinimus Sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem in vniuersum orbem tenere priuatum, & ipsum pontificem Romanum successorem esse beati Petri Principis Apostolorum, & verum Christi vicarium, totiusque Ecclesiæ caput, & omnium Christianorum patrem, ac doctorem existere, & ipsi in Beato Petro, pascendi, regendi ac gubernandi vniuersalem ecclesiam à Domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis œcumenicorum Conciliorum, & in sacris canonibus continetur. Reuocantes insuper ordinem

** Græci negabãt Spiritum sanctũ à Patre, & filio procedere, adeo quidem vt hæc fuerit vna ex præcipuis causis propter quas à Ro. & Catholica Ecclesia desciuerint circa annum Domini 965. tandem in Concilio Florentino absurdum errorem abiurãt in quem vt antiquos Doctores Ecclesiæ prætermittam (Basilium in fi. lib. 2. contra Eunomiũ & Epiphanium in Ancorato)* Beda *de elementis Philosophiæ lib.* 1. Spiritus sanctus (*inquit*) à Patre & filio procedit. *Leo nonus in Epistola ad Petrum Antiochenum Episcopum, fidẽ quam ad sedem apostolicam miserat approbans suámque simul eis explicans profitetur* Spiritum sanctum à patre & filio ita procedere vt Antiochen. Episcopus idipsum confessus antè videatur. *Denique Anselmus doctissimũ libellũ de processione spiritus sancti aduersus hunc Græcorum errorem conscripsit.*

ordinem traditum in canonibus cæterorum venerabilium Patriarcharum, vt patriarcha Constantinopolitanus, Secundus sit post Sanctissimum Romanum Pontificem, tertius verò Alexandrinus, quartus autem Antiochenus, & quintus Hierosolymitanus, saluis videlicet omnibus priuilegiis, & iuribus eorum. Datum Florentiæ in sessione publica Synodali, solemniter in ecclesia maiori celebrata, anno incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimonono, pridie nonas Iulij, Pontificatus nostri anno nono.

Prælati qui in Concilio Constantiensi morabantur summo rerum & Ecclesiarum incommodo ex Pontificis sententia, claudendam Synodum statuerunt aut in aliud aptius & tranquillius tempus referendam, ne quidquam minus maturè deliberaretur aut breui dierum impendio res eorum fidei & consultationi creditæ obruerentur. Verum (vt refert Onuphrius) quia schisma ex patria re antea ortum fuerat, diutiusque cum magna totius Reip. Christ. calamitate durauerat, de celebrandis Conciliis talem sententiam promulgauit, vt à fine Concilij Constantiensis non nisi ad quinquennium vsque Concilium denuo celebraretur vtque à quinquennio illo ad septennium sequens iterum Concilium congregaretur, à septennio verò ad decennium proximum tertium Concilium generale post Constantiense indiceretur deinceps singulis decennis Romanus Pontifex Concilium generale conuocare loco idoneo teneretur, vtque hæc res legis haberet locum, in quo de rebus omnibus ad fidem & rempub. christianam pertinentibus negotia transigerentur. Cum autem de loci ad Concilium congruentis mentio haberetur omnibus Papia Longobardorum in mentem venit, vbi post quinquennium Ecclesiæ ordines conuenerunt, sed grassantis pestis seuitia inde aufugere coacti, Senas incohati Concilij Sessiones transtulerunt, quas interrupit Alphonsi Arragonu regis factio quicum quibusdam Anticardinalibus schismate Ecclesiastico gaudebat & Petri de Luna Clementem Hispanum successorem elegerat, sed post reconciliationem Alphonsi cum Martino Rom. Pontifice coactus est se abdicare Pontificatu An. postquam sedisset fere quinto, & sic ambitionis illius schismaticæ Petri Cathedrã conscendendi ardor qui æquo iustius flagrarat in Ecclesia extinctus est, mansitque solus Pontifex Martinus 5. quo mortuo iampridẽ ab eodem indictum per Eugenium 4. concilium continuatur Basileæ, præside Iuliano sedis legato Apostolicæ & post eius reuocationem Ludouico Cardinale Arelatensi. Illic primum cepta est ratio reducendi Græcos in vnionem Ecclesiæ Latinæ quod vt commodius fieret Pontifice operæprecium esse videbatur illos facilius coalescere si Concilio interessent, cum autem tractaretur de loco in quo conuenirent, & maior pars Concilij de ciuitate Auenionensi (vt testatur Cataldinus de Boncompagnis qui præsens adfuerat) concordaret Græci vero ciuitatem illam velut non maritimam recusarent licuit Papæ ex ea causa illud Concilium Ex Basiliensi dissoluere & ad Ferrariensem ciuitatem educere transferendum vt ipse personaliter simul cum Græcis conueniret ac præsideret. Synodi Basiliensis præsides volebant expectare conuentus catastrophen, & precibus prouocabant Græcos vt Basileam proficiscerentur nec paterentur itineris longitudine vinci. Cum autem Pontifex & Græci venire renuerent Eugenium Pontificatu indignum declarant & in eius locum elegerunt Amedeum Sabaudiæ Ducem qui Fœlix 5. dictus est. Huius Concilij nihil est ratum & probatum nisi quædam dispositiones circa beneficia Ecclesiastica, quæ à Concilio factæ fuerant, quas pacis & vnitatis gratia Nicolaus 5. approbauit Concilium verò ipsum reprobatur in Concil. Lateran. vltimo. Seß. 11. & id nõ infirmis rationibus quas Io. de Turrecremata in Sum. de ecclesia li. 2. c. 93. retulit primùm quia eos qui missi erant à Papa Eugenio 4. vt Concilio præsiderent, noluit in authoritate sua recipere, iuxtà morem Conciliorum vniuersalium, deinde quia eius Concilij decreta ne Synodi quidem vnanimi consensu fuerunt conclusa, hinc quia in fraudem legatorum, quos à Castella & Anglia regibus missos in itinere esse ac Synodo iam appropinquare cognouerant, id definire festinabant, cui dictos legatos nolle assentire sciebant. Quod factum (inquit) est in Seß. 18. Præterea eiusdem Concilij decreta negat ab Eugenio 4. approbata vnquam esse, licet progressum Concilij aliquando approbasset. Cœperant iam ex hoc schismate veteres simultates altiùs caput extollere, & lugubre erat videre Christianam rempublicam trifariam diuisam quidam Eugenij veri Pontifici partes tuebantur, plures Amedeo Lausannæ Pontificiũ solium componenti, adherebant reliqui qui neutrales vocabantur aut potius tepidi quidam dissimulatores qui neutrius obsecundarent authoritati. Nihil tamen antiquæ suæ constantiæ in ferendis huiusmodi iniuriis Eugenius dereliquit, inceptum Concilium Ferrariæ ob pestis

depopulationem Florentiam transtulit in quo præfuit, præsentibus Iosepho Constantinopolitano patriarcha, & Ioanne Paleologo Constant. Imperat. multisque Græcorum & Latinorum Cardinalibus & Episcopis, & ita prævaluerunt Orthodoxæ fidei authoritates Græcorum hæresim ut ipsi ea omnia quæ in superiore Eugenij diplomate continentur firmiter crediderint. Rē gracè narrat Gennadius Scholarius patriarcha Constātinopolitanus qui in eadē Synodo adfuit. Agnouerunt quoque non ui quapiam coacti neque numero suffragiorum à Latinis superati Romanæ sedis primatum, ut ex ipsius Iosephi patriarchæ Constantinopolitani confessione collegimus quam in ipsa vitæ periodo scriptam reliquit ut habetur in Sessione ultima Concil. Florentini. Quoniam (inquit) ad extremum vitæ meæ perueni, idcirco pro meo munere dilectis filiis, benignitate Dei meam sententiam his literis palam facio. Nam quæ D. N. Iesu Christi Catholica & Apostolica Ecclesia Romæ veteris sentiat ac celebret omnia me quoque sentire credereque profiteor ac ipsis plurimum acquiesco Beatissimum autem Patrum Patrem, ac summum Pontificem Romæque veteris Papam Domini nostri Iesu Christi Vicarium esse concedere, atque animarum purgatorium esse non inficior. Datum Florent. die 8. mens. Iunij. A. M. 1439.

Vtriusque Ecclesiæ Orientis nimirū & Occidentis Patres cum totius sanctæ Generalis Synodi consensu huius unionis articulos manu propria subscripserunt, ut autem posteris præstinæ fidei nunquam violandæ ratio commendetur nos nomina Græcorum hic referemus.

Ego Ioannes Palæologus, fidelis in Christo rex Imperator Romeorum, subscripsi.

**Præsidens Ypertimorum, & primus totius Macedoniæ.*

Ego Antonius humilis metropolita Heracleus, & consiliarius Edessenorum totius Thraciæ & Macedoniæ pōtifex,* & Philothei sanctissimi patriarchæ, & sedis Apostolicæ Alexandrinæ locum tenens subscripsi.

**Protosyncellus.*

Ego Gregori. Protosingelus* confessor spiritualis, ac Sedis Apostolicæ Alexandriç & eius domini Patriarchę locum tenens, subscripsi.

**Gebien. ac totius Russiæ.*

Ego Isidorus metropolita Syrię* & totius Rhosi, ac domini Dorothei Patriarchę Antiocheni, & eius sedis Apostolicæ locum tenens, subscripsi.

**Ioachimi.*

Ego Dositheus humilis metropolita Mopsuestiæ, & Ioachini* sanctissimi patriarchæ Hierosolymitani, ac eius Apostolicæ sedis locum tenens, subscripsi.

Ego Metrophanes humilis metropolita Cyzici, ac locum tenens Ancyrensis, subscripsi.

Ego Dorotheus humilis metropolita Trapezunden. ac locum tenens Cęsareensis antistitis, subscripsi.

Ego Bessarion diuina miseratione Archiepiscopus Nicęnus, ac locum tenens Sardensis pręsulis, subscripsi.

Ego Macarius humilis metropolita Nicomedię, subscripsi.

**Nemeen.*

Ego Ignatius humilis metropolita Toronę, ac locum tenens Nicomedien. antistitis, me subscripsi.

Ego Dorotheus humilis Metropolita Mitylenen. ac locum tenens Sidensis pontificis, me subscripsi.

Ego Damianus humilis metropolita Moldoblachiensis, ac locum tenens Sebastiensis pręsulis, subscripsi.

Ego Ioseph humilis metropolita Amasiensis, subscripsi.

**Nathanael.*

Ego Nathanael* humilis metropolita Colossensis ac insularum Cycladum, suscripsi.

**Rhodi.*

Ego Callistus humilis metropolita Dristensis,* subscripsi.

Ego Gennadius humilis metropolita Gannensis, subscripsi.

Ego Matthæus humilis metropolita Melitenensis, subscripsi.

Ego Dositheus humilis metropolita Dramensis, subscripsi.

Ego Sophronius humilis metropolita Anchialensis, subscripsi.

**Sacellarij.*

Ego Bessarion Archiepiscopus Nicenus, mandato ac nomine Emmanuelis diaconi ac magni sachelarij,* Chrysocuchi vulgò nuncupati, qui eadem nobiscum sensit, subscripsi.

Ego

Ego Theodorus Zanthopulus, diaconus & magnus * sacrista, subscripsi. * *Scenophylax*

Ego Micahel Balsamorum Archidiaconus, & magnus bibliothecarius, subscripsi. **magnus eccle-*

Ego Siluester Syropulus, diaconus* Ecclesiarches, ac iuris seruator, subscripsi. *siarchus & Di-*

Ego Gregorius protecdicus diaconus Cappadocus, suscripsi. *cæophylax*

Ego Constantinus Archipresbyter, ac locum tenens Moldoblachiensis præsulis subscrip.

*Ego Ecclesiarches venerandæ mãsionis, & sanctæ Basilicæ Magnæ lauræ montis Sancti, ac ipsius mansionis locum tenens, subscripsi. **Moyses*

Ego Athanasius olim abbas* Circunspectæ, subscripsi.

Ego Gerontius abbas sanctæ mansionis Omnipotentis, subscripsi. **monasterij Cir-*

Ego Germanus olim abbas sancti Blasij, subscripsi. *cunspecti.*

Ego Pachumius confessor ac abbas sancti Pauli, subscripsi.

Nunquam profecto incassum cecinit carmen illud Euripides in Iphigenia πιςὶν ἑλλὰς οἶδεν οὐδέν Græcia nequaquam nouit fidem. *Semper hoc nomine pessimè audiit hæc natio apud exteros, sed multò magis illi vitio vertetur, quod contra solennia iuramenta à fide & vnione tam stolide defecerint, & demum negarint quæ Concilio Florentino authentica fide fassi fuerant & quæ Imperator & patriarcha coram approbarant & amplexi erant sui Græci domum reuersi impudentissimè repudiarint: ea dementia vt quotquot consensissent iis negarint officiũ Christianæ sepulturæ. Cuius schismatis pœna fuit Bizantini Imperij excidium. Iactura irreparabilis. Huius mali euentum biennio ante præuisum habuerant ex Nicolai.V. Pontificis sententia & epistola qui de eorum perfidia sic conquerebatur.*

Omnes gentes decretum quod sancitum est receperunt, Græci verò neque receperunt, neque spes est eos vnquam esse recepturos, quæ super concordia & vnione decreta sunt, procrastinationes enim procrastinationibus ab eis semper prætexuntur, excusationes & responsiones in singulis. Neque verò Greci arbitrentur Romanum pontificem ita esse mente destitutum, omnémque Occidentalem ecclesiam, vt non intelligat quæ in singulis dilationibus respondendo nugantur. Optimè cuncta nouimus: sed toleramus in Iesum respicientes sempiternum sacerdotem, & dominum: qui sterilem illam ficum vsque ad annum tertium iussit asseruari, agricola iam ad exscindendam arborem se accingente, quia nullum fructum ferebat. O *magnam calamitatem, anno* M. CCCCLI. *hanc conscripsit epistolam, &* M.CCCCLIII. *capta est Constantinopolis iam redeamus ad nostrum Pontificem.*

Anno Christi 1443. Eugenius Florentinis frustra eum retinere volentibus Romã veniens die 28. Sept. effusa obuiam vrbana turba magnitudine, nullo non genere honoris adhibito ad portam Flaminiam noctu diuertit. Sequenti verò die ad S. Petrum iturus, paratis de more supplicationibus, pontificio habitu vrbem incedens, tumultuati populum audit ob duplicatum tributum vectigálque nouum impositũ à certis quibusdam sanguisugis populi, quod illico mò norauit, & statim succlamatum est ab omnibus VIVAT EVGENIVS, *cum antea clamassent, Moriantur noua vectigalia eorúmq; inuentores, vt scribit Nauclerus. Eugenius tandem vir ingenio & rebus præclarè gestis fœlix, angustiis morborum senij comitum fractus moritur & 7. Cal. Mart. 1447. sepulchro marmoreo conditur apud sacram Petri Basilicam ex cuius Epitaphio hos versus decerpsimus.*

Istius ante sacros se præbuit alter ab ortu,
Alter ab occasu Cæsar vterque pedes
Alter vt accipiat fidei documenta Latina
Alter vt aurato cingat honore caput.
Quo duce & Armenij Græcorum exempla sequuti
Romanam agnorunt AEtiopésque fidem.
Inde Syri ac Arabes, mundique à finibus Indi
Magna, sed hæc animo cuncta minora suo.
Nam valida rursum Teucros iam classe petebat
Cum petit ast illum sustulit atra dies.

NICOLAVS QVINTVS

Thomas humili genere natus, Sarzanus à natali solo appellatus summam ingenij sui admirationem ostendit in acerrimis illis disputationibus cum Græcis Florentiæ & Ferrariæ habitis vno eodemque anno Episcopatum Bononiensem, Cardinalis dignitatem & Pontificatum adeptus, cum maxima cleri & populi lætitia Romæ coronatur pridie nonas Martias M.CCCC.XLVII. Nicolaus quintus appellatus. Italiam armorum petacem authoritate sua compescuit. Christi fideles ad Iubileum celebrandum conuocauit. Constantinopolis obsidium & ruinam prædixit ob fidei & vnionis violatę Iusiurãdum: sic Orientis imperij caput in Barbarorum seruitutem abductum est, vt vaticinatus fuerat biennio toto MCCCCLIII. Pontifex fuit liberalissimus erga literatos, quos & officiis & beneficiis mirificè iuuit. Græcas & Latinas literas suo splendori restituit. AEgre ferebat aliquem doctum esse quem non nosset. Vaticanam Bibliothecam comparatis vndique veterum preclaris monumentis erexit.

I.

Concilium Basiliense infirmatur, & à Pontificatu abdicatur Amedæus.

Hoc diploma ex 4. Tom. Concil. desumptum est.

ICOLAVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

VT pacis, qua nihil desiderabilius, in vniuersali Ecclesia amplissimè diffundatur & perduret serenitas, & omnium corda quæ exagitauit & defatigauit diuisio, vnitas integra ad cuiuslibet status & honoris prosperitatem consolidet, libenter secundum nostræ & Apostolicæ authoritatis plenitudinem magnitudinémque voluntatis, omnia amplectimur, per quæ non solùm super præsentibus & futuris, sed & super præteritis, vt illibata permaneant, debitæ prouisionis adhibetur remedium. Cùm itaque post crebras variásque conturbationes, quibus multis ab annis sancta Dei subiacuit Ecclesia, causantibus diuisionibus, quæ inter fœlicis recordationis Eugenium Papam Quartum prædecessorem nostrum, & tunc Basileense Concilium viguerunt, hoc in nostro tempore, & ex Altissimi Dei prouidentia ineffabili interpositas, tractatúque oratorum charissimorum in Christo filiorum, Francorum, Angliæ & Renati Siciliæ Regum, necnon Delphini Viennensis primogeniti Francorum Regis illustris, pacem Ecclesiæ redditam videbamus, dum percepimus venerabilem & charissimum fratrem nostrum Amedeum primum Cardinalem episcopum Sabinensem, in nonnullis prouinciis Apostolicę sedis legatum, vicariúmque perpetuum, Felicem Papam Quintum tunc in sua obedientia nominatum, iuri quod in papatu asserebat se habere, ad huiusmodi pacem Ecclesiæ obtinendam, cessisse: eos verò qui Basileæ, postmodum Lausanæ sub nomine generalis Concilij hactenus congregati permanserunt, ordinasse & publicasse nobis tanquam vnico ac indubitato summo Pontifici obediendum esse à cunctis fidelibus, & præfatam Lausanensem dissoluisse congregationem: Desiderantes igitur toto affectu ea perficere, quibus Christi fideles suppressis & extinctis dissensionum & differentiarum seminariis, communi fruantur concordia, cuiuslibet eorum status honoris, reputationis & quietis stabilitate firmata, quascunque promotiones, electiones, confirmationes, postulationes, admissiones, translationes, commendas, administrationes & prouisiones ad quæcunque patriarchales, metropolitanas & cathedrales ecclesias, necnon abbatiales dignitates ac monasteriorum regimina quorumcunque

Concilium Basiliense Lausanam perductū.

e xemptorum

exemptorum & non exemptorum: necnon quascunque collationes, prouisiones & dispositiones quorumcunque beneficiorum Ecclesiasticorum, regularium & secularium, de iure patronatus etiam laicorum, cum cura, vel sine cura, etiam si ecclesiæ parrochiales fuerint, aut canonicatus & præbendę, dignitates maiores post pontificales in cathedralibus, vel principales in collegiatis existant, personatúsque perpetuę administrationes vel officia, etiam curata vel electiua, in quibuscunque Ecclesiis prioratus, conuentuales, aut cuiuscunque conditionis, qualitatis vel naturæ fuerint etiam alterius generis, quam expressa, paris vel maioris, etiam si ex quauis causa tunc dispositioni Apostolicę specialiter vel generaliter reseruata, fuerint litigiosa, aut aliàs affecta, vel ad sedem Apostolicam quomodolibet deuoluta, in vim quorum seu pretextu collationum, prouisionum, reseruationum, aut aliarum dispositionum huiusmodi, seu alicuius pręmissorum, aliàs quam ex titulo priuationis factarum, pręmissarum occasionum, diuisionum ipsarum ecclesiarum, beneficiorum dignitatum officiorum, personatuum, administrationum, canonicatuum & prębendarum habita seu adepta sit possessio, & possidentur de præsenti: admissiones etiam resignationum quorumcunque beneficiorum, dignitatum, Ecclesiarum, simpliciter vel ex causa permutationis factarum authorizationum & institutionum, pensionum item quarumcunque super quorumcunque beneficiorum ecclesiasticorum fructibus, reseruationibus & assignationibus, cum processibus & fulminationibus inde secutis, necnon vniones, annexiones, incorporationes quarumcunque dignitatum & beneficiorum Ecclesiasticorum, secularium & regularium quibuscunque Patriarchalibus, Archiepiscopalibus, abbatialibus, vel capitularibus mensis, aut monasteriis conuentibus, dignitatibus, canonicatibus & præbendis vel beneficiis, seu ad inuicem sub quibusuis verborum formis, dimembrationes etiam ecclesiasticarum & beneficiorum quorumcunque, ecclesiarum quoque, monasteriorum studiorumque generalium fundationes, erectiones, suppressiones & subiectiones, & quorumcunque beneficiorum creationes, exemptiones, item reuocationes pallij dationes, consecrationes, benedictiones, personarum de ordine ad ordinem translationes, infeudationes, institutiones, contractuum confirmationes, facultatis testandi concessiones, absolutiones, liberationes, quitantias super quibuscunque debitis ratione decimarum, semidecimarum, indulgentiarum, annatarum, communium & minutorum seruitiorum, vel aliàs quomodolibet dispensationes tam super ætatis quàm natalium & aliarum inhabilitatum defectibus, super incompatibilibus in quocunque numero, etiam si ad curas parochiales, matrimoniis, iuramento, ordinibus & voto etiam transmarino & rebus aliis quibuscunque, necnon absolutiones à quibuscunque excommunicationum, anathematizationum, & aliis censuris ecclesiasticis, interdictorum tam generalium, quàm spiritualium relaxationes, ac illarum fulminationes & appositiones iuramentorum, etiam fidelitatum relaxationes, rehabilitationes ab omni macula irregularitatis, aut alia inhabilitate vndecunque processerit, restitutiones etiam ad famam & honores gratiarum, indultorum, indulgentiarum, & priuilegiorum, & quascunque aliàs concessiones, ac omnia & singula, tam iustitiam quàm gratiam concernentia, siue in foro conscientię, aut contentioso, in personis aut locis, quę tempore concessionum & aliorum præmissorum obedierunt pręfato venerabili ac charissimo fratri nostro Amedeo Cardinali Episcopo legato & vicario supradicto, tunc Felici Papę Quinto nominato, ac congregatis antedictis seu eorum alteri, tam per ipsum tunc Basilense Concilium & Amedeum in sua obedientia Felicem* Quintum nuncupatum, quàm illos qui in Basiliensi & Lausanensi ciuitatibus sub nomine generalis Concilij congregati remanserunt, aut alium seu alios, sua aut alterius eorum authoritate etiam de latere legatos, delegatos, siue alios quoscunque ab eis vel eorum altero posteritatem habentes coniunctim vel diuisim, qualitercunque facta, gesta, concessa data, indulta, disposita & ordinata, etiam si maiora & grauiora, aut alterius cuiuscunque naturę à pręmissis existant, & specialem requirant expressionem, quę volumus & decernimus pro expressis specificè haberi, cum omnibus & singulis inde secutis. Ac etiam omnia & singula per ordinarios in dictis locis facta, pro bono pacis & vnionis Ecclesiæ, motu proprio ex certa scientia &

* *Felix P.P. V. in sua obedientia nuncupatus precibus Imperatoris Frederici 3. permotus à Nicolao Papa V. ad id solicitatus, Papatui sponte deposuit & ab omnibus iuribus, renunciauitque quæ ratione habebat P.P. Nicolao V. S.R.E. Cardinalis Episcopus Sabinensis ac collegij Cardinalium decanus perpetuusque totius Germaniæ Apostolicæ sedis de latere legatus ac Vicarius generalis creatus est. In quo statu per aliquot tempus viuens, vitam finiuit in Ciuitate Lausanensi. omnes quoque Cardinales, vel ab eo creati, vel qui ei adhæserant, & propterea priuati ab Eugenio fuerunt, qui hoc anno viuebant in cæterorum Cardinalium S.R.E. numerum sunt recepti.*

de Apostolicę potestatis plenitudine, de Concilio & assensu venerabilium fratrum nostrorum sanctę Romę Ecclesię Cardinalium, pręsentium serie approbamus, ratificamus, & etiam confirmamus, rataque & firma haberi volumus. Necnon potiori pro cautela de personis Patriarchatum, Archiepiscoporum, Episcoporum & Abbatum, quibuscunque Ecclesiis & monasteriis, quarum & quorum assecuti sunt possessiones, & possident de pręsenti, necnon de dignitatibus, prioratibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus, & prębendis, commendis & beneficiis quibuscunq; etiam sedi Apostolicę specialiter vel generaliter * reseruatis, deuolutis, vel quomodolibet affectis, eorum possessoribus quibuslibet de nouo prouidemus, ac ipsorum omnium fructus, redditus & prouentus, necnon emolumenta, singula in quibuscunque & vbicunque, etiam extra dioecesim, in quibus Ecclesia, monasterium, prioratus, dignitas, seu beneficium huiusmodi fuerit, consistentia ad eorum possessores spectare & pertinere. Et quòd ipsi in suarum Ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, dignitatum & beneficiorum (prout eorum singulos concernit) possessionibus, pro huiusmodi bono pacis & vnionis, pacifici remaneant & quieti decernimus & declaramus, gratis & absque solutione communium vel minutorum seruitiorum, annatarum, aut vacantię tam nostrę camerę, quàm venerabilium fratrum nostrorum sanctę Romę Ecclesię Cardinalium collegio facienda, nomina & cognomina, valorésque ipsorum beneficiorum & dignitatum, ac non obstantibus ipsorum possessorum pro expressis habentes constitutionibus & ordinationibus Apostolicis non obstantibus quibuscunque. Insuper quascunque obligationes seu debita de & super annatis seu communibus & minutis seruitiis iuxtà curię nostrę consuetudinem, cæterísque iuribus nobis & sanctę Romanę Ecclesię Cardinalium collegio cęterísq; officialibus debitis, si quę deberi dicerentur, occasione quarumcunque metropolitanarum & cathedralium ecclesiarum, monasteriorum, dignitatum, prioratuum, etiam conuentualium beneficiorum & officiorum huiusmodi, vsque ad præsentem diem possessoribus antedictis ex simili scientia remittimus & relaxamus, pariter & donamus: eósque qui huiusmodi debitis obligati essent, ab omni eorum solutione absoluimus & liberamus, & super illis dari quitantias petentibus aut volentibus demandamus in forma plena, debita & opportuna, fructus etiam illos, quos durante huiusmodi diuisione, ex dictis Ecclesiis, dignitatibus, beneficiis & officiis perceperunt, etiam si nobis & camerę Apostolicę debiti essent, penitus ipsis & cuilibet ipsorum remittimus de dictę sedis munificentia liberali, camerario, thesaurario, clericis camerę, collectoribus & subcollectoribus nostris quibuscunque inhibentes sub excommunicationis sententia & aliis censuris Ecclesiasticis atque poenis, quas remissioni & inhibitionis nostris huiusmodi contrauenientes incurrere volumus ipso facto, ne fructus prædictos occasione pręmissa, dicta diuisione durante perceptos & per nos remissos, vt præfertur, à quoquã quomodolibet exigere seu extorquere præsumant. Dictorum rursus possessorum singulis aduersariis super pręfatis ecclesiis, monasteriis, prioratibus, dignitatibus, officiis & beneficiis perpetuum silentium imponentes, quascunque promotiones, impetrationes, concessiones, prouisiones, & literas de super pro ipsis aduersariis & aliis quibuscunque in præiudicium ipsorum possessorum vel derogationem huiusmodi per nos confirmatorum, quomodolibet etiam si motu proprio, ex certa scientia aut plenitudine potestatis, & de venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium consilio & assensu, tam per dictum nostrum prędecessorem, quàm nos siue alium quemcunque, illius aut nostra authoritate, siue alia quacunque factas, datas, concessas & habitas, etiam in vim earum ipsis aut alicui eorum in re vel ad rem ius quęsitum foret, necnon diffinitiuas & alias etiam, quę in rem transierunt iudicatam, super ecclesiis & aliis pręmissis in Romana curia vel alias vbicunque contra dictos possessores promulgatas sententias et quęcunque inde secuta, prędictis motu & scientia ac plenitudine pro bono pacis & vnionis prædictarum cassamus, irritamus & annullamus, ac cassa, irrita, infecta, nullaque & inania ac viribus vacua declaramus & denunciamus. Illa verò ex sententiis, quę pro prædictis possessionibus super præmissis, ac etiam quascunque alias sententias & subrogationes, quę pro quibusuis personis, partibus se defendentibus, nullam

* Reseruationes Pontificis dicuntur generales quando plures inducuntur sub vna ratione vt quãdo Papa reseruat beneficia vacãtia per adeptionem secundi beneficij: vel alio modo vt in extrauag. execrabilis Ioã. 22. de prabẽd. Quædam verò sunt speciales quoad certum corpus beneficij non tamen pro certa persona vt quãdo reseruat Ecclesiam Cathedralẽ sua dispositioni vt in c. si tẽpore de Elect. in 6. Domi. cons. 30. Bonifacius & Aeneas de Falcon. in tract. reseruat. q. 2. Rebuffus de reseruat. tã gener &c.

illarum omnium nominibus & cognominibus pro expressis habentes, & quę in rem transiuerunt iudicatam, in Basileensi seu Lausanensi ciuitatibus, seu in curia præfati venerabilis ac clarissimi fratris nostri Amedei primi Cardinalis, (vt præmittitur) legati vicariique perpetui, Fœlicis Quinti in sua obedientia nominati, vsque in hodiernum diem prolatę ac subrogationes pro altero ex colitigantibus mutuò se defendentibus factæ sunt, validas & ratas decernentes, necnon quascunque lites & causas desuper in nostra curia vel alibi contra ipsos possessores super prædictis Ecclesiis, dignitatibus, beneficiis quomodolibet procedentibus, quorum omnium, etiam si vna vel duę seu plures diffinitiuę vel alię sententię prolatę sint, status præsentibus pro expressis habentes, ad nos aduocamus, & totaliter extinguimus. Et pro maiori omnium & singulorum securitate & roboris validitate, quibuscunque personis tam Ecclesiasticis quàm secularibus, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis vel præminentię existant, etiam si cardinalatus, patriarchatus, archiepiscopali, episcopali aut alia quacunque præfulgeant dignitate, necnon quarumcunq; tam cathedralium quàm collegiatarum & aliarum Ecclesiarum & monasteriorum capitulis, collegiis & conuentibus, ac singularibus personis earundem, illique vel illis, ad quem seu ad quos dictarum Ecclesiarum, beneficiorum Ecclesiasticorum & officiorum electio, collatio, prouisio, præsentatio seu quæuis alia dispositio communiter vel diuisim pertinet, ac huiusmodi possessorum aduersariis, quibus per nos ac nostrum prædecessorem seu alium quemcunque factę sunt concessiones & prouisiones de huiusmodi Ecclesiis, beneficiis & officiis possessis, omnibus & singulis aliis, quorum interest vel interesit quomodolibet in futurum, mandamus expressè inhibentes, videlicet patriarchis, archiepiscopis & episcopis sub suspensionis ab ingressu Ecclesię, minoribus verò personis singularibus sub excommunicationis, necnon dictorum possessorum aduersariis sub simili excommunicationis ac priuationis omnium & singulorum beneficiorum suorum quę obtinent, & inhabilitationis ad illa, & ad alia in posterum obtinenda, perpetuæque infamiæ, collegiis verò, capitulis & conuentibus sub suspensionis, à diuinis pœnis, sententiis & censuris, quas contrafacientes & rebelles (prout quemlibet ipsorum concernit) exnunc prout exnunc, & extunc prout exnunc, incurrere volumus ipso facto, ne ipsi seu eorum alter publicè vel occultè, directè vel indirectè quouis quæsito colore vel ingenio, contra declarationes, concessiones, approbationes, ratificationes, confirmationes & alia prędicta vel eorum aliquod in præiudicium, damnum & grauamen dictorum possessorum & derogationem præmissorum per nos confirmatorum, aut alicuius eorum, facere, dicere, & attentare, seu ipsi prænominati, ad quos spectat huiusmodi electio, collatio, prouisio, præsentatio seu quæuis alia dispositio, quempiam alium ad Ecclesias, dignitates, beneficia & officia seu alia promissa, hactenus sic possessa recipere & admittere, neque possessores huiusmodi super præmissis in aliquo vexare, perturbare, molestare, seu inquietare quomodolibet præsumant, sed ea omnia & singula inuiolabiliter & sine contradictione quacunque quantum in eis est, manu teneant & obseruent, dictósque possessores in possessione sua huiusmodi teneant & defendant. Si quę etiam (quod absit) per quempiam quacunque etiam authoritate nostra, contra præmissa seu eorum aliqua, aut in præiudicium dictorum possessorum seu alicuius eorum, nouitates factę fuerint seu fierent, illas ac quæcunque inde secuta exnunc prout extunc habemus & haberi volumus pro infectis. Et nihilominùs contrauenientes & rebelles huiusmodi, siue Patriarchę, archiepiscopi, aut episcopi fuerint ab ingressu Ecclesiæ: minores verò personas singulares, excommunicatos: necnon dictos aduersarios & eis auxilium dantes, vltra communicationis pœnam beneficiis & officiis suis priuatos, inhabiles & infames: capitula verò, collegia & conuentus, à diuinis suspensos per quemlibet ordinarium loci, aut alterum in dignitate constitutum, siue canonicum alicuius Ecclesię cathedralis, per quemcunq; ex huiusmodi possessoribus eligendum & requirendum, seu executionem dandum super huiusmodi nostra voluntate in Romana curia siue extra, declarari & denunciari volumus & mandamus. Super quibus omnibus & singulis, ipsis & eorum cuilibet authoritate Apostolica damus atque concedimus facultatem reiectis

Mandat omnibus ratihabitionem collationū ac prouisionum beneficiorum.

Pœna in omnes & singulos contemptores huius rescripti.

in

in præmissis omnibus & singulis cautelis & appellationibus quibuscunque, in præiudicium præmissorum interpositis seu interponendis, quas tanquam friuolas & inanes cum inde secutis & secuturis, extunc prout exnunc, & exnunc prout extunc cassamus, irritamus, annullamus, & pro infectis haberi volumus: vicecancellario & quibusuis alijs officialibus nostris expresse inhibentes, ne ad cuiusuis instantiam super causis prætentarum appellationum huiusmodi, aut aliàs via simplicis querelæ seu restitutionis in integrum aliquam commissionem signare, siue rescriptum etiam extra Romanam curiam concedere, nec auditores causarum palatij nostri, siue ordinarij loci aut quicunque alij commissiones siue rescripta huiusmodi recipere, seu causas desuper motas & mouendas audire præsument, seu attentent. Adijcientes, quod si vllo vnquam tempore appareret, de aliqua concessione seu declaratione per nos aut nostros seu dicti prædecessoris literæ, quascunque clausulas, etiam derogatorias, generales vel speciales sub quacunque verborum forma in se continentes, licet in illis dicatur, non obstantibus clausulis dicentibus quod illis non derogetur, nisi de eis specialis mentio fiat, aut quòd de verbo ad verbum & cum toto tenore illarum inseri debeat, facta seu fienda, per quam dictos possessores seu eorum beneficiorum aliquem in huiusmodi suorum beneficiorum possessione seu aliàs turbari, vexari, molestari, seu inquietari, aut contra huiusmodi nostras concessiones, prouisiones & alia per nos approbata ueri, atque contrauenire possit, etiam si motu proprio, ex certa scientia, siue de plenitudine potestatis & de ipsorum venerabilium fratrum nostrorum Cardinalium consilio & assensu emanarent, seu emanassent tales declarationes aut concessiones pro bono pacis & vnionis Ecclesiæ, nullatenus effectum sortiri, sed pro infectis exnunc prout extunc haberi volumus. Verùm si in obedientia prædictorum tunc nuncupati Felicis, & illorum qui Basileæ & Lausanæ sub nomine generalis Concilij tunc permanserunt, duo vel plures super vno vel pluribus beneficiis litigarent, possessio non possidenti non afferat præiudicium, sed cuilibet ius suum semper saluum conseruetur, ac etiam vnicuique maneat ius, quod ante huiusmodi diuisionem sibi quæsitum erat. Et si fuerint aliquæ Ecclesiæ seu beneficia, quarum seu quorum caput in vna obedientia, & membra in altera existant, membra reducantur ad caput. Saluo tamen, quòd membrum obtinens in illius remaneat possessione, si ius eidem competebat ante huiusmodi diuisionem. Cæterum, quia difficile foret præsentes literas ad singula, in quibus eis forsan fides facienda fuerit, loca deferre, dicta authoritate Apostolica decernimus, quòd illarum transsumpto manu publica & sigillo alicuius episcopi aut illius vicarij, seu curiæ aut superioris Ecclesiastici signato & munito perinde ac si originales literæ huiusmodi exhiberentur, fidès plenaria adhibeatur, & stetur. Mandantes nihilominùs literas in simili forma pro quibuscunque particularibus personis eas petentibus & habere volentibus, illorum nominibus & cognominibus specie expressis, cum designatione ecclesiæ, dignitatis, beneficij siue beneficiorum, aliarúmque concessionum superius designatarum, in cancellaria nostra & alibi gratis & sine solutione alicuius taxæ, saluo moderato salario scriptorum, expediri, & irritum decernimus & inane, si secùs super his à quoquam quauis authoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, ratificationis, confirmationis, prouisionis, decreti, voluntatis, impositionis, cassationis, remissionis, relaxationis, donationis, absolutionis, liberationis, inhibitionis, impositionis, irritationis, annullationis, declarationis, denunciationis, aduocationis, extinctionis, voluntatis, mandationis, concessionis, adiectionis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hæc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Spoleti anno incarnationis dominicæ, 1449. decimoquarto Calendas Iulij, Pontificatus nostri anno tertio.

Beneficiorum omnium nominationes & collationes factæ in Concilio Basiliensi irritæ manent nec iure præscriptionis aut vsucapionis quisquam ita promissus opitulari potest.

Præter ea quæ hic ex gestis Concilij Basiliensis enumerantur, potiora illa sunt quæ ad pragmaticam sanctionē spectant apud Guaguin. lib. 10. Damnatæ sunt quoque annatæ beneficiorum & deambulationes in templis dum sacra celebrantur Sess. 21. Cautum est ne numerus Cardinalium 24. excedat. Sess. 23. festa conceptionis & visitationis D. Mariæ constituta fuere. Sess. 36. & 44.

Concordata

II.

Concordata & ordinatio inter Federicum Imperatorem Principésque nationis Germanicæ ac sedem Apostolicam.

NICOLAVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Ad sacram Petri sedem, diuina dispositione sublimati, singulis quæ pro vniuersalis ecclesiæ vnione, ac pace, & tranquillitate profutura conspicimus, Apostolicæ prouidentiæ sollicitudinem libenter intendimus, & ad fœlicem eorum prosecutionem & consummationem, opem & operam impendimus efficaces. Nuper siquidem charissimus in Christo filius noster, Federicus Romanorum Rex illustris, & nonnulli alij dilecti filij, ecclesiastici, & seculares principes inclitæ nationis Germanicæ ex vna, ac dilectus filius noster, Ioannes sancti Angeli Diaconus Cardinal. in partibus illis Apostolicæ sedis de latere Legatus, per nos ad dictas partes missus, sufficienti desuper à nobis, & sede Apostolica authoritate suffultus, ex alia partibus, Romanæ Ecclesiæ & dictæ nationis nominibus, pro ipsius Ecclesiæ vnione pace, & tranquillitate, inter ecclesiam, & nationem prædictam, perpetuò solidandis & conseruandis diuersa rationabilia & vtilia ordinationes & statuta, à partibus ipsis hinc inde approbata, laudata conclusa, acceptata & concordata, fecerunt ac ediderunt, nobisque humiliter supplicari fecerunt, vt illis pro firmiori eorum subsistentia, robur Apostolicæ firmitatis adiicere, nec non auctoritatem potiorem, & decretum interponere dignaremur. Nos itaque qui statuta, ordinationes, & concordata prædicta, per nonnullos ex venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, magnorum maturitatis, auctoritatis, & literaturæ viros diligenter examinari & discuti fecimus, eaque rationabilia & salubria tam ecclesiæ quam nationi præfatæ fore comperimus, de dictorum, & aliorum venerabilium patrum nostrorum prædictæ ecclesiæ Cardinalium, consilio & assensu, Apostolica auctoritate, & ex certa scientia approbamus, ratificamus, laudamus, & acceptamus, & præsentis scripti patrocinio communimus iuxtà modum & formam subsequentes. Placet nobis super prouisione ecclesiarum beneficiorum ecclesiasticorum quorumcunque, iuris scripti reseruatione, & execrabilis, Ac ad regimen, constitutionum, modificatis vt sequitur. ad regimen ecclesiæ generalis, quanquam immeriti, superna dispositione vocati, gerimus in nostris desideriis, vt debemus, quod per nostræ diligentiæ studium, ad quarumlibet ecclesiarum & monasteriorum regimina, & alia beneficia ecclesiastica, iuxta diuinum beneplacitum, & nostræ intentionis affectum, viri assumantur idonei, qui præsint & prosint committendis eis ecclesiis, monasteriis & beneficiis prælibatis. Præmissorum itaque consideratione inducti, & suadentibus nobis aliis rationabilibus causis nōnullorum prędecessorum nostrorum Rom. Pont. vestigiis inhærentes, omnes Patriarchales, Archiepiscopales, & Episcopales Ecclesias, & etiam monasteria, prioratus, dignitates, personatus, & officia, necnon canonicatus, præbendas, & ecclesias, cæteráque beneficia ecclesiastica cum cura, vel sine cura, secularia, & regularia, quęcunque, & qualiacunque fuerint, etiam si ad illa personę consueuerint, seu debuerint per electionem, seu quemuis alium modum assumi, nunc apud sedem apostolicam quocunque modo vacantia, & in posterum vacatura: necnon per depositionem, vel priuationem, seu translationem per nos, sed auctoritate nostra factas, & inantea faciendas vbilibet: necnon ad quæ aliqui in concordia vel discordia electi siue postulati fuerint, quorum electio cassata, seu postulatio repulsa, vel per eos facta renunciatio, & admissa auctoritate nostra extiterit, seu quorum electorum, vel postulatorum, & inantea eligendorum seu postulandorum electionem cassari, seu postulationem repelli aut renunciationem admitti per nos, aut auctoritate nostra continget apud sedem prædictam, vel alibi vbicunque, & etiam per obitum Cardinalium eiusdem Ecclesię Romanæ, aut officialium dictę sedis quamdiu ipsa officia actualiter tenebunt (videlicet Vicecancellarij, Camerarij, septem Notariorum Auditoris, literarum contradictarum & Apostolici palatij causarum Auditorum, Correctorum, centum & vnius Scriptorum literarum Apostolicarum, & vigintiquatuor Pœnitentiarię præfatæ sedis, & vigintiquin-

Hic Fridericus secundus fuit post Sigismundum Imperatorem qui Romā veniēs à Nicolao 5. Summo Pontifice vna cū coniuge coronatus est die decimo octauo Martij 1452. In coronatione Cæsarea (inquit Aeneas Syluius) apud arcē Sancti Petri Imperatorio nomine inter Papam & Imperatorem multa secreta tractata sunt.

que Abbreuiatorum, necnon verorum Commensalium nostrorum, & aliorum vigintiquatuor Capellanorum sedis eiusdem in epitaphio descriptorum) & etiam quorumcunque Legatorum, seu collectorum, ac in terris Romanę Ecclesię Rectorum, ac Thesaurariorum deputatorum, seu missorum hactenus, vel deputandorum, aut mittendorum in posterum, nunc vacantia, & inantea vacatura vbicunque dictos legatos, vel Collectores seu Rectores, & Thesaurarios antequam ad Romanam curiam redierint seu venerint, rebus exim contigerit ab humanis, necnon quorumlibet pro quibuscunque negotiis ad Romanam curiam venientium, seu etiam recedentium ab eadem, si in locis à dicta curia vltra duas dietas legales non distantibus iam forsam obierint, vel eos inantea ab hac luce transire contigerit. & etiam simili modo quorumcunque curialium peregrinationis, infirmitatis, seu recreationis, vel alia quacunque causa ad quæuis loca secedentium, si eos antequam ad dictam curiam redierint in locis vltra duas dietas ab eadem curia, vt pręmittitur non remotis (dunmodo eorum proprium domicilium non existat ibidem) iam forsan decesserint, vel in posterum vacatura rursus monasteria, prioratus, dignitates, personatus, decanatus, administrationes, officia, canonicatus, prębendas, et Ecclesias, cęteraque beneficia ecclesiastica secularia & regularia, cum cura, vel sine cura, quæcunque, & qualiacunque fuerint, etiam si ad illa personæ consueuerint seu debuerint per electionem, seu quemuis alium modū assumi, quæ promoti per nos seu auctoritate nostra ad Patriarchalium, Archiepiscopalium, & Episcopalium ecclesiarum necnon monasteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipsis factarum nunc quocunque modo vacantia, aut in posterum vacatura, necnon etiam per assecutionem pacificam quorūque prioratuum, personatuum, officiorum, canonicatuum, præbendarum ecclesiarum, aut beneficiorum aliorum per nos, seu auctoritate nostrarum literarum immediatè collatorum, seu conferendorum in posterum præterquam si virtute gratiæ expectatiuæ assecutio fiet nunc vacantia & inantea vacatura, plena super præmissis omnibus, & singulis cum fratribus nostris collatione præhabita, & matura deliberatione secuta ordinationi, dispositioni, ac prouisioni nostræ, de ipsorum fratrum consilio, auctoritate apostolica reseruamus.* Decernentes ex nunc irritū & inane, si secus super præmissis & quolibet eorum, per quoscunque, quauis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari. Item placet nobis, quod in Metropolitanis & chatedralibus etiam immediatè non subiectis ecclesiis, & monasteriis immeditate subiectis sedi apostolicæ, fiant electiones canonicæ quæ ad dictam sedem deferantur, quas etiam ad tempus consti. fe. rec. Nicolai Papæ III. quæ incipit, Cupientes expectantibus: & elapso dicto tempore si non præsentatæ, vel si præsentatæ, minus canonicæ fuerint, prouidebimus, & si canonicæ fuerint, eas confirmabimus, nisi ex rationabili, & euidenti causa ac de dictorum fratrum consilio, de digniori & vtiliori persona duxerimus prouidendum: prouiso quod confirmati predicti & per eos prouisi, Metropolitanis suis, & aliis præstent debita iuramenta, & alia, ad quæ de iure tenentur, etiam in monasteriis dictæ sedi immediatè non subiectis, & aliis regularibus beneficiis; super quibus pro confirmatione, vel prouisione ad dictam sedem non consueuit haberi recursus, electi, seu illi quibus prouidendum est, pro confirmatione & prouisione huiusmodi ad curiam Romanam venire non tenebuntur: ipsaque regularia beneficia sub expectatiuis gratiis non cadant. Vbi autem pro monasteriis ad dictā curiam venire seu mittere consueuerint, non aliter confirmabimus vel prouidebimus, quam superiùs de cathedralibus ecclesiis est expressum. Et de monasteriis monialium non disponemus, nisi sint exempta, & tunc per commissionem ad partes. De cæteris vero dignitatibus & beneficiis quibuscunque, secularibus, & regularibus vacaturis, vltra reseruationes prædictas (maioribus dignitatibus post Pontificales, in cathedralibus, & principalibus in collegiatis ecclesiis exceptis; de quibus iure ordinario prouideatur per illos inferiores, ad quos alias pertinet). Placet etiā nobis, quod per quamcunque aliam dispositionem, sub quacunque verborum forma per nos vel auctoritate nostra factam vel faciendam, non impediamus nos, quominus de illis cum vacabunt de Februarij. Aprilis, Iunij, Augusti, Octobris, & Decembris mensibus, bene disponatur per illos, ad quos eorum collatio, prouisio, præsentatio,

* Hăc materiam de beneficiis reseruatis Summo Pontifici iampridem tractarunt praeclari Iuris consulti Aegidius Bellamera in cons. 34. supposito statuto col. 5. vers. ad tert. istud. Chassan. in suis decis. rub. de const. q. 2. & seq. Aeneas Falco in 2. q. tract. de reser. Decius in consil. 168. reuerende Pater Ioan. de Anan. in c. audientiam de collusio. deteg. Boerius in decis. Burdegal. 2 in fi. Thomas Cāpegius in tract. de Rom. Pont. potestate.

sentatio electio, seu quæuis alia dispositio pertinebat: reseruatione, aliâue quauis dispositione auctoritate nostra factis vel faciendis, non obstantibus quibuscúque. Quotiens vero aliquo vacante beneficio in Ianuarij, Martij, Maij, Iulij, Septébris, & Nouembris mensibus specialiter dispositioni dictæ sedis reseruatis non apparuerint infrà tres menses à die notę vacationis in loco beneficij, quod alicui de illo apostolica auctoritate prouisum fuerit, ex nunc & non antea ordinarius vel alius ad quem illius dispositio pertinebit, de illo liberè disponere poterit: & ad finem vt hæc ordinatio collationum beneficiorum non reseruatorum per alternos menses possit per dictam nationem publicari, & omnes qui ea gaudere voluerint, tempus congruum habeant eam acceptandi, tunc quo ad dictam sedem, à Kalendis Iunij proximè futuris ipsa currere incipiet, & durabit deinceps, nisi in futuro Concilio de consensu dictæ nationis aliter fuerit ordinatum. Placet similiter nobis quod circa prouisionem dictæ sedis ordinandam, modus annatarum hoc modo currat. De ecclesiis cathedralibus omnibus & monasteriis, virorum duntaxat, vacátibus, & vacaturis, soluantur de fructibus primi anni a die vacationis, summæ pecuniarum in libris Cam. apost. taxatæ, quę communia seruitia nuncupantur, & si quę excessiuè taxatę sint, quod prouideatur specialiter in grauatis regionibus secundum qualitatem rerum, temporum, & regionum ne nimiú pręgrauentur, ad quod petentibus dabimus commissionem in partibus, qui diligenter inquirant & retraxent. Taxę autem pręd ctę pro media parte infra annum à die habitę possessionis pacificę totius vel maioris partis, soluantur, & pro alia media parte infra annum sequentem, & si infra annum bis vel plures vacauerint, semel tantum soluantur: nec debitum huiusmodi in successorem in ecclesia vel monasterio transeat. De cęteris verò dignitatibus, personatibus, officiis, & beneficiis secularibus ac regularibus quibuscunque, quę auctoritate dictę sedis conferentur, vel de quibus prouidebitur (pręterquam vigore gratiarum expectatiuarum, aut causa permutationis) soluantur annatę seu medij fructus iuxtà taxam solitam à tempore possessionis intra annum & debitum huiusmodi, similiter in successorem in beneficio non transeat. Sed de beneficiisquę valorem vigintiquatuor florenorum auri de camera nó excedunt, nihil soluatur: duretq; hęc obseruantia deinceps, nisi eam similiter in futuro concilio de ipsius nationis consensu contingat immutari. In aliis autem quæ pens. re. Eugenium Papam IIII. etiam prædecessorem nostrum pro dicta natione vsque ad tempus futuri generalis concilij permissa, concessa, indulta, et decreta, ac per nos confirmata fuerunt, in quantum illa concordiæ præsenti non obuient, ista vice nihil volumus esse immutatum: & per hoc quod in concordatis huiusmodi, siue quibusuis aliis eorum occasione conficiendis literis, propter compendiosiorem descriptionem, Alemania specialiter appellatur, natio ipsa censeri non debet à Germanica natione distincta, seu quomodolibet separata. Et præterea quia difficile foret præsentes literas ad singula in quibus de eis forsitã fides facienda fuerit, loca, deferri, eadem Apost. auctoritate decernimus quod ipsorum transumpto Metropolitanorum dictæ nationis sigillo munito, tanquam præsentibus si exhiberentur literis plena fides adhibeatur, et perinde stetur ac si dictæ præsentes literę forent exhibitę, vel ostensę: et insuper quoque irritum et inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostrę approbationis, ratificationis, laudationis, acceptationis, commutationis, reseruationis, constitutionis et voluntatis, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pręsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Dat. Romę apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicę, millesimo quadringentesimo septimo, Kal. Aprilis, Pontifi. nostri anno secundo.

Collatio Beneficiorum vacantium mensibus ordinariorũ hic enumeratis.

Sedes Apostolica habet sex mẽses sibi reseruatos in collatione beneficiorum.

Taxa annatarum in beneficiis Germaniæ. De annatis fusiùs diximus in const. Paul. 2.

Huius constitutionis amplissimam declarationem facit Gregorius XIII vid. inf. const. quæ in Ecclesiã.

III.

Pœna auxilium & subsidium præstantium Infidelibus Saracenis ac eorum fautoribus.

NICOLAVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam OLIM tam in generali quam in Lugdunensi postmodum substituto concilijs,

* Lugdunense Concilium primum intelligit anno 1245. contra Imperatorē Fridericū & pro terra Sancta tēpore Innocentij quarti, & Friderici 2. Matthaeus Palm. Plat. Onuphrius extant huius Concilij aliqua decreta in sexto decretalium. In quo Cōcilio multi poenis sunt innodantur qui praesidia infidelibus mittunt.

Alexandria AEgipti ciuitas ab Alexandro postquam vicisset AEgiptum condita propè ostium Nili, quod Canopicon vocatur. Huius Pōtificis temporibus parebat Soldano AEgiptio, nunc Turcae Imperio submissa est.

ciliis, per sedem Apostolicam celebratis, *in illos falsos & impios Christianos, qui contra Deum & Christianum populum, Saracenis ferrum, arma, quibus Christianos impugnēt, & lignamina galearum, & aliorum vasorum nauigabilium, deferunt ad eos; & qui eis galeas vendunt, ac naues; quique in pyraticis Saracenorum nauibus curam gubernationis exercent, vel in machinis & quibuslibet aliis, eis impendunt auxilium, vel consilium, vel fauorem, in Christianorū dispendium, & specialiter Terrae sanctae; fuit excommunicationis sententia promulgata; ipsosque rerū suarum priuatione mulctari & seruos capientium fore censuerunt concilia supradicta; expressè quoque in ipsis praecipitur, vt talibus gremium non aperiatur ecclesiae, nisi totum quod de commercio tā damnato perceperint, & tantundē de suo, in subsidiū terrae praestiterint, vt aequo iudicio in quo deliquerit, puniatur. Nos itaq; gerentes corde negotia dictae terrae, duximus hactenus statuendum, vt nullus equos, ferrum, lignamina, victualia, & alia quoque mercimonia, in Alexandriam, vel alia loca Saracenorum terrae Aegypti deferre, vel extrahi permittere, aut consilium, vel fauorem praestare quoquomodo praesumat; ac illos, qui contra huiusmodi constitutionem nostram ausu temerario venire tentauerint, eo ipso excommunicationis sententia decernimus subiacere, à qua non possit absolui, nisi tantum de bonis propriis, in dictę terrae Sanctae subsidium conuertendum exsoluerit, quātum adpartes praedictas extulerit, vel miserit, & deferre, vel de ipsorum partibus extrahi permiserit, ad eosdem deferendum. Et nihilominus si personas eorum capi contigerit, in seruitutem, & capientium illorum esse volumus, inquorum ceciderint captionem. Volentes autem in hac parte solertiùs prouidere, quanto amplius exigere hoc noscitur vrgens necessitas dictę Terrae Apostolica auctoritate statuimus, vt nullus omninò aliqua victualia, vsque ad decennium, à data pręsentium computandum; alia vero pędicta, ad aliquod, seu aliqua de eisdem, aut aliud, quolibet (victualibus sicut pręmittitur vsque ad pędictum tempus duntaxat exceptis) quacunque occasione, vel causa, seu quouis ingenio, vel quęsito colore, vllo vnquam tempore in Alexandriam, vel partes Aegypti, seu terras Soldano subiectas, mittere vel deferre pręsumat, vel quantum in eo fuerit, mitti vel deferri pręmittat; auctoritate decernimus eadem, vt hi, qui contra huiusmodi statutum nostrum quolibet modo venire pręsumpserint, pręter poenas pędictas, quas ipso facto incurrere volumus perpetuo sint infames, & intestabiles habeantur, ita quod nec testari, nec legata eis, seu relicta percipere valeant. Et insuper ad successiones tam ex testamento, quam ab intestato sint prorsus, & reddantur inhabiles, nec ad publica quęlibet admittantur officia sintque illis legitimi perpetuò interdicti, & postquam de huiusmodi temeritate constiterit, diebus festiuis & dominicis publicè nuntientur, et ad fiscum bona omnia deuoluantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri statuti, et constitutionis infringere, aut ei ausu temerario contraire. Si quis autem &c. Datum apud Vrbem veterem, x. Kal. Septembris, Pontificatus nostri anno quarto.

IIII.

Poena Officialium Sedis Apostolicae & clericorum concubinariorum.

NICOLAVS Episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Si diligenter attendimus vitia singula, quae in conspectu populi, decus vilescere faciunt Clericale, quam odibilis sit incestus in clero, crimen incestus huiusmodi, quod plerique propter illius impunitatem, sibi blandiuntur minimè verecundum, imò quasi non fore peccatum non immerito cohibere compellimur, & praesertim eo propensiùs in curia nostra, quo illud ibidem videtur scandalosiùs, & ab aliis periculosiùs trahitur in exemplum. Hinc est, quod nos pręsentis constitutionis edicto, Vniuersis & singulis Sedis Apostolicae Officialibus, necnon quaeuis Romanae curiae officia exercentibus, etiam ratione officiorum huiusmodi ipsius sedis officiales non censeantur, & aliis quibuscunque clericis eandem curiam sequentibus, districtiùs inhibemus ne quisquam ex eis concubinam publicè in domo sua, aut alibi, vt illius turpi commercio liberiùs vtatur, tenet, seu quicunque

cunque mulierem ad aliorum turpem vsum huiusmodi, aut quamcunque mulierem in præsentiarum tenuerit, nisi post præsentium publicationem in valuis Basilicæ principis Apostolorum de vrbe, & in cancellaria nostra faciendam (quam etiam vim habere volumus monitionis peremptoriæ) infra nouem dies, ab huiusmodi excessu realiter & cum effectu destiterit, ac concubinam seu mulierem ipsam penitus & omninò dimiserit quodque quisquis inantea concubinam vel mulierem talem tenere præsumpserit, omnibus beneficiis suis ecclesiasticis, necnon quæ in dicta curia obtinent vel exercent officiis sint ipso facto priuati, illaque ex tunc possint per quoscunque alios liberè impetrari, ijdemque priuati, ne cnon quicunque alij concubinas & mulieres huiusmodi, contra præsentem prohibitionem, tenere præsumentes, inhabiles censeantur ad beneficia obtinenda, & in dicta Curia officia huiusmodi exercenda, nec illorum capaces efficiantur, nisi inhabilitatem suam antea, per dictæ sedis literas, obtinuerint aboleri, & interim per eos in prædictis gesta habeantur pro infectis. Nulli ergo omninò hominum, liceat hanc paginam nostræ inhibitionis statuti, constitutionis, & voluntatis infringere vel ei ausu temerario contrahire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo quinquagesimo secundo, decimo Calend. Octobris, Pontificatus nostri anno sexto.

Clerici concubinarij & huius constitutionis æquitati contrauenientes priuantur officiis & inhabiles ad officia & beneficia declarantur.

De pœnis clericorum concubinariorum vide Abb. in c. cùm non liceat, de præsumpt. & in c. ex parte in 3. not. de testib. Io. de Ana. in c. significauit de adult. Anthon. Corsetum in suo singul. 126. in verbo fornicatio. Decium in c. at si clerici in princip. de Iudiciis. Ioan. delu. in tract. Beneficiorum, parte 3. q. 3. Marquard. de Susanis in tract. de cœlibatu, part. 3. c. 2. Bermondum in tract. de public. concubin. Bernard. Diaz in pract. canonic. crim. c. 73. nu. 4. Ex multis autem nemo luculentiùs, exactiùs & elegantiùs de hac re scripsit quam Doctissimus Petrus de Bolo Theol. Paris. in Oeconomiæ Canonicæ prima class. cap. 3. His etiam addere poteris Concil. Rhemens. sub Eugenio. 2. c. 2. in tertio tomo Concil. pag. 358. Concil. Oxoniense cap. Etsi fuit in 3. tom. Concil. pag. 764. Concil. Basil. Sess. 20. in 4. tom. Concil. pag. 59. cætera ex Concilio Tridentino elucescunt.

Pontifex supradictus literarum & virorum doctissimorum fautor liberalissimus ipse Doctus, & exercitatissimus in optimarum disciplinarum facultatibus, peractis octo annis in gubernaculo nauis Petri sine renascenti quotidie animi cruciatu, quod Turcis Constantinopolis subdita esset, sine febri & arthriticis doloribus naturæ satisfecit Anno Christi 1455. Cal. Aprilis & in Basilica Principis Apostolorum sepultus est.

CALIXTVS TERTIVS

Alphonsus Borgia è Castro Sauinæ Valentinæ diœcesis Hispanus, Episcopus Valentinus Iuris Vtriusque Doctor. S. R. E. presbyter Cardinalis in legatione sua pro Alphonso Rege Arragonum creatus, Nicolao V. successit. XII. Cal. Maij. M. CCCC. LV. Moribus & ætate grauis qui septuagesimum annum transcenderat. Susceptæ dignitatis Vaticinium longe antea habuerat à S. Vincentio suæ nationis homine & prædicatore celeberrimo. Officij curam grauem publico voto auspicatus est. In Turcas ad eorum retundendam audaciam Hungariæ capta Constantinopoli insidiantem, bellum sacrum quod Cruciatam vocant indixit.

I.

Aduersus hostes infestissimos nostræ fidei verbum crucis prædicandum statuit.

CALIXTVS Episcopus, seruus seruorum Dei, dilectis filiis vniuersis fratribus ordinis Prædicatorum inquisitoribus hæreticæ prauitatis, in Prouincia Lombardiæ constitutis, præsentibus & futuris, salutem & Apostolicam benedictionem.

INIVNCTVM nobis desuper apostolicæ seruitutis officium, dignè tunc peragere non ambigimus, si Romanorum gesta Pontificum prædecessorum nostrorum, quæ pro expugnatione letiferæ pestis hæreticæ prauitatis, prouide emanasse comperimus recensentes, innouantésque illa, pro ipsius hæresis extirpatione, & fidei apostolicæ augmento etiam nostro iuuamine roboramus. Dudum siquidem à fel. re. Innocentio Papa IIII. prædecessore nostro emanarunt literæ tenoris subsequentis.

Innoc. 4. constitutionem quam Pontifex hic inserit non habes sed eiusdē ferme argumenti & similem sup. fol. 5 adiecimus. Huius Cruciatæ meminit Naucierus qui scribit hunc Pontificem constituisse plures prædicatores diuersarum regionum qui discurrerent ad prædicādam crucem contra hæreses & qui hortarentur plebem ad contribuendum ad tā sanctū ac necessarium opus pro conducendis armigeris concedēs indulgentiam plenariam peccatorum cōtritis & confessis semel in vita & semel in mortis articulo. Ac legatos in Galliam & Vngariam ad congregādos exercitus direxit.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis fratribus ordinis Prædicatorum, inquisitoribus hæreticæ prauitatis præsentibus & futuris, in prouincia Lombardiæ, Salutem & apostolicam benedictionem. Malitia huius temporis in diuersis mundi partibus, & maximè in Prouincia Lombardiæ peruersorum morum peperit corruptelam: ex quibus letifera pestis hæreticæ prauitatis abundantiùs solito noscitur pullulasse. Ad expurgationē pestis eiusdem iuxtà officij nostri debitum ex animo intendentes, volumus aduersus huiusmodi operarios iniquitatis, qui massā catholicæ puritatis fermento propriç contagionis inficiunt, fideles vt consurgant, stentq; nobiscum pro euangelicis quas profeßi sunt legibus defendendis, salubribus adhortationibus incitari. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta, districtè præcipiendo mandamus: in remissionem vobis peccaminum iniungentes, quatenus in locis vbi contra hæreticos, vobis inquisitionis officium est commissum, curetis singuli opportuna instantia, contra hæreticos eosdem, eorúmque fautores proponere populis publicè verbum crucis: & eos qui tacti zelo fidei ad extirpandam prauitatem eandem votum assumpserint, crucis charactere consignare. Vt autem vobis de prędicatione homini, & fidelibus, qui eiusdē crucis ad hoc votum assumpserint, copiosæ mercedis præmium afferatur; vobis & eisdem fidelibus, illam indulgentiam illudque priuilegium elargimur, quæ transeuntibus in terrę sanctę subsidium in generali concilio conceduntur. Cum autem huiusmodi verbum Crucis per vos proponi contigerit, relaxandi omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui ad audiendum verbum ipsum deuotè affuerint, quadraginta, vel viginti dies, de iniunctis pœnitentiis, libera sit vobis & singulis vestrum de nostra concessione facultas. Et si forte (quod non credimus) aliqua ciuitas, vel communitas, vel persona, cuiuscunque conditionis, vel gradus, huic tam salubri negotio se opponere, seu illud præsumpserit aliquatenus impedire: vt per vos, vel per alios auctoritate nostra ad hoc deputatos, vel in posterum deputandos, liberè procedi non valeat in eodem: immo si quicunque requisiti, illud fouere neglexerint, & iuxtà officium, & posse suum studiosè iuuare, contra eos tanquam contra defensores & fautores hæreticorum, sublato appellationis obstaculo, vos vel vestrum singuli auctoritate nostra intrepidè procedatis. Contra quos, prout audacia exegerit, Reges & Principes Christianos necnon Crucesignatos pro terrę sanctę succursu curabimus inuocare: eam non minus expediat immo magis, fidem in locis prope positis, quàm procul distantibus defensare. Nulli ergo omninò hominum liceat, hanc paginam nostrorum mandati & elargitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Anagnię Idib. Iulij. Pontificatus nostri anno duodecimo.

Cùm autem sicut exhibita nobis nuper pro parte vestra petitio continebat, de viribus literarum earundem ab aliquibus hæsitetur: Nos ad extirpationem homini virus insanabilis, totis viribus intendētes, literas preinsertas auctoritate apostolica tenore præsentium innouamus, approbamus, & confirmamus, ac præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ innouationis, approbationis, confirmationis, & communitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit

pserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ. 1458. Id. 7. Iulij Pontificatus nostri anno quarto.

Hic Pontifex festum Transfigurationis Iesu Christi instituit ad 8. Idus Augusti ob victoriam de Turca Mahomete susceptam in ipsius Albæ obsidione cuius triumphi historiam sic deduximus ex variis Historicis.

Anno Domini 1456. Mahumetes Imperator Turcarum Victoria Constantinopolitana insolentiùs elatus 150. militibus stipatus & ingenti exercitu Vngariam castrametatus est & Taurinum quod Belgradum siue Albam vocant belli fulmine obsidet, qua deuicta facilè per Illiricos sinus & Liburnorum fines Italiã deprædandam permearet. Præposterus conatus Tyranni Alba retinuit pugnatũ est cũ summo vtriusque partis discrimine. Nutabat victoria. Nunc Turcæ vincunt nunc victi iacent. Omnia confusa erant, nihil præter vincentiũ eiulatus, nihil præter merentiũ suspiria audiebantur. Nec est silentio prætereunda Ioannis Capistrani Frãciscani Monachi insignis gloria qua profecto coronã obsidionalẽ iure consequutus est. Is cũ videret hostis impetum omnium terrere animos, & belli fulmina in vrbem emittere tanta vi & pertinacia vt turribus deiectis mœnia ruinosa, nuda ac conuulsa relinquerentur, conscendit summum turris cacumen, nec dehortari, excla mare, ac obtestari desinit quousque succensos & alacres, videret Christianos ad pugnam. Nunc dignissimũ commitiis excandescebat in Turcas, nunc Anathematis tela vibrabat, nunc gloriæ stimulo & victoriæ expectatione suos vrgebat, Crucis vexillum ostendens, opem & auxilium præsentissimum promittens. Strenuus Alcides medios volat ecce per hostes, clamoribus ac signis Cruce signatos terga vertere suadet vbi eminens periculum prævidet. Non deest tandem suo muneri pastor maximus Calixtus qui è specula Romana hos conflictus intuebatur. Mandauit itaque vt assiduis precibus Deus flecteretur, in meridie campanis signum dari fidelibus omnibus, vt orationibus eos iuuarent qui infideles dimicabant. Hinc remansit apud nos mos ille pius & catholicus pulsandi campanas in meridie ad efflagitandas manus auxiliatrices Dei aduersus hostis coniuratissimi conatus. Quid multa cœpit audacioris Mahometi pœnitere dũ suos milites palantes & in fugam conuersos, vidit qualiter autem cum paucis euasit sit pro comperto (inquit Nauclerus) dicere præsumit nemo, quidam tamen ferunt, quod feruente pugna dum suos hortatur, sagitta in pectore vulneratus fuerit, cecideritque ac à suis raptus & nocte profunda fuga facta asportatus, & dum extra conspectum in locum tutũ venisset, rediisse Imperatorẽ Turcam ad se & interrogasse cur ad hunc locũ venerit; Deuicti sumus, (inquiunt sui) omnésque duces exercitus paucis fuga elapsis, interfecti. Quæsiuit an & machinæ ac tormenta amissa essent: omnia (inquiunt:) ad quæ is, afferte mihi venenum vt moriar potius quam cum dedecore reuertar in regnum. Tali igitur exitu Imp. Turca tumida mente solus cuncto terrarum orbi dominari cupiens cum Christianis præliatus iustitia diuina rusticana manu deuictus & superatus est, qui multarum tubarum sonitu latus venerat, tristis humiliatúsque noctis silentio turpiter fugit. Cæsi sunt supra 40. millia hostium. Cætera quæ in hac Victoria memorabili gesta sunt breui hoc compendio scribi non possunt quæ latiùs in Bulla institutionis transfigurationis Domini nostri Iesu Christi extare scribit Nauclerus, sed eam addere potis non fuit. Hic fuit belli sacri triumphus, in cuius memoriam festum Transfigurationis 8. Id. Augusti instituit. Mortuo Alphonso rege sine legitimo hærede, Calixtus per bullas patentes regnum Apuliæ vacans vt feudum Ecclesiæ ad se solum pertinere mandans asseuerebat, Ferdinandum repugnantem anathematis reum declarans & omni fidelitatis Iuramẽto soluit eos qui suis sceptris antea deuincerẽtur. Veruntamen dũ hæc agũtur & Ferdinandus se tueri conatur, & Pontifex regni possessionem procurat, Calixtus dies quadraginta morbo correptus & extremo confectus senio, è vita migrauit, ipsúmque nepotes in basilica Sancti Petri sepelierunt in loco quem vocant Beatæ Mariæ Febris olim Apollinis templum octauo Id. Augusti, M.CCCCLVIII. Calixtũ centies & quinquagies mille aureorũ aliĳ 15000. tantum gerendi, belli Turcici gratia successori legasse perhibent. In numerum Diuorum retulit S. Vincentium Ord. fra. Prædicat. Et Edmundum Anglum vita sanctitate & miraculis venerandos. Hoc præcipuo encomio posteris dissimilibus commendatur quod nunquam in minoribus dignitatibus pluralitatem beneficiorum ambierit μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα cunctis se exhibens. 1. Tim. 3

PIVS

PIVS SECVNDVS

Æneas Syluius Picolomineus Syluij & Victoriæ filius, Doctissimus Basileæ apud omnes summa animi prudentia habitus, à Nicolao V. Episcopatum Tergestinum, à Calixto 3. Cardinalatum tit. S. Crucis suscepit, post cuius obitum cum maximo Cardinalium omnium consensu in credibilique totius Reipub. vel vniuersi potius orbis terrarum lætitia atque gaudio Pontifex Ecclesiæ renunciatus est. Die III. Non. Septemb. M. CCCCLVIII. Bellum quod in Turcas cogerat exequi fatis inuidentibus non potuit, Arragonensem reclamante Andegauio duce in regno Siciliæ confirmauit, & regia corona donauit ac eidem annui census partem relaxauit. Preclara volumina conscripsit carmine & oratione soluta. Orationes splendidissimo apparatu triginta habuit ad pacem regum & concordiam Principum. Eloquétissimus orator, Verus histonographus exercitatissimus in Cosmographiæ & situs orbis descriptione. Diuum Bernardinum & Catharinam Senensem Virginem sanctissimam canonizauit.

I.

Retractatio eorum quæ in Concilio Basiliensi scripserat in minoribus existens.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis Rectori, & vniuersitati Scholæ Coloniensis, Salutem & apostolicam benedictionem.

IN minoribus agentes, nondum sacris ordinibus initiati, cum Basileę inter eos versaremur, qui se generale Concilium facere, & vniuersalem Ecclesiam repræsentare aiebant, dialogorum quendam libellum ad vos scripsimus, in quo de auctoritate Concilij generalis, ac de gestis Basiliensium, & Eugenij Papę contradictione, ea probauimus, vel damnauimus, quæ probanda vel damnanda censuimus: quantum capiebamus, tantùm defendimus, aut oppugnauimus: nihil mentiti sumus, nihil ad gratiam, nihil ad odium retulimus, existimauimus bene agere, & recta incedere via: nec mentis nostrę aliud erat obiectum, quàm publica vtilitas & amor veri. Sed quis non errat mortalis? Sapientem inquiunt philosophi nunquam errare, verum est. At quis sapiens, nisi bonus? quis bonus nisi solus Deus? Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum, inquit propheta regius. Declinauimus & nos ab vtero matris, errauimus in inuio, & non in via: ambulauimus in tenebris, & procul à vera luce recessimus: nec nobis tantum errauimus, alios quoque in pręcipitium traximus: & cęcis ducatum prębentes cęci, cum illis in foueam recidimus, forsitan & aliquos ex vobis scripta nostra decepere, & in deuia deduxerunt, quorum sanguinem si de manibus nostris requisierit Dominus, non habemus quod respondere possimus, nisi nos, vt homines, peccauisse: qui arbitrantes rectum iter ostendere, obliquum monstrauimus. In misericordia tantum Dei spes nostra sita est, quę super omnia opera eius elucet. Sed haud quaquam satis fuerit diuinam misericordiam implorare, & dicere, Parce Domine, parce peccatis nostris, nisi pro viribus vulnera, quę inflximus, veritate curare annitamur: & sicut est in fabulis, Sagitta, quę vulnerauit, afferat opem: siue vt canit Ecclesia, Medelam inde ferat, hostis vnde lęserat. Mortem quidam prius sibi cósciuerint, quàm videri velint aliquando male sensisse: & nonnulli ne vel ad horam videantur errasse, semper errant, & dum vel minimam tolerare honoris iacturam nequeunt, totum abiiciunt, & perpetua notantur infamia, & in pessimas prolabuntur hęreses: qui ne appareant inconstantes, pertinaces efficiuntur, superbissimi hoc agunt, qui videri

Libros in Dialogo addidit Pius 2. de potestate Concilij Basiliensis in quibus minus prudenter dicta hac retractione reuocat, & se errasse fatetur admodum iuuené cum aduersus Eugenium quartum pro Basiliensi Synodo staret.

videri dij, non homines volunt, quales Constantię combusti sunt nostra ætate in magno conuentu, Hieronymus & Ioannes hæresiarchę. Nos homines sumus, et vt homines errauimus: neque imus inficias, multa, quę diximus, scripsimus, egimus, damnari posse: verum non vt Arrius, Eutyches, Macedonius, aut Nestorius, et alia blasphemorum turba, ex animo damnatam viam elegimus, seducti peccauimus, vt Paulus, et ignoranter persecuti fuimus Ecclesiam Dei, et Romanam primámque sedem. Propter quod prostrati ante oculos diuinę pietatis, supplices oramus: Delicta iuuentutis meę, et ignorantias ne memineris, &c. Pudet erroris, pœnitet male fecisse & male dictorum scriptorúmque vehementer pœnitet: plus scripto, quàm facto nocuimus. Sed quid agamus? scriptum & semel emissum volat irreuocabile verbum. Non sunt in potestate nostra scripta, quæ multas inciderunt in manus, & vulgo leguntur, vtinam latuissent, quæ sunt edita, nam si futuro in sæculo manserint, & aut in malignas mentes inciderint, aut incautas, fortasse scandalum parient. Qui hæc scripsit, inquient, in beati tandem Petri cathedra sedit, & Christi Saluatoris vicariatum gessit: ita scripsit Æneas, qui postea summum Pontificatum adeptus, Pius II. appellatus est, nec inuenitur mutasse propositum. Qui eum elegerunt, & in summo Apostolatus vertice collocarunt, ab iis scripta eius approbata videntur.* Verèdum est, ne talia nostris aliquando successoribus obiiciantur, & quæ fuerunt Æneæ, dicantur Pij, atque ab ea sede auctoritatem vendicent, aduersus quàm ignoranter latrauerunt. Cogimur igitur, dilecti filij, beatum Augustinum imitari, qui, cum aliqua in suis voluminibus erronea inseruisset, retractationes edidit. Humilis & probatissimi vir ingenij, qui suas ineptias verecundè confiteri ac corrigere, quàm impudenter defendere maluit. Idem & nos faciemus: confitebimur ingenuè ignorantias nostras, ne per ea quæ scripsimus iuuenes, error irrepat, qui possit in futurum Apostolicam sanctam sedem oppugnare: nam si quem decuit inquam Romani primique throni eminentiam, & gloriam defendere ac extollere, nos illi sumus, quos sine vllis meritis pius & misericors Deus, sola dispensatione sua, ad beati Petri solium, & dilectissimi filij sui Domini nostri Iesu Christi vicariatum euocauit. Quibus ex rebus dilectiones vestras hortamur, & in Domino commonemus, ne prioribus illis scriptis inhæreatis, aut fidem vllam præstetis, quæ supremam Apostolicæ sedis auctoritatem quouis pacto elidunt, aut aliquid astruunt, quod sacrosancta Romana non amplectitur ecclesia. Suadete omnibus, vt id solium præ cæteris venerentur, in quo saluator Dominus suos vicarios collocauit: & quod beati Apostoli Petrus & Paulus, suo sanguine dicauerunt. nec putetis diuinam prouidentiam, quæ cuncta gubernat, & nihil negligit eorum, quæ creauit, inordinatam reliquisse militantem ecclesiam, quæ cum sit sponsa Christi, profectò à Deo est, & ordinem habet, dicente Apostolo, quæ sunt, à Deo ordinata esse. Requirit autem ordo, vt inferiora à superioribus gubernentur, & ad vnum tandem perueniatur, tanquam principem & moderatorem cunctorum, quæ infra se sunt: Sicut grues vnam sequuntur, & in apibus vnus est rex: ita & in ecclesia militanti, quæ instar triumphantis habet, vnus est omnium moderator & arbiter, Iesu Christi vicarius à quo, tanquam capite, omnis in subiecta membra potestas & authoritas deriuatur, quæ à Christo Domino Deo nostro sine medio in ipsũ influit, nec profectò in alium, tanquam exercitus ducem, supremam authoritatem Christus principaliter deriuasset, quàm in suum vicarium, qui primus fuit Petrus, cui commissam nouimus Dominici gregis curam: nec duos pluresve Petros euangelistæ commemorant, nec duos, aut plures instituit Dominus, qui suum locum tanquam capita tenerent æqualia, sed vnum constituit, vt verticem, ac ducem, & pastorem vniuersi gregis, Simonem Petrum, dicens, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: & tibi dabo claues regni cœlorum: & quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlo: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlo. Et, Pasce oues meas. Quæ nulli alteri seorsum dicta leguntur, nisi Petro, vt in Petro vnitas, & summa contineretur authoritas: nec alius à petra dictus est Petrus, nisi Simon: vt intelligeremus vnicum esse veræ & solidæ petræ, id est, Christi, (vt Paulus exponit) locum tenentem Simonem Petrum, qui solus pro Domino in periculo constituto exemit gladium. Petrus igitur, & successores,

Pius II In Concilio Basiliensi fertur ignoranter Epistolis & orationibus persæpe impugnasse authoritatem Pontificiam.

**Hæc etiam refert in Dialogo contra Bohemos Epist 130. In his (inquit) quæ sunt fidei nunquam reperta est Apostolica sedes errasse, aut adulterinis acquieuisse dogmatibus & post, Ausim dicere Romanus præsul indubitatus nemo vnquam inuentus est falsæ doctrinæ publicus assertor.*

Pulchra commendatio primatus Ecclesiæ Romanæ.

sores eius Romani Pōtifices primatum in ecclesia tenuerunt,& nos hodie,quamuis indigni,sola Domini voluntate digni,tenemus:& quicunque Romanæ secundum canonicas sanctiones præficitur ecclesiæ, quam primum electus est in sacro collegio,supremam à Deo potestatem sine medio consequitur,& per ordinem in omnem diffundit ecclesiam,cuius peccata diuino iudicio punienda relinquuntur. Si quid aduersus hanc doctrinam inueneritis aut in dialogis, aut in epistolis nostris,quæ plures à nobis sunt editæ,aut in aliis opusculis nostris:(multa enim scripsimus adhuc iuuenes)respuite,atque contemnite,sequimini quæ nunc dicimus, & seni magis quam iuueni credite:nec priuatum hominē pluris facite, quàm Pontificem. Æneam reiicite,Pium recipite.Illud gentile nomen parentes indidere nascenti: hoc Christianum in Apostolatu suscepimus. Dicent fortasse aliqui, cum Pontificatu hanc nobis opinionem aduenisse, & cum dignitate mutatam esse sententiam Haud ita est,sed longe aliter actum.Audite filij cōuersationem nostram: breuis narratio erit,quæ vobis,quantum ad rem attinet, veritatem aperiet, & obiectioni faciet satis.* Anno salutis primo & trigesimo supra millesimum quadringentesimum cum Dominico Capranica, quem Martinus V.in secreto consistorio Cardinalem creauerat,Eugenius IIII. spreuerat,Basileam petiuimus, ibiq; concilium inchoatum inuenimus, verum ab Eugenio reuocatum, quamuis congregati noluerant obedire,asserentes iam inceptum Concilium sine consensu patrum, qui conuenissent, haud quaquam potuisse dissolui.Iulianus aderat S.Angeli Cardinalis, natione Romanus, moribus & doctrina conspicuus. Is cum cæteris præstaret, audita Eugenij reuocatione, præsidentiam dimisit, tanquam summo Pont. vellet obedire:sed cum augesceret in dies,Eugenio vel inuito,concilium, & multi ex diuersis regionibus Episcopi, & Regum legati aduentarent, Cardinales quoque ex Rom.Cur.profugi in dies nonnulli concurrerent, præsidentiam resumpsit,& auctoritatem Concilij mirum in modum extollens, eminentiam primæ sedis supprimere cœpit. Venientes Eugenij legatos, & potestatem Romanorum præsulum magnificantes, apparenter confutauit:& cum esset facundissimus, facilè persuasit auditoribus quę cupiebat. Cardinales ex vrbe profecti,Eugenio infensi, vitam eius moresque carpebant:accedebant in horas catteruatim noui curiales,qui(vt est omnis multitudo maledica,& inimica principi) Eugenij nomen modis omnibus lacerabant. Nos,qui ex patria iuuenes,non ex vrbe illuc migraueramus, & noua tū primum auis ex Senensi gymnasio euolaueramus, rudes & inexperti, vera esse arbitrabamur quæcunque dicebantur:nec putabamus mentiri alios, qui nesciremus ipsi mentiri,atque vt est innatum homini,tetra & horrenda crimina odio habebamus.nec Eugenium diligere poteramus,quem tot tantique testes indignum Pontificio dicerent. Aderant legati Parisiensis scholæ,cuius est fama percelebris:affuerunt & aliquando vestri & aliorum studiorum Germanicę nationis oratores , & vno cunctiore Concilij generalis authoritatem ad cœlum efferebant.De potestate Rom.Pontificis pauci erant qui loqui præsumerent:omnes, qui publicè loquebantur,prurientes auribus , multitudini applaudebant.Accessit & ipsius Eugenij consensus,qui dissolutionem concilij a se factam,reuocauit,& progressum eius approbauit cum reconciliata synodus Eugenio videretur,& pax ecclesiæ data.Prætérita enim omnia per suas literas concilij patres Eugenio sese remissuros, & pedes eius tamquam beati Petri exosculaturos promiserāt,si reuocata dissolutione, Concilio cursum permitteret, atque illi choæreret. Nouæ intercessere discordiæ, tum aliis de rebus, tum potissimè super translatione concilij Græcorum causa in alium locum. Eugenius in Italia,non sine ratione,concilium petebat:popularitas synodalis transire montes horrebat,& in Auinione aut in Sabaudia locum desiderabat.Adiuerunt per id temporis duo viri ex Italia Basiliense concilium , Nicolaus Panormitanus Archiepiscopus,& Ludouicus Pontanus,Apostolicę sedis notarius,Alfonsi magni regis oratores,qui velut duo orbis sidera,ceu Pontificij iuris,& totius ciuilis sapientiæ,duo præcipua lumina & clarissima censebantur. Hi dictis scriptisq; Concilij gesta probabant,Eugenij facta damnabant:nec erat qui aut vellet aut auderet dicta eorum refellere. Quid ageremus:audire potuimus, non discere? Rude nimis ingenium est,quod per singulos dies audita & inculcata non capit. Quales

** Æneas legatus ad Pontificem Eugenium historiam denuo suæ opinionis narrat eumque his verbis adoritur. Primo (inquit) Sanctissime præsul, quam Cæsaris mandata referam, de me ipso pauca dicā. Scio multa de me tuis auribus inculcata esse, neque bona neque digna relatu, sed neq; mentiti sunt qui me tibi detulerunt. Plurima ego dum Basileæ fui dixi scripsi & feci nihil inficior at non tibi nocere, sed Dei Ecclesiæ prodesse mens mea fuit. Errauit, quis neget? sed neque cum paucis neque cum paruis hominibus: Iulianum sancti Angeli Cardinalem, Nicolaum archiepiscopum Panhormitanū, Ludouicum Pōtanum tuæ sedis notarium sum sequutus qui Iuris oculi & veritatis magistri credebantur. Verum ubi errorem deprehendi Basiliēsium fateor, non statim ad te conuolaui, quod plerique fecerunt, sed veritus ne ab errore in errorem prolaberer, vt sæpe*

 magistri

magistri sunt, tales discipuli euadere solent. Paucos inuenias Aristoteles, qui Platonica norint destruere dogmata. Non est discipulus supra magistrum, inquit Dominus: nec nos magistrum potuimus superare. Iulianus nobis, & Nicolaus, & Ludouicus, & alij complures fuere magistri: schola, Basileensis conuentus in quo raro aliquis Eugenij causam defendit. Aduersus Concilij dignitatem mutire aliquid, crimen hæresis fuit. Vna omnium vox Concilium Eugenio præferebat. De sedis Apostolicę præcellentia aut silentium, aut contemptus: Concilium cuncta sonabant. Didicimus ergo quę audiuimus, & post aliquot annos, existimantes nos aliquid esse, diximus (vt est apud Satyricum.) Semper ego auditor tantum? nunquámne reponam? Puduit semper discipulum agere, subtraximus ferulæ manum, cœpimus loqui, & magistri personam induimus. Scripsimus epistolas & opuscula, hoc omnibus passim datur: docti & indocti scribunt, & quę scripsit ipse, nemo contemnit, nisi editionis feruorem tempus extinxerit, nobis placebant scripta nostra, more poëtarum, qui poemata sua tanquam filios amant. Nec Basileę quemquam inueniebamus, qui ea damnaret, probant enim similia similes: applaudebamus nobis ipsis, & in editionibus nostris gloriabamur, & quanquam postea Eugenius concilium in Italiam transtulerit, & cum Græcis Ferrarię, ac demum Florentiæ conuenerit, quamquam Iulianus sancti Angeli, & Ioannes sancti Petri Cardinales, quibus plurimum credebamus, ad Eugenium defecissent, quamquam paucissimi in fide Basileensi remansissent, noluimus tamen credere, existimantes cunctos, qui abibant metu recedere, ne bona temporalia perderent, et cum nihil haberemus, quod nobis auferri posset, perseuerandum putauimus, ne partem, quæ verior nobis apparebat, relinquentes detrimentum animę faceremus. Mansimus igitur Basileę, quo ad Eugenio (vt credidimus) iusto iudicio deposito, Amadeus Sabaudiensis suffectus est, & Felix V. appellatus: quem non vt idolum (quod erat) sed tanquam verum Christi vicarium venerati fuimus, nihil ad hæc sinistri putantes intercessisse. At cum Fridericus Romanorum rex, Aquisgrani coronatus, domum repetens, Basilea transitum fecisset: rogatúsq; Fœlicem illic pręsentem accedere, nullo pacto persuaderi potuisset, vt honorem ei, tanquam Rom. Pontifici, exhiberet, aut publicè cum eo verba misceret, tum primum cōsiderauimus possibile esse, quòd partem erroneam sequeremur, quando Rex, Imperator Romanorum futurus, in tanto negotio dubius esset, & ad Eugenium inclinaret magis. Multum & sæpè inter nos ipsos cogitauimus, quis esset modus inueniendi verum, nunquam enim volentes errauimus. Rogati in familiam Friderici transire, non renuimus. Erat tunc ille cum tota ferè Germania neutralis. Concilium Basileę dicebāt esse Germani, & idolum * eius respuebant, nec Eugenio, nec Basiliensibus plene obediebant. Placuit ad neutrales transire, vt verum apud eos liberius audiremus, & si recedendum esset ab vno extremorum, per aliquod medium trāsiremus ad alterum, & eorum iudicium spectaremus, qui non essent affecti causæ. Mansimus in aula Friderici pluribus annis, illic varias audiuimus opiniones *Neutralitatem idcirco Teutones induerant, vt concordia faciliùs inueniretur, non ex consilio Solonis qui tumultuante ciuitate extorrē fecit eum, qui sine parte remansit. Multa inter neutrales didicimus: Cardinales, qui Basileam venerant, ob priuatas inimicitias bono & sancto viro notam inurere voluisse: qui tamen cuncti postea ad eum redierunt, & veniam errati petierunt. Fortè per id tempus Iulianus sancti Angeli Cardinalis cuius supra meminimus, ex Vngaria, quæ sibi decreta contra Turcas fuerat prouincia, Flauinianum venit, (quę hodie Vienna dicitur) præcipuum Austriæ columen: sæpe cum eo sermonem pro veteri consuetudine miscuimus, sæpè de rebus Basileensibus disputauimus, tuebamur antiquam sententiam: ille nouam defendebat: extollebamus generalis Concilij auctoritatem, ille apostolicę sedis potestatem magnopere collaudabat: dicebamus concilium Basiliense iure perseuerasse, quamuis Eugenius præsidentes reuocasset, & hoc eius factum accusabamus: ille dissolutum seu translatum ritè concilium affirmabat, & Basiliensium opera multis modis detestabatur, Basileæque non synodum ecclesiæ, sed Satanę, & ministrorum eius synagogam remansisse dicebat. Diutina fuit inter nos concertatio, verum modesta & charitate plena: ad extremum cum suis scriptis, dictísque Cardinalem vinceremus, premeremúsq;

in Scillam inciderunt cupientes vitare Charybdim, ad eos me contuli qui neutrales habebantur. Nunc apud te sum & quia ignorans peccaui mihi vt ignoscas oro, deinde causam Cæsaris explicabo. Cui Eugenius. Scimus te inquit cum multis deliquisse, sed erratum fatenti non possumus non ignoscere. Ecclesia namq; pia mater neganti debitum nunquam remittit fatenti nunquam retinet, nos iniuriarum post hac præteritarum obliti, te bene ambulantem bene amabimus.

**Ex Anton. par. 3. tit. 22. c. 10 §. 4. qui Basileæ erant congregati, deposito Eugenio Ducē Sabaudiæ Amedeū in idolum sibi erigentes, Fœlicē V. nuncupauerunt.*

**Æneas Syluius primùm apud Fœlicem V. secretarij locū tenens ad Federicum Cæsarem transit, cuius à Consilijs fuit & variis legationibus præclarè functus est.*

 vehementer

vehementer, subridens ille, Tu, inquit, Ænea tabellis obsignatis agis mecum: & quoniam aliquando sensimus vt dicis, idcirco & hodie idem putas debere sentire, & addictos priori sententiæ censes, verum propterea nos sumus liberi, quia mutare sententiam vsque ad mortem possumus, cur enim non liceat omni tempore, relicto falso, verum amplecti? Fateor me dixisse & scripsisse, quę refers, verùm à verò remotum errasse: at tu, qui, vt ais, me doctore Basiliensibus credere adductus es, errantem olim sectatus es, cur modo non sequeris recta monentem? Præsumpsi de meipso, dum essem Basileæ nimis, quamuis deceptus decepi, & credens prodesse, nocui in medio Ecclesiæ docens quę non didici, cæcus erraui, & in tenebris ambulaui, reliqui tandem ecclesiam malignantium, & cum impiis sedere recusaui, reuelauit Dominus oculos meos, & consideraui mirabilia de lege sua: cognoui priorem errorem, & quantum à vero procul abiissent Basilienses, plane intellexi: adij Romanam curiam, & Eugenio, cui fueram rebellis, submisi ceruicem: a quo misericordiam consecutus, ad vnionem Græcorum nauaui operam, & illis Romanæ Ecclesiæ reconciliatis, aduersus impios Turcas legationem accepi, castigans castigauit me Dominus, & morti non tradidit me, sed humiliatum exaltauit: quia cognito errore nō perseueraui in eo, sed mox in viā redij, & ex magistro factus discipulus, ex magno paruus, expurgato veteri fermento, nouum hominem indui & veræ matris lacte nutritus, ad fontem veri perueni, quem sancti doctores ostendunt Græci & Latini, quorum vna vox est saluari non posse, qui sanctæ Romanę Ecclesię non tenet vnitatem, omnésque illas virtutes mancas esse ei, qui summo Pontifici obedire recusat: quamuis in sacco & cinere iacens, dies & noctes ieiunet, & oret, & in cæteris videatur legem implere: quia melior est obedientia, quàm victimę: & omnis anima potestatibus sublimioribus subiecta est, & Romanum præsulem in Ecclesię vertice constitutum esse constat, à quo nullam ex ouibus Christi exemptam nouimus. Ego ad ouile redij, qui diu erraueram extra caulas, & pastoris Eugenij vocem audiui: tu si sapias idem facies: hæserunt pectori nostro viri, quę sæpe ad nos repetiit non sine charitate ardenti, & amore singulari. Interea ex diuersis regionibus homines doctissimi Cæsarem adierunt, quibuscum placidos de eisdem rebus miscuimus sermones, semper ad verum intenti, cuius est natura hominis auida. Multum profuit nobis Ioannes Carauaialis apostolici palatij auditor, natione Hispanus, qui Iuliano defuncto, in titulo Cardinalatus ac legatione successit: quo cum sæpe de Concilio Basiliensium amicè disputauimus. Nemo doctus ad Imperatorem venit quem de his rebus in colloquium non adduceremus. Cumque Cęsar ad vnionem Ecclesiæ procurandam in Nurimberga suæ nationis conuentum instituisset, decreuissetque summum Pontificem adhortari, vt Constantiæ nouum Concilium indiceret, legatumque mitteret, ac Basilienses pariter induceret, vt eò se transferrent, vt pax Ecclesiæ redderetur: primi Basilienses recusauere. Quod audiens Thomas Asselbachius ex Germanis insignis Theologus, Nunc, inquit, scio Basilienses spiritum sanctum non habere ductorem, quando tam æquam Imperatoris legem effugiunt: idem multi alij dixere viri doctissimi, & opinione sanctitatis illustres. Quibus consideratis, caligo tandem ab oculis nostris cecidit, quæ velut aranearum tela, verum cernere impediebat. Recognouimus errorem nostrum, venimus Romam, Basilien. dogma reiecimus, Eugenio Pontifici maximo caput submisimus, & reconciliati Ecclesiæ Romanæ, doctrinam eius imbuimus, & illud Hieronymi diximus, Ego nullum primum nisi Christum sequens, beatitudini tuę, id est cathedrę Petri communione consocior. Super illam fundatam Ecclesiam scio, quicunque extra hanc domum, agnum Dominicum comederit, profanus est, si quis in Arca Noe non fuerit, peribit regnante diluuio. Eramúsque adhuc penè laici quando ad Eugenij obedientiam rediuimus. Ex Basilea clericali tantum charactere insigniti recessimus, nec vnquam sacros imbuimus ordines, nisi post veritatem cognitam, Basilien cœcitate relicta. In Austria minores ordines, ac subdiaconatum, & diaconatum ręcepimus, in Vrbe ad presbyteratum peruenimus. Hæc est conuersatio nostra, per hos gradus è tenebris ad lucem migrauimus, ad quam rem non parum luminis nobis attulit Thomas Saracenus * theologicæ sapientiæ celebratus, ac acutissimus interpres, qui postea in summo collocatus Apostolatu,

** Adepta venia ab Eugenio Æneas Syluius dū adiret Cardinalem Aquilegiensem, Thomā Sarzanum tunc Episcopum Bononiensem forte fortuna obuium habuit, quem cū pro veteri beneuolentia salutandum adiret, inuitum ac se fugientē & horrentem offendit, vt qui AEneam Basiliensibus rebus adhuc fauētem coniectabatur quas ille singulari odio insectabatur, sed paucis postea diebus rerum probè examine cognito perpetuum amicitiæ fœdus inierūt, adeo vt Thomas Pontifex, postèà dictus Nicolaus V hunc in Cardinalium Collegio adscripserit.*

Nicolai

Nicolai quinti nomen accepit. His auctoribus vnam Ecclesiam catholicam & apostolicam esse didicimus matrem omnium fidelium, extra quam non inuenitur salus, sponsam Christi immaculatam, in qua omnes, qui militant, finem sibi proponunt vitam æternam. Idcirco enim in Ecclesia militanti laborant homines, & cum dæmonibus tanquam hostibus pugnant, vt pacem tandem assequantur, & cum Iesu magistro, ac legifero suo in cœlesti Hierusalem triumphare, ac regnare possint. Hic finis Christiani proponitur, huc omnes Ecclesiæ militantis conatus, omnes leges, omnes regulæ tendunt, & quoniam ecclesia quidam exercitus est Deo militans, terribilis, vt castrorum acies ordinata dicitur, vni proculdubio Imperatori subiecta, ad cuius nutum cuncta referuntur Cumque pius ac max. & opt. Deus in suo sanguine fundauerit Ecclesiam, eámque voluerit ad finem vsque sæculi perdurare: quis non dixerit in ea id regimen institutum esse, quod optimum censeretur? At verò inter genera gubernationum communis Philosophorum sententia est, præstare monarchiam:* & Romani, quorum toto micuit orbe dignitas, quamuis eiectis regibus duos annuos consules elegerunt, & modo tribunos addidere, modo alios magistratus inuenere: in aduersis tamen casibus, bellisque grauioribus ad vnum aliquem recurrerunt, virtute & authoritate præstantem, quem Dictatorem appellauerunt, cuius dicto non liceret aduersari, & quanquam dictaturam ab initio temporaneam instituerunt, in Iulio tamen & successoribus eius perpetua effecta est. Nec vnquam Romana res admirabilior, aut celsior fuit, quàm sub Augusto Cæsare, quando iam clausis Iani portis totus fere orbis, sub vnius hominis gubernatione quieuit. Quo tempore natus mundi Saluator monarchicum regimen cæteris pretulisse videtur gubernationibus. Idem probat totius fere orbis consuetudo, cuius maximam partem gubernant reges, siue Christianos intueamur siue Barbaros & quamuis ciuitates aliquot reperiantur, quæ cum maxime seruiant, liberas sese vocitant, sine rege viuentes, non possunt tamen effugere, quin vnū preferant aliis, eique tanquam capiti pro tempore obediant. Quid plura cœlestis aula nos admonet, quid illa pulchrius? quid ordinatius? quid maius, aut durabilius? quid melius, aut beatius? quamuis in ea & Angelorum diuersi sint ordines, & sanctorum spirituum innumerabiles chori, vnus est tamen omnium rex æternus Deus, qui condidit vniuersa, & nihil negligit eorum, quæ condidit, cuius filius vnigenitus Christus Iesus cum pro nostra salute venisset in hunc mundum, seruili accepta forma, Ecclesiam, de qua loquimur, in cruce patiens, suo sanguine acquisiuit, & in ea vsque in diem Ascensionis corporaliter præsedit, & tanquam dux verus & imperator, cuncta in finem suum direxit. At cum ascendisset in cœlum, eum indubitanter sui gregis pastorem, reliquit, cui dixerat, Pasce oues meas, & Tibi dabo claues regni cœlorum. Neque enim dixit, & non fecit, qui solus est verax Grex Christi, Ecclesia est. Pastor primus ipse Christus fuit, & pastor bonus, qui posuit animā suam pro ouibus suis. Secundus pastor Petrus extitit, ab ipso Domino institutus, atque omni potestate donatus quæ ad bene regendum commissas oues necessaria ducitur, alioqui Christus, qui sapientia patris est, & omninò sapienter egit, Ecclesię suæ haud sufficienter prouidisset, quod est nefarium asserere, & quamuis plures per orbem Ecclesiæ institutæ fuerint. & plures episcopi, id est, plures greges, & ouilia plura, & pastores plures: omnes tamen sub vno pastore, & in vno grege atque ouili continebantur sicut & hodie continentur: quia vnus est Christi thalamus, vna sponsa, vnum ouile, & vnus pastor. & omnium episcoporum vnus episcopus Romanus presul, beati Petri successor, & Iesu Christi vicarius. Petrus enim in Antiochia primum sedit, deinde Romam venit, vnde cum persecutionem fugiens, vellet abire, à Domino prohibitus est, & hic glorioso martyrio vitam finiuit, successore Clemente substituto atque ita in hunc vsque diem seruatum est. vt qui Romæ sederit antistes ritè institutus per legitimum electionis tramitem, tanquam Aaron vocatus à Domino, hunc omnes Christianæ plebes, omnes populi, omnes clerici, omnes episcopi tanquam Iesu Christi vicarium, & beati Petri successorem, vniuersalis Ecclesiæ caput ac rectorem & ducem venerati sint. Inter quos plurimi pro Christi nomine asperrimos perpessi cruciatus, & morte multati, coronam martyrij susceperunt: plurimi confessores egregij vita, moribus, & doctrina fulgentes,

Optimum ac dignissimum gubernationum genus Monarchia est, quod amplissimu testimonium apud Sanderū de visib. Monarchia lib. 3. c. 3. post multos insignes authores probatur.

Philo in libro de confusione linguarum.

Iustin. in oratione ad gentes

Athanasius in oratione aduersus idola.

Cyprianus in tractatu de Idolorum vanitate

Hieronymus in Epistola ad Rusticum Monachum.

Ex Philosophis Ethnicis idem censet Plato in politico vltra medium

Aristoteles li. 8 Politicorum.

Seneca lib 2. de beneficiis.

Plutar. in opusculo de Monarchia & in Solone.

Isocrates in Nicocle.

Herodotus li. 3. qui Thalia inscribitur.

Homer. in 2. lib. Iliados.

quamuis ſine ſanguinis effuſione, non tamen ſine periculis, et labore, ac voluntate parata pro conſeruanda ſacri euangelij authoritate moriendi, ad cœleſtem gloriã peruenere, vt Gregorij, Damaſi, Leonis, Innocentij Bonifacij, Benedicti, et alia nomina. inter quę tertius claruit Eugenius, ex monaſterio Sancti Anaſtaſij ad ſummum ſacerdotium euocatus, ad quem Diuus Bernardus monachorum pater, non minus doctrinæ fulgore, quàm vitæ ſanctimonia illuſtris, inter multa, huiuſmodi verba conſcripſit: Indagemus, inquit, adhuc diligentiùs quid ſis, quam geras videlicet perſonam pro tempore in Eccleſia Dei. Tu es ſacerdos magnus, ſummus Pontifex, tu princeps Epiſcoporum, tu hæres Apoſtolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noë patriarchatu Abraham, ordine Melchiſedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyſes, iudicatu Samuel, poteſtate Petrus, vnctione Chriſtus. Tu es, cui claues traditę ſunt Sunt & alij quidem cœli ianitores, & gregum paſtores, ſed tu tanto glorioſius, quanto & differentiùs vtrunque prę illis nomen hæreditaſti. Habent illi aſſignatos ſibi greges ſingulis ſingulos, tibi vniuerſi crediti vni ſumus. Nec modo ouium, ſed & paſtorum, tu vnus omnium paſtor Hęc Bernardus ad Eugenium III. ſcribit, cui ſupremam & omnimodam in eccleſia poteſtatem concedit. Quod ille de tertio teſtatur Eugenio, hoc nos de quarto, & omnibus alijs Romanis Pontificibus profitemur, quia dignitatis eſt auctoritas. Liquet igitur vnum in Eccleſia caput eſſe, & vnum principem: quia pax populis ex vno rectore dependet, & pluralitas principum diſcordiam parit. Chriſtus Eccleſię ſuę in vltimo teſtamento pacem reliquit, & pacem multis verbis commendauit Dedit ergo & regimen pacis amicum, id eſt, monarchicum, ſub beato Petro, & ſucceſſoribus eius adminiſtrari, cuncta præcipiens clauibus illis commiſſis, & cura gregis demandata. Hæc nos de Romani Pontificis auctoritate & poteſtate ſenſimus, cui & congregare generalia concilia, & diſſoluere datum eſt: qui etſi filius eſt propter regenerationem, propter dignitatem tamen pater habetur: & ſicuti filiationis cauſa venerari debet Eccleſiam, tanquam matrem, ita & prælationis cauſa præfertur ei, vt paſtor gregi princeps populo, rector familiæ. Cum his & generalis concilij auctoritatem, & poteſtatem complectimur, quemadmodum & æuo noſtro Conſtantiæ, dum ibi fuit ſynodus vniuerſalis, declaratum definitúmque eſt. Veneramur enim Conſtantien. Concilium, & cuncta, quę proceſſerunt, à Romanis Pontificibus noſtris prædeceſſoribus approbata, inter quę nullum inuenimus vnquam fuiſſe ratum, quod ſtante Romano indubitato præſule, abſque ipſius auctoritate conuenerit: quia non eſt corpus eccleſię ſine capite, & omnis ex capite defluit in membra poteſtas. Hæc noſtra ſententia eſt, filij: hæc credimus, & profitemur: hæc iam ſenes, & in Apoſtolatus apice conſtituti, pro veritate aſſerimus, ſi quę vel vobis, vel alijs conſcripſimus aliquando, quę huic doctrinę repugnent, illa, tanquam erronea, & iuuenilis animi parum penſata iudicia, reuocamus, atque omninò reſpuimus. Datum Romę apud Sanctum Petrum, ſexto Calend. Maij, anno Milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo tertio.

Diui Bernardi de primatu Papæ ſententia.

Concilium Conſtantienſe quantum ad primas ſeßiones vbi definit Concilium eſſe ſuprà Papã reprobatum eſt in Concilio Florentino & Lateranenſi vltimo, quantum ad vltimas ſeßiones & ea omnia quæ probauit Martinus V. ab omnibus catholicis recipitur.

Doctioribus lampadem trado pro diſcutienda huius quæſtionis controuerſia qua multi in dubium reuocant An Papa ſit ſuprà Concilium. *Et quamuis Pij ſecũdi conſtitutio tutiſſimum nobis offerat primatus & poteſtatis Pontificis argumentum, pertinaciores tamen ἐδ᾽ἀξ contrarium aſſerentes primæ claßis authores conſulant huius dubij ſummos Oedipodas qui poteſtati Papæ iuris diuini & humani authoritatibus patrocinantur, in quorum numero ſequentes referuntur, qui vno veluti gutture, & ſpiritus inſtinctu dicunt nullum eſſe Concilium perfectè Oecumenicum & omni ex parte plenum à quo Diui Petri aut eius ſucceſſoris authoritas omninò abſit nec enim perfecta illa ouium Chriſti congregatio videri poteſt quam primus ouium Chriſti paſtor aut non efficit aut non approbat. Ouium enim eſt ſequi paſtorem ſuum ad paſcua Ioan. 10. & illum quidem qui primus eſt omnium maximè omnium ſequi. Nec immeritò ea præſtantiſſima primatus & dominij nomina quæ in ſcriptura tribuuntur Chriſto, vnde conſtat eum eſſe ſupra Eccleſiam, eadem omnia tribuuntur Pontifici ac primum Chriſtus eſt pater familias in domo ſua quæ eſt Eccleſia, Pontifex in eadem eſt primarius & ſummus Oeconomus & fidelis diſpenſator quem conſtituit dominus ſuper familiã ſuam, quod nemo niſi ſchiſmaticus negare audeat. Subſcripſimus Pontificum, Concilio-*

rum

rum patrum & authorum clarissimorum locos qui hanc veram & orthodoxam tuentur sententiam aduersus sinuosos quorumlibet hæreticorum anfractus.

AVTHORES QVI PRO PONTIFICIS SVPRA CONCILIVM POTESTATE SCRIPSERVNT.

Leo Epist. 84. ad Anastasium in fine.

Gelasius in Epistola ad Episcopos Dardaniæ.

Nicolaus 1. in Epistola ad Michaëlem.

Gregorius lib. 9. Epistol. 39. ad Theoctistam Patritiam.

Paschalis Papa vt habetur cap. significasti. extr. de elect.

Innocentius III. Serm. de consecratione Pontificis.

Bonifacius VIII. in extrauag. viam sanctam. tit. de maioritate & obedientia.

S. Bonifacius Episcopus Moguntinus. d. 4. can. si Papa.

Concil. Sinuessanum sub Marcellino circa finem.

Concil. Rom. sub Syluestro, vltimo can.

Concil. Chalced. act. 3. & Epist. ad Leonem.

Octaua Synodus general. act. 7.

Concilium Romanum V. sub Symmacho in approbatione libri Ennodij Diaconi.

Concil. Lateran. sub Alex. 3. c. licet. extr. de elect.

Concil. Constantiense & bulla edita consensu Concilij per Martinum. 5.

Lateranense vltimum sub Leone X. Sess. 11.

Hilarius libro de Synodis

Photius lib. de septem Synodis

Isidorus lib. 6. Etymologiarum cap. 1.

Beda lib. de sex ætatibus in Constantino quarto.

Freculphus in fine Chronici.

Prosper in chronico anni CCCCXX.

Albertus D. Thomas D. Bonauentura, Richardus, Paludanus & alij in 4. dist. 15. vbi de clauibus agitur.

S. Antonin. 3. p. tit. 22. cap. 10. §. 4. summę historialis & 2. p. t. 3. cap. 11. Summæ Thæologiæ.

Ioannes de Turrecremata lib. 2. cap. 93. & 104. summæ de Ecclesia.

Cardinalis Caietanus in tractatu de comparatione Papæ & Conciliorum & in apologia pro tractatu prædicto.

PAPA EST CAPVT VNIVERSÆ ECCLESIÆ ETIAM SIMVL CONGREGATÆ.

Dominicus Iacobatius lib. 10. de Conciliis art. 7. in quo fusissime questionem disputat & soluit sexaginta tria argumenta aduersariorum.

Albertus Pighius lib. 6. de Hierarchia Ecclesiæ.

Aluarus Pelagius de planctu Ecclesiæ lib. 1. art. 6.

Thomas Campegius in tractatu de potestate Romani Pontificis c. 22. & sequentibus.

Franciscus Ferrariensis in lib. 4. contra gentes c. 76.

Augustinus de Ancona in tractatu de potestate Ecclesiæ.

Franciscus Turrianus in tribus li. quos de hac questione scripsit.

Petrus de Monte in lib. de potestate Papæ & Concilij.

Franciscus Horantius in locis Catholicis circa finem libr. 5. vbi retractationum Pij 2. meminit.

Alphonsus à Castro aduersus hæreses lib. 1. c. 8.

F. à Victoria in relectione de potestate Papæ & Concilij.

Dominicus à Soto in 4. sent. dis. 20. q. 1. art. 4.

Ioannes Antonius Delphinus lib. 2. de Ecclesia c. vltimo.

Nicolaus Sanderus lib. 7. de visibili Monarchia vbi agit de Concilio Constantiensi pag. 540.

Antonius de Rosellis in tractatu de Conciliis num. 40.

Henricus Boicius in rub. decretal. de constitut.

Cataldinus de Boncompagnis de trāslatione Cōcilij Basiliensis.

Panormitanus & Canonistæ fere omnes in c. significasti de elect. ext. & can. si Papa dist. 40.

Robertus Belerminus in quarta controuersia generali de Conciliis & Ecclesia militante.

Ioannes Slotanus Gessensis lib. disput. aduersus hæreticos de Oecumenicorum Conciliorum authoritate.

F. Panigarola in lectionibus Catholicis doctrinę Christianæ quas ab Italicę idiomate in Latinum sermonē nostra opera conuersas in lucem emittere numine propitio speramus.

Hos authores reuoluisse in hac controuersia Lectorem non pœnitebit.

II. *Prohibitio*

II.

Prohibitio apellandi à sententiis summi Pontificis ad futurum Concilium.

Hæc constitut. confirmatur per Innocent. 8.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

EXECRABILIS, & pristinis temporibus inauditus, tempestate nostra, inoleuit abusus, vt à Romano Pontifice, IESV CHRISTI Vicario (cui dictum est in persona beati Petri, Pasce oues meas; &, Quodcunque ligaueris super terrã erit ligatum & in cœlis) nonnulli spiritu rebellionis imbuti, non sanioris cupiditate iudicij, sed commissi euasione peccati, ad futurum Concilium prouocare præsumant: quod quantum sacris canonibus aduersetur, quantumque Reip. Christianæ noxium sit, quisquis non ignarus iurium, intelligere potest. Namque (vt alia pretereamus, quæ huic corruptelæ manifestissimè refragantur) quis non illud ridiculum iudicauerit, quod ad id appellatur quod nusquam est, neque scitur quando futurum sit? Pauperes à potentioribus multipliciter opprimuntur, remanent impunita scelera, nutritur aduersus primam Sedem rebellio, libertas delinquendi conceditur, & omnis ecclesiastica disciplina, & hierarchicus ordo confunditur. Volentes igitur hoc pestiferum virus à Christi ecclesia procul pellere, & ouium nobis commissarum saluti consulere, omnémque materiam scandali, ab ouili nostri Saluatoris arcere, de venerabilium fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, cunctorúmque Prælatorum ac diuini & humani iuris interpretum, curiam sequentium, consilio, & assensu, ac certa nostra scientia, huiusmodi Prouocationes damnamus, & tanquam erroneas ac detestabiles reprobamus; cassantes, & penitus annullantes, si quæ hactenus taliter interpositæ reperiantur, easque, tamquam inanes, ac pestiferas, nullius momenti esse decernimus, ac declaramus: præcipientes deinceps vt nemo audeat quouis quæsito colore, ab ordinationibus, sententiis, siue mandatis quibuscunque nostris, ac successorum nostrorum, talem appellationem interponere, aut interpositæ per alium, adherere, seu eis quomodolibet vti. Si quis autem contrafecerit, à die publicationis præsentium, in Cancellaria apostolica, post duos menses, cuiuscunque status, gradus, ordinis vel conditionis fuerit, etiam si Imperiali, Regali, vel Pontificali præfulgeat dignitate, ipso facto sententiã execrationis incurrat, à qua nisi per Romanum Pontificem, & in mortis articulo absolui non possit. Vniuersitas vero siue collegium, ecclesiastico subiaceat interdicto: & nihilominus tam collegia, & vniuersitates, quàm prædictæ & alia quęcunq; personæ, eas pœnas ac censuras incurrant, quas rei Maiestatis, & hæreticæ prauitatis fautores, incurrere dignoscuntur. Tabelliones insuper, ac testes qui huiusmodi actibus interfuerint, & generaliter qui scienter Concilium, auxilium dederint, vel fauorem talibus appellantibus, pari pœna plectantur. Nulli ergo omninò hominũ liceat hanc paginam nostrorum voluntatis, damnationis, reprobationis, cassationis, annullationis, decreti, declarationis, & mandati, infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Mantuæ, anno incarnationis Dominicæ, millesimo, quadringentesimo, quinquagesimo nono, quintodecimo Calend. Februarij, Pontificatus nostri anno secundo.

Nullo pacto licet propter multa & periculosa inconuenientia à sententia quam summus Pontifex in causa fidei bene prius examinata tulit apellare, alioqui nihil certi (inquit Alphonsus à Castro) in multis rebus ad fidem pertinentibus habere possemus, quia multa sunt ad fidem pertinentia quæ per solam Papæ definitionem firmiter tenemus, in quibus nullam prorsus suæ definitionis causam Pontifex dedit.

Huius Constitutionis æquitas multorum tenebrionum & tumultuantium impetum & audaciam compescuit, qui in causis fidei à Papa ad Concilium apellare contendunt. Ridicula quidem apellatio quia hac via essemus semper dubij & langueremus sine vlla spe medecinæ cum tanto rerum impendio, tantis discriminibus, renidentibus tot principum simultatibus Concilia vix congregentur. Hinc emanarent petulantiores homines qui altiùs cristas tollerent heresésque diuersas somniarent vt dãnati à Papa ad Concilium apellarent. Sic vnius nebulonis aut apostatæ dementia patres vndique conuocandi essent, quod nec æquum nec tolerabile est. Lege tum pontificia tum ciuili decretum esse scimus apellationem non deuolui nisi ad superiorẽ l. præcipimus C. de apellat. & apellationem illam ratam haberi quæ à minore ad maiorem apellatur, apellari autem à Concilio ad Papam non contra perspicuum est: ex Gelasio in Epistola ad Episcopos Dardaniæ Ad sedem, *inquit* Apostolorum de qualibet mundi parte

parte apellandum est, ab illa autem nemo est apellare permissus. *Et ne quis periculosus interpres putaret hunc Pontificem loqui de apellationibus ab aliquo Episcopo non à Concilio rem dilucidius aperit, dicitque sæpe Romanos Pontifices soluisse eos, quos iniquè Concilia ligauerant, cuius rei extant exempla clarissima.*

Athanasius Episcopus Alexandrinus, & Paulus Episcopus Constantinopolitanus à Concilio depositi ad Iulium Papam appellauerunt & ab eo in suos sedes restituti sunt vt auctor est Sozomenus lib. 3. hist. cap. 7.

Flauianus Episcopus Constantinopolitanus apellauit à Concilio Ephesino II. generali ad Leonem Papam vt testatur Leo Epist 25. ad Theodosium Augustum.

Theodoretus Episcopus Cyri apellauit à Concilio eodem Ephesino II. ad eundem Leonem vt patet ex Liberato in Breuiario c. 12. & ex Epist. Theodor. quæ extat ad finem operum Leonis.

Ioannes Chrisostomus à Concilio depositus appellauit ad Innocentium Papam vt testatur Gelasius vbi supra & idem colligitur ex Epistolis Christiani ad Innocentium. In bulla Cœnæ domini excommunicantur & anathematizantur omnes qui à Pontifice ad futurum Concilium apellant necnon eos quorum auxilio vel fauore appellatum fuerit.

III.

Canonizatio S. Catharinæ de Senis ord. D. Dominici.

PIVS Episcopus, seruus seruorum Dei, vniuersis Christi fidelibus, Salutem & Apostolicam benedictionem.

Homo Deo similis, quod ad imaginem & similitudinẽ Dei conditus est.

MISERICORDIAS Domini, quas in dies largiùs experimur, non satis explicare potest lingua mortalis. Vincunt humana eloquia, diuina beneficia. Nec homini datum est creatorem suum abundè collaudare, nec si omnes artus conuerterentur in linguas: quomodo ex nihilo creati, de non esse, producti sumus in esse: nec vel lapides, vel plantæ, vel animalia bruta, sed rationis participes, diuinorúmque capaces effecti sumus: ac non solum Angelis, sed ipsi quodammodo inuisibili & excelso Deo similes, gloria & honore coronati, super omnia opera eius, imperio politi. Verum si nosipsos rebus cæteris comparamus, nulla creatura magis ingrata reperta est, quam homo. Si Luciferi & sociorum eius superbiam prætermus, solus inter creata rebellis Deo ingratissimus homo est. Reliqua omnia diuinã pietatem in suo esse collaudant, nec eius vnquam præceptis aduersantur, naturę legibus parent & ea peragunt ad quæ producta sunt. Terra aratrum patitur, & suscipiens semina, tanquam sub vsuris, multiplicata reddit; & imperio Dei obediens, culta atque inculta, humano generi consulit. Saxa in ædificiorum vsum recepta, præsto adsunt, nec scissa vel excocta resistunt. Fructificant arbores in agro viuentes, & postea quàm aruerunt, aut ignem nutriunt, aut ędes tectáque sustinent. Quanta herbarum siue in foliis, siue in radicibus, siue in floribus, siue in seminibus, siue in succis inest vtilitas? Quanta in fluminibus commoditas? Quanta in lacubus ac maribus, quæ dum nauigia subeunt, inter remotissimas gentes commercia præstant? Quid animalia cætera, siue aquatica, siue terrestria? In omnibus laudatur Deus, dum naturæ iussa capessunt. Elementa & sidera, faciunt imperata. Sol peragit cursum suum, nec præscriptas Zodiaci metas excedit. Nec alieno lucens lumine, suo muneri luna deest. Nec errantes errant stellæ, certum semper & statutum iter agentes. Omnia in cœlo & in terra laudant Deum, & in officio manentia, benedicunt ei, nec legi resistunt impositæ. Grauia deorsum cadunt, leuia sursum feruntur. Cuncta gratitudinem ostendunt, Deo parent atque naturæ: solus homo ingratus, inobediens ac rebellis inter creata repertus est, peruersi angeli ruinam imitatus. Ille in cœlo superbiens, creatorique similis esse cupiens, in abyssum præcipitatus meditati sceleris pœnas dedit. Homo de limo factus, & in terra positus, suæ imbecillitatis immemor, & ipse quoque alta cupere cœpit, qui de ligno vescens prohibito, per boni & mali cognitionem, æqualitatem cum Diis optauit: propter quod de paradiso deliciarum eiectus, in multas ærumnas datus est, & porta regni cœlorum clausa, mors introiuit in orbem terrarum, quæ nulli hominum parcit. Quantum filij Adæ ante diluuiũ aberrauerint, & quàm procul à diuina voluntate recesserint,

Cuncta ordinẽ inditũ obseruant & sequũtur nec præceptũ transgrediuntur & quandam gratitudinem Deo ostendunt. Suffragatur Plato 10. de legibus cõpertũ (inquit) hactenus à ratione ordinem procedere vbiq; & ordinem quidẽ nusquam aut nunquam intercepitum à ratione.

Solus homo ab ordine suo discessit & æqualẽ suo creatori per inobedientiã facere se voluit.

Hominibus peccato & morte tam male affectis παλιγγενεσίαν καὶ ἀνακαίνωσιν id est regenerationem & renouationem vt ab his quandoque liberaremur necessariam fuisse scribit Apostolus. Ideo Sancta Trinitas quodammodo deliberauit quo pacto collapsus homo pristino splendori restitueretur. Hinc Deus Dei filius naturam subire humanam eamque saluare dignatus est.

secuta vltio patefecit, quæ omnem carnem aquarum inundatione deleuerat, ea excepta quę cum pio Noe in arca saluata est. Cæterum neque in filiis eius nequitia ac perfidia defuit. Malignati & ipsi sunt, & in omne prolapsi nefas. Turris Babel in contumeliam Domini cœpta est, & ibi labium vniuersæ terrę diuisum. Ab his bella introducta sunt, rapinæ, tumultus, incendia cædes, adulteria, stupra, periuria, & idolorum cultus, & quicquid malorum libido aut superbia gignit. Paucissimi vsq; ad Abraham reperti sunt diuinę legis amatores. Ille vero vnicum certúmque pietatis exemplum, adeò voluntati Dei sese summisit, vt proprium filium immolare non dubitaret. Propter quod in semine eius benedictæ sunt omnes gentes. Ex cuius liberis non solùm prophetæ orti sunt, diuinæ legis prædicatores, sed ipse quoque saluator Christus, secundum carnem nasci dignatus est: qui pro salute humani generis cum in forma Dei, esset æqualis patri, exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens, & homo factus, tædia carnis subiit, tormenta & cruciatus pertulit. Et extremam mortem, nó secundùm naturam, sed violentam, sed ignominiosam, sed acerbissimam, & vix homini tolerabilem, in ligno crucis sustinuit. In quo moriens mortem nostram destruxit, & vitam reparauit. Despoliauit inferos, abduxit sanctos patres, & victor mortis, ac diaboli triumphator, cœlum iam longo tempore clausum, aperiens, ascendit, ad Patrem, nobisque viam ostendit, per quam sequi eum possemus, euangelica lege tradita, & baptismo cæterisque sacramentis apertis per quæ lapsi renouaremur & saluaremur. Nec tamen tot tantisque allecta beneficiis, nostra proteruitas ac malignitas conquieuit, nec gratum exhibuit animum, nec vitia deseruit homo. Sed quo maiori præuenti sumus munere gratiarum, eo magis ingrati reperimur, & ad illicita procliuiores. Nam quomodo sublimem diligimus aut honoramus Deum? Quomodo eius mandata seruamus? Quis sacrosancto Euangelio paret? Quæ reuerentia legum? Quis canonum metus? Quæ subiectio erga superiores? Quę charitas erga inferiores? Quis æquitatis, quis iustitiæ cultus, quæ religio, qui mores hominum sunt? qui dicunt in cordibus suis, Non est Deus. Alij impia efferunt dogmata, & blasphemias in Deum cudunt. Alij voluptatum serui, nil aliud cogitant, nisi quomodo libidines suas expleant. Alij opibus inhiant alienis. Alij humanum sanguinem sitiunt. Rara innocentia est, eáque parũ tuta. Neque propinquitatis iura prosunt, neque scriptæ, sanctæque moribus leges. Viribus & fraudibus cuncta obediunt, ita vt neque abs re princeps huius appelletur diabolus, quando pars orbis maior eius arbitrio ducitur. Nam quantum est, quod pseudoprophetæ Mahumetis infamia possidet? Orientis præcipuam portionem, & Aphricæ maxima regna, & in Hispania Granatenses: & in Græcia multæ prouinciæ sub Mahumetæ, Christum blasphemant. Nec parua est Iudæorum natio, per orbem terrarum laté dispersa, sancti Euangelij & Christianæ legis inimica. Nec desunt in Septentrione, atque in Oriente cultores idolorum in angulum Europæ: Christianitas redacta est. Nam quamuis per Asiam, ac Libyam Christiani non pauci dispersi esse ferantur, non tamen illorum sincera est fides, qui procul ab Apostolica sede inter infideles habitantes, & cum hæreticis communicantes, improba quædam sapiunt & multis erroribus scatent. Nec Christiani qui sunt in Europa, tam re quam nomine Christiani existunt. Adumbrata quidem & ficta est multorum religio: sicut opera ipsa manifestant. Nã quotus est qui digna Christiano faciat opera? A fructibus eorum cognoscetis eos, inquit in Euangelio Dominus. Si viuimus, vt Christus iubet, Christiani sumus. Iohannes Apostolus eius, filios esse homines asserit, cuius opera faciunt. Si Dei mandata seruamus, Dei proculdubio filij sumus. Sin diaboli, ad eum pertinemus, dicente Domino: Vos ex patre diabolo estis. Dura sententia, & tamen vera. Illius quisque filius est, & ad eum pertinet, cuius mandata sectatur. Quantum autem ingrati Christiani à diuinis præceptionibus procul abierint, & quantum diabolicis suggestionibus adhæserint, per sese quis intelligit. Interroget quisque conscientiam suam, et retroactam ante oculos mentis vitam collocet: et quantum ab officio veri Christiani recesserit, palam cognoscet. Quæ cum ita sint, maxima est summi Dei benignitas, et incredibilis misericordia, quæ nos tolerat, et viuere sinit, expectans vt aliquando conuersi redeamus in viam. Sed inuenti sunt in omni ætate nonnulli Deo placentes, viri sancti qui

Vitiorũ & morum corruptissimorum enarratio quibus hodie nominis Christiani celsitudo vituperatur.

Adde hæreses, seditiones, tumultus, factiones & simultates quæ hac ætate regnant.

qui viuentes in carne, desideria carnis vicerunt, et cœlestem in terra vitam egerũt. Quorum meritis et intercessione sustentata est mundi machina, et comminatus ignis retentus, et ira Dei vltioque suspensa. Nec dubitamus, quin hodie quoque aliqui sint accepti Deo, quorum preces cœlestem nobis regem placatũ benignũmque reddant. Inter alios autem qui Deo placuerunt, et diuinam nobis clementiam placauerunt, vrbis Senæ inter Etruscos nobilis, ætate nostra Bernardinum aluit, qui nobili loco natus, in adolescentiæ flore mundo renunciauit et ingressus beati Francisci religionem, cum fratres sui ordinis procul abiisse ab institutis, et regula patris reperisset, eos acriter correxit. Et cum eos omnes in viam reducere non posset, sequestratis pluribus, quibus regulam reseruare placuit, cum his cœnobia frequentauit quæ multa de nouo correxit et sanctissimis institutis reformauit. Circuiuit Italiam prædicando vitia fulminauit, virtutes erexit. Mira eius abstinentia fuit mira integritas, moderata grauitas, eloquij multa suauitas, multa doctrina. Et quoniam verus erat paupertatis cultor, hostis pecuniæ, et omnium deliciarum inimicus, semper in eius vultu ingens alacritas emicuit, & in mente summa quies, vt qui sola innocentia gaudebat, nullius sibi conscius criminis: scandalis quam pluribus in Italia obuiauit, & multa miracula perpetrauit, propter quæ adhuc viuens sanctus habebatur, & miro plebium colebatur honore, nusquam sine populi frequentia, & singulari reuerentia receptus. Qui cum apud Aquilam Marsorum vrbem, huius vitæ cursum peregisset, à Nicolao quinto prædecessore nostro, ipso iubilei, anno, cum Christianus orbis ad purgandas vitiorum sordes, frequens vrbem inuiseret, inter sanctos Christi confessores relatus est. Fuerat & in ætate superiori, parentum nostrorum memoria, in eadem vrbe, & in sexu fœmineo virgo Catherina, non minoris meriti, nec minus accepta Deo. Cuius preces in conspectu præcelsæ diuinitatis humano generi admodum salutares, & olim fuisse & nunc esse, & in posterum fore, non dubitamus. Nam sicut peccata malorum hominum, ac blasphemia iram Dei super nos prouocant, ita & sanctorum opera rogaminaq; auertunt. Verùm Catharina quamuis angelicam vitam in terris egerit, & ante annos octuaginta decedens, ad cœlum migrauerit, multisque signis, & gloriosis miraculis claruerit, non tamen adhuc inter sanctas Christi virgines à militante Ecclesia recepta erat. Neque enim Romani Pontifices, qui ante nos fuerunt, id decreuerant. Voluerat Vrbanus sextus hunc ei honorem impartiri, & post eum Innocentius septimus, ac deinde Gregorius vndecimus, qui huius virginis, & sanctæ conuersationis eius, præcipuam habuere notitiam. Sed vexati perturbatione schismatis quod eorum tempore viguit, & multis bellorum turbinibus ac molestiis agitati, diuino (vt diximus) consilio id omiserunt, ne sæuiente diuisionis procella, quod sanctum vna obedientia decreuisset, prophanum altera censuisset. Dilata est res vsque ad tempora nostra, nobisque huius sacerrimæ virginis canonizatio reseruata, tanquam conterraneę nostrę atque conciuis: vt Senensis virginis sanctitas, decreto Senensis hominis in Romana sede sedentis, prodiret in lucem. In qua re non imus inficias, affectum nos aliquem sanctum & pium traxisse. Quis est enim qui suæ vrbis præconia, suę patrię laudes, sui generis virtutes, non libenter vulgari procuret, cum id possit ritè & honestè facere? Excellentia facta, & illustres virtute homines, & in omni genere, & omni parte orbis, nemo est qui non cupidum præconizandi affectum habere videatur: libentius tamen & maiori cum iocunditate, sua in patria & in sua gente. Etsi nos quidem beatę Catherinæ sublimes dotes, nobile ingenium diuinam mentem, sacratissimam voluntatem in omni ratione quàm lætissimi vidissemus, lætiores tamen in vrbe Senensi, quę nos genuit. Siquidem meritorum eius longè magis peculiariter esse confidimus participes, quàm si virgo hæc aut in Africa, aut in Scythia, aut in India nata fuisset. Neque enim fieri potest quin sanctorum propinquitas aliquid habeat prerogatiuæ. Nihil tamen ob hanc causam plus minúsve dicere licet, quam verum est. Nec propter cognationem, aut patriæ charitatem, inter sanctos quisquam sine meritis, sine solito examine, sine consuetis solennitatibus referendus est. Quapropter etsi iucundè audiuimus beatam Catharinam Senensem esse, cuius canonizatio petebatur, non tamen in eius canonizatione quidquam omisimus ex his, quæ tanta in solennitate requiruntur.

Sena Vrbs Hetruriæ nobilis quam Bernardus Gallorũ Dux ædificauit. Plin. c. 5. lib. 3.

Bernardini Senensis vita apud Surium fideliter per eiusdem tẽporu & ordinis anonimũ scripta est. Bulla canonizationis per Nicolaum 5. est in horto Minorum antiquarum.

Floruit Catharina Senensis in ordine D. Dominici summa sanctitate illustris Anno 1365. Volat. Eam voluerunt Vrb. 6. & Innoc. 7. Cathalogo sanctorum adscribere sed schismatum & tumultuum turbationibus non potuerunt.

Fridericus 3. Romanorũ Imperator, Paschalis Dux Venetiarum, & Senensis Ciuitas postularunt Pontifici vt Catharinam Senensem in sanctorũ Cathalogum referret, quorũ precibus non annuit, quin prius diligens vitæ sanctitatis, & obitus Virginis facta fuisset inquisitio.

Aderant multæ preces non modo Senensis populi, verumetiam aliorum. Nam & charissimus in Christo filius, Fridericus Romanorum Imperator Augustus, simulque dilectus filius nobilis vir Paschalis Venetiarum dux, nobis supplicauit, ne hanc Virginem suo in terris honore priuatam vlterius esse sineremus, in quam multorum populorum deuotio esset incensa, & multa de ipsa miracula vulgarentur. Mantuam verò petentes, cum inter eundum apud Senenses aliquandiu super sedissemus & ibi in consistorio publico ingentia eius merita & miraculosa signa nobis essent exposita, vehementéque preces porrectę, & sanctorum Christi honores illi decerneremus: haud quaquam statim annuimus, sed pro veteri consuetudine, tribus nostris sanctæ Ecclesiæ Romanæ Cardinalibus, vni Episcopo, alteri presbytero, reliquo diacono, viuę vocis oraculo commisimus, vt debitis habitis processibus de vita & moribus ipsius Catherinę, déque miraculis eius, siue in vita, siue post mortem patratis, & de reliquis ad canonizationem necessariis diligenter inquirerent nobisque in secreto consistorio, vt moris est, fidem relationem facerent. Commissarij per annum & vltra, donec ex Mantua Romam redissemus, rem discutientes, inuentis processibus antiquis, apud Venetos & alibi habitis, examinatisque de nouo testibus, & summa cum diligentia cunctis ponderatis, cùm seorsum inter Cardinales tantum, omnium quæ inuenerant, veracem nobis relationem fecissent, ac demum per aduocatum ea quæ nobis exposuerant, in publico consistorio denuò recitari curassent, postremò conuocatis in aula nostra Romæ vniuersis, qui secum erant, in curia ecclesiarum præsulibus, assistentibus nobis Cardinalibus, iterum Commissarij præfati per organum venerabilis fratris nostri Gulielmi Episcopi Portuensis, natione Gallici, qui primus eorum erat, rursus cuncta quę inuenerãt, & rite probata videbantur, coram explicauerunt. Ex quorum relatione, quę amplissima & ornatissima fuit, hæc summatim accepimus, quę vera, comperta, cognita & explorata sunt. Virgo Catherina ex Ciuitate Senensi oriunda, mediocribus orta parentibus, prius Deo sese dedicauit, quàm Deum posset per ætatem cognoscere. Sex annos nata, vt domino seruiret, eremum concupiuit: & vrbe egressa, in cauerna, loco solitario, delituit, quamuis iubente spiritu, paululum demorata domum redierit. Angelicam salutationem edocta, quoties paternæ domus scalam ascendit, toties per singulos gradus, flexo geniculo, beatissimam virginem matrem Domini salutauit. Et anno currente ætatis suę septimo, virginitatem suam consecrauit Christo: quem sua in maiestate sedentem mirabili visione cõtemplata est, & arcana cœlestis aulæ vidit, quę non potest effari lingua mortalis. Mundanas delicias à se omnes abdicauit. Orationi totam se dedit: corpusculum suum vigiliis ieiuniis ac verberibus afflixit. Coæquales puellas, vt idem facerent, & docuit, & suasit. Pubes effecta, scissis crinibus, mortale coniugium recusauit. Conuicia & maledicta hominum spreuit. Beati Dominici habitum, quem fœminæ gestant, de pœnitentia nuncupatę, exorsit, protinúsque impetrauit. Ancillare officium in paterna domo exercuit, nihil magis cupiens, quam vilis apud homines & abiecta videri. Pauperibus Christi (nam id pater ei indulserat) larga manu subuenit: ægrotantibus summa diligentia ministrauit. Diabolicas tentationes & assiduas malignantium spirituum pugnas, patientię clypeo & fidei galea superauit. Incarceratos & oppressos, quibus valuit modis, consolata est. Nullum ab ea verbum non religiosum, non sanctum excidit. Omnis sermo eius, de moribus fuit, de religione, de pietate, de contemptu mundi, de amore Dei & proximi, de cœlesti patria. Nemo ad eam accessit, qui non doctior meliórque abierit. Doctrina eius infusa, non acquisita, fuit. Prius magistra visa est, quàm discipula: quippe quę sacrarum literarum professoribus, ipsisque magnarum ecclesiarum Episcopis, difficillimas de diuinitate questiones proponentibus, prudentissimè respondit, & adeo satisfecit, vt tanquam agnos mansuefactos remiserit, quos tanquam lupos ac leones feroces acceperat: quorum nonnulli, diuinam in virgine sapientiam admirati, distributis mox inter Christi pauperes, quas possidebant substantiis, accepta domini cruce, vitam deinde euangelicam egerunt. Summa huius virginis abstinentia fuit, & admirabilis vitę austeritas. Nam cum vini & carnium vsum prorsus abiecisset, nec pulmentariis vllis vteretur, ad extremum eo deducta est, vt nec legumina ederet, nec pane vesceretur, nisi cœlesti, quem

Virginitatis votum.

Vigiliæ, orationes, orbis contemptus.

Ordinis D. Dominici institutum sequitur.

Pauperibus eleemosynas largitur ære paterno.

quem verus Chriſtianus in ſacramento ſumit altaris. Inuenta eſt aliquando à die Cinerum vſque ad Aſcenſionem Domini ieiunium perduxiſſe, ſola Euchariſtiæ communione contenta. Per annos circiter octo, minimo herbarum ſucco, côque parum recento, & communione ſacra, ſuſtentata eſt. Ad cibum quaſi ad ſupplicium petebat. *Ad communionem altaris, quę illi ferè quotidiana fuit, quaſi ad cœleſtes nuptias inuitata eſſet, ſumma cum alacritate proficiſcebatur. Cilicio ſub veſte vtebatur, quo carnem macerabat. Nullæ illi plumę, nulla puluinaria erant. Lectum ſibi ex tabulis confecerat: atque in eo iacens, breuiſſimum ſomnum accipiebat. Raro enim vltra duas horas interdiu noctúque dormiebat. Reliquum omne tempus vigilando, orando, prædicando opera miſericordię agendo, conteruit. Spiſſis chordulis carnem ſuam macerauit: dolore capitis pene aſſiduo torquebatur. Æſtuebat febribus: nec aliorum diuerſorum morborum cruciatu carebat. Luctabatur quam frequentiſſimè cum dæmonibus: multiſque illorum moleſtiis vexabatur. Sed aiebat cum Apoſtolo: cum infirmo, tunc fortior ſum. Nec enim in tantis laboribus deficiebat, nec charitatis opera negligebat. Aſſiſtebat miſeris indigna ferentibus. Arguebat peccatores, & blandiſſimis verbis ad pœnitentiam reuocabat. Præcepta ſalutis omnibus læta dabat. Quid ſectandum, quid fugiendum eſſet, alacri vultu oſtendebat. Diſſidêtes ſummo ſtudio componebat. Multa extinxit odia, & mortales ſedauit inimicitias. Pro pace Florentinorum, qui cum Eccleſia diſſidebant, & interdicto ſuppoſiti Eccleſiaſtico, erant, Apenninum & Alpes tranſire, atq; vſque in Auinionem ad Gregorium vndecimum Pontificem maximum anteceſſorem noſtrum proficiſci non dubitauit. Cui votum ſuum, de petenda vrbe Roma, in occulto factum, & ſibi ſoli ac Deo notum, ſeſe diuinitus cognouiſſe monſtrauit. Fuit enim in ea ſpiritus prophetię, & multa prædixit antequam fierent, & occultiſſima reuelauit. Rapiebatur ſæpe à ſpiritu, & in aëre ſuſpenſa, diuinis contemplationibus paſcebatur, adeo extra ſe acta, vt expuncta percuſſáque, nihil omnino ſentiret: idque frequenter ei contingebat, cum diuiniſſima reficeretur Euchariſtia. Magnum & ſanctum erat in plebibus Catherinę nomen: & vndique ad eam ægroti, & malignis vexati ſpiritibus, deducebantur: & multi curabantur. Langoribus & febribus in Chriſti nomine imperabat. & dæmones cogebat ab obſeſſis abire corporibus, Propter quas res, duobus Romanis Pontificibus Gregorio vndecimo (cuius pauloante meminimus) & Vrbano ſexto acceptiſſima fuit. adeò vt legationibus eorum fungeretur multiſque & magnis ſpiritualibus gratiis ab eis donaretur. Eadem cum vitę agonem iam peregiſſet, anno ætatis ſuę tertio circiter ac trigeſimo, in vrbe Roma diem ſuum clauſit. De cuius animę in cœlum aſſumptione, & glorioſa receptione, ſtupendę ac mirabiles reuelationes factę reperiuntur apud eas perſonas, quæ virginem dilexerunt. maximè verò apud eius confeſſorem Raimundum Capuenſem ſacrę Theologię magiſtrum qui poſtea generalis totius ordinis Prædicatorum pater, magiſter, & rector effectus eſt. Is namque cum Ianuę ageret, ea nocte qua virgo migrauit, hora matutina dormitorium apud imaginem matris Domini, eam contêplatus eſt miro ſplendore fulgentem, & verba ad ſe conſolatoria dicentem. Corpus eius aliquandiu ſeruatum. denique in Eccleſia Fratrum Prædicatorum, quæ de Minerua dicitur, Romę conditum eſt, non ſine magna populi deuotione ac reuerentia: Cuius tactu plerique ægroti ſalutem conſecuti ſunt à Deo: & nonnullis ſaluti fuit ea tetigiſſe, quæ ſacrata virginis membra tetigere. Poſtea quoque virgo ipſa in cœlo recepta, vota ſupplicantium benignè audiuit, & vt à ſponſo & Domino Chriſto ſuo Saluatore exaudirentur, curauit. Multi enim ex diuerſis ægritudinibus curati ſunt, qui audita beatę Catherinę glorioſiſſima fama, eius patrocinium ſupplices petiuere. Propterea Venetiis, vbi nunquam virgo ipſa fuerat, & multis in locis nomen eius cum veneratione receptum eſt, & vota ei plurima ſiunt. Hæc & alia quàm plurima cum venerabilis frater noſter Epiſcopus Portuenſis, in conuentu Cardinalium & præſulum expoſuiſſet, & liquido probata eſſe affirmaſſet, rogati ſingulatim tum omnes Cardinales, tum Præſules qui plurimi affuerunt, ſententiam dicere, totis ſuffragiis beata virgo digna cœlo & aſtris, declamanda viſa eſt. Nec quiſquam fuit, qui non magnopere canonizationem eius faciendam probauerit. Quibus ad longum auditis, iuſſimus in baſilica beati

** Non vſu neque natura vt inquit Ludouicus Granatenſis ſed diuino miraculo eo vſque peruenit Diua Catharina vt licet corpuſculum eius multis morbis eſſet obnoxium & labores ſuſciperet intolerabiles non tamen in ea conſumeretur humor ille quem radicalē vocant, nec ſtomachus concoquendi fungeretur aut fungi poſſet officio, nec vires corporeæ ob cibi & potus defectum frangerentur, ita vt tota ipſius vita miraculum eſſet quod etiam Medici fatebantur.*

Vide ea quæ ſuperius diximus ſub Gregorio vndecimo de eius ex Galliis in Vrbem reditu ſuadente Beata Catharina.

Pius 2. Patrum & Inquisitorū decreto canonizandam virginē intelligens suggestū apparari iussit in quo re diuina peracta orationē habuit de laudibus virginis qua finita Catharinā ipsam in Cathalogo sanctorū virginū adscripsit.

Petri Apostolorum principis suggestum magnum & ornatum apparari, super quo hodie assistante populo & clero, sermone de vita & miraculis huius virginis per nos habito, Missarum sollemnibus celebratis, & consuetis cæremoniis rite peractis, ad canonizationem huius virginis, sub his verbis duximus procedendum. Ad honorem omnipotentis & æterni Dei, patris, & filij, & spiritus sancti, ad exaltationem fidei catholicæ, & Christianæ religionis augmentum, Authoritate Domini nostri Iesu Christi, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius, ac nostra, Catharinam Senensem illustris & indelebilis memoriæ virginem, cuius corpus in Ecclesia Prædicatorum quæ Minerua dicitur, Romæ iacet, & in cœlesti Hierusalem, inter beatarum virginum choros, quando id eius virtus, diuina suffragante gratia, meruit, iam pridem fuisse receptam, & æternæ gloriæ corona donatam, de fratrum nostrorum consilio declaramus: eamve tanquam sanctam publicè priuatimque colendam esse decernimus & diffinimus, atque in sanctarum cathalogo virginum, quas Romana veneratur Ecclesia, redigi, & adscribi mandamus. Statuentes festum eius singulis annis prima mensis Maij dominica die, ab vniuersali Ecclesia celebrandum esse, & omnes illi honores præstandos, qui cæteris sanctis virginibus conuenire noscuntur. Et insuper sepulchrum eius in ipso festo visitantibus, septem annos & totidem quadragenas, de iniunctis eis pœnitentiis, in forma Ecclesiæ consueta misericorditer in perpetuum relaxamus. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostrorum declarationis, constitutionis, mandati, statuti, & relaxationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo sexagesimo primo, tertio Calend. Iulij, Pontificatus nostri anno tertio.

Vitam, res gestas & miracula huius virginis multi authores perpetuis dignissimisque retulerunt monumentis, sed omnes ferè scripta sua ex R.P.F. Raymundi historia hauserunt qui cum piæ Virginis confessarius esset fide dignior nullis tamen repugnantibus censetur. Cum Bulla Pij II. excusa est Colon. in fol. an. 1463. Scripsit etiam nonnulla de huius Virginis præconiis Stephanus Senensis, Prior Carthusiæ Ticinensis, qui antequam solitarium illud viuendi genus, profiteretur Virginis piis colloquiis adfuit. D. Anthoninus sub fine 3. par. fusiùs omnia perstrinxit. Horum autem compendium redegit Surius. pag. 915. Ludouicus Granatensis quatuor Concionibus Historiam disertè illustrat. De qua etiam extat Ioannes Pinus in libro de claris mulieribus. Qui etiam asserit vitam huius Virginis vernaculè scripsisse Nicolaum Burgium Senensem postquam superimposito sibi Ciliciolo, quo illa viuens vti solebat, & diligenti cultu adhuc asseruatur, iam semimortuus, velut repentè collectis viribus assurrexit.

IIII.

Contra facientes se promoueri ad sacros ordines sine dispensatione canonica aut legitima licentia extra tempora à iure statuta sine ante legitimam ætatem vel absque dimissoriis literis.

Huius Constit. meminit Villad. de Irregul. col. 9 quam Felicianus Scalensis Episcopus declarat in repet. c. accepta. oppos. 8. num. 34. de rest. spol. eámq; Martinus Nauarrus in suo Enchiridio confessariorū c. 25. nu. 155. tācum scriptam.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

CVM ex sacrorum ordinum collatione, caracter inuisibilis animæ imprimatur, sacra mysteria dispensentur, & ipsarum cura tribuatur animarum: in eorum susceptione, excessus graues, tanto magis plectendi sunt, quanto ex illis maiora in mentibus fidelium scandala generantur. Cum itaque (sicut dignorum relatione, non nisi molestè accepimus) nonnulli clerici, extra tempora à iure statuta: quidam ante ætatem legitimam: aliqui verò sine dimissoriis literis, contra sanctiones canonicas, se faciunt ad sacros ordines promoueri: nos eorundem temeritatem, tali castigatione reprimentes, vt aliis in posterum committendi similia, aditus præcludatur: authoritate Apostolica, hac constitutione perpetuò valitura, statuimus & ordinamus, quòd omnes & singuli, qui absque dispensatione canonica, aut legitima licentia, siue extra tempora à iure statuta, siue ante ætatem legitiman, vel absque dimissoriis literis, etiam citramontanis (præterquam si in hoc vltimo casu, per cameram Apostolicam, iuxta illius stylum ordinati fuerint, & ad aliquem ex sacris ordinibus se fecerint promoueri,) à suorum ordinum executione, ipso iure suspensi sunt;

sint;& si huiusmodi suspensione durante,in eisdem ordinibus ministrare præsumpserint,eo ipso irregularitatem incurrant.Præterea, vltra alias pœnas in tales generaliter à iure inflictas,beneficiis ecclesiasticis possint iure priuari. Volumus autem quod præsēs nostra constitutio, in Romana curia existentes, post quindecim dies;absentes vero Italicos, post duos menses;alios vero vltramontanos, post sex menses,ab ipsius in audientia Contradictarum & Cancellaria Apostolica,publicatione & affixione,ligare incipiat. Nulli ergo omnino hominum,liceat hanc paginam nostrorum statuti,ordinationis, & voluntatis,infringere,vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit,indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli, Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datū Romæ apud Sanctum Petrum , anno ab incarnatione Dominica millesimo quadringentesimo sexagesimo primo,quintodecimo Kal.Decembris Pontificatus nostri anno quarto.

& nondum impressam vidisse asserit.Ea autē omnia quæ ad huius exactam intelligentiam spectant: late tradunter apud Petrum de Bello prima classis Oeconomiæ canonica cap.2.9.1. & seq.

V.

Impositio decimæ super emolumentis officiorum Romanæ Curiæ pro Bello contrà Turcas.

PIVS Episcopus,&c.

QVONIAM, vt proximè publicatum est,decreuimus adiuuante domino classem parare contra Turcas, & personaliter ire in expeditionem proxima estate: ad quod opus sanctum & necessarium magna pecuniarum summa indigemus,nec tantis sumptibus Ecclesiæ facultates sufficere possunt:ea propter ad huiusmodi onera supportanda reseruamus integram decimam omnium emolumentorum & prouentuum omnium & singulorum officiorum & officialium Romanæ Curiæ cuiuscunque gradus , conditionis,& dignitatis existant. Mandamus itaque omnibus & singulis officialibus prædictis quatenus venerabili fratri L. Episcopo Ferrariensi,quem huius rei depositarium constituimus integram & veram decimam emolumentorum quocunque modo ratione dictorum officiorum prouenientium, infrà mensem à die Dat. præsentium sequentem persoluisse debeant,sub pœna excommunicationis latæ sententiæ: & nihilominus si in solutione huiusmodi cessauerint,aut renitentes fuerint , exercitio & emolumentis dictorum officiorum per annum integrum tenore præsentium priuamus,& priuatos esse declaramus : quæ emolumenta huic operi eo ipso applicamus. Non obstantibus priuilegiis indultis & literis apostolicis eisdem concessis , & aliis in contrarium facientibus quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum die vltima Octobris 1463.Pontificatus nostri anno sexto.

In Mantuano conuentu Principū legatis frequentissimo actum est Pij 2. præsidio suasu vt Bellum cōmune omnium præsidio Turcis indiceretur.In cuius fœliciorem exequutionē decimis super officiorum Curiæ Romanæ collectis inniti cœpit. In ipso itinere apud Anconam moritur.

Placet D N.PP.vt publicetur in audientia , & describatur in Cancellaria. Ag. Cam 11n.

Lectum & publicatum fuit supradictum mandatum Romæ in Cancellaria Apostolica,die quinta mensis Nouembris Et in audientia contradictarum die eadem,& eiusdem mensis Nouembris,anno incarnationis domini 1463.Pontificatus præfati Domini nostri Pij Papæ II.anno sexto.

Hic Pontifex sedit annos sex.Breuis Pontificatus amplissima fuit gloria. Vitæ exitum insigni laude coronauit Bellum nauale aduersus Turcas indictum prosequebatur,classémque petebat & anchoras Anchonæ soluere volebat,sed diuturna & lenta febri corripitur cum illic properare finem videret Cardinales ad se vocat , eos paterna pietate ad pacem & concordiam hortatur ne post occasum vitæ suæ variis distraherentur affectibus in successoris electione,tantóque orationis ornatu verba fundit vt omnes morituri hominis pietatem, & zelū cū eloquentia mirarentur,sicuti ex Iacobi Cardinalis Papiensis Epistola ad Franciscum Piccolominæum Cardinalem Senensem intelleximus. Aderant Cardinales præcipui Pontificem summum in illa summa deliberatione Belli Turcici deficiētem conspicientes,quibus hoc longū vale dicit Fratres mei dilectissimi , videtis quo adductus sum , hora mea iam venit: Deus hinc nos euocat,morimur in fide catholica , in qua & viximus nihil sentientes à Romana sede diuersum. Egimus vsque in hanc diem quod potuimus pro ouibus creditis : non pepercimus laboribus vllis aut periculis. Bis caput nostrum obtulimus ad communem salutem. Perficere quod cœpimus potestas non

est

est vltra: reliqua vestra sunt. Curate vos hoc opus Dei, & labi non sinite per negligentiam fidei causam. Ad hoc enim vocati in ecclesiam estis, vt illi suis temporibus opem feratis. Mementote officij vestri, & redemptoris nostri, qui contẽplator est omnium, & retribuit cuique secundum opera sua. Creuit ab initio & progressa est dignitas vestra fidei ministerio: per fidele ministerium vtique est retinenda, quærentes quæ vestra sunt non quę Iesu Christi, retinere illam diu nequaquam potestis. Habere quoque ex nunc temporalium, & videte ne quid detrimenti patrimonium commune accipiat, studium hoc omne esse vestrũ oportet, dum licuit nostrum fuit. Prętereа, fratres, conuersati vobiscum sumus & ante Cardinalatu & post in pręsulatu, ad quem nos elegistis. Conuersatio nostra sine peccato esse non potuit: ex carne enim sumus: offensus est à nobis Deus: offensa charitas vestra pro his quę in Deum peccauimus, ipse qui omnipotens est misereatur nostri: pro his vero quę in vos, rogamus, dilectissimi, vt placatis mentibus veniam morienti tribuatis: eos qui ex carne nostra sunt, et qui famulati sunt nobis, si dignos se pręstiterint, commendatos habere. Valete fratres: Pax Dei, et cœlestis gratia vobiscum sit. *Vbi hæc dixisset interruptis tum doloris tum pietatis affectu vocibus, omnes qui adstabant nutu solo & lachrimis respondebant, madidis fletibus tepidis ora omnium videbantur. Iam sumpserat viaticum subito discessurus, iam sarcinam collexerat pius Pontifex. Senex deficiens sponte sacramenta omnia petiit. Orationes canonicas quas nec rerum tumultu, nec negotiorum fastidio vnquam neglexerat, in hac vltima vitæ periodo non intermisit, sibiipsi congratulabatur quod vitam miseriarum plenam, in fœliciorem statum breui commutaturus esset, ab orationibus piis ad pias exhortationes pacis & concordiæ transibat, Symbolum Athanasij constanter pronunciauit, mortem non exhorruit, non reluctantem mortem non perturbatum aut inconstantem se præbuit dum extremum spiritum efflaret, extinctus magis quam mortuus. XIX. Calend. Sept. MCCCCLXIIII. Vt corpus suum Romam deferretur mandauit. In Basilica sancti Petri conditur iuxtà altare quod erexerat, vbi caput Sancti Andreæ Apostoli è Peliponneso aduectum à Thoma Palæologo collocari magnifico sumptu cùmque maxima veneratione & supplicationibus populi ac cleri iusserat. Hunc verè Pium Pontificem obsequentissimus fauoribus venerabatur Ludouicus XI. Gallorum Rex cuius extant literæ humilitatis & amoris plenæ, quibus perpetuam in sedem Romanam obedientiam, & pragmaticæ sanctionis abolitionem pollicetur his verbis* BEATISSIMO PATRI NOSTRO PIO PAPÆ SECVNDO OBEDIENTIAM FILIALEM. *Te Vicarium Dei viuentes, ea veneratione prosequimur, vt sacra præsertim in Ecclesiasticis rebus tua monita, veluti vocem pastoris audire, illisque parere prompta mente velimus. Te Principem totius Ecclesiæ, Antistitem sacrorum, te Dominici gregis Pastorem profitemur, & scimus, téque iubentem sequimur, tibi & beatissimi Petri Cathedræ consentimus, & iungimur. Itaque sicut mandasti, Pragmaticam Sanctionem (tuæ Sedi infensam, vtpotè quæ schismatis tempore atque per seditionem nota sit) à regno nostro, nostróque Viennensi Delphinatu & omni ditione nostra per præsentes pellimus, deiicimus, penitusque abrogamus.* Datæ Turonis sub magno Sigillo nostro, die 27. mensis Nouemb. Anno D. 1461. & regni nostri primo.

Incredibile dictu est quantopere his literis gauisus sit Pontifex qui suauiores atque iucundiores sibi redditas fuisse nunquam antea dicebat, quibus quod summè optabat nunciabatur pragmaticam sanctionem nimium damnatam ac sublatam penitus fuisse, quas cum in Patrum conspectu recitasset lachrimas præ gaudio continere non potuit cum se tandem sedente, perniciosum virus ab Ecclesia remotum cerneret, & suo tempori datum Gallicæ nationis obedientiam ex integro ad Romanam Ecclesiam redire auxit autem gaudij copiam Antonius Noxetanus qui regio nomine nouas attulit literas prioribus non absimiles quibus idem confirmabatur petebatúrque magnificè Attrebatensem creari Cardinalem, Pontifex creatum rescripsit & cum eo Lebretum vt integrum esset regi gaudium qui pro sua religione duos Cardinales meruisset obtinere. Remisit & Antonium qui ensem sacra natiuitatis Dominicæ nocte sacratum dono regi adferret vagina inclusum ornata gemmis & auro atque his versibus eiusdem Poesi Doctissimæ ex tempore contextis inscriptum.

Exerat in Turcas tua me Ludouice furentes
Dextera; Græcorum sanguinis vltor ero;

Corruet

Corruet Imperium Mahumetis,& inclita rursus
Gallorum virtus,te petet astra duce.

Miro desiderio ardebat Pontifex expugnandi Turcarum Imperium. Reliqua quæ ad eius historiam pertinent ex ipsius commentariis, Platina, Onuphrio, Nanclero, & Papirio Massono edocentur.

PAVLVS SECVNDVS

Petrus ab antiqua Bemborum siue vt alij volunt Barborum Venetorum familia prognatus ab Eugenio IIII. auunculo Romam accitus & præclarè edoctus Cardinalium galerum suscepit. Hic mortuo Pio II. Pontifice Max. Sextodecimo vacatæ sedis die Pontifex nemine discrepante coronatur Romæ in gradibus ante fores Basilicæ principis Apostolorum die V. Idus Septem. MCCCCLXIIII.. Pastor natura iustus & Clemens. In Turcas Illiricum mare penè dominates Principes Christianos mutuis dissidiis intricatos excitauit. Pacis & Iustitiæ inculpatus obseruator. Georgium Pogebraciũ Bohemiæ regẽ publico consistorio hæresis reũ regno priuauit.

I.

Beneficia sedi apostolicæ reseruata ac reseruanda quouis modo vacantia & vacatura semper remaneant affecta.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

AD Romani Pontificis prouidentiam & circunspectionem prouidã spectare dignoscitur dubia iuris, ex quibus lites graues oriuntur indies, suę declarationis oraculis terminare: prout negotiorum qualitate & temporum conditione inspectis conspicit in domino salubriter expedire. Cum itaque nonnulli Romman. Pontifices prædecessores nostri per diuersas eorum constitutiones quas suo tempore duntaxat durare voluerunt, quæcunque beneficia ecclesiastica quæ sui & sanctæ Rom. Eccles. viuentium & tunc existentium Cardinalium familiares continui commensales obtinebant & in posterum obtinerent eorum familiaritate durante, etiam si ab ipsa familiaritate per obitum Cardinalium eorundem vel alias recessissent, necnon illa quę etiam fructuum & prouen. Camerę Apost. debitorum Collectores: & qui ipsorum prædecessorum temporibus sua officia exercerent vniti subcollectores durantibus eorum officiis obtinebant, ac in quibus vacauerint, cum irritantis appositione decreti: & deinde prędecessoribus ipsis sublatis de medio ac eorum beneficiorum occurrentibus vacationibus, inter vtriusque iuris interpretes, etiam officiales Romanę curię sæpenumero hæsitatum extiterit, an beneficia huiusmodi propter reseruationem & decretum prædicta reseruata vel affecta remanserint, ita quòd nullus præter Romani Pontif. de illis disponere potuerit siue possit: reseruatione, & decreto obsistentibus supradictis. Ac propter ambiguitatem huiusmodi varias quoque iurisperitorum opiniones & disceptationes ipsas, aduertemus plerunque pro reseruatione & effectione præmissis, interdum verò è contra pronunciatum & diffinitum fore. Nos qui vigilis more pastoris semper his maturo prouidendum esse consilio non indignè censuimus: & propterea in singulis causis super quibusuis beneficiis ecclesiasticis eandem ambiguitatem quomodolibet concernentibus vsque ad nostrum beneplacitum supersedere mandauimus: cupientes quemadmodum nostro incumbit officio dubiis huiusmodi finem imponere subditorum dispendiis, & ne lites fiant penitus, immortales de opportuno remedio prouidere.

Philip. Probus in c. præsenti de offic. leg. libr. 6. Alex. 6. in tit de derogat. Iurisprud. in sum. reg. De hac materia constitutionem edidit Pius. 4.

uidere. Fœlicis recordationis Vrbani Quinti, Gregorij IX & Bonifacij VIII. Rom. Pontificum etiam prædecessorum nostrorum, qui ad submouendas altercationum fomenta & ambiguitates huiusmodi lucidandas declarationes similes per suas literas ediderunt vestigiis inhærendo, ac proinde considerantes effectum per reseruationem manusque appositionem eorundem prædecessorum in dictis beneficiis inesse productum, per obitum nequaquam censeri debere reuocatam. Roman. quoque Pontificis manus appositionem prædictam, tantę efficacię tantæque virtutis existere, vt si & literę apostolicę super prouisionibus beneficiorum aut de prouidendo mandatis, in quibus decretum, & reseruatio huiusmodi opponuntur, ex aliqua causa suum debitum non sortiantur effectum, facultatem tamen prouidendi de beneficiis taliter reseruatis quibuscunque aliis fuisse adeptam, huius perpetuę & irrefragabilis constitutionis edicto, de venerabilium fratrum nostrorum sanctę Romanę Ecclesię Cardinalium consilio, omnia & singula beneficia ecclesiastica secularia & cuiusuis ordinis regularia: etiam si præpositatus canonicatus: præpositurę & præbendæ dignitates, personatus, administrationes vel officia fuerint & ad illa consueuerint qui per electionem assumi, eisque cura immineat animarum, vt præmittitur reseruata, & per Roman. Pontifices successores nostros canonice intrantes in posterum reseruanda, actu quouis modo vacantia, & inantea vacatura, per huiusmodi reseruationem & decretum, remansisse & remanere semper affecta, nullúmque de illis cum primum hac re contigerit præter eundem Rom. Pontificem ea vice quouismodo disponere potuisse siue posse harum serie decernimus pariter & declaramus, quòd tam in pendentibus etiam per appellationem quam in futurum super eisdem beneficiis vt præmittitur reseruatis committendis causis per dilectos filios magistros Capellanos nostros, & causarum Palatij Apostolici Auditores, atque alios quoscunque delegatos & iudices vbilibet inuiolabiliter obseruari, & secundùm præmissa, nec aliter sententiari & diffiniri volumus, atque mandamus, eis & eorum cuilibet, quauis alia super præmissis interpretandi facultate sublata, Decernẽtes ex nunc irritum & inane si secus super his à quocunque quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrę constitutionis, declarationis, voluntatis mandati & decreti infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationẽ omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Marcum, anno incarnationis dominicæ Millesimo quadringentesimo sexagesimo septimo, Calend. Septembris, Pontificatus nostri anno tertio.

Horum Pontificum qui reseruationes beneficiorum sedi apostolicæ sanxerunt constitutiones nullibi recuperare potuimus.

Beneficia reseruata quomodocunque vacẽt affecta remanent.

II.

Monasteria & beneficia piis locis vnita & de cætero non vacantia annatam singulis quindecim annis soluere tenentur.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. DECET Romanum Pontificem sic suis fore gratus liberalem, quod in Ecclesiarum, Monasteriorum, aut clericalis ordinis personarum secularium siue regularium fauorem concessa, in Cameræ Apostolicæ, vel aliis præiudicium non redundent. Sanè dudum ad humiles vniuersorum poscentium supplicationes, & ex certis rationabilibus causis tunc expressis inducti, tam nos quam S. R. E. Martinus V. Eugenius 4. Nicolaus etiam V. Calixtus 3. & Pius 2. Pôtifices prædecessores nostri quam plura diuersorum ordinum Monasteria, Prioratus, Præposituras, Præpositatus Conuentuales, nec non dignitates maiores in Cathedralibus, Metropolitanis, & principales in collegiatis Ecclesiis, administrationes quoque, officia, & beneficia ecclesiastica etiam dispositioni apostolicæ generaliter reseruata, inuicem vel aliis cathedralibus etiã Metropolitanis, vel collegiatis ecclesiis, earumque capitularibus mensis, ac mensariis, dignitatibus, collegiis, vniuersitatibus, & beneficiis, & præsertim congregationis Canonicorum regularium S. Augustini Lateranen. & de Scopeto, seu S. Saluatoris nũcupatorum, Monachorum S. Iustinæ Paduan. Montis Oliueti, S. Benedicti, Cistercien. Vallis vmbrosæ, & Cartusien. ordinibus, Presbyterorumque S. Georgij in Alga Venetiarum, atque aliis monasteriis, domibus, hospitalibus,

De Annatis & earum obligatione in beneficiorum prouisionibus constitutiones ediderunt Innoc. 8. Leo. X. Iul 2. Iul 3. & Paulus 4. huic non dissimiles.

hospitalibus,& fabricis,& piis locis vtriusque sexus personarum,sub diuersis modis & formis apostolica auctoritate vniuimus,incorporauimus,& annexuimus,applicauimus, atque submisimus. Proptereaque Ecclesiæ,Monasteria,Prioratus,Præpositturæ, dignitates administrationes , officia , & beneficia vnita huiusmodi amplius nequaquam vacare sperantur : cumque propterea Cameræ Apostolicæ,necnon venerabilium fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium collegium,& sedis apostolicæ officiales detrimentum non modicum patiantur: Nos , quorum interest eorundem Cameræ,Collegij , & Officialium indemnitati prospicere ; volentes, quemadmodum pars est,vniones,incorporationes, annexion. application. & submissiones præfatę,si alias ritè,& rationabiliter processerunt,ita in sua firmitate permaneant,quòd ipsorum quibus vna cum suis oneribus vnita fuere, commodis deseruiant , & aliorum iura propterea non lædantur , auctoritate apostolica tenore præsentium statuimus,& ordinamus,decernimus;Quod omnia, & singula Monasteria,videlicet illa quorum fructus,redditus,& prouentus ad summan centum floren. auri de Camera secundum communem æstimationem ascendunt annuatim, si in libris eiusdem Cameræ taxati reperiuntur , communia,& minuta seruitia,atque alia iura debita,& consueta tam ipsis Cameræ,& Collegio quam Officialibus præfatis:reliqua vero Monasteria,Prioratus,Præpositturæ,Præpositatus,dignitates, personatus,administrationes,officia,&beneficia,vt prefertur vnita pro quibus Cameræ apostolicę annata, seu alia iura solui consueuerant , vel debebant temporibus retroactis , & de soluendo singulis certis temporibus futuris obligatio in eadem Camera per inaduertentiam facta non fuit,annatam,siue medios fructus vnius anni perpetuò sequuturos, eidem Camerario soluere teneantur & debeant. Et quod de omnibus Monasteriis,Prioratibus,Præpositatibus , dignitatibus, personatibus, administrationibus , officiis & beneficiis , vt prefertur vnitis,à quorum vnionum temporibus postquam illę sortitę effectum,anni quindecim effluxerunt,infra annum proximè futurum communia minuta,& alia iura seu annatas,& medios fructus huiusmodi soluere astringantur etiam singulis annis quindecim in futurum, prout multi alij similes vniones,& gratias obtinen faciunt & facere consueuerunt, & ad hoc ij quorum interest infra vnius anni spacium in eadem Camera efficaciter obligare debeant cum effectu. Alioqui si à solutione aut obligatione pręmissis cessare pręsumpserint vnion.annexion.& incorporationes pręfatę habeantur penitus pro infectis,& sic vnita Monasteria,Prioratus,Pręposituręe,Pręposttatus , dignitates,personatus,administrationes,officia,& cuiusuis qualitatis,aut generis beneficia huiusmodi tanquam verè vacantia possint libere à sede pręfata impetrari, & canonicè obtineri,ac si vniones ipsę,& super eis confectę literę , processus quoque habiti per eosdem,& quęcunque inde secuta nullatenus emanassent. Non obstantibus vnion.& aliis pręmissis,cęterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ cōstitution ordinatio & voluntatis infringere,vel ei ausu temerario contraire.Si quis autem hoc attentare pręsumpserit,indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno in[illegible]tion Dominicæ , Millesimo quadringentesimo sexagesimo nono , Octauo Id. Ianuarij,Pontificatus nostri anno quinto.

Quædam beneficia apostolica authoritate monasteriis hospitalibus & aliis piis locis vnita sunt,quæ tamen ab hoc diplomate soluendarum annatarum non soluuntur.

Defectu solutionis vniones nullæ sunt huiusmodi & subiiciuntur beneficiorum possessores pœnis ab Innocentio 8. const.1. Apostolicæ decretis ipsáque Beneficia vacant.

De Annatis aliquid in huius constitutionis scholiis addere decreueram , sed amplior & proprior reseruatur locus , in his quæ sub Leone X.Pontifice tractentur , qui Annatarum rationem clariùs tradidit , compendij tamen vice vt pollicitis stemus harum originem retulimus.Bonifacio 9 qui primus omnium annatam soluendam statuit ab his qui beneficia à sede apostolica impetrant , vt videlicet is cui de beneficio excedente valorem annuam 24.ducatorum auri prouideretur dimidiam annui valoris beneficij Impetrati soluat fisco Apostolico,& ita fuit obseruatum vsque ad tempora Leonis X.cuius tempore , vt audio,statutum fuit quod annata solueretur de pensione, quando pensio ascendebat ad ducatos XII. auri de camera. Veruntamen quicquid sit , hoc totum pendet à constitutionibus & ordinationibus apostolicis,quæ si summis Pontificibus quandocunque secundùm temporum varietatem alterantur,non debet reprehensibile iudicari.c.non debet. de consang.& affi.ideò stilus curiæ obseruabitur.Sciendum tamen est quòd annata, quando beneficium est taxatum,non plus soluitur pro ea,quàm sit in taxa,vt dixit Cassad. in Decis.

suis super reg. Cancel. Decis. XIX. & introducta fuit annata ad subuentionem Papæ & Cardinalium indigentium, sicuti & charitatiuum subsidium, vt tradit Fernandus Cordubensis, in tract. suo, de annat. quem refert Gomes. in præfatione reg. Cancell. de valore exprimen. num. 6. quinimò dixit Ioannes Eckius in suo libello, qui intitulatur Enchiridion Locorum communium contra Luteranos, in tit. de annatis, quòd Annata, descendit de iure diuino, quia loco decimæ decimarum soluitur, illum videre poteris qui annatas deffendit ab impugnatione Luteranorum. Vnum etiam sciendum est, quod si clericus obligatus ad solutionem annatæ, illam non soluerit collectori in partibus deputato, siue in camera apostolica in termino statuto, incidit in pœnam priuationis illius beneficij, pro quo annatam se soluturum in camera apostolica obligauit. Is vero qui non pro se, sed pro alio annatam soluere se obligauit, principaliter non soluens statuto tempore, non solùm excommunicationis sententiam, sed etiam priuationis omnium beneficiorum, quæ obtinet, pœnam incurrit. Ita statuit Pius secundus, ac demum Innocentius octauus, vt patet per dicti Innocentij bullam, sub Anno Domini 1484. tertio decimo Calend. Martij, & hoc confirmauit Iulius secundus per eius bullam in tali materia editam, sub Anno Domini 1505. Calend. Augusti, Pontificatus sui Anno secundo.

III.

Legati Apostolici munera non recipiant siue in vasis aureis siue in equis consistent absque speciali licentia Pontificis.

Esa. 33. & 11. q. 3. c. Qui recte. Qui excutit manus suas ab omni munere iste in excelsis habitat. Quicunque volunt exequi aliquid in Iustitia veritatis, turbationem muneris curare nequaquã debent quibus offunduntur tenebræ, & tanquam fortiter percelluntur aquæ.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

MVNERA excæcare oculos sapientum, & peruertere corda iustorum, sacra scriptura testatur. Vnde ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui post aurum aut argentum abiit non & qui excutit manus suas ab omni munere: de quo propheta testatur, quoniam ipse in excelsis habitabit, & monumenta saxorum, sublimitas eius. Quod cum omnes facere conueniat, tum maximè seruare oportet apostolicos Legatos & Gubernatores prouinciarum, ciuitatum, atque terrarum Romanæ Ecclesiæ subditarum, quos decet cæteris secularibus magistratibus, iustitiæ & integritatis exempla præbere, vt auaritiam odiant, & munera super innocentes non cupiant. Sane ad nostrum, non sine molestia animi, peruenit auditum, quod superioribus temporibus diuersi rectores & gubernatores terrarum, & prouinciarum S.R.E. subditarum & nonnulli Legati, etiam de latere, ad gubernationem ipsarum terrarum & prouinciarum emissi, solitum quendam sequentes abusum, munera à prouincialibus, & incolis locorum, publicè & priuatim susceperunt etiam in vasis aureis vel argenteis, vel equis, aut victualibus, excedentes omnem modum, permissionémque canonicam: quæ quidem non solum ipsis ciuitatibus & prouinciis grauia & onerosa fuere sed etiam exemplo turpia & perniciosa opere comprobantur. Si quidem ipsis muneribus vel donis allecti, priuatæ gratiæ & factionibus, potius quam iustitiæ studuerunt, multique criminosi grauia delicta & flagitia pecunia redemerunt, atque (vt breuiter circumscribamus) impletum est in plerisque propheticum illud, quod in eorum manibus iniquitas fuit, & dextera eorum repleta est muneribus. Si quidem beatus Isidorus ait, Cito iugulabitur auro iustitia, nullámque reus pertimescet culpam, quam redimere nummis existimat. Volentes igitur talibus abusibus prouidere, & per officiales & ministros apostolicæ Sedis, omnem integritatem mũditiámque seruari, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne quisquam deinceps rectorum, aut gubernatorum, & quorumcunque officialium Romanæ ecclesiæ, vel etiam Legatorum de latere, ad regimen & gubernationem prouinciarum, ciuitatum ac terrarum Romanæ ecclesiæ deputatorum vel deputandorũ, à prouinciis, ciuitatibus, & terris, quibus præsunt, vel officia exercent, nec à singularibus suæ legationi, regimini, vel gubernationi suppositis, aliquod genus muneris, nec aurum, nec argentum, aut vestem, aut equum, vel aliquod cuiuslibet speciei munus accipiat, præter esculenta & poculenta, quæ breui tepore consumi possunt, quod tempus, ad biduum moderamur: alioquin tam dãtes quam accipientes, etiam si Pontificali præfulgeant dignitate (dummodo non sint sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales qui in sacro collegio, coram nobis, sponte sua obtulerunt, & promiserunt, non recepturos se huiusmodi munera ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, à qua absolui non possint, nisi à Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo constituti. Et insuper, omne id quod acceperint, & aliud tantundem reddere teneantur. Mandantes vt omnes, & singuli legati, rectores, gubernatores,

Isidorus de summo bono. l. 3. c. 28.

Excommunicantur dantes & recipientes.

Restitutioni obnoxia sunt accepta omnia.

bernatores, & alij officiales prædicti, priusquam ad sua admittantur officia: videlicet Cardinales Legati, in dicto collegio coram nobis promittere: inferiores vero in camera apostolica, de obseruanda huiusmodi constitutione nostra (quam perpetuò valere, & vim decretalis habere decernimus) iuramentum præstare teneantur, quod etiam in forma iuramentorum præstari solitum, adiungi & adscribi mandamus. Insuper, ne sub occasione munerum officia inferiora in ipsis prouinciis, ciuitatibus, & terris, venalia reddantur, aut criminosi debitas pœnas effugiant, vel mulctæ pro debitis impositæ, & fisco applicandæ, in priuatas vtilitates redigantur: pari prohibemus edicto, ne Legati & gubernatores prædicti, præturas ciuitatum, & alia inferiora officia per Romanos Pontifices conferri, confirmari, vel alias concedi solita: conferre, confirmare, aut de illis quomodolibet, sine speciali cõmissione nostra, vel successorum nostrorum ordinare præsumant. Pro his vero quę ad ipsorum Legatorum vel gubernatorum dispositionem, vel confirmationem pertinent pro collatione officiorum, vel confirmatione nil accipiant, prçter moderatam mercedem secretarij siue scriptorum, & sigilliferi: quam quidem in maioribus officiis, & ciuitatibus insignioribus, ad duos florenos de camera: in minoribus officiis, vel ciuitatibus minus insignibus, ad vnum florenum: in minimis vero, seu castellis, dimidium florenum similem tantum, pro salario secretarij, scriptoris, et sigilli taxamus: et limitamus. Insuper prohibemus ne aliquos reos capitalium, aut exules, bannitos, et diffidatos, sub pœna capitis, absoluere, restituere, aut pœna liberare audeant, sine Romani Pontificis licentia speciali. Præterea mulctas et condemnationes pecuniarias, camerę Apostolicę, de iure vel consuetudine applicari solitas remittere non possint aut donare, nec de illis gratiam aut remissionem facere, nisi vsque ad summam sex florenorum auri de camera, in mulcta seu condemnatione quãtumuis graui. Reuocãtes omnes cõcessiones aut facultates, in genere vel specie cuiuis Legato, rectori vel gubernatori concessas, in quantum præmissis aduersentur: illásque pro infectis habentes: decernentes quicquid contra præmissa et quodlibet præmissorum, attentatum fuerit, nullius esse roboris vel momenti: et absolutiones, remissiones, donationes, et gratias quorumlibet Legatorum, rectorum, gubernatorũ, quacunque authoritate fungentium, in futurum contra pręmissa forsitan faciendas, nulli penitus suffragari. Mandantes hanc constitutionem nostram in omnibus ciuitatibus Romanæ Ecclesiæ insignioribus, nunc, & singulis quibuscunque temporibus, in aduentu noui Legati seu Gubernatoris, solemniter publicari, et ab omnibus inuiolabiliter obseruari, ac de verbo ad verbum in libro ibidem aliquo autentico registrari et conseruari. Nulli ergo &c. Si quis &c. Datum Romę apud Sanctum Marcum, anno incarnationis Dominicę millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto, quintodecimo Calendas Aprilis, Pontificatus nostri anno secundo.

Occurrit licentiori legatorum potestati qua munerum illicio victi audent apud prouincias exteras summa vi authoritate in remouendis, submouendis, & confirmandis dignitatibus & officiis apostolicæ sedi reseruatis.

Legati non possunt reos cuiuscunque criminis capitalis, sub pœna capitis absoluere restituere aut liberare absque licentia superioris. Vt cõstitutione Pij. 2. cautum est.

IIII.

De Institutione anni Iubilei siue anni sancti, ac illius reductione ad annum 25.

PAVLVS Episcopus &c. Ad perpetuam rei memoriam.

INEFFABILIS Prouidentia summi patris (qui pro redemptione humani generis, eiusque reconciliãda natura, Adæ præuaricatione perpetuæ mortis damnatione mulctata, vnigenitum suum vestem nostræ mortalitatis assumere, & post euangelicæ doctrinæ sacra rudimenta, ac vitæ ipsius actus, & conuersationis exempla crucem voluit & mortem subire) laudabili imitatione nos instruit, vt qui insufficientibus meritis vices ipsius redemptoris tenemus in terris, summis enitamur studiis gregem dominicum vigilantiæ nostræ sua præordinatione commissũ: quem callidi hostis versutia iustitię limitibus sępę diuertit, auctori nostro qui nõ mortem, sed pœnitentiam desiderat peccatorum, reddere acceptabilẽ, & bonorum operum sectatorem, vt in extremi tremendique iudicij ratione reddenda, rigorem iustitiæ & vltionis meritę euitare possimus. Decet igitur nostrę mentis intuitum ad ea vigili attentione conuertere, per quę supremi fauoris suffragante pręsidio, ita vniuersorum Christi fidelium animarum saluti prospiciamus vtiliter, & gratiarũ spiritualium donis salubriter consulamus, quod aduersus ipsius hostis astutias

Iubilæi Annum quem Bonifacius 8. centesimo anno quolibet &

Clemens sextus quinquagesimo instituerat celebrandum Vrbanus deinde sextus ad annum tertium & trigesimum reduxerat hic demū Pōtifex vt testatur extrauag. Sixti 4. Quemadmodum in 6 ad vigesimum quintum esse voluit Eáque temporum ratione hactenus celebratum esse constat.

congruo valeat antidoto subueniri, ipsique fideles æternę beatitudinis præmia largiente altissimo consequantur. Dudum siquidem cum fida relatio antiquorum haberet, quòd accedentibus ad honorandam principis apostolorum de vrbe basilicam, magnę concessę forent remissiones & indulgentię peccatorum, fœlicis recordationis Bonifacius Papa VIII. prædecessor noster summo studio salutem appetēs fidelium singulorum, & attenta consideratione recensens, quòd per beatissimos christianę fidei principes Petrum & Paulum sacrosancta Romana & vniuersalis ecclesia religionis sumpsisset exordium, ac Euangelium Christi Romę resplenduisset: vt iidem apostolorum principes, gregis dominici pastores, & eiusdem ecclesię columnę firmissimę, in speciali veneratione, & honorificentia haberentur, ipseque prædecessor fidelibus ipsis incomparabilem salutis thesaurum aperiret, de fratrum suorum consilio voluit atque decreuit, quòd omnes qui anno à natiuitate Domini millesimo trecentesimo, & quolibet anno centesimo ex tunc in antea sequuturo ad ipsorum apostolorum basilicas de vrbe accederent reuerenter, ipsasque si Romani ad minus triginta, si vero peregrini aut forenses quindecim diebus continuis vel interpollatis, saltem semel in die (verè tamen pœnitentes, & confessi) personaliter visitarent, suorum omnium peccatorum remissionem, & veniam plenissimam obtinerent. Postmodum verò sanctę recordationis Clemens Papa VI noster etiam prædecessor ex præmissis & nonnullis aliis animum suum mouentibus causis indulgentiam antedictam ad annum quinquagesimum prouida consideratione reducens, apostolica auctoritate statuit, vt omnes Christifideles qui prædictas basilicas & Lateranen. ecclesiam de quinquaginta in quinquaginta annos certo modo tunc expresso deuotè visitarent, eandem peccatorum suorum veniam consequerentur. Et successiuè pię memorię Gregorius Papa XI. similiter prædecessor noster cupiens vt Ecclesia beatę Marię maioris de vrbe cum eiusdem basilicis & Lateranen. Ecclesia indulgentię Priuilegio decoraretur prædicto, ex certa scientia voluit statuit & auctoritate prædicta ordinauit, quòd quicunque Christifideles huiusmodi indulgentiam per ipsius Clementis literas declaratam assequi affectarent, eandem Ecclesiam beatę Marię maioris sicuti Basilicas & Lateranen. Ecclesiam supradictas visitare deberent & etiam tenerentur. Et deinde Vrbanus VI. in sua obedientia nuncupatus prouidè considerans quòd ætas hominum amplius solito in dies laberetur pauciores, ac desiderans quamplurimos eiusdem indulgentiæ fieri participes, cum ad annum quinquagesimum propter breuitatem vitę plurimi hominum minime peruenirent, vt populorum augeretur deuotio, fides splenderet, & charitas amplius incalesceret, ex eisdem & aliis non minoribus causis de fratrum suorum consilio annum quinquagesimum supradictum ad trigesimumtertium reducens, statuit de fratrum suorum eorundem consilio, et apostolicę plenitudine potestatis, quò vniuersi fideles vere pœnitentes et confessi, qui in anno à Natiuitate eiusdem Domini millesimo trecentesimo nonagesimo, et deinceps perpetuis temporibus de triginta tribus annis in triginta tres annos basilicas ac Lateran. et sanctę Marię maioris prædictę vrbis Ecclesias causa deuotionis modo præmisso visitarent, eandem consequerētur remissionem, & veniam peccatorum. Postremò vero postquam fœlicis recordationis Martinus v. Romanus Pōtifex prædecessor noster reductionem per eundem Vrbanum factam huiusmodi ratam habens & gratam, ipsam in sua firmitate persistere, & anno trigesimotertio supradicto obseruari debere censuerat, & ad effectum deduci anno ingruente prędicto permiserat, prout obseruata extitit, Piæ recordationis Nicolaus Papa V. similiter prædecessor noster eorundem prædecessorum inhærendo vestigiis prædictas Clementis eiusdem concessionis literas ratas habens & gratas, eas de fratrum nostrorum tunc suorum consilio, & apostolicæ potestatis plenitudine innouauit & approbauit, suique scripti patrocinio communiuit, indixitque statuit decreuit & ordinauit, vt omnes Christi fideles verè pœnitentes & confessi, qui iuxtà formam in literis Clementis prædecessoris huiusmodi comprehensam in anno à Natiuitate Domini nostri Iesu Christi millesimo quadringentesimo quingentesimò tunc futuro basilicas & ecclesias antedictas visitarent vt præfertur, omnium peccatorum suorum plenissimam indulgentiam consequerentur, prout in dictis literis pleniùs continetur. Nos

Nicolaus V. Iubileum celebrauit, multa populorum in Vrbe Romana frequentia anno 1449 totúmque ferè annum illum in celebritatibus consumpsit, stationes ipsemet quotidie visitans, cum Cardinalium cœtu.

igitur

igitur qui miseratione altissimi labentibus annis regimini catholicæ, & vniuersalis ecclesiæ fuimus diuina clementia disponente præfecti, prouida consideratione non immeritò attendentes humanæ conditionis statum fragilem ad peccandum procliuem, & ad declinationem vsque adeò celeri cursu, vt præmittitur, properare breuissimum quoque vitæ spatium, & peccatis nostris exigentibus, crebras pestilentias, varios morbos lætiferos, grauissimas quoque Turcarum, & infidelium aduersus fideles persecutiones assiduas, atque vniuersam christianitatem retroactis temporibus quassatam adhuc variis non quidem minoribus iniuriis lacessiri: & calamitosis casibus & dispendiis subiacere, aliásque plurimas erumnas in Christi populos adeò inualescere, & eis atque aliis sinistris casibus plerúmque causantibus admodum pauci remissionum & indulgentiarum huiusmodi participes fieri mereantur, necnon attentè considerantes nouum vel à moribus alienum non esse pro varietate temporum, antecessorum eorundem statuta reduci ad spatium temporis breuioris, maximè pro salute animarum fidelium quam tota mente appetimus, & iuxtà datam nobis à Domino gratiam assiduè procuramus, ex præmissis & quibusdam aliis non minoribus causis ad id animum nostrum inducentibus, annum trigesimumtertium huiusmodi de venerabilium fratrum eorundem consilio, & ipsius potestatis plenitudine ad annum vigesimumquintum reducentes, authoritate, scientia, & potestate præmissis, statuimus, & ordinamus, quòd de cætero perpetuis futuris temporibus annus Iubileus (plenariæ videlicet remissionis & gratiæ & reconciliationis humani generis nostro pijssimo redemptori) cum omnibus, & singulis indulgentiis & peccatorum remissionibus supradictis de vigintiquinque annis cum gratiarum actione & mentis iucunditate debeat ab omnibus Christi fidelibus frequētari ac etiamcelebrari. Nos enim de omnipotentis Dei misericordia, & ipsorum apostolorum authoritate confisi, eisdem vtriusque sexus fidelibus qui in anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimoquinto, incipiendo à primis vesperis vigiliæ natiuitatis Domini nostri Iesu Christi millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto, & vt sequitur finiendo, ac deinceps de vigintiquinque annos basilicas & ecclesias antedictas aliàs iuxta ordinationem eorundem prædecessorum deuotè visitauerint vt præfertur, plenissimam peccatorum suorum omnium veniam elargimur. Attendant igitur vniuersi fideles, qui ad rationem perspicuæ veritatis attingere quærunt, ac in statera cordis iusto libramine ponderent suorum sarcinam peccatorum, & quàm grauiter se reos constituerint erga ipsum redemptorem pijssimum, diuinam contra se clementiam prouocando. Debitorum suorum etiam relegant memoriale, atque animo repetant huius defluentis sæculi cursum ad exitum continuò properare, & inexorabilem legem mortis absque vllius exceptionis beneficio omnibus esse indictam, quæ sine personarum dignitatúmque delectu cunctos reddit æquales, nihilque esse in quo vanam huius mundi gloriam inanibus extollamus titulis, dum nascentes dies mortis inducitur, ac per tacitos fallentésque decursus huius vitæ mortalitas ad extremum diem fugaci temporis mobilitate rapiatur. Prouidè deinde considerent tremendi iudicij diem, in qua omnium quæ in corpore gessimus, siue bonum fuerit, siue malum, reddituri erimus rationem, & absque prouocationis effectu quisque propriam mercedem accipiet, aut æternæ beatitudinis præmia, aut mortis perpetuæ, & damnationis æternæ supplicia quibus secunda mors finem imponere, aut ea mitigare nequibit: & tandem cum ita sit, nihilque habeat humana mortalitas quod bonorum omnium largitori dignè retribuere possit (cum nullum in se bonum inueniat, quod non sit ei liberaliter à Deo collocatum) vt mortis huius, & damnationis detrimenta euitent his atque aliis, meritoriis operibus peccata sua omni ex parte studeant expiare, vt saltem per hæc media, atque remissionum, & indulgentiarum largitionem huiusmodi quibus Christicolas omnes veluti data manu ad salutem perpetuam inuitamus, ac sanctorum meritis, & intercessionibus adiuti, ad æternam mereamur beatitudinem peruenire. Suscipiant etiam cuncti fidei catholicæ professores patris monita, & instituta salutis, atque præcipua cum exultatione ad præparandum iter sibi ad gloriam sempiternam has remissionum ac indulgentiarum gratias saluberrimas, quas nos illarū dispensatores indigni, tanquam Iesu Christi Vicarius,

Annum Iubileum quod reduxerat Vrbanus VI. ad trigesimum tertiū reducit Paulus ad vigesimum quintum quo computatur à natalis Domini feriis.

Pulchra & salutaris theoremata his qui indulgentias Iubilei consequi volunt.

Vicarius, de sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ thesauris exhibemus, vt ipsorum animas ab hostis teterrimi potestate ereptas, immortali Deo creatori nostro (sicuti supremis desideramus affectibus) exhibere, & nos cum eis superna beatitudine perfrui valeamus. Amen. Nulli ergo &c. Si quis &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno à Natiuitate eiusdem Domini Millesimo Quadringentesimo septuagesimo, tertiodecimo Cal. Maij Pont. nostri anno sexto.

Nouis hic calculis opus habemus. Dissidet enim hæc constitutio cum multis historicis, qui vno veluti concentu reductionis anni Iubilei ad 25. annum authorem faciunt Sixtum 4. cum id tamen verè debeatur Paulo 2. Falluntur ergo post Onuphrium Platinæ continuatorem quotquot sunt qui hanc reductionem Sixto referunt authoritate fulti extrauag. Quemadmodum *quæ habetur sub titulo de* pœnit. & remiss. *quæ quidem verius rem accidisse testatur, & nostros Historiographos male reuoluisse constitutionis mentem, maléque dixisse, cum ad benedicendum potissimum conferat penitus cognitum habere id de quo dicendum est Sixtus ergo fatetur Paulum ad breuius tempus annum Iubilei reduxisse his verbis.* Olim siquidem fœlicis recordationis Paulus Papa 2. prædecessor noster rationabilibus causis tunc expressis inductus de venerabilium fratrum nostrorum tunc suorum (de quorum numero tunc eramus) consilio, annum Iubileum ad breuius tempus prouida moderatione reducens illud ad annum 25. Apostolica auctoritate restrinxit ac voluit statuit & decreuit ex causis prędictis quod singulis 25. annis Iubileus annus prędictus celebrari deberet quodque anno Domini M.CCCCLXXIIII. proxime futuro, videlicet à vigilia Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi idem annus Iubileus inciperet vt sequitur finiretur. *Qua in re facili coniectura elici potest Paulum quidem hoc compendium temporis in celebrando Iubilæo statuisse, Sixtum vero vbi peruentum est ad 25. annorum reuolutionem celebrasse.*

V.

Casus quidam reseruati à quibus nullus potest absoluere sine speciali licentia sedis apostolicæ

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, &c.

ETSI Dominici gregis saluti semper intenti, singulis cum humilitate poscentibus ea benignè concedere studeamus, per quæ (peccatorum mole deposita) salus ipsa succedat, & ab hostis humani generis seruitute ereptas animas lucrifaciamus. Altissimo, qui nobis eas sua bonitate commisit: id tamen propensiori studio præcauendum esse censemus, nec earundem indulgentiæ, remissionis, vel facultatis obtentu Christi fideles procliuiores ad illicita in posterum committenda reddantur, aut veniæ facilitas eis peccandi tribuat incentiuum. Hac itaque consideratione habita, olim emanauit à nobis constitutio tenoris subsequentis, videlicet: Sanctissimus in Christo pater, & dominus noster, dominus Paulus diuina prouidentia Papa secundus, qui pridem super plenariis remissionibus, quæ semel in vita, & semel in mortis articulo conceduntur formam & normam instituit, ne passim sine exceptione quoruncunque criminum procliuiores redderentur homines ad peccandum: per regulam in cancellaria Apostolica publicatam statuit, & ordinauit, quòd in quibuscunque concessionibus & facultatibus absoluendi, casus infrà scripti tanquam speciales sedi Apostolicæ reseruati semper intelligerentur excepti: Videlicet offensæ ecclesiasticæ libertatis Violationis interdicti ab eadem sede impositi, Criminum hæresis, conspirationis in personam aut statutum Romani Pontificis, seu cuiusuis offensæ, inobedientiæ, seu rebellionis eiusdem Pontificis vel sedis Apostolicæ, Presbytericidij, Offensæ personalis in episcopum seu alium prælatum, Inuasionis, Deprædationis, Occupationis, aut deuastationis terrarum Romanæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectarum, ac etiam inuasionis Romipetarum seu quoruncunque aliorum ad Romanam curiam venientium, Prohibitionis deuolutionis causarum ad dictam curiam, Delationis armorum & aliorum prohibitorum ad partes infidelium, Impositionis nouorum onerum realium vel personalium ecclesiis vel ecclesiasticis personis, Simoniæ super ordinibus vel beneficiis assequendis in eadem curia vel extra contractæ: Et generaliter in casibus contentis in bulla, quæ consueuit in die cœnæ Domini per prædecessores suos Romanos Pontifices

Hæc constitutio habetur in Extrauag. commun. tit. de Pœnitent. & remissionib. c. etsi dominici.

Veniæ facilitas incentiuum tribuit delinquendi c. vt clericorum ext. de vita & honest.

Hi casus Papales omnes traduntur in Bulla cœnæ Domini & extrauag. Sixti 4. c. 5. de pœn & remiss. Et Concilio pręsertim Tridentino sess. 24. c. 7. de casuũ reseruatione.

Pontifices publicari: Considerans quòd plerunque contingit suam sanctitatem hominibus facultates & confessionalia tam pręsentibus quàm absentibus, etiam oraculo viuæ vocis concedere; ne prętextu concessionis hominis vel pœnitentes, vel confessores in suprascriptis casibus fallantur & fallant) statuit & decreuit suæ intentionis fuisse & esse per quascunque concessiones & facultates per suam sanctitatem tam scripto, quam verbo factas, & in posterum faciendas, nemini licere irretitos dictis casibus absoluere sine speciali suę sanctitatis licentia: quinimmò concessiones & indulta prędicta quomodo ad casus exceptos homini nulli penitus suffragari. Vt autem ipsa constitutio (quę dudum, scilicet quinto Calend. April. anni ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi M.CCCCLXVI. Pontificatus nostri anno secundo publicata fuit) eisdem Christi fidelibus plenius innotescat, nullusque illius ignorantiam prętendere valeat in futurum, pręsentibus inseri fecimus, vt ad maiorem omnium perueniat notionem. Nulli ergo &c. Si quis &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicę M.CCCCLXVIII. V. non. Mart. Pontificatus nostri anno quinto.

Nescio qua petulantiore licentia vtantur quidam scripturientes adeò maledici, vt pulchrū decus retulisse putent cum suos in insontes rabidos componunt Iambos, & quos venerari debent audaciùs traducunt. Hoc malo genio est Platina, qui nec calamum nec atramentum tēperatum habet, sed dentata charta Historiam Pontificiam instruit. Et cum in omnibus sit tam contumeliosus nullam vehementiorem bilis & maledicentiæ significationem dedit quam in hūc Pontificem quem linguæ conuiciis incessere & ἐπιλγωτίσθαι non cessat atrisque coloribus illum modo morosum, difficilem, luxui deditum modo astutum versipellem, bibacissimum & studiorum contemptorem depingit. Sed quis stupidus adeo sibi persuadebit tantam vitiorum Iliadem fuisse apud hominem & Venetum & senem. Nos scimus autem quo Oestro percitus Platina hæc scripserit commenta, volebat vindicem animum ostendere in eo quod a Paulo 2. lęsæ maiestatis reus tanquam libellos famosos aduersus Pontifices scribens in carcerem coniectus fuerat vt testatur Volaterranus, meritò pœna capitis plectendus nisi precibus Cardinalium & clementia quam etiam calumniator laudat victus fuisset Pontifex. Hæc fuit occasio furendi scriptis Polilogo Platinæ, quem secutus est Naucleras sed modestius de eo enim sic loquitur. Paulus II. vbi magistratum iniit, statim, siue quòd ita pollicitus erat, siue quod Pij decreta & acta oderat, omnes Abbreuiatores quos Pius in ordinem redegerat, tanquam inutiles & indoctos exauctorauit, eos bonis & dignitate indicta causa spoliauit quos etiam propter doctrinam magnis præmiis aduocare debuerat. Erat quidem illud collegium refertum bonis ac doctis viris diuini ac humani iuris, iuerant Poetæ & oratores quos Paulus tanquam Inquilinos & aduenas è possessione deiecit. Hactenus Naucleras. Paris nugatur Ioannes Carion.

Onuphrius tamen longè aliud sensit de huius Pontificis vita, quem Iustitiæ pietatis diuinarúmque ceremoniarum cultorem religiosissimum, Ecclesiasticæ libertatis maiestatisque defensorem constantissimum prædicat.

Anthonius Bonfinius Rerum Vngar. decad. 4. lib. 2. pag. 548. num. 40. veriùs laudem Pauli 2 speculatus est hoc præconio, Paulus Pontifex Romanæ Ecclesiæ pastor fidelissimque Pater, ne minore animi magnitudine, quàm pietate præstaret, ad pacandam prius Italiam, deinde ad corrigendos hæreticos coërcendósque Turcos animum aduertit, vtinam consilium numina fortunassent. Quarto Pontificatus anno, cum per hyemem magna industria, & labore res Italas componere conaretur, & non satis adhuc inter partes conueniret, rerum ille dominus ac pacis auctor inter celeberrima sacra publicè pacem quibusdam conditionibus indixit, & in æde Marci, inter sacra solennia cum summo Cardinalium omnium consensu edictum edidit, quo omnibus Italiæ pacis & concordiæ interturbatoribus Christiana consuetudine ac sacris omnibus interdictum est. Hæc moliebatur vt expeditiùs cætera consilia quæ ad salutem humanam intenderat, prosequeretur. Mathiam eo tempore ad facinora quæque clarissima accommodatissimum, non tam malum quam à Deo sibi datum reputabat, cuius ductu & auspiciis prophanum æquè ac hæreticum protereret, Georgium Boemiæ regem execrabilis hæreseos planè conuictū publico grauique edicto regno ac dignitate priuauerat. An. 1478. Hæc Bonfinius. Ita vt nunquā fucos in scriptis, aut assentationes referre mens fuit, sic iniquo animo insontes lacerari & miseris modis blaterōnum vnguibus excarnificari. Non sum

Pontificum adulator. sed perperam nolo de eorum vitiis humana fragilitate contractis iudicare. Quod si aliqua in re culpandus est Paulus II. nulla turpior culpa in eum cudi potest ea ipsa quam Genebrardus de eo scribit, & vereor ne nimium Platinæ authoritati tribuerit qui illam hiulcè pari ferè verborum structura primus omnium euulgauit, vel etiam Authorem Summæ Conciliorum insequutus est, qui de hoc Pontifice mordaciùs scripsit his verbis, Paulus 2. Papa. 219. sub eodem Cæsare id est Friderico 3. Sacerdotio illaudabiliter procurato 6. anno 10. suæ assumptionis solus in cubilo nemine vidente secunda hora noctis Apoplexia moritur. Suo tempore omnia officia Romæ venalia erant & ferè semper beneficia & Episcopatus his committebat qui officium aliquod venale haberent vnde eius munus posset. Primum huius calumniæ verbum falsum est, in hoc enim authores omnes conueniunt vt dicant illum Pontificem renunciatum fuisse omnium Cardinalium votis & vno excepto (qui ei semper aduersarius fuerat) Ludouico Cardinale Aquilegiense nemine discrepante. Quantum ad illā beneficiorum nundinationem attinet tantum abest illum beneficiis conferendis liberaliùs indulsisse, quem constitutiones probant ab omni munerum corruptela alienum extitisse. Prohibuit in primis grauiores illas exactiones quæ Camerariis exigebantur. Pepulit ab officiis multos legatos qui apud exteros Principes munera priuatim vel publicè venabantur. Grauissimis pœnis mulctauit fraudulenter procurantes alienationes bonorum Ecclesiasticorū. Cardinales pauperes maximè & Episcopos & Principes ac nobiles domo extorres, virgines, viduas ægrotos frequenter iuuabat. ædificauit splendidè, & templa destructa restaurauit. Quod autem omnes illum literarum & literatorum osorem faciant, planè falsum est, nec latet viros cordatos quibus fauoribus qua munificentia eos prosequutus sit. inter multos testis est Cardinalis Bessario Nicenus vir Latina & Græca facundia eminentissimus & ideo Paulo secundo charissimus quem perpetuo, senem doctissimum Nestora veluti lateri adesse volebat. Demum eximium beneuolentiæ suæ innatæ in viros Doctos specimen edidit, cum Franciscum Ruueram Franciscanum Monachum pauperem sed omnibus modis Doctissimum in Cardinalium collegium aduocauit, nulla alia ratione fretus quam eximiis virtutis & eruditionis meritis. Pari literarum gratia succensus Stephanum de Varada Decretorum Doctorem clarissimum Gallum ad Cardinalatus fastigium euexit. Hæc fuerunt argumenta potiora quibus Platina in Pontificem strinxit calamum. Obiit apoplexia, fatemur equidem, sed quid culpa homini seni, vertigine laboranti, neruorum origine atque principio læso? Mille modis miseros homines sors vna fatigat. Huius Pontificis cadauer in Basilica Principis Apostolorum marmoreo sepulchro quod Marcus Barbus Cardinalis S. Marci extruxit, conditum est, Pontificatus anno septimo die. V. Cal. Aug. Anno. MCCCCLXXI.

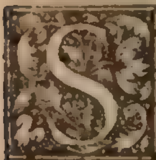
SIXTVS QVARTVS

Franciscus Roboreus vel de Ruuere Ligur ex villa Albizzola diœcesis Sauonensis Piscatoris filius summo hominum Piscatori Petro in apostolica sede successit die XV. Cal. Sept. Anno reparatæ salutis M.CCCCLXXI. Puerulus deuotus fuit regulæ sancti Francisci, in qua fœlicissimi ingenij specimen edidit. Deinde Pataui laurea magisterij in S. Theologia suscepit. Italorum Academias doctrina illustrauit. Minister Generalis sui ordinis, in collegium Cardinalium adscriptus est. Sedit in Apostolica sede Annos XIII. & dies V. Omnes Principes Christianos suis votis obsequentissimos habuit. Vrbis nouus conditor apellatus propter reparata ædificia temporum iniuria diruta. Pontem supra Tiberim maximis impensis fecit & à se Xisti pontem nominauit, cum antea ab Antonio Pio conditore vt fertur nomē sortiretur. Multa scripsit quæ doctrinam scholasticam D. Thomæ Aquinatis & Scotistarum studiosiùs aperiunt. D. Bonauenturam ordinis sui olim Cardinalem virum doctissimum, (cuius corpus Lugduni magna veneratione reseruatur) retulit.

inter diuos retulit. Festum Conceptionis D. Virginis confirmauit cum approbatione officij eius diei vt habetur in cap. 1. de Relig. in Sexto. Bibliothecam Vaticanam aduectis & comparatis ex omni Europa libris auxit & restituit.

I.

Cauetur hac constitutione ne porphyretici marmoreiue lapides, & alia ornamenta è templis ad prophanos vsus tollantur.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

CVM prouida sanctorum Patrum decreta eos sacrilegos esse diffiniant, qui Ecclesias, & loca sacra altissimo dedicata deuastant, ipsorúmque dissipiunt ornamenta, sicut & illos qui de sacro sacrum auferre impia temeritate præsumunt, parique vtrumque flagitium ac dupl ci pœna coerceant, decet merito nos, cui Ecclesiarum omnium cura dispositione superna commissa est, pro detestatione tanti criminis, próque statu prospero, venustate, & decore ipsarum ecclesiarum in sua decentia debite conseruandis, omni vigilantia & attentione curare, ne peruersorum crescente mania eædem ecclesiæ & sacra Dei templa, præcipue almæ Vrbis, nostro conspectui antepoita, suis nudentur ornatibus, & huius sceleris nequissimi patratores debitam recipiant vltionem. Sane fide dignorum relatibus nō sine admiratione, ad nostrum peruenit auditum quòd nonnulli iniquitatis filij se inaniter Christianos esse profitentes, & à quorum oculis Dei timor, & reuerentia Christianæ religionis abscessit, de patriarchalibus, & alijs sacratissimis ecclesijs, & basilicis dictę Vrbis porphyreticos, marmoreos & alios diuersorum generum & colorum lapides ad ipsarum vsum, decorem, & ornatum deputatos ausu sacrilego abstulerunt hactenus, & in dies auferre, eósque ad diuersa loca per se vel alios asportare præsumunt, in grauem diuinæ Maiestatis offensam, ecclesiarum earundem deformitatem, detrimentumque animarum suarum periculum & scandalum plurimorum. Nos igitur sacrilegorum impios & temerarios ausus huiusmodi, quantum nobis ex alto conceditur, reprimere cupientes, quamuis præmissorum occasione nonnullorum prædecessorum nostrorum sanctiones & prohibitiones variæ emanauerint temporibus retroactis, quas (in eo duntaxat quod de ecclesiarum & sacrorum locorum ornamentis, atque lapidibus antedictis minimè auferendis prohibent vel disponunt seu illos qui huiusmodi flagitiosissimos ac pene in Christiano orbe inauditos excessus perpetrare, & in his sacrilegas manus inijcere præsumpserunt, excommunicationis sententia innodatos fore declarant) in suo robore volumus permanere, omnes & singulos cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, qui ex prędictis lapidibus, siue alijs ornamentis earundem Ecclesiarum siue Basilicarum dictę Vrbis habuerint, aut in surripiendo seruando & retinendo auxilium præstiterint vel fauorem, nisi à die habitę præsentium literarum notitię, ea restituant cum effectu: scientes vero reuelent, & ad notitiam nostram saltem per minores pœnitentiarios nostros deduci faciant, maioris excommunicationis sententia, à qua (nisi in mortis articulo, & debita satisfactione præuia) à nullo præterquam à Romano Pontifice absolui possint, irretitos esse: Ecclesias vero & loca alia quorum vsibus, & ornatus illa deputata fuerint, aut forsan (quod absit) deputari contigerit in futurum, tandiu Ecclesiastico interdicto subiacere, quandiu ad loca vnde prius ablata fuere, absque diminutione aliqua fuerint reportata, harum serie declaramus. Et insuper quisquis suę salutis immemor sacrilegij crimen huiusmodi committere præsumpserint in futurum, vltra censuras prædictas, Ecclesiæ siue Basilicę à qua lapides, & ornamenta huiusmodi abstulerint, mediam libram auri pro recompensa sibi irrogatę iniurię absque diminutione aliqua soluere teneatur. Nulli ergo &c. Si quis &c. Datum Romę apud Sanctum Petrum, anno incarnationis dominicę millesimo quadringentesimo septuagesimo, septimo Idus Aprilis, Pontificatus nostri anno tertio.

Vetat hoc edicto Pontifex ne quis ausu sacrilego porphyreticos lapides neve marmoreos ad prophanos vsus è templis surripiat. Hoc facinus iure Pontificio perpenso sacrilegium est c. quisquis. §. 1.17.q 4 iure autem Ciuili non sacrilegium sed furtum hoc esse creditur l. Diui ff. ad l. Iuliã. pecul poena ergo furtis eo iure indicitur. Proprie perpetratur cum res sacra è loco sacro publico surripitur Bart. in l. sacrilegii pœnã. ff ad l. Iuliã. pec. cuius pœna de iure Ciuili capitalis est ita Bar. d. l. sacrilegii pœnã in princip. ff.

II.

Contra asserentes non esse hæreticum à Dæmonibus expectare responsa.

SIXTVS Episc. &c. Dilecti fili Vicari Venerabilis fratris nostri Episcopi Bononien. in spiritualibus generalis.

NVNTIATVM est nobis, nonnullos ordinis Sanctę Marię de monte Carmeli fratres, tantę fuisse temeritatis, vt veriti non sint disputando & prędicando in ciuitate Bononiensi eiusque comitatu asserere, non esse hęreticum & a puritate fidei alienum, dęmonum expectare responsa: ob quod aduersus ipsius fidei puritatem scandala multa exorta videntur. Nos id indignè molestéque feren. & de pręmissis certam notitiam non habentes, discretioni tuę per pręsentes committimus & mandamus, vt omni opportuna adhibita diligentia, & industria veram notitiam habere cures: an sit, qui fuerint huiusmodi assertores, & quę scandala propterea sint exorta. Quidquid autem in pręmissis inueneris in scriptis authenticè redactum ad dilectum filium Franciscum de Toleto notarium, & Datarium nostrum domesticum, sub tuo sigillo transmittas: vt ab eo de omni re certiores facti, quid agi conueniat, auctore Domino, statuere valeamus. Datum Romę apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die decimo octauo Iunij. 1474. Pontificatus nostri anno secundo.

Hæreticum est à Dæmonibus expectare responsa.

Quod nepharium est apud plerosque virtutis & sanctitatis pallio tegitur: ita vt quidam dementem illam opinionem tueri ausi sint, Licere Dæmonum responsa consulere quod merum est sortilegium, quod enim tales ambiunt pugnant cum analogia nostræ fidei præsertim cum nec diabolus ipse ea de quibus percunctatur non comperta habeat nisi quatenus coniecturis vtriusque rerum causis præsagit euētus, & vt noris non gaudet vero semperq. suspicionum & odiorum semina miscet. Veruntamen secundùm August. in lib. de natura dæmonum assignantur VII causæ, vnde etiam probabiliter coniecturant futura contingentia, non tamē illa scire certitudinaliter valent. Prima est quia vigent subtilitate naturali, quò ad operationem intellectus ipsorum: Vnde & sine discursu, qui necessarius est in nobis, rationis intelligunt. Secunda quia propter experientiam temporum, & reuelationem supernorum spirituum plura sciunt quàm nos. Vnde ex Isid. allegatur sæpiùs à Doctoribus triplici acumine scire vigent Dæmones, Subtilitate naturæ, Experientia temporum, & Reuelatione supernorum spirituum. Tertia est propter celeritatem motus, vnde quæ in Oriente fieri habent, præcedere possunt mira celeritate ad Occidentem. Quarta, quia sicut sua potentia, cum Deus permittit, possunt inducere morbos, aerem inficere, & famem inducere, ita possunt & illa prædicere. Quinta quia per signa possunt subtiliùs prædicere mortem quam Medicus videndo vrinam & pulsum. Nam sicut ille per signa videt aliqua in infirmo, quæ simplex non considerat, ita & Dæmon ea quæ nullus homo videt naturaliter. Sexta, quia ex signis, quæ procedunt ab animo hominis, coniecturant ea quæ sunt, vel erunt in animo, astutius prudenti viro. Sciunt enim quo instinctus sunt verisimiliter secuturi, consequenter cuiusmodi opera. Septima, quia acta Prophetarum, & scripta noscunt meliùs quàm homines, & ex illis multa futura dependent, ideò ex illis multa futura prædicere possunt. Hæc etiam tanguntur. 26 q. 4 sciendum. Catholica autem & Christiana est doctrina non licere absque grauissimo cultus & fidei christianæ neglectu à dæmonibus expectare responsa quantumuis sciolis ne vt inquit Apostolus efficiamur socij dæmoniorum. Haud enim decet imo lethale crimen videtur dæmonum potestate vti, quantumuis esset compertum eorum beneficio nobis non posse consulere. Quare multo minus licet vllo modo pro responsis habendis cum eis pacisci, non solum quod hostes nostri sint qui nullam nobis fidem nisi in nostram perniciem seruant: verum quod in Baptismo per exorcismos & catecheses christianas eorum pompis & auxiliis renunciamus, profitentes super nos ergo eos, veluti erga inimicos nostros gesturos atque adeò nullum ab illis patrocinium aut auxilium suscepturos. Est enim hostis Dei & patriæ cælestis & noster qui ab obstinata voluntate inimicitiarum nunquam recedit. Quare Deut. 18. & 1. Reg. 28. & Leuit. 9. & sæpe in sacris literis Pythones & Magi qui eorum consilio vtuntur aut ope aut opera abominabiles habentur. Vide Caietanum in q. 90. 2. 2. S. Thomæ. Cætera quæ ad sortilegia spectant dicemus sub Leone X.

III. Indul.

III.

Indulgentia Rosarij Beatæ Virginis Mariæ concessa precibus Ducis Britanniæ.

SIXTVS Episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

EA quæ ex fidelium deuotione ad Dei omnipotentis, & gloriosæ Virginis Mariæ laudem & gloriam pie ordinata sunt, vt firma permaneant nostræ approbationis robore solidamus, ac fideles ipsos ad deuotionis opera exercenda indulgentiis & remissionibus libenter inuitamus, vt exinde reddantur diuinę gratiæ aptiores, maxime cum Catholicorum Principum id exposcit deuotio & hoc conspicimus in domino salubriter expedire. Sane pro parte dilecti filij nobilis viri Francisci Ducis, & Dilectę in Christo filię nobilis mulieris Margaritæ, eius Conthoralis Ducissę Britanię, nobis fuit nuper propositum quod in Ducatu Britannię & pluribus aliis locis crescente fidelium deuotione ab aliquo tempore citra innouatus est certus modus siue ritus orandi pius & deuotus, qui etiam antiquis temporibus, à Christi fidelibus in diuersis mundi partibus obseruabatur: videlicet quod quilibet volens eo modo orare, dicit qualibet die ad honorem Dei, & Beatissimæ Virginis Marię, & contra imminentia mundi pericula, totiens Angelicam Salutationem Aue Maria, quot sunt Psalmi in Psalterio Dauidico, videlicet Centies quinquagies, singulis decem salutationibus huiusmodi orationem Dominicam semel proponendo. Et iste ritus siue modus orandi Psalterium Virginis Mariæ vulgariter nuncupatur. Vnde Dux & Ducissa præfati propter singularem & sinceram quam ad ipsam Beatam Virginem Mariam gerunt deuotionem, cupiunt ritum siue modum orandi prędictum, ad obstruendum ora aliquorum detrahentium, per Sedem Apostolicam approbari. Quare pro parte Ducis & Ducissę & aliorum fidelium plurimorum nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus ritum siue modum orandi huiusmodi approbare, aliásque super præmissis opportunè prouidere benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur tam Ducis & Ducissę, quàm aliorum fidelium piam deuotionem in Christo habentium commendantes, huiusmodi supplicationibus inclinati, præfatum Psalterium, siue modum orandi prædictum, auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus, illúmque tollerandum fore, ac cunctis fidelibus eo modo orare debere, & licere decernimus & declaramus. Et vt omnes & singuli Christifideles, ad deuotionis opera & prædicto modo orandum eo feruentius inducantur, quo exinde animarum suarum facilius salutem consequi sperauerint, Vniuersis & singulis Christifidelibus præfato modo orare volentibus, vbilibet existentibus, præsentibus & futuris, pro qualibet vice qua sicut præmittitur orauerint, pro qualibet quinquagena præfati Psalterij quinque annos & totidem quadragenas indulgentię misericorditer in domino relaxamus. Præsentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Et quia difficile foret præsentes literas ad singula loca in quibus illis opus esset &c. Volumus &c. quod transumpto earum manu duorum Notariorum alicuius ecclesię Curię subscripto, & sigillo alicuius prælati seu in dignitatę ecclesiastica &c. fides detur in omnibus & per omnia, &c. Nulli ergo, &c. Si quis, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno incarnationis Dominicę millesimo quadringentesimo septuagesimomo nono, quarto Id. Maij, Pōtificatus nostri anno quarto.

Pontifex collabentem Rosarij deuotionem pia liberalitate thesauri Ecclesiæ denuo erexit. Nō immerito autem Pontifices multi Rosarium hoc indulgentiis donarunt. Nam si librorum multorum lectio, si Imaginum sanctarum aspectus si templorū visitatio, si reliquarū veneratio & alia multa dare occasiones absque Rosario possunt quibus humana mēs ad piè meditādum induci soleat nulla tamē sic vbique sempérque in promptu esse potest atque Rosarium.

Pontificatum optimi huius Pontificis variis cladibus, in orbem grassantibus insignis fuit. Tulit illud sæculum multas calamitates Principum tumultus & prælia. Vidit terræmotus, fulgura, solis Lunæque defectus, Tyberis exundationes, crebriores Cometas minacis crines. Constitutiones edidit varias in tuitionem & protectionem Romanæ sedis, ita intrepidè vt exteris Principibus veneranda & formidabilis foret. Dominicanas & Franciscanas acies sententiam conceptionis Virginis Mariæ variè distrahentes hoc decreto sedauit, vt aduersantium opinionum qualibet sine hæresis aut peccati suspicione crederetur. Eximiis tandem in Ecclesiæ commodum curis functus idib. Aug. ß. Xistus anno. M CCCCLXXIIII. febribus fractus cum fœdus initum inter Rempublicam Venetorum & reliquos Potentatus audisset, animo vt credibile est gaudio vitam extinxit.

INNOCENTIVS OCTAVVS

Ioannes Baptista Cibo Genuensis Ligur, educatus initiò inter Alphōsi Regis Siciliæ ministros, deinde Romam veniens ob præstantissimam ingenij indolem sacerdotio sese dedit Sixto IIII. charissimus, qui eum in domesticum & Datariuū, deinde ad Episcopatum Sauonensem & Melphitensem non paruæ laudis & dignitatis officia asciuit, & in secundis Comitiis, in Illustrimum Cardinalium ordinem cooptauit. Post Sixtum communi omnium congratulatione Romani Pontificatus insignia suscepit idib. Septembris M.CCCCLXXXIIII. Innocentius dici voluit Innocentij IIII. prædecessoris memor cuius nomen sanctè pieque colebat Pastor pacis studiosissimus cultor, in sedandis orbis dissidiis prudentissimus, natura facilis, ingenio tranquillo & exuberantis annonæ vigilantissimus instructor. Pontificale palatium miro sumptuosissimóque opere exornauit & amplificauit. Zizimum Sultanum Mahometis filium prælio à fratre Baiazethe apud Prusiam Bithiniæ victum in Vaticano honesta custodia detinuit.

I.

Pœna non soluentium Annatas debitis temporibus reuerendæ Cameræ Apostolicæ.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

APOSTOLICÆ Cameræ, ex qua non modo S.R.E. sed etiam magnum totius Christianæ Reip. subsidium prouenit, iura illæsa seruare (vt tenemur) modis omnibus cupientes, his, quæ propterea à prædecessoribus nostris emanarunt, libenter adijcimus muniminis nostri firmitatem, ac alias desuper prouidemus prout in Domino conspicimus salubriter expedire. Dudū siquidem per fœlicis recordationis Paulum Papam huius nominis secundum prædecessorem nostrum, accepto quod numerus debitorum dictæ Cameræ nimis auctus erat, & quod obligati pro annatis beneficiorum ecclesiasticorum, quę auctoritate Apostolica assecuti fuerant excommunicationis sententiam in eos latam (quam non soluendo in præfixo eis termino, ipso facto incurrebant) minimè curare videbantur, & per hoc animalibus sic illaqueatis periculum imminebat, & continua dictæ Cameræ damna subsequebantur, Idem prædecessor cupiens tam saluti animarum, quam ipsius Cameræ indemnitatibus salubriter prouidere, prouidè ordinauit, quod omnes, qui de cætero pro annatis quorumcunque beneficiorum in dicta Camera se obligarent, si infrà eis præfixos terminos, dictæ Cameræ, aut collectoribus fructuum & prouentuum eius, in partibus existentibus, satisfacere deficerent, ipso facto lapso termino, non solum in sententiam excommunicationis inciderent sed etiam beneficiis suis, pro quibus se in dicta Camera obligassent, omninò priuati forent: illi vero, qui non pro se, sed pro aliis, vt principales, se pro annatis huiusmodi obligarent, si in terminis non satisfacerent, vltra sententiam excommunicationis huiusmodi, essent ipso facto omnibus beneficiis ecclesiasticis, quæ obtinerent, priuati: possentque talia beneficia per quoscunque liberè impetrari, prout in eiusdem prædecessoris literis desuper confectis pleniùs continetur. Cum autem (sicut accepimus) ex ordinatione prædicta, ab aliquibus temporibus citrà, ideo optati fructus non prouenerint, quia nonnulli, qui beneficia ecclesiastica per huiusmodi priuationem vacantia, pro tempore postmodum impetrarunt, super illis agendo, & qui excipiendo priuationem huiusmodi in iudicium deduxerunt, coram palatij causarum Apostolici Auditoribus, & aliis iudicibus Romanæ curiæ,

Repetenda sunt ea quæ superius diximus in constitut. Pauli. 2. constit. 2 incip. decet. fol. 130. quæ ampliata & declarata est per Iul. 3. Paulum. 4. & Gregorium XIII.

curiæ, auditi non fuerunt ab eisdem Auditoribus & iudicibus, asserentibus ordinationem eandem prædecessoris præfati non fuisse receptam, & moribus vtentium comprobatam, creuitque & crescit indies numerus debitorum eorundem in annatarum non soluentium quæ debent, periculum & præfatæ Cameræ ac Christianę Reip. pręfatę, non leue præiudicium. Nos igitur volentes super præmissis opportune prouidere, eiusdem prædecessoris ordinationem, & literas prædictas, ac omnia & singula in eis contenta, authoritate Apostolica, pręsentium tenore approbamus, & robur perpetuæ firmitatis obtinere debere decernimus, iuxtà illarum continentiam, & tenorem: ac volumus, & eadem authoritate statuimus, quod hactenus obligati Cameræ eidem ex causis prædictis, qui non soluerunt statutis eis terminis ac propterea excommunicationis sententiam, & iuxtà eiusdem prædecessoris literarum continentiam, priuationis pœnam prædictam incurrerunt si curiales, infrà vnum: citramontani, infrà tres: & vltramontani, infrà nouem menses, à die publicationis præsentium in Cancellaria Apost. computandos) dictæ Cameræ de his quæ debebant, satisfecerint, ex tunc, eo ipso, ab excommunicationis sententia absoluti, & ad beneficia, quibus propterea iuxtà ordinationem prædictam priuati existunt, plenarie restituti censeantur: & si non soluerint in terminis prædictis, priuationis pœnam prędictam de nouo incurrant eo ipso. Quódque illi, qui in posterum se obligabunt, excommunicationis & priuationis pœnas prędictas, iuxtà eiusdem prędecessoris ordinationem, omninò incurrant: & impetrantes beneficia per huiusmodi priuationem vacantia: & similiter contra illos sic priuatos de priuatione huiusmodi ęxcipientes: possint, & debeant per quoscunque Auditores & Iudices audiri, nec eo prætextu, quod constitutio prędicta non fuerit recepta, & moribus vtentium comprobata, repelli: teneantúrque Auditores & Iudices quicunque, in causis cognoscendis in Romana curia & extrà, secundùm eandem ordinationem iudicare: sublata eis, & cuilibet eorum quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & authoritate: nec prosint obligatis prędictis quietationes, quas à collectoribus, vel subcollectoribus prędictis haberent, quę publico non probarentur instrumento. Decernen. pręsentes literas ex die publicationis earum in Cancellaria Apostolica, quoscunque ligare: ac irritum, & inane, quicquid secùs super his à quoquam, quauis authoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac omnibus illis, quę idem prędecessor in suis literis voluit non obstare, cęterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo &c. Si quis &c. Datum Romę, apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicę millesimo quadringentesimo octuagesimo quarto, XIII. Calendas Martij, Pontificatus nostri anno primo.

Pius 2. imposuit pœnas hic expressas non soluentibus annatas, publica constitutione.

Pœnæ præstantiores post excõmunicationem non soluentibus annatas sunt priuationes & vacationes Beneficiorum.

II.

Mandat Inquisitoribus officium exequi aduersus vtriusque sexus personas sortilegiis & incantationibus dæmonum dedicas.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

SVMMIS desiderátes affectibus, prout pastoralis sollicitudinis cura requirit vt fides catholica nostris potissimè temporibus, vbique augeatur & floreat, ac omnis Hæretica prauitas de finibus fidelium procul pellatur, ea libenter declaramus, ac etiam de nouo concedimus, per quę huiusmodi pium desiderium nostrum natiuum sortiatur effectum, cunctisque propterea per nostrum operationis ministerium: quasi per prouidi operatoris sarculum, erroribus extirpatis, eiusdem fidei zelus, & obseruantia in ipsorum corda fidelium fortius imprimatur.

Ex Malleo maleficorum.

Sanè nuper ad nostrum non sine ingenti molestia, peruenit auditum, quòd in nonnullis partibus Alemaniæ superioris, nec non in Maguntinen. Colon. Treuen. Saltzburg & Bræmen. prouinciis, ciuitatibus, terris, locis, & Diœcesibus complures vtriusque sexùs personæ propriæ salutis immemores, & à fide catholica deuiantes, cum dæmonibus incubis & succubis abuti, ac suis incantationibus, carminibus, & coniurationibus, aliisq, nephandis superstitionib. & sortilegiis, excessibus, criminibus & delictis, mulierum partus, animalium fœtus, terræ fruges, vinearum

Germania Sortilegiis, incantationibus & superstitionibus atrocissimè olim vexata est. Summum est hoc an-

vuas, &

em maleficarum genus cuius horrenda facinora in hac constitutione declarantur. Sunt enim quædam contra humanæ naturæ inclinationem imo omnium ferarum propriæ speciei infantes vorant & comedere solent. Sunt quæ ad innumera alia nocumenta tendunt. Hæ enim grandines & auras lesiuas cum fulminibus exagitant, sterilitatem in hominibus & iumentis procurant.

uuas,& arborum fructus,necnon homines,mulieres,pecora, pecudes & alia diuersorum generum animalia, vineas quoque, pomeria,prata,pascua,blada,frumenta, & alia terræ legumina, perire,suffocari & extingui facere, & procurare,ipsósque homines mulieres,iumenta,pecora,pecudes,& animalia diris tam intrinsecis quam extrinsecis doloribus & tormentis afficere & excruciare, ac eosdem homines ne gignere,& mulieres ne concipere,virósque ne vxoribus,& mulieres ne viris actus coniugales reddere valeant impedire. Fidem præterea ipsam,quàm in sacri susceptione Baptismi susceperunt, ore sacrilego abnegare. Aliáque quamplurima nefanda,excessus & crimina, instigante humano generi inimico,committere & perpetrare non verentur,in animarum suarum periculum,diuinę maiestatis offensam, ac perniciosum,exemplum,ac scandalum plurimorum.

Quódque licet dilecti filij Henrici inquisitoris,in prædictis partibus Alemaniæ superioris,in quibus etiam prouinciæ, ciuitates,terræ, diœceses,& alia loca huiusmodi comprehensa fore censetur. Nec non Iacobus Sprenger per certas partes lineæ Rheni, ordinis Prædicatorum & Theologiæ professores. Hæreticæ prauitatis inquisitores per literas Apostolicas deputati fuerunt,prout adhuc existunt,Tamen nonnulli clerici & laici illarum partium,quærentes plura sapere quàm oporteat, pro eo,quòd in literis deputationis huiusmodi prouinciæ ciuitates,diœceses,terrę & alia loca prædicta,illarúmque personę ac excessus huiusmodi nominatim & specificè expressa non fuerunt,illa sub eisdem partibus minimè contineri,& propterea præfatis Inquisitoribus in prouinciis,ciuitatibus,Diœcesibus,terris & locis prædictis,huiusmodi inquisitionis officium exequi non licere, & ad personarum earundem super excessibus & criminibus antedictis, punitionem, incarcerationem & correctionem admitti non debere, pertinaciter asserere non erubescunt. Propter quod in prouinciis,ciuitatibus,diœcesibus, terris & locis prædictis,excessus, & crimina huiusmodi non sine animarum earundem euidenti iactura,& æternę salutis dispendio remanent impunita.

Nos igitur impedimenta quælibet, per quæ ipsorum inquisitorum officij executio,quomodolibet retardari posset,de medio submouere,& ne labes hæreticę prauitatis,aliorúmque excessuum, huiusmodi in perniciem aliorum innocentum sua venena diffundat, oportunis remediis,prout nostro incumbit officio, prouidere volentes,fidei zelo ad hoc maximè nos impellente. Ne præterea contingat,prouincias,ciuitates,diœceses,terra & loca prædicta, sub eisdem partibus Alemanię superioris, debito inquisitionis sub officio carere, eisdem inquisitoribus in illis officium inquisitionis huiusmodi exequi licere, & ad personarum earundem super excessibus & criminibus prædictis correctionem,incarcerationem,& punitionem admitti debere, perinde in omnibus, & per omnia, ac si in litteris prædictis prouinciæ, ciuitates, diœceses, terræ & loca, ac personæ & excessus huiusmodi nominatim & specificè expressa forent, auctoritate Apostolica tenore præsentium statuimus.

Ex eo est etiam decreti canonici mens 26. q. 5. vt moneantur rudes plebeculæ imposturas dæmonum cauere. Hinc sacerdotes per Ecclesias sibi commissas populo Dei omni instantia prædicare debent, vt nouerint hæc omninò falsa esse & non à diuino sed à maligno spiritu talia phantasmata mentibus fideliũ irrogari.

Próque potiori cautela literas & deputationem prædictas ad prouincias, ciuitates, diœceses, terras & loca, nec non personas, & crimina huiusmodi extendentes præfatis Inquisitoribus, quòd ipsi, & alter eorum, accersito secum dilecto filio, Ioanne Gremper Clerico Constantien. diœces. Magistro in artibus, eorum moderno, seu quouis alio Notario publico, per ipsos, & quemlibet eorum pro tempore deputando in prouinciis, ciuitatibus, diœcesibus, terris, & locis prædictis contra quascunque personas, cuiuscunque conditionis,& præeminentię fuerint, huiusmodi inquisitionis officium exequi ipsásque personas, quas in præmissis culpabiles repererint iuxta earum demerita corrigere, incarcerare, punire, & mulctare. Nec non in singulis prouinciarum huiusmodi parrochialibus Ecclesiis verbum Dei fidei populo quoties expedierit, ac eis visum fuerit proponere,& prædicare omniáque alia & singula in præmissis,& circa ea necessaria & oportuna facere,& similiter exequi liberè & licitè valeant,plenam ac liberam eadem auctoritate de nouo concedimus facultatem.

Et nihilominus venerabili fratri nostro Episcopo Argentinensi, per Apostolica scripta mandamus,quatenus ipse per se,vel per alium,seu alios permissa vbi quando,&

do, & quoties expedire cognouerit, fuerítque pro parte Inquisitorum huiusmodi seu alterius eorum legitimè requisitus, solenniter publicans, non permittat eos per quoscunque super hoc contra prædictarum & præsentium literarum tenorem, quauis authoritate molestari: seu alias quomodolibet impediri: molestatores & impedientes, & contradictores quoslibet, & rebelles, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, præeminentiæ, nobilitatis & excellentię aut conditionis fuerint & quocunque exemptionis priuilegio sint muniti. Per excommunicationis, suspensionis & interdicti, ac alias etiam formidabiliores, de quibus sibi videbitur sententias, censuras & pœnas, omni appellatione postposita, compescendo, & etiam legitimis super his per eum seruandis processibus, sententias ipsas quoties opus fuerit aggrauare & reaggrauare auctoritate nostra procuret, inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab Apostolica sit sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem, & qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali vel speciali, cuiuscunque tenoris existat, per quam præsentibus non expressam, vel totaliter non incertam, effectus huiusmodi gratiæ impediri valeat, quomodolibet vel differri, & qua cuiúsque toto tenore habenda sit in nostris literis mentio specialis. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum: anno incarnationis Dominicæ, Millesimo quadringentesimo octuagesimo. quarto Non. Decembris. Pontificatus nostri anno primo.

Germaniis fœdissimam strigarum nubem habuit quæ plurima mala fundebat in homines & animalia, inuocatis apertè nominibus dæmonum. Impostores autem & magicis artibus delectatos multa prodigiosa & portentosa effecisse ex Iustino, Ireneo, Tertulliano, Epiphanio Theodos. & August. certissimum est. Magis porro monstrosa ipsóque stridore pronunciationis etiam horrenda vocabula & carmina ope cacodæmonum inuenisse, & suspicasse, quibus ad præstigias suas mirabilem energiam necesse asserebant ex sacris prophanisque scriptoribus cunctis est in confesso. Apuleius etiam magico susurramine vt refert Fenardentius apud Irenæum amnes reuerti, mare colligari, ventos expirari, solem inhiberi, lunam despumari, stellas euelli, diem tolli, noctémque teneri posse putat. Docuerunt etiam Ethnici poetæ hos mirabiles sed phantasticos & fidei Christianæ repugnantes effectus.

Carmina vel cœlo possunt deducere Lunam.
Carminibus Circe socios mutauit Vlyssis:
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Et Tibullus de quadam incantatrice

Hęc, cantu finditque solum manésque sepulchris
Elicit & tepido deuorat ossa rogo

Ouidius alterius incantatricis præconium retulit his versibus

Vipereas rumpo verbis & carmina fauces
Viuáque saxa sua conuulsáque robore terra
Et syluas moueo, iubeóque tremiscere montes
Et mugire solum Manésque exire sepulchris.

Habent autem Germani vberiorem conquerendi ansam in hac Dæmoniaca præstigia quorum quædam horrenda facinora relata fuerunt Innocentio Pontifici, vt ex Historiis & examinibus Ioannis Sprenger Inquisitoris hæreticæ prauitatis & Ioannes Nider Theologiæ professoris formicario colligitur. In has autem pessimas fidei pestes iustissimis sanctionibus animaduersum est, & quamuis in hac Innocentij 8. constitutione malefica solo Inquisitorum Iudicio subijci videantur, illa tamen non excluditur quin & Diœcesani etiam vsque ad sententiam diffinitiuam etiam procedere possint, vt dilucidè habetur 26. q. 5. Episcopi eorúmque ministri omnibus modis elaborare studeant, vt perniciosam & à Diabolo inuentam sortilegam & magicam artem ex parochiis suis penitus eradicent & si aliquem virum aut mulierem huiuscemodi sceleris sectatorem inuenerint turpiter dehonestatum de parochiis suis eiiciant.

III.

In eos qui in literis apostolicis qualitatem & conditionem mentiuntur quo facilius consequantur literarum expeditionem.

Vt gratis habeant literarum expeditionem quidam asserūt se esse tales quales nō sunt quod non sine iactura conscientiæ fieri potest quamobrē vt docet Rebuff. in praxi benefic. non sufficit exprimere rē sit quispiam familiaris alicuius Cardinalis & titulus exprimatur & consensus illius quādo affirmatiuè fuerit dictū esse familiarē. Omnia enim sunt exprimenda cū omnibus suis qualitatibus, & circunstantiis per glos. sing. in verb. omnia & singula in c. vt circa de electio. in 6. Barb. in c. si qui presbyterorū col. 2. de rebus Eccles. nō alienand.

INNOCENTIVS Episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

CVM Sicut non sine displicentia accepimus nonnulli conscientiæ suæ prodigi & auaritiæ insanabili morbo laborantes, vt literas apostolicas gratis expediant, & Officiales debita eorum portione defraudent, in eisdem literis se nonnunquam venerabilium fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, aut dilectorum filiorum Abbreuiatorum de maiori prouidencia, seu litterarum prædictarum scriptorum, necnon aliarum personarum quarumcunque ex quarum qualitatibus & priuilegiis siue aut qua consuetudine literas ipsas gratis expediri solent nepotes & quandoque germanos interdum vero familiares continuos commensales fuisse & esse affirmare, & vt tales in dictis litteris se inscribi facere ac fecisse non vereantur, cum reuera tales non fuerint: in animarum suarum periculum, ac officiorum Romanæ Curiæ non modicum præiudicium & grauamen: Nos fraudibus & deceptionibus huiusmodi prout nostro incumbit officio de remedio oportuno prouidere volentes motu proprio et ex certa scientia omnes et singulos cuiuscunque status gradus & conditionis fuerint & quocunque nomine nuncupentur qui se Cardinalium aut assistentium seu scriptorum eorundem aut aliarum personarum quarumcunque ex quarum qualitatibus et priuilegiis siue antiqua consuetudine litteras ipsas gratis expediri solent, nepotes seu germanos aut familiares continuos commensales in eisdem litteris nominauerint, cum reuera tales non fuerint: excommunicationis sententia à qua nisi per Romanum Pontificem pro tempore existentem, mortis articulo excepto, ac satisfactione præuia absolui non possint, auctoritate apostolica per præsentes innodamus. Et nihilominus concessiones et gratias in eisdem litteris contentas quascunque, ipsasque litteras hactenus expeditas expediendas viribus omnino carere eisque & eorum singulis in aliquo suffragari non potuisse nec in futurum posse, Motu auctoritate et scientia similibus decernimus et declaramus, ac volumus quòd mandatum et decretum et declaratio nostra huiusmodi in Cancellaria apostolica publicetur, et in illius libro describatur, ac perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obseruetur. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis ac quibusuis priuilegiis et indultis eisdem personis concessis, quæ eis aut eorum alicui quo ad præmissa volumus nullatenus suffragari, cæterisque contrariis quibuscunque. *Placet publicetur & describatur.*

Lectum & publicatum fuit suprascriptum mandatum Romæ in Cancellaria apostolica die Sabbati. XVII. mensis Augusti Anno Millesimo quadringentesimo octuagesimo septimo Pontificatus Sanctissimi Domini nostri Domini Innocentij Papæ VIII. Anno eius tertio.

IIII.

Facultas, Licentia & modus resignandorum Beneficiorum.

Gregorius XIII. constit. Humano. de publicatione resignationum no lis.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

SICVT Bonus pastor super familiam domus suæ solerter inuigilans, sic prouidere, sicque diligenter debet attendere, quod inordinata & indisposita, si qua inuenerit in eadem, submota difficultate reducat pariter & reformet, sic & nonnunquam decet & expedit Romano Pontifici, in quo potestatis plenitudo consistit, & cuius, in factis per eum circa beneficia ecclesiastica gratiis adeo est seruandus intentionis affectus, vt in contrarium acta, nullius existant firmitatis ne beneficia huiusmodi, absque canonico titulo detinere contingat, circa gratias ipsas, pro suæ circunspectionis industria, votiuæ declarationis, modificationis, & reuocationis adhibere remedium, prout expedire cognoscit, desuper salubriter prouidere. Sane (sicut accepimus) nonnulli obtenta per eos à Sede Apostolica licentia resignandi beneficia

beneficia ecclesiastica per eos pro tempore obtēta extra Romanam curiam, in ordinariorum locorum, aut in dignitate ecclesiastica constitutarum personarum, seu cathedralium ecclesiarum canonicorum, per eos eligendorum, manibus simpliciter, vel ex causa permutationis: ac eisdem Ordinariis, personis & canonicis, resignationes ipsas ab eis, & personis compermutantibus, seu simpliciter resignare volentibus extra dictam Curiam recipiendi & admittendi, ac resignata beneficia per compermutantes seu simpliciter resignantes, ipsis licentiam habentibus, & per eos ex dicta causa compermutantibus huiusmodi, simpliciter verè, idoneis personis conferendi, concessa facultate abutentes, nonnunquam licentiæ, & facultatis huiusmodi prætextu, & extra & prope Vrbem vel alium locum, in quo Romanam Curiam residere contingit, resignationes beneficiorum Ecclesiasticorum quę obtinent, simpliciter vel ex dicta causa, pro aliis beneficiis ecclesiasticis, in manibus personarum in prælaturis & ecclesiasticis dignitatibus constitutarum, aut canonicatus & præbendas in cathedralibus ecclesiis obtinentium, in dicta Curia residentium, ad id extra muros Vrbis & loci huiusmodi, propterea studiosè ductarum, faciunt, & ab illis de sic resignatis beneficiis ex dicta causa, eis & compermutātibus, & simpliciter personis aliis respectiue prouisiones fieri procurant: Quandoque verò ex volentibus sua beneficia ecclesiastica resignare, ad finem vt de illis personæ eis gratę prouideatur, vel duobus inuicem permutare volentibus complaceant, & faciant quod illi, mediantibus huiusmodi licentiis & facultatibus, quod quærunt, obtineant indirectè, tam prope locum dictę Curię, quàm extra in partibus, in quibus degunt, fingunt se aliqua, persæpe tenuissima & etiam ficta beneficia ecclesiastica, & quæ nonnunquam tales personæ eis conferre procurant, ad effectum huiusmodi ex causa permutationis cum eisdem personis, pro illis beneficiis, quę personę illæ volunt ad illos peruenire, resignare virtute licentiæ & facultatum earundem: & sic de his, quę ipsi habentes licentiam huiusmodi resignant beneficiis ex dictis causis personis illis, quorum opera nonnunquam, vt præfertur, ea habuerunt, & quibus complacere student, de aliis beneficiis, quæ sic fraudulenter compermutantes ipsi resignant, vt tandem ad alios perueniant, ipsis licentiam & facultatem huiusmodi habentibus prouidetur factáque sic hinc inde prouisione prędicta collata eisdem licentiam habentibus, beneficia in permutatione huiusmodi interdum illico eorum possessione non habita, & nonnunquam putantes cautius agere infra paucos dies, habita vel non habita possessione huiusmodi, in his in quibus ex dicta causa permutationem fecerunt, vel alterius personę manibus simpliciter resignant, vt de illis prouideatur personis illis, quibus prouideri intendebant illi, qui ex dicta causa illa prius resignauerunt. vt præfertur, vel illa ex causa permutationis cum illo cum quo compermutans primo permutare intendebat, resignant pro beneficio, quod primo permutans affectabat habere, & completa permutatione secunda, per quam primi permutantis beneficium illum cum quo permutare valebat, perueniat, denuò possessione etiam non habita, collatum ipsi facultatem habenti in secunda permutatione beneficium ex causa permutationis cum primo permutante. pro illo, quod ipsemet facultatem habens, in prima permutatione resignauerat beneficio primo permutanti collato resignat. & sic in huiusmodi tertio loco, facta permutatione, quod primo dimiserant, proprium beneficium recuperant, & illi primo compermutanti, cuius beneficium per eum dimissum in prima permutatione peruenerat, ad secundò permutantem in secunda permutatione confertur, in huiusmodi tertia permutatione dimissum per dictum secundo permutantem beneficium in secunda permutatione, & sic de quorum nullus licentiam obtinet, permutandi propria beneficia per huiusmodi tres permutationes, & earum circuitum successiuè factum modo prædicto inuicem permutant, prætextu licentiæ & facultatis prædictæ: & (quod deterius est) pro earundem facultatum vsu modo prædicto illas habentes, præmia exigunt nonnunquam ab eisdem, in quorum fauores illis vtantur, aliæque diuersæ fraudes committuntur, in animarum suarum periculum, & Apostolicę auctoritatis contemptum, ac scandalum plurimorum Quidam vero licentiis & facultatibus huiusmodi, quo ad beneficia quæ obtinent dispositioni Apostolicæ generaliter reseruata non contenti, vt plenius aliis valeant inseruire, literas

Aperit constitutionis huius causas ex variis fraudibus quæ in resignandis atque permutandis beneficiis contrahi solent.

In præmiis exigendis, tum in aliis simoniacis licitationibus fraudulentæ resignationes concipiuntur. Fraus autem & dolus ex coniecturis probantur. l. dolus. C. de dolo. l. quia autem §. non simpliciter. ibi. si modo nulla collusionis suspicio religionē prætoris instruxerit. ff. si quis omissa causa testa.

Resignationes fieri debent simpliciter, siue ex causa permutationis.

re, literas licentiæ & facultatis huiusmodi, cum clausula (etiam si compermutantium seu simpliciter in eorum fauorem resignantium beneficia ecclesiastica, dispositioni Apostolicę generaliter reseruata existant) à sede præfata obtinere hactenus procurarunt, & procurant indies. Ac quamquam illi, in quorum manibus simpliciter resignarunt beneficia huiusmodi, dictarum facultatum prætextu, iuxtà literarum desuper confectarum tenorem, teneantur & debeant dę nominibus & cognominibus beneficiorum sic resignatorum, & personarum, quibus illa contulerint, ac diebus collationum eorundem, agentes Camerę Apostolicę, aut collectorem, vel subcollectorem fructuum, & prouentum eiusdem Camerę debitorum, in partibus illis certificare, tamen id facere persæpe omittunt, in eiusdem Cameræ non modicum præiudicium & grauamen. Nos igitur huiusmodi fraudibus, & abusionibus obuiare volentes, hac in perpetuum valitura constitutione statuimus & ordinamus, prætextu licentiarum & facultatum huiusmodi, per nos hactenus, & Sedem prædictam concessarum & quas concedi continget in posterum, nil validè de cętero fieri posse in aliquo loco, ab eo, in quo nos & pro tempore existentes Romani Pontifices curiam suam tenere contingerit, loco per duas dietas legales non distante, & eas resignationes, licentiarum huiusmodi vigore, extra dictam Curiam per duas dietas huiusmodi fieri censeri, quæ duntaxat in locis ab eadem distantibus, ad minus per duas dietas huiusmodi, fieri continget, & non illas, quæ in locis minus distantibus starent in futurum: Quódque nullus huiusmodi licentiis & facultatibus concessis & concedendis, à nobis & Sede prędicta quandocunque in posterum, nullatenus uti valeat, nisi dum & quando beneficia ecclesiastica quæ obtinet simpliciter vel ex causa permutationis verè & non ad aliorum commodum fictè resignare intendit: contrafacientes veró, tam infra duas dietas ab Vrbe, etiam verè, quàm extra illas fictè & in fraudem resignantes, & personę resignationes huiusmodi recipientes & admittentes, ac notarij inde rogati, & testes interuenientes, eiusdem fictionis & fraudis non ignari: si Episcopi, & superiores, interdicti ingressus ecclesię: si vero alij ab eisdem fuerint, excommunicationis sententiam eo ipso incurrant. Decernentes, per resignationes ipsas quas sic contra statutum & ordinationem huiusmodi fieri contingeret, in resignantium pœna beneficia resignata vacare: collationes vero quæ fient de eisdem prætextu facultatum prædictarum, nullius esse roboris, vel momenti & haberi debere prorsus pro infectis. Et præsumentes resignationes huiusmodi fictè & non verè fieri, si illi, qui huiusmodi facultates habent, & personæ compermutantes cum eis, seu simpliciter in eorum fauorem resignantes, resignata per eos beneficia quatuor menses ante resignationes ipsas pacificè non possederint, vel ipsi resignantes intra mensem post resignationes ipsas morte præuenti fuerint, (si tamen tempore resignationum, seu permutationum eorundem infirmi erant in ea infirmitate de qua decesserint) Reuocamus quoque omnes & singulas licentias, & facultates huiusmodi, obtentas a nobis & sede prædicta ad beneficia compermutantium, seu simpliciter in fauorem habentium facultates huiusmodi resignantium, dispositioni Apostolicæ generaliter reseruata, vel ex generali reseruatione affecta, & quoad illa nolumus eas de cætero cuiquam suffragari. Et si forsan in futurum sic concederentur quo ad compermutantium, seu simpliciter in fauorem huiusmodi facultates impetrantium resignantium beneficia reseruata vel affecta, nullius esse roboris vel momenti. Et si licentiatum huiusmodi vigore, tam ex dicta causa, quam simpliciter resignantes beneficia ecclesiastica quæcunque & qualiacunque, cum cura & sine cura, quorum fructus reditus & prouentus vigintiquatuor florenorum auri de Camera, secundùm communem æstimationem, valorem annuum excederent, etiam si ex dicta causa resignata forent, inæquales tamen illorum fructus reditus & prouentus huiusmodi existerent, vel recipientes & admittentes resignationes ipsas agentes Camerę Apostolicę præfatæ, aut collectorum, vel subcollectorum prædictos, de diebus collationum, quas fecerint, ac nominibus & cognominibus beneficiorum & personarum quibus illa contulerint, simpliciter vel inæqualitate fructuum, redituum & prouentuum subsistente, etiam ex dicta causa, quamuis inæqualitas prædicta ad dictam summam vigintiquatuor librarum non ascenderet, non certificauerint, infra vnum, si

Reuocantur licentiæ & facultates resignandi beneficia sedi apostolicæ reseruata.

Hæc latiùs tradunter in additionibus Petri Rebuffi in regulas Cancellariæ, sed in numero mensium non coheret cum hac constitutione aut enim, pro prouisionem per resignationem factam non valere nisi infra sex menses si in curia, vel infra mensem si extrà Curiam non fuerit publicata. Hæc clausula in gratiæ rescripto posita gratiam magis efficacem reddit teste Decio cons. 405. Et computatur istud tempus à die Datæ supplicationis & non à die præstiti consensus, quamuis contrarium teneat D. Gomes. q. 7. vide tex. in l. talis facta stipulatione. d. iure dominii.

num, si citra infra tres menses à die collationum eorundem, si vltra menses resignationes ipsas fieri contigerit, beneficia ipsa sic collata vacare censeantur eo ipso, & vt vacantia possint liberè conferri. Et ne vtentes licentiis & facultatibus huiusmodi, valeant præmissorum ignorantiam allegare, volumus huiusmodi constitutionem nostram in audientia literarum contradictarum publicari, & in Cancellaria Apostolica describi, & præsentes in Curia extunc, absentes vero ab eadem, post duos menses, a die publicationis huiusmodi, ligari. Et in literis licentiarum huiusmodi, clausulam per quàm iniungitur collatoribus onus certificationis prædictæ, iniunctionem ipsam, iuxtà præsentis cōstitutionis seriem, de cætero per eos, qui earum expeditioni vacant, opportunè cum præfixione termini prædicti, & decreto vacationis prædictæ, si non certificent, ampliari. Non obstantibus literis licentiarum huiusmodi, ac aliis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Et ne de præmissis valeat ignorantia allegari, volumus quod venerabilis frater noster Rodericus Episcopus Portuensis, Sanctę Romanę Ecclesię Vicecancellarius, præsentes literas in Quinterno Cācellarię describi, & super præmissis pro quolibet petente, literas duplicatas de Curia, per eandem Cancellariam expediri faciat, etiam sub Data tunc currenti. Volentes quod quoad hoc, sub singulis Datis, sub quibus literas ipsas duplicatas contigerit expediri, præsentes literæ cēseantur innouatę, & in illis contenta, totiens quotiens sub alia Data duplicabuntur, sub illa à nobis emanari. Nonnulli ergo, &c. Siquis, &c. Datum Romę apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo nonagesimo primo, Quinto Calendas, Octobris, Pontificatus nostri anno octauo. *Placet, publicetur & describatur.* I.

Lecta & publicata fuit suprascripta const. Romæ in Cancellaria apostolica die Iouis sexta mensis Octo. anno incarnationis Domini, millesimo quadringentesimo nonagesimo primo, Pont. Sanctissimi in Christo patris & D.N.D. Innocentij diuina prouidentia Papa VIII. Anno octauo.

Mutuis præliis sese lacerabant Italiæ proceres, quos Innocentius à cruentis cædibus cessare sæpiùs per suos nuncios adhortabatur, suáque prudentia & clementia tantum valuit apud exteros Principes vt incensos Bellorum tumultus sedaret. Deinde Ecclesiasticam disciplinam reparauit, à publicis muneribus multos flagitiosos pepulit, Vrbem à fœdo quorundam sceleratorum contubernio purgauit, ita vt Pontificatus sui temporibus vrbs quæ semper iniquam hominum consuetudinem odit à grassatoribus latrociniisque tuta fuerit, cum esset in vindicandis criminibus inexorabilis. Non pristinarum amicitiarum delectationis memor, inulta suorum reliquit scelera, filios parentum eorum quo eum Iuuenem euexerant, ad promerendam in stadio Ecclesiæ lauream, nullo personarum respectu vbi culpæ ratio postulabat suppliciis publicis dedit. Petrum & Hieronymum Bubali filios seditionis fautores acerrimos apud populum magni nominis & ob potentiam diu impunitos vna die simul securi percuti iussit, quanquam cum parente ipsorum longo antea tempore amicitiam contraxisset. Iustitiam & omnium rerum basim & fulcrum præstare sæpius attestatus cum Plutarcho dicebat Illud viuendi genus quod maximis copiis, opibus, principatibus nititur, si cum Iustitia dignitate coniungitur diuinum fit, sin disiungitur ab agresti vita nihil distat. Diximus superius Zezimum Turcam vinctum huius Pontificis custodiæ traditum fuisse. Incarcerationis causa modo inquirenda est, eámque tribus bolis veluti deglutiamus. Horrendo illo monstro Mahumete magno Turcarū Principe mortuo eius filij Baiazethes & Zezimus in moderandis Imperij gubernaculis litem adoriuntur, & audaci militum manu mutuísque cladibus se inuicem minantur. A magnatibus Baiazethes tanquam natu grandior, Zezimus verò vt ferinis & rigidissimis moribus a nonnullis Imperator optatur. Variis agitatur Constantinopolis dissidiis. Qui fauebant Baiazethis partibus illum absentem constituerunt Imperatorem. Is Byzantium veniens, inferias patris manibus ingenti apparatu persoluit, deinde auitam coronam suscepit. Ziximus indignè ferens quod præteritus esset in Monarchia Orientali cruentos tumultus excitauit quos probe superauit Baiazethes. Oscitabūdus remanēs Zezimus fugā arripuit, patriūmque reliquit æquor. Cum autē exul, veluti, Rhodum fugisset ab insulæ magistro aliquandiu apud Gallorū regē mox Innocentio Octauo donatus est qui eū diu in custodia tenuit, & Alexander Papa, post eum, Perius illius Pontificatu, Carolo 8. cum

Romam venisset, traditus, veneno vt creditur, sublatus est. Lupoldum qui olim Dux Austriæ fuerat, ob crebra miracula de eo enarrata in sanctorum confessorum numero aggregauit. Pontificatus coronidem valetudine infirma compleuit. Is etenim biennio fermè antequam diē obiret, in profundum soporem & inexpugnabilem penè dormiendi necessitatem incidēds horis fermè 20. sine arteriarum motu immobilis apparebat, adeò vt in ipso morbi paroxismo Cardinales de eius interitu securi iam pro eligendo successore conuenerant quum subito reuocatis spiritibus viuus præter spem omnium apparuit. Sed post bienniū eiusdem morbi grauitate obiit MCCCCXCIIVI. Calend. Augusti hora noctis quinta. Cadauer in Basilica Sancti Petri sepultum iuxta aram quam struxi fecerat, vt ibi debito honore includeretur hastæ ferrum quod latus Christi perfoderat, à Baiazethe Imperatore Turcarum dono acceptum, fratris captiui libertatem apud Pontificem procurante.

ALEXANDER SEXTVS

Rodericus Boria è Lenzolia Valentinorum apud Hispanos familia, Calixti III. ex sorore nepos S. R. E. Vicecancellarius. Ciuilis ac Pontificij Iuris Doctor, Bononiæ laureatus, vir prælato ingenio duorum & viginti Cardinalium suffragiis in Conclaue existentium eligitur & coronatur pridie Idus Septemb. M.CCCCXCII. Artium liberalium Pontifex summus Admirator. Christianos Principes ad pacis studium adhortatus est, ne mutuis dissidiis inuicem raperentur, conuocatis tamen in Turcam copiis Bellū atrox exequendum statuit. Hispaniam illustrauit clarissimis Cardinalibus. Columnios pariter & Vrsinos antiquitate domus insignes Romæ variis cladibus afflixit. ANNVM MAGNI IVBILEI SEPTIMÒ CELEBRAVIT AD LIMINA APOSTOLORVM.

I.

Noui Orbis Insulæ conceduntur Regi Catholico ita tamen vt ad eas præcones Christianæ fidei mittere teneatur.

LEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Charissimo in Christo filio Ferdinando Regi: & charissimæ in Christo filiæ Isabel hæ Reginę, Castellę, Legionis, Aragonum, Siciliç, & Granatę, illustribus salutem & Apostolicam benedictionem.

Ferdinandus Rex & Elizabetha regina gentem Saracenicam & pseudochristianos quos & Marranos vocant ab Hispanico littore & Granatæ regno armis expulerunt.

INTER Cætera diuinę maiestati beneplacita opera, & cordis nostri desiderabilia, illud profecto potissimum existit, vt fides Catholica & Christiana religio, nostris præsertim temporibus exaltetur, ac vbilibet amplietur & dilatetur, animarúmque salus procuretur, ac Barbaricę nationes deprimantur & ad fidem ipsam reducantur. Vnde cum ad hanc sacram Petri sedem diuina fauente clementia (meritis licet imparibus) euecti fuerimus, cognoscentes vos tanquam veros Catholicos Reges & Principes, quales semper fuisse nouimus, & à vobis prçclarè gesta toti pene iam orbi notissima demonstrant, ne dum id exoptare, sed omni conatu, studio & diligentia, nullis laboribus, nullis impensis, nullísque parcendo periculis, etiam proprium sanguinem effundendo efficere, ac omnem animum vestrum, omnésque conatus ad hoc iamdudum dedicasse, quemadmodum recuperatio regni Granatç à tyrannide Saracenorum hodiernis temporibus per vos, cum tanta Diuini nominis gloria, facta testatur. dignè ducimur non immeritò & debemus illas vobis etiam sponte & fauorabiliter concedere per quç huiusmodi sanctum & laudabile ab immortali Deo cœptum propositum in dies feruentiori animo ad ipsius Dei honorem, & imperij Christiani propagationem prosequi valeatis. Sanè accepimus quod vos dudum animum proposueratis aliquas insulas & terras

terras firmas remotas & incognitas, ac per alios hactenus non repertas quærere & inuenire, vt illarũ incolas & habitatores ad colendum Redemptorem nostrum, & fidem Catholicam profitendum reduceretis, hactenus in expugnatione & recuperatione ipsius regni Granatę plurimum occupati huiusmodi Sanctum & laudabile propositum vestrum ad optatum finem perducere nequiuistis, sed tandem sicut Domino placuit, regno prædicto recuperato, volentes desiderium adimplere vestrum, dilectum filium Christoforum Columbum, virum vtique dignum & plurimum commendandum ac tanto negocio aptum, cum nauigiis & hominibus ad similia instructis non sine maximis laboribus & periculis ac expensis destinatis, vt Terras firmas & insulas remotas, & incognitas huiusmodi per mare vbi hactenus nauigatum non fuerat, diligenter inquireret, qui tandem (Diuino auxilio facta extrema diligentia in mare Oceano nauigantes) certas insulas remotissimas & etiam terras firmas, quæ per alios hactenus repertę non fuerant inuenerunt, in quibus quam plurimę gentes pacificè viuentes, & vt asseritur nudi incedentes nec carnibus vescentes inhabitant, & vt præfati Nuncij vestri possunt opinari, gentes ipsę in insulis & terris prædictis habitantes credunt vnum Deum Creatorem in Cœlis esse, ac ad fidem catholicam amplexandum, & bonis moribus imbuendum satis apti videntur, spésque habetur quod si erudirentur, nomen Saluatoris Domini nostri Iesu Christi in terris & insulis prædictis faterentur, ac præfatus Christoforus in vna ex principalibus insulis prædictis, iam vnam turrim satis munitam, in qua certos Christianos, qui secum fuerant, in custodiam, & vt alias insulas ac terras firmas, remotas & incognitas inquirerent posuit, construi & ædificari fecit. in quibus quidem insulis & terris iam repertis, aurum, auromata, & alię quamplurimę res prætiosę diuersi generis & diuersę qualitatis reperiuntur, vnde omnibus diligenter & præsertim fidei Catholicę exaltatione & dilatatione (prout decet Catholicos Reges & Principes) consideratis, more progenitorum vestro rum claræ memorię regum, terras firmas & insulas prædictas, illarúmque incolas & habitatores vobis diuina fauente clementia subiicere, & ad fidem Catholicam reducere proposuistis. Nos igitur huiusmodi vestrum sanctum & laudabile propositum plurimum in Domino commendantes, ac cupientes, vt illud ad debitum finem perducatur, & ipsum nomen Saluatoris nostri in partibus illis inducatur, hortamur vos quàm plurimum in Domino & per sacri Lauacri susceptionem, qua mandatis Apostolicis obligati estis, & viscera misericordię Domini nostri Iesu Christi attentè requirimus, vt cum expeditionem huiusmodi omninò prosequi & absumere proba mente orthodoxę fidei zelo intendatis, populos in huiusmodi insulis & terris degentes ad Christianam religionem suscipiendum inducere velitis & debeatis, nec pericula nec labores vllo vnquam tempore vos deterreant, firma spe fiduciáque conceptis quod Deus omnipotens conatus vestros fœliciter prosequetur. Et vt tanti negotij prouinciam Apostolicę gratię largitate donati liberiùs & audacius assumatis, Motu proprio non ad vestram vel alterius pro vobis super hoc nobis oblatę petitionis instantiam, sed ne nostra mera liberalitate, & ex certa scientia, ac de Apostolicę potestatis plenitudine omnes insulas & terras firmas inuentas & inueniendas, detectas & detegendas versus occidentem & meridiem fabricandò, & construendo vnam lineam à Polo Artico scilicet Septentrione, ad Polum Antarticum scilicet meridiem, siuę terrę firmę, & insulę inuentę & inueniendę sint versus Indiam aut versus aliam quamcunque partem, quę linea distet à qualibet Insularum que vulgariter nuncupatur *de los Azores y cabo verde*, centum leucis versus occidentem & meridiem ita quod omnes insulę, & terrę firmę repertę & reperiendę, detectę & detegendę à præfata linea versus occidentem & meridiem per alium regem aut Principem Christianum non fuerint actualiter possessæ vsque ad diem Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi proximi præteritum, à quo incipit annus præsens millesimus quadringentesimus nonagesimus tertius, quando fuerunt per nuntios & capitaneos vestros inuentę aliquę prædictarum insularum, auctoritate omnipotentis Dei vobis in beato Petro concessa, ac Vicariatus Iesu Christi, qua fungimur in terris, cum omnibus illarum Dominiis, Ciuitatibus, castris, locis & villis, iuribúsque & indictionibus ac pertinentiis vniuersis

Christophorus Columbus patria Genuensis cælo sereno cum egregio commeatu per mare incognitum nouũ orbem primus omnium salutauit.

Auri & omnis generis aromatum diuites Insula.

Hac lege concedit Pontifex dominium noui orbis versus meridiem & occidentẽ Hispaniæ regibus vt infideles & Barbari docerentur Christianæ fidei instituta. Primus Præco Euangelii qui transfretauit ad peregrina illa climata fuit Bucil Catalanus ordinis S Benedicti. quem Alexander iure publici Diplomatis sacerdotibus duodecim præfecit suumque vicarium apud illas regiones nominauit vt refert Genebrardus post Fumum in historia Gallica Indiarum Occidentalium lib. 1. cap. 2.

vniuersis vobis, hæredibúsque & successoribus vestris (Castellę & Legionibus regibus) in perpetuum tenore præsentium donamus, concedimus & assignamus, vósque & hæredes ac successores præfatos illarum dominos cum plena, libera, & omnimoda potestate, auctoritate, & iurisdictione, facimus, constituimus, & deputamus, decernentes nihilominus per huiusmodi donationem, concessionem & assignationem nostram nulli Christiano Principi, qui actualiter præfatas insulas & terras firmas possederit vsque ad dictum diem natiuitatis Domini nostri Iesu Christi ius quæsitum sublatum intelligi posse aut auferri debere. Et insuper mandamus vobis in virtute sanctę obedientię (vt sicut pollicemini & non dubitamus pro vestra maxima deuotione & regia magnanimitate vos esse facturos) ad terras firmas & insulas prædictas viros probos & Deum timentes, doctos, peritos, & expertos, ad instruendum incolas & habitatores præfatos in fide Catholica, & bonis moribus imbuendum destinare debeatis, omnem debitam diligentiam in præmissis adhibentes, ac quibuscunque personis, cuiuscunque dignitatis, etiam imperialis & regalis status, gradus, ordinis vel conditionis sub excommunicationis latæ sententię pœna quam eo ipso si contrafecerint incurrant districtiùs inhibemus, ne ad insulas & terras firmas inuentas & inueniendas detectas & detegendas versus occidentem & meridiem, fabricando & construendo lineam à Polo Artico ad Polum Antarticum siue terrę firmę, & insulę inuentę & inueniendę sint versus Indiam aut versus aliam quamcunque partem, quę linea distet à qualibet insularum quæ vulgariter nuncupantur *de los Azores y Cabo verde*, centum leucis, versus occidentem & meridiem vt præfertur pro mercibus habendis vel quauis alia de causa accedere præsumant absque vestra ac hæredum & successorum vestrorum prædictorum licentia speciali. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. In illo à quo Imperia & dominationes ac bona cuncta procedunt confidentes quòd dirigentes Domino actus vestros, si huiusmodi sanctum & laudabile propositum prosequamini, breui tempore cum fœlicitate & gloria totius populi Christiani vestri labores & conatus exitum fœlicissimum consequentur. Verum quia difficile foret præsentes literas ad singula quæque loca in quibus expediens fuerit deferri, volumus, ac motu & scientia similibus decernimus, quod illarum transumptis manu publici Notarij rogati subscriptis, & sigillo alicuius personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ seu Curię Ecclesiasticæ munitis ea prorsus fides in iudicio & extra ac alias vbilibet adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio, quarto Nonas Maij, Pontificatus nostri anno primo.

Non vult tolli Pontifex ius acquisitum ceteris Principibus apud has nouas insulas.

Commeatus aut mercium ratio absque horum Pontificum consensu in his noui orbis insulis non exerceatur.

Huius Diplomatis Scholion ita vt varium est sic scitu vtile & necessarium. Priora quæ in ipso capite leguntur primum referunt decorem totius laudis Hispanæ sub nominibus Ferdinādi & Isabellæ, quorum auspicijs fœliciter moderatum est regnum illud vndique florentissimum. Erat Ferdinandus eo nomine quintus Hispaniarum Rex, Ioannis Arragonum regis filius: mortuo Henrico quarto (qui ex coniugio nullam prolem superstitem habuerat quod eum Veneri inhabilem ac impotentem Medici iudicassent) citerioris Hispaniæ rex efficitur Hispani enim proceres Elizabetam ad auitas coronas prætulerunt, voluerúntque illam Ferdinando copulari, vt fœlicis matrimonij concordia duo ditissima regna Arragoniæ & Castiliæ vnirentur cuius rei gratia missus fuerat à Sixto Pontifice Rodericus Borsia legatus, qui hic est Alexander VI. anno 1471. & Henrici consensu procerúmque Hispaniæ plaudentibus votis Ferdinandus vna cum coniuge legitimus regni vtriusque hæres est institutus nulli abauorum in pietatis & fidei zelo secundus. Bethicam Prouinciam vlterioris Hispaniæ quā Granatam hodie appellant à Melice rege Mauro genere & religione Mahumetano cum magnis Saracenorum copiis septingentos octoginta annos occupatam, Ferdinandus & Elizabetha receperunt. Ea post longam obsidionem ciuitatis Granatæ quæ incepit à Mense Maio anni nonagesimi primi, infideles deducti ad extremam victus & commeatus inopiam desperantes de auxilio post infinitos conflictus 28. Nouemb. pacta deditionis conclusêre. Insigni omnium applausu de omni regno optimi Principes triumphârunt. Iudæos vel Christum agnoscere vel

pulsos

pulsos ruderibus vertere solum coegerunt, ita vt paucis diebus expulsi sint centum & viginti quatuor millia familiarum Iudaicarum edicto regis dato ne aurum vel gemmas è regno tollerent sed commutationem bonorum suorum merces & alias res, vt potè pannum, vinum & huiusmodi secundum debitam æstimationem abducere possent vbi quilibet Iudæus transfretando coactus est regi soluere duos ducatos, Promulgatúmque fuit, quod si quis Iudæus non abijsset in termino præfixo, is corpus & bona perderet, itaque duæ galeæ neglexerunt abire ad constitutum, diē ideo omnes & singuli venditi sunt & in seruitutem redacti. In itinere vero, abeuntium triginta millia, pestilentia absumpsit. Extincta itaque turpi hac hominum fæce septimo die Ianuarij anno salutis. M CCCCXCII. Rex & regina ac proceres cum exercitu decem millium equitum & quinquaginta millium peditum electorum, ciuitatem intrarunt & eius possessionem liberè acceperunt ac Mosquitam maiorē, innumeris falsorum deorum monumentis plausibilem barbaris, in Ecclesiam dedicari mandarunt, & Sanctam fidem ciuitatem construxerunt. Ab his infidelium legionibus quidam superstites non sine infamia Marrani dicti sunt, vocabulo corrupto à Mauris, quorum moribus & superstitionibus propensiores erant. Huius Victoriæ gloria, non plus debetur Ferdinando quam Isabellæ, cuius adhortatu & impulsu, hæc prædicta trophæa retulerat de Mauris Hispania. Id vnum celebre est quod in Principum exercitu memoratur nullam fuisse prædonum, meretricum, aut ganeonum congeriem, adeò sanctè & modestè viuebatur vt verius Religiosorum quam militum conuentum dixisses, nec mirum si eam piis castris optatus illuxerit triumphus.

Ab hac memoranda perpetuis temporis monumentis victoria Catholici cognomentū sortitus fuit illóque præclaro titulo insignitus est, per Alexand. VI. Pont. Max. cuius munere & liberalitate debita, noui Orbis per transmari plagas & inuestigare peregrinas insulas in fidei christianæ augmentum auspicatur Anno M.CCCCXCII. Nauium cura & commeatus liberalissimus apparatus Christophoro Columbo Genuensi miro desiderio nouas regiones ex Mathematicorum & peritissimorum Nautarum consilio inuestigandi flagranti, datus est. s bonis animibus à Gadibus soluens Fortunatas ab aeris temperie siue Canarias à canum copia insulas miræ & stupendæ fertilitatis regno Hispaniarum addidit, & quò Romanorum coloniæ nec armis nec viribus penetrare poterant illuc hodie Hispaniarum peruenerunt manus. Ad hæc, insulas quatuor proximas videlicet Sancti Saluatoris, sanctæ Mariæ conceptionis, Ferdinandæ & Hispaniolæ anno Christi M.CCCCXCIII. perlustrauit, & populos Barbaros à veri Dei notitia alienos. Inde Columbus suæ profectionis optima retulit insignia quem post immensa rerum discrimina redeuntem, relictis tamen aliquot Hispanis qui populos recenter domitos gubernarent Rex & regina summa hilaritate recipiunt. Sed diu torpere otio noluit, nouam nauigationem postulat quæ infœliciores successus non habuit. Multas in Archipelago insulas reperit quas nouo nomine exteris commendauit. Vbi autem ad Hispaniolam peruenit turbata omnia noui & Barbaris manibus omnes quos illic reliquerat iugulatos reperit. Lenis Imperij magnitudine feros compescuit populi motus, Vrbes condire cœpit pro rusticis & sylue-stribus Tuguriis. Curiosulas quæstiones quas hac in re quidam Hispanico nomini infensi suggillant doctissimè soluit, F. à Victoria in Relectione prima & secunda de Indis.

II.

Inuentio Tituli Crucis Domini nostri Iesu Christi in Ecclesia S. Crucis in Hierusalem de Vrbe, & de Indulgentiis concessis visitantibus dictam Ecclesiam.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Vniuersis Christifidelibus præsentes literas inspecturis, Salutem & Apostolicam benedictionem.

ADMIRABILE sacramentum viuificæ Crucis, cuius signum erit in cœlo, dum Dominus ad iudicandum venerit, intra nostræ mentis arcana reuoluentes, & pia consideratione pensantes, quod in ligno eiusdem sanctissimæ Crucis, Dominus noster Iesus Christus pro humani generis salute mortem subire non abnuit, vt nos de morte ad vitam reuocaret: dignum immò potius debitum reputamus, Ecclesias & loca sub ipsius sanctissimæ Crucis nomine dedicata, & præsertim in Vrbe consistentia, gratiosis indulgentiarum & remissionum muneribus decorare, vt per hoc & tanti sacramenti iugis memoria in mentibus Christi fidelium permaneant, & ipsi Christifideles, ipsius Domini gratia eos preueniente, fœlicitatis præmia consequi mereantur æterna. Cum itaque nuper, videlicet anno à Natiuitate

Testantur omnes Historiographi temporibus Innocentii 8. inuentum fuisse titulum Crucis in Basilica S. Crucis in medio pariete occlusum dum eadem sacram ruina ferme collapsam

repararet Petrus Gundisaluus de Mendoca, ibidē à placidio Valentiniano Imperatore ante mile annos repositum cum triplicibus characterum notis Iesus Nazarenus Re Caters desicione Volaterranus, Onuphrius, Genebrard.

eiusdem Domini nostri Iesu Christi millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo, vltima Dominica mensis Ianuarij, dum bo. me. Petrus tt. S. Crucis in Hierusalem Cardinalis, qui tunc in humanis agebat, eandem Ecclesiam digno ornatu reparari faceret, in altiori pariete testudinis dictę Ecclesiæ repertus fuerit titulus [illegible] Græcis & Latinis literis conscriptus, & quid supra caput ipsius D. N. Iesu Christi, dum in ligno eiusdem S. Crucis pendebat, appositus extitit, & ipse Titulus nunc in eadem Ecclesia debita cum veneratione obseruetur, & custodiatur: Nos in Cruce huiusmodi sancta cum Apostolo gloriantes, & satagentes alios ad glorificationem ipsius inuitare, vt vitalis ligni prætio vitæ æternæ suffragia consequantur: ac cupientes, vt Ecclesia prædicta (quæ nunc titulus dilecti filij nostri Bernardini eiusdem Ecclesiæ sanctę Crucis in Hierusalem presbyteri Cardinalis existit) congruis frequentetur honoribus, & ipsi Christifideles eò libentius deuotionis causa ad eandem Ecclesiam confluant, quo ex hoc ibidem, dono cœlestis gratiæ vberius conspexerint se refectos, de omnipotentis Dei misericordia, beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus, & singulis Christi fidelibus vtriusque sexus, verè pœnitentibus, & confessis, qui Ecclesiam ipsam in vltima Dominica mensis Ianuarij cuiuslibet anni, à primis vesperis vsque ad occasum solis ipsius Dominicæ, deuote visitauerint, annuatim omnium peccatorum suorum remissionem, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & elargimur, præsentibus, perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, quod si alias visitantibus dictam Ecclesiam, aliqua alia indulgentia in perpetuum, vel ad certum tempus nondum elapsum duratura, eadem die per nos concessa fuerit, præsentes literæ nullius sint roboris vel momenti. Datum Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto, quarto Cal. Augusti, Pontificatus nostri anno quarto.

Gallus Italiam immani sæuitia vexatus Pontificem vertere solum & Vrbem derelinquere coegit, metu enim in tanti principis aduentu omnia obruebantur. Paucis Cardinalibus & infirmo satellitio Perusiam adiit, eandem cunctando contumacissimos Gallorum animos ita sedauit vt discedentes nullis remorarentur contumeliis, aut priorum certaminum memoria. Aequa statera dignitatum & officiorum dispensator extitit, Salaria doctoribus, stipendia militibus, mercedem operariis, nunquam est differre nedum auferre visus. Plura meditabatur in Ecclesiæ commodum quæ perficere non potuit morte sublatus in venenato conuiuio, M.D.III. Cal. Sept. XV. ineunte Pontificatus duodecimo anno.

PIVS TERTIVS

FRANCISCVS Cardinalis Senensis, Pij secundi Pontificis Max. ex Sorore Laodomia nepos, præclaris apud Cæsarem. Legationibus functus amplissimum patrum suffragiis summus Pontifex renunciatus est, in æde Prædicatorum ad Mineruam, quam Cardinales pro conclaui elexerant metu & minis Cæsaris perterriti qui suis votis omnia fieri volebat. Hanc tamen electionem ęquo tulit animo congratulatus est quoque patribus quod quem summopere expetebat in Petri Cathedra constituissent. Sed vt incerti sunt rerum casus atque vt ἄνθρωπος ἐστι πνεῦμα καὶ σκιὰ μόνον. Nil aliud ac vmbra atque flatus est homo. qui Pontificatus insignia tanto hominum applausu susceperat, qui Pij tertij illustre nomen sortitus fuerat, qui Ecclesiam Romanam reformare, & in pristinum morum splendorem reducere, Concilium celebrare ac Auunculi imitatione Turcarum compescere insolentiam statuerat ex vulnere cruris quo diu senex & annosus afflictus fuerat XXVI. vel vt alij volunt XXX post creationem die, Mercurij Cal. Nouemb in Solennit. S. Euangelistæ Lucæ obiit. Eius cadauer elegantissimi sumptus constructo sepulchro iuxta auunculum conditum est. De huius Pontificis laudibus & rebus gestis ante Pontificatum, exstant Epistolæ Sabellici in Enneade.

IVLIVS

IVLIVS SECVNDVS

Iulianus Ruuereæ ſtirpis inſigniis præclarus, ſed præclarior virtutum meritis natus Sauonæ littoris Liguſtici oppido, ex Epiſcopo Carpentoracenſi Sixti quarti patrui benigniſſimi auſpiciis Cardinalis Tit. S. Petri ad vincula, pariter maior pœnitentiarius, demum Auinionis Legatus & Epiſcopus Cardinalis Oſtienſis creatus eſt. Clauſo deinde conclaui Pontifex omnium votis auguratur & coronatur die V. Cal. Decembris An. M. D. III. Pontifex nouarum rerum exorientium in Eccleſiæ detrimentum impatientiſſimus, temporum neceſſitate multis ſeuerus & bellicoſus viſus eſt. Iulij liberatæ à Gallis Italiæ titulum prætulit, Florentinam audaciam egregiè vltus eſt. In tutando Petri patrimonio ſeſe acerrimum exhibuit defenſorem, adeò vt temerè multis Belli potius quam pacis dictus ſit aſſertor. Bononiam expugnauit, Seruiam, Rauennam Forum Iulium, & reliquas Eccleſiæ terras à multis occupatas. Rempublicam Venetorum afflictis Italiæ rebus turbatam æquo animo ſuſcipit.

I.

De Simoniaca Pontificis electione & huiuſmodi ſimoniæ complicium pœnis.

IVLIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

CVM tam diuino quam humano iure, in ſpiritualibus præcipuè, deteſtabiliter ſit Simoniç labes prohibita, & lõgè magis in electione Rom. Pont. Vicarij IESV CHRISTI D.N. abominabilis ſit & vniuerſali Eccleſiæ pernicioſa, Nos qui regimini eiuſdem vniuerſalis Eccleſiæ (meritis licet imparibus) annuente domino præſidemus cupientes quantum cum Deo poſſumus in præmiſſis pro tantæ rei neceſſitate ac periculi magnitudine vt tenemur in poſterum ſalubriter prouidere, de fratrum noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio & vnanimi conſenſu hac noſtra perpetuò valitura conſtitutione, Apoſtolica authoritate & de poteſtatis noſtrç plenitudine, ſtatuimus, ordinamus, decernimus, & diffinimus, quod ſi (quod Deus pro ſua clementia, & ineffabili bonitate auertat) contigerit, poſtquam nos, vel ſucceſſores noſtros ſucceſſiuè, ipſe Deus ab huiuſmodi vniuerſalis Eccleſiç regimine abſoluerit: humani generis inimico procurante, & ambitione vel cupiditatç ad hoc inclinante, ſeu impellente, electionem Romani Pontificis, ab eo quem eligi contigerit, vel ab aliquo ſeu aliquibus de cætu Cardinalium quomodolibet votũ dantibus, per ſimoniacam hçreſim (in dãdo, promittendo, vel recipiendo pecunias, bona cuiuſcũque generis, caſtra, officia, vel beneficia, ſeu promiſſiones & obligationes) commiſſam, per ſe vel alium, ſeu alios quomodocunque, & qualitercunque (etiam in duarum partiũ, vel omnium Cardinalium vnanimi concordia, quomodolibet, etiam per viam aſſumptionis vnanimiter, nemine diſcrepante, etiam ſine ſcrutino factç) celebrari, vel fieri: non ſolum huiuſmodi electio, vel aſſumptio, eo ipſo nulla exiſtat, & nullam eidem ſic electo, vel aſſumpto adminiſtrandi, in ſpiritualibus & temporalibus, facultatem tribuat, ſed etiam contra dictum ſic electum, vel aſſumptum, de ſimoniaca labe, à quocunque Cardinali, qui eidem electioni interfuerit, opponi, & excipi poſſit, ſicut de vera, & indubitata hçreſi, ita quod à nullo pro Romano Pontifice habeatur, quinimo ipſe ſit à priori ſuo Cardinalatu, & alio quoque honore, Eccleſiis Cathedralibus, etiam Metropolitanis, & Patriarchalibus, monaſteriis, & dignitatibus, & aliis quibuſcunque beneficiis, & penſionibus, quç tunc obtinebat in titu-

Execranda Simoniæ labes.

Electio ſummi Pontificis Simoniaco tramite procurata nulla eſt.

ctę ſimoniacę interfuerint,& à pręfato ſic electo diſceſſerint, adhibitis ſecum alijs Cardinalibus,etiam illis,qui huiuſmodi ſimoniacę electioni conſenſerunt,& poſtea eiſdem Cardinalibus in dicta ſimonia non complicibus ſe vniuerint: ſi ſe cum eiſdem vnire voluerint:alioquin ſine eis,ad alterius nihilominus Pōtificis electionem, non expectata alia ſententia declaratoria ſimoniacę electionis huiuſmodi (eadem tamen pręſente noſtra conſtitutione ſemper in ſuo robore permanente) liberè,aliàs tamen canonicè, deuenire, & Concilium etiam generale inducere & conuocare in loco idoneo,prout eis videbitur expedire. Non obſtantibus conſtitutionibus,& ordinationibus Apoſtolicis, & pręcipuè fel. record. Alexandri Papę III,quę incipit Licet de vitanda. diſcordia & aliorum Romanorum Pontificum prędeceſſorum noſtrorum,etiam in concilijs generalibus editis, cęteriſque contrarijs quibuſcunque Inhibentes poſtremò omnibus & ſingulis S.R.E. Cardinalibus, qui pro tempore erunt,& eorum ſacro collegio,ne Apoſtolica Sede vacante, prędictis contrauenire,vel contra pręmiſſa, vel aliquod pręmiſſorum ſtatuere,impo nere,& ordinare.vel aliquo modo facere.ſeu attentare pręſumant,quocunque exquiſito colore vel cauſa.ſub excommunicationis latę ſententię pœna, quam ipſo facto incurrant,& à qua non, niſi per Romanum Pontificem canonice electum, abſolui poſſint,niſi in mortis articulo. Decernentes ex nunc irritum, & inane, ſi ſecùs ſuper his,vel aliquo pręmiſſorum,à quoquam,ſcienter vel ignoranter,etiam per nos,contigerit attentari. Vt autem pręſentis conſtitutionis,decreti,ſtatuti, ordinationis,ac inhibitionis noſtrę tenor,ad omnium notitiam deducatur, volumus pręſentes literas noſtras in valuis baſilicę Principis Apoſtolorum, necnon Cancellarię,ac acie campi Florę affigi, nec aliam earundem literarum publicationis ſolemnitatem requiri,aut expectari debere, ſed huiuſmodi affixionem pro ſolenni publicatione,& perpetuo robore ſufficere. Nulli ergo &c.Si quis &c. Datum Romę apud Sanctum Petrum,anno incarnationis Dominicę milleſimo quingenteſimo quinto, XVIII. Cal.Februarij,Pontific. noſtri anno ſecundo.

Clauſula derogatoria.

Sede vacante nihil, innouari debet.

II.

Annatarum ſoluendarum ſingulis quindecim annis pro beneficiis adeptis confirmatio.

IVLIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei,ad futuram rei memoriam.

Ex debito paſtoralis officij,nobis,meritis inſufficientibus,ex alto commiſſi,quo vniquique ſumus in iuſtitia debitores,ad ea libenter intendimus, per quæ, Cameræ Apoſtolicæ & venerabilium fratrum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium Collegij,ac Sedis Apoſtolicæ officialium indemnitati prouideatur,& iura illorum illæſa ſeruentur:ac ea,quæ propterea à Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris proceſſiſſe comperimus,ne deſuetudine, incuria,aut aliàs depereant ſed firma perpetuò & illibata perſiſtant,libenter Apoſtolico nomine roboramus, ac aliàs ſtatuimus,& ordinamus,prout in Domino proſpicimus ſalubriter expedire,Dudum ſiquidem à fel.re.Paulo Papa II. prædeceſſore noſtro,emanarunt literæ tenoris ſubſequentis Paulus Epiſc.&c *Omittitur tenor quia habetur ſupra f* 130.

Sequentia prioribus eluceſcunt vide quæ dicta ſunt in conſtit. Pauli 2.decret. fol.130.

Cum autem ſicut accepimus ex huiuſmodi, & quæ poſtea tam per fœl mem. Sixt. 4. Innoncen. 8 & Alexand. 6. etiam Rom Pontifices prædeceſſores noſtros hactenus factæ fuerunt,perpetuis vnionibus & applicationibus ex multorum negligentia ſiue malitia,qui dictis literis parere in animarum ſuarum periculum hactenus contempſerunt,dicta Camera in ſuis iuribus non mediocrem patiatur iacturam. Nos volentes eorundem Cameræ Collegij & Officialium indemnitati conſulere,tam ſtatutam ordinationem,decretum & declarationem prędictā quàm omnia & ſingula alia in ipſis prædictis literis contenta eadem auctoritate Apoſtolica tenore præſentium approbamus & innouamus, ac inuiolabiliter obſeruari debere,ac omnes & ſingulos cuiuſcunque qualitatis gradus vel conditionis fuerint,qui tempore Datæ publicationis præinſertarum literarum,ſoluere tenebantur, & hactenus non ſoluerunt,& illis,qui poſtea ſe obligarunt, ſeu alias ratione monaſteriorum,& aliorum beneficiorum ſic vnitorum, ad valorem centum florenorum auri de Camera,communi æſtimatione aſcendentium,vel quorum fructus, reditus,& prouentus,in eiſdem libris ad ſimilem ſummam taxari reperiuntur, eidem

Cameræ soluere tenentur, ad integram solutionem eidem Cameræ de præmissis faciendam, infrà annum à die publicationis præsentium computandum, iuxtà tenorem dictarum literarum, & sub pœnis in illis contentis, vt par est, omninò teneri & alligari decernimus. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo &c. Si quis &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo quinto, V. Cal. Augusti, Pontificatus nostri anno secundo.

III.

De Appellationibus in causis criminalibus.

Appellationes solent quandam laxiorem sceleribus petulantiã facere, cum sententiæ prorogãtur & indecisa permanent ideo non addimittũtur in causis maleficiorum nisi facto deposito. Hæc constitutio confirmatur infra per Paulum 3. const. cum sicut. Piũ 4 const. Etsi cuncta. & declaratur per Pium quintum.

IVLIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Nicolao Prouinciæ nostræ Marchiæ Anconitanæ Thesaurario. Dilecte fili, Salutem & Apostolicam benedictionem.

ACCEPIMVS Fisco Cameræ Apostolicæ, istius nostræ prouinciæ, damnum non leue inferri, delictáque impunita remanere, ex prætextu appellationum, quæ in maleficiorum causis, tum ante condemnationem, tum post, interponuntur: propter quas, cum aut ad Vrbem, aut aliò causæ ipsæ transferuntur, indecisæ, & minus pro ipso Fisco defensæ remanent. Quamobrem volentes damno & impunitati prædictis occurrere, tibi committimus & mandamus, vt nullam in aliqua causa alicuius maleficij, aut fractæ pacis, induciarum, vel treguæ (etiam si de noua causa, aut de habendo recursum diceret) appellationem admittas, aut admitti sinas per aliquem iudicem vel officialem, nisi prius effectuale depositum penes te fecerint, de pœna in qua appellans condemnatus fuerit, aut veniret condemnandus, prout in constitutionibus prouincialibus, & aliis prædecessorum nostrorum, & nostris literis (ad quas relationem haberi volumus) pleniùs continetur. Inhibentes etiam præsentibus Gubernatoribus, Vicelegatis, Locumtenentibus, & aliis quibuscunque officialibus ipsius prouinciæ, quocunque nomine nuncupatis, vt appellationem aliquam in dictis causis admittere nullo modo audeant vel præsumant, nisi per te eis prius constiterit de effectuali deposito vt præmittitur facto. Decernen. ex nunc irritum & inane, si secus à quocunque aliquid præsumptum fuerit attentari: Contrariis non obstantibus quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo piscatoris, die decimosexto Iunij, millesimo quingentesimo sexto, Pontificatus nostri anno tertio.

Apellationum tractandi materiam grauem & arduam amplior infra patebit campus. Casus autem, quibus appellatio iure prohibetur, poterit lector colligere ex Specul. tit. de appellatio. §. in quibus. Hippol. in l. vnica. C. de rap. virg. num. 138. Nicello in concordia glo. concordia 6. & Roberto Maranta in ordine iudiciorum. 6. part. cap. de appellatione. num. 269. regula siquidem iuris est, quòd appellatio admittatur semper nisi specialiter sit iure prohibita. gl. in l. qui restituere. ff. de rei vendicatione. quæ singularis est secundùm Francum in Rubrica de appellatio. col. 5. commendant Deci. in cap. cum sit Romana. de appellatio. col. 4. Bal. in cap. pastoralis. de appellat. col. 3. idem Bal. in l. vnica. C. si de moment. poss. col. 2. Nam & in criminalibus appellatio admittenda est, secundùm Bart. in l. qui vlt. supplic. ff. de pœnis. notatur ex gl. in d. l. 1. ff. nil nouari appel. pendent. & in d. cap. non solum & ideo, vt ibidem apparet, non est sententia mandanda executioni interim dum appellari potest, quod & Fel. communem omnium opinionem tradit in cap. quærenti. de offi. deleg. Abb. & alij in c. 2. de re iudic. etiam in crimine læsæ maiestatis humanæ, cùm & in eo admittenda sit appellatio. gl. & ibi Are. in l. Pantonius. §. rei perduellionis. ff. de acquir. hære. l. Dec. in d. cap. cùm sit Romana. §. vlt. Ioan. Igneus in quæstione, An Rex Franciæ recognoscat superiorem, 17. & 18. specialiter dum allegat l. 2. C. quorum appellat. non recipiantur. Lud. Carter. in practica criminali in prin. nu. 8. contra Roma. in dicta l. Pantonius. §. rei perduellionis. quod adeò verum est, vt & in crimine hæresis admittendam esse appellationem scripserit Bald. l. 3. C. de summa Trinita. cuius opinio falsa quidem est, vt probatur in cap. inquisitionis. de hæret. in 6. & fatetur ipsemet Bald. hoc iure canonico verum esse: non tamen iure ciuili, qua in re fallitur. cùm in hoc hæresis crimine minimè sit facienda distinctio hac in quæstione inter ius canonicum & ciuile, idque in tanti criminis detestationem institutum est, Iacobus Septimancensis doctissimè tractat in catholicis institutionibus. c. 6. explicat & Repertorium Inquisitorum, in verb. appellare. Cætera infrà discutientur.

IIII. Contra

IIII.

Contra pugnantes in Duello & duellum permittentes.

IVLIVS Episcopus, seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

REGIS pacifici qui regnat in cœlis, licet insufficientibus meritis vices gerentes in terris, cunctorum fidelium statui prout ex susceptæ seruitutis tenemur officio indefessa solertia intendentes, ac animarum periculis obuiare cupientes, ad ea per quę vbique, præsertim in terris Rom. Ecclesię sponsę nostrę subiectis inter fideles eosdem, cædes, rixę, & contentiones cessent, scandalum tollantur fomenta, pax & concordia vigeant, prosperisque eorum successibus consulatur, opportunę prouisionis operam impendimus. prout in domino conspicimus salubriter expedire. Sanè non sine maxima animi nostri perturbatione accepimus, quod nonnulli fidelium prædictorum, inimico humani generis instigante, & aliquibus causis occurrentibus, & plerunque minimis & inhonestis ac leuibus verbis ad contumelias contentiones & diffidationes deuenientes, vt alter alterius sanguine satietur, ad temporales Principes & dominos, maximè ciuitatum, terrarum, & locorum Sedi Apostolicæ subiectorum confugiunt, vt eis locum tutum, siue campum ad duellum, seu pugnandum assignent. Et quamuis Principes, & domini præfati duellum, siue pugnam eis dissuadere, & prohibere deberent, tamen plerunque locum, aut campum tutum huiusmodi assignant, maliuolumque altercantium propositum ad executionem augent, magisque vni quàm alteri fauent, ex quo hominum mortes repentinę, & nisi diuina gratia præueniantur, animarum perditiones mutilationes, & vulnera, inter astantésque pugnantium amicos odia, & altercationes, & ex vno inconuenienti plura oriuntur in ipsorum fidelium animarum, & corporum periculum, generisque humani præfati iacturam perniciosum exemplum, & scandalum plurimorum. Nos igitur qui fidelium prædictorum tranquillitatem & pacem sinceris desideriis exoptamus, saluberrimis Christianę religionis documentis & exemplis Deum tentandum non esse præmoniti, saluatorisque Domini nostri Iesu Christi, qui Petro Apostolorum Principi vt gladium mitteret in vaginam mandauit, præceptis edocti, attendentes hominem homini, inter quem cognationem quandam natura constituit, insidiari nefas, & gladiatoria munera & pugnationes huiusmodi vulgares à religionis nostrę pietate damnati, cruentáque spectacula a sacris canonibus, & imperialibus legibus inhibita & improbata, sicque pugnantes infamia notari, & diuersis pœnis puniri, & cum omni tempore, potissimum tamen in ocio ciuili, & domestica quiete publica detestanda esse, Motu proprio, non ad alicuius super hoc nobis oblatę petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & ex certa scientia, hac in perpetuum valitura constitutione, duellorum, & gladiatorum huiusmodi vsum damnamus & improbamus, & in terris Rom. Ecclesiæ, mediatè vel immediatè subiectis, per quoscunque quauis auctoritate, & potestate, ac nobilitate fulgentibus, sub excommunicationis latæ sententię pœna è quacunque causa, etiam à legibus permissa, fieri omnino prohibemus. Dictósque pugiles taliter pugnantes, vbique impune capi posse, & puniri pro homicidio, vel vulnere, iuxta iuris communis dispositionem nulla eis consuetudine suffragante, statuimus, corporáque in duello in terris Ecclesiæ mediate vel immediatè subiectis facto morientium in sacro sepeliri prohibẽtes, *sub simili excommunicationis pœna, & interdict. ecclesiastici, omnibus & singulis vtriusque sexus Ducibus, Comitibus, Marchionibus, Domicellis, Baronibus, & aliis temporalibus Dominis, Vicariis, Communitatibus, & Vniuersitatibus ciuitatum terrarum, & locorum præfatę Rom. Ecclesię mediatè vel immediatè subiectorum mandantes, ne de cætero perpetuis futuris temporibus, aliquibus cuiuscunque dignitatis & nobilitatis fuerint, & ex quacunque causa, etiam à legibus non improbata, locum seu campum liberum ad duellum, seu alias ad pugnandum tutum aut quomodolibet assignent, concedant, seu tradant, aut assignari, concedi seu tradi faciant vel permittant sub excommunicationis latę sententię, & quatuor Millium ducatorum Camerę Apostolicę applicandorum pœna pro qualibet vice incurrenda. Et si huiusmodi constitutionis violatores, vltra primam dictam vicem fuerint, vltra dictas

Duellum dicitur pugna duorum singularis certamini quam vocant Græci Monomachia: cuius quę prohibet Duelli nomine Alexan. III. Pontif. in c. 1. de clericis pugnantib. in duello lib. 5. Decretal. tit. 14. Et Nicol. in 2. parte Decret. 2. q. 5. Ex eius Epistola scripta ad Carolum regem patruum Lotharij. Damnantur quoque Principes & alij quicunque domini temporales qui locum ad Monomachiam in terris suis inter Christianos concesserint.

** Sepultura careant perduelles, nec talibus detur S. Eucharistia cum peccent mortaliter de consecrat. dist. 2. § sed dicunt quidã defendens potest sumere, imò & iste peccat, quoniam omissa legitima se defendendi ratione ad prohibitam se confert Concil. Tridentin Sess. 25. c. 19.*

dictas pœnas feudo, seu vicariatu, quem à dicta Romana Ecclesia obtinuerint, priuatos fore Apostolica auctoritate, tenore præsentium præcipimus, mandamus, atque decernimus: non obstantibus quibuscunque statutis, & consuetudinibus, priuilegiis, indultis, & concessionibus quauis auctoritate æditis, & quibusuis concessis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod præsentes literę nostrę postquam in valuis Basilicę principis Apostolorum, & in campo Floræ in Vrbe affixę fuerint, omnes & singulos ciues Romanos, & alios in Vrbe commorantes affixis quindecim diebus: alios verò Duces, Comites, Marchiones, Domicellos, Barones, & alios temporales Dominos, Vicarios, Communitates & Vniuersitates præfatas ciuitatum, terrarum & locorum sedi præfatę mediatè vel immediatè subditorum, decurso mense arctent, contrafacientes pœnas præfatas incurrant, in omnibus & singulis contrafacientibus personaliter & particulariter intimatę fuissent. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo octauo, sexto Calendæ Mai, Pontificatus nostri anno sexto.

Hæc Constitutio confirmata est per Leonem X. Clement. 7. & Greg. XIII. quibus possunt in robur & firmamentum addi quæ in Concilio Tridentino statuta sunt Sess. 25. c. 19. Ibi Principes duellum permittentes excommunicantur & committentes illud & patrini, consultores, tum spectatores habentur infames & præscriptione bonorum multantur. 2. q. 5. c. Monomachiam (inquit) Nicolaus Papa in lege non assumimus quam præceptam fuisse non reperimus, quia quosdam iniisse legerimus sicut sanctum Dauid & Goliam sacra prodit historia, nusquam tamen vt pro lege teneatur, alicubi diuina sanxit authoritas cum hoc & huiusmodi sectantes, Deum solummodo tentare videantur. Romani olim ad excitandos iuuenum animos huiusmodi cruenta spectacula non abhorrebant vti apparet in l. qua actione. §. si colluctatione. Ib. vide Bart. ff. ad l. Aquil. Frequentabatur adhuc Duellum tempore Friderici 1. hodie Duellum prohibetur cum omnibus id genus cruentis hominum spectaculis in l. 1. C. de gladiator. c. 1. de purga. Iul.

V.

Confirmatio constitutionis Pij secundi in appellantes à sententiis summi Pontificis ad futurum Concilium.

IVLIVS Episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

SVSCEPTI regiminis nos cura sollicitat, vt eorum malitiis & audacię quorum sceleris cæcitas, & damnandę ambitionis improbitas, animas occupantes (discordiarum fautore, ac schismatum inuentore & alumno, humani generis inimico procurante) eos in illam temeritatem impellunt, vt quæ sibi a iure interdictæ, & à sanctis Patribus etiam in congregatione fidelium pro huius Sanctę Sedis dignitate, & Ecclesię vnitate seruandis, ad schismatis occasionem tollendam (quo in Dei Ecclesia perniciosior morbus inueniri vix potest) Spiritu Sancto cooperante, non minus prouidè & salubriter, quam necessariè, decreta & statuta esse nouerunt, damnata audacia, & exquisitis artibus & fraudibus attentare temerè conentur, & eis contrauenire contendant, nunc nouorum æditione iurium, nunc antiquorum innouatione & declaratione, nunc vero extensione, & nouarum pœnarum adiectione (prout salubriter expedire conspicimus) solitis studiis obuiare curemus. Sanè licet olim fel. rec. Pius Papa II. prædecessor noster, de fratrum suorum Sanctæ Romanę Ecclesię, Cardinalium cunctorumque prælatorum, ac diuini & humani iuris interpretum, Curiam Romanam sequentium, in dieta seu congregatione Mantuana existentium approbatione, matura prius & graui præmissa discussione, & de eorundem congregatorum vnanimi consilio & assensu, ac ex certa scientia prouocationes ad futurum concilium efficacissimis, & palpabilibus rationibus, tanquam erroneas & detestabiles damnauerit, ac sub excommunicationis latę sententię, & interdicti pœnis præceperit, ne qua persona cuiusuis dignitatis, siue etiam vniuersitas, aut collegium, quouis quæsito colore, ab ordinationibus, sententiis, seu mandatis quibuscunque, suis, ac successorum suorum appellationem huiusmodi interponere auderet, & contrafacientes, vna cum fautoribus suis, & consilium auxiliúmve præstantibus (siue hi tabelliones essent, siue testes, siue aduocati,

Pij secundi constitutionem habes sup. fol. 120. quam in Mantuana synodo fecerat.

uocati, siue alij quicunque) non solum pœnis, & censuris prædictis, sed etiam iis quę læsę maiestatis, & hæreticę prauitatis reis imponuntur, obnoxios esse statuerit: Leonardus tamen Lauredanus Dux, Rogati, ac generale Consilium, & Commune Venetiarum, omnésque & singuli patritij & ciues communis eiusdem, vnà cum Prouisoribus, Potestatibus, Commissariis & reliquis officialibus suis (quorum auctoritate, industria, consilio, opera, aut fauore, Ciuitates, oppida, castra & arces, ad nos & Sanctam Romanam Ecclesiam legitimè pertinentes, occupatæ fuerant, aut detinebantur) de fratrum nostrorum consilio, à nobis requisiti & moniti, vt intra certum terminum, sub pœnis tunc expressis, nos & sanctam Apostolicam Sedem plenè & omni ex parte, in concessa sibi auctoritate & libertate, cum obedientia recognoscerent & redintegrarent: ac Rauennam, Seruiam, Ariminum, Fauentiam, Sarsinam ciuitates, cum oppidis, castris, terris, & districtu ipsarum, cumque Cesenaten. Forliuien. ac Immolen. territoriis, castris, oppidis, terris, & locis quæ occupabant, integrè & expeditè, nobis & dictę Romanę Ecclesię, cuius iuris esse noscebantur, relaxarent atque inde recederent nec impedirent quominus illorum ciues & habitatores, ad piæ matris suę Romanæ Ecclesię obedientiam reuerterentur: omnes eorum fautores ab auxilij in talibus præstatione deterrendo, ita quod requisitioni, monitioni & mandato nostro huiusmodi non parentes, maioris excommunicationis sententia, de simili consilio, eo ipso innodati censerentur, à qua, præterquam in mortis articulo constituti, per alium quàm per Romanum Pontificem, etiam prætextu cuiuscunque facultatis, cuicunque pro tempore concessæ, absolui non possent (quàm quidem excommunicationis sententiam in huiusmodi non paritionis euentum, iteratis etiam vicibus aggrauauimus) paternis monitis & salutaribus iussis obsequi, prout debebant, indebite recusantes, seu qui iuri proprio diffidunt, & superioris mandata contumaciter obaudiunt, vt quę minus iustè vsurparunt, indebitè, etiam cum animarum suarum detrimento, retineant: ad prohibitum atque damnatum remedium confugientes, à requisitione, monitione & mandato, ac sententiis, censuris, & pœnis prædictis, nulla constitutionis Pij prædecessoris, hoc expressè vetantis, habita ratione, ad futurum Concilium, temerè (vt accepimus) prouocarunt: prout etiam perditionis filij, quondam Ioannes Bentiuolus,* & eius nati, cum eo à tyrannica oppressione dilectæ ciuitatis nostrę Bononię expellere decreuimus, damnabiliter fecisse dicuntur: videlicet ad futurum Concilium prædictum appellasse & prouocasse. Nos igitur quàm detestanda sit eorum peruersitas attendentes, qui propriis innixi commodis, & nefariis cupiditatibus mancipati, salubria decreta Patrum, & superiorum iussa spernentes, inconsutilem Christi tunicam scindere, aut etiam scissionis causam præbere contendunt, & ecclesię vnitatem diuidere prædictę sanctę Sedis apostolicę principatum tollere, & contra tot sanctorum Patrum, & sacrorum Conciliorum decreta temerè et damnabiliter, magna audacia venire non erubescunt, & contrafacere non verentur: asserentes inter cætera, consulentes, persuadentes, determinantes, seu determinationi huiusmodi interessentes, sola consilij præstatione seu persuasione, deliberatione aut determinatione, quod aliquibus casibus à Romano Pontifice, seu eius sententia, vel decreto ad futurum Concilium generale appellari possit, dicta Pij prædecessoris constitutione non ligari, nisi in ipsa actuali appellatione & illius interpositione, vel scripturę compositione, se immiscuerint: ne de cætero tali assertione se excusare, ac tale quid in posterum præsumere impunè valeant, opportunam tam immani & periculoso morbo medelam adhibere volentes: hac generali & in perpetuum valitura constitutione, ex certa nostra scientia, & potestatis plenitudine, de Venerabilium fratrum nostrorum, sanctę Romanę Ecclesię Cardinalium consilio promulgata, sanximus constitutionem Pij prædecessoris præfatam, tam citra quàm vltra montes, & in vltramontanis partibus, quo ad omnes, tam ecclesiasticas quàm seculares personas, etiam Regali dignitate ac Cardinalatus honore fulgentes, capitula, vniuersitates, communitates, & collegia, congregationes & synodos, ac parlamenta, valuisse valere, & perpetuò valitura declaramus, cum suppletione solennitatis cuiuslibet, etiam publicationis omissæ (cuius in illa edenda vel publicanda defectus prætendi posset, quę iuxta illam fieri requirebatur)

Venetorum duces deficientes ab obedientia Ecclesiæ Romanæ per Tyrannidem occuparunt quædam loca patrimonij

Ioannem Bentiuolum ab insolenti Principatus dominio & inueterata Tyrannide cœtusque audacia filiorũ præpotentem Bononia expulit Iulius Pontifex à cuius sententia ad futurum Concilium appellarat, sed sexagenarius in ipso exilio moritur.

Nemo quantumuis honoris aut dignitatis fulgore conspicuus ab huius constitutionis soluitur.

quirebatur) eámque ex præterito nunc & in posterum inuiolabiliter obseruari mandamus, ipsius violatores, cuiuscunque dignitatis existant, pœnis & censuris in eadem expressis, quocunque tempore subiacere statuentes, contraria consuetudine seu potius corruptela non obstante: Decernentes & declarantes vltra pœnas imposi as (quas pro facto dictos violatores & contrauenientes incurrere volumus) ipsos & eorum quemlibet, pro veris & indubitatis schismaticis, & inconsutilis tunicæ Domini nostri Iesu Christi violatoribus & dissipatoribus, ac de catholica fide male sentientibus, habendos & reputandos, pœnisque canonicis & legalibus contra tales impositis, subiacere, & cum Dathan & Abiron, partem & damnationem habere, ipsasque etiam pœnas & earum quamlibet omnes illos incurrere volumus, cuiuscunque conditionis existant, & gradus prærogatiua fulgeant, qui in Senatu, consiliis, parlamentis, congregationibus, etiam synodalibus & prouincialibus, vel alias quomodolibet, tacitè vel expressè, voce vel scripto, per se vel alium (cuiuscunque timoris vel reuerentiç velamine, vel prætensa excusatione, & superioris mandato non obstantibus) decreuerint, consuluerint, seu deliberauerint, vel aliorum dicta approbauerint, consilium aut vocem dederint, vt ad futurum vniuersale Concilium à nobis vel successoribus nostris Romanis Pontificibus, contra prædictam constitutionem appellare liceat, possit vel debeat: dictas pœnas ad ipsos eorum quemlibet contrauenientem in præmissis, tenore præsentium extendentes, & locum habere declarantes, omni ambiguitate cessante. Et nihilominus prouocantes & appellationes, tam per Leonardum Duçem, Rogatos, Consilium & commune Venetiarum, factas huiusmodi, quàm per quoscunque alios prædictos pro tempore faciendas, & inde secuta quæcunque (vtpote contra Pij prædictam ac præsentem constitutionem attentas) nullas, prout sunt, & inualidas, nulliúsque roboris vel momenti fuisse, & pro tempore fore, authoritate, scientia & potestate similibus, statuimus, decernimus, & declaramus: ac pro potiori cautela, cassamus & annullamus. Et vltra supradictas pœnas (quas contra constitutionis huiusmodi violatores in suo robore permanere decernimus.) loca quæcunque, ad quæ violatores ipsos declinare, & in quibus scienter stare permitti contigerit, ecclesiastico supponimus interdicto: decernentes illud, quandiu ipsi violatores inibi scienter steterint vt præfertur, & per triduum post eorum inde discessum, firmiter obseruari. Ac præsentes literas in quinterno Cancellariæ etiam describi mandamus. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicç millesimo quingentesimo, nono Cal. Iulij, Pontificatus nostri anno sexto.

Num. 16.

Prouocationes à Pontifice ad futurum Concilium nullæ sunt.

Loca in quibus prouocantes reperiuntur supponuntur interdicto.

VI.

BVLLA INDICTIONIS SACRI GENERALIS CONCILII LATERANEN.

IVLIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

SACROSANCTÆ Romanæ Ecclesiæ martyrum sanguine consecratæ, magistræ fidei, veritatis alumnæ, omnium errorum expertis, vnicæ & immaculatæ, diuina institutione, sanctorum authoritatibus Conciliorum, canonúmque omniũ testimonio, ecclesiarum cunctarum primatum tenentis fidelium matris, regimini superna dispositione præsidentis, circa religionis Christianæ puritatem, ipsiusque vnitatem pacem & tranquillitatem, quæ in coniunctione membrorum ad vnum caput Christum videlicet, cuius vices in terris gerimus, principaliter tendit, diuisionem ouilis nobis ex alto commissi, in illóque schisma, per quod Ecclesia scindi & scandalizari, grexque dominicus nobis creditus turbari quoquo modó possit, quantùm cum Deo possumus prohibentes, ac damna & scandala, quæ exinde euenire possent, eneruantes, ac palmites futuros infructuosos succidere & quoscunque aliter quàm per ostium ad ouile ingredi cupientes, ac a via Domini, postquam illam semel cognouerant, retrocedentes, ad summam veritatis reducere, vulpeculas quæ ex vinea eiusdem Domini per ministeriam summi apostolatus expellere desiderantes, de opportunæ prouisionis remedio prouidemus, aliáque ordinamus & mandamus,

mandamus, prout conspicimus in Domino salubriter expedire. Sanè non sine graui animi nostri molestia percepimus, quòd quidam S.R.E.Card. qui nobiscum, cum versus ciuitatem nostram Bononien. pro recuperatione nonnullarum terrarum S.R.E etiam vna cum nostra curia personaliter accederemus pro recuperandis terris huiusmodi, venire simulauerant, ex nostra licentia ab vrbe recedentes, Florentiam diuerterunt, ibíque se continuerunt, etiam postquàm nos eos per dilectum filium nostrum Franciscum tituli sancti Clementis presbyterum Cardinalem, tunc in minoribus constitutum episcopum Concordien, Datarium nostrum, per literas nostras ad nos tunc Bononiæ existentes, vocari feceramus, licèt se venturos obtulissent, nihilominus satore zizaniæ seminante, per quem morum subuersio in clero & populo frequenter irrepit, tanquàm membra insana sine causa legitima à suo capite recedentes, armis satellitibúsque stipati, imò in seipsis armis assumptis, & pro sacerdotalibus vestibus thoracem induti, & gladiis armati, Papiã se contulerunt. Quò cum peruenissent, stimulo conscientiæ (vt credimus) agitati, per internuncios pérque Regiorum oratorum intercessiones reditum ad nos postularunt, & pro desertionis venia supplicarunt, quam benignè obtulimus. Sed ipsi, qui nobis ex officio tanquam consultores assistere, neque sine licentia à nobis & nostra curia veluti corporis membra abesse debuissent, ausi tamen sunt os in cœlum ac spiritum blasphemiæ, & cum Lucifero sedem ad Aquilonem ponere altitudinem nubium transcendere, vt se similes Altissimo constituant, Pontificalem authoritatem nostram sibiipsis ascribere satagentes, conuenientes vt locustæ, acephali aggressi sunt sine Ro. Pont authoritate œcumenicum generale atque vniuersale Concilium conuocare, locum Concilij & tempus indicere, & valuis ecclesiarum ac aliis publicis locis per publica instrumenta etiam falsa, indictionem huiusmodi affigere & publicare, eisdémque instrumentis falsis publicè atque impudenter vti, quosdam S R.E.Card. sui propositi socios in eorum prætenso edicto falso declarando, qui tamen & publicis & priuatis scripturis eorum proprium manibus scriptis, se illis in huiusmodi proposito neque verbo neq; scripto vnquam iunxisse, seu quomodolibet consensisse protestati sunt, nósque ac venerabiles fratres nostros eiusdem S.R E Card. ac alios tunc expressos, vocare & requirere, sive per nos vel alios ad huiusmodi eorum Concilium accedere vellemus, non formidarunt, asserentes decennium post vltimum vniuersale Concilium, etiam contra constitutionem Concilij Constantien. quę incipit, Frequens, iam dudum effluxisse, & nos illud conuocare neglexisse, maximè cùm iurauissemus, & vouissemus illud post biennium à creatione nostra tenere, tempúsque pro homine interpellare, neque credendum fore nostra authoritate & voluntate Concilium futurum: & cùm de grauibus criminibus notoriis durantibus, vniuersalem ecclesiam scandalizantibus in capite agendum foret, ad summum Pontificem Concilij congregationem non attinere, sed secundo loco ad Cardinales, qui Pontifici in negligentia non adhæserunt, conuocationem concilij spectare. Ac vt huiusmodi eorum conuocationem & conuenticulum honestare viderentur, eísque authoritatem adiicere, hoc idem ferè per omnia, per quosdam assertos procuratores charissimorum in Christo filiorum nostrorum Maximiliani Romanorum Imperatoris electi, & Ludouici Francorum regis Christianissimi principum, sub eisdem datis, modo & forma, & similibus schedulis, præter tamen voluntatem & mentem dictorum principum (vt rationabiliter credi debet) fieri & publicari procurauerunt, & ordinauerunt. Sed hæc vt falsa, ficta, commentitiáque sunt, & non ex zelo charitatis & religionis, sed odij fomite & inimicitiæ procedentia, ita omnibus Principibus, necnon Christi fidelibus cupimus nota fieri: Quis enim tanti erroris particeps est, qui nos de negligentia erga conuocationem Concilij redarguere possit, cum nihil nobis per vltimos vndecim annos, quibus Cardinalatus officio functi sumus, magis cordi fuerint, quàm celebrari videre generale Concilium, & Ecclesiæ Romanæ statum in melius reformari? Quid enim fœlicis recordationis Alexandro sexto Romanorum Pontifici prædecessori nostro, magis nos odiosos fecit, nisi studium & cura generalis Concilij celebrandi? Quid nos terra maríque iactauit, cùm nobis idem Alexander prædecessor esset infensus? Quid toties alpes transcendere transalpinas,

Iulius vt Pius ac patrimonij Petri studiosissimus Pontifex cum Bononiam pergeret, quo faciliùs imminenti bello opem subministraret, sibi omnibus modis infensum videns Gallorũ regem qui Maximiliani Cæsaris præsidio fulcitus simulque aliquot Cardinalium qui ad eũ confugerant cõsilio adductus generalem Christianorum conuẽtum indicendum curauit.

Priorum Conciliorum decretis obsequutus Iulius II. iurato promiserat se infra biennium ab assumptione sua in Pontificatum generale Concilium celebraturum, quod necessariis causis impeditus tam breui tempore præstare non potuit.

Non placuit Alexandro VI. commonitio crebrior de cogẽdo Concilio.

Gallias peragrare per æstus niues & glacies compulit, nisi quod nitebamur, vt à Romano Pontifice Concilium indiceretur, conuocaretur & celebraretur? Nota recensemus & Principibus Christianis apertissima, imò in ipsis, qui nos & fratrum nostrorum Collegium criminantur, indubia plenéque comperta. Quare si anteactę vitę ratio apud prudentes de præsenti & futuro vitę rationem facit, nulla subest ratio, cur dicti Cardinales, qui à nobis recesserunt, desperent nos facturos, quod tam longo tempore, tam ardenter & non sine vitę discrimine fieri desideramus & studuimus. Aperiant oculos cordis, & odij obstacula resecent, & cogitent, qua voce, quibus oculis, qua facie promisimus in nostra ad Pontificatum assumptione, iurauerimus & vouerimus generale celebrare Concilium, quoniam nostrę promissioni interfuerunt. Certè palpabunt, nos non sola voce, non simulatè, sed in cordis simplicis veritate id egisse, quod prędicant. Quòd si ea, quæ diximus, attendere nolunt, examinent & inspiciant omne studium in pontificatu nostro circa præmissa.

Anteacta vitæ integritas Pontificem incul patum facit, aduersus suos calumniatores.

Nónne omnes principes Christianos, qui ad obedientiam ex more prętandam miserunt oratores, admonuimus de celebrando generali Concilio, déque expeditione in perfidos Turcas conciliariter decernenda, assumenda, & prosequenda? Nónne primo Pontificatus nostri toto biennio Christianos potentatus pacare studuimus, vt conciliatis animis concilium iniretur? Quid vltrà facere debuimus, aut potuimus ad restituendam Ecclesiæ pacem, quod omiserimus? Nouit ipse Cardinalis,* qui edicti seu indictionis huiusmodi, & contentorum in ea se aurigam profitetur, & claui moderatorem prædicat, quid a nobis habuerit in mandatis, cùm ad Romanorum Imperatorem electum per vniuersam Germaniam filium nostrum & Sanctę sedis Apostolicę legatum misimus: communicet illa fratribus suis, qui cum illo sentire videntur, proferat monita in scriptis illi tradita, certo certius & luce meridiana clarius erit, hanc indictionis desperationem de celebrando à nobis Concilio, nedum leuem & inanem, sed falsam, irrationabilem, impossibilémque fuisse. Nulla nostra culpa, neque S.R.E. Cardinalium, dilata est generalis Concilij indictio, conuocatio & celebratio. Distulit hæc infœlicitas temporum, quæ sub eodem Alexandro prædecessore nostro vexare cœpit Italiam, & adhuc vexare non cessat, & instans necessitas recuperandi terras & iura eiusdem Romanę Ecclesię. Nam propositum nostrum semper ad Concilij celebrationem promptissimum atque intentissimum fuit. Quare spiritum diffidentię deponant, & ita huiusmodi calumnię authores, reuersi ad cor, mordere desinant pastorem & patrem animarum suarum. Desinant etiam cumulari fratres suos eiusdem Romanę Ecclesiæ Cardinales. Quòd si tam ardenter illis cordi est, se caput & authores generalis concilij constituere, quid ad hanc rem facto opus sit prius dicant: reuoluant sanctorum patrum & Romanorum vitas Pontificum & antiquum morem indicendi & conuocandi & celebrandi Concilium: traditiones & leges super his editas à patribus, inspiciant: videbunt huiusmodi Concilia à solis Romanis Pontificibus esse indicta, & aliter indicta, rata non fuisse. Quod verò attinet ad constitutionem concilij Constantien. quæ incipit, Frequens huiusmodi. ea ad octuaginta annos seruata non fuit: & si seruata fuisset, teste piæ memorię Eugenio Papa 4. etiam prædecessore nostro, ac sacrorum canonum sanctionibus, ex causis prædictis eam licuit nobis transgredi, & quod fortius est, stante legitimo impedimento de quo suprà, eam locum non habere, certò certius est. Votum autem & iuramentum quod ex prædictis causis de iure nobis transgredi licuisset transgressi non sumus: quandoquidem legitimo impedimento detenti, non potuimus obseruare, & quia votum & iuramentum, quantum ad hanc materiam attinet, in foro conscientiæ versantúr, de æquitate canonica purgatio morę semper admittitur. Desinant nobis & fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus negligentiam impingere, quę (vt præmittitur) nulla fuit, & si qua fuisset, ipsis cum Alexandro prædecessore præfato & nobiscum manentibus multò magis imputari posset. Quod autem docentes iuxta Prophetam, linguas suas loqui mendacium, & contra diuinum præceptum aduersus Principem populi sui maledicentes, confingunt in nos crimina, & ea quidem (vt asserunt) durantia, grauissima, notoria, scandalizantiáque vniuersalem Ecclesiam, dicúntque propterea negligentibus alijs S.R.E. Cardinalibus, ad eos deuolutam Concilij congregandi

** Bernardinus Caruaial Hispanus Sabinensis moderabatur Conciliabuli habenas cui stipulabantur toto nixu Guillelmus Brissonetus Gallus Prænestinus Episcopi. Frãciscus Borgia Hispanus tit. S. Cæciliæ, & Renatus de Bria Gallus S. Sabinæ presbyteri, demũ Fredericus Sanseuerinus Italus tit. S. Angeli Diaconus Cardinales.*

gregandi facultatem, non miramur: quoniam teste Hieronymo, schismatici, cùm dubitant causas suas damnari, in contumelias prosiliunt. Dicant prædicti, nomine tantum Cardinales, Dathan & Abiron, Acaciumque & Dioscorum repræsentantes, tenebrarum filij, nunquid summo Pontifici spectet & pertineat congregare Concilium, etiam si de sua causa agatur: legant vltra antiquos gesta Constantien. Concilij, in quibus se potissimùm fundant, vt ex eis, tanquam Iudæis ex propriis codicibus, confundantur: reperiẽt, Ioannem Papam 23. de cuius potissimum causa agebatur Concilium Constantien. huiusmodi indixisse. Cùm ergo Concilium prædictum congregare parati simus, satis constat, dolosas eorum linguas locutas fuisse mendacium. Sed si hæc omnia cessarent, stantibus impedimentis prædictis, in qua negligentia dici possunt esse fratres nostri S. R. E. Cardinales huiusmodi, non requisiti ad Concilium congregandum, ita vt ad paucissimos, Ro. Pontifici eorum culpa ambitionéque infensos, schismaticos, ac extra domum Dei positos, potuerit potestas vniuersalis ecclesiæ deuolui, imò potiùs ab eis vsurpari. Adiiciamus ergo nunc huiusmodi potestatis abusum ostendere, trium mensium, & quatuordecim dierum ab eis tempus in suo (vt volunt) edicto seu conuocatione assignatum & ad œcumenicum Concilium congregandum hoc tam breui temporis spatio, potèrit nationibus Christianis à Mediolano remotissimis legitimè innotuisse? Poterúntne, si innotuisset in termino, diœcesanas & metropolitanas synodos conuocare, celebrare & perficere? Poterúntne qui venturi decernerentur, ad tantum iter necessaria conquisiuisse? Poterunt Principes, accedere volentes, populis sibi subditis & status sui securitati bonę consuluisse? Poterunt, quos mittere decreuerint, procuratores aut oratores plenè informatos mittere? Vix cursor expeditus, trium mensium & semi spatio ire & redire posset sine sarcinis. Vnde & quò, ipsi, graues viros & multa secum impedimenta trahentes, sine quibus venire non possunt, putant, imò decernunt, accedere posse & oportune? Quare si nihil aliud, indictionem Concilij, quàm attentarunt in tempore præfixo, accedendi impossibilitas ipsa penitus eneruat: sed possibile fuerit, & aliqua ratione decretum, hoc ipsum Concilij tempus loci ratio, indictionem ipsam nullam facit. Locus Concilij, commodus esse debet tutus. Quis ignorat, (quod dolenter dicimus) vrbem Pisas prope 14. continuos annos obsessam durissimè fuisse, & ad eam desolationem bello redactam, vt rarissimę domus integris parietibus in illa consistant, & ferę nullę sint, quę contignationibus & solariis muniantur? Habitaréntne ibi S R.E. Cardinales, Patriarchę, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Principes sæculares, vel oratores eorum, communitatum item nuncij? Habitaréntne doctores celeberrimi tam diuini iuris quàm humani, ruinosas domos, ciuitatémque penitus desolatam pro celebrando œcumenico concilio? Nunquam talibus in locis scriptum est, Concilium generale fuisse celebratum. Reuoluantur omnes Conciliorum œcumenicorum historię: apparebit, patribus nostris sanctis sanè & prudentibus viris, pro celebrando Concilio ante omnia cordi fuisse, eligere ciuitatem amplam, ædificiis accommodatam, salubris aëris fertilis soli, conuehendis commeatibus facilem, quæ omnia si Pisis adesse quispiam affirmauerit, ruinę ciuitatis, ædificiorum rudera, villarum & vinearum euersiones redarguant sic dicentem. Hæc tamen si Pisis essent integra, vt non sunt nec affirmari possunt sine impudentia: quomodo est ad Pisas tutus accessus, vel in ea mansio, cum omnis Tuscia arma nunc tractet, & nos pro pastorali, quod gerimus, officio nil magis premat, quàm Florentinos & Senenses, inter quos fremit bellum, vt se armis inuicem impetant, continere? Fidem de re hac facere possunt plerique Christiani principes, a nobis sæpiùs & instantiùs requisiti, suam per literas & nuncios authoritatem & gratiam interponere, vt si inter se hi populi pacem habere noluerint per inducias saltem ab armis abstineant. Igitur cum, ex præmissis & aliis etiam notissimis causis, accessus ad Pisas, vel ibi mansio secura habenda verisimiliter credi non possit, cùm ciuitas, ipsa desolatione, habitationibus pro Concilio non sit fulta, cùm ager vastitate sit desolatus, cùm tempus in edicto seu indictione præfixum conficere non possit, & terminus assignatus ab illis, tempori pro generali Concilio celebrando dari solito, non responderat, cùm insuper indicentes nulla sint authoritate suffulti, & si quàm habere possent, illa, vt decuit & fieri opor-

Declarat causas Iulius quibus merito infirmẽtur & reprobentur acta Concilij Pisani, primùm quia soli Pontifices Romani generalia concilia indicũt, & aliter indicta rata non sunt. Deinde quia nec trimestre tempus indictionis erat satis longum in cõuocandis exteris populis, nec ciuitas Pisana diuturni Belli cladib afflicta & pene exhausta locus satis opportunus esset.

Variis contentionibus Florentinorum denastatus fermè fuit Pisanus ager.

tuit, imò debuit, non simul, cùm edictum ipsum seu conuocatio de falsitate se conuincant: nos considerantes, quanta cum difficultate & temporis diuturnitate prædecessores nostri præfati in eorum Conciliis celebratis, priscas hæreses & schismata, etiam aliquando imperiali maiestate adiuuante sustulerunt, quódque illa in totum extinguere nequiuerunt, cum eorum aliqua (quod dolentes referimus) vsque ad hodiernum diem in sua pertinacia perdurent, quamq; calamitosa fuerint prælatis & omnibus Christifidelibus schismatum tempora, supradicta omnia, tanquam perniciosissima schismatum atque errorum seminaria, quæ aliquandiu conniuentibus oculis tolerauimus, expectantes eorum ad cor reuersionem, ob Christi charitatem zelúmque domus suę dissimulare vlterius non valemus timentes nobis improperari illud Ieremiæ, Non ascendistis ex aduerso, neque opposuistis vos murum pro domo Israel, verentes etiam, ne figmenta erroresque prædicti Christifidelium minùs eruditorum mentes aliquo infidelitatis laqueo inuoluant, apud quos sæpe (vt inquit Origenes in Cantica) Pulchriora videntur mendaciorum sophismata, quàm documenta veritatis: & ne error, cui non resistitur, approbari videatur, & veritas Deique causa, & iura indefensa opprimantur, habita super his cum venerabilibus fratribus nostris eiusdem S.R.E. Cardinalibus matura deliberatione, de eorundem Cardinalium consilio & vnanimi consensu, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, prædictas indictionem, conuocationem & publicationem assertas, schismaticę conuenticulæ synagogę sathanę & ecclesię malignantium, per Dathan & Abiron authores schismatum, corúmque socios, & aliàs supradictas procuratorio nomine dictorum charissimorum filiorum nostrorum Maximiliani Imperatoris Romanorum electi, & Ludouici Francorum Regis Christianissimi, illustrium principum, factas, indictas & publicatas, omniáque & singula in eis & qualibet earum contenta, & indesecuta quæcunque quorum tenores, acsi de verbo ad verbum præsentibus insererentur, pro sufficienter expressis & insertis haberi volumus, tanquam à non habentibus facultatem, & ex minùs legitimis causis, ac incongruis terminis & loco, nulla, irrita & inania, non legitime, ad scindendum & scandalizandum vniuersalis ecclesiæ vnitatem facta, ne cancerosus morbus inualescat, reprobamus, reuocamus, cassamus, irritamus & annullamus, reuocatáque irrita, cassa, reprobata, & annullata haberi volumus, ac (prout sunt) nullius roboris vel momenti fuisse & esse decernimus & declaramus. Districtiùs sub excommunicationis, anathematis & maledictionis æternę, ac dignitatum & beneficiorum ecclesiasticorum quorumcunque, secularium vel regularium, feudorum, indultorum, priuilegiorum, concessionum, facultatum & gratiarum priuationum ipso facto, infamię, & aliis in vniuersalem ecclesiam scandalizantes & schisma in ea discordiámque suscitantes, eísque consiliū, auxilium vel fauorem præstantes, tam à iure quàm aliàs promulgatis & indictis pœnis inhibemus. Necnon eisdem Cardinalibus, qui à nobis recesserunt (vt præfertur) ac omnibus & singulis cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, qualitatis, conditionis, præeminentię, authoritatis & nobilitatis existentibus, & quacunque ecclesiastica etiam cardinalatus, Patriarchali, Prouinciali, archiepiscopali, episcopali, abbatiali, seu seculari, regali, reginali, ac etiam Imperiali, ac aliis dignitatibus & præeminentiis fulgentibus & quos ab omni vinculo iuramenti, conuentionis, obligationis & promissionis per eos forsam facturum propterea absoluimus & liberamus, ac absolutos & liberatos fore nunciamus, ne indictionibus, publicationibus, & conuocationibus prædictis, omnibúsque aliis & singulis, vel eorum aliquo per te reprobos, aut alios præfatos, vel eorum aliquem (vt præfertur) factis, directè vel indirectè, tacite vel expressè, seu quouis quæsito colore adhæreant, accedant intersint, obediant, assistant, consilium, auxilium vel fauorem præstent, aut quomodolibet intendant, vt pessima facta suis erroribus cōfusa tanquam nebula dissoluántur, etiam inhibemus. Omniáq; & singula, ciuitates, terras & loca quæcunque ad quæ peruersa Concilia, seu potiùs conciliabula, schismaticas conuenticulas, synagogas ac ecclesias malignantium huiusmodi indicentes & eis adhærentes, obedientiam, consilium, auxilium vel fauorem aliquem (vt præfertur) præstantes, & eorum quemlibet declinare contigerit: & in quibus Concilia seu conciliabula, aut ecclesias malignantium huiusmodi celebrari,

Schismatis fautores & Conciliabuli protectores non solùm anathemate percussi sunt verumetiam & illi omnes qui assensum ne minimum quidem illis præbuerant. Promulgauit itaque edictum Iulius Pontifex in Ludouicum duodecimū Galliæ regem quo eū & quotquot illi omnibus & schismaticorum hæreticorū pœnis subiiciebat facta cuique potestate fortunas, regna, resque illorum omnes occupandi. Guicciard. libr. 2. histor.

celebrari, vel coadunari, & congregari contigerit, ecclesiastico subiicimus interdicto. Et nihilominus bonam intentionem nostram exequi volentes, vt antiquæ hæreses, quę in diuersis Christianorum partibus nondum extinctę sunt, & pessimum nouiter pullulans schisma extinguantur, reformationique morum tam ecclesiasticorum quàm secularium personarum, quæ de iure vel consuetudine reformationi vel determinationi Concilij subiiciuntur, bellorúmque imminentium seditioni consulatur, vnicuique, quod suum est, reddatur, iustitia & pax se inuicem osculentur, Christique fideles in pace & vnitate, in Dei nomine, non ex passionum priuatarum fomite, quæ (vt ex gestis diuersorum Conciliorum apparet) pessimos effectus parere consueuit, congregati, ad faciendum expeditionem contra infideles iam regnum Siciliç infestantes, meliora ac nobiliora loca Christianorum occupantes, præsertim Hierusalem matrem nostram antiquam, & ex antiqua Christianorum negligentia deperditam, faciliùs & promptiùs intendant. In nomine sanctę & indiuiduę Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, auctoritate omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, qua in terris fungimur, de simili eorundem fratrum consilio & assensu, œcumenicum, vniuersale ac generale Concilium in alma vrbe nostra, communi omnium patria, loco aptissimo & tutissimo, apud Lateranum, vbi plurima concilia per antiquos & patres nostros habita fuerunt, & Altissimus Petri sedem collocari voluit, literatorúmque & peritorum numerus copiosus habetur, post festum resurrectionis Domini nostri Iesu Christi proximè futurum inchoandum, anno Domini 1512. die Lunæ 19. mensis Aprilis, quę erit feria 2. post octauas eiusdem resurrectionis celebrandum, & vt sequitur, authore Domino finiendum, nunciamus, conuocamus, statuimus, indicimus & ordinamus, licèt nos non lateat, hanc nouem mensium præfixionem pro sacro concilio generali celebrando, ex tot longinquis mundi partibus venturis fortassis non sufficere, & de breuitate notari posse ad tantam rem peragendam, pręsertim cum à sanctis patribus Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris assignato tempori ad similia generalia Concilia congreganda non respondeat, qui nunquam minùs quàm annum ad hoc inchoandum assignasse reperiuntur. Sed quia ad Christianissimum regem prædictum, & quosdam alios Principes de inchoando generali concilio in tempore præsentibus inserto, literas dedimus: & insuper ne volentibus & nos venerabiles fratres nostros eiusdem S.R.E. Cardinales calumniari ansam daremus, si longius tempus statuissemus, visum est nobis hunc terminum assignare. Insuper præfatis & aliis venerabilibus fratribus, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, monasteriorum abbatibus & prælatis, præsertim sub vinculo iuramenti ad visitandum certis temporibus limina Apostolorum Petri & Pauli, etiam tempore suæ promotionis astrictis & obligatis, non obstantibus quibusuis concessionibus, priuilegiis & indultis, eis, eorúmque ecclesiis, monasteriis & beneficiis per dictos prædecessores nostros, aut nos concessis, confirmatis & innouatis, quæ pro expressis habentes, ex certa scientia & plenitudine præmissis, cassamus, irritamus & annullamus: Omnibúsque aliis ecclesiasticis, vel secularibus, etiam regibus & principibus, cæterisque personis, quæ de iure vel consuetudine in congregationibus generalium Conciliorum solent interuenire, cessante legitimo impedimento, de quo legitimè docere teneantur, per se vel alios idoneos nuncios, procuratores, vel oratores, legitima mandata habentes, sub excommunicationis, aliisque de iure vel consuetudine, aut aliis non accedentibus ad generale Concilium indictum pœnis, mandamus, vt ad ipsum Concilium Lateranense accedere, & vsque ad dicti Concilij conclusionem & dissolutionem per nos vel auctoritate nostra fiendã, in dicta vrbe morari debeant. Necnon charissimos in Christo nostros & eiusdem Romanæ ecclesiæ filios Maximilianum Romanorum Imperatorem electum prædictum, cæterósque Christianorum illustrissimos Reges, Duces, Marchiones, Comites & alios nobiles in virtute sanctę obedientię rogamus, hortamur, & monemus, vt opem & operam adhibeant efficaces, quòd omnes & singulę tam ecclesiasticę quàm seculares personę, in eorum regnis, ducatibus & dominiis consisten. quæ in generalibus Conciliis de iure vel consuetudine interesse consueuerunt, ad Concilium Lateranense huiusmodi, cessante impedimento prædicto, accedant,

Decimum nonum Concilium Oecumenicum Lateranense indictum est a Iulio Papa contra Concilium Pisanũ, contra Turcas Cyprum Siciliam, & AEgyptum cum tota Palestina inuadere tentantes & pro reformatione Ecclesiæ.

Principes Christiani rogantur vt sacrum cœtũ Oecumenici Concilij procurent, & impedimenta omnia excutiant quibus posset Concilium retardari.

postpositis

postpositis odiis, conciliatis in spiritu sancto, non autem passionibus repleti, verámque domum Dei facientes, & his quę ad Dei laudem, Ecclesię exaltationem, vnitatem & reformationem, schismatum verò & hæresum totalem extirpationem fideliúmque prædictorum pacem & salutem concernunt, charitate muniti intendant. Et ne ad tantum laudabile & necessarium opus accedere debentes, aliquibus de causis seu figmentis ab accessu ad dictum Concilium Lateranense quomodolibet retrahantur, omnibus & singulis in congregationibus conciliorum generalium adesse solitis, & ad dictum Concilium Lateranense venientibus, eorúmque seruitoribus & familiaribus cuiuscunque status, gradus, ordinis conditionis vel nobilitatis existentibus, ecclesiasticis & secularibus, pro se & bonis eorum quibuscunque, per ciuitates, terras, & loca terrestria & maritima dictę Romanę ecclesię subiecta, ad Concilium Lateranense ad vrbem huiusmodi veniendi, & in ea morandi & liberè consistendi, & ab ea quoties videbitur recedendi, etiam post quatuor menses post dicti Concilij Lateranensis conclusionem & dissolutionem, liberum, tutum, & securum saluum conductum, ac plenam & omnimodam securitatem de consilio & potestate præmissis, damus & concedimus, aliósque saluos conductus & securitates habere cupientibus dare pollicemur, eósque benignè & charitatiuè tractabimus & suscipiemus. Mandantes sub indignationis nostræ & aliis arbitrio nostro infligendis pœnis, omnibus & singulis gentibus nostris armigeris, equestribus & pedestribus, ac arcium nostrarum Castellanis, ciuitatum, terrarumq; & locorum dictę Romanorum Ecclesię subiectorum Legatis, Gubernatoribus, Rectoribus, Locatenentibus, Potestatibus, officialibus & vasallis, vt non obstantibus quibusuis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, legibus Imperialibus, statutis quoque & consuetudinibus municipalibus, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, aut quauis alia firmitate roboratis, quę saluo conductui & securitati præmissis in aliquo derogare, seu illos quomodolibet impedire possent, etiam si talia forent, de quibus specialis, specifica, expressa & indiuidua, non autem per generales clausulas id importantes, mentio seu quæuis alia expressio habenda foret, illarum omnium tenores præsentibus, acsi de verbo ad verbum insererentur, pro expressis habentes, venientes ad Concilium Lateranense huiusmodi, liberè, tutè & securè transire, morari & recedere permittant, & permitti faciant, ne tantum, taléque laudabile & necessarium Concilium Lateranense distrahatur, & vt ad illud venientes, tutè & in pacis tranquillitate viuere, dicere & expedire valeant, quę omnipotentis Dei honorem concernunt, totiúsque ecclesiæ sanctæ statum. Decernentes nihilominus irritum & inane, quicquid contra indictionem Concilij Lateranēsis per nos indictam huiusmodi, seu ad impedimentum, præiudicium aut dilationem eiusdem per schismaticam conuenticulam & ecclesiam malignantium prædictas, seu quemuis alium, quauis authoritate, quouis ingenio aut quæsito colore, scienter vel ignoranter contigerit attentari. Insuper, vt præmissa omnia & singula ad omnium, ad quos spectat, notitiam & cognitionem deueniant, omniúmque, quæ in præsentibus literis continentur, certa & indubitata notitia habeatur, nullúsque præmissorum ignorantiam iustè prætendere possit, nec se legitimè excusare, cùm etiam ad intimandum aliquibus personaliter in præsentibus literis comprehensis, tutus non pateat accessus, literas prędictas: volumus & decernimus, pręsentes literas nostras, per aliquos curiæ nostrę cursores vel notarios publicos, in basilica principis Apostolorum & ecclesia Lateranensi, hora diuinorum, dum ibi multitudo populi ad diuina audiendum conuenire & congregari consueuit, publicè ac alta & intelligibili voce legi & publicari, & dictarum ecclesiarum portis siue valuis, & in acie Campifloræ & Cancellarię Apostolicę affigi, & ibidem per aliquod temporis spatium dimitti debere, vt ad singulorum notitiam publicámque notionem deuenire possit. Transumptísque illarum, manu publicorum notariorum factis vel subscriptis, sigillóque alicuius prælati munitis, fidem indubiam adhiberi. Omnésque & singulos in illis comprehensos, & ad quos pertinet, perinde arctari & constringi ac teneri & obligari ad obseruantiam omnium & singulorum in eis contentorum, cuiuscunque gradus & dignitatis existant ecclesiasticæ vel mundanę, post lapsum vnius integri mensis à data præsentium numerandi, in omnibus

Saluus conductus & tuta itinerum securitas ad Concilium Oecumenicum accedendi fractu impedimentu conceditur.

Indictionis publicatio.

Hanc Concilij generalis indictionem propria manu subscripsit summus Pontifex, cum tribus Episcopis duodecim presbyteris, sex Diaconis S. R. E. cardinalibus.

omnibus & per omnia. & perinde acsi personaliter & in propria persona intimatæ fuissent, & eis personaliter præsentatæ, præsentium tenore decernimus, statuimus & declaramus. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo vndecimo, quintodecimo Calend. Augusti, Pontificatus nostri anno octauo.

Cardinales quidam factiosi omnem lapidem mouerant, vt è Sede Pontificia detruderent Iulium secundū & quo citius voti compotes redderētur Synodū Pisis cogerunt, tanta audacia dementes, vt præter alios Iulium citare non dubitarint. Monopolij præses erat Bernardinus Hispanus Sedis Apostolicæ in Germaniam legatus, in omnibus acerrimè Rege Gallorum fauente qui Iulij nomen ferre non poterat, & ob id cum à Schismate nec minis nec precibus desisteret excommunicatus est, & omnes conciliabulo præsentes graui anathemate percussit. Et merito! Qua enim authoritate? qua potestate existimabant conuentum illum comitari inuito Pontifice? Annon Basiliensium temeritate sapere debuerant, qui tot annis tot sumptibus in celebrando Concilio nullius momenti profuderunt? Illis profectò difficile est in potestatibus temperare, qui per ambitionem sese probos simulant. Eò hiabant Cardinales vt Pontifice abrogato alius eligeretur & quisque eorum hac ratione multum sibi in consequendis Petri clauibus deferebat Ludouicus Gallorū Rex non solum in his sessionibus adfuit, sed summa maiestate præfuit, quodquidem eo magis destruit Concilij huiusmodi fines, quo iuri repugnat Principum Imperio Concilia congregari. Quatuor causis præstantioribus equidem quibus omnis innititur effectus legitima Concilia esse æstimamus. Ex fine primum (quæ causarum prima est) qui concilio vnitas debet esse fidei, & Ecclesiæ pax, deinde efficiente sit ne indictum simul & confirmatum ab eo cuius interest, quod supremam habeat in ecclesia authoritatem, quam non habet, vt aduersariorum multi somniarunt, Rex vel Imperator, sed solus summus pontifex, qui & Romanus agnoscitur, neque enim latissimè tum regnanti Tiberio Cæsari, sed Petro Apostolo olim & piscatori suas pascendas oues Christus tradidit. Quod autem in sacris nullam habeant prophani Principes authoritatem multis vtriusque testamenti patet exēplis, Ozias rex cum esset eò quod summi Sacerdotis Azariæ vsurpare voluit officium lepra diuinitus est percussus. Oza quoque cum officij causa nutantem tetigisset archam fœderis, subito percussus à Domino interiit, non vt respondent aduersarij, quia in plaustrum imposuerat archam quam suis tulisse humeris debuerat, sed, quod ipsa mox subdit scriptura, propter temeritatem, cui sententiæ astipulatur & Iosephus in nouo testamēto. Quid dixerit Constantinus ille magnus in Niceno Concilio ex Ruffino constat & Nicephoro. Quid Theodosius & Martianus Imperatores senserint author est Zozomenus. Quomodo Constantij Imperatoris arrogantiam libere colibuerit Liberius ille Summus pontifex, quod omnium primus eam sibi potestatem vsurpasset, & concilium cogeret cui & ipse preesset declarat Theodoretus, qua etiam de re extat integra D. Hilarij ad Constantium epistola, & D. Ambrosij ad Iouinianum, vnde factum est vt ante Constātium in tertia Constantinopolitana Synodo nullus vnquam Imperatorum tāquam quicquam vsurpans iuris Concilij subscripserit aliis. Clarissima quoque est quæ ad hæc omnia accedit ratio, cum enim concilium tota sit representatiuè (sic vulgo loquuntur) ecclesia, neminem ea præditum authoritate vt possit concilium cogere præter eum cui Christus ecclesiam commendauit, perspicuum est, quam tamen non Tiberio potētissimè tum regnanti Imperatori, sed Petro commissam constat. nequaquam itaque Cæsarum aut regum, sed Petri potius successorum est congregare Conciliū quid? quod potuit nullus esse christianus Imperator? quid? quod fieri potuit & (quo multis annis fuisse, produnt historiæ) vt non vnus (sed duo, quorum alter in Oriente, in Occidente alter regnarit) fuerat Imperator, quid obsecro horum alteri in ea maiestate cessisset, an non sic Christi (quæ vna tantum est) diuisa fuisset ecclesia? Denique in ipso Niceno Concilio, cui ne ipse quidē audet detrahere Caluinus, inter alia vnanimi fuit pontificum decreto sancitum, ne quis præter Romani Pontificis (qui & summus merito habetur) authoritatem concilium cogeret, neque id propterea (vt garrit Caluinus) quod ille vna sit ecclesiæ pars quam necessario adesse oporteret, si enim hoc Sancta sensisset Synodus quomodo alij permisissent Episcopi (quos ipse ambitiosissimos appellat, & quos vniuersalis concilij vnam esse partem nemo negarit) eam sibi eripi authoritatē vt sine Romani pontificis authoritate cogi non posset Concilium sine ipsa verò liberè possit? Quod autē Iulio Pontifici (quē in hac causa ab Aphricano Concilio conuictū mentitur Caluinus) obiicit, quod ibidē Niceni concilij protulerit exemplar, in quo scriptum erat illud de-

creatũ, quod tamen in Antiochenis & Alexandrinis desiderabatur, more suo, piè videlicet facit, qui si magni illius Athanasij aliorumque catholicorum Aegypti episcoporum ad eundem Iulium epistolam post Caraginem, ad illud Concilium scriptã aut legisset aut non dissimulasset, digito sane labellum compescuisset. in ea namque epistola sancti illi viri cũcta per Aegyptum Niceni Concilij exemplaria ab Arrianis aut penitus igne consumpta, aut certe mutilata, & ad eorum perfidiam deprauata narrant, quare & a Iulio fide dignum ex Romanis archiuis depromptum & transcriptũ obnixè & petunt. quid quod Nicephorus, alioquin in Romanos Pontifices nõ admodum propensus (quippe qui Graecus) huiusmodi in Niceno concilio sancitum fuisse decretum liberè pronunciat.

Ratum est ergo omnium Doctorum placitum quod Concilium à nullo debeat indici quam à summo Pontifice & praeter superiora argumenta ex Concilio Chalcedonensi colligimus, vbi Dioscorus Alexandrinus iubetur non sedere inter Episcopos eò quod Synodum facere ausus fuisset sine authoritate Apostolicae sedis, Quod (inquit) nunquam licuit: nunquam factum est. Simile quod habemus in Concilio VII. generali act. 6. vbi irritum iudicatum est Concilium quoddam Constantinopolitanum quia sine consensu Romani Pontificis coactum fuisset ab Imperatore.

Valentinus Imperator cum ab Episcopis rogaretur vt permitteret eis Concilium celebrare respondit (refert Sozomenus lib. 6 ca. 7.) Mihi qui sum in sorte plebis, fas non est talia curiosius perscrutari sacerdotes, quibus ista cura sunt quocunque voluerint loco conueniant.

Demum aduersus quoscunque Conciliabuli Pisani errores habemus hic Concilium Lateranense sub Iulio II. & Leone X. Sess. 11. Vbi asseritur Romani Pontificis esse generalia Concilia indicere.

Iulium Pontificem omnes admirabantur quod non solum prudenti rerum moderamine temporis exulceratissimi vulnera curaret verumetiam quod schismata tam solerter compesceret. Sileant ergo Chronologi illi omnes qui sibi vt graculi assidentes hunc Pontificem Martialem & Bellonae veluti filium faciunt. Audiant illius Eulogium quod Christophorus Iacobus in amplissimo patrum senatu verè & sine fuco cecinit his verbis.

Quid pulchrius, quid gloriosius atque praestantius, quam pro patria, pro iustitia, pro libertate certare, mortémque ipsam, si oporteret, oppetere? Quemadmodum tu, pater sancte, in tam iustissimo aduersus potentissimos hostes suscepto bello ita gessisti, vt ardentissimos aestus, acerbissima frigora, noctes insomnes aduersas valetudines, omnia vitae incommoda, & ferè mortem ipsam non tamen intrepidè toleris, sed quasi sponte tua obieris. Vnde priùs, largissima opum effusione ingenti comparato exercitu, & Bononiae salus apparuit, & pulsis nouissimè ab Italiae finibus hostibus, omnem gloriam, omnem immortalitatem, quam nullus vnquam Pontifex assequi potuit, tibi merito vendicasti, Regiúmque Parmam, Placentiam tuo sacratissimo imperio subdidisti. Ex quo omnis Italiae locus, omnis populus, omnis ciuitas, omnis respublica, omnes denique priuatim & publicè gaudent iubilant, exultant. Téque omnium, omnium saeculorum, omnium gentium Principem & caput appellant. Sed longè melius in posterum apellabunt, habebúntque, si hac tua felicitate, sine tandem armis imposito, in pace sint omnia constituta. Quae verò ad regionum custodiam & communem populi conuentum faciunt, iam temporis angustia praetereunus. Quum igitur tantae reipublicae vnicus atque supremus Princeps fueris institutus beatissime Pontifex, cui summa data potestas, ad diuinum iniunctum Imperium, tuum est, quemadmodum oppressam armis erexisti, amplificasti, ita moribus deprauatam ecclesiam reformare, corrigere, illustrare. In tanta namque peccandi licentia constituti sumus, vt (paucis quibusdam exceptis) nullus sit, qui virtutibus non officiis omnibus, qui leges neque minimas quidem obseruet. Omnia improbitas & intemperantia complet & occupat, omnia à recto aequitatis & iustitiae tramite deuiant, in obliquum tendũt, neque vllus est, qui ad seipsum, ad cor suum, mentémque respiciat. Quisque commoditatem suam priuatámque vtilitatem praetendit. Ipsa vero respublica, ipsa ecclesia derelinquitur, & derelicta conqueritur, & languet, & plorat. Eam namque, à nonnullis integritatem eius lacerari volentibus, angi vidimus, & mirum in modum cruciari. Quam etiam penitùs lacerassent, nisi tuis viribus obstitisses, inuictissime Pontifex. Videmus multiformem Centaurorum, Satyrorúmque choream, qui reipublicae huius formam quotidiè immutant, alterant, atque perturbant, qui seditiones parant, fouent, enutriunt. Videmus simulacres vndique, sophistarúmque sophistas, quos Dominus in Euangelio rapaces lupos apellat, qui ouium vestimentis induti, quibusdam pictatis & religionis praestigiis mortales cunctos illudunt. In quibus

omnes

omnis impietas & libido viget, ambitio, liuor, rapacitas, tumor, ſæuitia dominatur. Videmus altera ex parte rabidiſſimos Leones & Chriſtiani nominis hoſtes, qui quotid iè Chriſtianas vires imminuunt, qui terra marique latiſſimum iactant Imperium. Quos niſi diuino & præpotenti quodam numine adiuti, (vt tu quoque inhias, magnanime Pont.) quandoque oppreſſuri eſſemus, die vna profectò videremus paſſim per campos Italiæ ſpatiari, ignique omnia ac ferro vaſtari. Hinc meritò conqueri poteſt eccleſia, & tanquam omnium mater, obortis lachrymis exclamare: Filios enutriui, ipſi autem ſpreuerunt me. Væ mihi miſeræ & infœlici, ex quo dignitatis culmine iniquorum manibus detracta ſum? quo pacto meus mutatus color, offuſcatus nitor, cæleſtis pulchritudo terrenis ſordibus inquinata? His lamentationibus & querimoniis ad tuos ſanctiſſimos deuoluta pedes, in hunc modum opem humiliter implorare videtur: Terras & maria circuiui, & nullum præter te, Iuli Pontifex beatiſſime, qui me magis diligeret, dignitatémque meam & ſalutem magis curaret, inueni. Tua ſub ditione defenſa ſum, protecta, mirum in modum aucta. Tuis viribus & authoritate inteſtini ceſſerunt hoſtes, ſeditioſa turba receſſit, a tyrannide liberata Italia. Ad te igitur ſupplex tanquam ad verum Principem, protectorem, Patrem, & ſponſum accedo, quem oro, obſecro & obteſtor, ſi, quæ corporis ſunt, & temporanea iura reſpiciunt, armis curaſti: nunc, quæ ad cuiuſque animum pertinent, non armis, ſed ſanctiſſimis legibus cura. Id namque longè facilius agere poteris, quàm quæ hactenus egiſti.

Pluribus aliis commendatus fuit oratoribus non adulterina nec fucata laude ſed ea veri obſeruatione quæ in conſpectu tantæ Synodi ſolennis eſſe debuit. Quinq; Seſſiones celebrauit.

VII.

Homicidæ non audiantur niſi ſe in carceribus conſtituant. Pœna ſanguinis imponi poteſt excedentibus XX. annum & ab homicidio non excuſantur.

IVLIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, &c. Venerabili fratri Antonio Flores Archiepiſcopo Auinion. Prouinciæ noſtræ Marchiæ Gubernatori. Venerabilis frater ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

FIDE digna relatione nuper percepimus, multa homicidia ab octo præcipuè annis citra, in iſta noſtra Prouincia Marchię Anconitanę perpetrata ex eo præſertim, quod ipſi tam atrocis criminis rei, per procuratores defendi ſolent & plerumque ſubdolis cauillationibus abſolui, & quod etiam tam à nobis, quàm anteceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus, per commentitias & minus veras narrationes, ac etiam ſub prætextu obtentę pacis, literas in forma Breuis per Cancellariam, & abſolutionem ſententiam, ac proceſſuum deſuper habitorum impetrauerunt. Quo exemplo plerique ad huiuſmodi homicidia perpetranda procliuiores redduntur, adeò vt non tantum in priuatos, & inimicos homines, ſed in fratres, & alios propinquos, prætores, & officiales populorum, & (quod non minus graue eſt) à ſacerdotibus manus impias non abſtinent. Nos igitur, qui eandem noſtram & Sanctę Romanę peculiarem prouinciam paterna charitate proſequimur, eiúſq, quietem, & incrementum deſiderantes: attendentes quod ex facilitate veniæ, frequentius huiuſmodi homicidia committuntur, ſalutaréque remedium his rebus adhibere volentes, Hac firma, ſtabili, incommutabili, perpetuóque duratura conſtitutione ſancimus, & decernimus, vt nullus in cauſa criminali, ex qua capitalis, vel ſanguinis, vel alia quæuis grauior arbitrio Iudicis pœna infligenda eſſet, maximè in cauſa homicidij, per procuratorem, excuſatorem, defenſorem, vel vt quemlibet de populo, quouis pacto admittatur: nec pater pro filio, nec Abbas pro Monacho, nec prælatus aut dominus pro ſubdito, vel contra, audiatur, niſi reus ſe ipſum prius in carcere conſtituerit. Et ſi forte Iudex aliqua ratione inductus, ad excuſandum rei huiuſmodi abſentiam vel innocentiam, vel aliam ob cauſam, aliquem ex prædictis duxerit admittendum, poſſit in quocunque iudicij ſtatu, & inſtantia cauſę, etiam ad concluſionem deductę, huiuſmodi criminis reum, aut conuentum, coram ſe ad comparendum perſonaliter vocare, & tanquam veritatis conſcium in carceribus audire, quòd ſi forte venire diſtulerit, proceſſus, & ſententia pro ipſo reo lata & inde ſequuta quæcunque, etiam fiſco, vel parte non agente, nullius ſint roboris aut momenti, prorſúſque pro infectis habeantur: quinimmo reus pœnis iuris, &

In cauſis homicidij a patrocinio repelluntur pater pro filio, Abbas pro Monacho, prælatus aut dominus pro ſubdito vel contra, ſed accuſati iudicio perſonaliter ſiſtere debent.

constitutionum dictæ prouinciæ, quemadmodum ante processum & sententiam huiusmodi erat, si obnoxius, quacunque ipsius prouinciæ consuetudine, quę corruptela dici rectius potest, non obstan. quod ipsum volumus extendi ad causas criminales prædictas, tam in curia Maceratensi quàm in aliis locorum prouincię tribunalibus, in quacunque instantia, etiam per appellationem pendentes. Dictæ prætereà constitutioni, & sanctioni adiicimus, quod si quis, a nobis, vel sede Apostolica, vel à Legato de latere pro tempore dictæ prouincię, vel Camerario nostro, homicidij veniam & remissionem, sententiarum & processuum desuper habitorum abolitionem, cancellationem, cassationem, in integrum restitutionem, seu in pristinum statum repositionem impetrauerit, etiamsi in literis super huiusmodi absolutione contectis, certæ scientię & proprij motus, aut quæuis alię insolitę clausulæ fuerint: teneantur & debeant literas ipsas Legato, seu Gubernatori, seu Locum tenenti, seu Rectori vel cuicunque ipsius prouinciæ præsidi exhibere: illisque exhibitis, de earum veritate, vel subreptione docere, ipséque in carceribus, vel in alio loco pro carceribus assignan. vel superioris arbitrio datis fideiussoribus, vocatis vocandis audiri, de veritate precum docere legitimè, ac narata in breuibus, & literis ad gratiam obtinendam, & principem leniendum, & facilius inducen. verificare & super subreptione, vel obreptione impetratę gratiæ, in iudicio stare: quibus non obseruatis, vel in probatione deficientibus. veniam remissionem sententiarum, & processuum desuper habitatorum abolitionem, & cancellationem, & cassationem, restitutionem in integrum, seu in pristinum repositionem, pro nullis, nulliúsque stabilimenti habendas esse, reósque ipsos, iuris, dictarúmque constitutionum pœnis astrictos remanere volumus, & mandamus: dictis obtentis gratiis & breuibus non obstan. Et non solum remissiones deinceps facien. sed etiam literas Apostolicas, in forma breuis aut alias iam obtentas, quæ nondum effectum cancellationis, & cassationis sortitę fuerint, sub eadem forma & præsenti constitutione nostra pariter comprehēdi. Statuimus insuper quod nec ætas* minor annis xxv. homicidas ipsos excuset, & homicida sic delinquens, qui xx. annum suæ ætatis attigerit, habeatur & reputetur pro maiori in omnibus præmissis delictis. Nec propterea pœnis iuris & constitutionum, vel statutorum eximantur vel liberentur, nec apud Iudicem minoris ætatis huiusmodi consideratio alicuius sit momenti: decernentes irritum, & inane quicquid contra præmissa seu eorum aliquod attentabitur, vel quicquid, etiam a de latere Legato, seu quouis alio dictæ prouinciæ rectore, in derogationem modificationem, vel quamlibet aliam dispensationem omnium & singulorum præmissorum, in posterum contigerit attentari, sine nostra expressa licentia, quæ in scriptis ostendi possit: Nec literas Apostolicas a nobis vel Sede Apostolica prædicta pro tempore conceden. contra præmissa aut eorum aliquod cuiquam suffragari volumus, nisi per trinas literas interpellatæ emanatas, huic nostræ constitutioni in specie, de verbo ad verbum, & specialiter fuerit derogatum, illásque contra mentem nostram, & dictæ Sedis fore concessas, ex nunc prout ex tunc declaramus. Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, priuilegiis quoque, & statutis, etiam comprehensis in volumine Constitutionum bon. me. [illegible] Ægidij Cardinalis Sabinen. dictæ prouinciæ legati, De procuratoribus etiam in criminali causa admitten. vel non à dicta Sede confirmatis, de quorum tenore, specifica, & indiuidua, specialis, ac de verbo ad verbum mentio habenda esset, cæterisque in contrarium facien. non obstantibus quibuscunque. Postremò, vt huiusmodi nostræ constitutionis, decreti, & voluntatis nulla deinceps allegari possit ignorantia, volumus has nostras literas per totam ipsam prouinciam publicari, easque inter alias ipsius prouinciæ Constitutiones, locorúmque statuta conscribi. & in earum constitutionum volumine redigi, prout tibi vt ab ipsis publicari, conscribi, redigique facias, committimus, & mandamus: aliis legibus apostolicis, & dictæ prouinciæ constitutionibus & sanctionibus contra homicidas, eorúmq; receptatores, & defensores editis quibus nihil intendimus derogare, in suo robore permansuris. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die vigesima nona Decembris, millesimo quingentesimo decimo, Pontificatus nostri anno septimo.

** Vult Pontifex ætatē minorū annis 2 [illegible]. homicidas nō ex causa re, & qui annū vigesimum attigerint pro maioribus haberi. Sed ciuilium & Criminaliū decisionum studio si certo sciunt se re in omnibus expœnalibus Iudicius & ætati & imprudēntiæ succurri. l. fin. de reg. iur. Et Decius in hanc l. affirmat quod si pupillus committat homicidium, non punitur pœna mortis naturalis sed mortis Marsi. in l. 1. in prin. nu. 91. & in l. Infans num. 5. 11. 12. & 13. & Mantica. c. de cansis. 10. de offic. de leg. & Mysingerius, cent. 2. obseruat. 54. Bossius tract. [illegible] sarum criminal. tit de homicidio num. 79. An verò minor 25. an. pœna arbitraria & mitiori sit puniendus Zurchardus in rub. C. qui admitti num. 25. post Alexan. & alios quos citat consulendus erit.*

Ex

Ex variis constitutionibus quas Pontificatus sui temporibus edidit Iulius vna celebris omissa est, quæ dispensationem Matrimonij Henrici octaui Anglorum regis continet cuius causas hic attigisse non erit incongruum. Catharina Caroli V. Cæsaris inuictissimi matertera Ferdinandi & Elizabetæ Monarcharũ dote locupletissima, stemmate nobilissima, ætate florentissima decimo octauo Cal. Decembris despondetur Arthuro Henrici septimi Anglorum regis filio, qui cum rei vxoriæ impotens esset, tabe pene consumptus post quintum mensem a die nuptiarum extinctus est Catharina quæ sanctè iurabat se virginem remansisse & cum probatissimæ matronæ ex medicorum consilio testarentur eam nunquam carne coniunctam fuisse Arthuro, à parentibus Catholicis in patriam litem reuocatur, cum Rex Anglorum nouum fœdus matrimonij offert ne tam subito inter tantos heroas contracta affinitas dissolueretur. Hoc non Catholici Principes recusarunt, itaque factum est vt Iulij secundi dispensatione (ne anxius conscientiæ scrupulus relinqueretur) Catharina Henrico Arthuri fratri in vxorem data sit. Fauebant huic nouo contractui iuris diuini authoritates, & publicæ necessitatis commoda, sed nihil inconsultum in re tanti ponderis fieri visum est, idcirco cum res per eximios Theologos & Iurisperitos domi forisque diu agitata esset eo venerunt communia vota, nihil absque summi Pontificis relaxatione faciendum esse. Vtriusque regis legati rei seriem narrant Alexandro primum, deinde Pio tertio, sed cum vterque Pontifex coronidem addere non potuisset citius vita defunctus, Iulius tandem adhibito suo consilium delectissimis viris nuptias futuras probauit, & pacis bonum ex hoc coniugio congratulatus est.

Datus est celebrandis nuptiis dies Ioannis Baptistæ sacer, multis de causis solennis. Postridie apud celebre S. Benedicti cœnobium noui sponsi regia diademate capitibus imponi mandarunt.

Refert Sanderus in primo libro Schismatis Anglicani præcipua capita dispensationis Papæ, additque literas quibus eiusdem æquitas & ratio optimè fulta omnibus allubescit, quæ Henrici 7. rogatu his verbis conscriptæ erant De dispensatione matrimoniali nunquam negauimus nec suspicionem præbuimus quò minus eam facere vellemus, vt aliqui minus verè dixerunt, sed respondimus nos expectare in illa concedenda tempus magis accommodatum vt consultiùs & maturiùs fieret cum huius sanctæ sedis & vtriusque partis honore. *Hæc Iulius. Pontificij rescripti idem Sanderus lib. de visibili monarchia hæc paucula refert,* Romani Pontificis præcellens authoritas, concessa sibi desuper vtitur potestate, prout personarum negotiorum, & temporum qualitate pensata in Domino conspicit salubriter expedire.

Hæc diplomata omnia, nostra & amicorum opera sub nomine Iulij coacervata promulimus cuius laudibus referendis impotentiorem Musam suspicor, nec puto Pontificem satis laudari ob ditionem Ecclesiasticam tantis laboribus tantis periculis conseruatam. Et quamuis in eum multi cornicentur quod bello potius quam paci natus esset, prudentiùs F. Baptista Mantuanus Carmelita eius virtutes hoc doxologico carmine complexus est.

Maximè Quercentum Princeps, & summe Sacerdos,
Qui iura & leges Diuumq; hominumq; gubernas,
Ense potens gemino *cuius vestigia adorant*
Cæsar, & aurato vestiti murice Reges:
Non Itala solùm gentes, sed tota per orbem
Sparsa tibi æternas grates Ecclesia soluit.
Nam postquam in Petri Solium *te Roma leuauit,*
In decus antiquum maiestatemque vetustam
Publica res Christi tandem reuocata, tyrannis,
Respirare potest, & ducere gaudia, victis.

Iam septuagenarius liberator à Gallis Italiæ Pontifex qui vitam duxerat insomnem velut pro bono Christiano ad beatam quietem aspirans in tenacem febrem incidit qua Romæ in Vaticano exhalauit spiritum IX. Cal. Martij hora XI. Cui patres in Concilio Lateranensi inferias summo mœrore dederunt.

LEO DECIMVS.

Ioannes è Medicea ſtirpe in Etruria potentiſſima, Laurentij patris liberalitate literis apprimè eruditus, in ipſo iuuentutis vere moribus ac doctrina ſenex & grauis Cardinalium collegio cooptatur ſub Innocentio VIII. Deinde in Concilio Lateranenſi annos fermè XXXVII natus, Anno Chriſti M.D.XIII. Sabb. XIII. Calend. Aprilis cum prius per Cardinalem Oſtienſem in Presbyterum & Epiſcopum conſecratus eſſet Summus Pontifex coronatur Romæ. Pro expeditione bellica in Turcas indulgentias Cruciadæ publicauit. Inchoatum Concilium ad periodum vſque perduxit. Cardinales qui à Iulio II. crimine leſæ maieſtatis exhauthorati fuerant in gratiam recepit. Franciſcum à Paula Calabrum ordinis Minorum inſtitutorem in numerum diuorum retulit.

I.

Hæreticum eſt aſſerere animam rationalem eſſe mortalem.

Hoc diploma excerptũ eſt ex Concil. Lateranẽſi quod apud F. Alphonſum de Caſtro an hæreſibus & rationibus eſt illuſtre.

LEO Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, ſacro approbante Concilio.

APOSTOLICI regiminis ſolicitudo nos aſſiduè pulſat, vt medendis animarum langoribus, quarum nos ex alto omnipotens auctor curam habere voluit, iis potiſſimum qui inſtantius fideles nunc vigere cernuntur, ſalutifero cœli & vini medicamine ad inſtar Samaritani in Euangelio ſolicitam operam impendamus, ne nobis illud Hieremię obiiciatur. Nunquid reſina non eſt in Galaad, aut medicus non eſt ibi? Cum itaque diebus noſtris (quod dolenter ferimus) zizanię ſeminator antiquis humani generis hoſtis, nõnullos pernicioſiſſimos errores à fidelibus ſemper exploſos in agro Domini ſuperſeminare, & augere ſit auſus, de natura præſertim animę rationalis, quod videlicet mortalis ſit, aut vnica in cunctis hominibus, & nonnulli temere philoſophantes, ſecundùm ſaltem Philoſophiam, verum id eſſe aſſeuerent, contra huiuſmodi peſtem opportuna remedia adhibere cupientes, hoc ſacro approbante Concilio damnamus, & reprobamus omnes aſſerentes, animam intellectiuam mortalem eſſe, aut vnicam in cunctis hominibus, & hæc in dubium vertentes cum illa non ſolum vere per ſe, & eſſentialiter humani corporis forma exiſtat, ſicut in canone fel. rec. Clementis Papæ V. prædeceſſoris noſtri in generali Viennen. Concilio edito continetur, verum & immortalis, & pro corporum quibus infunditur multitudine ſingulariter multiplicabilis, & multiplicata, & multiplicanda ſit. Quod manifeſtè conſtat ex Euangelio, cum Dominus ait, Animam autem occidere non poſſunt & alibi: Qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam. Et cum æterna præmia, & æterna ſupplicia pro merito vitę iudicandis repromittit, aliàs incarnatio, & alia Chriſti myſteria nobis minimè profuiſſent, nec reſurrectio expectanda foret, ac ſancti & iuſti miſerabiliores eſſent (iuxta Apoſtolum) cunctis hominibus. Cúmque verò minimè contradicat, omnem aſſertionem veritati illuminatę fidei contrariam, omninò falſam eſſe diffinimus, & vt aliter dogmatizare non liceat, diſtrictius inhibemus: omnéſque huiuſmodi erroris aſſertionibus inhærentes, veluti damnatiſſimas hæreſes ſeminantes, vitandos & puniendos fore decernimus. Inſuper omnibus & ſingulis Philoſophis in vniuerſitatibus ſtudiorum generalium, & alibi publicè legentibus, diſtrictè præcipiendo mandamus, vt cum Philoſophorum principia, aut concluſiones, in quibus a recta fide deuiare noſcuntur, auditoribus ſuis legerint, ſeu explanauerint, quale hoc eſt de animæ mortalitate, aut vnitate, & mundi æternitate, ac alia huiuſmodi,

Clemens V. in Cõcilio Viennẽſi vt habetur in Clement. lib. tit. 1 de Sum. trini. & fide Cathol. reprobat & hæreticum iudicat doctrinam quæ habet quod ſubſtantia animæ rationalis ſeu intellectiuæ verè & per ſe humani corporis nõ ſit forma. De hac re conſulendus eſt B. Thomas in ſin. gloſſ. part. 1. q. 76. art. 1. & ibidem Caietanus.

iusmodi, teneantur eisdem veritatem religionis Christianę omni conatu manifestam facere, & persuadendo pro posse docere, ac omni studio huiusmodi philosophorum argumenta, cum omnia solubilia existant, pro viribus excludere atque resoluere. Et cum non sufficiat aliquando tribulorum radices præscindere, nisi & ne iterum pullulent, funditus euellere, ac eorum semina, originalésque causas, vnde facilè oriuntur, remouere: cum præcipuè humanę Philosophiæ studia diuturniora quàm Deus secundùm verbum Apostoli euacuauit, & stultam fecit, absque diuinę sapientię condimento, & quę sine reuelatę veritatis lumine in errorem quandoque magis inducunt, quam in veritatis elucidationem: ad tollendam omnem in præmissis errandi occasionem, hac salutari constitutione ordinamus & statuimus, ne quisquam de cætero in sacris ordinibus constitutus, secularis vel regularis, aut aliàs ad illos à iure arctatus in studiis generalibus, vel alibi publicè audiendo, philosophię aut poësis studiis vltra quinquennium post grammaticam & dialecticam, sine aliquo studio Theologię aut iuris Pontificij incumbat. Verum dicto exacto quinquennio, si illis studiis insudare voluerit, liberum sit ei, dum tamen simul aut seorsum, aut Theologię aut sacris canonibus operam nauauerit, vt in his sanctis & vtilibus professionibus sacerdotes Domini inueniant, vnde infectas philosophię & poësis radices purgare & sanare valeant. Et hos canones per ordinarios locorum vbi generalia studia vigent, & rectores vniuersitatis eorundem studiorum singulis annis in principio studij, in virtute sanctę obedientię publicari mandamus. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę in publica sessione, in Lateranen. sacrosancta basilica solenniter celebrata, anno incarnationis Dominicę, millesimo quingentesimo tertiodecimo, quartodecimo Calend. Ianuarij, Pontificatus nostri anno primo.

Hæc constitutio decreta est in Concilio Lateranensi Sess. 8 quæ omnibus patribus comprobata est excepto Nicolao Bergomensi & Thoma Caietano quibus hæc vltima pars Bullæ præcipiens Philosophis vt publicè persuadendo doceant veritatem fidei non arrisit.

Christianæ fidei doctrina animæ immortalitatem etsi probabiles rationes non superessent credere tenemur, qui certo vitam æternam nobis post mortem manere in Symbolo profitemur: æternum autem esse non potest quod aliquando finietur. Hæresis in Concilio damnata multos habuit fautores, veluti Arabes vt testatur Eusebius libr. 6. Historiæ Eccles. cap. 26. quam audaciùs defendebant Saducæi docentes nullam vitam à morte superesse: ideóque nullam resurrectionem mortuorum futuram, nec spiritum nec angelum esse credebant nec futurum Iudicium, sed secundum carnem solum prædicabant esse viuendum, Epicureorum dementiam sectantes. Illíque æternitatis pabulo animam defraudare volebant, quod eius est bonum. Cum enim in omnibus bonis creatis sit quædam propensio ad id, quod illis conducit maximè, sic aer limpidum sudúmque & perspicuitatem, aqua claritatem & puritatem appetit terra suo pondere fertur ad ima, denique nihil est in rerũ natura cui non sit quod expetat & quo adepto lætetur. Multò autẽ magis in anima illa ratione diuite & locupletata elucet cupido ad æternitatem illam anhelans cum ipsa nullo modo extingui possit, quod bonis & piis congratulandum malis vero expauescendum & terribile. Ibunt hi in supplicium æternum, Iusti autem in vitam æternam, *secernitur nimirum vita hominum perpetuò beatorum à perpetuo miserorum supplicio vt probè doctrinæ sapiẽtis tradit* spes illorum immortalitate plena est.

Vtriusque testamenti paginæ certissima de immortalitate animæ complectuntur documenta. Contemplare hominis creationem, exilium è Paradiso deliciarum, vniuersum illum Cataclysmum, Abrahæ separationem à Babylonica iniquitate, & illico hæc immortalitatis quemdam typum illustrare comperies. Quorsum enim tam immensa beneficia populo Israelitico, tantam legum & reipublicæ suæ apparatum, ritus, ceremonias, sacrificia instituta fuisse nisi per hæc gentem illam ad finitum capescendum supra cælestis fœlicitatis erudiret, & instituendos perduceret? Quorsum tam vberes Messiæ venturi promissiones in veteri lege? Quorsum redemptionis tanto desiderio præstolatio? si anima interitui obnoxia esset? Meticulosus nimium fuisset Psaltes qui descensum inferni tantopere timebat. Frustra cecinisset Iustos in perpetuum victuros, *cum perpetuum in hac vita non inueniatur. Omnes veteris testamenti patres Catholicam immortalitatis animæ sententiam coluerunt. Tobias inter cæteros exprobat Epicureos illos, Nolite ita loqui (inquit) quoniam filij sanctorum sumus, & vitam illam expectamus quam Deus daturus est his qui nunquam fidem mutant ab eo. Elias hospitis suæ filium ad vitam reuocaturus sic orationem suam ad Dominum instruxit*

struxit Domine Deus meus, reuertatur obsecro anima pueri huius in viscera eius. Et exaudiuit vocem Eliæ, Et reuersa est anima pueri intra eum & reuixit. *Vbi sistebat? vbi morabatur anima illa separata a corpore pueri? nonne alibi erat & subsistebat viua vt iterum in carcerem includeretur prioresque functiones suas obiret. Quod autem per se subsistat facilè liquet considerata eius propria operatione quæ est intelligere. Id quod Aristoteles 3. de anima sic peracutè probauit* Anima intelligit vniuersa corpora vt iust illimum est, ergo nulli est corpori mixta. *Eodem etiam pacto vt refert Dom. de Soto probat visum nullo esse colore affectum quia omnes percipit colores. Enimverò id quemadmodum lingua amaro humore imbuta non valet alios sapores gustare ita si oculus colore aliquo esset immissus per illum impediretur ne posset alios colores videre. Eadem ergo analogia, si intellectus cum aliquo esset corpore commixtus, per illud impediretur ne alia posset percipere corpora, cum ergo omnia intelligat nullum habet admixtum. Si ergo in se non est corporeus per se potest absque corpore existere.*

Vt autem inhereamus tenacius Orthodoxæ sententiæ Theologorum de animæ immortalitate quam reuocare in dubium Barbarū & Ethnicū est, rationibus dicta firmentur, quibus se omninò deuios existimēt qui tam stolidè ambigunt de hoc præcipuo nostræ fidei Theoremate Tales enim Epicureis ipsis peiores in Deum primum insidias moliuntur, omnem eius prouidentiam amorem, & charitatem quam tam solenni fœdere nobiscum contraxit euertere conantur. Quibus hæc promisit cœlestia Asarota? has immortales dapes? hæc illustrissima & rutila diuinis radiis Stromata? Nonne homini? nonne iustorum animabus? Atqui quomodo eius erunt gloriæ & vitæ æternæ participes si simul cum corpore intereant? Si enim anima immortalis non est, certe Deus nullam nostri curam gerit vel non maiorem quàm brutorum animantium. Sed qui eam immortalitatem ignorarunt frustra per omnia quærendo peruagabuntur, cum præter Deum vnum nihilhominus animum expleat, Præterea cum videamus in hac lubrica & fragili vita scelestissimos dulciore fortuna tolli, prosperitatis gratiore vento protegi & etiam sanctiores excellere nullisque pro fœdissimæ vitæ obscuritate pœnis plecti, aut crimina suppliciis rependere, iustos verò publico hominum contemptui exponi, irrideri, vexari, malorum Iliade inuolui & cruciari, nos profectò Deū Optimū Maximum iniquitatis, ey iniustitiæ accusaremus, quod inulta & impunita relinqueret peccata, virtutu verò præmia negligeret, si post mortem æternitas non superesset in qua remetirentur bona, mala verò punirentur. Suffragio tamen sacræ scripturæ protegimur dicentis Sap. 11. Excæcauit illos malitia sua & nescierunt sacramenta Dei, neque mercedem sperauerunt Iustitiæ, nec iudicauerunt honorem animarum suarum quoniam Deus creauit hominem inexterminabilem ad imaginem similitudinis suæ fecit illum *Ex quo loco apertè conuincitur animam esse inexterminabilem idest incorruptibilem & immortalem quoniam vt ex litera patet de homine dissorit iuxta animam & non iuxta corpus iuxta quam in homine imago Dei est.*

Si ingrediamur Euangelij adyta prima fronte occurrent nobis tot affabrè dicta Euangeliographorum immo ipsius diuinæ veritatis & patris consiliarij Christi de immortalitate animæ oracula, Matthæus c. 8. Extremi Iudicij sententiam & Angelorum officium in separandis malis de medio iustorum vt mittantur in caminum ignis enarrat. Christus non vult timeri eos qui occidunt corpus, cum animam occidere non possint Matth. 10. Illic videmus resurrectionem plurimorum, quæ fieri non potuisset nisi anima illorum qui reuixerant superfuisset. Philosophorum placita prætereo & Platonis μετεμψύχωσιν qui prudenter animæ immortalitatem Philosophatus fuerat, multum tamen falsus in illa fanatica transmigratione quam ante ipsum asseruisse Pythagoram scribit Epiphanius contra hæres. 7. Plutarchus hanc etiam Empedocli tribuit quin & Zoroastrum omnibus his antiquiorem in lib. cui tit. est, μαγικὰ λόγια τῶν ἀπὸ Ζωροάστρου μάγων, illam ipsam docuisse testis est Rhodiginus lib. 9. cap. 21.

Habemus certiores post Euangelij & scripturæ sacræ veritatem doctores Apostolos primum qui in confessione fidei hanc etiam animarum immortalitatem protestantur Nos filij Dei ac filij pacis quique sacram atque rectam doctrinam religionis Dei prædicamus vnum tantum Deum profitemur legis &c. Animam in nobis confitemur expertem corporis, & immortalitate præditam neque interitu deleri, vt corpora, sed immortalem esse, vt pote rationis participem & sui compotem. *Clemens. libr. 6. Constit. Apostol. 11.*

Nycæna

Nycana Synodus trecentis octodecim Episcopis congregatis celebrata anno Domini 328. futuri sæculi & resurrectionis fidissima testimonia retulit voluitque etiam à mortuis suis sessionibus & decretis calculum adijci quo omnia fide digniore commendarentur posteris vt refert Nicephorus lib.8 cap.28 cum enim antequam dies concludendis & subscribendis Synodi canonibus daretur Chrysantas & Musonius Episcopi primæ nota apud patres diem obiissent reliqui Episcopi subscripti ad sepulchrum eorum accesserunt cum tabulis resolutionem Oecumenici Concilij & eos tanquam viuentes hac oratione allocuti sunt. Bonum certamen, Diui patres, nobiscum decertastis, cursum peregistis, fidem seruastis, si igitur obtinere censetis id quod à nobis actum est, quoniam nunc nullo interposito obstaculo Trinitatis splendore illustrari, clariùs id perspicitis, opus est vos nobiscum libellum subscribere. *His dictis libellum obsignatum ad tumulum eorum deposuere, noctémque totam insomnem peregere & postridiè ad eum locum rediere & signa inuiolata inuenientes libello explicato subscriptionis illorum reliquis insertas cognouere recentes adhuc in hæc verba cœptas* CHRYSANTAS ET MVSONIVS QVI CVM PATRIBVS OMNIBVS IN SANCTA PRIMA OECVMENICA SYNODO NICENA CONSENSIMVS, QVANVIS CORPORE TRANSLATI MANV TAMEN PROPRIA NOS LIBELLO SVBSCRIPSIMVS. *Quod clarius exemplum pro animæ immortalitate asserenda offerri potest? Authenticum Concilium, neque minoris est ponderis ipsa sacra scriptura, Synodos enim generales vt post plures testatur Gratian. in can. canones. Gregorius in cap. sicut Sancta Insti in §. 1. de Eccles. tit. colla. 9. tit 6. in nouellis potissimum Nicænam primam Constantinopolitanam, Ephesinam, & Chalcedonensem recipiunt vt canonica scripta & quatuor sacra Euangelia. Hinc omnem dubitandi ansam de immortalitate animæ nobis præcludunt. Addamus iam authores tam Græcos quam Latinos qui ex professo Catholicæ huic sententiæ suffragia dederunt.*

AVTHORES CATHOLICI QVI ANIMAE IMMORTALITATEM DOCVERVNT.

D. Ignatius ad Trallianos Epistol. 5. & Epist. 6. ad Magnesianos, & Epist. 7. ad Tharsentes.

Confessio Beati Policarpi in Epistol. ad Phil.

Martialis in Epistolis.

Clemens in libris Confessionum.

Dyonisius Areopagita lib. de Eccles. Hierarchia. c. 2.

Ireneus lib. 2. contra hæreses c. 64. circa medium.

Tertullianus lib. de resurrectione.

Gregorius Nissenus libr. 2. Philosophiæ de anima. c. 9. & c. 7. vbi agit de prouidentia.

Clemens Alexandr. lib. 1. Pædag. c. 13. & lib. 2. c. 1.

Athanasius Alexandrinus Patriarcha in oratione contra Idola.

Tatianus oratione contra Græcos.

Gregorius Taumaturgus libello de anima ad Tatianum.

Æneas Gazæus Philosophus Platonicus, Christianus factus libro qui inscriptus est Theophrastus seu de animarum immortalitate & corporum resurrectione.

Claudius Mamercus libr. 3. de statu animæ.

Cærillus Archiepiscopus Hierosolym. Cathec. 4. illuminatio.

Eusebius Pamphilus in Confut. lib. 3. contra hæreticos.

Arnobius libr. 2. contra gentes.

Chrysostomus in orat. de sancto Babyla & homil. 1. in Symbolum Apostolorum.

Augustinus lib. de quantitate animæ & lib. de spiritu & anima.

Hieronymus ad Rumierum.

Ambrosius lib. de bono mortis cap. 10. & lib. 2. de Abrahamo Patriarcha.

Cassianus in collationibus patrum collat. 1. c. 14.

Manuel Paleologus Imperator Orient. Orat. 6.

Thomas lib. 2. contra gentes. c. 78. & 1. parte Sum. q. 75. art. 5.

Richardus Landulphus & reliqui Doctores Scholastici in quartum sententiarum vt pote Dominicus de Soto dist. 41. q. 1. art. 1.

Nemesius Episcopus & Philosophus lib. de natura hominis.

His addi poterunt plures alij huius sæculi clarissimi Theosophiæ professores qui animæ immortalitatem ab omnibus Pseudophilosophorum morsibus egregiè vindicarunt.

II.

Causæ spectantes ad forum Ecclesiasticum coram ordinariis primò discutiendæ. Pœna impedientium libertatem Ecclesiasticam.

LEO Episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante Concilio.

Clerici iure exemptionis & spe declinandi fori insolentissime sese ferunt punitionem suorum scelerum priuilegio quodam subterfugientes.

REGIMINI vniuersalis Ecclesię (disponente Domino) præsidentes, iuxta pastoralis officij debitum, libenter intendimus vtilitatibus subditorum, & ad conseruandam libertatem Ecclesiasticam, & remouenda scandala, ponendam concordiam, & nutriendam quietem inter Ecclesiarum prælatos, & eorum subditos, eo propensiùs Apostolicę sollicitudinis studium adhibemus, quo dissentionem talium fore dispendiosam experimento comprobatur. necnon indulta pariter & priuilegia eisdem subditis in ipsorum prælatorum dispendium, tam per prædecessores nostros, quàm sedem Apostolicam concessa, ita libenter moderatuur, ne exinde scandala procedant, néve ex his vlli detur materia malignandi, & personæ Ecclesiasticę à bono obedientię, necnon diuini perseuerantia seruitij nullatenus retrahatur. Sanè nuper ad nostrum relatio fide digna peruenit auditum, quod Canonici Patriarchalium, Metropolitanarum, & Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum & alij Clerici seculares plura præsumunt, quę ipsis infamiam non paruam pariunt & aliis inferunt læsionem, prætextu exemptionis, & libertatis à dicta sede obtentę, Ordinariorũ correctiones & ordinationes subterfugiunt, ac eorum forum, siue iudicium declinant, nonnulli etiam impunitatem suorum excessuum per priuilegium exemptionis obtinere sperantes, excessus ipsos committere non verentur, quos nisi per exemptionem qua gaudent crederent se defendi, nullatenus fuissent commissuri. Hinc itaque accidit, vt propter eorum audaciam, qui prætextu priuilegij exemptionis, impunitatem excessuum obtinere confidentes, nonnulla multotiens committant enormia, per quæ plurimum diffamatur Ecclesia, & scandala grauia gerantur, potissimè autem cum talia per eos, ad quos horum spectat correctio, incorrecta remaneant, seu illi ad quos spectat illa punire, negligunt. Nos volentes ne eo prætextu delicta remaneant impunita, morbo huiusmodi necessariam adhibere medelam, sacro approbante Concilio, statuimus, vt de cætero illi, quibus exemptorum correctio & punitio à dicta sede demandata est, circa illam vigilanter intendant, & diligenter officij sibi commissi debitum exequantur, & quamprimum eis exemptos ipsos deliquisse legitimè constiterit, ita eosdem exemptos delinquentes puniant, quod iidem exempti metu pœnæ à suis arceantur insolentiis, & alij eorum exemplo perterriti, prosilire ad similia merito perhorrescant.

Officium eorum quibus animaduersio & correctio exemptorũ demandata est.

Et si circa hoc negligentes fuerint, Diœcesani, & alij locorum Ordinarij, eosdem, quibus exemptorum correctio huiusmodi competit, personaliter, si illorum copia, & notitia haberi poterit: alioquin, vel si nullus in partibus exemptorum ipsorum certus inde fuerit, eos quorum sua in præmissis interesse putauerint, per edictum publicum, Cathedralium, seu aliarum Ecclesiarum locorum, in quibus exemptorum iudices huiusmodi residere, seu nullius eorundem exemptorum iudicibus existentibus, ipsos exemptos deliquisse contigerit, valuis affigendum, moneant, vt ipsi, tales exemptos delinquentes, & criminosos puniant, & castigent infrà competentem terminum, monentium ipsorum arbitrio moderandum. Et si ipsi moniti in hoc negligentes fuerint, & id adimplere neglexerint, seu recusauerint, tunc vt in eo, in quo deliquerint puniantur, cognitione huiusmodi ea vice sint priuati, & se non intromittant vllatenus de eisdem: sed Diœcesani, & alij locorum Ordinarij huiusmodi, contra tales exemptos delinquentes, & criminosos, auctoritate nostra ad inquisitionem, vel per accusationem, sine aliquibus tormentis, procedere, & testes per seipsos examinare possint, ac processum ipsum (quem ratione solennitatis iuris, præterquam ratione citationis omissæ, dummodo delictum alias rite probatum fuerit, nullum allegari vel dici posse prohibemus, sed per eos habitum, clausum, & eorum sigillo munitum, ad sedis Apostolicę examen, ipsorum exemptorum delinquentium expensis, etiam in ipso processu factis, ad quarum solutionem Ordinarij ipsi possint eosdem inquisitos & accusatos compellere, per proprium,

Ordinariorum Iurisdictio contra exemptos.

vel

vel alium nuntium quantocitius destinare procurent) apud eandem sedem, per Romanum Pontificem vel alium, cui duxerit committendum, diligenter examinandum, & ita culpabiles repertos quod ad condemnationem, vel propter sufficientia inditia, propter quę ad torturam pro veritate exquirenda procedi valeat, ad ipsos Diœcesanos, seu Ordinarios per eos auctoritate nostra in causa inquisitionis, seu accusationis, vlterius legitimè procedendum, & causam ipsam, prout iustum fuerit, terminandam, remittendum. Notarij autem dictæ sedis, quorum officium in ipsis primitiuę Ecclesiæ initiis à fel. rec. Clem. Papa I. ad sanctorum gesta perquirenda * atque conscribenda noscitur institutũ, ad Prothonotariatus officium assumpti, habitum & rochettum deferentes, & alij nostri & dictę sedis officiales actu sua officia exercentes, tam in ciuilibus quàm in criminalibus, ab omni ordinariorum iurisdictione sint exempti. Alij vero Notarij habitum Protonotariatus non deferentes nisi illum infra trimestre, post præsentium publicationem assumpserint, & ipsi ac alij in posterum assumendi, habitum, & rochetum huiusmodi continuè non gestantes, atque alij nostri & dictæ sedis Officiales officia sua actu non exercentes, tam in criminalibus, quàm in ciuilibus, ratione causę summam xxv. ducatorum auri de Camera non excedentis duntaxat, eorundem Diœcesanorum & Ordinariorum iurisdictioni subiaceant. In ciuilibus vero causis summam huiusmodi excedentibus, plena gaudeant exemptione & à dictorum Diœcesanorum, & Ordinariorum iurisdictione penitus sint exempti. Dignum quoque & etiam congruum, arbitrantes, quòd ex sanctę Romanę Ecclesię Cardinalium familiaribus illi duntaxat priuilegio exemptionis gaudeant, qui actu domestici, & continui sunt commensales, vel ab eisdem Cardinalibus ad ipsorum exequenda negotia missi vel qui recreationis causa ad tempus à Romana Curia absentes fuerint, cæteris vero etiam familiaritatis literas habentibus, quominus cohertioni Diœcesanorum & ordinariorum eorundem subiaceant, familiaritatis huiusmodi priuilegium nullatenus suffragetur, Et cum eisdem Diœcesanis, vt monasteria monialium sedi Apostolicę immediatè subiecta, in eorum Diœcesibus consistentia, semel in anno visitare possint, per Constitutionem in Concilio Viennen. æditam, quæ incipit, Attendentes, plena fuerit data facultas, illam innouamus, ac exemptionibus, & priuilegiis quibuscunque non obstantibus, districtè seruari præcipimus & mandamus. Per præmissa quoque eisdem Diœcesanis & Ordinariis, casibus quibus in exemptos a iure iurisdictio concessa est, nullatenus præiudicium generetur. Exemptiones autem de cætero absque rationabili causa, & quorum interest minimè citatis, pro tempore concessas, nullius roboris & momenti esse decernimus. Et cum ecclesiasticus ordo confundatur, si sua vnicuique iurisdictio non seruetur, Ordinariorum iurisdictioni (quantum cum Deo possumus) fauere, ac litibus finem celerius imponi, & litigantium immoderatis sumptibus, & expensis parci satagentes, Statuimus, & ordinamus, quod singulę causę, tam spirituales quam ciuiles & mixtę, forum Ecclesiasticum quomodolibet concernentes, & beneficiales (dummodo beneficia ipsa generaliter reseruata non fuerint, & ipsorum singulorum beneficiorum fructus, redditus & prouen. xxiiij. ducatorum auri de Camera, secũdum communem æstimationem valorem annuum non excedant) in prima instantia extra Romanam Curiam & in partibus coram Ordinariis locorum dumtaxat cognosci, & terminari, ita quod nulli ante diffinitiuam sententiam liceat appellare, nec appellatio (si fuerit emissa) vllatenus admitti, nisi ab interlocutoria quę vim habeat diffinitiuę, vel è grauamine minimè concurrente negotium principale, quod per appellationem à diffinitiua sententia reparari non possit nisi aliter collitigantium aduersarij sui potentia merito perhorrescens, seu alia probabili, & honesta causa aliter quàm per proprium iuramentum saltem semiplenè probata, coram Ordinario non auderet litigare, Eo enim casu, causę ipsæ, etiam appellationum, in dicta Curia, etiam in prima instantia, committi & cognosci & terminari possint. Alioquin appellationes, & illarum, etiam aliarum causarum huiusmodi commissiones in posterum, & quicquid inde secutum fuerit, nullius sint roboris vel momenti. Iudices autem, & Conseruatores à sede Apostolica deputati, si in altero iurium graduati non fuerint, Assessorem partibus non suspectum, ab ipsis parti-

**Prothonotariorum officium in principio Ecclesiæ primitiuæ à B. Clemente ad sanctorum Martyrũ gesta perquirenda atque scribenda fuit institutũ vt legitur in historia S. Clementis Papæ & Fabiani. Refert Platina Iulium primum voluisse vt omnia ad Ecclesiã pertinentia per notarios aut per primicerium notariorũ conscriberentur. Solebant olim præcedere Episcopos vsque ad tempus Pij qui publico rescripto cõtrariũ mandauit & sic seruatur hodie vt dicit gloss. reg. Cãcell. apost. in reg. Papæ Iulij 3. in tertia parte & Lucas de pen. in rub. de magistris scriniorũ. Cod. lib. 12.*

Causæ quæ spectant ad forum Ecclesiasticũ cognoscantur in prima instantia corã ordinariis nisi in casibus hic expressis.

In Principes sæculares libertatē & iurisdictionē ecclesiasticā impedientes habes constitutionem sup. Mart. V. fol. 90.

In offendentes Cardinales S. R. E. habes constitutionem infr. Pij. V.

Renouantur hic singula omnes cōstitutiones aduersus eos qui iura ecclesiastica impediunt.

Decretū habemus ex Concilio Chalcedonensi c. 19. de congregando Concilio Prouinciali his verb. Statuit sancta Synodus secundum regulas patrū bis in anno in vnum conuenire per singulas Prouincias Episcopos vbi singula quæ emerserint corrigantur. dist. 18. c. q. Lateranensis Synodus sub Leone decimo decernit cōcilia Prouincialia quolibet triennio celebrari.

bus, vel earum altera requisiti, assumere, & secundum eius relationem iudicare teneantur. Et quia sæpius & multiplici relatione percepimus, quamplurimas Ecclesias, & illis præsidentes Episcopos, tam citra quàm vitra montes, vexari in eorum iurisdictionibus, iuribus & dominiis, ac turbari à domicellis, Principibus, & nobilibus eorundem, qui sub colore iurispatronatus, quod in beneficiis ecclesiasticis habere contingunt, nullo priuilegio Apostolico suffulti, sine Ordinariorum collationibus, & literis, & absque aliquo saltem colorato titulo, beneficia non solum Clericis sed etiam laicis conferre, Sacerdotes & Clericos delinquentes ad eorum libitum punire, Decimas omnium rerum, & ad quarum solutionem de iure tenentur, ac Cathedralium, & alia quæ legis Diœcesanæ, & iurisdictionis sunt, & ad ipsos Episcopos duntaxat pertinent, temere auferre, fraudare, vsurpare, seu vt præmissa fiant mandare, ac ipsa & fructus quoscunque ne à ciuitatibus, terris & locis eorum extrahantur prohibere, feuda, possessiones, & prædia occupare, & indebitè detinere, seu ad feuda & bona ipsarum ecclesiarum eis concedendum, ac ecclesiastica personis per eos nominatis conferendum, minis, & terroribus, ac aliis viis indirectis inducere, & compellere, & alia quamplurima damna, iacturas, & iniurias, ecclesiis & earum prælatis ac clericis præfatis inferri, non modo permittere, sed etiam expressè mandare præsumunt. Attendentes igitur quod laicis in clericos & personas ecclesiasticas, ac bona ecclesiastica, non est attributa facultas, atque æquum & iustum esse, vt in eos iura insurgant, qui illa offendere præsumunt: Necnon considerantes quantum ex his tam nostro & Apostolicę sedis honori quàm personarum ecclesiasticarum quieto & prospero statui, non sine damnanda pernicie derogetur: Ac cupientes, eos quos ad obseruantiam iurium, virtutum præmia non inducunt, tam adiectarum exaggeratione pœnarum, quàm adiiciendarum de nouo formidine, à temerariis ausibus refrenare, Omnes & singulas constitutiones, quę super decimarum solutione, & contra violatores, & raptores Ecclesiarum & incendiarios, agrorum depopulatores, & tam S.R.E. Cardinalium, quàm venerabiles fratres nostros Episcopos, & alias personas ecclesiasticas, seculares & regulares capientes, detinentes, & eorum iurisdictionem & iura quomodolibet indebitè occupantes, aut eos in eorum iurisdictionis exercitio perturbantes, seu molestantes, eos quoque ad conferendum beneficia ecclesiastica personis per eos nominatim, aut alias de illis pro eorum libito voluntatis disponendum, & feuda ac bona ecclesiastica in emphitheosim concedendum, aut alias vendendum, temerè compellentes, Necnon statuta contra libertatem Ecclesiasticam facientes, & ad præmissa auxilium, consilium, vel fauorem præstantes, hactenus emanarunt, innouamus. Et cum ea nedum iuri contraria, sed etiam ecclesiasticę libertati opprobriosa sint quamplurimum & aduersa, vt de officio nobis credito dignam Deo possimus reddere rationem, affectibus & monitis paternis, Imperatorem, Reges, Duces, Marchiones, Comites, Barones, & quoscunque alios alterius cuiuscunque nobilitatis, præeminentię, potentię, seu potestatis, excellentię, vel dignitatis existentes, attente hortamur in Domino, eisdem in virtute sanctę obedientię mandantes, vt ipsi constitutiones prædictas obseruent, & faciant etiam à suis subiectis inuiolabiliter obseruari, quacunque consuetudine contraria non obstante, si diuinam offensam, & sedis apostolicę debitam vitare voluerint vltionem: Ac collationes de dictis beneficiis sic factas nullas & irritas nihilominus esse decernimus, ac illis vtentes, reddantur inhabiles ad alia beneficia ecclesiastica obtinenda, donec cum eis super hoc per sedem prædictam fuerit dispensatum. Maturè quoque considerantes, quod post Christi ad cœlos ascensionem, Apostoli per singulas vrbes & diœceses, Episcopos distribuerunt, sicut Sancta Romana Ecclesia per orbem constituit eosdem Episcopos, in partem sollicitudinis vocando, onera gradatim distribuendo per Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, ac sacris etiam canonibus fuerit diffinitum, per eos pro morum correctione & controuersiarum decisione, & determinatione, ac mandatorum Domini obseruatione, fieri debere Concilium prouinciale, ac Synodum Episcopalem, vt deprauata corrigerentur, & illa facere negligentes, canonicis pœnis subiacerent, Cum conueniat nos circa ea quę rempublicam Christianam concernunt, esse intentos

desiderantes

desiderantes canones ipsos firmiter obseruari, eisdem Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis & Episcopis districtè iniungimus, vt de officio eis commisso dignam Deo possint reddere rationem, canones, Concilia, & Synodos huiusmodi fieri mandantes, quocunque priuilegio non obstantibus inuiolabiliter obseruent, præterquam quo ad Concilium prouinciale, quod de cætero singulis triennijs fieri mandamus, ad illáque etiam exemptos accedere debere decernimus, priuilegio, ac consuetudine quacunque contraria non obstantibus. Circa hoc autem negligentes, pœnas in eisdem Canonibus contentas se nouerint incursuros. Et cum constitutione in Concilio Viennen. edita, quę incipit, In plerisque. vt Pont dignitatis honor seruaretur, statutum fuerit, ne Ecclesiis Cathedralibus (sine quibus spiritualia diu esse non possunt) priuatis, ac clero, & populo Christiano carentibus, de aliquibus personis pręsertim religiosis prouideretur, Constitutionem ipsam innouamus, inuiolabiliter obseruari debere volumus, atque mandamus, nisi aliqua iusta causa in Consistorio nostro secreto approbanda, alias duxerimus faciendum. Nos enim quicquid contra præmissa, vel aliquod præmissorum contigerit attentari, irritum decernimus, & inane, contraria quacunque constitutione, vel priuilegio non obstantibus. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę in publica Sessione, in Lateranen. sacrosancta Basilica solenniter celebrata, Anno incarnationis Dominicę, millesimo quingentesimo decimoquinto, quarto nonas Maij, Pontificatus nostri anno tertio.

III.

Montes Pietatis probantur & confirmantur.

LEO Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, Sacro approbante Concilio.

INTER multiplices nostrę sollicitudinis curas, illam in primis suscipere pro nostro pastorali officio debemus, vt quę salubria & laudabilia, ac Catholicę fidei consona & bonis moribus conformia nostro tempore non solum enucleentur, verumetiam ad posteros propagentur, & quę materiam scandali prębere possent, penitus succidantur & radicitus extirpentur, nec pullulare vsquam sinantur in agro Dominico, & vinea Domini Sabbaoth duntaxat conseri permittendo, quibus fidelium mentes pasci spiritualiter possint, eradicatis zizaniis, & oleastri sterilitate succisa. Sanè cùm olim inter nonnullos dilectos filios sacrę Theologię Magistros ac Iuris vtriusque Doctores, controuersiam quandam non sine populorum scandalo & murmuratione exortam, & nuper his diebus innouatam esse comperierimus, circa pauperum releuationem in mutuis eis publica auctoritate faciendis, qui Montes pietatis vulgò appellantur, quique in multis Italię Ciuitatibus, ad subueniendum per huiusmodi mutuum pauperum inopiæ, ne vsurarum voragine degluriantur, à Ciuitatum magistratibus, & aliis Christifidelibus sunt instituti, atque à sanctis viris diuini verbi præconibus, & laudati, & persuasi ac à nonnullis, etiam Summis Pontificibus prædecessoribus nostris probati & confirmati sunt, ne præfati Montes à Christiano dogmate dissonantes, vel non, vtraque parte diuersimode sentiente, atque prædicante: Nonnullis enim magistris, & Doctoribus dicentibus, eos Montes non esse licitos, in quibus aliquid vltra sortem pro libra, decurso certo tempore per ministros huius Montis, ab ipsis pauperibus quibus mutuum datur, exigitur, & propterea ab vsurarum crimine iniustitiáve, seu ab aliqua certa specie mali, mundos non euadere: cum Dominus noster, Luca Euangelista attestante, aperto nos præcepto obstrinxerit, ne ex dato mutuo quicquam vltra sortem sperare debeamus. Ea enim propria est vsurarum interpretatio, quando videlicet ex vsu rei quę non germinat, nullo labore, nullo sumptu, nullóve periculo, lucrum fœtúsque conquiri studetur. Addebant etiam iidem Magistri & Doctores in iis Montibus, neque commutatiuæ, neque distributiuę iustitię fieri satis, cum tamen iustitię terminos contractus huiusmodi excedere non debeant, si debeant approbari. Idque præterea probare nitebantur, quia impensę pro huiusmodi Montium conseruatione, à pluribus (vt aiunt) debitę, à solis pauperibus quibus mutuum datur, extorquerantur, pluráque interdum vltra necessarias & moderatas impensas

Ex Concil. Lateran. Sess. 10.

Vt tollerentur pullulascentes in pietatis montibus abusus propenso animo in fœnerandis pecuniis studiosius seruntur Trident. canones ne quicquam amplius ex mutuatis pecuniis aut omni alia ratione lucri recipiatur, quia quod ne-

cessaria ministrorum alimenta & mercedem nec non ad alia ipsius montis onera sustinenda satis sit: cum & eius rei præcipuam habeat à sede Apostolica facultatem. Eos autem hic Pontifex discussis Doctissimorum virorum opinionibus declarat esse licitos si nihil vltra necessarias impensas recipiatur, quique quandoquidem ex pietatis seminibus confecti, & cumulati verè salutares & vberes pietatis fructus ferunt, hócque commodi pariunt vt multa fœnoris & vsuræ semina ex dominico agro conuellantur.

non absque specie mali, ac incentiuo delinquendi, quibusdam aliis personis (vt inferre videntur) exhibeantur. Aliis vero pluribus magistris, & Doctoribus contra asserentibus, & in multis Italiæ Gymnasiis, verbo & scripto conclamantibus, pro tanto bono, tanquam Reipublicæ pernecessario, modo ratione mutui nihil petatur neque speretur, pro indemnitate tamen eorundem montium, impensarum videlicet ministrorum eorundem ac rerum omnium ad illorum necessariam conseruationẽ pertinentium, absque montium huiusmodi lucro, idque moderatum & necessarium ab iis ex huiusmodi mutuo commodum suscipiunt, licitè vltra sortem exigi, & capi posse, non nihil licere: cum regula iuris habeat, Quod qui commodum sentit, onus quoque sentire debeat, præsertim si Apostolica accedat auctoritas: Quamquidem sententiam a fel. rec. Paulo II. Sixto IIII. Innocentio VIII. Alexandro VI. & Iulio II. Roman. Pontificibus prædecessoribus nostris probatam à sanctis quoque ac Deo deuotis & in magna, ob sanctitatis opinionem, existimatione habitis, Euangelicæ veritatis prædicatoribus prędicatam esse ostendunt. Nos super hoc (prout nobis est ex alto concessum) oportune prouidere volentes Alterius quidem partis iustitię zelum, ne vorago aperiretur vsurarum, Alterius pietatis & veritatis amorem, vt pauperibus subueniretur, vtriusque vero partis studium commendantes: cum hæc ad pacem, & tranquillitatem totius Reipublicę Christianę spectare videantur, sacro approbante Concilio, declaramus & diffinimus, Montes pietatis antedictos per Respublicas institutos, & auctoritate sedis apostolicę hactenus probatos & confirmatos, in quibus pro eorum impensis & indemnitate aliquid moderatum, ad solas ministrorum impensas, & aliarum rerum ad illorum conseruationem (vt præfertur) pertinentium, pro eorum indemnitate duntaxat, vltra sortem, absque lucro eorundem montium, recipitur, neque speciem mali præferre, nec peccandi incentiuum præstare, neque vllo pacto improbari, quinimo meritorium esse, ac laudari & probari debere, tale mutuum minimè vsurarium putari, liceréque illorum pietatem & misericordiam populis prædicare, etiam cum indulgentiis à sancta sede Apostolica eam ob causam concessis: Ac deinceps alios etiam similes Montes, cum Apostolicę sedis approbatione erigi posse. Multò tamen perfectius, multóque sanctius fore, si omninò tales montes gratuiti constituerentur, hoc est, si illos erigentes, aliquos census assignarent, quibus si non omni, saltem vel media ex parte, huiusmodi montiũ ministrorum soluerentur impensę, vt ad leuiorem æris soluendi portionem, medio hoc, pauperes grauari contingat, ad quos cum huiusmodi census assignatione, pro impensarum supportatione erigendos, Christifideles maioribus indulgentiis inuitandos esse decernimus. Omnes autem religiosos & ecclesiasticas ac seculares personas, qui contra præsentis declarationis & sanctionis formam, de cætero prædicare seu disputare, verbo vel scriptis ausi fuerint, excommunicatiõnis latę sententię pœnam, priuilegio quocunque non obstante, incurrere volumus. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, cæterísque contrariis quibuscunq. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ in publica Sessione, in Lateranen. sacrosancta Basilica solenniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo quinto decimo, quarto Nonas Maij, Pontificatus nostri anno tertio.

IIII.

Libri non euulgentur aut Typis cudantur absque censura Episcoporum aut Inquisitorum hæretica prauitatis.

LEO Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Sacro approbante Concilio.

Ex 5. Tomo Concil.

INTER sollicitudines nostris humeris incumbentes, perpeti cura reuoluimus, vt errantes, in viam veritatis reducere, ipsósque lucrifacere Deo (sua nobis cooperante gratia) valeamus: hoc est quod profecto desideranter exquirimus, ad id nostræ mentis sedulo destinamus affectum, ac circa illud studiosa diligentią vigilamus. Sanè licet literarum peritia per librorum lectionem possit faciliter obtineri, ac ars imprimendi libros, temporibus potissimum nostris, diuino fauente numine,

inuenta seu aucta & perpolita, plurima mortalibus attulerit commoda, cum parua impensa, copia librorum maxima habeatur, quibus ingenia ad literarum studia percommodè exerceri, & viri eruditi in omni linguarum genere, præsertim autem catholici, quibus sanctam Romanam ecclesiam abundare affectamus, facile euadere possunt, qui etiam infideles sciant, & valeant sacris institutis instruere, fideliúmque collegio, per doctrinam Christianę fidei salubriter aggregare: Quia tamen multorum querela nostrum, & sedis Apostolicę pulsauit auditum, quod nonnulli huius artis imprimendi magistri, in diuersis mundi partibus, libros, tam Græcæ, Hebraicæ, Arabicæ & Caldeæ linguarum in Latinum translatos, quam alios, latino, ac vulgari sermone editos, errores etiam in fide, ac perniciosa dogmata etiam religioni Christianę contraria, aut contra famam personarum, etiam dignitate fulgentium continentes, imprimere, ac publicè vendere præsumunt, ex quorum lectura non solum legentes non ædificantur, sed in maximos potius tam in fide, quàm in vita, & moribus prolabuntur errores, vnde varia sæpe scandala (prout experientia rerum magistra docuit) exorta fuerunt, & maiora indies exoriri formidantur. Nos itaque ne id quod ad Dei gloriam, & fidei augmentum, ac bonorum artium propagationem, salubriter est inuentum, in contrarium conuertatur, ac Christifidelium saluti detrimentum pariat, super librorum impressione curam nostram habendam fore duximus, ne de cætero cum bonis seminibus spinę coalescant, vel medicinis venena intermisceantur: Volentes igitur de opportuno super his remedio prouidere, hoc sacro approbante Concilio, vt negotium impressionis librorum huiusmodi, eo prosperetur fœlicius, quo deinceps indago solertior diligẽtius & cautius adhibeatur: Statuimus & ordinamus, quòd de cætero perpetuis futuris temporibus, nullus librum aliquem, seu aliam quamcunque scripturam, tam in vrbe nostra, quàm aliis quibusuis ciuitatibus & diœcesibus, imprimere, seu imprimi facere præsumat, nisi prius in Vrbe per Vicarium nostrum, & sacri Palatij Magistrum: in aliis verò ciuitatibus, & diœcesibus, per Episcopum vel alium habentem peritiam scientię, libri seu scripturæ huiusmodi imprimendę ab eodem Episcopo ad id deputandum, ac inquisitorem hæreticæ prauitatis ciuitatis siue diœcesis, in quibus librorum impressio huiusmodi fieret, diligenter examinentur, & per eorum manus proprię subscriptionem, sub excommunicationis sententia, gratis & sine dilatione imponendam, approbentur. Qui autem secus præsumpserit, vltra librorum impressorum amissionem, & illorum publicam combustionem, ac centum ducatorum fabricæ basilicę Principis Apostolorum de Vrbe, sine spe remissionis suspensionem, excommunicationis sententia innodatus existat, ac demum ingrauescente contumacia, taliter per Episcopum suum, vel Vicarium nostrum respectiuè, per omnia iuris remedia castigetur, quod alij eius exemplo similia minime attentare præsumant. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c Datum Romæ in publica Sessione, in Lateranen. sacrosancta basilica solenniter celebrata, Anno incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo quintodecimo, quarto Maij, Pontificatus nostri anno tertio.

Summopere aucta est literarum Respublica Typographiæ inuentione qua libros longo situ extinctos in publicum diem emisit.

Ars impressoria in fides periculũ maleuolorũ & perfidorum hominum opere multa cusit.

Cõcilio Tridẽtino cautum est ne quis imprimat aut imprimi faciat libros quoscũque absque licentia & examine.

Gratum profectò & beneuolum summi Pontificis amplector animum, qui in hoc amplissimo Patrum Concilio præterire noluerit eius commendationem & inuentum cui non solum ipse sed Ecclesia multum debere minime inficiatur. Arrisit multum huius constitutionis ratio vt liberè dixerim piaculum fore insalutatum hoc inuentum præterire, cum indies magis magisque hominum ingenia sola librorum commoditate vigeant & ad capessendas disciplinarum liberales artes, faciliùs omnes alliciantur ipsáque literarum studia longè florentissima sint priorū aūo Academiis in quibus tanto studio tanta canicie desudatum est, in adipiscenda vnius scientiæ cognitione. Cum etiam vt ait Hieronymus ad Marcellam huiusmodi sculptorum libri, ingeniorum effigies & vera & æterna monumenta sint. Vnde Agesilaus recte Plutarcho multis gratis effingere & ære sculpere eius effigiem studentibus dixit se animi nō corporis monumenta posteris relinquere velle. Nulla autē meo iudicio firmior aut tenacior memoria dari potest quam Typographiæ auxilio cum speciosas ingenij nostri merces typis denouemus vt vtramque domū solis visitent. O fœlix & nouum scribendi genus, quo tantum vno die ab vno homine literarum imprimitur quantum vix toto anno à plurib. scribi posset.

Magnum

Magnis impensis magno rerum sumptu vt doctissimè animaduertit Simon à Pratis in præfatione sua ad lib. interpret. vlt. volunt. libri venabantur, iique pauci, obscuri mendis scatentes, sed nostris temporibus adeò disciplinarum omnium magna librorum copia emanauit vt nullum amplius superfuturum sit opus, quod ab homine quamuis egenio desiderari possit. Non habuit antiquitas hoc præclarum munus, nec scribendi rationem eam habebant qua nos etiam gaudemus. His erat calamus penna. Interdum & stylo ferreo cum pugillares in tenere notabant, qui ex cereis tabellis seu ligneis erant vt legitur apud Cæcilium. Antiquos etiam scripsisse primum in cineribus, digito: arborum corticibus ferro: foliis lauri, penicillo: & membranis calamo author est Strabo de situ orbis, cuius authoritate commendatur Epistola illa lepidissima quæ est apud Gueuarrum in aureis Epistolis de antiqua scribendi methodo. Brachmanes literas non cera nec libris, sed in sindonibus solitos coloribus effingere. Narrat Plinius lib. 7 c. 56. Babylonios coctilibus laterculis, Reipublicæ suæ institutas tradidisse. Phœnices & Ægyptios per animalium figuras sensus mentis effinxisse Diodorus Siculus lib. 4. c. 1. & Tacitus lib. 11. retulerunt. Postremò inuentis litteris vt minore temporis impendio velocius scriberent excogitarunt quasdam notulas quibus quamuis citata exciperetur oratio, & celeritas manus linguam sequeretur vnde Manilius poeta astronomicus ad Augustũ li. 4. c. 4.

Ille scriptor erit fœlix, cui litera verbum est
Quique notis linguam superet cursimque loquentis
Excipiet longas noua per compendia voces.

Eusebius Cronographus harum notarum inuentum tribuat Tyroni Tullio Ciceronis liberto. Sed si Senecæ credamus Cicero erit primus author quum Cos. in Senatu Cathonis orationem quam contra coniuratos habebat velociter scribi iussit ita vt literæ dictiones referrent, & ad familiares scribens si quæ occultius perferenda erant per notas scripta. Harum abbreuiationum meminit Modestinus in l. inter eos. §. 1. ff. ex quibus causis matri. Sed iam diuina prouidentia tantis laboribus & ingeniorum immortalitati consultum est, hoc excellentissimo Typographiæ inuento, quo non scribuntur lento ocio libri, sed æneis characteribus atramento perfusis pagina torcularibus comprimitur & cuditur. Inuentum illud nostri sæculi miraculum GERMANIA *in ære tractando cunctas orbis nationes excellens sibi vendicat. Nomen authoris varium est apud Historicos. Siletur apud Nauclerum. Ioannis Guttembergius alias Gutmanus dicitur Iacobo Vvympheling io in Epitome Germanorum cap. 65. Fulgos. lib. 8 cap. 11. & Genebrardo. Polydorus vocat Petrum. Platina, Sabell. Ennead. lib. 6. Munsterus in Cosmographia Carion & inuentum huius artis ad Ioannem Faustum referunt. Quidam dicunt illum inchoasse initio Argentinæ, deinde Moguntiæ anno 1440. alij. 1451.*

Volaterranus asserit duos fratres (hunc vt opinor Ioannem Guttembergium & Petrum Schœfferum) Typographiam artem cœpisse Romæ anno M. CCCCLXV. Primique omnium Augustinus de Ciuitate Dei & Lactantius è prælo prodiere. Paulus Iouius antiquius hoc esse videtur fateri & à Cathaynis Indisue populis edoctum, de his enim sic scribit. Illud maximè mirandum videtur ibi, *Cathaiuum Sinarum regionem & vrbem Cantan intelligi* esse Typographos artifices qui libros historicos & sacrorum ceremonias continentes, more nostro imprimant quorum longissima folia introrsus quadrata serie complicentur. Cuius generis volumen à rege Lusitaniæ cum elephante dono missum Leo Pontifex humaniter nobis ostendit, vt hinc facilè credamus eius artis exempla, antequam Lusitani in Indiam penetrarint per Scytas & Moscos ad incomparabile literarum præsidium ad nos peruenisse. *Hæc Iouius. Addit Genebrardus Temistitaneos quorum vrbem teste Theueto Venetiis situ non dissimilem patrum memoria Castilij in nouo orbe occuparunt.*

Liceat ergo nobis plaudere Germania cum Philippo Beroaldo hoc carmine.

O Germania muneris repertrix
Quod nihil vtilius dedit vetustas
Libros scribere quæ doces premendo.

Tot linguarum Catholicarum egregia iam prostant Typographiæ meritis monumenta, tot eximia volumina ab interitu reuocata, vt planè diuinitus datum munus Reipub. crediderim. Multum tibi debemus potentissima Germania, multum tibi debent antiqui patres & totius Enciclopediæ tutores, sed maiora tibi deberentur nisi hoc præclarum immortalitatis inuentum omnium prima ad pessimos & maleuolos vsus & aniles hæreticorum fabulas denouisses ad expiscandas Principum mentes Hæretici Typographiam pro instrumento cœperunt

runt. Hinc exilierunt innumeri famosi libelli, mordaces satyræ, & Lutheranæ scholæ fœdissima portenta.

Idcirco optimus Pontifex in hoc Oecumenico Concilio huic malo sanctissimo decreto occurrit, & ne librorum ab hæreticis editorum lectio simpliciores homines corrumpat & doctos, eruditósque in varios errores & à veritate fidei Catholicæ opiniones alienas inducat, prohibet typis mandare libros absque prævio examine superiorum.

V.

De Prædicatorum officio, eorúmque examine & approbatione superiorum.

LEO Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Sacro approbante Concilio.

SVPERNÆ maiestatis præsidio, per cuius ineffabilem prouidentiam cœlestia simul & terrena diriguntur, super gregem Dominicum nobis commissum, speculatoris officium (quantum imbecillitati nostræ conceditur) exercentes, totáque mente nobiscum ipsi reuoluentes inter alia complura & magna ad nos pertinere, vt munus prædicationis, quod in Ecclesia Dei præcipuum, ac pernecessarium, magníque fructus atque vtilitatis, dummodo rectè & ex sincera charitate erga Deum & proximum, præceptísque & exemplis sanctorum patrum, qui hæc profitentes cum fidei fundatione & propagatione plurimum ecclesiæ contulerunt, exerceatur: quippe quod redemptor noster primus fecit, & docuit, & eius præcepto & imitatione duodenus ille Apostolorum numerus, quasi totidem cœli, Dei veri gloriam enarrantes per orbem terrarum, vniuersum genus humanum, quod sub peccati iugo vetusta seruitute continebatur, sensim ab eorum tenebris educentes, & ad perpetuæ salutis lucem excitantes, verbum ipsum in omnem terram, & in fines orbis terræ, tum ipsi prius, tum deinde sui successores longè latéque propagauerunt, altissiméque fundarunt, vt qui nunc tantum subeunt onus, meminisse debeant, creberriméque secum reuoluere, præter auctoris ipsius, ac fundatoris Iesu Christi pientissimi redemptoris, Petri etiam & Pauli cæterorúmque Apostolorum & Domini discipulorum se vices, quo ad hoc officium subire, ac sustinere, Sane fide dignorum relatione percepimus, quòd nonnulli prædicatores nostris temporibus (quod dolenter referimus) non attendentes, se eorum, quos diximus, & insuper sanctorum Ecclesiæ Doctorum, aliorúmque sacram Theologiam profitentium, qui assistendo iugiter Christianis, ac se falsis prophetis rectam fidem subuertere annitentibus opponentur, Ecclesiam militantem illæsam prius, per se talem eam esse manifestarunt, officium exercere, & non nisi vtilia concurrenti eorum sermonibus populo ad vitiorum extirpationem, virtutum laudem, animarum denique salutem fidelium, meditanda & perficienda debere assumere: multa tamen & varia contra institutiones & exempla, quæ diximus, quandoque etiam scandalosa populis prædicare, quod mentem certè nostram mirum in modum commouit, dum nobiscum ipsi mente voluimus, quòd illi officij immemores sui, in suis sermonibus non ad vtilitatem audientium, sed ad suam potius ostentationem laborantes, vanis quorundam auribus blandiuntur, qui ad hoc iam deuenisse apparent, vt verificetur dictum apostoli, ad Timothæum ita scribentis: Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur: quorum falsas & inanes mentes, prædicantes ipsi præfati, non modo in rectam verámque viam reducere minimè student, sed illas maioribus etiam erroribus implicant, dum sine vlla canonum attestatione, vel reuerentia, immo contra ipsas canonicas sanctiones, sacræ scripturæ sensum multifariam peruertentes, temeréque ac perperam plerunque interpretantes, contra veritatem prædicare, terroresque ac minas, multáque mala propediem affutura, iámque ingruentia, nulla prorsus legitima ratione muniti, sed suo duntaxat sensui obsequentes comminantur, repræsentant, adeóque asseuerant, plerunque etiam vana quædam & inania, & alia huiusmodi populis ingerere, & (quod enormius est) ab æternitatis lumine, & sancti Spiritus admonitione, aut infusione, illi se habere asserere audent.

Vtilissimum Ecclesiæ munus prædicatio verbi Dei quod Christus & Apostoli tam ferio subire voluerunt Ego (ait Christus Psal. 2.) constitutus sum Rex ab eo supra Syon montem sanctum eius, prædicans præceptum eius.

Ingens abusus ex vitiosa Prædicatorum farragine exortus est quem hic deplorat optimus Pontifex, sunt enim vt probè docet post Gregorium Alphonsus à Castro quidam qui in fidei Christianæ dispendium audēt de rebus sacris conciones habere quas ridiculè interpretātur & effronti temeritate multa minantur, Prophetias etiam cum fidei periculo pro inscitia traducunt.

dent. Cúmque ij sub confictorum miraculorum mendaciis, varios errores fraudésque disseminant, denique populos, quos in Euangelica doctrina sedulò instruere, & in vera fide retinere & conseruare deberent, sermones suos a sensu & præceptis vniuersalis Ecclesiæ retrahentes à sacrisque constitutionibus, quas maximè sequi deberent, recedentes auditores suos amouent, ac longe faciunt a salute. Per hæc namque & alia huiusmodi simpliciores homines, vt ad deceptionem procliuiores, a via salutis & obedientia Romanæ Ecclesiæ deuiantes, in errores varios perfacilè inducuntur. Propterea Gregorius huius muneris peritissimus, & feruore charitatis incensus, prædicatores vehementer hortatur & monet, vt dicturi ad populum, prudentes cautique accedant, ne dicendi impetu rapti, sperataç virtutis compagem insipienter discindant. Sæpe namque verborum effectus amittitur, cum loquacitate importuna, vel incauta, audientium corda leuigantur. Etsi in nullo alio rudem ij plebem maiori damno scandalóque afficiunt, quàm cum vel tacenda prædicant, vel & inutilia docendo, eam in errorem inducunt. Quę quoniam huic sacræ religioni diuinitus institutæ, vt noua & aliena, omnino contraria esse noscuntur, graui certè accuratóque sunt examine digna, ne scandalum populo Christiano, & suorum auctorum, ac aliorum animabus interitum pariant. Nos igitur sanctæ Dei Ecclesiæ (cui disponente Domino præsidemus, quæ quidem vna est, & vnum Deum prædicat, colit, ac vnam fidem firmiter & sincere confitetur, iuxta illud Prophetæ vaticinium, Qui habitare facit vnius moris in domo) vniformitatem, quantum cum Deo possumus, posthabitam reducere, & retentam conseruare, quique populo verbum Dei prædicant, tales esse cupientes, vt eorum prędicatione, Dei ecclesia nullum scandalum patiatur, & si qui corrigibiles sunt, ab his, quę proximis nostrísque temporibus præsumpserunt, cum nonnullos eorum, præter illa quæ diximus, prędicationibus non viam amplius Domini in virtute docentes, non Euangelium (vt deberent) explanantes, sed conficta miracula, & noua ac falsa vaticinia, aliáque leuia & ab anilibus fabulis parum distantia, magnúmque scandalum parientia, nulla deuotionis & auctoritatis, eiúsque improbantis, ac repellentis hæc, habita ratione, vastis clamoribus imprimere, ac suadere vbique conátes, & ne Pontificali quidem dignitate fulgentibus, & aliis Ecclesiæ prælatis parcentes quibus potius honorem, ac reuerentiam exhibere deberent, sed in eorum personas, ac statum audacter ac temerè inuehi consueuisse, & alia huiusmodi commisisse constat, in futurum abstineant, vt tam periculosum contagiosúmque malum, ac mortifera pestis radicitus euellatur, & arefactum ita penitus deleatur, vt nec memoria eius remaneat: sacro approbante Concilio statuimus & ordinamus, vt nullus tam clericus secularis, quàm cuiuscunque etiam mendicantium ordinis regularis, aut quiuis alius ad quem facultas prædicandi, tam de iure quàm de consuetudine, vel priuilegio aut alias pertinet ad huiusmodi officium exercendum admittatur, nisi prius per superiorem suum respectiue diligenter examinatus, (in qua re conscientiam ipsius superioris oneramus) ac morum honestate, ætate, doctrina, probitate, prudentia, & vitę exemplaritate ad illud aptus & idoneus reperiatur. & hic, quocunque postea prędicaturus accesserit, de huiusmodi examine & idoneitate sua per literas authenticas, seu alias sui examinatoris approbatorísque, episcopis & aliis locorum ordinariis fidem legitimè faciat. Mandantes omnibus qui hoc onus sustinent, quique in futurum sustinebunt, vt Euangelicam veritatem & sanctam scripturam iuxta declarationem, interpretationem, & ampliationem Doctorum, quos Ecclesia vel vsus diuturnus approbauit, legendósque hactenus recepit, & in posterum recipiet, prædicent & explanent: nec quicquam eius proprio sensui contrarium aut dissonum adiiciant, sed illis semper insistant, quę ab ipsius sacræ scripturę verbis, & præfatorum doctorum interpretationibus, rite & sanè intellectis non discordant. Tempus quoque præfixum futurorum malorum, vel Antichristi aduentum, aut certum diem iudicij prædicare, vel asserere nequaquam præsumant, cum veritas dicat, Non esse vestrum nosse tempora vel momenta, quę pater posuit in sua potestate: ipsósque qui hactenus similia asserere ausi sunt, mentitos, ac eorum causa reliquorum etiam rectè prædicantium auctoritati non modicùm detractum fuisse constet: inhibentes omnibus & singulis clericis secularibus vel regularibus præfatis.

Taxat quosdam quæstuarios prædicatores rabulas insulsissimos, qui vt pecunias extorqueant lamentantur, fabulas, commenta, falsa miracula enarrāt, quaque versum se vertunt plangēt. Quod hominum genus exitiosissimum est.

præfatis, cæteriſque cuiuſcunque ſtatus, gradus, & ordinis exiſtant, qui hoc onus aſſumunt, ne de cætero in ſermonibus ſuis publicis, alia quæque futura ex literis ſacris conſtanter prænoſcere, nec illa à ſpirituſancto vel diuina reuelatione ſe habuiſſe affirmare, & alienas inaneſque diuinationes aſſeuerando, aut alio quocunque modo tractanda aſſumant, ſed ex diuinę vocis præcepto euangelium omni creaturæ cum vitiorum deteſtatione, & virtutum commendatione enucleent & declarent, & pacem ac dilectionem mutuam a redemptore noſtro tantopere commendatam, vbique fouentes, non ſcindant veſtem inconſutilem Chriſti, ſed ab epiſcoporum & prælatorum; ac aliorum ſuperiorum, eorúmque ſtatus ſcandaloſa detractione, quos coram vulgo & laicis non modo incautè, ſed etiam intemperanter reprehendunt & mordent, & ab eis male geſtorum expreſſis quandoque nominibus aperta & manifeſta redargutione abſtineant. Denique conſtitutionem fœlicis recordationis Clementis Papæ V quę incipit, Religioſi. quam tenore præſentium innouamus & approbamus, inuiolabiliter ab eis obſeruari debere decernimus, vt hac ratione ad vtilitatem populi prædicantes, & cum Domino lucrifacientes, talentum, quod ab illo acceperant, ſuperlucrari, & eiuſdem gratiam & gloriam conſequi mereantur. Cæterum ſi quibuſdam eorum, Dominus futura quædam in Dei Eccleſia inſpiratione quadam reuelauerit, vt per Amos Prophetam ipſe promittit, & Paulus Apoſtolus prædicatorum princeps, Spiritum, inquit, nolite extinguere, prophetias nolite ſpernere, hos aliorum fabuloſorum & mendacium gregi connumerari, vel aliter impediri minime volumus. Extinguitur namque ipſius gratia Spiritus, Ambroſio teſte, ſi incipientibus loqui feruor contradictione ſopitur: & tunc Spiritui ſancto iniuria certe fieri dicitur. Et quoniam res magni momenti eſt, eo quòd non de facili credendum ſit omni ſpiritui, ſed ſint probandi ſpiritus teſte Apoſtolo, an ex Deo proueniant: volumus, vt lege ordinaria tales aſſertę inſpirationes, antequam publicentur, aut populo prædicentur, ex nunc Apoſtolicę ſedis examini reſeruatę intelligantur: Quò ſi ſine morę periculo id fieri non valeret, aut vrgens neceſſitas aliud ſuaderet: tunc eodem ordine ſeruato, ordinario loci notificentur, vt illi adhibitis ſecum tribus aut quatuor doctis & grauibus viris, & huiuſmodi negotio cum eis diligenter examinato, quando id expedire videbunt, (ſuper quo eorum conſcientias oneramus) licentiam concedere poſſint. Si qui autem contra præmiſſorum aliquod committere quidquam auſi fuerint, vltra pœnas contra tales à iure ſtatutas, excommunicationis etiam ſententiam, à qua nonniſi a Roman. Pontif. præterquam in mortis articulo conſtituti abſolui poſſint, eos incurrere volumus. Et eorum exemplo alij attentare ſimilia minimè audeant, eis prędicationis etiam officium interdictum eſſe perpetuo decernimus. Non obſtantibus conſtitutionibus, ordinationibus, ac priuilegiis & indultis, & literis Apoſtolicis, ordinibus perſonis præfatis, etiam in mari magno comprehenſis, ac etiam à nobis forſan approbatis, innouatis, vel etiam de nouo conceſſis, quæ quo ad hoc nolumus eis in aliquo ſuffragari. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c: Datæ Romæ in publica ſeſſione, in Lateranen. ſacroſancta baſilica ſolenniter celebrata, Anno incarnationis Domini milleſimo quingenteſimo decimo quinto, decimoquarto Cal. Ianuarij, Pontificatus noſtri anno quarto.

O verè ſanctum (inquit Alphonſus a Caſtro) & generali Concilio dignum decretum quo nihil quo ad hoc Prædicationis munus ritè obeundum, poterat conferri neceſſarium fuerit prætermiſſum. Præcepit enim vt prædicatores examinentur & quales ſint approbandi declarat, & teſtimonium approbationis dari ſtatuit, vt nullus ſe approbatum eſſe poſſit impunè mentiri. Vnum tamen ſolum ab omnibus adhuc deſideratur: & eſt tam ſancti Decreti executio. Nō enim ſcio illud vel ſemel fuiſſe executioni mandatum, nec audiui ab aliquo, qui hoc aliquando fieri vidiſſet. Hactenus Alphonſus. lib. 3. de iuſt. hæreſ. punit. c. 3.

VI.

Abrogatio pragmaticæ ſanctionis, & de concordatis inter Sedem Apoſtolicā & regē Franciæ.

LEO Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, Sacro approbante Concilio Diuina diſponente clementia, per quam Reges regnant, & Principes imperant.

IN eminenti Apoſtolatus ſpecula, & ſuper gentes & regna, meritis licet imparibus. conſtituti, animo reuoluentes, quod etſi ea quæ pro ſalubri, & quieto regimine regnorum, & ad pacem & iuſtitiam populorum, perpetua eorundem Regnorum ſtabilitate, Regibus præſertim de fide catholica, & de republicā Chriſtiana, & Apoſtolica ſede benemeritis, laudabili, & prouida noſtra ordinatione cum Venerabilibus fratribus noſtris S.R.E. Cardinalibus conceſſa, ac ad effectum hu-

Chriſtianus Galloru rex præclaro titulo de fide Catholica de republica Chriſtiana & de ſede Apoſtolica bene meriti inſignitur.

Concordata ista dicta sunt iure priuilegij regi & regno per viam contractus.

iusmodi gesta, statuta, ordinata, decreta, facta've sunt, plenam roboris obtineat firmitatem, illis nihilominus interdum sacro approbante Concilio nostræ innouationis, & approbationis robur adijcimus, vt eo firmiùs illibata perdurent, quo sæpius erunt nostra auctoritate, ac etiam generalis Concilij præsidio communita, efficacémque operam circa eorundem conseruationem libenter adhibemus, vt Reges & ipsorum Regnorum personę, concessionibus, priuilegia, statutis, & ordinationibus huiusmodi in domino plenè gaudentes, in pacis & tranquillitatis, ac amœnitatis dulcedine conquiescant, & in eorum solita erga eandem sedem deuotione feruentiùs perseuerent. Nuper siquidem vt ecclesia sponsa nostra in sancta vnione conseruaretur, & per Christifideles sacris Canonibus à Romanis Pontificibus, & sacris generalibus Concilijs duntaxat æditis vterentur, quasdam Constitutiones, quas de cætero loco Pragmaticæ sanctionis, & contentorum in ea, in regno Franciæ pro bono pacis, & concordię, ac illius communi, & publica vtilitate cum charissimo in Christo filio nostro Francisco Francorum Rege Christianissimo, dum Bononię cum nostra Curia essemus, tractatas, & cum eisdem fratribus nostris diligenter examinatas, & de eorum concilio cum præfato Rege concordatas, & per ipsius Regis legitimum procuratorem acceptatas, de eorundem fratrum consilio, & vnanimi consensu statuimus, & ordinamus, prout in nostris literis desuper confectis plenius continetur: quarum tenor sequitur, & est talis. ¶ LEO Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Primitiua illa Ecclesia in angulari Petra à Saluatore nostro Iesu Christo fundata, Apostolorum præconiis elata, Martyrúmque sanguine consecrata, & aucta, vbi primum, iuuante domino, per orbem terrarum lacertos mouere cœpit, prouide attendens quantum oneris humeris impositum haberet, quot oues pascere, quot custodire, ad quot etiam remotissima loca oculos intendere oporteret, diuino quodam consilio parochias instituit, diœceses distinxit, Episcopos creauit, & Metropolitanas perfecit, vt tanquam membra capiti obsequentia, cuncta secundùm eius voluntatem salubriter in domino gubernarent, & tanquam riuuli à perenni fonte, Romana videlicet Ecclesia, deriuantes, ne angulum quidem dominici agri irrigatum dimitterent. Vnde sicut alij Romani Pontifices prædecessores nostri suo tempore omni studio curarunt vt dicta Ecclesia vniretur, & in sancta vnione sine ruga, & macula conseruaretur & omnes vepres ab eadem Ecclesia abolerentur, cui proprium est diuina opitulante gratia virtutes colere, & vitia radicitus extirpare: ita & nos tempore nostro, & præsenti durante Concilio ea facere, & curare debemus, quę vnioni, & conseruationi eiusdem Ecclesiæ conducere videtur. Ea propter omnes spinas quę vnioni huiusmodi obsistunt, & segetem domini pullulare non sinunt, tôllere prorsus & extirpare, ac virtutes in vinea domini inserere satagimus. Sane inter arcana mentis nostrę reuoluentes quot tractatus inter pię memorię Pium II. Sixtum IIII. Innocentium VIII. Alexandrum VI. & Iulium II. Romanos Pontifices prædecessores nostros, & claræ memorię Reges Francię Christianissimos super abrogatione certæ constitutionis in dicto Regno Francię vigentis, quę Pragmatica vocatur, habiti fuerunt: & licet Pius II. præfatus Nuncijs ad clarę memorię Ludouicum XI. Franciæ Regem Christianissimum destinatis, tantis eisdem persuaserit rationibus, vt Rex ipse Pragmaticam sanctionem huiusmodi, tanquam in seditione & schismatis tempore natam, suis patentibus literis abrogauerit, tamen huiusmodi abrogatio, nec etiam literę Apostolicę præfati Sixti super concordata cum Oratoribus præfati Regis Ludouici ad præfatum Sixtum prædecessorem destinatis habita expeditę per Prælatos & personas ecclesiasticas dicti Regni receptæ non fuerunt, nec ipsi Prælati, & personę Ecclesiasticę illis parere, nec monitis Innocentij, & Iulij prædictorum aures præbere, sed eidem Pragmaticę constitutioni inhærere voluerunt. Vnde præfatus Iulius prædecessor in præsenti Concilio Lateranensi vniuersalem Ecclesiam repræsentante per eum legitimè indicto abrogationis Pragmaticæ sanctionis huiusmodi negotium, & illius discussionem venerabilium fratrum suorum Cardinalium, de quorum numero tunc eramus, & aliorum Prælatorum congregationibus, relationémque discussorum sibi, & eisdem Concilio faciendam commisit, Gallicósque Prælatos, Capitula ecclesiarum, & Monasteriorũ Conuentus

Publicam vtilitatem concordata respiciunt, & ideo omnibus numero approbata videntur esse quæ vtilitatis rerum consentanea sunt. l. si remunerandi. §. fin. ff. manda.

Pij 2 temporibus pragmatica sanctio abrogata est vt diximus superius fo. 118. quod liquet ex Epistola Ludouici X. deinde sub Sixto quædam tractata sunt concordata quæ nihil potuerunt apud plebem in regno Galliæ & ideo irrita, cum ipsæ leges nulla alia ex causa nos teneant quàm quod iudicio populi sunt receptæ. l. de quibus causis ff. de legib. senatus. cons. Rebuff. in hunc locum.

tus, ac Parlamenta, & laicos illis fauentes, cuiuscunque dignitatis, etiam si Regalis existerent, sanctione prædicta vtentes, seu illam approbantes, omnésque & singulos alios sua communiter vel diuisim interesse putantes, per edictum publicum, cum ad partes illas tutus non pateret accessus, in certis ecclesiis tunc expressis affigendum moneri, & citari infra certum competentem terminum præligendum ad comparendum coram eo in Concilio præfato, causásque dicendum quare sanctio præfata in concernentibus auctoritatem, dignitatem, & vnitatem Ecclesiæ Romanæ, & Apostolicæ sedis, sacrorúmque canonum, & Ecclesiasticæ libertatis violationem, nulla & inualida declarari, decerni, & abrogari non deberet. Et cum super iis in forma iuris in præfato Concilio Lateranensi procederetur, dictúsque Iulius prædecessor, sicut domino placuit, rebus fuisset humanis exemptus, nósque diuina fauente clementia, ad summi Apostolatus apicem assumpti fuissemus, & contra Prælatos, Capitula, Conuentus, & personas huiusmodi ad nonnullos actus processissemus, tandem considerantes pacem esse vinculum caritatis, & specialem virtutem qua saluamur, dicente domino, Qui biberit aquam quam ego dabo ei bibere, non sitiet in æternum: & quod in pace consistat salus vniuersorum, Cassiodoro testante, omni quippe Regno desiderabilis debet esse tranquillitas, in qua & populi proficiunt, & vtilitas gentium custoditur, matura deliberatione cognouimus, non per Nuncios, aut Legatos nostros, sed in præstatione obedientiæ filialis, quam charissimus in Christo filius noster Franciscus Francorum Rex Christianissimus personaliter nobis præstitit, hæc cum Maiestate sua coram discutere, eumque paternis hortari monitis, vt ad laudem Dei, & sui honorem prompto animo libens, ac volens dictæ Pragmaticæ sanctioni abrenunciare, & secundùm Canones, & constitutiones S.R.E. quemadmodum cæteri Christiani viuere, mandatis Apostolicis, & prouisionibus, quæ à sede Apostolica pro tempore emanarent, parere & obedire vellet. Et cum ex electionibus, quę in ecclesiis cathedralibus, & Metropolitanis, ac monasteriis dicti Regni à multis annis citra fiebant, grauia animarum pericula prouenirent, cum pleræque per abusum secularis potestatis, nonnullę vero pręcedentibus illicitis & simoniacis pactionibus, aliæ particulari amore, & sanguinis affectione, & non sine periurij reatu fierent, cum Electores ipsi, etiam si ante electionem per eos faciendam magis idoneum, & non eum quem promissione, aut datione alicuius rei temporalis, seu prece vel precibus per se, vel alium interpositis electionem procurare didicissent, eligere sponte iurarent, iuramentum huiusmodi non seruarent, sed contra proprium huiusmodi iuramentum, in animæ suæ præiudicium venirent, vt nobis notoriè constat ex crebris absolutionibus & rehabilitationibus a nobis & prædecessoribus nostris petitis & obtentis, idē Franciscus Rex nostris paternis monitis tanquam verus obedientiæ filius parere volens, tam pro bono obedientiæ in qua magnum meritum vere consistit, quam pro communi, & publica Regni sui vtilitate, in locum dictæ Pragmaticæ sanctionis, ac singulorum capitulorum in ea contentorum constitutiones infrascriptas inuicem tractatas, & cum fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus diligenter examinatas, & de eorum consilio cum præfato Rege concordatas per dilectum filium Rogerium Barme Regni Aduocatum, Oratorem suum, ad hoc ab eodem Francisco Rege ad nos destinatum habentem ad hoc speciale & sufficiens mandatum acceptauit: De eorundem fratrum consilio, & vnanimi consensu, ex certa nostra scientia & potestatis plenitudine statuimus, & ordinamus, quod de cętero perpetuis futuris temporibus loco dictę Pragmaticę constitutionis, ac omnium & singulorum capitulorum in ea contentorum, in dicto Regno, Delphinatu, & comitatu Dien. ac Valentinen. infrascriptę obseruentur constitutiones, videlicet, Quod Cathedralibus, & Metropolitanis ecclesiis in Regno, Delphinatu, & Comitatu prædictis nunc & pro tempore etiam per cessionem in manibus nostris, & successorum nostrorum Romanorum Pontificum canonicè intrantium sponte factam vacantibus illarum Capitula, et Canonici ad electionem seu postulationem inibi futuri Prælati procedere non possint, sed illarum occurrente huiusmodi vacatione, Rex Francię pro tempore existens vnum grauem Magistrum, seu Licentiatum in Theologia, aut in vtroque, seu altero iurium Doctorem, aut Licentiatum in vniuersitate famosa,

Reges & Principes obedire debent sedi Apostolicæ ne peccatū paganitatis incurrant. c. si qui presbyteri. dist. 81.

Electionū multiplices abusus vel sine laicorum consensu, vel Principum secularium consilio, vel Simoniaca via aut illicitis pactis.

Ad prælaturam vacantem vnus poterit regio placito nominari. text. in c. 1. 26. distinct. & ca. licet Vniuersis. de testibus l. si ita relictum. in princip. ff. de legatis 2. quis Episcopatus, vnius & non duorum esse debet c. cum non ignores. de præbend.

** Titulus hic insignis est qui rude donatu & laurea magisterij illustribus potissimum donari solet & literis apponi ad quis Laureatus non censentur eius qualitatis, multósque vidi sibi ipsi exosos quod eādem clausulam consequi non meruerint, acie & rigore examinis prostrati.*

famosa & cum rigore examinis.* & in vigesimo septimo suæ ætatis anno ad minus constitutum, & alias idoneum, intra sex menses à die vacationis ecclesiarum earundem computandos, nobis, & successoribus nostris Romanis Pontificibus, seu sedi prædictę nominare, & de persona per Regem huiusmodi nominata, per nos & successores nostros, seu sedem prædictam prouideri: & si contigeret præfatum Regem personam taliter non qualificatam ad dictas ecclesias sic vacantes nominare, per nos, & successores, seu sedem huiusmodi de persona sic nominata eisdem ecclesiis minimè prouideri debeat, sed teneatur idem Rex infra tres alios menses à die recusationis personæ nominatę non qualificatę, solicitatori nominationem non qualificatam prosequenti consistorialiter factę intimandæ, computandos, alium supradicto modo qualificatum nominare, alioquin vt dispendiosę ecclesiarum huiusmodi vacationi celeriter consulatur, ecclesię tunc sic vacanti per nos & successores nostros, seu sedem huiusmodi de persona, vt præfertur, qualificata, nec non ecclesiis per obitum apud sedem prædictam vacantibus, semper nulla dicti Regis præcedente nominatione, liberè prouideri possit: decernentes electiones contra præmissa attentatas, ac prouisiones per nos & successores nostros seu sedem huiusmodi factas, nullas & inualidas existere. Consanguineis* tamē præfati Regis, ac personis sublimibus ex causa rationabili & legitima, in nominatione & Apostolicis literis exprimenda, necnon religiosis Mendicantibus reformatis, eminentis scientiæ & excellentis doctrinæ, qui iuxta sui ordinis regularia instituta ad gradus huiusmodi assumi non possunt, sub prohibitione præmissa minimè comprehensis, sed de eorum personis dictis ecclesiis pro tempore vacantibus, ad dicti Regis nominationem, per nos & successores nostros, seu sedem huiusmodi liberè prouideri possit. Monasteriis verò, & prioratibus conuentualibus, & vere electiuis, videlicet in quorum electionibus forma capituli. Quapropter, seruari & confirmationes electionum huiusmodi solenniter peti consueuerunt, in Regno Delphinatu & Comitatu huiusmodi nunc & pro tempore etiam per similem cessionem vacantibus, illorum conuentus ad electionem, seu postulationem Abbatis, seu Prioris procedere non possint, sed idem Rex illorum occurrente huiusmodi vacatione religiosum eiusdem ordinis in ætate viginti trium annorum ad minus constitutum infra simile tempus sex mensium à die vacationis monasteriorum, & prioratuum huiusmodi computandorum, nobis & successoribus nostris aut sedi huiusmodi nominare, & de persona per Regem huiusmodi monasterio vacanti nominata, per nos & successores nostros, seu sedem huiusmodi prouideri: Prioratus vero personæ ad illum per eundem Regem nominatę conferri debeat. Si vero idem Rex presbyterum sæcularem, aut religiosum alterius ordinis, aut minorem viginti trium annorum, vel alias inhabilem nobis aut successoribus nostris infra dictum semestre, seu sedi huiusmodi nominaret; talis nominatus recusari, & nullatenus sibi prouideri debeat, sed Rex ipse infra trimestre à die recusationis supra dicto modo intimandę computandos, alium modo supradicto qualificatum monasterio, seu prioratui tunc vacanti nominare, & de persona ad monasterium nominata illi prouideri: ad prioratum vero nominato prioratus ipse per nos & successores nostros, seu sedem prædictam conferri debeat, alioquin dictis nouem mensibus effluxis, nulla seu de persona minus idonea, & modo præmisso non qualificata facta nominatione, ac etiam vacantibus apud sedem prædictam, semper, etiam nulla dicti Regis expectata nominatione, per nos, & successores nostros, seu sedem prædictam monasteriis prouideri: prioratus vero personis, vt præfertur, qualificatis, duntaxat conferri libere possint: Electiones autem, & illarum confirmationes, necnon prouisiones per nos, & successores nostros, & sedem prædictam contra præmissa pro tempore factas, nullas irritas, & inanes esse decernimus. Per præmissa tamen non intendimus in aliquo præiudicari capitulis ecclesiarum, & conuentibus monasteriorum, & prioratuum huiusmodi priuilegia à sede Apostolica proprium eligendi prælatum obtinentibus, quominus ad electionem Episcoporum, ac Abbatum, & Priorum iuxta priuilegia eis concessa liberè procedere possint, iuxta formam in eorum priuilegiis contentam: & si in eorum priuilegiis forma aliqua expressa non fuerit, tunc formam Concilij generalis, quapropter, seruare teneantur: dummodo de priuilegiis

**Exceptio personarum a qualificatione supradicta. Primo cōsanguinei & personæ sublimes nominari possunt hac tamen cautela vt plus rationi quā voluntatis aut sanguinis affectus indulgendum sit. cle. vna circa princip. de excessib. prælat. Potest tamē causa hæc præcipua ratione comitari ex vtilitate & necessitate regni vt pote quia Episcopatus est situs iuxta inimicos regis & opus est habere hominem potentem. hinc nominabuntur consanguinei Regis. c. offic. de elect. Pan. in c. constitutus. 2. de appellat.*

legiis

legiis sibi concessis huiusmodi per literas Apostolicas, seu alias authenticas scripturas docuerint, omnia alia specie probationis eis in hac adempta. Volumus quoque & ordinamus, quod in Regno, Delphinatu, & Comitatu prædictis de cætero non dentur aliquæ gratiæ expectatiuæ, ac speciales vel generales reseruationes ad vacatura beneficia, per nos & sedem prædictam non fiant, & si de facto per importunitatem, aut alias a nobis, & successoribus nostris, & sede prædicta emanauerint, illas irritas & inanes esse decernimus. In cathedralibus tamen, Metropolitanis, & collegiatis ecclesiis, in quarum statutis caueretur expresse, quod nullus ibidem dignitatem, personatum, administrationem, vel officium obtinere possit, nisi in illis actu canonicus existat, canonicos (ad effectum duntaxat inibi obtinendi dignitatem, personatum, administrationem, vel officium huiusmodi, & non consequendum primam præbendam vacaturam creare posse intendimus. ¶ Statuimus insuper, quod ordinarius collator in vnaquaque cathedrali, ac etiam Metropolitana ecclesia canonicatum & præbendam theologalem inibi consistentes conferre teneatur vni Magistro, seu Licentiato, aut Baccalario formato in Theologia, qui per decennium in vniuersitate studij generalis priuilegiata studuerit, ac onus residentiæ, lecturæ, & prædicationis actu subire voluerit, quique bis, aut semel ad minus per singulas hebdomadas, impedimento cessante legitimo, legere debeat, & quotiens ipsum in huiusmodi lectura deficere contigerit, ad arbitrium capituli per subtractionem distributionum totius hebdomadæ puniri possit: & si residentiam deseruerit, de illis alteri prouideri debeat: & vt liberius studio vacare possit etiam si absens fuerit à diuinis, habeatur pro præsente, ita vt nihil perdat. ¶ Præfati ordinarij collatores, seu patroni ecclesiastici quicunque fuerint, vltra dictam præbendam Theologicam, quam vt præfertur qualificato conferre teneantur, tertiam partem omnium dignitatum, personatuum, administrationum, & officiorum, cæterorúmque beneficiorum ecclesiasticorum ad eorum collationem, prouisionem, nominationem, præsentationem, seu quamuis aliam dispositionem quomodolibet spectantem viris literatis, graduatis & per vniuersitates nominatis hoc modo, videlicet primo mense post præsentium acceptationem, & earundem publicationem, præfati ordinarij collatores dignitates personatus, administrationes, & officia ad eorum collationem, prouisionem nominationem, præsentationem, seu quamuis aliam dispositionem (vt præfertur) spectantia, graduatis huiusmodi, qui literas suorum graduum cum tempore studij debitè insinuauerint, conferre teneantur. Beneficia vero quæ in duobus sequentibus mensibus vacare contigerint, illa iuxtà iuris communis dispositionem personis idoneis liberè conferre, seu personas idoneas ad illa præsentare, beneficia autem quæ in quarto mense vacare contigerint, viris graduatis per vniuersitatem nominatis qui gradus & nominationis literas cum tempore studij debitè insinuauerint, conferre, seu præsentare teneantur. Beneficia verò quę quinto mense, & sexto vacare contigerint, simili modo personis idoneis liberè conferre, seu personas ad illa pręsentare possint. Beneficia autem quę septimo mense vacare contigerint, graduatis qui simili modo literas gradus cum tempore studij debitè insinuauerint conferre teneantur. Beneficia vero quæ octauo, & nono mensibus vacare contigerint, pari modo personis idoneis conferre, seu personas idoneas ad illa pręsentare teneantur. Beneficia autem quę mense decimo vacare contigerint, graduatis nominatis, qui gradus, & nominationis literas cum tempore studij debitè insinuauerint, per eosdem ordinarios conferri, seu ipsi ad illa pręsentari debeant. Beneficia autem quę vndecimo & duodecimo mensibus vacare contigerint, per eosdem ordinarios personis idoneis iuxtà iuris communis dispositioné conferri, seu ipsi ad illa pręsentari debeant. ¶ Si quis vero cuiuscunque status etiam si Cardinalatus, Patriarchalis, Archiepiscopalis, aut Pontificalis, vel alterius cuiuslibet dignitatis contra prędictum ordinem, & qualificationes superius ordinatas de dignitatibus, personatibus, administrationibus, vel officiis, seu quibusuis aliis beneficiis ecclesiasticis huiusmodi aliter quam modo pręmisso disposuerit, dispositiones ipsę sint ipso iure nullę. collationésque, & prouisiones, ac dispositiones illorum ad immediatum superiorem deuoluantur, qui eisdem personis modo pręmisso qualificatis prouidere teneatur, & si contrauenerit, ad alium superiorem deuoluatur

Reseruatio electionum Ecclesiarum habentium speciale priuilegium eligendi. Itaque si capitulum habeat priuilegium eligendi prælatum de gremio non poterit eligere illum qui est extra gremium quia non fieret iuxtà priuilegium concessum vt hic dicitur. Ne per dictio iuncta ponitur relatiuè hic vt in l. & ibi Bald. C. de Episcopis & Clericis & exponitur pro secundum. Cle. ne Romani. §. fine de elect. cle si iuxtà de præbendis & c. si is cui ille tit. in 6. * Quæris Rebuffus quid agendum sit si nulla præbenda Theologalis consistat & mox sibi respondet, quod debet vna deputari simul atque vacauerit arg. c. dilectus in 2. de præbendis. Angel. de Clauas. in sua summ. Ang. in verb. magister. § 8. dicit quod interim debet quilibet Canonicus præbendam dare tantu quantum valet vna alia præbenda si superfit aliquid arg c. si. de his quæ fiunt à maior. part.

c. graue de præbend. c. ex parte & ibi Card. q. 2. de conſtit. ca. ad decorem de Inſtit. extrauag. ad regimen. de præbendis.

deuoluatur prouiſio & præſentatio huiuſmodi gradatim, donec ad ſedem apoſtolicam fiat deuolutio. Præterea volumus quod collatores ordinarij & patroni eccleſiaſtici præfati, qui dignitates, perſonatus adminiſtrationes, & officia, ac beneficia in menſibus graduatis, & nominatis, aſſignatis vacantia, illis graduatis ſimplicibus aut nominatis illa conferre, aut ad illas eos duntaxat præſentare teneantur, qui per tempus competens in vniuerſitate famoſa ſtuduerint, tempus autem competens decennium in magiſtris ſeu licentiatis, aut bacchalaureis in Theologia, Septenniũ vero in doctoribus, ſeu licentiatis in iure canonico, ciuili, aut medicinis. Quinquennium autem in magiſtris, ſeu licentiatis in artibus cum rigore examinis à logicalibus incluſiuè, aut in altiori facultate, Sexenniũ autem in bacchalaureis, ſimplicibus in Theologia, Quinquenniũ verò in bacchalaureis iuris canonici, aut ciuilis, in quibus bacchalaureis iuris canonici aut ciuilis, ſi ex vtroque parente nobiles fuerint, triennium eſſe decernimus, præfatique graduati, & nominati Collatoribus ordinariis, ſiue patronis eccleſiaſticis, ſemel ante vacationem beneficij de literis gradus, ſeu nominationis, & de præfato tempore ſtudij per literas patentes vniuerſitatis in qua ſtuduerint, manu ſcribæ, & ſigillo vniuerſitatis ſignatas fidem facere teneantur. Cum verò probatio nobilitatis fieri deberet ad effectum vt nobiles ipſi gaudere poſſint beneficio minoris temporis ſtudij, tunc nobilitas ipſa per quatuor teſtes deponentes in iudicio coram Iudice ordinario loci in quo eſt natus ille de cuius nobilitate ex vtroque parente conſtare debet, etiam in partis abſentia probari poſſit, teneantúrque præfati graduati, tam ſimplices, quam nominati, patronis eccleſiaſticis, aut Collatoribus ordinariis, quibus gradus aut nominationis literas huiuſmodi inſinuare deberent. literas ſuorum gradus & nominationis, certificationis temporis ſtudij, & atteſtationis nobilitatis duplicatas dare, ac ſingulis annis tempore Quadrageſimæ per ſe vel procuratorem ſuum Collatoribus, nominatoribus, ſeu patronis eccleſiaſticis, aut eorum vicariis, eorum nomina, & cognomina inſinuare, & eo anno quo præfatam inſinuationem facere omiſerint, beneficium in vim gradus aut nominationis huiuſmodi petere non poſſint, & ſi Collatoribus ordinariis, aut patronis eccleſiaſticis in menſibus deputatis, graduatis ſimplicibus, aut graduatis nominatis non eſſet graduatus, aut nominatus, qui diligentias præfatas, fecerint, collatio, ſeu præſentatio per Collatorem, ſeu patronum eccleſiaſticum etiam eiſdem menſibus facta alteri quam graduato vel nominato nõ propter hoc irrita cenſeatur, ſi tamen graduatus ſimplex aut beneficium poſt inſinuationem gradus aut nominationis in menſibus eis aſſignatis vacans petierit, & inter ſuam inſinuationem', & præfatam requiſitionem non ſuperuenerit Quadrageſima in qua nomen & cognomen inſinuare debuerit, ad beneficium ſic vacans eum capacem, ipſumque illud conſequi poſſe & debere decernimus. ¶ Statuimus quoque & ordinamus, quod Collatores ordinarij & patroni eccleſiaſtici præfati inter graduatos qui literas gradus cum tempore ſtudij & atteſtatione nobilitatis debitè inſinuauerint, quo ad beneficia in menſibus eis deputatis vacantia gratificare poſſint illum ex eis quem voluerunt, quo vero ad beneficia in menſibus graduatis, nominatis, deputatis antiquiori nominato conferre, ſeu antiquiorem nominatum qui literas nominationis, temporis ſtudij, & atteſtationis nobilitatis debitè inſinuauerit, præſentare, ſeu nominare teneantur, concurrentibus autem nominatis eiuſdem anni. Doctores licentias, Licentiatos Bacchalariis (demptis Bacchalariis formatis in Theologia, quos fauore ſtudij Theologici Licentiatis in iure Canonico, Ciuili, aut Medicina præferendos eſſe decernimus) Bacchalarios iuris Canonici aut Ciuilis magiſtris in artibus præferri volumus. Concurrentibus autem pluribus doctoribus in diuerſis facultatibus, doctorem Theologum doctori in iure, doctorem in iure canonico doctori in iure ciuili, doctorem in iure ciuili, doctori in medicina præferendos eſſe decernimus, & idem in licentiatis & Bacchalariis ſeruari debere volumus: & ſi in eiſdem facultate & gradu concurrerent, ad datam nominationis ſeu gradus recurrendum eſſe volumus, & ſi in omnibus his concurrerent, tunc collator ordinarius inter eoſdem concurrentes gratificare poſſit. Volumus autem quod nominati literas nominationis ab vniuerſitatibus in quibus ſtuduerint obtinentes in nominationum literis beneficia per eos poſſeſſa, & eorum

Graduatus is recipiendus eſt qui in vniuerſitate priuilegiata ſtuduerit, & in ea gradum exceperit, non ſub bulla.

Collationes factæ contra hunc ordinẽ tam pulchrè diſpoſitum nullæ ſunt & poſſunt deuolui ad proximum ſuperiorẽ. Quæ deuolutio eo inuenta eſt ne diu Eccleſiæ remaneant in ſuſpenſo. cap. 2. de conceſſ. præbend.

Data nominationum aſpicienda eſt quando nominati Doctores eiuſdem facultatis concurrunt.

eorum verum valorem exprimere teneantur, alioquin literæ nominationis huiusmodi eo ipso nullæ sint & esse censeantur. Si quis verò ex dictis qualificatis, graduatis simplicibus aut nominatis tempore vacationis beneficij in mensibus eis deputatis vacantis duas obtineat præbendas, in Cathedralibus etiam Metropolitan. aut Collegiatis, seu dignitatem vel præbendam, vel aliud beneficium seu alia beneficia, quorum insimul vel cuius fructus redditus & prouen. tempore residentiæ, & horis diuinis interessendo ad summam ducentorum florenorum auri de camera ascenderent, beneficium in vim gradus seu nominationis huiusmodi tunc petere seu consequi non possit. Et insuper quod tam graduati simplices nominati, beneficia in mensibus eis assignatis vacantia petere & consequi possint secundum propriæ personæ condecentiam & conformitatem, videlicet sæculares sæcularia, & religiosi regularia beneficia ecclesiastica, ita quod sæcularis nominatus beneficia regularia in mensibus deputatis vacantia prætextu cuiusuis dispensationis apostolicæ, & è contra religiosus beneficia sæcularia petere, aut consequi minime possint. Quódque beneficia simpliciter vel ex causa permutationis in mensibus graduatis simplicibus, & nominatis assignatis vacantia eis non sint affecta, nec debita, sed ex causa permutationis cum permutantibus duntaxat, simpliciter verò vacantia beneficia huiusmodi personis idoneis per ipsos ordinario libere conferri possint. ¶ Statuimus quoque quod Parochiales ecclesias in ciuitatibus, aut villis muratis existen. non nisi personis modo præmisso qualificatis, aut saltem qui per tres annos in Theologia vel altero iurium studuerint, seu magistris in artibus qui in aliqua vniuersitate priuilegiata studentes magisterij gradum adepti fuerint, conferantur. Monemus autem præfati regni vniuersitates* sub pœna priuationis omnium & singulorum priuilegiorum à nobis & sede apostolica obtentorum, ne Collatoribus seu patronis ecclesiasticis habeant aliquos nominare, nisi eos qui secundum præfata tempora studuerint, & secundum dictarum vniuersitatum statuta ad gradus & non per saltum prouecti fuerint. Quod si secus fecerint, vltra nullitatis pœnam quam in præfatarum nominationum literis declaramus, vniuersitates ipsas nominandi priuilegium ad tempus secundum culpæ qualitatem suspendemus. Si quis autem graduatorum aut nominatorum in mensibus deputatis Collatoribus ordinariis aut personis ecclesiasticis beneficium vacans in vim gradus aut nominationis petierit, & Collatorem ordinarium in vim præfati gradus aut nominationis in processu posuerit, & aliter molestauerit, illum vltra expensarum damnorum & interesse condemnationem à fructibus sui gradus & nominationis priuandum esse decernimus, eodémque vinculo Collatores ordinarios & patronos ecclesiast. eos quibus graduati & nominati debitè vt supra qualificati suos gradus & nominationis literas insinuauerint, astringimus vt beneficia ad eorum collationem vel præsentationem spectantia in mensibus graduatorum simplicium & nominatorum vacantia stantibus præfatis graduatis aut nominatis debitè qualificatis illa prosequentibus, aliis quam graduatis aut nominatis conferant, sub pœna suspensionis potestatis conferēdi beneficia in octo mensibus illo anno ad collationem eorum ac præsentationem liberam spectantibus. ¶ Statuimus quoque & ordinamus, quod quilibet Rom. Pont. semel duntaxat tempore sui Pontificatus literas in forma mandati iuxtà formam inferius annotatam & non vltra dare possit hoc modo videlicet, vnum Collatorem habentem collationem decem beneficiorum in vno habentem autem Collationem quinquaginta beneficiorum & vltra, in duobus beneficiis duntaxat grauare possit, ita tamen quod in eadem ecclesia Cathedrali, vel Collegiata Collatorem vnum pro tempore in duabus præben. non grauet. Et vt obuietur litibus quæ occasione literarum mandatorum huiusmodi oriri possent, mandata huiusmodi sub forma quæ est inferius annotata dari volumus, quam ad perpetuam rei memoriam in Cancellaria apostolica publicari, & in illius quinterno registrari mandamus, Declarantes, prosequentes huiusmodi mandata quo ad beneficia sub illis comprehensa ordinariis Collatoribus & graduatis, simplicibus & nominatis præferendos, Nósque & successores nostros iure præuentionis, dignitates, personatus, administrationes, & officia, cæteráque beneficia ecclesiastica, sæcularia, & quorumuis ordinum regularia, quæcunque, & quomodocunque

Præbendarum pluralitas hic excluditur. Sed si nominatus nō habeat duas præbendas quæ non ascendant ad summam hic taxatam, poterit adhuc nominationibus vti.

Collatio Ecclesiarum Parrochialium de locis hic enarratis fieri debet personis qualificatis omnibus qualitatibus superius traditis.

* *Hinc patet quod vniuersitatibus tātū regni hæc priuilegia cōstituta sint, & sic qui studet vt (inquit Rebuffus) & sumit gradum in alia vniuersitate extra regnum non habetur pro graduato quo ad hæc priuilegia data graduatis regni secus quo ad priuilegia Iuris quæ tradit Alex. in addit. ad Bart. in l. 1. C. de dignitat. ad Bart. 1 C. de dignitat. lib. 12.*

Potestas Papæ in dandis literis sub forma mandati.

Hic Pōtifex vult exprimi verum valorem etiam per promotos ad Ecclesias Cathedrales vel metropolitanas, nā per electionem, cōfirmationē & consecrationem vel post ipsum tempus de consecratione, vacāt beneficia quæ quis habentur ante Episcopatum vel Archiepiscopatum. c. cū in cūctis. §. cum vero de elect.

qualificata, tam in mensibus graduatis, simplicibus & nominatis, quam ordinariis Collatoribus præfatis assignatis vacantia, ac etiam sub dictis mandatis comprehensa liberè conferre. ¶ Statuimus insuper quod in prouisionibus quas personis quibusuis de beneficiis vacantibus, seu certo modo vacaturis per nos & successores nostros, ac sedem prædictam, etiam motu proprio, etiam promotis ad ecclesias Cathedrales, & Metropolitan. ac Monasteria vt obtenta per eos beneficia retinere possint fieri contigerit, illorū reditus annuus per florenos aut ducat. auri de camera, aut Torronen. seu alterius monetæ valor secundùm communem extimationem exprimi debeat, alioquin gratiæ ipsæ sint ipso iure nullæ ¶ Statuimus quoque & ordinamus, quod in Regno, Delphinatu, & Comitatu prædictis omnes & singulæ causæ exceptis maioribus in iure expressæ denominatis, apud illos Iudices in partibus, qui de iure aut consuetudine præscripta, vel priuilegio illarum cognitionem habent, terminari & fieri debeant. Et ne sub vmbra appellationum quæ nimium & nonnunquam friuolæ interponi consueuerunt, atque etiam in eadem instantia ad prorogationem litium sæpe multipliciter iniustis vexationibus materia præbeatur, Volumus quod si quis offensus coram suo Iudice iustitiæ complementum habere non possit, ad immediatum superiorem, etiam ad nos & successores nostros, vel sedem prędictam omisso medio nec à grauamine in quacunque instantia ante diffinitiuam sententiam quomodolibet appelletur, nisi forsitan tale grauamen extiterit, quod in diffinitiua reparari nequiret, & eo casu non nisi ad immediatum superiorem liceat appellari. Si qui verò immediatè subiectus sedi apostolicæ ad eandem sedem duxerit appellandum, causa committatur in partibus per rescriptum vsque ad finem litis, videlicet vsque ad tertiam sententiam conformem inclusiuè, si ab illis appellari contigerit, nisi propter defectum denegatæ iustitiæ, aut iustum metum, & tunc committi debeat in partibus conuicinis, & causarum expressione quę etiam de illis etiam legitimè alias quam per iuramentum coram iudicibus à sede apostolica deputandis constare debeat. Processus autem contra pręmissa attentatos nullos, & irritos esse volumus, ac rescripta contra pręmissa impetrantes, in expensis, damnis & interesse condemnari debere decernimus, atque declaramus, Sanctę vero Romanę Ecclesię Cardinales* qui pro vniuersali ecclesia continuè laborant, necnon dictę sedis officiales officia sua actu exercentes, sub pręsenti decreto non intendimus comprehendi ¶ Statuimus etiam & ordinamus, quod Iudices causas quę in partibus terminari debent, coram eis pro tempore pendentes sub pœna excommunicationis; & priuationis beneficiorum per eos obtentorum eo ipso incurrenda, infra biennium terminare debeant, pars vero diffugiens, & expeditionem ipsius causę malitiosè impediens grauissimè per eosdem Iudices mulctetur, etiam vsque ad priuationem iuris in huiusmodi processu prętensi, si eis visum fuerit, super quo eorum conscientias oneramus, ab interlocutoriis autem secundo, à diffinitiuis verò tertio duntaxat prouocare licere decernimus. Volumusque secundam sententiam interlocutoriam conformem, & tertiam diffinitiuam etiam conformem omni mora cessante executioni debitę demandari debere, quacunque appellatione interposita non obstante. ¶ Statuimus quoque quod quicunque dummodo non sit violentus, sed habens coloratum titulum pacificè & sine lite prælaturam, dignitatem, personatum, administrationem, vel officium seu quodcunque beneficium ecclesiasticum triennio proximo hactenus possidet, vel pro tempore possidebit in petitorio vel possessorio à quoquam etiam ratione iuris nouiter reperti molestari nequeat, pręterquam prętextu hostilitatis, aut alterius legitimi impedimenti, de quo protestari & illud iuxtà Concilium Viennen. intimari debeat: Is autem hoc casu quo ad futuras controuersias intelligatur, si ad executionem citationis, iurisque sui in iudicio exhibitionem, aut terminorum omnium obseruationem processum fuerit. Monemus etiam ordinarios vt diligenter inquirant ne qui sine titulo beneficium possideat, & si quem beneficium sine titulo possidere repererint, declarent illi ius non competere cuiusuis temporis detentione nō obstante: de ipsóque beneficio possit illi, dummodo non sit intrusus, vel violentus, aut alias indignus vel alteri idoneo prouideri. Et insuper statuimus, quòd quicunque clericus cuiuscunque conditionis, status, religionis, dignitatis, etiam si Pontificalis,

**Excipit Cardinales videlicet vt causæ Cardinalium Romæ tractari possint & non debeant in partibus committi. Intellige, quando Romæ residerent, alioqui haberet locū iste textus & multò fortius cōtra eos ratione denegatæ Iustitiæ quia cum sint potentes in suis Episcopatibus causa subditorum cōtra eos tractari non dicet in Episcopatibus, sed in locis circumuicinis & si impetretur rescriptum, solet ad senatum apellari tanquam ab abusu & dabuntur Iudices in Episcopatu promouo & hoc iustum est*

scalis, vel alterius præeminentiæ fuerit, qui post habitam præsentium notitiam, quam habere præsumatur post duos menses post earundem præsentium publicationem in ecclesiis cathedralibus factam, quam ipsi diœcesani omnino facere teneantur, postquam præsentes ad eorum notitiam peruenerint, publicus concubinarius à perceptione fructuum omnium beneficiorum suorum trium mensium spatio sit ipso facto suspectus, quos suus superior in fabricam, vel aliam euidentem ecclesiarum vtilitatem, ex quibus ij fructus percipiuntur, conuertat: necnon huiusmodi publicum concubinarium, vt primum talem esse nouerit, mox suus superior monere teneatur, vt infra breuissimum terminum concubinam dimittat, & si illam non dimiserit, vel dimissam seu aliam publicè resumpserit, iubemus vt ipsum omnibus suis beneficiis omnino priuet. Et nihilominus ij publici concubinarij vsque quo cum eis per suos superiores post ipsarum concubinarum dimissionem, manifestámque vitæ emendationem fuerit dispensatum, ad susceptionem quorumcunque honorum, dignitatum beneficiorum, officiorúmve sint inhabiles: qui si post dispensationem residuo vomitu ad huiusmodi publicum concubinatum redierint, sine spe alicuius dispensationis ad prędicta prorsus inhabiles existant: quodque si hij ad quos talium correctio pertinet, eos, vt prędictum est, punire neglexerint, eorum superiores tam in ipsos de neglectu, quam illos pro concubinatu modis omnibus digna punitione animaduertant. In Conciliis etiam prouincialibus, & synodalibus aduersus tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos, etiam per suspensionem à collatione beneficiorum vel, alia condigna pœna seueriter procedatur: & si ij quorum destitutio ad nos, & sedem prædictam spectat, per concilia prouincialia, aut suos superiores propter concubinatum publicum reperiantur priuatione digni, statim cum processu inquisitionis ad nos deferantur, eadem diligentia, & inquisitio in quibuscunque generalibus capitulis, etiam prouincialibus quoad eos seruetur, pœnis aliis contra prędictos, & alios publicos concubinarios iure statutis, in suo robore permansuris. Publici autem intelligendi sunt nō solum ij quorum concubinatus per sententiam, aut confessionem in iure factam, seu per rei euidentiam, quę nulla possit tergiuersatione celari, notorius est, sed etiam qui mulierem de incontinentia suspectam, & diffamatā tenent & per suum superiorem admoniti ipsam cum affectu nō dimittunt. Quia verò in quibusdam regionibus nonnulli iurisdictionem ecclesiasticam habentes pecuniarios quæstus à concubinariis percipere non erubescunt, patientes eos in tali fœditate sordescere, sub pœna maledictionis æternæ præcipimus, ne deinceps sub pacto, compositione, aut spe alterius quæstus, talia quouismodo tolerent, aut dissimulent, alioquin vltra pręmissam negligentiæ pœnam duplum eius quod propterea acceperint, restituere, & ad pios vsus omnino conuertere teneantur, & compellantur. Ipsas autem concubinas, aut suspectas Pręlati omnibus modis curent à suis subditis per auxilium, & brachij sæcularis inuocationem, si opus fuerit, penitus arcere, qui etiam filios ex tali concubinatu procreatos apud patres suos cohabitare non permittant. Iubemus insuper quod in prædictis synodis, & capitulis præmissa publicentur, & vt quilibet suos subditos ad ipsarum concubinarum dimissionem moneant diligenter iniungimus. Præterea omnibus sæcularibus viris, etiam si Regali præfulgeant dignitate, ne vllum qualecunque inferant impedimentum, quocunque quæsito colore Prælatis, qui ratione officij sui aduersus subditos suos pro huiusmodi concubinatu, & aliis casibus sibi à iure permissis procedunt. Et cum omne fornicationis crimen lege diuina prohibitum, sit & sub pœna peccati mortalis necessarium euitandum, monemus omnes laicos, tam vxoratos, quam solutos, vt similiter à concubinatu abstineant: nimis enim reprehensibilis est qui vxorem habet, & ad aliam vxorem, seu mulierem accedit: qui vero solutus est, si continere nolit, iuxtà Apostoli consilium vxorem ducat: pro huiusmodi autem diuini obseruantia præcepti, hi ad quos pertinet tam salutaribus monitis, quam aliis canonicis remediis omni studio laborent. ¶ Statuimus insuper, quod ad euitandum scandala & multa pericula, subueniendúmque conscientiis timoratis, quod nemo deinceps à communicatione alicuius in sacramentorum administratione, & receptione, aut aliis quibuscunque diuinis, vel etiam prætextu cuiuscunque sententiæ, aut censuræ ecclesiasticæ, su-

Concubinarij à perceptione fructuum suorum beneficiorum sunt suspensi trium mensium spacio & si interim concubinam nō dimiserint, vel aliā assumpserint sunt suis omnibus priuandi beneficiis & inhabiles ad omnes honores, dignitates officia & beneficia Ecclesiastica, sine dispensatione superiorū quæ non poterit illis impartiri si vomitu recidiuo ad concubinam redierint.

A concubinatu pariter abstinere debent laici, tales enim iure ipso sunt infames nam non licet habere duas vxores simul l. cum qui duas. C. ad l. Iul. de adult. solebántque olim fustibus cædi. Hodie pœna vltimi supplicij plectuntur, ratione raptus, & violati matrimonij, quia plus videtur peccare qui velamine matrimonij peccat & ele. facit. arg. l. 1. C. de malef. l. f. ff. de ritu nupt.

ſpenſionis, aut prohibitionis ab homine, vel à iure generaliter promulgatæ, teneantur abſtinere, vel aliquem vitare, vel interdictum eccleſiaſticum obſeruare, niſi ſententia prohibitio, ſuſpenſio, vel cenſura huiuſmodi fuerit vel contra perſonam, collegiatã, vniuerſitatem eccleſiaſticam aut locum certum, aut certam à iudice publicata, & denunciata ſpecialiter, & expreſsè, aut ſi notoriè in excommunicationis ſententiam conſtiterit incidiſſe, quod nulla poſſit tergiuerſatione celari, aut aliquo iuris ſuffragio excuſari, cum à communione illius abſtinere volumus, iuxtà canonicas ſanctiones. Per hoc tamen huiuſmodi excommunicatos, ſuſpenſos, interdictos, ſeu prohibitos non intendimus in aliquo releuare, nec eis quomodolibet ſuffragari. Et quoniam ex indiſcreta interdictorum promulgatione multa conſueuerunt ſcandala euenire ſtatuimus quod nulla ciuitas oppidum, caſtrum, villa aut locus eccleſiaſtico ſupponi poſſit interdicto, niſi ex cauſa, ſiue culpa ipſorum locorum, aut domini, ſeu rectoris, vel officialium: propter culpam autem, ſeu cauſam alterius cuiuſcunque priuatæ perſonæ huiuſmodi loca interdici nequaquam poſſint, auctoritate quacunque ordinaria, vel delegata, niſi talis perſona prius fuerit excommunicata, ac denuciata, ſeu in Eccleſia publicata, aut domini, ſeu rectores, vel officiales ipſorum locorum auctoritate iudicis requiſiti, huiuſmodi perſonam excommunicatam infra biduum inde cum effectu non eiecerint, aut ad ſatisfaciendum compulerint, qua etiam poſt biduum eiecta recedente, vel ſatisfaciente, mox ad diuina reſumi poſſint, quod etiam in pendentibus locum habere decernimus. Necnon Conſtitutionem de eorundem fratrum noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio æditam, quam cum irritanti decreto ſtatuimus, & decreuimus, & ordinauimus, quod ex tunc de cætero perpetuis futuris temporibus de ceſſione regiminis, & adminiſtrationis eccleſiarum, & monaſteriorum, facta per eos, qui eccleſiis, & monaſteriis ipſis præerunt, ſeu illa in adminiſtrationem, ſeu commendam, aut vt aliis vnita, aut alias obtinebant, reſignatione aliorum quorumcunque beneficiorum eccleſiaſticorum, ſeu ceſſioni iuris in eis, vel ad ea quomodolibet competentis, aut priuationis, vel depoſitionis, aut cenſurarum fulminatione, etiam literis Apoſtolicis à nobis, & ſede Apoſtolica, etiam Motu proprio pro tempore emanatis, quæ in manibus Romani Pontificis factæ dicerentur contentis, etiam ſi ſuper illis narratiuis fundaretur intentio, conſtare, & apparare deberet per publica inſtrumenta vel documenta auctentica. Alioquin tã in iudicio, quam extra illud, narratiuæ, & aſſertiones huiuſmodi in præiudicium tertij minime ſtari, nec ex illis alicui præiudicium afferri debere, niſi de huiuſmod narratiua, & aſſertione etiam in literis Apoſtolicis facta altero ex præmiſſis modis doceretur, innouamus, illámque perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obſeruari mandamus. Et quia ad ſupradictam concordiam cum præfato Franciſco Rege ob illius ſinceram deuotionem erga nos, & ſedem prædictam oſtenſam, cum ad præſtandam nobis reuerentiam, & filialem obedientiam ad ciuitatem noſtram Bononiæ perſonaliter acceſſit, conſentimus, illámque inuiolabiliter obſeruari deſideramus, illam veri contractus, & obligationis inter nos, & ſedem Apoſtolicam prædictam ex vna, & præfatum Franciſcum Regem, & Regnum ſuum ex altera partibus, legitimè initi, vim, & robur obtinere, ac illi, & præſentibus in aliqua ſui parte per quaſcunque literas, & gratias per nos, & ſucceſſores noſtros deſuper concedendas derogari, *clauſulámque cum earundem derogatione præſentium latiſſimè extendenda, ac quod eædem præſentes literæ, & earum tenor pro expreſſis habeantur in quibuſuis ſupplicationibus pro tempore ſignatis appoſitam, nihil penitus operari, & illius vigore in literis Apoſtolicis ſuper ipſis ſupplicationibus conficiendis quicquam per quod præſentibus, aut alicui particulæ de contentis in eis derogaretur, ſeu derogari videretur, narrari non poſſit & ſic per quoſcunque iudices, etiam Commiſſarios, etiam cauſarum palatij Apoſtolici Auditores, & præfatæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales in quibuſuis cauſis ſuper præmiſſis, vel eorum aliquo pro tempore motis iudicari, diffiniri & ſententiari debere, ſublatã eis aliter ſententiandi, & diffiniendi omnimoda facultate & auctoritate, necnon irritum & inane quicquid ſecus ſuper iis vel eorum aliquo à quoquam quauis auctoritate etiam per nos & ſucceſſores noſtros præfatos ſcienter, vel ignoranter contigerit

attentari.

Bonifacius Papa ſtatuit quod locus nullus pro pecuniario debito interdiceretur ſub Dat. 2. Cal. Iul. Pont. ſui anno 8 ideo Iudices reprehenduntur nimis prompti ad proferẽdas eaſdem ſententias. text. extr. prout de. de ſent. excõ. in com.

**Peſſundari & infirmari vult omnia & ſingula quæcunque contra hac concordata attentata, vt hæc decreti clauſula facilè liquet, quæ contraria omnia diſſoluit in conſtitutione appoſita. c. ad petitionem de accuſat. gl. in clem. 1. de Immunit. Eccleſiæ l. 1. ibi. nullius momenti ff de feriis. text. in §. vltim. in fin. 4. diſt.*

attentari, decernimus. Volumus autem quod si præfatus Rex præsentes literas, ac omnia & singula in eis contenta, quæ in prima futura Sessione præsentis Concilij Lateranensis approbare, & confirmare facere promisimus, infra sex menses à die approbationis, & confirmationis computandos non approbauerit, & ratificauerit, & ea perpetuis futuris temporibus in Regno suo, & omnibus aliis locis, & dominiis dicti Regni per omnes Prælatos, & alias etiam ecclesiasticas personas, ac Curias Parlamentorum legi, publicari, iurari, & registrari, ad instar aliarum Constitutionum Regiarum, & de acceptatione, lectione, publicatione, iuramento, & registratione prædictis intra prædictum tempus per omnium & singulorum supradictorum patentes literas, aut auctenticas scripturas nobis non transmiserit, aut Nuncio nostro apud ipsum Regem existenti, per eum ad nos destinandas non consignauerit, & deinde singulis annis etiam legi, prout aliæ ipsius Francisci Regis constitutiones, & ordinationes, quæ in viri sunt obseruantia, obseruari debent, inuiolabiliter obseruari cum effectu non fecerit, præsentes literæ, & inde secuta quæcunque sint cassa, & nulla, nulliúsque roboris vel momenti. Et cum omnium quę in Regno Delphinatu, & Comitatu prędictis agantur notitiam non habeamus, consuetudines, statuta, seu vsus libertati ecclesiasticæ, & auctoritati sedis Apostolicæ quomodolibet præiudicantia si qua in Regno, Delphinatu, & Comitatu prædictis alias quàm in præmissis existant, non intendimus nobis, & eidem sedi in aliquo præiudicare, seu illa tacitè vel expressè quomodolibet approbare. Et nihilominus præfato Francisco, & pro tempore existenti Francorum Regi in virtute obedientię mandamus quatenus per se, vel alium, seu alios in dignitate ecclesiastica constitutos præsentes literas, ac omnia, & singula in eis contenta quando & quotiens opus fuerit, publicari, & in ea inuiolabiliter obseruari faciant. Contradictores cuiuscunque dignitatis & præeminentiæ fuerint per censuras ecclesiasticas, & pecuniarias pœnas, aliáque iuris & facti quæuis opportuna remedia appellatione qualibet omnino postposita compescendo. Non obstantibus omnibus supradictis: aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Hic notat Rebuffus, sapienter ut omnia, legem aut edictu quodlibet debere legi recitari & publicari acceptari & registrari in senatu, alioquin nō ligare ut hic & l. cum his in princ. ibi in senatu recitatis. ff. de transact. sacr. l. lecta in auditorio si cert. pet.

In præiudicium libertatis. Et priuilegiū ecclesiæ, & authoritatem apostolicæ statuta qualibet lōgo vsu quantumuis firmata irrita sunt & nullius valoris Auth. cassa. C. de sacros. Eccles.

Forma vero supradicti mandati Apostolici sequitur, & est talis.

LEO Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabili fratri Episcopo. N dilectis filiis Capitulo singulísque canonicis Ecclesiæ. N. salutem & Apostolicam benedictionem. Vitę ac morum honestas aliáque laudabilia probitatis & virtutum merita super quibus dilectus filius. N. apud nos fide digno commendatur testimonio, nos inducunt, vt sibi reddamur ad gratiam liberales, Hinc est quod cupientes vt eidem. N. iuxta illius quæ olim per fel. record. Gregorium Papam VIII. prædecessorem nostrum ad tunc Episcopum Nouionen. directa extitit quæ incipit, Mandatum, & aliarum duarum illam immediatè sequentium decretalium formas de Canonicatu & præbendę, aut dignitate, personatu, administratione, vel officio vestrę vel alterius Ecclesiæ, aut alio beneficio, cum cura, vel sine cura, etiam si Parochialis Ecclesia, vel eius perpetua vicaria, aut capella, siue perpetua capellania ad vestram collationem, nominationem, seu præsentationem, & aliam quamcunque dispositionem prouideri possit, Ac volentes præfato N. meritorum suorum intuitu gratiam facere specialem, ipsúmque. N. à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum pręsentium duntaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes, necnon omnia & singula beneficia ecclesiastica cum cura & sine cura quę præfatus N. etiam ex quibusuis Apostolicis dispensationibus obtinet, & expectat, ac in quibus, & ad quæ ius sibi quomodolibet competit, quæcunque, quotcunque, & qualiacunque sint, eorumque fructuum red. & prouen. veros annuos valores, ac huiusmodi dispensationum tenores præsentibus pro expressis habentes, Motu proprio non ad ipsius N. vel alicuius alterius pro eo nobis super hoc oblatæ petitionis instantiā, sed de nostra mera liberalitate discre-

Mandatorum Apostolicorū primum instituerē faciunt Historiæ Alexandrum 3. &c. eam te. de rescrip. quæ successores deinde in vsu habuerunt ut tradit Ioan. And. not. in add. ad Spec. in rub. de concess. prabend. in princip.

Hic distinguendus stilus Summi Pontificis quando enim scribit Episcopo & alteri nō Episcopo solet dicere discretioni vestræ, vt hic probatur & in c. accedēs. de conversion. coniug. & c. accedēt. de priuileg. sine id soli Episcopo vel Archiepiscopo seu Patriarchæ scribat tunc solet scribere. fraternitati tuæ c. sanè de regula. & cap. ex parte ibidem.

tioni vestrę per apostolica scripta mandamus, quatenus si vobis pro alio non scripserimus qui simile mandatum, aut similem gratiam prosequatur, Canonicatum & præben. aut dignitatem, personatum, administrationem, vel officium vestræ vel alterius ecclesię, aut aliud beneficium ecclesiasticum cum cura vel sine cura, etiam si parochialis Ecclesia, vel eius perpetua vicaria, aut capella, vel perpetua capellania fuerit, ad vestram collationem, prouisionem, pręsentationem, nominationem, seu quauis aliam dispositionem pertinens, etiam si dignitati, personatui, administrationi, vel officio huiusmodi cura immineat animarum, dummodo talis dignitas electiua non existat, cum creatione in Canonicum vestræ vel alterius Ecclesię, etiam si in ea statuto, & priuilegio expressè caueatur, quod nulli de dignitate, personatui, administratione, vel officio prouideri non possit, nisi cum effectu illius Ecclesię Canonicus existat, Canonicatum huiusmodi Ecclesiæ cum plenitudine iuris Canonici, & non obstan. de certo Canonicorum numero ad effectum huiusmodi dignitatem, personatum, administrationem, vel officium duntaxat obtinen. & non alias auctoritate Apostolica, tenore pręsentium conferimus, & de illo etiam prouidemus, si quem, quam, vel quod post mensem, postquam præsentes literæ vobis præsentatę fuerint, extra Rom. Curiam vacare contigerit, cum plenitudine iuris canonici, ac omnibus iuribus & pertinen. suis eidem. N. conferatis, & de illo, aut illa prouideatis, seu ipsum ad illum, illam, vel illud præsentetis aut nominetis, ipsúmque. N. in Canonicum, & in fratrem vestrę vel alterius Ecclesię ad effectum tantum obtinendi dignitatem, personatum, administrationémve officium huiusmodi recipiatis, stallum sibi in choro. & locum in capitulo cum plenitudine iuris canonici assignetis, inducentes eundem N. vel procuratorem suum eius nomine in corporalem possessionem Canonicatus & præben aut dignitatis, personatus, administrationis, vel officij huiusmodi iuriúmque, & pertinen vniuersorum prædictorum, defendentésque inductum, ac facien. N. vel pro eo procuratorem prædictum ad præben aut dignitatem, personatuum, administrationem vel officium, seu beneficium huiusmodi, quodcunque fuerit, vt moris est admitti, sibique de illius, vel illorum fructibus, redditibus, prouen. iuribus, & obuentionibus vniuersis integrè responderi. Non obstantibus de certo canonicorū numero, vt præfertur, & aliis Constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac dictæ vestrę vel alterius Ecclesiæ iuramento, confirmatione Apostolicā, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus contrariis quibuscunque, aut si vobis ab Apostolica sit sede indultum, quod ad receptionem vel prouisionem alicuius minimè teneamini, quodque de Canonicatibus, & præben. seu dignitatibus, personatibus administrationibus, vel officiis vestræ vel alterius Ecclesię, aut aliis beneficiis Ecclesiasticis quibuscunque ad vestram collationem, prouisionem, pręsentationem, nominationem, seu quamuis aliam dispositionem, communiter vel diuisim pertinen. nulli valeat prouideri per litteras apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, & qualibet alia dictæ sedis indulgen. generali vel speciali, cuiuscunque tenoris existat, per quam præsentibus non expressam, vel totaliter non insertam, effectus huiusmodi gratię impediri valeat quomodolibet vel differri, & de qua cuiusque toto tenore habenda sit in nostris literis mentio specialis. Seu si dictus. N. præsens non fuerit ad præstandum de obseruan. statutis, & consuetudinibus vestræ, vel alterius ecclesiæ solitum iuramentum, dummodo in absentia tua per procuratorem idoneum, & cum ad ecclesiam ipsam accesseris, corporaliter illud præstes. Data &c.

Animaduertendum est Beneficiis vacantia in curia à nemine conferri nisi ab eo qui speciali potestate munitus fuerit. c. 2. de præbendis in 6.

Hæc clausula pleno iure summi est ponderis vt dicet Guido Pap. in suis decis. q. 537. Alex. cons. 208. in 2. vol. & consil. 161. visis in fi. in 6. vol. ac consil. 140. viso. col. 2. in 7. volum. Corn. cons. 305. col. 3. vol. 1. & cons. 329. col. 2. Inson. cons. 128. col. 4. in 4. vol.

Dilectis filiis. N. & N ac N. officialibus salutem & apostolicam benedictionem. Hodie cupientes vt dilecto filio. N. Clerico. N. dioec. iuxtà illius quæ olim per fel. record. Gregorium Papam VIII. prædecessorem nostrum ad tunc Episcopum Nouonen. directa extitit, quę incipit, Mandatum, & aliarum duarum illam immediatè sequentium decretalium formas de Canonicatu, & præben. aut dignitate, personatu, administratione, vel officio Ecclesię. N. aut alio beneficio Ecclesiastico cum cura vel sine cura prouideri posset, motu proprio venerabili fratri nostro Episcopo. N. & dilectis filiis Capitulo, singulisque canonicis ecclesiæ. N. per alias nostras literas mandauimus, quatenus si eis communiter vel diuisim pro alio non scripsissemus

semus, qui simile mandatum, aut similem gratiam prosequeretur, eidem N. Canonicatum, & præben. aut dignitatem, personatum, administrationem, vel officium, aut beneficium ecclesiæ. N. aut aliud beneficium ecclesiasticum ad eorum collationem, prouisionem, præsentationem nominationem, seu quamuis aliam dispositionem communiter vel diuisim pertinen. si quem, quam, vel quod, post mentem post præsentationem earundem literarum vacare contingeret, cum plenitudine iuris canonici, ac omnibus iuribus, & pertinen. suis, prout ad eos communiter, vel diuisim pertineret, conferrent, & assignarent, aut eum ad illa præsentarent, eligerent, nominarent, seu de illis prouiderent, prout in eisdem literis plenius continetur. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta motu simili mandamus, quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrum per vos vel alium, seu alios, si Episcopus capitulum, & canonici prædicti canonicatum, & præben. aut dignitatem, personatum, administrationem, vel officium, aut beneficium huiusmodi eidem. N. conferre, & assignare, ac de illis etiam prouidere recusauerint, seu distulerint, aut negligentes fuerint, Canonicatum, & præben. aut dignitatem, personatum, administrationem vel officium huiusmodi eum plenitudine iuris Canonici, ac omnibus iuribus, & pertinen. supradictis eidem N. conferre, & assignare, necnon eundem. N. ad illa vt moris est admittere, & in canonicum recipere, & in fratrem, stallo sibi in choro, & loco in capitulo assignatis, omniaque & singula alia in dictis literis contenta alias iuxtà earundem continen. ac formam in omnibus & per omnia facere, & exequi cæteris, contradictores prout iustitia suadebit ad hoc compescendo. Non obstan. omnibus quæ in dictis literis voluimus non obstare. Datum &c. Pro regularibus autem similis forma illis conueniens detur &c. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis, suspensionis, astrictionis, declarationis, præcepti, iniectionis, nominationis, innouationis, consensus, decreti, voluntatis, promissionis, & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ Apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sextodecimo, decimoquinto Cal. Septembris, Pontificatus nostri anno quarto.

Nota quod in beneficialibus valet id quod fit ab vno aliis impeditis vel voluntatem non cõstat alteri, sicut in aliis tex. in c. scisciratus de rescrip. & ibi Fel. col. 6. vers. oportet notum quod est sing. secundũ Rom. sing. 13. Si causis quæ ista beneficialibus ita solennis additio vel requisitio non requiretur sicut in prophanis.

NOS igitur vt literæ ipsæ quę ob id præcipuè æditę fuerunt vt in corpore mystico, sancta videlicet Ecclesia, perpetua charitas, & pax inuiolata perdurent, & si qua membra dissentiant, ea commodè suo reinserantur corpori, eoque magis obseruentur, quo clariùs constiterit ipsas literas ea matura & salubri deliberatione à nobis dicto sacro Lateranen. approbante Concilio approbatas, & innouatas, qua statutę & ordinatę fuerunt, licet ad earundem literarum subsistentiam, & validitatem, alia approbatione non indigerent, ad abundantiorem tamen cautelam, vt eo tenaciùs obseruentur, & difficiliùs tollantur, quo tantorum patrum fuerint maiore approbatione munitę, litteras prædictas cum omnibus, & singulis statutis, ordinationibus, decretis, diffinitionibus, pactis, conuentionibus, promissione, voluntate, ac pœnis, inhibitione, aliisque omnibus, & singulis clausulis in eis contentis, illa præsertim qua voluimus quod si præfatus. F. Rex supradictas literas, ac omnia & singula in eis contenta iuxta sex menses à data præsentium computandos non approbaret, & ratificaret, & ea perpetuis futuris temporibus in regno suo, & aliis locis, & Dominiis dicti regni per omnes prælatos, & alias Ecclesiasticas personas, ac Curias parlamentorum acceptari, legi, publicari, iurari & registrari ad instar aliarum constitutionum regiarum, & de acceptatione, lectione, publicatione iuramento & registratione prædictis intra prædictum tempus per omnium & singulorum supradictorum patentes literas, aut auctenticas scripturas nobis non transmitteret, aut nuntio nostro apud ipsum Regem existente per eum ad nos destinandum non consignaret, & deinde singulis annis etiam legi prout aliæ ipsius. F. Regis Constitutiones, & ordinationes, quæ in viridi sunt obseruantia, obseruari debent, inuiolabiliter obseruari cum effectu non fecerit, literæ ipsæ, & inde secuta quæcunque essent cassa, & nulla, nulliusque roboris, vel momenti sacro Lateranen. Concilio approbante, Apostolica auctoritate, & potestatis plenitudine approbamus & innouamus, easque inuiolabiliter, & irrefragabiliter obseruari, & custodiri mandamus, robúrque

Clausula hæc in omnibus & per omnia non frustra adiecta est, generalissima enim verba complectitur teste Ludouico Ro. Consi. 81. col. 2. quo ad id & vel te larissima Ange. cons. 6.

Generaliter ad omnia beneficia regularia debet dirigi hoc mandatum ad dignitates & officia.

robûrque perpetuę firmitatis in euentum dictarum approbationis & ratificationis, & non aliter, nec alio modo obtinere, omnésque in dictis literis comprehensos ad ipsarum literarum, ac omnium & singulorum in eis expressorum obseruationem, sub censuris & pœnis, ac aliis in eis contentis iuxta earundem literarum tenorem & formam teneri, & obligatos esse decernimus, & declaramus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac omnibus illis quę in dictis literis voluimus non obstare, cæterísque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, innouationis, mandati, decreti, declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ in publica Sessione, in Lateranen. sacrosancta Basilica solenniter celebrata, Anno incarnationis Dominicę Millesimo quingentesimo sextodecimo, quartodecimo Calend. Ianuarij, Pontificatus nostri anno quarto.

Visa Ie. Saluius. Bembus. A de Castello.

Sequitur abrogatio constitutionis in Regno Franciæ Pragmaticæ nuncupatæ.

** Obedientia sola virtus est quæ menti cæteras virtutes inserit insertásque custodit Greg. in 1. Reg. 15.*

LEO Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante Concilio. Pastor æternus gregem suum vsque ad consummationem sæculi nunquam desertus, ita Apostolo teste, obedientiam dilexit, vt pro expiando primi parentis inobedientiæ peccato seipsum humiliauerit, factus obediens vsque ad mortem, migraturus vero ex mundo ad patrem in soliditate petræ, Petrum eiúsque successores vicarios suos instituit, quibus ex libro Regum testimonio ita obedire necesse est, vt qui non obierit morte moriatur, & vt alibi legitur in Ecclesia esse non potest qui Romani Pont. Cathedram deserit, quoniam Augustino, Gregorióque auctoribus, sola obedientia est mater, custósq; omnium virtutum,* sola fidei meritum possidens, sine qua quisque infidelis conuincitur, etiam si fidelis esse videatur. Itaque nos eodem Petro docente solliciti esse debemus, vt quæ à Rom. Pont. prædecessoribus nostris, præsertim in sacris Conciliis pro obedientiæ huiusmodi auctoritatis, libertatísque Ecclesiasticæ, & sedis Apostolicæ defensione maturè, & ex legitimis causis inchoata sunt, nostris studio, cura, & diligentia debitè absoluantur, & ad optatum finem perducantur, simplicium quoque animæ quarum etiam rationem Deo reddituri sumus, à dolis & laqueis tenebrarum principis liberentur. Sanè fel. re. Iulius Papa Secundus prædecessor noster post indictum ex legitimis tunc expressis causis de venerabilium fratrum suorum Sanctæ Rom. Eccl. Card. de quorum numero tunc eramus, consilio & assensu sacrum Lateran. Concilium prouidè considerans cum eodem sacro Lateranen. Concilio Bituricen. Regni Franciæ corruptelam, quam illi pragmaticam sanctionem vocant, cum maximo animarum periculo, & scandalo, ac dignitatis sedis Apostolicæ detrimento, & vilipendio retroactis temporibus viguisse, & adhuc vigere, eiusdem pragmaticæ sanctionis negotium eodem approbante Concilio discutiendum certis tunc nominatim deputatis Cardinalibus & Prælatis certæ congregationis commisit. Et quanquam sanctio præfata ex multis nullitati notoriæ subiaceret, schismáque manifestum foueret, & contineret, & propterea citatione aliqua minimè præcedente per se irrita, nulla, & inualida declarari potuisset, ex abundanti tamen cautela idem Iulius prædecessor Gallicos prælatos, capitula Ecclesiarum & Monasteriorum, parlamenta, & laicos illis fauentes, & dicta sanctione vtentes, omnésque, & singulos alios in præmissis sua communiter vel diuisim interesse putantes, per edictum publicum, cum ad partes illas tutus tunc non pateret accessus, in Mediolan. Asten. & Papien. Ecclesiarum valuis affigendum monuit, quare sanctio præfata, illiúsque corruptela, & abusio in concernentibus auctoritatem Romanæ Ecclesiæ, & sacrorum canonum, ac Ecclesiasticæ libertatis violationem nulla & inualida declarari non deberet. Cúmque dicto Iulio prædecessore in humanis agente diuersis impedimentis causantibus citatio exequi, & reproduci, ac negotium abrogationis huiusmodi plenè discuti, vt intentio ipsius Iulij prædecessoris fuerat, non potuisset, sed eodem Iulio prædecessore rebus humanis exempto, citatio ipsa legitimè executa, & per procuratorem fiscalem sacri Concilij promotorem

Pragmatica sanctio edita in Concilio Basiliensi, apud Bituriges à Carolo 7. Nonis Iul. an. 1438 in Concilio omniū Episcoporum Franciæ probata & in senatu Parisiensi publicata 3. Idus Iul: Gaguinus lib. 10.

Iulius ad abrogandum pragmaticā sanctionem sæpius adhortatus est Episcopos Galliæ & in Concilio Lateranensi primum voluit tale negotiū abrogationis discuti.

torem reproducta, ipsorúmque citatorum non comparentium contumacia accusata, & ad vlteriora procedi petitum fuisset, nos diuina fauente clementia ad summi apostolatus apicem assumpti, omnibus ritè pensatis, petitioni prædictæ ex certis causis nullum tunc responsum dedimus, ac deinde cum per dictos monitos, & citatos diuersa impedimenta allegarentur, quare in termino eis (vt præfertur) præfixo comparere non potuissent, vt omnis iustæ excusationis, & querelæ occasio eis auferretur, terminum citationis, & monitionis huiusmodi præfixum eodem sacro approbante Concilium ad alium tunc expressum terminum iam diu effluxum in diuersis Sessionibus pluries prorogamus. Cum autem moniti & citati prædicti sublatis iam omnibus impedimentis, effluxísque omnibus terminis coram nobis & dicto Concilio non comparuerint, nec comparere curauerint, ad allegandum causam quare sanctio prædicta nulla declarari non debeat, ita vt excusationi vltra locus non sit, possintque merito contumaces reputari, prout eos exigente iustitia reputamus: Nos mutare attendentes pragmaticam sanctionem, vel potius vt dictū est corruptelam schismatis tempore à non habentibus potestatem editam, reliquæ Christianæ reipub. Ecclesiæque sanctæ Dei nullatenus conformem, & à cla. me. Ludouico XI. Francorum Rege Christianissimo reuocatam, cassatam, atque abolitam, auctoritatem, libertatem, ac dignitatem dictæ sedis violare, ac diminuere facultatem Rom. Pont. pro tempore existen. de Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Card. pro vniuersali ecclesia assiduè laborantium, virorúmque doctorum personis quibus abundat Curia, & quorum Consiliis sedis Apostolicæ, & Rom. Pont. atque vniuersalis ecclesiæ auctoritas & potestas conseruatur, negotiáque diriguntur & in prospero statu confouentur, Ecclesiis, & Monasteriis, eisdémque personis de reliquis beneficiis ecclesiasticis iuxtà eorum status exigentiam prouidendi penitus auferre: Prælatis vero ecclesiasticis illarum partium causam præbere, vt ipsi neruum ecclesiasticæ disciplinæ obedientiæ sanctum frangant, & violent, ac contra nos, & sedem prædictam eorum matrem cornua erigant, & eis ad premissa audendum viā aperire, ipsámque notoriç nullitati subiacere, nullóque nisi alicuius temporis, seu potius tolerantiç cuiusdam adminiculo fulciri, etsi Rom. Pont. prędecessores nostri pręfati, prout ipsi suo tempore summopere optare demonstrarunt, corruptelam, & abusionem huiusmodi, vel malignitate temporum, vel aliàs illi prouidere, & in totum occurrere non valentes, suis temporibus tolerasse visi fuerunt, considerantes tamen ab ipsius Bituricen. sanctionis editione vix annos septuaginta fluxisse, nullúmque infra hoc temporis spatium pręter hoc Lateranen. Concilium legitimè fuisse celebratū, in quo cum (disponente Domino) constituti simus, ab eiusdem improbę Sanctionis extirpatione & totali annullatione, sine nostra & tantorum patrum in pręsenti Concilio congregatorum nota, ac nostrę & dictorum illa vtentium animarum periculo abstinere, seu desistere non posse, Augustino teste, iudicamus, atq; censęmus.* Et sicut pię mem Leo Papa I. prędecessor noster, cuius in hoc libenter quoad possumus vestigia imitamur, ea quę in secunda Ephesina Synodo temerè contra iustitiam & catholicam fidem gesta fuerant, postmodum in Calcedonen. Concilio mandauit ac fecit pro dictę fidei firmitate reuocari, ita & nos à tam nefarię Sanctionis & contentorum in ea reuocatione, retrahi aut desistere salua conscientia, ac nostro & ipsius Ecclesię honore non posse, aut debere censemus. Nec illud nos mouere debet, quod Sanctio ipsa & in ea contenta in Basilien. Concilio edita & ipso Concilio instante Bituricen. congregatione recepta & acceptata fuerunt, cum ea omnia post translationem eiusdem Basilien. Concilij per rec. mem. Eugenium Papam IIII. etiam prędecessorem nostrum factam, à Basilien. Conciliabulo, seu potius conuenticula, quę pręsertim post huiusmodi translationem Cōcilium amplius appellari non merebatur, facta extiterint, ac propterea nullum robur habere potuerint, cum etiam solum Rom. Pont. pro tempore existen. tanquam auctoritatem super omnia Concilia habentem, Conciliorum indicendorum, transferendorum ac dissoluendorum, plenum ius & potestatem habere, nedum ex sacrę scripturę testimonio, dictis sanctorum patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum etiam prædecessorum nostrorum, sacrorúmque canonum decretis, sed propria etiam eorundem Conciliorum confessione manifestè constat, quorum aliqua

Contumaces declarati sunt omnes qui citati ad causas reddendas cur Pragmatica sanctio reprobanda non videretur, comparere noluerunt.

**Ephesinū Concilium secūdum tēpore Theodosij Iunioris anno* CCCCXLIX. *in quo factione Dioscori occisus est* S. *Flauianus Episcopus Constantinopolitanus, & legati Romani Pontificis fugati, ac demum hæresis Eutychiana cōfirmata.* Reprobata est *hæc synodus à Leone in Epistola ad Clerum & populum Constantinopolitanum.* Item ad Theodo*sium.* Item ad *Pulchrum quæ sunt* 22. 23. 24. & 25 *Vide Breuiariū Liberati* c. 12. & *Euagrium lib.* 1. 9 & 10.

referre placuit, reliqua verò vtpote notoria silentio præterire. In Alexandrina etiam Synodo Athanasio* ibidem existente Fœlici Rom. Pontif. ab eadem synodo scriptum fuisse legimus, Nicenam Synodum statuisse non debere absque Roman. Pontif. auctoritate Concilia celebrari. Neque nos latet etiam eundem Leonem Pontif. Ephesinam secundam Synodum ad Calcedonen. transtulisse. Martinum etiam Papam Quintum præsidentibus suis in Concilio Senen. potestatem transferendi Concilium nulla consensus ipsius Concilij mentione habita dedisse, Ephesinam quoque primam Synodum Cœlestino ac Calcedonen. eidem Leoni VI Agathoni VII. Hadriano Octauo Nicolao Octauo etiam Constantinopolitan. Synodum Hadriano Roman. Pontifi. prædecessoribus nostris maximam reuerentiam exhibuisse, eorundémque Pontif. institutionibus & mandatis in sacris Conciliis per eos editis & factis reuerenter & humiliter obtemperasse.* Vnde Damasus Papa & cæteri Episcopi Romæ congregati scribentes de Concilio Ariminen. Episcopis in Illyrico constitutis præiudicium aliquod per numerum Episcoporum Arimini Congregatorum fieri potuisse testantur, quandoquidem constet Roman. Pontif. cuius ante omnia decebat spectari decretum, talibus non præbuisse consensum, eundémque Leonem Pontificem vniuersis Siciliæ Episcopis scribentem idem uoluisse apparet. Consueuerúntque antiquorum Conciliorum patres pro eorum quæ in suis Conciliis gesta fuerunt corroboratione, à Roman. Pont. subscriptionem, approbationémque humiliter petere & obtinere, prout ex Nicena & Ephesina ac Calcedonen. huiusmodi, & VI. Constantinopolitan & VII. eadem Nicena, ac Romana sub Symacho Synodis habitis earúmque gestis, necnon in annali libro de Synodis manifestè colligitur quod etiam nouissime Constanten patres fecisse constat. Quam laudabilem consuetudinem si Bituricen. Basilien. secuti fuissent, huiusmodi molestia proculdubio careremus. Cupientes quoque huiusmodi negotium ad debitum finem perduci, ac tam vigore citationum hactenus a nobis & præfato Iulio prædecessore ex abundanti emanatarum quam aliorum præmissorum, quæ ita notoria sunt, vt nulla valeant excusatione aut tergiuersatione celari, etiam ex nostro pastorali officio procedentes, omnésque & singulos tam iuris quam facti defectus si qui forsan in præmissis interuenerint, supplentes, ex certa nostra scientia & de Apostolicæ potestatis plenitudine eodem sacro approbante Concilio, tenore præsentium præfatam pragmaticam sanctionem seu corruptelam, eiúsque approbationem quomodolibet emanatam, omniáque & singula decreta, capitula, statuta, constitutiones siue ordinationes in eodem quomodolibet contentas, seu etiam insertas, ac ab aliis prius editas, necnon consuetudines, stylum, vsus siue potius abusum ex ea in hanc vsque diem quomodolibet emanatos, seu obseruatos, nullius roboris vel momenti fuisse & esse decernimus & declaramus. Necnon ad abundantiorem cautelam eandem Bituricen. sanctionem siue corruptelam, eiusque approbationem tacitam vel expressam, vt præfertur, & in ea contenta omnia & singula etiam inserta quæcunque reuocamus, cassamus, abrogamus irritamus, annullamus, ac damnamus, & pro infectis, reuocatis, cassatis, abrogatis, irritatis, annullatis, & damnatis haberi volumus, decernimus, & declaramus. Et cum de necessitate salutis existat omnes Christi fideles Romano Pontifici subesse prout diuinæ scripturæ & sanctorum patrum testimonio edocemur, ac constitutio ne fel. mem. Bonifacij Papæ VIII. similiter prædecessoris nostri, quæ incipit, Vnam sanctam, declaratur, pro eorundem fidelium animarum salute, ac Rom. Pont. & huius sanctæ sedis suprema auctoritate & Ecclesiæ sponsæ suæ vnitate & potestate cõstitutionem ipsam sacro præsenti Concilio approbante innouamus & approbamus, sine tamen præiudicio declarationis sanctæ mem. Clementis Papę V. quæ incipit, Meruit. Inhibentes in virtute sanctę obedientię, ac sub pœnis & censuris infra dicen omnibus & singulis Christi fidelibus tam laicis quam clericis sęcularibus, & quorumuis ordinum etiam mendicantium regularibus & aliis quibuscunque personis, cuiuscunque status, gradus & conditionis existant etiam Sanctę Romanę Ecclesię Card. Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & quibusuis aliis ecclesiastica vel mundana, vel quauis alia dignitate fulgentibus, omnibusque aliis & singulis Prelatis, Clericis, Capitulis & Conuentibus sęcularibus, & or-

ordinum

De hac re studiosus lector cõsulere potest Ruffinũ lib. 10. Historiæ c. 14. & Sulpitiũ lib. secũdo sacræ historiæ, Gregorium Nazianzenum oratione in Athanasium in 2. Apologia.

* *Hoc patet ex Theodoreto lib. 5. Historia. c. 10. vbi Damasus respondens Episcopis Concilij secundi generalis sic incipit.*

Quod (inquit) Apostolicæ sedis debitam reuerentiam exhibetis vobis ipsis magno honori est filij honoratissimi.

Item ex Epistola Concilij Antiocheni ad Iuliũ qua sic incipit.

Domino beatissimo & honorabili patri Iulio.

Et Stephanus Archiepiscopus Carthaginensis cum tribus Conciliis ita scribit.

Domino beatissimo & sancto patri patrũ Damaso.

Et Concilium Calcedonense in Epistola ad Leonem.

Rogamus (inquiunt) tuis decretis nostrum honora iudiciũ vt firmitas tua filiis quid deceat adimpleat.

Hic est honor Sũmo Pontifici a Concilio semper exhibitus.

dinum prædictorum regularibus etiam Monasteriorum Abbatibus, Prioribus, Ducibus, Comitibus, Principibus, Baronibus, parlamentis, officialibus etiam Regiis, Iudicibus, Aduocatis, Notariis, & tabellionibus ecclesiasticis vel sæcularibus, & quibusuis aliis personis Ecclesiasticis regularibus & sæcularibus, vt præfertur, quacunque dignitate fulgentibus in præfato Regno Franciæ, Delphinatu, & vbicunque prædicta pragmatica directe vel indirecte, tacitè vel expresse vigeret quomodolibet existen. vel pro tempore futuris, ne de cætero præfata pragmatica sanctione, seu potius corruptela, quomodolibet ex quauis causa, tacitè vel expresse, directè vel indirectè, aut quouis alio quæsito colore vel ingenio in quibuscunque actibus iudicialibus vel extraiudicialibus vti, seu etiam eam allegare, vel secundum eam iudicare, aut quosuis actus iudiciales, vel extraiudiciales secundum dictæ pragmaticæ tenorem vel capitula in ea contenta per se vel alium seu alios nullatenus facere præsumant, aut per alios fieri permittant, seu mandent, nec præfatam pragmaticam sanctionem aut in ea contenta capitula, seu decreta vlterius in domibus suis, aut aliis locis publicis vel priuatis teneant, quinimmò illam ex quibusuis Archiuiis etiam Regiis, seu Capitularibus & locis prædictis infra sex menses à data præsentium computandos deleant, seu deleri faciant, sub maioris excommunicationis latæ sententiæ, necnon quo ad ecclesiasticas & regulares personas prædictas omnium etiam Patriarchalium, Metropolitan. & aliarum Cathedralium Ecclesiarum, Monasteriorum quoque & Prioratuum etiam conuentualium, & quarumcunque dignitatum aut beneficiorum Ecclesiasticorum sæcularium & quorumuis ordinum regularium, priuationis, & inhabilitatis ad illa in posterum obtinenda, quo verò ad sæculares præfatæ excommunicationis, necnon amissionis quorumcunque feudorum tam à Romana quam alia Ecclesia ex quauis causa obtentorum, ac etiam inhabilitatis ad illa in posterũ obtinenda, inhabilitatísque ad omnes & singulos actus legitimos quomodolibet faciendos, infaméſque ac criminis læsæ maiestatis in iure expressis pœnis eo ipso & absque vlteriori declaratione per omnes & singulos supradictos si (quod absit) contrafecerint, incurrendis, à quibus vigore cuiuscunque facultatis, ac clausularum etiam in confessionalibus quibusuis personis sub quibusuis verborum formis concessis contentarum, nisi à Ro. Pont. Canonicè intrante vel alio ab eo ad id in specie facultatem habente, præterquam in mortis articulo constituti absolui nequeant. Non obstan. præmissis, necnon cõstitutionibus & ordinationibus, decretis, ac statutis apostolica, seu quacunque alia etiam Conciliari auctoritate quomodolibet, etiam ex certa scientia, & apostolicæ potestatis plenitudine editis & emanatis, & sæpius innouatis, repetitis, confirmatis, & approbatis, quibus, illorum omnium & singulorum tenores ac si de verbo ad verbum insererentur ad effectum præmissorum pro sufficienter expressis & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, scientia, potestate, & tenore præmissis, specialiter & expresse derogamus, contrariis quibuscunque. Aut si communitatibus, vniuersitatibus & personis singulis supranominatis, etiam Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Marchionibus, & Ducibus præfatis, vel quibusuis aliis communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari, aut propterea priuari, & inhabiles reddi non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem, & quibuscunque aliis priuilegiis, indulgentiis, & literis apostolicis, generalibus, vel specialibus quorumcunque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta effectum earundem impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorumcunque tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę in publica Sessione, in Lateranen. sacrosancta Basilica solenniter celebrata, Anno incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo sextodecimo, Quartodecimo Kalend. Ianuarij, Pontificatus nostri anno quarto.

Paria leguntur in Monitorio quod ad tollendam pragmaticam sanctionẽ antea statuerat Iulius II. in hoc Concilio Lateranensi habito. 1512.

Clausula derogatoria.

Dicturus de Pragmatica sanctionis abrogatione quid ipsa dicatur inuestigari primum opus est. Assentior Iurisperitis qui voluut pragmaticas sanctiones esse principum rescripta,

non de priuatorum negotiis, sed corporum, ordinum & collegiorum causis, de Concilij sententia emissa quod pragmatici & periti viri in Concilium adhibiti interponuntur. Zeno. in l. vlt. C. de diuers. rescript. & pragmat. sanct. Fuit autem haec apud Gallos potissimum lex quaedam de negotiis Ecclesiasticis summum disciplinae Ecclesiasticae restitutionem promittens Episcoporum quorundam sedi Romanae infensorum consensu & regis edicto firmata. Eius origo vt narrat Pius 2. in Concilio Basiliensi in hunc modum prorupit.

Inter patres, qui Basileae conuenerunt, & Eugenium Pontificem maximum complures viguere discordiae, quae multorum malorum in Christiana religione seminarium fuere, & cum supremam apud se auctoritatem esse pars vtraque contenderet, altera excommunicauit alteram: vixque tandem post multos annos, sedente Nicolao quinto in vnionem reuentum est, & in vno ouili, & sub vno pastore grex Domini conquieuit: at durante diuisione, & sedente Concilio, cum auctoritas quae quondam episcoporum consueuit esse, non Abbatibus tantum, sed praepositis, prioribus, canonicis, simplicibus presbyteris, & vilibus monachis communicaretur, multa illic decreta praeter bonum & aequum edita sunt ad eneruandam Romanae, primaeque sedis eminentiam, sicut in multitudine consueuit, quae semper inimica principi popularem asserit libertatem. Aderant ex Gallis, Germaniáque multi inferiores gradus homines Ecclesiastici, qui cum non potuissent culpa sua in Romana curia crescere, eo se contulerant, atque ingentibus odiis Apostolicam sedem prosequebantur. Aderant & nonnulli episcopi propter scelera suis eiecti sedibus: qui duces plebis in Concilio facti condendarum legum auctores fuere, ea suadentes quae maximè grata multitudini viderentur, & Romani Pontificis potestatem, dignitatémque restringerent. Tunc de Conciliis per decennia celebrandis statuta lex est, & vniuersali synodo subiectum esse Romanum Praesulem declaratum. in his quae vel fidem concernerent, vel sublationem schismatis, aut vniuersalis Ecclesiae reformationem: de numero, & qualitate Cardinalium constitutio edita, sublata annata, prohibitae reseruationes beneficiorum, his exceptis, quae continentur in corpore iuris: electiones praelatorum, quae magna ex parte obsoleuerant, instauratae: confirmationes episcoporum, quae toto ex orbe ad Romanum Praesulem deferebantur, concessae: metropolitanis, & ipsorum primatibus expectatiuae gratiae sublatae, appellationes omisso medio reiectae, etiam ad primam sedem interpositae. Atque in his omnibus decretum irritans appositum, si quid aduersus ea conari Pontificem maximum, aut attentare contingeret. Ediderunt & alia multa, quae speciem quamuis praeseferrent honestatis, plena tamen fuere veneno: si codicem illorum decretorum legeris, qui per magnus est, pauca inuenias, quae non aut primae sedis odio, aut effrenatae libertatis cupiditate constituta videantur. Ea cum accepissent Galliarum episcopi, Ecclesiam regni sui apud Bituriges conuocauere: & inspecto decretorum volumine, ea quae sunt visa sibi vtilia acceptauerunt, alia reiecerunt. Perpaucas constitutiones, vt promulgatae fuerant, in Concilio admiserunt, & alias quidem truncauerunt, alias extenderunt, tanquam legis condendae auctoritas apud eos esset. Condiderunt suo ex arbitrio nouum decretorum codicem, in quo cuncta comprehenderunt, quae vel Constantiae, vel Basileae in Apostolicae sedis derogationem atque contemptum sancita fuere Nec veriti sunt per se ipsos Romano Pontifici legem praescribere, atque cancellos, vltra quos progredi nequeat statuere Erat iam sextus ac decimus annus regni Caroli: Incarnationis verò Dominicae octauus ac trigesimus supra millesimum & quadringentesimum, cum praelati Galliarum nonis Iulij peractum pragmaticae sanctionis librum eidem Carolo approbandum obtulerunt: qui tanquam oblitus diuinae gratiae, & quantis se beneficiis cumulasset Apostolica sedes: Gallorum regibus sanctissima misso Cardinali sanctae Crucis, qui Burgundos sibi conciliauit, profanas, & iniquas constitutiones approbauit, & in omni ditione sua seruari mandauit grauissimis poenis aduersum eos statutis, qui contrafacerent, decretúmque ipsum regis, & constituta, praelatorum pragmaticae sanctionis nomen obtinuere. Ad quam abrogandam plures in Franciam ab Apostolica sede missi legati, dum Eugenius, Nicolaus, Calistúsque vixit, nihil profecere: quarto & vigesimo demum anno, vt postea dicemus deleta, sed non penitus extincta est. Ob hanc legem praelati Galliarum, qui se futuros liberos arbitrabantur, in seruitutem maximam redacti, & quasi laicorum mancipia facti, coacti sunt in parlamento Franciae de singulis causis respondere: beneficia vel regis, vel aliorum principum potentum nobilium arbitrio conferre, minores annis, indoctos, monstruosos, atque incestuosos ad sacerdotia prouehere Si quos pro malefactis condemnassent, his poenam remittere, excommunicatos absque satisfactione absoluere, nulla censurarum apud eos libera facultas mansit. Si quis Apostolicas literas in Franciam detulit, quae prag-

maticæ sanctioni aduersarentur, reus extitit mortis. De causis episcopalibus, de metropoliticis ecclesijs, de matrimonijs, de hæresi in parlamento cognouerunt, adeòque debacchata est Laicorum temeritas in Gallia, vt sacratissimum Christi corpus in pompa, vt sæpe accidit pro veneratione plebium, aut ad ægrotos pro viatico delatum, sub potentis manu regia sistere iuberetur. Episcopi, & prælati reliqui, dignique veneratione sacerdotes, ad publicas carceres raperentur, Ecclesiastica prædia, bonaque omnia clericorum leuibus de causis, ex decreto sæcularis iudicis arrestata, paterent laicis, & multas in hunc modum impietates, sacrilegia, hæreses, & ineptias pragmatica sanctio peperit, quæ à rege, aut iussa fuerunt, aut permissa illis potissimum temporibus vbi omnia viribus iure relicto fiebant.

Pragmaticam itaque Sanctionem in detrimentum sedis Apostolicæ viguisse experientia ipsa constat adeo vt eam hæresim appellent Summi Pontifices. Sic & inconsutilem Ecclesiæ & membra diaboli eam vocauit Barb. c. mandatum col. 5. de rescript. ideò Ludouic. 11. antequam ad regnum peruenisset promisit Papæ Pio II. se eam deleturum hoc veri sui decreti literas vt superius diximus hac forma post solita illa animi obsequentis & deuoti in sedem Romanā iudicia quæ in ipso limine Epistolarum ad Summos Pontifices mitti solent verborum tenore apud Turonenses editas misit.

Beatissime pater. Omnibus victimis potiorem obedientiam intelligentes assensimus his, quæ tuo nomine nobis aperta sunt, ipsam scilicet pragmaticam sanctionem, tibi tuæque sedi esse infensam, vtpote quæ in seditione & schismatis tempore, atque per seditionem, sectionis à tua sede figuram, nota sit: & quæ, dum tibi, à quo sacræ leges oriuntur & manant, quantamlibet eripit authoritatem, omne ius & omnem legem dissoluit. Illud enim exoritur quod idem consiliarius in nomine tuæ sanctitatis astruxit, vt dum per pragmaticam sanctionem ipsam summa in Ecclesia tuæ sanctitatis authoritas minuitur, dum prælatis in regno nostro quoddam licentiæ templum præstruitur, dum congruens vnitas ad alia Regna conformitásque tolli videtur, abroganda sit ipsa pragmatica, tollendáque à Regno nostro, quippe quæ aduersus tuam sedem, omnium Ecclesiarum matronam, ab inferioribus prælatis lata sit, tanquam vt scriptura loquitur: Quomodo si eleuetur virga contra leuantem se, aut baculus, qui vtique lignum est: quo circa, Beatissime pater, licèt plerique docti homines confutare niterentur atque diluere, multique nos dehortarentur abrogare sanctionem ipsam, te tamen Principem totius Ecclesiæ, Antistitem sacrorum, te Dominici gregis pastorem profitemur & scimus, téque iubentem sequimur, tibi & beatissimi Petri cathedræ consentimus, & inniungimur. Itaque, sicut mandasti, pragmaticam ipsam à regno nostro, nostróque Viennensi Delphinatu, & omni ditione nostra per præsentes pellimus deiicimus, penitúsque abrogamus, & quam qualémve ante pragmaticæ ipsius editionem, circa Ecclesiarum, beneficiorum, aliarúmque rerum spiritualium dispositionem, censuram, moderationem in regno nostro, omníque ditione nostra, tui prædecessores Martinus quintus & Eugenius quartus Romani Pontifices habebant & exercebant, talem eandémque nostro adiutorio beatissimo Petro, tibique ipsius successori reddimus, præstamus & restituimus, cum summo Imperio, cum iudicio libero, cum potestate non coarctata. Tu enim, cum scias, quid authoritate diuinitus tibi tradita possis, quas pro Regni nostri & ecclesiarum in eo tranquillitate postulabimus, non negliges, res necessarias: poterísque semper, quod opportunum fuerit, iudicare. Vtere igitur deinceps in Regno nostro potestate tua, vt voles, atque illam exerce. Nam vt hominum membra nulla contentione, capite vno, atque vna mente ducuntur, sic tuis sacris decretis ecclesiæ prælati in Regno nostro & Delphinatu consonantiam & obedientiam plenam refundent. Quòd si fortè obnitentur aliqui, aut reclamabunt, nos in verbo Regio pollicemur tuæ beatitudini, atque promittimus exequi facere tua mandata, omni appellationis aut oppositionis obstaculo prorsus excluso, eósque, qui tibi contumaces fuerint, pro tuo iussu comprimemus & refrenabimus. Datæ Turonis sub magno sigillo nostro, die 27. mensis Nouemb. Anno Domini 1461. & Regni nostri primo.

Mortuo Pio ne Ludouicus adulatorum consilijs mentem mutaret Sixtus Pontifex promissi memor ad eum legatum. Io. Bell. monachum pro antiquāda dicta pragmatica misit. Rex fidē datam soluere cupiens pragmaticam sublatam iri voluit, sed schola Parrisiensis restitit. Deinde quædam concordata fuerunt inter Sixtum & Ludouicum inita quæ non fuerunt recepta vt in extrauag. ad vniuersal. Eccles. regimen. de treuga. l. communibus, & Gaguin. libr. 10. in vita Lud. 11.

Iulius II. cum deinde videret prædecessores suos sedulam lusisse operam in huius pragma-

tica sanctionis concutiendam pernicaciam quartam Sessionē Concilij Lateranensis celebrauit eo precipuè animo vt patrum decreto funditus extingueretur corruptela illa flagitiorum plurimorum fomes.

Mors cœpta exequi non passa est. Summus Pontifex ægrè ferebat hanc sibi ferri iniuriam. Et meritò? Quæ iura enim, quæ leges ab orthodoxis commendantur in quibus membra à capite dissentiunt, in quibus oues Pastorem nec timent nec venerantur? Pragmatica sanctio eò vergebat vt gliscentibus seculis tandem negaretur obedientia illa tanto iure sedi apostolicæ præstanda. Eius auspicia fucatam quantumuis haberent boni publici animaduersionem potius tamen hiabant ad illam flagitiorum libertatē quam ad debitum Ecclesiastici ordinis cultum. Habebat exitiosissimos comites ingratitudinem, & detrimentum publicum. Ingratus est qui parentes non suspicit, ast ingratissimus qui Ecclesiæ Romanæ educatus & enutritus lacte velutis eam odit & prosequitur. Damna quæ attulit hæc sanctio non melius enitescunt quam in ipsa querela totius regni, cuius pijssimus Rex Franciscus I. memor est in suo de reuocanda hac corruptela edicto, & precibus facilime consequutus est vt loco Pragmaticæ sanctionis consultissima hæc concordata haberentur, quæquidem non in omnibus à pragmatica sanctione recedunt sed in his quæ ius eligēdi inuenientur decretū fuit vt in posterum regi potestas nominandi, maneret iure confirmandi relicto pontifici. De qua quidem hoc tantum dicam, nullam potuisse excogitari expeditiorem eligendi rationem, & in quam minus cadere possit crimen ambitus, quam cum nominandi ad eum defertur arbitrium, qui nec pecuniis oppugnari, nec gratia inflecti, nec precibus vinci possit. Quòd quidem facilè intelliget qui considerauerit, quàm esset olim laboriosa & periculi plena contentatio, quoties de eligendo agebatur Episcopo vel cœnobiarcha, quæ tota hodie cessat cùm ab vnius Regis nutu pendet nominatio, cui vix vnquam refragatur pontifex. Uerum modo à rege opera vt ij ab ipso nominentur, qui munus sibi impositum sustinere possint & velint pro dignitate, quod tamen paucissimos in hodiernum diem contitat, fecisse, & in posterum facturos esse vix vlla spes est, si, vt fit ex aulicis solum nominentur Episcopi ac Cœnobiarchæ, fatebuntur cuncta Francorum Ecclesiæ nihil potuisse esse conducibilius, quam id in vnius arbitrium conferri, qui in nominando non aliud vnquam sibi proponit quam vtilitatem Ecclesiæ cui vult prouideri.

Hæc sunt quæ de pragmatica sanctionis abrogatione tot annis, tot pontificibus exoptata & de concordatis inter summum Pontificem & Christianissimum regem dicere licuit quæ si vt decet obseruarentur collapsæ Ecclesiasticæ disciplinæ pristinum honorem & aurea secula redire non ambigeremus.

VII.

Valor beneficiorum an sit exprimendus propter annatam soluendam ab impetrantibus quam si non expresserint an intra annum hoc facere teneantur.

LEO Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

ROMANVS pontifex (cui tot tantáque in spiritualibus & temporalibus prouidenda incumbunt) rerum & temporum qualitate pensata, nonnulla prout ad cunctorum clericorum beneficia ecclesiastica, à sede apostolica pro tempore impetrantium commoda & vtilitates, ac litibus & fraudibus obuiandum oportere conspicit, salubriter ordinat & disponit. Nuper siquidem inter constitutiones ad laudem Dei, & Christi fidelium pacem & quietem, de fratrum nostrorum consilio, cum charissimo in Christo filio nostro Francisco, Francorum rege Christianissimo matura deliberatione concordatas, statuimus, quod in prouisionibus quas personis quibusuis Regni Franciæ ac Delphinatus & Comitatus Dien & Valentin de beneficiis vacantibus, seu certo modo vacaturis, per nos & successores nostros & sedem prædictam, etiam motu proprio, etiam promotis ad ecclesias cathedrales & metropolitanas & monasteria (vt obtenta per eos beneficia retinere possent) fieri contingeret, illorum verus annuus per florenos, aut ducatos auri de camera, aut libras Turon. seu alterius monetæ valor secundùm communem æstimationem exprimi deberet, alioquin gratiæ ipsæ essent ipso iure nullæ. Cum autem (sicut accepimus) sæpe contingeret personas Regni & Delphinatus ac Comitatus huiusmodi vacatione beneficiorum in locis remotis regni ac Delphinatus, & comitatus eorundem, per obitum pro tempore vacantia intellecta, eorum veri valo-

An annata capi possint à Pontifice amplissimè traditur apud Gomes in tract. suo breuium nu. 24. de quibus infra dilucidior tractandis locus superest.

ris notitiam haberi non posse, & veri valoris huiusmodi notitia non habita ad illa à Romano pontifice impetrandum celerem nuncium ad sedem prædictam destinare, & signaturam supplicationis super illorum impetratione, cum facultate verum annuum valorem beneficiorum huiusmodi in literarum super huiusmodi supplicationibus expeditione augendi obtinere ad effectum possessionem beneficiorum huiusmodi assequendi, literas super huiusmodi impetrationibus, cum minus vera valoris beneficiorum eorundem expressione expedire, & absque eorum culpa, diligentia, & expensis pro impetratione huiusmodi obtinenda factis, & gratia eis à nobis concessa, & illius effectu frustrari, ac per posteriores (qui nulla habita diligentia cum expressione veri valoris eadem beneficia à sede prædicta impetrarunt) excludi ac desuper propterea molestari.

Cum dubitatur de vero valore potest addi clausula cum facultate verum exprimendi valorem & hoc in fine signaturæ.

Nos qui subditorum nostrorum commoda libenter procuramus, ac eos à litibus & expensis, quantum cum domino possumus releuamus motu proprio, ac ex certa nostra scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, statuimus & ordinamus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus impetrantes beneficia ecclesiastica in regno Delphinatu, & comitatu prædictis per obitum duntaxat vacantia, si verum annuum valorem beneficiorum in literis apostolicis, quæ super dictis beneficiis expeditæ fuerint non expresserint, infra annum à die datæ literarum earundem computandum, valorem ipsum malè expressum corrigi per officiales, ad quos expeditio literarum huiusmodi pertinet, & correctiones literarum earundem fieri consueuerunt petere, ipsique officiales ipsarum literarum expeditioni præsidentes, ad eorundem impetrantium simplicem petitionem, valorem ipsorum ad verum annuum valorem iuxtà petentium voluntatem in eisdem literis reducere & corrigere, ipsique impetrantes pro augmento valoris expressi duntaxat, annatam cameræ Apostolicæ soluere debeant & teneantur, decernentes quascunque impetrationes posteriores de dictis beneficiis, ratione non expressionis veri valoris huiusmodi, infra dictum annum factas nullius roboris vel momenti esse, & pro infectis haberi debere Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis dominicæ millesimo quingentesimo decimosexto Cal. Octobris, Pontificatus nostri anno quarto.

Hæc possessionis materia frequentissima est vt dicit Iurisconsultus. l. Fulcinius §. cum hoc. ff. quibus ex causis in poss. eatur.

VIII.

Aduersus inuadentes domos Cardinalium armata manu & in eis aliquid surripientes eorumque fautores.

LEO Episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Sacro approbante Concilio.

TEMERARIORVM quorundam qui S.R.E. Card. Præcipuas Catholicæ Ecclesiæ columnas ea qua conuenit reuerentia obseruare contemnunt, & in eorum res, & bona, manus violentas ausu sacrilego inicere non verentur, effrenata libido nos admonet, & inducit, vt ad eorum audaciam, antequam longius prorepat, comprimendam, ea quæ à prædecessoribus nostris in dictorum Card. dignitatis conseruationem prouida sunt consideratione statuta, pro illorum obseruantia firmiori nostrę innouationis munimine roboremus, extēdamus, & ampliamus, prout temporum qualitas exigit, & tam eminenti in ecclesia Dei dignitati conspicimus in Domino salubriter expedire. Sane ab aliquibus citra temporibus damnabilis quidam in Vrbe inoleuit abusus, & licentia delinquendi, quo dum Apostolica sede vacante per Card. in conclaui existentes de futuri Romani Pont. electione tractatur, si qua de vno ex eisdem Card. quòd in Pontificem sit electus vox prodeat etiã non vera, illius domum vulgus armis aggreditur, & super ea diripienda cum ipsius Card. conclaue nondum egressi familiaribus eam custodientibus vi contendit, & sic etiam effractis foribus, aut pariete effosso aditus pateat in prædam omnium bonorum quæ ibi extant, hostiliter corruit, nisi armatorum præsidio defendatur, nonnullique quandóque reperiuntur ita temerarij & audaces, vt aliis etiam temporibus prætextu rixarum domos Cardinalium hostiliter & cum armis aggredi non verentur, in eaque morantes offendere & vulnerare, ex quibus Cardinalatus

Cardinales sunt præcipua Ecclesiæ catholicæ columnæ. c. ministerium. de offic. Archipresbyteri. Oldradus consil. 46. Cardina. Alexand. in c. in nomine Domini 23. dist.

honor, i

De his qui temerè & nephario ausu audent inuadere domos Cardinalium & in eis commorantes offendere cõstitutio sancita est per Honorium 3. & Bonifacium 8. quæ in hoc opere non sita est extenditur autem hic in eorum fautores.

honori, quibus sacrosancta militans Ecclesia tanquam purpureo tota decoratur amictu, non parum detrahitur, & eorum generatur contemptus, & homicidiorum & aliorum scandalorum occasio exhibetur. Nos igitur huiusmodi temerarios conatus debit.* volentes animaduersione reprimere, sacro approbante Concilio, fel. record. Honorij. III. & Bonifacij. VIII. Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum contra aliquem dictæ Ecclesiæ Card hostiliter insequentes, & illis præsentia, consilio, aut fauore assistentes, eósve scienter receptantes, aut defendentes. & eorum domos & ædes, vt supra, inuadentes. & eorum posteros, bona, æditas constitutiones auctoritate Apostolica tenore præsentium innouamus. Decernentes eas vbique debere perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obseruari. Et nihilominus constitutiones easdem cum omnibus & singulis in eis contentis censuris & pœnis ad omnes & singulas personas cuiuscunque status conditionis & excellentiæ existentes, qui alicuius dictorum Card. domum tam tempore dicti conclauis, etiam si in Roman. tunc Pontificem sit electus, quàm aliàs quandocunque, & ex quacunque causa armata manu inuadentes, & in ea violenter, hostiliter aliquid diripientes, aut quemquam ex inibi existentibus vulnerantes & eorum socios, & eos qui id fieri mandauerint, vel factum eius nomine ratum habuerint, ac ipsis inuasoribus consilium in præmissis vel fauorem præstiterint, & defenderint, extendimus & ampliamus. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque Nulli ergo, &c Si quis autem, &c. Data Romæ in publica Sessione, in Lateranen. sacrosancta Basilica solenniter celebrata, Anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sextodecimo, decimo septimo Kalendas Aprilis, Pontificatus nostri anno quarto.

IX.

De erroribus Martini Lutheri & sequacium, illorúmque de Hæresi condemnatione, excommunicatione, & aliis pœnis.

LEO Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Psal. 73. d. EXVRGE Domine & iudica causam tuam, memor esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipientibus fiunt tota die: inclina aurem tuam ad

Ioan. 21. preces nostras, quoniam surrexerunt vulpes quærentes demoliri vineam, cuius tu torcular calcasti solus, & ascensurus ad Patrem, eius curam, regimen, & administrationem Petro tanquam capiti, & tuo Vicario, eiúsque successoribus instar triumphantis Ecclesiæ commisisti Exterminare nititur eam aper de sylua, & singularis ferus depascitur eam. Exurge Petre, & pro pastorali cura præfata tibi (vt

1. Pet. 2. a. præfertur) diuinitus demandata, intende in causam sanctæ Romanæ Ecclesiæ, matris omnium ecclesiarum, ac fidei magistræ: quam tu, iubente Deo, tuo sanguine consecrasti: contra quam, sicut tu præmonere dignatus es, insurgunt magistri mendaces, introducentes sectas perditionis, sibi celerem interitum superducentes: quorum lingua ignis est, inquietum malum, plena veneno mortifero: qui zelum amarum habentes & contentiones in cordibus suis, gloriantur, & mendaces sunt aduersus veritatem. Exurge tu quoque, quæsumus Paule, qui eam tua doctrina ac pari martyrio illuminasti atque illustrasti. Iam enim surgit nouus Porphyrius,* quia sicut ille olim sanctos Apostolos iniuste momordit, ita hic sanctos Pontifices prædecessores nostros contra tuam doctrinam eos non obsecrando, sed increpando, mordere, lacerare, ac vbi causæ suæ diffidit, ad conuicia accedere non veretur, more hæreticorum, quorum (vt inquit Hieronymus) vltimum præsidium est, vt cum conspiciant causas suas damnatum iri, incipiant virus serpentis lingua diffundere: & cum se victos conspiciant, ad contumelias prosilire. Nam licet hæreses esse, ad exercitationem fidelium, tu dixeris oportere, eas tamen, ne incrementum accipiant, néve vulpeculæ coalescant, in ipso ortu, te intercedente & adiuuante, extingui necesse est. Exurgat denique omnis sanctorum ac reliqua vniuersalis Ecclesia, cuius vera sacrarum literarum interpretatione posthabita, quidam, quorum mentem pater mendacij excæcauit, ex veteri hæreticorum instituto, apud semetipsos sapientes, scripturas easdem aliter quàm Spiritus sanctus flagitet, proprio duntaxat sensu,

**Porphyrius Atheniensis Philosophus natione Siculus nomini Christiani acerrimus persequutor & hostis, literas diuinas perinde ac nihil essent reprehendit, scommatum & conuitiorum in religionem Christianam studiosissimus. Niceph. lib. 5. c. 13.*

sensu, ambitionis, auręque popularis causa, teste Apostolo, interpretātur, immò verò torquent & adulterant: ita vt iuxtà Hieronymum, iam non sit euangelium Christi, sed hominis, aut quod versus est, diaboli. Exurgat, inquam, pręfata Ecclesia sancta Dei, & vna cum beatissimis apostolis pręfatis, apud Deum omnipotentem intercedat, vt purgatis ouium suarum erroribus, eliminatisque à fidelium finibus hęresibus vniuersis Ecclesię suę sanctę pacem & vnitatem conseruare dignetur. Dudum siquidem, quod pre animi angustia & moerore exprimere vix possumus, fide dignorum relatu ac fama publica referente, ad nostrum peruenit auditum: immò verò, proh dolor, oculis nostris vidimus ac legimus multos & varios errores, quosdam videlicet iam per concilia ac pręducessorum nostrorum constitutiones damnatos, hęresim etiam Gręcorum & Bohemicam expressè continentes: alios vero respectiuè vel hęreticos, vel falsos, vel scandalosos, vel piarum aurium offensiuos, vel simplicium mentium seductiuos, à falsis fidei cultoribus, qui per superbam curiositatem mundi gloriam cupientes, contra Apostoli doctrinam plus sapere volunt, quàm oporteat: quorum garrulitas (vt inquit Hieronymus) sine scripturarum auctoritate non haberet fidem, nisi viderentur peruersam doctrinam etiam diuinis testimoniis, male tamen interpretatis, roborare. A quorum oculis Dei timor recessit, humani generis hoste suggerēte, nouiter suscitatos, & nuper apud quosdam leuiores in inclyta natione Germanica seminatos. Quod eo magis dolemus ibi euenisse, quod eandem nationem & nos, & pręducessores nostri, in visceribus semper gesserimus charitatis. Nam post translatum ex Gręcis a Romana Ecclesia in eosdem Germanos imperium, * iidem pręducessores nostri & nos, eiusdē Ecclesię aduocatos, defensorésque ex eis semper accepimus, quos quidem Germanos, catholicę veritatis vere germanos, constat hęresum acerrimos oppugnatores semper fuisse, cuius rei testes sunt laudabiles illę constitutiones Germanorum Imperatorum pro libertate Ecclesię, próque expellendis exterminandísque ex omni Germania hęreticis, sub grauissimis poenis etiam amissionis poenis etiam amissionis terrarum & dominiorum, contra receptatores vel non expellentes olim editę, & à nostris pręducessoribus confirmatę: quę si hodie seruarentur, & nos & ipsi vtique hac molestia careremus. Testis est in Concilio Constantien. Hussitarum ac Vvicleffistarum, necnon Hieronymi Pragen. damnata ac punita perfidia. Testis est toties contra Bohemos Germanorum sanguis effusus. Testis denique est prędictorum errorum seu multorum ex eis per Colonien. & Louanien. vniuersitates, vtpote agri Dominici piissimas religiosissimásque cultrices, non minus docta quam vera ac sancta confutatio, reprobatio, & damnatio. Multa quoque alia allegare possemus, quę ne historiam texere videamur, pretermittenda censuimus. Pro pastoralis igitur officij diuina gratia nobis iniuncti cura, quam gerimus, prędictorum errorum virus pestiferum vlterius tolerare seu dissimulàre, sine Christianę religionis nota atque orthodoxę fidei iniuria, nullo modo possumus. Eorum autem errorum aliquos articulos pręsentibus duximus inserendos, quorum tenor sequitur & est talis.

1 Hæretica sententia est, sed vsitata, Sacramenta nouæ legis iustificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem.

2 In puero post baptismum negare remanens peccatum, est Paulum & Christum simul conculcare.

3 Fomes peccati, etiam si nullum adsit actuale peccatum, moratur exeuntem à corpore animam ab ingressu coeli.

4 Imperfecta charitas morituri, fert secum necessario magnum timorem, qui se solo satis est facere poenam Purgatorij, & impedit introitum regni.

5 Tres esse partes poenitentiæ, contritionem, confessionem & satisfactionem, non est fundatum in sacra scriptura, nec in antiquis sanctis Christianis doctoribus.

6 Contritio quæ paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ ponderando peccatorum grauitatem, multitudinem, foeditatem, amissionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem, hæc contritio facit hypocritam, immò magis peccatorem.

* *Anno salutis* DCCC. *in die natiuitatis Domini, prehabita matura deliberatione, Leo pōtifex Romanus considerans Imperatores Constātinopolitanos ægrè id nomen tueri, & ob eam rem vrbem Romam atque Italiam magnis calamitatibus pressam, simúlque retractantes errores Græcorum frequentes & inobedientiā & Occidentale Imperium quasi pro derelicto a Græcis habitum, è regione vero perpendēs Carolum Francorum regem potentissimum, & optimè de Ecclesia meritum, ea propter inter Missarum solennia eo die in basilica S. Petri pontifex populi Romani consensu, Carolum Imperatorem Romanorum declarat, ac diademate coronat, Pontificem item hominū inunxit cum Pipino filio quem Italiæ regem solenni decreto pronunciauit. Eo die Imperiū Romanū à Græcis in persona Caroli magni translatū est ad Germanos.*

7 Veriſſimum eſt prouerbium,& omnium doctrina de contritionibus hucúſque data præſtantius,de cætero non facere,ſumma pœnitentia:optima pœnitentia,noua vita.

8 Nullo modo præſumas confiteri peccata venialia, ſed nec omnia mortalia, quia impoſſibile eſt,vt omnia mortalia cognoſcas.Vnde in primitiua eccleſia ſolum manifeſta mortalia confitebantur.

9 Dum volumus omnia purè confiteri,nihil aliud facimus, quam quod miſericordiæ Dei nihil volumus relinquere ignoſcendum.

10 Peccata non ſunt vlli remiſſa,niſi remittente ſacerdote,credat ſibi remitti:immò peccatum maneret,niſi remiſſum crederet:non enim ſufficit remiſſio peccati, & gratiæ donatio ſed oportet etiam credere eſſe remiſſum.

11 Nullo modo confidas abſolui propter tuam contritionem,ſed propter verbum Chriſti,Quodcúnque ſolueris,&c. Hic,inquam,confide, ſi ſacerdotis obtinueris abſolutionem, & crede fortiter te abſolutum, & abſolutus vere eris, quidquid ſit de contritione.

12 Si per impoſſibile confeſſus non eſſet contritus,aut ſacerdos non ſerio,ſed ioco abſolueret,ſi tamen credat ſe abſolutum,veriſſime eſt abſolutus.

13 In ſacramento pœnitentiæ ac remiſſione culpæ,non plus facit Papa aut Epiſcopus,quam infimus ſacerdos : immò vbi non eſt ſacerdos, æquè tantum quilibet Chriſtianus,etiam ſi mulier aut puer eſſet.

14 Nullus debet ſacerdoti reſpondere,ſe eſſe contritum, nec ſacerdos requirere.

15 Magnus error eorum qui ad ſacramenta Euchariſtiæ accedunt, huic innixi, quòd ſint confeſſi,quòd non ſint ſibi conſcij alicuius peccati mortalis, quòd præmiſerunt orationes ſuas & præparatoria,omnes illi ad iudicium ſibi manducant & bibunt:ſed ſi credant & confidant ſe gratiam ibi conſecuturos,hæc ſola fides facit eos puros & dignos.

16 Conſultum videtur,quòd eccleſia in communi conſilio ſtatueret laicos ſub vtraque ſpecie communicandos,nec Bohemi communicantes ſub vtraque ſpecie,ſunt hæretici,ſed ſchiſmatici.

17 Theſauri eccleſię,vnde Papa dat indulgentias,non ſunt merita Chriſti & ſanctorum.

18 Indulgentiæ ſunt piæ fraudes fidelium, & remiſſiones bonorum operum : & ſunt de numero eorum quæ licent,& non de numero eorum quæ expediunt.

19 Indulgentiæ his qui veraciter eas conſequuntur, non valent ad remiſſionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud diuinam iuſtitiam.

20 Seducuntur credentes indulgentias eſſe ſalutares, & ad fructum ſpiritus vtiles.

21 Indulgentiæ neceſſariæ ſunt ſolum publicis criminibus, & propriè conceduntur duris ſolummodo & impatientibus.

22 Sex generibus hominum indulgentiæ nec ſunt neceſſariæ,nec vtiles:videlicet mortuis ſeu morituris, infirmis, legitimè impeditis, his qui non commiſerunt crimina,his qui crimina commiſerunt ſed non publica, his qui meliora operantur.

23 Excommunicationes ſunt tantum externæ pœnæ,nec priuant hominem communibus ſpiritualibus Eccleſiæ orationibus.

24 Docendi ſunt Chriſtiani plus diligere excommunicationem, quam timere.

25 Romanus Pontifex Petri ſucceſſor, non eſt Chriſti vicarius ſuper omnes totius mundi Eccleſias ab ipſo Chriſto in B.Petro inſtitutus.

26 Verbum Chriſti ad Petrum,Quodcunque ſolueris ſuper terram, &c.extenditur duntaxat ad ligata ab ipſo Petro.

27 Certum eſt in manu Eccleſiæ aut Papæ prorſus non eſſe,ſtatuere articulos fidei,immò nec leges morum ſeu bonorum operum.

28 Si Papa cum magna parte Eccleſiæ ſic vel ſic ſentiret,nec etiam erraret:adhuc non eſt peccatum aut hæreſis,contrarium ſentire,præſertim in re non neceſſaria ad ſalutem, donec fuerit per Concilium vniuerſale alterum reprobatum,alterum approbatum.

29 Via nobis facta eſt eneruandi auctoritatem conciliorum, & liberè contradi-

cendi

cendi eorum gestis, & iudicandi eorum decreta, & confidenter confitendi quidquid verum videtur, siue probatum fuerit, siue reprobatum à quocunque concilio.

30 Aliqui articuli Ioannis Hus condemnati in concilio Constantien. sunt Christianissimi, verissimi, & Euangelici, quos nec vniuersalis Ecclesia posset damnare.

31 In omni opere bono iustus peccat.

32 Opus bonum optimè factum, est veniale peccatum.

33 Hæreticos comburi, est contra voluntatem Spiritus.

34 Prælari aduersus Turcas, est repugnare Deo visitanti iniquitates nostras per illos.

35 Nemo est certus, se non semper peccare mortaliter propter occultissimum superbiæ vitium.

36 Liberum arbitrium post peccatum, est res de solo titulo: & dum facit quod in se est, peccat mortaliter.

37 Purgatorium non potest probari ex sacra scriptura, quę sit in canone.

38 Animæ in Purgatorio non sunt securæ de eorum salute, saltem omnes: nec probatum est vllis aut rationibus aut scripturis, ipsas esse extra statum merendi, aut agendæ charitatis.

39 Animæ in Purgatorio peccant sine intermissione, quamdiu quærunt requiem, & horrent pœnas.

40 Animæ ex Purgatorio liberatæ suffragiis viuentium, minus beantur quam si per se satisfecissent.

41 Prælati ecclesiastici & principes seculares non malefacerent, si omnes saccos mendicitatis delerent.

Qui quidem errores, respectiuè, quàm sint pestiferi, quam perniciosi, quam scandalosi, quam piarum & simplicium mentium seductiui, quàm denique sint contra omnem charitatem, ac S.R.E. matris omnium fidelium, & magistræ fidei reuerentiam, atque neruum ecclesiasticæ disciplinæ, obedientiam scilicet quæ fons est & origo omnium virtutum, sine qua facilè vnusquisque infidelis esse conuincitur, nemo sanæ mentis ignorat. Nos igitur in præmissis, vtpote grauissimis, propensius (vt decet) procedere, necnon huiusmodi pesti, morbóque cancroso, ne in agro Dominico tanquam vepris nociua vlterius serpat, viam præcludere cupientes, habita super prædictis erroribus & eorum singulis diligenti trutinatione, discussione, ac districto examine, maturáque deliberatione, omnibúsque ritè pensatis ac sæpius ventilatis cum venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, ac regularium ordinum Prioribus seu ministris generalibus, pluribúsque aliis sacræ Theologiæ, necnon vtriusque iuris professoribus siue magistris & quidem peritissimis: reperimus eosdem errores respectiuè (vt præfertur) aut articulos non esse catholicos, nec tanquam tales esse dogmatizandos, sed contra Ecclesiæ catholicæ doctrinam & traditionē, atque ab ea veram diuinarum scripturarum receptam interpretationem, cuius auctoritati ita acquiescendum censuit Augustinus, *vt dixerit se Euangelio non fuisse crediturum, nisi Ecclesiæ Catholicæ interuenisset auctoritas. Nam ex eisdem erroribus, vel eorum aliquo vel aliquibus palam sequitur, eandem Ecclesiam, quę Spiritu sancto regitur, errare & semper errasse. Quod est vtique contra illud, quod Christus discipulis suis in ascensione sua (vt in sancto euangelio Matthęi legitur) promisit, dicens: Ego vobiscum sum vsque ad consummationem sęculi. Necnon contra sanctorum patrum determinationes conciliorum quoque & summorum Pontificum expressas ordinationes seu canones: quibus non obtemperasse, omnium hæresum & schismatum, teste Cypriano, fomes & causa semper fuit. De eorundem itaque venerabilium fratrum nostrorum consilio & assensu, ac omnium & singulorum prędictorum matura deliberatione prędicta, auctoritate omnipotentis Dei, & beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & nostra, pręfatos omnes & singulos articulos seu errores, tanquam (vt prę-mittitur) respectiuè hęreticos, aut scandalosos, aut falsos, aut piarum aurium offensiuos, vel simplicium mentium seductiuos, & veritati catholicę obuiantes, damna-

*Vehemēs profectò Augustini telum in oēs qui nihil credēdum clamitant nisi quod dilucidè sacra scriptura aicit. Num ergo Deum vnū esse vniuersáque suo verbo condidisse credidissent si Mosis ætatē præcessissent? Atheisimiue professi fuissent si vniuersa Biblia sacra Babylonicis flammis exusta vidissēt. Cum ergo compertum sit fidē nisi verbo quod sola Ecclesia Catholica custodit, probat, & intelligit, indéque dicitur columna & firmamentū veritatis, manēdum est in securitate. Ecclesia ne precipites cum Luthero in schismata ruamus.

Articuli Lutheri ſupraſcripti peruerſi & hæretici dogmatis inſtrumenta damnantur.

mus, reprobamus, atque omninò reiicimus, ac pro damnatis, reprobatis & reiectis ab omnibus vtriuſque ſexus Chriſtifidelibus haberi debere, harum ſerie decernimus & declaramus, inhibentes in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub maioris excommunicationis latæ ſententiæ necnon quo ad eccleſiaſticas & regulares perſonas, epiſcopalium omnium etiam patriarchalium metropolitanorum, & aliarum cathedralium eccleſiarum, monaſteriorum quoque & prioratuum etiam conuentualium, & quarumcunque dignitatum, aut beneficiorum eccleſiaſticorum, ſæcularium aut quorumuis ordinum regularium, priuationis, & inhabilitatis ad illa & alia in poſterum obtinenda: quo vero ad conuentus, capitula, ſeu domos aut pia loca ſæcularium vel regularium, etiam mendicantium; necnon vniuerſitatis etiam ſtudiorum generalium, quorumcunque priuilegiorum indultorum à ſede Apoſtolica vel eius Legatis, aut aliàs quomodolibet habitorum vel obtentorum, cuiuſcunque tenoris exiſtant: necnon nominis & poteſtatis ſtudium generale tenendi, legendi ac interpretandi quaſuis ſcientias & facultates, & inhabilitatis ad illa & alia in poſterum obtinenda: Prædicationis quoque officij, ac amiſsionis ſtudij generalis, & omnium priuilegiorum eiuſdem; quo verò ad ſæculares eiuſdem excommunicationis, necnon amiſsionis cuiuſcunque emphyteoſis ſeu quorumcunque feudorum tam à Romana Eccleſia, quam aliàs quomodolibet obtentorum, ac etiam inhabilitatis ad illa & alia in poſterum obtinenda: necnon quo ad omnes & ſingulos ſuperius nominatos, inhibitionis Eccleſiaſticæ ſepulturæ, inhabilitatiſque ad omnes & ſingulos actus legitimos, ac diffidationis, & criminis leſæ maieſtatis, & hæreticorum & fautorum eorundem in iure expreſsis pœnis, eo ipſo & abſque vlteriori declaratione per omnes & ſingulos ſupradictos, ſi (quod abſit) contrafecerint, incurrendis, à quibus vigore cuiuſcunque facultatis & clauſularum etiam in confeſsionalibus quibuſuis perſonis, ſub quibuſuis verborum formis contentarum niſi à Rom. Pont. vel alio ab eo ad id in ſpecie facultatem habente præterquam in mortis articulo conſtituti, abſolui nequeant. Omnibus & ſingulis vtriuſque ſexus Chriſtifidelibus, tam laicis quam clericis, ſæcularibus & quorumuis ordinum regularibus & aliis quibuſcunque perſonis, cuiuſcunque ſtatus, gradus vel conditionis exiſtant, & quacunque Eccleſiaſtica vel mundana præfulgeant dignitate, etiam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, patriarchis, primatibus, archiepiſcopis, epiſcopis, patriarcharum, metropolitanarum, & aliarum cathedralium collegiatarum ac inferiorum Eccleſiarum prælatis, clericis, aliiſque perſonis eccleſiaſticis, ſæcularibus, & quorumuis ordinum etiam mendicantium regularibus, abbatibus, prioribus, vel miniſtris generalibus vel particularibus, fratribus ſeu religioſis, exemptis & non exemptis: Studiorum quoque vniuerſitatibus ſæcularibus & quorumuis ordinum etiã Mendicantium regularibus: necnon Regibus, Imperatoribus Electoribus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, capitaneis, conductoribus, domicellis, omnibúſque officialibus, iudicibus, notariis Eccleſiaſticis & ſæcularibus, communitatibus, vniuerſitatibus potentatibus, ciuitatibus, caſtris, terris & locis, ſeu eorum vel earum ciuibus, habitatoribus & incolis, ac quibuſuis aliis perſonis eccleſiaſticis vel regularibus (vt præfertur) in vniuerſum orbem, vbicunque, præſertim in Alemania exiſtentibus, vel pro tempore futuris, ne præfatos errores aut eorum aliquos, peruerſamque doctrinam huiuſmodi aſſerrere affirmare, defendere, prædicare, aut illi quomodolibet, publicè vel occultè, quouis quæſito ingenio vel colore, tacitè vel expreſsè fauere præſumant. Inſuper, quia errores præfati & plures alij continentur in libellis ſeu ſcriptis eiuſdem Martini Lutheri, dictos libellos & omnia dicti Martini ſcripta ſeu prædicationes, in Latino vel quocunque alio idiomate reperiantur, in quibus dicti errores ſeu eorum aliqui continentur, ſimiliter damnamus, reprobamus, atque omninò reiicimus, & pro omninò damnatis, reprobatis, ac reiectis (vt præfertur) haberi volumus: mandantes in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub pœnis prædictis eo ipſo incurrendis, omnibus & ſingulis vtriuſque ſexus Chriſtifidelibus ſuperius nominatis, ne huiuſmodi ſcripta, libellos, prædicationes ſeu ſchedulas, vel in eis contenta capitula, errores aut articulos ſupradictos continentia legere, aſſerere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, ſiue defendere, per ſe vel alium ſeu alios, directè vel indirectè, tacitè vel

A prædicationis priuilegio arcetur Lutherus.

Pœna credentium & fauentium Lutheranæ hæreſi.

Scripta omnia Lutheri quocunque Idiomate ſcripta comburi mandat.

vel expresse, publicè vel occultè, aut in domibus suis, siue aliis publicis vel priuatis locis tenere quoquomodo præsumant: quinimmò illa statim post harum publicationem vbicunque fuerint, per ordinarios & alios supradictos diligenter quæsita, publicè & solenniter in præsentia cleri & populi, sub omnibus & singulis supradictis pœnis, comburant. Quòd vero ad ipsum Martinum attinet (bone Deus) quid prætermisimus, quid non fecimus, quid paternæ charitatis omisimus, vt eum ab huiusmodi erroribus reuocaremus? Postquam enim ipsum citauimus, mitius cum eo procedere volentes, illum inuitauimus: atque tam per diuersos tractatus cum legato nostro habitos, quam per literas nostras, hortati fuimus, vt à prædictis erroribus discederet, aut oblato etiam saluo conductu & pecunia ad iter necessaria, sine metu seu timore aliquo, quem perfecta charitatis foras mittere debuit, veniret, ac Saluatoris nostri Apostolique Pauli exemplo, non in occulto, sed palam & in facie loqueretur.* Quod si fecisset, pro certo (vt arbitramur) ad quod reuersus, errores suos cognouisset: nec in Rom. curia, quam tantopere, vanis maleuolorum rumoribus plusquam oportuit tribuendo, vituperat, tot reperisset errata: docuissémusque cum luce clarius, sanctos Rom. Pontifices prædecessores nostros, quos præter omnem modestiam iniuriosè lacerat, in suis canonibus seu constitutionibus, quas mordere nititur, nunquam errasse: quia iuxtà Prophetam, nec in Galaad resina, nec medicus deest. Sed obaudiuit semper, & prædicta citatione, omnibúsque & singulis supradictis spretis venire contempsit, ac vsque in præsentem diem contumax atque animo indurato censuras vltra annum sustinuit: & quod deterius est, addens mala malis, de citatione huiusmodi notitiam habens, in vocem temerariæ appellationis prorupit, ad futurum Concilium, contra constitutionem Pij II. ac Iulij II. prædecessorum nostrorum, qua cauetur, taliter appellantes hæreticorum pœna plectendos, (Frustra etiam Concilij auxilium implorauit, qui illi se non credere palam profitetur) ita vt contra ipsum tanquam de fide notoriè suspectum, immò vere hæreticum, absque vlteriori citatione vel mora, ad condemnationem & damnationem eius, tanquam hæretici, ac ad omnium & singularum suprascriptarum pœnarum & censurarum seueritatem procedere possemus. Nihilominus de eorundem fratrum nostrorum consilio, omnipotentis Dei imitantes clementiam, qui non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat: omnium iniuriarum hactenus nobis & Apostolicæ sedi illatarum obliti, omni qua possumus pietate vti decreuimus, & quantum in nobis est, agere, vt proposita mansuetudinis via, ad cor reuertatur, & prædictis recedat erroribus, vt ipsum tanquam filium illum prodigum ad gremium Ecclesiæ reuertentem, benignè recipiamus. Ipsum igitur Martinum, & quoscunque ei adhærentes, eiusque receptatores & fautores, per viscera misericordiæ Dei nostri, & per aspersionem sanguinis Domini nostri Iesu Christi, quo & per quem humani generis redemptio, & sanctæ matris Ecclesiæ ædificatio facta est, ex toto corde hortamur, & obsecramus, vt ipsius Ecclesiæ pacem, vnitatem & veritatem, pro qua ipse Saluator tam instanter orauit ad patrem, turbare desistant, & à prædictis tam perniciosis erroribus prorsus abstineant: inuenturi apud nos, si effectualiter paruerint, & paruisse per legitima documenta nos certificauerint, paternæ charitatis affectum, & apertum mansuetudinis & clementiæ fontem. Inhibentes nihilominus eidem Martino ex nunc, vt interim ab omni prædicatione seu prædicationis officio omninò desistat. Alioquin in ipsum Martinum, si forte iustitiæ & virtutis amor à peccato non retrahat, indulgentiæque spes ad pœnitentiam non reducat, pœnarum terror coerceat disciplinæ, eundem Martinum, eiusque adhærentes, complices, fautores, & receptatores tenore præsentium requirimus & monemus, in virtute sanctæ obedientiæ & sub prædictis omnibus & singulis pœnis, eo incurrendis, districtè præcipiendo mandamus, quatenus infra sexaginta dies, quorum viginti pro primo, viginti pro secundo, & reliquos viginti dies pro tertio & peremptorio termino assignamus, ab affixione præsentium in locis infrascriptis, immediatè sequentes numerandos, ipse Martinus, complices, fautores, adhærentes, & receptatores prædicti, à præfatis erroribus, eorumque prædicatione ac publicatione & assertione defensione quoque, & librorum seu scripturarum editione super eisdem, sic eorum aliquo omninò desistant, librósque ac scripturas

*Nihil prætermisit Pontifex, quo Apostata Lutherus errorum & hæresis dementiā sineret & ad pœnitentiam reduceretur, sed oleum & operā perdidit hinc gloriatur ipse Lutherus quod paruijecerit cōmonita omnia, Epistol. 2. ad Leonem. 10. Carolus inquit Militas Beatitudinis tuæ nūcius cursās & recursans vix tandē etiā auxilio Frederici Electoris effecit, vt semel & iterum familiariter mecum loqueretur. Qui aliquando versati sunt in historiis Ecclesiasticis facilè vident Romano Pontifici nuncium à nullo vnquam Imperatore aut rege, tam superbè contemptū fuisse quam à Luthero.

omnes & singulas, præfatos errores seu eorum aliquos quomodolibet continentes comburant, vel comburi faciant. Ipse etiam Martinus errores & assertiones huiusmodi omnino reuocet, ac de reuocatione huiusmodi per publica documenta in forma iuris valida, in manibus duorum prælatorum consignata, ad nos infra alios similes sexaginta dies transmittenda, vel per ipsummet (si ad nos venire voluerit, quod magis placeret) cum præfato plenissimo saluo conductu, quem exnunc concedimus, deferenda, nos certiores efficiat, vt de eius vera obedientia nullus dubitationis scrupulus valeat remanere. Aliàs si (quod absit) Martinus præfatus, complices, fautores, adhærentes, & receptatores prædicti secus egerint, seu præmissa omnia & singula infra terminum prædictum cum effectu non adimpleuerint, Apostoli imitantes doctrinam, qui hæreticum hominem, post primam & secundam correptionem, vitandum docuit, exnunc prout extunc, & è conuerso, eundem Martinum, complices, adhærentes, fautores, & receptatores præfatos, & eorum quemlibet, tanquam aridos palmites in Christo non manentes, sed doctrinam contrariam catholicæ fidei inimicam, siue scandalosam, seu damnatam, in non modicam offensam diuinæ maiestatis, ac vniuersalis Ecclesiæ & fidei Catholicæ detrimentum & scandalum dogmatizantes, claues quoque Ecclesiæ vilipendentes, notorios & pertinaces hæreticos eadem auctoritate fuisse & esse declarantes, eosdem, vt tales, harum serie condemnamus, & eos pro talibus haberi ab omnibus vtriusque sexus Christifidelibus supradictis volumus & mandamus. Eósque omnes & singulos omnibus supradictis & aliis contra tales à iure inflictis pœnis, præsentium tenore subiicimus, & eisdem irretitos fuisse & esse decernimus & declaramus. Inhibemus præterea sub omnibus & singulis præmissis pœnis, eo ipso incurrendis, omnibus & singulis Christifidelibus superius nominatis, ne scripta, etiam præfatos errores non continentia, ab eodem Martino quomodolibet condita vel edita, aut condenda, vel edenda, seu eorum aliqua tanquam ab homine orthodoxæ fidei inimico, atque ideo vehementer suspecta, & vt eius memoria omninò deleatur de Christifidelium consortio, legere, asserere, prædicare, laudare, imprimere, publicare siue defendere per se vel alium seu alios, directè vel indirectè, tacitè vel expressè, publicè vel occultè, seu in domibus siue aliis locis, publicis vel priuatis, tenere quoquomodo præsumant: quinimmò illa comburant, vt præfertur. Monemus insuper omnes & singulos Christifideles supradictos, sub eadem excommunicationis latæ sententiæ pœna, vt hæreticos prædictos declaratos & condemnatos, mandatis nostris non obtemperantes, post lapsum termini supradicti euitent, & quantum in eis est, euitari faciant, nec cum eisdem vel eorum aliquo commercium aut aliquam conuersationem seu communionem habeant, nec eis necessaria ministrent. Ad maiorem præterea dicti Martini, suorúmque complicium, fautorum & adhærentium, ac receptatorum prædictorum, sic post lapsum termini prædicti declaratorum hæreticorum & condemnatorum confusionem, vniuersis & singulis vtriusque sexus Christifidelibus, patriarchis archiepiscopis, episcopis, Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum cathedralium, collegiatarum, ac inferiorum Ecclesiarũ prælatis, capitulis, aliísque personis Ecclesiasticis, sæcularibus & quorumuis ordinum etiam mendicantium, præsertim eius congregationis, cuius dictus Martinus est professus, & in qua degere vel morari dicitur) regularibus, exemptis non exemptis necnon vniuersis & singulis principibus, quacunque ecclesiastica vel mundana fulgentibus dignitate, Regibus, Imperatoribus Electoribus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, capitaneis, conductoribus, domicellis, communitatibus, vniuersitatibus, potentatibus, ciuitatibus, terris, castris, & locis, seu eorum habitatoribus, ciuibus & incolis, omnibúsque aliis & singulis supradictis, per vniuersum orbem, præsertim in eadem Alemania constitutis mandamus, quatenus sub prædictis omnibus & singulis pœnis, ipsi vel eorum quilibet, præfatum Martinum, complices, adhærentes, receptantes, & fautores personaliter capiant, & captos ad nostram instantiam retineant, & ad nos mittant, reportaturi pro tam bono opere, à nobis & sede Apostolica remunerationem præmiumque condignum, vel saltem eos & eorum quemlibet, de metropolitanis, cathedralibus, collegiatis, & aliis Ecclesiis, domibus, monasteriis, conuentibus, ciuitatibus, dominiis, vniuersitatibus, communitatibus,

Ad resipiscentiã prædictũ terminum spreuit Lutherus eiúsque sequaces impœnitentes remanserunt.

Huiusmodi sunt pœnæ hæreticorum de quibus aliquid sub Innocentio 4. fol. 4. & Vrbano 4. fol. 20. superius dictum est.

Ne in publicum prodeant opera Lutheri, aut typis cudãtur prohibet Pontifex.

Hæretici veluti pestes animarum vitandi.

tatibus, castris, terris ac locis respectiuè tam clerici & regulares, quàm laici omnes & singuli supradicti omninò expellant. Ciuitates vero, dominia, terras, castra, villas, comitatus, fortalitia, oppida & loca quæcunque vbilibet consistentia eorum & earum respectiuè metropolitanas, cathedrales, collegiatas & alias Ecclesias, monasteria, prioratus, domus, conuentus, & loca religiosa vel pia cuiuscunque ordinis vt præfertur, ad quæ præfatum Martinum, vel aliquem ex prædictis, declinare contigerit, quamdiu ibi permanserint, & triduo post recessum, ecclesiastico subiicimus interdicto. Et vt præmissa omnibus innotescãt, mandamus insuper vniuersis patriarchis, archiepiscopis, episcopis, patriarchalium metropolitanarum, & aliarum cathedralium ac collegiatarum Ecclesiarum prælatis, capitulis, aliisque personis ecclesiasticis, sæcularibus, & quorumuis ordinum supradictorum regularibus, fratribus religiosis, monachis exemptis & non exemptis supradictis, vbilibet presertim in Alemania constitutis, quatenus ipsi vel eorum quilibet sub similibus censuris & pœnis, eo ipso incurrendis, Martinum, omnésque & singulos supradictos, qui elapso termino huiusmodi mandatis seu monitis nostris non paruerint, in eorum Ecclesiis Dominicis & aliis festiuis diebus, dum inibi maior populi multitudo ad diuina conuenerit, declaratos hereticos, & condemnatos publicè nuncient, faciántque & mandent ab aliis nunciari, & ab omnibus arctius euitari. Nec non omnibus Christifidelibus, vt eos euitent, pari modo sub prædictis censuris & pœnis. Et presentes literas vel earum transumptum sub forma infra scripta factum in eorum Ecclesiis, monasteriis, domibus, conuentibus, & aliis locis, legi, publicari, atque affigi faciant. Excommunicamus quoque & anathematizamus omnes & singulos, cuiuscunque status, gradus, conditionis, preeminentię dignitatis aut excellentiæ fuerint, qui, quo minus presentes literę vel earum transumpta, copię seu exemplaria in suis terris & dominiis legi, affigi & publicari possint, fecerint, vel quoquo modo procurauerint per se vel alium seu alios, publicè vel occultè, directè vel indirectè, tacitè vel expressè. Postremò, quia difficilè foret presentes literas ad singula quęque loca deferri, in quibus necessarium: volumus & Apostolica auctoritate decernimus, quòd earum transumptis manu publici notarij confectis & subscriptis, vel in alma vrbe impressis, & sigillo alicuius Ecclesiastici prelati munitis, vbique stetur, & plena fides adhibeatur, prout originalibus literis staretur & adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Et ne præfatus Martinus, omnésque alij supradicti, quos presentes literę quomodolibet concernunt, ignorantiam earundem literarum, & in eis contentorum omnium & singulorum pretendere valeant, literas ipsas in basilicę principis Apostolorum, & cancellarię Apostolicę, necnon Cathedralium Ecclesiarum Brandeburgen. Misnen. & Mespergen. valuis affigi & publicari debere volumus: Decernentes, quòd earundẽ literarum publicatio sic facta, ad supradictum Martinum, omnésque alios & singulos prenominatos, quos literę huiusmodi quomodolibet concernunt, perinde arctent ac si literę ipsę die affixionis & publicationis huiusmodi eis personaliter lectæ intimatæ forent: cum non sit verisimile, quòd ea quæ tam patenter fiunt, debeant apud eos incognita remanere. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, seu si supradictis omnibus & singulis, vel eorum alicui, aut quibusuis aliis à sede Apostolica predicta, vel ab ea potestatem habentibus, sub quauis forma etiam confessionali, & cum quibusuis etiam fortissimis clausulis, aut ex quauis causa seu grandi consideratione, indultum vel concessum existat, quòd interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales id importantes, de indulto huiusmodi mentionem, eiusdem indulti tenores causas & formas, perinde ac si de verbo ad verbum insererentur, ita vt omninò tollantur, presentibus pro expressis habentes. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicę, millesimo Quingentesimo vicesimo, Decimoseptimo Calendas Iulij, Pontificatus nostri anno Octauo.

Loca omnia in quibus Lutherus erro & profugus miserabilis declinauerit interdicto subiiciuntur.

Publicis concionibus & in amplissimo cœtus Lutherus & ei adherentes hæretici declarantur.

Excommunicantur impedientes publicationem istius constitutionis.

Forma publicandi hanc constitutionem.

Clausula derogatoria.

Etsi Summi huius Pontificis authoritas satis superque valeat aduersus damnatas hæreses Martini Lutheri, uiuacioribus tamen coloribus depingitur apud probatos authores qui

fœdiorem

fœdiorem & locupletiorem dogmatum falsissimorum congeriem enumerant, quarum minima quidem mille rogis, digna videntur vt cum suo autore in [illegible] ablegentur. Pro breuissimi scholij compendio referam singularia portenta Lutheranæ scholæ quæ cum his quæ in hac constitutione Pontificis damnantur æqua vi coalescunt vel ad absurdiora vergũt, quibus cognitis facilè iudicabitur quam turpiter se incantari permittant qui somnia huius Antichristi Pseudodoctoris perfidissimi credunt.

Primum animi impetum in sacram Missam emisit quam friuolis de causis abrogandam consuluit, & apertè fatetur quo impulsore talia suadeat cuius enim verba hæc sunt Diabolum & se inter sese mutuum familiariter nosse, & quod plus vno salis modio simul comederint, illúmque dulci alloquio se frequenter *conuenisse & nocte excitasse, atque stimulasse vt contra Missam scriberet & ad rem argumenta suppeditasse. Aliud somnium narrat pessimi sui genij quod è tomo* Vittemb. *Impressi apud Thomam Klup, vna cum præfatione Philippi Melanctonis. fol. 228 his verbis multi Catholici scriptores excerpserunt.*

Contigit me semel sub mediam noctem subito expergefieri ibi Sathan mecum cœpit eiusmodi disputationem, Audi *inquit* Luthere Doctor perdocte nosti te quindecim annis celebrasse missas priuatas pene quotidie? Quid si tales Missæ horrenda esset Idolatria? Quid si ibi non adfuisset corpus & sanguis Christi sed tantum panem & vinum adorasses? *Cui ego respondi Sum vnctus Sacerdos: accepi vnctionem & consecrationem ab Episcopo, & hæc omnia feci ex mandato & obedientia maiorũ quare non consecrassem, cum verba Christi pronunciarim, & serio Missas celebrarim. Hoc nosti.* Hoc totum *inquit* verum, sed Turcæ & gentiles etiam faciunt in suis templis ex obedientia, & serio sacrificia faciunt: Sacerdotes Ieroboam faciebant etiam omnia certo zelo & studio contra veros Sacerdotes in Ierusalem. Quid si tua ordinatio & consecratio etiam falsa esset, sicut Turcarum & Samaritanorum falsi sacerdotes falsus & Impius cultus est. Primum nosti *inquit* nullam tunc habuisti cognitionem Christi nec veram fidem, & quod ad fidem attinet nihilo melior fuisti quouis Turca. Nam Turca adeóque omnes Diaboli etiam credunt Historiam de Christo ipsum natum Crucifixum, mortuum &c. Sed Turca & nos spiritus reiecti non fruimus illius misericordiæ, neque habemus eum pro mediatore & saluatore, sed exhorrescimus, vt sæuum iudicem. Eiusmodi fidem non aliam & tu habebas cum ab Episcopo vnctionem acciperes & omnes alij vngentes simul & inuncti sic sentiebant & non aliter de Christo ideò à Christo tanquam crudeli iudice confugientes ad Sanctam Mariam & sanctos illi erant mediatores inter vos & Christum. Sic erepta est gloria Christo hoc neque tu neque alius Papista vllus poterit inficiari, ergo vncti estis, consecrati & rasi & sacrificastis in Missa vt Gentiles Ethnici non vt Christiani. Quomodo ergò potuistis in Missa consecrare, aut veram Missam celebrare? *Et postea ibidem fol.* 229. b. In his angustiis in hoc agone contra Diabolum volebam hostem retrudere armis quibus assuetus eram sub Papatu obiiciebamque intentionem & fidem Ecclesiæ, scilicet quod Missas priuatas in fide & intentione Ecclesiæ celebrassem. Etiam si ego (*dicebam*) non rectè credidi aut sensi tamen in hoc rectè credit & sentit Ecclesia. Verum Sathan è contra fortius & vehementius instans age (*inquit*) prome vbi scriptum est, quod homo impius incredulus, possit assistere altari Christi & consecrare ac conficere in fide Ecclesię vbi iussit aut pręcepit hoc Deus? Quomodo probabis quod Ecclesiæ intentio tibi impartiatur ad hanc tuam Missam priuatam, si nunc verbum Dei non habes, sed homines hæc docuerunt sine verbo, tunc tota doctrina hæc est mendacium. En Audaciam vestram! *Rursus in fine disputationis fol.* 240. Confessus quidem sum lege Dei conuictus coram Diabolo me peccasse, me damnatum esse vt Iudam sed verto me ad Christum cum Petro. *Hactenus Martini Lutheri cum Diabolo Dialogus. Quis autem tam solertis ingenij acumine destitutus, qui obtuso quantumuis iudicio innexicitur quũ non dilucidè norit ex hac imprudentissima Lutheri Monologia vel dæmonem autorem esse contumeliarum omnium quæ in sacrum Missæ sacrificium sparsit Lutherus, vel ipsum Lutherum ab eo hausisse huiusmodi blasphemiarum rudimenta, quæ modo per varios orbis fines fanatica impostura edocta sunt. Quis ergò non videt temere Religionis vera nomen venari cæcus ille hæreticorum cum authorem suarum opinionum Diabolum venerentur Martini Pædagogum. Quod si huius authoritatem mentiatur Sathan, quàm sceleratus*

erit

erit omnium ore Lutherus qui tantam nequitiam tam piaculare nephas confinxit. Vtrumque ergo eligant Lutherani discipuli, aut Luthero iecisse principia dogmatis à Sathana instituto, aut ipsum Cacodæmonem primarium extitisse illius pestilentis sectæ professorem. Iactent ergo quantum libuerit tertium illum Heliam tanti magistri, vel discipulum vel noui commenti mendacissimum impostorem. Iudicet tandem pius lector an Missa à piis reiici debeat cui Sathan infensus est. Quis vnquam audiuit Sathanam dissuadere Idololatriam, superstitionem, hypocrisim, quorum author non profligator est? quantò ergò maiore odio prosequitur Missa à diabolo eò magis veneranda & suspicienda est. Hic itaque bis decipitur Lutherus à Sathana tam in eo vt res optimas condemnaret quam vt de præclarissimis virtutibus ageret pœnitentiam. Vide quæ traduntur in authentica probatione Christiani sacrificij F. Petri de Bollo, tum apud Hofmeisterum in assertione Missæ. & Nicol. Sanderum.

Quid hausit demũ in hac Dæmonis palestra Lutherus præter pseudologias infandas, præter mendacia, præter ambitionem & supercilium, præter iactantiam & Thrasonis ampullata verba quibus nemini secundus videtur. Temporibus enim Leonis cum ambiret Cruciadæ publicationem & videret Dominicanos Augustinensibus præferri cœpit in Pontificẽ debacchari. Ego (inquit) cœpi dehortari populos, ne Indulgentiarum clamoribus aurem præberent. Mox scripsi epistolas duas ad Moguntinensem & Brandeburgensem Episcopos. Contemptus, edidi disputationis schedulam, & paulò pòst, resolutiones. Accusor apud Papam. Dux Saxoniæ Fridericus apud Cardinalem Caietanum à latere Legatum agit, vt ipse, me vocato, rem componeret. Interim Germani suspensis animis expectabant euentum tantæ rei, quam nullus antea neque Episcopus, neque Theologus ausus esset attingere. Et fouebat me vtcunque aura ista popularis, quòd inuisæ iam essent omnibus artes & Romanationes illæ. *Ecce aggressus est Lutherus*, quod nullus ante eum audebat tentare: & fouebat eum vtcunque aura illa popularis. *Absque quæstionis tormento reus confitetur ambitionem gloriam popularem ei ad facinus quodlibet audendum ansam præbuisse.*

Eadem gloria vritica punctus veteres & priscos omnes sacrarum scripturarum interpretes pro Bardis & stupidis habuit cuique docere ita scitum scribit Aurifaber: Ab eo tempore, quo Dei beneficio Paulum intelligere cœpi, non potui quemquam veterum magnifacere. Viluerunt apud me omnes. Initio quidem legebam Augustinum, sed simul ac mihi aditus ad Paulum pateret, & intelligerem quæ esset Iustitia fidei, iubebam illum valere. *Ita Lutherus apud Aurifabrum, qui etiam Hieronymum hæreticum, Origenem depravatorem sacrarum literarum, Basilium inutilem monachum, Ioannem Chrysostomum loquaculum, alios aliis nominibus æquè contumeliosis appellauit. Exemplum hoc secuti discipuli, vt præceptorem oris impudentia referrent, (illo enim vitio Lutherum laborasse Gesnerus scribit) quidam ipsorum affeuerabant, sed suo more absque ratione & testibus veteres doctrinam de gratia Dei & Iustitia fidei, quæ præcipuum & vnicum Ecclesiæ patrimonium est, leuissime attingere, aut politicis opinionibus de Iustitia legis obscurare & inuoluere. Alii visi fuerunt homines futiles & inconstantes, ex vno ore efflantes frigidum & calidum: alii stulti, insani, stipites, bestiæ, selecta organa Diaboli, Montanico spiritu excæcati, & propterea in æternum perditi censentur, nisi tamen morti proximi resipuerint. Et quamquam horrenda sint ista & dictu & auditu, ac non tam reprehensione, quàm graui animaduersione digna, verè tamen à me commemorari ipsos Aduersariorum libros, qui in manibus sunt, testem habeo locupletissimum Ioannem Aurifabrum, quo nemo stupide magis Lutherum colere potest: stercora enim illius etiam adorat Is igitur, de Patribus ita Lutherum domi priuatim apud suos pronuntiasse refert in eo libro cui titulus est Colloquia mensalia M. Lutheri:* Hieronymus legi potest propter solam historiam. Nam fidei & veræ religionis ne semel quidem in suis scriptis meminit. Origenem iam olim excommunicaui. Chrysostomum nullo loco habeo, nihil est enim nisi loquaculus. Basilius planè nihil valet, totus est monachus, ego ne pili illum facio. Apologia Philippi Melanchthonis superat omnes Doctores Ecclesiæ, etiam ipsum Augustinum. *Item:* Hieronymus inter Doctores Ecclesiæ numerari non debet, fuit enim hæreticus. Credo tamen illum saluatum per fidem in Christum nihil loquitur de Christo, nisi quòd nomen illius in ore ferat. Nullum inter Patres scio, cui ita sim inimicus atque Hieronymo, nihil enim scribit, nisi de ieiunio, de delectu ciborum & de virginitate. *Cyprianum sanctissimum illum Martyrem, quem rectè Maiores nostri propugnaculum Reip.*

Christianos vocarunt, ipse infirmum Theologum affirmat, & Tertullianum inter Patres fuisse non alium perhibet, quam inter Euangelicos sit Carolostadius, hoc est (modo iudicium Philippi de Carolstadio verum sit) hominem ferum, sine ingenio, sine doctrina sine sensu communi. Atque statim deinde subiicit: Istorum duorum ætate cœpit degenerare Ecclesia, immò verò Apostolorum ætate degenerauit. Quod alibi apud eundem Aurifabrum clarius dixit his verbis: Abrahami historiam nemo rectè intellexit à temporibus Apostolorum, ne quidem ipsi Apostoli Abrahami fidem ita prædicarunt & suis coloribus depinxerunt, vt merebatur. Et miror Moysen tam simpliciter eius meminisse.

Præter hæc hæresis dogmata insulsissima quæ damnauit hic Leo Pontifex quæque copiosissimè & acerrimè confutauit doctrina, pietate & martyrio insignis vir Ioannes Roffensis Episcopus, pleraque alia inueniuntur apud Theologos huius temporis, ex quibus selecta quædam adiicimus, vt omnibus numeris damnatus hic nebulo appareat.

Blasphemiam de diuinitate quam Patrispassiani asserebant Deum patrem omnium passionibus & molestiis subiicientes Lutherus blanditur dum lib. de Conciliis, refert sibi negotium fuisse cum quibusdam Nestorianis eo quod diuinitatem Christi quæ à Patre alia non est pati non posse, aduersus seipsum assererent. Eam igitur pati posse Lutherus volebat, quod hæreticam impietatem redolet.

Diuinitati infensus Dei cultum penitus abolere conatus est, nam in hodiernum vsque diem eius scholæ discipuli Ecclesiasticos ritus, obseruationes & cæremonias quas & in diuino cultu, & in sacramentis ecclesiasticis toto orbe obseruat Christi ecclesia, & ex apostolica institutione seruauit ante nos omnibus retrò seculis ab initio, contemnunt, rident, & vt veræ pietatis efficientes obliterare omnibus modis satagunt. Hoc nimirū per suos satellites agens antiquus ille humani generis hostis, vt pietatem omnem, quæ cæremoniis eiusmodi fouetur, nutritur & conseruatur, tollat è mentibus hominum. Aufer enim cæremonias ab ecclesia, & apud maximam Christianorum partem (quod ille vnum agit) Dei cultum extinctum videbis, fac ne quisquam orando ad cœlum oculos aut manus leuet, nec flectat genua, nec pectus tundat, ne humi prostratus adoret, ne caput orans detegat, ne cum legitur euangelium, audientes erecti stent in pedes, ne eucharistia cum ostenditur populo, omnia reuerentiæ & honoris signa exhibeantur (atque id genus cætera prætermittantur omnia) & intra paucos dies, quod illis vnicè cordi est, omnem pietatem & quam vocamus deuotionem; quæ ritibus modisque eiusmodi & excitatur, & fouetur augeturque, penitus extinctam videbis in pectoribus hominum, & prorsus frigere Dei cultum. Nos verò, qui sumus catholicæ ecclesiæ filii, diligenter reuerenterque obseruabimus, quicquid ab illa toto orbe terrarum obseruari videmus, nec ab eius sententia, consensu ac traditione, etiam si ex euangelistarum scriptis, aut apostolorum, quas legimus, epistolis ortum ea habere non videantur, transuersum (quod aiunt) digitum discedemus, hoc nimirum scientes, antiquiorem esse Christianam religionem, quàm sint illæ scripturæ, antiquiorem ecclesiam, antiquiorem eius fidem, traditionem & obseruationem antiquiorem denique atque etiam magis vniuersalem, nec minus ponderis habentem ecclesiasticæ traditionis authoritatem, quàm scripturarum eiusmodi, quemadmodum superius demonstrauimus, nec quicquam dubitantes (vt illius ter sancti Leonis verbis dicamus) quin omnis Christianæ ecclesiæ communis obseruantia sit eruditionis diuinæ, & quicquid ab ecclesia in consuetudinem est deuotionis receptum, de apostolica traditione & spiritus sancti prodire disciplina. De quo, etiam ecclesiæ catholicæ per omnia consentiens Augustinus ad inquisitiones Ianuarij dicit, insolentissimæ esse insaniæ, reuocare in dubium, quæ tota per orbem frequentat ecclesia, aut de his disputare, num facienda sint.

Pessimus & iniuriosissimus deinde hic hæresiarcha veteris testamenti figuras aptissimè ad Christi corpus & Missæ sacrificium collatas irridet, & exprobrat. In eodem siquidem vipereo libro de abroganda Missa priuata virulentissima scommata iaculatur in sacram Eucharistiam. Inter quæ solita sua Megæra correptus ingentissimam blasphemiam aduersus officium corporis Christi euomuit, quod D. Thom. composuit. Ait enim officium illud non nisi à summo Dei hoste conflatum, nisi sint, inquit, alicuius phrenetici aut arreptitij somnia. Ibi enim inquit Melchisedech producitur panem & vinum offerens, producitur hœdus filiorum Israel immolatus, panis subcinericius Heliæ, carnes Iob, manna patrum, Isaac immolatus, tanquàm eucharistiæ figura. Et addit: Mirum, quòd asinam Balaam, & mulam Dauid, ille asinus & mulus scilicet D. Thom. prætextu historiis non intexuerit. Perpende impiam impudentiam nimis, & inuerecundissimam blasphemiam, quam diabolus, nisi Lutheranæ effigie personatus,

tum, expuere non fuisset ausus. Debacchatur enim non modo aduersus pientissimum Thomam, verùm & aduersus orthodoxam Ecclesiam, quæ illud officium singulari spiritus sancti nutu constatum censet. Quod adeò per Vrbanum IIII. pontificem maximum inter sacra decreta relatum est, vt sup. dix. Is pontifex In cle. vnica. de reliquiis, & veneratione sanctorũ solennitatem corporis Christi instituit, idémque officium cantari iussit. Quod profectò adeò est oraculis vtriusque testamenti typísque consertum, adeóque ibidem figuræ veritatibus, veritatísque figuris concinnere resonant, vt non nisi sancti flaminis symphoniam, angelorum concentu intonatam dixeris. Sed phanaticus ille dæmoniaco spiritu plenus nesciuit hostis esse Ecclesiæ, nisi bellum simul D. Thom. indiceret. Et nisi asinus ipse iumentum esset Belial, nunquam asinam Balaam cachinando ad hoc propositum induxisset, eodémque nomine D. Tho. subnotaret. Figuræ etenim quas hic & illic D. Thom. enarrat, non tantùm sanctorum patrum authoritate fulciuntur, sed sunt de media sacra pagina deprompta.

Integerrimam Virginem Deiparam lacessere deinde iniuriis, eámque Dei genitricem vocari non sustinet, & capitale docet eius suffragia implorare, quam hæresim egregiè dissoluit Ludanus lib. 1. de tranquillitate animi & Dialogo 2. Dubitantij.

Nec Apostolis parcit. Proclamationem sacramenti extremæ vnctionis ab Apostolo Iacobo factam damnat. Et cum se videat singulari tam firmo testimonio illud reiicere & è numero scripturæ canonicæ expungere conatur, vt Epistolam illam neget esse Apostoli Iacobi. Etsi Apostoli Iacobi esset dicit non licere apostolo sua authoritate sacramentum instituere, hoc est diuinam promissionem cum adiuncto signo dare. Cum hoc solius sit Christi munus proprium quid hoc ariete debilius, quid leuius aduersus apostoli galeam. Quo raperis Luthere, delire senex quid agis specie aliqua cerusa infucatum cerne mendacium tuum. Audesne de tam atroci crimine Apostolum notare vt sine authoritate & contra fas eum instituisse sacramentum dicas. Nullus vnquam tibi adeo simillimus fuit, nec tanta maledicentia qui diceret Apostolum fuisse tam arrogantem vt pro sacramento traderet populo, quod non esset sacramentum. Scis Apostolum non instituisse sacramentum, sed verbis illis id tradidisse populo quod ipse acceperat à Christo. Hanc Lutheri in Apostolum calumniã probè retundit F. Alphonsus à Castro aduersus hæreses. lib. 14. de extrem. Vnctione.

Exitialis hostis gloriatur viuorũ & mortuorũ iniuria nã vtrisque nocere studet. Viuentes à veneratione sanctorum auocat ne eorum suffragiis auxilientur, defunctos verò viuorum opera & precibus fraudat, quas cum Valdensibus & Albigensibus inutiles esse dicit. Itaque & viuorum & mortuorum hostem se esse demonstrat.

Postquam sibi persuasisset de superis retulisse triumphum Prophetæ donum venari voluit, & plura dicenda tacendáque effutire cœpit, Prophetiam enim maximi esse ponderis in doctrinæ commendatione non ignorabat, Annuntiate (inquit Isaias 14.) quæ ventura sunt in futurum & sciemus quia dij estis vos. Et è contrario Deut. 18. ponitur tanquam nota falsæ doctrinæ si propheta prædixerit aliquid & non euenerit. Lutherus ergo quem Lutherani constanter Prophetam Germanicum & Heliam vocant, apud Cochlæum in actis Lutheri anni M.D XXV. prædixit fore, vt si ipse adhuc per duos annos suam doctrinam prædicaret euanescerent Papa, Cardinales, Episcopi, Monachi, moniales, turres, campanæ, Missæ &c. & tamen prædicauit postea non duos sed ferè XXII. annos, & scimus verum vaticinium verum fuerit, an extinctus sit splendor sedis Apostolicæ, an Ecclesiæ pastores ablegati sint quo cupiebat hic falsus somniator. Idem Cochlæus scribit ann. M. D. XXXIII. tam constanter asseruisse Lutherum illo anno futurum diem vltimi Iudicij, & ipsum etiam diem designasse vt multi nec arare, nec serere voluerint, qui tamen cum plurimorum iactura inuentus est mendacissimus.

Cum ergò videret oracula sua parum fæliciter cessisse, miraculis clarere voluit, eodem enim anno vt scribit Cochlæus Nesenum in Albi misere submersum spe miraculi vanis immurmurationibus, monstrosis ipsoque stridore pronunciantionis etiam horrendis vocabulis frustra in vitam reuocare tentauit. Sed quamuis viuenti miracula non successerint, idem tamen post mortem miraculo insigni claruit, nam eius cadauer cum deferretur in media hyeme, quo tempore corpora mortua in multos dies conseruari solent & esset inclusum in arca stannea optimè clausa, Vittembergæ sepeliretur tam teterrimum odorem spirare cœpit vt nemo eum ferre potuit proinde, coacti fuerunt relinquere corpus in itinere. Reliqua eius vita miracula futilissima narrabimus sub Adriano VI.

Locus deinum habentis in peiora proficiens vt quondam Horatiana cornicula ex hæretico-

rum plumis vestem illam noui Euangelij contexuit iampridem fraus eius per eiusdem monstri discipulos retecta, & cuique hæreticæ sua penna reddita. Extant libri de retectione Lutherismi. Scripsit Vicelius scripsit Fridericus Staphilus de isthac fraude Isthebica veteres hæretici quibus semper inuisa fuit continentia, vt liberius effrenæ libidini indulgeret promiscuos concubitus, & vxorum varietatē voluptuariis discipulis permiserunt. Hetzerus nostri temporis insignis Anabaptista tredecim simul duxit vxores. Gnosticorum & Ebionæorum impuritatem laudauit Lutherus, cuius extare Epistolas scribit idem Staphylus quibus apertis verbis fas iusque esse pronunciat maritum vnum duas legitimas vxores simul habere. Vxorem morosam talibus verbis adire virum docet, canone de vita coniugali, Si tu nolis, velit alia: recusat vxor, veniat ancilla: dimissa Vasthi, Estheram accipiat.

Hæc fuerunt crepundia Synagogæ Lutheranæ. Hinc cœpit reliquos hæresiarchas insolentissimis disputationibus obtundere, nec aliis armis quam verbo diuino gladiari voluit. Nihil credendum nisi scriptum palam exclamauit. Cum autem vt refert Lindanus in Panoplia Euangel. cap. 8 libr. 1 mordacibus & atrocibus aliquot conuitiis ab Anabaptistis lacessitus fuisset quod paruulos affirmaret baptizandos sine scripti verbi Dei testimonio quum nihil quicquam alioqui credendum vellet, quod scriptum non esset, audi obsecro quam eos acutè repellat: Vos Anabaptistæ (inquit libello Germanicè scripto.) Verbi Dei testimonium requiritis quò vobis paruulos esse baptizandos comprobem? Vos cōtrà potius vos ipsi inquam adferte scripturā quę paruulos necesse baptizandos doceat. Sed isthac responsione quidnam quæso dicatur insulsius? quid respondeatur stultius? Quid in axiomatis illius Lutherani defensionem afferatur inualidius? Quæ si cognita perspiciatur quid cum noui istius Euangelij axiomate confirmando vel toto, quod aiunt diametro pugnantius? quid ad Catholicæ postremum doctrinæ dogmata constituenda validius?

Iam in canonicas scripturas vngues & obeliscos suos iniicit, & cum prius docuisset nihil traditionibus Ecclesiæ fidendum, sed solius scripturæ authoritati insistendum modo quosdam sacros libros veteris testamenti qui non erant in canone Iudæorum expunxit Baruch, Tobiā, Iudith, Sapientiam, Ecclesiasticum & duos Macchabæorum libros, Tum autem ex nouo testamento alios ferè totidem libros sustulit. Nam Iacobi Apostoli Epistolam aridam & stramineam appellat quæstionem etiam mouet de Epistola Pauli ad Hebræos, de secunda Petri, & de secunda & tertia Ioannis, de Iudæ Epistola, & Apocalypsi Ioannis Apostoli. Ea denique omnia quæ parum suis propositionibus adstipulantur irridet & excutit. Odit ea quæ hæresum capita amputant. Solet deinde sigillatim sacra verba ad suum sensum excorticare, interpretari, & plura excogitare analogiæ fidei nostræ contraria. Vnum ex multis locum adferam vbi scribitur in actis apostolicis c. 3. Petrus autem & Ioannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam, siue vt totam vim sermonis Græci exprimam, ad horam illam orationis, quæ erat nona, hoc enim declarat illa repetitio articuli Græci cùm ait ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐννάτην erant igitur necessariò præter horam nonam aliæ horæ orationis idest horæ ad orationem statutæ & Apostolico vsu præscriptæ quæ nobis traditæ sunt, quo loco cum Lutherus redargui se & conuinci intelligeret qui iam in multis Ecclesiis Germaniæ canonicas horas publicæ orationis, siue officij diuini vt vocant deleuerat, in sua noui testamenti translatione Germanica infinitis locis deprauata accommodatè ad sua falsa dogmata ita locum hunc transtulit, Petrus autem & Ioannes ascendebant in templū circa horam nonam ad orandum, scilicet efficere voluit, quamuis constructione ipsa Græci sermonis repugnante vt videretur illa nona non fuisse ex constitutis & præscriptis ad orandum, quasi potius notatum à Luca esset qua hora ascendissent in templum quam qua hora oraturi ascendissent. Sic Ardelio in omnibus videri voluit solus Θεολογῶν καὶ Θεολογῶν τῆς scripturæ Iudex & interpres & hoc constituit axioma scripturarum nullam esse difficultatem quum in ea omnia difficilia reddat & cæcas tenebras illis iniiciat.

Quod reliquum est ne quid superbiæ suæ desit quod aliquando per gloriæ inanis stimulum desideretur, vult suos Discipulos pro Apostolis existimari, aut si quid Apostolorum nomine & toga dignius habetur, & à superciliosa Lutheri apellatione denominari vt cuius sequuntur euangelium eius & venerentur nomen, sic ab Hæretico Manichæo Manichæi, à Caluino Caluiniani, à Luthero Lutherani nomen sortiuntur. Sed fœliciter nec iure cedit hoc ius apellationis cum à disciplina fidei nullum nomen ductum sit in Ecclesia præterquam illud quod Antiochiæ impositum est vt à Christo Christiani dicerentur. Vnde magnus est Athan. in quæstionibus ad Antiochum principem q. 44. Antiochia, inquit, primò datum est oracu-

lum,

lum, id est, facta à Deo reuelatio S. Apostolis, vt Christiani vocaremur, quamobrem noscat diligenter omnis homo, qui ad fidem Christi volens venit, quòd omnis fides quæ in terra ab hominis nomine nomen accipit, à Simone, inquam, Simoniani, à Marcione Marciani, ab Arrio Arriani, ab Eunomio Eunomiani, hæ omnes, & reliquæ à nominibus hominum, & propter ipsos sic nominatæ, non sunt fides Dei, neque Deus in ipsis est, si enim Dei fides sunt, quare sic nominantur, & gloriantur? Deinde subiungit responsionem claudens, καὶ καύχημα τοίνυν καὶ καυχήματων ἡ καθολικὴ ἐκκλησία καὶ τὸ κηρύττεσθαι καὶ ὀνομάζεσθαι χριστιανοὺς ἡμᾶς ἐπ' αὐτῇ φωτισθέντες ὡς μὴ παρ' ἀνθρώπων ὀνομασθέντες, ἀλλ' ὑπὸ θεοῦ φωτισθέντες, id est, Sūma igitur gloriatio est in ecclesia catholica, & quòd in ea prædicamur & nominamur Christiani, vt nō ab homine nominati, sed à Deo illuminati. Mutatio igitur nominis istorum testimonium clarissimum est mutationis fidei, & si illi apud Corinthios Christum diuidebant, qui dicebant, ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ cùm alioqui vnus esset baptismus siue à Paulo, siue ab Apolline, siue à Cepha ministratus: quanto magis Christum diuidunt, qui dicunt, ego Lutheri sum, cuius euangelium aliud est ab euangelio Caluini: ego Caluini, cuius euangelium aliud est ab euangelio Lutheri: & vtriusque euangelium aliud ab euangelio ecclesiæ catholicæ per cunctum orbem diffusæ.

Non fert animus chartæ aut calamo abuti in describendis fanaticis huius hæresiarchæ opinionibus quæ prodita sunt & dißita apud authores doctißimos quorum præstantiores hac Leonis constitutione damnatæ sunt, à qua ad futurum Concilium apellauit, qui flocci faciebat concilia & Conciliorum authoritatem & cum vndique se videret præscindi eò pertinacius errorem momordit pro rationibus iniurias ἁμάξας βλασφημιῶν effudit. Hæc de Lutherana doctrina dicta sunto &c. Vlcus morum & vitæ fœdißimum aperietur in constitutione Adriani sexti in qua Lutherus à natalibus ad exitium vsque depingetur

X.

Martinus Lutherus eiúsque fautores complices & sequaces iterum excommunicantur & hæretici declarantur.

LEO Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

DECET Romanum Pontificem, ex tradita sibi diuinitus potestate, pœnarum spiritualium, & temporalium, pro meritorum diuersitate, dispensatorem constitutum, ad reprimendum nefarios conatus peruersorum, quos noxiæ voluntatis adeo deprauata captiuat intentio, vt Dei timore postposito, canonicis sanctionibus, mandatísque apostolicis neglectis, atque contemptis, noua & falsa dogmata excogitare, ac in Ecclesia Dei nefarium schisma inducere, aut schismaticis ipsis inconsutilem Redemptoris nostri tunicam, orthodoxæque fidei vnitatem scindere satagentibus, fauorem præbere, assistere, adhærere que non verentur, ne Petri nauicula, sine Gubernatore & remige nauigare videatur, contra tales, eorúmque sequaces, acrius insurgere, & exaggeratione pœnarum, & alias oportuno remedio ita prouidere, ne iidem contemptores in reprobum sensum dati, illisque adhærentes falsis commentis, ac subdolis eorum malitiis simplicem turbam decipiant, ac in eundem errorem & ruinam secum trahant, ac veluti morbo contagioso contaminent, & ad maiorem ipsorum damnatorum confusionem, omnibus Christifidelibus publicè ostendere, ac palam declarare, quam formidabilium censurarum & pœnarum illi rei existant, ad hoc, vt ipsi sic declarati & publicati, confusi tandem & compuncti, ad cor suum redire, & propriæ saluti consulere valeant: cæterique, eorum exemplo discant à similibus abstinere, & ab eorundem communicatorum, & anathematizatorum prohibita conuersatione & participatione, ac etiam obedientia, se penitus subtrahant, vt diuinam vltionem euadant, illorumque damnationis participes minime fiant. Sanè aliàs, cum quidam falsi fidei cultores, mundi gloriam quærentes, ac (humani generis hoste instigante) quamplures & varios errores, iamdiu per Concilia & prędecessorum nostrorum constitutiones damnatos, vtpote hęresim etiam Græcorum, & Bohemorum, vt vidimus & legimus, continentes: alios vero vel hæreticos, aut falsos, seu scandalosos, vel piarum aurium offensiuos, vel simplicium mentium seductiuos nouiter suscitassent, & in inclyta natione Germanica seminassent: Nos nostro prout pastorali incumbebat

Hæretici præcipites in ruinam suos attrahunt secum clientes.

Leo Pontifex postquam damnasset errores Martini Lutheri & per legatos hominem induratum & omnia sursum deorsum apud Germanos miscētem ad resipiscentiā flectere non potuisset illūtāquā morbidum membrū ab Ecclesiæ corpore anathematis ferro præcidit. Tum verò ille tanta animi impotentia scripsit in Pontificē vt Catholicæ aures ferre nō sustineāt. Hinc vt refert Surius edidit captiuitatem Babylonicam in qua præter alia Boemos & Græcos tuetur, & nō hos sed Romanos dicit hæreticorum loco haberi oportere. Porrò Carolus Cæsar Princeps Christianissimus vbi percepit Pontificis sententia damnatos Lutheri libros, seueris propositis iussit eos flammis absumi id quod etiā factū est per Brabantiam & in aliquot Imperij ciuitatibus.

officio, errorum huiusmodi virus pestiferum, vlterius tolerare seu dissimulare, (sine Christianæ religionis nota, atque orthodoxæ fidei iniuria) non valentes: ac huiusmodi pesti, morbóque canceroso, ne in agro Dominico, tanquam vepris nociua, vlterius serperet, viam præcludere cupientes: habita super eisdem erroribus & eorum singulis cum venerabilibus fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus, necnon sacræ Theologiæ, & vtriusque iuris professoribus, diligenti discussione & matura deliberatione: cum illi à Catholicę fidei traditione, & à vera diuinarum scripturarum recepta interpretatione deuiare, & contra sanctorum Patrum determinationes, Conciliorúmque & summorum Pontificum expressas ordinationes, seu Canones esse, reperti fuissent: Articulos siue errores ipsos, vt hæreticos, aut scandalosos, seu falsos, aut piarum aurium offensiuos, & veritati catholicæ obuiantes: de eorundem fratrum consilio & assensu, & aliorum prelatorum matura deliberatione, prout in similibus consueuerunt prędecessores nostri, ac sedes Apostolica procedere, damnauimus, reprobauimus, & omninò reiecimus: & pro damnatis, reprobatis, & reiectis ab omnibus vtriusque sexus Christifidelibus haberi debere decreuimus, & declarauimus: ac omnibus & singulis Christifidelibus tam laicis, quam clericis secularibus, & quorumuis ordinum regularibus, & aliis quibuscunque personis quauis dignitate, etiam Cardinalatus honore fulgentibus, & aliis prelatis, ac conuentibus, & vniuersitatibus, etiam studiorum generalium: necnon Regibus, Imperatori, Electoribus, principibus, ducibus marchionibus, comitibus, baronibus, capitaneis, conductoribus, domicellis, omnibúsque officialibus, iudicibus, notariis Ecclesiasticis & sæcularibus, communitatibus, vniuersitatibus, potentatibus, ciuitatibus, castris, terris & locis, seu eorum vel earum ciuibus, habitatoribus & incolis, ac quibusuis aliis personis ecclesiasticis vel regularibus per vniuersum orbem, vbicunque, præsertim in Alemania constitutis, in virtute sanctę obedientię, & sub excommunicationis latæ sententiæ, ac diffidationis & criminis lesæ maiestatis, & hæreticorum & fautorum eorundem in iure expressis ac aliis etiam tunc expressis pœnis, eo ipso, & absque vlteriori declaratione, per omnes & singulos supradictos (si contra fecerint) incurrendis præcepimus, atque mandauimus: ne prętatos eorum aliquos, peruersámque doctrinam huius, asserere, affirmare, defendere, prędicare, aut illa quomodolibet, publicè vel occultè, quouis quęsito ingenio, vel colore tacitè vel expresè fouere pręsumerent. Et quia supradicti errores & plures alij in libellis seu scriptis cuiusdam Martini Lutheri continebantur: libellos ipsos, & omnia dicti Martini scripta seu prędicationes, quę in Latino vel quocunque alio idiomate reperiebantur, in quibus dicti errores seu aliquis eorum continentur, similiter damnauimus, reprobauimus, atque reiicimus, & pro omninò damnatis, reprobatis, & reiectis haberi volumus: ac in virtute sanctę obedientię & sub pœnis prędictis incurrendis, omnibus & singulis Christifidelibus tunc expressis mandauimus, ne huiusmodi scripta, libellos, prędicationes seu schedulas, vel in eis contenta capitula, errores, aut articulos supradictos continentia legere, asserere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, seu defendere per se vel alium seu alios, directè vel indirectè, tacitè vel expresè, publicè vel occultè, aut in domibus suis, siue aliis publicis vel priuatis locis tenere quoquomodo præsumerent. Quinimmò illa statim, post literarum nostrarum super his editarum publicationem vbicunque forent, per ordinarios & alios supradictos in dictis literis expressos, diligenter quæsita, & publicè & solenniter in præsentia cleri & populi, sub omnibus pœnis in dictis literis expressis comburerent: ipsique Martino, vt ab omni prædicatione, seu prędicationis officio omninò desisteret: alioquin eum, eiusque adhærentes, complices, fautores, & receptatores requisiuimus & monuimus, in virtute sanctæ obedientiæ, & suppradictis pœnis, districtè præcipiendo mandauimus, vt infra sexaginta dies, quorum viginti pro primo, viginti pro secundo, & reliquos viginti dies pro tertio & peremptorio termino assignamus, ab affixione in locis tunc expressis, immediatè sequentes numerandos, vt à pręfatis erroribus, eorumq; prędicatione & publicatione & assertione defensione quoque, & librorum seu scripturarum editione omninò desistant, librósque & scripturas errores huiusmodi continentes comburerent, vel comburi facerent: ac illos ipse Martinus omninò reuocaret, ac de

reuocatione

reuocatione huiusmodi per publica documenta nos certiores faceres, & cum pleno saluo conductu sibi concesso ad nos veniret, vt de eius vera obedientia omnibus plenè constaret: alias eum, eius complices, adhærentes, & fautores, & receptatores & eorum quemlibet, tanquam notorios & pertinaces hæreticos fuisse & esse declarantes, eosque, vt tales harum serie condemnauimus, & eos pro talibus ab omnibus vtriusque sexus Christifidelibus haberi voluimus atque mandauimus: eósque & aliis contra tales à iure inflictis pœnis, subiecimus, & illos hæreticos fuisse & esse decreuimus & declarauimus. Inhibuimus quoque sub eisdem pœnis, eisdem Christifidelibus ne eius scripta, etiam præfatos errores non continentia, tanquam ab homine orthodoxæ fidei inimico, vt eius memoria omninò de Christifidelium consortio, legere, asserere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, siue defendere, seu in domibus aut aliis locis, publicis vel priuatis tenere quoquomodo præsumerent, sed illa comburerent. Ipsósque Christifideles sub dictis pœnis monemus, vt ipsos hæreticos declaratos, & condemnatos mandatis nostris non obtemperantes post lapsum termini euitarent, & euitari facerent, quantum in eis esset, nec cum eis commercium aut aliquam conuersationem seu communionem habeant, nec eis necessaria ministrarent. Et pro maiori Martini, suorúmque complicium, fautorum, & adhærentium & receptatorum post lapsum terminũ declaratorum hęreticorum huiusmodi confusione: eisdem Christifidelibus, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, & aliis prælatis Ecclesiarum capitulis, & personis Ecclesiasticis, sæcularibus & regularibus, exemptis & non exemptis, & vniuersis principibus, quacunque ecclesiastica & mundana fulgentibus dignitate, Regibus, & Imperatoris Electoribus, aliis tunc per vniuersum orbem, præsertim in eadem Alemania constitutis, mandauimus vt ipsi & eorum quilibet, Martinum, complices adhęrentes, receptantes, & fautores huiusmodi personaliter caperent, & captos ad nostram instantiam retinerent, vel saltem eos & eorum quemlibet, à suis Ecclesiis, domibus, monasteriis, conuentibus, ciuitatibus, dominiis, vniuersitatibus, comitatibus, castris, & terris omninò expellerent, ciuitates vero, dominia, terras castra, villas, comitatus, fortalicia, oppida, & loca quæcunque vbilibet consistentia eorum eorumque, & eorum metropolitanas, cathedrales, collegiatas vel alias Ecclesias, monasteria, prioratus domus, conuentus, & loca religiosa vel pia cuiuscunque ordinis forent, vt ad quæ ipsum præfatum Martinum, vel aliquem ex prædictis, declinare contingerit, quam diu ibidem permanerent, & triduo post eorum inde discessum Ecclesiastico subiecimus interdicto: necnon patriarchis, archiepiscopis, episcopis, prælatis, capitulis, & aliis personis supradictis, pręsertim in Alemania constitutis, sub similibus pœnis, & censuris Martinum, & alios supradictos, si elapso dicto termino, mandato & monitione nostris huiusmodi non paruissent, in eorum Ecclesiis Dominicis & aliis festiuis diebus dum inibi maior populi multitudo ad diuina conuenerit declaratos hęreticos, & condemnatos publicè nunciarent, facerentque & mandarent ab aliis nunciari, & ab omnibus arctiùs euitari: ac omnibus Christifidelibus, vt eos euitent, pari modo sub prædictis censuris & pœnis, & literas nostras prædictas, vel earum transumptum, cui vbique stari, & plenam fidem adhiberi voluimus, in eorum Ecclesiis monasteriis, domibus, conuentibus, & aliis locis, legi publicari, atque affigi facerent. Excommunicamus quoque & anathematizamus omnes, & singulos, cuiuscunque status, gradus, conditionis, pręeminentię dignitatis, aut excellentiæ forent, qui, quominus literę, vel earum transumpta, copię siue exemplaria in suis terris & dominiis legi, affigi & publicari possent, facerent, publicè vel occultè, directè vel indirectè, tacitè vel expressè, prout in dictis literis desuper confectis, quarum veriorem tenorem haberi volumus pro expresso: quasque vt ad Martini, & aliorum monitorum non damnatorum & declaratorum, ac sub eisdem literis comprehensorum notitiam deducerentur, in certis in Rom. Cur. & aliis extra eam expressis locis affigi & publicari iussimus, & per Cursores in dicta curia, extra tamen eam per certos Nuncios nostros, id exequi fecimus: ac voluimus, vt illos literæ ipsæ post affixionem pręedictam perinde arctarent: ac si eis eædem literæ personaliter intimatæ forent, plenius continetur. Cum autem (sicut accepimus) licet post literarum affixionem & publicationem post elapsum

Sæpius datus est à Pōtifice saluus cōductus Luthero Romam veniendi sed nunquam voluit ne è tenebris ad lucem prodiret aut Palinodiam errorum caneret. Nam ante errores dānatos & precibus & proposito commoda commeatu citatur Romā sed tergiuersator callidissimus excusat se. Res agitur per legatos à quibus victus appellat ad Pontificem, demum à Pontifice ad Concilium generale. His subdolis artibus & concilia & Pontificem irridens neutris obtemperaturus efficiebat vt causa non mala fuisse videretur, et plurimos in suas partes pertraheret.

Lutherus irrisit metuendum anathema Pontificu, eius tamen sequaces spiritu sanioris consilij ad cor reuersi sunt, obstinati verò & pertinaces vna cum Magistro rursus excommunicantur & pœnis hic expressis multantur. Interea cepit Lutherus magna acerbitate bilis scribere librũ de seculari potestate ad uersus principes catholicos. Incredibile est quãta in hoc monstroso homine fuerit conuiciandi & mentiendi libido alium etiam insaniorem libellum edidit de communi fisco, quo Ecclesiasticorũ bona principibus adiudicabat. Et his omnibus perniciosum affectum in Ecclesiam spirabat.

psum termini seu terminorum huiusmodi in literis per nos præfixi huiusmodi seu præfixorum quos quidem terminos elapsos fuisse & esse omnibus Christifidelibus & per præsentes significamus, & fidem facimus) nonnulli ex eis, qui eiusdem Martini errores secuti fuerunt, ipsarum literarum ac monitionum & mandatorum nostrorum notitiam habentes, spiritu sanioris consilij ad cor reuersi, errores suos confitentes, & hæresim in manibus nostris abiurantes, & ad veram fidem Catholicam se conuertentes, absolutionis beneficium iuxtà facultatem eisdem Nunciis desuper concessam obtinuerint, & in nonnullis ciuitatibus & locis dictæ Alemaniæ, libri & scripturæ dicti Martini iuxta mandata nostra publicè cremati fuerint, tamen ipse Martinus (quod non sine graui animi molestia & mentis nostræ perturbatione referimus) in reprobum sensum datus, non solùm errores suos infra præmissum terminum reuocare, & de reuocatione huiusmodi nos certiores facere, seu ad nos venire contempsit: verum tanquam petra scandali peiora prioribus contra nos & hanc sanctam sedem & fidem Catholicam scribere & prædicare, & alios ad hoc inducere non est veritus: propter quod, sicut ipse iam hæreticus est declaratus, ita & alij etiam non paruæ auctoritatis & dignitatis, propriæ suæ salutis immemores, ipsius Martini pestiferam hæreticorum sectam publicè & notoriè sequentes, eique palam & publicè, auxilium, consilium, fauorem subministrantes, ipsúmque Martinum in suis inobedientia & contumacia confouentes, & alij publicationem dictarum literarum impedientes, pœnas in dictis nostris literis contentas damnabiliter incurrerunt: & hæretici meritò sunt habendi, atque ab omnibus Christifidelibus euitandi, dicente Apostolo, Hæreticum hominem, post vnam & secundam correctionem deuita: sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est, & delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus. Vt igitur cum Martino & aliis hæreticis excommunicatis & anathematizatis & maledictis meritò copulentur, & sicut in delinquendo dicti Martini pertinaciam sequuntur, ita pœnarum & nominis participes fiant, secúmque Lutherani vocem, & debitas portent pœnas cum præmissa adeò manifesta & notoria sunt effecta, & permanentes, ita vt nulla probatione aut monitione vel citatione indigeant prout sic fore decernimus & declaramus: Martinum & alios, qui eundem Martinum in suo prauo & damnato proposito obstinatum sequuntur, ac etiam eos, qui eum etiam præsidio militari detendunt, custodiunt, & propriis facultatibus vel alias quomodolibet sustentare non verentur, ac auxilium, consilium vel fauorem, quouis modo præstare & subministrare præsumpserunt & præsumunt, quorum omnium nomina & cognomina, & qualitates, etsi quauis celsa vel grandi præfulgeant dignitate, præsentibus haberi volumus pro expressis, ac si nominatim exprimerentur, ac in illorum publicatione vigore præsentium facienda nominatim exprimi possent, decernimus: excommunicationis & etiam anathematis, necnon maledictionis æternæ & interdicti, ac in eos & eorum descendentes dignitatum, honorum, & bonorum priuationis & inhabilitationis ad illa: Necnon bonorum cõfiscationis, & criminis læsæ maiestatis, & alias sententias, censuras & pœnas, etiam in hæreticos à canonibus inflictas in dictis literis contentas damnabiliter incidisse: Ciuitates quoque, terras, castra, oppida, & loca, in quibus tunc pro tempore fuerint, & ad quæ eos declinare contigerit, ac quę in illis sunt, ac alias etiam cathedrales & metropolitan. monasteria, & alia religiosa & pia loca, etiam exempta & non exempta, quocunque ecclesiastico interdicto supposita esse ita, vt illo durante illis, prætextu cuiusuis indulti Apostolici, præterquam in casibus à iure permissis, & in illis, non alias quam ianuis clausis, ac excommunicatis & interdictis exclusis, nequeant missæ & alia diuina officia celebrari, Apostolica auctoritate tenore pręsentium declaramus: illósque pro excommunicatis & anathematizatis, maledictis, interdictis, priuatis, & inhabilibus, vbicunq; locorum denunciari & publicari, ac ab omnibus Christifidelibus artiùs euitari præcipimus & mandamus. Et vt in omnibus tantum in Dei Ecclesiæ suæ vilipendium, Martini & sequacium & aliorum inobedientium obstinatæ temeritatis audacia innotescat, ne morbida pecus gregem inficiat, parsque syncera ad infectionem trahatur: vniuersis & singulis patriarchis, archiepiscopis, episcopis, patriarchalium, metropolitan. cathedralium, & collegiatarum Ecclesiarum prælatis, capitulis,

capitulis, & personis ecclesiasticis, & quorumuis ordinum etiam Mendicantium religiosis exemptis & non exemptis vbilibet constitutis, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis latæ sententiæ pœnis, mandamus: quatenus ipsi & quilibet eorum, si & postquam vigore præsentium requisiti fuerint, infra tres dies, quorum vnum pro primo, & alium pro secundo, & reliquum pro tertio & peremptorio termino, ac canonica monitione præmissa assignamus: eosdem Martinum & alios excommunicatos, anathematizatos, maledictos, & hæreticos declaratos, aggrauatos, interdictos, priuatos, & inhabiles, & in præsentium executione nominatos in eorum Ecclesiis Dominicis, & aliis festiuis diebus (dum maior inibi populi multitudo conuenerint ad diuina) cum Crucis vexillo pulsatis campanis & accensis candelis, ac demum extinctis in terram proiectis, & conculcatis cum trina lapidum proiectione, aliisque cæremoniis in similibus obseruari solitis, publicè nuncient, & faciant & mandent ab aliis nunciari, & ab omnibus Christifidelibus arctius euitari. Ad maiorem insuper præfati Martini, aliorúmque hæreticorum supradictorum adhærentium & sequacium & fautorum confusionem, in virtute sanctæ obedientiæ mandamus omnibus & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliarum Ecclesiarum Prælatis, vt sicut ipsi, ad sedandum schismata auctore Hieronymo, constituti fuerunt, ita nunc, vrgente necessitate, prout eorum incumbit officio, constituant se murum pro populo Christiano, non tacendo tanquam canes muti non valentes latrare, sed incessanter clamando & exaltando vocem & prędicando & prædicari faciendo verbum Dei ac veritatem fidei Catholicę contra damnatos articulos, & hęreticos supradictos. Necnon omnibus & singulis parochialium ecclesiarum rectoribus, ac religiosis quorumcunque ordinum, etiam Mendicantium, exemptis & non exemptis, vt præmittitur, similiter in virtute sanctę obedientię mandamus, vt sicut ipsi nubes à Domino constituti sunt, ita spiritualem imbrem in populo Dei seminare, & contra supradictos articulos, vt præfertur, damnatos, sicut etiam eorum incumbit officio, publicè publicare non vereantur: Scriptum est enim, quòd perfecta charitas foras mittit timorem. Vos igitur & vestrum singuli onus tam meritorij negotij deuota mente suscipientes: vos in illius executione sic solicitos, ac verbo & opere studiosos atque diligentes exhibeatis, quòd ex vestris laboribus, diuina nobis fauente gratia, sperati fructus aduenian, ac per solicitudinem nostram, quę causas pias gerentibus pro retributione debetur, palmam glorię non solum consequi mereamini, verum etiam apud nos & sedem prædictam non inmerito valeatis de exacta diligentia vestra vberius commendari. Verum quia difficile foret pręsentes declarationis & publicationis literas ad præsentiam & personam propriam Martini, & aliorum declaratorum & excommunicatorum huiusmodi personaliter deducere, propter eis fauentium potentiam: volumus, vt affixio & publicatio præsentium literarum in valuis duarum cathedralium seu metropolitan. aut vnius cathedralis & alterius metropolitan. in dicta Alemania consistentium ecclesiarum, per vnum ex Nuntiis nostris ibidem existentibus facta, ita eos liget & arctet, Martinúmque & alios declaratos, damnatos huiusmodi, demonstret in omnibus & per omnia, ac si eis & eorum cuilibet personaliter intimatæ & præsentatę fuissent. Et quia etiam difficile foret præsentes litteras ad singula quæque loca deferre, in quibus earum publicatio necessaria foret, volumus, & præfata auctoritate decernimus, quòd earum transumptis, sigillo alicuius pręlati ecclesiastici, seu ex Nuntiis nostris prædictis munitis, & manu alicuius publici Notarij subscriptis vbique stetur, prout præsentibus originalibus literis staretur, si essent exhibitę vel ostensę: Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac omnibus illis, quę in prioribus literis nostris prædictis voluimus non obstare: cęterisq; contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrę constitutionis, declarationis, præcepti, mandati assignationis, voluntatis, & decreti, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurũ. Dat. Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo vigesimo, tertio Nonas Ianuarij, Pontif. nostri anno Octauo.

Prælatis iu(bet) Pontifex excommunicationem Lutheri & sequacium publicare, ordine & forma hic adscripta.

Canes muti non valentes latrare dicuntur ij qui prædicationis negligunt officium cum hæresum monstra insurgunt.

Affixio & publicatio huius constitutionis.

Clausula derogatoria.

XI.

Inquisitoribus hæreticæ prauitatis facultas conceditur procedendi contra maleficas sortilegas & à fide apostatas.

LEO Episcopus, &c. Vniuersis & singulis locorum ordinariis ac hæreticæ prauitatis inquisitoribus in dominio Venetorum consistentibus, Salutem & apostolicam benedictionem.

HONESTIS petentium votis libenter annuimus, eáque fauoribus persequimur opportunis. Aliàs ad petitionem dilectorum filiorum nobilium virorum Ducis & dominij Venetorum cum in Brixiensi & Bergomensi ciuitatibus & diœcesibus, quoddam hominum genus perniciosissimum ac damnatissimum labe hæretica, per quam suscepto renunciabatur baptismatis sacramento, Dominũ abnegabant, & satanæ, cuius consilio seducebantur, corpora & animas conferebant, & vt illi rem gratam facerent, in necandis infantibus passim studebant, & alia maleficia & sortilegia exercere non verebantur, quod ita factum esse videbatur, vt ad eorum errorem extirpandum opportuna adhiberentur remedia. Volentes etiam eiusdem generis nonnullos indicibili pœna obstinate vitam potius perfidè amittere, quam errorem suum cognoscere maluisse, & propterea de rigoroso nimium (vt dicebatur) vestri ordinariorum contra tales processu dubitantes, Venerabilem fratrem episcopum Polensem nostrum & Apostolicæ sedis apud eosdem Ducem & dominium, Nuntium vobis adiungendum duximus, cum facultate per se vel alium, seu alios processus per vos habitos, seu factos examinandi, & reuidendi: & si vos inquisitores processus prædictos ritè & rectè, ac iuxta formam iuris habitos fecissetis, contra tale hominum damnatorum genus vna vobiscum procedendi & inquirendi: necnon procuratores & aduocatos, scribas cæterósque ad inquisitionis præfatæ exercitium necessarios & oportunos, officiales & ministros cum competentibus salariis deputandi, & homines prædictos (quòd redire ad ecclesię vnitatem vellent) clementer suscipiendi, eisque pœnitentiam salutarem iniungendi, & eos absoluendi etiam in vtroque foro, & incorrigibiles condemnandi, & brachio sæculari tradendi cæteráque quę vos de iure, vel consuetudine facere possetis, & deberetis faciendi, exercendi, & exequendi, prout in literis desuper confectis continetur. Cum igitur commissionis huiusmodi vigore præfatus Nuntius, venerabilem fratrem episcopum Iustinopolitanum in partibus illis commorantem, ac præmissa vnà vobiscum pertractanda & exequenda subdelegauerit, vósque & ipse subdelegatus in valle Comunica Brixiensis diœcesis, vbi maximè huiusmodi damnati generis homines vigent & pullulant, processeritis, ac nonnullos culpabiles repertos, & curię sæculari tradendos, necnon iam condemnatos habueritis, videtur quòd per Venetorum collegium Prætori Brixiensi mandatum fuerit, ne sententias huiusmodi exequeretur, & vobis & eidem subdelegato, ne ad executionem illarum procederetis inhiberet prout inhibitum fuit: ac expensas & salaria pro huiusmodi inquisitionis negotio necessaria submoueret, & retraheret: necnon processus contra culpabiles prędictos habitos & factos eis transmitteret, seu transmitti faceret: &, quod deterius est, subdelegatum prædictum ad coram eis in ciuitate Venetiarum comparendum cogeret, & compelleret, prout coactus & compulsus fuit. Et quia propter dictas literas, in quibus dictus Nuntius adiunctus fuit, ab aliquibus hæsitatur, an propter hoc facultas vestra diminuta existat, ita quòd prout ante duas huiusmodi literas potuissetis, procedere non possitis, indecénsque & contra iuris & sacrorum canonum dispositionem, ac ecclesiasticam libertatem existat, laicos de personis & causis ecclesiasticis se intromittere, nullámque iniunctã a nobis executionem adimplere, nisi processibus, ac sententiis per eos visis & examinatis, ac si ipsi in clericos causásque ecclesiasticas superioritatem & iurisdictionem haberent: cum tamen in clericos causásque huiusmodi laicis nulla facultas attributa sit, quos obsequendi & exequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi, propter quod inter Christi fideles non modicum surgit scandalum. Nos igitur, ne quod ad salutem animarum, & dictarum causarum faciliorem expeditionem introductum est in damnum & percellationem conuertatur, & propterea ob diuturnitatem temporis infœlices

De sortilegis atque maleficis quædam scripsimus in Constit. 2. Innocentij 8. sup. fol. 142. Cũ autẽ constet eas etiam inito fœdere cum dæmone hominibus varijs modis insidiari prudẽter iubetur vt inquisitores in eas procedant, quia vel ea perpetrãt quæ manifestè sapiunt hæresim vt inquit Syluester lib. 3 de strigarũ & dæmonum admirandis c. 1. addo Ioan Franciscum Picum lib. 3. Dialog. Strix. Quamobrem in strigas & Sortilegos vt contra hæreticos aut vehemẽter suspectos procedi solet, quod si proprijs confessionibus aut iustis probationibus conuictæ fuerint, prout earũ culpa expostulauerit, statuendum erit. l. respondẽdũ ff. de pœnis

infelices animæ huiuſmodi peccatis magis grauentur, & ad omne circa hoc dubium tollēdum, vos prout ante datas dictas literas de iure & conſuetudine ſeu priuilegio procedere poteratis, necnon etiam contra maleficos & ſortilegos, ac à fide apoſtantes, prout criminis poſtulauerit qualitas, procedere poſſe & debere, auctoritate apoſtolica, tenore præſentium decernimus & declaramus, vobis committentes & mandantes, vt eoſdem Venetos, & illorum Ducem, ac officiales ſuos, ne ipſi vlterius in huiuſmodi cauſis ſe intromittant, ſed quod iniunctas ſibi executiones, & fortè iniungendas, poſtquam requiſiti fuerint, ſine aliqua proceſſuum, per dictos eccleſiaſticos iudices factorum viſione, vel examinatione promptè exequantur moneatis & hortemini. Et ſi hoc facere neglexerint, vel recuſauerint, vos eos per cenſuras eccleſiaſticas & alia iuris oportuna remedia, appellatione poſtpoſita compellatis. Præmiſſis ac conſtitutionibus & ordinationibus apoſtolicis, ſtatutiſque & conſuetudinibus ciuitatum & diœceſum prædictarum, iuramento, confirmatione apoſtolica vel quauis firmitate alia roboratis, cæteriſque contrariis non obſtantibus quibuſcunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo piſcatoris die decimoquinto Februarij. Milleſimo quingenteſimo vigeſimoprimo. Pontificatus noſtri anno octauo.

XII.

Henrico Octauo Anglorum Regi & poſteris Catholicis præclarum titulum DEFENSORIS FIDEI *eò quod librum plenum pietatis & eruditionis ſcripſerat aduerſus Lutherum concedit ſummus Pontifex.*

LEO, Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Chariſſimo in Chriſto filio Henrico Angliæ Regi Illuſtri fidei defenſori ſalutem & Apoſtolicam benedictionē. Ex Supernæ diſpoſitionis arbitrio, licet imparibus meritis, vniuerſalis Eccleſiæ regimini præſidentes, ad hoc cordis noſtri longè latéque diffundimus cogitatus, vt fides catholica, ſine qua nemo proficit ad ſalutem, continuum ſuſcipiat incrementum: & vt ea quæ pro cohibendis conatibus illam deprimere, aut prauis mendacibúſque commentis peruertere, & denigrare molientium, ſana Chriſtifidelium præſertim dignitate regali fulgentium doctrina ſunt diſpoſita, continuis proficiant incrementis, partes noſtri miniſterij, & operam impendimus efficaces. Et ſicut alij Romani Pontifices prædeceſſores noſtri catholicos Principes, prout rerum & temporum qualitas exigebat, ſpecialibus fauoribus proſequi conſueuerunt, illos præſertim, qui procelloſis temporibus, & rabida ſchiſmaticorum, & hæreticorum feruente perfidia, non ſolum in fidei ſerenitate & deuotione illibata ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ immobiles perſtiterunt, verumetiam tanquam ipſius eccleſiæ legitimi filij ac fortiſſimi athletæ ſchiſmaticorum, & hæreticorum inſanis furoribus ſpiritualiter, & temporaliter ſe oppoſuerunt: ita etiam nos Maieſtatem tuam propter excelſa, & immortalia eius erga nos, & hanc Sanctam Sedem, in qua permiſſione diuina ſedemus, opera, & geſta condignis, ac immortalibus præconiis & laudibus efferre deſideramus, & ea ſibi concedere, propter quæ inuigilare debeat à grege dominico lupos arcere, & putrida membra, quæ myſticum Chriſti corpus inficiunt, ferro, & materiali gladio abſcindere, & nutantium corda fidelium in fidei ſoliditate confirmare. Sanè cum nuper dilectus filius Ioannes Clerk. Maieſtatis tuæ apud nos Orator in Conſiſtorio noſtro coram Venerabilibus fratribus noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & compluribus aliis Romanæ Curiæ Prælatis, librum, quem Maieſtas tua charitate, quæ omnia ſedulò & nihil perperam agit, fideíque catholicæ zelo accenſa, ac deuotionis erga nos, & hanc Sanctam Sedem feruore inflammata, contra errores diuerſorum hæreticorum ſæpius ab hac Sancta Sede damnatos, nupérque per Martinum Lutherum ſuſcitatos, & innouatos tanquam nobile, ac ſalutare quoddam antidotum compoſuit nobis examinandum, & deinde authoritate noſtra approbandum obtuliſſet, ac luculenta oratione ſua expoſuiſſet Maieſtatem tuam paratam ac diſpoſitam eſſe, vt quemadmodum veris rationibus, & irrefragabilibus ſacræ ſcripturæ ac ſanctorum patrum authoritatibus notorios errores eiuſdem Martini confuta-

Reges & Principes Christiani de fide Catholica & Apostolica sede bene meriti solent à Summis Pontificibus eximiis titulis donari, sic Imperator aduocatus Ecclesiæ Reges Gallorum Christianissimi, Hispaniæ Catholici, Angliæ defensores fidei dicuntur.

Nicolaus Sanderus libr. 1. de ſchiſmate Anglicano Roffenſem Epiſcopum fuiſſe authorem & adiutorem Henrico libelli huius nominatiſſimum, De ſeptem ſacramentis contra Lutherum edendi, eũ quoque poſtea oppugnatum eruditiſſimè defendiſſe ſcribit.

ueritatem etiam omnes eos ſequi, ac defenſare præſumentes, totius regni ſui viribus, & armis perſequatur: nóſque eius libri admirabilem quandam, & cœleſtis gratiæ rore conſperſam doctrinam diligenter accurateque introſpexiſſemus, omnipotenti Deo, à quo omne datum optimum, & omne bonum perfectum eſt, immenſas gratias egimus, qui optimam, & ad omne bonum inclinatam mentem tuam inſpirare, eique tantam gratiam superne infundere dignatus fuit: vt ea ſcriberes, quibus ſanctam eius fidem contra nouum errorum damnatorum huiuſmodi ſuſcitatorem defenderes, ac reliquos Reges, & Principes Chriſtianos tuo exemplo inuitares, vt ipſi etiam orthodoxæ fidei, & Euangelicæ veritati in periculum, & diſcrimen adductæ omni ope ſua adeſſe, opportunéque fauere vellent. Æquum autem eſſe cenſentes eos, qui pro fidei Chriſti huiuſmodi defenſione pios labores ſuſceperunt, omni laude, & honore afficere: volentes non ſolum ea, quæ Maieſtas tua contra eundem Lutherum abſolutiſſima doctrina, nec minori eloquentia ſcripſit: condignis laudibus extollere, ac magnificere, authoritatéque noſtra approbare, & confirmare: ſed etiam Maieſtatem ipſam tuam tali honore, ac titulo decorare, vt noſtris, ac perpetuis futuris temporibus Chriſtifideles omnes intelligant quam gratum acceptumque nobis fuerit Maieſtatis tuæ munus, hoc præſertim tempore nobis oblatum: Nos qui Petri, quem Chriſtus in cœlum aſcenſurus Vicarium ſuum in terris reliquit, & cui curam gregis ſui commiſit, veri ſucceſſores ſumus in hac Sancta Sede, à qua omnes dignitates, ac tituli emanant, ſedemus, habita ſuper his cum eiſdem fratribus noſtris matura deliberatione, de eorum vnanimi conſilio & aſſenſu Maieſtati tuæ titulum hunc, videlicet Fidei defenſorem donare decreuimus: prout te tali titulo per præſentes inſignimus, mandantes omnibus Chriſtifidelibus, vt Maieſtatem tuam hoc titulo nominent, & cum ad eam ſcribent, poſt dictionem Regi: adiungant *Fidei defenſori*. Et profecto huius tituli excellentia, & dignitate, ac ſingularibus meritis tuis diligenter perpenſis, & conſideratis, nullum neque dignius, neque Maieſtati tuæ conuenientius nomen excogitare potuiſſemus. Quod quotiens audies, aut leges, toties propriæ virtutis optimique meriti tui recordaberis, nec huiuſmodi titulo intumeſces, vel in ſuperbiam eleuaberis, ſed ſolita tua prudentia humilior, & in fide Chriſti, ac deuotione huius Sanctæ Sedis, à qua exaltatus fueris, fortior & conſtantior euades, ac in domino bonorum omnium largitore lætaberis perpetuum hoc & mortale gloriæ tuæ monumentum poſteris tuis relinquere: illiſque viam oſtendere, vt, ſi tali titulo ipſi quoque inſigniri optabunt: talia etiam opera efficere, præclaráque Maieſtatis tuæ veſtigia ſequi ſtudeant. Quam, prout de nobis, & dicta Sede optimè merita eſt, vna cum vxore, & filiis, ac omnibus, qui à te, & ab illis naſcentur: noſtra benedictione, in nomine illius, à quo illam concedendi poteſtas nobis data eſt, larga, & liberali manu benedicentes, altiſſimum illum, qui dixit per me Reges regnant, & Principes imperant, & in cuius manu corda ſunt Regum: rogamus, & obſecramus vt eam in ſuo ſancto propoſito confirmet, eiúſque deuotionem multiplicet, ac præclaris pro Sancta fide geſtis ita illuſtret, ac toti orbi terrarum conſpicuam reddat: vt iudicium, quod de ipſa fecimus, eam tam inſigni titulo decorantes, à nemine falſum, aut vanum iudicari poſſit: demum mortalis huius vitæ finito curriculo ſempiternæ illius gloriæ conſortem, atque participem reddat. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo quingenteſimo vigeſimo primo. Quinto Idus Octobris, Pontificatus noſtri anno Nono.

Mira fuit in hoc Rege inconſtantia nam qui antea DEFENSOR FIDEI *dicebatur eiuſdem acerrimus fuit perſequutor vt paulò poſt dicitur ſub Paulo tertio.*

Inter acta conſiſtorij, ac coram illuſtriſſimo purpuratorum cætu à Leone Pontifice Inſigni titulo DEFENSORIS FIDEI *ob librum contra Lutheri hæreſes conſcriptum Henricus octauus Angliæ rex donatus eſt. Florebat illis temporibus apud Anglicos religionis Catholicæ cultus, quem mille Inſidiis euertere conabantur Germani hæretici, ſed rex Pontifici Romano ſe ſe penitus deuouens ingenuè fatebatur nihil ſpei aut ſalutis extra Eccleſiam Apoſtolicam expectari. Primatum Romanæ ſedis quem & ipſe & ſucceſſores poſtea nefariè ſibi vendicarunt recognouerat & venerabatur vt ex eius ſcriptis, in* aſſertione doctiſſima & inexpugnabili ſeptem Sacramentorum aduerſus Lutherum art. 2. *elicitur.*

Negare

Negare (inquit) Lutherus non potest, quin omnis Ecclesia Fidelium, sacrosanctam Sedem Romanam velut Matrem Primatémque recognoscat ac veneretur, quæcunque saltem neque locorum distantia, neq; periculis interiacentibus prohibetur, accessu. Quanquam si vera dicunt, qui ex India quoque veniunt huc, Indi etiam ipsi, tot terrarum, tot marium, tot solitudinum plagis disiuncti, Romano tamen se Pontifici submittunt. Ergo si tantam ac tam latè fusam potestatem, neque Dei iussu Pontifex, neque hominum voluntate consecutus est, sed sua sibi vi vindicauit: dicat velim Lutherus, quando in tantæ Ditionis irrupit possessionem. Non potest obscurum initium esse tam immensæ potentiæ, præsertim si intra memoriam hominum nata sit. Quòd si rem dixerit vnam fortasse aut duas ætates superare, in memoriã nobis rem redigat ex historiis. Alioqui si tam vetusta sit, vt rei etiam tantæ obliterata sit origo legibus omnibus cautum esse cognoscit, vt cuius ius omnem hominum memoriam ita supergreditur, vt sciri non possit, cuiusmodi habuerit initium, censeatur habuisse legitimum: vetitúmque esse constat omnium consensu gentium, ne, quæ diu manserunt immota, moueantur. Certè si quis rerum gestarum monumenta reuoluat, inueniet iam olim protinus post pacatum orbem plerásque omnes Christiani orbis Ecclesias obtemperasse Romanæ. Quin Græciam ipsam quanquam ad ipsos commigrasset Imperium, reperiemus tamen, quod ad Ecclesiæ Romanæ Primatum pertinebat, præterquàm dum schismate laborabat, Ecclesiæ Romanæ cessisse.

Doctrina & pietate referta erant ea omnia quæ in hoc opere Regis Angliæ legebantur, in quod loco responsionis & grati animi Lutherus incredibili vesania & maledicentissimo furore multa commenta scripsit. Deinde hic Sicophanta ad adulationes se conuertit vt pulchris verbis mentem Regis optimi depredaretur, quibus excussis Henricus per literas inter cætera ei improperat incestas nuptias cũ virgine Deo dicata contractas. Olim apud Ethnicos virgines Vestales, si de stupro fuissent conuictæ, viuæ humo obruebantur, & constuprator verberibus ad mortem vsque mulctabatur. At nunc apud Christianos Lutherus & multi alij desertores monachi & moniales impunè totos se mancipant turpissimæ libidini, mundo illis applaudente & inexpiabile scelus, nisi resipiscant, etiam in rectè factis, præcipuo loco numerante.

Hac vltima constitutione Leo Pontifex Optimus Maximus Pontificatum coronauit. Fuit Principibus Christianis summa admiratione ob rerum diuinarum diligentissimam curam. Eius Pontificatus auspiciis fauens Emanuel Lusitaniæ Rex Elephantem ad Vrbem misit ante mille annos Romæ non visum, Pontificiisque sacram supellectilem vestibus margaritis refertissimis locupletissimè ditauit. Sibi obnixè deuotam habuit Rempublicam Romanam quæ in gratissimi animi monumento statuam marmoream in arce Capitolina erexit & dicauit cum hac aurea inscriptione.

OPTIMO PRINCIPI LEONI X. MED. IOAN. PONT. MAX. OB RESTITVTAM INSTAVRATAMQ. VRBEM, AVCTA SACRA, BONASQ. ARTES, ADSCITOS PATRES, SVBLATVM VECTIGAL, DATVM CONGIARIVM S.P.Q.R.

☞ Sub hoc Pontifice incœpit Mediolanense bellum. Vrbinatum Principem Franciscum Mariã Ruuerum Iulij 2 fratris filium Principatu exuit quem fratris filio Laurentio tradidit. Pandulfi Petrucij filium Sena expulit, hinc in eum coniuratio instructa, qua detecta Petrucius Cardinalis conspirationis Princeps in Adriani mole Orlandi AEtiopis manu elisis faucibus strangulatur. Ad totius Europæ reges & proceres legatos Doctissimos misit, vt tandem consopitis domesticis Iniuriis in Ecclesiæ Tyrannum Turcam bellum terra marique inferretur. Principum desides animi magnis cladibus occæcati saluberrima Pontificis consilia neglexerunt. Huius temporibus Selymus de Thomambeyo & AEgypto triumphauit summo Christianorum omnium quibus imminebat terrore. Sic orientem Turca crudelissimus, vastabat Occidentem verò pestilentissimis hæresibus ex vltimis Germaniæ finibus exortus Lutherus Apostata fœdabat. Flagrantibus votis & publicis supplicationibus tantis malis postulauit remedium Pontifex. Arcem montis Flasconis & in multis patrimonij oppidis peramplas ædes vel restituit vel à fundamentis ædificauit. Mantianam ædem aquis corriuata elegantiori ædificio exornauit. In qua florens adhuc ætate postquam Mediolanum à suis captum esse intellexisset mortuus est atrocis vt fertur toxici arreptus violentia. Cal. Decẽb. M.D.XXI. Sepulcrũ est in Basilica S. Petri primò cadauer deinde ad Ecclesiam Sanctæ Mariæ super Mineruam translatum marmoreo Mausoleo requiescit.

ADRIANVS SEXTVS.

Traiectum Germaniæ inferioris vrbs ad Oceanum Adriano Florẽtio patria fuit. Is pauperrima familia exortus ita ſe dedit ſtudiis in Academia Louaniẽſi, vt breui laurea magiſterij donaretur. Doctrina & morum integritate conſpicuus, præceptor Caroli V. Imperatoris, cuius ingenua liberalitate primum Epiſcopus Dertuenſis in Hiſpaniis, poſt presbyter Cardinalis creatus eſt. Et cum apud Hiſpanos ſceptra ſumma prudentia vnà cum Cardinale Tholetano abſente Cæſare gubernaret, præter omnium expectationem Summus pontifex renunciatus eſt. Annos natus ſexagintaquinque ab Hiſpania IIII Cal. Septembris cum viginti triremibus Oſtiam appulit. Expectabatur Romæ ſumma cleri & plebis lætitia, parabatur triumphi & theatra; ſed ceſſare fecit in medio opere artifices, gentilium hæc oſtentationes, non Chriſtianorum eſſe inſignia & Eccleſiaſtici ordinis homines parum decere ratus. Altero poſt ingreſſum vrbis die pontificatus & coronationis inſignia ſuſcepit.

I.

Incantatores, & ſortilegi Diabolo obedientiã præſtantes Inquiſitorũ ſubiiciuntur authoritati.

ADRIANVS Epiſcopus, &c. Dilecte fili ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DVDVM, vti nobis exponi feciſti, per fel. rec. Iulium Papam II. Prædeceſſorem noſtrum, non ſine magna tunc animi ſui diſplicentia accepto, quòd per quendam Georgium de Caſali, ordinis fratrum Prædicatorum profeſſorem, & in ciuitate Cremonenſi hæreticæ prauitatis Inquiſitorem deputatum, in Nonnullis Lombardiæ partibus, & præſertim in locis, in quibus dictus Georgius Inquiſitor deputatus erat, repertæ fuerunt quamplures vtriuſque ſexus perſonæ, propriæ ſalutis immemores, & à fide Catholica deuiantes certam ſectam facientes, fidem quam in ſacri ſuſceptione baptiſmatis ſuſceperant, abnegantes, ſanctam crucem pedibus conculcantes, & opprobria ſuper eam perpetrantes, Eccleſiaſticis & præſertim Euchariſtię ſacramentis abutentes, diabolum in ſuum dominum & patronum aſſumentes, eique obedientiam & reuerentiam exhibentes, & ſuis incantationibus, carminibus, ſortilegiis, aliiſque nefandis ſuperſtitionibus iumenta & fructus terrę multipliciter lędentes: aliáque quamplurima nefanda, exceſſus, & crimina eodem diabolo inſtigante committentes, & perpetrantes, in animarum ſuarum periculum, diuinę maieſtatis offenſam, pernicioſúmque exemplum, & ſcandalum plurimorum. Contra quas cum dictus Georgius tunc (vt aſſerebat) in dictis locis ſuę inquiſitioni deputatis, prout ipſius Georgij incumbebat officio, ipſe Georgius proceſſiſſet: nõnulli autem tam clerici quàm laici illarum partium, quærentes plus ſapere quàm oportet, præmiſſa delicta ad eiuſdem Georgij Inquiſitionis officium non pertinere temere aſſerentes, præſumentes in populo errores & ſcandala ſeminauerunt: ſicque eundem Georgium in populo odioſum reddere, & dicti Georgij officium impedire conati fuerunt, prout etiam tunc impediebant: ita quòd propter præmiſſa, perſonę prædictę delicta huiuſmodi perpetrantes, remanebant impunitę, & alię eorum exemplo ad ſimilia perpetranda quotidie inducebantur, in non modicum fidei opprobrium, animarum periculum, & ſcandalum plurimorum. Dictus prædeceſſor volens (ne inquiſitionis officij executio quomodolibet retardaretur, & labes hæreticę prauitatis longius venena diffunderet) prouidere, dicto Georgio per quaſdam ſuas in forma breuis literas commiſit & mandauit quatenus in locis eiuſdem Georgij inquiſitioni deputa-

De hac materia habes ſupra Conſtitutionem 2. Innocen. 8. f. 144. Et Leonis X. conſt. 10. fol. 226. quæ eò vergit vt detur ſumma poteſtas hæreticæ prauitatis inquiſitoribus inquirendi aduerſus maleficas Incantatores & ſortilegos.

putatis, de excessibus huiusmodi cognoscere, & contra quascunque personas, cuiuscunque conditionis & praeminentię forent, inquisitionis officium exercere & exequi: ipsásque personas, quas in pręmissis culpabiles reperiret, vnà cum locorum ordinariorum vicariis, quatenus voluissent interesse, iuxta dictarum personarum demerita corrigere & punire deberet, secundùm modum contra alios hæreticos à iure ex sacris canonibus statutum: contradictores quoscunque per censuram Ecclesiasticam, & alia iuris opportuna remedia compescendo. Eos verò qui in præmissis, concilium, auxilium, vel fauorem præstarent, præfatus prædecessor noster eisdem indulgentiis vti & gaudere decreuit, quibus cruccesignati contra alios hæreticos, ex indulto apostolico eis concesso, tunc gaudebant & vtebantur, prout in dictis literis plenius contineri dicitur. Et sicut eadem expositio subiungebat, non solum deli ta & crimina huiusmodi contra fidem catholicam, & Christianam religionem, sub iurisdictione inquisitoris Cremonensis committuntur, & perpetrantur, sed omnibus aliis locis & diœcesibus sub iurisdictione aliorum inquisitorum dicti ordinis congregationis Lombardię, indies perpetrantur & committuntur. Et cum eadem sint delicta, eadem profectò prouisione & castigatione eis est earundem literarum tenore prouidendum. Quare tu, sicut asseris, in ciuitate Comensi vbi dictę prauitatis inquisitor existis, tam tuo, quàm omnium aliorum dictorum ordinis & congregationis hæreticę prauitatis inquisitorum vbilibet consistentium & deputatorum nominibus, fecisti nobis humiliter supplicari, vt literas prædictas ad vos extendere & ampliare, aliásque desuper opportunè dignaremur prouidere. Nos igitur huiusmodi supplicationi inclinati: literas prædictas, cum omnibus in eis contentis clausulis, in omnibus & per omnia, prout in eisdem literis continetur, ad te & ad alios ordinis & congregationis huiusmodi inquisitores, tam in præsentiarum deputatos, quàm in futurum perpetuis futuris temporibus deputandos, ac si tibi, & cuilibet inquisitorum prædictorum dirigerentur, & directę fuissent, apostolica auctoritate, tenore præsentium extendimus. Ipsásque literas tibi & illis, vt præmittitur, eisdem auctoritate & tenore concedimus. Non obstantibus omnibus illis, quæ idem Iulius prædecessor voluit non obstare, cæterísque contrariis quibuscunque. Et quia difficile foret præsentes literas, ad singula loca, in quibus de eis fides forsan fuerit facienda deferre: volumus & apostolica auctoritate decernimus, quòd ipsarum transumptis, manu cuiuscunque notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius curiæ, seu personæ in dignitate ecclesiastica constitutę munitis, in iudicio & alibi, vbi opus fuerit, eadem prorsus fides adhibeatur, quę adhiberetur eisdem præsentibus, si forent exhibitę vel ostensę. Datum Romę apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die vigesimo Iulij, Millesimo quingentesimo vigesimotertio. Pontificatus nostri anno primo.

Inquisitorum officia quoquo modo impedientes excommunicantur & pœnis hæreticorum plectuntur.

Indulgentiæ concessæ inquisitoribus & eorum fautoribus quæ Crucesignatis dantur.

De his Indulgentiis habes supra fol. 4. Inno. 4. Constitu.

II.

Fridericus Saxoniæ Dux Lutheri Mecœnas hortatur ad abiurandam hæresim & resipiscentiam vt celerius reuertatur in ouile Catholicæ Ecclesiæ.

ADRIANVS Episcopus &c. Dilecte fili, Salutem & Apostolicam benedictionem.

SATIS & plusquam sustinuimus, dilecte in Christo, si forte Dei pietas tuam animam dignetur inuisere: ac dare pœnitentiam ad cognoscendum veritatem, vt resipisceres à diaboli laqueis, à quo captiuus detineris. Nouimus te paternè monitum à fe. re prædecessore nostro, vt à te separares perniciem illam Christianæ religionis Martinum Lutherum: & cum iam toti orbi manifestæ essent scelestissimæ machinationes illius, sperauimus & te ad cor pœnitens reuersurum. Sed quoniam expectauimus vuas, & ecce qui frustra conflauit conflator, malitiæ enim tuæ non sunt consumptæ, coegit nos miseratio tui, coegit paternus amor, quo te & tibi subditos Saxones in Domino semper fuimus prosequuti, salutaribus & paternis monitis adhuc conuenire, vt vel tandem resipiscatis antequam planè in vos conueniat, quod mox subdit Propheta: Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus proiecit eos. Et quid dicemus vobis, quàm quod Galatis suis Paulus:

Captiuus & diaboli laqueis irretitus est qui assentitur hæreticis aut alienis à fide opinionibus.

O insensati,

O insensati, quis vos fascinauit veritati non obedire? Currebatis bene. Interrogate patres vestros, ac dicent vobis: maiores vestros, & annunciabunt vobis. Quod ab ætate, quo vno eodémque tempore vixere Adrianus Rom. Pont. & Carolus ille Magnus Imperator, Saxoniæ fidei plantatores, ad nostra vsque & charissimi in Christo filii nostri Caroli tempora, & aui & proaui vestri, atque adeo Saxones omnes, semper habiti estis veluti pacis amatores, fidei propugnatores, & per omnia obedientiæ pacifici filij: talésque, vt non immeritò Gregorius V. natione Saxo, olim Rom. Pont. Saxoniæ Ducem in Rom. Imperatoris constituerit electorē. * Quomodo ergo tam cito mutatus est color optimus? Cur tam facilè transferimini ab eo, qui vos vocauit in gratiam Christi, in aliud Euangelium, quod non est aliud, nisi sunt quidam, qui vos conturbant, & volunt conuertere Euangelium Christi? Quis vineam Domini Sabaoth tam pulchrè plantatam est demolitus? Certè exterminauit eam aper de syluа, & singularis ferus depastus est eam. Sed væ illud à vobis, à domesticis & amicis, à cruciatu præcordiorum. Obsecramus te fili dilecte in Christo, leua oculos tuos in directum, & vide vbi sis postratus. Considera quantam Ecclesiæ Christi, tot malis vndique circumuallatæ ac pene oppressæ pro opera qua illi subuenire debueras, cladem insuper intulisti. Oppugnatur foris ab infestissimo illo ac potentissimo Christiani nominis hoste. Dissident intus principes Reipub. Christianæ, & in mutuam armati perniciem, cruentissimis inter se odiis conflictantur: & in fraterna viscera ferrum stringunt, vt vix Ethnici inter se crudelius. An hæc ita tibi visa sunt non satis grauia, nisi contritionem induceres super contritionem, nutriens ac fouens serpentem illum in sinu tuo, qui veneno linguæ suæ Ecclesiam & terras infecit adeo, vt nunc peruenerit gladius etiam vsque ad animam? Quanto autem pluris est anima, quàm corpus, tanto grauius est prædictis omnibus horrendum illud & plus quàm tartareum venenum, quo hæresum ac schismatum contagione tot myriades animarum interierunt, intereúntque. Ita tibi debemus omnes, quòd nunc passim ab vnitate matris Ecclesiæ recedatur; Quod auertatur vulgus indoctum, ac bis mille præstigiis ac fascinationibus retrahatur à fide, quam suxit ab vbere materno: Quòd basilicæ sint sine plebibus, plebs sine sacerdotibus: sacerdotes sine debita reuerentia, & sine Christo denique Christiani: Quòd sacramenta fidei, non sacra censeantur, quod sanctuarium Christi, sanctum esse negetur, quòd dies festi festiuis frustrentur solemniis, quòd moriantur homines in peccatis suis, rapiantur animæ ad tribunal terrificum, nec pœnitentia reconciliati, nec sacra communione muniti: Quòd pulcherrimus ille tabernaculi ordo confusus sit, & pro Christiana pace ac tranquillitate ad rebellionem, ad rapinas, ad cædes, ad incendia, cum magno ac manifesto Christianæ Reipub. discrimine, veluti classico passim excitati. Pro quibus egregiis tuis in Ecclesiam Christi meritis, quo te præmio, immo quo non supplicio dignum censebimus? At dices forte, Serpens me decepit. Dignam certe recepisti mercedem, qui illum nutriuisti in sinu tuo. Sed itane stultus es ac sine corde, vt in eis maximè rebus in quibus errare, damnari est: vni homuncioni cooperto peccatis, quàm tot sanctiss. ab initio patribus, qui in lege Dei meditati sunt die ac nocte, & quàm tot vniuersalibus conciliis, aduersus quæ impudens os illud velut sepulchrum patens, se aperire non erubescit: sanctæ denique & catholicæ Ecclesiæ, cuius ritum, consuetudinem & decreta, à temporibus Apostolorum, ad nos vsque inuiolabiliter obseruata, vnus iste sacrilega temeritate damnare præsumit, plus credere potueris? O cæcam dementiam, ac plusquam Iudaicam cæcitatem! At fortassis hoc tibi imposuit, quòd veterator ille Martinus & eius sequaces, de capitulis scripturarum visi sunt sua conformare: Et quis tandem hæreticorum ita non fecit? An non hæ sunt veteris serpentis astutiæ, qui hac veluti esca obducto, miseris animabus mille technis & versutiis semper est insidiatus: quique, quo angularem infringeret veræ fidei lapidem, ac Christianam scinderet vnitatem, in scripturarum agrum, suum seminare semen & peruersam scripturarum intelligentiam, iampridem est aggressus? Cum itaque maximè semper pars Ecclesiarum, imperita turba sit, & vix vnus reperiatur aut alter, qui spiritualibus oculis de scripturarum intelligentia dignè valeat iudicare, siquidem librum signatum legimus, quem solus Leo de tribu Iuda

* Temporibus Gregorij V. circa Annum Domini 995 electores sic institutos fuisse legimus. Cum Otho III. hæredes ex se desiderares mares non haberet constituit ex Cõcilio Principum Germaniæ vt Imperatore mortuo in vrbe Franckfurt perpetuò fieret electio, electorésque cõstituit tres Archiepiscopos Moguntinensem Germaniæ Coloniensem Italiæ, Treuerensem Galliæ nomine, & cum his alios quatuor seculares principes Palatinum Comitem Rheni, vt ex officio etiam esset dapifer, ducem Saxoniæ, qui esset Marischalcum, Marchionē Brandenburgensem qui esset Camerarius, & regem Bohemiæ qui Archipincerna Imperij esset. Hi septem principes eligendi Imperatoris ius & potestatem sic acceperunt. Itaque aiunt Gregoriū quintum cognitis Imperiũ imbecillitate, varietateq; fortunæ, quo diutius apud Germanos sum-

Ioda dignatus eſt aperire ac ſoluere ſignacula eius: quæ tandem eſt iſta diabolica excæcatio, vni carnali homuncioni, ſemper eructanti crapulam & potum, quàm reliquo orbi vniuerſo, quàm tot ſpiritualibus patribus, quorum voluntas ſemper fuit in lege Domini, qui vitæ ſanctimonia, oſtenſione ſpiritus, ac virtute, glorioſo denique martyrio ſuam doctrinam comprobauerunt, in ſcripturarum intelligentia plus te fidei habere potuiſſe? O cæcitatem nouam & inauditam. Vnus apoſtata tibi potius perſuadere, fefelliſſe priores vniuerſos, errare poſteros, & in ſolum ſe & quos decepit perueniſſe Regnum Dei, perueniſſe totas miſerationum Dei diuitias, ac gratiam vniuerſitatis: Et quid non dicimus cum propheta: Heu, heu, heu, Domine; ergo ne decepiſti populum tuum? Quin potius, cur non deuitatis (ſecundum Apoſtolicum præceptum) quæſtionibus ac pugnis verborum, ex quibus oriuntur inuidiæ, contentiones blaſphemię, ſuſpiciones malæ, conflictationes hominũ mente corruptorum, & ſubuertunt corda audientium, ex operibus ſuis, iuxta Dominicam deſignationem, ſtuduiſtis cognoſcere filium profanum iſtum, qui ad vos venit primum in veſtimentis ouium, lupus intrinſecus rapaciſſimus? Siquidem non ex foliis, non floribus, ſed ex fructibus arbor cognoſcenda erat. An non manifeſti ſunt nequiſſimi fructus eius? Siquidem ſacrilegus hic aduerſus Deum, imagines ſacras, atque adeo ipſam crucem Chriſti, ſceleratis manibus contingere, & pollutis conculcare pedibus non formidat: contra ſacerdotes Dei furore impio temeratiè debacchans, non deſinit laicos, ad lauandas ſibi in eorum ſanguine manus, ſedulò concitare: Eccleſiam Chriſti parricidalibus armis oppugnas, hoc agit aſſiduò, vt ſuffocentur homines in peccatis ſuis: hoc vnum elaborat, ne diuina miſericordia ſuis ſacramentis, quæ peccatorum remedia efficacia eſſe voluit, vulneratos in Eccleſia ſua curet. Ita enim ea aut ſuſtulit vniuerſa, aut hæreſeos ſuæ peſtifero infecit veneno, vt toxicum magis requirat, quàm animarum medicinas præcepit ſuis, ne indignanti Deo quis ſatisfaciat: ne ieiuniis, orationibus, lamentationibus peccata redimat: ne hoſtia illa placens Deo, corpus & ſanguis Domini noſtri Ieſu Chriſti à ſacerdotibus offeratur quotidie pro peccatis noſtris. Vota docet non reddere Domino Deo ſuo.

...ma poteſtas remaneret illiq; cæteris præeſſet qui virtute & dignitate cæteris præſtaret, retuliſſe ſanctionem de Imperatore deligendo, videlicet ſolis licere Germanis principibus deligere qui Cæſar & Romanorum rex appellatus, tunc demum Auguſtus & Imperator haberetur cum à Romano Pontifice benedictione præmiſſa coronaretur, & quod ordinauerit cum procerum Germanorum conſenſu electores prædictos.

Et cum ipſe ſit apoſtata, ac profeſſionis ſuæ deſertor, vt plurimos ſui faciat ſimiles, ſancta illa Deo vaſa polluere non veretur, conſecratáſque Chriſto virgines, & vitam monaſticam profeſſas, extrahere à monaſteriis ſuis, & mundo, imo diabolo quem ſemel abiurauerunt, reddere. Quod in veteri lege in vmbraticis ſacerdotibus Dominus non tulit, quod ethnici idolorum ſuorum flaminibus omnes ſunt abominati, Chriſti ſacerdotes etiam viliſſimis copulat meretricibus. Sanctos patres illos, quorum vita & doctrina illuſtrauit vniuerſum mundum, non ſolum debito honore non proſequitur, ſed multò quàm Cain ſceleſtius deſpicit, deridet, contemnit, inſectatur. Sacroſanctis omnibus vniuerſalibus Conciliis impudenti ore palam contradicit: ac ſacrilega lingua detrahit: libertas ſpecie, licentioſam quandam, nullis conſtrictam legibus ac fere ferinam, inducere conatur. Vnde & exlex homo, contemptor ac violator legum omnium, in tantam erupit mentis veſaniam, vt ſanctiſſimorum Patrum decreta & Eccleſiaſticos canones igne publico concremare non formidarit. Et breuiter Chriſtianam veritatem, omnem rerum ordinem, pulcherrimam denique Eccleſiæ faciem à Chriſto, ab Apoſtolis, Apoſtolicíſque viris ac ſanctiſsimis patribus ab initio conſtitutam, vnus hic poſt tot centenos annos diſcindere, inuertere, ac deformare molitur. Quod ſi nondum ſatis etiam internoſcis, de Chriſtiano magiſterio, an de Antichriſti ſpiritu iſta proficiſcantur: ſi ita faſcinauit te præſtigiator ille vt credere poſsis vnum hunc perfidiſsimum apoſtatam, veluti alterum Heliſæum habere duplicem ſpiritum Heliæ, aut alterum eſſe, quem ſe iactat, Danielem, in quo ſit ſpiritus amplior & intelligentia ſcripturarum maior, quàm in omnibus olim ſanctiſsimis illis doctiſsimiſque viris, quàm in ſacroſancta Eccleſia Catholica, quid eſt te vno cæcius? Aut ſi iam ex fructibus arborem cognoſcens, in errore perſiſtis tamen, quid te miſerius? Sed eſto: transfiguratus ſit coram te ſatanas ille in angelum lucis, & quæ manifeſta ſunt opera carnis ac diabolica, ſpiritus eſſe & Chriſti opera, venenata ſua facundia perſuadere potuerit: nunquid non vbique vel hoc ipſo prodidit,

Infanda hæreticorum cenſentur Martini Lutheri facinora.

2. Cor. 11.

cuiuſuam ſpiritus ſit, quòd omnis eius ſermo amarus eſt, virulentus, arrogans, ac maledicentiſſimus, nuſquàm non ſcatens conuiciis, blaſphemiis, ac ſcommatibus pluſquam venenatis, aduerſus omne Chriſtianæ pietatis, modeſtiæ, manſuetudinis ac benignitatis officium: Nunquid ita docuit Paulus, cuius ſe iactitat ſpiritum habere, cum nulla eius extet epiſtola, quæ non pacem & vnitatem, ac aliàs id genus virtutes redoleat? An non Romanos ſuos hortatur in Domino, vt in charitate fraternitatis ſe diligant inuicem, inuicem ſectentur quæ ſunt pacis, & quæ ædificationis cuſtodiant? Corinthiis an non teſtatur, ſe docere in Eccleſiis, Deum, non diſſenſionis, ſed pacis Deum eſſe? Et breuiter, nunquid non vbique clamat, vbique docet Euangeliſta illa tuba, vt dignè ambulemus in omni humilitate ac manſuetudine, cum patientia ſupportantes inuicem in charitate, ſoliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis, vtque deponamus omnem iram, indignationem, blaſphemiam, turpem ſermonem? Quo igitur pacto maledicentiam, amaritudinem, iram, indignationem, blaſphemiam, inflationem, iactationem, quæ ita huic peculiaria ſunt, vt illa Paulo, ac illius diſcipulis vniuerſis, qui mitis eſt ac humilis corde: non Paulini, non Chriſtiani, ſed diabolici ſpiritus eſſe certiſsima indicia, vel cæco non clariſſimè appareat? Ex verbis illius quomodo non intellexiſti, Chriſtum in corde ſuo, an vero Antichriſtum haberet, ſecundum quod ipſa veritas in Euangelio ait: Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona loqui, cum ſitis mali? De abundantia enim cordis, os loquitur. Et cum ſcriptum ſit, quòd maledici regnum Dei non poſſidebunt: Item cum in Euangelio dicat Dominus, Quicunque dixerit fratri ſuo racha, reus erit Concilio: Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ incendio: illúmne eſſe Antichriſti apoſtolum, cuiquam obſcurum eſſe poterit? Qui non modo Sacerdotes Dei, ſed & Principem ſacerdotum Petri ſucceſſorem, Ieſu Chriſti in terris vicarium, tam nephandis infamibúſque nominibus, tam inauditis contumeliis, conuiciis, ac blaſphemiis, nuſquam non lacerat, diſcerpit, & inſectatur, vt ea commemorare pudica refugiat lingua, & audire horreant aures caſtæ: Qui Apoſtolicam cathedram, in qua præſedit caput Apoſtolorum Petrus, cui præfuerunt tot ſancti Pontifices, quam Eccleſiam principalem, vnde ſit exorta vnitas ſacerdotalis, ſanctus ille & glorioſus martyr Cyprianus non dubitat aſſerere, impio ac peſtilenti ore cathedram peſtilentiæ, Antichriſtianam, diabolicam, & ſi quæ potuit excogitare nefandiora, toties appellare non ceſſat: Qui ſcholas Chriſtianas, quæ tam multos doctiſſimos ſanctiſſimóſque viros, tam egregias in Eccleſia Dei columnas nobis protulerunt, impudica lingua ſua, lupanaria, Sodomas & Gomorrhas vbique vocare non verecundatur: Qui non ſatis habet, omnipotentis Dei ſacerdotes probris omnibus, conuiciis, contumeliis, ac blaſphemiis horrendis & inauditis, nunquam non publicè ac priuatim inſectari, quibuſuis canibus viliores facere, niſi etiam laicos concitet ad lauandas ſibi manus in ſanguine ipſorum: Cum tamen quanto honore haberi velit ſacerdotes ſuos, maximè autem principem ſacerdotum, idem ipſe Dominus in Deuteronomio teſtatus eſt, dicens, Si difficile & ambiguum apud te iudicium eſſe proſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam & cauſam lepram, & non lepram, & iudicium intra portas tuas videbis verba variari, ſurge & aſcende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniéſque ad ſacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quæréſque ab eis qui indicabunt tibi iudicij veritatem: & facies quæcunque dixerint, qui præſunt loco quem elegerit Dominus: & docuerint te iuxtà legem eius, ſequeriſque ſententiam eorum, nec declinabis ad dexteram neque ad ſiniſtram. Qui autem ſuberbierit nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Iſrael, cunctúſque populus audiens timebit, vt nulus deinceps intumeſcat ſuperbia. Et Samuel cùm ſperneretur à filiis Iſrael, an non dixit Dominus: Non enim te ſpreuerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos, manifeſtè oſtendens, inuiſibilem ſe contemni, cum viſibilem quis ſpernit ſacerdotem. Quare & Moſes murmuranti aduerſus ſe populo reſpondit: Non aduerſus me murmuraſtis, ſed aduerſus Dominum Deum veſtrum. Quòd ſi Leuiticos illos ſacerdotes tanta honoris prærogatiua præcellere voluerit Dominus, qui exemplari tantum ac vmbræ

Sparſerat Lutherus dogmata initio quoſdam libellos ſeditioniſsimos, acerrimos ſimulatores quibus Papam & Epiſcopos ſubiectos eſſe gladio Cæſaris exclamabat. Hortatus eſt & Catholicos Principes vt armis omnibus Pontificē & Cardinales oppugnarent & in eorum ſanguine manus lauarent ſuas.

Scholas & Academias è quibus tot hominum doctiſsimorum Colonia prodeunt Lutherus damnare cœpit quod ab earum alumnis expugnaretur. A Philoſophia & Scholaſtica Theologia arcet ſuos non ignorans qui in iis benè verſatus ſit, facilè ipſius abſurdiſsima commenta, tum cogniturum tum confutaturum.

bræ deſeruiebant cœleſtium, in vmbratico illo tabernaculo ſacrificiorum officia conſummantes: quo tandem honoris loco eos haberi voluit. quibus tradidit claues regni cœlorum? tantamque tribuit poteſtatem, vt quæ ligarent ſuper terram, ligarentur & in cœlis: & quæ ſoluerent ſuper terram, ſoluta eſſent & in cœlis: vtique quorum dimitterent peccata, dimiſſa forent: quorum retinerent, forent & retenta? Qui non ſanguinem hircorum aut vitulorum, ſed hoſtiam viuam, ſanctam, immaculatam, corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti offerunt quotidie pro peccatis noſtris, conficiunt verbo ſuo,* ac manibus tractant, & breuiter ſacramenta omnia, quibus hominibus vita ſalúſque tribuitur animarum, ſuis perficiũt orationibus. Quanto, inquam, honore hos præcellere voluerit Dominus, quis tandem dubitabit, quod nec ipſe tacuit in Euangelio, quod dicit ad eos: Qui vos audit, me audit: qui vos ſpernit, me ſpernit: qui autem me ſpernit, ſpernit & eum qui miſit me? Et quid conſequitur: Quod in eundem Chriſtum blaſphemus eſſet & maledicus, qui ſacerdoti Chriſti blaſphemat aut maledicit. An non hoc primum mandatum in retributione, Honora patrem & matrem, vt ſis longæuus ſuper terram? Qui autem maledicit patri aut matri, morte moriatur. Nunquid ad carnales tantum parentes illud eſt referendum? Et num minus ad eos qui nos in Chriſto regenerauerunt, per quos Chriſtiani ſumus; qui nobis peccata dimittunt, qui cœleſtibus nos paſcunt ſacramentis? Quid ſi peccatores ſunt & mali ſacerdotes? Quid ſi parentes? Nunquid propterea eos, quos Dominus miſit ante faciem ſuam, & ad quos dicebat: Quicunque non receperit vos, neque audierit ſermones veſtros, exeuntes foras de domo aut ciuitate, excutite puluerem de pedibus veſtris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicij quam illi ciuitati. An non præcipit ita Apoſtolus, Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis? Quòd ſi malis & peccatoribus non ſit obediendum, quibus tandem? Quoniam ſi dixerimus, peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus: & veritas in nobis non eſt. Quis es noli diſcutere paſtorem, noli te iudicem Dei conſtituere & Chriſti. An non ita præcipit Dominus in Euangelio, dicens: Super cathedram Moſis ſederunt ſcribæ & phariſæi: omnia quæcunque dixerint vobis, ſeruate & facite: ſi quæ autẽ fecerint malè, facere nolite: manifeſtè ſignificans; habere eos dignitatem, tametſi vitæ eſſent perditæ. Nunquid idem Dominus, cum poſtea tempore paſſionis alapam accepiſſet à ſeruo ſacerdotis, dicenti ſibi: Sic reſpondes pontifici? aduerſus pontificem quidquam dixit contumelioſè? quin magis innocentiam ſuam aſſerens & oſtendens, Si malè (inquit) locutus ſum: exprobra de malo: ſi benè, qui me cædis? An non & Paulus, cum cæderetur in concilio iuſſu Ananiæ, diceretque ad eum, Percutiet te Deus paries dealbate: Et tu cædens iudicas me ſecundùm legem, & contra legem iubes me percuti: Audiens ab adſtantibus, Sic inſimulas ſacerdotem Dei, maledicendo ipſum? tamen inane nomen & vmbram quandam ſacerdotis cogitans, expauit? Neſciebam, inquit, fratres, quia princeps eſt ſacerdotum. Scriptum eſt enim: Principi populi tui non maledices. Quo magis miramur, quòd ex iſtis diabolici ſpiritus operibus, veluti fructibus nequiſſimis arborem peſſimam nondum cognouiſtis. Et quis tandem eſt ita hæbes animo, vt non videat quò nunc prorumpant furioſiſſimi conatus iſtius, cum vt quiſque eſt facinoroſiſſimus, deſperatiſſimus aut perditiſſimus latro aut homicida, ſub iſtius vexillis ac ſignis conueniant? Eccleſiam Chriſti parricidialibus armis ac ſacrilegis manibus, non clam, ſed palam oppugnantes, conſecrata Deo loca templa & monaſteria exurunt & prophanant: Chriſto dicatas virgines, ſacerdotes, Chriſti & monachos crudeliſſimè perſequuntur, Eccleſiarum bona diripiunt: & breuiter, rapinis, latrociniis, cædibus ac incendiis confundunt vniuerſa: excæcante nimirum eos iuſto Dei iudicio, & inſaniam tam manifeſtam erumpere permittẽte, vt nemini nem iam latere poſſint ſceleſtiſſimæ machinationes iſtius. Atque, hi qui peſtifera contagione ipſius infectos ſeſe tandem cognouerunt, ſchiſmatico errore depoſito, ac hæretico furore deſerto, vnitatis ac veritatis domicilium fidei ſanitate repetunt, inter quos, dilecte nobis in Chriſto Ieſu, cum & te non ex poſtremis reuerſurum ad ſalutarem matris ſinum ſperauiſſemus, quem reuertentem libenter & obuiis excepiſſemus manibus: bona ſpe tandem noſtra fruſtrati; videmus ſupra

** Pontianus Papa & Martyr huic ſententiæ etiam fauet, qui fuit temporibus Alexandri Imperatoris. Is enim in Epiſtola prima quæ eſt ad Fœlicem Subcritorium, hæc ait. De ſacerdotibus autem Domini quos vos audiuimus contra prauorum hominum inſidias adiuuare eorũmque cauſas portare, ſcitote vos in eo valde Deo placere qui ſibi eos ad ſeruiendum aſciuit, & familiares in tãtum ſibi eſſe voluit vt etiam aliorũ hoſtias per eos acceptaret, atq; eorum peccata donaret, ſibiq; reconciliaret. Ipſi quoque pro proprio ore corpus Domini conficiunt & populo tradunt. Hæc Pontianus.*

Patrocinio Friderici Saxonum Ducis plures tumultus excitantur per Germaniam Lutherani.

petram indurauisse te faciem tuam, videmus perniciem illam animarum Lutherum sub tuo patrocinio latitantem, suum adhuc virus longe latéque spargere. Sed quoniam adhuc potens est Dominus Deus etiam de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ, antequam egrediatur vt ignis indignatio eius, & succendatur, nec sit qui extinguat: ideo te fili dilecte in Christo obsecramus per viscera nostri redemptoris Domini nostri Iesu Christi, per Christianam vnitatem, per patriæ charitatem, per tuam denique ipsius tuorúmque salutem, miserere Ecclesiæ Christi, & tot iam malorum procellis vndique exagitatæ ac pene oppressæ tua maxime culpa, aliquando fer opem, miserere patriæ nostræ, quæ sinceræ olim fidei, eximiæ religionis sanctæ sub iugo Domini ac religiosæ obedientiæ insigni præcellens gloria, perniciem istam religionis Christianæ, ac fidei ac pietatis publicum hostem Martinum, in suis se peperisse ac fouisse visceribus, nunc erubescit. Miserere denique tui ipsius, tuorúmque miserere seductorum Saxonum: quos, nisi resipiscatis & quidem cito, manet præsens & certa vltio diuina, quam neque in hoc seculo effugietis, neque in futuro. Hæc dicit Dominus Deus: Audi popule stulte, audi princeps qui non habes cor: qui habetis oculos, & non auditis: Me ergo non timebitis, & à facie mea non dolebitis? nunquid non audistis, quæ fecerim in diebus antiquis? Legite scripturas, in quibus putatis vos vitam æternam habere, & inuenietis, quàm grauis semper fuerit, & quam terribilis diuina vindicta in illos, qui in populo Dei schismata concitauerunt. Nunquid non legistis horribilem Diuinam vltionem aduersus Dathan & Abiron, quòd multitudinem aduersus Mosen concitassent, quos dehiscens sub pedibus terra, & aperiens os suum, deglutiuit, & omnia quæ ad eos pertinuerunt, ita vt descenderent viuentes in infernum? Et aduersus Core quem eandem ob causam cum ducentis & quinquaginta viris cælestis flamma deuorauit. Quòd si ob durius imperium fortassis, aut quorundam pastorum seu ignauiam, seu malitiam, schismata excitanda putatis: nunquid non ex libro Regum audistis adeo indignatum fuisse Dominum aduersus decem tribus filiorum Israel, & in omne semen eorum, vt dimouerit eos, & tradiderit in direptionem, donec proiiceret eos à facie sua? Ob quam tandem culpam, nisi quòd ob durius imperium Salomonis, & imprudentius arrogantiúsque responsum Roboam regis Hierusalem, scissæ fuerunt à tribu Iuda & Beniamin? Quam præsens semper fuerit Dominus vindex sacerdotibus suis, an non Saul ab regio abiectus honore, & Ozias Rex Iuda percussus lepra, propterea quòd quæ sacerdotum erant, contra sacerdotes Domini sunt ausi vsurpare, sufficienti vobis potuerunt esse argumento? Et breuiter: An non omnes testantur historiæ, vniuersos vltrice Domini manu infelici periisse exitu, qui in Christos Domini sacrilegas manus iniicere non formidauerunt? Contra autem, fœlicia & longam illis contigisse vitam, qui Christum in sacerdotibus suis venerati sunt? Moueant ergo vos exempla aliorum, & cogitate quid vobis sit expectandum, qui venerabilem Dei chorum, in manus tentatis tradere profanas: Proinde quod Dominus per Mosen præcepit vniuerso populo Israel, vt separarentur à tabernaculis Core, Dathan & Abiron, nec tangerent quidquam quod ad eos pertineret ne inuoluerentur in peccatis eorum: hoc & vobis, præcipue autem tibi dilecte fili, eiusdem Domini nostri auctoritate præcipimus & obsecramus in Christo Iesu, vt separemini à Martino Luthero, auferatis à vobis petram illam scandali, neque tangatis quod illius est, ne & vos diuina vltio inuoluat subito in peccatis illius. Expurgate quamprimum fermentum illud, quod reliquam fidei vestræ massam corrumpit, vt sitis noua conspersio, nouáque creatura. Non dedigneris fili dilecte Paulum imitari, quem sicut vicisti in Ecclesiæ Dei persecutione, tam grauem animarum perniciem sub tuo nutriens patrocinio ita reuersus ad cor, effice vt omnes intelligant tuam conuersionem: vtque qui per te sunt scandalizati, in te rursus glorificent Deum. Maximè autem hoc præsta quamprimum, vt impurum os illud obstruatur, vt capuletur blasphema lingua, quæ contra Deum ac sanctos eius loqui non cessat, & virus suum vndique spargit. Et vt propheticis vos verbis admoneamus, state super vias, & videte ac interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea, & inuenietis refrigerium animabus vestris. State, inquam, & doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. In-

Meminerint qui Lutherano spiritu agitati in Ecclesiæ concordiam spirant & obedientiæ iugum excutiunt quam odibile sit Deo crimen illud quod ab officio & superiorum debita reuerentia nos abstrahat, pœnitus exemplis in hac constitutione cōsiderans. Meminerint etiam quid acciderit primis illis seditiosis hominibus Dathani Abironi Core, cum aduersus Mosen turbas excitarent nec enim vulgari Deus crimen illorum vltus est supplicio, sed hiatu terra sic absorberi fecit vt nullum extet omnium vestigium. Si Dominus tantū Zelatus est pro figura quātum Zelabimur pro veritate. Si tantus honor præstitus vmbræ nonne iustū est vt multo maiorem honorem tribuamus corpori.

terrogate

aerrogate de semitis antiquis, quę sit via bona, per quam ambulauerunt patres vestri, quam demonstrauerunt tot myriades martyrum, docuerúntque tot millia confessorum, & ambulate in ea. Quod si à vobis impetrauerimus, sicut & sincerè speramus, erit quod gaudeamus cum angelis de peccatore pœnitentiam agente, & perditam, ac rursus inuentam ouem humeris nostris ad ouile Domini gaudentes reportabimus, paternáque pietate quantum in nobis fuerit: stolam vobis pristinam restituemus. Quòd si dixeritis, Non ambulabimus: paternè salubritérque vos monenti respondebitis. Non audiemus, Ideò audite gentes, dicit Dominus & cognoscite congregationes, quanta ego faciam eis. Luc. 15. Hier. 6.

Ecce ego adducam mala super populum istum, fructum cogitationum eius, quia verba mea non audierunt: & legem meam proiecerunt. Sed & hoc tibi denunciamus in virtute omnipotentis Dei, & Domini nostri Iesu Christi, cuius in terris Vicarius sumus, nec te in præsenti sæculo hæc laturum impune, & in futuro æterni te ignis expectare incendium. Viuunt vnà Pontifex Adrianus & religiosissimus Imperator Carolus, meus charissimus in Christo filius & alumnus: Cuius tu edictum vere Christianum aduersus Lutheranam perfidiam, & quod talem debebat Imperatorem, non sine graui offensa, ac vilipensione Cæsareæ maiestatis violare non timuisti. Non committemus, vt quos olim cum Magno Carolo Adrianus Pontifex in Christo genuerunt, nunc Adrianus Pontifex & Imperator Carolus sub schismatico ac hæretico tyranno, hæresum ac schismatum sinamus interire contagione. Quare reuertimini ad cor, & resipiscite tu tuique miserè seducti Saxones, nisi vtrunque gladium, Apostolicum simul, & Cæsareum olim velitis experiri.

Altera pars Lutheranæ tragediæ perquirenda est vt pollicitis stemus & omnibus constet qua ratione succensus fuerit Pontifex Optimus & mitissimi ingenij ad hanc ferendam constitutionem & quam turpiter se excantari passi sint Germani principes Duces potissimum Saxoniæ ab hoc callidissimo aucupa. Sub Leone X. damnatus est doctrina, hic gesta omnia ab Apostasia ad vitæ vsque Catastrophem infanda & hæretica esse ipsis etiam lippis & tonsoribus vt est apud Aristophanem nota erunt.

Genealogia Lutheri celebris est adeò vt Cochleus & Genebrardus illum ex Incubo Islebij in comitatu Mansfeldensi anno salutis M.CCCCLXXXIII. pridie Diui Martini cuius nomen in sacro lauachro suscepit natum fuisse vt credibile est profitentur. Et profectò non puto hominem natura mitem, docilem & probis parentibus exortũ in tantam Errorum Charibdim, in tantam seditionum & rixarum abyssum prolabi posse.

Pueritiam & Adolescentiam literis humanioribus exornauit apud celebriores Germaniæ Academias postmodum Iurisprudentiæ dedit operam, antequam profiteretur regulam Eremitarum Diui Augustini, in qua principia exitu longè laudatiora iecit. Vir acerrimi & petulantissimi ingenij qui curiosius omnia inuestigari volebat, incœpit necessitudine familiari iungi cum dæmone, cuius commercij non parua aut ignota indicia præ se ferebat, illud in primis quod cum inter sacra Missarum solennia vt refert Lutherus legeretur Euangelium dæmonis surdi & muti expulsi illico corruens exclamaret. Non sum: Non sum. *Stupentibus omnibus accreuit maiorem fœderis cum diabolo initi suspicionem. Indefessa studendi cupiditate commendatus, in noua Academia Vittembergensi iussu Principis Friderici Philosophiam publicè professus est, postea cùm esset in disputationibus vehemens, & sophismatibus acer lauream Theologiæ suscepit.*

Cùm autem Leonis temporibus indulgentias publicari audiret occasione quam superius diximus fretus, cœpit palam questuarios prædicatores dãnare, & mordaciter potestatem summi Pontificis in his conferendis lacerare ac vituperare. Propositiones XC. edidit quibus Indulgentias oppugnauit. Cõtra verò Tetzellus CVI. propositiones euulgauit Lutheranis, planè contrarias. Hic cœpit Germania Schismatis incendium quo postea orbis Christianus conflagrauit. Variis hic cœpit fluctibus agitari Lutherus, hic conscientia, hic voti professio, hic fides tot sæculis probata, hic Ecclesiæ propago, hic Pontificis authoritas, illic verò libertas flagitiorum omnium, illic libido, illic ambitus, illic noui dogmatis commendatio, illic obedientiæ contemptus miserum hominem anxiè vrgebant, adeò vt fateretur quod in his primis decretis stringendi calamum aduersus indulgentias similis esset fluctui maris, qui à vento mouetur

& circumfertur Nam *ex vna parte & primatum Pontificis Romani velut rem certissimam itémque purgatorium agnouit. & ex altera de modo pœnitendi aut remittendi pœnas tum in hac vita tum in futura partim dubitauit, partim impunè sensit. Deinde priorum suarum disputationum quasdam resolutiones edidit, quas Leoni X. Pontifici Maximo dedicauit vbi Epistolam suam ita claudit.* Quare, Beatissime Pater prostratum me pedibus tuæ Beatitudini offero, cum omnibus quæ sunt & habeo, viuifica, occide, voca, reuoca, approba, reproba, vocem tuam vocem Christi in te præsidentis & loquentis agnoscam. *Habebant hæc pulchra quædam pietatis & boni zeli testimonia sed futura & pestilenti seditione præcincta ab his enim statim ad arma prouocauit principes excitatos in odium cleri corrupti & licentioris gressus. Et cum Christus agnus mitissimus suum Euangelium dederit cum summa Clementia & humilitate, hic noua sua commenta armis & gladiis seminare voluit. Primas cathedras pharisaica gloria postulauit ne inter suas simias gregarius videretur, & licet vt in præfatione primi tomi conqueritur* Solus fuisset primò & quidem ad tantas res tractandas ineptissimus & indoctissimus *inuitis collegis summum Episcopatum moderari voluit, prædicauit hæresim, ad hæreses prædicandas suos apostolos prædicantulos misit. En, quis nouus hic Paulus cum tot Timotheis? Qui sunt isti Lenones qui pro templis Lupanaria colunt. Paulus consulit Virginitatem, Lutherus omnes ad promiscuos concubitus ad libidinis extinguendum incendium libidine conuocat. Hortatur Archiepiscopum Moguntinum vt Episcopatu in Ciuili dominio mutato vxorem ducat & cæteris Episcopis tam præclaro exemplo continentiæ præluceat Hinc non est contentus nuptias æquare Virginitati prout Iouinianus fecerat, sed adeò Virginitatem deiicere conatus est, vt non sit veritus illam conculcare ingenti maledictione vt malam & Dei præcepto contrariam. Et quanquam aliquando fassus fuisset apud Roffensem art. 30. cœlibatum esse consilium Euangelicum, nec potuisset negare quod cum Monachatu solenne votum continentiæ profiteretur, libro tamen de votis monasticis fortissima voluptatis adiecit calcaria.* Cœlibatus *(inquit)* Virginitatis aureolæ, nugæ sunt, & mera Sathanę mendacia. *Et in libro de coniugali vita volens ostendere esse impossibile seruare Virginitatem, hæc ait.* Sicut in potestate mea non est, quo minus sim mas, ita minime situm est in me vt sim sine muliere. *Et aliquibus interpositis subdit.* Crescite & multiplicamini non est præceptum, sed plusquam præceptum, quod nos non possumus impedire, vel prętermittere, sed perinde necessarium est & magis necessarium quam edere & bibere purgari expuere, dormire, & vigilare, *Hanc doctrinam carni amicissimam & Epicureis discipulis facilem ipse suo exemplo & verbo excucullatus docuit, voluitque posteritati testari fœdum suum genium. Vxorem Erynnis percitus & Insanus ducit, eámque ex monialium grege furtò sustulit vt similes haberent labra lactucas. Et in deploratissimis rebus Germaniæ quas tragico cothurno excitarat iocundas nuptias celebrat. Idem innumeri apostatæ sacrilegè violatis monialibus præstiterunt vt Lutherana hæresis vberior & plausibilior esset. Credulam turbam ad licentiores veneris amplexus prouocat, vult monachos frangere vota, moniales pede libero egredi claustra & omnem excutere voti & continentiæ normam. Quæ in re quot vitiorum Lerna concurrant quis valet satis æstimare? Corpus illud Deo dicatum non vno scelere polluitur, quódque in diuinæ naturæ communionem transierat, per mysticam illam coniunctionem distrahitur, & crudeliter Christi membra discerpuntur vt infœlici coagmentatione adultera diabolóque compingantur Et vbi semel quod Deo deuouerat perdit & frangit qua ratione quæso illud restitui potest Quicquid ergo comminiscatur Lutherus sororem non coniugem ter sceleratus complectitur, sacrilegus est furatur que Deo per summum nephas quod illi deuouerat & dederat. Ille nec in coniugio sed in perpetuo versatur incestu, nihilq; tam graue fingi potest, quod tanti piaculi fœditatem indignitatem, grauitatem valeat satis explicare.*

Nocturnam adhuc Venerem somnians Lutherus, functionem nullo iure probatam exequi Ecclesias Lutheranas insulsissimis gāneonibus dare omnia Christiano, Apostolico & diuino præcepto tradita acriter oppugnare contendit. Præscripsit modum Institutionis eorum qui ad vsurpatum docendi & prædicandi priuilegium accedunt quæ etiam in hodiernum vsque diem secundùm adscriptam hic Institutionem obseruatur.

Quoties ardelio quispiam vel à populo, vel à magistratu, summissus venit ad superintendentem, monetur vt attendat sedulò, quid ambiat, quantam sarcinam sit excepturus humeris: vt perstet in hæresi, neque se vel a Papistis, vel Caluinianis vllo pacto sinat alioersum abducit

abduci: iubetur se comparare ad cœnandum, vel tentandum (nam hæc manè peraguntur) hinc decantatur hymnus ille idem: Veni Sancte Spiritus *&c. sed partim germanicè, partim latinè (nam puri Lutherani quædam latina retinent, quæ sunt maximè vulgo nota) deinde leguntur pars 3. cap. prioris ad Timoth. & 2. cap. 10. Lucæ, vbi de constitutione Apostolorum, & discipulorum agitur, & pars 1. cap. ad Titum: quibus perlectis quæritur ex candidato, ecquid recipiat cuncta se præstaturum: admonetúrque vt diligenter iterum; atque iterum dispiciat, quibus præficiendus sit, vtpotè non bobus, aut ouibus: sed animabus Christo longè charissimis: ac tum scelerata cœna contaminatur: stánsque superintendens inuocat eo ferè modo, quo catholici, Spiritumsanctum: ac postremò latinè, pronuntiatur ab omnibus:* Benedicat vobis Deus omnipotens, vt faciatis fructum bonum*: sicque perficitur initiatio Lutherana traduntúrque litteræ testimoniales ordinato. Hæc igitur ad hunc modum peracta: dicuntur scripturæ, traditionique consentanea: eadem cùm in formulis catholicorum inueniuntur, dicuntur superstitiones, & inuentiones humanæ, Iudaicæ, Turcicæq; prophanationes.*

Vides in Lutherana palestra etiam probari sacros ritus quibus ab Episcopis creãtur sacerdotes. Vides eos fateri solos episcopos esse causas effectrices Presbyterij. Vides eos traditiones antiquitatis & Hierarchiæ Ecclesiasticæ in hac ordinatione imitari, cum tamen apud eos hæc omnia vilescant. Compellatur ergo & vrgeatur Lutherus in hunc modum reddere rationem huius instituti. Vnde tu Luthere nactus es (obsecro) potestatem conferendi presbyterium? Cedo mihi literas Apostolatus & commissionis? Vnde cœnam conficiendi, & corpus, sanguinémque Christi consecrandi facultas? nam hæc in tua cœna fateris fieri. Vnde tanta fiducia? Præterea, quis te docuit vsurpare hymnum catholicum: cum psalmos, odásque meas prophanos exturbatas velis? Quin tu hunc quoque cum cæteris abiicis? Itáne ex horto meo trasplantata diuersam induunt naturam: vt apud te bona sint, quæ apud me tantopere damnas? Quid aras in mea vitula? Quid mihi, tibique commune est? Quin puteos meos cum illis Palæstinis penitus obruis? cur exhauris? cur pro tuis venditas, visque videri euangelium? Quando agitur de meis sacramentis, ritibus, & ceremoniis, petis oracula, quibus nitar: quodnam (quæso te) hunc hymnum vsurpare docet oraculum? Deinde, quis te docuit legere, vel omninò esse legendum his in rebus aliquas scripturas, Si quid ego tentem simile meo iure. clámas præter Dei verbum nil moliendum: quæ litteræ te iubent vel hoc, vel aliud caput Paulinarum epistolarum, aut Euangelij deligere? Verba equidem sancta sunt: fateor: sed vnde compertum est tibi hæc ad rem quicquam facere. Præterea, quibus edoctus es scripturis non optimè precari etiam infensissimis hostibus? Optas vt Turcæ (& his Papistas, si Deo placet, adnumeras) intereant: hinc quis non statim intelligit, ex quo id spiritu prodeat? Putas deinceps quemquam miraturum tuos prædicantos ad rauim vsque maledictis, & contumeliis innocentes appetere: nempè maledictis initiatos? Postremò vnde habes formulam hanc orationis: Benedicat vobis Deus, *&c. Video te ex nostris mutuatum. Et quid ita libet in nobis damnare, quod tuis obtrudis instar oraculi? Et quid sibi litteræ illæ significant: si non meorum formatas, quas ne primi clerici negligunt. Redde quod meũ est aut vapulaberis ocyus.*

Plurimis ergo suæ togæ simiis stipatus Lutherus contumeliosas suas Conciones plus æquo ingenti fulgure conuiciorum in Papam & Ecclesiam quotidie intonabat, nec vllum antiquius habebat studium quàm vt omnes suis antilogiis effascinaret Principes. Idcirco seditiosè ad suam fabulam exequendam inuitat Liuoniæ & Sabaudiæ Duces, qui hominis perduellis fucos facilè contempserunt. Vt de propagine hæresis in Germania gloriaretur scripsit ad Bauaros. Albertus Brandeburgensis Magister ordinis Teutonicorum eius imposturis facilè decipitur & Dorotheam regis Danorum filiam duxit magistri nomen in Ducis mutans. Quod indignum facinus totum in se concitauit ordinem. Vnum autem hic mirari soleo, non quod viris cordatis mirum videatur, sed quod Impostoris studium mirum in deprædandis animis denotet. Est Saxonia Germaniæ regio nobilissima & celebris quæ initio deorum cultui adeò dedita fuerat vt à Carolo Magno triginta annis vix eo adigi potuit vt fidẽ Christi amplecteretur à qua nunquã hactenus recesserat: vnius attamen exucullati homuncionis voce ita est excantata vt relicta fide Catholica ad Lutherismum transierit, Imperante Lutheri Patrono Friderico Saxoniæ Duce. Eius gratia nimirum vt reuerteretur ad cor & scatebras Lutheranas egrederetur hæc Constitutio lata est. Exasperauit turbauit & agitauit adeo suum sæculum hic Apostata vt pro illo filio perditionis cuius meminit Apocalypsis Ioannis existimaretur, vbi hæc verba de Antichristo prædicta Qui habet intellectũ cõputet numerum bestiæ. Numerus enim hominis est numerus eius 666. *multi referri indicabant*

Martino

Martino Luthero, cui conueniunt omnes conditiones bestiæ illius quæ os suum aperuit in cœlum & habitantes in eo, cuique robur permittitur aduersus æternum sacrificium. Conuenientissimè compositis numerorum rationibus cum literarum nominis MARTINI LAVTER *(quod natiuum & patrium est) valore, more Hæbreorum & Græcorum qui pro numeris literis Alphabeti vtuntur, secundum ordinem literarum conduplicato numero, primo monadum deinde decadum hinc centuriarum vt notauit Guilelmus Lindanus lib. 3. dubitantiu F. Feuardentii in scholiis lib. V. D. Irenei cap. 30. & Roberti Belarmini numerum nominis bestiæ idest 666. tandem perfectum comperies. Sume nomen cum cognomine Germano vel gentile vt Græcis sit* ΣΑΞΟΝΕΙΟΣ *eundem semper habebis numerum occurret tibi semper mala hæc bestia. Eadem coniectura si cognomen hæbreũ parum conuulsum* לולתר LVLTER *perpendas idem indicabis.*

Totius negocij facillimum & perspicacissimum typum adieccimus.

				Σ.	200.		
				A.	1.		
M.	30.	L.	20.	Ξ.	60.	ל	30
A.	1.	A.	1.	O.	70.	ו	6
R.	80.	V.	200.	N.	50.	ל	30
T.	100.	T.	100.	E.	5.	ת	400
I.	9.	E.	5.	I.	10.	ר	200.
N.	40.	R.	80.	O.	70.		
				Σ.	200		666.
	666.				666.		

Possent his numeris plura aliis nomina aptari. Si verò constaret Antichristum venisse similium esset hic collatio, & cum non iniuria omnes hæreticos Antichristos nominemus, Lutherus Antichristi nomen effugere nõ potest, cui nomen, & vita magis allucinatur. Hæc attamen in quibus viri solertes ingeniosè se exercitarunt non obstant quin aliqui insigniori filio perditionis cui tanto studio viam muniunt, vaticinatum iam nomen quadret.

Lutherus ergò præambulonum Antichristi vexillifer, dirutis templis, cæsis sacerdotibus in furorem bellicum actis Principibus, virus Doctrinæ euomere non desinit, & publicè sacra Iuris Pontificij diplomata in ignem coniecit: multis audax facinus approbantibus. Nã vt perditissima fuit hæresis Lutheri sic & perditissimos habuit clientes, adeo vt & grauiter conqueratur ita suos esse corruptos vt nunquam Papatu vigente, tam perditi mores tanta facinora essent, miratur lucente suo Euangelio tantas tenebras, vitiorum obortas, tantúmque scelerum incrementum factum cum lachrimis queritur. Vides eos eius exemplo Virginitatem & castitatem stupris commutare, ieiuniis reiectis totos dies Baccho, totas noctes Veneri libare, bella ciuilia excitare, turbis & seditionibus impudentia & mendaciis orbem Christianum complere, & ideo exclamat nunquam tanta scelera in Papatu fuisse, inuitúsque vt Caiphas veritatem confitetur. Figmenta pro vaticiniis sparsit, vt sub Leone dictum est, & cum Nesenum frustra ad vitam reuocare tentasset, bellum indixit Dæmonibus, quo amicum hominem parum metuebant & obsessos ab eorum imperio liberare tentauit. Huius temerarij conatus lepidissima historia est apud Surium quam in lectoris gratiã hic subiiciã. Anno M.D.XLV. puella quædam dæmoniaca è Misnia adducta est Vuittembergam ad Lutherum, ceu tertium Eliam, ea spe, quòd Lutherus dæmonem esset eiecturus. Ille quidem, vtpotè malè sibi conscius, principio valdè se difficilem præbuit, tamen tandem iussit puellam in sacrarium parochianæ Ecclesiæ introduci. Ibi suis quibusdam Luthericis exorcismis adiurat dæmonem, sed dæmon eius exorcismos irridet. Tum verò Lutherus mirè angi, discruciari, & è sacrarij ostio se velle proripere. At malus dæmon adeò obstruxit ostium, vt neque foris, neque intus reserari potuerit. Ea res etiam in maiores illum miserum angustias adduxit, iámque per fenestras erumpere conabatur, sed conatus eius cancelli ferrei retardabant. Denique securi ferrea per cancellos immissa ostium perfringi oportuit, vt Luthero pateret exitus. Faxit Dominus Deus noster, vt ad saniorem mentem redeant, qui eius hominis, nulla vitæ sanctimonia, nulla miraculorum efficacia suffulti, infaustum Euangelium magno totius Europæ malo complexi sunt. *Hæc Surius.*

Supremus actus tragœdiæ iam educendus qui in Colloquio Ratisbonensi protestantes maximè turbauit.: Obitus est Lutheri. Is cum litis cuiusdam componendæ causa Islebium vocatus tribus stipatus filiis ex infando Monachi & Monachæ concubitu procreatis die 17. Februarij cum ad ambas aures vsque ingurgitatus esset naturali sua crapula cui potentissimè deditus fuerat & facetiis suis omnes ad risum prouocasset, quod Sleidanus insignis mendax inficiatur, eadem nocte è viuis repentina morte sublatus est Operi institutũ diutius remorari nepharij huius gratia hominis non decet, qui ampliora vitæ suæ trophea sigillatim examinare voluerit is legat Ioannem Cochlæum qui ex professo hæc scriptis elegantissimè intexuit Sufficiat nobis illum à Leone X & Adriano sexto, tum reliquis Pontificibus & Concilij Tridentini authoritate hæreticum damnatum demonstrasse digito.

III.

Declaratio & reuocatio concessionum Iuris Patronatus.

SANCTISSIMVS D. N. Accepto per Sanctitatem suam quod nonnulli Romani Pont. eius prædecessores diuersis personis collegiis laicorum sub iure patronatus, facultates & indulta præsentandi, seu nominandi personas idoneas ad ecclesias etiam metropolitanas monasteria & beneficia ecclesiastica sæcularia, ac regularia, ac hospitalia, & alia pia loca ex tunc deinceps vacatura etiam interdum pro eorum hæredibus & successoribus alias sub variis modis & formis per diuersas eorum literas in perpetuum vel ad certum tempus reseruarunt & concesserunt, considerans quod per huiusmodi facultates & indulta Romanus Pontifex sæpius impeditur quo minus personas qualificatas vtiles & necessarias ad ecclesias & monasteria promouere. Ac de beneficiis ecclesiasticis similibus personis prouidere, hospitalia quoque & pia loca huiusmodi personis etiam vtilibus, & Monasteriis, committere & alias de illis disponere libere possit. Ideo vt per sanctitatem suam & Sedem Apostolicam liberius de personis benemeritis dictis cathedralibus ecclesiis, & Monasteriis prouideatur, & de illis ac aliis dignitatibus beneficiis, hospitalibus, & piis locis huiusmodi disponatur, opportunè prouidere volens, felicis recordationis Innocentij Papæ octaui suæ sanctitatis prædecessoris inhærendo vestigiis omnes & singulas reseruationes & concessiones iuris patronatus, ac facultates & indulta præsentandi seu nominandi personas huiusmodi, ad ecclesias, monasteria prioratus, præposituras dignitates personatus, administrationes, officia canonicatus & præbendas aliáque beneficia ecclesiastica cum cura & sine cura secularia, & ordinum quorumcunque regularia, qualitercunque qualificata, ac hospitalia, & alia pia loca, personas prædecessores & Sedem apostolicam, aut eius legatos nuncios executores & subexecutores ab anno primo Pontificatus eiusdem Innocentij prædecessoris citra quibusuis Regibus, Reginis, Ducibus & Marchionibus, ac aliis Principibus & personis, nec non Communitatibus vniuersitatibus confraternitatibus, & collegiis secularium personarum, cuiuscunque dignitatis status gradus ordinis, & conditionis existentibus, etiam ex motu proprio & ex certa scientia, ac de potestatis apostolicæ plenitudine, aut etiam consistorialiter & alias tam simpliciter, quàm sub quibusuis conditionibus & promissionibus, & alias quomodocunq; & qualitercunque, & ex quibusuis causis præterquam ratione ereptionis locorum in quibus Ecclesiæ, monasteria, & beneficia prædicta consistunt ex infidelium manibus & potestate factas & concessa, quorum omnium formas & tenores eadem sua sanctitas haberi voluit pro expressis quoad metropolitan. ac alias cathedrales ecclesias & Monasteria nec non prioratus & præposituras ac alias dignitates conuentuales & alia electiua etiam si ij quibus reseruationes & concessiones facultates & indulta huiusmodi facta & concessa fuerunt quascunque conditiones eis propterea quomolibet impositas & promissiones per eos propterea factas adimpleuerint. Quo vero ad alia beneficia ac Hospitalia & pia loca huiusmodi si illi quibus reformationes & concessiones ac facultates & indulta huiusmodi facta & concessa fuerunt vt præfertur illorum occasione fructus proximè dictorum beneficiorum hospitalium piorum & locorum ad medietatem vnius annui valoris fructuum eorundem secundùm communem extimationem

Solent multi Iure Patronatus præsentari ad Ecclesiastica beneficia indigni atque incapaces, quamobrem hic Pontifex hac cõstitutione reuocat concessiones iuris Patronatus ab anno primo Pontificatus Innocentij 8. factas ex quauis causa quo ad beneficia electiua.

Innocentius 8. coronatus fuit Idus Septẽb. 1484. vt sup fol. 142. diximus.

de propriis eorum bonis non auxerunt vel eorum ecclesias aut Hospitalia & pia loca huiusmodi de nouo fundamentaliter non ædificarunt, seu funditus dirutas non reædificarunt, seu fundos in quibus ædificarentur ædificia in præsentiarum subsecuto non concesserunt ad quorum augmentis ædificationis reædificationis & concessionis respectiuæ probationem eos, qui tali iure patronatus seu præsentandi & nominandi directè vel indirectè vti voluerint, eadem sua sanctitas teneri decreuit etiam si conditionem ad quas alias quam modis præmissis tenebantur executioni demandatę fuissent, & in literis reformationum & primò dictarum concessionum seu facultatum & indultorum huiusmodi cautum sit, quod dictum ius simpliciter, vel sub certis conditionibus modis & formis ex fundatione, vel dotatione pertineat, aut pertinere censeatur, vel perinde habeatur ac si ex fundatione vel dotatione prędicta pertineret & quod reseruationes & primo dictę concessiones facultates, & indulta huiusmodi reuocari non possint, & clausulę etiam derogatoriarum derogatorię fortiores efficaciores & insolitę in dictis literis pro illarum preseruatione desuper adiectę sint illarum formas & tenores pro expressis habendo reuocauit cassauit & annullauit, ac ecclesias monasteria prioratus præposituras dignitates & beneficia huiusmodi ad eorum primæuam naturam pręmissis non obstantibus reduxit Decernens irritum, &c.

Hic etiam reuocat concessiones iuris Patronatus quoad alia beneficia non electiua qui declarationib⁹ hic expressis.

Commodior non dabitur locus vbi spaciari possimus pro Iuris Patronatus examine, quam in præsentis constitutionis scholio. Non autem hic Ius Patronatus sumi volumus ex ratione qua apud Iuris Ciuilis professores vsurpatur ex l. Diuus Claudius § Imperatores ff. de Iure Patronatus, cuius & Alexander ab Alexandro meminit lib. 4. cap. 10. genialium dierum. Sed vt constat ex Iure Canonico dicimus Ius patronatus id esse quod alicui in Ecclesia acquiritur, eo quod ipse, vel eius auctores Ecclesiam posuerint vel ædificauerint vel suis opibus auxerint consentiente Episcopo ex quo Iure cum vtilitate honos & onus resultant. Vel Ius patronatus est potestas prouidendi Ecclesiæ procedens ex beneficiis ante cõsecrationem Ecclesiæ oblatis. Colligitur hæc definitio secundùm Archidiac. ex diuersis Iuribus. Hostien. verò sic definit: Ius patronatus est potestas præsentandi instituendum ad beneficium Ecclesiasticum, addens, quod prouidentia patroni consistit circa duo, scilicet temporalia & spiritualia, tenetur enim pro temporibus esse sollicitus, ne bona Ecclesiæ dilapidentur & talem ministrum in Ecclesia eligere qui diuina officia dignè valeat celebrare. Et ius patronatus dicitur propter defensionem, quam patroni debent impendere ecclesiæ: Et non est ius spirituale propriè, cum laico competat, & ad hæredes transeat, sed est annexum spirituali, vt in cap. de iure patronat. Docto. in cap. quanto. de iudiciis. Et tribus ex causis ius patronatus acquiritur. primò scilicet ex ecclesiæ constructione, secundò ex ecclesiæ donatione tertiò ex territorij ad ecclesiam fundandam collatione De donatione, & constructione vide in dict. cap filiis 16. quæst. 7. de fundi collatione cap. Abbatem 18 quæst. 2 Et constructor, vel fundator dicitur ille, qui à principio, & de nouo construxit, & donauit. Et acquiritur ius patronatus ante consecrationem, vt dixi, Vnde ante consecrationem debet construi, & territorium vbi construitur, assignari, alias construi non posset, & dotis collatione dotari, alias construi non debet, vt in c. frigentibus & c piæ mentis. Et debetur patrono honor, onus, emolumentum, vt præsentet, præsit, defendat, alatur egenus. Competit ergo sibi aliquid honoris, aliquid oneris, aliquid vtilitatis: honor consistit in præsentatione, & reuerentia. Onus consistit in eo quod præcipuus defensor ecclesiæ est. Vnde tenetur ecclesiam ab omnibus oppressoribus, & oppressionibus defendere. Vnde & aduocatus, & defensor dici potest. Et de rebus ecclesiæ solicitudinem debet gerere, ne defraudetur ecclesia, vt dict. cap filiis. Emolumentum, & vtilitas ei competit, quoniam in tempore suæ necessitatis sustentandus est, vt in dict cap. filiis. & c. quicunque 16. q. 7. & alendus est debita ratione, ne egeat. Iuspatronatus potest donari, vel legari laico cum consensu Episcopi. Ita enim affirmarunt gloss. in cap. ex insinuatione, de iurepatr. & ibidem Abbas num. 4. ait, hanc esse communem theoricam. Et idem Abbas in ca. illud num. 5. eodem tit post Hostien. ibi. communem quoque hanc esse asseruit idem Abbas in disp. quinta, incip. Augerio, columna quinta, versi. tertiò principaliter idem in cap. cum seculum, in fine de iurepatron. post Ioannem Andream ibi, & Feder. de Senis consil. 225. si opinio Ioan. &c, quo loco Federicus in specie consuluit, iuspatronatus laico potuisse tit. legati in codicillis relinqui. Idem placuit Rocho Curtio in tract. de iure patronatus, in verbo. Ipse,

velis

velis 3 quo. quæstione septima, & Cæsari Lambertino de iurepatro. lib. primo, parte secunda, arti. 2. quarta quæstionis. Beroius in c. illud, colum. antep. & pen. de iure patron. Idem in ca. 1. numero 34. eadem in specie sequutus est Fede. d. consil. 225. vt scilicet legari possit iuspatronatus in codicillis etiam sine consensu Episcopi, & Crotus consil. 108. num. 14.

Falsus est aliquando Felinus scribens Romanum Pontificem nunquam censeri derogare Iuri Patronorum per literas aut præiudicare, illi enim respondent classici omnes Iuris professores summum Pontificem non tantum Iuri Patronatus Ecclesiastico derogare, sed & iure patronatus laicorum gloss. communiter recepta in clem. 1. ver. Apostolicis. de prabend. Archi. in c. pia mentis 16. q. 7. Innocent. & omnes in c. cum dilectus. de iure patron. Abb. in cap. 2. notab. 2. idem in c. illud ad finem eo. tit. & in disputatione incipienti, Angerio. colum. 5. Ioan. Andr. Domini. & Franc. in cap. 2. de prabend. in 6. latè Feli. in tract. quando litera Apostolica nocent patron. col. 2. Rochus in tract. de iure patron. verb. honorificum. q. 3. post Archid. in dict. c. 2. Cæsar. Lamber. in tract. de iure patron. 1 lib. 2 par. q. 9. arti. 2. quorum opinio ita intelligēda est vt iudicemus, summū pontificem derogare iuri patronatus laicorum nisi id expressim ex literis constiterit. Sic etenim concordi omnium prope sententia diffinitur: quemadmodum apparet ex Lapo allegat. 96. glossa in dicta clement. 2. in verb. Apostolicis. Nec in hoc aliqua est controuersia: siquidem omnes iuris vtriusque interpretes, quorum modò meminimus, & alij, qui ab his nominatim citantur passim asseuerant, non aliter censeri à summo Pontifice derogatum iuri patronatus laicorum, quàm si id fuerit literis expressum. Quod non est longiùs inquirendum vel ea ex causa, quia ab aliis fuerit satis rationibus, & iuribus probatum. Nam & hoc discrimen passim constituitur inter iuspatronatus ecclesiasticum, & ius patronatus laicorum, vt priorum derogatum censeatur per collationem à summo Pontifice factam, etiam si nulla fiat eiusdem patronatus in literis mentio; posteriori verò necessaria sit ad eius derogationem mentio specialis secundùm omnes in dict. c. 2. de prabend. in 6. tradit Cassad. decis. 4. tit. de prob. præter Fel. in d. tract. quando litera Apostoli. quod col. 2. Ang. in l. sed si hac § patronum ff. de in ius voc. Lambertinus in d. q. 9. art. 3. Rota in nouis. 131. col. pen. est ad hoc text. optimus. in cap. super eo de offic. deleg.

Audiamus iam Tridentini Concilij decretum cui in hac Iurispatronatus ratione per omnia obsequendum est.

SICVTI legitima patronatuum iura tollere, piásque fidelium voluntates in eorum institutione violare, æquum non est: sic etiam, vt hoc colore beneficia ecclesiastica in seruitutem, quod à multis impudenter fit, redigantur, non est permittendum. Vt igitur debita in omnibus ratio obseruetur, decernit sancta Synodus, vt titulus iuris patronatus sit ex fundatione, vel donatione, qui ex authentico documento, & aliis iure requisitis ostendatur, siue etiam ex multiplicatis præsentationibus per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memoriam excedat, aliásve secundum iuris dispositionem. In iis verò personis, seu Communitatibus, vel vniuersitatibus: in quibus id ius plerumque ex vsurpatione potius quæsitum præsumi solet, plenior, & exactior probatio ad docendum verum titulum requiratur: nec immemorabilis temporis probatio aliter eis suffragetur, quam si præter reliqua ad eam necessaria, præsentationes, etiam continuatæ, non minori saltem, quam quinquaginta annorum spatio, quæ omnes effectum sortitæ sint, authenticis scripturis probentur. Reliqui patronatus omnes in beneficiis, tam secularibus, quam regularibus, seu parochialibus, vel dignitatibus, aut quibuscunque aliis beneficiis, in cathedrali, vel collegiata ecclesia, seu facultates, & priuilegia concessa tam in vim patronatus, quam alio quocumque iure nominandi, eligendi præsentandi ad ea, cum vacant, exceptis patronatibus, super cathedralibus ecclesiis competentibus, & exceptis aliis, quæ ad Imperatorem & Reges, seu regna possidētes, aliósque sublimes, ac supremos Principes, iura Imperij in dominiis suis habentes, pertinent, & quæ in fauorem Studiorum generalium concessa sunt, in totum prorsus abrogata, & irrita cum quasi possessione inde secuta intelligantur. Beneficiáque huiusmodi, tanquam libera, à suis collatoribus conferantur, ac prouisiones huiusmodi plenum effectum consequantur. Ad hæc liceat Episcopo, præsentatos à patronis, si idonei non fuerint, repellere. Quod si ad inferiores institutio pertineat, ab Episcopo tamen, iuxta alia statuta ab hac sancta Synodo, examinentur alioquin institutio ab inferioribus facta irrita sit, & inanis. Patroni autem benefi-

ciorum, cuiuſcunque, Ordinis, & dignitatis, etiamſi Communitates, Vniuerſitates Collegia quæcunque Clericorum, vel laicorum exiſtant, in perceptione fructuum prouentuum, obuentionum quorumcunque beneficiorum, etiam ſi verè de iurepatronatus ipſorum ex fundatione, & donatione eſſent, nullatenus, nulláve cauſa, vel occaſione ſe ingerant, ſed illos liberè Rectori, ſeu Beneficiato, non obſtante etiam quacumque conſuetudine, diſtribuendos dimittant. Nec dictum ius patronatus venditionis, aut alio quocumque titulo in alios contra canonicas ſanctiones transferre præſumant, ſi ſecus fecerint, excommunicationis, & interdicti pœnis ſubiiciantur & dicto iure patronatus, ipſo iure priuati exiſtant. Inſuper acceſſiones, per viam vnionis factæ de beneficiis liberis, ad eccleſias iuris patronatus, etiam laicorum, ſubiectas tam ad parochiales, quam ad alia quæcumque beneficia, etiam ſimplicia, ſeu dignitates, vel hoſpitalia, ita vt prædicta beneficia eiuſdem naturæ cum iis, quibuſcum vniuntur efficiantur ſub iure patronatus conſtituantur, hæ ſi nondum plenarium ſortitæ ſunt effectum, vel deinceps ad cuiuſuis inſtantiam fiet quacumque auctoritate etiam Apoſtolica, conceſſæ fuerint, ſimul cum vnionibus ipſis per ſurreptionem obtentæ intelligantur, non obſtante quacumque in iis verborum forma, ſeu derogatione quæ habeatur pro expreſſa, nec executioni amplius demandentur, ſed beneficia ipſa vnita, cum vacauerint, liberè, vt antea, conferantur. Quæ verò à quadraginta annis citra factæ, effectum & plenam incorporationem ſunt conſecutæ: hæ nihilominus ab Ordinariis, tanquam à ſede Apoſtolica delegatis reuideantur, & examinentur: ac quæ per ſurreptionem, vel obreptionem obtentę fuerint, ſimul cum vnionibus irritę declarentur, ac beneficia ipſa ſeparentur, & aliis conferantur. Similiter quoque patronatus quicunque in eccleſiis quibuſcunque aliis beneficiis, etiam dignitatibus antea liberis, acquiſiti à quadraginta annis citra, & in futurum acquirendi, ſeu ex argumento dotis, ſeu ex noua conſtructione, vel alia ſimili cauſa, etiam auctoritate ſedis Apoſtolicę, ab iiſdem Ordinariis, vti delegati vt ſupra, qui nullius in his facultatibus, aut priuilegiis impediantur, diligenter cognoſcantur: & quos non repererint ob maximè euidentem eccleſię, vel beneficij, ſeu dignitatis neceſſitatem legitimè conſtitutos eſſe, in totum reuocent: atque beneficia huiuſmodi ſine damno illa poſſidentium, & reſtituto patronis eo, quod ab eis idcircò datum eſt, in priſtinum libertatis ſtatum reducant. non obſtantibus priuilegiis, conſtitutionibus, & conſuetudinibus, etiam immemorabilibus. Hæc Concilium. *Quo nihil iuſtius in patronatus rationem conſtitui poteſt. Ceſſarent proculdubiò rixæ fori ſtrepitus ſi iuxta hoc æquiſſimum decretum, beneficia conferrentur.*

IIII.

De his quæ ſeruare debent beneficia Conſiſtorialia impetrantes.

Sixtus IIII. & Iul. II. quorum conſtitutiones hic non habes ordinarunt vt expeditio ſupplicationum beneficiorum Cōſiſtorialium retro traherentur ad datas illarū & deſuper expedirentur etiā literæ diſpenſationum vt hic.

ADRIANVS Epiſcopus &c. Motu proprio &c.

CVM dudum fe. recor. Sixtus Papa quartus, & Iulius ſecundus, ac nonnulli alij prædeceſſores noſtri prouidendo, ne illis, de quorum perſonis eccleſiis cathedralibus & metropolitanis, ac monaſteriis conſiſtorialibus prouidetur, ſeu ipſa monaſteria commendantur, prorogatio conſiſtorij præiudicium, ſiue occaſionem litigandi inferret, conſtituerint & ordinauerint, quod ſupplicationes deſuper ſignarentur, & datarentur ad quarū datas cedulæ conſiſtoriales retrotraherentur, alias nullius eſſent roboris vel momenti: nec non vt Camera apoſtolica, & ſacrum dilectorum filiorum Cardinalium collegium cum periculo promotorum animarum eorum iuribus, & annatis non defraudarentur, ſimiliter conſtituerint, & ordinauerint, quod literæ prouiſionis, ſeu commendæ eccleſiarum cathedralium etiam metropolitanarum, & monaſteriorum conſiſtorialium ſine literis diſpenſationum retentionum monaſteriorum, & aliorum beneficiorum eccleſiaſticorum ſecularium, & regularium, ac penſionum quarumcunque non expedirentur: Ac deinde piæ mem. Leo Papa X. etiam prædeceſſor noſter intellecto per eum, quod ſupplicationes diſpenſationum huiuſmodi retentionum monaſteriorum & beneficiorum, ac penſionum prædictarum ad partem ſignabantur, & de illis in cedulis conſiſtorialibus

sistorialibus nulla mentio fiebat, ad effectum vt literæ ecclesiarum, & monasteriorum prædictorum contra ordinationes prædictas liberè ad personarum prouisarum libitum expediri valeant, Motu proprio & ex certa scientia mandata & ordinationes prædictas extendens, de nouo statuerit, decreuerit, & ordinauerit quascunque supplicationes motu simili sub quibusuis datis in posterum signandas dispensationum retentionum quorumcunque monasteriorum, & beneficiorum regularium, & secularium, ac quarumcunque pensionum, & similium beneficiorum vacantium, & pensionum per huiusmodi pensiones, & commendas consistoriales nullius esse roboris vel momenti, nec in aliquo eisdem personis prouisis suffragari, sed monasteria & beneficia prædicta per huiusmodi prouisiones impetrari posse, ac pensiones cassatas & extinctas intelligi debere, nisi in cedulis prædictis super illis dispensarentur, & de beneficiis sic vacantibus prouisum esset, ac supplicationes prædictas sub quibusuis datis desuper signatas, nisi ad hoc quod ad illarum datas cedulæ prædictæ retrotraherentur, eis nequicquam suffragari: Nos prædecessorum prædictorum vestigiis inhærentes, ac fraudibus similibus occurere cupientes, constitutionem, mandata ordinationem, statutum, & decretum prædecessorum huiusmodi innouamus, illáque iuxtà eorum continentiam & tenorem obseruari debere decernimus. Mandantes dilecto filio nostro Iulio tituli Laurentij in Damaso presbytero Cardinali Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellario, & eiusdem Cancellariæ nostræ Regenti, nec non dilectis filiis de maiori præsidentia Abbreuiatoribus, & aliis officialibus, ad quos expeditio dictarum literarum etiam per Cameram nostram secretam pertinet, præsentibus, & pro tempore existentibus, vt mandatum, ordinationes, statutum, & decretum prædecessorum huiusmodi, ac nostrum inuiolabiliter obseruent, & obseruari faciant & mandent. Constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, & aliis contrariis non obstantibus quibuscunque.

Extenduntur Pontif. constitut. Sixti, & Iulij cum confirmantur.

Forma sequenda in huiusmodi impetrationibus.

Adrianus summo luctu nuncium accepit Insulam Rhodum barbara feritate captam atque dirutam, quæ profectò Christianæ ditionis meritò propugnaculum censebatur. Ipsoque die natali Christi sacro pactis conditionibus anno M.D XXII. Sultanus Solymannus cum ingenti exercitu eam ingreditur. Sunt qui post Actij versus fingant Adrianum in Vaticano latuisse neglecto auxilio aduersus Turcarum obsidium. Sed quis ignorat seditiones & mutua prælia principum Christianorum profuisse semper hostibus nominis Christiani vt nihil vnquam attentarint nisi vbi viderint magnum rerum incendium non posse tam citò extingui. Sic Constantinopolitanum & Trapezuntinum Imperium & reliqua Græciæ regna longè florentissima ditioni suæ comparauit furentibus nostris ad arma Principibus. Quid ergo potuisset Adrianus solus, inani ærario in summa Monarcharum discordia? Germania tot nouis schismatibus ab obedientia sedis Apostolicæ deuia, Italia exteris furore percita? Iouius aliique Italico sermone Pontificis vitam scripserunt qui illum excusant causámque in ventos reiiciunt Rhodum nauigaturis contrarios. In Vngariam Cardinalem Caietanum misit cum quinquaginta ducatorum millibus ita demum eroganda si expeditio aliqua memoranda ab iis in Turcam pararetur. Eadem pietate permagnam vim frumenti, pulerisque, tormentarij per extremas vrbes arcésque Dalmatiæ & Croatiæ misit quæ ob captam Rhodum in summo discrimine versabantur. Quid quæris? In his rebus non solum quantum potuit verumetiam suprà quam potuit præstitit. Ea de causa ne diutius cum iniuria publica inualesceret Principum dissensio Pontifi. iam sedem, Carolum lectum Cæsarem, Henricum Angliæ, Ludouicum Vngariæ reges & pugnaces aliquot Italiæ Regulos, fœdere sacro iunxit vt omnes nec sumptibus nec armis parcerent quo Turcæ conatus reprimerentur qui à capta Rhodo feroces à bello minimè cessaturi videbantur. Sed cum fœdus publicaretur in terrorem tenebrionum & tumultuariorum Principum, renum dolore laborare cœpit, quo ante quadragesimum diem absumptus fuit. Cardinalibus valedicto, commendata pace Christiana, rebus omnibus publicè priuatimque ordinatis, sacro viatico instructo Calend. Octob. obiit. Huius Pontificis effigiem è viuo expressam in larario habeo cum huius carminis prosopopæia.

Regnat vbique in terris prudens vir constat & Alma
Virtutis in terris quod meret ipsa decus
Dat mihi & hæc teneros formandos Cæsaris annos
Orbis Pontificem me quoque constituit.

 CLEMENS

CLEMENS SEPTIMVS.

Iulius Medices, Iuliani Laurentij fratris filius, Florentinus Etruscus, Miles S. Ioannis Hierosolymitani Leonis Papæ X. patruelis Frater, cuius authoritate Cardinalis designatus magnas negotiorum moles pro Pontificatu sustinuit. Legatus fœderati exercitus quo Galli Mediolano sub Leonis obitum pulsi fuere, Parmam & Placentiam Ecclesiæ recuperauit. Mortuo Adriano, tertio vacantis sedis mense ineunte, seniorum iuniorúmque Cardinalium suffragiis ad pontificatum ascendit. Die Iouis VI. Cal. Decem. M.D.XXIII. coronatur. Pontifex natura grauis diligens & assiduus negotiis, alienus à voluptatibus & fatali Mediceorum beneuolentia, propensus in iuuandis & illustrandis viris doctissimis, Pompeium Colomnensésque perpetuò hostes habuit, & sedi insidiatores clancularios. Romam obsessam indigna militis licentia raptam direptámque vidit. Carolo V. Bononiæ Imperij diadema dedit. Regis Æthiopię gratum in Apostolicam sedem animum excepit, literis & legatis ab illis remotissimis regionibus Romam missis. Massiliam profectus nouam amicitiam cum Francorum rege iniit. Eius neptis despondetur Henrico Valesio secundo regis filio. IVBILÆI ANNVM M.D.XXV. OCTAVÒ CELEBRAVIT.

I.

Contra homicidas, bannitos, Iniuriarum vltores contra propinquos offendentis, & Brigosos illorúmque fautores

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

Vbi certus est author homicidij nō potest nisi sanguine sanguis expiari, cuiusmodi fere Seruator legē sanxisse videtur, dicens gladio perituros qui gladio occiderit.

1 In Sancta B. Petri sede diuina disponente clementia, meritis licet imparibus: constituti, considerātes quod licèt Deus, qui ex præcipua amoris sui dulcedine hominem ad imaginem suam creauit, in lege veteri populo illi rudi & inermi mandauerit proximum diligi: inimicum verò in odium haberi prætermiserit, tamen secundum Euangelicam doctrinam, quæ lege veteri excellentior atque perfectior est: præcopit etiam inimicum diligi, & transgressorem huius legis vltionem expectare debere innuit, cum dixit, Qui gladio ferit, gladio peribit. Vt igitur lex ab omnibus seruetur, nec gladiorum impunitas à quoquam sperari possit, & qui virtutis amore nolunt, saltem formidine pœnæ à vetitis abstineant: ad officium nostrum spectare duximus: illa quæ pro pace & quiete ciuitatum & terrarum, temporali dominio nobis & sanctæ Romanæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectarum, ac ciuium & incolarum in eis degentium, à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus statuta & ordinata fuisse comperimus, vt eo maiorem obtineant firmitatem, quo sæpius fuerint Apostolico præsidio communita, nostri præsidij munimine corroborare, ac etiam de nouo statuere, & ampliare, prout rationabiles causæ persuadent, & in Domino conspicimus salubriter expedire. Dudum siquidem postquam per fœlicis recordationis Pium Papam II. prædecessorem nostrum accepto, quod à certis annis tunc elapsis citra, in terris, locis, & tenimentis dictæ Romanæ Ecclesiæ, mediatè vel immediatè subiectis, quamplura etiam ex leuibus causis commissa esse reperiebantur homicidia: idem prædecessor attendens crimen huiusmodi inter alia perniciosum esse, & detestabile, & iuxtà canonicas sanctiones debere graui animaduersione

Compendium Constitutionis Pij 2.

animaduersione puniri, & tanto seuerius puniendum & extirpandum fore, quanto manifestius cognoscebatur, quod ex eo scandala & plurima mala subsequebantur: ac cupiens quod eiusdem ecclesiæ mediatè vel immediatè subiecti pacifici forent & modesti, & terras ac loca prædicta Sicariis expurgare: inter alia per suas litteras statuerat, & decreuerat, quod omnes illi qui pro delicto huiusmodi forent condemnati, seu alias de ciuitate aliqua seu districtu ipsius banniti, non possent ad ciuitatem seu districtum huiusmodi quocunque tempore, seu in eis vel eorum altero moram trahere, etiam habita pace ab hæredibus & consanguineis seu filiis ipsius occisi: nec Legatus etiam de latere, aut gubernator qui pro tempore foret, vel quiuis alius posset auctoritate apostolica, seu ex officio suæ legationis aliquem homicidam seu bannitum rebannire, & reducere, seu reuocare ad ciuitatem vel districtum, aut eorum alterum: seu ei licentiam vel saluum conductum concedere, seu morandi in eis vel eorum altero in perpetuum, vel ad tempus modicum siue magnum, nec etiam ad diem vnum, siue noctem. Quod si secus per quemcunque ex prædictis factum foret, ipso facto pœna excommunicationis, sine vlterioris sententia declarationis, à qua per alium quam summum Pontificem, & tunc facta de hoc speciali expressione, non posset absolui: ac licentia, reductio, reuocatio, saluus conductus, & cassatio processus, & banni huiusmodi, essent ipso iure nulla, nulliúsque roboris vel momenti. Inciderétque etiam in pœnam ducatorum mille auri Cameræ apostolicæ applicandorum: quam Thesaurarius, cui hoc secretè vel publicè foret relatum & denunciatum, retineri faceret & mandaret, nullo semper expectato, seu requisito superioris mandato. Quod si non faceret, ipse Thesaurarius, eandem sententiam excommunicationis ipso facto, cum eisdem qualitatibus incurreret, ipséque rebannitus, reductus, siue quocunque alio modo reuersus, posset & deberet capi, detineri, & incarcerari: ac de ipso, secundùm sententiam, contra eum latam, iustitia fieri per Gubernatorem, Potestatem, vel alios Officiales ad quos spectaret, & pertineret incontinenti sine vlteriori sententiæ notificatione, & requisitione superioris vel alterius, sub pœna ducentorum ducatorum auri Cameræ prædictę applicandorum: quam Thesaurarius præfatus, simili modo ac sub similibus faceret retineri. Et quod quæcunque appellationes interpositæ vel interponendæ, ab huiusmodi vel aliis sententiis, siue grauaminibus contra homicidas latis, vel à processu contra eos facto, & si lis vel instantia super eis penderet, & inhibitiones vigore ipsarum emissę forent per Auditorem Cameræ, vel alium quemcumque ordinarium vel delegatum essent nullæ, & inualidæ: nec ad vlteriora super his, & ipsarum vigore procedi posset, aut deberet. Quinimo appellationes, lites, & causæ huiusmodi censerentur auocatæ, extinctæ & inualidæ: nec potestates siue alij officiales, quibus inhibitum foret, mandatis & inhibitionibus litispendentis, censuris & pœnis in eis contentis astringerentur, immo tenerentur & deberent ad executionem sententiarum latarum procedere. Posset tamen in casibus à iure vel statuto promissis appellari ad Gubernatorem ciuitatis, seu prouinciæ qui infra mensem causam diffinire teneretur. Quo elapso inhibitio & instanti super eis essent nullæ; & liberè sine impedimento posset fieri executio sententiæ vel banni, ac si non fuisset inhibitum & appellatum. Quodque banniti, & condemnati propter huiusmodi crimen homicidij censerentur banniti ab omnibus locis circumuicinis vsque ad miliaria quinquaginta, infra quæ si reperti forent, possent, & deberent capitalis sententiæ, siue condemnationis pecuniariæ executiones fieri contra eos, per potestates & alios officiales ciuitati, districtui, & loco præsidentes, sub pœnis pecuniariis, simili forma incurrendis. Ita quod omnes & singuli homicidæ, quorum delictum notorium foret, vel de homicidio infamati seu condemnati, etiam de delicto huiusmodi, & forma statuti non posset inquiri, vel aliqua pœna imponi, vel etiam si ipsius delicti, vel pœnæ pro eo impositę, auctoritate apostolica vel alterius ab ea vel à Ro. Pontifice potestatem habente esset facta remissio, cassatio, processus, & sententia annullata, vel alias quomodolibet dispensatum, per viam gratiæ vel iustitię remissionis: in toto vel in parte non possent habere officia vel dignitates in quibuscunque locis, ciuitatibus, & terris à quibus banniti forent, & in quibus domicilium

eorum

Pius 2. q. o ... vius flagitiosi illi homines hominibus infensi & sanguine ac pasti ab omnibus arcerentur præcipit ne vbicunque profugi essent saluo conductu gauderent ab alio quocunque principe concesso quam a Pontifice. Decretum est tamen Iurisconsultis homicidis fidem seruandam non esse, tex. in § neque autem homicidis. in auth. De mandat. Princip. Vbi dicitur homicidis terminorum cautelam custodiendam non esse id est vt dicit glos. ibi quam sequitur Ioan. de Beluis. fidem non esse dandam, & si data sit non esse seruandam eiusdem fuerit sententia. Signo. cons. 102. in princip. & in fin. & Pet. de Monzu suo repere inver. saluus conductus & Bald. in § item sacramenta. circa fin. de pace iur. fir.

eorum originémque haberent, seu alias moram traherent, vel residerent etiam si forent absoluti, rebanniti, vel alias eorum sententia seu condemnatio, siue processus irritati, vel alias pro infectis habiti, sed perpetuò essent infames, & omni officio & dignitate priuati, nec possent ferre testimonium, nec tabellionatus officium exercere neque admitterentur ad iudicandum, seu aliud officium exercendum, & ab omnibus actibus legitimis essent perpetuò suspensi. Quinimo si huiusmodi officia acceptarent, seu alias ad ea exercenda admissi forent: tam ipsi quam Gubernator, Legatus, aut superior, qui eum eligere, vocare, aut ipsum officium exercere, seu ei præesse pateretur, pœnam quingentorum ducatorum auri ipso facto incurrerent & sua Gubernatione priuarentur: nec gesta in iudicio vel extra iudicium, tam per eum qui admissus foret ad officium, quam per eum illud exercere passus foret de cætero valida essent, & robur obtinerent, quinimmo essent nullius roboris vel momenti. Et si Ecclesiasticæ personæ forent, sententiam excommunicationis ipso facto incurrerent sine vlteriori declaratione, à qua pœna non possent, præterquam à Romano Pontifice, cum speciali delicti, seu homicidij huiusmodi expressione absolui: & thesaurarius Cameræ, sine vlteriori requisitione seu notificatione, aut inhibitione, vel monitione, salarium eisdem vel alteri debitum retinere deberet, si ab eo deberetur: si verò nõ deberetur, Potestati, Gubernatori, vel alteri, ad quem spectaret, ab eis vel eorum altero exigi & satisfieri, sub eisdem censuris in eisdem litteris quas idem prædecessor per omnes ciuitates ecclesiæ, publico præconio publicari mandauerat. Et deinde cum in alma Vrbe nostra, instigante diabolo pestiferum ac periculosum malum creuisset, vt si quando inter aliquos, etiam pro leuissima causa, quam brigam vocabant, rixa foret, exorta, in qua alter alterum percussisset, aut vulnerasset: percussus aut vulneratus huiusmodi, offendentis patrem fratrem, aut filium, seu alterum ex propinquis, iniuria expeteret, & plerunque offensionis ignarum, aut ob huiusmodi excessus plurimum condolentem, horribili immanitate, & furiosa dementia, in vindicta suæ iniuriæ vulneraret & interdum occideret: aut aliquis propinquorum offensi ad vltionem iniuriæ propinqui sui, vt præmittitur, propinquum offendentis vulneraret, vel occideret, seu vulnerari vel occidi faceret. Inde quoque iuxtà damnabilem abusum ciuitatis vtraque pars se domibus priuatis includeret, quas in contemptum summi Pontificis videlicet Principis, aut etiam Magistratuum ciuitatis armatis complebant & interdum fores domorum ac porticus Steccatis communibant, vbi tanquam ad officinas, ac Asylum scelerum, perditi homines & scelesti, ab vtraque parte conueniebant: illic inuida factio coniungeretur atrocissima sceleris immanitate concordans illic dementia, & furia esset venalis iniuria, dum ij qui nulla erant iniuria lacessiti, ad vindictam offensorum insana mente, & ferali crudelitate, coniurarent. Ij essent quorum pedes veloces erant ad effundendum sanguinem, qui viam pacis non cognouerant; inter quos fœda & obscęna commercia alearum lusus, pecuniarum effusio, patrimoniorum dissipatio, & obscęni agebantur incestus, ex iis oriretur Regentium rempublicam, & magistratuum contemptus, ac seditiones nonnunquam suscitarentur. Et si quando huiusmodi rixæ & dissentiones intercederent, non solum propinqui, atque coniuncti, sed etiam extranei, vtrique parti se offerrent, quod vulgò apud eos & materno vocabulo, *farsi di bene*, nuncupabatur, ex quo plerunque totius Ciuitatis studia diuidebantur, non sine graui nota, & Regentium atque reipublicæ discrimine armarentur aduersus proximos miseri spiritu diaboli repleti, omne ius humanæ societatis, omnem charitatem, omnem ciuilem concordiam, damnabili abusu, conuerterent. Piæ me. Paulus Papa II. etiam prædecessor noster, per suas literas perpetuo statuerat & ordinauerat, vt quicunque extunc deinceps Baro, aut Domicellus, ac Ciuis Romanus, vel quæuis alia ecclesia secularisque persona, cuiuscunque conditionis & qualitatis existeret, quacunque etiam atroci iniuria lacessita, pro sua vel amici aut propinqui iniuria vindicanda, patrem aut filium, fratrem aut propinquum, vel alias amicum, vel domesticum offendentis vulnerare, mutilare, occidere, vel quocunque modo realiter, vel personaliter offendere præsumeret, aut talia fieri faceret, vel mandaret: similiter qui in vrbe Roma, vel eius districtu, occasione rixæ, vel Brixæ, domum communire,

Barbarus & indignus Christianis vltionis impetus hac constitutione compescitur, quiquidem apud Italos plurimum viget vt vel qui iniuriam vlcisci nõ potest, in offendentis proximos & cõsanguineos erũpit, & parum laudabile argumentum assequitur à simili vt quemadmodũ iniuria facta à consanguineis alicuius cẽsetur facta omnibus qui sunt eiusdẽ generis vel consãg. tex. lex Cornelia. in princip. & gloss. Bartol. Angel. in l. tutor. § si tutor iniuriam. ff. de suspect. tutor & l. cum scimus. C. de agric. & censib. lib. 2. Ita volunt vt iniuriã inferentis consanguinei pro eodem vindictã patiantur quod iniquum & Scithicum est, nam alterius iniuria nullus grauari debet, & vindicta omnis ius quacũque ratione lege coercetur etiam ciuili l. 1. C. vnde vi & vt vim. & l. 1. & 2. C. quando lic. vnic. se vind. & Abbas in c. si. col. 3. de consuet. & Felin. post alias

re, armatos receptare, aut tenere, vel adhærentes & complices ac fautores brigæ accersere, seu quacunque congregationem, & collectam hominum, ad vltionem iniuriæ inuocare, excitare, inuitare, vel receptare præsumeret, per se vel alium: crimen læsæ maiestatis, rebellionis ac seditionis in Vrbe concitatæ reus censeretur, & haberetur, ac veluti talis, à competentibus iudicibus seuerissimè puniretur. Ecclesiastici vero talia perpetrantes omni dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio essent ipso iure priuati, & perpetuo manciparentur: ac beneficia eorum liberè per illos ad quos collatio pertinebat eorum conferrentur. Omnésque præterea talia committentes, tanquam Christianæ religioni alieni, publicæ pacis æmuli, ab omni populo, ciuitate, loco, & terra, dictæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiecta, essent perpetuo diffidati: eorum bona tam mobilia, quam immobilia essent ipso iure Cameræ apostolicæ confiscata. Nulli præterea talium, alicuius aperiretur ianua dignitatis, aut honoris ecclesiastici, vel mundani, seu ad alicuius loci regimen esset ascensus, & vt magis esset famosa eorum infamia, factio testamenti actiuè & passiuè, esset eis interdicta ad actus legitimos nullus eis pateret aditus, nulla porta panderetur, omni spe gratię aut seditionis adempta. Et præter prædictas pœnas sententiam excommunicationis & perpetuæ maledictionis incurrerent, à qua absolui non possint, nisi per Rom. Pont. præterquam in mortis articulo constituti. Illi vero qui ipsis offensis, vel offendentibus, seu brigosis adhærere, fauorem opem, auxiliúmque promittere, aut in domibus, vel castris, locis, seu fortalitiis suis receptare, aut qui iuxtà vulgare, *fare di bene*, extunc deinceps præsumerent: tanquam fautores scelerum & conspiratores aduersus publicam pacem, omninò similis rebellionis, confiscationis, depositionis, priuationis inhabilitationis, aut excommunicationis, & anathematis pœnas incurrent. Et præterea vt domus & habitationes principalium offendentium, qui vindictam in alios vt præmittitur sumere, & exercere, aut etiam qui ex vtraque parte, domos ipsas munire, aut congregationes occasione brigæ aut collectas hominum adunare, vel armis, aut armatis, seu steccatis, aut propugnaculis communicare ausi forent: in detestationem tanti facinoris, demolirentur, & vsque ad solum ad perpetuam infamiam prosternerentur. Per hoc quoque secularibus aut aliis iudicibus suis competentibus non ademerat facultatem vtendi statutis, & legibus, aduersus tales editis vel edendis. Ac successiuè recolendæ memoriæ Sixtus Papa 4. similiter prædecessor noster, accepto per eum, quod contenta in literis Pij prædecessoris huiusmodi à certis annis tunc elapsis citra non fuerant obseruata: & ex illorum non obseruantia subditi præfatæ ecclesiæ procliuiores fuerant ad homicidia committenda, ac fere passim quotidie homicidia perpetrabantur, & homicidiæ præfati ideo ad illa committenda promptiores existebant, quia sperabant iatere & suorum excessuum remissionem consequi facilè posse: ac detestabilem & horrendam talium Sicariorum nequitiam, ad aliorum cautelam iuris remediis prosequi studio cupiens indefesso, habita super iis cum fratribus suis præfatæ Ecclesiæ Cardinalibus deliberatione matura, de illorum consilio, per suas literas decretáque Pij prædecessoris huiusmodi, ac prout illa concernebant, omnia & singula in dictis literis Pij prædecessoris præfati contenta approbauerat, & robur perpetuæ firmitatis obtinere debere decreuerat, ac voluerat, & de eorundem fratrum consilio, statuerat, & ordinauerat, quod condemnati eatenus & quos in posterum condemnari contingeret vbilibet, in ciuitatibus, terris, & locis prædictis pro homicidiis, siue vt principales, siue vt auxilium consilium vel fauorem præstantes, suarum condemnationum irremissionem, vt contra illas saluum conductum & licentiam securè in loco patrati criminis, vel infrà quinquaginta Miliaria, vt præfertur propinquo, nullatenus obtinere possent ab alio, quam à Ro. Pontifice: qui pro tempore esset, & alicuius alterius, etiam Legati de latere remissio nemini suffragaretur. Et si forsan contingeret eundem Rom. Pont. ad remissiones, siue saluum conductum, huiusmodi procedere, talis remissio per præoccupationem processisse censeretur, & nemini prodesse posse, nisi in illa verus literarum Sixti prædecessoris huiusmodi tenor de verbo ad verbum, non autem per clausulas idem importantes insertus foret, ac specificata & determinata causa exprimeretur, quæ eundem Ro. Pontificem

Brigæ fautores & brigosos ipsos pœna plecti variis statuit Paulus 2. vt tanquã læsæ maiestatis rebellionis ac seditionis rei omnibus dignitatibus exauthorati infames haberentur, bona fisco Cameræ Apostolicæ applicarentur.

Sixtus quartus impatiẽs tumultuum & seditionum quæ ex Brigarum libidine committebantur Pij 2. renouauit edictum.

Habes titulum de Sicariis C. ad l. Corneliam de Sicariis. Sũt auctore Suida λῃστῶν γένος· σικὰς δὲ τὰ ἐπικάμπη ξίφη Ῥωμαῖοι καλοῦσι. latronum genus. Sicas enim Romani incuruos gladios vocant.

in luceret ad derogandum eisdem literis Sixti prædecessoris, quæ cum tam matura deliberatione ab eodem prædecessore emanauerant. Et demum sanctæ me. Iulius Papa II. etiam prædecessor noster, habita super iis cum fratribus suis, tunc dictæ Ecclesiæ Cardinalibus, deliberatione matura, & de illorum consilio literis Pij & Sixti prædecessorum huiusmodi, & prout illas concernebant, omnia & singula in eisdem literis contenta per quasdam approbauerat, & innouauerat, ac robur firmitatis perpetuæ obtinere debere decreuerat. Ac illas ad bannitos, exitios, & rebelles, aut alios pro quocunque alio crimine capitali, à quibusuis officialibus, tam in dicta Vrbe, quam extrà eam, & in terris eidem Ro. Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectis ius dicentibus, pro tempore condemnatos, ac brigosos nuncupatos, pacem, iuxtà ordinationes dictæ Vrbis apostolica auctoritate approbatas, facere recusantes: necnon ius sibimet contra alios dicentes, aut caluacatas sine Ro. Pontificis, aut officialium suorum speciali licẽtia facientes, vel mouentes, præfata auctoritate de eorundem fratrum consilio extenderat. Ac vniuersis & singulis tam laicis quam ecclesiasticis cuiuscunque status, gradus, ordinis, excellentiæ, & dignitatis, Ducibus quoque, Comitibus, Baronibus, Domicellis, necnon Comitatibus, Vniuersitatibus Ciuitatum, Terrarum, Castrorum, & aliorum quorumcunque locorum dictæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectorum, districtè præcipiendo mandauerat & inhibuerat, ne aliquis eorum homicidas, bannitos, exitios, & rebelles, aut pro alio capitali crimine condemnatos, aut brigosos, pacem facere recusantes, seu ius sibi contra alium dicentes, aut caualcatas facientes, vel mouentes, in eorum ciuitatibus, castris, seu locis aliis quibuscunque recipere, & retinere, seu auxilium, consilium vel fauorem directè vel indirectè, publicè vel occultè, per se vel alium præstare, aut in eorum domibus seu castris vel locis recipere, & receptare præsumerent. Et si aliquis contra inhibitionem & mandatum huiusmodi quouis modo, directè vel indirectè, de cætero venire præsumeret, Idem Iulius prædecessor omnes & singulos sic contrauenientes, excommunicationis maioris, & anathematis sententiam, à qua non nisi ab ipso Iulio prædecessore & eisdem successoribus, præterquam in mortis articulo constituti, & debita satisfactione præmissa, absolui possent, incurrere, eósque omnibus & singulis priuilegiis, gratiis, libertatibus, indultis, exemptionibus, immunitatibus realibus, & personalibus, ac Ciuitatibus, Terris, locis, & Dominiis eorum, dignitatibus, & honoribus, iuribus, & officiis, ac etiam feudis & concessionibus quibuscunque, quæ à Rom. prædicta: & quibuscunque aliis ecclesiis, obtinere noscebantur, sub quacunque verborum forma & tenore ac cum quibusuis efficacissimis & insolitis clausulis, etiam præseruatiuis ab incursu pœnæ priuationis, eo ipso priuatos & inhabiles & indignos ad illa, & quælibet alia in posterum obtinenda, & quoscunque actus legitimos exercendos fore nunciauerat, Et illa per ipsum Iulium prædecessorem & successores suos absque aliqua declaratione super incursu pœnæ priuationis huiusmodi, aut citatione eorum qui priuationis pœnam incurrerent facienda, aliis personis in feudum seu Vicariatum aut alias, ac si per lapsum temporis concessionis, aut finitam lineam, ac dictam Cameram reuertissent, liberæ concedere, ac alias de illis disponere posse decreuerat, & declarauerat; Necnon ciuitates, terras, castra, & loca prædicta Cam. præfatæ confiscauerat, incorporauerat, applicauerat, & appropriauerat, ac confiscata incorporata, & appropriata esse, sicque contrauenientes, pro rebellib. eiusdem ecclesię haberi, & censeri debere voluerat, eorum subditos & vassallos, & Arcium, ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum pręmdictorum castellanos, à quocunque fidelitatis iuramento, quo ipsi essent, quomodolibet adstricti penitus absoluẽs: ciuitates quoque, terras, castra, & loca pręedicta, si ad eiusdẽ ecclesię obedientiam se non reducerent, seu in pręmissis quomodolibet delinquerent, etiam quorumcunque eis auxilium, consilium vel fauorem, quouis modo, directè vel indirectè, publicè vel occultè pręstantium, etiam quacunque ecclesiastica vel mundana, etiam regali pręfulgeant dignitate & excellentia, vt pręfertur, & ad quę eos declinare contingeret, ecclesiastico subiiciens interdicto, tamdiu firmiter obseruando, donec ibidem forent, etiam per triduum post inde discessum, illos quoque qui aliquem scirent culpabilem in pręedictis, & eidem Iulio pręedecessori

Iulius confirmauit constitutionẽ Pij 2. & Sixti 4 contra homicidas quamquidem extẽdit ad bãnitos pro quocunque crimine cum brigosos ac eorum fautores.

Pœnæ eorũ qui fauent bannitis & brigosis aut eos defendunt quacumque via de quibus habes constitutionem Pij V.

Interdicto subiiciũtur loca ad quæ declinant rei Scientes autem & non reuelantes pœnis hic expressis implicantur.

pręedecessori

prędecessori vel successoribus suis intra trium dierum spatium non referrent, vel alicui perquem ad eum fideliter referretur, similes pœnas incurrere voluerat. Et insuper per eundem Iulium prędecessorem accepto, quod cum nonnulli ciuitatum, terrarum castrorum & locorum tam Regni nostri Siciliç citra Pharum, quam aliarum partium dictę Ecclesię subiectarum, etiam Vrbi prędictę adiacentium: qui propter homicidia: aliáque nephanda, per eos perpetrata, excessus crimina & delicta, & alias eorum demeritis id exigentibus, a Ciuitatibus, Terris, Castris & locis eorum seu in quibus tunc morabantur, exules, & rebelles, & banniti, quòd in illis propterea securè morari nequirent: alij de Ciuitatibus, Terris Ecclesię subiectis, ad regnum & alias partes adiacentes huiusmodi: alij autem ex regno, & adiacentibus partibus prędictis ad Ciuitates, Terras, Castra, & loca eidem Ecclesię subiecta prędicta, etiam dictę vrbi adiacentia, se transferrent: Nonnulli Barones, Proceres, & Domini, seu Vicarii in temporalibus Ciuitatum, Terrarum, Castrorum, & locorum ac regni & partium adiacentium prędictorum, eorumque officiales, & subditi dictos homicidas Bannitos, criminosos, atque rebelles homines scienter expectare, & (quod grauius erat) protegere & defendere, non formidabant, se reos tantorum scelerum per homicidas, & alios Bannitos prędictos perpetratorum apud Deum constituentes, & tam ipsis homicidis, & malefactoribus quam aliis similia, & grauia delicta perpetrandi, & committendi audaciam, & scelerum huiusmodi impunitatem tribuentes, in animarum suarum periculum, iustitiæ conculcationem, ac dictę Sedis auctoritatis contemptum, & scandalum plurimorum, idem Iulius prædecessor Motu proprio, omnes & singulos Barones, Proceres, Milites ac dominos, & Vicarios in temporalibus Ciuitatum, Terrarum, Castrorum, & locorum eorundem, necnon nostros & eorundem Baronum, procerum, militum, & dominorum Vicarios, officiales, & subditos, per suas literas requisierat, & monuerat, eísque & eorum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis latæ sententiæ pœna quam contra facientes eo ipso incurrerent, districtius inhibuerat, ne homicidas, bannitos, criminosos, rebelles, aliósque infames homines præfatos, qui propter eorum delicta banniti, in locis originis suæ, aliis regnorum, ciuitatum, terrarum, Castrorum, & aliorum locorum prædictorum propter eorum malam vitam, commorari non poterant, extunc de cætero, nullatenus receptare, aut eis consilium, auxilium, vel fauorem, quouis quæsito colore præstare præsumerent. Quin imo tales ad eorum dominia declinantes seu in eis commorantes, capi, & ad forum, seu iustitias, vel officiales, ad quos punitio & castigatio criminum, & excessuum per eos perpetratorum vt præfertur de iure vel consuetudine pertinebant, & spectabant, destinare: aut si partibus læsis & offensis vtilius foret, illos iuxtà criminum, & excessuum per eos perpetratorum qualitatem, ad pœnas iure statutas in locis vbi deprehensi forent procedere procurarent. Cum fœlici memoriæ Leo Papa X. etiam prædecessor noster accepisset, & re ipsa cognouisset, quod nequissimi Sicarij eo ad perpetranda homicidia, & mala omnia committenda procliuiores reddebantur, quo in opprobrium iustitiæ, & animi sui indignationem, non solum in Ciuitatibus, Terris, Castris & locis ipsius Ecclesiæ subiectis, & non subiectis, dictæ Vrbis conuicinis, sed etiam in Vrbe ipsa intra ædes, & palatia retinebantur & recipiebantur, aut fauore Ducum, Marchionum, Baronum, Domicellorum, Dominorum temporalium, armorum, Capitaneorum, dictorúmque, & aliorum Magnatum auxilio confouebantur: Iudicum quoque & officialium animaduersio in eos sæpe & sæpius omissa fuerat: Idem Leo prædecessor Motu simili, & ex certa scientia, priores literas Iulij prædecessoris huiusmodi, ac omnia & singula in eis contenta, per suas literas approbauit & innouauit: Adiiciens, & de Apostolicæ potestatis plenitudine statuens, quòd si Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini temporales, Vicarij, Feudatarij, armorum, Capitanei, ductores, magnates, Principes, Communitates, & officiales Ciuitatum. Terrarum, & Locorum dictæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectorum, Homicidas, Bannitos, Exitios, rebelles, aut pro quocunque crimine capitali pœna damnatos, necnon Brigosos pacem facere recusantes, treuguarum siue induciarum violatores seu tractores, ius sibimet contra alium dicentes, caualcatas.

Pœnis hic subiiciuntur Receptatores homicidarum, Bannitorum & Brigosorum, quod hominum genus pestilentissimum est bonis legibus, Plato dialogo II. de legibus pœna mortis eos esse plectendos his verbis scribis, Siquis rem furto sublatam receperit in eadem culpa sit, qua ille qui furatus est, qui exulem seu quemuis huiusce modi fugientem susceperit moriatur. Iure vero Cæsareo eadem pœna qua ipsi latrones & banniti recepti puniuntur. l. 1. ff. de recept. & l. 1. C de his qui latro occulta. qui sanè textus etsi dicat pari pœna puniri attamen subiicit vel supplicio corporali, aut dispendio facultatum pro qualitate personæ & iudicis æstimatione. Vide Menochium. de arbit Iudic. lib. 2. centur. 4.

aut armatas, vel vltra numerum decem hominum coadunatas facientes propria auctoritate, vel mouentes ad eorum Terras, Ciuitates, Castra, loca, Territoria, & Dominia declinantes, non solum reciperent, retinerent, vel eis auxilium consilium opem & fauorem tacitè vel occultè, directè vel indirectè præstarent, aut contra mandata & inhibitiones in eiusdem Iulij prædecessoris literas contentas, deuenirent: sed etiam si eosdem manu forti non acciperent, apprehenderéntque, & captos ad mandatum Romani Pontificis pro tempore existentis aut suorum officialium exhiberent, traderéntque: non solum omnes & singulas sententias, ac etiam priuationis pœnas in eisdem literis expressas, verumetiam lęsę maiestatis, & verum, ac nulla iuris aut hominis fictione confectum crimen eo ipso incurrerent: & in eos sic contrafacientes modo & forma, quibus in veros criminis lęsę maiestatis reos à iure procedi debere statutum erat, procederetur, & tam ad prędictas quam huiusmodi lęsę maiestatis criminis à iure inflictas pœnas exequutiuè deueniretur. Et insuper omnia & singula per Iulium prędecessorem, vt prefertur, & per Leonem prędecessorem huiusmodi innouata, ac de nouo statuta, & illis adiecta, perpetuę firmitatis robur obtinere, ac inuiolabiliter obseruari debere decreuit, prout in singulis literis prędictis plenius continetur.

Post receptatores, opem auxilium vel fauorē tacitè siue expressè inferentes subnectit aduersus quos habes constit. Pij. 4. Pij V. & Gregorij 13. Tales inter receptatores cōnumerari solent auxilium autem tribus temporibus præstari solet primò ante delictum perpetratum, secundo in ipso actu perpetrandi delictum, tertio post delictum commissum quæ tēporā ita ab omnibus distinguūtur vt recenset Blancus in practica criminali in verbo postquā vidimus num. 1. qui exempla auxilij cuiusque recensuit.

CVM autem sicut facti notorietas attestatur, plures Vrbis, Ciuitatum, Terrarum, Castrorum, locorum, & tenimentorum ac Regni, & partium prædictorum contra literas prædecessorum huiusmodi, elata ceruice deuenire, & se aduersus iustitiæ clypeum, & tutelam rebelles constituere præsumant, ac censuras & pœnas prædictas in eisdem literis contentas, sensu reprobo paruipendere non vereantur in animarum suarum perniciem, diuinæ maiestatis offensam, & reipublicæ læsionem: Nos quorum est, sceleratorum insolentiis, quibus aduersus Deum & proximum, ac prædictæ Sedis auctoritatem veluti Catholicæ professionis inimici sæuiunt, salubriter reprimendis, ne ipsorum inualescat præsumptio, & peruersitas extollatur intendere, sed criminosorum temeritatem (vltrice iustitia) cohibere: ne literæ prædictæ quæ prouida deliberatione ab ipsius prædecessoribus emanarunt contemptibiles reddantur, sed excessuum perpetratores, debita animaduersione puniantur, opportunis remediis prouidere volentes, Motu proprio, non ad aliquorum nobis super hic oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & ex certa scientia, singulas Pij, Pauli, Sixti, Iulij, & Leonis prædecessorum literas huiusmodi, cum statuti, ordinationis, extensionis, additionis, inhibitionis, decreti, declarationis, confiscationis, incorporationis, applicationis, voluntatis, & mandati, ac omnibus & singulis aliis in eis respectiuè contentis clausulis, auctoritate Apost. tenore præsentium, approbamus, & innouamus: ac perpetua roboris firmitate subsistere, & per singulos, quos literę ipsę concernunt, sub excommunicationis, anathematis, maledictionis, infamię, suspensionis, diffidationis criminis lege maiestatis, seditionis, rebellionis, confiscationis, depositionis, priuationis, inhabilitatis, & interdicti, ac aliis censuris & pœnis ecclesiasticis & temporalibus in eisdem literis contentis, quas contrauenientes eo ipso incurrant, perpetuò inuiolabiliter obseruari debere decernimus. Illásque etiam ad hoc vt homicidę Sicarij, extitij, criminosi, rebelles, aliique infames, propter homicidia, aut alia nephanda per eos perpetrata, excessus, crimina, & delicta, in ciuitatibus, Terris, Castris, vel locis eorum, seu in quibus tunc morabantur Banniti & condemnati, etiam habita pace ab hęredibus filiis seu consanguineis occisorum, aut partium lesarum, non solum à locis circumuicinis vsque ad quinquaginta millia, sed etiam ab omnibus & singulis Ciuitatibus, Terris, Castris, & locis etiam Regni, & partium prędictorum, nobis & dictę Romanę Ecclesię quomodolibet mediatè vel immediatè subditis, Banniti, & exules sint & esse censeantur: nec in illis seu eorum aliquo, etiam pretextu cuiusuis licentię saluiconductus], remissionis, reductionis, reuocationis, vel alterius gratię, per eos desuper quomodolibet pro tempore obtentę, moram trahere possint: & si in eos resederint, vel reperti fuerint, capi, detineri, & incarcerari: ac iuxta criminum, & excessuum per eos perpetratorum qualitatem, & literarum Pij prędecessoris huiusmodi tenorem sub pœnis in eisdem: literis contentis per officiales Ciuitatis, Terrę, Castri, vel loci in qua vel in quo deprehensi fuerint, debitis pœnis

Præcludit Pontifex subterfugiū his qui volunt Bannitum manere posse vbique præterquā in loco delicti à quo bānitus est, nam etsi Pius 2, 50. miliari tantum constituerat terminorum eōi lij, vult à quibuscunque terris ac locis S. R. E eos exules esse debere.

plecti,

plecti.seu inde educi, & ad forum seu officiales,ad quos criminum & excessuum eorundem punitio de iure vel consuetudine pertinet remitti debeant: extendimus & ampliamus. Et nihilominus promissa omnia & singula, prout per Pium, Paulum, Sixtum, Iulium, & Leonem prędecessores prefatos statuta, & ordinata inhibita decreta, & declarata fuerunt, ita vt Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini temporales, Vicarij, Feudatarij, Capitanei, Magnates, Principes, Communitates. Ciues, Officiales, & personę, ac alij ad quos prędictę,& presentes literę concernunt. ac ipsorum singuli, literas & in eis contenta huiusmodi non obseruantes, & illis quomodolibet, directè vel indirectè contrauenientes, ac eis adhęrentes,eorúmque fautores,& complices,singulas censuras, & pœnas prędictas,eo ipso absque alia declaratione incurrant, & incurrisse censeantur de nouo. Quodque Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini in temporalibus, Vicarij, & Feudatarij, Ciuitatum, Terrarum, Castrorum, & locorum etiam Regni & partium prædictarum nobis & eidem Ecclesię immediatè subiectorum,aliquos nostros & dictæ Ecclesiæ hostes, & inimicos, aut subditos exules, bannitos & facinorosos cuiuscunque status vel conditionis fuerint, publicè vel occultè, vllo vnquam tempore recipere & acceptare nullatenus præsumant: Etsi aliquos ad eorum dominia,& territoria confugere contigerit,illos ex eorum dominiis vel territoriis huiusmodi expellere, seu ad simplicem iussionem vel requisitionem nostram vel successorum nostrorum quo voluerimus, seu successores ipsi voluerint iure conduci facere Ac quod præmissa à suis subditis inuiolabiliter obseruentur, omni excusatione cessante cum effectu curare, sub similibus priuationis & rebellionis ac criminis læsæ maiestatis pœnis, si contrafecerint eo ipso incurrendis. Necnon vt homicidæ fautores, & complices præfati facilius capi, & puniri possint: quod communitates ciuitatũ, & vniuersitates terrarum. Castrorum, & locorum, in quibus seu quorum territorio, districtu, & ditione dicta homicidia perpetrabuntur, sub interdicti ecclesiastici, & duorum milium per communitates, ac mille ducatorum per vniuersitates necnon ciuitatum, terrarum, & locorum eorundem domicilij, Barones, Vicarij, aut alij in temporalibus domini, sub maioris excommunicationis latæ sententiæ, & quinque milium ducatorum auri camerę apostolicæ irremissibiliter applicandorum eo ipso, absque alia declaratione incurrendis pœnis, eosdem homicidas, complices, & fautores statim capere, ac omnem exactissimam diligentiam, de qua per publica documenta fidem etiam facere teneantur capi facere: Et si eos capere nequiuerint, statim commissum homicidium vniuersitatibus, seu incolis, & habitatoribus oppidorum, circumuicinorum, ad quę declinabunt, aut declinare poterunt notificari. communitates vero & domini in temporalibus prædicti, ad quorum ditionem tales declinabunt, cum primum id ad eorum notitiam deuenerit, eos apprehendere seu apprehendi: Quod si non potuerint, similiter id vniuersitatibus seu incolis & habitatoribus vicinorum, oppidorum, & locorum, ad quę declinabunt, aut verisimiliter declinare potuerunt insinuare, & captos ad eorum Iudices ordinarios traducere & tradere sub similibus pœnis teneantur, & debeant, statuimus, ordinamus, inhibemus, & declaramus. Et ne facilitas venię incentiuum præbeat delinquendi, quibusuis dictę sedis Legatis etiam de latere, ac Nunciis, & Prouinciarum Rectoribus, necnon nostris & dictę Romanæ Ecclesiæ Vicariis in temporalibus pro tempore existentibus, & præfatis communitatibus omnem super absolutionibus homicidiorum huiusmodi per nos & prædecessores nostros Romanos Pontifices, ac sedem eandem sub quauis forma, & verborum expressione concessam, approbatam, & innouatam auctoritatem, & facultatem, reuocamus, cassamus, irritamus, & annullamus. Et si quando similes absolutiones per nos & prędecessores nostros Romanos Pontifices ac sedem præfatam concedi contigerit, illas per iudices & officiales, ad quos pertinet, nisi trinę literæ apostolicæ, sub interuallo vnius mensis pro singulis literis huiusmodi cum expressa derogatione præsentium, desuper emanauerint, nullatenus admitti vel obseruari volumus Quocirca dilectis filiis Francisco tituli Sanctæ Mariæ in Transtyberim presbytero Cardinali, nostro, & pro tempore existenti Camerario, Cameræ Apostolicæ, Clericis, & Pręsidentibus, ac vniuersis & singulis Legatis Prouinciarum nostrarum, & aliis

Expellantur banniti è territoriis ad quos confugiunt.

Idem confirmatur, Pius 4. & Pius V.

Facultates concessæ quibuscumque absoluendi ab homicidiis hic reuocantur.

Cardinalis S. Mariæ Transtyberim deputatur executor istius constitutionis.

& alis Rectoribus, & Gubernatoribus, ac Officialibus ciuitatum, terrarum, & partium prædictarum, nobis & dictę ecclesię mediatè vel immediatè subiectarum, Motu simili mandamus: quatenus pręsentes literas solenniter in singulis prouinciis, ciuitatibus: terris & locis prędictis, publicari, necnon omnia & singula in eis contenta inuiolabiliter obseruari faciant & mandent: Contrafacientes quosuis cuiusuis status, gradus, ordinis, vel præminentię sint, sententias, censuras & pœnas antedictas damnabiliter incurrisse declarent, & declarationem huiusmodi per eos faciendam, in libris maleficiorum conscribi & annotari mandent & faciant. Necnon capitales prædictas sententias à Ministris Iustitię absque alicuius incursu irregularitatis exequi procurent: Reales autem irremissibiliter exigant, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Necnon pro exactione pœnarum pecuniarum huiusmodi contra communitates & vniuersitates, ac eorundem inobendientium in temporalibus dominorum vasallos, propter eorum huiusmodi inobedientiam, repræsalias concedant, nec realiter & cum effectu exequi faciant, Attentius hortantes & requirentes in domino Barones & domicellos ac in temporalibus dominos dicti regni, necnon illius Prouinciarum, ciuitatum, terrarum, & locorum gubernatores & officiales pro tempore existentes, vt præfatos homicidas fautores & complices capiant, & capi procurent, captósque ad præsides nostrarum Prouinciarum, vnde ipsi homicidæ fautores & complices originem traxerint conduci, & eis realiter consignari similiter cum effectu faciant. Non obstan. constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac omnibus illis, quæ dicti prædecessores in præfatis eorum literis voluerunt non obstare contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo quarto. Pridie Idus Iunij, Pontificatus nostri Anno primo.

Communitates tenentur capere homicidas & complices, eorumque fautores tradere magistratui puniendos.

Ad officiales sedis apostolicæ debent remitti homicidæ & eorum complices.

Clausulæ derogatoriæ.

II.

Dispensationes in gradibus prohibitis scienter contrahentibus non conceduntur & huiusmodi matrimonia dissolui debent.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis locorum ordinariis, salutem & Apostolicam benedictionem.

QVIA Plerunque in futurorum euentibus imbecillitas humani iudicij adeò fallitur, vt quod vtile non solum coniectura, sed etiam attenta, & prouida consideratio pollicebatur, id prorsus inutile, ac animarum saluti maximè damnosum reperiatur, propterea nonnunquam expedit, vt gratiæ, quæ olim consultò, & rationabili de causa concedi videbantur, multo consultius in posterum denegentur id quod necessitas præsentis prouisionis euidenter ostendet. Sanè postquam fel. record. Clemens Papa Quintus, prædecessor noster in concilio Viennensi eos, qui diuino timore postposito, in gradibus consanguinitatis, & affinitatis contra canonicas sanctiones matrimonia scienter in suarum periculum animarum contrahere præsumpsissent, excommunicationis sententiæ ipso facto decreuerat subiacere præcipiendo ecclesiarum prælatis, vt tales tamdiu excommunicatos publicè nunciarent, seu nunciari facerent, donec separarentur ab inuicem, & beneficium absolutionis obtinerent. Sedes Apostolica & Romani Pontifices prædecessores nostri considerantes grauia oriri posse scandala, si matrimonia huiusmodi scienter contracta & carnali copula consummata per diuortium dirimerentur, ad obuiandum huiusmodi scandalis, & ne mulieres perpetuò diffamatæ remanerent, inducebantur ad dispensandum cum illis qui in gradibus huiusmodi prohibitis matrimonia ipsa scienter contraxisset. Propter quod multi volentes in gradibus prohibitis matrimonia contrahere, ac sperantes veniam & absolutionem ac dispensationem à sede prædicta facilius obtinere posse, illa passim contrahere & carnali copula sub ea spe

Clemens V. in Concilio Viennensi vt habetur in Clem. tit. 1. c. vnico. de consang. & affinit. decretum edidit quo scienter contrahens matrimonium in gradu consanguinitatis vel affinitatis prohibito vel cum monis. & excommuni-

ea spe consummare præsumpserant. Quæ abusio & corruptela cum iamdiu propter inueteratam hominum malitiam & nimiam dictæ sedis in absoluendo ac dispensando facilitatem adeo creuerit, vt cupientes in gradibus prohibitis huiusmodi contrahere, nullo pacto id facere vereantur, & vnde scandalis remedia petebantur, inde scandalorum materia & occasio nata videatur. Nos quorum interest agrum domini ita colere, vt virtutes in eo crescant, abusiones verò quæcunq; tollantur, ac malis moribus via & additus omnis præcludatur, huiusmodi fraudibus & dolis per quos multi dispensationes in præiudicium animarum à nobis extorquere, ac clementia & misericordia Apostolica sub spe veniæ vt experientia rerum magistra docet, peccandi viam pandit, abuti non cessant, obuiare volentes habita super his cum fratribus nostris matura deliberatione, de ipsorum fratrum consilio, omnibus denunciandum seu intimandum duximus, quod in posterum cū illis qui in gradibus prohibitis matrimonia scienter contraxerint, etiam si illa cōsummauerint, non intendimus dispensare, sed illa (scandalis quæ oriri posse formidaretur, minimè attentis) omninò separari mandabimus, absolutionem duntaxat petentibus misericorditer concessuri: cum gratia dignus non sit, qui canonum conditorem contemnit, illique cum animæ suæ detrimento iniuriam facit. Et vt intentio nostra facilius ad effectum perducatur, [t]ac omnibus innotescat, vobis & vestrum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ mandamus, quatenus præsentes literas seu earum transumpta, quibus manu publici notarij subscriptis, & alicuius prælati, seu in ecclesiastica dignitate constituti sigillo munitis, eandem prorsus fidem, ac ipsis originalibus litteris præstari volumus, in singulis ecclesiis ciuitatum & diocœs. vestrarum, etiam vulgari sermone publicari, & ipsarum ecclesiarum valuis affigi faciatis: ne aliquis vllo vnquam tempore, huius nostræ incommutabilis intentionis & voluntatis ignorantiam prætendere seu allegare possit. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo vigesimo quarto, sextodecimo Cal. Septembris, Pontificatus nostri anno primo.

catur ipso iure & publicari debet & vitari de hac re vide Concil. Trident. Sess.24.de reformat. matrim.c.5.& Beat. Anthon.tract.de ex communic.c.34. Covarruui in lib. 4. Decretal. part.2.c.3.§.2. num.8.

Non temerè [a] *Dec.cons.311.col 1. Paris.cons.14.num.13.lib.2.Socin. iun. cons.86. num. 6 lib.2 Crauε. cons.281.col.3. Iurisconsultis celeberrimis Matrimonium grauissimum negotium videri dictum est adeò vt causæ capitali illud æquent, pro leuissimo tamen hodie habetur, vt passim matrimonia contrahantur nulla alia ratione quam nescio cuius fœdæ libidinis gratia. Verumtamen hac in re nunquam grauius peccatur quam cum cæco impetu ducimur ad copulam nulla impedimentorum habita consideratione. Quod si legibus ciuilibus vt patet ff. de ritu nuptiarum.l. sorores l. semper & l. finali & ferè cunctis eiusdem tituli. & l. si adulterium cum incestu. ff. ad l. Iuliam de adulter. & compluribus aliis, certi personarum gradus sunt à pactis connubiorum repulsi, multò ergo sanctiori iure Ecclesia fungitur vt eosdem valeat diffinire gradus. Quod si in cæteris rebus corruptela emanat grauis in detrimentum Christianæ reipublicæ, hic grauior & pestilentior existit, cum quis spe dispensationis gradus prohibitos violat.* [b] *Quamobrem Clemens septimus ne diutius tales abusus serperent in Ecclesia hanc constitutionem tulit, qua licentiores dispensationum facultates comprimuntur. Et profectò illa comitatur, iure ipso naturali & diuino à quo secedere summum nephas. Quis non beluinum dicat, patrem filiæ fratrem sororis, hymeneos accipere? An non etiam bestiæ abhorrent tales congressus. Scribunt enim tum Aristoteles.lib.9.de historia animalium.cap.47.tum & Plinius lib.8.cap.42.de camelo & equo, qui operimento contectas matres superuenire coacti, postquā agnouerūt matres esse alter camelariū morsu defixo interemit: alter verò se præcipitem dedit. De his ergo quidquam hic loqui nostra non est intentio, cum & portenta quædam videantur. Missa facio hæc quæ in primis secundis & tertiis gradibus consanguinitatis habentur, nec mihi cum Iosepho libr. 1. antiq. cap. 14. possum talia matrimonia persuadere contra quæ natura prorsus reclamare videtur. Et ideò tantopere damnantur qui incestas nuptias ambiunt vt pœnis adulterij puniantur. gl. Bart & Doct. in l. si adulterium cum incestu. in princ ff. de adult. gloss. & communis in l. inter liberas. ff. eod tit.*

Nuptiis incestis imposita confiscandorum bonorum pœna, per auth. incestas. C. de nupt. etiā hodie ipso iure absque vllius declarationis interuentu infligitur, comm. affirmat Ber. de concub. num. 11.

sub.num.11 cum seq.non tamen vel illam pœnam, vel alio eo loci indictam is luet, qui iure canonum incestas nuptias, iure ciuili non incestas contraxerit. quod magis com. humaniter ac diligenter ostendit Foler.in pract. crim.canon num. 95 quem refert, ac sequitur Iul Cla. in pract. § incestus ver. quaro. Tametsi contrarium sequentibus doctorum calculis exceptu fert; ferit Dec.cons. 58.num.1.ad finem. quem & eidem cum aliis citant, & non immeritò damnant

Falluntur autem multi qui ea irretiti sunt sententia vt affirment Romanum Pontificem minimè posse dispensare vt matrimonium contrahatur in aliquo ex gradibus prohibitis cap. 18, Leuit. Quod quidem facit & potest quoties iustissima causa id suadet. Sic text.in ca. literas.de restitut.spoliat. intelligendus est, cum dixit in certis gradibus Papam non posse dispensare in aliquos vero non, consueuisse id agere quamuis possit.

Porrò vt liquet ex hac Clementis constitutione causam in dispensationibus exigimus, vt is, qui eas concedit, quo ad Deum tutus sit. Item is qui eis vtitur, eodem modo absque animæ periculo, vitam agat. Causa tamen inter alias esse potest scandalum, quod ex dissolutione iam contracti matrimonii sequeretur. Proles etiam ex consanguinea suscepta, text. in cap. quia circa de consang. notat Rom. cons 307. ne cogatur vir, prole suscepta, ab eius consortio matrem filiorum expellere. Hoc tamen non est omnino verum; sed locum habet in prole bona fide suscepta, & sic ignoranter: aliqua proles mala fide suscepta, cum crimen incestus præ se ferat, non potest recta iustitia principem mouere ad dispensandum, vt contrahentes perseuerent in coniugio, vel contrahant matrimonium. tex & ibi Host. Ioan. And. Abb. & Præp. in c.cum haberet. de eo, qui duxit in matrimo. l. qui in prouinciis. § 1. ff. de ritu nupt. Imo si ante impetrationem dispensationis matrimonium contractum fuit scienter, vt dispensatio teneat necesse est hoc in ipsa petitione exprimere Regu. Cancell. ibi gl. 47. ex his quæ in cap. postulasti. de rescript. notantur. Quod si matrimonium scienter à consanguineis contractum fuerit ea intentione, & prauo consilio, vt eum eis in dispensatione mitius agatur, atque impetretur facilius ob euitandum scandalum, huius consilii: & fraudis mentio exponenda est Romano Pontifici, alioqui dispensatio non tenet, etiam si mentio matrimonii scienter contracti facta fuerit, ita egregiè Marti. Nauar in reper. cap. si quando. de rescrip col. 14. quib. omnib. addenda est gl. in d. cap quia circa. quam ibi dicit sing. Abb. ex ea notans, dispensationem, tacita veritate, vel obiecta falsitate, impetratam, ipso iure nullam esse, si tamen id contingat circa ea quæ principem mouere poterant ad non concedendum, vel eum à facili concessione auertere ex d. cap. postulasti. cap. fin. de filiis presyb. in 6 notat. optimè Fel. in cap. ad audientiam in 2. colum 14. de rescript.

In his Duces sequemur Concilii Tridentini patres apud quos sic legimus. Si quis intra gradus prohibitos scienter matrimonium trahere sumpserit, separetur, & spe dispensationis consequendæ careat, idque in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit. Quod si ignoranter fecerit, si quidem solemnitates requisitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eisdem subiiciatur pœnis. Non enim dignus est, qui Ecclesiæ benignitatem facilè experiatur, cuius salubria præcepta temerè contempsit. Si verò, solemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod postea subesse cognoscatur, cuius ille probabilem ignorantiam habuit, tunc facilius cum eo, & gratis dispensari poterit. In contrahendis matrimoniis vel nulla omninò detur dispensatio, vel rarò: idque ex causa, & gratis concedatur. In secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam.

III.

Quatuor Cardinales deputantur, quibus pro bello contra Turcas facultatem concedit vendendi & alienandi bona R. Cam. Apostolicæ & Romanæ Ecclesiæ, & aliarum Ecclesiarum in locis eiusdem Rom. Ecclesiæ ac dominii Florentini consistentium.

86. dist. pulchra etiam.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

SI pro pauperum alimonia, pro redimendis captiuis, pro templi ædificatione, vel augmento cœmeterii docent sancti doctores Gregorius, Hieronymus, & Ambrosius res Ecclesiæ, & etiam sacra vasa debere vendi, condemnéntque acriter sacerdotem aliter facientem, vt in sacris est ita Canonibus definitum, si pro euidenti vtilitate cuiuslibet, etiam paruæ reputationis ecclesiæ bona licitè alienantur, quod

tur, quod quando non vna, non duæ, non denique plures: sed sacrosancta Romana Ecclesia, ac omnes & singulæ Vrbis Ecclesiæ, totáque Respública Christiana in tanta sint necessitate constitutæ, vt de illarum bonis omnibus temporalibus & spiritualibus de illarumque destructione totali, ac summa rerum, de gentibus nunc Christum colentibus deletione, denique de ipsa fide Christi, ac de eius defensione agatur? Quandoquidem Rhodum, Belgradum, ac denique (proh dolor) Regnum Vngariæ, quæ propugnacula, & antemurale ditionis Christianæ erant, per immanissimum Turcarum tyrannum nuper occupata, ecclesiæ inibi constitutæ penitus destitutæ & destructæ, illorum etiam Christifidelium inibi habitantium bona direpta, Christifideles vtriusque sexus occisi, pueri captiui, & fidem Christi abnegare coacti fuerunt. Ipsiusque Tyranni rabies, desiderium, & voces in almam Vrbem Romanam, eo quod ibi sedes Petri est collocata & ad Vicarium Christi, quem ipse præ cæteris odit, plano iure spectare, ipsámque basem: radicem, ac fundamentum fidei Christianæ esse, & in qua sola rempublicam Christianam, & fidem Christi cõseruari cognoscit, indesinenter anhelent. Pro cuius resistentia furoris, petente claræ memoriæ Ludouico Rege Vngariæ à nobis pecuniarum auxiliũ, licet Camera apostolica propter bella, etiam ante in partibus Italiæ vigentia, & binas non longo intermedio tempore sedis Apostolicæ vacationes, tempore nostræ ad summum apostolatus apicem assumptionis, nedum redditibus orbata, verum etiam ære alieno nimis grauata existeret: nihilominus ex proprio nostro patrimonio aliqua decena millia ducatorum ad ipsum Ludouicum Regem misimus. Nunc autem considerantes paupertatem ipsius Cameræ, quoque ad preseruandum quod remanet, & si Deo placuerit, recuperandum iam occupata, magna pecuniarum summa est inter alia necessaria, habitis super his cum venerabilibus fratribus nostris eiusdem Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus pluribus tractatibus ac deliberatione matura, de ipsorum fratrum consilio & vnanimi consensu consistorialiter habito, ex nostra certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, piæ me. Vrbani V & aliorum Romanorum Pontificum predecessorum nostrorum, qui quadam imminente tunc necessitate, bona monasteriorum, & piorum locorum vendiderunt, vestigiis inherendo, venditiones & alienationes quascunque per venerabilem fratrem Alexandrum Episcopum Ostiensem, ac dilectos filios nostros Andreã S. Prisce, & Franciscum S. Marie Transtiberine tituli presbyteros, & Paulum S. Eustachij diaconum Cardinales, aut aliorum, seu alios de eorum mandato de castris, oppidis, illis, casalibus, prediis, dominiis terris, feudis, censibus, bonis immobilibus & pretiosis mobilibus quibuscunque qualitatis, quantitatis, valoris, & estimationis, etiam si speciali nota digna existant, Camere, ac Romane Ecclesie predictarum, & quorumcunque monasteriorum, congregationum, ecclesiarum, etiam Cathedralium, Metropolitan. & patriarchalium, basilicarum, ordinum, hospitaliũ, etiam S. Ioannis Hierosolymitani & S. Antonij ac religiosorum & piorum locorum etiam quantumcunque priuilegiatorum & exemptorum ac habentium quod in generali ac etiã speciali & indiuidua expressione nisi certis modo & forma seruatis, non veniant in Vrbe prefata, ac Ciuitate Florentina, necnon quibuscunque ciuitatibus, & locis eidem Romane Ecclesie, ac Illustriss. domino Florentin. in temporalibus subiectis consistentium, quibusuis personis, etiam laicis in perpetuum pro quibusuis pretiis sibi oblatis, etiam si ipsa pretia longè minora quam ante infelix tempus huiusmodi reperiri poterant, existant, de cetero absque consensu Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum, Conuentuum, Capitulorum, & personarum Camere, ecclesiarum, monasteriorum, congregationum basilicarum, ordinum militiarum, hospitalium, & religiosorum, & piorum locorum huiusmodi & nullis tractatibus, nullisque solennitatibus desuper habitis, & seruatis quomodolibet faciendas, quarum necnon quorumcunque instrumentorum & scripturarum occasione premissorum quomodolibet pro tempore confectorum, & quecunque ad validitatem, efficaciam, ac durationem presentium, ac huiusmodi venditione & alienatione quomodolibet necessaria, & opportuna presentibus pro sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis. necnon modos & formas ad hoc indiuiduò seruatis haberi volumus, plenam roboris firmitatem obtinere, &

Occurrit Pontifex summa rerum necessitate & periculo costitus Turcarum furori quorum rabies totã Europam minabatur. Sultanus siquidem gentis huius Imperator paulo antequam ad Pontificatum euectus esset Clemens 7. Vrbem Belgradum, Vngariæ propugnaculum & Rhodum insulam 7. mense obsidionis cepit. Postremò Anno 1527. cum Christiana respublica tum bellis intestinis tum exitiosis dogmatibus laborabat. Budam diripit magna Christianorum strage. Rex Ludouicus cum fuga salutem sibi quareret lapsus in paludem suffocatus est.

perpetuò inuiolabiliter obseruari debere, ipsósque emptores, eorumque hęredes & successores quoscunque in perpetuum veros, & indubitatos Dominos bonorum venditorum, & alienatorum huiusmodi respectiuè existere: Ac de illis sicuti de alijs eorum bonis patrimonialibus disponere liberè & licitè posse: Nec desuper modo aliquo, etiam ex quacunque quantumcunque vrgentissima causa molestari posse: Ac de euictione necnon ad releuandum eos, & eorum quemlibet à quacunque molestia, & quocunque impedimento Cameram Apostolicam, necnon Roman. & alias Ecclesias, ac monasteria, & congregationes, militias, hospitalia, & loca huiusmodi, ac etiam Collegium Sanctæ R. E. Cardinalium teneri, etiam insolidum, illorúmque immobilia, & se mouentia bona quæcunque ad hoc obligata, & hypothecata esse etiam in forma Cameræ efficaciter, & valide, & ad hoc vbique cogi & compelli posse: Et sic per quoscunque tam ordinaria quàm delegata, & mixta authoritate fungentes Iudices, & personas, etiam S. R. E. Cardinales vbique iudicari, cognosci, atque decidi debere, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, cognoscendi, ac decidendi facultate: Necnon irritum & inane quidquid secus super iis à quocunque quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari decernimus. Ac obligationes, & hypothecas huiusmodi, etiam ex nunc factas fuisse & esse censeri volumus. Necnon dictis Alexandro Episcopo, & Andreæ, ac Francisco, & Paulo Cardinalibus ad venditiones, alienationes, obligationes, hypothecas, & alia præmissa, ac desuper opportuna quęlibet instrumenta, necnon quæcunque in præmissis, & circa ea quomodolibet necessaria vel opportuna faciendi plenam & liberam concedimus facultatem, & auctoritatem. Et nihilominus vniuersis & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus, & in dignitate ecclesiastica constitutis personis, corúmque Vicariis & officialibus, necnon canonicis, Metropolitanis, & aliarum Cathedralium ecclesiarum vbilibet constitutis per apostolica scripta mandamus, quatenus eorum quilibet auctoritate nostra faciat venditiones, alienationes, & instrumenta vigore præsentium faciendas, ac easdem præsentes literas, & in eis contenta quæcunque plenum effectum sortiri, ac ab omnibus inuiolabiliter obseruari: illisque, ac bonis emptis, & alienatos huiusmodi emptores ipsos, ac omnes & singulos, quos quomodolibet concernunt pacificè frui, & gaudere, nec permittant quemquam contra tenorem præsentium aut ipsorum instrumentorum, modo aliquo molestari, impediri, aut inquietari: Contradictores quoslibet, & rebelles etiam per quascunque de quibus eis placuerit censuras & pœnas, ac alia iuris remedia appellatione postposita compescendo: Inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis. Non obstantibus piæ me. Bonifacij VIII etiam de vna, & in Concilio generali de duabus dietis edita, ac Symachi quę incipit. Non liceat Papæ. necnon Pauli II & Benedicti XII. Roman. Pontificum prædecessorum nostrorum, & aliis apostolicis, etiam conciliaribus, ac prouincialibus, et sinodalibus constitutionibus & ordinationibus, necnon statutis & consuetudinibus, ac fundationibus, necnon bona huiusmodi, etiam cum expressa prohibitione, quod nullatenus vendi vel alienari possint, & si contrarium fieret, venditiones, & alienationes huiusmodi nullius roboris vel momenti existant, ipsaque bona sic vendita vel alienata eo ipso deuoluantur, sed deueniant ad aliorum relinquentium seu donantium dispositionem etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegiis quoque indultis, & literis apostolicis per prædictos, & quoscunque alios Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos & Sedem prædictam etiam per viam generalis legis, & statuti perpetui, ac Motu proprio ex certa scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, ac consistorialiter, ac etiam quibusuis irritatiuis, annullatiuis, reuocatiuis, cassatiuis, modificatiuis, præseruatiuis, exceptiuis, restitutiuis, declaratiuis, mentis attestatiuis, ac derogatoriarum derogatoriis, aliisq; efficacioribus efficacissimis & insolitis clausulis quomodolibet etiam pluries concessis confirmatis & innouatis, quibus omnibus etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorúmque totis tenoribus specialis, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quæuis alia expressio habenda, aut exquisita forma seruanda foret,

Permittit in subsidium belli Turcus bona Ecclesiastica alienari illáque empta rata esse vult emptoribus inscia ac venditoribus.

Decretum irritans.

Venditionū & alienationum cura quibus commissa.

Multis Pontificum decretis atque constitutionibus cautū est ne quis bona Ecclesiastica alienare audeat quibus omnibus hac constitutione derogat Clemens septimus.

foret. Et in eis caueatur expresse, quod illis nullatenus derogari possit, illorum omnium, necnon quorumcunque testamentorum, instrumentorum literarum, supplicationum, & scripturarum occasione præmissorum quomodolibet confectorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis, necnon modos, & formas ad id seruandos pro indiuiduo seruatis habentes, hac vice duntaxat, illis alias in suo robore permansuris, harum serie specialiter et expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis dominicæ Millesimo quingentesimo vigesimo sexto, decimo Cal. Nouembris, Pontificatus nostri anno tertio.

De hac bonorũ Ecclesiasticorũ alienatione habes supra const. Greg. 9 fol. 1.

IIII.

Bononiam iturus Pontifex pro componenda pace Italiæ & bello in Turcas decernendo electionem Pontificis successoris in alma Vrbe fieri debere declarat si ante reditum mortem obire contigeret.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam. CVM charissimus in Christo filius noster Carolus Romanorum, & Hispaniarum Rex Catholicus in Imperatorem electus, intellexisset Turcarum tyrannum potentissimo exercitu ad denuo Regnum Hungariæ inuadendum & occupandum venire, cognoscénsque propterea non solum Regnum ipsum, sed totam Rempublicam Christianam in maximo versari discrimine, ac desiderans Ferdinando Regi Hungariæ fratri suo dulcissimo ipsique Reipublicæ Christianæ opem ferre, prout ad eius officium, cum aduocatus ecclesiæ existat, pertinere cognoscebat, omnibus suis regnis dimissis, quamprimum ad Italiam venit, offerens pacem illam, quam Iesus Christus in cœlum ascendens suis reliquit discipulis, Regibus & Principibus Christianis, ac Italiæ potentatibus, sine qua eidem Turcarum tyranno resisti non posse cognoscebat, & pro huiusmodi vniuersali pace facilius componenda nuper nobis suis literis significauit plurimum expedire, vt in ciuitate nostra Bononiæ quam celerius fieri posset, insimul conueniremus, vt totam Italiam tandem à tot calamitatibus liberaremus, illique pacem daremus, vt illa placata, illius potentatus ac barones vnitis animis & viribus non solum dicto Turcarũ tyranno resisti, sed ipsi cum toto eius exercitu profligari, possit. Nos eius pium & honestum desiderium plurimum in domino commendantes, etsi ex graui infirmitate, qua tot mensibus detenti fuimus, conualuerimus, tamen pristinas corporis vires adhuc non recuperauimus, occasionem tamen rei bene gerendæ, & tam necessarij boni omittere nolentes, cognoscentes ad officium nostrum pertinere pro salute gregis dominici nobis commissi, periculo vitæ nos exponere, & ad ciuitatem ipsam Bononiæ omni celeritate & mora cessante nos conferre, in alma tamen Vrbe nostra causarum, & literarum apostolicarum audientiam relinquentes, ac relinquere declarantes ad effectum, vt si ante reditum nostrum ad Vrbem ipsam nos ab hac luce migrare contingeret, in ipsa vrbe, in qua audientiam memoratam relinquimus, & non in ciuitate Bononiæ, seu alio loco, in quo, tempore obitus nostri, cum nostra Curia resideremus, electio Romani Pontificis fieri debeat, nisi ipsa Vrbs tunc interdicta, vel contra Ecclesiam Romanam in manifesta rebellione persisteret, seu de impressione dubitaretur, sicut alias ex causis tunc expressis, proximis annis circa electionem Pontificis in euentum obitus nostri, ita & nunc etiam prouidere desideramus & intendimus. Habita igitur super his cum venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus matura deliberatione, & diligenti examine, & de eorundem consilio, & vnanimi consensu, causarum & literarum apostolicarum audientiam in ipsa Vrbe post nostrum ab ea discessum remanere, ad effectum, vt si ante reditum nostrum ad ipsam Vrbem, nos ab hac luce migrare contingeret, ibi & non alibi vbi nos mori contingat, electionem Romani Pontificis celebrari debere, nisi Vrbs tunc ipsa interdicto subiaceret, vel esset apertè rebellis, aut inibi de impressione dubitaretur, vt præfertur. super quo, maioris partis Cardinalium tunc ibidem existentium decisioni stari,

Contrito exercitu regis Vngariæ ipsaque Vngaria igne & ferro vastata, Ferdinandus in regem electus est à Bohemis & Vngaris.

Carolus cupit ciuiles clades & bella domestica dirimi vt communi marte conatibus Turcæ resistant Principes.

Pontifex Bononiam ire decernit vt cum Carolo Imperatore pax componatur & ad Bellum sacrum cogantur acies.

Mortuo Pontifice electio successoris nullibi fienda est nisi Romæ.

& tunc in ciuitate Castellana, seu Vrbeuetana, aut Perusina seruato scripturæ huiusmodi ordine, fieri debere, dummodo illæ ecclesiastico interdicto subiectæ seu rebelles non fuerint, vt præfertur. Ac per fe.re. Alexandrum III. Licet de euitanda, & Gregorium X. in Lugdunens. Vbi periculum, &. Ne Romani, incipientes, per Clementem V. Romanos Pontifices prædecessores in Viennens. conciliis circa electionem eandem hactenus æditas constitutiones, & alias extrauagantes in omnibus in eis contentis seruari, & in suo robore permanere debere volumus, atque decernimus. Nos enim electionem alibi contra præsentium tenorem per eosdem Cardinales factam, nullam & irritam fore, ipsósque Cardinales ad aliam benedictionem Romani Pontificis, seruata eorundem præsentium literarum forma, procedere debere, & per eos contra præmissa nullatenus dispensari posse etiam decernimus. Nulli ergo, &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo vigesimo nono, Pridie nonas Octobris, Pontificatus nostri anno sexto.

Electio Pontificis contra hanc constitutionem facta nulla est & contra eam dispensatio non valet.

Afflictis Italiæ rebus suppetias Principum concordia daturus Pontifex, nihil eorum omittit quæ solertis sunt ingeny in tanto prouinciarum discrimine, Cæsarem Potentissimum ideò sibi infensum habebat, quod numeroso milite totius Italiæ Imperium minari videbatur: vt ex suis ad eundem literis coniicimus, quas hic apponemus vt facilius prouehamur ad præsentis Constitutionis intelligentiam. Icto fœdere cum Gallorum & Anglorum regibus, Venetis, Heluetiis & aliquot Italiæ Principibus aduersus Cæsarem illud incendium quo tota fermè Italia flagrauit incœpit. Illiúsque fœderis confidentia vt insolentem Hispanorum audaciam vlcisci posset pontifex, bellique gerendi iustam se habere causam demonstraret ad Imperatorem in hæc ferme verba irritabiles literas dedit: Non opus esse arbitramur longo sermone ad demonstrandum quo studio quibúsve curis & actionibus à nostri Pontificatus initio tum pacem communem totius Christiani nominis, tum priuatim tuam nobiscum coniunctionem procurauerimus. Sunt enim omnia acta cogitatáque nostra tibi æquè nota ac nobis. Illud vero silentio præterire non possumus, nihil nos vnquam prætermisisse, quod vel ad boni pastoris erga vniuersum gregem officium, vel priuatim ad fidelis amici animum erga te pertineret: cuius tamen voluntatis atque amoris erga te nostri eum sumus exitum consecuti, vt repulsi à beneuolentia & coniunctione tua semper fuerimus. Quocirca ad ea consilia à quibus & natura & voluntate omni tempore abhorruimus, necessario sumus compulsi, licet serius quam & rerum indignitas & honoris nostri publicique commodi ratio postulabat. Iam enim patientia nostra ad negligentiam rerum publicarum conuertebatur, nisi tandem arma caperemus, quæ & iustitiæ & Italiæ libertati, & nobis ipsis præsidio essent. Etenim vt causas breuiter attingamus, quibus adacti sumus ita facere, meminisse potes, antequam ad Pontificiam dignitatem assumeremur, nos summopere tibi addictos fuisse, ex quo rerum tuarum is exitus esset, quem tute optabas, neque laboribus neque periculis aut impensis nos pepercisse. Et post quam ad Pontificatus honorem vocati fuimus, tu... hostes magnas in Italia copias haberent, etsi pro dignitate abstinendum nobis ab armis operæpretium fuisset, tamen ne te tuáque negotia impedita relinqueremus, non solum Florentinorum auxilia, sed Romanæ etiã Ecclesiæ copias in tuis subsidiis & castris versari permisimus, nec pecuniis cessauimus tuis suppeditare, donec depulsum illud periculum fuerit. Quod si idem postea in sequenti bello, quod ad Ticinum confectum est, non præstitimus, id non voluntati nostræ erga te imminutæ, sed Pontificatus dignitati, quæ communis in nobis patris personam exposcit, potius adtribuẽdum est, præsertim quem tu ipse videre potueris, quæ nobis esset cura rerum tuarum. Nam si societatem hostium tuorum sequi voluissemus, maxima nobis præmia non solum proponebãtur, sed iam parata erant, & tui tam facilem victoriam nunquam nacti fuissent, ob quam quum sublata omnis contentio videretur, cum tuis Ducibus fœdus iniuimus, & quo ali ac sustineri exercitus tuus posset, plusquam mediocrem auri summam dedimus, ea conditionè vt à finibus nostris exercitus abduceretur, restitueretúrque pecunia, si tu fœderi cũm illis inito non consentires. Quod quamquam minimè apud te ratum fuerit, nihilominus neque aurum recuperauimus, & contra promissa in Romanæ Ecclesiæ locis diutius exercitus tui bona pars versata, nullum crudelitatis, nullum auaritiæ aut immanitatis genus in nostros prætermisit. Quamobrem cum ita à te & à tuis accepti essemus, vt nulla meritorum nostrorum ratio haberetur, nemini mirum esse debet, si quæ in tui detrimentum à Ferdinando Piscari

Marchione

Marchione occulta consilia haberi cœperant, cum ad nos delata essent, non penitus aspernati sumus. Cæterum quum tui Mediolanense imperium occupassent; circumuallaréque perrexissent Franciscum Sfortiam à te toties declaratum Mediolani Ducem, tantam indignitatem (vt verum fateamur) ægrè quidem tulimus, & cunctis propè Christianis principibus auxilium conferentibus, pro communi Italiæ periculo non neglleximus arma, ita tamen, vt oratorem tuum qui pro componendis (vti aiebat) rebus venerat ad nos, interea audiremus, & relapsi in pristinam conciliandæ amicitiæ spem & perpetuitatem, beneuolentiæ nostræ fructum tibi polliceremur, modo per te Mediolanensium Duci, etiam si quo pacto errasset, clementia impartiretur, sine qua res Italiæ eo tempore securitatem habere non poterant. Sed tu plus iniquis tuorum quam par erat consiliis fidei adhibens: pro clementia iustitiæ rigorem obtulisti, quæ tamen nescio quomodo iustitia appellari possit, quum iudicium atque sententiã pœna antecesserit, & Princeps tui hactenus semper obseruantissimus, incognita caussa iam septimum mensem acerrimam tuorum obsidionem patiatur. Quibus tot & tantis caussis de te diffidere, & quodammodo desperare coacti sumus, nostrámque amicitiam, quam tu toties repudiasti, multis & magnis Principibus adiungere, quorum optimum in Christianam rempublicam animum si essemus aspernati, non pastoris & communis patris laudem sed superbi & insolentis nomen acquisiuissemus. Habes rationem actorum & consiliorum nostrorum, quæ idcirco à nobis summatim explicata est, vt non solum coram Deo (is enim inspector est cordis) sed etiam coram hominibus testatam optimam voluntatem nostram relinquamus.

His literis obiicit Cæsar animum pacis studiosissimum sed boni publici & proprij conseruatorem acerrimum. Pontifex à Columnensibus qui Cæsari fauere videbantur succensus ob palatij Vaticani direptionem eiúsque supellectilis iacturam Bellum Cæsarianis inferendum censuit. Sed pace reualescente infirmatur Pontificis apparatus, ilibúsque Martias cum humanissimis Cæsaris literis ita conscriptæ sunt pacis leges vt Lanoius Cæsaris fœcialis, Borbonium Principem à Gallis Profugum & in Insubribus magnis copiis præinctum ab vrbis Romanæ direptione auerteret. Lanoius conciliatæ pacis inter Papam Cæsarem testis se id facturum pollicitus, exercitui obuiam proficiscitur. Sed nihil nec precibus, nec pacis gratia, nec Cæsaris edicto apud Borbonium efficere potuit militibus pacis exosum nomẽ habentibus & Romanæ prædæ inhiantibus Quid plura? Inuito Catholico Cæsare imò eo inscio Borbonius Lutheranis aliquot Germanorum militibus comitatus (quamquam sua morte primus eam perfidiam luerit) pridie nonas Maij anno M.D.XXVII. per portã Xisti in vrbem impetum fecit, & posteritati testatum est, quantum crudelitatis, furoris, & vindictæ in homine Christiano nomine indigno inuentum sit Miles Atheus diripit, incendit, sacra omnia prophanat, ipsúmque Pontificem repentino tot hostium impetu consternatum in arce S. Angeli obsidet. Nihil vnquam lugubrius Roma experta est. Audiuit casum Vrbis summo mœrore Cæsar, & iniuriam Pontifici & Pastori gregis Christiani factam ferre noluit, eúmque in pristinam libertatem illico restituere fecit. Hæc tristissima in profusissimum gaudium vertebat Lutherus, sed voluptas tanta breuissima fuit, Pontifice non diu post cum Carolo Cæsare amicissimè coniuncto. Pacandi enim dissidij gratia statim ex Hispania triremibus ab Auria Genuam aduectus, rectà Bononiam contendit, quò iam paulò antè Calend. Nouemb. Clemens peruenerat, Romámque rebus omnibus prouidè vt ex hac constitutione liquet consulem componendæ pacis causa dimiserat. Huius Augustissimi & fœlicis conuentus fines ac ordinem à Paulo Iouio postulabimus, qui rem omnem dilucidè & eleganter scriptis testatus est.

Excipitur Cæsar triumphali pompa summis honoribus, incredibili omnium lætitia, ipse paludatus, & militaribus armis vna dempta galea vndique protectus albo insignis equo, regio sumptu phalerato, à Mutinensi porta in forum prouehitur. Præcesserant quaterna vexilla, cum leuis, tum grauis armaturæ Belgarum equitum, sagulis, cristis, & colorum varietate inter se distinctis turmis, vt quorum ducum essent, ab ipso insignium & vestitus argumento facilè noscerentur. Successit inde peditatus toties victor, non tam opimis hostium spoliis exornatus, quàm armorum fulgore ac aspectus feritate terribilis, ad trucem tympanorum sonitum, & graues tibiarum modulos, gradu superbè composito, sub signis introductus. Quadratam vmbellam auro purpuráque distinctam gymnasiarchæ, & celeberrimi bonarum artium professores in togis sericis præferebant. Latus Cæsaris à decora Bononiensium iuuentute non custodia, sed honoris causa cingebatur. Prætor vrbanus, & decuriones cum vexillifero, & à Quadragintauirali magistratu, primoribúsque patritiis splendidissimi succedebant. Constiterat in medio foro Antonius Leua æger pedibus, sed viuacibus oculis pugnacissi-

mi ducis habitum præseferens, ac vt magis ob recentem bellicæ constantiæ & rerum gestarum gloriam, omnium oculis offerretur, in sublimi sella gestatus, hinc veterana Germanorum legione, illinc Hispanorum cohortibus, ita prædensa acie directis, aut obuersis, & tormentis in fronte collocatis, vt exercitum concursurum esse videretur. Erant iuxtà Cæsarem illustres reguli, auro in laciniis vel solido bracteato, vel acu pingente inducto, vel ad luxuriem conciso, itémque exquisitis armorum & equorum ornamentis maximè superbi. Secundum eos prælata est Romana Aquila aureo in vexillo picta, ac item candidum aliud vexillum purpurea cruce distinctum, sub quibus totius aulæ familia ex flore gentium omnium delecta, & nobilissimi Hispaniæ sacrati religione equites Cæsaris vestigia sequebantur. Prætorianus miles custodiæ corporis assuetus, diuersis sub signis Hispanus, Belga, Germanus, in croceis sagis agmen extremum clausit, & quicquid in foro spatij reliquum fuerat, occupauit. Erat erectus in Petroniani templi vestibulo peramplus ligneus suggestus, peristromatis, & aulæis ad loci dignitatem vndique protectus, in quo Cardinales & episcopi, cæteriq; minores sacerdotes purpurati, suo quisque ordine consederant. In medio autem præalta in sede mitratus Pontifex Cæsarem expectabat. Ille itaque nobilioribus tantum regulis, principúmque legatis sibi ascitis, equo descendit, subeuntem per gradus Cardinales duo deduxere. Tum verò vt prodiit, omnium oculi in duos longè maximos terrarum orbis dominos sunt coniecti. Explorabat enim quisque valde suspensus & tacitus, propter memoriam veteris dissensionis & recentis amicitiæ, an ora ipsa interiores sensus nunquam ex toto fallentia, subitis illis affectionum & nutantis animæ momentis obedirent. Erat vultus Cæsaris in gestu militari & graui, blanda quadam lenitate, verecundiáque perfusus. Clementis verò facies ita subito ad eius occursum exhilarata est, vt vel ob id maximè lætari crederes, quòd illum multo humaniorem & augustiorem quàm putarat, esse conspiceret. Varia si quidem ab Hispaniis, & falsa quidem, de Cæsare plerique malignè retulerant, & multi etiam vltro trepidis animis, propter acceptas tot inusitatas clades, sibi illum fingebant, vti alterum Ariouistum, aut Rotomalcem, aliquo scilicet vultu Cimbrico & feritate Gothica metuendum, ac ipsius denique militibus, ferocia & spiritus immanitate persimilem, qui deuictis & stratis tot hostium exercitibus, tot vrbibus direptis, vastatisque prouinciis, diuina ac humana omnia dira confusione miscuissent. Sed iam fuerat exceptus Genuæ, Placentiæ cognitus, Parmæ demum, Regij, & Mutinæ, cum summa omnis generis hominum gratulatione salutatus, vtpote qui passim humanitatis, abstinentiæ, pietatis, atque iustitiæ monumenta, absque vllo vel superbiæ, vel crudelitatis, vel libidinis vestigio reliquisset. Enimuerò, quo nihil est in rege popularius & gratius, aditum cunctis, atque aures summa benignitate & singulari patientia præbuerat, dederátque obiter responsa sibi, æquitatísque plenissima, quæ propositis postulatorum sigillatim rectissimè responderent. Illam verò militum licentiam diuturna impunitate confirmatam, iis qui vel oblata rapuerant, vel ante diem arroganter stipendia flagitarant, supplicio protinus affectis, ita represserat, vt ille quod teneret longè maximo omnium imperio dignissimus haberetur. Sed nec eum (quanquam ætate fortunáque florentem) vllæ vnquam vel licitæ voluptates, à perpetuis rerum maximarum consultationibus auocabant, ita vt in eo simul iuuentæ decor eximius ad Martiam laudem emineret, & consilia senili maturitate propriis nō alienis cogitationibus exquisita, elaborata, directáque manerent. Nunquam enim præclarum, nobile & firmum eius ingenium, vel irarum impetus perturbarat, vel cæca vindictæ libido pupugerat, vel vlla humana mollities, quod recta sentiret, expugnarat. Erat eius vultus, vt hoc quoque curiosi minimè desiderent, argenteo & grato quodam pallore dilucidus, oculi cærulei, suaues, nulla acri seueritate formidabiles, & ij quidem ad ingenuum pudorem virilémque modestiā instituti. Nasus à medio clementer assurgebat, quod magnitudinis animi signum in Persarum etiam regibus ab antiquis fuit obseruatum: mentum erat ad exiguam venustatis iniuriam paulo prominentius, & quod grauitatis speciem addebat, subcrispa & flauenti barba conuestitum: capillum verò fulgore pallentis auri, more Romanorum Cæsarum circum tonsum ostendebat. Porrò statura corporis, vt in ipso ætatis integræ flore & prosperrima valetudine, non ab inerti succo, sed à valido neruorum nexu longè firmissima: peramplæ item robustæque manus ad stringendum ferrum idoneæ, crura autem venustissimè extantibus toris trunci proportione directa, quod tum maximè apparebat, quum equo veheretur. Tanta enim ei inerat cum dignitate equitandi peritia, vt nullus eo armato, atque equum incitante & in gyrum reflectente, vel pulchrior, vel viuidior, vel in ferendo armorum pondere patientior eques reperiri posse videretur. Cæterùm ad pontificis pedes flexo genu prolutus, ac mox dex-

terra læti arridentisque Pontificis erectus ad osculum, Hispanica oratione, Veni, inquit, sanctissime pater ad pedes tuos, quod summo voto semper expetiui, vt fessis Christianæ Resp. rebus communi consilio succurramus. oro Deum Opt. Max. qui me huius voti compotem fecit, vt nostris consiliis adsit, atque hic aduentus meus Christianis omnibus sit salutaris. Tum Pontifex, certè hoc ipso congressu, inquit, sicuti Deus immortalis, & sancti cælites certissimi sunt testes, mihi nihil vnquam fuit antiquius, & iam superis gratias ago quòd te videam prosperè atque fœliciter mari terráque perductum, résque eò deductas intuear, vt te audire de concordia omnium & solenni pace minimè desperemus. Obtulit subinde Cæsar auri signati circiter libras decem: deductúsque est summa comitate à Pontifice ad templi limen: atque ita digressi Cæsar ad aram maximam supplicaturus superis contendit: Pontifex verò in prætorium cũ vniuerso sacerdotũ ordine continuò est reuersus. Nec multo post Cæsar & ipse prætorium intrauit, cui paratæ erant summæ ædium partes, ita coniunctæ Pontificiis, vt inter vtriusque cubilia solus interesset paries, aditum præbẽte portula, vt quum vellent, ignaris omnibus remotisque arbitris, interdiu noctúque, de summis rerum negotiis familiarissimè disputarent. Eo modo sæpe arcana inuicem, mutua & syncera animi liberalitate detegendo ac odiorum origines ad fatalem vim & consiliariorum & ducum insaniam referendo, facilè Diis bene iuuantibus viam inuenere, qua pax egregiè componi, & tot malis & funestis incommodis optatus finis imponi posse videretur. Veneti per Gasparem Cõtarenum diuini ingenij & fœlicis industriæ legatum non proferendi imperij, sed tuendæ publicæ omnium libertatis causa, aduersus Cæsarem arma cœpisse testabantur. Proinde eas vrbes quas in Apulia, Galliáque togata possiderent, Cæsari atque Pontifici statim esse reddituros, adiutúrósque pecunia Cæsarem, si ille erga Franciscum Sfortiam clementia & lenitate liberaliter vteretur. Cæsarem etiam ipse Pontifex ab initio belli fuerat obtestatus, vt Sfortiam deprecantis Italiæ precibus condonaret, vel humani iuris æquitate, si ei falso perfidiæ contumelia fuisset imposita, vel illa præclara clementiæ virtute, qua reges Diis immortalibus æquantur, si in maiestatem aliquid ingrato infidelique animo lapsus admisisset. Ad quam quidem rem singulare Pontificis studium, ac insignis authoritas momenti plurimum afferebat iis consiliis approbandis, quæ honesta, tuta, decora, atque vsu omnibus commoda censerentur. Nemo enim eo grauius atque prudentius de magnis rebus disputare, & diuersas sententiarum opiniones acutius ponderare, consueuerátque didicerat. Addebant dictis fidem vtriusque fortunæ facta pericula, & quæ Christianos animos facilè perstringit, illa inueterata religionis opinio: & ea quoque erat promissa barbæ intempestiua & veneranda canities, vt apud Cæsarem cuncta piè & grauiter æstimantem, & carceris & tot cladium memoriam facilè renouaret. Sed tanta erat altitudo iudicij Cæsaris, tanta moderatissimi eius animi religio, & tantum denique pacis & concordiæ studium, vt nihil regali fastigio dignius atque præstantius existimaret, quàm omnia consilia ad verum decus, ad solidam pietatem & animi magnitudinem reuocare, vt arma in Turcas, adeò inter nos impiè fœdéque tractata verterentur. Euocatur extemplò Bononiam Franciscus Sfortia: procumbit ad eius pedes, redditóque diplomate, quo illum data fidei vbiq; terrarum Cæsar saluum & tutũ esse iubebat, salutem, imperium, & spes denique omnes vni Cæsaris probitati, fideíque committit. Quoniam innocentia fretus, omnia se ex illius æquitate humanitatéque sperare prædicabat. Tum verò stupentibus cunctis, videre licuit quantò Cæsar esset omni sua fortuna maior & excelsior. Ergo vbique victor & triomphator, supplicem in gratiam recipit, Mediolanensium ducem appellat, & tabulis Augustalibus ritè confectis, totum ei paternum regnum adiudicat, neque amplioris pecuniæ tributum imponit, quàm ab initio & ante dissensionem imponendum esse censuisset. Nec multò post Calend. Ianuarii; solenni adiecta precatione sacra peraguntur, ab incredibili hominum frequentia, exoptatum afflictis Italiæ populis, insperatæ pacis nomen excipitur. Præsentes Clemens Pontifex & Carolus Cæsar, orantis Romuli Amasæi viri eloquentissimi voce Christiani nominis conseruatores, ac optimi maximi Italiæ parentes appellantur. Obortas prægaudio lachrymas vix continent viri togati, optimi ciues, sanctissimi sacerdotes, legati regum omnium. Ab his auspiciis fœlicissimæ concordiæ ad coronationem Cæsaris, quæ solennis & omnium celeberrima fuit eo ipso die Matthiæ Apostolo dicato, qui erat natalis Cæsaris semper ei faustus. Summa Sacrorum fuit vt Cæsari humeris & brachio dextro illinito de manu Pontificis insignia imperij traderentur sceptrum scilicet aureum, denudatus ensis pomum aureum. Corona deinde bicipiti fastigio multisque adamantibus insignis capiti imponeretur. His gestis Cæsar piè inflexo genu Pontifici obedientiam perpetuam promittit.

Interdicto

V.

Interdicto Ecclesiastico pro pecuniariis debitis Provinciæ ciuitates aut castra non supponantur.

Innocent. & Hostiens. super c. Quæsiuit. de iis quæ fiunt à maiore parte capit. & Bonif. c. 8. in Extrauag. prouidè sanxit ne pro pecuniario debito vel cuiusuis pecuniæ quantitate possit iudex ordinaria vel delegata potestate locum vel populum interdicere. Secus vtait Archid. de interdicto singularis personæ.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam. LICET ea, quæ per Romanum Pontificem pro Christifidelium animarum salute quotidie facta fuerunt, plenam obtineant roboris firmitatem, nonnunquam tamen Romanus Pontifex illa libenter approbat, & concedit, vt eo firmius illibata persistant, quo magis suo fuerint præsidio communita. Dudum siquidem fe. re. Bonifacius Papa VIII. prædecessor noster libenter prouidè attendens, quod vt frequentius, quamuis non sine causa, sine culpa tamen multorum, interdicti sententiæ proferuntur, quodque erant nonnulli iudices nimis prompti ad proferendas easdem etiam in negotiis, siue causis, quæ interdum plus ex cupiditatis, quam charitatis radice, perspicuis indiciis procedere arguebantur, quoque interdicti tempore diuina organa suspendebantur, & laudes, nec ecclesiastica sacramenta ministrabãtur, vt solebant, tollebãtur mortuis siue minuebantur suffragia, præsertim per oblationem frequentem hostiæ salutaris, adolescentes & paruuli participantes rariùs sacramenta minus inflammabantur, & solidabantur in fide, fidelium tepescebat deuotio, hæreses pullulabant, & multiplicabantur pericula animarum, constitutionis suæ prouidit edicto vt nulla prouincia, ciuitas, castrum, villa, locus, territorium, vel districtus auctoritate ordinaria vel delegata supponeretur ecclesiastico interdicto pro pecuniario debito, vel cuiusuis monetæ, vel pecuniæ, quacunque occasione, vel causa, seu quouis quæsito colore, pro eo maximè, quod ipsorum Domini Rectores, vel officiales, quocunque nomine censerentur aut incolę, seu habitatores, aut singulares personæ ipsorum tunc status, seu statuendis, ordinatis, vel ordinandis terminandis huiusmodi debitum, seu quantitatem non soluissent eatenus, aut inantea persoluerent, decernens extunc irritum, & inane si secus extitisset attentatum, vel contingeret attentari, illúdque reuocauit omninò. Non obstantibus quibuscunque contractibus, obligationibus, pactis, conuentionibus, compositionibus, submissionibus, fideiussionibus, consensibus, processibus, & sententiis tunc desuper habitis, & habendis iuramentorum pœnarum spiritualium, & temporalium, seu mulctarum appositione, vel quacunque alia firmitate vallatis, nisi talis suppositio interdicti eatenus foret facta, vel inantea fieret de apostolicæ sedis speciali licentia, & expressa, per ipsius patentes literas apparente. Nos igitur cupientes, vt ea quæ pro animarum Christifidelium salute per prædecessores nostros matura deliberatione ordinata & facta fuerunt, perpetuis futuris temporibus firmiùs obseruentur, Motu proprio, & ex certa nostra scientia, ac potestatis plenitudine, literas prædictas, & in eis contenta, auctoritate apostolica, tenore præsentium approbamus, & innouamus, ac præsentis scripti patrocinio communimus, illáque inuiolabiliter obseruari debere decernimus, atque mandamus, ac potiori pro cautela omnia in eis contenta de nouo facimus, & ordinamus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac obligationibus in forma Cameræ, necnon omnibus aliis, quæ præfatus prædecessor in dictis literis voluit non obstare, cæterísque contrariis quibuscunque. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo trigesimo, nono Cal. Iunij, Pontificatus nostri anno Septimo.

Inualescit pessimus mos apud plærósque qui ob pecuniarias causas adigunt in interdicti laqueos vrbes & oppida vnde sacra cultus Christiani religio syluescit & cõtemnitur, cum tamen seriò & multis interminationibus ante Clementem septimum prohibitum sit sacris canonibus, quorum meminere Abb. & Fel. in cap. ex rescripto. & pleríque alij statim citandi, quosquidẽ seruari iussit inuictissimus Hispaniarũ rex Carolus Cæs. Pinciæ anno 23. cap. 11. & rursus anno 25. Toleti. cap. 24. quos ipse intelligerem non solum interdicto generali decreto in aliquam ciuitatem, aut villã, & in speciali interdicto in aliquam ecclesiam è pluribus vnius oppidi, aut ciuitatis. sunt enim iudices seculares, & Regij, quorum ministerio facilimè quiuis cogi poterit æs alienum soluere absque innocentum periculo, & damno, quod prouenit ex his interdictis, licet Calderin. in tracta. de Eccle. interd. colum. 8. Ioan. And.

Ioan. And. Domi. & Franc. in cap. præsenti, isto tit. Floren. 3. par. tit. 26. cap. 3. col. 2. Felin. in cap. sanè. in 2. de offic. delegat. colum. intellexerint prædictam extrauagantem constitutionem in interdicto generali vt secus fit in particulari, quod poterit decerni ad exactionem pecuniæ iure debitæ, ne obstet tex. in cap. 3. de pœnis. Qua in re conuenit reipublicæ Christianæ ita moderamen, & medelam adhiberi, quod non temerè hæc interdicta ecclesiastica, nec passim decernantur. cap. quæsiuit. de his, quæ fiunt à maior. par. c. extat memorabilis Basiliensis concilij constitutio, sessione 20. anno M.CCCCXXXIII. cuius hic meminisse libuit quia illius concilij decreta de fide, & censuris, ac beneficialibus causis fuere postea approbata per Nicolaum quintum summum Romanæ Ecclesiæ pontificem. Quin & in Pragmatica sanctione Gallicana expressim eadem decisio vt admodum vtilis exponitur in hunc sanè modum.

Statuit hæc sancta Synodus, quòd nulla ciuitas, oppidum, castrum, villa aut locus Ecclesiastico supponi possit interdicto, nisi ex causa, seu culpa ipsorum locorum, aut domini seu rectoris, vel officialium, propter culpam autem seu causam alterius cuiuscunque priuatę personę huiusmodi loca interdici nequaquam possint, authoritate quacunque ordinaria, vel delegata, nisi talis persona prius fuerit excommunicata, aut denunciata, seu in Ecclesia publicata, ac domini, seu rectores, vel officiales ipsorum locorum authoritate iudicis requisiti huiusmodi personam excommunicatã infra biduum inde cum effectu non eiecerint, aut ad satisfaciendum compulerint, quæ etiam post biduum eiecta recedente, vel satisfaciente, mox diuina restitui possint. hactenus Basiliensis synodus præ oculis semper habenda, vt ex ea iudices Ecclesiastici percipiant quanta cum maturitate consilij sit Ecclesiasticum ferendum interdictum.

VI.

Filius Presbyteri ex fornicatione natus habere non potest beneficia Ecclesiarum in quibus Pater præfectus fuit nec valet dispensatio in contrarium.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Ad canonum conditorem non est dubium pertinere, cum statuta à se, vel prædecessoribus suis, ad animarum Christifidelium salutem edita, propter eorum abusum, qui successu temporum malitia hominum succrescente magis indies dignoscitur obesse, quam prodesse animaduertit, ne vlterius obesse valeat, prouidere. Sanè postquam fe. re. Alexander Papa III prædecessor noster filios pręsertim Sacerdotum in Ecclesiis paternis succedere prohibuerat, eásque nihilominus, media intercedente persona filios ipsos habere disposuerat, cum passim Sacerdotes, vt ecclesiis suis eorum filij potirentur satagentes, in Alexandri prędecessoris huiusmodi dispositione cõfisi ecclesias suas, quas ad eorum peruenire filios gestiebant, in fauorem personarum quæ ecclesias ipsas, etiam illarum possessione non habita, in ipsorum resignantium filios, ex fornicatione genitos, illico mox resignare, ipsique filij ecclesias ipsas, dispensatione super defectu natalium, quem ex dictis Sacerdotibus resignantibus geniti, patiebantur, etiam patris nomine expresso, obtenta consequi hactenus consueuerint, profectò perniciosum semper, & abominabile, ac in grauem diuinæ maiestatis offensam tendere, videlicet, quod ipsi presbyteri eorum crimen, quod erat occultum, non sine turpitudine, ab inordinatum spuriorum filiorum amorem detegere non erubescerent. Iudicauimus propterea quod vbi tempus, quod omnia palam facit, & præsentium ratio quid in futurum cauendum sit, admonere, meritò monemur, & ad tollendum huiusmodi abusum necessarium arbitrati sumus eiusdem Alexandri prædecessoris canonem corrigere potius quam talia cum tanto hominum scandalo tolerare. Habita igitur super his cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus matura deliberatione, de eorum consilio & vnanimi consensu, auctoritate apostolica, tenore præsentium statuimus, & ordinamus quod de cætero filij presbyterorum ex fornicatione nati ecclesias cathedrales, etiam Metropolitanas, ac monasteria, quib. eorum patres præfuerunt, seu illa, & illas dignitates etiam maiores, & principales, personatus, administrationes, & officia, etiam curata, & electiua, & alia quæcunque beneficia ecclesiastica cum cura, & sine cura, sæcularia, & quorumuis ordinum ad regularia, quæ presbiteri & clerici, ac religiosi eorum patres in titulum, vel commendam, aut administrationem ad tempus, seu in perpetuum aliquando obtinuerunt, nullo vnquam tempore quoquemodo obtinere possint, nec cum eis super hoc dispensare intendimus. Et si quas dispensationes per nos concedi contige-

Illegitimus sed nec quidem legitimus potest habere beneficium in quo, pater fuit præfectus, siue (vt dicunt) proximè ministrauit. ca. ad extirpandas de filiis Presbyter. Prapos. in Summ. 56. dist. in fi. cap. ex parte. de testibus. Ne beneficia iure hæreditario & sanguinis concedi videantur. c. ex transmissa. & c. conquerente de filiis presb. cap. 1. de præbend. necve successio procedat in beneficiis c. venerab. circa finẽ ver. insuper de elec. Vbi Panor. quẽ sequitur Dec. in c. inter. no. 2. de rescript.

rit, tanquam per præoccupationem, & contra mentem nostram in concessas, eis nullatenus suffragari, talésque dispensationes nostris volumus exulare temporibus. & quod nobis licere non patimur, nostris successoribus iudicamus. Non obstantibus præfati Alexandri prædecessoris, & aliis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod præsentium transumptis manu alicuius notarij publici scriptis, & sigillo alicuius prælati vel personę in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, ea prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo trigesimo tertio, nonas Iunij, Pontificatus nostri anno Septimo.

VII.

De beneficiis quæ ad Cardinalium collationem pertinent.

Optimum Pontificis studium in vniuscuiusque Iure conseruando nititur.

SANCTISSIMVS in Christo pater, & D. N. D. Clemens diuina prouidentia Papa VII. qui alias volens cuilibet ius suum conseruari, vestigiis fel. rec. Adrian. Papæ VI. prædecessoris sui inhærendo, quæcunque facultates & indulta conferendi beneficia Ecclesiastica per quoscunque prædecessores suos Romanos cum concessa, quo ad beneficia ad aliorum collatorum collationem, prouisionem, præsentationem, electionem seu quamuis aliam dispositionem, de iure, vel consuetudine, aut alias quomodolibet spectantia, etiam si illis de eorundem inferiorum collatorum consensu concessa fuissent duntaxat, per aliam constitutionem suam secunda Iunij, Pontificatus sui anno septimo in Cancellaria Apostolica publicatam reuocauit & annullauit: Et cui innotuit quod propter diuersitatem facultatum & indultorum eisdem, Cardinalibus super se vel alios beneficiis Ecclesiasticis cum cura & sine cura, secularibus & regularibus, ad eorum collationem, prouisionem, præsentationem, institutionem, seu quamuis aliam dispositionem ratione Ecclesiarum quibus præerant, & titulorum suorum, ac monasteriorum & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum, per eos in titulum & commendam, ac alias pro tempore obtentorum communiter vel diuisim pertinentibus, etiam dispositioni apostolicę specialiter vel generaliter reseruatis, seu affectis extra Romanam Curiam vacantibus perinde ac si gratiæ expectatiuæ speciales vel generales reseruationes, ac regulę, & constitutiones beneficiorum reseruatorię, dispositionésque Romani Pontificis de illis sic vacantibus pro tempore nullatenus emanassent, ac consensu eorundem Cardinalium procuratorum suorum ad prouisiones & quasuis alias dispositiones de illis in dicta Curia vacantibus per Romanum Pontificem faciendas in expeditione desuper literarum præstanda alioquin prouisiones, & dispositiones Romani Pontificis huiusmodi nullę forent concessorum, & varias clausulas in literis super huiusmodi facultatibus & indultis confectis adiectas, diuersę confusiones & lites oriebantur, & non solum ipsi inferiores ordinarij collatores grauati esse noscebantur, sed etiam dispositiones Apostolicę de huiusmodi beneficiis etiam per resignationem ad sedem Apostolicam vacantibus sępius impediebantur: volens super hoc vt decet prouidere, ac huiusmodi facultates, & indulta ad rectitudinis semitam iustitia suadente reducere & in melius reformare, Statuit & ordinauit, vt Cardinales ipsi quoad vixerint soli per se vel alium seu alios, quem vel quos ad hoc duxerint deputandum, seu deputandos, etiam quando & quoties eos de licentia sua à Romana Curia etiam vbilibet & vltra montes abesse contigerit, de quibuscunque beneficiis Ecclesiasticis, cum cura vel sine cura, secularibus & quorumuis ordinum regularibus, quæ ad collationem, prouisionem præsentationem, electionem, institutionem, seu quamuis aliam similem vel dissimilem dispositionem suam de iure vel consuetudine, tam ratione titulorum suorum Cardinalatuum, ac Cathedralium, etiam Metropolitan. quibus eos præesse contingeret, quam etiam aliarum Ecclesiarum, ac quorumcunque monasteriorum etiam consistorialium, prioratuum, præposituraram præpositatuum, dignitatum, personatuum, administrationum, & officiorum, aliorúmque beneficiorum Ecclesiasticorum

Cardinales beneficia ratione titulorum aut monasteriorum vacantia in detrimentum reseruationum apostolicarum, & ordinationi inferiorum conferre non debent.

ſiaſticorum ſecularium & quorumuis ordinum regularium, quæ ex conceſſione, & diſpenſatione Apoſtolica in titulum, & commendam, vel adminiſtrationem, aut quocunque alio titulo obtinebant, & in poſterum obtinerent, communiter vel diuiſim, quomodolibet, & quocunque iure vel titulo pertinebant, vel ſpectabant, aut in futurum pertinere vel ſpectare contingeret, etiam ſi ſecularia canonicatus, & præbendæ, dignitates, etiam poſt Pontificales maiores, ſeu principales, perſonatus, adminiſtrationes, vel officia in cathedralibus, etiam metropolitanis, vel collegiatis Eccleſiis, regularia vero monaſteria non tamen conſiſtorialia, prioratus, præpoſituræ, præpoſitatus, dignitates etiam conuentuales, perſonatus, adminiſtrationes, vel officia canonicatus & præbendæ, cæteráque beneficia huiuſmodi conſueuerunt, qui per electionem, aut quemuis alium modum aſſumi, eiſque cura immineat animarum, ac beneficia huiuſmodi ex eo quia illa obtinentes, aliquorum prædeceſſorum ſuorum Romanorum Pontificum aut S.R.E Cardinalium etiam viuentium familiares continui commenſales aut dictæ ſedis Notarij, Subdiaconi, Acoliti, Capellani, literarum Apoſtolicarum Abbreuiatores, & Scriptores, Concubicularij, Nuntij, aliique Romanæ Curiæ officiales quocunque nomine nuncupati fuerint, ſeu ex quauis alia cauſa diſpoſitioni Apoſtolicæ ſpecialiter, vel alias (præterquam ratione familiaritatis continuæ commenſalitatis familiarium ſuorum continuorum commenſalium, qui nunc ſunt, ſeu alias dum etiam Cardinalatus honore fungebatur fuerunt, aut quãdiu regimini militantis Eccleſię præfuerit, erunt generaliter reſeruata vel ex generali reſeruatione Apoſtolica affecta exiſtant ſeu fuerint, quæ extra dictam curiam quomodolibet etiam illorum commendis ceſſantibus vacare contigerit) quibuſuis perſonis de quibus ſibi videbitur etiam quæcunque, quotcunque, & qualiacunque beneficia Eccleſiaſtica cum cura & ſine cura obtinentibus, & expectantibus prouidere & illa eis conferre, ac de illis alias diſponere liberè & licitè valeant, perinde ac ſi collationes & commendę, ſeu expectatiuę gratię, ſpeciales reſeruationes, vniones, annexiones, & incorporationes, mandata etiã de vniendo, & quæuis alię diſpoſitiones etiam eiſdem S.R.E. Cardinalibus etiam motu proprio, vel ad eorum inſtantiam hactenus conceſſa, vel in poſterum concedenda, tam per Sanctitatem ſuam ſeu Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem, quam Legatos de latere, & Cardinales quoſcunque, etiam motu ſimili & ex certa ſcientia ac cum quibuſuis prægnantibus & efficaciſſimis ac inſolitis clauſulis non emanaſſent, ſeu emanarint. Et quod regulæ cancellarię Apoſtolicę dignitatum maiorum & principalium, aliorũmque beneficiorum etiam Cardinalium, aut Romanorum Pontificum, non ſanctitatis ſuę familiarium continuorum commenſalium, ſeu eorundem & dictę ſedis officialium ſeu alias quouis modo reſeruationes generales vel ſpeciales continentes ſiue inducentes, conſtitutiones, aut alias quomodolibet affectionem facientes ad dicta monaſteria, prioratus, præpoſituras, præpoſitatus, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, officia, canonicatus, & præbendas, aliáque beneficia nullatenus ſe extendant, ſed de ipſis quę pro tempore quomodolibet extra Curiam prędictam, etiam ceſſantibus commendis illorum quę commendata fuerunt, vacare contigerit vt præfertur, liberè diſponant perinde ac ſi collationes, & commendę ſeu gratię expectatiuę ſpeciales, & alię reſeruationes, affectiones, vniones, conſtitutiones, & mandata huiuſmodi non apparerent. Si verò in dicta Curia per obitum, vel promotionem, aut quamuis aliam dimiſſionem prçterquam per reſignationem in manibus ſanctitatis ſuę, aut ſucceſſorum ſuorum Romanorum Pont. vacare, & de illis ſic vacantibus vel vacaturis per eandem ſanctitatem ſuam vel ſedem Apoſtolicam diſponi contigerit, etiam ſi beneficia huiuſmodi etiam ex quauis cauſa, etiam ex eo quod illa obtinentes pro tempore dictę ſedis notarij, ſubdiaconi, acoliti, capellani, cubicularij, nũtij, abbreuiatores, & ſcriptores, ſeu alij officiales, aut quauis alia qualitate aliquam aliam generalem reſeruationem vel affectionem inducentes qualificati, aut prędeceſſorum ſuorum Romanorum Pontificum ſeu aliorum eiuſdem Romanę Eccleſię Cardinalium etiam tunc viuentium, non tamen ſui, vt prçfertur, familiares continui commenſales fuerint vel exiſtant, diſpoſitioni Apoſtolicę generaliter reſeruata fuerint; & ipſi officiales, ac familiares beneficia huiuſmodi commendę, vel vnionis, aut quouis alio

Declaratio priuilegij quo Cardinales gaudent in conferendis beneficiis.

Regulæ Cancellariæ quæ reſeruationem aut beneficiorũ affectionem inducunt ad iſtas Cardinalium collationes atque beneficia non ſe extendunt.

De collatione beneficiorum in Curia vacantium.

Absentibus Cardinalib. eorum procuratorum assensus accedere debet literis vt valida habeantur.

titulo obtinuerint, quod in expeditione literarum Apostolicarum super illorum collatione, & prouisione huiusmodi, ac commenda, aut quauis alia dispositione (Ecclesiis tamen cathedralibus, & monasteriis consistorialibus exceptis) tunc ipsorum Cardinalium, si in eadem Curia presentes fuerint per seipsos, si vero eos ab illa etiam pro sua voluntate vbilibet, etiam vltra montes de licentia sanctitatis suę abesse contigerit, eorum ad id per eos deputati procuratoris expressus accedat assensus, alioquin gratię & literę desuper conficiendę nullius sint roboris vel momenti. Decernentes reseruationes, affectiones, regulas, constitutiones, ordinationes, collationes, & commendas, gratias, expectatiuas, reualidationes, extensiones, mutationes, nominationes, facultates, vniones, & mandata, ac decreta in illis contenta, quoad impediendum dictos Cardinales quominus in pręmissis sua ordinaria auctoritate vti valeant, vt pręfertur, ad dicta beneficia ad eorum dispositionem vt præfertur pertinentia nullatenus se extendere, ac per quoscunque etiam sedis Apostolicę Legatos, etiam de latere, & nuncios nunc & pro tempore deputatos, quauis etiam speciali facultate fungentes, de beneficiis prædictis nullatenus prouideri vel disponi posse, ac irritum & inane si secus super præmissis à quoquam quauis auctoritate etiam per sanctitatem suam & dictos Legatos, ac Nuncios scienter vel ignoranter contigerit attentari. Et quæcunque alia indulta eisdem Cardinalibus super conferendis beneficiis Ecclesiasticis, & eorum consensum in dispositionibus illorum apud sedem prædictam vacantium requirendo, per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores suos, ac per sanctitatem suam tam sub plumbo quam in forma breuis, etiam Motu simili & ex certa scientia, ac de Apostolicę potestatis plenitudine, & cum quibusuis prohibitoriis, ac derogatoriarum derogatoriis, & aliis etiam quantuncunque efficacissimis & insolitis clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis hactenus contra formam & tenorem præsentis constitutionis quomodolibet concessa, quorum omnium tenores, formas, & effectus sanctitas sua haberi voluit pro sufficienter expressis, reuocauit & annullauit, ac quicquid ipsorum sic reuocatorum indultorum prætextu per ipsos Cardinales fieri, & attentari contigerit, nullius roboris vel momenti fore decreuit. Volens nihilominus quod ij quibus iidem Cardinales aliqua beneficia Ecclesiastica reseruata vel affecta huiusmodi quorum fructus &c. vigintiquatuor ducatorum auri de Camera secundum communem æstimationem valorem annuum excedant, indultorum huiusmodi vigore per se vel alium contulerint, infra quatuor si citra, & octo menses si vltra montes, collationes ipsæ fiant à tempore habitæ possessionis eorundem beneficiorum computandos, nouas prouisiones super beneficiis ipsis sic conferendis à sede pręd*i*cta impetrare, & literas desuper in totum expedire, ac annatam propterea Camerę Apostolicę debitam cum effectu soluere teneantur, alioquin eisdem lapsis mensibus beneficia ipsa vacare censeantur eo ipso. Voluitque per alios à sede prædicta duntaxat liberè impetrari, nisi illi quibus collata fuerint legitimo sint impedimento detenti, vel ipsis petentibus huiusmodi nouas prouisiones, & protestantibus, quod per eos non fiat, contigerit illas sibi denegari, & insuper &c.

Reseruationum, ordinationum, aut nominationum quarumcunque statuta non comprehendunt nec impediunt istas collationes Cardinalium.

Decretu irritãs.

Indulta quæcunque hactenus contra formam istius constitutionis concessa reuocãtur & irrita habẽtur.

Prouisio Cardinalium non prius rata habetur quin à sede Apostolic. fuerit solutis annatis firmata.

VIII.

Annata Cameræ Apostolicæ non debentur ex beneficiorum pensionibus annuum valorem viginti quatuor ducatorum non excedentibus.

CLEMENS Episcopus &c. Motu proprio &c.

CVM sicut nobis innotuit licet ratione fructuum &c. beneficiorum Ecclesiasticorum valorem annuum vigintiquatuor ducatorũ auri de auro communi ęstimatione non excedentiũ annatæ Cameræ Apostolicæ nõ debeantur, nec solui aut exigi consueuerint, & minus ratione pensionũ quantitã vigintiquatuor ducatorum auri similiũ non excedentiũ annatæ aliquæ retroactis tẽporibus exactæ aut solutæ fuerint, nihilominus à certo tẽpore citra præsidentes dictæ Cameræ & alij officiales Romanæ Curię ad quos exactio annatarũ pertinet, sub prætextu quod in prouisionibus & alijs dispositionibus beneficiorum Ecclesiasticorum super quorum fructibus &c. valorem vigintiquatuor ducatorum excedentibus aliquæ pensiones annuæ cuiuscunque etiam minoris quantitatis vigintiquatuor ducatorum reser-

Quidam dicunt quod de pensione non est soluenda annata, cum pensio non sit beneficium. c. quamuis. & ibi Doct. de præbend. in 6. notat Card.

uatæ

uatæ existunt, illorum & vigintiquatuor non excedentibus, aut attingentibus de facto exegerint: Nos qui vnicuique in iustitia debitores sumus, super ijs congruis remedijs prouidere volentes, ac ratione pensionum, quarum quantitas vigintiquatuor ducatorum auri de Camera non excedit, nullas annatas Cameræ aut officialibus prædictis deberi declarantes, ex certa nostra scientia, & deliberatione statuimus quod de cætero ex quibusuis pensionibus quantitatem vigintiquatuor ducatorum huiusmodi non excedentibus nulla annata quouis prætextu exigatur, nec per illos quibus pensiones ipsæ resignatæ fuerint soluatur, neque solui debeat, sic tamen quod in pensionibus & alijs dispositionibus beneficiorum super quorum fructibus similes pensiones annuæ minoris quantitatis vigintiquatuor ducatorum, & quantitatem vigintiquatuor ducatorum similium non excedentes resignatæ fuerint, ex talibus pensionibus nihil deduci debeat. Districtius inhibentes Cameræ præsidentibus, ac alijs officialibus prædictis sub excommunicationis, & à perceptione emolumentorum officiorum suorum ad nostram & Apostolicæ sedis beneplacitum suspensionis in eorum singulos latæ sententiæ pœnis, ne de cætero ratione huiusmodi pensionum quantitatem vigintiquatuor ducatorum non excedentium aliquas annatas quouis prætextu exigere, seu quominus literæ resignationis illarum expediantur impedire, vel differre quoquo modo præsumant, alioquin literas ipsas tam per Cancellariam, quàm Cameram Apostolicam per eos ad quos literarum expeditio pertinet absque manuum illorum appositione liberè expediri posse decernimus, ac ad id eis liberam facultatem concedimus. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrarijs quibuscunque. Volumus autem quod præsens mandatum ad hoc quod ad plenam, & indubitatam notitiam deueniat, in Cancellaria Apostolica more solito publicetur, & in quinterno Cancellariæ ad perpetuam rei memoriam describi debeat.

in cle 2 q 9. & off ord. in cõtrarium tamen est veritas, quòd imò de pensione solui debet annata, nam licet non sit beneficium, cõstat tamen ex fructibus beneficij, ex quo extrahitur & ita obseruat curia Romana imo stilus curiæ habet, quando alicui prouidetur de beneficio, super cuius fructibus est alicui reseruata annua pẽsio, tunc in expeditione literarum prouisionis benefi. ij, soluitur annata detracta pensione. Et quando beneficiũ excedit summam 24. duc. auri soluitur annata.

IX.

Institutio Fratrum reformatorum ordinis Minorum S. Francisci de obseruantia.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. IN suprema militantis Ecclesiæ specula, licet immeriti, disponente Domino constituti, inter multiplices nobis ex debito pastoralis officij incumbentes curas, illa potissimum premimur: Vt qui sub voluntariæ paupertatis habitu militantes, in humilitatis spiritu deuotum, & sedulum altissimo impendere satagunt, famulatum, non solum ad id sublatis impedimentis intendant, verum etiam id eo ardentius efficiant, quò maiores sibi viderint exhiberi commoditates. Et ex hoc fit, vt quæ antea ex rationabilibus causis è prædecessoribus nostris ordinata videbantur, ea interdum reformemus, & in melius ordinemus, prout iuxtà temporum & personarum qualitatem, id in Domino conspicimus salubriter expedire. Sanè postquam fel. rec. Leo Papa decimus prædecessor noster, ex certis tunc expressis causis, voluerat, & declarauerat, sub nomine Reformatorum, ac purè, & simpliciter regulam beati Francisci obseruantium, comprehendi omnes, & singulos obseruãtes, tam de familia, quam Reformatos sub Ministris, ac fratris Amadei, de Colletaniis, Clarenis, de Sancto Euangelio, seu de Capucio, Discalciatos nuncupatos, aut alios similes quocunque alio nomine nuncuparentur, & regulam beati Francisci huiusmodi purè, & simpliciter obseruarent: ex quibus omnibus vnum corpus insimul efficiens, eosdem ad inuicem perpetuò vniuerat: ita quod deinceps, omissa diuersitate nominum prædictorum, Fratres Minores Sancti Francisci regularis obseruantię simul, vel disiunctiuè nuncuparentur, & nuncupari possent, & deberent: Omnésque vt præfertur vnitos Generali, & Prouincialibus Ministris, & Custodibus dicti ordinis, in quorum Prouinciis, & Custodiis respectiuè morabantur, in omnibus, & per omnia, secundum regulam eãdem, subiici deberent. Cum nonnulli ipsius ordinis professores, sicut fidei relatione percepimus, Spiritu Sancto inflammati, vt beati Francisci alumni, & veri filij affectent regulam ipsam beati Francisci purè, & plenè, iuxta illius literam, & declarationes bonæ memoriæ Nicolai Tertij, ac Clementis Quinti, Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum

Qvidam minorita B. Franciscum instituti & monasticæ, eorum disciplinæ authorem etsi recognoscãt ab eius tamen regula aliquantulum licẽtiore animo exilierũt vt sunt Conuentuales. Hinc reformatio ordinis primùm cœpit sub S. Bernardino Senense anno 1412. qui congregationem de Obseruantia muniu-

patam instituit. Deinde anno 1460 B. Amadeus Lusitanus aliam reformatam erexit congregationē quæ tēporibus Pauli II. Pont. Max. Romæ in monte aureo ecclesiam S. Petri obtinuit quāmq; Sixtus 4. multis locupletauit priuilegiis. Eodem modo fuit instituta alia cōgregatio Clarenorum ita ab auctore nuncupata. Similiter & alia eiusdem quam tertiij ordinis S. Frācisci vocant. Hos omnes viuere voluit Leo X. vt omissa diuersitate nominum prædictorum antiquis institutoris nomē atque regulam retinerent. Postremò temporibus Clementis vel iure postliminiij perfectior & integrior omnium congregatio quam Fratrum Capucinorum vocant exorta est.

firmiter obseruare: Nos, qui in sinceris eorum conscientiis delectamur; quique ab ineunte ætate, ad huius Ordinis professores, & Ordinem ipsum totum singularem gessimus deuotionis affectum, nunc autem ex communi cura pastoralis regiminis quam immeriti sustinemus, ad ipsos faciendos dulcibus, & gratiosis fauoribus attentè prosequendo tanto prouocamur ardentius, quanto intenta mente frequentius cogitamus fructus vberes, quos ex Regulæ præfatæ arctiori obseruantia ipsi Religioni, & toti vniuersitati Ecclesiæ speramus prouenturos: Attendentes etiam quod in his, quę animæ salutem respiciunt, ad vitandos grauantes remorsus, pars securior est tenenda. Igitur tam pia, & feruenti Fratrum prædictorum intentione commoti ad peragendum diligentius, quod ab eisdem desideratur, studia nostra duximus conuertenda. Habita igitur super his cum Venerabilibus Fratribus nostris Sanctæ Rom. Ecclesiæ Cardinalibus, ac aliis de ipso ordine ad plenum informatis, matura deliberatione: de eorundum Cardinalium vnanimi consilio, his nostris in perpetuum valituris, statuimus, & ordinamus, ac in virtute sanctæ obedientiæ districtius præcipiendo mandamus: Quod prædictis fratribus, dictam strictiorem obseruantiam desiderantibus, per præfatos Generales, & Prouinciales Ministros, cæterósque dicti ordinis Prælatos, & quemlibet ipsorum: cui, vel quibus hæ nostræ, vel earum transumpta præsentatæ, vel præsentata fuerint; assignentur loca, quantùm fieri poterit, contigua, quatuor vel quinque, iuxtà numerum Fratrum eorundem. Et si in futurum plures fratres voluerint se vitæ præcedentium conformare: & ab eis acceptati fuerint: nullus eos impedire possit. Sed Minister Prouinciæ, cum Diffinitoribus in Prouinciali capitulo teneantur alia loca, quantum possibile fuerit, contigua prædictis, eis assignare: & prioribus addere. Quæ quidem loca Fratres prædicti expropriatè possint superfluis, & pretiosis, & ea in vtilia, & necessaria commutare, mediante Syndico à Nicolao Tertio prædecessore ordinato. Et Generalis ac Prouinciales Ministri, & eorum commissarij non possint impedire prædictos à dicta strictiori obseruantia ipsius Regulæ, iuxta prædictas declarationes Nicolai, & Clementis, nec à suo bono modo viuendi, quem inter se, pro dicta arctiori obseruantia, ordinauerint. Nec etiam impediantur, quin vilioribus, & repetiatis induantur. Et quin nudis pedibus ambulent. Sed qui non poterint, portent calopodia: vt cæteris conformentur. Forma autem habitus, & Capucij sit cæteris dictæ obseruantiæ fratribus conformis. Volumus etiam, quod Fratres recipiendi, seu vestiendi per Fratres in dicta strictiori obseruantia viuentes, examinentur iuxtà Regulam, per Ministrum Prouincialem, & ab ipso, cum consilio ipsorum acceptentur. Nec possint quicunque dicti Ordinis Prælati, sine præfatorum Fratrum consensu, ad loca prędicta mittere alios Fratres: Nec prædictos ab ipsis locis amouere: nisi ipsi petierint: In Prouincialibus verò Capitulis remoueantur per Ministros Prouinciales, & Diffinitores à locis prædictis illi Fratres, quos custos, vt infra eligendus, cum consensu maioris partis Vocalium dictorum locorum, duxerit amouendos. Insuper statuimus, quod prædicti Fratres, in dicta strictiori obseruantia viuere volentes, habeant in singulis Prouinciis, vbi fuerint, custodem vnum ex ipsis, quem sibi ipsi petierint à Ministro Prouinciali, vel ab eo, qui præest capitulo, simul cum Diffinitoribus confirmandum, & assignandum. Qui habeat absolutam potestatem plenariè in hoc tantum: vt Fratres prædictos visitet, moneat, & corrigat, ac manuteneat in dicta strictiori obseruantia Regulæ, Ordinationum, & gratiarum eis à nobis, & successoribus nostris, pro tempore existentibus Romanis Pontificibus, & prædictis Ministris Generalibus concessarum, & concedendarum in futurum: & in dicto suo bono modo viuendi. Nec propter hoc impediatur Minister Prouincialis, quin visitare possit eosdem, & corrigere delinquentes. Qui etiam Custos ire possit ad capitulum Generale, cum Ministro Prouinciæ, ad intimandum necessitates, & opportunitates dictorum Fratrum.

De Ministris ordinis reformati.

Ordinamus etiam quod Custos, Guardiani, & Discreti prędictorum locorum vadant ad capitula Prouincialia: in quibus habeant vocem actiuam, & passiuam, sicut cæteri Vocales. In quibus capitulis custos prędictus pręsentet Ministro Prouinciali, & Diffinitoribus Fratres idoneos ad officium Guardianatus: Ex quibus tantum fiant Guardiani supradictorum locorum. Possit etiam idem Custos

infra

infra annum, cum consensu maioris partis conuentus singuli remouere Guardianum ab eius officio: & alium substituere, quem Minister Prouincialis confirmet. Custos verò à Fratribus prędictis eligi, vsque ad triennium: Quo custode infra annum decedente, Guardiani dictorum locorum alium, quem sibi viderint expedire, petant à Ministro, vel eius commissario confirmari, & assignari: quem Minister ipse, siue eius commissarius benignè confirmet: & assignet. Possit quoque dictus custos, si Fratribus eisdem expediens visum fuerit, esse Guardianus vnus dictorum locorum. Si igitur Ministri Prouinciales, vel eorum commissarij his prędictis contrauenirent, siue alicui eorum, immediatè Fratres prędictorum locorum subijciantur Ministro Generali. Etsi (quod absit) Minister Generalis prędictus eos impedire tentauerit: vel eis in præmissis, aut in aliquo præmissorum fauere neglexerit Volumus præfatis Fratribus, ad Apostolicam sedem: & ad totius ordinis protectorem, liberum patere recursum: à quo, si quis eos impedire præsumpserit, sententiæ excommunicationis quam ex nunc, prout ex tunc, ferimus in his scriptis illico subiacere, auctoritate Apostolica tenore præsentium statuimus, & promulgamus. Quocirca moderno, & pro tempore existenti Cameræ Apostolicæ generali Auditori necnon vniuersis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & Ecclesiarum Prælatis, ac quibuscunque in dignitate Ecclesiastica constitutis, per Apostolica scripta mandamus; quatenus ipsi, & eorum singuli, præsentes nostras literas, & in eis contenta quæcunque, vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte dictorum fratrum supradictæ strictiori obseruantiæ, seu alicuius eorum, super hoc requisiti fuerint, solemniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant eosdem omnibus, & singulis prædictis pacificè frui, & gaudere: Non permittentes eos desuper per quoscunque quauis auctoritate fungentes quomodolibet indebitè molestari: vel quouis quęsito colore, vel ingenio directè, vel indirectè perturbari, aut aliter quomodolibet inquietari, contradictores quoslibet per censuras Ecclesiasticas, & alia iuris opportuna remedia, appellatione postposita compescendo, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis: necnon ipsius Leonis Decimi, & quorumcunque aliorum prædecessorum nostrorum literis: etiam Bulla aurea, Mari magno, vel aliis quibuscunque, dictique ordinis statutis, priuilegiis & indultis, etiam iuramento: confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis: etiam in forma breuis, etiam anno præsenti. vel sub quibuscunque verborum formis, solemnitatibus, clausulis etiam insolitis, & quantumcunque fortissimis dicto ordini, vel quibuscunque Prælatis eiusdem concessis, vel concedendis in futurum: etiam si tales forent, quod pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus specialis, & expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales, mentio habenda foret: quibus omnibus, illorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum præsentibus insererentur, pro plenè, & sufficienter expressis habentes, hac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Cæterum, quia difficilè foret pręsentes literas ad quælibet loca, vbi opus fuerit, deferri, volumus, & Apostolica auctoritate decernimus, quod transumptis earundem manu Notarij publici signatis, & alicuius Prælati Ecclesiastici sigillo munitis, ea prorsus fides in iudicio, & extra adhibeatur, quæ adhiberetur, si præsentes originales literę exhiberentur, & ostenderentur. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo trigesimo secundo, sextodecimo Calendas Decembris, Pontificatus nostri anno nono.

Ingressus prohibetur ad claustra monialium hac constitutione, absque licentia ministrorũ. vide de hac 11 Gregorij XIII. constitutionem.

Aduersus fratres vagantes & Apostatas.

Pœna impedientium executionem istius constitutionis.

Hic casus reseruatur sedi Apostolicæ per Bullam cœnæ Domini.

Irrita habentur omnia quæ repugnant huius constitutionis decreto.

Clausulæ quibus omnibus priuilegiis derogatur.

Lesæ maiestatis protoparentum crimen perpetua infamia posteritati erogatum, multos à vitæ præsentis desiderio reuocauit, ita vt nulla feriniis & Barbaris moribus natio crassoque sub aere nata inueniatur quæ aliquantulum miseriarum impetu circumuallata, tot crudelissimis hostibus obsessa terra marique, vitam non fastidierit. Hinc vitæ contemptus exortus est, hinc sapientissimorum hominum resolutiones edocta ex ipsa vita discedendum esse tanquam ex hospitio non tanquam ex domo Hinc homini constanti pelluntur istæ ineptiæ pene aniles, & vt Cygni prauidentes quid in morte boni sit cum cantu & voluptate moriuntur, sic viri pij

hominem

hominem istum exuentes, & sibiipsis mortui, Christo autem viuentes excellentem illam vitæ methodum Philosophantur. Sunt etenim Apostolicæ doctrinæ conformes, summum animi gaudium fore dissolui ab hac corporis compage & esse cum Christo, mortificantes membra sua quæ sunt super terram. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati temnentes orbis caducos honores. Vt perfecti haberentur imperfectas mundi delitias fugerunt. Insequuti sunt Eliam igneo curru ad astra scandentem, pallium terrestre & graue relinquunt quo liberiùs & celeriùs, celsos intueantur penates. Vt summum Doctorem audirent in Oreb collegio cum Moise calceos exuerunt, & quemadmodum in palestra olim athletæ nudis vnctísque corporibus luctabantur ne vnguibus aduersariorum acciperentur, sic optimi isti Misocosmi omnem excutiunt corporis optatum, & affectum consanguineorum, stirpis & honoris quo fortius fortem & dolosum illum luctatorem, aggrediantur. Omnium primus qui in nascentis orbis exordio huius sydereæ vitæ Rudimenta iecit commendatur Enoch qui ideo morti non fuit obnoxius ad fœlices Paradisi campos translatus. Sic Plinius cæteriq; rerum historias texentes primos rerum inuentores laudibus prosequuntur, quanto pulchriùs est commendare viros qui primi viam alicuius arripuerunt virtutis. Hinc tantis laudibus isdem optimus patriarchis Enoch apud Genesim celebratus est, quod religione pia ductus, & curis omnibus amplissimi sui dominij derelictis, primus cœperit inuocare Domini nomen. Et certè non ob aliud nisi vt memoriæ mandemus quanti existimet Deus primos executores earum rerum quæ ad cultum suum & fœlicis vitæ finem spectant. Quemadmodum enim Arietem ducem gregis quem aggregarium appellant cæteri sequuntur, in eundem modum multi mirantur primariũ in aliqua virtute quasi ducem. Hic est lapis Lydius, hic est diuinus magnes alios ad commendabiles actiones attrahens, est Cynosura quæ grauis multos homines ducit per æquor huius sæculi ad portum optatum regni cœlestis! O fœlices mentes ô valida pectora? ô sanctissimi duces qui ingenti animi fortitudine muniti vexilla portantes antecunt ne alij animum deiiciant & terga vertant. Et quemadmodum Patriarcha Iacob misit Iudam ante se in AEgiptum vt nuntiaret Ioseph, quod manebat, expectabátque eum apud Iessem, ita & Deus hos viros primarios mittit vt referant vbi ipse est, nempe apud virtutis, Religionis & Solitudinis oppidum. Hinc Assertor noster noluit silentio præterirẽ dum Apostolorum nomina texuntur quis primus sequutus illum fuerit ait enim apud Matthæum primus Simon qui dicitur Petrus & apud Ioannem meminit scriptura quod Ioannes venerit primus ad monumentum.

Hæc summa mentis alacritate præfari voluit vt cũctis notum sit quam præclarè de republica Christiana meriti sint summi illi ordinum regularium Patriarchæ, quantas lucrifecerint animas, quam multos deuios ab AEgipto in amœnissimos vitæ contẽplatiuæ hortos adduxerint. Expertus est orbis & indies experitur quid commodi attulerint Diui Dominici Assectæ, quantum hactenus profuerint Beati Francisci clientes, at nunquam vel me iudice à primis huius ordinis fundamentis splendidior euasit hæc congregatio quam ab eo tempere quo Capuscini patres collapsam Beati Francisci regulam atque disciplinam restituerunt. Tunc iterum effulsit prisca illa tãti ordinis tẽporum iniuria flaccida religio, integritas, pietas, deuotio, & flagrans charitas. O beatum sæculum! in quo videmus reflorescere antiqua Patrum munera. Quis putasset inter tot Principum odia, inter tot Lutheri agmina superesse piis viris Asylum. Multi Apostatæ Lutheri consilio claustra egrediuntur, votifragi nuptiatores hæreses innant Capuccini sanctum Seraphici ordinis institutum ad natiuum splendorem & perfectionem pristinam reducunt illustrant, & augent. Huius reparatæ disciplinæ primus author fuit quidam frater Matthæus Bascus ordinis Minorum de obseruantia professus, qui in Piceno seu Marchia Anconitana impetrata à Clemente septimo facultate initium auspicatus est, cuius exemplo, vitæ sanctitate, & concionum admirabili profectu, nónnulli alij ex eodem ordine minorum de obseruantia excitati idem vitæ genus amplexi sunt, inter quos primarius fuit quidam insignis Religiosus frater Ludouicus ex foro Sempronij cum fratre suo germano, qui à Clemente septimo obtinuit, vt non solùm ipse cum fratre suo, sed etiam quicunque alius, siue Religiosus sui ordinis, siue Laicus esset, liberè & licitè posset hunc habitum Capucinorum induere, & in eo trium votorum professionem iuxtà sancti Francisci institutum emittere, quemadmodum literæ Apostolicæ anno 1526. die verò 28. Maij. Pont. eiusdem anno tertio desuper editæ adhuc testantur. Post quarum literarum publicationem quidam alij fratres eiusdem ordinis Minorum de obseruantia sese illis paulatim adiunxerunt, ita vt breui tempore duodecim numerum expleuerint, & de communi consilio prædictum fratrem Matthæum Generalem, per quem vniuersa regeretur congregatio, elegerint. Quorum fama &

nomen

nomen Dei zelo & vitæ exemplo clarum cum omnes fermè partes Italiæ peruasisset, ita ordo propagatus est. ferunt habitum eiusdem coloris, quo alij S. Francisci Religiosi vtuntur, sed tunicam paulò asperiorem & villosam cum capucio in vertice acuto & ad tunicam consuto sine pectorali, & multi ipsorum interius cilicio vtuntur, nudis pedibus plerúnque incedunt, & quandoque præsertim tempore hyberno senibus & alijs debilioribus calceorum soleas tantùm cum cingulo, cui hærent, habentium vsus conceditur.

Hoc præclarum vitæ institutum ita vt ab omnibus laudatur, sic à vera & Christianæ pietatis cultoribus excolitur. Quamuis multi reclament votis eorum qui hanc profitentur regulam ita enim comparatum est vt semper cœptis bonorum repugnent.

Hic profectò meritò obiurgandi censentur patres qui parum filiorum saluti consulentes eos à pietatis tramite deterrent, edocéntque nihil ipsa vitæ puritate & monastica professione Deo & hominibus odibilius esse. O dirum patrem! ò sæuam matrem, ò parentes crudeles & impios imò non parentes sed peremptores quorum dolor salus pignoris quorum consolatio mors filij est, qui malunt perire cum eis quam regnare sine eis. Fidelis sermo & omni acceptione dignus quia si impium est contemnere matrem, contemnere propter Christum piissimum est. Nam qui dixit. Honora patrem & matrem ipse etiam dixit. Qui amat patrem & matrem plusquam me non est me dignus. Gladium tenet hostis vt me perimat & ego de matris lachrymis cogitabo. Odira abusio, domus ardet ignis instat à tergo & fugienti prohibetur egredi, euadenti suadetur regredi & hoc ab his qui in ipso incendio positi sunt & obstinatissima dementia ac dementissima obstinatione, fugere periculum nolunt. Proh dolor si contemnitis mortem vestram cur appetitis & meam. Sileant omnes persuasiones Rhetorum, & Poetarum commenta qui tantum nos debere patriæ conqueruntur, horum iugulabitur opinio, exemplo eorum qui omnia reliquerunt vt sequerentur Christum Delicatus ille est cui patria dulcis, fortis, cui omne solum patria est, perfectus vero cui Mundus exilium. Illi Christus diuitiæ, Christus pater, frater, sorores, amici, Laudetur Deus qui tot certos calles summi boni miseris ostendit mortalibus.

X.

Electionem Romani Pontificis successoris, declarat fieri debere iuxta aliam eius constitutionem quam habes sup. fol. 259 in euentum eius obitus ante reditum ad Almam Vrbem.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam. LICET variæ constitutiones pro euitanda discordia in electionem Romani Pontificis etiam circa locum celebrandæ ipsius electionis à nostris prædecessoribus salubriter sint editę, tamen sicut accepimus, si nos ab alma Vrbe aliquandiu absentaremur, & ante reditum nostrum ad ipsam Vrbem nos pro diuina voluntate decedere contingeret, à nonnullis asseritur quod per constitutiones hactenus editas circa locum celebrandæ electionis huiusmodi non sit pro conditione huius temporis ex omni parte satis prouisum. & id dudum cum versus Bononiam ad conueniendum illuc vna cum charissimo in Christo filio nostro Carolo Romanorum Imperatore semper Augusto tunc in Imperatorem electo pro consulendo rebus Italiæ, & totius reipublicæ Christianæ, nos contulissemus prouidere attendentes, habita tunc super iis cum venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus matura deliberatione, & diligenti examine, de eorundem fratrum consilio, & vnanimi consensu per alias nostras literas voluimus atque decernimus causarum, & literarum apostolicarum audientiam in dicta Vrbe post nostrum tunc ab ea discessum remanere, ad effectum vt si nos ante reditum nostrum ad ipsam Vrbem ab hac luce migrare contigisset, & ibi non alibi vbi nos mori contigisset electio Romani Pontificis celebrari debuisset, nisi Vrbs ipsa tunc interdicto ecclesiastico subiecta, vel apertè rebellis fuisset, aut inibi de impressione dubitatum, super quo maior parti Cardinalium tunc ibidem existentium decisionem stari debuisset, & tunc in Ciuitate Castellana vel Vrbe veterana aut Perusina seruato scripturæ huiusmodi ordine fieri debuisset, dummodo illæ etiam ecclesiastico interdicto subiectæ, seu rebelles non fuissent, ac per fel. rec. Alexandrum III. Licet de euitanda, & Gregorium X. Lugdunens. Vbi periculum, & Ne Romani incipientes, per Clementem V. Romanos Pontifices prædecessores

Variis his temporibus agitata fuit respublica Christiana dissidiis, ad quæ dissentienda Massiliam summus Pontifex nauigat. Pontificiæ siquidem dignitatis interesse videbatur communem omnibus parentem atque beneuolū profiteri, neque adeo Gallorum regē tanti nominis, & qui Christianæ religionis sæpius defensa propagatáq; titulos præferret, contemnendum existimare, vt

nostros in Viennens. concilius circa electionem eandem hactenus editas constitutiones, & alias extrauagantes in omnibus alias seruari, & in suo robore permanere debere, ac electionem alibi contra literarum nostrarum desuper confectarum tenorem per eosdem Cardinales factam nullam & irritam fore, ipsósque Cardinales ad aliam electionem Romani Pontificis seruata earundem literarum forma procedere debere, & per nos contra præmissa nullatenus dispensari posse. Et deinde cum nos iterum pro simili necessitate ad dictam ciuitatem Bononiæ conferre, & inibi præfato Carolo Imperatore ex Germania redeunte ad similem effectum conuenire necesse fuisset, nos de similiter eorundem fratrum consilio literas prædictas per alias nostras literas innouauimus, prout in eisdem literis plenius continetur. Cum autem nos de proximo pro nonnullis nostris & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac orthodoxæ, & catholicæ fidei, totiúsque reipublicæ Christianæ arduis negotiis & ex vrgentissimis causis ad ciuitatem Viennam vel alium locum magis opportunum minoris, vel maioris ab Vrbe distantiæ, prout nobis conuenire videbitur, non sine graui nostræ, ac totius curiæ nostræ incommodo nos conferre, ac inibi cum charissimo in Christo filio nostro Francisco Francorum Rege Christianissimo conuenire & ad certum tempus a dicta Vrbe nos abesse necesse est: Nos propterea circa electionem Romani Pontificis in euentum decessus nostri domino ita volente ante reditum nostrum ad eandem Vrbem pari modo vt debemus prouidere volentes, habita etiam super hoc cum ipsis fratribus matura deliberatione, & de simili eorundem consilio, & assensu priores literas nostras prædictas auctoritate apostolica tenore præsentium innouamus, ac plenum firmitatis robur obtinere, illásque necnon omnia & singula in eis contenta, in euentum ipsius decessus nostri ante reditum nostrum ad eandem Vrbem, circa electionem futuri Romani Pontificis in omnibus & per omnia inuiolabiliter obseruari debere, ac per dictos Cardinales contra præmissa nullatenus dispensari posse, necnon totum id & quicquid ab eisdem Cardinalibus quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo trigesimo tertio, tertio nonas septembris, Pontificatus nostri anno decimo.

Colloquium cupientis pŕque petenti, quum ei ipse his Cæsari dederit omnino denegetur. Anne aliter exscindi, aboleriq; posse Lutheranæ hæresis malum, quàm si Franciscus Concilio faueat, authoritate & viribus adsit, & in eam præsertim causam, sensus, & consilia Galliæ plena pietatis cū Cæsare coniungat? sed profectò ea mente in Galliā profectus est, vt pacē atque otiū confirmaret & Reipublicæ trāquillitati consuleret. Hæc Iouius.

Alterum colloquium cum Rege Gallorum habiturus Clemens Pontifex è Roma Massiliam nauigare constituit precibus Regis, repugnante Cæsare tamen, fretus. Rex multos myoparones & celoces dispositos iubet qui omnia diligenter & alto mari ad omnes oras perlustrarent ne quod illi periculum incauto crearetur. Cuius aduentum etiam dum expectaret Massiliæ finitima loca peragrabat, Massiliam quoque ipsam raptim interea venit, vt videret num omnia ad illum excipiendum rectè parata essent.

Mense Octobri ex turri, Taxiana & speculatoria conspicitur classis qua Papa nauigabat, vnde signo dato myoparones & celoces magno numero obuiam illi prodeunt, quibus multi nobiles cum tubis & lituis vehebantur. Quum portum ingrederetur, à turre speculatoria, Ioannea & cœnobio Victoriano, multisque aliis editioribus locis strepitu amplius trecentarum maiorum machinarum salutatur, quibus reciproco boatu à triremibus reddito, totus portus & loca finitima incendio corripi videbantur. His rebus confectis è naui ad Victorianam ædem versus (ea est è regione vrbis portu interposito) ad palatium Mommorencij descendit, quem locum ille parauerat quo eum exciperet, donec ciuitatem cum splendore ingrederetur. Idem Mommorencius (huic enim Rex omnem de excipiendo papa curam commiserat) duo in ciuitate ornanda palatia, vnum Papæ alterum Regi curauerat. Inter illa vicus intercerat, in quo amplissimam aulam ligneam extrui iusserat, qua iter ad vtrunque palatium esset: quæ tanta etiam magnitudine erat, vt cum cardinalium consistorium capere posset, tum illic etiam Papa cum Rege congredi. Hæc omnia passim maximi pretij aulæis ornata erant. Papa illud palatium quod ei trans portum paratum esse diximus, deducto, domum se quisque in posterum diem recipit, quo se vt vrbem ingrederetur parauit. Ingressus illi summo splendore & magnificentissimo apparatu instruitur. Ipse cathedra sedens, humeris duorum baiulorum ornatu Pontificali insignis gestatur, nisi quòd capiti tiara deest. Sequuntur cardinales celeberrimis vestibus, mulis pontificalibus inuehentes: tum ducissa Vrbini separatim splendidissimè

nè sese inferens, quam nobiles tum viri tum mulieres tum è Gallia tum ex Italia comitantur. Ea subsequente populi frequentia stipatus Papa ad locum vbi commoraretur paratum peruenit: tum omnes domum redeunt. Tanti splendoris pompa absque vllo tumultu aut turba administrata est. Dum vrbem ingreditur, Rex interim myoparone ad eum locum vnde Papa discesserat, nauigat, vt inde postridie profectus clientelæ Papalis officium supplex humi ad pedes stratus, vtpote Rex Christianissimus, præstaret. Postridie rex ipse cum Eleonora regina, tribus liberis affuit, totius Galliæ nobilitatem trahens. Nec multò pòst in solenni Cardinalium Episcoporúmque concessu medius inter liberos in genua procumbens, hilari osculo exceptus, allenatusq; est. Orauit tum Latinè & luculenter Ioannes Bellaius Episcopus Parisiensis, quum eum congressum summa fœlicitatis maturum tum publicæ pacis fructum, fessibus Christianorum rebus allaturum ominaretur. Grauissimis inde consultationibus extracti aliquot dies: tanto consiliorum silentio, vt ne arbitrum quidem, qui lumen præferret, nocturnis colloquiis admitterent: ipsorum enim cubicula paries tantum cum secretis foribus dirimebat. Fama erat, vtrunque mutuis cum lachrymis recentes calamitates defleuisse, repetiisséque origines antiquorum consiliorum veluti vno ordine connexis erroribus, quibus demum in tantas carceris miserias decidissent. Nec deerant curiosi abditarum rerum interpretes, qui subtiliter excepta auribus, aut ingenij libidine conficta enumerando, Clementi grauem inuidiam apud Cæsarem conflarent, quasi ille iam regi certissimo fœdere iungeretur, vt quum per occasionem commouere virium lacertos possent, in Italia bellum renouarent, quo simul & hic Mediolanum repeteret, & ille Rhegio & Mutina potiretur.

Transigitur demum matrimonium ducis Aurelij alterius regis filij & Catharinæ Medicea Vrbini Ducissæ Papæ neptis pactis conditionibus quas liberè Pontifex tanti Regis affinitatem ambiens excepit. Nuptiæ amplissima & magnificentissima pompa celebrantur, Papa ipso nuptialia verba nuncupante. Sacra celebrantur pontificia celsitudine, faustis coniugij ominibus omnia fauere videntur. Cæterum Massiliæ conuiuiis, salutationibúsque triginta quatuor dies insumpti tanta principum minorúmque ordinum contentione & cura implendis totius munificentiæ ac humanitatis officiis, vt is conuentus, eæq; nuptiæ, neque iocundiore comitate, neque effusiore sumptu, neque liberiore lætitia celebrari potuerint. Aderant tres regis filij, in quos ora hominum vertebantur. In Francisco Delphino eminebat ingenium graue, multa reconditarum rerum recognitione defixum. Henricus autem iucunditate animi, corporis & cultus militari habitu, sermonis alacritate, Gallorum naturæ similior, studia fauentis populi promerebatur. In Carolo autem puero id erat decus oris, ea eruditi & admirabilis ingenij suauitas, vt nemo eo rege, prole fœlicior haberetur. Honestauit nuptias Heleonora regina serenitate, modestia, munditiis tanto rege dignissima. Nec indigna erat noua nupta regio fastigio, quum haud dubiè Leonis decimi maioris patrui indolem magnitudine excelsi liberalisque animi, honestissimisque moribus referret. Ipse autem Franciscus sua peculiari liberalitatis laude supra cæteros principes maximè insignis seipso splendidior apparuit, singulis enim Cardinalibus opulentæ ex Gallia sacerdotiis pensiones dono datæ, honestatique sunt amplissimis muneribus, qui vel studio partium, vel Pontificis gratia pollebant, & ij ante omnes præcipua benignitate, qui optimarum literarum, & præstantis ingenij fama noscebantur. Hos rex ipse omnis elegantiæ arbiter, & nobilissimarum artium peracutus æstimator in summam familiaritatem erudito sermone pertrahebat. Neque passus est se donis à Pontifice superari; nam quum Pontifex monocerotis bicubitale cornu aurea cælatæ basi inclusum, ad depellenda epulis venena dono dedisset, id latissimo aulæo rependit, in quo Belgarum arte suprema Christi cœna cum discipulis serico atque auro intexta visebatur. Dedit & cupiditati Hippolyti Medicæi Cardinalis, quum ingenuo pudore maiora dona repudiasset mansuefactum leonem eximiæ proceritatis, quem è Mauritania Hariadenus Barbarussa cum legatis transmiserat. Discessurus autem Pontifex, quatuor viros Gallos legit in senatum, commendatione atque iudicio regis delectos. Hi fuere Odettus Castellio, cui Annas Memorantius aulæ magister erat auunculus, & Philippus Bononius Albani frater, & Claudius Gibrius Philippi Schabotis Thalassiarchæ auunculus, & Ioannes Veturius ab innocentia comitatéque ingenij regi carus, & cæteris ætate superior.

Cùm geniales isti dies haberentur inexpectati accesserunt ad Pontificem regis Angliæ Legati, vt precibus vrgerent Pontificis consensum ad dirimendum matrimonium quod Henricus antea cum Catharina Cæsaris Matertera legitimè contraxerat. Illi autem insolentius pulsi vt regiæ libidini obsequerentur in ipso Pontificis cubiculo contra ipsa iura Pontificis

mentem extorquere putabant minabantur prouocationem à sententiis si patrum arr. decret ad Concilium nescio quod futurum. Offerunt regem Christianissimum pro patrono in gratiam Regis & pro antiqui fœderis inniti necessitudine, his autem liberè respondit, Aliis in rebus omnibus se fratris animum Henrico præstiturum, sed in iis quæ cōtra religionem fierent nec velle cuiquam associari.

Pontifex expectabat resipiscentiam regis vt saltem post expletam libidinem cum Anna Bolena quam susceperat ab ea quam adulterio cognouerat (O nephandum incestum: O belluinum libidinis genus) ad meliorem vitæ callem reuocaretur summa indulgentia ferre sententiam in illum differebat Romam tamen reuersus & causa illius ac Catharinæ diligentissimè examinata sententiam tulit in hæc verba.

Sententia diffinitiua Clementis Papæ septimi pro matrimonio Henrici Octaui Angliæ Regis cum Catharina, & contra secundas eiusdem nuptias cum Anna Bolena. Data Romæ Anno Domini 1534. Pontificatus Clementis vndecimo.

CVM pendeate lite coram nobis, dilecto filio Capisuccho capellano nostro, ac sacri Palatij Apostolici causarum auditori & Decano, à nobis in Consistorio Reuerendissimorum commissa, inter charissimos in CHRISTO filios nostros Catharinam & Henricum Octauum Angliæ Reges, de & super validitate matrimonij inter eos contracti, præfatus Henricus dictam Catharinam eiecerit, & de facto cum quadam Anna matrimonium contraxerit, contra mandata & decreta tam admonitionis, quàm inhibitionis in literis in forma Breuis, etiam de consilio fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium emanatis, contenta, temere & de facto attemptando.

Idcircò nos de illius potestatis quam CHRISTVS Rex regum nobis, licet immeritis, in persona Beati Petri concessit, plenitudine, in throno iustitiæ pro tribunali sedentes, & solum DEVM præ oculis habentes, per hanc nostram sententiam, quam ex nostro mero officio, ac de venerabilium fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium consistorialiter coram nobis congregatorum consilio, ferimus, eiectionem & spoliationem dictæ Catharinæ Reginę à quasi possessione iuris cōiugalis, & Reginalis dignitatis, in qua tempore huiusmodi motæ litis erat, & matrimonium inter prædictum Henricum Regem & Annam prædictam contractū, cum prædicta omnia notoria & manifesta sint, prout ita esse declaramus, nulla iniusta & attemptata fuisse & esse, ac nullitatis, iniustitiæ, attemptatorūmque vitio subiacuisse & subiacere, prolémque susceptam seu suscipiendam illegitimam fuisse & esse, præfatamque Catharinam Reginam, ad suum pristinum statum & quasi possessionem iuris coniugalis & regialis dignitatis restitui & reponi debere, dictúmque Regem dictam Annam à cohabitatione sua & quasi possessione iuris Coniugalis & Reginalis eiicere, & amouere debere, in his scriptis pronunciamus decernimus & declaramus, restituimus, & reponimus, eiicimus amouemus. Eadémque nostra sententia, & ex consilio & mero officio nostro prædicto, pręfatum Henricum Regem maioris excommunicationis & alias censuras & pœnas in dictis literis contentas, ob earum non paritionem & contemptum damnabiliter incurrisse & incidisse, ac ab omnibus CHRISTI fidelibus euitandum fuisse & esse, declaramus & mandamus.

Et nihilominus volentes cum eodem Henrico Rege, nomine pij patris benignè & clementer agere, censurarum prędictarum declarationem, vsque & per totum mensem Septembris proximè futurum, ad hoc, vt sententię & mandatis nostris prædictis commodiùs parere possit, suspendimus. Et si infra dictam Catharinam in pristinum statum, quo tempore litis motę erat, non restituerit, pręfatámque à sua cohabitatione & quasi possessione iuris Coniugalis & Reginalis non abiecerit, & dicta attemptata cum effectu non purgauerit, ex nunc, pro vt extunc pręsenti declarationi locum esse volumus & decernimus. *Hic cadium & schismatum per Angliam initium fuit. Qui hæc omnia sigillatim examinare voluerit legat primum librum Nicolai Sanderi de schismate Anglicano.*

In prelatos

XI.

In prælatos & Principes vsurpantes dispositiones beneficiorum sedi apostolicæ reseruatorum aut impedientes eius prouisiones contra formam concordatorum inter eandem sedem apostolicam & nationem Germaniæ.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

ADMONET nos incumbentis nobis pastoralis officij cura, vt non solum nobis, sed etiam cunctorum Christifidelium, & præsertim ecclesiasticarum personarum profectibus diligenter intenti illorum occurramus dispendiis, & quæ in cuiuscunque ipsorum præiudicium siue noxam quauis etiam auctoritate prodiisse comperimus, salubriter reformemus. Sanè dudum ad nostram peruenit notitiam, qualiter nonnulli Archiepiscopi, & Episcopi, ac ecclesiarum Prælati, nonnulli etiam Principes, & domini temporales inclitæ nationis Germanicæ, post miserabilem Vrbis direptionem collationes, & dispositiones beneficiorum ecclesiasticorum nobis, & sedi apostolicæ etiam virtute concordatorum inter sedem, & nationem præfatas reseruatorum temerè vsurpare præsumpserint, ac collationes & dispositiones nostras, & dictæ sedis de illis factas admittere contempserunt, nedum in nostrum & ipsius sedis vilipendium, sed etiam in iurium nostrorum & eiusdem sedis, ac illorum quibus de ipsis beneficiis prouidimus, aut in quorum fauorem alias disposuimus, seu prouideri & disponi mandauimus, graue præiudicium. Et quamuis contra præsumptores & contemptores huiusmodi in bulla, quæ quotannis in die cœnæ Domini de more lecta fuit, declarauimus, & protestati fuerimus, quod in præmissis, & aliis quibuscunque iuribus dictæ sedis, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ vndecunque & quomodocunque quæsitis, seu quærendis per quoscunque actus contrarios, aut quomodolibet præiudicantes tacitos vel expressos à nobis, vel ab eadem sede quomodolibet factos vel faciendos, aut quemcunque temporis fluxum, vel patientiam, vel tolerantiam nostram nobis aut eidem sedi nullatenus præiudicari debere, aut quomodolibet posse: tamen sicut non sine animi nostri mœrore, intelleximus, nonnullis ex Archiepiscopis, Episcopis, Prælatis, Principibus, & dominis prædictis, adhuc à præmissis desistere non curarunt, nec de præsenti curant, quinimmo, quod deterius est, ne prouisiones apostolicæ admittantur, per sua mandata etiam pœnalia prohibere non verentur, in animarum suarum graue periculum, & aliorum Prælatorum, ac Principum catholicorum dictæ nationis perniciosum exemplum, & scandalum plurimorum. Nos igitur, qui à dictis concordatis, quæ olim Romanæ Ecclesiæ, & dictæ nationis hominibus, pro ipsius Ecclesiæ vnione, ac pace, & tranquillitate inter Ecclesiam & nationem prædictas, perpetuò solidandis, & conseruandis laudata, conclusa, & accepta fuerunt, nullatenus recedere intendimus, ne dicti præsumptores, & contemptores, aut per eos in dictis beneficiis intrusi ex huiusmodi temeraria præsumptione gloriari valeant, néve ipsi intrusi ex adulterinis eorum titulis aliquem fructum reportent, nec illis quibus de beneficiis prędictis per nos aut dictam sedem, seu eius authoritate prouisum extitit, & in futurum prouidebitur, per alicuius temporis fluxum, seu aliquam patientiam, vel tolerantiam prędiudicium fiat, aut factum censeatur, ex pastoralis officij debito prouidere volentes, ac concordatis prædictis firmiter inhęrentes. Motu proprio, & ex nostra matura deliberatione, ac certa scientia, auctoritate apostolica, de apostolicę potestatis plenitudine, tenore præsentium declaramus pretensas collationes, & alias dispositiones de quibuscunque beneficiis ecclesiasticis cum cura, & sine cura, nobis: & dictę sedi, vt prefertur, reseruatis, per Archiepiscopos Episcopos, Pręlatos, ac sęculares Principes, & dominos quoscunque dictę nationis, seu ad eorum pręsentationem, vel nominationem, etiam per ordinarios ipsorum beneficiorum collatores à tempore dictę direptionis citra contra tenorem, & formam dictorum concordatorum quomodolibet factas, & in posterum faciendas, personis quibus aut in posterum fient, nisi sint per nos, aut nostra, vel dictę sedis auctoritate approbatæ, nullum titulum, vel colorem ipsa beneficia possidendi tribuisse, aut in futurum tribuere, sed & illos pro malęfidei possessoribus, & merè intrusis ab omnibus haberi, & censeri, ac fructus per eos

Cladis Romanæ vrbis incentiua multa collationes beneficiorum merè vsurpatæ sunt.

Bulla cœnæ domini excommunicantur qui iura apostolicæ sedis violare nituntur aut eius iurisdictionem contemnunt aut impediunt.

In Principes quosdam dispensationes beneficiorũ vsurpãtes contra formam concordatorum sedi apostolicæ reseruatorũ & prouisiones apostolicas non admittentes.

ex beneficiis huiusmodi perceptos & percipiendos, nullo vnquam tempore suos facere, sed illorum restitutionem in vtroque foro efficaciter obligatos esse. & ad illorum restitutionem, ad eorum quorum interest, seu etiam fisci nostri instantiam, omnibus viis iuris, & remediis compelli posse & debere, & eos nullo vnquam tempore beneficio regularum de annali & triennali pacifico possessore gaudere potuisse, aut posse. Illis vero quibus eadem beneficia per nos, aut auctoritate nostra vel dictæ sedis tenore & forma concordatorum huiusmodi seruatis collata, seu commendata sunt, aut in futurum conferentur, vel commendabuntur, necnon ecclesiis & locis ecclesiasticis, ac collegiis, quibus perpetuò, vel ad tempus eadem auctoritate vnita sunt, aut in posterum vnientur, ac omnibus illis qui in executione literarum apostolicarum eis concessarum per constitutiones, seu mandata Archiepiscoporum, Episcoporum, Prælatorum, Principum, vel dominorum prædictorum, hactenus quomodolibet impediti fuerunt, aut in posterum impedientur, dictas regulas, quemcunque temporis fluxum seu patientiam, vel tolerantiam minimè obstare debere, quominus contra dictos intrusos, & intrudendos quocunque tempore iudicialiter experiri valeant. Decernentes sic per quoscunque iudices & commissarios, quauis auctoritate fungentes, Sanctę Romanę Ecclesię Cardinales, & Palatij Apostolici causarum Auditores sententiari, interpretari, & iudicari debere, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter sententiandi, interpretandi, & iudicandi facultate, & potestate, ac irritum & inane si secus super iis ab eis, vel quibusuis aliis quauis auctoritate scienter, vel ignoranter attentatum forsan est hactenus aut in posterum contigerit attentari. Non obstantibus regulis & aliis præmissis, aliisque constitutionibus & ordinationibus apostolicis, cęterisque contrariis quibuscunque. Vt autem præmissa ad omnium notitiam deducantur, volumus & mandamus præsentes in Cancellaria apostolica more solito publicari, & in quinterno eiusdem Cancellariæ describi. Præterea quia difficile foret præsentes literas ad singula loca, in quibus de eis forsitan fides facienda foret deferre, eadem apostolica auctoritate decernimus, quod ipsarum transumptis, manu alicuius notarij publici inde rogati subscriptis, & sigillo alicuius personæ ecclesiasticæ in dignitate constitutæ munitis, ea prorsus in iudicio, & extra, & alias vbilibet fides indubitata adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo trigesimo quarto. Calen. Iunij, Pontificatus nostri anno vndecimo.

Collationes beneficiorum contra formam concordatorum factæ adulterinæ & inualidæ sunt. & hac ratione qui prouisiones consequuntur tanquam malæ fidei possessores non præscribunt, & ad restitutionem fructuum tenentur.

Prouisis iuxtà tenorem concordatorum à sede apostolica, iura quæcunque reseruantur etiam agendi quandocunque contra eos qui obliquo calle ad beneficia intrusi sunt.

XII.

Consensus præstandi in beneficiorum resignationibus.

SANCTISSIMVS in Christo pater & D.N.D. Clemens diuina prouidentia Papa. VII. Constitutionem suam de consensibus in Cancellaria, vel Camera apostolica extunc de cætero præstandis quo ad materias Franciæ infra tres menses, in aliis vero infra quindecim dies à die extensionis eorundem consensuum computandos in libris solitis & auctenticis annotandos, ad obuiandum fraudibus, quæ in retardatione anotationis consensuum huiusmodi committebantur, nuper editam declarando, voluit quod dicta tempora non à die extensionis consensuum in dictis libris, cum ipsa constitutio sic nihil operaretur, nec per eam dictis fraudibus aliquo obuiaretur, sed à die præstationis eorundem consensuum intelligi debeant. Et quoniam nonnunquam præstantur consensus super supplicationibus nondum ad registrum missis, seu adhuc penes Datarium suum existentibus, & notarij non possunt tales consensus in dictis libris annotare, nisi videant huiusmodi supplicationes registratas, seu expeditas, & sæpe labuntur dicta tempora antequam ipsæ supplicationes ad registrum mittantur seu expediātur. Voluit & declarauit quod tunc & eo casu dicta tempora à die qua Datarius huiusmodi supplicationes ad registrum vel summistam miserit, computari debeant, diem autem missionis huiusmodi de cætero annotabit Datarius pro tempore in calce supplicationum consensuum aliquem requirentium per hæc verba videlicet. Missa die tali: N. Datarius

Ex retardatione annotationis consensuū graues sæpe suboriūtur fraudes.

Declarat quo die incipiat currere terminus præfixus ad adnotandum consensum.

N. Datarius, quæ verba voluit ad plenam probationem missionis prædictæ sufficere: Præterea voluit quod notarij de talibus consensibus rogati in annotatione illarum in dictis libris facienda teneantur de die missionis huiusmodi, sicut de data supplicationum, expressam mentionem facere, vt die præstationis consensuum, & die missionis supplicationum huiusmodi simul iunctis ex illorum inspectione euidenter appareant ipsi consensus infra tempora prædicta in dictis libris annotati: & notarij requisiti de cætero ad ponendum aliquos consensus in libris prædictis, si ex inspectione dierum præstationis consensuum, ac missionis supplicationum viderint dicta tempora ad annotandum consensus, vt præfertur præfixa esse lapsa, consensus tales in dictis libris annotare nullatenus præsumant, sub pœnis in dicta priori constitutione contentis. Et nihilominus annotatio de illis sit extra tempora prædicta pro tempore facta, ipsique consensus sic annotati viribus omnino careant, nulliúsque sint roboris vel momenti. Narratiua quoque per verbum Hodie vel Nuper in literis apostolicis super materiis ad quarum expeditionem consensus aliquis requiritur pro tempore expeditis posita, contra præmissa minimè attendi debeat, nec aliquem effectum operetur. Insuper intelligens Sanctitas sua in profectione sua versus Massiliam, & durante Sanctitatis suæ ab Vrbe absentia, ac per aliquos dies ante, & postquam plures consensus fuisse præstitos, qui propter varia impedimenta infra dicta tempora iuxtà dictam constitutionem in libris prædictis annotari non potuerunt: Ad consulendum indemnitati partium, dat ac concedit Notariis Cancellariæ & Cameræ prędictis licentiam & facultatem; quod omnes consensus à die recessus Sanctitatis suę ab Vrbe versus Massiliam vsque ad eius in Vrbem felicem reditum, videlicet à die nona Septembris vsque ad diem decimam Decembris Anni M. D. XXXIII. ac per quindecim dies ante recessum, & alios quindecim dies pòst reditum huiusmodi pręstiti in libris prędictis pro absentibus infra tres menses, & pro præsentibus infra quindecim dies à die publicationis pręsentis constitutionis computandos annotare possint & valeant. Necnon consensus huiusmodi sic annotandos, ac etiam de mandato Sanctitatis suę, vel Datarij sui iam annotatos in omnibus valere & validos esse perinde ac si infra tempora dictę prioris constitutionis in eisdem libris annotati fuissent. Decernens sic per quoscunque Iudices & commissarios quauis authoritate fungentes in quibuscunque causis motis & mouendis & etiam per appellationem adhuc pendentibus interpretari, ac iudicari debere. Ac irritum, &c. si secus fiat Constitutione prędicta cum pœnis in ea inflictis aliis in suo robore permanentibus.

Notarij debent diem missionis per datarium Papæ in calce supplicationum appositæ adnotare in libr. Cam. apost.

Itineris summi Pontificis versus Massiliam deliberatio.

Decretum irri... [illegible]

Romam reuersus Pontifex Maximus, molesti itineris victo labore peregrinationem terrestrem absoluit vt cælestem vitam incolat, & votorum ferme compos cum videret animos principum sua opera paci compositos, haud diu superuixit lento morbo cruciatus VII Cal. Octob. rebus humanis excessit. Cadauer in Basilica Sancti Petri, post ad Ecclesiam S. Mariæ super Mineruam translatum ibidem sepultum est. Præcipua huius Pontificis gesta ex nostris in suas constitutiones scholiis declarauimus. Sed ingrata obliuione negligendum non est quod paucis Petri successoribus accidit, quodque à multis memoriæ consecratum est, Gratum videlicet mentis Symbolum quod publico diplomate AEtiopiæ rex testatus est in sedem Romanā. Eius literarum seriem hic conscripsimus lectu non minus iocundam quam vtilem.

Fœlix sancte pater, qui à Deo effectus es gentium consecrator, & sancti Petri sedem obtines, tibi datæ sunt claues regni cælorum, & quodcunque ligaueris, vel solueris super terram, erit ligatum, vel solutum in cælis, sicut dixit Christus, & ita in Euangelio Matthæus scribit: Ego Rex cuius nomen leones venerantur, & Dei gratia Atani Tingil, id est Thus virginis vocor, quod nomen est à baptismate, nunc verò in ipso suscepti regni initio assumpsi nomen Dauid, dilectus à Deo, columna fidei, cognatus stirpis Iuda, filius Dauid, filius Salomonis, filius columnæ Syon, filius seminis Iacob, filius de manu Mariæ, filius Nahu per carnem, Imperator magnæ & altæ AEtiopiæ, magnorum regnorum & ditionum, & terrarum, Rex de Xoa, de Caffate, de Fatigar, de Angote, de Baru, de Bellinguangue, de Adeon, de Vangue, de Goiame, vbi Nilus oritur, de Amara, de Baguemidri, de Ambea, de Vague, de Tigrimhao, de Sabbaym, vnde fuit regina Sabba, de Bernegaes, & dominus vsque ad AEgyptum. Eæ prouinciæ omnes sunt in mea potestate, pleraq; aliæ magnæ, & item paruæ, quæ nunc à me nequaquam

quaquam numerantur, neque regna & prouincias suis nominibus expressi, veluti superbia, & vana gloria inductus verum ob id vt summus Deus magis ac magis laudaretur, qui singulari benignitate tot amplissimorum regnorum Christianæ religionis superioribus meis regibus imperia tribuisset, sed profectò me clariore gratia inter alios Reges dignum fecit, vt religioni continuè inseruirem. Quoniam me Abel dominum fecerit, hostem Maurorum & Gentilium quia adorant idola. Mitto ad deosculandos pedes sanctitatis vestræ more cæterorum Christianæ fidei regnum fratrum meorum, quibus neque religione, neque potentia sum inferior. Ego etenim in Regnis meis sum columna fidei, neque cæterorum minor auxiliis, quum in solo Deo spem & opem reponam, qui me sustinet, & gubernat ab eo tempore quo Angelus Dei allocutus est Philippum, qui fidem doceret Eunuchum potentis reginæ Candacis reginæ Æthiopiæ, qua à Hierosolyma Gazam pergebat. Philippus tum baptizauit Eunuchum: & Eunuchus demum Reginam cum magna parte familiæ & populi eius, qui nunquam desierunt esse Christiani, omníque sequenti tempore perstiterunt fortes in fide, prædecessores verò mei nulla alia ope adiuti, quàm diuina, fidem in latissimis Regnis propagarunt, quod & ego quotidie efficere contendo. Maneo etenim intra maximos regnorum meorum fines, vt Leo ingenti sylua circundatus & septus aduersus Mauros obsidentes: & alias nationes fidei Christianæ inimicissimas, quæ nolunt audire verbum Dei, neque cohortationes meas, & ego gladio accinctus eos persequor, & paulatim extrudo diuino scilicet fretus auxilio, quod nunquã mihi deest, quod secus accidit regibus Christianis. Nam si regnorum suorum fines extendunt id facilè possunt assequi, quoniam alter alteri fert opem, & auxilia subministrat, iuuanturque benedictione vestræ sanctitatis, cuius particeps ego sum, cùm in libris meis literæ habeantur, quas superioribus temporibus Papa Eugenius cum benedictione misit ad Regem semen Iacob. Qua accepta, & tradita per manus benedictione ego fruor, & magnopere lætor, cæterùm ego in magna habeo veneratione sanctum templum in Hierusalem, ad quod sæpissime mitto oblationes debitas per nostros peregrinantes. Et multo plures & pinguiores mitterem, nisi itinera à Mauris & infidelibus obsiderentur. Nam præter illud, quod dona nostra & thesauros nunciis eripiunt, etiam eos liberè pertransire non permittunt. Quòd si paterent itinera, in familiaritatem, & commercium Romanæ Ecclesiæ deuenirem, vti fit à cæteris Christianis regibus, quibus in religione Christiana non sum inferior, & ita vt illi credunt, vnam sanctam & ecclesiam confiteor, credóque sincerissimè in sanctam Trinitatem & in vnum Deũ, & in virginitatem dominæ nostræ virginis Mariæ, & articulos fidei teneo & obseruo vti ab Apostolis conscripti fuerunt. Nunc Deus optimus maximus potentissimi, & Christianissimi Regis Emanuelis iter patefecit, vt per legatos conueniremus, & in fide coniuncti Christiani cum Christianis Deo inseruiremus. Sed dum in aula mea eius oratores essent, allatum est eum vitam cum morte commutasse, filiúmque eius, fratrem meum Ioannem paterni regni sceptrũ accepisse. Vnde sicuti ex patris morte summum senseram dolorem, ita ex filij fœlici in regnum assumptione, mirificè sum lætatus, adeo vt sperem nos communibus copiis & viris per regiones Maurorum pessimorum terra marique ita aperturos, atque eos magno terrore illato sedibus & regnis esse depulsuros, vt commodo pacatóque itinere Christiani Hierosolymitanum templum petere, & liberè commeare possint. Atque ego in primis sicuti vehementer exopto diuini amoris particeps esse possim in templo apostolorum Petri, & Pauli, cupio autem ingenti desiderio consequi sacrosanctam benedictionem à Vicario domini nostri Iesu Christi. Nam procul dubio sanctitas vestra Dei est Vicarius, & cùm à peregrinis, qui ex regionibus nostris ad Hierusalem, atque inde Romam non sine miraculo eunt, & redeunt, multa de sanctitate vestra ab his audio, quæ mihi incredibilem afferunt voluptatem & gaudium. Sed multò maiorem omnino caperem lætitiam, si mei oratores breuiore itineris compendio vti possent, & noua referrent. Sicuti antequam moriar aliquando allaturos spero, non sine gratia Dei omnipotentis. Qui vos in sanitate, & sanctitate conseruet. Amen. Exosculor autem pedes sanctos & supplex oro, vt benedictionem ad me mittat. In nomine Dei Patris omnipotentis creatoris cœli & terræ, visibilium & inuisibilium. In nomine Dei filij Iesu Christi, qui est idem cum ipso à principio mundi, & est lumen de lumine, & Deus verus de Deo vero. In nomine Dei spiritus sancti Dei viui qui processit ex Deo patre. Has literas is ego Rex mitto, cuius nomen leones venerantur, & Dei gratia vocor Atani Tinghil, id est, Thus virginis, stirpis Regis Dauid, filius Salomonis, filius Regis per manum Mariæ, filius Nahu per carnem, filius sanctorum Petri & Pauli per gratiam. Pax sit tibi iustè domine pater sancte, potens, pure, sacrate, qui es caput pontificum omnium, & neminem metuis, cùm nemo possit tibi maledicere.

ledicere. Qui es vigilantißimus supra animas, curator & amicus peregrinantium, consecrator magister & prædicator fidei, & earum rerum hostis quæ conscientiam offendunt, amator optimorum morum, vir sanctus quem omnes laudant, & benedicunt. O fœlix sancte pater, ego tibi reuerenter obedio, quum sis pax omnium, & cuncta bona merearis, & ita æquum vt omnes tibi obedientiam præstent, sicuti sancti Apostoli præcipiunt apud Deum, hoc verè vestrum est ita etiam præcipiunt vt venerentur Episcopos, Archiepiscopos & Prælatos. Similiter, vt loco patris amemus, & loco Regis vereamur, & tibi vti Deo fidem habeamus. Propterea dico ego humiliter ad terram genibus flexis tibi pater sancte, sincero admodum corde, quod tu pater meus es, & ego filius tuus. O pater sancte potentißime, cur neminem vnquam ad nos misisti, vt certius de vita saluteque mea cognosceres? Quum tu sis pastor, & ego ouis tua. Bonus etenim pastor sui gregis nunquam obliuiscetur, nec tibi à regionibus vestris nimium semotus debeo existimari, vt nuncij ad me nequeant peruenire, cùm ex remotißimis terrarum regnis Portugalliæ Rex Emanuel filius tuus oratores ad nos commodißimè miserit. & si Deus eum ad se in cœlum euocare distulisset, ea quæ tum agitabamus proculdubio fœlicem exitum habuissent, nunc verò maximè opto prospera & salutaria de sanctitate vestra per certos nuncios audire, neque enim vnquam verbum à sanctitate vestra recepi, quum aliqua tantùm à nostris, qui ex voto peregrinantur audierim, sed hi cùm neque meo nomine proficiscantur, neque quidquam literarum à vobis afferant, in certa fide nobis percunctantibus dicunt se ab Hierosolyma, deinde solutis votis ad visitanda Apostolorum limina Romam peruenisse, cum intelligant ea loca facilè peti, quod à Christianis teneantur, & certè summam capio ex eorum sermonibus voluptatem, quoniam dulcißima cogitatione sancti vultus tui imaginem intueor, quæ mihi angeli formæ simillima videtur, & illam sicuti angelicam me diligere venerarique fateor, sed profectò mihi esset gratius atque iucundius verba tua, tuásque literas deuotißimè contemplari. Atque ita nunc te oro vt nuncium tuum cum benedictione ad me mittere velis ad exhilarandum cor meum. Nam cùm in religione & fide consentiamus, id mihi ante omnia videtur expetendum, suppliciterque item oro, vt amicitiam meam ad instar annuli quem induis in digitum, & torquis aurei quem humeris imponis, in intimum cor reponere velis, vt mei memoria nunquam ex animo vestra deleatur. Gratis etenim verbis & literis amicitia maximè crescit, quum eam sancta pax complectitur, è qua omnis humana lætitia facilè prouenit. Quemadmodum enim is qui vehementer sitit, frigidam maximè aquam desiderat, vt in sacris scripturis habetur, ita animus meus ex nuncijs & literis, quæ ex remotißimis terris deferuntur, incredibile gaudium concipere solet, neque tantummodo de sanctitate vestra, si aliqua audiero, verum si certa de singulis terræ Christianæ Regibus referentur, mirum in modum lætabor, sicuti his accidit qui præliando opima spolia reperiunt & legunt. Hoc enim facillimè fieri potest, postquam Rex Portugalliæ totum id iter aperuit, qui ad nos iampridem legatos suos misit, cum strenuißimis equitibus, dum pater meus Rex Emanuel adhuc esset in humanis, neque tum aut demum à quoquam alio Rege Christiano, vel ipso pontifice aut nuncium, aut omninò literas recepimus. Quanquam in nostris Archiuiis proaui nostri earum literarum memoria conseruetur, quas Papa Romanus, nomine Eugenius ad has terras misit, quum regnaret semen Iacob Rex regum in vniuersa AEthiopia Rex metuendus. Præscriptio autem literarum hæc erat, Eugenius Romanus pontifex filio dilecto nostro regi ex semine Iacob regi regum in vniuersa AEthiopia maximè metuendo, &c. In summa autem literarum significabat filium suum Ioannem Palæologum, qui biennio ante esset mortuus regem regum Romæorum ad sacrosanctam synodum celebrandam euocatum fuisse, & cum eo Iosephum Patriarcham Constantinopolitanum venisse cum magno numero Archiepiscoporum & Episcoporum & omnis generis Prælatorum, in quibus etiam fuissent procuratores Patriarcharum Antiocheni, Alexandrini, & Hierosolymitani. Qui omnes secum sanctæ fidei & religionis amore firmiter se communiuissent, constitutáque vnitate ecclesiæ sublatas fuisse antiqui temporis difficultates non sine diuino auxilio, quæ erroneæ & religioni contrariæ videbantur, quibus rebus ritè sancitis & constitutis ipse Papa omnibus singularem lætitiam peperisset. Hunc autem librum Papæ Eugenij ad vos mittimus, quem interruptum seruauimus, totum etiam Pontificiæ benedictionis ordinem & potestatem misissemus, nisi harum rerum nimis magnum volumen esse videretur, quum magnitudine librum Pauli ad gentes omninò superet. Legati verò qui hæc à pontifice ad nos detulerunt, fuere Theodorus, Petrus, Dydimus, & Georgius serui Iesu Christi. Tu vero Sanctißimè pater rectè feceris, si euolui vestros libros iusseris, vbi harum rerum, de quibus scribimus, vti facilè arbitror aliqua

memoria reperiatur. Itaque sancte pater si aliqua ad nos perscribes, firmiter existimato cuncta in nostros libros diligentissimè fore conscripta, vt posteris nostris earum rerum sempiterna memoria relinquatur. Et certè is mihi beatus esse videtur, cuius memoria custodita literis in vrbe sancta Roma, & in sede sanctorum Petri & Pauli conseruatur. Hi enim sunt domini regni cœlorum, & totius mundi iudices: & quoniam ita credo, propterea has mitto literas, vt mihi gratia pareatur apud sanctitatem vestram, & vestrum sanctissimum senatum, vt inde sancta benedictio mihi proueniat, & bonorum omnium incrementum. Obnixè etiam precor sanctitatem vestram, vt mihi mittere velit aliquas sanctorum imagines; & præcipuè beatæ Mariæ virginis, vt sepissimè sit in ore atque memoria mea nomen vestræ sanctitatis, & continuam ex muneribus vestris capiam voluptatem. Idcirco etiam vehementer postulo, vt mihi artifices mittatis qui imagines fabricent, atque item enses & arma bellica omnis generis, itémque cælatores auri atque argenti, & fabros lignarios præcipuè architectos, qui domos ex lapide construant, & tegulas ex plumbo cupróque ducere sciant, quibus domorum tecta protegantur. Ad hoc etiam nobis admodum chari erunt, qui vitrum conflare, organaque musica scitè facere & doctè pulsare sciant. Itémque fistulatores & tibicines. Hos vero artifices ex domo vestra præcipuè mihi mitti vellem, vel si horum domi vestræ exigua erit copia, ab aliis regibus filiis vestris eos sanctitas vestra poterit impetrare, quoniam vestris imperiis & nutibus facilè obediunt. Hi cùm ad me peruenerint, pro meritis summo in honore habebuntur, ex liberalitate mea mercedem amplam accipient, & si domum aliquis redire concupiscet, præmiis abundè ornatus abibit vti placuerit, quando nec inuitum quemquam sim retenturus, cùm fructum aliquem ex eius industria percepero. Nunc ad alia transeundum est, & iam à te postulo sanctissimè pater, cur non hortaris reges Christianos filios tuos, vt arma deponant, & vti fratres decet inter se concordes esse velint? postquam ipsi oues tuæ sunt & tu ipse earum? optimè quidem tua sanctitas nouit, quid euangelium præcipiat, quod dicit: Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur. Nam si Reges animis & fœdere certo consentient, facillimè Mahumetanos omnes delebunt, & pseudoprophetæ sepulchrum, quod in vrbe Mecha est, fœlici irruptione disturbabunt & diruent. Ob hanc rem da operam pater sancte vt inter eos bona pax fiat, & certum fœdus amicitiæ percutiatur: hortaréque eos, vt mihi adesse atque opem ferre velint, cum in regnorum meorum finibus à Mahumetanis Mauris pessimis hominibus sim ex omni latere circundatus. Ipsi autem Mauri Mahumetani inter se mutuis auxiliis vtuntur: regésque cum regibus, & reguli cum regulis aduersus nos sincerè & constantissimè conueniunt. Mihi Maurus quidam admodum est vicinus, cui finitimi alij Mauri arma, equos, atque instrumenta bellica suppeditant. Hi sunt reges Indiæ, Persidis, Arabiæ, atque AEgypti. Quibus de rebus singularem animo indies capio molestiam, cum hostes Christianæ religionis fraterna charitate inter se coniunctos pace frui conspiciam, Reges verò Christianos fratres meos nihil omninò istis iniuriis commoueri, neque vllum opem mihi afferre, vti certè deceret Christianos, postquam fœdissimi filij Mahumetis inter se mutuis opibus adiuuantur. Neque ego is sum qui ad id militares copias postulem, cum milites mihi supersint: orationes & supplicationes tantùm peto, bonámque gratiam apud sanctitatem vestram & reges fratres meos exopto: quærenda enim mihi est hæc vobiscum amicitia, vt copiosè his rebus quas suprà postulaui, ad terrorem Maurorum sim instructus, & Christiani nominis vicini mei intelligant reges fratres meos singulari studio mihi fauere, atque opem ferre. quod certè ad commune decus pertinet, postquam in vna religionis & fidei veritate consentimus, & in eo consilio sumus permansuri. Quod firmum ac absolutum erit cum eo quod vtilius eueniet. Deus itaque desideria vestra impleat super laudibus Iesu Christi, & Dei patris nostri, quem omnes laudant per omnia secula. & tu domine pater sancte complectere me cum omnibus sanctis Iesu Christi, qui sunt Romæ, & pariter in hos amplexus recipiantur omnes incolæ regnorum meorum, & qui AEtiopiam inhabitant. & reddatur gratia Domino Iesu Christo cum spiritu vestro. Has verò literas sanctitas tua accipiet de manu fratris mei Ioannis Regis filij potentissimi Emanuelis per oratorem nostrum Franciscum Aluarez.

Hæc Epistola apud plures authores celebris est, sed Pontificiæ sedi celebrior ipsique Clementi septimo omnium celeberrima, qui tanti regis obedientiam plausibili vultu excepit. Erat enim Pontifex studiosissimus Apostolicæ sedis honoris, & pio zelo in eius dignitate æstuabat. Fuit hic in re Leone dissimillimus, quod minus liberalitatem coleret. Dedit tamen omnia (inquit) Iouius vel semper nolens quæ suis parum benigna facie denegauit. Nunquam infimorum etiam hominum vel preces vel spes ipsas iratus aut fastidiens abrupit.

PAVLVS

PAVLVS TERTIVS.

Alexander Farnesiorum antiqua & nobili Romæ familia oriundus Petri Aloysij filius Leone X. ex Diacono S. Eusthachij Episcopus Tusculanus à Clemente septimo Ostiensis, Senatúsque princeps institutus, Septuagenarius Comitiis Vaticanis Patrum suffragiis electus & Non. Nouemb. An. M. D. XXXIIII. Summus Pontifex coronatus est. Carolum V. Imperatorem & Franciscum regem Galliæ principes Potentissimos ad Pacem adhortatus est. Regem Henricũ Schismatis Anglicani fautorem & hæresum acerrimum defensorem anathemate damnauit. Concilium Generale indixit. Fœdus cum Imperatore & Venetis aduersus Turcas percussit. Societatem nominis Iesu confirmauit.

I.

Hæreticos & infideles in Regno Portugalliæ & Algarbiorum degentes, ad fidem reuocat, & redeuntes absoluit, condemnationes remittit, & priuilegiis & exemptionibus quibus alij Christifideles vtuntur, eos gaudere posse decernit.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

ILLIVS vices in terris gerentes, qui non vult mortem transgressorum, sed potius conuersionem: transgressoribus huiusmodi ianuam pietatis, & misericordiæ libenter aperimus. Dudum siquidem, postquam per fœlicis recordationis Clementem Papam Septimum prædecessorem nostrũ, accepto quod in plerísque partibus Regni Portugalliç, & dominiis charissimi in Christo filij nostri Ioannis Portugalliæ, & Algarbiorum Regis illustris, nonnulli ex Hebraica perfidia ad Christi fidem conuersi, Christiani noui nuncupati, ad ritum Iudęorum, à quo discesserant, redire, & alij qui Hebraicam sectam, nunquam professi erant, sed Christianis parentibus procreati, ritum eundem obseruare, & alij Lutheranam, & alias deprauatas hęreses, & errores sequi, ac sortilegia hęresim manifestè sapientia instigante humani generis inimico committere non verebantur, in grauissimam Dei offensam, & orthodoxę fidei scandalum, dictus prędecessor dilectum filium Didacum de Sylua fratrum minimorum Sancti Francisci de Paula professorem, in suum & Apostolicę sedis Commissarium, ac super pręmissis inquisitorem in Regno, & dominiis prędictis, cum plena facultate contra de huiusmodi criminibus reos, aut suspectos inquirendi, eósque carcerandi, puniendi, & corrigendi, per quasdam constituerat, & deputauerat. Et deinde ex certis rationabilibus causis prędictas, & quascunque alias literas suas: ac super illas eatenus eidem Didaco, & quibusuis aliis etiam locorum ordinariis super pręmissis concessas facultates, & commissiones per alias ad suum beneplacitum suspẽderat, ac venerabili Fratri Marco Episcopo Senogallien. nostro tunc suo, & dictę sedis apud dictum Regem Nuntio inter alia mandatis dederat: Vt Didaco, & ordinis prędictis, ac aliis existentibus posteriores literas prędictas intimaret, & suspensionem huiusmodi inuiolabiliter obseruari faceret. Ac postmodum per eundem prędecessorem, etiam accepto: quod nonnulli ex suspectis de criminibus prędictis à quadraginta annis, vel circa ex Iudaismo, & Mahometica, & aliis sectis quibus tunc obcęcati erant, ad fidem Christi, & illius sacrum baptisma suscipiendum coacti fuerant, alij verò licet sponte sua conuersi, seu de parentibus Christianis procreati fuissent, tamen ob prædictorum indiscreta commercia, vel alia diabolica instigatione persuasi etiam in prædictas, & alias diuersas hæreses, & errores eodem instigante inimico lapsi fuerant, aliáque quam plurima crimina commiserant, & in dies committebant, idem prædecessor, Motu pro-

Temporibus Ioannis serenissimi regis Portugalliæ quidã ex hæbraica perfidia ad Christi fidem conuersi in varias superstitiones & falsi cultus hæreses prolapsi sunt in quos constitutio decernitur.

Aduersus nouas hæreses horum pseudochristianorumq́ deputatur Frater Didacus commissarius & Inquisitor.

prio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, per alias suas sub plumbo literas omnes, & singulos vtriusque sexus, tam nouiter conuersos, quàm alios quoscunque de præmissis culpabiles, aut suspectos ex dictis regnis, & dominiis oriundos, ac in eis degentes forenses, & alienigenas vndecunque venissent, qui tempore publicationis ipsarum posteriorum literarum per eundem Marcum Episcopum, & nuntium, vel ab eo deputandos in singulis ciuitatibus, & diœcesis regnorum, & dominiorum huiusmodi faciendæ in illis domicilium, vel habitationem habuissent, ac etiam illorum filios, nepotes, & descendentes, tam tunc præsentes, quàm absentes, seu qui ab eisdem regnis, & dominiis alias recessissent, etiam si exules, & banniti forent, qui eidem Marco Episcopo, & Nuntio, vel alicui alteri ex sacerdotibus, & confessoribus per ipsum Marcum Episcopum, & Nuntium, ad id deputandis, præsentes videlicet in regnis, & dominiis prædictis infrà tres a die eiusdem publicationis, absentes vero ab eis infrà quatuor, seu plures aut pauciores qui arbitrio dicti Marci Episcopi, Nuntij, viderentur esse necessarij à die earundem posteriorum literarum per eos habendæ notitiæ computandos menses, prædicta, & alia quæcunque, quotcunque, & qualiacunque sua crimina, excessus, delicta & peccata, confessi forent, ac quorum nomina, & cognomina in aliquo libro vel memoriali per eosdem confessores descripta forent, etiam si illi Ecclesiastici sæculares, aut quorumuis ordinum regulares militiarum milites, ac in quibusuis gradibus, dignitatibus, & ordinibus constituti, & tam illi quam alij laici, & vtriusque sexus personæ cuiusuis status, & ordinis existerent, etiam si illi eatenus, & in futurum dictis mensibus durantibus in regnis, & dominiis prædictis, vel extrà illa tanquam hæretici sententialiter condemnati, & vt tales ipsi, & illorum bona publica aut pro talibus accusati, inquisiti, publicè vel occultè diffamati, & vt tales reconciliati, & contra eos sententiæ desuper latæ, & exequutæ, vel illi propterea carcerati extitissent ab omnibus & singulis per eos eatenus perpetratis, etiam hæreses, & ab eadem fide apostasias, blasphemias, & alios quoscunque, etiam maximos errores sapientibus, etiam quantumcunque grauibus, & qualificatis peccatis, criminibus, excessibus, & delictis, etiam sub generali expressione de iure vel alias non venientibus, & specialem notam requirentibus, necnó excommunicationum, suspensionum, interdictorum, & aliis Ecclesiasticis, & temporalibus, corporalibus etiam capitalibus sententiis, censuris & pœnis à iure vel ab homine, etiam à præfatis, & qui pro tempore forent, Inquisitoribus hæreticæ prauitatis huiusmodi præmissorum, & alia occasione vel causa latis, & promulgatis, etiam si in illis ab eisdem quadraginta, & vlterioribus annis insorduissent, ac illorum absolutio eidem prædecessori, & pro tempore existenti Romano Pontifici, & eidem sedi, etiam iuxtà illarum quæ in die Cœnæ Domini legi consueuerant, & aliarum literarum, & processuum Apostolicorum tenorem, & alias quomodolibet reseruata existeret, quorum omnium qualitates, quantitates, & circunstantias, etiam haberi voluit pro expressis, à prauitatis videlicet hæreticæ huiusmodi in vtroque foro ciuili, criminali, & contentioso conscientiæ, & animæ penitus, & plenariè, à reliquis vero criminibus prauitatem huiusmodi non sapientibus in foro conscientiæ duntaxat, ex tunc prout ex ea die, & è contra præuia, quoad forum conscientiæ, cordis contritione, & oris confessione, auctoritate Apostolica absoluit, ac eosdem carceratos, vel alios detentos & exules etiam à carceribus, exiliis, & bannis, quibus occasione criminum hæresis, & apostasiæ, ac blasphemiæ huiusmodi detenti existebant, relaxauit, & liberauit, ac relaxari, & liberari mandauit.

Clemens septimus absoluit & à pœnis soluit conuertentes se ad fidem infra terminum eis præfixũ & hoc vt non clementia sic & iuris ratione comitatur nam qui veniunt infra tempus gratiæ, licet enim fuerint moniti non tamen sunt coacti si à nemine sunt præuẽti ad quod bene facit. ff. ad Tertul. l. 1. §. mater. cum seq. Fertur etiam quod post tempus gratiæ admittendi sunt re integra vt pote qui aliquis non fuit personaliter requisitus nec etiam cõtra eum probationes sint receptæ qui tamen post hæc tempora venerit indignus est profectò quo reuictatur, & veniam consequatur hic, licet errorem detegat. l. 1. C. de his qui latro. occul.

ET tam illis quam aliis alia occasione vel causa detentis, vel exulibus, donec ab eis à quibus detinebantur relaxarentur, & ab eis ad quos id spectaret, saluus conductus, & aliæ necessariæ securitates eis concederentur, dicti menses currere non inciperent, dummodo ipsi à die notitiæ posteriorum literarum, in aliquam hæresim cecidisse, vel in veteri errore persistitisse non conuincerentur, concessit. Necnon cum eis, tam præsentibus, quàm absentibus, ac etiam cum clericis, & aliis sæcularibus, & quorumuis ordinum regularibus, Ecclesiasticis personis, etiam quæcunque, quotcunque, & aliacunque beneficia Ecclesiastica sæcularia, & quorumuis ordinum regularia, etiam si sæcularia canonicatus, præbendas, dignitates, etiam maiores

maiores post Pontificales, & principales, ac conuentuales, personatus, administrationes, & officia etiam curata, & electiua in cathedralibus, etiam Metropolitanis, & collegiatis, Ecclesiis, regularia veró beneficia huiusmodi monasteria etiam dignitates Conuentuales, præceptoriæ etiam curatæ, & electiuæ, & alias cuiuscunque qualitatis essent obtinentibus, etiam si Archiepiscopali Episcopali, Abbatiali, Magistrali, & alia quacunque dignitate præfulgerent, super irregularitate per eos præmissorum hæresis, & apostasiæ, & blasphemiæ criminum occasione, vel causa: ac etiam quia sic ligati missas, et alia diuina officia forsan, nō tamen in contemptum clauium celebrassent, aut alias illis se immiscuissent contracta, et cum iis qui promoti non erant, vt ad omnes etiam sacros, et presbyteratus ordines promoueri, et in illis, tam illi, quam qui tunc, etiam post dicta crimina perpetrata, & absolutionem huiusmodi promoti erant, etiam in altaris ministerio ministrare ac beneficia Ecclesiastica, etiam vt præmittitur, & alias qualitercunque qualificata, eis canonicè conferenda recipere, illáque, & alia per eos tunc obtenta retinere, ac etiam tam ipsi Ecclesiastici, & regulares, ac milites, quam laici, ac mulieres, eorúmque filij, nepotes, & descendentes, ad gradus, honores, ordines officia, & alia assumi, illáque suscipere, & exercere, ac illis, & aliis similibus, & dissimilibus iam susceptis vti; necnon vestes sericeas, & panni cuiuscunque, etiam rubei coloris, ac aurum, argentum, gemmas, et alia iocalia, necnon ensem, et arma eorum statui condecentia deferre, super equos, et mulas equitare, ac aliis omnibus, et singulis priuilegiis exemptionibus, fauoribus, gratiis, immunitatibus, libertatibus, et concessionibus, quibus alij Christifideles, eorúmque filij, & nepotes, ac ab eis descendentes vtebantur, potiebantur, et gaudebant, ac vti, potiri, et gaudere poterant quomodolibet in futurum, vti, potiri, et gaudere liberè, et licitè valerent in omnibus, et per omnia, perinde ac si ipsi, eorumque aui, proaui, parentes, et alij genitores veri Christiani fuissent, et nunquam à fide deuiassent, dispensauit, eísque pariter indulsit.

Conuersi maturè ad fidem Ecclesiæ fœda pristinorū errorum maculis purgantur, illique & eorum successores ad honores & dignitates habilitantur

Restituuntur priuilegiis quibus veri Christiani & fidei Orthodoxæ cultores gaudent.

NECNON omnem inhabilitatis et infamiæ maculam siue notam circa eos præmissorum occasione, tam ex propriis, quam illorum parentum, consanguineorum, et affinium culpis, et sententiis, eorumque executionibus, et alias quomodolibet insurgentes, ab eis penitus, et omninò aboleuit: ac confiscationes bonorum si quæ eatenus factæ fuerant, quorum tamen possessio pro eodem fisco apprehensa non fuerat, necnon processus contra eos formatos, sententiasque latas, ac dictis mensibus durantibus formatas, et ferendas, necnon informationes, et alia quæcunque acta, et gesta ordinaria, et extraordinaria in iudicio, et extra contra eos eatenus facta, ac ex tunc prout ex ea die, et è contra, eisdem mensibus facienda, quorum omnium tenores, et merita similiter haberi voluit pro expressis, cassauit, irritauit, aboleuit, & annullauit, ac cassata, irrita, deleta & anullata fore decreuit; ipsáque bona sic confiscata, & confiscanda eis à quibus ablata fuerant, si eidem fisco incorporata non essent, remisit, donauit, & restituit, illósque, & illa in pristinum, & eum in quo ante præmissa, & tempore baptizati fuerant, erant, statum restituit, reposuit, & plenariè reintegrauit.

Confiscationes bonorum fisco incorporatorum & processus, & sententias contra eos latas deleuit.

NECNON statuit & ordinauit, quod omnes & singuli confessores prædicti quibusuis eis durantibus mensibus supradictis, confessis etiam de dictis criminibus, non culpabilibus neque suspectis in dicto libro describendis, si id petiissent, pro illorum super præmissis tutiori cautela aliquam cedulam, vel scripturam authenticam manu propria subscriptam, vel ipsius Nuntij sigillo munitam, in testimonium pręmissorum gratis, & absque alia exactione concedere possent, & deberent, quæ perpetuis futuris temporibus per eos exhibita vel ostensa illam habentes, vel etiam absque illa in dicto libro descripti, & annotati, tuti & securi permanerent, & de prædictis criminibus hęresim apostasiam, & blasphemiam sapientibus, per ipsos culpabiles, vel suspectos perpetratis vsque ad diem Datę eiusdem cedulę, vel testimonij, seu in eodem libro annotationis, & descriptionis nullatenus inquiri possent, ac quod pręmissorum occasione ipsis describendis, vel suas cedulas pręedictas habituris, & illorum filiis, & descendentibus in nullo pręiudicari, nec pręiudicium afferri, nec reconciliati recenseri, etiam ex eo quod dictorum delictorum, seu aliquorum ex eis veniam petiissent, vel ab eis absoluti fuissent, nec

Habentes fidem à confessoribus vel in eorum libris annotatos vt hic securos esse declarauit.

etiam si forsan in aliquem prędictorum errorem in posterum reincidissent, vel alias quomodolibet deprehensi extitissent, relapsi viderentur, neque aliquod indicium etiam minimum contra eos oriri, allegari, vel deduci posse in iudicio, vel extra, indulgentia, remissio, & alia in damnum, iniuriam, vel aliud incommodum illorum retorqueri nequirent. Quodque si aliqui iam essent condemnati de criminibus hęresis huiusmodi, vel eorum crimina iam essent in iudicio omnibus notoriè probata, ipsi secundum Ecclesiastica statuta errores suos abiurare, illisque publicè renunciare deberent. Quibus abiuratis, & renunciatis idem Nuntius eius arbitrio pœnitentias eius iniungendas, vel iniunctas, non tamen in alias publicas sed secretas pœnitentias commutare: ac reconciliatis quibus aliqua publica pœnitentia per quoscunque iudices, & inquisitores fuisset iniuncta, etiam illam veluti ipsi inquisitores etiam commutare potuissent, vel consueuissent in alia pietatis opera commutare, & cum illis dispensare valeret: Ac quod si ex supradictis condemnatis, vel inquisitis accusatis, aut reconciliatis, seu relapsis fuissent aliqui qui se contra iustitiam grauatos esse assererent, ac propterea cuperent, vt iterum eorum causę audirentur, liceret eis ad dictum Nuntium recurrere, & personaliter coram eo comparere, & se ipsos in eo statu in quo tunc esse reperirentur, de integro defendere, sic tamen quod si iterum in defensione sua ipsos succumbere contingeret tunc tanquam ob causam delictorum huiusmodi relapsi legitima pœna punirentur, cæteri vero secretam pœnitentiam susciperent, quæ loco legitimæ, & canonicæ pœnæ quam pati debuissent ipsius Nuntij arbitrio ipsis imponeretur. Et nihilominus ij qui relapsi nō essent, dictis literis, & illarum effectu gauderent, ac quod dicti condemnati, aut inquisiti accusati vel recōciliati si iterum in hæresis crimen relabi eos contingeret, pro relapsis puniri possent, habita tamen diligenti deliberatione, quod si ex ipsis aliqui essent, qui se violenter ad fidei sacramentum suscipiendum pertractos esse docerent, illis non ita imputentur culpæ, vt in posterum relapsorum pœna tenerentur.

Hæresium & errorum abiuratio fieri debet ab his qui duce pœnitentia matri Ecclesiæ reddi cupiunt.

Relapsi legitimis plectuntur pœnis.

QVÓDQVE ij qui publicè de crimine hæresis diffamati non tamen conuicti, seu accusati essent, quorum perfidia ex publica voce, & fama ad aures ipsius Nuntij perueniret, proprio iuramento, & duobus vel tribus testibus compurgatoribus fidedignis per eundem diffamatum eligendis seipsos secretè, & extraiudicialiter coram eorum Nuntio, seu deputato aliquo in præsentia duorum testium, vel proprij sacerdotis loco eorum abiurare possent; Qui omnes accusati, inquisiti, condemnati, reconciliati, & publicè diffamati modo, & forma præmissis, cæteri vero præmissa tantum confessione & absque aliqua publica pœnitentia eis iniungenda, plenariam, & totalem veniam, & alia supradicta consequi, & obtinere, ipseque Nuntius omnia, & singula supradicta, & quæcunque alia quæ alij Inquisitores, Commissarij quicunque per quascunque prædicti prædecessoris, & dictæ sedis literas, ac etiam de iure, vel consuetudine facere gerere, & exercere possent, facere, gerere, & exercere liberè, & licitè valeant: Ac quod si aliqui ex prædictis omnibus, tam nouiter conuersis, quam aliis pręsentibus, & absentibus reperirentur, qui gratiam modis præmissis durantibus dictis mensibus suscipere noilent, lapsis eisdē mensibus, gratiis per dictas posteriores literas concessis, nullo modo gaudere possent Qui tamen ad sui excusationem aliquid afferre vellent benignè & secundùm Christianam mansuetudinem audirentur, & eorum iura & defensiones ad eundem prædecessorem per dictum Nuntium sub suo sigillo clausa mitterentur.

Diffamati publicè de crimine hæresis.

QVÓDQVE contra nouiter conuersos, ac filios, & descendentes eorum, confessos, vel non confessos, quorum tamen excusationes, per Nuntium, aut deputatos præfatos, siue eorum aliquem receptæ, & ad dictum prædecessorem transmissæ essent, in negotio inquisitionis ordinariæ, vel extraordinariæ super criminibus prædictis iuxtà formam literarum prædictarum vsque ad annum à die ipsarum publicationis, etiam supersederetur, quia interim dictus prædecessor, tam super eodem negotio, quam etiam circa illorum futuram vitam opportunè prouidere intendebat: Districtius inhibens omnibus, & singulis etiam iudicibus Ecclesiasticis, & secularibus, ac prælatis inquisitoribus ordinariis, seu delegatis quacunque auctoritate, potestate, & dignitate, etiam Pontificali, Archiepiscopali, Principali, & Patriarchali,

De nouiter conuersis ac eorum filiis & successoribus.

Patriarchali, ac statu, gradu, conditione, & præeminentia, etiam Cardinalatus honore fulgentibus, ac tali qualitate de qua expressa mentio fieri deberet pollentibus, à præfato prædecessore, seu sede prædicta, etiam ad instantiam eiusdem Regis deputatis, sub excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententiis, ac beneficiorum, & officiorum per eos obtentorum priuationis pœnis, ne aliquos de præmissis hæresis, apostata, aut blasphemia culpabiles, aut suspectos, qui gratiis prædictis iuxtà posteriorum sub plumbo literarum tenorem gaudere deberent, si quos sub aliqua custodia, vel carceribus tenerent, aut in exilium misissent, amplius detinerent, aut contra eos ad vlteriora procederent, immo captos relaxarent, & exules ad patriam securè redire permitterent, & in eorum statu in quo erant ante occasiones, condemnationes, carcerationes, exilia, & bannimenta huiusmodi existebant, reponerent, accusatoribus verò, denuntiatoribus testibus inquisitoribus iudicibus, promotoribus, & aliis quibusuis sub similibus censuris, & pœnis, ne contra supradictos, etiam nonculpabiles nec suspectos præmissorum occasione se intromittere, neque aliquos ad testificandum, vel accusandum, seu denunciandum inducere, vel aliàs illos super præmissis, vel illorum occasione molestare quoquo modo præsumerent: Ac decernens omnes, & singulos in præmissis inobedientes, vel contrauenturos easdem sententias, censuras, & pœnas eo ipso incurrere, & beneficia per eos tunc obtenta eo ipso vacare, & ab ipso prædecessore, ac quibusuis illorum ordinariis collatoribus impetrari, & conferri posse, ipsasque impetrationes, & collationes, ac alias dispositiones, alias legitimè factas valere, plenámque roboris firmitatem obtinere, ac easdem posteriores literas de subreptionis, vel obreptionis vitio, seu intentionis defectu notari, vel impugnari non posse, nec sub quibusuis reuocationibus, modificationibus, limitationibus, & suspensionibus quarumcunque similium, vel dissimilium literarum, ac etiam per eundem prædecessorem, & sedem præfatam factis, & faciendis nullatenus comprehensas, sed semper ab illis exceptas esse, & quoties reuocatæ, vel limitatæ essent, toties in pristinum & eum in quo tunc existebant statum restitutas, & reintegratas existere: Necnon illarum transumptis manu notarij publica subscriptis & sigillo eiusdem Nuntij munitis eandem prorsus tam in iudicio, quā extra illud fidem adhibere debere, quæ ipsis posterioribus literis adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Præmissis inobedientium pœna.

SICQVE in præmissis omnibus per præfatos, & quoscunque alios inquisitores, & iudices etiam S.R.E. Cardinales in quacunque instantia, siue in iudicio coram eis etiam nunc, & in futurum penden. iudicari, sententia, & definiri debere sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, sententiandi, & definiendi facultate: Ac irritum, & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate, etiam per ipsum prædecessorem, scienter vel ignoranter contingeret attentari. mandans prælato Nuntio, vt per se, vel alium, seu alios posteriores literas huiusmodi, & in eis contenta quæcunque, vbi, & quando, ac quoties opus esset solenniter publican. ac in præmissis efficaciter assistens, faceret easdem literas posteriores literas, & in eis contenta quæcunque, vbi, et quando, ac quoties opus esset firmiter obseruari, ac singulos quos prædictæ posteriores literæ concernebant, illis pacificè gaudere. Nec permitteret eos desuper per inquisitores, et iudices præfatos, seu quoscunque alios quomodolibet impediri, molestari, vel perturbari: ac contractores quoslibet, & rebelles per censuras, et pœnas Ecclesiasticas, et alia opportuna iuris remedia appellatione postposita compesceret: inuocato etiam ad hoc si opus fuisset auxilio brachij secularis. Ioannem vero Regem præf..tum rogans, et hortans in domino, vt pro sua in hanc sanctam sedem deuotione, et obseruantia ipsi Marco Nuntio suis auctoritate, et fauore assistens, non permitteret ipsum Marcum Nuntium circa præmissorum exequutionem: aut illos qui sub eisdem posterioribus literis comprehendebantur, quo minus iuxtà ipsarum literarum tenorem gaudere possent, quomodolibet turbari, aut impediri. Non obstantibus præmissis, ac pię memoriæ Bonifacij Papæ VIII. et aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum suorum, ac altis apostolicis, necnon in generalibus, ac prouincialibus, et synodalibus conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, et ordinationibus, etiam ab eisdem prędecessoribus, etiam pluries emanatis, legibus imperialibus,

Iudicia & sententiæ quibuscunque aduersus præmissa latæ eis derogatur.

Clausula derogatoria.

libus, necnon etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate

Expressæ apponuntur clausulæ derogatoriæ

alia roboratis, officij inquisitionis, & ecclesiarum, ac regnorum, & dominiorum prædictorum, illorúmque ciuitatum, & locorum, etiam municipalibus statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, etiam in corpore iuris clausis, ac etiam in forma breuis literis, etiam per dictos prædecessores, & sedem huiusmodi, etiam inquisitoribus prædictis, tum ad instantiam eiusdem Ioannis, & aliorum quorumcunque Regum, & Reginarum, aut etiam Motu proprio, & de Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio, etiam apostolicæ potestatis plenitudine, ac cum quibusuis, etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & in-

Pontifex editis alio literis constitutionem sua publicari prohibuit, & deinde illius non solum publicationem sed & executionem fieri mandat.

solitis clausulis, irritantibusque, & aliis decretis concessis, & innouatis, etiamsi in eis caueretur expresse, quod illis nullatenus, aut non nisi sub certis inibi expressis modis, & formis derogari posset: quibus omnibus, etiam pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorúmque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda esset, tenores: ac si de verbo ad verbum, ac forma in illis tradita obseruata inserti essent, pro sufficienter expressis habens illis alias in suo robore permansuris, ea vice duntaxat. Motu simili specialiter, & expressè derogauit, contrariis quibuscunque, seu si inquisitoribus, & iudicibus prędictis, vel quibusuis aliis communiter, vel diuisim eadem esset sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possent per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Et deinde posteriores literas prędictas non alia ratione, nisi vt præfato Regi qui multa ad Christi gloriam pertinentia super huiusmodi absolutionis concessione eidem prædecessori per specialem eius oratorem significare velle præmonuerat satisfaceret, edi, & per dictum Marcum Episcopum, & Nuntium publicari per alias in forma breuis literas prohibuit.

Iubet ne noui isti Christiani pœnitentes inquisitione vexentur vel molestentur.

Ac postmodum tam dilecto filio Henrico de Meneses eiusdem Regis Nuntio ad ipsum prædecessorem ob hanc causam specialiter destinato, quam venerabili Fratri Martino Archiepiscopi Funchallen. suo apud eundem prædecessorem oratore auditis, ac omnibus, & singulis quæ per eos aduersus prædictæ absolutionis confessionem acta, & in scriptis data fuerant, maturè consideratis, sufficientique ad omnia ex vrbanitate dato responso, & quid ad ea per eundem Regem replicaretur, per quatuor menses, & plus eo expectato, per alias in forma breuis literas statuit, declarauit, & voluit, quod literæ absolutionis huiusmodi in omnibus, & per omnia eam vim, & auctoritatem haberent, ac si in regno prædicto iuxta illarum tenorem publicatę fuissent. Addens quod si per eundem Regem, ac per eius ministros, aut populum effectum foret, vt prędicti noui christiani securè non possent ea

Paulus Pontifex ex causis hic expressis mandat supersedere executionem dictæ constitutionis Clementis.7.

adimplere, quæ dictus prædecessor in prędictis absolutionis literis adimplenda esse mandauerat, vt prædictam absolutionem consequi valerent, ipsi nihilominus in eis, quę ad potestatem ipsius prędecessoris temporalem pertinebant, quo ad forum contentiosum absoluti, & liberi esse censerentur, ac nullo modo ratione prędictorum delictorum extunc per viam inquisitionis, seu visitationis ordinariè, vel extraordinariè molestari, vel inquietari valerent. Mandans eidem Marco Episcopo, & Nuntio quam ad id socialiter executorem constituerat, quod eius, & dictę sedis nomine illius declarationem, & voluntatem huiusmodi sub eisdem comminationibus, & censuris exequi faceret, quæ in prędictis venię literis sub plumbo datis continebantur. Non obstantibus dictis, tam sub plumbo, quam in forma breuis emanatis literis, quibus illorum omnium tenores pro sufficienter expressis habens ipse Clemens prędecessor derogauit, cęterísque contrariis quibuscunque. Postmodum autem cum dicti Martinus Archiepiscopus, & Henricus etiam apud nos oratores nobis exposent, quod licet postea præfatus Rex responsiones suas ad causas prędictas misisset, putarétque per eas constare ad absolutionem prędictam sub forma pręfata, etiam causis quæ dictum prędecessorem ad id induxerant, non obstantibus procedi non debuisse, tamen quia pręfatus prędecessor, cui cum infirmitate grauaretur, ipsi Martinus Archiepiscopus, & Henricus, oratores ipsius responsiones quę tempore dictę infirmitatis ad eorum manu peruenerant, tradere

non

non potuerant, nesciens responsiones prædictas relatas esse, ac putans ipsum Regem ex eo, forsan quod causæ prædictæ ad eum missæ ita validæ viderentur, vt congruè ad eas responderi non posset, ipsas responsiones tanquam non vrgentes missas non esse, præmissa in vltimo datis literis contenta statuerat, & ordinauerat. Quódque nos responsiones ipsas debite attendere, & considerare, ac maturare in hoc negotio, ex quo dictorum regnorum quies non parum pendebat prouidere vellemus, apud nos nomine ipsius Regis institissent, nos responsiones prædictas per ipsos oratores nonnullis viris doctrina, integritate, grauitate, experientia decoratis examinandas tradidimus, ea intentione, vt habita illorum relatione, in hoc negotio, prout ad nostrum spectabat officium, prouideremus, præfato Marco Episcopo, & Nuntio ne etiam vigore prædictarum, & quarumcunque aliarum literarum à præfato prædecessore emanatarum, ac vniuersis, & singulis de hæresi, & à fide apostasia culpabilibus, seu suspectis, ne modo aliquo literas absolutionis publicare, aut si publicatę forent eis vti, inquisitoribus autem prædictis, ne vigore literarum per ipsum prędecessorem super eorundem deputatione, vt pręfertur concessarum, ordinariis vero ne facultates eis de iure, vel consuetudine concessę vigore aliquem ex dictis de hęresi, & apostasia culpabilibus, & suspectis occasione criminum per eos commissorum modo aliquo molestare auderent, vel pręsumerent, donec aliud per nos desuper ordinatum foret per quasdam interim inhibentes. *Doctissimorum hominum consilio adiutus Pontifex fuit in hoc negotio.*

VOLVMVS quoque, vt si qui ob crimina huiusmodi carceribus mancipati inuenirentur, nisi relapsi forēt, data idonea cautione de ipsos carceres quoties per eos, ad quos spectabat desuper requisiti forent intrando, et si eorū bona manib. fisci deuenissent, aut ad eius instantiā sequestrata essent, absq; alia cautione ex præfatis carceribus relaxarentur. Et demū cum prędicti viri discussis, & maturè consideratis per eos rationibus huiusmodi, & aliis quæ consideranda erant, literas absolutionis per dictum prædecessorem, vt præfertur, cōcessasq; executionis debitæ demandandas esse nobis retulissent, nos præfato Marco Episcopo, & Nuntio per alias nostras, etiam in forma breuis literas dedimus in mandatis, quatenus ad executionem dictarum absolutionis literarum iuxta illarum tenorem in omnibus, & per omnia perinde ac si earum literarum executionem per dictas literas non suspendissemus & vt supra dictum est, non inhibuissemus procedere, prout in eisdem literis, quarū omnium tenores hic pro sufficiēter expressis haberi volumus, plenius continetur. *Relaxantur incarceratis data cautione.* *Pontifex supersessoriam renouauit & ad illius constitutionis executionem procedi mandauit.*

CVM autem sicut accepimus literę absolutionis huiusmodi, si illa forma quoad nonnulla in ipsis literis contenta seruetur, de facili absque scandalo executioni demandare non possent, pręsertim cum pro nonnullis sedem apostolicam concernentibus causis dictum Marcum Episcopum, & Nuntium qui super præmissis executor, vt præfertur, deputatus fuit, breui ad nos vocare intendamus: Nos ex præmissis, & aliis causis animum nostrum mouentibus literas ipsas suum prout conuenit, ad obuiandum animarum periculis, effectum sortiri volentes, Motu proprio, & ex certa nostra scientia, & apostolicæ potestatis plenitudine volumus, & decernimus, quod literæ veniæ prædictę, quę vt accepimus iam diu ordinariis regni, & dominij prædictorum, vel eorum officialibus pro maiori parte intimatę fuerunt, quo ad absolutionem, & omnia alia in eis contenta eam vim, & auctoritatem habeant perinde ac si in regno, & dominiis prædictis iuxta ipsarū literarum formam in omnibus & per omnia publicatæ, & noui Christiani ab eisque descendentes, omnésque alij ab Hebræis originem quomodolibet trahentes in præfatis literis comprehensi de hæresis, & aliis prædictis criminibus culpabiles, & suspecti, & in regnis, & dominiis præfatis, vel extra illa tanquam hæretici inquisiti accusati, publicè vel occultè diffamati, etiam si eorum crimina in iudicio notoriè probata fuissent, & tanquam hæretici sententialiter condemnati, & vitales ipsi habiti conuicti reconciliati, & eorum bona publicata, & contra eos sententiæ desuper latę, & executæ, & pœnę publicè iniunctæ, vel illi propterea carcerati confessiones, abiurationes, renunciationes, purgationes, pœnitentias iniunctas, & iuxta dictarum literarum formam iniungendas, omniáque alia in dictis literis contenta adimplevissent, & per eos realiter adimpleta, & cum effectu completa fuissent. Decernentes quod in foro temporali ciuili & criminali, etiam contentioso, de omnibus & singulis *Confirmatio & innouatio constitutionis.*

O gulis

gulis criminibus per dictas literas venię eis, vt pręmittitur, remissis, etiam hacte-nus quomodolibet per eos, qui tempore Datę dictarum literarum sub plumbo in regno, & dominiis prædictis morabantur, & alios ab Hæbreis descendentes in dictis literis venię comprehensos perpetratis, plenarie absoluti, & liberati sint, & intelligantur, prout nos etiam eos Motu, scientia, & potestate similibus plenariè absoluimus, & liberamus. Volentes quod quo ad forum fori ad aliquam confessionem, abiurationem, renuntiationem, purgationem, pœnitentiam, aliorúmque in dictis literis contentorum executionem, paritionem, & diligentiam non teneantur, tam quo ad hæresis, apostasię, blasphemię, & alia prædicta crimina, quam in foro conscientię, duntaxat quoad ea, & omnia alia delicta, & excessus prauitatem huiusmodi non sapientia, quæcunque, quotcunque, & qualiacunque fuerint, dummodo eorum errata, & excessus alicui per eos eligendo confessori sacramentaliter corde contriti, & ore confessi fuerint, absque aliqua publica pœnitentia eis iniungenda, in omnibus & per omnia suffragari volumus.

A publica pœnitentia cui ob hæresim tenebantur soluuntur, dummodo errores & excessus confessori sacramentaliter corde contrito confessi fuerint.

DECERNENTES quod ob confessionem, & contritionem prædictas quomodolibet omissas nullo pacto temporaliter, & in foro contentioso, & ciuili quominus plenarium præmissorum effectum liberè consequantur, impediri, molestari, seu perturbari possint, ac per eos eligendis confessoribus ipsos, & eorum singulos à præmissis absoluendi plenariam, & generalissimam potestatem, & facultatem concedimus & impartimur: Necnon eosdem carceratos, vel alios detentos, & exules etiam à carceribus, exiliis, & bannis quibus occasione criminum hæresis. & apostasię, ac blasphemię huiusmodi detenti, & condemnati existunt, relaxamus, & liberamus, ac relaxari, & liberari mandamus, ac omnibus & singulis aliis priuilegiis, exemptionibus, fauoribus, gratiis, immunitatibus, libertatibus, & concessionibus in dictis literis venię contentis, & quibus alij Christifideles, eorúmque filij, & nepotes, ac ab eis descendentes vtuntur, potiuntur, & gaudent, ac vti, potiri, & gaudere poterunt quomodolibet in futurum, vti, potiri, & gaudere liberè, & licitè valeant in omnibus, & per omnia perinde ac si ipsi, eorúmque aui, proaui, parentes, & alij genitores veri Christiani fuissent, & nunquam à fide Catholica deuiassent, de specialis dono gratię plenissimè dispensamus, eisque pariter indulgemus, omnémque inhabilitatis, & infamię maculam siue notam circa eos pręmissorum occasione tam ex propriis, quam illorum parentum, consanguineorum, & affinium culpis, & sententiis, earúmque executionibus, & aliis quomodolibet insurgentes, ab eis penitus, & omninò abolemus: Ac confiscationes bonorum si quę hactenus etiam post dictas literas venię in dictis regnis, & dominiis factę fuerint, quorum tamen possessio pro fisco ante datam literarum venię sub plumbo per eundem Clementem prędecessorem nostrum concessarum apprehensa non fuerit: Necnon processus contra illos, & illorum singulos formatos, sententiásque latas, necnon informationes, & alia quæcunque acta, & gesta ordinaria in iudicio, & extra contra eos hactenus similiter etiam post dictas literas facta, quorum omnium tenores, status, & merita, etiam pręsentibus haberi volumus pro latissimè expressis cassamus, irritamus, delemus, & annullamus, ac cassata, irrita, deleta, & annullata fore decernimus, ipsáque bona sic confiscata eis à quibus ablata fuerint, & eis mortuis eorum hęredibus, & successoribus, si eidem fisco vt pręmittitur incorporata non sint, plenissimè remittimus donamus, & restituimus, eósque, & illa in pristinum, & eum in quo ante pręmissa, & tempore quo baptizati fuerant, erant, statum restituimus, reponamus, & plenariè reintegramus: Et insuper auctoritate, & tenore supradictis statuimus, & ordinamus, Volumus, & mandamus quod prædicti liberi, & plenariè absoluti, tuti & securi remaneant, & de hæresim, & apostasiam, ac blasphemiam sapientibus, ac aliis criminibus, & excessibus supradictis per ipsos vsque ad diem Datæ præsentium quomodolibet perpetratis nullatenus inquiri, accusari vel molestari possint, ac quod præmissorum occasione ipsis, vel illorum filiis, & descendentibus in nullo præiudicari, nec præiudicium afferri, nec reconciliati censeri, etiam ex eo quod dictorum delictorum, seu aliquorum ex eis veniam petierint, vel ab eis absoluti fuerint, nec etiam si forsan in aliquem prædictorum errorum in posterum reincinderint, vel alias quomodolibet deprehensi extiterint,

Condemnati carceribus, exiliis pro quibuscúque criminibus hæresis vel blasphemiæ aut apostasiæ liberantur.

Indultis quibus Christiani gaudent restituuntur illisque confiscationes remittuntur.

titerint, relapsi videantur, neque aliquod ex præteritis indicium, etiam minimum contra eos oriri, allegari, vel deduci posse in iudicio vel extra, indulgentia, remissio, & alia in damnum, iniuriam, vel aliud incommodum illorum retorqueri nequeant.

DISTRICTIVS inhibētes omnibus & singulis etiam iudicibus ecclesiasticis & sæcularibus, ac prælatis, inquisitoribus ordinariis, seu delegatis, quacunque auctoritate, potestate, & dignitate, etiam Pontificali, Archiepiscopali, Primitiali, & Patriarchali, ac statu, gradu, conditione, & præeminentia, etiam Cardinalatus honore fulgentibus, & tali qualitate de qua expressa mentio fieri deberet pollentibus etiam à nobis seu sede prædicta, etiam ad instantiam eiusdem Regis deputatis, & pro tempore deputandis, sub excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententiis, & beneficiorum, ac officiorum per eos obtentorum priuationis pœnis eo ipso nisi paruerint incurrendis, ne aliquos de hæresi, apostasia, aut blasphemia, & aliis præmissis culpabiles, aut suspectos, qui gratiis prædictis iuxta præsentium tenorem gaudere debent, si quod sub aliqua custodia, vel carceribus teneant, aut in exilia miserint, amplius detineant, aut contra eos ad vlteriora procedant, immò captos relaxent, & exules ad patriam redire permittant, & in eorum statu in quo fuerunt, & ante accusationes, condemnationes, carcerationes, exilia, & bannimenta huiusmodi existebant, reponebant, accusatoribus, vero denunciatoribus, testibus, inquisitoribus, iudicibus, promotoribus, & aliis quibusuis sub similibus censuris, & pœnis, ne contra supradictos delictorum hæresim, à fide apostasiam, ac blasphemiam, sapientium hactenus commissorum occasione se intromittere, nec aliquos ad testificandum, vel accusandum, seu denunciandum inducere, vel alias illos super præmissis, vel illorum occasione molestare quoquo modo presumant: Ac decernentes omnes, & singulos in præmissis inobedientes, vel contrauenientes easdem sententias censuras, & pœnas eo ipso incurrere, & beneficia per eos vacare, & à nobis, & quibusuis illorum ordinariis collatoribus impetrari, & conferri posse, ipsasque impetrationes, & collationes, ac alias dispositiones alias legitimè factas valere, plenámque roboris firmitatem obtinere, ac easdem præsentes literas de subreptionis vel obreptionis vitio, seu intentionis nostræ defectu notari vel impugnari non posse, nec sub quibusuis reuocationibus, modificationibus, limitationibus, & suspensionibus quarumcunque similium vel dissimilium literarum, ac etiam per nos & sedem eandem factis, & faciendis nullatenus comprehensas, sed ab illis semper exceptas esse, & quoties reuocatæ vel limitatæ fuerint, toties in pristinum, & eum in quo ad præsens existunt statum restitutas & reintegratas existere: Necnon illarum transumptis manu notarij publici subscripti, eandem prorsus tam in iudicio, quam extra illud fidem adhiberi decere, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ: Sicque in præmissis omnibus per præfatos, & quoscunque alios inquisitores, & iudices, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales in quacunque instantia siue iudicio coram eis etiam nunc & in futurum pendente, iudicari, sententiari, & diffiniri debere, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, sententiandi, & definiendi facultate, ac irritum, & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca venerabilibus fratribus nostris Tranen. & Vlixbonen. Archiepiscopis, ac Episcopo Ferrarien. per hæc scripta mandamus, quatenus ipse vel duo aut vnus eorum per se vel alium seu alios easdem præsentes pro maiori prædictorum notitia, & in eis contenta quæcunque, vbi & quando, ac quoties opus fuerit, etiam in Romana curia, ac eius locis solitis, & consuetis publicantes, & in præmissis efficaciter assistentes faciant præsentes, & in eis contenta quæcunque vbi, & quando, ac quoties opus fuerit firmiter obseruari, ac singulos quos ipsæ præsentes concernunt, illis pacificè gaudere: necnon quibuscunque habentibus interesse instrumentum intimationis huiusmodi cum insertione earundem præsentium omni contradictione & excusatione cessante tradant, & concedant, seu tradi & concedi faciant: Non permittentes eos desuper per inquisitores, & iudices præfatos, seu quoscunque alios quomodolibet impediri, molestari, vel perturbari. Contradictores quoslibet, & rebelles per censuras, & pœnas ecclesiasticas, & alia iuris opportuna

Contrauenientium pœna hic descripta.

Beneficia aliis dantur & conseruuntur, eorumque collationes ac dispositiones pro validis habentur.

Tranen. Vlyxbonen. Archiepiscop. ac Episcopus Ferrariensis huius constitutionis executores deputantur.

remedia appellatione postposita compescendo, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis. Ne autem super anno in quo futuræ vitæ dictorum nouorum Christianorum modus iuxtà voluntatem dicti Clementis prædecessoris dari debet, aliqua dubitatio oriatur, volumus, & dicta auctoritate decernimus ipsum annum à die Datæ præsentium incipere. Non obstantibus præmissis, ac etiam fe. re. Bonifacij Papæ VIII. & aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, & aliis apostolicis, necnon in generalibus, ac prouincialibus, & synodalibus conciliis æditis generalibus vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus etiam ab eisdem vel à nobis etiam pluries emanatis, legibus imperialibus, necnon etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, officij, inquisitionis, & ecclesiarum, ac regnorum, & dominiorum prædictorum, illorúmque dignitatum, & locorum, etiam municipalibus statutis, & consuetudinibus, sententiis, priuilegiis quoque, indultis, etiam in corpore iuris clausis, ac etiam in forma breuis literis etiam per nos, & prædecessores nostros, & sedem huiusmodi, etiam inquisitoribus prædictis, etiam ad instantiam eiusdem Ioannis, & aliorum quorumcunque Regum, & Reginarum, aut etiam Motu proprio, & de Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio, etiam apostolicæ potestatis, plenitudine, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliísque efficacioribus, & insolitis clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis concessis, approbatis, & innouatis, etiam si in eis caueatur expresse, quod illis nullatenus, aut non nisi sub certis inibi expressis modis, & formis derogari possit: quibus omnibus (etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis illorúmque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habendi, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, ac forma in illis tradita obseruata inserti forent, pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat harum serie, Motu, scientia, & potestatis plenitudine prędictis specialiter & expresse derogamus) contrariis quibuscunque. Seu si inquisitoribus, & iudicibus prædictis, vel quibusuis aliis communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem quod carcerati, vel sub cautionibus relaxati, qui de hæresi, aut à fide, apostasia, seu blasphemia hæresim sapiente condemnati, aut conuicti fuerint, aut desuper confessionem fecerunt, abiurationem super hoc coram aliquo iurisdictionem habentes per eos eligendo publicè facere omnino teneantur. Et abiuratione huiusmodi facta, etiam absque publica pœnitentia per eos facienda, iuxtà formam prædictarum sub plumbo confectarum literarum omninò relaxentur. Datum Romę apud sanctum Petrum, sub annulo piscatoris, die duodecima Octobris, millesimo quingentesimo trigesimo quinto, Pontificatus nostri anno primo.

Executorum facultas potestas & iurisdictio in huius Constitutionis procurando effectu.

Clausula derogatoria.

II.

Henricus Octauus Rex Angliæ ob hæreses & iniustum vxoris repudium cum complicibus atque fautoribus excommunicatur, regno priuatur, eius cum Anna Bolena susceptæ soboles illegitima & infamis declaratur.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

CVM redemptor noster ideò illum, qui ipsum negauerat, Petrum videlicet, vniuersę Ecclesię pręficere voluerit, vt in sua culpa disceret aliis esse miserendum: non immeritò Romanus Pontifex, qui ipsius Petri in dignitate successor existit, debet etiam in officio exercendę misericordię ipsius esse successor. Sed cùm in eum dirigitur misericordia, qui ex hoc fit insolentior, et obstinatior, aliósque secum trahit in perditionem, debet esse Romanus Pontifex postposita in eum misericordia omnem seueritatem adhibere, quo membrum illud putridum ita à corpore separetur, vt reliqua membra absque metu contagionis salua remaneant, præsertim cum pluribus curis adhibitis, & multo tempore in hoc consumpto morbi quotidie

Causa huius constitutionis.

quotidie magis inualescere, ipsa experientia comprobat. Alias cum nobis relatum fuisset, quod Henricus Angliæ Rex, præter ea, quæ matrimonium de facto, & contra prohibitionem ecclesiæ temerarie contractum, concernebant, qualdam leges seu generales constitutiones subditos suos ad hæresim, & schisma agentes ædiderat, & bonæ memoriæ Ioannis tt. sancti Vitalis presbyterum Cardinalem Roffen. publicè damnari, & cap. puniri, ac alios quamplures prælatos, necnon alias personas ecclesiasticas hæresi, & schismati huiusmodi adhærere nolentes: carceribus mancipari fecerat. Nos licet illi, qui talia nobis retulerant tales essent, vt nullo modo de veritate suorum dictorum ambigendum esset, Cupientes tamen respectu ipsius Henrici Regis, quem antequam in has insanias incideret, peculiari quadam charitate prosequebamur, prædicta falsa reperiri, de eis informationem vlteriorem habere procurauimus, & inuenientes clamorem ad nos delatum verum esse: ne nostro officio deessemus, contra eum procedere decreuimus, iuxta formam quarundam literatum nostrarum, quarum tenor sequitur. Et est talis.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

EIVS qui immobilis permanens sua prudentia ordine mirabili dat cuncta moueri, disponere clementia vices, licet immeriti gerentes in terris, & in sede iustitiæ constituti, iuxta prophetæ quoque Hieremiæ vaticinium dicentes, Ecce te constitui super gentes, & regna, vt euellas, & destruas, ædifices, & plantes, præcipuum super omnes Reges vniuersæ terræ, cunctósque populos obtinentes principatum, ac illum qui pius, & misericors est: & vindictam ei, qui illam præuenit paratam, nec quos impœnitentes videt seuera vltione castigat, quin prius comminetur, in assiduè autem peccantes, & in peccatis perseuerantes, cum excessus misericordię fines pretereunt, vt saltem metu pœnę ad cor reuerti cogantur, iustitię vires exercet, imitantes: ex incumbenti nobis apostolicę sollicitudinis studio perurgemur, vt cunctarum personarum nostrę curę cœlitus commissarum salubri statui solertius intendamus, ac erroribus, & scandalis, quæ hostis antiqui versutia imminere conspicimus, propensius obuiemus, excessúsque, & enormia, ac scandalosa crimina cõgrua seueritate coerceamus, & iuxta apostolum inobedientiam omnium promptius vlciscendo illorum perpetratores debita correctione sic compescamus, quod eos Dei iram prouocasse pœniteat, & ex hoc aliis exemplum cautelę salutaris accedat. Sanè cum superioribus diebus nobis relatum fuisset, quod Henricus Anglię Rex, licet tempore Pontificatus fel. rec. Leonis Papę X. prędecessoris nostri diuersorum hereticorum errores sępe ab apostolica sede, & sacris Conciliis prę teritis temporibus damnatos, & nouissimè nostra ætate per perditionis alumnum Martinum Lutherum suscitatos, & innouatos zelo Catholicæ fidei, & erga dictam sedem deuotionis feruore inductus, non minus doctè, quam piè per quendam librum, per eum desuper compositum, & eidem Leoni prædecessori, vt eum examinaret & approbaret oblatum confutasset, ob quod ab eodem Leone prædecessore, vltra dicti libri cum magna ipsius Henrici Regis laude, & commendationes approbationem, titulum Defensoris Fidei reportauerit, à recta fide, & apostolico tramite deuians, ac propriæ salutis fame, & honoris immemor, postquam charissima in Christo filia nostra Catherina Angliæ Regina Illustri sua progenie coniuge, cum qua publicè in facie Ecclesiæ matrimonium contraxerat, & per plures annos continuauerat, ac ex qua dicto constante matrimonio prolem pluries susceperat, nulla legitima subsistente causa, & contra ecclesiæ prohibitionem dimissa, cum quadam Anna Bollena muliere Anglica dicta Catherina adhuc viuente, de facto Matrimonium contraxerat, ad deteriora prosiliens, quasdam leges, seu generales constitutiones ædere non erubuit, per quas subditos suos ad quosdam hæreticos, & schismaticos articulos tenendos, inter quos & hoc erat, quod Romanus Pontifex Caput Ecclesiæ, & Christi Vicarius non erat, & quod ipse in Anglica Ecclesia supremum caput existebat, sub grauibus etiam mortis pœnis cogebat, & his non contentus diabolo sacrilegij crimen suadente, quamplures prælatos etiam Episcopos aliásque personas ecclesiasticas, etiam regulares, necnon sæculares sibi vt hæreticos, & schismaticos adhærere, ac articulos prædictos sanctorum patrum decretis, & sacrorum Conciliorum statutis, immo etiam ipsi euangelicę veritati contrarios.

Pontifex vir magni animi summæq; prudentia cum videret in dies Regem Angliæ debacchari crudelius in pios atque Catholicos multósque ob veritatis & conscientia confessionem eius Tyrannia occidi Cardinalem præcipuè Roffensem, ad hanc ferendam constitutionem quasi inuitus compulsus est. Illum enim non latebant pia præstita officia Regis Angliæ sedi apostolicæ vt dilucidè conucitur ex eo quod in præmium & insigne veluti grati & Christiani sui obsequij à Leone decimo defensor fidei dictus est vt sup. diximus.

contrarios,& tanquam tales alios damnatos approbare,& ſequi nolentes,& intrepidè recuſantes capi, & carceribus mancipari, Hiſque ſimiliter non contentus mala malis accumulando, bonæ memoriæ Io.tt. ſancti Vitalis preſbyter Cardinalis Roffen.quem ob fidei conſtantiam, & vitæ ſanctimoniam ad Cardinalatus dignitatem promoueramus, cum dictis hęreſibus: & erroribus conſentire nollet, horrenda immanitate, & deteſtanda ſęuitia publicè miſerabili ſupplicio tradi, & decollari mandauerat,& fecerat,excommunicationis,& anathematis,aliáſque grauiſſimas ſententias cenſuras,& pœnas in literis:ac conſtitutionibus recolendę memorię Bonifacij VIII.& Honorij III. Rom Pont. prædeceſſorum noſtrorum deſuper æditis contentas, & alias in tales à iure latas damnabiliter incurrendo, ac regno Angliæ,& dominiis,quæ tenebat.necnon regalis faſtigij celſitudine,ac pręfati tituli prærogatiua, & honore ſe indignum reddendo. Nos licet ex eo, quod prout non ignorabamus Henricus Rex in certis cenſuris eccleſiaſticis, quibus à pię memoriæ Clemente Papa VII. etiam prædeceſſore noſtro poſtquam humaniſſimis literis, & paternis exhortationibus, multíſque nunciis, & mediis, primo, & poſtremo,etiam iudicialiter,vt pręfatam Annam à ſe dimitteret,& ad prædictæ Catherinæ ſuæ verè coniugis conſortium rediret fruſtra monitus fuerat, innodatus extiterat, Pharaonis duritiam imitando longum tempus in clauium contemptum inſorduerat, & inſordeſcebat, quod ad cor rediret vix ſperare poſſe videremus: ob paternam tamen charitatem, quia in minorib conſtituti donec in obedientia, & reuerentia ſedis prædictę permanſit,cum proſequuti fueramus, vtque clarius videre poſſemus, an clamor qui ad nos delatus fuerat (quem certe etiam ipſius Henrici Regis reſpectu falſum eſſe deſiderabamus verus eſſet, ſtatuimus ab vlteriori contra ipſum Henricum Regem proceſſu ad tempus abſtinendo huius rei veritatem diligentius indagare

Omnem moure lapidem ſummus Pontifex vt aiunt, nullamque præter miſit operâ qua poſſet Rex angliæ repudiū mutare conſilium tot legatis tot literis tot precibus vſus eſt ad flectendum Regem in æquioris cõſilij rationem vt nihil ſupra. Satius enim ducebat eum Eccleſiæ obſequentem addictum vt antea fuerat retinere quam contumacē immorigerum & porro hoſtem quod peſſimi exempli eſſet & infinita mala ex ſe pareret. Verum cum nihil proficeret piis monitionibus cenſuris Eccleſiaſticis in eū vſus eſt, Rex verò inſordeſcendo deterior euaſit.

CVM autem debitis diligentiis deſuper factis clamorem ad nos,vt præfertur delatum,verum eſſe,ſimulque,quod dolenter referimus,dictum Henricum Regem ita in profundum malorum deſcendiſſe,vt de eius reſipiſcentia nulla penitus videatur ſpes haberi poſſe, reperiremus. Nos attendentes veteri lege crimen adulterij notatum lapidari mandatum,ac authores ſchiſmatis hiatu terrę abſorptos,corúmque ſequaces cœleſti igne conſumptos, Elimámque magum viis Domini reſiſtentem per apoſtolum æterna ſeueritate damnatum fuiſſe, volentéſque ne in diſtricto examine ipſius Henrici Regis & ſubditorum ſuorum,quos ſecum in perditionem trahere videmus; animarum ratio à nobis expoſcatur, quantum nobis ex alto prouidere contra Henricum Regem,eiúſque complices, fautores, adhærentes,& ſequaces, & in præmiſſis quomodolibet culpabiles. contra quos ex eo quod exceſſus,& delicta prædicta adeò manifeſta ſunt, & notoria,vt nulla poſſint tergiuerſatione celari, abſque vlteriori mora ad executionem procedere poſſemus benignius agendo decreuimus infra ſcripto modo procedere. Habita ſuper his cum venerabilibus fratribus noſtris S. R. E Cardinalibus deliberatione matura, & de illorum conſilio, & aſſenſu præfatum Henricum Regem, eiúſque complices,fautores,adhærentes, conſultores, & ſequaces, ac quoſcunque alios in præmiſſis, ſeu eorum aliquo quoquo modo culpabiles,tam laicos, quam clericos, etiam regulares, cuiuſcunque dignitatis,ſtatus,gradus, ordinis,conditionis, præeminentiæ, & excellentiæ exiſtant,quorum nomina,& cognomina perinde ac ſi præſentibus inſererentur pro ſufficienter expreſſis haberi volumus per viſcera miſericordiæ Dei noſtri hortamur, & requirimus in Domino, quatenus Henricus Rex à prædictis erroribus prorſus abſtineat,& conſtitutiones,ſeu leges prædictas,ſicut de facto eas fecit, reuocet,caſſet,& annullet, & à coactione ſubditorum ſuorum ad eas ſeruandas,necnon carceratione,captura,& punitione illorum,qui ipſis conſtitutionibus, ſeu legibus adhærere,aut eas ſeruare noluerint,& ab aliis erroribus prædictis penitus,& omninò abſtineat,& ſi quos præmiſſorum occaſione captiuos habet relaxare, Complices verò, fautores, adhærentes, conſultores, & ſequaces dicti Henrici Regis in præmiſſis,& circa ea ipſi Henrico Regi ſuper his de cetero non adſiſtant, nec adhæreant: vel faueant,nec ei conſilium, auxilium, vel fauorem deſuper præſtent, alias ſi Henricus Rex, ac fautores, adhærentes, conſultores, & ſequaces,

hortationibus

hortatoribus,& requisitionibus huiusmodi non annuerint cum effectu, Henricum Regem, fautores, adhærentes, consultores, & sequaces, ac alios culpabiles prædictos, auctoritate apostolica, ac ex certa nostra scientia, & de apostolicæ potestatis plenitudine tenore præsentium, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub maioris excommunicationis latæ sententiæ, à qua etiam prætextu cuiuscunque priuilegij vel facultatis, etiam in forma confessionalis, cum quacumque efficacissimis clausulis, à nobis, & sede prædicta quomodolibet concessis, & etiam iteratis vicibus innouati, ab alio, quam a Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo constituti, ita tamen, quod si aliquem absolui contingat, qui postquam conualuerit, nisi post conualescentiam, monitioni, & mandatis nostris huiusmodi paruerit cum effectu in eandem excommunicationis sententiam reincidat, absolui non possint. Necnon rebellionis, & quo ad Henricum Regem, etiam perditionis regni, & dominiorum prædictorum, & tam quo ad eum, quam quod ad alios monitos supradictos supra & infrascriptis pœnis, quas si dictis monitioni. & mandatis, vt præfertur, non paruerint, eos & eorum singulos, ipso facto respectiuè incurrere volumus, per præsentes monemus, eisque, & eorum cuilibet districtè præcipiendo mandamus, quatenus Henricus Rex, per se, vel procuratorem legitimum, & sufficienti mandato suffultum, infra nonaginta, complices, verò, fautores, adhærentes, consultores, & sequaces, ac alij in præmissis quomodolibet culpabiles supradicti seculares, et ecclesiastici, etiam regulares, personaliter, infra sexaginta dies compareant coram nobis ad se super præmissis legitimè excusandum, et defendendum, alias videndum, et audiendum contra eos, et eorum singulos, etiam nominatim; quos sic monemus, quatenus expediat, ad omnes, et singulos actus, etiam sententiam diffinitiuam, declaratoriam, condemnatoriam, & priuatoriam, ac mandatum executiuum procedi.

Pōtifex iterum atque iterum per viscera misericordiæ hortatur Angliæ regem vt tandē caligine ab sensus libidine fedē fascinatis remotis ad cor redeat, à prædictis sceleribus & erroribus resipiscat, iniquas leges abroget, Tyrannidis impetus cōpescat, aulam cruore innocentiū non aspergat, & suos ad improbitatē comprobandam non cogat. Deinde sub pœna perditionis regni Rex inter nonaginta dies, cæteri sub pœna excommunicationis latæ sententiæ inter sexaginta ad Tribunal Romanū vel per se vel per procuratores citantur.

QVOD si Henricus Rex, & alij moniti prædicti intra dictos terminos eis, vt præfertur, respectiuè præfixos non comparuerint, prædictam excommunicationis sententiam per tres dies, post lapsum dictorum terminorum animo, quod absit, sustinuerint indurato, censuras ipsas aggrauamus, & successiuè reaggrauamus. Henricúmque Regem priuationis regni, & dominorum prædictorum, & tam eum quam alios prædictos monitos prædictos, & eorum singulos, omnes singulas alias pœnas prædictas incurrisse, ab omnibúsque Christifidelibus cum eorum bonis perpetuo diffidatos esse. Et si interim ab humanis decedat, ecclesiastica debere carere sepultura, & auctoritate & potestatis plenitudine prædictis decernimus, & declaramus, eósque anathematis maledictionis, & damnationis æternæ mucrone percutimus: Necnon quæ Henricus Rex quomodolibet, & ex quauis causa tenet, habet, aut possidet, & quandiu Henricus Rex, & alij moniti prædicti, & eorum singuli in aliis per dictum Henricum Regem non tentis, habitis, aut possessis permanserint, & triduo post eorum inde recessum, & alia quæcunque, ad quæ Hēricum Regem, & alios monitos prædictos post lapsum dictorum terminorum declinare contigerit, Dominia, Ciuitates, Terras, Castra, Villas, & Oppida, Metropolitanásque, & alias Cathedrales, cæterásque inferiores Ecclesias, necnon Monasteria, Prioratus, Domos, Conuentus, & loca religiosa, vel pia cuiuscunque, etiam sancti Benedicti, Cluniacen. Cistercien. Præmostraten. ac Prædicatorum, Minorum, Eremitarum sancti Augustini, Carmelitarum, & aliorum ordinum, ac Congregationum, & Militiarum quarumcunque in ipsis dominiis, Ciuitatibus, Terris, Castris, Villis, Oppidis, & locis existentia: Ecclesiastico supponimus interdicto, ita vt illo durante in illis etiam prætextu cuiuscunque apostolici indulti ecclesiis, monasteriis, Prioratibus, domibus, Conuentibus, locis ordinibus, aut personis, etiam in illis alias quam clausis ianuis, & excommunicatis, & interdictis exclusis nequeant Missæ, aut alia diuina officia celebrari. Et Henrici Regis, complicúmque, fautorum, adhærentium, consultorum, sequacium, & culpabilium prædictorum filij pœnarum, vt in hoc casu par est, participes sint omnes; & singulos eiusdem Hērici Regis ex dicta Anna, ac singulorum aliorum prædictorum filios natos; & nascituros aliósque descendentes, vsque in eum ad gradum quem iura pœnas in casibus huiusmodi extendunt (nemine excepto, nullaque minoris ætatis, aut sexus,

vel

vel ignorantię,vel alterius cuiuſuis cauſę habita ratione) dignitatibus, & honoribus in quibus quomodolibet conſtituti exiſtunt, ſeu quibus gaudent,vtuntur,potiuntur, aut muniti ſunt;necnon priuilegiis, conceſſionibus gratiis, indulgentiis immunitatibus,remiſſionibus,libertatibus,& indultis,ac dominiis,ciuitatibus, terris,caſtris,villis,oppidis,& locis,etiam commendatis,vel in gubernium conceſſis, & quę in feudum,emphyteoſim,vel aliis à Romanis,vel aliis Eccleſiis, monaſteriis,et locis eccleſiaſticis,ac ſecularibus Principibus,dominiis,potentatibus, etiam Regibus, et Imperatoribus, aut aliis priuatis,vel publicis perſonis quomodolibet habent,tenent,aut poſſident,ceteríſque omnibus bonis mobilibus;iuribus,et actionibus,eis quomodolibet competentibus,priuatos,dictáque bona feudalia, vel emphyteotyca,et alia quęcunque ab eccleſiis quomodolibet obtenta, ad directos dominos,ita vt de illis liberè diſponere poſſint,reſpectiuè deuoluta,et eos qui Eccleſiaſtici fuerint,etiam ſi religioſi exiſtant, eccleſiis etiam cathedralibus, & Metropolitan. necnon monaſteriis,& prioratibus,præpoſituris, dignitatibus,perſonatis, officiis canonicatibus,& præbendis, aliiſque beneficiis eccleſiaſticis per eos quomodolibet obtentis priuatos,& ad illa, ac etiam in poſterum obtinenda inhabiles eſſe,ſimiliter decernimus,& declaramus, eóſque ſic reſpectiuè priuatos ad illa, & alia quæcunque ſimilia,ac dignitates,honores adminiſtrationes & officia, iura, ac feuda in poſterum obtinenda, auctoritate & ſcientia, ac plenitudine ſimilibus inhabilitamus. Ipſiúſque Henrici Regis,ac regni omniúmque aliorum dominiorum,ciuitatum,terrarum,caſtrorum,villarum,fortaliciorum,arcium, oppidorum, & locorum ſuorum etiam de facto obtentorum magiſtratùs, iudices, caſtellanos, cuſtodes,& officiales,quoſcunque necnon communitates, vniuerſitates, collegia, feudatarios,vaſſallos ſubditos, ciues,incolas, & habitatores etiam forenſes, dicto Regi de facto obedientes,tam ſæculares,quam ſi qui ratione alicuius temporalitatis ipſum Henricum Regem in ſuperiorem recognoſcant etiam eccleſiaſticos, à præfato Rege,ſeu eius complicibus,fautoribus,adhærentibus, conſultoribus, & ſequacibus ſupradictis deputatis à iuramento fidelitatis iure vaſallatico, & omni erga Regem,& alios prædictos ſubiectione abſoluimus, & penitus liberamus. Et nihilominus ſub excommunicationis pœna mandantes, vt ab eiuſdem Henrici Regis,ſuorumq́; officialium,iudicum,& magiſtratuum quoruncunque obedientia penitus, & omninò recedant,nec illos in ſuperiores recognoſcant, neque illorum mandatis obtemperent. Et vt alij eorum exemplo perterriti diſcant ab huiuſmodi exceſſibus abſtinere eiſdem auctoritate,ſcientia,& plenitudine,volumus, ac decernimus,quod Henricus Rex,& complices, fautores,adhærentes, conſultatores; ſequaces,& alij in præmiſſis culpabiles,poſtquam alias pœnas prædictas; vt præfertur, reſpectiuè incurrerint, necnon præfati deſcendentes,ex tunc infames exiſtant,& ad teſtimonium non admittantur:teſtamenta, & codicillos, aut alias diſpoſitiones etiam inter viros concedere & facere non poſſint, & ad alicuius ſucceſſionem ex teſtamento,vel ab inteſtato,necnon ad iuriſdictionem, ſeu iudicandi poteſtatem & ad notariatus officium, omneſque actus legitimos quoſcunque (ita vt eorum proceſſus ſiue inſtrumenta atque alij actus quicunque,nullius ſint roboris,vel momenti) inhabiles exiſtant,& nulli ipſis, ſed ipſi aliis ſuper quocunque debito,& negotio,tam ciuili,quam criminali,de iure reſpondere teneantur. Et nihilominus omnes,& ſingulos Chriſtifideles ſub excommunicationis,& aliis infraſcriptis pœnis monemus, vt monitos, excommunicatos, aggrauatos, interdictos, priuatos, maledictos, & damnatos prædictos euitent, & quantum in eis eſt, ab aliis euitari faciant, nec cum eiſdem,ſeu præfati regis ciuitatum,dominiorum, terrarum, caſtrorum,comitatuum,villarum,fortaliciorum, oppidorum, & locorum prædictorum,ciuibus,incolis,vel habitatoribus,aut ſubditis,& vaſallis,emendo,vendendo, permutando,aut quamcunque mercaturam,ſeu negotium exercendo, commercium, ſeu aliquam conuerſationem ſeu communionem habeant, aut vinum,granum,ſal, ſeu alia victualia,arma,pannos, merces,vel quaſuis alias mercantias,vel res per mare in eorum nauibus triremibus, aut aliis nauigiis,ſiue per terram cum mulis, vel aliis animalibus deferre, aut conducere, ſeu deferri, aut conduci facere,vel delata per illos recipere,publicè, vel occultè,aut talia facientibus

Henrici Vaſalli & ſubditi tum ab ipſius obedientia ac illi præſtito iuramento abſoluuntur tum etiam ne in vlla re deinceps obediant eiſdem mandat Pontifex.

Commercium cum Anglis prohibet,omnéſque cum illis contractus factos aut faciendos irritos facit.

bus auxilium, consiliu... el fauorem, publicè, vel occultè, directè, vel indirectè, quouis quæsito colore, per se: vel alium, seu alios quoquo modo præstare præsumant.

QVOD si fecerint, vltra excommunicationis prædictæ, etiam nullitatis contractuum, quos inirent, necnon perditionis mercium, victualium, & bonorum omnium delatorum, quæ capientium fiant, pœnas similiter eo ipso incurrant. Cæterùm quia conueniens non videtur, vt cum his, qui ecclesiam contemnunt, dùm præsertim, ex eorum pertinacia spes corrigibilitatis non habetur, hi qui diuinis obsequiis vacant conuersentur, quod etiam illos tutè facere non posse dubitatum est, omnium & singularum Metropolitan. & aliarum cathedralium, cæterarúmque inferiorum ecclesiarum: & monasteriorum, domorum, & locorum religiosorum, & piorum quorumcunque, etiam sancti Augustini, sancti Benedicti, Cluniacen. Cistercien. Præmostraten. ac Prædicatorum, Minorum, Carmelitarum, aliorúmque quorumcunque ordinum, & militiarum, etiam hospitalis Hierosolymitani, Prælatis, Abbatibus, Prioribus, præceptoribus, præpositis, ministris: custodibus, guardianis, conuentibus, monachis, & canonicis, necnon parochialium ecclesiarum rectoribus: aliisque quibuscunque personis ecclesiasticis in regno, & dominiis prædictis commorantibus, sub excommunicationis, ac priuationis administrationum, & regiminum monasteriorum, personarum, administrationum, ac officiorum, canonicatuúmque, & præbendarum, parochialium ecclesiarum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum quorumcunque quomodolibet qualificatorum, per eos quomodolibet obtentorum pœnis mandamus, quatenus infra quindecim dies, post omnes, & singulos terminos prædictos elapsos, de ipsis regno, & dominiis, dimissis tamen aliquibus presbyteris in ecclesiis, quarum curam habuerint, pro administrando baptismate paruulis, & in pœnitentia decedentibus, ac aliis sacramentis ecclesiasticis, quæ tempore interdicti ministrari permittuntur: exeant, & discedant, neque ad regnum, & dominia prædicta reuertantur, donec moniti, excommunicati, aggrauati, reaggrauati, priuati, maledicti, & damnati prædictis monitionibus, & mandatis nostris huiusmodi obtemperauerint, & meruerint à censuris huiusmodi absolutionis beneficium obtinere, seu interdictum in regno, & dominiis prædictis fuerit sublatum.

Prælatis ac personis Ecclesiasticis mandat vt regno Angliæ, aliisque locis qui Henrico subsunt quam primum possint exeant.

PRÆTEREA si præmissis non obstantibus Henricus Rex, complices, fautores, adhærentes, & sequaces prædicti in eorum pertinacia perseuerauerint, nec conscientiæ stimulus eos ad cor reduxerit, in eorum fortè potentia, & armis confidentes, omnes & singulos Duces, Marchiones, Comites, & alios quoscunque, tam seculares, quam ecclesiasticos, etiam forenses, de facto dicto Henrico Regi obedientes, sub eiusdem excommunicationis, ac perditionis bonorum suorum (quæ, vt infra dicitur, similiter capientium fiant) pœnis, requirimus, monemus, quatenus omni mora, & excusatione postposita, eos & eorum singulos, ac ipsorum milites, & stipendiarios, tam equestres, quam pedestres, aliósque quoscunque, qui eis cum armis fauerint de regno, & dominiis prædictis, etiam vi armorum, si opus fuerit expellant, ac quod Henricus Rex, & eius complices, fautores, adhærentes, consultores, & sequaces mandatis nostris non obtemperantes prædicti de ciuitatibus, terris, castris, villis, oppidis, fortalitiis, aut aliis locis regnis, & dominij prædictorum, se non intromittant, procurent, eis sub omnibus & singulis pœnis prædictis inhibentes, ne in fauorem Henrici, eiúsque complicium, fautorum, adhærentium, consultorum, & sequacium, aliorúmque monitorum prædictorum mandatis nostris non obtemperantium arma cuiuslibet generis offensiua, vel defensiua, machinas quoque bellicas, (seu tormenta, artillarias nuncupatas) sumant, aut teneant, seu illis vtantur, aut armatos aliquos, præter consuetam familiam parent, aut ab Henrico Rege, complicibus, fautoribus, adhærentibus consultoribus, & sequacibus, vel aliis in regis ipsiusfauorem paratos, quomodolibet quauis occasione vel causa, per se vel alium seu alios publicè vel occultè, directè vel indirectè teneant, vel recepient, aut dicto Henrico Regi, seu illius complicibus, fautoribus, adhærentibus, consultoribus, & sequacibus prædictis, consilium, auxilium, vel fauorem quomodolibet ex quauis causa, vel quouis quæsito colore siue ingenio, publicè vel

Principibus viris ac Ducibus Angliæ cæterisque nobilibus præcipit, vt vi ac armis se Henrico opponant illúmque è regni finibus eiicere nitantur.

arma, vel pecunias subministrare, aut cum eis commercium habere, seu auxilium, consilium, vel fauorem, per se, vel alium, seu alios publicè, vel occultè, directè vel indirectè, quouis modo contra tenorem præsentium præstare præsumpserint extendentes.

Prælatis omnibus mandatur, vt dictum Henricum & suos cōplices, in suis Ecclesiis publicè excommunicatos denuncient.

Et vt præmissa facilius iis quos concernunt innotescant, vniuersis, & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & Patriarchalium Metropolit. & aliarum cathedralium, & collegiatarum ecclesiarum prælatis, capitulis, aliisque personis ecclesiasticis sæcularibus, ac quorumuis ordinum regularibus: necnon omnibus, & singulis, etiam mendicantium ordinum professoribus, exemptis, & non exemptis, vbilibet constitutis, per easdem præsentes sub excommunicationis, & priuationis Ecclesiarum, Monasteriorum, ac aliorum beneficiorum ecclesiasticorū, graduum quoque & officiorum necnon priuilegiorum, & indultorum quorumcunq., etiam à sede prædict. quomodolibet emanatorum, pœnis ipso facto incurrendis, præcipimus, & mandamus, quatenus ipsi, ac eorum singuli, si, & postquam vigore præsentium desuper requisiti fuerint, infra tres dies immediatè sequentes præfatum Henricum Regem, omnésque alios & singulos, qui supradictas censuras, & pœnas incurrerint: in eorum Ecclesiis, & Dominicis, & aliis festiuis diebus, dum maior inibi populi multitudo ad diuina conuenerit, cum crucis vexillo, pulsatis campanis, & accensis, ac demùm extinctis, & in terram proiectis, & conculcatis candelis, & aliis in similibus seruari solitis cerimoniis seruatis, excommunicatos publicè nuncient, & ab aliis nunciari, ac ab omnibus arctius euitari faciant, & mandent: necnon sub supradictis censuris, & pœnis, præsentes literas, vel earum transumptum, sub forma infrascripta confectum infrà terminum trium dierum, postquam vt præfertur, requisiti fuerint, in ecclesiis, monasteriis, conuentibus, & aliis eorum locis, publicari, & affigi faciant.

Omnes denique excommunicat, qui huius Apostolici contra Henricū scripti præsentem publicationē siue executionem postea, cùm assignatum tempus completum fuerit quouismodo impedierint.

Volentes omnes, & singulos cuiuscunque status, gradus, conditionis præeminentiæ, dignitatis, aut excellentiæ fuerint qui quominus præsentes literæ vel earum transumpta, copiæ, seu exemplaria, in suis ciuitatibus, terris, castris, oppidis, villis, & locis legi, & affigi, ac publicari possint, per se, vel alium, seu alios, publicè vel occultè directè, vel indirectè impediuerint, easdem censuras & pœnas ipso facto incurrere. Et cum fraus, & dolus nemini debeant patrocinari, ne quisquam ex his, qui alicui regimini, & administrationi deputati sunt, infra tempus sui regiminis, seu administrationis prædictas sententias, censuras, & pœnas sustineat, quasi post dictum tempus sententiis, censuris, & pœnis prædictis amplius ligatus non existat, quemcunque qui dum in regimine, & administratione existens, monitioni, & mandato nostris, quo ad præmissa, vel aliquid eorum obtemperare noluerint, etiam deposito regimine, & administratione huiusmodi, nisi paruerit, eisdem censuris & pœnis subiacere decernimus. Et ne Henricus Rex, eiúsque complices, fautores, adhærentes, consultores, & sequaces, aliíque quos præmissa concernunt, ignorantiam earundem præsentium literarum, & in eis contentorum prætendere valeant: literas ipsas (in quibus omnes, & singulos, tam iuris, quam facti, etiam solennitatum, & processuum citationúmque omissarum defectus, etiam si tales sint: de quibus specialis, & expressa mentio facienda esset: propter notorietatem facti, authoritate, scientia, & potestatis plenitudine similibus, supplemus) in Basilicæ Principis apostolorum: & Cancellariæ Apostolicæ de Vrbe: & in partibus, necnon & in collegiatæ beatæ Mariæ Brugen. Tornacen. & parochialis de dunKerKe oppidorum Morinensis Diœcesis ecclesiarum valuis affigi, & publicari mandamus, decernentes quòd earundem literarum publicatio sic facta, Henricum regem, eiúsque complices, fautores adhærentes, consultores & sequaces: omnésque alios, & singulos, quos literę ipsæ quomodolibet concernunt. perinde eos arctent, ac literæ ipsæ eis personaliter lectæ: & intimatæ fuissent, cum non sit verisimile, quòd ea, quæ tam patenter fiunt, debeant apud eos incognita remanere. Cæterùm quia difficile foret præsentes literas ad singula quæque loca, ad quæ necessariū esset deferri: volumus & dicta authoritate decernimus, quod earū transumptis manu publici notarij confectis: vel in Alma vrbe impressis: ac sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, vbique eadem fides adhibeatur: quæ originalibus adhiberetur

Atque ne Henricus ac sui, ignorantiam vllam prætendant earum rerum quæ in his litteris cōtinentur, decernit, vt vicinioribus Angliæ locis, præsertim Tornaci, Brugis, Dunkirki, quæ Belgij ciuitates sunt, & Ecclesiarum primariarum valuis affigantur, & in eisdem Ecclesiis publicè recitentur.

beretur si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ monitionis, aggrauationis, reaggrauationis, declarationis, percussionis, suppositionis, inhabilitationis, absolutionis: liberationis, requisitionis inhibitionis, hortationis, exceptionis, prohibitionis, concessionis, extensionis, suppletionis, mandatorum, voluntatis, & decretorum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei: ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Marcum, Anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo trigesimo quinto, tertio Cal. Semptembris. Pontificatus nostri anno primo.

Pontifex auditis his nouis Henrici sceleribus cum amplius quid faceret aut speraret non haberet sententiæ suæ in Henricum latæ publicationem & exequutionem, quam hactenus ob eas paterni affectus causas quas ipse hic exponit cohibuerat omninò iam faciendam & prosequendam decreuit.

DVM autem postea ad dictarum literarum executionem deueniendum esse statuissemus, cum nobis per nonnullos Principes, & alias insignes personas persuaderetur, vt ab executione huiusmodi per aliquantum tempus supersederemus, spe nobis data, quòd interim ipse Henricus Rex ad cor rediret & resipisceret, Nos qui, vt hominum natura fert, facilè credebamus, quòd desiderabamus, dictam executionem suspendimus: sperantes, (vt spes nobis data erat) ex ipsa suspensione correctionem, & resipiscentiam, non autem pertinaciam, & obstinationem: ac maiorem delirationem vt rei effectus edocuit, prouenturam. Cum itaque resipiscentia, & correctio huiusmodi quam tribus fere annis expectauimus: non solùm postea sequuta non sit, sed ipse Henricus Rex quotidie magis, se in sua feritate: ac temeritate confirmans, in noua etiam scelera proruperit. Quippe cum non contentus viuorum prælatorum, & Sacerdotum crudelissima trucidatione, etiam in mortuos & eos quidem quos in sanctorum numerum relatos, vniuersalis ecclesia pluribus sæculis venerata est, feritatem exercere non expauit. Diui enim Cantuarien. Archiepiscopi, cuius ossa, quæ in dicto regno Angliæ potissimum ob innumerata ab omnipotenti Deo illic perpetrata miracula. summa cum veneratione in arca aurea in ciuitate Cantuarien seruabantur, postquam ipsum diuum Thomam, ad maiorem religionis contemptum, in iudicium vocari, & tanquam contumacem damnari ac proditorem declarari fecerat exhumari, & comburi: ac cineres in ventum spargi fecit: omnem planè cunctarum gentium crudelitatem superans: cum ne in bello quidem hostes victores sæuire in mortuorum cadauera soliti sint: ad hæc omnia ex diuersorum regum, etiam Angelorum: & aliorum Principum liberalitate donaria: ipsi arcæ appensa, quæ multa, & maximi precij erant sibi vsurpauit:*nec putans ex hoc satis iniuriæ religioni intulisse, monasterium diuo illi Augustino, à quo Christianam fidem Angli acceperunt, in dicta ciuitate dicatum, omnibus thesauris, qui etiam multi, & magni erant: spoliauit, & sicut se in belluam transmutauit: ita etiam belluas quasi socias suas honorare voluit feras, videlicet in dicto monasterio. expulsis monachis, intromittendo, genus quidem sceleris: non modo Christifidelibus, sed etiam Turcis inauditum, & abominandum. Cum itaque morbus iste a nullo quantumuis peritissimo medico alia cura sanari possit, quam putridi membri abscisione: nec valeret cura huiusmodi, absque eo, quòd nos apud Deum causam hanc nostram efficiamus, vlteriùs retardari ad dictarum literarum quas ad hoc, vt Henricus Rex, eiúsque complices, fautores, adhærentes, consultores, & sequaces: etiam super excessibus per eum nouissimè, vt præfertur: perpetratis, intra terminum eis: quo ad alia, per alias nostras prædictas respectiuè præfixas, se excusare, alias pœnas in ipsis literis contentas incurrant, extendimus, & ampliamus publicationem, & deinde, Deo duce, ad executionem procedere omnino statuimus Et quia à fide dignis accepimus: quòd si ipsarum, & præsentium literarum publicatio, in Diepe Rothomagen. vel Bolonię Ambianen. Diœc oppidis in Francię, aut ciuitate Sancti Andreæ, seu in oppido Calistren. sancti Andreę Diœc. in Scotię regnis, vel in Thuamen. Artiferten. Ciuitatibus, vel Diœc. dominij Ibernię fiat, non solum tam facilè, vt si in locis in dictis literis expressis fieret, sed facilius ipsarum literarum tenor, ad Henrici: & aliorum, quos concernunt, pręsertim Anglorum notitiam deueniret. Nos volentes in hoc opportunè prouidere, motu, scientia, & potestatis plenitudine prędictis, decernimus, quòd publicatio literarum superiùs insertarum, quarum insertioni superiùs factę: ac ipsis originalibus quoad validitatem

**Qui regis quæstor tunc erat. confessum est tantam auri, argẽti, ac lapidum preciosorum & sacrarum vestium vim ex vno illo Diui Thomæ monumento ablatã esse, quanta viginti sex plaustra boum ingẽtia onerauerat, vt ex eo conspicere liceat quàm innumerabiles thesauros ex cæteris sanctorum monumentis atq; adeò ex templis, oratoriis & monasteriis omnibus idem Rex corraserit.*

liditatem publicationis, seu executionis pręsentium, fidem adhiberi volumus, in duobus ex locis pręsentibus literis expressis, alias iuxta suprainsertarum, & pręsentium literarum tenorem facta, etiam si in locis extra Rom. Curiam in dictis pręinsertis literis specificatis: huiusmodi publicatio non fiat, perinde Henricum regem, & alios quos concernit, præsertim Anglos afficiat, ac si Henrico regi, & aliis pędictis, pręsertim Anglis personaliter intimatę fuissent. Quódque pręsentium transumptis, iuxtà modum in præinsertis literis expressum factis, tam in iudicio, quàm extrà, eadem fides adhibeatur, quę originalibus adhiberetur, si forent exhibitę, vel ostensæ. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon omnibus illis, quæ in dictis literis volumus non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum: Anno incarnationis Dominicæ. M. D. XXXVIII. decimo sexto. Cal. Ianuarij. Pontificatus nostri annno quinto.

Henrici Octaui Angliæ regis, perfidia, religionis contemptus, & Tyrannis hac constitutione damnatur. Mira commutatio. Ille qui edito praclaro volumine insanam Lutheri hæresim oppugnauerat & ob eam rem fidei Catholicæ defensoris specioso titulo à Leone X. ornatus fuerat, patriæ Religionis desertor propter infandā libidinem factus est. Ardebat furioso amore in Annam Bolenam quam ex adulterio vxoris Thomæ Boleni equitis aurati susceperat virginem imò meretricē aulicam, quæ ob effrenem veneris procacitatem primum Equa Anglicana deinde cum in regis Galliarum familiaritatem ascita fuisset Mula regia passim nuncupabatur, proceræ quidem magnitudinis & virilis, facetiis, salibus & mundi muliebris elegantia percelebris. Cupido flagitiosus cor regis lancinat. Contemptis prudentum monitis, spretis Ecclesiæ & Iuris canonibus, neglecta Summi Pontificis aduersus tale scelus multis laqueis dignū. potestate filiam incestus & adulterij in coniugalē thorum recepit, & vxorem legitimam Catharinam Cæsaris materteram Ferdinandi Catholici Hispaniarum regis filiam expulit, & publicis edictis iussit ne quis in posterum illam reginæ nomine vel Henrici vxoris appellatione dignaretur. Infandis nuptiis pij omnes Theologi, Academiæ Senatus & ipsa Pontificis authoritas, quæ cum eas consensu non approbaret, rex omnem pietatis & religionis veterem cultum exuit, assentatoribus præbet aures, & pestilentem Lutheranorum, hæresim amplectitur. Postmodum omni genere crudelitatis in Catholicos bacchatur velut alter Achab, multis procerum cædibus aulam funestat. Ridiculum cunctis nomen Papæ exhibuit. Per Calendaria per indices, per scripta patrum per totum ius canonicum, per scholasticos Doctores Papæ nomen lituris vndique obscurari iussit. Nouas struxit Letanias imprecationum contra Papam refertas, nam loco petitionis illius quæ pro dominio apostolico ex antiqua patrum Ecclesiæ institutione per vniuersum orbem Catholicæ fidei fieri solet, impia hæc verba apponi imprimique voluit. Ab Episcopi Romani Tyrannide, & detestandis enormitatibus libera nos Domine. *Haud siccis oculis hæc intuebantur quibus pietas & sedis apostolicæ commendatio cordi erat. Dolore velut tabescentes variis & metus & officij fluctibus angebantur. Tandem horum omnium primus Reginaldus Polus Cardinalis librum edidit in Regem Henricum, quo primatum Ecclesiæ Anglicanæ à rege audacius vsurpatum doctißimè damnabat, nephanda flagitia, adulterij, incestus, crudelitatis vt eò liberius apud omnes rex proscinderetur detegebat, locúmque pœnitentiæ demōstrabat. Ast induratißimus Pharao eò crudelius Catholicorum exitium molitur. Polum læsæ maiestatis reum & patriæ proditorem declarat & cum in eum stomachi virus euomere non posset propter absentiam eius matrem fratres sorores & familiam extinxit. Prosequitur inde eos omnes qui non probabant quæ faciebat, Roffensem Cardinalem, & Thomam Morum Angliæ Cancellarium postquam diu in Carcerem vinctos detinuisset in publicum Theatrum produci iubet vt tandem morte præsente deterriti alienum animum votis regiis deponerent. De his sic tristißimam narrationem auspicatur Surius & Nicolaus Sanderus.*

Ad decimum Calendas Iulias An. M D XXXV. Ioānes Fischerus Episcopus Roffensis, quo nihil aut doctius aut sanctius Anglia protulit, penè iam decrepitæ ætatis, ad iudicium primò: deinde, quòd Henrici Primatum Ecclesiasticum nollet confiteri, ad mortem producitur: qui simul ac scenam, in qua gloriosum certamen consummaturus erat, è longo conspexisset, abiecto, quo senex nixus est baculo, Eia, inquit pedes officium facite, parum itineris iam restat. *Constitutus autem in loco martyrij, sublevatis in cælum oculis,* Te Deum (*inquit*) laudamur,

mus, te Dominum confitemur. *Quem hymnum vbi totum absoluisset, ceruicem securi subiecit, animam Deo reddidit, iustitiæ coronam accepit. Caput hastili affixum, & in ponte Londinensi omnium oculis expositum, quo diutius ibi suspensum manebat, eò magis floruisse, ac venerabilius factum esse dicitur, ob quam causam loco amotum traditur.*

Rexit Roffensis Ecclesiam triginta tribus annis, eámque sanctissimis institutis, vitæque suæ in continuis vigiliis, laboribus, ieiuniis, Eleemosynis, omnibúsque Episcopo dignis operibus transactæ memorabilibus exemplis, ita ornauit, vt tanquam virum Dei, cum omnes vbique amarent & suspicerent. Charitate verò Episcopali ac planè Apostolica ita ardebat, vt & sæpe alias, & maximè in celebrioribus ieiuniis, ac singulis ferè sextis feriis, ipse non solum carceres & publica Xenodochia visitaret, sed omnium in ciuitate sua pauperum, ægrotorum, ac quocunque modo afflictorum prima ad ædes circuiret, consilióque consolatione, ac copiosa pecunia vbi opus esse singulos subleuaret. In quibus officiis, & in peregrinos, præsertim verò literatos hospitalitate sua omnia lubentissimè expendit.

Cùm esset Regio *mandato primum apprehensus & in carcerem ducendus satellites mox in omnem supellectilem inuoluentes, ut pecuniam quoque, quam putabant hominem senem & longæuum Episcopum copiosam recondidisse inquirunt diligentiùs; cumque omnes loculos, ac cásque cæteras curiosè lustrassent, nec quicquam nummorum inuenissent, tandem incidunt in cistam ferreis laminis benè munitam, variisque seris ac pessulis septam, quam magna spe & auiditate perfringunt: ibique cilicium, flagellum, ac cætera disciplinæ instrumenta, tantummodò reperiunt, quibus vir Dei solebat corpus suum, alioquin senio ac laboribus satis confectum castigare, cum aliquot nummulis, quos semper post pœnitentiam factam solebat pauperibus erogare, ita expectatione ac præda frustrati, cum magno pudore ac admiratione abierunt.*

V*ixit hic grandæuus confessor, difficillimo in carcere, viribus etiam omnibus senio & sollicitudinibus penè iã exhaustis, additis præterea voluntariis & assuetis castigationibus corporis sui, supra omnem expectationem, ac sanè non sine miraculo, quindecim totos menses, conseruatus à Deo, vt tam glorioso martyrio tamquam sancti sanguinis effusione, Romanæ Sedis prærogatiuam contra iniqui Regis tyrannidem propugnaret.*

De illo die quo Roffensis ad mortem ducebatur, Morus, (quod tamen Rex vetuerat) certior factus cum vehementer timeret ne fortè ipse martyrij corona excideret ad Deum conuersus, Confiteor (*inquit*) tibi domine, quòd tantam gloriam non sum meritus: non sum ego iustus et sanctus sicut Roffensis tuus quem de vniuerso regno meo tibi secundùm cor tuum elegisti, sed tamen si fieri potest, particeps fiam domine calicis tui. *Hæc & alia his similia cum lachrymans diceret, nec vultu quem alioqui placidissimum habebat dolorem dissimulare iam posset, putabant illum filij huius seculi mortem timere, & ideò vt Regi obediret, adduci posse. Venerunt ad eum hac de causa multi principes viri, sed cum nihil proficerent, ad postremum vxori Aloysiæ mandatum est negotium, vt viro suaderet, ne ipsam ne liberos ne patriam & vitam, qua diu adhuc frui posset, pro derelictis haberet. Cum verò vxor Mori hæc apud eum occineret: Et quàm diu Aloysia mea (inquit Morus) potero hac vita frui: Tum illa, totis viginti annis mi vir si Deus voluerit. Vis ergò (ait Morus) vt æternitatem viginti annis commutem? Næ tu imperita es mercatrix, mea vxor: nam si annorum viginti millia diceres aliquid tu quidem diceres: sed tamen ad æternitatem quid essent?*

I*taque cum Morus de sententia dimoueri non posset, allati sunt ei omnes libri, tanquam instrumenta quæ illum ab amore seculi abductum, æternæ vitæ desiderio inflammabant, atramentum quoque & calamos abstulerunt, ne cum vllo in posterum, literarum haberet commercia. Tunc ille fenestris cubiculi perpetuò clausis, nihil aliud quam Deo & sanctis meditationibus vacabat. Porrò cum carceris custos ab eo quæreret, quid ita in tenebris sederet* quid (*inquit*) facerem? nónne sublatis mercibus, claudenda est officina? *Merces suas dixit libros suos, ac verè quidem officinam in carcere aperuit Morus, in qua proposuit omnia sua venalia, vt pretium in cœlo cœtuum acciperet. Scripsit in carcere duos elegantissimos libros, vnum idiomate Anglicano, quem inscripsit.* Desolatio in tribulatione, *alterum latinè*, de passione Christi. *Cúmque ad illa Euangelij verba peruenisset*, Et iniecerunt manus in Iesum, *in ipsum quoque iniectæ sunt manus, nec vltra ei licuit quicquam addere.*

Porrò hoc anno mense Iulio eductus ex arce Londoniensi, sistitur iudicibus à Rege designatis. Ibat debilis scipione fultus longo itinere, sed vultu animum minimè perturbatum præ

se

se ferente, donec ad locum ventum est. Ibi primum hortari eum cœperunt ad resipiscentiam sed ille Deum rogat, vt in sententiam ipsum confirmet. Deinde obiecta diluit, licèt multũ iam debilitato corpusculo ex carceris diuturnitate & morbo: quæ res permouit iudices, vt allata sella dum se purgat, sedendi habeat facultatem. Iis peractis, vocati sunt ex gentis instituto Duodecim viri, vt inter se consultarent, num Morus in decretum Parlamenti malitiosè peccasset. Illi breui inter se habita deliberatione, reuersi ad Iudices aiunt, Reus est mortis. Mox à Cancellario in eum prolata sententia est. Tum ille mentem suam coram omnibus explicaui de Decreto Parlamenti, quòd rex esset habendus caput Ecclesiæ Anglicanæ, atque totis septem annis se diligentissimè veterum scripta & concilia euoluisse, nec tamen vsquam inuenire potuisse, hominem laicum vel secularem caput esse posse Ecclesiæ in rebus Ecclesiasticis, sed interstrepebant quidam, nec oratione eius permouere potuerunt, licèt esset solidissima. Inde reducitur in carcerem, vbi priusquam ad turrim ventum esset, miserandum accidit spectaculum. Erant Moro filia Margareta eleganti forma, optimis moribus, rara eruditione. Ea vbi cognouit in patrem mortis prolatam sententiam, pietate in parentem & acerrimo animi dolore permota, per medios satellites via qua poterat perrupit, & in patris amplexus ruens, quod voce non poterat, nimio præpedita mœrore, lachrymis vbertim testata est, nempè summam pectoris sui ægritudinem & angores. Verum pater, satellitum permissu, constanti vultu iussit eam missos facere eiusmodi singultus, & animo infracto ferre præsentem rerum statum. Sic enim, inquit, visum est Deo: & tu iampridem cõscia es arcanorum pectoris mei. Iam verò Patre ab illa decem vel duodecim passibus progresso, illa non ferens immoditos doloru aculeos, ex tam præsenti parentis amantissimi periculo eius animum vehementer pungentes, rursus accurrit ad Patrem, amplectitur abeuntem, sed ab illo neque lachrymas vllas fundente, neque faciem in rugas aut mœrorem contrahente, hoc solùm audit, Vale, & Deum ora pro salute animæ meæ. Fuit haud dubiè grauis tentatio tanto viro, sed qui iam pro veritate semel vitam cum sanguine profundere prorsus deliberarat, Christi amori omnem quantumuis propinquorum amorem posthabuit, vt se verum & inuictum Christo martyrem consecraret. Ita quidem nos de tali viro sentire congruum est, qui cum posset in illo regno rebus omnibus esse florentissimus, tamen ne Deum offenderet, ipsam quoque vitam perdere maluit. Idem autem ipse, cum esset regni Cancellarius, quandiu rex Catholicam tuebatur religionem, seuerè in eos animaduertere solitus erat, qui Lutheri aut alterius dogma hæreticum sequerentur. Deinde septimo Iulij caput illi præcisum est.

Non in Roffensem & Morum solos diram effrenati animi sui crudelitatem testatus est: Carthusienses, Brigittani, Frãciscani, quotidie spectaculum triste hominibus dabant. Nihil passim auditur præter frequentes piorum cædes ab Arce Londinensi singulis fermè diebus noua crudelitatis exempla erumpebant. Hinc Hæresis audacius e specubus Anglicis imo Cerbereis cœpit attollere caput. Hic videre est verum Paulus Pontifex maximus iure ne an iniuria hanc constitutionem in Henricum ediderit, aut quicquam festinanter nimis hac in re fieri voluerit. Expectatur, rogatur, adhortatur. Sed frustra, rex effascinatus, à Deo derelictus & excisus à membris Ecclesiæ quotidiè labebatur in peiora consilia. Bona Ecclesiastica sacrilegiis multè decoxit, aulicis dedit, & ganneonibus monasteria repleuit. Interdum Anna Bolena exteros amplexus rege inscio adamabat eóque peruenit infanda voluptas vt & Georgium Bolenum fratrem quo occultaretur magis crimen ad venereũ congressum compulerit. Qua de causa à Rege alienatur & ob incestum ac adulterium damnata cum eodem fratre, & certis aulicis quibus ad libidinem explendam vsa fuerat securi publicè percussa est. Rex vxorius Ioannæ Semeiræ nupsit. Antiquas regni leges violat. & nouis constitutionibus ad denegandum omnem religionis, pacis & fidei cultum suos miseros subditos adigit. Has hæreses post Papæ ecclesiæ abrogatum primatum instituit primum in ipsis sacramentis commutabat omnia pro sua libidine: nam primò affirmabat cum Catholicis, septem esse Ecclesiæ sacramenta: sed cum Lutheranis dicebat, tria esse tantùm à Christo instituta, Baptismum, Eucharistiam, & Pœnitentiam, cætera quatuor, vt minoris momenti minúsque necessaria, ab Ecclesia esse postea adiuncta. Deinde in sacrificio altaris & in ipso canone multa peruertebat: nam expungebat vbique Pontificis nomen, & suum, loco eius supponebat omnes etiam orationes in Missa pro summo pastore prohibebat. In sacramento autem Pœnitentiæ, etsi confessionem necessariam esse diceret: tamen à Christo institutam esse negabat, satisfactiõnis nomen omnino abolebat. Orare quidem pro defũctis iubebat, purgatorij tamen nomen nullo modo permittebat. Ordinis sacramentum fatebatur, sed in eo tractando & tradendo infinita permiscebat: imo nouam formam

mam ordinandi episcopos ipse præscripsit. Sacerdotes à coniugio prohibebat, monachis tamen multis qui sacerdotes non essent, vxores permittebat. Votorum castitatis & viduitatis necessariam esse persolutionem volebat: cum ipse nihilominus omnes qui viginti quatuor annis minores essent, à Monasteriis exire & ad sæculum reuerti cogeret, grandæuos etiam quoscunque permitteret. Postremò, vt plura huius generis non percurram, cum ipse in sancta sanctósque omnes, & in eorum memoriam beneuolus ac deuotus videri vellet, interea tamen, Ecclesiarum ornamenta, sanctorum reliquias ac donaria, & quicquid erat preciosum, expilabat, & in suū fiscum redigebat: adeò vt vel nullam plenè religionem aut fidem coluisse eum reuera existimes: vel vt alterum quendam Mahometem, profanum quoddam Alcoranum ex diuersarum opinionum ac religionum assutum, ingenio proprio voluisse constituere. Qui aduersabantur iniquis cœptis Tyranni his mors erat præsentissima. Martyrum tumulos D.D. Albani Edmundi & Thomæ Cantuariensis expilat, sed in D. Thomam crudelius efferascit. Illum enim etiam mortuum ingenti odio prosequebatur & in ius vocat.

Aestimari difficulter potest, quantam stragem sacrarum ædium, monasteriorum ac templorum, profanus iste Nabuchodonosor in hac vltima sua vastatione ediderit. Vir quidam doctus illius temporis his duobus versiculis, sic rem expressit.

Millia dena vnus templorum sustulit annus.
Quàm timeo in pœnas, vix satis vnus erit.

Vtcunque tamen fuerit de numero, qui sine controuersia maximus erat: illud certè constat monasteria Anglicana eo tempore fuisse ornatissima, non solum monumentorum antiquitate, verúmque sacrarum præstantia, verumetiam opum affluentia & ædificiorum splendore quodam singulari: quæ omnia Henricus direpta prius ac deuastata, solo æquauit, nec vel Bibliothecis, vel vllis literarum antiquitatisve monumentis pepercit, illud barbarum, subinde vsurpans: Coruorum nidos esse penitus disturbandos, ne postea iterum ad cohabitandum conuolent. Quicquid igitur maiorum nostrorum pietas, industria, religio, aut deuotio, à primo die quo fides Christi sedem fixit in illo Regno, per tot retro sæcula condiderat, constituerat, congregauerat aut elargita fuerat in religionis Christianæ cultum, sub viris monasticis, aut fœminis regularem vitam profitentibus: id totum absorpsit Henrici libido, breuissimo temporis spatio terminata. Ad vnius enim anni voluptates non sufficiebat, vt post explicabitur: nunc autem cætera prosequemur. Cum iam rex grauiori ægritudine premeretur de reconciliatione cogitauit sed timore innatæ suæ crudelitatis nemo fidele consilium dare audebat. Et si quis aliquid pium consulebat aderat illico impius parasitus aut dehortator.

Ne nihil tamen boni in vniuersa vita fecisse videretur, néve iam moriens nullam sui memoriam apud pauperes relinqueret, voluit, beneficium quoddam egregium, vt videbatur, in ciuitatem Londinensem conferre. Itaque tertio nonas Ianuarij, vigesimo nempe & quinto die ante mortem iussit aperiri ac purgari Ecclesiam Fratrum sancti Francisci, quæ post euersionem monasterij ad eum vsque diem clausa, omníque spurcitie oppleta remanserat, voluitq; Missam in ea celebrari, eamque parochialem fieri: quo ipso die Episcopus de Rochester Regis eleemosynarius, pro concione ad populum, Regis pietatem ac munificentiam collaudauit, literásque protulit, quibus sua maiestas in vsus pauperum perpetuos, prædictam Ecclesiam Franciscanorum, iam Regia authoritate parochialem factam, vna cum sancti Bartholomæi hospitali eidem annexo, annuísque censibus aureorum fere mille duabúsque aliis parochialibus Ecclesiis, sancti Nicolai & sancti Eduini, ciuitati Londinensi dono dabat, ea conditione, vt omnes istæ tres Ecclesiæ, in vnam illam quæ monachorum erat, coalescerent easque perpetuis deinde temporibus hac inscriptione notaretur: Ecclesia Christi ab Henrico Octauo Angliæ Rege fundata. *Atque hæc fuit illa insignis restitutio quam Henricus prò mille plus minus monasteriis dirutis, & pro decem millibus Ecclesiarum direptis ac dissipatis, mortis hora aduentante fecit. Vnam scilicet Ecclesiam parochialem erexit alienis ex bonis, nec eam absque duarum aliarum sublatione hospitale quoque adiecit, quod suum non erat, atque ita vitæ exitus reliquo vitæ curriculo respondit.*

Vt autem ingenium studium & mores Henrici, paucis perstringamus: à bonis quidem literis nunquam alienus fuit, imò liberalium artium Doctores fouit, & quibusdam Professoribus auxit stipendia. Episcopos (præter vnum Cranmerum Cantuariensem, qui ad hoc selectus est, vt in diuortij negotio illius libidini subseruiret) & doctos nominauit, & minimè malos: adeò vt plerique eorum postea tam Eduardo quam Elizabetha regnante, ob Catholicæ fidei confessionem carceres & vincula subierint. Sacramentum Eucharistiæ summo semper in ho-

nore

more habuit. Itaque cum paulò ante mortem sub vnica specie (quòd semper obseruauit) communicaturus, de cathedra in qua sedebat, assurgeret, vt genibus in terram defixis, Saluatoris nostri corpus adoraret: Zuingliani autem qui astabant, dicerent, posse maiestatem suam in hac imbecilli valetudine sedentem in cathedra Eucharistiam percipere, illis respondit: si me non modo vsque ad terram adiicerem, sed & sub ipsam terram submitterem, ne sic quidem satis honoris huic sanctissimo Sacramento mihi viderer delaturus: Denique nulla ferè in re à fide Catholica discessit: præterquam libidinis & luxuriæ causa. Postquam enim à carne sua victus & superatus, ob repudium Catharinæ non permissum, Pontificiam potestatem abiecit: Monasteria etiam euertit; partim quòd monachi & religiosi Fratres maximè omnium repudio eius aduersarentur: partim quòd bonis Ecclesiasticis inhiaret, quo suppeteret, vnde sumptus effusiores in epulas, meretrices, & insanas substructiones faceret.

Nec ingenij acumen, nec iudicij grauitas ei deerat, si quando alicuius negotij seria inuestigationi seipsum dedisset, maximè horis matutinis. Nam in prandio vt inebriaretur sæpissimè ei contigit, id quod lenones, adulatores, atque hæretici, (quibus aulam atque etiam cubiculum eius Anna Bolena, & aliæ iam vxores quam concubinæ repleuerant) cum animaduertissent: nihil ei præterquam pomeridiano tempore, aut suggerebant in aliorum perniciem, aut in suam rem commendabant. Et alij quidem obseruabant momenta in quibus aluum copiosius exonerauerat, quòd tunc hilarior solito esset: alij dum alea luderetur, spontè damnum & fraudem ab illo inferri sibi patiebantur: vt cum viderent illum ob victoriam omnibus lætitiis perfusum, illi vicissim se omnia sua iam perdidisse subinferentes, vel innocentis alicuius bona, vel plumbum quo monasterium aliquod tegeretur, vel alicuius Ecclesiæ campanas, vel simile quippiam maximi pretij emendicarent. Alius etiam ob porcellum egregiè assatum (quo genere cibi libentissimè vescebatur) alius ob Exedram regiam commodiorè ab igne distantia dextrè locatam, alius denique quòd in lusu aleæ elegantius se ac facetius gereret, non beneficio solum, sed etiam honore auctus dicitur.

Mortuus est Henricus Londini ad quintum Calendas Februarij, anno Dominicæ incarnationis millesimo quingentesimo quadragesimo sexto, quo etiam in tempore moritur Lutherus in Germania: & ad duos inde menses, Franciscus Galliarum Rex Christianissimus. Fuit Henrici mors tum Anglis grata, qui eum iam oderant, tum externis etiam principibus vtilis, maximè Carolo Cæsari; qui bellum Germanicum ingressus, ex insigni victoriarum suarum frequentia, certissimum hostem habiturus fuisset illum, qui tam prosperam eius fortunam æquo animo nunquam tulisset. Scotiæ etiam percommodè accidit, quæ Iacobo Rege quinto paulò ante orbata, iam eius filia Maria, quatuor tantummodo annos nata parebat. Gallis præterea res erat iucunda, quia mortuo nouo ipsorum Regi Henrico dabatur commoditas, sui regni principiis bene constituendi. Hæc fuit vita Henrici Anglorum regis deploratissima futuris sæculis historia.

III.

Institutio & confirmatio societatis nominis Iesu.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

REGIMINI Militantis ecclesiæ meritis licet imparibus, disponente domino, præsidentes, & animarum salutem prout ex debito pastoralis officij tenemur, solicitis studiis exquirentes fideles quoslibet, qui vota sua in id exponunt apostolici fauoris gratia confouemus, aliásque desuper disponimus, prout temporum & locorum qualitate pensata id in domino conspicimus expedire. Nuper siquidem accepimus, quòd dilecti filij Ignatius de Loyola, & Petrus Faber, ac Iacobus Lyauez, necnon Claudius Iavus, Paschasius Broet, ac Franciscus Xauyer, necnon Alfonsus Salmeron, & Simon Rodericus, ac Ioannes Coduri, & Nicolaus de Bobadilla, presbyteri Pampilonen. Gebennen. Seguntin. Toletan. Visen. Ebredunen. & Palentin. Ciuitatum & Dioec. respectiuè in artibus magistri in vniuersitate Parisien. graduati, & in Theologicis studiis per plures annos exercitati Spiritu sancto (vt piè creditur) afflati, iamdudum è diuersis mundi regionibus descendentes in vnum conuenerunt, & socij effecti, abdicatis huius seculi illecebris, eorum vitam perpetuò Domini nostri IESV CHRISTI, atque nostro & aliorum successorum nostrorum Romanorum Pontificum seruitio dedicarunt, & iam quam pluri-

Prima auspicia Societatis Iesu.

bus annis laudabiliter in vinea domini se exercuerunt, Verbum Dei prævia sufficienti licentia, publicè prædicando, fideles priuatim ad benè beatéque viuendum exhortando, & ad pias meditationes excitando, hospitalibus inseruiendo, pueros & personas rudes ea quæ ad Christianam hominis institutionem sunt necessaria, docendo, & demum omnia charitatis officia, & quæ ad animarum consolationem faciunt, vbique terrarum vbi peregrinati sunt, multa cum laude obeundo. Cumque ad hanc almam Vrbem se contulerint, & in charitatis vinculo persistentes ad perficiendam & conseruandam eorum societatis in Christo vnionem, quandam viuendi formulam iuxtà ea quæ ad propositum sibi finem conducere vsu didicerunt Euangelicis consiliis, & Canonicis patrum sanctionibus conformem ediderunt, factum est, vt ipsorum sociorum vitę institutum sub dicta formula comprehensum non solum à multis probis viris, & Deum zelantibus laudetur, verum etiam à quibusdam ita approbetur, vt illud etiam sequi velint. Formulæ autem prædictæ Tenor sequitur, & est talis; Quicunque in societate nostra, quam IESV nomine insigniri cupimus, vult sub crucis vexillo Deo militare, & soli domino, atque Romano Pontifici eius in Terris Vicario seruire, post solenne perpetuæ castitatis votum, proponat sibi in animo se partem esse societatis, ad hoc potissimum institutæ, vt ad profectum animarum in vita & doctrina Christiana & ad fidei propagationem per publicas prædicationes, & verbi Dei ministerium spiritualia exercitia & charitatis opera, & nominatim per puerorum, ac rudium in Christianismi institutionem, ac Christifidelium in confessionibus audiendis spiritualem consolationem præçipuè intendat, curétque primo Deum, deinde huius sui instituti rationem quæ via est quædam ad illum semper ante oculos habere, & finem hunc sibi à Deo propositum totis viribus assequi.

Vnusquisque tamen secundum gratiam sibi à Spiritu sancto subministratam, & vocationis suæ proprium gradum, ne quis fortè zelo vtatur, sed non secundum scientiam, cuius proprij, cuiusque gradus iudicium & officiorum discretio, ac distributio tota sit in manu præpositi seu prælati per nos eligendi, vt congruus ordo seruetur in omni bene instituta communitate necessarius.

Quiquidem Præpositus de consilio consociorum constitutiones, ad constructionem huius præpositi nobis finis conducentes in consilio condendi auctoritatem habeat, maiori suffragiorum parte semper statuendi ius habente.

Consilium vero intelligatur esse in rebus quidem grauioribus, ac perpetuis maior pars totius societatis quæ à pręposito commodè conuocari poterit, in leuioribus autem & temporaneis, omnes illi, quos in loco vbi præpositus noster residebit præsentes esse contigerit. Iubendi autem ius totum penes præpositum erit.

Sint omnes socij & non solum in primis professionis suæ foribus, sed quoad vixerint quotidie animo voluant societatem hanc vniuersam & singulos sub sanctissimi Domini nostri Papæ, & aliorum Romanorum Pontificum successorum eius, fideli obedientia Deo militare, & quamuis Euangelio doceatur, & fide orthodoxa cognoscamus, ac firmiter profiteamur omnes Christifideles Romano Pontifici tanquam capiti, ac Iesu Christi Vicario subesse ad maiorem tamen nostræ societatis humilitatem, ac perfectam vniuscuiusque mortificationem, & voluntatum nostrarum abnegationem summopere conducere, Iudicauimus singulos nos, vltra illud commune vinculum, speciali voto astringi: Ita vt quicquid modernus & alij Romani Pontifices pro tempore existentes iusserint, ad profectum animarum & fidei propagationem pertinens, & ad quascunque prouincias nos mittere voluerit, sine vlla tergiuersatione aut excusatione illicò quantum in nobis fuerit, exequi teneamur, siue miserit nos ad Turcas, siue ad quoscunque alios infideles etiam in partibus, quas Indias vocant, existentes, siue ad quoscunque hæreticos, seu schismaticos seu etiam ad quosuis fideles. Quamobrem qui ad nos accessuri sunt, & antequam huic oneri humeros supponant, diu multúmque meditentur an tantum pecuniæ spiritualis in bonis habeant, vt turrim hanc iuxtà consilium dominicum possint consummare, hoc est an Spiritus sanctus, qui illos impellit, tantum illis gratiæ polliceatur, vt huius vocationis pondus, illo adiuuante se laturos sperant, & postquam Domino inspirante, huic Iesu Christi militiæ nomen dederint,

dic

die noctúque succincti lumbos, & ad tam grandis debiti solutionem prompti esse debebunt.

Ne qua autem possit esse inter nos missionum, ac prouinciarum huiuscemodi, aut ambitio vel detractio, profiteantur singuli se nunquam directè aut indirectè de huiusmodi missionibus quicquam cum Romano Pontifice curaturos, sed omnem hanc curam Deo & ipsi Pontifici tanquam eius Vicario, & societatis Præposito dimissuros. Qui quidem præpositus sicut cæteri etiam profiteatur, se nihil de suimet ipsius missione in alterutram partem, nisi de societatis consilio, cum dicto Pontifice esse curaturum.

Voueant singuli se in omnibus, quæ ad regulæ huius nostræ obseruationem faciunt, obedientes fore societatis præposito.

Ille autem iubeat ea quæ ad constructionem propositi sibi à Deo & à societate finis cognouerit esse opportuna.

In prælatione autem sua benignitatis, ac mansuetudinis, charitatisque Christi Petri Paulique formulę semper sit memor, tam ipse quam consilium ad normam hanc assiduè spectent.

Et nominatim commendatam habeant institutionem puerorum ac rudium in Christiana doctrina decem præceptorum, atque aliorum similium rudimentorum quæcunque secundum circunstantias personarum, locorum, ac temporum illis congrua videbuntur. Etenim maximè necessarium circa prouidentiam huius rei diligenter præpositum & consilium inuigilare, cum & in proximis ædificium fidei sine fundamento non possit consurgere, & in nostris periculum sit, ne vt quisque erit doctior ita prouinciam hanc tanquam primo aspectu minus speciosam forsitan detractare conetur. Cum tamen re vera nulla sit fructuosior vel proximis ad ædificationem vel nostris ad charitatis & humilitatis simul officia exercenda. Subditi verò tum propter ingentes ordinis vtilitates tum propter nûquam satis laudatum humilitatis assiduum exercitium prępolito in omnibus institutum societatis pertinentibus parere semper teneantur, & in illo Christum veluti præsentem agnoscant, & quantum decet venerentur.

Cum autem experti fuerimus iucundiorem, puriorem, & ad proximi ædificationem aptiorem esse vitam ab omni auaritiæ contagione quam remotissimam & euangelicæ paupertati quàm simillimam: cúmque sciamus dominum nostrum Iesum Christum seruis suis regnum Dei solum inquirentibus necessaria ad victum & vestitum esse subministraturum.

Voueant singuli & vniuersi perpetuam paupertatem, declarantes, quòd non solùm priuatim, sed neque etiam communiter possint pro societatis sustentatione aut vsu ad bona aliqua stabilia, aut ad prouentus seu introitus aliquos, ius aliquod ciuile acquirere, sed sint contenti vsu tantum rerum sibi donatarum, ad necessaria sibi comparanda recipere.

Possint tamen habere in Vniuersitatibus, Collegium seu Collegia habentia redditus census seu possessiones, vsibus, & necessariis studentium applicandas, retenta penes præpositum & societatem omnimoda gubernatione, seu superintendentia super dicta Collegia & prædictos studentes, quoad Gubernatoris, seu Gubernatorum, ac studentium electionem, ac eorundem admissionem remissionem receptionem, exclusionem, statutorum ordinationem circa studentium instructionem, ædificationem, ac correctionem victus vestitúsque eis ministrandi modum, atque aliam omnimodam gubernationem, regimen ac curam, Sic tamen vt neque studentes dictis bonis abuti, neque societas in proprios vsus conuertere possit sed studentium necessitati subuenire.

Qui quidem cognitionem in spiritu & literis eorum profectum, & post sufficientem probationem in societatem nostram admitti possint.

Socij omnes quicunque in sacris fuerint, quamuis beneficia ecclesiastica, aut eorum redditus non habeant, teneantur tam singuli priuatim, ac particulariter, & non communiter ad dicendum officium secundum ecclesiæ ritum.

Hæc sunt quæ sub præfati domini nostri Pauli, & sedis apostolicæ beneplacito, de nostra professione typo, quodam explicare potuimus, quod nunc fecimus, vt

summatim scriptione hac informaremus tum illos qui nos de nostro vitæ instituto interrogant, tum etiam posteros nostros, si quos, Deo volente, imitatores vnquam habebimus huius viæ, quam cum multas magnásque habere annexas difficultates fuerimus experti, oppotrunum iudicauimus etiam statuere.

Ne quis in hac societate recipiatur, nisi diu ac diligentissimè fuerit probatus: Cúmque prudens in Christo, & vel doctrina, seu vitæ Christianæ puritate apparuerit conspicuus tunc demum admittitur ad Iesu Christi militiam, qui tenuibus cœptis nostris fauere dignetur ad gloriam Dei Patris: cui soli sit semper decus, & honor in sæcula, Amen. Cum autem nil in præmissis reperiatur quod pium non sit, aut sanctum.

Nos (vt iidem socij, qui nobis super hoc humillimè supplicari fecerunt, in eorum pio viuendi proposito eo promptiores existant, quo se maiori sedis apostolicæ gratia complecti cognouerint, & præmissa per nos approbari viderint) præmissa omnia & singula tanquam ad spiritualem profectum eorundem sociorum, & reliqui Christiani gregis opportuna, apostolica auctoritate, tenore præsentium ex certa scientia approbamus, confirmamus, & benedicimus, ac perpetuæ firmitatis munimine roboramus, ipsósque socios sub nostra & huius sanctæ sedis apostolicæ protectione suscipimus: eis nihilominus concedentes, quòd particulares inter eos constitutiones, quas ad societatis huiusmodi finem, & Iesu Christi domini nostri gloriam, ac proximi vtilitatem conformes esse iudicauerint, condere liberè & licitè valeant. Non obstantibus generalis Concilij, & felicis recordationis Gregorij Papæ X prædecessoris nostri, ac quibusuis alijs constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, cæterisque contrarijs quibuscunque. Volumus autem quòd in societate huiusmodi vsque ad numerum sexaginta personarum formulam viuendi huiusmodi profiteri cupientium, & non vltra admitti, & societati præfatæ aggregari duntaxat valeant. Nulli ergo, &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud sanctum Marcum, Anno incarnationis dominicę millesimo quingentesimo quadragesimo, quinto Cal. Octob. Pont. nostri anno sexto.

Fluctibus variis & summa temporum Tyrannide agitatam Ecclesiam sponsam Charissimam Christus nunquam deserit, sed miris solatur donis, innumeris illustrat gratiis ac fauoribus nullo turbine, nullis procellis nullo hæreticorum ariete turris hæc firmissima in qua ipsi lapidi fide ac charitate firmissimè cohæret atque coniungitur percelli aut concuti potuit. Præualuerunt sæpius infideles exilem numerum Christianorum, numerosiores & locupletiores fuerunt hæreses grege catholico, nunquam tamen Ecclesiæ fax & lampas extincta est. Emicuit semper inter cædes, odia, persequutiones lumen illud quod nunquam deficiet. Mirum ecce bonitatis diuinæ in Ecclesiam suam specimen quod iis temporibus in quibus præcipiti exitio videbantur duci, eo certior gratior effulsit amor ille cælestis, eò promptius nostris misertus est incommodis. Dum deridetur passim nomen Papæ, Petri claues contemnuntur. Lutherus pessimi dogmatis venenum per Germaniam pestilenti lingua effundit, Rex Angliæ turbulentissimæ mentis inauditam crudelitatem in Catholicos exercet, dum sacri cultus pietas, religionis feruor penitus extinctus videtur, dum superseminat inimicus hostis zizania, adsunt diuino premmate acciti Patres societatis Iesu qui Petri sedem illustrant in Lutherum arma diuini eloquij parant, Tyrannos aggrediuntur, lolium ab agro dominico euellunt & fidei Christianæ præclarissimi buccinatores verbo & exemplo cunctis prælucent. Frustra aduersus hæc propugnacula conatur Lutherus, frustra multiplicantur qui veritatem Christi premiunt, frustra Rex Angliæ muros Syonis euertere contendit, adsunt nobis noua hæc præsidia quorum Dux & antesignanus veluti Clarissimus & natalium splendorum conspicuus IGNATIVS LOYOLA *Cantaber extitit. Is cum valido lacerto pro regis & patriæ salute arcem Pompeiopolitanam à Gallica obsidione defenderet, bombardæ ictu altero crure comminuto, altero grauissimo vulnere accepto ab hostibus capitur, qui tamen paucis innata humanitate & beneuolentia commoti hominem tam male Martis premiis donatum domum paulo post remiserunt. Ab his vulneribus summum pharmacum animæ exiliit. Hoc bellum grata pacis auspicia dedit, tutius nauigat. Ignatius post naufragium, iam non absimilis videtur Zenoni qui cum multo ditatus lucro ab exteris rediret in patriã, postea quam naufragio bona periissent dixisse legitur εὖ γε ποιεῖ ἡ τύχη προσελαύνουσα ἡμᾶς φιλοσοφίᾳ. Bene facit*

fortuna

fortuna cum nos ad Philosophiam admonet. Age fortuna sentio quid velis, ad Philosophiam me vocas, venio quò vocas. Vt hac iactura cessit huic Philosopho in maximum lucrum, sic lachrimosum & funestum bellum Ignatio summum dedit animæ gaudium. Ex milite factus est Dux insignis illius amplissimæ societatis quæ sub nomine Iesu per vniuersum orbem propagata est. Hæc mutatio dexteræ excelsi. Cum iaceret in grabato velut Lemnius ille eiulator, annum integrum, & ingentes pateretur dolores, nullum præsentius solamen piis meditationibus vel amicorum salutari colloquio habuit. In hoc tristi ocio, vitas sanctorum è capite ad calcem reuoluit quibus summæ Philosophiæ Christianæ exempla traduntur. Hic docetur spernere mundi illecebras, hominem in homine superare, toto votis ad beatas cœli sedes & ad summum illud bonum eniti. Hic plausibiles audit sanctorũ choros suo cœptui fauere. Virum ætate florentem (vix enim vigesimum sextum vitæ annum attigerat pulsis) ambitus, honoru, & opum illiciis aspera & rigidæ pœnitentiæ decreta sibi sponte statuere nonne his temporibus corruptissimis mirum esse dicetur. Curatis vulneribus loricam in humile pallium commutauit, ad celeberrimum Montis serrati templum se contulit vbi vestibus lautioribus & sericis exutus quas pauperi cuidam dedit laceras rursus induit. Non adulatur aut blanditur carni, summam Pœnitentiam nullo modo fucatam instruxit. Literis assiduò inuigilat. Hierosolymam se confert. E Hierosolyma primò Complutum, post Salmanticam visitat ibique literis dat operam. Lutetiæ Parisiorum multis exanclatis laboribus Theologiæ laurea illustratur, in Hispaniam rursus proficiscitur anno salutis M.D.XXXVI. illius pietate, pœnitentia, optimis moribus & vitæ sanctitate allecti viri clarissimi illud vitæ institutum sequuti sunt. Ex his fuere Petrus Faber, Franciscus Xauier, Iacobus Laynes, Claudius Haius, Ioãnes Coduri, Alphonsus Salmeronius, Simon Rodericus Lusitanus, Nicolaus de Bobadilla, Paschasius Broet. Hinc optimo zelo æstuãtes, per vrbes primũ Venetæ ditionis sacra iecerunt ordinis rudimẽta incredibili diuini honoris & fidei catholicæ studio. Flagrantibus votis Hierosolymam versus peragrare cupiebant vt infidelibus euangelij lumen prædicarent, sed fracto fœdere quod Venetorum respublica cum Turcis percusserat iritus ad sacra Palestinæ loca aditus non patuit. Lætabatur summus Pontifex videns nouos hosce operarios missos ad excolendam vineam Domini nullis laboribus nullis periculis aut animo frangi, aut à cœpto retardari, ideò publico diplomate hanc sodalitatem nomine Iesu conspicuam confirmat variis priuilegiis commendat, vt in omnibus officiis pietatis ac religionis Romano Pontifici peculiariter se suámque operam pollicerentur, ipsiúsque iussu quiduis periculorum ac laborum in religione propaganda subirent & quocunque demum terrarum, ac infidelium errantium, ac peccatorum instructionẽ & conuersionem ab eo mitterentur, mox absque omni contradictione etiam non petito viatico, tanquam à Christo missi proficiscerentur. & ab his pulcherrimis institutis edocti vocarunt societatem Iesu eiusque nomen ad extremos vsque Indos AEthyopes, atque Antipodes diffuderunt. Huius sodalitij præclarissima trophea domi forisque parta testantur nostri temporis omnes penè historiographi immortali autem laude dignus ab hac patrum societate effulsit miraculis clarus Franciscus Xauerius. Constat enim ex Indicis literis, quas ij, qui cum eo versabantur, huc miserunt, ab eo paralyticos, surdos, mutos, cæcos esse curatos, mortuum quoque ad vitam reuocatum, & cùm mortuus deferretur ad Insulam Goam ex Malacca, maris tempestatem sedatam, denique corpus eius post XV. menses à morte integerrimum, & suauiter olens repertum, cùm tamen iacuisset per multos menses calce obrutum: nec dubium est, quin vsque ad hanc diem integrum & incorruptum conseruetur.

Vidit hæc nostra ætas duos è diametro dissimiles Beatum Xauerium, & infœlicem Lutherum. Conferantur hæc Xauerij præconia cum Lutheri vita, & morte: Lutherus deserit monasterium, ducit vxorem post votum continentiæ, bellum indicit Papæ: Franciscus ingreditur ordinem religiosum, seruat diligentissimè votum continentiæ: obligat se Papæ voto obedientiæ peculiari, & ab eo missus in extremas mundi oras proficiscitur. Certè isti contrariis itineribus incedunt, vt necesse sit alterum eorum aberrare à recta via. Quis poterit melior esse iudex, quàm Deus, qui scrutatur renes, & corda? Quomodo autem potuit Deus apertius sententiam suam explicare, quàm tribuendo vni donum singulare miraculorum, & conseruando corpus eius præter naturæ ordinem perpetuò incorruptum: cum interim alter ne vnam quidem muscam excitare potuerit, & corpus eius præter naturæ etiam ordinem subitò putrescere cœperit, idque in hyeme, quando gelu omnia rigebant, & ita putrescere, vt intra arcam stanneam fœtor contineri nequiuerit?

Si quid reparatæ pietatis & disciplinæ Ecclesiasticæ habent Germani, Galli, & Angli id

profectò debent piißimis patribus societatis Iesu, illis grates referat India, quod tenebris sepulta iubar Sydereum Euangelij conspexerit. Quibus vero ac quantis rerum discriminibus perfungantur satis intelligit qui noui orbis historias legere dignatur. Hac Iusti voluminis magnitudinem desiderant. Interim grati animi pignore hoc diploma confirmationis societatis Iesu à R. P. Claudio Aquauiua præposito Generale acceptum in posteritatis gratiam & huius operis commendationem hic accessisse fatemur.

IIII.

Fratribus Capuccinis mandat, ne fratres de obseruantia absque licentia eorum prælatorum recipiant neque retineant.

PAVLVS Episcopus &c. Ad futuram rei memoriam.

ROMANI Pontificis Prouidentia circunspecta, vt illa quæ per eum sunt rationabiliter ordinata, firmiter obseruentur, cum opus est, remediis prouidet opportunis. Dudum siquidem per nos accepto, quod ex eo quod nonnulli ordinis fratrum Minorum de obseruantia nuncupatorum professores, ad domos & loca fratrum dicti ordinis minorum Capucinorum nuncupatorum absque Prælatorum suorum licentia, se transferebant, graues contentiones & lites quibus eorum status perturbabatur, exortæ fuerant. Nos cupientes huiusmodi contentiones & lites nostræ prouisionis remediis terminari, matura super his cum nonnullis ex venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, quibus causam huiusmodi examinandam commiseramus, deliberatione præhabita, per alias nostras in forma breuis literas, sub diuersis censuris & pœnis in eisdem literis contentis inhibuimus, ne dicti fratres Capucini quempiam ex dictis de obseruantia professoribus, quouis prætextu absque Prælatorum suorum licentia in scriptis habita recipere & retinere, nec dicti de obseruantia ad eos se transferre præsumerent, prout in eis literis latiùs continetur. Cum autem (sicut accepimus) dicti fratres Capucini nuncupati, præfatos de obseruantia professores, contra dictarum nostrarum literarum tenorem, prætextu cuiusdam assertæ licentiæ à nobis viuę vocis oraculo (vt prætendunt) in antiquarum discordiarum & litium suscitationem & scandalum plurimorum passim recipere non vereantur; Nos in præmissis opportune prouidere volentes, Motu proprio & ex certa nostra scientia, omnibus & singulis congregationis Capucinorum huiusmodi professoribus, in virtute sanctę obedientię, & sub excommunicationis, aliisque in eisdem literis nostris appositis censuris, & pœnis eo ipso facto incurrendis, auctoritate Apostolica tenore præsentium, districtè præcipimus, & mandamus ne de cætero quempiam ex dictis de obseruantia professoribus, etiam si in seculari vel cuiusuis alterius religionis habitu ad eos confugerent, huiusmodi assertę licentię viuę vocis oraculo à nobis obtentę, aut alio quouis prætextu, absque huiusmodi Generalium, seu Prouincialium Prælatorum suorum licentia in scriptis habita, contra dictarum literarum continentiam, & tenorem recipere seu retinere præsumant. Quocirca dilectis filiis Gubernatori almę Vrbis nostrę, ac Curię causarum Camerę Apostolicę generali Auditori, in dictaq; Vrbe in spiritualibus generali Vicario nostro, necnon vniuersis & singulis venerabilibus fratribus Archiepiscopis & Episcopis, & dilectis filiis eorum in spiritualibus Vicariis generalibus, firmiter committimus & mandamus, quatenus ipsi vel eorum aliqui statuta & ordinationes huiusmodi, necnon omnia, & singula in eis contenta firmiter ac inuiolabiliter obseruari faciant, non permitten. aliquid per quoscunque, quacunque dignitate, præeminentia, & auctoritate fungentes, contra pręsentium tenorem quomodolibet attentari, contradictores quoslibet, & rebelles per censuras Ecclesiasticas & alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo, eosque quotiens eas censuras, & pœnas prędictas incurrisse constiterit legitime super his habitis processibus, censuras, & pœnas huiusmodi incurrisse publicè declaran. seu declarari facian. Inuocato etiam ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij secularis. Non obstant. prę missis, ac Fœl. Rec. Bonifacij Papę VIII. prędecessoris nostri de vna, & in concilio generali de duabus dietis, dummodo vltra tres dietas quis vigore pręsentium ad iudicium non trahatur, ac quibusuis aliis constitutionibus,

Primam illam constitutionem quæ prohibuerat Capuccinis Pontifex ne fratres Obseruantes reciperent absque licentia eorum superiorum hic non habes.

Executores ipsius constitutionis.

Clausula derogatoria.

constitutionibus,& ordinationibus Apostolicis,priuilegiis quoque indultis & litteris Apostolicis,etiam in forma breuis,per quoscunque Rom. Pontifices prędecessores nostros,& nos ac Sedem Apostolicam, sub quibuscunque tenoribus & formis,ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis,aliisque efficacioribus & insolitis clausulis quomodolibet concessis confirmatis & innouatis; quibus,etiá si pro illorum sufficienti derogatione,de illis eorúmque totis tenoribus specialis, & indiuidua ac de verbo ad verbum,non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quęuis alia expressio habenda foret,tenores huiusmodi pręsentibus pro sufficienter expressis habentes,hac vice duntaxat illis alias in suo robore permansuris, specialiter & expresse derogamus, cęterísque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod pręsentium transumptis sigillo alicuius personę in dignitate ecclesiastica constitutę signatis,ac manu alicuius publici Notarij subscriptis,eadem prorsus fides in iudicio & extra adhibeatur,quę originalibus ipsis adhiberetur,si forent exhibitę vel ostensę. Datum Romę, apud Sanctum Marcum sub annulo Piscatoris. Die V. Augusti Millesimo quingentesimo quadragesimo primo,Pontificatus nostri anno Septimo.

V.

Proponentes in suis concionibus falsas propositiones & scandalosas Inquisitorum Iurisdictioni submittuntur.

PAVLVS Episcopus, &c. Ad futuram rei memoriam.

IN Apostolici culminis specula diuinæ gratiæ munere collocati, nihil magis esse nostri officij duximus,quam sedulò ac diligenter omnia circunspicere, quæ catholici nobis commissi gregis custodiæ,ac conseruationi conferant, illámque in primis curam suscipere, & quæ materiam scandali præbere possent penitus succidantur,ac radicitus extirpentur,nec ea vsque pullulare sinantur. Cum itaque sicut accepimus in nostræ Bononiæ ac Mediolani, & quamplurimis aliis Italiæ ciuitatibus & locis, nonnulli seculares ac etiam religiosi prætextu quorundam indultorum,ac concessionum priuilegiorum & exemptionum,à sede apostolica per ipsos obtentorum,& ab inquisitoribus hæreticæ prauitatis,in eisdem ciuitatibus & locis per sedem apostolicam,aut illius auctoritate deputatis illorum iurisdictione exemptos, prætendentes varias propositiones scandalosas & erroneas, ac piarum mentium offensiuas, & quandoque etiam hæresim sapientes, ac catholicæ fidei minus consonas, Christianæque pietati & bonis moribus minimè conformes publicè proponere, ac disputare,& pro viribus sustinere, necnon populis prædicare non sine magno Christifidelium animarum periculo, ipsiúsque fidei detrimento, & totius religionis opprobrio temerè audeant & præsumant. Nos qui desideranter in votis gerimus, vt fides præfata nostris prosperetur temporibus, & prauitas hæretica de finibus fidelium extirpetur, attendentes non ideo ab apostolica sede priuilegia & exemptiones concedi solitas esse,vt per ea scandala& fidei diminutio generentur,sed potius ad ea tollendum & ipsam fidē augendum,volentésq; ne de cætero per propositiones & prædicationes huiusmodi in perditionē(quod absit)animæ fideliū prolabantur,obuiare,& ne exemptionū prædictarū prætextu valeant taliū præsumptores in eorū tam detestabili temeritate perdurare, eorúmque iniquitas remaneat impunita,morbo huiusmodi necessariā adhibere medelā,Motu proprio &ex certa nostra scientia,volumus,statuimus,& ordinamus,quod inquisitores prefati in tota Italia,& in insulaChij deputati,& in posterū deputādi,cōtra omnes & singulos tam seculares quàm religiosos,quorumuis ordinum etiam Mendicantium professores,cuiuscunque sexus,gradus status,conditionis,dignitatis,& preeminentiæ,non tamen Episcopalis existant; qui propositiones suspectas, scandalosas, periculosas, errores continentes, hæresim sapientes, ac alias catholicæ fidei minus consonas,Christianæque pietati, & bonis moribus minime conformes huiusmodi,vel earum quaslibet in posterum asserere,seu publicè proponere,& populis prædicare audeant,vel presumant,iuxta auctoritatem & potestatem eis inquisitoribus à iure aut alias quomodolibet traditam & concessam procedere & inquirere,

Solenne illud debet esse cōcionatoribus vt toto conatu attendāt ne incautè quidquam ab eorum ore euolet quod vel scandalū vel hæresim inter contionādum sapiat, tales enim Inquisitorū Iurisdictioni & authoritati subsunt nō obstantibus eorū priuilegiis aut exemptionibus.

rere,suámque iurisdictionem exercere debeant. Necnon eis contra illos iuxtà prædictam potestatem, vt præfertur procedendi & inquirendi,& iurisdictionis huiusmodi exercendæ facultatem quatenus opus sit eadem auctoritate de nouo concedimus: decernentes præsentibus nostris literis, nisi per signaturam manu nostra signatam minime derogari posse, irritúmque & inane quidquid secus super his à quoque quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari: districtiúsque inhibentes locorum ordinarijs sub interdicti ingressus Ecclesiæ & suspensionis à regimine, & administratione suarum ecclesiarum, necnon ciuitatum & locorum quorumlibet dominis Gubernatoribus, & Rectoribus, & alijs quibuscunque sub excommunicationis latæ sententiæ, ac bonorum suorum priuationis pœnis, eo ipso si contra fecerint incurrendis, ne inquisitores præfatos, quominus contra propositiones præfatas, vel earum quaslibet sub indultorum, concessionum, priuilegiorum, & exemptionum eorundem, & quouis alio prætextu asserentes, proponentes & prædicantes huiusmodi procedere, inquirere, eorúmque iurisdictionem exercere liberè possint & valeant quouis modo per se vel alium seu alias directè vel indirectè impedire præsumant: Non obstan. præmissis & apostolicis in prouincialibus, & synodalibus concilijs editis generalibus, vel specialibus, constitutionibus & ordinationibus, necnon ordinum eorundem iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, priuilegiis quoque & exemptionibus prædictis quibusuis, seu quibuscunque tenoribus & formis, & per nos & sedem apostolicam concessis, confirmatis & innouatis: quibus etsi pro sufficienti illorum derogatione, de illis illorúmque totis tenoribus specialis, specifica & expressa, non autem per clausulas generales idem importantes mentio habenda foret, tenores huiusmodi pro sufficienter expressis habentes, hac vice duntaxat, illis alias in suo robore permansuris, specialiter, & expressè derogamus, cæterísque contrarijs quibuscunque. Et quia difficile foret præsentes nostras literas originales ad singula loca quò opus foret destinare, volumus & decernimus, quod earum transumptis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadem fides indubia, in iudicio, & extra vbicunque exhibitæ fuerint, detur, ac eisdem stetur, ac si originales literæ ipsæ exhibitæ forent, vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die 14 Ianuarij, Millesimo quingentesimo quadragesimo secundo, Pontificatus nostri anno octauo.

Idem statuit Pius 4.

Pœnæ impedientium inquisitores super præmissis.

Clausula derogatoria.

VI.

Spolia prælatorum & aliorum Ecclesiasticarum personarum facultate siue testandi decedentium ad Reuerend. Cam. apostol. spectare & pertinere declarat.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. ROMANI Pontificis prouidentia circunspecta, dubia quæ litium dispendia afferre possent, in suæ declarationis arbitrio tollit, ac desuper statuit, & ordinat, prout rerum qualitate pensata, conspicit in Domino salubriter expedire. Cum itaque, sicut accepimus, à nonnullis nimium curiosis, qui iura Cameræ apostolicæ vsurpare, ac Cameram præfatam illis defraudare vellent, in dubium redigatur, an res, & bona, spolia nuncupata Prælatorum, etiam Pontificali, vel alia maiori dignitate fulgentium, cæterarúmque personarum ecclesiasticarum secularium & regularium, tempore obitus ipsorum remanentia, ex eo quod Romano Pontifici pro tempore existenti, & Cameræ præfatæ reseruata fore, aliqua generali apostolica constitutione, forsan non caueatur ad Cameram prædictam iure legitimo spectare, & pertinere debeant. Nos, & si satis euidenter constet, & appareat, prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, & nostram indubiam intentionem, & voluntatem semper fuisse, vt spolia huiusmodi, ad dictam Cameram, & non ad alios spectarent, & pertinerent, & quod pro eadem Cameræ exigerentur, & recuperarentur, cum prædecessores præfati diuersos dictorum spoliorum, vt ad Cameram prędictam spectantium, & pertinentium collectores, & exactores in varijs prouincijs & locis deputauerint, & constituerint, & nos deputauerimus, & constituerimus,

Hæc constitutio confirmatur & ampliatur per Iul. III Pium. 4. & Pium. V.

ſtituerimus, variȩ quoque literæ ab eiſdem prædeceſſoribus, & à nobis ſuper exactione aliquorum eorundem ſpoliorum in quibus ſpolia huiuſmodi ad præfatam Cameram ſpectare expreſsè continebatur, emanauerint, ac ſemper de illis dicti prædeceſſores per pleráſque alias literas, tanquam de rebus ad Cameram prædictam pertinentibus, donando, vel tranſigendo, aut alias diuerſimode diſpoſuerint, & nos diſpoſuerimus necnon ea ab antiquiſſimo tempore citra, dictæ Cameræ noſtræ nomine exacta: & inter iura ipſius Cameræ connumerata fuerint: ne tamen præmiſſorum veritas deprimi, & mendacium deſuper in præfatæ Cameræ præiudicium, locum ſibi vendicare valeant: attendentes quod iniquum eſſet, ſi ex apoſtolicæ ſedis benignitate, vel alia rationabili cauſa, ad ſingula quæque loca collectores non deſtinantur, iura ipſius Cameræ propterea depereant, dubium huiuſmodi enucleare, ac in præmiſſis opportunè prouidere volentes, Motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, ac de apoſtolicæ poteſtatis plenitudine declaramus res & bona huiuſmodi, ſpolia, vt præfertur, nuncupata, in quibuſuis regnis, ac dominiis, tam citra, quam vltra montes, & maria conſiſtentia, quæ pro tempore poſt obitus Prælatorum, & perſonarum prædictarum, quantumcunque etiam, vt præfertur, vel alias quomodolibet qualificatarum, etiam Cardinalatus honore fulgentium, qui vel nullo condito teſtamento, vel abſque ſufficienti facultate, aut vltra quantitatem, de qua facultatem habuerint, condito, deceſſerunt, decedent, remanſerunt, remanent, & remanebunt, etiam quod ad illa recuperandum aliqui Collectores deputati non fuerint, ad Cameram apoſtolicam & non ad alios, etiam cathedralibus, etiam Metropolitanis, & Collegiatis, ac aliis eccleſiis, monaſteriis, cæteríſque beneficiis eccleſiaſticis, cum cura, & ſine cura ſecularibus, & quorumuis ordinum regularibus vtcunque qualificatis ſucceſſores illa in titulum, commendam, adminiſtrationem, & alias quomodolibet pro tempore obtinentes, etiam ſi ad illa vigore proprii tituli, ius regrediendi, ſeu accedendi, vel ingrediendi, conceſſum fuerit, ſpectaſſe, & ſpectare: illáque tanquam ad ipſam Cameram ſpectantia, perpetuò colligi, & recuperari potuiſſe, & poſſe, atque debere, ac ita, vt præfertur, eorundem prædeceſſorum & noſtram intentionem, & voluntatem ſemper fuiſſe, fidem facimus, & atteſtamur per præſentes. Decernentes ſic, & non aliter per quoſcunque tam ordinaria, quam delegata & mixta auctoritate fungentes iudices & perſonas, vbique in quacunque inſtantia iudicari, diffiniri, & decidi debere, ſublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, interpretandi, ac decidendi, facultate, necnon irritum & inane quicquid ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca dilecto filio Guidoni Aſcanio Sfortiȩ Sancti Euſtachij Diacono Cardinali, Camerario noſtro, eiúſque in Camerariatus officio ſucceſſoribus committimus & mandamus, quatenus exactioni: & recuperationi ſpoliorum huiuſmodi incumbant, & illa ad Cameram apoſtolicam prouenire, ac præmiſſa ab omnibus inuiolabiliter obſeruari faciant, nec permittant Cameram ipſam: vel eius agentes deſuper modo aliquo moleſtari, impediri, vel inquietari, contradictores, &c compeſcendo inuocato etiam ad hoc ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis. Non obſtantibus præmiſſis, & quibuſuis apoſtolicis, ac in prouincialibus & ſynodalibus cõciliis editis generalibus, vel ſpecialibus conſtitutionibus & ordinationibus, necnon quarumcunque eccleſiarum & monaſteriorum, etiam iuramento, confirmatione apoſtolica, vel quauis firmitate alias roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis apoſtolicis quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innouatis, quibus illorum tenores, præſentibus, ac ſi de verbo ad verbum inſererentur pro ſufficienter expreſſis habentes, hac vice duntaxat, illis alias in ſuo robore permanſuris, ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque, aut ſi aliquibus communiter, vel diuiſim ab apoſtolica ſit ſede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Volumus autem quod præſentes literæ in Cancellaria apoſtolica, & Camera prædicta publicentur, & inter conſtitutiones extrauagantes ad perpetuam rei memoriam valituræ conſcribantur. Nulli ergo, &c. declarationis atteſtationis decreti

Dubitatur an ſpolia eccleſiaſticarũ perſonarũ decedentium Papæ debeantur, nec parua dubitandi curioſis eſt occaſio, cum vt inquit Pontifex forte non caueatur, nec conſtitutionibus Põtificiis liquet ſedem Apoſtolicam ante Paul. 3. ſibi reſeruaſſe & ſuæ cameræ prædicta ſpolia verbũ enim forſan ſignificat dubitationi l. 1. § 1 ff. de reuẽd. & quamuis reſponderi poſſit quod caſualiter iuxta materiã ſubiectam ſignificat certitudinẽ vt reſoluit Felin. in c. accedens. 1. col. 5. vt lite non conteſt. non tamen videtur occurrere hic talis materia ſubiecta ratione cuius verbum prædictum debeat improprіari.

mandati, derogationis, & voluntatis infringere, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quadragesimo nono, tertio nonas Ianuarij, Pontificatus nostri anno octauo.

Anno à natiuitate Domini 1 5 4 2. die Lunæ, vigesima Martij, præsentes retroscriptæ literæ lectæ & publicatæ fuerunt in plena Camera apostolica & ex maturo ipsius decreto registratæ libro de curia &c.

Lecta & publicata fuit in Cancellaria Apostolica die 23. Martij 1 5 4 2. anno Pont. D. N. octauo.

Lectionum varios anfractus in huius scholij de spoliis collectione non sequar, nec omnium Iurisperitorum scripta reuoluam vnius duntaxat Nauarri opera & consilio vsus, qui hanc Papæ Constitutionem doctissimè interpretatus est & omnibus ferme apiculis aliquid discutit dubij aut asperioris intellectus. Primum omnium notat illa verba Regularium *&c. & Inferius* quorumuis ordinum regularibus *& miror cur regulares hac constitutione comprehendantur cum omnia quæ acquirit prælatus vel alius beneficiarius regularis acquirat monasterio vel Ecclesiæ cuius est beneficiarius cum non possit personæ suæ quicquam quærere c. cum olim. 2. de priuileg. vbi latè Innocent. c. in præsentia de probat. Auth. ingressi. C. de sacros. Eccles. c. non dicatis 12. q. 1. Vt ergo vitemus hos scopulos multis videtur quod extrauagans hæc solum habeat locum in beneficiariis regularibus habentibus mensas separatas, & reditus separatos à mensis, & reditibus Monasteriorum & conuentuum, & ecclesiarum suarum, & non in aliis, quæ tamen responsio non videtur firma, tum quia eadem ratio idem videtur concludere in istis, sicut in illis, quia etiam istis habentibus mensas separatas, & reditus separatos, omnia quæ illi quærunt, quæruntur Monasteriis, vel ecclesiis per prædicta. Tum quia consequeretur nulla spolia, relinquere prælatum regularem, qui solus administraret aliquam abbatiam amplissimam, & tempore mortis suæ sustentato conuentu suo, & omnibus oneribus, relinqueret decem millia scutorum reliquata.*

Consequeretur item, quòd commendatarius cui commendata esset huiusmodi Abbatia quam ipse solus gubernaret, nulla posset relinquere spolia, quia nullam mensam, nec reditus separatos à mensa, vel reditibus conuentus & Ecclesiæ haberet, quod videtur contraire menti huius extrauag. Quare videtur dicendum hanc extrauagantem intelligendam esse de omnibus prælatis & beneficiariis regularibus tam non habentibus mensas separatas, quàm habentibus, qui soli sine capitulis & discretis vel deputatis ab eis in consiliarios, seu discretos eorum possunt dispendere reditus suos absque limitatione. Et potest assignari illa ratio diuersitatis, quòd licet quæsita per hos, quærantur Monasteriis, & ecclesiis, sicut quæsita per illos, hi tamen possunt in vita pauperibus, & operibus piis impendere illa soli, sine vllius alicuius consensu, & ita sunt reuocabiliter quæsita. Alij vero non possunt dispendere illa iam quæsita, quod facit vt non censeantur spolia, sicut in simili, bona stabilia, siue immobilia quæsita per beneficiarium secularem, & donata ecclesiæ in vita eius non censentur spolia, licet quæsita & nondum donata ecclesiis, vt latè conclusimus in Apolog. prædicta. q. 1. Mon. 37. Et ratio huius rationis est, quòd libertas illa quam habet beneficiarius regularis dispendendi quæsita ex reditibus suis dum viuit, sine vllius alterius consensu, facit, vt quadam tenus non videantur quæsita suis Monasteriis, & Ecclesiis, quamuis reuera sint quæsita, sicut & res legata nondum acceptata, quæritur quidem legatario ipso iure, à morte testatoris, sequuta hæreditatis aditione. l. à Titio. ff. de furt. sed reuocabiliter ante acceptationem, post eam vero, irreuocabiliter.

Ne autem nimis arctentur verba constitutionis; animaduertit quod ibidem dicitur Variis Prouinciis, & locis, *per quæ docetur, non solùm spolia Ecclesiasticorum Italiæ, sed etiam aliarum prouinciarum, fuisse, ac esse reseruata Papæ quod confirmatur, eo quòd eadem ratio, idem iuris in omnibus suadet. l. Illud. ff ad legem aqui. c. 2. de translat. præl. Clarius hoc exprimitur paulò post ibi, in quibuscunque Regnis, & Dominiis, tam citra, quam vltra montes, & maria, &c.*

Rursus notanda sunt illa verba, Variæque literæ *certo apparet quod licet Romani Pontifices per constitutionem generalem expressam non reseruauerint sibi spolia, per alias tamen literas declararunt illa ad se pertinere, quod sufficere videtur. argu. cap. si Romanorum. 19. distinct. & § sed & quod Principi placuit, legis habebat vigorem. instit. de iure natu. gent. & ciuil.*

& ciuil Qui.§.tanto magis locum habet in Papa totius Ecclesiæ Romanæ Principe, quàm in alijs sæcularibus Principibus, quanto immediatiùs accipit ipse suam potestatem à Deo, quàm illi, & quanto liberiorem, quam illi. c. Quodcunque. 24. q. 1. c. In nono. 21. distin. & c. cuncta per mundum. 9. q. 3. cum notatis in c. 1 de constit.

Postremo concludit ex mente Pontificis quod omnia spolia ecclesiasticorum non solum secularium, sed etiam regularium, non solum minorum & maiorum, sed etiam maximorum etiam patriarcharum, & Cardinalium non solum in Italia, sed etiam vbique gentium, citra & vltra montes, & maria etiam si relinquunt successores per regressum & coadiutorias, spolia inquam, non solum futura, sed etiam præterita & præsentia spectare, ac semper ad S. Sedem Apost. & ita spectare, vt non spectent ad alios.

VII.

Tridentini sacri Oecumenici Concilij Indictio, suspensio translatio & prosecutio.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

INITIO nostri huius Pontificatus, quem non ob merita nostra, sed propter suam bonitatem Dei omnipotentis prouidentia nobis commisit: cernentes iam tum in iniquas perturbationes temporum, quoque in omni modo rerum ferè omnium nostra pastoralis solicitudo, & vigilia esset vocata, cupiebamus quidem mederi christianæ reipublicæ malis, quibus illa iamdudum vexata, & propemodum oppressa est. Sed ipsi etiam, vt homines circundati infirmitate, ad tantum onus tollendum impares vires nostras esse sentiebamus. Nam cum pace opus esse intelligeremus ad liberandam, & seruandam à plurimis impendentibus periculis rem publicam, omnia inuenimus odijs, & dissentionibus plena dissidentibus præsertim principibus iis inter se, quibus summa rerum pene omnis à Deo permissa sit. Cum vnum ouile, & vnum pastorem dominici esse gregis ad integritatem christianæ religionis, & ad cælestium bonorum spem in nobis confirmandam necessarium duceremus, schismatis, dissidijs, hæresibus erat christiani nominis diuulsa iam pene, & lacerata vnitas. Cum tutam, atque munitam ab infidelium armis atque insidiis rempublicam optaremus, nostris erratis, nostráque cunctorum culpa, Dei videlicet ira, peccatis nostris imminente Rhodus fuerat amissa, Vngaria vexata, conceptum, & mediatum contra Italiam, contráque Austriam, & Illyricum terra marique bellum, cum impius, & immitis hostis noster Turca nullo tempore requiesceret, nostrorúmque inter se odia, & dissensiones suam bene gerendæ rei occasionem duceret. Igitur (vt dicebamus) in tanta hæresum dissensionum, bellorúmque tempestate, tantisque excitatis fluctibus, cum essemus ad moderandam, & gubernandam Petri nauiculam vocati, nec viribus ipsi nostris satis fideremus, primum coniecimus in Domino cogitatus nostros, vt ipse nos nutriret, animúmq; nostrum firmitate, & robore, mentem consilio, sapientiáque instrueret. Deinde animo repetentes maiores nostros sapientia admirabili, & sanctitate præditos sæpe in summis christianæ reipublicæ periculis remedium optimum, atque opportunissimum œcumenica Concilia & Episcoporum generales conuentus adhibuisse: ipsi quoque animum ad generale habendum Concilium adiecimus: exquisitisque Principum sententiis, quorum nobis videbatur vtilis in primis, & opportuna ad hanc rem esse consensio, cum eos tunc non alienos ab hoc tam sancto opere inuenissemus, œcumenicum Concilium, & generale omnium Episcoporum, aliorúmque patrum; ad quos pertineret, conuentum in ciuitate Mantuæ indiximus, anno incarnationis Domini (sicut literis, & monumentis nostris testatum est) millesimo quingentesimo trigesimo. Pontificatus nostri tertio decimo Cal. Iunij inchoandum spem prope certam habentes fore, vt cum illic in nomine domini essemus congregati, ipse sicut promisit Dominus, in medio nostrum affuturus, & bonitate, ac misericordia sua omnes temporum procellas, omniáque pericula spiritu oris sui facilè depulsurus esset. Sed vt semper insidiatur piis actionibus humani generis hostis, primum contra omnem spem, & expectationem nostram denegata fuit nobis Mantuana ciuitas, nisi aliquas conditiones subiremus ab institutis maiorum nostrorum, & conditione temporum nostráque, ac huius sanctæ sedis, ac nominis eccle-

Turcæ Solimani furor inter Principum Christianorum dissidia rursum Pannoniam ingreditur: Pestū re.i piunt cum multa & horrenda Christianorum strage. Feruntur eo bello supra viginti millia ex nostris interempta. Budā deinde surripit & sublatis aris Mahometo sacrificat. Mox misit è suis qui Austriā & Morauiā rapinis incendiis & cædibus vastarent.

Ad pacem Christianorū Principum firmādam & restituēdam antiquam Ecclesiæ Catholicæ religionem generale Conciliū Mantuæ celebrādum indixit & 10. Cal. Iunij. 1537. inchoandum indixit.

Pontifex mutato loco Concilium Vincentiæ designauit quæ est ad Meduacum citra Apenninum Venetæ ditionis ciuitas.

Carolo & Francisco officiosè se offert Pontifex senio fractus & pollicetur Niciam pro pacis studio venturum. Omnes ergo adæquè mense Iunio 1538. quo præscriptum erat coiërunt. Vbi cum neque multorum dierum opera neque vlla ratione tunc quidem à bello ad integram pacem, quo ipse Pontifex respiciebat, eos quiuisset traducere nouissimè rem eò deduxit, vt non sine summo honore suo & magna omnium bonorum voluptate, induciæ fierent decennales.

siastici dignitate, libertatéque prorsus alienas, quas in aliis nostris literis expressimus. Quapropter alium inuenire locum, aliámque deligere ciuitatem necesse habuimus, quæ cum non statim nobis occurreret idonea, & apta, ad sequentes Kalendas Nouembris prorogare Concilij celebrationem fuimus coacti. Interim sæuus, & perpetuus hostis noster Turca ingenti classe Italiam adortus, aliquot oppida in littoribus Apuliæ cepit vastauit, diripuit, prædas hominum adegit. Nos in maximo timore, & periculo omnium muniendis littoribus nostris, finitimísque auxilio iuuandis fuimus occupati. Nec tamen interea destitimus consulere, & hortari christianos Principes, vt de idoneo ad habendum Concilium loco quid sentirent, nobis exponerent: quorum cum essent incertæ, variæque sententiæ; tempúsque diutius, quam erat opus, videretur extrahi, nos optimo animo, atque, vt arbitramur, etiam consilio, Vicentiam elegimus, Vrbem copiosam, & Venetorum qui eam concedebant, virtute, auctoritate, potentia, cum aditum patentem, tum stationem omnibus liberam, atq; tutam in primis in se habentem. Sed cum iam tempus longius progressum esset, nouæque Vrbis electionem omnibus significari conueniret, iámque calendæ Nouembris appetentes facultatem huius diuulgationis excluderent, hyémsque esset propinqua: rursus altera prorogatione tempus Concilij differre in proximum sequens ver, Maiique futuras calendas compulsi fuimus. Quare firmiter constituta, atque decreta, cum & nos ipsos, & cætera omnia ad eum bene agendum Deo iuuante, celebrandúmque conuentum pararemus: plurimum reputantes interesse cum celebrationis Concilij, tum vniuersæ Christianæ Reipublicæ Christianos Principes pace inter se, & concordia consentire, charissimos in Christo filios nostros Carolum Romanorum Imperatorum semper Augustum, & christianissimum Regem Franciscum duo precipua christiani nominis firmamenta, atque subsidia orare atque obsecrare instituimus, vt ad colloquium inter se, & nobiscum vna conuenirent, quorum quidem apud vtrunque literis, Nuncus, & à latere nostro missis ex venerabilium fratrum nostrorum numero Legatis sæpissimè egeramus, vt ex simultate, & dissidiis ambo in vnum fœdus, & piam amicitiam vellent conuenire, labentibúsque succurrere christianis rebus, quarum seruandarum cum esset illis potestas à Deo præcipuè tributa, si id non agerent, & ad commune christianorum bonum sua consilia non dirigerent, acris, & seuera ratio eidem Deo ab ipsis reddenda esset. Qui aliquando precibus nostris annuentes, Nicæam se contulere, quo nos quoque longum iter, & senili ætati nostrę vehementer contrarium Dei, & pacis conciliandæ causa suscepimus. Neque prætermisimus interea cùm tempus Concilij præstitutum, calendæ videlicet Maiæ appropinquarent, tres legatos summæ virtutis, & auctoritatis à latere nostro de numero eorundem venerabilium fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Vincentium mittere, qui initium concilij facerent, Pręlatósque vndique venientes exciperent, & ea, quę iudicarent esse opus, agerent, & tractatent, quoad nos ab itinere, & negotio pacis reuersi omnia accuratius dirigere possemus. Interim verò in illud sanctum opus maximéque necessarium, tractationem videlicet pacis inter Principes incubuimus, & quidem omni animi studio, omni pietate, ac diligentia. Testis est nobis Deus, cuius freti clementia nosmetipsos itineris, & vitæ periculo exposuimus. Nostra testis conscientia, quæ nihil habet re quidem, in quo nos arguat, aut prætermissæ, aut non quæsitæ ad pacificandum occasionis: Principes ipsi testes, quos iam sæpe, támque vehementer nunciis, literis, legatis, monitis, hortatu, precibúsque omnibus obsecraueramus, vt simultates deponerent; vt societatem coirent, vt christianę reipublicę in maximum, & propinquum iam adductę discrimen communibus studiis, & subsidiis opitularentur. Iam verò testes illę vigilię, atque curę, illi diurni, nocturníque animi nostri labores, graues solicitudines, quas ob hanc rem, & causam plurimas iam suscepimus: nec tamen ad optatum exitum nostra consilia, & acta adhuc perducta sunt. Ita enim visum Domino Deo est, quem tamen non desperamus aliquando optata nostra benignius respecturum: Ipsi quidem, quantum in nobis fuit, nihil quod esset nostro pastorali officio debitum, in hac re omisimus. Quod si qui sunt, cui actiones pacis nostræ in aliam interpretentur partẽ, dolemus equidẽ, sed tamen in dolore nostro gratias Deo omni-

potenti

potenti agimus, qui ad exemplum, & doctrinam patientię nostrę suos voluit Apostolos haberi dignos qui pro nomine IESV, qui pax nostra est, contumeliam paterentur. Verum in illo congressu, colloquióque nostro, quod Nicææ habitum est, etsi peccatis nostris impedientibus inter duos Principes vera, & perpetua pax non potuit confici, inducię tamen decennales factę sunt, quarum opportunitate nos sperantes & sacrum Concilium commodius celebratum iri, & deinde ex Concilij auctoritate perfici posse pacem apud Principes, instituimus vt & ipsi venirent ad Concilium, & Pręlatos suos pręsentes ducerent, absentésque accerserent. Qui cum de vtroque se excusassent, quod & ipsis redire in regna sua tum necesse esset & Prelatos quos secum habuissent, itinere, atque impendiis fessos atque exhaustos recreari, & refici oporteret, nos hortati sunt vt aliam quoque prorogationem temporis habendi Concilium decerneremus. Qua in re concedenda cum essemus aliquantum difficiles; literas interim à legatis nostris, qui Vicentię erant accepimus, transacto iam, & longius pręterito Concilij ineundi die, vnum vix, aut alterum ex externis nationibus Prelatum Vicentiam se contulisse. Quo nuncio accepto cum videremus eo tempore nulla iam ratione haberi Concilium posse, ipsis Principibus concessimus, vt differretur tempus agendi Concilij vsque ad sanctam Pascha, diémque festum futurę dominicę resurrectionis. Cuius nostri pręcepti, expectationísque decretę literę Genuę anno incarnationis Domini millesimo quingentesimo trigesimo octauo, quarto Cal. Julij factę, publicatéque sunt: atque hanc dilationem eo propensius fecimus, quod pollicitus est nobis vterque Princeps legatos suos Romam ad nos se missurum, vt ea, quę ad perfectionem pacis reliqua essent, neque Nicææ ob breuitatem temporis potuerant omnia confici, Romæ commodius coram nobis agerentur, & tractarentur. Et ob hanc rationem etiam à nobis ambo petierunt, vt hæc pacificationis procuratio Concilij celebrationi pręponeretur, cum ipsum Conciliũ pace facta, multo deinde vtilius, & salutarius christianę reipublicę futurum esset. Semper enim hęc pacis spes nobis inducta, Principum nos voluntatibus affirmari hortata est. Quam spem vehemẽter auxit post discessum à Nicęa nostrum ipsorum duorum Principum inter se beneuola, amicáque congressio quę maxima nostra cum lætitia à nobis intellecta, confirmauit nos in bona spe, vt tandem aliquando nostras preces apud Deum exauditas, & vota pacis accepta esse crederemus. Hanc igitur pacis conclusionem cum & expectaremus, & vrgeremus, nec solum duobus antedictis Principibus, verum etiam charissimo in Christo filio nostro Ferdinando Regi Romanorum videretur actionem Concilij, nisi pace facta,: suscipi non oportere, cunctique à nobis per literas, suósque Oratores contenderent: vt alias rursus temporis prorogationes faceremus, præcipuè autem instaret Serenissimus Cæsar promisisse se demonstrans his, qui à catholica vnitate dissentiunt, se operam suam apud nos interpositurum, vt aliqua concordiæ ratio iniretur, quod ante suam in Germaniam profectionem aptè non posset fieri. Nos eadem semper spe pacis, & tantorum Principum voluntate adducti, cum præsertim cerneremus ne ad dictum quidem Resurrectionis festum aliquos alios Prælatos Vicentiam conuenisse, prorogationis nomen iam fugientes, quod tam sæpe frustra fuerat repetitum, celebrationem generalis Concilij ad nostrum & sedis apostolicæ beneplacitum suspendere maluimus: itaque fecimus; & de suspensione huiusmodi literas ad singulos supradictorum Principum decima die Iunij millesimo quingentesimo trigesimo nono dedimus, sicut ex illis perspicuè potest intelligi. Ea itaque suspensione necessariò per nos facta, dum tempus illud magis idoneum à nobis, pacísque aliqua conclusio expectatur, quæ & dignitatem postea, frequentiámque Concilio, & christianæ reipublicæ præsentiorem salutem erat allatura, christianæ interea res in deterius quotidie prolapsæ sunt Vngaris Rege ipsorum mortuo Turcarum vocantibus: Ferdinando Rege bellum in eos mouente: Belgis ad defectionem à Cæsare ex parte quadam incitatis, cuius defectionis comprimendæ causa per Galliam amicissimè, & cum Rege christianissimo concordissimè magno beneuolæ inter eos voluntatis iudicio transiens in Belgas Serenissimus Cæsar, & illinc deinde in Germaniam profectus conuentus Germaniæ Principum, & ciuitatum tractandæ eius, quam dixerat, concordiæ causa

Induciæ decennales vix quinquennium durarunt anno enim 1543. Rex Gallus scribit ad summum Pontificem quibus vehementissimè perstringit Carolum Cæsarem iámque animo totius in bellum inclinatus, suis extraordinarium imperat stipendium quinquaginta millia peditum. Copiis omnibus equitum & peditum coactis in Pannoniam proficiscitur Landresiũ capit mirificè communit & Landæ viro egregiè militari seruandum committit.

Misit tres Cardinales legatos Paulus Pontifex ad Concilium, sed feruente bello inter Cæsarẽ & Gallum in aliud tempus prorogatum est.

habere cœpit. Sed cum spe pacis iam deficiente, ille quoq; modus curandæ in conuentibus, tractandæque concordię ad maiores potius discordias concitandas aptus esse videretur, inducti fuimus ad pristinum Concilij generalis remedium, idque per legatos nostros S. R. E. Cardinales ipsi Cæsari obtulimus. Quod etiam postremo, & præcipuè in Ratisponensi conuentu egimus, cum illic Dilectus filius noster Gaspar tituli Sanctę Praxedis Cardinalis Contarenus summa doctrina, & integritate Legatum nostrum ageret. Nam cum id, quod ne accideret antea veriti eramus, ex eius conuentus sententia peteretur à nobis, vt ab Ecclesia dissentientium quosdam articulos tolerandos declararemus, quoad per œcumenicum Concilium illi excuterentur & deciderentur, idque nobis vt concederemus, neque Christiana, & Catholica veritas, neque nostra, & sedis Apostolicæ dignitatis permitteret, palam potius Concilium, vt quamprimum fieret proponi mandauimus. Neque verò in alia vnquam sententia, & voluntate fuimus, quam vt primo quoque tempore Concilium œcumenicum, & generale congregaretur. Sperabamus enim ex eo, & pacem populo Christiano, & Christianæ Religionis integritatem posse recuperari: verum tamen id cum bona gratia & voluntate christianorum Principum habere volebamus. Quam voluntatem dum expectamus, dum obseruamus (tempus absconditum, tempus beneplaciti tui ô Deus) aliquando tandem decernere compulsi sumus omne esse tempus beneplacitum Deo, cum de rebus sanctis, & ad christianam pietatem pertinentibus consilia ineuntur. Quapropter videntes, maximo quidem animi nostri cum dolore, rem christianam quotidie in peius ruere, Vngaria à Turcis oppressa, Germanis periclitantibus, cæteris omnibus metu, mœrorèque affictis, nullius iam Principis consensum expectare, sed tantum Dei omnipotentis voluntatem, & christianæ reipublicæ vtilitatem attēdere constituimus. Itaque cum Vincentiam amplius non haberemus, cuperemúsque cum vniuersæ christianorum saluti, tum Germanicæ nationis incommodis in eligendo per nos nouo Concilij habendi loco consulere, aliquotque locis propositis ipsam Tridentinam ciuitatem ab ipsis desiderari videremus, nos etsi in citeriore Italia commodius omnia tractari posse iudicabamus, ad eorum tamen postulationes nostram voluntatem, paterna charitate deflexímus. Itaque Tridentum ciuitatem elegimus, qua in ciuitate œcumenicum Concilium ad proximè Calendas Nouembris haberetur, idoneum locum illum statuentes, quo ex Germania quidem, aliisque Germaniæ finitimis nationibus facillime ex Gallia, Hispania, cæterísque prouinciis remotioribus non difficiliter Episcopi, & Prælati conuenire possent. Dies autem Concilij ea nobis spectata est, quæ spatium in se haberet & publicandi per christianas nationes nostri huius decreti, & facultatis omnibus Prélatis ad veniendum tribuendæ. Quo minus autem annuum tempus præfiniremus mutando Cōcilij loco, sicut quibusdam constitutionibus alias præscriptum est, ea res fuit in causa, quod longius extrahi spem sanandæ aliqua in parte christianæ reipublicæ, quę tot detrimentis, & calamitatibus affecta est, noluimus. Et tamen videmus tempora agnoscimus difficultates, quid sperari possit ex consiliis nostris incertum esse intelligimus. Sed quia scriptum est: Reuela Domino vitam tuam, & spera in eo, & ipse faciet: magis Dei clementiæ, & misericordiæ confidere, quam nostrę imbecillitati diffidere constituimus. Sæpe enim fit in bonis operibus incipiendis, vt quod humana consilia, non valent, diuina virtus efficiat. Huius igitur ipsius Dei omnipotentis patris, & filij, & spiritus sancti, ac beatorum eius Apostolorum Petri & Pauli auctoritate, qua nos quoque in terris fungimur freti, atque subnixi, de Venerabilium fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio, & assensu, sublata amotáque suspensione, de qua supra commemoratum est quam per se præsentes tollimus, & amouemus, sacrum œcumenicum, & generale Concilium in ciuitate Tridentina loco commodo, & libero, omnibúsque nationibus opportuno ad Calendas proximas Nouembris anni præsentis ab Incarnatione Domini millesimo quingentesimo quadragesimo secundo incipiendum, prosequendum, & eodem Domino adiuuante, ad ipsius gloriam, atque laudem, & christiani totius populi salutem absoluendum, perficiendúmque indicimus, annunciamus, conuocamus, statuimus, atque decernimus. Omnes omnibus ex locis tam venerabiles fratres nostros Patriarchas,

Comitia Imperij habita sunt Ratisbonæ tum Turcis resistendi tum religionis componendæ causa. Adfuit illic Cæsar Venitò pariter legatus è Latere Cardinalis doctissimus Gaspar Cōtarenus, nec principes Lutherani abesse voluerūt cum suis concionatoribus qui in priuatis hospitiis concionabantur & in Papæ authoritatem summis conuiciis debacchabantur.

Concilium bello hactenus impeditū in Tridentina ciuitate celebrandum fore decreuit Ioānes Maria de Monte & Marcellus Ceruinus qui Pontifices Maximi alter ab altero postea fuere tum Polo Cardinale Tridentum ablegati sunt.

Archiepiscopos, Episcopos, & dilectos filios Abbates, quam alios quoscunque, quibus iure, aut priuilegio in Conciliis generalibus residendi, & sententias in eo dicendi permissa potestas est requirentes, hortantes, admonentes, ac nihilominus eis in vi iurisiurandi, quod nobis, & huic sanctæ sedi præstiterunt, ac sanctę virtute obedientiæ, aliisque sub pœnis iure, aut consuetudine in celebrationibus Conciliorum aduersus non accedentes ferri, & proponi solitis, mandantes, arctéque præcipientes, vt ipsimet (nisi forte iusto detineantur impedimento, de quo tamen fidem facere compellantur) aut certè per suos legitimos Procuratores, Nuncios sacro huic Concilio omninò adesse, & interesse debeant. Supra autem dictos Imperatorem, Regémque Christianissimum, necnon cæteros Reges, Duces, Principes, quorum præsentia, si alias vnquam, hoc quidem tēpore maximè, sanctissimæ Christifidei, & christianorum omnium saluti futura est salutaris, rogantes atque obsecrantes per viscera misericordiæ Dei, & Domini nostri Iesu Christi, cuius fidei veritas, & religio, & intus, & extra grauiter iam oppugnatur, vt si saluam volunt christianam esse rempublicam, si se Domino obstrictos, & obligatos pro maximis illius erga se beneficiis intelligunt, ne deserant ipsius Dei causam, & negotium: ipsimet ad sacri Concilij celebrationem veniant in quo ipsorum pietas: atque virtus communi vtilitati, salutique sua, ac cæterorum, & temporali, & æternæ, plurimum est profutura. Sin autem (id quod nollemus) accedere ipsi non potuerunt, ac graues saltem viros Legatos cum auctoritate mittant, qui personam Principis sui quisque & cum prudentia, & cum dignitate possint in Concilio referre. In primis verò vt id curent, quod ipsis facillimum est, vt ex suis cuiusque Regnis, ac Prouinciis Episcopi, & Prælati sine tergiuersatione, & mora ad concilium proficiscantur. Quod maximè quidem a Prælatis, Principibúsque Germaniæ Deum ipsum atque nos impetrare æquum est, vt cum eorum præcipuè causa, ipsisque cupientibus Concilium indictum sit, & in ea ciuitate indictum, quæ ab eis est desiderata nō grauentur ipsi sua cunctorum præsentia id celebrare & ornare. Quo melius atque commodius quæ ad integritatem, & veritatem christianæ religionis, quæ ad bonorum morum reductionem, emendationémque malorum, quæ ad christianorum inter se tam Principum, quam populorum pacem, vnitatem, concordiámque pertineant, & quæ ad repellendos impetus barbarorum, & infidelium, quibus illi christianitatem obruere moliuntur, sint necessaria, Deo nostris consultationibus præeunte, & lumen sapientiæ suæ, ac veritatis mentibus nostris præferente, agi indicto sacro œcumenico Concilio, & conspirante omnium charitate consuli, tractari, confici, ad optatósque exitus deduci quamprimum & quam optimè possint. Atque vt nostræ hæ literæ, & quæ in eis continentur ad notitiam cunctorum, quorum oportet, perueniant, néve quis illorum ignorantiæ excusationem prætendat, cum præsertim etiam non ad omnes eos quibus nominatim illę essent intimandę, tutus forsitan pateat accessus, volumus, & mandamus, vt in basilica Vaticana principis Apostolorum, & in Ecclesia Lateranensi cum ibi multitudo populi ad audiendam rem diuinam congregari solita est palam clara voce per curiæ nostræ cursores, aut notarios aliquos publicos legantur, lectæq; in valuis dictarum Ecclesiarum, itémque cancellarię apostolicę portis, & Campi Florę solito loco affigantur, vbi ad lectionem, & notitiam cunctorum aliquandiu expositæ pendeant. Cúmque inde amouebuntur, earum nihilominus exempla in eisdem locis affixa. Nos enim per lectionem, publicationem affixionémque huiusmodi, omnes, & quoscunque, quos antedictę nostrę literę comprehendunt, post spatium duorum mensium à die literarum publicationis, & affixionis ita volumus obligatos esse, atque astrictos, ac si ipsismet illę coram lectę, & intimatę essent, transumptis quidem earum: quę manu publici notarij scripta aut subscripta & sigillo personę alicuius ecclesiasticæ in dignitate constitutę munita fuerint, vt fides certa, & indubitata habeatur, mandamus atque decernimus. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo quadragesimo secundo vndecimo Calendas Iunij, anno octauo.

Principes & respublicæ Christianæ moderatores piis Pontificis adhortationibus non defuerunt Concilium siquidem legatorum suorum opera cohonestauerint, sibi tamen Lutherani Principes in Vuormatiensi conuentu inter alia palam testati sunt, se Concilium Tridentinum, quod Pontifex rursus indixerat pro legitimo non agnoscere, & licet antea à Pontifice ad futurum Concilium prouocarint nihil tamē illis magis infensum propo ponitur ipsa sacro Synodo.

Concilij Tridentini suspensio.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Et si

cunctis quidem in rebus conficiendis si illæ statuto tempore terminari nequeunt, temporis opportunitatem attendere expedit, id tamen in grauioribus reipublicæ christianæ causis, & negotiis, & per Romanos Pontifices cum ad eum ipsorum negotiorum explicatio pertinet, maximè conuenit obseruari, vt per opportunitatem ipsam eadem negotia prosperum valeant habere successum. Quam enixè nos semper œcumenici & generalis Concilij celebrationem concupiuerimus, & quo propterea studio & animi sollicitudine huic rei, ac inter christianos principes paci & concordiæ incubuerimus, tot labores per nos (præsertim cum ea de causa Niceam nos contulimus) suscepti tot Nuncij & Legati ad eosdem Principes propterea à nobis missi, tot super ea re à nobis ad illos datę literę, totiens per nos denique in dictum Concilium huiusmodi, tótque prælatis, & aliis, qui ad illud venire tenentur, vt omninò accederent, transmissa mandata & hortationes, reddunt testimonium veritatis Concilium enim ipsum Matuę primo, deinde Vicentiæ ad quam propter ea tres à latere nostro ex venerabilium fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium numero legatos misimus, & nouissime Tridenti per nostras literas sub Datum Romę apud Sanctum Petrum vndecimo Kal. Iunij anno incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo quadragesimo secundo, in quibus ne idem reputamus, cur in Mantuan. & Vicentin. Ciuitatibus prædictis Concilium huiusmodi celebrari nulla ratione valuerit, explicauimus, ad Kalendas Nouembris, quę proximè præterierunt incipien. & prosequen. & Domino adiuuante ad ipsius gloriam, & laudem, ac christiani totius populi salutem absoluen. indiximus. annunciauimus, & conuocauimus omnes ex omnibus locis tam venerabiles fratres nostros Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, quam dilectos filios Abbates, & alios quoscunque, quibus iure, aut priuilegio in Conciliis generalibus residendi & sententias in eo dicẽdi permissa potestas est, requirentes, hortantes, & admonentes; ac eis in vim iuramenti nobis & sedi apostolicę prædictę & virtute sanctæ obedientię ac sub certis tunc expressis pœnis, mandantes, vt ipsimet, nisi forte iusto detinerentur impedimento, aut per suos procuratores: & nuncios huic sacro Concilio omninò adesse, & interesse deberent, Necnon charissimos in Christo filios nostros Carolum Imperatorem semper Augustum, & Franciscum Regem Christianissimum cæterósque Reges, Duces, & Principes, christianos, ne Dei causam & negotium desererent, sed ipsimet ad sacri huiusmodi Concilij celebrationem venirent, & si venire possent, saltem graues viros legatos, cum auctoritate, qui personam Principis sui & prudentia, & dignitate possent in Concilio referre, mitterent, curarentque, vt ex suis cuiusque regnis & prouinciis Episcopi, & Prælati sine tergiuersatione & mora ad Concilium proficiscerentur, rogauimus, & obsecrauimus, sperantes œcumenici Concilij celebrationem huiusmodi, ad quam pro agri Dominici purgatione, sæpe antea deuenire (vt præfertur) frustrà conati eramus, eo saltem tempore Dei benignitate, ac clementia omnino successuram esse. Literísque nostris prædictis publicatis, cùm postquam nuncios nostros speciales pro pace inter dictos Principes tractanda destinaueramus, odia & simultates inter eosdem Principes augeri, & iam cum ab vnoquoque eorum per alterum ab induciis nostro interuentu Niceæ inter eos facti discessum esse prætenderetur, arma tractari & bellum moueri cerneremus, duos summæ auctoritatis viros inter cætera animi ornamenta pacis studiosissimos Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales à latere legatos ad eosdem Carolum Imperatorem, & Franciscum Regem misimus Qui ipsis nostro nomine in quæ pericula ex eorum discordiis vniuersa respublica christiana breui esset ventura, exponerent, eósque per viscera Domini nostr. Iesu Christi ad pacem inter se mutuò complectandam, & rempublicam christianam à tot, tantísque imminentibus periculis liberandam quam maximè possent hortarentur. Ac apparente iam die, pro qua (vt præfertur) Concilium indixeramus, quum in eodem proposito, & desiderio illud omnino celebrandi persisteremus, dilectos filios nostros Petrum Paulum sanctæ Balbinæ Parisium, & Ioannem sancti Vitalis Moronum, titulorum presbyteros ac Reginaldum sanctæ Mariæ in Cosmedim, tunc sanctorum Nerei, & Achilei Diaconum, Polum, nuncupatos Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales nostres & dictæ sedis legatos de lateræ summæ virtutis, do-

Mantuæ primùm deinde Vicentiæ Concilium generale celebrãdum indixit Paulus tertius.

Vt simultates & tumultus, post inducias exortos frangeret Pontifex duos Cardinales ad Cesarem & regem Galliæ misit.

ctrinæ,

ctrinæ, & auctoritatis viros ad ipsam ciuitatem Tridentinam, vt Episcopos, Prælatos, & alios ad Concilium venientes exciperent, atque ea quæ ad concilij celebrationem huiusmodi necessaria essent, seu opportuna facerent, destinauimus. Necnon quamplures ex eisdem Prælatis, singulis ad illos nostris datis literis admonuimus, vt frequentes Concilio huiusmodi interesse vellent. Demùm cum spe pacis per dictos Legatos nostros inter eos componendę ex iis quæ ab eisdem Legatis acceperamus, ferè destitueremus, ne quod reliquum erat in facultate nostra omitteremus, pręfatos Carolum Imperatorem, & Franciscum Regem diuersis nostris ad eos datis literis hortati sumus, vt pro concilianda inter eos aliqua concordia nobiscum in aliquo commodo loco ad quem Ætati nostrę non parcentes, nos protecturos esse pollicebamur, conuenirent, vtq; desiderium nostrum pacis colloquij, & Concilij celebrationis huiusmodi re ipsa comprobaremus, à nostra propria sede profecti Bononię venimus vt motis (quod speramus per appropinquationem nostram) ipsorum principum animis, concordię statui, celebrationique ipsius concilij securiùs, & feruentiùs instari: & fluctuanti reipublicę christianę aliquod salutare remedium afferri posset. Iterúmque post aduentum nostrum huiusmodi Prælatos prædictos per diuersas alias nostras literas admonuimus, vt exemplo quam plurimum Prælatorum qui ex Vrbe nostra ad locum concilij de mandato nostro se contulerant, ad illud accedere amplius non tardarent. Cum autem dicti Carolus Imperator, & Franciscus rex suorum Regnorum, & dominiorum tuitioni intenti, cui se propter vigentia inter ipsos bella vacare oportere asserebant, nobiscum conuenire recusauerint: ac licet postmodo Petrus Paulus, & Ioannes, ac Reginaldus Cardinales, & Legati prædicti, pro prędicto concilio ad ipsam accesserint, ac inibi sex menses & vltra, non sine aliqua dictę sedis indignitate expectando permanserint, nihilominus præter eos, qui ex alma Vrbe (vt præfertur) venerant, admodum pauci Prælati inibi conuenerint, quinimmo sicut prouinciarum diuersitas affert, diuersimodè se excusauerint, & alij bellorum motus alij, itinera non tuta, ac viarum pericula, alij diuersa alia impedimenta attulerint: Nos propterea prædictos Petrum Paulum, & Reginaldum Cardinales, & Legatos, vt ab eis, quo in statu res essent, & quid super celebratione concilij sperari posset, intelligeremus accersiuimus. Cúmque Carolum Imperatorem Germaniam petere, & per Italiam iter facturum esse intelligeremus, Nos apud eundem Carolum Imperatorem, cum quo in oppido Busseti conuenimus, tam per nos ipsos, quam per venerabiles fratres nostros Sanctę Romanę Ecclesię Cardinales qui tunc nobiscum aderant, pro pace huiusmodi omni cura, & diligentia, quod etiam cum præfato Francisco rege non minori studio antea pluribus literis egeramus, institimus. Cum vero nihil hactenus proficere potuerimus, & à Petro Paulo, & Reginaldo Cardinalibus, & Legatis prædictis, ac ex præfati Ioannis Cardinalis, & Legati, necnon cæterorum Prælatorum in dicta ciuitate Tridentina existentium literis, quorum fere singulorum super ea re sententiam exquisiuimus, cognouerimus, & nos ipsi clarè perspiciamus vigentibus tot in locis inter eosdem Principes bellis, ac immanissimo Turcarum Tyranno cum validissimo exercitu Vngariæ regnum inuadendum, eiúsque copiosa, & munitissima classe iam mare inferum ingressa, cuius conatibus quantum vires nostræ (licet impares) suppeterent, resistere (vt tenemur) intendimus, non posse ad præsens (Domino forsan ob peccata nostra sic permittente) nostram super huiusmodi concilio intentionem impleri. Quinimmo eandem actionem Concilij in aliud opportunius, & commodius tempus, quo dignitas & frequentia concilio, & reipublicæ christianæ præsentior salus afferri possit, differendam esse, sperantes ex Dei bonitate, & misericordia post tenebras lucem, & aliquando tandem, quod breui futurum speramus, & optamus, Concilium ipsum celebrari posse. Volentes interim generalem christianorum defensionem à periculis propter infidelium mare & terram infestantium impetus imminentibus quantum in nobis erit procurare & almæ Vrbi sedi nostræ, ac orbis capiti omniúmque perfugio, quæ nobis ab ea diutiùs absentibus, ob ipsorum infidelium incursiones non leue periculum subire posset, nostra præsentia quod necesse est, cæterísque præsidiis succurrere: ac concientiis, & commoditatibus Prælatorum, qui ad ipsum concilium venire tenentur

P. m. sex prouectiore ætate incendium bellorũ extinguere cupiens Bononiam proficiscitur spe; componendæ pacis cum Cæsare colloquuturus, sed colloquium renuere videbatur Imperator nimiũ lacessitus. Quamobrẽ Pontifex tantum Principẽ demulcendum ratus, Alexandrũ Farnesium Cardinalem magnis muneribus Germanĩ misit, breuique eius inuentus opera ingenióque cũ summis quoque ad persuadendum inesset auctoritas, Cæsar adductus est vt ad Buxetum cum Pontifice iungeretur M.D.XLIII. Pontifex prior Buxetum venerat ad vndecimum Cal. Iulij, postridie totius aulæ cõcursu Cæsar oppidum ingressus fuerat vbi sanè Pontifex id vel maximè conatus est à Cæsare impetrare, vt pace cum Gallo cõposita in Turcam arma conuerteret.

ne propter ipsius Concilij celebrationis incertitudinem, molestia aut incommodo afficiantur, paterna charitate consulere, habita super his cum eisdem fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus matura deliberatione, de eorum consilio & assensu celebrationem concilij huiusmodi vsque ad aliud opportunius, & commodius tempus per nos declarandum, apostolica auctoritate tempore præsentium suspendimus, & suspensum esse nunciamus, ac pœnas contra Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, & alios in posterioribus literis indictionis concilij huiusmodi comprehensos inflictas, vsque ad tempus prædictum, quo concilium ipsum omnino prosequi intendimus, relaxamus: Necnon eosdem Petrum Paulum & Reginaldum Cardinales Legatos, ac Ioannem Cardinalem, & Legatum præfatum ab eodem Concilio ad nos, & sedem prædictam reuocamus, ac Prælatis in eadem ciuitate occasione Concilij huiusmodi existentibus inde vsque ad tempus per nos declarandum prædictum, quo eosdem Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, & Abbates ac alios in literis posterioris indictionis Concilij huiusmodi comprehensos sub periurij, ac aliis in eisdem literis contentis pœnis Concilio prædicto iuxta formam ipsarum literarum adesse, & interesse volumus, recedendi licentiam concedimus. Decernens ex nunc irritum, & inane, si secus super his à quocunque quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari: Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Nos enim vt hæ nostræ literæ, & in eis contenta quæcunque ad notitiam omnium, quorum interest, perueniant, sciántq; cuncti, se ad tempus declarandum prædictum quo Concilium huiusmodi prosequi, & continuare ac dante Domino perficere intendimus, præsto esse debere, & ad id sub pœnis prædictis teneri, nec aliquis illorum ignorantiæ excusationem prætendere possint: Volumus, & mandamus, vt in basilica sancti Petri de Vrbe, cum inibi populi multitudo ad diuina audienda conuenerit, palam clara voce per Curiæ nostræ cursores, aut notarios aliquos publicos legantur, lectæque in dictæ basilicæ, necnon cancellariæ apostolicæ valuis affigantur, vbi ad lectionem, & notitiam cunctorum aliquandiu expositæ pendeant. Cúmque inde amouebunt, earum nihilominus exempla in eisdem locis remaneant affixa: transumptis quoque earum quæ manu publici notarij scripta, aut subscripta, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitæ fuerint, vt fides certa, & indubitata habeatur, pariter mandamus, atque decernimu. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Bononiæ anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quadragesimo tertio. Pridie nonas Iulij, Pontificatus nostri anno nono.

Renocatur atq; suspenditur Synodus vsque ad opertunius & commodius tempus per Pontificem declarandum.

Forma publicandi hanc constitutionem.

Anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo quadragesimotertio, indictione prima, die verò Mercurij decimanona mensis Septemb. Pont. sanctiss. in Christo patris, & D N. D. Pauli diuina prouidentia Papæ III. anno nono, retroscriptæ literæ apostolicæ, lectæ, publicatæ, & affixæ fuerunt in basilica principis apostolorum de Vrbe dum diuina celebrarentur, & populi multitudo ad diuina audien conuenerit, & valuis, seu portis Cancellariæ apostolicæ, dimissisque eisdem retroscriptis literis in eisdem locis per multum temporis spatium affixis, dimissisq; copiis earundem retroscriptarum literarum in eisdem valuis similiter affixis per nos Io. Dolatoris, & Mathurinum Menardi prælibati S. D N. Papæ cursores.

Facultas Legatorum transferendi Concilium.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, venerabili fratri, Ioanni Mariæ Episcopo Prænestino, & dilectis filiis Marcello tit. S. crucis in Ierusalem presbytero. ac Reginaldo S. Mariæ in Cosmedin Diacono, Cardinalibus nostris, & apostolicæ sedis Legatis de latere, salutem & Apostolicam benedictionem. Regimini vniuersalis ecclesię, meritis licet imparibus disponente Domino. pręsidentes, nostri officij partes esse putamus, vt, si quid grauius causa Reipublicæ christianæ constituendum sit, id non modo tempore opportuno, verum etiam loco commodo, & idoneo perficiatur. Cum itaque nos nuper, postquam suspensionem celebrationis sacri œcumenici, & vniuersalis concilij, alias per nos in ciuitate Tridentina ex causis tunc expressis, de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium concilio & assensu indicti, ex certis aliis etiam tunc expressis causis, vsque ad aliud opportunius,

Initio anni illius felicissimi quo Cæsar perduelles hæreticos Germaniæ superauit Legati Pontificis aeris intemperiem excusantes monente Pontifice relicto Tridento Bononiam se contulerunt.

opportunius, & commodius tempus per nos declarandum, de simili consilio, & assensu factam, audita pace inter carissimos in Christo filios nostros, Carolum Romanorum Imperatorem semper Augustum & Franciscum Francorum Regem christianissimum: conciliata, pari consilio & assensu sustuleramus, & amoueramus nequeuntes ipsi tunc legitimè impediti, ad dictam ciuitatem personaliter accedere, & eidem concilio interesse, vos nostros, & apostolicę sedis legatos de laterè, in eodem concilio de simili consilio constituerimus & deputauerimus, vósque ad eandem ciuitatem, tanquam pacis angelos, destinauerimus, prout in diuersis nostris desuper confectis literis plenius continetur. Nos, ne tam sanctum celebrationis concilij huiusmodi opus ex incommoditate loci, aut alias quouis modo impediatur, aut plus debito differatur, opportune prouidere volentes, Motu proprio, & ex certa scientia, ac de apostolicę potestatis plenitudine, parique consilio & assensu, vobis in simul, aut duobus ex vobis, reliquo legitimo impedimento, seu inde fortè absente, quandocunque vobis videbitur, concilium prędictum de eadem ciuitate Tridentina ad quamcunque aliam commodiorem, & opportuniorem, seu tutiorem ciuitatem de qua vobis etiam videbitur, transferendi & mutandi, ac illud in ipsa ciuitate Tridentina supprimendi, & dissoluendi, necnon Prælatis, & alijs personis concilij huiusmodi ne in eo ad vlteriora in dicta ciuitate Tridentina procedant, etiam sub censuris & pœnis ecclesiasticis inhibendi, ac idem concilium in alia ciuitate huiusmodi, ad quam illud transferri, & mutari contigerit, continuandi, tenendi & celebrandi, & ad illud prælatos & alias personas concilij Tridentini huiusmodi etiam sub periurij & alijs in literis indictionis concilij huiusmodi expressis pœnis reuocandi, eidémque sic translato & mutato concilio, nomine & auctoritate prędictis, pręsidendi, ac in eo procedendi, cęteráque in pręmissis, & circa ea necessaria, & opportuna, alias iuxtà priorum vobis directarum literarum continentiam & tenorem faciendi statuendi, ordinandi, & exequendi plenam & liberam apostolica auctoritate tenore pręsentium concedimus potestatem, & facultatem, ratum, & gratum habituri, quidquid per vos in præmissis factum, statutum, ordinatum, executúmque fuerit, idque facturi, authore Domino inuiolabiliter obseruari: Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, cæterísque contrarijs quibuscunque. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicę, millesimo quingentesimo quadragesimo quarto, octauo Cal. Martij, Pontificat. nostri anno vndecimo.

Viuente Paulo Tertio biennij spatio, annis M.D.XLVI & seq. quibus concil. Tridenti & Bononiæ celebratum fuit decem Sessiones habitæ octo priores Tridenti duæ reliquæ Bononiæ. primaq. ibidem Sessio die 21. Aprilis M.D.XLVII. celebrata fuit.

Sub Clemente septimo Cæsar nullum aliud promptius remedium excogitauit aduersus Lutheri hæreses, & Germanorum schismata quam si Oecumenicum Concilium cogeretur. Quamobrem literas ad summum Pontificem misit vt huius rei perficiendæ curam suscipere vellet simul capita aliquot miseræ Reipublicæ Christianæ vtilitati consona & ad hæreticam prauitatem, corrigendam ad Turcicos furores reprimendos & dissidia inter Principes Christianos componenda pertinebant Clemens acceptis literis Cæsaris, viris quos apud se à consilijs habebat doctrina & eruditione præstantibus imperat vt demum legant & examinent, deinde sententiam ad se referant quo videat quid ad ea responderi operæpretium sit. Re propensi & vigili animo considerata in hanc communem descenderunt sententiam, vt quod primum attinet de reformandis & refutandis hæresibus, illud salutare imprimis videretur, quum concilium totius Ecclesiæ nominatim & priuatim huius rei causa institueretur, si quidem illuc admitterentur hæretici, vt potestas illis disputandi fieret, quò impias opiniones defensarent, quæ à sacrosanctis consilijs iampridem damnatæ essent: rem pernitiosi exempli fore, & periculum non obscurum esse, vt in posterum licere putarent, quæcunque constituta antiquitus, decreta & diuturna obseruatione confirmata essent, ea in dubium & quæstionem reuocare. Ita principia ipsa & capita fidei controuersijs nouis subinde agitari & versari, neque vllum doctrinæ cuiusquam certum fundamentum constitui posse. Ex quibus tum noua & innumera occasiones exorirent vel recentium errorum, vel veterum, quæ interpellati rursus prodirent. Si autem nullus illis ad concilium aditus neque dicendi facultas daretur, sola concilij authoritate se conuinci non paterentur, imò palàm se in dicta causa damnatos esse dicerent, secum durius quam cum Arrianis agi conquererentur, quibus Patres concilijs veteribus Ccalliis audientiam fecerint, quum quæ de fidei capitibus sentirent, exponere concederentur.

Huiusmodi expostulationibus non expectato concilij exitu descederent, atque ita quos in fraudem & errorem induxissent, his verbis eorum contumaciam fouerent. Præterea, inquiũt, si illis non est religio conciliis vetustis repugnare, iisque authoritatem derogare, qui sperandum est eos futuri concilij iudicio acquieturos? Qui contradicere semel audebunt. quam graui offendiculi res nostro seculo erit, concilium nequicquam coactum fuisse, maximè si Papæ & Cæsari vel propter Turcicas incursiones vel propter principum Christianorum dissensiones, desit facultas armis exequendi quæ aduersus inobsequentes istos & rebelles constitutes fuerint? Tertiò loco, quum omnium hæreticorum præfracta semper fuerit contumacia, hodierni isti, omnes qui vnquam fuerunt obstinati animi pertinacia superant, qui se scripturæ verba sectari prædicant, sacrorum Conciliorum authoritatem & Patrum interpretationes repudiant, qui tamen Spiritu diuino afflati ea illustrarunt quæ ex solo & mero diuinorum librorum scripto flexiloqua videbantur & ambigua. Quæ quum ita sibi, verendum esset, ne si res Sacramentaria & Ecclesiæ authoritas in dubium & in quæstionem caderent, nunquam eò adducerentur vt manus darent: quo non solùm fieret vt nihil conuocando concilio profectum esse videretur, verùm etiam vt grauissimè eorum mentes percellerentur qui ab eo longè maiora sperassent. Ad hæc si istorum, quum concilium conuocari postulant, ea mens est, vt tantisper in suis prauis dogmatibus maneat dum conuocetur & omnibus præfectis dimittatur (quòd palàm ex iis intelligi potest quæ in comitiis Imperialibus Augustæ habitis adduxerunt) quum postquam etiam in diem certam indictum fuerit, nec maturius anno conuocari queat, nec conuocatum dimitti ante aliquot annos nedum menses, intra quòd spatium aliquid turbarum oriturum esse sperant, vt illud vel infectum dirimatur, vel si absoluatur, præstari non possint quæ constituta fuerint; quis non videt interim eos inde praua doctrina perseueraturos, & pœnas quas Cæsari luere deberent, non luituros.

QVOD alia causa conuocandi concilij adfertur vt impetus Turcæ infringantur, docebant, quum illius copiæ adeo magnæ & paratæ sint ad Christianorum fines infestandos, nimirum lõgum fore Concilij habendi tempus expectare: potius id dari operam oportere, qua ratione illius impetus sustineri & repelli possint: quæ omnia nimis serò factum iri, si hoc tempus expectaretur. Quinetiam multos, qui quum debeant, nolunt tamen ad propulsandum hunc hostem operam & opes conferre, materiem hanc speciosam negligentiæ & moræ nactos dicturos esse morem se concilio gesturos, atque auxilium quantum ex omnium sententia visum fuerit, laturos. Præterea Turcam ipsum, vel si nondum tam maturè Christianis bellum inferre cogitasset, tamen hanc conuocationem aduersus se haberi certiorem factum, & magis festinaturum & maiores copias adducturum esse quò huius concilij sententiam, quam ad se opprimendum constitutam arbitraretur, opprimeret. Postremò si hæretici ad sanitatem & concordiam Ecclesiasticam reduci non possent, sicque à concilio re non perfecta discederent, periculum esse ne cum Turca se coniungant (quemadmodum Vaiuoda apud Transsyluanos fecerit) ea spe vt opes Ecclesiasticas occupare & tenere, vt libertatem verbo (vt iactant) Euangelicam, re Mahumetanæ impietati persimilem vsurpare liceat. Hinc verò Christianæ gentis interitum & perniciem consequuturam, aut certè perpetuum nobis cum illis bellum conflatum iri, non secus ac Turcis aduersus nos intercessit is ac etiam num extet.

His itaque rebus tanta consilij varietate nutantibus diem obiit Pontifex Clemens. Flagrãt eò vehementius incendia, quo segnius nullum extinguendi paratur remedium. Cæsar tandem animo impauidus & constans Comitia Imperij Ratisponæ habenda conuocat, ibique Principibus Germaniæ pollicetur se curaturum cum Pontifice Paulo 3. vt intra bienniũ generale Concilium celebraretur. Annuit votis Cæsaris Pontifex. Multa aguntur colloquia Induciæ nimium fragiles tractantur, quæ ad grauiorem internecionem tantummodo parandam aliquid solaminis præstabant. Conuentus quoque procerum Imperij Vormatiæ celebratus est, cui Lutherus in hac Tragœdia pulchrè personatus interfuit. Celebratur deinde Norimbergensis omnium penè Principum & liberarum Germaniæ ciuitatum legatis illustris, in quo cum de dogmatum dissidiis & religionis controuersiis tractatum esset, quærentibus locum Concilio idoneum rerum nouatoribus à Pontifice nouo loco medio propemodum inter Italiam & Germaniam delecto Tridenti generale Conciliũ, circiter Caled. Nouembris, tertio indictum est. & tres Cardinales eo delegati vt feliciter auspicaretur. Expectabantur illic protestantes quorum precibus Cæsar sacrum illum conuentum apud Pontificem impetrarat, sed lenti veluti debitores subterfugia quærunt. & circuitus amant, ad Synodum venire noluerunt, non ob fidei publicæ defectum, data enim fides, ex voto, & sententia, Germanorum confecta est, vt

ipsima

Ipsimet Germaniæ Principes responderunt, quando summus Pontifex hac de re ad eos Legatos misit, petens vt ipsi suo arbitrio fidem publicam qua vellent forma, conscriberent: se illu libenter esse subscripturum. Cæterùm caussa non veniendi fuit scelerum magnitudo, vulnerata & meticulosa conscientia, quæ omnia etiam securissima reformidat: propositum in veteri errore pertinaciter permanere, nec sacri Concilij admonitionibus, nec Ecclesiæ doctrinæ acquiescere velle. Principes tamen Catholici hortatu summi Pontificis per legatos optatissimis concilij Oecumenici auspiciis non defuerunt, ex ipsius synodi actis videre est quanto oratorum apparatu iidem optimam eorum mentem in sedem apostolicam fidémque ac obedientiam professi fuerint. Aliquot ex eorum orationibus singularia excerpsit Sanderus.

Anno M.D.XLV. Didacus à Mendocia coram legatis Pontificiis itaque fatetur, & narrat, Dominum de Granuela Episcopum Atrebatensem & seipsum à Carolo V. Romanorum Imperatore Augusto Tridentum missos fuisse, vt generali Concilio Tridentino, quod Paulus 3 Summus Pontifex indixisset, Cæsareç Maiestatis nomine interessent. *Quæ etiam in Oratione idem Didacus agnoscit,* Summi Pontificis munus atque præcipuum officium esse, vt indicto Concilio Christianç Reipublicç non desit

Anno Domini. 1546. Franciscus à Toleto *ad eandem Synodum Tridentinam à Carolo 5. missus, testatur* Cæsaream Maiestatem illud tempus vehementissimo animi gaudio amplexatam esse, quo per sanctissimum Dominum Paulum 3. Publicati patefactíq; Concilij Oecumenici dies populo Christiano faustissimus primùm illuxisset.

Ioannes 3. Portugalliæ Rex in literis suis ad Paulum tertium Papam: Nulla (*inquit*) res conceptam de Sanctitate tua opinionem æquè, vt Oecumenici Concilij indictio confirmauit. Quamobrem supplex ipse Sedis Apostolicç filius, Sanctitatem tuam oro, atque obtestor, quàm modestissimè possum, vt ad omnem se difficultatem confirmet, ne animum contrahat, ac remittat.

Francorum Rex Franciscus Petrum Danesium ad Synodum Tridentinam à Rom. Pontifice indictam allegauit. Danesius autem in Oratione, quam ad Synodum habuit sic habet: Cùm Franci Romanam Ecclesiam, cui ille Apostolorum Princeps præsedisset Petrus, orbis terrarum Principatum semper obtinuisse, eiúsque Episcopum capitis loco, reliquis magno consensu Episcopis habitum esse didicissent, piè hoc quoque ac prçclosè fecerunt, vt qui & Ecclesiam & Episcopum præcipuè sibi colendos proposuissent, vtriusque & opes opibus suis augerent, & quum res posceret, pericula periculis item suis propulsarent.

Et iterum postea: Ab his profectus Maioribus Christianissimis Rex Franciscus cùm animaduerteret, quantam semper vim habuisset ad res continendas, esse vnum in Ecclesia Romanum Episcopum, vtpote Petri Successorem, reliquorum & dignitate, & authoritate Principem, ad quem cæteri vt ad Caput referrentur, qua maximè re, nostra hçc in terris militans Ecclesia, illius in cœlo triumphantis effigies quçdam agnosceretur: non minori cura ac studio prouidit, ne qua inde secessio defectione vllam ob causam accideret.

Anno Domini 1550. *Iulius 3. Pontifex factus mox celebrat Iubileum. Ac primo Pontificatus sui anno Concilium œcumenicum, quod antea inchoatum fuerat Tridenti, sed ad tempus aliquod intermissum, de nouo indixit. Cui Concilio Pius demum quartus finem imposuit. Cuius tempora etsi cum Iulio tertio minimè concurrunt, tamen ne ea, quæ ad Tridentinum Concilium pertinebant, nimium disiungerentur: huc in locum cætera Imperatorum & Regum Christianorum mandata visum est aggregare.*

Mandatum Ferdinandi Imperatoris. Cùm Beatissimus in Christo Pater D. Pius 4. S. Romanç ac vniuersalis Ecclesiç Pontifex maximus ad id nos hortatus sit: Oratores nostros constituimus, vt vices nostras in Concilio Tridentino gererent, ratum habituri, quicquid per illos actum fuerit, &c.

Mandatum Sebastiani Portugalliæ Regis. Constituimus N. nostrum Oratorem ad ea nostro nomine Tridenti agenda, quç ad cçterorum membrorum cum Romano Pontifice Catholicç Ecclesiç supremo prçside, & Christi Vicario, Sanctáque Sede Apostolica omnium Ecclesiarum parente & Magistra, vnionem, hçresum errorum que extirpationem, & morum reformationem, & reliqua, quç ad Catholicç religionis augmentum fidei exaltationem & Christiani nominis hostium debellatio-

nem, expedire & conducere Sacro Concilio & eidem nostro Oratori videbuntur.

Carolus Gallorum Rex ad Concilium Tridentinum à Pio 4. indictum misit Guidonem Fabrum, qui testatur in Oratione sua. eundem Carolum Regem allegasse Ludouicum Sangelesium ad Pium 4. Pontificem Magnum, vt ipsum Pontificem currentem quidem sponte sua ad Concilij procurationem acrius incitaret: Galliæq; vulnera ita nudaret ita detegeret Pontifici ceu parenti bono: vt tamen ea ipsa ne deduci quidem alia ratione, nisi libero Concilio, nedum curari penitus, aut sanari posse contenderet.

Mandatum Philippi Hispaniarum Regis. Cùm beatissimus in Christo Pater, & Dominus noster D. Pius 4. diuina prouidentia Sacrosanctæ Romanæ sedis Pontifex Maximus, *vniuersale Concilium Tridentinum continuandum indixerit: illustrem Dominum N. Procuratorem constituimus,* vt coram Reuerendissimis S. R. E. Cardinalibus, à Beatissimo Pontifice Legatis nominatis, *aliisque patribus ibidem congregatis nostro nomine compareat.*

Litera Ducis Florentiæ ad Legatos Concilij Tridentini. Cum summo effectu, summáque pietate iam inde à Maioribus nostris Sanctam sedem apostolicam, summósq; Pontifices Iesu Christi Domini nostri Vicarios, & Catholicam Ecclesiam in fide ac sinceritate patrum nostrum coluerim semper ac studiosè obseruauerim: officij ac reuerentiæ meæ fore arbitratus sum, ne in sancta ista tantorum Patrum vniuersali Syndo, authore Deo, Summóque Pontifice pientissimo congregato, cessarem, quin pro virili mea per Ioannem hunc studiosissimum Legatum nobilitate natalium, fide, moribus, ac doctrina insignem, reuerendissimis atque illustrissimis DD. v. stris adessem, qua optimum sanctæ Catholicæ atque Apostolicæ fidei alumnum decet promptitudine atque obsequio. *Sequitur mandatum eiusdem Cosmi Medices Florentiæ ac senarum Ducis in eandem sententiam.*

Litera Reipub. Venetiarum ad Concilium Tridentinum. Cum Pio 4. digna Dei prouidentia Sacrosanctæ Romanæ atque vniuersalis Ecclesiæ Pont. Max. (vt christiani gregis incolumitati salutique consuleret) vniuersali placuerit in ista vrbe Tridento haberi concilium, quod sanctum & venerabile omnibus semper habitum est, ac propterea eò mandauerit conuenire tot singulari sapientia ac Religione preditos viros, qui christianam disciplinam diuina imprimis cura fauente, in suam restituant integritatem ad nos etiam pertinere visum est, pro summa nostra in Christum Seruatorem ac Dominum pietate, ac iuuandæ Religionis desiderio próque ea, quæ eundem Pont. Max. Christi Vicarium in terris gerentem prosequimur, obseruantia, quæ omnia à Maioribus nostris edocti, perpetuò retinere & volumus & debemus: prêter ecclesiasticos nostræ ditionis viros; quos istuc se conferre quam primùm curauimus, nostros certos ac graues homines eodem legare, qui nostro nomine sancto isti consilio intersint ac faueant.

Mandatum septem Cantonum Heluetiorum. Nos sacrosanctæ apostolicæ sedis obedientes filios ac defensores ostendimus ab antiquo.

Adamaeus Orator septem Cantonum Heluetiorum. Pius Pontifex Maximus œcumenicum concilium in hac Tridentina ciuitate aperuit. Itaque Lucernenses, Vranienses, Suthienses, Syluanienses suprà, & subtus Syluam, Turgienses, Friburgenses, & Solodorienses, qui erga sedem Apostolicam, & vestrum hunc sanctissimum ordinem bene semper fuerunt affecti, noluerunt & ipsi in re tam necessaria, & in publica quasi totius orbis causa suos Oratores desiderari. Cupiunt enim maximè, & vehementer exoptant, hoc vobis testatum relinquere, se quidem, quòd ad fidem, Religionem & obedientiam attinet, itémque alacritatem & studium iuuandi Romanam Sedem, nullis populis, qui christiani censentur, cedere. Gratias enim Deo agunt, quòd eius munere sibi datum est, quod iis viribus, quibus inuicti ferè semper extiterunt, in huius sedis beneficium semper vsi sunt. Quorum fidem satis erit hoc tantùm argumento comprobasse, quòd cùm sint ipsis fides hostibus coniunctissimi: nunquam tamen adduci potuerunt, vt in eorum peruersa dogmata aliquando concederent. quin potius eis semper constantissimè restiterunt: Et hoc apertissimè declararent, quando initio cum ipsis fide hostibus Religionis causa bello, immanissimum ac nephandissimum Ecclesiæ hostem Zuinglium Hæresiarcham

garcham peremerunt, exactúmque è cadaueribus combusserunt. Hęc autem testari placuit, vt quique exploratissimum & persuasissimum habeant, Heluetios erga Romanam sedem tales semper fore, quales omnibus pro sæculis fuerint.

Sigismundus Poloniæ Rex ad Tridentinam Synodum misit Valentinum Pramißiensem Episcopum, qui loco suo eidem Synodo aßisteret, cum literis inscriptis, ad S.R.E. Cardinales Concilij Legatos. *Valentinus autem indictionem Concilij Deo primùm, deinde* Beatissimo ac Maximo Pontifici Pio 4. *acceptam fert.*

Philibertus Sabaudiæ Dux in literis ad Synodum Tridentinam. Et Pontifici Summo qui hoc tam salubre medicamentum adhiberi voluerit, & vobis omnibus maximę sunt agendæ gratiæ.

Reynaldus Ferrerius Orator Christianißimi Regis in oratione apud Concilium habita. Vos Itali, vos Hispani Patres, appello: periculum ex aliis facite, vobis quod ex vsu fiet, cuius magis intersit, hanc veram & seriam disciplinæ Ecclesiasticæ emendationem fieri, quàm Romani Episcopi Pontifici Maximi, summi Christi Vicarij, Petri successoris, in Ecclesia Dei supremam potestatem habentis.

Martinus Royas Portalenbens Magni Magistri ac totius Orbis Hierosolymitani Orator in generali congregatione: De magistro & societate nostra id vobis, amplissimi Patres sanctè præmitto, quæ ab hoc sanctissimo conuentu decreta emanabunt, pro iis omnibus non fortunas modò & facultates, sed etiam vitam & sanguinem, si opus fuerit, esse effusuros. Cùm in Hospitalitate & christiana militia, piè ac fortiter exercendis Ordo noster perpetuò incumberet, omnipotente Deo, (summorum Pontificem Principum, aliorúmque piorum hominum animos permouente) tandem effectum est, vt non exiguum facultatum atque fortunæ acceperint incrementum, *Et quę sequuntur. His præclarißimis hominum vndequaque Doctißimorum functionibus illustris fuit Tridentina Synodus & omnibus solennis. Horum autem omnium sententiæ vergebant vt Sedis Apostolicæ decus eò altius emineret quo magis à Christo commendatur, aduersus ingruentes hæreses & schismatum monstra. Plaudamus ergo Tridentino Concilio à Romanis Pontificibus non sine diuini numinis impulsu indicto. Veneremur Tridentinam Sinodum à Legatis Ecclesiæ Romanæ gubernatam, ab Archiepiscopis, & Episcopis ex omni gente confluentibus celebratam, ab Imperatoribus Romanis, primum Carolo 5 deinde Ferdinando agnitam, & in magno pretio habitã, à Regibus Galliæ, Hispaniæ, Lusitaniæ, Poloniæ, Hungariæ, Bohemiæque per Legatos suos frequẽtatam, à Rebuspub. Venetorum & Heluetiorum, itémque à Ducibus Sabaudiæ, Florentiæ, & aliis Regnorum Præfectis, Ordinúmque Magistris, studiosè ac summo cum honore obseruatam. Aderant præterea insignes Theologi, de quorum dictis paulo antea nonnihil, eruditißimis, quæ ad nostrum propositum accommodari queãt, sumpsimus. Porrò vt tot viri omnium Ordinũ ac generum in vnũ, eadémque fide non semel, sed ter sub diuersis Pontificibus & Imperatoribus Romanis tanto cum sumptu & labore suo conuenirent, vt tot annis post interualla etiam plura & impedimenta grauißima tamen simul persisterent, vt in tanta linguarum, morum, & ingeniorum varietate omnes idipsum in Domino saperent ac sentirent, vt tot quæstiones, quot aliàs nunquam in vllo Concilio propositæ fuerint, tanta cum diligentia & doctrina deciderent, vt postremò tantum Concilium fœliciter absoluerent, finémque & manum vltimam, idque oblatrantibus vndique Hæreticis, imponerent, hoc quale opus sit, ille cogitet, qui oculis suis videt nihil simile vel in vnaquapiã Prouincia per Protestantes vnquam effici potuisse, etiamsi illud sæpißimè, frustrà tamen semper, tentauerint. Conuenerunt Lutherani & Caluinistæ quot vicibus, quot in locis, quanta cum quorundam Optimatum cura & impensa? Et tamen quis nescit, nunquam eos aut in tanto etiam infimæ sortis Theologorũ numero conuenisse, quantus Episcoporum Tridenti affuit? Aut tot mensibus simul perstitisse, quot annis Tridentina Synodus perdurauit, aut ita discessisse ad postremum, vt acquiescerent vni sententiæ, ac eandem fidem de Eucharistia cæterisq; articulis inter ipsos agitatis, vel reciperent ipsi, vel alios docerent.*

Nihil obfuit illustri splendori Patrum Tridentinorum hæretica petulantia, qui deliterarũ diuinarum veritate, saluteque labantis Reipublicæ in consensu gẽtium omnium disputabant. Inuidia soli Lutherani crepebant & famosis libellis apud imperitos Pontificiam potestatem & Concilij authoritatem detrahebãt, modo locum, modò præsides, modò aliud atque aliud criminabantur, vt celerius præcipites ruerent quo omnes ruunt qui Ecclesiæ Catholicæ & apostolicæ authoritatem non suspiciunt.

Ieiuniorum

VIII.

Ieiuniorum & supplicationum pro pace Christianorum Principum exorandæ publicatio.

Hæc constitutio desumpta est ex praxi beneficiorum Petri Rebuffi Iurium Doctoris & Comitis in vniuersitate parisiensi publici professoris.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

QVO in statu respublica christiana constituta sit, & quæ pericula extremæ calamitatis immineant, satis ab omnibus cognosci arbitramur. Non enim solum vno malo premimur, sed multis externis, & internis mixtis. Hinc enim perpetuus christiani nominis hostis nostris imperiis, ac regnis ditatus, & potentior ac vicinior iam factus, reliquis afflictæ christianitatis inhians, dissensiones nostrorum principum lætus aspicit. Neque aspicit solum, sed fouet, & ad suum lucrum vertit. Habet namque domesticum exemplum occupati hoc astu & via per maiores suos, Orientalis Imperij, quod tunc Græci eodem quo nunc nos laboramus morbo, hæresibus & intestinis bellis laborabant. Illinc verò nos, quamuis ex tanto christianorum populorum numero pauci admodum relicti, tamen hoc non valente, tenues virium nostrarum, reliquas assiduè inter nos consumimus, & paratiores ad prædam reddimus, miscendoque omnia, ac Deum magis ac magis in dies offendendo, omnem operam damus, vt pericula ipsa satis per se ceruicibus nostris imminentia maturentur & augeantur. Quorum malorum omnium radix & principium quoniam est discordia, ideo nos vsque ab initio nostri Pontificatus hoc per Dei gratiam præuidentes, rectum iter tenere & æquum patrem nos omnibus præbere studuimus.

Discordia omnium malorum principium & fomes.

Neque aliquid inquam, omisimus quantum in nobis fuit: quod ad pacem inter Principes christianos conciliandam attineret á qua re etsi labores nostri toties ante hac incassum suscepti deterrere nos poterant, volentes tamen cum Apostolo Paulo perseuerare, dum licet, in omni patientia & doctrina, nouissimè intelligentes christianos exercitus in hyberna deductos esse, statim nostrum & apostolicæ sedis legatum de latere, ad charissimos in Christo filios nostros Carolum quintum Romanorum Imperatorem semper Augustum, & Franciscum Francorum Regem christianissimum iterum pro pace misimus. Verum quum omne datum optimum desursum proficiscatur à Patre luminum, & pax speciale donum sit Dei.

Studium pontificis in procuranda pace & concordia inter Reges Christianissimũ & Cæsarẽ.

Eam desuper petendam & orandam censentes, ac considerantes, quod ad vnius preces diuina prouidentia non concedit, id eam aliquando multiplicatis intercessoribus largiri, & quod per prophetam conqueritur, quod nemo eius iræ Precibus & orationibus se opponeret, necnon edocti in sacris literis patres nostros ieiunio & fletu ac orationibus diu pura fide & syncera charitate factis, Dei iram sæpius placasse & quo dissidio concordiam, pro bello pacem, & victoriam impetrasse. Idcircò cùm multum valeat oratio ecclesiæ assidua, omnes vtriusque sexus fideles tam in alma vrbe nostra, quàm in quibuscunque regnis, dominiis, prouinciis, ciuitatibus, oppidis, terris, & locis, per vniuersum orbẽ constitutos requirimus & hortamur in domino, vt ad eundem dominum nostrum se conuertendo, Postquam ex publicatione per ordinarios locorum facienda præsentium notitiam habuerint quarta ac sexta feriis immediatè sequentibus, orationibus, & eleemosynarum erogationibus vacent, & qui ætatis legitimæ fuerint, nisi iusto impedimento teneantur, sabbathi sequenti etiam ieiunent, interim cordis contritione & oris confessione suam conscientiam exonerare omni studio procurantes. Etsi ipsa die sabbathi aliàs ieiunium ab ecclesia indictum fuerit, illud aliquanto arctiore victus ratione, & cibi potúsque abstinentia quàm ecclesiæ ritus communiter consueuit, pro cuiusque tamen viribus obseruent. Vtque Deum sibi magis propitium reddant, die dominica, dictam diem sabbathi immediatè sequentis sacratissimum corporis Christi deuotè percipiant, Deum ex intimo cordis exorantes, vt calamitates populi sui pretioso filij sui sanguine redempti, tandem miseratus toti orbi christiano pacem, vnitatem, & concordiam largiri dignetur, vt sic eius fideles ab omnibus aduersitatibus liberati, & in tranquillitate constituti diuinæ maiestati eius deuotum exhibeant famulatum. Vt dictum sacramentum tranquilliori conscientia recipere valeant, nec ab hoc ex absolutionis difficultate retrahantur, atque etiam vt eorum oratio quanto puriori animo, tanto ad impetrandam misericordiam & gratiam

Modus & ratio consequẽdi has indulgentias.

diuinæ

diuinæ bonitatis sit acceptior, omnibus & singulis Christifidelibus supradictis, vt confessores sibi eligere valeant, presbyteros seculares, vel cuiusuis ordinis regulares, qui confessionibus eorum diligenter auditis. Eos & eorum quemlibet à quibuscunque eorum peccatis, criminibus & delictis quantumcunque grauibus & enormibus, etiam sedi apostolicæ reseruatis, etiam in bulla quæ in die cœnę Domini legi consueuit, contentis, & à censuris propterea incursis.

Præuia tamen emendatione cum pœnitentia & debita satisfactione hac vice duntaxat absoluere, ac pro commissis sibi pœnitentiam salutarem iniungere, ac vota quæcunque per eos emissa, castitatis & religionis votis duntaxat exceptis, in alia pietatis opera commutare valeant, facultatem dicta auctoritate apostolica impartimur. Et insuper vt eosdem Christifideles etiam præmiis cœlestibus ad hoc inuitemus, omnibus & singulis christifidelibus supradictis qui præmissa adimpleuerint ac processionem desuper indicendam & ordinandam in oratione & absque strepitu ac contentione secuti, aut qui aduersa valetudine, seu alio legitimo impedimento detenti, huiusmodi processioni interesse nequeuntes, eleemosynam iuxta eorum deuotionem alicui pauperi Christi eis bene viso piè elargiti fuerint, vel si indigentes existant, quinquies orationem dominicam & toties salutationem angelicam pro pace & fœlici statu militantis ecclesiæ, orantes deuotè recitauerint, de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius authoritate confisi plenissimam peccatorum suorum remissionem in domino concedimus & elargimur.

Indulgentia ab omnibus peccatis reseruatis sedi Apostolicæ.

Et vt hæc omnia ad multorum vtilitatem peruenire valeant, simul & misericors dominus pluribus exoretur, omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis ecclesiarum prælatis, vt quamprimum præsentes literæ ad eorum manus peruenerint, eas siue earum transumptum manu alicuius prælati seu personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ subscriptum, vbique per eorum prouincias diœceses vel ecclesias, absque vlla fraude vel quæstu cum gratiis, concessionibus, facultatibus & indulgentiis suis. gratis publicari faciant in virtute sanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, constitutionibus & ordinationibus apostolicis & aliis contrariis non obstantibus quibuscunque. Præsentibus postquam in vrbe ac ciuitatibus & diœcesibus prædictis publicatæ fuerint, aut ad supradictorum christifidelium aures peruenerint, & quartæ ac sextę ferię ac dominica dies, præfati elapsi fuerint, minimè valituris. Datum Romæ apud S. Petrum anno incarnationis Domini 1543. 5. Id. Decembr. Pontificatus nostri anno X.

Fraus & quæstus prohibentur.

Pacis studium omnibus Reipublicæ moderatoribus Principibus potissimum seriò curari debet ne eorum subditi bellico furore rapiantur lacerantur & miseram degant vitam. Infoelix enim patria illa habetur in qua Principes tranquillitatis contemptores mutua internecione gaudent. In turbas & discordias pessimo cuique plurima vis, pax & quies bonis artibus indigent. In pacem causa & merita spectantur, vbi bellum ingruit, innocentes & noxij iuxta cadunt. Omnium rerum & parens & nutrix est pax, Bellum repente semelque quicquid est pulchrum, obruit extinguit abolet omniúmque Iliadem & Lernam malorum in vitam mortalium effundit. Gratæ pacis insignia vt in vere ipso omnia virent sic omnia vigere videntur, crescunt opes, vigent leges flores reipublicæ disciplina, feruet religio, valet æquitas, pollet humanitas, vberior est quæstus pauperum splendidior opulentia diuitum. His omnibus pacis fructibus carebat ætas Pauli III. Pontificis, ob crudeles & indies exasperatas Cæsaris & Regis Gallorum discordias. Vbique terrarum sæuiebat Mars horum potentissimo Principum satellitio, cũ Martem dico non vnum aliquod malum dico, sed malorum omnium oceanum. Implacabiles illæ Principum rixæ ingentem farraginem calamitatum inuexerant rebus humanis, & multò grauiora minabantur. His dissidiis gaudebant omnes, nouis opinionibus distrahebant & subinde nouas struebant Ecclesiæ insidias, Turca vigil prædam huius discordiæ hiabat. Quid faceret optimus parens Pontifex in tanto natorum tumultu inter has plagas quid cogitaret nisi de placandis numinibus iustè in homines iratis. Quid ergo? Omnes ad Domini misericordiam confugere precipit, publicas supplicationes & ieiunia omnibus Catholicis iniungit, & è thesauro Ecclesiæ locupletissima dona elargitur. Deinde per legatos has literas ad Cæsarem & Francorum regem Franciscum pro pace ineunda scripsit.

Extant autem apud Onuphrium ex cuius monumentis decerptæ sunt, illásque hîc apposuimus vt omnibus constet quanto studio pastor gregis Christiani sollicitus pacis commodi, quantumque a factionibus & dissidiis alienus fuerit.

PAVLVS III. PAPA DILECTO FILIO CAROLO V. ROMANORVM IMPERATORI AVGVSTO.

CHARISSIME *in Christo fili noster, salutem & apostolicam benedictionem. Mirum fortasse Maiestati tuæ videri poterit, nos hunc laborem procurandæ inter te & Christianissimum Francorum Regem pacis, toties à nobis alias, ac nouissimè per Legatum ad te missum frustra tentatum, nunc repetere: Sed si eadem Maiestas tua officium nostrum, quale in hoc esse debeat, recordata fuerit, si statum afflictum Christianitatis respexerit, profectò eadem maiestas tua, quæ æquitate & sapientia pollet, & nos quod agimus valdè necessariò agere fatebitur, & æquiori animo has nostras literas leget: quas nobis Dei honor, salus populi Christiani, proximique, ac grauissimi periculi omnibus imminentis metus ac dolor expressit. Quamuis iam inde ab initio pontificatus nostri, sicut tuæ maiestati notum est, nihil antiquius nobis fuerit, quàm lenire vestras iras, per quas viam infensissimo hosti aperiri ad Christianitatis exitium videbamus, atque ob eam caussam literas, nuncios, legatósque nostros sæpiùs ad vos miserimus. Nósque etiam ipsi Nicæam nauigauerimus, licet hactenus à Deo (nostris forsan peccatis obicem, inter nos & illius gratiam ponentibus) non meruerimus obtinere, vt nostræ preces & hortationes ad pacem à vobis exaudirentur. Tamen quo ad nobis suppetet vita, nunquam à nostro officio, captáque via cessandum nobis putabimus. Sancta enim instantia (fili charissime) & pia opportunitas, & tuæ Maiestati videri debet, nos non cedere labori aut repulsæ, ad salutem omnium communem, quæ si vnquam antea, hoc maximè tempore & communi hoste Turca in maximum est adducta discrimen. Siquidem ille per se potentissimus, occasione etiam nostrarum discordiarum factus, & mari inualuit qua parte antea inferior putabatur, & Hungariam propè occupauit. Magna etiam nunc elatus fiducia, ex iis quæ nouissimè gesta sunt, ita vt viribus nostris atteritis, suis adauctis, valdè timendum sit, nec omninò dubitandum, quin sequenti anno graue vulnus Christianitati infligat, nisi Dei misericordia nos iuuerit, ad quæ mala impendentia cum remedium die noctúque conquireremus, nullum sanè aliud post opem diuinam nobis occurrit, nisi vestra concordia, & vniuersale Concilium. Quod cum iam dudum indictum, nuperrimè Tridenti conuocauerimus tanquam loco omnibus idoneo, & præcipuè ad tranquillandam Germaniam apto, cuius quidem inclytæ nationis præcipuam curam hæc sancta sedes semper habuit, vt debuit: misimúsque eò iam tres S.R.E. Cardinales, alterum nobis restat, vt vestræ conciliationis curam, quam iis hactenus infeliciter tentatam, nunc acriùs repetamus, quam cum æqua hinc inde charitate, animique nostri synceritate & erga vtrunque vestrum beneuolentia semper tractauimus, nullúmque nostri laboris retulimus, quemadmodum ex literis legati ad te missi molestissimè intelleximus, parte autem altera, certissimis nunciis & literis cognouimus, ipsum Turcam maximos apparatus terra maríque facere, ad nos proximo vere inuadendos. Nos considerantes, quod stante hoc inter te & Regem Christianissimum bello, nulla eidem Turcæ poterit ratione obsisti: postea autem prouidentia sera futura est: Statuimus enim Deo adiutorio vt nihil intentatum relinquamus, experiri iterum per nos ipsos, id quod hactenus per literas, nuntios & legatos nostros assequi non potuimus, nulláque ætatis nostræ vel temporis, aut alterius ratione habita, prodire ipsi ex nostra Sede, versúsque vos iter facere, colloquij vobiscum habendi causa, sperantes si non nostra, saltem eius cuius vicem gerimus reuerentia, vos nostrum congressum pro salute præsertim publica non esse recusaturos, sed aliquem ad locum nobis propriorem venturos, in quo cum vtriusque vestrum commodo, & securitate congredi nobiscum, vt ea in hoc, vtinam non extremo Christianitatis periculo, explicare vobis possemus, quæ Deus omnipotens inspirauerit, ad publicam omnium fidelium, vestrámque etiam priuatam vtilitatem. Quamobrem ita nos vrgente nostri officij debito, Maiestatem tuam per Dei misericordiam rogamus, vt nobis facultatem huius colloquij præbere, interímque ab armis cessare, & viam tabellariis, & aliis per nos ad hoc mittendis, aperiri facere Dei & Christianitatis caussa velis. Decreuimus enim posteaquam qualicunque Dei iudicio, nos tali tempore, talibus periculis, in hoc loco reperimus, nullas prætermittere partes vel parentis, vel iudicis, quæ ad nos nostrúmque officium pertineant: sperare tamen volumus, quod vos pro bonitate, & singulari vestra prudentia, huiusmodi periculis animaduersis, quódque*

nos

nos nullo alio respectu mouemur nisi salutis publicæ, quæ ad vestram propriam redundat. cum tanquam potentissimi principes plus quàm cæteri in communi ruina amittere possitis, & plus Deo debeatis quàm cæteri: propterea memores vestræ dignitatis atque officij, & conuenire alicubi nobi cum, & nostris fidelissimis monitis aures præbere non recusabitis: Cum iam dudum prospicere potueritis, quod ad æqualitatem nostri in vos amoris pertinet, nos omni affectu vacuos esse atque hunc laborem nostræ certè ætati non leuem, nulla alia nisi nostri officij ac diuini obsequij, communisque salutis caussa suscipere. Hortamur insuper Serenitatem tuam, vt velit pro sua pietate curare atque perficere, vt omnes prælati tuorum regnorum tam Hispaniæ quàm Neapolis & Siciliæ, aliorumque tuorum dominiorum, ad Concilium quàm citius proficiscantur, sicut ex officij sui debito, ac nostra etiam iussione facere tenentur. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo piscatoris. Die XII. Nouembris, anno M.D.XLII. pontificatus nostri anno nono.

PAVLVS III. PAPA DILECTO FILIO FRANCISCO FRANCORVM REGI CHRISTIANISSIMO.

CHARISSIME *in Christo fili noster, salutem & apostolicam benedictionem. Etsi vereri possumus, ne hoc nostrum officium suadendæ inter te, & serenissimum Cæsarem pacis, toties iam à nobis frustra tentatum, quódque his literis nunc repetere instituimus, nimis crebrum aut immo[-]dicum tuæ Maiestati videatur, propterea quod iam inde, & ab initio pontificatus nostri continuata, & nunquam intermissa cura, literis, nunciis, & legatis, & nostris antea & nuperrimè ob eam rem missis, demumque nos ipsi Nicæam profecti, nihil aliud egimus: tametsi eadem tua Maiestatis pro tua sapientia animum ad nostrum officium, necessitatémque Christianitatis, & pericula illis imprudentia remitteris speramus eam, & boni consulturam esse hanc nostram toties repetitam instantiam, & æquo animo has nostras literas perlecturam: quod vt facere velis, studiosè abs te petimus. Si enim vnquam antea (fili Charissime) pax inter vos expetenda, & omnibus modis procuranda fuit, hoc certè tempore magis est, Cùm hostes Turcæ, illi quidem antea potentissimi, nunc etiam opinione maritimarum virium aucti, & iis, quæ proximè apud Pestum in Hungaria sunt gesta elati, maximos terra, marique exercitus in dies apparetere dicuntur, sicut nobis certissimè significatum est: nec verò possumus dubitare, quin his corpus afflictam dissensionibus & attritam viribus Christianitatem, & ipsam præcipuè Italiam Vere proximo inuadant, nec sperare si inuaserint, eis posse alia ratione obsisti, quàm si Dei clementia, per huius quem suademus pacis beneficium, nos à potentissimo hoste tueri voluerit. Quamobrem nos hanc curam die noctuque voluentes, vt si qua possumus ratione his malis occurramus, nullum aliud remedium post diuinam opem, nisi in Concilio vniuersali, vestraque concordia, reperimus. Cùm ipsum Concilium iam pridem, vt tua Maiestas nouit indictum, nuperrimè Tridenti conuocauerimus, loco tam omnibus idoneo, tum ad tranquillãdam Germaniam, cuius res summo desiderio tenemur (vt debemus) maximè apto, illuc etiam tribus legatis nostris S. R. E. Cardinalibus iam destinatis Restat nobis alterum, vt pacis inter vos curam repetamus, eò nunc acrius, quo magis & propius vrget periculum, vt sicut facere debemus, nunquam ab officio nostro desistamus. Considerantes igitur omnem postea operam seram nobis & incassum futuram, si ad vestram discordiam externum bellum & potentissimi hostis impetus accesserit: statuimus (Deo adiuuante) priusquàm omnia corruant experiri iterum per nos ipsos id, quod per nostros legatos obtinere non potuimus nulla neque temporis, neque nostræ ætatis, aut alterius respectus ratione habita, prodire ipsi ex nostra Sede, iterque versus vos arripere, colloquij vobiscum habendi caussa, sperantes vos, si non nostra, at illius cuius vices gerimus reuerentia, nostrum congressum præsertim pro salute publica non esse recusaturos, sed aliquem ad locum nobis propiorem venturos, & cætera, vt in præcedenti.* His lector [illegible]quus erit existimator studiosissimi pacis procurandæ animi quo summus Pontifex ducebatur.

IX.

Declaratio exemptionum ob numerum duodecim filiorum.

PAVLVS Papa Tertius Motu proprio, &c.

CVM, sicut accepimus, dilecti filij Sebastianus de Monteacuto, & Benuenutus Oliuerij, mercatores Florentini, à nobis in Camera nostra apostolica,

dohanas almæ vrbis nostræ,necnon Grasciæ,ac Ripæ,& Ripettæ,ad certum tempus nondum finitum,& pro certa annua notabili pecuniarum summa, ac cum pactis, & capitulis in instrumento desuper celebrato latius contentis; & inter cætera quod nullus præterquam S.R.E.Cardinales,ac Præsidentes,& clerici Cameræ & qui in dictis capitulis comprehenduntur pro eorum vsu à solutione dohanæ huiusmod. sit exemptus conduxerint, nonnulli etiam forenses, & qui in ipsa Vrbe cum eorum familia nequaquam habitant,sub certis coloribus, & præsertim quod plures filios procreauerint,& quandoque numerum duodecim filiorum suppleri, quandoque etiam defunctos filios in dicto numero duodecim connumerari satagentes, & nonunquam numerum prædictum filiorum excedere asserentes,& siue sub prætextu paupertatis,siue ex aliis causis,& occasionibus,etiam per fauores & mendicata suffragia,exemptiones,& immunitates à solutione pedagij, passus,& gabellæ almæ Vrbis prædictæ extorserunt,& in dies extorquere quamplures nituntur, & huiusmodi affectatas exemptiones & pro rebus etiam mercimoniis, ad almam Vrbem conductis,vt vendant extendi,& sibi obseruari debere prætendunt: quo fit vt appaltatores prædicti contra formam dictorum capitulorum plures lites,& controuersias sustinere & quandoque etiam fiscum nostrum pro obseruatione capitulorum huiusmodi,& emendatione damnorum in iudicium trahere,& non modica damna sufferre,& expensas subire cogantur: idque tandem in nostrum Cameræ nostræ apost.damnum redundare dignoscatur,tum ex huiusmodi refectione damnorum,tum etiam quod cessantibus huiusmodi molestiis,nisi prouentus dictæ dohanæ diminuti,sed illæsi,& intracti existerent, in futuris locationibus meliorem conditionem Cameræ prædictæ pro subleuandis ipsius oneribus afferrent. Nos itaque cupientes quod ea placita sunt & dictis appaltatoribus etiam cum iuramento promissa,& in instrumentis & capitulis quomodolibet, etiam successiue quandocunque cum Camera apostolica initis,& celebratis contenta,inuiolabiliter obseruentur,eorumque, & Cameræ nostræ apostolicæ prædictæ indemnitati quantum possumus consulere,ac ne etiam huiusmodi excogitatis artibus via fraudibus aperiatur aliásque in præmissis opportunè prouidere:Motu proprio, &c. ac ex certa nostra scientia,& de apostolicæ potestatis plenitudine de præmissis certam notitiã haben.& habere in testan omnes & singulas causas huiusmodi ad nos aduocantes, illásque penitus extinguentes,declarantésq; intentionis nostræ fuisse & esse,quod quo ad solutionem dictarum dohanarum,capitula conuentiones,& pacta cum Camera nostra celebrata obseruentur: Exemptiones vero, & immunitates quæcunque hactenus quomodolibet concessæ,pro illis duntaxat,qui numerum duodecim filiorum superuiuentium habent quousque in communi viuunt,ac in ipsa Vrbe cũ eorum familiis continuo degunt,etiam pro vsu solum eorum,non autem pro mercimoniis,& aliis rebus, quæ ad ipsam vrbem vt vendant, per eos vehuntur, & seu vehi, & apportari faciunt,pariter obseruentur:Omnes & singulas exemptiones, immunitates,& priuilegia aliàs à nobis concessa & emanata, quo ad dictas dohanas almæ Vrbis,illis aliàs in suo robore permansuris,reuocamus,cassamus,& annullamus, ac pro cassis,irritis, & nullis habẽtes,eis nullatenus suffragari: Sicque per quoscunque,etiam sacri palatij apostolici causarum Auditores, & S.R.E. Cardinales, & alios,etiam Romanæ Curiæ officiales,& iudices, quocunque nomine nuncupentur,& dignitate fungantur,sublata eis & eorum cuilibet aliter iudicandi, & interpretandi facultate,iudicari, diffiniri,& interpretari debere,irritum quoque & inane quicquid secus à quoquam quauis auctoritate,scienter,vel ignoranter attentari contigerit,decernimus. Mandantes dilecto filio nostro Guidoni Ascanio Sforciæ S.R.E.Cardinali Camerario nostro,necnon Præsidentibus,& Clericis Cameræ prædictæ vt præmissa obseruent,& ab aliis inuiolabiliter obseruari faciant mãdent,Non obstantibus præmissis, constitutionibus, & ordinationibus apostolicis quomodolibet desuper concessis,tam sub plumbo,quam per breue, & sub quibusuis verborum expressionibus,& clausulis etiam fortissimis derogatoriarum derogatoriis,irritantibus & aliis decretis, ac singulorum præmissorumque omnium & aliorum hic forsan latius generaliter,vel specialiter de necessitate exprimendorum tenores,nomina & cognomina,qualitates,prærogatiuas singulorum in dictis priuilegiis

Causa quibus impulsus est Pontifex ad ferendam hanc constitutionem.

Exemptio ob numerum duodecim filiorum declaratur.

Reuocatio præcedentium exemptionum.

Executores huius constitutionis.

Clausula derogatoria.

priuilegiis comprehensorum, ac causas, & circunstantias, & compendia, perinde ac si specificata mentio, & indiuidua, ac de verbo ad verbum expressio facta foret, & non per clausulas generales idem importãtes, pro plene sufficienter expressis habentes, cæterisque in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscunque &c.

Etsi omnibus ipsius naturæ gratia liberos gignere concessum esse videatur multisque sobolis multitudo anxia sit, commendantur tamen apud historicos parentes multæ prolis; qui iure optimi coniugij illa fœcunditate locupletati sunt, nam extra illud nihil vel fælicis vel fausti vel legitimi expectari potest. Zonaras Annalium thomo secundo Lamech Poligamiæ Institutorem ob numerosam liberorumcongeriem retulit, Artaxerxes pariter ut refert Iustinus lib. 10. ex pellicibus centum & quindecim suscepit liberos ex vxore tres tantum. Apud eundem Iustinum libro trigesimo nono legimus Hyerotimum Arabum Regem prole fortunatissimum Regem & antiqui & sui seculi Principes superasse prolis copia, sexcentos enim filios vario Pellicum congressu habuit. vulgaris est apud Plutarchum historia Scyluri Scytharum regis cui superstites octoginta liberos masculos reliquit. Embracius Britanniæ Rex, Bruti qui primus ibi regnauit abnepos viginti quinque filios & triginta filias generauit: sed vt parum laudis promerentur qui vel scortis vel illicita veneris impetu plures excipiunt spurios sic mea sententia qui ex legitimi matrimonij copula domum, vel vrbem chara prole fæcundant digni sunt qui & priuilegiis constitutis gaudeant & ab omnibus prosequantur amore hic etiam Ethnicis antiquo vsu comparatum esse scimus, Romanos magistratus ad coniugium & prolem excitandam non solum pœnis coercere solicitos fuisse repugnantes, sed & præmiis inuitare iuuentutem Persæ ingentia munera his qui plures habebant filios proponebant quorum Reges si quando Persidem adirent singulis mulieribus ad sobolis incrementa singulos aureos dare consueuerunt, prægnantibus verò duplices, vt pulchrè legitur apud Herodotum lib. 1. & Strabonem lib. 15. mulieribus vero quæ trium liberorum natæ solent etiam viuo patre testari, & bonis disponere & negotia gerere ex Senatusconsulto Tertulliano § 10. Inst. permissum fuisse constat Hac de causa voluerunt Cæsares numerum liberorum parentes excusare à muneribus municipalibus ex rescripto diui AElij Pertinacis vt habetur. l. semper. §. legem ff. de iur. immun. cuius verba hic adscripsimus.

Εἰ καὶ μὴ πάντων λειτουργιῶν ἀφίησιν τοὺς πατέρας ὁ τῶν τέκνων ἀριθμός ἀλλ' οὖν ἐπειδὴ ἑκκαίδεκα παῖδας εἶναί σοι διὰ τοῦ βιβλίου ἐδήλωσας, οὐκ ἔστιν ἄλογον ἡμᾶς συγχωρῆσαι σχολάζειν τῇ παιδοτροφίᾳ, καὶ ἀνεῖναί σε τῶν λειτουργιῶν, *id est; Etsi non ab omnibus muneribus dimittit patrem natorum numerus: tamen quia sedecim pueros habere te per libellum notificasti: non est irrationabile, vt concedamus filiorũ educatione remitti tibi munera. Eiusdem argumenti & roboris legem tulit Leontius consularis Palestinus his verbis, Si quis decurio pater sit duodecim liberorum honoratissima munerum quiete donetur quam habes C. de decur. lib. 10 cui astipulatur glos. in verbo oneribus. l. 1. C de his qui num. lib. prop. paup. à muner. excus. lib. 10. Ex pluribus Ciuitatum statutis singulare illud Mediolanense omnium veluti Pontificis constitutioni conuenientissimum referam quo immunitas datur parentibus, ob numerum duodecim liberorum illudque clarius explicat Plotus in suo docto repertorio ad legem si quando. C. vnde vi Huius scholij ampliorem lucem qui desiderat animum discendi cupidum explebit apud Alexand. consil. 129. colum. penult. & vel lib. 5. & Matth. consil. 208. nu. 15. lib. 30. Rip in l. ex facto. num. 13. ff. de vulg & pupil. substit.*

X.

Qui tempore Naufragij, vocati à Patronis Nauium vel Barcarum, auxilium eis ad bonorum præseruationem vel recuperationem præstiterint, quartam partem bonorum præseruatorum: aut recuperatorum lucrantur. Perturbatores autem & occupatores multas pœnas incurrunt.

PAVLVS Papa III. Motu proprio. &c.

ACCEPIMVS Per statuta nostræ Ripæ salubrem dispositionem factam extitisse, tenoris, quod si pro tempore Mercatores seu Nautæ mari nauigantes & eorum naues & barcæ vinis, & aliis mercibus, rebus, & bonis, pro vsu Curialium, oneratæ versus nostram Almam Vrbem seu dictam Ripam ducentes, & miserabiliter casu inopinato naues & barcæ huiusmodi sic oneratæ naufragium paterentur nauésque & barcas huiusmodi naufragas, seu bona in eis existentia, aliqui ab eo-

rum dominis & patronis ad id requisiti, per se ipsos recuperauerint, vel in recuperatione auxilium præstiterint, tales recuperatores & auxiliatores quartam partem bonorum, & rerum mercantilium huiusmodi, in dictis nauibus & barcis, sic naufragium passis existentium, eorum ope & auxilio recuperatorum lucraretur, & aliæ tres quartæ remanentes ad dominos & patronos dictarum nauium & barcarum spectarent & pertinerent, & hoc quidem per fe. re. Nicolai. V. prout in suis literis desuper confectis & in libris statutorum dictæ Ripæ registratis, pleniùs continetur concessũ fuisse. Accepimus etiam quod temporis diuturnitate statutum, & gratia huiusmodi in dissuetudinem abierunt: Et domini locorum, & Terrarum siue temporales siue ecclesiastici, ad quorum Terras, & loca, naues, & barcæ huiusmodi propter naufragium perueniebant, illas ad se ipsos appropriabant, & illorum domini bonis propriis priuabantur, propter quod Mercatores, & Nautæ cum eorum mercibus ad dictam Ripam venire se retrahebant, & sic nostræ Almæ Vrbi, & illius Curialibus non modicum præiudicium inferri videbamus. Propterea huiusmodi inconuenientiis per aliam nostram gratiam proximè præinsertam opportunè prouidimus, per quas si aliquam ex dictis barcis naufragium pati, vel propter violentiam maris ad loca prædicta casu peruenire, vel iactum bonorum alleuiandæ nauis gratia fieri pro tempore contingat, illis tantummodo, qui à dominis nauium, & barcarum, illarum personis curam, & gubernium tantum habentibus super tali naufragio in auxilium vocati fuerint, & huiusmodi personis, sic vocatis, si ab imminentis, & præsentanei naufragij periculo, aut bona iam deperdita recuperauerint, his casibus quartam partem bonorum, & rerum in huiusmodi barcis existentibus, & illorum auxilio siue opera sic recuperatorum concessimus, & donauimus: Sed quia in dicta præinserta gratia nostra non fit mentio specifica de dicta quarta parte bonorum sed quod dictæ personæ, sic vocatæ, tantum statuta, & consuetudinem allegare possint continetur. Et propterea etiam accepimus quod nonnulli iudicant, & dictam nostram gratiam pravè intelligentes, ad personas etiam non vocatas extendunt, & sic intelligi debere prætendunt, & illum non habere locum nisi in casibus meri naufragij, & iactus, sed si naues & barcæ huiusmodi integræ vi tempestatis ad littus maris peruenerint, & terram dominorum aliquorum, & attigerint, maximè si pro officialium ipsorum præsentium & iussium eorum dominorum nomine sit illis auxilium præstitum, tunc præstari debere, loci consuetudine debere allegant, & sic intelligi debere satagunt. Nos volentes inconuenientiis huiusmodi obuiare Motu proprio, & ex certa scientia, ac plenitudine potestatis, declaramus nostræ intentionis in concessione præinsertæ nostræ gratiæ fuisse, & esse quod tantummodo vocati, & requisiti ab illis dominis, & personis pro prædictorum recuperatione quartam partem, pro modo bonorum, & rerum recuperatorum, in dictis nauibus, siue barcis, sic naufragium passis, alleuiatis, siue aliter ad littus integrè peruentis, & arenæ commissis, vel alio inopinato casu deperditis, existentium, & eorum opera, & industria, ac auxilo cum prædictis mercibus recuperatis, lucretur, sitamen prædictæ recuperationi actualiter cum eorum personis, non per præsentiam tantum incubuerint, & recuperauerint (aliis personis siue dominis locorum quocunque titulo nuncupatis, siue Cardinales S. R. E. & prædictorum locorum officiales, & aliæ quæcunque personæ priuatæ, siue ecclesiasticæ, siue seculares sint, vel pro tempore fuerint, penitus exclusi: (alias autem tres quartas remanentes, fuisse, & esse ac restitui & remanere debere ipsorum dominorum, vt prius fuerant: Et pro pleniori firmamento de nouo talibus personis, tantummodo & forma quibus supra, & non aliter, quartam illam pro modo, & rata bonorum recuperatorum, à die dictæ præinsertæ gratiæ naufragium passorum, siue alleuiatorum, vel aliter integrè ad littus peruentorum, & in futurum præueniendorum, alleuiandorum, & naufragium patiendorum, quoquomodo donamus, ac capiendi facultatem concedimus. Alias vero personas modo, & forma præmissis nõ vocatas quacunque dignitate etiam Cardinalatus honore & dignitate fulgentes, & ecclesiastica dignitate insignitas, quorumcunque locorum vel terrarum, vel mediatè vel immediatè Sanctæ Romanæ Ecclesiæ subiectorum fures, raptores, latrones, ac rebelles sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ esse censemus, ac pœnis, & censuris iuxta

Vt Pontificio decreto Cæsareum respondeat subiiciam Honorij & Theodosij l. de submersis. C. de naufragiis. lib. 11. cuius hæc verba sunt. De submersis nauibus decernimus vt leuato velo istæ causæ cognoscantur & si quispiá de talibus negotiis aliquid accepisse detegitur iudex apud quem constiterit, his conquerentibus qui nudantur pro qualitatibus personarum multãdi remouendi, proscribendique habeat potestatẽ. Idémque annotauit Bald. & Barbat. tractatu de præstantia Cardinali. q. 1. nu. 6. vers. facit elegans.

iuxta seriem, & tenorem præinsertæ gratiæ aliarum, literarum puniri mandamus Decernentes irritum & inane quicquid in contrarium attentari contingerit in futurum: Volumus etiam quod præsenti nostro motui proprio per quamcunque nostram signaturam etiam motu proprio emanatam, & in futurum emanandam etiam si de eorum clausulis derogatoriis mentio fiat nisi illius expressa mentio, de verbo ad verbum habeatur nullatenus derogatum censeatur. Præcipientes Clericis Cameræ apostolicæ, Gubernatori, Auditoribus sacri palatij, Senatori Vrbis, Cameræque nostræ Auditori, ac quibuscunque officialibus, & iudicibus quauis auctoritate fungentibus quatenus in præmissis, Dominis, & patronis, seu nautis nautum & barcarũ, sic naufragio oppressarum, aduersus quascunque personas etiam ecclesiasticas, aliterque, vt præfertur, se gerentes, assistant, & pœnis dictis afficiant, cum inuocatione brachij secularis, quatenus fuerit: Constitutionibus & ordinationibus apstolicis nec non priuilegiis, & indultis ipsorum locorum statutis & consuetudinibus, quas tanquam corruptelas, & abusus iudicamus, indultisque quibuscunque specialiter concessis quibuscunque aliisque in contrarium facien. non obstan. omnium præmissorum tenores, & formas pro expressis habentes.

X I.

Coniugatæ mulieres non habitantes in aliquo honesto loco, cautiones de non offendendo à maritis petere aut ex alia causa cum illis litigare nequeunt.

PAVLVS Papa III. Motu proprio, &c.

CVM, sicut accepimus, diuersæ mulieres coniugatæ almæ Vrbis, seu in ea commorantes tam Romanæ, quam forenses, forsan affectantes vitam ad earum libitum inhonestam ducere, vbi se ab earum maritis super earum inhonesta vita, aut prauis moribus argui vident, eos à quibus se amari sciunt, maritis suis in fideiussores quod ipsæ eos non offendent, nec offendi facient, pro diuersis pecuniarum summis etiam excessiuis iudicialiter, aut alias similem cautionem ab eisdem maritis suis exigant: & illis eam quandoque præstare nequeuntibus illos carceribus mancipari, & quandoque ad triremes delegari procurent & faciant, vel si earum mariti prædicti cautionem huiusmodi eis præstent, illius clypeo fretæ vitam ad earum libitum inhonestam ducant, in diuinæ maiestatis offensam, ac scandalum plurimorum. Nos volentes ex debito nostri officij pastoralis præmissis occurrere, Motu simili modernis, & pro tempore existentibus almæ Vrbis prædictæ Gubernatori, & Senatori, ac curiç causarum Camerç apostolicç generali Auditori, & quibusuis aliis Romanç Curiæ officialibus seu iudicibus vel marescallis, quacunque auctoritate etiam seculari fungentibus, districtiùs inhibemus, ne de cętero ad cuiusuis mulieris coniugatę instantiam eius virum ad fideiubendum, & sibi sub aliqua quantunuis modica pecuniarum summa de eam non offendendo, nec offendi faciendo, cauendum cogere, aut monere, seu ipsam mulierem coiugatam ad quouismodo cum viro suo quauis occasione litigandum admittere pręsumant, nisi ipsa mulier in loco honesto, aut apud mulierem honestam bonę conditionis & famę, aut in domo sanctę Marthę de Vrbe, in qua quęlibet mulieres coniugatę seu ob earum malam vitam & violatum thorum offendi timentes recipiuntur, & donec cum earum maritis reconcilientur, charitatiuè tractantur, & sustentantur, cum effectu habitauerit, & vixerit. Nos enim exnunc omnes & singulas cautiones & fideiussiones per maritos vxoribus suis alibi quam in loco honesto, & apud mulierem honestam, seu in dicta domo S. Marthę habitantibus hactenus pręstitas, vnica tamen pręcedēte monitione, & in posterum pręstandas, nullas, irritas, & inanes, nulliusque roboris vel momenti fore, & illarum, etiam si iuramento vallatę sint, executionem fieri non posse ac dictos maritos, si qui in exilium relegati, vel ad triremes transmissi propter pręmissa fuerint dictos triremes exire, & ad Vrbem libere redire posse, ac irritum, &c. decernimus. Mandantes venerabili fratri Philippo Episcopo Saluciarum moderno, & pro tempore existenti nostro in eadem vrbe eiusque districtu in spiritualibus Vicario generali, quatenus inhibitionem & decretum nostrum huiusmodi perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obseruari faciat cum effectu:

Libidine succensæ mulieres nõnulla contra maritos agebãt pro cautionibus de non offendendo vt liberiore pede ad illecebras ferrentur.

Romæ mulieres fœdifragæ & adulteræ iniuriæ vindictam fugientes, donec cũ earum maritis reconciliarentur in domum sanctæ Martæ se recipiebant.

Cautiones de nõ offendendo præstitas vel præstandas reuocat.

Vicarius Papæ est executor huius constitutionis.

ctu: contradictores quoslibet & rebelles, ac sibi in premissis non parentes, per sententias, censuras, & pœnas ecclesiasticas, ac alia opportuna iuris & facti remedia appellatione postposita compescendo, ac censuras & pœnas ipsas ipsas etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac stylo palatij, & curiarum Gubernatoris, Senatus, & Auditoris Cameræ huiusmodi necnon earundem curiarum etiam iuramento & c roboratis statutis, et consuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, et literis apostolicis sub quibuscũque tenoribus, et formis, ac cum quibusuis clausulis et decretis in contrarium quomodolibet concessis et presentium, etiam absque eo quod registrentur, aut illius data opponatur, solam signaturam sufficere, et vbique fidem facere in iudicio et extra, regula contraria non obstantibus, decernentibus.

Quod Paulus tertius de mulieribus vrbis decernit ad cæteras quascunque regiones extendi potest cum vnum idémque imperium in vxores omnibus viris sacris matrimonij legibus datum sit, quamuis quidam ex historicis nimis videantur indulsisse muliebri officio quasdamque referant mulieres à Semiramide (vt reor) edoctas quæ in homines ipsos sceptra gesserũt, Spartanorum enim mulieres minime muliebris animi viris imperant & œcumenicis negotiis vt scribit Aristoteles Politicon lib. 2. c. 7. præsunt, id autem iure vix probatur tanquam è diametro ipsi naturæ iuri repugnãs nec ita censeo vxores subesse viris vt tyrãnidem potiusquam officiosum imperium patiantur, viri enim dominentur vxoribus vt corpori animus non vt corpus lædat, sed vt ab omni iniuria ratione duce illud tueatur. Nam ius vxorium vt pulchre tradit Chrisostomus Iauellus tract. 2. lib. 5. in Etic. Aristot. de iusto polytico œcumenicum est cum vxor magis sit socia quam serua, idcirco prudenter vxori male tractationis contra virum dabatur actio illaque frequentissima erat apud antiquos vt videre licet apud Senecam lib. 3. decl. 7. & Plutar. in Lysandro pariter in vxoricidas iracundo impetu, Plato lib. 9. de legib. sic statuit. Si vir vxorem aut vxor virum ex ira necauerit purgatur similiter vt dictum est de homicida ex ira & triennium integrum exulet & cum redierit nec sacris cum liberis communicet nec vna mensa vtatur. Quod si genitor aut filius non seruet impietatis reus à volente quolibet accusatur. Nulla iura tam fauent vxoribus vt eas à virili potestate eximant, quinimo castigationis moderatam potestatem maritis in eas concedunt vt pulchrè differit Signorol. Homod. cons. 63 Titus Calce. num. 3 ex l. si adulterium. §. Imperator. ff. de adulter. Alex. cons. 115. nu. 2 lib. 4. Decius in l. Vt vim. num. 22. de Iust. & Iur. nec videntur ratione optima & verissima destitui cum mulier virili Imperio & legibus deuicta sit: vt fusè legitur apud Tiraquel. de legib. connub. l. 1. nu. 8. & 12. & Menoch. cas. 364. num. 8. lib. 2. Centur. 4. de arbitr. iud. Hic ergo spectare videtur Pontificis constitutio qua licentiores vxorum affectus coercentur ne imposterum audeant iugum ab officio excutere cum vt liberius eorum libidini consulant contra maritos agunt pro cautionibus de non offendendo in cuiusquidem constitutionis elucidationem occurrit primum quod habetur cap. ex transmissa. §. si autem de restitut. spol. ext. Si autẽ capitali odio ita mulierem vir prosequatur quòd merito de ipso diffidat, alicui probæ & honestæ mulieri vsque ad causæ decisionem custodienda studiosius committatur in loco vbi vir vel parẽtes eius mulieri nullam possint violentiam inferre vbi gloss. in verb. sufficienti cautione vult sufficientem cautionem dici si pignora vel fideiussores dentur. ff. manda. l. si mandato Titij §. vlt. & Iudicem accipere cautionem in securiorem mulieris tutelam. cap. quoniam § vlt. vt lit. non contest. ext. Capitale autem odium illud intelligi volunt DD. quod contractum est ex accusatione capitali instituta, vt post Bart. in l. 3. § vlt. num. 3. vers. si non item occidit. ff. de adimend. legat. affirmant multi. Quo autem liberius pensum creditum absoluimus communi Doctorum consensu profitemur vxorem non restitui viro capitali odio eam prosequenti & refert Abb. in cap. 1. nu. 2. vt lit. pend. prapos. in cap. de illis colum. penult. vers. duodecimus. propter capitalem, & colum. vlt. vers. 19. casus de spons. Neque etiam sub cautione quam hic Pontifex remorat cum muliebri fragilitati fidendum non sit sicut responderunt Bald. in cons. 4. lib. 3. & Crauet. cons. 31. nu. 4. quos consulendos in promptiorem huius constitutionis enarrationem. Ea enim præstitimus cautum quæ perfectam glaciem ostendunt vt liberius Lector doctiores adeas à quibus optimis exutus onustus amplissima commentaria reportabis.

Probibitio

XII.

Prohibitio ne quis bona naufragantium in portibus aut ripis locorum maritimorum ad euitandum periculum tempestatis iacta diripiat vel occupet etiam sub prætextu & consuetudine.

PAVLVS Papa III. Ad perpetuam rei memoriam.

ACCEPIMVS Nuper, quod dudum, cum fe. re. Iulius Papa II. prædecessor noster, plurimorum lamentabili querela didicisset, quibus christifideles maris periculo, se & eorum merces exponebant, vt Curię Romanę, & illius Curialium commodis, & mercibus, per eos ad eandem curiam mari aduectis, prouideretur: quia tamen quandoque eorum naues vegetibus vini, & aliis mercibus, rebus & victualiis onustę, contrariis ventis impulsę, & tempestatibus actę, miserabiliter naufragium patiebantur, ac fluctibus maris violenter eiectę integrę quandoque ad littus perueniebant, aut terram alicuius Domini, etiam temporalis, attingebant, nonnunquam etiam aliquarum mercium, & rerum iactum faciebant, alleuiandę nauis gratia, ne naufragium paterentur animo illa recuperandi, non pro derelictis habentes, ac cum ab incolis & habitatoribus, ac Gubernatoribus ciuitatum, terrarum, & locorum, iuxta quorum littora naues ipsę, naufragium huiusmodi patiebantur vel bona iactata peruenirent: sperent eorum calamitati auxilia meritoria præstari, ac in re tam luctuosa, & pietate & miseratione digna opem ferri, propriis oculis cernebant in calamitatem suam consolatione, seipsos mercibus, ac vegetibus, quæ beneficio Dei, & maris periculo ad littus saluę peruenerant, damnabili & execranda cupiditate spoliari & priuari, ipsiq; spoliantes & rapientes, & locorum domini, illa ad eos ex antiqua consuetudine spectare, eaque licet retinere posse affirmari pręsumebant, quo fiebat, vt nautę ipsi ab huiusmodi mercium ad vrbem nostram vectione retrahi cogebantur, non absque Curię Romanę & Vrbis iactura, nisi desuper opportunè prouideretur. Idem Iulius prædecessor considerans, tam ciuili quam canonica lege licere vnicuique naufragium suum impunè colligere, ac iacta in mari, alleuiandi oneris causa, recuperare, illaque diripientes furtum committere, & grauiter delinquere, ac christianos naufragium patientes, rebus suis spoliantes, diuersis pœnis puniri: & propterea consuetudinem prædictam, tanquam contra regulam fidei, qua vnus alteri auxilio esse tenentur, merito corruptelam appellari, neminique suffragari debere, cuiuscunque temporis cursu munitam: Volensque (sicut eius incumbebat pastorali officio) omnium mari terraque ad almam Vrbem nostram venientium securitati & tranquillitati prouidere, periculisque huiusmodi obuiare, ac venientium ad almam Vrbem ex omnibus mundi partibus, tanquam ad matrem, de necessariis cum opulentia prouidere, nec non animarum eorundem Christifidelium saluti consulere, Motu proprio non ad alicuius sibi super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de eius mera deliberatione, & ex certa sua scientia: consuetudinem capiendi, & retinendi bona, per naufragium vel iactum, leuandi nauis gratia, aut alia necessitate vrgente, factum ad littora maris, ciuitatum, terrarum, & locorum Romanæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectorum pertinentia, allegari non posse, illamque nulli, in iudicio vel extra illud, suffragari debere, auctoritate apostolica decreuit & declarauit: Et vltra pœnas tam à lege, quam à canone contra tales spoliantes bonis suis christianos naufragium patientes, & raptores in littore maris, ciuitatum, terrarum & locorum, Romanæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectorum, hactenus inflictas, quas pro potiori cautela innouauit & confirmauit, talium spoliantium cuiuscunque auctoritatis, & dignitatis forent, bona, & iura quæcunque præmissa, confiscauit & publicauit, illaque Cameræ apostolicæ confiscata, & publicata, & locorum dominos id fieri permittentes, excommunicatos eo ipso fore decreuit, & etiam declarauit: Dictosque raptores in flagranti crimine repertos, vt latrones, & grassatores, puniri posse, alias vt fures (præterquam si nautis in manifesto naufragij & submersionis periculo constitutis) eorum opem & auxilium implorantibus, & exposcentibus: non absque vitæ discrimine, in personarum, & rerum conseruatione auxilio fuerint, vel aliàs ab imminentis, & præsentanei naufragij periculis, ipsorum

Ludouicus Lopez inter Theologiæ Scholasticæ professores minime gregarius asserit in prima par. Instr. Conscient. c. 145. peccare cum restitutionis obligatione qui surripit aliqua eorum quæ in mari amittuntur neq; enim sunt pyratarum neque infidelium siue ex mari siue ex littore accipiat. c. excommunicatio. de raptor. ; si quis ff de incendi ruin. & naufrag. & l. [illegible] Deprecatio Eudæmonis. ff. ad l. Rhodiam de iactu.

labore,& om- nia liberauerint, & saluos reddiderint, aut bona iam deperdita recuperauerint: His enim casibus, eos statuto, & consuetudine iuuari, illáque allegari posse, ac illis stari debere decreuit. Et vt Christifideles ad præmissa allicerentur, ac ab eis naufragium huiusmodi patientibus, promptiora subsidia præberentur, omnibus & singulis vtriusque sexus christifidelibus, qui auxilium, consilium & fauorem, naufragium patientibus, in reparatione,& conseruatione suorum bonorum præstiterint decem annos, & totidem quadragenas de iniunctis eis pœnitentiis, misericorditer in Domino relaxauit. Et nihilominus Camerario, Clericis,& Præsidentibus ac auditori Cameræ, præfatæ commisit, & mandauit, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios, præmissa, vbi, quoties, & quando opus foret, publicantes, facerent illa à quibusuis personis, cuiuscunque status, gradus, ordinis, vel conditionis, etiam Cardinalatus honore fulgentibus inuiolabiliter obseruari, ac pro illorum subsistentia firmiori, etiam scripturas desuper necessarias expedirent: contradictores per censuram ecclesiasticam aliáque iuris remedia (appellatione postposita) compescendo, prout in literis apostolicis eiusdem Iulij prędecessoris nostri desuper confectis: plenius dicitur contineri. Cum autem, sicut ex plurimorum Ripæ & Ripettæ almæ Vrbis nostræ mercatorum, ac etiam nautarum, non sine lamentabili querela, ac nostra molestia intelleximus, præinsertæ literæ à Iulio præfato prædecessore nostro editæ in abusum, in non modicum tam ipsorum mercatorum & nautarum, quam ciuium Romanorum, & Curialium & dictam Vrbem incolentium transiuerint: Quamobrem nos vestigiis eiusdem Iulij prædecessoris nostri inhærere volentes. Motu, scientia, & potestate similibus; tenore præsentium, pręfati Iulij prędecessoris nostri literas, in omnibus & per omnia, ac sub pœnis & censuris de quibus in ipsis literis,& prout in eis continetur, quatenus opus sit, confirmantes, & innouantes, illas ab omnibus ad quos quomodolibet spectat,& pertinet ac spectare, & pertinere poterit in futurum, sub pœnis de quibus in eis, inuiolabiliter obseruari mandamus. Et nihilominus dilectis filiis nostro Guidoni Ascanio, S.R.E. Cardinali de Sancta Flora nuncupato, Camerario nostro, necnon Pręsidentibus & clericis Camerę apostolicę, ac Dominico de Nigris, ad pręsens dictę Ripę Pręsidenti, seu Camerario, modernísque & pro tempore existentibus, quatenus literas Iulij prędecessoris nostri pręfati inuiolabiliter, prout in eis continetur, ab omnibus ad quos spectat, illas per edictum publicum denuò publicantes, & publicari in locis eis visis mandantes; inuiolabiliter obseruari mandent & faciant. Contradictores quoslibet & rebelles, cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, aut dignitatis fuerint, per pœnas & censuras, de quibus in eis compescendo, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus constitutionibus,& ordinationibus apostolicis, necnon priuilegiis,& indultis, quibusuis personis contra tenorem literarum Iulij prædecessoris huiusmodi forsan concessis, confirmatis & innouatis: quibus illorum tenores ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes, quoad effectum præsentium, specialiter & expresse derogamus, cæterísque contrariis quibuscunque. Datum Romæ apud sanctum Petrum, sub annulo piscatoris, die tertia decima Martij, millesimo quingentesimo quadragesimo quinto, Pontificatus nostri anno vndecimo.

Naufragium patientibus qui auxiliares & opitulares manus prabent indulgentiis his expressis ditantur.

Executores huius constitutionis.

XIII.

Obseruanda ab his qui impetrant beneficia tanquam certo modo vacantia.

SANCTISSIMVS, in Christo Pater,& D.N.D. Paulus diuina prouidentia Papa III. qui in crastino assumptionis suæ ad summi Apostolatus apicem, cupiés eorum fraudibus obuiare, qui viuentium beneficia, illorum præsertim, quibus aut propter senium, aut propter infirmitatem imminebat vitæ periculum, impetrabant, vt illis decedentibus, tanquam colligigantes in illorum iuribus facilius surrogarentur, per quãdam eius const. inter alia voluit, vt deinceps nullus in iure, vel ad ius, in beneficio defuncti, quod illo viuente in casib præmissis, vel similibus impetrauit, aliquo modo surrogetur, ac surrogatio,& gratia si neutri, si nulli, seu no- ... uæ proui-

tæ prouisioni, aut perinde valere, taliter impetrāti nullatenus suffragaretur: quod etiam strictissimè obseruari mandauit in impetrationibus beneficiorum, per priuationem & amotionem ex quibusuis criminibus & excessibus forsan perpetratis, etiam si vsque ad diffinitiuam sententiam, quæ tamen in rem non transiuisset iudicatam, processum foret. Ac per alias constitutiones suas seu Cancellariæ apostolicæ regulas, voluit statuit & ordinauit quod quicunque beneficium ecclesiasticum tunc per annum immediatè præcedentem pacificè possessum, & quod certo modo vacare penderet, ex tunc deinceps impetraret nomen, gradum, & nobilitatem possessoris eiusdem, & quot annis illud ipse possedisset, ac specificam & determinatā ex qua clare constare posset, quod nullum ipsi possessori in dicto beneficio ius cōpeteret, causam in huiusmodi impetratione exprimere, & infra sex menses ipsum possessorem ad iudicium euocari facere, causamque ex nunc desuper infra annum, vsque ad sententiam diffinitiuam inclusiuè prosequi deberet, & teneretur, alioquin impetratio prædicta, & quæcunque inde secuta, nullius existerent firmitatis, & idem impetrans, de damnis, & interesse possessorem prædictum propterea contingentibus ei satisfacere. Et si possessorem ipsum iniustè, friuolè, & indebitè molestasse repertus extitisset, quinquaginta florenos auri persoluere Cameræ apostolicæ esse astrictus, nec aliud quam præmissę vacationis modus etiam per literas si neutri, aut surrogationis, vel alias, sibi quoad hoc, vt beneficium huiusmodi ea vice consequi, vel obtinere valeret, quomodolibet suffragaretur, illudque nullatenus in antea litigiosum propterea censeretur. Et cui fidedignorū relatione innotuit quod huiusmodi voluntate, statuto, & ordinatione non obstantibus, multi cæca cupiditate ducti, ab beneficia ecclesiastica, alios, etiam quandocunque multo antea tempore canonicè eis collata, & possessa, quos valetudinarios, seu senio confectos conspiciūt, aut alias certo modo, cito defecturos, vel eorum beneficia dimissuros sperant improbè, ac per media illicita aspirantes, huiusmodi beneficia tanquam certo modo vacantia, & absque alio titulo, seu minus canonico detenta, à sede apostolica impetrabant, & illorum possessoribus, litem super dictis beneficiis sic possessis, mouebant, & causas huiusmodi contra eos committi faciebant, & alias illos nunc titulos fingendo, nunc crimina impingēdo, in ipsis beneficiis inquietabant, & molestabant, nec causas ipsas (prout etiam iuxta constitutionem prædictam tenebantur) expediri facere curabant, sed in longum protrahebant, expectātes obitum dictorum possessorum, vt in iure eisdem possessoribus in dictis beneficiis, vel ad illa competente surrogarentur. Sicque per indirectum eisdem impetrantibus votum captandæ mortis dictorum possessorum præbebatur, ipsique possessores indebitè vexabantur, ac laboribus & expensis fatigabantur. Et sæpenumero vexationem huiusmodi illicitis mediis redimere cogebantur, & quandoque destituti, seu desperati in anxietatem ducebantur, eorumque beneficia resignare seu permutare, ac etiam illorū collatores, quominus de beneficiis per obitum dictorum possessorum vacantibus, & propter lites huiusmodi malitiosè, & fraudulenter motas seu confictas, liberè disponere, & sua ordinaria auctoritate in præmissis vti possent, impediebantur, in animarum ipsorum impetrantium periculum, & dictorum possessorum graue præiudicium, & ordinariæ potestatis huiusmodi collatorem læsionem: Attēdentes malitiis hominum non esse indulgendum sed potius obuiandum, ac volentes ipsorū beneficia obtinentium quieti, & securitati prouidere, constitutionem prædictam innouando, & ad impetrantes beneficia illorum, qui aliquo euidenti impedimento detinerentur, quamuis senio confecti, aut infirmitate detenti non forent, extendendo etiam voluit, statuit, & ordinauit, quod de cætero impetrantes beneficia ecclesiastica cuiuscunque qualitatis, per priuationem, & amotionem vel alias propter commissa excessus, & crimina, vacantia vel vacatura in supplicatione desuper porrecta, excessus, & crimina ipsa, ac eorum qualitates, necnon modos, & causas tales, ex quibus de iure priuatio incursa, aut facienda censeatur, & similiter impetrantes etiam per modum deuolutionis beneficia, tanquam certo modo vacantia, & ab aliis etiam non senio confectis, nec infirmitate aut impedimento detentis tanquam nullo seu minus canonico titulo possessa, modum vacationis illorum in supplicatione desuper porrecta, specificè, & determinatè, ac dispositiuè exprimere teneantur,

Beneficia ab aliis per annum possessa impetrantes exprimere debēt quæ hic habentur.

Multi cæca ambitione & cupiditatis stimulo petere impetrabant beneficia illa tanquam certo modo vacantia, ante obitum eorum qui illa possidebant.

Vexationem redimere illicito medio.

Nemo antequā sit certus de morte, beneficiū possidentis impetrare non debet aut potest. Dec. cons. 398. in tanta Dominic. c. circa fi. & l. in fin. col. 5. C. de pactis.

neantur, & antequam decretum citationis à iudice, cui causa commissa fuerit per se vel procuratorem eorum petant, coram eo iuramentum quod credunt ea, quæ sic expresserunt, vera esse, & posse ea probare, corporaliter præstare, & deinde excessus & crimina aut modum vacationis huiusmodi proponere, & deducere, & intra octo dies obseruationem termini ad articulandum, per eum vel per procuratorem suum, suo ordine, & loco ita quod si ipse terminus sic non seruetur, dicti octo dies, post obseruationem termini secundo loco seruati, quicunque is fuerit, cucurrisse censeatur, factam immediate sequentes probare necnon ex tunc infra annum similiter a die impetrationis eorum computandum, causam contra eosdem possessores, vsque ad diffinitiuæ sententiæ prolationem inclusiuè prosequi debeant, & teneantur. Quodque impetrationes de beneficio tanquam per priuationem, & amotionem, vel alias propter commissa excessus, & crimina vacantibus, vel vacaturis, absque causæ seu causarum priuationis, & amotionis, aut excessuum, & criminum vacationem huiusmodi causantium, necnon tanquam de certo modo vacantibus, etiam per modum deuolutionis, absque modi vacationis specifica expressione, etiã prætextu quarumcunque clausularum quomodolibet implicitarum, & quantumcunque prægnantium, etiam quod causæ, & excessus, ac crimina, necnon modi vacationum huiusmodi in literis pro expressis habeantur, vel etiam dispositiuè exprimi possint disponentium in supplicationibus insertarum eisdem impetrãtibus nullatenus suffragentur, & quæcumque surrogationes per ipsos impetrantes de beneficiis, quæ etiam cum huiusmodi expressione impetrauerint, tanquam litigiosis, in iure, vel ad ius eorum quos huiusmodi excessus, & crimina perpetrasse, aut quorũ beneficia per deuolutionem, aut alias, certo modo vacasse narrauerint, à sede apostolica, vel Legatis eius quomodolibet impetrandæ seu etiam Motu proprio concedendæ, nisi quod impetrantes excessus, & crimina, aut modum vacationis huiusmodi intra dicto dies obseruationem dicti termini ad articulandum factam, quo ad excludendos post dictos dies ipsos, impetrantes approbatione excessuũ, seu criminum, aut modi vacationis prædictorum nihil operari volumus contra possessores beneficiorum, quæ impetrauerint, probauerint, etiam si alia excessus, & crimina, priuatione, aut priuationis declaratione digna, etiam ante lapsum dictorum octo dierum probauerint, nullius sint roboris vel momẽti. Quodque surrogationes huiusmodi, si ij contra quos huiusmodi, impetrationes fient, in itinere propter id suscepto, quod post executionem citationis, etiam per edictum factæ etiam si de dictorum citatorum notitia aliter non apparuerit, propterea attentatũ præsumatur, defuncti fuerunt etiam si senes, aut valetudinarij, seu impediti, vt prætertur, non extiterint, aut etiam ij, contra quos huiusmodi impetrationes fient, morte violenta decesserint licet nullum penitus argumentum, aut nulla coniectura habita fuerit, quod collitigans id fecerit, aut de tali morte culpabilis, seu conscius fuerit locum non habeant. Et si post lapsum dicti anni vel etiam eo durante, & istis octo diebus post dicti termini ad articulandum, absque probatione prædictorum excessuum seu criminum aut modi vacationis per ipsos impetrantes, vel eorum procuratores obseruationem ipsis, contingat possessores dictorum beneficiorum, seu aliquos ex eis decedere aut eorũ beneficia simpliciter, vel ex causa permutationis, aut alias quomodolibet, in Romana Curia, vel extra eam, vacare non censeantur propterea beneficia ipsa litigiosa, de huiusmodi beneficiis sic vacantibus prouideri, & alias libere disponi possit in omnibus & per omnia, ac si contra dictos possessores aliqualis modo præmisso mora non fuisset, Et nihilominus impetrantes prædicti ad ambita beneficia huiusmodi obtinenda censeantur perpetuo inhabiles, necnon vexatæ parti omnia damna, interesse & expensas persoluere teneantur, ac omnibus & singulis beneficiis ecclesiasticis, per eosdẽ impetrantes obtentis, se triennio suspensos inuenerint. Quibus, si se in eis propria temeritate iniecerint, ipso iure priuati sint ac calumniosè de periurio, iuxta canonicas sanctiones, puniantur Decernens nouas prouisiones super impetrationibus prædictis pro tempore, etiam antequam dicti octo dies elapsi fuerint, ijs in quorum fauorem emanauerint, in fraudẽ huiusmodi constitutionis non suffragari. Et si ijs qui impetrationes modo prædicto fecerint, beneficia sic impetrata resignauerint, quandocunque id fecerint illis, quibus de beneficiis

Forma de cætero seruanda in impetrationibus beneficiorum.

Occurrit Pontifex variis nundinationibus quæ in beneficiis impetrandis obseruantur eorum præcipuè qui vel senio vel ægritudine tabescunt tanquam vacantium. Ideo per cap. 1. de cõcess. præbẽd. qui in vinorum sacerdotum loco ponuntur hoc ipso sunt ab Ecclesiastica communione pellendi qui se posse sunt successores viuis sacerdotibus adhiberi, vbi Panorm. dicit quod si aliquis occuparit beneficium viuentis & postea illud impetrauerit à Papa cum vacaret non habita mentione primæ occupationis non valet collatio tanquam subreptitia Bertrand. cõsil. 19. ex thema. in 2. vol.

neficijs huiusmodi per resignationem de eis factam & admissam prouisum fuerit, præsenti constitutioni subiacere, & in eodem statu in quo dictus resignans tempore huiusmodi resignationis erat, quo ad hoc censeri & esse Sicque in præmissis omnibus iudicandum fore, sublata &c. irritum quoque &c.

Præclaris Pontificatus muneribus functus Paulus tertius grandæuus namque senex & iniuriarum turbulentissimi sui sæculi impatiens in grauem febrim incidit, à qua paulatim demissus corpus languidum animus rebus magnis & reipublicæ Christianæ vtilibus deditus reliquit & ad superos vnde venerat remeauit ætatis suæ anno octuagesimo primo, salutis M D.XLIX. Pontificatus vero XV. Die vero XXVIII. Suprema eius vox fuit Cardinalibus vt optimum sibi successorem deligerent ampliore commendatione hic non indiget Pontifex quem satis commendant prædictæ constitutiones in totius Ecclesiæ commodum, iuris tutelam & principum Christianorum concordiam editæ.

IVLIVS TERTIVS.

Ioannes Maria de Monte à castello Monte S. Sabini vnde maiores suos duxerunt ortus patre Vincentio Iurisconsulto dictus est. Celebriores Italiæ Academias illustrauit, iisdē insigni doctrinæ munere illustratus, vnde cum in Concilio Lateranensi sub Iulio II. adolescens orationem habuisset omnium animos fauore & beneuolentia sibi deuinxit, & in his maximè Pauli tertij à quo inter patres purpuratos adscribitur eóque mortuo circa sexagesimū quintum ætatis annum M. D. LVIII. Cal. Martij die Cathedræ S. Petri Apostolorum Principis Summus Pontifex coronatur. Pro Placentia & Parma bellum suscepit. Oecumenicam Synodum cuius ipse sub Paulo 3. præses fuerat inchoatam & aliquanto post tempore suspensam ad ipsas Calend. Maij. M.D.LI. eadem in Ciuitate continuauit Iudæorum librum Thalmud blasphemiis & pudendis commentis refertum aboleuit. Hæreticos ad hæresis abiurationem inuitauit. IVBILÆI ANNVM CELEBRAVIT ANNO M.D.L.

I.

Beneficiorum fructus, tempore obitus Beneficiatorum inexactis, ad successores in Beneficiis spectant.

IVLIVS Papa III. Motu proprio, &c.

CVM, Sicut nobis nuper innotuit, diuersi diuersorum beneficiatorum etiam Episcoporū. Patriarcharum, & aliorum Prælatorum, ac Sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalium pro tempore decedentium hęredes, non solum bona relicta spolia nuncupata sic decedentium Beneficiatorum Episcoporū, Archiepiscoporum, Patriarcharum, & aliorum Prælatorum, ac etiam Cardinalium verumetiam fructus &c. ecclesiasticos, ac pecunias & res alias per ipsos beneficiatos episcopos, Archiepiscopos, Patriarchas, & alios Prælatos, ac etiam Cardinales ante eorum obitum non exactos, etiam si eorum solutionis dies ante obitum ipsorum non aduenerit, sub eo forsan prætextu quod pro tempore ante obitum huiusmodi decurso debebantur exire, & quandoque solutionem debitorum per ipsos beneficiatos, & Cardinales dum viuerent contractorum, & legatorum per eos in sua vltima voluntate etiam ad pias causas factorum subterfugere, ac hęredes Cardinalium huiusmodi paramenta, & ornamenta capellæ ipso-

De spoliis clericorum vide ea quæ superius sub Paulo 3. fol. 314. diximus.

læ ipsorum Cardinalium, quæ iam tempore quod eius initij hominum memoria non habetur, capellæ apostolicæ, in qua missæ papales celebrantur, & ex qua pauperibus Prælatis ad Romanam curiam pro tempore confluentibus, & paramenta ecclesiastica cum quibus in processionibus, & aliis solennitatibus per Romanos Pontifices fieri solitis incedere possint, non habentibus subuenitur, deuolui consueuerunt, occupare, ac solutionem quingentorum ducatorum auri de Camera, qui post obitum singulorum Cardinalium pro pretio annuli eis in eorum ad Cardinalatum assumptione adhiberi soliti, Cameræ apostolicæ persoluuntur, declinare contendant, & satagant. Nos attendentes fructus, &c. & pecunias ac res alias occasione ecclesiarum, monasteriorum, & beneficiorum ecclesiasticorum pro tempore prouenientes, licet postquam ad manus Beneficiatorum peruenerunt, & cum aliis ipsorum Beneficiatorum fructibus, &c. & pecuniis, & rebus commisti, seu ipsis Beneficiis incorporati, sunt non vlterius in ecclesiasticis, sed potius ipsorum Beneficiatorum propriis, & ab eis acquisitis bonis iudicari. & propterea quodammodo pro secularibus, & profanis haberi & de eis testandi aut alias disponen. facultas eisdem Beneficiatis per sedem Apostolicam concedi consueuerit, nihilominus donec in manibus eorum, qui illos tanquam ecclesiasticos, seu ex ecclesiis, monasteriis beneficiis prædictis prouenien. & pro talibus conseruant aut vt tales detinent, ipsique beneficiati pecunias huiusmodi realiter non exegerint, & fructus, &c. non perceperint. necnon aliis eorum bonis commiscuerint, & sibi incorporauerint, semper ipsarum ecclesiarum quarum ipsi Beneficiati sunt, ac verè ecclesiasticos esse & censeri debere, & propterea iuri non congruere, vt ipsi beneficiati de rebus certis ipsarum ecclesiarum quæ omni iure alienari prohibentur disponere. etiam in eorum vltima voluntate possint, nec ipsis Beneficiatis etiam episcopis, Archiepiscopis, Patriarchis & aliis, ac Cardinalibus pro tempore defunctis, eorum hæredes, qui vt plurimum sunt laici, in præiudicium successorum Beneficiatorum fructus, &c. ac res, & pecunias inexactos huiusmodi, os boni triturantis alligando exigant, & hæredes Cardinalium mala malis addendo, bona capellæ apostolicæ debita occupent, seu quod Cameræ, & creditoribus, ac legatariis debent, Volentes in præmissis opportune prouidere, motu simili, &c. declaramus nostræ intentionis nunquam fuisse, nec esse, quod quiuis quorumcunque Beneficiatorum etiam, vt præfertur, episcoporum Archiepiscoporum, Patriarcharum & aliorum Prælatorum, etiam Cardinalium vbilibet, etiam in Romana curia, aut districtu, pro tempore decedentiū, siue ex testamento, per ipsos Beneficiatos etiam vigore facultatum quarumcunque eis in specie, vel in genere, etiam prætextu quorumcūque capitulorum, ac statutorum, & ordinationum, etiam nostrorum, sub quibusuis tenoribus, & formis, ac alias quomodolibet concessorum condito, siue ab intestato hæredes, fructus, &c. ac pecunias, & res alias per ipsos sic defunctos Beneficiatos, etiam Episcopos, Archiepiscopos Patriarchas, & alios Prælatos ac Cardinales ante eorum obitum non exactos, etiam si pro tempore ante obitum huiusmodi decurso debeantur, ac eorum solutionis dies Beneficiatis, & Cardinalibus viuentibus aduenerit, & per ipsos beneficiatos, & Cardinales non steterit quominus illos exegerint, quinimmo omnem pro illorum exactione necessariam diligentiam, etiam iudicialiter agendo fecerint, quoquo modo exigere, aut etiam sponte oblatos percipere. Aut cruces, candelabra, imagines, patenas calices, & alia cuiusuis sortis, tum aurea, quam argentea vasa, & iocalia, ac quæuis ornamenta, & alia vtensilia capellæ singulorum Cardinalium pro tempore decedentium, cæteraque tam ad ipsam capellam, quam eius ministros circa altaris ministerium, & celebrationem missæ pertinentia pro se retinere: aut solutionem quingentorum ducatorum huiusmodi euitare possint, sed quod de cætero perpetuis futuris temporibus fructus, &c. ac pecuniæ, & res, vt præfertur, inexacti huiusmodi ad ipsorum sic defunctorum beneficiatorum, etiam Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, & aliorum prælatorum, & Cardinalium in ecclesiis, monasteriis, & beneficiis prædictis successores, qui ex illis, quorum solutionis dies ante obitum Beneficiatorum huiusmodi aduenerit, omnia ipsorum Beneficiatorum etiam, vt præfertur, Episcoporum, Archiepiscoporum Patriarcharum, & aliorum Prælatorum, etiam Cardinalium debita, & ad pias causas facta legata, si aliunde ex

aliis

Hæredes beneficiatorum actionem instruebant pro exigendis fructibus beneficiis, tempore eorum obitus inexactis.

Ad discutiendas omnes huius rei controuersias Pontifex declarat huiusmodi hæredes tam ex testamento, quàm ab intestato fructus inexactos exigere, nec posse, sed illa spectare ad beneficij successores qui inde debita & legata soluere debent si aliunde persolui nequeant.

aliis ipsorum Beneficiatorum bonis solui non possint, soluere teneantur, liberè deuenire, & in posterum deueniant, ac per eos, & non hæredes prædictos exigi possent, & in posterum possint, necnon cruces candelabra, imagines, patenas, calices, vasa, iocalia, ornamenta, paramenta vtensilia, & alia ad capellam singulorum Cardinalium, & eius ministros, vt præfertur, pertinentia & ad eandem capellam apostolicam pertinerent, & spectarent, ac in posterum pertineant, & spectent, & per agentes pro ea realiter, & cum effectu capi, & apprehendi possent, & deberent, ac in posterum possint, & debeant, Ac hæredes Cardinalium tam hactenus defunctorum, quam pro tempore decedentium quingentos ducatos huiusmodi eidem Cameræ persoluere tenerentur, & in posterum teneantur. Et propterea successores in ecclesiis, monasteriis, & beneficiis huiusmodi fructus, &c. ac pecunias, & res per eorum successores non exactos, liberè, & licitè percipere, exigere, & leuare, ac solutis, si aliunde vnde soluant non erit, vt præfertur, debitis, & legatis prædictis, quod residuum fuerit in suos vsus, & vtilitatem conuertere, Necnon agentes pro capella apostolica, cruces, candelabra, imagines, patenas, calices, vasa, iocalia, ornamenta, paramenta, vtensilia, & alia prædicta propria auctoritate liberè capere & apprehendere posse. Ac hæredes Cardinalium, tam hactenus defunctorum, quam aliorum pro tempore decedentium, ad cruces, candelabra, & alia prædicta agen. pro dicta capella apostolica realiter, & cum effectu consignandum. Et eosdem quingentos ducatos agentibus pro eadem Camera, vt præfertur, soluendum teneri & obligatos esse, ac ad id omnibus iuris, & facti remediis cogi, & compelli posse, sicq; in præmissis omnibus, & singulis casibus ad præsens occurren. seu penden. per quoscunque, &c. in quauis causa & instant. sublata &c. iudicari, & diffiniri debere, ac irritum, &c. decernimus. Non obstantibus præmissis, constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, statutis &c. priuilegiis quoque indultis, ac testandi, & alias de dictis rebus, & bonis disponendi facultatibus, capitulis & literis apostolicis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis, etiam per modum statuti, & ordinationis perpetuorum, Motu proprio, &c. aut alias quomodolibet etiam per nos ac dictam sedem concessis, initis, & emanatis, quibus omnibus, etiam si de illis, &c. eorum tenores, &c. hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus, & sufficienter derogatum esse decernimus, cæterisq; contrariis quibuscunque. Volumus autem hæredes ipsorum beneficiatorum qui iam ante præsentium publicationem pecunias, ac fructus per ipsos beneficiatos exactos huiusmodi exegerint per successores in beneficiis huiusmodi amplius præsentium vigore molestari non posse, necnon præsentes in Cancellaria apostolica, vt moris est publicari, & in illius quinterno inter alias constitutiones perpetuas ad perpetuam rei memoriam describi. Placet motu proprio. I.

Ornamenta spectare ad reuerendam Cameram Apostolicam decernit.

Lecta & publicata fuit suprascripta regula, constitutio, & ordinatio. Romæ, in Cancellaria apostolica, anno incarnationis dominicæ millesimo quingentesimo quinquagesimo, die vero vigesima sexta mensis Iunij, Pontificatus prædicti sanctissimi in Christo patris, & D.N. D. Iulij diuina prouidentia Papæ III. anno Primo.

A. Lomellinus Custos

Prima declaratio dictæ constitutionis.

DVDVM ex certis tunc expressis rationabilibus causis per quandam constitutionem nostram perpetuò duraturam, inter alia Motu simili declarauimus, nostræ intentionis nunquam fuisse necesse, quod quiuis quorumcunque beneficiatorum etiam Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, & aliorum Prælatorum, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium vbilibet etiam in Romana curia aut eius districtu pro tempore decedentium siue ex testamento per ipsos beneficiatos etiam vigore quarumcunque facultatum eis in specie vel in genere, etiam prætextu quorumcunque capitulorum ac statutorum, & ordinationum etiam nostrorum sub quibusuis tenoribus, & formis, ac alias quomodolibet concessorum condito, siue ab intestato, hæredes fructus, &c. ac pecunias, & res alias, per ipsos sic defunctos beneficiatos etiam Episcopos, Archiepiscopos, Patriarchas, & alios Prælatos, ac Cardinales ante eorum obitum non exactos, etiam si pro tempore

Declarat hac breui appendice superiorē constitutionem.

pore

pore ante obitum huiusmodi decurso deberentur, ac eorum solutionis dies Beneficiatis, & Cardinalibus viuentibus aduenissent, ac per ipsos Beneficiatos, & Cardinales non stetisset quominus illos exigissent, quinimmo omnem pro illorum exactione necessariam diligentiam etiam iudicialiter agendo fecissent, quoquo modo exigere aut etiam sponte oblatos percipere tunc, vel in posterum possent, sed quod ex tunc de cætero perpetuis futuris temporibus fructus, &c. ac pecuniæ, & res, vt præfertur inexactos huiusmodi ad ipsorum sic defunctorum beneficiatorum etiam Episcoporum Archiepiscoporum, Patriarcharum, Prælatorum, & Cardinalium in ecclesiis, monasteriis, etiam beneficiis ecclesiasticis, quorum fructus, &c. ac pecuniæ & res huiusmodi essent successores, qui ex illis quorum solutionis dies ante obitum beneficiatorum huiusmodi aduenissent, omnia ipsorum beneficiatorum etiam Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, Prælatorum, & Cardinalium debita. & ad pias causas facta legata, si ex aliis ipsorum beneficiatorum bonis solui non possent, soluere tenerentur, liberè deuenirent, ac per eos & non hæredes prædictos exigi possent, & propterea successores in ecclesiis, monasteriis, & beneficiis huiusmodi fructus, &c. ac pecunias, & res per eorum prædecessores non exactos licere & licitè percipere, exigere, & leuare, ac solutis si aliunde vnde soluerentur non esset, debitis, & legatis prædictis, quod residuum foret in suos vsus. & vtilitatem conuertere posse, sicque in præmissis casibus etiam tunc occurrentibus seu pendentibus iudicari & definiri debere, ac irritum &c. decreuimus prout in eadem constitutione, quam in Cancellaria apostolica, vt moris erat, publicari, & in illius Quinterni inter alias constitutiones perpetuas ad perpetuam rei memoriam scribi volumus, plenius continetur. Cum autem sicut plurium fidedignorum relatione nobis nuper innotuit, constitutioni nostræ prædictæ per Beneficiatos, ac hæredes prædictos diuersæ fraudes fieri possint per Beneficiatos videlicet fructus &c. ac pecunias & res alias, vt præfertur, non exactos, legatos per eos in extremo eorum vitæ, & dum alterius viuere desperant, ad pias causas pro tempore factis absorbendo, per hæredes verò diuersa debita iam extincta, & de quorum extinctione successores in beneficiis informari esse non possunt, pro validis & veris supponendo, Sicq; successores præfatos fructibus, &c. ac pecuniis, & rebus aliis non exactis frustrando in animarum suarum periculum, & successorum prædictorum detrimentum non modicum. Nos fraudibus huiusmodi occurrere, & ne verbis & non rebus legem imposuisse videamur, prouidere volentes, Motu simili &c. Constitutionem nostram prædictam, solum legata quæ per ipsos Beneficiatos etiam Episcopos, Archiepiscopos, Patriarchas, Prælatos, & Cardinales dum in sanitate constituti extiterint, ad pias causas facta fuerint, & debita quæ occasione beneficiorum ad quæ fructus, &c. ac pecuniæ, & res inexacti huiusmodi pertinuerint, contracta extiterint, de quibus successores in beneficiis informationem verisimiliter habere possunt, & debent, comprehendere, & in eis tantum intelligi debere, ac successores præfatos ad aliorum quam, vt præfertur, ad pias causas factorum legatorum, & occasione ipsorum beneficiorum contractorum debitorum solutionem minimè teneri, nec ad id etiam vigore constitutionis nostræ prædictæ cogi aut compelli posse. Sicque in omnibus & singulis etiam ad præsens occurrentibus seu pendentibus casibus per quoscunque &c. in quauis causa, & instan. sublata, &c. iudicari & diffiniri debere, ac irritum, &c decernimus, & declaramus Non obstantibus omnibus quæ in dicta constitutione nostra voluimus non obstare. Decernentes præsentes in dicta Cancellaria, vt præfertur, publicari, & describi debere.

Tenor prioris cõstitutionis.

Successores beneficiatorũ possunt fructus ex beneficiis huiusmodi non exactos licitè percipere exigere & leuare.

Ne Legata pia summa iniuria depéndarentur huius cõstitutionis declarationẽ fiendam esse censuit Iulius tertius.

Quomodo hæc constitutio se habeat circa legata & debita declaratur.

Placet & ita Motu proprio decernimus. I.

Lecta & publicata fuit suprascripta Regula Romæ in Cancellaria apostolica anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quinquagesimo, die verò quarta mensis Augusti, Pontificatus prælibati sanctissimi D. N. D. Iulij diuina prouidentia Papæ III. Anno primo

Lomellinus Custos.

Secunda declaratio eiusdem constitutionis.

DVDVM ex certis tunc expressis rationabilibus causis per quandam constitutionem nostram perpetuò duraturam inter alia Motu simili declarauimus

nostræ

nostrę intentionis nonnunquam fuisse nec esse quod quiuis quorumcunque beneficiatorum etiam Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, & aliorum Prælatorum ac S. R. E. Cardinalium vbilibet etiam in Romana Curia aut eius districtu pro tempore decedentium, siue ex testamento per ipsos beneficiatos etiam vigore quarumcunque facultatum eis in specie vel in genere etiam prætextu quorumcunque capitulorum, ac statutorum, & ordinationum etiam nostrorum sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac alias quomodolibet concessorum condito, siue ab intestato hæredes fructus, &c. ac pecunias & res alias per ipsos sic defunctos beneficiatos etiam Episcopos, Archiepiscopos, Patriarchas, & alios Prælatos, ac Cardinales ante eorum obitum non exactos, etiam si pro tempore ante obitum huiusmodi decurso deberentur, ac eorum solutionis dies beneficiatis, & Cardinalibus viuentibus aduenisset, ac per ipsos beneficiatos, & Cardinales non stetisset quominus exegissent, quinimmo omnem pro illorum exactione necessariam diligentiam etiam iudicialiter agendo fecissent, quoquo modo exigere, aut etiam sponte oblatos percipere tunc vel in posterum possent, sed quod ex tunc de cætero perpetuis futuris temporibus fructus, &c. ac pecuniæ & res, vt præfertur, inexacti huiusmodi ad ipsorum sic defunctorum Beneficiatorum etiam Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, Prælatorum, & Cardinalium in ecclesiis, monasteriis, & beneficiis ecclesiasticis quorum fructus &c. ac pecunias, & res per eorum prædecessores non exactos liberè, & licitè percipere, exigere, & leuare, ac solutis, si aliunde vnde soluerentur non essent debitis, & legatis prædictis, quod residuum foret in suos vsus, & vtilitatem conuertere posse, sicq; in pręmissis casibus, etiam tunc occurrentibus, seu pendentibus iudicari, & diffiniri debere, ac irritum &c. decreuimus, prout in eadem constitutione quam in Cancellaria apostolica publicari, & in illius quinterno inter alias constitutiones perpetuas ad perpetuam rei memoriam describi voluimus, plenius continetur. Cum autem, sicut nobis nuper innotuit, licet nos per constitutionem nostram prædictam, solum ecclesiis, monasteriis, & beneficiis in locis in quibus collectores fructuum, & prouentuum Cameræ apostolicæ debitorum deputari, seu esse non consueuerant consistentibus, & circa quæ ius commune seruari debet, prouidere intellexerimus, nihilominus diuersæ personæ eandem constitutionem nostram ad ecclesias, monasteria, & beneficia, etiam in locis in quibus collectores huiusmodi deputari, seu esse consueuerunt, consistentia, & in quibus diuersæ consuetudines diuersaque particularia iura, seu priuilegia vigent, trahere, & extendere conentur contra mentem, & intentionem nostras, ac in fraudem, & detrimentum quam plurium. Nos fraudibus & detrimentis huiusmodi occurrere, ac mentem, & intentionem nostras in præmissis declarare volentes, Motu simili, &c. constitutionem eandem solum ecclesias, monasteria, ac beneficia ecclesiastica in locis in quibus collectores prædicti deputari, seu esse non consueuerant comprehendere, & ad tantum extendi, nec in ecclesiis, monasteriis, & beneficiis in locis in quibus iidem collectores deputari, seu esse consueuerunt consistentibus locum habere, aut effectum aliquem sortiri posse, aut debere. Et omninò ea non obstante, consuetudine, & particularia iura, seu priuilegia cuiuslibet loci in quo collectores huiusmodi deputari, seu esse consueuerunt, in præmissis vigentia obseruari, & executioni demandari, Sicque in præmissis omnibus, & singulis etiam ad pręsens occurrentibus, seu pendentibus causis per quoscunque &c. sublata &c. iudicari, & diffiniri debere, ac irritum &c decernimus, & declaramus. Non obstantibus omnibus quæ in eadem constitutione nostra volumus non obstare, præsentes in præfata Cancellaria, vt pręmittitur publicari, & describi debere decernentes.

Coheret argumenti fermè seriè cum priore constitutione hæc declaratio.

Causa huius declarationis.

Hæc constitutio non se extendit ad beneficia locorum in quib. collectores à camera deputantur.

Placet, & ita declaramus.

Lecta & publicata fuit supradicta regula, siue declaratio Romæ in Cancellaria apostolica Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quinquagesimo primo, die verò Iouis decima octaua mensis Iunij Pontificatus prælibati sanctissimi D.N.D. Iulij diuina prouidentia Papæ III anno Secundo.

Resolutio est eorum omnium qui egregiis lucubrationibus quæstionem illam de diuisione fructuum beneficij eius anni quo mortuus fuerit qui beneficium habuit elucidarunt vt fun-

ctus ante obitum collectos ad hæredes defuncti, pertinentes verò ad Ecclesiam vel successorem integrè pertineant. l. si vsufructuarius. ff. quibus mod. vsufruct. amit. hoc sanè placuit gloss. & ibi Doctor. in capitulo si propter de rescript. & in capit. præsenti. de offic. ordina. in 6 præsertim Domi. & Franco. ibi gloss. in l. 1. C. de annonis ciuilibus. libro 11. Hostien. Henri. Cardi. Imola & aliis in capitulo vltimo. de pecu clerico Corser. in singul. in verbo, clericus. tradit Matthæ. de Afflic. in capit. 1. § lis consequenter. hic finitur lex. probat id optimus textus, in pragmatic. sanct. tit de annatis. §. item quot. atque ita hanc opinionem fatetur communem esse Alberic. in. l. diuortio numero 12. & licet gloss. in dicto cap. præsenti. exigat fructus esse collectos & in horrea reconditos, vt defuncto debeantur, & eius hæreditatis sine. idem gloss. in dicto cap. si propter, & in l si fur. in princ. ff. de vsufruct. & in l. ex diuerso. in princ ff. de rei vend. verius tamen est satis esse quod fructus sint à fundo separati, licet non fuerint reconditi. Cardina. Imol. & Barba. in dicto cap. vltimo, ad finem. Alberi. in dicto numero 12. Domi. in dicto cap. si propter. Franc. in dicto capit. præsenti. Salic. in l si pater. C. de vsufruct. Flori in l. qui scit. § si alieno. ff. de vsur. quorum opinio communis est secundum Tiraquell. in lib. 2. de retract. §. 5. gloss. 4. in princip Sic etiam si agri pertinentes ad ecclesiasticum beneficium, aut domus aliáve prædia ad pensionem annuam locata fuerint; mortuo possidente beneficium, pensiones eius anni ad eum pertinebunt, iuxtà distinctionem l. defuncta. ff. de vsufruct. superius traditam. versic. de pensionibus, vt in hac specie scribit Ange. consilio 345. num. 7. versi. sexto. Cui adde Cardi. consi. 110. Sed in hac ipsa quæstione, cum apud me compertum satis sit, non esse æqualem vsufructuarium clerico habenti ecclesiasticum beneficium: quemadmodum ostendi in dicto capitulo cum in officiis, & videam reditus, ac fructus beneficiorum à iure dari sacerdotibus ob ministerium, quod ecclesiis exhibent in earum regimine & cura, aliisve diuinis obsequiis. c. cum secundùm. de præb. existimo æquius, & iure verius esse. fructus eius anni quo mortem clericus obierit indistinctè pro rata temporis ad defuncti hæredes pertinere, quod expressum adserit Albe. in dicto num. 12. & quamuis Barto. & alij ibidem, & glo. in pragm. sanct. dicto. § item quod hoc idem asserere tentauerint: nihilominus ausi non sunt ab ea sententia, quam communem esse diximus, discedere: mihi sane probatissima illa est Alberici opinio: præsertim ex ratione dicta l. diuortio. Imo eam procedere, constanter arbitror etiam in renuntiante beneficio ecclesiastico: ob eandem rationem aduersus Alberic. qui in eo casu communem sententiam veram esse existimat, his quæ diximus, accedit non incongrua ratio, quam adsumpsimus à Dominico cap præsenti. § porro. suprà citato. vbi ex eo tex. not. fructus agrorum, & prædiorum ipsius ecclesiasticæ beneficij, eiúsque reditus constitutos, ac designatos esse à canonibus pro oneribus sustinendis totius anni: donec noui fructus collecti fuerint, atque inter alia ecclesiæ onera connumerantur stipendia ipsis ministrantibus debita, quod palam expressum est in dicto §. porrò. rationi igitur conueniens est pro rata temporis fructus ecclesiastici beneficij diuidendos esse inter defuncti hæredes & successorem, aut ipsam ecclesiam.

II.

Impedientes officium Inquisitorum hæreticæ prauitatis pœnis hac constitutione expressis multantur.

Pius V. huius constitutionis eiúsque piæ tum necessariæ inquisitorum officij memor pœnas præscripsit in turbulentos quosdam ne huius flagitij fautores.

IVLIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

LICET à diuersis Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris etiã per speciales constitutiones in corpore iuris insertas fuerit rite & salubriter sancitum atque decretum, vt sæculi potestates & Domini temporales ac prouinciarum ciuitatum, terrarum & locorum quorumcunque rectores, quibuscunque dignitatibus vel officiis aut nominibus censeantur, diœcesanis Episcopis & Inquisitoribus hæreticæ prauitatis, in ipso inquisitionis negotio faueant & assistant nemoque ex prædictis potestatibus, dominis, & rectoribus eorumque officialibus, de crimine hæresis, cum merè sit ecclesiasticum, quoquo modo cognoscat vel iudicet, neque diœcesano Episcopo vel Inquisitori ipsius inquisitionis negotio incumbẽti se opponere aut ipsum aliquatenus impedire vel impedientibus auxilium, aut fauorem scienter dare audeat, perpetuæ damnationis sententia in eos qui contra prædicta fecerint promulgata, quam si per annum animo sustinuerint pertinaci, ex tunc velut hæretici condemnentur: vsque adeo tamen in omnibus fere non solum Italiæ, verumetiam aliis prouinciis, ciuitatibus, terris, & locis complurium laicorum, vt acce-

pimus

pimus, mundanæ gloriæ processit ambitio vel sacrorum Canonum inscitia, vel ecclesiasticæ disciplinæ contemptus, vt in animarum suarum perniciem atque interitum diœcesanos episcopos & inquisitores à sede Apostolica institutos inquisitionis officium exercentes, alij sub iustitiæ prætextu ne vlli scilicet fiat iniuria, impedire, alij vero sub pietatis colore vt sontes scilicet seuerius puniatur, se ipsis diœcesanis episcopis & inquisitoribus adiungere, & vna cum eis de ipso hæresis crimine cognoscere, processus formare, formatosque suo iudicio submittere non erubescant, Cui sane morbo iam nimis late progredienti, solitam ac salutarem Ecclesiæ medicinam pro nostra pastorali solicitudine afferre cupientes, sæculi potestates dominos temporales, ac prouinciarum ciuitatum, terrarum & locorum rectores supradictos, necnon quascunque alias seculares personas, tam priuatas quam publico quouis munere fungentes requirimus & monemus, ac eis Iesu Christi redemptoris nostri (cuius vices, licet immeriti, gerimus in terris) nomine præcipimus, ne diocesanos episcopos & inquisitores ipsos in suo inquisitionis negotio vllo modo impediant seu perturbent, neque se in hæresis crimine cognoscendo vel iudicando, quouis etiam assistentiæ & fauoris colore, causa vel occasione: nisi quatenus ab ipsis diœcesanis episcopis aut inquisitoribus spontanea & libera eorum voluntate fuerint requisiti, se ingerant ordinationes, prouisiones & leges quascunque de ipsius criminis cognitione latas sacris Canonibus obsistentes, & ecclesiasticam iurisdictionem impedientes, sine mora abrogent & deleant, prout etiam nos eas omnes inualidas fuisse & esse decernimus, & declaramus, ac ex nunc pro abrogatis & deletis haberi volumus & mandamus. Qui monitis his nostris non obtemperauerint, quive scienter in prædictis consilium, aut fauorem dederint, nouerint se nō solum per sacras dictorum prædecessorum nostrorum constitutiones, verumetiam per hanc nostram sanctionem siue sententiam & declarationem perpetuo duraturam (quam auctoritate omnipotentis Dei ac beatorum apostolorum Petri & Pauli, ac nostra in ipsos non obtemperantes, quacunque illi præfulgeant dignitate, in his scriptis proferimus) communione fidelium & omnium ecclesiasticorum sacramentorum perceptione priuatos: ac maledictionis, ac execrationis æternæ vinculo ligatos, anathematisque & maioris excommunicationis mucrone percussos, ita vt nemo vnquam in præmissis delinquens, nisi à nobis & successoribus nostris canonicè intrantibus, etiam prætextu quarumcunque facultatum, concessionum & gratiarum, etiam confessionalium nuncupatarum, etiam à nobis & dicta sede hactenus emanatarum vel in posterum emanandarum, specificam & expressam ac alias quam per verba generalia de præsentibus literis nostris mentionem non facientium, præterquam in mortis discrimine absolui possit. Quibus etiam censuris ipsos diœcesanos episcopos & inquisitores subiacere volumus si laicos secum quomodocunque de ipso crimine cognoscere aut iudicare permiserint. Vt autem præmissa omnia ad eorum quorum interest notitiam deducantur, nullusque de eis ignorantiam iustè prætendere possit, volumus & apostolica auctoritate decernimus quód præsentes literæ per aliquos Cursores nostros aut Notarios publicos in Basilicæ principis apostolorum de Vrbe & Ecclesiæ Lateranen. ac Cancellariæ apostolicæ Valuis, necnon acie campi Floræ, vt moris est publicentur, earum exemplo in singulis valuis & acie huiusmodi affixo & dimisso Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quinquagesimo, Quintodecimo Calendas Aprilis Pontificatus nostri Anno secundo.

Inquisitores hæreticæ prauitatis impedientes officium inquisitoris pœnis hic expressis mulctantur. De hac re. Dec. in c. 1. num 6. de offi. deleg. Card in Clem. 2. de hæret. Alber. de Rosat. in tract. statutorū. part. 3. q. 10. vers. est tamen aduertendum.

Variæ summorum Pontificum leguntur constitutiones in directorio Inquisitorum quibus cauetur ne quis eorum obsit officio quo minus Ecclesiasticæ disciplinæ authoritas effulgeat, & hæresis stirpitus euellatur. Multi nihilominus dubitant an contra tales statuta sit pœna legitima. Quibus breuissima hæc paradigmata proderūt. Quamuis certò constet Iurisdictionem & potestatem delegari solummodo ad causas hæresis seu de his quæ pertinent ad fidem vt extr. in c. per hoc, & in c. accusatus. §. de quæstion. de hære. lib. 6. & propter hoc non videatur suam iurisdictionē extendere ad alia sibi non commissa iudex non attentet, vt 25 q. 6. amputato. & C. si à non compe. iudi. per totum tamen si aliquis impedierit verbis, vel factis

nostra scientia & de apostolicæ auctoritatis plenitudine, ac venerabilium fratrum nostrorum eiusdem S.R.E. Cardinalium consilio, & assensu, statuimus, decernimus, & declaramus, in ipsa ciuitate Tridentina legitimo cessante impedimento conuenire, & se congregare, ac ipsius Concilij continuationi, & prosecutioni omni mora postposita, incumbere velint. Nos enim operam sedulò daturi sumus, vt eodem tempore, in eadem ciuitate nostri omnino adsint Legati, per quos, si per ætatem nostram, valetudinémque, & sedis apostolicę necessitates personaliter adesse nequiuerimus, Spiritu sancto duce ipsi concilio præsidebimus. Quacunque ipsius concilij translatione, & suspensione, cæterísque contrariis non obstantibus quibuscunque, ac præsertim illis quæ idem prædecessor noster in suis literis prædictis, quas cum omnibus & singulis in eis contentis clausulis, & decretis in suo robore permanere volumus, atque decernimus, & quatenus opus sit innouamus, voluit non obstare. Irritum nihilominus decernentes & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud S. Petrum anno incarnationis dominicæ millesimo quingentesimo quinquagesimo, 18. Cal. Decemb. Pontificatus nostri anno primo.

auctore Mauricio Saxonum duce rebellium multorum acie stipato Oenipontéque (quod tridui spacio à Tridentino abest occupato dissolutum est pastrésque vicini hostis furore perterriti Tridento discessere.

IIII.

Iudæorum priuilegia & indulta.

IVLIVS Papa III. Vniuersis & Singulis Hebræis in Ciuitatibus, Oppidis, Terris, Castris, & Locis Prouinciarum, Campaniæ, maritimæ Latij, & Sabinæ ac Ciuitatibus Castellan. & Nepesin. necnon Castris Fani Scrofani, Arignani, Castri noui, & Formelli degentibus viam veritatis agnoscere, & agnitam custodire.

CVM sicut accepimus, vos ratam vigesimæ per Sedis Cameræ Apostolicæ necessitatibus omnibus & singulis Hebræis totius status Ecclesiastici per nos nuper impositæ vos tangentem in dicta Camera integrè persoluere promiseritis, & ad id sufficienter in eadem Camera per sin. orem quondam Benedicti de Ciuitalauinia & Salamonetum Magistri Gaij di Mareno, ac Vitalem Manalci de Anania, necnó Sanctorum Appulum habitatorem Carpineti Hebræos tanquam Procuratores vestros pro vobis de rato promittentes vos obligaueritis prout Instrumento per dilectum filium Hieronymum de Tarano ipsius Cameræ Notarium desuper rogato plenius dicitur contineri Nos volentes more pij patris benignè vobiscum agere, vt nostram mansuetudinem sæpius agnoscentes ad saniorem spiritum aliquando redeatis, Vos & quemlibet vestrum ab omnibus & singulis criminibus excessibus & delictis quantumcunque grauibus & enormibus homicidij & læsæ maiestatis, ac falsæ monetæ criminibus duntaxat exceptis, per vos vel aliquem vestrum hactenus perpetratis etiam si de illis inquisiti seu condemnati essetis, vel aliquis vestrum inquisitus vel condemnatus esset, dummodo pœnæ propterea depositæ seu exactæ non fuerint Apostolica auctoritate tenore præsentium absoluimus & liberamus atque pœnas exinde per vos incursas quo ad fiscum, vobis gratiosè remittimus & relaxamus, & insuper omnes & singulos Commissarios tam occasione criminum & delictorum quam vigesimæ huiusmodi hucusque contra quos quomodolibet deputatos reuocamus & pro reuocatis haberi volumus & mandamus, Decernentes etiam ac statuentes quod de cætero contra vos & vestrum quemlibet in causis criminalibus nisi iuxta formam iuris communis ac constitutionum Prouinciarum Ciuitatum & locorum prædictorum & per iudices competentes procedi nequaquam possit. Quodque nulla communitas ac vniuersitas, vobis coniunctim siue diuisim aliquas collectas datiuas aliáue onera ordinaria siue extraordinaria etiam per viam statuti consuetudinis imponere, seu imposita à vobis exigere possit nec debeat, sed seruetur ibi & alibi vbique locorum prædictarum Prouinciarum Ciuitatum Terrarum & locorum generalis consuetudo eorundem, & non alias: Quodque commissarij seu officiales, & Iudices ac personæ etiam Episcopali aliáue ecclesiastica dignitate vel officio fungentes vos ad delationem alicuius signi per Hebræos gestari soliti contra tenorem vestrorum & cuiusque vestrum Capitulorum & tolerantiarum nullo modo compellere seu molestare aut quicquam innouare,

Exceptis lesæ Maiestatis, homicidij, & falsæ monetæ piaculis absolutio à quibuscunque delictis Hebræis cóceditur contra reos autem tantorum criminú procedatur iuxta formam iuris & constitutionum locorum.

Paulus 4. Iudæis signum glauci coloris deferre iussit.

care, nec vos ad sibi præstandum seu commodandum equos aut aliquod genus supellectilium cogere: seu vexare, nec ex dictis Prouinciis Ciuitatibus terris & locis expellere, nec vobis aliquem nouum viuendi modum imponere, nec ad recipiendum seu hospitãdum equos milites vel alios, nisi id tam Christianis quam hebræis generaliter pro tempore imponatur, & necessitas vrgeat cogere & compellere præsumant, nec debitoribus vestris & cuiuslibet vestrum qui modum reorum debita vobis satisfaciendi habuerint cessiones bonorum per eos pro tempore faciendæ nec dilationes moratoriæ aut saluiscõductus triennales vel ad aliud longius seu breuius tempus illis per nos seu alios superiores pro tempore concessis seu concedendis quas & quos pro expressis habentes ex nunc quo ad vos & vestrum quemlibet reuocamus. Ita quòd quo ad concessa reuocatio huiusmodi prius intimetur aliquo competenti termino vnam mensem non excedente debitori assignato nullatenus suffragetur. Et insuper Episcopis eorumque Vicariis & officialibus, ac quibusuis aliis personis tam ecclesiasticis quam secularibus dictarum Prouinciarum ciuitatum & locorum sub suspensionis à diuinis, ac Mille ducatorum auri ipso facto per quemlibet ipsorum contrafacient. incurrendis & præfatæ cameræ applicãdis pœnis expressè inhibemus ne filios vestros tam mares quam fœminas vobis inuitis violenter auferre seu subducere, nec præter formam sacrorum canonum quomodolibet baptizare debeant vel præsumant, ac vobis & vestrum cuilibet, quod Notarij christiani de omnibus cõtractibus per vos tam inter christianos quam hebræos super rebus & negotiis vestris ex forma capitulorum vestrorum toleratis & permissis pro tempore faciendis absque alicuius conscientiæ scrupulo & pœnæ incursu ac iuxtà formam capitulorum, & tolerantiæ vobis desuper per nos seu cameram præfatam concessæ rogari & instrumenta desuper publicata conficere possint necnon quod ad habitandum domus per dictas ciuitates Terras & loca passim inter christianos conducere valeatis, ac christiani ipsi vobis domus prædictas liberè, & impunè absque alicuius conscientiæ scrupulo locare possint concedimus, & nihilominus Legato Vicelegato seu Gubernatori dictarum Prouinciarum in virtute sanctæ obedientiæ ac sub indignationis nostræ Locatenentibus verò potestatibus, Iudicibus ac aliis officialibus & personis ad quos spectat & pro tempore spectabit, necnon cõmunitatibus & vniuersitatibus Ciuitatum terrarum & locorum prædictorum sub excommunicationis latæ sententiæ ac Mille ducatorum auri eidem cameræ applicandis pœnis mandamus quatenus supradicta omnia, & singula vobis & cuilibet vestrum obseruent, & quantum in eis fuerit ab aliis per dictas & alias de quibus sibi videbitur pœnas obseruari faciant, & mandent, Præmissis ac cõstitutionibus & ordinationibus apostolicis statutis & consuetudinibus Prouinciarum ac ciuitatum Terrarum & locorum huiusmodi iuramento confirmatione Apostolica vel quauis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, Priuilegiis quoque ac indultis Apostolicis illis cõcessis confirmatis & innouatis, Quibus illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes hac vice duntaxat illis alias in suo robore permansuris specialiter & expressè derogamus, cæterisque contrariis nequaquam obstantibus. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die viij. Iunij. M.D.L I. Pontificatus nostri Anno secundo.

Reuocat dilationes quæ debitoribus Iudæorum antea concessæ erant.

Hoc habetur ex Cõci. Tholetano 4. ca. 56 & refertur d 45. ca. de iudæis. cuius verba hæc sunt. De Iudæis autem præcipit S. Synodus nemini deinceps ad credendum vim inferri. Illos enim paruulos inuitis parentibus baptizare perinde est ac adultis vim inferre.

Acuta & celebris quæstio suboriri potest ex huius Pontificis constitutione, vtrum pueri Iudæorum vel aliorum infidelium inuitis parentibus sint baptizandi. Nec abs re putandum est hac copula disiunctiua Iudæos ab infidelibus discriminari. Infideles enim si quis velle vniuersa descriptione complecti Iudæos, Turcas, hæreticos sic licet infidelem dicere eum, qui veritatem orthodoxam ignorat, sed si velis seorsim infidelitatem ab hæresi & apostasia distinguere tum erit is, qui vel verum Christum (vt Iudæi) vel qui omnino verum Deum (vt Turcæ & Idololatra) ignorat. Non enim par est ratio de omnibus. Primus ergo omnium Scholasticæ Theologiæ D. Thom. his dubiis affert accuratã distinctione namque medetur vel fidelium filios rationis vsum habere aut secus. Hinc duas elicuit conclusiones quibus dissoluendis totum negocium versatur, quorum prima hæc est infideles vsus rationis participes ad fidem Christianam frequentibus admonitionibus amplectendam per baptismum induci possunt etiam reclamantibus parentibus. Dilucida deinde probationum congerie locupletatur. Quamprimum

primum enim quis vt diuine excessit ex Ephœbis aut annos quibus & discretionis & indicij ratio firmior & senior adolescit nullius videtur subiici authoritati quantum ad ea quæ sunt vel iuris diuini, vel naturalis, adeò vt & matrimonium contrahere reluctante parentum Imperio, quod est ius naturæ valeat, sed iustius & aequius potest in salutis præsidium baptismum suscipere quod iuris est diuini. Secus de his quæ sunt ciuilis iuris. Habetur enim rigidior ætatis consideratio, & patriæ potestatis authoritas latiùs se extendit.

Secunda Conclusio, his incũbit fulcris. Filij infidelium rationis vsum impotes, nec ius liberi arbitrij habentes non debent inuitis parentibus baptizari, vt ex ipsius canonis Concilij Tholetani authoritate in annotationibus Constitutionis diximus. Cui opitulantur rationes aliquot non ieiunæ nec aniles. Prima, ne parentum violetur ius & officium, quibus cœlesti lege demandata est cura instruendæ & educandæ sobolis, & summa viderentur iniuria affici; si hoc iure spoliarentur. Sic & antiquitus tanta erat parentum fidei efficacia vt illa pueri saluarentur.

Secunda fidei detrimentum hinc facilè exiliret, naturali namque vinculo coniuncti filij cum parentibus patriam infidelitatem non sine Apostasiæ periculo iterum insequerentur.

Tertia ex ipsius Ecclesiæ statuto stabilitur, quæ nunquam solita est paruulos inuitis parentibus baptizare. Dominicus de Soto in 4. sent. dist. 5. q. vnic. art. 10. hanc quæstionem egregiè disiunxit, & postremò in hanc descendit sententiam, his verbis. Respondeo (si mea illius sit authoritatis assertio) quod propter hæc tria membra rationis facta, non auderem in tali casu factum condemnare imò laudarem fortè & facerem saltem si furtim & clanculò parentibus inscijs, baptizari posset. Imò etiam si illi scirent nisi sic obsisterent, vt sine scandalo id fieri non posset. Etenim iniuria hæc quam hactenus ostendimus parentibus irrogari non est tam superstitiosè, sed secundum prudentum iudicium intelligenda.

V.

In eos qui retinent beneficia seu eorum possessiones apprehendunt literis apostolicis desuper prius non expeditis.

SANCTISSIMVS in Christo pater, & D.N.D. Iulius diuina prouidentia Papa III. Cui nuper innotuit quod licet alias fœ. re. Gregorius X. in generali concilio Lugdunen. sua generali constitutione sanciuerit quod nullus extunc de cætero administrationem dignitatis ad quam electus esset priusquam celebrata de ipso electio confirmaretur sub œconomatus, vel procurationis nomine, aut alio de nouo quæsito colore in spiritualibus, vel temporalibus per se, vel per alium pro parte vel in totum gerere vel recipere aut illis se immiscere præsumeret, Omnes illos qui secus fecissent, iure, si quod illis per electionem quæsitum foret decernens eo ipso priuatos. Et piæ me. Bonifacius VIII. etiam sua perpetua valitura constitutione sanciuerit, vt Episcopi, & alij Prælati, Superiores, necnon Abbates, Priores, & cætera monasteriorum regimina exercentes quocunque nomine censerentur, qui apud sedem aposto. promouerentur, aut confirmationis, consecrationis, vel benedictionis munus reciperent, ad commissas eis ecclesias, & monasteria, dictæ sedis literis eorum promotionem, confirmationem, consecrationem, seu benedictionem huiusmodi continentibus non confectis, accedere, vel bonum Ecclesiasticorum administrationem accipere non præsumerent, nullique eos absque dictarum literarum ostensione reciperent, aut eis parerent, vel intenderent. Quod si forsan contra præsumptum fuisset, quod per Episcopos, Prælatos, Abbates, Priores & alios monasteriorum regimina exercentes prædictos medio tempore actum foret, irritum haberetur, nec quicquam interim iidem Episcopi, vel Prælati, Abbates, Priores, vel regimina exercentes de ecclesiarum vel monasteriorum eorundem prouentibus perciperent. Et re. me. Paulus III. Rom. Pont. prædecessores nostri quibuscunque tabellionibus publicis sub excõmunicationis latæ sententiæ pœna inhibuerit, ne ex tunc de cætero de transumptis supplicationum præterquam habentiũ clausulam, quod earum sola signatura sufficeret ac decreto, & concessione literarum, seu mandatorum possessionem beneficiorum ecclesiasticorum vigore supplicationum huiusmodi apprehendi, rogari deberent néve illa scribere, vel subscribere, aut quouis modo auctenticare, vel partibus trudere præsumerent, volens, & apostolica auctoritate statuens inter cætera, quod partes transumptis, seu literis, aut mandatis

Gregorius X. in generali Concilio Lugdunensi vt habetur cap. auaritiæ. de ele. & elect. potest. in 6. statuit electos ante confirmationẽ administrare nõ debere vel per se vel per alios in totum vel in parte sub quocunq; colore, & qui contra fecerint ipso iure priuari suo iure ex electione quæsito.

Fructus iure non recipiunt nec beneficij prouentibus gaudẽt qui ante literarum expeditionem se ad beneficij possessionem intrudunt.

mandatis huiusmodi, extunc deinceps vtentes, ac illorum prętextu possessionem huiusmodi apprehendentes, fructus quos ex illis pro tempore perciperent suos nõ facerent. Quinimò ad beneficia in eisdem transumptis & literis, ac mandatis expressa efficerentur ipso facto perpetuò inhabiles, & ad restitutionem fructuum ex illis pro tempore perceptorum in vtroque foro tenerentur. Decernens sic iudicari debere, ac irritum &c. Et successiuè sanctitas sua attendens quod ante confectionem literarum gratia apostolica est informis, inter alia vniuerit, statuerit, & ordinauerit, quod iudices in Romana Curia vel extra eam pro tempore existentes, etiam si essent S.R.E. Cardinales, vel causarum palatij apostolici Auditores, aut quicunque alij iuxtà supplication. super impetration. signatarum tenores, & formas iudicare deberent etiam decreto irritanti adiecto. Nihilominus diuersi Episcopi & alij Prelati superiores, & Abbates literis super dispensation. retinendi beneficia per eos antequam promouerentur, aut eorum electiones confirmarentur

In Episcopatibus & Abbatiis vt inquit Rebuffus. reg. de pub. resig. gloss. 18. nu. 35. iure priuatus est qui administrat ante confirmationem, nec potest se opponere ne incidat in pœnã illius c. auaritiæ nec impetrare literas saisinæ aut manu tenẽtiæ quia non habet solidum ius ante confirmationem d. c. auaritiæ, & c. fin. de elect. lib. 6.

obtenta per prędictam sedem pro tempore concessis minimè confectis, beneficia per eos obtenta prędicta retinere, & diuersę alię personę ecclesiasticę possessionem beneficiorum ecclesiasticorum eis dicta auctoritate conferri, seu condemnari, vel in eorum fauorem vniri, aut alias disponi concession. literis apostolicis desuper non expeditis, apprehendere pręsumunt, inhabilitatem & alias pœnas in sanctionibus, & inhibitione, ac voluntate. & statuto prędictis contentas damnabiliter incurrendo in animarum suarum periculum. Volens periculis animarum huiusmodi latius occurrere, sanctiones, & inhibitionem, ac voluntatem, & statutum huiusmodi, quorum tenores sanctitas sua, ac si de verbo ad verbum insererentur haberi voluit pro expressis, approbans, & innouans, ac perpetuo obseruari debere decernens. & sanctiones ipsas ad inferiora beneficia ecclesiastica quęcunque, & quomodocunque qualificata amplians, & extendens, hac sua in perpetuum valitura constitutiones statuit; & ordinauit quod omnes & singulę personę ecclesiasticę tam seculares, quam quorumuis ordinum regulares, cuiusuis status, gradus, ordinis, vel conditionis existant, etiam si Episcopali, vel Archiepiscopali, aut Patriarchali, vel alia maiori dignitate præfulgeant, quod de cætero literis super dispensation. retinendi beneficia per eos antequam promoueantur, aut eorum electiones confirmentur obtenta, eis per sedem eandem pro tempore concessis minimè confectis, beneficia ipsa retinere, aut possessionem alicuius, seu aliquorum beneficiorum ecclesiasticorum cum cura, vel sine cura secularium vel quorumuis ordinum regularium quæcunque, & qualitercunque qualificatorum eis dicta auctoritate apostolica conferri, seu commendari, aut in eorum fauorem, & commodum vniri, seu alias disponi concession literis apostolicis super collatione, seu commenda, aut vnione, seu alia dispositione huiusmodi non expeditis per se, vel per alium, seu alios eius nomine, etiam supplicationum seu sumptorum vel transumptorum huiusmodi, aut collationum eis postmodum de ipsis beneficiis tanquam etiam tunc certo modo in supplication. expresso vacantibus, ordinaria vel alia quauis auctoritate

Quamuis possessor triennalis non debeat molestari in possessorio nec in petitorio id tamen intelligendum est possessione literis Apostolicis cõfirmata alias irrita est possessio & fructuum restitutioni obnoxia. Vide. Gomes. in reg. de triennal. q. 17.

factarum prætextu, apprehendere præsumpserint, aut per alios apprehensam ratam, & gratam habuerint, ipsorum beneficiorum non possessores, sed meri. & nudi detentores, ac violenti, & sine aliquo titulo in eis intrusi censeantur, & pro talibus habeantur. & reputentur, nec fructus suos faciant, sed ad illorum restitutionem vt præfertur, teneantur, & obligati existant, constitutiones seu dictæ Cancellariæ regulæ de annali. & triennali possessore in illis locum non habeant, nec eisdem detentoribus, & intrusis in aliquo suffragentur, quinimmo beneficia per eos tempore promotionis suæ, aut eorum electionis, confirmationis. obtenta, literis super dispensatione ea retinendi sibi concessa non expeditis retinentes, aut possessionem beneficiorum literis apostolicis super illis non confectis apprehendentes, seu per alios apprehensam ratam, & gratam habentes, beneficia sic retenta, aut apprehensa, & omne ius, quod in illis. vel ad illa pro tempore quomodolibet habuerint, eo ipso amittant illisque, & illo priuari, ac ad illa de cætero obtinenda perpetuo inhabiles, nec illa vlterius, & prætextu noui tituli aut nouæ commendæ vel vnionis, seu alterius dispositionis, etiam apostolica auctoritate facta assequi valeant. sed beneficia ipsa tanquam de iure, & facto vacantia aliis conferri, seu commendari, &

pea

per quosuis tam ab eorum ordinariis collatoribus, quam à sede prædicta liberè impetrari possint, & si beneficia ipsa litigiosa fuerint, collitigantes in omni iure, & ad omne ius quod beneficia retinentibus, aut possessionem apprehendentibus huiusmodi in eisdem beneficiis, vel ad illa quomodolibet competebat, aut competere poterat, eo ipso absque aliquo iuris, aut hominis ministerio surrogentur & surrogari esse censeantur, ac in eorum fauorem causa desuper pendens aduocata, & lis extincta fuisse, & similiter esse censeantur. Quódque de cætero supplicationes, etiam manu nostra, & motu proprio signatæ, nisi habuerint clausulam, quod eorum sola signatura sufficiat, nullam aliam quam per literarum super illis conficien. fidem aut probationem faciant, seu præstent, nec vlla eis in aliquo alio casu fides adhibeatur, aut adhiberi possit. Decernentes sic & non aliter tam in eadem curia quam extra eam, & in partibus per quoscunque iudices, ac commissarios quauis etiam apostolica auctoritate prædicta fungentes, etiam causarum palatij huiusmodi Auditores, & ipsius Romanæ Ecclesiæ Cardinales in quauis causa, & instantia, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi auctoritate, & facultate, iudicari, & diffiniri debere, ac irritum, &c. *Signatura in supplicationibus*

Placet, publicetur, & describatur. I.

Lecta & publicata fuit suprascripta regula Romæ in Cancellaria Apostolica, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio, die verò Sabbathi vigesima septima mensis Maij, Pontificatus præfati sanctissimi in Christo patris, & D.N.D. Iulij diuina prouidentia Papæ III. anno quarto.

VI.

Pœnæ blasphematorum, aleatorum & biratteriorum.

IVLIVS Papa III. Ad futuram rei memoriam.

INMVLTIS Deprauatis moribus, vitiosisque consuetudinibus, quæ in nostram hanc Almam Vrbem propter eius amplitudinem magnumque aduenarum vndique in eam concursum, simul cum pluribus eximiisque virtutibus, atque egregiis veræ pietatis exemplis irrepserunt ad quas nos tollendas, & extirpandas omnem aciem mentis, & cogitationis nostræ intendimus: nihil est quod animum nostrum magis exulceret, & confodiat, quam horribilis, atque impia & christianis auribus intolerabilis, diuini nominis blasphemia. Cum audimus sacratissimum Dei & IESV CHRISTI Domini nostri nomen, quod super omne nomen cœlestia venerantur, terrestria adorant, inferna contremiscunt (quod ne temere quidem a quopiam propter eius sublimitatem, ac maiestatem, vsurpandum sit) passim prauorum efferatorumque hominum vocibus scindi, vnaque cum eius sanctissimæ & immaculatissimæ Genitricis, & venerabilium sanctorum, & amicorum ipsius summi Dei nomine, detestandis blasphemiis maledictisque lacerari, vt minime mirandum sit, si à christianis populis in tantis calamitatibus constitutis, diuinæ iracundiæ flagella non amoueantur, *propterea quod iuxta sapientis dictum, A viri multum iurantis domo, non discedet plaga. Quare nos huiusmodi execrandum abusum simul cum cæteris omnibus, quantum cum eiusdem Dei adiutorio fieri poterit extirpare volentes, vt hanc ipsam Vrbem domicilium, ac sedem Spiritus sancti, omnibus inquinamentis mundatam, ac purgatam, domino Deo per omnia placentem habeamus in hunc qui sequitur modum, quo ad præfatum horrendum blasphemiæ crimen, motu proprio, ex certa nostra scientia, & voluntate, inuocata Dei omnipotentis, iustitia, decernimus, statuimus & ordinamus, Blasphemantes scilicet Deum patrem omnipotentem, vel eius filium vnigenitum Dominum, & redemptorem nostrum Iesum Christum, seu Spiritum sanctum, particulariter, & explicitè, vel generaliter, & implicitè attribuendo diuinæ maiestati quæ illi minime conueniunt, vel remouendo quæ eam decent, primo conuicti, si diuites fuerint, compellantur ad soluendum scuta auri quadraginta, si verò pauperes, soluant decem, quæ si nequeant numerare, luant in corpore. Secunda vice conuictis nobilibus siue diuitibus, siue pauperibus duplicetur pœna pecuniaria proportionabiliter ad primam huiusmodi mulctam, Atque insuper incurrant infamiam, & inhabilitatem ad beneficia quæcunque

** Cladium & miseriarum potiores causæ sunt execrandæ hominum blasphemiæ. Robertus Caperi filius in æde S. Crucis Aurelianensis flexis genib. dum supplex coram crucifixi imagine preces funderet voce cœlitus demissa intellexit se frustra pacis et tranquillitatis expectare nisi prius è regno blasphemos penitus extingueret. Comment. prag. sanct. in prolog. Pipin. sec 3. Paschæ. F. 1. Benedi. li. in sum. Gallica. peccatorum. 1. lib. c. 13. in appendice.*

ad gradus,dignitates,& honores obtinendos. Vilibus conuictis perfodiatur lingua. Tertia vice conuictis nobilibus,tam diuitibus,quam pauperibus , tripliceetur pœna pecuniaria respectiuè vt supra. Vlterius sint ipso iure priuati beneficiis ecclesiasticis,& officiis quibuscunque,dignitatibus,titulis, magistratibus, honoribus sint intestabiles tam actiuè, quam passiuè , Sint inhabiles ad ferendum testimonium. Sint banniti publicè per triennium ab Vrbe. Vilibus imponatur fustigatio aut deportatio ad triremes per triennium , & exulent perpetuo. Idem seruetur contra blasphemantes ipsius D.N.Iesu Christi matem beatissimam semper virginē mariam Blasphemi in sanctos vel sanctas Dei,corrigantur seuerè arbitrio DD.Iudicum, habita ratione qualitatis,& grauitatis criminis,cum cæteris circunstantiis iure attendendis. Volumus autem,& statuimus,vt omnes pœnæ pecuniariæ exigendæ,applicentur,tantummodo sustentatitioni Orphanorum vtriusque sexus Catechumenorum & puellarum. Iudices verò tam horrendi,& impij criminis deputamus,& instituimus RR.DD.Inquisitores nostros generales,quos volumus posse addere præstitutis pœnis,& maximè in corpore,si modus blasphemiæ ob grauitatem,impietatem, vel malitiam,id exposcat. Partes eorūdem DD.Iudicum erunt,declarare si dubium occurrat,qui nobiles,qui plebei,qui diuites,qui pauperes sint habendi. Insuper ne sacrilegia, & mortifera hæc pestis,si lateat, minus curari vel præcidi possit, ex omnipotentis Dei auctoritate mandamus omnibus & singulis cuiuscunque sint gradus,& conditionis qui sciuerint aliquos blasphemasse vt supra, quod eos denuncient infra triduum Reuerendis Iudicibus vel per se ipsos,vel per chirographum, modo & ordine inferius exprimendo. Sicque omnes,& singulos indistricto Dei iudicio requirimus,& eorum conscientias aggrauamus. Monendo tamen eos,quod si constiterit,aliquem scientem noluisse denunciare cuiuscunque fuerit status dignitatis,& conditionis,præter vltionem iustitiæ diuinæ,quam ei annūciamus,& præter culpam mortalem, quam incurret ob inobedientiam, & ob neglectum honorem Dei,punientur eisdemmet pœnis,quibus blasphemi,& sic eos mulctari præcipimus:non enim solum digni sunt pœna aut supplicio qui ea faciunt,sed & qui nō corrigunt facientes. Cupientes denunciare secretè,scribant,in chirographo nomē Blasphemi , speciem , locum, & diem blasphemię,& si placuerit apponere nomen proprium,addant duos vel saltem vnum testem. si vero maluerint ipsi denunciantes supprimere nomina propria , adscribent tres vel saltem duos in chirographo qui sint testes de blasphemia,& illud per religiosam personam,per spiritualem patrem,cui confidant ,mittant vni cui voluerint ex Reuerendis. Iudicibus ordinatis quibus ita ad deferendum electis pręcipimus in virtute Spiritus sancti & sanctę obedientię quod nemini habeant reuelare denunciantes testes, vel denunciatos, nisi tribunali iam decreto,in quo volumus seruari omnino secretos,tum denunciantes tum testes non secus ac seruantur in causa fidei. In condemnando pro hoc execrabili scelere,stabitur duobus testibus fidedignis,poterit haberi loco testis vnius denuncians si medio iuramento denunciet,diligenter obseruata qualitate,integritate,& reliquis circunstantiis tum denūciantis,tum alterius testis Si qui (quod Deus auertat) inuenti fuerint denunciantes, vel attestantes falso, subeant pœnas blasphemorum,& illomet ordine,& nihilominus seuerissimis,& grauissimis pœnis, etiam in corpore affligantur,ac ad triremes perpetuo deputentur Blasphemus non accusatis,nec denunciatis,si episcopus humili & contrito corde accusent , si de eorum iniquitate veniam putant,condonamus omnes pœnas à nobis impositas,interim tamen lachrimis orationibus,& cęteris voluntariis pœnitentiis, peccatum maxime detestabile redimant in Misericordia Domini. Quia vero compertum habemus,ludos quos baratarias vulgus appellat, pręter multas iniquitatés quibus causam præbent,blasphemiam maximè enutrire,gignere,& euomere,ideo auctoritate nostra, in spiritu Domini,pręsenti decreto nostro & Motu proprio amouemus,dānamus, prohibemus omnes huiusmodi baratarias tanquam semina plurium impietatum. Et qui in posterum ausi fuerint eas manutenere vel exercere,volumus ac iubemus eos carceribus mancipari de facto,& puniri pœnis à iure contra Aleatores statutis Et insuper arbitrio DD Iudicum pręfatorum & mulctari grauissimè pro trāsgressione huius nostrę prohibitionis,à qua nullum excipimus, cuiuscunque sit gradus,

Blasphemia pœna iure diuino est mortis, & lapidatio Leui.2.cap.24. Iure canonico blasphemus cogitur ad publicā pœnitentiam ante fores ecclesiæ faciendam modo & forma posita in cap.2. de maled. Iure autem ciuili est pœna mortis. text. est.larus in auth. vt non luxurientur contr. nat. in si. & ita affirmāt & concludunt DD. Lod.in prac.crim.c.51. num.26.& Iul. Clarus. prac. li 5.§.blasphemia vers.sed quæro, sed hæc pœna licet diuina & humana lege constituta fuerit hodiernis tamen temporibus ob defectum religionis & iustitiæ non seruatur, vt dicit Lucas de Penna in l.omnes col. 3. versic. secundò quæritur. C. de delatoribus.lib 10.

dignitatis,

dignitatis, vel conditionis & pro hac causa duntaxat cassamus, irritamus, annullamus quamcunque prętensam licentiam, vel exemptionem. Volumus autem quod pręsentium transumptis manu alicuius notarij publici scriptis, & sigillo personę in dignitate ecclesiastica constitutę munitis, eadem prorsus fides adhibeatur tam in iudicio quam extra, quę pręsentibus originalibus adhiberetur, si forent exhibitę, vel ostensę. Datum Romę apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, Die prima Februarij, millesimo quingentesimo quinquagesimo quarto. Pontificatus nostri anno quarto.

Ex pluribus flagitiis hac constitutione damnatis vnum omnium teterrimum ac fœdissimum teterioribus coloribus depingendum hic selegi quo cognito illo nihil improbius, impudentius atque scelestius cognoscatur. Blasphemia est noua voce belluam circundatam videtis. Eius Etymologiam Graci deducunt ἀπὸ τοῦ βλάβειν τὴς φήμης id est à nocendo famæ. Alij ἀπὸ τοῦ βάλλειν φήμαις, quia proiicit famam suam qui aliis detrahit. Blasphemia autem est dicere tacite vel verbo aliquid tribuendo Deo quod illi minime conuenit, aut auferendo ab eo quod illi conuenit, vel tribuendo creaturæ id quod solius est Dei. Blasphemiam definit Hugo de Sancto Victore in libro de fructu carnis & Spiritus cap. 6. sic inquiens Blasphemia est cum quadam probrosa irreligiositate conuitiosorum iaculata in altum maledictio, aut est diuini vel humani nominis diminutio iurando vel exprobrando facta. In huius sceleris vestibulo adest Spiritus Blasphemiæ, quem cum Blasphemia aliquid maioris habere discriminis fatetur Bonauentura dist. 43. in comment. super literam Magistri: habent enim se hæc duo vt ille ait tanquam generale & speciale. Omnis spiritus Blasphemiæ est blasphemia non tamen è contrario Spiritus blasphemiæ est affectus & desiderium vituperationis diuinæ. Spiritus blasphemiæ sic spirat ad odium Dei, sicut spiritus sanctus ad Dei amorem. Immane & horrendum profecto scelus quod non sine causa Theologis dicitur irremissibile non quod non remittatur, sed quod ad illius expiationem vt inquit Beda nullam agit debitam pœnitentiam qui illud semel commisit, quoniam propter illius nimiam malitiam Deus illi auxilium suum subtrahet sine quo fores pœnitentiæ non patent vel secundum Alexandrum de Ales ideo dicitur irremissibile, quia prouocat oculos diuinæ maiestatis ad non miserendum vel non remittendum Peccatum illud est contra Spiritum sanctum vt ex ipsius Græci textus lectione docetur apud Matthæum 12. nam vbi latina versio dicit Spiritus Blasphemiæ non remittetur in hoc sæculo neque in futuro *Græci habet ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις Blasphemia spiritus non remittetur hominibus. Syrus verò sic legit* גודפא הוי דעל רוחא נשתבק לבני בשא *id est Blasphemia verò quæ est contra spiritum vel vt interpretatus est F. Ioannes Benedicti in summa peccatorum, Conuitium autem quod est contra spiritum sanctum non remittitur filiis hominum. Pro blasphemia, Græcum potius quam Syrum sequutus posuit conuicium, & superaddidit* sanctum *quod in hac Syraica sententia non habetur sed vir doctus præsidio fortassis non caret quo hæc sua interpretatio probetur. Mutanda tamen non sunt ea quæ semper certam interpretationem habuerunt vt scribit Paul. Iurisconsultus in l. minime l. 22. de legib. lib. 1. ff. tit. 3. Sed vt cunque sit nihil est quod Scholion obtenebret, aut sceleris grauitatem leniat, cuius formam & varia genera solerter inquirit eiusdem summæ lib. 1. cap. 13 cui paucula hic ex Galeno Catechesi. LXII. addimus. Primum Blasphemiæ genus est, dum Deo adscribimus, quod ipsi non conuenit: vt si ego cum nostri temporis hæreticis dicam Deum esse tam cyclopem, ac durum, vt nullo peccatorum discrimine, siue sit immissio diabolica, siue aliunde nata cogitatio, seu plenus consensus, voluntariúmque nefas, æquè hominem gehennæ cruciatibus adiudicet. Huc reducuntur, quæcunque affingunt Deo, quæ sacra scriptura, aut ex illis deprompta ratio non agnoscit. Deinde quando negamus Deo, quod illi est proprium, vtpote quòd sit iustus: quòd velit homines instituere pœnitentiam, & lugere pristinas impuritates: quòd minimè gratis peccatores in gratiam sit recepturus, hoc est, nisi priùs de seipsis exigant pœnas. Si nunc igitur, cum huius tempestatis Iouinianis, Deum iniustum esse dicas: omnia peccata siísque déque ferre: tam esse bonum, vt sit ignoscere paratus, cùm primùm filij Dei mortem otiosa quadam animi figuratione somniarint siue interim illam imitentur viuendo, siue non: si denique veternosum, & Epicureum Deum facias: peccas in hanc partem. Tertiò, quando quis id, quod est Deo Peculiare, tribuit creaturæ, vel sibi, vel aliis, vel cuipiam denique rerum creatarum: vt si crederemus: non Deum reuera & propriè hominem iustificare, sed vel aquam, vel verba, vel hominem ipsum id per se præstare: quales erant olim Iudaizantes, ac Pelagiani, quo-*

rum, illi legem & opera humana: isti liberum arbitrium sine Dei gratia iustificationem adfer re docebant: cùm ea omnia nil sint aliud, quàm omnipotentiæ diuinæ instrumenta. Postremò quando palam maledicimus Deo, vel sanctis, vel rebus sacris: nam quicquid in ista committitur redundat in Deum. Cæterùm putant nonnulli non fore blasphemiam, qui membra Christi nominaret: quem ego non puto liberatum iri à grandi sacrilegio, si vel deierandi, vel contumeliæ causa tale quid vsurpet. Vt omittam illorum immanem impietatem, qui Christi membra (horrendum scelus) quæ in nobis naturæ leges contegi volunt, arripiunt ad sua flagitia. Ne quis autem ista nimium stoicè dici causetur, libenter gradus hic quosdam agnoscimus. Nam blasphemiarum alia est in mente tantùm: alia in impulsu, ac motu: quædam in sermonem vsque prorumpit, idque vel ex praua consuetudine, vel repentino furore, nulla aut minima intentione, móxque lapsum incautæ linguæ sequitur dolor animi retractantis. Si quid horum fiat, putant veniale: nisi tanta sit blasphemia, vt materiæ grauitas formæ naturam induat. Sequitur, veluti præcedentis peccati germana soror, Tentatio Dei, quod nunc etiam vitium magnoperè regnat: vt omnia peccata post hæreseon colluuiem solent exundare. Ea autem est, dum quis vult capere significans experimentum potestatis, scientiæ, aut voluntatis Dei. Huius grauitas colligi potest ex interdicto: Non tentabis Dominum Deum tuum, sicut tentasti in loco tentationis, *& ex Christi exemplo, qui nobis huius peccati fugam ostendit. Si enim is, qui optimè norat, Dei filius, quanta esset Dei scientia, potentia, & quæ illius voluntas, noluit experimentum capere: multò sanè diligentiùs id fugere debemus. Primus autem huius peccati modus est, si quis dicat: si Deus est omnipotens, agitque hominum curam, seruet me: actum se præcipitem è monte deiiciat. Quasi verò Deus nostræ libidini potentia suæ fidem allegarit. Idem statuendum de aleatoribus, & eo hominum genere, qui per auaritiam, & impietatem, vbi discrimen adeunt suarum diuitiarum, experiri se dicunt, si est Deus: aut se negaturos Deum esse, si contingat. Secundus est, quando tentat homo Dei scientiam, vúltque eius secretorum esse conscius, aut experiri nunquid norit omnia Deus, quæ quanta sit impudentia, quis non videt? Scilicet creatura vilis dicet sui creatori: nisi te hoc scire isto modo prodas, nil omnino scis: vel, si in angustiis positus, nisi hinc eripiat: nescit me Deus ad hunc modum liberare. Tertius Dei voluntatem explorat, illámque suæ cupiditati velut addicit seruituti: vt si quis se non crediturum profiteatur Deum esse in sacramento: nisi Deus illum se probat oculis, & hoc indicio manifestet hæreticisne, an Catholicis debeat fidem adhibere. Hic autem, ne quis infirmior percellatur, nemo censere debet esse nefarium in aliqua graui causa humiliter Dei voluntatem inquirere.*

Ingrediamur iam legum ciuilium penates vt certius exploremus quomodo fœdissima hæc bellua cohibeatur, frenetur & pœnis meritissimis mulctetur. Iure itaque ciuili pœna blasphemantium vt in annotationibus diximus capitalis est, illisque mors indicitur, sed in desuetudinem abiit, tametsi aliquando obseruatur in blasphemos maligno deliberato, & dolose proposito ita Bald. & Salicet. in l. 2. C. de reb. cred. Alex. cons. 233. nu. 7 lib. 6. Bocr. q. 301. num. 11. Pius primus qui sedit circa annum Salutis 142. vt est relatum in c. si quis per cap. illum. 22. q. 1. blasphemos laicos, anathemate, clericos depositione puniendos esse sancinit. Postremò Leo X. in Concilio Lateranensi hoc decretum edixit in blasphemos quod nos huic Iulij constitutioni tanquam propriæ sedi addendum esse opportunum fore duximus. Cuius hæc verba sunt. Ad abolendam verum execrabilem blasphemiam, quæ in maximum diuini nominis, & sanctorum contemptum supra modum inualuit, statuimus & ordinamus: vt quicunque Deo palam, seu publicè maledixerit, contumeliosis ac obscœnis verbis, Dominum nostrum Iesum Christum, vel gloriosam Virginem Mariam eius genitricem expressè blasphemauerit: si munus publicum iurisdictionémque gesserit, perdat emolumentum trium mensium: pro prima & secunda vice dicti officij. Si tertiò deliquerit ille, eo ipso priuatus existat. Si clericus vel sacerdos fuerit, eo ipso quod de delicto huiusmodi fuerit conuictus, etiam beneficiorum quæcunque habuerit, fructibus applicandis vt infra, vnius anni mulctetur & hoc si pro prima vice, qua blasphematus ita deliquerit. Pro secunda verò si ita deliquerit, & conuictus fuerit, si vnicum habuerit beneficium, eo priuetur: si autem plura quod ordinarius maluerit, id amittere cogatur. Quòd si tertiò eius sceleris arguatur, & conuincatur, dignitatibus ac beneficiis omnibus quæcunque habuerit, eo ipso priuatus existat: ad eáque vlterius retinenda inhabilis reddatur, eáque liberè impetrari, & conferri possit. Laicus verò blasphemus, si nobilis fuerit, pœna vigintiquinque ducatorum mulctetur, & pro secunda vice quinquaginta fabricæ Basilicæ principis Apostolorum de vrbe applicandorum.

plicandorum, & aliis, vt infrà deducitur, pro tertia verò nobilitatem perdat. Si verò ignobilis ac plebeius fuerit, in carcerem detrudatur. Quòd si vltra duas vices publicè blasphemus deprehensus fuerit, mitra infami per integrum diem ante fores ecclesiæ principalis mitratus stare cogatur. Si vero pluries in hoc ipsum peccatum lapsus fuerit, ad perpetuos carceres, vel ad triremes, damnetur, ad iudicis deputati arbitrium. In foro autem conscientiæ, nemo blasphemiæ reus, absque grauissima pœnitentia, seueri confessoris arbitrio iniuncta, possit absolui. Qui vero Sanctos re... suos blasphemauerit, arbitrio iudicis rationem personarum habentis, mitius aliquando puniri volumus. Statuimus etiam vt seculares iudices, qui contra tales blasphemiæ conuictos, non animaduerterint, eosq; iustis pœnis minimè affecerint, quantum in eis fuerit, quasi eidem sceleri obnoxii, eisdem quoque pœnis subiiciantur. Qui vero in illis inquirendis puniendisque diligentes, & seueri fuerint, pro qualibet vice decem annorum indulgentiam consequantur, & tertiam partem mulctæ pecuniariæ habeant. Quicunque vero blasphemantem audierint, eum verbis acriter obiurgare teneantur, si citra periculum suum id fieri posse contingat, eundémque deferre, vel notificare apud Iudicem ecclesiasticum, seu secularem intra triduum debeant. Quod si plures dictum blasphemantem simul audiuerint, singuli eum accusare teneantur, nisi fortè omnes conuenerint, vt vnus pro cunctis tali fungatur officio. Quos omnes in virtute sanctæ obedientiæ hortamur & monemus in Domino, vt pro diuini nominis honore ac reuerentia in suis domibus, ac cæteris præmissa omnia seruari, exactissimè exequi mandent, ac faciant, vberrimum ab ipso Domino Deo tam boni operis, ac pii mercedem habituri. Similémque annorum decem indulgentiam ab Apostolica sede consequuturi, cum tertia parte mulctæ, qua dictus blasphemus plectitur, quoties tale scelus puniendum curauerint: quam quidem indulgentiam & reliquam tertiam mulctæ partem, accusatori blasphemiæ nomen deferenti, similiter concedi & assignari volumus, aliis pœnis contra huiusmodi blasphemos per sacros canones expressis: nihilominus in suo robore manentibus. Hactenus Synodus Lateranensis.

Huius Synodi decretum excerpsimus ex lib. 2. Variarum Resolutionum Couarruuiæ & Menoch. De arbit. Iudicū. apud quos fusiore sententiarum copia discutitur controuersia Blasphemiæ. Quanta vero sit criminis huius grauitas & indignitas. D Chrysost. de prouidentia Dei hom. 1. hoc exemplo declarat. In lege inquit veteri scriptum est, qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. Hoc in veteri testamento quando puerilia præcepta, quando lac, quando pedagogus, quando figura & vmbra. Quid igitur dicemus de his, qui nunc in gratia & rerum ipsarum veritate sunt, non patri aut matri maledicentibus, sed ipsi vniuersitatis rerum Deo? Quo enim supplicio afficientur? qualis animaduersio? quis ignem amnis? quis vermis se vpiteratus? quæ tenebræ exteriores? quæ vincula? quis stridor? quis ploratus scelerum magnitudini satis esse possit? Omnes cruciatus qui nunc sunt, quique futuri sunt, minores iusto sunt animo ira affecto, ac eo vsque improbitatis prolapso. Hactenus ille. Quamobrē meritò dominus cum his simili oratione poterit expostulare. Multa bona opera ostendi vobis ex patre meo, propter quod eorum vultis me lapidare? Quod perinde est, ac si diceret. Ego vos ad imaginem meam condidi, ego vos innumeris suppliciis vestra causa toleratis ad vitam reuocaui, ego bona ipsa quibus aduersus gloriam meam abutimini, largitus sum, ego os ipsum & linguam qua aduersum me insanitis, contuli: ego membra vestra quibus mihi bellum infertis, & condidi, & condita seruo: propter quod igitur horum munerum vultis me lapidare? Quis autem hac iustissima domini expostulatione non erubescat? non elinguis fiat? non se innumeris suppliciis pro hoc tanto scelere dignum putet? Quanto rectius, quanto iustius, sanctus martyr Polycarpus qui ante iudicis tribunal positus, cum à perfido iudice hanc vocem audisset, iura fortunam Cæsaris, & dic conuicia in Christum, & dimitto te: ille contra sanctissime respondit, octoginta annis seruio Christo, & nil me læsit vnquam, quomodo possum maledicere regi meo, qui vitam mihi donauit?

Fabius Monteleo. de practica arbitrali, parte 4. nu. 739. scribit hodie pro iudicis arbitrio blasphemos puniri, à quibus non dissentit Ias. l. 3. §. iurari. nu. 14. de iureiur. idem placuit Io. Corasio in Arest. Tolosano annot. 36. Bossius trac. causarum criminalium, tit. De inquisitione. nu. 1 qui scribit, hoc casu cum atrox est blasphemia, iudicem posse statuere pœnam mortis, & sensit Iacobus Simancas in praxi Hæreseos, tit. 9. casus aliquot esse arbitrarios ostendit relata constitutio Lateranensis. Iudex itaque pro personæ & facti qualitate, pœnam indicere poterit; nam is qui blasphemare consueuit, & qui incorrigibilis est, grauiter puniendus est, quod annotarunt Abbas & cæteri in cap. 2. de maledicen.

S. Ludouicus Rex Gallus linguam blasphemorum ferro candenti adurere iussit. Anno 1254. Haltan. annal. 11.

Lege antiqua vti superius diximus homines audientes blasphemiam in Deum obturabant aures suas & vestimenta scindebant in signum doloris vt patet Act. cap. 6. & Matth. c. 26.

Decisionibus Boerij didicimus 301. pro blasphemia quendam fuisse prius lingua perforata condemnatum ad ignem & alium decapitatum.

Anthonius Zanza vt refert Iulius Clarus. d. § 5. lib. 5. pract. crim. propter atroces blasphemias iussus fuit si aptus erat remo transmitti ad triremes perpetuo, sin minus suspendi 19. April. 1549.

Alphonsus Hispaniæ blasphemos variis pœnis sagaci prius facto indagine puniri voluit præsertim quod plebeius pro prima blasphemia verberetur pro secunda notetur in labiis ferro candenti signo crucis, pro tertia lingua inutilis fiat eique abscindatur.

Refert idem Boerius quantum exosos habuerint Blasphemos Reges Christianissimi Ludouicus XII. & Carolus octauus quorum lege præter alias pœnas pro sexta blasphemia labium superius, pro septima inferius abscinditur ita quidem vt dentes appareant, pro octaua vero blasphemia lingua amputatur.

Nunc iure constitutionis Hispaniæ regum blasphemus pro prima blasphemia punitur carcere vnius mensis pro secunda exilio sex mensium à loco habitationis, & mille quadrantum pœna in tres distribuendum partes quorum vna accusatori alia Iudici tertia pauperibus competit. Pro tertia verò blasphemia lingua clauo perforabitur. Huiusmodi fuit edictum Caroli V. Imperatoris Tolet an. 1525.

Sic Blasphemos execrantur leges & Senatus vt blasphemi testimonium non audiant in his causis quæ testes exigunt omni exceptione maiores, vt præclarè & sapienter tradit Alex. in cons. 15. 2. lib. 5 col. 4. Dec. cons. 163 num. 10. Thom. Gram. voto 22. num. 5. & 6.

Sed quæstio non inutilis prorumpit vtrum regibus aut principibus quibus datum est iustitia duce blasphemos punire, iisdem etiam liceat facere gratiam & remissionem blasphemantibus Deum aut Virginem Mariam vel sanctos? Id minime licere videtur. Nam ius diuinum vult, blasphematorem debere acriter puniri. & hoc Deus Moysi præcepit, dicens: Qui blasphemauerit nomen Domini, morte moriatur, vt scribitur in Leuit. c. 24. Ergo ipse Imperator, Dux, & quilibet Princeps secularis inferior, non potest facere gratiam blasphemo: quia esset tollere legem Dei, & superioris, si pœna blasphemo remitteretur per gratiam, cùm Imperator, & Princeps, & Dux non possit tollere legem Dei superioris: vt ait Beatus Thomas 2. 2. q. 67. art. 4. ibi: Iudex enim inferior non habet potestatem absoluendi reum à pœna contra legem à superiore sibi positam, &c. & probatur in l. formam. C. de offic. præfec. præt. Or. Iura enim diuina semper firma atque immutabilia permanent Instit. de iur. nat. gen. & ciuil. §. sed naturalia quidem iura. Et cum per blasphemiam fiat iniuria Deo, sive blasphemia fiat in Deum, siue in Virginem Mariam, siue in Sanctos, est clarum, quòd Imperator, Dux. & Princeps, non possunt per eorum gratiam remittere iniuriam, factam Deo, & sic non possunt facere gratiam alicuius pœnæ blasphemo, cum non sit eis facta iniuria, nec eorum subditis, sed Deo eorum superiori: Et non potest inferior remittere iniuriam factam superiori: per tex. in l. 1. ver. pensemus. c. si quis per mal.

Superest vt flagrantibus votis diuinum numen imploremus vt Iudices & Magistratus pertinaci fortassis sopore lentos nimium in huius sceleris punitione excitentur, ne diutius inultum maneat in commune Reipublicæ Christianæ detrimentum, & ne cum iustè dominus in nos irascitur scelera nostra puniens perdat iustum cum iniusto. Cúmque illud crimen secum trahat multitudinis perniciem, ideo & à multitudine voluit illud obrui & lapidari Leuit. 24. vt omnes hoc typo intelligant (inquit Hesychius) homines blasphemos non tantum sibiipsis creare periculum sed vniuersam Rempublicam in commune salutis discrimen adducere.

VII.

Declaratio circa solutionem Annatarum.

IVLIVS Papa III. Motu proprio, &c.

CVM Sicut non sine animi nostri molestia accepimus, dilectis filiis Officialibus Romanæ Curiæ de annatis eis pro parte suorum emolumentorum in electio

ne

ne eorum Collegiorum assignatis participantibus annatas eis & Camerę nostrę apostolicę de quindennio in quidẽnium, ratione vnionum &c perpetuarum per sedem apostolicam hactenus factarum pro tempore debitas non indagantibus, & earum exactionis possessionem seu quasi adipisci, ac eas congruis temporibus exigere non curantibus, ac in mora & negligentia eas exigendi diutius permanentibus, factum, sit, vt quamplures ex annatis huiusmodi, in obliuionem & desuetudinem iurium dictæ Cameræ deuenerint, & exinde Officia dictæ curiæ eorum occurrente vacationes, longe minori emolumento in alios transferri oportuerit, & adhuc oporteat. in ipsis Cameræ & aliorum quorum interest præiudicium, & detrimentum non modicum, Et insuper debitas annatarum huiusmodi eas non soluentes sententias & censuras ecclesiasticas, ac etiam dissolutionis vnionum &c. huiusmodi pœnas in constitutionibus à diuersis Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris super persoluendis dictis annatis editis cõtentas incurrerint, & vnionibus &c. prædictis vt præfertur dissolutis, in ipsis beneficiis antea vnitis intrusi remanserint, & fructus eorundem beneficiorum suos non fecerint; quinimo ad eorum restitutionem nobis & dictæ Cameræ teneantur Nos qui superioribus diebus vt Cameræ & Officialium prædictorum, ac venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanę Ecclesiæ Cardinalium iura præseruaremus, ac eorum indemnitati consuleremus, quascunque constitutiones antea per dictos prædecessores pro annatis prædictis, & communibus ecclesiarum, & monasteriorum quorumcunque semel tantum, aut de de quindennio in quindennium persoluendis editas, per nostra sub plumbo confectas literas approbauimus, & innouauimus. Volentes cum debitoribus annatarum & communium huiusmodi non iuxta iuris rigorem, sed paterno affectu agere: Motu simili &c. fructus, redditus & prouentus beneficiorum vnitorum huiusmodi per debitores annatarum & cõmunium prædictorum, vt præfertur, indebitè præceptos, & propterea nobis & præfatę Camerę debitos, eisdem debitoribus, (dummodo infra decem dies à die publicationis pręsentium in acie campi Florę, & valuis Cancellarię apostolicę faciendę computandos, de omni & toto eo de quo occasione annatarum, & communium huiusmodi vsque in pręsentem diem etiã pro rata temporis decursi, debitores existunt pręfatæ camerę, cui annatas & communia prędicta, quę officiales præfati per decem annos à lapsu primi quindennij computandos exigere quoquomodo cessarunt, loco fructuum &c. indebitè perceptorum ac nobis & pręfatę Camerę, vt premittitur, debitorum, ac in recompẽsam expensarum quę pro recuperatione annatarum, & communium huiusmodi & satisfactione mercedis ministrorum ad recuperationem annatarum & communium prędictorum necessariò deputãdorum faciendę erunt, ac refectione damnorum & interesse quę ob negligentiam Officialium huiusmodi eidem Camerę hactenus obuenerunt, & aliis rationalibus causis animum nostrum mouentibus, apostolica auctoritate per pręsentes applicamus, appropriamus, & incorporamus, si realiter cum effectu satisfacient pro tempore pręterito (omnibus, & singulis priuilegiis, indultis facultatibus iuribus & gratiis, quę eisdem Officialibus, ac eorum Collegiis super perceptione annatarum, & communium huiusmodi quomodolibet competit eis saluis, & integris ac in suis robore & efficacia quo ad futura remanentibus,) perpetuo dicta auctoritate gratiosè remittimus, & elargimur, eosque ab illis etiam perpetuo liberamus & absoluimus. Mandantes dilectis filiis Guidoni Ascanio sanctę Marię in via lata Diacono Cardinali de sancta Flora nuncupato, Camerario & Magistro Francisco Massario de Aspra generali Thesaurario nostris, per nos alias ad dictarum literarum nostrarum & cõtentorum in eis executionem per alias nostras in forma breuis literas deputatis, quatenus, coniunctim, & alias iuxta dictarum literarum in forma breuis cõtinentiam, & formam procedentes, per se ipsos vel alias personas ad hoc ab eis deputandas, annatas, & communia huiusmodi exigant, & exigi faciant. Nos enim eisdem Guidoni Ascanio Cardinali & Camerario, ac Francisco Thesaurario pro effectu exactionis annatarum & communium huiusmodi omne & singulos illorum debitores, sub singulis literis nostris prędictis comprehensos etiam per edictum publicum constituto summariè &c. de non tuto accessu tam in curia quam extra eam citandi, monendi, & requiredi, ac eis & aliis quibus

Huius constitutionis declaratio à superiorib. pendet, vt liquet ex const. sub Paulo 2. fol 131. Innocentio Octauo. fol. 35. Leone X. fol. 206.

Executores ad huius constitutionis effectum procurandum deputati.

liis quibus & quoties opus fuerit, etiam sub sententiis, censuris & pœnis ecclesiasticis ac etiam pecuniariis, arbitrio eiusdem Guidonis Ascanij Cardinalis & Camerarij, seu alterius personę ecclesiasticę ab eo deputādę ferendis statuendis ac applicādis, etiam simul edicto inhibendi, ipsosque debitores ad solutionem annatarum & communium, in quorum exactionis possessione seu quasi eosdem Officiales a dictis decem annis citra non fuisse repererint, vel si annatas & communia huiusmodi in dicto termino non soluerint fructuum, reddit, uum, & prouentuum, per eos, vt prefertur, indebitè perceptorum, per sententias & censuras ecclesiasticas etiam interdicti tam localis quam personalis per eundem Guidonem Ascanium Cardinalem & Camerarium, seu alias personas ecclesiasticas ab eo vt prefertur deputandas, quotiens opus fuerit, ferendas & promulgandas, necnon quascunque pœnas & alia iuris & facti remedia tam per Guidonem Ascanium Cardinalem & Camerarium, quam Franciscum Thesaurarium prefatos statuenda & ordinanda, etiam cum inuocatione auxilij brachij secularis cogendi, & compellendi, ac cum eisdem debitoribus super eo quod ratione annatarum & communium huiusmodi debebunt pro ea rata & quantitate quę eisdem Camerario & Thesaurario videbitur, etiam citra medietatem debiti transigendi & componendi: & eos pro eo quod soluerint, ac etiam pro vniuerso debito si illud soluerint, aut super quo vt prefertur transegerint & composuerint, plenissimè quietandi: & in quibuslibet prouinciis & locis vnā, seu plures personas idoneas cum simili aut limitata potestate substituendi ac in pręmissis omnibus & singulis summariè & simpliciter, ac alias more Camerali procedendi: aliáque in pręmissis & circa ea quomodolibet necessaria vel opportuna faciendi, gerendi, & exercendi; necnon eisdem Camerario per se, aut personas ecclesiasticas ab eo vt prefertur deputandas, omnes & singulos qui sentētias & censuras predictas vt pręmittitur incurreri in ab eisdem sententiis censuris & pœnis pręuia satisfactione aut compositione absoluendi, & liberandi, amplissimam facultatem & potestatem concedimus per pręsentes. Non obstantibus fœlicis recordationis Bonifacij Papę VIII. de vna, & concilij generalis de duabus dietis, dummodo vltra tres aliqui auctoritate pręsentium non trahātur, & quibusuis aliis constitutionibus & ordinationibus apostolicis cęterisque contrariis quibuscunque.

Pœna non soluentium annatas.

Derogatoria clausula.

Placet & ita Motu proprio applicamus, remittimus, & mandamus.

Die septima mensis Aprilis, 1554. Præsentes retroscriptæ literæ affixæ & publicatæ fuerunt in valuis Cancellariæ Apostolicæ ac in acie Campi Floræ, iuxta tenorem retroscriptarum literarum per Medardum Nicolai S.D.N. Papæ Cursorem. Germanus Letus Magister Cursorum.

VIII.

Contra Hebræos retinentes libros Thalmudi & alios, in quibus nomen IESV Saluatoris nostri, cum blasphemia, aut alias ignominiosè nominatur.

VNIVERSIS & singulis venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, ac dilectis filiis aliis locorum ordinariis, Salutem & apostolicam benedictionem.

CVM sicut nuper non sine animi nostri molestia accepimus, licet alias venerabiles fratres nostri S.R.E. Cardinales hæreticæ prauitatis in vniuersa republica Christiana inquisitores generales certum Hebraicorum librorum volumen Ghemarot Thalmud nuncupatum, nonnulla indigna & legem diuinam, orthodoxámque fidem offendentia continens, de mandato nostro damnauerint, & igne comburi fecerint, nihilominus inter ipsos Hebræos adhuc esse dicantur diuersi libri diuersas contra Christum redemptorem nostrum, eiúsque sanctissimum nomen & honorem blasphemias & ignominias continentes. Nos in præmissis opportunè prouidere volentes, vobis, & vestrum cuilibet per præsentes committimus & mandamus, quatenus singulis vniuersitatibus Hebræorum infra limites iurisdictionis vestræ consistentibus ex parte nostra intimetis & notificetis, quod elapsis quatuor mensibus à die intimationis, & notificationis huiusmodi, omnes & singuli libri, in quibus nomen IESV Saluatoris nostri, quod Iescui hanozri dicitur, cum blasphemia

De libro Thalmud Iudæorum superius sub Innocentio 4. dictum est.

blasphemia, aut alias ignominiosè nominatur: tam in eorum Synagogis, & locis publicis quam priuatis domibus, & alias vbique locorum diligentissimè exquirantur, & qui libros huiusmodi penes se quoquo modo habere reperti fuerint debitis pœnis, tam pecuniariis, & confiscationis bonorum, quam si eorum contumacia, aut qualitas delicti id exegerit, corporis etiam vltimi supplicij, ac alias prout à fide Christi apostatantes puniuntur, irremissibiliter puniantur, & nihilominus eisdem quatuor mensibus elapsis per vos, vel alium seu alios, quos ad hoc duxeritis deputandos, libros huiusmodi cum omni quo diligentia inquiratis, & studiosè inuestigetis, inquirique & inuestigari faciatis, & eos, quos libros huiusmodi penes se habere repereritis, pœnis quibus apostatantes præfati puniuntur, omninò & irremissibiliter puniatis: Non permittentes de cætero eosdem Hebræos (qui in memoriam passionis Dominicæ à Sancta matre Ecclesia tolerantur, vt aliquando mansuetudine nostra allecti ad verum Christi lumen diuino afflante spiritu, conuertantur) à quibusuis etiam apostolica auctoritate fungentibus occasione cuiusuis sortis librorum apud eos existentium (dummodo blasphemiam, vt præfertur, non contineant) nisi de nostro expresso mandato, quomodolibet vexari aut molestari: Contradictores quoslibet & rebelles, ac vobis in præmissis non parentes per sententias, censuras, & pœnas ecclesiasticas ac etiam pecuniarias arbitrio vestro moderandas & applicandas, ac alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo ac legitimis super his habendis seruatis processibus, sententias, censuras & pœnas prædictas etiam iteratis vicibus aggrauando inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit auxilio brachij secularis. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac ipsorum Hebræorum etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, & literis apostolicis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis & decretis quomodolibet concessis, ac etiam iterum vicibus, approbatis & innouatis. Quibus omnibus, eorum tenores præsentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat, specialiter & expressè derogamus, contrariis quibuscunque, aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod si interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem: Et quia difficile foret, præsentes literas ad singula quæque loca, in quibus de eis fides facienda erit, deferri, volumus, & dicta auctoritate decernimus, quod transumptis præsentium manu notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius curiæ ecclesiasticæ, seu personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, ea prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die xxix Maij Millesimo quingentesimo quinquagesimo quatro, Pontificatus nostri anno quinto.

Iudæi ideo tolerantur quia de eorum cõuersione non desperat mater Ecclesia.

1 Innumeris portentis refertus est liber Iudæorum Thalmud qui est ipsorum verbum Dei non scriptum, in quo inueniuntur innumerabiles errores, de quibus vide Sixtũ Senensem libro secundo bibliothecæ sanctæ R. Salomon, quem Iudæi maximi faciunt, in comment. cap. 2. Genes. in illud; (Hoc nunc os ex ossibus meis;) dicit Adamum cum omnibus bestiis & feris carnaliter congressum, nec potuisse libidinem explere quousque ad Euæ amplexus peruenit, idem in c. 28. Num. in illud: (In Calendis autem offeretis holocaustum Domino.) Ipse legit holocaustum Domini, & dicit præceptum esse offerri holocaustum in die nouilunij pro peccato Dei, quod commisit cùm diminuit lumen lunæ, quam fabulam narrat idem R. Salomon in cap. 1. Gen. in illud. duo luminaria magna. Idem in cap. 4. Deuteron. in illud; (Creauit Deus hominem dicit,) Adamum fuisse tam procerum, vt capite cœlum tangeret, dum esset in terra, similia passim occurrunt in libris Iudæorum.

Iulium III. Pontificem Maximum Ecclesia Orientalis officiosè Pastorem gregis Christiani & in terris Christi Vicarium recognouit, cum enim Assiria mortuo Simone Mama, totius orientis trans Euphratem vsque ad Indos Metropolitano, Patriarcha sibi constituisset Simonem Sulakan, Danielis filium de familia Bello monasterij, de Hormisd. ordinis S. Basilij in vrbe Muxalaus qua est in insula Tigridis fluminis eundem virum ad apostolicam sedem, vt eius electio confirmaretur misit, cuius fidei confessio apud Onuphrium pulchrè habetur. Litera-

rum autem quas attulit Iulio tertio exemplar è Syraica lingua fidissimo interprete translatum hic subiiciam.

EPISTOLA ECCLESIAE NESTORIANAE PRO PAtriarcha Metropolitani confirmatione demandata & è Syriaco in Latinum ad verbum traducta per Andraam Masium.

PATRI *patrum, & pastori maximo, concinnanti mitras, vngentique sacerdotes, & cingenti zonis, Petro temporis nostri, ac Paulo dierum nostrorum, & cingulo comprehendenti vniuersum cœtum Christianorum Qui es loco Christi domini nostri, tu sedes in sede alta & sublimi principis apostolórum, tenentis claues regni cœlestis, cui ore suo salutari dominus noster dixit; Quidquid ligaueris in terra, erit ligatum in cœlo; & quidquid solueris in terra, erit solutum in cœlo: & super eam fundauit ecclesiam suam, aduersus quam portæ inferni nihil valebunt in generatione generationum. Nunc porrò tibi eam dedit Christus Deus noster, & seruator noster, vt sedeas super eam. Tu item es fons, cuius aquæ non deficiunt, & quisquis sitiuerit, æquum est vt ex te bibat aquas vitales, vt sedet sitim suam. Tu es lucerna quæ non extinguitur, sed illustrat omnes creaturas, vt candela quæ est super candelabrum. Et vt Ioannes Baptista, qui posuit dexteram suam super caput Christi Dei nostri. Et in te videt lumen vniuersa respublica Christiana, quæ est proles ecclesiæ sanctæ. Tu es murus fortis ciuitatis, & mater ciuitatum, Romæ magnæ, quam piscatus est princeps discipulorum Petrus, & prudens architectus Paulus, qui lumen præbuerunt omnibus hominibus distentis atque implicatis errore Satanæ. Tu es caput omnium patrum, sicut erat Petrus caput omnium discipulorum, cui vt est data sedes alta & sublimis in terra, sic his vltimis temporibus alta excelsáque est sedes tua, ipsa Roma magna & celeberrima. Sed quid extendimus verba coram tua sublimitate, paruum est os nostrum, & breuis lingua nostra: te verò ipse Christus qui te elegit ad hanc functionem, exaltauit atque in sublime extulit, fecitque sibi vas quod conueniat gloriæ suæ. Quapropter scito domine pater noster electe, hoc est Papa, (cuius vita custodita sit in domino, amen) quòd nos serui tui miseri peccatores Nestoriani sumus pupilli absque patre, & absque gubernatore, neque superest super nos fermentum patrum, nullus Metropolita, sed soli duo aut tres Episcopi. Habebamus enim quendam Patriarcham retro ab annis centum, qui nullum constituebat Metropolitam, nisi de stirpe ac genere, familiáque sua, atque ea familia illam consuetudinem vsurpauit inde à centum annis vsque adhuc. Nunc porrò vnus solus superest Episcopus ex ea prosapia, qui & ipse conatus est per impudentiam ita agere, vt egerunt illi qui ipsum fuere. Verùm nos non acceprauimus, neque proclamauimus ipsum; sed subitò conuenimus ex omnibus locis orientalibus, & ex omnibus ciuitatib. & pagis, quæ sunt circum ciuitatem Mozal, hoc est Attur, in vicinia Niniues, ex Babylonia, ex Carcha, ex Arbela, ex insula quæ est in medio Tygris fluminis Edem, ex Tauris Persiæ, ex Nisibi, ex Marde, ex AEmed, ex Hasan Cepha (hoc est, arce petra, aut rupe forti) & ex reliquis locis Orientalibus ad Mozal, viri magnates, & sacerdotes, ac monachi reliquúsque in Christum credens populus, pro more, & constitutionibus canonum antè obseruatorum: atque interrogauimus scrutatiq; sumus inter omnes: sed non inuenimus vllum, præter hunc, præditum charitate, & ingenio, doctum, vt doctorem, ac temperantem, cælibémque excellentem, insigni vitæ probitate, & reuerentia, cui nomen & appellatio, magister noster Siud. Eum igitur per vim ex loco habitationis suæ deduximus in medium cœtus credentium, visúmque est fœliciter omnibus hunc esse. & dixerunt hunc esse idoneum ad hanc viam. Postquam autem fœliciter ita nobis visum est, subitò conscripsimus ei has literas apertas ad tuam celsitatem, quanquam indigni, misimúsque ipsum ad pedes tuos sanctos, & vnà cum ipso viros tres summos primates inter credentes, Adamum, Thomam & Caleph. Cæterùm ascenderunt cum ipso versus Ierusalem circiter septuaginta animæ ex optimatibus selectæ, qui erant nostræ professionis, atque viatico comitatuque eos instruximus secundum veterem consuetudinem. Proinde supplices petimus à paternitate tua sublimi, vt simul atque peruenirent ad te, conficias negotia ipsorum, ne restet derisio, & ludibrium inter gentes, & eos qui sunt professionis nostræ: ita vt non audeamus quenquam hominum intueri. Obsecramus itaque te, & eum qui tibi concessit hoc donum altissimum, vt mox vbi ad te peruenerint, ordines eum nobis Patriarcham, hoc est, Catholicum, ne maneamus pupilli absque patre, & gubernatore, ac pastore, & perturbetur ordo noster ob fermentum sacerdotale, relinquamúrque velut oues sine pastore,*

nec

ne pereat labor quem sustinent ex Oriente in Occidentem. Nam Dominus noster dixit in euangelio suo ad discipulos suos: Gratis accepistis, gratis date omnibus quibus opus est de fonte vitæ. Et scribas ipsi literas & epistolam, désque ipsi viaticum benedictionis: & benedicito locis orientalibus, vt exultet cor nostrum. Itaque discedant abs te gaudentes: sicut gaudebant Magistri Persæ in Bethlehem, & de natiuitate Domini nostri, & sicut descenderunt pastores in speluncam, atque vt imbuerint Angeli gaudio mulieres, & alios. Præterea hoc scito pater noster excelse, quòd sacerdotium nostrum à priscis temporibus ex Roma sit, quæ est sedes Petri principis Apostolorum: verum ex quo confusus est ordo Christianorum à filiis Hagar AEgyptiæ, interrupta est via nostra ad vos inde à spacio trecentorum annorum vsque ad hunc diem. Nunc porrò quandoquidem misimus hunc ad pedes tuos sanctos, obtestamur ne remoreris ipsos ne nos maneamus confusi, & relinquatur cor nostrum apud ipsos, doleátque anima nostra. Sed citò remittito ipsos, quia sitimus ad videndum eos sicut terra quæ sitit aquas, conficitóque prorsus citò citò. Sed non est æquum vt multis vtamur verbis apud celsitatem tuam: neque enim digni sumus. Et tu ipse nosti quòd quando filij egent, parentes ipsorum explent illorum indigentiam. Cæterùm Christus dominus & Deus noster custodiat & seruet Reges vestros: & benedicat locis vestris ad preces dominæ nostræ Mariæ, quæ peperit lucem & vitam, & domini Ioannis Baptistæ. Ita fiat

ALTERA NESTORIANORVM EPISTOLA QVI ELE-
ctum Patriarcham suum vsque Hierusalem deduxerunt, ad Pontificem Romanum cuius primatum & dignitatem obnixè venerantur.

PATER *patrum, & pastorum maxime, qui concinnas mitras, & vngis sacerdotes, atque incingis zonis: Petrus temporis nostri, & Paulus dierum nostrorum, ac cingulum quod comprehendis vniuersos Christianos: qui es loco Christi domini & Dei nostri: sedésque super sedem Petri Apostoli, & te tenentis claues altitudinis & profunditatis, ad quem dixit dominus noster: Quod ligaueris, erit ligatum, & quod solueris, erit solutum, & super eam petram ædificauit ecclesiam suam sanctam. Nunc porrò dedit eam tibi Christus Deus noster, vt ex ea dispenses ordines ecclesiasticos pro eo ac opus fuerit gregi Christi, quem tradidit tibi, ne perturbaretur per lupos, qui ipsi odio prosequuntur, perirétque grex Christi, atque incurreret in malum: quicquid autem perit reposcitur à pastore. Tibi tradidit sanctam suam ecclesiam, vt eius egestatem expleas eo thesauro qui non deficit, & eo fonte cuius aqua nunquam exhauriuntur, & quantumuis multi ex eo bibent, augescit non autem minuitur. Tu es loco Petri, & prudentis architecti Pauli, qui omnes mortales illustrant eo munere quod ipsis datum fuerat à Spiritu Sancto, & à pastore cœlesti, qui suo sanguine illos redemit ab errore diaboli, & mutorum idolorum. Quia tu es pater vniuersi populi Christiani, sicut Petrus caput omnium discipulorum, cui obuenerat sors docendæ Romæ magnæ & celebris. At hoc nostro tempore tibi illam dedit Deus, & elegit te, collocauitque super eam, tradiditque eam tibi, quia ita ipsi placuit. Et elegit te sicut Hieremiam ex vtero matris suæ, & sicut Ioannem filium Zachariæ, qui dignus fuit vt imponeret dexteram suam capiti Christi Dei nostri, & sicut Athanasium & reliquos patres veteres. Sed quid longa facimus verba coram tua celsitate, quum simus indigni, qui te elegit, is te exaltauit. Cæterùm scias, ô domine pater, cuius vita custodita esto, quod nos serui tui Nestoriani Orientales sumus pupilli absque patre electo qui dare possit ordines sacerdotales. Neque supersunt apud nos Metropolitæ, quorum est ordinare Catholicum: sed soli pauci Episcopi, Episcopus Arbelæ, Episcopus Salmasti, Episcopus Adurbeigan, Et nostri conuenimus in insulam, quæ est intra Tigrim flumen Eden, fecimúsque compactum inter nos, & misimus pro hoc monachum Siud, & deduximus ipsum per vim de sua statione in medium populi: atque vniuersus populus testabatur de ipso, esse eum vtilem ad hanc vitam. Igitur cùm considerassent, approbassentque ipsum omnes greges, illico ascenderunt cum ipso ad Hierusalem primates nobiles, magnificus Messud, & Abdias Ephraim, ac magnificus Chabib, prætérque hos alij Monachi, & sacerdotes, ac diaconi, laicique atque intrauimus, conuenimúsque ad Monachum benedictum, & gubernatorem presbyterum, dominum Paulum: ciiúsque sodalitium spirituale in sancta Sion, in cœnaculo benedicto, in quo ille habitat, petiuimúsque ab ipso epistolam ad dignitatem tuam, per Iacobum interpretem, & scripsit nobis tres epistolas ad tuam celsitatem, multúmque gaudebat de nobis. Nos verò de-*

dimus magistro nostro Siud, atque cum ipso misimus tres viros primates, Thomam, Adamum & Caleph, ante pedes tuos. Nunc igitur petimus à celsitate tua, absoluito negotium ipsorum, & ordinato illum in Catholicum, datóque ipsi potestatem per verbum tuum, vt possit conferre gradus ecclesiasticos, prout opus habuerit grex, pro more Patriarcharum, & vt ligare possit, & soluere pro consuetudine Patrum, & Canonum Apostolicorum. Itaque oramus te pater noster ne sis illis in mora, ne maneat cor nostrum apud ipsos, sed citò remitte ipsos. & scribito ipsi litteras & epistolas, ac benedictio locu nostris. Iam verò esto saluus, & custoditus in domino nostro.

Arthride laborans Iulius III. cum seueriore victus regimine medicorum consilio ad sedandos dolores vteretur, grauiorem contraxit morbum (sic fumum fugentes in ignem incidimus, curris quispiam ne pluuia madescere & in foueam prafocatus est) à quo diem obiit die Sab. X. Cal. Martij inter horam decimam nonam & vigesimam. Pontificatus anno quinto, mense primo, & die 16. Corpus conditum est in Sacello S. Andreæ Apost. apud Basilicam Principis Apostolorum.

MARCELLVS SECVNDVS.

Etruscum habuit parentem è Ceruina familia non minoris notæ, in agro Piceno natus, optimis disciplinis præclarè eruditus Clementi VII. charissimus, à Paulo III. Doctorum æquissimo æstimatore primum Episcopus Eugubinus, ac legatus in Belgium apud Cæsarem, decima Patrum ordinatione Presbyter Cardinalis tit. S. Crucis in Ierusalē creatus est, & post Iulium 3. solenni pompa Anno M.D.LV. Pontifex Maximus inauguratur. Marcelli nomen Adriani VI. exemplo allectus retinuit. Cibi ac vini parcissimus. Omnium dignitatum sublime quoddam, sed æquè difficilimum in Pontificatu recognoscebat. Affines & propinquos nec Romam venire nec Petri patrimonio locupletari voluit.

I.

Prorogatio subsidij triennalis trecentorum millium scutorum super fructibus beneficiorum à Paulo III. impositi ad Triennium.

ARCELLVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

His proximis diebus quibus fel. rec. Iulius Papa Tertius prædecessor noster, sicut Domino placuit rebus est humanis exemptus; Camera Apostolica ea in egestate reperta fuit, vt neque ipsius Prædecessoris exequiæ modo solito, neque Conclauis expensæ commodè fieri potuerint, quinimo ad eas satis remissè faciendas oportuerit multum æs alienum cum graui ipsius Cameræ iactura contrahere. Verum cum ex ordinariis eiusdem Cameræ redditibus huiusmodi disolui, & moles expensarum, quæ pro orthodoxæ fidei defensione, & status S.R.E. conseruatione nobis indies subeũdæ sunt, sustineri nequeant cogimur ad solita præfatæ Cameræ subsidia, præter mentis nostræ in stitutum recurrere. Cum itaque alias de anno videlicet millesimo quingentesimo quadragesimo tertio proximè præterito piæ mem. Paulus Papa Tertius, etiã prædecessor, noster animaduertens ex variis onerum impositionibus, tunc vigentibus nihil aliud magis euenire, quam Commissariorum, & aliarum personarum cum Camera Apostolica contrahentium lucra, ac subditis ipsis innumerabiles expensas, ipsis forsan principalibus oneribus grauiores: Volens in præmissis opportunè prouidere, de fratrum suorum de quorum numero tunc eramus consilio, cum laudabili sei directione cunctis impositionibus extraordinariis sublatis vnum vnicui cuique

Ære alieno grauata Camera Apostolica subsidiis leuatur.

cuique subsidium trecentorum millium scutorum per totam ditionem ecclesiasticam pro triennio soluendum, & exigendum imposuerit, & cum subsidium huiusmodi spontanea subditorum voluntate acceptatum fuisset, & ex eo sum(m)a trecentorum millium scutorũ huiusmodi ad Cameram præfatam annuatim præuenire non posset ad supplendam summæ deficienti, aliud quartæ partis fructuum à congregationibus regularibus Italiæ. & aliud vnius decimæ à sæcularibus, ac aliud etiam quartæ partis fructuum ecclesiasticorum à regularibus personis ab eisdem cõgregationibus separatis per totam Italiam existentibus, necnon reliquum vnius vigesimæ ab Hebræis ditionis ecclesiasticæ exigenda, & per eos, ac omnes alios ad quos spectabat triennio durante dictæ Cameræ apostolicæ annis singulis integrè persoluenda subsidia, etiã imposuerit: Et subsidia huiusmodi Paulus primo ad duo successiuè, & deinde Iulius prædecessores præfati ad reliquum extunc immediatè subsecuta triennia prorogauerint, prout in diuersis ipsorum prædecessorum desuper confectis literis plenius continetur, ipsáque subsidia quiete. & sine aliquo cõmissariorum, & expensarum grauamine, & cum maxima subditorum, & personarum quæ illa soluerunt satisfactione exacta fuerint: Nos confidentes subditos, & congregationes, ac Hebræos præfatos ex notorietate nostrarum, & dictæ sedis necessitatum onus subsidiorum eos tangentium vt antea fecerunt libenti animo subituros, trecentorum millium scutorum his modo, & forma quibus vltimo loco exactum fuit, & quartæ partis fructuum congregationum regularium Italiæ, ac vigesimæ Hebræorum ditionis ecclesiasticæ subsidiorum impositiones huiusmodi, necnon conuentiones desuper cum eisdem subditis per ipsorum prædecessorum agentes super præmissis factas, & initas, earum ac omnium, & singularum perinde confectarum scripturarum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus & eo sufficienter expressis habentes, ad aliud triennium à fine vltimo dicti triennij computandum, & deinde necessitatibus nostris prædictis durantibus ad nostrum, apostolicæ sedis beneplacitum, apostolica auctoritate, tenore præsentium extendimus, & prorogamus, ac extensas, & prorogatas, necnon trecentorum millium, iuxtà conuentiones prædictas, & quartæ partis fructuum congregationum, ac vigesimæ Hebræorum huiusmodi subsidia integrè & iuxta verum eorum valorem ad vltimo dictum triennium, vt præfertur, computandam solui, & exigi: ac Cameram prædictam pro necessitatibus huiusmodi præuenire debere decernimus, & quatenus opus sit singula vltimo dicta subsidia in locis, & terminis, ac sub modis, & formis prædictis singulis annis exigenda pro vltimo dicto triennio, & ad beneplacitum huiusmodi de nouo imponimus, & imposita esse decernimus. Quocirca dilecto filio Guidoni Ascanio, sanctæ Mariæ in Via lata Diacono Cardinali de sancta Flora nuncupato, Camerario nostro (quem vltra ordinariam sui Camerariatus officij auctoritatem subsidiorum huiusmodi Collectorem generalem, cum facultate tot quot sibi videbuntur necessarij Commissarios ad singula vltimo dicta subsidia exigentium deputãdos, necnon quæcunque dubia declarandi & quascunque compositiones & concordias cum singulis congregationibus, & Hebræis supradictis, etiam de nouo, si sibi videbitur faciendi, & ordinandi, constituimus, & deputamus,) per præsentes committimus, & mandamus, quatenus vltimo dicta subsidia iuxta eius prouidam ordinationem exigi, & ad dictam Cameram apostolicam peruenire faciat, contradictores quoslibet, & rebelles per censuras ecclesiasticas, & pœnas, etiam pecuniarias eius arbitrio infligendas, & applicandas, ac appositionem interdicti, aliáque opportuna iuris, & facti remedia appellatione postposita, compescẽdo, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis Decernentes subditos, ac congregationes. & Hebræos prædictos a vltimo dicta subsidia singulis annis, ac modis & formis præmissis vltimo dicto triennio, & beneplacito huiusmodi durantibus integrè soluendum, omni contradictione cessante teneri. Ac declarantes quod omnes, & singuli pensionarij Congregationum earundem, seu ij quibus loco pensionum fructus Congregationum huiusmodi in toto vel in parte reseruati sunt, cuiuscunque, conditionis, vel dignitatis existant (S.R.E. Cardinalibus & dilectis filiis fratribus hospitalis sancti Ioannis Hierosolymitani duntaxat exceptis) ad subsidij quartæ partis fructuum huiusmodi præstationem in omnibus,

Etsi Marcellus piissimus vt refert Onuphrius in mentem induxisset se vectigalia & onera publica per superiores pontifices imposita, vel absoluturũ vel ad modestã quandam rationem reducturum, initio tamen Pontificatus ærario exhausto, & magno ære alieno insuper contracto: coactus est præter animi sui sententiam propositum mutare & subsidium illud triennale trecentorum millium aureorum à Paulo 3. indictum continuare, quod tempus præscriptum exactum esset qui in maximis Romanæ Ecclesiæ necessitatibus subleuaro posset. Sedis enim apostolicæ stabiles redditus sunt CL. millia aureorũ, reliquũ ex hoc subsidio, & XXX millia qui cẽsibus habentur, priori pecuniarum indictione quartã partem redituum congregationum regularium ac vigesimam Hebræorum adiunxit.

Quod vectigal Cardinalium pauperum ſuſtentationi addicere decreuerat. Eius præcipua cura erat æs alienum Eccleſiæ ſoluere. Quo perfecto, quæ de vectigalibus minuendis, vel tollendis conſtituerat ocyſſimè exequi. Id vt faciliùs fieret ſe neque bella geſſurum: neque inſanis ſubſtructionibus vacaturum aut propinquis ſuis principatus empturum publicè profeſſus eſt. Qua parſimonia illud ſibi certò perſuadebat, breui Eccleſiam Romanam ære alieno liberaturum. Cum aliquando eius menſæ cochlearia & alia inſtrumenta aurea appoſita eſſent argentea ſufficere dixit clibanū pro argenteo aureum voluit & ex iis pecunias vſibus apoſtolicæ ſedis conflari iuſſit.

& per omnia perinde, ac ſi illa eis nominatim, & expreſſè per præſentes impoſita fuiſſent, clauſulis. & decretis in literis apoſtolicis reſeruationum penſionum, & fructuum huiuſmodi appoſitis, etiam quod penſiones, & fructus huiuſmodi ab omni decima, ſubſidio charitatiuo, & quouis alio onere, tam ordinario, quam extraordinario quauis etiam apoſtolica auctoritate, etiam pro expeditione tam defenſiua, quam offenſiua contra Turcas, & alios Infideles, aut reipublicę chriſtianę ab illorum conatibus quauis defenſione, ac etiam pro recuperatione Terræ Sanctæ, ſeu fabricæ baſilicæ principis Apoſtolorū de Vrbe, vel pro alia neceſſitate, ſeu inexcogitabili cauſa à Romano Pontifice pro tempore exiſtente, etiam motu, & ſcientia ſimilibus impoſitis, vel imponendis, exempti ſint, diſponentibus nequaquam obſtantibus pro rata teneantur, & efficaciter aſtricti ſint. Quodque congregationes ipſæ ſuper quarum fructibus pēſiones, ſeu quarum fructus ſic aſſignati, ſeu reſeruati exiſtunt, poſſint ſatisfacere ratam penſionariorum ſuorum, ſeu eorum quibus fructus ſunt reſeruati, ac liberè poſtmodum ſua propria auctoritate penes ſe ſeu pro ſe retinere totum illud quod pro ipſis penſionariis, ſeu pro eis quibus fructus huiuſmodi ſunt reſeruati re ipſa, & cum effectu perſoluerint. Et nihilominus penſionarios, ac eos quibus fructus huiuſmodi reſeruati ſunt, per agentes dictæ Cameræ apoſtolicæ ad ſolutionem quartæ partis penſionum, ac fructuum reſeruatorum huiuſmodi reſpectiue vltimo dicto triennio durante, iuris, & facti remediis opportunis cogi, & compelli poſſe volumus, Non obſtantibus præmiſſis, ac conſtitutionibus. & ordinationibus apoſtolicis, necnon congregationum, & illarum ordinum huiuſmodi iuramento, confirmatione apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, ac quibuſuis priuilegiis, indultis & exemptionibus, ac etiam in corpore iuris clauſis immunitatibus, & literis apoſtolicis eiſdem ordinibus & congregationibus, ac illorum locis, & perſonis generaliter, vel ſpecialiter ſub quibuſcunque verborum formis, & expreſſionibus ab eadem ſede conceſſis. Quibus, & literis apoſtolicis reſeruationum, penſionum, ac fructuum huiuſmodi, necnon quibuſuis obligationibus, etiam in forma Cameræ cum iuramenti, & cenſurarum, ac mandati executiui ſuſceptione, vel alias deſuper factis, etiamſi de illis eorūque totis tenoribus de verbo ad verbum mentio, ſeu quæuis alia expreſſio habenda ſit, & in eis caueatur expreſſè, quod per huiuſmodi clauſulas generales, etiā ſpecialem mentionem importantes eis derogatum non cenſeatur nec derogari videatur, niſi ſub certis modo, & forma in eis expreſſis tenores huiuſmodi pro expreſſis, habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxat ſpecialiter & expreſſè derogamus, contrariis quibuſcunque. Aut ſi penſionariis, vel aliis percipientibus fructus congregationum huiuſmodi, ac ipſis congregationibus, & ordinationibus, vel quibuſuis aliis communiter, vel diuiſim ab eadem ſit ſede indultū, quod ad ſolutionem, vel præſtationem alicuius ſubſidij minimè teneantur, & ad id compelli, aut quod interdici. ſuſpendi, vel excommunicari, ſeu propter ea grauari non poſſint per literas apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem, & quibuſlibet aliis priuilegiis indultis, & literis apoſtolicis generalibus, vel ſpecialibus quorumcunque tenorum exiſtant per quæ præſentibus non expreſſa, vel totaliter nō inſerta effectus earum impediri valet quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus habenda ſit in noſtris literis mentio ſpecialis, quæ quoad præmiſſa volumus nullatenus ſuffragari. Vt autem præſentes ad omnium notitiam deducantur, eas in valuis Baſilicarum principis Apoſtolorum, & S. Ioannis Lateranen. de dicta Vrbe affigi, ſeu appēdi volumus, quæ eas ſuo quaſi ſonoro præconio publicabunt, vt iis quos præmiſſa contingunt, quod ad ipſos non peruenerint: aut ea ignorauerint, nullam poſſint executionem prætendere ſeu ignorantiam allegare. cum non ſit veriſimile apud ipſos remanere incognitum, quod tam patenter omnibus extitit publicatum. Ceterum quia difficile foret præſentes ad ſingula loca in quibus expediens fuerit deferre volumus, & auctoritate apoſtolica prædicta decernimus quod earundem præſentium tranſumptis manu alicuius ex dictæ Cameræ apoſtolicæ Notariis ſubſcriptis, & ſigillo Camerarij noſtri munitis, ea prorſus fides in iudicio & extra in omnibus, & per omnia adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur ſi forent exhibitæ

hibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud ſanctũ Petrum Anno Incarnationis Dominicę, milleſimo quingenteſimo quinquageſimo quinto, quartodecimo Calendas Maij. Pontificatus noſtri Anno Primo.

Vnicam huius Pontificis conſtitutionem hic retulimus. Fatis publico bono inuidentibus hunc citius poſt coronationem mors ſuſtulit. Cum enim parum eſſet proſpera valetudine, & publicis muneribus Comitiorum & rerum gerendarum pertinacius incumberet fatigatus duodecimo Pontificatus die febri corripitur à qua decimo poſtea occubuit. Magno ſui apud omnes relicto deſiderio, cadauer biduo inhumatum in baſilica S. Petri die Mercurij Cal. Maij. M. D. LV. conditum eſt.

PAVLVS QVARTVS.

Ioannes Petrus Caraffa Neapolitanus, Ordinis Diui Dominici inſtitutũ in ipſa pueritia petiit, ſed hinc à parentibus optimo propoſito reclamantibus vi abductus eſt. & ad Archigymnaſia frequentiora Italię literis inſtituendus demiſſus palmam retulit ſacræ Theologiæ, Latinis, Græcis iuxtà ac Hebræis literis apprimè edoctus. Quamobrem apud Pontificem ſui nominis ſplendor plurimum effulſit, à quo Archiepiſcopatu Theatino donatus eſt, ſed ſpretis orbis oblectamentis contemplationi penitus ſe addixit, infulas Epiſcopales relinquit, nouum collegium Patrum Theatinorum à Theate oppido ſic dictorum Clementi ſeptimo anno M.D.XXVIII. confirmatum, & hodie in Italia cèlebre inſtituit. Demum Pontificiis litteris Pauli III. Romam euocatur, illicq; Cardinalis præsbyter tituli S. Clementis deſignatus Marcello II. ſucceſſit Anno M.D.LV. Cal. Iunij. Multa edicta tulit ad reparandam Eccleſiæ diſciplinam. Hiſpanorum nomen odit Gallorum ſtudioſiſſimus. Illi ſolenni decreto S. P. Q. R. ſtatuam marmoream in Capitolio initio ſtatim Pontificatus erexit.

I.

Annullatio alienationum quarumcunque bonorum Eccleſiaſticorum in damnum Eccleſiarum.

PAVLVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

INIVNCTVM nobis deſuper, meritis licet imparibus Apoſtolicæ ſeruitutis officium, mentem noſtram continuo pulſat vt bona eccleſiaſtica, quæ cæca hominum cupiditate occupata detinentur, noſtræ operationis miniſterio, ad ius, & proprietatem eorum, quorum antea erant, omninò reducantur. Cùm itaque (ſicut nobis innotuit) licet alias fe. re. Symmachus Papa prædeceſſor noſter prædium Eccleſiæ pro aliqua neceſſitate quouis modo alienari, aut iura eccleſiæ in vſufructuum dari prohibuerit, & lege huiuſmodi omnes Cuſtodes aſtringi, ac donatorem, ac cenſuatorem, & venditorem honorem perdere, & qui præmiſſis ſubſcriberet, anathema eſſe cum eo, qui daret, ſiue reciperet, niſi reſtituerentur, & quaſlibet eccleſiaſticas perſonas contradicere, & cum fructibus alienata repoſcere poſſe, hócque non ſolum in Eccleſia Ro. conſeruari, verumetiam in vniuerſis per prouincias eccleſiis conuenire voluerit. Et piæ me. Paulus Papa 2. etiam prædeceſſor noſter omnium rerum, & bonorum eccleſiaſticorum alienationem, omnémque pactum, per quod ipſorum

De prohibitione alienationis bonorum Eccleſiæ primam habetorius huius operis conſtitutionem ſub Gregor. 9. fol. 1. Cor. 2. vol. conſ. 187. & Barb. in 5. vol. conſ. 6. in 2. col. & ſeq. Lud. Rom. conſ. 36.

ipsorum dominium transferretur, ac concessionem, hypothecam, locationem, & conductionem vltra triennium necnon infeudationem, vel contractum emphiteuticum, præterquam in casibus à iure permissis, ac de rebus, & bonis in emphiteosim ab antiquo concedi solitis fieri prohibuerit. Et si quis contra huius posterioris prohibitionis seriem de bonis, & rebus eidem quicquam alienare præsumeret, alienatio, hypotecha, concessio, locatio, conductio, & infeudatio huiusmodi nullius omninò essent roboris vel momenti, & tam qui alienaret, quam qui alienatas res, & bona reciperet sententiam excommunicationis incurreret, & nihilominus res, & bona alienata huiusmodi ad ecclesias monasteria, & loca pia, ad quæ antea pertinebant, liberè reuerterentur. Nihilominus à nonnullis annis citra diuersæ personæ tam seculares, quam ecclesiasticæ complura castra, terras, oppida, ciuitates, & loca, tam Romanæ prædict., quam diuersarum cathedralium, etiam Metropolitan. & aliarum ecclesiarum necnon monasteriorum, domorum, & aliorum regularium locorum, ac hospitalium, & aliorum piorum locorum, prætextu diuersarum alienationum, eis de castris terris oppidis, ciuitatibus, & locis prædictis in euidens damnum ecclesiarum, monasteriorum, domorum, hospitalium, & aliorum regularium, & piorum locorum, seu alias non seruatis solemnitatibus à iure requisitis factarum occupauerint, & occupata detinuerint, & detineant de præsenti, ac exinde factum sit, vt non solum ecclesiarum, monasteriorum, & domorum Prælati, ac hospitalium, & aliorum regularium, & piorum locorum huiusmodi Rectores, qui ex fructibus, redditibus, & prouentibus castrorum, terrarum oppidorū, ciuitatum, & locorum huiusmodi ecclesias, monasteria, & domos, hospitalia, & alia loca prædicta gubernabant, & illustrabant, ac eorum ministris alimoniam præbebunt, notabiliter sint damnificati, verumetiam Roman. Pontif. qui antea egenis, & miserabilibus personis, præsertim nobilibus ad hanc almam Vrbem pro tempore confugientibus alimenta abundè subministrare consueuerat, vix se, & familiam suam sustentare, ne dum aliis alimenta subministrare possit, in diuinæ maiestatis offensam, & ordinis clericalis opprobrium, ac plurimorum Christifidelium scandalum. Nos præmissa conniuentibus oculis pertransire nequeuntes quinimò cupientes eis, quantum cum Deo possumus, opportunum remedium adhibere, Motu proprio, & ex certa nostra scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine omnes & singulas alienationes, & in emphiteosim, seu sensum perpetuum, aut tertiam vel aliam generationem, seu hominis vitam, aut aliud tempus vltra triennium locationes, vel occasiones, seu permutationes, hypothecas, & obligationes de quibus castris, terris, oppidis, ciuitatibus, & locis, aut aliis bonis immobilibus, seu rebus, & iuribus, tam spiritualibus quam temporalibus eiusdem Romanæ, & quarumcunque cathedrarum, etiam Metropolitan. & aliarum ecclesiarum, necnon monasteriorum, domorum, & aliorum regularium locorum, & quorumuis beneficiorum ecclesiasticorum cum cura, & sine cura, sęcularium, & quorumuis ordinum regularium, necnon hospitalium, & aliorum piorum locorum quorumlibet, per quoscunque etiam Rom. Pontif. prædecessores nostros, seu eorum auctoritate, vel mandato Camerarios suos & clericos Cam. apost præsidentes, ac quosuis ecclesiarum monasteriorum, & domorum Prælatos, & beneficiatos necnon hospitalium, & aliorum regularium, & piorum locorum Rectores, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, & conditionis existentes, etiam si Cardinalatus honore pollerent, in damnum Ecclesiæ, seu non seruatis solemnitatibus à iure requisitis, aut alias nulliter hactenus factas, & contractus superinde sub quibusuis formis, & verborum expressionibus habitos & celebratos, etiam si iuramento vallati existant,* & quantumuis longa temporis præscriptione robur sumpsisse dici possint, ac ipsius Romanæ Ecclesiæ fauorem, aut commodum concernant, eorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro expressis habentes, apostolica auctoritate, tenore præsentium rescindimus, irritamus, cassamus, & annullamus, ac viribus omninò euacuamus, ac pro rescissis, irritis, cassis, & nullis, ac penitus infectis haberi volumus. Ipsosque detentores ad castra, terras, oppida, ciuitates, & loca occupata, ac bona, res, & iura prædicta Rom. & cathedralibus, etiam Metropolitan. ac aliis ecclesiis, necnon monasteriis, domibus, hospitalibus

Voluit hic annullat alienationes quæ factæ sunt à prædecessoribus in damnum Ecclesiarum vel non seruatis solennitatibus. Sūt enim hæ duæ potiores causæ sine quibus contractus labefactatur, & irritatur auth. hoc ius porrectum. C. de sacros. Eccles. Ecclesiasticarum itaq; alienationes absque diligenti causæ cognitione & negotij transactione, irritæ atque inutiles fuere sunt. Soc. cons. 25. libr. 1. Dec. cons. 142. Rebuff. in c. fine except. 12. q. 2.

** Minime talis cōtractus seu alienatio iuramento confirmatur, & consequenter si iuramentū præstitum foret ab alienante nequaquam iure alienationis posset in emptorē trāsferri, cum iurāmis potest si non subsit. l. apud Iulianum §. fin. ff. de leg. 1. & l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verb. oblig. ita voluit Bart. col. fin. in l. si quis ff. de fideiuss.*

spitalibus

ſpitalibus,& beneficiis,ac regularibus,& piis locis relaxandum,& de fructibus,tam hactenus perceptis,quam in poſterum percipiendis realiter ſatisfaciendum teneri, & ad id etiam ſententiis,cenſuris,& pœnis eccleſiaſticis,ac etiam pecuniariis,omnibúſque aliis opportunis iuris, & facti remediis cogi, & compelli poſſe. Sicque in præmiſſis omnibus & ſingulis per quoſcunque iudices,& commiſſarios, quauis auctoritate fungentes,etiam cauſarum Palatij apoſtolici Auditores,& ipſius Rom. Eccleſ.Cardinales,ac eorum collegium in quauis cauſa, & inſtantia, ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi,& interpretandi auctoritate,& facultate iudicari,& diffiniri debere ac ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus. Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Nulli ergo,&c Si quis autem,&c. Datum Romæ apud Sanctum Marcum,anno Incarnationis Dominicæ, milleſimo quingenteſimo quinquageſimo quinto,Pridie Iulij,Pontificatus noſtri anno primo.

PAVLVS IIII. *Oeconomiam Eccleſiæ Romanæ multorum incuria diſſectam. & inopem ſubleuaturus edicto decreto prædia & bona Eccleſiarum malè & ſimoniacè alienata,quæ à multis aut occupata,aut temerè empta fuerant, magno multorum damno poſſeſſoribus deturbatis reſtitui iuſſit. Simoniam & omnem prohibitum quæſtum ab Eccleſia Romana fugauit,nihilq; apud eum minus gratiæ conſequutum eſt ipſa beneficiorum cauponatione. Oſio antiquo familiari Datario declarato Datariatus redditus ſuſpendit,eúmque ſeuerè monuit: vt nullas pecunias pro impetrandarum quarumlibet rerum, quæ conceſſione parum dignè viderentur,compoſitionibus acciperet,optimus enim Pontifex multa nefariè hoc munere cogi ab his quibus exulcerata erat conſcientia praua auri cupiditate exiſtimabat. Omnium enim Pontificum ſemper fuit animus ab illicitis illis abſolutionis diſpenſationis aut compoſitionis licitationibus alienus,variiſq; pœnis ſceleſti illos Venditores modo furcis, modo perpetuis carceribus tanquam Simoniæ & peculatus rei flagitium expiarunt. Inſciis tamen Pontificibus tanti abuſus flagrant, vt frequenter hæretici nobis obiiciant omnia eſſe venalia Romæ & omnium quantumuis grauiſſimorum criminum præſcripto pretio pœnis liberari flagitioſos. Quod vt indignum dictu ſic factu incredibile ſemper viſum eſt iis qui reuoluunt horum Pontificum conſtitutiones quibus nihil antiquius eſt quam pœnitentiariæ officium reformare, vt ſub Pio V. dicetur. Hic ergo Pontifex cum officiis omnibus conſuluiſſet, etiam ſibi & Pontificiæ ſedi prodeſſe voluit. Plurima erant temerè nimis alienata, ob belli,& cladium publicarum ſubſidium, quorum contractus irritos eſſe declarauit. Sciebat vir probè eruditus in vtraque iuris pagina alienationes rei Eccleſiæ regulariter prohiberi,non ignorabat res Eccleſiæ humanæ conuentioni nullatenus ſubiectas eſſe. Veruntamen non deſunt caſus quibus bona Eccleſiæ alienari poſſint. Vt ergo ex oppoſitis effulgeat lux huius conſtitutionis, dicamus primum quomodo hæc alienatio permittatur,& qua ratione irritetur & annulletur. Commune eſt omnium Iuriſperitorum conſultum res Eccleſiæ non poſſe alienari, niſi ex cauſa neceſſaria,vel vtili Eccleſiæ, vel ex cauſa pietatis,vel damni euitandi Curt.Iun.conſ. 130.num.3.*

Hæc dilucidè tractantur apud Menochium & breuibus his verbis comprehendi poſſunt. Prima cauſa eſt neceſſitas vt cum æs alienum imminet. Secunda, cùm ob cauſam pietatis vt in redemptionem captiuorum vel alimoniam pauperum c.horum.12.q.2 Tertia vtilitas gl.in l.cùm his. §.eam tranſactionem,in ver.alimentarius. & ibi Bal. & Ang.ff de tranſact. Abb. Sic. & Al.in c.1.de his quæ fiunt à præl.gl. in c.1.ne ſede vacan. & Alex. in l.cum lex.de fideiuſſ. Ro conſ.propoſitum.& conſ.453. Quarta cauſa incommoditatis vel minoris vtilitatis c.terrulas.12.q 2. Abb.in c.nulli liceat. de reb. Eccleſ. non alien. Perpenſis cauſis iuſtis alienationis, vnum adhuc videtur ſummopere neceſſarium:nempe Solennitas. cap.1.de reb. eccl.non alien in 6.& in clem.1.cod.tit.gl in verb.redire.in c.extra de in integ. reſt.Spretis etenim nec obſeruatis ſolennitatibus contractus geſtus cum eccleſia infirmatur. auth. hoc ius porrectum.C.de ſacroſ. eccl. Quomodo ergo fieri debeant rerum eccleſiaſtic.alienat. & quæ requirantur ad earum alienationum ſolennitates,paſſim doct.in c.1.& in c.cum apoſtolica. extrà.de his quæ fiunt à præl. ſine conſenſu.c. & præſertim ibi Io.de Imo. & in conſ. 115. & 116.& gloſ.& idem Do de S.Gemin.in c.1.de reb.eccl. non alien. & Maria Soci.Sen in conſ. 15.& in conſ.29.in 1.vol.Bart.Soc.in conſ.55.in 4.vol.Alex.de Imol.in conſ.17.in 4.

vol. consʃ. & nouissimè Rolan. à Valle, in consʃ. 15. in 1 to tractant. Sed quæritur cùm tractatus de forma in alienatione rei ecclesiasticæ sit, an iste tractatus pluries fieri debeat, an verò vnus sufficiat? Ad hanc quæstionem respondet dubitatione Speculator inquiens, quod iste tractatus debet pluries fieri, saltem ter & de qualibet vice publicum debet fieri instrumentum: quod durum videtur in tit. de loca. §. sequitur. vers. & scias. lib. 4. parte 3. Verùm vnicum tractatum sufficere firmat ibidem Io. And. in verbo, videtur: nisi in nigris monachis S. Benedicti, vigore constitutionum dicti ordinis, requirentium tractatus duorum dierum interpellatorum. Et hanc sententiam approbant Domini. de S. Gemin. in d. c. 1. ibi gl. in verbo, tractatus. Maria Soc. Sen. in d. cons. 29. nu. 19. ver. & debet. Quare vnicum tractatum sufficere com. opi. doct. receptum est. Io. de Imo. in d. c nu. 15. vers. an autem sufficiat vnicus tractatus. ext. de his quæ fiunt à prælat. sine consensu c. Maria. Soc. in d. cons. 15 nu. 33 & in d. cons. 29 nu. circa fi. Cuius quæstionis quoque mentionem facit Io. Bertach. in tract. de episc. in 4. par. §. de potestate episc. in temporal. circa res eccle. nu. 113. 58. q. in 2. vol. tract. doct. & Rol. in d. cons. 15. in prin. 1. vol.

Ob defectum solennitatis itaque & causæ legitimæ Pontifex declarat irritas & inanes priores quascunque annullationes in detrimentum Romanæ Ecclesiæ, quam leges omnium longissima præscriptione bearunt. Centesiana enim præscriptio aduersus eam requiritur: quod probatur in d. authe. quas actiones. & in cap. ad audientiam. ca. cum nobis. de præscr. cap. nemo. 16. quæst. 3. modò in præscriptione principale damnum & præiudicium fiat Romanæ ecclesiæ: alioqui si principale damnum inferior fiat, licèt quodammodo ex hoc & Romanæ ecclesiæ præiudicetur, præscriptio ordinaria sufficiet: sicuti innuit ipse Romanus Pontifex in d. cap. ad audientiam. ibi, principaliter. quo in loco gl. sensit quòd possit quis tempore ordinario præscribere ius vtile alicuius rei aduersus obtinentem illud à Romana ecclesia quæ directum habet, cuique in ipso directo non præiudicatur. Eandem opinionem sequuntur Card. Imol. Abb. & Fel col. penult. in d. cap. ad audientiam Rom. consi. 169. col. penul. Baldus de præscriptio 5. part. prin. col. 6. vers. secundo limitat. & esse communem opinionem fatetur Soc. consi. 166. lib 2. col. 19. tametsi Host. Ioan. Andre. & Anton. in d. c. ad audientiam. existiment adhuc in hac specie requiri centum annorum præscriptionem ipso domino directo ignorante: nam sciente, ipse Host. sentit sufficere triginta annorum præscriptionem tex. in c. 1. §. atque per triginta si de feudo fuer. controuer. quod & Panor. atque Imol concedunt. Hostiensis distinctionem sequuti: in quo aduertendum est, quia si dominus directus receperit à feudatario seruitia, aliáque directi dominij iura per triginta annos, nullam poterit allegare ignorãtiam, & ideò quo ad vtile dominium præscriptio triginta annorum sufficiet. iuxta gl. & communem, quam etiam sequuntur Ias. in l. 1. col pen. C. de ser. fugiti. idem Ias. n. in l. vlt. C. de sacros. eccl. col. 6. Ang. & Imo in l. vsucapionem ff. de vsucap. Abb. cons. 18. & cons. 62. lib. 2. col. vltim. & Aymon Sauilli. in tract. de antiquit tempo. 2. parte. §. absolutis num. 27. 28. Quòd si contigerit vera ignorantia domini directi, non sufficiet hæc præscriptio, quæ ipse valeat contradicere, & hunc præscribentem vtili dominio priuare, cùm non cogatur dominus directus nouum feudatarium inuitus admittere: quemadmodum Hosti. Ioan. Andr. Antoni. Abb. & Imola in d. c. ad audientiam. & Socin. in d. cons. 260. significare, & asserere videntur de his consule Couarruuiam.

Pontificis constitutionem fultam iuris authoritatibus hoc scholio testati sumus, vt ad illius explicationem nihil amplius desiderari possit.

II.

In Trinitarios & Diuinitatem Iesu Christi, aut eius Conceptionem de spiritu sancto ex intemerata Virgine negantes.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam:

CVM quorundam hominum prauitas atque iniquitas eo vsque nostris tẽporibus processerit, vt ex illis, qui à catholica fide aberrant & desciscunt, plurimi quidem non solùm diuersas hæreses profiteri, sed etiam ipsius fidei fundamenta negare præsumant, & eorum exemplo multos in interitum animæ deducant: Nos cupientes, pro nostro pastorali officio & charitate huiusmodi homines, quantum cum Deo possumus, à tam graui & pestilenti errore auocare, ac ceteros ne in talem impietatem labantur, paterna seueritate admonere, omnes & singulos, qui hactenus asseruerunt,

asseruerunt, dogmatizarunt, vel crediderunt Deum omnipotentem non esse Trinum in personis,& incomposita omninò indiuisaque vnitate substantiæ,in vnum vnamet simplici diuinitatis essentia. Aut Dominum nostrum Iesum Christum non esse verum Deum eiusdem substantiæ per omnia cum Patre,& Spiritu sancto aut eundem secundum carnem non esse conceptum in vtero Beatissimæ sempérque Virginis Mariæ de Spiritu sancto, sed sicut cæteros homines ex semine Ioseph. Aut eundem Dominum ac Deum nostrum Iesum Christum non subiisse acerbissimam Crucis mortem, vt nos à peccatis & ab æterna morte redimeret, & Patri ad vitam æternam reconciliaret. Aut eandem beatissimam Virginem Mariam non esse veram Dei matrem,nec perstitisse semper in virginitatis integritate ante partum scilicet, in partu,& perpetuo post partum,ex parte omnipotentis Dei Patris,& Filij, & Spiritus sancti, Apostolica auctoritate requirimus & monemus quatenus infra spatium trium mensium à publicatione præsentium in Romana Curia,quo ad residentes in ea modo infrascripto, extrà eam vero: quo ad alios in illa non residentes, modo & forma diœcesanos statuendis, facienda incipiendorum, quos pro primo, secundo, & tertio, ac peremptorio termino, ac monitione canonica eis & eorum cuilibet assignamus, ab eorum assertione, dogmatibus, & crudelitate huiusmodi, ac quibuscunque aliis in fide prædicta erroribus, in quos hactenus lapsi sunt, resipuisse, & ad vnitatem ecclesiæ redeundo: assertionem, dogmata, & crudelitatem, ac alios errores huiusmodi in manibus inquisitorum hæreticæ prauitatis, ciuitatum, & locorum, quibus ad præsens degunt, realiter & cum effectu abiurasse, & infra alios tres menses à die abiurationis huiusmodi inchoandos, de eadem abiuratione venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, dictę hæreticæ prauitatis inquisitoribus generalibus plenam fidem fecisse debeant: Nos enim eiusdem Dei omnipotentis exēplo, qui non vult mortē peccatoris, sed vt cōuertatur & viuat, omnes & singulos, qui, vt præfertur, ab assertione, dogmatib. &, crudelitate, ac aliis errorib. prędictis resipuerint, & ad vnitatē ecclesię redeūdo, assertionē, dogmata, & crudelitatē, ac alios errores huiusmodi sponte abiurauerint, & de eadē abiuratione præfatis inquisitorib. generalib. fidē fecerint, ac pœnitētiā priuatā per dictos particulares inquisitores eis iniūctam cum effectu adimpleuerint, à prædictis & quibusuis aliis quantūuis grauibus & enormibus hæresibus, & à fide Christi apostasis, ac in eadē fide erroribus: necnon excōmunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque sententiis, censuris & pœnis tam ecclesiasticis, quàm temporalibus, etiam bonorum priuatiuis & corporis afflictiuis, ac capitalibus in tales à iure, vel ab homine latis & promulgatis, & per eos pręmissorum occasione incursis (dummodo delati, aut inquisiti, seu relapsi non sint) dicta auctoritate tenore præsentium in vtroque foro absoluimus & liberamus, ac cum eis super irregularitate, quam propterea contraxerint, etiam si sic ligati Missas & alia diuina officia, etiam forsan in contemptum clauium celebrauerint, aut illis aliàs se immiscuerint. Quódque ea ipsa irregularitate & cæteris præmissis, non obstantibus qui promoti non fuerint, ad omnes etiam sacros & presbyteratus ordines promoueri, & in illis tam ipsi, quàm qui iam etiam post incursam hæresim promoti fuerint, in altaris ministerio ministrare. Necnon tam clerici, quàm laici, & vtriusque sexus personę, eorúmque filij, nepotes, descendentes, ad gradus, honores, ordines, & officia, ac alia quæcunque assumi: illáque suscipere, & exercere liberè & licitè valeant auctoritate & tenore prædictis, de specialis dono gratiæ dispensamus, eisque pariter indulgemus, necnon omnem inhabilitatis & infamiæ maculam, siue notam circa eos præmissorum occasione quomodolibet insurgentem ab eis penitus & omninò abolemus. Et insuper cum errores, quos supra narrauimus, ita graues & nefandi sint, vt illi, qui in eos decidunt, excusationem non habeant, sed subuersi potius atque immanes, quàm hæretici meritò dici possint. Hac nostra perpetuò valitura constitutione sancimus, quòd tam illi, qui hactenus in ipsos errores, vel eorum aliquem, lapsi sunt, & infra supradictum terminum non resipuerint, & ea, quæ supradiximus non adimpleuerint, quàm omnes & singuli alij, qui in futurum in illos, vel illorum aliquem quomodolibet prolabentur, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis existant, pro subuersis & elapsis in hæresim haberi

Primus omniū qui de Christi diuinitate dubitarunt fuit Ebion Anno salutis octogesimo sub Domitiano Cæsare & Cleto Papa. Philaster tamen hunc errorem Carpocrati cuidam tribuit tanquam primò illud patrono & post illud Cherinto & deinde Ebioni qui dicit fuisse Cherinti discipuli. Post istos vt idem Philaster ait hunc errorem tutatus est Theodorus quidam Bizantinus qui in persecutione passus Christum Saluatorē negauit à quo tempore cœpit docere Christum esse purum hominē & non Deum. Hinc deinde errorem tueri voluit Paulus Samosatenus in Syria qui dixit Christum fuisse quidem hominē iustum non autem Deum.

& vt relapsi Curiæ seculari tradi, & per ipsam curiam debitis pęnis in relapsos sta tutis puniri possint, in omnibus & per omnia perinde acsi vere & realiter in hæresim relapsi essent, & eos relapsos esse constaret. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, cęterisque contrariis quibuscunque. Vt autem præmissa omnia ad eorum, quorum interest notitiam deducantur: nullusque de illis ignorantiam prætendere, ac se legitimè excusare possit, Volumus & dicta auctoritate decernimus, quòd pręsentes literæ seu earum transumptum, cui, si manu Notarij publici subscriptum, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitum fuerit, eam prorsus fidem in iudicio & extra adhiberi statuimus quæ ipsius literis adhiberetur. si originaliter exhiberentur, in eadem Curia per aliquos Cursores nostros in Basilicæ principis Apostolorum, & Ecclesiæ Lateranen. de Vrbe, ac Cancellariæ apostolicæ Valuis, & Acie campi Floræ, vt moris est: extrà Curiam verò prædictam, modo & forma per venerabiles fratres nostros patriarchas, archiepiscopos, & episcopos, ac alios ecclesiarum prælatos, quibus in virtute sanctæ obedientiæ per easdem præsentes mandamus, vt literas, siue transumptum huiusmodi vbique per eorum prouincias, diœceses & ecclesias sincera charitate publicent & publicari faciant, statuendis, publicentur. earum exemplo in singulis locis, in quibus publicatio ipsa fiet, affixo, & dimisso. Nulli ergò, &c. Si quis autem. &c. Datum Romæ apud Sanctum Marcum, Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quinto. Septimo Id. August. Pontificatus nostri Anno Primo.

Publicatio huius constitutionis.

Egregium certamen ingredior aduersus tria fœdissima hæresis monstra, à quo tuta mihi victoria laurea remanet sub insignis fidei & veritatis vexillo. Primū horum Trinitati, alterum Christo Deo & Dei filio, Tertium Virgini Mariæ insidiatur, sed frustra. Vt ergo singulari manu conterantur, in Trinitatem impetus primò com escere oportet, qui variis modis eam lacerant. Opus hoc arduum & audax, hic labor meis viribus impar, multo difficilior se prebet exitus quam periocha, exclamare cogor cum Poeta.

> *Si quis auet tanto sua tradere vela profundo*
> *Et facile tantas remum tentare per vndas*
> *Vndiuomo det terga mari prope littoris oram*
> *Radat, eat lex vela ratis tum spiritus aura*
> *Ille sacer, Cynosura fides his cla ibus adnet.*

Trinitatis mysteria quis digne valet perscrutari? quis Aristotelicis ratiocinationibus nixus audebit hos meandres ingredi, quis de his loquetur quæ Christiano silentio adorari debent, non friuolis rimari quæstiunculis.

Antequam progrediar vlterius per hoc vastißimum pelagus occurrit mihi Augustinus lib. de trinitate c. 3. Nullibi errari peius, neque laboriosius inquiri, neque fœlicius inueniri, quam cum de Trinitate agitur. Nam generationem Dei quis enarrabit? vt ait Esaias c. 35. De supersubstantiali secretißimáque Deitate ait Dyonisius Areopag. neque dicere quicquam, neque cogitare præsumendum est, aliter quam sacra eloquia piè, admodúmque castè nobis tradiderunt. Et expositor symboli apud Cyprianum quomodo pater genuerit filium nolo discutias, nec te curiosius ingeras in profundi huius arcani ne fortè dum inaccessæ lucis fulgorem pertinacius perscrutaris exiguúmque ipsum qui mortalibus diuino munere concessus est perdas aspectum. Non hic opus est ignaris Palæstritis Trinitariorum insultum non meærum esse virium, arbitror in hos arma parare, aliunde subsidium quærendum est. En adsunt acerrimo defensores qui de Trinitate tam doctè tam pulchrè scripserunt.

Senex hic optimus Discipulus Apostolorum D. Martialis Epistola ad Burgegalenses, sic scribit: cap. 10. Scitote intelligentes, quòd vltrà omnem intelligentiam angelicarum potestatum, & virtutem vera diuinitas excellit, quam impossibile est etiam ab ipsis spiritus angelicis comprehendi. Sola Trinitas in diuinitate vnitatis seipsam nouit: hæc enim ante secula in claritate suæ æternitatis permanebat, nihil in se diminutum, vel quod augeri possit in se continens, sed vnius æternitatis, vnius voluntatis, vnius essentiæ, vnius sanctitatis, vnius puritatis, &c. *vides ibi Trinitatem personarum in vnitate substantiæ exprimi.*

D. Dionysius Areopagita, libro de diuinis nominibus, cap. 3. ex D. Hierotheo, de oratione scri-

ne scribens sic loquitur: Quando super bonum & bonorum principium perfectissimam Dei trinitatem inuocamus castissimis precibus & intellectu tranquillo affectúque ad diuinam vnionem apto, precamur, tunc nos etiam ipsi Trinitati adsumus.

Audiamus iam Athanasium lib. de definitionibus. Si quis de diuinitate quærat, quot confiteris naturas? responde, vnam, Hypostases autem tres, Pater, Filius, & Spiritus sanctus, quorum tantum vna natura est & essentia, vna potestas, regnum & potentia. Tres autem sunt hypostases, tres characteres, & tres personæ. Atque essentia quidem genus, natura & forma, idem sunt: persona, item caracteres, hypostasis, indiuiduum & proprium etiam ipsa vnum sunt. Naturam cuiusque rei dicas & essentiam & genus, vt homo, arbor, &c. Hypostásim, vt Petrus natus, primus.

Tertullianus verò aduersus Praxeam, sic scribit. Monarchiam, hoc est, vnicum imperium Dei, hæretici tenentes, Trinitatem personarum negabant in Deo, falsum tamen hoc, quia sermo vel verbum semper fuit apud Deum, & nunquam separatus à Patre, tamen prolatus Filius à Patre, ipse enim dixit, Ego & Pater vnum sumus, protulit autem Filium Pater, sicut radix fruticem, fons fluuium, sol radium, nam istæ species probolæ sunt, id est, producentes earum substantiarum ex quibus prodeunt. Nec dubitauerim dicere, Filium & radicis fructum, & fontis fluuium, & solis radium: quia omnis origo parens est, & omne quod ex origine profertur, progenies est; Multò magis sermo Dei, qui etiam propriè nomen filij accepit. Nec frutex tamen à radice, nec fluuius à fonte, nec radius à sole discernitur, sicut nec à Deo sermo. Ideóque secundum horum exemplorum formam, profiteor me duos dicere, Deum & sermonem eius, Patrem & Filium eius. Nam & radix & frutex duæ res sunt, sed coniunctę, & fons & fluuius duæ species sunt, sed indiuisæ: Sol & radius, duę formę sed cohęrentes: omne quod prodit ex aliquo, secundum sit eius necesse est de quo prodit: non ideò tamen est separatum. Secundus autem vbi est, duo sunt & tertius vbi est, tres sunt. Tertius autem est Spiritus à Deo & Filio. Sicut tertius à radice fructus à fructice: & tertius à fonte riuus ex flumine: & tertius à Sole apex ex radio. Nihil tamen à nutrice alienatur, à qua proprietates suas ducit. Ita Trinitas per consertos & connexos gradus à Patre decurrens, & monarchię nihil obstrepit: οἰκονομίας, id est, dispensationis statutum protegit. Sic alius Pater, alius filius, alius Spiritus sanctus. Alium intellige non substantię, sed personę nomine. *Hæc Tertullianus*

Iustinus *qui secundo à Christo nato sæculo eximium Triadis posteris documentum reliquit in libro de rectæ fidei explicatione, initio:* Vnus, (*inquit*,) reuera est vniuersitatis huius Deus, qui in Patre, Filio, & Spiritu sancto agnoscitur. cum namque ex substantia sua Pater Filium genuerit, atque ex eadem Spiritum produxerit, iure optimo, quę vnam habent eandémque essentiam, vna, atque eadem dignantur Diuinitate. *Et infrà probat, non esse creaturam Filium & Spiritum, sed vnum Deum creatorem cum Patre. In apologia ad Senatum, & ad Antoninum, Atheos illos censet qui personarum Trinitatem in diuinitate consistere negant.*

Ignatius in epistola ad Antiochenos, Abiiciendos errores Gentilium, vt nec multitudo Deorum introducatur, nec prætextu vnius Dei negetur Iesus Christus. Hic euertenda sunt gigantea illa propugnacula furentium in Christi diuinitatem.

Non Arrianorum aut Samosatenorum perfidissimam hæresim hic Paulus Quartus sua constitutione, sed ipsis peiores & teteriores nouos quosdam hæreticos diuinitatem Christi oppugnantes anathematis fulmine damnat. Arrianus & Samosata manes torqueantur pro infandi sceleris pœnis. Ast quam odibile & odiosum est nostra tēpora homines aluisse qui horum dementiam sectentur. Ex his fuit Dux veluti Michael Seruetus, qui è Schola Lutherana primum exiliens turbulentissimo & audaci spiritu inaudita schismata spargere cœpit: prophetico spiritu sua verba duci gloriabatur, sed cum solenne illi fuisset nouis hæresibus commendari non diu inter discipulos Caluini numerari voluit: agrè ferebat quod inter Caluinistas nihil adhuc tentatum esset in Trinitatis vituperium, Deorum Trinitatem sui edocuit, hinc ad Arianismum delapsus est omnibus hæresiarchis sui temporis inuisus extitit, nec vnquam apud Primæuos suos communiones allicere aut ad sui sceleris defensionem attrahere potuit. Non dubito illum pœnituisse Caluinianam coluisse necessitudinem publicis rogis.

Geneuæ. Iniquo atque Impatienti animo tale supplicium pertulit, duobus propemodum annis ante huius constitutionis decretum. Exitus flagitiosi huius Pseudodoctoris non deterruit plures discipulos, quominus extincti Magistri renouaretur hæresis. Georgius Blandrata, Paulus Alciatus, Lelius Socinus, Franciscus Dauid, & omnis illa ministrorum colluuies. Valentinus Gentilis eiusdem fuit notæ, Italiæ oriundus ex Consentia Geneuam ad Caluinum quem Tertium veluti Eliam venerabatur ob insigne nominis decus quod apud exteros consequutus fuerat, curiositas & præsumptio illum fecere exulem Italiæ vt ranas coleret Lemani lacus.

Cùm igitur insano illo spiritu impulsus, in renouando Arianismo pertinax occupatus esset, interim ab alio spiritu Caluinus agitur, vt se Valentino opponat, sic inter se dæmonibus colludentibus. Valentinus fit reus hæreseos apud tribunal hæretici magistratus, vbi metuens Valentinus Caluini seueritatem, & ad memoriam reuocans incendium illud formidolosum, quo in eadem vrbe, eodem auctore Caluino, Seruetus paulò antè perierat, vt tempori seruiret, errorem se suum agnoscere simulauit. Itaque ex sententia Iudicum ad pœnitentiam publicam datus, depositis vestibus, solo excepto indusio, nudis pedibus, detecto capite, facem accensam manu gestans, præeunte præcone, totam vrbem sic obiuit: deinde a magistratu supplex veniam petiit, librum ipse suum in ignem abiecit: ac iure iurando promisit, non abiturum se Geneua, nisi prius à magistratu veniam impetraret.

Sed præclarus iste Apostolus Arrianus, postquam tam insigni palinodia & inconstantia renascentem Arianismum decorauerat, voluit etiam eundem ornare periurio. Quare Geneua clanculum se proripuit, & cum apud Gallos, Heluetios, Polonos, aliásque gentes Arianismum suum seminare conatus esset, & ad primum periurium, alterum, ac tertium addidisset, tandem anno vndecimo à morte Serueti apud Bernam Heluetiorum à Zuinglianis comprehensus, & capite damnatus meritas suæ temeritatis pœnas dedit, qui tametsi, dum in vinculis & carcere seruabatur, se Martyrem primum suæ sectæ esse iactaret, ac diceret, Martyres cæteros pro Christi gloria mortuos, se autem primum omnium pro eminentia Dei Patris mortem oppetere tamen, vbi nuncium mortis accepit, ita expauit, atque expalluit, vt omnes omninò aditus supplicij euadendi quæsierit, paratus etiam doctrinam suam contemnere, si iudicum animos inflectere potuisset. Extant acta publica Geneuensium in caussa Valentini, necnon integra historia de supplicio eiusdem à Bernensi Pastore conscripta. Ex quibus hæc pauca, quæ sunt commemorata, colligimus.

Superiora ergo omnia eò reducantur, vt Trinitarij omnes duræ ceruicis conuincantur, & legitimis huius constitutionis pœnis subiaceant. Faxit Deus Opt. Max. vt posteritas tam nephanda somnia non experiatur. Pessimè consultum est regionibus, vbi hæc monstra grassantur. Fides Catholica clypeus nobis est aduersus renascentes illas hydras. Habemus sacram scripturam. Concilia suffragantur nobis. Fauent Patrum decreta. Leges Cæsareæ non desunt. Iustin. Cæsar. in l. incipiente. τὸν σωτῆρα καὶ δεσπότην, *&c. tit. de summa Tri. C. sic inquit* πιστεύομεν εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα, καὶ εἰς ἕνα κύριον ἰησοῦν χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, καὶ εἰς πνεῦμα τὸ ἅγιον, μίαν οὐσίαν ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι προσκυνοῦντες, μίαν θεότητα, μίαν δύναμιν, τριάδα ὁμοούσιον, *&c. id est,* credimus itaque vnum Deum omnipotentem, & in vnum Dominum nostrum Iesum Christum, filium Dei & in Spiritum sanctum; vnam essentiam in tribus hypostasibus siue subsistentibus personis adorantes vnam Deitatem, vnam potestatem, trinitatem consubstantialem.

Iussit Constantius Cæsar in omnibus locis & vrbibus, claudi templa idolatrarum seu Paganorum, vt refert Nicepho. Callistus lib. 8. Ecclesiasticæ historiæ c. 18. & 25. cuius constitutio extat in Codice Theodosiano lib. 16. tit. 10. l. 4. & in c. Iustinianeo, in l. 1. titulo de Paganis & sacrificiis & templis eor.

Vnum adhuc latentium mysteriorum Hebreæ linguæ desumptum. Moses meminit Sanctissimæ Trinitatis. 1. Geneseos בראשית ברא אלוהים את השמים ואת הארץ Berescit bara elohim & haschamain veet haaretz. *Quæ verba latinis sic reddita habes. In principio creauit Deus cœlum & terram. Occultum autem & magnũ quid habetur ipsis literis Hebreis, nam si iuxtà regulas quas ipsi Hebrei tradunt si elementa eadem diuulsa capiamus & quæ de eis conflari dictiones possunt ritè coagmentemus, fulgebunt nobis mira quædam & arcana Trinitatis mysteria, vt pulchrè colligunt Rabini* ברא *bara id est, Trinitas Pater, Filius, Spiritus sanctus: nam litera prima* ברא, *est* ב *significat* בן *Filium:* ר *verò* רוח *ruach Spiritum, &* אב *ab. Patrem. vbi ruach Spiritum, poni in medio Patris & Filij, tanquam ab vtroque procedentem. non sine mysterio videmus.*

Adsunt

Adsunt tertij agminis hostes qui Beatissimam Virginem Mariam variis commentis dolacerant, eiusque intemeratam Virginitatem proscindunt & ipsam grauissimis criminibus onerant. Quid ais ô castissima Virgo generis lætitia nostri, & salus? Quid cessas cœli regina. Quomodo horum scelestissimorum insaniam pateris, cur hiatu terræ non absorbentur qui tantam iniuriarum farraginem, & pestilentissimi animi virus euomunt. Quidam te importunam clamitant, vt Caluinus & Musculus in 12. cap. Matth. Quidam Eulogium sanctissimum quo salutata es ab Angelo magicum exorcismum existimant vt Gualterus in 3. Marci. Quidam indignè ferunt quod specioso & meritissimo illo titulo Reginæ cœli & Dominæ mundi diceris vt Marlorat. Caluini in 1. cap. Luc. Alij miserrimæ sortis vt Brent. in 1. Luc. & Bur in 2. Luc. te Christum naturali ratione peperisse vociferantur, téque per incogitantiam eò delapsam garriunt vt te Deo aliquando prætuleris. Nec possum nec debeo Centuriatorum Magdeburgensium infanda somnia referre quum non erubuerint scribere te ô execrandum commentum statuto tempore more aliorum coniugum Iosephi exoptasse amplexus. Impudentiora his multa dixit Beza in Colloquio Poissiacensi. Nónne hæc sunt insignia manifestissima doctrinæ eorum? Quid habet recessus impiissimi huius frontis? Quanto melius quanto sanctiùs tuis laudibus concinendis gloriantur patres tum Græci tū Latini. Opponantur tua præconia his impurissimis blateronibus. Quis non credet potius sacræ scripturæ quam libellis istis famosis hæreticorum? Proferam testes omni exceptione maiores. Præter Anselmum Rupertum, Bernardum, Andream Hierosolymitanum, Fulgentium aliosque summos buccinatores Virgineæ laudis, Petrum Chrisologum audite effascinatæ Hæreticorum mentes. Quantus sit Deus, ait ille satis ignorat ille, qui huius Virginis mentem non stupet, animum non miratur: pauet cœlum, tremunt Angeli, creatura non sustinet, natura non sufficit: & vna puella sic Deum in sui pectoris capit, recipit, oblectat hospitio, vt pacem terris, cœlis gloriam salutem perditis, vitam mortuis, terrenis cum cœlestibus parentelam, ipsius Dei cum carne cōmercium, pro ipsa domus exigat pensione. Dictis vix consequi possum, quātis refulgeat Beatissima Virgo laudū, & honoris titulis, soli Hæretici cæco impetu digladiātur in huius Deiparæ celsitudinem, qua in re ipsis Turcis meo indicio scelestiores videntur. Quandoquidem Turcæ Deum, Deíque filium esse negent illum tamen Prophetam maximum de Maria Virgine natum fatentur sed missa faciamus testimonia eorum qui veluti membra putrida è Christo corpore excisa sunt. Consulamus potius veterum sententias, ingrediamur sacras lares Cyrilli Alexand. qui lib. 6. in Ioh. ca. 15. & lib. 2. de fide recta ad pientissimas reginas stultos eos vocat, qui Virginem sanctam non esse Deiparam audacius asserunt, eósque incidere in turpissimas hæresis latebras vt dicant duos esse filios Dei.

Chrisostomus Liturgiam præclaris hisce Virginis encomiis illustrat Sanctissimæ incontaminatæ, super omnes benedictæ, gloriosæ Dominæ nostræ Deiparæ & semper Virginis Mariæ, cum omnibus sanctis memoriam agentes, omnem vitam nostram Christo Deo nostro commendemus. Et postea: *Verè dignum & iustum est glorificare te Deiparam & semper beatissimam, & penitus incontaminatā matrem Dei nostri, &c.* Idem hom. de Ioanne Babtista: *Vult scire quomodo de Virgine natus sit, & post natiuitatem mater ipsa sit Virgo? Clausa erant ostia, & ingressus est Iesus. Habebat carnes, habebat ossa: & clausa erant ostia. Nescis quomodo factum sit, & das hoc potentia Dei. Da potentia Dei quia de Virgine natus sit & tamen ipsa Virgo fuerit Virgo post partum,* &c. Nazianzenus. *Si quis ad Sanctam Mariam Deiparam non credit extra diuinitatem est. Quòd autem omnes sacri doctores sentiant beatam Dei genitricem fuisse semper virginem, res est tam aperta, vt non sit opus eorum testimonia impræsentiarum adferre, quoniam vix aliquem librum sermonum ad populum reperies, in quo non sint plurima sacrorum doctorum pro hac re testimonia. Et hoc non solùm sensere Latini, sed idem etiam clamant Græci scriptores. Hoc enim sentit Theophylactus Græcorum recentissimus, idem sæpe clamat Damascenus, idem docet Chrysostomus, idem sentit Basilius, præcipuè in quodam sermone de humana Christi generatione. De Origene non est opus dicere, quum in plerísque locis eam prædicet virginem perpetuam. Beatus Irenæus Lugdunensis episcopus temporibus Apostolorum valdè vicinus, qui fuit discipulus Polycarpi martyris eum inquam nunquam Dei genitricem (quod sciamus) appellat nisi nomine virginis.*

Ad colophonem vsque bonis auibus deuexit nos fœlix hæc Beatæ Virginis Mariæ laus cui tanquam indiuisæ Triadis dilectissima laus & gloria decantetur in æternum.

III.

Pœna Religiosorum extra claustra vagantium & Apostatarum pœna.

In huius Constitutionis confirmationem vide Concilium Tridentinum Sess. 14. c. 11. de reformatione. Et Sess. 25. cap. 19. de regularibus.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.
POSTQVAM diuina bonitas, nos (licet immerito) ad summi apostolatus fastigium assumere dignata est, nunquam cessauimus abusus qui in Ecclesia Dei, seu nimia sedis apostolicæ indulgentia, seu hominum malitia irrepsisse cernuntur, pro viribus tollere, & Ecclesiam ipsam in pristinum candorem restituere, diuersas ad hoc saluberrimas constitutiones edendo, & inuiolabiliter obseruari mandãdo. Verum cum non omnia vno & eodem tempore excogitari, ne dum perfici potuerint, quinimo circa ea sit nobis singulis fermè diebus aliquid enitendũ, abusui Apostasiæ, quæ per regulares personas sub diuersis falsis prætextibus quotidie incurritur, vlterius parcendum non esse censuimus. Nam licet diuersi Romani Pontifices prædecessores nostri, per eorum constitutiones complura contra Apostasiam huiusmodi ediderint statuta & ordinationes, nondum tamen est plenum contra eam adinuentum remedium. Quinimo diuersi diuersorum etiam Mendicantium ordinum religiosi, propriæ salutis immemores, Deique timore postposito, sub prætextu alij videlicet, quod religioni & ordini in genere ob varias confictas causas astricti non sint & superinde sententiam declaratoriam obtinuerint, Alij quod beneficium ecclesiasticum curatum assecuti sint, Alij quod extra regularia sui ordinis loca standi, & alicui beneficio ecclesiastico deseruiendi à suis superioribus licentiam habeant & alij diuersis aliis confictis coloribus, Alij vero nullo suffulti prætextu, sed temeritate propria contra proprium iuramentum per eos in eorum professione præstitutum, & regularia sui ordinis instituta extra claustra suorum regularium locorum degunt, & in seculo aliqui habitu sui ordinis retento, aliqui illo abiecto in habitu presbyterorum secularium & complures in habitu laicali temerè vagantur. Et postquam Deo fidem fallere non sunt veriti, cætera omnia quantumuis grauissima, & detestanda, leuia & licita reputantes, Alij parochianos eorum curæ commissos falsam doctrinam docere, & prauis opinionibus, ac hæresibus replere, aliis vxores ducere, alij siue paupertate eos cogente siue diabolico instinctu secularibus, & mechanicis negotiis se dare, Alij seditionibus popularibus, coniurationibus contra principes, & alios, ac quibusuis aliis seuis actibus se implicare, & omnia nequissima facere præsumunt, in grauissimam, diuinæ maiestatis offensam, & religionis opprobrium, ac animarum suarum perniciem, & aliorum Christifidelium scandalum, Quamobrem considerantes Apostatas huiusmodi infinitis erroribus in eadem Dei ecclesia causam præstare & proprerea volentes contra apostasiam ipsam pleniùs prouidere & eam quantum nobis ex alto conceditur de medio tollere, Motu proprio, & ex certa scientia nostra, ac de apostolicæ potestatis plenitudine omnes & singulos, qui post professionem per eos in ætate legitima constitutos in aliquo approbato, etiam militari ordine purè, & liberè emissam vel si ante ætatem legitimam professi fuerint, post illam per eas in ipsa ætate legitima constitutos purè, & liberè, ratam, & gratam habitã temeritate propria, aut quouis prætextu, vel causa, etiam si se religioni & ordini non astrictos esse sine causæ cognitione & his quæ à iure requiruntur, seruari omissis, vel non legitimè probatis, declarari obtinuerint, aut beneficium ecclesiasticum, etiam curatum non procedente legitima dispensatione possideant, vel alicui beneficio ecclesiastico, etiam curato alterius nomine deseruiant, extra claustra suorum regularium locorum degunt, aut in posterum degent, omnibus & singulis beneficiis ecclesiasticis cum cura & sine cura, secularibus, aut sui, vel cuiusuis ordinis regularibus per eos quomodolibet obtentis, & de cetero obtinentibus cuiuscunque qualitatis fuerint, ac fructibus, redditibus, & prouentibus ecclesiasticis, eis quomodolibet reseruatis seu assignatis, necnon Baccalariatus, Licentiaturæ, Doctoratus, & Magisterij, ac quibusuis aliis in iure canonico, vel Ciuili, aut Theologia, seu Medicina, vel artibus aut quauis alia facultate gradibus, per eos etiam antequam religionem ingrederetur obtentis, seu assecutis, necnon quocunq; ministerio ecclesiastico, apostolica auctoritate, tenore præsentium penitus & omnino priuamus, ac ad illa, & alia, quæcunque

Religiosi diuersorum ordinum non sine Apostasiæ crimine & grauissimo scãdalo extra claustra religionis vagantur.

Pœna in eos qui post ordinis institutum solenni voti professum & confirmatum, atque probatum religionem derelinquunt liberioris vitæ cupidi.

quæcunque,& qualiacunque in posterum obtinenda,seu fructus, redditus & prouentus ecclesiasticos percipiendos,aut gradus assequendos perpetuò inhabilitamus & ab executione quorumcunque ecclesiasticorum,etiam sacrorum, & præsertim Presbyteratus ordinum, necnon omni ministerio ecclesiastico prædicto perpetuò suspendimus priuamúsque,& inhabiles,ac suspensos esse,Necnon beneficia ipsa de iure,& de facto etiam ad hoc vt eorum ordinarij collatores ea alijs liberè conferre possint & nisi ea infra tempus à Lateranensi Concilio statutum contulerint:collatio beneficiorum eorundem ad immediatum illorum superiorem, & demum ad nos,ac pro tempore existentem Rom. Pont.deuoluatur Patroni quoque eorundem beneficiorum personas idoneas infra tempus a iure statutum ad ipsa beneficia præsentare possint,& nisi præsentauerint,eorum libera collatio ad ordinarium spectet & pertineat, vacare,ac reseruationes fructuum reddituum,& prouentuū huiusmodi expirare decernimus,ita vt de cætero ipsi apostatæ,quamdiu vixerint, aliqua beneficia ecclesiastica obtinere vel aliquod officium ecclesiasticum exercere aut fructus,& redditus,& prouentus ecclesiasticos,seu super illis pensiones annuas percipere vel exigere,seu curam animarum, vel aliquod ministerium ecclesiasticum exercere,aut sacramenta ecclesiastica ministrare,seu missam celebrare,aut prætextu ordinum in quibus constituti erunt,aliquid facere, vel exequi nequeant:& prouisiones,seu commendæ,ac reseruationes fructuum, redditunm, & prouentuum ecclesiasticorum,necnon assignationes pensionum annuarum eis etiam dicta auctoritate,etiam cum præsentium toto earum tenore inserto plenaria derogatione pro tempore factæ nullæ sint,& irritæ,ac viribus omninò careant, nec aliquod eis ius,aut titulum beneficia possidendi,aut fructus redditus,& prouentus seu pēsiones huiusmodi exigendi, vel percipiendi tribuant. Ipsique sic priuati inhabiles, & suspensi fructus suos non faciant,sed ad illorum restitutionem teneantur. Et nihilominus si curam animarū exercere vel ecclesiastica sacramēta ministrare, seu missam celebrare aut prætextu ordinum suorum prædictorum aliquid facere, aut aliquid ministerium ecclesiasticum exequi præsumpserint:tanquam suspensi ab executione ordinum suorum,& in illis contra suspensionem ipsam, & in contemptum clauium ministrantes condignis pœnis omninò puniantur. Et vt omnis vagandi occasio apostatis huiusmodi tollatur, volumus & sancimus, quod quæuis tam ecclesiasticæ,quam seculares personæ cuiuscunque status,gradus,ordinis conditionis, & preæminentiæ etiam si Archiepiscopali,Patriarchali,aut alia maiori ecclesiastica dignitate,etiam Cardinalatus honore,seu mundana,etiam Marchionali, Ducali,aut alia maiori auctoritate,seu excellentia præfulgeant, aliquem Apostatarum eorūdem receptare seu nutrire vel illis quominus ad eorum monasterium,seu domum vel alium locum regularem redeant fauorem, aut auxilium, seu consilium præstare non præsumant, & si eos receptauerint,vel illis vt præfertur,fauerint aut auxilium,seu consilium præstiterint & per Ordinarium loci sub quo moram trahent commoniti à præmissis non destiterint,sententiam excommunicationis eo ipso incurrant. Et si patroni alicuius beneficij ecclesiastici siue sint laici,siue clerici aliquem ex eisdem Apostatis ad beneficium de eorum iure patronatus existens tunc vacans præsentauerint,præsentationes huiusmodi sint eo ipso nullæ,irritæ, & inanes,ac viribus careant,& ipsi patroni iure præsentandi alios ad eadem beneficia pro ea vice tantum priuati existant Quodque superiores Ordinum quos ipsi professi fuerint & ordinarij locorum in quibus ipsi Apostatæ pro tempore degent, tam cōiunctim quam diuisim eosdem Apostatas vt ad eorum monasteria redeant requirere,& si ad dicta monasteria redire cessauerint distulerint,vel recusauerint, eos secundùm ordinis disciplinam monitione præuia, per censuras ecclesiasticas. & pœnas etiam corporis afflictiua ad redeundum cogere,& compellere possint,inuocato etiā ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis. Quod si regularis ordo hoc non patiatur auctoritate nostra prouidere valeant,vt talibus apud eadem monasteria in locis competentibus,si absque graui scandalo fieri poterit, alioquin in alijs religiosis domibus eiusdem ordinis ad agendam inibi pœnitentiam vitæ necessaria ministrentur Si vero apostatæ huiusmodi se in his inobedientes præstiterint,sint etiam auctoritate nostra maioris excommunicationis sentētia eoipso innodati,

Religiosi vagantes ad sacramentorum administrationem non recipiantur.

Pontifices Romani exosos semper habuerunt inconstantes & errones illos religiosos quibus nullum vitæ Institutū placet,& apud omnes omnia experiri satagunt. Leo Papa in Bulla vnionis excommunicat fratres de obseruantia qui trāsmigrant ad conuentuales itēq; conuentuales cōsilem receptātes. Compend. priuil. vel conuent.

Ne lectoris intentio distrahatur in huius nominis Apostasiæ repetitione sciendum est, religiosos extra claustra vagantes pro Apostatis & infidelibus non haberi, Apostasia est enim triplex, perfidiæ scilicet qua quis recedit à fide vt Iulianus Apostata de hac habetur 2. q.7. non potest. Item alia est Apostasia inobedientiæ qua scilicet transgreditur spontanea voluntate præceptum. Similiter & qui sacris canonibus obedire cõtemnit de hac habetur. 3.q 4. alieni & extr. de maior obed. Item irregularitatis & hæc est duplex vna est qua quis recedit à statu religionis assumpta 47. dist. quantumlibet. 16.q.1.

nodati,& superiores sui eos excommunicatos esse declarent,& nuncient ; ac vt tales ab omnibus suis subditis nunciari,& publicari faciant. Teneanturque ipsi Apostatæ cuiuscunque ordinis,congregationis,& habitus fuerint, Biretum nigrum duabus lineis albis ex tela confectis,& digito humano latis ab vna extremitate ad aliá extremitatem circunductis distinctum,& per totam eius circunstantiam simili linea alba suffultam, ita vt omnes lineæ prætatæ oculis intuentium manifestè appareant,continuè gestare. Etsi sine bireto huiusmodi deprehensi fuerint possint pro huiusmodi inobedientia non solum per suos superiores,verumetiam per quoscunque,tam ecclesiasticos,quam seculares Iudices,& Magistratus condignis pœnis puniri,& ad delationem ipsius Bireti,vt præfertur,distincti,& suffulti omnino compelli. Decernen tes quod de cætero,qui aliquem ordinem approbatum, vt præfertur tacitè,vel expr essè processus fuerit, & se illi ordini non astrictum esse contenderit,vel alias quouis modo, siue retento, siue dimisso habitu extra regularia loca ipsius ordinis de iure aliquo casu stare posse putauerit,vel quauis ratione,aut prætextu super hoc postulauerit,seu suplicauerit,literas quas à nobis seu officio Pœnitentiariæ nostræ obtinebit Cardinali Protectori, seu viceprotectori ipsius ordinis in curia residenti,& procuratori generali ordinis dirigi,& præsentari facere,ac coram eo in hoc negotio,cum plena causæ cognitione procecedere teneatur, alias omnia & singula,per ipsum professũ in præmissis gesta,nullius sint roboris,vel momenti,literæque aliis directæ nullam iurisdictionem tribuant. Quodque omnes & singulæ translationes] de Apostatis ipsis ad alium ordinem etiam per nos aut prædecessores nostros,vt per officium pœnitentiarię huiusmodi hactenus factę,quas deinceps fieri contigerit,nisi ad arctiorem,vel parem ordinem factę fuerint & ipsi sic translati in monasteriis in quibus regularis obseruantia vigeat, actu maneant, nullę sint, & irritę ipsique sic translati,ad pristinum ordinem etiamsi in ordine ad quem translati fuerint professionem in eo emitti solitam emiserint,redire teneantur. Et si post vnam & secundam monitionem sibi à Pręlatis, seù superioribus ordinum è quibus translati sunt,factam redire distulerint,aut neglexerint,liceat ipsis Pręlatis seu superioribus procedere contra eos modo,& mediis contra Apostatas statutis. Et nihilominus pręfatos sic translatos,& vt pręfertur, non redeuntes, administratione cuiuscunque ecclesiastici beneficij,seu officij,& pręlaturę perpetuò priuamus,& priuatos esse,necnon bona quęcunquę mobilia, seu immobila,ac census,redditus,& prouentus iura,& actiones per eosdem fratres, tam egressos,& eiectos,quam ad alium ordinẽ,vt pręfertur,translatos,seu de licẽtia suorum superiorum extra eorum monasteria stantes,tempore quo extra monasteria sui ordinis steterint acquisita, etiãsi acquisitiones huiusmodi ab ipsis fratribus ex redditibus beneficiorum ecclesiasticorum cum cura ab ipsis obtentorum, seu detentorũ,aut ex propria industria seu artificio,mercatura,vel ex testamento,seu successione ab intestato quorumuis consanguineorum affinium,vel amicorum suorum, aut quoruncunque aliorum factę sint,non Fisco nostro, aut Camerę nostrę apostolicę sed religioni,aut monasteriis in qua seu quibus primo professi fuerint eo ipso applicata esse,& censeri debere decernimus,& declaramus, ita vt iuxta regularia religionis monasteriorum huiusmodi instituta omnino distribui,& dispensari, Nec super illis per protectores, aut superiores religionis & monasteriorum prædictorum,aut quosuis alios quacunque auctoritate fungentes aliqua compositio, seu concordia,aut remissio fieri possit, Sicque & non alias aliter nec aliomodo in pręmissis omnibus & singulis per quoscunque Iudices,& Cõmissarios,quauis etiá dicta Apostolica auctoritate fungẽtes etiam causarum Palatij Apostolici Auditores,& S R E [C]ardinales in quauis causa & instantia,sublata eis & eorum quilibet quauis aliter iudicandi,& interpretandi auctoritate,& facultate iudicari,& diffiniri debere,ac si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus. Et quoniam experientia rerum magistra docente,cognouimus priuilegia cunctis fere ordinibus concessa recipiẽdi professos aliorum ordinum in eorum monasteriis,domibus,& regularibus locis materiam pręstare apostatis huiusmodi per sęculum euagendi,præsertim cum diuersi ordinum huiusmodi superiores Prælati apostatas huiusmodi recipiãt

& postquam

& postquam illis eorum habitum regularem exhibuerint, eis standi extra monasteriũ licentiam concedant: nos abusui huiusmodi occurerre volentes, omnia & singula priuilegia, & indulta apostolica quibusuis ordinibus monasteriis & domibus, seu aliis regularibus locis (Cartusiensis & Eremitis Camaldulensi eremo realiter degentibus duntaxat exceptis) super recipiendis Canonicis regularibus, seu Monachis, vel fratribus aliorum ordinum per quoscũque Romanos Pontifices prędecessores nostros sub quibusuis verborum formis, & tenoribus, & etiam motu proprio, aut alias quomodolibet concessa, etiam Mare magnum nuncupata, quoad facultatem recipiendi eosdem canonicos regulares, seu Monachos, & fratres pœnitus, & omninò reuocamus, cassamus, irritamus, & nullatenus, & viribus pœnitus & omninò vacuamus. Mandantes vniuersis & singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, aliisque Diœcesanis, & locorũ ordinariis, ac ipsi per se vel alium seu alios præsentes literas & in eis contenta quæcũque, vbi, & quomodo, ac quotiens opus fuerit, solenniter publicantes, faciant dicta auctoritate nostra easdẽ præsentes literas plenariæ, & totali executioni demandari eos qui illis contrauenerint, iuxtà ipsarum literarum continentiam, & tenorem cõdignis pœnis plectendo & puniendo: ac contradictores quoslibet, & rebelles, eisq; in præmissis non parentes, per sententias, censuras, & pœnas ecclesiasticas aliáque opportuna iuris remedia, appellatione postposita compescendo necnon legitimis super his habendis seruatis processibus, sententias, censuras, & pœnas prædictas etiam iteratis vicibus, aggrauando, inuocato ad hoc etiam si opus fuerit auxilio brachij secularis. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac monasteriorum, & aliorum regularium locorum, necnon ordinum quorumcũque etiam iuramento cõfirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis apostolicis, etiam Marimagno, seu bulla aurea, aut alias quomodolibet nuncupatis, seu per officium pœnitentiariæ huiusmodi expeditis, eisdem Apostatis, seu translatis, ac nostro sancti Spiritus in Saxia de Vrbe ordinis sancti Augustini, & quibusuis aliis Hospitalibus necnon B. Mariæ redemptionis captiuorum, & de Mercede, ac quibusuis aliis monasteriis, & regularibus locis, sub quibuscũque tenoribus & formis: ac cum quibusuis etiam derogatorum derogatoriis, aliisque efficatioribus & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, aut alias quomodolibet concessis ac etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis, quibus omnibus etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis specifica expressa, & induidua, ac verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua exquisita forma seruanda esset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita obseruata inserta forent, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Vt autem præsentes literæ ad omnium quorum interest notitiam deducantur, nec aliquis earum ignorantiam prætendere, aut contra eas se excusare valeat, dicta auctoritate apostolica statuimus, atque decernimus, vt ipsęmet literæ vel earũ transumptũ (cui manu Notarij publici subscripto, & sigillo alicuius personę in dignitate ecclesiastica constitutę munito eam prorsus fidem in iudicio & extra adhiberi debere volumus, quę ipsis originalibus literis adhiberetur si facto & realiter exhiberentur) in Basilicę principis Apostolorum, & ecclesia S. Ioan. Lateran ac Cancellarię apostolicę valuis, & acie campi Florę per aliquos ex cursoribus nostris publicentur, earum exemplo in singulis valuis, & acie prędictis affixo, & dimisso. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo quinquagesimo octauo, tertiodecimo Calend. Augusti, Pontificatus nostri Anno Quarto.

Except. Cartusian. & Eremit. Camaldulens. reuocantur priuilegia recipiẽdi fratres aliorum ordinum.

Locorum ordinariis publicandi hanc constitutionem cura, demandatur.

Clausula derogatoria.

Publicationis forma.

IIII.

Contra eos qui pro obtinendis beneficiis, seipsos pro aliis in examine supponunt, vel annuas pensiones offerunt, aut beneficia impetrant pro aliis, vt ab eis aliquid consequantur, vel pro seipsis, vel vt aliis postea cum pensione resignent.

PAVLVS Papa Quartus Motu proprio, &c.

INTER cæteras curas, quibus ex apostolatus officio assiduè vrgemur & præmimur, ea continuè animo nostro fixa fuit, vt beneficia ecclesiastica, præsertim curam animarum habentia, personis conferantur idoneis, quæ vellent, & possent apud ea personaliter residere, scirentque eis laudabiliter deseruire. Et ad hoc dilectos filios nostros Bernardinum sancti Matthæi Tranen. & Scipionem sanctę Potentię de Pisis, ac Ioannem sancti Ioannis ad portam Latinam titulorum Reumanum, nuncupatos presbyteros Cardinales, qui vna cum venerabili fratre Francisco Episcopo Gebenen. Datario nostro distributioni & prouisioni beneficiorum huiusmodi pręessent, iam dudum deputauimus. Verum cum audiamus eosdem Cardinales, & Datarium, licet in his eam, quam possunt, maiorem semper adhibuerint & indies adhibeant diligentiam, personas quibus beneficia ipsa conferenda sunt, super literatura examinando, de eorum vita, & moribus, ac beneficiis per eos obtentis, aliisque ad pręmissa facientibus accuratè inquirendo, diuersimodè tamen circumueniri, & falli, ac diuersas eis fraudes in pręmissis fieri, aliquibus se alios esse simulantibus, & tanquam tales se in examine supponentibus, aliis beneficia pro personis sibi cognitis, & id ignorantibus, vt postmodum cum eis beneficia, etiam per simoniacam prauitatem contractare, & super eis pacisci possint, aliis beneficia tam pro se, quam aliis personis cum oblatione diuersarum pensionum annuarum diuersis personis, etiam familiaribus, continuis commensalibus nostris, aut aliis quos ipsi nobis gratos, & acceptos esse existimant, annuatim persoluendarum, & sic Simoniacã hęresim incurrendo, aliis beneficia huiusmodi pro diuersis aliis sub spe pensionem annuam, aut aliud commodum temporale, ab eis consequendi, aliis beneficia ipsa pro seipsis animo & intentione, & interdum pacto expresse firmato de eis postmodum in fauorẽ aliorum qui, aliquando minus idonei & non benemeriti existunt, cum simili pensione, aut commodo aut sine illa, vel illo resignandis & dimittendis maxima cũ instantia obtinere procurantibus. Nos pręmissis fraudib. & dolis, ac hæresi simoniacæ quantum cum Deo possumus efficaciter occurrere volentes, apostolica auctoritate, tenore præsentium statuimus & ordinamus, atque decernimus, quod de cætero omnes & singuli, qui post publicationem præsentium in locis infrà scriptis faciendam, occasione beneficiorum obtinendorum se alios esse simulauerit, & tanquam tales se in examine supposuerint, aut beneficia pro personis id ignorantibus, seu pro se, vel pro aliis cum oblatione alicuius pensionis annuæ, aut pro aliis, cum spe pensionem annuam, aut aliud quantumuis modicum tẽporale commodum ab eis consequendi vel pro seipsis principaliter, animo & intentione ea postmodum in fauorem aliorum, etiam quantumuis idoneorum, & benemeritorum, cum simili pensione, aut commodo, aut etiam sine eo resignandi obtinere procurauerint, cuiuscunque status gradus ordinis, & conditionis existant, etiam si Episcopali, aut alia maiori dignitate ecclesiastica, vel Cardinalatus honore seu mundana, etiam Regia, Ducali, aut Marchionali preæminentia præfulgeãt, excommunicationis & anathematis, ac maledictionis æternæ sententiam a qua nisi à nobis, aut Romano Pontifice pro tempore existente pręterquam in mortis articulo constituti absolui nequeant necnon priuationis omnium & singulorum beneficiorum ecclesiasticorum cum cura & sine cura, secularium, & quorumuis ordinum regularium per eos in titulum, vel commendam aut alias quomodolibet obtentorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda pœnam eo ipso, absque alia desuper facienda declaratione incurrant, ita vt constito solum summariè & extraiudicialiter, quod ipsi contra tenores præsentium, aliquid fecerint, per curiæ causarum Cameræ Apostolicæ generalem Auditorem, seu Viceauditorem, vel eius locumtenentem, pro talibus & vt tales publicari possint: Et nihilominus, sic vt præfertur, obtentę prouisiones, & commendæ, aliæque dispositiones nullæ sint irritæ, &

Non in muneribus, publicis nec in Magistratuũ electionibus rigidior habenda est examinis ratio, quam in his qui Ecclesiæ ministri haberi volunt. Hac in re tamen multi variique abusus committuntur. alij fauores ambiunt, alij personis interpositis examen refugiunt, alacres tamen & prompti ad suscipiendos beneficij prouentus. Post morum puritatem necessaria est etiam doctrinæ commendatio c. ordinationes 9. q. 1. & c. cum in cunctis. de elect. cap. graue. Idem docet Gratian per integras quatuor distinct. à trigesima sexta ad trigesimam nonam ostendens ignorantiã cunctorum errorum matrem.

tæ, & inanes, nullumque alicui ius in ipsis beneficiis, vel ad illa tribuant, nec aliquis earum vigore fructus suos faciat sed ad eorum restitutionem teneantur possintque beneficia, tam sic impetrata quam per eos antea obtenta, tanquam modo præmisso vacantia nobis, & Rom. Pontifice pro tempore existente duntaxat liberè impetrari. Volumusq. statutum, ordinationem, & decretum nostra huiusmodi, etiam quoad monasteria monialium, & alia beneficia per moniales, aut alias mulieres obtineri solita locum habere, Non obstant. constitutionibus, & ordinationibus, ac quibusuis priuilegiis, indultis & literis apost. quibusuis personis, etiam vt præmittitur, qualificatis, etiam in forma confessionalis & quod interdici, suspendi, vel excommunicari nequeant quomodolibet confessis, quæ eis contra præmissa in aliquo suffragari non posse decernimus, ceterisque contrariis quibuscunque. Cæterum ne quispiam statuti, & ordinationis, ac decreti nostri huiusmodi ignorantiam prætendere possit, volumus præsentes quarum solam signaturam sufficere decernimus, in ædium residentiæ præfati Datarij, & Cancellariæ apost valuis, & acie campi Floræ per aliquem ex cursor. nostris publicari, & earum exemplum inibi, affigi, & dimitti, publicationemque & affixionem huiusmodi omnes & singulos arctare perinde, ac si eædem præsentes illis personaliter intimatæ, & insinuatæ, fuissent, contrariis non obstan. quibuscunque.

Placet Motu proprio. I.

V.

De Ambientibus, Papatum aut viuente Papa, de futuro Pontifice eligendo tractantibus eorumque complicum, ac fautorum pœnis.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

CVM secundum Apostolum, nemo debeat sibi honorem assumere, sed qui tanquam Aaron vocatur à Deo, facile ab omnibus iudicari potest, quam grauiter excedant, errent & peccent, qui tam inferiores, quam superiores dignitates ecclesiasticas, & ipsam denique beati Petri, sedem apostolicæ dignitatis culmen & apicẽ à Deo Optimo Maximo, è quo omnia bona procedunt, nulla prorsus humana ope, nec cuiusuis auxilio, consilio, vel fauore interueniente, prouenire non arbitrantur, sed illas tanquam venales aut alias in dispositione mortalium constitas, diuersis modis, & mediis ambire, & assequi, seu potius vsurpare præsumunt. Nam vt Romanæ & cuiuslibet alterius, tam ante, quam post Domini Dei, & redemptoris nostri Iesu Christi in terris aduentum, benè institutæ reipublicæ de ambitu, & contra ambitus reos sanctissimè promulgatas, & inuiolabiliter obseruatas leges, ad præsens omittamus, nonne huiusmodi detestabile ambitus scelus, etiam iure diuino grauissimè punitur, cum Absalon, qui regnum genitoris sui adhuc viuentis ambiebat, ex mulo cui insederat eleuatus, capillis capitis sui quercui suspensus remãsit, & à Ioab tribus lanceis in corde transfixus fuit? Nonne illud sacrorum Conciliorum à sancta Dei Ecclesia receptorum. & approbatorum auctoritas diuersimodè detestatur & punit, cum quemcunque presbyterum, aut diaconum, seu clericum, qui Papa incolumi, & eo inconsulto subscriptionem pro Romano Pontificatu commodare, aut pictatia promittere, seu sacramentum præbere tentauerit, aut aliquod suffragium polliceri, vel de hac causa priuatis conuenticuli factis, aliquid deliberare, & decernere præsumpserit, loci sui dignitate, & communione priuandum, anathematisque pœna plectendum censeat, & propter occultas fraudes, & coniurationum huiusmodi secretas insidias si quis harum actionum particeps, consilia eorum, qui de Pontificali agant ambitu, ad notitiam ecclesiæ deferat & rationali probatione conuincat, eum non solum ab omni culpa purgatum remanere, verumetiam remuneratione non indigna sublevari velit, & statuat, & exinde non modo sacrorum canonum, sed etiam secularium legum interpretes peritissimi & probatissimi, ambientes Papatum aut super eo Papa viuente, & inconsultò tractantes seu conuenticulas facientes, crimen læsæ maiestatis in primo capite, & simoniacæ heræseos incurrere decreuerint, non sine clara & aperta ratione, cum omnis tractatus de loco, dignitate, & bonis alicuius viuentis, eo non consentiente, ab vtroque iure prohibeatur, &

Aduersus Ambitus reos, Cæsares suas etiam tulerunt leges testis est titul. 26. C. lib. 9. in quo ambitiosus per obreptionem officia impetrans cassatur, & etiam deportatur. Bald. Pœna est etiam centum aureorũ & infamiæ. ff. eod. tit. XIII. Cuius etiã meminit Suet. in Aug. Paul. lib. 5 sent. c. 32.

reprobetur præsertim cum inde præstetur votum captandæ mortis, quod sacri canones, & venerandæ leges passim abhorrent & detestantur. Accedit quod cum inter Pontificem, & ecclesiam contrahatur spirituale coniugium, quod fortius est carnali, grauissimæ pœnæ ex vtriusque iuris censura imponuntur iis, qui constanti matrimonio, de alio coniuge tractare præsumunt. Quare cum peccatis exigentibus, plures indies beati Petri sedem, nobis viuentibus, & inconsultis ambire, & conuenticulas superinde facere dinoscantur, & ad hoc suffragia S.R.E. Cardinalium obtinere, & quodam modo subharrare procurent, & satagant: Nos cupientes huiusmodi detestabilis ambitus, & illi coniuncta simoniacæ hæreseos, & læsæ maiestatis crimina, non solum nostris, sed etiam successorum nostrorum Romanorum Pontificum pro tempore existentium temporibus perpetuò abolere, & non solum ex vsu, sed etiam ex mentibus hominum, præsertim in electione Romani Pontificis, qui Domini Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi in terris vicarius existit, radicitus euellere, & in præmissis pro tantæ rei necessitate, & periculi magnitudine, vt tenemur, salubriter prouidere habita super his cum venerabilibus fratribus nostris ipsius S.R.E. Cardinalibus deliberatione matura de eorum consilio, & vnanimi assensu, hac nostra perpetuò valitura constitutione, apostolica auctoritate, & de nostræ apostolicæ potestatis plenitudine, omnes & singulas excommunicationis, suspensionis, & interdicti, ac priuationis, & quasuis alias sententias, censuras & pœnas dudum a Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris, aut sacris Conciliis, seu sanctorum Patrum nostrorum decretis statutis, capitulis, canonibus, constitutionibus, & ordinationibus contra sic ambientes quomodolibet latas, & promulgatas, approbamus, & innouamus, ac perpetuo obseruari, & in viridi obseruantia, si forsan in ea non sint, reponi, & esse debere. Necnon quoscunque in præmissis, tam nostro, quam successorum nostrorum prædictorum tempore, publicè, vel occultè, aut alias quomodolibet delinquentes, cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ existant, etiam si Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, aut alia ecclesiastica dignitate, seu Cardinalatus honore, vel mundana etiam Ducali, Regali Reginali, aut Imperiali auctoritate, seu excellentia præfulgeant, & eorum quemlibet sententias, censuras, & pœnas prædictas incurrere volumus, atque decernimus: Et nihilominus considerantes dignum esse, vt quos Dei timor a malo non reuocat, ecclesiasticæ saltem coherceat seueritas disciplinæ, de similibus consilio, & assensu, ac auctoritate, & plenitudine potestatis volumus, & declaramus statuimus, ordinamus, & decernimus, quod sententiis, censuris, & pœnis prædictis in suis robore, & efficacia remanentibus, ac effectum suum sortientibus, omnes, & singuli, tam clerici, quam vtriusque sexus laici, qui per se, vel alios nobis viuentibus, & inconsultè, verbis, vel scriptis, aut nunciis cum aliquo de futuro Pontifice eligendo, hactenus tractarunt, vel tentarunt seu in posterum Romano Pontifice viuente, & inconsulto tractabunt, vel tentabunt, etiamsi vt præfertur, qualificati, & dignitate, honore, & auctoritate, & excellentia prædictis præditi existant, sint ipso iure, & facto, absque alia desuper ferenda sententia excommunicati excommunicatione maiori & maledictione æterna damnati, & ab excommunicatione, & maledictione huiusmodi per alium, quam per nos, & Romanum Pontificem pro tempore existentem, præterquam in mortis articulo, absolui non possint, incurrerintque & incurrant respectiuè crimen simoniacæ hæreseos, & læsæ maiestatis in primo capite, ac priuationem omnis etiam Episcopalis, Archiepiscopalis, Patriarchalis, cuiusuis alterius maioris, vel minoris dignitatis ac Cardinalatus honoris, necnon Ducalis, Regalis, Reginalis, & Imperialis auctoritas, & excellentiæ ac omnium & singularum ecclesiarum cathedralium, etiam Metropolit. & patriarchalium, monasteriorum quoque ac prioratuum, aliorumque beneficiorum, et officiorum ecclesiasticorum cum cura, et sine cura secularium ac quorumuis ordinum regularium per eorum quemlibet obtentorum, necnon quorumuis fructuum redditùum, et prouentuum ecclesiasticorum, ac pensionum annuarum super similibus fructibus, redditibus, et prouentibus reseruatorum, et assignatorum, ac Regiorum, Dominiorū, feudorum, et bonorum spiritualium, et temporalium, vel mistorū, etiam patrimonialium, et allodialium, necnon iuriū patronatus, et iurisdictionum quarumcunque

Quemadmodū indignum est eius ambire cōiugium cuius maritus nondū è viuis sublatus est, sic & sedem beati Petri vario ambitionis circuitu viuente Pontifice optare periculosum est, & simoniacum.

Confirmatio & innouatio pœnarum contra ambientes Papatum.

Pœna electione Pontificis, procurantium ante ipsius summi Pontificis obitum eoque inconsulto.

careántque

careántque voce actiua,et passiua,ac effecti sint,et efficiantur respectiuè perpetuò inhabiles et incapaces omnium dignitatum,honorum, bonorum iurium,et legitimorum actuum,perpetuáque infamia vbique gentium sint notati, et notentur respectiuè,nec infamia huiusmodi ab eis aboleri, neque ipsi vllo vnquam tempore ad vocem,dignitates,honores,bona,iura,et actus huiusmodi,nisi ex speciali verbo, et mãdato nostro,seu Romani Pontificis pro tempore existentis,nostra, seu illius manu propria subscripto,ac specifica,et indiuidua reatus,et culpę suę qualitate expressa restitui possint. Quodque similes sententias censuras,& pœnas respectiuè incurrerint,& incurrant ipso iure & facto,ac sine alicuius sententiæ prolatione,omnes,& singuli,etiam vt præmittitur,qualificati,& dignitatibus huiusmodi præditi,cuiusuis sexus,& ordinis existant,qui per se,vel alium,seu alios à die nostræ ad summi apostolatus apicem assumptionis vsque in hanc diem in præmissis, aut eorum aliquo quoduis auxilium, consilium vel fauorem,seu operam verbis vel scriptis,aut re,vel facto,seu promissione,pollicitatione,suasione,vel his omnibus insimul,aut quouis alio modo directè vel indirectè,vel incidẽtaliter præstiterunt,seu in futurum quouis etiam successorum nostrorum Romanorum Pontificum tempore præstabunt,aut in præmissis mediatores proxenetæ,nuncij, mandatarij procuratores,seu trapezitæ fuerunt,vel in posterum,vt præfertur,erunt seu alias se in præmissis quouis modo intromiserunt vel immiscuerunt, seu in posterum etiam tempore successorum huiusmodi habebũt,nisi ea nobis,aut successoribus nostris, quorum tempore id continget,vel alteri,cui id per nos,vel successores prędictos cõmissum fuerit,per se,vel alium seu alio cum primum commodè potuerunt reuelauerint etiamsi in pręmissis aliquod aliud auxilium, consilium, vel fauorem, aut opem non pręstiterint. Nos enim iis,qui pręmissa reuelauerint, etiam si complices fuerint,non solum veniam,sed etiam gratiam,& pręmia pollicemur, prout etiam successores nostros pręfatos facturos esse confidimus, ad hoc vt eorum iudicio,participes tanti criminis valeant coerceri: Et si quis vllo vnquam etiam dictorum successorum nostrorum tempore pręsentes literas,& in eis contenta quęcunque iniusta,illicita,vel iniqua existere,aut in toto,vel in parte non valere, seu aliquo tempore non valitura esse,vel à nobis sic fieri non potuisse, aut non debuisse, ausu temerario asserere pręsumpserit,cuiuscunque dignitatis existat,etiam si Cardinalatus honore,aut Regia,vel Imperiali pręeminentia,& excellentia pręfulgeat, ipso iure & facto anathematis mucrone percussus sit, & cõtra eum,tanquam vere schismaticum,& hereticum,inquiri,& tanquam talis puniri, eiúsque memoria damnari possit. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis necnon cuiusuis conclauis capitulis,etiam iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegiis quoque,indultis, & literis Apostolicis sub quibuscunque tenoribus & formis,ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis,aliisque efficacioribus & insolitis clausulis,necnon irritantibus, & aliis decretis,quibusuis personis sub præsentibus comprehensis, per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros,ac nos, & sedem Apostolicam etiam motu proprio,& ex certa scientia,ac simili potestatis plenitudine,aut consistorialiter seu alias quomodolibet concessis,& etiam iteratis vicibus approbatis & innouatis. Quibus omnibus etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorúmque totis tenoribus specialis,specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum non autẽ per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio,habenda, aut exquisita forma seruanda esset,tenores huiusmodi ac si de verbo ad verbum,nihil penitus omisso & forma in illis tradita obseruata inserta forent præsentibus pro expressis habentes,illis alias in suo robore permãsuris,hac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus,& sufficienter derogatum esse decernimus ceterísque contrariis quibuscunque. Vt autem pręsentes literæ ad omnium quorum interest notitiam deducantur, nec aliquis earum ignorantiam prætendere valeat,volumus eas in basilicæ principis apostolorum de Vrbe & Cancellariæ apostol. ex valuis,ac acie Campi Floræ per aliquos ex Cursoribus nostris publicari,earumque copiam inibi affixam dimitti necnon publicationem,& dimissionem copiæ affixæ huiusmodi sufficere, & omnes quos eædem

Pœna complicum & fautorum.

Præmia reuelantium.

Clausula derogatoria.

literas

literæ tangunt arctare perinde, ac eis personaliter intimatæ, & notificatæ fuissent. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis dominicæ millesimo quingentesimo quinquagesimo octauo: decimo-septimo Kal. Ianuarij, Pontificatus nostri Anno quarto.

Quo plus altiora & difficiliora sunt honorum fastigia eò magis hominum mentes ad illa æstuant. Pontificiam sedem omnium dignitatum excellentissimam ambiunt, qui à Spiritu sancto non vocati repulsam patiuntur, exiles verò pauperes, docti tamen & vitæ integritate insignes Petri cathedrã conscendunt quæ diuites indoctos, fastuosos, & Sybaritici cultus studiosos semper odit & præsertim ambitiosos, qui iniquitate aut iniustitia sæpissimè comitantur. Colludunt ad inuicem mater & filia iniquitas & ambitio. Vtinam multorum penetralia ingrederetur sententia Diui Bernardi. Quoties (inquit) hominibus præesse desidero toties Deum meum præire contendo tunc verè non sapio quæ Dei sunt. Idcircò cum nullis vigiliis nullis laboribus parcat animus aliquid magni & decori ambiens, sanctis canonibus cauetur ne quis Papatum ambire audeat, nec prece nec precio. Lucrentur alibi multorum suffragia hic nihil electioni suffragetur nisi quod cælesti numini beneplacitum est. Nullos quod sciam inuenio per vim aut largitionem ingressos fuisse tantum munus. Sæuientibus Tyrannidis furoribus in Ecclesia nemo nisi coactus volebat pastoris summi officium. Nunquam legimus iure hæreditario Pontificiam sedem ad cognatos deuenisse, vel consanguineorum ambitu successores electos fuisse. Res hæc maiorem & ampliorem historiæ narrationem quam breuissimæ annotationis locum desiderat, sed hoc duntaxat illustrabitur, vt omnibus compertum sit, Pontifices Romanos nunquam id iuris habuisse, vt ad eos decretum instituendi successorem aliquando pertinuerit. Primùm Clero electionis ratio delegata fuit, deinde Cardinalibus, nihil vnquam profuit, vel stirpis auctoritas, vel fauor vel opulentia. Huius præceptis referta sunt Conciliorum decreta, & leges, Summis etiam Pontificibus non ignotum qua vi eundum sit ad electionẽ tanti honoris. Bonifacius II. instituit ne quispiam sibi in Pontificatu successorem deligeret quod postea multi Pontifices confirmarunt. Bonifacius deinde III. habita Synodo Episcoporum duorum & LXX Presbyterorum XXX Diaconorum trium statuit ne quis sub tremendo anathematis fulgure in locum demortui Pontificis subrogaretur, nisi tertia saltem post obitum eius die, vtque pari pœna abdicarentur qui largitionibus & gratia Pontificatum venari studerent. Nemo hactenus conquestus est de illegitima Pontificis electione, nisi hæreticus & Pontificiæ laudis hostis. Exempta clero eligendi Pontificem potestate, Cardinales semper id pro summo sacramento habuerunt, vt nemo nisi multis annis antea probatus & omnium voce dignus existimatus admitteretur.

Refert Platina sub Gregorio VII. verba quibus in Pontificibus eligendis olim vterentur Cardinales quæ nos hic adiunximus. Nos Sanctæ Romanæ Cardinales, clerici, acolyti, subdiaconi, presbyteri, præsentibus Episcopis, Abbatibus, multisque cum ecclesiastici tum laici ordinis elegimus hodie, decimo Cal. Maij in Basilica S. Petri ad vincula anno salut. M. LXXIII. in verum Christi Vicarium Hildebrandum Archidiaconum. Virum multæ doctrinæ magnæ pietatis, prudentiæ, iustitiæ, constantiæ, religionis, modestum, sobrium, continentem domum suam gubernantem pauperibus hospitalia in gremio sanctæ Matris Ecclesiæ liberè à teneris annis vsque ad hanc ætatem educatur: doctum quodquidem cum ea potestate Ecclesiæ Dei præesse volumus qua Petrus Dei mandato quondam præfuit. Addamus his ea quæ habentur. lib. 1. Decretal. tit. 6. de electione quæ Alexander III. apud Lateranum statuit pro legitima & vera Pontificis electione hoc fermè verborum tenore. Licet de vitanda discordia in electione Rom. Pontificis manifesta satis à prædecessoribus nostris constituta manauerint, quia tamen sæpe post illa per improbæ ambitionis audaciam grauem passa est ecclesia scissuram, nos etiam ad malum hoc euitandum de consilio fratrum nostrorum & sacri approbatione Concilij aliquid decreuimus adiungendum. Statuimus ergo, vt si fortè (inimico homine superseminante zizaniam) inter Cardinales de substituendo summo Pontifice non poterit esse plena concordia, & duabus partibus concordantibus pars tertia concordare noluerit: aut sibi alium præsumpserit nominare, ille absque vlla exceptione ab vniuersali Ro. Pontifex habeatur, qui à duabus partibus concordantibus electus fuerit & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione confisus (quia de ratione esse non potest) sibi nomen Episcopi vsurpauerit, tam ipse quàm ij qui eum receperint, excommunicationi subiaceant, & totius sacri ordinis priuatione mulctentur, ita vt viatici etiam eis (nisi tantum in vltimis

communio)

e communio denegetur: & si non resipuerint, cum Datan & Abiron (quos terra viuos absorbuit) accipiant portionem. Praeterea si à paucioribus quàm à duabus partibus aliquis electus fuerit ad Apostolatus officium, nisi maior concordia intercesserit, nullatenus assumatur, & praedictae poenae subiaceat si humiliter noluerit abstinere. Ex hoc tamen nullum canonicis constitutionibus & aliis ecclesiis praeiudicium generetur, in quibus debet maioris & sanioris partis sententia praeualere: quia quod in eis dubium venerit, superioris poterit iudicio definiri. In Romana verò ecclesia speciale aliquid constituitur quia non poterit ad superiorem recursus haberi. Ex quibus quidem Alexandri verbis intelligimus discordiam vitandam in electione Episcopi vrbis, déque ea fugienda iam decretum a praedecessoribus fuisse. Quin & illud assequimur ad solos Cardinales iam redactam eligendi facultatem, quae prius Cleri populique Romani fuit.

VI.

Haereticorum & Schismaticorum poena.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. CVM ex apostolatus officio, nobis, meritis licet imparibus, diuinitus credito, cura Dominici gregis nobis immineat generalis, & exinde teneatur pro fidei illius custodia, & salubri directione, more vigilis Pastoralis, assiduè vigilare, & attentius prouidere, vt qui hac aetate, peccatis exigentibus, propriae prudentiae innitentes licentiùs & perniciosiùs solito contra orthodoxae fidei disciplinam insurgunt, & superstitiosis, ac fictitiis adinuentionibus sacrarum scripturarum intelligentiam peruertentes, catholicae ecclesiae vnitatem & inconsutilem Domini tunicam scindere moliuntur, ab ouili Christi repellantur, nec magisterium erroris continuent, qui discipuli veritatis esse contemnunt: Nos considerantes rem huiusmodi adeò grauem, & periculosam esse, vt Romanus Pontifex, qui Dei & Domini nostri Iesu Christi vices gerit in terris & super gentes, & regna plenitudinem obtinet potestatis, omnesque iudicat, à nemine in hoc seculo iudicandus, possit si deprehendatur à fide deuius redargui, & quod vbi maius intenditur periculum, ibi est plenius & diligentius consulendum, ne pseudoprophetae, aut alij etiam secularem iurisdictionem habentes simplicium animas miserabiliter illaqueent, innumerabilesque populos eorum in spiritualibus, aut temporalibus curae & regimini commissos secum in perditionem, & damnationis interitum trahant, nec aliquando contingat nos abominationem desolationis, quae dicta est à Daniele propheta in loco sancto videre, cupientes quantum cum Deo possumus pro nostro munere pastorali vulpes vineam Domini demoliri satagentes capere, & lupos ab ouilibus arcere; ne canes muti videamur nequeuntes latrare, & perdamur cum malis agricolis, ac mercenario comparemur. Habita super his cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, deliberatione matura, de eorum cõsilio, & vnanimi assensu omnes & singulas excommunicationis, suspensionis, & interdicti, ac priuationis, & qua suis alias sententias, censuras, & poenas à quibusuis Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris aut pro talibus habitis etiam per eorum literas extrauagantes, seu sacris Conciliis ab ecclesia Dei receptis, vel sanctorum Patrum decretis, & statutis, aut sacris canonibus, ac constitutionibus, & ordinationibus apostolicis contra Haereticos, aut schismaticos quomodolibet latas, & promulgatas, apostolica auctoritate approbamus, & innouamus, ac perpetuò obseruari, & in viridi obseruantia, si forsan in ea non sint, poni, & esse debere, necnon quoscunque qui hactenus à fide catholica deuiasse, aut in aliquam haeresim incidisse, seu schisma incurrisse, aut excitasse, seu commisisse deprehensi, aut confessi, vel conuicti fuerint, seu (quod Deus pro sua clementia, & in omnes bonitate auertere dignetur) in posterum deuiabunt, seu in haeresim incident, aut schisma incurrent; vel excitabunt, seu cõmittent, & deuiasse, seu incidisse, aut incurrisse, vel excitasse seu commisisse deprehendentur, aut confitebuntur, seu conuincentur, cuiuscunque status, gradus, ordinis conditionis, & praeeminentiae existant, etiam si Episcopali, Archiepiscopali Patriarchali, primatiali, aut alia maiori dignitate ecclesiastica, Cardinalatus honore & apostolicae sedis vbiuis locorum, tam perpetuae, quam tẽporalis legationis mu-

De Poenis haereticorum vide quae scripta sunt sup. sub Innocentio 4. fol. 4. cum legib. Imperialib. fol. 20.

Confirmatur constitutionum Pontificum in haereses & haereticorum fautores.

Quibus pœnis hæresis plectatur docent sacri canones & legum ciuilium statuta. Hæreticum autem illū dicimus qui pertinaciter errat in fide, tria autem necessaria sunt, , vt quispiam propriè dicatur hæreticus, vnum quod fuerit Christianus alterū quod erret in fide Catholica. tertium quod sciens erret, eligens errorem contrarium catholicæ veritati & in ea electione includitur pertinacia. c. dixit apostolus. 24. q. 3. Turrecremata lib. 4. de Ecclesia, parte secunda, cap. 23.

Pœnæ Prælatorum, Regum & magnatum à fide Catholica deuiantium.

nere, vel mundana etiam Comitali, Baronali, Marchionali, Ducali, Regia, & Imperiali auctoritate, seu excellentia præfulgeant, & eorum quemlibet sententias, censuras, & pœnas prædictas incurrere volumus; atque decernimus. Nihilominus considerantes dignum esse, vt qui virtutis amore à malis non abstinent, metu pœnarū ab illis deterreantur, & quod Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, Primates, Cardinales, Legati, Comites, Barones, Marchiones, Duces, Reges, & Imperatores, qui alios docere, & illis bono exemplo, vt in fide catholica contineantur, esse debēt, præuaricando grauius ceteris peccant, cum nō solùm seipsos perdant, verumetiam alios innumerabiles populos eorum curæ & regimini creditos, seu alias eis subditos, secum in perditionem & puteum interitus trahant, de similibus consilio & assensu hac nostra in perpetuum valitura constitutione, in odium tāti criminis, quo nullum in ecclesia Dei maius, aut perniciosius esse potest, de apostolicæ potestatis plenitudine sancimus, statuimus, decernimus, & diffinimus, quod sententiis censuris, & pœnis prædictis in suis robore & efficacia remanentibus, ac effectum suum sortientibus, omnes & singuli episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, Primates, Cardinales, Legati, Comites, Barones, Marchiones, Duces, Reges, & Imperatores, qui hactenus, vt præfertur, deuiasse, aut in hæresim incidisse, seu schisma incurrisse, excitasse, vel commisisse deprehensi, aut confessi, vel conuicti fuerint, & in posterum deuiabunt, aut in hæresim incident, seu schisma incurrent, vel excitabunt, aut committent, & deuiasse, seu in hæresim incidisse, vel schisma incurrisse, aut excitasse, seu commisisse deprehendentur, aut confitebuntur, seu conuincentur, cum in hoc inexcusabiliores cæteris reddantur, vltra sententias, censuras, & pœnas prædictas, sint etiam eo ipso absque aliquo iuris, aut facti ministerio suis ordinibus, & cathedralibus etiam Metropolitan. Patriarchalibus, et Primatialibus ecclesiis, ac Cardinalatus honore, et cuiusuis legationis munere, necnon voce actiua et passiua, omnique auctoritate, ac monasteriis, beneficiis & officiis ecclesiasticis cum cura, & sine cura, secularibus & quorumuis ordinum regularibus, quæ ex quibusuis concessionibus, & dispensationibus apostolicis in titulum, commendam, et administrationem, aut alias quomodolibet obtinuerint, et in quibus vel ad quæ ius aliquod habuerint, necnon quibusuis fructibus, redditibus et prouentibus annuis super similibus fructibus redditibus, et prouentibus eis reseruatis: et assignatis; Dominatibus quoque, Baroniis, Marchionatibus, Ducatib. Regnis, et Imperio penitus, et in totum perpetuo priuati, et ad illa de cætero inhabiles, et incapaces habeanturque pro relapsis, et subuersis in omnib. et per omnia perinde, ac si prius hęresim huiusmodi in iudicio publicè abiurassent, nec vllo vnquam tempore ad eorum pristinum statum aut cathedrales Metropolitanas, Patriarchales, & Primatiales Ecclesias, seu Cardinalatus honore seu mundana, etiam Comitali, Baronali, Marchionali, Ducali, Regia, & Imperiali auctoritate & excellentia pollentibus haberi, tractari, & reputari, & vt tales euitari, omnique humanitatis auxilio destitui debeant. Et qui ius patronatus, aut nominandi personas idoneas ad cathedrales etiam Metropolitanas & Patriarchales ac primatiales ecclesias seu monasteria, vel alia beneficia ecclesiastica per priuationem huiusmodi vacantia habere prætenderint nec illa diutinæ vacationis exponantur incommodis, sed de seruitute hæreticorum erepta, personis concedantur idoneis, quæ illarum populos in semitas iustitiæ fideliter dirigant, teneantur, ad ecclesias, monasteria, & beneficia huiusmodi alias personas idoneas infra tempus à iure, vel ex eorum concordatis seu compactis cum dicta sede initis statutum, nobis seu pro tempore existenti Romano Pontifici præsentare, alioquin tempore huismodi elapso plena & libera ecclesiarum, monasteriorum, & beneficiorum prædictorum dispositio ad nos, & Romanum Pontificem prædictū eo ipso pleno iure deuoluatur & insuper qui ipsos sit deprehensos aut confessos, vel conuictos scienter quomodolibet receptare, vel defendere, aut eis fauere, vel credere seu eorum dogmata dogmatizare præsumpserint, sententiam excommunicationis eo ipso incurrant, efficianturque infames, nec voce persona, scriptis, vel nuncio aut procuratore aliquo ad publica, seu priuata officia, aut consilia, seu synodum, vel concilium generale, vel prouinciale, nec conclaue Cardinalium, aut aliquam fidelium congregationem, seu electionem alicuius, aut testimonium perhibendum

bendum admittantur, nec admitti possint. Sint etiam intestabiles, nec ad hæreditatis successionem accedāt: nullus præterea cogatur eis super aliquo negotio respondere. Quod si forsan iudices extiterint, eorum sententiæ nullam obtineant firmitatem, nec aliquæ causæ ad eorum audientiam deducantur, & si fuerint aduocati, eorum patrocinium nullatenus recipiatur: si verò tabelliones extiterint instrumenta confecta per eos nullius penitus roboris, vel momenti. Et insuper clerici omnibus & singulis ecclesiis, etiam Cathedralibus, Metropolit. Patriarchalibus, & Primatialibus, ac dignitatibus, monasteriis, beneficiis, & officiis ecclesiasticis, etiam vt præfertur qualificatis, per eos quomodolibet obtentis, & tam ipsi, quam laici, etiam vt præmittitur, qualificati & dignitatibus prædictis præditi quibuscunque Regnis, Ducatibus, dominiis, feudis & bonis temporalibus per eos possessis priuati existāt eo ipso, Regnáque, Ducatus, dominia, feuda & bona huiusmodi publicentur, & publicata sint efficiantúrque iuris & proprietatis eorum qui illa primo occupauerint si in sinceritate fidei, & vnitate S. R. E. ac sub nostra, & successorum nostrorum Romanorum Pontificum canonicè intrantium obedientia fuerint. Adiicientes quod si vllo vnquam tempore apparuerit aliquem Episcopum etiam pro Archiepiscopo seu Patriarcha, vel primate se gerentem, aut prædictæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem etiam vt præfertur, Legatum, seu etiam Romanū Pontificem ante eius promotionem, vel in Cardinalem, seu Romanum Pontificem assumptionem à fide catholica deuiasse, aut in aliquam hæresim incidisse, seu schisma incurrisse vel excitasse, aut commisisse, promotio, seu assumptio de eo etiam in concordia, & de vnanimi omnium Cardinalium assensu facta, nulla, irrita, & inanis existat, nec per susceptionem muneris, consecrationis, aut subsecutam regiminis, & administrationis possessionem, seu quasi, vel ipsius Romani Pontificis inthronizationem, aut adorationem, seu ei præstitam ab omnibus obedientiam, & cuiusuis temporis in præmissis cursum conualuisse dici, aut conualescere possit, nec pro legitima in aliqua sui parte habeatur, nullámque talibus in Episcopos, seu Archiepiscopos vel patriarchas aut primates promotis, seu in Cardinales, vel Romanum Pontificem assumptis in spiritualibus, vel temporalibus administrandi facultate tribuisse, aut tribuere censeatur: sed omnia & singula per eos quomodolibet dicta, facta, gesta, & administrata, ac inde secuta quæcunque viribus careant, & nullam prorsus firmitatem, nec ius alicui tribuant sintque ipsi sic promoti, & assumpti, eo ipso absque aliqua desuper facienda declaratione omni dignitate, loco, honore, titulo, auctoritate, officio, & potestate priuati, liceatque omnibus & singulis sic promotis, & assumptis, si à fide antea non deuiassent, nec hæretici fuissent, neque schisma incurrissent, aut excitassent: vel commisissent, subditis personis, tam clericis secularibus & regularibus, quam etiam laicis, necnon Cardinalibus, etiam qui electioni ipsius Pontificis antea à fide deuij, aut hæretici, seu schismatici interfuerint, seu alias consenserint, & ei obedientiam præstiterint, eumque adorauerint, ac castellanis, perfectis, capitaneis, & officialibus etiam almæ Vrbis nostræ, & totius status ecclesiastici, etiam eisdem sic promotis, vel assumptis homagio, seu iuramento, vel cautione obligatis, & obnoxiis ab ipsorum sic promotorum, vel assumptorum obedientia & deuotione impunè quandocunque recedere, eosq; vt magos, ethnicos, publicanos, & hæresiarchas euitare, eidem subditis personis fidelitati, & obedientiæ futurorum Episcoporum, Archiepiscoporum: Patriarcharum, Primatum Cardinaliū, & Romani pontificis canonicè intrantis nihilominus astricti remanentibus, ad maiorem ipsorum sic promotorum, & assumptorum, si eorum regimen, & administrationem continuare voluerint, confusionem, contra eosdem sic promotos, & assumptos auxilium brachij secularis implorare, nec propterea tales ab ipsorum sic promotorū & assumptorum fidelitate, & obedientia præmissorum occasionum recedentes, tanquam tunicæ Domini scissores aliquarum censurarum, seu pœnarum vltioni subiaceant. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon priuilegiis, indultis, & literis apostolicis eisdem Episcopis, Archiepiscopis, Patriarchis, Primatibus, & Cardinalibus ac quibusuis aliis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis, etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, seu etiam consistorialiter, aut alias quo-

Fautores defensores & receptatores hæreticorū satis proxima sunt hæreticis & credentibus non tamen sunt tales nec puniūtur paribus pœnis cum eisdem hæreticis & credentibus. Quispiam ergo tribus modis fautor dici potest hæresis Io. Calders. de hæreti. c. 5. ut sancto. videlicet sola cōmissione, vel negligentia, vel cooperatione, & facto seu cōsilio vel verborum probatione.

Dissentit ab hac Pontificis constitutione factum Pii 2. Pontificis qui quanuis hæresim Basiliensis Concilij tenuisset post assumptionē eius ad pontificatum retractationem fecit.

modolibet concessis, & etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis, ac etiam in corpore iuris clausis, necnon quibusuis capitulis, conclauis, etiam iuramento, aut confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis. & per nos ipsos iuratis. Quibus omnibus eorum tenores præsentibus pro expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus cæterisque contrariis quibuscunque. Vt autem præsentes literæ ad omnium quorum interest, notitiam deducantur, volumus eas, seu earum transumptum (cui manu Notarij publici subscripto, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munito plenam fidem adhibere debere decernimus) in basilicæ principis apostolorum de Vrbe, & Cancellariæ apostolicæ valuis, atque in acie cãpi Floræ per aliquos ex cursoribus nostris publicari, & affigi, eorumq; copiam inibi affixam dimitti, publicationemque, affixionem, & copiæ affixæ dimissionem huiusmodi sufficere, & pro solemni & legitima haberi, nec aliã publicationem requiri, aut expectari debere. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo quinquagesimo octauo, quinto decimo Calendas Martij, Pontificatus nostri Anno Quarto.

Publicatio constitutionis.

VII.

Reuocatio facultatum reuidendi, & expurgandi Libros Hebræos, quibuscunque concessarũ.

PAVLVS Papa Quartus, ad futuram rei memoriam.

APOSTOLICAE Sedis prouidentia circunspecta nonnunquam ea quæ consultè statuerat, ex saniori iudicio consultius reuocat, prout ex rerum euentu cõspicit in Domino salubriter expedire. Dudum siquidem fel. rec. Iulius Papa III. prædecessor noster, dilecto filio Iacobo Giraldini laico Maceraten. qui vt dictus prædecessor acceperat, in Italia linguæ & legis Hæbraicæ professor existebat, & de Iudaica cæcitate, ad veri luminis agnitionem sacrum Baptisma suscipiendo, diuina dispositione peruenerat, in honorem & augmentum religionis Christianæ, & vt dictus Iacobus quoad viueret in ea commodius sustentari valeret, omnes, & quoscunque, nullis prorsus exceptis, libros, scripturas, & documenta Hæbræorum, tam in Synagogis, & archiuis, quam aliis publicis & priuatis locis almæ Vrbis, & aliarum ciuitatum, terrarum, & locorum eidem prædecessori, & S.R.E. mediatè vel immediatè subiectorum existentia, tam manuscripta, quam impressa, & ex tunc de cætero imprimenda, reuidere posset, apostolica auctoritate concessit, eumque in quacunque controuersia, seu differentia, quæ in expurgatione dictorum librorum inter Christianos & Hebræos occurrere, interpretem elegit & deputauit, necnon sub excommunicationis pœna vnicuique etiam in libris, seu lingua huiusmodi perito, ne in reuisione, & interpretatione huiusmodi se intromitteret, aut dictum Iacobum quouis quæsito colore impedire, vel perturbare auderet, vel præsumeret inhibuit, ac tunc & pro tempore existenti Cameræ apostolicæ Thesaurario mandauit, vt omnibus iuris & facti remediis Hebræos huiusmodi, & illorum superiores, atque vniuersitatem, tam coniunctim, quam diuisim ad libros, scripturas, & dogmata sua hebraica in medium exhibendum. Et eidem Iacobo de salario competenti, seu alij sibi alias pro lectura in Ciuitate Maceraten. assignato simili respondendum cogeret, prout in nostris inde confectis literis, cum dictus prædecessor antequam eius literæ desuper conficerentur, sicut Domino placuit, rebus fuisset humanis exemptus, plenius continetur. Cùm autem inconueniens & periculosum existat, vt reuisio & expurgatio librorum huiusmodi particulari personæ committatur, præsertim cum aliqui inde occasionem arripere possint, præsumendi quod errores, superstitiones, & deliramenta in ipsis libris contenta, si per expurgationem huiusmodi abolita non fuerint, per nos, & dictam sedem approbentur. Nos præmissis occurrere volentes, prædictas & quascunque alias similes concessiones, electiones, & deputationes quibusuis aliis, tam Christianis, etiam clericis secularibus, vel quorumuis ordinum regularibus cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, dignitatis, & preæminentiæ existentibus, quam Hebræis etiam ad fidem Christi cõuersis

Iacobus Giraldinus Hebraicæ linguæ professor priuilegio legendi libros hæbreos Iudæorum donatus.

uersis per dictam prædecessorem, & quoscunque alios Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, & sedem eandem sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis etiam motu proprio, & ex certa scientia ac de apostolicæ potestatis plenitudine, aut alias quomodolibet factas, earum & literarum super eis confectarum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro expressis & insertis habentes, dicta auctoritate, tenore præsentium reuocamus, cassamus, irritamus, & annullamus, ac viribus penitus euacuamus, & pro reuocatis, cassis irritis, & nullis, viribúsque penitus vacuis habemus, & ab aliis haberi, eásque nemini suffragari posse, aut debere decernimus. Districtiùs inhibentes Iacobo & aliis tam Christianis, quam Iudæis Pręfatis, ne concessionibus, electionibus, & deputationibus huiusmodi vti, aut in aliquo se iuuare vel earum prętextu aliquid facere, aut attentare pręsumant. Nō obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, cæterísque contrariis quibuscunque. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die quartadecima Aprilis, millesimo quingentesimo quinquagesimo nono, Pontificatus nostri Anno Quarto.

Inanibus iterum Iudæorum fabulis remoramur, quibus discutiendis labor est non ingratus variis salibus permixtus. Quæ ergo in vltima Iulij III constitutione non præstitimus in Thalmud insaniam hoc scholio resarcietur vt ambæ constitutiones inuicem coalescant. Mihi autem longè latéque per antiquas Historias peruaganti, & in priscorum monumentis penè defatigato occurrit ex nostri sæculi authoribus clarissimus Doctor Granatensis offerens librum Hispanum introductionis fidei, quem ob elegantiorem phrasis ἐνέργειαν excellenti modo Iudæorum & Atheorum commenta damnarent illico amplexus sum, & licet Idioma Hispanum non ita bene calleam ita me tamen iuuit dilucida, & iocunda historiæ series, vt absque Delio natatore & interprete facilitatem in dicendo & fidelitatem in interpretando sequutus sim. Introductionis ergo fidei parte 4 tractatu 2. cap. XXII. somnia Talmudistarum sic exorditur.

Temporibus Benedicti XIII. Medicus quidam è Iudæo Christianus factus & in sancto lauachro Hieronymus de sancta fide dictus Hebreorum doctrina eminentissimus iussu summi Pontificis librum edidit quo sacræ scripturæ testimonio Christi Messiæ aduentum explicatissimè probabat, cui & adiunxit aliquot insignia fabularum & somniorum libri illius quem Iudæi Thalmud vocant. Hoc absolutum opus Papæ & piis omnibus multum placuit, quod è Latino postea in Lusitanum sermonem cæcis animabus & delusis ex hac pagauitate hominibus illas Hispaniæ oras habitantibus consulturus Fœl. record. Gasparus Archiepiscopus de Goa transtulit. Ex quo quædam selegi quibus limpidissimè veluti è speculo videre fas fuerit qua dementia irretiti sint qui tanto errori insenescunt. Illud Thalmud (quod doctrina interpretatur) annis circiter CCCC à Christo passo cætu in Babylone congregato Hebreorum Rabini composuere Rabanas, & Rab Asi legis peritissimi qui Euangelia Iesu Christi igni cremanda censuerunt, & pro vero & infirmissimo volumine tale commentum habentium, in quo omnia quæ verbo Deus Mosi loquutus est comprehensa esse nugarentur. Sed vt quamplurima alia fingunt sic & hoc adinuenere quod nec ratione, nec scripturæ authoritate quantumuis tenuissima aprricentur.

Hæc Iudaica somnia Decies exuperant Biblia sacra codicis crassitie citra Glossarum tum antiquarum tum nouarum profusissimam congeriē. Vt autem noui isti somniatores apud rudem plebeculam maioris & locupletioris fidei præsidio fulcirentur sua dogmata edicto insserunt, ne quis ea non secus ac decalogum aspernaret aut irrita diceret. In hoc autem Lex Mosis ab hac noua traditione interfuit quod mitius punirentur contemptores legis diuinæ quam Rabinorum. Illius rei leuiter puniebantur, huius non nisi extremo supplicio flagitium expiabant.

Sed antequam auspicemur huius pseudodoctrinæ narrationem, Christianum lectorem præmonitum velim nihil esse adeo iniquum, sceleratum, fanaticum quod facilè non credatur ab his qui diuino præsidio caret, & eo facilius quo execrandum aliquod blasphemiæ genus in Christum continet, quo tamen & lux, ianua & iter, ad veritatis cognitionem. sine quo homo, cæcus, deuius & erro in Laberinthos inextricabiles ruit, & quemadmodum appetituum & passionum carnis nullus equè furentior aut durior est illo qui ad generationem humanam ratione duce naturaliter suffragatur, cuius stimuli minime vinci & contundi possunt nisi

gratiæ diuinæ ope, sic & homines libidine illa animi æstuantes huius egeni & inermes præsidij in turpes & abominabiles ruunt hæreses. Hæc dicta sunto, vt omnibus notum sit, librum Thalmud vt pote compositum ab egenis spiritus & gratiæ donis, tantis salebrosæ narrationis spurcitiis scatere vt verius lenocinium aut lupanar aliquod miserarum animarum quam quidquam aliud esse dixeris. Exhorret animus referens. Inuitus feror ad hanc lectionem quam castæ aures vix ferre poterunt, sed his perpensis facilius corruet nephanda hæc scriptura, & clarius damnabitur iniqua ipsa errorum & blasphemiarum congeries. Et ne videamur aduersariorum ignorare locos quos arguimus, singulis obiectionibus singularem & libri & capitis distinctionem non obliuiscamur, ne quidquam commentitium aut inuentione dolosa confictum à nobis esse opinetur Christianus lector. Ridicula ista quantum & Agelastis ipsis cachinnum mouerent, illum potius ad fletum & lachrimas vrgebunt, vt me cum miseram cæcorum istorum vicem doleamus qui quo magis delusi sunt eò pertinaciùs se verè in Dei præceptis & voluntate edoctos profitentur.

Elementa ergo Thalmudicæ doctrinæ primum inquirentibus mox impia Blasphemiæ incendia flagrare videmus. Illic modo Deo tollitur potentia, modo sapientia excutitur, deluditur veritas; damnatur Iustitia, modo fœdè traducitur sanctitas.

In libro qui BERACHOT *inscribitur primo cap. Nox diuiditur in tres partes, in quacunque harum affirmant Deum Leonis rugitu in hæc verba erumpere Væ mihi qui destruo domum meam, & templum meum & inter gentes mundi captiuo filios meos. In eodem capite sequentia cornicatur Rabi Ioseph. Domum desertam aliquando apud Hierosolymam ad preces fundendas ingresso obuius mihi factus est Elias, qui me hac salutatione suscepit, Pax tibi Magister, ego vero eum ista Pax tibi Domine Magister. Et dixit mihi fili quæ est illa vox quam audiui in hac domo deserta? Respondi autem. Vocem audiui instar columbæ clamantem & dicentem. Væ mihi qui destruo domum meam, & comburo templum meum. Elias respondit mihi. Fili Deus non semel tantum sed singulis diebus hæc dicere solitus est: Cum Israel orationis causa Synagogam ingreditur, Deus hæc verba præfari solet. Beatus ille Rex quem filij ita glorificant in sua domo, sed væ Patri qui filios captiuat & eiicit à Mensa paterna. Hæc sunt verba supradicti capituli, quibus Spiritus Blasphemiæ Iudæorum aperitur qui Deo manus & potestatem auferre illumque sceleri subiicere conatur.*

Vt eum impotentiæ à potentia sua diuina arbitrio arcere satagunt, sic omnem eius sapientiam infirmam veluti & debilem arguunt, illique anile & fatuum quoddam exercitium tribuunt, sic in ipso statim vestibulo libri Hauoda Sara *nuncupati, Percunctantibus quid agat Deus, cui operi vacet? an totos dies torpore sine labore transigat parum seriatè respondent tribus primis diei horis illum legi studere, tribus deinde sequentibus edocere eos qui ante rationis vsum moriuntur tribus aliis, iudicio totius mundi præesse, tribus deinde postremis luctari cum dracone Leuiath. Noctu verò super Cherubinum leuissimum equitare & decem & octo mundis suo opificio creatos visitare. Tales esse labores & lucubrationes Dei post orbem conditum narrant antequam verò conderetur illum tum struendis, tum structis destruendis mundis sedulam nauasse operam concionantur.*

In Berachot *prin. cap. dicunt post templi Hierosolymitani ruinam, non super fuisse Deo præter quatuor cubitos spatii in quibus posset Halar, Lectionis quoddam Talmudicæ genus ediscere. Credúntque illum primas & beatiores diei horas in reuoluendis Thalmud canonibus dicare. O pudenda commenta.*

Veritatem pariter apud Deum non inueniri docere contendunt cum in libr. Baua Metiba *cap. 1. quod incipit* Meca Haboet *hæc dicat Rabi Ismael. Maxima est res pax, quia Deus mentiri non erubuit, vt poneret pacem inter Abraham & Saram.*

Quis putaret tantam errorum Lernam apud homines hospitari? fuerunt Absurdiora somnia, dum ipsum Deum peccatis obnoxium faciunt, vt scribitur in Hulin *in cap.* Elloe Torephot *sup. Gen. illa verba. Creauit Deus duo luminaria magna, quæ quidem purulentissimis commentis cingunt, vt nemo non miretur, vbi phanatici isti talia excogitarint. Scribit Rabi Simeon quod in instanti creationis vtriusque lampadis mundi Sol & Luna erant æquales. Deum autem, his verbis alloqui volui Luna. Domine decet ne duos reges vna & eadem corona vti? Quamobrem iussit Deus, vt aliquantulum Lunæ lux deficeret. Sed illa id impatienti animo ferens dixit? En Domine cur tale lucis meæ deliquium fieri iussisti cum vera dixerim? Tunc Deus vt illam voto obsequeretur, dixit. Non est quod mandato succenseas vbi pœna idoneæ titur. Sol die tantum suos emittet radios tu noctu & interdiu apparebis.*

Luna

Luna verò pertinacius repugnans, dixit Domine quid Soli & candelæ, quid prodest fax in conspectu Solis?

Tunc dixit Dominus: Ego faciam populum meum tuis mensibus sua notare tempora. Hi noluit placari Luna, adeò vt coactus sit Deus culpā fateri, præceperit q; Moysi, vt in illius expiationem sub nouilunio pro holocausto hircus offerretur. Voluntque in hac hæresi opitulari auctoritate 28. cap. Numer. vbi hircus pro peccato offerri iubet Dominus. Videant iam illi quibus est sal in pectore verum iustè constituta sit pœna mortis in eos qui tanta portenta non credunt.

Pari vesania perciti dicunt in Baua Bratua *in cap.* Hamor *quod Raba filius Rabbana cum peregre proficisceretur rogatus fuit a quodam agazone ad illi ostendum montem Sinai, quod minimè renuit, cúmque simul progredirentur se vocem audiuisse testatur dicentem, Heu me miserum! Quis me liberabit à iuramēto quod feci? Cúmque reuerteretur ad studiorum palestram retulit Archirabinis quod audiuerat, qui eum diris minis obiurgarunt damnantes impiam negligentiam, quæ cum audisset querulam vocem Domini iuramentum conquerentis non respondisset Domine, Ego te ab hoc iuramento absoluo. Quod iuramentum Rabi Salomon in glossa dicit obstrinxisse Deum propter Israelis captiuitatem. Quis vnquam nouit magis futiles fabulas?*

His scurrilibus nugis adeò sese dederunt Thalmudistæ, vt gloriosum esse ducant his implere Thalmud paginas in contemptum legis diuinæ. Sic & in Cahedrin *cap. incip* Arbamitor *super illa verba Leuit.* 20. Homo de filiis Israel & de aduenis qui habitant in Israel si quis dederit de semine suo idolo Moloch morte moriatur, populus terræ lapidabit eum *Volunt ea pro fatuo mentis arbitrio ita torqueri vt cum loquatur textus de semine intelligendus sit, hominē non peccare nisi cum vnicum dat filium Idolo, secus cum omnes offert. Id erat cōsecrare filios cū parentes illos sacerdotibus dabāt qui incenso igni in conspectu idoli cremandos iniicerent. Cum ergo textus dicat, Si quis dederit, innuit peccatum esse filium dare sacerdoti ad offerendum Moloch nullum esse autem peccati reatum cum ipsimet patres illos propriis manibus sacrificant, & pro eo quod dicit Semen, minimè putant comprehendi eos aut peccati legi subiici, qui vel patres, vel fratres, vel cognatos, vel seipsos Idolo deuouent*

In eiusdem libri & capitis serie docent eos non peccare qui vel amore vel timore pulsi idolatriam committunt. Declarat ista Rabi Salomon, Amore, cum quis à potentiore precatur: timore, cum minis ad adorandum adigitur. Sed quis non videt hæc quaqua versum repugnare scripturæ authoritati. Nónne pulchritudine mulierum Madianitarum succensi Israelitæ adorantes idolum Phegor sceleris tanti luunt pœnas. Nónne diuino edicto occisi sunt viginti quatuor millia hominum Nónne laqueo suspendi iussit Dominus Principes & Duces sceleris populi conscios. Quod si Phinees iram Domini non auertisset, actum erat de tota Israelis progenie. Cúmque res ita se habeat, vt testatur Numeri 25. Historia vnde in tantam audaciam efferascunt isti nebulones, vt velint sententiam Domini labefactari eorum commentis.

Sic & Iosephi castitatem in fœdam libidinem commutat in Hulici *cap.* Colhabazar *dicunt illum ex desiderio explendæ libidinis cubiculum introiisse vxoris Pharaonis, sed cum in optatos amplexus se daret Angelum Gabrielem excisis testibus eum ad venerem impotentem reddidisse. Longè aliud cum sacra scriptura sentiunt Christiani omnes, sciunt animum Ioseph muliebri illicio frangi non potuisse & reginam AEgyptiam primo congressu fuisse inferiorem, frustráque Cupidinis telum in Ioseph torsisse quod cum irritum vidisset, alia aggrediendum via putabat, haud quaquam animum despondens, sed totam Veneris Panopliam in Ioseph struxit. Videtis quantam iniuriam in Ioseph innocuum eiaculentur pessimi Siccophantæ.*

His nauiis obscuriores addentes fabulas gloriantur miris verborum fucis cuiusdam doctoris Rabi Simeon filii Ioan. sic apud 3. cap. Iora Thrasonum in more superbientis. Dignus sum adeò & iustus vt nihil bonitati meæ refragetur, ita vt multu placeret omnes homines à natiuitate mea exortos vsque ad hodiernum diem saluos fore in extremo iudicio minimè dubitem. Et si filius meus Alazar mecum esset, nobis liceret liberare à die iudicii omnes quot quot nati sunt ab orbe condito vsque ad hæc tempora. Postremò si Ionathas filius Hosiel nobiscum iungeretur possemus tres simul omne genus humanum redimere à creatione, vsque ad finem mundi. Proh Deum atque hominum fidem quis credet vnquam impiam ventosam,

& ab-

& acidam istam doctrinam habuisse aliquando discipulos. Habet profectò, & plus aequo maiorem sectatorum numerum. Sic enim incantant Thalmudistae mentes suorum sequacium vt dicant huius Haeresis inscios & ignaros apud inferos cruciari.

Omnis pietatis & Iustitiae expers est Talmud doctrina, ad malos mores lata illic patet via, non solum maledicere licet parentibus verumetiam & Deo, vt iubetur in Carihedrin *cap.* Arba mihot. *Qui maledixit Deo culpae non reus est, nisi in quantum nomen Domini proprium* Sem ha mephoras *singulare sumit. quod si illud iungat vni ex his tribus* Adonai, Elohim, Sabaot *impunitus esto. In eiusdem libri cap.* Ellu *multa sunt homicidia. & cap. 9 Reus communi Iudicum ore damnatus liberatur, asserunt enim impossibile esse sine aequitatis iniuria quempiam nemine discrepante damnare. Ex libr.* Hulin. *Accusans quempiam iniustè iniqui estimoris si ante accusati supplicium accusatio falsa componatur poena falsi plectetur, insonte caeso liber est impius accusator. O pulchra iustitiae Pharisaicae iudicia. Non ergo temerè sancitum est Pontificiis Innocentij quarti, Iulij tertij, & Pauli quarti ne quis lectione Iudaeorum librorum delectetur à qua nihil nisi impium & pestilentissimum exhauriri potest. Genus hoc hominum superis & mortalibus inuisum vbique suas sparsit insanias, & sanctae Christianorum doctrinae insidiatur. Tanto odio Iudaeos Christiani nominis flagrasse scribit Iustinus Martyr in Dialogo, vt ex sacris Bibliis plurima deleuerint quibus Christum crucifixum Deum verum & hominem esse, vnicúmque orbis redemptorē & Messiam promissum adeo disertè docebatur vt ea nullis glossematibus possent alio detorquere qualia sunt quae ibidem subnectit de Esdra, Hieremia & Psal. 96. è cuius versu decimo deleuerunt, à ligno, cum prius esset Dicite in gentibus qui Dominus regnauit à ligno. Docet Irenaeus quomodo oracula Prophetarum Rabbini detorserint ad impia somnia vt tenebris sepeliretur Lux Euangelij, & Christi gratia. Archisinagogus Tripho apud eundem Iustinum dicit Messiam nullam potestatem habiturum imò ne seipsum quidem agniturum donec venerit Elias qui vnctione ipsum inauguret. Primo homini affingebant duas vxores (ait Augustinus lib. 2. contra aduers. legis cap. 1.) ex quibus genealogias infinitas texebant & infructuosissimas quaestiones.*

VIII.

Archiepiscopi & Episcopi cuiuscunque ordinis professores, ad claustra suorum ordinum redeuntes, ad officia, & dignitates assumi non possunt.

PAVLVS Papa Quartus, Ad perpetuam rei memoriam.

IN sacra beati Petri sede, meritis licet imparibus, diuina dispositione collocati, ad ea per quae sub religionis iugo, Domino famulantium quieti consulitur, & ambitionis via praecluditur, diligenter intendimus, & in his nostris pastoralis officij partes fauorabiliter impartimur, prout in Domino conspicimus salubriter expedire. Cùm itaque, sicut nobis innotuit, nonnulli Episcopi, & Archiepiscopi diuersorum ordinum professores, dignitates, & officia, etiam superioritates nuncupata suorum ordinum ambientes, ad hoc vt ad illa assumi, eaque obtinere valerēt, ab eorum ecclesiis, quibus praeerant, etiā munere consecrationis per eos suscepto, per sedem apost. absolui procurauerint, & ad claustra suorum ordinum redeuntes, se ad dignitates, & officia, ac superioritates huiusmodi diuersis modis viis assumi, eaque consequi satagerint, & exinde quamplures dissensiones & contentiones, ac religionis inobedientiae exortae fuerint, & indies exoriant in animarum suarum periculum & dictorum ordinum opprobrium ac scandalum plurimorum, Nos praemissis, prout ex debito pastoralis officij tenemur prouidere volentes, Motu proprio & ex certa nostra scientia volumus, & apost. auctoritate statuimus, & ordinamus, quòd nullis cuiusuis ordinis, seu religionis professor Episcopus seu Archiepisc. postquam munus consecrationis huiusmodi susceperit, etiam si à vinculo ecclesiae cui praefuerat per sedem candē absolutus, eique quod in suo ordine remanere, & ad dignitates ac officia, & superioritates huiusmodi assumi, eaque obtinere posset per sedem eandem seu illius auctoritate concessum foret, ad dignitates, aut officia, seu superioritates huiusmodi cuiuscunque qualitatis existant, & quouis nomine nuncupentur eligi seu assumi, aut obtinere nullatenus possit, & ineligibilis, ac ad ea obtinenda perpetuò inhabilis existat, Ac quaeuis indulta, concessiones, dispen

Archiepiscopi & Episcopi suscepti pastoralis muneris insulis ad officia suorum ordinum assumi non possunt.

sationes,

fationes, & facultates, ac aliæ gratiæ ei, tam à nobis & sede prædicta, etiam per literas apost. etiam in forma breuis, vel alias ab eius legati, seu nunciis, aut maiori pœnitentiario nostro, quam à superioribus dictorum ordinum, ac quibusuis aliis etiam ad id potestatem & auctoritatem habentibus sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibuscunque etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis irritantibúsque, & aliis decretis, etiam motu & scientia similibus, & desuper hactenus concessa, & in posterum conceden. nulla & inualida, nullitúsque roboris vel momenti sint & esse censeantur. Et si quis eum de cætero ad dignitates seu officia, aut superiores huiusmodi scienter elegerit, iure eligendi perpetuò careat: ac voce actiua & passiua eo ipso priuatus existat. Reuocantes & cassantes, & annullantes, omnia & singula indulta, concessiones, dispensationes, facultates & gratias huiusmodi, quorum tenores ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus haberi volumus pro expressis: Ac decernentes irritum & inane quicquid super his à quoquam quauis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon dictorum ordinum iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roborati, statutis, & consuetudinibus priuilegiis quoque indultis, & literis apostolicis Episcopis & Archiepiscopis prædictis, ac quibusuis alias concessis, cæterísq; contrariis quibuscunque. Volumus autem, & dicta auctoritate decernimus quod præsentium literarum transumptis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius curiæ ecclesiasticæ, seu personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis. eadem prorsus fides in iudicio & extra adhibeatur, quæ eisdem præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die decimanona Iulij, Pontificatus nostri anno quinto.

Electionis iura amittunt qui eligunt ad dignitates & officia ordinis exemptos ab ordine.

IX.

De Lenonum, & eorum complicum pœnis.

EX ORDINE, & de mandato Reuerendissimi Domini Saluatoris Pacini huius almæ Vrbis Gubernatoris per præsens bannimentum, & proclama omnibus denunciatur, & intimatur, quod Sanctiss. D. N. D. Paulus diuina prouidentia Papa Quartus, volens sceleribus quæ ex vitio, & luxuria carnis in dicta Vrbe indies perpetrātur, quantū cum Deo potest occurrere, viuo vocis oraculo statuit, & decreuit, ac sua irrefragabili constitutione sanciuit, quod omnes & singulæ vtriusque sexus personæ, quæ aliquam puellam, aut aliam iuuenculam ex eius patria, aut alio loco in quo tunc honestè viueret, vestes, aut alia id genus bona eis pollicendo, seu quauis alia corruptione seduxerint, & ad ipsam Vrbem adduxerint, easque, aut aliquem puerum in eadem Vrbe quomodolibet prostituerint tanquam omni priuilegio cuiuscunque ordinis, vel dignitatis (iuxta constitutionem fel. rec. Innocentij Papæ Quarti prædecessoris sui, quæ incipit pro humani generis) priuati, & nudati, ac per leges seculares ipso iure & facto condemnati per ordinarios sanctitatis suæ Iudices seculares, nulla ab eadem sanctitate sua desuper expectata declaratione, seu mentis suæ intentione irremissibiliter hoc modo puniantur, Lenones videlicet, & lenæ, circa prostitutionem masculorum versantes, & cum eis circa prostitutionem ipsam agentes, vel consentientes necnon Lenones, & lenæ puellam, seu aliam iuuenculam inuitam assumentes, & ad necessitatem nutrientes, ac postmodum prostituentes, & lucrum ex eius prostitutione captantes, quotquot fuerint, vltimo supplicio afficiantur. Hi vero qui corrupto comite stuprum puero suaserint, aut puellam virginem super violatione eius pudicitiæ interpellauerint, seu ad hoc ei quicquam donauerint, vel prætium, vt id assequerentur dederint, aut domum ad hoc eis commodauerint, seu quicquid aliud ad effectum præmissorum fecerint, flagitio perfecto, capitali pœna plectantur, eo autem imperfecto, in aliquam Insulam deportentur, & iniussi perpetuo relegentur, & qui in præmissis comites corrupti fuerint, eisdem pœnis subiaceant. In cæteris vero casibus Lenones, & lenæ huiusmodi qui de cætero lenocinij artem exercuerint, fustibus per Vrbem publice cæsi, ab

Hæc constitutio in lenones turpissimos qui quæstum in prostituendis virginibus corradunt eósque qui præpostera Veneris infandum vsum excolunt lata est. Lenones autem vt inquit Iul. Clarus lib. 5 Sent. tract. crimin. §. fin. & lenæ puniuntur pœna mortis, vt est tex in Auth. de len §. præcomium amm. col. 3. sed de consuetudine non puniūtur pœna mortis, sed tantummodo flagellantur cum mitra

hac Vrbe perpetuò exulare cogantur. Et qui domos suis eisdem Lenonibus vel lenis de cætero scienter locauerint, vel si ignorantes id fecerint, nisi postquam hoc eis notificatum fuerit illos expulerint, domum sic locatam eo ipso amittant, & ea realiter, & cum effectu priuentur, & spolientur & insuper pœnam mille scutorum auri ab eis auferendorum, & in pios vsus conuertendorum ipso facto incurrant. Voluit quoque eadem sanctitas sua, & præfato Gubernatori simili viuæ vocis oraculo mandauit, vt statutum, & decretum, ac sanctionem suam huiusmodi, quæ perinde, ac si sub nomine sanctitatis suæ in scriptis redactæ, & per eandem sanctitatem suā motu proprio subscripta, & signata forent, & literæ apostolicæ desuper sub plumbo confectæ essent, plenariam fidem facere, & eis indubiam fidem adhiberi debere decreuit, per publicum bannimentum, & proclama omnibus quorum interest denunciari, & intimari faceret, decernens denunciationem, & intimationem huiusmodi eos omnes ligare, & arctare, perinde ac si præmissa omnia eis ex parte sanct. suæ, aut per literas apost. personaliter intimata, & notificata, ac de verbo ad verbū recitata fuissent, in contrarium facien. non obst. quibuscunque.

dicit Nonius de les corregidores, fol. 204. nu. 15. vel afficiuntur aliqua alia pœna arbitrio iudicis, & ita esse consuetudinem attestatur Pract. Iodoci, c. 89. nu. 43. Ita etiam in Regno Hispaniæ solere practicari dicit Ant. Gom.

X.

Lites causæ & inter Cardinales quomodolibet vertentes summi Pontificis decisioni reseruantur.

PAVLVS Papa Quartus Motu proprio, &c.

CVM sæpius etiam dum in minoribus eramus in mente reuoluentes quam inducens & scandalosum foret inter S.R.E. Cardinales iudicialiter coram alio, quā summo Pontifice experiri, & postmodum ad summi apostolatus apicem assumpti cum diuersis S.R.E. Cardinalibus colloquendo, conceptum & intentionem nostram præfatam explicantes huiusmodi nostrum propositum collaudauerint, & ad inueniendum modum, per quem præmissis prouideretur nos exhortati sint. Nosq; etiam in publica signatura mentem nostram fore, quod causæ huiusmodi per nos tantum terminarentur publicè declarauimus, licet super hoc aliqua scriptura confecta non fuerit. Ac volentes omninò declarationem nostram huiusmodi plenum effectum sortiri debere, tenore præsentium, omnes & singulas lites & causas inter quoscunque S.R.E Cardinales super quibusuis rebus & bonis tam ecclesiasticis, quam secularibus necnon ecclesiis monasteriis, prioratibus hospitalibus, & piis locis, ac aliis quibuscunque beneficiis ecclesiasticis secularibus, vel quorumuis ordinum regularibus, seu illorum spolio, vel attentatis, aut innouatis, rebusque aliis, & illorum occasione coram quibusuis Iudicibus, etiam eiusdem S.R.E. Cardinalibus aut palatij apostolici causarum Auditoribus in quauis instantia, ac etiam in negotio exequutio, vel restitutionis in integrum quomodolibet vertentes, & pendentes, etiam si ad illarum instructionem & conclusionem sit processum. Quorum omnium status, &c pro expressis haberi volumus ad nos in eisdem statu & terminis in quibus reperiuntur aduocamus, cognitionèmque & decisionem illarum nobis reseruamus Decisioníque & terminationi per nos super illis faciendæ appellatione quocunque etiam alias de iure admissibili reiecta & postposita, standum acquiescendum, & patienter omninò parendum, & obediendum fore statuimus, & ordinamus. Ac similiter in litibus & causis, quæ de cętero inter eosdem S.R.E. Cardinales exoriri cōtigerint, obseruari, volumus, & mandamus: Inhibentes omnibus & singulis Iudicibus tam ordinariis, quam delegatis ac quacunque auctoritate fungentibus: in virtute sanctæ obedientiæ, ne in causis inter Cardinales prælatos pendentibus, ipsisque ordinariis ne in illis quæ de cætero coram eis introducerentur ad aliquem actum absque speciali rescripto, manu nostra signato procedere, aut aliquid attentare audeant, vel præsumant: irritum quoque & inane quicquid in contrarium fieri contigerit, sublata eis alias iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate decernimus. Præsentésque in Cancellaria apostolica publicari, & ab omnibus inuiolabiliter obseruari mandamus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, priuilegiis quoque, & indultis eisdem S.R.E. Cardinalibus per quoscunque Romanos Pontifices, ac nos in genere, vel in specie cōcessis, confirmatis,

Causarum Cardinalium decisiones summis Pontificibus reseruatæ.

confirmatis,& innouatis,etiam si de illis,eorumque totis tenoribus expressa, ac de verbo ad verbum mentio specialis facienda foret,quorum omnium & singulorum tenores continentias & formas pro expressis haberi volumus,& cæteris contrariis quibuscunque.

Placet Motu proprio. I.

Lecta & publicata fuit prescript.constitutio Romæ in Cancellaria Apostolica, Anno Incarnationis Dominicæ,millesimo quingentesimo quinto, die verò Iouis, nona mensis Ianuarij.

XI.

Dispensationes matrimoniales in secundo gradu non conceduntur contrahentibus matrimonia scienter in gradibus prohibitis.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Ab ea ipsa die, qua diuina bonitas nos (licet tanto oneri impares) regendæ vniuersalis eius Ecclesiæ præficere dignata est,nunquam cessauimus cogitare,quo pacto singuli abusus nostra diligentia tollerentur, diuersas superinde constitutiones,iuxta casuum exigentia quotidie promulgando,& publicando.Hinc est quod cum(sicut nobis nuper innotuit, à nonnullis annis citra introductum sit,vt qui matrimonium insecundo consanguinitatis,vel affinitatis gradu contrahere anhelant, scientes se dispensationem à sede apostolica super eodem matrimonio contrahentes,postquam contractum fuerit,reportandi,matrimonium ipsum de facto contrahant, & carnali copula consument, excommunicationis sententiam in Concilio Vienen.contra matrimonia in gradibus prohibitis scienter contrahentes promulgatam damnabiliter incurrendo. Et deinde sub prætextu, quod si diuortium fieret inter eos,grauia exinde inter eos & eorum consanguineos,& affines scandala possent verisimiliter exoriri,& mulier perpetuo diffamata remaneret, absolutionem necessariam,& dispensationem opportunam,quas sibi debitas concedi expostulet, sicque absolutionem, & dispensationem(quas alias non obtinerent.eo prætextu vt plurimum reportent in scandalum plurimorum.Nos considerantes præmissa causam tribuere delinquendi, & incestum committendi, ac ex delicto, loco pœnæ, commodum & appetitus satisfactionem reportari. maliciis hominum occurrere volentes, per has nostras omnibus innotescere volumus,quod nos lapso tempore, infra quod notitia præsentium in partibus, ex quibus similes dispensationes peti côtinget verisimiliter haberi potuerit, absolutiones & dispensationes huiusmodi ex prætextu prædicto, etiam si proles ex matrimonio sic contracto subsecuta fuerit,nullatenus sed solùm ex causa vrgentissima pro bono publico, & à iure considerata,per nos tantùm, & non alium approbanda,concedemus, & quod dispensationes ex alia causa nostris temporibus perpetuò exulabunt,quod nobis licere non patimur,nostris successoribus indicantes. Nulli ergo,&c.Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum,Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto, Idibus Decembris, Pontificatus nostri Anno primo.

Dispensatio in gradibus affinitatis parciùs dari debet. Nam vt verum sit matrimonium & legitimum necessariò requiritur vt ij contrahant qui iure non prohibentur contrahere & hoc merito vt loquuntur dici potest esse de substantia contractus.

Inter constitutiones huius summi Pontificis oblinioni non est prætereundum quod apud exteros singulari iure gessit,dum multas celeberrimas ecclesias cathedrales fecit. Id muneris & gratiæ Pontificiæ excepit India in qua Malaclinensem & Cochinensem ecclesias Metropolitanas instituit precibus Regis Portugalliæ fretus. Sic & in Belgio Regiæ ditionis Prouincia idem præstitit. Quod factum quia scitu perutile, & posteritati non ingratum fore intelligamus hic ex Archiuis Romanis decerptum adscripsimus.

Paulus Quartus Pontifex Maximus, cum mentis suæ aciem pro pastorali officio, & Ecclesiarum omnium sollicitudine conuertisset, ad eam inferioris Germaniæ partem, quæ Philippi Hispaniarum Regis Catholici ditioni hæreditario iure subiecta est, sciens messem quidem ibi multam esse, operarios autem paucos, propterea quod cum ea regio antiquitus erectionis Cathedralium Ecclesiarum suarum tempore sparsim, & infrequenter admodum habitaretur, à tot iam tantisque populis, & gentibus incolitur, vt pro oppidorum celeberrimorum,

morum, quibus vbique referta est frequentia, & castellorum, pagorúmque multitudine, paucæ admodum ibi sunt Ecclesiæ Cathedrales. Quo fit, vt tam pauci Episcopi non ea, qua opus esset diligentia, tantam animarum multitudinem regere possint, quod quibusdam eorum hoc est etiam difficilius, quod ipsorum Diœcesani lingua institutisque differunt, & quidam eorum etiam eiusmodi priuilegia habent, vt ipsos ad sedem episcopalem non liceat euocare, ita nec fidei doctrina, & piè viuendi praeceptis commodè instrui, nec si quid deliquerint, facilè corrigi ab Episcopis suis possint. Ad ipsos verò Episcopos visitandos, admonendos, & ita officio continendos, ne vna quidem in tota illa tam celebri, & tam longè, latéque patente regione Ecclesia est Metropolitana, sed illæ, quibus subiecti sunt extrà fines ipsius Philippi Regis sunt, earúmque Archiepiscopi propter multa, & varia impedimenta, nullis suffraganeis suis vsui iampridem fuerant, ad quæ tanta incommoda cum hoc quoque accedat, quòd cum ea regio omni ferè ex parte cincta sit, & obsessa à populis schismaticis propter assiduas hæreticorum insidias, dolos, & fraudes, pestiferásque doctrinas, catholica illic fides, & animarum salus in maximo discrimine, ac periculo versatur. His caussis adductus, precibus etiam annuere volens, & pio desiderio satisfacere ipsius Philippi Regis, qui pro sua pietate: & Catholicæ fidei studio, hac de re cum eo, & sæpe, & per quam diligenter per literas, & nuncios egit: habita, sicut rei magnitudo postulabat, cum S. R. E. Cardinalibus deliberatione matura, tam grauiter periclitanti in illis partibus fidei orthodoxæ: & animarum saluti aptissimum esse remedium duxit, si veterum Ecclesiarum in illa regione positarum diœceses commodioris regiminis caussa divideret, nouisque erectis Cathedralibus Ecclesiis eiusmodi præficerentur Episcopi, qui tum exemplo, tum verbo commissas sibi oues pascant, & proborum, eorúmque doctorum virorum copia muniti, idoneorúmque operâ ministrorum adiuti, illas aduersus insidiantium luporum rabiem tueantur, defendant, & custodiant, & Metropolitanæ aliquot Ecclesiæ opportunis eius regionis locis erigantur, ad quas commodè adiri possit, quibus qui præfuturi sunt suffraganeos suos in officio contineant. Apostolica igitur authoritate, & ex S. R. E. Cardinalium consilio, ad Dei Omnipotentis honorem, & ipsius Sanctæ Ecclesiæ vtilitatem, Cameracensem, Traiectensem Atrebatensem, Tornacensem Ecclesias, ciuitates, & diœceses Remensi, Coloniensiq; Ecclesiis, & prouinciis, quibus erant Metropolitico iure subiectæ: Item Mechliniense, Antuerpiense, Harlemense, Dauentriense, Leouardiense, Gruningense, Middelburgense, Buscoducense, Ruremundense, Namurcense, Audomarense, Iperense, Gandauense, Brugense, frequentissima Cameracensis, Traiectensis, Tornacensis, Leodiensis, Morinensis, diœcesium oppida, à sua quæque eorum diœcesi & Prouinciis exemit. Auulsit quoque eas Coloniensis, Osnaburgensis, Monasteriensis, & Padeburnensis diocesium partes, quæ in Philippi Regis distributione erant, quas Elclesiis Cathedralibus ab se institutis distribuit. Veteres vero episcopales sedes, Cameracum & Traiectum ac Mechliniam oppidum Ecclesias archiepiscopales constituit, reliqua tredecim oppida Cathedrales sedes erexit, quas hac ratione trium Metropolitanarum suffraganeas esse voluit Cameracensi quidem Metropolitanæ, Atrebatum, Tornacum, antiquæ Episcopales Ecclesiæ, ex nouis vero Audomarum, & Namurcum subiecit. Traiectensi Archiepiscopali nouas sedes episcopales Harlemensem, Dauentriensem, Leouardiensem, Gruningensem, Middelburgensem attribuit. Nouam Mechliniensem Metropolitanam nouis Episcopatibus Antuerpiensi, Gandauensi, Brugensi, Iperensi, Buscoducensi, Ruremundensi præesse voluit, cunctásque has Episcopales & Archiepiscopales sedes iuris patronatus Philippi Regis & hæredum eius esse constituit. Cum quo de ipsarum Ecclesiarum redditibus, quibus episcopi, & canonici ali possent, transegit.

Plurima alia celeberrima diplomata edidit quæ parui fuerunt ponderis ob temporum tumultus & iniurias. Variis rebus gestis posteris insignis fuit huius Pontificatus, quædam enim illo sedente contigerunt quæ pluribus luctum quibusdam gaudium tulerunt. Illis enim temporibus diem obiit Augustæ & fœlicis memoriæ Carolus V. Imperator. Pax Galliæ Philippi II. Hispaniarum, & Henrici II. Galliarum Regum fœderibus, & nouo Sydere effulsit, sed noua hæc gaudia acerbum secum duxerunt dolorem. Cùm enim Rex Christianissimus Isabellæ filia Regis Hispaniæ desponsata, non solùm Principum frequentia, ac solennè pompa verumetiam Heroica sua celsitudine exornare vellet, equestria certamina proposuit quibus non solùm interfuit sed summo totius regni, & principum luctu atque mœrore præfuit. Hæc omnia cùm breuiter in Chronicis nostris adnotata sint hic liberiore calamo post multos Atticæ fidei scriptores narrabimus. Hastiludia erant illa inprimis solennia (vti Panathenæa altera) fatalia profectò, quibus erecto animo Rex vna cum Guisano, Ferrario assi-

ne

ne, atque Nemurte (quos ab vniverso equestris ordinis sodalitio, & spectata virtute, & bellica gloria honoratos delegerat) manifesta horum ludorum promulgatione, confidenter omnes hastas Europæ (tanquam alter Achilles) prouocauerat. Contenderat verò primo atque item secundo decursionum illarum die, Martis iste pullus cum athletis, cataphractis, strenuè, acriter ac fortiter. Cum autem hastas gloriosa lacertorum iactatione & brachio connitente iactasset, vi torsisset, vibrassetque, itaque in concursu illo vno atque item altero, dum labori non parceret, sibiipsi molestus atque iniurius, ex lassitudine, violento motu, atque agitatione corporis (vti accidere necesse fuit) artus quodammodo dormire tertia hastiludiorum die, sensit. quod vbi coniunx Regina præ cæteris animaduertit, precibus instabat, atque blandissimè obsecrabatur, vt eo die maritus decursione desisteret, inquiebat enimuero, honori suo tum vndiquaque cum pridie eum, laudatissimis duabus decursionibus, quibus tot & taleis viros, equitésque defatigasset Rex, ac vicisset, fecisse satis. id quod eius vxor tunc quidem enixius orabat, quam non ferunt, sed asseuerant multi, in somnis eadem nocte visum fuisse sibi eum vulnere confossum & exanimem (ceu quandam subsequentis cædis imaginem) vidisse. Præterea cum Gallicus vates antea occultè pronuntiasset, ad vitæ eius periculum pertinere ista ludicra hastarum, (id quod in popularibus rumusculis ac sermunculis non obscurè circunferebatur) Regi etiam eius diei mane, familiarissimi quique & admissionales, cum exantlato labore defatigatum reperissent, (vti rumores aiunt) amicissimis verbis dissuaserant, vt ne tertium se ludis committeret, satis enim superque prioribus duabus eius contentionibus, vniuerso equitatus ordini palmam laudis & gloriæ præreptam dixerant. Porrò bonorum consiliorum tunc quidem (vt si quando alias) Rex negligens, somnium vxorium, & oracula contempsit. Quæ tamen omnia luctuoso exitu probauit: vltro in occursum fatorum irruens. Armatus siquidem (vt antea) & equo generoso vectus in palestram cum splendore summo descendit: in eáque duabus amplius horis, summa contentione atque ardore egregiè est præliatus. His rebus triduo ferè & præclare semper gestis, Pyrusta gaudium Henricus in concione circunstantium equitum, est gauisus, nam cum eo die finis hastiludii fuerit futurus, paucique cum equis hastis vibrarent, Mongomerium Gallum, Hordei Scoti Prætorianæ cohortis præf. F. nominatim euocatum, prouocauit. Hic Mongomerius (in quem oculi omnium coniiciebantur) dum imperata facit, ad classici signum, & tubarum clangorem equo admisso occurrentem Regem magna vi excepit. Verum (ô diram sortem) cum hastæ in pectus regium duro brachio impactæ, cuspis partim disiecta, partim in multas minutissimas particulas, ramentáque dissipata, in aerem sublime ferretur, ecce, simul cum ictu impressionis violentæ, truncus (quem adhuc pressa manu tenebat Mongomerius) acies, galeæ Regalis ocellum (ita angustum illum foraminum διαφάσι–, ne essitati seruientes, appellamus, quibus radium visus certius dirigunt ac iaciunt a lumine vndique circumcluso armati equites) offendit nescio qua incuria apertum itaque subleuato eo ocello (quem Rex, quòd ab illa concursatione, finem facere suarum decursionum deliberatum habebat, noluerat abditis clauiculis præcludi) per aduersum galeæ hiatum labrúmve: dextrum oculum Regis confodit Mongomerius, sic vt conus cerebro hæserit: letali accepto vulnere, priusquam semiuiuum animus deficeret, sanguinolentúmque Regem delinqueret spiritus, occurrentes certatim admissis equis cuncti equites, (vt ne sanguine atque tabo deformatus ex equo laberetur) sustinuerunt coniunctisque dextris, ex Ephippio atque stapedibus sustulerunt, qui euentus præter expectationem, dici nequeat, quanto cum dolore, cum animarum consternatione non modo vniuersum theatrum affecerit, ac perturbarit, sed ipsum etiam victorem. Cœlum pro re nata ruere videbatur: aut terra ignis commisceri. At Rex confestim detractis armis, in sedecula primum deinde in triclinio est sepositus. Quo statim vndique accersita exquisitorum Medicorum iudicia, letum, mortémque denuntiarunt, qui medici etsi omnem operam perinde atque Vnctores ei nauabant, alexipharmaca & cataplasmata adhibuissent, tamen remediis neutiquam cederet plaga, letale malum succlamabant. idem vt perspexit And. Vesalius, in Anatomice omnium, qui ad hanc ætatem vixerint, medicorum facile Princeps, quem Philippus gener, è Belgio citatis equis, & magnis itineribus eò ad opem socero ferendam, allato nuncio miserat, conspecta plaga, ob perdolatas, concussásque testulas, ac calculam ceandi, Chironium (inquit) vulnus. Interea vero dum doloribus distraheretur Rex, nullius æquè eum pœnitebat atque suæ temeritatis ac opinationis. etsi quando paululum se remittebat dolor, (id quod raro fiebat, pelliculis intestinis effluentis cerebri læsis ac collisis) grauissimè suspirabat, dolebátque, se fortunæ summa iniuria, in lecto, desidiosa ista morte succumbere.

ſemper enim aut in acie, aut in memorabili quodam conflictu potius mori conſtituiſſe. Porrò, poſteaquam nullis humanis adminiculis, nullis officiis Aeſculapiorum, nullis contentionibus Archiatrorum impendentis fati vis reprimi aut repelli potuit, undius vndecimo (vt inſanabile vulnus ei inflixit fortuna, aut voluntaria leuitas ſatius) VI. Id. Iul. vitam hanc cum morte commutauit, natus annos quadraginta, cum regnaſſet duodecim. Cuius mors humanis iudiciis variè exaggerabatur, aliis immaturam illam, aliis horribilem, acerbam, miſerabilem, multis nominibus funeſtam, denique indignam tanto Rege exclamantibus.

Regis Gallorum caſus omnes fermè ingenti pauore concuſsit, & ſummi Pontifici cum mœrore mortem intulit XV. Cal. Septemb. Anno M. D. LIX. ætatis LXXXIII. menſe vno diebus XXII. Pontificatus verò quarto ſupr. menſem ſecundum & diem XXIIII. Spiritus aſtra petit terra cadauer habet. Morientis ſuprema vox fuit, Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi in domum Domini ibimus.

PIVS QVARTVS.

Ioannes Angelus Bernardini Medicei Mediolanenſis filius ſummæ & admirandæ rebus gerendis prudentiæ Paulo IIII. mortuo ſummus Pontifex non ſine diuini Conſilij & bonitatis gratia poſt varias contentiones concordibus ſuffragiis eligitur in ipſis Natalis Domini feriis Anno M.D.LX. Epiphaniæ demum feſto de more coronatur, biennio maior ſexagenario. In pietatis inſigne decus cui pronus fauebat Pius IIII. vocari voluit. Ferdinandi Cæſaris legatos quos Paulus Quartus ſuſcipere neglexerat audiuit, & Caroli V. in fratrem tranſlata Imperij ſceptra probauit. Palicanum ditionem omnem (ex qua triennio ante Latino bello extruſus fuerat) M. Ant. Columnæ reſtituendam curauit. Carolum Caraffam Cardinalem læſæ maieſtatis reum & factionum facilè principem iudicibus capitis damnandum dedit. Concilij Tridentini Seſſionibus finem impoſuit. Philippum II. Hiſpaniarum Regem inuictiſſimum ad Bellum in Turcas gerendum precibus & præſidio oblato adhortatus eſt. Prælatos Græcos in Calabria Romanæ Eccleſiæ Epiſcopis ſubiecit. Rhodianis Militibus ob deuictũ hoſtem Chriſtiani nominis apud Melitam inſulam per literas gratulatus eſt. Virgini Chriſti Matri templum in colle Quirinali magnificentiſſimum ad Thermas Diocletianas ſtruxit.

I.

Declaratio conſtitutionis Pauli IIII. editæ contra religioſos extrà clauſtra vagantes & Apoſtatas.

PIVS Epiſcopus ſeruus ſeruuorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

SEDIS Apoſtolicæ ſolertia dum ad ſalutare quorundam remedium extructa, in eorum detrimentum vrgere conſpicit, ne quod illis profuturum maturitate ſumma prodiiſſe comperitur noxium incauto miniſterio efficiatur, ſceleris prouiſionis opem afferre conſueuit, prout in Domino conſpicit ſalubriter expedire. Dudum ſiquidem poſtquam fel. rec. Paulus Papa Quartus prædeceſſor noſter rumore quodam apoſtaſiæ in pleróſque ordinis Fratrum Minorum profeſſores inualeſcentis excitatus per quaſdam ſuas in forma breuis literas venerabili fratri noſtro, tunc ſuo,

Rodulpho

Rodulpho Episcopo Portuen. Cardinali de Carpo nuncupato dicti ordinis protectori dederat in mandatis, vt ipsius ordinis Magistros & Ministros moneret, eisq; præciperet, quod in singulis prouinciis eorum iurisdictioni subiectis, omnes & singulos eiusdem ordinis professores, qui ex quauis causa quantumque iusta, & iuridica apparente propria temeritate, aut prætextu quarumuis etiam dicti Pauli, & aliorum prædecessorum nostrorum in simili forma, vel sub plumbo confectarum, seu pœnitentiariæ apostolicæ literarum quorumcunque tenorum existerent, extra domos suas regulares eorum habitu regulari, siue retento, siue abiecto degebant, vel ex tunc in posterum degerent, etiam per iudices & ministros seculares personaliter apprehendi, & detineri facerent, dummodo infra modicum tempus eorundem Magistrorum & Ministrorum arbitrio moderandum dictos apprehensos, & detentos ipsis Magistris & ministris consignare deberent, eorumque qui prætextu literarum huiusmodi domos ipsas exiuissent, tam Apostolicas, quam pœnitentiariæ literas prędictas pręfati Magistri & Ministri viderent, discuterent, & examinarent, ac tam super veritate, quam super sufficientia causarum in dictis literis expressarum, & narratarum diligenter inquirerent, & tam eos quos falsum narrasse, aut causam minus sufficientem expressisse, vel in seculo inique versatos esse, quam eos quos propria temeritate domos regulares prædictas exiuisse comperissent, perpetui carceris, vel ad tempus, seu aliis pœnis debitis punirent, & compescerent, & qui ex vera causa per eos approbanda literas ipsas ad tempus impetrassent, si impedimento sublato, seu alias ad claustrum redire vellent, nec aliquod canonicum obstaret, eos benignè reciperent, & charitatiuè tractarent, Dictus Paulus prędecessor quod diuersorum Romanorum Pontificum etiam prędecessorum nostrorum constitutionibus, contra Apostatas editis deerat supplere studens, & apostasię morbo peramplius mederi intendens, Motu proprio, & ex certa scientia sua, ac de apostolicæ potestatis plenitudine certis aliis suis literis per quarum posteriores priores quo ad ea in quibus posterioribus aduersabantur, reuocauit omnes & singulos cuiuscunque religionis, seu ordinis regulares, qui post professionem per eos in ętate legitima constitutos in aliquo approbato etiam militari ordine purè & liberè emissam, vel qui ante ętatem legitimam professi fuissent post illam per eos in ipsa ętate legitima constitutos purè & liberè ratam, & gratam habitam, temeritate propria, aut quouis pętextu vel causa, etiam si se religioni & ordini non astrictos esse sine causę cognitione, & illis quę à iure requiruntur, quo ad easdem seruari omissis, vel non legitimè probatis, declarari obtinuissent, aut beneficium ecclesiasticum, etiam curatum non pręcedente legitima dispensatione possiderent, vel alicui beneficio ecclesiastico, etiam curato alterius nomine deseruirent, extrà claustra suorum regularium locorum degebant, aut ex tunc in posterum degerent, omnibus & singulis beneficiis ecclesiasticis per eos quomodolibet obtentis cuiuscunque qualitatis forent, & ex tunc de cetero obtinendis ac fructibus, redditibus, & prouentibus ecclesiasticis eis quomodolibet reseruatis, & assignatis, Necnon quibusuis in quacunque facultate gradibus per eos etiam antequam religionem ingrederentur assecutis, necnon quocunque ministerio ecclesiastico penitus & omninò priuauit, ac ad illa et alia quęcunque et qualiacunque ex tunc in posterum obtinenda, seu fructus, redditus, et prouentus ecclesiasticos percipiendos, aut gradus assequendos perpetuò inhabilitauit, et ab executione quorumcunque ecclesiasticorum etiam sacrorum et presertim presbyteratus ordinum, necnon omni ministerio ecclesiastico prædicto perpetuo suspendit, priuatósque & inhabiles, ac suspensos esse, necnon beneficia ipsa de iure & de facto, etiam ad hoc vt eorum ordinarij Collatores ea aliis liberè conferre possent, & nisi ea infra tempus à Lateranen. Concilio statutum contulissent, collatio beneficiorum eorundem ad immediatum illorum superiorem, & demum ad eum pro tempore existentem Rom. Pontificem deuolueretur, patroni quoque eorundem beneficiorum personas idoneas infra tempus iure statutum ad ipsa beneficia præsentare possent, & nisi præsentassent, eorum libera collatio ad ordinarium spectaret & pertineret, vacare, ac de illis solum per eum & sedem præfatam disponi posse, necnon reseruationes fructuum redditūum & prouentuū huiusmodi extingui & expirare decreuit, Ita vt extunc de cætero ipsi Apostatæ quandiu

Pauli IIII. constitutionem in religiosos vagantes habes sup. fo. 376. const. postquam.

Declaratio pœnæ à Paulo IIII latæ in eos qui cuiusuis ordinis professi exeunt.

A Beneficiis & muneribus etiam ante religionem susceptum assecutis exuti & ad dignitates habendas inhabiles redduntur.

qua ndiu viuerent aliqua beneficia ecclesiastica obtinere, vel aliquod officium seu ministerium ecclesiasticum exercere vel exequi, aut fructus redditus & prouentus ecclesiasticos vel super illis pensiones annuas percipere vel exigere, seu curam animarum exercere, aut sacramenta ecclesiastica ministrare, seu missam celebrare, aut prætextu ordinum in quibus constituti forent aliquid facere vel exequi nequirent, & prouisiones seu commendæ, ac reseruationes fructuum reddituũ & prouentuum ecclesiasticorum, necnon assignationes pensionum annuarum eis etiam apostolica auctoritate, etiam cum dictarum literarum toto earũ tenore in plenaria derogatione pro tempore factæ, nullæ essent & irritæ; ac viribus carerent nec aliquod eis ius aut titulum beneficia possidendi, aut fructus redditus & prouentus, seu pensiones huiusmodi exigendi vel percipiendi tribuerent, ipsique sic priuati inhabiles & suspensi fructus suos non facerent sed ad illorum restitutionem tenerentur: Et nihilominus si curam animarum exercere vel ecclesiastica sacramenta ministrare, seu missam celebrare, aut prætextu ordinum suorum prædictorum aliquid facere, vel aliquod officium seu ministerium ecclesiasticum exequi præsumerent, tanquam suspensi ab executione ordinum suorum, & in illis contra suspensionem huiusmodi contemptum clauiũ ministrantes, condignis, pœnis omninò punirentur. Voluitque & sancinit quod quæuis tam ecclesiasticę quàm seculares personæ cuiuscunque status aliquem Apostatarum eorundé receptare, seu nutrire, vel illis quominus ad eorum monasteriorum seu domum vel alium locum regularem redirent, fauorem auxilium seu consilium præstare non præsumerent, & si eos receptarent seu mitterent, vel illis vt præfertur fauerent seu auxilium vel consilium præstarent, & per ordinarium loci sub quo moram traherent commoniti à præmissis non desisterent, sententiam excommunicationis eo ipso incurrerent, & si patroni alicuius beneficij ecclesiastici siue laici siue clerici aliquem ex eisdem Apostatis ad beneficium de eorum iurepatronatus existens tunc vacans præsentarent præsentationes huiusmodi essent eo ipso nullæ irritæ & inanes ac viribus carerent, & ipsi patroni iure præsentandi alios ad eadem beneficia pro ea vice tantum priuati existerent quodque superiores ordinum quos ipsi professi forét, & ordinarij locorum in quibus ipsi Apostatæ pro tempore degerent tam coniunctim quam diuisim eosdem Apostatas vt ad eorum Monasteria redirent, si eis expedire videretur, charitatiuè requirere, etsi ad dicta Monasteria redire cessarent differrent vel recusarent, eos secundùm ordinis disciplinam monitione pręuia per censuras ecclesiasticas & pœnas etiam quoad penultimo dictas literas corporis afflictiuas ad redeundum cogere & compellere possent, inuocato etiam ad id si opus foret auxilio brachij sæcularis. Quod si regularis ordo id non pateretur, auctoritate sua prouidere valerent, vt talibus apud eadem Monasteria in locis competentibus, si absq; graui scandalo fieri posset, alioqui in aliis religiosis domibus eiusdem ordinis ad agendum inibi pœnitentiam vitæ necessaria ministraretur. Si vero Apostatæ huiusmodi se in iis obedientes præstarent essent Apostolica Auctoritate prædicta maioris excommunicationis sententia eo ipso innodati, & superiores sui eos excommunicatos esse declararent & nunciarent, ac vt tales ab omnibus suis subditis nunciari & publicari facerent. Tenerenturq; ipsi Apostatæ cuiuscunque ordinis cógregationis & habitus forent Birretum nigrum cum duabus lineis albis sub certa ibidem expressa forma confertum continuè gestare, & si sine birreto huiusmodi deprehensi forent, possent pro huiusmodi inobedientia non solum per suos superiores, verum etiam per quoscunque tam ecclesiasticos quam seculares Iudices & Magistratus condignis pœnis puniri, & ad declarationem ipsius birreti omnino compelli. Decernens quod ex tunc de cętero qui aliquem ordinem approbatum, vt præfertur, tacitè vel expressè prorsus foret, & se illi ordini non astrictum esse contenderet, vel alias quouismodo siue retento siue remisso habitu extra regularia loca ipsius ordinis de iure aliquo casu stare posse putaret, vel quauis ratione vel prætextu desuper postularet vel supplicaret, literas quas ab eos, seu officio dictæ pœnitentiariæ obtineret Cardinali protectori seu Viceprotectori ipsius ordinis in curia residenti & procuratori generali eiusdem ordinis dirigi & præsentari facere, ac coram in eo illis negotio cum plena causæ cognitione procedere teneretur, alias omnia

Omni iure fungẽdi officiũ exutisunt Apostata.

In Apostatarum fautores & receptatores.

Apostata vt internoscantur à cæteris Birretum nigrum duabus lineis albis distinctum ferre tenentur.

omnia & singula per ipsum professum in præmissis gesta nullius essent roboris vel momenti, literæque aliis directæ nullam iurisdictionem tribuerent. Quódque omnes & singulæ translationes de Apostatis ipsis ad alium ordinem etiam per ipsum Paulum vel alios prædecessores nostros, seu per Officium pœnitentiariæ huiusmodi eatenus factæ, & quas extunc deinceps fieri contingeret, nisi ad arctiorem vel parem ordinem factæ forent, & ipsis sic translatis in Monasteriis in quibus regularis obseruantia vigeret actu manerent, nullæ essent irritæ, ipsique, sic translati ad pristinum ordinem, etiam si in ordine ad quem translati forent promissionem in eo emitti solitam emisissent, redire tenerentur, & si post vnam & secundam monitionem sibi à prælatis vel superioribus ordinum è quibus translati erant factam redire differrent, aut negligerent liceret ipsis prælatis aut superioribus procedere contra eos modo & mediis contra Apostatas statutis. Et nihilominus præfatos sic translatos, & vt præfertur, non redeuntes administratione cuiuscunque beneficij ecclesiastici seu Officij & prælaturæ perpetuò priuauit & priuatos esse: Necnō bona quæcunque mobilia seu immobilia, ac census redditus & prouentus iura & actiones per eosdem fratres tam egressos & eiectos quam ad alium ordiné vt præfertur translatos seu de licentia suorum superiorum extra eorum monasteria stantes, tempore, quo extra Monasteria sui ordinis stetissent acquisita etiam si acquisitiones huiusmodi ab ipsis fratribus ex redditibus beneficiorum ecclesiasticorum cum cura vel sine cura ab eis obtentorum seu detentorum, aut ex propria industria seu artificio mercatura, vel ex testamento aut successione ab intestato quorūuis consanguineorum affinium & amicorum, aut quorumcunque aliorum factæ essent non fisco suo aut Cameræ Apostolicæ, sed religioni aut monasteriis in qua seu quibus primo professi forent eo ipso applicatas esse & censeri debere decreuit & declarauit, Ita vt iuxtà regularia religionis seu monasteriorum huiusmodi instituta omninò distribui & dispensari deberent, nec super illis per protectores aut superiores religionis & monasteriorum prædictorum seu quosuis alios quacunque auctoritate fungentes aliqua compositio, seu concordia, aut remissio fieri posset: Sicque & non alias aliter nec alio modo in præmissis omnibus & singulis per quoscunque iudices & commissarios quauis etiam dicta apostolica auctoritate fungentes, etiam causarum palatij apostolici auditores, & S.R.E. Cardinales in quauis causa & instantia, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & auctoritate, iudicari & diffiniri debere, an si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decreuit, Necnon omnia & singula priuilegia & indulta apostolica quibusuis ordinibus, monasteriis, & domib. seu aliis regularibus locis (Carthusien. & Eremitis Camaldulen. in Eremo realiter degentibus duntaxat exceptis) super recipien. canonicis regularibus seu monachis vel fratribus aliorum ordinum per quoscunque Rom. Pont similiter prædecessores nostros, sub quibusuis verborum formis & tenoribus etiam motu simili, vel alias quomodolibet concessa etiam Maremagnum, nuncupata, quo ad facultatem recipiendi eosdem canonicos regulares seu monachos vel fratres penitus & omninò reuocauit, cassauit, irritauit, annullauit. & viribus penitus & omnino euacuauit, Vniuersis & singulis venerabilibus fratribus nostris tunc suis Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, ac aliis diœcesanis & locorum ordinariis vniuersarum literarum huiusmodi executionem mandando, ac constitutionibus, ordinationibus, statutis consuetudinibus, priuilegiis, indultis, & tunc expressis derogando, Prout in singulis ipsius Pauli prædecessoris literis prædictis respectiuè plenius continetur. Cum autem, sicut accepimus, licet singulæ literæ prædictæ à zelo religionis eiusdem Prædecessoris emanauerint, nihilominus cum post illarum publicationem per ordinarios locorum ad earum executionem procedi cœptum foret, maximè in omnibus regnis & prouinciis rumores, lites, & contentiones, ac grauia scandala multipliciter exorta fuerint cum propter maximum ipsorum Apostatarum, & translatorum numerum, tum etiam ex quo multi prætenderent vel prætendebant damnari in dictis literis omnes fere vniformiter nulla inter causam & causam, ac lepram, & lepram differentia & distinctio ac habita damnabantur, cum tamen plerique eorum præuiis dispensationibus, &

Translationes Apostatarum ad alium ordinem laxiorem non valent.

Non redeuntes ad primarium religionis votū ab administratione cuiuscunque benef. cij Ecclesiastici seu officij priuantur, Pauli 4. decreto.

Renocatio priuilegiorum.

Grauissima scandala, ab Apostatis excitata.

incultis, ac licentiis ab eorum superioribus, & à sede apostolica ex iustis & rationabilibus causis concessis muniti forent, & nihilominus quamplures ex eis zelo conscientiæ aut pœnitentia ducti literis prædictis parere, & monasteria à quibus egressi fuerant redire sese paratos exhiberent, sed ab eorum superioribus, nullatenus reciperentur, sicque ob earundem literarum rigorem magis confusionibus inuoluti, ac miseriis & calamitatibus oppressi, omnibus remediis destituti, ac perpetuis, censuris innodati, ciboque spirituali & temporali priuati remanerent, ita quod vel fame perire, aut in extremam desperationem adduci cogerentur, aliique Christifideles ob magnam dictarum Apostatarum multitudinem vix eorum conuersationem effugere, & exinde excommunicationis incursum euadere possent, & propterea verisimile sit, quod si bonitati diuinæ eiusdem prædecessoris vitam Paulo vlterius prorogare placuisset, ipsemet literas suas huiusmodi zelo charitatis, vt par erat, ad iustam moderationis formam & æquitatem reduxisset. Nos igitur pro pastoralis officij nostri debito omnibus ius & iustitiam, vt decet, ministrare, neminique iniuriam inferre aut quemquam suis iuribus, ac legitimis defensionibus priuare, aut alias indebitè molestare volentes, sed singulorum christifidelium animarũ saluti ante omnia prospicere cupientes singularum literarum prædecessoris huiusmodi tenorem ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro expressis habentes, habita super his cum nonnullis venerabilibus fratribus nostri. S.R.E. Cardinalibus super hoc negotio specialiter deputatis deliberatione matura, Motu simili ac ex certa scientia nostris & de simili potestatis plenitudine omne & singulos Apostatas seu translatos in dictis literis comprehensos & ahuc in sæculo vagantes, cuiuscunque ordinis fuerint, à quibusuis excommunicationis, suspensionis & interdicti, ac aliis sententiis, censuris & pœnis quas ob non paritionem literarũ prædictarum, seu alias quomodolibet incurrerunt, hac vice duntaxat, specialiter & expressè absoluimus & liberamus. Necnon super irregularitate per eos contra tenorem dictarum literarum missas celebrando seu alias se diuinis immiscendo forsan contracta, dummodo in contemptum clauium id non egerint, misericorditer in domino dispensamus, ac absolutos, & liberatos ac dispensatos fore censemus, singulásque literas prædictas ac in eis contenta & inde sequuta quæcunque ad formam iuris & sacrorum constitutionum reducimus & reducta fore, Sicque ab infra scriptis, & quibusuis aliis iudicibus ac prædictis auditoribus & Cardinalibus sublata eis & eorum cuilibet quauis iudicandi & interpretandi facultate & auctoritate iudicari & interpretari debere, ac quicquid secus à quoquã quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari irritum & inane decernimus, Et nihilominus omnes & singulas lites & causas hactenus coram quibusuis ordinariis vel delegatis iudicibus etiam in Ro. Cu. introductas & in quacunque instantia contra dictos apostatas vel translatos vel alias inter quasuis personas præmissorum occasione pendentes, etiam si instructæ sint, ad nos aduocamus, ac causas tam ad nos aduocatas in statu & terminis quibus reperiuntur reassumendas, necnon quam & quas quæcunque personæ ecclesiasticæ & regulares ac etiam sæculares, necnon cõuentus, collegia, & vniuersitates dicta occasione sua in præmissis communiter vel diuisim interse putantes, contra dictos Apostatas, vel translatos, aut alios quoscunque actiuè vel passiuè ciuiliter vel criminaliter, ac realiter & personaliter vel mixtim habent & mouent, aut habere vel mouere volent & intendent, cum omnibus & singulis incidentibus dependen. emergen. annexis & connexis totoque negotio principali, quo ad professos videlicet in alma Vrbe & eius districtu & alios in ea præsentes dilecto filio nostro Iacobo tituli S. Mariæ in Cosmedin præsbitero Cardinali Sabelio nuncupato nostro in dictis Vrbe & districtu Vicario generali, seu eius locumtenenti, extra Curiam vero Ordinario loci, ac Superiori monasterij in quibus prima & originaria professio per quemlibet ex Apostatis & translatis prædictis emissa asseritur, nec non obtinenti primam dignitatem in ecclesia cathedrali, seu Metropolitan. vel alij superiori loci huiusmodi, seu antiquiori canonico pro tempore residenti per eos coniunctim, visis in primis & diligenter inspectis & examinatis dispensationibus, facultatibus, licenciis, & indultis per eosdem Apostatas & translatos quomodolibet obtentis, ac processibus desuper habitis, & causis in eis

Præsenti Pontificis constitutione soluuntur pœnæ quas Paulus Tertius in Apostatas decreuerat.

Ab irregularitate ob sacra celebrata dispensat, & Pauli 4. constitutionem mitiùs ad iuris formas interpretandam esse dicit.

Apostatarum causas coram quibuscunque iudicibus introductas ad Vicarij vrbis Tribunal aduocat.

al legatis

allegatis maturè discussis, ac prout iustum & æquum fuerit verificatis, & probatis, summariè simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicij, ac sola veritate inspecta, appellatione postposita audien. cognoscen. & iuxta iuris & sacrarū constitutionum dispositionem fine debito terminan. committimus & mandamus, Ac eisdem iudicibus omnes & singulos prædicta occasione citandos etiam per edictum publicum, constito etiam summarie & extraiudicialiter de non tuto accessu citandi, necnon illis & aliis quibus, vbi, quando, & quoties opus fuerit, etiam sub sententiis, censuris, & pœnis ecclesiasticis ac etiam pecuniariis eorum arbitrio imponendis moderandis & applicandis etiam per edictum simile inhibendi, Necnon quoscūque Apostatas & translatos huiusmodi qui sine canonica dispensatione, aut licentia in sæculo vagari reperti fuerint, ad monasteria à quibus exiuerunt, aut alia regularia, vel alia honesta loca, prout melius pro ipsorum animarum salute eis visum fuerit, super quo ipsorum Iudicum conscientiam oneramus reuerti seu intrare faciendi & compellendi, ac quæcunque alia quæ per eos in præmissis statuta & ordinata fuerint debitæ executioni demandandi, ac quascunque executiones per quosuis iudices ordinarios vel delegatos in vim literarum prædecessoris huiusmodi alias contra iuris formam factas causa cognita retractandis & annullandis, & in pristinum statum reducendis, contradictores quoslibet & rebelles per censuras, & pœnas ecclesiasticas, appellatione postposita compescendi, nec non censuras & pœnas prædictas incurrisse declarandi, atque illas legitimis desuper habendis seruatis processibus etiam iteratis vicibus aggrauandi interdictum ecclesiasticum prout iuris fuerit apponendi, & auxilium brachij sæcularis, si opus fuerit, inuocandi, cęteráque in pręmissis & circa ea necessaria seu quomodolibet opportuna faciendi & exequendi plenam & liberam concedimus facultatem. Non obstantibus pręmissis literis prædecessoris, ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis, necnon priuilegiis, indultis, & literis apostolicis sub quibuscunque tenoribus & formis ac cum quibusuis clausulis & decretis quotiescunque, & per quoscunque ac quibuslibet, & ex quibusuis causis, necnon intuitu consideratione contemplatione, & ad instantiam quorumuis, aut etiam motu scientia ac plenitudine similibus etiam quod nonnulli ex dictis ordinibus professores se de causis eis per sedem ipsam delegatis, nisi sub certis modo & forma ibidem contentis intromittere minimè teneantur, concessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus, illorum tenores præsentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, quoad præmissa duntaxat specialiter & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod singuli Apostatæ & translati huiusmodi, vt præfertur, absoluti, pœnitentiam per eorum confessorem sibi pro excessibus prędictis iniungendam facere omninò teneantur, Quodque ante quam sententiæ seu declaratoriæ per supradictos iudices à nobis deputatos ferendæ paruerint, à celebratione missarum & quocunque altaris ministerio omninò abstineant. Volumus autem quod infra sex menses à die publicationis præsentium ipsi Apostatæ seu translati licentias eorum ac dispensationes & indulta supradictis iudicibus pręsentent, sententiam declaratoriam desuper ab eisdem promulgari, ac causam realiter & cum effectu totaliter expediri faciant, quo termino elapso & causa, vt pręfertur non expedita, dicti Apostatæ, & translati in easdem censuras & pœnas in quibus ante publicationem pręsentium erant, reincidisse eo ipso censeantur, nisi per ipsos iudices steterit, aut alio legitimo impedimento per ipsos iudices arbitrando dicti Apostatę & translati detenti fuerint. Ceterùm quia difficile foret pręsentes literas ad singula quęque loca in quibus eis vtendum erit deferri, volumus similiter & prędicta Apostolica auctoritate statuimus atque decernimus, illarū transumptis siue manu scriptis, dicti Vicarij sigillo, & illius, seu publici notarij subscriptione munitis eandem prorsus fidem vbique locorum in iudicio & extra adibendam fore, quę ipsis pręsentibus adhiberetur si forent exhibitę vel ostensæ. Nulli ergo &c Si quis autem &c. Datum Romę apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo sexagesimo, tertio, nonas Aprilis. Pontificatus nostri anno Primo.

Vagantes vbi redire voluerint ad priora caustra recipi iubet.

Clausulæ derogatoria.

Pænitentia iniuncta à confessoribus exequenda est ab Apostatis.

Dispensationes & indulta præsentare debent Apostatæ iudicibus.

II.

A decimis, ſubſidiis & aliis oneribus exemptæ ſunt moniales.

Pius 4. à ſubſidiis & à ſolutione decimarum eximit Moniales. Declarationem autem huius conſtitutionẽ habes infra in Pij V. & Gregorij XIII. conſt.

PIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

DE ſtatu Eccleſiarum & Monaſteriorum quorumlibet curæ noſtræ diuina diſpoſitione commiſſorum paterna diligentia cogitantes, ad ea per quæ illorum, ac perſonarum præſertim fœminei ſexus in illis ſub regulari caſtimonia Altiſſimo famulantium ſtatui & opportunæ ſubuentioni valeat ſalubriter prouideri, ipſæque perſonę ſemotis perturbationibus vniuerſis in pacis, & quietis amœnitate diuinis officiis liberius vacare valeant libenter attendimus, ac in iis noſtri paſtoralis officij partes fauorabiliter impartimur. Hinc eſt quod nos motu proprio non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera liberalitate omnes & ſingulas Abbatiſſas, Prioriſſas, Miniſtras, Moniales, & Sorores quorumcunque Monaſteriorum, Domorum, & regularium locorum Monialium, & Sororum quorumuis Ciſtercien. Præmonſtraten. ſanctæ Claræ necnon ſancti Benedicti, & ſancti Auguſtini, ac Tertij ordinis ſancti Franciſci, & aliorum quorumuis ordinum, etiam ſub cura & regimine, ac ſecundum regularia inſtitua Fratrum Minorum de Obſeruantia nuncupatorum & Eremitarum eiuſdem ſancti Auguſtini degentium in Lombardia, & quibuſcunque aliis Italiæ partibus conſiſtentium, ipſaque monaſteria, domos, & loca deductis quatuordecim ducatis auri de Camera pro victu cuiuslibet Monialis ſeu Sororis alios redditus non habentia eorumque poſſeſſiones, & alia quæcunque bona mobilia & immobilia quęcunque decimarum, & ſubſidiorum ac aliorum onerum quomodolibet nuncupatorum per nos, & ſedem apoſtolicam ſeu eius Legatos & Nuncios aut quoſcunque alios quauis auctoritate

Prohibitio ne Commiſſarij monaſteria Monialium variis collectionibus exonerent.

fungentes, etiam pro expeditione contra Turcas, vel fidei tuitione, ac Fabrica Baſilicæ principis Apoſtolorum de Vrbe, aut quauis alia vrgentiſſima cauſa pro tempore impoſitorum ſolutione, ex certa noſtra ſcientia, auctoritate apoſtolica, tenore præſentium in perpetuum prorſus eximimus, & liberamus. Et nihilominus omnibus & ſingulis Collectoribus, Subcollectoribus, ac Commiſſariis, necnon quibuſcũque aliis ad decimarum & ſubſidiorum huiuſmodi exactionem deputatis, & pro tempore deputandis, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub noſtræ indignationis, ac excommunicationis latæ ſententiæ pœnę diſtrictius inhibemus, ne Abbatiſſas, Prioriſſas, Miniſtras, Moniales, & Sorores Domos, Monaſteria, & loca prædicta, etiam vigore quarumcunque literarum à nobis, vel ſede prædicta pro tempore emanatarum, etiam ſi in eiſdem contineatur quod ad quæuis exempta Domos Mo-

Clauſulæ præſeruatiuæ.

naſteria, & loca ſe extendant, vel alterius cuiuſcunque tenoris exiſtant ipſius ſedis ſibi conceſſæ facultatis, niſi de præſentibus earumque toto tenore, ac de dictis ordinibus & nomine eorum quibus dictorum ordinum cura, gubernatio, & protectio pro tempore commiſſa fuerint, plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum non autem per clauſulas generales idem importantes fecerint mentionem, ad ſoluendũ decimas, ſeu ſubſidia, aut onera huiuſmodi quouis modo cogere, aut compellere, ſeu alias præmiſſorum occaſione eas moleſtare, ſeu inquietare præſumant. Quo-

Executores huius conſtitutionis.

circa dilectis filiis Cameræ Apoſtolicæ Locũ tenenti, ac almę Vrbis noſtræ Vicario in ſpiritualibus generali, necnon vniuerſis & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & etiam dilectis filiis eorum in ſpiritualibus Vicariis generalibus, cæteriſque eccleſiarum Prælatis per præſenten committimus & mandamus, quatenus ipſi vel duo, aut vnus eorum per ſe, vel alium, ſeu alios eiſdem Abbatiſſis, Prioriſſis, Miniſtris, monialibus, & Sororibus in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, eaſdem præſentes, & in eis contenta quæcunque inuiolabiliter obſeruari faciant, Non permitentes ea ac Domos, Monaſteria, & loca huiuſmodi per Collectores aut Subcollectores, & Commiſſarios præfatos, ſeu quoſcunque alios contra earundem præſentium tenorem quomodolibet moleſtari, contradictores quoſlibet & rebelles per cenſuras & pœnas eccleſiaſticas, ac alia opportuna iuris remedia appellatione poſtpoſita compeſcendo, necnon legitimis ſuper his habendis ſeruatis proceſſibus, cenſuras, & pœnas ipſas, etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc ſi opus fuerit auxilio brachij ſecularis.

cularis. Non obstantibus præmissis, ac fel. rec. Bonifacij Papæ VIII. prędecessoris nostri de vna, & in Concilio generali de duabus dietis edita, dummodo non vltra tres dietas vigore præsentium ad iudicium non trahatur, & alijs constitutionibus priuilegijs quoque, indultis, & literis apostolicis, etiam in forma breuis, aut alijs quibuscunque per quoscunque Rom. Pontifices prædecessores nostros, ac etiam nos & sedem prædictam, etiam cum quibusuis irritatiuis, annullatiuis, reuocatiuis, exceptiuis, restitutiuis, declaratiuis, aut derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus & insolitis clausulis, etiam pluries, ac alias quomodolibet concessis confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus, etiam si talia forent, quod pro eorum derogatione de illis eorúmque totis tenoribus specialis, specifica, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda foret, tenores huiusmodi præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrarijs quibuscunque. Volumus autem quod earundem præsentium transumptis sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiast. constitutę munitis, et manu alicuius Notarij publici subscriptis eadem prorsus fides in iudicio, & extra adhibeatur, quæ originalibus adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesimo, Nonis Aprilis; Pontificatus nostri Anno Primo.

III.

Publicationes resignationum beneficiorum.

SANCTISSIMVS in Christo Pater, & D.N, D. Pius diuina prouidentia Papa IIII. Qui in crastinum suæ ad summi Apostolatus apicem assumptionis prædecessorũ suorum vestigijs inhærendo, inter alia statuit, & ordinauit, prout etiam singuli prædecessores præfati statuere, & ordinare consueuerant, quod quæcunque beneficia ecclesiastica in Romana Curia resignata, nisi de illis factæ resignationes infra sex menses à die Dat. supplicationis, & non à die præstiti consensus computandos, si verò extra dictam Curiam factæ sint infra mensem extũc vbi beneficia ipsa consist. rent, publicatæ forent, vel possessio illorum ab eis quos id contingeret petita extitisset, si resignantes illa postmodum in eorundem resignatorum beneficiorum possessione decederent, non per resignationem, sed per obitum huiusmodi vacare censerentur: Collationes quoque, & quæuis aliæ dispositiones, de illis tanquam per resignationem vacantibus factæ, & inde sequuta quæcunque nullius sint roboris, vel momenti: Et cum nuper innotuit non nullos etiam iuris peritos, & dictæ Curiæ officiales, ac causarum Palatij Apostolici Auditores, contendere quod resignationes de beneficijs in manibus prædecessorum expirauerint non subijciantur, & sub statuto, & ordinatione Sanctitatis suæ, tamquam futura, & non præterita concernentibus non comprehenderentur, & hoc occasionem præstare, vt fraus fiat legi, & resignationes huiusmodi infra dictos sex menses non publicentur, nec ipsorũ resignatorum beneficiorum possessio ab eis quos id contingit petatur, quinimo resignantes ipsi beneficia per eos resignata, vsque ad eorũ obitum siue aliquo titulo detineant, & eorum fructus percipiant, in animarum suarum perniciem, & personarum de eisdem beneficia tanquam per obitum vacantibus pro tempore prouisarum detrimentum, Non immemor quod fe. re. Paulus Papa IIII. S.S. prædecessor per similem eius constitutionẽ sub die Quinta mensis Maij, Pontificatus sui Anno Tertio, in Cancellaria Apostolica publicatam, difficultates quæ exinde oriebantur aut exoriri poterant declarauit, Volens periculis animarum occurrere, & indemnitati personarum huiusmodi consulere, declarationi prefatę dicti sui prędecessoris inhęrendo, presentis suę constitutionis perpetuo valiturę tenore declarauit suę intentionis semper fuisse, & esse, vt quęcunque resignationes de quibusuis beneficiis ecclesiasticis tam in manibus prædictorum huiusmodi eatenus factæ, & non dum suum plenarium effectum sortitę, etiam si infra sex menses obitum eorũdem prędecessorum prędecedentes factę, nec super illis consensus temporũ eorumdem prę-

Limitatur huius constitutionis decretũ quãdo publicatio nõ posset fieri eo loco & tempore ob periculũ belli pestis ob insidias inimicorum vel aliud iustum periculũ per text. in cap. vbi periculum. § porro de electionib. in 6. & c. statuimus de offic. deleg. libr. 6. Clemens. Caueant de elect. Clem. vna. de foro cõpet. Cle vna. de concess. prabẽd. & sic docet Romanus cons. 33. quia sufficit aliquid fieri per æquipollens, quando sic non potuit impleri pro forma.

cecessorum pręstiti fuerint, statuto, & ordinationi suis prędictis subiicerentur, & subiiciantur de pręsenti, & sub illis comprehenderentur, & comprehendantur pręsenti, & in futurum. Quodque si non sapere iacto statuto, & ordinationi suis huius modi, ij qui beneficia prędicta in manibus eorundem predecessorum pręsignauerant, in eorundem resignatorum beneficiatorum possessione decederent, siue decesserint, beneficia ipsa non per obitum huiusmodi vacare causareetur Collationes quoque & quęuis alię dispositiones de illis tanquam per resignationem vacantibus, factas, & facien̄dę, & inde secuta & sequenda quęcunque, nullius essent, & in posterum sint momenti. Decernens sic non aliter per quoscunque Iudices & Commissarios quauis etiam apostolica authoritate fungentes etiam S.R.E. Cardinales & causarum palatij apostolici huiusmodi Auditores, in quibusuis etiam per appellationem penden. & in posterum moueri causis & quauis eorum substantia sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi authoritate & falcultate iudicari diffinire intepretari debere ac irritum. Placet publicetur & describatur.

IIII.

Episcopalis residentia Et non residentium pœna.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

Residentiæ pastoralis necessitas etsi omnibus modis hisce temporibus exoptetur dirè tamen negligitur, pastorum luxu & incuria qui profecto minime pastoris nomine honorandi sunt sed potius mercenarij. Intelligant autem illos diuino iure obligari ad residentiam, & pontificio etiam teste est hac constitutio cum varijs decretis vt habetur c. Episcopus, de consecrat. dist. 3 Prælatus ergò debet interesse diuinis officiis in sua ecclesia, vt in d. c. Episcopus. Nec potest per diocesim vagare, nisi causa visitationis, vt in c. placuit. 7.

De salute gregis Dominici nobis ex alto commissi, attentius cogitantes, eo libenter intendimus, per quę grex ipse continua suorum cum eo residentia Pastorum præseruetur à noxiis, & in deuium prolabens ad rectitudinis tramitem reducatur, vt Pastores ipsi residentiam ipsam, prout tenentur, commodius facere, ac circa ipsius gregis curam libentius, ac feruentius inuigilare, & illum ab errorum præcipitiis præteruare, ac in fide orthodoxa, & deuotione nostra continere valeant, opem, & operam efficaces impendimus, prout rerum & temporum qualitate pensata conspicimus in Domino salubriter expedire. Hinc est, quod nos Motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatę petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, vniuersos, & singulos venerabiles fratres nostros Episcopos, Archiepiscopos, Primates, & Patriarchas ab ecclesiis, & Diœcesibus suis absentes in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub interdicti ingressus ecclesiæ pœna, eo ipso, absque alia declaratione incurrenda, districtè percipiendo monemus, vt omnibus postpositis quanto citius, in Romana Curia videlicet moram trahentes, intra vnum, extra eam vero in Italia intra duos, extra vero Italiam existentes, intra quatuor menses à die publicationis præsentium in locis infrascriptis faciendam computandos, se itineri committere, & legitimis itineribus ad ecclesias seu diœceses suas proficisci, & sese personaliter conferre, ac ibidem, vt tenentur, residere, & pastorale officium exercere debeant. Si quis autem à Patriarchali, Primatiali, Metropolitan, seu Cathedrali Ecclesia sibi quocunque titulo, nomine seu iure commissa quacunque illæ dignitate, gradu & præeminentia præfulgeant, legitimo impedimento, seu iustis & rationabilibus causis cessantibus, sex mensibus continuis extra suam Diœcesim morando abfuerit, quartæ partis fructuum vnius Anni fabricæ Ecclesiæ, & pauperibus loci per superiorem ecclesiasticum applicandorum pœnam ipso iure incurrant, Quod si per alios sex menses in huiusmodi absentia perseuerauerit, aliam quartam partem fructuum similiter applicandam, eo ipso amittat. crescente verò contumacia, ac seueriori sacrorum Canonum censuræ subiiciatur, Metropolitan. Suffraganeos, Episcopos absentes, Metropolitan. vero absentem, Suffraganeus, Episcopus antiquior residens, sub pœna interdicti ingressus ecclesię ipso iure incurrenda, infra tres menses per literas, vel nunciū Romano Pontifici denunciare teneatur: qui in ipsos absentes, prout cuiusque maior aut minor contumacia exigerit, suæ supremæ sedis auctoritate animaduertere, & ecclesiis ipsis de Pastoribus vtilioribus prouidere poterit, sicut in domino nouerit salubriter expedire: Eosdē autem Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, & Episcopos mandatis nostris parētes, & apud suas ecclesias, seu in earum Diœcesibus personaliter residentes specialibus fauoribus, & gratiis, prosequi volentes, vt liberius & commodius eorum officio fungi

fungi valeant, eis, & eorum cuilibet vt quando residerint, etiam prætextu quorumcunque delictorum & excessuum atrociorum, etiam hæresis, & lesæ maiestatis criminum per eos quomodolibet commissorum, ad comparendum personaliter in Romana Curia per quoscunque Iudices ordinarios vel delegatos, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, nisi vigore specialis commissionis manu nostra, vel Romani Pontificis pro tempore existentis signatę, trahi, aut citari non possint nec debeant atque aliter factas citationes & censuras in eis appositas, ac inde secuta quæcunque nulla & irrita, ac nullius roboris & momenti fore, ac eos minime afficere aut arctare statuimus & ordinamus. Necnon eos & eorum quemlibet ab omnibus & singulis decimis, subsidiis, & aliis oneribus ordinariis & extraordinariis quomodolibet nuncupatis, per nos & successores nostros Romanos Pontifices pro tempore existentes: ac Sedem apostolicam etiam Motu proprio & ex certa scientia, ac etiam consistorialiter etiam ad instātiam Regum & Principum quomodolibet, & ex quauis etiā quamtumuis vrgentissima, iustissima, ac pia, & necessaria causa, etiam pro defensione fidei Catholicæ, ratione dictarum ecclesiarum nūc & pro tempore impositis, illorúmque solutione, auctoritate apostolica, tenore præsentium ex simili scientia penitus & omninò eximimus & liberamus, nec ad id dilectis filiis modernis & pro tempore existentibus. S. R. E. Camerario necnon Cameræ Apostolicæ thesaurario residentibus, & clericis, ac decimarum, subsidiorum, & aliorum onerum huiusmodi Collectoribus, & Subcollectoribus, seu Exactorib. & Commissariis ad id pro tempore deputatis, etiam vigore quorumcunque priuilegiorum indultorum, & literarum, etiam præsentibus derogantium ac illarum totum tenorem de verbo ad verbum exprimentium eis quomodolibet concessorum & concedendorum cogi, seu compelli, & ob non solutionem huiusmodi aliquas sententias, censuras & pœnas incurrere posse decernimus. Illisque & quibusuis aliis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub nostræ indignationis, necnon excommunicationis, aut suspensionis, ac priuationis suorum officiorum & beneficiorum, quæ obtinent, & pro tempore obtinebunt, eo ipso incurrendis pœnis, eosdem Episcopos, Archiepiscopos, Primates, & Patriarchas sic in dictis Ecclesiis, vel earum Diœcesibus residentes, quandiu in illis resident, vt præfertur, ad solutionem decimarum, subsidiorum, & onerum præfatorum cogere, ac propter illorum non solutionem excommunicationis aut alias sententias, censuras, & pœnas promulgare quoquomodo audeant seu præsumant districtiùs inhibemus. Et in insuper eisdem episcopis, Archiepiscopis, Primatibus & Patriarchis, sic vt præmittitur, residentibus, vltra priuilegia & indulta eis per quoscūque Romanos pontifices prædecessores nostros ac Sedem apostolicam & Generalia, & Cancellariæ apostolicæ Regulas concessa, quæ in suo robore permanere volumus, tāquam dicta Sede delegatis in quibuscunque ciuilibus criminalibus, vel mistis causis contra quoscunque clericos sæculares particulares, ac etiam extra eorum Monasteria seu regularia loca degentes regulares quomolibet exemptos auctoritate nostra procedere, & causas ipsas cognoscere, fineque debito terminare, ac quicquid terminauerint exequi & obseruari facere, ipsosque exemptos pro tempore delinquentes iuxta eorum excessus & delicta punire, corrigere, & omnem iurisdictionem in eos exercere, omniaque alia & singula in præmissis & circa ea quomodolibet necessaria & opportuna quæ nosmet facere, exercere, & exequi possemus, in omnibus & per omnia facere, exercere & exequi liberè licitè valeant, plenam & liberam licentiam ac facultatem auctoritatē & tenore predictis concedimus. Decernentes ab eorum ordinationis, interlocutionibus & decretis ante diffinitiuam sententiam, vel vim diffinitiuæ habentem, & vbi agetur de morum correctione nullatenus etiam ad nos & Sedem apostolicam appellari posse: & nihilominus per appellationes quascunque contra præsentium tenorem quomodolibet interpositas minimè causas deuolui, aut etiam per quasuis inhibitiones etiā quibusuis censuris & pœnis eis a quibusuis iudicibus ordinariis vel delegatis forsan faciendas illarum vlteriorē cognitionem & expeditionem, & vbi de morum correctione agetur etiam legitimam executionem minimè impediri, aut censuris & pœnis huiusmodi ligari aut irretiri censere, Sicque præmissis omnibus & singulis per quoscunque Metropolitan. aut alios Iudices & Commissarios etiam

q. 1. & c. placuit. 10. q. 2. ser nato, quod dicitur de conse. dis. 5. c. Episcopus. & vide Panor. in c. magna, de voto, dicentem, quòd sine consensu Capituli Episcopus non potest omittere votum peregrinationis quod tenet ibi etiam Inno. cum hoc sit negotium magnum. not. in c. quanto, de his, quæ fiunt à prælat. Notat ibi etiam Panor Episcopū non posse emittere votum longæ peregrinationis sine licentia Papæ: secus autem vbi peregrinatio nō esset longa.

Vide sanctum Thom. in secunda secundæ. q. 195. & ibi Cardinalem doctissimum dicentem quòd Episcopus tenetur ex præcepto diuino ad residendum personaliter in suo episcopatu licet sit secretarius sedis Apostolicæ, vel auditor Rotæ, vel consiliarius Regis: quia non ideo excusantur à residentia, & sunt tales in ecclesia Dei, velut monstra in natura. Dicit etiā ibi, quòd Episcopatus, & Car-

dinalatus sunt de numero incompatibilium de iure allegat. tex. in c. bonæ memoriæ, idest de postula præla. Quicquid sit de consuetudine quæ abusus potius appellanda est, debet residere in ecclesia sua, alias à communione suspēditur triennio. c. si quis in clero. 7. q. 1. sed non est in vsu.

etiam palatij apostolici auditores & S.R.E. Cardinales sublata eis aliter iudicandi & interpretandi, aut diffiniendi potestate iudicari, diffiniri, aut interpretari debere, necnon irritum & inane quicquid secus à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Mandantes venerabilibus fratribus nostris Feltr. & Pisauren. ac Amerin. Episcopis per apostolica scripta, Motu simili quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum, per se, vel alium, seu alios præsentes literas & in eis contenta quæcunque vbi & quando opus fuerit, & quotiens pro parte eorundem Episcoporum, Archiepiscoporum, Primatum, & Patriarcharū, seu alicuius eorum desuper requisiti fuerint solemniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant eadem auctoritate nostra illos & eorum singulos omnibus & singulis præmissis pacificè frui, gaudere: non permittentes eos desuper per eosdem Camerarium, Thesaurarium, Præsidentes & Clericos, necnon Collectores & Subcollectores & Exactores & Commissarios præfatos, sed quoscunque alios quomodolibet indebitè molestari. Contradictores quoslibet & rebelles per similes censuras & pœnas ecclesiasticas; ac alia opportuna iuris & facti remedia, appellatione postposita compescendo, necnon legitimis super his habendis seruatis processibus censuras, & pœnas ipsas etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiā ad hoc si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis. Non obstantibus fel. rec. Bonifacij Papæ VIII. prædecessoris nostri de vna, & Concilij generalis de duabus dietis, dūmodo vltra tres dietas aliquis auctoritate præsentium ad iudicium non trahatur, & aliis constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac quibusuis Cameræ præfatæ statutis, decretis, & declarationibus etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alias roboratis, necnon priuilegiis, indultis, exemptionibus etiam Marimagno, aut alias nuncupatis Conseruatorum deputationibus, & eorum ac aliis inhibitionibus, quibus dicti Episcopi, Archiepiscopi, & Patriarchæ, deferre minime teneantur, sed illis reiectis, ac non obstantibus in dictis causis, vt præfertur procedere, & illas iure debito terminare possint, ac literis apostolicis eisdem Cameræ Camerario, Thesaurario, Præsiden. & Clericis, ac Collectoribus, Subcollectoribus, & Commissariis, ac exemptis, necnon Regibus & Principibus præfatis, ac dilectis filiis Archipresbytero, & capitulo ecclesiæ nostræ Lateranen. necnon hospitali nostro S. Spiritus in Saxia de Vrbe, & quibusuis aliis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis, etiam Motu & scientia similibus concessis, approbatis & innouatis, quibus omnibus etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, indiuidua & expressa ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret tenores huiusmodi præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus, & quæ aduersus præmissas nemini suffragari posse volumus, contrariis quibuscunque. Aut si Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis, vel quibusuis aliis communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, Et quia difficile foret præsentes literas ad singula in quibus fides forsan facienda foret loca deferri, volumus & eadem auctoritate decernimus quod earum transumptis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius Curiæ ecclesiasticæ vel personæ in dignitate ecclesiastica constitutę munitis eadem prorsus fides adhibeatur in iudicio & alibi vbi opus fuerit quæ præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ. Quod publicatio præsentium cum dimissione copiæ in valuis Basilicæ principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ: ac in acie Campi Florę eosdem præfatos, & eorum singulos etiam à dicta Curia absentes, sic vt præfertur monitos, arctet, & afficiat, perinde ac si præsentes literæ eis, ac eorum cuilibet personaliter intimatæ forent. Nulli ergò, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud S. Marcum, Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo sexagesimo Pridie Nonas Septembris, Pontificatus Nostri anno primo.

Clausula derogatoria.

Prælatorum

Prælatorum negligentiam quis nescit præstantiores dedisse causas tumultuum omnium quibus hodie tota Respublica flagrat, quis nescit introductis Mercenariis & absentibus pastoribus lupos in ouile Christi sæuisse. Priscis non vtar exemplis, recentiora habemus apud nos qui hæresis & perduellionum cohortibus vndique cingimur. In Comitiis Galliæ ad aquas vitreas quidam Episcopus eloquentissima oratione habita sic visus est omnem referre mali causam hominum negligentiæ. Et quia nobis hac in re multum conducit tres aut quatuor periodos ex illius lectione è Gallico in Latinum versas hic adscripsi. Regem itaque Gallorum his verbis post eximium Exordij apparatum alloquebatur. Religio & obedientia Rex optime ita sibi inuicem adhærent, vt neutrum sine altero subsistere possit. Multum autem doleo quod apud exteros diuulgatum sit, quantum hæc populus tuus spreuerit, fregerit & violauerit. Variis hic opinionibus distractus reuerentiam debitam Ecclesiæ & iustitiæ ministris oblitus est. Magnatum & superiorum authoritatem irridet, in tantumque Cahos adductus cernitur, vt Isaiæ vaticinium de regni Ierosolymitani destructione optimè nostris quadret diebus, tunc inquit erit sicut populus, sic sacerdos, & sicut seruus, sic Dominus eius, sicut ancilla, sic Domina eius, sic & emens, sic ille qui vendit, sicut fœnerator, sic is qui mutuum accipit, sicut qui repetit, sic qui debet. Dissipatione dissipabitur terra & direptione prædabitur. Dominus enim loquutus est verbum hoc. Præposteri ordinis tumultum & confusionem hoc vaticinio prænidebat. Plebs effrænata indies deterior euadit. Qui iura summo omnium metu & reuerentia docebant ludibrio habentur, & Regis nomen quod olim militaria tormenta præcellebat multorum arrogantia contemnitur. O mores! ô mala tempora! quæ subita rerum vicissitudo, nihil aliud passim auditur, quam seditio, rebellio, legis, Regisque contemptus. Quod pace & iustitia obseruari debet, manibus pedibúsque cum armorum rabie reiicitur. Ecclesiastica dignitas tali vituperio ab his nephariis deuenustatur, vt vix sacerdos ordinem suum profiteri audeat. Innumera mala supersunt, quæ remedio potius quam publicatione indigent. Verum quo facilius conualescant morborum causæ inuestigandæ veniunt, lynceorum etiam oculorum iudicio, quas nemo Religioni imputabitur, sed ipsa religio ansam præbuit iis qui ea probè vti nescierunt. Cogor profusiore eloquutionis serie vti in re potissimum longa & amplissimi thematis, quo rerum omnium typi explicatius, vobis aperiantur.

Doctrina illa Rex potentissime quæ tuorum subditorum delusit imo incantauit mentes nòn vno aut altero die sed triginta annorum curriculo propagata est. Hanc primum quidam Pseudopropheta magno sanctitatis apparatu, summa pietatis dissimulatione, capite in humeros demisso, vitiis omnia auaritiam potissimùm execrantes edocuerunt. Et quo facilius expiscarentur incautos homunculos nihil ipso nomine sacro Iesus ore proferebant, cuius dulcedo tanta est, vt obturatas quantumuis aures rimari & penetrare valeat. Quadringenti aut quingenti fermè huius farinæ Doctores, inuenta sine pastore oue, sine duce grege, sine doctore cathedra, statim & facili accessu populorum rudium corda venati sunt, eorúmque plurimum valuit apud imperitum & nouitatis auidum vulgus noua authoritas. Mirari itaque desinamus si tantis fallaciis miseræ hæ aniculæ infescatæ sint. Dicam autem quo pacto tanti mali calamitatibus excursum sit at à dignioribus exordiri ægre doleo quod æstuantibus bellis ciuilibus, Principibus mutuo sua regna dilaniantibus summi Pontifices (protestor me verbis nequaquam Romanam sedem arguere) parum adeo operæ dederint ad sedandos illos furores perniciem orbis nostri seditione minantes. Reges Galliarum tui maiores ad euellendas hæresis latè serpentes radices, exilia, cruces, rogos, confiscationes, capitum diminutiones vltima denique supplicia constituerunt, sed à spe exciderunt votis & cœptis suis dolo malo decepti. Iustitiæ ministri huiusmodi statuta in priuatum commutarunt commodum. Senatus sub nimio legis zelo talia exequi minus sincerè voluerunt. Diuiderunt inuicem spolia prædarum. Iniustum impium sub pallio iustitiæ & pietatis operati sunt. Episcopi accepti talenti immemores & rationis reddendæ parum solliciti, otio & genio curantes cuticulam diu oscitauit, & decoxerunt vanis sumptibus, non sine magno scandalo suos prouentus. Quadringenti visi sunt commorari Parrhisiis effusis & deductis magnificentiis quamdiu ignes & arma ouile & diocesim deuorabant. Temporibus illis committebantur Ecclesiastica onera aut ignaris, aut pueris, aut pietati regulari penitus alienis, Ecclesiæ oculi Episcopi cæcutiebant. Ecclesiæ columnæ debiles grauem ruinam minabantur. Hæc fuerunt ampla argumenta schismaticis debacchandi in nos, ita vt nihil audiretur in eorum Synagogis quam mera scommata in turpem Ecclesiasticorum contumeliam. Proh miserè delusa cohors (dicebant) ij qui tibi præficiuntur marsupium potiùs quam animum curant, vt habeantur optimi pastores corporum

 mortem

mortem, non animarum salutem expetunt. Quis nisi mentis impos talia audire potuit? quis Catholicus iusto succensus dolore non fatebitur magnam nostris seculis attulisse cladem Prælatorum negligentiam. Et quod dictu acerbius est, tempore quo viri graues lapsis debuerant succurrere rebus nobis dati sunt Pastores insulsi inepti, illecebris dediti, & sacræ illius functionis ignari. Cardinales & Antistites non veriti sunt vltrò etiam Oeconomis & Phaleratoribus opima conferre beneficia. Minoris classis Presbyteri se se exosos fecerunt omnibus ob plebeium viuendi ritum, ignorantiam crassam, sordidum lucrum & scandala quam plurima quæ narrata, & mihi, & auditoribus fastidium parerent. Hæc sunt remedia quæ huius regni langoribus in initio morbi parata sunt. Illa est occasio quæ populos ab officio separauit, quæue potestatem ecclesiasticam atque ciuilem contempsit. Exploremus iam tandem quibus modis prouisum iri necesse fuerat, quáve methodo deuios ad cultum catholicæ vnionis & regij diadematis honore reducere possit. Hic labor hoc opus est. Parcat mihi tua Maiestas inuictissime Princeps, si licentiore lingua quæ mea conscientia suggillat eloquor, omnia enim eò vergunt, vt tua sceptra maiore honore quam antea reflorescant, pertinacésque hominum insaniæ consopiantur.

Vnicum omnium remedium iustè indignatum nobis Deum precibus, vigiliis & piis mentibus flectere censeo. Maxima quandoquidem nos mala expectant nisi resipiscuerimus qualia regni Iuda amplitudinem minabantur tantis Propheticis tot signis & portentis, vt prima fronte illa sacra biblia lectori offerant. Gallia profectò iampridem amplissimum extitit Miseriarum theatrum. Terra cum fastidio parturit, antiquam vbertatem auara recondit multos ad exitia duxit. Mors inopinata, violenta & crudelis homines armis clarissimos domi forisque strenuos trucidauit. Vrbes dirutæ raptæ exustæ sunt, nec illis opitulari voluit magnanimorum Ducum fortitudo. Hæc tamen vix nos commouent ad flectenda numina, nos nostris infirmitatibus gratulamur, nos inter enses & ignes gaudemus rerum infortunatos euentus expectantes. Nullus est tandem qui propitium exoret Deum, nemo sacras thuribus adolet aras, omnia iacent, omnia indies in peius ruunt. His verbis conquerebatur apud Gallum Regem Episcopus Monslucius. Non minore autem gratia & lepore doctissimus Petrus de Bollo in 2. & 3. Oeconomia Canonicæ Class. prælatorum à grege absentiam cingentibus septa ouilis vndique dirissimis lupis arguit. Varias excitant in Ecclesia Dei tragedias plus æquo prælati negligentes in pastorum electione, Multi ex hac incuria turmatim & certatim non pastores sed mercenarij euaserunt: semetipsos pascentes, nubes sine aqua, quæ à ventis circumferuntur, arbores autumnales infructuosæ, eradicatæ: fluctus feri maris despumantes confusa scandala, sidera errantia quibus procella tenebrarum æternis in ærumnis, nisi festinet ad resipiscentiæ portum seruata est, vt conqueritur sanctus Iudas in epistola. Hi sunt qui secuti impios filios Heli suum tantum in diuinis lucrum exigunt nihil interim curantes, quomodo cultus Dei præsteiur & sic populum à pietate & charitate retrahunt, se solos ditare, & ocio torpentes beare satagunt, quidam magnatum coquinas inseruiunt, alij aulicos sequuntur luxus, alij venationibus, alij certo lucro, sed sordido, dant operam. Pauci ecclesias ouilis crediti venerantur, non vt ouium propagetur salus, sed vt optimos prouentus recipiant. Ast hic video quosdam responsuros protritum illud excusationis crassæ dicterium, Qui per alios facit, per se facere videtur, sic reges nauigant, sic diuites ædificant. Fateor, verum nec illi vocantur naucleri ne hi architecti, at quidem isti sacerdotes quum nihil sacerdotis ipso nomine retineant, hoc insigni titulo gloriantur, honorem ac censum veris sacerdotibus debitum exigunt, dici volunt & haberi quod non sunt, hinc fit vt mala nostra non sine lachrymis experta sint pastorum negligentiam multum commodi & decoris detraxisse gregi catholico. Sed quo colore? Quibus versutiis excusabuntur? Quo vultu? Qua audacia innatam illam animi desidiam tuentur? Qui beneficia beneficiis accumulant, qui nec oues cognoscunt, nec ab eis cognosci ob turpia vitia volunt, qui operas insulsorum hominum conducunt ad gerendas vices, qui vicariis inutilibus præsentiam apud gregem redimunt, ò dementiam inuincibilem! non agitur res ludicra, non de caprarum ouium, aut Taurorum cura agitur, sed de animarum salute & studio, periclitantur horum pastorum negligentia tot animarum milia pro quibus liberandis Christus sanguinem suum fudit, sed in primis naufragatur ipse pastor de singulis ouibus domino rationem redditurus. Nec satis constant pertinacia ista excusationum deliria, habeo vicarios integros & eruditos. Si vsquam sibi permittat pastor cessare, alibi cesset potius, si delinquere, vbiuis delinquat potius quam in hoc negotio longè omnium periculosissimo. Perficiat ergo amabo, verum si rem selectissimum medicum eligat, qui iusta stipēdia pro ratione

sua

suæ facultatis exoluat ferre queat, vt vbi corporis salus, vbi vita corporis periclitatur ei per alium seruiat, si ergo in medico corporali industria personæ expetitur & optatur quis neget tanto id iustius in medico spirituali, quanto temporali vitæ spiritualis præstat? Est denique pastor auriga, nauclerus, dux fidelisque seruus, ac dispensator mysteriorum Dei. Et tamen si ad Rempublicam spectes ciuilem, quisnam mortalium permitteret hæc per vicarios exhiberi? Cur ergo Deus id permittet. Re vera naturæ ius id apertè reclamat? Sunt etiam ad arcendum hostes custodes & vigiles, quod absentes esse nequeunt. Quin verò non solum in pastores ipsos prauos indignari solet Deus verùm & ob ipsorum prauitatem indignationes dimanant in populum, sic enim legitur Num. 18. Excubate in custodia sanctuarij, & in ministerio altaris ne oriatur indignatio mea super filios Israel. Sed audiamus Ezechiæ oraculum postquam enim ait Deus. Væ pastoribus Israel, eorúmque negligentiam in consolandis infirmis, &c. recensuit, subdit. Ecce dispersæ sunt oues meæ eò quod non esset pastor & factæ sunt in deuorationem omniũ bestiarum agri, & ego de manibus pastorum meorum oues meas requiram. His sanè pastoribus expediens fuerat vt mola asinaria apposita collo demergeretur in profundum maris. Non erat qui animam poneret, qui congregaret dispersa, qui confracta consolidaret, sed bene qui tonderet. Imperantes cum austeritate, impingentes cornibus, honores putantes se consequutos non onera requiret ergo ea bonus pastor & hæc erit mercenariorum pœna vel maxima, ne sub occasione omnium seipsos pascant, & opes congregent & requiret verus pastor ouem centenariam quæ perierat. Huic sententiæ adstipulatur elegiographus Propheta Ieremias, Væ pastoribus qui dispergunt & dilacerant gregem pascuæ meæ, dicit Dominus, Hanc comminationem euitare nequeunt multi ex nostris pastoribus, quos idem alloquitur Dominus: Vos dispersistis gregem, & eiecistis eum, & non visitastis eum ecce ego visitabo super vos malitiam studiorum suorum, ait Dominus: O quam grauis est hæc mulcta qua Deus terrorem incutit iis qui sunt negligentiores. Idcircò noster rex magnus & clarissimus philosophus Salomon consolatur in Prouerb. 27. Diligenter agnosce vultum pecoris tui tuósque greges considera, non enim habebis iugiter potestatem, sed corona tribuetur tibi in generatione & generationem quod consilium explicatiùs ore salutifero Christi domini nostri apparet. Ego sum pastor, & cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ. Expressum autem & absolutum ponit præceptum his qui curam pastoralem susceperunt dicens ter Petrum, Pasce oues meas pasce, inquit, non pascere fac oues meas.

Defectum proculdubiò charitatis & dilectionis erga gregem creditum hunc neglectum parere existimo. Quos enim amarent eos diligentius & chariore affectu obseruarent, ne rerum gurgitibus absorberentur, aut insidiis luporum perderentur. Adde quod labor iste digno præmio pensatur, & quamuis vt inquit Dominicus de Soto fructuum temporalium odor sit suauis suauior tamen esse debet Christi charitas quæ rem imprimis difficilem dulcorare valet. Quod si parum momenti sunt illa, minæ, & præcepta non desunt. Tollitur ius beneficij, male receptorum prouentuum restitutio indignè possidentem, noctè diéque lancinat, conscientiam torpentem arguit, canonicisque pœnis tandem subiiciũtur qui lanam & corium ouis absque præstiti officij ratione accipiunt imò vt veriùs dicam furantur.

In Concilio Calcedon. cap 17. definitum fuit vt excommunicaretur Episcopus qui in suo Episcopatu non resideret. In Antioch. Concilio vetitum fuit ne Episcopi suas omnino ecclesias exirent. In Sardicensi canon. 14. constitutum ne Episcopi omninò vltra tres dies, dominicos abesse possent. In Lateranensi cap. 32. & in decretalibus tit. de cler. non resid. Multa citantur Pontificum decreta de residendo. Ac ne solo iure ecclesiastico putetur id firmatum accedit, tum naturæ vis, tum etiam diuinum quod non sic accipiendum est, vt beneficia ecclesiastica putemus iure naturæ instituta, sed quod posteaquam iam instituta sunt natura postulat, vt quisque ecclesiæ, quam regendam suscepit, adsit, hoc etiam modo venditio, & emptio etsi non naturæ sed gentium iure introducta sunt, tamen posteaquam introducta sunt: naturæ iure postulat, vt neque venditor emptorem, neque rursum emptor venditorem fallat. Hoc autem modo postulare naturam, vt qui ministerium habet ecclesiasticum apud illud resideat, licet nihil aliud vrgeret, vel solum tamen pastoris nomen conuinceret, quod personalem planè actionem significat, sicut doctoris aut medici & cætera officiorum personalium nomina. Quemadmodum ergo nemo potest per alium docere aut curare, nisi velit doctoris & medici nomen amittere: Ita nec per alium potest quisquam creditum sibi gregem pascere. Accedit quod pastores seruator dicit lucem mundi, & salem terræ & quod nulla prorsus alia dictum est ratione nisi quia debet verbo doctrina, populo lucem afferre veritatis & exemplo

hominum mitigare & moderari affectus, quomodo igitur pastorem dicemus eum qui ouibus non adest aut posse magis absentem curare suas oues quam lux absens aerem illuminare, vel sal ea quæ nunquam attigit condire poterit. Denique cum verissimum sit illud, omnia ecclesiastica beneficia habere pro fundamento iustitiam commutatiuam, vnde sumpta est Apostoli sententia Qui non laborat non manducet, qui ecclesiæ suæ non adest, ac prouide non laborat nullos omnino fructus debet colligere. Nec quicquam facit ad rem quod respondent, satis esse per vicarium laborare, alioqui secundum eandem regulam satis esset per vicarium manducare. Iure autem diuino obstringi ad residentiam pastores frequenter sacræ testantur literæ, Sic enim dictum est Leuitis & sacerdotibus antiquis qui nostrorum gesserunt tipum Excubata in ministerio tabernaculi, quod tamen nemo potest, nisi præses quam autem expellent sententiam qui gregem deserunt pastores ex Propheta, immo ex Domino audiant, quod pinguerat occidebatis, et Gregem meum de manu eorum requiram & iterum sanguinem eorum de manu vestrarum requiram. Et alius dispersisti gregem meum, & occidistis & non visitastis. Accedit quod quatuor illæ boni pastoris conditiones quas tanquam notas ponit Dominus sic eius apud omnes exigunt præsentiam, vt alias omninò præstari possint. Primã enim, nimirum quod pro ouibus suis animam ponat, quomodo præstabit absens? Secundam quod veniente lupo non fugiat quomodo explebit qui abest, Tertiã quod omnes suas oues nominatim cognoscat, quis absens efficiet? Quartam quod oues vocem eius audiant, quomodo curabit qui nullam omnino audit apud eas vocem? hinc facit quod pastorem ecclesiæ Petrum Christus instituens non ait, tot in annos singulos repones prouentus, sed, Pasce oues meas, & Paulus, Attendite vobis & vniuerso gregi. Qui est absens, nec pascit nec gregi attendit? Confert alio etiam loco pastoris erga ecclesiam, cum patrisfamilias in domum industria. Qui domus suæ curam non habet, quomodo ecclesiæ Dei diligentiam adhibebit? domum suam quis bene regit nisi qui adest & rursus, obedite (inquit) præpositis vestris ipsi enim vigilant tanquam rationem reddituri, Si pastoris est vigilare, quemadmodũ non potest absens quisquam vigilem agere, ita nec pastorem. Obseruandum tamen tres à Theologis dici causas quibus absque piaculo nonnunquam abesse licet pastori.

Prima est personæ propria impedimentum, vt pote si ægrotet, aut à tyranno solus ad supplicium quæratur: quod tamen semper intelligendum est antepositæ ecclesiæ vtilitate, si enim solius animarum & ecclesiæ vtilitas personalem eius requirit præsentiam: nullus omnino morbus, nec vlla persecutio impedire debet, aut potest quo minus apud eam residere teneatur: eò quòd præcipuum sit pastoris munus vt animam suam, pro ouibus ponat, quemadmodum miles stipem accipit menstruam, vt si opus fuerit pro principe mortem etiam oppetat, sic etiam omnino facere debet & pastor, qua de re extat integra B. Aug. ad Honoratum Epistola in qua inter cætera, sic ait, Fugiant de ciuitate in ciuitatem cùm eorum quisquam specialiter quæritur, ne ab aliis qui non ita quæruntur deseratur ecclesia, sed præbeant cibaria conseruis suis, quos non posse aliter viuere norunt. Itaque cum petitur vita pastoris, fugere licet, quando petitur vita omnium, non licet.

Secunda causa est emergentis alicuius negotij magnitudo quæ tamen vt superior intelligenda est, nimirum si negocium quod pastor gerit absens, ecclesiæ tantam aut maiorem adferat vtilitatem quam adferret eius præsentia.

Tertia est personæ conditio vt notatur 1. q. 1. Canon. illud, id est, si quis sit tam excellenti probitate, & doctrina vir, vt ecclesiam melius absens quam alius fortasse præsens gubernare possit.

Præclarè ac sapienter Tridentini Patres sub huius Pontificis temporibus canones sacrosanctæ Synodi residentiam episcopalem, his verbis commendarunt. Sacrosancta Synodus, eisdem præsidentibus Apostolicæ sedis Legatis, ad restituendam collapsam admodum ecclesiasticam disciplinam, deprauatósque in clero, & populo Christiano mores emendandos se accingere volens, ab iis, qui maioribus ecclesiis præsunt, initium censuit esse sumendum, integritas enim præsidentium salus est subditorum. Confidens itaque per Domini, ac Dei nostri misericordiam prouidámque ipsius Dei in terris Vicarij solertiam omninò futurum, vt ad Ecclesiarum regimen, onus quippe angelicis humeris formidandum, qui maximè digni fuerint, quorumque prior vita, ac omnis ætas, puerilibus exordiis vsque ad perfectiores annos per disciplinæ stipendia ecclesiasticæ laudabiliter acta testimonium præbeat, secundum venerabiles beatorum Patrum sanctiones assumantur, omnes Patriarchalibus, Primitialibus, Metropolitanis, & Cathedralibus ecclesiis quibuscunque, quouis nomine, ac titulo præfectos

monet,

monet, ac monitos esse vult, vt attendentes sibi & vniuerso gregi, in quo Spiritus sanctus decuit eos regere ecclesiam Dei quam acquisiuit sanguine suo, vigilent sicut Apostolus præcipit, in omnibus laborent, & ministerium suum impleant, implere autem illud se nequaquam posse sciant, si greges sibi commissos mercenariorum more deserant, atque ouium suarum, quarum sanguis de eorum est manibus à supremo iudice requirendus, custodiæ minimè incumbant cùm certissimum sit, non admitti pastoris excusationem, si lupus oues comedit, & pastor nescit ac nihilominus, quia nonnulli, quod vehementer dolendum est, hoc tempore reperiuntur, qui propriæ etiam salutis immemores, terrenáque cœlestibus, ac diuinis humana preferentes, in diuersis curiis vagantur, aut in negotiorum temporalium sollicitudine ouili derelicto, atque ouium sibi commissarum cura neglecta, se detinent occupatos. placuit sacrosanctæ Synodo antiquos canones, qui temporum, atque hominum iniuria penè in desuetudinem abierunt, aduersus non residentes promulgatos innouare, quemadmodum virtute præsentis decreti innouat, ac vlterius, pro firmiori eorundem residentia, & reformandis in ecclesia moribus, in hunc, qui sequitur, modum statuere, atque sancire. Si quis à Patriarchali, Primatiali, Metropolitana, seu cathedrali ecclesia sibi quocunque titulo, causa nomine seu iure commissa, quacunque ille dignitate, gradu, & præeminentia præfulgeat, legitimo impedimento, seu iustis & rationabilibus causis cessantibus sex mensibus continuis extra suam diœcesim morando abfuerit, quartæ partis fructuum vnius anni, fabricæ Ecclesiæ, pauperibus loci per superiorem ecclesiasticum applicandorum, pœnam ipso iure incurrat. Quod si per alios sex menses in huiusmodi absentia perseuerauerit, aliam quartam partem fructuum similiter applicandam eo ipso amittat. Crescente vero contumacia, vt seueriori sacrorum canonum censuræ subiiciantur, Metropolitanus suffraganeos episcopos absentes, Metropolitanum verò absentem suffraganeus Episcopus antiquior residens, pœna interdicti ingressus ecclesiæ eo ipso incurrenda infra tres menses per literas, seu nuntium Romano Pontifici denunciare teneatur, qui in ipsos absentes, prout cuiuscunque maior, aut minor contumacia exegerit supremæ sedis auctoritate animaduertere, & ecclesiis ipsis de Pastoribus vtilioribus prouidere poterit, sicut in Domino nouerit salubriter expedire.

V.

Clericorum bona ex illicita negotiatione acquisita, veniunt sub nomine Spoliorum, & spectant ad R. Cam. Apostolicam.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

DECENS esse censentes, & æquum, vt nos, qui alios in sua iustitia confouemus, Cameræ apostolicæ iura non negligamus quinimo, ne prætextu incertitudinis, illa ab aliquibus vsurpari, aut super eis dubia aliqua oriri contingat, ita nostræ declarationis remedio prouideamus, quod à nemine desuper dubium aliquod aliquod deduci possit. Cum itaque, sicut accepimus à nonnullis vertatur in dubiũ an res, & bona per clericos, etiam in sacris ordinibus constitutos ex negotiatione illicita aut alias contra sacros canones, acquisita, vti Spolia, vel alias ad Cameram præfatam iure legitimo spectare & pertinere debeant, Nos omnes desuper hæsitationis materiam submouere, ac cauillationibus, & alterationibus, ac litibus viam præcludere, & denique malitiis eorum qui iura dictæ Cameræ vsurpare satagunt obuiare, aliásque in præmissis opportunè prouidere volentes, Motu proprio & ex certa nostra scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine decernimus, & declaramus, omnia & singula res & bona cuiuscunque qualitatis, & quantitatis existentia, ac in quibusuis regionibus, & regnis ac dominiis, tam citra, quam vltra montes & maria consistentia, per quosuis clericos tam seculares quam quorumuis, etiam mendicantium ordinum, ac militiarum regulares, etiam in sacris ordinibus constitutos cuiuscunque status, ordinis, & conditionis fuerint, ac Archiepiscopali, Episcopali, vel alia maiori dignitate præfulgeant, ex negotiatione illicita aut alias contra sacros canones quomodolibet acquisita quæ pro tempore post obitũ eorum, qui etiam ex facultate quam habuerint testandi, condito testamento, vbiuis locorum decesserint, & decedent, aut quibus illos, etiam eis viuentibus priuari & eis destitui contigerit, & præsertim quondam Andreæ Iapiro de sancto Ioanne Rotundo presbyteri, seu religiosi, extra Roman. Curiam ad illam forsan veniendo

Bona omnia clericorum per negotiationem illicitam quæsita, quæ tempore obitus eorũ manserint inconsumpta pertinent ad S. R. Ecclesiam consequuta quoque per quæstum quæ personas Ecclesiasticas via quacumque sacris canonibus prohibitum.

defuncti hactenus remanserunt, remanent, & remanebunt ad eandem Cameram, & non alios, etiam in quibusuis cathedralibus, etiam Metropolitan. & collegiatis, ac aliis Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus: Militiis cæterisque beneficiis ecclesiasticis cum cura, secularibus & quorumuis ordinum regularibus, qualitercunque qualificatis successores, illa in titulum, commendam, administrationem, commissionem, ac alias quomodolibet pro tempore obtinentes, etiam si ad illa, vigore prioris, tituli, ius regrediendi, seu accedendi, aliquibus concessum fuerit, spectare, ac sub nomine spoliorum venire, illáque vti spolia ad Cameram ipsam pertinentia perpetuo colligi, & recuperari potuisse, posse, ac debere. Et ita per quoscunque Iudices quauis auctoritate fungentes in quacunque instantia, sublata eis quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate, & auctoritate iudicari, & diffiniri debere. Nec non irritum, & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Mandantes dilecto filio nostro Guidoni Ascanio Sanctæ Mariæ in via lata, Diacono Cardinali de Sancta Flora nuncupato, Camerario nostro, & eius in camerariatus officio successoribus, quatenus spolia ipsa, prout alia ipsius Cameræ iura, exigi, & recuperari, ac præsentes inuiolabiliter obseruari faciat, nec permittat cameram ipsam, vel pro ea agentes, desuper modo aliquo molestari, perturbari, aut inquietari, Contradictores quoslibet, & rebelles per censuras, & pœnas ecclesiasticas, & appellatione postposita, compescendo, necnon legitimis super his habendis seruatis processibus, censuras, & pœnas ipsas, etiam iteratis vicibus, aggrauando, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit auxilio brachij secularis. Non obstantibus fe. re. Bonifacij Papę viij. prædecessoris nostri de vna: & Concilij generalis de duabus dietis, & aliis constitutionibus & ordinationibus apostolicis, necnō ecclesiarum monasteriorum, ordinum militiarum, & beneficiorum prædictorum iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, & literis apostolicis illis, & dilectis filiis illorum capitulis, conuentibus superioribus, & personis, sub quibuscunq; tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis, etiam Motu, & scientia similibus, concessis, approbatis, & innouatis. Quibus omnibus, illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communiter, vel diuisim, ab apostolica sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas, non facientes plenam, & expressam, de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Nulli ergò, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo, nonis Nouembris, Pontificatus nostri Anno Primo.

Hac constitutio non indistinctè lata est ab hac enim tria genera personarum soluuntur videlicet Cardinales & decedentes in Curia & ij qui priuilegio speciali vel generali testandi ratione suorum officiorum, vel alias, haberent, etiam si extra curiam decederent: quorum tertium intelligendum videtur, dummodo testati decederent, vel haberent clausulam qua fieret facultas cognatis eorum succedendi eis ab intestato, facultas enim testandi nō potest prodesse nisi testetur cui facta est illa, vt palam est, argu. l. ex imperfecto. & l. Hac consultissima, C.

Nullum antiquius negotium debet vrgere & sollicitos reddere eos quibus commissa est cura pascendi animas quam celeste, illud lucrum & fœnus talenti cælitus illis crediti, id tamen multis in contemptum abiit in quo diligentius studens auaritia quam Deo ita vt non illos Dei ministros sed sinistros negotiorum trapezitas existimes nec mirum sit si tam fœdè Sacerdotū nomen apud vulgus laceretur aut creditu difficilè si plus obesse quam prodesse videantur. Dum inaugurantur ad ministerium Ecclesiasticum pollicentur se solum Deū in hæreditatis partem accepturos, perfidè tamen breuissimi lucelli gratia à fide data recedunt & in questus auiditate toto conatu insudant clamat Euangelista neminem posse Deo & Mammona famulari, docet Paulus parum decere negotia secularia eos qui spiritualibus dediti sunt. Sic enim venalis non solum fertur anima sed & ipsa sacra in animarum perniciem venalia veluti locantur tum Sacerdotes hisce cupiditatis & auaritiæ spiculis saucij, effrontes veluti scurræ laicorum res ambiunt varia pacta transigunt, vt domus & familia augeantur. Hæc profecto lucri auiditas animos absorbet mendacia nutrit, & dolos nectit, at vt inquit S. Thomas hæc ars habet speciem mali, & ideo interdicta est clericis. His ergò flagitiis optimè occurrit Apostolorum Canon 7. quem sic accepimus Episcopus aut Presbyter aut Diaconus nequaquam seculares curas assumant, sin autem, eiiciantur, & can. 27. Clericus fideiussionibus inseruiens abiiciatur. Et can. 80. Dicimus quòd non oporteat Episcopum aut presbyterum publicis se administrationibus immittere, sed vacare & admodum se

exhibere

exhibere vsibus Ecclesiastici, animum igitur inducito hoc non facere aut deponitor. Et can. 82. Statuitur vt Episcopus aut presbyter aut Diaconus militiæ vacans deponatur. Concilium generale Calcedonense can. 3. sic sanxit. Peruenit ad sanctam Synodum quod quidam qui in clero videntur Electi propter lucra turpia conductores alienarum professionum fiunt & secularia negotia sub cura sua suscipiunt, Dei quidem mysterium paruipendentes secularium verò discurrentes domos & propter auaritiam patrimoniorum suscipientes sollicitudinem. Prohibet itaque sanctum hoc magnúmque Concilium nullum deinceps aut episcopum aut clericum aut monachũ possessiones conducere aut negotiis secularibus se immiscere præsertim pupillorum, si forte leges imponunt inexcusabilem curam aut Ciuitatis episcopus Ecclesiasticarum rerum sollicitudinem habere percipiat aut orphanorum & viduarum earúmque personarum omni defensione carentium quæ maximè Ecclesiastico indigent adiutorio & propter Domini timorem causa deposcat, si quis autem de cætero transgredi statuta tentauerit qui est huiusmodi ecclesiasticis increpationibus subiacebit. Hactenus Concilium Calcedonense. Hac de causa Pius IIII. Variis editis constitutionibus, & superiore potissimum omnem negotiationis curam Sacerdotibus interdixit, & facultatẽ disponendi de bonis illicito illo negotiorũ abusu partis abstulit necnon huiusmodi testamenta irrita declarauit & singula illa bona vice spoliorum haberi voluit quæsita præsertim tum illicita negotiatione, tũ ex beneficiis contra iura retentis, ex officiis secularibus contra iura exercitis, ex arte medica & chirurgica, vel aliis eis prohibita, ex obsequiis item indecenter Regibus, & aliis secularibus personis contra statuta canonum exhibitis, sunt, reseruata Papæ arg. cap. Præterea, &c. Cum iam dudum, & c. de multa. de præb. quæ de iniusta retentione beneficiorum loquuntur, & c. 1. & 2. & c. sed nec procuratores villarum, & c. Sententiam sanguinis, & c. secundum ne cler. vel mon. per quæ complura officia & contractus, & obsequia erga laicos clericis & monachis prohibeantur, argumento item ca. tua. de homici. per quòd & notata ibi vetantur eisdem ars Chirurgiæ, & medicina, & c. 1. & 2. de postul. per quæ vetantur esse aduocati coram iudicibus secularibus, & aliorum. de quibus est armata militia c. clerici arma portantes, cum ei annotatis de vita & honest. cleri. & tradita Thom. 2. 2. q. 40. art. 2. quæ omnia videntur limitanda, ne procedant in clericis secularibus in minoribus tantum ordinibus constitutis, & carentibus benefitiis ecclesiasticis saltem sibi ad victum sufficientibus, hi enim videntur posse iustè exercere officia & artes, præstare obsequia Regibus, & aliis secularibus, Conducere item prædia, & villas, sicut & alij laici arg. c. de postul. quod à contrario sensu probat secundùm gloss. eius receptam postulare posse coram iudicibus secularibus, etiam in causis profanis, licet id prohibeatur constitutis in sacris, etiam si non habeant beneficia, & constitutis in minoribus, si habeant illa sufficientia, eadémque ratione videntur limitanda ne procedant in constitutis in sacris non habentibus vnde viuant, neque in habentibus beneficia tenuia victu suo imparia, quoniam etiam isti possunt eiusmodi officiis, & artibus, victum sibi quærere arg. gloss. cap. clericus victum. 91. dist. & glo. cap. canonum, 14. q. 4. iuxta doctrinam Panor. in d. cap. 1. de postul.

VI.

Constitutio Pauli 4. super alienationibus bonorum Ecclesiasticorum reducitur ad vim & terminos iuris communis.

PIVS Papa IIII. Motu proprio &c.

PROVIDA Romani Pontificis circumspectio, ea quæ temris suadentibus causis emanarunt, ex aliis non minus attendendis rationibus, ad rationis tramitem reducit: prout rerum qualitate digesta salubriter conspicit expedire. Dudum siquidem fe. re. Paulus Papa IIII. prædecessor noster ex certis tunc expressis & nobis notis causis Motu proprio & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, omnes & singulas alienationes & in emphyteosim seu censum perpetuum, aut tertiam vel aliam generationem seu hominis vitam aut aliud tempus vltra triennium, locationes vel concessiones seu permutationes, hippothecas & obligationes de quibusuis castri terris oppidis ciuitatibus, & locis, aut aliis bonis immobilibus, seu rebus et iuribus tam spiritualibus quam temporalibus Romanæ Ecclesiæ, & quarumcunque Cathedralium etiam Metropolitanarum & aliarum Ecclesiarum, necnon Monasteriorum domorum, & aliorum regularium locorum, & quo-

Pauli 4. constitu habes sup. fo. 367. iniunctam nobis.

& quorumuis beneficiorum Ecclesiasticorum cum cura & sine cura, secularium & quorumuis ordinum regularium, necnon hospitalium & aliorum piorum locorum quorumlibet per quoscunque Ro. Pontifices prædecessores suos, seu eorum auctoritate vel mandato per Camerarios suos & clericos Cameræ Apostolicæ præsidentes, ac quosuis Ecclesiarum Monasteriorum & domorum prælatos & beneficiatos, necnon hospitalium & aliorum regularium & piorum locorum Rectores cuiuscunque dignitatis status gradus ordinis & conditionis existentes, etiamsi Cardinalatus honore pollerent, in damnum Ecclesiæ, seu non seruatis solemnitatibus à iure requisitis, aut alias nulliter hactenus factas, & contractus superinde sub quibusuis formis & verborum expressionibus habitos & celebratos, etiam si iuramento vallati existerent, & quantumuis longa temporis præscriptione robur sumpsisse dici possent, ac ipsius Rom. Ecclesiæ fauorem & commodum concernerent, per suas sub plumbo expeditas literas rescidit, irritauit, cassauit, & annullauit, ac viribus omnino vacuauit. Voluitque detentores Castrorum terrarum oppidorum ciuitatum & locorum prædictorum ad illa ac bona res & iura præfata Rom. & Cathedralibus etiam Metropolitan. ac aliis ecclesiis, necnon Monasteriis domibus & hospitalibus, necnon beneficiis piis locis relaxan. & de fructibus tam hactenus perceptis quam in posterum percipien. realiter satis facien. teneri, & ad id etiam sent. cen. & pœnis ecclesiasticis, ac etiam pecuniariis, omnibúsque aliis opportunis iuris & facti remediis cogi & compelli, ac quicquid secus super iis à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contingeret attentari irritum & inane decreuit. Et deinde exequutionem dictarum literarum fieri cupiens, motu simili tunc Curiæ Cameræ Apostolicæ generi Auditori coram quo iam constitutio prædicta seu illius transumptum prædictum reperiebatur, tam ad tunc procuratoris Fiscalis pro iis, quæ Rom. Ecclesiam & sedem & Cameram Apostolicam concernebant, quam ad singulorum aliorum Ecclesiarum Monasteriorum domorum hospitalium beneficiorum & piorum locorum prædictorum quod coram eo ad exequutionem huiusmodi petendam comparerent, prælatorum seu procuratorum sindicorum œconomorum aut alias quomodolibet ad id faciendum mandatum seu potestatem legitimam habentium instan. singulorum castrorum, terrarum oppidorum aliorumque bonorum immobilium, seu rerum, & iurium prædictorum detentores ad illos illas & illa, respectiuè relaxandum, & de fructibus præfatis satisfacien. vel quamobrem id facere non tenerentur docendum sub excommunicationis latæ sententiæ, necnon pecuniariis ipsius Auditoris arbitrio moderan. & applican. pœnis etiam per edictum publicum constito summariæ, &c. de non tuto accessu moneret, requireret, & elapso tempore & termino in singulis monitoriis huiusmodi per eum statuendo, illisque non comparen. illico, seu illis etiam comparentibus, & vt præfertur non docentibus, seu alias constituto sibi summariè simpliciter, & plano, sine vlla terminorum substantialium nuncupatorum, aut alterius cuiuscunque telæ iudicialis obseruatione, de alienationibus seu locationibus permutationibus hypotecis vel obligationibus præfatis, & qualibet earum, & qui in damnum Ecclesiæ seu loci a qua vel quo factæ fuisse prætendebantur, tenderet, seu non seruatis solemnitatibus à iure requisitis aut alias nulliter factæ forent, & quatuor terminis consuetis ad docendum, tam suis quam ipsius Auditoris monitorialibus literis vt præfertur decernen. paruisse cen. & aduersus ipsos non parentes ad declarationem incursus censurarum & pœnarum prædictarum, & post declarationem huiusmodi ad earundem censurarum & pœnarum aggrauationem, necnon interdicti, & brachii secularis inuocationem, etiam vnico contextu simul & semel procederet & totaliter exequeretur ac exequi mandaret, & faceret, quacunque appellatione remota commisit & mandauit, cum potestate non solum detentores ipsos præsentes sed etiam anteriorum detentorum si qui forent pro fructibus perceptis, & alios quoscunque tam in decretis quam in exequutionibus decernendarum monitorialium huiusmodi nominandos, etiam sub similibus cen. & pœnis inhibendi, & contra inobedientes, seu contrauenientes simili modo vt supra proceden. & illos si qui ex monendis præfatis pupilli aut minores forent, ad legitime comparen. citandi, & eis non comparen. & absentibus, & non parentibus de curatore ad litem huiusmodi

Alienationes locorum Ecclesiæ & locationes vltra triennium in damnum Ecclesiæ non seruatis solemnitatibus factas annullauit, & rescindit Paulus 4.

Detentores & occupatores bonorum malè alienatorum ad restitutionem compelluntur.

Deputatio Iudicum pro decisione controuersiarum huiuscemodi alienationum.

huiusmodi prouidendi, & in præmissis etiam diebus & horis præterquam in honorem Dei feriatis, ac alias iuxta ordin. curiæ suæ in similibus stilum, & in omnibus & singulis præmissis tam per se quam per suum in ciuilibus Locumtenentem seu alium ab eo subdelegatum procedendo, aliisque facultatibus necessariis et opportunis, et forsan etiam alia fecit, prout in dictis literis et motu proprio desuper manu propria signato plenius continetur. Cum autem sicut accepimus occasione literarum et motus proprij huiusmodi diuersæ lites quæstiones et controuersiæ ortæ, ac diuersa grauamina læsiones perturbationes et incommoda diuersis personis generata et illata, ac literæ et motus proprij huiusmodi rigorosæ exequutioni demandatæ fuerint et earundem personarum animarum molestiam non modicam, plurimorum ad nos querelę delatæ fuerint, et indies deferantur, conquerentium potissimum de rigore vel potius iniustitia literarum et motus proprij prædictorum, præsertim facta interpretatione prout à nonnullis dicitur esse facta, quod contra illos, non possit opponi legitima præscriptio temporis, neque compensatio vel etiam pro melioramentis competens retentio, et pro fructibus bona fide percepus et consumptis excusatio, neque fori declinatio, minusque appellatio, aliáve iuris communis remedia, et quod alienationes factæ a Ro. Pont. solemnitatibus alias à iure requisitis et etiam ad commodum et fauorem & ex de necessitate S. R. E. non valeant, Nos arbitrantes indemnitati Ecclesiarum per anteriores Canones esse abunde prouisum, ad quietem & tranquillitatem singulorum Christifidelium nostris potissimum temporibus, sinceris exoptantes affectibus, ad tollen. omnem querelarum prædictarum occasionem, literarum & motus proprij prædictorum verio res, necnon processuum desuper formatorum & sententiarum latarum tenores ac si de verbo ad verbum insererentur Necnon quascumcunque litium desuper forsan motarum & penden. status ac materia ac nomina & cognomina iudicum & collitigan. præsentibus pro expressis haben. volentes, consideratione etiam dilectorum filiorum populi Romani, vbi propter literas & motum proprium prædict. nouitates nullæ factæ esse dicuntur literas & motum proprium huiusmodi quo ad penden. & futuras censuras, ac si nunquam emanassent ad ius commune & terminos & viam iuris communis ex certa nostra scientia & de Apostolicæ potestatis plenitudine omnino reducimus, reuocamúsque, cassamus, & annullamus, ac virib. vacuamus. Quo vero ad eas causas in quibus vigore literarum & motus proprij prædictorum ad sententiæ prolationem est processum illos contra quos est sententiatum, si sint propterea censuris innodati absoluimus, concedimúsque & volumus, quod etiam si ab eisdem sententiis non appellauerint aut interpositas per eos appellationes desertæ remanserit, ac etiam ad earundem sententiarum exequutionem processum fuerit, possint nihilominus firma remanente exequutione iam facta, præ eorum & cuiusque eorum libito voluntatis super sententiarum exequutionúmque huiusmodi & quorumcunque inde secutorum iniustitia & nullitate coram suis competen. ordinariis siue specialiter delegatis Iudicibus agere, & expediri in causis quæ ipsis secundum iuris communis dispositionem posthabitis, bulla & motu proprio prædictis procedi, & sententiari & diffiniri debeat, Ita vt si huiusmodi sententiarum cum inde secutis à dictis ordinariis vel Iudicibus specialiter delegatis per viam nullitatis vel iniustitiæ reuocari contigerit, etiam quod vnica sententia sit in fauorem priorum possessorum exequutioni demandetur, firma manente appellatione, quo ad caput deuolutum. Et ita per quoscunque Iudices quauis auctoritate fungen. etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales sublata &c. Irritum quoque, &c. iudicari & diffiniri præsentiumque (quas vim legis in perpetuum habere volumus) solam signaturam sufficere & postquam per Cursores locis consuetis more solito publicatæ fuerint, statim omnes afficere, & earum transumptis vnius ex dilecti filij nostri in alma Vrbe Vicarij Iudicibus manu subscriptis, eiusdémque Vicarij sigillo obsignatis, non minus quam ipsis originalibus credi, & fidem adhiberi decernimus, & declaramus. Non obstantibus prę missis, ac quibusuis renunciationibus, & de non contrauenien. obligationibus lesu per factis etiam iuramento, quod quo ad hoc relaxauimus vallatis, priuilegiis quoque indultis & literis Apostolicis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum

Exequutionem constitutionis Pauli 4. varia multáque dissidia comitebantur, quamobrem eam mitiore & dulciore iuris remedio declarauit Pius 4.

Absoluit Pontifex condemnatos a censuris & causas deciden. das mandat reuideri secundum iuris communis dispositionem.

motu proprio & ſcientia ſimilibus quomodolibet conceſſis,&c. Quibus omnibus & ſingulis in literis latiſſ. extenden. etiam ſi de illis &c. tenores,&c. hac vice dunta xat ſpecialiter & expreſſè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque, cum clauſulis opportunis & conſuetis.

Datum Romæ apud ſanctum Marcum tertio Idus Septembris Anno Primo.

VII.

Indictio proſecutionis Sacri Concilij Tridentini.

Sub Paulo IIII. Concilium Tridentinum cum Germaniam armis & diſcordiis ardere videret, omnes fere Epiſcopos, Germanos præſertim principes electores ſuis cõſultũ Ecclesiis & Concilio abiiſſe, decreuit tantæ neceſſitati non reluctari & ad meliora tempora retinere vt pãtres quod eis agere nõ liceret ſuis omnibus proſpectũ ad ſuas Eccleſias regredi valerẽt. Hinc ſuſpenſa fuit ſacra Synodus per bienniũ. Tandem ſub Pio IIII. proſequuta.

PIVS Papa IIII. Ad perpetuam rei memoriam.

AD Eccleſiæ regimen, licèt tanto oneri impares, ſola Dei dignatione vocati, ſtatim circunferentes mentis oculos per omnes reipublicę Chriſtianæ partes cernentéſque non ſine magno horrore, quam longè latéque peſtis hæreſum, & ſchiſmatis peruaſiſſet, & quanta Chriſtiani populi mores correctione indigerent, in eam curam, & cogitationem, pro ſuſcepti muneris officio incumbere cœpimus quemadmodum ipſas hæreſes extirpare, tantumque, & tam perniciosum ſchiſma tollere, moreſque adeo corruptos, & deprauatos emendare poſſimus. Cum autem intelligeremus ad hæc ſananda mala aptiſſimum eſſe remedium, quod ſancta hæc Sedes adhibere conſueuiſſet, œcumenici generaliſque Concilij eius congregandi, & Deo iuuante celebrandi, concilium cepimus. Indictum illud quidem antea fuit à fe. re. Paulo III. & eius ſucceſſore Iulio prædeceſſoribus noſtris. ſed variis de cauſis ſæpius impeditum, & interpellatum perfici non potuit. Siquidem Paulus cum id primo in Vrbem Mantuam, deinde Vicentiam induxiſſet; quaſdam ob cauſas in literis eius expreſſas id primo ſuſpendit. poſtea Tridentum tranſtulit Deinde cum quibuſdã de cauſis ibi quoque eius celebrandi tempus dilatum fuiſſet: tandem ſuſpenſione ſublata, in eadem ciuitate Tridentina inchoatum fuit. Verum ceſſionibus aliquot habitis, nonnullis decretis factis, ipſum poſtea concilium aliquibus de cauſis accedente etiam Sedis Apoſtolicæ auctoritate, Bononiam tranſtulit. Iulius autem qui ei ſucceſſit, in eandem ciuitatem Tridentinam id reuocauit, quo quidem tempore facta alia quædam decreta ſunt Sed cum noui in propinquis Germaniæ locis tumultus excitati fuiſſent: & bellum in Italia, & Gallia grauiſſimum exarſiſſet, rurſus Concilium ſuſpenſum, & dilatum fuit, adnitente nimirum humani generis hoſte, aliáſque ex aliis difficultãtes, & impedimenta obiiciente: vt tantum Eccleſiæ commodum, quod prorſus auferre non poterat, ſaltem quam diutiſſimè retardaret. Quantopere vero interea auctæ fuerint, & multiplicatæ, ac propagatæ hæreſes, quantopere ſchiſma creuerit: ſine maximo animi dolore nec meminiſſe poſſumus, nec referre. Sed tandem pius, & miſericors Dominus, qui nunquam ita iraſcitur, vt miſericordiæ obliuiſcar, Regibus, & Principibus Chriſtianis pacem & vnanimitatem donare dignatus eſt. Qua nos occaſione oblata, maximam in ſpẽ venimus, ipſius miſericordia freti, forte vt his tantis quoque Eccleſiæ malis eadem Cõcilij finis imponatur. Nos itaque ad ſchiſma, hæreſéſq; tollendas, ad corrigendos, & reformandos mores, ad pacem inter Chriſtianos Principes conſeruandam, celebrationem eius non eſſe duximus diutius differendam. Habita igitur cum Venerabilibus fratribus noſtris S.R.E. Cardinalibus deliberatione matura, factis etiam concilij noſtri certiorib. cariſſimis in Chriſto filiis noſtris Ferdinando Romanorum Imperatore electo, & aliis regibus, atque Principibus, quos quidem, ſicut de eorum ſumma pietate, & ſapientia nobis pollicebamur: paratiſſimos ad ipſius Concilij celebrationem adiuuandam inuenimus, ad Dei omnipotentis laudem, & gloriã, atque Vniuerſalis eccleſiæ vtilitatem de eorundem fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu, Sacrum œcumenicum & generale Concilium, authoritate eiuſdem Dei & beatorum Petri et Pauli Apoſtolorum, qua nos quoque in Terris fungimur, *freti & ſubnixi in Ciuitate Tridẽtina ad ſacratiſſ. diem Reſurrectionis Dominicæ proxime futurum indicimus & ibi celebrandum ſublata ſuſpenſione ſtatuimus atque decernimus Quocirca venerabiles fratres noſtros omnibus ex locis Patriarchas Archiepiſcopos Epiſcopos & dilectos filios Abbates cæteroſque quibus in Concilio generali accedere & ſententiam dicere iure communi vel ex priuilegio vel ex antiqua

**Matth. 16. cap. quanto. de tranſlat. Epiſcop. ca. vlti. vt Eccl. beneſi. c. ad Apoſtolicæ. § pen de re iudic. in 6. c. 1. de homicid. & lib. Pelagius 2. in 1. Epiſt. circa princip.*

antiqua consuetudine licet, vehementer in domino hortamur & monemus atque etiam districtè præcipiendo mandamus in virtute sanctæ obedientiæ in vi quoq; iuramenti quod præstiterunt & sub pœnis quas in eos, qui ad Concilia generalia conuenire neglexerint sacris sciunt esse canonibus constitutas vt ad Concilium ibi celebrandum conueniant intra eam diem nisi fortè fuerint impedimento legitimo præpediti, quod tamen impedimentum per legitimos procuratores Synodo probare debebunt. Monemus propterea omnes & singulos quorum interest in interesseve potuit in Concilio esse non negligant. Carissimos vero in Christo filios Romanorum Imperatorem electum cæterosque Reges & Principes quos optandum sanè esse Concilio interesse possent: hortamur & rogamus vt si ipsi inter esse Concilio non potuerint vt Oratores suos prudentes graues & pios viros vtique mittant quo ipsorum nomine illi intersint, curentque diligentes pro sua pietate vt ex eorum Regis atque dominij prælati sine recusatione ac mora tam necessario tempore, Deo & Ecclesiæ officium suum præsteut, eosdem etiam curatos esse minime dubitantes: vt per ipsorum regna, & dominia tutum, ac liberū iter Prelatis, eorumque familiaribus, comitibus, & aliis omnibus ad Concilium euntibus, & ab illo redeuntibus pateat, benignéque, ac comiter omnibus in locis recipiantur, atque tractentur, sicut ad hoc nos attinet, ipsi quoque curabimus; qui nihil omninò prætermittere decreuimus, quod ad tam pium, & salutare opus perficiendum à nobis in hoc loco constitutis præstari possit: nihil, vt Deus scit, quærentes aliud, nihil propositum habentes in hoc Concilio celebrando, nisi honorem ipsius Dei, dispersarum ouium reductionem, ac salutem & perpetuam Christianæ Reipublicæ tranquillitatem ac quietem. Vt verò hæ literæ, & quæ in eis continentur, ad omnium quorum oportet, notitiam peruenianti: nec quisquam ea excusatione vti possit, quod illa ignorauerit: præsertim cum non ad omnes, quos de his literis certiores fieri oporteret, tutus forsitan pateat aditus, volumus & mandamus: vt in Basilica Vaticana Principis Apostolorum, & in Ecclesia Lateranen. tunc cum in eis populus, vt Missarum solennibus intersit, congregari solet, palam, clara voce à curiæ nostræ cursoribus, seu Notariis aliquibus publicis recitentur, & postquam recitatæ fuerint, ad valuas earum Ecclesiarum, itemque Cancellariæ Apostolicæ, & in loco solito Campi Floræ affigantur ibique quo legi, & omnibus innotescere possint, aliquandiu relinquātur. Cum autem inde amouebuntur: earum exempla in iisdem locis affixa remaneant. Nos enim per recitationem hanc, publicationem, & affixionem omnes, & singulos, qui his literis comprehenduntur, post duos menses à die publicationis, & affixionis earum volumus perinde astrictos, & obligatos esse, ac si ipsismet illæ coram æditæ, & lectæ fuissent. Transumptis quoque earum que manu publici alicuius Notarij scripta, subscriptave, & sigillo ac subscriptione alicuius personæ in dignitate ecclesiastica cōstitutæ munita fuerint vt sine dubitatio nevlla fides habeatur, mandamus atque decernimus. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo Quingentesimo Sexagesimo, tertio Kal. Decembris Pontifiatus Nostri Anno Primo.

Concil. carthag. 3. c. 43. & Sess. 24. cum Trid. c. 2. in fin. de reformat.

Sublata quacunque suspensione auspicata sit prosequutio Concil. Trid. XVIII mens. Ian. anno M.D.LXII. Prima Sess. 16. Febr. eiusdem anni habita est de librorum delectu & obminibus ad Concilium fide publica inuitandis.

VIII.

Prostituris & impudicis mulieribus ornatus pudicarum mulierum prohibetur.

PIVS Papa IIII. Motu proprio, &c.

CVM nostræ intentionis semper fuerit, omni cura, solicitudine & diligentia, ea præsertim quæ ad ornatum & decorem huius almæ nostræ Vrbis tendere dignoscuntur, fouere, ampliare & augere, illisque vndequaque prospicere: cumque gratiæ & statuta huiusmodi quo sæpius Apostolicæ potestatis plenitudine & robore fuerint communita & confirmata, efficaciora & validiora reddantur, & sint firmius perpetuis futuris temporibus permansura: Cum igitur acceperimus per fe. rec. prædecessores nostros Iulium III. & Paulum III. dilectis filiis pro tempore existentibus Almæ Vrbis Conseruatoribus specialiter demandatum, ne muliebrem ornatum per pudicas & honestas mulieres Romanos deferri solitum,

materno ſermone (*il lenzolo*) nuncupatum, à meretricibus vel aliter impudicè & inhoneſtè viuentibus mulieribus intercipi vel deferri permitterent, & paterentur, & vt rhedarum vſum (*detti li cocchi*) quominus præfatæ improbæ vitæ mulieres in illis incederent, pariter interdicerent ſub pecuniariis & aliis eorum arbitrio infligendis applicandis & exequendis pœnis. Nos prædicta omnia & ſingula, vitæ & morum honeſtati plurimum conferre, animaduertentes, motu ſimili, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, prædicta omnia & ſingula, et inde hactenus ſubſecuta approbamus, confirmamus, noſtrumque et Sedis Apoſtolicæ robur illis impartimur, et quatenus opus ſit de nouo concedimus et indulgemus, plenúmq; illi robur adiicimus. Et ne pudicis huiuſmodi ornatus, ab impudicarum manibus ereptus, a pudicis et honeſtis fortaſſe dimiſſis, deſtituti, et propterea derelinqui contingat, ſitque omnino inter pudicarum, et impudicarum habitus apparens differentia, volumus præcipimus et expreſſe mandamus vt Matronæ et aliæ quibus ob probitatem vitæ, habitus et ornatus huiuſmodi conuenit, ſiue pedeſtres ſiue in rhedis per Vrbem incedentes ornatæ dicto habitu, deferendo vt dicitur (il lenzolo) publicè eant et progrediantur, illudque deferre debeant et teneantur: ſin autem excommunicationis, et latæ, ſententiæ pœnas ipſo facto incurrant, non niſi a nobis, vel ad id ſpecialiter poteſtatem habente abſoluendis Priuilegiis, Indultis conſtitutionibus, et ordinationibus Apoſtolicis cæteriſque contrariis non obſtantibus quibuſcunque.

Mulierum pudicarũ ornatus a meretricibus diſtinctus.

Antiquis tanto precio habita eſt modeſtia vt nulli illius excedere metas vnquam fas fuerit. Diſcreta illis erant indumenta pro qualitatum & facultatum ratione & vt ridiculum eſt purpurea veſte induere ſimias ſic multi turpius honeſta mulieris aut virginis pallio putidum ſcortum incedere. Hoc vt indignum ita & prohibitum hac Pii quarti conſtitutione. Olim certum erat diſcrimen veſtium. Matronæ etenim & ſpectatæ pudicitiæ mulieres capillo & toga ad talos demiſſa diſcriminabantur à meretricibus, iſtis flaua coma, illis nigra data erat vnde Iuuenalis.

Et nigrum flauo crinem abſcondente galero
Intrauit calidum veteri centone lupanar.

Vbi Poeta loquitur de Meſſalina, Claudij Imperatoris vxore, quæ matronalem pudicitiam mentiens, nigros crines ferebat: ſed, vt erat omnium impudentiſſima, cùm ad lupanar iret ſuam libidinem expletura, ne agnoſceretur, flauo galero caput tegebat. Et huc quoque ſpectare poteſt quod Horatius lib.1. Car. Ode 5. Pyrrhæ meretrici flauum crinem tribuit.

Cui flauam religas comam
Simplex munditiis?

Et ante eos Euripides in Electra, introducit Electram hæc de Clytemneſtra, matre impudica, dicentem.

Ξανθὸν κατόπτρῳ πλόκαμον ἐξήσκει κόμης. *Id eſt.*
Flauos ſpeculi iudicio cincinnos componebat.

Verumtamen his Ouidius Faſtorum li. 2. minimè conuenire videtur cum ornatum Lucretiæ matronæ caſtiſſimè his verſibus deſcribit.

Forma placet niueúſque color, flauíque capilli,
Quique aderat nulla factus ab arte decor.

Et Catullus in Argonauticis, ſiue de Nuptiis Pelei, & Thetidos de Ariadna loquens.

Non flauo retinens ſubtilem vertice mitram.

Et in epig. de Coma Berenicis.

Fixa corona forem: ſed nos quoque fulgeremus
Deuotæ flaui verticis exuuiæ.

Fuit etiam toga talaris muliebris pudicitiæ indumentum quemadmodum meretrices ſuccinctiore veſte vterentur geſtabant etiam omnes matronæ pro capitis tegumento tenues vittas inſigne pudoris vt loquitur Ouidius, denegabantur autem meretricibus vt colligimus ex Seruio lib. 7. Æneidos in illum verſum.

Soluite crinales vittas capite. Orgia mecum.

Vittarum huiuſmodi plena ſunt variis Poemata. De his Tibullus li. 1. elegia 6. Sic cecinit.

Sis modò caſta doce: quamuis non vitta ligatos
Impedias crines, nec ſtola longa pedes.

Ouidius

Ouidius lib. 3. Fastorum, de Rhea Syluia Vestali.

Ignibus Iliacis aderam, cùm lapsa capillis
Decidit ante sacros linea vitta focos.

Et lib. 4. de Veneris festo.

Rite deam colitis Latiæ matrésque nurúsque,
Et vos quis vittæ, longáque vestis adest.

Et lib. 2. de Tristib. volens ostendere, se libros de Arte, non scripsisse grauioribus fœminis, post horum versuum repetitionem.

Este procul vittæ. mox addit,
Ecquid ab hac omnes rigidas summouimus arte,
Quas stola contingit, vittáque sumpta vetat?

Colligamus iam ex scriptoribus prophanis quantus olim fuerit ornatus mulierum, tum ex Christianis quomodo ille damnetur & Christiana professione indignus censeatur. Conqueritur Clitipho apud Terentium de ingenti illo muliebris cultus apparatu.

Non cogitas (inquit) hinc.

Quibus verbis abundè insectatus est fœminarum vitium in pulchritudine comparanda, quod alij longiore sermone, ac passim vituperare non desinunt namque omni tempore hoc vitium se extulit, magnumque campum scriptoribus reliquit, vbi eloquentiæ vires exercerent, & Clemens tantum Alexandrinus, cùm & vt philosophus, & vt Christianus suæ ætatis luxum amplius iam ferre non posset, ad huiusmodi vitium coërcendum multa præcepta sibi exquirenda esse putauit, quæ in libros παιδαγωγὸς coniecit: sed vt proprius ad Latini poetæ mentem accedam, existimo ipsum illic Sybaritarum morem respexisse, apud quos legem fuisse produnt, anno priore mulieres inuitandi, si quas ad conuiuium, aut publicum aliquod sacrificium interesse vellent concedebant enim ipsis illud spacium, quo se comere, atque ornare per otium possent: meminit autem huius legis Plutarchus in conuiuio septem sapientum, neque non Athenæus δειπνοσοφιστῶν lib. 12. his verbis. Συβαρῖται ἐξοκείλαντες εἰς τρυφὴν ἔγραψαν νόμον τὰς γυναῖκας εἰς τὰς ἑορτὰς καλεῖν, καὶ τοὺς εἰς τὰς θυσίας κα-λοῦντας πρὸ ἐνιαυτοῦ τὴν παράκλησιν ποιεῖσθαι, ἵνα ἀξίως ποιούμεναι τῷ χρόνῳ, τὴν ἀ-τίαν καὶ τὸν λοιπὸν κόσμον προσπορεύωσιν οὕτως εἰς τὰς κλήσεις, hoc est, In delicias soluti Sybaritæ legẽ sanxerunt, vt mulieres ad festa vocarẽtur, atque eas, quæ vocarẽtur ad sacrificia, oportebat per annum priorem apparatum comparare, quò dignum tempore vestium, aliusq; mundi muliebris facientes in conuentum adducerentur: neque verò hoc quicquam incredibile videbitur: qui de Sybaritarum luxu cognita habuerit, quæ apud diuersos scriptores huius generis plura memoriæ prodita sunt.

Romanorum luxus vt in omnibus non vulgaris fuit: sic & in vestium profusione superbia notatur apud authores. Valerius lib. 5. tit. secundò scribit: Sancitum fuisse à Romanis, vt fœminæ purpurea veste, & aureis segmentis vti possent. Et idem lib. 2. tit. 1. inquit, vini vsum olim Romanis fœminis fuisse ignotum, ne in aliquod dedecus prolaberentur, quia proximus à Libero patre intemperantiæ gradus ad inconcessam Venerem esse consueuit. Cæterùm, vt non est tristis earum, & horrida pudicitia, sed honesto comitatis genere temperata esset, indulgentibus maritis, & auro abundanti, & multa purpura vsæ sunt, quo formam suam concinniorem efficerent, summa cum diligentia capillos cinere rutilarunt, & hac potissimè cultus, & ornatus voluptate, gaudent fœminæ, vt suprà dixi. Hinc est, quòd fœminis cura cultus sui eripi non potest, vt dicit Cornelius Celsus, lib. 6. c. 5. & sunt duæ res, quæ nunquam satis ornantur, nauis, & mulier, vt scribit Plautus in Penulo.

Etiam habetur apud Tit. Liuium lib. 34. Munditiæ ornatus & cultus fœminarum insignia sunt, his gaudent, & gloriantur facit dictum Salustij: cum ait, Audiui sæpenumerò à sanctis viris munditias mulieribus laborem viris conuenire. Hanc mundũ muliebrem appellauere maiores nostri, de quo Vlpianus in l. arg. §. mundus. ff de auro & arg. l. ita ait: mundus muliebris est, quo mulier mundior fit, & post aliqua facit differentia inter mundum muliebrem, & ornamentum. Mulier enim potest esse munda, non tamen ornata, vt fit in his, quæ se mundauerint lota in balneo, neque se ornauerint. Contra est aliqua post somnum statim ornata, non tamen emundata, & amplè huiusmodi differentia per Tiraq. in l. 3. connubiali. §. est & Valerij. & in d. l. satis comprobat mulieres, maximè vxoratas, debere ornari cultu honestiori. testis est Macrobi. lib. 2. Satur. loquens de Iulia, Augusti filia, quæ, cùm aliquando propter profusiorem seu licentiorem vestitum offendisset oculos patris tacentis, postera die

mutauit cultus sui morem, & latum patrem, affectata seueritate, complexa est. At ille, qui pridie dolorem suum continuerat, gaudium continere non potuit. Et quantum hic ait, in filia Augusti probabilior est cultus, non defuit patrocinio suo Iulia, his verbis: Hodie enim me patris oculis ornaui, heri viri. Ideò dicit Bald. in cons. 30. in c. viso testamento excelsi. 4 in 5. vel. quòd viduæ, (quoniam maritis carent quibus sunt cara) non debent tam pretiosa atque nitida vestimenta ferre, quam quæ maritos habent, quasi hic omnino liceat maritatis. Cùm ornatus mulierum fiat gratia viri l. si vt certo. §. interdum. ff. commodati.

Sed quanto rectiùs, sanctius, iustius scribit Ambrosius Dæmonum infernalium esse cætum, fastum mulieris ornatæ, quanto sapientius sacri doctores hæc detestantur quantò verius Diuus Cyprianus contra immodicum fœminarum ornatum, citat illud Pauli, 1. ad Timoth. Sint mulieres cum verecundia, & pudicitia componentes se: &c. Et 1. Pet. 3. Sit in muliere non exterius ornamentum, &c. Non sit extrinsecus capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus, &c. Item illud Isaiæ. 3. Pro eo quod exaltatæ sunt filiæ Syon, & ambulauerunt erecto collo, decaluabit Dominus verticem, &c. deinde subdit. Quisnam id exceretur & fugiat. quod aliis fuerit exitio, quis id appetat, & sumat, quod ad necem alterius pro gladio fuerit & telo, si hausto poculo moreretur ille qui biberet, venenum scires esse lethale, quod acceptum potuit ot. ideret nec ederes inde, nec biberet, vnde interiisse alios ante conspiceres. Nunc quanta ignorantia veri, est id velle. quod & nocuerit semper & noceat: & putare quod inde ipsa non pereat, vnde alios periisse cognoscat, Nec enim Deus aut purpureas, aut coccineas oues fecit, nec margaritis contexta serica, & numerosa compage digestis monilia Deus instituit. quibus ceruicem fecit, absconderet, vt operiatur illud quod Deus in homine formauit, conspiciatur desuper id quod Diabolus adinuenit, An vulnerata inferri auribus Deus voluit, quibus & innocens adhuc infantia, & mali sæcularis ignara cruciatur, vt postea de aurium cicatricibus & cauernis pretiosa grana dependeant. Cypr. de hab. Virg. vtinam insanis istis mulieribus prodessent cùm tot doctis cõcionibus, sed eiusdẽ Cypriani monitio dicentis. Quod ornari reputas, quod putas comi, impugnatio est ista diuini operis, præuaricatio veritatis. Non metuis oro quæ talis es, ne cũ resurrectionis venerit dies artifex tuus te nõ cognoscat? ne dicat, opus hoc meũ non est: & hæc imago nostra non est. Cutẽ falso medicamine polluisti, crinem adulterino colore mutasti, expugnata est mendacio facies, figura corrupta est: vultus alienus est, Deum videre non poteris, cum oculi tibi non sint, quos Deus fecit, sed quos Diabolus infecit. Illum tu sectata es, rutilos atque depictos oculos serpentis imitata es de inimico tuo compta, cum illo pariter arsura. Hæc oro non cogitanda sunt Dei seruis, non die semper atque nocte meditanda? Viderint quid sibi nuptæ per placendi studium, de solatio blandiantur: quos dum in excusationem suam proferunt ad societatem criminosi consensus ascisunt.

Vox faucibus hæret quoties audio vocem illam Dei Apoc. 18. Væ ciuitas illa magna. quæ amicta erat purpura & bysso, & deaurata auro & omni lapide precioso, &c. quomodo depopulata atque destructa est? &c. Nonne mulierum luxus præsentes clades molitur. Nonne Christus dissuasit maximè solicitudinem illam vanam vestimentorum Matth. 6. de vestimentis quid soliciti estis? Considerate lilia agri, &c. Ob id preciosa quærere vestimenta, res Gentilium est, non Christianorum. Sunt enim qui putant non fore peccatum deferre pretiosas vestes. Quòd si hoc verum esset, Ioannes Baptista de vilitate vestimenti non fuisset commendatus, Matth. 3. Cuius vestis erat de pilis camelorum, neque Christus dissuasisset solicitudinem vestimentorum Matth. 6.

Paulus quoque 1. Ad Timoth. 2. tradens formam ornandi viris ac mulieribus, inquit de mulieribus: Mulieres in habitu ornato cum verecundia, & sobrietate ornantes se, & non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste preciosa, sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona. Non vult Apostolus vt ornatè mulieres intrent Ecclesiam, quemadmodum accedunt conuiuium vel choream. Nec sic tortis crinibus, id est, preciosis velis, cathenis aureis in collo suspensis, aut margaritis in annulis, vel preciosa & sumptuosa veste. Quid enim es nisi cinis & terra, & homo defectuosus atque mortalis? Quam deuotionem mentis tibi vel alii potest conferre tam luxuriosus vestitus in Ecclesia? Aut quam pudicitiam & honestatem Christianam præfert tam insolens vestitus? Quis non superbum ac luxuriosum iudicet eum, quem sic ornatum atque talem videt, qui malo illo ornatu atque exemplo multa mala prouocat?

Sunt præterea tales communiter venditores corporum. Nam sicut hedera pendens an-

te tabernam, designat vinum vendibile: sic hic notatur impudicitia. Vnde tales sunt vna cum hypocritis similes sepulchris dealbatis, foris preciosis, & cætera, Matth. 23. Et similes acerno simi, niue, cooperto. Nã mulier ornata, est deauratũ vel depictumquoddam fœtidũ interius sepulchrum. Ob id etiam diues ille qui quotidie induebatur purpura & bysso, apud inferos torquetur. Non ergo absque peccato est preciosus vestitus. Vnde Greg. Nemo vestimenta preciosa, nisi ad laudem humanam defert, vt scilicet in cæteris honorabilior appareat. Nam nemo vult indui preciosis vestimentis, vbi non videtur.

Sed quid de illis, qui tot scissuras & formas habent vestimentorum, tot coloribus incertis, vti videmus in domibus regum, sic indui vestimentis mollibus, & abundare maximum illum abusum? Nescitur iam præ nimia ambitione, qua forma vestitus nobis paranda sit: nec ibi fit respectus pauperum, nec adspectus aliorum necessariorum, pro domo, vxore & pueris conseruandis: totum in vestimenta exponitur. Et sic pauperes in pera, attamen diuites secundum vestimenta apparemus. Omnes tales sunt veneratores diaboli, qui per vnius vestimenti formam & scissuram multos alios capit. Sed ad mundi regnum & domos regum spectant, non ad cœlum. Nam qui mollibus vestiuntur, inquit Christus, in domibus regum sunt.

Apostolus ad Ephesios 6. Coloss. 3. docet, quòd parentes debent filiis duo: disciplinam, id est, eruditionem, & correctionem, id quoque senes debent iuuentuti. Sed illa negligimus, & omnibus viribus insudamus, quatenus ornati sint, & diuitias habeant. Sic fœnemus corpus & animam occidimus, peiores lictoribus qui solùm corpus occidunt, non autem animam. Ob id sæpe priuentur parentes pueris propter nimiam illam superbiam, &c.

Præterea Apostolus Petrus docet quoque vitare tam inhonestum habitum etiam legitimos, dicens. Sit honesta conuersatio mulieri ad virum, non sit extrinsecus capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus, vti in perlis, cingulis, marsupiis, cultellis, vaginis, annulis, coralliis, &c. calceamentis, tunicis, &c. hæc enim omnia exteriora sunt. Non enim in istis exterioribus consistit integritas interioris nam cum pulchra sit virtus in quolibet corpore in simplici ac humili speciosior apparet. Cordis ergo pietas omnibus monilibus pyropis & margaritis locupletior existit. Laudentur ergo illæ quæ deposito meretricio cultu modesto ornatu excellentem animi thesaurum testantur, & huic Pontificis constitutioni obsequuntur.

IX.

Prælati quandiu intersunt Concilio Tridentino gaudent priuilegiis Alternatiuæ quoad collationem beneficiorum, indulto exemptionis à solutione decimarum & aliorum onerũ.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam,

CIRCVMSPECTA Romani Pont. prouidentia, singulorum merita et obsequia debita meditatione cõsiderans, illos prout æquũ est, specialibus fauoribus et gratiis prosequitur, quos vniuersalis Ecclesiæ obsequiis iugiter intentos laborare, ac diuersas expensas subire cognoscit. Hinc est, quod nos, qui dudum omnia, et singula beneficia ecclesiastica cum cura, et sine cura secularia, et quorumuis ordinum regularia qualitercunque qualificata, & vbilibet existentia, in singulis Ianuarij, Februarij, Aprilis, Maij, Iulij, Augusti, Octobris, Nouembris mensibus alias quam per resignationem extra Ro. Curiam vacatura, ad collationem prouisionem, presentationem, electionem, seu quamuis aliam dispositionem, quorumcunque, collatorum & collatricum secularium & regularium, non tamen Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, aut aliorum sub concordatis inter sedem apostolicam & quoscunque alios initis, & per eos, qui illa acceptare & obseruare debuerant acceptatis & obseruatis, quæ lædere non intendebamus comprehensorum, quomodolibet pertinentia nostræ dispositionis per constitutionem nostram desuper editam & in Cancellaria apostolica publicatam reseruauimus, & deinde per eandem constitutionem venerabilibus Fratribus nostris, Episcopis, Archiepiscopis, & Patriarchis apud suas ecclesias, seu in illarum diœcesium, pro tempore residentibus gratificari volentes, eisdem Episcopis, Archiepiscopis, & Patriarchis, quod quotiescunque, & quandocunque apud eorum Ecclesias, seu in eorum diœc. residerent duntaxat, de quibusuis dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus, & præbendis, ac aliis beneficiis ecclesiasticis cum cura, & sine cura, secularibus, ac quorumuis ordinum regularibus, ad eorum collationem, prouisionem,

Reseruat sibi Pontifex quorundam beneficiorum collationes.

uisionem, præsentationem, electionem, seu quamuis aliam dispositionem pertinentibus, quæ in singulis Februarii, Aprilis, Iunij, Augusti, Octobris, & Decembris mensibus vacare contingeret, dummodo alias dispositioni apostolicæ generaliter reseruata, vel ex generali reseruatione apostolica, affecta non essent, etiam si præsentationes, nominationes, vel electiones eorum, quæ saluæ procedere consueuissent, reseruatione præfata non obstante, quam quod ad eos locum habere noluimus, libere disponendi facultatem concessimus. Et successiuè eosdem Episcopos, Archiepiscopos & Patriarchas vt circa gregem sibi commissum feruentius inuigilarent, vt quamdiu ipsi apud suas Ecclesias, seu in illarum diœc. huiusmodi residerent, ab omnibus & singulis decimis, subsidiis, & aliis oneribus ordinariis, & extra ordinariis, quomodolibet nuncupatis, per nos, & successores nostros Romanos Pontifices pro tempore existentes, ac sedem apostolicam, etiam Motu proprio, & ex certa scientia, ac etiam consistorialiter, etiam ad instantiam Regum, & Principum, quomodolibet, & ex quauis etiam quantumuis vrgentissima iustissima, ac pia, & necessaria causa, etiam pro defensione fidei catholicæ, ratione dictarum Ecclesiarum, tunc & pro tempore impositis, illorúmque solutione, per alias nostras literas exemimus, & liberauimus, ad labores, & impensas graues quas præfati & alij Episcopi, & Patriarchæ sacro œcumenico & generali Concilio in ciuitate Tridentina indicto pro tempore interessentes sustinere coguntur, debitum respectum habentes, ac animo reuoluentes eos inibi residentes vniuersali Ecclesiæ deseruire, & cum causa reipublicæ christianæ absint ab Ecclesiis quibus præsunt, aut in quibus beneficiati existunt, præsentes, & residentes merito reputari debere, Motu proprio non ad eorundem Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, Abbatum, Generalium ordinum, cæterorúmque præfatorum, vel quorumuis aliorum pro eis nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, & ex certa scientia præfatis, qui apud suas ecclesias, seu in earum diœc. residebant, ac alternatiua huiusmodi gaudebant in dicto Concilio, quandiu illud durauerit residendo, & inibi interessendo, necnon itinere ad illud accedendo, & inde legitima subsistente causa recedendo, & ad ecclesias suas redeundo, alternatiua, & exemptione huiusmodi vti, & gaudere liberè, & licitè valeant in omnibus & per omnia ac si apud suas ecclesias, seu in eorum diœc. præfatis personaliter residerent in omnibus, & per omnia concedimus, & indulgemus, dictámque exemptionem, & alternatiuam ad ipsos, ac vniuersos & singulos alios venerabiles fratres nostros Episcopos, Archiepiscopos, & Patriarchas, etiam ad hoc vtilli, ac eorum singuli, qui in dicto Concilio iam forsan ad præsens resident, aut ad illud in posterum accedent, quod quandiu Concilium ipsum durauerit, & ipsi interfuerint, dicta alternatiua gaudere possint, & occasione Episcopalium, Archiepiscopalium, vel Patriarchalium ecclesiarum, aut monasteriorum, vel aliorum beneficiorum ecclesiasticorum cum cura, & sine cura, secularium, & quorumuis ordinum regularium, quæ etiam ex quibusuis concessionibus, & dispensationibus apostolicis, in titulum, & commendam, ac alias quomodolibet obtinent, in posterum obtinebunt, quæcunque, quotcunque, & qualiacunque sint, quę omnia pręsentibus pro expressis haberi volumus, ad solutionem quorumcunque subsidiorum, seu decimarum Collectoribus, seu Subcollectoribus, aut aliis executoribus, vel quibusuis aliis personis quauis auctoritate fungentibus cogi possint, Motu, & scientia similibus extendimus, & ampliamus, Mandantes vniuersis, & singulis personis in dignitate ecclesiastica constitutis, quatenus ipsi vel duo aut vnus eorum, per se vel alium, seu alios, faciant auctoritate nostra præsentes literas ab omnibus ad quos spectat inuiolabiliter obseruari, contradictores per censuras ecclesiasticas, ac alia opportuna iuris remedia appellatione postposita compescendo. Non obstantibus quibusuis apostolicis, necnon in prouincialibus, & synodalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, Aut si eisdem Collectoribus, & Subcollectoribus, & quibusuis aliis communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Et quia difficile foret præsentes literas ad singula, in quibus de eis

Facultas conceditur Episcopis & aliis prælatis apud earum Ecclesias residentibus disponendi de beneficiis reseruatis non vacantibus.

Exemptio & solutione decimarum.

Paribus gaudent priuilegiis fratres qui intersunt Concilij Tridentini sessionibus.

Executorum deputatio.

Clausula derogatoria.

decis fides forsan facienda fuerit, loca deferre, Volumus & eadem auctoritate decernimus, quod ipsarum transumptis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius Curiæ ecclesiasticę, vel personę in dignitate ecclesiastica constitutę munitis eadem p orsus fides in iudicio, & extra, vbi opus fuerit adhibeatur, quę præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensę. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Millesimo quingentesimo sexagesimo primo, Calendas Martij, Pontificatus nostri anno secundo.

X.

Beneficiorum Apostolicæ sedi reseruatorum fructus à die vacationis vsque ad diem prouisionis reseruantur.

PIVS Papa IIII. Ad futuram rei memoriam.

CVPIENTES malitiis nonnullorum, qui in possessione Monasteriorum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum dispositioni Apostolicæ reseruatorum pro tempore vacantium sine iusto titulo, ac sine literis Apostolicis, vt illorum fructus durante vacatione huiusmodi vsurpent, se intrudere non verentur, occurrere, & Cameræ nostræ apostolicæ grauissimis oneribus in aliqua parte subleuandis quantum cum Deo possumus consulere, Motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, déque Apostolicæ potestatis plenitudine omnes & singulos fructus redditus & prouentus, ac iura, obuentiones, & emolumenta quæcunque quomodolibet & qualitercunque nuncupata omnium & singulorum Monasteriorum etiam Consistorialium, & beneficiorum ecclesiasticorum cum cura, & sine cura secularium, & quorumuis ordinum regularium nobis & sedi Apostolicæ tam per constitutiones Apostolicas, quam Cancellariæ Apostolicæ regulas editas & edendas, seu alias quomodolibet, & ex quauis causa generaliter, vel specialiter reseruatorum, seu affectorum in partibus Italiæ in quibus Collectores, & Subcollectores spoliorum, & iurium Cameræ Apostolicæ prædictæ esse consueuerunt, ac earum Ciuitatibus, & dioec. consistentium, per obitum, & alias quouismodo præterquam per decessum illa obtinentiū pro tempore vacantium, à die ipsorum Monasteriorum & beneficiorum vacationis pro rata temporis vsque ad diem prouisionis seu commendæ de eisdem beneficiis & Monasteriis per nos faciendæ, de qua per literas nostras sub plumbo, & non aliter constare debere volumus, eidem Camerę auctoritate apost. tenore præsentium reseruamus, applicamus, incorporamus, & appropriamus, illáque ei reseruata, applicata, incorporata & appropriata esse & fore, & ad illam spectare & pertinere, nullúmque præter nos, & dictam Cameram aut dilectum filium Donatum Matthæum Minalem, ac pro tempore existente Thesaurarium nostrum ac Spoliorum & aliorum iurium ipsius Cameræ Collectorem generalem vel eius Subcollectores ea percipere, exigere, & recuperare, vt alias se in illis intromittere posse, aut debere tenore præsentium statuimus & ordinamus. Et nihilominus ne aliquod impedimentum huic nostræ ordinationi occurrat: quibusuis Archiepiscopis, Episcopis, & aliis locorum ordinariis in virtute sanctę obedient ę, ac sub suspensionis à diuinis, & interdicti ingressus ecclesię quo ad Archiepiscopos & Episcopos, quoad verò alios inferiores etiam sub excommunicationis & aliis arbitrij nostri, & quod omnes sub priuationis facultatis conferendi beneficia in eorum mensibus pro tempore vacantia pœnis districte præcipimus & inhibemus, ne beneficia dispositionis Apost. reseruata seu affecta prædicta quouis prætextu causa aut quæsito colore cuiquam conferre seu de illis prouidere, aut in illis vel eorum possessione sese intromittere quoquomodo audeant vel præsumant. Sicque in præmissis omnibus & singulis per quoscunque quauis auctoritate fungentes Iudices, Commissarios, personas, sublata eis & quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate & authoritate, iudicari, & diffiniri debere. Irritum quoque & inane decernimus, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Mandantes eidem Donato Matthęo, & pro tempore existenti Thesaurario, & Collectori, vt nostro & dictæ

Applicatio R. Cameræ Apostolicæ fructuum beneficiorum sedi Apostolicæ reseruatorum seu affectorum à die vacationis vsque ad diem prouisionis.

Inhibitio ne Episcopi audeant quidquā in beneficiorum reseruatorum iniuriam tentare.

Cameræ nomine fructus, redditus, prouentus, iura, obuentiones, et emolumenti huiusmodi per se vel eius subcollectores prædictos, etiam propria auctoritate exigat, percipiat, et leuet, sibique nihilominus consignari, et tradi ab omnibus ad quorum manus peruenerint prorata prædicta per censuras & pœnas ecclesiasticas per personas ecclesiasticas ab eo eligendas, fulminandas, & alia opportuna iuris & facti remedia quæcunq; appellatione postposita, facias & curet, inuocato etiam, si opus fuerit, auxilio brachij secularis, super quibus omnibus & singulis plenam & liberam illi per præsentes concedimus facultatem. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac Monasteriorum & illorum ordinum, ac beneficiorum prædictorum etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quauis firmitate alia roboratis, statutis & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis & literis apostolicis, illis & quibusuis aliis personis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiam deregatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus efficacissimis, & insolitis clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis, etiam motu & scientia similibus concessis confirmatis & innouatis, quibus omnibus etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorúmque totis tenoribus specialis specifica expressa & indiuidua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda foret tenores huiusmodi præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat harum serie specialiter & expressè derogamus, illáque aduersus præmissa nullatenus suffragari posse, siue debere decernimus, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod ex fructibus, redditibus, & prouentibus per dictum Thesaurarium, & etiam Deputatos pro rata huiusmodi percipiendis onera quæcunque dictis beneficiis incumbentia similiter pro rata temporis supportari debeant. Quódque præsentium manu Notarij publici subscriptis transumptis, sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutę, seu curiæ ecclesiasticæ munitis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra adhibeatur, quæ eisdem præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die 25. Aprilis. M.D.LXI. Pontificatus nostri Anno Secundo.

Reseruationes beneficiorum huius constitutionis argumentum dederunt, & quamuis omnis definitio in iure periculosa sit reseruationem tamen beneficij ecclesiastici vacaturi per potestatem habentem ad se factam auocationem post Aeneam de falcen. q. 2 princ. p nu. 1 dicimus Huius originem non incertum, sed varium deprehendimus Thomas Feterius in tract. Reseruat. sua habuisse auspicia reseruationes scribit Nicolai primi temporibus anno Domini M.CCC.LX Gomez reseruationes inuentas esse scribit in Proœmio Regularum Cancellariæ à Ioanne XXII. anno M.CCC.XXII. Sunt qui harum authorem Clementem V. anno DCCC.V. & à successoribus Pontificibus ampliatas esse ut licet. Semper autem fiunt ex iusta causa, & iniquum foret arbitrari Summum Pontificem aliorum iurisdictiones impedire aut turbare velle, vt ex cap. non nos. 40. dist. cap quamuis. de rescriptis in 6. licet sola Papæ voluntas ad conficiendam reseruationem sufficiat. cap. in memoria. 19. dist. gloss. in verb. canonico. in fine. cap. olim. de verb. signif.

Duplicia reseruationum genera constituunt doctores ex quibus vna est generalis, alia verò specialis Temporibus autem Alexandri VI. Pontificis a quibusdam Doctoribus excogitata fuit. & postea vsitata tertia species videlicet reseruatio mentalis, quia Papa reseruabat beneficium vel in specie, vel in genere per bullam, vel breue, vt personæ gratæ prouideret, quam non exprimebat: sed in mente retinebat. & sic in nullius expressæ personæ fauorem facta erat reseruatio, tunc enim dicebatur mentalis, quasi in mente retenta, quoad promissionem personæ, de qua etiam infrà latiùs loquemur.

Rursus generalis reseruatio duobus modis à Doctoribus consideratur, vno, ratione loci, videlicet, vt illa censeatur, quæ beneficiorum pluralitatem comprehendit, vt si vnius Prouinciæ vel Diœcesis concessa sit beneficiorum reseruatio, prout dicimus de interdicto generali, per cap. cùm in partibus, de verb. signif. & de ista meminit Feder. de Sen. in tract. de rer. permu. Alio modo dicitur generalis, regulariter ac propriè loquendo, quæ est ex dispositione iuris communis introducta, vt de vacantibus in Curia, de qua loquitur tex. in cap. 2. de præb. in 6.

vel. de

vel. de vacantibus per obitum venientium ad Curiam, iuxtà dispositionem cap. præsenti. eod. tit. in 6. & de quibus loquitur extrauag. Ad regimen. atque de hac generali loquuntur iam dictæ decisiones.

Item reseruatio specialis multipliciter consideratur, aliquando est specialissima ratione personæ obtinentis præposituram, V. G. quam tenet Sempronius Ratione loci, vtputà in Ecclesia Cathedrali, & ratione personæ, cui prouidetur, vtputà Titio. Aliquando est personalis, ratione beneficij, loci & personæ cui prouidetur, sed non ratione personæ obtinentis beneficium, putà, sit reseruatio præpositurę primò vacaturæ in Ecclesia Mediolanen. pro Caio. Et aliæ dantur speciales secundùm casuum varietatem, & de his loquitur Geminia. cons. 12. in 1. col. & Aegid. cons. 33 col. 5.

Alio modo dicitur specialis reseruatio: quæ secundùm decisiones supradictas est introducta per Regulas Cancellariæ, vltrà illas, quæ sunt à iure communi, vel extrauag. Ad regimen, in quantum vltrà ius commune disponunt.

In generali beneficiorum reseruatione non veniunt episcopatus, vt per gl. & doct. in c. 2. de præb. in 6. & ideò videmus, quòd lex simpliciter loquens de beneficiis, non intelligitur de Cathedralibus Ecclesiis, nisi de eis specialem faciat mentionem, vt per Roman. cons. 140. in 1. col. volentem, quòd constitutiones quæ sæpe fiunt à Pontificibus, vt literæ beneficiorum intra tres menses expediantur, non habeant locum in episcopatibus. Tamen veniunt Abbatiæ, vt latè per Gemin. in d. c. 2. improbantem glossam ibi volentem contrarium, cum qua tandem transit Lap. alleg. 84 & Philip. in eo. c. 2. & Collectan. in c. fin. 2. col in 8 q. de præb. simpliciter transit cum gl. Io. Andr. quæ opinio prius fuit Archidiaconi, & ibi Ioan. Monach. in cap. inquisitores, de hær. vbi refert, vidisse declarari, quòd appellatione generali dignitatum, non comprehenditur Abbatia nisi speciali mentione excipiatur

Iam videndum est vtrum reseruationes quæ fiunt viuente Pontifice eiusdem morte extinguantur. Initio intelligendum erit quod si Papa reseruaue it dispositioni suæ aliqua beneficia, morte eius extinguitur reseruatio: secùs, si reseruauerit dispositioni Sedis Apostolicæ, quia est perpetua. cùm Sedes non extinguatur: ita dicunt gloss. & Doctor. in Clement. 1. de probat. per text. in c. si gratiosè, de rescript. in 6. vbi per Archid. Io. Andr. & alios Federic. de Sen. consil. 12 in princip. Quòd si facta fuerit reseruatio sub clausula dispositioni nostræ, & Sedis Apostolicæ, licèt præcedat dispositioni nostræ, tamen si facta fuerit motu proprio, largè intelligetur, vt morte non extinguatur, ita Domin. in d. c. si gratiosè, ad fin. de rescript. in 6. & Decis. consil. 168 in 3. colum. Non omitto, quod Lap. alleg. 85. ad fin. vlt. quòd si Papa concesserit ordinario collectori, vt possit quatuor beneficia reseruare, quòd licèt Papa decesserit re integra, quòd per eius obitum talis gratia tanquam perfecta, quoad Papam, non expiret, per not. in c. si super gratia de offi. deleg. in 6. & in c. si cui de præb. in 6.

Hæc paucula quæcunque appiculatim selegimus ex multis Iuriscosultis vt reseruationis locus imposterum insignior appareat. Sed notandum est quod ex illis tribus reseruationum speciebus S. Tridentina Synodus non modo has mentales reseruationes abstulit, sed quascunque pariter gratias ad vacaturas, mandatáve de prouidendo, & expectatiuas nemini amplius etiam Collegiis, Vniuersitatibus, Senatibus, aliisve singularibus personis, etiam sub indulti nomine, neque Illustrissimis adhuc Cardinalibus, aut ad certiam summam, vel alio quouis colore concedi decreuit. Quinimmò hactenus concessis vti licere vetitum esse statuit, atque penitùs abrogauit, in Sess. 14. c. 19 de reform. in . decernit sancta Synodus.

XI.

Birretum viride deferendum petentibus alternationes dilationes siue beneficium ex cap. Odoardus. & peruenit.

PIVS Papa IIII. Motu proprio, &c.

CVPIENTES Mercatoribus & aliis personis tam Almæ Vrbis nostræ ciuibus, quam forensibus in ipsa Vrbe cum quibusuis personis contrahendi omnẽ possibilem securitatem concedere, & omnem viam, ac etiam omnes dilationes, per quas Mercatorum & aliorum personarum debitores à debitorum solutione subterfugere, seu se quoquomodo subtrahere, & creditores eorum creditis defraudare, aut supplantare possent, de medio tollere, ac remedium opportunum præmissa ne fiant adhibere, & vt debitores ipsi à præmissis, si non Dei omnipotentis, saltem hu-

manæ ignominiæ timore abstineant,& sic eorundem mercatorum & personarum firmitati prouidere volentes, & considerantes Motum proprium à fe. rec. Paulo Papa Quarto prædecessore nostro quod ex tunc de cætero alternatiuæ,significationes, & dilationes quæcunque nisi iuxtà iuris dispositionem ac formam statutorum ipsius Vrbis concedi nullatenus possent,& qui illas obtinuissent, & ex tunc in futurum obtinerent, semper Birretum Viride portare tenerentur emanatum. Circa ipsorum debitorum malitiam seu malos homines non sufficere,Cum ipsum Birretum Viride nisi postquam ad alternatiuam vel alias dilationes admissi fuerint portare non teneantur, & sic beneficio temporis in graue creditorum præiudicium & iacturam gaudeant. Nos igitur Motu simili,&c. Per præsentes perpetuò statuimus, & ordinamus,quod de cætero quicunque debitores seu in forma Cameræ,aut alias quomodolibet obligati, quamcunque alternatiuam, significationem, vel aliam quamcunque dilationem etiam secundum Capitulum Odoardus.vel Peruenit. seu inhibitionem aliquam à Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ Auditore seu eius Locumtenente,aut almæ Vrbis Vicario,vel Gubernatore,vel Senatore,seu aliis ipsius Vrbis iudicibus etiam Commissariis,aut etiam Carcerum Vrbis Visitatoribus petere non possint,nisi se prius coram illis dictum birretum viride gestando præsentauerint,& ipsum birretum viride publicè & secretè sub fustigation.per Vrbem pro prima vice,& triremium pro secunda,qua sine dicto birreto reperti fuerint,deferre,per se vel suos legitimos procuratores ipsis absentibus promiserint, & medio iuramento affirmauerint,ac aliter à prædictis,& aliis quibusuis iudicibus etiam vigore specialis commissionis, nostra aut successorum nostrorum manu signatæ, vel signandæ obtentæ & obtinendæ, alternatiuæ, & significationes aut dilationes quæcunque etiam secundùm iuris formam nullæ sint,& ipsis debitoribus etiã si Clerici existant,nullatenus suffragentur, Mandantes eisdem Auditori Cameræ, vt huiusmodi constitutionem & ordinationem perpetuò & inuiolabiliter etiam in quibuscunque litibus & causis hactenus motis obseruari faciat,& mandet,contra omnes & singulos præmissis in aliquo contrauenientes per censuras & pœnas ac etiam pecuniarias & alia remedia opportuna sibi visa etiam manu regia procedendo, Præmissis ac quibuscunque constitutionibus & ordinationibus Apostolicis,ac ipsius Vrbis statutis & reformationibus,cæterisque contrariis non obstantibus quibuscunque. Volumúsque quod præsentium sola nostra signatura sufficiat, & vbique fidem faciat in iudicio, & extra, quacunque regula contraria non obstante.

Paulus 4. statuit debitores obtinentes alternatiuas vel dilationes teneri deferre birretum viride sed Pius V. declarat debitores tenere gestare dictum birretum coram iudicibus vrbis antequam inhibitionem obtineãt & promittere ipsum de cætero deferre.

Vt facilius huius constitutionis efficacia comprehendatur, subiiciam duo illa capita à quibus dependet ex lib. 3. Decretal. decerpta. tit quidem XXII. de fideiussoribus, & tit 23. de solutionibus. Primum illud est quo clericus tenetur præstare cautionem de soluendo cum venerit ad pinguiorem fortunam, his verbis,

Odoardus clericus proposuit, quod cum P. clericus. B. laicus, & quidam alij ipsum coram officiali archidiacono Remen. super quibusdam debitis conuenissent, idem in eum recognoscentem huiusmodi debita, sed propter rerum inopiam soluere non valentem, excommunicationis sententiam promulgauit,& infra.

Mandamus, quatenus si constiterit, quòd prædictus O. in totum vel pro parte, non possit soluere debita supradicta, sententiam ipsam sine difficultate qualibet relaxetis, recepta prius ab eo idonea cautione, vt si ad pinguiorem fortunam deuenerit, debita prædictas persoluat.

Alterum quod etsi prius sit ordine in decretalibus posterius tamen est in hac constitutione compellit clericos seruare fideiussorem indemnem per assignationem redditnum suorum & tale est.

Peruenit ad nos ex conquestione R. clerici, quod cum ipse pro C. & F. clericis mercatoribus Bononiensibus fideiusserit, illis præscriptam pecuniam non soluentibus, coactus est satisfacere de eadem. Ne igitur dispendium patiatur, vnde videtur præmium meruisset Bononiensi episcopo dedimus in mandatis, vt super debitis illis, instrumenta, quæ sunt apud creditores inspiciat, & eorum transcripta suo sigillo signata, vobis mittere non postponat. Mandamus itaque discretioni vestræ, quatenus si ex confessione prædictorum clericorum, vel alias legitimè vobis rem ita se habere constiterit, moneatis eosdem; vt memorato R. pecuniam, quam pro eis soluit, restituant, ipsumq; seruent indemnem, alioquin de redditibus eorum, præscripta debita faciatis exolui, & damna etiam, quæ propter hoc pertulit, resarciri, aut prædictos redditus sibi assignetis tandiu sine molestia detinendos,

dos, donec ipsa damna resarcita fuerint, & debita sine diminutione soluta. Præfatos verò clericos, si religionem fidei & iuramenti sui eos violasse constiterit, ab officio & beneficio suspendant.

De hac materia aptissimè scripserunt, Bald. §. fin. Instit. de action. Lud. Gomes. in reg. cancell. de annali possessione & latius in tractatu signatura reg. 38.

XII.

Institutio & erectio Militiæ S. Stephani sub regula Sancti Benedicti per Cosmum Medicem Hetruriæ & Senarum ducem eiusque privilegia & confirmatio.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

His quæ pro Religionis propagatione, & fidei chatholicæ defensione ac animarum salute, prouidè facta esse noscuntur, vt firma perpetuo & illibata persistant libẽter apostolicis munimis robur adiicimus & desuper disponimus, prout catholicorum Principum nobis & Apostolicæ Sedi deuotorum pia vota exposcunt, & id in Domino conspicimus salubriter expedire. Dudum si quidem pro parte dilecti filij Nobilis viri Cosmi Med. Florentiæ & Senarum Ducis nobis exposito, quod ipse ad Dei laudem & gloriam, ac fidei catholicæ defensionem, Marisque Mediterranei ab infidelibus tuitionem, ac posteritati suæ decus & honorem cupiebat vnam Militiam sub certo approbato ordine per eum eligendo cum dote competenti ex suis propriis bonis assignanda, pro vno Magistro, certóque Militum numero ac aliarum in Hispaniis vel alibi ritè institutarũ Militiarum instar, in eius Dominio erigere, & instituere si sibi ad id nostra & Sedis prædictæ licentia suffragaretur: Nos præfato Cosmo Duci, vt ad Dei honorem & gloriam, aliósque effectus præmissos in dicto dominio & loco ac æde sacra sibi bene visis, vnã Militiam sub Regula sancti Benedicti, vel alterius approbati ordinis, ac sub inuocatione, & cum insigniis de quibus sibi videretur decentibus, postea priuilegiis facultatibus & indultis à nobis & dicta Sede decorandam, cum dote conuenienti per eundem Cosmum Ducem arbitrio suo vt præfertur assignanda pro vno Magistro, qui videlicet ipse Cosmus quoad viueret, & deinde pro tempore existens Florentiæ Dux esse deberet, & certo militum per ipsum Magistrum pro tempore existentem, tam primæua erectione huiusmodi, quam ex tunc deinceps perpetuo instituendorum, ac habitu regulari donandorum, & ad regularem ordinis huiusmodi professionem admittendorum numero, sub eiusdem Magistri obedientia, ac cum pactis, capitulis, conditionibus, & stabilimentis, per dictum Cosmum Ducem edendis, & per nos & dictã Sedem postmodum approbandis, ad aliarum Militiarum prædictarum instar, sine tamen alicuius præiudicio erigere, & instituere, ac pro Militiæ Militumq; præfatorũ salubri directione, quęcunq; ordinationes & statuta per nos vt præfertur confirmandi, cõdere posset, licentiã & facultatẽ per alias nostras in forma Breuis literas concessimus, Cum autẽ sicut accepimus, idem Cosmus Dux omnipotentem Deũ, vt Christianũ decet principẽ, honorare proximo prodesse, vitamq; beatam promereri desiderans, in immensę Maiestatis diuinæ, ac gloriosissimæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ, totiusque cœlestis Curiæ gloriam & honorem earundem literarum vigore, vnam sub inuocatione & protectione beati Stephani Militiam militum S. Stephani nuncupandorum, sub regula eiusdem sancti Benedicti, erexerit, & instituerit, illique nonnullos fructus redditus & prouentus ac bona pro eius dote assignauerit: volueritque quod eius Milites præfati in sua receptione charitatem, castitatem coniugalem & obedientiam expresse profitentur charitatem nempe cui tanquam solidæ basi militia ipsa inniteretur, honorem Dei rebus vniuersis præponendo sacræ scripturæ præceptis parendo, sedis prædictæ mandata seruando, pro fide catholica pugnando, iustitiam colendo, pauperibus subueniendo, captiuos ab infidelibus vinculis recuperando, & finaliter sese vltroneos cuicunque periculo pro Christianæ Religionis defensione, & pro eius augmento non solum facultates, propriam vitam exponendo: Castitatem vero fine pudicitiam, nullam aliam fœminam præter propriam vxorem carnaliter cognoscendo obedientiam autem in omnibus sibi per Magistrum vel eius Locumtenentem, aliósve militiæ superiores, iuxta illius ordinationes & statuta mandatis bono & hilari animo diligenter exequendis, ac salubri Militiæ Militúmque prædictorum regimine, & perpetuitate,

Cosmus à Medices institutũ militiæ quod proposuerat noluit inscio Pontifice erigere.

Pia officia quibus Militiã sancti Stephani profitentes sese deuouent, quorum præcipuum est captiuos redimere, quæcunque discrimina in Christiana religionis tutelam pati & castitatem seruare.

quamplura Canones, & statuta ac ordinationes super ipsorum Militum regula, super Militiæ statutis & constitutionibus, super Militum officio ac professione, super pœna transgressoribus regulæ statutorúmque infligēda, super modo milites, ad professionem recipiendi, illorum habitu, ecclesia & cultu diuino, Hospitalitate cómuni thesauro, Capitulo generali, Magno Magistro, officiis & dignitatibus Militiæ, Militū officio exercitio, & cōmendis contractibus, alienationibus, & locationibus, necnon prohibitionibus & pœnis, ac super aliis prouisionibus rebúsque ad diuini numinis cultū, Militię decus Religionis augmentū, & animarum salutem facientibus ediderit atque sanciuerit, prout in illis variisque capitulis desuper Italico sermone in vno quinterno distinctè conscriptis, ac de nostro mandato per dilectū filium nostrum Ioannem Baptistam tt. S. Clementis presbyterum Cardinalē Cicada nuncupatum diligenter examinatis ac perlectis & emendatis, ac per nos manu propria subscriptis pleniùs continetur. Nos præfati Cosmi Ducis pium & laudabile institutum vt pote fidei catholicæ exaltationem, & alia pia opera concernens, plurimum in domino collaudantes, necnon erectionis, institutionis statutorum, canonum ordinationum, & capitulorum ac super illis confecti quinterni prædictorum, & inde secutorum, veriores tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, ac ipsum Cosmum Ducem, quem speciali dilectione prosequimur, in hoc suo laudabili Militiæ Christianę promouendæ proposito confouere, ac specialibus fauoribus & gratiis prosequi volentes, Motu proprio non ad ipsius Cosmi Ducis vel alterius pro eo nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate erectionem, institutionem, assignationem, aliáque omnia & singula canones, statuta ordinationes & capitula prædicta, ac prout illa concernunt cætera in prædicto quinterno contenta, & inde secuta quęcunque, Apostolica auctoritate tenore præsentium ex certa scientia confirmamus & approbamus, ac illis perpetuæ & inuiolabilis firmitatis robur adiicimus, necnon omnes & singulos iuris & facti defectus, si qui forsan interuenerint in eisdem supplemus: Et nihilominus potiori pro cautela Militiam prædictam eisdem modo & forma quibus per ipsum Cosmum Ducem erecta instituta est de nouo ex simili scientia eadem authoritate perpetuò erigimus & instituimus, illique sic erectæ, omnia & singula, fructus & alia mobilia & immobilia, res & bona illi per eundem Cosmum Ducem hactenus concessa, & deinceps tam per eum quam alios quoscunque licite concedenda etiam perpetuo applicamus & appropriamus, Necnon canones, statuta, ordinationes & capitula prædicta de nouo statuimus & ordinamus. Ac eundem Cosmum, & pro tempore existentem Florentiæ Ducem in Magnum Magistrum eiusdem Militiæ cum honoribus, oneribus prærogatiuis & facultatibus quibus alij aliarū Militiarū dicta auctoritate confirmatarum Magistri inter suos Milites quomodolibet vtuntur fruuntur & gaudent, similiter perpetuo constituimus, & deputamus. Illique prædicta immutandi & reformandi, ac alia quæcunque ordinationes & statuta ad eiusdem Militiæ directionem faciētia licita & honesta ac sacris canonibus minime contraria quotiens sibi videbitur condendi facultatē concedimus: Ac præmissa omnia & singula valida & efficacia fore, suósque plenarios & integros effectus sortiri, & per Milites fratres & alias eiusdem Militiæ personas aliósque quomodolibet inuiolabiliter obseruari debere: Ac eosdem Milites & religiosos ab illis nullatenus resilire posse sed ad illorum obseruationem teneri & efficaciter obligatos fore, censurisque & pœnis ecclesiasticis ac etiam pecuniariis ad id compelli posse: Et sic per quoscunque iudices quauis auctoritate fungentes, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari & diffiniri debere: Ac si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoráter contigerit attentari, irritum & inane decernimus. Quocirca venerabili fratri nostro Episcopo Amerin. & dilectis filiis Vicariis venerabiliū fratrū nostrorum Floren. & Pisan. Archiepiscoporum spiritualibus generalibus motu simili per apostolica scripta mādamus, quatenus ipsi vel duo aut vnus eorum, per se vel aliū seu alios pręsentes literas & in eis contenta quęcunque vbi & quando opus fuerit, & quotiens pro parte dicti Cosmi, & pro tēpore existentis Florētiæ Ducis fuerint requisiti solenniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio

Statuta Dux Florentiæ condidit in ordinis institutis normam & perfectionem.

Statuta probantur & confirmantur Pontificia authoritate.

Dux ipse eiúsque successores Florentiæ Duces huius militiæ Archimagistri & summi præfecti creantur.

Decretum irritans.

dio assistentes, faciant auctoritate nostra præsentes literas & in eis contenta huiusmodi firmiter obseruari. Ac Cosmum & pro tempore existentē Florentiæ Ducem, necnon Milites præfatos, ac singulos alios quos ipse literę concernunt & concernent in futurum, illis pacifice gaudere, non permittentes eos desuper per quoscunque quomodolibet indebitè molestari, Contradictores quoslibet, & rebelles per censuras & pœnas ecclesiasticas ac alia opportuna iuris remedia appellatione post posita compescendo. Necnon legitimis super his habendis seruatis processibus, censuras & pœnas ipsas etiam iteratis vicibus aggrauando, Inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis. Non obstātibus fœlicis recordationis Bonifacij Papę VIII. prędecessoris nostri, qua cauetur ne quis extra suam ciuitatem vel diœcesim, nisi in certis exceptis casibus, & in illis vltra vnā dietam a fine suę diœces. ad iudicium euocetur, seu ne Iudices a sede prędicta deputati extra ciuitatem vel diœc. in quibus deputati fuerint contra quoscunque procedere aut alij vel alijs vices suas committere pręsumant, & de duabus non tribus dietis in Concilio generali edita, & quibusuis alijs cōstitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac quarumcunque aliarum etiam Hospitalis sancti Ioannis Hierosolymitan. Militiarum iuramento confirmatione apostolica vel quauis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, priuilegijs quoq; indultis, & literis apostolicis illis ac dilectis filijs illarum Magistris conuentibus, & fratribus sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & alijs decretis etiam motu & scientia similibus ac cōsistorialiter, etiam per viam contractus ac vniuersæ legis, & ad Imperatorum, Regum, aut aliorum Principum instantiam, ac alias quomodolibet concessis approbatis & innouatis, quibus omnibus etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorūmque totis tenoribus specialis specifica indiuidua & expressa ac de verbo ad verbum non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quęuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi pręsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus, contrarijs quibuscunque, aut si aliquibus communiter vel diu sim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint, per literas apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Nulli ergò, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicę, millesimo quingentesimo sexagesimo primo, Kalend. Februarij, Pontificatus Nostri Anno Tertio.

Rebelles & contradictores huius Pontificis priuilegiis pœnis his expressis mulctantur.

Clausulæ derogatoria.

Cæ. Glorierius

Sequitur concessio Priuilegiorum Milit.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Altitudo diuinæ prouidentiæ nullis præscripta limitibus, nullisque terminis comprehensa, cœlestia pariter, & terrestria inscrutabili ratione disponit, & mortalium mentes ad ea, per quæ beneuolentia, & feruenti deuotione Catholicorum Principum ad id tendentium, & quam in nos, & Romanam gerere comprobantur Ecclesiam mediante, personarum quarumlibet sub regulari obseruantia degentium optata salus vndique prouentat animarum, diuinúsque cultus suscipiat incrementa, incitat. Vnde nos, quibus meritis licet imparibus, vniuersalis Ecclesiæ regimen eadem est prouidētia creditum, iuxta Sedis Apostolicæ officium, pro eorum meritis dexteram in eos liberalitatis nostræ extendere censemus, quo ipsi in perseuerantia laudabilium operum feruentius animentur, quorum exemplo prouocati, ad similia facilius inducantur. Hinc est, quod nos dilectos filios nobilem virum Cosmum Medices Florentiæ, & Senarum Ducem, Magnum Magistrum Militiæ S. Stephani sub regula S. Benedicti & Conuentum eiusdem Militiæ in Ducatu Florentiæ per eundem Cosimum Ducem de licentia nostra institutæ, specialibus fauoribus, & gratiis prosequi volentes, eosdem & eorum singulos à quibusuis excommunicationis suspensionis, & interdicti, alijsque ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis, à iure vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum serie absoluen-

Diuina prouidentia nullis arctatur limitibus.

abſoluentes, & abſolutos fore cenſentes, Motu proprio non ad eorum, vel alicuius pro eis nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera liberalitate omnes & ſingulos ipſius Militiæ Milites, Priorem, cæteroſque miniſtros eccleſiæ dicti Conuentus, & alias perſonas, etiam in ſacris, & presbyteratus ordinibus conſtitutas, etiam quæcunque, quotcunque, & qualiacunque cum cura, & ſine cura beneficia eccleſiaſtica obtinentes, eorumque beneficia, commendas, res, & bona quæcumque ab omni iuriſdictione, ſuperioritate, viſitatione dominio, & poteſtate quorumuis Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, aliorúmque locorum ordinariorum Apoſtolica auctoritate tenore præſentium ex certa noſtra ſcientia perpetuò eximimus, & totaliter liberamus, illóſque dicto Coſmo Duci, & Magno Magiſtro in ſpiritualibus & temporalibus eis modo & forma quibus in ipſius Militiæ ſtatutis, & ordinationibus continetur, immediate ſubiicimus, & ſupponimus, ita quo ipſi locorum Ordinarij nullam in eos iuriſdictionem, ſuperioritatem, dominium, vel poteſtatem, etiam ratione cuiuſcunque contractus delicti, vel alterius rei vbicunque iniatur contractus, committatur delictum, & res ipſa conſiſtat, exercere valeant, ſed milites, Prior, & aliæ perſonæ huiuſmodi de iuſtitia coram ſolo Magno Magiſtro prædicto, vel eius deputato reſpondere debeant. Decernentes quoſcunque proceſſus contra illos, vel eorum aliquem tam per ipſos locorum Ordinarios, vel eorum Vicarios, ſeu quoſuis alios, quam Magiſtrum, vel eius deputatum prædictos, pro tempore factos, & quaſlibet etiam excommunicationis, vel ſuſpenſionis, aliáſque ſententias promulgatas nullas, & inualidas, nulliuſque roboris, vel momenti fore. Ac ſingulis Militibus coniugatis, etiam bigamis, aliiſque presbyteris, vt ſingulas penſiones annuas vſque ad ſummam ducentorum ducatorum auri de Camera ſuper quorumuis Cathedralium, etiam Metropolitan. & aliarum Eccleſiarum, Monaſteriorum, Prioratuum, Canonicatuum, & præbendarum dignitatum, perſonatuum, adminiſtrationum, & officiorum aliorumque beneficiorum Eccleſiaſticorum cum cura, ſecularium, & quorumuis ordinum regularium, fructibus, redditibus, prouentibus, iuribus, obuentionibus, & emolumentis alias ſibi canonicè reſeruandas accumulatiuè, cum quibuſuis aliis penſionibus annuis, quas illos ex quouis alio priuilegio apoſtolico pro tempore percipere contigerit, & continget, ad vitam percipere, exigere, & leuare, ac in ſuos vſus, & vtilitatem conuertere, illaſque ad aliquam expeditionem contra infideles accedendo aut in ea exiſtendo, in toto, vel parte, ſimul, vel ſucceſſiuè quando ſibi videbitur etiam in mortis articulo in cuiuſuis perſonæ in dignitate eccleſiaſtica conſtitutæ, aut Canonici Cathedralis Eccleſiæ, & in dictæ Militiæ militum manibus, etiam quæcunque, quotcunque, & qualiacumque beneficia eccleſiaſtica obtinentium, & expectantium fauorem, abſque aliquo poſſeſſorum beneficiorum huiuſmodi habendo conſenſu, transferre in omnibus, & per omnia perinde prout militibus Sancti Pauli, & Piis nuncupatis per Sedem Apoſtolicam indultum extitit etiam citra Cruciatæ obligationem. Necnon tam illis quam cæteris omnibus Militibus, ac Priori, & Miniſtris, etiam presbyteris, & beneficiatis eiuſdem Militiæ, vt de quibuſcunque tam ſtabilibus, quam mobilibus bonis pecuniarum ſummis, gemmis, & lapidibus, precioſis, aliiſque rebus cuiuſcunque qualitatis, & quantitatis, ac valoris exiſtant per eos etiam ratione beneficiorum eccleſiaſticorum quorumlibet per eos obtentorum, ac alias vndecunque, & quomodolibet acquiſitis, & ad illos quouis modo ſpectantibus dummodo quintam illorum partem Conuentui prædicto relinquant, inter quoſcunque conſanguineos filios etiam ſpurios, & alios illegitimos, aliáſque quantumuis incapaces perſonas teſtari, ac alias etiam per codicillos, donatione inter viuos cauſa mortis, & alia quacunque via, prout ſibi videbitur diſponere ac illa in pias, & non pias, alias tamen licitas cauſas erogare, Ac priori Eccleſiæ dicti Conuentus pro tempore exiſtenti, vt quoties ſibi placuerit miſſam, ac alia diuina officia in prædicta, aliiſque dictæ Militiæ Eccleſiis in habitu Pontificali cum mitra, & baculo paſtorali celebrare ac poſt miſſam, dummodo ibi non ſit præſens aliquis catholicus Antiſtes, vel de illius conſenſu, ibidem benedictionem Chriſti populo impartiri. Et tam ille, quam ſinguli presbyteri Milites eiuſdem Militiæ vnum certum beneficium eccleſiaſticum à dicta Militia dependens ſeu illi vnitum, aut incorporatum,

Milites Sancti Stephani à iuriſdictione ordinariorum liberantur.

Penſiones conceduntur coniugatis & bigamis militibus de beneficiarũ quorumcunque Eccleſiaſticorum fructibus & prouentibus, illas tamen reuocauit Pius V.

Milites S. Stephani gaudebant indulto diſponendi de bonis quomodocunque acquiſitis & ad fauorem illegitimorum, quod tamẽ irritum & iuri diſſonum reuocauit Pius V.

incorporatum, etiam si parochialis Ecclesia, vel eius perpetua vicaria fuerit, si ad hoc sufficientes, & idonei fuerint, & beneficium huiusmodi alias sibi canonicè conferatur, recipere, & retinere liberè, & licitè valeant, auctoritate, & tenore prædictis de specialis dono gratiæ dispensamus, sibique pariter indulgemus. Et insuper quod nullus ex Magistro, & Militibus pro tempore existentibus, aliisque personis dictæ Militiæ propter eius regulam, statuta, & capitula nunc & pro tempore edita non obseruata, vel minus ritè adimpleta, in peccatum mortale incidat, præterquam inobedientiam, & contumaciam pluries commissam, & continuatam, & ab ipsa religione rebellionem, & alios casus peccatum huiusmodi ex diuinis præceptis, sacrisque Canonibus generantes. Quodque Religionis, & Militiæ huiusmodi bona, possessiones, & fructus, redditus, & prouentus quæcumque tam per Magnum Magistrum commendis, aliisque beneficiis dictæ Militiæ, in illorum institutione, quam deinceps, illis, dictoque Conuentui, & eius personis quomodolibet assignanda, concedenda, & applicanda, sub quibusuis decimis, subsidiis, aliisque ordinariis, & extraordinariis oneribus per nos, & Romanos Pontifices pro tempore existentes ac Sedem Apostolicam ex quauis causa quantumuis necessaria etiam pro Cruciata Sancta, & defensione contra infideles nullatenus comprehendantur, neque ad illorum annatarumque, seu illorum dimidiam fructuum, redditüum, & prouentuum beneficiorum, & in illorum prouisionibus faciendam solutionem teneantur, sed ab illis excepta sint, & esse censeantur, nisi ea, quæ hactenus oneribus huiusmodi fuerunt, & de præsenti sunt obnoxia, Et quod nulla pensio annua super aliqua commendæ, vel alterius beneficii militiæ huiusmodi fructibus etiam ex resignatione in manibus Ro. Pontificis, aut alia quauis probabili causa, nisi in persona personæ dictæ militiæ, etiam per ipsum Pontificem reseruari, neque commendæ, & alia beneficia dictæ militiæ pensionibus huiusmodi aliter quam vt præfertur onerari possint. Et si pensiones desuper aliter assignari contingat, assignationes ipsæ nullius sint roboris, vel momenti, nec titulares beneficiorum huiusmodi ad illarum solutiones teneantur, neque ad id censuris ecclesiasticis aliisve pœnis compelli possint, etiam perpetuò statuimus, & ordinamus, Propterea vt ipsi Milites Ecclesiæ Catholicæ, fideiúmque defensionem contra infideles animo feruentiori, minorique perdendæ lucis humanæ si æternam inde nanciscendam prospiciant, metu suscipiant, de omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, vniuersis & singulis Militibus, & aliis eiusdem militiæ, personis, qui expeditione tam maritima, quam terrestri contra infideles, vel hæreticos nedum hostilibus armis, sed etiam aliquo quouis mortis genere, de peccatis suis corde contriti, & ore confessi, vel saltem statutis à iure temporibus confitendi propositum habentibus in virtute fidei Catholicæ decesserint, ac tam Militibus & personis præfatis, quam quibusuis aliis vtriusque sexus, etiam verè pœnitentibus, & confessis seu confitendi propositum habentibus, vt præfertur, qui Ecclesiam Conuentus huiusmodi, quæ sub inuocatione S. Stephani Papæ, & martyris est consecranda, in singulo die festiuitatis eiusdem S. Stephani Papæ, & martyris secunda Augusti à primis vesperis vsque ad occasum solis festiuitatis huiusmodi annuatim deuotè visitauerint, ac pro pace inter Principes Christianos conseruanda ter orationem dominicam, & totidem salutationem angelicam recitauerint, plenariam omnium, & singulorum peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem, Qui verò de bonis sibi à Deo collatis vnam eiusdem Militiæ commendam fundauerint, vel dotauerint, aut conuentui, & Militiæ prædictis ad eius subuentionem, & onerum illi incumbentium supportan orum faciliori supportatione aliquid iuxta facultatum suarum modum, piamque intentionem donauerint vel ligauerint, eas omnes indulgentias, quas Hospitalis sancti Ioannis Hierosolymitani benefactores consequuntur, sine illorum præiudicio misericorditer in Domino similiter perpetuo concedimus, & elargimur, Ac indulgentias, priuilegia, exemptiones, statuta, & alia præmissa nullo vnquam tempore de surreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, vel intentionis nostræ defectu notari vel impugnari posse: neque sub quibusuis similium, vel dissimilium indulgentiarum priuilegiorum, exemptionum, statutorum, & aliarum gratiarum suspensionibus,

Exemptio à solutionibus decimarum & aliorum onerum.

Beneficia militum S. Stephani non possunt grauari pensionibus nisi pro persona eiusdem militiæ.

Indulgentiæ concedantur militibus ad prælium contra fideles accinctis.

nis gratia Herosolimis, non longè è sepulchro Domini habitantes Christianos peregrinos hospitio cum charitate suscipiebant, eósque sacra loca adeuntes contra grassatores armis defensabant & pro religione pugnabant. Nullam tunc habebant amictus, vel regulæ formulam, incedebant simplici mantello rubea cruce exornato, summa abstinentia & ieiunij obseruatione commendati, Christianorum præsertim Patriarchæ Hierosolimitani eleemosinis victitantes, quoquidem vitæ genere diu celebres permanserunt. sed ab illo recedentes diuitias ingentes amplexi sunt quæ eorum excidij lugubres causas dederunt.

Teutonicorum ordo ex duobus prioribus exilsens, paulopost enituit in quo arma & hospitalitas beneficiorum exercentur. Huius institutor fuit vir Teutonicus qui post Hierosolimas à Christiano exercitu receptas cum noua sua gentis Colonia vxore & liberis remanere voluit, vt omnibus peregrinis è Germania ad sanctum sepulchrum aduolantibus opem suppetias & commeatum largiretur. Quo neque linguam noscent, neque diuersorium haberent domum suam Xenodochium constituit, addito mox Patriarchæ auctoritate, diuæ genitricis sacello, cui paulatim turba ingens sese curandis ægrotis dicauit. Nec solùm è plebe, sed plerique nobiles, magnique viri, qui sumpto demùm candido amictu cum atra cruce in hanc hodie cernimus potentiam atque frequentia venere. Nec nisi è suo genere admittunt, barbámque nutriunt. Hi demùm deperdita Hierosolymis vnà omnes patriam antiquam repetiere, eúmque locum quem nunc Prutentiam vocant pulsis infidelibus occupauerunt quoque ordines huiusce modi plures, conspiciuntur. In Hispania Milites primum S. Iacobi de Spata ord. S. Augustini. In quo magister primus Petrus Ferdinandi sub Alexandro III. Pont. qui rem probauit, cuius vectigal annuum CL. aureorum millia regum Hispaniæ munere concessum est.

Alios esse milites quos Calatreuenses (à loco sic dictos) ponit Polydorus in lib. inuent. rer. Istius militiæ fuit auctor Rex Sanctius, in anno 1.160. nigrum amictum cum cruce rubra portant. Sub ordine Cisterciensi profitentur. Et huiusmodi etiam sunt in Lusitania, quam Portugalliam vocamus, milites Iesu Christi, quos (teste Platina) Ioan. xx. sub Dionysio Rege anno Domini 1325 instituit, vt essent, qui ex officio Saracenorum insultibus Bethicam id temporibus tenentibus resisterent: Crucem rubram affigunt pallio seu mantello: Huius ordinis est gubernator Abbas Alcobasiani monasterij, Cisterciensis congregationis, Vlisbonensis diœcesis, & conscribendi & exauctorandi milites habet potestatem.

Sunt etiam alteri apud Alcantaram oppidum in Regno Castellæ milites, de quorum initio parum recitant scribentes. Iacobus, Rex Aragoniæ, duos etiam ordines militum circiter annum salutis 1212. ordinauit: quorum alteros S. Mariæ de redemptione captiuorum: siue de mercede vocari voluit, quibus captiuos redimere onus incumberet. Pallio vtuntur albo cum nigra cruce. Alteros Montesiæ milites, rubra cruce munitos nuncupauit, vtranque militiam Gregorius IX sua auctoritate approbauit. De his militibus etiam, & ordine eorum, ponit Volaterranus in sua antropologia lib. 21. cap. ordines militares. quem videas.

Ordo Equitũ S. Mariæ mercedis, anno 1212 à Iacobo Arragoniæ Rege sub regula Diui Augustini fuit institutus, ad redimendos Christianos captiuos è seruitute infidelium. Hi super veste alba nigram crucem ad pectus habent.

Ordo Equitum Montensium eodem anno, & ab eodem Rege erectus, & vterque anno 1230. à Gregorio IX. confirmatus est.

Ordo Equitum Iesu Christi in Regno Lusitaniæ anno 1320. à Ioanne Papa 22. (vt fertur) initium habuit super Veste nigra crucem semirubeam ferunt.

Ordo Equitum Stolæ ab Alphonso Hispaniarum Rege Ferdinandi filio, anno 1368. in Ciuitate Burgensi erectus habet stolam rubeam, tres digitos latam, quam more Leuitarum ad altare ministrantium sibi imponunt.

Ordo Equitum S. Lazari ante alios omnes, anno 360. à Diuo Basilio Magno institutus, & à Summis Pontificibus Damaso primùm, deindè etiam Innocentio & Honorio tertio in S. sedis Apostolicæ protectionem receptus, & posteà ab Alexandro Papa IIII. sub regula Diui Augustini cum diuersis priuilegiis confirmatus temporum iniuria defecerat, sed nostra ætate per Summum Pontificem Pium IIII restitutus est in integrum, in superiori veste ad latus sinistrũ & armigeri ad latus dextrũ gestant crucẽ viridem, de quo superius fol. 7. diximus.

Ordinem Equitum S. Stephani Papæ, sub regula Diui Benedicti ex confeßione & approbatione Pij IIII. Pont. Max. Anno 1561. Cosmus primus magnus Ethruriæ Dux instituit cum hoc signo, vt super veste non modò talari ordinis, verùm etiam ordinaria ad latus

sinistrum rubeam crucem ferunt. Cuius priuilegia hac constitutione declarata sunt. De laudibus autem Ducis Florentiæ integra extat sub Pio quinto constitutio quam nos locupletiore scholio illustrabimus in illius gratiam, & principis verè Christiani & religiosissimi memoriã.

XIII.

Officij Apostolicæ Pœnitentiariæ reformatio.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

IN sublimi beati Petri Solio, meritis licet imparibus, superna dispositione locati, statim ab ipso nostri Pontificatus initio, officij nostri esse duximus, vt omni adhibita diligentia errores, quos circa omnes gradus & hominum conditiones, nimia forsan licentia, & impunitate magno cum animi mœrore hisce potissimum temporibus commissi animaduertimus, prouidentiæ nostræ ministerio corrigere, & emendare, ac ea, quæ, hominum licentia crescente, deformata essent, reformare, illaque præsertim circa Romanæ Curiæ officia, & tribunalia ad veram debitamque formam, & obseruantiam reducere curaremus. Hinc est, quod nos ad pœnitentiariæ nostræ officium in quo morum censura, & animarum salus præcipue vertitur, nostræ considerationis oculos dirigentes, & attendentes in eo plures & diuersos abusus propter superiorum temporum licentiam, & incuriam irrepsisse, ne illi sese latius diffundant, quantum in nobis est, occurrere volentes, habita desuper cum ven. fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus deliberatione matura ipsoque maiore Pœnitentiario, ac eius officialibus auditis, & eorum iuribus diligenter visis, ac omnibus maturè consideratis, de ipsorum consilio auctoritate apostolica tenore præsentium statuimus, & ordinamus, quod de cetero perpetuis futuris temporibus pro tempore existens maior Pœnitentiarius, ac eiusdem Penitentiariæ Regens: Correctores, Scriptores, Procuratores, ac alij quicunque eius officiales, & ministri ab eorum omnium, quæ in infrascriptis Capitulis, & prohibitionibus continentur, concessione, & expeditione penitus cessare, & abstinere debeant.

Aliam reformationem edidit Pius V quæ omnes Pœnitentiariæ facultates declarauit.

Et in primis idem Pœnitentiarius abstineat à communicationibus vltimarũ voluntatum, & earum derogationibus.

Quæ cauere debet Pœnitentiarius.

Necnon ab vnionibus perpetuis, & suppressionibus, ac translationibus beneficiorum ecclesiasticorum, & applicationibus vnius beneficij alteri beneficio, & illarum confirmationibus.

Item a concessione iurispatronatus, seu præsentandi ad beneficia ecclesiastica propter augmentum fructuum, sed tantum ex causa fundationis vel dotationis illud concedere possit.

Similiter abstineat a licentiis standi extrà pro monialibus ex quacunque causa.

Necnon à declaratoriis pro religiosis propter vim & metum, quos in ingressu religionis, vel emissione professionis sibi illatos fuisse prætendant, quando post emissam professionem huiusmodi susceperunt sacros ordines in religione, etiam si asseratur, quod eisdem vi, & metu durantibus, illos susceperint, In aliis autem casibus declaratoriæ ipsæ committantur ordinario loci & vocato Priore Monasterii, in quo fuerit emissa professio, & nunquam in curia, etiam si pars & testes præsentes essent.

Nec concedant Religiosis licentias standi extra propter infirmitates & similia impedimenta, & nec etiam pro subuentione parentum, aut pupillorum, vel aliorum consanguineorum, nisi obtenta licentia suorum superiorum, & in facultatibus pro religiosis eisdem transeundi de ordine ad ordinem, etiam in casibus à iure permissis apponatur semper clausula, quòd perpetuò ibidem in claustro Domino famulari teneantur.

Apostatis vero absolutionem non concedat, nisi ea lege expressa, vt statim ad claustrum proprij ordinis redeant, vel ad alium ordinem transeant, æqualis, vel arctioris obseruantiæ, vt ibi perpetuam vitam agant.

Nec illis, aut aliis translatis prædictis indulgeatur, vt beneficia ecclesiastica obtinere, vel illis vti mercenarij deseruire, aut alias etiam de superiorum licentia

extra

extra claustrum quoquo modo degere valeant.

Similiter non concedat commissiones alienationum, vel permutationum, aut affrancationum, aut illarum confirmationum de bonis ecclesiasticis in forma, quæ dicitur, Si in euidentem pro rebus, quarum redditus annuus summam viginti ducatorum auri de Camera excedat, & commissiones huiusmodi semper ordinario loci, & alteri personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ coniunctim committantur, Et si de ipsius ordinarij interesse, vel præiudicio agatur, tunc loco ipsius Committantur Metropolitano, Et si res ad ipsum Metropolitanum pertineat ordinario viciniori, & nunquam similes concedantur commissiones quando agitur de alienatione iurisdictionum, vel vassallorum ad ecclesiam quouismodo pertinentium.

Præterea ne ordinarij in corrigendis subditorum excessibus impediantur, & delicta impunita remaneant nō concedat absolutiones, vel mādata, de absoluendo ab homicidiis, vel aliis grauibus delictis, etiam occultis, pro quibus de iure ciuili pœna capitalis imposita sit, præterquam in foro conscientiæ duntaxat, In reliquis vero minoribus, & leuioribus excessibus, de quibus tamen delinquens non fuerit citatus, vel inquisitus, committere possit ordinario, vt imposita illi pœna eius arbitrio eum etiam in foro fori absoluat, ipsúmque ab executione ordinum si secum super irregularitate dispensatum fuerit, similiter eius arbitrio suspendat, Episcopis tamen, vel eorum superioribus, aut aliis prælatis Sedi Apostolicæ immediatè subiectis, & quibusuis personis in terris Ecclesiæ, & multo minus in Vrbe delinquentibus, ab aliquibus delictis extra forum conscientiæ absolutionem minime concedere possit:

Caueat etiam Pœnitentiarius ne in absolutionibus à Simonia reali, vel conuentionali, etiam occulta, vnquam concedat vt ipsi Simoniaci beneficia, super quibus Simoniam commiserunt seu pecunias, vel alia pro illis accepta, aut fructus exinde post commissam Simoniam perceptos in toto vel in parte retinere, possint, quinimo in absolutionibus huiusmodi apponatur clausula quod vterque ad beneficium, super quo fuit commissa Simonia, perpetuo inhabilis existat.

Et insuper homicidæ voluntario, etiam alias canonicè absoluto altaris ministerium, aut ascensum ad superiores ordines & restitutionem, aut retentionem beneficiorum, quibus ipso iure quis priuatus vel priuandus sit, concedere minime valeat.

Nec minus literas de promouendo ad sacros ordines, ac etiam ad primam tonsuram à quocunque Catholico Antistite, nisi allegetur iusta causa, propter quam ab ordinariis suis promoueri, nec ab eis, aut eorum officialibus literas dimissorias obtinere valeant, & tunc concedi possint à quocunque ordinario, vel pro eo Pontificalia exercente, & si causa allegata falsa fuisse deprehendatur, sic promoto ab executione ordinum per suos ordinarios suspendi, vel illa etiam perpetuo priuari possint.

Similiter idem Pœnitentiarius non concedat absolutiones à iuramento, nisi ad effectum agendi duntaxat.

Nec dispensationes matrimoniales, in forma gratiosa, sed semper committantur ordinariis prout alias fieri consueuit.

Neque concedat religiosis licentiam suscipiendi gradum doctoratus, vel magisterij contra statuta ordinis, nisi ex aliqua probabili causa, & nisi de licentia suorum superiorum.

Nec absolutiones à fructibus indebitè perceptis, ratione intrusionis beneficio, vel ob non promotionem, aut alium tituli defectum, etiam in foro conscientiæ, nisi facta restitutione fructuum huiusmodi.

Nec etiam absolutiones concedat pro vsurpata iurisdictione, vel violata libertate ecclesiastica etiam in foro conscientiæ (nisi cum clausula) Satisfacto prius de damnis, & expensis parti læsæ.

Neque facultates testandi iuxta formā quinterni simpliciter, sed cum clausula, dummodo non supra summam centum ducatorum etiam ad pias causas, ac pro seruientibus. Religiosis vero etiam extra claustrum, etiam cum apostolica dispen-

satione degentibus, facultates testandi nullo modo concedantur.

Et insuper non confirmet gesta per ordinarios, aut alios inferiores illis de iure communi non concessa, nec suppleat eorum defectus:

Minus etiam dispenset super ætate promouendorum ad sacros ordines de iure requisita, nec tempus præfatis ad munus consecrationis suscipiendum à iure statutum vltra tres menses, & terminum anni Rectoribus parochialium ecclesiarum & alios quibusuis ac sacros etiam presbyteratus ordines suscipiendos à iure, aut in fundatione beneficiorum quomodolibet constitutorum extra casus à iure permissos vltra sex menses minime prorogare valeat.

Et vltrà præmissa abstineat etiam ab expeditionibus quibuscunque, quæ sibi per literas suarum facultatum expresse non conceduntur, nisi alias de iure communi in casibus, de quibus agetur ordinario concessæ reperiantur. Nec suffragetur prætextu consuetudinis seu stili, aut quasi possessionis ipsius maioris pœnitentiarij, & prædecessorum suorum in similibus concedendis. etiam si consuetudo aut stilus, vel quasi possessio, huiusmodi per literas ad facultatem suarum generaliter approbata reperiantur.

Volumus insuper quòd officium sacræ Pœnitentiariæ Sede Apostolica vacante in omnibus. & singulis quæ ad forum fori quomodolibet pertinent, penitus & omninò conquiescat. Quódque earum tantum pro animarum salute expedire valeat, quæ forum conscientiæ respiciunt.

Districtius inhibentes moderno, & pro tēpore existenti maiori Pœnitentiario in virtute sanctæ obedientiæ, ac Regenti, Correctoribus, scriptoribus, procuratoribus, reuisoribus, sigillatoribus, aliisque dictæ Pœnitentiariæ Officialibus quibuscunque sub nostrę indignationis, & excommunicationis latę sententię, necnon priuationis, & amissionis suorum huiusmodi, & aliorum Officiorum & beneficiorum quorumcunque per eos obtentorum, & inhabilitatis ad illa & alia in posterum obtinenda, aliisque grauioribus nostro & pro tempore existentis Romani Pontificis arbitrio infligendis, & applicandis pœnis, ne de concessionibus, & expeditionibus sibi per præsentes interdictis contra præmissorum tenorem etiam prætextu quorumuis priuilegiorum, & indultorum eis quomodolibet concessorum se intromittere quoquo modo audeant, seu præsumant.

Decernentes quascunque concessiones, gratiasq́, ac expeditiones deinceps ab eodem officio pœnitentię contra pręsentium tenorem (quod absit) pro tempore emanatas, etiam si in illis asseratur, viuę vocis oraculo, ac de mandato nostro & pro tempore existentis Roman Pont. speciali, & expresso factas fuisse, nullas nihilominus, & inualidas, ac extortas, & surreptitias esse, & censeri, neminique propterea suffragari posse, & ita per quoscunque locorum ordinarios, ac Iudices, & commissarios quauis auctoritate fungentes etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac eiusdem S.R.E. Cardinales, sublata eis, & eo quilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & diffiniri, debere, irritum quoque & inane, quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis priuilegiis quoque & indultis eidem Maiori Pœnitentiario, ac eius officio, etiam illius erectione, & institutione etiam Motu proprio consistorialiter, ac de fratrum eorundem consilio & assensu, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis in genere, vel in specie, & alias quomodolibet, etiam per fœlicis recordationis Eugenium Quartum, Sixtum etiam Quartum, & Paulum Tertium, ac alios quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac etiam nos concessis approbatis, & innouatis, ac decretis, & censuris, in illis appositis. Quibus omnibus etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis specifica, indiuidua & expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes. mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi præsentibus pro sufficienter expressis habentes illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, contrariis quibuscunque,

Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, & quibuslibet aliis priuilegiis, indultis, & literis apostolicis generalibus, vel specialibus quorumcunque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta effectus præsentium impediri valeant quomodolibet, vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus specifica, indiuidua, & expressa, ac de verbo ad verbum habenda esset in eisdem literis mentio specialis.

Vt autem præsentes literæ ad omnium notitiam deducantur, & omnes quorum interest, vel interesse poterit, omninò afficiant, Volumus, & mandamus illas in Palatij nostri apostolici, ac officij Pœnitentiariæ huiusmodi valuis, & acie Campi Floræ affigi, & per aliquod temporis spacium, relicta ibidem copia, detineri, vt ij quos literæ ipsæ concernunt, seu concernere poterunt, quomodolibet in futurum, quòd ad ipsorum notitiam non peruenerint, vel illas ignorauerint, quominus eos arctent perinde, ac si eis personaliter intimatæ forent, nullam possint excusationem prætendere, vel ignorantiam allegare. Cum non sit verisimile apud eos remanere incognitum, quod tam patenter extiterit publicatum. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c, Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesimo secundo. Quarto Non. Maij, Pontificatus Nostri Anno Tertio. *Literarum publicatio.*

XIIII.

Indulgentiarum gratiæ ab omnibus officialibus gratis expediantur.

PIVS Papa IIII. Motu proprio, &c.

DECET Romanum Pontificem quem Dominus noster Iesus Christus Vicarium suum cœlestibus thesauris dispensandis in terris constituit, prouidere, vt sicut ipse thesauros huiusmodi et gratias cœlestes gratis acceptas ad honorẽ Dei, et illius Sanctorum, animarúmque Christi fidelium salutem absque lucro dispensat idem quoque a Romanę curię officialibus quibus literarum apostolicarum super gratiis à sede apostolica pro tẽpore concessis expeditio incumbit, obseruetur. Quapropter inconueniens esse censentes pro concessionibus indulgentiarum quę in solis meritis passionis eiusdem Domini nostri Iesu Christi, et eius gloriosorum Martyrum, et Sanct. consistunt, aliquid temporale exigere; nos premissis prout nostro incumbit officio de remedio opportuno prouidere volentes, Motu proprio et ex certa nostra scientia, dilectis filiis modernis, et pro tempore existentibus Sanctę Romanę Ecclesię Vicecancell. eiusque in Cancellaria Apostolica Locumtenen. necnon Summistę scriptoribus illorumque pro tempore Rescribendario Computatori, Receptori, et Defensoribus, necnon Secretariis literarum apostolicarum, illarumque tam maioris, quam minoris pręsidentię Abbreuiatoribus, ac sollicitatoribus, plumbique et Registri magistris Collectoribus, earumdemque literarum apostolicarum Registratoribus, Bullatoribus, Fratribus barbatis nuncupatis, & illorum famulis, necnon in registro supplicationum manu, & in præsentia nostra signatorum magistris, & scriptoribus, aliisque Romanæ Curiæ officialibus, & personis etiam eorum officia ex causa quantumuis onerosa obtinentibus cuiuscunque qualitatis, & conditionis existant, ac quocunque nomine appellentur, in virtute sanctæ obedientię, & sub maioris excomunicationis latæ sententię, necnon amissionis ad semestre omnium emolumentorum eorum officiorum quæ ipso iure quoties contrafecerint, fabricæ basilicæ principis Apostolorum de vrbe applicata esse censeantur, & crescente inobedientia etiam priuationis eorundem officiorum ipso facto incurrendis pœnis apostolica auctoritate tenore præsentium præcipimus, & mandamus, quatenus videlicet in regestro supplicationum magistri, & scriptores huiusmodi vltra salarium inibi pro signaturis ordinariis exigi solitum alij verò officiales literas apost. tam sub plumbo, quam in forma breuis super gratiis indulgentiarum, & peccatorum remissionum etiam plenariarum tam pro viuis quam defunctis, tam ad tempus quam perpetuò, ad futuram seu perpetuam rei memoriam, *Christi passio est labrum veluti ex quo omnia bona effluunt in cuius meritu & gloriosorũ martyrum ac sanctorum indulgentiæ & omnia gratiæ dona consistunt.*

vel alia forma, ac cum quauis narratiua pro quibusuis particularibus personis, seu ecc esiis etiam Cathedralibus, & Collegiatis, Monasteriis, Prioratibus, Capellis perpetuis, Cancellariis, Oratoriis Hospitalibus, Capitulis, Collegiis, Conuentibus, Confraternitatibus, Societatibus, Vniuersitatibus, & quibuscunque aliis piis locis à nobis, & successoribus nostris Roman. Pontificibus, etiam facultatem eligendi confessorem cum votorum commutatione in se continentibus pro tempore Citra tam. n clausulam porrectionis manuum adiutricum concessis, & concedendis conficien. gratis pro Deo vbique per eorum officia absque aliquę taxæ regalium, seu iocalium, aut cuiusuis alterius generis solutione, vel exactione quantumuis ordinaria, vel extraordinaria, omnibus recusatione & contradictione cessantibus, illico nullo alio a nobis aut altero desuper expectato mandato expediant, & prosequentibus illarum expeditionem, etiam si partes, quorum intuitu fuerint concessæ in Ro. Curia non sint præsentes, sed longè ab illa absint, expeditas tradant & consignent. Mandantes dilectis filiis nostro & pro tempore Ro. Pont. Datario, & eiusdem Cancellariæ Regenti, quatenus ipsi, vel alter eorum per se vel alium seu alios præsens mandatum nostrum per omnes, & singulos ad quos spectat inuiolabiliter obseruari faciant, Inobedientésque & rebelles quoscunque censuras, & pœnas antedictas incidisse declarent, dictásque pœnas ab illis irremissibiliter persolui, & in arcam collegii dictæ fabricæ inferri, & reponi, & si contra præceptum hoc nostrum exactum aliquid fuerit, illicò eis qui illud soluerint, integrè restitui curent, pro celeriori huius mandati nostri obseruatione, dictarúmque pœnarum exactione & ablati restitutione, mandatum executiuum si eis videbitur contra eosdem inobedientes, & rebelles quoties opus fuerit, decernant, & relaxent. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac dictorum officialium collegiorum institutionibus & erectionibus, necnon statutis etiam iuramento &c. roboratis, priuilegiis quoque indultis, & literis apostolicis eisdem Vicecancellario Summistæ, officialibus, et personis, ac collegiis etiam in eorum institutionibus, et erectionibus huiusmodi sub quibuscunque tenoribus, etiam formis derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, necnon irritantibus et aliis etiam vim contractus inducen. decretis concessis, confirmatis, et innouatis eis aut eorum alicui quo ad præmissa volumus nullatenus suffragari, cæterísque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod præceptum, et mandatum nostrum huiusmodi ad hoc vt ad plenam & indubitatam notitiam deueniant, in dicta cancellaria publicentur, & in illius libro describantur, ac perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obseruentur.

Pœnæ eorum qui huius constitutionis æquitatem & placitum contemnunt.

Affixum & publicatum fuit suprascriptum mandatum Romæ in Cancellaria Apostolica, anno incarnationis Dominicæ 1562. die verò septima mensis Nouembris, Pontificatus præfati Sanctissimi Domini nostri Papæ anno tertio.

XV.

Prohibitio deferendi, retinendi, & vendendi Archibusettos breuiores mensuræ duorum palmorum.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

CVM vices eius, licet immeriti, geramus in terris, qui de cœlo ad ima descendens, pro salute humani generis seipsum ad Crucis patibulum obtulit, omni quo possumus studio, continuo inuigilare debemus, vt omnis prorsus occasio, homicidia, tanquam in eiusdem humani generis perniciem tendentia, committendi, quantum in nobis est, submoueatur. Et quia experientia cognouimus, quamplura ex illis tormentulis igneis, Archibusetis vulgariter nuncupatis (quæ occulte deferri possunt, & ad necem inferendam aptiora, & fere ineuitabilia esse videntur) in dies committi, & perpetrari, nec hactenus ob proclamata, etiam sub grauissimis pœnis, à Rectoribus Prouinciarum, & terrarum, nobis & S.R.E. subiectarum, ab illis deferendis, ob sicariorum copiam, & audaciam, cessari, aut abstineri, quinimo passim, & indistinctè, non secus ac cætera arma minus prohibita, ab omnibus fere gestari, Nos propterea volentes proditorium, & abominabile, & detestandum armorum genus

genus huiusmodi penitus & omnino destruere, ac ab alma Vrbe, aliisque terris nostris prædictis, in totum eliminare, Motu proprio, & ex certa nostra scientia, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, nemini cuiuscunque sit dignitatis, gradus, ordinis, conditionis, aut præeminentiæ, licere genus armorum huiusmodi, quod breuioris duorum palmorum mensuræ existat publicè vel occultè, tam per Vrbem, ciuitates, & loca nostra prædicta, quàm etiam in itineribus quoquomodo, aut quouis etiam militiæ, aut executionis iustitiæ, prætextu deferre, minusque in domibus aut alibi retinere, vendere, emere, aut permutationis, in solutum dationis, pignoris, vel quæcunque alio titulo recipere; quinimo quicunque illa habuerint, intra viginti dierum spatium, à die publicationis præsentis constitutionis in locis infrascriptis faciendæ computandum, in alma Vrbe nostra illius Gubernatori; in aliis vero locis prædictis, Rectori, vel Præsidi aut etiã Gubernatori, seu cuius alij superiori loci in quo ea habentes fuerint, denunciare, & ad eum perferre, seu perferri facere, ac penes ipsum in loco ad id deputando, seruanda dimittere teneantur. Qui vero contrafecerit, dictumque genus armorũ, lapsis dictis viginti diebus, retinuerit, crimen læsæ maiestatis, & rebellionis ac pœnas pro illo à iure inflictas, eo ipso incurrat. Inhibentes (prout tenore præsentium inhibemus) omnibus, & singulis, etiam de latere nostro Legatis, ne sub indignationis nostrę, & quibuscunque Vicelegatis, Gubernatoribus, Rectoribus, Præsidentibus, ac aliis nostris, & Sedis Apostolicæ seu ciuitatum & terrarum prædictarum officialibus ne sub suspensionis à diuinis, ac excommunicationis latæ sententiæ, aliisque arbitrij nostri pœnis, cuiquam tale genus armorum, sub quouis colore deferendi, vel alias vt præmittitur retinendi, licentiam, & facultatem ad quodcunque etiam breuissimum tempus, concedere audeant vel præsumant. Decernentes nihilominus licentias, & facultates sic concedendas, nullas penitus & inualidas existere, ac illis non obstantibus, eos qui sub illarum clypeo, dictum genus armorum detulerint, aut vt præmittitur retinuerint, pœnas predictas omninò incursuros, illosque irremissibiliter puniendos fore; & contra omnes, & singulos huic nostræ constitutioni contrauenientes, ad Fisci nostri instantiam, & etiam ex officio procedi, & inquiri posse, ac ad pœnarum prędictarum executionem deueniri omninò debere. Vt autem pręmissa ad omnium notitiam deducantur, nec aliquis prętextu ignorantię excusari possit; volumus quod pręsentes literę per aliquos Curię nostrę Cursores, ac Basilicę Principis Apostolorum de vrbe. Ecclesię Lateranen. necnon Cancellarię Apostolicę valuas ac in acie Campi Florę affigantur, & publicentur. Quodque earum transumptis, manu Notarij publici subscriptis, sigillo alicuius personę in dignitate ecclesiastica constitutę munitis certa, & indubitata fides adhibeatur, prout ipsis literis originalibus adhiberetur, si forent exhibitę, vel ostensę. Et transumpta huiusmodi Legati, Vicelegati, Rectores, vel Pręsides aut Gubernatores, seu alij Superiores Prouinciarum, terrarum oppidorum, & locorum prędictorum, per publicum pręconem publicari, & valuis Cathedralis, seu Matricis Ecclesię loci ac palatij eorũ residentię affigi faciant; publicationemque, & affixionem prędictas, lapsis dictis viginti diebus, perinde omnes arctare, ac si personaliter intimatę forent. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, priuilegiis quoque, & indulgẽtiis, quibuscunque personis forsan concessis, confirmatis, & innouatis, assertis consuetudinibus, quas (si quę forent) per pręsentes improbamus, nullasque, & inualidas esse declaramus, Et quæ omnia (illorum tenores pro sufficienter expressis habentes) reuocamus et annullamus, nullaque et irrita esse decernimus, cęterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romę apud sanctum Petrũ, Anno Incarnationis Dominice millesimo quingentesimo sexagesimo primo, pridie Non. Martij Pontificatus nostri Anno tertio.

Pius quartus grauissimus corruptorum morum censor, hanc constitutionem contra deferentes pugiones cultellos & aliud genus armorum breuioris mensuræ trium palmorum amplificauit.

Arcibusetti breuiores mensura duarum palmorum prohibentur.

Irrita & inanes sunt omnes licentiæ contra hanc constitutionem ab officialibus elargitæ.

Forma & effectus publicationis.

Eò vsque processit hominũ dementia vt in seipsos varia cedis & excidij instrumenta excogitarint. Ferrum & reliqua metalla quæ natura in certũ vsum ac vtilitatem deuouerat ad horrenda tormenta conuertit. Hinc primùm structæ sunt insidiæ Sicca, ensibus, gladiis, sed hac non satis esse hominũ machinis visa sunt crudeliora quo liberiùs se mutuis enecarent ictibus petierũt. Quondã, ante vsum armorũ pugnis vnde nomen habet pugna, deindè vnguibus,

 dentibus,

dentibus, aut calcibus certabant, vt ait Lucretius

Arma antiqua manus vngues, dentésque fuerunt,

Exin fustibus pugnari cœptum est, vt inde Herodotus lib. 4. posita Aries, Scorpio, Ballista, Arcuballista, Carrobalista, Vinea, Turres, Musculi, Testudines, Plutei, Onager, Plumbata, Scala Sambuca, Exostra, Tholenum, Malleoli, antiquis ad hostes trucidandos in pretio habebantur, Sed hæc nostris temporibus minora veluti neglecta sunt, fulmen Iouis imo dæmonum boatus imitari voluerunt. Pugnatur siquidem machinis quales nulla vnquam Historicorum feritas aut vlla Barbaries adinuenit. Execrabile prorsus & tremendum Bombardæ inuentum extitit.

Monstrum damnabile terris,
Quod ferri, lapidúmque globos iaculatur & ignes,
Nube diem & tetra obtexens caligine soles
Inuentum Germane tuum.

Pro quodam Germanica ingenia cæteris præstant in ære tractando, vt absoluta quæ quotidie edunt opera docent. Illis enim ingenuè inuentū Typographiæ & Bombardæ debemus. Sunt tamen qui huiusmodi apud priscos etiam fuisse velint ex versibus Maronis,

Vidi & crudeles dantem Salmonea pœnas.
Dum flammas Iouis & sonitus imitatur Olympi.
Quatuor hic inuectus equis & Lampada quassans
Per Graium populos, mediæq; per Elidis vrbem
Ibat ouans: diuumq; sibi poscebat honorem
Demens qui nimbos & inimitabile fulmen
Aere & quadrupedum cursu simularet equorum.

Certior tamen Historicorum sententia est Monachum quendam Germanum circa annum Domini Millesimum supra Trecentesimum octuagesimum, hæc belli tonitrua primum protulisse. Quæ quidem primùm à Germanis dono Venetis data cum hi apud Clodiam fossam Genuenses obsiderent fuerunt. Nobilitauitque tale inuentum prosa Pandulphus, Callimachus versu. Iacobus Stapulensis congruum fuisse ait Authorem tanta machina opus imbuisse. Ab hac enim innumera excidia promanarunt. Deindè hominū malevolentia has grādiores machinas minimo compendio reduxerunt, vt in Catapultis Sclopetis videmus quibus insidiatur plerunque hosti. Quamobrem hic Pontifex vt grassatorum tum proditorum perfidiæ occurreret, ne sub pallio aut pera tegerentur hæc nefaria conatus instrumenta reos facit maiestatis & rebellionis qui deferunt, retinēt ac vendunt Archibussetos siue Pistoletos, vt vulgus Gallorum loquitur breuiores mensura duorum Palmorum.

XVI.

Reformatio Rotæ Palatij Apostolici.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam

IN throno iustitiæ, super omnes gentes & regna, meritis licet imparibus superna dispositione constituti, ad ea quæ iuris & iustitiæ cultum, ac obseruantiam concernunt, dirigimus potissimum aciem nostræ mentis, vt vniuersis nationibus ad sedem Apostolicam omnium fidelium matrem & magistram, pro litium, & cōtrouersiarum super eos vigentium decisione recurrentibus, longis iudiciorum circuitis sublatis, ac minoribus quam fieri poterit dispendiis, opportunè consulatur. Sanè postquam nos circa Curiæ nostræ reformationem solerti studio intendentes, reliquorum eiusdem Curiæ Tribunalium, & Officiorum emendationem, & correctionem cum Dei auxilio, & venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium consilium, fœliciter peregimus, demum ad Palatij nostri Auditorium, in quo vniuersorum Christifidelium grauiores causæ per duodecim summæ virtutis, & doctrinæ viros, ex omnibus mundi partibus magna cum diligentia conquisitos, maturè cognoscuntur, & magna cum integritate, & iustitia terminantur, animum adiecimus, Et licet in eodem Tribunali pauca admodum correctione digna offenderimus, nihilominus vt nihil intactum relinqueremus, nonnulla potius pro litibus abbreuiandis, ac partium dispendiis curandis, vel saltem minuendis, vocatis ipsius Auditoribus, ac pluries tam in voce quam in scriptis auditis, prouidenda censuimus.

Iudices Rotæ Apostolicæ exquisitæ fidei & integræ eruditionis.

Et idcircò de eorundem fratrum nostrorum consilio, statuimus, & ordinamus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus, ad tollendum multiplicationem commissionum, & parcendum laboribus, & expensis litigantium, vnica commissio in qualibet instantia sufficiat, & illius vigore auditor causam sibi commissam cognoscere, & cum omnibus & singulis dependentibus, & emergentibus, ac alias quomodolibet incidentibus decidere valeat. Possit etiam auditor sine noua commissione præfigere terminum ad docendum de attentatis, ac nullitatibus, & causis propter quas quis in integrum restitui debeat, ac illo elapso, & non docto, ad causę expeditionem procedere, necnon remissorias decernere, dilationes concedere, liquidationes fructuum in partibus delegare, ac omnia & singula alia vsque ad finalem sententiarum suarum executionem inclusiuè facere, quæ de iure Ordinarij facere possunt. *Leges & statuta reformationis Rotæ Palatij Apostolici.*

Prorogationes autem fatalium sæpiùs, & passim non concedat, sed tantum ex aliqua præuia illius cognitione, arbitrio Rotæ.

Auditor tamen in aliqua honesta causa, siue magni, siue parui momenti existat, etiam si eius decisio clari iuris esse videatur, diffinitiuam sententiam, vel interlocutoriam vim diffinitiuæ habentem ferre non valeat, nisi causa in Rota proposita, & habitis votis coadiutorum, nisi partes in actis expressè consenserint quod causa sine voto eorundem Coadiutorum expediri possit. Idémque in aliis quibusuis præiudicialibus decretis volumus, si actor vel reus negotium in plena Rota cognoscatur, institerit.

Item sententiæ latæ per Auditores prout in cedula, vt moris est, vel per viam termini pro seruato subscribantur & publicentur in actis intra quindecim dies, & in vltima anni audientia latæ, infra mensem, alioquin pronuntiationes huiusmodi pro circunductis habeantur.

Termini etiam pro seruatis habiti, & cedulæ ipsarum sententiarum, quæ interdum per alium Notarium actuarium ipsius causæ ad referendum accipi consueuerunt, referantur ipsi Notario causę eadem vel sequenti die qua recipiuntur. In vltimis verò audientiis, saltem infra triduum: & si Auditor qui pronunciauit prout in cedula, vel terminum habuit pro seruato, retinuerit citationem penes se, illam Notario causæ similiter intra prædictos dies consignare debeat, alias termini huiusmodi circumducti, & irriti censeantur.

Auditor verò non pronunciet in causa, nisi perfecto registro, & illo ad Rotam delato, vna cum dictis testium, illisque ac iuribus in eadem Rota, prout res exegerit, lectis. In vltima verò anni audientia, ac quandocunque agetur de ferenda declaratoria contra contumacem, etiam registro non perfecto, ex originalibus pronuntiare valeat. Ita tamen quod pars ad cuius instantiam pronunciatum fuerit: registrum ipsum pro actorum conseruatione quanto citius perfici curare teneatur.

Et insuper Auditor partibus petentibus copiam decisionis in causa factæ, cum iuribus, ac rationibus, tradere debeat, prout antiquitus laudabiliter fieri consueuit.

Causæ autem propriæ Auditorum, & eorum familiarium, ac consanguineorum, vel affinium vsque ad secundum gradum iuxtà ius Canonicum computandum, non cognoscantur in Rota.

Nec Auditores in eorum domibus substitutos, vel Doctores, aut aliosiurisperitos, etiã consanguineos, qui substituti, vel Aduocati, aut Procuratoris officio fungantur, aut in casibus totalibus, vel eorum processibus sese quoquomodo intromittant, nec Aduocatos, & Procuratores aut aliquos ex suis notariis habeant. Item Aduocati, aut Procuratores consanguinei, vel affines vsque ad secundum gradum, alicuius Auditoris ac etiam illius Notarij, in causis coram eo pendentibus nullatenus patrocinari valeant.

Nec Auditores compellant, aut aliquomodo inducant partes per se, vel per alios, vt assumant certum Aduocatum vel Procuratorem, sed electio huiusmodi omninò ipsarum partium arbitrio relinquatur.

Item Decanus, & alij Auditores, præsertim antiquiores, attendant, ne aliquid non solùm contra ius, sed nec etiam contra stylum, & decisiones antiquas factas in

Rota, quæ impressæ habentur, quoquomodo decidatur, etiam prætextu æquitatis in iure non scriptæ, nisi maxima cum ratione, & discussione, omnibus votis, seu saltem illorum duabus tertiis partibus, aliter faciendum esse iudicauerit.

Deinceps etiam in causis pendentibus non attendantur aliquę nullitates, prætterquam ex defectu iurisdictionis, citationis, vel mandati, nisi causa nullitatis specialiter ante datam præsentium commissa reperiatur.

Et à liquidatione fructuum, & expensarum taxatione, semel tantum appellare liceat, ita quod duæ conformes rem iudicatam faciant.

Auditores verò casus sibi commissos, pro sola partium importunitate ad Cancellariam remittere non possint, sed tantum habita licentia a Summo Pontifice, vel ex iustis causis deductis in Rota, & ab ea probatis.

Et si Auditor cognouerit in actis adesse suspicionem criminis, remittat acta huiusmodi, vel illorum exemplum prout res exegerit ad iudicem ordinarium. Et si causa criminalis præiudicialis fuerit causæ ciuili, in eius cognitione supersedeat. Et quandocunque Iudex ipse ordinarius, in causis criminalibus coram eo pendentibus, indiguerit depositionibus testium, vel aliquibus scripturis ad causas criminales facientibus, teneatur Auditor illas, vel earum exemplum, vt præfertur, exhiberi facere.

Vt autem debitus modus sportulis imponatur, non possint Auditores partibus per se vel alium quouismodo sportularum nomine aliquid petere, vel exigere, sed nec sponte dantibus vltra taxam infrascriptam accipere, videlicet. In causis pecuniariis seu prophanis, aut quæ alias pretio nummario quoquomodo æstimari possint, si æstimatio res de qua agetur non excedat summam mille ducatorum, vsque ad aureos decem; à mille verò vsque ad decem millia, vigintiquinque: à decem millibus vsque ad viginti millia, quinquaginta, abinde suprà vsque ad quamcunque summam, centum.

In beneficialibus verò, si redditus annuus de quo agetur non excedat summam centum ducatorum, similiter decem: à centum verò vsque ad mille, vigintiquinque, à mille vsque ad tria millia, quinquaginta: abinde verò supra, centum aureos pro sportulis cuiuscunque sententiæ diffinitiuæ duntaxat, vt præfertur, accipere valeant. Si verò causa æstimationem non facilè recipiat, sportulæ moderatæ pro rerum & personarum qualitate, iuxtà taxas prædictas recipi possint, nec aliquid vltrà non solùm ipsis Auditoribus, sed nec eorum familiaribus, vel consanguineis, aut aliis quibusuis personis, directè vel indirectè, quouis quæsito colore vel ingenio, exceptis esculentis & poculentis quæ triduo consumi possint, ipsarum sententiarum, aut Auditorem intuitu præstari possit.

Quas quidem sportulas iuxtà taxam prædictam, apud Notarium causæ post subscriptam sententiam, & Notario traditam, & non anteà, deponi, & Auditori consignari volumus, quódque Notarius depositionem, & consignationem huiusmodi in actis notare, & specificare teneatur.

Officia verò Notariorum Rotæ non conferantur nisi personis peritis, & idoneis, quæ per seipsos illa exercere sciant, & exerceant, nisi aliqua legitima causa impediantur. Nec eo casu officia aliquibus attentare, aut substitutos deputare valeant, nisi à proprio Auditore approbati fuerint, qui insuper de officio fideliter exercendo arbitrio Auditoris cauere debeant. Et pro ipsorum substitutorum facto Notarij ipsi, quoad interesse partium, tanquam principaliter obligati omninò teneantur.

Districtiùs præcipientes modernis, & pro tempore existentibus Auditoribus, & eorum Decano in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub indignationis nostræ, & excommunicationis latæ sententiæ, aliisq; nostro & pro tempore existentis Romani Pontificis arbitrio infligendis pœnis, vt præsentem constitutionem nostram singulis annis in prima audientia, vnà cum aliis constitutionibus antiquis legi & publicari faciant, & illam, ac omnia & singula in ea contenta diligenter obseruent: ab eorum Notariis, & aliis quatenus ad eos pertinet, obseruari curent cum effectu.

Decernentes nihilominus irritum, & inane, si secus super his ab ipsis: vel quibusuis aliis, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Non

Non obstantibus constitutionibus,& ordinationibus apostolicis, ac ipsorum Auditorum Collegij , etiam iuramento,confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis,statutis,& consuetudinibus,priuilegiis quoque , indultis , & facultatibus,eisdem Auditoribus , & Collegio,etiam motu proprio , & consistorialiter , sub quibuscunque tenoribus & formis , ac cum quibusuis clausulis & decretis,in genere vel in specie , per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros,aut etiam nos concessis,approbatis,& innouatis:quibus omnibus etiam si pro illorum derogatione,de illis,eorúmque totis tenoribus, specialis, specifica, & expressa,ac indiuidua, & de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes,mentio habenda,seu quæuis alia exquisita forma seruanda foret, tenores huiusmodi pro sufficienter expressis habentes, specialiter & expresse derogamus, contrariis quibuscunque , aut si præfatis Auditoribus , vel quibusuis aliter vel diuisim ab eadem sit sede indultum,quod interdici,suspendi,vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Clausula derogatoria.

Vt autem præsentes literæ ad omnium notitiam deducantur , nullúsque illarum ignorantiam prætendere valeat,volumus,& mandamus, illas in eiusdem audientiæ Palatij nostri,ac Cancellariæ Apostolicæ valuis,& acie Campi Floræ, per aliquos cursoribus nostris affigi , & per aliquod temporis spatium , relicta ibidem earum copia affixa,detineri & exinde omnes,& singulos quorum interest, vel interesse poterit quomodolibet in futurum , afficere , ac si eis personaliter intimatæ forent. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud S. Petrum , Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo secundo , sexto Cal.Ianuarij,Pontificatus nostri anno tertio.

XVII.

Reformatio Conclauis in electione Romani Pontificis.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei,Ad perpetuam rei memoriam.

IN eligendis ecclesiarum Prælatis , quibus & humana & diuina ministeria committuntur, quantam adhiberi curam oporteat, testantur patrum nostrorum sacratissimæ constitutiones,quas illi magna seueritate de Episcoporum , & aliorum Prælatorum qualitate ediderunt propterea quod à bonis bona omnia videlicet charitas,vigilantia,ecclesiastica disciplina, denique animarum eis commissarum salus proficisceretur,à malis vero contra non nisi mala,nempe auaritia , negligentia,fastus,& animarum periculum posset expectari. Quod si in quibuslibet ecclesiarum Pastoribus tantopere prouidendum est , ne quis assumatur indignus, maiorem certe,& perspicaciorem diligentiam in Roman.Pontifice eligendo , qui cæteris Pastoribus est præfuturus,& totius dominici gregis curam habiturus ,oportet adhiberi.Hac sancta meditatione permoti prædecessores nostri,& præsertim fel.recor. Alexander III.Gregorius X.Clemenens V.Clemens VI & Iulius II. nonnullas constitutiones sanxerunt ad prouidendum, vt summorum Pontificum electiones liberè,& rectè, & maturè fierent. Sed quoniam res humanæ semper in deterius prolabuntur , nisi sit qui eas assiduè retineat & conseruet , verendumque sit ne aliquando propter earum constitutionum trangressionem suborti abusus longius serpant & progrediantur. Nos quantum cum Deo possumus futuris casibus & periculis occurrere volentes,earundem prędecessorum nostrorum constitutiones , tum innouando,tum declarando,& pro rerum & temporum necessitate supplendo,de fratrum nostrorum vnanimi consilio atque assensu definimus, statuimus,& declaramus,vt cum Pontificem de hac vita migrare contigerit, Cardinales præsentes decem tantummodo diebus iuxtà dicti Gregorij prædecessoris constitutionem in Concilio Lugdunen.editam , Cardinales absentes expectare teneantur,& interim solitas nouem continuorum dierum exequias omninò peragant,nec vllo prætextu vlterius differant.Et quid impedimento esse possit quominus exequiæ ipsæ nono die absoluantur , si quandoque per obseruantiam alicuius magni,& præcipui festi Cardinalibus videretur officium exequiarum intermitti debere,

Apostoli Petri successor,Christi Vicarius præuia maxima diligētia eligendus est,ne quid perperam fiat in huius electione quod in animarum perniciem vergat.

Pontificum varia cōstitutiones circa maturā & integrā Pontificu electionem.

Nouemdiales & exequiæ summi Pontificis.

debere, dies illi sic intermissi in numerum nouem dierum nihilominus computari debeant, & impensa quæ in eis pro exequiis facienda esset, inter pauperes Christi distribuatur. Ac vt superfluis quoque sumptibus, qui iam in immensum excreuerunt, modus imponatur, funus simplicius quam consueuerit fiat: ita vt illius ratione (præter regalia Populo Romano præstari solita) decem millium ducatorum summam, pannis lugubribus, & regalibus tam Camerarij & Clericorum ac aliorum Cameralium, quam aliorum quorumcunque ministrorum & officialium, ac aliis omnibus omninò computatis impensa non excedat. Summa autem decem millium huiusmodi vel si collegio visum fuerit etiam minor, ac nullo modo maior, per tres Cardinales antiquiores vnum videlicet de quolibet ordine & Camerarium proportionabiliter pro rata distributionis alias fieri solitæ, inter prædictos omnes & singulos diuidatur.

Exequiarum & Pompæ funebris expensa.

Post decem dies ab obitu Pontificis cõclaue ingredi debent Cardinales.

Lapsis vero decem diebus à die obitus Pontificis, ingressus Conclauis nullatenus prorogetur aut differatur, sed sequentis die missa de Spiritu sancto celebrata siue Cardinales absentes venerint siue non, qui fuerint, præsentes statim Conclaue ingredi teneantur, & ingredientes ipsi absque mora aliqua omissa omninò Capitulorum confectione primis diebus fieri solitorum, in electionis negotio procedant. & singulis diebus scrutinium fiat, & in primo scrutinio etiam accedere liceat. Si qui vero forte intrare voluerint, vel ingressi absque manifesta infirmitatis causa iuramento medicorum & à maiori parte Cardinalium per secreta suffragia approbata exiuerint, dictæ constitutionis Gregorij X. pœnam incurrant: Declarantes nihilominus quod postquam Card. præsentes aliis Cardinalibus etiam de latere Legatis, aut alia quacunque etiam publica causa etiam cum licentia summi Pontificis absentibus vlterius non expectans, post tamen lapsum dictorum decem dierum à morte Pontificis electionem siue intra siue extra Conclaue fecerint, electio sic facta ex itineris aut alterius etiam probabilis & notorij ipsorum Cardinalium absentium impedimenti prætextu impugnari minime valeat, quum publica vtilitas ex matura electione prouenient cuius alteri rationi præferri debeat.

Cardinalium absentia nec repugnari nec obesse debet Pontificis electioni.

Sedis autem vacatione durante, collegium Cardinalium in iis quæ ad Pontificem maximum dum viueret pertinebant, nullam omninò potestatem aut iurisdictionem habeat, neque gratiam neque iustitiam faciendi, aut factam per pontificem mortuum executioni demandandi, seu ea omnia futuro Pontifici reseruare teneatur. Neque de statu temporali Romanæ Ecclesiæ, neque de pecuniis Cameræ Apostolicæ aut Datarij, vel pro solutione debitorum ante obitum Pontificis quomodolibet contractorum, aut alias ex quauis (casibus infrascriptis duntaxat exceptis) quicquam disponere, nec contra dictam Gregorij constitutionem pro se ipsis aliquid percipere, nec æs alienum vltra necessarios sumptus præsentibus comprehensos contrahere debeat, neque Camerarius, Thesaurarius, Datarius, Depositarius, Castellanus arcis sancti Angeli, aut alij Officiales contra harum constitutionum tenorem, Collegio obedire teneantur, siue debeant: quinimo si eis in talibus obtemperauerint, aut ipsi Cardinales vel officiales eorum officijs contra præmissa aliquid attentare præsumpserint, de suo proprio Cameræ apostolicæ plenariæ satisfacere, & pecunias erogatas restituere, ac quæuis damna ad eligendi Pontificis arbitrium resarcire cogantur. Quod autem expendi possit erit præfata decem millium ducatorum summa. Illud item quod pro victu familiæ Pontificiæ ante Conclauis ingressum, ac post ingressum pro pauperum Officialium palatij tanquam per Camerarium & Priores ordinum describendorum victu ac etiam pro eleemosynis sede vacante fieri consuetis, Itemque pro defensione terrarum Ecclesiæ vel partis earum; Necnon pro regalibus Populo Romano & illius Magistratibus, ac custodia Vrbis, & Conclauis, illiúsque prouisionibus opportunis necessarium erit. Quæ vero impensa pro defensione terrarum, & locorum Ecclesiæ, & securitate ac prouisionibus Conclauis facienda sit, Cardinales præsentes per secreta suffragia ordinare debeant, ita vt maioris partis sententia obtineat id, quod obseruandum erit, etiam in Gubernatoribus Vrbis tam vltra pontem, quam citra, & aliis Officialibus etiam pro status Ecclesiastici regimine si opus fuerit eligendis. Si vero vltra prædicta aliquod grande periculum immineret, cui omnibus & singulis Cardinalibus præsentibus iuxta ordinationem Gregorij X. aut saltem duabus

Potestas Cardinalium ad quæ extendatur sede vacante.

duabus illorum tertiis partibus per secreta suffragia videretur celeriter occurrendum, tunc Collegium iuxta maioris partis sententiam similiter per secreta suffragia de remedio opportuno, ac prouide de necessaria impensa prouidere possit & debeat. Statuimus etiam quod tres Cardinales antiquiores, vnus videlicet ex quolibet ordine, vna cum Camerario post Pontificis obitum, reliquos Cardinales congregandi, & occurrentes necessitates in congregationibus generalibus proponendi, & vt Conclaue bene vndique claudatur curandi ius habeant. Ipsorum autem officium tertia die post Conclauis ingressum omninò expiret, eorumque loco tres alij sequentes in ordine, quolibet tertio quoque die, cum eodem Camerario in eadem potestate succedant. Camerarij quoque, & maioris pœnitentiariæ officia, quæ etiam Sede vacante durante, ita durare decernimus, & declaramus, vt non solum ea quæ præsenti constitutione prohibetur, & quæ Pontifice viuente exercere non consueuerant, seu à quibus pro eiusdem Pontificis reuerentia aut alias quomodolibet abstinebant minimè vsurpent, sed Camerarius, ac Præsidentes, & Clerici, aliique Ministri & officiales Cameræ Apostolicæ exactioni pecuniarum eidem Cameræ debitarum ac prouisionibus ratione Sedis vacantis iuxta præmissa necessario faciendis duntaxat incumbere, & propterea à solutione debitorum ante Pontificis obitum contractorum, aut illorum declaratione, rationum solidatione, extractionibus frumentorum, remissionibus delictorum, assecurationibus delinquentium & quibuscunque aliis expeditionibus tam gratiam quam iustitiam, aut illarum executionem quomodolibet concernentibus omninò abstinere debeant. Pœnitentiarius verò & eius officiales ea tantum facere & expedire valeant, quæ ad forum conscientiæ pertinent, in reliquis officium eorum conquiescat. Itaque à quibuscunque matrimonialibus, & aliis dispensationibus, ac absolutionibus, & declarationibus, necnon à quibusuis aliis expeditionibus forum, quod aiunt, fori, mixtim, vel separatim quomodolibet respicientibus omninò abstineant, alioquin in quibus tam Camerarius Pœnitentiarius, & alii prædicti etiam de licentia aut mandato totius Collegij contrafecerint, ea nulla, & irrita sint, ac nemini suffragentur. Et nihilominus eorum excessus & inobedientiæ rationem Pontificis arbitrio quandocunque reddere teneantur. Literis etiam nostris super reformatione Cameræ, & Pœnitentiariæ huiusmodi hactenus in suo robore permansuris. Datarij verò ministerium per eiusdem Pontificis obitum omninò expiret ita vt non solum datas per eum antea notatas extendendi potestatem non habeat, sed quascunque supplicationes gratiarum & iustitiæ penes eum, aut eius ministros adhuc existentes etiam si datatæ fuerint, Collegio Cardinalium statim sub sigillo clausas præsentare teneatur futuro Pontifici seruandas. Quod si contra præmissa quicquam ad cuiusuis etiam Cardinalis instantiam attentare præsumpserit, irritum, & inane existat, & nihilominus falsi crimen incurrat, illius rationem futuro Pontifici redditurus. Prohibentes insuper ne Cardinales, & prælati Signaturæ gratiarum & iustitiæ præfecti Sede vacante supplicationes & commissiones aliquas, etiam si supplicantes, paruas, vt moris est, antea obtinuerint signare valeant, sed officia eorum omninò cessare intelligantur. Quod si aliter fecerint, pro excessibus huiusmodi futuri Pontificis arbitrio puniantur. Mandamus quoque quòd Cellæ conclauis Cardinalibus sorte distribuantur, nec liceat eas etiam infirmitatis prætextu mutare, aut desuper ædificare, vel illas dilatare, sed quilibet, etiam Decanus, sit sua sorte contentus. Post Conclauis verò ingressum interdicimus, & expressè prohibemus sub officiorum & beneficiorum priuationis pœna, atque etiam sub alia arbitrio Gubernatoris ad custodiam Conclauis deputati soliti infligenda, ne quis immediatè supra aut infra Conclaue, seu à lateribus habitare, vel morari possit. Quæ loca muris claudi, & à Præsidentibus custodiæ Conclauis, ac à dicto Gubernatore sæpius visitari debeant. Et si qua fraus commissa fuerit, teneatur ipse Gubernator sub periurij pœna eo ipso incurrenda, & alia arbitrio futuri Pontificis infligenda, delinquentes huiusmodi Cardinalibus pro tempore deputatis reuelare, curareque, vt delinquentes ipsi carcerentur, & acriter. Teneantur quoque Cardinales pro tempore deputati cellas Cardinalium & alia Conclauis loca sæpius visitare, & diligenter perquirere ne in ipsius Conclauis muris, aut laquearibus seu pauimentis vetita foramina

Cura conclauis penes quos esse debeat.

Officiales cameræ incumbant sede vacante exactionibus pecuniarum.

Reformatio Pœnitentiariæ habetur supra 436.

Extincto Pontifice cessat Datarij officium.

Cellæ conclauis sorte distributa.

Vicinia conclauis periculosa electioni, apud quod habitare nemini licet.

Visitatores Cardinales locorum conclauis.

ramina fiant, Et si quid tale deprehensum fuerit, auctores priuationis officiorũ, & beneficiorum, ac aliis etiam corporalibus, & seuerissimis pœnis Gubernatoris, ac etiam futuri Pontificis arbitrio afficiantur, & conscij de præmissis eisdem pœnis teneantur nisi statim, si intra Conclaue fuerint, eisdem Cardinalibus deputatis, si vero extra conclaue Gubernatori, & prælatis præpositis reuelauerint. Qui quidem Gubernator, & prælati sub periurij pœna in hoc inuigilare & opportunè prouidere debeant. Quilibet autem Cardinalis in Conclaui duobus seruientibus Clericis, vel Laicis contentus sit. Infirmis autem, & grauiter affectis à maiori parte Collegij per secreta suffragia tertius ad summum indulgeri possit. Qui seruientes familiares domestici & continui commensales ipsius Cardinalis, & ab anno ante fuisse & tunc esse debeant, & non mercatores, ministri principum, domini temporales & iurisdictionem habentes, neque fratres aut nepotes Cardinalium, etiam si expensis eorum viuerent.

Qui debeant familiari Cardinalibus in conclaui congregatis.

Et de qualitatibus Conclauistarum Cardinales deputati ante Conclauis ingressum diligenter inquisitionem habere, & eos approbare, ac post ingressum denuo diligenter prouidere debeant. Sacrista quoque cum vno clerico coadiutore in officio Sacristæ, duo quoque Magistri ceremoniarum Conclaue ingrediantur, Missis celebrandis, & aliis quæ ad ipsos pertinent vacaturi. Adsit præterea vnus religiosus pro confessionibus audiendis à maiori parte Cardinalium per secreta suffragia eligendus, vnus collegij Secretarius tantum, Duo Medici, vnus Chirurgus, vnus Aromatarius cum vno, aut duobus seruientibus, vnus Faber lignarius, vnus Cementarius, duo Barbitonsores, cum vno aut duobus seruientibus. Item octo aut decem seruientes publicæ vtilitati, & commoditati omnium, veluti pro lignis portandis, pro verrendo Conclaue, & similibus necessariis ministrandis, qui omnes à Collegio Cardinalium, non tamen ex familia alicuius Cardinalis, per fabas secretas eligantur: ita tamen vt is obtineat, qui plura vota tulerit, & eis salaria de publico persoluantur. Quod si vltra præfatas personas, in Conclaui aliquis inuentus fuerit, expelli statim debeat. Et si quis vspiam se occultasse deprehendatur, ignominiosè expellatur, & infamia notetur, & officiis atque beneficiis priuetur, conscij verò sub eadem pœna illos Collegio reuelare teneantur, præmium reportaturi si indicauerint. Clauso Conclaui nulli ad colloquium etiam extra portam Conclauis etiam Principum oratores, nisi ex magna, & vrgenti causa à maiori parte Collegij approbanda admittatur. Et si quis forte (quod absit) clam ipsum Conclaue, & aliunde quam per ostium ingrediatur, omni honore gradu ac officio & beneficio ipso facto priuatus existat, & tradatur curiæ sæculari acerrimis pœnis puniendus. Litteras verò aut cuiusuis generis scripta ad eos, qui in Conclaui erunt, seu nuncium vel notam, aut signum mittere, seu recipere, aut contra, è Conclaui ad eos, qui foris erunt, vllo modo liceat, qui contrafecerint, quacunque dignitate etiam si Cardinalatus honore præfulgeant, pœnæ excommunicationis latæ sententiæ subiaceant, absoluendi facultate præterquam in mortis articulo, soli Pontifici maximo reseruata, à quo nihilominus pro qualitate delicti vltra dictam excommunicationis pœnam puniendi erunt. Prohibentes etiam super futura electione Pontificis sponsiones, quas excommissas vocant, fieri, & si forte contra præsentium tenorem factæ fuerint, illas nullas, & irritas in iudicio, & extra fore, & omninò censeri, & contrafacientes ac proxenetas arbitrio Gubernatoris, & futuri Pontificis puniri debere decernimus, Cardinales autem primo ipso die quo Conclaue ingressi fuerint, tam in prandio, quam in cœna vno solo ferculo vnius speciei tantum eóque moderato, & alias iuxtà constitutionem præfati Clementis VI. qualificato contenti sint, & esse debeant nec quisquam in alterius cella vel de alterius ferculo vescatur. Prælati quoque ad custodiam Conclauis deputati sub pœna periurij, & suspensionis à diuinis, maxima & exquisita diligentia vtantur in inspiciendis ac perscrutandis epulis & aliis rebus ac personis Conclaue intrantibus, & de eo exeuntibus ne sub earum rerum velamine litteræ aut notæ vel signa aliqua transmittantur Quod si tale quid inuentum fuerit, familiares Cardinalium aut alij delinquentes pœnam priuationis officiorum, & beneficiorum, ac inhabilitatis ad obtenta, & obtinenda incurrant, Et vlterius per Gubernatorem carceribus mancipentur, ex inde man

Probatio Conclauistarum.

Quæ personæ immorari possint in conclaui.

Pœna ingredientium conclaue clausum.

Litteræ & epistola non mittantur.

de mandato noui Pontificis minimè relaxandi, sed eius arbitrio acrius puniendi, omni facultate collegio Cardinalium in fauorem quorumcunque qui in præmissis, vel eorum aliquo deliquerint omninò interdicta Conclauistæ vero & quicunque alij seruientes conclaue ex causa infirmitatis manifestæ, & notabilis à medicis medio iuramento probatæ, & de consensu deputatorum, quorum etiam conscientiam desuper oneramus, & non aliter exituri nullo modo reuerti possint, sed eorum loco alij eodem prorsus tempore, quo infirmi exibunt, ingrediantur. Statuimus etiam, & declaramus, quod si forte aliquis Cardinalis saltem in Diaconatus ordine constitutus non fuerit, is nullatenus ad eligendum admitti debeat. Cardinales autem per viscera misericordiæ Domini Nostri Iesu Christi enixe rogamus, & hortamur, ac eis nihilominus sub diuini interminatione Iudicij præcipimus, & mandamus, vt attendentes magnitudinem ministerij quod per eos tractatur, in dandis suffragiis, ac aliis omnibus & singulis electionem quomodolibet concernentibus, omni dolo ac fraude, factionibus & animorum passionibus remotis: ac principum sæcularium intercessionibus, cæterisque mundanis respectibus minime attentis, sed solum Deum præ oculis habentes, sese purè libere, sincerè, quietè, & pacificè gerere, & habere debeant, Nec pro ipsius Pontificis electionē conspirationes, condicta pactiones & alios illicitos tractatus inire, signa, aut contra signa votorum suorum alteri dare, minásve aliquibus inferre, tumultus excitare, aut alia facere per quæ electio retardetur, vel minus liberè suffragia præstentur per se, vel alium directè, vel indirectè, quouis colore, vel ingenio audeant vel præsumant. Quod si secus fecerint, aut contra prohibita in præsenti constitutione aliquid admiserint, vltra diuinam vltionem, arbitrio futuri Pontificis pro modo culpæ in eos quandocunque animaduerti possit. Quia vero parum esset iura condere, nisi forent qui executioni ea demandarent, statuimus, & ordinamus, vt Prælati, Rectores, Officiales Vrbis, ac Principum Oratores, illustres viri, quos omnes à Collegio pro custodia conclauis eligi continget (eligere autem Collegium debebit eos qui ad id magis idonei videbuntur) præmissa omnia plene, & inuiolabiliter ac sine fraude, & dolo aliquo obseruari faciant, de quo corporale iuramentum coram ipso collegio ante ingressum conclauis, & quoties opus fuerit, præstare teneantur: quæ quidem nisi fecerint, vel si in eis dolum, & fraudem commiserint, prædictas pœnas & cæteras in dicta constitutione Gregorij X contentas incurrant. Volumus autem neque per Prælatos, neque per Rectores aut officiales præfatos vltra quam præmittitur, Cardinales arctari, neque præsentes has nostras constitutiones per Collegium Cardinalium vllo modo alterari corrigi aut immutari posse, sed illas coram omnibus de verbo ad verbum in prima congregatione post obitum Pontificis [illegible]i solita, & deinde post conclauis ingressum legi, & iurari eo modo quo leguntur, & iurantur constitutiones Iulij II. & aliorum prædecessorum, nostrorum quorum constitutionibus, & pœnis in eis contentis vltra præmissa per hanc nostram constitutionem derogare non intendimus, sed magis eas confirmare innouare & comprobare Et ne dissentionis occasio aut schismatis oriatur volumus censurarum, & excommunicationum præfatarum, & aliarum quarumcunque prætextu Cardinales à Pontificis electione actiuè, vel passiuè excludi nullo modo posse: quasquidem excommunicationes, & censuras ad electionis effectum tantum, illis alias in suo robore permansuris, suspendimus, & suspensas esse volumus, & declaramus. Decernentes quoque excommunicationes, & censuras ipsas eum solum afficere, qui deliquerit, non autem alios conclaui durante cum eo conuersantes, Ac præsentes nostras vbicunque electionem summi Pontificis etiam extra Vrbem fieri contingerit, locum habere, & obseruari debere Ac insuper illas in valuis basilicæ Principis Apostolorum, & Cancellariæ apostolicæ, ac in acie campi Floræ per aliquos cursores nostros legi, & publicari, ac illorum copiam ibidem affixam dimitti, & deinceps omnes & singulos Cardinales etiam absentes & præsentes, & futuros, & alios quoscunque quorum interest vel interesse poterit quomodolibet in futurum afficere, & ligare, nullumque earum ignorantiam prætendere posse, ac si eis personaliter intimatæ forent præmissis ac aliis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis non obstantibus quibuscunque. Nulli

Custodes conclaui curent ne sub epulis &c. aliæ literæ transmittantur.

Egredientibus conclaue ingressis, iterum non pateant fores.

Cardinales in Diaconatus ordine constituti ad eligendum vocem non habeāt.

Conclauis custodes præmissa faciant seruari.

Cardinales immutare non possunt hanc constitutionem.

Excōmunicationes suspenduntur ne differatur effectus electionis.

Forma & effectus publicationis.

ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo sexagesimo secundo Septimo Id. Octobris, Pontificatus Nostri Anno Tertio.

Leges quæ in Comitiis Romani Pontificis seruari debent superius sub Gregorio X. enarrauimus, sed prætermissa est ratio cur conclauis vsus in creatione Romani Pontificis inuentus fuerit Anno Dominicæ natiuitatis M.CCLXVIII. Clemēs Papa IIII. Viterbii, vbi cum curia sua toto penè sui pontificatus tempore permanserat, in die Sanctæ Ceciliæ ægrotare cœpit, & octauo die post morbo, senióque confectus in Kalend. Decembris obiit. Cuius cadauer honorificè ad Ecclesiam Prædicatorum sanctæ Mariæ ad gradus Viterbii sepultum est. Quo mortuo vacauit sedes propter Cardinalium discordiam annos duos, menses IX. & diem. Et porro vita functo, Cardinales, qui tunc in curia Romana præsentes erant numero XVII in creatione futuri Pontificis dissentire cœperunt, electionisque ratio adeò discordiis agitata est, vt propè in triennium protraheretur. Sæpius siquidem congregati, negocium conficere nulla ratione valuere, dum vnusquisque ipsorum ad pontificatum aspirans in neminem cadere vellet. Eo autem tempore nequaquam, vt nunc consuetudo est, cardinales in conclaui recludebantur, sed summo mane singulis diebus si Romæ erant, Laterani: vel in basilica sancti Petri, aut alibi prout occasio sese offerebat: sin autem extra vrbem, in Ecclesia Cathedrali illius ciuitatis, in qua tunc commorabatur, vnà conueniebant; perinde ac nostro tempore faciunt cùm congregationem sunt habituri, de Romani Pontificis electione tractantes. Innocentius V. primus in conclaui Papa renunciatus est, è præclaro fratrum prædicatorum ordine assumptus.

XVIII.

Naturalium spuriorum legitimationes annullantur & reuocatio facultatum eo modo legitimandi.

Comitum Palatinorum in legitimandis illegitimis non vulgare est priuilegium. Clericorum enim filii natalibus possunt restitui à Comite Palatino facultatē natalibus restituendi ab Imperatore adepto vt refert Socin. in consil. 65. Curt. Iun. cons. 84. nu. 7. Non posse autem quempiam legitimare nisi in suo priuilegio specifica legeretur facultas ipsos legitimandi. l. Iubemus C. de emancipat. liber. arguendo de emācipatione ad legitimationem quod argumentum secundum cōmunem doct.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

QVAMVIS à sede Apostolica ad quam negotiorum multitudo vndique confluit, curis continuò plena innumeris, nonnulla interdum ex quibusdam causis aliquando per occupationem ac importunam petentium instantiam concedantur, quæ in alieni iuris præiudicium tendunt & detrimentum, non debet reprehensibile videri si Rom. Pontifex ad cuius prouidentiam pro debito pastoralis officii spectat super his debitè prouidere, illa rationabilibus, & iuridicis causis maturis, & attentius deinde cognitis quandoque reuocat & annullat, ac in statum redigit rationis. Sane cum fide digna plurimorum relatione non sine animi nostri molestia intellexerimus nonullos Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac prætextu quorundam sibi concessarum facultatum Comitēs Palatinos, & alios multos spurios & naturales, & forsan incestuosos etiam in præiudicium venientium ab intestato, & vocatorum ex testamento ad fideicommissa, ac hæreditates, & legata, vel donationes ita legitimasse vt in huiusmodi fideicommissis hæreditatibus aut legatis, vel donationibus, non obstantibus testatorum voluntatibus succedant, ac proinde variæ contentiones, & scandala in graue multorum præiudicium, ac animarum iacturam hactenus exorta sint, & in presentiarum exoriantur. Nos illa vtpote contrarius, & æquum existentia ne de cætero fiant oppportune prouidere, necnon eorum quos hoc ipsum tangit, ac tangere poterit, quomodolibet in futurum indemnitati consulere volentes, Motu proprio, non ad alicuius super hoc nobis oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & ex certa scientia, ac potestatis plenitudine, omnes, & singulas legitimationes de quibuscunque naturalibus spuriis per Romanos Pontifices prædecessores præfatos, ac Comites Palatinos huiusmodi, & quoscunque alios ad id facultatem habentes in præiudicium vocatorum ex fideicommisso, aut testamento, vel quauis alia valida tamen dispositione, sub quibusuis tenoribus, & formis, ac cum quibusuis verborum formis, & expressionibus, ac efficacissimis & insolitis clausulis, & etiam irritantibus decretis, etiam Motu simili, etiam Consistorialiter, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, etiam cum derogatione Regulæ, seu Constitutionis de non tollendo iure quæsito, ac aliis cautelis quomodolibet factas, nondum tamen adhuc viuentibus vltimis bonorum huiusmodi possessoribus, per quorum obitum ad legitimos prędictos deuolui

ni deberent; effectum sortitas, nec ius inde consecutas) necnon eorundem Comitum Palatinorum, & aliorum facultates legitimandi habentium ad hoc tantum vt deinceps tales legitimationes in præiudicium fideicommissorum, & aliarum dispositionum huiusmodi facere non possint, auctoritate apostolica tenore præsentium perpetuo reuocamus, cassamus, & annullamus. Necnon quascunque lites, & controuersias quas illarum status, & causarum merita, nominaque, & cognomina Iudicum, & colligitantium præsentibus pro sufficienter expressis habentes, in Romana Curia, vel extra eam super præmissis motas, & indecisas pendentes, in statu, & terminis in quibus reperiuntur harum serie ad nos aduocamus, cassamus, & extinguimus. Necnon partibus litigantibus, & Iudicibus coram quibus illæ pependerunt, seu forsan adhuc pendent indecisæ perpetuum silentium imponimus iuxta declarationem prædictam, ac imponi volumus, & mandamus: Districtius inhibentes eisdem Iudicibus ne in eisdem causis, necnon Comitibus Palatinis, ac aliis facultatem legitimandi huiusmodi habentibus in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub nostræ indignationis quo ad Comites, & alios facultatem legitimandi huiusmodi etiam aliter quam vt præfertur habentes, & aliorum quorumcunque illorum facultatum, priuilegiorum, & indultorum cassationis, annullationis, & totalis reuocationis, necnon decem millium ducatorum auri de Camera quoties contrauenerint, ipsi Cameræ Apostolicæ applicandorum pœnis simul. bus de legitimationibus deinceps so respectiuè contra dispositionem, & declarationem nostram huiusmodi intromittere quoquomodo audeant seu præsumant. Decernentes Comites Palatinos, & alios quoscunque legitimandi facultatem habentes, vt præfertur, nullas in præiudicium fideicommissorum, & voluntatum testatorum huiusmodi legitimationes in posterum facere posse, & aliter factas, & forsan faciendas iuxta dispositionem, & declarationem nostram huiusmodi restringi, & limitari, Ac sic in præmissis omnibus, & singulis per quoscunque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungentes, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, seu eorum Locatenentes, ac S.R.E. Cardinales sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate interpretari, iudicari & diffiniri debere, necnon irritum, & inane quicquid secus super his à dictis Comitibus, & Iudicibus, vel quibusuis aliis quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus nostra de non tollendo iure quæsito, quatenus opus sit, ac aliis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis ac prædictis & quibusuis aliis facultatibus, priuilegiis, indultis, & literis apostolicis eisdem Comitibus Palatinis, quibusuis aliis, etiam pari Motu, ac alias quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis, quorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus contrariis quibuscunque, aut si aliquibus communiter, vel diuisim à prædicta sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem & qualibet alia dictę sedis indulgentia generali, vel speciali cuiuscunque tenoris existat, per quam præsentibus non expressam, vel totaliter non insertam effectus huiusmodi literarum impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de qua cuiusque toto tenore habenda sit in nostris literis mentio specialis. Vt autem pręsentes literę ad omnium notitiam deducantur, nec aliqui de illis ignorantiam aliquam pretendere valeant, vel allegare, volumus præsentes literas quo ad legitimationes apostolica auctoritate factas vbiuis locorum, quo vero ad illas quę ex Imperiali concessione factę fuerint, in terris nobis, & Romanę Ecclesię mediatè & immediatè subiectis, in casibus in quibus illa in Terris huiusmodi de iure fieri permittitur, locum habere, & effectum sortiri debere necnon in valuis Cancellarię Apostolicę, ac acie Campi Florę affigi, & publicari, ac eos quos concernunt perinde arctare, ac si eis personaliter intimatę forent, cum non sit verisimile apud eos remanere incognitum quod tam patenter extitit publicatum. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę apud sanctum Petrum Anno incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo sexagesimo secundo, Kal. Ianuar. Pontifi. nostri anno tertio.

sententiam veterum est: Iason in Consil. 184. in 2. vol. & cons. 40. in 3. vol.

Annullantur legitimationes de naturalibus spurius factæ in præiudicium vocatorum ex testamento dummodo non sint sortita effectum. Reuocantur quoque facultates legitimandi in præiudicium vocatorum ex testamento.

Comites Palatini non possunt legitimare contra formulam huius constitutionis.

Decretum irritans, & Clausula derogatoria.

In terris Romanæ Ecclesiæ subiectis potentior est huius constitutionis effectus.

Quamuis hæc constitutio nō vbiq. suos sortiatur effectus, eius tamē æquitas multorū iudicio firmata facit vt de legitimatione paucula quædam subiiciam. Primùm ergo inuestigabimur, quibus concessa sit auctoritas obscuros natales illustrandi aut legitimandi spurios. Summus Pontifex matrimonium prohibitum iure canonico sua dispensatione ratum faciens, videtur prolem ex eos susceptam legitimam reddere cap. referente, vbi glossa. vers. promissionem. qui filij sint legitimi.

Matrimonium contractum vbi de eius validitate plures dubitant, discutit dubia illa omnia, si Pontificio diplomate pro legitimo habeatur, illiusque proles legitima dicitur, c. quod nobis. qui filij sint legitimi.

Dispensatio Summi Pontificis legitimans matrimoniū, in gradibus prohibitis filios etiam hinc susceptos legitimat, ante illam approbationem si eius mentio Principi fiet. Princeps enim vt doctè sentit Couarruuias qui matrimonium ratum habet, ita coniugium approbat, ac si ab initio nulla extante prohibitione contractum fuisset, vnde liquido sequitur prolē coniugio adhærentem legitimam esse. Ex eo etiam quod legitimū constituit illud matrimonium idem efficit, ac si à tempore cōtract. probatus fuisset Abb. in c. per venerabilem. nu. 22. Ant. in tract. de legitimatione lib. col. 6. Sic videmus legitimationem factam approbationē matrimonij esse validiorem & efficaciorem aliis legitimationibus. Bur. cons. 18. nu. 8. & 23. doct. in c tanta. ext. qui filij sint legit. vbi etiam dicit istam legitimationem esse fortiorem ea, quæ fit rescripto sequitur Menoch cons. 174. nu. 14. lib. 2. hanc materiam vltra alios, & ab eis selectos pertractans Petr. Duen. Reg. CCCL. Ant. Gabr. in tit. de legit. Rolan. à Vall. cons. vlt. lib. 2. Menoch. cons. 16. lib. 1. & cons. 174. lib. 2 Bur. cons. 10. cons. 12. & cons. 16. Villalobos in ver. legitimus. Viu. in vers. filij nati, ex legitimo matrimonio. Soarez in vers. legitimatus ob matrimonium.

Ius pariter legitimandi competit Regi vel Principi eos qui eius imperio subiiciuntur. Nam Princeps minimè potest natalibus restituere, vel legitimum efficere sibi non subditum, quo ad bona intra alterius imperij, aut regni fines existentia. Iura enim docent neminem posse erga subditum voluntariam exercere iurisdictionem respectu rei quæ extra ipsius iurisdictionem existit, vt acutè scribit Ludouicus Gomez in cap. fin. § fin. nu. 16. de constitutionibus. in 6. Domin. in c. cum ex eo. in gl. subiectos. de elect. in 6.

Papa vrgentissima ratione tum publicæ vtilitatis causa & Christianæ Religionis commodo ductus secularis subditum legitimum reddere, etiam quo ad munera & bona temporalia potest, vt habetur in c. venerabilem. Id autem leuis causa ciuilis iurisdictionis præstare nequit. Nicolaus de Vbaldis in tract. de success. ab intest. fol. 11. col. 3.

Clericus sacris ordinibus candidatus in iis quæ spectant ad iura hæreditatis paternæ legitimationem à Principe sæculari obtinere potest ea ratione quod legitimatio sit actus ipsius Principis. Bart. in l. Gallus. §. forsitan ff. de legitim. & posthum. Paulus in l. posthumos. ff. ibidem. Quorum sententia licet à multis oppugnetur tutissima manet.

Postremò Princeps filios, tanquam subditos filij splendorem natalium augere potest. d. c. per venerabilem. §. insuper. E contrario qui Cæsari vel Regi subest, & ab eo potestatem habet legitimandi, filium legitimare non potest, nisi particulari priuilegio ac licentia id valeat. Decius in cap. 3. de probationibus. & in l. qui iurisdictionem.

Qua via & methodo consequatur legitimatio, differitur variis modis. Primùm cum filij illegitimi postulatur legitimatio apud Principem, nihil negligendum ex his quæ vel Principem ad denegandam natalium restitutionem, vel eum auertere a facili, & forsan neglecta, ac minimè circunspecta concessione flectere possent. Cum enim iusta trutina librantur postulata eò faciliùs vel voti compos efficitur qui iusta; vel repulsam patitur qui iniqua postulat. Qua de causa qualitas legitimandi genus, patria, exprimenda est. Nimirùm an sit naturalis vel spurius, vel incestuosus ne priuilegium legitimationis iniuria extorqueatur, aut surreptitium videatur, vt præclarè decretum est apud Paulum. ibi in l. sed si hac. §. patronum ff. de in ius voc. & in c. per venerabilem. col. penul. & fin. qui filij sint leg. Oldr. 247 Alb. in rub. C. de nat. lib. Bald. in l. eam quam. C. de fideicom. nu. 38. Nicol. de Vbal. de successio. ab intest. fol. 10. col. 4. Ant. in d. c. per venerabilem. nu. 15 & ibi Abb. nu. 27. Ant. Rosel. de legitimation. fol. 14. c. de causa formali. col. 3. & esse hanc communem opinionem testatur additio ad Mart. Laud. in tract. de legitimat. fol. paruo 10. col. 1. Qualitates autem illæ specialiter & particulariter non in genere enucleentur, vt affirmarunt Bal. in l. eam quam. col. 12. C. fideicom. Alex. cons. 195 nu. 5. 6. lib. 2. Fel. c. postulasti. num. 2. vbi latè declarat, de rescript.

Ias.

Iaf.conf.15 col.1. ver.tertio dicta.lib.3. Soc.sen.conf.47.num.26. & num. 40 lib.4. Decius con. 171 num.4. Soc iun.conf 99.num.38.lib.2.Marsil.sing. 492 in legitimatione. Ripa h. ex facto. §.si quis rogatus.num 2.ad Trebel. & Rolan.à Valle conf.89.num.40.lib. 1.His accedit Ant.Rosell.tract.a.de legitimat. Magni siquidē sunt ponderis notæ illæ ad legitimationis priuilegiū. Illius enim vana est legitimatio qui in incestu natus spurietatis qualitates nō expressit.Bald.d.l. eam quam.in 3. col. vers.sed pone quidam. C.de fideicommissis. Si quis enim impetrauit à Principe se legitimari dicens se natum ex congressu soluti & solutæ cum esset natus ex adulterio, talis legitimatio iure nō constat Bal.in l.præscrip.vers.ego dico.in 5. col. Opus est etiam narrare spuriorum parentem quod concubinam ex qua legitimandum suscepit non possit in vxorem ducere iusta impediente causa. Ruinus conf.66.nu.27. in fine, lib.3 inquit esse etiam narrandam qualitatem matris filij legitimandi, an sit ex plebeia vel nobili stirpe oriunda.

Multi qui in hac legitimatione iampridem laborarunt hanc potissimum quæstionem agitarunt vtrum in legitimatione concedenda à Principe sint cognati, agnati ve ipsius parentis conuocandi sint. In hanc autem communem sententiam deuenerūt. Agnatorum neque cognatorum citatio, vel consensus non requiritur in legitimationem quam pater suo consensu potest & probat. His enim pro voluntatis arbitrio liberè bona propria distribuere possit. Nec quippiam videtur esse iniurius si filium proprium cōsentiat à Principe legitimum fieri. Bart. l. Gallus.§.& quid si tantum.ff.de liberis & posthumis.Curt. Iun.conf.70.nu.1. conf.157. nu.1. Iaf.in conf.10.lib.3.Boer.decis.121.Tiraq.in l.si vnquam.vers.susceperit.nu.53.de reuo. dona. Soc. conf 42. in præsenti consultatione.vol. 4. Dec.conf.367. incip. viso puncto. circa fin. & in conf 307.viso puncto.circa prin. & conf.698.in causa Soc Iun.conf.142.vol.1. Vbi autem legitimatio fit stantibus filiis legitimis, & naturalibus quia de ipsis debet fieri mentio: quinimò eis inuitis, legitimatio fieri non potest, cùm soleat fieri tantum in defectum legitimorum. Dec. ibidem Bart.in l Gallus.§.quidam recte ff.de liber.& posthum.cuius opinionem communiter approbari asserit Soc.conf. 226.in 2.vol. nu.3. & eo casu potest quis in legitimatione filij sui præiudicare suis agnatis, cognatis & consanguineis etiam non citatis, cùm liberum erat ipsi patri illos omnes consanguineos suos à successione sua excludere, & extraneis sua bona relinquere. Soc. conf.251. nu.11. vol.2. nisi adessent filij legitimi & naturales: nam tunc eis inuitis non posset filius naturalis legitimari. auth. item si quis. de natura.liber. Bald. in l. nam ita ff. de adop. quod Iaf. videtur approbare in d. §. & quid si tantum & hæc etiam procedunt in filio spurio, qui ad patris requisitionem poterit legitimari etiam cognatis, agnatis, & aliis consanguineis non citatis, vbi nulli sunt liberi legitimi & naturales.

Deinde antequam progrediamur legitimationis cœpta vlterius citandus est sub illa conditione, si sine liberis institutus pater illegitimi decesserit: cùm illegitimatus hunc substitutum excludat: vt docet Couarr. Illa etenim bona, quæ pater obtinet, non sunt eius liberæ dispositioni subiecta: sed omninò sunt restituenda substituto, hanc igitur illationem probat Anch.conf 427.Alex.conf 67.in 1.vol.& est communis opi.secundùm Deci.conf.85 col.pen. & Crot.tum in d. §.& quid si tantum.fol 12.col.2.qui eam sequuntur. Iaf. tamen ibi col. pen. contrarium tenet ex eo, quod si vera esset communis opinio. nunquam locus esset legitimatio, excluso substituto: cùm substitutus vocatus minimè consentiret restitutioni natalium. Ego verò non consulerem principi, vt illegitimum legitimum efficiat in præiudicium substituti, nihilominus tamen consensus substituti non erit necessarius, etiam si citandus sit, vnde cessat ratio Iaf. Cuius opinio: etiam si vera foret aduersus communem, non tamen negat in rescripto huius legitimationis fore necessariam mentionem huius substitutionis: quod Carol. Ruinus sensit in d. §.& quid si tantum ad fin.

Porrò, quod modo diximus, viuente patre, legitimationem fieri posse, non vocatis ipsius patris intestati hæredibus, seu successoribus: est etiam intelligendum, si mortuo patre legitimatio fiat, ex præuia tamen ipsius patris voluntate, quod Bar. notat in d.§.& quid si tantum. in fin. quem alij ibi sequuntur. probat text.in auth. item sine C.de natur.libe. Bar.in l.2.col. 3.ff.de vulga.l.6.tit.15.par.4.

Superest vt videamus quibus fulcris constet & firma permaneat, nullisque pedibus claudicet legitimatio & verum legitimatus sit verè legitimus originali legitimitate, quæ ex matrimonio descendit. Qua in re consulendus est Menochius qui Conf CCLXVI.nu. 50. contrarium asserit, cum lex vtatur in hac fictione. Quia efficere non potest, quod verè si

natus ex coniunctane matrimonij, qui non fuit natus:sed tamen eum lex habet pro tali. Ita procedit opinio eorum, qui dixerunt: legitimatum non esse verè & proprè legitimum: ij sanè intelligendi sunt, vt loquantur respectu legitimitatis ordinariæ. Aliud occurrit dubium an legitimatus sit verè legitimus vt legitimitas sit actus iuris ciuilis (nihil enim aliud est legitimum esse quam esse habilem ad ea quæ sunt de iure ciuili) & tunc dicendum est legitimatum esse verè legitimum: cum habilitatem hanc concedere possit Princeps, sicuti videmus Principem posse facere filium adoptiuum verè legitimum absque vllo naturæ primordio. Et ob id (subiungit Natta) dicere possumus, quod legitimatus secundum veritatem est legitimus secundum fictionem verò est legitimè natus.

Aximma singulare ex iuris adytis subiiciam quod superiora omnia complectitur. In præiudicium legitimorum filiorum legitimatio non valet. Idcirco optimè additur rescripto legitimationis hæc clausula. Sine præiudicio eorum qui intestato successuri sunt. *Quæ tamen paulo accuratius considerata hæc innuere videtur vt legitimatus ex testamento admittatur attamen mortuo patre intestato excludatur ab agnatis & cognatis intra quartum gradum cæteros verò vxorē & fiscum ipse filius excludat. Huic sententiæ calculum dederunt Nicol. de de Vbal. in tract. de success. ab intest. fol. 12. col. 3. & 4 Corn. cons. 3. in 1. vol. Decius. Cons. 338. col. 3. & cons. 393. col. 2. & Soci. Iun. cons. 97. num. 43. & cons. 226. num. 21. lib. 2.*

XIX.

Decisio & sententia litis Canonicorum regularium ordinis S. Augustini congregationis Lateranensis aduersus Monachos ordinis S. Benedicti congregationis Cassinens. alias S. Iustinæ de Padua, pro præcedentia authoritate.

Antiquum litigium Canonicorum regularium Diui Augustini & monachorum S. Benedicti super præcedentia.

PIVS Papa IIII. Ad futuram rei memoriam.

SEDIS Apostolicæ prouidentia circunspecta, ne rursus ea quæ in controuersiis inter personas Ecclesiasticas, præsertim Altissimo sub regulari professione famulantes exortis, pro tranquillo Religionis statu prudenter ordinauit, in molestos contentionis anfractus relabantur, maiorem solet, dum id res ipsa requirit, adhibere cautionem, Sane nuper postquam sicut nobis innotuerat, ab antiquis vsque temporibus, etiam suprà 100. annos retroactos, lis & causa seu controuersia inter dilectos filios Rectorem Generalem, & Canonicos Regulares S. Augustini congregationis Lateranensis ex vna, ac Monachos S. Benedicti Ordinis Cassinen. alias Sanctæ Iustinæ de Padua congregationum partibus ex altera, Super illorum præcedentia seu iure præcedendi suborta, & coram diuersis iudicibus in nostro Palatij Apostolici auditorio ventilata, ac demum non sine animi nostri molestia in œcumenico Concilio Tridentino, inter earundem congregationum Abbates renouata fuerat: Nos considerantes lites, & controuersias huiusmodi in Ecclesia præsertim inter Religiosas, & reformatas personas quæ relictis mundi vanitatibus votum suum humilitatis spiritu, domino, & Deo nostro, qui se pro nobis vsque adeo humiliauit, vt formam serui acciperet, prosoluere profitentur, non modicum illi præclaræ Deoque præcipue dilectæ virtuti, quæ est humilitas, labem infundere, populóque scandalum generare, ac propterea illas omni ratione submouendas publicæque religionis tranquillitati, ac ministrorum Dei reconciliationi, & mutuæ dilectioni quamprimum consulendum esse rati. Motu proprio dictas causas, & controuersias vbilibet, & coram quibusuis iudicibus motas, & in quibusuis instantiis indecisas pendentes, ab eisdem iudicibus ad nos auocauimus illasque dilectis filiis nostris Ioanni Michaeli Sanctæ Anastasiæ Saraceno, Ioanni Baptist. S. Clementis Cicadæ, ac Bernardino Scoto, nuncupatis S.R.E. Presbyteris Card. audiendas cognoscendas & decidendas per quandam motus proprij schedulam, & inde illas per aliud nostrum rescriptum eisdem Cardinalibus per eos audiendas tantum, nobisque referendas commisimus. Qui quidem Cardinales dictis partibus eárumve procuratoribus, & aduocatis pluries auditis, dubiisque emergentibus ad plenum discussis, & resolutis, comperto satis per eos ex com pluribus literis Apostolicis diuersisque aliis documentis rationibus, & probationibus, quod ipsi Canonici fuerunt, & sunt de illis clericis à sancto Augustino, quinimo à sanctis Apostolis institutis, eosdem Canonicos tam suæ antiquæ institutionis huiusmodi,

Cardinalibus tribus controuersia discutienda proposita fuit.

modi, quam etiam dignitatis clericalis, qua eos statim quod professionem regularem emittunt, insignitos esse oportet, aliarúmque qualitatum in eis existentium ratione, dictamque illarum congregationem Lateranen. præfatos Monachos, & eorum congregationem Cassinen. præcedere debere censuerunt, & concluserunt, suamque conclusionem huiusmodi ad audientiam nostram iuxta vltimi nostri rescripti præfati tenorem retulerunt. Vnde nos illorum relatione intellecta, eaque per nos diligenter examinata, quoniam eam in omnibus suis partibus veritati & iuri consonam comperimus, per nostram diffinitiuam sententiam pronunciauimus, sententiauimus, decreuimus & declarauimus, Abbates, Prælatos, & Canonicos regulares congregationis Lateranen. vti clericos dimisisse Superiori veste, pallio, seu cappa, in linea veste, clericalique habitu incedentes (quod etiam in alma Vrbe consuetum fuerat, & tunc obseruabatur) in processionibus, & omnibus aliis actibus publicis, & priuatis, tam in dicta Vrbe, nostroque, & aliorum Romanorum Pontificum successorum nostrorum conspectu, quam alias in vniuersis, & quibuscunque aliis Ciuitatibus, Terris, Oppidis, & Locis, Abbates, Prælatos, & Monachos ordinis S. Benedicti congregationis Cassinen. prædictos præcedere debuisse, & debere, ac eosdem Abbates, Prælatos, & Canonicos Regulares, dictamque eorum congregationem, vt præfertur incedentes, dictis Abbatibus, Prælatis, & Monachis S. Benedicti, & eorum congregationi in omnibus & singulis præmissis præferendo anteponendos, & in digniori loco collocandos fore, & esse: Abbates vero dictarum congregationum singulariter, & de per se absque eorum conuentibus in Conciliis Generalibus, prouincialibus, & synodalibus, ac aliis actibus publicis, & priuatis, in quibus Abbates de iure vel de consuetudine locum, & votum habent, vel pro tempore quomodolibet habebunt, inter sese iuxta singulorum ipsorum Abbatum ibidem interuenientium priorem, & antiquiorem promotionem ad Abbatiam, ac illorum promotione duntaxat, non autem congregatione, & ordinis cuius sint, attentis præcedere, & præferri, & in digniori loco collocari debuisse, & debere, prout ex tunc prætulimus, anteposuimus, & collocauimus, præferrique anteponi, & collocari mandauimus: actiones quoque molestationes, oppressiones, perturbationes, vexationes, & impedimenta quęcunque per Abbates, Prælatos, & Monachos prędictos, & eorum congregationem Cassinen. eisdem Abbatibus, Pręlatis, & Canonicis regularibus congregationis Lateranen. super pręfatis omnibus, & singulis, & illorum occasione quomodolibet factas, pręstitas, & illatas, factáque pręstita, & illata, fuisse & esse temerarias, illicitas, indebitas, & iniustas, temerariaque illicita, indebita, & iniusta, ac de facto pręsumptas, & pręsumpta, illasque & illa Abbatibus, Pręlatis, & Monachis congregationis Cassinen. huiusmodi fecisse, & facere minime licuisse, neque licere de iure. Et Propterea de, & super illis ac dicto iure pręcedendi, omnibusque & singulis aliis pręmissis perpetuum silentium imponendum fore, & esse, & tunc imposuimus prout in rescripto, relatione, & sententia prędictis plenius continetur. Ne autem de sententię aliorumque pręmissorum validitate vllo vnquam tempore dubitari, ac propterea vel alio quouis pretextu rem maturè discussam, & iudicatam, rursus in controuersiam retrahi, neue denuo in Ecclesia Dei inter tales personas religiosas, contentiones exoriri, ac populo scandala generari contingat, tempestiuè prouidere, ac supremam huic negotio manum apponere cupientes, necnon veriores literarum singulorum prædecessorum, ac rescripti processus, relationis sententiæque præfatorum, & inde secutorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes. Motu simili, non ad ipsorum Abbatum, Prælatorum, & Canonicorum regularium congregationis Lateranen. vel alterius pro eis nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex mera deliberatione, & certa scientia nostra, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine ad effectum executionis dictæ sententiæ tantum omnes, & singulos processus & sententiæ prælatorum defectus etiam substantiales, si qui forsan in eisdem interuenerint, harum serie supplemus, ac eandem sententiam vna cum eius processu validos, & efficaces esse, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & inuiolabiliter ab omnibus obseruari debere, nec partes ipsas ab eis vllo vnquam tempore quouis prætextu quæsitoue colore resilire posse, sed ad illorum obseruatio-

Canonicn præcedentia sua tribuitur.

In fauorem Canonicorum, lata sententia.

Abbatum in publicis cœtibus præcedentia.

Sententiæ inuiolabilis obseruatio & integer effectus.

Irritantur quælibet iudicia in constitutione edita.

obseruationem teneri, censurisque, & pœnis tam Ecclesiasticis, quàm pecuniariis ad id cogi, & compelli, ac quae Monachos eorumve congregationem aduersus sententiam aliáve præmissa in pristinum statum quouis quæsito colore vel ingenio restitui, nec illa oppugnantes audiri, Præsentésque literas de surreptionis vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, aut alio quouis defectu notari, seu impugnari posse: sicque, & non aliter per quoscunque Iudices, & Commissarios etiam S.R.E. Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & authoritate, iudicari, & diffiniri debere, ac quicquid secus à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus, præmissáque omnia perpetuò statuimus. Et quod ita fiant, & obseruentur, volumus, atque mandamus, similiter venerabili fratri Episcopo Amerin. & dilectis filiis nostro in alma Vrbe, & eius districtu Vicario in spiritualibus, ac Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ Auditori Generalibus, per præsentes motu pari mandantes, quatenus ipsi, vel duo aut vnus eorum per se vel alium, seu alios præsentes literas, & in eis contenta quæcunque vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte Rectoris Generalis, & Abbatum prælatorum, ac regularium Canonicorum S. Augustini congregationis Lateranen. præfatorum, vel alicuius eorum fuerint requisiti solenniter publicantes, ac illis in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra illos suppletione, decreto, statuto, voluntate, & mandato, aliisque præmissis pacificè frui, & gaudere. Non permittentes eos vel eorum quempiam desuper per quoscunque quomodolibet indebitè molestari, perturbari, vel inquietari. Contradictores quoslibet, & rebelles per sententias, censuras, & tam Ecclesiasticas, & pecuniarias etiam arbitrio suo moderandas, & applicandas quam etiam priuationis beneficiorum Ecclesiasticorum per ipsos contra factores obtentorum pœnas, aliaque iuris remedia, appellatione postposita compescendo, ac legitimis super his habendis, seruatis processibus, illos sententias, censuras, & pœnas huiusmodi incurrisse declarando, illósque etiam iteratis vicibus aggrauando, & interdictum Ecclesiasticum reponendo, inuocato etiam ad hoc si opus sit, auxilio brachij sæcularis. Non obstantibus præmissis, ac fel. rec. Bonifacij Papæ VIII prædecessoris nostri de vna, & Concilij ac aliis quibusuis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, necnon Monasteriorum, & ordinum, ac congregationum præfatorum etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, vel consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis illis eorumque superioribus, ac personis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis, clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis in genere vel specie etiam motu & scientia similibus quomodolibet concessis, ac etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis: quibus omnibus illorum tenores pro sufficienter expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus contrariis quibuscunque, aut si aliquibus communiter vel diuisim ab Apostolica sit sede indultum quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, Volumus autem quod præsentium transumptis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis in iudicio, & extra vbilibet locorum plena & indubia, eadémque prorsus fides adhibeantur, quæ ipsi præsentibus adhiberetur si forent adhibitæ vel ostensæ, Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die decima octaua Ianuarij millesimo quingentesimo sexagesimo quarto Pontificatus Nostri Anno Quinto.

Deputatio executorum huius constitutionis.

Clausulæ derogatoriæ.

Tenor sententiæ prædictæ.

CHRISTI nomine inuocato, pro Tribunali sedentes, & solùm Deum præ oculis habentes per hanc nostram diffinitiuam sententiam, quam ferimus in his scriptis, in causa, & causis, quæ coram nobis, & quas dilectis filiis nostris Ioanni Michaeli Saraceno tit. S. Anastasiæ, Ioanni Baptistæ Cicadæ tit. S. Clementis, ac Bernardino Scoto tit. S. Mathæi S.R.E. Cardinalibus primo audiendas, cognoscendas,

cendas,& per eos decidendas,& terminandas, & deinde per præfatos Cardinales per Apostolica nostra rescripta nobis referendas commisimus, inter dilectos filio Abbates prælatos,& Canonicos regulares Ordinis S. Augustini, congregationis Lateranen.& vniuersam congregationem ex vna,& prælatos, Abbates,& Monachos Ordinis S. Benedicti congregationis Cassinen. alias S. Iustinæ de Padua nuncupatos, & dictam eorum congregationem, de & super præcedentia, & iure inter eos præcedendi, tam in processionibus quam in generalibus,& synodalibus, seu prouincialibus Conciliis, omnibusque actibus publicis, & priuatis, rebusque aliis in actibus causæ & causarum huiusmodi latius deductis, & illorum occasione in prima seu alia versæ fuerunt, & vertentur instantiis, partibus ex altera causa huiusmodi coram dictis Cardinalibus ad plenum ventilata, ac sæpius auditis partibus,& dubiis in ea plenè discussis,& resolutis, ac visis de iure videndis, & demum per dictos Cardinales nobis matura desuper facta relatione, pronunciamus, sententiamus, decernimus,& declaramus Abbates, Prælatos,& Canonicos regulares congregationis Lateranen. vti Clericos dimissa superiori veste, pallio, seu cappa, in linea veste, clericalique habitu incedentes (quod etiam in alma nostra vrbe Romæ consuetum fuit & nunc obseruetur in processionibus,& omnibus aliis actibus publicis.& priuatis tam in dicta Vrbe nostra, nostróque,& successorum nostrorum conspectu, quam alias vniuersis, ac quibuscunque aliis Ciuitatibus, Terris, oppidis, & locis, dictis Abbatibus, Prælatis,& Monachis ordinis Sancti Benedicti Cassinen. præcedere debuisse,& debere, eosdemque Abbates, Prælatos, & Canonicos regulares, dictamque eorum congregationem vt sup. incedentes dictis Abbatibus, Prælatis, & Monachis S. Benedicti, & eorum congregationi in omnibus, & singulis præmissis præferendos, anteponendos, & digniori loco collocandos fore, & esse: Abbates vero dictarum congregationum Lateranen. & S. Benedicti singulariter,& de per se absque eorum conuentibus, in Conciliis generalibus, prouincialibus, & synodalibus,& aliis actibus publicis, & priuatis in quibus Abbates de iure, vel de consuetudine locum,& votum habent, vel pro tempore quomodolibet habebunt, inter sese iuxtà singulorum ipsorum Abbatum ibidem interuenientium, priorem & antiquiorem promotionem ad Abbatiam, ac illa promotione duntaxat, non autem congregatione,& ordine cuius fuerint attentis, præcedere, ac præferri,& indigniori loco collocari debuisse,& debere, prout præferimus, anteponimus, collocamus, præferrique anteponi & collocari respectiuè mandamus actiones quoque molestationes, oppositiones, perturbationes, vexationes, & impedimenta quæcunque per præfatos Abbates, Prælatos,& Monachos dicti ordinis, S. Benedicti, & dictam eorum congregationem eisdem Abbatibus, Prælatis, Canonicis regularibus dicti ordinis,& eorum congregationi de,& super præfatis omnibus, & singulis, & illorum occasione quomodolibet factas, præstitas,& illatas, factáque præstita, & illata fuisse,& esse temerarias illicitas,& indebitas. & iniustas, temerariáque illicita, indebita, & iniusta, ac de facto præsumptas, & præsumpta, illásque, & illa præfatis Abbatibus, Prælatis,& Monachis fecisse,& facere nemine licuisse, nec licere de iure. Et propterea de,& super illis, ac dicto iure præcedendi vt suprà, omnibus aliis, & singulis præmissis perpetuum silentium imponendum fore, & esse, ac imponimus, vtramque partem in expensis iustis & causis absoluentes.

Ita est I.

Ita refero,& censeo pronunciandum esse Ioannes Michael Cardinalis Sarracenus.
Ita refero,& censeo pronunciandum Ioannes Baptista Cardinalis S. Clementis.
Ita refero,& censeo pronunciandum esse Bernardinus Cardinalis Tranen.

XX.

Confirmatio Sacri Concilij Tridentini.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

Benedictus Deus, & pater domini Iesu Christi, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis: qui respicere dignatus Ecclesiam suam sanctam, tot procellis, & tempestatibus agitatam atque vexatam, & grauiùs laborantem, indies 2. Cor. 1. a.

 apto

Paulus 3. vt suo periculo constat primus Concilium Tridentinum indixit.

apto tandem ei subuenit optatoque remedio. Ad plurimas, & perniciosissimas hæreses extirpandas, ad corrigendos mores, restituendam Ecclesiasticam disciplinam, ad pacem, & concordiam Christiani populi procurandam, indictum iampridem in Ciuitatem Tridentinam œcumenicum, & generale Concilium à piæ memoriæ Paulo III. prædecessore nostro, & sessionibus aliquot habitis cœptum fuerat. Ab eius autem successore Iulio in eandem Vrbem reuocatum, post alias sessiones celebratas variis impedimentis, & difficultatibus obiectis, ne tum quidem peragi potuerat. Itaque diutius intermissum fuerat, non sine maximo mœrore piorum omnium, cum quotidie magis Ecclesia eiusmodi remedium implorare.

Prosequutio Concilij sub Pio 4.

Nos autem post susceptum Sedis Apostolicæ regimen, tam necessarium, ac salutare opus sicut pastoralis sollicitudo monebat, diuinæ misericordiæ fiducia perficere aggressi, adiuti pio studio Charissimi in Christo filij nostri Ferdinandi Romanorum Imperatoris electi, & aliorum Christianorum Regum rerum publicarum, ac principum, tandem consecuti sumus, quod nec in diurnis nec nocturnis curis laborare destitimus: quodque à patre luminum assiduè precati sumus. Cum enim eam in vrbem vndique ex Christiani nominis nationibus conuenisset nostris conuocata literis, & sua etiam ipsorum pietate excitata episcoporum, & aliorum insignium Prælatorum maxima, & œcumenico Concilio digna frequentia, præter plurimos alios pios, & sacrarum literarum scientia, diuinique, & humani iuris cognitione præstantes viros, præsidentibus ipsi Synodo sedi Apostolicæ Legatis, nobis adeò concilij libertati fauentibus: vt etiam de rebus Sedi Apostolicæ propriè reseruatis liberum ipsi concilio arbitrium per literas ad Legatos nostros scriptas vltrò permiserimus quæ de sacramentis, & aliis rebus quæ quidem necessariæ visæ sint, tractanda, definienda & statuenda restabant, ad confutandas hæreses, ad tollendos abusus, & emendandos mores à sacrosancta synodo summa libertate, diligentiàque tractata & accuratè, ac maturè admodum definita, explicata, statuta sunt.

Synodi Tridentinæ ex omnibus orbis partibus prælati Episcopi, Oratores, ordinũ Generales Principum ambasiatores interfuerunt.

Quibus rebus perfectis Concilium tanta omnium qui illi interfuerunt concordia peractum fuit vt consensum cum planè a Domino effectum fuisse constiterit, idq; in nostris atque omnium oculis valdè mirabile fuerit. Pro quo tam singulari Dei munere supplicationes statim in alma hac vrbe indiximus, quæ Cleri, & populi pietate celebratæ fuerunt, laudésque & gratias diuinæ maiestati meritò persoluendas curauimus, cum eiusmodi Concilij exitus spem magnam, & propè certam attulerit fore vt maiores indies fructus ad Ecclesiam ex ipsius decretis constitutionibúsque perueniant. Cum autem ipsa sancta Synodus pro sua erga sedem Apostolicam reuerentia, antiquorum etiam Conciliorum vestigiis inhærens, decretorum suorum omnium, quæ nostro, & prædecessorum nostrorum tempore facta sunt, confirmationem à nobis petierit, decreto de ea re in publica sessione facto.

Confirmatio Concilij Tridentini.

Nos ex Legatorũ literis priùs, deindè post reditum eorum ex iis quæ Synodi nomine diligenter retulerunt, postulatione ipsius Synodi cognita, habita super hac re cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardi deliberatione matura sanctique Spiritus in primis auxilio inuocato, cum ea decreta omnia Catholica, & populo Christiano vtilia, ac salutaria esse cognouissemus ad Dei omnipotentis laudem, de eorundem fratrum nostrorum consilio, & assensu, in Consistorio nostro secreto illa omnia, & singula auctoritate apostolica hodie confirmauimus: & ab omnibus Christifidelibus suscipienda, ac seruanda esse decreuimus: sicut harum quoque literarum tenore ad clariorem omnium notitiam confirmamus, & suscipi obseruarique decernimus.

Ad Cal. Maij 1564. Tridentini Concilij decreta in his quæ spectant ad reformationẽ & impositiuum ligare incipiunt.

Mandamus autem in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis a sacris canonibus constitutis, aliísque grauioribus, etiam priuationis, arbitrio nostro infligendis, vniuersis, & singulis venerabilibus fratribus nostris, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis quibusuis ecclesiarum Prælatis, cuiuscunque status, gradus, ordinis, & dignitatis sint, etiam si Cardinalatus honore præfulgeant, vt eadem decreta, & statuta in ecclesiis suis, Ciuitatibus, & diœcesibus, in iudicio, & extrà iudicium diligenter obseruent, & à subditis quisque suis, ad quos quomodolibet pertinent, inuiolabiliter faciant obseruari contradictores, quoslibet, & contumaces per sententias, censuras, & pœnas ecclesiasticas, etiam in ipsis decretis contentas, appellatione postposita compescendo: inuocato etiam, si opus fuerit, brachij secularis auxilio.

Iuramenta aduersantia Concilij canonibus nulla sunt.

Ipsum

Ipsum veró charissimum filium nostrum Imperatorem electum, cæterósq; Reges, Respublicas, ac Principes Christianos monemus, & per viscera misericordiæ Domini nostri Iesu Christi obtestamur, vt qua pietate Concilio per Oratores suos affuerunt, eadem pietate, ac pari studio diuini honoris, & populorum suorum salutis causa, pro sedis quoque Apostolicæ, & sacræ Synodi reuerentia ad eiusdem Concilij exequenda, & obseruanda decreta Prælatis, cum opus fuerit, auxilio, & fauore suo adsint, neque aduersantes sanæ, ac salutari Concilij doctrinæ, opiniones à populis ditionis suæ recipi permittant, sed eas penitùs interdicant. Ad vitandum prætereà peruersionem, & confusionem quæ oriri posse si vnicuique liceret prout ei liberet in decreta Concilij commentarios, & interpretationes suas edere, Apostolica auctoritate inhibemus omnibus, tam ecclesiasticis personis cuiuscunque sint ordinis, conditionis, & gradus, quam laicis, quocunque honore, ac potestate præditis. Prælatis quidem sub interdicti ingressus Ecclesiæ, aliis vero quicunque fuerint sub excommunicationis latæ sententiæ pœnis, ne quis sine auctoritate nostra audeat vllos commentarios, glossas, annotationes, scholia, vllúmve omninó interpretationis genus super ipsius Concilij decretis quocunque modo edere, aut quicquam quocunque nomine, etiam sub prætextu maioris decretorum coroborationis, aut executionis, alióve quæsito colore statuĕre. Si cui veró in eis aliquid obscuriùs dictum, & statutum fuisse, eámque ob causam interpretatione, aut decisione aliqua egere visum fuerit, ascendat ad locum quem Dominus elegit, ad Sedem videlicet Apostolicam omnium fidelium magistram, cuius auctoritatem etiã ipsa sancta Sinodus tam reuerenter agnouit. Nos enim difficultates, & controuersias si quæ ex eis decretis ortæ fuerint nobis declarandas, quemadmodum ipsa quoque sancta Synodus decreuit, reseruamus: parati, sicut ea de nobis merito confisa est, omnium prouinciarum necessitatibus, ea ratione quæ commodior nobis visa fuerit, prouidere. Decernentes nihilominus irritum, & inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Vt hæc autem ad omnium notitiam perueniant, neue quis excusatione ignorationis vti possit, volumus & mandamus, vt hæ literæ per aliquos Curiæ nostræ Cursores in Basilica vaticana principis Apostolorum, & in Ecclesia Lateranen tunc cum in eis populus, vt missarum solemnibus intersit, congregari solet, palam, & clara voce recitentur, & postquam recitatæ fuerint ad valuas earum Ecclesiarum itemque Cancellariæ Apostolicæ, & in loco solito Campi Floræ affigantur, ibique vt legi, & omnibus innotescere possint, aliquantisper relinquantur. Cum autem inde amouebuntur relictis de more ibidem exemplis in alma vrbe ad impressionem tradantur, quo commodiùs per Christiani nominis Prouincias, & Regna diuulgari possint. Transumptis quoque earum, quæ manu alicuius publici Notarij scripta subscriptione alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munita fuerint, fidem sine vlla dubitatione haberi mandamus, atque decernimus, Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum Anno incarnationis Dominicæ Millesimo Quingentesimo Sexagesimo Tertio. Septimo Kal. Februarij, Pontificatus Nostri Anno Quinto.

Imperatores & Principes ad obseruationē Concilij procurandā adhortantur.

Interpretationes & commentaria super Concilij decreta prohibētur.

Declaratio Concilij Pontifici reseruata.

Idē statuit Concil. Trid. Sess. 25. cap. vlt.

Forma & effectus publicationis.

Post varia & turbulentissima bellorum ciuilium tum seditionum hæreticarum tempora, Principum quoque dissidiis sopitis fœlicissimus Tridentini Concilij datus est exitus, quod à Paulo III. Iulio III & Marcello II. Paulo IIII. variis in locis celebratū & a Pio 4. in Tridentinam ciuitatem restitutum atque consummatum fuerat In summo illo Prælatorum conuentu Sessiones nouem veteribus sexdecim additæ sunt quibus confectis omnium voce postulata est ab apostolica sede Concilij confirmatio ad quam procurandam legati Romā petierunt vt hac attestatione Vicecancellarij summi Pontificis traditur his verbis.

Nos Alexander, S. Laurentij in Damaso Diaconus Cardinalis, de Farnesio, S. R. E. Vicecancellarius, fidem facimus & attestamur, qualiter hodie Mercurij, XXVI, Ianuarij, M. D. LXIIII. Pontific. tus Sanctissimi D. nostri D. Pij, diuina prouidentia Papæ Quarti, anno quinto, in Consistorio secreto, apud S. Petrum Reuerendiss. D. mei, Cardinales Moronus, & Simoneta, nuper reuersi à sacro Concilio Tridentino, cui vti Sedis Apostolicæ Legati præerant: petierunt ab eodem Sanctiss. D. nostro vt infra.

Resp. Fiat, fiat. Amen, Amen.

Card. Anathema cunctis hæreticis.

Resp. Anathema, anathema.

Post hæc mandatum fuit à Legatis, & Præsidentibus sub pœna excommunicationis omnibus Patribus, vt, antequam discederent è ciuitate Tridentina, subscriberent manu propria decretis Concilij, aut ea per publicum instrumentum approbarent, qui omnes deinde subscripserunt.

Durauit omninò annos quinque, biennium sub Paulo III. annum sub Iulio III. biennium iterum sub Pio IIII. Vniuersis porrò Concilij decretis subscripserunt patres, quibus ea potestas erat, CCLV. Hi fuere legati Cardinales IIII. Moronus, Varmiensis, Simoneta, Nauagerius: Cardinales non legati duo, Lotharingus, Archiepiscopus Remensis, & Madrucius electus Tridentinus: Patriarchæ tres, Hierosolymorum, Aquileiensis, Venetus, Archiepiscopi XXV. Episcopi CLXVIII. Abbates VII. Procuratores absentium cum legitimo mandato XXXIX. Magistri generales ordinum VII. interfuere eidem synodo, præter eos qui subscripserunt, oratores Cæsaris Ferdinandi, Regum Francorum, Hispaniæ, Lusitaniæ, Venetorum, Heluetiorum, Ducum Bauariæ, & Florentiæ, iuris Cæsarei Pontificiique doctores Concilio necessarij tres, Auditor rotæ, aduocatus consistorialis, promotor, Theologi clerici non claustrales XX. ex quinque Mendicantium ordinibus circiter LXX. a suis magistris, varijs principibus, & Episcopis vel missi, vel euocati. Ex ordine Prædicatorum XX. Minorum obseruantium X. totidem conuentualium. Eremitarum XV. Carmelitarum X. Seruorum aliquot. Ministri Concilij præter commissarium & Secretarium qui Episcopatu fungebantur fuere, Scribæ duo, Cursores duo, ceremoniarum magister, Medicus, Depositarius, Forerius, Diaconus & subdiaconus cum cantoribus XII. Grandem huic concilij celebrationi pecuniarum summam absumpsit Pontifex Pius, quippe qui menstrua ad vitæ sustentationem salaria Legatis, cunctis inopia pressis Episcopis & sacerdotibus, omnibusque ministris liberalissimè tribuerit. id muneris antiquitus imperatorum erat.

Graui morbo detinebatur Pontifex cum finem impositum Concilio Tridentino intellexit à quo tanto nuncio solatus multum reualuit. Et quamprimum varias constitutiones ad eius obseruationem edidit, octo Cardinales præfecit, qui id sedulò curarent vt hoc motu proprio patet.

Motus proprius S.D.N.D. Pij diuina prouidentia Papæ Quarti, per quem deputantur octo Reuerendiss. Cardinales, qui faciant obseruari reformationes ab ipso editas, nec non decreta sacri œcumenici, & generalis Concilij Tridentini.

Pius Papa IIII. Motu proprio, &c. Alias nonnullas constitutiones, & ordinationes, reformationem maioris Pœnitentiarij, ac sacræ Pœnitentiariæ nostræ, ac Vicarij nostri, ac eius officij, necnon Camerarij, & cameræ Apostolicæ, ac illius causarum Auditoris, necnon palatij Apostolici causarum Auditorum, ac Gubernatoris, & capitolinæ, & contradictarum, aliorumque almæ vrbis nostræ, ac Romanæ Curiæ tribunalium & officiorum concernentes, edidimus: quæ tamen (vt intelleximus) ab eorundem officiorum, & tribunalium præfectis ac officialibus minus diligenter obseruantur. Cum autem enixæ nostræ voluntatis sit, vt illa, & pariter decreta sacri Concilij Tridentini in his, quæ ad eorum officia spectant, ab eisdem omninò obseruentur: Nos propterea considerantes, parum esse iura condere, nisi sint, qui ea executioni demandari faciant, & in præmissis, prout ex debito pastoralis officij nobis (meritis licet imparibus) iniuncti obligamur, salubriter, & vtiliter prouidere, præfatáque constitutiones, & ordinationes, ac decreta Concilij, quas & quæ hic haberi volumus pro expressis, inuiolabiliter obseruari volentes: Venerabili fratri nostro Ioanni Episcopo Tusculan. Morono, Ioan. Michaeli S. Anastasiæ Saraceno, ac Ioan. Baptistæ S. Clementis Cicadæ, necnon Michaeli S. Sabinæ Alexandrino, Clementi S. Mariæ in ara cœli, & Ludouico S. Cyriaci in Thermis Simonetæ, ac Carolo S. Martini in montibus Borromeo presbyteris, necnon Vitellotio S. Mariæ in Portico Vitellio nuncupatis, titulorum diacono. Cardinalibus committimus, & mandamus quatenus ipsi, seu eorum maior pars coniunctim, vel diuisim, eorum arbitrio, etiam tanquam executores dictarum literarum, constitutionum, & decretorum prædictorum, constitutiones, & ordinationes, ac decreta præfata, iuxta tenores eorum ac literarum desuper confectarum, per quoscunque pœnitentiariæ, Vicariæ, & cameræ, ac Rotæ curiarum, ac tribunalium prædictorum iudices, & officiales, sub excommunicationis latæ sententiæ, ac priuationis officiorum, & alijs Cardinalibus bene visis: etiam pecuniarum, eo ipso incurrendis pœnis, firmiter

 obseruari

obseruari faciant, & cum effectu, nisi tum in executione dictorum decretorum Concilij: quàm dictarum literarum nostrarum, aliqua dubietas, aut difficultas emerserit, quo casu ad nos referant, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit, auxilio brachij secularis, ac eos, qui literis, & decretis prædictis, & eorundem Cardinalium mandatis non paruerint, extunc, prout ex tunc, & è contra, illorum officiis priuatos, necnon ad illa, & alia Romanæ curiæ officia imposterum obtinendo inhabiles, ac ipsis ab eisdem officiis sic priuatis: illa tanquam per priuationem vacantia à Dataria nostro vendi, & à quibusuis personis idoneis pro pretio conuenienti emi, liberè, & licitè posse auctoritate nostra curent, nuncient, decernant, ac declarent, prout nos harum serie nunciamus, decernimus, & declaramus. Non obstantibus quibusuis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac Pœnitentiariæ: & curiarum, necnon tribunalium prædictorum statutis: &c. etiam iuramento, &c. roboratis: priuilegiis quoque indultis: & literis Apostolicis illis, ac dictis Officialibus, & Tribunalibus sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis, etiam motu simili, &c. & alias quomodocunque concessis: &c. Quibus omnibus, &c. illorum tenores, &c. hac vice latissimè derogamus, eisq. aduersus præmissa nullatenus suffragari volumus cæterisque cōtrariis quibuscūque, &c.

Sub ipsa auspicatissima fine Concilij Tridentini insignes duas fidei professiones editas fuisse notauit Sanderus quas huic rei conuenientissimas adscripsimus.

Professio fidei R. D. Abd Isu Patriarchæ Assyriorum Orientalium, &c. facta sub S D N. Papa Pio Quarto.

Ego Abd Isu filius Ioannis de domo Marcia ex Ciuitate Gezira in Tigri flumine, olim Monachus Ordinis Sancti Antonij, Monasterij Sanctorum Rabæ & Ioannis fratrum electus primas siue Patriarcha Ciuitatis Muzal, in Assyria Orientali, iuro, quòd ita corde credo, & ore confiteor, Sanctæque Romanæ Ecclesiæ fidem, approbatis omnibus & singulis illis, quæ ipsa approbat, & damnatis similiter omnibus, quæ ipsa damnat, amplector, & perpetuò me amplexurum, & retenturum esse profiteor, & promitto, & omnes fratres meos Metropolitas, siue Episcopos ac Diœcesanos quouis modo meæ iurisdictioni subiectos, ita credendum, & tenendum esse docebo, & modis omnibus, quibus potero, persuadere conabor, ita me Deus adiuuet & hæc sancta Dei Euangelia. *In quorum omnium fidem, hanc meæ fidei professionem, & attestationem manu mea scripsi, & subscripsi coram Reuerendissimis & illustrissimis Dominis D. Michaele Titulo Sanctæ Sabinæ, Alexandrino, & Domino Marco Antonio Tituli Sancti Marcelli, Amulio, vulgariter nūcupatis, S. R. E. Presbyteris Cardinalibus, Romæ die VII. Martij. An. Dom. M. D. LXII.*

Alia Professio eiusdem Patriarchæ, qua iurat, se credere, recipere & tenere omnia Decreta Conciliorum, præsertim Tridentini, &c.

Ego Abd-Isu, nunc Dei & Apostolicæ Sedis Primas, siue Patriarcha Ciuitatis Muzal, in Assyria Orientali, sub cuius iurisdictione multi Metropolitæ, Episcopi, & Diœcesani continentur (videlicet, Arbel Metropolis, Sarana, Hancaua Episcopatus, Cheptiam Metropolis, Caamleys, Achusne Episcopatus, Nassybim Metropolis, Macchazzim, Tallescani, Mardin Episcopatus, Sceert Metropolis, Azzen Episcopatus, Elchessen Metropolis, Zuch & Mesciara Episcopatus, Gurgel Metropolis, Esci Episcopatus, Amed Metropolis, Chiaruchia, Hayn, Tammir Episcopatus, quæ omnes simul regiones subsunt Turcarum Imperio, *Ormi superior Metropolis, Vscini. & Cuchia Episcopatus, Ormi inferior Metropolis. Durra Soldos, Eschimuch, Episcopatus. Essurgan Metropolis, Nare Gien nunc Episcopatus Salamas, Metropolis, Baumar, Schiadathan, Vaschan Episcopatus: omnes* Persarum Reges, vulgò Sophi *nuncupatos subiecti: in India verò* Lusitania subiecta, *Cuschiu Metropolis Cananor Metropolis, Goa Metropolis, Calicuth Episcopatus, cui subest Carongol ciuitas, quæ adhuc ab Idolatris, & Ethnicis hominibus possidetur* (Iuro & polliceor) *cùm mihi non liceat ad sanctam sacram Tridentinam Synodum accedere, sed necesse sit, vt ad Patriarchatum meum me transferam, qui meo eget auxilio, & ne sine custode me absente permaneat* tam meo quam eorū nomine, quos omnes ex corde Sanctę Romanę Catholicę Ecclesię partes tenere non dubito *inhærendo iuramento fidelitatis, aliàs per me confecto, siue per me præstito: Iuro, inquam, & polliceor,* omnia nos tenere, & credere, quæ in sanctis Oecumenicis Conciliis hucusque sunt acta & secundùm eorum decreta promitto omnes filios nostros instituere, & præcipuè in iis, quæ Sancta sacra Oecumenica Tridentina Synodo terminabuntur. De cuius legitima congregatione nihil penitùs dubito, sed ei & meo, & eorum nomine reuerenter & humiliter me subiicio, vocatúsque ad hanc seu ad aliam

sanctam

sanctam Synodum, cum dictis fratribus meis libenter semper accedam. Sic me Deus adiuuet & hæc sancta Euangelia. *Quod cum ita sit miror aduersarios non posse moueri ad resipiscentiam & sedis Apostolicæ honorem quam tam impiè lacerant.*

XXI.

Græci in his quæ Orthodoxum diuini cultus ritum pertinent ordinariorum Iurisdictioni subijciuntur.

PIVS Papa IIII. Ad futuram rei memoriam.

ROMANVS Pontifex præcipuus æquitatis, & religionis assertor facultates, & gratias ab Apostolica Sede concessas, ex quibus tempore procedente animarum pericula, & inter Catholicos scandala prouenire animaduertit, pro sui pastoralis officij debito maturè reuocare consueuit. Sanè nonnulli locorum Ordinarij nuper ad audientiam nostram referri curarunt, quod in quampluribus Regni Siciliæ citra, & vltrà Pharum, & alijs Christiani nominis ciuitatibus, & locis magna Græcorum tam religiosorum, & secularium clericorum, quam laicorum multitudo reperitur, qui Ecclesiæ Græcæ mores, & ritus obseruantes seque suos proprios eiusdem nationis Prælatos habere hac illis, non autem locorum ordinarijs subesse, sed immunitatum, aliorúmque priuilegiorum sibi per fe. recor. Leonem X. Paulum III. Iulium III. & forsan alios Rom. Pon. prædecessores nostros, & dictam Sedem antiquitus concessorum prætextu, se ab eorundem Ordinariorum iurisdictione & superioritate exemptos esse prætendentes, impunitate sibi proposita, in diuersas hæreticas nefariásque opiniones. & absurda deliramenta possint prolabuntur, asserentes inter alias eorum Blasphemias nullum esse defunctorum purgatorium Rom. Pon aliquam in eos iurisdictionem, vel auctoritatem habere negantes, indulgentias ab illo concessas damnantes, Ecclesiasticas sententias, censuras ab eo latas spernentes, Sanctissimæ Dei genitricis virginis Mariæ, Beatorum Apostolorum, & Aliorum Dei Sanctorum festiuitates ab Ecclesia Rom sanctisque Patribus ordinatas, nō obseruantes, sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum suis infantibus in Baptismo exhibentes inhumata defunctorum cadauera superstitione quadam impia, & plusquam barbarica è sepulchris eruentes, ignéque comburentes, Ordinariorum locorum, quos, habitant, visitationem, iurisdictionémque contemnentes, & Ecclesiasticam disciplinam perturbantes, ac demum huiusmodi alijsque suis opinionibus erroneis atque sacrilegis populos Latinos inficientes, correctionem legitimam suæ prætensæ exemptionis clypeo repellentes, in suis impietatibus absibúsque consenescunt, & immoriuntur, in suarum vicinorúmque populorū, præsertim simplicium animarum perniciem. & scandalum plurimorum. Nos igitur prouidè considerantes eiusdem Sedis intentionem nunquam fuisse exemptionem, aliúdve priuilegium à se concessum iri, vt inde scelerum impunitas, & animarum periculum emergat, abusibus, & periculis huiusmodi, quantum cum Deo possumus tempestiuè obuiare volentes, ac quarumcunque exemptionum aliorúmque priuilegiorum dictis Grecis, eorumque Prælatis, Rectoribus, Abbatibus. & alijs tam Sancti B silij, & alterius ordinis regularibus, quam secularibus, ac etiam laicis personis quocunque nomine nuncupatis, per præfatos. & alios quoscunque Rom. Pont. prædecessores nostros, ac nos, & Sedem præfatam in genere, vel in specie hactenus concessorum ac etiam iteratis vicibus approbatorum, & innouatorum. literarúmque desuper confectarum, & inde secutorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, Motu proprio, & ex certa scientia nostra, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, omnes & singulas exemptiones, ac prout illas concernunt, desuper confectas literas præfatas, ad hoc videlicet vt ipsi locorum Ordinarij quascunque Græcorum Ecclesias, Monasteria, Prioratus, & alia pia loca tam secularia, quam cuiusuis ordinis regularia, eorúmque Prælatos etiam si Episcopali, Archiepiscopali, ac maiori dignitate præfulgeant, necnon Abbates, Rectores, Ministros, & quasuis alias eiusdem nationis personas in suis Ciuitatibus, & diœc. consistentia quoties opus fuerit, visitare, ac in illis suam ordinariam iurisdictionem, plenámque, & omnimodam superioritatem, in iis, quæ Dei cultum Sacramentorum

Iurisdictionem ordinariam recusantes Græci in varios errores collapsi.

Impiæ Græcorum scandala.

Græci hoc pontificio rescripto subijciuntur potestati ordinariorū in his quæ pertinent ad Dei cultum.

mentorum administrationum, & animarum salutem, hæresúmque extirpationem concernunt, exercere, & exequi liberè, & licite valeant, reliquis ipsorum Græcorum diuinis celebrandis, aliisque ritibus à Sede Apostolica approbatis, necnon priuilegiis, & gratiis Apostolicis in actis remanentibus, auctoritate Apostolica, tenore præsentium perpetuo reuocamus, cassamus, & annullamus, ac reuocatas, cassatas, & annullatas esse, nec ipsis Græcis clericis, vel laicis, eorúmve Prælatis, Ecclesiis, cœnobiis, aut aliis piis locis in aliquo suffragari, sed illos omnes, & singulos locorum, in quibus moram traxerint, Ordinariorum visitationi, correctioni, punitioni, iurisdictioni, & omnimodæ superioritati in præmissis subesse, illisque tanquam superioribus suis, suarúmque animarum pastoribus humiliter obedire: Et sic per quoscunque iudices, & commissarios quauis auctoritate fungentes, etiam S.R.E. Cardinales, sublata eis quauis aliter iudicandi facultate, iudicari & definiri, debere, ac quicquid secus à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Per hoc tamen non intendimus, quod ipsi Græci ab eorum græcanico ritu distrahantur, vel aliàs desuper quoquomodo per locorum Ordinarios, aut alios impediantur. Et quia difficile foret præsentes ad diuersa loca, in quibus illarum exhibitio forsan erit necessaria, circunferri, volumus, & eadem auctoritate similiter decernimus, quod earundem præsentium transumptis etiam impressis, notarij publici manu subscriptis, & personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ sigillo signatis, plenaria, & indubia eaque prorsus adhibeatur fides in iudicio, & extra quæ præsentibus adhiberi deberet, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die decima sexta Februarij, millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, Pontificatus Nostri Anno Quinto.

Ritus & cæremonias Græcorũ antea approbatas reseruat.

Decretum irritanti.

Clausula derogatoria.

XXII.

Prohibitio legendi libros hæreticos & reuocatio licentiarum antea concessarum.

PIVS Papa IIII. Ad perpetuam rei memoriam.

CVM pro munere, quod sustinemus, id præcipue nobis præpositum habeamus, & omni studio, diligentiáque curemus vt omnes Christi fideles tam grauibus calamitosísque temporibus in recta, & Catholica fide contineamus id agere, & prouidere necesse est: vt omnem omnibus aberrandi ab ea occasionem subtrahamus. Nemini autem mirum videri debet, si Romanus P. nõnunquam facultates aliquas quas ipse, vel prædecessores eius probabili adducti ratione concesserint, postea reuocet cum ipso rerum vsu edoctus animaduerterit, eas iustiore de causa esse reuocandas. Ad notitiam nostram peruenit ex data nonnullis licentia habendi, & legendi libros hæreticos aut de hæresi suspectos, ad hæreses, & errores qui in eis libris continebantur, refellendos: non rarò euenire solere, vt illis ipsis eorum librorum lectio noceat, quibus ob eam causam concessum fuerit, vt aliis prodesse possent, vt iis ipsis hæresibus, & erroribus propter humanæ mentis imbecillitatem eos implicans, à quibus se alios reuocaturos esse confisi fuerat. Huic rei prouidere, & animarum periculo, quantum fieri potest, pro pastorali sollicitudine occurrere cupientes, cogitantésque nobiscum, nuper in sacro Generali Concilio hæreses horum temporum ita confutatas, atque damnatas fuisse: vt tãtæ Synodi auctoritas, cuius decreta huius sanctæ sedis auctoritate cum deliberatione matura confirmata, & comprobata sunt, ad vitandos errores, & Catholicæ fidei veritatem agnoscendam sufficere omnibus debeat, nec vllius præterea confutatio requirenda sit prædecessorum nostrorum præsertim fel. rec. Iulij III. & Pauli IIII. vestigiis insistentes, Motu proprio & ex certa scientia nostra, ac deliberatione matura omnes, & singulas facultates habendi, & legendi libros Lutheranos, aut aliorum hæreticorum, seu de hæresi suspectos omnibus tam clericis secularibus, aut regularibus, quam laicis cuiuscunque status, gradus, ordinis vel conditionis sint, etiam si Episcopali, vel Archiepiscopali, aut alia maiori Ecclesiastica, seu seculari dignitate præfulgeant (inquisitoribus, & commissariis hæreticæ prauitatis à sede Apostolica de-

Concilij Tridentini decreto de non legendis libris hæreticorũ iungitur hæc cõstitutio.

Synodi Oecumenicæ authoritas aduersus omnes hæreses confundendas sufficit, nec opus est librorum hæreticorũ emendicatis vti suffragiis ad veritatis defensionem.

deputatis, quoad eo officio fungentur, exceptis) à nobis aut quocunque prædecessorum nostrorum seu Apostolicæ sedis legatis, maiorive Pœnitentiario vel quibuscunque aliis quibuscunque verborum formis, & clausulis, etiam derogatoriarum derogatoriis, irritantibúsque, & aliis decretis quomodolibet etiam motu, & scientia simili ad hoc tempus concessa, auctoritate Apostolica tenore præsentium reuocamus, & pro reuocatis, & irritis, perinde ac si nunquam concessæ fuissent, habemus, & haberi volumus. Inhibentes omnibus sub censuris, sententiis, & pœnis tam a Sacris Canonibus, quam à sede Apostolica ad hoc tempus constitutis in eos, qui huiusmodi libros legant, aut habeant, ne quis eorum posthac eis facultatibus, vti neue vllos omninò libros huiusmodi improbatos, & prohibitos, aut quos in posterum à Sede Apostolica inquisitoribúsve hæreticæ prauitatis, aut locorum ordinariis improbari, prohiberiq́, contigerit, legere, haberéve quacunque de causa audeat. Impressores autem. & Bibliopolas, & alios, quicunque eiusmodi libros, habent, habuerintvé (Inquisitoribus, & commissariis iisdem duntaxat exceptis) monemus, & cuilibet eorum in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna incursus criminis hæresis, & aliis contra hæreticos à iure inflictis, & irrogatis tam Ecclesiasticis, quam temporalibus sententiis, censuris, & pœnis præcipimus, ac mandamus, vt eos libros intra sexaginta dies à die quo hæ literæ publicatæ fuerint numerandos, quorum viginti pro primo, alios viginti pro secundo, reliquos viginti pro tertio, ac peremptorio termino, & monitione Canonica eis assignamus, Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in Ciuitatibus, in quibus ij libri sint tradant, atque consignent. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis contrariis quibuscunque: aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quòd interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Vt vero hæ literæ & quæ in eis continentur, ad omnium, quorum oportet notitiam perueniant: nec quisquam ea excusatione vti possit: quod illa ignorauerit, volumus, & mandamus, vt in Basilica Vaticana principis Apostolorum, & in Ecclesia Lateranensi tunc: cum in eis populus, vt Missarum solemnibus intersit, congregari solet, palam clara voce à Curiæ nostræ Cursoribus, seu Notariis aliquibus publicis recitentur, & postquam recitatæ fuerint, ad valuas earum Ecclesiarum itemque Cancellariæ Apostolicæ, & loco solito campi Floræ effigantur, ibique quò legi, & omnibus innotescere possint, aliquãdiu relinquantur: Transumptis quoque earum quæ manu alicuius publici notarij scripta, subscriptáve, & sigillo, ac subscriptione alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munita fuerint, vt sine dubitatione vlla fides habeatur, mandamus, atque decernimus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XXIIII. Martij. M.D.LXIIII. Pontificatus Nostri Anno Quinto.

Reuocantur facultates iampridem concessæ legendi libros hæreticos aut de hæresi suspectos.

Libri hæretici inquisitoribus locorum consignentur.

XXIII.

Index librorum prohibitorum ex decreto Concilij Tridentini approbatur.

PIVS Papa IIII. Ad perpetuam rei memoriam.

DOMINICI gregis custodiæ Domino disponente præpositi, vigilis more pastoris non desistimus ipsi gregi ab imminentibus periculis, quanta maxima possumus cura, & diligentia præcauere, ne propter negligentiam nostram pereant oues, quæ preciosissimo Domini Iesu Christi sanguine sunt redemptæ. Et si autem quæ ad fidei veritatem patefaciendam, & ad horum temporum hæreses confutandas pertinebant, in œcumenico, & generali Concilio Tridentino, sancti spiritus assistente gratia, nuper adeo enucleata, ac definita fuerunt, vt facile iam sit vnicuique sanam Catholicámque doctrinam à falsa adulterinaque internoscere: tamen cum librorum ab hæreticis editorum lectio non modo simpliciores homines corrumpere soleat, verùm sæpe etiam doctos eruditosque in varios errores, & à veritate fidei Catolicæ alienas opiniones inducere: huic quoque rei esse duximus prouidendum. Cum autem aptissimum ei malo remedium esse sciremus, si componeretur atque ederetur index siue catalogus librorum, qui vel hæretici sint, vel de

Hunc Indicem habes sub calce Concilij Tridentini.

Libri hæreticorũ corrumpunt bonos, & doctos, nec vlla est vis qua magis possit occurri hæresib. ne in populo oriantur & ne exortæ vltra grassentur quam si tales libri in quibus hæresis venerum facilè quis in manum habere potest prohibeantur.

hæretica prauitate suspecti, vel certe moribus, & pietati noceant, id negotium ad sacram Tridentinam Synodum reieceramus. Ea vero ex tanta Episcoporum, & aliorum doctissimorum virorum copia delegit ad eum conficiendum Indicem multos cum doctrina, tum iudicio insignes Prælatos ex omnibus fere nationibus. Qui quidem non sine maximo labore, plurimisque vigiliis, eum Indicem tandem, Deo iuuante, perfecerunt, adhibitis etiam in consilium lectissimis quibusdam Theologis. Peracto autem Concilio, cùm ex ipsius Synodi decreto is Index nobis oblatus fuisset; vt ne ante ederetur, quam à nobis approbatus fuisset: Nos doctissimis quibusdam, probatissimisque prælatis eum accuratissimè legendum, examinandúmque tradidimus, & ipsi etiam legimus. Cum igitur eum magno studio, acri iudicio, diuturna cura confectum, & præterea commodissimè digestum esse cognouerimus, Nos saluti animarum consulere, eamque ob causam prouidere cupientes, ne libri & scripta cuiuscunque generis quæ in eo improbantur, siue vt hæretica, siue vt de hæretica prauitate suspecta, siue vt pietati, ac morum honestati inutilia, aut aliqua correctione saltem indigentia, posthac à Christifidelibus legantur, ipsum Indicem vna cum regulis ei præpositis, auctoritate Apostolica, tenore præsentium, approbamus, imprimíque ac diuulgari, & ab omnibus vniuersitatibus Catholicis, ac quibuscunque aliis vbique suscipi, easque regulas obseruari mandamus, atque decernimus. Inhibentes omnibus, & singulis tam Ecclesiasticis personis secularibus, cuiuscunque gradus, ordinis, & dignitatis sint, quam laicis quocunque honore, ac dignitate præditis, ne quis contra earum regularum præscriptum, aut ipsius prohibitionem Indicis libros vllos legere, habereve audeat. Si quis autem aduersus eas regulas, prohibitionémque fecerit: is quidem, qui hæreticorum libros, vel cuiusuis auctoris scripta propter hæresim, vel falsi dogmatis suspitionem damnata atque prohibita legerit, habueritve, ipso iure in excommunicationis pœnam incidat: eamque ob causam in eum tamquam de hæresi suspectum inquiri, & procedi liceat, præter alias pœnas super hoc ab Apostolica sede, sacrisque Canonibus constitutas. Qui autem libros alia de causa prohibitos legerit habueritve, præter peccati mortalis reatum, Episcoporum arbitrio seuere se nouerit puniendum: Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis contrariis quibuscunque: aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, ne excommunicari possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Vt hæ autem ad omnium notitiam perueniant neve quis excusatione ignorationis vti possit: volumus, & mandamus vt hæ literæ per aliquos Curiæ nostræ Cursores in Basilica Vaticana Principis Apostolorum, & in Ecclesia Lateranensi tunc, cum in eis populus, vt Missarum solemnibus intersit, congregari solet, palam, & clara voce recitentur, & postquam recitatæ fuerat, ad valuas earum Ecclesiarum, itemque Cancellariæ Apostolicæ, & in loco solito campi Floræ affigantur: ibique vt legi, & omnibus innotescere possint, aliquantisper relinquantur. Cum autem inde amouebuntur, earum exempla in iisdem locis affixa remaneant. Nos enim per recitationem hanc, publicationem, & affixionem, omnes, & singulos qui his literis comprehenduntur, post tres menses à die publicationis, & affixionis earum numerãdos, volumus perinde astrictos, & obligatos esse ac, ac si ipsismet illę editę, lectęque fuissent. Transumptis quoque earum. quę manu alicuius publici notarij scripta, subscriptáve, & sigillo, ac subscriptione alicuius personę in dignitate Ecclesiastica constitutę, munita fuerint, fidem sine vlla dubitatione haberi mandamus, atque decernimus. Datum Romę apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die vigesima quarta Martij, Millesimo Quingentesimo Sexagesimo Quarto, Pontificatus Nostri Anno Quinto.

Tridentina Synodus delegit quosdam prælatos, doctos & eruditos ad conficiendum indicẽ librorum prohibitorum.

Publicatio legendi aut habendi libros prohibitos.

Duabus his præcedentibus constitutionibus in hoc scholio singularia quædam de libris Hæreticorum, omni blasphemia & mendaciorum refertis & scriptis virulentissimis præcepta adferam. Vt ergò rem omnem aggrediamur ab iis qui scripturas sacras deprauant, & ad tuendas hæreses in contraria vertunt. Nemo nescit quam turpiter Epicuri de grege porci cælestes margaritas pedibus conculcarint & spreuerint. Nullus est fermè scripturæ locus

à Deo apertus & dilucidus qui ab adulterinis manibus & iniuriis se prorsus vindicet. Sunt enim illæ (vt apud Pighium non minùs verè quàm festiuè dixit quidam, nósque alibi de legibus ciuilibus & principum edictis scripsimus) velut nasus cereus qui se horsum illorsum & in quam volueris partem, trahi, retrahi, fingique facilè permittit: & tanquam plumbea quædam Lesbiæ ædificationis regula, quam non sit difficilè accommodare ad quiduis volueris. Suam illis amußim adhibere oportet, non plumbeam aliquam, & æquè facile flexibilem, sed firmam rigidam, sed illam columnam, illud firmamentum veritatis catholicæ, inquam ecclesiæ communem sensum & sententiam. Cum autem omnia in euersionem & iacturam illius conentur cum eorum quotquot extant opera omnia letale odium feritatis spiraret, cum inquam nihil suauissimi odoris ab his cloacis poßit hauriri, quare eum sedulò reuoluentur scripta illa tam sedè quæ in nos & in salutis nostræ perniciem debacchantur.

Libri illi à patribus sacri Concilij Tridentini damnati, & omnes qui ex hæreticorum officinis prodeunt sunt veluti quidam perennes fontes qui perpetuum virus scaturiunt, aut quædam radices Aconiti, ex quibus mortifera enascuntur venena, sunt veluti quidam canales qui noxios liquores instillant. His Lutherus sui noui Euãgelij documenta sparsit, sic & Galliæ nostræ hæretici varios libellos famosos pulchrè adornatos festiuis salibus imò contumeliosißimis dicteriis respersos in Summum Pontificem in disciplinam ecclesiasticam sæpiùs ediderunt: His primùm credulos homines & fatuas mulierculas ad eorum somnia allexerunt, ad iniurias effundendas inuitarunt, & eos cuicunque legere volenti vltro dederunt. Impunè ferebantur per amplißimas ciuitates, vt semper aliquas deprædarentur mentes, fidem catholicam minuerent, prælatos in odium traducerent, obedientiam maioribus denegarent, & nephandã vitiorum libertatem suaderent & quandiu nemo huius mali Principij obstabat incurabile vulnus euasit. Hic cancer fermè per Europã serpit. Si puteus ex quo populus ad potum haurit aquas veneno inficeretur, Princeps profectò aut Magistratus meritò tanti sceleris reus videretur, si puteum ex quo bibentes perirent nollet obstruere. Annón illi hostes sunt coniuratißimi & animarum excidij conscij qui Hæreticorum libros intoxicatos dæmonis pernicie legere permittunt? Annón videntur concedere ea quæ cum prohibere poßint non prohibent? Nam vt præclarè à Symmaco Papa dictum est, Non grandis est differentia an lethum inferas, vel admittas. Mortem enim languentibus probatur infligere qui hanc cùm poßit non excludit. Eiusdem fuit sententiæ Innocentius primus, vt habetur apud Gratianum cap. error. 83. dist. negligere inquit, cum poßit perturbare peruersos, nihil est aliud quàm fouere, nec caret scrupulo occultè societatis qui manifesto facinori desinit obuiare. Facientis quippe culpam habet, qui quod potest negligit emendare.

Sapientißimè ergo summi Pontifices hoc genus lectionis omnibus numeris detestantur quos secuti imperatores suis sanctionibus voluerunt hanc librorum colluuiem ignibus dari, & publicis flammis perimi. Constantinus qui primus Imperatorum orthodoxam fidem amplexus est Arrianorum bibliothecas comburi iußit, & infestißimis minis effrenem licentiam libros huiusmodi legendi compescuit. Rescriptum Cæsareum quod habetur apud historiam tripartitam lib. 2. cap. 15. in huius sententiæ robur atque firmamentum subiiciam.

Victor Constantinus maximus Augustus, & Episcopis, & populo Malignos & impios Arrius imitatus, dignum est vt illorum quoque suscipiat vitionem. Sicut ergo Porphyrius diuinæ pietatis inimicus, iniqua volumina contra religionem proferens, dignam promouerit munire mercedem, & talem, per quam imposterum esset opprobrium: & plurima compleretur infamia: & nunc placuit Arrium, & consectatores eius vocari Porphyrianos, vt quorum mores imitati sunt, eorum vocabulo perfruantur. Super hoc autem, si qua conscriptio ab Arrio facta reperitur, igni tradatur, vt non solùm praua eius doctrina depereat: sed neque vlla eius poßint remanere commenta. Hoc etiam præcipio, si quis conscriptiones Arrij celaße comperitur, & non reperta proferens igne consumpserit: mortis supplicio subiacebit. Mox enim, vt in hoc fuerit captus, capitalem incipiat vltionem, Deus vos custodiat.

Elapsis centum & quinquaginta annis post tempora imperij Constantini Valentinianus & Martianus Augusti contra Entychetis & Apollinaris sectatores pœnas varias statuerunt hoc edicto

Nulli insuper Eutychianistæ vel Apollinaristæ publicè vel priuatim conuocandi cœtus, vel circulos contrahendi, & de errore hæretico disputandi, ac peruersitatem facinorosi dogmatis asserendi, tribuatur facultas. Nulli etiam contra venerabilem Calcedonensem Synodum liceat aliquid vel dictare, vel scribere, vel edere, atque emittere, aut aliorum dicta vel scripta

super eadem re proferre. Nemo huiusmodi habere libros, & sacrilega scriptorum audeat monumenta seruare. Quod si qui in his criminibus fuerint deprehensi, perpetua deportatione damnentur. Eos vero qui discendi studio adierint de infausta hæresi disputantes: decem librarum auri quæ fisco nostro inferendæ sunt, iubemus subire dispendium.

Vltimo etiam supplicio coerceantur, qui illicita docere tentauerint. Omnes verò huiuscemodi chartæ ac libri funestum Eutychetis scilicet & Apollinaris complexi fuerint dogma, incendio concrementur: vt sic inorosæ peruersitatis vestigia flammis combusta. Aequum namque est, vt immanissima sacrilegia par pœna magnitudo percellat: scientibus moderatoribus prouinciarum, eorumque apparitoribus, defensoribus etiam ciuitatum, quòd si ea quæ legis huius religiosissima sanctione custodienda decernimus aut neglexerint, aut aliqua permiserit temeritate violari: denarum librarum auri multam fisco nostro inferre cogantur: insuper etiam existimationis suæ periculum sustinebunt.

Eandem legem tulerunt Theodosius, & Valentinianus, vt habetur lib. . C. de hæreticis. Damnato portentosæ superstitionis auctore Nestorio, nota congrui nominis eius inuratur gregalibus, nec Christianorum appellatione abutantur, sed quemadmodum Arriani, ab Arrio, lege diuæ memoriæ Constantini ob similitudinem impietatis, Porphyriani à Porphyrio nuncupantur, sic vbique participes nefariæ sectæ Nestorij Nestoriani vocentur: vt cuius scelus sunt in deserendo Deum imitati, eius vocabulum iure videantur sortiri. Nec verò impios libros nefandi, & sacrilegi Nestoriani aduersus venerabilem orthodoxorum sectam decretáque sanctissimi cœtus antistitum Ephesi habiti scriptos, habere aut legere, aut describere quisquam audeat, quos diligenti studio requiri, ac publicè comburi decernimus: ita vt nemo in religionis disputatione aliquam supradicti nominis faciat mentionem, aut quibusdam eorum habendi concilij gratia in ædibus aut villa, aut suburbano suo, aut quolibet alio loco conuenticulum clam aut apertè præbeat. Quos omnes cœtus celebrandi licentia priuari statuimus: scientibus vniuersis violatorem huius legis publicatione bonorum esse coercendum.

Pari ratione pulsi Summi Pontifices iusta sanxerunt decreta. Leo primus huius nominis Pontifex in Epistola quadam ad Toribium Asterigensem Episcopum cap. 15. sic ait: Curandum est, & sacerdotali diligentia maximè prouidendum, vt falsati codices, & à syncera veritate discordes, in nullo vsu lectionis habeantur. Apocrypha autem scripturæ, quæ sub nominibus Apostolorum, multarum habent seminarium falsitatum, non solùm interdicendæ, sed etiam penitus auferendæ sunt, atque ignibus concremandæ. Quamuis enim sint in illis quædam, quæ videantur speciem habere pietatis, nunquam tamen vacua sunt venenis: sed per fabularum illecebras hoc latenter operantur, vt mirabilium narratione seductos, laqueis cuiuscunque erroris inuoluant. Vnde si quis Episcoporum, vel apochrypha haberi per domos non prohibuerit, vel sub canonicorum nomine eos codices in Ecclesia permiserit legi, qui Priscilliani adulterina sunt emendatione corrupti, hæreticum se nouerit iudicandum: quoniam qui alium ab errore non reuocat, se ipsum errare demonstrat. Hæc Leo Papa vir sanctus iuxtà, ac doctus. Quid autem Gelasius Papa de hæreticorum libris censuerit faciendum, liber Pontificalis declarat, qui vitam huius Gelasij describens, hæc inter alia refert. Huius temporibus inuenti sunt Manichei in vrbe Roma, quos in exilio deportari præcepit, quorum quoque codices ante fores Basilicæ S. Mariæ incendio concremauit. Hæc in libro Pontificali de Gelasio dicuntur.

Sic Iulius III. & Paulus IIII. pullulascentibus Lutheranorum & Caluinistarum hæresibus obuiarunt maturis edictis, quæ nos hic adscribimus, vt in secunda huius operis editione suis in locis & ordinibus cum cæteris constitutionibus distribuantur. Sic Iulius exorditur.

C V M *meditatio cordis nostri ad id potissimum tendat, vt fides Catholica vbi augeatur, & floreat: ad ea libenter intendimus, per quæ omnis ab ea declinandi occasio tollatur. Sane cum sicut nobis nuper innotuit ex facultatibus, quæ aliquibus vt libros hæreticos aut de fide suspectos, etiam ad effectum eorundem librorum errores repellendi tenere, & legere possent aliquando concessæ fuerunt, non ij qui sperabantur fructus hactenus prouenerint, quinimmo diuersa inconuenientia subsecuta sunt: Nos præmissis occurrere, & Christifidelium animarum saluti consulere cupientes, Motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostris certa scientia, & matura deliberatione, omnes, & singulas facultates & licentias legendi, & tenendi libros Lutheranos, aut alios hæreticos, seu de fide suspectos, quibusuis personis cuiuscunque status, gradus, ordinis, vel conditionis existentibus*

etiam

etiam si Episcopali, vel Archiepiscopali, aut alia maiori dignitate Ecclesiastica, seu sæculari præeminentia præfulgeant (inquisitoribus, seu commissariis super hæretica prauitate ab Apostolica sede pro tempore deputatis, durante ipsa deputatione duntaxat exceptis) à quibusuis prædecessoribus nostris, ac nobis, & dicta sede Apostolica, seu eius legatis, etiam de latere, aut maiore pœnitentiario nostro, vel quibusuis aliis, sub quibuscunque verborum formis & expressionibus, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis clausulis irritantibusque, & aliis decretis quomodolibet etiam, motu, & scientia similibus hactenus concessas, Apostolica auctoritate tenore præsentium reuocamus, irritamus, et annullamus, et pro reuocatis, irritis, et penitus infectis, quo ad omnia habemus, et ab aliis haberi volumus: Districtius inhibentes personis præfatis sub sententiis, censuris, et pœnis contra similes libros tenentes, aut legentes, tam a sacris canonibus, quàm a nobis, & sede Apostolica hactenus inflictis, et promulgatis, ne de cætero facultatibus, et licentiis prædictis vti, aut earum prætextu, seu aliàs quomodolibet libros prædictos, aut quosque alios hactenus reprobatos, aut in futurum reprobandos tenere, aut legere præsumant: Et insuper omnes, & singulos librorum Impressores, & Bibliothecarios, ac libros quomodolibet vendentes, quascunque alias personas, libros Lutheranos, aut alios hæreticos, seu Lutheranam, aut aliam falsam doctrinam in se continentes, vel a nobis, & dicta sede quomodolibet, ex quauis causa etiam ex nostra, & dictæ sedis speciali licentia, seu permissione penes se habentes, cuiuscunque status gradus, ordinis, vel conditionis, aut præeminentiæ existant, etiam si vt præfertur pontificali, aut alia quacunque etiam maiori ecclesiastica, vel mundana dignitate præfulgeant (dictis inquisitionibus, & commissariis, vt præfertur, exceptis) dicta Apostolica authoritate & earundem tenore præsentium requirimus, & monemus, ac eis, & eorum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ, & sub incursu hæresis, ac omnibus contra hæreticos de iure inflictis, & promulgatis tam Ecclesiasticis, quàm temporalibus sententiis censuris, & pœnis districtè præcipiendo mandamus, quatenus infrà spatium sexaginta dierum à die publicationis præsentium, modo, & forma infrascriptis faciendæ computandorum, quorum viginti pro primo, & alios viginti pro secundo, ac reliquos viginti dies pro tertio, & peremptorio termino, ac monitione eis, & eorum cuilibet in iis scriptis assignamus: omnes & singulos libros Lutheranos, aut alios hæreticos, seu Lutheranam aut aliam falsam doctrinam in se continentes, vel à nobis, & dicta sede quomodolibet reprobatos penes se eos ex quauis causa, etiam mercaturæ, & ex nostra ac eiusdem permissione ac licentia etiam speciali, vt præfertur, existentes, inquisitoribus hæreticæ prauitatis in ciuitatibus in quibus libri huiusmodi existunt, consignasse debeant realiter, & cum effectu.

Habemus denique Pauli 4. decretum quod non minore ratione contagiem hæreticorum librorum lectione detestatur his verbis.

Quia in futuris euentibus adeò humani fallitur incertitudo iudicii: vt quod verisimili coniectura vtile videbatur progressu temporis damnosum appareat: nonnunquam Romanus Pontifex: quod consultè statutum esse videbatur, consultiùs reuocat, prout temporis, & personarum qualitate pensata in Domino conspicit salubriter expedire: innotuit siquidem nobis quod diuersi tam clerici sæculares, & diuersorum ordinum regulares, quàm laici qui se Lutheranis: & aliis huius sæculi hæreticis resistere, & eorum errores, ac falsas opiniones confutare posse præsumebant, & ad hoc ipsorum hæreticorum libros legendi facultatem sibi à sede Apostol. concedi extorserant, se lectioni librorum huiusmodi ita dediderunt, vt propriæ innitentes prudentiæ, & à recta Domini via aberrantes, ipsorum hæreticorum fallaciis, & superstitiosis, ac falsis adinuentionibus irretiti remanserint, & qui alios ab erroribus reuocare temerè arbitrabantur, ipsi in puteum interitus prolapsi sint. Nos considerantes, quod Spiritus vbi vult spirat, & quod sine eius numine nullum bonum prouenit, propterea satiùs esse cum simplicitate cordis ad eum recurrere, & cum eius adiutorio orthodoxam fidem in catholicis & à sancta Romana Ecclesia approbatis libris exquirere, quam falsitates Hæreticorum per lectionem eorum librorum detegere velle, volentes præmissis inconuenientibus, quantum cum Deo possumus, occurrere, & ne similia de cætero contingant, opportunè prouidere, omnes & singulas licentias, & facultates legendi libros hæreticorum, seu de hæresi suspectos aut à nobis, seu generalibus hæreticæ prauitatis in singulis Prouinciis, aut Regnis deputatis inquisitoribus damnatos & reprobatos quibuscunque tã clericis secularibus, vel vt præfertur, regularibus, quam laicis cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ existant, etiam si Abbatiali, Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, primatiali, aut alia maiori ecclesiastica dignitate, seu etiam Cardinalatus honore, vel Marchionali, Ducali, Regia, vel Imperiali auctoritate, seu excellentia præfulgeant (generalibus inquisitoribus præfatis duntaxa

exceptis per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos etiam viuæ vocis oraculo, & sedem prædictam, seu eius pœnitentiarium maiorem, vel quosuis ordinarios, aut diœcesanos, seu alios, etiam per literas apostolicas in forma breuis, seu sub plumbo expeditas sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliis que efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis, ac ex quibuscunque causis, seu prætextibus, etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, & alias quomodolibet concessas, apostolica auctoritate, tenore præsentium, reuocamus, cassamus, irritamus, & annullamus, ac viribus penitùs euacuamus, & pro reuocatis, cassis, irritis, & nullis haberi, eásque nemini suffragari posse, aut debere decernimus, Omnibus & singulis clericis, & laicis etiam, vt præfertur, qualificatis; non tamen generalibus inquisitoribus præfatis, aut quibus hoc per nos specialiter iniunctum fuerit, S.R.E. Cardinalibus in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis latæ sententiæ aliisque censuris, & pœnis ecclesiasticis, & etiam temporalibus in legentes libros huiusmodi hactenus editis & promulgatis, a quibus non nisi à nobis, aut pro tempore existente Romano Pontifice seu singulis inquisitoribus prædictis, præterquam in mortis articulo absolui possint, districtius inhibentes, ne libros huiusmodi ex quauis causa, vel prætextu, publicè, vel occultè, quouis ingenio, vel colore legere, aut apud se tenere, seu imprimere, vel venales habere præsumant: ac mandantes eisdem censuris: & pœnis prædictis, vt infrà terminum eis à singulis inquisitoribus huiusmodi per eorum publicum edictum locis affigendum publicis statuendum libros ipsos officio inquisitionis hæreticæ prauitatis huiusmodi omnino consignent: & qui de eisdem libris notitiam aliquam habuerint, seu personas ipsos libros legentes, aut apud se tenentes, vel imprimentes, aut venales habentes sciuerint, id quod sciuerint, ac nomina & cognomina libros ipsos legentium, aut apud se tenentium, vel imprimentium, aut venales habentium, & qualitatem eorundem librorum prædicto officio omnino reuelent, & notificent.

Et quamuis nihil Pontifices præcepissent, habemus tamen Tridentini Concilij decretum de non legendis libris hæreticorum cui toto conatu obsequendum est.

XXIIII.

De Electionibus ad regimina Monasteriorum, Præpositurarum, & aliarum dignitatum Conuentualium.

SANCTISSIMVS in Christo pater, & dominus noster dominus Pius diuina prouidentia Papa Quartus

Electiones eorũ qui præficiuntur monasteriis præposituris & aliis dignitatibus cõuentualibus debent per Pontificem confirmari.

A D. cuius peruenit notitiam, quod licèt alias omnia monasteria virorum, valorem ducentorum florenorum auri communi æstimatione excedentia, necnon prioratus, præposituras, ac alias Conuentuales, & Præceptorias generales, ordinumquorumcunque, dispositioni suæ generaliter reseruauerit, ac propterea illorum prouisiones, & ad ea quæ speciali priuilegio eligendi sibi per Sedem Apostolicam concesso suffulta sunt, Canonice factarum electionum confirmationes, ad Sanctitatem suam, & dictam Sedem pertinere noscantur: nihilominus plerique Religiosi cæca nimis ambitione agitati, partim electiones de suis personis ad monasteria, prioratus & alias dignitates conuentuales huiusmodi, vel priuilegium eligendi prædictum habeant, vel illo careant, nullo iuris ordine seruato, nulláque boni vel æqui ratione habita, temerè fieri, factásque per ordinum superiores, aut locorum ordinarios de facto confirmari, partim vero nedum priusquam electiones de se ad monasteria & alias conuentuales dignitates eligendi priuilegio suffulta factæ, ritæ confirmentur: sed ne electi quidem canonici, se in regimine, & administratione tam in spiritualibus quàm temporalibus monasteriorum, aliarúmque dignitatum vacantium eorundem, ac illorum bonorum immiscere non verentur, in animarum suarum periculum, auctoritatis Apostolicæ contemptum, & plurimorum scandalum: Volens tantis qui paulatim in religiosos irrepserunt abusibus, & ausibus nimis licentiosis aliquando, sicut par est, occurrere, suamque Sedi præfatæ prærogatiuam afferre, Omnes & singulas electiones quarumuis personarum ad regimina monasteriorum, prioratuum, præposituratum, & aliarum dignitatum conuentualium, ipsarumque electionũ confirmationes per quoscunque cuiusuis status, gradus, ordinis, & conditionis existant, & quauis etiam Archiepiscopali, patriarchali,

Annullantur electiones factæ absque sedis Apostolicæ prouisione vel confirmatione.

chali, aut maiori præfulgeant dignitate hactenus ſi præſumpſerint, nullas inualidas, ac pro nullis inualidis & prorſus infectis habendas eſſe, perſonaſque ſic vt præfertur electas & confirmatas, monaſteria, aliáſque dignitates huiuſmodi ſine legitimo titulo poſſediſſe & poſſidere, Necnon illorum fructus, redditus & prouentus indebitè percepiſſe & percipere. Ac perſonas ipſas ad abſolutionem, & habilitationem ſuper his, necnon confirmationem electionum de ſe factarum à Sanctitate ſua ſeu Romano Pontifice pro tempore exiſtente, aut Sede prædicta, intrà ſex menſes à data præſentium computandos impetrandum ac literas Apoſtolicas ſuper huiuſmodi confirmatione in totum expediendas omninò teneri declarauit. Et nihilominus hac ſua perpetuò valitura conſtitutione ſtatuit & ordinauit, quod nullus de cętero ſeu in regimine & adminiſtratione monaſterij vel alterius dignitatis conuentualis, ad quod ſeu quam illum eligi contigerit in ſpiritualibus vel temporalibus antequam ritè celebrata electio à ſanctitate ſua aut Romano Pontifice pro tempore exiſtente, & Sede prædicta confirmata, & literæ Apoſtolicæ deſuper expeditæ fuerint, per ſe vel alium in toto vel in parte quouis quæſito colore immiſcere, aut ad illud vel ſe recipi facere, vel alias pro eius prælato gerere præſumant. Decernens omnes & ſingulos qui ſecus fecerint, iure ſi quod illis ad monaſteria vel eorum regimina, & adminiſtrationes, ac alias conuentuales dignitates per electionem huiuſmodi fuerit quæſitum, eo ipſo priuatos, & deinceps ibi ineligibiles eſſe, ipſaque monaſteria & alias dignitates ab eadem Sede impetrari poſſe, qui verò ſimiles electiones confirmare præſumpſerit, eo ipſo Superiores ordinum videlicet ſuis dignitatibus priuatos, Ordinarios autem locorum etiam ſi Archiepiſcopali & maiori præcellant dignitate ingreſſum Eccleſiæ interdictum, eoſque ab eccleſiarum ſuarum regimine & adminiſtratione ſuſpenſos exiſtere.

Forma deſuper in futurum ſeruanda.

Pœnæ aliter electorum vel electiones confirmantium.

Placet publicetur & deſcribatur. I.

Lecta & publicata fuit ſupraſcripta Regula Romæ, in Cancellaria Apoſtolica, Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo ſexageſimoquarto, Die verò Martis vltima menſis Octo. Pontificat. præfati S. D. N. Papæ Anno Quinto.

In electionibus plura vitia contingunt ſummo eccleſiæ detrimento. Multi enim quæ ſibi à iure interdicta non erunt, exquiſitis fraudibus vſurpare conantur, & propria auctoritate muneribus creditis funguntur etſi ſuperiorum conſenſu minimè probata ſit talis electio. Ac de cauſa Gregorius in Concilio Lugdunenſi ſicuti relatum eſt in c. auaritiæ. de elect. in 6. electum ante confirmationem, adminiſtrare non debere, quòd ſi ſecus fecerit, punitur pœna priuationis electionis. Quinimò cenſuit ibidem gl. ad finem, pœna iudicis arbitrio etiam poſſe ex Gulielmi opinione. Efficitur etiam ineligibilis ſecundo loco, quod in eo canone ab omni eſt annotatum eſt: & apud Petrum Baſium in tract. de elect. par. 2. c. 8. Dubitari etiam ſolet, an quod de electione ſtatuto Gregorius: locum etiam habeat in præſentatione. Et locum habere in præſentationibus dignitatum à clericis factis, non autem in his quas faciunt laici patroni, annotante Geminiano in eo c. auaritiæ, ad finem.]

XXV.

Decreta Concilij Tridentini circa reformationem & ius poſitiuum ligare cœperunt Kal. Maij M.D.LXIIII.

PIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

SICVT ad ſacrorum Conciliorum decreta ac Canones, authoritas, atque confirmatio Apoſtolicæ ſedis, & debet, & ſolet accedere. Ita ſi qua ſuper eis exorta ſit dubitatio, eiuſdem ſedis iudicio, & declaratione tollenda eſt. Ad aures noſtras peruenit multos eſſe qui dubitent ex quo tempore cœperint decreta ſacri Generalis Concilij Tridentini ad reformationem, & ius poſitiuum dumtaxat ſpectantia eos ad quos pertinent obligare, illa præſertim quæ tempora certa præſtituunt ad prouinciales diœceſanaſque Synodus celebrandas, ad Sacros ordines ſuſcipiendos, ad religionem profitendam, ad parochiales Eccleſias aliáque beneficia Eccleſiaſtica quæ eiuſdem Concilij decretis retineri prohibitum fuit reſignanda, & ad complures res huiuſmodi exequendas, alias omnes ad prædictam reformationem iuſque

iusque positiuum tantum spectantes quæ obseruari aut euitari debeant. Nos itaque vt omnis controuersia dubitatióque tollatur, Motu proprio eam rem prout rationi iuri, & æquitati conuenire censuimus, duximus declarandam. Nam etsi ipsius Concilij decreta etiam de venerabilium fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium consilio, & assensu in Consistorio nostro secreto confirmata a nobis fuerunt, sub finem mensis Ianuarij, & ab eo etiam tempore apud hanc sanctam sedem obseruari cœperunt, quia tamen non parum temporis in eis Romæ diligenter emendateque imprimendis necessariò consumptum fuit, & iure etiam communi sancitum est, vt Constitutiones nouæ vim non nisi post certum tempus obtineant, æquum nobis, & iustum visum est, prædicta decreta omnia ad dictam reformationem iusque positiuum dumtaxat spectantia a Kal. Maij proximè præteriti omnes obligare cœpisse eam diem excusationem cuiusquam, quod ea ignorauerit, admittendam, atque ita Apostolica auctoritate declaramus, ac definimus, & ab omnibus iudicari debere mandamus, atque statuimus. Decernentes irritum, & inane, si quid secus à quoquam quacunque dignitate, auctoritate, & potestate prædito contigerit indicari. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, aliisque in contrarium facientibus quibuscunque. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum Anno incarnationis Dominicæ Millesimo Quingentesimo Sexagesimo quarto, Quintodecimo kal Augusti, Pontificatus Nostri Anno Quinto.

Constitutiones nouæ vim non nisi post certum tempus obtinet.

XXVI.

Priuilegio singulari Cardinales inquisitores habent potestatem tenendi atque legendi libros hæreticos & aliis licentiam dandi eos tenendi legendi & interpretandi.

PIVS Papa IIII. Motu proprio, &c.

CVM inter crimina, quæ animaduersione digna sunt, & in corrigendo exempla cunctis præbere debeant, hæresis sit grauius, & cæteris detestabilius: ideo cum nobis maximè displiceat, & ne illud latius serpat pro illo extirpando, cunctis etiã de crimine huiusmodi infectis, & illius fautoribus, ne ad deteriora (quod Deus auertat) delabantur, per nos modicum inuigilandum sit. Cumque annis præteritis, & etiam forsan vsque in hodiernum diem in diuersis mundi partibus (prô dolor) hæreses, & falsa dogmata pullulauerint, & adhuc pullulent, sollicitante humani generis inimico, minûsque etiam cuiuscunque correctionis prætextu pullulare cessent: Propterea dilectos filios nostros, Ioannem Michaelem sanctæ Anastasiæ Saracenum Ioannem Baptistam Sancti Clementis Cicadem, Ioannem Suauium Sanctæ Priscæ Romanum, Michaelem sanctæ Sabinæ Alexandrinum, Clementem Olera sanctæ Mariæ de Araceli, Ludouicum sancti Ciriaci in Thermis, Simonetam, Carolum Sancti Martini in Montibus, Bothomæum presbyteros, ac Vitellotium sanctæ Mariæ in Porticu Diaconum Vitellium, Cardinales nuncupatos, pro erroribus, qui occasione quarumcunque hæresum dietim contingunt, reprimendis, & seu hæresibus huiusmodi, & illarum fautoribus, Domino Nostro Iesu Christo auxiliante extirpandis, deputauerimus: ac eos in Inquisitores, seu in sanctæ Inquisitionis congregatione deputatos, cum omnimoda potestate, constituerimus: & cis sæpe contingat, ne Catholici, & Christicolæ veneno huiusmodi sectæ & illius fautorum afficiantur, ac etiam pro negotiorum, & causarum pro tempore incurrentium expeditione ac hæreticorum, qui etiam ad præsens carceribus in alma Vrbe nostra mancipati existunt, ac pro tempore mancipentur, deprehensione & eorum ad veram doctrinam reductione: nonnullos seu quamplures libros ab ipsis impiis hęreticis, & sectę Lutheranę fautoribus compositos, & in lucem editos: ac qui indies successu temporis edentur, & componentur, ac etiam aliquando oporteat, pro conseruanda religione in cordibus Catholicorũ, eisdem libris, & hęreticorum deceptionibus fraudibus, & dolis ac machinationibus respondere, vel à viris catholicis, ac sacrę doctrinę peritis responderi facere, stantibúsque constitutionibus hactenus per nos editis, & per Indicem librorum correctorum de mandato nostro, vel alias factum prohibitionibus factis eosdem libros pro huiusmodi erroribus reprimendis

Cardinales deputati aduersus hæreticam impietatem, possunt legere libros hæreticos.

mendis tenere, & legere dubitent: ac vt filij obedientię eosdem libros percipere (vt accepimus) non audeant. Ad omnem igitur hęsitandi materiam, & conscientię scrupulum in eis tollendum, Motu simili, & ex certa nostra scientia, & de apostolicę potestatis plenitudine, de eorundem Ioannis Michaelis, Ioannis Baptistę, Ioannis Suauij, Michaelis, Clementis, Ludouici, Caroli ac Vitellotij Cardinalium fide, probitate & constantia, singularem tum notitiam tum fiduciam habentes eisdem Cardinalibus vt durante eorum officio, & quandiu Inquisitioni huiusmodi prefuerint, quoscunque, quęcunque, quoscunque, & qualiacunque quorumcunque tum modernorum & futurorum infidelium, & hęreticorum, aut hęresis & cuiuscunque impietatis, vel superstitionis, vel reprobatę lectionis condemnatorum, vel suspectorum, ac etiam incertorum vel dissimulatorum auctorum, & scriptorum, atque etiam Huguenotorum commentaria, tractatus, libros collectanea, expositiones, annotationes, interpretationes, versiones, & alia cuiuscunque inscriptionis & argumenti opera, quocunque nomine nuncupata, Latino, Gręco Hebręo, aut quocunque alio etiam vulgari cuiuscunque regionis sermone composita, tam manu scripta, quam à quibuscunque impressoribus, & in quibuscunque locis etiam nominatim prohibitis, vel suspectis, seu etiam sine impressorum, & locorum ac temporis titulo, ac absque locorum ordinariorum, & hęreticę prauitatis Inquisitorum, aut aliorum ad id deputatorum licentia, & approbatione impressa, etiam ex professo contra nos, & pro tempore existentem Romanum Pontificem, & Sanctam Romanam Ecclesiam, ac Sedem Apostolicam prędictam composita, & conscripta, ac etiam diuulgata: necnon hęreses, & errores seu reprobatas, & damnatas disciplinas continentia, necnon impressorum, & auctorum, aliorumque id genus hominum damnatorum memoriam, & nomina præseferentia, tam per officium Sanctę Romanę, & vniuersalis Inquisitionis quam alias quomodocunque, & qualitercunque in genere vel in specie pro tempore prohibita in quibusuis mundi partibus, ad quas eos accedere contigerit, & potissimum in alma Vrbe nostra, & Romana Curia habere, tenere, legere absque aliquo conscientię scrupulo & cuiuscunque suspicionis vel infamię, aut censurarum Ecclesiasticarum incursu liberè, & licitè possint & valeant. Ita quod in futurum nullatenus super retentione librorum scripturarum extractionum, explicationum, & commentariorum huiusmodi, molestari, vel argui seu inquiri possint, plenam, & liberam licentiam, facultatem, & auctoritatem concedimus, & impartimur, ac desuper cum eis indulgemus. Districtiùs inhibentes quibusuis aliis tam Ecclesiasticis, quam sæcularibus personis etiam quacunque auctoritate, præcellentia, & dignitate fungentibus, etiam Cardinalatus honore præditis, ne eosdem libros, extractus, seu scripturas, & commentaria huiusmodi etiam præfertur specificata, quouis quæsito colore, etiam cuiusuis priuilegij à nobis, & prædecessoribus nostris vel ab ipso Sanctæ Inquisitionis officio hactenus concessis prætextu, penes se retinere, legere, & explicare, absque Cardinalium prædictorum noua facultate, & licentia sub excommunicationis maioris, & latæ sententiæ pœna, quam eo ipso in his terimus scriptis, ac aliis pœnis à constitutionibus ac sacris Canonibus inflictis, & Indice huiusmodi contentis, audeant seu præsumant, Ac decernentes irritum, & nihilominus eisdem supranominatis Cardinalibus dilectis filiis nostris quando eis vel eorum maiori parti videbitur, & placuerit in plena congregatione tantum similem licentiam concedendi quibuscunque personis cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, & præeminentiæ existentibus, supradictos libros etiam cuiuscunque damnatæ lectionis tenen. haben. legen. & interpretandi, seu explicandi ad tempus vel in perpetuum, & concessam reuocandi, similiter licentiam, & facultatem concedimus, & impartimur de gratia speciali. Non obstan. Lateranen. & quorumcunque conciliorum, ac aliis Apostolicis, necnon in Prouincialibus & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus, constitutionibus, & ordinationibus statutis, & etiam iuramento roboratis, Priuilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis pro tempore existentibus Sanctæ Inquisitionis huiusmodi maioribus Inquisitoribus, & quibusuis, etiam S.R.E. Cardinalibus, cæterisque ad dictum officium in dicta Vrbe, & alibi deputatis, ac alibi deputatis, ac alias in genere vel in specie etiam cum

Non est data superioribus potestas in destructionem sed in ædificationẽ nec licet superioribus quod non licere expedit. Ideò etsi facultas concedatur hac cõstitutione Cardinalibus inquisitoribus legendi aut habendi libros hæreticos ea fit ratione potissimum vt facilius intelligãt hæreticas cauillationes & sophismata vt illis discussis ea retundant atque reuincant.

Vide ea quæ hac in re edidit Gregorius IX. const. vt pestiferarum.

censurarum, & pœnarum incursu, aliisque decretis, & clausulis sub quibuscunque tenoribus, & formis etiam Motu proprio, &c. seu etiam consistorialiter, ac alias quomodolibet concessis: quibus omnibus etiam si de illis, &c. tenores, &c. hac vice latissimè specialiter, & expressè derogamus esse decernimus cæterisque contrariis quibuscunque, cum clausulis opportunis.

Fiat Motu proprio. I.

Et concessionibus, in impartionibus, indultis, inhibitione, singulis decretis, derogatione, declaratione, de ac pro omnibus, & singulis præmissis, vt supra latissimè exten. Et cum opportuna si videbitur executorum deputatione, &c. etiam sub censuris, &c. Cum potestate aggrauandi, &c. Inuocato ad hoc si opus fuerit auxilio brachij sæcularis. Et cum derogationibus, constitution. de vna, & de duabus dietis, non tamen vltra tres: ac prædictorum, & quorumcunque aliorum quomodolibet contrariorum ad effectum, &c. latissimè exten & quod præsentis nostri Motus proprij sola signatura sufficiat, & vbique fidem faciat in iudicio, & extra, regula contraria non obstante, seu videbitur literę per breue nostrum cum præmissorum omnium, & singulorum etiam qualit. ac omnium, & cognominum consultorum huiusmodi maiori, & veriori, specificatione, & expressione expediri possint. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sexto Kal, Septemb. Anno Quinto.

XXVII.

Contra quoscunque in confidentiam recipientes vel retinentes ecclesias & beneficia Ecclesiastica.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

ROMANVM Pontificem in excelsa militantis Ecclesiæ specula constitutum, vigiles mentis oculos, non solum in absentium extendere, sed potissimum in præsentium domesticorumque fratrum, & filiorum suorum mores diligenter perscrutandos, aliquando reflectere, ac eos, præsertim quos in Apostolicæ solicitudinis partem euocauit altissimus, ne dum ab omni pactionis illicitæ contagione verum etiam ab eius omnimoda suspitione vacuos, & immunes conseruare decet, vt qui cæteros illustris officij sublimitate antecellunt, eosdem prisca etiam illa morum integritate præstare dignoscantur, Sanè licet dudum, cum certam simoniacæ prauitatis speciem, quam beneficiorum confidentiam vocant, etiam Rom. Cur. atque adeo in sacrum ven. fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium collegium, quasi per cuniculos irrepsisse, ac nonnullos ex ipsis fratribus, nimia quadam facilitate seu potius importunis amicorum familiariúmque precibus adductos, beneficia Ecclesiastica in confidentiam huiusmodi recepisse, & frequenter recipere intelleximus, hanc illicitam beneficientiæ exercendæ, seu amicitiæ colendæ viam, à tanto saltem collegio prorsus eliminare cupientes, eosdem fratres in Consistorio nostro secreto, non semel admonuerimus, huic aliena beneficia custodiendi modo ne assuescerent, neve illa hoc pacto reciperent, vtque sic recepta admitterent: nihilominus nuper ad aures nostras peruenit, eorum aliquos monitionis nostræ imo potius suimet oblitos ea quæ custodienda receperent beneficia nondum tamen dimisisse. Et insuper illos, & nonnullos alios, etiam Patriarchas, Archiepiscopos, & alios Episcopos, ac etiam Cameræ Apostolicæ Clericos, Ecclesias monasteria, dignitates, & alia beneficia huiusmodi, in fauorem resignata, cessa, vel alias dimissa, acceptasse, aut de illis, per obitum vel alias vacantibus, à nobis, & prædecessoribus nostris, seu etiam ab ordinariis, & aliis inferioribus collatoribus, etiam ad patronorum præsentationem, ad alterius commodum sibi prouideri obtinuisse, illaque, ac etiam alia aliter vacantia: sibi in titulum, commendam, vel administrationem, aut alias dicta auctoritate concessa quandoque in resignantium, seu etiam aliorum fauorem cessisse, vel alias dimisisse, Ac sibi propterea pensiones annuas, ac fructus, redditus, & prouentus Ecclesiarum, Monasteriorum, dignitatum, & aliorum beneficiorum huiusmodi, in toto vel in parte, etiam aliquando cum facultate illas, & illos transferendi, ac etiam collationem, prouisionem, præsentationem, & aliam dispositionem beneficiorum Ecclesiasticorum ad eorundem Ecclesiarum, Monasteriorum,

Occurrit Pontifex dolosis beneficiorum collationibus quæ profecto irritam & falsam faciunt possessionem. Non intrãt siquidem tales per ostium sed aliũde conscendẽtes fures sunt & latrones non enim firmatur tractu temporis quod de iure ab initio nõ subsistit vt est iuris axioma.

Monasteriorum, & dignitatum Prælatos pro tempore existentes, ac alios huiusmodi beneficia pro tempore obtinentes pertinentium, necnon regressus, siue accessus, & ingressus ad Ecclesias, etiam Cathedrales, Monasteria, ac alia diuersa beneficia Ecclesiastica, sibi reseruari procurasse, & obtinuisse, ad hoc videlicet, vt confidentes sic decimarum apostolicarum, vel communis dicti Collegij, & annatæ, aliorúmque iurium dictæ Cameræ debitorum, solutionem eludant, integrísque beneficiorum, etiam in mensibus Apostolicis vacantium, aut alias dispositioni sedis Apostolicæ generaliter reseruatorum collationibus, ac interdum vt beneficia ipsa, tempore procedente, in aliquorum tunc forsan de iure inhabilium, & incapacium, vel nondum adhuc natorum fauorē,* cedantur seu resignentur, vel vt personæ inhabiles, & incapaces huiusmodi, etiam laici, pensionibus, ac fructibus, redditibus, & prouentibus ecclesiasticis fruantur, & gaudeant, seu potius illis, & facultate transferendi prædicta abutantur, in animarum suarum periculum, & perniciosum exemplum. Quare nos hanc Cardinalium eorundem in monitionibus nostris parendo incuriam, & tam illorum quam cæterorum Prælatorum, etiam clericorum, ac aliorum quorumcunque indignam fallaciam, conniuentibus oculis diutius minime dissimulandam, sed huic errori, ne radices altius agat, occurrendum tandem esse censentes. Et quoniā hanc ipsorum, qui monitioni nostræ non parentes, beneficia huiusmodi confidentiam vt præfertur retinuerunt, & fructus ex eis indebitè vel percipiendo, vel alios nomine suo, etiam per simulatas illorum locationes, & fictas de receptis quittantias, ac donationes & remissiones percipi sinendo, grauiter excesserunt Cardinalium metam, potius ex immoderata erga suos indulgētia, quam aliquo præceptorum nostrorum spretu processisse facile reputamus: Idcirco omnes & singulas Ecclesias, etiam metropolitanas, & alias cathedrales, ac monasteria, etiam consistorialia prioratus, præposituras præpositatus, dignitates etiam maiores, & principales, etiam conuentuales, personatus administrationes, & officia, cæteráque beneficia ecclesiastica, cum cura, & sine cura, secularia, & quorumuis ordinum, regularia, etiam de iurepatronatus, etiam laicorum, etiam nobilium, & illustrium, etiam ex fundatione, & donatione existentia per eiusdem Rom. Ecclesiæ etiam Episcopos Cardinales, & quoscunque alios, etiam Patriarchas, Archiepiscopos, & alios Episcopos, ac etiam eiusdem Cameræ Clericos, in titulum, commendam vel administrationem, aut alias, huiusmodi confidentiam iure prohibitam cuiusuis personæ, vt præfertur, contemplatione vel intuitu, quouis modo recepta, illorum liberam collationem & dispositionem nobis & Sedi Apostolicæ harum serie reseruantes, ipso iure à die receptionis eorundem vacauisse, & vacare: Ac fructuum, & pensionum reseruatione, ac facultates transferendi, & collationis beneficiorum concessiones, eis vt præmittitur factas, ac regressus, siue accessus, & ingressus concessos huiusmodi cessasse, & cessare, ac extinctos esse. Et eosdem Cardinales, seu quosuis alios, à prima die receptionis beneficiorum huiusmodi, citra fructus, redditus, & prouentus earundem ecclesiarum, monasteriorum, dignitatum, & aliorum beneficiorum, ac pensiones prædictas indebitè percipere, suosque facere non potuisse, neque debuisse, sed illos omnes & singulos ad Cameram eandem deuolutos fuisse, & esse, illíque deberi, ac ipsos, Cardinales, & alios, ad quorum manus quomodolibet peruenerunt, & eorum hæredes ad integram illorum restitutionem in vtroque foro teneri, & ad id opportunis iuris remediis compelli debere auctoritate apostolica, tenore præsentium decernimus, & declaramus. Et insuper vniuersis & singulis tam eiusdem Ro. Ecclesiæ Cardinalibus etiam Episcopis, quam Prælatis, & clericis, & aliis prædictis, præsentibus & futuris, ne deinceps vllo vnquam tempore aliquas ecclesias, monasteria, dignitates vel alia beneficia, etiam de dicto iure patronatus vti præfertur existentia, aut fructus, vel pensiones aut regressus, seu excessus in confidentiam prædictam, aut ad effectum reseruationum huiusmodi sibi postmodum cedentibus procurandum, recipere præsumant, Cardinalibus videlicet & aliis Prælatis huiusmodi, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interdicti ingressus ecclesiæ, reliquis vero sub maioris excommunicationis latæ sententiæ pœna, per contrafacientes eo ipso incurrenda, a qua nisi à nobis, aut Rom. Pontifice pro tempore existente, præterquam in mortis articulo constituti, absolui neque

*Ingentem cladē ecclesiasticæ disciplinæ hæc beneficiorū collatio attulit. Cogor vti Senecæ verbis in his corruptissimis temporibus in quib. nepotari beneficia videmus. Huius constitutionis æquitas non latuit Iustinianum qui noluit eum episcopum fieri, qui filios aut nepotes haberet etiā legitimos. Auth. quomodo oportet episc. &c §. Sācimus igitur. Innocentius in cap. 1 de testa. nō credidit posse talem sine dispensatione promoueri ad vllam ecclesiasticam dignitatem. Clemens quartus è Gallia Narbonensi Pontifex, nepotem suum quum rescisset habere tres simul præbendas, iussit vnam tantùm, quam vellet, sibi retineret, alias relinqueret. Ab amicis autem admonitus aliquid amplius indulgendū nepoti, respondit ecclesiæ dispensator verè sanctissimus, non plus tribuendum cognationi quàm Christo, qui sua manda-

ius in pias dicta mas causas pauperes erogari, nõ carni & sanguini tradi liguriendam, quod perinde est, ac si protensa manu pontifex, indicãs homines bonos, doctos, honestos, futuros & verbi & patrimonij Iesu Christi dispensatores fideles, dixisset, Hi sunt & frater meus, & filius, & nepos. Benedictus duodecimus itidem ex Gallis põtificibus vnus, Auenione [illegible] affinitatibus & cognati [illegible] nihil tribuit [illegible] suu Papã re[illegible] derit nullos habere consanguineos. Quid causæ est? nisi quia per hos ecclesiastica substantia pereclitari solet?

nequeant, districtius inhibemus Ac quascunque collationes, prouisiones, profectiones, commendas reseruationes, facultates etiam transferendi ac regrediendi, siue accedendi & ingrediendi, ac alias dispositiones de ecclesiis, monasteriis, dignitatibus & aliis beneficiis eorumque fructibus, & beneficiorum collationibus per nos, & alios Rom Pontifices successores nostros, etiam motu proprio, seu consistorialiter, aut etiam per ordinarios, & alios inferiores collatores, etiam ad patronorum eorundem præsentationem, & alias quomodolibet cum interuentu confidentiæ huiusmodi, expressè siue occultè, & de iure præsumpto. & alias contra præmissa, pro tempore factas, nullas, & inualidas, nulliusque roboris vel momenti fore, neque cuiquam suffragari, sed ecclesias, monasteria, dignitates, ac alia beneficia huiusmodi, ipso iure vacare, ac nostræ & Sedis Apostolicæ dispositioni reseruata, fructúsque, & pensiones Cam. ræ Apostolicæ applicatos, vt præfertur esse, & censeri: Sicque in præmissis omnibus & singulis, per quoscunque Iudices, & Commissarios etiam ipsius Ecclesiæ Roma. Cardinales, sublata eis quauis aliter interpretandi facultate, etiam per præsumptiones, & coniecturas legitimas, & eorum arbitrio (cum alias cõfidentias hujusmodi in lucem erui, & probari non posse constet) procedendo, iudicari, & diffiniri debere: Ac quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane similiter decernimus. Non obstantibus fel. record Bonifacij Papæ VIII. prædecessoris nostri de vna, & concilij generalis de duabus dietis, ac aliis constitutionibus apostolicis, necnon collegij præfati iuramento. confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis: statutis, & consuetudinibus contrariis quibuscunque: Aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Et [illegible] quisquam vllo vnquam tempore præsentium ignorantiam prætendere possit, volumus & eadem auctoritate decernimus, quod ipsæ præsentes literæ ad Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe valuas, per aliquem ex Cursoribus nostris, illarum copia ibi affixa, & dimissa & etiam in Cancellaria Apostolica de more publicentur, Ac in eisdem Cancellariæ quinterno, ad maiorem partium illas in iudicio producere volentium, commoditatem describantur. Nulli ergo. &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, Decimo septimo Kalen. Nouembr. Pontificatus Nostri Anno Quinto.

XXVIII.

Promotio Doctorum & aliorum cuiuscunque artis & facultatis professorum cum professione fidei præstanda.

Lupi rapaces dicuntur hæretici qui caulis gregis Christiani insidiantur.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

IN sacrosancta beati Petri principis Apostolorum cathedra, meritis licèt imparibus, hisce procellosis militantis ecclesiæ tempestatibus constitutos, plurimùm nos oportet esse sollicitos, vt Domini gregem curæ nostræ commissum non solum ab apertis rapacium luporum vndecunque caulis obstrepentium insultibus, sed etiam a magis formidolosis pestifera rũvulpecularum domi latitantium insidiis, per prouidum pastoralis officij ministerium, ipso Domino cooperante præseruemus, ac illis omnes nocendi occasiones, quantum cum Deo possumus, vbilibet auferamus. Cum itaque iuxta notum Sanctissimi Vatis oraculum, timor Domini, sine quo vera Religio, & Catholicæ fidei puritas nullibi reperitur, sapientiæ sit initium, & qui vel in scientiis proficere, vel eas alios docere parant, supremum illum sapientiæ parentem, benignúmque largitorem deuoto sanæ fidei obsequio demereri, veráque sinceræ religionis pietate sibi conciliare debeant. Idcircò hanc fidei puritatem scientiis, doctrinísque quibuslibet tum tradendis, tum addiscendis, tanquam necessariam basim constituere, & ne simplicia nonnullorum adolescentium, res nouas audiendi cupidorum, ingenia in naufragos blandientium hæresum scopulos imprudenter impingant, occurrere cupientes, Motu proprio, & ex certa

Prou. I.

scientia

scientia nostra, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, quod deinceps nullus Doctor, Magister, Regens, vel alius cuiuscunque artis, & facultatis professor, siue clericus, siue laicus, ac sæcularis, vel cuiusuis ordinis regularis sit, in quibusuis studiorum generalium Vniuersitatibus, aut Gymnasiis publicis, aut alibi ordinariam, vel extraordinariam lectoris Cathedram assequi, vel iam obtentam retinere, seu alias Theologiam, canonicam vel ciuilem censuram, Medicinam, Philosophiam, Grammaticam, vel alias liberales artes, in quibuscunque Ciuitatibus, Terris, Oppidis, ac locis, etiam in Ecclesiis, Monasteriis, aut conuentibus regularium quorumcunque, publicè vel priuatim quoquomodo profiteri, seu lectiones aliquas in facultatibus huiusmodi habere, vel exercere. Neque Doctores ipsi, aut Vniuersitatum, seu Gymnasiorum eorundem Rectores, Cancellarij, vel alij superiores, sed nec etiam Palatini Comites, aut alij particulares facultatem eruditos viros ad eosdem gradus promouendi, etiam à nobis, & apostolica sede, vel alias vndecumque habentes, scholares, tam Laicos quam clericos, & cuiusuis ordinis regulares, vel alios quoscumque quantalibet eruditione præditos, ad vllum gradum in eisdem facultatibus suscipiendum recipere, & admittere, neque Doctores, Magistri, & Scholares ad electionem alicuius in Rectorem, vel Cancellarium Vniuersitatis, aut Gymnasij procedere; Nec ipsi Scholares, vel alij quantumlibet docti, & alioqui habiles, gradus huiusmodi, vel eorum aliquem, palam, vel priuatim recipere valeant, Nisi Doctores videlicet, ac Regentes, Magistri, & alij professores tam ad Cathedras, & lecturas recepti, in Italia infra sex menses à die publicationis præsentium computandos, reliqui vero ad Cathedras, & alias lecturas ibidem in posterum assumendi ante illorum receptionem in rectoris, vel aliorum superiorum, Eligendi autem in Rectores, vel Cancellarios ante illorum electionem, vel saltem admissionem in Ordinarij loci, vel eius in spiritualibus Vicarij; Ac promouendi Scholares: & alij præfati ante illorum promotionem in eisdem Ordinariis, seu eius Vicarij, aut Doctorum aliorúmue promouentium manibus, præuio etiam processu, vel debita informatione, quantum eis sufficere videbitur, super Religione, Fideque Catholica, Rectorum, Cancellariorum, Doctorum, Lectorum, & promouendorum eorundem per ipsos locorum Ordinarios, vel eorum Vicarios rite facta præcedente, eandem Catholicam fidem, verbis, iuxtà formæ infrascriptæ tenorem conceptis palam, & solemniter profiteri teneantur. Et desuper instrumentum publicum confici, ac de processu, seu informatione, & fidei professione in Priuilegio Doctoratus, vel alterius gradus huiusmodi specialis, ac de verbo ad verbum mentio, & relatio fidei debeat, auctoritate Apostolica tenore præsentium perpetuo statuimus, & ordinamus. Ac omnibus, & singulis earundem Vniuersitatum, & Gymnasiorum Rectoribus, Doctoribus, & aliis superioribus, ac alias facultatem doctorandi habentibus, cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ fuerint, etiam si Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, vel maiori dignitate, etiam Cardinalatus honore, ac Ducali, vel alia etiam Regia, & Imperiali auctoritate pręfulgeant, ne quem in Vniuersitatibus, Ciuitatibus, Oppidis, vel aliis locis sibi in spiritualibus, vel temporalibus subiectis, aliter Cathedras, aut alias lectiones retinere, consequi, vel ad gradus promoueri respectiuè patiantur, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interdicto ab ingressu Ecclesiæ, quo ad Antistites, quo verò ad inferiores, sub excommunicationis latæ sententiæ, necnon priuationis omnium, & singulorum dignitatum, beneficiorum, officiorum, & feudorum ecclesiasticorum per eos quomodolibet obtentorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, eo ipso per contrafacientes incurrendis pœnis districtiùs inhibemus: ac quascunque receptiones, promotiones, electiones, & admissiones absque processu, certáque de religione, & Fide Catholica notitia, ac dicta fidei professione sic (vt præfertur) præcedente, pro tempore factas, nullas, inualidas, nulliúsque roboris, vel momenti esse, neque cuiquam in iudicio, vel extra suffragari posse, Sicque per quoscunque Iudices, & commissarios quauis auctoritate fungentes, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari & diffiniri debere quicquid secus à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus

Omnes qui vel ad docendum assumuntur in publicis academiis vel qui doctorat' insignia suscipiunt prius Catholicam fidem profiteantur iuxta formam hic præscriptam.

Rectores, Cancellarii, Academiarum non eligantur, & scholares ad aliquem gradum non promoueantur nisi seruatis præmissis.

Superiores caueant ne quid in diminutionem aut contẽptum huius constitutionis eueniat.

Promotiones & receptiones quæcunque non obseruatis quæ hac constitutione iubentur irritæ sunt & inanes.

nationibus Apostolicis, ac Vniuersitatum, & Gymnasiorum, Ordinum, & locorum quorumcunque, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, facultatibus & literis Apostolicis eisdem Vniuersitatibus, & Gymnasiis, ac Ordinibus, & locis, eorúmque Rectoribus, Doctoribus, Superioribus, etiam in temporalibus Dominis, Comitibus Palatinis, & aliis etiam regularibus personis præfatis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisq; efficacioribus, etiam vim contractus inducentibus clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis in genere, vel in specie, etiam per nos, ac sedem præfatam, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine, similibus, seu ad quorumuis, etiam Imperatorum, Regum, Rerumpublicarum, Ducum, & aliorum Principum instantiam, & alias quomodolibet concessis, ac etiam pluries approbatis, & innouatis, quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illorum veriores tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro sufficienter expressis, & inserti habentes, specialiter, & expressè motu simili derogamus contrariis quibuscunque, aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi: vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Ne autem quispiam præsentium ignorantiam prætendere, vel excusationem allegare possit, sed ipsæ ad omnium notitiam deducantur, Volumus, & mandamus, quod eædem præsentes in Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & Cancellariæ nostræ valuis, ac acie Campi Floræ per aliquem ex cursoribus nostris affixæ, copia illarum ibi dimissa, omnes in Italia intra tres, extra vero illam existentes intra sex menses proximos ab ea die affixionis computandos perinde arctent, ac si illis personaliter intimatæ fuissent. FORMA DICTÆ PROFESSIONIS FIDEI HÆC EST. Ego N. firma fide credo, & profiteor omnia & singula quæ continentur in Symbolo fidei, quo S.R.E. vtitur videlicet, Credo in vnum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cœli, & terræ, visibilium omnium, & inuisibilium. Et in vnum Dominum Iesum Christum filium Dei vnigenitum. Et ex patre natum ante omnia sæcula. Deum de Deo lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, Genitum non factum, consubstantialem patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis. Et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, & homo factus est, Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus, & sepultus est. Et resurrexit tertia die secundum scripturas. Et ascendit in cœlum, sedet ad dexteram patris. Et iterum venturus est cum gloria iudicare viuos, & mortuos. cuius regni non erit finis. Et in Spiritū sanctum Dominum, & viuificantem, qui ex patre, & filioque procedit. Qui cum Patre, & Filio simul adoratur, & conglorificatur, qui locutus est per Prophetas. Et vnam Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam, Confiteor vnum Baptisma in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum. Et vitam venturi sæculi. Amen. Apostolicas, & Ecclesiasticas traditiones, reliquasque eiusdem Ecclesiæ obseruationes, & constitutiones firmissimè admitto, & amplector. Item sacram scripturam, iuxtà eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta mater Ecclesia, cuius iudicare de vero sensu, & interpretatione sacrarum scripturarum, admitto, nec eam vnquam nisi iuxta vnanimem consensum Patrum accipiam, & interpretabor. Profiteor quoque septem esse vera, & propria sacramenta nouæ legis; à Iesu Christo Domino nostro instituta atq; ad salutem humani generis, licet nō omnia singulis necessaria, scilicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, & Ordinem sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoque, & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in supradictorum omnium sacramentorum solemni administratione recipio, & admitto. Omnia, & singula quæ de peccato originali, & de iustificatione in Sacrosancta Tridentina Synodo definita & declarata fuerunt, amplector, & recipio. Profiteor pariter in Missa offerri Deo verum, proprium, & propitiatorium

Decretum irritans.

Clausulæ derogatoriæ.

Forma professionis fidei.

propitiatorium pro viuis, & defunctis atque in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento esse verè, realiter, & substantialiter corpus, & sanguinem, vna cum anima, & diuinitate Domini nostri Iesu Christi, fierique conuersionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, quam conuersionem Catholica Ecclesia transubstantionem appellat. Fateor etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi, Constanter teneo Purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis iuuari. Similiter, & Sanctos, vna cum Christo regnantes, venerandos, atque inuocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum Reliquias esse venerandas. Firmiter assero imagines Christi, ac deiparæ semper Virginis, necnon aliorum Sanctorum habendas, & retinendas esse, atque eis debitum honorem, & venerationem impartiendam. Indulgentiarum etiam potestatem à Christo in ecclesia relictam fuisse, illarúmque vsum Christiano populo maximè salutarem esse affirmo. Sanctam Catholicam, & Apostolicam Romanam Ecclesiam omnium Ecclesiarum matrem, & magistram agnosco. Romanoque Pontifici beati Petri Apostolorem Principis successori, ac Iesu Christi Vicario, veram obedientiam spondeo, ac iuro. Cætera item omnia à sacris Canonibus, & œcumenicis Concilijs, ac præcipuè sacrosancta Tridentina Synodo tradita, definita, & declarata indubitanter recipio, atque profiteor: simulque contraria omnia, atque hæreses quascunque ab Ecclesia damnatas, & reiectas, & anathematizatas, ego pariter damno, reiicio, & anathematizo. Hanc veram Catholicam fidem, extra quam nemo saluus esse potest, quam in præsenti sponte profiteor, & veraciter teneo, eandem integram, & immaculatam vsque ad extremum vitæ spiritum constantissimè Deo adiuuante retinere, & confiteri, atque à meis subditis, seu illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum. Ego idem N. spondeo, voueo, ac iuro: sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, Idibus Nouembris, Pontificatus nostri Anno Quinto.

Habuerunt semper Milites tesseras & insignia quædam quibus fidem datam Duci & militiæ profitentur, deinde armis induuntur quæ sibi ille præscribit tesseram quoque illam in prælio accipiunt quo ab hostibus discriminentur, sic & qui altioris & sublimioris trophæi Christi nimirum militiæ adscribuntur per baptismum, fidem Christo Domino dant, & renunciant Satanæ, de iis quæ agenda sunt vel fugienda diligenter admonentur, exercitantur, catechizantur, vnguntur tanquam athletæ, armantur donis gratiæ, & signo crucis Christi principis & Domini sui, quod pro Symbolo etiam belli spiritualis habent. Rursum etiam qui in Ecclesiastica autherandi sunt, (maximè qui futuri sunt aliorum duces) quoniam non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus spirituales nequitias in cœlestibus, eos ante omnia fide astringi decet suo imperatori, Christi Vicario: hæreticis autem atque hæresibus nuncium remittere, legésque militiæ suæ certas accipere, ne victus aliquando dicat, Non putaramquod dementis & inconsulti esse perhibetur.

Idcirco sacrosancta generalis Tridentina Synodus explicitam professionem fidei facere iubet cum primum ij electi fuerint: tam vt iureiurando ad ritè obeundum munus suum obligentur, quàm vt in confessione veræ fidei & catholicæ, armaturam habeant: scutum scilicet fidei, & galeam spei salutis, cum gladio spiritus, quod est verbum Dei. Hæc est insignis Panopiia Christiani hominis. Sic & qui præficiuntur cæteris vt docti doceant, præscriptam hic fidei formam profiteri iubentur hoc Pontificio rescripto.

XXIX.

Dispensationes de non residendo in fauorem studij non valent sine consensu ordinariorum.

SANCTISSIMVS in Christo pater, & Dominus noster D. Pius diuina prouidentia Papa IIII. ad cuius aures nuper peruenit, nonnullos curata vel alias sacros ordines, aut personalem residentiam requirentia beneficia obtinentes, sub prætextu quod literis operam dare cupiebat, post confirmationem Concilij Trid.

per

Absentes excusantur studentes ca. cũ ex eo. de elect. in 6. Sed vult Põtifex absentiã ordinario rũ consensu prohiberi, vt etiã iubemur c. relatum de cleric. nõ resid Sed teste Rebuffo de consuetudine non permittitur nec requiritur in sæcularibus clericis hæc licentia quæ cõsuetudo valet vt Innoc Hostiens & alii docent in ca. inter quatuor de cleric. nõ resid. & c. relatum ibidẽ vbi alternatiuè loquitur de licẽtia suorũ superiorum studio literarum.

per Sanctitatem suam sanctam, & publicatam secum vt literarum Studio in loco vbi illud vigeant generale, actu insistendo, ratione beneficiorum per eos obtentorum huiusmodi vsque ad quinquennium, vel aliud tempus tunc expressum, dummodo intra primum illius annum subdiaconi fierent, ad reliquos ordines promoueri minime tenerentur, & tam idem quod interim, quam alij, etiam ad eosdem ordines vel eorum aliquem seu aliquos promoti, quod similiter studentes beneficiis per eos obtentis, per Vicarios idoneos, per locorum ordinarios etiam congrua fructuum beneficiorum huiusmodi portione illis assignata vel alias deputandos in diuinis deseruiendo, animarum curam illis imminentem exercendo, & alia incumbentia onera supportando, vsque ad simile tempus personaliter in eisdem beneficiis residere non tenerentur, & nihilominus interea omnes eorundem beneficiorum fructus percipere possent, per ordinariam Sanctitatis suæ Signaturam seu pœnitentiariæ suæ officium dispensari sibique pariter indulgeri obtinuerunt, nullum in his vel fraudi vel circumuentioni locum præsertim quo ad absentes a Rom Cur. de quorum qualitatibus facilis notitia haberi non potest, quantum humana ratione prouideri potest relinquere volens, Concilij etiam Tridentini decretis inhærendo huiusmodi dispensationes, & indulta hactenus concessa, ac tam ipsius pœnitentiariæ, quam Apostolicas, & alias desuper confectas, & conficiendas literas, processusque habitos, & habendos per easdem dictis absentibus nullatenus suffragari, nisi singulorum ordinariorum locorum in quibus singula beneficia huiusmodi consistunt consensus gratis præstandus ad id accedat, Apostolica auctoritate declarauit, decernens irritum &c.

Placet publicetur, & describatur. I.

Lecta, & publicata fuit suprascripta Regula Romæ in Cancellaria apostolica, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, die vero veneris vigesima quarta mensis Nouembris, Pontificatus præfati S.D.N. Papæ Anno Quinto.

Tanti semper fecerunt summi Pontifices literarum studia vt in earum fauorem diuersa constituerint priuilegia his qui liberè eorum famulatui sese deuouent ex his vnum singulare in hac constitutione habemus quo excusantur à residentia qui cum licentia Ordinariorum ratione studij absentes sunt, quamuis absentes nihil percipere debeant de fructibus beneficiorum. Nam iuri minimè consonum est pari mercede gaudere absentes aliis Curiæ irretitis cum iis qui diurnis nocturnisque officij muneribus intersunt. Cordato Lectori applaudet hæc sententia considerantis legis naturalis, & diuinæ rationem, consiliorum, sanctorumque patrum decreta, cùm ex his appareat decimas, cæterósque ecclesiasticos reditus non alia ratione nec alio iure habentibus sacerdotia, beneficiáque ecclesiastica præstari, quàm si & operas in ministerio ecclesiæ impenderint, quæ ab ipsis canonibus indictæ, & instituta fuerint, quemadmodum ante nos diligentiùs, & doctius primæ classis doctores edocuerunt. Attamen tantus est studiorum fauor vt absentibus beneficiorum fructus non denegentur ac si residerent. c. fin. de magist. confirmatur in Tridentino Concilio sess. 5. de reform. c. 1 in fin. cap. licèt. de præb. c. tuæ. de cler. non resi. cap. cùm ex eo. de elect. in 6. & c. 2. de priu. eo. lib. gloss in c. proposuisti. in ver. quod in templo. 82. dist. & in c. de quibusdam arg. illius text. & ibi Archid. num. 13. & Dom. 57. dist. de iure ciuili. est gl. in auth. vt cler. qui rece. in prin. & in l. qui sub prætextu de sacr. eccl. quam [illegible] Bal. in procem. decret. sub num. 26. Tritum est illud axioma iuris abesse, non videtur, qui studiorum causa abest. l. quæsitum. & ibi not. Bart. de leg. 3. & pro residentibus habentur, prædictis iuribus & Clem. 1. §. cæterùm de sta. mon. & quia studens dicitur laborare pro commodo, & vtilitate totius ecclesiæ d. c. cùm ex eo. & ibi Dom. in prin. c. 1. & tot. ti. de mag. gl. in c. si. in ver. in scholis de magist. & dicitur studere, vt posteà ecclesiæ melius seruiat. arg. l. diuortio. § non solùm ff. sol. mat. Bald. in l. qui sub prætextu. nu. 2. C. de sacr. eccl. Sed illud priuilegium ampliandum est, vt non solùm ad liberales disciplinas solito suo fauore extendatur verum etiam, tam ad studentes in sacra Theologia, quàm in eos qui dant operam iuri ciuili vt tenet Lap in cap. 2. de priu. in 6. sentit Abb. cons. 88. col. 3. vers. tertio. vol. 1. vbi putat in omnibus scientiis, præterquàm in prohibitis de fructibus percipiendis beneficiorum procedere, & dicit Domin. in d. c. cùm ex eo. num. 8. quod legibus incumbere potest clericus ad cognitionem canonum, & idem ait gl. in c. 1. 37. dist. licèt alij omnes communiter contrarium teneant. Calder. cons. 2. de magist. consuluit, quòd

si inte

si ante Monasterij ingressum esset quis in iure ciuili peritus, liceat ei Abbatis licentia doctoratus gradum in ea facultate assumere, ostendendo id vtilissimum esse monasterio, refert Fely. in c. cùm dilecto. num. 19. de rescr. & hanc partem contra communem sententiam confirmo, per text. in c. 2. de priuil. in 6. vbi disponitur. quòd in Curia Romana vigeat studium iuris diuini, & humani, canonici videlicet & ciuilis, & ibi studentes recipiant integrè prouentus ecclesiasticos sicut studentes in studio generali, vnde innuit quòd iuri quoque ciuili operam dantes beneficiorum fructus vbique percipiant, licèt ibi gl. in fin aliter intelligat.

Verum tota controuersia & status veluti huius constitutionis eò vergit vt intelligatur vtrum priuilegium absque licentia superiorum validum & firmum permaneat. Diximus in additionibus iure prohiberi quod consuetudine licitum est, nam etsi debeant clerici studiorum causa à superiore suo licentiam petere. cap. relatum & ibi not. gl. in ver. prælatorum & Io. de Imo. nu. 3. & in d. c. tuæ. vbi Imo. in prin. & in c inter quatuor. de cler. non resi. Arch in d. c. de quibusdam sub nu. 14 Io. Andr. in cap. 2. de priuil. in 6. Bal. in Benedict. Gregor. num 13. Perusi. in c 2. not. 2. ne cler. vel monach. in 6. qui etiam requirit consensum capituli: habetur in d. sess. 23. ca. 1. per Host. in sum. de magist. §. fin nu. 9. Ioan. de Sel in tract. benef. in 4. par. q. 6. num 12. nec sufficit petere, nisi obtineatur secundum Abb. in d. c relatum. num. 5. quando autem non vult concedere Episcopus, ad superiorem diximus recurrendum, & quando esset in remotis à Vicario posse peti, vt tradit Abb. cons. 88. col. 3. vol. 1. per c. cùm nullus. de temp. ord. in 6. Ratio esse potest, ne indociles, se conferrent ad studia contra mentem illorum iurium, & ne multitudo nimia idem faceret. Contrarium tamen sentit Fely. in d. c. fin in fin. de magist. post Lap. in c. 2. de priui in 6 & per. Instit. de testam. mil. nu. 10. & videtur probari in d. c. relatum, aliter, ac alij intelligendo: nam postquàm dictum fuit, quòd non residentes poterunt amoueri, subiungitur, nisi fortè de licentia suorum prælatorum, vel studio literarum, vel pro aliis honestis causis contigeris eos abesse: Vnde duos casus videtur excipere, alter est, quando absunt cum licentia, Alter autem quando causa studiorum, vel alia honesta causa, & sic innuit, quòd tunc non exigatur licentiæ petitio Prætereà consuetudo est optima legum interpres l. si de interpretatione. ff. de legib. Consuetudo autem in multis locis est, ac vbique ferè vt clerici se ad studia conferant sine licentia suorum prælatorum & ea quidem valet, vt de vtroque testis est Panor in d. c. tuæ. sub nu. 5. & Imol in c. ex tua nu. 9 de cler. non resid. Soci in d. c. fin. nu. 6. & Fely. in si. de magist. Bart. Bolog. in au h. habita. nu. 382. C. ne fil. pro patre. Probatur etiam per text. in d. c. fin. de magist. ibi percipiant de licentia sedis Apostolicæ. debet enim intelligi, de licentia generaliter concessa authoritate illius constitutionis, vnde non oportet aliam impetrare, vt not gl pen & quamuis ille text. loquatur in Theologia, & secus esse dicant in aliis facultatibus Mari. Socy. ibi nu. 6. Imo. in d. c licet. in princ. & Bal post Nic. de Mattar. in d. auth. habita sub nu. 34. nihilominus idem dicendum videtur de studentibus iure ciuili.

XXX.

Forma professionis fidei & iuramenti quod præstare debent prouisi de beneficiis ac Dignit. Eccles. Monasteriis & aliis locis ordinum regularium & Militiarum.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

INIVNCTVM nobis Apostolicæ seruitutis officium requirit, vt ea quæ Dominus omnipotens, ad prouidam Ecclesiæ suæ directionem, sanctis Patribus in nomine suo congregatis diuinitus inspirare dignatus est, ad eius laudem, & gloriam incunctanter exequi properemus. Cum itaque iuxtà Concilij Tridentini dispositionem omnes quod deinceps Cathedralibus, & superioribus Ecclesiis præfici, vel quibus de illarum dignitatibus, Canonicatibus, & aliis quibuscunque beneficiis Ecclesiasticis, curam animarum habentibus, prouideri continget, publicam orthodoxæ fidei professionem facere, seque in Rom. Ecclesiæ obedientia permansuros spondere, & iurare teneantur: Nos volentes etiam per quoscunque quibus de Monasteriis, Conuentibus, Domibus, & aliis quibuscunque locis regularium quorumcunque ordinum, etiam Militiarum quocunque nomine vel titulo prouidebitur idem seruari, & ad hoc vt vnius eiusdem fidei professio vniformiter ab omnibus exhibeatur, vnicáque, & certa illius forma cunctis innotescat, nostræ sollicitudinis partes in hoc alicui minime desiderari, formam ipsius præsentibus annotatam, publicari, & vbique gentium per eos ad quos ex decretis ipsius Concilij, &

alios prædictos ſpectat, recipi, & obſeruari ac ſub pœnis per Concilium ipſum in contrauenientes latis, iuxta hanc, & non aliam formam profeſſionem prædictam ſolemniter fieri, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium diſtrictè præcipiendo mandamus, huiuſmodi ſub tenore. Ego. N. firma fide credo, & profiteor omnia, & ſingula, quæ continentur in Symbolo fidei, quo Sancta Romana Eccleſia vtitur videlicet. Credo in vnum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cœli, & terræ, viſibilium omnium & inuiſibilium. Et in vnum Dominum Ieſum Chriſtum filium Dei vnigenitum, & ex Patre natum ante omnia ſæcula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum non factum, conſubſtantialem patri, per quem omnia facta ſunt. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis. Et incarnatus eſt de Spiritu ſancto ex Maria Virgine, & homo factus eſt. Crucifixus etiam pro nobis ſub Pontio Pilato, paſſus, & ſepultus eſt. Et reſurrexit tertia die ſecundum ſcripturas. Et aſcendit in cœlum, ſedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus eſt cum gloria iudicare viuos, & mortuos, cuius regni non erit finis. Et in Spiritum ſanctum Dominum, & viuificantem, qui ex patre, filioque procedit. Qui cum Patre, & Filio ſimul adoratur, & conglorificatur, qui loquutus eſt per prophetas. Et vnam Sanctam, Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam. Confiteor vnum Baptiſma in remiſſionem peccatorum: Et expecto reſurrectionem mortuorum. Et vitam venturi ſæculi. Amen. Apoſtolicas, & Eccleſiaſticas traditiones, reliquaſque eiuſdem Eccleſiæ obſeruationes, & conſtitutiones firmiſſimè admitto, & amplector. Item ſacram ſcripturam iuxta eum ſenſum, quem tenuit, & tenet ſancta mater Eccleſia, cuius eſt iudicare de vero ſenſu, & interpretatione ſacrarum ſcripturarum, admitto, nec eam vnquam, niſi iuxta vnanimem conſenſum patrum accipiam, & interpretabor. Profiteor quoque ſeptem eſſe verè, & propriè ſacramenta nouæ legis à Ieſu Chriſto Domino noſtro inſtituta, atque ad ſalutem humani generis, licèt non omnia ſingulis neceſſaria, ſcilicet Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremam vnctionem, Ordinem, Matrimonium, illáque gratiam conferre: & ex his Baptiſmum, Confirmationem, & Ordinem ſine ſacrilegio reiterari non poſſe. Receptos quoque, & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus in ſupradictorum omnium ſacramentorum ſolemni adminiſtratione recipio, & admitto. Omnia, & ſingula quæ de peccato originali, & de iuſtificatione in ſacroſancta Trid. Synodo definita, & declarata fuerunt, amplector, & recipio. Profiteor pariter in Miſſa offerri Deo verum, propriũ, & propiciatorium ſacrificium pro viuis, & defunctis: atque in ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento eſſe verè realiter, & ſubſtantialiter corpus, & ſanguinem, vna cum anima, & diuinitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, fierique conuerſionem totius ſubſtantiæ panis in corpus, & totius ſubſtantiæ vini, in ſanguinem: quam conuerſionem Catholica Eccleſia tranſubſtantiationem appellat. Fateor etiam ſub altera tantum ſpecie totum atque integrum Chriſtum, verumque Sacramentum ſumi. Conſtanter teneo Purgatorium eſſe, animaſque ibi detentas fidelium ſuffragiis iuuari. Similiter & ſanctos vna cum Chriſto regnantes, venerandos, atque inuocãdos eſſe eoſque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum Reliquias eſſe venerandas. Firmiter aſſero, imagines Chriſti, ac Deiparæ ſemper virginis, necnõ aliorũ Sanctorum habendas & retinendas eſſe, atque eis debitum honorem, ac venerationem impartiendam. Indulgentiarum etiam poteſtatem à Chriſto in Eccleſiam relicta fuiſſe, illarumque vſum Chriſtiano populo maximè ſalutarem eſſe affirmo. Sanctam, Catholicam, & Apoſtolicam Romanam Eccleſiam omnium Eccleſiarum matrem, & magiſtram agnoſco. Romanóque Pontifici, Beati Petri Apoſtolorum Principis ſucceſſori, ac Ieſu Chriſti Vicario, veram obedientiam ſpondeo, ac iuro. Cætera item omnia à ſacris Canonibus, & œcumenicis Conciliis, ac præcipuè à ſacroſancto Tridentina Synodo tradita, diffinita, & declarata indubitanter recipio atque profiteor, ſimulque contraria omnia, atque hæreſes quaſcunque ab Eccleſia damnatas, & reiectas, & anathematizatas; ego pariter damno, reiicio, & anathematizo. Hanc veram Catholicam fidem, extra quam nemo ſaluus eſſe poteſt, quam in præſenti ſponte profiteor, & veraciter teneo, eandem integrã & immaculatam vſque ad extremum vitæ ſpiritum conſtantiſſimè, Deo adiuuan-

te,

Tenor profeſſionis fidei.

Articuli fidei.

Septem ſacramenta.

Sacrificium propitiatorium.

Purgatorium.

Eccleſia Romana Catholica Apoſtolica.

te, tenere, & confiteri, atque à meis subditis, seu illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum Ego idem N. spondeo, voueo ac iuro: sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia. Volumus autem, quòd præsentes literæ in Cancellaria nostra Apostolica de more legantur. Et vt omnibus facilius pateant, in eius Quinterno describantur, ac etiam imprimantur. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ 1564. Idibus Nouembris Pontificatus Nostri Anno Quinto.

Fidei professionem à Pio 4. edictam prioribus omnibus Sacrosanctæ Ecclesiæ sanctionibus respondere videmus. Fuit enim etiam in ipsius incunabilis præscriptus ritus confessionis fidei, quem omnes profiteri tenebantur qui Christiani nominis insigniis illustres & insigniti erant. Huius Christianæ militiæ tessera est fides, Symbolo ipso Apostolico veluti ex compendio totius nostræ doctrinæ explicata Illud enim Symbolum nihil aliud esse dicimus quam breuem Epitomen qua constet collatis capitibus & articulis nostræ fidei quibus inest peculiaris ad credendum difficultas & fidei exercitium, quod & Ireneus fidei regulam vocat, quam appellationem ab eo mutuati videntur Tertullianus lib. de præscr. lib. de vellandis virginibus, & lib. contra Hermogenem. Augustinus lib. 1. de fide & symbolo & Chrisostomus ho. in symbolum Quod verè Apostolicum est nec illud negant hæretici, nam & protestantes Synagogæ hoc symbolum suis tyronibus proponunt credendum. Sic & ipse Lutherus in suæ fidei capitibus. Solus tamen Caluinus quod ego sciam pessimè torquetur, & miris ambagibus tergiuersatur ne in suis Pseudologicis institutionibus illud Apostolicis acceptum referre cogatur sine scripto Dei verbo. Etsi doctorum auctoritas apud hunc parui existimetur nimis, inculpatum tamen addam testimonium ex quo verissimè elicitur Apostolos esse huius Symboli authores. Clemens Romanus auritus testis & oculatus Epist. 1. ad Iacobum ait Christo resurgente & ascendente in cœlum, misso sancto Spiritu, collata Apostolis scientia linguarum adhuc in vno positi, Symbolum quod nunc fidelis tenet ecclesia, vnusquisque quod sensit, dicendo condiderunt. vt discedentes per inuicem hanc regulam per omnes gentes prædicarent. Et Ambrosius Epistola ad Siritium, aliósque Episcopos per Aemiliam asserit: sed si Doctrinis (inquit) non creditur Sacerdotum, credatur oraculis Christi, credatur monitis Angelorum dicentium, quia non est impossibile apud Deum omne verbum, credatur Symbolo Apostolorum quod Ecclesia Romana intemeratum semper custodit & seruat.

His duobus adstipulantur Cyrillus Hierosolymitanus in Cathechesibus, Cyprianus. Martyr expos. Symbol Hieronymus Epistola ad Pammachium, Ambrosius Epist. 81. & serm. 38. August. ser. 115. & 181 de tempore Leo magnus serm. & Epist. 13 Isidorus lib. 2. de eccl. officiis. cap. 23. & Petrus Chrisologus passim. Nec dubito illud Apostolis in suis sacris mysteriis decantasse, vt certo coniicio ex Beati Iacobi sacra Lythurgia & Dyonisii Areopag. cap. 3 Eccles. Herarch. & Diuo Germano ad missam Chrysostomi qui dicunt optimè fuisse institutum vt ab omnibus etiam laicis decantaretur vt ediscerent. Sit vt ex antiquis lectionibus colligimus tantus fuit huius Symboli vsus, vt neque baptismus, neque confessio, neque aliud sacramentum ministretur: quin adsit hoc Symbolum vel suffragetur eius intelligentia: vt lib. 2. decretorum, cap. 62. ex Rem. Conc. docet Burchardus, vbi vetatur, ne quis ad exomologesim admitteretur, nisi Symbolum recitaret. Omitto quæ alias habet in locis ex Cabilonen. Aurelianen. Agathen. Parisien. aliisque Conciliis, quibus precipitur vt omnes tam Latinè, quàm vernaculè Symbolum discant, & intelligant, ne quis ad baptismum pro puero stipulator accederet, qui Symbolum non pronuntiasset; quam legem etiam in cathecumenorum susceptione iubentur sacerdotes adseruare, vtque parentes curent liberos suos edoceri capita Symboli. Grauissimè vero patres Remen Conc. c. 8. dixerunt neminem seruari posse, qui non Symbolum memoria teneat, & intelligat. Toletanum autem conc. 3. can 1. tradit istud Symbolum non tantum hunc vsum habere, vt per eius recitationem quispiam euadat particeps sacramentorum Ecclesiæ, sed ad iustitiam, & cordis purificationem conferre plurimùm, & eò pertinere quòd Paulus inquit Rom. 10 corde credi ad iustitiam, ore autem confessionem fieri ad salutem: ne huc adferam Agathensis Concil. c. 9. concilij item sexti generalis can. 78 Moguntiaci c. 45. vbi partim recitari, partim prædicari Symbolum iubetur, & illud otiosum non est, quod nostri maiores monebant rusticos, vt priusquam in syluas, & agros conferrent sese aliquid operis facturi, recitarent Symbolum, eóque se à leuioribus maculis expiarent.

Multi tamen anxius conqueruntur cur summa illa nostræ fidei scriptis relata non fuerit

hoc dubium discutiunt Hieronymus ad Pammachium & Isidorus lib. 2. cap. 23. offic. & lib. 6. cap. vltimo de Etymon dicentes Apostolos noluisse Symbolum mandare literis, quoniam prædictum erat ab Ieremia, nouam legem non in tabulis cæreis, aut lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus describendam, vt omittam quod in fidelibus ista misteria diligentissimè celare volebant. Ex quibus omnibus apparet, hoc Symbolum inter ἄγραφα fuisse. His primis rudimentis ferocientes quoscunque hæreticos qui nolũt cuiquã assentiri, nisi exploratum habere se putent deuincimus Nos quidẽ firmiter assensum præbemus his omnibus quæ diuinitus ad credendum reuelantur: nec est vt clancularũ obtrectatores hanc nostram adhæsionem irrideant. Fides nostra vt Damasceni verbis vtar dicitur συγκατάθεσις ἀπολυπραγμόνευτος, id est, assensio non multum curiosa quia nequaquam curiosè sciscitatur quomodo vel cur quiquam fiat. His assensus catholicus non est insanus strepitus verborum aut indocta dementia quæ est in quibusdam capitosis hæreticis qui adeunt rogos, enses, neque habent cuiusquam pensi, sit ne veritati quod arripuere semel consonum nos vero liberè susceptam fidem nostram & christianæ nostræ militiæ sacramentum protestamur.

Huc pertinere videntur quædam quæ ad fidei confessionem ex ipsius attributis faciunt. Præcepta enim fidei actio est ipsa eiusdem confessio, ad salutem tantum necessaria vt alioquin fides ipsa nihil prosit dicente Apostolo corde creditur ad iustitiam ore autem confessio fit ad salutem quo loco obseruandum non immerito putat Aug. prudenter D. Paulum ipsi fidei tribuisse iustitiam eius autem confessioni salutem quia nimirum quemadmodum fieri potest vt quandoque verè quis iustus sit nec tamen consequatur salutem quia inter ea duo multa veniunt obseruanda nempe præcepta ex qua nisi obseruet quis salutem non consequitur: ita fieri potest vt veram quis fidem habeat, nec tamen eam palam profiteatur Diuum siquidem Petrum nemo dixerit fidem illam quam rogatus coram Christo & corã Apostolis confessus est amisisse cum Christum postmodum se nosse negauit quia tamen eam non est tunc etiam professus plurimum peccauit, fide igitur etiam in corde occultata poterit, quis esse iustus salutem nequaquam nisi eam cum res postulat fuerit professus. Obseruandum secundo fidei confessionem non ore tantum sed & omnibus externis signis ac cæremoniis quibus deprehendi potest fieri D. tamen Paulus eam quæ ore fit quod ea præstantissima sit ac perfectissima tantum nominauit obseruandum tertio non omni loco & tempore ad fidei suæ confessionem abstringi Christianum affirmatiua siquidem (vt vocant præcepta cuiusmodi fidei est confessio) non semper sed tantum cum tempus postulat aut res, ad sui obseruantiam Christianos obstringunt notandum verò vel maxime tum rem postulare, vt nostram, siue ore siue externis fis signis & cæremoniis fidem profiteamur quando ex nostra ea in re dissimulatione vel detrimentum passura videtur religio vera falsáque confirmantur vel infirmus quispiam offenderetur id quod ex scripturis sacris satis licet colligere. Videmus religionem suam nõ semel Paulum dissimulasse vt pote cum Tymotheum circuncidit ac ipse caput suum tanquam Nazareus totondit quod tamen tantum abest detrimentum intulerit religioni vt quemadmodum ipse declarat multo magis ea dissimulatione Euangelium propagarit Iudæis (inquit ille) Iudæis & omnia omnibus factus sum vt omnes lucri facerem. Sic fortassis accipiendum est quod ad Galat. dicitur Petrum reprehendisse Paulus, alioqui quid obsecro admiserat Petrus quod non fecisset etiam Paulus: vt disertis exprimitur verbis Orig. & Hieron. Sed desiderabatur maior fortassis in Petro circunspectio & prudentia quia enim obseruarat Paulus intempestiua illa Petri dissimulatione detrimenti non nihil passam religionem lucro autem nihil fecisse zelo accensus fidei Petrum quamuis alioqui præferendum liberè reprehendit hac modo liquet satis cui sit tribuenda victoria in illa quæ fuit inter Hieron. & Aug de cessatione legalium disceptatione. Vrget siquidem ex merito Aug. Petrum vere fuisse reprehensibilem asserit autem & quidem veraciter Hieron. non tantum misericordiæ animi seruatione sed etiam reipsa nonnunquam & simulasse & dissimulasse Paulum huius etiam generis super quædam in veteri testamento exempla apud regem idolatriam dissimulauit David quisnam esset, sic tamen vt nullum fuerit religionis dispendium. Sic Naamam ab Elizeo impetrauit vt citra piaculũ liceret sibi in æde Rẽmon sese incuruare cum rex idolatra in eadẽ æde Remmon adorare neque enim in tanta idololatrarum multitudine quicquam id mali erat exempli. Sic denique simulauit se Iehu esse cultorem Baal, idque non vt eum coleret sed potius vt eius cultores tolleret. Non defuerunt tamen variæ hæreses, qui hanc sententiã de confessione fidei virulentissimis telis expugnarunt Helchesaitæ fidem ore tenus negare, cùm necessitas vrgebat, quiddam indifferens esse dicebant, modò interiore cogitatione rectè de fide sentiretur. Hanc doctrinam Origenes in concione publica, sceleratam & impiam appellauit. Euseb. lib. 6. can. 31. &

Clemens

Clemens in 4 Strom. declarat, *laudari martyrem, qui confessus est, vituperari autem, qui negauit.* Item Presbyteri atque Diaconi Ecclesiæ Romanæ, apud Cyprianum lib. 2. Epist. 7. scribunt: *Cùm totum fidei Sacramentum in confessione Christi nominis intelligatur esse digestum, qui fallaces in excusatione præstigias quærit, negauit, & qui vult videri propositi aduersus Euangelium vel edictis, vel legibus satisfecisse, hoc ipso iam paruit, quòd videri paruisse se voluit.*

Ceratas habeamus aures obstrepentibus hisce somniatorũ commentis, vbique quales simus fateri non erubescamus & quandiu nauis nostra vadosum & spumiferum mundi æquor sulcat habeamus semper fidem pro anchora. Fidem inquam non otiosam aut ingratam, sed viuã & antiquissimam. Audimus fidem vbique iactari, sed quotusquisque nostrũ est qui illã transmittat in mores & affectus quique etiam à torpenti sopore bonorum operum eam liberet, plures sunt miserè effascinati qui nihil fidei exercitij largiuntur, sed Deus optimè cognoscens, quæ in nostram vtilitatem vergunt primùm voluit nos figere pedem in fide quæ viam aperit secátque glaciem, deinde sacramenta contulit in quibus esset vsus & exercitium fidei quam rebus corporeis excitarent & perficerent. Et singulis ætatis nostræ temporibus & omnibus animæ nostræ symptomatibus optimè consuluit. Nascimur miseri, ignari, cæci, baptismus vindicat nos ab omnibus peccatis: & virtutes, gratiámque multiplicem reponit, & exutos Adamo peccatore, induit Christo. Mox grandiusculi ruimus in multa peccata: en alterum sacramentum, Confirmationem, quæ denuò refingit: & ne laboribus exhausti succumbamus, semper in promptu Eucharistia, quæ vires instauret, spiritualibúsque succis vegetet animam, nec sinat labascere. De sacramentis ordinis, & coniugij nil dicam: quæ, dum noua sobole piorum genus intercidere non sinunt, videntur futuram immortalitatem meditari. Ad postremum, cùm emigrandum est, in ipso vitæ exitu excubat sanctissima vnctio, quæ reliquam peccatorum sarcinam diripit supremum facturis iter & perpurgatos transmittit ad Deum. Hæc sunt illa preciosissima munera quæ nobis à Christo collata esse superiore fidei professione profitemur, quorum altissima mysteria fide duce intelligimus. Si verò aliquantulum flaccida fuerit: aut claudicans nostra fides, tum etiam si validus ingruerit ventus confidenter cum Diuo Petro ingeminemus Domine salua nos perimus, Domine iube nos venire ad te, aderit promptissimus auxiliatur Christus, nec deerit nobis nisi primum nobisipsis defuerimus, & donec portum desideratissimum attingamus post varias procellas consolatorium illud nostri nauigij κέλευσμα cantabimus.

Salue rerum opifex Optime, Maxime,
Salue cœlitum splendor amabilis,
Vitæ conscius omnis,
Quauis morte potentior.
Te solum canimus vocibus impigre
Maiorem omnibus, & qui magis omnia
Conseruare cupis, quàm
Rerum perdere gloriam.
Tu reddis variis seminibus grauem
Tellurem, teneris vitibus occupas
Montes, nec sua Pontus
Naturæ bona negligit.
En qui turbinibus conquatimur, simul
Infaustos agimus: ter miseri dies,
Sæuo sydere tristes,
Sulcamus mare turgidum.
Sæuis horrisonæ Tethydos vndique
Iactamur fluuiis, interitum mora
Spondet, Nil superest quam
Mox illidere Syrtibus.
Adsis perfugium rebus in asperis
Certum, suppetias exulibus ferens,
Atra nubila noctis
Læto sydere discute.
Nec Cymbam penitus turbinis impetus,
Aut tristis Boreas, aut Notus obruat
Da fœlix Cynosura,
Aut sublime Elices iubar
Audi vota, preces, & lachrymas simul,
Et qui pectoribus pulsat in intimis
Singultum, facilísque
Nostris consule casibus.
Adsis tot miseris cladibus impiger,
Adsis perpetuò, scilicet aureæ
Aetatis memor, & da
Litus visere patrium.

Sit nobis semper tutissimum præsidium fides illius clypeo semper vtamur, nam fateri æquissimum est neminem sine Fide ad Christum posse venire, atque sine ea impossibile esse placere Deo. Diuus Paulus ne tantam quidem Fidem quæ montes transferat, nec angelicam scientiam vel pili facit si desit charitas, hoc est quòd dicit Christus per Ioannem in hoc scimus quoniam cognouimus Deum, si mandata eius obseruamus. Hæc ad bene beatéque viuendum clarissima est philosophia qua neminem Fidelem & ex ipso Pontificio decreto & sacrosanctæ Synodi Tridentinæ latere debet quâ qui non audit Ethnicus & publicanus habendus.

XXXI.

De residentia Prælatorum & aliorum animarum curam habentium.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

IN suprema militantis Ecclesiæ specula meritis licet insufficientibus diuina dispositione constituti, cunctos non solum vigilantiæ nostrę commissos dominicos greges, sed etiam singulorum pastorum suorum actus intensa nostrę mentis acie collustrantes, studium efficax operámque sedulam ad hoc omninò statuimus adhibere, vt quemadmodùm operosum sacri Concilij Trident. progressum, felicémque exitum Domino cooperante pręstitimus, ita sanctissima illius decreta, ipsorum præsertim qui in Apostolicę sollicitudinis partem vocati sunt Pastorum officium concernentia: non tepidè, neque dissimulanter exequamur. Sanè licet in Concil. prçfata saluberrima fuerit ordinatione decretum, quod omnes: & singuli venerabiles fratres nostri Patriarchę, Primates, Archiepiscopi, & Episcopi, & alij beneficiati apud Ecclesias sponsas suas residere teneantur: nonnulli tamen (quod nō sine animi nostri mœrore referimus) adeò sui gregumq́; quos olim deperditos saluator noster proprio sanguine redimere dignatus est, sibi creditorū obliti sunt, vt etiam nunc in alma Vrbe, vel alibi commorantes: & sacrosancta spiritualis matrimonij inter eos, suásque Ecclesię solenniter contracti iura confundentes; sponsas suas in longa quasi viduitate redactas, & prædictas Ecclesias quocunque sibi concessas inuisere, & apud illas, vt probos & prouidos patres familias decet, residere non curent, in perditione animarum suarum, & subditorum suorum ac perniciosum exemplum, & scandalum plurimorum Nos hanc illorum contumaciam alicuius etiam temporalis pœnæ metu frangendam, seu conuincendam esse censentes, Motu proprio, & ex certa scientia nostra ac de Apostolicæ potestatis plenitudine omnibus, & singulis Patriarchis, Primatibus, & Episcopis præfatis, ac aliis quibuscunque etiam quauis auctoritate, dignitate, gradu, vel præeminentia præfulgentibus, dictas Ecclesias in commendam, vel administrationem, aut alio quouis nomine obtinentibus, & aliis quibuscunque beneficiatis curam animarum habentibus, qui iuxta decreti super Residentia in Conc. prædicto promulgati tenorem, personalem in suis Ecclesiis residentiam facere tenerentur, in virtute sanctæ obedientiæ, vltra pœnas in dicto decreto Concilij contentas, etiam sub priuationis eorum à regimine, & administratione Ecclesiarum suarum, ac aliis nostro, & pro tempore existentis Romani Pontificis successoris nostri arbitrio imponen. pœnis distinctè præcipiendo per Apostolica scripta mandamus, quatenus omni mora cessante in eisdem suis Ecclesiis iuxta formā, & tenorem dicti Concilij personaliter resideant. Et nihilominus, si quos mandato nostro huiusmodi (quod absit) non parere contigerit, ne etiam tales absentes melioris in hac parte conditionis, quam cæteri in suis Ecclesiis residentes existant, hac nostra perpetuò valitura sanctione per præsentes statuimus, & ordinamus, quod deinceps omnia, & singula mobilia, & immobilia etiam in vrbe vel eius districtu existentia, & se mouentia, res, & bona, iura, & actiones cuiuscunque qualitatis, valoris: ac & vbicunque locorum consistant, ac Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos, & alios quoscunque etiam quauis auctoritate, dignitate, gradu, & præeminentia præfulgentes, Ecclesias prædictas in titulum, vel Commendam, siue administrationem, aut alio quouis nomine obtinentes, & alios quoscunque beneficiatios curam animarum habentes qui extra prædictas Ecclesias, ac diœc. etiam in Romana Curia, aut alibi degentes, & iuxta decretum, & formam Concilij huiusmodi non residentes decesserint pertinentia, & per illos suarum Ecclesiarum: ac quorumcunque Monasteriorum, Prioratuum Præposituratum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum cum cura, & sine cura secularium, & regularium, quæ illi quomodolibet obtinuerint, ac fructuum redditúum, & prouentuum Ecclesiasticorum, necnon pensionem annuarum sibi super similibus fructibus redditibus, & prouentibus reseruatorum, & assignatarum occasione quæsita: etiam si facultatem specialem de illis, aut eorū parte testandi, & alias liberè disponendi à nobis, & à quibuscunque aliis Roman. Pontificibus prædecessoribus, & successoribus nostris etiam cum clausulis quod facultates

Ipse per se beneficiarius, & non per Vicarium beneficio deseruire debet. Quam magnum præ[...]que negotiu alicui demandatū est nō potest hoc alteri delegare faciendum: (in fi. cap. vlt. de off. deleg.) sed nihil est animarū cura neque grauius neque excellentius in ecclesia Dei: (cap. quū sit de ætat. & qual. præf.) ergo non debet hac in re administrandis Vicarius substitui. Aliud item est in ecclesia residere, aliud ecclesiæ deseruire. cap. vnico. de cler. non resid. in 6.

Cessat hic iuris regula, Qui per aliū facit, perinde est, ac si per se faceret. Vt enim in bello gerendo Vicariū dari non solent: ita nec in beneficiis administrandis & curandis. Illud abhorrēt duces hoc nostri canones. Legitur Antoninum Pium Ro. imperatorem & summum Pon

cultates huiusmodi reuocari nõ queant, aliisque irritantibus decretis obtinuerint, & in vim illarum literarum desuper confectarum de rebus, & bonis huiusmodi iamque disposuerint, tanquam spolia ad Cameram Apostolicam legitimè pertineant Liceátque dilectis filiis moderno, & pro tempore existenti Commissario nostro generali, & suis dictæ Cameræ deputatis in euentu decessus huiusmodi solitum inuentum super rebus, & bonis præfatis conficere, illáque prout de reliquis clericorum spoliis fieri solet, ad dilecti filij nostri, moderni, & pro tempore existentis generalis Thesaurarij manus redire, dictæque Cameræ applicare, cuiusuis licentia desuper minime requisita, Ac facultates desuper confectas literas prædictas etiam motu, & scientia similibus etiam in recompensam laborum, & obsequiorum etiam nobis, & Ecclesiæ Romanæ dictæque Sedi impensorum quomodolibet concessas, & etiam iteratis vicibus approbatas, illorum omnium tenores præsentibus pro sufficienter expressis, & ad verbum insertis habentes, in euentum obitus huiusmodi etiam si in vrbe, aut eius districtu, vel alibi extra suas Ecclesias (vt præfertur) contigerit, ex nunc prout ex tunc, & è contra in dictæ contumaciæ pœnam eiusdem potestatis plenitudine, & tenore reuocamus, cassamus, & annullamus, & tam eas, quam earum prætextu quomodolibet pro tempore condita facta que testamenta codicillos, legata, donationes, & alias dispositiones quaslibet etiam ad pias causas, vel in remunerationem seruitiorum nulla & inualida, nulliúsque roboris, vel momenti fore, neque cuiquam contra præsentium tenorem suffragari, & sic per quoscunque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungentes, & S.R.E. Cardinales in quauis instantia, sublata eis & eorum cuilibet quauis alias iudicandi, & interpretandi facultate iudicari, & diffiniri debere, ac quicquid secus à quoquam quauis auctoriate scienter, vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus. Per hoc autem nostris, & Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum ordinationibus, reseruationibus, & decretis: quoad Prælatorum, & aliorum beneficiorum etiam in suis Ecclesiis, aut diœc. residentium, & ibi decedentium, quæ etiam ampliamus, & extendimus ad habentes Ecclesias in vrbis districtu, ibique residentes, & decedentes spolia Cameræ Apostolicæ applicata hactenus emanatis, nullatenus præiudicare, neque quicquam in eis alterare intendimus, sed ea in suo robore, vt antea manere volumus, præterquam quoad eos qui in suis Ecclesiis iuxta formam prædicti Concilij resederint, & specialem licentiam testandi habuerint: hac enim tantum saluam eis esse volumus, ita vt generalis licentia testandi eis quamquam residentibus minime suffragetur, sed sola speciali quam habuerint tueri se possint. Cæterum vt præceptum, mandatum, statutum, ordinatio, reuocatio, cassatio decretum, & alia præmissa præsentésque literæ ad eorum quorum interest notitiam deducantur, nullúsque possit aliquam illorum ignorantiam prætendere, vel excusationem allegare, sed illa perpetuo firma, & illibata permaneant, volumus, & mandamus quod eædem præsentes in Basilicæ Principis Apostolorum de vrbe, & Cancellariæ nostræ valuis, ac acie Campi Floræ per aliquem ex Cursoribus nostris affixæ copia illarum ibi dimissa ab eâ die omnes perinde arctent, ac si illis personaliter intimatæ fuissent. Non obstantibus præmissis, ac in fauorem Curialium per fel. rec. Sixtum IIII. Leonem X. Iulium III. & quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac etiam per nos editis, & approbatis, nec aliis literis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, septimo Kal. Decembris Pontificatus Nostri Anno Quinto.

nisi eum, sacrificiũ nunquam vllum fecisse per Vicarium: nisi quum æger fuisset. Qui exercitũ ac præsidium deserit, qui extra castra per prolixum tẽpus euagatur, est desertor. l. 3. §. desertor. ff. de re milit. Ad prophanæ militiæ similitudinem, quisquis non manet assiduus in beneficio sibi assignato, sed ab illo recedit, ecclesiasticæ militiæ desertor nominatur in can. placuit. 21. q. 2. Nobis igitur in statione manendum est, & militandum. cap. 3. de cler. nõ resid. De quibuscunque dignitatibus ecclesiæ, text. est in can. peruenit. & seq. 7. q. 1. cap. 2. cap. ex parte. tit. proximè praecedenti. De præbendis & canonicatibus. in cap. pen. eiusdem tit. De lenioribus ac simplicibus beneficiis, vel solidorũ. 20. iubetur in c. conquerente. eodem. De parochia. in c. extirpandæ. §. qui vero.

XXXII.

Facultates & Iurisdictiones Marci Sitici de Altemps, Germani Presbyteri Cardinalis Constantiensis totius Status Ecclesiastici legati de latere.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Marco Sitico Basilicæ S. Duodecim Apostolorum presbitero Cardinali Constantien. nuncupato in vniuersæ

niuersæ nostræ,& S R E.ditionis statu nostro, & Apostolicæ Sedis Legato de latere,salutem,& Apostolicam benedictionem.

DVM inter mentis nostræ arcana reuoluimus, quòd licet apud nos sit potestatis plenitudo diuinitus constituta,fines tamen humanæ possibilitatis excedere, & singula quæ que officij nostri munia per nos ipsos exoluere nequimus, ad id facile inducimur, vt aliquos ex venerabilibus fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus viris ex pluribus electis,quod timor Domini iugiter exercet in nostræ sollicitudinis partem,non solum in spiritualibus, sed etiam aliquando in temporalibus assumamus quibus vices nostras supplentibus nósque sua laudabili corporatione ab oneris humeris nostris incumbentis grauitate alleuiantibus,singulas ministerij nostri partes facilius exequamur. Sanè licet ab initio nostri Pontificatus nihil magis exoptauerimus,quàm vniuersam ditionem Ecclesiasticam nostrosque subditos personaliter inuisere,& vt bonum decet principem eorum necessitatibus, eiũ oculari inspectione prouidere,nihilominus tot grauissimis satisque omnibus notis curis hactenus distracti fuimus, vt hoc nostrum desiderium adimplere nequiuerimus, Vnde cum huic voto nostra hæc ætas ingrauescens etiam alia quę quotidie emergunt impedimẽta prorsus obstare videantur,nobis id quod per nos ipsos commodè præstare nequimus,per aliquem ex ipsis fratribus nostris exoluere cupientibus,tu qui etiam secundum carnem nostram ex sorore nepos existis,& cuius solertiam,fidem, prudentiam ac in negotiis obeundis dexteritatem, tum pluribus legationibus,ac publicis muneribus à te diligenter gestis,tum etiam familiari experientia compertam habemus in primis occurristi, qui hoc ipsum iuxtà animi nostri sententiam pręstare posses. Quamobrem mentis nostrę oculos ad multiplices virtutes tuas quibus illarum largitor altissimus personam tuam insignire dignatus est dirigentes,sperantesque,qui hoc visitationis officium benè,iustè, & fideliter scies,voles,& poteris,ac omnia,& singula ad nostrum,& dictæ sedis statum & honorem pertinentia prudenter,ac fideliter administrabis,circumspectionem tuã de fratrum nostrorum consilio in omnibus,& singulis prouinciis,Ciuitatibus,Terris,Castris,Oppidis,& locis status Ecclesiastici ad nos, & Ro.Ecclesiam mediatè vel immediatè spectantibus,pro nobis,& eadem sede legatum de latere tenore præsentium ac de Apostolicæ potestatis plenitudine,creamus, constituimus, & deputamus,Dantes, & concedentes tibi plenam, liberam & omnimodam potestatem, facultatem,& auctoritatem;omnia & singula, quæ ad officium legati de latere de iure consuetudine, & aliis quomodolibet pertinent agendi, & exercendi, ac Ciuitates, Terras, Castra, Oppida, & loca prædicta eorumque territoria districtus, necnon ciues habitatores, incolas & personas cuiuscumque dignitatis status,gradus,& conditionis fuerint,prout cœlestis gratiæ infusio diuináque prouidentia prudentiæ tuæ suggesserit in temporalibus visitandi reformandi, corrigendi,& si opus sit puniendi,necnon omnimodam in eos tibi commissam iurisdictionem etiam cum gladij potestate exercendi Ciuiles,& criminales matrimoniales,beneficiales Eccl.profanas,mixtas causas quaslibet, quæ tamen in Roma Cur. cognosci possint secundùm formam Conc. Trid.infra terminos legationis huiusmodi pendentes,ac motas,vel mouendas, per te vel alium seu alios,etiam summariè simpliciter, & de plano sine strepitu,& figura iudicij sola facti veritate inspecta,ac manu regia etiam quacunque appellatione remota, etiam in quibus quæuis latæ sententiæ fuerint,quæ in rem iudicatam transitum fecerint, & tamen de iure rescindendæ essent etiam si perempta instantia vel lapsa sint ad appellandum, seu prosequendum fatalia,prout qualitas causæ, & causarum huiusmodi exegerit, audiendi,cognoscendi,decidendi, & terminandi. Hæc nos quomodolibet aduersus sententias, etiam pro Fisco latas,ac lapsum fatalium instantiæ peremptionem, & rem iudicatam ex causa iusta in integrum restituendi, & in pristinum statum reponendi.Ac solemnitates quascunque (substantialibus tamen exceptis) in contractibus omissas,& alia quæcunque requisita supplendi,iuramenta in quibusuis contractibus apposita relaxandi, & contrahentes, à periuriis incursis ad effectum agendi absoluendi.Necnon causarum cognitionem ac discussionem,& decisionem vna cum incidentibus,emergentibus dependentibus,annexis, & connexis alij, vel aliis con

Cardinalibus legatis vices suas committit summus Pontifex.

Encomium Cardinalis Pontificis Pij 4. ex sorore nepotis.

Deputatio legati per ditiones status Ecclesiastici.

Facultas eiusdẽ legati,visitandi, reformandi, & corrigendi populos.

Causas cognoscendi summariè &c.

Restituendi in integrum.

Solemnitates in contractibus supplendi, & iuramenta relaxan.

aliis coniunctim vel diuisim, ac generaliter, vel specialiter, tam infra termin os dictæ legationis quàm extra illos summariè, ac alias (vt præfertur) cum simili vel limitate potestate prout tibi videbitur cōmittendi, ac ad te eas cum placuerit, & alias quauis causas etiam Romæ pendentes à quibuscunque Iudicibus ordinariis, vel etiam per nos, & Sedem præfatam, etiam per signaturam manu nostram, & proprio motu factam, ac per literas sub plumbo vel in forma Breuis expeditas delegatis, toties quoties opus fuerit, & in quocunque statu etiam si fuerit conclusum in causa, etiam inuitis, reclamantibus, contradicentibus, & quomodocumque etiam ad nos appellantibus partibus auocandi, & illos alij vel aliis commi tte ..., & lites huiusmodi cum tibi videbitur penitus extinguendi perpetuumque silentium partibus imponendi, Ac homagia, & fidelitatis iuramenta nomine nostro, & dictæ Ro. Ecclesiæ recipiendi: literasque in forma si in euidentem pro rebus Ecclesiæ alienatis vel alienandis vsque ad summam redditus annui quinque ducatorum concedendi, contractus de huiusmodi rebus Ecclesiæ in similem vtilitatem alienatis, vel alienandis, etiam cum omnium defectuum, & solemnitatum, præterquam substantialium suppletione confirmandi, Et insuper omnes, & singulas tam Ecclesiasticas etiam religiosas quā seculares personas cuiuscunque excellentiæ nobilitatis præeminentiæ auctoritatis status, ordinis congregationis, conditionis, & religionis existant, & in quauis dignitate constitutas quas iustitia suadente puniendas cognoueris inquirendi, illásque monendi, carcerandi, ac prout iustum fuerit, & tibi videbitur expedire puniendi, & castigandi, eosque etiam quemlibet ipsorum suis dignitatibus, & honoribus, Comitatibus, Baroniis, Dominiis Ciuitatibus, Terris, Castris, locis, Feudis, Retrofeudis, Vicariatibus Officiis, Iurisdictionibus, Gradibus, Iuribus, rebus & bonis omnibus priuandi, & destituendi, ac ea omnia & singula, quæ tibi videbuntur dictæ Romanæ Ecclesiæ confiscandi, Fiscóque Apostolico applicandi, & incorporandi in Ciuitatibus, Terris, locis, territoriis, & districtibus memoratis, & quolibet ipsorum Præsides, Gubernatores, Rectores, & Prouinciarum, Generales, Auditores, Locatenentes, Vicerectores, potestates, Capitaneos, Custodes, Arciumque Castellanos, Iudices, Priores, Antianos, Barisellos, Marescallos, & quoscunque alios temporales generales, vel speciales quorumque nomine, vel titulo censeantur, vel nuncupentur Officiales ab eorum officiis cum expedire videbitur perpetuo, vel ad tempus etiam, simili manu, & appelatione remota suspendi, priuandi, deponendi, & amouendi, eosque sindicandi, corrigendi, castigandi, & quacunque pecuniaria, vel corporali, etiam vltimi supplicij pœna puniendi, ac in eorum locum alios ad arbitrium tuum, fideles tamen, & idoneos creandi, ordinandi, constituendi, & deputandi, necnon culpabiles ciuiliter, vel criminaliter per te vel alium seu alios etiam in quibuscunque locis, ciuitatibus, & terris, præfatis, etiam Feudatariorum aliorumque dominorum cuiuscunque dignitatis, existentium nos, & sedem prædictam quouis modo recognoscentium capiendi, carcerandi, & dictos Feudatarios ad auxilium circa hoc præstandum cogendi, & casu quo præfati Feudatarii, vel alij culpabiles & inquisitos præfatos consignare, vel auxilium contra illos tibi præstare noluerint, aut quouis modo directè, vel indirectè executionem contra præfatos capiendos impedierint illis quatenus id omni mora cessante faciant, & exequantur etiam sub pœna rebellionis & amissionis eorum status, & dominij vtilis vel directi præcipiendi illosque puniendi ipsorum demeritis pœnasque comminatas per te, vel Delegatum tuum executioni demandandi, & querelas contra ipsos, & alios quoscunque per quouis propositas, & proponendas, prout etiam tibi videbitur expedire, summariè simpliciter, & de plano, ac sine strepitu & iudicij figura simili manu regia omni appellatione remota, & alias vt præfertur audiendi emendas & alias satisfactiones debitas similiter exigendi, ac inter Barones, Dominos temporales, nobiles ciues, & personas alias sæculares: necnon Communitates, Vniuersitates, & populos, ac omnes alios, & singulos discordes, & dissidentes, ac odia simultates, & inimicitias in dicto statu directè vel indirectè exercentes pro honore eiusdem Ecclesiæ; ac in confusione hostium & rebellium ipsius pro eo tempore ac sub illis pactis conditionibus, capitulis, modis, & pœnis, de quibus tibi videbitur expedire pacem & concordiam tractandi componendi, conclu-

Causas aliis cōmittendi.

Causas ad se auocandi etiam à Iudicibus à Papa delegatis.

Fidelitatis iuramenta recipiendi.

Puniendi quoscunque & eorū bona cōfiscandi.

Officiales status Ecclesiastici coercendi, alios eorū loco deputandi.

Delinquentes capiendi etiam in Terris Feudatariorū & aliorū.

Feudatarios, & alios auxilium denegantes puniendi.

Inimicitias inter quoscunque componendi paces firmandi & inducias indicendi.

dendi, & firmandi, treguas & inducias inducendi ipsosque ad eorum obseruantiam sub quibuscunque sententiis, censuris Ecclesiasticis, & pecuniariis, corporalibusque pœnis, de quibus videbitur compellendi, ac inobedientes, illas incurrisse declarandi.

Bannitos remittendi, & absoluendi.

Homicidas & exules etiam ex aliis causis bannitos, seu requisitos, vel processatos pro pace & concordia Ciuitatum, terrarum, & locorum, ac ciuium incolarum, & habitatorum prædictorum quiete, à quibusuis etiam multiplicibus homicidiis, assassiniis, sacrilegiis, & aliis excessibus per eos vbilibet perpetratis à quibusuis sententiis, censuris & pœnis tam ecclesiasticis, quàm temporalibus etiam bonorum confiscationis corporis afflictiuis, ac etiam vltimi supplicij illatiuis, in eos tam à iure quam ab homine latis, ac alias per eos quomodolibet incursis, in vtroque foro absoluendi, liberandi, & in pristinum statum, necnon ad honores, famam propriam, & bona etiam fisco incorporata restituendi, ac huiusmodi homicidas, & delinquentes ad nostram, & dictæ Sedis gratiam, & obedientiam reducendi. Super inhabilitatibus, & irregularibus, ac infamiis; quas propterea incurrerint, cum eisdem, & quolibet illorum, & super quibuscunque delictis, etiam rebellionis, & læsæ maiestatis, etiam in primo capite, homicidiis etiam appensatis, & studiose ac proditorie, & cum armis prohibitis per quascunque Vniuersitates, Communitates, vel particulares personas, tam sæculares, quàm Ecclesiasticas, & etiam regulares commissis, vel perpetratis aut in posterum perpetrandis, disponendis, ac nostro, & Cameræ Apostol. eæ nomine componendi, & concordandi. Saluum conductum, quibuscunque homicidis exulibus rebellibus, & aliis delinquentibus præfatis ad tempus vel in perpetuum arbitrio concedendi, & concessos reuocandi, moderandi, & limitandi, ac ab omnibus quibus hucusque facultas, & potestas similes saluos conductus, tam in ciuilibus quam in criminalibus à iure, consuetudine priuilegióve est attributa illam reuocandi, & ab illis abdicandi eisque ne deinceps simili facultate vti præsumant, districtius inhibendi,

Saluos cõductus delinquentibus concedendi.

Collegationes, confederationes pactiones, conuentiones, societates, & ligas contra dictam Ecclesiam vel bonum pacis status ipsius, ac præiudicium, & damnum Prouinciarum, Ciuitatum, terrarum castrorum, & locorum Communitatum, & territoriorum, districtuum ac ciuium incolarum, & habitatorum eorumdem per quoscunque initas, & ineundas reuocandi, cassandi, & annullandi, & pœnas sub illis adiectas, & adiiciendas remittendi, & iuramenta relaxandi, nouas collegationes, confederationes, & ligas cum quibusuis fieri sub pœnis tibi bene visis prohibendi tam vniuersitatum, & Collegiorum, quam particularium possessiones, & bona quæcunque occupata, iniuste, vel inique detenta, ab illorum occupatoribus, & detentoribus quibuscunque priuatos, ad loca, res, bona, & iura sua absque vitio spolij & quacunque appellatione remota reducendi, restituendi, & reintegrandi. Finesque limites & terminos cum quibusuis, & inter quoscunque Communitates, Vniuersitates, & particulares, malè positos amouendi, & alios vbi tibi visum fuerit ponendi.

Confederationes contra bonũ pacis initas annullandi,
Bona iniustè occupata recuperandi & eorum dominos absque vitio spolij ad ea reintegrandi.
Terminos inter cõmunitates, & alios male positos, eius arbitrio ponendi.

Generales insuper & particulares exercitus in auxilium præfatæ Ecclesiæ, & pro tuitione status pacifici Prouinciarum, Ciuitatum, terrarum, & locorum prædictorum, contra quoscunque eiusdem Ecclesiæ hostes, & rebelles, inobedientes, ac status pacifici, huiusmodi perturbatores quandocunque, & quotiescunque ex quauis causa, quæ tibi videbitur honesta colligendi, faciendi, & congregandi, præsidia quorumcunque Vicariorum dictæ Ecclesiæ subiectorum ad huiusmodi exercitus, & militaria, ac quæcunque alia per eos, aut ipsorum aliquem debita seruitia, tam realia, quam personalia quotiens opus esse agnoueris requirẽdi, & conuocandi. Hostes quoque rebelles, & contradictores quoslibet per amotionis, priuationis, depositionis, relegationis, & proscriptionis, perpetuæ, vel temporalis, ac bonorum suorum confiscationis sententias, prout ad ipsam Ecclesiam pertinuerit sublato cuiusuis appellationis obstaculo, compescendi, ac realiter exequendi. Parlamenta generalia, vel particularia in dictis Prouinciis, ciuitatibus, terris, & locis, seu aliquo eorum quotiescunque, & quandocunque pro statu, & honore nostro & memoratæ Ecclesiæ, ac pace & tranquillitate status, necnõ Ciuitatum, terrarum castrorum, & locorum prædictorum, etiam particularium personarum, cum ibi videbitur expedire, conuocandi, aduocandi, faciendi, statuendi, exequendi, & mandandi. Reformationes, statuta, decreta, ordinationes

Exercitus contra pacis perturbatores congregãdi.
Hostes & rebelles appellatione remota compescendi.
Parlamẽta quãdocunque conuocandi.
Reformationes & statuta in tẽporalib. edendi.

ordinationes, & leges generales siue particulares in temporalibus sub pœnis & censuris arbitrio tuo imponendis, & applicandis; edendi, condendi, & publicandi, quæ à nobis ex nunc prout ex tunc postquam sic à te edita fuerint condita, & statuta esse decernimus. Ac statuta, constitutiones, ordinationes à nobis seu quibuscunque prædecessoribus nostris Rom. Pon. in temporalibus factas moderandi, & reformandi, Mœnia, Palatia publica, arces, pontes, & vias publicas, ac portus & litora reficiendi, & restaurandi, illáque demoliendi, ac iterum reædificandi & constituendi, & pro illis quibuscunque particularibus, vel Communitatibus; ac etiam Prouinciis quæcunque præcepta sub pœnis tibi bene visis faciendi, illáque exequendi, etiam quacunque appellatione remota. Syluas & nemora Communitatum & Vniuersitatum, ac etiam particularium personarum cedendi, & aperiendi, cedíque & aperiri, quacunque appellatione remota, mandandi, soluto tamen pretio Dominis quibus de iure soluendum erit. Priuilegia, immunitates, ac concessiones merè gratiosas etiam indulta quæcunque quibuscunque Communitatibus vel particularibus personis quomodocunque per nos & prædecessores nostros Ro. Pon. ac Sedem prædictam hucusque concessa, confirmata, approbata, & innouata reformandi, vel arbitrio tuo in totum vel in partem reuocandi. Conuentiones, & pacta, & capitula inter præfatas Communitates, Vniuersitates, & particulares personas, & dictam Cameram super præmissis tractandi, componendi stabiliendi. Et vt te gratiosum erga personas tuæ legationis præbere possis quotquot tibi videbitur Comites Palatinos, Accolitos, & Capellanos, & etiam Notarios nostros & dictæ Sedis auctoritate Apostolica creandi, & recipiendi, ac aliorum nostrorum, & dictæ Sedis Notariorum, & Accolitorum, Capellanorum, & Aulæ Lateranen. Comitum numero, & consortio fauorabiliter aggregandi, ita quod omnibus et singulis priuilegiis, prærogatiuis, indultis, exemptionibus gratiis, libertatibus, & immunitatibus, ac indulgentiis gaudeant & vtantur, ac vti, & gaudere possint, quomodolibet in futurum, quibus alij nostri, & dictæ Sedis Notarij, Accoliti, Capellani, & dictæ] aulæ Comites Palatini vtuntur & potiuntur, exhibendique insignia Notariorum huiusmodi recepto tamen ab eis solito fidelitatis debitæ iuramento. Ac omnia & singula alia, huiusmodi legatione durante, gerendi, disponendi, mandandi, exequendi, ordinandi, & executioni demandandi, cum omnibus & singulis incidentibus, emergentibus, dependentibus, annexis, & connexis eorum, quæ ad huiusmodi legationis officium liberámque plenariam & integram Prouinciarum Ciuitatum, Terrarum, & aliorum locorum prædictorum administrationem regimen, & præmissorum executionem quomodolibet pertinent, ac spectare & pertinere possent, & ad nostrum dictæ Sedis honorem, ac statum pacificum & tranquillum Prouinciarum, Ciuitatum, Terrarum, & locorum prædictorum tuo regimini commissorum vtilia esse prospexeris, ac necessaria quomodolibet opportuna, & quæ nos ipsi, si præsentes essemus, facere, gerere, & exequi possemus, seu etiam deberemus, nihil nobis penitus reseruantes. Non obstantibus nostris, de non tollendo iure quæsito, ac de annali triennali possessore, necnon fel. rec. Pauli Papæ II. & Pauli IIII. Roma. Pon. prædecessorum nostrorum de rebus Ecclesiæ non alienandis, ac aliis cōstit. & ordinat. Apostolicis, ac Cancellariæ Apostolicæ regulis, necnon Prouinciarum, Ciuitatum, Terrarum, Castrorum, Feudorum, & locorum prædictorum, necnon Ecclesiarum etiam Cathedralium, Monasteriorum, Prioratuum, Præposituratum, ac Religiosorum locorum, & Ordinum, ac Congregationum quorumcunque etiam exemptorum, ac Rom. Eccl. & Sedi prædictæ immediatè subiectorum, etiam iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis Prouinciis, Ciuitatibus Terris, Communitatibus, Vniuersitatibus, Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, & aliis locis Regularibus, Ordinibus, & Congregationibus huiusmodi eorumque Superioribus, Magistratibus, & personis per nos, vel Sedem prædictam, etiam Motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, etiam cum quibusuis etiam derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, etiam in vim contractus concessis, ac etiam iteratis vicibus approbatis & innouatis. Quibus omnibus etiam si pro illorum sufficienti derogatione de

Pontes, & vias publicas &c. restaurandi.

Syluas aperiendi.

Priuilegia à sede Apostolica quibuscunque concessa reformandi & reuocandi.

Comites Palatinos, Apostolicos, & Capellanos, & Notarios Apostolicos, creandi.

Omniaque alia faciendi, quæ ipsemet pontifex si præsens esset facere posset.

Clausula derogatoria.

illis illorumque totis tenoribus specialis specifica expressa & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda foret, & in eis caueretur expressè, quod in eis nisi sub certis inibi expressis modis & formis, aut nullatenus & per nos & Sedem prædictam derogari possit illorum tenores ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus, easque cuiquam cuiuscunque excellentia etiam honore Cardinalatus fulgenti, & cuiuscunque præeminentiæ, nobilitatis, dignitatis, status, gradus, ordinis, religionis, congregationis, vel conditionis fuerit, aut Collegio, vel Vniuersitatibus hac in parte suffragari volumus, cæterisque contrariis quibuscunque. Et insuper processus, sententias censuras, & pœnas quos, & quas per te, vel alium seu alios à te deputatos in præmissis fieri, infligi, vel promulgari, ac omnia & singula alia per te, vel delegatos tuos in præmissis fieri vel mādari contigerit exnunc prout extunc rata, & grata habemus, & confirmamus, ac si à nobis ipsis facta fuissent. Teque ac delegatos tuos ad aliquem de gestis per vel eos nomine tuo vllo vnquam tempore alicui reddendam rationem minime teneri, nec ad id cogi posse decernimus. Vt autem prædicta omnia & singula plenius & vtilius valeas exercere: Vniuersis & singulis Præsidentibus, Gubernatoribus, Rectoribus, Vicerectoribus Locatenentibus, Potestatibus, Capitaneis, Vicecomitibus militiæ nostræ, necnon equitum, & peditum Capitaneis, Marescallis, & Prouisionariis ad nostra, & præsentatæ Ecclesiæ stipendia militantibus, cæterisque officialibus, & Arcium Castellanis præsentibus, & futuris, necnon quibuscunque Communitatibus Vniuersitatibus, & particularibus personis nobis & eidem Ecclesiæ subiectis cuiuscunque Ecclesiasticæ vel mundanæ dignitatis, status, gradus, ordinis, religionis congregationis, vel conditionis existant, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub indignationis nostræ pœna districtè percipiendo mandamus, quatenus tibi, & à te deputatis huiusmodi legationis, officio durante, iuxta tibi concessas facultates præmissas in omnibus, & per omnia etiam in assignatione possessionis Arcium, & fortalitiorum, etiam absque aliqua nostrorum contrasignorum traditione per te facienda, plenè, & efficaciter parere & intendere, necnon mandata tua reuerenter suscipere & exequi studeant cum effectu. Tu igitur dilecte fili, diuina gratia & Apostolico fauore suffultus hoc tibi per nos iniunctum onus, cum nostra benedictione, & prompta deuotione lætóque animo suscipiens taliter in eius executione studiosum solertemque te exhibere studeas, quód ex fructibus & laboribus tuis cœlesti gratia tibi fauente sperati fructus adueniant, tuque per sollicitudinis tuæ ministerium vltra humanæ laudis præconium, illamque quæ iustus iudex vniuscuiusque iustitiæ cultoris meritis pro sua bonitate retribuit æternę palmam glorię feliciter consequi merearis in cælis. Datum Romę apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, octauo Kal. Nouembr. Pontificatus Nostri Anno Quinto.

Confirmatio gerendorum per ipsorum Cardinalem, Legatum, vel eius Delegatos.

Præceptū, quod omnes Officiales, & alij obediant Legato.

Hortatio Pontificis, vt Legatus onus Legationis suscipiat, & studiosè exequatur.

Sacrosanctum omnibus sæculis & gentibus legatorum munus hoc scholio cōmendare iubet huius Pontificis constitutio, nullus etenim accommodatior superstes erit locus huius discutiendæ materiæ, in reliquis diplomatibus quem nos data opera selegimus, vt ea omnia quæ ad Legatorum materiam pertinere opinamur hic innotescant. Nec est quod mihi succenseant lectores si cum his quæ Romanæ sunt solùm Curiæ ea quæ ad Principes spectant in elucidiorem huius argumenti rationem coniungere non dubitem. A quibus & quando Legatorum & fæcialium effulsisse ferant munera nostri non est instituti narrare, illa enim & antiquissima & celeberrima omnibus tum ad sedandos plebis motus, tum ad conciliandam pacem, ad indicendum hostibus bellū summo in precio extitisse scimus. Verùm si scitemur nominis Etymologiā aliquid maius exoritur quod nos ad faciliorē officiū perceptionem euehat. Varro peritissimus linguæ Latinæ percunctator putat Legatos à legendo dictos esse quod publicè lecti, & publicis suffragiis ex multis selecti ad obeundas foris præclaras functiones mitterentur. Sic & apud Gallos, Hispanos, & Italos Ambassadores dici conicio à verbo Græco ἀμβασίζειν quod mittere est

Romanorum Consules amplissimis fouebant honoribus qui legationibus functi erant

eos

eos autem legebant plerunque ex plebe, (non enim semper qui plus valent fauore & gratia Principum insignis legationis expeditione funguntur) nonnunquam ex prætoribus assumebantur Ex plebe vt C. Marius: ex pretorio ordine vt Q. Fabius Max. Rutilianus qui quinque consulatibus summa cum laude peractis, omnibúsque beneuolæ Reipublicæ stipiendiis ornatus periculosum bellicæ legationis munus subire non est grauatus teste Valerio Maximo lib. 2. c. 1. de more quem maiores obseruabant in Vrbe, & lib. 5. cap 7. circa principium, cum Liuio lib. 4. tertiæ decadis non procul a fine. Erant pariter apud Romanos legationes liberæ, quæ ornamenti tantum causa à Senatu impetrabantur quales sunt & illæ apud nos quæ committuntur honoris gratia certis nobilibus aulicis, tituloque tenus geruntur & obeuntur. Huius legationis liberæ meminerunt Plutarchus Gracchis.

Bonum illum legatum fingimus qui non semper aulæ illecebris deditus aut ineptiis morionum aut parasitorum commendatus non sordidi lucri cupidus assentatorum fautor non polilogus & imprudens, non ambitionis spiculis perculsus, sed qui dotibus mentis præclarè locupletatus quique pro comite prudentiam & consilium pro satellitio æquitatem & fidelitatis solenne sacramentum habeat. His nobilibus insigniis addendæ sunt fortunæ fauores, nec vires corporis & naturæ negligendæ sunt facultates. Primùm ergo & præcipuum legati munus in oratione constituentes sæpiùs oratoris nomine Latini legatum intelligũt. Præstãtior enim laurea eius qui legatum agit eloquentia est vt eius auspitiis quæ velit persuadere aut dissuadere consulat aut dehortetur. Quamobrem summi oratores vt liberiùs & promptiùs muneris crediti partes obirent, priùs politioris & cultioris sermonis elegantiam imitati sunt. Veruntamen nomine eloquentiæ indignam censeo phaleratam verbositatem aut concinnũ & fucatũ sermonum acernum, sed eloquentem oratorem illum dicimus qui cùm literarum splendore vitæ morumque candorem coniunctũ præ se fert, idcircò vt eloquentia ac eruditione præstarent prisci illi oratores se docẽdos peritis rerũ magistris crediderunt. His titulis cõmendatur Carneades, Critolaus, Cyneas, Demosthenes. Grammatici, & Sophistiæ qui verba & voces solummodo meditantur & pulchrè compositum orationis ostendunt corticem, nullo verò solidæ doctrinæ præsidio tuentur à legationis munere arceantur. Nec miror si minùs prosperè succedant legationes Principum, quæ vt plurimùm committuntur his qui vel in vibrandis astu, vel in demulcendis mulierculorum auribus, vel in congerendis pecuniis aptiores existunt quam in hisce fungendis muneribus. Legatorum ætatem nihil moror ne si senes mittendos esse & prolixa barba hominem imberbi iuueni præferendum dixerim mihi obtrudatur illud à iuuene legato apud Principem vsurpatum quod & Græcis Epigrammatibus legitur.

Εἰ τὸ τρέφειν πώγωνα δοκεῖς σοφίαν περιποιεῖν,
Καὶ τράγος εὐπώγων αὐτὸς ὅλος ἐστὶ πλάτων.
Si promissa facit sapientem barba, quid obstat
Barbatus possit quin caper esse Plato.

Huc facit quod apud Plutarchum in Symposiacis legitur ἐκ πώγωνος σοφοὶ καὶ ἀπὸ πώγωνος σοφισταὶ καὶ ἀπὸ πώγωνος φιλόσοφοι. Barba tenus sapientes, barba sophistæ, barba Philosophi. Si Legatorum laudem barba metiri oporteret hircos primam laudem adepturos nemo ignorat. Sed vt in senio omnem legati decorem non constituo, sic & iuuenibus parum secura esse grandia negotia vsu compertum est.

Malè consultum est Regi cuius Legati, imprudentes, molles, leues, & inexpertes eliguntur. Eximium hoc munus eximijs viris conuenit. Idcircò vt diligentiùs adornaretur à viris eruditione, & prudentia præstantissimis Cæsares dederunt varia priuilegia Legatis quæ tanquam sacrosancta impunè nunquam violata fuisse legimus. Ius Legatorum sanctum fuit & venerabile adeò cum hominum præsidio vnitum, tum diuino iure defensum, vt etiam inter hostes & bellorum furores incolume semper permanserit, hinc pulchrè Statius lib. 2. Thebaidos huius iuris meminit,

--Sed iussa patris tutique regressus,
Legato, instásque preces vicere sororis.

Vbi Lactantius fidelissimus interpres tuti regressus inquit, quod Legatum nefas esset interfici: Sacrosancta enim sunt Legationis officia, citátque illud Ciceronis, primo orat. Orator etiam inter hostes semper incolumis versari potest. In gratiam quoque Legatorum scripta est lex illa si quis ff. de legationibus, cuius hæc verba sunt. Si quis legatum hostium pulsasset, contra ius gentium id commissum esse existimetur qui sanctius habentur Legati. Et ideò si cum legati apud nos essent gentis alicuius: bellum cum eis inductum sit: responsum est liberos

eos manere. id enim iuri gentium conuenit esse. Itaque eum qui legatum pulsasset, Quintus Mucius dedi hostibus quorum erant legati, solitus est respondere, quem hostes si non recepissent quæsitum est an ciuis Romanus maneret: quibusdam existentibus manere, aliis contra: quia quem semel populus iussisset dedi, ex ciuitate expulisse videretur: sicut faceret cum aqua & igni interdiceret, in qua sententia videtur Publius Mutius fuisse. Id autem maximè quæsitum est in Hostilio Mancino, quem Numantini sibi deditum non acceperunt: de quo tamen lex postea lata est, vt esset ciuis Romanus; & præturam quoque gessisse dicitur.

Luctuosissimus semper patuit violatæ legationis exitus: & bella grauia inde excitata fuerunt, vtrique parti damnosissima. Testes habeo exteros atque domesticos. Nota est ridicula illa contumelia Dauidis regis oratoribus illata cum illos barba ex media abrasa & vsque ad nates veste circumcisa apud Ammonitas excepti & inauditi remissi fuissent. Hinc exarsit ingens bellum quod per totam Syriam flagrauit, & iniuriam violatæ legationis dirè vltus est. 2. Reg. 10. 1. Paral. 19.

Quis consulto Herodoto lib. 7. nescit pestilentiam vltricem fuisse violatæ legationis Persarum in Lacedæmonios quæ omnes ferè Vrbes depopulata est, & quasi hæc ad iniuriam suis legatis factam parua essent coactis copiis rex Persarum in Lacedæmonios bella mouit, & grauissimis cladibus qui suos oratores eius nomine aquam terrámque petentes in puteum demerserunt, omnésque tanti facinoris conscios variis pœnis torsit.

Tyrij qui Alexandri caduceatores inhumaniter trucidarunt: & eorum cadauera insepulta piscibus maris dederunt iuris gentium violati meritissimas tulere pœnas: nam Alexander suorum fecialium acerba nece commotus, Tyrum famigeratissimam vrbem obsidit & septimo mense obsidionis expugnauit. Incolarum sex millia interfici & ciuium ædibus ignem inici iussit. Vt refert Q. Curtius lib. 4.

Legationis violatæ posteris exemplum reliquere Corinthij qui petulanter Romanos conuitiis incesserunt & insolenter lotio perfuderunt: quam indignitatem ferendã non esse Romani iudicarunt, & Lucio Mumio duce ingentem exercitum in eos miserunt, qui superbam vrbem post longam obsidionem expugnauit, incendit, solóque æquauit, permasit etiam vltio ad alias vrbes, nam Thebæ & Chalcis, quæ Corinthiis auxilio adfuerant, ex senatusconsulto dirutæ sunt, vt legimus apud Strabonem lib. 7. & Liuium dec. 5. lib. 4.

Vt mulierum imbecille genus est sic ad vindictam audax, & promptissimum cum excandescit in iram. Dicti testis est Teuca Illyricorum regina, apud quam cum Romanorum legati quiritarentur, de variis iniuriis quibus Pyraticam exercentes nauigationem in eos vtebantur, prima fronte humaniter satis Legatorum orationem audiuit, & pollicetur se breui curaturã, ne qua ab Illyricis publicè iniuria Romanis hominibus inferretur: prohibere verò, ne priuatim è mari quam quisque posset vtilitatem caperet, non esse regibus consuetum. Vnus autem ex legatis respondit optimum morem esse, priuatas iniurias vlcisci, iuuaréque iniuriam passos. Ideo Romanos operam daturos, vt breui regias illas consuetudines regina emendare cogeretur. Eo libero responso exacerbata regina, legatum in itinere redeuntem obtruncari iussit. Romani tanti facinoris fama exciti, bellum ilicò Illyricis indixere, quod tam exitiale & perniciosum illis fuit, vt post varias acceptas clades Romanorum iugum ferre coacti fuerint, & verbis ferox regina tributum pendere, à mari abstinere, nisi cum duobus lembis exarmatis, & maxima Illyrij parte excedere.

Artaxerxes suorum legatorum necem Romanorum nece vltus est, vt scribit Herodotus lib. 2. & Zonaras annalium tomo. 2.

Iouius narrat Achomatem Baiazetis eius nominis secundi Turcarum Imperatoris filium natu maximum à patre euocatum vt imperium regendum assumeret, cum refragantibus prætorianis id obtinere non posset, & re infecta in Cappadociã prouinciam suam reuersus coactus esset, repulsa dolore atque ignominia extimulatus, coactis copiis minorem Asiam occupare decreuit. Cognito filij consilio Baiazetes, legatos ad eum mittit, qui ipsius insaniam leuirent, aut (si fieri non posset) bellum indicerent. At ille furore plenus, principem legationis bellum atque extrema quæque comminantem in conspectu iugulari, & cæteros ante vesperam castris excedere iussit. Baiazetes eam indignitatem à filio cum ferre non posset, bellum omnium ducum suasu illi indixit, quod gestum est per Selymum filium natu maximum. Clamabant prætoriani qui in statione erant, ita vt Baiazetes exaudiret, non ferendam esse temerarij hominis audaciam, sed protinus sceleri armis obuiam eundum. Impunitate ac mora valescere malorum vires, si cunctetur imperator, ac nimium agat, eum mox auxilium atque operam frustra à

militibus implorat iterum. Mustaphas quoque & Bostanges ac cæteri, qui Selymi rebus occultè fauebant, atque hæc per idoneos homines singulari calliditate in vulgus militum spargi curauerant, mussare primo, atrocitatem sceleris admirari, veluti damnarent quidem crudele factum, authorem verò minimè criminarentur. Mox vbi Baiazetem proprio ardore & vocibus militum satis incitatum, & ex fiducia superioris victoriæ ad vlciscendum iniuria paratum vident, quàm acerbissimè & crudelissimè in Achomatem inuehuntur: eum vt parricidam vt Imperij hostem, bello persequendum censent: tolluntque subinde ad cœlum laudibus militum fidem atque virtutem, qui pro salute ac dignitate Imperatoris nouos vltro labores sibi expeterent. Ita Achomates astu atque solertia ducum, patris iracundia, atque omnium denique militum iudicio hostis declaratur: decernuntur prætorianæ cohortes, & magna pars Europæi equitatus, quibus primo quoque tempore aduersus eum in Asia bellum geratur. At quum belli dux virtute armorúmque peritia insignis deligendus esset, atque ea maximè cura ad Bassas pertinere videretur cœpere omnes aspernari honorem illum, & pro se quisque id munus abnuere, atque indignum esse testari, vt seruis auspitiis imperatoris filius oppugnaretur: milites quoque nihil se aduersus regiam prolem ausuros prædicabant, nisi vnus ex ipsa Othomannorum domo copiis & summæ rerum præficeretur. Tandem bellum hac potissimum caussa legatorum violatorum susceptum eum habuit infortunatissimum vt ipse Achomates vita, prouincia, & imperij successione, quæ sibi ætatis prærogatiua debebatur, spoliaretur.

Ex his videmus etiam apud truculentissimos illos populos ius gentium & Legatorum priuilegia summa & inuiolata fide permansisse. Nouimus etiam Turcarum Imperatorem qui hodie rerum potitur ægrè tulisse ipso inscio quosdam Tumultuarios regis Poloniæ legatos anno 1583 occidisse.

Quod si aliquando malè tractantur in aulis Principum eius contumeliæ potiores præstant occasiones siue cum insolentiùs sese gerunt, siue cùm audaciùs loquuntur Principi, aut aliquid non seruato legationis decoro perperam vel dicunt, vel faciunt, aut qui dicenda, tacendáque effutiunt. Narrat Sigismundus in historia Moscouitica Venetiarũ quendam Legatum apud Moscouitarum Imperatorem nullo honore, nulla reuerentia, nulla salutatione præuia Legationem exorsum fuisse. Credo quod religionis Christianæ hostis infestissimus esset, aut quod contra suam Rempublicam arma sumpsisset, quem si salutasset, patriam summittere ac subiicere visus fuisset. Quam tamen ob irreuerentiam, despectúmque indignatus imperator, clauo trabali pileum eius capiti assui iussit, vt in hoc statu quandiu legatus esset permaneret, suique huiusce officij non obliuisceretur. Nec verò factum barbari laudo qui iura naturæ ac gentium violauit: vt nec quoque legati imprudentiam vel impudentiam potiùs dissimulo, qui iura humanitatis & hospitalitatis prætermisit. Cordatum itaque decet illum qui publico munere fungitur ne in eum quadret quod Alexander Macedo censuit de his qui auderent verba facere minùs consultè & maturè vel qui veluti conducti præcones nimis adularentur. Beneuolentia capta principis modesto exordio non patheticè nec affectatè nimis legationes caussas & fines aperiant. Deindè secum habitent, nam cùm omnium oculi in peregrinos coniecti sint, maximè in eos, qui legatione funguntur, & cùm suarum actionum diligentes obseruatores habeãtur, circumspectè & cautè omnia agere debent, & nemini nisi exploratæ fidei quod in mandatis habent communicare, quia reip. arcana detegi hostibus, vt ipsi reip. perniciosissimum, ita legatis ipsis perniciosissimum, vt Badoerio Venetorum apud Turcas legato accidit, qui in componenda cum Solymano pace, Nauplium & Epidaurum Peloponnesis vrbes, & Nadinum atque Labranam Dalmatiæ castella, tradere coactus est, vnde atroci inuidia Venetiis apud omnes ordines deflagrauit. Sic & vt narrat Antonius Bonfinius rerum Vngaricarum lib. 8. decad. 1. Legatus in Longobardos Garipaldus Taurinacum dux præter mandata regis plura faciens & seditiones mouens caditur. Sic toties apud Liuium laudantur Romanorum legati quod non modò fideliter mandata executi fuissent, sed quod nunquam legationis metas transgrederentur. Ad quid concessa sunt tã insignia iura, quid conferunt tot honores, tot populi applausus, si indignis tribuantur? si immeritis, si seditiosis, si perduellionibus, si collusoribus desertoribus, & patriæ hostibus tribuantur? Non aliunde gaudent immunitate domi forísque Legati quàm vt liberiùs exequantur vices commissas, patriæ, & regno, & publicæ vtilitati consulant. Si patriæ gratia, patriæ focos quorum fumo etiam solabatur Vlysses relinquunt eis etiam dantur præmia eorum qui publica onera subeunt. Discrimina varia patiuntur, at patriæ amor hæc omnia lenit. Post triennium liberantur ab his publicis functionibus. Et quocunque versati fuerint iura Ciuitatis nõ amittunt. Caius. l. eius. qui apud hostes. ff. qui testam.

Ne nimium

Ne nimium autem aberremus à mente Pontificis videndum est quibus priuilegiis exornentur legati Pontificij qui non ex prætorio ordine aut ex inferioris classis prælatis, sed in senatu patrum Purpuratorum leguntur & ideò Cardinales à latere nuncupantur & aliis legatis siue missis siue natis titulorum excellentia variisque prærogatiuis illustriores sunt. c. 1. & 2 excom. & c nolentes de offic. leg. cap. 1. lib. 6. vbi proconsulibus æquiparantur, illustris nomine insigniti, vt dicit Bald. in cap. pen. de officio legati. Alij verò legati præsidibus prouinciarum, vt est tex. gl & doct. in cap. 2. de offic. deleg. in 6. Sunt qui ex professo iura singularia Legatorum è latere scripserunt, horum lucubrationibus adiuti selectiora quædam commodato veluti accepimus quæ compendio huius scholij multum faciunt. Primum id iuris inesse legato delatere affirmant vt possit conferre beneficia durante legationis tempore cap. 2. de offic. deleg. in 6. Fely. in rubr. de offic. delegat. colum secunda. Abb in c. si quis clericum. colum. tertia. de foro comp. Cassad. decis. 1 num. 3. de decret. Bald. in l. aliquando, versi. 14 de offic procons & legat. & Dec. cons. 118. Roland. à Vall. 46. in princip libr. 1. ita autem amplietur vt si reperiatur facta collatio à Papa, & à legato, si ille, cui fuit facta collatio à legato reperiatur in possessione beneficij, quod præferatur illi, cui fuit facta collatio à Papa nisi collatio Papæ esset anterior, & appareret de die factæ collationis. Roland. latè d. consi. 46. num. 18. 19. 20.

Deinde legatus de latere potest conferre beneficia etiam iuris patronatus laicorum ex præscriptione. Butr. in cap. dilectus, col. tertia, de offi de leg. Feder. de Sen. consi. 61. colum. 1. Dec. consil. 117. col. 2. Paul. de Cittad. in tract. de iure patron. 7. part 9. 9. Si hæc paulo latiùs explicentur deductis authorum sententiis intelligemus quòd legatus de latere potest non solum conferre beneficia iuris patronatus acquisita ex præscriptione, sed etiam ex consuetudine, & priuilegio, cum hæc tria parificentur, c. nouit. vbi gloss. in verbo consuetudinem, de iudic. Felyn. in cap. accedentes. de præscript. Alexand. consi. 24. colum. fin. Roland. d. consi. 46. num. 12. lib. 1. vbi hanc opin. tanquam comm. sequitur Roch. de Curt in tract. de iure patron. in 3. quæst. in 3. limit. Cassad. Decis. 3. de probat. quamuis plures hanc opin. inficientur.

Verumenimvero hæc cautela exceptione non carent, fallitur enim amplitudo huius priuilegij in iure patronatus ex fundatione, dotatione, vel constructione. Cassad. decis. 7 de iure patronat. Roland. à Vall. d. consi. 46 num. 9. vbi de comm opin. testatur, dicens quòd legatus de latere non potest conferre beneficia iuris patronatus ex fundatione, dotatione, vel constructione.

Fallit 2. quando collatio facta à legato de latere non valeret, puta quia fuisset facta excommunicato, qui est incapax actiuè & passiuè. Doct. in c. illa quotidiana. de electio. Botr. decis. 129. col. 1. Roland. d. cons. 46. num. 33.

Ampliatur hoc dictum, licet fuisset facta collatio excommunicato occulto: quia in his, quæ geruntur cum excommunicato occulto non ratione publici officij, sed priuati concernentis eius particularem authoritatem, siue alterius. si acta huiusmodi sunt excommunicato prohibita, non valent, etiam quòd putaretur non excommunicatus. cap. cum dilectus. vbi gl. & doct. de consuet. Felyn. in c. ad probandum col. pen. de re iudi. Cassad. decis. 1. vbi dicit ita fuisse Romæ iudicatum. Veruntamen collatione beneficiorum solet Papa absoluere excommunicatum in collatione beneficiorum ab excommunicatione & aliis censuris Alber. de Rosat. in l. à procedente. in princi. C. de dilatio. Superiora priuilegia, & quæ in Pij 4. constitutione continentur declarauit & magna ex parte reuocauit vt infrà dicetur.

Superest vt de reditu Legatorum aliquid dicamus, qui non minore animi prudentia curandus est quam ingressus, Turpius eiicitur quam non admittitur hostis. Quamobrem legati Principum tum Romanorum Pontificum id serio cauere debent quod etiam Pontificis & Cæsareis rescriptis cauetur ne munerum & turpis quæstus corruptela ducantur nam quemadmodū causarum patronus stipendia patrocinij nō ab alio quam à cliente recipit ne vna eademque fidelia ambas videatur dealbare parietes sic & legatus qui functionis suæ præmia ab alio quam à Principe suo excepit suspitionem proditionis non effugit. Venalis enim proponitur fides legato cuius ambitio fauores, aut dignitates aut munera sitit. Sic Callias, sic Epicrates, sic Thimagoras, sic AEmilius Scaurus, sic Galbinius, quod auarè nimis & cum quæstu fœdo functas quantumuis legationes peregissent capitali pœna bonisque fisco adscriptis iure lege Iulia repetundarum mulctati fuerunt. Laudo prudentissimum Venetiarum senatum consultum quo capitale est legato in legatione munera ambire. Idque suo periculo expertus fuisset Hermolaus Barbarus vir Patritius nisi propria morte, elatus fuisset. Nam vt refert

Paulus

Paulus Iouius cum Romæ legationem ageret, & ab Innocentio octauo, in præmium virtutis Episcopatum Aquilensem accepisset, tacitis senatorum suffragiis damnatus est, qui nihil inusitatæ eius virtuti extra leges tribuendũ putarunt. Nolo tamen legatum Xenia recusare quæ sunt beneuolentiæ Principis pignora ne inurbanus appareat. Sed procere & latrare veluti post munera periculosum est ei qui cura summi negotij delegata est, cum legatorum semper in muneribus capiendis damnata sit auaritia. Huiusce generis Legati fuere vt refert Iouius Aloisius Soderinus, qui nihil vsque adeò graui negotio dignum ab vsu rerum præter familiæ nomen præferebat, & Andreolus Nicolinus assiduus & diligens potius mercator quàm senator, atque item Robertus Bonciusque iampridẽ Thomæ Soderini soceri propinquitas quominùs enixè cõcordiæ studeret, maximè suspectũ faciebat. Hos vbi Bononiã peruenerunt, Clemens VII Pontifex quòd nec satis dignitatis, nec satis industriæ, synceræq. voluntatis & fidei in his conspiceretur, adeò contempsit, vt effusè rideret quod ad se pro eximiis senatoribus mercatores, nec primæ quidem classis è Florentia misissent. Nam quod ad eleuandam legationis existimationem maximè pertinuit, apparitores ministrique vectigalium Bononiensium, in ipsorum sarcinis nexi auri filorum ad telas aureas texendas, magnam vim mercimonij causa, vt portorium subterfugerent, deprehenderant. Quæ calliditas inepta negotio longè grauissimo, tanquam inuoluta tenuissimi lucri sordibus, eo valdiùs ridenda fuit. quòd nihil certi ad conficiendam pacem pro latis mandatis attulissent, atque ita Clemens ridente etiam Cæsare, mercatorum auaritiam atque imperitiam in maximarum rerum consilio periculóque, ad exiguam lucri spem vocatam stomachatus, sic pertinaciam insaniæ proximam exprobraret, vt indè non obscurè explosi dimitterentur. Vbi verò domum sunt reuersi, quòd nihil omninò pepigissent, tanquam patriæ dignitatis egregiè memores atque constantes, ab ipsa factiosorum multitudine laudati celebratique sunt, gementibus bonis ciuibus, qui deserta concordia nullum nisi maximè funestum belli atque obsidionis exitum expectabant.

Claudatur iam hoc scholium Platonis consilio qui huiusmodi legem tulit de Legatis lib. 2. de legibus. Si legatus vel præco falso quæ sibi commissa sunt nunciauerit, vel dicenda tacuerit, vel rursus ab hostibus, vel amicis rediens, aliter quam acceperit retulisse reperiatur, quasi mercurij Iouisque mandata ac legationes contempserit in iudicium deferatur, & iudices pro rei magnitudine, quid pati, aut dare ipsum oporteat si damnatus fuerit statuant.

XXXIII.

Munera & dignitates apud Principes Nuncij Apostolici ambire non debent.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei Ad perpetuam rei memoriam.

Etsi Romanum Pontificem quem dominus omnipotens in persona Principis Apostolorum Ecclesiæ militanti sponsæ suæ præficere dignatus est in eius vniuerso corpore à noxiis quæ passim in illud irrepunt præseruando, plurimum decet esse solicitum, in hoc tamen eum multo magis inuigilare necesse est, ne per importunum suorum propriorum Ministrorum qui frequenter ab eius latere ad diuersos orbis Principes peregrè mitti solent, ambitum, dum videlicet eorum nonnulli inordinato cuttie ad dignitates quaslibet anhelant, & ad hoc principum fauores demerendo Pontificiam, & Ecclesiæ pro qua missi fuerunt causam vel impudenter prodere, vel certè remissius agere non verentur, genuinus ille clericalis candor deturpetur debitus Prælatorum pudor inter laicos requiratur, integritatis aliqua persuasio minuatur, & ob illorum fluxam fidem immoderatamque cupiditatem Ecclesiasticus ordo scandalosè blasphemetur. Siue considerantes quod annis præteritis aliqui quorundam Roman. Pontificum prædecessorum nostrorum, ac etiam nostræ apostolicæ sedis Nuncij ad diuersos Principes sæculares etiam pro seriis grauibúsque dictæ sedis negociis missi, muneris sui decorísque nimium obliti in detestandum prælaturarum aliorumque ecclesiasticorum atque adeò Cardinalatus honorum ambitionem collapsi, ad illos alia qualibet quam sanctissima Aaronis via peruenire satagentes, commendatitias super hoc literas, & indebitos fauores ab ipsis Principibus emendicare non erubuerunt, & quod eis recto tramite gradiendo non dabatur assiduis, & quibus, non obsequi difficile fuisset Principum efflagitationibus extorserunt, in suimet qui per ostium non intrarunt animarum periculum & prauum aliorum exemplum. Nos itaque reseratum his artibus aditum huiusmodi ne cæteris item pateat diligenter occludendum esse censentes,

Hæc constitutio præcedentis scholij colophoni respondet, quo ostendimus quam indignum sit legatum postulare munera, sic turpe Nuncios Apostolicos suffragia & fauores principum emendicare ad consequendas dignitates.

habita etiam cum venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus in Consistorio nostro secreto matura super hoc deliberatione ac de illorum consilio, & vnanimi assensu hac perpetuò valitura sanctione vniuersis & singulis nostris, & quorumuis Roman. Pontificum successorum nostrorum Nuncijs, alijsque ad quosuis Imperatores, Reges, Reginas, Duces, & alios, sæculares Principes pro tempore ex quauis causa missis, cuiuscunque status, gradus, ordinis vel præeminentiæ sint, etiamsi Episcopali, Patriarchali, vel alia maiori præfulgeant dignitate sanctæ obedientiæ, & sub maioris excommunicationis latæ sententiæ, ac priuationis omnium & singulorum Cathedralium etiam Metropolitan. & aliarum Ecclesiarum, ac Monasteriorum etiam Consistorialium, necnon aliarum dignitatum etiam maiorum, & principalium personatuum, administrationum, & officiorum, ac Canonicatuum, & præbendarum, cæterorumque beneficiorum ecclesiasticorum cum cura & sine cura, sæcularium, & quorumuis ordinum regularum etiam ex quibusuis concessionibus, & dispensationibus apostolicis in titulum Cōmendam Administrationem, & alias quomodolibet, ac etiam Romanæ Curiæ, & aliorum etiam sæcularium cuiuscunque qualitatis etiam quę ex causa onerosa assecuti fuerint officiorum per eos obtentorum, ac inhabitatis ad illa, & alia similia vel dissimilia in posterum obtinenda, necnon infamię perpetuę per contrafacentes eo ipso incurrendis pœnis auctoritate apostolica harum serie districtius inhibemus, ne deinceps similes Imperatorum, Regum, Reginarum, Ducum, aut aliorum Principum sęcularium commendationes, preces aut alios etiam vocales, aut in scriptis fauores, ad aliquas Pontificias, aut alias dignitates sęculares, vel regulares, aut etiam Cardinalatus, vel alios honores, & officia ecclesiastica consequendum, aut sibi vel aliis consanguineis, & necessariis suis quoquomodo per ipsum Roman. Pontificem conferenda per se vel alium seu alios directè vel indirectè quô modolibet ambire, seu procurare, nevé illis etiam vltro sibi per Principes sponte oblatis vti pręsumant vel audeant: eadem auctoritate & pręsentium tenore statuentes quod omnes & singuli in præmissis delinquentes nulla alia monitione præcedente, & absque processu desuper habendo, sententias, & pœnas præmissas irremissibiliter eo ipso incurrant. Quodque ad illos sententias, & pœnas huiusmodi damnabiliter incurrisse legitimè probandum, & omnino conuincendum solæ Principum ipsorum literæ vel preces etiam per suos apud sedem prædictam Oratores verbotenus porrectæ plenam, indubiam & sufficientem in iudicio, & extra fidem faciant, nec ad id alterius probationis adminiculum requiratur. Ac decernentes ita per quoscunque Iudices, & Commissarios etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sublatas eis quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, iudicari, & diffiniri debere. Necnon ex nunc irritum & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Ne quis autem inhibitionis, & statuti prædictorum ignorantiam prætendere valeant, volumus præsentes literas in Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & Cancellariæ apostolicę valuis per aliquem Cursoribus nostris earum exemplum ibi affigendo, & dimittendo publicari, publicationemque, & affixionem huiusmodi singulos & post duos menses immediatè sequentes non secus afficere, ligare & perinde arctare, ac si literę ipsę personaliter illis intimatę fuissent. Non obstantibus quibusuis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac quibusuis etiam iuramento confirmatione apostolica vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, cęterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę apud Sanctum Petrum Aanno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo sexagesimoquinto, Quintodecimo Kal. Iulij, Pontificatus Nostri Anno Sexto.

Commendatitiæ illæ literæ sæpius à summis pontificibus impetrant sin manis extorquent pro indignis beneficiis.

Ex ipsis Principum literis rei damnabuntur inobedentiæ nuncij Apostolici.

XXXIIII.

Facultas C. procedendi contra Prælatos & alios curam animarum habentes & in eorum Ecclesiis non residentes.

PIVS Papa IIII. Motu proprio, &c.

CVM tam Sacrosanctum œcumenicum Concilium Tridentinum, quam etiam

tiam per nostras literas, siue Bullas etiam desuper emanatas, & inter alias sub. Dat Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo Quingentesimo Sexagesimo quarto, Septimo Kal. Decemb. Pontificatus Nostri Anno Quinto, Mandatum sit omnibus Episcopis, Archiepiscopis, & aliis quibus animarum cura commissa est, oues suas agnoscere, pro eis sacrificium offerre, verbique diuini prædicatione sacramentorum administratione, ac bonorum omnium exemplo pascere, pauperum aliorúmque miserabilium personarum curam paternam gerere, & signanter munera pastoralia, & eis diligenter incumbere, & assistere, aliaque facere quæ in dicto Sacro Concilio, & in dictis nostris literis, siue Bullis continentur. Quæ omnia nequaquam ab eis præstari, & adimpleri possunt, cum gregibus suis non inuigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more oues suas deserunt, & propterea debuissent, omnes, & singuli Episcopi, Archiepiscopi, & alij in dignitatibus Ecclesiasticis constituti, & præfecti, & quibus animarum cura existit, iuxtà diuina præcepta, & prædicti œcumenici Concilij, ac prædictarum nostrarum literarum seu Bullarum vim, formam, continentiam, & tenorem, ad eorum respectiuè Ecclesias, dioec. ac alia beneficia quibus personalis residentia requiritur, ad effectum in eis personalem residentiam facien. se se contulisse, ac omnia & singula in eisdem præceptis, Concilio, & literis siue bullis respectiuè contenta adimpleuisse, & obseruasse. Attamen sicut accepimus, multi, & multi præfatorum præceptorum, & mandatorum contemptores, animarúmque suarum propriæ salutis immemores, in dictis dignitatibus Ecclesiasticis, quibus cura animarum imminet, ac Episcopalibus, & Archiepiscopalibus respectiuè constituti præmissa facere, & adimplere hactenus minime curarunt, sed distulerunt, & differunt in graue animarum suarum, gregúmque sibi commissorum periculum, & ouium suarum perniciosum exemplum, & scandalum, sententias, & cen. & pœnas propterea sibi inflictas temerè, & damnabiliter incurrendo. Quæ omnia cum non sint conniuentibus oculis, aut impunè prætermittenda, sed grauiter, vt cæteris transeant in exemplum, cum iam per tot menses inobedientes fuerint censuras præfatas sustinen. Motu proprio, & ex certa nostra scientia, deque potestatis nostræ plenitudine, Dilecto filio nostro Alexandro Riario Cameræ apostolicæ Generali Auditori, cui alias etiam seu predecessori suo viuæ vocis oraculo commisimus, vt dictos Episcopos, Archiepiscopos, & alias personas Ecclesiasticas animarum curam haben. non residentes, pœnas præfatas in dicto Concilio, & literis, siue bullis nostris contentas incurrisse declararet, & ad illarum effectualem executionem, aliaque grauiora procederet, viuæ vocis oraculo commisimus tantum, quoque nonnulla monitoria contra certos, Episcopos, & alias personas præfatas in vim commissionis nostræ huiusmodi sibi factæ tunc decreuerat, & relaxauerat, ne in posterum de illius iurisdictione dubitari contingat, denuo eidem Auditori nostro, nunc officium Auditoratus exercenti auctoritate nostra committimus, & mandamus, quatenus statim tam contra Episcopos, Archiepiscopos, & alios quoscunque prælatos, tam in Vrbe, quã alibi, & vbique locorum existen. & in propriis, dioec. non residen. constito sibi quãtum sufficere videbitur summariè simpliciter & de plano, sola veritate inspecta, & manu regia, de inobedientia prædicta, vsque ad sententiam exclusiuè procedat, & deinde nobis referas, vt nos in Consistorio nostro secreto de fratrum nostrorum concilio, vt moris est, ad sententiam priuationis, & depositionis prælatorum inobedientium huiusmodi procedere valeamus, prout procedere intendimus, quo vero ad alios curam animarum haben. vsque ad sententiam inclusiuè procedat, & exequatur iuxtà formam, & tenorem dicti Concilij, & literarum nostrarum prædictarum cum eisdem facultatibus, vt supra, ac alia faciat, & exequatur prout in dictis literis, siue bullis continetur, cum potestate citandi, inhiben. excommunicandi, suspenden. à diuinis, declarandi, interdicendi, aggrauandi, regrauandi, carcerandi, & brachium seculare decernen. relaxan. & exequendi, aliaque facien. necessaria quomodolibet, & opportuna, Contrariis quibuscunque non obstan. Et quod præsentis nostri motus proprij sola signatura sufficiat, ac vbique fidem faciat in iudicio, & extrà, regula contraria, & aliis quibuscunque, quibus omnibus expressè derogamus, nonobstan.

Impigrè hoc de residentia edictum curauit Pontifex, quò somnolentos excitaret Præsules de grege minùs sollicitos illudque sæpiùs renouauit iuxta Concilij Tridentini sanctiones, quod disciplinæ ecclesiasticæ restitutionem cupiens ab iis qui maioribus Ecclesiis præsunt initium censuit esse sumendum pastoralem residentiam summopere commendans.

Placet, Motu proprio. I.

Anno à Natiuitate Domini Millesimo quingentesimo sexagesimoquinto, Indictione octaua, die vero vndecima mensis Maij, Pontificatus Sanctissimi in Christo patris, & D.N.D. Pij diuina prouidentia Papæ Quarti Anno Sexto. supradictæ literæ affixæ, & publicatæ fuerunt in Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & Cancellariæ apostolicæ valuis, & in acie Campi Floræ dimissis ibidem in locis prædictis præsentium literarum copijs affixis per nos Iulium Parinum, & Ioannem Guerardi prælibati Sanctiss. D.N. Papæ Cursores.

XXXV.

In dispensationum impetrationibus, gradus cognationis qualitates remotiores & propinquiores exponendæ.

Matrimonium celebrandi qui facultatem dispensatione Pontificia in gradibus prohibitis postulant, nihil debent omittere eorum quæ, vel remorari, vel citiùs consequi dispensatione possunt, idcircò vult Pontifex gradus remotiores & propinquiores declarari. Collaterales enim cognationis gradus partim canonicè prohibentur, sed ab his vsque ad quartum gradum inclusiuè.

SANCTISSIMVS in Christo Pater & Dominus Pius diuina prouidentia Papa IIII. ad cuius notitiam peruenit, quòd multi viri, mulieresque inuicem diuersis consanguinitatis, seu affinitatis gradibus ex communi seu ab eodem stipite surgentibus coniuncti, matrimonij vinculo copulari cupientes, dispensationem super remotiori gradu à Sanctitate sua, & Romano Pontifice pro tempore existente, vel Sede Apostolica solent impetrare absque eo, quod dispensanti aliquam gradus propinquioris qui forsan expressus, Pontificem aut Sedem à dispensando, vel auerteret, vel certe retardaret, cognitionem suggerant, literas postmodum super gradu propinquiori declaratorias, iuxtà constitutiones fe. re. Greg XI. & Clem. VI. Ro. Pont. Sanctitatis suæ prædecessorum desuper respectiuè editas, inscio dispensante expediti procurantes, Circũspectiùs deinceps in huiusmodi dispensationibus concedendis procedere, ac propterea cuncta prorsus obstacula, & quicquid dispensationi concedendæ verisimiliter obesse posset, ne videlicet aliquid ab ipso dispensante rerum ignaro contra mentem suam in animarum contrahentium periculum emergat, clariùs iudicari, seque de singulis obstaculis plenè certiorari volens, Quod in quibuscunque dispensationibus quas pro matrimonio, scienter vel ignoranter contracto vel contrahendo in quibusuis prohibitis consanguinitatis, aut affinitatis, seu mixtis gradibus ab eadem Sanctitate sua, vel quouis Romano Pontifice successore suo pro tempore existente, seu dicta Sede impetrari, vel alias etiam motu proprio concedi contigerit commissionibusque desuper etiam Ordinarijs locorum faciendis, ac literis quibusuis inde conficiendis, non solum de remotiori, sed etiam de proximiori, aut de proximioribus gradibus, quicunque illi fuerint eorumque distantia, specialis, & expressa mentio fieri debeat, Alioquin dispensationes, declarationes, ac inde conficiendæ literæ huiusmodi processusque habendi per easdem, nullius sint roboris vel momenti, & pro infectis habeantur. Constitutionibus prędecessorum huiusmodi cęterisque contrarijs nequaquam obstantibus, hac sua perpetuò valitura sanctione, auctoritate Apostolica statuit, & ordinauit. Sicque per quoscunque Iudices, & Commissarios etiam S.R.E. Cardinales sublata eis quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, iudicari, & diffiniri debere. Ac quicquid secus super iis à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter attentare contigerit irritum, & inane decreuit.

Placet publicetur describatur. I.

Lecta, & publicata fuit suprascripta Regula, seu Constitutio Romæ in Cancellaria Apostolica, Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo sexagesimo quinto, Die vero Iouis vigesima, mensis Septembris Pontificatus prælibati Sanctissimi Domini Papę Anno Sexto.

XXXVI.

Fraudulentæ & dolosæ permutationes beneficiorum prohibentur.

SANCTISSIMVS in Christo Pater, & Dominus noster, Dominus Pius diuina prouidentia Papa IIII. ad cuius aures peruenit, nonnullos beneficia ecclesiastica per eos obtenta, in amicorum aut alias sibi gratarum personarum fauorem

etiam in ordinariorum illorum collatorum manibus, contra iuris dispositionem, resignare cupientes, certam fictę permutationis formam excogitasse, per quam se beneficia huiusmodi ex causa permutationis, alias de iure approbatę, pro quodam imaginario nec vsquam reperibili beneficio (quod beneficium de Pertica, seu alio nomine vocant) illud per suppositicium compermutantem suum obtineri asserentes & non alias, in dictis manibus resignant, talésque resignationes ex causa prætensæ permutationis admitti, ac de suis veris beneficiis, tanquam per dictas resignationes vacantibus, eisdem fictis compermutationibus seu potiùs ipsimet compermutantes sibi prouideri procurant, hac indirecta via beneficia in aliorum fauorem simoniacè resignando in sacrorum canonum fraudem, & animarum suarum periculum, Proinde considerans illud fictitium de pertica aut alias nuncupatum incertum, incorporeum, & inane nullibique reperibile reuera non esse beneficium, ac propterea veram cum eo permutationem fieri non posse (tametsi non desint qui subtili potiùs quam vera ratiocinatione contrarium pertinaciter asseuerare nitantur) ac propterea ecclesiam sanctam curæ suæ diuinitus commissam hoc prauo abusu fraudulentóque conuento salubriter emundare volentes, hac perpetuò valitura constitutione prohibuit, ne quis de cætero tales permutationes simulatas facere neque beneficium de pertica, aut aliud huiusmodi fingere: néve locorum ordinarij seu quiuis alij resignationem alicuius beneficij ex causa prætensæ permutationis cum beneficio de pertica huiusmodi seu quouis alio quocunque nomine sic dolosè & in fraudem nominato factæ, vel faciendæ, tãquam meram fraudem sapientem tanquam verè & virtualiter in fauorem alterius factam, ac propterea illicitam admittere præsumant. Decernentes omnes & singulas beneficiorum resignationes, prætextu permutationis huiusmodi, earúmque subsecutas admissiones, ac prouisiones & alias dispositiones quauis etiam apostolica auctoritate faciendas, nullas & irritas, nulliúsque fore roboris vel momenti, irritum quoque & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Nundinationes variæ in beneficiis permutandis fieri solent, quæ iure non consistunt. c. quæsitũ. de rerum permut. Vt autem licita sit permutatio tria requiruntur quæ dilucidè discutiuntur. c. cum olim de rer. permut.

XXXVII.

Habitus & tonsura Clericorum.

PIVS Papa IIII. Motu proprio &c.

NOS pro pastoralis officij nostri sollicitudine, Ecclesiasticam disciplinam temporum difficultate ac hominum malitia licentiáque in deterius labentem, quantum nobis ex alto conceditur, in pristinam sacrorum canonum obseruãtiam reducere cupientes, considerantésque conueniens esse, vt clerici maximè qui in sacris ordinibus constituti aut beneficiati existunt, cuiuscunque gradus, existant non solum interius vitæ munditia ac virtutum splendore, cæteris præfulgent, verum etiam exterius in eorum habitu & vestibus grauitatem & morum honestatem quam ipsos decet præseferant, statuimus, decernimus & ordinamus, quod omnes & singuli clerici, qui dignitates, personatus Canonicatus, & præbendas, parochiales ecclesias, aut alia quæcunque beneficia ecclesiastica qualiacunque sint obtinent, vel qui in quibusuis sacris ordinibus constituti sint, qui in hac Alma Vrbe nostra permanent & moram trahunt, & in illo inducti incedant cum debita & congrua tonsura, vestes exteriores antè infra genua se extendentes, ita vt à vestibus & sagiis laicorum omninò differant, gestent sub pœna excommunicationis, ac sub aliis, ac etiam crescente eorum contumacia beneficiorum priuationis, arbitrio nostro, seu dilecti filij nostri Iacobi tit. S. Marię in Cosmedin. in hac Alma Vrbe eiusque districtu Vicarij generalis, imponen. pœnis in euentu contrauentionis incurren. Mandantes propterea eidem Iacobo Card. Vicario quatenus ordinationem, statutum & decretum huiusmodi per quoscunque cuiuscunque gradus & conditionis existant, per censuras ecclesiasticas, & alias pœnas pecuniarias arbitrio suo imponendas quacunque appellatione remota, manu regia obseruari faciat. Contra dictores, &c Sublata, &c. Sicque per quoscunque, &c irritumque, etcæt Non obst. præmissis contrariisque quibuscunque latissimè extenden.

Tonsura clericorum semper fuit antiquis veneranda, ita vt Anicetus prohibuerit sub pœna anathematis comã nutrire. Pontificio edicto conueniunt quæ statuit Concil. Carthaginensi c. 45. his verbis. Clericus suã professionem & in habitu & in incessu probet. Idẽ statuit Conc. Lateran. can. 16.

XXXVIIII.

Declaratur exemptio ob numerum duodecim filiorum.

PIVS Papa IIII. Motu proprio &c.

Quo iure doventur qui multitudine prolis sunt repletati sunt diximus sub Paulo 3. const. cum sicut.

QVIA, licet prænominatus fel. rec. Paulus Papa III. prædecessor noster, rationabilibus causis prænarratis, præinsertum Motum proprium ediderit, nihilominus tanta est hominum importunitas, vt etiam à Procuratore nostro Fiscali nobis fuit expositum, quod multæ similes, & dissimiles prænarratæ exemptiones postea tam ab ipsomet Paulo III. quam à Iulio III. Marcello II. & Paulo IIII. successoribus Pontificibus, & etiam à nobis, etiam sub signatura Motus proprij, extortæ fuerunt, vnde Dohanæ Vrbis, illarumque Dohanerij in easdem, & forsan maiores, quam in præinserto narrantur difficultates & controuersias denuo inciderunt, cum magno etiam nostro, & Cameræ detrimentum retorqueatur. Nos igitur eisdem quibus præfatus Paulus prædecessor, & aliis rationabilibus animum nostrum mouentibus rationibus & causis, & persertim quia nunc multo plures sunt ex prouentibus dictarum Dohanarum in certos vsus per ipsam Cameram assignatè summæ, ita quod nihil restat, vnde summæ pro exemptionibus huiusmodi defalcari sumi, seu detrahi possint, omnes & singulas lites & causas præmissorum occasione quomodolibet in quacunque instantia & coram quibuscunque instantia, & corã quibuscunque iudicibus penden. ad nos pari modo aducamus, & extinguimus; Omnesque & singulas gratias per quoscunque prædecessores nostros, & etiam per nos quomodolibet, & ex quacunque etiam maxima causa, præter expressas in capitulis inter Cameram, & Doanerios præfatos stipulatis concessas, exemptiones, immunitates, ac priuilegia, quo ad præfatas Almæ Vrbis Dohanas, earumque Dohanarum solutionem, & inuiolabilem obseruationem dictorum capitulorum cum Doaneriis præsentibus, & futuris per eandem Cameram factorum, & faciendorum, præterquam pro Piis & miserabilibus locis, & pro illis dumtaxat, quibus ob numerum duodecim filiorum concessæ & concessa fuerint, & quousque duodecim illi superstites in communi viuent, in ipsaque Vrbe cum eorum familiis continuo degent, & pro rebus duntaxat quas aliunde (excepto vino, quod pro eorum vsu in Ripa Almæ Vrbis nostræ in barca existen.) comparauerint, in Vrbem ipsimet suo sumptu conuehi facient pro suo proprio vsu tantum, non autem pro mercimoniis & aliis rebus, quæ ad Vrbem, vt vendantur per eos, seu per alios conuehentur, seu quas ipsi aliter quam pro vsu proprio conuehi, & portari facient, in cæteris autem rebus & pro aliis personis, nullis prorsus exceptis, præsentiũ tenore cassamus, irritamus, annullamus, & reuocamus, ac pro cassis, irritis, & nullis habemus, haberique, & eis nullatenus suffragari volumus. Insuper super eo quod res & bona præfata etiam victualia, quas & quæ immunitates præfatas habentes pro suo vsu velle, & esse dicent, debeant fieri mandata in scriptis subscripta per patremfamilias, si viuet, aut illo defuncto per illum ex ipsis duodecim filiis qui erit maior natu, aut qui domus regimen habebit, etiam cum iuramento attestari, res bona & victualia huiusmodi esse pro eorum vsu proprio, & ad eorum instantiam esse aduecta: Et quod etiam Fachini, Gestatores, & Barilarij, quorum opera in illis deferendis vsi fuerint, fiat solita fides quomodo res, bona, & Victualia præfata in ipsorum immunitatem habentium domum delata, & recondita fuerint, alias Dohaneri non debeant immunitates ipsas admittere, sed consuetam ab aliis non immunibus solutionem exigant: Et insuper quod si contingat aliquem ex ipsis filiis ob prælaturam fortasse adeptam, vel ob aliam quamcunque causam propriæ suæ familiæ, & sibi inseruientium numerum augere, non debeat immunitas præfata suffragari pro numero personarum, vt præfertur, seu alias quomodolibet accrescentium, sed suffragetur, admittaturque dumtaxat pro numero, & habita ratione personarum quæ erant tempore impetratæ immunitatis: Et si ipso Dohanerij aliter quam vt præfertur immunitates ipsas receperint, pro illis quantitatibus, inquibus præmissa excedent, & non obseruabunt, Camera non teneatur eis facere aliquam remissionem: Et sic per ipsos Camerarium, & Clericos Cameræ, & alios quoscunque iudices etiam S.R.E. Cardinales in quacunque instantia, sublata &c. iudicari irritumque &c. quicquid secus

Declaratio exemptionum ob numerum duodecim filiorum.

Deputantur qui huius constitutionis effectum procurent.

Clausula derogatoria.

Sola signatura sufficit.

secus &c.decernimus.Mandantes Camerario,Præsidenti,& Clericis præfatis,vt reuocationem,cassationem irritationem,& annullationem,ac decretum nostrum huiusmodi,omniaque & singula alia præmissa, sub indignationis nostræ pœna obseruent, & ab aliis inuiolabiliter obseruari mandent & faciant. Non obstantibus præmissis,constitutionibus,& ordinationibus apostolicis, priuilegiis, indultis, & immunitatibus prædictis, tam sub plumbo,quàm per breue aut alias hactenus, vt præfertur,concessis,& in futurū,etiam Motu proprio,& manu nostra propria concedendis,sub quibuscunque verborum expressionibus, & clausulis, etiam derogatoriarum derogatoriis,irritantibus & aliis quantumcunque fortissimis decretis,etiam si de illis pro illorum sufficienti derogatione certa & expressa forma, & indiuidua,ac de verbo ad verbum expressio,seu insertio,facienda esset,illorum omnium tenores &c.pro expressis &c.cæterisque in contrarium facien. quibuscunque.Præsentis autem cedulæ solam signaturam regula contraria non obstan. sufficere, & eius exempla manu vnius ex Notariis Cameræ prædictæ subscripta,vbique in iudicio,& extra fidem facere,in librisque Cameræ præfatæ consuetis registrari volumus,& mandamus.

Placet Motu proprio I.

Die xix.Decembris M.D.LXXVI.Suprascripti duo Motus proprij fel.rec.Pauli III.& Pij IIII.Rem. Pontificum ex decreto in plena Camera facto admissi fuerunt,& Registrati in libris eiusdem Cameræ,scilicet libro.3.signaturam diuersorū Pontificium,per me Notarium tento,fol.81.

Tideus de Marchis.

Die secunda Ianuarij 1577. suprascriptarum binarum literarum Apostolicarum copiæ sic impressæ affixæ,& publicatæ fuerunt in acie Campi Floræ, & aliis locis publicis per me Alexandrum Parabiaccum Cursorem,

Io.Freyle Mag.Curs.

Paucis mensibus antequam diem obiret summus Pontifex Pius 4. Melita siue per syncopem Malta insula à Turcis ingenti exercitu prælioq; nauali obsessa est. Eam rem præsentiens Garzias Toletanus classis regiæ præfectus 400. fortissimis militibus insulam muniuit. Illucescebat dies sancto Elmo sacra cùm horrendo impetu & imperterritè arcem sancti Elmi oppugnant, cadunt, caduntur, horrenda tormentorum tonitrua triduò iaciunt tandem furenti impetu illam inuadunt & in desperationem totam fermè insulam adigunt. Superabant enim classium & militum multitudine ter quaterque Christianos & facile eis erat palmam consequi, cùm vt inquit Liuius in armorum vi sita sit vrbium potentia quæ nulla est absque numerosis copiis.Obsidionis auspicia fœliciores habuere successus. Dum enim in hoc periculosissimo discrimine versatur tota insula animos & vires auxit optatissimo præsidio Pius 4. Romanus Pontifex qui quidem omni qua potuit ratione opem tulit conscripto milite & certa pecunia in illud bellum exequendum,adiuncta etiam magna pulueris tormentarū copia, sua enim & totius populi Christiani causa agebatur:ne deperdita insula Europæ propugnaculo facilis aditus immanissimo Christianorum hosti in Italiæ fines pateret. Duce itaque Pompeio Colūna vt refert Hieronymus Comes in descriptione Melitensis obsidij sexcenti pedites Neapolim mittuntur quos multi strenuæ fortitudinis nobiles publicæ salutis amore perciti propriis stipendiis sequuti sunt. Incredibile dictu est, quantum fessis militibus solatij attulerint noua hæc præsidia. Iam semiuicti vincunt,necessitas & desperata victoria in hoc calamitatum conflictu virtutem accendunt. Nihil enim Iosepho teste, in bello necessitate pugnacius: & iure quidem illis obuenit calamitas, qui nullā miseris clementiam exhibent,quæ eurum iter ad laudem & decus ostendit:sed immiti vindicta famam extendere gestiunt. Qui magno atque infracto animo sunt,si initio cum hostibus certamine nulla spes victoriæ effulserit,sed potiùs ad hostes inclinare victoria videatur,non despondebunt animos, cum pertinaci impetu exultantes, & tum de victoria securos hostes proterere, atque in fugam vertere sit liceat,qui in animum inducunt fortibus viris victoriam fugientem retrahere, & à victoribus extorquere non prorsus impossibile:si ab audacia consilium capiant, animóque reuoluant, quod est à Procopio dictum:Fortuna ipsa rebus desperatis ad optima quaque & maxima audendum compellit.Hac animi magnitudine etsi Melitenses iam viderent S. Elmi arcem occupari,& Christianos dirissimè cruciari,laniari & barbara feritate in mare iactari, animo tamen

men minimè exciderunt & gloriosum commori in hoc generoso certamine satiùs duxerunt quàm Tyranno cedere. Valetanus magnus equitum magister, tum animi prudentia, tum virium lacerto rem omnem moderabatur. Porrò dum in his angustiis res essent Melitensium præsidia commoda illis è Sicilia superuenêre, licèt tardiusculè ob maris tempestatem, octoginta equites Melitensis ordinis & sexcenti pedites. Horum aduentus mirificè eorum recreauit animos. Crescebant indies Turcarum vires, Regis Algerij classibus, Christianorum quoque valido insultu minuebantur. Iam enim post varios exhantlatos labores equites hostes temnere cœperant. Tandem ad Calend. Augusti concrematus est à nostris hostium pons, quem aduersus mœnia fecerant. Paucis post diebus rursùs barbari in oppidum irruunt, sed frustrà, suorum trecentis desideratis. Arctissimè eum temporis obsidebatur oppidum à Turcis, ita vt nostri vix vnquam tutò vel respicere extra muros possent, nedum pedem extra oppidum efferre. Habent enim Turcæ magnam displodendorum sclopettorum peritiam, quibus nostros continenter impetebant. Per id tempus cum adeò & oppidi & Burgi tormentorum pilis essent muri prostrati, vt vel plaustris peruium esset iter, vtrumque locum summa vi Turcæ inuadunt, tantusque erat ab vtraque parte tormentorum, sclopettorum, armorum, clamorum sonitus, vt insula omnis terruere videretur. Eo tumultu excitatis oppidanis, equites omnes ex vrbe egressi, in fugam compulerunt hostes qui aquam seruabant, quibus vt auxiliaretur, reliqui ab oppido inuadendo se reuocant, properántque ad suos, sed vtrobique succumbunt. In eo prælio è nostris centum ceciderunt, & totidem vulnerati sunt: Turcæ ampliùs mille & quingenti interfecti sunt. Iterùm Turcæ ferociore impetu oppidum adoriuntur, sed incassum non paucis suorum trucidatis ad quæ bis insultantibus, bis à nostris reuciuntur 7. Calend. Septemb. terribilior redintegrata est pugna in qua nostri de Turcis reportarunt triumphum cumque pessimè consultum esse suo exercitui animaduerteret Turca: & properantibus Christiani præsidij copiis sibi suique præsentissimum excidium minari, sarcinas colligere & classicum canere iussit. Præter tormenta & alias exuuias viginti tria cadauerorum millia reliquerunt. Annotarunt quidam à barbaro hoste ad septuaginta octo millia pilarum in insulam coniecta. Singulorum equitum nomina qui pro Deo, pro religione, pro republica Christiana dimicantes preciosa morte diem obierunt, alibi memoriæ ergò enumerauimus. Et est sanè etiam plurimùm laudanda Pij IIII. Pontificis Maximi erga Rempub. Christianam paterna solicitudo qui amplissimas toto orbe diuulgauit condonationes, quas Indulgentias vocamus, vt iis inuitaret Christianos omnes ad precandum Deum pro salute Melitensium & totius Ecclesiæ. Nec dubitandum est, eas Christianorum preces ferocissimi hostis truculentos conatus vel maximè enerauisse. Postremò etiam Catholico & inuictissimo Hispaniarum regi Philippo maximæ ab omnibus habendæ sunt gratiæ, quòd Melitensibus in tanta rerum difficultate non sine magnis impendiis opem tulit. Congratulandum est denique equitibus ex nobilioribus Europæ familiis oriundis. Ob hanc victoriam præter solennes supplicationes Pontifex multa lætitiæ signa dedit, militiæ. Qui haud ita longè pòst vehementi catharro, febre accedenti, morbo ex victus intemperantia hausto, laborans, Cardinalium aliquot rogatu centum aureorum millia sororis filio Hannibali Comiti Altæmptio (si tamen se mori contigisset) donauit, cuncta verò Ecclesiæ sacramenta Christiano ritu pientissimè à sororis filio Carolo Cardinale Borromeo (id nemini, quod sciam, Romanorum pontificum adhuc contigisse legimus) Paleotus & Syrletus Cardinales lectulo astantes, extremas preces, quas animæ commendationem dicimus, religiosissimè recitarunt. Ipse attentè integris adhuc sensibus, cuncta audiuit, eis nouissimè pro se suscepti laboris gratias egit. Dictu mirum, decimo antè mense, cùm Syrletum sacra purpuræ honore donaret, Hunc (inquit) in senatum allegimus, vt quemadmodum Paulo IIII morienti officiosè adfuit, ita etiam suis precibus nostram ex hac vita migrationem apud Deum adiuuet. Id præsagium fuisse, euentu comprobatum est. Ad extremo nullo de more patrum cœtu congregato, octauo ægritudinis die, hora noctis secunda, quæ diem Dominicum V. Idus Decemb. anni D.LXV. sequuta est, hæc verba proferens: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace, & e rebus humanis eximitur, ætatis anno LXVI. mense VIII. die IX. Pontificatus verò V. mense XI. die XV. Corpus Basilicæ Vaticanæ illatum, Lateritio ad tempus extructo solio conditum est.

Huius Pontificis temporibus Roma & pace & tranquillitate ciuium floruit sæpius enim id pro Apophthegmate in ore habebat. ME PONTIFICE ROMA SEMPER ERIT TVTISSIMVM PIORVM HOMINVM PERFVGIVM ATQVE RECEPTACVLVM.

PIVS QVINTVS.

Anthonius Ghisilerius in oppidulo Boschi agri Alexandrini è familia admodum humili natus annum agens XV. Diui Dominici institutum professus, ex antiqua ordinis disciplina nomen assumpsit Michaelis. Hinc egregiè doctus in Philosophicis & Theologicis exercitationib. Romã pedesterueniens, Paulo IIII. ob insignem pietatem & morum grauitatem Hæreticorum inquisitioni præficitur, Episcopatu Nepesino donatur & in Collegium Cardinalium vocatur tandem mortuo Pio IIII. Summus Pontifex omnium suffragiis coronatur die natalitio suo XVI. Cal. Ianuarij, in festo S. Antonij, ineunte eius vitæ anno LXII. Aduersus Turcas cum Catholico Hispaniarum rege & Venetiis sacrum fœdus iniit. Regi Gallorum Ciuilibus cladibus perduellionum afflicto auxiliarem exercitum misit. Angliæ Reginam & Nauarram excommunicauit. Ex Pontificio ærario pecuniam ad Melitensem Insulam muniendam erogauit. Consanguineos parcissimis honoribus auxit, & multorum precibus victus, vnum ex eis Cardinalitio galero donauit. Ecclesiasticam disciplinam illustrauit, & vrbem facinorosis corruptissimisq; hominibus purgauit. Quotidie sacrificabat, si id non poterat omninò tamen sacrosancto Missæ sacrificio intererat. Academiam Romanam & Bononiensem auxit.

I.

Medicorum in curandis infirmis officia.

PIVS PP. Ad perpetuam rei memoriam.

SVPER gregem Dominicum nostræ vigilantię diuinitus creditum vigilis speculatoris, prout nobis desuper conceditur, existentes officium, ad ea, per quę animarum saluti cum diuini gloria consuli valeat, libenter intendimus, vt Christi fideles post Baptismum in peccata lapsi, per sacramentum pœnitentię DEO reconcilientur. Sanè, cum infirmitas corporalis nonnunquam ex peccatis proueniat, dicente Domino languido, quem sanauerat: Vade, noli amplius peccare, nequid deterius tibi contingat, ac propterea prouidè fel. recor. Innocentius III. prędecessor noster Medicis pręceperit. vt, cum eos ad ęgrotos vocari contigerit: ipsos ante omnia moneant, vt animarum Medicos vocent, ne cum eis hoc in extrema ęgritudine constitutis suadeatur, in desperationis articulum incidant. Nos igitur volentes hoc tam salutare præceptum nulla temporis præscriptione aboleri, sed semper obseruari, constitutionem pręfatam auctoritate apostolica tenore pręsentium innouamus, & hac nostra in perpetuum valitura constitutione statuimus, & decernimus, quod omnes Medici cum ad infirmos in lecto iacentes vocati fuerint, ipsos ante omnia moueant, vt idoneo confessori omnia peccata sua iuxtà ritum S.R.E. confiteantur neque tertio die vlterius eos visitent nisi longius tempus, infirmo confessor ob aliquam rationabilem causam, super quo eius conscientiam oneramus, concesserit, & eis per fidem confessoris in scriptis factam constiterit, quòd infirmi, vt pręmittitur, peccata sua confessi fuerint. Coniunctos vero: ac omnes familiares & domesticos infirmi in Domino rogamus & monemus, vt de infirmitate parochum certiorem faciant: ac tam parochus, quam coniuncti, & familiares pręfati infirmam ad confessionem peccatorum suadeant, & inducant. Quod si qui Medicorum pręmissa non obseruauerint, vltra pœnas in dicta constitutione contentas,

Innocentius 3. constitutionem tulit vt medici antequam annunciarentur curationis modum suaderent imprimis confessionē & confiteri renuentes amplius non visitarent alioquin pœnis hic expressis multari iussit.

Medici teneantur iurare obſeruationem horum omnium cùm lauream magiſtrali in Academiis decorantur.

quas incurrere declaramus, perpetuo ſint infames, & gradu medicinę, quo inſigniti erant, omnino priuentur, & a Collegio, ſeu vniuerſitate Medicorum eiiciantur, ac pœna etiam pecuniaria arbitrio ordinariorum, vbi deliquerint, mulctentur. Et, vt hęc omnia inuiolabiliter obſeruentur, volumus, & eadem auctoritate præcipimus, & mandamus, vt nullus poſthac vbique locorum Medicina Doctoretur, aut ei quomodolibet medendi facultas a quouis collegio & vniuerſitate concedatur, niſi omnia in præſenti noſtra conſtitutione contenta medio eorum iuramento, coram Notario publico & Teſtibus obſeruare in eorum manibus, vel Ordinarij iuuerint, & de huiuſmodi iuramentis in priuilegio, ſeu licentia medendi ſpecialis mentio fiat. Quod ſi collegia, & vniueſitates præfatæ non recepto à promouendis iuramento huiuſmodi, eoſdem ad gradum prædictum promouerint, aut eiſdem medendi licentiam præſtiterint, pœnam priuationis facultatis alios vlterius doctorandi incurrant. Mandantes in virtute ſanctæ obedientiæ omnibus, & ſingulis venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis & Epiſcopis, quatenus in Ciuitatibus, & diœceſibus propriis noſtris præſentes noſtras literas publicari faciant, ac iuramentum prædictum à Medicis iam promotis, ſeu licentiam medendi habentibus, omnibus iuris remediis exigant, neque aliquos ad medendum in ciuitatibus, & diœceſibus prædictis admittant, niſi eis conſtiterit eoſdem iuramentum huiuſmodi præſtitiſſe, & contumaces, & iurare, ac iuramentum huiuſmodi iam præſtitum exhibere recuſantes gradu medicinæ, & omnibus priuilegiis eiſdem Medicis, tam coniunctim, quam diuiſim eis, & eorum cuilibet conceſſis per quoſuis etiam Romanos Pontifices priuent, ac ab ingreſſu Eccleſiæ arceant donec reſipuerint.

Promotos medicos ordinarii ad hoc decretum etiam iureiurando obſeruandum coerceant.

Non obſtantibus præmiſſis, Priuilegiis, indultis, literis Apoſtolicis, quibuſuis perſonis collegio & vniuerſitati ſub quibuſuis verborum formis, & tenoribus conceſſis. Quæ omnia quo ad effectum validitatis conſtitutionibus noſtræ, tantum reuocamus, caſſamus, & annullamus, & omnes Principes ſeculares, ac alios Dominos & Magiſtratus temporales rogamus, requirimus, & obſecramus per viſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti eiſdem in remiſſionem peccatorum nihilominus iniungentes, quod præmiſſis omnibus eiſdem Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, aſſiſtant, & ſuum fauorem, & auxilium præſtent, ac contrafacientes pœnis etiam temporalibus afficiant. Volumus autem quòd præſentes literæ in Cancellaria, & acie Campi Floræ publicentur, & inter conſtitutiones extrauagantes perpetuo valituras conſcribantur: Et quia difficile foret præſentes ad ſingula quæque loca deferri, Volumus, & etiam declaramus, quod earum tranſumptis etiam impreſſis manu alicuius Notarij ſubſcriptis, ac ſigillo alicuius prælati munitis eadem prorſus fides vbicunque adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, Die 8. Martij, M.D.LXVI. Pontificatus Noſtri Anno Primo.

Clauſulæ derogatoriæ.

Medicinam diuinitus inſtitutam medendis hominum infirmitatibus docent egregio commento illi qui eius inuentum Apolloni tribuunt, illúdque poſteris communicaſſe ſcribunt vt apud Ouidium Metamorphoſ. lib. 1. his verbis gloriatur.

Inuentum medicina meum eſt opiſexq; per orbem,
Dicor, & herbarum ſubiecta potentia nobis.

Hinc fit vt Salomon Egregius Rex & Philoſophus Medicos in republica honorandos eſſe propter neceſſitatem docuerit. Materialium artiū illuſtriſſima Medicina cuius Pediſſequæ omnes quæ ad vitam victúmque paratæ ſunt, etiam fabrica genera omnia, nam quod aramus, quod ædificamus ea omnia ad vitæ finem diriguntur, cuius magiſter eſt Medicus. Nec ſatis conſideratè dixit Plato ſolam coquinariam Medicinæ ſeruam eſſe, nam ei agricultura & architectura & alia omnia quæcunque ſeruant, id quod ſemper corporis, ſæpè etiam animi eſt in nobis. Addam quod & reliquæ fermè artes vix poſſunt ſuo munere fungi, vbi humorum harmonia deeſt, vbi aliquid quod temperiem faciat abeſt, vel quod ordinem perturbet in noſtro corpore adinuenitur. Cum & Medicina ex Hippocratis ſententia in libro de flatibus, ſit πρόσθεσις καὶ ἀφαίρεσις, ἀφαίρεσις μὲν τῶν ὑπερβαλλόντων πρόσθεσις δὲ τῶν λειπόντων, id eſt, Adiectio & ſubtractio, Adiectio deficientium, ſubtractio ſuperantium. Nec abſre dictum eſt à Galeno cap. 1. artis medicinalis Medicinam eſſe ſcientiam, ſalubrium, inſalubrium, & neutrorum.

neutrorum. Vt autem quis hanc ritè profiteatur artem plura scitu, cognituque necessaria sunt adeò quod multi velint illum probatum esse medicum, qui τὴν ἐγκυκλοπαιδείαν absoluerit. In medico (scribit Scaliger) nulla esse potest perfectio sine illa encyclopædia: quæ homini viam munit ad fœlicitatem. Medicum effinges Doctum, probum, lenem, diligentem, maturum, fortunatum, Deo fretum, non sua vel scientia, vel opera vel successu tumidum, non cuiusmodi vulgò turbam videmus à primis literarum rudimentis continuo se ipsam eo nomine vendi tantem inuidam maledicam, obtrectatricem nouam speciem Cynicorum, auaram, temulentam, supremam, ignauam simul atque ignaram. Talem denique qualem, & nos in nostris Iconographicis Emblematibus depinximus sub Icone Medicinæ.

Præcipuum tamen medici officium in fidelitate & diligentia situm esse arbitrantur vt nimirùm non quæstus gratia auillioris, aut Imperitia quidquam agat quod in perniciem sanitatis & vitæ periculum vergat. Et cum in his grauiter peccent, grauius tamen & iniquius peccant cum ægrotū visitantes omnem in pharmacis salutis spem constituunt ingentia polliceantur, corpus semi mortuum fouent, leniunt, excitant, speciali delectu ciborum iuuant, animam verò ægri breui morituri inter grauissimos peccatorum paroxysmos relinquunt, nec iubent tempestiuè medicos spirituales ex ipsius apostoli consilio accersiri, cum tamen maximam & lætalem corradant culpam, si absque viatico animam illi efflauerint. Quamobrem post patrum sententias hanc constitutionem edidit, Pius V. quaiubet medicos accedentes ad infirmos, curare imprimis, vt ipsi morbo grauati priùs spiritualibus medicamentis alleuientur. Primùm exorandus est Deus in cuius manibus versantur sortes hominum. Dei enim opus est, opera autem nostra, & si quid prosperè accidit id beneficio diuino adscribatur, vt probè fatetur Iapis ille Vergilianus.

> *Non hæc humanis opibus, non arte magistra*
> *Proueniunt: neque te Aenea mea dextera seruat:*
> *Maior agit Deus.*

Quid igitur in causa? si malè cedant salutaria quantumuis pharmaca? si Moly, si Panacea vota non secundent, cùm summus medicus negligitur? Ast inquiunt medici ea præstamus quæ sunt artis à cuius præceptionibus nefas est, ne transuersum quidem vnguem recedere. Sed cuiuslibet operis suscepti exitus cœlesti numinis voluntati commendandus est. Patienter feruntur quæ in fortunæ bona fiunt, sed quæ animæ iacturam comitantur, & vitæ prætioso thesauro insidiantur, vix æquo animo possunt placari. Plura incommoda veniunt ægrotis τὰ ἔξωθεν ab euentu, veluti are, sole, rore, mærore, metu, & aliis, at longè infestiora prodeunt à medico amente, negligente, auaro, & precipite, & ideò iuris Cæsarei sanctionibus, tenetur, fitq; reus homicidij cum sua causa pessimè consulitur ægroto. Sunt tamen tutissima præcepta, quibus ab his contumeliosissimis discriminibus liberari potest. Primùm ergo sit peritus in arte, quam profitetur, ne cæcus, viam examinet baculo ad medendos morbos. l. illicitas. §. sicuti. ff. de offic. præsid. Secundùm, quòd admoneat infirmum, vt præcaueat ab his, quæ sibi sunt nocumento futura. text. in d. c. cua nos. Nec tamen tenentur semper & continuò adesse ægroto, secundùm Host. Anth. & Doct. in d c. cua nos. nisi ægrotus propter maximum ægritudinis periculum custodia indigeret: tunc equidem tenetur medicus vel præsens esse, vel admonere, vt diligenter custodiatur. Sic Host. censet in summa. de æta. & qualit. §. ordo. vers. ex post facto. quem refert, & sequitur Ripa. in tract. de peste. parte vlt. §. medicorum. nu. 48. quo in loco multa adducit de medicis imperitis an & hi teneantur, si infirmus ob eorum culpam moriatur: est enim text. in d. c. tua nos qui probat, his mortem ægroti imputari. idem constat in d. § sicut. Vbi Alber existimat, medicum imperitum, cuius causa ægrotus mortem obierit, pœna extraordinaria, non ordinaria puniendum fore. l. 3. §. 1. de sicear. notat Ripa in d. §. medicorum. hinc meritò Iouianus Pontanus dixerit in Charonte, Liberiùs medici viuunt, vt quibus permissum sit hominem impunè occidere. Medicos enim non modò lex absoluit ab homicidio, verùm mercedem quoque eis statuit.

II.

Aboletur consuetudo & facultas celebrandi Missas vespertino tempore.

SANCTISSIMVS in Christo Pater, & dominus noster dominus Pius diuina prouidentia Papa V ad cuius notitiam peruenit, quod nonnulli cathedralium etiam forsan Metropolitanarum, Collegiatarum, & aliarum Ecclesiarum, necnon monasteriorum, Conuentuum domorū, & aliorū piorū locorum sæcularū, & di-

diuersorum ordinum, ac militiarum regularium Prælati, Capitula, Clerici, Fratres, aliique superiores & personæ antiquum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ritum institutis missarum celebrandarum temporibus peruertere satagentes, diuersas licentias & facultates missas, quæ media nocte, & seu in aurora Natiuitatis ac de mane Resurrectionis Domini nostri Iesu Christi, & forsan aliarum festiuitatum iuxta præ- [illegible] etiam forsan circa solis occasum, vigiliæ festiuitatum earundem in [illegible] & Capitulis celebrandi seu celebrari faciendi ab Apostolica Sede, vel eius Legatis, ac etiam maiori Pœnitentiario pro tempore existente variis prætextibus impetrauerunt, illisque iampridem vtuntur hoc ab antiquo catholicæ Ecclesiæ instituto sanctorumque Patrum decretis deuiare considerans, ac propterea hunc abusum ab ecclesia Dei submouere volens omnes, ac singulas, licentias, & facultates huiusmodi hactenus etiam Motu proprio, vel quorumuis etiam Imperatorum, Regum, & aliorum principum contemplatione, & ex quibusuis causis quomodolibet concessas, ac Apostolicas, & alias literas desuper confectas, illarum omnium tenores pro sufficienter expressis habens, apostolica auctoritate, ex certa scientia reuocauit, ac omnino cassauit & annullauit hac præsenti perpetuo valitura constitutione qua vniuersis Prælatis, Capitulis, Clericis, Fratribus, aliisque superioribus, & personis earundem Ecclesiarum Monasteriorum, Conuentuum, domorum & aliorum piorum locorum in virtute sanctæ obedientiæ, & sub [illegible] perpetuæ suspensionis à diuinis pœna districtius inhibens, ne deinceps Missas vespertino tempore huiusmodi licentiarum, & facultatum huiusmodi, aut alio quouis prætextu celebrare, vel celebrari facere præsumant, ac mandans locorum Ordinariis, vt eandem præsentem constitutionem sub prædictis & aliis sibi beneuisis pœnis per quoscunque prælatos capitula, clericos, fratres, superiores, & personas huiusmodi inuiolabiliter obseruari faciant, contradictores quoslibet auctoritate apostolica compescendo. Non obstantibus præmissis, ac quibusuis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon Ecclesiarum, Monasteriorum conuentuum, domorum, & aliorum locorum prædictorum etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis apostolicis eisdem Ecclesiis, monasteriis, domibus, & locis, illorumque capitulis, conuentibus, superioribus, & personis ac ordinibus sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis, etiam ad Imperatoris, Regum, Reginarum, Ducum & aliorum Principum instantiam, aut eorum contemplatione etiam Motu proprio, & ex certa scientia, ac alias quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis quibus omnibus ipsa sanctitas sua illorum tenores pro expressis habens, specialiter expressè derogauit, itaque quoad præmissa cassauit penitus, & annullauit, cæterisque contrariis quibuscunque decernens præsentes, earumque copias per aliquem ex suis Cursoribus in Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe & Lateranensi ac Cancellariæ Apostolicæ valuis affixas, omnes cum primum earum notitiam habuerint perinde afficere, ac si illis personaliter intimatæ fuissent.

Placet, & ita mandamus M.

Anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, Indictione nona, die vero xxviij, mensis Martij Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & D. N. S. Pij diuina prouidentia Papæ quinti anno primo supradscriptæ literæ lectæ, affixæ, & publicatæ fuerunt in locis supradscriptis vt moris est per me Bernardinum Andreultium apostolicum Cursorem.

Scipio de Octauianis Magister Curs.

Ecclesia trinam [illegible] Missæ [illegible] celebrationem permittit in solemni natiuitate Christi ob triplicem natiuitatis mysterium, vt inquit S. Thomas in 4. Sent. dist. 13. q. 2. art. 2. Nam propter æternam natiuitatem ex parte qua nobis occulta est, in nocte canitur Missa cuius introitus est, Dominus dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te. Et propter spiritualem qua [illegible] 2. Petri 1. [illegible] tanquam Lucifer in cordibus nostris canitur Missa in aurora cuius introitus est Lux fulgebit hodie super nos. Ac demum propter temporalem visibilem [illegible] canitur tertia Missa clara luce cuius introitus est Puer natus est nobis. De hac trina celebratione extat canon Nocte. de consecr. dist. 1.

Hæretici quibus nihil adeò tam sanctum tam piè institutum est quod eorum contumelias effugiat, volunt sacrum missæ sacrificium esse tam nudum vt simpliciter celebrari debeat, absque tanta cæremoniarum varietate cum nulla additamenta hæc sacra mysteria patiantur. Mirum esset procul dubio si tales phanatici somniatores, vel vera dicerent, vel noua commenta non excogitarent. Verùm si ita ad amussim celebranda est Missa, vt nihil in illa fieri debeat, nisi quod Christus cum Apostolis fecit in Cœna, deberet Ecclesia semper Missam celebrare,

inter

inter cœnandum, siue post cœnam, siue manè, siue vesperi, nullo temporis discrimine facto. Quod profectò antiquæ Apostolorum & Ecclesiæ consuetudini refragatur, vt ipse Diuus Cyprianus testatur lib. 2. epist. 3. ad Cæcilium scribens. Quum cœnamus ad conuiuium nostrum, plebem conuocare non possumus, vt sacramenti veritatem omni præsente celebremus. Ait enim non manè, sed post cœnam, mixtum calicem obtulit Dominus. Nunquid ergo dominicum post cœnam celebrare debemus, vt sic mixtum calicem frequētandis dominicis offeramus? Christum offerre oportebat circa vesperam diei, vt hora ipsa sacrificij ostenderet, occasum & vesperam mundi, sicut in Exod. scriptum est. Et accident illum omne vulgus synagogæ filiorum Israel ad vesperam. Et iterum in Psalmis. Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Nos autem resurrectionem Domini mane celebramus. Et S. August. ad inquisitionem Ianuarij. Liquidò apparet (inquit) quando primùm acceperunt discipuli, corpus & sanguinem Domini, non eos accepisse ieiunos, nunquid tamen propterea, calumniandum est vniuersæ Ecclesiæ, quod à ieiunis semper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui sancto, vt in honore tanti sacramenti, in os Christiani, prius dominicum corpus intraret, quam cæteri cibi. Nam ideò per vniuersum orbem mos iste seruatur. Neque enim quia post cibos dedit Dominus, propterea pransi aut cœnati fratres ad illud sacramentum accipiendum conuenire debent, aut sicut faciebant, quos Apostolus arguit & emendat, mensis suis ista miscere. Nam saluator quò vehementiùs commendaret mysterij illius altitudinem, vltimum hoc voluit infigere cordibus & memoriæ discipulorum, à quibus ad passionem digressurus erat. Et ideò non præcepit, quo deinceps ordine sumeretur, vt Apostolis (per quos Ecclesias dispositurus erat) seruaret hunc locum. Vnde dicit Apostolus, Cætera quum venero ordinabo. Vnde intelligi datur, quia multum erat, vt in epistola totum illum agendi ordinem insinuaret, quem vniuersa per orbem seruat Ecclesia, ab ipso ordinatum esse, quod nulla morum diuersitate variatur. Idem quoque ibidem tantum tribuit consuetudini, vt dicat nullam esse in his meliorem disciplinam, graui prudentiq; Christiano, quam vt eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam, ad quamcunque fortè deuenerit. Quod enim (inquit) neque contra fidem, neque contra bonos mores iniungitur, indifferenter est habendum, & pro eorum inter quos viuitur societate seruandum est. Illa enim quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obseruantur, datur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel plenarijs Concilijs quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri, sicuti quod Domini passio & resurrectio, & ascensio in cœlum: & aduentus de cœlo Spiritus sancti, anniuersaria solemnitate celebrantur. Hactenus ille.

Prudenter itaque summus Pontifex Missas vespertino tempore celebrari vetat, non enim sacra illa peragenda sunt mysteria noctu vel post cibum sumptum nam Christus ipse in hoc sacramento præsens est qui ait Ioan. 9. Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est, venit nox, quādo nemo potest operari. Quamdiu in mundo sum, lux sum mundi: radix autem diei ad sacra facienda non debet sumi à medio noctis, sed à solis ortu. At neque expectandus est solaris corporis aspectus, sed Aurora, quando eius splendor apparere incipit. Vnde duo illa loca Marci. 16. & Ioan. 20 in quorum vno legitur; quòd mulieres venerunt ad monumentum orto iam sole, & in altero, quòd venerunt cùm adhuc tenebræ essent, Aug. de consensu Euangelistarum hoc pacto conciliat, quòd in auroræ crepusculo sic ortus est sol, vt tamen tenebræ non sint dissolutæ. Statum enim tempus ex Ecclesiā authoritate ab initio auroræ vsque ad meridiem metiri potest quamuis ex priuilegio multi antelucanas Missas celebrent & magnatibus quibusdam priuilegio conceditur vt eis per horam à meridie celebretur sed vt plurimum hoc munere abutuntur, qui iocis, nænijs varijsq; ludorum generibus insomnes agūt noctes vt ad meridiem vsque soporem augeant & pigro veterno ocientur.

III.

Ordinationes circa diuini cultus venerationem pauperum curam, cadauerum super terram depositarum amotionem. Pœnæ simoniacorum Blasphematorum, Concubinariorum & Sodomitarum.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuum rei memoriam.

CVM primum apostolatus officium diuina nobis dispositione commissum suscepimus, statim omnem curam, et cogitationem nostram in dominici gregis fidei nostræ crediti salute defiximus, et Christifideles Deo iuuante ita dirigere

 statuimus,

Pius V. summi Pontificatus culmen conscendēs egregia virtutis suæ & pietatis testimonia edidit in reformandis moribus, & reformationem a Pontificia familia inchoatam est, dicebat enim familiā se habere velle quæ & vita, & exemplo cæteris exemplo sit, nec tam ministrorum numerum aut cultū corporis quā virtutem & integritatem sibi spectandā constituit. Frugaliter vixit adeò vt veriùs Anachoreta quam Pontifex diceretur: ordinis primum professi religiosissimus obseruator. Deinde quæ ad diuini cultus religionem faciebant præcepit iuxta antiquas patrum decreta & sacros Concilij Tridentini canones.

statuimus, vt à vitijs & peccatis abstinentes, iter, quod ad vitam æternam ducit, insistant. Cum autem ad omnia, quę diuinam maiestatem aliquo modo possent offendere mouenda, mentis nostrę aciem intenderimus, ea primum, & sine mora emendare decreuimus, quę Deo pręter cętera displicere, & iram eius prouocare cum diuinę docent scripturę, tum grauissima exempla declarant, nempe diuini cultus neglectum, simonię labē, blasphemię crimen, libidinis naturę contrarię vitium execrandum, propter quę populi & nationes, bellorum, famis, & pestilentię calamitatibus, iusta Dei vltione sępe plectuntur. Et si autem contra eos, qui tam grauia crimina admiserint, multę à Prędecessoribus nostris constitutiones editę fuerunt, tamen quia parum est leges edere, nisi sint qui eas debitis temporibus exequantur, Ideo ne qui forsan ex tolerantia sperare impunitatem audeant, scientes plerosque pœnarum grauitate magis quam Dei timore arceri solere à voluntate peccandi, omnes & singulas sententias, censuras, & pœnas contra eos qui talia deliquerint latas confirmamus, & apostolica auctoritate innouamus, nec de earum rigore quicquam relaxamus, admonemusque eos qui talia perpetrare veriti non fuerint, non solum subituros eas pœnas, quæ sacris sunt Canonibus constitutæ, sed eas etiam quas leges ciuiles comminantur, & nostri quoque arbitrij discreto pro personarum qualitate constituet. Mandantes ciuitatum, & locorum status nostri Ecclesiastici pro tempore Ordinarijs, & Gubernatoribus, illis quidem sub pœna suspensionis à diuinis, his verò sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, vt quos debitum Deo cultum in Ecclesiis non tribuere, aliisque nefandis criminibus pollutos esse compererint, comprehendi curent pœnis afficiendos competentibus. Scituris etiam ipsis Iudicibus, quod si post hanc nostram constitutionem in castigandis huiusmodi delictis negligentes fuerint, primum quidem Dei omnipotentis iudicio obnoxij erunt, deinde nostram quoque incurren. indignationem. Vt autem pœnarum certitudo cunctis facilius innotescat, nonnullas hic duximus exprimendas, aliis nihilominus contra huiusmodi criminum reos à iure statutis in suo robore manentibus.

Vt igitur Deo optimo maximo, gloriosæ virgini, & sanctis omnibus debitus honor deferatur, Gregorij Decimi prædecessoris nostri constitutionem innouantes, ac statuta in Tridentino Cōncilio obseruari volentes, statuimus, & ordinamus, vt ad Ecclesias sit humilis, & deuotus ingressus, quieta conuersatio, deuotis orationibus instant, & omnes genibus flexis sanctissimum Sacramentum adorent, ad nomen Iesu Christi domini nostri cum exhibitione reuerentiæ caput inclinent, nullus in dictis Ecclesiis seditionem faciat, tumultum excitet, clamores moueat, impetumue committat, cesset vana, fœda, & profana colloquia, risus immoderati, & strepitus omnes iudiciorum & alia quæcunque quæ diuinum officium perturbare possunt. Nullus intra Ecclesias deambulare audeat, siue præsumat dum celebrantur sacra missarum mysteria, & alia diuina officia. Qui verò prædicta petulanti animo contempserint, præter diuinæ vltionis acrimoniam, nostri quoque arbitrij pœnas incurrent, quæ omnia locorum quoque Ordinarij in suis ecclesiis facient obseruari. Quicunque verò in Ecclesiis, dum ibi sacrificium Missæ, & diuina celebrantur officia, aut verbum Dei prædicatur, deambulare, vociferari, aut verso tergo ad sanctissimum irreuerenter sedere, aut aliquid, quod scandalum generet, aut diuina perturbet officia, facere præsumpserit, pœnam vigintiquinque ducatorum incurret, prçter alias arbitrio nostro imponendas, & moderandas pœnas, & qui non habebit in ære luet in corpore, aut exilio mulctabitur. Qui vero in Ecclesiis cum mulieribus impudicis, siue etiam honestis colloquiū scurrile habuerit, aut alios inhonestos actus fecerit, vigintiquinque ducatorum pœnam incurrat, & carceris per mensem. Qui in Ecclesiis, vt supra, obscœnis, & inhonestis verbis aut signis vsus fuerit, aut alia fœda colloquia cum personis quibuscunque habuerit, decem aureorum pœna mulctetur, aut alias corporaliter puniatur. Mandamus pretereà omnibus, & singulis Cathedralium, Collegiatarum, & Parochialium Ecclesiarum Capitulis, Rectoribus, Vicariis, Sacristis Ostiariis, & aliis ipsarum custodibus, quatenus prçfatos omnes in Ecclesiis delinquentes admoneant, & vt in eis vetita fieri non permittant vel saltem ipsis Ordinariis, vel Officialibus nostris puniendos deferant, quod si facere neglexerint, pœnam duorum aureorū vice qualibet incurrāt.

Colloquia & confabulationes in Ecclesiis prohibentur domū enim domini decet sanctitudo hinc fit vt à veneratione, & casto cultu templū dicatur Græcum ...

Pauperes

Pauperes quoque mendicantes, seu eleemosynas petentes per Ecclesias tempore missarum, prędicationum, aliorumque diuinorum officiorum ire non sinant, sed eos ad valuas Ecclesiarum stare faciant, sub pœna duorum aureorum Capitulis infligenda pro qualibet vice, nisi eos eiici curauerint, & parochis dimidij aurei. Religiosis etiam claustralibus pręcipimus in virtute sanctę obedientię, vt in Ecclesiis suis deputent aliquem, qui tales eiiciat, & si negligentes fuerint, grauissimè ab ordinario corripiantur, quod si illi parerere recusauerint, grauissimas pœnas incurrent, & pro qualitate personarum etiam corporaliter punientur arbitrio nostro, siue superiorum.

Sub diuinis non debent pauperes in Ecclesiis Eleemosynas petere.

Et vt in Ecclesiis nihil indecens relinquatur, iidem prouideant, vt capsæ omnes, & deposita seu alia cadauerum conditoria super terram existentia omninò amoueantur, prout alias statutum fuit, & defunctorum corpora in tumbis profundis infra terram collocentur.

Cum verò dierum festorum obseruatio ad Dei cultum maximè pertineat, & in lege diuina præcipiatur, cupientes abusus prauos, qui ex eorum inobseruantia inualuerunt, omninò corrigere, & antiquorum canonum statuta renouantes mandamus, vt omnes Dies dominici, & præcipuè in honorem Dei, Beatæ Mariæ Virginis, Sanctorum Apostolorum feriati, cum omni veneratione obseruentur, & omnes in diebus præfatis ecclesias frequentent, diuinis officiis deuotè intendant, ab omni illicito, & seruili opere abstineant, mercatus non fiant, profanæ negociationes & iudiciorum strepitus conquiescant. Qui vero in diebus præfatis opus aliquod illicitum fecisse deprehensus fuerit: præter diuinam vltionem, & amissionem animalium quibus ad vecturam vtetur, etiam graues pœnas incurret arbitrio nostro, seu Vicarij nostri in vrbe In aliis autem locis arbitrio ordinariorum, vel aliorum magistratuum, ita vt præuentioni locus sit. Quibus omnibus districtè pręcipimus vt hæc diligenter obseruari procurent, illas etiam festiuitates, quæ iuxtà consuetudinem locorum solemniter celebrari consueuerunt, iuxtà laudabilem consuetudinem debita cum reuerentia obseruari faciant, sub pœnis arbitrio ipsorum imponendis, & moderandis.

Religiosa festorum dierum veneratio, in quibus nihil fieri debet quod sanctitatem & pietatem non spiret vt inquit Clemens Rom. lib. 3. c. 42. & lib. 5. c. 10. & lib. 7. c. 31. const. Apostol.

Et vt Simoniacæ prauitatis, labes, prorsus aboleatur constitutiones antecessorum nostrorum contra Simoniacos æditas, & præsertim Pauli II. inuiolabiliter obseruari madamus, & delinquentes tam in sacrorum ordinum receptione, quam in beneficiorum assecutione, statutis etiam inferius pœnis nostra auctoritate affici volumus. Quicunque igitur detestabile crimen Simoniacæ prauitatis commisisse conuictus fuerit in consequendis ordinibus; eo ipso sit ab illorum executione per decennium sine spe dispensationis suspensus, & per annum carceribus mancipetur. Qui dignitates Ecclesiasticas simoniacè acquisiuerit, illis sit ipso iure priuatus, & in futurum inhabilis ad eas, & quascunque alias obtinendas, Qui beneficium, aut officium Ecclesiasticum simoniacæ adeptus fuerit, illis similiter sit ipso iure priuatus, & ad fructuum omnium, quos perceperit, restitutionem teneatur, & perpetuo sit inhabilis ad ea, & quæcunque alia beneficia ecclesiastica. Si quis autem tale crimen pluries commisisse conuictus fuerit, præter supradictas pœnas etiam corporaliter puniatur, & ab ordinibus ecclesiasticis degradatus à fidelium consortio eiiciatur. Qui verò ordines, & beneficia simoniacè contulerint, pœnis à iure statutis puniantur, cuiuscunque gradus, conditionis, dignitatis, etiam si Episcopi, Archiepiscopi, vel maiores fuerint. Caueant prætereca quicunque, ne in sacramentorum exhibitione Simoniacum aliquid faciant, alioquin grauissimè puniantur per locorum ordinarios, qui huiusmodi criminis reos cum maxima seueritate coercere procurent, iuxta Concilij Tridentini statuta.

Aduersus Symoniacos habes Concil. Trident. decretum Sess. 24. c. 1 C de reformat.

Ad abolendum vero nefarium, & execrabile blasphemiæ scelus quod in antiqua lege Deus morte puniri mandat. & imperialibus quoque legibus receptum est, nunc autem propter nimiam Iudicum in puniendo segnitiem, vel potius desuetudinem, supra modum inualuit, Leonis X. prædecessoris nostri in nouissimo Lateranen. Concilio statuta innocantes, Decernimus vt quicunque laicus Deum, & dominum nostrum Iesum Christum, vel gloriosam Virginem Mariam eius genitricem expressè blasphemauerit, pro prima vice pœnam viginti quinque

De Blasphemantium pœnis vide quæ sub Iul. 3. super dicta sunt const.

ducatorum

ducatorum incurrat, pro secunda pœna duplicabitur, pro tertia autem centum ducatos soluet, & ignominia notatus exilio mulctabitur. Qui vero plebeius fuerit, nec erit soluendo, pro prima vice manibus post tergum ligatis ante fores ecclesiæ constituetur per diem integrum, pro secunda fustigabitur per Vrbem, pro tertia lingua ei perforabitur, & mittetur ad triremes. Quicunque clericus in hoc blasphemiæ crimen incurrerit, pro prima vice fructibus vnius anni omnium & quorumcumque beneficiorum suorum, pro secunda beneficiis ipsis priuetur, pro tertia omnibus etiam dignitatibus exutus deponatur, & in exilium mittatur. Quòd si clericus nullum obtinuerit beneficium, pœna pecuniaria, vel corporali pro prima vice puniatur, pro secunda carceribus mancipetur, pro tertia verbaliter degradatur, & ad triremes mittatur. Qui reliquos sanctos blasphemauerit, pro qualitate blasphemiæ, atque personæ arbitrio Iudicis puniatur.

De Sodomitarũ infando scelere infra dicetur const. Horrendũ.

Si quis crimen nefandum contra naturam, propter quod ira Dei venit in filios diffidentiæ perpetrauit, Curiæ seculari puniendus tradatur: & si clericus fuerit omnibus ordinibus degradatus simili pœna subiiciatur.

Concubinariorũ pœnæ vide Concil. Trident. Sess. 24. c. 8. de reformat.

Monemus præterea omnes locorum ordinarios, & in virtute sanctæ obedientiæ eis præcipimus, vt statuta Tridentini Concilij contra concubinarios tam clericos quam laicos edita, districtè faciant obseruari, reddituri Deo, ac nobis, si id omiserint rationem.

Et vt præmissorum delictorum simoniæ, blasphemiæ, ac stupri nefandi notitia facilius habeatur, volumus quòd in singulis casibus non solum per accusationem, & inquisitionem, sed etiam simplicem, & secretam denunciationem procedatur per quoscunque iudices, alias tamen de iure competentes, tam ratione delicti, quam personarum, ita quod inter eos locus sit præuentioni.

Falsorum accusatorum pœnæ, & falsi testes quibus pœnis mulctentur diximus in nostra lectione de iudicibus.

Monemus præterea omnes, & singulos, vt solum Dei timorem præ oculis habentes, & non alia animi praua affectione ducti, culpabiles tantum deferant, innocentes non vexent. Quod si aliqui ex calumnia aliquos denunciasse comperti fuerint, eos ad pœnam talionis teneri volumus, & mandamus.

Mulctæ autem pecuniariæ applicabuntur pro duabus partibus locis piis arbitrio nostro in Vrbe, extrà vero, ordinariorum, pro tertia accusatori, qui delinquentes detulerit.

Principes huius constitutionis effectum procurare & tueri debent.

Mandamus autem Principibus, Comitibus, & Baronibus omnibus. Sanctæ Romanæ Ecclesiæ feudatariis, sub pœna priuationis feudorum, quæ ab ipsa Ecclesia Romana obtinent. Reliquos verò Principes Christianos, & Terrarum Dominos hortamur in domino, & in virtute sanctæ obedientiæ mandamus, vt pro diuini nominis reuerentia, & honore, præmissa omnia in suis dominiis, ac Terris exactissimè seruari faciant, vberrimam ab ipso Deo mercedem tuam bonis operis recepturi.

Clausulæ derogatoriæ.

Non obstantibus quibusuis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac exemptionibus, priuilegiis, indultis, facultatibus, & literis apostolicis quibusuis capitulis conuentibus, militibus ordinibus, & personis cuiuscunque qualitatis, & conditionis existentibus, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis in genere, vel in specie, etiam Motu proprio alia quomodolibet, concessis, approbatis, & innouatis, quibus, illorum tenores præsentibus prò expressis habentes, specialiter, & expresè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque.

Volumus autem quod præsentium transumptis etiam in præmissis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius prælati munitis eadem prorsus fides vbique adhibeatur, quæ eiusdem præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, Kal. Aprilis, Pontificatus Nostri Anno Primo.

Felicissima regiminis apostolici exordia hic Pontifex à reformatione, tum Vrbi, tum Ecclesiæ vtilissima duxit. Et ita Pontificatum gessit, vt veterum Pontificum pietatem, &

vicissim

morum sanctitatem referre videretur. Initiò vt refert Surius omnem ambitus vim extinxit in qui vellent obliquo tramite promoveri, qui vel aut amicorum precibus, aut antiqua huius Pontificis necessitudine confisi dignitates temerè postulabant. Vix fuerat summus Pontifex renuntiatus in ipso Cardinalium cœtu quidam ex insigni familia petiit Episcopatum quendam. Respondit Pontifex, se quidem illi cupere summopere gratificari, nec defuturum, si alia in re prodesse ei posset, sed Episcopatum tamen minimè collaturum, quòd ad tantam functionem parum idoneus esse videretur, non satis litteris & eruditione instructus. Cùm autem ille suæ eruditionis testimonium proferret, Ego, inquit Pontifex, hac in re, quæ mihi satis cognita est, testes minimè requiro. Ita ille in ea petitione repulsam passus est. Porrò ad Cardinales adhuc præsentes conuersus Pontifex, hortatus est, ne quicquam ab ipso peterent, quod vel contra diuinum obsequium, vel contra Concilium Tridentinum, vel contra ordinem & rem Ecclesiæ facere videretur. Addidit etiam, se quidem in rebus licitis & honestis Christianos principes iuuare constituisse: contra verò, si quid præter fas & decorum peterent, nulla se ratione illis daturum.

Vt sol exoriens nebulas & caliginem discutit, vt ventus aere [illegible], ita nomen ipsum noui Pontificis nebulas dissipat, & scelestissimos vitiorum [illegible] totam illam Impurissimorum hominum colluuione purgauit. Pessimè eos habebat quod viderent summum scelerum vindicem imperium assequutum fuisse. De eo sic narrat Surius.

Capta fuit per hos dies nauis longa insignis cuiusdam piratæ, in qua Christiani octoginta captiui visebantur, qui decem & eo ampliùs annis miserrimam pertulerant seruitutem. Eos, cùm Romam venissent, Pontifex humanissimè accepit, & vestibus atque pecunia donauit. Exemplo integerrimæ vitæ illius permulti ad meliorem frugem se recipiunt, adeò vt etiam ex Iudæis ampliùs centum, doctrina & opibus præstantes, ad Christianam religionem accesserint. Porrò in vsum catechumenorum eius Pontifex magnificentissimas ædes, quibus etiam suos reditus haud contemnendos attribuit.

Pontificatus initiò Augusto mense morbus periculosus vrbem inuasit, ita vt plurimi cum tota familia decumberent pessimè affecti. Ibi sanè videre erat Pii Pontificis singularem pietatem. Nam singulis misit pecunias, omnibus decem medicos adhibuit, multaque alia solatia insigni liberalitate impertiuit, adiunctis etiam religiosis viris, qui animorum curam gererent. Dici facilè non queat, quanta iam in Clero & populo cernatur sub hoc Pontifice Romæ morum reformatio: & licèt iam senio affectus sit, attamen ipse vult audire, videre, cognoscere controuersias pleràsque omnes: assiduis incumbit precibus, multùm ieiunat, in victu summa vtitur temperantia, quotidiéque rem diuinam facit, quod profectò mirum videri queat in tanta ætate. Sed vt ipse quoque fatetur, inter hæc tot tantáque negocia, quibus continenter occupatur, tam prospera aliquandiu vsus est valetudine, vt vix vnquam rectiùs valuerit.

A piratis redimi curauit nepotem suum exigua quidem pecunia, fortassè Turcis nescientibus quòd esset Pontificis nepos. Hunc ad se accitum, non alio habitu videre voluit, quam quo fuerat vsus dum sederet ad remos captiuus: qui vilis erat. Admonuit autem eum sanè grauiter: vt ex anteacta miserrimè in ea seruitute vita, disceret ad bonam frugem se recipere, & Deo seruire. Deinde equo & equestri officio, vnde centum aureos annuos habeat, donatum ad suos remisit. Hoc & pleraque alia facilè testantur, quàm non sit studiosus cognatos, & propinquos suos ad honores prouehendi.

Solebant adhiberi instrumenta musica, quoties Pontificis & Cardinalium habebatur consistorium. Eam consuetudinem voluit sublatam. Crebrò vrbis Ecclesias visitat, & ad Clerum concionatur. Familiam suam magno studio reformat, quòd sciat indè exempla manare ad Ecclesiasticos omnes: vt ipsi quoque se suóque ad ipsius exemplum componant. Initio mensis Octobris familiares suos omnes conuocauit, concionem ad eos habuit, & inter alia, quæ in obseruanda præscripsit, voluit vt singuli suum indicarent nomen, ordinem & sacerdotia. Sacerdotes vt minimùm ter in hebdomada sacrificium faciant, cæteri præsertim diaconi & subdiaconi, saltem quintodecimo die communicent, edixit. Sacris ordinibus initiatos, aut Ecclesiæ prouentus percipientes, habitum iussit ferre clericalem atque tonsuram, nec vestes habere nisi ex lana simplici absque vllo serico. Turgida femoralia pati non vult. Aulicos suos omnes, ne otio tempus malè perdant, iussit sacræ lectioni, quam ter in hebdomada sacri Palatii Magister habet, interesse. Fiunt etiam in aula prælectiones Philosophicæ. Porrò non paucos suis libros Ecclesiasticorum scriptorum dedit, vt in legendis delib

Pontificem vigilantissimè obseruant, tempus vtiliter transigunt. Nihil in suorum moribus, habitu, colloquiis, & tota denique viuendi ratione vitiosum, & quod prauum sit ex omni [illegible], tolerat. Præfecto custodiæ corporis sui mandauit, det operam, vt milites sui tranquillè & sine insolentia viuant.

Impudicas mulieres, publico proposito edicto, ab vrbe expelli iussit. Erant tum Romanorum plerique, qui se vehementer opponerent dicerentque, si meretrices ab vrbe excluderentur, magnum id Reipub. annui quæstus dispendium allaturum: Pontifex tandem ita eis silentium imposuit, vt asseueraret se cum tota Curia sua aliò migraturum: nisi illa hominum fæx profligaretur. Ita illæ coactæ sunt discedere, interim tamen nonnullæ in vicis ignobilibus ob peiora vitanda relictæ sunt, cùm priùs in viis publicis & splendidis ædibus magno numero habitarent. Quædam ex iis quæ præ cæteris maiorem infirmis animis tentationum & ruinarum materiam præbituræ videbantur, à tota ditione Ecclesiastica nominatim relegatæ sunt.

Alio quoque edicto vetuit, ne quis ex iis qui Romæ degunt, hospitia publica & cauponas Vrbis conuiuandi & compotandi gratia adeat, nec quisquam in iis ludere sinatur. Eo edicto multa flagitia & peccata resecata sunt effectúmque vt hospitia aduenientium commoditati seruiant. Nebulo quidam obscurus malè usus quodam Pasquillo vel famoso carmine Pontificem contumeliosè proscidit. Is tandem comprehensus, & Pontifici oblatus, cùm ab omnibus diceretur seuerissimè plectendus, iussus est à Pontifice carmen suum recitare, tum exponere, cuius vel consilio vel voluntate id scripsisset. Dicente eo se non nisi mali dæmonis id instinctu composuisse, Pontifex respondit: Si tu mihi vt summo Pontifici maledixisses, non ferres impunè. At nunc quia in fratrem Michaelem, in monachum scarponem, in Cardinalem Alexandrinum conuicia iactasti, abi liber quo vis. Ego verò humilitatem generis mei, vitæ & habitus, semper & animo [illegible] & [illegible] confitebor, & ero vilis, & abiectus in oculis meis. Demissus profecto [illegible] animi exemplum.

In tota Ecclesiæ dicione curatissimè edixit, vt itinera à latronibus tuta seruentur: si quis à latronibus [illegible], ait se pœnam exacturum ab illis, in quorum vicinia id accidisset. Nobiles quidam Poloni ab hæresi Dei benignitate ad fidem sanam Catholicæ Ecclesiæ reuertisse ferebantur. Id vbi Pontifex resciuit, mirificè gauisus est, datisque ad illos humanissimis literis hortatus est ad perseuerantiam. Mirum enim in modum lætatur resipiscentia eorum, qui fraude diaboli in hæresim prolapsi sint. Cognatos suos & consanguineos omnes iussit ab vrbe abscedere, præter nepotem Cardinalem, & alterum in Collegio Germanico literis incumbentem: in quo apparet animus ab omni immoderata erga suos affectione prorsus liber. Cardinalibus quoque grauiter mandauit, vt familiam suam ad morum honestatem informent & à luxu se contineant. Hæc officioso furto decerpsimus è Surio.

Euocauit quandoque ad se Cardinales, qui præsunt inquisitioni, itémque Rotæ auditores, (quod iudicium est in vrbe exactissimum atque præcipuum) reliquósque qui Romæ iudiciis præsunt, doctissimáque oratione hortatus est omnes, vt in exercendis iudiciis synceros & integros se præbeant ex meretricibus multæ ad fructuosam resipiscentiam redierunt. Academiam Romanam quam Sapientiam vocant Professorum socordia collapsam: & sterilem noua prole fœcundauit. In magistratuum iura violantes pœnis publicis animaduertit. Apostatas & religionis professæ habitum mentientes anathemate percussit. Cardinalibus alieno ære in iniuriam creditorum obstrictis parci noluit. Senectus variis molestiis obsita nunquam Pontificem excusauit, à ieiuniis vel piis muneribus tanti honoris pia non mouerunt onera, vt præclarè illi congratulatus est orator Ducis Ferrariensis hoc præclarissimo virtutum elogio: Nunquam, inquit, tu honores secutus es: sed rectò semper itinere gradientem, & de sola virtute sollicitum, de aliis rebus non laborantem, ipsi te vltrò sunt honores consecuti. Nihil te Cardinalatus dignitas immutauit: nisi quòd vt tua virtus à pluribus cognosceretur effecit: eandem quam priuatus comitatem atque affabilitatem, eundem cultum, eandem vitæ ac disciplinæ seueritatem retinuisti. Vna erat omnium vox, neminem esse qui maiori libertate sententiam diceret, qui minùs ad gratiam loqueretur, qui quæ vera rectáque erant constantiùs aut animosiùs tueretur. Itaque non in sermone tantum, sed in vultu ipso ac nutu tuo magna inesse putabatur auctoritas. Tanto igitur & tam repentino omnium consensu Pontifex renunciatus es, vt si cui fortè adhuc dubium fuerat, hominum ne iudicio, an diuino numine summi Pontifices crearentur, quod tamen nemini vnquam bono dubium fuit, ea tota dubitatio proximis comitiis sublata esse videatur.

De pœnis

IIII.

De pœnis naufragantium bona occupantium.

PIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

CIRCA paſtoralis officij nobis, meritis licet imparibus, deſuper commiſſi curam (quantum nobis ex alto permittitur) inuigilantes aſſiduè ad ea, per quæ ſingulis erroribus, & exceſſibus obuiatur, ac perſonis quibuſlibet, præſertim fœmineꝗ ſexus virginitatem ſuam altiſſimo vouentibus ſub Religionis iugo Chriſto Saluatori in caſtitatis holocauſto famulari affectantibus, à ſemita iuſtitiæ, & honeſtatis declinantibus, ne quicquam in eis reperiatur incongruum, quod in regularis ponat honeſtatis gloria maculam & diuinam merito poſſit offendere Maieſtatem, opportunè ſuccurritur, libenter intendimus, ac in his noſtræ vigilantiæ partes propenſius impartimur, prout id in domino ſalubriter expedire conſpicimus. Hac igitur perpetuo valitura Conſtitutione, inhærentes etiam Conſtitutioni fel. rec. Bonifacij Papæ viij. prædeceſſoris noſtri, quæ incipit, Periculoſo, & decretis Concilij Tridentini ſuper clauſura Monialium editis auctoritate apoſtolica tenore præſentium ſtatuimus, atque perpetuò decreuimus, vniuerſas & ſingulas Moniales præſentes, atque futuras cuiuſcunque Religionis, Ordinis, vel Militiarum, etiam Hieroſolymitanum ſint, vel in poſterum in quibuſuis Monaſterijs, ſiue domibus recipientur, & tacitè, vel expreſsè Religionem profeſſæ, etiam ſi Conuerſæ, aut quocunque alio nomine appellentur, etiam ſi ex inſtitutis, vel fundationibus earum Regulæ ad clauſuram non teneantur, nec vnquam in earum Monaſterijs, ſeu domibus etiam ab immemorabili tempore ea ſeruata non fuerit, ſub perpetua in ſuis Monaſterijs, ſeu domibus de cætero debere permanere clauſura iuxta formam dictæ Conſtitutionis fel. rec. Bonifacij Papæ viij. prædeceſſoris noſtri, quæ incipit. Periculoſo. in ſacro Concilio Tridentino approbatæ, & innouatæ, quam nos auctoritate præfata etiam approbamus, & innouamus in omnibus, & per omnia, ac illam diſtrictè obſeruari mandamus. Quod ſi aliquæ Moniales forſan reperiantur, quæ conſuetudine etiam immemorabili, aut inſtituto, vel fundatione regulæ ſuæ fretæ, animo obſtinato huic clauſuræ reſiſtant, aut quoque modo reluctentur, Ordinarij vna cum ſuperioribus earum omnibus iuris, & facti remediis compellant eaſdem tanquam rebelles, & incorrigibiles ad præciſè ſubeundam dictam clauſuram, & perpetuò obſeruandum. Mulieres quoque, quæ Tertiariæ, ſeu de pœnitentia dicuntur, cuiuſcunque fuerint ordinis in congregatione viuentes, ſi & ipſæ profeſſæ fuerint, ita vt ſolemne votum emiſerint ad clauſurã præciſè, vt præmittitur, & ipſæ teneantur. Quòd ſi votum ſolemne non emiſerint, Ordinarij vna cum Superioribus earum horrentur, & perſuadere ſtudeant, vt illud emittant, & profiteantur, ac poſt emiſſionem, & profeſſionem eidem clauſuræ ſe ſubiiciant. quòd ſi recuſauerint, & aliquæ ex eis inuentæ fuerint ſcandaloſè viuere, ſeueriſſimè puniantur. Cæteris autem omnibus ſic abſque emiſſione profeſſionis, & clauſura viuere omninò volentibus interdicimus, & perpetuo prohibemus, ne in futurum vllam aliam prorſus in ſuum ordinem, Religionem, Congregationem recipiant. Quòd ſi contra huiuſmodi hanc noſtram prohibitionem, & decretum aliquas receperint, eas ad ſic viuendum omninò inhabiles reddimus, ac illarum quaſlibet profeſſiones, & receptiones irritas decernimus, & nullas, prout etiam præſenti decreto irritas facimus, & annullamus. Porrò ne Moniales, vel Tertiariæ prædictæ propter hanc clauſuram detrimentum, autem incõmodum aliquod in earum neceſſitatibus maximè impertinentibus ad illarum victum patiantur, ſed vt eis opportunè conſulatur, auctoritate Apoſtolica præfata ſtatuimus, decernimus, præcipimus, atque mandamus Ordinariis, & ſuperioribus earum, vt curent colligi fideliũ eleemoſynas per Conuerſas, quæ non ſint profeſſæ, vel ſi profeſſæ fuerint, ſint tamen ætatis annorum quadraginta, & in domibus contiguis, extra tamen Monaſterium degant, & non ingrediantur clauſuram aliarum Monialium niſi in caſibus ex earum Conſtitutionibus permiſſis, & de earum domibus exire non poſſint pro huiuſmodi eleemoſynis colligendis, niſi de licentia Ordinarij, vel earum Superiorum. Et de cetero nullæ aliæ Conuerſæ profeſſæ recipi amplius etiam de conſenſu ſuorum Superiorum vel

Clauſura monialium ſacris canonibus frequentiſſimè cõmendatur. Bonifacij conſt. habes in 6. de ſtat. regul. & Concil. Tridẽt. Seſſ. 24. cap. 5.

Moniales tacitè vel expreſſè religionem profeſſæ clauſura aſtringantur.

Receptiones monialium irritæ ſunt, niſi ſumma clauſura habeant obligato.

prælatorum possint. Quòd si aduersus hanc nostram prohibitionem receptæ fuerint, illarum receptio nulla, irrita, & inanis sit prout ex nunc nullam irritam facimus, & annullamus. Quòd si prædicto modo necessitatibus Monialium, & Mulierum Tertiarum prædictarum succurri sufficienter non poterit, mandamus ipsis Ordinariis, & Superioribus earum, vt ipsi prouideant de aliis personis piis, & Deo deuotis, quæ fidelium eleemosynas colligant, vel alias eo meliori & commodiori modo, quo fieri poterit, etiam ex opere manuum ipsarum Monialium, & Mulierum prædictarum arbitrio Ordinariorum, & Superiorum earundem, prout eis congruentius expedire videbitur, prouideatur, & succurratur. Et ne propter Monialium numerum excessiuum clausuræ obseruatio violetur, inhærentes etiam similiter dispositioni dictæ Constitutionis Bonifacij, & Concilij Tridentini decreto, Monialibus prædictis, & illarum Superioribus, & Ordinariis districtè inhibendo præcipimus, & mandamus, ne plures in earum monasteriis recipiant & admittant, siue recipi, & admitti permittant, quàm ex propriis reditibus ipsorum Monasteriorũ, vel consuetis eleemosynis commodè sustentari possint. Mandantes propterea in virtute sanctæ obedientiæ sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ vniuersis venerabilibus fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis & Episcopis, quatenus in Ciuitatibus, & diœc. propriis nostras publicari faciant, ac in monasteriis monialium sibi ordinario iure subiectis, in his verò quæ ad Roman. mediatè, vel immediatè spectant Ecclesiam, Sedis apostolicæ auctoritate vna cum superioribus eorundem monasteriorum clausuram, vt præmittitur, quam primum poterint seruari procurent. Contradictores, atque rebelles per censuram ecclesiasticam apellatione postposita, compescendo, inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Ac, vt hoc tam salutare decretum faciliùs obseruetur, omnes principes seculares, & alios dominos, & magistratus temporales rogamus, requirimus, & obsecramus per viscera misericordiæ Domini nostri Iesu Christi, eisdem in remissionem peccatorum iniungentes, quòd in præmissis omnibus eisdem Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis, & aliis monialium Superioribus assistant, ac suum fauorem, & auxilium præstent, ac impedientes pœnis etiam temporalibus afficiant. Præmissis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis statutis, & consuetudinibus etiam immemorabilibus etiam per sedem Apostolicam approbatis, & confirmatis, priuilegiis quoque indultis, literis Apostolicis etiam in fundatione, & institutione eisdem monasteriis, vel domibus, & monialibus sub quibuscunque verborum formis, & clausulis irritantibus, & aliis decretis quibuslibet concessis, confirmatis, ac etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis. Quibus omnibus etiam si pro sufficienti illorum derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur, pro sufficienter expressis, quo ad effectum validitatis nostræ constitutionis tantum derogamus, contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, aut suspendi non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressã, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Per hoc autem in monasteriis exemptis ordinarij locorum quo ad alia nullam sibi credant iurisdictionem, vel potestatem aliquatenus eis attributam. Volumus autem, quod præsentes literæ ad valuas Basilicæ beati Pauli apostolorum principis, & in Cancellaria nostra, ac acie campi Floræ publicentur, & inter Constitutiones extrauagantes perpetuò valituras conscribantur. Et, quia difficile foret præsentes ad singula quæcunque loca deferri, Volumus, & etiam declaramus, quòd earum transumptis etiam impressis manu alicuius notarij subscriptis, ac sigillo alicuius Prælatis munitis eadem prorsus vbicunque habeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis M.D.LXVI. quarto Kal. Iunij Pontificatus nostri anno primo.

Decreto monialiũ numero præficiendo id quod sacra Tridentina Synodus sanciuit id certè diligenter obseruari debet, ne vnquam ab illa regula discedatur, nisi fortasse insignem aliquam bonorum accessionem fieri contingat. Tunc enim bonorũ aucta vel diminuta portione numerum etiam monialiũ minui vel augeri conueniens erit.

Monialium commendationem ex institutis antiquitate & reuerentia extollit Augustinus

nus libro de bono Virginali: Quippe inquit nulla Virgo sacrata nascitur, nec est hoc proles carnis & sanguinis. Si harum quæritur mater, ecclesia est. Non parit Virgines sacras, nisi virgo sacra: Virgo illa, quæ desponsata est vni viro, castam exhiberi Christo, vt scribit Polydorus de inuentoribus rerum lib. 4. ca. 10 Vbi dicit Apostolos primo, deinde Pontifices, exemplo Vestalium Virginum, introduxisse fœminarum religionem, vt vterque sexu domino in castitate famularetur, & in collegia coiuere, ac sanctissimis institutis à patribus acceptis, vitam Virginitate dignam agere cœperunt, Nam Matthæus Apostolus in Aethiopia, cui ea prouincia obtigit, posteaquam Regem (vt in eius vita legitur) cum vxore & toto Regno ad fidem conuerterat, item illius filium à morte suscitauerat, filiam postremò Virginem nomine Iphigeniã sacro velamine consecrasse dicitur. Ex quo apparet, iam tunc cœpisse fœminas per hunc modum Deo dicari. Sunt tamen qui tradant, (quæ cum Hieronymo familiaritatem habuit) primam fœminarum ausam esse, id institutum: Romæ profiteri. Alij asserunt, Helenam, Constantini matrem Virgines sacras primitus legisse, quæ publico stipendio nutrirentur, seu quæ puritate vitæ, ac precibus indesinenter laudem Dei prædicarent. Hæc Polydorus, vbi plura alia de constitutis summorum Pontificum circa prædictam religionem.

Cum ergò tantus sit virgineæ laureæ decor, & monialium excellentissimum institutum soleat blanditiis & illecebris mundi vndique obsidi, proinde cantum est sacris canonibus, ne hominibus ad eas ingressus liberè pateat, néve illis egressus ad compita, ad spectacula permittatur. Hæc libertas peperit tragicas querelas, & infestissima sacrilegia. Multæ fallaci carnis illicio seductæ ad apostasiam ad Veneres amplexus sese dederunt, cum excucullatis monachis, aut aliis turpissimis impostoribus. In eos qui Moniales violant statutæ sunt iure Cæsareo pœnæ. Venus enim cum Moniale commissa punitur pœna capitis, vt est text. in §. pœn. in auth. de sanct. Episc. Iure diuino atque in foro conscientiæ excõmunicatur Sacrilegus ille Monialem violans excõmunicatur & è Christianorum consortio depellitur, nisi in mortis articulo absoluitur. c impudicas d. c Virginibus 27. q. 1. Quod si hæc parum valent libidinosis istis lenonibus? Si hæc parum prosunt impudicis istis meretricibus qui sacrum virginitatis votũ mentiuntur eos Ethnica exempla moueant. Olim Vestales, quæ ad tempus Diis virginitatem vouerant, virgis cædebantur ad necem vsque: deinde lege sancitum est, viuas defodi, auctor est Dionysius Halicar. lib. 1. antiq. Rom. & Pomponius Lætus de sacerdotus Romanorũ, vbi de Vestalibus agens sic scribit, Vestalem ob incestum pœnas hoc modo luisse. Vincta efferebatur in sandapilla per medium forum vsque ad portam Collinam, ibi tumulus impudicarum Vestalium inter muros eminet, in quo est parua cauerna subterranea, ad quam per foramen scalis descenditur, in qua est stratus lectulus & lucerna ardens, & panis, lac, oleum ne fame intereat. Deponitur hæc Vestalis, capite velato in supplicium ducitur. Pontifex cum arcana quædam pronuntiauit. cum sacerdotibus terga vertit, & statim Vestalis in cauernam demittitur, inde fossa tellure repletur, vsque ad operculum ea die silentium & mœstitia in tota vrbe est Hæc ille. & alia de his plura Alex. ab Alex. lib. 5. dierum Genialium. c. 12. ad fin. quibus accedit Plutarchus in problemate 69. qui rationem reddit multiplicem, cur viuæ defoderentur, hodie verò moniales quæ se corrumpi patiuntur, ea pœna plectuntur, vt perpetuò carceri includantur. cap. impudicas. 27. q. 1.

His ergo periculis obuiam itum est Concilij Tridentini placitis quibus seriò cauetur ne licentiore gressu moniales audeant claustra septáve monasterij egredi. Egressum enim talem comitantur semper luctus querimoniæ & scandala. Solet enim muliebre genus credulum nimis per frequentes huiusmodi circuitus lasciuias deambulationes facillimè decepi.

Vt ab illecebris Virgines Deo sacræ omninò abalienentur iubet Pontifex vt nunquam illis limen Monasterij egredi liceat neque vage & licentiores gressus includantur de hac clausura monialium pulchrè scripsit. Franciscus Bonhomius Episcopus Vercellanus. Quod si apud Ethnicos virginum tanta fuit cura quanto maior debet esse earum quæ Deo Virginitatem deuouere ne infando incestu, & sacrilegio adulterentur. Refert Plutarchus Phidiam Atheniensem statuarium clarissimum propudiosam Venerem ita finxisse vt pedibus testudinem calcaret tacitè significans domi manendum silendúmque. Idem narrat AEgyptiis hunc morem fuisse vt nuptæ sandaliis non vterentur ne videlicet domo vnquam prodirent. Quid agendum est his quæ Christo nupserunt? Marcella Romana Matrona miserat Hieronymo & Paulæ filiæq; eius Eustochio Xeniola, nempe cereos, calices, sellam, ea Hieronymus allegoricè interpretatur. Sellam interpretatur vt foras pedes vigo non moueat. Idem seriò & frequenter hanc cantilenam de custodia sanctimoniali decantat, nihilque frequentius monet, quam vt

cellarum suarum secretis tegantur. Sic enim scribit ad Eustochium. Itaque obtestor te coram Deo, & Christo Iesu, & electis angelis eius: ne vasa templi Domini, quæ solis sacerdotibus videre concessum est, facilè in publicum proferas: ne sacrarium Dei quisquam profanus aspiciat. Ozia arcam quam non licebat tangere attingens, subita morte prostratus est. Neque enim vas aureum, & argenteum tam charum Deo fuit, quàm templum corporis virginalis. Præcessit vmbra nunc veritas est. Ezechias thesaurum Dei monstrat Assyriis: sed Assyrij non debuerunt videre, quod cuperent. Scribit quoque Tertullianus ad Christianas mulieres quas à publico deterret: & quando illis fas sit in publico conspici, item docet: Quæ autem vobis causa est structiùs prodeundi, cum remotæ sitis ab his quæ ad aliud indigent. Nam nec templa circuitis, nec spectacula postulatis, nec festos dies Gentilium nostis. Propter ipsum enim conventum, & mutuum videre ac videri omnes pompæ in publicum proferuntur, aut luxuria negotientur, aut gloria insolescat. Vobis autem nulla procedendi causa non tetrica. Aut imbecillis aliquis ex fratribus visitandus, aut sacrificium affertur, aut Dei verbum administratur. Quoduis horum grauitatis & sanctitatis negotium est. Quod si maximè necesse sit vt foras eundum sit virginibus, nunquam tamen Hieronymus illis permittit, vt sola aliqua eat, sed vnà omnes. Quæ viuunt in monasterio, inquit, & quarum simul magnus est numerus, nunquam solæ, nunquam sine matre procedant. De agmine columbarum, crebro accipiter vnam separat, quam statim inuadat & laceret, cuius carnibus & cruore saturetur. Morbidæ oues suum relinquunt gregem, & luporum faucibus deuorantur. Quales verò comites secum habere debeat honesta mulier in publicum prodiens, scribit his verbis Hieronymus. Habeto tecum viduarum virginum choros, habeto tui sexus solatia. Ex ancillarum quoque moribus dominæ indicantur. Certè cum tecum sancta mater, & lateri tuo amita hæreat virgo perpetua, non debes periculosè externorum consortia quærere, de tuorum societate secura.

Quomodo autem clausura Monialium curari debeat, egregiè docet idem Episcopus Vercellanus elegantissimo ordine, in quo primum monasterij rationem habet, deinde quibus personis illud, vel ingredi, vel habitare liceat aperit, de his autem nihil dicam cùm pro locorum consuetudine, vel variari, vel infirmari contingat, vbi vel necessitas, vel vtilitas suadet. Ædificij tantum selectiorem Archetypum referamus, ad cuius instar omnia cœnobia virginum instruantur.

Vnaquæque monialium Ecclesia, quæ in posterum fit, ad hanc, quæ infrà describitur, formam construatur, quæ verò constructæ iam sunt, ad illam, quo ad eius fieri potest, proximè reducantur, nullo enim pacto diutiùs ferendum videtur, interiorem monialium Ecclesiam, vbi illæ diuina recitant, atque vnde Sanctissimum Sacramentum, cum in Missa eleuatur spectantes adorant, in exterioris Ecclesiæ finibus, quanquam à superiori parte sitam esse, neque aliter, quàm tabulato distinctam, quæ quidem ea re plura, quàm quæ nunc referrè oporteat, oriuntur incommoda, rectæ clausuræ rationi aduersantia.

Ecclesia igitur vnica tantum naui constabit, eius longitudinis, quæ transuerso pariete diuisa, & exteriori etiam pro monialium frequentia sufficiat.

In pariete intermedio, quo exterior ab interiore Ecclesia diuiditur, fenestra fit, vnde moniales sacerdotem celebrantem audiant, sacratissimámque hostiam, cùm eleuatur, spectent adoréntque, ab altaris superficie altè cubitum vnum, & vncias quatuor extructa.

Altitudinis autem duorum circiter cubitorum.

Duobus calathris ferreis, inter se quinque circiter vncias distantibus, muniatur.

Quæ calathra singula ita frequentibus virgis compacta sint, vt vna ab altera non ampliùs, quàm vnciam cum dimidia distet, atque inter se ita diuersis foraminibus inserta sint vt à suo quoque loco amoueri, diuellive non possint.

Valuæ autem ab interiori parte sera, & claui, quæ ab ipsa tantum monasterij præfecta seruentur, muniantur.

Vbi fenestra est ab altaris, vel Ecclesiæ latere, omni ratione curetur, vt illa obstructa alia super altari constituatur.

Si quæ præterea fenestra vllæ, ostiáve, rota, fenestellæ, vel rimula, per quas è monasterio in Ecclesiam, aut etiam sacristiam aspectus, vel auditus pateat, aut et aut aqua in lauacrum ad abluendas manus infundatur, omnes statim obstruantur, atque obturentur omninò.

Interior autem monialium Ecclesia pauimentum ab omni parte æquale habeat, sine vllo etiam ad altare ipsum gradu, nisi vbi ad fenestellam communionis ascenditur.

Humiliúsque omninò exterioris altaris pauimento cubito saltem vno: aut etiam, si pa-

tiatur

tiatur situs, vno cum dimidio.

Chori sedes, vbi nondum extructæ sint, quæ omnes moniales commodè capiant, congruo fabrili opere conficiantur quamprimùm, ac lectoralia item, quæ in medio choro collocentur. Ecclesiæ interiori adiungatur campanarum turris, quæ humilior quidem aliis, ac depressior multò esse debet, vt ex ea neque ostium, neque fenestra vlla, ac ne rimulæ quidem extra monasterium, neque in Ecclesiam, aut etiam Sacristiam vlla ex parte prospectus sit. Foramina, vnde funes campanarum ducendi sunt, exigua sint omninò, neque paulò, quàm necesse sit latiora. In fornice ipso, ex quo primum tabulatum constare debet, ostiolum sit, licet, per quod ad summam turrim, cùm oportuerit, ostendatur, sed bina pessulis, ac clauibus diuersis clausum perpetuò sit, quas claues perfecta item: & confessarius asseruent.

Fenestella ad vsum audiendi confessiones in medio parietis inter monasterium monialium, & confessarij domicilium interiecti construatur, quæ decem vncias alta: & duo circiter lata, clathra ferrea, & lamina minutis foraminibus perforata, telâque præterea nigra adiecta, ita sit munita, vt aperiri nunquam possit, sed neque etiam vlla ex parte dimoueri.

Collocutionis autem locus, siue, vt vocant, parlatorium, propè monasterij ianuam extruatur in quo fenestra nulla sit, quæ ab interiore monasterij parte quauis ratione lumen recipiat: neque etiam intrinsecus ab exteriori. Fenestræ autem ipsæ collocutionum clathris ferreis duplicibus in pariete firmiter infixis munitæ sint, quinque minimum vncias vno ac altero distantibus. Clathra verò singula inter se vnciam cum dimidia, atque ita alternis foraminibus inuicem infixa, & copacta, vt nulla ex parte dimoueri possint. Lamina quoque ferrea ad clathrum inferiùs adijciatur, & parieti firmiter agglutinetur, cum foraminibus vnciam vnam inuicem distantibus, eiúsque magnitudinis; quæ ciceris granum vix capere possit. Hæc præterea lamina tela nigri coloris telari instrumento clauiculis affixa obducatur, vt ne per foramina illa spectari liceat, at verò, vt aperiri interdùm possit, in medio laminæ fenestellula extruatur, quæ vncias octo vndique latè pateat, licet: sera tamen, & claue obseretur. Aperiri nullis possit, præterquam monialium parentibus, fratribus, fratrúmque vxoribus, & fratrum item vel sororum filiis, at ne iis etiam quidem, cum dies festi, aut ieiuniorum aut communionis incidunt, nec verò præsertim aduentus, & quadragesimæ tempore. Tunc siquidem nullum ad colloquendum, nisi necessitatis causa, admitti volumus, ac iubemus. In hospitijs, aut forestiriæ, vt aiunt, loco fenestra nulla prorsus sit neque rota, neque foramen aliquod, vnde aspectus, vel auditus in monasterium pateat. Cùm autem necessitatis causa alicui dandus erit cibus, per communem rotam exponatur.

Tecta verò omnia, tam hospitij, quàm parlatorij, & domicilij Sacerdotis Confessarij, alteriúsve cuiusque ædificij extra Monasterium constructi omni ratione caueatur, vt à Monasterij ipsius tectis omninò seiuncta sint. At illud omninò præcipimus, vt loca omnia supradicta ab omnibus Monasterij locis, pariete saltem intermedio vsque ad tectum, ducto, recta distinguantur. Fenestræ ampliores quæ in atrio cubiculari, vel, vt aiunt, in dormitorio sint, altæ à pauimento sex, aut septem cubitos emineant.

Horti verò ac viridaria nimis ampla, quæ quotidiano virorum labore indigent, ad congruam magnitudinem redigantur: tum vt clausuræ leges arctiùs, ac seueriùs seruentur, tum vt minori monialium impensa parietes, quos vbique altius tolli oportet, reficiantur, & extruantur.

Ianuæ, ostiáve in vnoquoque Monasterio nec plura, quàm duo sint, quorum vnum pro vehiculis, ac iumentis necessariò introducendis, alterum pro reliquis necessitatibus communiter asseruiat, quod auditorij ostium dicitur. Ianuæ verò omnes hospitij, & parlatorij sub primum noctis crepusculum omninò obseratæ sint, alioquin ii, quorum culpa id secus acciderit grauiter ab ordinario plectantur.

Omnes autem qui ex necessitatis vel officij ratione monasterium ingrediuntur, cum nulla moniali collocantur nisi cùm monasterij præfecta. De his quæ ad cultum & integritatem morum pertinent plura colloqui non fert animus, at his addi velim silentium. Est murmur impium quod audit Dominus est & latum gratúmque murmur quo non desinunt gemere. Hic sileant affectus carnis, sed audiantur gemitus Spiritus. Sacras Virgines non terreat ætas tenera, sexus fragilis corpusculi, imbecillitas, faciliora potestas, omnia possunt in eo qui elegit infirma mundi, vt confunderet fortia, elegit stulta vt pudefaceret sapientes. Non est quod metuat pusillus grex quoniam qui eum tuendum suscepit, vicit mundum. De clausura Monialium vide latiùs Oeconomiam Canonicam. 3. Class. cap. 3.

De clausura

V.

De clausura Monialium cuiuscunque ordinis & religionis.

PIus Papa V. Motu proprio, &c.

CVM nobis nuper ex parte Dilecti filij Martini de Ayala Romæ cõmorantis, Consulis protectoris & defensoris ac generalis procuratoris in rebus Maritimis & Mercantilibus, Nation. Hispanorum, Neapolitanorum & Senulorum, Mediolanensium cæterorũmq; subditorum Charissimi in Christo filij nostri Philippi Hispaniarum ac vtriusque Siciliæ, &c. Regis Catholici in alma Vrbe nostra ac Ripis, & portibus, Terrarum & locorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ subiectorum expositum fuerit non sine maxima nostra displicentia, quòd retroactis temporibus cum maximo damno & periculo miserorum nautarum, & mercium conductorum naues & nauigia diuersis mercibus onusta, propter Maris infortunium, & in dictis portibus, fugamque ab infidelibus, & aliis inimicis arreptam, aliosvé inopinatos casus ob quos nonnulli naues, & naulia deseruerunt, & ab eorundem inimicorum conatibus euasi fuerunt, eorumque personas nauibus, & mercibus in eis cõductis omissis, in terra aliquę periti in mari saluas effecerunt, naufragia passi fuerunt in portibus, plagiis, & ripis locorum maritimorum prædictæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ non sine maximo damno patronorum nauilium, & nauium prædictarum ac mercium conductarum, & detrimento Terrarum & locorum dictæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ad quæ prædictæ naues & naulia cum suis mercibus sæpissime tendebant, ibidem in beneficio, & abundantia ipsarum terrarum exponenda erant, & quod occurrentibus ad loca prædicta nautis, & conductoribus mercium præfatarum pro salute eorum necnon nauium & mercium ipsarum nanciscenda, extimantes se securos esse expectan. inter Christianos & amicos consequi opem & fauorem fratrum amicabilem prout ratio & æquitas id postulant, officiales non solùm penes eos non reperierunt auxilium præfatum, quinimo maius impedimentum, quia contra omne ius diuinum & humanum addẽdo damno, & afflictis afflictionem, cum maxima Dei, & nostra, ac proximi offensa, ab eisdem habitatoribus & officialibus terrarum præfatarum damnum & tribulatio illata fuit etiam cum minis, & comminationibus, & illi naufragantes ab eisdem eorum bonis, & mercibus, quas domino permittente à tali infortunio liberarunt, & liberabant, animo diabolico, & peruerso priuati fuerunt, dicta bona, & merces occupando, & detinendo ac si essent infidelium, Barones dominique temporales & ecclesiastici officiales talium locorum sub prætextu naufragij, & specie prætensionis, ac directi iuris illa ad se spectare, & pertinere asserebant, vsurpando dictas naues, & naulia mercesque quæ auferunt à propriis patronis in scandalosum, peruersum, & iniquum exemplum, quod non solum repugnat religioni Christianæ præsertim in Terris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ huiusmodi, quæ omnes ad se venientes benignè amplectitur, verum etiam contra omem humanam & ciuilem legem & iuris æquitatem mentemque nostram, quæ est vt omnes Christifideles qui in dictis Terris S.R.E. contractabunt sint patroni suorum bonorum, de illisque possint liberè disponere, sintque bene, & amicabiliter tractati & non debeant modo aliquo vexari nec molestari. Quapropter nos prædecessorum nostrorum vestigiis inhærendo, volentes præmissis occurrere, damnisque & scandalis ne veniant quantum possumus obuiare, Motu simili, &c. Auctoritate Apostolica, & de certa nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine ad perpetuam rei memoriam statuimus, & ordinamus, firmiterque & inuiolabiliter obseruari mandamus in virtute sanctæ obedientiæ & sub excommunicationis, necnon decem millium ducatorum auri largorum Cameræ Apostolicæ applicandorum pœnis, quatenus in Vrbe Roma suisque portibus & ripis, ac Ciuitate Anconitana, aliisque omnibus, & singulis ciuitatibus terris castris, ripis, portibus, & plagiis tam versus Adriaticum quam Mediterraneum Mare dictæ S.R.E mediatè vel immediatè subiectis, & etiam prælatorum, dominorumque temporalium & Baronum dictarum, terrarum, in quibus est commercium Maritimum, persona aliqua cuiuscunque gradus ecclesiastici, vel sæcularis communiter, vel diuisim officialis, aut priuatus, & præsertim Ostien. & Portuen. Episcoporum

Locorum Maritimorum incolæ bona naufragantium sitientes & naues mercibus diuersis locupletatas diripientes vbi procellis & irato cælo periclitantur his pœnis multantur.

Iuri non solum diuino sed humano & naturali alienissimũ est alienæ calamitati calamitatem addere & in alterius detrimentum locupletari.

Episcoporum & quorumcunque aliorum Cardinalatus honore fulgen. desuper non audeat vel presumat aut permittat præbere impedimentum, aut genus aliquod molestiæ præstare dictis nautis, & mercium conductoribus subditis prædicto Regi Catholico, & aliis quibuscunque, & cuiuscunque nationis qui cum bono, & iniquo tempore infortunium aut naufragium patiatur in dictis Ripis vel prope Ripas, aut intra mare seu in aliqua parte illius, aut partibus, seu plagiis (quod Deus auertat) aut quouis alio voluntario, necessitato, infortunato, aut pacifico modo eos inibi applicare contingat in quamcunque Ripam, portum aut plagiam dictarum Terrarum S. R. E. huiusmodi, quinimo illi fauore, & ope gratiosè recipiantur & benignè tractentur, restituendo, & restitui faciendo res, & bona eorum in talibus nauibus códucta si ea per aliquam, vel aliquos detineri, & occupari contingat, & in posterum occupabuntur, & detinebuntur, liberè absque eo quod eos ad soluendum iura aut aliquid aliud cogant & compellãt, ad effectum vt stante huiusmodi bona comportatione eorum querelæ cessent, & illi libentiori animo conducant ad loca præfata se, & eorum merces. Et licet alias fel. rec. Paulus Papa III. & Iulius etiam tertius prædecessores nostri per eorum Motus proprios & literas in forma breuis, vel alias concesserant dicto Martino Consuli auctoritatem recuperandi, & liberè recipiendi nauilia, naues, & merces naufragium passas, dictis subditis nostris, & illas propriis patronis restituendi, & restitui faciendi ab illis personis illa occupantibus, propterea approbando, & confirmando dictum breue, & Motus proprios, omnesque alias patentes, & concessiones tam Apostolicas quàm Regias quomodolibet emanatas & concessas, ac in illis contenta & inde secuta quæcunque, illis in suo robore permanentibus, & quæ sub dictis pœnis inuiolabiliter obseruari mandamus, ipsum Martinum in naufragiis commissarium generalem deputamus, non obstan. quacunque concessione, ordinatione decreto in contrarium forsan emanato, quacunque via & modo & ad instantiam quarumuis personæ aut personarum cuiuscunque status, gradus, & conditionis existen. quarum tenores pro plenè & sufficienter expressis haberi volumus, ac si de verbo ad verbum inserti essent, quibus expressè derogamus, per præsentes concedimus, & impartimur facultatem & auctoritatem dicto Martino Consuli, vt ipse tanquam talis Consul, & protector ac generalis procurator, & defensor nationum præfatarum repræsentando personas interesse habentes in talibus nauiliis, nauibus, & mercibus, & tanquã persona legitima possit pro se suósque ministros in societate dictorum patronorum præsentibus aut illis absentibus etiam ipsi patroni in absentia dicti Martini Consulis suorúmve ministrorum & deputatorum coniunctim, vel diuisim possint exigere, recuperare naulia, naues, ac merces præfatas naufragium passas siue directas in mari aut extra mare aut in aliqua illius parte, partibusque & plagiis atque Ripis, alioque quouis loco vbi reperientur. Et quia euenire solet quod tales naues & naulia ac merces in eis conductæ non sunt propriæ aut patronorum talia naulia conducentium, seu patronantium, aut ea assecurantes interessati sunt, volumus etiam quòd si patroni & nautæ seu aliæ personæ saluas effecerint aut recuperauerint dictas merces vel earum partem seu naulia præfata, nó possint modo aliquo de eis disponere absque nutu, & voluntate dicti Martini Consulis, qui solertè inquirere debeat de mercibus saluis, & perditis, vsque quo veritatem omnino comperiat, ad hoc ne sub pretextu naufragij aut proiectionis mercium in mare interesse habentes modo aliquo damnificati aut defraudati seu suis priuati existant. Et insuper, quod omnes, & singuli quarumcumque generis patroni debeant & teneantur cum omni diligentia saluare & custodire bona quæcunque per eos conducta & naufragantia neque illa tanquam perdita dimittere, sed ipsum Consulem pro opportuno remedio certiorare in beneficium, & saluationem ipsorum bonorum naufragantium, ita quod ipsis patronis siue nautis deficientibus in aliquo præmissorum naufragia huiusmodi & quæcunque, & exinde prouenientia ipsorum patronorum culpæ imputentur, & ad interesse ac damna teneantur, Ac si contingat ab aliqua persona seu personis cuiuscunque status, gradus, ordinis, & conditionis existen. & nostram monitionem huiusmodi ignoran. in toto, vel in parte detinere merces, res, & bona aliqua in eis conducta fuerint,

In eos qui naufragantium bonis detrahunt similem superius habes constitutionem sub Iulio 3.

Pœna à Pio V. Pontifice constituta in impedientes naufragium patientes aut bona naufragantiũ occupantes constituta quæ confirmantur in Bulla cœnæ Domini.

Recuperatio bonorũ naufragio dissipatorum.

Qui illæsa recuperãt bona naufragantia quomodo de illis disponere possint.

tiuè,& coactè vel prætextu prætentionis naufragij vel alio quocunque modo, eadem nihilominus dictus Martinus Consul recipere,exigere,& recuperare,& a detinentibus personis illa dictis patronis ad quod ea de iure spectant, & pertinent restitui facere absque aliqua exactione seu detractione prætextu dictæ prætensionis aut alio quæsito colore, seu solutione aliquibus personis ecclesiasticis vel sæcularibus, Baronibus, Comitibus, aut Triremium Capitaneis, Castellanis, Gubernatoribus, Commissarijs, seu cuicunque alteri cuiuscunque conditionis præeminentiæ, & status sit, facienda, Cui Consuli compellendi, & restitui, ac castigari faciendi tales vsurpatores, & detentores plenam & liberam facultatem, & auctoritatem concedimus. Quibus personis expressè in virtute sanctæ, & sub pœnis præfatis mandamus, quatenus dimittant, & sinant præfatos patronos nauium, & nauilium nationum præfatarum, & quarumcunque aliarum, eorum Consulem, & Ministrum seu ministros illa omnia recuperare, & alias de eorum nauibus, nauiliis, mercibus, & bonis conductis etiam derelictis, & iis tam per mare vagantibus quam prope terram, & in Ripa consistentibus liberè disponere absque aliqua molestia, vel impedimento illis directè vel indirectè præstan. nec debeant se intromittere in dictis rebus naufragatis, nec naufragio præfato, nisi in eo ad quod per dictos patronos, Consulem & Ministrum erunt requisiti, & vocati pro eorum ope, & fauore, nec sub aliquo prætextu, vel colore dicto Martino Consuli, aut eius Ministris seu deputatis præfatis in libero exercitio sui officij generalis consulatus, & commissariatus huiusmodi, & ad illud spectan. aliisque supradictis aliquod impedimentum, molestiam, aut perturbationem præstent, seu præstari permittant. quinimmo ei, & eis omne auxilium, & fauorem in præmissis, & circa ea necessaria, seu quomodolibet opportuna ad quæ præfati nostri subditi quotiescunque pro parte dictorum Consulis ac Ministrorum in licitis, & honestis erũt requisiti præstare teneantur, quibus eis videlicet, qui à dicto Martino Consule, & Ministris vocati erunt ad recuperationem adiuuauerint, per dictum Consulem ex pensis rerum liberatatum in quarum beneficium, elaborauerint in laboris subsidium dabitur quod iustum, & honestum erit iuxtà meritum illorum qui in saluandis huiusmodi rebus, & bonis interuenerint, licet fraternitatis charitas in talibus calamitosis euentibus eos ad id obliget atque cogat. Et vt Christi fideles ad premissa alliciantur, aut naufragium huiusmodi patientibus ab eis propitiora subsidia prebeantur, omnibus & singulis vtriusque sexus Christifidelibus, qui auxiliũ, consilium, & fauorem naufragium patientibus in reparatione, & conseruatione suorum bonorum præstiterint, decem annos & totidem quadragenas de iniunctis eis penitentiis in Domino relaxamus, Mandantes dictis nostris subditis tam Ciuitatis Vetulæ, & Ostiæ, Portí, & Neptuni, ac Pilottis illarum, ac etiam Aconæ, ac habitatoribus omnium Terrarum Riparum, portuum, & plagiarum necnon patronis, & nautis nauium, nauiliorum, Triremium, biremiũmque Capitaneis, & Barcharum conductoribus, & piscatoribus, ac aliis quibuscunque personis existentibus, & habitantibus in aut prope vel vbi talia naufragia accidere contingat, sub pœna solutionis tanti quanti bona naufragata valuerint, & quæ ob defectum adiutorij amitterentur quatenus illico postquam à patrono Consule aut deputatis vocati fuerint, occurrant & festinanter accedant cum eorum Barchis ac Triremibus, & biremibus, ad adiuuandum, & saluandum ea omni cum diligentia, ac si eorum propria essent, solutis tamen eis pro eorum labore expensis mercium conductarum, & rerum saluatarum his, quæ consuli videbitur prout labor eorum exegerit, & non possint petere nec petant aliquid aliud nec quartam nec partem, nec ius aliquod rerum saluatarum præter supradicta, Concessione, statuto, consuetudine, ordinatione, vsu, & quibusuis aliis minime obstantibus penitus cassamus, & suffragari nolumus. Volumus autem quod in locis seu territoriis vbi naufragium præfatum eueniet, Dominus, vel Domini, aut Communitas talis loci teneantur consignare in manibus nostræ iustitiæ, & Ministrorum illius latronem, seu latrones vsurpatorem, seu vsurpatores, detentorum, seu detentores huiusmodi rerum naufragatarum, alias teneantur soluere totum damnum, & expensas in tali naufragio aut illas dependen. passa, seu patienda, ac passas, & seu patiendas, Et si aliquid forsan

Præcepit Pontifex omnibus suppetias præbere Consuli ad recuperationem horum bonorum delegato.

Indulgentiæ largiuntur auxiliantibus.

Vicini locorũ in quibus naufragia fiunt debent citius opitulari naufragantibus.

Antequam bona naufragij dilapidentur Iudices Comites, Barones & Domini locorum recup. debent prosequi.

forsan occurrerit super præmissis quod dictus Consul non possit accommodare, & concludere, recurratur ad nos, & seu dilectum filium Vitellotium Camerarium nostrum, & S.R.E. quem & nullum alium illud decidere, & finire posse volumus, etiam cum facultate, & auctoritate amplissimè puniendi, & castigandi quoscunque latrones & prædatores, etiam vsque ad pœnam capitalem, Volentes etiam per præsentes præfatum Cardinalem Camerarium merum, & verum iudicem, & executorem in causis Maritimis naufragiorum, & etiam quorumcunque assecurationum super quibus lis & controuersia aliqua inter quoscunque euenire posset, ex causa tamen dictorum naufragiorum, cum opportuna auocatione à quibuscunque iudicibus, non tamen Romanæ Curiæ fore, & esse debere, necnon auctoritate præfata concedendo dicto Consuli eiúsque deputatis prout concedimus eisdem, vt pro ipsorum securitate, & defensione cuiuscunque generis arma tam offensiua, quàm defensiua, in toto Dominio & per totum Dominium Ecclesiasticum scilicet in omnibus terris, & locis Maritimis, & mari conuicinis per quindecim milliaria à terra distantibus liberè, & licitè portare possint, & valeant quibuscunque bannis editis seu edendis, & aliis quibuscunque Apostolicis constitutionibus & ordinationibus non obstant. Et nihilominus pro obseruatione præmissorum motu, & scientia nostris præfatis præcipiendo mandamus Dilecto filio Vitellotio Camerario nostro, necnon Clericis præsiden. Cameræ Apostolicæ, ac prælatis, etiam Cardinalatus honore fulgentibus, necnon vniuersis, & singulis tam Almæ Vrbis quàm aliarum quarumcunque S.R.E. mediatè, vel immediatè subiectarum Prouinciarum Terrarum, & locorum, Vicelegatis, Gubernatoribus, Locaten. Potestatibus, Iudicibus, & aliis quouis nomine nuncupatis iusdicentibus, & iustitiæ ministris, necnon Illustribus & Mag. viris Dominis Ducibus, Marchionibus, & Baronibus, Domicellis, Nobilibus, Castellanis, Triremiúmque Ducibus, & Capitaneis, ac quorumcunque locorum Communitatibus seu vniuersitatibus omnibúsque & singulis aliis particularibus personis, ad quos quomodolibet spectat, seu in futurũ spectabit, seu spectare poterit, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ prædictæ mediatè, vel immediatè subiectis, quatenus præmissa omnia, & singula inuiolabiliter obseruent, & obseruari faciant, & sub pœnis, & censuris antedictis, necnon rebellionis, & priuationis omnium, & singulorum bonorum, seu officiorum, ac confiscationis, & publicationis quorumcunque bonorum per eos, & ipsorum quemlibet obtentorum incurrendíque in crimine læsæ maiestatis. Contradictores &c. cum amplissima facultate, & auctoritate dictos raptores, grassatores, & depredatores & latrones, in fragranti crimine, seu delicto repertos puniendi, & castigandi, ad effectum, vt huiusmodi iustis querelis cessantibus, dicti mercatores, & nautæ eo libentiùs cum suis nauigiis, nauibus, & mercibus ad Vrbem ipsam locáque prædicta, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ prædictæ securius, & tutius accedant. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, necnon statutis, & consuetudinibus, etiam municipalibus quarumcunque terrarum, & locorum in contrarium forsan editis, ac priuilegiis, indultis, & literis Apostolicis quibusuis personis, necnon ciuitatibus, oppidis, locis, castris, portibus, Maritimis, sub quibuscunque verborum formis, & tenoribus, ac cum quibuscunque clausulis & decretis, & contractibus, & Motu proprio &c. ac alias concessis, quibus omnibus &c illorum tenores &c. pro expressis habentes, hac vice latissimè derogare placeat, cæterísque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod præsentis nostri Motus proprij sola signatura sufficiat, & vbique fidem faciat in iudicio, & extra, regula contraria non obstante, seu si videbitur literæ in forma Breuis expediri possint.

Camerarius S. R.E. Iudex istarum causarum deputatur.

Consulis famuli & satellites armati incedere possunt.

Facultas & deputatio executorum.

Clausula derogatoria.

Placet Motu proprio M.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum Octauo Kal. Maij, Anno Primo.

Ad legem Iuliam de vi publica teneri diximus sub Iulio tertio eos qui bona naufragantiũ diripiunt Et meo iudicio fauere debent leges his qui publicæ vtilitatis causa pelago se credunt cum tot tantisque rerum discriminibus. Omnium enim negotiorum periculosissimum est nauigatio l. ciuitas. C. de officio rector Prouinc. Nec culpanda est prudens illa Methanea Catonis Censorij quæ eorum quæ in vita egerat se pœnitere potissimum dicebat quod nauigio

velius esset quò pedestri itinere peruenire potuisset. Hinc Anatharsis Scytha dum aliquem qui nauigauerat interrogasset quanta esset spissitudo tabularum nauticarum atque respondisset quatuor digitorum tantillum tunc Anatharsis inquit à morte abfuisti, & iterum interroganti cuidam an nauigantes inter mortuos vel inter viuos referret, in vtraque dixit numero pono sentiens maximum esse nauigationis periculum sic Ouidius.

Nam prope tam letum quam propè cernit aquam. Nec minus prudenter dicebat Plutarchus primo Symposiarum: πλοῦς μὲν ὁ παρὰ γῆν περίπατος δὲ ὁ παρὰ θάλατταν ἥδιστος. Nauigatio iuxta terram, rursum ambulatio quæ fit iuxta mare iucundissima est.

Ingentes clades naufragia fiunt etiam expertissimis nautis cœlo irato, ventis ferocibus at plura accidere puto ob ipsorum nautarum infanda scelera quo hominū genere nihil magis impium nihil crudelius, aut a Deo alienius est. In singulis fluctibus in cuiuslibet venti rigidiore halitu ad infandas blasphemias fugiunt. Deum ipsum pro ludo in tranquillo cursu: in aduerso pro hoste aut pro pecude habent. Quas non audiuimus contumelias? quæ non execrabilia verba? haud multum abest illud Palinuri Virgiliani.

-- Non si mihi Iuppiter author
Spondeat, hoc sperem Italiam contingere cœlo.

Quamuis autem ferocientes isti homines nunquam prosperum mare mereantur, illis tamen nulla ferenda est iniuria, quin potius cum procellis agitantur auxiliandi, & si quid ex naufragio deperditum fuerit, tutum esse debet, & restituendum, qui secus faxit constitutionibus principum extra ordinem punitur l. 1. ff. ad l. Iul. de vi priua.

VI.

Contra homicidas & Bannitos illorúmque complices & receptatores.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

SVPERNAE dispositionis arbitrio gregis Dominici curæ præsidentes inter varias animi solicitudines, quæ ex pastoralis officij ministerio nobis incumbūt, illam à nobis potissime amplectendam esse putamus, per quam inter singulos gregis eiusdem fideles, præsertim vero nobis, & Romanæ Ecclesiæ subditos pax, & concordia confouentur, seditiones sedantur scandalis obuiatur, & animarum salus procuratur, Vnde ea quæ sedula meditatione hactenus a diuersis Romanis Pōtificibus prædecessoribus nostris præmissorum ratione gesta fuisse ac ordinata comperimus, quò sæpius fideles ipsi illa prospicient innouari, eò feruentius ac promptius ad illorum obseruationem excitentur, confirmanda, innouāda nostræque auctoritatis munimine roboranda esse censemus, aliasque desuper disponimus prout in domino conspicimus expedire.

Pius II. decreuit homicidas non posse remitti nec assecurari ab officialib. sciebat enim quam inhumanum & exosum Deo esset hominem in hominem crudeliter & belluino more debacchari.

Sanè aliàs postquam fœ. re. Pius Papa II. prædecessor noster, per eum accepto, quod à certis tunc elapsis annis citra in terris, & locis, & tenimentis dictæ Romanæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectis, quamplura etiam ex leuibus causis commissa esse reperiebantur homicidia, idem prædecessor attendens crimen huiusmodi inter alia perniciosum esse, & detestabile, & iuxta canonicas sanctiones debere graui animaduersione puniri, & tantò seuerius puniendum, & extirpandum fore quanto manifestis cognoscebatur quod ex eo scandala, & plurima mala subsequebantur, ac cupiens quod eiusdem Ecclesiæ mediatè, vel immediatè subiecti, pacifici forent & modesti, ac terras, & loca prædicta sicariis expurgare, inter alia per suas literas statuerat, & decreuerat, quod omnes illi qui pro delicto huiusmodi forent condemnati, aut alias de ciuitate aliqua, seu districtu ipsius banniti, non possent ad ciuitatum seu districtuum huiusmodi quocunque tempore, seu in eis vel eorum altero moram trahere etiam habita pace ab hæredibus, & consanguineis, seu filius ipsius occisi, nec Legatus etiam de Latere aut Gubernator qui pro tempore foret vel quiuis alius posset auctoritate Apostolica seu ex officio suæ legationis aliquem homicidam, seu bannitum rebannire, & reducere, seu reuocare ad ciuitatem vel districtum aut eorum alterum, seu ei licentiam vel saluum conductum concedere, seu morandi in eis, vel eorum altero in perpetuum, vel ad tempus modicum, siue magnum, nec etiam ad diem vnum, siue noctem. Quod si secus per quemcunque ex prædictis factum foret, ipso facto pœnam excommunicationis

nis sine vlterioris sententiæ, declaratione, à qua per alium, quàm per summum Pontificem, & tunc facta de hoc speciali expressione, non posset absolui, ac licentia, reductio reuocatio, saluus conductus, & cassatio processus, & bandi huiusmodi essent ipso iure nulla, nulliusque roboris vel momenti, incideretque etiam in pœnam auocatorum mille auri Cameræ Apostolicæ applicãdorum, quam Thesaurarius, cui hoc secretè, vel publicè foret relatum, & denunciatum retineri faceret, & mandaret, nullo super hoc expectato seu requisito superioris mandato. Quod si nõ faceret ipse Thesaurarius, eandem sententiam excommunicationis ipso facto cum eiusdem qualitatibus incurreret, ipseque rebannitus, reductus, siue quocunque alio modo reuersus posset deberétque capi, detineri, & incarcerari, ac de ipso secundùm sententiam contra eum latam, iustitia fieri per Gubernatorem, Potestatem vel alios Officiales ad quos spectaret, & pertineret incontinenti, sine vlteriori sententiæ notificatione, requisitione superioris vel alterius, sub pœna ducentorum ducatorum auri Cameræ præfatæ applicandorum, quam Thesaurarius præfatus simili modo, & forma, ac sub similibus censuris faceret retineri, & quod quæcunque appellationes interpositæ, vel interponendæ ab huiusmodi vel aliis sententiis, siue grauaminibus contra homicidas latis, vel e processu contra eos facto, & si lis vel instantia super eis penderet, & inhibitiones vigore ipsarum emissæ forent per Auditorem Cameræ vel alium quemcunque ordinarium, vel delegatum, essent nullæ, & inualidæ. nec ad vlteriora super his, & ipsarum vigore procedi posset, aut deberet. Quinimmo appellationes, lites, & causæ huiusmodi censerentur auocatæ, extinctæ, & inualidæ, nec Potestates seu Officiales, quibus inhibitum foret, mandatis, inhibitionibus litis pendentiis, censuris & pœnis in eis contentis astringerentur, imo tenerentur, & deberent ad executionem sententiarum latarum procedere. posset tam in casibus à iure vel statuto præmissis appellari ad Gubernatorem Ciuitatis Prouinciæ, qui infra mensem causam diffinire tenerentur, quo elapso inhibitio, & instantia super eis essent nullæ, & liberè sine impedimento posse fieri executio sententiæ vel banni, ac si non fuisset inhibitum & appellatum. Quodque banniti, & condemnati, propter huiusmodi crimen homicidij censerentur banniti ab omnibus circumuicinis locis vsque ad milliaria quinquaginta, infra quæ si reperti forent, possent & deberent capitalis sententiæ, siue condemnationis pecuniariæ executiones fieri contra eos, per Potestates, & alios Officiales, ciuitatibus, districtui, & loco præsidentes, sub pœnis pecuniariis simili forma incurrendis, Ita quod omnes, & singuli homicidæ quorum delictum notorium foret, vel de homicidio infamati, seu condemnati, etiam si de delicto huiusmodi forma statuti non posset inquiri, vel aliqua pœna imponi, vel etiam si ipsius delicti vel pœnæ pro eo impositæ auctoritate Apostolica, vel alterius ab ea, vel à Romano Pontifice potestatem habente, esset facta remissio. cassatio, processus, & sententia annullata, vel alias quomodolibet dispositum per viam gratiæ vel iustitiæ remissionis in toto, vel in parte, non posset habere, officia vel dignitates in quibuscunque locis, ciuitatibus, & terris, a quibus banniti forent & in quibus domicilium eorum originem, que haberent, seu alias moram traherent, vel residerent, etiam si forent absoluti, rebanniti, vel alias eorum sententia seu condemnatio sine processus irritati, vel alias pro infectis habiti, sed perpetuò essent infames, & omni officio, dignitate priuati, nec possent ferre testimonium, nec tabellionatus officium exercere, neque admitterentur ad iudicandum seu aliud officium exercendum, & ab omnibus actibus legitimis essent perpetuó suspensi, quinimo si huiusmodi officia acceptarent, exercerent, seu alias ad ea exercenda admissi forent, tam ipsi quàm Gubernator Legatus, aut superior qui eum eligere, vocare, aut ipsum officium exercere feci præesse pateretur, pœnam quingentorum ducatorum auri ipso facto incurrerent. & sua gubernatione priuarentur, nec gesta in iudicio, vel extra iudicium tam per eum qui admissus foret ad officium, quàm per eum qui illud exercere passus foret de cætero valida essent. & robur obtinerent, quinimo essent nullius roboris, vel momenti, & si ecclesiasticæ personæ forent, sententiam excommunicationis ipso facto incurrerent sine vlteriori declaratione, à qua pœna non possent præterquam à Rom. Pont. cum speciali delicti, seu homicidij huiusmodi expres-

Appellationes & condemnationibus in causis homicidij nullas esse voluit.

Homicidij criminis rei & ob illud flagitium banniti debent exulare à locis circumuicinis vsque ad milliaria 50. Clemens verò voluit eos penitus Romanæ Ecclesiæ solum vertere.

sione absolui: Et Thesautarius Cameræ sine vlteriori requisitione, seu notificatione, aut inhibitione, vel monitione salarium eiusdem, vel alteri debitum retinere debere, si ab eo deberetur, si vero non deberetur, Potestati, Gubernatori, vel alteri ad quem spectaret, ab eis vel eorum altero exigi, & satisfieri sub eisdem censuris in eisdem literis quas idem prædecessor per omnes ciuitates Ecclesiæ publico præconio publicari mandauerat. *

** De pœnis homicidiorum latiùs disseritur in huius constitutionis scholio, ex variis locorum legibus & statutis. Iure canonico quod semper Ecclesia mãsuetudinem spirat, laicus pro homicidio excõmunicatur clericus autem deponitur prætereaq; priuatur beneficiis. Iure vero Cæsareo homicida punitur pœna legis Corneliæ de sicar. vt est text. in l. 1. ff. ad l. Corn. de sicar. vt est text. in l. 1. ff. ead. l. quæ pœna est in nobili deportatio & bonorum omnium confiscatio vt est text. in l. 3. §. legis Corneliæ. eod. tit.*

Cum sæpius contingeret, quod offensionis ignarus, aut ob huiusmodi excessus condolens, horribili immanitate, & furiosa dementia in vindictam iniuriæ vulneraretur, & interdum occideretur, aut aliquis propinquorum offensi ad vltionem iniuriæ propinqui sui, vt præmittitur, propinquum offendentis vulneraret, vel occideret, seu vulnerari, vel occidi faceret inde quoque iuxtà damnabilem abusum ciuitatis vtraque pars se domibus priuatis includeret, quam in contemptum summi Pontificis videlicet Principis, ac etiam Magistratuum Ciuitatis, armatis complebant, & interdum fores domorum ac porticus, steccatibus, vbi tanquam ad officinas, ac asylum scelerum perditi homines, & scelesti ab vtraque parte conueniebant, illic inuidia, factio coniungeretur atrocissima sceleris immanitate concordans, illic dementia, & furia esset venalis iniuria dum hi qui nulla erant iniuria lacessiti, ad vindictam offensorum insana mente, & seruili crudelitate coniurarent, hi essent quorum pedes veloces erant ad effundendum sanguinem, qui viam pacis non cognouerant, inter quos fœda, & obscœna commercia, alearum lusus, pecuniarum effusio, patrimoniorum dissipatio, diræ blasphemiæ, & obscœni agebantur incestus, ex his oriretur regentium Rempublicam, & Magistratum contemptus, ac seditiones nonnunquam suscitarentur. Et si quando huiusmodi rixæ, & dissentiones intercederent, non solùm propinqui, atque coniuncti, sed etiam extranei vtrique parti se offerrent, quod vulgo Apulcos, & materno vocabulo (*fare di bene*) nuncupabatur, ex quo plerunque totius ciuitatis studia diuidebantur & non sine graui nota regentium atque discrimine reipublicæ armarentur aduersus proximos miseri spiritu diaboli repleti omne ius humanæ societatis, omnem charitatem, omnem ciuilem concordiam damnabili abusu subuerterent [fel]iæ memoriæ Paulus Papa II. etiam prædecessor noster per suas literas perpetuò statuerat, & ordinauerat, vt quicunque extunc deinceps Baro, aut Domicellus, aut ciuis Romanus vel quęuis alia ecclesiastica, secularisque persona cuiuscunque conditionis, & qualitatis existeret, quacunque etiam atroci iniuria lacessita pro sua, vel amici, aut propinqui iniuria vindicanda, patrem, aut filium, fratrem, aut propinquum, vel alias amicum, vel domesticum offendentis vulnerare, mutilare, occidere, vel quocunque modo realiter, vel personaliter offendere præsumeret, aut talia fieri faceret, vel mandaret, similiter qui in Vrbe Roma, vel eius districtu occasione rixę vel brigæ domum communire, armatos receptare, aut tenere, vel adhęrentes, & complices, ac fautores brigę accersere, siue quamcunque conuentionem, congregationem, & collectam hominum ad vltionem iniurię inuocare, excitare, inuitare, vel receptare pręsumeret per se vel alium, crimen lęsæ Maiestatis, rebellionis & seditionis in Vrbe concitare reus censeretur, & haberetur, ac veluti talis à competentibus Iudicibus seuerissimè puniretur, Ecclesiastici verò talia perpetrantes omni dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio essent ipso iure priuati, & perpetuò manciparentur, ac beneficia eorum liberè per illos ad quos collatio pertinebat eorum conferrentur. Omnèsque præterea talia committentes tanquam Christianæ Religionis alieni publicæ pacis æmuli, ab omni populo, ciuitate, loco, & terra dictè Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiecta essent, perpetuò diffidari eorum bona tam mobilia, quàm immobilia essent ipso iure Cameræ Apost. confiscata. Nulli præterea talium alicuius aperiretur ianua dignitatis, aut honoris Ecclesiastici vel mundani, seu ad alicuius loci regimen esset assensus. Et vt magis esset famosa eorum infamia, factio testamenti actiuè & passiuè esset eis interdicta ad actus legitimos nullus eis pateret aditus, nulla porta panderetur, omni spe, gratia, aut dispensationis exempta.

Paulus II. in Brigosos & iniuriæ vlti ex consanguineis facta vltionem cæco impetu capiẽtes constitutionem edidit.

Et præter prædictas pœnas sententiam excommunicationis, & perpetuæ maledictionis incurrerent, à qua absolui non possent nisi per Romanos Pontifices, præterquam

tanquam in mortis articulo constituti. Illi vero qui ipsis offensis, vel offendentibus, seu brigosis adhærere, fauorem, opem, auxiliumq; promittere, aut in domibus, vel castris, locis, seu fortalitiis suis receptare, aut qui iuxtà vulgare (*fare di bene*) extunc deinceps præsumerent tanquam fautores scelerum, & conspiratores aduersus publicam pacem omninò similis rebellionis, confiscationis, depositionis, priuationis, inhabilitatis, ac excommunicationis, & anathematis pœnas incurrerent. Et prętcrea vt domus, & habitationes principalium offendentium, qui vindictam in alios: vt pręmittitur, sumere, & exercere, aut etiam qui ex vtraque parte domos ipsas munire, aut congregationes, occasione brigę, aut collectas hominum adunare, vel armis, aut armatis, seu steccatis, aut propugnaculis communire ausi forent, in detestationem tanti facinoris demolirentur, & vsque ad solum ad perpetuam infamiam prosternerentur, per hoc quoque sæcularibus, aut aliis iudicibus suis competentibus non ademerat facultatem vtendi statutis, & legibus aduersus tales editis, & edendis.

Homicidarũ, fautores, rebellionum & conspirationis suspicionem fugere nequeunt.

Et successiuè recolendæ memoriæ Sixtus Papa IIII. similiter prædecessor noster accepto per eum quod contenta in literis Pij prædecessoris huiusmodi à certis annis tunc elapsis citra non fuerant obseruata, & ex illorum non obseruantia subditi præfatę Ecclesiæ procliuiores erant ad homicidia committenda, ac ferè passim quotidie perpetrabantur, & homicidæ præfati ideò ad illa committenda promptiores existebant, quia sperabant latere & suorum excessuum remissionem consequi facilè posse, ac detestabilem & horrendam sicariorum nequitiam talium ad aliorum cautelam iuris remediis prosequi studio cupiens indefesso, habita super iis cum fratribus suis præfatæ Ecclesiæ Cardinalibus deliberatione matura, de illorum consilio per suas literas, statuta, decretáque Pij prędecessoris huiusmodi, ac prout illa concernebant omnia & singula in dictis literis Pij prædecessoris præfati contenta approbauerat, & robur perpetuæ firmitatis obtinere debere decreuerat, ac voluerat & de eorundem fratrum consilio statuerat, & ordinauerat, quod condemnatis eatenus, & quos in posterum condemnari contingere vbilibet in ciuitatibus, terris, & locis prædictis pro homicidio, siue vt principales, siue vt auxilium, consilium, vel fauorem præstantes, suarum condemnationum remissionem, aut contra illas saluum conductum, & licentiam securè in loco patrati criminis, vel infrà quinquaginta milliaria (vt præfertur) propinquo nullatenus obtinere possent ab alio quàm à Rom. Pont. qui pro tempore esset, & alicuius alterius etiam Legati de Latere remissio nemini suffragaretur, & si forsan contingeret eundem Rom. Pont. ad remissiones siue saluumconductum huiusmodi procedere talis remissio per præoccupationem processisse censeretur, & nemini prodesse posset, nisi in illa verus literarum Sixti prædecessoris huiusmodi tenor de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes inferiùs insertus foret: ac specifica, & determinata causa exprimeretur: quę eundem Rom. Pont. induceret ad derogandum eisdem literis Sixti prędecessoris, quę cum tam matura deliberatione ab eodem Sixto prędecessore emanauerant.

Sixtus IIII. Pij secundi contra sumentes vindictam in propinquos offendentis confirmauit.

Et subsequenter sanctę mem. Iulius Papa II. etiam prędecessor noster habita super iis cum fratribus suis tunc & dictę Ecclesię Cardinalibus deliberatione matura, & de illorum consilio literas Pij & Sixti prędecessorum huiusmodi prout illas concernebant, omniáque & singula in eisdem literis contenta per quasdam approbauerat, & innouauerat ac robur firmitatis perpetuò obtinere debere decreuerat, ac illas ad bannitos, seditiosos, & rebelles, aut alios pro quocunque alio crimine capitali, à quibusuis officialibus tam in dicta Vrbe: quam extrà eam, & in terris eidem Rom. Eccl. mediatè, vel immediatè subiectis iusdicentibus, pro tempore condemnatos, & brigosos nuncupatos pacem iuxtà ordinationes dictę vrbis Apostolica auctoritate approbatas facere recusantes: necnon ius sibimet contra alios dicentes, aut caualcatas, siue Romani Pontificis aut Officialium suorum speciali licentia facientes, vel mouentes, pręfata auctoritate de eorundem fratrum consilio extenderat, ac vniuersis & singulis tam laicis, quàm Ecclesiasticis cuiuscunque status, gradus, ordinis, excellentiæ, & dignitatis, Ducibus quoque, Comitibus, Baronibus, Domicellis, necnon communitatibus, vniuersitatibus ciuitatum,

Iulius II. constitutiones superiorum Pontificum in brigosos & homicidas latas extendit ad condemnatos & bannitos pro quocunque delicto capitali.

terrarum

terrarum, castrorum, & aliorum quorumcunque locorum dictæ Ecclesiæ mediatè, vel immediatè subiectorum, districtè præcipiendo mandauerat, & inhibuerat, ne aliquis eorum homicidas, bannitos, exitiosos, & rebelles, dicentes, aut cauaicaras facientes, vel mouentes in eorum ciuitatibus, castris, seu locis aliis quibuscunque recipere, & retinere, seu auxilium, consilium, vel fauorem directè vel indirectè, publicè vel occultè per se vel alium præstare, aut in eorum domibus, seu castris, vel locis recipere, & receptare præsumerent, & si aliquis contra inhibitionem, & mandatum huiusmodi quouis modo directè vel indirectè de cætero venire præsumerent, idem Iulius prædecessor omnes, & singulos sic contrauenientes excommunicationis maioris, & anathematis sententiam, à qua non nisi ab ipso Iulio prædecessore, & eiusdem successoribus (præterquam in mortis articulo constituti, & debita satisfactione præmissa) absolui possent, incurrere, eosque omnibus, & singulis priuilegiis gratiis, libertatis, indultis, exemptionibusque, immunitatis realibus, & personalibus, ac ciuitatibus, castris terris, locis, & dominiis eorum dignitatibus, & honoribus, iuribus, & officiis, ac etiam feudis, & concessionibus quibuscunque, quæ à Romana præfata, & quibuscunque aliis Ecclesiis obtinere noscebantur, sub quacunque verborum forma, & tenore, ac cum quibusuis efficacissimis, & insolitis clausulis etiam præseruatiuis ab incursu pœnę priuationis eo ipso priuatos, & inhabiles, ac indignos ad illa, & quælibet alia in posterum obtinenda, & quoscunque actus legitimos exercendos fore nunciauerat, & illa per ipsum Iulium prædecessorem, & successores suos absque aliqua declaratione super incursu pœnæ priuationis huiusmodi, aut citatione eorum qui priuationis pœnam incurrerent facienda, aliis personis in feudum seu vicariatum, aut alias, ac si per elapsum temporis concessionis, aut finitam lineam ad dictam cameram reuersa essent, liberè concedere, ac alias de illis disponere posse decreuerat, & declarauerat. Necnon ciuitates, terras, castra, & loca prædicta Cameræ præfatæ confiscauerat, incorporauerat, applicauerat, & appropriauerat, ac confiscata, incorporata, & appropriata esse, sicq; contrauenientes pro rebellibus eiusdem ecclesiæ haberi, & censeri debere voluerat, eorum subditos, ac vasallos, & arcium, ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum prædictorum Castellanos à quocunque fidelitatis iuramento quo ipsi essent quomodolibet astricti penitus absoluens, ciuitates quoque terras, castra, & loca prædicta, si ad eiusdem ecclesiæ obedientiam se non reducerent, seu in præmissis quomodolibet delinquerent, & etiam quorumcunque eis auxilium, consilium vel fauorem quouismodo directè vel indirectè, publicè vel occultè præstantium, etiam quacunque ecclesiastica, vel mundana, & regali præfulgerent dignitate, & excellentia, vt præfertur, & ad quem eos declinare contigeret, ecclesiastico subiiciens interdicto tandiu firmiter obseruando; donec ibidem foret etiam per triduum post inde discessum. Illos quoque qui aliquem scirent culpabilem in prædictis, & eidem Iulio prædecessori, vel successoribus suis intra trium dierum spatium non referrent, vel alicui per quem ad eum fideliter referretur ad similes pœnas incurrere voluerat. Et insuper per eundem Iulium prædecessorem accepto quod cum nonnulli ciuitatum, castrorum, & locorum tam regni nostri tunc sui Siciliæ citra Pharum, quàm aliarum partium dictæ Ecclesiæ subiectarum etiam Vrbi prædictę adiacentium, quàm propter homicidia, aliqua nefanda per eos perpetrata excessus, crimina, & delicta, & alias eorum demeritis id exigentibus à ciuitatibus, terris, castris, & locis eorum, seu in quibus tunc morabantur exules, rebelles, & banniti, quod in illis propterea securè morari nequirent, alij de ciuitatibus, terris, castris, & locis dictę Ecclesię subiectis ad Regnum, & alias adiacentes huiusmodi, alij autem ex Regno, & adiacentibus partibus prædictis, ad ciuitates, terras, castra, & loca eidem Ecclesiæ subiecta prædicta etiam dictæ vrbi adiacentia se transferrent, nonnulli Barones, Proceres, & Domini, seu Vicarij in temporalibus ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum, ac regni, & partium adiacentium prædictorum, eorumque Officiales, & subditi dictos homicidas, bannitos, criminosos, atque rebelles homines scienter receptare, & quod grauius erat protegere, et defendere non formidabant se reos tantorum scelerum per homicidas & alios bannitos prædictos perpetratorum apud Deú constituentes, & tam ipsis homicidis

Pœna statutorum & contrauenientium huic constitutioni.

Iuramento fidelitatis liberatio.

Receptatores sceleratorum, ad scelera propensiorem audaciã incutiunt.

cidis,& malefactoribus,quàm aliis similia,vel grauia delicta perpetrandi,& committendi audaciam,& scelerum huiusmodi impunitatem tribuentes in animarum suarum periculum,iustitiæ conculcationem,ac dictæ sedis auctoritatis contemptũ & scandalum plurimorum:idem Iulius prædecessor Motu proprio omnes , & singulos Barones,Proceres,Milites , ac Dominos, & Vicarios in temporalibus ciuitatum,terrarum castrorum ,& locorum eorundem,necnon nostros , & eorundem Baronum,procerum,Militum, & Dominorum Vicarios:Officiales,& subditos per suas literas requisierat,& monuerat, eisque,& eorum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ,& sub excommunicationis latæ sententiæ pœna, quam contrafacientes eo ipso incurrerent,districtiùs inhibuerat,ne homicidas,bannitos, criminosos,rebelles, aliósque infames homines præfatos , qui propter eorum delicta banniti in locis originis suæ,seu aliis regnorum,ciuitatum,terrarum , castrorum,& aliorum locorum prædictorum propter eorum malam vitam commutari non poterat , extunc decætero nullatenus receptare,aut eis consilium,auxilium, vel fauorem quouis quæsito colore præstare præsumerent. Quinimo tales ad eorum dominia declinantes,seu in eis commorantes capi , & ad forum seu iustitias , vel Officiales ad quos punitio,& castigatio criminum,& excessuum per eos perpetratorum,de iure vel consuetudine pertinebant,& spectabant destinare,aut si partibus læsis,& offensis vtiliùs foret,illos iuxta criminum,& excessuum per eos perpetratorum qualitatem ad pœnas à iure statutas in locis vbi deprehensi forent procedere procurarent.

Præterea fœlicis memoriæ Leo Papa X.etiam prædecessor noster similiter per eum accepto quod nequissimi Sicarij eò ad perpetranda homicidia , & mala omnia committenda procliuiores reddebantur,quo in opprobrium iustitiæ,&animi sui indignationem non solùm in ciuitatibus,terris,castris, & locis ipsius Ecclesiæ dominio subiectis, & non subiectis dictæ Vrbis conuicinis , sed etiam in Vrbe ipsa intra ædes, & Palatia retinebantur,& recipiebantur , aut ob fauorem Ducum, Marchionum,Comitum,Baronum,Domicellorum , Dominorum temporalium, armorum Capitaneorum,Doctorúmque,& aliorum Magnatum auxilium confouebantur,Iudicum quoque,& Officialium animaduersio in eos sæpe , & sæpius omissa fuerat,idem Leo prædecessor Motu simili, & ex certa scientia priores literas Iulij prædecessoris huiusmodi,ac omnia , & singula in eis contenta per suas literas approbauerat , & innouauerat. Adiiciens , & de Apostolicæ potestatis plenitudine statuens quod si Duces,Barones,Marchiones,Comites, Domini temporales, Vicarij,Feudatarij,armorum Capitanei,Ductores,Magnates,Principes , Communitates,& Officiales Ciuitatum ,Terrarum, & locorum dictæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectorum,homicidas,bannitos,exititios, rebelles , aut pro quocunque crimine capitali pœna damnatos , necnon brigosos pacem facere recusantes treugarum siue induciarum violatores,seu fractores , ius sibimet contra alium dicentes,caualcatas aut armatas , vel vltra numerum decem hominum coadunatas facientes propria auctoritate,vel mouentes:ad eorum terras,ciuitates,castra , loca, territoria , & dominia declinantes non solum reciperent,retineret,vel eis auxiliũ, consilium,opem,fauorem tacitè,vel occultè,directè, vel indirectè præstarent , aut contra mandata , & inhibitionem in eiusdem Iulij prædecessoris literis contentas deuenirent,sed etiam si eosdem manu forti non acciperent , apprehenderentque, captos ad mandatum Romani Pontificis pro tempore existentis,aut suorum Officialium exhiberent,traderentque,non solùm omnes,& singulas sententias, ac etiam priuationis pœnas in eisdem literis expressas , verùmetiam læsæ maiestatis reatum , & verùm ac nulla iuris aut hominis fictione confectum crimen eo ipso incurrerent,& in eos sic contrafacientes modo & forma quibus in veros criminis læsæ Maiestatis reos à iure procedi debere statutum erat, procederetur, & tam ad præfatas quàm huiusmodi læsæ Maiestatis criminis à iure inflictas pœnas executiuè deueniretur. Et insuper omnia & singula per Iulium prædecessorem,& vt præfertur per Leonem huiusmodi innouata,& de nouo statuta , & illis adiecta perpetuæ firmitatis robur obtinere,& inuiolabiliter obseruari deberè decreuerat.

Leo X. Iul. II. constitutionẽ in homicidas & Brigosos ratam haberi voluit.

Imponit quoque pœnas Dominis locorum S.R.E. subditorum & iurisdictionum officialibus bannitos non capientibus.

Porrò ad notitiam similis memoriæ Clementis Papæ VII.pariter prædecessoris nostri peruenit plures Vrbis,ciuitatum,terrarum,castrorum,locorum, &

Clemens VII. cõfirmauit cõst. Pij II. Paul. II. Sixt. IIII. Iul.II.Leon.X.

tenimentorum, ac regni, & partium prædictorum contra literas prædecessorum huiusmodi elata ceruice deuenire, & se aduersus iustitiæ clypeum, & regulã rebelles constituere præsumant, ac censuras, & pœnas præfatas in eisdem literis contentas sensu reprobo paruipendere non verebantur in animarum suarum perniciem, diuinæ Maiestatis offensam, & reipublicæ læsionem, idem Clemens prædecessor ne literæ præfatæ quæ prouida deliberatione ab ipsis prædecessoribus manauerant, contemptibiles redderentur, sed excessuum perpetratores debita animaduersione punirentur, opportunis remediis prouidere volens. Motu proprio non ad aliquorum eidem super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de sua mera liberalitate, & ex certa scientia singulas Pij, Pauli, Sixti, Iulij, & Leonis prædecessorum literas huiusmodi, cum statuti, ordinationis, extentionis, additionis, inhibitionis, decreti, declarationis, confiscationis, incorporationis, applicationis, voluntatis, & mandati, ac cum omnibus & singulis aliis in eis respectiuè contentis clausulis, auctoritate Apost. per suas literas approbauerat, & innouauerat, ac perpetua roboris firmitate subsistere, & per singulos quos literæ ipsæ concernerent, sub excommunicationis, anathematis, maledictionis, infamiæ suspensionis, diffidationis, criminis lesæ Maiestatis; seditionis, rebellionis, confiscationis depositionis, priuationis, inhabilitatis, & interdicti, & aliis censuris, & pœnis ecclesiasticis, & temporalibus in eisdem literis contentis, quas contrauenientes eo ipso incurrerent, perpetuò inuiolabiliter obseruari debere decreuerat, illasque etiam ad hoc vt homicidæ, sicarij criminosi, rebelles, atque infames propter homicidia, aut alia nefanda per eos perpetrata, excessus, crimina, & delicta in ciuitatibus, terris, castris, vel locis eorum seu in quibus tunc morabantur banniti, & condemnati etiam habita pace ab heredibus, filiis, seu consanguineis occisorum, ac partium læsarum, non solùm à locis circumuicinis vsque ad quinquaginta milliaria, sed etiam ab omnibus & singulis ciuitatibus, terris, castris, & locis, etiam regni & partiũ prædictarum nobis & dictæ Romanæ ecclesiæ quomodolibet mediatè vel immediatè subiectis banniti & exules essent et esse censerentur, nec in illis seu eorum aliquo etiam prætextu cuiusuis licentiæ, salui conductus, remissionis, reductionis, reuocationis, vel alterius gratiæ per eos desuper quomodolibet pro tempore obtentæ moram trahere possent: Et si in eis residerent, vel reperti forent, capi, detineri, & incarcerari, ac iuxta criminum, & excessuum per eos perpetratorum qualitatem, vel literarum Pij prædecessoris huiusmodi tenorem, sub pœnis in eisdem literis contentis per Officiales ciuitatis, terræ castri, vel loci, in qua vel in quo deprehensi forent, debitis pœnis plecti, seu inde educi & ad forum seu Officiales, ad quos criminum & excessuum eorundem punitio, vel de iure, vel de consuetudine pertineret, remitti deberent extenderat & ampliauerat. Et nihilominus præmissa omnia, & singula prout per Pium, Paulum, Sixtum, Iulium, & Leonem prædecessores præfatos statuta, & ordinata, inhibita, decreta, & declarata fuerant, ita vt Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini temporales, Vicarij, Feudatarij, Capitanei, Magnates, Principes, Communitates, Ciues, Officiales & personæ, ac alij quos prædictæ literæ concernebant, ac ipsorum singuli literas & in eis contenta huiusmodi non obseruantes, & illis quomodolibet directè, vel indirectè contrauenientes, ac eis adhærentes, eorúmque fautores, & complices, singulas censuras, & pœnas prædictas eo ipso, absque alia declaratione incurrerent, & incurrisse censerentur. Quodque Duces, Barones, Marchiones, Comites, in temporalibus Vicarij, & Feudatarij, ciuitatum, terrarum, castrorum & locorum, etiam regni, & partium prædictarum sibi & eidem Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectarum, aliquos suos & dictæ Ecclesiæ hostes, & inimicos, aut subditos, exules, bannitos, & facinorosos cuiuscunque status, vel conditionis essent, publicè, vel occultè vllo vnquam tempore recipere, & acceptare nullatenus præsumerent: Et si aliquos ad eorum dominia, & territoria confugere contingeret, illos ex eorum dominiis vel territoriis huiusmodi expellere, seu ad simplicem iussionem suam, vel successorum suorum quò voluisset, seu successores ipsi voluissent, tutè conduci facere. Ad quod præmissa à suis subditis inuiolabiliter obseruarentur omni excusatione cessante cum effectu curare, sub similibus priua-

Bannitos ob homicidia non obstantibus conditionibus & pactis cũ hæredibus occisorum à terris S.R.E. subiectis exulare iussit.

Hæ pœnæ in receptatores impositæ ampliantur.

Communitates & Barones locorum in quibus homicidia committuntur debent homicidas & eorum complices omni via persequi.

Facultates absoluendi ab homicidiis quibuscunque concessis reuocantur.

tionis,& rebellionis, ac criminis læsæ Maiestatis pœnis si contrafacerent eo ipso incurrendis. Necnon vt homicidæ, fautores,& complices præfati facilius capi, & puniri possent, quod Communitates ciuitatum & vniuersitates terrarum, castrorum & locorum in quibus seu quorum territorio, et districtu, et ditione dicta homicidia perpetrarentur, sub interdicti ecclesiastici,& duorum millium per Communitates, ac mille ducatorum per vniuersitates, necnon ciuitatum, terrarum, et locorum eorundem Domicelli, Barones, Vicarij, ac alij in temporalibus domini, sub maioris excommunicationis latæ sententiæ, et quinque millium ducatorum auri Cameræ apostolicæ irremissibiliter applicandorum eo ipso absque alia declaratione incurrendis pœnis, eosdem homicidas, complices, fautores statim capere, et omnem exactissimam diligentiam, de qua per publica documenta fidem facere tenerentur, capi facere, nequeunt, statim commissum homicidium vniuersitatibus, seu incolis, et habitatoribus oppidorum, et locorum circumuicinorum ad quæ declinarent, aut declinare possent notificari. Communitates vero, et domini in temporalibus prædicti, ad quorum ditionem tales declinassent, cum primum id ad eorum notitiam deuenissent, eos apprehendi facere, quod si non possent, similiter id vniuersitatibus, seu incolis, et habitatoribus vicinorum oppidorum, et locorum ad quæ declinarent, aut verisimiliter declinare possent, insinuare, et captos ad eorum Iudices ordinarios traducere, et tradere sub similibus pœnis tenerentur, et deberent, statuerat, ordinauerat, inhibuerat, et declarauerat. Et ne facilitas veniæ incentiuum præbeat delinquendi, quibusuis dictæ sedis Legatis de Latere, ac Nunciis, et prouinciarum Rectoribus, necnon nostris, et dictæ Romanæ Ecclesiæ Vicariis in temporalibus pro tempore existentibus, et præfatis Communitatibus, omnem absolutionis homicidiorum huiusmodi per nos, et prædecessores nostros Romanos Pontifices, et sedem eandem, sub quauis forma, et verborum expressione concessam, approbatam, et innouatam auctoritatem, et facultatem reuocauerat, cassauerat, irritauerat, et anullauerat. Et si quãdo similes absolutiones per eum, et successores Romanos Pontifices, ac sedem præfatam concedi contingeret, illa per Iudices et Officiales ad quos pertineret, nisi trinæ literæ Apostolicæ sub interuallo vnius mensis pro sigulis literis huiusmodi cum expressa derogatione præsentium desuper emanarent, nullatenus admitti vel obseruari voluerat.

Pius IIII. superiores in homicidas constitutiones confirmauit, voluitque eum qui cõmiserat homicidium animo deliberato ac præmeditato maximè per insidias posse ac debere capi ac vltimo affici supplicio quia sic est de iure diuino quod vbique viget & vigere ac seruari debet in omni mundi parte.

Bannitus etiam ab vna ciuitate regni videtur bannitus ab omnibus ciuitatibus eiusdem regni text. in d. l. non dubito & ibi hoc voluit Alber. in de Rosat. ff. de c. post lim. reuers. per Alber. in quarta parte statut. q. 8 5. recip. quod si aliquis.

Piæ memoriæ Pius Papa IIII. similiter prædecessor noster Pij II. Pauli, Sixti, Iulij, Leonis, et Clementis prædecessorum literas huiusmodi, cum statutorum, ordinationum, extensionum, ampliationum, reuocationum, cassationum, irritationum, annullationum, decretorum, confiscationum, incorporationum, applicationum, voluntatum hortationum, requisitionum, et mandatorum, ac omnibus et singulis aliis in eis respectiuè contentis clausulis dicta auctoritate apostolica per suas literas approbauit,& innouauit, ac perpetua roboris firmitate subsistere, & per singulos quos literæ ipsæ concernebant,& concernerent in futurum, sub excommunicationis, anathematis, maledictionis, infamiæ suspensionis, diffidationis, criminis læsæ Maiestatis, seditionis, rebellionis, confiscationis, depositionis, priuationis, inhabilitatis,& interdicti, ac aliis censuris, et pœnis ecclesiasticis, et temporalibus, ac corporis afflictiuis in eisdem literis contentis, quas contrauenientes eo ipso incurrerent, perpetuò inuiolabiliter obseruari, iisque etiam ad homicidas, sicarios, exititios, criminosos, rebelles, aliósque infames propter homicidia et alia nefanda per eos perpetrata excessus crimina et delicta, etiam ad hoc vt ipsi in ciuitatibus, terris, castris, vel locis eorum, seu in quibus tunc morabantur banniti, et condemnati, etiam habita pace ab hæredibus, filiis, seu consanguineis occisorum, aut partium læsarum, non solum à locis circumuicinis vsque ad quinquaginta milliaria, sed etiam ab omnibus et singulis ciuitatibus terris castris, et locis, etiam regni, & partim prædictorum nobis, & dictæ Romanæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè quomodolibet subiectis banniti, & exules essent, & esse censerentur, nec in illis, seu eorum aliquo etiam prætextu cuiusuis licentiæ, saluiconductus, remissionis, reductionis, reuocationis, vel alterius gratiæ per eos desuper quomodolibet pro tempore obtentæ moram trahere possent. Et si in eis residerent, vel reperti essent, capi,& detineri,& incarcerari, ac iuxtà criminum & excessuum per eos perpetra-

Cum autem statim vbi nos ad summi apostolatus apicem diuina cooperante prouidentia assumpti fuimus, ob earundem literarum non obseruationem in eisdem ciuitatibus, terris, & locis, ac etiam in alma Vrbe nostra varias dissensiones, discordias, & odia vigere, latrocinia, & homicidia, aliaq; nefandissima crimina perpetrari, ac præfatos Pium II, Paulum, Sixtum, Iulium, Leonē, Clementem, ac Pium IIII. prędecessores pro felici ac tranquillo statu & commodo personarum tam dictæ Vrbis quam aliarum ciuitatum, terrarum, & locorum prędictorum, pręmissa statuisse, & peregisse perspexerimus: Idcirco nos quoque eadem ratione quietis videlicet ac pacis moti, habita super his cum venerabilibus fratribus nostris eiusdem Sanctę Romanę Ecclesię Cardinalibus deliberatione matura, ac de illorum vnanimi consilio & assensu singulas Pij II. & Pauli, ac Sixti, necnon Iulij, & Leonis, & Clementis, & Pij IIII. prędecessorum literas huiusmodi, cū statutorum, ordinationum, extensionum, ampliationum, reuocationum, cassationum, irritationum, annullationum, decretorum, confiscationum, incorporationum, applicationum, voluntatum, hortationum, requisitionum, & mandatorum, omnibúsque & singulis aliis in eis respectiuè cōtentis clausulis apostolica auctoritate prædicta tenore præsentium approbamus, confirmamus, & innouamus, illisq; perpetuum, et inuiolabilis firmitatis robur adiicimus, et singulis quos illę cōcernunt penitus ac sub prędictis per contrafacientes irremissibiliter incurrendis pœnis obseruari volumus atque decernimus, easdémque literas ad hoc, vt si homicidę, sicarij, banniti in ciuitatibus, terris, castris, et locis prędictis cuiquam damna aliqua intulerint, ipsique damnis taliter illatis, à ciuitatum communitatibus, ac terrarum, castrorum, et locorum huiusmodi vniuersitatibus capti, et deprehensi non fuerint, sed taliter delinquentes impunè euaserint, communitates, ac vniuersitates huiusmodi (præter hoc quod ad damnorū quorumcunque sic illatorum passi lęsę damnáque huiusmodi patienti, eorúmque hęredibus plenariam restitutionem, et satisfactionem omninò teneantur) ad tantundem quantum damna illata huiusmodi extimata fuerint, Camerę apostolicę realiter et cum effectu persoluendum omninò sint astricti, auctoritate, et tenore pręfatis extendimus, et ampliamus. Mandantes eisdem communitatibus, et vniuersitatibus quatenus ipsę in virtute sanctæ obedientię, et sub maioris excommunicationis, ac aliis nobis, et pro tempore existenti Romano Pontifici beneuisi- pœnis, eosdem siccarios, et bannitos in eorum ciuitatibus, terris, castris, et locis commorantes, seu per eas, et ea transeuntes capere, et ad populum conuocandum et coadunandum campanas pulsare, eósque sic captos ad carceres conducere, aut curię temporali consignare omninò teneantur.

Hic Pontifex acerrimus instōtiæ defensor, quamprimum culmen Apostolicæ sedis adeptus est prædictas cōstitutiōnes Pij II. Pauli II Sixti IIII. Iul. II. Leo. X. Clemētis VII & Pij III. confirmauit.

Quocirca dilectis filiis Vitellorio S. Mariæ in via lata Romanæ Ecclesiæ Camerario, & Cameræ præfatæ Thesaurario. Præsidentibus, Clericis ac vniuersis, & singulis Legatis, & Vicelegatis Prouinciarum nostrarum, & aliis Rectoribus, ac Officialibus ciuitatum, terrarum, & patrium prædictarum nobis, & dictæ sedi mediate, vel immediatè subiectarum districtè præcipiendo mandamus, quatenus præsentes literas solenniter in singulis prouinciis: ciuitatibus, terris, & locis prædictis publicari, necnon omnia & singula in eis contenta inuiolabiliter obseruari faciāt & mandent. Contradictores quoslibet & rebelles, cuiuscunque status, & præeminentiæ fuerint, sententias, censuras, & pœnas pręfatas damnabiliter incurrisse declarent, & declarationem huiusmodi per eos faciendam in libris maleficiorum conscribi, & annotari mandent, & faciant: Necnon capitales pręfatas sententias à ministris iustitię absque alicuius incursu irregularitatis exequi procurent, ac realiter & irremissibiliter exigant, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis. Necnon pro exactione pœnarum pecuniarum huiusmodi contra communitates, & vniuersitates, ac in eorundem inobedientiam in temporalibus dominorum vassallos propter eorum huiusmodi inobedientiam represalias concedant, necnon & cum effectu exequi faciant, Attentius hortantes, & requirentes in domino Barones, & Domicellos, ac in temporalibus dominos dicti regni, necnon illius Prouinciarum, ciuitatum, & locorum Gubernatores, & Officiales pro tempore existentes, vt pręfatos homicidas, & fautores, & complices capiant, & capi procurent, captósque ad præsides nostratum Prouinciarum, vnde ipsi homicidæ,

Ad emendationem damni obligari vult communitates locorum in quibus banniti damnū aliquod intulerint & capti nonfuerint.

 fautores,

fautores, & complices originem traxerunt, conduci, & eis realiter consignari similiter cum effectu faciant. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac omnibus illis quæ dicti prædecessores in præfatis corũ literis voluerunt non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque: Aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari nonpossint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionẽ & quibuscunque aliis priuilegiis, indulgentiis, & literis apostolicis generalibus, vel specialibus super recipiendis bannitis, homicidis, & brigosis, ac aliis prædictis quorumcunque tenorum existant, per quę præsentibus non expressa vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus, quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis, quæ quo ad hoc cuiquam nolumus vllatenus suffragari. Volumus autem quod præsentes literę nostrę postquam in valuis basilicę Principis Apostolorum, & in Campo Florę de Vrbe affixę fuerint, omnes et singulos ciues Roman. et alios in Vrbe commorantes effluxis quindecim diebus, alias vero Duces, Comites, Marchiones, Domicellos, Barones, et alios temporales Dominos, et Vicarios, Communitates, et vniuersitates ciuitatum, terrarum & locorum sedi pręfatę mediatè et immediatè subiectorum huiusmodi decurso mense arctent, & contrafacientes pœnas pręfatas incurrant in omnibus & per omnia, perinde ac si eis omnibus, & singulis contrafacientibus personaliter, & particulariter intimatæ fuissent. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, tertio Nonas Iulij, Pontificatus nostri Anno Primo.

Clausula derogatoria.

Verè à Priscis Prouerbium illud iactatum est, Ἄνθρωπος ἀνθρώπου λύκος. Nulla siquidem supersunt hominibus antiqui amoris & concordiæ semina, ita exasperatum est malum, vt in mutuam internecionem omnes coalescant. Nemo est qui illicò non currat ad gladios, ad enses vbi primum leuiuscula ratione offensus est. Nulli vult parci iratus. Ira nihil aliud est quam conceptum homicidium, & cædium scaturigo. Pro audacissimo satellitio habet ambitionem & inuidiam quorum stimulis veluti malo œstro percita nepharia quæcunque audent. Manus tunc patricido sanguine fœdantur, & incredibili ferocitate detestantur homines tum dimidium illud quod Deus tam mirabili potentia connexuit. Tremendum hinc illud præceptum summi Dei innotuit auribus nostris NON OCCIDES. *Ille qui hoc præceptum edidit de non occidendo, se & summo odio prosequi viros sanguinum per Prophetam fatetur. Talésque prædonis sæuissimi animarum esse satellites, & fratrum accusatoris clientes dicit Euangelista. Quis tantum ducem non exhorret? Quis vile mancipium huius Draconis fieri cupiet? Quis exuto sacro innocentiæ pallio cupiet fœdissimo huius antiqui hostis sacco inuolui ad tenebras perpetuas detrudendus. Quot exigantur supplicia, cædes, quibus pœnis homicidij reatus expietur nullo dilucidiore exemplo speculari potest, quam ex Caini Fratricidio. Videte quomodo Moses ingenuus pictor in libris originis mundi referat illum fraterna cæde cruentum, æstuantem, furentem, ægerrima conscientia labefactum ad Dei vocantis vocem exanimari, sceleris Apologiam falsò moliri, tergiuersari, mox ad facinoris mentionem horrido tremore concuti, veluti tartareo flagello percitum, aut lictore acuissimo insequutum horrescere, fugere, desperare? Iam miseri infestos sensit fratris sui Abel manes, quibus veluti furiarum facibus stimulatus, vagus & incertis sedibus per vastum orbem fertur, nec sustinet eum tellus fraternæ cædis conscia, sed à natali solo atque paternis laribus eiectus, infœlicem vitam procul à parentibus atque in exilio agit. Atque hinc fortasse desumptum est quod Plato de homicidis scribit: quibus vtile sit vt à locis vbi cædem commiserint, sese subducant, ne ab interfectis agitentur,* λέγεται δέ ὡς ὁ θανατωθεὶς βιαίως ἐν ἐλευθέρῳ φρονήματι βεβιωκὼς θυμοῦται τῷ δράσαντι νεοθνὴς ὤν, καὶ φόβου καὶ δείματος ἐμπεπλησμένος διὰ τὸν βίαιον πάθην αὐτὸς, ὁρῶν τὸν ἑαυτοῦ φονέα ἐν τοῖς ἤθεσι τοῖς ἑαυτοῦ συνήθεσιν ἀναστρεφόμενον δειμαίνει καὶ ταραττόμενος αὐτὸς ταράττει κατὰ δύναμιν πᾶσαν τὸν δράσαντα μνήμην ἔχων αὐτόν τε καὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ, διὸ δὴ χρεὼν ἐστιν ὑπεξελθεῖν τῷ παθόντι τὸν δράσαντα τὰς ὥρας πάσας τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ ἐρημῶσαι πάντας τοὺς οἰκείους τόπους συμπάσης τῆς πατρίδος, *id est. Dicitur quod violenter interfectus in libera audacia*

viuit

videat, & recens interfectus in percussorem suum grassetur, & cum ipse metu & pauore propter violentam calamitatem impletus sit: etiam percussorem suum in consuetis suis locis agentem pauore implet, & territus ipse percussorem suum etiam terret quanta potest vi, cum eum in memoria habeat cum suis facinoribus. Propterea necessarium est vt interfector subducat se interfecto per omnia totius anni tempora, & totius patriæ consueta loca vitet. Hæc Plato.

Nec tamen mirari debemus, si Cain fratricida, furiosum illum corporis gestum, quo fratrem impiè occidit, perpetuò membrorum omnium tremore ac motu testetur, cùm idem propemodùm Lucanus scribat de ciuili Bello Pompeiano, in quo frater contra fratrem pugnauit, & arma tulit. Victis siquidem Pompei partibus, Iulij Cæsaris milites, luctuosa parta victoria, victorum manibus agitari cœperunt, & parum rationis compote motu, ipsóque gestu suo, quasi prælia quædam figurabant, vt Cain aliquem in illis agnosceres fratricidam.

Quos agitat vesana quies, somniq; furentes,
Thessalicam miseri versant in pectore pugnam:
Inuigilat cunctis sæuum scelus, armaq; tota
Mente agitant, capuloq; manus absente mouentur.

Mallent scio homicidæ mille rotis quati, mille clauis confodi, mille gladibus perimi, quam renascentis vermis conscientiæ perpetuis pungi vrgeri, & lacerari morsibus. Illa est syndaresis quæ homicidæ spectra ingentia repræsentat, & cadis memorem faciunt, adeò vt quod est in vita suauissimum, illis insuaue sit. En inquit Conscientia testis peracti flagitij, cur me sancias cruentis hisce telis, cur tranquillam quietem turbas. Quin sinis me meo tandem hospitio pacificè frui. Cur pateris ita voluntatem excaecari, vt ad inhumana illa scelera manus armet, & in tui similem ferociter excandescat. Audésne Dei tui opificium omnibus numeris absolutum vno ictu destruere. Quis hoc non homine indignissimum iudicet? Quis hoc scelus neget ab vllo, quam ipso Deo, expiari debere, in cuius vergit summam contumeliam? Si nil aliud occurreret grauitatem declarandam: vel hoc vnum sufficeret, quòd illam ipsam creaturam suam Deus ipse, veluti si furore percitus Tharas aliquis in sua lutea idola desæuiat, abrumpit, illumq; Spiritum, quem indiderat, aufert in huius nefarij criminis vltionem. Quin videtur ipsa natura hoc hominum pectoribus inseruisse. Vsqueadeò cædem execratur Deus: terrenique numinis ædem destrui tam iniquo semper tulit animo: vt pientissimum Dauidem religiosè meditantem augustissimum templum extruere Domino Deo suo, misso Propheta, reuocarit ab opere, tantum, quia multum sanguinis in iusto bello aduersariorum legis Dei profuderat. Et illud notissimum est, quid Semei probro verteret ipsi Dauidi, Egredere, egredere (inquiebat) vir sanguinum. Nullum enim scelaratius conuitium adinuenire poterat homo natus ad maledicendum, quàm si vocaret homicidam. Quibus ergo tantum scelus minuebitur pœnis, quo supplicio pensabitur?

Voluntarij homicidij flagitio varia pœnæ non sufficiunt qui gladio occidit, gladio puniri debet: nec vllius loci refugio tueri. Habemus de hac re non legem Lycurgi, non Platonis, non Iustiniani, sed summi Dei quam eius legatus: & Propheta Moses retulit. Deut cap. 19. in quo sic dicitur: Si quis odio habens proximum, insidiatus fuerit vitæ eius, surgensque percusserit illum, & mortuus fuerit, fugeritq; ad vnam de supradictis vrbibus, mittent seniores ciuitatis illius, & arripient eũ, ne de loco effugiat, tradéntque in manu proximi, cuius sanguis effusus est, & morietur, non misereberis eius, & auferes noxium sanguinem de Israel, vt bene sit tibi. Ecce ergò, quòd de iure diuino, occidens hominem animo deliberato, & per insidias, quòd debet mori, & ad aliquam ciuitatem fugere non potest, nec in ea tutè viuere, etiam quòd in ea non deliquerit, sed debet capi, & remitti ad ciuitatem, in qua, seu cuius territorio commisit dictum homicidium. vt in ea moriatur, ac decapitetur. Veruntamen auri corruptela homicidas multa inulta manent, & dolendum est quod pro homicidio animo deliberato commisso, non imponatur pœna mortis, sed pecuniaria, quia præbet audaciam delinquendi, & esset contra ius diuinum, quo imponitur pœna mortis, Host. Abb. Panor. & D. Ant. de But. in c. fi. de consuet. Archid. Lapus, & Doct. c. fi. ne cler. vel monachi in 6. Dact. post Paul. in c. 2. de consuet. in 6. Bald. l. cunctos populos col 8. vers. 9. ad quæstiones. C. de sum. Trin. & in auth. cassa. vers. tertiò quæro. C. de sacros. Eccl. & in §. ad nostram de prob. & in rub. de offi. deleg. & hoc sequitur Fel in rub. de homicid. & Aret cons. 57. col 8.

Sic etiam non valeret statutum, nec consuetudo, si imponeret pœnam mortis naturalis pro homicidio casu commisso, contra & præter voluntatem occidentis, vbi occidens dabat operam

operam rei licitæ, puta, ligna incidendo, & casu occidit aliquem, contra quem odium non habebat, nam talis homicida de iure diuino non debet mori, sed viuere. Et si aufugiat in vnã ciuitatem, non debet remitti ad aliam ciuitatem, in qua casu occidit dictum hominem: nam sic dicitur in Deut. cap. 19. Qui percusserit proximum suum nesciens, & qui heri, & nudius tertius, nullum contra eum odium habuisse comprobatur, sed abisse cum eo simpliciter in syluam ad ligna cedenda, & in succisione lignorum securis fugerit manu, ferrúmque lapsum de manubrio, amicum eius percusserit, & occiderit, hic ad vnam supradictarum vrbium confugiet, & viuet, ne forsitan proximus eius, cuius effusus est sanguis, dolore stimulatus prosequatur, & apprehendat eum, si longior via fuerit, & percutiat animam eius, qui non est reus mortis, quia nullum contra eum, qui occisus est, odium prius habuisse monstratur, & pondera illud verbum, qui non est reus mortis. Et sic de iure Diuino talis homicida, occidens casu sibi non inimicum, dando operam rei licitæ, non debet mori, sed viuere, & dicitur innocens, & innoxius, vt dicitur in Deuterono. cap. 19. Ergo statutum, & lex, & consuetudo, si fieret in contrarium, quòd talis homicida deberet mori, seu capite naturali, vel alia pœna, etiam pecuniaria, puniri non valeret, ex quo esset contra ius diuinum, dicens talem homicidam esse innoxium, & innocentem; & non debere remitti ad ciuitatem, vel locum, in quo, seu qua occidit, vt habetur in Deut. cap. 19.

Iura enim Diuina sunt immutabilia, & contra ea non potest fieri lex, nec statutum, nec induci consuetudo, & si fiant, vel inducantur, non valent, cap. super eo. de vsuris. ca. litteras. de restit. spoliat. Ias. in l. 1. num. 48. C. de sum. Trin. & fid. cathol.

VII.

Serui & captiui post baptismum libertatem consequuntur.

PIVS Papa V. Motu proprio &c.

Mancipia & captiuos à seruitute liberandi potestas quæ.

DIGNVM, & rationi congruum esse videtur, vt ea quæ ex veteri instituto Officium Senatus Cameræ Vrbis, & ipsius Conseruatores, vel aliàs illis concessa existunt, munimine apostolicæ superioritatis in posterum roborentur, & in vsum, si adhuc non existant, reducantur. Nos siquidem, qui etiam in minoribus constituti semper, & continuè Romanum Populum paterno dilectionis amore prosecuti sumus, & ipsius priuilegia, ea maximè, quæ Christiano Populo necessaria, & vtilia esse videntur confirmare desideramus, fel. rec. Pauli Papæ III. prædecessoris nostri, qui per suas in forma breuis literas, ipsos Conseruatores & Populum in facultate & priuilegio mancipia quæque sclauos vulgariter nuncupata, qui Baptizati, & Christiani prius facti fuerint, ad Cameræ ipsius Vrbis officium, ac illius Conseruatores pro eorum libertate confugientia, prout ex veteri consuetudine hactenus, vt ipse prædecessor narrauerat, Conseruatores præfati tum ex speciali priuilegio Pontificali, tum imperiali potestate ab aspero seruitutis iugo liberandi facultatem habuerant, etiam si lapsu temporis deperdita fuissent, reintegrauit, vestigiis inhærendo, Motu simili, & ex certa nostra scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine eosdem Conseruatores pro tempore existentes speciali fauore prosequentes, ac literas apostolicas Pauli prædecessoris, ac si de verbo ad verbum insererentur pro expressis habentes, illásque in totum iuxtà illarum tenorem confirmantes, ipsos Conseruatores, ac officium Senatus Cameræ Vrbis in iurisdictionem, facultatem & potestatem mancipia quæcunque sub iugo seruitutis quomodolibet alligata ad huiusmodi senatus Cameræ Vrbis officium pro tempore existen. ac ipsos Vrbis Conseruatores confugientia, ac libertatem acclamantia, per eosdem Conseruatores libertate donare, & Romani Ciues, liberique homines effici possint, prout ipse Paulus prædecessor reintegrauerat, reintegramus, ac pro potiori cautela de nouo damus, concedimus, & gratiosè impartimur. Itaque mancipia seu sclauos eadem, quæ ab eisdem in posterum liberabuntur, pro liberis hominibus, & Romanis ciuibus in omnibus, & per omnia vbique haberi, teneri, & reputari debere, Dantes & concedentes eisdem mancipiis sic vt præfertur ab eisdem Conseruatoribus libertatis facultatem in iudiciis contra quascunque personas standi, contrahendi, testandi, & alia faciendi, quæ cæteri ciues Romani liberi homines facere consueuerunt, & faciunt, & ea in omnibus, & per omnia habere, &

Libertatis insignia.

libera

libera esse decernimus, volumus & mandamus, ac ex nunc prout ex tunc, & è contra omni iuri cuiuslibet statutorum, consuetam ordinarios, quàm delegatos etiam quacunque iurisdictione fungentes iudices, & personas, sublatâ eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, sententiandi, & diffiniendi facultate, potestate, & auctoritate, iudicari, sententiari & diffiniri debere, ac quicquid secus scienter, vel ignoranter contra præsentium tenorem fieri, & attentari contigerit, irritum & inane decernentes. Non obstantibus Motu proprio & seu literis forsan desuper per viam decreti vel alias per dictum Paulum prædecessorem sub Dat. Romæ apud sanctum Petrum Quinto Idus Nouembris, Anno Pontificatus sui Quintodecimo, supradictam suarum literarum in forma breuis etiam forsan ad instantiam dicti Populi Romani decretis, derogatoriis, ac quibusuis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon dictæ Vrbis etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, reformationibus, & decretis, ac quibusuis priuilegiis, indultis, & literis apostolicis in genere vel in specie per quoscunque alios Rom. Pontifices prædecessores nostros tam sub plumbo, quàm in forma breuis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis etiam irritantibus, & aliis in contrarium quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis Quibus omnibus, tenores illorum, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso insererentur præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus, ac omnibus illis, quę dictus prædecessor voluit non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque, Volumus autem quod sola signatura præsentium sufficiat, & vbique in iudicio & extrà fidem faciat, regula contraria non obstante, seu si videbitur, literę desuper per breue nostrum seu sub plumbo, aut alias prout melius videbitur expediri possint. Et quo ad illos seruos duntaxat, qui antea vt pręfertur sacro baptismatis lauacrho mediante, Christiani facti fuerint, & non de aliis, Datum Romę apud Sanctum Marcum Quinto Idus Septembris Anno Primo.

Deteriorn non debent esse conditionis qui ab infideli seruitute ad Christianam se se denouent. Quamobrem vult Pontifex humanitatis iura eò dilucidius in Christianis splendescere quod Christi amorem & gratiam in eos collatam clariùs præceteris profiteantur. Cum ergo à Barbara Tyrannis serui liberati Patrocinio Christianorum se sę credunt non debent barbarè, sed Christianè tractari. Verumtamen Christiani capti in bello etiam iustissimis à Christianos non efficiuntur serui capientium. Imponatur hic silentiū causidico argutulo iactanti legis Corneliæ & postliminij fictionem, hac omnia hic cessare dicimus propter charitatem quæ in Christo omnibus eius religionem professis communis est: sicuti expressim adnotarunt Bar. in l. hostes ff. de capti. Abb. in c. sicut in 3. de iureiur. col. 4. & inibi Aegidius à Bellamera num. 20. Saly. in l. ab hostibus. col. 2. C. de captiuis. Ioan. de Terra Rubea. contra rebelles tract. 3. art. 10. regial 1. tit. 21. part. 4. sed apud nos capti bello seruantur, præstitáque pecunia in redemptionis præmium. quam Græci λύτρον appellant, veniam recedendi impetrant facilimè. senscre tamen Alci. in l. hostes. ff. de verb. sign. & Claudius Cantiuncula in §. item ea quæ hostib. Insti. de rer. diui. prædictam communem sententiam inter Christianos obtinere, sicuti Bar. & qui eum sequuntur probarunt. Iubet autē summus Pontifex Ciues Romanos fieri suscepto sacro Baptismate qui sub tutela Ciuis cuiuspiā Romani confugiunt & in hac re semper vt pulchrè differit Lactantius lib. 2. cont. gent. Romani tametsi tum Ethnici crederent seruos curæ esse superis, vt illis non sanè sed liberaliter & Clementi seruitute vterentur.

VIII.

Renocatio facultatum concessarum Græcis Latino more & Latinis Græco ritu celebrandi Missas & alia diuina officia.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

PROVIDENTIA Romani Pontificis plurimum circumspecta nonnunquam ea quæ certis suadentibus causis per eius prædecessores gesta sunt, ex aliis non minus rationabilibus causis alterat, & ad pristinum statum reducit, *Pontificia prouidentia.*

prout æquitas ſuadet, & in domino conſpicit expedire. Sanè cum ad notitiam noſtram peruenerit, quod nonnulli preſbyteri tam Græci, quàm Latini antiquũ S.R.E. ritum tam in celebratione Miſſarum, quam aliorum diuinorum officiorum peruertere ſatagentes, diuerſas licentias, & facultates, miſſas, & alia diuina

Antiquus Eccleſiæ ritus non euertendus aut immutandus.

officia Græci Latino more, ac Latini Græco ritu celebrandi ab apoſtolica Sede, vel eius Legatis, ac etiam maiore Pœnitentiario pro tempore exiſtente varijs prætextibus impetrarunt, illiſque iampridem vtuntur, hoc ab antiquo catholicæ Eccleſiæ inſtituto, ſanctorumque patrum decretis deuiare conſiderantes, propterea hunc abuſum ab Eccleſia Dei extirpare, & ſubmouere volentes, omnes, & ſingulas licentias, & facultates huiuſmodi hactenus etiam Motu proprio vel quorumuis etiam Imperatorum, Regum, & aliorum Principum contemplatione, & ex quibuſuis cauſis quomodolibet conceſſas, ac Apoſtolicas & alias literas deſuper

Reuocatio facultatum conceſſarum Græcis celebrandi Latino ritu & Latinis ritu Græco.

confectas, illarum omnium tenores pro ſufficienter expreſſis habentes, Apoſtolica auctoritate ex certa ſcientiã hac præſenti noſtra perpetuò valitura conſtitutione reuocamus, caſſamus, annullamus, & irritamus, quibuſuis preſbyteris tam Græcis, quàm Latinis in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub indignationis noſtræ, ac perpetuæ ſuſpenſionis à diuinis pœnis diſtrictius inhibentes, ne deinceps preſbyteri Græci præcipue vxorati Latino more, & Latini Græco ritu, huiuſmodi licentiarum, & facultatum, aut alio quouis prætextu Miſſas, & alia diuina officia celebrare, vel celebrari facere præſumant. Mandantes in virtute ſanctæ obedientiæ omnibus & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis quatenus in ciuitatibus & diœceſibus propriis præſen-

Publicatio huius conſtitutionis.

tes noſtras literas publicari, & ſub prædictis, & aliis ſibi beneuiſis pœnis per quoſcunque Prælatos, Capitula, Clericos, Fratres, Superiores, & perſonas quaſlibet inuiolabiliter obſeruari faciant. Contradictores quoſlibet auctoritate Apoſtolica compeſcendo. Non obſtantibus præmiſſis, ac quibuſuis conſtitutionibus, & ordinationibus apoſtolicis, necnon eccleſiarum, monaſteriorum, conuentuum, domorum, & aliorum locorum, quorumcunque etiam iuramento, confirmatione apoſtolica vel quauis firmitate alia roboratis, ſtatutis, conſuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, & literis apoſtolicis eiſdem eccleſiis, monaſteriis, domibus & locis, illorumque capitulis, conuentibus, ſuperioribus, & perſonis, ac ordinibus ſub quibuſcunq; tenoribus, & formis, ac cum quibuſuis etiã derogatoriarum deroga-

Forma & effectus huius publicationis.

toriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, necnon irritantibus, & aliis decretis etiam ad Imperatorum, Regum, Reginarum, Ducum, & aliorum Principum inſtantiam, aut eorum contemplatione, etiam Motu proprio, & ex certa ſcientia ac alias quomodolibet conceſſis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus, illorũ tenores pro expreſſis habentes, ſpecialiter, & expreſſè derogamus, illaque quoad præmiſſa caſſamus penitus, & annullamus, ceteriſque contrariis quibuſcunque. Volumus autem quod præſentes literæ ad valuas beati Petri Apoſtolorum Principis, & Cancellariæ noſtræ, ac in acie Campi Floræ publicentur, & inter conſtitutiones extrauagantes perpetuò valituras conſcribantur. Et quia difficile foret præſentes ad ſingula quæque loca deferri, volumus, & etiam declaramus quod earum tranſumptis etiam impreſſis manu alicuius Notarij ſubſcriptis, ac ſigillo alicuius prælati munitis eadem prorſus fides vbicunque adhibeatur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romę apud Sanctum Marcum Anno Incarnationis Dominicę Milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto, tertiodecimo kal. Septembris, Pontificatus Noſtri Anno Primo.

Hebreis, Hebraicè, Græcis, Græcè, Latinis, Latinè, ſua celebrare myſteria conceſſum eſt. Tria enim illa Idiomata ſunt generaliſſima, & per totum orbem receptiſſima, quibus & Apoſtoli Euangelium publicarunt apud exteros. Et in horum regionibus non vulgari populorum ſermone, ſed communibus his linguis quas per ditiones illas Miſtagogæ vſurpant, diuina perficiuntur, & ſacra volumina conſcribuntur. Nec omnibus licet ſacrarum literarum energiam & efficaciã, rimari, ne religioſus ſermo promiſcuo multorum interuentu violetur. Myſteria noſtra verè ſunt myſteria, id eſt, ſecreta & arcana, quæ euulgata [illegible]

ſpecioſum

speciosum mysterij nomen perdunt. Mysterio non vulgari peragendo lingua aptatur non vulgaris. Qui sacrarum Historiarum ipsum vestibulum ingressus est, apprimè nouit verum Apostoli Germanicè, Hispanicè, Gallicè, Sarmaticè, Gotticè, Libicè, Anglicè Missæ celebrationem conscripserint? Intelliget an non semper destinata fuerint tria illa præcipua Idiomata Hæbrei, Græci, & Latini sermonis sacris Lythurgiis. Ad hodierna vsque tempora in Occidentali Ecclesia, Latinè quemadmodum & Græca, Græcè, & apud alios, plerásque Orientales Hæbraicè officia diuina vsu legitimo & frequentissimo leguntur. Nunquam autem legimus in antiquitatum monumentis vernacula lingua sacra persoluta fuisse, idq; ne fieret nouissimè prohibuit Concil. Trid. Sess. 22. cap. 8. At audio quosdam suggillatores hæretica perfidia cornicari hæc longè secus se habere quam putem, cum enim Græci Græcè celebrent, possunt & Germanicè, Germani sacra soluere. Belle omnia, sed falsa consequutio, ex malè intellecta argumenti assumptione. Apud Græcos non propterea Græcè diuina mysteria celebrantur, vt vulgus quæ geruntur intelligat, vel quia lingua illis vernacula est, sed propter diuersos ritus harum ecclesiarum: quæ sicut ceremoniis discretæ sunt, ita diuersas habent linguas, non modò vernaculas, sed etiam communes quibus non plebs in suis congressibus, sed eruditi vtuntur. Nusquam enim per vniuersum orbem in templis populi cuiusquam vernaculæ linguæ vsus retinetur, sed eius solum quæ toti illi Ecclesiæ est communis nobis Latina Græcis, Græca. Et in hac ratione versatur Pontificis sancta constitutio.

IX.

Nobilis artis agriculturæ priuilegia & statuta confirmantur.

> *Agriculturæ commendationē agit summus Pontifex quæ omnibus populis semper summo in pretio habita est. Eam ob caussam AEgyptij agricultura cæteris præstitere nationibus, quòd ibidem Rustici homines à sacerdotum cœtu Regéque aut militibus prædia mercati parua mercede iā inde à pueritia præberēt operas rei rusticanæ vt est apud Diodorum Siculum lib. 2.*

PIVS Papa V. Motu proprio, &c.

PIA deuotio, & assidua cura, & diligentia, quas dilecti in Christo filij, Consules, & Collegium nobilis, & antiquæ artis Agriculturæ Vrbis, erga nos, & sanctam Sedem Apostolicam almamque Vrbem nostram indesinenter exhibent, nos inducunt, vt quæ ad dicti Collegij conseruationem, & augmentum fore dignoscimus liberaliter, & proprio motu concedamus. Cum igitur dilecti filij prædicti nuper antiquissima eorum statuta id vsu exigente emendauerint, & suppleuerint, multaque etiam de nouo, quæ ad necessariam dicti Collegij conseruationem, & augmentum necessaria visa fuerunt, statuerint, & addiderint, quæ omnia diligenter inspici, & emendari mandauimus, prout inspecta, & emendata fuerint. Nos igitur attendentes quod opera, cura, diligentia, & impensa prædictorum dilectorum filiorum, Deo Optimo Maximò fauente factum est, vt Ciuitas nostra, quæ retroactis téporibus mari inuecto, & vndique perquisito frumento indigebat, nostris felicissimis téporibus nō solum frumentoabundet, sed etiā quod plus est vicinis, & exteris terra, marique ia agri Romani frumentū subministrari possit, prout sæpissime sub ministratum fuit, & quod non minus est aer nostræ Almæ Vrbis ex assidua agrorum cultura siluarum, & nemorum extirpatione palustriumque locorum exiccatione factus est tutior, clementior, & salubrior, & considerantes quod qui agrorum culturæ incumbunt non debent litibus, & per diuersa Tribunalia trahi, ne forte à cultura propter lites, dum eorum finē prosequi cupiunt retrahantur, ac etiam attendentes, quod de rebus spectantibus ad artē nullus magis, quàm ipsi de arte cognoscere, & terminare valent: cupientesque dictum Collegium, illiusque Consules, & eorumdem iurisdictionem amplioribus gratiis, & fauoribus prosequi, eosdem dilectos filios à quibuscunque censuris ad effectum validitatis præsentium absoluentes, & absolutos fore censentes Motu proprio, & ex certa nostra scientia ac de Apostolicæ potestatis plenitudine statuta prædicta sicut prædictum est reformata & emendata, & suppleta tenore præsentium approbamus, confirmamus, & emologamus, eisdemque nostrum, & Sedis Apostolicæ robur adiicimus, eaque auctoritate peritis inter homines de arte prędicta, deq; rebus spectātibus ad artē, iuxta eorūdē statutorum declarationem cuiuscunque status gradus, & conditionis existant etiā si clerici & curiales Romanę Curię sequentes, aut quocunque alio priuilegio muniti existant seruari volumus & mandamus, eosdémque dictis Consulibus, eorumque iurisdictioni pro rebus spectantibus ad artem supponimus, subiicimus, & submittimus.

mittimus. Et sic per quoscunque Iudices tam ordinarios, quàm delegatos iudicari, decerni, & diffiniri volumus, & mandamus, sublata aliter iudicandi, & interpretandi facultate. Irritum quoque, & inane decernen. quicquid in contrarium contigerit attentari. Volumus autem quod de subreptione, & obreptione aut intentionis defectu, præsentis nostri Motus proprij quouis modo opponi non possit, attento quod Motu proprio. Non obstan. præmissis, ac quibuscunque priuilegiis, & indultis etiam quibusuis personis, ac iudicibus ordinariis, siue delegatis etiam Dohaneriis Almæ Vrbis respectu affidatorum damnum dantium in segetibus, & casalibus Vrbis per nos, & quoscunque Romanos Pontifices editis, quorum omnium priuilegiorum, & indultorum tenores hic pro sufficienter expressis, perinde ac si de verbo ad verbum inserta, & expressa forent, haberi volumus, cæterisque contrariis quibuscunque. Et quod præsentium sola signatura sufficiat, & vbi fidem faciat, attento quod in Vrbe.

Fiat Motu proprio. M.

Datum Romæ apud Sanctum Marcum quinto id. Septembris. Anno primo.

Agricolarum priuilegia & agriculturæ commendationem ciuilium Romanorum iuri Pius V. Pontifex Romanus piissimè comminiscitur. Vsu enim comparatum est vt quæ vitæ necessaria sunt & frequentissimi vsus paulatim contemnantur, & inter vilissima munera delitescant. Rempublicam tribus præcipuè membris stabilitã, dicebant, Philosophi Sacerdotio, Nobilitate, & Plebe. Duo prima omnium penè Doctorum calamis illustrata & commendata sunt, de hisque ambitiosos & superstitiosos editos videmus libros, sed pauci vel nulli rem plebeiam, & rusticam aggressi sunt. Egregiè tamen rerum delicijs allectus librum edidit de Priuilegijs rusticorum. Renatus Chopinus Andegauensis in suprema Curia Parisiense causarum Patronus, in quo singularia quadam iura: enumerat in gratiam Agricolarum statuta. Vt seriùs abducerentur, ab agro in vrbem, ab aratro, ad subsellia, ab vsu rerum Rusticarum, ad insolitam litem, atque iudicium, & in his maximè facere videntur, quæ hac constitutione addita sunt. Prudenter itaque iubet Ruricolas, oneribus extraordinariis, aut fori, strepitù impediri, aut remorari ab agrorum cultura, cùm intersit Reipublicæ, ne arua inculta maneant. l. 1. C. de colon. fund. patrim. lib. 11. Necessaria est enim teste Platone operatio agriculturæ qua præparatur alimentum sine quo ciues seruari in vita non possunt. Hinc, & olim censoria nota putabatur agrum malè colere, aut minus arare, quàm verrere. Vt inquit Plin lib. 18. cap .. & 6. Ast quomodo ritè agrorum culturæ operam nauabunt qui ad forum, ad vincula, ad carceres inuiti trahuntur, & quod deterius est etiam cum iniuria. Melius consultum fuit Indorum villicis, qui à bello reliquóve opere liberi, ac immunes ætatem omnem in aruis colendis consumebant Auctore Diodoro. lib. 3. Ingens est prisco sæculo præsentis diaphonia: ætas hæc ferrea quæ tot quotidie cladium aceruos adinuenit, solet furorem suum in miseros agricolas iaculari. Impatientius ferret hanc iniquitatem Alexander 3. qui ea qua præstabat pietate voluit etiam Lateranensibus vndique militum copiis agricolas & boues aratores in tutela fidéque publica recipi. Dirutis vrbibus cæsis ciuibus priscos duces agricolas incolumes dimisisse narrant historiæ. Tanta erat agrorum cura antiquis legibus, vt nec impignorari aratoria instrumenta obtentu æris alieni permiserint, quo minus à labore agri colendi cessarent Rustici, aut terræ fœcunditas in detrimentum publicum torperet aut ociaretur. Constant. in l. executores. & Honorat. ac Theodos. Aug. in l. pignorum. C. quæ res pign. Hæc tamen rusticorum immunitas non extenditur ad fiscales, & decimales actiones. Fare age tu qui omnia deprædaris: qui ingrato latratu pauperis agricolæ substantiam inhias qui omnia tibi deberi censes, pro pecuniola audésne fratrem ad restim vsque adigere. Ita ne cæcus factus es, vt nullam relictam tibi esse legem opineris diligendi proximum, & vitam pro illius salute profundendi? Ingrederis, odia spirans satellitio stipatus nebulonum, qui nihil nisi ruinas & lites quærunt tenues penates rustici? Quid agis? vt creditos nummos qui fortaßis bis in anno superfœtarunt scelesto fœnore soluat? Quid agis? vt inopis familia illicò iuguletur, rustica mancipia, totius domus animata instrumenta dirupis, imò furaris æqui iustique suco. Tandẽ miser cum vxore natisque cogitur stipẽ hostiatim quærere, & otio abuti liberalißimo. Fauent leges agricolis, sed mutatis calculis violantur. Tantum abest vt instrumentis agricolationi aptis parcant, quin illi qui assiduò quæstu roris premuntur, ipsa etiã

arua

aina & quæcunque alia deuorare percupiant. Vsitatissima est Antichresis & hypotecaria fundi possessio his qui rustica prædia ambiunt.

Etsi vigilantibus iura subueniant, Rustici tamen cum maturi temporis & aeris clementia coguntur agricolationi intendere sæpiùs excusantur: ita vt etsi forum non adierint, non mulctentur iuxtà Pauli opinionem lib. 1. ad edictum in l. ex quacunque causa. ff. si quis in ius voc. Indulgendum est enim villicanti, & in agris occupato: quum res rustica sit eiusmodi. Vt si quid seriùs fiat tardè compensetur. si quid sero fecerit agricola omnia opera seriò faciet, tempestiuè enim agricultura famulari sibi vult. Hodie creditores omni iure deposito nec sementis spem, nec aeris temperiem considerant dum in odium rustici exarserunt. Si ad diem condictum reditum solarium, aut vectigale prædiarium, nummisve constitutum non soluerit; quam miserè tractatur, laceratur, minatur, ab his harpyis, ab his crudelissimis qui nihil habent hominis dempto nomine. Hinc depopulantur tenues lares pauperis agricolæ rimantur & spoliantur Oporotheta: hinc & sub specie recti in ius & carceres ducuntur insontes. Quis feret hæc? nemo hercule nemo?

Hodie nullum mortalium genus est infæliciore sortis aut deterioris conditionis ipsis Agricolis, ab antiqua illa iuris gratia exciderunt. Post aurea Paradisi sæcula hæreditario iure vocem illam minacissimam experti sunt. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. *Terræ cultura quemadmodum omnium laborum honestissima videtur, ita etiam vt laboriosissima homini à Deo imperata est.*

Atqui neque tellus ipsa, inter graues & assiduos labores, crebrò aratro proscissa, & subacta, respondere auaris agricolarum votis solet: sed tanquam pœnas hominibus reposcat, & inobedientiam eius vindicet, in varias herbas, & easdem sæpe noxias luxuriare solet: quod & Deus homini comminatus, & Vergilius in est versibus sic testatur.

Mox & frumentis labor additus, vt mala culmos
Esset rubigo, segnisq. horreret in aruis
Carduus, intereunt segetes, subit aspera sylua
Lappæq; tribuliq. interq; nitentia culta
Infælix lolium, & steriles dominantur auenæ.

Adde quod si sæuit bellum non, in hostes bachatur: miserrimus agricola mali præstantiorem partem, suis humeris excipit: vastantur agri est fructus annui absumuntur: vt eleganter conquisitus Virgilianus ille pastor. *Impius hæc tam culta noualia miles habebit?*

Barbarus has segetes? en quo discordia ciues
Perduxit miseros? en queis consueuimus agros.

Nec est quod miremur si priuilegia Agricolarum consenescere videamus cum & agricolæ multum ab antiqua probitate degenerarint. Simplex & sincera vita priscorum agricolarũ id nominis obtinuit vt sancta Rusticitas diceretur can. Sancta quippe rusticitas. 2. q. 7. ex Hieronymo ad Paulinum. Eaque vulgò iactabatur omnia palàm habere, teste glosa in §. item Seruiana in verb. coloni. Instit. de action.

X.

Declaratio cõstitutionis Pij IIII. super expressione gradus propinquioris in dispensationibus.

SANCTISSIMVS in Christo pater, & Dominus noster Dominus Pius diuina prouidentia Papa V.

ATTENDENS per quandam constitutionẽ dudũ per fel. recordat. Pium Papã IIII. Sanctitatis suæ prædecessorem editam, qua cauetur, quod in dispensationibus matrimonialibus, pro diuersis consanguinitatis, seu affinitatis ex eodem stipite prouenientibus gradibus coniunctis non remotioris solùm, prout olim fieri solebat, sed etiam propinquioris graduum expressa mentio fieri debeat, alioquin dispensationes, ac desuper confectæ literæ nullius sint roboris vel momenti, prout in dicta constitutione plenius continetur, à dispositione iuris communis, & laudabili, ac antiquo Rom. Cu. stylo nimium recedi, ac fauorem matrimonij debitum restringi: Volensque propterea iuri & stylo prædictis, necnon piæ me. Gregorij XI. & Clementis VI. Rom. Pont. etiam Sanctitatis suæ prædecessorum vestigiis inhærendo, sacramento & libertati matrimonij, quantum cum Deo potest fauere, statuit, & ordinauit quod de cætero in quibuscunque dispensationibus quas pro matrimoniis

Pij IIII. constitutionem habes sup. fol. 500. const. Sanctissimus quæ decreuit in dispensationibus gradus propinquiores exprimendos.

contractis, aut contrahendis inter viros & mulieres, inuicem diuersis prohibitis consanguinitatis, seu affinitatis, aut mixtis ex communi, seu ab eodem stipite surgentibus, quicunque illi sint, dummodo primum quoquomodo non attingant, cum in eo Sanctitas sua nunquam dispensare intendat, gradibus coniunctos, ab eadem Sanctitate sua & pro tempore existente Romano Pontifice, aut Sede Apostolica impetrari, vel alias concedi contigerit, ac literis commissionibusque desuper etiam locorum ordinariis faciendis gradus remotior attendatur, trahatque secum propinquiorem, ac ob id sufficiat remotiorem tantùm gradum exprimere, obtentis tamen postcà super propinquiore literis declaratoriis iuxta Gregorij & Clementis prædecessoris huiusmodi constitutiones, quas quo ad hoc innouauit, & inuiolabiliter obseruari mandauit, dispensationésque seu dispensandi commissiones, ac desuper confectas literas, & processus habitos per easdem dispensatis, seu his cum quibus dispensari mandatur propter proximioris gradus huiusmodi non expressionem de subreptionis, vel obreptionis vitio, seu intentionis defectu notari non posse, sed in omnibus, & per omnia suffragari, perinde ac si in literis seu commissionibus huiusmodi de proximiore, seu vtroque gradu, specialis & expressa mentio facta fuisset: Sicque per quoscunque Iudices & Commissarios, etiam S.R.E. Cardinales sublata eis quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, iudicari, & diffiniri debere, ac quicquid secùs super his à quocunque quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane decreuit, Constitutione Pij prædecessoris huiusmodi cæterisque contrariis non obstantibus quibuscunque.

Clausula derogatoria.

Placet, publicetur & describatur M.

Lecta & publicata fuit suprascripta regula Romæ in Cancellaria Apostolica, Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, die verò Martis vigesima Mensis Augusti, Pontificatus præfati Sanctissimi D.N. Papæ Anno primo.

Ex graduum cognitione & cōsideratione solent dispensationes in matrimoniis vel difficilius cōcedi vel penitus negari. Falluntur attamen multi qui libidine iuuentlis ardoris æstuantes nuptias cum cognatis contrahunt: sperantes facillimè pontificia authoritate dispensatum iri matrimonium, illudque per copulam confirmari & consummari. Sed hoc intelligitur in matrimoniis quæ sunt iuris & nullo impedimento remorantur cum consensu maiorum firmātur alias enim vel solent incestus vel pudenda pacta contrahi vel tragicæ fornicationes, nisi ritè & postuletur dispensatio, & ad dispensationem obtinendam iusta causa non desint. Quamobrem Tridentina Synodus optimè & iustè voluit dispensationum rationem altius perpendendam esse, statuitque vt ignoto aut obliquo pacto matrimonia contracta tanquam clandestina prohiberentur & irrita decernerentur, quæ vel inuitis vel irritis parentibus à temulentis & effrenæ mentis iuuenibus puellisq; peraguntur. Et profectò si primò honestatis causa consulerent parentes minime tot incestus viderentur non tantas dispensationes in gradibus prohibitis tam auidè illi venarentur. Cautè profectò vult Pontifex in dispensationum impetrationibus, causas & gradus narrari, vt vel repulsam patiantur, vel pro gradus cōditione indulgeātur & probentur Matrimonia. Nunquam enim solet dispensatio concedi nisi vrgens ratio, & necessitas vrgeant, vel quod aliter fieri nequeat vt in his matrimoniis exploratum habetur. Dispensatio cuiuscunque rei inter maiora & grauiora negotia reponitur quæ causæ cognitionem requirit & consultationē. Parcissimè solebant Cæsares quidquam concedere nisi præsentibus & iis duntaxat qui iustas petendi causas habuissēt Hodie multi impudentissimè volunt à sacris legibus solui, quod nephariam & temerarium est, eòque deterius cum hæc præposterè nimis consequantur.

XI.

Tres declarationes decreti Concilij Tridentini circa impedimenta cognationis spiritualis & affinitatis ex fornicatione quo ad matrimonia post confirmationem Concilij contracta & de cætero contrahenda.

SANCTISSIMVS in Christo pater & Dom. n. Nost. Domin. Pius diuina prouidentia Papa V.

AD cuius notitiā peruenit, quod cum in decretis sacri Concilij Tridentini certæ

tantum

tantùm personæ enumerentur, inter quas duntaxat cognatio spiritualis deinceps contrahatur ab aliquibus reuocatur in dubium, an qui vltra personas in dictis decretis enumeratas quomodo cognatione spirituali ante confirmationem dicti Concilij coniuncti erant, absque dispensatione Apostolica matrimonium post dictam confirmationem contrahere potuerint, ac hodie, & de cætero contrahere possint, cum antè prædictam confirmationem id facere de iure minimè liceret.

Concil. Trident. Sess. 24. de reformat. Matr. enumerat certas personas inter quas spiritualis cognatio deinceps contrahatur.

Et insuper cum eisdem decretis statuatur, affinitatem, quæ ex fornicatione contrahitur, in illis solummodò attendi debere qui primo vel secundo affinitatis gradu coguntur, ab aliquibus pariter dubitetur, An matrimonia inter personas, quę ante confirmationem dicti Concilij tertio vel vlteriori huiusmodi affinitatis gradu coniunctæ erant, post confirmationem eiusdem Concilij absque dispensatione Apostolica contracta & quæ deinceps contrahi contigerit, dirimi debeant.

Sanctitas sua ad tollendum omne dubium, eos qui ante confirmationem præ dicti Concilij cognationem spiritualem contraxerunt, dummodo non sint ex personis in dictis decretis enumeratis, & inter quas tantùm Concilium voluit deinceps contrahi, hanc cognationem spiritualem matrimonij vinculo inter se absque dispensatione aliqua liberè, & licitè copulari posse: ac matrimonia etiam post confirmationem huiusmodi, absque dispensatione sedis Apostolicę inter eas iam contracta valere plenámque roboris firmitatem obtinere.

Et similiter matrimonia post confirmationem Concilij absque dispensatione Apostolica sequuta, & quæ de cætero sequentur, inter personas quæ ante dictam confirmationem, affinitatem (infrà tamen secundum gradum ex fornicatione prouenientem) contraxerant, propter huiusmodi affinitatem dirimi non debere sed valida & efficacia existere declarauit.

Sicque per quoscunque Iudices, & Commissarios, etiam S.R.E. Cardinales, sublata eis quauis aliter iudicandi & interpetrandi facultate, iudicari, & diffiniri debere, ac quicquid secùs super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentari contigerit irritum, & inane decreuerit.

Placet publicetur & describatur. M.

Lecta, & publicata fuit subscripta regula Romæ in cancellaria Apostolica anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, die verò Martis vigesima mensis Augusti, Pontificatus præfati Sanctissimi D.N. Papæ Anno Primo.

A. Tomellinus Custos.

Sequitur circa impedimenta cognationis spiritualis.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Cum illius vicem licèt minimè suffragantibus meritis, geramus in terris, de cuius vultu prout iudicium, & vident oculi æquitatem, officij nostri debitam prosequimur actionem, sic obscuros sacrorum canonum sensus ita aperire studemus, vt pijs Christi fidelium mentibus nulla dubitandi occasio relinquatur.

Affinitas ex fornicatione in primo vel in secundo gradu duntaxat.

Sanè licèt ex eo quod in Concilio Tridentino decretum fuerit cognationem spiritualem inter eos tantum contrahi, qui suscipiunt baptizatum de baptismo, ac baptizatum ipsum, & illius patrem & matrem, necnon baptizantem, & baptizatum baptizatique patrem & matrem, in reliquis personis, quę per antiquos canones occasione cognationis huiusmodi contrahere prohibeantur, omne impedimentum sublatum esse videatur, adhuc tamen ab aliquibus dubitari accepimus, an saltem impedimentum cognationis spiritualis huiusmodi inter maritum vel vxorem suscipientis, & baptizatum, necnon inter maritum vel vxorem suscipientis, & patrem ac matrem baptizati vigeat, propterea quod prohibitum de vno coniuge, de altero etiam prohibitum esse videatur.

Dubiorum superiorum declaratio.

Nos piarum mentium quieti, & matrimoniorum fauori (quantum ex alto nobis permittitur) consulere volentes, à præcisis verbis Concilij minimè discedendum,

Impedimenta matrimonii ob cognationem spiritualem.

dum in præmissis esse censuimus. Et propterea nullum amplius impedimentum ratione cognationis huiusmodi subesse decernimus,&declaramus,quominus inter dictos maritum vel vxorem suscipientis, & baptizatum, baptizatique patrem, & matrem,& quascunque alias personas tam ex parte suscipientis,quam baptizantis & baptizati,in dicto Concilio nominatim non expressas, matrimonium liberè & licitè contrahi possit, & ita ab omnibus iudicari debere mandamus atque statuimus.

Decernentes irritum inane, si quid secùs à quoquam quacunque dignitate auctoritate,& potestate prædito contigerit iudicari.

Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, aliisque contrariis quibuscunque.

Volumus autem quod præsentes literæ in Cancellaria nostra Apost. & acie campi Floræ de more publicentur, & inter constitutiones perpetuo valituras describantur:Et quia difficile foret præsentes ad singula quæque loca deferri, quod earum transsumptis,etiam impressis,manu alicuius Notarij subscriptis, ac sigillo alicuius Prælati munitis eadem prorsus fides adhibeatur,quæ præsentibus adhiberetur,si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergò,&c.Si quis autem,&c.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo sexto,quarto Calendas Decembris, Pontificatus nostri Anno Primo.

Tertia declaratio circa impedimenta cognationis spiritualis.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei,ad perpetuam rei memoriam.

Cognatio spiritualis inter baptizatū,& susceptores,inter parentes baptizati,& baptizantes.

AD Romanum Pontificem spectat canonicas sanctiones, quæ expressiorem sensum postulare videntur,re diligenter perspecta ita declarare,& alias prouidere, vt omnis dubietas de piis Christifidelium mentibus euellatur. Sanè postquam ex eo quod Tridentina Synodus impedimentum affinitatis ex fornicatione proueniens,per quod non solùm matrimonium contrahi prohibetur, sed etiam posteà factum dirimitur, ad eos tantùm restrinxit, qui primo & secundo gradu coniunguntur,in vlterioribus verò gradibus statuit matrimonium posteà factum non dirimi,à pluribus Christifidelibus,vt accepimus,est dubitatum, an licet in vlterioribus gradibus huiusmodi matrimonium contractum non dirimatur, adhuc tamen iuxtà antiquos canones contrahi prohibeatur.

Declaratio dubij.

Et propterea nos omnem ambiguitatem tollere, & animarum tranquillitati, ac matrimonij libertati quantum cum Deo possumus consulere volentes, Declaramus,& Apostolica auctoritate decernimus, nullum hodie impedimentum,remanere quominus in vlterioribus gradibus huiusmodi liberè, & licitè matrimonium contrahi possit.

Decretum irritans.

Et ita ab omnibus iudicari debere mandamus atque statuimus, decernentes irritum & inane si quid secùs à quoquam quacunque dignitate,auctoritate,& potestate prædito contigerit iudicari, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis,aliisque contrariis quibuscunque.

Volumus autem quod præsentes literæ in Cancellaria nostra apostolica, & in acie campi Floræ de more publicentur, & inter constitutiones perpetuò valituras describantur, & quia difficilè foret eas ad singula quæque loca deferri, quod earum transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij subscriptis,ac sigillo alicuius Prælati munitis eadem prorsus fides adhibeatur quæ præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ.Nulli ergò,&c.Si quis autem,&c.

Datum Romæ Apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ M.D LXVI.Calend Decembris, Pontificatus Nostri Anno Primo.

Ampla patet area huic materiæ de cognatione spirituali, & affinitate ex fornicatione contracta, quam aggredi nolumus, nisi priùs decreta Concilij Tridentini quæ his rescriptis Pontificis declarantur nobis illuscescant ac primum illud audiamus de cognatione spirituali Sess.24 c.2. hac verba decernens.

Docet experientia, propter multitudinem prohibitionum, multoties in casibus

asibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia: in quibus vel non sine magno peccato perseueratur, vel ea non sine magno scandalo dirimuntur. Volens sancta Synodus huic incommodo prouidere, & a cognationis spiritualis impedimento incipiens, statuit: vt vnus tantum siue vir, siue mulier, iuxta sacrorum canonum instituta, vel ad summum vnus, & vna baptizatum de Baptismo suscipiant: inter quos, baptizatum ipsum, & illius patrem, & matrem, necnon inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem, ac matrem tantum spiritualis cognatio contrahatur. Parochus, antequam ad baptismum conferendum accedit, diligenter ab iis, ad quos spectabit, sciscitetur, quem, vel quos elegerint; vt baptizatum de sacro fonte suscipiant, & eum: vel eos tantum ad illum suscipiendum admittant, & in libro eorum nomina describat, doceatque eos quam cognationem contraxerint: ne ignorantia vlla excusari valeant. Quod si alij vltra designatos, baptizatum tetigerint: cognationem spiritualem nullo pacto contrahant: constitutionibus, in contrarium facientibus, non obstantibus. Si Parochi culpa, vel negligentia secus factum fuerit: arbitrio ordinarij puniantur. Ea quoque cognatio quæ ex confirmatione contrahitur: confirmantem, & confirmatum, illiusque patres, & matrem, ac tenentem non egrediatur: omnibus inter alias personas huius spiritualis cognationis impedimentis omninò sublatis.

Aliud paulò post in affinitatem quæ contrahitur ex fornicatione decernit quod maiore parte innititur iis tur. can. de eo qui cogn. consang. vxor. suæ.

Præterea sancta Synodus, eisdem, & aliis grauissimis de caussis adducta, impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractum inducitur, & matrimonium postea factum dirimit, ad eos tantum, qui in primo, & secundo gradu coniunguntur, restringit: in vlterioribus verò gradibus statuit, huiusmodi affinitatem matrimonium postea contractum non dirimere.

Singula sigillatim discutienda sunt. Ex sacris Concilij placitis docemur quomodo cognatio spiritualis habeat suos ortus, nimirum per duo sacramenta Baptismi & confirmationis, vt fusè habetur. 3. q. 1. de cogna. spir. Cognatio enim spiritualis per generationem spiritualem succrescit, generatio autem spiritualis per Baptismum fit, & per confirmationem confirmatur: confirmatio enim, vt inquit Soto nihil aliud est quàm augmentatio quædam Baptismatis gratiæ per Baptismum enim recipitur esse spirituale, & per confirmationem irroboratur Christianus ad publicam fidei defensionem, sicut per generationem fit homo, & per quantitatis augmentum Validus homo. Hic exoritur dubium verum hæc cognatio spiritualis quæ fit inter Anadochos: siue susceptores baptizati & ipsum baptizatum per procuratores euenire possit. Magnates & principes hic alloquor qui omnia fastuosa quadam amplitudine exequi volentes quæ sunt de essentia summi neq.ù aspernantur. Mittunt Proceres ministros & vicarios ad suscipiendum paruulum in fonte baptismatis: sed hi nomine tenus patrini habendi sunt, Anadochi officium est actus personalis. Quæ in actione personali suapte natura consistunt nequeunt per procuratorē fieri. Cùmque officium susceptoris id exigat vt præsens adsit, teneat & suscipiat puerum fidemque testetur renera nemo per procuratorem valet esse susceptor, vt cognationem ipse contrahat. ij enim tantum sunt patrini qui paruulum suscipiunt, vt probè sentire videtur. Dionys. c. 1. & vlt. eccl. Hierarch. cùm dixit Assumentes sacerdotes susceptori, suique accessus duci consignant. At verò compaternitas duobus modis contrahitur: scilicet inter baptizantem, similiter & inter susceptorem & baptizati parentes: præterea inter baptizatum & coniuges baptizantis & susceptoris, & idem est de confirmatione. Itaque radix & centrum cognationis spiritualis est habitudo baptizantis & suscipientis ad baptizatum, & inde transfertur cognatio inter parentes baptizati, vt sint baptizantis susceptoris spirituales affines. Et ratio huius est, quod cum baptizans & susceptor sint spirituales baptizati, & qui eum genuerunt, sint patres carnales: fit vt inter se sint compatres, id est, simul patres eiusdem filij diuersis rationibus. Et similiter baptizans & susceptor eandem cognationem transferunt in suas coniuges, vt pari ratione sint baptizati affines.

Expedita iam cognationis spiritualis ostendimus modum gradúsque: videamus iam tandem quæ sit illa affinitas cuius Pontifex meminit quia ex fornicatione oritur. Multi Scholasticæ Theologiæ professores, vt refert Dominicus à Soto negant quidem per impudicū concubitum talem contrahi affinitatem: quam opinionem complures iurisconsultorum super

c.1.cod.tit.lib. 6.sequuntur, quos refert Sylvest. verbo Matrimon. 8. q.7.§.5. At verò D. Tho. in præsentia tum, & Albertus Magnus; & antiqui nihil hæsitantes aiunt, perinde contrahi affinitatem concubitu fornicario, ac ex maritali. Idem tenet gl. in c. Si quis 30.q.4. Et re vera qui non opinantium numero, sed pondere rem fuerit speculatus, aliud sentire nequibit. Enimuerò ratio huiusmodi cognationis à coniuge in coniugem transmittendæ non est spiritualis virtus animorum, quæ est coniugio, aut indissolibile vinculum, sed quia ambo sunt vna caro: vt canones aiunt, quæ vtique ratione per matrimonium duntaxat ratum nisi fuerit consummatum, non transmittitur, in commistione autem fornicaria similiter vir & fœmina efficiuntur vna caro, quia vt ait Paul. 1. Corinth. 6. qui adhæret meretrici vnum corpus efficitur: ergo per eandem transfertur cognatio. Et confirmatur hoc planè. Quoniam ob hanc eandem rationem supra diximus per fornicarium concubitum contrahi affinitatem Sed ait Ricardus, ob id non contrahi per fornicationem: quia spiritualis cognatio per purè carnalem non contrahitur. Hoc tamen gratis dictum est: nam tam purè carnalis commistio est coniugalis quàm fornicaria: quia puri carnale non eo dicitur, quod sit peccatum: siquidem coniugalis actus, qualis est clandestinus contra prohibitionem ecclesiæ, posset esse peccatum, sed dicitur carnalis, quia est commistio carnis cum carne.

Suo col re notatur hic Affinitas impura quæ hactenus multa fouit scorta & adulteria, quæ illicita venere gaudet efficiatque vt cuius violarit quis pudicitiam eius sororem ducere nequeat, vel neptem propter illiciti complexus necessitudinem. Atque hæc res porrigebatur olim ad quartam seriem, sed latitudinem huius incommodi Tridentini canones ad solas sororem, ac neptem sororis nimirùm filiam restrinxerunt.

XII.

Quæstuarij prædicatores tolluntur.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. ETSI Dominici gregis saluti semper intenti, singulis cum humilitate poscentibus ea benignè concedere nos & prædecessores nostri studuerint, per quæ peccatorum mole deposita salus ipsis succedat, & hostis humani generis seruitute ereptas animas lucrifaciant Altissimo, qui eas nobis sua bonitate commisit: id tamen propensiori studio nos præcauendum esse censemus ne cuiusuis indulgentiæ, remissionis, vel facultatis obtentu Christifideles procliuiores ad illicita in posterum committenda reddantur, aut facilitas veniæ eis peccandi tribuat incentiuum, & exinde clauium auctoritas deducatur in contemptum, & Christifideles quamplurimum scandalizentur. Sanè cùm ad auditum nostrum ex diuersis mundi partibus quamplurimæ querelæ perlatæ fuerint, quod vigore diuersarum Indulgentiarum, & facultatum per prædecessores nostros, ac etiam nos vel auctoritate nostra tam fabricæ nostræ basilicæ Principis Apostolorum, & Ecclesiæ S. Ioannis Lateranensis de Vrbe, ipsiusque Ecclesiæ, necnon S. Ioannis, & S. Lazari Hierosolymitan. ac S. Spiritus in Saxia, & S. Ioannis Lateranen. ac S. Iacobi Incurabilium, de eadem Vrbe, necnon S. Elmi, & S. Bouis, ac S. Gothardi & S. Leuguzoni, necnon S. Nicolai, & S. Bernardi Montis Iouij, necnon S. Leonardi, ac S. Marthæ, necnon Sanctissimi Crucifixi Siracusan. ac S. Mariæ de Monte Serrato, hospitalibus, ac etiam S. Sebastiani prope, & extra muros dictæ vrbis, necnon S. Antonij de S. Antonio Vienen. diœcesis & Redemptionis captiuorum nuper Neapoli instituto monasteriis, illorumque, ac diuersis aliis Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, Militiis, confraternitatibus, Societatibus, & piis locis concessarum multi quæstores ex eisdem indulgentiis lucrum temporale tantùm quærentes nominibus fabricę Ecclesiarum, Hospitalium, Monasteriorum Militiarum, Confraternitatum, societatum, & priorum locorum in diuersis ciuitatibus, & diœcesibus quæstas facere, Confratres describere, Capellas, & Oratoria erigere, illisque erectis Indulgentias huiusmodi communicare, & in diuersis gradibus à iure prohibitis dispensare, ac plura etiam concedere, quam, eis vigore facultatum prædictarum licitum sit, ipsique lucro intenti, pecuniásque potiusquam Christifidelium salutem quærentes, ac eisdem indulgentiis sic abutentes, quæstum ex illis particularem facere conantur, variósque & diuersos Quæstores, Commissarios, Procuratores, Receptatores, Thesaurarios, Factores, Nuncios,

Facilitas veniæ audaciã peccandi concedit.

Quæstores ex publicationibus indulgentiarum sibi quæstum corradere non debent.

Nuncios,& alios ministros constituere,qui non solùm supradicta,sed etiam plura alia eis nunquam concessa facere,& concedere, necnon locorum ordinarios, illorumque in spiritualibus Vicarios generales,& Officiales,ac Ministros, ecclesiarúmque & ordinum Prælatos, Superiores & personas, quæstas huiusmodi impedientes censuris Ecclesiasticis innodare,& alias in pluribus grauiter excedentes,in diuinæ maiestatis offensam, ac suarum,& Christifidelium animarum perniciē,ac ordinariorum perturbationem, & piarum mentium scandalum præsumunt. Nos qui Deo propicio gregis Dominici meritis licèt insufficientibus curam gerimus,& illum spiritualis Thesauri elargitione* cupimus ipsi Deo reddere acceptabilem,ex premissis & aliis rationabilibus causis animum nostrum mouentibus,felicis recordationis Calixti Quarti,Clementis VII.Pauli III.Iulij similiter III.& diuersorum aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, Motu proprio non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam,sed de mera nostra voluntate,& deliberatione omnes, & singulas indulgentias etiam perpetuas, & peccatorum remissiones fabricæ & Ecclesię huiusmodi, necnon S.Ioannis Hierosolymitani etiam pro constructione,& ædificatione illius nouæ ciuitatis prædictis,in quibusuis aliis hospitalibus, monasteriis,ecclesiis domibus,militiis,ordinibus etiam mendicantium,congregationibus, confraternitatibus,& vniuersitatibus,& piis locis illorumque ordinibus,capitulis,conuentibus, magistris,superioribus,& tam secularibus,quàm quorumuis etiam mendicantium ordinum regularibus personis,tam singulariter, quàm vniuersaliter per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros,ac etiam nos sub quibuscunque tenoribus,& formis,ac cum quibusuis clausulis & decretis, etiam Motu proprio, & ex certa scientia, ac ex quibusuis etiam vrgentissimis causis, etiam causa redemptionis captiuorum,& alias quomodolibet concessis: pro quibus consequendis manus sunt porrigendæ adiutrices,& quæ quæstuandi facultatem quomodolibet continent,illarum omnium tenores,formas, derogationes & decreta præsentibus pro expressis habentes auctoritate Apostolica tenore præsentium perpetuò reuocamus cassamus,irritamus,& annullamus,ac viribus vacuamus. Et insuper perpetuò hac nostra valitura constitutione decernimus,quod exnunc de cætero sub indignationis nostrę pœna pretextu indulgentiarum, & facultatum per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros,ac nos,& sedem Apostolicam etiam Motu simili,ac sedis apostolicæ Legatos,& alias quomodolibet concessarū,& quas à nobis & sede prædicta in posterum verbo literis ac quauis alia scriptura etiam manu nostra signata etiam cum clausula quod sola signatura sufficiat, etiam in fauorem fidei,aut cruciatæ sanctæ,vel cuiuscunque alterius pię causę etiam priuilegiatæ concedi quomodolibet contigerit,nullus quauis etiam Episcopali,Archiepiscopali,& patriarchali aut maiori dignitate etiam Cardinalatus honore,seu etiam regali, vel temporali excellentia præfulgeat,audeat vel pręsumat quæstas facere,aut nuncios quæstores, Commissarios Thesaurarios,Receptores pro illis recipiendis in dictis hospitalibus,ecclesiis,domibus, monasteriis, militiis, & aliis supranominatis vel pro eis aut illorum nominibus alibi constituere, & deputare nisi ex speciali licentia,& ex certa scientia nostris & Romani Pontificis pro tempore existentis, de qua per literas nostras,& eiusdem Romani Pontificis pro tempore existentis locorum ordinariis,vel eorum in spiritualibus Vicariis,seu Officialibus derogationem præsentis nostræ costitutionis illius tenore de,verbo ad verbum inserto expresse continentes. Nos enim ex nunc irritum decernimus, & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter,vel ignoranter contigerit attentari constare debeat;Mandantes in virtute sanctæ obedientiæ omnibus, & singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis,Primatibus,Archiepiscopis, & Episcopis,quatenus in Ciuitatibus,& diœcesibus suis præsentes nostras literas publicare, & obseruare debeant,rogantésque omnes,& singulos Principes seculares,& alios Dominos & Magistratus temporales, eisque per viscera misericordiæ Domini nostri Iesu Christi in remissionem peccatorū suorum iniungentes, quatenus in premissis eisdem Patriarchis,Primatibus,Archiepiscopis,& Episcopis assistant, & suum auxilium,& fauorem pręstent cum auxilio,brachij sęcularis.Non obstantibus præmissis,ac

Indulgentiæ sunt spiritualis Thesauri ecclesiæ elargitiones quæ debent conferri in eiusdem ecclesiæ vtilitatem quod intelligitur in bonū commune eius. Nam cum thesaurus sit bonū commune, non nisi pro alio bono communi dispensari valet.

Indulgentiæ facultatem quæstuādi habentes reuocantur.

Questores huiusmodi arcentur iussu Concilij Tridentini. Attamen piis compertum est pecuniam quæ à suscipientibus erogatur non habere rationem pretij quasi sit coemptio,sed est subsidiaria eleemosyna illis ipsi seruiens, sicuti neque eleemosyna quæ sacerdoti offertur pretium est missæ: sed sacerdotis alimonium.

sis, ac quibusuis apostolicis necnon in prouincialibus, & synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, necnon fabricę Ecclesię, Hospitalium, Monasteriorum militiarum confraternitatum, ordinum capitulorum, conuentuum aliorumque locorum prędictorum, & quorumuis illorum membrorum, Ecclesiarum etiam Cathedralium, & Metropolitanarum etiam iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus stabilimentis vsibus & naturis, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis illis, & præsertim S. Ioannis, & S. Lazari, ac S. Spiritus in Saxia, hospitalibus, necnon S. Antonij de S. Antonio, & sanctorum Nicolai, & Bernardi Montis Iouij monasteriis ipsorumque monasteriorum hospitalibus, singulorumque eorum Conuentibus, Superioribus, & personis prefatis, per quoscunque Romanos Pontifices prędecessores, ac nos, & sedem apostolicam sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriorum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis etiam motu simili, & ex certa scientia, ac quauis etiam Imperiali, vel Regali, considerat ione, vel instantia, & alias quomodolibet cōcessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis specifica, indiuidua, & expressa: non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quæuis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma ad hoc seruanda forent, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita obseruata inserti forent præsentibus pro sufficienter expressis habentes, motu scientia, & potestatis plenitudine similibus specialiter & expresse derogamus, & sufficienter derogatum esse volumus contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab Apostolica sit Sede indultum quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem quod præsentes literæ in Cancellaria nostra Apostolicę, & acie Campi Floræ de more publicentur, & inter constitutiones perpetuò valituras describantur. Et quia difficile foret easdem præsentes ad singula quæque loca deferri, volumus, & etiam declaramus, quod earum transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij subscriptis, ac sigillo alicuius Prælati munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur, si originaliter forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergò, &c. Si quis autem, &c.

Variæ indulgentiæ variis piorum locorum ordinibus concessæ.

Forma publicationis.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, sexto idibus Feb. Pontificatus nostri Anno Secundo.

Memini me superius post nostri temporis Chronologias dixisse ingrauescentis hæresis initiis summum addidisse calcar prædicatorum inscitiam. Spe nescio cuius quæstus extiterunt inscio Pontifice multa pollicebantur, qui indulgentias terras mariaq; ipsumq; cœlū eorum iuri subesse iactitabant vt plebis animos rudes & imperitos nouitatisque auidos eluderent. Non sic instrui cupit Prædicatorum munus Paulus, quorum laboris merces amplissima Christus est quorum quæstus lucrum animarum. Sic gloriatur vas electionis in suis concionibus. Quæ est (*inquit*) merces mea vt cum Euangelizem gratuitum efficiam Euangelium Christi. *Isti verò quæstores ruderibus etiam & flagris è suggesto detrudendi nisi de pera & ventre saginando concionantur, adeò petulci & petaces vt ipsa sacra etiā venalia in quæstus gratiam offerant. Eos itaque penitus extinxit sacram Tridentina Synodus Sess. 5. cap. 9. & ante Concil. Trid. iam exosum fuerat. Quæstorum nomen Patribus. Synod. Lateranen. cap. 62. sub Innoc. 3. cap. cum ex eo de pœnit. & remissi. Sufficiet nobis audisse Tridentinum decretum.*

Cum multa à diuersis antea Conciliis, tam Lateranensi, ac Lugdunensi, quam Viennensi, aduersus prauos eleemosynarum Quæstorum abusus remedia tunc adhibita, posterioribus temporibus reddita fuerint inutilia, potiusque eorum malitia ita quotidie magno fidelium omnium scandalo, & querela excrescere deprehendatur, vt de eorum emendatione nulla spes amplius relicta videatur: statuit, vt posthac in quibuscumque Christianæ religionis locis eorum nomen, atque vsus penitus aboleatur, nec ad officium huiusmodi exercendum vllatenus admittantur non obstantibus priuilegiis, ecclesiasticis, monasteriis, hospitalibus, piis locis, & quibusuis

quibusuis,cuiuscunque gradus,status,& dignitatis personis,cōcessit,aut consuetudinibus,etiam immemorabilibus. Indulgentias vero,aut alias spirituales gratias,quibus non ideo Christi fideles debet priuari,deinceps per Ordinarios locorum,adhibitis duobus de Capitulo, debitis temporibus populo publicandas esse decernit,quibus etiam eleemosynas, atque oblata sibi charitatis subsidia,nulla prorsus mercede accepta fideliter colligendi facultas datur: vt tandem cœlestes hos Ecclesiæ thesauros ad quæstum, sed ad pietatem exerceri, omnes verè intelligant. Hæc Concilium.

XIII.

Parrochialium Ecclesiarum collatio.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei,ad perpetuam rei memoriam,

IN conferendis beneficiis ecclesiasticis,& præsertim Parochialibus Ecclesiis personis dignis & habilibus,quæ in loco residere,& per se ipsos curam exercere valeant,quantam diligentiam adhiberi oporteat, Alexander III: Lateranen. & Gregorij X.Lugdunen.generalibus conciliis,ac Innocentij similiter III.& aliarum Romanorum Pont.prædecessorum nostrorum editæ constitutiones testantur. Quod vt diligentius, ac rectiùs perficiatur,statuit etiam Synondus Tridentina, vt occurrente vacatione parochialis Ecclesiæ etiam generaliter,vel specialiter, etiam vigore indulti in fauorem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium,aut alias quomodolibet reseruatæ,vel affectæ,debeat Episcopus habita notitia vacationis Ecclesiæ, si opus fuerit, idoneum in ea Vicarium cum congrua eius arbitrio fructuum portionis assignatione constituere,qui onera ipsius Ecclesiæ sustineat,donec ei de Rectore prouideatur. Et deinde Episcopus, & qui iuspatronatus habet, intra decem dies, aut aliud tempus ab Episcopo præscribendum aliquos clericos ad regendum Ecclesiam idoneos Examinatoribus iuxta formam eiusdem Synodi deputatis, nominet,& non nisi ab eisdem Examinatoribus per cursum aliorum Examinatorum etiam tanquam magis idoneo ab Episcopo iudicato & electo de ecclesia prouideatur: alias prouisiones,seu institutiones omnes præter formam prædictā factæ,surreptitiç censeātur. Sed quoniam res humanæ semper in deterius prolabuntur,nisi sit qui eas retineat,ac debitæ executioni demandet,& verendū sit ne propter constitutionum huiusmodi transgressionem maximi abusus oriantur: Nos ad quorum notitiam non sine graui nostra molestia peruenit nonnullos ex venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopis & Episcopis occurrente vacatione parochialium ecclesiarum eas nullo aut minus ritè seruato examine, præsertim illo quod concursum fieri debet,ex Concilio Tridentino,vel etiam ritè seruato,personis minus dignis,carnalitatis aut alium humanæ passionis affectum non rationis iudicium sequentes contulisse, i&dē eis prouidisse,volentes quantum cum Deo possumus huiusmodi ac etiam futuris periculis occurrere, eorundem prædecessorum nostrorum constitutiones præfatas,etiam innouando,auctoritate Apostolica tenore præsentium omnes, & singulas collationes,prouisiones,institutiones,& quasuis dispositiones Parochialium Ecclesiarum ab eisdem Episcopis,& Archiepiscopis,ac quibusuis aliis collatoribus tam ordinariis,quàm delegatis S.R.E.Cardinalibus,ac sedis apostolicæ Legatis, vel Nunciis præter & contra formam ab eodem Concilio Tridentino,præsertim in examine per concursum faciendo præscriptam factas aut in futurum faciendas,nullas, irritas, ac nullius roboris,vel momenti fore, & esse, nullumque prouisis ius,aut titulum etiam coloratum possidendi præbere, & parochiales Ecclesias huiusmodi,vt prius ante collatiōnes huiusmodi vacabant,exnunc vacare statuimus,decernimus,& declaramus,eásque omnes pro tempore sic vacantes nostræ & sedis Apostolicæ, seu eorum quibus ius conferendi eas præterquam Episcopis,& Archiepiscopis, qui curam dicti examinis iuxtà decretum Concilij habere debent competet, dispositioni reseruamus. Insuper ne parochiales ecclesiæ diu in suspenso maneant in maximum animarum periculum quarumcunque parochialium Ecclesiarum,quarum dum pro tempore vacant,ad Episcopos, Archiepiscopos,Primates,& Patriarchas & quosuis alios ordinarios collatores in mensibus ordinariis collatoribus etiam per nostras regulas assignatis prouisio & colla-

Iure Concilij Tridentini hæc constitutio firmatur Sess. 7. c.13.& Sess.24. c.18. de reformat. tradentis formam conferendi parochiales Ecclesias vt nimirum præficiendi parochiis examinentur de legitima muneris functione, caueántque Episcopi Parochias in suspenso sine pastore relinquere quod quidem est improbatum priscorum functionibus vt Romanis legibus absque tutore viuere minores.

Beneficium omnium per diocœsim curam aliquam habentiū collatio, ordinatio, institutio, ad solum pertinet Episcopum de iure. can. omnes Basilicæ can. nullus. 16. q. 7. quod ibi per Archidiac. pluribus agitatur. c. constitutis. de religiosis. domib. ca. 1. de stat monachorum.

tio spectat& pertinet, de quibus idem Episcopi & Ordinarij prædicti intra sex mensium spatium a die vacationis earundem perfecto examine iuxtà formam Concilij Tridentini præfati non prouiderint, ac illarum etiam quarum collationes nobis, & dictæ sedi generaliter vel specialiter & ex quauis causa reseruatæ, seu effectæ existunt, aut alias ex indulto sedis apostolicæ competunt, ad quas occurrente illarū vacatione Episcopi & Archiepiscopi præfati personas per examen concursu multo habito iuxta dicti Concilij Tridentini formam approbatas, & magis idoneas non elegerint, aut electas nobis, vel successoribus nostris, aut iis ad quos collatio spectabit pro collatione obtinenda intra quatuor mensium spatium à die illius vacationis non significauerint, necnon Parochialium ecclesiarum similium, qui Iurispatronatus ecclesiastici, vel aliorum seu clericorum & laicorum simul fuerint, si presentatus intra tempus eisdem patronis: à iure prefixum preuio examine iuxtà formam dicti Concilij approbatus petatur, institutioque ipsa per duos menses à die præsentationis dilata fuerit, collationem, prouisionem, institutionem, ac omnimodam dispositionem nobis & ipsi Sedi, ac personis indulta huiusmodi conferendi, prouidendi, seu instituendi obtinentibus respectiuè reseruamus, data tamen in Parochialibus Iurispatronatus optione ipsis patronis, vt institutio ad ordinarios spectabit, ipsis ordinariis illam facere negligentibus, & vltra dictos duos menses deferentibus, possint pro huiusmodi institutione obtinenda habere recursum ad Metropolitanum, vel viciniorem ordinarium, aut ad sedem apostolicam. Prohibentes etiam eisdem ordinariis ne tempus decem dierum, eisdem ordinariis & patronis ab eodem Concilio Tridentino ad nominandum idoneos clericos coram deputatis Examinatoribus præfixum, vltra alios decem dies prorogare audeant, vel præsumant. Districtiùs inhibentes ne quis præter Romanos Pontifices, aut alios indulta huiusmodi obtinentes, vt præfertur quacunque sit super hoc auctoritate munitus, de huiusmodi beneficiis sic reseruatis (vt præfertur) disponere, vel circa illa etiam per viam permutationis, vel alias renouare quoquo modo præsumat. Vt autem non solùm dignis, seu magis idoneis repertis iuxtà eiusdem Concilij decretum Parochiales ecclesię conferantur, volumus & eadem auctoritate decernimus, quod si Episcopus minus habilem posthabitis magis idoneis elegerit, possint ij qui reiecti fuerint à mala electione huiusmodi ad Metropolitanum, vel si ipse eligens Metropolitanus, aut exempta fuerit, ad viciniorem ordinarium vti nostrum, & Sedis huiusmodi delegatum, aut alias ad ipsam sedem Apostolicam appellare, ac prælectum ad nouum examen coram ipso appellationis Iudice & eius examinatoribus prouocare, & constito de prioris eligentis irrationabili iudicio, eoque reuocato, Parochialis, magis idoneo per eundem iudicem appellationis auctoritate nostra (quatenus collatio ad Episcopum à quo appellatum fuit spectaret) conferatur, alias eidem magis idoneo per iudicem appellationis approbato conferenda remittatur ad eum ad quem collatio, prouisio, vel institutio spectabit. Hæc tamen appellatio interposita interim non impediat aut suspendat, quominus electio per ordinarium primo loco facta interim debitæ demandetur executioni, & prouisus ab eadem Ecclesia causa appellationis huiusmodi dependente non amoueatur. Et si quis à sententia per iudicem appellationis lata duxerit appellandum, is tunc ad Sedem ipsam Apostolicam appellabit. Si secùs in præmissis omnibus & singulis actum aut attentatum fuerit, irritum decernimus & inane. Volumus autem quod presentium transumptis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutę munitis, eadem prorsus fides in iudicio & extra adhibeatur, quę præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensę, quodque literæ ipsę Camerę & Cancellarię Apostolicarum, & Audientiæ causarum Palatij Apostolici valuis, & in acie Campi Floræ dimissis inibi copiis publicatę & affixę, omnes ita afficiant & arctent, ac si illis personaliter intimatę fuissent. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicę Millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, quintodecimo Kal. Aprilis, Pontificatus nostri Anno Secundo.

Collationes Parochialium reuocat summus Pontifex nisi Ordinarij de eis seruata forma non prouiderint in tempore & modo his expresso.

Prudentissimè summus Pontifex in Constitutionis exordio Concilij Lateranensis meminit

inter est, ex cuius decretis præcipua in Beneficiorum collationibus habenda præcepta enumerantur. Fuit illud Concilium apud Lateranum Romæ sub Alexandro 3. & Innocentio 3. celebratum, ad reparandam potissimum cleri disciplinam, & beneficiorum collationem ordinandã. In illo legimus, inter alia vetitũ fuisse, Ne quis vnus plures occuparet ecclesias: quandoquidem in vno, talium multitudo canonibus inimica est. cap. supra de cler. non resid. cap. 5. supra hoc tit. quæ duo, dicti Concilij Lateranensis fragmenta sunt. Illud autem fuisse multa prouidentia prohibitum scribit Innocentius tertius. Prouidentia (authore Cicerone) est per quam futurum aliquid videtur, antequam eueniat: ipsa sapientia appellata est prouidentia, nam sapientis est prouidere, vnde viros prouidos appellant prudentes, solertes rerum causarúmque consultos & experientes. Leges verò & constitutiones futuris dant formam negociis, l. leges. 2. C. de legib. Prisci illi sancti patres & prouidi maiores nostri, firmissimæ ecclesiæ columnæ, ruituram hanc aliquando præuiderunt ob immodicum luxum, auaritiam, & ambitionem sacerdotum: Nemo quippe nocentior est ecclesiæ Dei, quam qui peruersè agens, & omni exæstuans cupiditate, nomen sacerdotis habet, can. nemo. 83. dist. can. transferunt. 24. q. 3. Propter auaritiam, impuritatem, iniquitates, & peccata sacerdotum prædas captantium, animas deuorantium, sanguinem fundentium, opes & precium quærentium, legem contemnentium, prophetæ omnes vno Spiritu Dominum Deum ostendunt euertisse templum sanctum suum Hierusalem, ac populum Iudaicum perdidisse. Tren 4. Ezech. 22. Auertat hanc iram Christus ab ecclesia sua. Lateranensis Sinodi patres magna prouidentia occurendum malo putauere: legibúsque multis antiquũ beneficiorum quærendorum & possidendorum modum aliquem esse voluerunt: atque ita censebant, Incomparabiliter satius esse minus habere, & melius honestiúsque viuere. Quas quidem plusquam centuriatas leges oporteret esse sacrosanctas & inuiolatas, vtpote, quæ magnis totius orbis Christiani comitiis rogatæ, latéque sunt, & sæpiùs repetita ex virtute publici status. can. Sanctorum. 70. dist. can. 1. dist. 89. can. Vnio. 10. q. 3. can. per laicos. 16. q. 7. & 21. q. 1. can. 1. 2. 3. 4. supradictis c. 3. & 5. c. dudum. 2. suprà. de elect. c. Quum sing. de præb. in 6. Et vbi non? Sed, quæ reuerentia legum? Quis metus, aut pudor est vnquam, properantis auari?

Dispensatores Episcopi si se institutos esse intelligant bonorum ecclesiasticorum non dissipatores, sanctis decretis huius Concilij obsequerentur, & precipuè Tridentini in quo hæc omnia de collatione Parochialium ecclesiarum tradita sunt. Iubet Lateranensis Synodus vt qualiacunque beneficia in Ecclesia intra sex menses conferantur ab eo, cui ius est conferendi datum, quod si facere negligat, hæc potestas in alium transfertur. c. 2. de con. præbend. Visa tum est hæc illis patribus sufficiens negligentiæ punitio, qua minimè contentus Innocentius 3. addidit vlterà, vt qui beneficium vacans quomodo hic dicitur, ab alio tamen possessum, mox dum vacare sciuit: non contulit: de suo tantum tribuat ecclesiæ vacanti, quantum fuerit ab iniusto beneficij possessore perceptum: vt is quem maior sequitur culpa, maiori plectatur vindicta. can. Quia sanctitas 50. dist.

Vacantibus Parochiis quomodo prouidendum sit accuratè per omnia statuit Concilium Tridentinum, vt nimirùm Episcopus quamprimùm intellexerit ecclesiã pastore aut præfecto siue per obitum, siue per resignationem destitutam esse curet vicarium constituere, qui onera ipsius Ecclesiæ sustineat, donec ei de rectore prouideatur. Clerici autem ad illam regendam Ecclesiam nominati examinentur ab examinatoribus Episcopi non paucioribus quam tribus iisque Magistris ac Doctoribus in Theologia siue Iure Canonico. Absit simonia in examinis ratione, cuius & rationem reddere teneantur aliquando in prouinciali Synodo: si opus fuerit. Cui licebit si quæ in supradictis circa examinationis formam addenda: remittendáve esse censuerit prouidere. Hæc carptim in Epitomen ex cap. 18. Sess. 25. Concil. Trid retulimus.

De parochiis autẽ ampliora dicere nõ possumus, his quæ in scholiis Oeconomiæ Canonicæ diximus. Nominis originem vetustissimum censemus. Parochus appellatur Sacerdos, qui sub se parochiam habet: quam & regere dicitur. cap. 1. de cappel monach. Parochiani, populus habitans in parochia: quo in loco sibi quis domicilium constituit, hospitiúmve conduxit, eius est parochianus. cap 2. de sepult. in 6 & per Hostien. in summa dicti tit. de paroch. Non minùs quàm decem distinctæ domus & familiæ parochiam facere possunt. can. vnic. 10. q. 3. quæ voce antiqua Latina, ibi Mancipia nominentur, ideò quia domus illas, ceu iure quodam cælestis domini sibi subiectas, proprias, ac perpetuas parochus habet. De parochiis satis, quam Budæus primum censet appellatam parœciam ab accolatu fani, sacráque vicinia. Cura vulgò nominatur.

Datium

XIIII.

Dotium constituendarum moderatio.

PIVS Papa V. Motu proprio, &c.

QVONIAM nos pluries iustis causis moti, cohortati sumus dilectos filios nostros Conseruatores Cameræ almæ Vrbis & Pop. Rom. vt vellent in modum publici Statuti moderari ac limitare quantitatem, vsque ad quam in futurum ascendere possent dotes mulieribus in ipsa Vrbe inter Romanos seu inter eos & exteros, aliosque suprascriptos constituendæ ac dandæ, ipsi úsque propterea in diuersis eorum etiam publicis Consiliis negocio tractato prius, curam faciendi moderationem, & limitationem prædictam, illamque cum pœnis capitulis & clausulis opportunis in scriptis redigendam, Conseruatoribus & aliis superius descriptis demandauerint, & præinserta scriptura sic vt supra exemplata est in eodem publico Consilio lecta & maturè discussa fuerit, per ipsum Concilium approbata & in modum publici statuti publicata. Nos cupientes vt inuiolabiter obseruetur, Motu simili statutum ipsum subscriptum prout iacet, cum omnibus suprascriptis ordinationibus in omnibus & per omnia, etiam apostolica nostra auctoritate ex certa nostra scientia perpetuo laudamus, & approbamus & confirmamus omnesque & singulos tam iuris quàm facti & solemnitatum etiam verbalium forsan amissarum defectus si quis in præmissis interuenerunt eadem auctoritate Apostolica supplemus, Et pro abundantiori cautela maiorique ipsius Statuti omniumque suprascriptorum efficacia, etiam nos per eadem verba, statutum ipsum, ac suprascriptas omnes ordinationes de nouo facimus atque inuiolabiliter perpetuò obseruari & ad executionem per illos ad quos spectat inconcussè demandari, volumus & mandamus. Volentes quod huius nostræ cedulæ sola signatura sufficiat, & clausula contraria non obstante in iudicio & extra fidem faciat. Et quod præmissis ac præinserto statuto & huic nostræ cedulæ ac dispositioni per nos & successores nostros nunquam sufficienter derogatum esse censeatur, nisi in publica signatura proposita supplicatione cum huius nostræ cedulæ insertione, derogatio fuerit concessa. Decernentes irritum & inane si quid in contrarium fieri contingat. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, aliisque dictæ Vrbis statutis reformationibus & consuetudinibus etiam iuramento & cæt. roboratis, cæterisque in contrarium facientibus quibuscunque.

Statutum Romanum de constituenda dote Pontificia hac constitutione probatum & confirmatum est.

Placet Motu proprio. M.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Nono Kal. Iunij, Anno Secundo.

Hæc constitutio sine scholio, nec scholium sine his quæ iniuncta sunt constitutioni vix intelligi potest. Quamobrem hic addendum esse statutum, cuius meminit Pontifex censeo quo faciliùs ad perceptionem huius materiæ prouehamur. Illudque hic adscribam prout natiua sua significatione Romæ vernacula lingua Italorum relatum est quæ cum multum Latinæ affinitatis habeat, non erit intellectu obscura.

Statuimo & ordinamo che nessuna persona Romana di qualunche stato, grado, o preeminentia si sia, etiandio clerico, ardisca ne presuma, constituire, promettere, pagare, riceuere, tanto in danari contanti quanto in argento, oro, gioie, prouentioni, o altre cose, etiandio mobili è se mouenti, ragioni, & attioni, dote & acconcio in vna, o piu volte che passi, o eccedo, & computata etiandio cassa bianca, bacile, e boccale, la summa e quantità de ducati quattro milia e cinquecento de Carlini, à ragione di dieci carlini per ducato. Ne sia licito à questo contrauenire, per alcun patto, o conuentimento etiam giurato da farsi per li contrascritti & altre terze persone, per causa o occasione di accrescere somma dotale, constituir pegno, o qualunche modo far fraude a questo statuto, ad effetto ch'il marito, o la donna, o altri per essi vengano ad hauer piu della detta summa de ducati quattro milia e cinquecento in alcun modo, o via diretta, o indiretta alla pena di mile ducati simili da incorrersi per ciascuno che contrafarà, e da applicarsi per la quarta parte all' accusatore qual sera tenuto secreto, l'altra quarta all'esequutore, e per lo resto alla fabrica dello palazzo de gli magnifici Signori Conseruatori della Camera di questa alma Città di Roma, e medesimamente volemo, che pagata, o non pagata la detta pena tutto quello che oltra la detta somma si desse,

o vero

o vero ancora con interuento di terze persone sotto quale color si sia, di donatione, paraferno, o altro titolo etiam in persona della donna, qual similmente prohibimo sotto la pena predetta ipso facto *sia applicato alla fabrica del palazzo delli prefati magnifici Signori Conseruatori.*

Et ancora volemo, che colui constituisce, dà, ouero promette in alcun modo oltre la somma predetta, o suo herede, o successore, ouero la donna per laqual fosse data per verun tempo venendo il caso della restitutione, possa ridimandare il sopra piu & habbi perduta ogni attioni che in ciò & sopra ciò li competesse, e detta sopra più s'applicui ipso iure alla fabrica predetta come di sopra, ordinando che tutti simili contratti, o priuate scritture quali sopra ciò si facessero siano quanto alla detta quantita eccessa ipso iure nulli et inualidi, *e per vigore di essi nulla esequutione se ne possa fare quanto alla quantita eccedente di ducati quattro milia e cinquecento.*

Ancora prohibemo à tutti simili Notarij, che non ardiscino ne presumino rogarsi d'alcun instrumento qual sia contra la prohibitione soprascritta, ne far scrittura che sia incerta, o che se referisca à quella cedula priuata, o qualunche altra scrittura, o arbitrio di huomo, sotto la pena del falso, e di scudi ducento per ciaschedun di loro che contrafarà, e de applicarsi come di sopra, e detti contratti non inualidi ipso iure & nullius fidei *& essi notarij s'intendano nondimeno priuati in perpetuo di loro officij. Et similmente prohibimo che nessuna persona possa in ciò come mezzano intrauenire o altrimente presumere far cedula priuata, ouero esser testimonio in contratto, o cedula che fosse contra la prohibitione predetta, alla detta pena da incorrersi & applicarsci come di sopra, Vogliamo ancora che nelle soprascritte prohibitioni & pene, siano compresi, Baroni, Cortigiani, o Forastieri etiandio Clerici che apparentaranno con Romani, tanto originarij, come fatti cittadini & incoli di Roma, e tanto dando e promettendo quanto receuendo e stipulando, ouero come Mezzano, Notario, testimonio, Fideiussore, & promissore, o in qualunche altro modo se intramettono: pur che vno delli consorti, cioè o sposa, o marito, o sposo, o moglie sia Romano originario, ouero fatto cittadino, pur incola di Roma, Ne sia licito alla sposa poi che se ne sarà gita à marito: o prima, mostrare o far mostrare à pompa, o altramente tanto in publico, come in priuato, in presenza di personi, che non siano di casa, le robbe che saranno nelle casse e sponsalitio, quali vogliamo non possano eccedere in numero di dua, alla pena di ducati cinquecento da incorersi & applicarsi come di sopra, Non sia medesimamente lecito al sposo, donare piun d'vna veste alla sposa, laquale sia conforme alli habiti liciti per le vltime reformationi sopra ciò fatto, alla pena predetta, E non sia lecito à Padre, o Madre, o altra congiunta persona della sposa, donar al sposo, o ad altri per lui, direttè, ouero indirette nel tempo della subarrattione, o prima, o poi alcun vaso, bacile, bocale, copa, mappo, catena, o altro dono, tanto d'oro, come d'argento, denari, gioie, perle, drappi, o altre cose etiandio non simili alla pena predetta de ducati 500. & perdita delle robbe d'applicarsi come di sopra. Non sia lecito alli parenti dello sposo nell'atto della subarratione donare alla sposa alcun dono: eccetto che Padre, Madre, Fratelli, e Sorelle carnali, e consobrini del sposo alla detta pena. Non sia licito alla sposa e suoi, al tempo della subarratione, dar fazzoletti o cosa simile ad altre persone, che à coloro, che li è permesso di donare, & che donaranno come di sopra alla pena predetta. Hactenus statutum.*

Videamus iam vtrum iure firmetur, & primùm percontetur iurisconsultus, Quid sit Dos. Breuibus verbis respondet esse patrimonium mulieris. l. Pomponius Philadelphi, ff. famil. ercisund. quod propterea marito datur à parente vel ab extraneo, vt onera matrimonij sustineat. l. dotis fructum. & l. res in dotem. ff. de iure dotium. & pulchrè apud Cuiacium discriminatur à donatione propter nuptias. Dos (inquit) est quæ datur marito vxoris nomine. Donatio propter nuptias quæ propter dotem datur vxori, mariti nomine. Dos est donatio propter nuptias vxoris Donatio propter nuptias est dos mariti atque ideo quæ donantur propter nuptias ἀντίφερνα *vocantur l. vlt. C. de donat. ant. nupt. vel prop. nup.*

Dotem omnem vel profectitiam vel aduentitiam dicimus. Profectitia est quæ à principalibus personis id est à parente virilis sexus profecta est de bonis vel facto eius. l. 5. de iure dotium. l. vn. §. & vt plenius. C. de rei vxor act. l. 4. C. de coll. Aduentitia quæ à quouis alio vel ex ipsius mulieris bonis data est. l. 5. §. si pater. de iure dotium. Cuiacius negat Græcos probè nominis vim cum Etymologia contulisse dum opinantur quod profectitia dos dicatur ἐκδημητικὴ *quasi à profectione id est peregrinatione & aduentitia* παραγινομένη *quasi*

ab aduentione & præsentia personæ. Sed passim hæc occurrunt apud Iurisconsultos.

Dotis verò conferendæ quæ sit habenda ratio sugaciter trutinandū est vt omnia Constitutioni Pontificis cohereant qua pretium Dotis statuitur quod superare in constituenda dote absque excessus vitio non liceat. Iuri & æquitati consonum esse videtur Dotem minorem legitima constitui nec posse nec debere. Hanc sententiam mutuis præsidiis legum rationes non infirmæ tuentur. Ex quibus tale suboritur argumentum verè suis partibus constans nullisque sophismatum versutiis redimitum, è cuius assumpto optima consequētia elicitur. Subrogatum sapit naturam eius cuius loco subrogatur. Dos dicitur subrogata loco legitimæ. Ergo dos minor legitima esse non debet. Videmus vtramque propositionem ritè conflari & elaborari, sunt & ambæ affirmatiuæ primáque ducitur authoritate l. si cum. §. iniuria. ff. si quis qui can. §. fuerat. Inst. de act. Minorem vero defendit Bartol. in l. Titio centum. §. Titio genero. num. 6. ff. de cond. & demonst. Cap. in cons. 165. col. 3. vt secundum necessariam illationem verè dicamus Dotem non minorem esse debere legitima. Hæc est opinio cui adstipulantur Bald. Alex. Capra & plures alij, quos recenset Socin sen. in cons. 100. num 11. vers. Et ita sapius lib. 3. & idem Socin. cons. 57. verior tamen atque sapientior illa est sententia quæ docet dotem esse constituendam pro modo facultatum & dignitate natalium viri ac mulieris Ita vt dos mensuram non sumat à quantitate legitimæ quia tunc certa esset sed mensuram recipit à qualitate viri & vxoris. Atque ita minus legitima constitui potest. ex l. cum post. § gener. ff. de iure dotium & l si filiæ. de leg. 3. Ne autem fluctuent verba nostra in variis Doctorum opinionibus, regionum consuetudinibus multum virium referendum esse censeo, ita vt illa mihi congrua dicatur dos quæ constituitur secundùm morem regionis vt tradunt Corn. in cons 3. nume. 3. libr. 3. & in cons. l. nume. 16. libr. 4. & egregiè Socin. sen. in cons. 57. num. 30. lib. 4. Paris. in cons. 62. col. vlt. lib. 2. & Roland. in cons. 86. num. 16. lib. 1. Hæc omnia prudentis viri arbitrio relinquimus. At immodicos illos excessus dotium moderari & cohibere debet Principis authoritas exemplo statuti confirmati Pontificio diplomate, & inuictissimi Cæsaris Caroli V. qui in Conciliis Madritij habitis legem tulit de dote à parentibus assignanda filiabus. Felin. in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ de constitut. num. 58. Curtius senior cons. 27. num. 28. Refert Postellus lib. de Magistratibus Atheniensium c. 33. Venetiorum statutū esse imprimis laudabile quo cauetur ne quantumuis diues pater vltra sex millia ducatorū aureorum dotis nomine filiæ dare audeat. Massilienses homines frugi dotem illam opimam asserebant quæ centum aureos non excederet. Ingratum hoc esset nostris iuuenibus apud quos virtus est post nummos. Soluit vt in illius vita scriptum reliquit Plutarchus lege constitione mulier quid præter tres vestes & quædam pauci empta vasa secum importaret, & rectè quoniam efficit dos ampla vt viris deinde dominentur mulieres, quod memoriæ prodidit Aristoteles lib. 8. Ethic c. 10. & apud Plautum in asinaria sic conqueritur Demenetus senex Argentum accepi, dote Imperium vendidi.

XV.

De Spoliis Clericorum.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

ROMANI Pontificis prouidentia circumspecta ad ea solicitudinis suæ partes potissimum conuertit, per quæ singulis Ecclesiis debita obsequia, & opportuna subuentionis auxilia minime subtrahantur. Cum itaque, sicut accepimus, non nulli Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & Abbates, seu Commendatarij, ac alij beneficia Ecclesiastica obtinentes, proprij honoris, & salutis immemores, etiam prætextu facultatum testandi eis per Sedem Apostolicam concessarum, in eorum vltimis voluntatibus res sacras, ac vasa, ornamenta, & paramenta Ecclesiastica, aliáque cultui diuino dicata quandoque ex fructibus Ecclesiasticis per eos acquisita, non Ecclesiis, & Monasteriis, ac beneficiis, quibus præfuerunt, seu à quibus prouentus Ecclesiasticos, & stipendia acceperunt, prout rationi, & honestati consentaneum foret, sed aliis locis, etiam aliquando non piis, ac interdum eorum consanguineis, & affinibus relinquere, ac Cameræ Apostolicę Collectores, prætextu quod illa sub appellatione spoliorum veniant, tanquam eiusdem Cameræ spolia exigere, & percipere non erubescant, in maximum Religionis dedecus, ac Ecclesiarum, Monasteriorum, & beneficiorum eorundem detrimentum, ac relinquentium ani-

De spoliis Clericorum & bonis ex illicita negotiatione congestis superiùs diximus sub Pio IIII. constit. Decens.

marum

marum periculum, ſcandalúmque plurimorum: Nos abuſibus, ſcandaliſque huiuſmodi prouidere, ac ſingularum Eccleſiarum, & Monaſteriorum, ac beneficiorum indemnitati, animarúmque quorumlibet ſaluti conſulere volentes. Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione ſtatuimus, ordinamus, decernimus, & declaramus, quod de cætero omnia, & ſingula ornamenta, & paramenta ac vaſa, necnon Miſſalia, & Gradualia, ac Cantus firmi, & Muſicæ, aliique quomodolibet nuncupati libri, & aliæ ſacræ, etiam auri, & argenti, ac quæcunque alia bona per quoſcunque Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, ſeu Commendatarios, & alios quoſcunque beneficia Eccleſiaſtica, cum cura, & ſine cura, ſecularia, & quorumuis ordinum regularia in titulum, vel commendam, aut alias quomodolibet obtinentes quocumque nomine, vel titulo cenſeantur, etiam ſi de illis, & eorum qualitatibus ſpecialis, & expreſſa mentio habenda foret, ad vſum, & cultum diuinum, etiam in eorum priuatis ędibus, & capellis, vel oratoriis deſtinata tempore eorum obitus ex teſtamento, vel ab inteſtato relicta, ſub quibuſuis facultatibus teſtandi, & alias diſponendi de bonis per eos ex altari, vel alias quomodolibet acquiſitis per quoſcunque Ro. Pon. predeceſſores & ſucceſſores noſtros, ac nos, ſub quibuſuis tenoribus, & formis, ac cum quibuſuis clauſulis, & decretis, etiam Motu proprio, & alias quomodolibet cōceſſis, & concedendis minime comprehendantur, Nec ſub appellatione ſpoliorum veniant, ſed ad ſingulas Eccleſias, Monaſteria, etiam conuentu carentia, et beneficia huiuſmodi, in quibus reſederint, aut quibus pręfuerint, ſeu quę alias obtinuerint, omninò ſpectent, et pertineant, ac ſpectare, et pertinere, illáque poſt eorum obitum eiſdem Eccleſiis, Monaſteriis, et beneficiis, etiā ſi in Romana Curia, et procul ab illis deceſſerit, vel ad illa nunquam acceſſerint, etiam ſi antea Eccleſiarum & Monaſteriorum regimini ceſſerint, vel beneficia huiuſmodi renunciauerint, eo ipſo applicata, & incorporata ſint, & eſſe cenſeantur. Ita quod liceat illis defunctis in eiſdem Eccleſiis, monaſteriis, & beneficiis ſucceſſoribus, ac Eccleſiarum, & monaſteriorum huiuſmodi Capitulis, & Conuentibus, reſpectiuè alia propria auctoritate liberè apprehendere, ac eorum Eccleſiis & Sacriſtiis applicare, & incorporare, ac quæcunque donationes, ac relicta, legata teſtamenta, & codicilli & aliæ vltimæ voluntates, ſeu ſpolia deſuper contra præſentis conſtitutionis noſtræ tenorem quomodolibet pro tempore facta, quoad præmiſſa, nulla, & inualida, nulliuſque roboris, & momenti exiſtant, & perſonis etiam Eccleſiaſticis, ſeu locis, etiam piis, aut Eccleſiaſticis aliis quibuſcunque, in quarum, ſeu quorum fauorem pro tempore factá fuerint, minime ſuffragentur, nec per ea eiſdem perſonis, ſeu locis, vel aliis Eccleſiis huiuſmodi aliquod ius in rebus prædictis, vel ad illas acquiri poſſit.

Ex his colligimus aliqua bona eſſe Eccleſiaſtica empta de reditibus Eccleſiaſticis, ac relicta beneficiariis morientibus, quæ non ſunt hodie adnumeranda ſpoliis, nec bonis eorum patrimonialibus, nec quaſi patrimonialibus. Nam bona illa de quibus hæc extrauagans loquitur ſunt huiuſmodi quia nec ſunt, nec erunt poſt hæc ſpolia neque Cameræ Apoſtolicæ neque collectores eius poſſunt ea ſibi vendicare, nec beneficiati ex teſtamento vel ab inteſtato cuipiam illa donare vel relinquere.

Quinimo res ſacras, ac alia bona prædicto quocunque nomine, vel titulo pro tempore detinentes, ad alia eccleſiis, & monaſteriis, ac beneficiis per defunctos quomodolibet acquiſitis, vt preferetur, iuxtà præſentium tenorem realiter, & cum effectu reſtituendum, & conſignandum, quibuſuis diſpoſitionibus de illis in contrarium quomodolibet factis minimè attentis, omnino teneantur, & ad id per cenſuras, & pœnas, etiam furti & ſacrilegij,* ac alia iuris, & facti remedia opportuna cogi, & compelli poſſint, & debeant. Inſuper ne deinceps contingat inſolentia ſpoliorum Cameræ apoſtolicæ Collectorum, vel ſubcollectorum aliquas Eccleſias, nec hominum quenquam damno, & iniuria affici, nec cuiquam de cætero vertantur in dubium, quæ res habendæ ſint nomine ſpolij. ſimili modo ſtatuimus, decernimus, & declaramus, quod quæcunque ſcamna, cathedræ, arcæ, & etiam ligneæ, vel lapideæ, etiam marmoreæ, menſæ, & tabulæ, ac quæcunque dolia, ſeu vaſa vinaria vacua, & alia ſimilia ſupellectilia domeſtica per quoſuis presbyteros, ſeu clericos ab humanis pro tempore eorum obitus in Eccleſiis, ſeu eorum domibus Eccleſiarum earundem, vel alibi vbiuis locorum relicto, etiam ſi ex fructibus, & prouentibus beneficiorum, quæ dum viuerent, obtinebant acquiſita fuerint, ſub ſpoliorum appellatione minime veniant, nec pro ſpoliis vllo modo reputari poſſint. Præterea quod nullum ſpolium Cameræ præfatę fieri, nec quicquam à quibuſuis ſpoliorum Cameræ huiuſmodi Collectoribus, vel ſubcollectoribus exigi poſſit per obitum illius, qui, dum viueret vnum, vel plura beneficia Eccleſiaſtica obtinuerit, cuius, ve

** Fur & ſacrilegus eſt qui talia bona occupat vel occupata tenet quales iure non eſſet niſi prædicta bona ipſo iure pertinerent ad Eccleſiam. arg. l. 1. de fur. c. Quiſquis. §. ſacrilegii: & can. ſacrilegium. 17. q. 4.*

quorum insimul fructus reditus, & prouentus, triginta ducatorum auri de camera secūdum communem æstimationem valorem annuum non excesserint, aut qui pen siones annuas super quibusuis fructibus Ecclesiasticis vsque ad dictum valorem an nuatim perceperit, dummodo tamen is se ab omni illic ita negotiatione, & a sacris canonibus prohibita abstinuerit. Ita quòd si quis dictorum collectorum aliquid ex bonisq uorumuis defunctorum, qui similia beneficia obtinuerint, seu similes pensiones perceperint, prætextu spoliorum eiusdem cameræ percipere, aut alias contra præsentes nostras literas attentare præsumpserit, ad totalem bonorum per eum perceptorum teneatur, ac id via iuris, etiam per similes censuras, & pœnas co gi, & compelli possit, & debeat. Districtius inhibentes quibusuis cameræ præfatæ spoliorum collectoribus nunc, & pro tempore existentibus, ne sub indignationis nostræ & priuationis eorum officiorum pœna in ornamentis, & paramentis, ac va sis, & libris præfato cultui diuino dicatis, ac alias in rebus sacris, necnon supellecti libus pręfatis quomodolibet se intromittant, nec in eorum inuentariis tamquam spolia redigant, seu describant, sed ornamenta, & paramenta, necnon vasa, & libros. aliaque diuino cultui dicata huiusmodi Ecclesiis, & monasteriis, Capellis, & aliis beneficiis huiusmodi, eorumque Rectoribus, & aliis pręfatis liberè dimittant, & cō signent, ac consignari faciant cum effectu, ac supellectilia prędicta in locis, vbi con stiterint, relinquant. Ac decernentes sic in pręmissis omnibus, & singulis per quos cunque iudices, & commissarios, quauis auctoritate fungentes sublata eis & eo rum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate iu dicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, quicquid secus super iis, à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca dilectis filiis curiæ causarum Cameræ Apostolicæ generali Auditori, & singulis locorum ordinariis, ac maiorem dignitatem, post Pontificalem in vniuersis Ecclesiis Ca thedralibus, & Metropolitan. pro tempore obtinentibus per apostolica scripta, Motu simili mandamus, quatenus ipsi vel duo, aut vnus eorum præsentes literas, & in eis contenta quæcunque vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte quo rumcunque in præmissis interesse habentium, vt præfertur, fuerint requisiti, solem niter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes fa ciant auctoritate nostra præsentes literas, & in eis contenta quæcunque firmiter obseruari, ac singulos, quos literæ ipsæ concernunt, illis pacificè gaudere, Non permittentes eos desuper quomodolibet indebitè molestari, Contradictores aucto ritate nostra, appellatione postposita, compescendo. Non obstantibus apostolicis ac in Prouincialibus, & synodalibus conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, necnon Ecclesiarum, & Monasteriorum huius modi iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, & statutis, consuetudinibus, facultatibus testandi, aliisque priuilegiis, indultis, & lite ris apostolicis, quibusuis concessis, approbatis, & innouatis, etiam si de illis, eorum que totis tenoribus specialis, & expressa mentio facienda esset, illorum tenores pro sufficienter expressis habentes illis in reliquis in suo robore permansuris, ce terisque contrariis quibuscunque Volumus autem, quòd si aliquis ex Patriarchis, Episcopis, Abbatibus, seu Commendatariis, & aliis beneficiatis præfatis pluribus Ecclesiis, seu Monasteriis, pro tempore simul, vel successiuè præfuerit, seu plura beneficia obtinuerit, ornamenta, & paramenta, ac res, & bona prædicta ad illa om nia habita ratione fructuum, & temporis, quo eadem beneficia possedit, omninò pertineant, & proportionabiliter inter ea diuidantur. Quodque præsentes literæ in Cancellaria nostra apostolica, & acie Campi Floræ, de more publicentur, & inter Constitutiones perpetuò valituras describantur. Et quia difficile foret præsentes ad singula quæque loca deferri, volumus, & etiam declaramus earum Transumptis etiam impressis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius Prælati, vel alterius personæ in dignitate Ecclesiasticaconstitutæ sigillatis, eadem prorsus fi des in iudicio, & extra, adhibeatur, quæ eisdem præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ Nulli ergo &c Si quis autem &c. Dat. Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, 1567. Tertio. Kal. Septembris. Pont. no stri anno secundo.

Negotiatio clericis prohibita.

Quæ nomine spoliorum non comprehenduntur.

Clausula derogatoria.

Constitutio

Constitutio Pontificis referat apertissimè quæ sint illa quæ nomine spoliorum intelligenda veniant, & quamuis varijs distrahantur sententijs doctores, nos tamen hac in re caducatorē habemus Nauarrum qui enucleatissimè nodum soluit, & vt à rebus sacris incipiamus, quāuis nullius hominis dispositioni illæ subijciantur quoad verū dominiū. §. nullus. & §. sacra inst. de rer. diuis. vsus tamē illarū honestus conceditur aliquādo laicis Pontificis nihilominus hæc noua dispositio cōprehendit præfata bona etiā si nō essent aliqua benedictione consecrata, cōprehendit enim paramenta & missalia, & libros cātus firmi, & musici, quæ nusquam vt plurimùm benedicuntur, comprehendit item illa quæ ad agendum officia diuina etiam extra ecclesias oratorijs priuatis habentur, vt patet ex litera. comprehendit etiam quæ beneficiarij relinquunt in morte posteaquam beneficia ex quorum redditibus, illa comparata fuerant: ante renunciauerunt, vt patet ex litera. Comprehenduntur item illa, de quibus beneficiarij testati fuerunt, etiam cum legitima testandi facultate, non autem comprehendit illa quæ beneficiarij habent empta ad donandum alicui Ecclesiæ diuersæ à sua, vel ad permutandum cum aliquibus eiusdem generis, vel alijs sibi necessarijs, quoniam à iure antiquo non est recedendum, nisi quatenus iura noua exprimunt. l. præcipimus. C. de app. At ius hoc nouum solum excipit ab antiquo ea quæ sunt ad vsum ecclesiasticum deputata, qua ratione etiam non comprehenduntur in prædictis aulæa, & tapetes, quæ beneficiarius habet principaliter ad domum suam ornandam, licet nonnunquam ea commodet ecclesiæ vel alijs ad agendum festiuiores dies sacros, neque comprehendit ea quæ in vita post, vt ante renunciatum beneficium commutauit, vel donauit, quia extrauagans nullum impedimentum adijcit ei quominus in vita eis pro suo arbitrio alias canonicè vti possit, & vt dictum est: à iure antiquo non recedimus: nisi quatenus in nouo exprimitur.

Aduertendum item est, quod per hanc extrauagantem limitatur extrauagans Iulij III. supra relata, per quam fit plenissima libertas testandi beneficiarijs morientibus: in curia, hæc enim statuit ne habeat locum in præfatis bonis vt patet in ea, nec refert in loco ecclesiarum vel procul ab eis decedant, nec an resederit: vel nunquam ad eas accesserint, nec an Ecclesiæ sint collegiatæ: vel simplices. Et in ea exprimitur, etiam scamna, Cathedræ, arcæ, & cætera bona quæ hic nominantur, eximuntur à numero spoliorum, cum tamen iure antiquo debuissent eis annumerari, si fuerunt quæsita ex redditibus ecclesiasticis, & ita quoad hoc ius nouum inducitur, licet quoad ea quæ constaret esse comparata ex bonis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus ius antiquum contineat, & ita vtitur verbo (decernimus) & (declaramus) quorum prius, tanquam iuris noui signum, refertur ad illa posteriùs, verò scilicet (declaramus) quod est, signum iuris antiqui, vt suprà dictum est, refertur ad posteriora, quæ declaratio æqua quidem est ac S. D. N. æquitate digna, ac tollendis murmurationibus, & molestijs hæredum, & cognatorum beneficiariorum tam apta, quod eorum sublatio iusta causa videri possit, vt huiusmodi supellectilia, quæ vt plurimum non sunt magni valoris, permittantur prædictis hæredibus, etiam si alioqui diuites sint. Quibus sine iusta causa non posse donari aliqua ex redditibus ecclesiasticis quæsita, sine incursu paupertatis, definiuit Conci. Trid. Sess. 25. cap. 1. de reform.

Laudamus hic summi Pontificis æquitatem & mansuetudinem tum liberalitatem dignissimam quod nullus beneficiarius, vel pensionarius, qui dum viueret, non habuit in beneficijs vel pensionibus ecclesiasticis maiorem redditum quam 30. ducat. auri de Camera, non censeatur in morte relinquere aliqua spolia, cuius ratio firma est, videlicet illa quæ beneficiarius facit reliqua ex redditibus ecclesiasticis parcè viuendo, & se mortificando, fieri et patrimonialia, adeò vt de illis perinde in vita, & morte disponere possit, ac de patrimonialibus ex ea enim efficaciter colligit quòd qui beneficiarius non habet maiorem redditum quam 30. ducat. auri de Camera, non potest relinquere spolia, quia eget illis ad se honestè sustentandum, & ita quicquid relinquerit, ex eis parcè viuendo, fit patrimoniale, vel quasi patrimoniale ipsius, quod non cedit spolijs, nec iure spoliorum capi debet, & quia collectores Cameræ Apostolicæ & aliorum qui sibi ius spoliorum prætendunt multos beneficiarios sine causa vexabant, rem se dignam, & multis miseris clericis commodam præstetit sanctissimus per hanc declarationem fecit.

Postremò videmus Pium V. iustè in nundinatores & Cauponatores Episcopos indignatò iuxtà illud Hieronymi Negotiatorem Clericum tanquam pestem fuge. cap. negotiatores. 88. dist. Nihil enim superis æquè ac hominibus exosum magis visum est illo clerico qui sordido lucro studet ditari.

XVI.

Declaratio Portionum assignandarum in perpetuum vicariis Parochialium vnitarum.

De Portionibus assignandis vicariis perpetuis habes decretũ Concil. Trid. Sess. 7. cap. 5. De vnionibus verò late ibidem tractatur Sess. 14. cap. 9. & Sess. 24. c. 13. & 15. de reformatione.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. AD exequendum pastoralis officij debitum, vigilantibus studiis intendentes, ad ea, per quæ Cathedralium aliarúmve ecclesiarum, necnon monasteriorum, beneficiorum, seu collegiorum, ac aliorum piorum locorum prospero profectui, diuinique cultus augmento, & opportunæ congruæque substentationi parochialium ecclesiarum eisdem vnitarum statui fœliciter dirigendo, & personarum in illis curam animarum exercentium vtilitati recta & prouida moderatione consuli, & salubriter prouideri valeat, libenter interponimus nostræ solicitudinis partes. Hinc est quod nos, ad quorum aures (quod non sine animi nostri molestia referimus) peruenit nonnullos ex venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, in deputandis Vicariis, ac in assignatione portionum Vicariis perpetuis parochialium dictis ecclesiis, monasteriis, beneficiis, collegiis, vel locis piis perpetuò vnitarum ex Concilio Tridentino facienda, ita modum excessisse, vt parum aut nihil ex fructibus, redditibus, & prouentibus parochialium ecclesiarum sic vnitarum ecclesiis monasteriis, beneficiis, collegiis, aliisve locis piis remanserit, ob idque multæ ortæ sint, super hoc controuersiæ circa interpretations decreti Concilij. Nos ad eas tollendas animum intendentes, considerantésque vniones ipsas ideò à prædecessoribus nostris factas esse, vt ex redditibus, & emolumentis beneficiorum vnitorum, ecclesiis, monasteriis, collegiis, beneficiis, & locis piis quibus illa vniuntur, faciliùs onera eisdem incumbentia supportentur, & promptiùs à ministris ecclesiasticis, in eisdem diuina officia celebrentur, hospitalitas seruetur, aliáque charitatis opera exerceantur, ac etiam vt nihilominus cura animarum dictarum parochialium laudabiliter exerceretur, Motu proprio, & ex certa nostra scientia auctoritate apostolica hac nostra perpetuò valitura constitutione statuimus, & ordinamus, ac declaramus, quemadmodum etiã de ipsius Concilij mentẽ fuisse colligimus, Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos præfatos in assignatione portionis ipsis Vicariis perpetuis ex prædicto Concilio ipsorum Prælatorum arbitrio facienda ita se continere & arbitrari debere, vt non maior centum, nec minor quinquaginta scutorum annorum summa computatis omnibus etiam incertis emolumentis & aliis obuentionibus communiter percipi solitis eis omninò assignetur, nisi Vicariis temporariis solitum fuisset plus assignari, siue in quantitate, aut quota fructuum, pecuniáque numerata, fundo seu alia re stabili portio huiusmodi constituatur, cuiuscunque valoris parochialis ecclesia vnita fuerit, & habita etiam ratione redditutuum, & onerum loci, cui parochialis ipsa vnita fuerit, ita quod portiones vltra, vel infra dictas summas scutorum centum, & scutorum quinquaginta hactenus assignatæ, vel imposterum forsan assignandæ, quò ad excessuum, & defectum huiusmodi nullius roboris, & momenti existant, & ad summas prædictas reductæ & auctæ respectiuè censeantur, nisi tamen valor annuus ipsius parochialis vnitæ habita ratione (vt præfertur, minor sit quinquaginta scutis, quo casu portio assignata, vel assignanda Vicario perpetuo non debeat excedere summam annuam valoris dictæ parochialis, sed sufficiat quod omnes fructus eius dumtaxat, attribuantur ipsi Vicario perpetuo. Et quoniam iniquum esset, eos qui commodis iis priuantur, eadẽ onera quæ priùs sustinebant debere sufferre, volumus, & statuimus, quod ecclesiæ, monasteria, collegia, beneficia, & pia loca huiusmodi, in quorum parochialibus ecclesiis vnitis continget Vicarias prædictas erigi, pro quantitatibus fructuum ipsis vicariis perpetuis assignatorũ, ad solutionem quindenniorum, quam nobis & Cameræ Aposto. soluunt, vlterius non teneantur sed eis detractio fiat ad ratam certorum, quæ de fructibus dictarum parochialium percipiuntur. Ita tamen quod Vicarij perpetui, qui pro tempore deputabuntur, teneantur accipere à Sede Aposto. nouam prouisionem suæ deputationis, & soluere annatam pro portione fructuum, redditũum, & prouentuum certorum sibi assignata, & expedire literas apostolicas, nec aliàs ad possessionem dictarum Vicariarum perpetuarum, & seruitium earundem parochialium admitti possint, nisi soluta Annata, &

Portionum assignandarũ quantitas declaratur vt non sit maior centum, nec minor quinquaginta scutorum.

Vicarij tenentur ad annatas ante fructuum receptionem.

expeditis

expeditis literis Apostolicis nouæ prouisionis, vt præfertur: alioquin integrum quindennium solui debere, nec Vicarij prædicti antea tuta conscientia fructus percipere possint. Volumus insuper, & ita mandamus, quod dicti Vicarij perpetui non ad liberam ordinariorum electionem, sed ad nominationem illorum, in quorum ecclesiis vnitis ponentur, cum ipsorum ordinariorum, seu eorum Vicariorum prævio examine approbatione deputentur. Et si dictæ parochiales vnitæ erant monasteriis regularium mendicantium, possint à superioribus dictorum monasteriorū nominari ex ipsis mendicantibus, quos si ordinarij prævio examine per se, aut eorum Vicarios faciendo idoneos ad curam animarum exercendam inuenerint, & ita pro idoneis approbauerint, teneantur in Vicarios, ad nutum tamen Superiorum suorum amouibiles, deputare. Idémque etiam seruetur in regularibus monachis tantum, dummodò in ea parochiali, in qua vnus ex eis monachis fuerit, seruata forma prædicta, Vicarius deputatus, habitent cum eo saltem quatuor alij ex dictis monachis. Sicque per quoscunque iudices quauis auctoritate fungentes, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi potestate, iudicari & interpretari debere: Necnon irritum, & inane decernimus quicquid secùs à quoquam quauis auctoritate attentatum forsan est hactenus, vel posterum contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod præsentes literæ in Cancellaria nostra apostolica, & ad valuas Principis Apostoloum de Vrbe de more publicentur, & inter constitutiones perpetuò valituras describantur. Et quia difficile foret eas ad singula quæque loca deferri, quod earum transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius Prælati munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ, Nulli ergò, &c. Si quis autem, &c.

Ordo electionis Vicarij perpetui.

Decretum irritans.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, Cal. Nouembris, Pontificatus nostri Anno Secundo.

Tenues reditus vnius Ecclesiæ ad exoluendum sacrorum ministrorum munus agrè sufficientes aliqua accessione augere iubet Concil. Tridētinum, siue ditioris vnione, siue parte quadam fructuum Sess. 7. de refor. cap. 6. & Sess. 14. de reform. cap. 9. Sic Ecclesiæ illæ quarum prebendæ adeò exiles & exiguæ sunt vt sustinendo decenti Canonicorum gradui pro loci & personarum qualitate non sufficiant, cum Episcopi & Capituli consensu aliquot, beneficia sibi adsciscunt non tamen regularia, vel si hac ratione egestati non prouideatur aliquibus ex iis suppressis cum patronorum consensu si de iure patronatus laicorum sint, quarum fructus & prouentus reliquarum prabendarum distributiones quotidianis applicentur eos ad pauciorem numerum reducere liceat, ita tamen vt tot supersint quæ diuino cultui celebrando ac dignitati Ecclesiæ commodè valeant respondere. Consensum autē patroni hic requiri dicimus quia vnio facta de huiusmodi beneficiis sine consensu patroni non valet vt per Thomam Fasteli in suis dubiis in 2. causa in 6. dubio dicentem quod ita tenuit maior pars Dominorum de Rota, quem refert & sequitur Roch. in d. tract. suo. de Iure patron. in verbo honorificum q. 3. vers. in quantum etiam & Felin. in tract. suo quando lit. apost. not. patr. Eccles. in j princip. potest. Nec Episcopus bona Ecclesiæ patronatæ conuertere potest in prabendas vel vt deseruiat necessitatibus alterius sine consensu patroni, vt est sententia apud multos recepta. Alb. in cap. suggestum de iure patron. & per Roch in d. tract. suo loc. supr. q. 3. col. 3. vers. item benefacit. Id autem potius in decori & honesti quam necessitatis gratiam fieri existimem. Pari rationis & priuilegij patronorum gressu Vicarij perpetui constitui non possunt absque consensu eius qui habet ius conferendi, eligendi & præsentandi. Nam vt fiat ista perpetuatio requiritur authoritas Episcopi & consensus patroni quia aliàs præiudicaretur patrono quia habet præsentare nouum rectorem, si rector non possit sibi eligere vicarium, quasi velint indirectè præiudicari patrono cum præiudicatur rectori futuro. Hanc quæstionem agitant Doctores & Card. in Clement. vnic. in 12. q. de offic. & cap. proposuit de fil. presbyter

Legitima ergo causa vnionis beneficiorū meo iudicio censenda est paupertas, qua beneficiarij quipiam ita premuntur vt nec sint soluendo iura Episcopalia nec habent vnde possint congruā sustentationem consequi. Cōgrua enim sustentatio consideratur ex qualitate personæ & ex

& ex regionis consuetudine in qua est ipsum beneficium prout maiores, minores requirit expensas tametsi eadem sit personæ conditio. Nam pro moribus eorum quibuscum viuimus, & inter quos versamur nobis vtendum est Augustino can. 1. dist. 40. Attamen sic sunt hæc omnia referenda, vt beneficiarius habeat vnde viuat, non vnde luxurietur. 44. dist. Insufficiens ergo tenue atque impotens apello beneficium quod alere rectorem cum sua familia commodè & honestè non potest can. studeat. 50. dist. c. 1. de inst. Tam sterilia & exigua Beneficia tametsi nomen beneficij occupent, tamen non implent, qui beneficium minùs sufficiens habet perinde est ac si nullum haberet. Sic iubet Synodus Tridentina vnionem fieri propter huiusmodi paupertatem. Quæ beneficia vniri possint superfluum esset quærere cum regulariter omnia id possint, sed non potest vniri dignius minùs digno, vnde Parochialis ecclesia non potest vniri capellaniæ sed è contrario, nisi Papæ auctoritas succurrat. cap exposuisti. de præbend. Vniones autem sine causa factæ surreptitiæ videntur iuxtà eiusdem Concilij sententiã fiuntquoque vel ad tempus, vel in perpetuum, c. 1. ne sede vacan. Petr. Paris. cons. 5. vnio in 4. vol. Perpetua vnio est quando exprimitur vt perpetua duret. c. exposuisti ibid. de præbend. vel quando dicitur ad perpetuam memoriam aut quando fit ad sedis beneplacitum. cap. si gratiosa de rescrip lib. 6. vel si fiat contemplatione ecclesiæ. c. 1. ne sede vacan. quæ non moritur. c. si gratiosæ. de rescrip. lib. 6. Temporalis vnio est quando ad tempus fit, vtpote ad vitam eius cui conceditur, & sic fit contemplatione personæ. d. c. ne sede vacan. & per eius mortem expirat. c. quoniam Abbas. de offi. deleg. Verùm in dubio, vt inquit Rebuffus vnio præsumitur facta contemplatione Ecclesiæ, quia Ecclesiæ magis fauendum est, quam personæ d. cap. 1. & c requisisti, de test. Eò iam deuenimus vt probè sciamus in vnionibus beneficiorum quæ sint requisita: superest vt de Vicarijs perpetuis harum vnionum aliquid ex mente Pontificis declarantis Concilium Tridentinum aliquid subijciamus. Non constituitur Vicarius perpetuus quando vnitur beneficium simplex: sed tantùm quando Ecclesia Parochialis gl. & canones in clem. vnic. de offic. Vicar. & Gemin. cons. 86. in causs. Traiectens. Statuit Synodus Tridentina quod ordinarij etiam per idoneorum Vicariorum deputationem & congruæ portionis fructuum assignationem omninò prouideant, vt animarum cura nullatenus negligat, & beneficia ipsa debitis obsequijs minimè defraudentur, appellationibus, priuilegijs, exemptionibus quibuscunque, etiam cum iudicum specialium deputatione, & illorum inhibitionibus in præmissis nemini suffragantibus. Deinde iubet locorum ordinarios annis singulis beneficia curata visitare, qui solicitè prouidere procurent, vt per idoneos Vicarios etiam perpetuos nisi ipsis Ordinarijs pro bono ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur ab eis cum tertiæ partis fructuum, aut maiori, vel minori arbitrio ipsorum ordinariorum, portione etiam super certa re assignanda ibidem deputatos animarum cura laudabiliter exerceatur. Quamobrem in literis vnionis semper hæc clausula addi solet quando fit vnio Parochialis Ecclesiæ, congrua portione ex fructibus, &c. eiusdem Ecclesiæ Parochialis pro perpetuo inibi Vicario per loci ordinarium instituendo ex qua se commodè sustentare Episcopalia iura soluere, & alia eidem Ecclesiæ incumbentia onera supportare valeat, reseruata. Cùm verò vnitur beneficium nõ Curatum non solet poni ista clausula nec affirmatiuè, nec conditionaliter quod est notandum pro vnionibus.

Hac in re bifariam peccari solet, vel cum ita pingues & opimæ assignantur portiones Vicarijs perpetuis, vt nihil ex hac vnione beneficijs vnitis fructus, vel emolumenti accidat, vel cùm ita reditus omnes decoquuntur, & extenuantur, vt nihil Vicarijs remaneat. Quamobrem Pontificia hac constitutione certa quantitas pecuniæ decernitur, quæ nec addi, nec minui possit in vtriusque damnum, siue perniciem, ita vt non maior centum, nec minor quinquaginta scutorum annuorum summa computatis omnibus alijs emolumentis communiter percipi solitis hisce Vicarijs assignetur. Quaquidem sanctione religiosè obseruata Vnionis maiores & ampliores percipientur fructus & beneficij paupertati ita opitulabitur vt ministerium liberiùs & melius exerceatur.

XVII.

Agitatio Taurorum & aliarum bestiarum prohibetur.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

DE salute gregis Dominici nostræ curæ diuina dispensatione crediti, prout ex debito pastoralis officij astringimur, solicitè cogitantes, fideles cunctos gregis eiusdem ab imminentibus corporum periculis etiam animarum pernicie perpetuo

arcere

arcere studemus. Sanè licèt detestabilis Duellorum vsus à diabolo introductus, vt cruenta corporum morte animarum etiam perniciem lucretur, ex decreto Concilij Tridentini prohibitus fuerit, nihilominus adhuc in plerisque Ciuitatibus, & aliis locis, quamplurimi ad ostentationem virium suarum & audaciæ, in publicis priuatisque spectaculis, cum Tauris, & aliis feris bestiis congredi non cessant, vnde etiam hominum mortes, membrorum mutilationes, animarúmque pericula frequenter oriuntur. Nos igitur considerantes hæc spectacula, vbi Tauri, & Feræ in circo vel foro agitantur, à pietate, & charitate Christiana aliena esse, ac volentes hæc cruenta turpiáque dæmonum, & non hominum spectacula aboleri & animarum saluti quantum cum Deo possumus prouidere, Omnibus & singulis Principibus Christianis quacunque tam ecclesiastica, quàm mundana etiam Imperiali, Regia, vel quauis alia dignitate fulgentibus, quouis nomine nuncupentur, vel quibusuis communitatibus & Rebuspublicis, hac perpetuo nostra Constitutione valitura sub excommunicationis, & anathematis pœnis ipso facto incurrendis, prohibemus & interdicimus, ne in suis Prouinciis, Ciuitatibus, Terris, Oppidis & locis, huiusmodi spectacula, vbi Taurorum aliarúmque Ferarum bestiarum agitationes exercentur, fieri permittant. Militibus quoque cæterisque aliis personis, ne cum Tauris & aliis bestiis in præfatis spectaculis, ipsis tam pedestres, quàm equestres congredi audeant, interdicimus. Quod si quis eorum ibi mortuus fuerit, ecclesiastica careat sepultura. Clericis quoque tam regularibus, quàm sæcularibus beneficia ecclesiastica obtinentibus, vel in sacris ordinibus constitutis sub excommunicationis pœna ne eisdem spectaculis intersint, similiter prohibemus. Omnésque obligationes, iuramenta & vota, à quibusuis personis, Vniuersitate vel Collegio de huiusmodi Taurorum agitatione, etiam vt ipsi falso arbitrantur, in honorem Sanctorum, seu quarumuis ecclesiasticarum solennitatum, & festiuitatum, quæ diuinis laudibus, spiritualibus gaudiis, piisque operibus, non huiusmodi ludis celebrari, & honorari debent hactenus factas & facta, seu in futurum fienda, quæ, & quas omninò prohibemus, cassamus & annullamus, ac pro cassis, nullis, & irritis haberi perpetuò decernimus atque declaramus. Mandamus autem omnibus Principibus, Comitibus, & Baronibus, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ feudatariis, sub pœna priuationis feudorum, quæ ab ipsa ecclesia Romana obtinent, Reliquos verò Principes Christianos, & Terrarum dominos prædictos hortamur in Domino, & in virtute sanctæ obedientiæ mandamus, vt pro diuini nominis reuerentia & honore, præmissa omnia in suis dominiis, ac terris huiusmodi exactissimè seruari faciant, vberrimam ab ipso Deo mercedem tam boni operis recepturi: Ac vniuersis venerabilibus fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis, aliisque locorum ordinariis in virtute sanctæ obedientiæ, sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ, quatenus in Ciuitatibus, & diœc. propriis præsentes nostras literas sufficienter publicari faciant, & præmissa etiam sub pœnis, & censuris ecclesiasticis obseruari procurent. Non obstantibus quibusuis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac exemptionibus, priuilegiis, indultis, facultatibus, & literis Apostolicis, quibusuis personis cuiuscunque qualitatis, & conditionis existentibus, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus & aliis decretis in genere, vel in specie, etiam motu proprio, ac alias quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis, quibus illorum tenores præsentibus pro expressis habentes, specialiter & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod præsentes literæ in Cancellaria nostra apostolica, & acie Campi Floræ de more publicentur, & inter constitutiones perpetuò valituras describantur, & earum transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius Prælati munitis eadem prorsus fides vbique adhibeatur, quæ eisdem præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, Cal Nouembris, Pontificatus Nostri Anno Secundo.

Duellorum vsus à diabolo introductus eadem humanam vbique sitiente in Concilio Tridentino damnatur vt in Sess. 25. c. 19.

Taurorum & aliorum bestiarum agitatio prohibetur.

Vetitum clericis sub pœna excommunicationis & priuationis beneficiorum his spectaculis interesse.

Publicatio.

Ludorũ & spectaculorũ varia genera protulit antiquitas quæ nostra ætas, veteris æmula

variis

variè initiata est. Commendantur ad hodiernum vsque diem quatuor illa Græciæ spect aculi sine certamina celeberrima quæ Archia Poeta hoc tetrasticho Græco eleganter expreßit.

Τέσσαρες εἰσὶν ἀγῶνες ἀν' ἑλλάδα, τέσσαρες ἱροὶ,
Οἱ δύο μὲν θνητῶν, οἱ δύο δ' ἀθανάτων.
Ζηνὸς, λατωΐδαο, παλαίμονος, ἀρχεμόροιο.
Ἆθλα δὲ τῶν, κότινος μῆλα, σέλινα, πίτυς,

Quos Latinos sic fecit Volaterranus.

Græcia concelebrat duo bis certamina sacra
Quorum hominum duo sunt sunt duo cælicolum
Sacra Iouis, Phœbiq; Palæmonis Archimoriq;.
Dona Oleaster erunt, Mala, selina, Pitys,
Vel vt Alciatus inquit
Præmia sunt Pinus, poma, apium, atque olea.

Primum Hercules in Iouis honorem constituisse dicitur in Olympia vbi stadium fecit tanto cæteris maius quanto eius mensura pedis præstolleret, ibique primũ decertasse & Palmã consecutum fuisse scribũt. Olympici ludi multum illustres habentur apud Pindari Odas Horũ meminit Diodorus Siculus lib. 5. c. 3. Statius lib. 6. Thebaidos. Cælius Rhodigin. lib. 13. cap. 17. Pausanias lib. 5. Plutarchus in Theseo. Victorum Olympici certaminis præmium Olea erant, coronabantur siquidem Oleastro, vel Callistephano quod genus oleæ est insigne valoris.

Secundum Delphis celeberrimum certamen fuit Phœbo dicatum ob Pythonem serpentem interfectum cuius institutum & auspicia sic cecinit Ouidius lib. 2. Metamorphos.

Instituit sacros celebri certamine ludos
Pythia perdomitæ serpentis nomine dictos
Hic iuuenum quicunque manu pedibúsque, rotáve
Vicerat, esculeæ capiebat frondis honorem.

Variis modulorum generibus & Musicis instrumentis certamen perficiebatur, in quo Chrisothemis primus vicit in hymnorum cantu, deinde Thamyras vt author est Pausanias vincentibus Laurea dabatur, ex frondibus & baccis ipsius Lauri cuius diues fuit Delphus.

Tertium Palæmonis aut Melicertæ Athamantis filii ex cæde paterna ab Ino matre liberati, Neptuni apud Isthmon Achariæ iuxtà Corinthum in Megarensium sinu sacrum, vbi eiusdem Neptuni phanum est picearum arborum luco circunclusum, victores apii coronam postea Pineam præmium habebant.

Quarto Nemea sacra ob Archemorum puerum Lycurgi filium ab Hypsipile nutrice educatur, & in Sylua Nemeæ d. functum victoréSque apio coronari solebant, ideò quod super hanc herbam reptantem puerum à Dracone interemptum fabulentur Poetæ. Inde fuit Græcus corona Apii sepulchralis, & luctus testis. Ludorum Nemeorum meminit Strabo lib. 8. Probus & Seruius interpres Virgilii in eum locum lib. 3. Georg.

Cuncta mihi Alphæum linquens, lucosq; Molorchi.

Histriones huiusmodi habuit varios Græcia, & prout rerum vel temporis conditio optabat diuersa equestria & gymnica constituebat certamina Horum ludorum nomina sæpißime à Diis nomen sortiebantur, vt sunt Megalenses Apollinares, Circenses, Saturnalia, diis inferis, Cereales, Liberalia, Martiales, Quirinales, qui & Romani dicti, sicut & alii sub Regibus editi, qui nihil haberent peregrini. Item Augustales à Tiberio instituti. Hæc nomina à diis, & diuis. Alia à locis, in quibus numina colerentur, quales Capitolini in honorem Iouis, Iunonis nomine Reginæ, ac Mineruæ. Postea prius numinibus priui ludi, sicut & sacra separata. ne siquid erroris accidisset: cui Deo expiandum foret, ignorarent. Quibusdam tamen fiebant simul, vt Cereri & Libero. Item geminis fratribus Græco ritu. Quos ædiles darent, in iis non licebat vti vel tuba, vel fistula, vel cantu, sed tibia tantùm videntur autem funebres ab ipsis solis edi solitos: sicut & Circenses, & Apollinares. Nam Megalenses quoque edebant, sed non soli. Præerant enim Prætores prætextati, vnde purpura Megalensis. Prætor mappam candidam mittebat in eum qui aurigaret. In ludis primariæ, partes quatuor. Pompa cum thensis pro Deo cui fierent. Certamina curruum, fabula, pugna in arena Naumachia quoque aliquando edita.

Hic mos Ethnicus aptißimus etiam ad Christianos transiit non sine vituperio: apud multos enim ita inualuit., vt sacri dies maximè turbentur fœdissimè constuprentur. Vrgent Bachanalia Orgia, & cætera huiusmodi nugarum commenta. Fiunt quoque ludi

celebre

elebres in quibus omnis spurcitia & lascinia nidor abest: qui vel ad Pompam, vel ad Principum celsitudinem fiūt. His Regum aulæ scatent, vbi vel geniales dies, vel solennes nuptiæ, vel pacis vel victoriæ omina celebrantur. Nec his aliquando caret Roma iussu Pontificis vt sub Paulo II. legimus, qui creatis aliquot Cardinalibus & tota Italia à seditionibus & bellis ciuilibus pacata maiorum more Romanorum ludos & publicum epulum instituit. Concurrere simul asini, equi, equæ, Bubali magna omnium & incredibili voluptate. Receptus hic mos introducendi ad publica certamina bestias à Romanis primùm commendatur, apud quos nonnulla ad spectacula tantum vt Camelopardalus, & Phœnix alia etiam ad pugnandum Elephanti, Panthera, Leones, Vrsi Rhinolerotes visebantur, Sceuola primus Leonū pugnas dedit Pompeius CCC. V. Diuus Iulius CCCC. Cautum S.C. ne Affricanos in vrbem portarent. Contra quod S. Consul. Cor. Aufidius fecit Circensium apparatum. Augustus Tigrim dedit. Cor. Dometius centum Vrsos Numidios cum totidem venatoribus ex AEthiopia, alij negāt vllum vrsum in Numidia. Tragicum est profecto cede illa delectari ideo summus Pontifex prudenter intelligens hæc spectacula semper cruore aut luctu finiri prohibet ne in posterum agitentur. Hæc sunt in Hispania potissimum frequentissima.

Author Instructorij Conscientiæ refert sententiam Nauarri interrogati super hac taurorum agitatione hac constitutione prohibita, vt existimet talem prohibitionē non procedere in ea agitatione taurorum ferarumque: quæ exercetur moderate, talique cautela adhibita vt probabiliter credi possit eam non consecutura notabilia nocumenta personalia, puta mortē vulnera, ossium rupturas, & id genus alia, quia propter hæc vitanda pericula, lata est lex. Cessante autem ratione, & fine legis cessat eius dispositio, & quia iuxta limites rationis legis, debet restringi, vel extendi lex, & quia ex prohemio legis solet causa legis cogisci finalis. l. fin. ff. de hæret. instit. & c. quia propter. de elect.

Igitur si ea moderatione qua illustris Isabella prima regina Catholica permittebat agitari tauros nempe cornuum cuspidibus præcisis, & nimia agitantium temeritate coercita, tutisque refugijs opportunè constitutis: non esset sic agitare tauros peccatum mortale, & hæc satis circunspecta & cauta resolutio est contra Metinam qui aliquantulum licentiosè contra prædictam prohibitionem Pij V. loquitur absolutè sine limitatione asserens agitationem taurorum culpa mortali carere, etiam si aliquando ei dantes operam se exponant periculo, quia inquit respublica hos lusus elegit: quo equites exerceantur ad bellum pro bono communi Igitur cum bonum commune præferendum sit particulari, agitare tauros non erit mortale, sed certè cum alia sint commodiora, & minus periculosa præludia belli, quam agitationes istæ taurorum, quibus ad prædictum finem communem se possunt milites exercere. præsertim cum quidam strennuus expertúsque dux, asseueraueris quasi experientia teste huiusmodi agitationem taurorum magis docere fugere hostes quam eos aggredi, non debuisset, tam audacter sine limitatione Metina id affirmare perstante tali Pij V. extrauagante, vt videtur in contra. vbi Pius V. clericis tam regularibus, quam sæcularibus beneficia ecclesiastica obtinentibus, vel in sacris ordinibus constitutis sub excommunicationis pœna, ne eisdem spectaculis intersint prohibet & si quis ibi mortuus fuerit, siue miles sit, siue alia persona congrediendo cum bestiis, vt ecclesiastica careat sepultura decernitur.

XVIII.

Ordinis Minimorum Sancti Francisci de Paula fratres inter ordine mendicantium comprehenduntur.

PIVS Papa V. Ad perpetuam rei memoriam

APOSTOLICÆ Sedis benignitas sicut ex debito pastoralis officij erga omnes fideles generaliter affectum charitatis extendit, sic eos quos sub regularis obseruantiæ iugo diuino cultui emancipatos esse cognoscit speciali tenetur patrocinio confouere. Exponi sane nobis nuper fecerunt dilecti filij fratres Ordinis Minimorum S. Francisci de Paula iamdudum apost. auctoritate approbati, quòd licet inter alia eis concessa priuilegia & indulta omnia & singula quatuor Mendicantium ordinum priuilegia ad Ordinem Minimorum huiusmodi, ac illius professores, & domos, eorumque Ecclesias Sedem Apostolicam extensa, & amplia ta fuerint, & propterea fratres Ordinum huiusmodi etiam sub Mendicantium nomine comprehendi debeant, nec super præmissis à quoquam molestari possint. *Mendicantium nomine comprehendi debēt Fratres Minimi.*

Cùm tamen (sicut eadem expositio subiungebat) ex eo quod nos nuper in quadã declaratione per nos sub Mendicantium fratrum ordinib. certis tunc expressis de causis facta præter S. Dominici, & S. Francisci, ac Eremitarum S. August. necnon Carmelitarum Mendicantium Ordines etiam in illis B. Mariæ Seruorum inseri voluimus, ac propterea facile à quibusdam dubitari meritò posset, quòd si Ordinis Minimorum fratres huiusmodi sub illis cõprehendi voluissemus, Nos specialem etiã de illis mentionem omninò fecissemus. Quare ne super præmissis vnquam dubitari contingat, iidem fratres nobis humiliter supplicari fecerint, vt sibi in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur, Nos attendentes, eos (cùm actu mendicent) non nisi honesta de causa in Mendicantium Ordinem esse adscriptos, ac propterea sua priuilegia illæsa conseruare volentes, eosque & eorum quemlibet à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium dũtaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes, necnon quarumcunque litium, & causarum status, ac merita, nomina, & cognomina iudicum coram quibus illæ pendent, ac collitigantium, aliorumque, necnon quorumcunque priuilegiorum, indultorum, exemptionum, & immunitatum eis concessarum præsentibus pro expressis habentes, causasque huiusmodi ad nos harum serie auocantes, illasque penitus, & omnino extinguẽtes, ac litigantibus huiusmodi perpetuum super præmissis silentium imponentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, omnia & singula priuilegia, immunitates, exemptiones, facultates, gratias, libertates, indulta, & alias gratias, tam per nos nuper, quàm quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, & Sedem eandem quomodolibet Mendicantibus Ordinibus concessa, ad præfatum Minimorum Ordinem de nouo extendimus, & ampliamus, ipsosque verè Mendicantes esse, & sub Mendicantium Ordinibus esse, & comprehendi debere, Necnon omnia, & singula Concilij Tridentini decreta pro Mendicantibus Ordinibus declarata, & modificata, etiã pro ordine Minimorum huiusmodi declaramus, & modificamus. Districtiùs in virtute S. obedientiæ, ac aliis arbitrio nostro infligen. pœnis inhibentes quibusuis locorum ordinariis, ac aliis quibuscunque ne eosdem fratres ordinis Minimorum contra eos sic concessa priuilegia molestare, inquietare, vel perturbare audeant, vel præsumant. Decernentes quoque præsentes literas vllo vnquam tempore de subreptionis vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ vel quopiam alio defectu notari, vel impugnari nullatenus posse, minusque sub quibusuis similium, vel dissimilium gratiarum reuocationibus, modificationibus, limitationibus, restitutionibus, & aliis contrariis dispositionibus tam per nos, quàm etiam successores nostros quomodolibet, ac cum quibusuis etiam derogatoriorum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, irritantibusque decretis pro tempore factis, & faciendis quorumcunque tenorum existant, includi, sed illis non obstantibus in suis robore & efficacia persistere, & quoties illæ emanabunt toties in pristinum statum, restitutas, repositas, & plenariè reintegratas, etiam sub data per ipsos fratres ordinis Minimorum eligenda de nouo concessas esse, & ita incommutabilis voluntatis & intentionis nostræ esse, et ad hoc vt perpetua firmitate subsistant, vim validi & efficacis contractus inter dictam sedem, & præfatorum ordinum Mendicantium fratres huiusmodi habere. Sicque per quoscunque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungentes, etiam causarum palatij apostolici Auditores, ac S. R. E. Card. sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate iudicari, & diffiniri debere, irritum quoque & inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca venerabilibus fratribus Archiepiscopo Theatino, & Episcopo Amerino, ac dilecto filio Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ generali Auditori per præsentes committimus, & mandamus quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se vel alium, seu alios præsentes literas & in eis contenta quæcunque vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte eorumdem fratrum ordinis Minimorum fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate

Actu mendicant qui Minimorum D. Francisci de Paula institutũ profitentur.

Priuilegia fratrum Mendicantium.

Clausulæ præseruatiua.

Decretum irritans.

Archiepiscopus Theatinus, & Episcopus Amerinus, cum generali auditore cameræ Apostolicæ constitutionis executores deputantur.

auctoritate nostra ipsos fratres ordinis Minimorum huiusmodi voluntate statuto, declaratione, & aliis præmissis omnibus, & singulis pacifice frui, & gaudere. Non permittentes eos per quoscunque quomodolibet indebitè molestari. Contradictores quoslibet, & rebelles per sententias, censuras & pœnas ecclesiasticas aliaque opportuna iuris & facti remedia appellatione postposita compescendo. Et nihilominus legitimis super his habendis seruatis processibus, censuras, & pœnas ipsas etiā iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij secularis. Non obstantibus præmissis, ac fe. re. Bonifacij PP. viij. prædecessoris nostri de vna, & Concilij generalis de duabus dietis, dummodo vltra tres dietas, quis vigore præsentium ad iudicium non extrahatur. & aliis necnon in prouincialibus, & synodalibus Conciliis editis specialibus, vel generalibus, Constitutionibus, & ordinationibus: ac quibusuis etiam iuramento, confirmatione apostol. vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus priuilegiis quoque indultis, & literis apostolicis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficatioribus, & insolitis clausulis, irritantibus quoque & aliis decretis in genere, vel in specie, & quomodolibet per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros præfatos, ac nos, & Sedem præfatam, etiam motu proprio, & ex certa scientia, etiam consistorialiter, & de fratrum nostrorum consilio, necnon Apostolicæ potestatis plenitudine concessis, confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus, etiam si de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & expressa mentio, seu aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum inserti forent, præsentibus pro expressis, habentes, illis alias in suo robore permansuris hacvice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, contrariis quibuscunque, aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam, & expressam, ac de vebo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Clausula in derogationibus apponi solita.

Datum Romæ, apud sanctum Petrum sub annullo piscatoris, Die nona Nouembris M.D.LXVII. Pont nostri anno secundo.

Ordo S. mi Francisci de Paula anno M.CCCCXC. institutus fratres Minimos ab humilitate sic dictos comprehendit, & hoc Pontificio indulto inter religiosos mendicantes annumeratur: & priuilegiis mendicantium gaudet, vt amplissimè legitur in diplomate Iuliǭ II. An. 1506 concesso. Pium, sed asperum vitæ genus profitentur qui perpetuis ieiuniis attenuati, nec carnibus, ouis, aut lacticinijs, sed oleribus duntaxat & pisciculis vescuntur Vouent siquidem ex Patriarchæ instituto, vt audio ieiunium illud quod plusquam quadragesimale est, quódque à paucis religiosè ita obseruatur. Olim butyrum & caseum in quadragesima nefas erat attingere, nunc nec oua quidem nonnulli & interdum à carnibus abstinent ex Episcoporum consensu. Philo narrat Marci discipulos præter panem & aquam nihil gustasse, quibus obsōnij loco sal accedebat. Aridis victitasse item nostros maiores testantur Epiphanius in Aerio & Charactere & Thimotheus Alexand. suis can. 8. & 9. Vinum vix puerperis concedebatur sanos autem & prospera valetudinis illud gustare in quadragesima, & quartis sextisque ferijs scribit præter Epiphanium, & Timotheum Balsamon. Huius sanctimoniæ pauca iam restant vestigia. Falluntur hæretici qui nos rigidioris abstinentiæ cultores succensent, nósque donis cœli & terræ contemptores asserunt. Desinant nos hac nota pingere, tantùm abest. vt patrum in victu & ieiunij præceptu abstinentiā veneremur qui tempora ieiunij in lautissimas epulas commutauerimus. Desinant inquam seueritatem abstinentiæ damnare, quin potiùs nos violati ieiunij reos agant. Quod si illius quædam firmior remaneat obseruatio, non apud plebem, non apud magnates, non apud Prælatos, sed apud pauperes quosdam monachos, aut Minimos, aut quosdam studiosissimos pietatis Anachoretas inuenietur. Illic prisca lucet ieiunij regula, non mollissimis aut quæ propter socium, vt vulgò dicitur, frangatur aut irritetur, sed quæ auitam sanctimoniam, pietatis feruorem, & orationis, & abstinentiæ ingentem consuetudinem spiret. Illic lautissimè animus nectare Sydereo, illic frugaliter oleribus pascitur corpus. Altero enim hospes ille dignior & charior carioribúsque dapibus cibandus.

Illic non audiuntur voces quorundā delicatorum qui cum fastidio reiiciunt plebeios cibos.

bus, dolent enim tales de ventre saginando querimonias instruere, quas pulchrè refert Hieronymus. Legumina (inquit) ventosa sunt: caseus stomachum grauat: lac capiti nocet: potum aquæ non sustinet pectus, caules nutriunt melancholiam: choleram porri accendunt: pisces de stagno aut de lutosa aqua meæ penitùs complexioni non congruunt: quale est hoc, vt in omnibus fluuijs, agris, hortis, cellarijs reperiri vix possit, quod comedas? Puta te quaeso monachum esse non medicum: nec de complexione iudicandum, sed de professione. Parce obsecro primum quieti tuæ, parce conscientiæ, conscientiæ non dico tuæ, sed alterius scilicet quid prope te sedens & edens de tua singularitate murmurat, & de tua superstitione scandalizatur. Idem super Cantic. serm. 30. Hæc quamuis multis Parerga iudicentur Paupertati tamen & ieiunio Minimorum aptissimè respondent.

XIX.

Congregatio Sancti Hieronymi Iesuatorum inter ordines mendicantium comprehendi debet

PIVS Papa V. Ad perpetuam rei memoriam.

Pontifices priuilegia religiosorum ampliare & seruare solēt pro religionis & Ecclesiæ vtilitate.

ROMANVS Pontifex priuilegia Religiosis Altissimo famulantibus à Sede Apostolica concessa, illis nedum conseruare, sed aliis etiam Religiosis concessa ad eos quandoq; extendere, & ampliare consueuit, prout in Domino conspicit salubriter expedire. Sane sicut accepimus, licet inter alia priuilegia dilectis filiis Congregationi Fratrum Sancti Hieronymi Iesuatorum nuncupatorum, cuius fratres illam pro tempore ingredientes professionem per Religiosos Ordinis Sancti Augustini emitti solitam, expressè emittere, & in communi viuere soliti sunt, concessa priuilegia, etiam omnia, & singula priuilegia, exemptiones, immunitates, gratiæ, & indulta ordini Eremitarum eiusdem Sancti Augustini, & illius professoribus, ac forsan aliis ordinibus Mendicantium concessa, ad ipsam Congregationem, & illius fratres, eorumque domos, & Ecclesias, per Sedem Apostolicam extensa, & ampliata fuissent. Et propterea Congregatio huiusmodi, & illius fratres dictis priuilegiis gaudere, & sub Mendicantium numero comprehendi debeant, nec super præmissis àquoquam molestari possint. Cunque nos nuper in quadam declaratione per nos super Mendicantium fratrū ordinibus certis tunc expressis de causis facta vltra S. Dominici, & S. Francisci, ac Eremitarum Sancti Augustini necnon Carmelitarum mendicantium ordines, solum in illis Ordinem beatæ Mariæ Seruorum inseri voluerimus. Et propterea facile à quibusdam dubitari merito posset, quod si dictam Congregationem, & illius fratres sub illis comprehendi voluissemus.

Nos specialem etiam de illis omninò fecissemus mentionem. Nos itaque, attendentes eos (cum actu mendicent) non nisi honesta de causa in Mendicantium ordinibus huiusmodi esse adscriptos, ac propterea sua priuilegia huiusmodi illæsa conseruare volentes, ac quarumcunque litium, & causarum status & merita, ac nomina & cognomina iudicum, coram quibus illæ pendent, & collitigantium, aliorumque, necnon quorumcunque priuilegiorum, indultorum, exemptionum, & immunitatum ipsi Congregationi concessorum, tenores præsentibus pro expressis habentes, Motu proprio non ad ipsius Congregationis, vel illius fratrum aut alicuius ex eis nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, ac ex certa scientia, & de eiusdem sedis potestatis plenitudine, omnia, & singula priuilegia, immunitates, exemptiones, facultates, gratias, libertates, indulta, & alias gratias tam per nos nuper, quàm quoscunque Rom. Pont. prædecessores nostros, & Sedem eandem quomodolibet Mendicantibus ordinibus concessa, eorum omnium ac desuper, & tam sub plumbo, quàm in forma Breuis confectarum literarum tenore, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro expressis, & insertis habentes, ad ipsam Congregationem Iesuatorum, illiúsque fratres, domos, ecclesias, & loca quæcunque de nouo quoad ea quæ eorum regulæ, & modo viuendi non repugnant tantum, auctoritate apostolica tenore præsentium extendimus, & amplius ipsósque verè Mendicantes, & sub Mendicantium ordinibus esse, & comprehendi debere. Necnon omnia, & singula Concilij Tridentini decreta pro Mendicantibus huiusmodi declarata, & modificata etiam pro Congregatione huiusmodi,

Quæ mouerint Pontificem ad hanc ferendam constitutionem.

modi, eiúsque fratribus declaramus, & modificamus. Districtius inhibentes quibusuis locorum ordinariis, ne dictam Congregationem, illiúsque fratres contra eis sic concessa priuilegia molestare, inquietare, vel perturbare audeant, vel præsumant. Decernentes quoque præsentes literas vllo vnquam tempore de subreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel quouis alio defectu notari, vel impugnari nullatenus posse, minúsue sub quibusuis similium, vel dissimilium gratiarum reuocationibus, modificationibus, limitationibus, restitutionibus, & aliis contrariis dispositionibus tam per nos, quàm etiam successores nostros, quomodolibet, ac etiam cum quibusuis etiam derogatoriarum, aliisq; efficatioribus, & insolitis clausulis irritantibus decretis pro tempore factis, & faciendis, quorumcunque tenorum existant, includi, sed illis non obstantibus in suis robore, & efficacia persistere: & quoties illæ emanabunt, toties in pristinum statum restitutas, repositas, & plenariè reintegratas, & sub data etiam per ipsos eligenda de nouo concessas esse, & ita incommutabilis voluntatis, & intentionis nostræ esse. Et ad hoc, vt perpetua roboris firmitate subsistant, vim validi & efficacis contractus inter sedem apostolicam, & præfatos ordines Mendicantium, & Congregationem huiusmodi illiúsq; fratres habere debere. Sicque per quoscunque Iudices, & Commissarios, etiam causarum palatij apostolici Auditores, ac S. R. E. Card. sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari debere: irritum quoque, & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca venerabilibus fratribus Amerin. & Maceraten Episcopis, ac dilecto filio Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ generali Auditori, per præsentes Motu simili committimus, & mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se vel alium, seu alios præsentes literas, & in eis contenta quæcunque dum & quando ac quoties opus fuerit, & pro parte Congregationis vel illius fratrum huiusmodi, aut alicuius eorum fuerint requisiti, solenniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra eos & eorum quemlibet dictis priuilegiis, exemptionibus, facultatibus, gratiis, & indultis, dictis ordinibus mendicantibus concessis, pacificè frui & gaudere, ac præsentes literas obseruari: non permittentes eos desuper per quoscunque quomodolibet molestari, perturbari, aut inquietari: Contradictores quoslibet & rebelles per censuras ecclesiasticas appellatione postposita compescendo: ipsásque censuras etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij sæcularis Non obstantibus præmissis, & fe. re. Bonifacij PP viij prædecessoris nostri de vna, & Concilij generalis de duabus dietis, dummodo vltra tres dietas aliquis auctoritate præsentium ad iudicium non trahatur, ac quibusuis litispendentiis, quas nos harum serie ad nos auocamus, illásque extinguimus, & litigantibus huiusmodi perpetuum silentium imponimus, ac apostolicis, necnon in Prouincialibus, & synodalibus Conciliis editis specialibus vel generalibus constitutionibus & ordinationibus, ac quibusuis etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, & literis apostolicis sub quibuscunque tenoribus, & formis ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, irritantibúsque & aliis decretis ac clausulis, etiam motu proprio, etiam consistorialiter, & de fratrum nostrorum consilio concessis, confirmatis, & pluries innouatis. Quibus omnibus etiam si de illis, eorúmque, totis tenoribus specialis, specifica expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quæuis alia expressio habenda foret, tenores huiusmodi ac si de verb ad verbum insererentur: præsentibus pro plenè & sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus. Cæterisque contrariis quibuscunque: Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sedem indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, Die decimanona Nouembris, millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, Pontificatus Nostri Anno Secundo.

Congregatio Iesuatorum priuilegiis mendicantium potitur.

Inhibitio ne quis audeat congregationem istam Iesuatorum molestare.

Decretum irritans.

Executores huius constitutionis.

Clausula derogatoria.

Congregatio

Congregatio Iesuatorum sancti Hieronymi nuncupata, & à sancta sede Apostolica 1555. approbata fuit. Is autem ordo non eam ob rem S. Hieronymi appellatur, quòd ab eo fuerit institutus, sed quia eius Religiosi non multò post institutionem ordinis huiusmodi habito præcipuorum conuentu, vnanimi consensu & voluntate sanctum Doctorem sibi patronum delegerunt & Protectorem, cui rei illud magno testimonio esse videtur, quòd Monasteria & Ecclesias suas magna ex parte S. Hieronymo dedicarunt. Quod nomen à S. Doctore ductum vt perpetuum haberent Alexander VI. anno. 1492. ad Pontificatum assumptus concessit, sanciens ne in posterum simpliciter Iesuati, sed cum adiuncto fratres Iesuati S. Hieronymi dicerentur. Initium verò originem iuxta eiusdem ordinis annales & historias habuit à quodam pio viro Ioanne Columbino Senensi inter beatos (vt refertur) relato. Ferunt tunicam albam & cappam ciceculi colorem seu sinopidis referentem absque capucio, cuius loco cum domo egrediuntur, gestant in capite genus quoddam albi tegumenti manicæ simile. Trium votorum professionem completo probationis anno aliorum Religiosorum ex instituto S. Augustini viuentium more emittunt. Regulam habent peculiarem ex cuiusdam Episcopi, qui inter illos professus fuerat, præscripto. In studia literarum non incumbunt, nec sacris initiantur: habentque confessarios & Sacellanos modò Presbyteros seculares: & modò aliorum Religiosos. Quòd si quis doctrina præditus, ipsorum consortio aggregetur, Superiorum permissu aliquid temporis literarum exercitio tribuere potest, alij non. Qui ante ingressum studuit, & cupit fieri Sacerdos, difficulter licentiam obtinet: sacrisque ordinibus susceptis habetur loco Sacellani, & ad ordinis officia ægrè promouetur, surgunt circa mediam noctem ad chorum, in quo tamen nunquam canunt, aut legunt, sed pro matutinis & aliis horis canonicis alias precationes ac spirituales meditationes quisque per se habent. Exercentur circa visitationem infirmorum, & diuersa alia officia atque opera manualia ad vitandum otium, qualia sunt hortorum, quos habent amplos & bene dispositos, cultura, aquarum ex herbis, floribus, aliisque rebus varia distilatio & expressio, reparatio fenestrarum vitrearum, necnon alia similia artis & corporis exercitia quamplurima, quibus etiam sibi subueniunt. Reguntur omnes à Generali, & singula monasteria à Prioribus.

XX.

Fratrum Amadæorum & Clarenorum sub ordine fratrum Minorum Sancti Francisci de obseruantia vnio.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

Diuus Franciscus ordinis Minorum institutor plures fratres sub vnica regula collegit.

BEATVS Christi Saluatoris Confessor Franciscus dum adhuc mortalis
huius vitæ spacia decurreret, ardentissimo cœlestium amore captus, nec sibi tantum
illa, sed quamplurimis hominum fieri potest, quæsita cupiens, totúsque in ipsum
incumbens, quæ ordinis minorum initia fuerunt, confluentes ad se veluti ad me-
liorem frugem vndique fratres suos in vnam familiam collegit. collectósque ipso-
rum omnium vitam & mores ad vnam eandémque regulam dirigens, iis præce-
ptis instituit, ea disciplina formauit, quæ ad coniunctionem atque adeo vnionem
inter illos conciliandam ac tuendam maximè pertinerent, humilitatem illis præ-
cipuè amplectendam proponens, qua humana hæc omnia, & fluxa, quod eiusdem
Saluatoris consilium fuerat, aspernati, solidam ac permanentem à Deo fœlicita-
tem expectarent. Itaque ab ipsa familia suas operas ad præscriptam rationem gra-
uiter conferente, Domini Dei nostri ager egregiè cultus vberrimos & præstantis-
simos fructus continuò protulit & subinde profert, atque vt speramus, proferet in
dies suauiores & largiores. Verum quoniam eadem familia, quæ vna ab vno con-
stituta fuerat, in quasdam quasi partes paulatim ita concessit, vt iam non vna, ne
ipso quidem, quo à patre suo vocata est, nomine consistat, sed variis agnominibus,
cum de illa, vel illa parte agitur, sit distinguendum. Propterea nos ne animorum
quidem, aut mentis inter eos, quos exterius ita rebus seiunctos cernimus, interio-
rem coniunctionem sperare tuto valemus, quin etiam quando in eam de qua su-
pra diximus, spem erecti ab eiusdem ordinis fratribus optima quæque & maxima
ad Dei gloriam, & militantis Ecclesiæ vtilitatem & optamus, & sanè pro ea,
quàm in hoc præcelsæ dignitatis fastigio collocati, nostro muneri debemus, dili-
gentia exigimus, non sinimus carere cura, ne forte rebus ita neglectis, quod Deus
Optimus Maximus auertat, magna inde sensim incommoda subeamus. Id igitur

Minoritana familia populosissima in plures congregationes diuersorum cognominum segregata fuit.

qua

Regulæ fratrum Minorum de obseruãtia reliquæ omnes congregationes respondere debent in regulæ & professionis instituto.

qua possumus ope post petitum à Deo auxilium cauere volentes, atque hinc potissimum incipientes, Motu proprio atque ex certa scientia & matura deliberatione nostra Apostolica auctoritate, denique Apostolicę potestatis plenitudine, Amadæorum, & Clarenorum, etiam della Becca nuncupatorum S. Petri in Monte Aureo, & S. Hieronymi, siue S. Bartholomæi in Insula de Vrbe, aliarúmque quarumlibet prouinciarum respectiuè fratrum ordinis S. Francisci eorundem institutiones, congregationes, conuentus, denominationes nomina, & vocabula quęcunque, necnon quatenus regularibus institutis fratrum dicti S. Francisci ordinis familiæ, minorum de obseruantia vocatorum, discrepant eorum regula, instituta, constitutiones, statuta, consuetudines & ritus, modúmque & normam viuendi interdicimus & prohibemus, illáque necnon illorum promissiones, confirmationes, & approbationes Apostolica auctoritate factas, & illorum causa priuilegia, indulta, gratias, & litteras, etiam à sede Apostolica, & forsan occasione concordiarum inter ipsos fratres initarum confirmatorias, ac motu scientia, potestatisque plenitudine similibus, vel etiam consideratione vel ad instantiam Imperatoris, Regum, & aliorum Principum concessa, & quibuscunque concepta formulis ac suffulta decretis, quorum omnium tenores iis litteris haberi volumus pro expressis, extinguimus supprimimus, reuocamus, cassamus, & in perpetuum penitus & omninò omnia tollimus. Eos autem omnes, & singulos fratres, qui eiusmodi segregationum, & denominationum erant, cum eorum omnibus domibus, Ecclesiis, Oratoriis, & locis quibuscunque vbicunque consistant, fratribus ord. minorum familiæ de obseruantia vocatis, eorúmque Congregationi aggregamus, atque vnimus. Et sic in posterum ex nunc perpetuò aggregatos, & vnitos esse dictis de obseruantia adhærere, & eisdem, quibus illi vtuntur, regula, regularibus institutis professione moribus, habitu, ac viuendi forma, ac agnominibus, & denominationibus vti, ac vnam familiam tantum de cætero esse, eisdémque Generalibus, seu Prouincialibus Ministris, cæterisque superioribus, aut officialibus, quibus illi subsunt, aut pro tempore suberunt, subiectos esse, & in eadem immediatè cum illis obedientia Deo seruire, purè, ordinariè, & vniformiter, nulláque prorsus re, nullóque discrimine seiunctos, aut dissimiles habere decernimus.

Monasteria, cœnobia congregationum omnium quæ D. Francisci institutũ profitentur ord. Minorum familiæ aggregantur & vniuntur.

Quinimo vt hæc puriore conscientia ac tranquilliore animo præstare valeant, debeántque, & non aliter, eosdem priorum institutorum, rituúmque & aliorum supradictorum iis scilicet dumtaxat, quibus ab institutis, & ritibus fratrum de obseruantia differebat, necnon si quibus quauis ratione, aut modo, iuuete, aut facto iis tenebantur, vel etiam tenentur, aut teneri se opinantur, promissione, professione, iuramento, aut voto, quorum obseruatio scandalum aut perturbationem iudicio superioris cæteris allatura esset, absoluimus & liberamus, mandantes ipsorum vniuersis, & singulis, vt præmissa non impediant, neque eis vlla ex parte vlla ratione, vllóque modo resistant, vel auersentur, ac nihil faciant, vel experiantur, aut tentent, quominus plenè, aut celeriter, aut facilè suos effectus consequantur. Neque vt ea vitent, secularium habitu latitant, vel quantum Clerici sæculares ad aliquos ordines minores, vel maiores promoueri præsumant. Neque vero ad alias religiones, aliósve ordines etiam paris vel arctioris regulæ, regularisque obseruantiæ transeant, sine licentia Sedis Apostolicæ speciali, sed præfatis fratribus de obseruantia, eorúmque Congregationi & obedientiæ adhæreant, & omnibus aliis supradictis quamprimum pareant, & obsequantur re ipsa.

Ne quid constitutionis effectũ remoretur, impedimenta omnia iuramenti aut promissionis soluit.

Pœnæ recusantium vnionem.

Quod si eorum quispiam secus fecerit, omnes illásmet sententias, censuras, & pœnas eo ipso incurrat, & patiatur, quæ meræ Apostatæ ipsi tam iuxtà canonicas sanctiones, quàm dicti ordinis regularia instituta incurrant, patiantur, ac perinde contra illum, siue ab ordinariis locorum, siue ab ipsis superioribus fratrum de obseruantia ad quos pertinet, procedatur, & seuerè animaduertatur. Et si quando ad obedientiam reuersus in aliorum consortium receptus fuerit, vocis tam actiuæ quàm passiuæ, suorúmque ordinum omnium perpetuo careat. Cæterum vt vniuersa Congregatio fratrum huiusmodi de obseruantia hoc additamento quasi nouis colonis aucta placida simul, perpetuáque pace fruatur, conquiescant: neque vno tantum nomine, sed vna etiam mente consistant, nulláq; ibi altercandi occasio surrepat, eisdem Motu scientia, & potestatis plenitudine sta-

tuimus, & ordinamus, vt nullus ex veteribus fratribus de obseruantia quemquam sic nouiter aggregatorum recordatione priorum nominum, aut vitæ, vel alias quocunque modo irritare, aut Amadæum, vel Clarenum, seu alia, quàm de obseruantia nuncupatione appellare audeant. Qui contra ausus fuerit, à suo superiori grauiter puniatur, ipsi quin etiam sic aggregati fratres suos gradus, & quæ ratione suorum graduum priuatim habent, priuilegia, facultates, & auctoritates, institutis tamen regularibus de obseruantia expressè non contraria, vt prius retineant: Vniuersi verò iisdem priuilegiis, facultatibus, immunitatibus, prærogatiuis, indultis, & gratiis indistinctè, fruantur, & potiantur, quibus & ipsi veteres, ac quoties prouincialia, vel generalia Capitula habebuntur, ita horum quisque pro ea in qua ipse fuerit, prouincia, si tamen alias vocem in Capitulo habiturus fuisset, illis intersit, quemadmodum & veterum quilibet intersit vel interesse poterit, & pariter vt illi tam in eisdem capitulis ipsorum capitulorum electione, quàm extra capitula, superiorum, ad quos pro tempore pertinebit, dispositione, ad quoscunque gradus, & quæcunque officia, in quibuslibet prouinciarum, sub quibus deget, Conuentibus, & domibus regularibus, tam antiquis, quàm nouiter vnitis de obseruantia promoueri & assumi valeat. Denique ita vtrique semper inter se agant, vt cæteris pares, sola antiquitate alteri alteris præferantur, ita scilicet, vt inter gerentes pares gradus vel pares ordines, suscepti gradus, vel ordinis, inter alios vero emissæ professionis tempora inspiciantur, & prout quisque antecedit tempore, siue sit ex veteribus, siue ex nouiter aggregatis loco in Choro, & Capitulo, processionibus, ac quibuscunque aliis prærogatiuis antecedat, seruata interim graduum, & ordinum maioritate. Præterea nulla omninò domus, quamuis parua, & exigua, nullúsque locus regularis, vbi dicti fratres hactenus ante aggregationem de ipsis, vt supra factam habitare soliti sunt, ad ipsos quacunque ratione pertinens, relinquatur absque permissione nostra expressa; sed tot fratribus vnaquæque continuò habitetur, quot ibi commodè esse, & alij poterunt, & quæ eisdem domibus eleemosynæ, vel alio nomine ipsa hominum largitione offerentur, subsidia pariter si quæ ad restaurationes, fulcimenta, vel alium vsum fabricarum, necnon ad Ecclesiarum lumina & ornatum, valorúmque, ac ceteræ supellectilis comparationem tradita, legata, relicta, aut quocunq; nomine donata sunt, etiam consideratione prioris institutionis, quæ ibi tunc vigebat, ac contemplatione Congregationum, quarum tunc temporis erant, illarúmque nomine expresso eadem omnia, & alia insuper quæcunque, quauis aliter donantium huiusmodi dispositione absumenda, nouis habitatoribus, in supradictos tantum, neque alios vllos conuertendo vsus, omni prorsus quantum ad vnionem præfatam pertinet, caducitate eiusve prætensione seclusa, integrè debeantur. Gubernatio quoque & cura quorumcunque Monasteriorum Monialium, quæ antea Conuentibus, aut superioribus huiusmodi domorum, & locorum demandata erat, ad illos pertineat, qui ibi erant, in posterum: Proinde possit Generalis Minister in omnibus quarumcunque Prouinciarum Domibus, sicut supra, vnitis, donec Generalem, vel in ipsa Prouincia, in qua illæ sitæ fuerint, Prouinciale Capitulum celebretur, officiales & fratres siue ex veteribus, siue ex nunc aggregatis, siue etiam ex vtrisque, quo & qui sibi visi fuerint arbitrio suo liberè deputare & ad illarum regimen & directionem mittere, interea vero temporis ipsi fratres sic nouiter aggregati, si citramontani fuerint, in illius, in qua nati sunt, si vero vltramontani, in illius, cuius maluerint Prouinciarum domibus regularibus sint & maneant vsquequo aliter constituatur, & ipsos ad aliam domum, aliúmve locum mitti siue Capituli, siue Generalis Ministri huiusmodi ordinatione contingat. Porrò in Capitulo Prouinciali Mediol. fratrum de obseruantia, quod Mediolani proximè celebrabitur, omnibus Prouinciæ Mediol. regularibus domibus de obseruantia, tam antiquis, quàm nunc vnitis, vt præfertur, de Guardianis aliísque officialibus, & superioribus, ac fratribus, qui illas regere, & in illis esse debeant, ex vtrorúmque fratrum veterum scilicet, & nunc aggregatorum numero indifferenter, alias tamen ex more inter fratres de obseruantia prius obseruato prouideatur, idem deinceps in cæteris, quæ per Prouincias subinde celebrabuntur capitulis quoad ipsarum Prouinciarum numero, terminisque & denominationibus

Priscam appellationem Minorum de obseruantia non Amadaeorum aut Clarenorum retineri iubet.

Priuilegia generalia declarantur.

Iniussu Pontificis loca regularis non deserantur.

Regimen & gubernatio Monialium penes quos esse debeat.

Ministris Generalibus, facultas in instituendis officialibus vsque ad generalis capituli celebrationem durans.

nibus ea ratio atque distinctio habeatur, quæ inter fratres de obseruantia ante has ipsas litteras habebatur. Nuper autem aggregatæ domus in eam Prouinciam transeant, & in ea numerentur, intra cuius fines quæque consistit, & cum pro tempore Prouinciale Capitulum celebrandum erit, ij tantum ad illud conueniant, qui ex illa Prouinciæ fuerint, in qua tunc Capitulum celebrabitur. In ipso vero Mediolanensi, quod primum omnium post has literas propediem celebrandum est, quicunque ex fratribus ne aggregatis, qui ante aggregationem à nobis vt suprà factam, vbicunque locorum degentes erant, & Prouincia S. Petri in Monte Aureo de Vrbe, & in illa comprehendebantur, & idcirco vocem in Capitulo habeant, quoniam literarum ignari illuc forte omnes se conferrent, possint quidem liberè omnes hac vice celebrationi adesse, sed ij tantum ex eis iam nunc ibi vocem habeant, & suffragia ferant, qui sunt ex illis domibus, quæ iuxta aggregationem prædictam intra antiquos limites & fines Prouinciæ Mediolanensis fratrum de obseruantia sunt sitæ has porrò literas, & his literis contenta decreta, statuta, ordinationes & alia omnia vsque adeo firma, & valida, atque obseruanda esse volumus, vt nunquam reuocari, aut infringi, vel suspendi, nunquam de voluntatis, aut mentis nostræ defectu oppugnari possint, nunquam aduersus & restitutionem in integrum, reductionem ad terminos iuris, au aliud quodcunque gratiæ vel iustitiæ remedium quisque impetrare, vel etiam ab aliis impetrato, aut motu simili concessio vti valeat ex quauis causa quantumlibet rationabili, & ita de his omnibus & singulis, ac simul quod hæc eadem aliquibus eiusmodi statutorum, & ordinationum reuocationibus, suspensionibus & aliis contrariis dispositionibus, generalibus vel specialibus, ab eadem sede Apostolica pro tempore factis, non comprehendantur, sed ab aliis semper excepta sit, sicque à quibuscunque iudicibus ordinariis, & delegatis, & causarum Palatij Apostolici Auditoribus, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, etiam de latere Legatis, in quauis causa, & instantia, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter interpretandi, & iudicandi facultate & auctoritate, interpretari, & iudicari debeat, necnon quicquid secus à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari irritum & inane decernimus. Propterea dilectis filijs Carolo tit. S. Praxedis presbytero Cardinali Borrhomæo nuncupato, dicti ordinis Protectori, & correctori, necnon pro tempore existenti eiusdem ordinis generali Ministro mandamus, vt ambo, vel ipsorum alter has literas, & quicquid in proximo Prouinciali Capitulo Mediolanensi vtroque, vel altero ipsorum præsidere pro supradscriptorum omnium executione, & obseruatione ordinabitur, faciant per se, vel alium, seu alios ab omnibus, & singulis fratribus præfatis exactissimè obseruari. Contradictores quoslibet, & non parentes, ac rebelles per sententias, censuras, & pœnas Ecclesiasticas, ac etiam graduum officiorum, & vocis, tam actiuæ quàm passiuæ priuationem, ac cætera, quæ sibi videbuntur opportuna iuris & facti remedia, quacunque prorsus appellatione postposita, & etiam reiecta, compescendo, atque eosdem in sententias, censuras, & pœnas prædictas incidisse declarando, easque sæpius aggrauando adhibita etiam, si opus fuerit manu militari, & inuocato auxilio brachij secularis. Non obstantibus præmissis, ac nostræ de non tollendo iure quæsito, ac piæ memoriæ Bonifacij Papæ VIII. prædecessoris nostri de vna, & in consilio generali editis de duabus dictis, aliisque constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon ordinis, & congregationum huiusmodi iuramento, confirmatione Apostolica, & quauis alia firmitate roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque, & indultis Apostolicis illis per quoscunque Romanos Pontifices, ac sedem Apostolicam, & etiam nos sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis & decretis in genere & in specie concessis, & quotiescunque confirmatis & innouatis, & Mare Magnum nuncupatis, ac quibuslibet aliis indulgentiis, & literis Apostolicis, quæ per his literis non expressa, vel etiam non inserta harum effectus & executio impediri valeret, vel tardari, & de quibus quorumcunque totis tenoribus habenda esset mentio specialis. Volumus etiam quod harum literarum exempla, etiam impressa dicti Caroli Cardinalis, & protectoris, aut Generalis, seu alicuius Prouincialis Ministri fratrum sigillo, & eiusdem Caroli Cardinalis secretarij, vel ipsiusmet Generalis

Prouinciæ fines non mutentur pro locorum aggregatorum conditione.

Constitutio irreuocabilis in aliã formam torqueri non potest.

Decretum irritans.

Executorum deputatio & facultates.

Clausula derogatoria.

aut Prouincialis Ministri manu obsignata, eandem fidem in iudicio, & extra iudicium vbique locorum faciant, quàm hæ litteræ ipsæ facerent, si ostenderentur, vel exhiberentur. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, decimo Kalen. Februarij, Pontificatus nostri anno tertio.

Qui Diui Francisci cœlitus præuisam Genesim, mores incorruptos, & vitæ sanctitatem tum ordinis augusti institutum speculatus fuerit illum nouum sydus fulxisse Ecclesiæ facilè comperiet. Ex huius ordinis sodalitio viri percelebres exorti sunt qui & sanctitate & vitæ integritate cum doctrinæ excellentia choruscarunt, multique hodie auita laude regulæ commendantur, ita vt nulla vel frequentior vel amplior monastices professio ipsis Minoribus in Ecclesia habeatur. Ab hoc ordine quatuor ad regendam Petri nauem assumpti sunt, Nicolaus IIII. *qui & Hieronymus Asculanus,* Alexander V. *qui & Petrus Cretensis,* Xistus IIII. *qui & Franciscus de Ruuere Sauonensis, &* Xistus V. *qui & Fœlix Perretus ex Oppido Montalt hodiè fœlicißimè sedens in Cathedra Petri. Omnes autem summi Theologi extitere. Cardinalium verò turba ingens, inter quos Bonauentura præpollet. Mirùm incrementum sumpsit hic ordo, à variis Patribus excultus, & in integrum restitutus. Primum enim cum laxior fieret, & ab asperitate & rigore primi instituti licentior & liberior euasisset à Bernardino Senense M.CCCCXII. reformatus est, cuius reformationis asseclæ fratres de Obseruantia dicti sunt. Deinde anno 1460. B. Amadæus Lusitanus aliam reformatam erexit congregationem, quæ temporibus Pauli II. Pont. Max. Romæ in Monte aureo Ecclesiam sancti Petri obtinuit, vbi etiam nostra ætate Monasterium habet: quam Sixtus IIII. multis ornatam Priuilegijs ordini S. Francisci ascripsit, ea tamen ratione, vt à priori congregatione S. Bernardini esset distincta, & proprio vteretur regimine, cum qua tamen communem retinent habitum. Eodem modo fuit instituta alia congregatio Clarenorum ita ab auctore nuncupata, quæ etsi eodem fermè vtatur habitu: diuersum tamen ab aliis Magistratum, & sua propria statuta habet. Similiter est alia eiusdem ordinis congregatio, quem tertij ordinis Sancti Francisci vocant: huius Religiosi ferunt tunicam cum capucio in pectore acuto, calceati incedunt, & egrediuntur maiori ex parte desuper gestant mantellum, quo etiam Calepodicæ interdùm vtuntur, habent sub proprio regimine diuersa Monasteria in Italia & Hispanijs, præsertim Romæ ad sanctorum Cosmæ & Damiani ædem. Cum autem Pio V. Pont. Max sanctæ me. grauiter displiceret, quod eadem familia, quæ vna ab vno (S. videlicet Francisco) constituta fuerat, in quasdam quasi partes paulatim ita concessisset, vt iam non vna, ne ipso quidem, quo à patre suo vocata est nomine consisteret, sed variis agnominibus, cùm de illa: vel illa parte agitur, esset distinguendum. Propterea motu proprio atque ex certa scientia & matura deliberatione, Apostolicæ auctoritate, deque Apostolicæ potestatis plenitudine Amadæorum & Clarenorum etiam de la Becca nuncupatorum, S. Petri in monte Aureo, & S. Hieronymi, siue S. Bartholomæi in insula de vrbe, aliarúmque quarumlibet Prouinciarum respectiuè Fratrum ordinis S. Francisci, eorundem institutiones, congregationes, conuentus, denominationes, nomina, & vocabula quæcunque, necnon quatenus regularibus institutis fratrum dicti S. Francisci ordinis familiæ Minorum de obseruantia vocatorum, discrepant eorum regulæ, instituta, constitutiones, statuta, consuetudines & ritus, modúmque & normam viuendi interdixit & prohibuit, illaque necnon illorum promissiones, confirmationes, & approbationes, auctoritate Apostolica factas, & illorum causa, priuilegia, indulta, gratias & literas etiam à Sede Apostolica, &c. quorum omnium tenores in suas literis Romæ anno Incarnationis Dominicæ M.D.LXVII. X. Cal. Febr. Pont. sui anno tertio editis haberi voluit pro expressis, extinxit, suppressit, reuocauit, cassauit, & in perpetuum penitus & omninò omnia sustulit. Eos autem omnes & singulos fratres, qui eiusmodi congregationum & denominationum erant, cum eorum omnibus domibus, Ecclesiis, Oratorijs, & locis quibuscunque vbicunque consistant, fratribus ordinis Minorum familiæ de obseruantia vocatis, eorúmque congregationi aggregauit atque vniuit. Et sic in posterùm ex nunc perpetuò aggregatos & vnitos esse, dictis de obseruantia adhærere, & eisdem, quibus illi vtuntur, Regula, regularibus institutis, professione, moribus, habitu, ac viuendi forma, ac cognominibus, & denominationibus vti, ac vnam familiam tantùm de cætero esse, eisdémque Generalibus seu Prouincialibus Ministris, cæterisque Superioribus aut Officialibus, quibus illi subsunt, aut pro tempore suberunt, subiectos esse, & in eadem immediatè cum illis obedientia Deo seruire,*

pure,

purè, ordinariè, & vniformiter, nullaque prorsus re, nulloque discrimine seiunctos aut dissimiles habere decreuit.

Emituit semper huius Pontificis in reparandis cleri, corruptis moribus deuotio. Summopere conatus est, vt regularis vita studiosius obseruaretur. Nouerat enim monasticam disciplinam & quid ei conferendum esset non ignorabat. Non sufficere dicebat Monachis quod locum habitumue mutassent, nisi etiam commutationem illam sequeretur animus ab omni affectu rerum terrenarum alienus. Illum tantum diem vixisse se computet religiosus in quo voluntates proprias abnegauit in quo malis desiderijs restitit, quem sine vlla regulæ transgressione duxit. Illum deuixisse computent qui puritatis & sanctæ meditationis habuit lucem, quem non conuersatio tenebrosa mutauit in noctem illum inquam applicat ad vitam suam, cuius vsus peruenit ad animam suam, vt præclarè scribit Euseb. Sic debet Monachus vndique seipsum circunspicere, & immobilem tenere animi oculum ad suam custodiam, quasi si per medios laqueos semper incedat. Athanasius.

XXI.

Lite pendente fructus apud personam à Iudice eligendam deponi debent.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

CORDI nobis est lites minuere, & à laboribus subditos, maximè personas ecclesiasticas diuino cultui deditas, releuare. Sanè cum (sicut accepimus) in plerisque Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis earum constitutionibus, & statutis etiam à sede apostolica approbatis, & confirmatis cautum sit, quòd occurrentibus litibus, & controuersiis inter prouisos de dignitatibus, officiis, canonicatibus, & præbendis, portionibus, & præstimoniis, cæterisque beneficiis ecclesiasticis qualitercunque qualificatis, tam ordinaria, quam apostolica auctoritate tam super illorum prouisione, seu institutione, aut possessione, quàm illorum idoneitate, & habilitate, aut alias ex quauis causa, & eorumdem ad dignitates, canonicatus, & præbendas, cæteráque beneficia ecclesiastica prædicta admissione, & receptione, & capitulum, & canonicos, cæteraśque capitulares personas, ad quos admissio, & receptio tam de iure, quam ex consuetudine spectat, & pertinet, aut etiam alias personas ecclesiasticas asserentes beneficia prædicta ad se de iure spectare ipsi sic prouisi interim beneficiorum huiusmodi fructus, ac distributiones non percipiant, sed capitulum, & canonici illas vel in suos vsus, & vtilitatem conuertendas, seu restituendas ei, cui de iure restituendæ erunt, recipiant, prout in dictis constitutionibus & statutis, seu consuetudinibus continetur, quod factum est, vt lites huiusmodi immortales efficiantur, nec earum optatus finis videri possit: Hinc est, quòd nos hac nostra perpetuò valitura cōstitutione auctoritate apostolica statuimus, atque decernimus, quod fructus, redditus, & prouentus, ac distributiones, cæteraque emolumenta, quæ vigore constitutionum, consuetudinum, & statutorum prædictorum à capitulo, & canonicis recipienda (vt præmittitur) erant, amplius non ab eisdem capitulo, & canonicis recipiantur, sed penes personam fide, & facultatibus idoneam per iudicem, coram quo causæ huiusmodi pendere repertæ fuerint, eligendam, & nominandam deponantur restituenda ei, cui de iure postea restituenda fuerint. Sicque per quoscunque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungentes in quauis instantia iudicare debere, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate. Irritum quoque, & inane decernimus, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter attentari. Non obstantibus præmissis, ac quibusuis apostolicis, necnon in prouincialibus, & synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, et quarumuis ecclesiarum prædictarum etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis alia firmitate roboratis statutis, et consuetudinibus etiam immemoriabilibus, priuilegiis quoque, indultis, et literis apostolicis illis, eorumque capitulis, et superioribus per quoscunque Roman. Pontifices prædecessores nostros, ac nos, et sedem apostolicam sub quibuscunque tenoribus, et formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, necnon irritantibus, et aliis decretis etiā

Beneficiorum litigiosorum fructus lite pendente sequestrari debēt. Ioan. And. in clausulis Iuris in verb. si autem sit. 4. mod. col. vlt. quod Iudex ex æquitate ne iudicium reddatur elusorium, quia subest aliqua suspicio in prima instantia etiam super fructibus rei immobilis potest sequestrū apponere. Lac. Puteus. Decisio. lib. 8. dec. 150.

Motu proprio, et ex certa ſcientia, ac quauis etiam Imperiali, vel Regali (conſideratione, vel inſtãtia et alias quomodolibet conceſſis, approbatis, et innouatis Quibus omnibus etiam ſi pro illorum ſufficienti derogatione ſpecialis, ſpecifica, indiuidua, et expreſſa, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quęuis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret, perinde ac ſi tenores huiuſmodi de verbo ad verbum nihil penitus omiſſo inſerti, et forma in illis tradita obſeruata foret pro ſufficienter expreſſis habentes) ſpecialiter, et expreſſè derogamus, contrariis quibuſcunque. Volumus autem quòd præſentium Tranſumptis manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, et ſigillo alicuius perſonę in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in iudicio, et extra adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Quodque literæ ipſæ Cancellariæ apoſtolicarum, et audientiæ cauſarum Palatij apoſtolici valuis, et in acie Campi Floræ dimiſſis inibi copiis, publicatæ, et affixæ omnes ita afficiant, et arctẽt, ac ſi illis perſonaliter intimatę fuiſſent. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Dat. Romę apud ſactum Petrum, anno incarnationis Dominicæ 1568. tertio Kal. April. Pontiſicatus noſtri anno tertio.

Non dubito hanc diuerſitatem ſcholiorum multis faſtidium, paucis verò delectationem adferre, vt qui tam frequenter ab equis, ad aſinos, vt aiunt, tranſeamus, itaque vagentur conſtitutionum materiæ, vt noſtris exercitationibus nullus ſit perſcriptus, aut præuiſus ſcopus. Differuimus aliquando de Iudicum officijs, nunc de graui illa prouidentia qua ſequeſtrationem fructuum lite pendente curare debet. agere decreuimus. Sequeſtrationum originem & cauſas cogitanti mihi occurrit axioma illud iuri non ſolùm naturali, ſed & diuino conſonum, quo prohibetur omninò locupletatio & cumulus cùm alterius detrimento vel iniuria. Quamobrem prudentiſſimè: vt Decius in illud ſcribit, & in l. ſicut pœna & in l. nam hoc natura. ff. de cond. indeb poſt Iaſonem & ait ad euitandam iacturam ſequeſtrationes introductas. Ne quis cum alieno damno diteſcat: æquum eſt bona ſub æqui tutela cuſtodiri & deponi. Hinc ex Iuriſconſultorum lucubrationibus edocti ſequeſtrationem duplicem dicimus. Quædã eſt voluntaria quando partes litigij vnanimes conſentiunt rei litigioſæ apud aliquem depoſitum. Et hæc poteſt fieri ſemper ante iudicium, vel pendente iudicio. l. 1. in princ. ff. depoſit. l. ſi ſoluturus. ff de ſolutionibus. Quædam verò eſt contentioſa, ſeu vt nonnulli vocant neceſſaria ſequeſtratio, quæ per iudicem decernitur cauſa cognita, etiam inuitis vtriſque litigatoribus, vel altero eorum petente. Sequeſter enim eſt teſte Modeſtino apud quem plures eandem rem de qua controuerſia eſt depoſuerunt, à ſequendo dictus quod eius fidem vtraque pars ſequatur.

Sequeſtratio neceſſaria non priuat quem poſſeſſione ſua & ideò manus regis vel iudicis non tollit poſſeſſionem, vt not. C. de prohib. ſequeſtr. l. 1. in fin. Propter contumaciam eſt permiſſa ſequeſtratio. ext. de dolo & contumacia c. ex literis, & ibi not Innoc. & C de prohi. ſequeſtr. vnica per Cynum & vbi omninò ignoratur quis ſit in poſſeſſione iudex poteſt ſequeſtrari facere poſſeſſionem apud ſe, donec in iudicio poſſeſſorio ordinario conſtet quis verè poßidet, vt docet Orianus in rub. de cauſa poſſ. & proproprietat. col. 9. verſ. ſit autem per dictae. poſt Bald. in l. vnica. C. de prohib. ſequeſt. Rebuffus in concord tit. de annatis null. in fieri debere ſequeſtrationem dicit poſt triennalem poſſeſſionem. Verùm in caſibus in quibus eſt prohibita ſequeſtratio poſſeſſionum vel fructuum, quod eſt regulare, poteſt fieri pernumeratio inuentaria ad ſciendum quantum, & quantum percipietur ex fructibus. ff. de ventre in poſſ. mit. l. 1. §. eligitur. & ita not ff. de de appel. l. Imperatores. §. fin. per Bald. & ideò agere volens petitione hæreditatis poteſt petere pernumerari, & inuentariſari bona hæreditaria præſcriptione inuentaria: vt not. C. de iure fiſc. l. facultas. per And. de Va. & not in alleg. in l. ſi fideiuſſor. §. fin per Bald.

Qui cupiet noſſe quot & quibus caſibus ſequeſtratio fieri permittatur id aſſ. alreintelliget per gl. in c. dilectus. extr. de ſequeſtr. poſſ. & fruct. & per Bald. in l. fideiuſſor. § fin. ff. qui ſatiſdare cogant. & in l. 1. C de prohib. ſequeſt. per Abb in d. c. dilectus. Sequeſtrationis remedium vnum ſolum, illúdque præſentiſſimum tradit imperator: nimirùm ſatiſdationem. l. fin. C. de ord. cogn.

Reuocatio

XXII.

Reuocatio facultatis Comitum Palatinorum concedendi lauream Magistralem Doctoratus.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam

QVAMVIS à sede Apostolica ad quam negotiorum multitudo vndique confluit, curis omninò plenè innumeris nonnulla interdum ex iustis causis concedantur, quæ successiuis temporibus in publicum detrimentum, & alieni iuris præiudicium tendere noscuntur, non debet reprehensibile videri, si Romanus Pontifex, ad cuius prouidentiam pro debito pastoralis officij spectat super iis debitè prouidere, illa rationabilibus, & iuridicis superuenientibus causis deinde cognitis quandoque reuocat, & annullat, ac in statum redigit rationis. Sanè cum fide digna plurimorum relatione non sine animi nostri molestia intellexerimus, nonnullos Comites Palatinos, & diuersos alios prætextu facultatum sibi à Romanis Pontificibus, & Sede Apostolica concessarum quam plurimos tam laicos quam Clericos, tam iure ciuili, quam Canonico, & Theologia, nullo, aut non debito examine præuio, in doctos, & inhabiles, Doctores Licentiatos & Magistros creasse, promouisse, vti ad dignitates, ceteráque beneficia ecclesiastica facilius assumerentur, & de eis prouiderentur in animarum suarum iacturam, & quamplurimorum scandalum: Nos huiusmodi scandalis, quantum in nobis est obuiare, & alias ne de cætero inhabiles ad huiusmodi gradus admittantur, prouidere volentes, Motu proprio non ad alicuius super hoc nobis oblatæ petitionis instantiam, sed ex mera deliberatione, & ex certa scientia nostris, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine hac nostra perpetuò valitura constitutione omnia, & singula facultates, & indulta eisdem, Comitibus, ac etiam quibusuis Officialium Romanæ Curiæ Collegiis, singulisque aliis personis cuiuscunque status, gradus, ordinis, & præeminentiæ, existentibus, ad Doctoratus, Licentiaturæ, & Magisterij gradum promouendi per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, & sedem apostolicam, ac etiam nos etiam Motu scientia & potestatis plenitudine similibus quomodolibet concessa, confirmata, & innouata, illorum tenores præsentibus pro expressis habentes, auctoritate apostolica tenore præsentium perpetuò reuocamus, cassamus, & annullamus, ac decretis Concilij Tridentini inhærentes decernimus, & declaramus, eos, qui à Comitibus, & aliis præfatis promoti fuerunt quo ad dignitates cæteraque beneficia ecclesiastica, nulla gradus prærogatiua frui & gaudere posse, vel debere. Et sic præmissis omnibus, & singulis per quoscunque iudices etiam causarum Palatij apostolici Auditores, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, interpretari, iudicari, & diffiniri debere, Necnon irritum, & inane quicquid secus super iis à quoquam auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus, ordinationibus apostolicis, ac præfatis, & quibusuis aliis facultatibus, priuilegiis, indultis, & literis apostolicis eisdem Conuentibus, & Collegiis, necnon quibusuis aliis etiam ex quauis causa etiam vrgentissima, aut in vim contractus inter eos, & sedem prædictam initi, vel ex causa onerosa, etiam motu proprio, ac consistorialiter, & aliasquomodolibet concessis, ac etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis, quibus omnibus illorum omnium tenores ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, quo ad hunc effectum specialiter & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Vt autem præsentes literæ ad omnium notitiam deducatur, volumus, quod in Cancellaria nostra apostolica, & acie Cāpi Floræ de more publicantur, & inter Constitutiones perpetuo valituras describantur. Et quia difficile foret eas ad singula quæque loca defferri, quod earum transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij subscriptis, ac sigillo alicuius prælati munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quæ presentibus adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo & c. Si quis autem & c. Dat. Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ 1568. kal. Iunij Pontificatus nostri anno tertio.

Nullo præuio examine Comites illi Palatini laicos & seculares in quolibet facultate promouebant.

Priuilegiis carēt Doctorum qui creantur à Comitibus Palatinis.

Concil. Trid. Sess 22. c. 2. de reformat. & Sess. 24. c. 11. de reform.

Decretum irritans.

Clausulæ derogatoriæ.

In vtroque iure frequentissimæ habentur Comitum, & variæ pro administrationis dignitate appellationes, vt sunt Comites Archiatrorum qui medici in aula regia præerant. l. vnic.

vnic. qui à presbyt. tyro. C. Theod. Comites auri, Comites formarum, riparum, & alueí Tiber. portuum. Comites commerciorum, Comites domesticorum, l. restituendæ. C. de aduoc. diuers. iud. Comites domorum, qui habent curam Incolarum & Inquilinorum domorum l. vlt. C. vbi caus. fisc. Comites, Excubiarum, Fœderatorum, Horreorum, Metallorum, militum, & rerum priuatarum. Habent etiam Comitis nomen qui à consiliis principis sunt, vt Comites sacri consistorij. l. 4. C. de aduoc. diuers. iud. l. 2. C. de comitib. consistor. lib. 12. Item comites sacrarum largitionum, comites sacri patrimonij inter hos enumerantur comites Palatini, de quibus Pontificia constitutio agit, illisque præcipuè incumbebat cura remissorum uctariorum & iudicum negligentiam arguere, à Prouincialibus tributa exigere & consueta deposcere. Grauissima pœna proponitur ei qui comitis Palatini dignitatem principe inscio vsurpat, nimirùm vt extremo supplicio puniatur, quia deliquit in ipsum principem à quo auctoritatē habere fingit. arg. l. 1. C. de priua. carcer. & c. paratus. 23. q. 1. Et quamuis tales comites comitatu careant tamen quia habent voluntariam iurisdictionem & dignitatem præferuntur quibuscunque aliis non habentibus comitatum cum territorio, vt tenet Iac. de S. Georg. in tit. feudorum. in verb. Comes. Multis priuilegijs gaudent, sed eorum eximium promouendi ad gradum doctoratus, licentiaturæ & Magisterij restringit Pontifex post Concilium Tridentinum, iubétque eos priuilegio doctorum priuari quoad dignitates & beneficia ecclesiastica qui Palatinorum Comitum authoritate promouentur.

XXIII.

Declaratio Concilij Tridentini cap. 3. Sess. 24. de reformat. matrim. super impedimento publicæ honestatis.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

AD Romanum spectat Pontificem sua solicitudine diligenter prouidere, vt sacrorum Conciliorum decreta ita suæ declarationis adminiculo dilucidentur, quod nulla desuper dubitandi occasio cuiquam relinquatur.

Concil. Trid. Sess. 24 de reformat. c. 3. incip. Iustitiæ publicæ &c.

Sanè ad aures nostras peruenit, multos esse, qui dubitent, an decretum œcumenici Concilij Tridentini Sessione vigesima quarta de reformatione matrimonii capitulo tertio, quo cauetur impedimentum publicæ honestatis, vbi sponsalia valida non fuerint, prorsus tolli; vbi verò valida fuerint, non excedere primū gradum in vlterioribus gradibus non possit huiusmodi prohibitio seruari de sponsalibus per verba (vt aiunt) de futuro tantum conceptis intelligatur, vel etiam matrimonia per verba de præsenti contracta non tamen consummata, quæ interdum sponsalia appellantur, comprehendat ita vt etiam eo casu impedimentum inde proueniens sublatum fuerit.

Publicæ honestatis, quæ ex sponsalibus (vt inquit) contrahitur nullus iam aut vix vllus est vsus quoniam sponsalia de futuro quam rarissimè fiunt.

Nos itaque vt omnis difficultas, dubitatioque tollatur, attendentes, quod spōsaliorum appellatione, qua dictum Concilium vtitur, non nisi impropriè matrimonium verbis de præsenti conceptis contractum continetur, quodque agitur de correctione iuris veteris quo casu secundum proprietatem verborum duntaxat procedendum est, præsertim cum longè maiorem prohibitionis in matrimonio per verba de præsenti contracto, quam in sponsalibus de futuro vigere à nemine dubitetur: idcirco Motu proprio auctoritate Apostolica tenore præsentium declaramus, & diffinimus decretum Concilij huiusmodi omninò intelligendum esse, & procedere in sponsalibus de futuro duntaxat, non autem in matrimonio sic (vt præfertur) contracto, sed in eo durare adhuc impedimentum in omnibus illis casibus, & gradibus, quibus de iure veteri ante prædictum decretum Concilij introductum erat. Et ita ab omnibus iudicari debere mandamus, atque statuimus.

Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, aliisque contrariis quibuscunque,

Volumus autem quod præsentes literæ in Cancellaria nostra, & acie Campi Floræ de more publicentur, & inter constitutiones perpetuò valituras describantur. Et quia difficilè foret præsentes ad singula quæque loca deferri, volumus, & etiam declaramus, quod earum transumptis etiam impressis, manu alicuius Notarij subscriptis, ac sigillo alicuius Prælati munitis eadem prorsus fides vbicunque adhibeatur si forent exhibitæ vel ostensæ, Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum

Romæ

Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo octauo Cal. Iulij Pontificatus nostri Anno Tertio.

Ecclesiæ Christianæ & generis humani seminarium matrimonium, vt ritè contrahatur & celebretur multa diuino & humano iure requirit, odit enim impedimenta illa quibus homines ad nuptias contrahendas inepti efficiuntur. Ex his vnum aperitur hac constitutione nimirùm impedimentum publicæ honestatis, quodquidem vt habetur c. duo pueri. § qua igitur. de clandest. despons. impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iã contractũ. Per Sponsalia siquidẽ impedimentũ contrahitur, quod matrimonium tum impedit tum subinde dirimit, quod licet propriè non sit affinitas, est tamen quippiam ei simile, nempe publica honestas. Decretum est Alexandri 3. cap. ad audientiam. & cap. iuuenis. de sponsal. & cap. vnico. eod. tit. lib. 6. & cap. discretionem. de eo qui cogn. consang. vxor. Quod autem illa non sit propriè affinitas, probatur: nam cùm sponsalia non consummata perfectam non obtineant matrimonij rationem, sed quandam inchoationem ac præparationem, consequens fit, vt nec propriè affinitatem ingenerent, sed quidpiam aliquantulo minùs. Vnde publicæ honestatis iustitia est propinquitas ex sponsalibus proueniens, robur trahens ab ecclesiæ institutione propter eius honestatem. Consequitur ergò vt circa copulam carnalem contrahatur: nam si copula superueniat cum maritali affectu, id affinitatem transit. Quòd si contra conclusionem obiicias. Sponsalia non faciunt perpetuum vinculum, nam genere multis modis dirimuntur, neque faciunt obligationem cohabitandi, neque facultatem mutuam corporum: ergo nullum impedimentum matrimonii secum adferunt. Negatur consequentia: quoniam sponsalia nullum adferunt impedimentum ex se ratione nodi quem in se habent, sed ratione vinculi matrimonij ad quod ordinantur & referuntur, & ideò sicut matrimonium est perpetuum vinculum, ita & publica honestas, quæ ex sponsalibus contrahitur, est perpetua.

De hac re consulendus est B. Thom. in quæstionibus additis ad tertiam partem. q. 55. art. 4. Olim lis erat de hac in re inter Theologos atque Iurisperitos quam Tridentini patres prudenter ademerunt. Nam peractis sponsalibus etiamsi vel alterius morte, vel qualiter ex causa non successisset matrimonium nihilominus interdictus erat contractus cùm alterutrius cognatis vsque ad quartum gradum itaque cum ea res magna frequenter adferret incommoda Patres sanxerunt, vbi sponsalia robur habitura non fuerint vinculum istud locum non habere, vbi autem rata fuere voluit rem in primo gradu consistere.

XXIIII.

Tertij Ordinis S. Francisci de Pœnitentia reformatio,

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

EA est officij nostri ratio, vt cum de cæteris Ecclesiæ nobis commissæ Ordinibus, vel in sua integritate continendis, vel ad institutum reuocandis curam perpetuam capiamus maiore tamen solicitudine eadem illa in religiosorum sodalitatibus requirimus, quos ideo Altissimus in suum sibi sanctuarium segregauit, vt cæteros fideles viam doceant qua & ipsi æternæ salutis beatitudinem consequantur. Itaque inter cæteras religiones fratrum quoque Tertij ordinis Sancti Francisci de pœnitentia nuncupati in Congregatione viuentium ac tribus votis substantialibus astrictorum status nos commouet, vt ad illum reformandum studia nostra conferamus, quando vel ex tam multis quæ bonæ memoriæ Rodulphus Episcopus Ostiensis Cardinalis Carpensis nuncupatus dicti ordinis Protector, sedis apostolicæ auctoritate fretus in reparanda horum disciplina præclarè & salubriter edidit, religionem hanc parum admodum profecisse agnouimus. *Rhodulphus Episcopus Ostiensis Cardinalis Carpensis ordinis protector.*

Proinde nos hac præcipua morbi causa ex propria Præsidentium, & aliorum Ministrorum negligentia, vel inscitia comperta in communem dicti ordinis salutem alia ratione intenti, De nobis attributæ potestatis plenitudine officia Ministratus & visitatoris generalis dicti ordinis perpetuò extinguimus, & abolemus, ac ministrum Visitatorem, & Vicarium generalem eiusdem ordinis officio, vsu, & exercitio omnimodè interdicimus, edictóque prohibemus ne vllus posthac Minister, Vicarius, ac Visitator generalis de dicto ordine habeatur. *Extinctio officij visitatoris, Ministri & Vicarij tertij ordinis.*

Cæterum vt deinceps Ordo ipse vtiliorum Rectorum consilio, & opera diri-

gatur, nos diuersorum etiam Prædecessorum nostrorum ordinationes sequentes, Vniuersos, & singulos fratres, sorores, professos, & conuersos necnon domos, monasteria, & loca virorum, & mulierum ac custodias, & prouincias per vniuersum orbem constitutas, gregémque ipsum vniuersum Tertij ordinis vtriusque sexus Generali, & Prouincialibus Ministris ordinis Fratrum Minorum de Obseruantia nuncupatorum prout in eorum prouinciis consistunt, ita perpetuò supponimus, vt Minister generalis in vniuerso ordine Prouinciales vero ordinis Minorum de obseruantia in suis quisque prouinciis plenum ius liberámque auctoritatem, ac in spiritualibus, & temporalibus iurisdictionem omnimodam habeant, Domos omnes ac Monasteria, & loca quæcúque, necnon personas vtriusque sexus, tam in capite, quàm in membris visitandi & corrigendi, vagantes, & quoscunque alios puniendi, carcerandi, mutandi, transferendi ordinibus officiis, & administrationibus deponendi, excommunicandi, suspendendi, interdicendi, & restituendi, ac etiam super iis & cæteris, omnibus ordinem ipsum illiusque domos, & personas vtriusque sexus quomodolibet concernentibus, eorum tamen regulæ prædictæ, & sacris canonibus, ac præsentibus literis non contrariis statuendi, mutandi, innouandi, & exequendi, quemadmodum illis est in suo proprio ordine attributum.

Subiicitur tertius hic ordo generalibus Ministris fratrum minorum de obseruantia.

Præcipimus igitur in virtute sanctæ obedientiæ vniuersis, & singulis Fratribus, & Sororibus Tertij Ordinis prædicti vbilibet constitutis, vt Generalem, & Prouinciales ministros Ordinis Fratrum Minorum de Obseruantia, tanquam patres, & Superiores suos, eorumque monita & mandata humiliter & deuotè recipiant, & re ipsa adimplere procurent, alioquin contradictores quoslibet, & rebelles, sententiæ, censuræ, & pœnæ quos quisque ipsorum rite tulerint in eosdem ipso facto volumus subiacere. Pari quoque ratione eis Cardinalem protectorem Fratrum de Obseruantia in protectorem tribuimus qui etiam in eosdem omnes curam, & auctoritatem obtineat, quam alius quisque plenissimè hucusque comperitur habuisse.

Tertij ordinis superiores, & protectores.

Statuentes præterea quod futuris omnibus Capitulis prouincialibus Fratrum Tertij Ordinis huiusmodi pro Visitatorum Prouincialium, & aliorum officiorum electione, fratrum diuisione, & salubri cuiusque Prouinciæ directione annis singulis celebrandis, aut Generalis aut eius Commissarius, aut in cuius Prouincia capitulum illorum habebitur, Prouincialis minister Ordinis Minorum de Obseruantia huiusmodi semper præsideat, aliter verò celebrata, ac omnia in eis decreta pro ratis habeantur.

Capitulis huius ordinis in eresse debet authoritas superiorū.

In ipsis autem Capitulis Prouincialibus Visitatorum Prouincialium electione idoneis fratribus Tertij Ordinis huiusmodi per secreta suffragia, & aliis eo modo, quo de fratrum Minorum de Obseruantia prouincialibus celebretur per Ministrum generalem prædictum ante omnia confirmetur.

Visitatores quomodo eligendi.

Hæc vero officia Annalia duntaxat esse, & in singulis Capitulis prouincialibus prædictis resignari debeant, ita vt lapso primo anno illa vacare censeantur.

Officia elapso anno vacent.

Poterunt tamen ipsimet Visitatores prouinciales rursus in sequentem annum & eo finito, etiam in tertium, si idonei reperientur, eodem modo eligi & confirmari, sed omnes suis huiusmodi officiis quandocunque perfuncti, denuo ad illa nisi transacto Sexennio nequeant reuocari.

Cæterum omnes & singuli fratres & sorores Tertij Ordinis huiusmodi in sua quisque prouincia Visitatori suo tanquam Superiori in omnibus quæ suis regularibus institutis non aduersantur, obediant.

Visitatori cuiusque prouinciæ obediendum.

Omnes vero Visitatores prouinciales huiusmodi sic electi tanquam vices gerentes Ministrorum prouincialium ordinis fratrum minorum de obseruantia, & illis subditi prædicandi, & docendi munus in singulis vtriusque sexus domibus, conuentibus, & locis suę cuiusque prouincię obire, eamque in sibi subditos fratres & sorores iurisdictionem, quam ipsimet Ministri prouinciales ordinis Minorum de obseruantia obtinent, in omnibus, & per omnia exercere, ac quandoque opus erit confessiones omnium & singulorum fratrum, & sororum tertij ordinis huiusmodi per se vel alios suæ regulæ sacerdotes idoneos audire, illosque ab omnibus & singulis sententiis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque censuris,

Facultates visitatorum prouincialium.

suris, & pœnis ecclesiasticis, necnon peccati criminibus & delictis dummodo talia non sit propter quæ Sedes Apostolica merito consulenda foret, in foro conscientiæ duntaxat absoluere, & pro commissis pœnitentiam salutarem iniungere, ac cum Clericis, & Presbyteris eius ordinis super irregularitate si quam sententiis & censuris huiusmodi illaqueati missas, & alia diuina officia, non tamen in contemptum clauium celebrauerint, vel alias sese illis immiscendo contraxerint, dispensare, liberè, & licitè valeant:

Ad hæc nullos omninò fratrum, & sororum Tertij Ordinis huiusmodi, qui prædicta tria vota substantialia fecerint, etiam prætextu quorumcunque priuilegiorum, dispensationum, indultorum, permissionum Apostolicorum, aut etiam inueteratæ consuetudinis voto repugnantis, seu quacunque alia causa proprium quicquam, aut priuatum liceat obtinere, sed omnia etiam priuatim, ac intuitu cuiuscunque personæ donata oblata, & concessa vbique communia, & indiuisa omnibus Religiosis esse debeant. Quicunque vero pecuniam, aut aliam rem qualemcunque causa concessam prælato suo celauerit furti reus censeatur, & tamquam fur puniatur. Eam tamen diligentiam superior cuiusque domus adhibeat, vt de communi ipsius domus singulis iuxta exigentiam consulatur. *Nihil possidetur in hoc ordine vel propriè vel priuatim.*

Præterea sorores dicti Tertij Ordinis in communi in domibus, monasteriis, vel hospitalibus, aut alia Congregatione viuentes, & dicta tria vota substantialia Religionis emittentes sub perpetua clausura maneant, nullusque frater, aut confessor earum, vel quicunque Prælatus ad domos, monasteria, vel alia loca sororum huiusmodi in communi, & collegialiter viuentium, nisi quibus ex officio incumbit, & in casibus necessariis à iure permissis, & tunc cum vno, vel duobus sociis prouectis & honestis ingredi audeat, qui secus fecerit carceribus mancipetur, omnibusque administrationibus, & officiis deponatur. *Clausura perpetua obligentur sorores huius tertij ordinis.*

Ipsarum vero sororum, & omnes alij Confessores, & sacri Concionatores, Generalem vel Prouincialem Ministrum approbantur. *Probatio confessorum & prædicatorum per superiores.*

In cæteris autem omnibus quæ ad religiosam vitam pertinent illa prædicti fratres, & sorores Tertij Ordinis obseruare teneantur, quæ à Prædicto Rodulpho Episcopo, & protectore, vigesima octaua Aprilis, Anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo nono fuerunt ordinata, substantiã totius huiusmodi regulæ maximè continentia, quam fel. rec. Nicolaus Papa Quartus prædecessor noster ad incrementum fidei catholicæ approbauit, ita tamen vt præsentibus nullatenus aduersentur.

Quæcunque verò dubia in eis contigerit exoriri, illa omnia Generalis, & Prouinciales Ministri Ordinis Minorum huiusmodi debeant declarare, quorum declarationi & determinationi eorum regulæ, & præsentibus nõ contrariæ stari debeat. *Dubiorum discussio & declaratio reseruatur Generali.*

Ac decernentes præsentes literas de subreptionis, vel obreptionis vitio, seu intentionis nostræ defectu nullo vnquam tempore notari, seu impugnari posse, aut debere, nec aduersus eas, & in eis contenta quæcunque restitutionem in integrum, aut reductionem ad terminos Iuris, vel aliud quodcunque gratiæ, seu gratiæ seu iustitiæ remedium quisquam impetrare, vel etiam ab aliis impetrato, aut Motu proprio concesso vti valeat ex quauis causa quantumlibet rationabili, ac omnia & singula præmissa aliquibus eiusmodi ordinis statutorum, aut quibusuis aliis reuocationibus, suspẽsionibus, limitationibus, & aliis cõtrarius dispositionibus vel specialibus per quoscunque Rom. Pont. successores nostros pro tempore factis non comprehendantur, sed semper ab illis excepta sint.

Sicque per quoscunque Iudices quauis auctoritate fungentes, etiam causarum Palatij apost. Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, etiam de Latere Legatos, in quauis causa, & instantia, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate, & auctoritate iudicari, & diffiniri debeat, Necnon irritum, & inane quicquid secus super iis per quoscunque quauis auctoritate etiam prætextu priuilegiorum, facultatum, dispensationum, & indultorum apostolicorum, quæ quoad hoc penitus abolemus, aut quouis alio quæsito colore scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Insuper vniuersis, & singulis fratribus, & sororibus Tertij ordinis huiusmodi, eorũmque domibus, mo-

 nasteriis,

Clausula præseruatiua. nasteriis, & locis omnia & singula priuilegia, indulgentias, dispensationes, & indulta apostolica fratribus, & sororibus dicti ordinis Minorū de obseruantia, etiam quoad Sacramentorum Ecclesiasticorum administrationem, & receptionem quomolibet concessa, & concedenda quæcunque sint & fuerint, præsentibus tamen non repugnantia ita vt illis omnibus & singulis pariformiter, & æquè principaliter vti, potiri, & gaudere liberè, & licitè valeant concedimus, & indulgemus. Cæterum omnibus, & singulis fratribus, & sororibus Tertij Ordinis huiusmodi districtiùs iniungimus, vt præsentes nostras literas humiliter recipiant, & quæcunque in eis expressa, ac per eas statuta, decreta, & mandata sunt, alia desuper à nobis non expectat iussione, aut mentis nostræ declaratione firmiter custodiant, & in omnibus studiosè obedire procurent.

Decretum irritans.

Quin etiam dilectis filiis nostris Carolo tt. Sanctæ Praxedis Presbytero Cardinali Borrhomæo nuncupato dicti ordinis protectori, & illius Ministro generali per apostolica scripta mandamus, vt ipsi vel eorum alter easdem præsentes, ac quicquid pro earum executione & obseruatione in dictis futuris capitulis prouincialibus ministris ordinis fratrum minorum de obseruantia huiusmodi statuetur, ordinabitur, & decernetur in omnibus, domibus, monasteriis, & locis virorum, & mulierum, ac ab omnibus & singulis fratribus, & sororibus tertij ordinis huiusmodi inuiolatè faciant per se, vel alium, seu alios obseruari, Contradictores quoslibet & rebelles, ac etiam protestantes, & reclamantes, eisque auxilium, consilium, vel fauorem publicè, vel occultè, directè vel indirectè, quouis quæsito colore vel ingenio præstantes tam Ecclesiasticos quàm Laicos cuiuscunque dignitatis, gradus, ordinis vel conditionis fuerint per sententias, censuras & pœnas Ecclesiasticas cæteráque iuris, & facti remedia opportuna appellatione postposita compescendo, legitimisque super his habendis seruatis processibus, sententias, censuras, & pœnas prædictas etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis. Non obstantibus nostra de non tollendo iure quæsito, & piæ memoriæ Bonifacij Papæ VIII. etiam prædecessoris nostri de vna, & in Concilio generali edita de duabus dietis, aliisque Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, Necnon tertij ordinis, illiúsque domorum, & etiam mulierum Monasteriorum prædictorum iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis & literis apostolicis illis, eorúmque superioribus, & personis, ac eorum singulis per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, & nos, & Sedem Apostolicam, etiam per modum statuti perpetui, ac initi & stipulati contractus, ac alias sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis & decretis in genere & in specie concessis, confirmatis, ac etiam aliis reformationibus quotiescunque, ac quocunque tempore factis, & promulgatis, etiam Mare magnum, & Bulla aurea nuncupatis, ac quibuslibet aliis indulgentiis, & exemptionibus Apostolicis specialibus, & generalibus quorumcunque tenorum existant, per quę præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorúmque totis tenoribus habenda sit in nostris literis mentio. Quæ omnia contra earundem præsentium tenorem nolumus cuiquam in aliquo suffragari.

Priuilegia minorum de obseruantia huic tertio ordini conceduntur.

Facultas deputatorū executorum.

Clausulæ derogatoriæ.

Per prædicta tamen non intendimus reformationi fratrum, & sororum tertij ordinis huiusmodi in Hispaniarum Regnis constitutis in aliquo præiudicare, quo minus litteræ nostræ desuper editæ, & quæcunque illarum vigore pro rerum locorum, & personarum qualitate, & exigentia facta sunt, præsentibus non conformia possint quoquo modo impediri, vel retractari.

Reformationi fratrū & sororū tertij ordinis in Regnis Hispaniæ hæc reformatio nihil minuit vel addit.

Denique volumus quòd ipsarum præsentium exempla etiam impressa, dictique pro tempore existentis Protectoris, aut ministri generalis, vel Prouincialis sigillo, & Secretarij cuiusuis eorum, vel Notarij publici manu obsignata eandem illam fidem vbique locorum in iudicio & extrà illud faciant, quàm ipsæ præsentes si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesimo octauo. Quin. Non. Iulij, Pontificatus nostri anno tertio.

Reparanda

Reparandæ disciplinæ Monasticæ studio propensus piissimus Pontifex extinxit atque aboleuit regimen, hoc est, officia Ministri, Vicarij, & visitatoris generalis tertij ordinis eiusdem S. Francisci cum submissione omnium vtriusque sexus huius tertij ordinis Monasteriorum generali Ministro & Prouincialibus ordinis fratrum Minorum de obseruantia nuncupatorum, prout in eorum Prouinciis consistunt: & ita perpetuò supposuit, vt Minister generalis in vniuerso ordine: Prouinciales verò ordinis Minorum de obseruantia in suis quisque Prouinciis plenum ius, liberámque authoritatem, ac in spiritualibus & temporalibus iurisdictionem omnimodam habeant. Domos omnes ac Monasteria & loca quæcunque, necnon personas vtriusque sexus, tam in capite, quàm in membris visitandi & corrigendi, vagantes & quoscunque alios puniendi, carcerandi, mutandi, transferendi ab ordinibus, officiis, & administrationibus deponendi, excommunicandi, suspendendi, interdicendi, & restituendi, &c.

XXV.

Residentia in parochialibus ac canonicatibus Ecclesiis iniungitur.

PIVS, Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

CVPIENTES pro nostri pastoralis officij munere Christifidelium animarum saluti quantum cum Deo possumus salubriter consulere, & parochialibus Ecclesiis ab earum parochis, prout tenentur, in diuinis debitè & laudabiliter deseruire, inhærendo etiam decretis sacri Concilij Tridentini, motu proprio, & ex mera deliberatione certaque scientia nostra, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine hac nostra perpetuò valitura constitutione, omnes, & singulos Rectores parochialium Ecclesiarum cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ fuerint, in quibuscunque Regnis, Prouinciis, Ciuitatibus, Diœcesibus, ac aliis Christiani Orbis partibus consistentes, qui parochialem Ecclesiam ac canonicatum, aut dignitatém, etiam post Pontificalem maiorem, seu principalem in quibusuis Patriarchalibus, aut Metropolitanis vel Cathedralibus, seu collegiatis Ecclesiis, seu aliud quodcunque beneficium Ecclesiasticum, etiam quarumcunque dispensationum à Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris, seu etiam à nobis hactenus quomodolibet impetratarum, ac literarum Apostolicarum desuper expeditarum titulo, quas omnes hac præsenti constitutione abolemus, & reuocamus, seu quocunque alio prætextu obtinet, cum prima, & præcipua debeat esse cura animarum, eos ad residendum in Ecclesia parochiali, & ibi in diuinis deseruiendum, debitoque eorum officio fungendum omninò teneri, & obligatos esse, ac ad id per Episcopos, & aliorum locorum ordinarios, etiam tanquam Apostolicæ sedis delegatos, sub sententiis, & censuris Ecclesiasticis, ac pecuniariis arbitrio eorum declarandis, ac etiam priuationis dictarum parochialium, & aliorum quorumcunque beneficiorum pœnis, quacunque appellatione remota, cogi, & compelli posse, & debere auctoritate Apostolica tenore præsentium statuimus, præcipimus, & ordinamus. Eos tamen sic residentes in Ecclesiis parochialibus omnes, & singulos fructus, redditus, & prouentus, etiam canonicatus sui, vel dignitatis, seu alterius cuiuscunque beneficij, exceptis duntaxat quotidianis distributionibus, & aliis quæ ex iusta causa absentes percipere non solent, lucrari volumus. Sicque per quoscunque iudices, & Commissarios, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac Sanctæ Ecclesiæ Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi, facultate, interpretari, iudicari, & diffiniri debere: Necnon irritum, & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter attentatum forsan est hactenus, vel in posterum contigerit attentari, decernimus, & declaramus. Non obstantibus præmissis, ac quibusuis dispensationibus, & exemptionibus literisque Apostolicis desuper confectis, necnon Apostolicis in Prouincialibusque, & synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, & etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, & priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis quibusuis personis in genere, & in specie, & aliàs quomodolibet concessis, & approbatis, in posterúmque

Pastores qui longius à grege illis commisso peregrinantur hac constitutione coercentur, cui & adstipulatur Concilium Lateranense in quo quemadmodum & in Tridentino sancitū fuit vt Ecclesiasticū ministeriū nunquam committatur nisi personæ quæ residere in loco & curā Ecclesiæ per seipsum valeat exercere. Idem statuit Cœlestinus cap. ex parte. & Innoc. c. qualiter. & aliis duob. seq. Et in Concil. Sardin. can. 14. & in Agathensi. 7. q. 1. can. si qui. & can 9.

 rumque

rumque concedendis, & approbandis quibus omnibus, etiam si de illis, eorúmque totis tenoribus specialis, specifica, & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quæuis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, eorum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice duntaxat ad effectum præsentium specialiter, & expressè, derogamus, cæterísque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod harum literarum transumptis etiam impressis, manu, Notarij publici subscriptis, ac sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutę munitis eadem prorsus fides tam in iudicio, quam extra adhibeatur, quæ presentibus adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo & c. Si quis autem & c. Dat. Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ 1568. Oct. Idib. Iulij Pontificatus nostri anno tertio.

Mala & corruptissima ista tempora harum constitutionum de residentia copiam suggerunt, quæ & nullius fermè ponderis sunt apud maleuolos quosdam gregis Christi pastores. Olim de hac residentia nulla mouebatur quæstio cùm singuli pastores diligenter attenderent Christi, hodie ita agitatur hæc controuersia, vt difficilè sit persuasu multis residentiæ obligati nem non solùm diuino, sed humano iure firmatam sicuti superiùs dictum est varijs in locis. Controuersia hæc perinde inanis & superuacanea mihi videtur ac si quis reuocaret in dubium vtrum Custos arcis ab hostibus obsessæ deberet abesse à custodiis & excubijs, aut vtrum ianitor cui cura claudendi, reclaudendique commissa est debeat ad ianuam resistere. Et cui nauis gubernatio incumbit ad clauum sedere, aut Medicus per Vicarium vulnera curare aut qui Principis pueri Pedagogiam suscepit per alium munus absoluere debeat. In hæc tamen secula deuenimus in quibus nulla relicta est cura gregis pastoribus, nullus amor, nulla sollicitudo. Pastorum est Christi iussu attendere gregi suo, & insomnes agitare noctes, vt tranquillè grex viuat. Cùm aliquando Thebani ciues certis quibusdam diebus solutiùs compotationibus indulgerent atque voluptatibus fruerentur Epaminondas Dux eorum solus vigil ac sobrius arma lustrabat, & vrbis deambulabat mœnia. Rogatus cur id faceret, respondit se sobrium esse ac vigilare quo cæteris liceret temulentos esse ac dormire. Narrat Plutarchus regi Persarum hunc fuisse morem, vt semper vnum quempiam haberet cubicularium cui hoc muneris esset commissum, vt manè regium thalamum ingressus his verbis illum expergefaceret. Surge Rex ac negotiis cura aliquando rationem villicationis tuæ redditurus. Vtinam essent apud prælatos qui eos à pigro sopore excitarent, vt vel muneris recordarentur, nec tam perfidè à grege recederent cum eorum præsentia maximè requiritur. Tales profectò negligentes pastores Christiano nomine indignos iudico si enim verè Christiani essent, nec in illis quotidie refrigeret charitas altiùs cogitarent quale quantúmque sit munus eorum qui Christi animarū tanto precio coēptarum curam recipiunt Cùm autē de residentia agenda monentur fatuā habent illā apologiam quod vicaria opera munus adimpleant. O deteros homines Siccine vicarios habebitis qui tantā negligentiam expient Christi carceribus, siccine per vicarios metiuntur vobis beneficij munera, sic per vicarios editis aut bibitis? Habemus (inquiunt) conductitios presbyteros, & portatiles Episcopos qui curam gerant omnium. Habetis equidē, sed nihilominus furto & sacrilegio veluti corraditis quicquid luxus vester prodigit. Acidum dictu nimis hoc est, quod nos superiùs in constitutionibus Pij IIII. tedium attulit. Ne tamen desit monitoris ratio libens rogarim malos pastores, qui potiùs inuigilant vanitati quàm virtuti, & pecuniæ quàm pecori, vt vxori Ecclesiæ adhæreant, quæ pulchra est & decora: vt calcato dæmonum fastu Christum æmulentur, qui se humiliauit formam serui accipiens, vt infirmitatis suæ conscij curam ouium melioribus relinquant, ne pluris fiat apud eos ouium vellus, quàm animarum salus. Bonos verò pastores longè horum dissimiles oro, vt luceat lux eorum coram hominibus, vt exemplum sint fidelium in integritate, in grauitate, in castitate, in charitate, in verbo, in opere, nec abscondant Talentum domini, sed profectus illorum sit omnibus manifestus. Attendant doctrinæ, & instent, vt probetur illorum ministerium summo illo sacerdoti secundum ordinem Melchisedech, qui cùm illos sic inuenerit vigilantes, super omnia sua eos constituet: & in gaudium iubebit introire. Ideircò hic Pontifex Concilij Tridentini rigidus obseruator tres Cardinales præposuit agnoscendis causis, quibus Episcopi Romæ detinentur, vt si idonea non sint, aut absentiam à grege non excusent ad suas diœceses extrudantur.

Hæc

XXVI.

Fratres prædicatores præcedunt reliquos mendicantes.

PIVS V. Ad perpetuam rei memoriam.

DIVINA disponente clementia omnium mortalium Iudices in terris constituti, nos id potissimum curare decet, vt vnicuique quod suum est, sublatis quibusuis iurgiis, & litium dispendiis tribuatur, veritas, iustitia, & pax inuicem se amplexentur, honórque, & ordo debitus inter omnes, præsertim religiosos, nobiscum sub vno, & eodem vexillo Deo militantes seruetur. Cum itaque nuper accepe rimus, quod sacer ordo fratrum Prædicatorum præ ceteris aliis fratrum Mendicantium ordinibus, a Sede Apostolica primo etsi approbatus, & confirmatus fuerit, illiúsque professores in processionibus, & aliis actibus, ac ministeriis publicis, & priuatis tam coram Romano Pontifice in eius Capella, generaliúmque Conciliorum sessionibus, & congregationibus, quam plerisque aliis Christifidelium partibus, primum locum inter alios fratres Mendicantes obtineant, tamen si ad Religionis propagationem in Ciuitatibus, & aliis locis, in quibus aliorum ordinum Mendicantium Religiosi Conuentus, & domos prius habebant, domos, aliáue Religiosi loca pro eorum habitatione ædificarunt, seu construi fecerunt, aut iam ædificata receperunt, sæpe contingit, quod aliorum ordinum fratres mendicantes, antiquitatis Ecclesiam, vel suorum Conuentuum, & domorum, quas in eisdem locis prius habuerunt, seu aliis prætextibus, dictos ordinis Prædicatorum fratres in processionibus, & aliis actibus, ac ministeriis prædictis contingentibus, præcedere satagunt, præeminentiámque, & locum debitum eisdem denegant, & impediunt, quo fit, vt non solum inter eos interest na odia, & dissensiones in eorum animarum perniciem ac cæterorum Christifidelium scandalum non modicum, sed etiam forsan lites, & controuersiæ iudiciales quandoque subortæ sint, & indecisæ pendeant. Nos qui de antiquitate, & præeminentia cuiuslibet ordinis fratrum Mendicantium plenam, & indubitatam notitiam habuimus & habemus, eorum honoris, & iurium conseruationem, ac pacem, & quietem inter eos confouere, necnon scandala inde quomodolibet orta, quæue oriri possent, remouere paterno affectu zelantes, Motuproprio non ad alicuius super hoc nobis oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa scientia ac mera deliberatione nostris, Apostolica auctoritate, tenore præsentium, litem, & causam quamcunque, seu quæstionis, & controuersiæ materiam quæ desuper vbilibet in Romana Curia, vel extra eam, etiam in nostro causarum Palatij Apostolici Auditorio in quacunque instantia, inter quoscunque quomodolibet pendeant, illarum statum, & merita, & non aliqua sententia, etiam in contradictorio iudicio à quouis iudice ordinario, vel delegato, quæ in rem transiuerit iudicatam, contra ipsos fratres prædicatores super hoc prolata fuerit, ac alia etiam necessariò magis exprimenda, præsentibus pro expressis habentes, ad nos aduocamus, & penitus extinguimus, ac fratribus aliorum quorumcunque ordinum Mendicantium super his perpetuum silentium imponimus. Et nihilominus fratres ipsos ordinis Predicatorum primum digniorem, & honorabiliorem locorum ordinum Mendicantium religiosos, etiam si tales essent qui non generali sermone comprehenderentur, sed nota, & expressione speciali indigerent, tam in sessionibus & congregationibus quorumcunque generalium, Prouincialium, & synodalium Conciliorum, quam Processionibus, ministeriis, & aliis actibus publicis, vel priuatis, in quibuscunque Ciuitatibus, oppidis, Terris, Castris, & aliis locis obtinere, & speciali præeminentia omninò gaudere perpetuò debere, etiam si illic Ecclesias, domos, aut Conuentus non habuerint, seu habeant, aut aliorum ordinum Mendicantium fratres, & religiosi in eisdem Ciuitatibus, & locis antiquiores pro tempore eorúmque Ecclesiæ, capellæ, domus, & loca regularia ibi primo instituta, & fundata fuerint, eosdémve Fratres Prædicatores adhuc, etiam per centum annorum, aut diuturnius, vel alias quantumuis longè magis immemorabile tempus præcedere consueuerint, declaramus, statuimus, & etiam diffinimus, Districtè in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis maioris, eo ipso incurrenda, pœna, omnibus, & singulis quorumcunque

Hæc constitutio reuocata & declarata fuit per Gregoriũ XIII. in constit. Exposcit pastoralis.

Aduersatur scandalis quæ pro præcedentia inter Mendicantes occurrebant.

Lites & controuersiæ quæ mouebantur inter fratres prædicatores pro iure præcedentia hac cõstitutione dissoluuntur.

que aliorum Mendicantium ordinum pro tempore Religiosis inhibentes, ne de cætero præmissorum occasione ordinum Fratrum Prædicatorum huiusmodi, illorúmque pro tempore religiosos quoscunque molestare, inquietare, perturbare, aut quoquo modo impedire audeant, vel præsumant, supplentes in hoc citationum, omnésque alios, tam iuris, quam facti, & quarumcunque aliarum solemnitatum, etiam substantialium, & processuum defectus. Ac decernẽtes, præsentes nostras literas de subreptionis, vel obreptionis, intentionisve nostræ an alio quouis vitio, seu defectu, nullo vnquam tempore impugnari posse, ac constitutionem nostram de non tollendo cuiquam per quamcunque gratiam, seu concessionem, aut declarationem ius quæsitum, aduersus locum sibi vendicare non posse, nec debere, Sicq; in præmissis omnibus, & singulis per quoscunque Iudices, & Commissarios, quauis auctoritate fungentes, etiam S.R.E. Cardinales, & causarum dicti Palatij Apostolici Auditores, in quauis causa, & instantia etiam per appellationem pendentem, iudicari, & diffiniri debere, sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter interpretandi, & iudicandi facultate, ac irritum, & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Cæterum, vt declaratio, statutum, diffinitio, inhibitio, aliaque omnia, & singula præmissa inuiolabiliter obseruantur, vniuersis, & singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Episcopis, & dilectis filiis Abbatibus, ac aliis Ecclesiarum Prælatis, & personis in dignitate Ecclesiastica constitutis, necnon Metropolitan. & aliarum Cathedralium Ecclesiarum Canonicis, eorundem Archiepiscoporũ, & Episcoporum officialibus, seu Vicariis in spiritualibus generalibus, vbilibet constitutis per Apostolica scripta in virtute sanctæ obedientiæ committimus, & mandamus, vt has literas nostras, & in eis contenta quæcunque inuiolabiliter obseruent, ipsi duo, aut vnus eorum, per se, vel alium, seu alios vbi, quando, & quoties opus fuerit, & pro parte dictorum fratrum prædicatorum, vel aliquorum ex eis fuerint requisiti, eis efficacis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra eos huiusmodi literis nostris, & in eis contentis quibuscunque pacificè frui, & gaudere, non permittentes à Religiosis quorumcunque aliorum ordinum Mendicantium, vel quibuslibet aliis, quacunque auctoritate fungentibus, super præeminentia, & aliis antedictis contra earundem nostrarum tenorem, quomodolibet molestari, inquietari, perturbari, aut impediri, contradictores, & rebelles quoscunque, status, gradus, ordinis, conditionis, & dignitatis cuiusuis existentes, per censuras Ecclesiasticas, & pœnas etiam pecuniarias arbitrio eorum moderandas, & applicandas, quacunque appellatione postposita, compescendo. Et nihilominus eos, qui sententiam excommunicationis antedictam, censuras, & alias pœnas per eos, aut aliquem eorum pro tempore latas incurrerint, legitimis super his habendis seruatis processibus, illas incidisse declarent, necnon aggrauare, etiam iteratis vicibus, curent inuocato ad id, si opus fuerit auxilio brachij secularis. Non obstantibus præmissis, & tam huiusmodi nostra de non tollendo cuiquam ius quæsitum, & aliis Apostolicis, quam in quibusuis generalibus, Prouincialibus, vel synodalibus Conciliis editis specialibus, vel generalibus constitutionibus, & ordinationibus, domorumque, ordinum, & locorum prędictorum etiã iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, fundationibus, statutis, vsibus, naturis, & consuetudinibus, priuilegiis quoq; indultis, & literis Apostolicis, fratribus Medicãtibus aliorũ ordinũ quorumuis, eorũmq; Ecclesiis, capellis, domibus, & locis, & superioribus in specie, vel genere, tã per fe. re. Sixtũ Papam IIII. quam alios quoscunque Romanos Põtifices prædecessores nostros, etiam Bulla aurea Mare Magnum nuncupata, contentis, ac per nos, Motuproprio Consistorialiter, etiam per modum legis & statuti perpetuj, iteratis vicibus, cum quibusuis, etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus clausulis, ac irritantibus, & aliis decretis, concessa pro tempore in contrarium forsan reuocantibus, etiamsi eis expressè caueretur, quod nisi per trinas distinctas literas cum temporis interuallo competenti ternis distinctis vicibus illis, quos concernunt, intimandas derogatum esse non censeatur, aut alia forma in id seruanda sit, concessis, approbatis, & innouatis: Quibus omnibus, & singulis, etiam si de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, expressa, & indiuidua mentio habenda esset, illorum

Fratres prædicatores præcedunt cæteros mẽdicantes.

Inhibitio ne quis hanc præcedentiam impedire audeat.

Executorum deputatio.

Axioma illud ius quæsitum non tollendum irritum hic habetur.

illorum omnium, & singulorum tenores, vim & effectum, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso formaque in eis tradita, obseruata insererentur, pro sufficienter expressis habentes, illis alia in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse, latissimè derogamus, & cæteris contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi, ac eorum personis, locis, ordinibus, & nominibus mentionem. Et quoniam difficile esset præsentes literas ad singula quæcunque loca deferri, volumus, & eadem Apostolica auctoritate etiã decernimus, quod illarum exemplis, etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis sigilloque alicuius Prælati, vel personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, seu Curiæ Ecclesiasticæ munitis, in iudicio, & extra, vbi opus fuerit, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur eisdem præsentibus originalibus, si exhiberentur, vel ostenderentur. Datũ Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris. Die 27. Augusti. 1568. Pontific. nostri anno tertio.

Pontificem hoc diplomate ordini quem olim profitebatur nulla alia ratione gratificari quàm in sui nominis gratiam velle, vanum esset arbitrari, illudque creditu difficillimum erit ijs quibus eius prudens virtutum non personarum existimatio nota fuerit. Gratum equidem animum & propensum semper habuit Dominicanorum ordini: sed id faciebat illustrissimus hominum huius Instituti sequacium splendor & insignis Ecclesiæ vtilitas quam mirum in modum auxerunt Fratres prædicatores. Si enim æquis iudicijs expendamus, quantum profecerint collabenti Ecclesiæ decori, si inquam animo reuoluamus rerum gestarum seriem, haud immeritò illis primarium decus concedi inter reliquos ordines mendicantium iudicabimus. Quot priscos huius sacri instituti patres enumerarem, quot posteriorum, quot nostræ memoriæ, quot nostræ ætatis recenserem, qui Ecclesiam, qui fidem Catholicam, quì rem literariam ornarunt, locupletarunt, & nobilitarunt. Suspenso vultu iam intuemur præclarum illud Catholicæ Christi Ecclesiæ columen Diuum Dominicum huius sacræ congregationis Patriarcham. Is (vt breuibus, & carptim vitam ipsius perstringam) ex Hispaniæ partibus, oppido Calaroga, diocesis Oxomen. Illustri Guzmanorum familia, Patre Felice, Ioanna matre anno 1170. natus, pueritiam sub auunculi Archipresbyteri magisterio, diuinis officijs dedicauit. Adolescentiam, iuuentutisq; partem Palentiæ, diuinarum humanarumque rerum studijs, honestis moribus, ac misericordiæ operibus, ad vsque necessariorum librorum & propriæ supellectilis pro sustentatione pauperum venditionem, insumsit, reliquam verò inter canonicos (quos regulares vocant) sub Augustini regula, adeò prudenter egit ac sanctè, quòd eorum collegio in ecclesia Oxomen. ab Episcopo Didaco Archipresbyter, siue (quod dicunt) supprior præfectus fuit. Virilem porrò ingressum ætatem Didacus, idem Regum Castellæ ac legionis legationem obiturus in Gallias, itineris comitem asciuit. Quo cùm in Aquitaniam & Auxitanam oram regressus, gentem ferè totam Albigensium veneno infectam, ac penè perditam reperit. Cuius miseratus calamitatem, cum Episcopo suo duodecim Abbatibus Cisterciensis ordinis, quos cum suo legato, Innocentius Papa tertius illò miserat, se adiungens, duobus annis opem & operam hæreticis conuertendis impendit. Sed quasi hæc prouincia sibi ac suis fratribus deberetur. Legato, Episcopo: ac Abbatibus post duos annos ad sua reuersis Beatus Pater fidei Zelo succensus, cum paucis sibi adhærentibus socijs (quos fratres nominari placuit) decem annis perstitit indefessus in opere, irrisionibus, contumelijs, ac minis hæreticorum, eisq. fauentium, nec ad horam cedens. quin etiam eorum vesaniam & errores, non verbis tantum aut ratiocinationibus, sed sanctioribus exemplis, & miraculis (vepote, libello suæ fidei, quem ter igni tradiderant æque ter ex igne penitùs illæso prosiliente) conuincens, totum adiecit animum ad hæresiam radicitus extirpandam. Fauit eius votis & operi summus Pontifex, iniuncto ei censuræ seu (quam vocant) inquisitionis hæreseos munere. Quo quidem ipse beatus pater primus omnium ornatus est. Vtque felicius negocium procederet Monasterium Prulianum receptionem nobilium Fœminarum, ab hæresi aut hæreticorum peruersitate reuocatarum sine perseueratarum, apud Phanum Iouis erexit. Subinde voluntarios atque fideles viros, qui armis pro fidei & fidelium defensione pugnarent elegit, quos fratres de militia dicti sunt, cessante autem militiæ ratione, fratres de pœnitentia & tertij ordinis Beati Dominici appellauit multas has

exemptiones, immunitates, & gratias plurimi Romani Pontifices contulere, præcipuè autem Innocentius III. etiam regulam digeßit & approbauit, sub qua non pauci per orbem vtriusque sexus Christifideles pia vota Deo reddentes inseruiunt. Horum igitur opera, & disputationum congreßibus, magis autem adhortationibus & exemplis, destructis aut saltem profligatis ibidem hæreticis & hæresibus, sanus ille cancer, siue negligentia, siue inscitia prælatorum atque doctorum, per Italiam quoque serpere, imò peruadere incipiens Beatum virum eò traxit, vt quem meditatus fuerat, institueret ordinem fratrum, qui in humili habitu voluntariam rerum temporalium abdicationem profitentes, liberi sanam atque Catholicam doctrinam ac mores honestos: verbo docerent, atque exemplo persuaderent. Huic ordini idem Innocentius III. nomen indidit Prædicatorum, cuius & confirmationem Beato Dominico Romæ cum Fulcone Tolosano Episcopo, propter Concilium Lateranens. degenti promiserat, si vna cum fratribus, aliquam, ex antiquis patribus regulam quam profiterētur legisset. Electa ergo apud Tolosam. Magni patris doctoris pariter ac prædicatoris, Augustini regula eique nonnullis arctioris vitæ formulis (quas constitutiones dixerunt) additis, cùm Romam reuersus fuisset, Innocentium vita functum, & Honorium similiter tertium ei suffectum reperit, à quo non solùm ordinis confirmationem quam prædecessor promiserat impetrauit, sed & multis indultis ac priuilegiis donatus est, munere præsertim sacras literas in apostolico palatio docendi, quod ipse pro dignitate prosequutus est gratiosè simul & doctè exponens, ac annotationibus illustrans Epistolas beati Pauli, & Apocalypsim. Hinc factum arbitror vt Romæ sacri Palatij Magistri semper ex hoc ordine assumantur. Eodem quoque tempore, Monialibus quas de mandato D. Papæ colligendas & reformandas acceperat, domum quam cum fratribus incolebat apud sanctum Sixtum reliquit, suscepit de liberalitate summi Pontificis domo & ecclesia sanctæ Sabinæ. Anno itaque 1216. 11. Cal. Ianuarij Ordo fratrum prædicatorum confirmatus est, & ad ipsum receptus Magister Reginaldus Aurelianensis decanus, cui grauiter decumbenti, Beata Virgo Dei genitrix intercessione beati Dominici sospitatem, & scapulare per ipsum ac fratres ordinis deinceps in habitum perpetuò gestandum contulit. Non est facilè dictu, quam breui tempore post confirmationem & habitus receptionem creuerit opinio sanctitatis ergà fratres & beatum Dominicum, cooperante gratia verbis eius, & sermonem confirmante sequentibus signis curationum à diuersis languoribus, etiam suscitationis trium mortuorum, & aliis mirabilibus, adeò quòd intra quinque quibus superuixit annos, mire creuerit eius familiam.

O fœlix vitæ institutum, ô beatū ordinem patris huius sanctissimi auspiciis qui in hac turbulenta rerum tempestate vberrimos pietatis producit fructus, vides renascentes Palmas Martyrū, Laureas Virginum & insignia sui sancti muneris. Nemo tam parum in serie Chronicarum versatus est qui non probè colligat, quantum lucis, magnitudinis, & dignitatis additum sit Christi Ecclesiæ præclaro hoc Prædicatorum Dominicanorum ordine. Isti sunt qui tot animas Christo lucrifecerunt in plagis Orientalibus, qui maximo vitæ periculo Indos ad Euangelij lucem adhortati sunt, adeo vt nullus sit orbis cuneus vbi præconio digno Dominici soboles non prædicetur. Noua quotidie eriguntur huius familiæ templa, apud vastissimas noui orbis regiones. Vnde Dei summa benignitas apparet qui quantum hominum furor in conuellendis sacrarum religionum domiciliis laborat, tantum ipse & longè magis de eis propagandis, & longè latéque diffundendis videtur esse sollicitus. Verum si Patriarcha sanctus viueret & monasteriorum cerneret ruinas quas in Christianißimo Galliarum regno tota Anglia & Scotia & Germania penè vniuersa Caluinistæ & Lutherani rabida nescio qua inuidia compulsi ediderunt non leuem sanè deplorandi haberet occasionem. Nam pro viginti vel circiter Dominicanorum cœnobiis quæ in Bohemia, Hußitæ solo æquarunt, vel certè fratribus sui ordinis abstulerunt, ducenta propemodum in his prouinciis planè versa in profanos vsus conuersa, vel direpta vel multis partibus conuulsa & depopulata conspiceret.

Huius sacri ordinis meritis pulsus Pontifex illum primum inter ordines mendicantium constituit. Quatuor enim sunt, hic qui Prædicatorum dicitur, Minorum, Eremitarum, & Carmelitarum sub ord. omnes August præter Minores. Discutit quoque affectus illos præeminentia quæ certis gloriosis ex his plurimos tersit qui prima subsellia sibi vendicant. Prædicatorum ordo nimirum insignior & antiquior præcedentia iure potitur, annuentibus etiam ipsis Minoritis: quod quidem non Pontificis Dominicani Pij V authoritate probatur verumetiam id not. gloss. in cap. quorundam. de ele. in 6 & in fin. de pactis & Archid. in cap. 7. de decimis in 6. Ioan. de Turrecremat. in c. Episcopus 17. per Felin. in rub. de maiorit. & obed. in tertia &

4. col

4. col. Decius plura loquitur Iab. Philip. Berg. in suo supplemento Chronicorum, libr. 13. faciunt quæ dicit Philippus Decius in cons. 116. col. 1. ad finem.

XXVII.

Pœna Clericorum nephandi criminis reorum.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

HORRENDVM illud scelus* quo pollutæ fœdatæque Ciuitates à tremendo Dei iudicio conflagrarunt, acerbissimum nobis dolorem inurit, grauiterque animum nostrum commouet, vt ad illud quantum potest comprimendum, studia nostra conferamus. Sanè Lateranensi Concilio dignoscitur constitutum, vt quicunque Clerici, illa incontinentia quæ contra naturam est, propter quā ira Dei venit in filios diffidentiæ, deprehensi fuerint laborare, à Clero deiiciantur, vel ad agendam in Monasteriis pœnitentiam detrudantur. Verum ne tanti flagitij contagium impunitatis spe, quæ maxima peccandi illecebra est, fidentius inualescat, Clericos huius nefarij criminis reos grauius vlciscendos deliberauimus, vt qui animæ interitum non horrescunt, hos certè deterreat ciuilium legum vindex gladius Secularis. Itaque quod nos iam in ipso Pontificatus nostri principio hac de re decreuimus, plenius nunc, fortiusque persequi intendentes, omnes & quoscunque Presbyteros, & alios Clericos seculares, & regulares, cuiuscunque gradus, & dignitatis, tam dirum nefas exercentes, omni priuilegio clericali, omnique officio, dignitate, & beneficio Ecclesiastico præsentis Canonis auctoritate priuamus. Ita quod per Iudicem Ecclesiasticum degradati, potestati statim seculari tradantur, qui de eis illud idem capiat supplicium, quod in laicos hoc in exitio deuolutos, legitimis reperitur sanctionibus constitutum. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesimo octauo, tertio kal. Septembris, Pontificatus nostri Anno tertio.

* *Hoc scelus horrendum & nephandum Sodomia est & sic appellatur apud DD. Barbā cons. 64 lib. 1. Alex. de Neuo cōs. 90. Butr. cons. 58. Calcan. cōs. 110. Decius cons. 90. Marsil. cons. 28.*

Cogit nos infandum hoc scelus breuissimæ constitutioni amplissimum superaddere scholium. Ast horret fœdis sermonibus meam paginam fœdare. Castissima decent castissimos lectores. Castis auribus prætereuehātur. En quale hoc monstrū turpe, superis atque inferis odibile, teterrima libidine belluino more furens. A Sodoma hoc exitiabili scelere destructa Sodomia vocatur. Et vt inquit Origenes videtur Deus in huius peccati vindicta quasi oblitus miserationum suarum: præuenisse diem iudicij qua in igne est reuelandus. Voluitque Deus vltionem Sodomorum manere perpetuam in memoria: ipsos autem peccatores noluit ardere vsque in præsentem diem, sed semel incensos sub terra occultauit cum terra illa vsque in præsens ignis vestigia seruet & in superficie & in fructibus quæ ex ea oriūtur. Sunt enim ibi quædam poma pulchra quidem aspectu: quæ tamen si premantur: cinerem euaporant. Denique inter peccata quæ ad Deum clamare dicūtur hoc est vnum & omniū maximum. Vnde Deus quasi incredulus dicit: descendam & videbo, si tantum nefas perpetrauerint hi qui ad imaginem meam conditi sunt. In tantum autem hoc vitio Græci & Romani quondam laborauerunt: vt & clarissimi philosophorum Græciæ haberēt publicè concubinos: & Hadrianus artibus eruditus: Antinoum consecrauerit in Deum, templúmque ei ac victimas & sacerdotes instituerit, & ex eo AEgypti ciuitas ac religio nomen acceperit. Inter scorta quam in fornicibus spectaculorum pueri steterunt publicè libidini expositi, donec sub Constantino Imperatore Christi Euangelio coruscante & infidelitas diuersarum gentium, & turpitudo deleta est Hieronymus. Dicamus illud. Nero in puerum quendam Sporum nomine infami (proh pudor) deperibat amore: cui dempta virilitate: in sexum fœmineum reluctante natura transformare nisus non sine dote & ornatu exquisitissimo q alii coniugibus Cæsaris esse consueuerat, magnifico apparatu nuptiarū in domum suam publicè euocatum, habebat legitimæ vxoris loco. Propter hoc autem & huiusmodi probra nonnulli hunc Neronem resurrecturum vt Antichristum futurum suspicantur, Alij nec occisum putant, sed subtractum potius vt putaretur occisus & viuus occultari, donec reueletur suo tempore: admirante tamen Augustino eos qui sic opinantur. Cæterum huius immunditiæ quæ præter naturam est authorem fuisse dæmonem nemo ibit inficias: qui se & incubum fœminis & viris succubum non rarò misceuit. Vnde mira portenta narrantur apud Historiographos.

Sunt qui Persas execrabiles hos concubitus inuenisse putent, & hinc ἀῤῥενοκοῖτας vocari. Xerxes potentissimus ille Persarum rex, refertus omnibus præmiis donisque fortunæ: non equitatu, non pedestribus copiis, non nauium multitudine, non infinito pondere auri contentus præmium proposuit, qui inuenisset nouam voluptatem, qua ipse tamen non fuit contentus. Neque enim vnquam finem inueniet libido. Sunt qui masculam hanc Venerem à Laio originem habuisse dicant, quod Athenæus sentire videtur, φασὶ δ' οὖν τινες τῶν ἐρώτων κατάρξαι Λάϊον ξενισθέντα παρὰ Πέλοπι, καὶ ἐρασθέντα τοῦ αὐτοῦ υἱοῦ Χρυσίππου, ὃν καὶ ἁρπάσαντα καὶ ἀναθέμενον εἰς ἅρμα εἰς Θήβας φυγεῖν, id est, Aiunt huiusmodi amores incœpisse Laium cum hospitio susceptus esset à Pelope. Eius enim filium Chrysippum cum diligeret, rapuit: & in currum impositum, Thebas abduxit. Quàm verò familiare execrabile hoc vitiũ Græcis fuerit, declarat Athen. ὅλως δὲ τοὺς παιδικοὺς ἔρωτας τῶν ἐπὶ ταῖς θηλείαις προκρίνουσι πολλοί, παρὰ γὰρ ταῖς ἄλλαις ταῖς εὐνομουμέναις πόλεσιν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος σπουδαῖον εἶναι τόδε τὸ ἔθος, id est, Sunt multi qui puerorum amores longè præponunt mulierum amori. In Græcia in multis bene constitutis ciuitatibus studiosè hic mos exercetur. Et πέρσας δὲ παρ' Ἑλλήνων φησὶν Ἡρόδοτος μαθεῖν τὸ παισὶ μίσγεσθαι, id est, Herod. inquit, Persas puerorum amorem a Græcis didicisse. Constans fama est tam Græcorum quàm Latinorum scriptorum, teterrimam hanc libidinem apud Thracas primum incœpisse Orpheum antiquissimum vatem, quod Ouidius canit, 10. Metam.

Ille etiam Thracum populis fuit author: amorem
In teneros transferre mares, citráque iuuentam,
Aetatis breue ver, & primos carpere flores.

Sunt huius portentosæ libidinis authores, à pientissimis Iudæorum regibus, meritissimo supplicio affecti, & ne tantum malum latius serperet, prorsus extincti. Horret animus meminisse, & miratur tantam olim in orbe fuisse infœlicitatem, vt sublimia ingenia, execrabile hoc peccatum, vel leue putarent esse, vel etiam risu dignum & condonandum. Putat Flaccus satius esse prodigiosam hanc libidinem committere, quàm in adulterium incidere. Nullus vnquam hominum Iulio Cæsare fuit animi magnitudine præstantior. Verùm vir totius orbis domitor & terror, hoc scelere prostratus & victus est. Gallico triumpho milites triumphantis currum sequentes scelera eius ioci loco cecinerunt. Est Curionis patris in Cæsarem dicterium: eum omnium mulierum virum, & omnium virorum mulierem esse. Quid in Augusto ad summam fœlicitatem desiderari potuit? at in hoc vitio summè infœlix repertus est. Fuit cœna eius secretior in fabulis, quæ vulgò δωδεκάθεος vocabatur, eam, cùm turpitudinis plena sit, explicare in animo non est. Omitto Tyberij Cæsaris, in recessu Capreensi, nefandam libidinem, Caligulæ turpem pæderastiam referre non lubet, neque operæpretium est. In quæ libidinum monstra non ruerunt plebs populúsque cùm Imperatores ipsi tam horribilia flagitia designarent? Neque iniuria Claudius Imperator laudandus est, quod solus e Cæsarum familia, expers in mares libidinis fuit. Fuit alioqui vir ad literas & eruditionem ingenio satis fœlici, cæterum ad rempublicam administrandam planè rudi & inepto. Verum hanc suam in Republica tarditatem, hac vnica sua castitate abundè pensauit. Omnem certè hanc cæcitatem, in qua caligabant, in hac teterrima libidine iudicanda planè discussit, & illuminauit Christi doctrina, quæ longè latéque in orbẽ coruscante sceleris huius atrocitatem patefecit.

Legibus iam apud omnes Christianos comparatum est, teterrimæ huius libidinis conuictos à Sodoma Sodomitas appellari, & atroci ignis supplicio affici. Tantum rigoris in hominum mores Christi doctrina inuehere potuit. Neque iniuria in nephandos illos homines seuera hæc pœna decreta est, qui imbecillam ætatem, & præsidio indigentem, libidini suæ depopulandam, fœdandámque substrauerint. Non potest hæc res pro magnitudine sceleris exaggerari. Nihil ampliùs istos appellare possum, quàm impios & parricidas, quibus non sufficiat sexus à Deo datus, nisi & suum sexum profanè, ac petulanter illudant. Neque tamen negauerim complures apud ethnicos fuisse, qui natura duce, & ingenij fœlicitate, perspicere potuerunt, quàm graue scelus hæc mascula & præpostera Venus esset, idq; magis praua mentis decreto & iudicio electa, quàm naturæ iure concessa. Romana illa seueritas Scatiniam legem promulgauit, quæ huic teterrimæ libidini obuiam iret, súntque complures apud Romanos hac lege damnati. Scatiniam hanc legem opprobrat Lauronia viris, & quæ exercenda in pædicones esset. Pudicitiam, scribit Cicero, cum eriperet militi tribunus militaris in exercitu C. Marij propinquus eius Imperatoris, interfectus ab eo est, cui vim afferebat, facere

facere enim probus adolescens periculosè quam perpeti turpiter malebat. Atque hunc ille vir summus, scelere absolutum, periculo liberauit. Execratur idem Cicero poetam Alcæum, non aliam ob causam, nisi ob hunc puerorum amorem. Fortis vir in summa republica cognitus, quæ de iuuenum amore scripsit Alcæus? Aphranium togatarum comœdiarum scriptorem proscindit Quintilianus, ob nefandum hunc puerorum amorem. Aphranius, inquit, in togatis excelluit, vtinam non inquinasset argumenta, fœdis puerorum amoribus mores suos fassus. Plinius hanc Venerem incessit iis verbis. In hominum genere, ait, maribus diuerticula Veneris excogitata, omnia scelere naturæ. Idem Bardesanes de hoc vitio in hunc modum scribit. Ab Euphrate, ait, vsque ad Orientalem Oceanum, cui furtum, vel cædes obiicitur, non magno mœrore torquetur, qui vero puderem masculo eripuit: si res in lucem venerit, magnitudine ignominiæ, seipsum intersicere cogitur. Scribunt veteres scriptores, Orpheum poetam & huius libidinis authorem: a mulieribus interfectum: quod puerorum amorem suo prætulisset.

Ipsis Barbaris barbarum & brutum illud scelus visum est, imò & belluinam feritatem excedere. Nihil magis naturæ ordinem & leges diruit hoc præpostero concubitu. Omnia viuentia vt inquit Philosophus 1. Polit. & 2. de anima, & 2. Metaph. naturaliter appetunt continuationem sui in esse, scelestissimus autem Sodomita dissipat & perdit illud quod est hominis esse tanquam in principio naturali. Hic confunditur iuris naturalis sanctio, quæ etiam inuiolabilis est ipsis brutis. ff. de iust. & iur. l. 1. § ius naturale, vbi sic dicitur. Ius naturale est quod omnia animalia docuit. Nam istud ius non solum humani generis proprium est, sed omnia animalia quæ in cœlo, quæ in terra, quæ in mari nascuntur: omnium quoque commune est hinc descendit maris atque fœminæ coniunctio quam matrimonium appellamus, hinc liberorum procreatio, hinc educatio, videmus cætera quoque animalia etiam istius iuris peritia censeri. & Inst. de iure nat. in princip. Idem dicitur, & in Decret. 1. cap. Ius naturale. Idem clarissime habetur in Auth. in quibus modis naturales legitimi. §. licet.

Rabinorum sententiæ Sodomitam homicidam appellant: ideò quod qui proiicit semen suum est, sicut ille qui occidit animam, quia homicida occidit corpus, peccatum verò contra naturam occidit animam. Imò duas animas, scilicet suam & eius in quem committit Sodomiam. Hæc videtur satis expressum. 33. q. 2. c. hoc ipsum. §. hoc autem. licet homicidam & Sodomita destruant naturam humanam, tamen peius Sodomita destruit, quia homicida desinit hominem remanente anima immortali, iterùm corpus reassumptura. Sodomita verò occidit, vt non sit homo vitam impediendo, vt scilicet non generetur homo. Stupendum dictu est quod Augustinus scribit, Deum fere destitisse incarnari ob vitium contra naturam in humana natura. Etiam idem Augustinus dicit quod longè maius crimen est quam agnoscere matrem vt 22. q. 7. adulteriũ. Quã graue sit pluribus authoritatibus & rationibus ostenditur ab Alber. de asser Cathol. 28. q. num. 23 quam sit nepharium & abominabile, grauissimæ pœnæ, & ignibus cœlestibus consumptæ ciuitates non testimonio solùm, sed maximo terrori debent esse sic & Sancta Christiana verecundissima virgo vt legitur apud Sur. de Vitis SS. to. 3. fol. 788 c. 30. Incredibili eiulatu sæpius deplorabat totum fere genus humanum corporis pollutione corrumpi eáque causa iram dei vniuerso propè orbi Christiano imminere. Ita in hoc peccatum excandescunt iura diuina & humana, vt duodecim pœnas in illud fulminent & iaculentur. Prima est infamiæ Quid enim propudiosum, infame aut turpe magis ipsis Sodomitis Deo & hominibus, sic & leges eos infames appellant. ff. de postuland. l. 1. §. remouet. C. de adult. l. cùm vir Et ex hoc prohibentur Sodomitæ: vt non possint facere testamentum. Argumentum. ff. de testam. l. is cui: quia vt habetur. C. de adul. l. cum vir. surgunt leges armantur iura contra eos, & infames efficiuntur ipso iure. Nam leges Sodomitæ non patrocinantur: ad ostendendum quantæ infamiæ sit hoc vitium Dominus Deus in punitione eius submersisset Sodomam, Gomorram, Seboin Adamam, & Segor. v. ciuitates ad perpetuam infamiam: locus ille versum est in mare salsum.

Vnde Petrus Damianus in libello Gomorreano inquit. Hoc vitium omnia fœdat: omnia maculat: omnia polluit. Et quantum ad se: nihil purum: nihil mundum esse permittit. Hæc ille. Hæc est terribilis punitio quam videmus continuò. Est enim Sodomita tanta infamia: vt omnes eum exhorreant, omnis familia, omnis parentela, omnis vicinatus & propria vxor exhorret, omnes eum maledicunt. Vnde Psalmographus. 52. corrupti sunt, & abominabiles facti sunt.

Secunda punitio est excommunicationis. Tales enim debent excommunicari. Argumentum prima Cor. 5 sumitur. Indicaui in virtute Domini nostri Iesu Christi tradere huiusmodi sathanæ in interitum carnis. Et iterùm Apostolus primæ Corinth. 3. Si quis violauerit templum Dei: disperdet illum Deus. Quæ omnia separationem sonant, & excommunicationem, vnde ex consequenti excisus & excommunicatus traditur ipse Sodomita diabolo. Ait enim Petrus Damianus in loco, vt sup. Hoc vitium Sodomiticum: à Deo animam separat & dæmonibus iungit. Hæc pestilentissima Sodomorum regina, siue tyrannidis legibus obsequentem hominibus turpem Deo reddit odibilem: hæc ille. Et iterùm ibi. Væ tibi infœlix anima de cuius interitu tristantur angeli insultant plausibus inimici, facta es præda crudelium, spolium impiorum. Aperuerunt super te os suum, inimici tui sibilauerunt: fremuerunt dentibus & dixerunt deuoremus eũ: præda dæmone digna. Qui profectò diabolus: licet recipiat Sodomitam, & eum incarceratum retineat: tamen vt dicitur in compendio theologiæ: cum ad facinus Sodomiticum induxerit: recedit non sufferens tantam abominationem, sed vadit ad parandum ignem æternum postea redit. Et si fuerint clerici, hoc vitio pessimo conuicti priuantur beneficio 81. dist. c. si qui a modo vel ab officio suspenduntur: ibi c. Fes. & si suspensus huiusmodi celebrat diuina, perpetuò deponitur. extrà de vita & honest. cleric. c. de cleri. & p test de gradari clericus laborans hoc vitio & tradi curiæ seculari puniendus. Nam hoc crimē est grauius hæresi crimine lesæ maiestatis & symonia pro obtinēdo episcopatu: & pro falcificatione literarum apostolicarum, & calumnia seu contumelia contra episcopum suũ. In quibus casibus clericus degradatur: vel clerici huiusmodi à clero remouētur: & ad agendam pœnitentiam in monasterio detruduntur. Laici verò excommunicantur, & à societate fidelium segregantur extrà de excess. prælat. c. clerici, vbi sic dicitur. Quicunque illa incontinentia quæ contra naturam etiam propter quam ira Dei venit in filios diffidentiæ, & quinque ciuitates igne consumpsit: deprehensi fuerint: deiiciantur à clero: vel ad agendam pœnitentiam in monasteriis detrudantur: hæc ibi. Contra autem laicos dicit tex. ibidem. Si laici fuerit excommunicationi subdantur, & à cœtu fidelium fiant penitus alieni hæc ibi. Item sodomitæ repelluntur ab aduocatione & à postulando: & ab honoribus cum sint infames. Item eorum bona omnia debent confiscari. Extra de hæreticis. c. Cum secundùm leges. Et sic potest dici illud eiusdem Damiani in libro Gomorreano Quisquis in hunc extremæ perditionis abusum: fuerit lapsus à superna patria, exul efficitur à Christi corpore separatur totius Ecclesiæ auctoritate confunditur: omnium sanctorum patrum iudicio codemnatur hæc ille. Tales pœnæ legum & Iurisconsultorum consensu firmantur.

Rebuffus in tract. de pacificis poss. num. 208. censet, sodomitam non posse eligi ad ecclesiasticum beneficium, nec validam esse collationem beneficii eidem factam: quod Lamberti. in dict. art. 18. latiùs probare conatus est. Quibus multa patrocinantur, quæ de huius nefandi criminis grauitate traduntur, præsertim à S. Th. 2. 2. q. 154. art. 11 cap. vsus. cap. adulterii. 32. q. 7. l. cùm vir nubit in fœminam, viros paritura quid cupiatur? C. de adulter. cap. infames. 3. q. 7 l. 1. §. remouet. ff. de postulan. Auth. vt non luxurientur contra naturam collat. 6. §. 2. Inst. de pub. iud. c. in archiepiscopatu. de raptorib. cap. vt clericorum. de vita & honest. clericor. Huius criminis authorem non posse facere testamentum, etiam ante accusationem & condemnationem, probare conantur Anastasius Platus inter consilia Barba cons. vlt. lib. 1. Guiliel. Benedictus in cap. Raynuntius. de testam. verbo mortuo itaque testatore. in l. enim 134. Dec. in l. 1. C. de secundis nupt. num. 8. At Speculat. tit. de instrumen. editione. §. compendiosè. versi. 13. asseuerat, Sodomitam huius criminis damnatum testari non posse: quasi velit, hunc ante damnationem testari iure posse Sed prior opinio ex eo probatur, quòd sodomita sit ipso iure infamis. dict. l. cum vir. vbi gl. l. 1. §. remouet. & ibi gl. ff. de postul. cap. infames. 4. q. 7. infamis autē ipso iure testari prohibetur. l. in cuius. § vlt. ff. de testament. Et præterea huius criminis author ipso iure dominio bonorum priuatur, quod glossa notat in c. cùm secundùm leges. de hæret. in 6. verbo, naturæ contrarias. Baldus in auth. incestas. C. de incest. nup. quo circà glossa in §. testes, in verbo, intestabiles. Inst. de testa. censuit, p ssos muliebria esse intestabiles: ergo a fortiori agentes, atque ità in terminis sodomitas testamentum condere non posse, & conditum, antequam sint condemnati, annullari, consuluit Anastasius Platus inter consilia Barbatiæ consi. vlt. lib. 1. quem secuti sunt Decius in d. l. numero 7. C. de secund. nupt. Cotta in d. memorab. in verbo, Pedicones. Bellonus consilio vltim. numero 2. & Platus in l. si quando numero 311. in fin. C. vnde vi quibus adde Marsi. sing. 597. contra naturam & Corasium in l. in testamento. numero 23. C. de impub. & aliis subst. Alcia.

l. inter

l. inter stuprum.num.4.de verb.sign.& Tiraq.in l.si vnquam,in verbo, reuertatur.num 384.C.de reuo.dona.Bossius tract.causarum criminalium, titulo, De stupro detestabili in masculos.num.2.

Tertia punitio est sterilitas. Sæpe qui fuerunt vel qui sunt dediti huiusmodi vitio: sunt steriles.Ne arbor infœlix sobolescat.

Quarta pœna est flagellationis. Nam cum apostolus Col.2 nominet immundiciam: & libidinem subiungit.Propter quæ venit ira Dei in filios incredulitatum vbi doctores dicunt, quod maximè vitium Sodomiticum: est per quod concitatur & prouocatur Deus ad mittendas pestilentias fames,sterilitates tempestates,& vrbium excidia vt patet in authentico, vt non luxurientur contra naturam,vbi ait Imperator. Propter enim talia delicta & fames & terremotus & pestilentia fiunt. Propterea admonemus omnes abstinere ab huiusmodi vitiis vt non suas perdant animas.Idem etiam dicitur. 32. q 7. flagitia, in gl. Inficit enim aerem:& homines terram corrumpit & subuertit.Exemplum patet in Sodomæ subuersione. Gen 19.Patet etiam in vniuersali diluuio. De cuius tempore dicitur. Gen.6. Omnis quippe caro corruperat viam suam super terram.

Quinta punitio dicitur contemptus, vsque à Deo spernitur pessimus Sodomita: vt non sit amplius homo,sed vilior bestia. Propterea Philosophus in 7. Ethi. Sodomia continetur sub bestialitate. Immo est inferior atque deterior bestiis. Vnde septimò Ethic.dicitur: Homo prauus etiam deterior bestia.Et quis magis prauus,magisq; sceleratus pessimo Sodomita? Poliphemi responsum Nunquam enim visa est bestia cum bestia per modũ non naturalẽ concumbere, vnde Petrus Damianus vbi supra. Nunquam asinus stimulo concumbendi cum asino rugitum emisit. Hoc ergo perditi homines perpetrare non metuunt: quod ipsa quoque bruta animalia perhorrescunt, hæc ille. Et sic patet quòd Sodomita punitur à natura quæ transfert eum in bestiam:& peius efficitur ea,cuius naturaliter homo est Dominus vt habetur.Gen.1. & 1.Politicorum.

Sexta punitio dicitur separatio. Certè conueniens est si natura abiicit sodomitam: vt etiam propria vxor ipsum abiiciat. Etenim comprehenso marito in vitio Sodomitico: diuortium fieri & denegari debitum potest. Non enim debet huiusmodi fœtidus: matrimonij sacramento coniungi: à quo meretur omninò repelli. Quamobrem vtriusque fori decreto propter crimen sodomiticum separatatur coniugium, vt est text.in cap. omnes excusationes.32.quæs.septima.Et est communis opi. vt attestatur Lamaer.de iure patr. in prima parte,lib.2.quæs.nona.art 18.in fin.Didac.super 4.decret.fol.132.num 6.Inno.autem in d. c.dicebat,quòd propter sodomiam,quam maritus cum aliis exerceret,non poterat vxor separari à thoro viri,nisi quando maritus vellet etiam vxorẽ ad illud trahere. Et opin.Inno.dixi esse magis communem Floria.in cap.maritus.de adul.quem refert Anan.ibi num 3.Sed certe prima opin.est magis communis, & tenenda,si enim propter adulterium fit thori separatio, vt dixit Iul. Clarus lib.1 §.Adulterium,vers.Alia quoque,multo magis propter hoc crimen debet fieri posse,quòd est multo grauius,& ex quo magis læditur matrimonium. Et ita hanc opin.contra Inno.dicit esse magis communem Abbas in d.cap.maritus.in fin. quem refert Pract. Conradi,fol.374.num.4.Barb.consil 94.num.8.libr.1.vbi etiam subdit,quòd ita de consuetudine obseruatur.

Quatuor vltimæ pœnæ cæteris grauiores quadruplices sunt, tres primæ temporales,vel igne,vel ferro exequuntur quarta terribilior est æternæ damnationis nisi gratia & misericordia elucescant,& summa pœnitentia expietur.Pœna Sodomiæ de iure Ciuili est pœna mortis tam in agente,quàm in patiente, vt est text.in l.cum vir nubit in fœminam.C.de adul. & est communis conclusio,vt dicit Soc.Iun.in d.cons.7.num.3. Ant.Gomez.super l.80.Tauri,num 32.Et nota,quòd quamuis ille text.videatur imponere pœnam gladij, idest amputationis capitis,tamen de consuetudine est,quòd Sodomitæ igne comburantur, vt dicit Angel. in d.l.cum vir nubit in fœminam,quem refert Afflic.super tertia parte constit. Regni Rub. 42 in princ.post num.13.Pract.Io.deci cap.96.num.12.

Vltima punitio dicitur damnationis. 1. Cor.6. Neque masculorum concubitores neque molles, regnum Dei possidebunt.Et meritò.Nam dicit D.Albertus magnus,in 2.sent.dist.35. quod hoc scelus, est contra naturam, contra rationem, contra gratiam, & ex consequenti contra gloriam Quo igitur ibunt nephandissimi spurcissimi, fœtidissimi, sceleratissimi Sodomitæ? Ad Tartara, ad perpetuos rogos. Vnde prudentissimus doc. Petrus Damianus in libello Gomorreano ait. Hoc vitium Sodomiticum infernum aperit: paradisi ianuam

claudit

claudit, cælestis Hierusalem ciuem tartarice Babylonis facit hæredem, de stella cœli stipulam exhibet igni æterni, abscidit membrum ecclesiæ, & in ipsum vorax proiicit gehennæ æstuantis incendium. Hæc ille. Et iterum ibidem. Sodomita enim inter homines in terra despicitur, & cælestium ciuium contubernio reprobatur, fit sibi cœlum ferreum terra ænea. Neque illud potest pondere grauatus assurgere, neque hic sua mala diutius occultare. Dictum est satis.

XXVIII.

Pœnæ impedientium sanctum officium inquisitionis hæreticæ prauitatis.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

Si De protegendis cæteris omnibus Ecclesiæ ministris, quos in fidem & clientelam nostram à Domino recepimus, cura nobis quotidiana insidet, quanto maiore studio eam nos solicitudinem capessere necesse est, vt qui in sacro Inquisitionis hæreticæ prauitatis officio versantur, sub tutela inuiolatæ auctoritatis huius sedis periculorum omnium expertes, quæque munera ad exaltationem fidei Catholicæ exæquantur? Cum itaque generis impiorum vis quotidie magis inualescat, qui omnibus malis artibus prædictum officium subuertere ministrosque functionibus disturbare moliuntur, eo iam nos detrusit necessitas, vt nefariam, & scelestam illorum audaciam acerbiore castigationis verbere reprimamus. Hac igitur generali constitutione de fratrum nostrorum consilio sancimus, vt quicunque siue priuatus, siue cuncta ciuitas, siue populus, siue dominus, Comes, Marchio, Dux, vel potiore titulo illustris, quemuis ex inquisitoribus, Aduocatis, Procuratoribus Notariis, aliísve ministris prædicti officij, vel Episcoporum id munus in sua Diœcesi, aut prouincia obeuntium, seu accusatorem, denuntiatorem, aut testem in causa fidei quomodocunque productum, vel euocatum occiderit verberauerit, deiecerit, seu perterrefecerit, quique Ecclesias, ædes, aliásve res, siue publicas, siue priuatas officij aut ministrorum expugnauerit, inuaserit, incenderit, expilauerit, aut libros, literas, auctoritates, exemplaria, regesta, protocolla, exempla, scripturas aliáve instrumenta siue publica, siue priuata vbicunque posita combusserit, diripuerit, seu interuerterit, seu ex incendio, aut direptione, aut alio quocunque modo illa exportauerit, seu qui in conflagratione, expugnatione, aut direptione etiam inermis, siue capiendi, siue comburendi, siue supprimendi causa fuerit, siue res, aut personas seruari, defendiue prohibuerit, quiue carcerem, aut aliam custodiam, seu publicam seu priuatam effregerit, vinctum extraxerit, seu emiserit, capiendum prohibuerit, captúmve eripuerit, receperit, occultauerit, seu facultatem effugiendi dederit, seu iusserit id fieri, qui cœtum, concursúmve fecerit, siue vt aliquid prædictorum fieret omnes accommodauerit, siue aliàs auxilium, consilium, aut fauorem publicè, vel occultè in quolibet prædictorum scienter præstiterit, licet nemo occisus, nemo verberatus, nemo extractus, emissus, vel ereptus, nihil expugnatum, nihil effractum, succensum dereptúmve, nullum denique damnum re ipsa sit secutum: nihilominùs is sit anathemate præsentis canonis auctoritate ligatus idem quoque læsæ Maiestatis reus, dominio, dignitate, honore, feudo, ac quocunque alio beneficio temporali, & perpetuo eo ipso priuatus, secularis iudicis arbitrio relinquatur, qui de eo illas ipsas pœnas exigat, quæ damnatis primo capite dictæ legis per constitutiones legitimas irrogantur, bonis, rebusque omnibus fisci iuribus applicatis, vti etiam est de damnatis hæreticis per sanctiones canonicas constitutum: eius filij paterna infamia subiecti, omnis, & cuiuscunque hæreditatis, successionis, donationis, & legati siue propinquorum: siue extraneorum omninò sint expertes, eisdem præterea portæ nunquam pateant dignitatum. Nemo autem expurgationem habere, aut causam vllam proponere, vel prætendere possit, qui tantum nefas in contemptum, & odium huius officij admiserit, nisi contrarium per claras probationes docuerit se fecisse. Quòd porrò de prædictis eorumque filiis statuimus illud idem de omnibus clericis, & presbyteris secularibus, & presbyteris secularibus, & quorumuis ordinum etiam exemptorum regularibus, & quacunque etiam Episcopali, & maiori dignitate præditis, ac etiam priuilegio quomodocunque suffultis, decernimus exequendum, ita vt ipsi beneficiis & officiis

Ipso iure excommunicatur qui directè vel indirectè aut quocunque modo impedit officium inquisitionis in causa hæresis, & si per annum in ea animo indurato perstiterit tanquam hæreticus potest condemnari vt in inquisitionis de hæreticis lib. 6. & ibi per Doctores & maximè per Dominicum. Quamobrem Pius Pontifex in eos qui vel insidiantur officio Inquisitorum dato impedimento aut qui eorum depredantur bona carceres frangunt pœnas hic descriptas statuit.

cijs omnibus ecclesiasticis, præsentium auctoritate priuati, per iudicem ecclesiasticum, hæreticorum more degradentur, demum potestati seculari traditi, pœnis prædictis laicorum instar subijciantur; Pontificum tamen, causis nobis, & successoribus nostris reseruatis, vt re quæsita, & nobis renunciata contra eos ad depositionem, & aliàs pœnas prædictas procedamus, vti criminis atrocitas videbitur postulare, Quicunque autem pro talibus veniam petere, aut aliàs intercedere tentauerint, in easdem illas pœnas, quæ in hæreticorum fautores à sacris constitutionibus inseruntur, ipso facto se nouerint incidisse. Verum si quis etiam huiusmodi criminum conscius vel affinis, siue religionis studio, siue pœnitentia ductus rem adhuc incognitam retexerit, supplicio liberetur. Cæterum eam omnium, & quarumcunque absolutionem rationem à prædictis criminibus, necnon habilitationum etiam ad famam, & honores, ita deinceps habendam optamus, vt successores nostri nullas nisi saltem semestri post cuiusque assumptionem ad huius dignitatis fastigium excurso, ac precibus apud supremum officium inquisitionis hic institutum verificatis, concedant. Decernentes omnes, & quascunque huiusmodi absolutiones, habilitationes, & restitutiones, quæ precibus sic non verificatis de cætero fient, nemini prorsus prodesse, sed nec præsentibus, nisi toto ipsarum tenore ad verbum inserto, & gratia ex certa Romani Pontificis scientia facta, & propria manu subsignata, vlla in parte derogari, nec derogatum censeri debere, & si illis ex quacunque causa aliter derogari contigerit, derogationes huiusmodi nullius prorsus fore roboris, & momenti. Iubemus igitur vniuersos, & singulos Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos, & cæteros Ecclesiarum Prælatos per vniuersum orbem constitutos vt per se, vel alium, seu alios præsentes literas, aut earum exempla in suis quisque prouinciis, ciuitatibus, diœcesibus, & locis solenniter publicare, & quantum in se est, firmiter obseruari procurent, contradictores quoscunque per censuras, & pœnas Ecclesiasticas appellatione postposita compescendo, ipsasque censuras, & pœnas etiam iteratis vicibus aggrauãdo, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis, Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem vt præsentium exempla etiam impressa edantur, eaque Notarij publici manu, & cuiuscunque curiæ Ecclesiasticæ, vel prælati sigillo obsignata, eandem illam prorsus fidem vbique locorum faciant, quam ipsæ præsentes facerent, si essent exhibitæ vel ostensæ. Cæterùm omnes orbis terrarum Principes, quibus gladij secularis potestas ad malorum vindictam est commissa, per eam quam se tueri promiserunt fidem, obtestamur, ita suas quisque partes siue in præstando ministris prædictis auxilio, siue in criminum post Ecclesiæ sententiam animaduertione, interponere, vt eorum quoque præsidiis ministri ipsi tanti officij munus pro Dei æterni gloria, & religionis incremento feliciter exequantur, amplissimum à Domino præmium recepturi, quod fidei prædictæ assertoribus in æternæ beatitudinis consortio præparauit. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo nono, Cal. Aprilis, Pontificatus Nostri Anno Quarto.

Episcoporum causa Romano Pontifici reseruantur.

Qui pro reis huiusmodi intercedunt aut suffragia postulant pœnas hæresis incurrunt.

Impunitatem consequuntur qui hæc delicta reuelauerint.

Forma absolutionis horum criminum.

Executorum deputatio.

Turbulentissimi quidam adeò execrantur Iustitiæ solenne munus, vt omnia scelera inulta manere velint & manibus pedibusque digladientur quoties in flagitiosos animaduertitur. Nolunt hæc impunè pati leges, statuúntque seuerissimè puniendum qui iudicem impedit ne suam Iurisdictionem exerceat. quiue in ius vocatum vi eximit quo minus in iudicium sistat qua in re extat. l. ex hoc edicto. ff. de eo per quem quam retulit. Vlpianus his verbis. Ex hoc edicto aduersus eum qui dolo fecit quo minus quis in iudicium vocatus sistat in factum actio competit quanti actoris interfuit eum sisti. *Lege ius est id quod populi iussu sancitum est. Quod genus est vt in ius eas cum voceris. Adeò vt rapere, inuitúmque ducere & trahere permissum esset. Terent. in Eunuch. Si vim faciet in ius ducito hominem Horatius Satyra 9.*

—casu venit obuius illi
Aduersarius, & quo turpissime? magna
Exclamat voce, & licet attestari? ego vero

Oppone auriculam, rapit in ius, clamor vtrinq.,
Vndique concursus.

Ergo si dum ego alium in ius voco, id est, vt Nonius Marcellus interpretatur, duco vel traho, tu eum vi eximas, etsi priuatim mea non intersit, publico tamen iure me spolias, & per te fit quo minus ego id ius quod populi iussu in commune omnibus propositum est, obtinere valeam. Itaque & mihi, qui quamuis in nullo priuato, quippe cum calumniari voluerim, in publico tamen iure læsus sum: & contra te qui publicum ius turbasti, actionem prætor merito dari debere censuit. Quidam non solum hac ratione Iuris effectum reuocant verumetiam clancularijs insidijs Iudicem prosequuntur ne ius dicat. Sunt & qui delegatorum Iurisdictionem impediant, quos & ipse delegatus punire potest cap. 1. de offi. deleg. & ibid. gloss. vlt. Abb. num. 6. Felin col. pen. Dec. num. 5. & num. 14. 16. & probat. cap. Significasti ibi Abb. in vlt. notab. eod. tit. de offi. deleg. & extenditur etiam hac sententia ad delegatum inferioris a Principe. Sic censet Inno. Butr. Bald. & alij plures in d. c. 1. de offi. deleg. Extenditur etiam vt procedat in delegato impropriè sicut est in Inquisitorem hæreticorum ita Dec. in d. c. 1. num. 6. de off. deleg. per Cardinalem in Clem. 2 de hæretic. & idem scripsit Alber. de Rosat. in tractat. statutorum parte 3. q. 18. vers. est tamen aduertendum.

XXIX.

Titulo pensionis aut beneficij ex decreto Concil. Trident. promoueri debent clerici ad Sacerdotium.

Quod Concilio Tridentino de promotione ad Sacerdotium cũ titulo decretum est id prius in Calcedonensi Synodo deliberatũ fuerat, ne quis scilicet ad sacros ordines admitteretur sine titulo hoc est nisi ad alicuius præfecturam Ecclesiæ aut ministerium esset vocatus aut titulo professionis siue patrimonij sufficienter prouisus. Pariter & Vrbanus irritam ordinationem esse voluit quæ sit absque titulo. Vide Cõcil. Trid. Sess. 21. c. 2. de reformat.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

ROMANVS Pontifex sacrorum Conciliorum auctor & interpres, illa quæ in huiusmodi Concilijs à prudentibus patribus in Spiritusancto legitimè congregatis salubriter sancita sunt, pro sui pastoralis officij debito dum æquitas, & honestas, & decus suadet, sicuti declarare, & moderari, ita etiam ad alioscasus extendere consueuit. Sane cum non deceat diuino ministerio ascriptos cum ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem quæstum exercere sacro Tridentini Concilio inter alia decretum fuit. ne quis deinceps Clericus secularis, quamuis aliàs moribus, scientia, & ætate esset idoneus, ad sacros ordines promoueretur, nisi prius legitimè constaret eum beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum honestè sufficienter, pacificè possidere, vel aliàs ordinari non posset nisi iuxta decreti ab ipso Concilio desuper editi formam, & tenorem. Cum autem nulla in huiusmodi decreto religiosorum Clericorum mentio facta fuerit, ac propterea nonnulli (vti moleste accipimus) certorum ordinum Religiosi seu Canonici, vel Clerici, intra claustra monasteriorum, seu domorum more regularium in communi viuentes, qui nonnunquam, seu nonnisi ad certum tempus professionem emittunt, & ex claustro exire, & dimitti, ad sæculum reddire liberè, & licitè possunt, Religionis prætextu absque titulo sufficientis beneficij, nec iuxta dicti decreti tenorem ad sacros ordines se promoueri prætendunt. & à nonnullis Episcopis passim promoueantur, atque inde plerunque illud inconueniens eueniat, vt sic promoti. & è claustro exeuntes, & per sæculum vagantes, vel mendicare, vel sordidum quæstum exercere, non sine ipsorum dedecore, ac ordinis vilipendio, & quam plurimorum Christi fidelium scandalo cogantur. Nos igitur qui singulorum Dei ministrorum honorem, & decus (quantum in nobis est) sinceris exoptamus affectibus, Motu proprio, & ex certa nostra scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, hac perpetuò valitura sanctione, decretum prædictum de Clericis sæcularibus loquens ad omnes & singulos etiam cuiuscunque ordinis Clericos religiosos siue sæculares more religiosorum viuentes in communi non professos harum serie extendimus, & ampliamus, ac religiosis, & alijs prædictis non professis, vt ad sacros ordines promoueri, necnon omnibus & singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentibus, vt ordines ipsos huiusmodi Religiosis personis impendere, nisi obseruata forma dicti decreti nos virtute sanctæ obedientiæ, & sub indignationis nostræ pœna interdicimus, & prohibemus, ac contrafacientes per annum à præstatione talium ordinum ipso iure suspendimus. Statuentes, & decernentes

nentes promotiones quarumlibet religiosarum personarum prædictarum ad ordines huiusmodi contra ipsius decreti Concilij Tridentini formam, etiam cuiusuis licentiæ illis ab Apostolica Sede, vel illarum Superioribus cuiuscunque dignitatis, status, gradus, & præeminentiæ existant, etiamsi Pontificali dignitate fungantur, vel Cardinalatus honore præfulgeant concessæ, prætextu factas, executione prædictorum ordinum omnino carere, nullasque prorsus, & irritas existere, sicque promotas personas in altaris ministerio ministrare non posse. Quinimò ministrantes, priuilegiis exemptionibus, immunitatibus, & aliis gratiis Clericis concessis omnino priuari, & irregularitatis, aliasque in dicto decreto contentas pœnas eo ipso incurrere, à quibus nisi à Romano Pontifice, vel in mortis articulo minimè absolui possint. Non obstantibus quibusuis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac quorumuis monasteriorum, & ordinum, etiam iuramento, & confirmatione Apostolica, vel quasi firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis, illis, illorùmque superioribus, & personis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis, etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisq; efficacioribus, efficacissimis, restitutiuis, & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis decretis in genere, & in specie, ac aliàs quomodolibet etiam iteratis vicibus concessis, confirmatis, & innouatis, quibus omnibus, etiamsi aliàs pro illorum sufficienti derogatione de illis, illorumque totis tenoribus specialis, specifica, & expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales, idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illorum tenores, formas datas, & decreta in illis imposita, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro sufficienter expressis & insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Et vt præsentes literæ ad omnium notitiam perueniant, neue quis illarum ignorantia excusari possit, volumus, & Apostolica auctoritate decernimus præsentes literas ad valuas Principis Apostolorum de vrbe, & Cancellariæ Apostolicæ, ac in acie campi Floræ publicari & earum exempla affigi, & imprimi, illarumque exemplis etiam impressis manu alicuius Notarij publici, & sigillo prælati Ecclesiastici, vel eius curiæ obsignatis, eandem prorsus fidem adhiberi, quæ ipsis præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesimo octauo, Pridie Idus Octobris, Pontificatus Nostri, Anno Tertio.

Promotiones nō seruata forma Concilii Tridentini facta nulla sunt & inanes.

Clausula derogatoria.

Forma publicationis.

Promotionem Clericorum ad sacros ordines latè distinguit author Oeconomiæ Canonicæ nósque in illum Paragraphum tituli beneficij pensionis aut patrimonij quid hac in re iure consultum sit, diximus. Nemo itaque ordinetur sine certo titulo, id est, sine certa possessione, iustáque possidendi causa. Nam quos inopes clericos ordinat Episcopus, hos alere iure cogitur. Aliàs quidem est agitatum in hac, quæ sequitur, & similibus speciebus. Habeo titulum beneficij; sed sine possessione, an sufficiens esse dicatur ad ordinationem, & promotionem? Respondeo quòd non: sed me oportet ipsum beneficium sine rem cuius titulo promoueor obtinere, verùm is qui habet solum titulum beneficij sine possessione non dicitur habere beneficium: nam habere cum effectu accipiendum est, in fin. l. Nomen filiarum. ff. de verb. sig. propterea, Innocentium puto semper (& rectè quidem) exposuisse, Sine titulo, id est, sine ecclesiastico, vel alio beneficio. Titulum pro re ipsa capiens. Vult Pontifex Clericos regulares & saculares hoc pacto promoueri ne vel descedentes è Claustris sordidè viuant aut quodquam officio indignum faciant.

XXX.

Forma contrahendi census.

Pivs Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

Cvm onus Apostolicæ seruitutis obeuntes, cognouerimus innumeros celebratos fuisse, & indies celebrari censuum contractus, qui nedum non continentur intra limites à nostris antecessoribus eisdem contractibus statutos, verum-

Annui reditus quo pecunia solvendi frequenter cõstituuntur vulgo census appellari solent collocantur autem super re immobili.

etiam quod deterius est, contratus omninò pactionibus, propterea ardentem auaritiæ stimulum, legum etiam diuinarum manifestum contemptum præseferunt, animarum, prout tenemur saluti consulentes, ac piarum mentium petitionibus etiam satisfacientes, tam graui morbo, lætiferoque veneno salutari antidoto non mederi.

Hac igitur nostra constitutione statuimus, censum seu annuum redditum creari, constituiue nullo modo posse, nisi in re immobili, aut quæ pro immobili habeatur, de sui natura fructifera, & quæ nominatim certis finibus designata sit.

Rursum nisi verè in pecunia numerata, præsentibus testibus, ac Notario, & in actu celebrationis instrumenti, non autem prius recepto integro, iustoque pretio.

Solutiones quas vulgo anticipatas appellant, fieri, aut in pactum deduci prohibemus.

Conuentiones directè, aut indirectè obligantes ad casus fortuitos eum, qui alias ex naturę contractu, non tenetur, nullo modo valere volumus.

Pacta illicita sunt impedientia alienationem rei censualis.

Quemadmodum nec pactum auferens, aut restringens facultatem alienandi rem censui suppositam, quia volumus rem ipsam semper, & liberè, ac sine solutione laudemij, seu quinquagesimæ, aut alterius quantitatis, vel rei, tam inter viuos, quam in vltima voluntate alienari.

Vbi autem vendenda sit, volumus Dominum census aliis omnibus præferri eique denuntiari conditiones quibus vendenda sit, & per mensem expectari.

Dominus census præfertur in re censuali vendenda.

Pacta continentia morosum census debitorem teneri ad interesse lucri cessantis, vel ad cambium, seu certas expensas, aut certa salaria, aut ad salaria, seu expensas medio iuramento creditoris liquidandas, aut rem censui subiectam, siue aliquam eius partem amittere, aut aliud ius ex eodem contractu, siue aliunde acquisitum perdere, aut in aliquam pœnam cadere, ex toto irrita sint, & nulla.

Imo & censum augeri, & nouum creari super eadem vel alia re in fauorem eiusdem, aut personæ per eum suppositæ pro censibus temporis vel præteriti, vel futuri, omninò prohibemus.

Sicuti etiam annullamus pacta continentia solutiones onerum ad eum spectare, ad quem alias de iure, & ex natura contractus non spectarent.

Census ab initio repeti non potest.

Postremo census omnes in futurum creandos non solum re in totum vel pro parte perempta, aut infructuosa in totum, vel pro parte effecta, volumus ad ratam perire, sed etiam posse pro eodem pretio extingui. Non obstante longissimi etiam temporis, ac immemorabili, immo centum, & plurium annorum præscriptione, non obstantibus aliquibus pactis directè, aut indirectè talem facultatem auferentibus, quibuscunque verbis, aut clausulis concepta sint.

Cum vero traditione pretij redditus extinguendus erit, volumus per bimestre ante id denuntiari ei, cui pretium dandum erit, & post denuntiationem, intra annum tamen, etiam ab inuito pretiũ repeti posse, & vbi pretium nec volens intra annum exigatur, volumus nihilominus quandocunque reditum extingui posse, præuia tamen semper denuntiatione de qua supra, & non obstantibus his, de quibus supra, idque obseruari mandamus etiam quod plures ac plures denunciatum fuisset, nec vnquam effectus secutus fuisset.

Pacta etiam continentia precium census extra casum prædictum, ab inuito, aut ob pœnam, aut ob aliam causam repeti posse, omninò prohibemus.

Contractusque sub alia forma posthac celebrandos fœneratitios iudicamus.

Feneratitij iudicantur contractus aliter quã hac constitutione præscriptum sit celebrati.

Et ita illis propterea non obstantibus, quicquid vel expressè, vel tacite contra hæc nostra mandata dari, remitti, aut dimitti contingat, à Fisco volumus posse vendicari. Hanc autem salutiferam sanctionem nedum in censu nouiter creando, verumetiam in creato quocunque tempore alienando, modo post publicationem constitutionis creatus sit perpetuò, & in omnibus seruari volumus.

Declarantes precium semel censui constitutum nunquam posse ob temporum, aut contrahentium qualitatem, seu aliud accidens, nec quo ad vltimo contrahentes minui vel augeri.

Et licet legem ipsam ad contractus iam celebratos non extendamus, illos tamen omnes in quos sub alia forma peruenerunt census, hortamur in Domino, vt

singulos

ſingulos contractus cenſuræ bonorum religioſorum ſubiiciant, & animarum ſaluti conſulant.

Non obſtantibus quibuſuis conſtitutionibus,& ordinationibus Apoſtolicis, ſtatutis & conſuetudinibus, necnon priuilegiis, & literis etiam per quoſcunque Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros,ac etiam nos ſub quibuſcunque tenoribus & formis, ac cum quibuſuis clauſulis etiam derogatoriarum derogatoriis, necnon irritantibus decretis,ex quauis cauſa, etiam per modum legis vniuerſalis,aut alias quomodolibet editis,ſiue in fauorem vniuerſitatum,Communitatum Collegiorum, Congregationum, Ciuitatum,& locorum conceſſis,approbatis,& innouatis, quibus omnibus, & ſingulis, illorum tenores præſentibus pro expreſſis habentes,quatenus directè,vel indirectè, præſenti noſtræ conſtitutioni in toto, vel in parte contrarientur, ſpecialiter,& expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque.

Nec augeri nec minui debet pretium cenſus ſimul conſtituti.

Volumus autem quod præſentes in Cancellaria,& acie Campi Floræ publicentur, & inter conſtitutiones extrauagantes perpetuò valituras conſcribantur.

Et quia difficile foret præſentes ad ſingula quæque loca deferri, volumus, & etiam declaramus, quod earum tranſumptis etiam impreſſis, manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis,ac ſigillo alicuius Prælati munitis,eadem prorſus fides vbique adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Clauſulæ derogatoriæ.

Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Dat Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ,milleſimo quingenteſimo ſexageſimo octauo,quartodecimo Kalendas Februarij,Pontificatus noſtri anno quarto.

Decretum irritans.

De cenſu vix poteſt ordiri ſermo, quin & illicò de cenſoribus aliquid dicendum non occurrat. Cum enim Ciuitate creſcente augendus eſſet cenſus conſulibus hic officio non ſufficientibus,conſtituti ſunt Cenſores, quam hiſtoriam latius proſequitur Fen. ſub tit.de cenſorib. Eſt autem cenſus æſtimatio rerum & bonorum cuiuſque facta, ſecundum quam tributa pendebantur. Et quotiens cenſus agebatur, numerus ciuium recognoſcebatur: cenſum enim agere eſt recenſere hominum facultates: & cenſum conſtituere, qui ſoluebatur populo, aut Principi viritim in ſignum ſubiectionis. cap. magnum.cum gl. 11.q.1. vbi refertur de cenſu ſoluto etiam à Chriſto Cæſari imperatori Ser. tul.7. Romanorum rex: omnes deſcribere & æſtimare rem ſuam iuratos iuſſit, primuſque cenſum egit. Et inuenti ſunt vt lib. 4. teſtatur Halicar. octoginta quatuor millia ſeptingentique Romani ciues. Et ita deinceps multos ad annos per conſules cenſus acti ſunt.Poſteà vt ſcribit Fene.loco prædicto,cùm ob multa & varia bella ſ ȯbque ciuiles ſeditiones populus incenſus remanſiſſet, id eſt capita & patrimonia ciuium non eſſent profeſſa,vel deſcripta,augendùſque vt hic dicitur,eſſet cenſus,nec diffiniri per conſules belli implicitos poſſet, circiter annum tricenteſimum poſt Vrbem conditam conſtituti ſunt cenſores ſic dicti, quòd ad eorum cenſionem & arbitrium populus cenſeretur. Hinc Liui in 4. ab vrbe condita hic annus cenſuræ initium fuit, rei à parua origine ortæ, quæ deinde tanto incremento aucta eſt, vt morum,diſciplinæq. Romanæ penes eam regimen ſenatus:equitumque decoris dedecoriſque diſcrimen ſub dictione eius magiſtratus publicorum ius,priuatorumque locorum vectigalia pop. Rom.ſub nutu atque arbitrio eſſent,Cic.in orat. pro Cluentio,cenſores dicit eſſe præfectos moribus magiſtros veteris diſciplinæ & ſeueritatis. De prædictis plura inuenias vlerà Fe.& Pomp.Letum ex Plut. in Æmilio,& Liuio in 9. lib. de bell. Maced. vbi ſcribit quòd licet talis honor à principio ſpretus fuerit à primoribus ciuitatis,ex poſt tamen de eo inter ſummos viros Catonem, Scipionem, & alios magna fuit contentio. Cenſus autem dicitur iure Pontificio contractus quidam, quo habens plenum rei dominium eam alteri tradit, quo ad ipſum dominium vtile directum pro centum aureis, ea pactione,vt perpetuò ex ea re ſibi decem aurei annui ſoluantur, quemadmodum notatur in c. conſtitutus.de reli.domib.Bar.in l.1.§.1.ff. de publica.Imo.in c.2 ad audientiam. col. 2. de reb.eccl. ex quibus conſtat differentia inter contractum cenſus, & emphyteuſis, ſiquidem emphyteuſis contractus tunc dicitur, quando dominus rei ipſam ſub annua penſione, vel propter aliud pretium ſimul & recognitionis ſolutionem alteri tradit quo ad vtile dominiũ, reſeruato ſibi dominio directo. Forma vero contrahendi cenſus hic præſcribit Pontifex iubetq; cenſus imponi ſuper re immobili fructifera & certis confinibus deſignata,& in pecunia numerata in actu celebrationis inſtrumenti.

XXXI.

Reformatio pœnitentiariæ Apostolicæ.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

IN omnibus rebus humanis nihil tam perfectè institui, nihil vllis legibus, sanctionibusque tam diligenter muniri potest, quin id lubrica, & præceps malorumque effectrix cupiditas nouis quotidie artibus peruertere atque corrumpere moliatur. Quocirca omnes ad huius præcelsæ dignitatis fastigium euecti, perpetua quadam necessitate coguntur, nusquam oculos à commisso sibi grege auertere, sed continenter vigiles circumferre, vt quandocunque vsus poscit, nouis modo veteribus corrigendis, vel ad vsum reuocandis, ea quæ paulatim deprauata sunt, in melius reformentur. Quod quidem nos iam inde ab ipso Pontificatus nostri principio, & libenter fecimus, & quantum in nobis est, illud idem statutum vrgere, & persequi, annuente Deo, conamur: neque quicquam nobis est vel præclarius, vel optabilius, quam vt collapsos à vetere disciplina mores ad pristinam suam integritatem denuò erectos, & in agro Domini à prauarum consuetudinum sentibus omnia diligenter perpurgata videamus. Sed ne dum ea quæ ad communem totius corporis salutem pertinent, tantopere procurantur, quisquam nos accuset, quod eam partem, quæ nobis proxima est, negligamus, neque vllius vlceribus necessarium salutis remedium applicemus, diuino auxilio freti, Curiæ nostræ vniuersæ reformationem iamdudum oculis nostris obuersantem aggredi decreuimus: pro qua & si antehac nonnulli prædecessores nostri multa sanctè & salubriter ordinarunt, hominum tamen fragilitate non ita multò pòst, aut neglecta, aut corrupta sunt, aliis atque aliis aliena suo sibi officio vsurpantibus, & dictæ Curiæ expeditiones inuicem confundentibus, quarum singulis sagax illa vetustas proprium, & distinctum, pro cuiusque diuersitate, & materiæ genere officium, tanto studio assignauit. Vnde nos operæpretium fore arbitrati illud in primis conari, vt quod cuique ordini, quod cuique officio congruit, ad illud idem reuocetur, demum sapienter prouidere, & prouidenter statuere per quos viros, quibusque modis Curiæ prædictæ negocia pro rerum, temporum, & locorum qualitate deinceps dirigantur. Atqui cæteris omnibus illa anteponere necesse est, ex quibus pendere dignoscitur periculum animarum: Nos huiusce reformationis exordium à Pœnitentiariæ nostræ officio capere instituimus eiusque rei causa omnem auctoritatem ordinariam, & delegatam, omniaq; priuilegia, facultates, & indulta, ideo duximus reuocanda, vt habita de ministrorum qualitate numero, functionibus, & officiis ratione explicita, nouam futuris formam de integro præscribere valeamus: qua ipsum Pœnitentiariæ officium certis quibusdam facultatibus, quæ aliis officiis magis conueniunt, exoneratum atque expeditum dehinc ea quæ animarum salutem præcipuè concernunt, attentiore studio prosequatur.

Malorum omnium effectrix cupiditas iura omnia & statuta euertere solet.

Reformatio exorditur ab his rebus è quibus pendere dignoscitur grauius periculum animarum.

Primum igitur omnium de huiusmodi officio, ministris & functionibus rationem prodere volentes, De Apostolicæ potestatis plenitudine omnia & singula loca, seu officia Referendariorum, & Correctorum, & Reuisoris, necnon functiones, & exercitia Scriptorum, qui viginti septem, & Procuratorum, qui viginti quatuor sunt quorumque procuratorum octo officia ad dispensationem pro tempore existentis maioris Pœnitentiarij pertinere noscuntur, in eodem pœnitentiariæ officio perpetuò supprimimus, & abolemus: eorumque Scriptorum, & Procuratorum rationem aliorsum habituri, illos omnes iam nunc ab ipso Pœnitentiariæ officio amouemus.

Officiariũ quidam inutiles expunguntur.

Ac dictum officium dehinc maiore Pœnitentiario, Regente, Datario, vno Correctore, vno magistro in Theologia, vno Doctore in Decretis, duobus Procuratoribus, duobus Scriptoribus, & vno Sigillatore (quos pro futuris rebus, & negotiis illius satis esse duximus) perpetuò constare volumus.

Illorumque omnium officiorum in ipso Pœnitentiariæ officio constitutorum venditionem, aut quamuis aliam ad voluntatem tacitam, vel expressam ea dimittentium dispositionem, expressè prohibemus: sed illa omnia Probis, & Peritis gratis omninò, & sine aliqua dimittentium, aut aliorum quorumcunque acceptione concedantur

Pœnitentiariũ officium est personale.

concedantur quod si secus factum fuerit,quæcunque concessione de illis pro tempore factæ,nullius sint roboris,vel momenti.

Præterea statuimus,& ordinamus,vt deinceps in perpetuum maior Pœnitentiarius officium suum per seipsum exerceat:quare sit Presbyter,magister in Theologia,seu decretorum Doctor,& si causa legitima à Romano Pontifice admissa,absens,seu impeditus fuerit, vnum alium ex sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus prædictis qualitatibus insignitum sibi pro Pœnitentiario surroget: qui interim hoc munus etiam per seipsum prosequatur:literásque non Pœnitentiarij delegantis,sed suo proprio nomine iubeat expediri.

Officiorum prohibetur nundinatio.

Similiter Reges,Datarius,Magister in Theologia, & decretorum Doctor viri eximia doctrina præstantes,casuumque conscientiæ periti.

Item Corrector in decretis stylo, cæterisque Pœnitentiariæ rebus diligenter versatus,& instructus.

Ac etiam Sigillator probatæ vitæ,& vti id munus postulat omnium officij expeditionum peritus

Qui omnes maioris Pœnitentiarij cura & sollicitudine delecti, & à Romano Pontifice confirmati,ad suum quisque officium admittantur.

Procuratores quoque,& Scriptores, prædicti vita, moribusque integris ornati ad suum quique officium exercendum idonei.

Quales esse debeant Regens, Datarius & Theologiæ magister Corrector Sigillator, Scriptores & procuratores.

Adhæc omnes prædicti officij ministri, etiam Procuratores, & Scriptores sint Presbyteri, vel certè in aliquo ex sacris ordinibus constituti, huiusmodi arcanorum continentissimi: quorum etiam iuramento de fidelitate præstando adscribatur,quod nec occultos casus huiusmodi,nec personas vnquam cuiquam extra officium reuelabunt:qui secus fecerint,non leuius quam Presbyteri peccatorum confessiones prodere audentes,puniantur.

Procuratoriæ autem, & Scriptoriæ officia ita demum à maiore Pœnitentiario illis concedantur, qui prius à Regente, & Correctore super vita,moribus, ætate, scientia,& aliis qualitatibus requisitis diligenter,ac propositis edictis,& mora sex dierum præcedente per concursum examinati, & idonei comprobati fuerint:alioquin omnes concessiones, etiam si à Romano Pontifice ex aliqua causa pro tempore factæ fuerint,pro irritis habeantur.

Officiales Pœnitentiariæ debent esse in sacris ordinibus cōstituti, iudicio maturi, & arcanorum continentissimi.

Omnes verò supradicti officia sua per seipsos cum diligenter, tum etiam fideliter exerceant,solique præsentes & actu exercentes nisi legitimè impediti, & fructus & emolumenta percipiant: quorum singulis certum, statumque aliunde stipendium cuique conueniens assignare intendimus:quo solo contenti esse debeant, nihilque aliud etiam sponte oblatum, à partibus, aut aliàs siue pro expeditionis celeritate, siue pro alio extraordinario labore,tam procurando, quàm scribendo, aut recognoscendo,capere possint,quicunque secus fecerint officio suo huiusmodi priuati excommunicationis quoque sententia innodati ex ipso censeantur:cuius absolutionis beneficium ab alio,quàm Romano Pontifice (excepto mortis articulo) nequeant obtinere.

Vt autem negocia vniuersa qua decet puritate, & diligentia dirigantur, prædictus Regens petitiones, casusque omnes ad prædictum officium deductos in primis examinet diligenter: quæque perspicua, & secundùm communem in eodem officio cursum absque difficultate expediri consueuerunt, eadem expediri iubeat: nihilque omninò vel ordinatum, aut clausum, nisi prius ab ipso recognitum & probatum,Procuratores expedire incipiant:Dubia verò vel obscura, vel difficultate obstructa, Regens ipse ad maiorem Pœnitentiarium referat, vt diligentius examinentur: demum in eius signatura proposita, cum maturo omnium iudicio decidantur.

Stipendiis sint contenti, & nihil vltra etiam à sponte offerentibus accipere debent sub pœnis hic expressis.

Cæterum materiæ omnes siue conficiendæ, siue scribendæ inter procuratores, & Scriptores,cura sigillatoris æqualiter diuidantur.

Sed vt literæ prædictæ stylo suo conscriptæ, sanæ & incorruptæ emittantur Corrector prædictus, antequam illæ scribantur,schedulas siue minutas earum à prædictis Procuratoribus conficiendæ, cum supplicatione expedita diligenter recognoscat,examinet,& corrigat,vt inde literæ ipsæ mundæ,& integræ,rasurisque

Regentis Pœnitentiariæ officium.

prorsus

Correctoris. prorsus carentes expediantur. Itemque super omnibus materiis tam ordinariis, quàm extraordinariis supplicationes, vbi illis opus erit, in totum expediri debeant prius quam ad expeditionem literarum super illis quoquo pacto procedatur.

Sigillatoris. Denique Sigillator prædictus literas omnes eatenus recognoscat, vt manus requisitæ illis appositæ sint: & eorum datæ cum libello supplicationis concordet: deinde ipsius sigillo Pœnitentiariæ obsignet, obsignatas, & in totum gratis vbique expeditas, tunc demum eas procurantibus resignet.

Expeditio literarum gratis fieri debet. Illud autem sanctè & inuiolabile apud officium prædictum volumus obseruari: vt nihil prorsus pro literarum confectione, & expeditione, nec aliàs etiam pro charta, atramento, cera, capsula, cordulis, aliisque rebus ad ipsam expeditionem pertinentibus exsoluantur: rationem aliunde habituri, vnde hæc omnia, simulque ministrorum omnium stipendia debeant comparari.

Sigillator custos omnium scripturarum pœnitentiariæ. Sed ne quid rerum dictæ Pœnitentiariæ lapsu temporis pereat, neglectúmve iaceat, Sigillator ipse omnia exemplaria, literas, scripturas, & instrumenta quorumque priuilegiorum, facultatum, concessionum, prohibitionum, reformationum, & cæterorum omnium dictum officium Pœnitentiariæ in vniuersum, & priuatim concernentium, fideliter ac cum periculo suo asseruet; deque his omnibus authenticum inuentarium, ac regestum conficiat: cui quicquid postea additum, statutum, concessum, vel vetitum erit, illud totum qualecunque quamprimum adscribatur: & sic deinceps hæc omnia in futurorum Sigillatorum fidem cum eisdem conditionibus, & periculis deponantur.

Officialium iuramenta. Ad retinendam vero in dicto officio puritatem, & confirmandam singulorum fidem, districtè præcipimus, vt iuramenta quæ in admissione officialium requiruntur, ad præsentem nostram reformationem accomodata quotannis in manibus dicti maioris Pœnitentiarij debeant irritari.

Monemus insuper omnes & singulos supradictos, vt caueant diligenter, ne in officiorum suorum exercitio fraus, vel dolus quoquo pacto admittantur, vel captio inducatur: neue ipsi partibus quicquam dolosè, & fraudulenter suggerant, quò faciliùs optata impetrare possint: sed solùm petitiones iustas, rationabiles, & *Inobedientium pœna.* honestas recipiant, & proponant. Quod si dolum, vel fraudē fecisse, aut quidquam vel minimum pro labore, aut aliàs quoquo modo accepisse conuicti fuerint, præter illas censuras, & pœnas, quę contra talia admittentes quomodocunque propositę sunt, in pœnam priuationis officiorum suorum incurrant, & ad futura inhabiles, infamesque reputentur: prout nos illos priuatos, inhabiles, & infames declaramus eo ipso.

Decretum irritans. Decernentes ex nunc irritum, & inanè, quidquid secus super prędictis, aut eorum aliquo à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Clausula derogatoria. Non obstantibus nostra de non tollendo iure quęsito & aliis Apostolicis constitutionibus, ac de certo officiorum prędictorum numero etiam pluries à Romanis Pontificibus reducto, necnon officij Pœnitentiarię huiusmodi iuramento, cōfirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, vetere stylo, & consuetudinibus quantocunque tempore obseruatis cęterisque contrariis quibuscunque.

Depulsa igitur omnis auaritię fœditate, pro se quisque piam, castamque mentem ad impositum sibi munus pro Dei ęterni gloria, & Christi fidelium salute acriter intendat: & pro virili parte conetur, vt cuncta prospera, & hoc tanto officio digna succedant: sedesque apostolica pro bene gestis condignæ laudis præconio in singulis Christiani orbis partibus plenius celebretur: Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę, millesimo quingentesimo sexagesimo nono, Quintodecimo Cal. Iunij. Pontificatus nostri, Anno Quarto.

Quam turpiter Romanæ *sedis sanctitatem proscindant* Hæretici *ex eo videre est quod nugentur vbique omnia licere* Romæ *precio, & quodlibet facinus certis nummis expiari. Longe aliud factum se habet, vt ex hac Pij V. constitutione colligitur, qua omnes abusus (siqui* hactenus

hactenus steterint) pœnitentiariæ extinguntur, tolluntur, & cohibentur, tam sanctè & grauiter vt nulla calumniandi vis relicta sit subdolis istis calumniatoribus aut iniquis censoribus. Tantum abest vt rem spiritualem summus Pontifex deducat in æstimationem quinimo prohibet ne quidquam sumatur aut accipiatur pro expeditione cera, charta, sigillo literarum, dispensationum, absolutionum & gratiarum huiusmodi. In hoc tamen exploduntur stolidi illi hæretici qui somniarunt hæc conuicia in sedem Apostolicam vt dicant pœnitentiariæ officium esse simoniacum quoddam figmentum in quo authoritate Papæ omnium peccatorum condonationes elargiantur constituto pretio. Hoc diplomate horum tenebrionum maledicentissima ora obserata sunt.

XXXII.

Iudæorum ab omnibus locis ditionis S.R.E. exterminium & exilium.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam

HEBRÆORVM gens sola quondam a Domino electa, quæ diuinis eloquiis infusa, cœlestium mysteriorum particeps esset, quantum ceteris omnibus gratia, & dignitate excelluit, tantum postea incredulitatis suæ merito contempta, & neglecta in præceps meruit deturbari, quod adueniente temporis plenitudine perfida & ingrata suum Redemptorem indigna morte peremptum impiè reprobarit. Amisso namque sacerdotio, legis auctoritate adempta, propriis deiecta sedibus, quas tamquam lac, & mel fluētes, clementissimus, & benignissimus Deus iam inde à prima ipsius gentis origine illi præparauerat, terrarum Orbem tot iam sæculis pererrans, inuisa, probris contumeliisq; omnibus obiecta, fœdas, & infames quasque artes, quibus famem tolerare possit, haud secus quam vilissima mancipia, cogitur attrectare. Sed Christiana pietas hunc ineluctabilem casum in primis commiserans, illam humanius satis apud se passa est diuersari, vt scilicet crebro illius intuitu passionis Dominicæ memoria fidelium oculis frequentius obuersetur, simúlque ea exemplis, doctrina, monitis, ad conuersionem, & salutem (quæ reliquiis Israel, Prophetæ oraculo futura est) amplius inuitetur: à qua, si Christianorum sedibus explosa, ad eas gentes quæ Christum non norunt diuerteret, magis magisque aliena redderetur. Verumtamen illorum impietas pessimis omnibus artibus instructa, vsque eo processit, vt iam pro communi nostrorum salute expediat tanti morbi vim celeri remedio prohibere. Nam vt tam multa vsurarum genera omittamus, quibus Hebræi egentium Christianorum substantiam vsquequaque exinaniuerunt, perspicuum satis putamus eos furum, & latronum receptores, atque participes, qui quasque res ab iis surreptas, & interuersas non modò profanas, sed etiam diuino cultui seruientes ne internoscantur, aut ad tempus supprimere, aut alio transferre, aut omninò transformare conantur, plerique etiam specie tractandæ rei proprio exercitio conuenientis, honestarum mulierum domos ambientes, multas turpissimis lenociniis præcipitant, quodque omnium perniciosissimum est, sortilegiis, incantationibus, magicísque superstitionibus, & maleficiis dediti quamplurimos incautos, atque infirmos Satanæ præstigiis inducunt, qui credant euentura prænunciari, furta, thesauros, res abditas reuelari, multáque præterea cognosci posse quorū ne inuestigandi quidē facultas vlli omnino mortalium est permissa. Postremo cognitum satis, & exploratum habemus, quàm indignè Christi nomē hæc peruersa progenies ferat, quàm infesta omnibus sit, qui hoc nomine censentur, quibus denique dolis illorum vitæ insidietur. His, aliísque grauissimis rebus adducti, & augescentium quotidie ad Ciuitatum nostrarum perniciem scelerum grauitate permoti, cogitantes præterea supradictam gentem præter mediocres ex oriente commeatus nulli Reipublicæ nostræ vsui esse, nostris verò populis qui præsertim à nobis aliquanto remotiores sunt, conducibilibus fore illius nomen flagitia miserias aliunde ad se relatas audire, quàm vllo charitatis stimulo eam in suo deinceps sinu vt antehac confouere auctoritate præsentium præcipimus, vt omnes & singuli vtriusque sexus Hebræi in omni ditione nostra temporali, & sub ea consistentium Ciuitatum, Terrarum, & locorum domicellorum, Baronum, aliorúmque dominorum tempora-

Iudæorum populus Dei electus ob incredulitatis & perfidiæ reatum vbique neglectus.

Quare Iudæi inter Christianos commorari patiantur.

Iudæi præter vsuram: sortilegia, & incantationes exercent.

lium, etiam merum, & mixtum Imperium, ac vitæ necisque potestatem, & quamcunque aliam iurisdictionem, at exemptionem habentium, de ipsis omnino finibus intra trium mensium spatium postquam præsentes literæ hic fuerint publicatæ, omninò excedant. Quibus præteritis quicunque siue incolæ, siue peregrini, siue præsentes, siue futuri in quacunque dictæ ditionis Ciuitate, Terra, vel loco, etiam Domicellorum, Baronum, Dominorum, & aliorum exemptorum prædictorum quandocunque inuenti fuerint rebus omnibus spolientur, & Fisci iuribus applicentur, mancipia Romanæ Ecclesiæ fiant, & in perpetuam seruitutem asserantur, dictáque Ecclesia illud idem ius in eos quod cæteri Domini in seruos, & mancipia, sibi debeat vendicare (Vrbe Roma, & Ancona dumtaxat exceptis) vbi eo solos Hebræos, qui nunc eas habitant, ad prædictam memoriam amplius excitandam, persequendásque cum orientalibus negotiationes, mutuósque commeatus cum eisdem permittimus tolerandos, cum eo tamen, vt nostras, & prædecessorum nostrorum, aliásque canonicas de eis constitutiones studeant obseruare, sin minus, in pœnas omnes quæ dictis constitutionibus continentur, quásque ad hoc innouamus, eo ipso incidant. Futurum enim speramus eos qui præsertim nostro, & huius sedis conspectui proximi sunt, noxæ metu à malefic.is temperaturos, & interdum aliquos (vti antehac nostro quoque hortatu satis multis contigit) lumen veritatis cum gaudio agnituros. Sed neutri a l alteros, nec in alium dictæ ditionis locum vllo tempore demigrent, nec proficiscantur, neque quempiam ex proscriptis ad se recipiant, si seruitutis iugum, & supplicia voluerint euitare. Iubemus igitur omnium Prouinciarum, Ciuitatum, & locorum dictæ ditionis Legatos, Gubernatores, Præsidentes, Prætores, & Magistratus, ac etiam locorum ordinarios, necnon Domicellos, Barones, Dominos, & exemptos supradictos, ac quotiescunque alios ad quos id pertinet, vt quisque pro se, nulla alia à nobis expectata iussione, aut mentis declaratione omnia prædicta quamprimum exequantur, & caueant diligenter vlli posthac Hebræi ad ipsas Prouincias, Ciuitates, & loca etiam Domicellorum, Baronum, & aliorum prædictorum ex quacunque causa amplius accedant. Quicunque vero etiam de iis qui Romæ, & Anconæ nunc sunt, excurso trimestri proximò inuenti in quacunque dictæ ditionis parte, etiam quæ Dominij temporaliter eorumdem Domicellorum, Baronum, Dominorum, & exemptorum sit, statim Ecclesiæ prædictæ mancipati in seruitutem perpetuam coniiciantur, quorum etiam ceruicibus grauiores pœnas impendere significamus, vt ceteri eorum exemplo discant quanti fuerit hanc nostram prohibitionem temerè neglexisse. Non obstantibus prædictis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, legibus, Communibus, & municipalibus Prouinciarum, Ciuitatum, & locorum prædictorum, necnon Cameræ Apostolicæ iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, & conuentionibus cum Hebræorum prædictorum vniuersitate etiam sub fide publica pactis, priuilegiis quoque, indultis, exemptionibus, & literis Apostolicis omnibus, ac etiam prædictis Domicellis, Baronibus, & Dominis, ipsorumque Ciuitatibus, Terris locis, & populis per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, & sedem prædictam, etiam Motu proprio, & ex certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, ac alias quomodocunque & sub quibuscunque tenoribus, & formis, & ex quibusuis causis, etiam onerosis, ac cum restitutionibus præseruationibus, derogatoriarum, derogatoriis, aliisque fortioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis in genere, & in specie quotiescunque concessis, confirmatis, & sępius iteratis vicibus innouatis. Quæ omnia & singula etiam si de eis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales mentio, seu quæuis alia expressio habenda foret, tenores huiusmodi ac si de verbo ad verbum insererentur pręsentibus pro expressis habentes, quatenus prędicta impedire, vel differre, aut alias illis obesse possent, harum serie de simili potestatis plenitudine specialiter & expressè reuocamus, & abolemus, viribusque, & effectu prorsus carere, ac quicquid secus per quoscunque scienter, vel ignoranter attentari, contigerit, irritũ, & inane decernimus, cęterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem vt pręsentium, exempla

Iudæi iubentur intra tres menses vertere solum & discedere ab oris dominij Romana Ecclesia.

Temporibus huius Pontificis quidam Iudæi Christianam fidem susceperũt, Surio, & Genebrardo, testibus.

Huius constitutionis exequutionem curare debent Barones & gubernatores.

Clausula derogatoria.

pla etiam impressa edantur, eaque Notarij publici manu, & cuiuscunque curię ecclesiasticę, aut Prælati sigillo obsignata eadem illam prorsus fidem vbique locorum faciant, quam ipsę pręsentes facerent, si essent exhibitę, vel ostensę. Nulli ergo &c. Si quis autem &c.

Datum Romę apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo sexagesimo octauo, Quarto Cal. Martij, Pontificatus Nostri Anno Quarto.

Vaticinia Iudaeorum excidij frequentißima sunt in sacra scriptura. Nihil aliud conqueruntur, Ieremias, Isaias, & cæteri Prophetæ qui tristißimis elegiis futuras miserias induratißimi, & pertinacißimi populi dolent. Nihil valuerunt monitiones, nihil tot Prophetarum ad saluberrimam viam consilia: Excæcati sunt sicut scriptum est. Dedit illis Deus spiritum compunctionis, oculos, vt non videant, & aures, vt non audiant vsque in hodiernum diem. Et Dauid dicit, Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, & in captionem, & in scandalum, & in retributionem obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurua. Qui locus post Psaltem ab Apostolo relatus à septuaginta interpretibus ita legitur. Incrassatum est cor populi huius & auribus grauiter audierunt, & oculos suos compresserunt, ne fortè videant oculis suis, & auribus suis audiant, & corde intelligant, & conuertant se, & sanem illos. Textus sic conspicitur Hebraicæ veritatis.

הַשְׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה וְאָזְנָיו הַכְבֵּד וְעֵינָיו הָשַׁע פֶּן יִרְאֶה
בְעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמָע וּלְבָבוֹ יָבִין וָשָׁב וְרָפָא לוֹ׃

Non idolatriæ flagitium, non prophetarum, sed Meßiæ cædem illis tantam malorum congeriem attulisse credimus. Hoc crimen veluti maiestatis ad posteros emanauit, lepra illa hæreditario iure transit ad infidelem illam colluuiem. Nec est quod ignorantia seipsos excusent, sui vulneris causas ignotas esse, hæc meritò patiuntur, quoniam exacerbauerunt Spiritum Sanctum Domini. Parua esse equidem mala illa, quæ Iudæi perpeßi sunt in captiuitatibus videbuntur, si cum his quæ post Christi mortem pertulerunt conferantur. In illis statuta fuit meta, & tempore consumptus dolor, in hac mors est solatium & vita supplicium, perpetuò deterior & periculosior inualescit morbus. Priores calamitates certum habuerunt exitum hæc nullo fine præscribitur. Si quis igitur eiusmodi calamitatum differentias conquirat, nimirum quinque reperiet. Principio antiquiorum calamitatum, quæ acciderunt Iudæis ante Domini nostri ortum, tres fuerunt omnium grauissima, & super alias memorabiles, prima fuit Aegyptiaca, secunda Babylonica, tertia, quam sub rege Antiocho Epiphane, tempore Machabæorum Iudæi tulerunt. Inter quas & præsentem Iudæorum calamitatem, quinque vt dixi notari possunt discrimina. Nam primò, illas Deus & venturas prædixit, & quanto tempore duraturæ erant, præsignificauit: siquidem, vt est in libro Genes. cap. 15. prædixit Deus Abrahæ, posteros eius peregrinaturos in Aegypto, seruituróque annis quadringentis: his autem exactis, excußóque seruitutis iugo, terram Chanaan poßeßuros, Babylonicam captiuitatem, prænunciauit Deus per Hieremiam, vt ab eo scriptum est, cap 25. & 29. tempus quoque eius captiuitatis, annorum duntaxat septuaginta futurum prædixit. Miserabilem cladem & calamitatem, qua afflicti contritique sunt ab Antiocho, & futuram, & tribus annis ac dimidio mansuram, prædictum est à Daniele ca. 8. sui vaticinij. Hanc verò calamitatem, qua tamdiu toto orbe conflictantur Iudæi prænunciauit quidem hoc loco Gabriel euenturam, sed finem eius non indicauit: quo silentio, & durationis eius reticentia, satis ostendit nullo eam tempore terminandam. Quinimo, non obscurè id demonstrauit, cùm dixit, desolationem vrbis templi, & Iudaicæ gentis captiuitatem, vsque ad consummationem & finem permansuram. Postea, longißima priorum captiuitatum, fuit Aegyptiaca quæ tamen centum quinquaginta annos non exceßit. Loquor enim de seruitute & afflictione, quam in Aegypto Iudæi post mortem Ioseph pertulerunt: namque habitatio seu peregrinatio Iudaeorum in AEgypto quadringentis triginta annis definitur à Mose in cap. 12. Exod. Captiuitas autem Babylonica longè breuior fuit, videlicet septuaginta annos minimè supergreßa. At hæc Iudaeorum calamitas transactis iam vsque adhuc mille quingentis annis, nihilominus tamen sicut fuit ab initio, eodem nunc statu aut etiam peiori & miserabiliori permanet.

Fœlicißimus tandem illis miseriis datus est finis, ast desolatio illa qua premuntur

Iudæi hodie à Christo passo vsque ad sæculorum finem perdurabit, vt colligitur ex Danielis oraculo, & clade & excidio Vrbis Hierosolymitanæ sub Vespasiano & Tito comprobatur. Cuius miseriæ malorum Oceanum extorri, & profugo illo populo attulisse videntur. Hierosolymitani excidij testes sunt antiqui historiographi, qui illius luctuosissimi belli innumeras euentus. Peruia & notissima sunt omnibus. Taceo multiplicem & atrocissimam pestilentiam diu multúmque cùm innumerabilium hominum interitu, grassatam, tantámque famen, vt etiam matres filiorum suorum visceribus pascerentur. Taceo immanes ruinas, publicè priuatímque factas, vastissimáque incendia & alia mala, longè maiora existimatione hominum, & vel memoratu horrenda. Dicam tantùm breuiter de Iudæorum cæde eo bello facta: sanè incredibili: nisi Iosephus, spectator, nec minima eius belli pars, eam memoriæ prodidisset. Sic autem scribit cap. 16. & 17. lib. 7. de bello Iudaico. Captiuorum omnium qui toto eo bello comprehensi sunt, nonaginta & septem millium notatus est numerus. Mortuorum verò per omne tempus obsidionis, numerus vndecies centena millia comprehendit. Ex his vero, qui tanto exitio superfuere, qui proceri & formosi corporis erant, triumpho seruati sunt: residuæ multitudinis, septemdecim annos transgressi, in AEgyptum missi sunt, operibus destinandi; plurimos autem per prouincias Titus distribuit, in spectaculis, ferro & bestiis consumendos. Qui autem infra decimum & septimum ætatis annum erant, diuenditi sunt. Hæc Iosephus. Hanc funestissimam Iudæis calamitatem, altera, quinquaginta post annos, principatu Adriani imperatoris, consequuta est: eò tantùm minor, quòd ex priori calamitate minùs in ea gente superfuerat, in quod sæuiri posset. Narrat Eusebius lib. 4. cap. 6. historiæ ecclesiasticæ: innumerabilium Iudæorum tunc factam esse cædem. Atque vniuersæ genti Iudæorum, ex illo tempore, prorsus interdictum est, ne pedem in agrum Hierosolymitanum aliquando inferrent. Quin etiam legis decreto vetitum est, (nempe sic in mandatis dederat Adrianus) ne quisquam Iudæorum eò accederet, vnde vel prospicere vrbem Hierusalem posset. Cumque Hierusalem fuisset tunc Iudæorum gente orbata, & exteris hominibus frequentata ad honorem AElij Adriani victoris, veteri mutato nomine deinceps AElia appellata est. Sic Eusebius.

Inter alia multa & hoc narrat Iosephus, tantam fuisse obsessorum, partim fame, & pestilentia: partim seditiosorum ferro morientium multitudinem vt viæ, plateæ, cloacæ, fossæq́; cadaueribus complerentur: nec aliter quàm lutum, vel stercus, cadauera conculcarentur & proiicerentur. Et quamuis à primo institutum esset sumptu publico mortuos sepeliri, quod ex illis intolerabilis ac pestilens fœtor efflaret, tamen quia nec homines, nec loca innumerabilibus sepeliendis sufficiebant, in valles eos ex muro præcipitabant. Quas, circumiens Titus imperator, vbi plenas cadaueribus vidit, altámque saniem tabefactis è corporibus defluentem, ingemuit, & extentis manibus Deum testabatur, factum illud suum non esse. Hæc Iosephus lib. 6. de bello Iudaico cap. 14.

Hæc flagella, hæc malorum tonitrua minimè tamen potuerunt cæcitatem infidelissimæ huius gentis auferre, vel ad resipiscentiam cogere. Efferatissima & obstinatissima persuasione effascinati negant Messiam venisse. Ex Dyonisij Carthusiani in Danielem commentariis hic adscripsimus cuiusdam Rabbini Samuelis, ad Rabbinum Isaac Epistolam ab hinc sexcentis propè annis scriptam, quæ apprimè Iudæorum fabulas de futuro Messia aperit, cuius hæc verba sunt. Videtur Domine mi, Danielis prophetia, quæ scribitur 9. capite, iam completa esse: vbi sic dicitur: post sexaginta duas hebdomadas occidetur Christus, & veniet populus cum principe venturo: destruétque ciuitatem & domum: & erit consummata destructio desolationis perpetuæ. Et non est, Domine mi, dubium, quin destructio perpetua desolationis sit hæc captiuitas, in qua iam sumus. Nam iam sunt mille anni, & apertè dicit Dominus per prophetam, quod erit desolatio perpetua propter occisionem Christi, sicut est desolatio nostra post occisionem Christi. Non enim comminatus est desolationem perpetuam, nisi post occisionem Christi. Et si voluerimus dicere, quod ante occisionem Christi fuerimus in desolatione, respondent nobis Christiani, quod ante illam mortem non fuit desolatio nisi septuaginta annis, & post hoc, fuimus reducti in terram promissionis, & fuimus apud Deum in gratia & honore. Certè Domine mi, non video euasionem: de facto enim probatur nobis, quod postquam à reædificatione templi completæ fuerunt septuaginta hebdomades annorum, tunc fuit Iesus occisus à patribus nostris, & postea venit dux, scilicet Titus, & populus, scilicet Romani, & fecerunt nobis secundùm prophetiam istam. Hodie sunt mille anni, & nihilominus in ira Dei sumus; & tamen nos in ipso speramus, expectantes adhuc venturum Messiam,

& reuersuros

& reuersuros nos in terram promissionis, & ciuitatem atque templum instauraturos, futuri que in gratia & honore apud Deum: nec desolationem hanc fore perpetuam, sed temporalem. Heu mi Domine, non est ista excusatio, & euasio consona, & vana videtur talis expectatio? Hæc ille Rabbinus.

Longum hic esset enumerare Iudæorum clades, quas per tot secula, Christi Euangelio in orbe fulgente sustinuerint. Longam & diuturnam hanc captiuitatem, nec ipsi diffitentur præter spem illis accidere vnam hanc calamitatem, qua patrum nostrorum memoria affecti sunt, à Christianissimo illo Hispaniarum rege Ferdinando, huc afferre libet, quandoquidem hæc adeò atrox fuit, vt nihil vnquam fere vel tristius vel acerbius se passos nec ipsi quidem diffiteantur. Erat in Hispania iam olim ingens Iudæorum multitudo, illuc translata, cum primum gens illa è suis sedibus eiici cœpta erat, quod in lib. Chronicarum quas Seder holam vocant sic legitur.

בא אספסיאנוס והחריב הבית והגלה את ישראל
והרבה מבית דוד ויהודה לאספניא

Id est Venit Vespasia. & destruxit templum, transtulitque Israel & plurimos de familia Dauid & Iehuda in Hispaniam. Incredibile est quantopere creuerit gens impia in Hispaniis oris. Plurimum certè ibi poterant Iudæi multitudine, diuitiis, auctoritate, vt etiam metuendi viderentur. Expugnauerat iam Ferdinandus Granatam cum Bethica, in quam tanquam in Hispaniæ angulum Sarraceni sese abdiderant, éstque sic vniuersa Hispania Christi Euangelio acquisita. Secundam hanc victoriam Iudæos quoque ex Hispania facessere iussit. Mirum dictu est quanta fuerit Iudæorum emigrantium multitudo & quanta impiorum colluuione, & pudenda sentina, tum Hispania fuerint leuatæ. Aiunt supra quadringenta & viginti Iudæorum milia fuisse, qui Hispaniam multorum annorum patriam tum reliquerint. Atqui neque emigratio illa Iudæis innoxia erat, sed summa rerum omnium & hominum iactura illis stetit. Itaque multi naufragio, pestilentia quamplurimi, fame, maxima pars eorum absumpti sunt, vt Christianis etiam in tanta calamitate, in qua diuinæ iustitiæ gloria delectabat homines, tamen extrema adeo patientes, commiserationem faceret & dolorem. An putabimus in tanta infœlicis huius exercitus copia, nullos fuisse viros, qui tantam iniuriam armis propulsare non potuissent? Fuerunt quidem, vt opinor, multa milia. Sed ceciderunt iam olim acres illi Iudæorum spiritus, & manus metu torpuerunt, vt gladium fœmori accingere non possent. Emarcuit enim fœmur Iacob. Senserunt Iudæi ante Christum natum varias à variis gentibus clades, sed post filij Dei humanitatem, longè grauissimã supremã hanc ferunt, ex qua nunquã cap t ex rent, neque in integrũ restituentur.

Pius V. perpendens quantam malorum & criminum colluuiem ex hac hominum profugorum & exulum clade vrbi Romanæ remaneret, quot vsuris & extorsionibus Christianam Rempublicam vexarent, noluit eos iure hospitij longiùs in ditionibus status ecclesiastici commorari, & multis Romanis ciuibus reclamantibus quibus volupe erat fœnore Iudaico ditari & piscari in aqua turbida eos eiecit. Hinc miserè exules & vagi errant vbique nec certum habent solum, ita vt & Prophetiæ verissimæ comperiantur, & pulchrè à Prudentio Poeta Christiano dictum sit.

Exilis vagus, huc illuc, fluctantibus errat
Iudæus, postquam patria de sede reuulsus,
Suppliciumpro cæde luit: Christiq; negati
Sanguine respersus, commissa piacula soluit.

Neque cuiquam mirandum accidat, Iudæos hanc tam manifestam, testatámque oraculis prophetarum, atque suorum malorum experientia comprobatam, de Messiæ aduentu & morte doctrinam, non videre atque intelligere. Siquidem, hæc ipsa cæcitas, vna est de multis aliis, & quidem maximis Iudæorum pœnis, quibus illi propter necem Messiæ, à Deo puniti sunt. Duplici enim pœnarum genere mulctati sunt: vnum fuit corporale, & hoc triplex: amissio regni ac dignitatis perpetua vrbis ac templi desolatio, & sempiternum exilium, innumeris malis miseriisq; refertum. Alterum pœnæ genus fuit spirituale, tantò sanè grauius & exitialius priore, quantò & potioribus bonis eos spoliauit, & acerbioribus malis affecit. Et hoc duplex: excæcatio mentis & abduratio cordis, videlicet ad intelligenda credendaq; atque amplectenda quæ ad Messiam pertinebant. Reliqua sunt concionatoris non Commentatoris.

XXXIII.

Pœna retinentium beneficia in confidentiam.

PIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

Nouis fraudibus nouæ conſtitutiones eluduntur.

INTOLERABILIS multorum peruerſitas, qui ſacroſanctas conſtitutiones nouis quotidie fraudibus eludere nituntur, ſępe illarum auctores in neceſſitatem adducit cautius prouidendi, quo pertinacium animi ab improbis conatibus grauiore ſanctione propoſita reprimantur. Bene quidem & prouidenter fœlicis recordationis Pius Papa Quartus prędeceſſor noſter ad tollendam fiduciarię mancipationis beneficiorum eccleſiaſticorum corruptelam, ſtatuit, & decreuit, vt ipſo iure vacarent Eccleſię, Monaſteria, cęteráque beneficia Eccleſiaſtica in confidentiam à quibuſcunque, etiam Sanctę Romanę Eccleſię Cardinalibus, cuiuſuis perſonę contemplatione, vel intuitu recepta, liberam illorum diſpoſitionem ſibi, & Apoſtolicę Sedi reſeruando, Nec valerent ipſorum collationes, ſeu conceſſiones, nec fructuum, nec penſionum reſeruationes, nec facultates illas transferendi nec regrediendi, ſeu accedendi ad Eccleſias, Monaſteria, beneficia ſupradicta, illáque recipientes, fructus, penſiones, & alias res eorundem indebitè perciperent, Prohibens quibuſcunque etiam ſub cenſuris eccleſiaſticis, ne quid huiuſmodi amplius auderent. Ac etiam decreuit omnes & quaſcunque prouiſiones pręfectiones, collationes, commendas, & alias diſpoſitiones de Eccleſiis, Monaſteriis, & beneficiis. necnon reſeruationes fructuum, penſionum, rerum, & iurium, ac etiam transferendi, regrediendi, accedendi, & ingrediendi, aliáſque facultates, ſiue per ſe, ſiue per futuros Romanos Pontifices, etiã Motu proprio ac conſiſtorialiter, ſiue etiam per ordinarios collatores, etiam ad patronorum pręſentationem, cum interuentu confidentię huiuſmodi, ſiue expreſsè, occultè, ac de iure pręſumpto, & alias contra prędicta pro tempore factas, nullius momenti fore, nec cuiquam ſuffragari, ſed Eccleſias, Monaſteria, & beneficia huiuſmodi ipſo iure vacare, ac prędictę diſpoſitioni reſeruata eſſe, ſicq; per quoſcunque etiam per pręſumptiones, & coniecturas legitimas, & alias eorum arbitrio procedendo cum alioqui confidentias huiuſmodi in lucem erui, & probari non poſſe conſtaret, iudicari & diffiniri debere. Necnon irritum & inane quicquid ſecus contigeret attentari, quemadmodum confectis ſuper his literis ſuis plenius continetur, Veruntamen propter improbas multorum cupiditates prædicta, quæ ad purgandum hac pernicie Eccleſiam, & animarum ſalutem ab ipſo prædeceſſore edita ſunt, in multis deprehendimus viam aperuiſſe grauius delinquendi. Siquidem cum frequentibus plurium querelis pridem concitati, quod iudices in cauſis huiuſmodi confidentiarum expediendis remiſſiores eſſent, omnes & ſingulas cauſas ipſas vbicunque, & inter quoſcunque motas ad nos aduocauiſſemus, ac omnimodam huiuſmodi cauſarum præſentium, & futurarum, rerumque omnium ex ipſis reſultantium cognitionem nobis & ſucceſſoribus noſtris reſeruauiſſemus, & ſuper quibuſdam coram nobis proceſſum fuiſſet, variis inde, nec leuibus coniecturis intelleximus vitium quidem confidentiæ occultè irrepſiſſe, ſed pleriſque cauſis præſumptiones, & coniecturas, quæ ad illud probandum deducuntur, minime ſufficere, eiuſque rei cauſa plurimos qui ante literarum prædictarum editionem huiuſmodi confidentias exercebant, vbi cognouerunt obſtructam veritatem propter difficultates probandi in iudiciis confidentias ipſas contempta conſtitutione prædicta, Eccleſias, Monaſteria, & beneficia ſic recepta, vt prius retinere, alios, fructus, penſiones, & alias eorum exemplo ad ſimilia & grauiora ſidentius commoueri. Multi enim ipſa beneficia iure retinere nequeuntes, alij ne cogantur ad ſacros ordines, ad reſidentiam, ad incedendum in habitu clericali, vt ad bellum proficiſcantur, vt inimicos occidant, alij vt alieno nomine lites agant, aut defendant alij propter crimina incapaces, quidam vt purgato delicto, vel abſolutione conſecuta illa repetant, eadem in alios deponunt. & in pleriſque fructus ipſorum aut eis miniſtrantur, aut quibus ipſi ſtatuunt, ſæpe laicis, & inhabilibus, Plerique vel ſenes, vel infirmi, vt beneficia in domibus ſuis perpetuent, illa renunciarunt & renunciant in alios, qui vel profanam familiam cedentium de fructibus eccleſiaſticis alant, vel illa quamnum infanti-

In cauſis confidentiarum iudices remiſſiores.

Fraudulenta beneficiorum perpetuatio.

bus

bus,aut nascituris asseruent,facto interdum circuitu retrocessionis,cum reseruatione fructuum, & aliarum rerum,aut accessu, præsertim ab illis qui præstandorum iurium Cameræ Apost. sunt immunes,aliis beneficiis Ecclesiasticis onusti,aut Ecclesiastico ordini sese mancipare refugientes,aut merè laici beneficia Ecclesiastica aliis conferenda procurant,vt de illis postmodum ad libitum suum disponatur, fructus etiam percipientes illorum. Adhæc plerique ordinarij,& alij collatores, ac etiam patroni laici curant deponenda beneficia, vt fructus seu pensiones capiant eorundem,aliisque faciant ministrari. Alia item per multa eiuscemodi admittuntur,quibus immaculata rerum diuinarum puritas impiè violatur,disciplinæ ecclesiasticæ neruus corrumpitur,& imminens patratur exitium animarum. Quare nos volentes periculosam talium audaciam noui iuris subsidio cohibere, præsentium auctoritate statuimus, vt siquis quacunque auctoritate ecclesiam, vel monasterium,aut aliud beneficium ecclesiasticum qualecunque ex resignatione, vel cessione cuiuscunque personæ simpliciter,aut cum circuitu retrocessionis,cum regressu, vel accessu, etiam sola dimittentis intentione receperit, vt illa vel illud etiam in euentum regressus,vel accessus,eidem dimittendi vel alteri postea conferatur, aut illius fructus,vel eorum pars alij vel aliis concedantur,vel pensiones soluantur, ex eisdem hæc confidentia censeatur. Itidem si ordinarius, vel alius collator contulerit ante hac,aut conferat in futurum beneficium ecclesiasticum quouis modo vacans,ea conditione tacita,vel expressa,vt postea in alterum pro arbitrio Collatoris, seu alterius cuiuscunque contra iuris communis ordinationem disponatur siue vt de eo prouisus, fructus illius, vel partem ad vtilitatem vel libitum conferentis vel decedentis,aut alterius relinquat,& remittat, seu pensionem illi vel illis, quem vel quos idem collator,aut cedens,vel alius per se vel alium scripto,aut verbo iusserit seu significauerit,persoluat,& pariter si à patrono etiam laico,vel alteri præsentatori,seu electori contigerit aut contingat id fieri. Adhæc si clericus prædictæ Cameræ,aut Cardinalis,aut alius à solutione iurium ipsius Cameræ, vel etiam Cancelariæ Apostolicæ exemptus,post resignationem vel cessionem alicuius extranei,de ecclesia,monasterio, vel alio beneficio ecclesiastico in se, apostolica vel alia auctoritate factam & admissam,illam vel illud etiam confectis literis Apostolicis,& possessione apprehensa,in eandem resignantem vel cedentem, modico spatio interiecto,veluti duorum aut trium mensium retrocesserit, aut retrocedat in futurum,& ex illa retrocessione fructus ecclesiæ, seu monasterij, aut beneficij,vel eorum pars,seu quid aliud super illis reseruatum,aut regressus, & ingressus ad illam vel illud,ipsi clerico,vel Cardinali,aut alij exempto sit fueritue concessus. Postremò si quis crimine aliquo absolutus,aut cum quo super irregularitate dispensatum est denuo receperit quacunque auctoritate ecclesiam monasterium, vel aliud beneficium ecclesiasticum,quod ante,vel post commissum delictum, aut contractam irregularitatem dimiserit, in quibus horum casuum confidentiæ prauitas sit contracta,casusque huiusmodi literis prædictis comprehendantur,ac si illis specialiter expressi fuissent,licet ipsum confidentiæ crimen alterius tantum partis conscientia sit admissum. Ad probandum verò plenè confidentiarum abusum,inter alias etiam hę præsumptiones,& coniecturę habeantur legitimè. Videlicet. Si quis post cessam ab se ecclesiam,vel monasterium,aut benefici um,& publicatam resignationem,seu cessionem,captamque à successore possessionem sese in illa,vel illo, seu rebus illius,per se vel alium,seu alios de facto ingesserit,aut fructus perceperit, aut quicunque successor illi,vel eius propinquis ipsos,aut partem aliquam remiserit eorundem. Si recipiens beneficium constituerit dimittentem vel eius parentes, aut propinquos procuratores ad percipiendum, vel locandum fructibus perceptis, aut percipiendis donationem fecerit. Si vel sola procuratoris depositione, vel libris rationalibus mensariorum ex parte dimittentis, expeditio quæ personam recipientis concernit,prosecuta sit, simulque expensę pro ea necessariæ ab illo factę fuerint. Denique si quis pro concessione alicui facta,quacunque auctoritate de beneficio Ecclesiastico per se,vel alium,seu alios intercesserit,vel alias in negotio concessionis sese immiscuerit quoquo modo,deinde aliquid de fructibus talis beneficij de facto,etiam per manus professoris,ac etiam simplicis donationis titulo perceperit,

Immaculata rerum diuinarum puritas violatur.

Præsumptiones & coniectura legitima habentur aduersus cōfidentiæ abusus.

ceperit, seu de illo postmodum ad voluntatem intercessoris fuerit dispositũ quomodocunque. Testes autem de quaq; re singulares singulas probare valeant præsumptiones, & coniecturas, pluresque huiusmodi præsumptiones, & coniecturæ plenam probationem faciant in prædictis. Cæterùm criminosi, & cæteri omnes, qui ad prohibendum in casibus simoniæ testimonium recipi possunt, ad prædicta omnia admittantur. Sed ne quisquam etiam vana fiducia fretus, non intendendi contra se iudicio, in crimine perseueret, vtque hoc malum grauioris censuræ stimulo vsquequaque prohibeatur, omnes & singulos, qui hucusque Ecclesias, Monasteria, beneficia fructus, pensiones, aliásve res, intercedente hoc confidentiæ vitio receperunt, ac retinent, nisi statim ad se reuersi, & resipiscentes celeri dimissione sibi prospexerit, & quicquid tale admiserint in futurum, etiam omnibus & singulis aliis Ecclesiis, Monasteriis, dignitatibus, administrationibus, officiis, & beneficiis obtentis, quæ pariter sub dicta reseruatione comprehendi volumus, necnon fructibus, pensionibus, & aliis rebus Ecclesiasticis, ac etiam Romanæ Curiæ, & aliis officiis temporalibus præsentium auctoritate priuamus, & ad futura inhabiles decernimus, & in iuris subsidium excommunicationis sententia innodamus, à qua nullus, nisi in mortis articulo constitutus, ab alio, quàm à Romano Pontifice, absolutionis beneficium valeat obtinere. Nos enim aduocatione causarum huiusmodi, & reseruatione cognitionis illarum rerúmque omnium inde emergentium, nobis, & prædictis successoribus vt prædictum est facta causis illis dumtaxat exceptis, quæ iam coram nobis pendere noscuntur, ac etiam iis quas ratione Ecclesiarum, & Monasteriorum, quorum dispositio in Consistorio fieri consueuit, aut debet, itémque contra ordinarios, collatores, Episcopos, & alios Superiores prælatos, etiam Cardinales haberi contigerit, vti iam aliis nostris literis statutum est audiendis, decidendis, & terminandis, harum serie prorsus relaxata, decernimus ita deinceps quoscunque Iudices ordinarios & delegatos, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac prædictæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sublata eis, & ipsorum quicunque quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & auctoritate, vbique iudicari, interpretari, & diffiniri debere, necnon irritum & inane quicquid secus in prædictis per quoscunque, quauis auctoritate, scienter, vel ignoranter, contigerit attentari. Quocirca omnibus locorum ordinariis districtius iniũgimus, vt in suis quisque Ecclesiæ, Ciuitatibus Diœcesibus, & locis etiam exemptis, ad prædicta studiose attendant, & quatenus illis relaxauimus, in delinquentes seuerè animaduertant, si diuinæ Maiestatis iudicium, dictæque Sedis censurã voluerint euitare. In ceteris vero causis & negotiis (nobis & prædictis successoribus exceptis) eosdem locorum ordinarios præsentium auctoritate delegamus, vt gratia, & fauore postpositis, pro se quisque, cum venerit vsus, contra prędictos omnes sub ipsa exceptione comprehensos diligenter inquirant, suoque inquisitiones omnes sigillo obsignatas ad prędictãm Sedem quamprimum transferant, vt nos & prędicti successores in causis huiusmodi procedentes, quod iustum fuerit decernamus. Nos enim singulis ordinariis ipsis prędictos omnes, & quoscunque alios, etiam exeptos, etiã per edictum publicum, constito prius summariè, & extra iudicialiter, de non tuto ad illos accessu, citandi, & monendi, eisq; ac iudicibus ordinariis, & delegatis, aliísque personis quibuscunque, ne prędictorum executionem quoquomodo impediant, vel aliàs in illis sese interponant, etiam per simile edictũ inhibendi, eosdemque, ac alios contradictores, & rebelles, quoscunque per censuras, & pœnas Ecclesiasticas, ac omnia alia iuris, & facti remedia opportuna compellendi auxilium brachij sęcularis, quandocunque opus erit inuocãdi, ceteraque in prędictis omnibus, & singulis necessaria faciendi, & exequendi, plenam, & liberam tenore pręsentium concedimus facultatem. Non obstantibus fœl. rec. Bonifacij Papę Octaui prędecessoris nostri de vna, & in Concilio generali edita de duabus dietis, aliisque Apostolicis constitutionibus, & ordinationibus, quodque Episcopis, Collatoribus, & prelatis prędictis, etiam Cardinalibus, vel quibusuis aliis communiter, vel diuisim à prędicta sit sede indultum, vel in posterum indulgeri contingat, quod interdici, suspendi, vel excommunicari, aut contra indulta huiusmodi ad iudicium trahi non possint per literas Apostolicas non facientes plenam,

Confidentia criminis reos pœnis his expressis afficit.

Pius IIII. constitutionem edidit in Prælatos & Cardinales beneficia in confidentiam reseruãtes.

Ad quos causæ deuoluantur.

Clausula derogatoria.

plenam, & expressam, & ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, & quibuslibet aliis priuilegiis, indulgentiis, & literis Apostolicis, generalibus, vel specialibus, quorumcunque tenorum existant, per quę pręsentibus non expressa, aut in totum non inserta effectus pręsentium, aut attributę pręd'ctis ordinariis iurisdictionis explicatio, seu exercitium, vel executio impediri valeat quomodocunque vel differri & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris literis mentio specialis cæterisque contrariis quibuscunque. Literis prædecessoris huiusmodi nihilominùs in suo robore duraturis. Volumus autem, vt præsentium exempla etiam impressa edantur, eaque Notarij publici manu, & cuiuscunque Curiæ Ecclesiasticæ, eiúsve Prælati sigillo obsignata, eandem illam prorsus fidem in iudicio & extra vbique locorum faciant, quam ipsæ pręsentes facerent, si essent exhibitæ, vel ostensæ Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Annó Incarnationis Dominicę, millesimo quingentesimo sexagesimo nono. Cal. Iunij. Pontificatus Nostri Anno Quarto.

Tota hæc constitutio referta est pœnarum in varios beneficia possidentium abusus, quorum plus æquo copiosiorem seriem Ecclesia experitur & indies repullulascentem videt. Hæc remedio potius quam quærimonia exigēt. Nō potuit profecto Christi Ecclesiā maior inuadere calamitas, quàm dum victus prætextu, insatiabilis, quæ est, teste Diuo Paulo, radix omnium malorum, auaritia ministrorum animis insedit, quæ quoslibet quo indoctiores, eo impudentiores impellit ad ambienda munera Ecclesiastica. Quod quidem iam suo tempore exoriri ægrè ferēs vir sanctissimus & doctissimus Gregorius Nazianzenus, ita scribit in suo Apologetico: Pudet me aliorum, qui cùm cæteris nihilo sint meliores, atque adeò magnum quid esset si nō multo deteriores, illotis, vt dicitur manibus & profanis animis ad res sanctissimas se ingerunt, & priusquam digni sint ad sacra accedere, suggestum sibi vendicant, & circa sacram mensam se comprimunt ac trudunt, vt qui non exemplar virtutis, sed victus parandi rationem & materiam hunc ordinem esse existiment, neque munus rationi reddendæ obnoxium, sed magistratum cuius nulla est examinatio. Hactenus Nazianzenus, qui quod indigni se ad ordines ingerant ecclesiasticos, hanc statuit esse causam, quòd ordinem esse statuant victus parandi rationem & materiam. Hinc nobis profluxere tot beneficiorum collationes, & de beneficiis prouisiones, & cùm esset prouidendum ecclesiæ, prouideretur personæ, & licet dicatur beneficium dari propter officium, nihil tamen minus curetur quam officium, idémque, videatur & personæ cui prouisum est esse beneficium, & ecclesiæ quæ a pastore negligitur veneficium. Peccata hæc admodum grauia nemo esse diffitetur non tantùm connexa, sed etiam cohærentia beneficiorum multitudini. Guymerius refert in gl. ad verbum, censeatur. §. Insuper. de collat. in prag. determinatum quondam fuisse tempore Gulielmi Episcopi Parisiensis, per vniuersitatem Parisiensem, beneficiorum modum intra quem quisque consistere debeat. Maioribus nostris grauissimis viris tum visum est, duo beneficia, quorum vnum Parisienses libras. 20. valeret, ab vno teneri cum salute ac sine lethali noxa non posse, decretum hoc regnante D. Ludouico anno Christi 1238. quod annales Francorum, & aliæ historiæ tradunt. O frugi tempora! Nunc, creuerunt & opes, & opum furiosa libido. Ad ducentos aureos qui peruenit, & iam licèt, his contentus ad alia beneficia, per leges quidem pragmaticæ sanctionis, non aspiret. §. quòd si quis ex dictis. de colla. Si quo vitam honestè transigas, tibi contigerit ab ecclesia, vel aliunde, quid fur & sacrilegus res aliis debitas inuadis? Iure cogitur Episcopus ordinatis à se competentem assignare titulum quo viuant: si tamen de sua paterna hæreditate subsidium vitæ nequeant habere. cap. Episcopus. supra hoc tit. quod ol tinet (vt ibi scribit Inno.) siue quis expressè siue tacitè sit ordinatus sub titulo sui patrimonij, Innuens, quòd à diuitibus clericis non est exigendus titulus: competentis enim patrimonij dominus clericus sine alio titulo ad sacros promoueri potest. cap. Tuis. supra. Nec huiusmodi ditibus ecclesia prouidere debet, quibus sua sufficiunt, quod habet ecclesia (prout est à Prospero scriptum cap. 10. lib. 2. de norma ecclesiasticorum) omnibus nihil habentibus habet commune, nec aliquid inde eis, qui sibi de suo sufficiunt erogare debet: quando nihil aliud sit habentibus dare, quam perdere tantum clericos illos conuenit ecclesiæ stipendiis sustentari, quibus nulla parentum, vel propinquorum suffragantur bona. 1. q. 2. cano. clericos. & seq. In rebus ecclesiæ non habet Episcopus aliam potestatem, quam vt eas dispenset habentibus necessitatem: sibi nihil omnino sumere debet, nisi quod necessarium est: si ta-

mèn ipse, aut qui cum eo sunt fratres, in liguerint aliquo, id est, tantùm vt necessitatem non patiantur can. Episcopus. 10. q. 2. can. Ex his & seq. & can. vlt. 12. q. 1. Si priuatim possideas, quod tibi sufficiat, ecclesiasticam rem nullam debes vsurpare can. Quod autem 25. q. 7. Est vbi Gratianus sentit eos cogi debere, cessante necessitate, beneficiis renunciare, quibus necessitatem patientibus collata fuerant. 25. q. 2. in fin. q. Ex his etenim aliena rapere conuincitur (ait Hieronymus) qui vltra necessaria sibi retinere probatur. In prima. dist. 42. Hæc vera norma est: quam qui non seruat, ab Augustino, Iudæ proditori comparatur, improbo loculorum dominicorum expilatori, & in peculatum incidisse dicatur. can. quid ergo. 23. q. 4. Peculatus reus est, quisquis pecuniam sacram & religiosam abstulerit, interceperit, in rem suam verterit. l. 1. & 4. ff. ad leg. iul. pecul. Lex, ecclesiæ bona nomina Iesu Christi patrimonium, & Christi pecunias. 12. q. 2. can. 1. &. Quum secundum supra eodem. quas in pauperes & clericos distribui pro communi vtilitate voluit, non propriis cuiusquam vsibus & voluptatibus applicari. Aliter qui expendunt, vt fures ad restitutionem tenentur, ex auctoritate Arch. & Dom. §. 1. 44. dist. Feli. in c. Postulasti. de rescrip. cap. de quarta. de præscrip.

Ad hæc certè maledicta tempora peruentum est, vt & mulieribus (nescio quibus) promotiones ad beneficia & ordines quoscunque sacros pro bestiis terræ vestitis facilè concedantur, & si id modo aliquo fieri posset, vereor ego, ne id per eas ipsas fieri vellent. Sed satis est, quòd pro libito voluntatis hæc omnia facilè ab habentibus conferre illa antiqua maturitas in beneficiis ecclesiasticis, & sacris ordinibus conferendis? vbi nunc zelus domus Dei est? Quid est, qui ita confers, quod ad reddendam rationem pro inutili ecclesiæ omninò te adstringas? & dare animam pro anima velis? tales enim meo iudicio alacres, & voluntarij ad gehennam perpetuam properant: sistant gradum (quæso) & sibi consulant. Quid enim talibus proderit in illo die iudicij fuisse episcopos, abbates, dignitatésque alias habuisse in ecclesia, curam animarum, vel alia quæcunque ecclesiastica beneficia vocarique in hoc misero seculo ab hominibus Rabbi: & ob animarum detrimentum puniri à plus enim habenti, plus exigetur: quod constat ex verbis Matthæi 25. c. Domine quinque talenta tradidisti mihi &c. & Lucæ. 6, de villico diffamato apud suum dominum, qui inquiens illi. Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ &c. Quis alius est villicus, quam prælatus ecclesiæ pontificium, qui multa inter manus habet legitimè administranda? & de eis omnibus rationem redditurus? Caueat sibi quisque, si vult: quia quisque etiam suum onus est portaturus, & non solùm onus proprium, imo & quamplurimorum aliorum nec quis ex his verbis nostris stomachari debet cum neminem pulsemus specialiter. Ego enim omnes bonos arbitror quod si ita sit (quod faxit Deus) hæc præ oculis habent vt in eorum sancto proposito perseuerent, caueantque ne in errores & abusus quos diximus cadant sub pœna damnationis perpetuæ, & si qui tales sint (quod absit) putent errores suos corrigere quòd si non fecerint multò magis eis valuisset animalium brutorum fuisse pastores, quàm animarum. Nec, qui ita promotus est, maximè ad beneficia curata ecclesias, dignitates, per ignorantiam poterit se excusare, quia proprio iaculo seipsum confoderet quasi allegaret turpitudinem propriam: & sic non audiendus. c. 1. & c. inter dilectos de dona. c. cum super quæstione de conceß. præb. c. sicut. de testib. c. nemini. 15. q. 3. c. non sanè. 14. q. 5. l. cùm profitearis. C. de reuocandis. dona. l. transactione facta de transact. eodem lib. l. si seruus plurium ff. de leg. 1. & l. 2. ff. de conductione ob turp. caus. cum similibus. Et nedum ita ignorantes, & pueri simul, & quasi tales, qui adhuc pendere deberent à maternis vberibus quod in maximum ludibrium est ordinis clericalis: in Concilio Cartaginensi tempus vigintiquinque annorum ad ordinandos diaconos fuit statutum. c. placuit. 77. dist. & in Agathen. Concilio presbyteris, & episcopis tempus triginta annorum, & sic, vt in ætate perfecti viri essent. c. episcopus eadem dist. quod si aliter faciant episcopi à collatione ordinum suspendi debent. c. vel non est de temporibus ordinat. vt in quo peccauerunt, puniantur. c. qui & humanis & c. de viro. 12. q. 2. c. reuertimini. 16. q. 1. & l. si fugitiui. iuncta gl. ibi in verbo amputato. ff. de seruis fug. Cardinali verò ab eorum executione vsque ad ætatem legitimam sunt suspendendi. d. c. vel non est. & sic licet ordinati non sint in ætate legitima nihilominùs ordines recipiunt, sed eorum executio vsque ad legitimam ætatem suspenditur. c. ex ratione de ætate, & qualit. Et sic defectus ætatis non impedit ordinis collationem: sed tantùm earundem vsque ad legitimam ætatem exercitium. Adde ad hoc cap. consultationem. cap. sanè. c. cùm quidam de temporibus ordinandis. hodie tamen nihil horum inspicitur, sed passim docti, indocti, iuuenes, senes, & vt in summa agam, quicunque vult assumitur, vnde certè fit (vt frequenti experientia didiscitur) hoc reliquis christicolis, maximo esse

scandalo &

scandalo & plebis contemptu.

Non est quod quisquam mihi succenseat licentioris linguæ dicacitatem, quod in beneficiarios Sacerdotes indignus potissimum ita rigidus Censor videar. Solent enim quidam e arguere & reprehendere quibus carent. Dei & Ecclesiæ amor id facit, & innata pietas qua condolemus huius temporis vlceribus, non sic beneficia dispensanda esse censuerunt prisci Patres. Ambitus varios cuniculos, inextricabiles versutias cauponandi beneficia adinuenit absque ætatis, & prudentiæ discrimine. Quis non doleat Christi hæreditatem quasi successionis nō meritorum iure venari? Aucupantur puerulis beneficia quæ senes & doctos decerent, illa in confidentiam recipiuntur donec matura adoleuerit ætas. Sic factis iniquis adhibetur semper iustitiæ fucus. Siccine beneficia nepotantur, vt superius sub Pio IIII. diximus? Hinc etiam effectum est, vt cùm quispiam solutus canone Ecclesias aliquot possit obtinere amico suo gratificans, & nomen sui ei accomodans per fauorabile, sed scelestum nescio quod custodi nos *nundinatoriæ artis vocabulis vtendum est eam suscipiat Ecclesiam, quam vt qui nullos inde prouentus percipiat, nunquam adeat, aut ei ita reseruetur, vt absque functione officij, beneficij fructibus luxurietur.*

XXXIIII.

Rosarij Beatæ Virginis Mariæ Indulgentiæ.

PIVS Papa Quintus, Ad perpetuam rei memoriam.

CONSVEVERVNT Romani Pontifices, & alij Sancti patres prædecessores nostri cum bellis corporalibus, vel spiritualibus premerentur, aut aliis tentationibus vexarentur, quo faciliùs ab illis euaderent, & tranquillitatem adepti, Deo quietiùs, & feruentiùs inseruirent, & vacarent diuinam opem implorare, & Sanctorum suffragia per supplicationes, seu per Litanias deposcere, ac oculos cum Dauide in Montes leuare, certa spe confidentes, inde illis auxilia affutura. Quorum exemplo adductus, & Spiritusancto, vt piè creditur, afflatus Beatus Dominicus ordinis Fratrum Prædicatorum auctor, (cuius institutum, & regulam cum in minoribus essemus, expresse professi sumus) simili, qua nunc temporis occasione, quo Albigensium hæresis partes Galliarum, & Italiæ miseræ vexabantur, & tam multos excæcauerat sæculares; vt in Domini sacerdotes, & clericos sæuissimè furerent: leuans in Cœlum oculos, & Montem illum Gloriosæ Virginis Mariæ Almæ Dei Genitricis, quæ germine suo tortuosi serpentis caput obtriuit, & cunctas hæreses sola interemit, ac benedicto fructu eius ventris. Mundum primi parentis lapsu damnatum saluauit, & de quo sine humanis manibus abscissus est lapis ille, qui ligno percussus gratiarum aquas affluenter produxit, respiciens modum facilem, & omnibus peruium, ac admodum pium orandi, & præcandi Deum Rosarium, seu Psalterium eiusdem Beatæ Mariæ Virginis nuncupatum, quo eadem Beatissima Virgo salutatione Angelica centies, & quinquagesies, ad numerum Dauidici Psalterij repetita, & oratione Dominica ad quamlibet decimam cum certis meditationibus totam eiusdem Domini Nostri Iesu Christi vitam demonstrantibus, interposita, veneratur, excogitauit, excogitatum per S.R.E. patres propagauit, orandique modo prædicto per asseclas Beati Dominici fratres, videlicet ordinis prædicti diuulgato, & à nonnullis accepto, cœperunt Christi fideles iis meditationibus accensi, iis precibus inflammati in alios viros repente mutari, hæresum tenebræ remitti, & lux Catholicæ fidei aperiri, & ad hanc orandi formam pro locorum diuersitate Sodalitates per fratres eiusdem ordinis ad hoc à suis Superioribus legitimè deputatos institui, & Confratres in eis describi. Nos quoque illorum prædecessorum vestigia sequentes, militantem hanc Ecclesiam diuinitus nobis commissam his temporibus tot hæresibus agitatam tot bellis, prauisque hominum moribus atrociter vexatam, & afflictam cernentes lachrymabundos; sed spei plenos oculos in montem illum, vnde omne auxilium prouenit, leuamus, & singulos Christifideles ad simile faciendum benignè in Domino hortamur, & monemus. Vtque faciliùs modus ille ab omnibus cum ea, qua decet, deuotione, & mentis Religionisque Christianæ sinceritate amplectatur, auctoritatis nostræ partes, quantum nobis ex alto conceditur, fauorabiliter impartientes, mo-

Diuus Dominicus diuino numine edoctus Rosarij instituit.

Virgo germine suo caput antiqui serpentis atteriuit.

Meditatio & oratio coniunguntur in Rosario.

dum oran li & præcandi prædictum, omniaque, & ſingula indulta, indulgentias peccatorum remiſſiones, relaxationes immunitates, priuilegia, & aliàs gratias per quoſcunque Romanos Pontifices præ leceſſores noſtros, & dictæ Sedis, etiam de latere Legatos, ac alios Apoſtolica ad id auctoritate ſuffultos, iuſta præcandi modum prædictum orantibus, & Confraternitatibus, ſeu Sodalitatibus, ſub dicto Roſario inſtitutis, & illarum Eccleſiis, ſeu Altaribus, aut Cappellaniis, vel Confratribus, ac Sodalibus, tam Motu proprio, & ex certa ſcientia, ſiue in genere, vel in ſpecie, quam aliàs quomodolibet, etiam pluries conceſſa, confirmata, & innouata, quorum omnium, & ſingulorum tenores, & compendia, præſentibus haberi volumes pro expreſſis, & inſertis, eadem auctoritate harum ſerie perpetuo confirmamus & approbamus, ac illis perpetuæ, & inuiolabilis firmitatis robur adiicimus. Necnon potiori pro cautela, præmiſſa omnia eiſdem modo, & forma, quibus conceſſa reperiuntur, etiam perpetuo innouamus, Ac omnibus, & ſingulis Chriſti fidelibus vtriuſque ſexus Confratribus per dilectos filios modernos, & pro tempore exiſtentes, fratres ordinis prædicti in ſuis, & tam per eos, quam per alios Sacerdotes, etiam in aliis Eccleſiis a dilecto filio, etiam moderno, & pro tempore exiſtente ipſius ordinis Generali Magiſtro, vel eius Vicario dumtaxat deputatos, in huiuſmodi Sodalitatem, ſeu Confraternitatem Roſarij receptis, & deſcriptis, Eccleſias, Altaria, & Cappellas huiuſmodi viſitantibus, necnon Deo preces iuxta Roſarij modum prædictum effundentibus, quod omnibus, & ſingulis indultis, indulgentiis, peccatorum remiſſionibus, relaxationibus, priuilegiis, & aliis gratiis præfatis frui, vti, potiri, & gaudere, Necnon eiſdem Confraternitatibus, ſeu Sodalitatibus, quod illarum ad id deputati Confratres omnia, & ſingula oblationes, & legata, ſeu donationes, aut alias quouiſmodo, ſiue in teſtamento, ſiue codicillis, aut alia vltima, vel inter viuos volũtate illis relicta, & erogata, quæcũque quotcunque, & qualiacunque, etiam ſi ſpeciali nota digna ſint, percipere, exigere, leuare, & in Confraternitatum huiuſmodi pios vſus conuertere, etiam ordinarij loci, aut cuiuſuis alterius licentia deſuper minime petita, liberè, & licitè poſſint. Et inſuper quo quiſque ad ſe numero Confratrum præfatorum aggregandum promptior, & alacrior fiat, de Omnipotentis Dei miſericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius auctoritate confiſi, omnibus, & ſingulis Confratribus prædictis per deputatos prædictos deſcriptis, vere pœnitentibus, & confeſſis, qui prima vice, qua deſcripti fuerint, ſanctiſſimum Euchariſtię Sacramentum in aliqua Eccleſia, aut Cappella dictæ Confraternitatis perceperint, & vnam ſaltem quinquagenam Roſarij recitauerint, & pro tranquillitate Sanctæ Matris Eccleſiæ orauerint, necnon qui in mortis articulo conſtituti ſalutaris pœnitentiæ, & viatici Sacramento muniti fuerint, plenariam omnium, & ſingulorum peccatorum ſuorum indulgentiam, & remiſſionem miſericorditer in Domino concedimus, & elargimur. Qui verò in Reſurrectionis Domini Noſtri Ieſu Chriſti, & Annunciationis, ac Aſſumptionis eiuſdem Beatæ Mariæ præfatum Euchariſtiæ Sacramentum ſumpſerint, & partem Roſarij, vt præfertur, recitauerint, decem annos, & totidem quadragenas eiſdem autem Confratribus, qui in reliquis Domini Noſtri Ieſu Chriſti, & Beatæ Mariæ Virginis præfatorũ feſtis diebus, in quibus ſacra ipſius Roſarij myſteria recenſentur, vnã ſaltẽ Roſarij quinquagenam recitauerint, necnõ aliis omnibus, & ſingulis vtriuſque ſexus Chriſtifidelibus, etiam nõ Confratribus, quin in eiuſdem Roſarij Proceſſione, quę menſe quolibet fieri conſueuit, deuote interfuerint, & pariter Cõfratribus præfatis qui ipſum Roſariũ integrũ qualibet hebdomada deuote recitauerint, ſeptẽ annos, & totidem quadragenas de iniunctis ſibi pœnitentiis, etiã miſericorditer in Domino relaxamus. Decernẽtes Cõfratres, & alios pręfatos à quoquã deſuper moleſtari, Pręſentéſque literas de ſubreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis, aliòve vitio, aut intentionis noſtræ defectu notari, argui, vel impugnari, & limitationibus, ſub quibuſuis ſimiliũ, vel diſſimiliũ gratiarũ reuocationibus, alterationibus, ſuſpenſionibus, aut aliis contrariis diſpoſitionibus comprehendi non poſſe, ſed quoties illæ emanauerint, toties in priſtinum, & validiſſimum ſtatum reſtitutas, de nouo, etiam ſub poſteriore data per ipſos deputatos Confratres eligenda conceſſas, ac perpetuò validas, & efficaces eſſe, & fore, ſuóſque plenarios, & integros effectus

Pius V ad excitandum maiorẽ Christi fidelium deuotionem roſarij indulgentias & indulta omnia confirmat.

Confratres Roſarij oblationes & legata quæcunque recipere poſſe decernit vt conuertãtur in pios vſus confraternitatum.

Indulgentiæ conceſſæ à ſummo Pontifice confraternitatibus Roſarij.

Roſarium integrum qualibet hebdomada deuotè recitandum.

Clauſulæ præſeruatiuæ.

ctus sortiri debere; Et ita per quoscunque Iudices, & Commissarios, quauis auctoritate fungentes, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, & S.R.E. Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate & auctoritate, iudicari, & diffiniri debere, ac ex nunc irritum, & inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus quibusuis Apostolicis, ac in Prouincialibus, & Synodalibus conciliis æditis generalibus, vel specialibus, constitutionibus, & ordinationibus, ac Cancellariæ Apostolicæ regulis editis, & edendis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, quod præsentium transumptis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides tam in iudicio quam extra adhibeatur, quæ præsentibus literis adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Dat. Romæ, apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die decimaseptima Septembris, millesimo quingentesimo sexagesimo nono, Pontificatus nostri anno quarto.

Decretum irritans.

Clausula derogatoria.

De Rosarij Institutione & primordiis hæc circumfertur historia. Cum olim hæretica pestis grassaretur in Italia & Francia, præsertim ab hæreticis Albigensium, inter alia remedia quibus sanctissimus Patriarcha beatus Dominicus vsus est, sicut constat ex literis Apostolicis, ad extirpandas huiusmodi hæreses, hoc potissimùm remedio vsus est vt patrocinium implorarent sanctissimæ Virginis per eius deuotissimum Rosarium. Siquidem hæc est beatissima virgo de qua canit Ecclesia. Gaude Maria Virgo, quia cunctas hæreses sola interemisti in vniuerso mundo. Est enim hic orandi modus accommodatissimus omnibus hominum conditionibus & statibus, fidelis quidem non modò doctis, verùmetiam rudibus & indoctis: cuius quidem beneficio multa nobis atque amplissima à liberalissima Dei manu conferuntur beneficia, mutantúrque homines ex feris & crudelibus a barbaris moribus ad ciuilem & sanctum quendam cultum atque vitam. Cæterùm in huiusmodi sancta deuotione complexus est beatissimus Patriarcha noster Dominicus duplicem illum celeberrimum orandi modum, videlicet orationis mentalis, & vocalis. Vocalis enim orandi modus est cum recitantur ore quindecim Pater noster & centū ac quinquaginta Aue Mariæ, ad similitudinem psalterij Dauidis, vbi sunt centum & quinquaginta psalmi, vnde etiam factum est vt non modò Rosarium, verùmetiam psalterium appelletur. Recitatur etiam precatio Dominica quindecies ad similitudinem Cantici graduum, in quo sunt quindecim Psalmi. Mentalis autem modus orandi est cum contemplamur quindecim præcipua mysteria redemptionis nostræ. Reduxit autem beatus Dominicus ad tres partes orationem ipsam vocalem, datis vnicuique parti quinque Pater noster siue dominicas precationes & quinquaginta salutationes Angelicas, siue Aue Maria. Mentalem autem orationem vt rosæ assimilaretur distribuit in triplicia mysteria videlicet gaudiosa, dolorosa, & gloriosa, iuxta tria quæ reperiuntur in ipsa rosa, videlicet flores, spinæ, & folia. Quinque igitur mysteria gaudiosa quæ correspondent foliis, sunt ista. Annuntiatio, Visitatio, Natiuitas Domini, præsentatio eiusdem in templo, & inuentio etiam in eodem templo. Quinque mysteria dolorosa quæ correspondent spinis, sunt oratio Christi in horto, item flagellatio, corona spinea, baiulatio crucis, & denique crucifixio. Quinque mysteria gloriosa quæ correspondent floribus sunt ista, Resurrectio, Ascensio, missio Spiritus sancti, Assumptio virginis, denique Coronatio eiusdem. Tria igitur sunt Rosaria minima quæ constant vnum rosarium integrum, quoniam triplicia sunt mysteria quæ contemplantur in hac deuotione Rosarij. In huiusmodi autem triplicium mysteriorum recitatione siue meditatione ita nos gerere possumus, vt vel postquam tertiam Rosarij partem absoluerimus, quinque mysteria suo ordine contemplemur: vel etiam post singulas precationes dominicas, & decem salutationes Angelicas, mysteria sigillatim, suo ordine meditemur ac contemplemur. Quid autem excellentius excogitari potest ipsa precatione Dominica & salutatione angelica? Si quidem à Christo altera, altera verò ab Angelo contexta est. Ex his autem conflatur ipsum Rosarium, quod est instar paradysi cuiusdam, vel spiritalis zodiaci distincti sole, luna & astris suis, quæ quidem suos dant motus opportunos & conuenientes, potéstque per huiusmodi zodiacum spatiari anima ipsa deuota, efficiens & circunducens circulos suos, atque cōmemorās in meditatione huiusmodi mysteriorū. Nec verò solùm fructus amplissimos reportat in spirituali meditatione qui huiusmodi rosarium percurrit meditando eius mysteria verùmetiam indulgentias multas refert ac reportat concessas à variis summis Pontificibus,

quas quidem vbicunque obuias poterit quilibet videre. De his latius infrà vbi addam motum proprium Sanctissimi Gregorij XIII. de institutione festi sanctissimi Rosarij in memoriam felicissimæ illius victoriæ quam Christianorum exercitus reportauit de Turcis infensissimis hostibus Christiani nominis, quod festum institutum est celebrari prima Dominica Octobris, quo die contigit victoria illa sempiternis historiis dignissima.

XXXV.

Cosmus à Medicis Reipublicæ Dux, ciúsque successores magni Ducis titulo honorantur Pontificio munere.

In principes de republica Christiana benemeritos Pontificum fauor & beneuolentia.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. ROMANVS Pontifex in excelso militantis Ecclesiæ Throno disponente Domino super gentes & Regna constitutus post perlustratas suæ indefessę mentis acię Orbis Christiani Prouincias circumspecta sua prouidentia præclaros, ac Principes viros, qui de Sancta Sede Apostolica, fideque Catholica bene mereri videntur, singulari suæ benignitatis clementia, quantum sibi ex alto conceditur, augere, eosque insignibus, ornamentis, ac speciosis honorum titulis decorare, atque illustrare consueuit necnõ aliàs disponit, prout temporum, locorum, & personarũ qualitate pensata, conspicit in Domino salubriter expedire. Sanè cum nos his nostris luctuosissimæ tempestatis diebus animo nostro diu multumque grauissimo cum dolore versaremus, quot, & quantæ pestiferarum hæresum sectæ, quotidie

Ethruriæ prouinciæ commendatio.

vndique erumperent, diraque, & exitiosa perditorum hominum à fide Catholica aberrantium semina passim serperent, & vsquequaque propagarentur, omnia Italiæ loca circumspicientes, Ethruria Prouincia nobilitatis decore, & antiquitatis nomine à maioribus celebrata, cuius maxima pars quæ nobis, & ipsi Apostolicæ Sedi subiecta non est, ab omnibus ferè lateribus ditioni nostræ Ecclesiasticę contermina, atque coniuncta existit, nobis præcipuè occurrit, quam diuinæ primum bonitatis gratia, solicitudineque, ac vigilantia nostra, deinde præstantissimi, ac Religiosissimi eius principis virtute, consilio, diligentia, præ cæteris intactam, & in-

Ethrusci suppetias tulerunt apostolicæ sedi.

corruptam, ab huiusmodique perniciosa labe, & contagione sartam tectam conseruatam esse cõspicimus. Huc accedit, quod profectò magnopere nos mouet, Sedem Apostolicam, cum ob regionis vicinitatem, tum propter loci opportunitatem gratissima plerumque obsequia atque etiam commoda subministratis ab Ethruscis auxiliis à multis iam ante sæculis recepisse, idque complures Romanos Pontifices prædecessores nostros, & præsertim fe. re. Innocentium IV. Clementem

Cosmus Medices laudatus à religione & iustitia culta.

etiam IV. Gregorium X. Benedictum XI. Martinum V. & Leonem X. luculenter testatos fuisse, adeò vt tam eandem Prouinciam, quam eius Rectores, & Magistratus ob peculiarem eorum erga Romanam Ecclesiam deuotionem, & obseruantiam propenso, paternoque affectu, variis gratiis, honoribus ac priuilegiis iure cohonestandos, atque ornandos esse dixerint. Quibus rebus debita meditatione maturè consideratis, attendentes quoque in primis, quod dilectus filius nobilis vir Cosmus Medices Reipublicæ Floren. Dux maiorem, in dies suæ eximiæ virtutis splendorem, feruentioremque Catholicæ Religionis cultum, & in administranda iusti-

A liberalitate præsidij ferendi pro rege Gallorum aduersus hæreticos.

tię præcellens studium, ex eo tempore, quo imperare cœpit nusquam prætermissum, laudabiliter præseferre non cessat. Quod omnibus in occasionibus, nobis, ac prædecessoribus nostris, & Apostolicæ Sedi prompto, ac libenti animo obsequi semper studuerit. Quod nos, & eandem Sedem ab ipso nostri Pontificatus initio continuato debitæ reuerentiæ, honore coluerit, mandatis nostris filiali obedientia paruerit, honestis nostris petitionibus obsequentissimè morem gesserit. Quod à

Ab expectatione maioris virtutis incrementi.

nobis requisitus, cœpta nostra pecuniis, peditatu, equitatuque alacriter iuuerit, præsertim pro ferendo auxilio Charissimo in Christo filio nostro Carolo Francorum Regi Christianissimo, aduersus eius rebelles, & hæreticos, centũ [illegible] aureorum millia, vltra alia, illi mutuando, hortatu nostro id fecerit. Quod maiora, si vsus venerit, ad Catholicæ fidei defensionem, & incrementum [illegible] vltro pollicetur, Quod pro Inclyta eius in Deum pietate, Sup[illegible] annis, Mi-

[illegible] etiam

litiam Sancti Stephani ad sanctę fidei exaltationem, ac propagationem instituerit, bonis dirauerit, & ampliauerit. Quod vniuersæ propè Prouinciæ Ethruriæ imperscrutabili Dei iudicio ad summæ dignitatis potestatem ciuium Florentinorum assensu vocatus felicissimè præsit ac dominetur. Quod delatum sibi admirabiliter Principatum admirabilius regat, & moderetur, illumque incomparabili prudentia ac sapientia in pacis ac iustitiæ amœnitate ab ineunte eius ætate diligentissimè contineat & conseruet Quòd terra marique existat. Quod Piratis, facinorosis, sicariis, quietis, & otij turbatoribus, necnon nostris, & huius sanctę Sedis rebellibus, & aduersarij hostis acerrimus, scelerumque & delictorum seuerus vindex sit, Quòd numerosa ac frequenti populorum ei subditorum Deo benedicente multitudine, copiosis grandibusque redditibus, & amplissimis prouentibus gaudeat, & fruatur Quod validus peditum, & æquitum numerus in omnes vsus ei præsto semper esse possit. Quòd quamplures Florentissimas Vrbes, tam Cathedralium, quàm earum nonnullas Metropoliticarum Ecclesiarum dignitate insignes, ac studiorum generalium vniuersitatibus ornatas, munitissimos portus, validissimas arces, loca tutissima, triremium classem paratam, & instructam tam ad Tyrrheni sui maris, quam etiam ad nostræ oræ maritimæ tutelam habeat. Quod rerum omnium copia, ditionis amplitudine, locorum vbertate, continua vitæ felicitate, demumque gentis celebris admodum, & opulentæ viribus firmissimè subnixus vigeat. Quod cuncta hæc ipsa bona per immensam Dei omnipotentis benignitatem sibi elargita ad diuinum honorem & gloriam paratissima semper fore profiteatur. Quod absoluta potestate ratione liberi & directi dominij Florentini nemini sit subiectus, ita vt iuxtà distinctionem piæ memoriæ Pelagij similiter Roma. Pont. prædecessoris nostri vti Rex & magnus Dux ac Princeps meritò existat, & inter cæteros Magnos Duces, ac Principes re ipsa esse, censeri, & commutari possit, & debeat. Nos igitur tot ac tantis rationabilibus, dignisque de causis, clarissimis quoque ipsius Cosmi Ducis erga nos. & Sedem eandem meritorum, & officiorum monumentis inducti, firmaque spe freti, quod is, & eius successoribus collati nostri in eos beneficij memores debitam nobis, futurisque Romanis Pontificibus grato animo fidei ac deuotionis sinceritatem, perpetuò exhibere conseruareque studebunt, attendentes etiam quod sanè plurimi facimus, dictum Cosmum Ducem, ac dilectum filium nobilem virum Franciscum eius filium primogenitum arctis admodum affinitatis sanguinis & necessitudinis vinculis cum charissimo in Christo Filio nostro Maximiliano in Imperatorem electo, & maximis Christiani nominis Regibus coniunctos esse, eosque à nobilissima stirpe Medicea multis honoribus & titulis decorata, & ex qua tot illustres proceres, ac tres Romani pontifices prodierunt, ortum habere. Propterea eundem Cosmum Ducem specialibus fauoribus, & gratiis paternè benigneque prosequi volentes, ipsumque à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis à iure vel ab homine quauis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes, Motu proprio, non ad ipsius Cosmi Ducis seu alterius pro eo nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa scientia, maturaque deliberatione, & mera liberalitate nostris, ac de suppremæ nostræ Apostolicæ potestatis plenitudine tam dictorum prædecessorum, quam etiam Alexandri III. & Innocentij pariter III. ac Pauli IV. similiter prædecessorum nostrorum. Qui Portugalliæ, & Bulgarorum, ac Blanchorum, necnon Hiberniæ Reges, & vt tunc Dux Bohemię Rex in suis literis nominari possit, respectiuè crearunt, constituerunt, & concesserunt, aliorumque Romanorum Pontificum erga diuersos Principes exempla sequentes, vestigiisque inhærentes, vt potissimum cæteri Principes hoc exemplo inuitati ad bene de sancta hac Sede promerendum incitentur, eundem Cosmum Ducem; eiusque successores pro tempore existentes Duces perpetuis futuris temporibus in Magnos Duces, & Principes prouinciæ Ethruriæ sibi pro maxima illius parte subiectæ, & in ipsa prouincia respectiuè auctoritate Apostolica tenore præsentium creamus, constituimus, pronunciamus, & declaramus, Magnorumq; Ducum Ethrurię prouinciæ vt præfertur eius subiectæ nomine,

Ab erectione & institutione militiæ S. Stephani cuius priuilegia superiùs habentur sub Pio 4 const. His quæ pro.

Ab acerbissima flagitiosorum expugnatione.

Ab opũ, vrbium & populorum copia.

Stirps Medicea tres Pontifices Romanos protulit.

nomine, titulo, & denominatione extollimus,& amplificamus. Necnon eos dictæ Ethruriæ prouinciæ eis subiectæ Magnos Duces, & Principes ab omnibus nominari, appellari, inscribi, dici, haberi, censeri, & tractari debere volumus, præcipimus, ac mandamus, atque Cosmum Magnum Ducem, eiúsque successores præfatos omnibus & singulis exemptionibus, immunitationibus, libertatibus, fauoribus, præeminentiis, prerogatiuis, indultis, priuilegiis, aliísque quibuslibet gratiis, & honoribus quibus alij verè liberi, & directi Domini, ac Magni Duces, & principes etiam Ducali, aut alia quauis etiam maiori dignitate præfulgentes, ac quacunque libera & absoluta potestate fungentes, in genere vel specie, in quibuscunque locis, pompis, sessionibus, celebritatibus, cæremoniis, & actibus publicis vel priuatis, tam de iure, quàm de consuetudine etiam in Aula nostra Vaticana, & vbique terrarum, etiamsi aliqui alij Magni & similes Duces & Principes præsentes fuerint, quoquo modo vtuntur, fruuntur, potiuntur, & gaudent, seu vti, frui, potiri, & gaudere in futurum quomodolibet poterunt, & soliti sunt, non quidem ad illorum instar, sed pariformiter, & absque vlla prorsus differentia vti, frui, potiri, & gaudere posse, ac debere: Et insuper in euidens clarumque propensæ nostræ voluntatis erga dictum Cosmum Magnum Ducem testimonium, certamque dilectionis significationem cum amplioris quoque gratiæ, & fauoris prerogatiua, maximè dignum censentes, vt iuxta sententiam Clementis Quarti prædecessoris nostri prędicti, ex maiori decore ornatum, maioritas appareat dignitatis ipsum Cosmum Magnum Ducem & eius Successores huiusmodi Regali Corona, vt inferius depingi mandauimus, qua super eorum gentilibus insignibus ad illustrius, nobiliusque ipsorum decus, & ornamentum vti, eamque portare, ferre, & gestare, depingique & insculpi facere liberè & licitè possint, & valeant, motu, scientia, ac potestatis plenitudine similibus decoramus, exornamus, & insignimus, decoratosque, exornatos, & insignitos fore, & esse, Præsentesque literas de surreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, seu quocunque alio defectu ex quauis etiam quantumlibet iustissima, & vrgentissima, rationabilique causa nullo vnquam tempore à quoquam notari, vel impugnari posse, sed illas validas & efficaces perpetuò fore, & esse, suosque plenarios, totales, & omnimodos effectus sortiri posse ac debere in omnibus & per omnia ac si consistorialiter, & de fratrum nostrorum consilio factæ, & ipso Consistorio nostro secreto lectæ fuissent, sicque per quoscunque Iudices etiam Imperiali, Regia, Ducali, vel quauis alia excellentia, ac dignitate præditos, & alios Commissarios qualibet auctoritate fungentes, etiam causarum Sacri Palatij nostri Auditores, & Sāctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, sententiandi, diffiniendi, & interpretandi, facultate, & auctoritate, iudicari, diffiniri, & interpretari debere, ac quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus, & declaramus. Non obstantibus quibusuis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac Prouinciarum, Ciuitatum, & Locorum quorumlibet statutis, & consuetudinibus etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis illis, & quibusuis aliis personis etiam Ducibus, quibus forsan per Sedem Apostolicam concessum sit, quod priuilegiis, præeminentiis, fauoribus, indultis, & gratiis ad instar Magnorum Ducum, perinde ac si ipsi Magni Duces realiter, & cum effectu essent, vti, & gaudere possint in genere vel in specie, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, & quantumcunque efficacissimis clausulis, & decretis quomodolibet concessis, confirmatis, & innouatis (Quibus omnibus etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum mentio seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua exquisita forma ad hoc seruanda esset, eorum omnium tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dūtaxat ad effectum præsentium specialiter, & expressè derogamus, totaliterque, & latissimè derogatum esse volumus, & decernimus) cæterisque contrariis quibuscunque. Salua nihilominùs in nostris dictæ Prouinciæ, Ciuitatibus, & locis, nostra, & Romanæ Ecclesiæ auctoritate, iurisdictione, & potestate

Cosmus Magnus dux Ethruriæ renunciatur.

Insignia ducalis honoris.

Priuilegia summorum Ducum.

potestate necnon Imperatoris, & Regum superioritate, iurisdictione, ac quibusuis iuribus respectiuè, in locis mediatè, vel immediatè eis subiectis, ac circa aliquod præiudicium Ciuitatum, Terrarum, & Locorum in eadem Hetruriæ Prouincia consistentium, quæ non sunt ditiones dicti Cosmi Ducis, nec ei quomodolibet subiecta sunt, neque aliquo modo obediunt. Nulli ergò, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo sexagesimo nono, Sexto Cal. Septempris, Pontificatus Nostri, Anno Quarto.

Cosmi à Medices æquitate & strenuissima in vindicandis S.R.E. illatis iniuriis fortitudine accensus Pius V. Pontifex illum titulo magni Ducis Ethruriæ *voluit eum propositi nun tiū præclara legatione Michaelis Bonnelli Cardinalis ex sorore Papæ nepotis in cōspectu Primorum Florentinæ reipublicæ 13. Decemb. Ann. 1569. excepit. Et vt testaretur gratum suum animum in Pontificis gratiam illicò Romam versus itineri se accinxit exarcharum & Regulorum Italiæ solent apparatu comitatus. Vrbem ingressus salutatur à Patribus purpuratis hac enim magnificentia scelera summi Principes Reges aut Imperatores recipi: & per Madruccium & Alciatum Cardinales apud Pontificem deducitur, & insolita celsitudine commendatur. Hinc postero die inter sacra Missarum solennia Ducali corona & pallio exornatur, & Pontificij muneris insigni rosa donatus ad sacrum fœdus in Turcas suscipiendum inuitatur. Pollicitam fidem supra sub Pio IIII. soluere nequeo. Decreueram hic addere fusiorem narrationem ceremoniarum solennis huius honoris, tum eiusdem Magni ducis pompam funebrem, sed hæc omnia ad manum tempestiuè non habui cum feruentioris præli ratio postularat, adeo vt multa compendiosè dicantur quæ ampliorem rerum seriem desiderarent. Hoc quantulumcunque sit ex Chronicis Medicis deserpsimus cleri consulet Lector Candidus.*

XXXVI.

Contra offendentes S.R.E. Cardinales.

Pius Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

Infelicis Sæculi pericula miserari, dolorem comprimere non valemus, quòd nefarij homines, iustorum sanguinem sitientes, ad illorum quoque perniciem infestiore animo incumbant, quos Spiritussanctus membra constituit præcipua Ecclesiæ Dei quàm suo sibi sanguine acquisiuit. Magna igitur ratione post alios felicis recordationis Bonifacius Papa Octauus de fratrum suorum consilio perpetua constitutione sanciuit, vt si quis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem fuerit hostiliter insecutus, aut percusserit, aut cœperit, aut mandauerit id fieri, sociúsque fuerit facientis, factúmve ratum habuerit, seu dederit consilium, vel fauorem, aut receptauerit, aut defenderit scienter eundem, tanquam læsæ Maiestatis reus, perpetuò sit infamis: & prætereà diffidatus, bannitus, & intestabilis. Omnia eius ædificia ruinæ perpetuæ subiaceant, nullus ei debita reddere, nullus ei in iudicio respōdere teneatur, bonis omnibus fisco, vel reipublicæ applicatis. Idem etiam feudis, beneficiis & officiis spiritualibus, & temporalibus sit ipso iure priuatus, sed & ipse insectans excommunicationis sententiam incurrat, quàm solus Romanus Pontifex, excepto mortis articulo, valeat relaxare, Sed hęc ne quidem constitutio, propter abdita consceleratorum consilia, omninò satis esse noscitur ad huiusmodi sacrilegia * ampliùs prohibenda. Qui enim alicui vim inferre sibi proponunt, id secreto, in occulto vt maximè machinantur veluti impium illud facinus indicat in personam dilecti filij nostri Caroli tituli Sanctæ Praxedis Presbyteri Cardinalis Borrhomæi, Ecclesiam Mediolanensem Sanctissimis Institutis studiosè informantis proximè attentatum. Quæ res nos grauius commouet, vehementiúsque excitat omnia exquirere vt nobilissimæ corporis nostri partes vndique protegantur. Quibus enim præsidio erimus, quibus suppetias afferemus, quos denique tutabimur, si Templi Dei bases, si carissima Ecclesiæ lumina, si speciales filios, qui pro animabus populorum, pro fide, pro iustitia, pro vnitate peruigilant, inultos deseramus? Itaque sanctioni prædictæ de simili fratrum nostrorum consilio adiicientes, Statuimus, vt quisquis, etiam à nudo consilio, aut simplici fauore,

In eos qui offendūt S.R.E. Cardinales, habes processum bullæ Cœnæ Domini §. 11. & Hieronymum de Torris cons quodam quod reperies in fin. Anthonij de Butrio.

**Sacrilegum hoc tanto maius esse censetur quanto persona quæ patitur maior est. gl. in verb. sacrileg. c. fœlicis. de pœnit. in 6. de pœnit. dist. 1 aut facta. C. de Episcop. & Cleric. 1. si quis in hom.*

aut omninò à cæteris prędictis alienus, quempiam auctorum, administrorum, vel consciorum coniurationis, siue conspirationis, aut commissi, committendiue criminis in personam Cardinalis, illorúmue fautorum, receptorum, vel occultatorum siue ex renunciatione sibi protinus vel per interpositam personam aut literas facta, cognouerit siue ex scripturis, cœtu, conatu, concursu, insidiis, aliisve signis, & indiciis qualemcunque sciendum habuerit, vel etiam coniecerit, quiue horum quicquam intellexerit, quantuncunque res aliàs occulta sit quamprimum id Rom. Pont. si in Curia fuerit, si autem ordinario loci, vel si Cardinalis ipse ordinarius extiterit, propinquiori Episcopo, & si crimen nondum commissum fuerit, etiam ipsi Cardinali properet reuelare. Quicunque vero etiam non subditus, & omninò extraneus defecerit, cuiuscunque dignitatis fuerit, prædicto sit excommunicationis laqueo innodatus, pariterque maiestatis reus infamiam, & omnes pœnas prædictas eo ipso incurrat. Eadem nihilominus constitutione quoad reliquas eius partes, ac cæteris omnibus sanctionibus canonicis, & ciuilibus, ad talium coertionem editis, in suo robore duraturis. Porrò si quis ad sanitatem reuertens, rem adhuc incognitam retexerit, omni noxa pleniùs liberetur. Cæterùm loci Ordinarius secreto cur casum ad se delatum, prædicto Pontifici primo quoque tempore nunciare, & interim rem omnem ab stirpe exquirere, & si necessitas tunc postulet, seculare quoque brachium adhibere. Sed ne quisquam horum ignorationem valeat excusare, iubemus præsentes valuis Ecclesiæ Sancti Ioannis Lateranensis, & basilicæ Principis Apostolorum de vrbe, vbi publicabuntur appendi, eisque detractis earum exempla eo in loco relinqui, & eã pariter ab omnibus locorum ordinariis in suis Ecclesiis, locisque insignibus promulgari. Quia verò difficile nimis esset ipsa præsentes, quocunque illa opus erit perferre. Volumus earum exempla etiam impressa, Notarij publici manu, & Prælati Ecclesiastici, eiusue curiæ sigillo obsignata eandem illam prorsus fidem in iudicio, & extra illud, vbique gentium facere, quàm ipsæmet præsentes facerent, si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo sexagesimo nono. Quartodecimo Cal. Ianuarij, Pontificatus Nostri Anno Quarto.

Extenduntur pœnæ constitutionis Bonifacij octaui in scientes & non reuelantes.

Hæc constitutio subsignata fuit per XXXV. Cardinales.

Cardinalium institutionem, originem, & priuilegia fusè enarrasse superius memini. Ex multis autem priuilegiis quibus gaudent vnum hac constitutione ostenditur præstantissimum. Immunitas nimirum & securitas, aduersus quoscunque, qui eos, vel verbo, vel facto impetere auderent. Pœnas enim varias in tales tanquam in sceleratos & læsæ maiestatis conscios statuit Pius V. Curiosis tamen hoc videbitur vero minus consonum. Sed Ludouicum Bologninum controuersiæ iudicem habeant qui integrum cons. 75. edidit super hac quæstione, Virum insultans Cardinalem Episcopum, vel Prælatum incurrat crimen læsæ maiestatis. Sic & Cardinales propter amplissimam eorum dignitatem inter personas egregias annumerantur. Rom. sing. 172. And. Barb. in toto illo tract. de præstantia Cardinalium & alia apud Gendil. tract. de potestate Cardinalium. Breuitati consulturus non addam cap. 5. Fœlicis recordat. quod situm est in 6. tit. X. de pœnis in inse uentes, percutiente, aut capientes Cardinales, & eius criminis soccos, huius rei studiosus lector sitim illic explebit.

XXXVII.

Ecclesia Lateranensis de Vrbe præcedit omnes Vrbis & Orbis Ecclesias.

PIVS, Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

INFIRMA qui conditio, sæpe officit, vt res vel maximè perspicuæ, & immmemorabiles, perplexi erroris caligine, sensim obductæ, in grauia discrimina prolabantur. Quo genere incommodi affecta sacro sancta Ecclesia nostra Lateranen. post tot insignes ruinas, quæ ei tenebrosis illis sæculis acciderant, quibus plerique omnes Rom. Pont. aut Religionis studio, aut componendæ pacis gratia, aut bellorum periculo, longe ab Vrbe, sæpe enim in Galliis agebant, de summa quoque iuris sui, & honoris prærogatiua perperam laborauit. Etenim longo post interuallo, quam fel. rec. Leo Papa IIII. parta de Saracenis spectabili victoria, Vrbem sui

Sæpius diruta est Lateranensis Ecclesia aut hostiũ sacrilegio, aut incendio.

sui nominis, præsidiumque ad Vaticanum statuerat, cum reduces deinceps Pont. in aliis Vrbis Ecclesiis vti cuique tutum aut commodum erat concederent prædicta Ecclesia, ex tam multis direptionibus, quasi solitudine facta Sacerdotes Basilicæ Principis Apostolorum cum paruis vetustatis gloria, tum nomine & dignitate illustres & insignes ab ea rerum commutatione, prædictum sibi ius nixi sunt vindicare. Quam rem non ferens Gregorius Papa XI. qui etiam tunc Auinioni sedebat, vt omnem dubitationem eximeret, declarauit, & definiuit, prædictam Ecclesiam Lateranen præcipuam Sedem suam dictæ Basilicæ, ac cæterarum omnium Vrbis & Orbis Ecclesiarum maximum, supra illas omnes locum tenere, sed dicti Sacerdotes translato inde prorsus Pontificum domicilio, elatiores quandocunque res tulit audentius institerunt, donec Pius Papa Quartus antecessor noster merito commotus quos in cleri conuentu & supplicationibus res turbæ intercederent, molestæque dissentiones fierent, huic tamen controuersiæ finem constituere volens, causam vniuersam dilecto filio Magistro Francisco Sermento causarum Palatij Apostolici Auditori commisit audiendam, & omni appellatione præcisa penitus terminan. qui vocatis vtrinque Capitulis, in ipsa causa ritè procedens definitiua sententia ex communi aliorum dicti Palatij Auditorum consilio nuper prolata declarauit ius præcedendi, & prærogatiuam honoris, locique nobilioris ac supremi etiam supra canonicos beneficiatos clerum, & personas prædictæ Basilicæ in processionibus solemnibus, & decretis, cæterisque omnibus actibus publicis, & priuatis ad Canonicos beneficiatos, & clerum dictæ Ecclesiæ Lateranen. omninò pertinere. Quin etiam perpetuo silentio his rebus imposito, res iudicata ita executioni mandata est, vt habitus postea Cleri conuentibus ac supplicationibus, sacerdotes omnes prædictæ Ecclesiæ Lateranen. supremum ibi locum etiam supra omnem clerum dictæ Basilicæ re ipsa obtinuerint. Quo circa nos tuendi iuris studio, hanc sententiam atque declarationem, & definitionem, & literas prædicti Gregorij Papæ, & quæcunque in literis ipsis continentur, Motu proprio certaque quam habemus prædictorum omnium scientia, auctoritate Apostolica approbamus. & confirmamus, deque Apostolicæ potestatis plenitudine supplemus omnes, & quoscunque iuris & facti defectus, si qui in processu & actibus reperiantur inesse, & vti ipse Gregorius Papa optimo iure fecit iisdem definimus, iubemusque Capitulum & Sacerdotes personasque omnes dictæ Basilicæ vbique semper sententiæ, & definitioni parere. Statuentes vt nulla omninò ipsorum prouocatio, & testificatio, vel reclamatio siue in iudicium producta, siue clam interiecta, præterita & futura noceat, nec prorsus vim habeat materiamue denuò tribuat litigandi. Præcipimus igitur atque interdicimus eisdemne posthac quicquam audeant suscitare quicunque siue vniuersi, siue singuli contrafacient, vel nitentur eos canonicatu præbenda dignitate beneficio, & officio priuamus priuatosque ad futura inhabiles declaramus, eo ipso. Decernentes sic in his, & aliis omnibus supradictis per eosdem Iudices, & quosuis alios omni & quacunque aliter iudicandi, & interpretandi facultate penitus adempta vbique iudicari debere, ac irritum & inane quicquid secus per quoscunque scienter, vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus contrariis quibuscunque. Volumus autem, vt præsentes in Cancellariæ Apostolicæ libro appellato quinterno describantur, ipsorumque exempla notarij publici manu, & Prælati Ecclesiastici eiusue Curiæ sigillo obsignata eandem illam omninò fidem in iudicio, & extra illud, vbique locorum faciant, quod ipsemet præsentes facerent si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo &c. Si quis autem &c.

Gregorius XI. declarauit Basilicam S. Ioannis esse maiorē cæteris Vrbis & Orbis Ecclesiis.

Lis præcedentiæ soluitur sententia DD de Rota, in fauorem Lateranensis Ecclesiæ.

Confirmatio sententiæ Gregorij XI.

Clausula derogatoria.

Datum Romæ apud sanctum Petrum xij. Cal. Ianuarij, Anno Domini M.D. LXIX. Pontificatus nostri Anno Quarto.

Templis antiquis atque piis Augustissima Roma, Lateranensis Ecclesia antiquitate & prisco tum Cæsarum, tum Pontificum solio nobilitatur, hinc fit vt primatum adepta sit inter reliquas sacras ædes Vrbis & orbis, cadentibus huius antiqua gloriæ æmulis. Controuersia siquidem agitata fuerat inter Lateranenses Canonicos pro præeminentiæ iure quam antea soluerat Gregorius XI. cuius rescriptum iussu Pontificis Dominorum Apostolici Palatij De Rota consirmatur Addam ex Onuphrio Panuino antiqua Lateranensis Ecclesiæ monumenta.

Familiæ Lateranæ, à qua ædes Lateranenses vocatæ, multa mentio est in historiis Romanis, Tabulæ consulares Capitolinæ. L. Sextium Lateranum primum è plebe, Iulius Capitolinus Sextelium Lateranum cum T. Vero Imperatore. Fasti alij consulares eundem cum Aquillio Orfito consule profitentur, Antiquus lapis Augustæ Vindelicorum, App. Claudium Lateranum consulem. Cornelius Tacitus lib. 15. Plautium, Lateranum Cos. designatum, à Nerone interfectum. In cuius domo Basilicam Lateranensem postea exædificatam fuisse, in epitaphio Fabiolæ tradit D. Hieronymus. Sex. Aurelius Victor alium Lateranum copiarum ducem, virum Consularem præcipuum, Seueri Imperatoris amicum commemorat. Egregias ædes Lateranas in monte Cælio, Iuuenalis satyra 10. Iulius Capitolinus in vita Marci Imp. Sex. Victor in vita Seueri, P. Victor, & Sex. Rufus in libris de regionibus Vrbis Romæ repetunt. Victor quidem sic: Seuerus Imperator Lateranum, Gilonem, Annulinum, Bassum cæterósque alios ditauit, ædibus quoque memoratu dignis, quarum præcipuas videmus quæ Parthorum dicuntur, & Laterani. Egregias has ædes progressu temporis possedit Fausta Augusta Maximiani Herculij filia, Constantini Pij Imperatoris vxor, vt libro 6. Contra Donatistas tradit Optatus Mileuitanus Episcopus. Qui auctor est, Miltiadem Episcopum Romanum XIX Episcoporum Concilium Romæ in domo Faustæ Lateranensi celebrasse, anno salutis CCCXIII. Cōstantino, & Licinio Augg. III. Consulibus VI. nonas Octobris, in caussa Cæciliani Episcopi Carthaginensis. Quo anno III. Idus Decembris, Miltiadi Papa mortuo, successit. S. Siluester: cuius rogatu (vt Damasus tradit) Constantinus Imperator aliquot Romæ magnas Basilicas, in his Lateranensem in S. Saluatoris honorem, cum propinquo palatio, in ædibus vxoris Faustæ construxit, sanctoque Siluestro donauit.

Huius sacrosanctæ Basilicæ frequens in vetustis Ecclesiæ monumentis mentio est. Prudentius libro primo contra Symmachum Vrbis præfectum, vbi plebem Romanam in Christum credidisse commemorat, ita scribit.

Post hinc ad populum conuerte oculos: quis in Vrbe est
Qui Iouis in sectam sanie non despuat aram?
Omnis qui celsa scandit cœnacula vulgus
Quique terit silicem variis discursibus atram,
Et quem panis alit gradibus dispersus ab altis.
Aut Vaticano tumulum sub monte frequentat,
Quo cinis ille latet genitoris amabilis obses.
Cœtibus aut magnis Lateranas currit ad ædes,
Vnde sacrum referat regali chrismate signum.

Eximiam huius basilicæ præstantiam testantur hi versiculi, qui passim per ecclesiam incisi leguntur.

Aula dei hæc similis Synai sacra iura ferenti,
Vt lex demonstrat, hic quæ fuit edita quondam
Lex hinc exiuit mentes quæ ducit ab imis,
Et vulgata dedit lumen per climata sæcli.

Flauius Constantius fœlix victor magister vtriusque militiæ Patricius, & consul ordinarius, & Padusia illustris fœmina eius vxor voti compotes de proprio fecerunt,

Extabant & alio versus, quamquam barbari, lectu tamen digni.

Agnoscant cuncti sacro-baptismate functi
Quod domus hæc munda nulli sit in orbe secunda:
Nam quum Papalis locus hic sit, & cathedralis,
Primatum mundi meruit sine lite rotundi:
Contendat nemo secum de iure supremo
Omnis ei cedit locus, & reuerenter obedit.
Hunc Constantinus in cœlum mente supremus
Lepra mundatus intus, forisque nouatus,
Fundauit primus factum quod in ordine scimus,
Et series rerum cogit nos scribere verum.
Christi successor primus, fideique professor
Petrus ab hac sede laxauit retia præda
Claue potestatis recludens regna beatis,

Supra peryſtilium exterioris baſilicæ porticus, eiuſdem propemodum ſententiæ, & hi verſus ſunt.

Dogmate Papali datur ac ſimul imperiali
Quod ſim cunctarum mater caput eccleſiarum.
Hinc ſaluatoris cœleſtia regna datoris
Nomine ſanxerunt cum cuncta peracta fuerunt.
Sic vos ex toto conuerſi ſupplice voto
Noſtra quod hæc ædes tibi chriſte ſit inclyta ſedes.

In abſida vero baſilicæ ſupra marmoream ſedem, quæ in medio extat ante aram maximam, vbi papa ſedere ſolet quando ſacris intereſt, ſunt & alij verſus, ſic.

Hæc eſt papalis ſedes & pontificalis
Præſidet, & Chriſti de iure Vicarius iſti,
Et quia iure datur ſedes Romana vocatur,
Nec debet vere, niſi ſolus Papa ſedere,
Et quia ſublimis, alij ſubduntur in imis.

Veteres Romani Pontifices, Leo, Hilarius, Gelaſius: Symmachus, Gregorius, & alij antiquitus epiſcoporum Italicorum concilia, pro ſtatus eccleſiaſtici conſtitutione, apud S. Petrum celebrare ſolebant. Poſtea cum minus commode, tute, & ſalubriter propter diſtantiam loci, ſolitudinem Vaticani, & eccleſiæ frigidiorem locum, ſacerdotum conuentus in Baſilica Vaticana haberentur: eaſdem Synodos Laterani congregarunt.

Primus (quod ſciam) Symmachus Papa Laterani duo concilia celebrauit, pro ſchiſmate ſuo tempore orto, tollendo, cum alibi niſi cum periculo ea celebrare non poſſet S. Martinus papa & Martyr contra Monothelitas hæreticos, Stephanus iiij. contra ſchiſmaticos, & pro nouo Pontificis Romani comitiis, Hadrianus pro Caroli magni Francorum regis priuilegiis, Nicolaus Papa in cauſa Ioannis archiepiſcopi Rauenatis. Sergius III. & Ioannes X. pro reformatione eccleſiæ. Leo VIII. pro Othonis Imperatoris priuilegio, Leo IX aliquot, Nicolaus II. duo, Alexander II. ſex, Gregorius VII. decem, Victor III. vnum, Paſchalis II. quatuor: pro ſacroſanctæ eccleſiæ poteſtate: & iure tuendis, concilia maxima Laterani celebrarunt. Ex omni vero orbe Latino Generalia Concilia Calliſtus II. Innocentius II. Alexander III. Innocentius III. & nouiſſimè Leo X. in eadem Baſilica conuocarunt.

Conſtantini pij Imperatoris exemplum in de nouo ædificandis & exornandis Vrbis Baſilicis, etiam cæteri Imperatores orthodoxi ſecuti ſunt, nam ſub Xiſto Papa III. eius rogatu Placidius Valentinianus Auguſtus in Baſilica Lateranenſi refecit faſtigium argenteum, quod à Barbaris ſublatum fuerat bello Gothico, librarum M.DC X. Carolus Rex Francorum Imperator à Leone Papa tertio conſecratus, obtulit Lateranenſi Baſilicæ crucem auream cum gemmis hyacinthinis, quam idem Pontifex in litaniis ſe præcedere conſtituit, iuxta S. Imperatoris rogatum: eam verò furto ablatam, & ornamentis ſuis ſpoliatam, Leo IIII. inuentam auro & margaritis: gemmiſque hyacinthinis, & praſinis exornauit, & pulcherrimam refecit, iuſſitque vt more maiorum ante Pontificem in litaniis præferretur. Hilarius quoque Simplicius, Hormiſda, Gregorij ſecundus, & tertius, Hadrianus, Leones tertius, & quartus, Nicolaus, Sergius tertius, Innocentius ſecundus, Lucius ſecundus, Anaſtaſius quartus, Alexander tertius, Honorius tertius, Innocentius tertius, Martinus quintus Eugenius quartus, Nicolaus quintus, Xyſtus quartus, Alexander ſextus, Paulus tertius, & alij Romani pontifices, multa aurea, argentea: ſericea dona huic Baſilicæ obtulerunt. In ſacrario nouo ſunt adhuc duæ argenteæ cruces magnæ, & deauratæ, in quibus eſt de ligno crucis: quæ in litaniis ſancti Marci portantur: ſunt variis ſignis, & picturis, noui, veteriſque teſtamenti ornatæ. Extant præterea, gemmis, eo loco tres paruæ cruces argenteæ deauratæ & margaritis refertæ, & alia crux aurea quam Rex Luſitaniæ Milio ſecundo donauit, ille vero Baſilicæ Lateranenſi eam conceſſit.

Inter hæc præclariſſima huius templi monumenta Baptiſterium Lateranenſe commendatur. Hinc legimus in vita Papæ Adriani Regem Francorum Carolum magnum cum clero, & populo Romano ſabbato ſancto ſtetiſſe in baſilica Lateranenſi, quouſque in baptiſterio ſacramentum baptiſmatis Pontifex conficeret. Operoſum nimis eſſet recenſere ſanctorum reliquias quibus hoc templum ſanctè locupletatum eſt. His & multis aliis de cauſis iure ſingulari omnes Orbis Eccleſias antecellere debet vt pro antiquitatis religionis & ſummi cultus laude hoc priuilegio penſetur omnium celeberrimum templum.

XXXVIII.

In tribus casibus egredi è claustris monialibus licet.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

Concil. Triden- decretum istud habes in Sess. 25. c. 5. de reg.

DECERI, & honestati omnium sanctimonialium, quarum Iesus Christus Dominus noster sponsus est, vt in puritate, & castitate superædificantes, in ipso fœliciter inhabitare valeant, consulentes, ea quæ illarum existimationi detrahere possent decet nos consultò summouere. Sanè periculo & scandalo plena res est, ac regulari obseruantiæ vehementer aduersatur, sanctimoniales aliquando parentes, fratres, sorores, aut alios agnatos, vel cognatos, necnon Monasteria & alia filiationes nuncupata, etiam eis subiecta visitandi, aut infirmitatis causa aliôve prætextu à Monasteriis, exire, & per sæcularium personarum domus discurrere, & vagari, quo veluti colore eximium quoque honestatis, & pudicitiæ decus in discrimen committunt. Vnde nos malo huic pro nostro Pastoralis officij debito salubriter occurrere volentes, inhærentes etiam decreto sacri Concilij Tridentini, de clausura Monialium disponenti, ac aliis nostris literis super huiusmodi clausura editis adiicientes, volumus, sancimus, & ordinamus nulli Abbatissarum, Priorissarum: aliarúmve Monialium, etiam Cartusiensium, Cisterciensium. Sancti Benedicti, & Mendicantium, & quorumcunque aliorum ordinum etiam Militiarum, ac statuum, graduum conditionum, dignitatum, ac præeminentiarum existentium, etiam à Regia, vel Illustri prosapia ortarum, de cætero etiam infirmitatis, seu aliorum Monasteriorum, etiam eis subiectorum, aut domorum, parentum, aliorúmve consanguineorum visitandorum, aliáve occasione, & prætextu, nisi ex causa magni incendij, vel infirmitatis lepræ, aut epidimiæ, quæ tamen infirmitas, præter alios ordinum Superiores, quibus cura Monasteriorum incumberet etiam per Episcopum, seu alium loci ordinarium, etiam si prædicta Monasteria ab Episcoporum, & ordinariorum iurisdictione exempta esse reperiantur, cognita & expressè in scriptis approbata sit, à Monasteriis præfatis exire, sed nec in prædictis casibus extra illa, vix ad necessarium tempus stare licere? Aliter autem, quam vt præfertur, egredientes, seu licentiam exeundi quomodocunque concedentes, necnon comitantes, ac illarum receptatrices personas, siue laicas, aut sæculares, vel Ecclesiasticas consanguineas, vel non, excommunicationis maioris latæ sententiæ vinculo statim eo ipso absque aliqua declaratione subiacere, à quo præterquam à Romano Pontifice, nisi in mortis articulo absolui nequeant. Et insuper tam egressas, quam præsidentes, & alios Superiores prædictos eis licentiam huiusmodi concedentes, dignitatibus, officiis, & administrationibus per eas, & eos, tunc obtentis, priuamus, & illas, & illos ad obtenta, & alia in posterum obtinenda inhabiles, necnon licentias & Facultates, seu indulta, & priuilegia exeundi à Monasteriis, & extra illa standi à nobis, seu alio Romano Pontifice prædecessore nostro, ac Sedis Apostolicæ Nunciis, & Legatis, etiam de latere, ac maiore pœnitentiario, aut ordinum prædictorum Superioribus, aliísve personis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis restitutiuis, præseruatiuis, mentis attestatiuis, etiam nouam gratiam, & datam concedentibus, aliísque efficacioribus, & efficacissimis, ac insolitis clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis in genere, vel in specie, etiam motu proprio, & ex certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine etiam Imperatoris, Regum, Ducum, & aliorum Principum; necnon S.R.E. Cardinalium intuitu, & contemplatione, ac instantia, vel alias quomodolibet concessa (quæ prorsus abolemus) ac literas desuper confectas, & in posterum concedendas, & conficiendas nullas, & inualidas, nulliusque roboris, ac momenti fore, nec illas habentibus, & habituris suffragari posse, & ita per quoscunque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungentes, sublata eis, & eorum cuilibet aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate iudicari, & diffiniri debere, irritum quoque & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari decernimus. Mandantes vniuersis, & singulis Venerabilibus fratribus nostris, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis locorum ordinariis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub obtestatione di-

Nemini sanctimonialiũ liceat post professionem exire a monasterijs etiam ad breue tẽpus quocunque prætextu, nisi causis hac constitutione declaratis.

Licentias concedentium pœna.

Renocatio licentiarum nuupridem concessarũ.

Decretum irritans.

uini

uini iudicij,& interminatione maledictionis æternę,quatenus per se,vt alium seu alios præsentes literas in Ciuitatibus & diœcesibus propriis quolibet anno publicent,omniaque in illis contenta,necnon prędictum decretum ipsius Concilij, quod incipit Bonifacij VIII. diligenter,& inuiolabiliter sub censuris Ecclesiasticis,aliisque præfatis pœnis,& in eodem decreto contentis,obseruent,& obseruari faciant, & procurent,Contradictores quoslibet, & rebelles,ac præmissis non parentes, etiam aliis pœnis auctoritate nostra,appellatione postposita compescendo:Necnon legitimis super his habendis seruatis processibus pœnas ipsas, etiam iteratis vicibus aggrauando,interdictum Ecclesiasticum apponendo. Inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij sęcularis. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus,& ordinationibus Apostolicis contrariis quibuscunque: Aut si aliquibus cómuniter,vel diuisim ab eadem sit sede indultum,quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam,& expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Aliis Apostolicis constitutionibus,& iuribus, de huiusmodi clausura disponentibus, nihilominus in suo robore duraturis. Cęterum volumus quod pręsentium transumptis, etiam impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis,& sigillo alicuius Prelati munitis,eadem prorsus fides vbique Terrarum,tam in iudicio,quam extra adhibeatur, quę eisdem pręsentibus adhiberetur,si forent exhibitę,vel ostensę. Nulli ergo,&c. Si quis autem,&c. Datum Romę,apud Sanctum Petrum,anno Incarnationis Dominicę,millesimo quingentesimo sexagesimo nono, Kal. Februarij, Pontificatus nostri anno quinto.

Deputatio & facultates executorum huius constitutionis & Concilij Tridentini.

Clausula derogatoria.

Casus quosdam enumerat Pontifex quibus Moniales à lege strictissima clausuræ soluuntur. Primus est, Incendium, secundus Pestis, tertius Lepra. His vrgentibus & necessitate premente, Monialis potest effugere à septis monasterij. Seuerus adeò hic Pius V. voluit videri Clausuræ monasticæ Censor, vt nec precibus procerum quorundam Moniali cuidam Neapolitanæ salubrioris recuperandæ valetudinis gratia, facultatem egrediendi à cœnobio, & ad Thermas eundi concesserit, satiùs fore existimās virginem commori cum gratia sponsi Christi, quam inuiolabile voti iurisiurandum frangere. Maior non est admittenda libertas moniali, nisi quam voti religio ei tribuit. Fingunt enim varia commenta necessitatis quæ luxuriari liberius volunt inter sæcularium delicias, vt testantur tot & tam frequentissima scandala quæ comitantur licentiores illos affectus. Hinc Apostatrices innumeræ, & votifragæ Virgines, miserè voluptatibus excantatæ inueniuntur, irridentur, & prostituuntur. Hæc quidem omnia nuptiatoribus nostris ignota non sunt, sed libidinis voluptate occæcati ruptis pudicitiæ & pudoris vinculis in vetitos ruunt thalamos, hircorum & suum more in libidinem sudant, sacrilegia sua coniugium vocantes, hoc enim prætexunt nomine culpam.

Quàm verò coniugia illa apud reliquum vulgus, vt rata recepta sint, vel illud satis coarguit, quod nemo neque patricius, neque plebeius, nuptiatoribus illis, neque filiam in matrimonium vnquam collocare dignatus est, neque filium coniugii titulo dare, nisi si quem huc fœda egestas adegerit, vt liberis suis haud alia via consulere poterit. Ineunt ergo ipsi inter sese connubia, quorum inter ipsos nota vitia sunt, idq; ridente plebe, & prouerbium illud in eos iaciente: Cæcus cæcam duxit. Accedat hic Hieronymus locuples, & ipse testis tractat enim idem argumentum, quo votorum nuncupationem illibatam esse debere scribit. Si autem acceperis vxorem, non peccasti. Aliud est non, peccare. aliud benefacere. Et si nupserit virgo, non peccauit. Non illa virgo, quæ semet Dei cultui dedicauit. Harum enim si qua nupserit, habebit damnationem, quia primam fidem irritam fecit. Si autem hoc de viduis dictum obiecerit, quanto magis de virginibus præualebit: cum etiam iis non liceat, quibus aliquando licuit? Virgines enim quæ post consecrationem nupserint, non tam adulteræ sunt, quàm incestæ. Sed quid prohibet alterum testem hunc asciscere, nempe Ambrosium, vt Duumviratus iudicio causam nostram probemus. Est virginitas ipsa sæpe multorum scriptis prædicata, sed à nullo vnquam sublimius laudibus ornata est quam ab Ambrosio. Vicio verterunt nonnulli sanctissimo viro, quod virginitatis prædicatione, complures puellas à matrimonii instituto auertisset. Quod tamen adeò non metuit Ambrosius, vt etiam lubens agnoscat, Vtinam, inquit conuincerer, vtinam tanti criminis probaretur effectus: Non vererer inuidiam, si efficaciam recognoscerem. Initiatas, inquit, sacris mysteriis, & consecratas integritati puellas nubere prohibes.

prohibes. Vtinam potuissem reuocare nupturas. Vtinam possem flammeum nuptiale pro integritatis velamine mutare. An indignum videtur, vt sacratæ virgines à sacrosanctis altaribus non abducantur ad nuptias? Et quibus licet sponsum eligere, non licet Deum præferre? Liquet ergo ex hac tot classicorum Theologorum doctrina, votifragorum nuptias incastas esse & fumineni, nas, & scelerata rei honestum vocabulum prætexere. Illis vt in superiore constitutione eiusdem argumenti diximus nefas erat ipsis vestalibus metas phani aut templi egredi, hodie virgines quæ claustris mancipatæ insomnes agunt noctes, vt vel exeant, vel sacrilego furto surripiantur, & libidini complaceant.

XXXIX.

Elizabet prætensa Regina Angliæ, hæretica cum suis adhærentibus declaratur, ac omni iure Regni, & dignitate priuatur: Eiusque Subditi ab omni fidelitatis, & obsequij debito liberantur, & ei de cætero obedientes anathematizantur.

Potestas cœlitus Petro & successoribus delegata.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

REGNANS in excelsis, cui data est omnis in Cœlo, & in Terra potestas vnam sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam, extra quam nulla est salus, vni soli in Terris videlicet Apostolorum Principi Petro, Petrique successori Romano Pontifici, in potestatis plenitudine tradidit gubernandam. Hunc vnum super omnes gentes, & omnia Regna Principem constituit, qui euellat, destruat, dissipet, disperdat, plantet, & ædificet: vt fidelem Populum mutuæ charitatis nexu constrictum, in vnitate Spiritus contineat; saluúmque, & incolumem suo exhibeat Saluatori. Quo quidem in munere obeundo, nos ad prædictæ Ecclesiæ gubernacula Dei benignitate vocati, nullum laborem intermittimus, omni opera contendentes, vt ipsa vnitas, & Catholicę Religio (quam illius auctor ad probandam suorum fidem & correctionem nostram, tantis procellis conflictari permisit) integra conseruetur Sed impiorum numerus tantum potentia inualuit, vt nullus iam in Orbe locus sit relictus, quem illi pessimis doctrinis corrumpere nō tentarint, adnitente inter cæteros flagitiorum serua Elizabeth prætensa Angliæ Regina, ad quam veluti ad asylum omnium infestissimi profugium inuenerunt Hæc eadem Regno occupato supremi Ecclesiæ capitis locum in omni Anglia, eiúsque præcipuam auctoritatem atque iurisdictionem monstruosè sibi vsurpans. Regnum ipsum iam tum ad fidem Catholicam, & bonam frugem reductum, rursus in miserum exitium reuocauit. Vsu namque veræ Religionis, quam ab illius desertore Henrico octauo olim euersam claræ memoriæ Maria Regina legitima, huius sedis præsidio reparauerat, potenti manu inhibito, secutisque, & amplexis Hęreticorum erroribus, Regium consilium ex Anglica nobilitate confectum diremit; illúdque obscuris hominibus Hęreticis compleuit, Catholicę fidei cultores oppressit, Improbos concionatores, atque impietatum ad ministros reposuit Missę sacrificium Preces, Ieiunia, ciborum delectum, Cœlibatum, ritúsque Catholicos aboleuit: Libros manifestam hęresim continentes, toto Regno proponi: impia mysteria, & instituta ad Caluini pręscriptum à se suscepta, & obseruata, etiam a subditis seruari mandauit: Episcopos Ecclesiarum, Rectores, & alios Sacerdotes Catholicos, suis Ecclesiis, & beneficiis eiicere, ac de illis, & aliis, rebus Ecclesiasticis, in Hęreticos homines disponere, déque Ecclesię causis decernere ausa, Prælatis, Clero & Populo, ne Romanam Ecclesiam agnoscerent, néve eius pręceptis; sanctionibúsque Canonicis obtemperarent, interdixit: pleró sque in nefarias leges suas venire, & Romani Pontificis auctoritatem atque obedientiam abiurare, séque solam in temporalibus, & spiritualibus dominam agnoscere, iureiurando coegit: pœnas, & supplicia in eos, qui dicto nō essent audientes, imposuit, easdémq; ab iis, qui in vnitate fidei, & prędicta obedientia perseuerarunt, exigit: Catholicos Antistites, & Ecclesiarum Rectores in vincula coniecit, vbi multi diuturno languore, & tristitia confecti, extremum vitę diem miserè finiuerunt. Quę omnia cum apud omnes nationes perspicua, & notoria sint, & grauissimo quamplurimorum testimonio ita comprobata, vt nullus omninò locus excusationis, defensionis, aut tergiuersationis relinquatur: Nos multiplicantibus aliis, atque aliis super alias impietatibus, & facinoribus, & pretereca

Henricus octauus Rex Angliæ hæresim intro duxit in illo regno, vt sup. in Paulo 3.

Elisabeth Regina hæretica, & quã fuit & est: ommittendo multos errores, hic expressos.

erea fidelium persecutione, Religionisque afflictione, impulsu, & opera dictę Elisabetę quotidie magis ingrauescente; quoniam illius animum ita obfirmatum atque induratum intelligimus, vt non modo pias Catholicorum Principum de sanitate, & conuersione preces, monitionesque contempserit, sed ne huius quidem Sedis ad ipsam, hac de causa Nuncios, in Angliam traucere permiserit, ad arma iustitię contra eam de necessitate conuersi, dolorem lenire non possumus, quod adducamur in vnam animaduertere, cuius maiores de Rep. Christiana tantopere meruere. Illius itaque auctoritate suffulti, qui nos in hoc supremo Iustitię throno, licet tanto oneri, impares, voluit collocare, de Apostolicę potestatis plenitudine, declaramus prędictam Elisabeth Hęreticam, & Hęreticorum fautricem, eique adhęrentes in prędictis, anathematis sententiam incurrisse, esseque à Christi corporis vnitate pręcisos: Qui netiam ipsam pretenso Regni prędicti iure, necnon omni, & quocunque dominio, dignitate, priuilegioque priuatam. & item proceres, subditos, & populos dicti Regni, ac cęteros omnes, qui illi quomodoqunque iurauerunt, à iuramento huiusmodi, ac omni prorsus dominij fidelitatis, & obsequij debito, perpetuò absolutos, prout nos illos pręsentium auctoritate absoluimus, & priuamus eandem Elisabeth pretenso iure Regni, aliisque omnibus supradictis; Pręcipimusque, & interdicimus vniuersis, & singulis proceribus, subditis populis, & aliis prędictis, ne illi eiusue monitis, mandatis, & legibus audeant obedire: Qui secus egerint, eos simili anathematis sententia innodamus. Quia verò difficile &c. Datum Romę, apud Sanctum Petrum, V. Kal. Mart. 1569.

Prisci reges Angliæ de fide Christiana benemeriti.

Propter huius apostolici scripti publicationem ac defensionem, vnus aut alter maiori zelo præditi, mox Londini, vbi ipsum pseudoepiscopi palatij valuis affixum fuit, extremum supplicium læsæ maiestatis condemnati, constanter subierunt: Catholici cæteri vel quia non agnoscebant iuridicè publicatum, obseruarèntque vicinos Principes ac prouincias Catholicas, ab assuetu cum illa commerciis non abstinere: vel quia paulò post, promulgatore Pio V. mortuo, non sciebant à successore suo renouatum ac confirmatum: vel saltem (licet priora causarentur) propter metum, in ipsius obedientia permanentibus. Hæretici verò palàm, vt puerorum terriculamenta, ita se prorsus contemnere simulabant, licet reuera, de rei euentu, quem ex omni antiquitatis memoria luctuosum esse cernebant, vehementer dubitantes, dicerentur secreto Romæ, per quosdam magnos viros de sententiæ reuocatione plurimùm, sed frustrà laborasse. Sicut enim de Saule legitur, quòd post auditam Samuelis sententiam, spiritus, timoris ac vexationis, furor etiam & incredibile odium in Sacerdotes Dei, perturbatum eius animum inuasit: ita etiam in istis contigit, vt ex illo die nunquam animis quiescere potuerint, quòd Ecclesia Catholica semper exinde crescentis augmentum, non minori eos molestia affecit, quàm Saulem Dauidis prosperitas affligebat. Illud autem in primis eos malè habuit, quòd hoc iudicium non ab alio Pontifice profectum sit, qui omnium bonorum calculis sanctissimus, & ipsorum Protestantium opinione in optimis multorum seculorum Pontificibus habebatur.

Hac Ecclesiæ contra ipsam sententia, & Catholicorum nouis incrementis quotidianis non mediocriter offensa Elizabetha, conuocatis ordinibus, leges valdè iracundas & cruentas contra veteris fidei cultores promulgat: quibus primùm cauetur, ne quis Elizabetham hęreticam, schismaticam, infidelem vsurpatricémve sub pœna capitis vocet.

Item ne quis aliam quamcunque certam personam nominet, cui regnum vel in vita, vel post mortem ipsius deberi dicatur, excepta Elizabethę naturali prole. *Ea enim sunt ipsa decreti verba. In eam enim hominũ vel adulationem vel necessitatem ita perduxit hæresis, vt quod illud nobilissimum regnum illegitimæ illius Regis sui proli ægrè vnquam concessit, nunc naturali, id est, spuriæ soboli Reginæ, in cuius sexu fornicationis peccatum est fœdius, non denegarint: pariter & reipublicæ ex proximi successoris ignoratione, extremum periculum, & Elizabethæ incontinentiam prodentes. Ita vt cum ridiculè sibi primatum Ecclesiæ Anglicanæ vendicaret pulchrè quidam de ea cecinerit.*

Sollicitus dum quæro modum cur Papa vocetur
Anglorum virgo quæ diadema gerit
Hunc tandem inueni seruorum est serua seruorum
Cur ita? se seruis subiicit illa suis.

Deinde quia tum primum

mum cœpta sunt, per presbyteros & alias personas deuotas in regnum inferri ad Catholicorum consolationem, varia symbola sacra: prohibent sub pœna peculatus, id est, proscriptionis bonorum omnium & perpetuorum vinculorum ne quis afferat, acceptet, vel gestet vlla sacra munuscula quæ Roma ad communionis Ecclesiasticæ testificationem mitti solent, qualia sunt, Agnus Dei, cruces, imagines, calculi benedicti, aut alia quæcunque à Pontifice vel ipsius authoritate consecrata.

Bullas autem, Breuia Apostolica, instrumenta, aut scripta cuiuscunque generis Roma deferre, capitale statuitur. *Eodémque tempore, vt Sacerdotum operas salutares impedirent, decernunt esse crimen læsæ Maiestatis*, quemquam in sacramento pœnitentiæ ab hęreseos, aut schismatis culpa absoluere, vel Ecclesię Romanę reconciliare, aut verò absolui vel reconciliari. *Quibus etiam comitiis*, eorum omnium qui propter religionem in exteras regiones traiecerant bona & possessiones, (*ne extra regnum haberent, vnde se alerent*) regio fisco addicuntur. *In quas leges cùm multi deuoti Catholici vel verè offenderent, vel saltem calumnia legum irretiti tenerentur: alij carceribus, alij bonorum proscriptione, alij etiam morte mulctabantur, tam Sacerdotes quàm vtriusque sexus laici omnium ordinum.*

Atque inter cætera quæ hoc tempore dum Catholici innocentes rapiuntur passim ad supplicium, acciderunt, istud in ciuitate ac vniuersitate Oxoniensi memorabile contigit. Cùm enim de quodam Roulando Giuseo, qui pro Catholica religione reus causam dicturus comparuit, iudicium de præcidendis ei auribus (quòd plebeius esset) ferretur, vix sententiam hæreticus iudex pronunciauerat, cùm morbus repentinus & exitialis Prætorium illud vniuersum inuadens, nec alia loca ciuitatis aut homines attingens, ipsos iudices & assessores omnes, Prouinciæ quoque præfectum summum subito corripuit, duodecimq; præterea iuratos ad hoc viros, vt pro consuetudine, hominem vel reum vel innocentem denunciarent, sic occupauit, vt isti statim: iudices verò, assessores, & præfectus prædictus, aliqui non post horas multas, reliqui post paucos dies ad vnum omnes interierint, & cum illis eodem morbo, loco, & tempore correpti, non minùs quam quingenti variis extra vrbem locis paulò pòst extincti fuerint.

Reginæ consiliarij hoc casu verè mirabili attoniti, miserunt mox Londino quosdam, qui adiunctis sibi philosophis & medicis illius Academiæ, disquirerent, vnde ista lues ante inaudita, potuerit aduenire. Sed aliis alia coniicientibus, nec vlla in natura causa vel adinuenta probabili, id solùm potuerunt tandem respondere, magicis artibus rem omnem procuratam esse à Papistis. sicut & ante multos annos, hæretici concionatores dixerunt, cùm viderent populũ Catholicum turbatum quòd Londini Paulinæ Ecclesiæ pyramis, primo illo sanctissimi corporis Christi profesto in quo falsa Caluinistarum officia sunt introducta, de cœlo fulmine tacta conflagraret: quo etiam igne non pyramis tantum, sed & totum amplissimi ferè in orbe templi tectum cum prophana cœna Caluinica mensa incendebatur. De his & aliis quamplurimis Reginæ flagitiis, consule Sanderum

XL.

Impositio sex decimarum super fructibus, & pensionibus Beneficiorũ totius Italiæ præterquã Dominij Venetorum, pro præsidio contra Turcas, collectorisq; deputatio & facultates.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

CHRISTIANA Respub. quo redacta sit, quantísque incommodis conflictetur, omnibus perspicuum esse non ambigimus: quando inter maximos amplissimorum Regnorum tumultus, ab impiis hominibus contra proprios Principes iam diu (peccatis nostris facientibus) concitatos, cruentásque passim cædes, sæuissimus Turcarum Tyrannus, intelligens summos Reges intestino bello implicatos, atque confectos, ingentes exercitus cogit, potentissimam classem instruit, vt quas sibi in arcano instituit Christianorum partes, improuiso adoriatur, insitamque expleat feritatem: Nam etsi opprimendi Cypri causa fama vagatur, & id Venetis indixerit, ipsique alioqui hoc coniicientes ad defendendum bellum Cyprium egregias numerosásque eo militum manus classe traiicere maturant, quibus & nos iam pecunia succurrimus, & quibus possumus rebus necessariis subuenire conamur certum tamen non scimus eiúsne sit ille concilij propius accedere. atque inuisæ sibi Italię portus idoneos opprimere, vt itinere patefacto in reliquam Italiam,

Cyprum insulam Turca inuasit An. M.D. LXXII.

liam, & aliàs Fidelium Prouincias pro libito irrumpere possit. Quare prouisa quoquo versus omnia sint necesse habentes, vt quacunque illius furor irruerit, potentibus armis reprimatur. Hoc cum vbique factum iri vehementer expetimus, & quæ possumus auxilia cuique egenti impertimur, tum etiam à nobis illud sedulò curandum est, vt omnes oræ maritimæ muniantur, præsidia disponantur, noui equitum peditumque delectus primo quoque tempore habeantur. Sed immensi sumptus quos Principibus Christianis pro sua & fidei defensione laborantibus, vbi res tulit, suggessimus, & pro exercitu quem superiore anno in Galliam contra hæreticos misimus, ac pro tutela Auinionis comitatusque nostri Venusini, tamdiu suppeditauimus, & nunc ad tenendas ibi aliàs nouas, quas imminentibus quotidie magis dictorum Hæreticorum periculis proximè decreuimus, Militum copias, amplius facere compellimur. Aliæ item diuersorum generum calamitates vsque eò temporalem Rom. Eccl. statum afflixerunt, ita Cameram Apostolicam ordinario prouentu, exinaniuerunt, vt si repente vis aliqua ingruerit, ad eam propulsandam necessaria manifesto sint defutura. His nimirum angustiis, & difficultatibus circumuenti & obsessi, omnia prius conari decreuimus, quàm subditos nostros aliis oneribus & miseriis nimium affectos, grauioris ponderis accessione vexare.

Exercitus pro rege Christianissimo Carolo IX.

Quare habita pro rei grauitate cum fratribus nostris deliberatione matura, ad peculium Ecclesiæ (cuius causa vt maximè agitur) de necessitate conuersi, Indicimus & imponimus sex integras Decimas omnium & quorumcunque fructuum, reddituum, prouentuum, iurium, obuentionum, distributionum quotidianarum, & emolumentorum ordinariorum, & extraordinariorum omnium & quarumcunque Ecclesiarum Patriarchalium, Metropolitanarum, Cathedralium, Collegiatarum, & Parochialium, necnon Monasteriorum, & Conuentuum, ac etiam Mensarum, Patriarchalium, Archiepiscopalium, Episcopalium, Abbatialium. Capitularium, & Conuentualium, Prioratuum quoque, Pręposituraram, Pręceptoriatum, Canonicatuum, Pręebendarum, Dignitatum, Personatuum, Administrationum, & Officiorum, cæterorumque beneficiorum Ecclesiasticorum cum cura & sine cura, secularium, ac Sancti Benedicti, S. Augustini, Cluniacensis, Cisterciensis, Premonstratensis, S. Basilij Humiliatorum, Syluestrinorum & (qui proprietates, redditusque certos ex priuilegio, vel aliàs possident) Mendicantium, ac quorumcunque aliorum ordinum vtriusque sexus, necnon Congregationum regularium & pręterea Hospitalium etiam pauperum hospitalitatem non exercentium, seu bona & reddit⁹ vltra infirmorum necessitates, & alia pro quibus instituta sunt, pia officia exercenda possidentium, necnon Beatę Mariæ Theutonicorum, Sancti Lazari de Altopassu, Templi Dominici, & aliarum Militiarum (Hospitalis Sancti Io Hierosolymitani, quæ pro sui tutela contra dictos Turcas, & alios infideles alienis auxilijs continuò eget, dumtaxat excepta) in omni Italia, præter dominium prædictorum Venetorum (cuius clerum vniuersum causa huiusmodi expeditionis in Turcas iam onerauimus) consistentium, secundum verum annuum valorem fructuum, reddituum, prouentuum & aliorum prædictorum

Impositio sex decimarum.

Ac etiã indicimus, & imponimus sex aliàs Decimas omnium & quarũcunque pensionum annuarum super fructibus, redditibus, prouentibus, iuribus obuentionibus, emolumentis, & distributionibus, supradictis assignatarum, & assignandarum percipiendas, exigendas & leuandas ab omnibus, & quibuscunque Episcopis, Archiepiscopis, Primatibus, Patriarchis, & aliis Ecclesiarum Prælatis, ac cæteris cuiuscunque dignitatis, status, & conditionis personis prædicta quocunque iure, & titulo obtinentibus, & obtenturis, necnon Oeconomis, & administratoribus perpetuis & temporalibus, vsufructuariis, ac fructus pensiones, res & alia huiusmodi iura ex quacunque causa sibi Apostolica auctoritate in toto, vel in parte reseruata habentibus, & habituris, secularibus, & regularibus, Ordinum, Congregationum, Militiarum, & Hospitalium prædictorum, necnon ab ipsis Ecclesiis, Capitulis, Conuentibus, Ordinibus, Congregationibus, Collegiis, Hospitalibus, Millitiis, massis, & locis quocunque priuilegio, & exemptione reali, personali, & mixta, antiqua, & immemorabili, pacifica, & continua suffultis.

Quos omnes ad hoc efficaciter obligatos pro vna intra proximũ Diem Festum

Sancti Michaëlis Archangeli, qui mense Septembri incidit, & pro alia intra eundem Festum Anni proximè futuri, & pro tertia partibus æqualibus intra illum ipsum Diem Festum consequentis protinus Anni, Cameræ prædictæ, & illius procuratoribus ad id constituendis omnino volumus persoluisse.

Pœna non solutionum impositas decimas.

Quicunque verò decimas huiusmodi nullo modo, vel non integrè scienter, aut non secũdum verum annuum valorem fructuum, redditruum, prouentuum, iurium, obuentionum, distributionum, & emolumentorum siue non in terminis constituendis exhibuerint, seu in illorum exhibitione malitiam commiserint, siue fraudem, Ecclesiarum Antistites suspendimus à diuinis; Capitula verò, Conuentus, & Collegia quæcunque Ecclesiæ interdicto supponimus, ac singulares personas Antistite inferiores excommunicationis sententia innodamus.

Cæterùm ad prædictas Decimas consequendas, præcipimus etiam omnibus cõductoribus, censuariis, & locatoribus proprietatum, fructuum rerum, & iurium prędictorum, etiam huiusmodi pensionibus oneratorum, vt vtrasque Decimas nomine Dominorum & pensionariorum ad computum suæ quisque locationis, omnibus verò possessoribus, vsufructuariis, & aliis pensiones soluere debentibus, vt ipsi etiam Decimas pensionum huiusmodi nomine pensionariorum Cameræ, & procuratoribus prædictis integrè persoluant.

Decem pro centenario.

Decernentes Decimas fructuum, reddituum, prouentuum, & aliorum iurium prædictorum secundùm communem illorum æstimationem arbitrandas, aliàs verò pensionum Decimas ad rationem Decem pro Centenario præstari debere, & secundùm ea prædictos omnes insolidum cogendos esse, ipsarumque Decimarum procuratores à quibus libuerit integrè exigendi optionem facultatemq; habere.

Neque vllas omninò immunitates, & exemptiones, etiem ex causa resignationis, censionis, iuris, concordiæ, conuentionis, & quacunque alia graui & onerosa occasione, quocunque modo concessãs, & interim concedendas, integram solutionem huiusmodi minuere, vel impedire, neque possessores, vsufructuarios, aut alios pensiones huiusmodi soluere debentes, etiam si ipsi iuri & actioni petendæ vel retinendæ portionis, & ratæ partis pensionarios contingentis iureiurando renuntiauerint, & illam liberè donauerint, & facultati repetendi renunciauerint, atque ex forma dictæ Cameræ amplissima cauerint, modo aliquo obligari, nec ad id pro dicto tempore constringi posse.

Omnes verò confessiones, & quittantias receptionis Decimarum à Procuratoribus, & Ministris Cameræ prædictæ, tam conductoribus censuariis, & locatoribus nomine suorum principalium, quàm etiam ipsis, necnon possessoribus vsufructuariis, & aliis pensiones soluere debentibus, nomine pensionariorum faciẽdas, perinde valere, atque in iudicio & extra illud vbique locorum fidem facere, ac si ipsismet principalibus & pensionariis præsentibus, & soluentibus, factæ, & exibitæ fuissent.

Conductores autem, qui pretium locationis dominis legitimè anticipauerint locationem suam huiusmodi, quam ad hoc prorogamus vsque ad integram satisfactionem, vt prius etiam adueniente successore continuare debere.

Sicque per quoscunque Iudices ordinarios, & delegatos etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales in quauis causa & instantia, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & auctoritate, vbique iudicari & diffiniri debere, necnon irritum & inanè quicquid secus per quoscunque scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Decimarum collectiones.

Vt autem omnia supradicta, sicut causa, vrgens postulat, diligenter & fideliter exequantur, Dilectum filium nostrum Alosyum tituli Sancti Clementis Presbyterum Cardinalem Cornelium nuncupatum, Camerarium nostrum, cuius integritas & experientia iam pridem nobis perspecta est, generalem omnium Decimarum Prædictarum Collectorem in vniuersa Italia, cum omnibus & quibuscunque priuilegiis, iurisdictionibus, & iuribus, quæ omnes alij ante hac huiusmodi Collectores habuerunt, auctoritate prædicta tenore præsentium constituimus, & ordinamus, eique plenam, liberam, & absolutam potestatem, facultatem, & auctoritatem tribuimus, omnes ipsas Decimas Cameræ prædictę nomine vbique procurandi, prędictos

prędictos omnes, tam coniunctim, quàm diuisim ad integram illarum solutionem, vti prædictum est, faciendam, etiam per edictum locis publicis affigendum, monēdi, & requirendi, non parentes, fraudantes, & cæteros contumaces in censuras & pœnas prædictas incidisse declarandi, proprietates, res, fructus, & alia bona ipsorum etiam manu Regia apprehendendi, & vsque ad condignam satisfactionem retinendi, contradictores, & perturbatores, molestatores, & rebelles quoscunque eisque auxilium, consilium, vel fauorem, publicè, vel occultè quouis quæsito colore præstantes, cuiuscunque dignitatis, gradus, ordinis fuerint, prædictis aliisque censuris & pœnis Ecclesiasticis, necnon pecuniariis, cæterisque iuris & facti remediis opportunis compellendi, illasque etiam iteratis vicibus aggrauandi, dignitatibus, beneficiis, & officiis omnibus priuandi & amouendi, & ad futura inhabiles faciendi, interdictum Ecclesiasticum apponendi, auxiliumque brachij secularis quodque opus fuerit inuocandi. Ad sanitatem verò reuersos, qui debitè satisfecerint, ab omnibus censuris & pœnis supradictis in forma Ecclesiæ consueta absoluendi, super irregularitate forsam incursa dispensandi, & ad pristinum statum omninò restituendi. Præterea collectores, & subcollectores fide & facultatib. idoneos in omnib. ciuitatib. terris, & prouinciis, Italiæ prædictæ quotquot viderit expedire, cum simili aut limitata, non tamen absoluendi potestate constituendi, eumque vel eos arbitrio suo reuocandi, negligentes & morosos remouendi, ac aliū seu alios surrogandi, quotiescunque ei videbitur, In delinquentes & suspectos per se vel alium seu alios, etiam simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicij inquirendi & meritis pœnis puniendi, modos & formas in prædictis seruandis præscribendi, dubia quæcunque in præmissis forte oritura declarandi, & prorsus omnia, & quæcunque circa ea necessaria, & opportuna faciendi, statuendi, & exequendi, etiam si talia forent quæ mandatum exigerent magis speciale, quàm præsentibus est expressum.

Contumaces & rebelles cogendi.

Non obstantibus Fel. recor. Bonifacij Papæ VIII. de vna, & in Concilio generali edita de duabus dietis, ac aliis Apostolicis constitutionibus, necnon Ecclesiarum, monasterium, ordinum, congregationum, hospitalium, militiarum, & locorum, prædictorum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, stabilimentis, visibus, & naturis. Quodque prælatis & personis prædictis, eorumq; Ecclesiis & locis, vel quibusuis aliis communiter vel diuisim à prædicta sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari nō possit per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indullo, necnon personis, earumque nominibus, cognominibus, Ecclesiis, monasteriis ordinibus, & locis huiusmodi mentionem, & quibuslibet aliis priuilegiis, exemptionibus, immunitatibus illis in genere & in specie quomodocunque concessis, confirmatis, & innouatis, etiam solutione decimarum aliter quam secundùm antiquam taxam, & nisi in vniuersali decimarum per vrbem impositione fieri prohibentibus, necnon promissionibus, donationibus, obligationibus, iuramentis, renunciationibus, vinculis, & cautelis in assignatione prædictarum pensionum factis, quibus per impositionem decimarum huiusmodi pensionum neminem teneri, neque eas quoad præmissa contra quemquam locum habere declaramus, aliisque indulgentiis, & literis Apostolicis, generalibus, & specialibus, cuiuscunque tenoris existant, per quæ præsentibus non expressa, aut omninò non inserta, effectus earum impediri valeat quomodolibet vel deferri, & dequibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris literis mentio specialis, quæ omnia contra præmissa nolumus cuiquam in aliquo suffragari; necnon aliis huiusmodi imposionibus & concessionibus ad tempus nondum elapsum per nos factis cæterisque contrariis quibuscunque.

Clausula derogatoriæ.

In percipiendis autem decimis prædictis constitutionem piæ me. Clementis V. in Concilio Vienen. editam, quod decimæ ad monetam currentem communiter leuari, nec calices, libri, cæteraque Ecclesiarum ornamenta diuino cultui dicata, ex causa pignoris capi, recipi, vel distrahi, aut alias quomodolibet occupari debeant volumus obseruari.

Sacra vasa ne impignorentur.

Quin etiam præcipimus, ne quisquā etiam plura quanticunque valoris benefi-

cia Ecclesiastica, seu plures pensiones, aut fructus, seu talia mixtim obtinens, pro litera & sigillo quitantiæ vniuersalis, si illam habere voluerit, vltra vnum carlenum conficientem quatrenos triginta septem huius monetæ, soluere teneatur, nec ad aliud onus etiam prætexu Cambij compellatur.

Quia verò difficilè nimis esset præsentes literas quocũque illis opus erit perferre etiam volumus vt illarum exemplis etiam impressis & notatij, plublici manu, ac Aloysij Cardinalis & Camerarij prædicti, aut alterius, collectoris seu prælati Ecclesiastici, eiúsve curiæ sigillo obsignatis eadem prorsus fides in iudio & extra illud vbique locorum adhibeatur, quæ illis ipsis adhiberetur si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autẽ, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo septuagesimo, Pridie Idus Maij, Pontificatus Nostri Anno Quinto.

In sacri fœderis aduersus Turcas initi præsidium super fructibus & pensionibus beneficiorum decimas imponit Pontifex quæ eo alacrius & celerius persoluendæ erant quod in publicam vtilitatem & Christianorum hostis excidium destinata erant. Quos effectus fœlix sortita sit pugna illa paulò inferiùs dicetur.

XLI.

Tonsores Monetæ, tam aureæ, quàm argenteæ, vltimi supplicij pœnam incurrunt.

PIVS Papa V. Motu proprio, &c.

CVM nil magis humanæ vitæ commercio sit necessarium, quàm pecuniarum vsus, quæ hominibus cuncta humano victui necessaria præbent, decet Romanum Pontificem ad ea libenter intendere, per quæ pecuniæ ipsæ non solum nõ adulterentur, verum etiam in primæuo illarum statu ab omnibus illesæ conseruentur, Quod, & si cunctis in locis, præcipuè tamen in hac Alma Vrbe nostra, quam gloriosi Apostolorum Principes martyrio suo consecrarunt, & ad quam veluti cõmunem omnium matrem gentes vndequaque concurrunt, singulisque aliis dominiis, Terris, & locis, nobis, & Sedi Apostolicæ mediatè, vel immediatè subiectis, curandum est, vt & ad illam venientibus vitiorum exempla non proponantur, & qui busuis id peccandi materies succidatur. Attendentes itaque quod licet monetarum aurearum tonsoribus vltimi supplicij de iure sit inflicta pœna, argenteas tamen monetas tondentibus, satis minor pœna imposita sit, Ac animo reuoluentes, quam par sit vtriusque delictum, cum ij qui argenteas minuunt, nulla alia de causa ab aurearum mutilatione, nisi ob earum defectum subsistant, ac propterea eodem iuris rigore, in vtroque sæuiendum esse, æquum reputantes. Motu simili, &c. hac nostra perpetuò valitura cõstitutione statuimus, eos qui argenteas tondent monetas vltimi supplicij, & ea qua aureorum tonsores hactenus puniri sunt, & de iure puniri debent, pœna puniendos esse, & ita ab omnibus, quibus Iudicis officium tam in Alma Vrbe nostra, quam alibi in toto statu Ecclesiastico commissum est, quouis nomine censeantur, & quauis auctoritate præfulgeant iniunctum est, puniri volumus, & mandamus. Districtius inhibentes singulis Terrarum, locorum & Ciuitatum dominis in temporalibus, ne Iudices præfatos in præmissis hoc modo sequentes, sub excommunicationis, &c. impedire, molestare, vel inquietare audeant, vel præsumant. Decernentes quoque sic, & non aliter per præfatos & quoscunque alios Iudices &c. etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac S.R.E. Cardinales, sublata, &c. iudicari debere. Irritum quoque, &c. Non obstantibus præmissis, ac quibusuis Apostolicis, necnon in Prouincialibus, & synodalibus Conciliis editis specialibus vel generalibus constitutionibus, & ordinationibus ac legibus, etiam Imperialibus, etiam in corpore iuris clausis, ac tam municipalibus, & particularibus, quam quibusuis aliis etiam iuramento, &c. roboratis statutis, &c. priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis, etiam Motu simili, &c. etiam Consistorialiter, &c. concessis, &c. quibus omnibus, illorum tenores, &c. hac vice dumtaxat latissimè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque cum clausulis opportunis, & consuetis.

Fiat Motu proprio M.

Et quod quorumcunque priuilegiorum, stabilimentorum, pœnarum, statutorum,

Pecuniarum vsus.

Monetarum tonsores vltimo supplicio afficiuntur.

rum, legum, & aliorum necessariorum tenores habeantur pro expressis, seu in toto, vel in parte exprimi, ac de verbo ad verbum inseri possint. Et de declaratione, sanctione, mandato, inhibitione, decreto, & aliis præmissis, quæ hic pro repetitis, habeantur, & ad pastem perpetuò in forma gratiosa. Et cum deputatione, quatenus opus sit, iudicium, qui assistant, &c. inuocato, &c. sæcularis. Cum derogatione dictarum latissimè extenden. Et cum decreto opportuno, quod vt præsentes ad omnium, quorum interest notitiam deducantur, nullúsque dinceps aduersus eas aliquam excusationem prætendere, aut ignorantiam allegare queat, quod illę imprimantur, & in valuis Basilicę Principis Apostolorum, & Sancti Ioannis Lateranensis, ac Cancellarię Apostolicę necnon acie Campi Florę affigantur, & ibi earum copię dimittantur, quódque affixio huiusmodi omnes perinde afficiat, ac si fuissent personaliter exhibitę, intimatę, & ostensę. Quodque earum transumptis, etiam impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius Prælati, aut personę in dignitate Ecclesiastica constitutę munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quę ipsis originalibus literis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensę. Et quod pręsentis Motus proprij sola signatura sufficiat, & vbique fidem faciat in iudicio, & extra, regula quacunque contraria, nō obstante, seu literę super illis cum maiori pręmissorum expressione, per Breue expediri possint. Clausula derogatoria.

Fiat M.

Datum Romę, apud Sanctum Petrum, octauo Kal. Nouembris, Anno quinto.

Tondens monetam, eámque radens, vel tingens, si liber est bestiis subiicitur: si seruus, vltimo afficitur supplicio, l. quicunque. ff. de falsis: vbi est communis omnium adnotatio Et item in l. 2. C. de falsa moneta. & in c. quanto. de iureiur. quod procedit in tondente radentéve monetam auream, aut auro tingente numos, alterius metalli, non in alio, secundum Hipppo. in cōs. 71. Regia Hispanorū tamē l. 19. tit. 7. part. 7. probat huius criminis reū arbitrio Regis puniendum fore. Sic & Constantinus Imperator ad Leontium Præfectum Prætorio scribit eum, qui circuli mensuram exterioris in solido aureo adroserit, puniendum esse capite, vel flammis: vel alia pœna mortifera, vt expreßim cautū est in l. 1. tit. 22. lib. 9 codicis Theodosiani. pragmatica verò regū Catholicorū, quæ de monetis constituta est, §. 67. in hac ipsa specie sanxit, tondentem monetam, aut numismata puniendum esse indistinctè pœna mortis, & amißionis omnium bonorum. Quod quātū attinet de mortis pœna deducitur à præcitata lege Constantini, & ex l. vlt. C. de veteris numismat. potestate. lib. 11. Idem obseruatur in Gallia.

XLII.

Reuocatio Priuilegiorum, & consuetudinum Ecclesiarum, aliquid recipiendi in collatione aut alia prouisione seu admißione ad poßeßionem Beneficiorum.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

DVRVM nimis, & incommodum arbitramur, quod ecclesiarum ministri in iis quæ ad ipsorum sustentationem subpeditant, dispendia patiantur. Quocirca cum hanc ad rem, simúlque prohibenda ab Ecclesia Dei auaritiæ prauitatem, editas ante hac sanctiones minimè satis esse intelligimus, nouæ constitutionis subsidio cogimur prouidere. Cùm itaque alias ex plurium Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum constitutionibus, aut ex praua consuetudine obseruati intelligeretur, vt in electione, præsentatione, nominatione, institutione, confirmatione, collatione, vel alia prouisione, siue admissione ad possessionem alicuius Cathedralis Ecclesiæ, vel beneficij, canonicatuum, aut præbendarum vel partem prouentuum, seu ad distributiones quotidianas certæ conditiones, seu deductiones ex fructibus, solutiones, promissiones, compensationésve illicitæ, aut etiam quæ in aliquibus Ecclesiis dicuntur Turnorum lucra, interponerentur, licet Sancta Synodus Tridentina hæc detestata mandauerit Episcopis, vt quæcunque huiusmodi quæ in vsus pios non conuerterentur, atque ingressus eos qui simoniacę labis, aut sordidæ auaritiæ suspitionem haberent, fieri non permitterent, ipsique diligenter de eorum constitutionibus, siue consuetudinibus super prædictis cognoscerent, & illis tantum quos probarent exceptis, reliquias vt prauas & scandalosas reiicerent, Collationes beneficiorum gratis sunt expendenda.

cos

eos vero qui aduersus prædicta quauis ratione commisissent, pœnis contra simoniacos editis teneri decreuerit:multorum tamen indomita cupiditate tam prædicta,quàm alia ad beneficium & commodum ipsorum ministrorum edita,aut omnino contemnuntur, aut in varios sensus traducta perperam eluduntur. Quare nos pro diuini cultus exercitio, simulque euocatorum ad illum auxilio plenius, euidentiusque consulendum fore,rati,reuocamus,& abolemus, omnia & quæcunque priuilegia,consuetudines, & statuta quorumcunque Ecclesiarū Cathedralium & Metropolitanarum,ac maiorum,necnon collegiatarum,etiam iuramento,confirmatione Apostolica,aut alio quouis præsidio munita, ac etiam supra hominum memoriam, & longissimo ac quotocunque tempore etiam continuò obseruata, siue pro soluendis Ecclesiarum,vel Prælatorum debitis,siue pro supportandis illorum oneribus,siue aliis etiam maioribus,maximis & vrgentissimis causis concessa, & approbata, ac etiam multiplicatis vicibus innouata, extensa, & moderata, quod vacantibus ipsarum Ecclesiarum dignitatibus,canonicatibus,præbendis,portionibus,beneficiis officiis, fructus,ac etiam quotidianæ distributiones ex eis primo ab ipsa vacatione Anno,aut longiore, vel etiam breuiore tempore prouenturi, mensæ Episcopali, seu capitulari alióue loco integrè vel partim remaneant, seu applicentur,aut in communes vsus cedant,seu inter alios canonicos,& personas Ecclesiæ,seu Capituli,diuidantur. Quodque nullus etiam Apostolica auctoritate prouisus in canonicum recipi,aut ad dignitatem, seu portionem, beneficium vel officium admitti,vel aliàs in eius possessionem induci possit nisi prius de obseruandis huiusmodi priuilegiis, consuetudinibus, & statutis iuramentum præstiterit. & obtentæ illorum derogationi,ac fructuum, & distributionum perceptioni renunciauerit,seu capitulo,& personis prædictis cesserit,seu(vt appellant)dulciaria,aut quid aliud præstiterit. Quorum omnium tenores,causas, & effectus habemus præsentibus pro expressis,quibuscunque illa concepta sint formulis,necnon irritantibus,& aliis decretis roborata: Volentes ea omnia vires & effectum de cætero non habere. Præcipimus igitur & interdicimus omnibus Episcopis,Capitulis,Collegiis,& personis ad quos id pertinet,ne post hac fructus,aut distributiones huiusmodi,nec prorsus vllam eorum partem retineant,neue ipsorum cessionem,vel renunciationem, aut dulciaria,vel alia quomodocunque petant, vel exigant, aut quemquam siue ordinaria,siue Apostolica auctoritate prouisum, ad prestandum huiusmodi iuramentum inducant, aut illi prædicta non facienti possessionem impediant,vel remorentur. Quicunque contrafecerint, si Ecclesiarum Antistites, tamdiu à pontificalis officij exercitio sint suspensi, donec satisfactione præuia illis per sedem Apostolicam suspensio relaxetur: capitula verò, & collegia quæcunque Ecclesiastico subiaceant interdicto, ac singulares personæ in excommunicationis sententiam incurrant, à qua, nisi in mortis articulo constituti, ab alio quam à Rom.Pont. absolutionis beneficium nequeant obtinere, Decernentes huiusmodi præstita iuramenta non tenere,nec quemquam illis obligari,quinimò iurantes in huiusmodi censuram incidere; Necnon irritum,& inane quicquid secus super his per quoscunque scienter,vel ignoranter contigerit attentari. Et nihilominùs statuimus,vt vbicunque huiusmodi fructus, & distributiones fabricæ,vel sacristiæ,aut alterius pij loci vsibus vltra semestre tempus reperiuntur concessi, horum duntaxat dimidia pars ipsi sacristiæ,vel fabricæ, apud pios locos deinceps tribuatur,alteram verò beneficiati prædicti,integrè percipiant. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis contrariis quibuscunque aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab Apostolica sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non faciẽtes plenam,& expressam,ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, decreto prædictæ synodi, ac etiam constitutionem fe.re. Ioannis Papæ XXII. quæ incipit,Suscepti, & aliis iuribus hac de re disponentibus nihilominùs aliàs in suo robore duraturis. Cæterùm per prædicta non intendimus illis præiudicare capitulis,collegiis,mensis,aut personis fructus & distributiones inter vocationem beneficiorum, & eorum collationem, siue possessionis apprehensionem prouenientes ex statuto,& consuetudine,vel priuilegio huiusmodi percipientibus, vel retinen-

Reuocatio & irritatio priuilegiorum.

Decretum irritans.

vel retinentibus, quominùs ipsi illos interim vt anteà exigere valeant & habere. Postremò volumus, vt præsentium exempla etiam impressa, Notarij publici manu, & Prælati Ecclesiastici eiusue Curiæ sigillo obsignata eandem illam prorsus fidem vbique locorum in iudicio & extra illud faciant, quam facerent ipsæmet præsentes, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo septuagesimo, Pridie Cal. Iunij, Pontificatus Nostri, Anno Quinto.

Collationes beneficiorum hodie vario precio non ea ratione qua sacris Canonibus decernitur & Concilij Tridentini Sess. 24, cap. 14. de reformatione iubetur solent licitari & in pactum deduci, quod tamen impium & execrabile est nam purè fieri debent hoc est absque pacto aliquo, conuentione, vel conditione. c. fin. de pactis, & cano. quam pio. 1. quæst. 2. Huiusmodi enim conuentiones symoniam inducunt, cap. cum pridem. de pact. Siue tacitè, expreßè, siue directè fiant, cano per laicos. 16. q. 7. facit regula iuris, Actus legitimi &c. de reg. iur. in 6. & quod per dominum de Archarano notatur ibi. Quod autem dico conditionem in colla. inducere symoniam: hoc verum est, nisi talis conditio sit, quæ de sui natura insit in ipsa collatione. Puta si collator dicat, confero tibi talem ecclesiam vel præbendam, si vacet, vel si capax es eiusdem. Talia enim vel similia actum non faciunt conditionalem: quia quæ in beneficiorum collatione de iure tacitè insunt, sine aliquo vitio symoniæ exprimi poßunt, ita notat Pan. in c. significasti de elect. in c. olim. in 1. de restitut. spolia. & c. ad audientiam de præscr. hanc igitur ex prædictis elicio regulam. Ea quæ tacitè insunt, si exprimuntur, nihil operantur. Pro hac regula adfero tex. in l. 2. ff. de leg. 1. & in l. conditiones ff. de condit. & demon. Aliter autem nec pactum, nec conditio in spiritualibus valent: cum talis conditio vel pactum turpe sit, & sic cessare debeat. dict. c. quam pio. 1 q. 2. tanquam inducens symoniam. cap. cum pridem. de pact. vel tacitum sit, vel at expressum. dicto cano. per laicos. 16. q. 7. Turpe pactũ potest etiam dici, quod de re sacra, seu spirituali fit. d. c. fin. de pactis. Et tale pactũ turpe nullam secundùm Canones induci: obligationem c. vnusquisque. c. in malis pramißis c. non semper promissa. c. diffinitio. c. si ad pactum. & c. mulier. 22. q. 4. Et nedum tale pactum turpe inimicum est canonibus, imò nec secundùm leges seruandum est, nec obligat. l. generaliter. & l. veluti. ff. de verb oblig. l. si vnus ex argentariis. §. pacta ff. de pactis. l. si remunerandi. §. rei turpis ff. mandati. & §. quod turpi instituta de inutil. stipu.

X.LIII.

Confirmatio institutionis, Priuilegiorum, Societatis, Crucesignatorum.

PIVS Papa V. ad perpetuam rei memoriam.

SACROSANCTÆ Romanæ, & vniuersali Ecclesiæ diuina disponente clementia, meritis licet insufficientibus præsidentes, omnem pastoralis nostri officij curam, atque vigilantiam in id potissimum adhibere debemus, vt fides Catholica vbique Terrarum, quantum in nobis est, integra, inuiolataque conseruetur, & impij, ac detestandi Hæreticorum conatus, ipsam vnam fidem violare satagentium omnibus rationibus comprimantur. Vnde si quę ad iuuandum huiusmodi nostrum propositum, ac debitum, alias piè instituta, ac concessa fuisse à prædecessoribus nostris comperimus, libenter approbamus, & aliàs desuper disponimus, prout in Domino conspicimus salubriter expedire. Cum itaque inter cæteras, quæ in Ecclesia Dei hactenus institutæ sunt Christifideliũ Societates, illa satis vberes, Christianæ Religionis fructus afferre videatur, quæ sub Crucesignatorum vocabulo ad assistendum Hæreticæ prauitatis Inquisitorib. auxiliúmq; quando, & quoties opus sit, in Catholicę fidei negotiis aduersus Hæreticos, etiam vita ipsa præstandũ, instituta existit, vt nõ immeritò diuersis Rom. Pontificib. prædecessoribus nostris specialibus gratiis, & priuilegiis fuerit decorata, Nos attendentes, q ea maiorẽ obtinẽt roboris firmitatem, quæ plures Apostolicæ confirmationis præsidio sint cõmunita, vtque paternum nostrum erga ipsam societatem charitatis affectum ostendamus, eiusdẽ Societatis Crucesignatorũ creationem, & institutionem, ac priuilegia, quæ sunt in vsu, necnon indulgentias, prærogatiuas, facultates, gratias, & indulta quæcunque, eidem societati, & illius vtriusque sexus Confratribus Crucesignatis pro tempore existentes, tam per Innocentium III. Innocentium VIII. Iulium II.

De Societate Crucesignatorum aduersus hæreticos Innoc. III. habes sup.

Leonem X Clementem VII. quàm quoscunque alios Romanos Pontifices prædecessores nostros sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis hactenus quomodolibet concessa, & confirmata, decretis tamen Concilij Tridentini non repugnantia, necnon literas desuper emanatas, illorum omnium, & singulorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, auctoritate Apostolica tenore præsentium confirmamus approbamus, & innouamus illisque perpetuæ, & inuiolabilibus firmitatis robur adiicimus, omnesque, & singulos iuris, & facti defectus, si qui forsan interuenerint in eisdem, supplemus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quòd præsentium transumptis, etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem vbique fides adhibeatur, quæ ipsis Præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub Annulo Piscatoris, die tertiodecimo Octobris, millesimo quingentesimo septuagesimo, Pontificatus nostri Anno quinto.

Irridebunt dementißimi Iconomachæ huius constitutionis scholium Crucis Christi præconio instructum, qui templum non esse contendunt, nec hominem Christianum in quo vel imagunculam crucis aspexerint. Cruce signatis attamen hæc priuilegia deuouertur. Quid soluto cachinno reprehendis impiè? Religiosißimúmne Pontificis arguis fauorem in eos qui ob fidei & Catholici cultus tutelam tesseram gerunt salutiferæ crucis. Quæ est hæc cæcitas? Iam in tuum pertinacißimũ caput his argumentis digladiabor. Absoluta iam Christi passione non vetatur primo mandato ne crucis imaginem pingamus: id quod primum hinc patet quod non est contra finem præcepti, auget enim potius quàm imminuit vnam honoris Dei partem. Accedit, quod si post traditum præceptum priusquam fieret illa crux in qua precium nostrum soluit Christus, licuit quandam effingere imaginẽ quæ crucis esset figura futuræ, multo magis licebit præteriti per crucem beneficij memoriam, aliqua ipsius imagine resricare: maximè cum ecclesiam Christianam viuentibus etiam Apostolis, & toto deinceps tempore id factitasse constet. Testis est Abdias Babilonis Apostolorum discipulus, qui in vitis sanctorum Ioannis, Iacobi, Simonis, Iudæ Andreæ, Matthæi, Bartholomei, Thomæ, & Philippi, hos omnes signo crucis se signasse narrat. Docet etiam Dionysius Areop. lib. de ecclesiastica Hierarchia cap. 4. omnibus sacramentis esse commune, vt signo crucis perficiantur, quod ipse cap. 5. & 6. σφραγίδα appellat. Martialis in epistola ad Burdegalenses cap. 8. crucem inquit Domini, in quem credidistis: Deum verum, & Dei filium semper in ore, in membris, in signo tenete Hippolitus illi coeuus lib. quem de quadam virgine scripsit, docet cum illa ad libidinem à iudice tentata recusasset: facinus ac prouidè in prostibulum detruderetur, signo crucis fuisse liberatam, vt author est Palladius hist. c. 149. qui & se librum illum legisse testatur Iustinus q. 118. earum quas Christianis gentes proponebant, rogatus à gentibus cur orientem versus orarent Christiani respondet, quia volunt Deo semper meliora tribuere quamuis enim (inquit) dextera ne an sinistra se quis signet, nihil interfit: semper tamen dextera se Christiani signant & quæsti. 122. Christianis inquit cum baptizantur, signum crucis imprimitur. Tertull. ad omnem ait progressum atque promotum ad omnem aditum atque exitum, ad lauacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quæcunque exercita in nos tenet, frontem crucis signaculo terminis, & rursus latebis: nec tu cum lectulum tuum & corpusculum signas, & in fine, non furtiua signatio: non trepida gratulatio, &c. idem etiam habetur principio lib. quem Scorpiacum inscripsit, Cyprianus lib. 4. epistolar. Muniatur (inquit) frons vt signum Dei incolumes seruetur, muniatur os vt Dominum suum Christum victrix lingua fateatur & lib. de Simplicit prælatorum: ait Azariam propterea in fronte lepra concussum quia ea corporis parte signare se solent qui Dominum permerentur. & sermone de lapsis frons, inquit, cum signo Dei pura, diaboli coronam ferè non potuit coronæ se Domini reseruauit. Coeuus ipsi Cornelius epistola ad Fabianum, docet Nonatum à dæmonibus fuisse correptum quia non ritè fuerat Baptisatus impresso signo crucis. Author Eusebius Cæsariensem Originis lib. 3. Iob scribit solitos Christianos cibum & potum cruce signare, sicut & quicquid sumerent Gregorium Neocesariensem frequenter signo crucis vsum, author est Greg. Nissenus in eius vita. Minutius fœlix lib. cont. gentes euidenter satis ostendit quàm

ipsius

ipsius ætate vsitata fuerit inter christianos crux Lactantius Firmianus *lib.4.cap.26. & 27.* Epiphan. *hæresi 30. &* Basil. *lib. de sancto* Spiritu *c. 27. primum & communissimum christianorum dogma sine scripto ab Apostolis traditum, aiunt esse, vt se cruce signetur.* Diuus Chrysostomus Homel. 55. *in cap. 16.* Matth. *neminem igitur pudeat horum salutis nostræ Symbolorum atque signorum, sed coronam, læto animo circumferamus Christi crucem, omnia enim quæ ad salutem nostram conducunt, per ipsam consummantur, cùm regeneramur crux Christi adest cum sacratissimo cibo alimur, & in ordine consecrandi statuimur, hoc vbique victoriæ insigne semper nobis assistit, quapropter & in penetralibus & in parietibus, & in fronte ac vbique crucem inseramus.* Ambros. *serm 47. docet vt quicquid agamus, à signo crucis incipiamus* Hieron. *tom. 1. epistola ad Eustochium, ad omnem inquit, actum atque promotum manus pingat* Domini *crucem* Augustinus *negat vllum* Sacramentum *ritè sine signo crucis perfici rursus, asserit reges* Christianos *in fronte crucem impressam gestare.* Serm. *autem 131. de tempore crucem, inquit, illam in qua* Christus *crucifixus est, nos in fronte gestamus, idem serm. 19. de sanct. ad fin. crucifixus, inquit, noster à morte surrexit, & cælos ascendit, crucem nobis in memoriam suæ passionis reliquit, crucem reliquit ad sanitatem, hoc signum præsidium est amicis, obstaculum inimicis huius crucis mysterio rudes catechizentur, eodem mysterio fons regenerationis consecratur, eiusdem crucis, signo per manus impositionem, baptizati dona gratiarum accipiunt, cùm eiusdem crucis caractere Basilicæ dedicantur, altaria consecrantur, cætera sacramenta cum interpositione dominicorum verborum conficiuntur, sacerdotes &* Leuitæ *per hoc signum ad sacros ordines promouentur & vniuersaliter omnia ecclesiæ sacramenta. In huius virtute perficiuntur, qui hoc mare absque naufragio trãsire desiderat crucem non deserat donec ad portum perueniat, hæc cursum nostrum dirigit ad agonem nos instruit, in certamine adiuuat, ad victoriam prouehit, ad coronam perducit, maleficia destruit, & omnia dæmonum machinamenta ad nihilum redigit, &c.* Non *ignoramus interea* Iulianum *Apost. sui temporis* Christianis *obiecisse quod hodie catholicis* Caluinistis *quorum* Nænias *diluit luculenter satis* Cyrillus, *illis respondens quem qui ea de re plura cupit, consulat. lib. 6 contr. Iul.*

Venerandi *Signi crucis vsus quatuor de causis* Christianis *frequentatus est.* Primùm *ad refricandam dominicæ passionis memoriam.* Secundò *ad mysterij intelligentiam.* Tertiò, *ad vim eius exprimendam.* Quartò, *ad venerationem.* Primus *vsus non indiget explicatione,* Secundus *ab* August. *explicatur epistola. 191. c. 14. & exempla. 120. c. 15. idq; ex* Apostolo *qui ait.* Vt *possitis assequi quæ sit latitudo, & longitudo, & altitudo, & profunditas,* Docet *autem totam* Christiani *professionem figura crucis explicari, & cruce omnes mundi partes attingi, quod alibi latiùs prosequens crucis latitudinem dicit eius brachia, quibus* Christi *designatur charitas, quæ non amicos tantum verũetiam inimicos complectitur: profunditatem esse quæ sub terra latitat ac significare christianæ vitæ fundamentum humilitatem: longitudinem esse eam partem quæ est inter terram & gratiã, ac denotare perseuerantiam in bonis operibus, sublimitatem denique esse ad quam caput inclinatur, & significare finem vitæ esse* Deum: *hæc inquam* August. *allegoricè nam sensum literalem esse alium non ignorabat.* Prosper. *lib.* Promissionum.

Quod *autem propter virtutem & vim quandam ad multa efficacem quàm signo crucis inesse persuasum habebant, eo christiani vterentur, vel ex eo constat quod signum illud imprimebant etiam rebus ad memoriam nihil facientibus, vtpote, aqua, oleo, vestibus, & cibis: ad quod apertis veterum testimoniis probatur* Tertull. *nobis, inquit, fides præsidium est, si non & ipsa percutitur diffidentia, signandi statim & adiurandi ex vngendi bestiæ calcem denique hoc modo ethnicis subuenimus donati à* Deo *ea potestate quàm amplius dedicauit morsum viperæ spreuit.* Origenes *homilia. 8. ad diuersos,* Gaudentes *leuemus hoc signum in humeris nostris, victoriarum vexilla portemus, immortale labarum portemus in frontibus nostris, cùm dæmones hæc viderunt contremiscent, qui aurata capitolia non timent, crucem.* D. Aug. 2. *de* Symbolo *ad cathecumenos docet eos fuisse propterea crucesignatos, vt dæmones terrerentur.* Accedit *ad hæc omnia ipsius etiam* Dei *testimoniũ quod* Constantino *contra* Maxentiũ *bellũ gerenti cælitus conspecta fuerit crux, his inscripta verbis.* IN HOC VINCE, *vt author est* Eusebius *lib. 9. c. 10* Zonaras *li. 3. initio. &* Sozomenus. *li. 1. c. 37.* Quibus *accedit magnum illud testimonium* Artemij *ducis sub* Constant. *qui coram* Iuliano *apostat. vt refert* August Tenchus *lib. 2. de* Constant. *donatione, affirmabat se cum toto exercitu signum crucis oculis conspexisse, ac literas legisse.*

Tertium argumentum quo signi crucis virtus probatur, est ipsa experientia, apud Lactant. enim legimus signo crucis expulsos dæmones, quemadmodum & apud Greg. Nazianzenum orat. prima cont. Iulian. & apud Gregorium Nissenum in vita Greg. Neocæsariensis & apud Athanasium in vita S. Anthonij, & Epiphan cont. Etioneas, & Hieron. in vita S. Pauli & Hilarij apud Palladium hist. c. 54. & in vita Iacobi, & Theodoretum hist. ecclesiast. lib. 5. cap. 21. qui & morbos signo crucis narrat curatos, & Aug. lib. 23. de ciuit. c. 8. apud Seuerum Sulpitium D Martini signo crucis extincta incendia ac venenosas bestias legimus interfectas & apud Theodoretum in vita Iuliani, & Martini qui & in sequentibus cap. narrat signo crucis occisos sua ætate dracones. Quod autem signo crucis quandam exhibuerunt Christi venerationem argumentum est quod ante mille trecentos annos illis vitio datum est à gentibus quod cruces ligneas adorarent, & religiosi crucis ab ipsis sunt appellati, vt constat ex Tertull. in apolog. & c 16. quod nullum certè locum habuisset, nisi Christianos signum crucis venerantes gentiles vidissent: & ex Minutio fœlici lib. cont gentiles, quibus licet ipse respondeat nos cruces non adoramus neque aptamus, oramus, non tamen crucis venerationem tollit, sed negat tantum illam à nobis vt gentiles putabant, adorari, id est, tanquam deos aut deorum imagines. Vnde sicut ex obiectione intelligimus eo seculo in veneratione crucem habitam, ita ex responsione, qualis ipsa fuerit adoratio, perspicuum est. Obiecit idem Iulianus apostata Cyrillo, vt est apud eundem lib. 6. videre. Refert & Damascenus verba Hieronymi cuiusdam presbyteri ad eandem. Iudæorum calumniam respondentis. Asterius quoq; in hist. S. Euphemiæ quæ septima Synodo recitatur. Signum, inquit, crucis est quod venerari solent Christiani: & passim depingere. Constantinus ille magnus ad nati seruatoris annum quasi 300. labarum insigne imperatorium vt narrat Eusebius. in crucis signum mutauit: cùm autem labarum solenne milites adorare, nunquam profectò pius princeps crucem pro labaro erexisset, si eius venerationem idolatriam putasset, quam eo potius consilio, vt testatur Theodoretus, & Sozomenes crucem erexit, vt ea ratione milites ad amplectendam fidem verumq; Deum, Christum inquam per eius crucem venerandam induceret. Rogatus magnus ille Athanasius, cur crucis potius imaginem quam spongiam aut aliud cuiuspiam instrumenti quibus nostram perfecit Christus salutem, adorarent Christiani, respondit id fieri, vt cùm adorarent crucem, non eius materiam, id est, ligna, sed formam, id est, imaginem adorare eos constaret, quod possumus, inquit, probare, in ignem coniectis lignis, Ambrosius lib. de incarnatione dominica sacramento cap. 7. Cùm diuinitatem, inquit, in eo & crucem adoramus, nunquid Christum diuidimus? Sedulius antiquus ille Scotus lib. 5. Paschalis carminis sic ait,

Ne ne quis ignoret speciem crucis esse colendam
Quæ Dominum portauit ouans, ratione potenti
Quatuor inde plagas quadrati colligit orbis.

Citat etiam Damascenus in Apologeticis, præclarum illud Leontij testimonium de crucis veneratione: Denique in sexto Synodo æditus erat canon. de crucis veneratione, qui & in septima recitatur.

Non absre itaque Summi Pontifices crucesignatos pijs fauoribus illustrant, iubéntque tales vbique præclaro signo crucis incedere. Sic teste Nicephoro lib. 7. c. 46. refert Constantinum magnum vt memoria continua milites Christum colere assuefaceret, arma eorum signo crucis exornasse atque in nummis, imaginibúsve fecisse. Crucis mysteria, & triumphos palàm cecinerunt vates omnes, nec desunt eius præconia apud Christianos qui tesseram è nomine Saluatoris nostri accipiunt. Addam hic Sybillæ carmen prædicentis Christum crucifigendum quæ & in Acrostichis meminit de cruce. Et præcipuè li. 6. oraculorum de eadem cruce sic vaticinit.

ὦ ξύλον ὦ μακάριστον ἐφ' ᾧ θεὸς ἐξετανύσθη
οὐκ ἕξει σε χθών, ἀλλ' οὐρανὸν οἶκον ἐσόψει.
ἡνίκα ἀστράψει, τὸ νέον θεοῦ ἔμπυρον ὄμμα, id est,
ô lignum, ô fœlicissimum, in quo Deus extensus est
Non capit te terra, sed cæleste domicilium inspiciet,
Quando fulgebit noua facies Dei ignita.

In perpetuum Christi nominis & fidei decus crucis vexilla hac constitutione commẽdãtur, cuius auspicijs hostes nostri terrerentur.

Contra

XLIIII.

Contra fraudulentos & dolosos decoctores.

PIVS Papa V Motu proprio, &c.

POSTQVAM eo vsque humana processit intemperantia, vt Christifideles qui in sacri baptismatis susceptione diabolo, ac omnibus vanitatibus eius spontè ac solemniter renunciatur, diabolica fraude seducti, ita mundi huius illecebras expetant, vt pro illis assequendis, non modo filij prodigi in Euangelio per Dominum demonstrati exempla sequentes, sua luxuriosè viuendo profundant, verum etiam illis absumptis, aliena appetant, grande es alienum à proximis suis qui id eis, prout mutuum fert hominum commercium, sub varijs instrumentorum obligationibus liberaliter mutuant, extorquendo, ac deinde dum id eis sub paupertatis specie restituere negligunt, proximos suos vna cum tota familia aliquando mendicare cogunt, facere nullo modo possumus, quin & Pastoralis officij debito, cui disponente domino præsidemus, moniti, & ea qua Christus prior dilexit nos charitate impulsi, clementiæ, & misericordiæ reiectis viis, iustitiam & iudicium in tales acriter insurgendo assumamus, iurisque rigorem acriorem reddamus, vt saltem per hoc eos quos timor domini à malo non retrahit, vltimi supplicij pœna exterreat sicque vniuersas Dominici gregis oues ad ouile ad quod, dante domino, omnes dirigi cupimus, salubre perducamus. Sane licet alias fe. re. Paulus Papa III. prædecessor noster inter cætera dilectis filiis Paulo Romano concessa priuilegia per quasdam suas literas voluerat, quod dilationes quæcunque nisi iuxtà dispositionem iuris ac formam statutorum almæ Vrbis concedi nullatenus possent, & qui illas obtinerent, semper biretum viride portare tenerentur, ac alias prout in dictis literis continetur. Nihilominus diuersi iniquitatis filij, præmissis nō attentis, propriáque temeritate confisi, postquam propriis eorum bonis non aduersa fortuna, aut fortuitis casibus, siue hostium incursu, vel ventorum, marisque violentia atque iniuria (quod quidem vel certe ferendum esset, cum ab iis facile caueri nequat humana prouidentia) sed sua ipsorummet incuria, negligentia, prodigalite, atque luxu in explendis propriis voluptatibus, penitus dilapidatis, proximos suos ad varia eorum bona sibi mutuanda sub spe restitutionis compulerunt, illis similiter profusis, creditores suos, cessione bonorum deludentes, ac tam literas præfatas quàm alia per nos contra huiusmodi decoctores, *fallitos* nuncupatos, edita statuta deridere audent, in graue Apostolicæ auctoritatis vilipendium, proximorum suorum detrimentum & grauamen, ac animæ suæ periculum non modicum. Nos præmissa conniuentibus oculis pertransire nequeuntes, & attentè considerantes nulla allia de causa in fures vltimi supplicij pœnam esse impositam, nisi vt talia perpetrandi hominibus via interclusa, liberum esse vnicuique sua absque periculo possidere & vti, hos autem adeò furibus & latronibus similes esse, vt ab illis in nihilo differant, nisi vt quod eis nisi cum vitæ suæ periculo agitur, hoc decoctoribus impunè liceat, volentesque propterea vt par immò grauius delictum, parem etiam sortiatur pœnam, iurisque rigorem in hos grauiorem reddere, ac genus hoc hominum tanquam humano generi infestum, è cæterorum coetu segregandum merito esse diiudicãtes, omnium & singularum legum & constitutionum tam Imperialium, quàm Apostolicarum, etiam in corpore iuris descriptarum tenores & forma, ac si de verbo ad verbum inserti forent præsentibus pro expressis habentes, sine illarum aliquo præiudicio, quinimò illas reualidantes & confirmantes, Motu proprio hac nostra perpetuò valitura constitutione sancimus, & declaramus, quod deinceps perpetuis futuris temporibus quęcunque persona, tam sæcularis, quàm Ecclesiastica, etiamsi clericali & Ecclesiastico foro gaudeat, cuiuscunque status, gradus, ordinis, & conditionis existat, & quacunque dignitate tam mundana, etiamsi Domicellus, Comes, aut aliter Nobilis aliquando fuerit, quàm Ecclesiastica, non tamen Episcopali, præfulgeat, qui omnem eorum substantiam non præmissis de causis fortuitis, sed incuria, negligentia, prodigalitate, & luxu suis, proprias voluptates explendo, & cupiditatibus non mediocri intemperantia seruientes subuerterint & dilapidauerint, necnon qui se bona sua decoxisse simulantes, illa in fraudem creditorum

Propriis consumptis & decoctis aliena appetere nefario modo iniquum.

Pius IIII. vt sup. habetur obtinentibus alter natiuas & dilationes birretum viride deferre iussit.

Qui bona fide negotiantes infortunio quibusdam infaustisque successibus in pauperiem prolapsi sunt, licitè possunt potiri beneficio legis dum cedunt bonis ne carceribus manci entur. l. 1. C. qui bonis ced. poss. Attamen multi sunt qui dilapidatis luxu & gula bonis omnibus & ingenti ære alieno onusti cessione bonorum creditores fraudulenter eludunt.

creditorum suorum occultant, & eorum pecuniam totam in eorum vtilitatem fortasse conuerterint, vt eorum creditores ad secum componendum facilius alliciant vltimi supplicij, & ea qua fures ipsi de iure vel consuetudine, aut particulari vel municipali statututo plecti solent, puniri debent. Mandantes tam verbis præfatæ Gubernatori, & Curię causarum Cameræ Apostolicæ Generali Auditori, quàm omnibus & singulis nostris & sedis Apostolicæ in quibuscunque prouinciis legatis & vicelegatis, necnon quarumcunque Ciuitatum, terrarum, oppidorum, & locorum, nobis & eidem Sedi tam mediatè, quàm immediatè subiectarum Gubernatoribus, Prætoribus, Capitaneis, Commissariis, & aliis quibuscunque iudicibus quauis etiam subdelegata potestate fungentibus, vt præsentes nostras inuiolabiliter in eorum iudiciis obseruent, nec contra tales, nisi illarum forma seruata, procedere audeant vel præsumant. Districtiùs quoque inhibentes quibuscunque terrarum, oppidorum & locorum dominis in temporalibus in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis, &c. pœnis, ne sic in præmissis iudicantes, eorum, seculari auctoritate molestare, inquietare, perturbare, vel impedire audeant vel pręsumant. Decernentes postremò præsentes, & desuper conficiendas literas nullo vnquam tempore de surreptionis vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ defectu notari, minusque sub quibusuis similium, vel dissimilium gratiarum reuocationibus, comprehendi, vel illis derogari nullo modo tacitè vel expressè posse, nisi de illis eorumque totis tenoribus ac eorum Datum de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio & expressio facta fuerit, aliterque factas derogationes nullius roboris vel momenti fore, & tanquam tales a nemine attendi, nec vlli suffragari posse, Sicque per quoscunque Iudices, &c. etiam causarum Palatij Apostolici Auditores & S. R. E. Cardinales, eorumque Collegium, sublata, &c. Irritum quoque, &c. Non obstantibus pręmissis, ac quibusuis Apostolicis, necnon in prouincialibus & synodalibus Conciliis editis specialibus, vel generalibus constitutionibus, ac legibus etiam Imperialibus, etiam in corpore iuris, vt præfertur, clausis, ac quibusuis etiam municipalibus & particularibus etiam iuramento, &c. roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, &c. sub quibuscunque tenoribus, &c. etiam motu simili, &c. etiam consistorialiter, &c. ac sub quibusuis verborum formis concessis, &c. Quibus omnibus etiamsi de illis, &c. illorum tenores, &c. illis alias, &c. latissimè specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque, cum clausulis oportunis, & consuetis.

Decoctores fraudulenti ad cessionem bonorum non admittendi sed vltimo supplicio plecti debent.

Fiat Motu proprio M.

Et quod quorumcunque statutorum, constitutionum, & legum, &c. tenores habeantur pro expressis, seu in toto vel in parte exprimi, ac de verbo ad verbum inseri possint. Et de sanctione, statuto, declaratione, decreto, inhibitione, mandato, & aliis præmissis, quæ hic pro repetitis habeantur, & ad partem perpetuò in forma gratiosa & cum oportuna, si videbitur iudicum deputatione qui asistant, &c. inuocato, &c. sæcularis. Et cum opportuno decreto quod vt præsentes ad omnium quorum interest notitiam deducantur, nullusque deinceps aduersus eas aliquam excusationem prætendere, aut ignorantiam allegare queat, quod illæ imprimantur, & in valuis Basilicæ Principis Apostolorum, & S. Ioannis Lateranen. ac Cancellariæ Apostolicæ, necnon in acie Campi Floræ affigantur, & inhibi earum copiæ dimittantur. Quodque affixio huiusmodi omnes perinde afficiat, ac si fuissent personaliter inhibitę, intimatę, & ostensæ. Quodque earum transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius Prælati, aut personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ ipsis originalibus literis adhiberetur, si forent exhibitę vel ostensę. Et quod præsentis Motus proprij sola signatura sufficiat, & vbique fidem faciat in iudicio & extra, regula quacunque contraria non obstante, seu literæ super illis cum maiori præmissorum expressione per breue expediri possint.

Fiat M.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Cal. Nouembris, Anno Quinto.

In fraudem

In fraudem creditorum quidam fingunt se variis versuris omnia bona decoxisse vt pinguiores habeant loculos post cessionem bonorum, tales hic Decoctores dicuntur, Latinis Italis falliti, *Gallis* Banquerouttiers, *qui quidem cum sunt banniti licitè possunt occidi vt scribit Dec. in capit. quæ in ecclesiarum numero 14, de constit. qui tamen nec iure, nec ratione hanc suam probat opinionem. Ego quidem eam probo & iurisconsultorum calculos hic ascribi non ignoro. Lege 12. tabularum cautum est vt decoctores graui pœna plectãtur, nam olim carcere mancipabantur, ac compedibus quindecim ponderis vinciebantur: author est Gellius lib. 10. noct. Attica. capit. 1. meminit gloss. 1 in gloss. item & in eo quod postmodum C. qui bo. ced. poss. quæ inquit, hos decoctores esse dandos, dilacerandos creditoribus. hinc Theodosius & Valentinia. Imperato. in l quilibet. C. de decurio. lib. 10. hos decoctores esse ictibus plumbatarum subiiciendos constituerunt. sunt plumbata flagelli genus, vt meminit Platina de vitis Pontificum, in vita Cornelij primi. Accedit, iure nostro grauissima infamia nota affici consueuisse, ita Bald, cons. 400. Casus, lib. 5. quin omni beneficio priuantur, vt illo excussionis. gl. l. vlt. §. vlt. ff. de iis quæ in fraud. cred. latè Ias. §. vlt. inst. de actio. Paris. cons. 94. num. 11. lib. 1. qui num. 58. rectè intelligit de decoctoribus illis, qui non fortuito, sed sua culpa decoxerunt, alia sunt apud Ruinum cons. 90. num. 13. lib. 4. Soc. Iun. cons. nu. 14. lib. 2. Benue Straccham tract. de decocto. parte. 3. & doctè apud Budæum in annotat. in Pandectas ad l. si hominem §. quoties. ff. de poss.*

XLV.

Publicis Concionibus prohibetur disputatio de Conceptione B. Virginis Mariæ.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

SVPER speculã Domini, viribus licet exiguis, constituti prophetæ solicitudinem imitantis, Die, noctuque ad diuersos Ecclesiæ status nostræ mentis aciem intendimus, studiosè prouidentes, vt communi Domino ab omnibus gradibus fideliter seruiatur ac illis maximè, quibus digniora ministeria diuini Spiritus fauore credita sunt, inter quos diuini verbi prædicatores adnumerandos esse nemo dubitare poterit, qui eorum munus ab ipso Domino consecratum, Apostolis præcipuè iniunctum fuisse animaduertet, qui si adepto gradu dignè fungerentur, euangelizantes pacem, anunciantes bona, prædicantes salutem, non solùm vox eorum dulcis, verum & speciosi pedes viderentur, & fraternæ salutis vberes fructus referentes, multam fiduciam haberent in die Domini: Verum quod neque sine animi dolore accepimus, nec referre possumus quidam diuersorum ordinum Regulares, Clericique sæculares omissis quæ diuinæ maiestatis gloriam, & sanctissimæ Dei genitricis aliorũmque diuinorum venerationem, atque fidelium pietatem, promouere poterant quod Apostolus in quibusdam arguit, languent circa quæstiones, & pugnas verborum, ex quibus oriuntur inuidiæ, & contentiones cæteráque vitiorum monstra. potissimum verò cum de gloriosæ Virginis Mariç Conceptione sermo inciderit, tam pertinaciter pro alterutra parte contendunt, ac si de illis dogmatibus esset, quæ corde credere ad iustitiam, ore confiteri ad salutem necessarium est. Quibus illud prophetæ conuenire videtur, dicunt: ait Dominus cum ego non sim locutus, cum S. R. E. omnium Ecclesiarum magistra. & doctrix disciplinæ de ea re hucusque non definierit, nemo absque temeritate, præiudicare, vel alterius partis sententiam damnare potest: & quasi desint præclarissima inuentricis gratiæ merita quæ nec angelica quidem lingua satis dignè referri possunt, & cum ex illo vberrimo fonte, puteóque aquarum viuentium non possint saluberrimas haurire aquas, quibus fidelis populus, magna cum vtilitate, atque dulcedine, reficeretur, ad dissipatas cisternas occurrunt, stultas scilicet. & sine disciplina quæstiones, quæ generant lites; quas nec frequens multitudo intelligere, nec viri sapientes; qui capiunt, vtiliter percipere valeant, præsertim quoniam, vt experimento didicimus ipsorum Concionatorum, qui ad quæstiones huiusmodi proponendas faciliùs erumpere solent maior numerus materiæ difficultatem prorsus ignorantes, neque intelligentes, quæ loquuntur, aut de quibus affirmant, simplicium animos, indiscretę deuotionis obtentu, vel potius loquacitatis, & ostentationis effectu, ad tumultus & simultates concitant, quos tumultuantes atque dissidentes componere, sedaréque potius

Quæstiones & disputationis de conceptione Beatæ Virginis Mariæ tollendæ.

In prædicatores qui varijs obscuriorum quæstionum ambagibus aniles controuersias & simultates fidei periculo sæpe excitant.

potius oportebat. Cumque paruulis in Christo lac infundere, prouectis solidum cibum apponere deberent, dum in huiusmodi controuersiis interminatis versantur, omnibus vbera proferunt arentia quod non absque maledictionis nota legimus in Propheta. Nos igitur qui prædecessorum nostrorum saluberrima decreta pro viribus salua esse cupimus, potissimum illa quæ à sacrosancta Synodo Tridentina denuò sunt confirmata, liberam cuique facultatem relinquentes opinandi huius controuersiæ quamlibet partem prout, vel magis pium, vel magis probabilem esse iudicauerit. Prędictorum igitur, Concionatorum, aliorumque contentioni, atque temeritati populorumque scandalis occurrere studentes, Motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, statutum fe. re. Sixti IV. prædecessoris nostri, super ea re, quod à præfata Synodo innouatum est (illud præsentibus, ac si de verbo ad verbum esset insertum, pro planè & sufficienter expresso, & inserto habentes) Apostolicà auctoritate tenore præsentium, confirmamus, & approbamus, Atque vt deinceps efficiamus à cunctis obseruemus perpetuò statuimus, & ordinamus, ac per Apostolica scripta mandamus, quatenùs nemo cuiuscunque ordinis, gradus, conditionis, vel dignitatis existat, popularibus concionibus, vel vbicunque promiscua, virorum, & mulierum multitudo conuenire solet de huius controuersiæ alterutra parte disputare rationibus vel doctorum auctoritate asserendo propriam sententiam & contrariam refellendo, aut impugnando, vel de hac ipsa quęstione, cuiusuis pietatis, aut necessitatis prætextu vulgari sermone scribere, vel dictare præsumant. Qui contrafecerit suspensionis pœnam à diuinis absque noua declaratione, ipso facto incurrat si modo fuerit in sacris constitutus & quocunque prętęrea gradu siue dignitate, vel administratione fungantur, illis omnibus sit ipso iure priuatus, & ad eadem, vel similia munera obtinenda perpetuæ inhabilitatis censuræ ipso etiam facto sit obnoxius, super quibus nisi à Romano Pontifice pro tempore existente dispensari, siue absolui non possit. Et nihilominùs aliis pœnis, si opus fuerit à proprio prælato pro delicti mensura infligendis subiiciatur, prout subiicimus. Cæterùm quamdiu per Apostolicam Sedem, altera pars diffinita non fuerit, oppositaque sententia condemnata liceat viris doctis, in Academiæ disputationibus, siue generalium, aut prouincialium Capitulorum, vel vbi aliàs intersunt, qui rem capere possunt, nec scandali vlla subest occasio, de illa quæstione differere, & argumentis vtramlibet partem, vel asserere vel impugnare, dum tamen neutra, veluti erronea prędicetur, seruenturque illa omnia quæ à dicto Syxto prædecessore nostro statuta sunt, quorum singula, vt præfertur, etiam quantum ad alias pœnas, duximus innouanda, & innouamus per præsentes. Vt autem hæc nostra constitutio, & præmissa omnia, ad eorũ omniũ, quorum interest, notitiam congruentius peruenire possint, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna suspensionis ab ingressu Ecclesiæ, etiã eo ipso incurrenda, si in his, quę mandamus exequendis se negligentes, exhibuerint, præcipimus, & mandamus, omnibus, & singulis locorum ordinariis, ac eorundem vicariis suffraganeis, & officialibus quibuscunque, & aliis singulis ad quos quomodolibet spectat, & pertinet, quatenùs huiusmodi nostram constitutionem singulis suæ diœcesis, vel districtius Prędicatoribus, & aliis quibus expedire iudicauerit opportunè insinuent, & publicent, ac insinuari, & publicari faciant Et ne quis in posterum quoquomodo ignorantiam de præmissis possit prætendere, aut se contra præmissa, valeat excusare, Volumus, & similiter eadem auctoritate decernimus, & mandamus, quod præsentes literæ per aliquos ex nostris Cursoribus in Basilicatum Sancti Ioannis Lateranensis, ac Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, valuis, ac in acie Campi Florę de Vrbe de more publicentur, & affigantur, & illis inde amotis remaneant in eisdem locis earumdem exempla affixa, quę publicatio, & affixio ita omnes, ad quos spectat afficiant, & arctet, ac si illis personaliter intimatæ fuissent. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus, ac quibusuis indultis, & literis Apostolicis, quibusuis personis, etiam quantumcunque qualificatis, & in quacunque etiam Cardinalibus, Patriarchali, Archiepiscopali, Episcopali, & quauis alia dignitate, & honore constitutis, etiam quod interdici, suspendi, vel excommunicari

Confirmatur decretum Sixti IIII. approbati a Concil. Trid. Sess. 5. de peccat. original.

Suspensionis pœnam à diuinis incurrunt qui in conspectu plebeculæ pertinaciter alterutrã opinionum de conceptione B. Virginis Mariæ concionantur.

In publicis Academiis & in coetu virorum Doctorum debent agitari huiusmodi quæstiones.

Forma & effectus publicationis.

nicari nequeant quomodolibet concessis, quæ eis contra præmissa in aliquo suffragari non posse decernimus cæterisque contrariis quibuscunque, Volumus insuper, & decernimus, quod præsentes vim perpetuæ, & irrefragabilis constitutionis obtineant, & quod illarum transumptis, etiam impressis manu alicuius Notarij subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides adhibeatur quæ præsentibus literis adhiberetur, si ostensę, vel exhibitæ forent, Regula Cancellariæ nostræ Apostolicæ quacunque in contrarium disponente, non obstante. Nulli ergo, &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo septuagesimo prid. Cal. Decembris, Pontificatus nostri Anno quinto.

Clausulæ præseruatiuæ.

Orationes, & supplicem animum cum omni laudum cumulo BEATISSIMÆ, SANCTISSIMÆ, INTEMERATÆ, VIRIGINI DEIPARÆ, *ut eius præsidio & suppetiis operis portum, & fœlicem vitæ exitum consequi merear offero pro lucubratissimo scholio do dedicoque.*

XLVI.

Humiliatorum ordo extinctus.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

QVEMADMODVM solicitus pater quem vnicè charum educauit filium, via salutis ingressum reuocare cupiens primum hortatur, indulget, prætermittit, increpat, alia præterea, atque alia tentare non desinit, dum quod expetit, modo aliquo consequatur, omnia denique expertus, cum nihil iam proficere intelligit, desperata prorsus salute, omnem de illo parentis animum eiicit, domo expellit, indignum existimans, qui patta hæreditate fruatur Sic Romanus Pontifex, quem diuina Maiestas patrem, & pastorem omnium Ecclesiæ suæ ordinum constituit, sicubi quampiam sacrarum Congregationum à Regula, & vitæ præscripto aberrare percipit, modo admonendo, modo corripiendo, connititur, eam, vel primis institutis restituere, vel certe, quo pacto emendatam in aliquo statu illis magis cohærenti continere, omnibus tandem ad illius sanitatem conquisitis, vbi salutaria remedia fastidire, & viam iniquitatis obstinatiùs procedere, atque adeò in prauum induresc ere animaduertit, vt potius confringi, quam corrigi possit, omni curatione reiecta, de ipsa remouenda decernit, ne inueterati atq; indomiti mali vis, in alias insurgat, eisque exitio sit futura. Quod (vt nostrum hac in re studium flagrat) cum in plurimis, tum maximè in fratrum Humiliatorum familia enixè curauimus, nihil inexpertum relinquentes, quin illa multis iampridem modis affecta, & si non protinus, certè accommoda rerum moderatione directa ad pristinum institutum paulatim regrederetur. Etenim postquam dilectus filius noster Carolus, tituli Sanctæ Praxedis, Presbyter Cardinalis Borrhomæus, huius ordinis Protector, & Apostolicæ Sedis delegatus, animaduertens dictos Fratres in luxum iampridem effusos esse, multa de ratione cultus diuini, de obedientia, & vita, vt antea communi, deque modo recipiendorum, & educandorum Religiosorum, prouidenter statuerat, intelligeremus eos illa cæteraque omnia Regulæ suæ instituta, omninò aspernari, vitāque omnium voluptatum varietate confertam ducerere, ac præpositos, & qui ex eo ordine rerum administrationem habebant, bonam magnamque fructuum partem veluti propriam in vanitatibus mundanis, turpitudinibusque flagitiosè profundere, innumeraque scelera committere. Nos vias omnes, quę illos in aperta huiusmodi pericula atque incommoda coniecerant, excindere conati, pleraque alia de ipsorum vita, moribus, & proprietate Regulæ inimica, deque modo, & tempore gubernandæ cuiusque præpositaræ, necnon ratione administrationis bonorum, & dispensatione prouentuum, aliisque muneribus, & officiis, ad prolapsi huius status, & disciplinæ regularis reparationem maximè conferentibus, edidimus, sperantes illa prosperos tandem successus dicto ordini allatura. Sed obsistente bonarum rerum perturbatore, plerique omnes (quoniam otio, & desidia nimium assueuerant) regulæ instituta, & emendationem abhorentes, etsi statuta, & præcepta nostra com

Congregationes à regula aberrantes & deuias admonet & 'corripit, Pontifex.

Cardinalis Borromæus Apostolica sede legatus protector ordinis humiliatorum

Reformationem ordinis Humiliatorum edidit Pius V.

muni conſenſu palam, acceptarunt, clam tamen quibus illa modis ſupprimerent comminiſcentes, nefarias proteſtationes in oculto fecerunt, neceſſarios ſuos, & alios potentiores laicos ad inteſtinas ſeditiones concitarunt, ſuaſores prætereà, & impulſores ad intimos ſummorum Principum Miniſtros dimiſerunt, qui magnis præmiis, & pollicitationibus eos pellicerent. in animos prædictorum Principum inducere, vt nos ad illam reſcindendam inclinarent, multaque alia de ea tollenda prauis artibus ſunt conati, vt turpem illam, & flagitioſam vitam ſuam retinerent, ſecularesque mundi voluptates ſequerentur, inter quos non defuit, qui altius præcipitatis, etiam à Catholica fide ad Hæreticos, & impia illorum dogmata declinarit. Quibus cognitis, omnium grauiſſimum impœnitentiæ peccatum in eis animaduertimus, qui toties fruſtra correpti, in eadem obſtinatione perdurare contendunt, non ſatis habentes talia attentare, niſi, & ij, qui inter ipſos qui poſſe putant, illis in primis qui ſaluti eorum ſedulò inuigilant, exitium machinentur, illius ſtimulis concitati, qui ſceleſtum Iudam in funeſtum auaritiæ morbum iniecisse non contentus, etiam ad prodendum Dominum ſuum pecunia impulit. Huius nimirum ſpiritus nequiſſimi ductu quondam Hieronymus Lignana Præpoſitus præpoſituræ Sancti Chriſtophori Vercellen. & plures alij conſcelerati huius ordinis, in necem dicti Caroli Cardinalis propitiatoris ſui conſpirantes, vt pecuniam ad tantum nefas expeditam conficerent, de trucidando in primis dilecto filio, Fabio Simoneta Fratre dicti ordinis, prouentuum præpoſituræ Bredæ Mediolanenſis depoſitario, apud quem nummos inuenire credebant, ſecreto conuenerunt, inde ad Eccleſiam dictæ præpoſituræ, in qua ipſum orantem laqueo ſuffocare decreuerant, profecti, ſed inter ſe de modo aggrediendi miſericordia Saluatoris noſtri, diſcordes, hoc conatu deſtiterunt, mutatoque conſilio ſacra aurea, & argenta furati ſunt Quibus clam venditis, ſeu pignori datis, prædictus Hieronymus quendam Donatum Fariam comprofeſſorem ſuum, apoſtatam, pacta pecunia induxit, vt ipſum Carolum Cardinalem occideret, qui nacta loci, & temporis opportunitate, in eum veſperi de more in ſacello cum familia precantem, vt tranſuerberaret, ſclopum glandibus confertum, igne admoto exonerauit, ſed telorum parte ad veſtes orantis exinanita, aliis vtrinque in proximo violentia ictus defixit, innocentem diuina pietas ſaluum, & incolumen conſeruauit. Quare ambo, & quidam alij huius nefandi criminis participes, poſtea capiti pœnas debitas perſoluerunt. Quando igitur familiam prædictam, nulli ſtudio ad Eccleſiæ Dei vtilitatem proficienti incumbentem, nulli diſciplinæ Eccleſiaſticæ deditam, nullum omninò futuræ virtutis ſpecimen oſtendentem, tam deteſtandis facinoribus infectam, tam atroci ſacrilegio contaminatam, & præterea impœnitentem, atque incorrigibilem agnoſcimus, omni de illa ſpe prorſus excluſa, ipſam tãdem tollere conſtituimus, tanquam malam arborem fructus peſſimos proferentem. Habita itaque cum fratribus noſtris deliberatione matura de illorum conſilio, & nobis attributæ poteſtatis plenitudine, extinguimus, & abolemus ordinem prædictorum fratrum Humiliatorum, officium Præpoſiti Generalis, ac Prouincialium, & quæcunque alia miniſteria ordinis, ſic ſuppreſſi, necnon omnia, & quæcunque ſtatuta, conſuetudines, & decreta eiuſdem, etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel alia quacunque firmitate munita, & pariter priuilegia, & indulta generalia, & ſpecialia, quorum omnium tenores ac ſi ad verbum inſererentur, præſentibus habemus pro expreſſis, quibuſcunque illa concepta ſint formulis, necnon irritantibus aliis decretis, & vinculis roborata. Priuamuſque Generalem, ac cæteros omnes Præpoſitos, & fratres, omnes præpoſituris, dignitatibus, adminiſtrationibus, officiis & beneficiis Eccleſiaſticis, cum cura, & ſine cura, necnon domibus, Conuentibus, & bonis immobilibus, mobilibus, & ſe mouentibus, in Italia, & vbicunque gentium conſtitutis, ſacra quocunque, & communi ſupellectile, ac ipſorum omnium vſu, vſufructu, adminiſtratione, ac poſſeſſione ſpirituali, & temporali, ac etiam iure, & actione, ſiue per ſtatuta noſtra, ſiue alias quomodolibet pertinente, Ac tollimus eis omnimodam facultatem vſum, & auctoritatem, generalia, Prouincialia, & alia capitula de cætero celebrandi, Volumus tamen, vt omnes fratres qui nunc ſunt, qui profeſſionem regularem emiſerunt, deinceps in domibus, & locis, quos eis cum victu, & aliis neceſſariis

Humiliati luxu & ambitione deperditi variis flagitiis delectabantur.

Inſidiæ Humiliatorum aduerſus Cardinalem Borrhomæum.

Ordo fratrum Humiliatorum qui ſub regula S. Benedicti anno 1189 à quodam Beato viro Ioanne Nouocomenſi inſtitutus fuerat, Pio V. ob flagitia innumera hic expreſſa extinctus eſt. Geſtabant habitum inſtar presbyterorum ſæcularium ſed totum album cum pileo rotundo.

riis proximè assignandos curabimus, omninò redigantur, vt ibi vitam ducant regularem suæ professioni conformem sub cura, & visitatione ordinariorum locorum, aut alterius vel aliorum, quos eis duxerimus deleganddos, vel iuxta iuris communis dispositionem transeant ad pares, vel strictiores ordines approbatos. Nouitij verò, & alij quicunque non professi, detracto Religionis habitu, ex professorum consortio, & domibus expellantur. Quibus professoribus nominatim præcipimus atque interdicimus, ne posthac quemquam expulsorum, aut omninò alium, etiam vouentem, ad professionem, vel habitum admittant, nec nouas domos, vel loca recipiant, vel acquirant, quod si secus fiat, professio sit inanis, neminemque obliget, neque in genere, sic professum. Nouarum domorum, seu locorum receptiones, vel acquisitiones, viribus, & effectu careant, & contrafacientes, excommunicationis sint sententia eo ipso innodati, à qua nullus, nisi in mortis articulo constitutus absolui possit, absque Romani Pontificis licentia speciali. Cæterum intendentes, & cultui diuino, & Ecclesiæ Ministris, quamprimum prospicere, omnes pręposituras, dignitates, personatus, administrationes, officia, cęteraque beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura, quę deinceps sęcularia sint, per priuationem prędictam, apud Sedem Apostolicam vacantia, necnon domos, Conuentus, loca supellectilem, bona, fructus, res, actiones, & iura supradicta eorumque proprietatem, & dominium nostrę, & dictę Sedis liberę dispositioni, specialiter, & expressè reseruamus. Decernentes irritum, & inane quicquid secus per prędictos, aut quoscunque alios scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Volumus autem vt pręsentium exempla Notarij publici manu, & personę in dignitate Ecclesiastica constitutę, sigillo obsignata, eandem illam prorsus fidem in iudicio, & extra illud, vbique locorum faciant quam ipsęmet pręsentes facerent, si essent exhibitę, vel ostensę. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romę, apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę, 1577. Id. Februarij, Pontificatus nostri Anno sexto.

Fratribus professu huius ordinis scelerum minime conscius ad parem vel laxiorem viuendi regulam transire conceditur.

Beneficia ob huiusmodi extinctionem clarantia sedi Apostolica reseruat.

In Longobardia tres Religiosi, ordinis Humiliatorum non modò in sacris, verumetiam in dignitate constituti, coniurationem inter se fecerant: è viuis tollendi R. D. Carolum Cardinalem Borromæum Archiepiscopum Mediolanensem, & cuidam non quidem sacris initiato sed tamen eius ordinis professo, Apostatæ negotium id efficiendi dederant, qui Mediolani diuersans: capta ea occasione in domo archiepiscopali in Cardinalem flexis genibus in Oratorio precantem sclopeto glandem coniecit, sed diuina manu antistitem protegente, globus non penetrauit. Qui coniecerat, post aliquot menses captus, ac Mediolanum ductus, coniurationem detexit, & manu truncatus, candentibusq́; forcipibus laceratus, extremo tandem mortis supplicio affectus est. Coniurati etiam comprehensi, & inita inter se coniurationis scelus fassi, Summo Pontifice consentiente, solenniter degradati sunt, ac per Curiam secularem capite cæsi, Cuius rei amplissimum reddit testimonium Bulla ad extinctionem totius ordinis prædicti, propter hanc & diuersas alias causas, præsertim impœnitentiā & incorrigibilitatē eius. Quæ extinctio hoc verborū tenore declaratur Spiritus nequissimi ductu, quondā Hiero. Lignana Præpositus Præpositura S. Christophori Vercellenensi, & plures alij consceleratī ordinis Humiliatorū in necē Caroli, tituli sanctæ Praxedis Presbyteri Cardinalis Borromæi huius ordinis Protector, & Apostolicæ Sedis delegatis, propitiatoris sui conspirantes, vt pecunia ad tantum nefas expetitam conficerent, de trucidando in primis dilecto filio Fabio Simoneta fratre dicti ordinis prouentuum præpositura Bredæ Mediolanensi depositario, apud quem nummos inuenire credebant, secretò conuenerunt, inde ad ecclesiam dictæ Præpositura, in qua ipsum orantem laqueo suffocare decreuerat, profecti, sed inter se de modo aggrediendi, misericordia Saluatoris nostri discordes, hoc conatu destiterunt, mutatóque consilio, Sacra aurea, & argentea furati sunt. Quibus clam venditis seu pignori datis, prædictus Hieronymus quondam Donatum Farinam Comprofessorem suum, Apostatam, pacta pecunia induxit, vt ipsum Carolum Cardinalem occideret, qui nacta loci, & temporis opportunitate, in eum vesperi de more in Sacello cum familia precantem, vt transuerberaret Sclopum glandibus confertum igne admoto exonerauit, sed telorum parte ad vestes orantis exinanita, aliis vtrinque in proximo violentia ictus defixis innocentē diuina pietas saluum & incolumen conseruauit. Quare ambo, & quidam alij huius nefandi criminis participes, postea capitis pœnas debitas persoluerunt. &c.

XLVII.

Regulares cuiuscunque Ordinis etiam Mendicantes, Lectores, aut in Theologia graduati non possint sæcularium confessiones audire nisi sint ab ordinariis approbati.

Tota hæc constitutio comitatur authoritate Cōcilij. Tridentini Sess. 24. c. 15. de reformat.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

ROMANI Pontificis prouidentia circumspecta nonnunquam gesta per eum rationabilibus & honestis suadentibus causis moderatur & commutat in melius, prout in domino conspicit salubriter expedire. Nuper siquidem quasdam declarationes & moderationes circa nonnulla Concilij Tridentini decreta regulares personas ordinum Mendicantium eorumque instituta concernentia edidimus & promulgauimus: Et quia vti accepimus illarum vigore sacerdotes regulares prædictorum Ordinum quandoque minus idonei, & inhabiles confessionibus sæcularium audiendis ab eorum superioribus præpositi absque aliqua Episcoporum, sed sola Magistri Ordinis Generalis, aut Prouincialium ministrorum approbatione admittuntur. Nos super his pro debito pastoralis officij prout tenemur salubriter prouidere volentes, tenore præsentium hac nostra constitutione perpetua sancimus, decernimus, & declaramus, decretum Concilij Tridentini de approbatione Regularium audiendis confessionibus sæcularium præpositorum ab Episcopis facienda obseruari debere, etiam in omnibus Regularibus, quorumuis Ordinum etiam Mendicantium, etiam sub regulari disciplina viuentibus, etiam si sint lectores, aut in Theologia etiam de superiorum suorum licentia, gradatui, vel promoti vel à suis Magistris Generalibus, vel Prouincialibus, Ministris, sæcularium confessionibus audiendis expositi. Volumus tamen eos qui semel ab Episcopo in ciuitate & diœcesibus suis præuio examine approbati fuerint, ab eodem Episcopo iterum non examinari Ab Episcopo autem successore pro maiori conscientiæ suæ quiete examinari de nouo poterunt. Inhibentes cuiuscunque Regularibus quorumuis Ordinum, etiam Mendicantium vt præfertur, ne vigore deputationis, & approbationum ab eisdem Magistris, & Ministris, prouincialibus, etiam quod illarum occasione ab Ordinariis huic vsque tolerati fuerint, absque speciali in posterum licentia, & approbatione ab Ordinariis obtinenda sæcularium confessiones audire præsumant. Decernentes irritum, & inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac nostris literis prædictis, & aliis postea quibuscunque regularibus concessis, & forsan extensis, quas quo ad ea quæ præsentibus aduersantur & contrariantur, penitus, & omninò reuocamus, cassamus, & irritamus, necnon monasteriorum, & aliorum regularium locorum, ac ordinum quorumcunque, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis, quoque indultis, & literis Apostolicis, etiam Mari magno, seu bulla aurea, aut aliis nuncupatis, quibusuis monasteriis, & regularibus locis, sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus & aliis decretis, etiam Motu proprio & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, aut alias quomodolibet concessis ac etiam iteratis vicibus approbatis & innouatis, quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorúmque totis tenoribus, specialis specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua exquisita forma seruanda esset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso & forma in illis tradita obseruata inserti forent, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus, contrariis quibuscunque. Vt autem præsentes literæ ad omnium quorum interest notitiam deducantur, nec aliquis earum ignorantiam prætendere, aut contra eas se excusare valeat, dicta auctoritate statuimus & decernimus, vt ipsæmet literæ, vel earum transumptum in basilica Principis Apostolorum de Vrbe, sancti Ioannis Lateranensis, ac Cancellariæ Apostolicæ valuis, ac in acie Campi Floræ per aliquos ex Cursoribus nostris publicentur, earum

Regulares ante approbationem ab Episcopo non debent, audire Confessiones sæcularium.

Decretum irritans.

Clausula derogatoria.

Forma publicandi constitut.

rum exemplo singulis valuis & acie prędictis affixo & dimisso. Verum quia difficile foret pręsentes literas ad singula quęque loca in quibus de eis fides facienda erit, deferri, volumus & dicta auctoritate decernimus, quod earundem literarum transumptis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius Prelati seu personæ in dignitate ecclesiastica constitutę munitis eadem prorsus fides adhibeatur in iudicio & extra illud, quę eisdem pręsentibus adhiberetur, si forent exhibitę, vel ostensę. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c.

Datum Romę apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo septuagesimo primo, octauo Idus Augusti, Pontificatus nostri Anno Sexto.

Confessorum munus vt arduum & difficile est, sic viros & Iudicio & prudentia maturos & summa eruditione conspicuos expostulat. Nec omnibus presbyteris, sed iis duntaxat qui ab ordinario probantur delegatur facultas audiendi confessiones vt exactè traditur hac Pontificia constitutione. Potestas siquidem consecrandi & potestas absoluendi inter se maximè differunt. Hic potestas clauium clarius splendescit. Oportet vt concurrat vtraque potestas scilicet ordinis & Iurisdictionis ad conferendum absolutionis sacramentum. Confessarius legitimus potestatem ordinis siue sacramentalem immediate accipit à Christo in collatione ordinum, potestatem verò Iurisdictionis recipit ab Ecclesia, idcircò istam potest auferre Ecclesia, illam vero Deus. Quamobrem Ecclesiæ authoritate debent probari qui foro conscientiæ præsidere cupiunt vt omnibus ornentur conditionibus optimi confessoris, quas dilucidè enarrant Scholastici Doctores quorum sententias enucleatissimè colligit Lopesius 1. parte Instructorij Conscientiæ.

XLVIII.

Coadiutoriarum, regressuum & accessuum reuocatio.

PIVS Episcopus seruorum seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

ROMANI Pontificis prouidentia circumspecta nonnunquam gesta per prædecessores suos rationabilibus & honestis suadentibus causis moderatur & reuocat, prout id Ecclesiarum indemnitati conspicit in domino expedire. Hinc est quod nos volentes omnem hæreditariam beneficiorum Ecclesiasticorum successionem de Ecclesia Dei tollere, ac libertati beneficiorum huiusmodi prouidere, & vt de persona magis vtili & idonea, prout requiritur, faciliùs prouidere valeat, Omnes & singulos regressus, accessus, etiam euentuales, aut pœnales, ac coadiutorias etiam de consensu, aut alias quomodolibet sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis efficacissimis, etiam Motuproprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, clausulis irritantibus, & aliis decretis quomodolibet per quosuis Romanos Pontifices prædecessores nostros, ad beneficia ecclesiastica, cum cura & sine cura, secularia, & quorumuis ordinum regularia, etiam si secularia Canonicatus, & præbendæ, dignitates, personatus, administrationes, vel officia in Cathedralibus etiam Metropolitanis aut collegiatis Ecclesiis & dignitates ipsæ in Cathedralibus etiam Metropolitanis post pontificales maiores, seu collegiatis Ecclesiis huiusmodi principales, Regularia verò beneficia huiusmodi, Monasteria etiã consistorialia, prioratus, præpositurę dignitates etiam conuentuales, personatus, administrationes, vel officia etiam claustralia, ac hospitalia præceptorias etiam hospitalis sancti Ioannis Hierosolymitani, etiam quarumuis aliarum militiarum quibusuis personis cuiuscunque status, gradus, ordinis, & conditionis existentibus, etiam Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali dignitatate, aut Cardinalatus honore pollentibus concessos, super quibus literæ Apostolicæ integraliter hactenùs expeditę nõ fuerunt, etiamsi in Plombaria nostra aut penes Summatorem nostrum reperiantur, Motu proprio, & ex certa nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine auctoritate Apostolica tenore præsentium reuocamus, cassamus, abolemus. Mandantes dilectis filiis nostris Vicecancellario, & dicto Summatori, cæterisque officialibus tam Cancellarię Apostolicæ, quàm Cameræ nostræ ad quos spectat, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub indignationis

Coadiutoriarũ abusus tollit Cõcil. Trid. Sess. 25. de reform. c. 7.

Coadiutoriarũ reuocatio in beneficiis super quibus literæ Apostolicæ integraliter expeditæ non fuerunt.

nostræ pœna, ne in futurum super dictis gratiis regressus, accessus, & ingressus, nec non coadiutoriarum literas expediant aut relaxent. Decernentes ex nunc irritum & innane quicquid illorum prætexu contra præmissa scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac etiam nostra de non tollendo iure quæsito regula, cæterisque contrariis quibuscunque. Vt autem præsentes literæ ad omnium, quorum interest, notitiā deducantur, nec aliquis, earum ignorantiam prætendere, aut contra eas se excusare valeat, dicta auctoritate statuimus & decernimus, vt ipsæmet literæ vel earum transumptum in Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, sancti Ioannis Lateran. ac Cancellariæ Apostolicæ valuis, ac acie Campi Floræ per aliquem ex cursoribus nostris publicentur earum exemplo in singulis valuis, & acie prædictis affixo & dimisso. Verum quia difficile foret præsentes literas, quod eorūdem literarum transumptis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius prælati seu personæ in dignitate Ecclesiastica cōstitutę muniris, & eadē prorsus fides adhibeatur in iudicio, & extra illud quæ eisdem præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Anno Incanationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo septuagesimo primo. Pridie Id. Septembris, Pontificatus Nostri Anno Sexto.

Prohibetur ne Camerales officiarij literas desuper expediant.

Decretum irritans.

Corruptissima hæc secula varios quotidie parturiunt abusus illósque potissimum in his rebus quæ debent esse ab omni abusus proteruia aliena. Irrepserunt inter beneficia Ecclesiastica scandala quamplurima, quæ vel necessitatis, vel vtilitatis fuco teguntur. Hac possim obscurantia Ecclesiasticum decorem euellit & eradicat Pius V. Episcopis desidibus & pigris iubet, ne in posterum dentur Coadiutor. Hæc periculosissima animarum curam habentium consuetudo ita inualuit vt Coadiutor hæres viuentis esse cœperit quod ipsum quoque introductum est per eam quam vocant, cuiusmodicunque ea sit, electionem & accessum, propterea quòd Diuus Augustinus Valerio Hipponensi Episcopo non successerit, sed accesserit. Hinc etiam fuerunt sæpenumero Ecclesiæ eiusmodi hominibus commendatæ, vt oues lupis commissas esse dicas. Cum aliquando cautum fuisset vt ad sex ad summum menses Ecclesiæ commendarentur, inita est ratio vt essent commendæ quas vocant perpetuæ, maximè earum Ecclesiarum, quas si Canones exactè obseruarentur, ne possent quidem administrare ij, quibus commendantur.

XLIX.

Statutum de fructibus, quos amittunt, qui horas Canonicas non recitant.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam Ex proximo Lateranensi Concilio pia, & salubris sanctio emanauit, vt, quicunque habens beneficium ecclesiasticum, cum cura, & sine cura, si post sex menses, quam illud obtinuerit, diuinum officium, legitimo cessante impedimento, non dixerit, beneficiorum suorum fructus pro rata omissionis officij, & temporis, suos non faciat, sed eos tantum iniustè perceptos in fabricas ipsorum beneficiorum, vel pauperum eleemosynas erogare teneatur. Verumtamen multorum animi suspensione tenentur, cuiusmodi ratæ prædictæ ratio sit habenda. Nos huic rei euidentiùs, atque expressiùs prouidere volentes, statuimus, vt qui horas omnes Canonicas vno vel pluribus diebus intermiserit, omnes beneficij, seu beneficiorum suorum fructus, qui illi, vel illis diebus responderent, si quotidie diuiderentur: qui verò matutinum tantum dimidiam: qui cæteras omnes horas, aliam dimidiam, qui harum singulas, sextam partem fructuum eiusdem diei amittat: tametsi aliquis choro addictus non recitans omnibus horis Canonicis cum aliis præsens adsit, fructusque & distributiones forte aliter assignatas, sola præsentia iuxta statuta, consuetudinem, fundationem, vel alias sibi lucrifecisse prætendat. Is etiam præter fructuū, & distributionum amissionem. Item ille, qui primis sex mensibus officium non dixerit, nisi legitimum impedimentum ipsum excusauerit, graue peccatum intelligat admisisse. Declarantes præstimonia, præstimoniales portiones, & qualiacunque alia beneficia, etiam nullum omninò seruitium habentia obtinentes, cum prædictis

Præceptū de dicendis horis Canonicis sub pœna amissionis fructuum benefi cij habetur varijs in locis iuris canonici 92. dis. c. Si quis presb. & extr. de celeb. miss. & de offic. Iudi. ordinar.

ctis pariter contineri. At quicunque pensionem, fructus, aut alias res ecclesiasticas vt clericus percipit, eum modo prædicto ad dicendum officium paruum Beatæ Mariæ Virginis decernimus obligatum, & pensionum, fructuum, rerumque ipsarum amissioni obnoxium. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicę 1572. duodecimo Kal. Octobr. Pont. nostri anno sexto.

Præter ea quæ copiosissimè in Oeconomia Canonica leguntur, singularia quædam de precibus canonicis recitandis hic adscribsi. Ab eo tempore quo diuinitus primum è medio plebis selecti sunt qui essent sacerdotes Dei altiss. sacerdotes semper fuit officium orare pro populo, adeò, vt peccata populi dicerentur comedere quod disertis etiam verbis asserit Apostolus dicens, omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum. In nouo test. tametsi Christus verè summus sacerdos vno sacrificio sui corporis in cruce mundi peccata tulerit, orationis tamen necessitatem ne ipsi quidem aduersarij tollunt cuius certè præcipua cura non dubium, quin sit ecclesiæ ministris peculiaris id quod apertè docet Iacob: infirmatur quis (inquit ille) in vobis, vocet ecclesiæ presbyteros, vt orent super eum. Quo loco sicut ecclesiæ ministrorum vult esse proprium vt pro aliis orent: Ita eorum quam efficaciores esse preces non obscurè demonstrat. Perinde siquidem est, ac si dixisset, Si quis ægrotat, medicum vocet nam eius proprium ægrotis est mederi, hoc vt eludat Caluinus, vult presbyterorum nomine non quidem sacerdotes aut ecclesiæ ministros, sed iuxtà vim vocis, seniores qui maiore solent probitate ac grauitate pollere, esse intelligendos idque contra omnium Apostolorum: ac veterum tum omnium qui Apostolorum temporibus vicini fuerunt, consuetudinem: alioqui proferat ipse è tot veneranda antiquitatis caterua vel vnum suæ sententiæ fautorem. Certè Paulus non ætatem sed ordinem denotat, cum ait, cum impositione manuum presbyteri, & rursus. Qui bene præsunt presbyteri, & alibi, Reliqui te Cretæ vt constituas per ciuitates presbyteros, & in actis, cùm constituissent illis per singulas ecclesias presbyteros, & rursus. Statuerunt ascendere Hierosolymam ad Apostolos & presbyteros. Clemens certè lib. 2. constit. c. 24. & Iren. lib. 4. c. 44. Tertull. lib. de pœnit. & lib. de baptism. aliique antiquiores vbicunque nomen presbyterorum vsurpant, non nisi in nostram sententiam id faciunt. Quod ad secundum caput attinet, quamuis Christus conceptis no. verbis orare docuerit. Pater noster &c. præter eam tamen orationem quam meritò dominicam dicimus, in Ecclesia semper fuisse alias preces constat, vtpote Psalmos, Hymnos, Lectiones, Antiphonas, & Orationes. Psalmos fuisse testatur Paulus, inquiens: Cum conuenitis, vnusquisque vestrum Psalmum habet, &c. & alibi, commonentes vosipsos in Psalmis, Hymnis, & Canticis spiritualibus, & rursus loquentes vobisipsis in Psalmis, Hymnis, & canticis spiritualibus. Vide quam libenter hæc tria Paulus coniungat, Psalmos, Hymnos, & Cantica, quæ sic distinguit Hier. vt Psalmos dicat locum Aethicum, id est, mores continere, Hymnos, Dei laudem, Cantica autem ad gratiarum actionem & beneficia Dei, vtpote ad mundi redemptionē, & c referri putet. Quin etiam ipso Christi tempore certam fuisse quandam precationem quæ à sumpto cibo caneretur, ac laudem Dei cum cantu fuisse ex Euangelio constat, Et hymno, inquit, dicto, exierunt q. d. Solennibus precibus de more recitatis. Post Christum Psalmos fuisse vnam partem Christianorum precum indicat Dionys. Areopag. in omnibus docens sacerdotum ministeriis solitos fuisse decantari Psalmos, Accedit Clemens lib 2. const. c. 63. docens diebus Dominicis à Christianis pro more recitari manè Psal. 62. Deus Deus meus ad te de luce, Vespere autem Psal. 140. Domine ad te clamaui, &c. Tribus locis idem significat Tertull. in exhort. ad cast. Recogitemus inquit ipsam conscientiam nostram, quam alium alium se homo sentiat cum sua vxor cessit, si orationes facit ad Dominum, in proprio est cœlo, si scripturæ incumbit, totus illic est, si Psalmum canit, placet sibi, & lib de Veland. Virg. ad fin. Quantam castigationem merebuntur etiam illæ quæ inter Psalmos & in quantūque Dei mentione retectæ perseuerant, & lib. ad vxorem prope finem. Sonant inter duos Psalmi, & hymni, & mutuò prouocant, quis melius Deo suo canat. Vnde orta est hæreticorum emulatio, vt ferè semper ad imitationem ecclesiæ aliquos sibi Psalmos finxerint, testis est Tertull. lib. de carne Christi. Remisso inquit Alexandro cum suis sillogismis quos in argumentationibus torquet, etiam Psalmis Valentini, &c. & Epiphan. scribit Hieracem Hæresiarcam Psalmos composuisse, suosq; discipulos vt eos canerent edocuisse. Simile ferè est quod Aug. de Donatistis ait epistola 119. c. 18. Lectiones autem quæ nunc

inter

inter preces canonicas leguntur, partim ex veteri, partim nouo testamento, partim etiam ex sanctorum historiis: eiusdem videntur antiquitatis, quod testatur Philo Iudæus lib. de vita contemp. Inter alia quæ in precibus Christianorum fuisse dicit numerans λόγια θεσπισθέντα διὰ τῶν προφητῶν quæ videntur esse veteris testamenti. Deinde scripta antiquorum virorum & principum Christianorum, quæ videntur esse lectiones ex Apostolorum historiis. Ex D. quoq; Aug. lib. 22. de ciuit. c. 8. & serm. de miraculis S. Stephani colligitur morem fuisse, vt loco lectionis in ecclesia recitaretur libellus publica authoritate confirmatus qui scribebatur mox vbi ab alio quouis sancto aditum esset miraculum. Rabanus Maurus lib. de instit. cleric. c. 81. scribit Hebreorum esse traditionem vt inter preces, lectiones recitantur, quod vel hodie à Iudæis vidimus obseruari. Antiphona à D. Ignatio dicuntur instituta in Antioch. ecclesia idque ad angelorum imitationem quos strophas & antistrophas canentes audierat, vt author est Cassiod. lib. 1. hist. tripartitæ cap. 9. & Isid. lib. de offi. c. 7. Orationes semper in ecclesia fuisse, easdemq; publicas ac succinctas notius est quam admonitione egeat, fuerunt ergò semper sed variæ tamen. De Tertio capite idē quoque sentiēdū, semper enim publicus aliquis erat locus, orationi publicæ destinatus, cuiusmodi in vet. test. erat templū quod Salomonis dicebatur, in quo vel orabant, vel si peruenire non poterāt, eò semper orantes vultum conuertebant, hinc est quod Daniel apertis domus suæ fenestris templum dum oraret respiciebat, accedit etiam quod ipse Christus domum patris sui: domum vocat orationis, idem non obscurè significat Apostolus dicens, Annon domos habetis ad manducandum num ecclesiam Dei contemnitis? Accedit quod Petrus oraturus ascendit in templum. Christianorum autem templum quod σεμνεῖον & μοναστήριον appellat Philo Iud. describit ex quo vel vno solo verbo patet eo lib. eum de Christianis agere neque enim legimus vnquam apud gentes fuisse locum orationis μοναστήριον dictum, accedit Iust. Mart. qui in secunda pro Christianis apologia dicit certum fuisse locum ad quem orationis gratia Christiani conuenirent Tertull. initio lib. cont. Valentinum antiquorum templorum etiam formam describit: dicens, Columba nostræ simplex est domus, etiam in aditis, & semper apertis in lucem, amat enim figuram Spiritus S. amat orientis Christi figuram.

De quarto capite idem quoque est indicium: in septē enim tempora preces canonicæ hodie distinctæ sunt, quod satis quadrat cum scripturis vel enim his precibus Deum laudamus, iuxtà illud, septies in die laudem dixi tibi, vel quoties peccamus, toties veniam petimus, iuxtà illud, septies in die cadit Iustus, &c. hæc autem quæ iam addiximus testimonia in eiusdem sensum adfert D. Basil serm. de inst. monach. Primùm orandi tempus iuxtà antiquissimum sanctorum virorum institutum, est nocturnum, iuxtà illud, media nocte surgebam, ad confitendum tibi, & illud, memor fui nocte nominis tui. & rursum in noctibus, extollite manus vestras &c. & alibi Lauabo per singulas noctes lectum, & iterum meditatus sum nocte In corde meo, & alibi, Ad annunciandum mane misericordiam tuam, & veritatem tuam per noctem. Quid: quod ipsum Christum in oratione pernoctasse legimus, & apostolos media nocte orasse: hæc igitur eadem consuetudo in ecclesiam ab ipsius cunabulis inualuit quod testatur Clemens lib. 8. const. c. 42. scribens duas orationes quas solebant Christiani nocte recitare: ac Plinius secundus, Christianorum preces vocat, hymnos antelucanos, Tertull. quoque lib. de corona mil. docet Christianos nocte solitos, ad orationem conuenire, & Cypr. lib. de orat. dominica, ad finem, inquit: sint nocturnis horis precum damna, nulla orationum pigra & ignaua dispendia. Sunt qui putant quatuor vel tribus semper vicibus noctu ad orationem Christianos conuenisse, ita tamen vt prima vigilia Psalmos aliquot quidam ad hoc designati sacerdotes canerent, secunda, alij, alios, tertia, alij, alios, quarta autem appropinquante aurora omnes simul conuenire solebant ad canendas Deo laudes: (vnde fortasse triam nocturnorum, & laudum in ecclesia nomen hodie perseuerat, omnia iam simul cantentur) quod significare fortasse volebat Hieron. in epistola ad Eustachium, dicens, bis térque noctu surgendum ad orationem. Prima autem tertia, sexta & nona horæ orationum ex propheticis & apostolicis literis desumptæ videntur vespere (inquit David) mane & meridie narrabo misericordiam tuā, Daniel quam tribus temporibus singulis diebus orasse legitur, quæ à vetustissimis authoribus de horis canonicis accipienda dicuntur, hinc Cypr. inuenimus, inquit, obseruasse tres pueros, in fide fortes, in captiuitate victores, horam tertiam, sextam & nonam in orationibus celebrandis, & Hieron. tria, inquit, sunt tempora quibus quotidie Deo flectenda sunt genua, horam tertiam, sextam, & nonam ecclesiastica traditio intelligit: & in actis hora tertia missus est Spiritus sanctus in apostolos, cùm conuenissent (vt vero simile est) ad o-

randum,

randum, & Petrus hora sexta ascendit in superiorem domum ad orandum: ac hora orationis nona in templum se contulit ad orandum hinc Cypr. dicit has horas orandi antiquus obseruatas. De prima apud eundem quoque Cypr. testimonium extat non obscurum. Nobis, inquit, fratres dilectissimi præter horas antiquitus obseruatas, orandi, & spacia & sacramenta creuerunt, nam & manè orandum est, vt resurrectio domini in matutina celebretur, hic certè manifestum est de matutina aliqua oratione loqui, ea autem non potest esse nocturna, quam nos hodie matutinam dicimus de nocturnis enim precibus iam prius egerat, tertia autem est vna harum quas antiquitus dixit obseruatas, reliquum est ergo vt eadem sit hora quam ille hoc loco matutinam, nos hodie primam dicimus. Vnde colligimus à vero alienum esse, quod ait Cassiod. in suo primum ministerium reliquis orandi horis iam olim receptis, primam fuisse additam. De vesperis testamentum est apud Hier. epist. ad Eustochium & apud Ambros. lib. 3. epist. 2. & Theodoretum in hist. sanctorum. c. 17. De completorio Ambr. in Psal. 118. Loquitur comparans Christianos auibus quæ cum concedunt cubitum suauius canunt. De omnibus simul horis fusè satis disputat Basil. serm. 1. de instit. monach. & in regulis disputatis fusius interrogatione. 37. & Hieron. ad Eustoch. tom. 1.

Vt autem omnes clerici & Sacerdotes quotidie canonicas horas recitarent, sub Aug. ætatem in Agathensi primum Concilio, c. 30 fuit decretum similiter in Laodicensi c 18. Obseruandum hoc loco, cùm horarum sæpe fecerimus mentionem, eas non esse eius generis cuius sunt quibus diem noctémque distinguimus, hæ enim æquales sunt, canonicæ inæquales sunt enim antiquus Iudæorum mos totum diem artificialem in duodecim æquales partes diuidere, noctémque in totidem, quarum quæque erat hora iusta, quæ tamen inter sese inæquales erant propterea quod dies illi artificiales, quorum erant illæ partes, inter sese non sunt æquales hunc itaque in modum accipiendi sint omnes scripturæ loci, in quibus de horis est sermo vt in ea parabola quæ describitur paterfamilias qui primo mane, hora tertia, sexta, nona & vndecima exiit, &c. Est igitur hora tertia hoc modo accepta diei ante meridiem medium, totius autem artificialis diei pars quarta, hora sexta meridies: hora nona, diei post meridiem, medium, duodecima, finis. Huc spectat, quod ait Christus, Nónne duodecim horæ diei sunt ad huius ergo partitionis quasi imitationem à primis Christianis sic videtur orandi tempus distributum, vt quoniam nunquam non orare, humana tum imbecillitas, tum necessitas non permittit, quoad eius fieri possit, quasi obseruetur. quod dictum est, Oportet semper orare, & illud, sine intermissione orate, cum enim ter in quáque hora, quæ diei (vt dictum est) artificialis quarta semper pars est, oramus, singulis quodammodo diei artificialis orare censemur. Non itaque absre Hieron. in epist. ad Eustochium, & Basil. in regulis fusius explicatis interrog. 21 ac Beda in Luc. c. 18. eum locum (Oportet semper orare) de horis canonicis interpretati sunt. Cætera quæ ad constitutionem pertinent alibi dicta sunt.

L.

Appellationum causæ in criminalibus infra sex menses expediri debent.

PIVS Papa V, Motu proprio, &c.

LICET iuri maxime consentaneum, nobisque præcipuè cordi sit, vt delinquentes condignis pœnis afficiantur, tamen re ipsa experiendoque cognouimus quamplures subterfugiis & cauillationibus legum disciplinam euitare. Siquidem compertum est eos, qui tam in alma Vrbe nostra, quàm in prouinciis ditionis Ecclesiæ in pœnis pecuniariis condemnantur, clypeo appellationum suffultos, ab aliis Iudicibus inhibitiones obtinere. Cumque tam dicti Iudices appellationum, quã qui coram eis iura Fisci & Cameræ sunt promoturi, de rei & causæ qualitate minus informati existant, ac ipsi appellantes non modo appellationem suam prosequi non curant, quinimo illius expeditionem totis viribus satagunt retardare, quo fit, vt modo officialium mutatione, quæ interim contingit modo alio quouis prætextu condemnatio obliuioni tradatur, & sic delictum impunitatem, & exinde ditionis nostræ tranquillitas perturbationem, ac ipsa etiam Camera apostolica detrimentum non modicum consequatur Quibus malis prouidere volentes cum remedium appellationis contra Iudicum iniuriam à legibus introductum minimè tollere intendamus, saltem cum eo homines abuti, & illud in calumniam versum prospiciamus, illius tempus limitandum & restringendum duximus, vt eo magis

Apellatio est triplex, videlicet quædam a sententia diffinitiua de qua tractatur ff. & C. de Appellationibus. Quædam ab interlocutoria sententia quam require in l. 2. ff. de Appellat. recip. vel non. Quædam denique ab actibus extraiudi-

hominum maliciis occurratur, & bene viuere volentium quieti & securitati consulatur. Hac igitur perpetuo valitura constitutione decernimus, vt lata in causis criminalibus sententia continente pœnam pecuniarum Fisco nostro applicandam, appellantes ab ea (in casibus tamen quibus aliàs de iure communi permissa est appellatio, & seruatis iis, quæ ex forma constitutionum apostolicarum circa depositum facien. seu cautionem præstan. sunt seruanda) teneantur infra sex menses à die ipsius interpositæ appellationis computandos, ita coram Iudice appellationis causam suam prosequi, vt etiam expeditionem reportent, quibus elapsis & expeditione coram Iudice à quo, ad quamcunque Fisci instantiam, etiam si acta fuerint transportata, sententiam præfatam debitæ executioni omni mora postposita demandare, ita vt effectualis incameratio subsequatur. Verum ne malitia Iudicis ius litigatorum efficiatur deterius, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub indignationis nostræ ac priuationis officiorum, etiam si illa ex causa onerosa obtineant, ac refectionis omnium damnorum & interesse, quibuscunque Iudicibus totius status nostri ecclesiastici quacumque dignitate & præeminentia fulgentibus etiam si Legati, Vicelegati, ac prouinciarum Gubernatores existant, committimus & mandamus, vt appellantibus sine mora acta & processus quoscumque effectualiter tradi curent & faciant, & ipsi Iudices ad quos respectiuè, bona fide & omni versutia semota ad causarum legitimam expeditionem procedant, scituri nos acriter vindicaturos si per eorum quempiam in præmissis fuerit appellantibus ipsis præiudiciũ generatum. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac quibusuis legibus, & statutis, cæterisque in contrarium facientibus quibuscunque.

Placet Motu proprio M.

Anno à Natiuitate Domini nostri Iesu Christi millesimo quingentesimo septuagesimo primo, indictione decimaquarta, die verò decimasexta mensis Octobris, Pontificatus Sanctissimi in Christo patris, & Domini nostri, Domini Pij diuina prouidentia Papæ Quinti Anno Sexto, Suprascriptæ literæ affixæ fuerunt ad valuas Cancellariæ Apostolicæ, & in acie Campi Floræ, per me Ioannem de Soya Cursorem.

c Subuenit enim sic mentio in l. 1. 1. §. solent. ff. Quando appellan. sit. Appellatio intra, duos dies tantum potest interponi. anci Hadre. C. de appellat. Appellatio illa quæ in causis criminalibus contigit debet iuxta hoc rescriptum infra sex menses finiri.

Iure statutum est illud quod vno contextu fieri potest, varias temporum intercapedines non postulare secundùm Spec. in tit. de his quæ fiunt à Prælato sine cons. cap. 1. col. vers. sed pene. & not. in l. 1. in pr. nc. ff. de verb. oblig. Sic & iustitiæ effectus non debet longis impedimentis remorari quod tamen plærumque fit in appellationibus quæ clauo vt aiunt suspenduntur ita vt deiicta multa remaneant, cum graui bonorum detrimento, bonis enim nocere videtur qui malis parcit. Iubet ideo Pontifex breui tempore infra sex menses appellationibus causarum criminalium finem imponi ne hac indulgentia & desidia languescat iuris authoritas. Ex auth. et qui C. de temporib. appellat. Appellans debet prosequi causam appellationis intra annum quo elapso prior sententia rata manet nisi longius tempus impetratum fuerit.

LI.

In ambientes dignitates officia Iurisdictionum precio.

PIus Papa V. Motuproprio, &c.

ETSI Romani Pontificis continua, indefessáque meditatio circa subditorum suorum commodum, & vtilitatem continuè implicatur, ac quæ iis, quos vt filios tenere diligit, obesse posse credit, de medio tollit: negociorum tamen multitudine pressa singula indies singulos considerans illorum executionem, etiam dictum disponit, vt & negocia ipsa salubrius dirigantur, ac ipsi subditi paulatim suis in eos amoris cognoscant iudicia. Sanè licet aliàs ne ordo iustitiæ præuerteretur, & ex certis aliis inibi expressis causis per ciuiles constitutiones salubriter fuerit statutũ, vt Iudices, & alij iustitiæ Administratores sine quoquo suffragio* fieri debeant grauissimis etiam iniunctis pœnis, qui præmissam constitutionem transgredi ausi quoquomodo fuissent: accepimus tamen nuper non sine animi nostri displicentia, nonnullos pro consequendis officiis, & dignitatibus iurisdictionis exercitium habentibus pecunias, & alias res soluere, & permittere aliquibus Curialibus, quorum intercessioni-

** Non opes nec fauore electioni Iudicis suffragari debent. publicus virtutes, eruditionis, & prudentiæ suffragiis opus est. Non aptè vtitur Pius V. voce illa suffragij, cum aliquantulum*

intercessionibus, & fauoribus talia officia, & dignitates obtinent Licetque nos pro nostri Pastoralis officij debito præmissa conniuentibus oculis pertransire nequeuntes, omnem adhibuerimus diligentiam vt tam ambitiosi huiusmodi quàm pecuniarum huiusmodi receptores, & stipulatores, tam publicè, quàm secretè reperirentur, nihilominus exinde nihil certi expiscari hactenus potuimus, Cupientes igitur præmissis modum aliquem imponere, ac eos, quos ciuilium pœnarum timor à similibus non coercet, per Canonicas sanctiones auctoritate Apostolica omninò deterreri, & auaritiæ huiusmodi genus iuri, & iustitiæ huiusmodi tam obnoxium de medio tollere, constitutionis ciuilis, ac pœnarum per illas statutarum tenorem, & formam præsentibus pro expressis habentes, Motu simili, &c. & ex certa nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, omnes, & singulas leges, constitutiones, statuta, & decreta contra delinquentes huiusmodi, tam à iure ciuili, quam à sacris Canonibus facta, ac in illis contenta, punitiones, & pœnas quascunque in tales inflictas harum serie innouamus, easque idem robur, eandemque vim obtinere volumus, atque statuimus quod, & quam habuissent, & haberent, si hactenus ad vnguem obseruatæ fuissent, vel à nobis per præsentes emanerent. Insuper quoque, vt earum vsus pœnarum multiplicatione stabilior efficiatur, hac nostra perpetuò valitura constitutione, quamque vim legis, etiam inuiolabilis habere sancimus legibus, constitutionibus, statutis, & decretis prædictis præiudicium non inferendo, quinimo illis addendo, decérnimus, & ordinamus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus nemini cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, & conditionis fuerit, liceat mediante pecunia, vel solutione, & traditione, ac promissione aliarum rerum, etiam per interpositas personas, aut alias quouis modo faciendas, aliquas dignitates, & officia exercitium, & administrationem iurisdictionis habentia procurare, assequi, vel obtinere, ac si quis his præsentibus contrauenisse quoquomodo dici, aut censeri potuerit, ipsum contrauenientem, eo ipso confiscationis omnium bonorum, degradationis, & amissionis, tam priuilegij doctoratus, quàm quorumcunque per eum obtentorum officiorum tam sæcularium, quàm Ecclesiasticorum, ac demum vltimi supplicij pœnas irremissibiliter incurrere volumus. Cæterum, vt fraudibus, quæ circa premissa exoriri possent facilius occurratur, pari modo statuimus, quòd vbicunque, & quandocunque compertum fuerit per interpositam personam aliquas pecunias, seu alias res traditas, seu promissas fuisse alicui Curiali familiari, vel cuicunque alteri personæ pro officiis, & dignitatibus iurisdictionis administrationem habentibus, is qui officium huiusmodi obtinuerit se à præmissis, attenta interpositione personæ huiusmodi nullatenus excusare queat: quinimo nulla admissa ignorantiæ excusatione ipso iure præsumatur solutionem, & promissionem huiusmodi de eorum qui officia, & dignitates similia obtinuerunt consensu, & mandato penitus esse facta, iisdemque propterea pœnis subiacere omninò intelligatur. Postremo ne ij qui in præteritum talia officia, seu dignitates solutionibus, seu promissionibus mediantibus impetrauerint, credant se per presentes absolutos esse; eisdem Motu, scientia, & potestatis plenitudine perpetuò declaramus eos pœnas in tales à iure communi inflictas incurrisse, & contra eos ad pœnarum huiusmodi prosecutionem procedi posse. Eos vero qui similibus mediis aliqua officia, & dignitates similiter iurisdictionis administrationem habentia obtinent, si in futurum quippiam vnquam vigore præcedentium promissionum in assecutione officij huiusmodi factarum soluerint, ipso iure, & facto pœnas in hac nostra constitutione contentas incurrere, præsentésque nostras, tam eos qui in futurum officia similia, & dignitates solutionibus, & promissionibus præcedentibus obtinebunt quàm eos qui iam obtinuerunt, si in futurum aliquid manutentionis in eis, aut alia causa soluerint ligare volumus Decernentes contra præmissa quoduis pactum, etiam iuramento vallatum, ac instrumenta, & aliàs forsan desuper editas scripturas minimè in causa esse posse quominus soluere habentes, si pro præmissis soluerint, pœnas presentibus contentas incurrant Nos enim pacta, conuentiones, promissiones, & scriptas, ac alia quæcunque quomodolibet vt præfertur initia exinde cassamus, irritamus, & annullamus, eósque á iuramentis, & aliis nexibus prædictis absoluimus, necnon presentes, & desuper forsan conficiendas literas perpetuis futu-

discrepet ab intentione & effectu constitutionis. Est enim suffragium vox illa quæ dabatur in comitiis & in tabellis describebatur, qua vnusquisque suã declarabat voluntatem de aliquo magistratu creando aut reo damnando. Initio autem verè & palam ferebantur tabellariæ leges, quæ suffragia tabellis discuti voluerunt. Verum suffragium aliquando vt scitè notat Oldendorpus pro auxilio. vt in Tit. C. de suffrag. Nam quod in Nouellis legitur: vt Iudices sine quoquo suffragio fiant. *insulsissimè versum est è Græco Iustiniani. C. Sed à Gregorio Holoandro homine Doctissime sic restitutũ est vt præsides absque vlla datione pecuniæ ad officia mittantur.*

Tollitur non solum nundinationes officiorum Pontifex verum etiam & media illa quibus ambitur ius aliquod in assequenda dignitate.

ris temporibus durare, ac omnes, & singulos à data præsentium irremissibiliter ligare volumus, illásque nullo vnquam tempore de surreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel quopiam alio defectu notari, aut sub quibusuis reuocationibus, & derogationibus comprehensi nullatenus posse, Sicque per quoscunque Iudices, &c & causarum Palatij Apostolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sublata, &c. iudicari debere, irritum quoque, &c. decernimus. Non obstantibus præmissis, ac quibusuis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis ac quibusuis etiam Almæ Vrbis, & aliarū ciuitatum, oppidorum, terrarum, & locorum etiā iuramento &c. roboratis, ac prouincialibus, municipalibus, ac particularibus statutis, ac legibus etiā imperialibus, & in corpore iuris scriptis, priuilegiis quoque &c. etiam motu simili &c. etiam consistorialiter &c. quibus omnibus illorum tenores &c. hac vice latissimè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Vt autem præsentium tenor omnibus innotescat, nullúsque earum ignorantiam allegare queat, eas in valuis Basilicæ principis Apostolorum, ac sancti Ioannis Lateranens. & in acie Campi Floræ de Vrbe publicari mandamus, ipsásque sic publicatas omnes, & singulos, quos illæ concernunt, ita afficere volumus, ac si essent omnibus personaliter intimatæ. Decernentes quoque præsentium earundem solam signaturam sufficere, & vbique fidem facere, in iudicio & extra regula quacunque contraria non obstante. Ac illarum transumptis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo Almæ Vrbis Gubernatoris, aut alterius alij Iudicis sigillatis eandem prorsus fidem adhiberi, quæ ipsis originalibus literis adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Promissiones factæ sunt irritæ & inanes.

Placet Motu proprio. M.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Non. Decembris Anno sexto.

Extenditur constitutio etiam ad recipientes pecunias & mediatores.

Pœna in ambientes reos à iure ciuili statuta confirmantur hac constitutione.

CVM nuper, ne ordo iustitiæ peruerteretur, & ex certis aliis causis animum nostrum mouentes fuerint confirmatæ omnes, & singulæ leges, constitutiones, statuta, & decreta contra ambientes officia iurisdictionis administrationem habentia, ea quæ pretio, seu promissionibus acquirend. tam à iure ciuili, quàm à sacris canonibus facta, ac in illis contenta punitiones, & pœnas quascunque in tales inflictas innouauerimus, easque idem robur, eandemque vim obtinere voluerimus atque statuerimus, quod, & quam habuissent, & haberent, si hactenùs ad vnguem obseruatæ fuissent, vel à nobis emanassent: Insuperque vt earum vsus pœnarum multiplicatione stabilior efficeretur, per nostram constitutionem perpetuò valituram, quam vim legis etiam inuiolabilis habere volumus, decreuimus inter cętera, quod perpetuis futuris temporibus nemini cuiuscunque dignitatis, status, gradus, & conditionis fuerit, liceat mediante pecunia, vel solutione, & traditione, ac promissione aliarum rerum etiam per interpositas personas, aut alias quouismodo faciendis, aliquas dignitates, & officia, exercitium, & administrationem iurisdictionis habentia procurare, assequi, vel obtinere sub grauissimis pœnis in dicta nostra constitutione, quàm hic de verbo ad verbum pro expressa haberi volumus, & mādamus, expressis: Attendentesque quod fortè probabiliter dubitari contingat, an dicta nostra constitutio comprehendat recipientes huiusmodi pecunias, ac res, ac promissiones sibi factas stipulantes, vt officia prędicta exercitium, ac iurisdictionis administrationem habentia conferri faciant, ac mediatores, & interpositas personas: Propterea nos motu simili, & ex certa scientia, & de potestatis plenitudine hac nostra perpetuò valitura constitutione declaramus, & quatenùs opus sit, addendo prædictæ nostræ constitutioni decernimus, quòd dicta nostra constitutio, ac omnes, & singulæ pœnæ in ea expressæ perinde ligent, & afficiant omnes, & quoscunque cuiusuis dignitatis, gradus, conditionis, ac præeminentiæ existant, qui pro huiusmodi officiis iurisdictionis administrationem habentibus conferendis, ac mediatores, & interpositas personas quascunque pecunias vel aliàs res, et suprà receperint, ac si prædicti in dicta nostra constitutione comprehensi essent, & de illis in

Extenditur constitutio superior in mediatores.

ea expressa

ea expressa mentio facta esset. Necnon præsentes, & desuper conficiendas forsan literas perpetuis futuris temporibus durare, ac omnes, & singulos à data præsentium irremissibiliter ligare volumus, illásque nullo vnquam tempore de subreptionis vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel quodpiam alio defectu notari, aut sub quibusuis reuocationibus, & derogationibus comprehendi nullatenus posse: Sicque per quoscunque Iudices, &c. & causarum palatij apostolici Auditores ac S.R.E. Cardinales, sublata, &c. iudicare debere, irritum quoque &c.

Placet Motu proprio. M.

Datum Romæ apud sanctum Petrum pridie Idus Februarij, Anno septimo.

Venalia sunt passim senatus & Iurisdictionis forensis officia vt minimè mirer si & ipsa iudicia aliquando veneantur precio, quamuis venales sententias quæ in mercedem à corruptis iudicibus proferuntur etiam citra interposita prouocationis auxilium iampridem à Diuis Pontificibus infirmas esse decretum sit l. venales C. Quam prou. non est necess. Nunc vbique omnia venalia comperiuntur, vrbs quoque ipsa si emptorem inuenerit vt dixit ille apud Sallustium Tanti mali causas exploranti mihi occurrit truculentissima cupiditas, & auri fames cui nihil satis esse videtur. Ita vt omnes pauperiem fugientes infamem & parum laudabilem rerum copiam exquirant. De diuitiis ergo & Paupertate aliquid dicendum operæprecium existimaui, vt concinna varietate progimnasmatum nostra in multas Pontificis constitutiones splendescant & frequentiore applausu excipiantur. Primum ergo amentes illos censeo qui impigrè sitiunt dignitates & officia nefario tramite, vt locupletentur & seipsos è luto honestæ paupertatis euehant. Meo iudicio præstaret tenui saltem, mediocri fortuna contentum esse quemlibet, nihilque subire quod honestati non esset consonum, quam summos inter & magistratus & honores, ea vel tentare, vel committere, quæ dum mentem ab omni distrahunt æquitatis via, vitam pariter infamant, & nomen homini extinguunt. Fateor quidem ingenuè, cunctis odiosam esse pauperiem, propterea quòd à multis quæ in deliberationem veniũt auocet, careat amicis, & sollicitudinem pariat, atqui de cura minimum vel nullum prorsus sit negocium. Nam quis nisi mentis expers, vel àδιά curis vacat? Nec adeo dolendum est, quod deliberationes impediat, nisi quatenus & honestæ sint & vtiles, quod autem amicis careat habet malè. Id enim fit præter ius & æquum, nam tum exactè perpenditur amicitiæ probitas, cùm debilis est fortuna, neque potest prosperis in rebus verum de amicis ferri iudicium: Sed nostris quod mirum in modum displicet. Ita visum est temporibus, vt cùm pauperi amicus sit nemo, nihili passim & fiat, & quod aiunt, vbique iaceat, quódque durius est & peius multò, nosse velint eam, vt tamen de cæteris, aliquando ne parentes quidem. Ego nihilominus (quantum ad me pertinet) vt summum secludam rerum defectum, qui Græcis πτωχεία sonat, est enim & moribus claris, infestus: & ad turpia facilis, pluris semper feci nec minoris adhuc facio, tamen bonorum supellectilem, quam πενίαν vocant, vt qua quis non minus commodè quàm sine luxu, tum sibi, tum familiæ suæ possit satisfacere, quam supremam illam diuitiarum congeriem, in qua vel optimus quisque constitutus non aberret. Rapiunt siquidem mentem hominis velit, nolit, opes amplissimæ, cuiúsque ad copiam semper maiorem intendendo, ita sibi vendicant, vt suo propè iure non commitant viuere. sic diues quilibet, cum eo meritissimè venit conferendus, qui vel intercutem vel hidropisim patitur, hic enim quo plus bibit hoc sitit amplius, ille, quo abundat magis, hoc ardentius diuitias expetit. Impiger extremos (quod ex Venusino poeta legitur) currens mercator ad Indos, per mare pauperiem fugiens per saxa, per ignes, concurrit tandem dolus fœnus, & id genus multa, quæ vt virtutem deduceretur, ita nullam habent cũ æquo consuetudinem. Credunt nihilominus istiusmodi homines, dum plus æquo cogendis pecuniis intenti sunt, vltrà cæteros sapere multum, persuadéntque sibi primam vitæ fœlicitatem in rerum opulentia sitam esse, neque admittunt psalmographi regis consilium, quo vult neminem ex diuitiarum opulentia inebriari debere Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere, *neque perpendunt imo negligunt, quod in sacris legitur,* Quid prodest homini si mũdum vniuersum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? *aut nullam esse condignam rebus mundanis cum anima commutationem: Ea siquidem vt paulòpost legitur, plus est quàm esca, & corpus plus quàm vestimentum, & quod alibi de diuite seruator noster loquutus est.* Facilius est enim camelum

Magister artis ingeniiq; largitor venter,
Negatas artifex sequi voces,
Quòd si dolosi spes refulserit nummi,
Coruos Poetas & Poëtidas picas
Cantare credas pegaseium melos.

Et quod paupertas ipsa leges hominibus tradiderit, testatur ea quæ de frumentis dispensandis, & reprimendo mensarum sumptu scripta est, quarum vtraque paupertati consulit, denique, quod paupertas, quamplurimos ad bonarum artium & disciplinarum amorem compulerit, nónne qui tenui sunt fortuna, vt plurimum consequendis, vel liberalibus, vel mechanicis artibus se dedunt quo & vrgentem à dentibus famem aliámque quamlibet alias venturam à se necessitatē propellant? Fiuntq. aliqui clarissimi artiū professores aliquiperitissimi concionum expressores, nonnulli etiam in architectos doctissimos euadunt. quorum vt argumentoru constat euidentissimo, timeo bona pars si haberet, vnde posset victum trahere, longè maiorē artium notitiam faceret. Præterea, quod ingenium moderetur, & ad honesta conuertat paupertas, docet Dionysius tyrannus, qui aliquando regno propulsus, hominum alioqui quotquot tunc terra sustinebat sceleratissimus, Corinthi ludum aperiens, à morum intemperantia non parum ad mansuetudinem declinauit. Hac videlicet rerum mutatione commonstrans non esse plus satis fortunæ credendum, cùm ex regni potestate quam habebat, in ludi moderatoris calamitatem ceciderit. Insuper, quis nescit quanti semper fecerit paupertatem Cornelia Gracchorum mater? quæ filios commonstrando summis pro diuitiis supputabat. Nunquid & Phocion clarissimus Atheniensium philosophus pluris rerum tenuitatem, quam opulentiam fecisse videtur, quum legati Philippi Macedoniæ Regis ingentia proferrent ei munera, hortarentúrque vt caperet, quibus etsi non admodum egeret, liberos tamen eius fore necessaria, quibus difficile futurum erat, in anxia paupertate ad paternam gloriam conscendere. Si mei (inquit Phocion) similes erunt, idem hic agellus alet, eos, qui me ad hanc deuexit dignitatem, si dissimiles nolo meis impensis illorum ali augerique luxuriam. Valerius quoque Publicola, qui primus omnium cum Iunio Bruto Romæ, consulatum gessit, sic paupertatem amplexus est, vt illi post mortem nihil nec celebrandis exequiis, nec cōponendo funebri foco, superesset. Attilius etiā Calatinus, vt de eo quod sentit Valerius maximus dicā ex aratro ad Romanorum imperium citatus, pauperes nonnihil consolatur, sed diuites non minus erudiendum solidæ laudis cupidini non vult necessariam esse friuolam externorum comparationem. Postremò constat plures claris parentibus ortos, ad summum honoris apicem deuectos fuisse, quàm qui splendidis orti natalibus, aliquid amplioris gloriæ, maioribus parauerint. Quemadmodum Publius Rutilius qui vltima penè confectus nopia, sua tandem industria Consulatum adeptus, Siculis leges ministrauit eósque à prædonum & fugitiuorum bello liberauit. Publius item Venditius, qui de Crassi copiis primo triumphum duxit, deinde victor magnificè capitolinum ingressus est, qui aliquando captiuus turpiter in carcere vixerat. Quod profectè pluribus agerem, nisi passim id omnes testarentur historiarum paginæ, igitur vt semel dicam eorum qui valent cerebro nemo negabit me iam illam quam prædiximus bonorum possessionem, non minus ad obtinendum ingenij cultū accommodatiorem esse, sed paratiorem multò quàm sit amplissimus ille rerum cumulus. Rarò quippe videas pauperem luxui fastus profusioni deditum, rarius pigrum, vinosum, violentum, audacem, quæ quidem omnia nec tantum meHercule cum virtute conueniūt: sed & hic & maioribus facinis ferè nunquam non grauatus est locuples; atqui non inficiabor quamuis rarissimè contingat, vt idem & diues possit & bonus haberi. Sunt enim diuitiæ virtutum, vt docet Aristoteles τὰ ὄργανα, neque quò Cicero testatur vt præclaras res agat in facultates desunt, frequenter accidit. Est enim quod impossibile, vt facilè emergant: & in magnos viros euadant, quorum virtutibus obstat Res (vt sentit Iuuenalis) angusta domi. Verùm vt huc spectat, quoniam teste Gellio 2 lib. 2. c. rerum quædam bonæ sunt, quædam malæ cæteræ dubiæ, vel indifferentes, bonæ quidem: vt virtutes: malæ quæ vitium participant: indifferentes reliquæ, quæ nimirum quæ inter has mediæ sint: vt opes coniugium: vita, mors, voluptas: labor, aliáque id genus media vocabula: Vituperio diuitiarū illud additur quod his multi malè vtantur, & opibus præstent quod animo & eruditione exequi deberēt, nam minime cōceditur munerum fortunæ gratia abuti in consequendis vel obtinendis falsò dignitatibus, sic enim ambitum culpa vetari nec deleri potest. Quamobrē id seuerè prohibetur. l. hac lex ff. ad l. Iul. de ambitu. nec hac nefaria venundatione vendūtur sacra iura & administrationū officia.

Gambiorum

LII.

Cambiorum illicitorum declaratio, & prohibitio.

Cambiũ est commutatio rerum ad res sine pecuniæ ad pecunias Syn vel vsur. 4. n. 1. Caiet. verb. caml inin.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

IN eam pro nostro Pastorali officio curam diligenter incumbimus, vt Domini Nostri ouibus opportuna pro animarum salute remedia adhibere minimè differamus. Cum itaque ad aures nostras peruenerit, legitimum cambiorum vsum, quem necessitas, publicaque vtilitas induxit, sæpenumero ob illiciti quæstus cupiditatem sic deprauari, vt sub illius prætextu, vsuraria prauitas à nonnullis exerceatur: Nos petitionibus, quæ super his nuper nobis factæ sunt, hac perpetuò valitura decretali respondendum esse duximus, vt neque dolosis sua fraus suffragetur, neque ignaros perdat inscitia: sic enim Pastoris officium exequimur, dum gregem nobis commissum ab æternæ damnationis periculo eripere modis omnibus studemus. Primum igitur damnamus ea omnia cambia, quæ sicca nominantur, & ita configuntur, vt contraentes ad certas nundinas, seu ad alia loca cambia celebrare simulant, ad quæ loca ij, qui pecuniam recipiunt, literas, quidem suas cambij tradunt, sed non mittuntur, vel ita mittuntur, vt transacto tempore vnde processerant, inanes referantur, aut etiam nullis huiusmodi literis traditis pecunia ibi denique cum interesse reposcitur, vbi contractus fuerat celebratus, nam inter dantes, & recipientes vsque à principio ita conuenerat, vel certe talis intentio erat, neque quisquam est, qui in nundinis, aut locis supradictis huiusmodi literis receptis solutionẽ faciat. Cui malo simile etiam illud est, cum pecuniæ, siue depositi, siue alio nomine ficti cambij traduntur, vt postea eodem in loco, vel alibi cum lucro restituantur.

Pœna aduersus vsurarios statuta fusè legũtur apud l. V. Doctores. P.m. de vsur. c. quia in omnibus. Host. Bernar. Ioan. And. eod. tit. c. quia in omnib. Deci. cons. 170. Glo. de ind. c. dispendiosam. Archid. 14. q. cap. Quid dicam. Las. Hug. & Goff. Ioan. Cal. Alex. cons. 29. num 6. l. 1. Ias. cons. 155. in rub. de vsur.

Sed, & in ipsis cambiis, quæ realia appellantur, interdum (vt ad nos præfertur) Campsores præstitutum solutionis terminum lucro ex tacita, vel expressa conuentione recepto, seu etiam tantummodo promisso, differunt. Quæ omnia nos vsuraria esse declaramus, & ne fiant districtius prohibemus. Porrò ad tollendas quoque in cambiis, quantum cum Deo possumus, occasiones peccandi, fraudésque fœneratorum, statuimus, ne deinceps quisquam audeat siue à principio, siue, alias certum, & determinatum interesse, etiam in casum non solutionis pacisci, neque Realia cambia aliter quam pro primis nundinis, vbi illæ celebrantur, vbi verò non celebrantur, pro primis terminis iuxtà receptum locorum vsum exercere; abusu illo prorsus reiecto, cambia pro secundis, & deinceps nundinis, siue terminis exercendi. Curandum autem erit in terminis, vt ratio habeatur longinquitatis, & vicinitatis locorum, in quibus solutio destinatur ne dum longiores præfiguntur, quam loca destinatæ solutionis desiderant, fœnerandi detur occasio. Quicunque contra hanc nostram constitutionem commiserit, pœnis à sacris Canonibus contra vsurarios inflictis, se nouerit subiacere. Eos vero, qui conspirationes fecerint, vel congestam, vndique pecuniam ita ad se redegerint, vt quasi monopolium pecuniæ facere videbuntur pœnis, quæ à iure contra exercentes monopolia, constitutę sunt teneri sancimus. Volumus autem quod præsentes literæ in Camera Apostolica, & ad valuas Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & Cancellariæ, etiam Apostolicæ publicentur, & in ipsa Camera describantur. Et quia difficilè foret eas ad singula quæque loca deferri, quod earum transumptis, etiam impressis, manu alicuius eiusdem Cameræ, vel alterius Notarij subscriptis, & sigillo dictæ Cameræ, vel Prælati Ecclesiastici munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quinquagesimo septuagesimo, quinto Calend. Februarij, Pontificatus nostri Anno sexto.

A diuitiis ad vsuras ordine consp icuo feruntur nostra scholia per concomitantiam, ita vt raro iam iam separentur. Opes illicita lucra pereunt. Menandri est sententia lucrum malum damnum semper adferre Κέρδ@ πονηρὸν ζημίαν ἀεὶ φέρει. Et Chrysostomus prudenter

tur non minus quàm verè dixit sæpe exiguum lucrum fraude quæsitū magnas opes velitè partas euertere. Nihil est enim quod faciliùs omnia corrumpat quàm fœnus. Quod si Capsam illam sera, ostio rectè quoque communieris, tamen frustra id facis siquidem fraudem inclusam intus habes violentissimum prædonem qui quid inuenit diripit. Rapacissimum, & auidissimum monstrum hoc diplomate damnatur quod vsura est. Cuius descriptionem hic aptamus, eiusq; diffinitionem exploramus. Est enim vsura nullius omninò rei precium sed vsus rei mutuo datæ. Vel est quicquid vltra sortem mutuatam percipitur. Nominis Etymologiam breuiter adscripsimus in annotationibus Lopesij, vt Latinis ab vsu, Græcis à partu Hebræis à morsu vocetur. Dicitur enim vsura, quicquid propter vsum sortis accedit: Græcè τόκος à τίκω, id est, pario. vel et Græcis filium significat Vnde etiā Latinis dicitur fœnus, quasi fœtus, eo quòd nummus nummum pariat, quod contra naturam est, vt pulchrè tradit Aristoteles politicôn libro primo capitulo septimo, dicens quod ἡ [illegible], id est, ars fœneratoria, siue vsura, meritò odio habetur, quoniam quæstum facit a nummo, cum non adhoc institutus sit: commutationis enim causa nummus, non a natura, sed à νόμῳ, id est, lege inductus est, quasi medij seu fideiussoris vice, quod libro quinto Ethicorum latius prosequitur Fœnus autem se ipsum maius facit, vnde & nomen (scilicet τόκος quod partum significat) venit: quia sicut illa quæ pariuntur similia gignentibus sunt: ita in fœnore, nummus nummum parit. Hinc maximè præter naturam hunc quæstum esse colligit Aristot. & Suidas ex Aristophane in nubibus ait, τόκον siue vsuram esse feram quendam beluam, ἀργυριότοκον, quæ per menses & dies amplius argenti semper gignit serpente tempore & D Bernardus in libro de cura rei familia. quem referunt Calder. in repetitio capituli nauiganti. in quinta opposi. de vsu. Salic in auten. ad hæc. C. eodem, quæst. vigesimaquarta. simili tropo inquit, quod vsura est latro legalis prædicens quod intendit (scilicet rapere) Idem similis est vsura morsui aspidis. vnde Hebræis à morsu dicitur, vt Exodi 22. si mutuò dederis pecuniam populo meo pauperi, qui tecum est, non eris ei tanquam exactor, neque inferes ei morsum, siue, neque impones ei vsuram. Per morsum enim Hebraico schemate fœnus quo nocetur proximo intelligitur Deuteronom. 23. ibi. Ne morsum inferas fratri tuo &c. alienum mordebis &c. Hinc appositè grauiterque scripsit Ioan. Chrysost. super illud Matth. 5 Et volenti mutuare. similis est, inquit, pecunia vsurarij morsui aspidis. Percussus enim ab aspide quasi delectatus vadit in somnum, & per suauitatem soporis moritur, quia tunc venenum latenter per omnia membra decurrit. Sic qui sub vsura accipit, sub tempore quasi beneficium sentit: sed vsura per omnes suas facultates decurrit, & totum conuertit in debitum. Hactenus Chrysost. Pari schemate Bal. consilio 449. Ius naturale, libro tertio ait, quòd vsurarius similis est vermiculo ligni (hunc esse puto qui latinè Cossus, Græcè ξυλοφάγος dicitur, quem Plin. libro decimoseptimo natural. histo. teredinem vocat, & tanquam delicatissimum cibum in deliciis fuisse refert, quod etiam autumat Hieronym. contra Iouinia) quia vermiculus (verba sunt Bal.) ad tactum lenis apparet, sed dentes habet ita durissimos, quòd omne lignum rodit & deuorat: Ita & vsurarius est vermis patrimonium rodens, & quamuis naturaliter eueniat, quòd animus maiora facinora magis detestetur tamen in vsurario contrarium est, quia quanto maiores vsuræ, tanto dulciores sunt. Et sicut ignis comburit infinitum, si combustibile habeat sibi approximatum: ita vsurarius, tanquam ignis inferni deuorat & rodit quanto plus habet in marsupio. Vide si vacat apud Bal. ibi vbi latius viget. Sed tamen ignis ille in suos tandem authores conuertitur, eaque deuorat, nedum in alio seculo, vt Iacobi 5. sed etiam plerunque in hac vita: conturbat enim domum suam qui sectatur auaritiam, Prouerbiorum 15. Et vetus testatur parœmia, malè parta malè dilabi. Quàm pulchrè Hesiodus Ne malè lucreris, mala lucra æqualia damnis.

Definitionē iam tandem præscriptam vsuræ propius examinandam amplectemur primum ergo obseruemus varia esse rerum discrimina, aliæ sunt enim res quæ ipso vsu minimè consumuntur, vt agri, iumenta, ædes &c. Sunt autem inter hæc tres differentiæ.

Prima, vsus rerum quæ vsu consumuntur non distinguitur quod ad contractum attinet, ab ipsis rebus & earum substantia neque enim propter substantiam, sed propter ipsum, res in contractum veniunt: quare cum solo vsu perit ipsa rerum substantia, ab ipso non censetur distincta earum autem rerum substantia quæ vsu non consumuntur, quo ad contractum attinet, ab ipso vsu censetur esse distincta, quia eiusmodi rebus vti possumus salua earum substantia.

Secunda differentia est, quæ ex hac nascitur, vsus rerum quæ vsu consumuntur dominiū transferri non posse nisi transferatur & vsus, & è contra vsum earum sine dominio transfer

 vt quàm

ri quàm non posse, qui enim pecuniam vinum aut frumentum dat ad vsum, ipsam quoque dat earum substantiam, & earum illum constituit dominum. Potest nihilominus earum rerum quæ vsu non consumuntur, vsus dari sine earum dominio: qui enim equi sui vsum cuipiam dat non continuò facit eum equi illud dominium.

Tertia doctrina est, vsus earum rerum quæ vsu consumuntur, non habet vllam æstimationem sine ipsarum substantia, aliarum autē rerum vsus, per se, etiam præter earum substantiam nonnullam habet æstimationem: & hinc sumit originem & quasi radicem figit peccatum quod in omni vsura latet: quod vsura nihil aliud sit quam precium rei quæ mutuo datur, cuius licet vsus ab ipsa eius substantia non sit distinctus, ab ipsa tamen substantia venditur separatus.

Tria igitur certissima sunt agnoscendæ vsuræ signa. Primum, si contractus habeat speciem mutui, quia quemadmodum vbi non est in contractu venditio ibi non potest esse iniustitia, ita vbi non est similitudo quæ de mutui, non potest esse vsura. Cæterùm an contractus re vera habeat mutui speciem, ex rebus subiectis cognoscendum est, Si enim res de quibus fit contractus, vsu consumuntur, mutuum est, sin minus mutuum non est.

Secundum signum est, si pro vsu rei quæ mutuo datur, accipiatur aliquid quod pecunia æstimari possit. Hinc enim fit vt vsura sit si quis pecuniam mutuò det: ea lege, vt qui nunc accipit, astringatur iam danti, alias est si indiguerit mutuare. Quamuis debeat hoc ipsum alter alteri ex charitate & gratitudinis ergò: ipsa tamen obligatio æstimari potest pecunia idem quoque sentiendum de cæteris conditionibus quæ mutuò accipienti imponuntur.

Tertium signum est, si precium accipiatur ratione ipsius mutuationis. Si enim alia ratione accipiat quis aliquid, vsura non erit. Sit enim qui mutuo dat pecuniam eo animo vt eius cui mutuat, amicitiam sibi conciliet, etiamsi ex ea amicitia propter mutuum inita sequatur aliquod emolumentum quod æstimari possit pecunia non tamen erit vsura.

Vsuram diuino iure esse prohibitam non est dubium, id quod ex multis scripturæ locis patet, vt Exod. 22. Leuit. 25. Deut. 26. 2. Esdr. 5. & alias sæpe. Cæterùm num iure quoque naturali, prohibita sit, verti potest in quæstionem quæ tamen facilè diluitur. Si enim natura vsuræ ea est (vt re vera est) quæ in suprapofita definitione explicatur, omnis profectò vsura contra ius etiam naturale esse conuincitur. In omnibus siquidem vsuræ cōtractibus necessariū est vnum è tribus inueniri. Aut enim eadem res bis venditur, vt cum res primum ipsa venditur, deinde eius vsus qui tamen ab eius substantia non est distinctus aut venditur tempus, id est, expectatio solutionis aut certè venditur, nihil quæ tamen omnia sunt naturæ legi contraria. Hinc patet qua tandē ratione fuerit antiquitus Iudæis in alienigenas permissa vsura. neque enim per dispensationem vt multi putant fuit permissa, sic vt ex re illicita fieret quasi licita, id quod in furto Iudæorum de Aegypto exeuntium factum legimus. Quod enim contra ipsam naturæ legē militat ex illicito fieri licitum non est, neque enim in eo Deus qui naturæ vim non rumpit, dispensauit, neque enim permisit, vt paulatim Iudæos in terram promissionis infirmaret, si enim ea ratione eis vsuram permisisset, id tantum cum gentibus eis quorum possessuri ibant terram exercere concessisset qui tamen omnibus gentilibus fieri permisit, neque tanquam omnium bonorum externorum Dominus id fecit, tradens Iudæis earum per vsuram possessionem, si enim voluisset eis omnium tradere bonorum tanquam dominis possessionem, quid opus erat his ambagibus? Accedit quod eo modo incurrisset Deus aliarum omnium gentium offensionem malo Iudæorum exemplo: &, quod si hæc intellexissent Iudæi, profectò sine vllo exemplo suas inter gentes vsuras auxissent sine modo. Superest ergo vt promiserit tantùm Deus vsuram quantum ad impunitatem, vt qui fratri suo ad vsuram daret pecuniam, & peccaret, & puniretur, qui autem alienigenæ, peccaret quidem, sed non puniretur: quod vel ex eo solo patet quod toto eo c. Deut. 23. de pœnis agitur huic sequitur falsam esse eorum opinionem qui putant in nouo testamento non esse prohibitam vsuram, ex id colligentes quod dictum est. Oportuit te committere pecuniam meam nummulariis vt ego quod meum erat, cum vsuris vtique acciperem: hoc sanè loco quamuis videatur, Christus tamen vsuram non probat: sed vtitur tantum argumentandi genere ex opinione aduersarij sumpto, vt scilicet quia putabat seruus Dominum suum vsurarium debuit ipsius pecuniam dedisse ad vsuram. Alij putant vetitam esse vsuram cum dicitur. Date mutuum. nihil inde sperantes cum tamen ibi non de vsura sed de charitatis perfectione agatur, etiam si ex eo loco manifestè colligatur vsuram esse contra ius diuinum. Si enim postulat charitatis præceptum vt egeno mutuum demus sine vlla vicissitudinaria mutuationis expectatione multo

certe magna

cerè magna postulat vt sine vsuris mutuo demus. Neque tamen propriè autem in septimo mandato prohibetur vsura, quæ si vera est, actum furtum est, Neque hic sequendæ sunt leges ciuiles quæ omnem vsuram committunt vsque ad centesimam: eam videlicet quæ singulis mensibus pro centum mutuò datis reddere cogit vnum siue nummum siue aureum: cuiusmodi leges inueniuntur in 22. lib. digestorum, & in Codic. titulo de vsuris. Hæ enim leges impunitatem tantum faciunt, securitatem conscientiæ non faciunt, quia ea actio cum ipso naturæ iure pugnat.

Quamuis ipsa, vsura natura sine peccato non consistit, quia tamen erga contractum semper versatur, contractus autem ex singulis circunstantiis sunt examinandi: fit aliquando vt eiusmodi sint contractus, circunstantiæ vt eis tollatur vsuræ natura, harum autem quædam ab omnibus probantur, nempe damnum emergens, & lucrum cessans. De his compendiosè loqui nequeo cum amplissimus abusus omnem scholij laconismum excedat, istáque potius aurum cambiatorem quam iuriscõsultum deceant.

XIII.

In authores librorum famosorum.

PIVS Papa V. Ad perpetuam rei memoriam.

ROMANI Pontificis prouidentia circumspecta ad ea solicitudinis suæ partis potissimum conuertit, per quæ inter singulos gregis eiusdem fideles, præsertim vero nobis, & Romanæ Ecclesiæ subditos pax, & concordia confouentur, seditiones euitantur, scandalis obuiatur, & animarum salus procuratur. Cùm itaque iracundia sit perturbatio immanis, affectione dura, violenta potentia, cædium causa, calamitatis socia, iacturam concilians & dedecus, pecuniarum pernicies, atque perditionis origo, eáque potissimum ex iniuriis verbo, vel scriptis, vel facto illatis nascatur: Nos qui non sine maxima mentis nostræ perturbatione sæpenumerò accepimus quod licet tam per Sacras Leges, quàm Canonicas Sanctiones, sub certis etiam grauissimis pœnis prohibitum fuerit, ne quis famosum libellum componere audeat, & repertum siue domi, siue in publico, vel in quocunque loco, aut corrumpere, vel igne comsumere teneatur prius, quàm aliter inueniat, & nulli fateatur inuentum, & qui secus fecerit quasi auctor huiusmodi delicti eisdem pęnis subiaceat: nihilominus considerando, quod in dies crescente malitia, quàm plures iniquitatis filij perditionis alumni pœnas prędictas paruipendentes easque variis fraudibus euitare satagentes, ausu temerario non erubescunt variis modis nonnullos Principes & Prælatos, nobiles, publicas & priuatas personas variis iniuriis, & conuitiis afficere eorumque famæ, & honori detrahere, sub quodam ficto colore quarundam literarum incerto auctore scriptarum, nedum ab Vrbe nostra, sed etiam ex diuersis prouinciis in quibus nedum ea quæ in vnaquæque regione successerunt narrantur, sed ea etiam quæ in futurum quodam eorum temerario iudicio fore opinantur, adeo vt plerunque odia, inimicitiæ seditiones, rixæ & homicidia permulta oriantur, in diuinæ maiestatis offensam, animarum periculum, perniciosum quoque exemplum, & scandalum plurimorum. Volentes pręmissis quantum possumus obuiare, considerantes attentius quod plures pœnarum grauitas quam Dei timor arcere solet à voluntate delinquendi, & propterea tanto periculo occurrere volentes, ac tam nefarios præsumptores & facinorosos homines atrocibus pœnis torpescere, vt metus pœnæ meta huiusmodi præsumptionis existat: huius perpetuæ, & irrefragabilis constitutionis edicto pœnas omnes tam temporales, quàm Ecclesiasticas in talia præsumentes per Sacras Leges, & Canonicas Sanctiones latas, & promulgatas auctoritate Apostolica approbantes & innouantes, ac ad omnes, & singulos prædictos qui forsan sub illis comprehensi non essent, extendentes & ampliantes, statuimus & ordinamus, quod deinceps perpetuis futuris temporibus nemo cuiusuis qualitatis, dignitatis etiam Ecclesiasticæ status gradus, ordinis, & præeminentiæ fuerit, audeat nec præsumat libellos famosos, nec literas monitoras vulgo appellatas *Lettere d'Auisi*, continentes conuicia, iniurias vel famæ & honoris alicuius læsionem, nec aliquam scripturam in qua de futuris successibus inferatur, vel eáque coram nobis, vel aliis ad vniuersalis Ecclesiæ sta-

Ex iracundia & malo animo veluti è causis primariis solent libelli famosi iudicari, nam pœna libelli famosi nemo tenetur, nisi dolo malo illud fecerit, ediderit, composuerit, vel ab alio factum non lacerauerit, sed aliis dolo malo publicauerit vel manifestauerit, tex. in l. lex Cornelia. §. si quis librum. versicu. dolóve malo fecerit. ff. de iniur. Et istud probatur ex alternatiua, dolóve malo fecerit. de qua in d. §. si quis librum. Nam cùm in d. §. si quis librũ dicatur, Si quis librum ad infamiam alicuius pertinentem scripserit, composuerit, ediderit, dolóve malo fecerit, quo quid

certos quosdam casus constituit.lib.2.Centur.3.cas 263.de arb.iud.quibus vel moderatur, vel augetur pœnæ ratio.

Primus est, cùm quis libellum famosum composuit, & publicauit, vel alteri publicandum curauit, tunc iste punitur ea pœna capitali.l. vnic.C.de famo libel. vel aliquando deportatur.c. 2.quis.q.1.efficitur etiam intestabilis.l.ob carmen.ff.de testibus.& iure Pontificio verberibus afficitur: & interdum excommunicatur.c. 1. c. 2. & c. 3. qui 5. q. 1. & ibidem scribunt Gemin. Archiep.& Ioan. de Turre cremat. Syluester Prierius in summa, in verbo, libellus. num. 5 Placa lib. 1. Epito.delicto.cap.3.ad finem. Iulius Clarus lib.5.sententia.§.vlt.q.68: vers.libelli famosi.

Secundus est casus cùm is, qui libellum hunc famosum composuit, illud non publicauit, nec publicandum curauit, sed casu fuit ab aliquo publicatus, hoc casu crederem hunc eadem pœna feriendum esse: quandoquidem is primam causam præstitit infamandi illum, & suæ imprudentiæ adscribere debet, quòd ita compositum libellum apud se retinuerit. Nam non dicitur facti pœnituisse, quia si pœnituisset, facilè ei erat illum lacerare & comburere. Conijcitur ergo suo consensu factam esse publicationem, iure ergo pœna ordinaria meretur puniri.

Tertius est casus, cùm quis libellum famosum composuit, illum lacerauit antequam tota eius series, vel forma publicaretur, cum solùm fama quædam generalis extaret libellum aliquem famosum fuisse ab authore isto compositum. Hoc in casu opinor nullam pœnam esse huic compositori infligendam, cùm antequam prodiisset ad aliquem extrinsecum actum, facti pœnituerit. Quæ sanè pœnitentia excusat.

Quartus est casus, cùm quis libellum hunc famosum non composuit, sed ita compositum casu reperit, nec illum, vel lacerauit, vel deleuit, vel combussit, sed publicauit. Hic eadem pœna capitali plecti debet.d.l. vnica. §.1.C.de famo libel, Ea est ratio, quia hic præsumitur libelli compositor: ita senserunt omnes in cap.1.ex illo text.5 c.1. Syluester Prierius, in summa in verbo, libellus, ad finem. vers.aduertendum est tertiò. Accedit quod sine huius opera frustra libellus fuisset compositus. Hic ergo qui delictum ad effectum perduxit, puniri meretur. Cæterum, si hoc in casu ciuiliter ageretur aduersus hunc libelli inuentorem & publicatorem, pœna erit arbitraria ex iuramento læsi adhibita iudicis taxatione, veluti alias iniuriis fauciatus fuit.§ pœna. Inst. de iniuriis.& in specie ita scribit Syluester.in d.summa, in verbo, libellus. in fine. qui subiungit hunc etiam in foro conscientiæ teneri ad restitutionem famæ.

Quintus est casus, cùm quis libellum hunc famosum tantummodo reperit, atque ita illum non publicauit. Sed illum vbi inuenit reliquit; vel secretò apud se retinuit. Opinor hoc in casu hunc nullam pœnam mereri. Siquidem tex.d.l.vnic. §.1. C.de famos.libel. copulatiuè requirit, quod libellum repererit & publicauerit, ita quod vbi deest publicatio, cessat pœna, quemadmodum & ibidem senserunt Baldus in summario, & apertius Salic.in fin. Bonifacius vitalis in praxi maleficiorum, sub rub. de famo. libel.num. 5. & Syluester in dicto verbo, libellus ad finem. vers.aduertendum est tertio. & Petrus Placa lib.1.Epito.delicto.c.1.num. 2.vers.hic tandem prænotatis Ea est ratio (vt paulò ante admonui) quòd inuenire libellum nil diffamato nocet, sed publicare illum maximè officit: cùm publicatio ad effectum perducat delictum. Cæterùm Ant. Gome. tract.de delictis.c.6.nu.1 opinatur: hunc saltem iudicis arbitrio puniri, & illum refert, nec improbat Placa d.c.num.2.in fine. Ego verius opinor, nullo modo puniri.

Sextus est, casus cùm aliquis non cõposuit nec inuenit libellum famosum, sed ab altero curiositate quadã accepit, vt exẽplum inde sumeret, & apud se haberet Hoc in casu respondi semel rogatus, hunc nõ puniri aliqua pœna. Quãdoquidẽ constat eum nõ fuisse huius libelli auctorẽ nec illum publicasse: si enim, è manu aliena illum est consequutus, apparet iam esse publicatum. Prætereà, dicebam nihil potuisse imputari illi sumenti exemplum, quòd non lacerauerit, cum in sua facultate non esset lacerare inuito eo à quo exemplar illud accepit: futurum enim forte erat, quòd si eo reluctante lacerasset, cum illo ad arma deuenisset. Habenda ergo erat ratio scandali, & propriæ salutis ac periculi. Prætereà in ea controuersia dixi cessasse omnem ambiguitatem, cùm is qui transcribendum libellum sumpsit, cœpit transcribere, & deinde pœnituit. Cætera quæ ad libellorum famosorum materiam pertinent apud eundem Menochium explicatissimè traduntur.

LIIII.

Prohibitio deferendi pugiones cultellos & aliud genus armorum breuius mensuræ trium palmorum.

Pius IIII. prohibuit ne tormẽta illa quibus glandes igne iaculantur mensura duorum palmorum breuiora ferrentur vt habetur sup.

Pivs Papa V. Motu proprio, &c.

Cvm vices eius licet immeriti geramus in terris, qui de cœlo ad ima descendens, pro salute humani generis seipsum ad crucis patibulum obtulit, omni quo possumus studio inuigilare debemus, vt omnis prorsus occasio homicidia tanquam in eiusdem humani generis perniciem tendentia committendi, quantum in nobis est, submoueatur. Et quia experientia cognouimus quamplura ex armis breuioribus, quæ occulto deferri possint, & ad necem inferendam aptiora, & ferè ineuitabilia esse videntur, in dies committi, & perpetrari, inhærentes vestigiis fe. me. Pij Papæ IV. prædecessores nostri, qui volens proditorium, & abominabile & detestandum armorum genus huiusmodi penitus & omnino destruere, & ab Alma Vrbe, aliisque terris status nostri ecclesiastici in totum eliminare, Motu suo proprio, & in perpetuum valitura constitutione sanciuit, nemini cuiuscunque dignitatis, gradus, ordinis, conditionis, aut præeminentiæ licere tormenta ignea archibusetta vulgariter nuncupata breuioris mensuræ duorum palmorum, modo, & forma, & sub grauissimis pœnis etiam quæ pro crimine læsæ maiestatis à iure inflictæ sunt, & prout latiùs in dicta constitutione edita pridie nonas Martij, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo primo, quam, & eius totum tenorem hic pro inserto haberi volumus, continetur. Nos propterea attendentes, quòd eadem ratio militat etiam in aliis armorum generibus, quæ occultè deferri possunt: cupientes quod metu eiusdem pœnæ à similium armorum delatione, & eorum vsu quilibet abstineat, Motu nostro proprio, & ex certa nostra scientia & potestatis plenitudine, dictæ constitutioni fe. me. Pij Papæ IV. prædecessoris nostri addentes, hac nostra in perpetuum valitura constitutione sancimus nemini cuiuscunque dignitatis, gradus, ordinis, conditionis, aut præeminentiæ existat, licere pugiones, cultellos, nec aliud quoduis genus armorum breuioris mensuræ trium palmorum, exceptis tamen cultellis aptis ad incidendum panem qui tamen esse non possint maioris longitudinis vnius palmi, & sine cuspide, & vt vulgo dicitur *spontati*, in Vrbe nostra, Ciuitatibus & locis Status nostri ecclesiastici, & suburbiis quouis modo, aut etiam quouis militiæ, aut executionis iustitiæ prætextu deferre. Qui verò contrafecerint, dictúmque genus armorum detulerint, pœnas in constitutione prædicta expressas incurrant. Inhibentes prout tenore præsentium inhibemus omnibus & singulis, etiam de Latere nostro Legatis, ne sub indignationis nostræ & quibuscunque Vicelegatis, Gubernatoribus, Rectoribus, Præsidentibus, ac aliis ministris, & sedis apostolicæ, seu ciuitatum, & terrarum præfatarum officialibus, ne sub suspensionis à diuinis, ac excommunicationis latæ sententiæ, aliisque arbitrio nostro pœnis cuiquam tale genus armorum sub quouis colore deferendi licentiam, & facultatem ad quodcumque etiam breuissimum tempus concedere audeant, vel præsumant. Decernentes nihilominus licentias, ac facultates sic concedendas, nullas penitus & inualidas existere, ac illis non obstantibus, eos qui sub illarum clypeo dictum genus armorum detulerint, pœnam præfatam omninò incursuros illósque irremissibiliter puniendos fore, & contra omnes & singulos huic nostræ constitutioni contrauenientes ad fisci nostri instantiam & etiam ex officio procedi, & inquiri posse, ac ad pœnarum præfatarum executionem deueniri omninò debere. Vt autem præmissa ad omnium notitiam deducantur, nec aliquis prætextu ignorantiæ excusari possit, volumus quòd præsentes nostræ per aliquos nostros curiæ nostræ Cursores ad basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & Ecclesiæ Lateranensis, necnon Cancellariæ valuas, ac in acie Campi Floræ affigantur, & publicentur, quódq. earum transumptis manu Notarij publici, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, certa & indubitata fides adhibeatur, prout ipsis literis originalibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ: Et transumpta huiusmodi Legati, Vicelegati, Rectores, vel Præsidentes, aut Gubernatores, seu alij superiores prouinciarum, ciuitatum, terra-

Constitutionem Pij 4. de Archibuzettis extẽditur ad pugiones & cultellos breuiores mensura duorum palmorum.

Licentiæ aduersus hanc constitionem annullantur.

Forma & effectus huius constitutionis.

rum,oppidorum,locorum prædictorum per publicum præconem publicari,& valuis cathedralis seu matricis ecclesiæ,loci,ac palatij eorum residentiæ affigi faciant, publicationémque,& affixionem præfatas lapsis viginti diebus perinde omnes arctare ac si personaliter intimatæ forent. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, priuilegiis quoque & indultis quibuscunque personis forsan concessis, & assertis consuetudinibus,quas si quæ forent per præsentes improbamus,nulláſque,& inualidas esse declaramus,& quæ omnia, illorum tenores pro sufficienter expressis habentes reuocamus,& annullamus,nulláque & irrita esse decernimus, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo, &c. Si quis autem,&c.

Placet Motu proprio M.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, pridie Idus Februarij Anno Septimo

Insidiæ quotidie hominum in homines callidiores & sceleratiores adinueniuntur. Qui vitæ proximi inuident,non destituuntur pessimis inuentis quibus malam mentem adimpleant. Præsentissima habent venena,gladios,& enses,& vt his liberiùs vtantur eos pro libidine adaptant,& struunt. Cum ergo sæuissimè grassentur vbique siccarij & proditoriè omnia tentent,siccásque breuiores recondant quibus hominis nihil tale cogitantes trucident,iubet Pontifex ne quis his breuioribus gladiis latentē animi iramq́; abscondat,aut secum gestet. Aduersus Proditores & proditionis conscios facit tota hac constitutio,cunctaq́; tollit media quibus solent clancularie aduersari hominibus. Dicam ergo post Æschillum in Proteo ligato circa finem.

Didici enim odisse proditores

Nec est vitium quod magis hoc respuam.

LV.

Declaratio constitutionis editæ circa illegitimorum inhabilitatem ad succeden. in bonis acquisitis ex rebus Ecclesiasticis,& aliis bonis.

PIVS Papa Quintus, Ad futuram rei memoriam.

AD Roman. spectat Pont. sua sollicitudine indefessa,diligenter prouidere,vt ea quæ ab eo emanata sunt, ita suæ declarationis adminiculo dilucidentur, quod nulla desuper dubitandi occasio cuiquam relinquatur. Licet etenim nos alias postquam fel. re. Pius Papa Quartus prædecessor noster per eum accepto,nonnullos Romanos Pontifices prædecess. nostros tunc suos,ac prætextu quarumdam sibi concessarum facultatum Comites Palatinos, & alios multos spurios naturales,& forsan incestuosos etiam in præiudicium venientium ab intestato, & vocatos ex testamento ad fideicommissa,ac hæreditates,& legata, vel donationes,ita legitimasse vt in huiusmodi fideicommissis,hæreditatibus,aut legatis, vel donationibus,non obstan testatorum voluntatibus,succederent, vnde variæ contentiones, & scandala in graue multorum præiudicium exorta erant, & tunc exoriebantur, illa vtpote contra ius,& æquum existentia de cætero ne fierent,opportunè prouidere,necnon eorum,quos hoc ipsum tangebat, vel tangere posset quomodolibet in futurum indemnitati consulere volent,per quasdam sub Dat. Cal. Ianuarij Pontificatus sui Anno Tertio, omnes & singulas legitimationes de quibuscunque naturalibus spuriis per Romanos Pontifices prædecessores prædictos, & Comites Palatinos huiusmodi,& quoscunque alios ad id facultatem habentes in præiudicium vocatorum ex fideicommisso,aut testamento, vel quauis alia valida dispositione sub quibusuis tenoribus & formis, & alias quomodolibet factas (nondum tamen ad huc viuentibus vltimis bonorum huiusmodi possessoribus, per quorum obitum ad prædictos deuolui deberent,effectum sortitas, nec ius in re consecutas.) Necnon eorumdem Comitum Palatinorum, & aliorum facultates legitimandi habentium ad hoc tantum, vt deinceps tales legitimationes, in præiudicium fideicommissorum,& aliarum dispositionum huiusmodi facere non possent, Apostolica auctoritate perpetuò reuocauerat,cassauerat,& annullauerat. Nos deinde per quasdam nostras sub Datum sexto Calen. Februarij, Pontificatus nostri anno sexto confecta

Legitimationes naturaliũ spuriorum factas in præiudicium vocatorum ex testamento annullauit Pius IIII.

Comites Palatini priuilegio legitimandi iure ciuili gaudent.

dunt, ac dictus Sanctus de eodem Barnaba tunc presbytero illegitime natus fuit, & defectum natalium patitur, rebusque aliis in actis causæ, & causarum huiusmodi deductis, & illorum occasione deducendis in Rom. Curia pendentibus, partibus ex altera, contingit dubitari, an contra tales illegitimos dictę nostræ literę editę, loquantur, & intelligantur etiam de bonis patrimonialibus, ipsęque Bartholomęus sit pauper, & eius facultates ad substinendum litem non suppetāt, ac propterea dictus Bartolomęus cupiat mentem, & intentionem nostram super pręmissis expressè declarari. Nos huiusmodi dubium elucidare & voluntatem nostram patefacere volentes, Motu propriò, & ex certa nostra scientia, ac de Apost. potestatis plenitudine, tenore pręsentium, declaramus, dictas literas nostras loqui, & intelligi, etiam de quibuscunque bonis patrimonialibus, tam mobilibus, quam immobilibus, & se mouentibus, iuribus, & actionibus quibuscunque, sicque etiam ab initio intentionis, & incommutabilis mentis nostræ fuisse, & esse, attestamur. Ac ita in præmissis omnibus censeri, ac per præfatos, & quoscunque alios Iudices etiam Curiæ, & Palatij Apost Auditores, & S.R.E. Cardinales, & de latere Legatos, sublata ipsis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicati & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & diffiniri debere, & si secus super iis a quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus. Non obstantibus præmissis, & quacunque alia litis pendentia, necnon constitutionibus, & ordinationibus Apost. ac regula nostra de non tollendo iure quæsito in Cancell. Apost edita, ac legibus, & statutis, iuramento, confirmatione Apost. vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegiis quoque, indultis, & literis Apost. in contrarium quomodolibet concessis, necnon omnibus aliis, quæ in dictis literis nostris volumus non obstare, cæterisque contrariis non obstan. quibuscunque.

Dubia exorta an ipsa constitutio intelligatur etiam quoad bona patrimonialia.

Declaratio & discussio dubij.

Decretum irritans.

Datum Romę apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die v. Martij 1572. Pont. nostri Anno Septimo.

Legitimationum materiam amplissimè satis deduximus sub Pio IIII. sup. quam absque tadio hic reuocare nolumus, ne tanta lectionum mole, & nobis & lectori probè satis prouisum non sit.

LVI.

De Confraternitatibus Doctrinæ Christianæ in singulis Ciuitatibus, & Diœcesibus erigendis, & earum Indulgentiis.

PIVS Papa V. Ad perpetuam rei memoriam.

Ex debito pastoralis officij, nobis, meritis licet imparibus, ex alto commissi, ad ea libenter attendimus, per quæ diuinus cultus fideliūque deuotio vbique suscipiat incrementum, ac ipsos fideles ad id indulgentiis, & remissionibus inuitamus vt Christifideles ipsi per temporalia quæ egerint consequi valeant præmia felicitatis æternæ. Nos igitur attendentes, quod infantes & pueri bonis moribus & exercitiis educati quasi semper vitam pudicam, honestam, & exemplarem ac aliquando sanctam agunt, è conuerso autem qui parentum carentia, seu paupertate, aut incuria vel ignauia, non sic educati, persæpe ducuntur in exitium, & quod peius est, secum ducunt plures in interitum, vnde si diligenter educati, & in doctrina Christiana instructi fuerint, à vitiis, & multis aliis erroribus retraherentur. Considerantes etiam, prout ex fide dignis relatibus intelleximus, quod nonnulli approbatæ vitæ Christifideles, charitate omnium suprema virtute, circa tam pium, tamque reipublicæ saluberrimum opus accensi, in singulis festiuitatibus & Dominicis diebus in diuersis Ecclesiis & locis hoc opus sanctissimum amplexi sunt, & ibi eosdem infantes & pueros ac alias miserabiles personas Christianæ veritatis ignaras congregari faciunt, & eos bonis moribus, & sana doctrina instruunt, ac diligenter in via mandatorum Domini dirigunt, ex quo salutiferi fructus hactenus prouenerunt, & in dies magis auxiliante Domino prouenire speramus: Et quod ad hoc opus sanctissimum vbique locorum exercendum præfatos Christifideles paternis fauoribus & indulgentiarum muneribus inuitaremus, proculdubio non

In his schismaticorum tenebris summa est habenda Doctrinæ Catholicæ ratio, quam Pius Pontifex hoc diplomate curandā sedulo iubet. Cathecheses varias emisit nouū Euangelium, falsissimas & insanas, partim latinas partim vernaculas, quas indocti Pædotribæ, & Pastores interdum male

ctatus, dicunt fidem quidem omnibus esse necessariam: cum tamen credere non posse, qui nesciat quæ sint credenda, nec ne neque fidem ad salutem sufficere, sed iuxtà Pauli doctrinam, necessariam oris esse confessionem: in quem vsum sexti Concilij Patres, c.78. præcipiunt quinta feria omnes qui illuminantur, apud Episcopos, & presbyteros fidei quandam recitationem instituere, quod Laodiceni Patres antea de catechumenis, & hebdomada magna feria quinta intelligendum esse demonstrant. Huc adde inter omnes Catholicos conuenire, omnibus quantumcunque rudibus, adlaborandum: vt ea, quæ Ecclesia seruat in sacramentis, recolit in præcipuis festiuitatibus, defendit contra cuiusque tempestatis diuersos hæreticos, norint vniversi: quorum in Tridentina Synodo videre est clarissimam descriptionem.

LVII.

Reseruatio Beneficiorum vacantium, Sede Episcopali vacante.

SANCTISSIMVS in Christo pater, & Dominus noster, Dominus Pius diuina prouidentia Papa Quintus, Cupiens pauperibus Clericis, & aliis bene meritis personis, de beneficiis ecclesiasticis prouidere, omnia & singula beneficia ecclesiastica cum cura, & sine cura, sæcularia, & quorumuis regularia qualitercunque qualificata, & vbilibet existentia. Sede Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, & primitiali quarumcunque Ecclesiarum Cathedralium, etiam Metropolitanarum, Patriarchalium, & Primitialium, pro tempore pastoribus destitutarum vacante, quomodolibet vacantia, & vacatura, tam in prædictis, quàm aliis Ecclesiis, necnon Ciuitatibus, & diœcesibus quibuscunque, ad eorundem Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, & Primatum collationem, prouisionem, præsentationem, electionem, seu quamuis aliam dispositionem quomodolibet pertinentia, dispositioni suæ reseruauit. Sicque in præmissis per quoscuuque, &c. sublata, esse iudicari debere, irritum quoque, &c. decreuit. *Benefica reseruantur vt bis meriti prouideatur.*

Placet publicetur, & describatur M.

Lecta, & publicata fuit suprascripta regula Romæ in Cancellaria Apostolica Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, die vero nona Mensis Martij, Pontificatus prælibati Sanctissimi Domini Nostri Papæ Anno tertio.

De reseruationibus beneficiorum dictum est suprà copiose. Ea quæ intellectum huius constitutionis sagacissimè edocent habentur apud Galder. in Cons. 22. de præbend. Felin. in c.1. in 4. col. de præscript. Pauin. de potest. cap. sede vac. q.10. num. 23. atque Pute. decis. 88.

LVIII.

Forma obseruanda in confessione, & expeditione literarum Apostolicarum super gratiis resignat. beneficiorum.

PIVS Papa V. Motu proprio, &c.

COGIT nos necessitas, vt nouam futuris aliquot huius Curiæ negociis formam imponere curemus. Quocirca dilectis filiis S. R. E. Vicecancellario, literarum Apostolicarum Abbreuiatoribus, & in illarum expeditione dicto Vicecancellario assistentibus, Summatori, cæterisque omnibus id expeditionis munus in Curia, & Camera Apostolica, & vbicunque gerentibus, tenore præsentium auctoritate Apostolica mandamus, vt deinceps super omnibus gratiis, & concessionibus Apostolicis de quibusuis beneficiis cum cura, & sine cura, sæcularibus, & quorumuis ordinum regularibus, etiam apud sedem Apostolicam vacantibus, & dispositioni Apostolicæ reseruatis, in quibus addita fuerit clausula. Et in forma dignum, literas Apostolicas expediant in eadem forma quæ aut Episcopum diœcesanum, aut ad Vicarium generalem, aut ad officiales eiusdem Episcopi disiunctiuè, ad electionem impetrantis dirigantur, cum limitationibus, & clausulis infrascriptis, videlicet de parochialibus Ecclesiis, vel earum parochialibus Ecclesiis duntaxat,

xat,& per resignationem vacantibus in dictis litteris post verbum mandamus, vt si sibi constiterit, quod dictus N. resignans, si in sacris ordinibus constitutus existat aliunde viuere possit, ac per diligentem examinationem per te adhibitis examinatoribus ad hoc Concilio Tridentino designatis, si isthinc sint vel esse debent in diœcesana synodo deputari, sin autem absque illis faciendam dictum I. resignatarium ad hoc idoneum esse repereris, super quo tuam conscientiam oneramus, Ecclesiam prædictam, cuius,&c.& inferius post verba. Cùm omnibus iuribus, & pertinentiis suis eidem Ioanni, quibuscunque aliis sese ad examen prædictum, etiam per mutuum concursum admitti, & sibi de dicta Ecclesia prouideri petentibus penitus exclusis, infrà triginta dies postquam præsentes literæ tibi præsentatæ fuerint, auctoritate nostra conferas, & assignes,&c.

In cæteris vero literis de quibusuis aliis beneficiis per eandem resignationem vacantibus similiter post verbum mandamus, inferatur, vt si sibi constiterit, quod dictus N. quatenus in sacris ordinibus constitutus existat, aliunde commodè viuere possit, ac per diligentem examinationem dictum I. idoneum esse repereris, super quo tuam conscientiam oneramus, Canonicatum,& præbendam prædictam, quorum,&c. Et inferius post verbum, pertinentiis suis, eidem I. intra 30 dies postquam præsentes literæ tibi præsentatæ fuerint, auctoritate nostra conferas,&c.

Propterea in omnibus mandatis prouisionum, seu commendis de quibuscunque beneficiis,& Monasteriis per similem resignationem, seu cessum vacantibus, ad finem ante clausulam decreti irritantis, addatur hæc clausula, videlicet. Cæterum ne dum prodesse studemus, aliqua forte irrepat iniquitas in exitium animarum, tu attentè his circumspicias, an ex prædictæ N. & I. prædictorum super dicta resignatione. val cessione, vt fuerit, quàm nos nullo hacusque vitio laborare deprehendimus, intercesserit simoniæ labes, aut alia illicita pactio, vel etiam corruptela, nos eum,&c.

In reliquis autem prouisionibus, & commendis quarumcunque curatorum, & simplicium beneficiorum sæcularium, & regularium prædictorum etiam reseruatorum aliter quàm per resignationem quouis modo vacantibus, videlicet quoad parochiales Ecclesias, vel earum perpetuas vicarias dumtaxat, post verbum mandamus, vt si per diligentem examinationem per te adhibitis examinatoribus ad hoc, vt suprà vsque oneramus, ecclesiam prædictam cum omnibus iuribus, & pertinentiis suis eidem Io. intra triginta dies,&c. conferas.

Et similiter in omnibus aliis eadem forma seruetur omissa clausula adhibitis examinatoribus.

Et deinde super omnibus huiusmodi literis, etiam aliæ literæ executoriæ dari debeant directè, vel ad Metropolitanum, vel vni ex propinquioribus Episcopis, siue eorum Vicario vel officiali disiunctiuè, aut nomine dignitatis Episcopi expresse quãdo alij executores super hoc a nobis dari pro tempore adfuerint videlicet pro parrochialibus Ecclesiis per resignationem vacantibus in hunc modum, videlicet Fratri Archiepiscopo N. salutem, &c. Hodie cum dilectus filius N. nuper parochialis Ecclesiæ Rector de N.& N diœcesis dictam Ecclesiam quam tunc obtinebat, per certum procuratorem suum ad id ab eo specialiter constitutum, in manibus nostris spõtè & liberè resignasset, nosque resignationem huiusmodi duxissemus admittendam, venerabili fratri Episcopo N. per alias nostras literas dedimus in mandatis, vt si constaret, quod N in sacris ordinibus constitutis existeret aliunde commodè viuere posset, ac per diligentem examinationem per eundem Episcopũ adhibitis examinatoribus ad id à Concilio Tridentino designatis, si isthic sint, vt esse debent in diœcesana synodo deputati, sint autem sine illis faciendam dilectum filium N. Clericum dictæ diœcesis ad id idoneum esse reperiret clausulam prædictam per resignationem eandem tunc vacantem,& antea dispositioni Apostolicæ reseruatam, etiam si illa alias quouismodo, aut ex alterius cuiuscunquè personæ vacaret cum illis forsan annexis, ac omnibus iuribus,& pertinentiis suis prædictos Io. quibuscunque aliis sese ad examen prædictum,& dies per mutuum concursum admitti,& sibi de dicta Ecclesia prouideri petentibus penitus exclusis, intra triginta dies postquam dictæ literæ præsentatæ fuerint auctoritate nostra conferret, & assignare,

gnare,, prout in dictis literis plenius continetur. Quocirca fraternitati tuę,&c. mādamus, vt si dictus Episcopus eandem Ecclesiam intra prędictos 30. dies ipsi Io. non contulerit,& assignauerit tu illis elapsis postquam tibi constiterit, quod dictus Io. si in sacris ordinibus constitutus existit, aliunde commode viuere possit, vt prefertur ac solettem examinationem à te etiam adhibitis tribus vel pluribus aliis probis,& peritis viris quam primum facien. prædictū N. idoneum esse repereris super quo tuam conscientiam oneramus, prædictam Ecclesiam cum annexis, ac iuribus, & pertinentiis supradictis eidem N. quibuscunque aliis huiusmodi cōcurrentibus prorsus exclusis, dicta auctoritate conferre, & de illa etiam prouidere procures, inducens per te vel alium, seu alios ipsum N. vel Procuratorem suum eius nomine incorporalem possessionem Ecclesiæ, ac annexorum iurium, & pertinentiarum prædictarum,& defendens inductum amoto exinde quolibet detentore ac faciens illi de Ecclesiæ & annexorum eorundem fructibus, redditibus, prouentibus, iuribus,& obuentionibus vniuersis integrè responderi, contradictores &c. Non obstantibus omnibus, quæ in dictis literis, volumus non obstare, aut si pro tempore existenti Episcopo N. vel quibusuis aliis communiter vel diuisim Apostolica sit sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possit per literas Apostolicas non facientes plenam,& expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Cæterum tu attentè isthic circumspicias, an ex parte N.& I. prædictorum supradictæ resignationi, vt fieret intercesserit simoniæ labes, aut alia illicita pactio, vel alia corruptela. Dat &c.

In cæteris vero beneficiis prædictis per similem resignationem vacantibus, vt supra Venerabili Archiep. N. salutem, Hodiè cum dilectus filius F. nuper Canonicus B. Canonicatum & præbendam Ecclesiæ B. quos tunc obtinebat per certum Procuratorem suum,&c. vt supra diximus admittendum. venerabili fratri nostro Episcopo N. per alias nostras literas dedimus in mandatis, vt si ei constaret, quod dictus F. si in sacris ordinibus constitutus esset, aliunde commodè viuere posset, ac per diligentem examinationem dilectum filium N. Clericum N. diœcesis ad idoneum esse reperiret, Canonicatum, & præbendam præfatos per resignationem eandem tunc vacantes & antea Apostolicæ dispositioni reseruatos, etiam si illi alio quouis modo, aut ex alterius cuiuscunque persona vacaret, cum illis forsan annexis,& plenitudine iuris canonici,& omnibus iuribus, & pertinentiis suis prædicto Io. intra triginta dies postquam dictæ literæ deputatę forent auctoritate nostra conferret & assignaret, prout in dictis literis plenius continetur. Quocirca fraternitati tuæ,&c mandamus, vt si dictus Episcopus eosdem Canonicatum, & præbendā intra prædictos triginta dies ipsi Io nō contulerit,& assignauerit tu illis & ipsis postquam tibi constiterit, quod dictus F. si in sacris ordinibus constitutus sit aliunde commodè viuere possit, vt præfertur, & per similem examinationem quam primum faciendam præfatum Io. idoneum esse repereris, super quo tuam conscientiam oneramus, Canonicum,& præbendam prædictos cum omnibus annexis de plenitudine iuris Canonici, ac omnibus iuribus,& pertinentiis prædictis eidem Io. conferre,& de illis, etiam prouidere dicta auctoritate procures vel inducens per te, alium vel alio ipsum Io. vel Procuratorem suum eius nomine incorporalem possessionem Canonicatus,& præbendæ, ac annexorum, iuriumque, & pertinentiarum prædictarum,& defendens inductum amoto exinde quolibet detentore, ac faciens illum uel pro eo Procuratorem prædictum ad præbendam, huiusmodi in dicta Ecclesia in Canonicum recipi,& in fratrem stallo in Choro, & loco, in Capitulo dictæ Ecclesiæ cum iuris Canonici plenitudine assignatis, sibique de Canonicatus,& præbendæ, ac annexorum eorundem fructibus, redditibus, prouentibus, iuribus,& obuentionibus vniuersis integrè responderi. Contradictores,&c Non obstantibus omnibus, quæ in dictis literis volumus non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque, aut si pro tempore existente Episcopo, & dilectis filiis Capitulo B vel quibusuis,&c. mentionem, Cæterum tu attentè isthic circumspicias,&c Dat &.

¶ Aliis autem prouisionibus, siue commendis huiusmodi beneficiorum alias vacantibus, alia forma executoria concipiatur, quæ literæ congruunt principali.

Similiter quando Vicario, vel officiali prædicto huiusmodis literas, tam pro principali, quam, pro excutoriá dirigi contigerit communi eis formula seruatis aliis omnibus supradictis ordinetur.

Cæterùm omnibus mandatis de præbendis, vel commendæ Monasteriorum etiam reseruata, tam eorum, quæ extra Consistorium expediuntur, quam etiam mulierum, vetus forma commissaria sicubi desueuit, restituatur, ac literæ desuper expediantur cum clausula, quod delegatus de meritis, & idoneitate promouendi se informet, & si eum ad regimen, & administrationem Monasterij repererit idoneum conscientiam illius onerando prouideat, vel commendet intra triginta dies, vt supra, & desuper forma executorialium, etiam concipiatur, quæ suis prouisionibus correspondeant, Denique in ipsis commendis post verbum idoneum repereris, interserantur verba ad monasterium, vel beneficium in commendam obtinendum.

Volentes præsentes tam in dicto Cancellariæ libro quinterno nuncupato, quam etiam Camera prædicta registrari, & ab omnibus inuiolabiliter custodiri.

Ac decernentes irritum, &c. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, stylo Cancellariæ, & Cameræ Apostolicæ quantocunque temporum seruato, cęterisque contrariis quibuscunque.

Placet, & ita Motu proprio mandamus M.

LIX.

Reuocatio facultatum concessarum Legatis, & Nuntiis Apostolicis

SANCTISSIMVS in Christo pater, & Dominus noster, Dominus Pius diuina prouidentia PP. Quintus, qui nuper in Consistorio suo secreto, quoscunque suos, & Sedis Apostolicæ Legatos in Italia per prædecessores suos constitutos, de fratrum suorum S.R.E. Cardinalium consilio reuocauerat, cuique innotuit diuersos, suos & eiusdem sedis Legatos, etiam de Latere, ac Nunciis per eosdem prędecessores creatos, & deputatos prætextu facultatũ eis concessarum forsan ob Prouinciarum, & locorum, in quibus Legati, & Nuncij munere funguntur, à Romana Curia distantiam, & exinde ignotam eis Sanctitatis suæ mentem ea aliquando concedunt à quibus eadem Sanctitas sua õbtinet, & obtinere decreuit, volens præmissis occurrere, ac intendens ipsorum Legatorum: & Nunciorum facultates reformare, omnia, & singula facultates, & indulta, quibusuis, sint, & dictæ Sedis Legatis, & de Latere Nunciis in quibusuis Regni, Prouinciis, Ducatibus, Dominiis, Ciuitatibus, & locis, tam citra, quàm vltra montes per quoscunque Rom. Pont. prædecessores suos ac Sedem Apostolicam, Consistorialiter creatis, etiam deputatis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis declarationibus, attestationibus, & reuocationibus, præseruatis, ac derogatoriarum, derogatoriis aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis decretis, etiam Motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, & ex quibusuis, etiam vrgentissimis causis, ac quauis consideratione, etiam Consistorialiter concessa, quorum omnium tenores, & formas, ac decreta in illis apposita Sanctitas sua haberi voluit, pro expressis, quoad nondum sunt effectum sortita, reuocauit, cassauit & annullauit. Ac quicquid prætextu facultatum, & indultorum reuocatorum huiusmodi post publicationem præsentis Constitutionis contigerit attentari, irritum, & inane decreuit statuto, ordinatione, & declaratione suis in crastinum assumptionis suæ editis quibus voluit ipsos Cardinales in Costitutionibus per eandem Sanctitatem suam in posterum edendis, & publicandis non comprehendi, nisi illæ eorum fauorem concernerent, vel ipsæ Constitutiones de eorundem Cardinalium, vel maioris partis eorum Consilio editæ forent, nequaquam obstantibus.

Indulta & iura singularia Legatorum & Nunciorum apostolica sedis minuuntur.

Placet, publicetur, & describatur M.

Lecta,

Lecta, & publicata fuit suprascripta regula Romæ in Cancellaria Apostolica. Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesio quinto. Die verò Martis decimanona mensis Februarij, Pontificatus prælibati Sanctissimi Domini Nostri Papæ, Anno primo.

De legatis & legatorum potestate amplissimum superius habes Scholium.

LX.

Exemptio monasteriorum, piorúmque locorum, ab onere hospitandi Milites.

PIVS Papa V. Motu proprio, &c.

CVM, sicut non sine graui dolore nobis innotuit omnia, & singula. seu quàmplurima huius almæ Vrbis, ac etiam status nostri ecclesiastici conuentus, & monasteria, & alia ecclesiastica, & pia loca tam sæcularia, quàm regularia, & à personis religiosis quomodolibet inhabitata, eo tempore, quo equites, & milites eiusdem almæ Vrbis ac status ecclesiastici præfati pro defensione ipsius vrbis, & status aduersus infestissimum Turcarum tyrannum, vel ob alias, quæ pro tempore sese offerunt causas expediri, & ad diuersos eiusdem status loca transmitti contingit, ab eiusdem equitibus, & militibus perturbentur, & molestentur, ipsique conuentus monasteria, & alia ecclesiastica, & pia loca in eorundem equitum, seu militum distributione nonnullos eorundem equitum, & militum intra eorum domus, & monasteria hospitio excipere, & recipere cogantur, in maximum eorum detrimentum, diuini cultus perturbationem, grauissimum religionis dedecus, Dei optimi offensam, & non solum præter omnem nostram intentionem, verum etiam intolerabilem animi nostri amaritudinem, Quapropter nos in præmissis quantum cum Deo possumus de optimo remedio celeri manu prouidere, ac monasteriorum, & aliorum ecclesiasticorum, & piorum locorum huiusmodi personarum Deo altissimo die noctuque famulantium quieti, integritati, & decori consulere volentes, Motu simili, & ex certa nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine vniuersis, & singulis tam dictæ almæ Vrbis, quàm totius status præfati Gubernatoribus Potestatibus, Ducibus & Capitaneis, Communitatibusque, & Vniuersitatibus, & aliis ad quos spectat pertinet, ac spectabit, & pertinebit quomodolibet in futurum, ne deinceps perpetuis futuris temporibus in eorundem militum & equorum distributione, tam in transeundo quàm inibi commorando Communitatibus, & vniuersitatibus videlicet ne dictos equites, ac milites eisdem monasteriis, cœnobiis, domibus, & aliis ecclesiasticis, & piis locis sub duorum millium ducatorum auri Cameræ Apostolicæ ipso facto applicandi & aliis arbitrij nostri pœnis quouis quæsito colore causa ingenio, siue prætextu distribuere siue assignare vel ad illos recipiendum, & hospitio exipiendum cogere, ipsis vero Capitaneis & Ducibus ne eosdem suos equites, & milites sub indignationis nostræ, ac priuationis officiorum suorum aliisque etiam arbitrij nostri pœnis in dictis monasteriis, cœnobiis, domibus, & aliis ecclesiasticis, & piis locis, etsi Communitates & vniuersitates ipsæ eadem loca eisdem assignassent, distribuant. Gubernatoribus verò & ipsarum ciuitatum, & locorum Prætoribus, ac aliis officialibus quibuscunque quo minus præmissa ab ipsis Communitatibus & vniuersitatibus, ac Capitaneis, & Ducibus fiant, sub eiusdem indignationis nostræ ac etiam priuationis officiorum suorum præfatorum respectiuè pœnis auctoritate Apostolica sinant, vel permittant, inhibemus, præcipimus, committimus. Et insuper tam illis, quàm equitatibus & militiis præfatis, ne monasteria, cœnobia, & loca pia huiusmodi in personis, rebus, & bonis, aut alias desuper quomodolibet molestare, perturbare, impedire, & inquietare, seu molestari, perturbari, vel alias inquietari facere audeant, seu præsumant, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub iam dictis pœnis eadem auctoritate inhibemus præcipimus, committimus & mandamus, ipsa monasteria, cœnobia, domos, & alia ecclesiastica, & pia loca ex nunc ab eisdem militibus, & equitibus, ac onere illos hospitio excipiendi, Motu, & auctoritate similibus eximēdo, & totaliter liberando, ac libera & immunia faciendi. Necnon dilectis filiis nostris Vitellotio Cardina

Hospitio excipi non debere milites apud monasteria.

Pœna in constitutionis contemptores.

Cardinali Vitellio nuncupato,& pro tempore existenti S.R.E.Camerario,ac præsidentibus & clericis Cameræ Apostolicæ, vt eisdem monasteriis, & piis locis in præmissis efficacis defensionis præsidij assistentes non permittant illa, seu eorum personas à prædictis militibus, & equitibus, illorumque hospitio grauari contra præsentium tenorem,sed literas& exemptiones huiusmodi eis desuper concedant ac fauorabiliter defendant, etiam præcip.mus,& mandamus: Et sic per quoscunque Iudices sublata,&c. iudicari,&c. debere: Irritumquoque,&c. decernimus.Non obstantibus quibusuis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis statutis etiam iuramento,&c.roboratis, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis quibusuis etiam prædictis,ac aliis quibusuis etiam prædictis,ac aliis quibusuis personis sub quibuscunque tenoribus,ac alias in contrarium quomodolibet concessis & concedendis. Quibus omnibus illorum tenores,&c. latissimè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque cum,clausulis opportunis.

Clausula derogatoria.

Et cum absolutione ad effectum &c.& de commissione,mandato, inhibitione,præcepto,exemptione,liberatione,decreto,derogatione,aliisque, præmissis extendendis perpetuò in forma gratiosa,& si videbitur cum opportuna executorum deputatione qui assistant,ac sub censuris, & pœnis etiam pecuniariis,&c. cum facultate grauandi,&c.inuocato,&c.sæcularis, cum opportuna dictarum derogatione latissimè extendenda.& quod præmissorum omnium,singulorum etiam maior, & verior specificatio, & expressio fieri possit in literis etiam ad partem pro quolibet monasterio,& pio loco si videbitur per breue nostrum expediendis, seu si videbitur præsentis nostri Motus proprij sola signatura sufficiat,& vbique fidem faciat in iudicio extraque,regula contraria non obstante.

Placet Motu Proprio,& ita mandamus. M.

Militum insolentia,crudelitas, & libido eò peruenit vt etiam pro bello iusto militiæ nomen odiosum sit, ita vt non deceat sacra & pia loca tam feros hospites fouere, quod fecus esse si modum affectibus præscriberent.Bellum iustum à iustis & piis geri debet non ab his qui extra omnis humanitatis religione nulla semina referunt Christiani nominis. Sic vbi quiduis militum permittitur libidini, vbi non minùs à sociis, quam ab hostibus accipitur detrimenti, vbi vastatur prouincia,diripiuntur miseri, virgines, ac matronæ constupantur, omnia cædibus,furtis,violentia,grassatione replentur: quis non videt bellum esse sceleratissimum? Imò quid tali milite, quid inquinatissimo exercitu,omniq; vitiorum genere contaminatissimis armis piissimi alioqui principes fœliciter gerere queant? Illud certè meritò magis hac ætate,si ab orco,redire contingeret,vociferaretur ille Poeta: Nulla fides pietásque viris,qui castra sequuntur. *Quid precor cucullato monacho cum milite galeato, & loricato, quid precibus sacris cum ingenti armorum strepitu, quid meticulosis mulieribus cum horrendo Cataphractorum satellitio,iustè ergo prohibet Pôtifex ne hospitentur apud sacra loca & cœnobia tales mali criminis nuncij.*

LXI.

Concessio gratiarum tam spiritualium quam temporalium aliis per Rom Pont.proficiscentibus ad subsidium Terræ Sanctæ concessarum pro iis,qui vel personis, vel facultatibus adiuuerint hoc præsens bellum contra Turcas.

PIVS Papa V.Motuproprio,M.&c.

VNIVERSIS, & singulis Christifidelibus præsentes literas inspecturis,salutem,& apostolicam benedictionem. Cum nos pro pastoralis officij diuinitus nobis iniuncti cura,ac solicitudine diuino auxilio ac iuri pro vniuersæ Christianæ Reipublicæ bono, ac tutela, cum charissimo in Christo filio nostro Philippo Hispaniarum Rege Catholico,ac dilectis filiis nobili vir Duce, & Senatu Venetorum aduersus perfidissimum,importunissimumque Turcarum tyranum, efferata,rabie cuncta Christianæ ditionis regna prouincias,& alia loca incendiis,ferro cædibus expugnantem,atque vastantem,nó minus salutare quam necessarium fœdus iniuerimus,iamque admirabili Dei clementia,& beneficio naualem,gloriosissimamq; victoriam felicissimè consecuti fuerimus, modoque à nobis Principibus

Fœdus sacrum initium.

fœderat

fœderatis copiæ tam maritimæ, quam terrestres, vt cœptam contra teterrimum hostem expeditionem, monstrante Deo, persequamur, summis viribus, summe studio, summa diligentia comparentur, atque instruantur. Attamen considerantes immanem Turcarum potentiam, infinitamque multitudinem, qua potissimum res Christianorum omni tempore miserabiliter perculsisse, atque afflixisse non ignoramus, magnopere idoneum, & opportunum esse censemus, si Christiani maiori quo fieri poterit militum numero, bellicoque apparatu contra hostilem ferociam insurgere conabuntur, sic enim facilius sperandum est felicia nostra cœpta adiuuante Domino, fore indies fœliciora, atque optatum exitum graui cum hostium formidine, ac pernicie habitura. Itaque decreuimus omnes, & singulos fideles ad pijssimum, iustissimumque bellum, vbi de Iesu Christi Domini, & Saluatoris nostri causa, & gloria, Christianique nominis salute (sicut omnes apertè vident) in primis agitur, monere, requirere, & enixè hortari, prout monemus, requirimus, & hortamur per præsentes, vt vnusquisque sanctissimum hoc bellum vel personis, vel facultatibus adiuuare velit. Negabit enim seruus Domino opes temporales largiter exhibere, cum Dominus seruum viuere faciat, & habere, ipsique demum diuitias largiatur æternas, & si Deus subiit mortem pro homine, dubitabit homo mortem subire Deo? Quod vt cò libentius, & alacrius cuncti facere studeant, quo ex hoc spiritualibus muneribus, & temporalibus quoque gratiis à nobis se refectos, pariter & munitos esse cognouerint, de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Apostolorum Petri, & Pauli auctoritate confisi, ex illa, quam nobis Deus, licet indignis, ligandi, & soluendi contulit, potestate, omnibus, quiad si bueniendum huic sacro bello in personis propriis, & expensis se se contulerint: Necnon eis, qui non in personis propriis illuc accesserint, sed suis tantū expensis iuxta facultem, & qualitatem suam viros idoneos destinauerint, donec milites nostri ibi fuerint, commoraturos, Et illis similiter, qui licet alienis expensis propriis tamen personis belli laborem, & pericula sustinuerint, Ac demum eis, qui de bonis sibi à Deo collatis congruam ad id portionem benignè erogauerint, plenissimam, & amplissimam omnium peccatorum suorum, de quibus corde contriti, & ore confessi fuerint, & eandemmet, quam Romani Pontifices prædecessores nostri Cruce signatis proficiscentibus ad subsidium Terræ Sanctæ concedere soliti fuerunt, veniam, remissionem & absolutionem tenore præsentium indulgemus, & elargimur, Bona insuper proficiscentium ad bellum huiusmodi, ex quo profecti fuerint, sub beati Petri, & nostra protectione suscepimus, necnō vt talia sub Archiepiscoporum, & omnium Prælatorū Ecclesiæ Dei tutela consistant, & nullam de iis, quæ dum fuerint in dicto bello quiete possident, sustineant quæstionem: sed integra maneant, & quieta: quinimò in quibusuis eorum causis, & litibus, coram quibus vertuntur, omninò supersederi debere, donec de eorum obitu, vel reditu certissimè cognoscatur, statuimus, & mandemus. Ad vsuras quoque, si iuramento teneantur alicui, non cogantur, verum absoluti maneant, & quieti. Quod si quisquam contra attentare præsumpserit per censuram ecclesiasticam appellatione postposita, compescatur. Si quis autem creditorem contra tenorem præsentium ipsos ad solutionem coegerit vsurarum, eum ad illarum restitutionem appellatione etiam remota, simili censura compelli volumus. Iudæos verò ad remittendas ipsis vt præfertur vsuras etiam per Principes, & sæcularem compelli præcipimus potestatem, & donec eis remiserint, tam in mercimoniis, quam aliis rebus, & commerciis sub excommunicationis sententia per ordinarios promulganda vniuesis Christifidelibus iubemus communionem omnimodam ipsis hebræis denegari. Mandantes quibuscunque locorum ordinariis in virtute sanctæ obedientiæ, vt statim præsentes literas, vel earum transumpta per suas quisque diœceses publicari, & etiam per prædicatores ad populi notitiam absque vllo quæstu deuenire quam primum curent, & faciant. Non obstan. præmissis, ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, q̄ præsentium transumptis etiā impressis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate ecclesiastica cōstitutæ munitis eadē prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur originalibus literis, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, decimosecundo

Sanctissimum bellum illud dicitur quod contra hostem publicum fidei geritur.

Communio hebreis deneganda.

cundo Martij millesimo quingentesimo septuagesimo secundo, Pontificatus nostri anno septimo.

Turcarum Imperium maximum sumpsisse incrementum ferri violentia non sine damno testantur qui orientis celebriora loca huic Tyranno parere conspiciunt. Qui inquam Mahometicam impietatem & Turcicam tyrannidem Antichristi nomine intelligunt, manifestè percipiunt, eam nunc Aegyptiis, Arabibus, Libyis, & Aethiopibus, longè latéque imperare: sciunt etiam reliqua regna, id est, Syriam, Armeniam, Asiam minorem, Thraciam, Bulgariam, Peloponesum hostibus, illis in ditionē venisse. Et nostro hoc seculo cælestem iram prouocantibus, & aduersum nos dimicantibus peccatis nostris, accepimus Hungariam, Negropontem, Rhodū, Cyprúmque belluis istis manus dedisse. Legimus præterea inter Germanos Lutherum suis cantionibus & scriptis tanquam classico, Antichristum euocasse, his verbis: Turcis non esse resistendum, nec tributa pendenda, nec collectas faciendas ad inferendum Turcis bellum; Præliari aduersus Turcas est repugnare Deo, *Contra crassissimam istā impietatē obtrudo sacrum fœdus nunc in Turcas susceptum, mutuis copiis Pontificis Regis Catholici, & Venetorum Reipublicæ iunctis, quo Barbari hostis iam de tota insula Cypri triumphantis & audaci supercilio Europam minantis impetus retusus domitus, & ingenti clade ad extremos maris sui sinus relegatus. Sanctæ huius expeditionis summus Imperator designatus fuerat Ioannes ab Austria, & sacro vexillo donatus, cuius strenua & insigni fortitudine victoria qualem à Christo passo maiorem nec fœliciorem parentum ætas vidit consequuta est, quæ cùm passim ab omnibus chronographis fusè commendetur, eiusque copiosa illucessat series sub Gregorio XIII. in institutione festi Rosarij. Triumphi Christiani partaq; signa Romā delata in Basilicis S. Ioannis in Laterā Principis Apostolorum & Aræ cœli huc vsque videntur. Quandiu verum miles in castris fuit Pius Pontifex singulis diebus sacrificium feriáque 2. 4. & 6. cuiusque hebdomadis ieiunauit. Singulis triremibus Capuccinos strictes regula D. Francisci monachos præposuit qui milites ad pugnam animarent. Naupactum perpetuò celebre erit ob hostium Christiani nominis stragem numerosissimam. Bellum hoc sacrum pulchrè describitur in Austriade Ioannis Ruffi Hispani, tanta elegantia vt Virgilij & Homeri gratiam illum æquare suo idiomate dicas.*

LXII.

Miserabiles personæ in causis discutionum, cæteris aliis creditoribus præferuntur, pro eorum creditis, vsque ad summam scutorum quinquaginta.

PIVS Papa V. Motu proprio. &c.

ACCEPIMVS multos pauperes, & personas miserabiles reperiri, qui cum alicuius sint creditores, de eorum credito volentes sibi satisfieri, comparent in causis discussionum bonorum eorum debitoris, iura suā producentes: verum ipsi aut quia non priores, potioresue, aut quia vt priores, nec potiores sunt, propterea euenit, quod dum eorum creditum in maximum ipsorum præiudicium consequi non valent sæpissimè fiat quod eorum pauperrimæ familiæ non modicum ipsorum carúmque dedecus mendicare cogantur. Nos itaque, huiusmodi personarum miseriis compatientes, eisdémque in præmissis subuenire volentes, Motu simili, & non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex mera voluntate & deliberatione, & ex certa scientia nostra, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine Apostolica auctoritate volumus ac perpetuò statuimus & ordinamus, quod si in causis huiusmodi in Tribunali dilecti filij Alexandri Riarij nostri & Cameræ Apostolicæ Auditoris tam motis, quàm mouendis in futurum comparuerint creditores vsque ad summam scutorum quinquaginta inclusiuè pro quolibet, qui verè sint miserabiles personæ, iis de eorum credito, etiam quod non sint priores, satisfieri possit & debeat. Mandantes propterea præfato dilecto filio Alexandro Riario Aditori nostro, quatenus constito sibi prius etiam summariè, & extraiudicialiter, ac quantum sibi sufficere videbitur, de præmissis paupertate & miseria, dictos pauperes ad satisfactionem eorum crediti admittat, eisque satisfieri mandet, & faciat realiter & cum effectu, plenámque & liberam ac omnimodam sibi in & super præmissis eadem Apostolica auctoritate tenore præsen- [illegible] ti um-

In fauorem & compassionem pauperum lata constitutio.

tium concedimus facultatem. Cùm potestate quos, quibus, vbi, quando, & quoties opus fuerit, etiam per edictum publicum, constito summariè & extraiudicialiter de nouo tuto accessu, ac etiam sub ecclesiasticis sententiis, censuris, & etiam pecuniariis pœnis, aliisq́ue arbitrio suo imponendis, & moderandis, & applicandis, citandi, monendi, & inhibendi, & in euentum non paritionis declarandi, aggrauandi, reaggrauandi, & excommunicandi, interdicendi, auxiliúmque brachij sæcularis si opus fuerit, inuocandi seu adhibendi, necnon perpetuum desuper silentium omni & quacunque appellatione & recursu remotis, imponendi, omniáque & singula alia faciendi, dicendi, gerendi, mandandi, & exequendi in præmissis & circa ea necessaria seu quomodolibet opportuna. Sicq́ue etiam in præmissis ab omnibus censeri, ac ita etiam per quoscunque alios iudices, &c. sublata, &c. iudicari, &c. debere, irritúmque, &c. decernimus & declaramus de gratia speciali. Non obstantibus præmissis, ac dicta nostra de non tollendo iure quæsito, & quibusuis aliis Apostolicis, vniuersalibus, prouincialibúsque, & Synodalibus, ac municipalibus constitutionibus, & ordinationibus, specialibus, & generalibus, necnon etiam Vrbis & Curiæ Romanæ etiam iuramento, &c. roboratis statutis, &c. vsibus, naturis, stylis, & etiam nouis reformationibus, priuilegiis in genere vel in specie, sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisq́ue efficacioribus & insolitis clausulis, irritantibúsque, aliisq́ue decretis, &c. etiam Motu proprio & consistorialiter, &c. ac alias in contrarium quomodolibet concessis, &c. in posterúmque concedendis, necnon legibus etiam pontificiis, & imperialibus, &c. editis & edendis, quibus omnibus etiam si de eis, &c. eorum tenores, &c. pro plenè & sufficienter expressis habentes, latissimè hac vice derogamus cæterisque contrariis quibuscunque, statum, &c. & merita causarum huiusmodi, ac præmissorum omnium & aliorum necessariorum tenores, &c. etiam pro plene & sufficienter expressis habentes. Volumus autem præsentem nostrum Motum proprium perpetuis temporibus durare, ac illius solam signaturam sufficere, & vbique in iudicio & extra fidem facere, regula contraria non obstante.

Pœna arbitraria.

Decretum irritans.

Placet Motu proprio M.

Fauet constitutio personis miserabilibus, in quibus pauperes iure numerantur, quorum causa fauorabiles conspiciuntur. Causa enim pauperum dicitur miserabilium personarum pauperes miserabiles vocantur c. 1. & ibi Pan. de postul. & in cap significantibus, vbi etiam Abb. de offi. deleg. & per Alber. in dictiona. in ver. miserabilis, sed causa miserabilium personarum dicitur pia, Spec. in tit. de instrum. editio. §. nunc aliqua. vers. & scias quòd relicta. Felyn. in d. c significantibus, num. 6. ergo causa pauperum dicitur pia. Itaque dicebat Bald. in l. illud, in princip. C. de sacros. eccl. quòd vbicunque sit donatio piis locis, pauperibus, vel pro redemptione captiuorum dicitur pia, & quòd sit verum quòd paupertas sit pia causa corroboro vltra prædicta, nam valet argumentum de loco ad personam & è contra. l. 1. §. offilius. ff. ne quis eum qui in ius voc. vi exi. iuncta. l. 2. eod. tit. & est bonus text. in c. peruenit. iuncto c. cum ecclesia. extr. de immun. eccl. Et valet argumentum à loco ad rem & è contra, vt l. pen. ff. de inst. & iur. & in l. si quis ita legauerit. de aur. & arg lega. Ias. in l. vinum. num. 6. si cert. pet in fin. Sed locus pauperum, quod hospitale dicitur, est pius quando erectum est episcopi authoritate. Abb. in d. consi. 31. facti contingentia, col. 2. post gl. in Clemen. quia contingit de relig. domi. & Bal. in l. orphanotrophos. C de episc. & cleric. gaudétque omnibus priuilegiis concessis ecclesiis. l. omnia priuilegia. C. de epi. & cle. Arch. in c. si ex laicis. 10. q 1 Abb in c. ecclesiæ. col. 1. ext. de immun. eccl. & in c. cùm sit generale. col. 1. de foro comp. t. Alex. lib. 2. consi. 209. in princ. Calder. in consi. 1. de relig. domi. Corn. in cons. 206. licet in hac consulta col. 1. lib. 1. Capra in consi. 54. circa primum, col. pen. & Dec. in cons. 488. in causa. num. 4. & bona hospitalium æquiparari bonis ecclesiarum, consuluit Pau. Castr. in cons. 295. in fi. & Dec. in cons. 504. in casu occurrenti. col 1. cum concor per Nicol. Euer. in centu. in loco ab eccl. ad pia loca. & Cor. lib. 3 consi. 57 in causa, col. 1. ergo ipsorum quoque pauperum persona & res, & causæ, piæ dici debent, quod adhuc stringitur, nam si loca pauperum dicuntur pia, & fruuntur immunitatibus fauore & causa pauperum, vt in l. sancimus, la 2. ibi huiuscemodi piis consortiis. C. de sacrosanct. eccl. & not.

Bald.in d.l omnia.per illum text.à fortiori & ipsi pauperes pij appellari & immunitatibus potiri debent, vt maior sit causa quàm causatum, l. de accessionibus. §. itaque. ff. de diuer. temp. praescr. & per Bart.in auth.multò magis. C. de sacros.eccl. Non iniuria itaque praeferuntur in causis discussionum caeteris creditoribus.

LXIII.

Reuocatio priuilegiorum de recipiendis & retinendis Fratribus alterius ordinis.

PIVS Papa V. Motuproprio, &c.

QVAECVNQVE sacratum Religionum statum offendere noscuntur, nostrum nos incitat officium, de medio remouere. Quanquam enim de cohibendis regularibus ad alium ordinem translatis sancta Synodus Tridentina salubri consilio decreuit, vt nemo cuiuscunque ordinis, praelatus, vel superior vigore cuiusuis facultatis, illorum quempiam ad habitum, & professionem admittere possit, nisi vt de ordine, ad quem transfertur, sub sui superioris obedientia in claustro perpetuò maneat. Multi tamen superiores, & praelati, obtentu priuilegiorum, quamplurimos Apostatas, & alios diuersorum ordinum ad se ob iurgia, contentiones, leuitatem, & malefacta vt maximè fugientes, eo etiam consilio receptare non desinunt, vt illorum opera in curandis infirmis, gerendísque eorum locorum rebus, & negotiis vtantur, ex qua re plerique solutiores effecti, & quasi impunitatem assecuti, non personas tantum eorum ordinum, vnde animaduersionis metu forte exierant, sed & ipsorum ordinum ritus, morésque maledictis insequuntur. Quocirca cum eiusmodi priuilegia veniant abroganda, quandocunque insigniter comperiuntur nocere, vel etiam scandala generare. Nos his, aliísque rationabilibus causis adducti, & vt quibuslibet huiusmodi effugia praecludamus. De nobis attributae potestatis plenitudine reuocamus, & abolemus omnia, & quaecunque priuilegia, facultates, dispensationes, & indulta, praeter iuris communis dispositionem emanata recipiendi, vel retinendi fratres, monachos, canonicos, & alios etiam laxiorum ordinum professores quibuscunque ordinibus, monasteriis, hospitalibus, militiis, & piis locis, etiam sancti Antonij Viennen. sancti Spiritus in Saxia de Vrbe, sancti Ioannis Hierosolymitani, Iesu Christi, sancti Iacobi de Spatha, sancti Lazari Hierosolymitani, eorúmque ecclesiis, membris, superioribus, & personis, per quoscunque Romanos Pont. praedecessores nostros, ac nos, & Sedem apostolicam tam in ipsorum monasteriorum hospitalium, & locorum institutione, quam deinceps quomodocunque, ac quotiescunque, etiam per modum statuti perpetui, ac initi, & stipulati contractus, & alias sub quibuscunque tenoribus & formis ac cum quibusuis restitutionibus, praeseruationibus, mentis attestationibus, derogatoriarum derogatoriis, aliísque fortioribus, efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis, etiam Motu proprio, & ex certa scientia, deque simili potestatis plenitudine, etiam pauperum infirmorum miserabilium, & cuiuscunque alterius pij operis intuitu, ac etiam ex quibuscunque aliis causis, quantumuis grauibus, charitatiuis, & necessariis, etiam consideratione, vel ad supplicationem Imperatorum, Regum, aliorúmque Principum, necnon S. R.E. Cardinalium, deque illorum consilio, & matura deliberatione prius habita, concessa, confirmata, ac etiã multiplicatis vicibus innouata, extensa, vel etiam moderata. Cassamus quoque, & annullamus, quo ad illa, omnes apostolicas, & alias literas super iis cõfectas, ac processus, & alia inde secuta quaecunque. Ac volumus ea omnia vires, & effectum de caetero non habere, ita vt posthac illorum sic reuocatorum praetextu Praelati, & superiores praedicti, aut alij quicunque nullum prorsus alterius, etiam laxioris ordinis, vel obseruantiae regularem, etiam specialem transeundi ad ipsos licentiam iuxta huiusmodi priuilegia duntaxat ferentem, ad habitum, &, professionem regularem in suis quisque monasteriis domibus, locis, vel ordinibus etiam vt in claustro perpetuò maneãt, admittant, nec omninò quemquam recipiant, vel retineant. Eos vero quos in aliquo ex casibus supra dictis vigore huiusmodi priuilegiorum tantum, ac praeter iuris communis dispositionem iam habent translatos ad eorum superiores, & loca eius ordinis, vnde erant profecti, quam primum remittant. Decernentes

Priuilegia recipientiũ fratres alterius ordinis reuocantur.

decernentes admissiones, receptiones, & retentiones huiusmodi nulla firmitate subsistere, neminemque prorsus vlli voto vllius regulæ, vel obseruantiæ etiam iuramento, aliáue solennitate promissæ obligare, necnon irritum, & inane quicquid secus per prædictos, aut quoscunque alios quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quicunque verò aliquem contra huius nostræ reuocationis tenorem admiserint, aut receperint, aut illos, aut quos iam habent, modo prædicto translatos, aut receptos retinuerint, ipsos omnibus, & singulis dignitatibus, administrationibus, beneficiis, officiis, fructibus, & pensionibus ecclesiasticis præsentium auctoritate priuamus, & ad futura inhabiles esse volumus eo ipso. Quocirca omnibus locorum ordinariis, in quorum dioecesibus loca prædicta consistunt, per apostolica scripta mandamus vt per se, vel alium, seu alios de translatis prædictis auctoritate nostra cognoscentes, in eos, quos contra hoc præscriptum nostrum degere inuenerint, ac etiam recipientes, vel retinentes reiecto quocunque exemptionis priuilegio, animaduertant, ipsósque prætereà translatos, & retentos, ad priores ordines, & disciplinam remittere procurent. Contradictores quoscunque per censuras, & pœnas ecclesiasticas, cæteráque iuris & facti remedia opportunè, quacunque appellatione postposita, compescendo, Inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac Monasteriorum, Hospitalium, Militiarum, ordinum, & locorum prædictorum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, consuetudinibus, stabilimentis, vsibus & naturis, quódque Prælatis, & superioribus prædictis, vel quibusuis aliis communiter, vel diuisim à prædicta sit sede indultum, quod literis reuocatoriis sub quacunque formula editis nullatenus, vel nisi modis, & formis in huiusmodi indultis contentis parere, & ob non parititionem aliquas censuras, & pœnas incurrere, aut alias interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi, necnon Monasteriis, Hospitalibus, Militiis, & Ordinibus huiusmodi mentionem, & quibuslibet aliis priuilegiis, exemptionibus, indulgentiis, & literis apostolicis generalibus, & specialibus, etiam Motu, scientia, & potestatis plenitudine prædictis concessis, cuiuscunque tenoris existant, per quæ præsentibus non expressa, vel omninò non inserta, effectus, earũ expediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus quorúmque totis tenoribus habenda sit in nostris literis mentio specialis, quæ omnia nolumus cuiquam contra prædicta in aliquo suffragari, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, vt ipsarum præsentium exempla edantur, eadémque etiam impressa, notarij publici manu, & Prælati ecclesiastici, eiúsue curiæ sigillo obsignata, eandẽ illam vbique locorum fidem in iudicio, & extra illud faciant, quam ipsæ præsentes facerent, si essent exhibitæ, vel ostensæ Nulli ergo, &c. Siquis autem, &c. Datũ Romæ, apud sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo nono, Pridie Idus Octobris. Pontificat. nostri anno quarto.

Censuræ Ecclesiasticæ videntur in contradictores.

Decretum irritans. 5

LXIIII.

Deputatio Cardinalium Hæreticæ prauitatis generalium Inquisitorum, & declaratio, quod, quæ maior pars eorundem in Congregatione interuenientium fecit valeat, ac si omnes interuenirent.

PIVS Papa V. Motu proprio, &c.

CVM fœ. rec. Pius IV prædecessor noster per suum specialem Motumproprium subdata Romæ apud Sanctum Marcum, quarto nonas Augusti, anno quinto sui Pontificatus, Ioannem Michaelem sanctæ Anastasiæ Saracenum, & Ioannem Baptistam sancti Clementis Cicadam, ac Ioannem sanctæ Priscæ Romanum, necnon Clementem sanctæ Mariæ in Aracæli monelium, & Ludouicum Sancti Cyriaci in Thermis Simonetam, & Carolum Sancti Martini in Montibus Borrhomæum presbyteros, ac Vitellotium Vitellium Sanctæ Mariæ in Porticu Diaconum, & successiuè per alias literas in forma breuis, Franciscum Alciatum Sanctæ

Susannæ titulorum miseratione diuina Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales cum facultatibus, iurisdictionibus, & auctoritatibus, prout in eisdem literis in forma Motusproprij, & forsan aliis antea, vel postea concessis latiùs continetur, in officio supremo in Alma Vrbe, & Curia Romana, ac tota Republica Christiana Sanctæ Inquisitionis hæreticæ prauitatis Inquisitores, eiusque causarum audientia cognitioni, expeditioni, & terminationi præfecit, & deputauit: Nos postquam diuina prouidentia ad summi Apostolatus apicem assumpti fuimus, considerantes eosdem præfectos Cardinales in variis, ac diuersis publicis negotiis ob eorum experientiam, & doctrinam implicitos, & occupatos esse, vt dictum officium concernentes eò celerius expediri possint, quo illi præpositi aliis negociis fuerint minus implicit. lo [illegible] ipsorum, quibus etiam aliorum quorundam negociorum ad Sedem Apostolicam spectantium curam dedimus, in eodem sacro officio Inquisitionis hæreticæ prauitatis deputauimus Inquisitores dilectos filios nostros Bernardinum Scotum tituli Sancti Matthæi, Scipionem tituli Sanctæ Anastasiæ Rebibon, Franciscum tituli Sanctæ Crucis in Hierusalem Paciechum, Ioannem Franciscum de Gãbara tituli Sanctæ Prudentiæ S.R.E. Cardinales. Ne tamen in posterum, de eorum iurisdictione hæsitari contingat, Motu simili, & ex certa nostra scientia deputationem huiusmodi tenore præsentium approbamus, & confirmamus, & quatenus opus sit de nouo eosdem quatuor Cardinales generales hæreticæ prauitatis in eisdem Alma Vrbe Curia Romana, ac tota Republica Christiana creamus, confirmamus, & deputamus. Et insuper pro faciliori earum expeditione statuimus, decernimus, & ordinamus, vt quicquid per maiorem partem præsentium, vel aliquibus absentibus per duos ex prædictis Cardinalibus deputatis, qui in Congregatione pro dicto officio interuenerint, seu, conuenerint, dictum, gestum, statutum, ordinatum, decretum, terminatum, seu sententiatum extiterit, sit validum, & firmum ita, & taliter, quod nullo modo impugnari possit, perinde, ac si omnes, & singuli Cardinales prædicti in dicta Congregatione interuenissent, & conuenissent, & maior pars eorum consensisset: cum plena, & omnimoda iurisdictione auctoritate, & potestate dicto officio, ac omnibus prædictis Cardinalibus, & eorum prædecessoribus per nos, vel alios summos Pontifices aliàs quomodolibet concessis, & attributis. Irritum, &c. decernentes. Non obstantibus præmissis, ac quibusuis aliis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, & omnibus illis, quæ nos, & prædecessores nostri voluerunt, & volumus non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque. Decernentes solam præsentis nostri Motusproprij signaturam sufficere, & vbique in iudicio, & extra fidem facere, regula contraria non obstante.

Inquisitores Cardinales.

Placet Motu proprio M.

LXV.

Causæ beneficiorum confidentialium ad Pontificem euocantur.

PIVS Papa V. Motu proprio, &c.

Licet fel. record. Pius Papa Quartus prædecessor noster postquam certam simoniacæ prauitatis speciem beneficiorum confidentiam vocatam, etiam in Romana Curia, atque adeo in sacrum venerabilium Fratrum nostrorum, tunc suorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, Collegium quasi per cuniculos irrepserat, ac nonnullos ex fratribus nimia quadam facultate, seu potius importunis amicorum familiariúmque precibus adductos, beneficia in confidentiam huiusmodi recepisse, & tunc frequenter recipere intellexerat, hánceque illicitam beneficentiæ exercendæ, seu amicitiæ colendæ viam à tanto saltem Collegio prorsus eliminare cupiens, eosdem fratres in suo Consistorio secreto non semel admonuerat huic aliena beneficia custodiendo modo ne assuescerent, néve illa hoc pacto reciperẽt sed sic recepta dimitterent. Cùmque ad aures suas peruenisset eorum aliquos monitionis huiusmodi immo potiùs, sui met oblitos ea quæ custodienda receperant beneficia nondum tamen dimisisse, & insuper illos & nonnullos alios etiam Patriarchas, Archiepiscopos, & alios Episcopos, Ecclesias, Monasteria, dignitates, & alia beneficia in eorum fauorem resignata, cessa, vel alias dimissa acceptasse, illáque in titulũ, commendam, vel administrationem aut alias auctoritate Apostolica concessa quã doque

Simoniaci fauores vsitatissimi in confidentiis beneficiorũ.

Pius IIII. contra recipiẽtes beneficia in confidentiam constitutionem edidit.

doque in reſignantium, vel cedẽtium, ſeu etiam aliorum fauorem cœpiſſe, vel alias dimiſiſſe, ac ſibi propterea fructus Eccleſiarum, Monaſteriorum, dignitatum, & aliorum beneficiorum huiuſmodi in toto, vel in parte, ac regreſſus, ſiue acceſſus, & ingreſſus ad Eccleſias, Monaſteria, & beneficia huiuſmodi ſibi reſeruari procuraſſe, & obtinuiſſe, ad hoc videlicet, vt confidentes ſic decimarum Apoſtolicarum, vel communis dicti Collegij, & annatæ, aliorúmque iurium dictæ Cameræ debitorum ſolutionem eluderent, & alia tunc expreſſa feciſſe in animarum ſuarum periculũ, & pernicioſum exemplum. His & aliis tunc expreſſis occurrere volens, per ſuas ſub plumbo expeditas literas, Eccleſias, & Monaſteria, ac beneficia huiuſmodi ipſo iure a die receptionis eorum vacauiſſe, & vacare, ac fructuũ reſeruationes, vt præmittitur factas, ac regreſſus, ſiue acceſſus, & ingreſſus conceſſos huiuſmodi ceſſaſſe, & ceſſare, ac extinctos eſſe, & alia ſimiliter tunc expreſſa decreuerit, & declarauerit, cum prohibitionis, & decreti, ac aliis clauſulis etiã tunc expreſſis, prout in ipſis literis plenius cõtinetur. Tamen pro eo, quod ipſe Pius prædeceſſor ſibi ipſi, & ſucceſſoribus ſuis præmiſſorum, & in eiſdẽ literis cõtentorũ cognitionem, & dictarũ literarum executionẽ prout debebat nõ ſeruauit, cũ vt plurimũ, iſtæ confidentiæ inter S.R.E. Cardinales, & Archiepiſcopos, Epiſcopos, & alios potentes viros ſint, & inferiores iudices ad eos pro eorũ dignitatibus, gradibus, vel officiis, aut potentia reſpectum habentes ac etiã quia nullus eſt, qui cõtra eos ſe inſtigatorẽ, aut accuſatorẽ oſtendere, aut propalare velit in iuſtitia deſuper exhibenda, & miniſtranda, ac præfatis Pij prædeceſſoris literis exequendis ſe negligentes aut moroſos reddunt. Quo fit, vt ad aures noſtras nõ ſine animi noſtri diſplicentia peruenit, vt nonnulli ſacros canones, ſeu literas Pij prædeceſſoris huiuſmodi paruipendẽtes non vereãtur in animarum ſuarum perniciẽ Eccleſias etiã Cathedrales, & Metropolitanas, Monaſteria prioratus, & alia beneficia ſecularia & regularia in confidentiã, quam ſimoniacã prauitatem ſapere non ignorant, acceptare, & retinere, ſeu illa in vim aſſertorum regreſſum, ſiue acceſſuũ, & ingreſſum ſic, vt præfertur, eis conceſſorũ, & effectum, vt aiunt, fortiorẽ conſequi & habere velle: Nos qui poſt noſtrã ad ſummi apoſtolatus apicẽ diuina fauente clementia aſſumptionẽ inter alias nobis imminentes curas hoc præcipuè, & maximè cordi habuimus prout habemus, huiuſmodi cõfidentias de medio tollere, & in ſua pertinacia circa huiuſmodi Eccleſiarũ Monaſteriorũ, & beneficiorũ detentionem, ſeu aſſecutionẽ, perſiſtentes niſi reſipiſcant debitis viſis pœnis plecti, ac vnicuique prout ex noſtro vniuerſali, & paſtorali, officio tenemur, in his iuſtitiã miniſtrare, & ne abuſus vel potius delictũ huiuſmodi vlterius fideliũ animas illaqueatas tenendo progrediatur, omni debito, & celeri remedio prouidere volentes: Motu ſimili, &c. ac ex noſtra certa ſcientia, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, præmiſſorũ omniũ cognitionẽ, & literarum prædictarũ executionẽ nobis & ſucceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus canonicè intrantibus reſeruantes, prout harum ſerie reſeruamus omnes, & ſingulas confidentiarũ huiuſmodi contra quoſcunque etiã eiuſdem S.R.E. Cardinales, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & alios quoſcunque coram quibuſcunque iudicibus, etiã ad hoc ſpecialiter delegatis, etiã ſacri Palatij Apoſtolici cauſarũ Auditoribus, ac S.R.E. Cardinalibus motas, & pendentes in eiſdem ſtatu, & terminis, in quibus reperiuntur, ac etiã alias quaſcunq; ſimiliũ confidentiarũ cauſas contra ſupradictos, & alios quoſcunque de cætero mouendas, ſeu ad nos quomodolibet deferẽdas per nos ſummariè, ſimpliciter, & de plano ſine ſtrepitu & figura iudicij ſola facti veritate inſpecta etiã per viã inquiſitionis, ſeu ex noſtro officio, aut alias nobis expedire videbitur procedendo, audiendas, cognoſcẽdas decidendas, fineque debito terminãdas, & totaliter exequendas ad nos auocamus, deciſionique, & terminationi per nos ſuper illis faciendæ appellatione quacunq; etiã alias de iure admiſſibili reiecta, & poſtpoſita ſtandũ, ac acquieſcẽdũ, & omninò parendũ, & obediendũ fore ſtatuimus, & ordinamus. ſicque mẽtis, & volũtatis noſtræ incõmutabilis eſſe dicimus decernimus, & declaramus. Certificantes prout certificamus, & atteſtamur omnib & ſingulis ſupradictis, in ipſis cauſis eos in eorũ prætenſis iurib. & aliis quæ corã nobis dicere, & allegare, ſeu prætẽdere voluerint audiẽdo iuſtitiã, vt par eſt, nos miniſtrare paratos exiſtere. Non obſt. &c. Dat. Romæ apud S. Petrum 1568.

Confidentia beneficiorũ cum paciſcuntur inter potentes & maiores nota viros facilius à iudicibus tolerantur qui non audent in eos, quidquam conari.

Idcirco ne hæc Simoniæ molimina inulta manerent eorũ deciſionem ad ſe euocat Pontifex.

Appellationes nõ admittendæ.

Clauſulæ derogatoriæ.

Vir Sanctus Pius V. longiore vita dignus exhaustis multis laboribus in Republica Christiana vtilitatem, de absoluendo vitæ itinere cogitauit. Elegantissimam in illius funere orationem habuit Muretus Doctus, doctum apello simpliciter Stoico more, ex cuius calce tres aut quatuor periodos hic accommodatissimè excepi. Duo sunt (inquit) cum ad extremũ vitæ ventũ est, etiam spectatæ virtutis viros de gradu deiicere interdum solent, doloris acerbitas, & metus mortis, cum iuxta Philosophum terribiliũ terribilissimũ dicatur Mors. Et sũt tamẽ qui quãdiu à se mortis periculũ abesse confidunt, dolorem satis fortis animo ferunt. Sunt etiam, qui, dum ne graui & diuturno dolore crucientur, imminentem mortis necessitatem satis æquo animo expectant. Qui autem vtrumque præstet, vt neque doloris acerbitate ac diuturnitate frangatur, neque aduentantis atque imminentis mortis metu terreatur, ei pectus incredibili quadam fortitudine armatum esse ac munitum necesse est. Quæ laus si cui vnquam meritò tributa est, huic certe omnium confessione tribuenda est. Qui cum quadraginta totos dies tantam vim doloris perpessus sit, quanta maxima cadere in hominem potest, nunquam tamen vllam vocem [illegible] se dignam emisit. Mortem autem sibi ab ipso morbi principio certam atque exploratam ita non exhorruit, vt de ea sine vlla prorsus aut vultus, aut animi perturbatione loqueretur: planéque ostenderet eam à se, vt Diuus Paulus ait, in lucro poni. Ac ne cui dubium sit, præsciuisse eum, sibi ex illo morbo moriendum fore, duas apertas atque illustres eius rei significationes dedit. Vnam quod Cardinalem Alexandrinum pridie parasceues, hoc est vicesimo nono ante ipsius obitum die, sacrosanctam Eucharistiam sibi porrigentem, & vsitata verborum formula vtentem, iussit insistere, & ita verba concipere vt in iis tantum fit, qui sanctissimum illud sacramentum pro viatico accipiunt, vt paulò post ad aliam vitam commigraturi. Alteram quod cum, ob quandam morbi leuationem, depulsum ab eo esse mortis periculum, constans opinio esset, septem illa præcipua vrbis templa inuisere voluit, eiusque itineris, quamquam viribus morbi grauitate & longinquitate deiectus, magnam partem pedibus confecit, apertè profitens, velle se eorum reliquias postremum videre quos se, non multò post visurum esse speraret in cœlo. Mortem autẽ illius & præcesserunt multa prodigia, terræ fremitus, terræmotus, fluminum inundationes, crebri fulminum ictus, & secuta est tanta populi consternatio, vt eius desiderium vix longo tempore mitigari posse videatur. Sed nos quidem alienissimo reipub. tempore optimo & præstantissimo principe orbati sumus: ille autem, vt confidimus è tenebris ac vinculis corporis in lucem libertatémque perductus, promissã piis omnibus possidet hæreditatem: ita vt mors ipsius, si sortem nostram respicimus luctu & lamentationibus: sin ipsum, cultu & gratulationibus prosequenda sit. Hæc Muretus

Sanctissimam animam 7. Cal. Maias anno Domini. M. D LXXII. vbi diu tam calculo & dysuria laborasset Deo reddidit. Diutius forsan victurus nisi ex innato quodam pudore qui prohibuit ne partes corporis occultas Medicis curandas daret hoc malum contraxisset. quod patientissimè tulit diceretque in ipso dolorum conflictu Domine adde ad dolorem dummodo addas ad patientiam. *Corpus primum in æde Petri Romæ conditum deinde ad Boschi Monasterium quod paulò ante condiderat translatum.*

* * *

GREGORIVS

GREGORIVS XIII.

Hugo Boncompagnus & patria & genere nobilis, patre Christophoro Bononiensis Ciuitatis Patricio natus, vtriusque Iuris laurea summo Clarissimorũ professorũ Academiæ applausu decoratur, ibique magna laude & frequentissimo auditorũ concursu iura docet. Romæ deinde Palatium Apostolicum insigni mentis in rebus gerendis prudentia illustrauit, quamobrem Pontifici Pio IIII. admodum charus Pænestanæ Ecclesiæ præficitur ita, vt paulò pòst inter Purpuratos eligeretur Mortuo deinde Pio V. 4. Id. Maij an. M.D.LXXII. Summus Pontifex coronatur Religionis Catholicę studiosissimus noui orbis insulis per Societatis Iesu Patres conuertendis & instituendis magnam diligentiam insumpsit. Errantes ab Ecclesia populos Angliæ, Scotiæ, Germaniæ, Vngariæ, Bohemiæ, atque Græciæ reuocauit, illisque magnificentissima Collegia instruxit vt eorum alumni aliquando Ecclesiæ prodessent. Prudenter seditionum & bellorum ciuilium procellas placauit. Ægrè tulit Venetos sacrum fœdus aduersus Turcas initum dissoluisse. Iuris canonici monumenta restituit. Regi Christianissimo in hæreticorum tumultus suppetias tulit, illius electionem reclamante Maximiliano Imperatore in Regno Poloniæ apud Ratisbonam Morono legato probauit. Reges Iapponios sedi Romanæ officiosè se se offerentes fortunatus senex amplexus est. IVBILEVM AD LIMINA APOSTOLORVM INCREDIBILI PEREGRINORVM FREQVENTIA CELEBRAVIT.

I.

Prohibitio depingendi aut venales proponendi Agnos-dei à Romano Pontifice benedictos.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

OMNI certè studio, & opera à nobis procurandum est, vt tollantur, quæ non conueniunt, ac nostrum, & aliorum bonorum piorúmque Christifidelium animos offendunt. Itáque prouidè considerantes certas formas innocentissimi Agni imagine figuratas, & per Romanos Pontifices statutis temporibus consecrari solitas, sicut Agni puri & mundi à summo Pontifice benedicuntur, ita ab omnibus postmodum Immaculatas, non autem auro, & coloribus vllis depictas, sed in sua albedinis mundicie sanctificatas congruenti cum reuerentia tenere, & conseruari debere. Statuimus, & ordinamus, ac sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda prohibemus, & interdicimus ne quisquam siue vir, siue mulier sæcularis, aut Ecclesiastici etiã regularis ordinis ille sit & quocunque gradu, conditione statu, nomine, dignitate, & honore præcellat, posthac in perpetuum Agnosdei per Romanum Pontificem pro tempore existentem benedictos depingere, inficere, minio notare, vel aurum, aut colorem aliquem illis imponere, aut quidquam aliud superinducere, neque depingi, aut miniare facere, nec illos venales proponere, seu tenere quouis prætextu, qualibétve de causa audeat. Verum eos albos, & mundos Agnum illum purum, & innocentem repræsentantes, qui occisus preciosissimo sanguine suo nos redemit, & decenter, ac reuerenter à cunctis haberi, deferri, & custodiri præcipimus: & ita ab omnibus fieri, & censeri debere decernimus. Mandantes omnibus, & singulis loco-

Primo anno Pontificatus Pontificis & singulis septennium benedicuntur agni Dei.

rum ordinariis per vniuersum Christianum Orbem constitutis, eorúmque Vicariis in spiritualibus generalibus, vt præsentem nostram constitutionem, & prohibitionem in suis quisque Ciuitatibus, & diœcesibus statim publicare procurent, ita vt ad omnium notitiam quamprimum peruenire possit. Quicunque vero inobedientes fuerint, præter excommunicationis pœnam, quam vt præfertur incurrent, etiam aliis pœnis ipsorum ordinariorum seu Vicariorum plecti, & mulctari volumus, & iubemus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus, & iubemus etiam quod præsentium literarum exemplis, etiam impressis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius Prælati Ecclesiastici obsignatis plena eademque prorsus fides vbique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo septuagesimo secundo. Octauo Kal. Iunij Pontificatus nostri Anno primo.

Inobedientibus excommunicatio inflicta.

Solennes habent summi Pontifices benedictiones: quibus vel sacra peragunt; vel feliciter ominantur populo Christiano. Tales Pontificum Eulogiæ dicuntur S. Petri benedictiones, quæ multiplices sunt, singularem autem hic adscripsimus, qua conficiuntur Agni-Dei. Rem narramus iis qui Romam aliquando visitarunt vulgatissimam, sed dignissimam ac multis nominibus efficacissimam si sigillatim ceremoniæ, antiquitatis vsus, & significationes considerentur. Hic opratissima vsum sum opera, & tabulis æneis Laurentij Cabilonij Vercellani presbyteri, qui cùm Romæ ageret apud illustrissimũ Cardinalem Granuellanum insigniter in sacrorũ Romanorum fastis, & summorũ Pontificũ solennibus ceremoniis oblectabatur domũ tandem reuersus fœlicis itineris egregia ἀπομνημονεύματα dedit. Cúmque tabulis æneis depictam ostenderet celeberrimam illam Eulogiam Agnorum Dei illico sagacius & enucleatius percunctari quo destinata singula haberentur incœpi. Curiosula quadam talia edicendi cupiditate ducebar, eamque nullo modo liberius assequi me posse existimabam, quam si virum integræ fidei & harum rerum eruditissimum interpellarem. Agnorum Dei siquidem antiquitatem etiam apud priscos diuinorum officiorum scriptores commendari intelligebam, eoque impensius mirabar, soliditatem aduersariorum qui hæc ad excantationes magicas & impiè & indignè referunt. Scilicet insulsissimus Lutherus Catholicæ doctrinæ antiquator, Petro & Petri successoribus imò & ipso Christo præferendus? Scilicet, syncerum candidum, robustúmque Ecclesiæ testimonium minuetur hæreticis commentis? In Chrismatis, vel vt Dionysius ait τελεσιουργίᾳ τοῦ χρίσματος, hoc est perfectionis Chrismatis, tum in aqua benedictæ rationem plaustra & naues conuitiorum exonerant. Ast pudeat illos (dicebam) qui tam parum in antiquis scriptoribus versati hunc ritum Catholicum traducere conantur. Adferebam quæ aliquando legeram apud Alcuinum Caroli magni Imperatoris præceptorem c. 1. de sabbath. sanct. & Amalarium eius discipulum lib. 1. c. 1. Hi aduersus crassissimam hæreticorum ignorantiam scribunt sabbatho sancto, manè Archidiaconum fundere ceram in vase mundo, & misceri in ea oleum, & fundi similitudinem agnorum, eosque seruari in loco mundo. In Octauis vero Paschæ dari eos agnos post communionem populo, ad fumigandum in domibus suis pro quacunque necessitate seu ad ponendum in agris & vineis propter illusiones diabolicas, siue contra fulgura, & tonitrua.

Scribit prætereà VVidmanstadius, Cancellarius Austriæ, sacræ ceræ illius imagines, quas agnos Dei appellant, in Vaticanæ basilicæ apside tessellati operis, aræ Pontificiæ imminente, ex Constantiniani operis structura exstare, quas ei olim Marcellus secundus Pontifex maximus sanctissimúsque, iam tum priuatus, veluti argumentum ceremoniæ, ante Constantini magni imperium vsitatæ, ostenderit. His probabam Agnorum Dei antiquitatem multis annorum centuriis in Ecclesia Romana perdurasse, sed recentiorem postulabam testis occulatissimi auctoritatem. Aderant nostro illo colloquio Vercellani quidam festiuo ingenio, ac suauibus & planè incorruptis moribus. Nulla vi ex pulmonibus verba eruens ab oue vt aiunt & ordine conspicuo rem omnem vt optabam, narrauit, quorum omnium nulla intercessit ἀμνηστία vbi tempore consultum fui huic constitutioni luculentissimum adferre scholium. Inter pleráque dicebat non quolibet anni quouis tempore agnos cereos benedici, sed Romano duntaxat Pontifice, tempore Paschali anno primo sui Pontificatus, & deinde singulis septennis annis. Ritum consecrationis talem esse prædicabat. Primò Pontifex benedicit aquas,

secundo

secundo, aquæ per modum crucis infundit Balsamum, & sacrum chrisma: tertio multas preces & benedictiones fundit super ceras agnorum: quarto, cum solennitate cubicularij in peluibus argenteis agnos Pontifici deferunt, quas ipse in aquam immergit, astantes autem Prælati decenter extrahunt, & vt siccenter reponunt, vsque ad Sabbathum in albis, Sabbatho autem hoc, peracta communione, Pontifex competenti ritu agnos distribuit, primum Cardinalibus, & Episcopis in eorum mitras, dum illi manum eius, hi autem genu dextrum, osculantur, postea prothonotariis, & reliquis, qui in manus, qui ad pedis osculum prouoluuntur. Hæc loquebatur proposito etiam totius rei Icone accutè rem omnem oculis intuentium referente. Virtutem verò efficatiorem sacrorum illorum Amuletorum ex ipsis orationibus consecrationi aptissimis aperuit, quorum vnam ex lib. 1. ceremoniarum Pontif. excerptam retulit. Sic enim orat Pontifex, Deus omnium sanctificationum, Dominator Dominus, cuius pietas sine fine sentitur, has cereas formas, innocentissimi agni imagine figuratas benedicere † & per inuocationem tui sancti nominis sanctificare & † consecrare † digneris, vt per eius tactum & visum, fideles inuitentur ad laudes, fragor grandinum, procella turbinum, impetus tempestatum, ventorum rabies, infesta tonitrua temperentur, fugiant, atque tremiscant maligni Spiritus ante sanctæ Crucis vexillum, quod in illis exsculptum est. Omnipotens sempiterne Deus, sicut ille agnus, de cuius sanguine postes & superlimina domus tinebantur, immolatus, populum tuum à persecutione Aegyptiaca media nocte liberauit, & quemadmodum ille agnus, innocens, tua voluntate immolatus in ara crucis, Iesus Christus, filius protoplastum nostrum de diabolica potestate eripuit, sic isti agni immaculati virtutem illam accipiant, quos consecrãdos offerimus, in conspectu diuinæ maiestatis tuæ. Tu eos bene † dicere, sancti † ficare, & conse † crare digneris, vt tua larga benedictione sanctificati eandem virtutẽ accipiant contra omnes diabolicas versutias, & fraudes maligni spiritus, vt illos deuotè super se ferentibus nulla tempestas præualeat, nulla aduersitas dominetur, nulla aura pestilens, neque aeris corruptio, nullusq; morbus caducus, nulla maris procella, & tempestas, nullum incendium: neque vlla iniquitas, dominetur eis, neque præualeat homo: partus cum matre incolumis conseruetur, per intercessionem vnigeniti filij tui, Domini nostri, Iesu Christi. Ita istos agnos bene † dicere, sancti † ficare, & conse † crare, digneris, quatenus eos deuotè deferentes ob reuerentiam & honorem nominis tui liberentur ab omni inundatione aquarum, & ab omni fluctuatione diabolicæ tempestatis, & à morte subitanea, per virtutem passionis Iesu Christi, filij tui benedicti. Quæsumus Domine hos agnos, quos de cera virginea in tuum honorẽ formauimus, sacra & perenni vnda, balsamoq; sacri chrismatis, perfusos, bene † dicere, sancti † ficare, & conse † crare digneris, quatenus à te benedicti, virtutem accipiant, contra omnia diabolica tentamenta: & omnes portantes tuti esse possint inter aduersa & prospera, vt tua consolatione accepta, nullum periculum timeant, nullámque formident vmbram, nulla sæuitia diabolica, aut versutia humana eis noceat, sed fortitudine tuæ virtutis roborati, tua consolatione glorientur, qui verè paracletus diceris, & in Trinitate perfecta viuis, & regnas. Sic eos deferentes tuearis, protegas, & defendas, ab omni periculo incendij, fulguris, procellæ, & tempestatis: & ab omni aduersitate custodi, per mysterium passionis tuæ: & sic eos digneris ab omnibus periculis tueri, & in puerperio laborantes, sicut matrẽ tuam ab omni periculo liberasti, & Susannam de falso crimine, & beatam Theclam, virginem & martyrem tuam, ab incendiis & Petrum à vinculis absolutum, illæsum abire fecisti: ita nos ab hoc sæculo illæsos abire facias, vt tecum sine fine viuere valeamus. Virtus sacri huius amuleti certius quoque colligitur ex Octosticho illo Vrbani Quinti cum tribus agnis ad Græcorum Imperatorem misso quod his verbis.

> *Balsamus, & munda cera, cum chrismatis vnda,*
> *Conficiunt Agnum, quod munus do tibi magnum:*
> *Fonte velut natum, per mystica sanctificatum.*
> *Fulgura desursum depellit, & omne malignum:*
> *Peccatum frangit, vt Christi sanguis, & angit.*
> *Prægnans seruatur, simul & partus liberatur.*
> *Dona confert dignis virtutem destruit ignis:*
> *Portatus mundè de fluctibus eripit vndæ.*

Guilielmus Hestius Canonicus & Theologus Louaniensis hæc non veriùs sed elegantiùs tractauit hoc Epigrammate,

> *Quale sit, & qua vi venerabile polleat agni*

Σταυροφόρε signum carmine disce breui
Punica cera subest, mixtúmque opobalsamum vnda,
Chrismáque: Pontificis cuncta sacrata prece.
Pellitur hoc signo tentator dæmon atri,
Et pietas animo surgit, abitque tepor.
Hoc aconita fugat, subitaque pericula mortis:
Hoc & ab insidiis vindice tutus eris.
Fulmina ne feriant, ne sæua tonitrua lædant,
Ne mala tempestas obruat, istud habe.
Vndarum discrimen idem propulsat, & ignis,
Illáque ne noceat vis inimica, valet.
Hoc facilem partum tribuente, puerpera fœtum
Incolumen mundo proferet, atque Deo.
Vnde rogas, vni tam magna potentia signo?
Ex Agni meritis, haud aliunde fluit.

Hæc variis etiam comprobantur atque firmantur experimentis & miraculis nostra & priscorum ætate editis Bona fide refert Molanus quid Hispano cuidam amuletum Agni in collo gestanti contigerit. Anno 1568. cum Princeps Auraicus numeroso exercitu in Brabantiam irrumpere tentaret, In agro Iuliacensi, propè Traiectum ad Mosam, quendam Hispanum captiuum habuit, quem, capitis damnatum, milites arbori alligatum, sclopetis vel bombardis traiicere conabantur. Verum frustra in illum sua emiserunt tormenta ænea. Tantum enim abfuit vt illum sic arbori alligatum bombardis transuerberare, vt nec creberrimis emissionibus ipsum lædere, potuerint. Quo viso, ipsi obstupefacti, ceperunt eum suis spoliare vestibus, arbitrantes hominem occultis quibusdam armaturis communitum, quas vis tormentorum penetrare non potuerit. Verùm nihil præsidij ab ipsis inuentis inuentum fuit, præter dependens ex collo amuletum Agni, quo eidem sublato, primo ictu bombardæ extinctus, occubuit Pleraque alia miracula euenerunt. Verum quia his copia superabundat ideo vilescunt. Sic solem quod quotidie oritur nihilifacimus, Eclipsim vero quod rariùs eueniat miramur cætera quæ in constitutione traduntur per se satis patent.

II.

Reseruatio mensium Apostolicorum & alternatiua pro Episcopis residentibus.

SANCTISSIMVS in Christo Pater, & Dominus Gregorius diuina prouidentia Papa 13 Cupiens pauperibus Clericis, & aliis benemeritis personis prouidere omnia beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura sæcularia, & quorumuis ordinum regularia, qualitercunque qualificata, & vbicunque existentia, in mensibus Iulij, Augusti, Octobris, Nouembris, Ianuarij, Februarij, Aprilis, & Maij vsque ad quinquennium à die publicationis præsentis constitutionis computandum extra Romanam Curiam, aliàs, quam per resignationem quocumque modo vacatura, ad collationem prouisionem, præsentationem, electionem, & quamuis aliam dispositionem quorumcunque collatorum, & colatricum sæcularium, & quorumuis ordinum regularium, (non tamen S.R.E. Cardinalium, aut illorum sub concordatis inter Sedem Apostolicam, & quoscunque alios initis, & per eos, qui illa acceptare, & obseruare debuerunt acceptatis, & obseruatis, quæ lædere non intendit comprehensorum quomodolibet pertinentia) dispositioni suæ generaliter reseruauit. Volens in supplicationibus, seu concessionibus gratiarum, quæ in dictis beneficiis tunc vacantibus etiam Motuproprio fient de mense, in quo vacauerint dispositiuè mentionem fieri, alioquin gratias nullas esse, Ac priuilegia, & indulta Apostolica disponendi de huiusmodi reseruationibus nunquam comprehendantur, etiam cum quibusuis derogatoriarum derogatoriis, ac fortioribus efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis, quibusuis personis & Colegiis, cuiuscunque dignitatis, gradus, ordinis, & conditionis existentibus quomodolibet concessa aduersus reseruationem huiusmodi interim suffragari.

Concordatis Pontifex non refragatur.

Insuper Sanctitas sua ad gratificandum Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis intenta ipsis quandiu apud Ecclesias, aut diœceses suas personaliter reside-

rint dumtaxat de omnibus,& quibuscunque beneficiis Ecclesiasticis cum cura, & sine cura sæcularibus,& regularibus ad liberam ipsorum dumtaxat, non aliorum cum eis dispositionem,seu præsentationem,vel electionem pertinentibus,quæ inantea mensibus Iunij, Augusti, Octobris,Decembris,Februarij, & Aprilis extra Curiam ipsam vacare contigerit(dummodo aliàs dispositioni Apostolicæ reseruata,vel affecta non fuerint)libere disponendi facultatem concessit, Ac etiam voluit, quod si ipsi in collatione, aut alia dispositione beneficiorum in aliis sex mensibus videlicet,Iulij,Septembris,Nouembris,Ianuarij,Martij,& Maij vacaturorum(quæ etiam dispositioni suæ,vt præfertur reseruauit)seu etiam aliorum dispositioni suæ, & dictæ Sedis aliàs quomodolibet reseruatorum, vel affectorum sese intromiserint,aut quominus prouisiones,& gratiæ Sanctitatis suæ de illis debitum effectum consequantur impedimentum quoquomodo præstiterint, vsu & beneficio prædictę facultatis eo ipso priuati existant,ac collationes,& aliæ dispositiones de beneficiis illius prætextu deinceps faciendæ nullius sint roboris,vel momenti,illi verò quigratiam alternatiuæ prædictæ acceptare voluerint acceptationem huiusmodi per patentes literas suo sigillo munitas declarare:& literas ipsas huc ad Datarium Sanctitatis suæ transmittere teneantur,quibus ab eo receptis, & recognitis, tunc demum. & non antea vti incipiant supradicta. Decernens in prædictis omnibus per quoscunque,&c,iudicari debere,ac irritum,&c.

Reseruationes mensium Apostolicorum.

Placet,& publicetur V.

Lecta, & publica fuit supradicta regula Romæ in Cancellaria Apostolica, Anno Incarnationis Dominicæ,millesimo quingentesimo septuagesimo secundo, die verò Iouis 26.mensis Iunij, Pontif. S.D.N. Gregorij diuina pronidentia Papæ 13.Anno primo.

Hac constitutione S. Dominus noster Gregorius XIII. *in mensium apostolicorum reseruatione apertissimè dicit se concordata lædere nolle, nam clarissimus iurisconsultus sciebat apprimè quod concordatis Pontifices derogare non censentur propter cuiusdam pacti naturam,quæ in similibus concordatis est, quòd pactum tolli non possit, prout coram Puteo fuit aliàs tentum decis. 226. In vna Germana concordatorum lib. 3. & sentit Gambar de legat. lib. 3. nu. 207. fol. 78 qui licet aliter sentire videatur ex ratione nam legatus est Ordinarius:tamen respondet Put. decis. 345. in vna Augustana, lib. 2. in fin.ascens, esse superinductum non naturalem. F. pro hac parte ponderetur Gabriel. de iure quæsito non tollendo.q.5.& 6. pro qua pariter adduci posset conclusio illa gloss in verbo, in decurionibus,l.3.C. de silentiariis,lib.12. videlicet per generalem dispositionem nunquam tolli peculiare priuilegium alicui concessum, de qua per Loffred.cons.31.col. penult. & Gabriel. de legibus, conclus. 1.atque ex aliis,quæ missa facimus.*

III.

Contra Famigeratores nuncupatos Menantes,eorúmque famosos libellos.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

EA est rerum humanarum infelicitas,vt non vetera tantum vitia pertinaciter aduersus omnem legum latorum solertiam luctentur, & quamuis acribus compressa supliciis renascantur.sed noua etiam indies,& Superioribus sæculis ignota succrescant,Quo nos pro iniuncto nobis diuinitus munere diligentius adniti par est,vt,& illa,coerceamus,& horum,quæ se nunc primum offerunt,antequam se corroborent,radices ipsas si qua ratione possumus,amputemus.Cũ igitur haud ita pridem in Vrbe nostra, secta quædam emerserit hominum improbè curiosorum, qui quoscunque de publicis priuatisque negotiis, vel aliunde rimari possunt, vel ipsi etiam pro sua libidine comminiscuntur domi, forísque facta infecta, vera falsa,nullo discrimine proponunt,recipiunt,& scriptitant.ita.vt huius rei, iam artem quasi quandam instituerint,ac plerique eorum, etiam vili mercedula conducti

Ingeniosissima hac ætas hominum ad nequitias excogitandas.

ducti, harum rerum commentariolos, ex falsis plerumq; vulgi rumoribus, incerto auctore collectos, huc illuc mittitent, aut etiam tanquam primum ex Vrbe ad diuersa loca missos, deinde iisdem illis ex locis in Vrbem remissos circumferant, ac venderent, quibusuis non tantum de præteritis arbitratu suo nugantur, sed etiã quid ex hac, aut illa re, euenturum sit, stolidè vaticinantur. Nos qui, & facile prospicimus, & rerum experimentis edocti sumus, quæ quantaque mala ex eo proueniant, cum & sæpius sparguntur falsa pro veris, seu obliquè, ac quodam quasi colore quæsito, multorum existimatio, & fama violatur, his ac talibus incommodis occurrere cupientes, huius constitutionis auctoritate prohibemus, ne quis in posterum, tales commentarios conficere, neue ab aliis confectos, recipere, describere, spargere, aut ad alios mittere audeat. Qui horum quid fecerit, ipso facto perpetua ignominiæ nota affectus, sine vlla spe veniæ, ad triremes aut perpetuò aut ad tempus pro admissi qualitate damnetur. Qui verò huiusmodi commentariorum, aut scriptorum quidquam vndecunque, & à quocunque receperit, id quam primum Vrbis nostræ Gubernatori significare, & eidem omnia consignare debeat. Quòd si non fecerit, ipsum pœnis prædictis decernimus subiacere. Antiquis iuribus contra scribentes, aut mittentes libellos famosos editis, nihilominus in suo robore duraturi. Volentes præsentium exemplis, etiam impræssis Notarii publici manu, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis, eandem illam vbique fidem in iudicio, & extra adhiberi, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Dat. Romæ apud Sanctum Marcum Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo septuagesimo secundo. Kal. Septembris, Pontificatus nostri Anno primo.

Ad triremes Famigeratores deleguntur.

IIII.

Indulgentiæ Confraternitati doctrinæ Christianæ concessæ ampliantur.

GREGORIVS Papa XIII Vniuersis Christifidelibus præsentes literas inspecturis salutem, & Apostolicam benedictionem.

ILLIVS qui pro grege Dominici Saluatione in ara Crucis immolari non abnuit, vices licet immeriti gerentes in Terris omni studio circa salubrem Reip. Christianæ directionem, & augumentum intendimus, & vt ad ea Christifidelium vota facilius concurrant, ipsos Christifideles spiritualibus muneribus inuitamus. Cum itaque sicuti nuper accepimus. Dudum fel. record. Pius Papa V. prædecessor noster per suas literas omnibus, & singulis vtriusque sexus Christifidelibus tunc expressis, qui essent descripti in Societatibus, seu Confraternitatibus, ad pueros, & alios Christifideles in bonis moribus & doctrina Christiana erudiendos, in quocunque loco deputatis, ac pueros, & Christifideles rudes huiusmodi in præmissis bene instruerentur, in eisdem certis diebus, & temporibus tunc expressis, quadraginta dies de iniunctis eis pœnitentiis Apostolica auctoritate relaxauerit, prout in dictis literis quas idem prædecessor perpetuò valere decreuit, plenius continetur. Nos tam gratiis, & spiritualibus muneribus prosequi volentes, dictos quadraginta dies ad centum dies, auctoritate Apostolica tenore præsentium extendimus, & ampliamus, ita quòd personæ supradictæ præmissa adimplendo non solum dictos quadraginta dies, sed centum dies Indulgentiæ præfatis rudes, & temporibus vt præfertur in totum consequantur, & consequi possint. Præsentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. Volumus autem, vt præsentium transumptis, manu alicuius publici Notarii subscriptis, & sigillo alicuius in dignitate Ecclesiastica constituti munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ ipsis originalibus literis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub Annulo Piscatoris, die vigesimoprimo Octobris, millesimo quinquagesimo septuagesimo secundo. Pontificatus nostri anno primo.

Pius V. confraternitates Doctrinæ Christianæ quadraginta dierum indulgentiis donauit.

V.

Indulgentiæ pro Confratribus Societatum Doctrinæ Christianæ.

SANCTISSIMVS D.N. Gregorius Papa XIII per suas literas sub dat. Tusculi Anno Domini, millesimo quingentesimo septuagesimo sexto, vj. Kal. Iunij,

Anno

Anno quinto. Concessit omnibus, & singulis vtriusque sexus Christifidelibus, qui in dictam Confraternitatem, Doctrinæ Christianæ, ex nũc deinceps intrauerit, in eorum ingressu huiusmodi quotiescunque peccata sua confessi fuerint, & sacram Communionem receperint, decem annos, & totidem quadragenas de iniunctis eis pœnitentiis.

Item concessit dictis Confratribus vtriusque sexus si confessi fuerint, & receperint sacram Communionem, decem annos, & totidem quadragenas bis in anno.

Item concessit dictis Confratribus descriptis, & describendis centum annos indulgentiæ quotiescunque in huiusmodi sancto exercitio se occupauerint.

Item dictis Confratribus quotiescunque se in vnum congregauerint, & de rebus ad promotionem & felicem successum institutionis puerorum in doctrina per tractauerint, centum dies de iniunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis in Domino misericorditer relaxauit.

Item dictis Confratribus qui singulis annis semel iuxtà determinationem & prouidam ordinationem suorum Superiorum verè pœnitentes, & confessi sacram Communionem receperint, necnon eisdem similiter contritis & pœnitentibus pro tempore decedentibus, in cuiuslibet eorum mortis periculo plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam & remissionem misericorditer in Domino concessit & elargitus est. Dictis literis perpetuis futuris temporibus duraturis.

VI.

Facultas quinque Cardinalium Deputatorum, super recognitione indicis, & expurgatione librorum prohibitorum.

GREGORIVS, Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam,

Dilectis filiis Guilielmo Sancti Laurentij in Panisperna Sirleto, Gabrieli S. Martini in Montibus Paleoto, Archangelo S. Cæsarei Txoanen. Felici S. Hieronymi Illyricorum de Montealto: * & Vincentio S. Nicolaici Iustiniano nuncupatis presbyteris Cardinalibus salutem, & Apostolicam benedictionem,

**Hic ex Cardinale creatus est Pontifex maximus post Gregorium XIII.*

VT Pestiferarum opinionum disseminandarum omnis tollatur occasio, & conscientiam tranquillitati, quantum in nobis est, consulatur vehementer cupimus Indicem librorum prohibitorum in eam formam primo quoque tempore redigi, vt Christifideles intelligant, quos libros tuto legere possint, & à quibus abstinere debeant neque vllus cuiquam super ea re scrupulus, aut dubitatio relinquatur. Cuius rei quoniam vobis cura ab hac sancta Sede mandata est, vt in suscepto munere maiori cum auctoritate versari, idque liberius atque expeditiùs ad finem, Deo fauente, perducere valeatis, & prætetea hoc opus remotis aliorum expurgationibus, quæ diuersitatem afferre possent, in publicum vniformiter prodeat, omnes, & quascunque facultates ad omnia infrascripta cuiuscunque status, ordinis, & conditionis personis à prædecessoribus nostris, & prædicta Sede ex quibusuis causis, ac sub quibuscunque tenoribus, & formis concessas reuocantes, & abolentes neminique posthac quocunque modo suffragari debere, necnon irritum & inane quicquid secus super his per quoscunque scienter vel ignoranter contigerit attentari, decernentes, vobis quorum fides prudẽtia, & experientia satis perspecta est, seu maiori vestrûm parti, vt etiam adhibitis spectatæ fidei viris sacræ Theologiæ, & Canonum peritis sæcularibus, & regularibus, quibus solis & adhunc dumtaxat effectũ libros prohibitos tenendi, & legendi licentiam tribuere possitis omnes, & quascunque obscuritates, & difficultates in ipso Indice, & eius regulis exortas, & imposterum emergentes declarare, aperire, & definire, libros hæreticorum aut suspectorum, aut quoquo modo improbatorum scriptorum expurgare, quos libros prohibendos prohibere, quos permittendos esse censebitis permittere, in eo indice non comprehensos reponere permissos tollere, venales qui videbuntur vbique locorum, etiam prohibere, prohibitos, ac peritorum opera expurgatos, & à vobis probatos, legendos, & tenendos permittere, quæ videbuntur addere mutare, supplere, & emendare. Vtque res ipsa facilius, vtiliusque peragatur, vniuersis, & singulis

Potestas Cardinalibus recognoscendi libros suspectos.

& singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, cæterisque locorum ordinariis, & præterea doctoribus, Magistris, Bibliopolis, Impressoribus, Librariis Mercatoribus Gabellariis, cæterisque omnibus cuiuscunque gradus, ordinis, aut dignitatis, vt in omnibus, quæ ad dicti Indicis explicationem, reformationem, & directionem pertinere videbuntur, vobis prorsus obtemperent, vestramque sine vlla refragatione iussionem, & auctoritatem sequantur, sub pœnis, & censuris arbitrio vestro imponendis præcipere, cæteraque omnia eodem pertinentia, & alias super iis necessaria, & opportuna, prout vobis in domino animarum saluti, & tranquillitati videbitur expedire facere, & exequi valeatis plenam, & liberam auctoritatem & facultatem concedimus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem harum exemplis, Manu notarij publici, aut Secretarij vestri subscriptis, & sigillo alicuius vestrum munitis eandem prorsus vbique fidem adhiberi, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ, apud Sanctum Marcum. Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo septuagesimosecundo. Idibus Septembris, Pontificatus nostri Anno Primo.

Indici librorum prohibitorum Concilium Tridentinum certa quædam axiomata & regularum capita præscripsit, quæ exactissimè docent quis delectus, quæve ratio in discernendis huiusce farinæ libris haberi debeat.

I *Libri omnes, quos ante annum M. D. X V. aut Summi Pontifices, aut Concilia œcumenica damnarunt, & in hoc Indice non sunt, eodem modo damnati esse censeantur, sicut olim damnati fuerunt.*

II *Hæresiarcharum libri, tam eorum qui post prædictum annum hæreses inuenerunt, vel suscitarunt, quàm qui hæreticorum capita, aut duces sunt, vel fuerunt, quales sunt Lutherus, Zuinglius, Caluinus, Balthasar Pacimontanus, Suuenchfeldius, & his similes, cuiusque nominis, tituli, aut argumenti existant, omninò prohibentur. Aliorum autem hæreticorum libri, qui de religione quidem ex professo tractant, omninò damnantur. Qui verò de religione non tractant: à Theologis Catholicis iussu Episcoporum, & inquisitorum examinati, & approbati permittuntur. Libri etiam Catholicè conscripti, tam ab illis, qui post lapsum ad ecclesiæ gremium rediere, approbati, à facultate Theologica alicuius vniuersitatis Catholicæ, vel ab inquisitione generali, permitti poterunt.*

III *Versiones scriptorum etiam ecclesiasticorum, quæ hactenus editæ sunt à damnatis auctoribus, modò nihil contra sanam doctrinam contineant, permittuntur. Librorum autem Veteris Testamenti versiones viris tantum doctis & piis iudicio Episcopi concedi poterunt: modò huiusmodi versionibus tanquam elucidationibus vulgatæ editionis ad intelligendam sacram Scripturam, non autem tanquam sacro textu vtantur. Versiones verò noui Testamenti ab auctoribus primæ classis huius Indicis factæ: nemini concedantur: quia, vtilitatis parùm, periculi verò plurimùm lectoribus ex earum lectione manare solet. Si quæ verò annotationes cùm huiusmodi, quæ permittuntur, versionibus, vel cum vulgata editione circunferuntur, expunctis locis suspectis à facultate Theologica alicuius Vniuersitatis Catholicæ, aut inquisitione generali, permitti eisdem poterunt, quibus & versiones. Quibus conditionibus totum volumen Bibliorum, quòd vulgò Biblia Vatabli dicitur, aut partes eius concedi viris piis, & doctis poterunt. Ex Bibliis verò Isidori Clarij Brixiani prologus & prologomena præcidantur: eius verò textum nemo textum vulgatæ editionis esse existimet.*

IIII *Cum experimento manifestum sit, si sacra Biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur, plus inde, ob hominum temeritatem, detrimenti, quàm vtilitatis oriri, hac in parte iudicio Episcopi, aut inquisitoris stetur, vt cum consilio Parochi, vel confessarij Bibliorum à Catholicis auctoribus versorum, lectionẽ in vulgari lingua eis concedere possint, quos intellexerint ex huiusmodi lectione non damnum, sed fidei, atque pietatis augmentum capere posse: quam facultatem in scriptis habeant. Qui autem absque tali facultate ea legere, seu habere præsumpserit, nisi priùs Bibliis Ordinario redditis, peccatorum absolutionem percipere non possit. Bibliopolæ verò, qui prædictam facultatem non habentes, Biblia idiomate vulgari conscripta vendiderint, vel alio quouis modo concesserint; librorum pretium, in vsus pios ab Episcopo conuertendum, amittant: aliisque pœnis pro delicti qualitate*

qualitate eosdem Episcopi arbitrio subiaceant. Regulares verò non nisi facultate à Prælatis suis habita ea legere, aut emere possint.

V Libri illi, qui hæreticorum auctorum opera interdum prodeunt, in quibus nulla, aut pauca de suo apponunt, sed aliorum dicta colligunt cuiusmodi sunt Lexica, Concordantiæ, Apophthegmata, Similitudines, Indices, & huiusmodi, si quæ habeant admixta, quæ expurgatione indigeant, illis Episcopis, & Inquisitoris vnà cùm Theologorum Catholicorum consilio sublatis, aut emendatis, permittantur.

VI Libri vulgari idiomate de controuersiis inter Catholicos & hæreticos nostri temporis disserentes, non passim permittantur: sed idem de iis seruetur, quod de Bibliis vulgari lingua scriptis statutum est. Qui verò de ratione bene viuendi, contemplandi, confitendi, ac similibus argumentis vulgari sermone conscripti sunt, si sanam doctrinam contineant, non est cur prohibeantur, sicut nec sermones populares vulgari lingua habiti. Quod si hactenus in aliquo regno, vel prouincia aliqui libri sunt prohibiti, quod nonnulla continerent, quæ sine delectu ab omnibus legi non expediat, si eorum auctores Catholici sunt, postquam emendati fuerint, permitti ab Episcopo, & Inquisitore poterunt.

VII Libri, qui res lasciuas, seu obscœnas ex professo tractant, narrant, aut docent, cùm non solùm fidei, sed & morum, qui huiusmodi librorum lectione facilè corrumpi solent, ratio habenda sit, omninò prohibentur, & qui eos habuerint, seuerè ab Episcopis puniantur. Antiqui verò, ab Ethnicis conscripti, propter sermonis elegantiam, & proprietatem permittuntur: nulla tamen ratione pueris prælegendi erunt.

VIII Libri, quorum principale argumentum bonum est, in quibus tamen obiter aliqua inserta sunt, quæ ad hæresim, seu impietatem, diuinationem, seu superstitionem spectant, à Catholicis Theologis, Inquisitionis generalis auctoritate expurgatis, concedi possunt. Idem iudicium sit de prologis, summariis: seu annotationibus, quæ à damnatis auctoribus, libris non damnatis: apposita sunt, sed posthac non nisi emendati excudebantur.

IX Libri omnes, & scripta Geomantiæ, Hydromantiæ, Aeromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, Necromantiæ, siue in quibus continentur Sortilegia, Veneficia, Auguria, Auspicia, Incantationes artis Magicæ, prorsus reiiciantur. Episcopi verò diligenter prouideant, ne Astrologiæ iudiciariæ libri, tractatus, indices legantur, vel habeantur, qui de futuris contingentibus successibus, fortuitisve casibus, aut iis actionibus, quæ ab humana voluntate pendent, certò aliquid euenturum affirmare audeant. Permittuntur autem iudicia, & naturales obseruationes, quæ nauigationis, agriculturæ, siue medicæ artis iuuandæ gratia conscripta sunt.

X In librorum, aliarúmve scripturarum impressione seruetur, quod in Concilio Lateranensi, sub Leone Decimo, Sessione decima statuta est. Quare, si in alma vrbe Roma liber aliquis sit imprimendus, per Vicarium summi Pontificis, & sacri Palatii Magistrum, vel per personas à Sanctissimo Domino nostro deputandas, prius examinetur. In aliis verò locis ad Episcopum, vel alium habentem scientiam libri vel scripturæ imprimendæ, ab eodem Episcopo deputandum, ac Inquisitorem hæreticæ prauitatis eius ciuitatis, vel diœcesis, in qua impressio fiet, eius approbatio & examen pertineat, & per eorum manum propria subscriptione, gratis & sine dilatione imponendam, sub pœnis & censuris in eodem Decreto contentis approbetur, hac lege, & conditione addita, vt exemplum libri imprimendi authenticum, & manu auctoris subscriptum, apud examinatorem remaneat, eos verò, qui libellos manu scriptos vulgant, nisi ante examinati probatique fuerint, eisdem pœnis subiici debere iudicarunt Patres deputati, quibus impressores: & qui eos habuerint, & legerint, nisi auctores prodiderint, pro auctoribus habeantur. Ipsa verò huiusmodi librorum probatio in scriptis detur, & in fronte libri vel scripti, vel impressi authenticè appareat: probatióque, & examen, ac cætera gratis fiant. Præterea in singulis ciuitatibus, ac diœcesibus, domus, vel loci, vbi ars impressoria exercetur, & bibliothecæ librorum venalium sæpius visitentur à personis ad id deputandis ab Episcopo, siue eius Vicario, atque etiam ab Inquisitore hæreticæ prauitatis, vt nihil eorum, quæ prohibentur, aut imprimebatur, aut vendatur, aut habeatur. Omnes verò librarii, & quicunque librorum venditores habeant in suis bibliothecis indicem librorum venalium, quos habent, cum subscriptione dictarum personarum, nec alios libros habeant, aut vendant, aut quacunque ratione tradant sine licentia eorundem deputandorum, sub pœna amissionis librorum, & aliis arbitrio Episcoporum, vel Inquisitorum imponendis. Emptores verò, lectores, & impressores eorundem arbitrio puniantur. Quòd si alicui libros quoscunque in aliquam

ciuitatem introducant, teneantur eisdem personis deputandis renunciare: vel, si locus publicus mercibus eiusmodi constitutus sit, ministri publici eius loci prædictis personis significent libros esse adductos. Nemo verò audeat librum, quem ipse vel alius in ciuitatem introduxit, alicui legendum tradere, vel aliqua ratione alienare, aut commodare, nisi ostenso prius libro, & habita licentia à personis deputandis: aut nisi notoriè constet, librum iam esse omnibus permissum. Idem quoque seruetur ab hæredibus, & executoribus vltimarum voluntatum, vt libros à defuncto relictos, siue eorum indicem illis personis deputandis afferant, & ab eis licentiam obtineant, priusquam eis vtantur, aut in alias personas quacunque ratione eos transferant. In has autem omnibus & singulis pœna statuatur vel amissionis librorum, vel alia, arbitrio eorundem Episcoporum, vel inquisitorum, pro qualitate contumaciæ, vel delicti.

Circa verò libros quos Patres deputati aut examinarunt, aut expurgarunt, aut expurgandos tradiderunt, aut certis conditionibus, vt rursus excuderentur, concesserunt, quicquid illos statuisse constiterit, tam Bibliopolæ, quàm cæteri obseruent. Liberum tamen sit Episcopis, aut Inquisitoribus generalibus secundùm facultatem, quam habent, eos etiam libros, qui his Regulis permitti videntur, prohibere, si hoc in suis regnis, aut prouinciis, vel diœcesibus expedire iudicauerint. Cæterùm nomina cùm librorum, qui à Patribus deputatis purgati sunt, tum eorum, quibus illi hanc prouinciam dederunt, eorundem Deputatorum Secretarius notario sacræ vniuersalis Inquisitionis Romanæ descripta Sanctissimi Domini nostri iussu tradidit.

Ad extremum verò omnibus fidelibus præcipitur, ne quis audeat contra harum Regularum præscriptum, aut huius Indicis prohibitionem libros aliquos legere, aut habere. Quòd si quis libros hæreticorum, vel cuiusuis auctoris scripta, ob hæresim, vel ob falsi dogmatis suspicionem damnata atque prohibita, legerit, siue habuerit, statim in excommunicationis sententiam incurrat. Qui vero libros alio nomine interdictos legerit, aut habuerit, præter peccati mortalis reatum, quo afficitur, iudicio Episcoporum seuerè puniatur.

VII.

De clausura monialium & eleemosynis eis præstandis.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

Concil. Trid. Sess. 25. cap. 5. de regul. & Monial.

DEO sacris virginibus, quæ, contemptis illecebris seculi, diuinis se obsequiis mancipariunt, æquissimum est præcipua quadam a nobis, ac singulari sollicitudine prouideri, tum vt ab eis omnia quæ sanctum ipsarum propositum impedire possêt, remoueantur, tum etiam vt eis in cultu Dei castè, ac religiosè permanentibus, quæ ad victum necessaria sunt, submiinistrentur. Et quidem post sacri Concilij Tridentini decretum, quo constitutio fel. rec. Bonifacij Papæ viij prædecessoris nostri, quę incipit, Periculoso, renouatur, prohibens ne aut ipsis Monialibus ex Monasteriis suis egredi, aut vlli cuiuscunque sexus, aut ordinis personæ ad eas ingredi liceat, Et præterea vniuersis Episcopis præcipitur, vt in omnibus Monasteriis sibi subiectis, in aliis verò Sedis Apostolicæ auctoritate clausuram sanctimonialium, vbi violata diligenter restitui, vbi verò inuiolata, conseruari maxime procurent. Piæ memoriæ Pius Papa V. etiam prædecessor noster victui quoque, & necessitatibus ipsarum prospicere cupiens, cum superiora illa approbasset, atque innouasset, eademque omnia etiam in Monialibus quarumcunque Militiarum etiam Hierosolymitanæ omnibusque aliis tacitè, vel expressè religionem professis, quocũque nomine censerentur, locum habere decreuisset ne illæ quicquam detrimenti necessitatibus suis hac occasione pateretur, etiam præcepit locorum ordinariis, & superioribus earum, vt fidelium eleemosynas per conuersas non professas, vel professas quidem sed ætatis saltem quadraginta annorum & iam pridem conuersas, quæ in domibus, contiguis extra tamen Monasterium degerint, colligendas curarent. ita tamen vt prædictæ Conuersæ neque clausuram aliarum Monialium, nisi in casibus permissis ingrederentur, nec ex illis ipsis habitationibus suis ad tales eleemosynas colligendas sine permissu ordinariorum, aut superiorum suorum exire possent. Quod sine hoc quidem sufficere videretur, idem Pius prædecessor mandauit ipsis

Pij V. constitutiones huius rei habes sup.

ordinariis,

ordinariis,& superioribus, vt negotium darent aliquibus personis piis tales eleemosynas colligendi, aliaque arbitratu suo prospicerent quæ ad subleuandam Monialium inopiã expedire iudicarent. Cum autem sicut accepimus, multæ Moniales, etiam quæ Tertiariæ vocantur, sub solenni religionis voto perpetuaque clausura degentes, aliæque, talibus literis comprehensæ, & in ipsa clausura permanentes, multis præterea ad se sustentandas necessariis egeant neque vsque ad hoc tempus vllo sufficienti remedio earum necessitatibus subuentum sit. Quin etiam aliæ Tertiariæ citra vllum solenne huc vsque votum viuant, quæ ad suas suorumue domos neutiquam redituræ essent, sed sub solenni religionis voto, & clausura prędictis permanerent si earũ congruæ sustentationi prouideretur: Nos, qui illas necessariis rebus destitui nolumus, certioresque facti sumus in multis ciuitatibus, oppidis, villis, aut aliis locis tam in Ecclesiis, & Monasteriis, quam Hospitalibus, Collegiis, Confraternitatibus, aliis locis piis, etiam quę à priuatis hominibus, tum Ecclesiasticis, tum Laicis multas, ac diuersas eleemosynas Christi pauperibus erogari, Considerantes in eiusmodi personas vel in primis exercendam esse charitatem quę, voluntaria paupertate suscepta ac omni hominum cõmercio segregatę Deo seruiunt, & assiduis precibus, iram ipsius ob peccata conceptam à Christiano populo deprecantur, Illud quoque cogitantes, si eis ad tales eleemosynas petendas ad loca prędicta conferre se liceret, vix fore, vt prędicta Monasteria, Ecclesię, loca, ac personę eis singulis non tantum saltem tribuerent, quantum singulis aliis pauperibus eodem concurrentibus solent, vniuerso illi Deo deuotarum mulierum generi de opportunę, ac sufficientis subuentionis auxilio prouidere cupientes, De nobis attributę potestatis plenitudine statuimus, & ordinamus, vt omnes, & quicunque Patriarchę, Primates Archiepiscopi, Episcopi, & alij Ecclesiarum Prelati, necnon Abbates, Priores, Prępositi, & alij Ecclesias Patriarchales, Primatiales, Metropolitanas, Cathedrales, & alias Ecclesias necnon Monasteria, Prioratus Prępposituras, Canonicatus, Prębendas, Dignitates, Personatus, Administrationes, Officia, cęteraque beneficia ecclesiastica cum cura, & sine cura, secularia, & sancti Benedicti, sancti Augustini, Cistercien. Cluniacen. Pręmonstraten, Cartusien. Camaldulen. sancti Basilij, Cassinen alia. sanctę Iustinę, Montis Oliueti, sancti Saluatoris, ac Lateranensis & Cruciferorum, seu Fratrum sancti Hieronymi, necnon Prędicatorum, Minorum, Minimorum & Carmelitarum, Eremitarum eiusdem sancti Augustini, Seruorum beatę Marię, sanctę Clarę, & quorumcunque aliorum tam virorum, quam mulierum etiam Mendicantium ordinum, & Congregationum, & Militiarum regularia, etiam de iure patronatus laicorum, etiam nobilium, Ducum, Regum, & aliorum Principum existentia in titulum, commendam, administrationem, & alias quomodocunque obtinentes, necnon Rectores, Gubernatores, Confratres, Administratores, cęterique omnes, qui ratione illorum, necnon Capitulorum, Conuentuum, Mensarum Hospitalium etiam Laicorum, & per Laicos administrari solitorum, Christifidelium Confraternitatum, Scholarum, Collegiorum, ac aliorum piorum locorum quocunque nomine nuncupatorum, & in quibusuis mundi partibus consistentium, quę singulis annis, mensibus, hebdomadis, vel diebus ex Ecclesiarum, Monasteriorum, Prioratuum, Officiorum, Dignitatum, & Beneficiorum, ac Congregationum, Hospitalium, Confraternitatum, Scholarum, Collegiorum, piorum, & aliorum locorum prædictorum fructibus, redditibus, & prouentibus pauperibus Christi aliquas eleemosynas in pane, frumento, farina, vino edulus pecunia, seu aliis ad victum, vel vestitum pertinentibus, etiam ad supplicationem & preces & per cedulas, & bolettina aut alias distribuere, & elargiri ab immemorabili tempore consueuerunt, aut alio quocunque iure tenentur ex dictis fructibus, & prouentibus, & quoad Hospitalia prædicta ex iis, quæ seruata in illis actuali Hospitalitate supersunt, seu superessent, necnon quæcunque personæ particulares etiam laicæ, vel vniuersitates etiam laicorum quæ testamento, vltima voluntate, vel alia dispositione, etiam inter viuos aliquas tales eleemosynas facere tenentur dimidiam partem omnium, & quarumcunque eleemosynarum, & largitionum huiusmodi quocunque nomine nuncupatarum quocunque tempore, & modo distribui solitarum, etiam si speciali nota dignæ, & secundum pias defunctorum

Eleemosynarũ colligendarum cura per conuersas non professas, vel professas quidem, sed prouectioris ætatis exequi debent.

Voluntariam paupertatem vouentibus liberalius debent elargiri piorum Eleemosynæ.

Monialibus religiosè clausuram obseruantibus medietas eleemosynarũ pro Christi pauperum victu & vestium destinatarum & erogandarum applicatur.

rum aut aliorum voluntates sub certa forma ab eis in testamento, vel alia quacunque dispositione distribuendæ sint, dummodo non in certas personas, nec ad certos vsus pios alios, quam victus, & alimenta pauperum distribuantur, quibuslibet prædictarum Monialium, etiam Tertiariarum sub solenni religionis voto, & perpetua clausura de cætero viuentibus & in terris, & locis, quorum pauperibus huiusmodi eleemosynæ distribuuntur, consistentibus, verè, realiter, & cum effectu, & absque vlla eleemosynarum & largitionum huiusmodi petitione, exactione & cōquisitione aut alia desuper à nobis expectata iussione, aut mentis nostræ declaratione, ac quibusuis mora subterfugio, ac exceptione cessantibus, & circtis dare, atque distribuere omninò teneātur; & quàm dimidiam partem nos illis applicamus: Vt autem præmissa omnia cum charitate, & pietate procedant, & efficaciter suum effectum sortiantur, vniuersis, & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis locorum ordinariis per Apostolica scripta mandamus, vt quisque per se, vel alium seu alios ad præsentium executionem in suis Ciuitatibus, & Diœcesibus procedens, ab Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, Confraternitatibus, Scholis, Collegiis, locis & Ecclesiasticis ac laicis personis prædictis, etiam quomodolibet exemptis dimidium eleemosynarum huiusmodi exigant, ac proportione, vt ordinarius ipsis locorum æquum esse videbitur, singulis pauperum Monialium etiā Tertiariarum Monasteriis huiusmodi suarum Ciuitatum, & Diœcesum, etiam si aliis superioribus subiectæ sint, cum effectu distribuant. Nos enim eisdem locorum ordinariis etiam tanquam Apostolicæ Sedis Delegatis, ac cuilibet illorum tam per se, quam alium, vel alios præmissa faciendi, ac etiam contradictores quoslibet, & rebelles per pœnas pecuniarias eorundem Ordinariorum, & cuiuslibet illorum arbitrio infligendas, & applicandas, ac in subsidium sententias, censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliáque opportuna iuris, & facti remedia quacunque appellatione postposita, respectiue compescendi, auxiliúmque brachij sæcularis inuocandi, aliáque in præmissis, & circa ea necessaria, & opportuna faciendi, gerendi, mandandi, & exequendi, plenam, & liberam facultatem, & auctoritatem concedimus, & impartimur. Insuper, quia valde rationi consonum est, vt etiam ij, qui ipsis Monialibus etiam Tertiariis indigentibus præfatis consanguinitate aliqua sunt coniuncti, aliquod in præmissis subsidium conferāt cum ratio sanguinis, & debitum charitatis, & honestatis id expostulet, singulis locorum Ordinariis committimus, vt omni eos officio & diligentia monere, eisque persuadere studeant, parentes verò, & fratres, alios, ad quos illas, si in seculo permansissent, dotare pertinebat, vel ad quos bona, & successione deuenerunt & qui, si eas nuptui tradidissent, multò amplius, quam ingredientibus Monasteriorum dedissent, vel qui si eas nunc domi retinerentur quibuscunque viis ipsi beneuolis inducant, vt Monialibus etiam Tertiariis prædictis iuxta eorum facultates charitatiuè subueniant scituri id sibi etiam ad animarum salutem plurimum profuturum. Cæterum quod attinet ad conuersas professas, quas prædictus Pius prædecessor per prædictas literas sub certis conditionibus ibi contentis permisit posse manere extra monasteria pro colligendis eleemosynis eisdem locorum ordinariis iniungimus, vt quibus monasteriis prædictarum Monialium quotidianis laboribus computatis supradicta, vel alia qualibet ratione de sufficienti subuentione, & sustentatione prouisum esse cognouerint, easdem conuersas sub eadem clausura cum aliis Monialibus reducant, neque à suis monasteriis amplius exire permittant: Conuersas verò non professas, & profiteri nolentes dimisso habitu domum remittant, neque alias in futurum, nisi professionem suo tempore emissuras, atque sub perpetua clausura mansuras in monasteria huiusmodi recipi permittatur. Quod autem idem Pius prædecessor statuit de cætero nullas alias Conuersas professas recipi amplius etiam de consensu suorum superiorum posse, ita esse intelligendum declaramus, præter illas Conuersas, quæ extra monasterium in domibus cōtiguis degerent. Eleemosynarum vero prædictarum contributionem, & applicationem durare, & valere decernimus ac suos effectus ad plenum sortiri debere, donec numerus Monaliū etiā Tertiariarū huiusmodi (quem per ipsos locorum ordinarios etiam in Monasteriis ab eorum cura & regimine quomodocunque exemptis, cum illarū superiorum interuentu stabiliri, & ordinari

Dimidium Eleemosynarum huiusmodi Ordinariorū opera debet in singula loca distribui.

Iure sanguinis egenis monialibus parentes & affines opitulari debent.

Declaratio constitutionis Pij V. circa conuersas professas & non professas.

& ordinari neque supra illum numerum alias recipi posse, etiam de consensu superiorũ suorum, volumus, & mandamus) ita imminutus fuerit, vt reliquæ Moniales, & Tertiariæ ex propriis redditibus Monasteriorum ipsorum, vel consuetis eleemosynis se commodè sustentare queant: super quo eorundem ordinariorum cõscientia oneramus, ita tamen vt decentibus singulis ex tribus earundem Monialium partibus, tertiæ quoque earundem eleemosynarum partis distributio, & sic successiuè in totum extinguatur, atque in pristinum statum sub debitis, aut solitis oneribus reuertantur, & remaneant. Declaramus præterea nullis Monialibus etiam Tertiariis licere habere ostium, per quod ex Monasterio introiri possit in ipsarum Monialium ecclesiam exteriorem, in quam secularibus ad missas, & diuina officia patere solet accessus, sed omninò muro struendum, neque itidem licere Monialibus etiam Tertiariis egredi à ianua Monasterij, quæ est pro clausura ipsius Monasterij, etiam ad claudendum aliam vlteriorem ianuam, qua patere solet aditus secularibus venientibus vel ad totam, vel ad crates, seu loca colloquiis destinata, quæ vulgo parlatoria vocantur, sed ad pulsandum ipsam ianuam clausuræ, quæ loca, cum saltem pro causis prædictis patere soleant secularibus, extra clausuram censeri debent, etiam quo tempore clausa sunt. Insuper quoscunque Dominos, & Magistratus temporales in Domino hortamur, monemus, & requirimus, vt ad omne ipsorum ordinariorum, aut ad alicuius ipsorum petitionem, vel simplicem requisitionem illis in præmissis assistentes omnem opportunum fauorem, & auxilium præstent, & exhibeant. Ipsis denique Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis locorum ordinariis præcipimus, & mandamus, vt has præsentes nostras literas (quarum transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eandem vbique fidem in iudicio & extra adhiberi debere volumus, quæ ipsis originalibus literis adhiberetur, si forent exhibitę, vel ostensæ) singuli in sua Ciuitate, & Diœcesi publicent, ac publicari easque iuxta earum continentiam, & tenorem vna cum prædictis, ac aliis prædicti Pij V. & aliorum prædecessorum nostrorum literis, & constitutionibus, & iussionibus pro integra clausuræ instauratione, custodia firmitate editis inuiolabiliter obseruent, & obseruari faciant, Non obstantibus testatorum, & aliorũ voluntatibus, ac fundationibus, & Bonifacij prędicti de vna, & Concilij generalis de duabus, non tamen tribus dietis, ac quibusuis aliis Apostolicis, necnon in prouincialibus, & Synodalibus Conciliis editis specialibus, vel generalibus constitutionibus, & ordinationibus, ac quibusuis ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum ordinum Hospitalium, Militiarum, Confraternitatum, Collegiorum, & aliorum piorum locorum prędictorum, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, priuilegiis quoque indultis, exemptionibus, libertatibus, gratiis, & literis Apostolicis ecclesiis, monasteriis, & ordinibus, Hospitalibus, Confraternitatibus, Collegiis, & piis locis, ac eorum superioribus, & personis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis decretis in genere vel in specie, ac alias quomodolibet concessis, confirmatis, approbatis, & pluries innouatis, etiã si in eis caueatur expresse, quod illis nisi sub certa inibi expressa forma, aut alias derogari non possit: Quibus omnibus & singulis, etiã si de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quęuis alia expressio habenda foret, tenores huiusmodi ac si de verbo ad verbũ insererentur pręsentibus pro plane & sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus, contrariis quibuscũque, aut si supradictis, vel aliis ab Apostolica sit Sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Nulli ergò, &c. Si quis autem &c. Datum Romę apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę, millesimo quingentesimo septuagesimo secundo, Tertio Kal. Ianuarij. Pontificatus nostri anno primo.

Iterum præcipitur clausuræ Monialibus inuiolata obseruatio. Antiquissimi enim ritus est atque probatissimi instituti vt cum sacram Virginitatem Deo vouerint vni illius cultui dicatæ, quo à mũdi oblectamentis, & tentationibus remotiores sunt, eo tutius, liberiusque ac sanctius, Christo Domino tanquam sponso dilectissimo seruiant. Atque illa quidẽ (vt est perpetuò deuotionis munere insignis fœmineus sexus) ieiuniis & orationibus, aliisque vitæ spiritalis exercitationibus quibus maximè ira Dei placatur, non mediocrẽ afferre possunt opem rebus Ecclesiasticis [illegible], ac perturbatis.

VIII.

Institutio Festi Sanctissimi Rosarij.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

1. Thess. 5 c.

Monet Apostolus in omnibus gratias agere, monent quoque sacrarum literarum historiæ insignia Dei beneficia, tum vt ei a quo accepta sint, meritæ referantur gratiæ, tum vt fideles quibus collata sunt, illorum memores ad diuinum cultum magis in dies excitentur, solennibus annis festiuitatibus celebranda esse. Quod cum multoties institutum fuerit, tum vero maxime cùm Deus patrum nostrorum populum suum a seruitute Ægyptiaca per manum fortem liberauit. Nobis itaque non minora beneficia quotidie à Deo optimo maximo accipimus, inter quæ illud singularissimum superiore anno ab ineffabili ipsius clementia nobis cōcessum fuit, vt Turcarum classis & numero longè superior, & præteritis collatæ victoriis a Christianorum classe virtute Domini nostri Sabbaoth decertante, die septimo Octobris non longè a Corinthiaco sinu penitus deuicta & quassata fuerit, qua nempe victoria vniuersum populum Christianum ab impiissimi Tyranni faucibus diuino munere ereptum fuisse, inficiari nemo potest: Apostoli præcepto parere & sanctorum patrum exempla sequi volentes, vt huius ingentissimi beneficij anniuersaria habeatur memoria, instituere omninò decreuimus. Quia verò preces ad Deum oblatæ, eò gratiores ad illius conspectum ascendunt, quò dignioribus intercessoribus, & pio aliquo orandi modo offeruntur, memores beatum Dominicum ordinis prædicatorum institutorum, cum, & Gallia, & Italia a perniciosis premeretur hæresibus, ad iram Dei placandam, & beatissimæ virginis intercessionem implorandam, piissimum illum orandi modum instituisse quod Rosarium aut Psalterium beatissimæ virginis Mariæ nuncupatur; animaduertentes quoque eadem die septima, quæ tunc fuit dies Dominica prima dicti mensis Octobris, fraternitates omnes sub dicti Rosarij nuncupatione militantes, per vniuersum orbē iuxta earum laudabilia instituta & consuetudines processionaliter incedentes, pias ad Deum preces effudisse, quas per intercessionem beatissimæ virginis ad dictam victoriam consequendam multùm profuisse piè credendum est, operæ pretium nos facturos esse existimauimus, si ad tantæ victoriæ cælitùs proculdubiò concessę memoriam conseruandam, & ad gratias Deo & Beatissimæ Virgini agendas, festum solenne sub nuncupatione Rosarij in prima Dominica mensis Octobris singulis annis celebrandum institueremus. Quocirca motu proprio & de Apostolicæ potestatis plenitudine, ad laudem Dei & Domini nostri Iesu Christi, eiúsque gloriosæ virginis matris, tenore præsentium decernimus, vt de cætero perpetuis futuris temporibus, qualibet prima die Dominica mensis Octobris, per vniuersi orbis partes, in his videlicet Ecclesiis in quibus altare vel capella Rosarij fuerit, ab omnibus & singulis vtriusque sexus Christi fidelibus festum solenne sub nuncupatione, Rosarij prædicti sub duplici maiori officio, ad instar aliarum solennium festiuitatum celebretur & sanctificetur, eadémque die officium de beatissima Virgine nouem lectionum more ecclesiastico persoluatur & recitetur. Decernentes præsentes quas perpetuò valere volumus, nullo vnquam tempore de surreptionis vel obreptionis, aut nullitatis seu alio vitio, vel intentionis nostræ, aut alio defectu notari, argui, vel impugnari posse, sed plenarios effectus sortiri debere: & ita per quoscunque iudices, quauis auctoritate fulgentes, etiam causarum Palatij Apostolici auditores, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, aut interpretandi facultate, & authoritate iudicari & interpretari, & definiri debere. Ac ex nunc irritum & inane si secus super iis à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, contrariis quibuscunque non obstantibus. Volumus autem quòd præsentium transumptis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica cōstitutæ munitis eadem prorsus fides adhibeatur tam in iudicio, quam extra, quæ præsentibus literis adhiberetur, si fuissent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ

Classis Selimi Turcarum Imperatoris in sinu Corinthiaco apud Naupactū deuicta.

Psalterij siue Rosarij Beatissimæ Virginis Mariæ institutor D. Dominicus.

Prima Dominica Octobris festum Rosarij celebratum.

Romæ apud sanctam Petrum sub annulo piscatoris die primo Aprilis, millesimo quingentesimo septuagesimo tertio. Pontificatus nostri anno primo.

Sacri fœderis sub Pio V. initi fœlicissimum exitum Gregorius expertus est, diémque illum victoriæ Christianis perpetuò inter fastos habendum indixit, in hac festi sanctissimi Rosarij Deiparæ Virginis institutione. Quamobrem seriem historiæ sub breuitate contractam referemus iuxta ea quæ scripserunt Ludouicus de Marmol, Ferdinandus Herrera, & Hieronymus Costiol, cum Ioanne Ruffo in Austriade egregio Buccinatore huius trophæi.

Considerans Pontifex Pius V. incommoda multa quæ contra Rempubl. Christianam inflicta fuerant sæpe à nefario Turca, & præsertim quòd non minora incommoda imminerent à Sultano Selimo qui tunc regnabat, nisi tanto imminenti malo prouideretur, hortatus est Catholicum Regem Philippum ad prælium ineundum contra infensissimi Turcarum regis immanitatem, tùm etiam hortatus fuit senatum Venetianum, dicens eis: non sufficere quidem potentiam vnius duntaxat Christiani principis contra Turcarum immanitatem, proptereaq; conuenientissimum esse vt fieret vnio quædam ad debellandum nefandum dominatum & prostrandum superbiam Turcarum regis. Pollicitúsque est se pro sua virili præstiturum quæ ad se pertinebant, eos verò hortabatur ad huiusmodi vnionem apprimè necessariam Reipublicæ Christianæ. Statim igitur Catholicus Rex Philippus tam iustis & piis hortationibus Summi Pontificis condescendit: simul etiam Venetorum senatus, præsertim cum magna incommoda sibi tunc imminerent. nam hoc tempore Turcarum rex inuaserat Cypri regnum. Itaque facta huiusmodi vnione electus fuit in generalem ducem totius exercitus heros ille Ioannes Austriacus vir insignis virtute, qui audiens incommoda quæ infligebant Turcæ tunc regionibus Christianis, gestiebat iam ad pugnam animo suo sancto & bellicoso. Siquidem vastauerat tunc Turca aliquas Venetorum insulas, videlicet Cephaloniam, Zanthem, & alias huiusmodi, insuper etiam in captiuitatem arripuerunt Turcæ triremem quandam Christianorum, ex qua intellexerunt de vnione facta inter principes Christianos: & monuerunt ea de re Sultanum Selimum magnum Turcam. Insuper etiam ducentos milites interfecit Turcarum exercitus apud Xumaram castrum quoddam Venetorum. Tum præterea apud insulam Corfu vocatam, stragem multam, multáque incommoda pepererunt, depradantes quæcunque potuerunt, atque hoc modo recesserunt Turcæ cum opimis spoliis, non audentes impugnare arcem ipsam, & propugnaculum. Venit igitur Turcarum exercitus cum septem millibus captiuis ad Corinthiacum sinum, vt ibi milites refocillarentur in amœnitate & fertilitate illius regionis. Ibi igitur resciuit Christianorum principum classem aduentantem, quo accepto nuntio magnopere gauisus est Turcarum exercitus, existimans se certam habere victoriam: vnde & preciosissimam quandam vestem præfectus ipse Turcarum dedit ei qui tam optatum sibi nuntium adportauerat. Soluit igitur feliciter Christiana classis ex Messina die 16. Septemb 1571 cum intentione & animo conferendi manum cum hoste, quamuis talis intentio palam non diuulgaretur. Nauigantésque Christiani viderunt non sine multis lacrymis & dolore, damna innumerabilia quæ in Corfu insula inflixerant Turcæ, noluerúntque præ commiseratione ibi quiescere, sed vlteriùs progressi sunt ad portum S. Ioannis. Quò cum peruenissent, resciuerunt vicissim vtrique exercitus, & certiores redditi sunt de locis in quibus versarentur. Nauigantésque vlteriùs Christiani peruenerunt in Cephaloniam, vbi nuntium acceperunt de captura siue expugnatione illustris illius ciuitatis Cypri vocatæ Famagosta. Cùmque intellexisset inuictus Princeps Ioannes Austriacus, crudelitatem & inhumanitatem Turcarum qua vsi fuerant contra illam ciuitatem, longè aliter quàm pacti fuissent, animosior factus est ad certamen. Itaque constituit ordinem commodissimum & prudentissimum in suo exercitu, disposuitq; vniuersa quæ disponenda & ordinanda erant mira prudentia & industria, ad conferendum cum hoste. Erant autem ducentæ & nouem triremes Christianorum: sex insuper magna nauigia, & quadraginta ex aliis communibus. Ex quibus Catholicus Rex Philippus stipendiis suis sustentabat triremes octuaginta vnam, cum multis aliis communibus nauigiis. Itaque quindecim erant triremes Hispaniæ, triginta Neapolitanæ, decem Siculæ, tres Genuenses, vndecim Andreæ de Oria, quatuor Lomelini, quatuor Negronis, duæ Georgij Grimaldi, duæ Stephani Marini, vna Saurini, tres militum S. Ioannis, tres ducis Sabaudiæ, duodecim Summi Pontificis, in quibus etiam contribuebat dux Florentiæ, centum & nouem Venetiarum cum sex magnis nauigiis. Præfectus igitur classis Turcicæ cùm sciret appropinquantem exercitum Christianorum cum deliberatione conferendi manum,

cæpi

cœpit magno exiliens gaudio tanquam certus iam secundùm opinionem suam potiundi rerum: & exploratam sibi habens & persuadens victoriam, ordinare acies suas & phalanges nauales. Die igitur Dominica 7. Octobris, cœperunt se inuicem vtraque copia prospectare prope sinum Corinthiacum: fudit autem preces suas ad Dominum animosissimus & prudentissimus Princeps Austriacus cum vniuerso exercitu, atque signo facto suam stationem & aciem singulæ triremes obtinuerunt. Deinde generosus Dux quandam conscendens scapham siue nauiciolum præferens vexillum quoddam cum imagine crucifixi, cœpit animare exercitum suum huc atque illuc discurrens, vt paratiores essent ad viriliter præliandum, quamuis iam ex seipsis animati satis essent & paratissimi ad sanguinem suum pro Christo fundendum. Rediens postmodum ad principem triremem suam, eduxit vexillum in altum, in quo erat imago Crucifixi, & ad pedes eiusdem posita erant insignia summi Pontificis, ad quarum insignium dexteram erant insignia Catholici Regis, & ad sinistram insignia Venetiana. Videns igitur vniuersus exercitus vndique Domini nostri Iesu Christi imaginem, supplices ad eum tetenderunt palmas atque preces magna cum deuotione & reuerentia efferentes eis vitam suam & sanguinem vniuersum. Tum etiam religiosissimi & integerrimi viri multi qui ibi aderant, dispersi per vniuersum exercitum cœperunt animare suis prædicationibus & hortationibus vt poterant vniuersos milites, notificarúntque eis & declarârunt indulgentiam permagnificam quam concedebat Summus Pontifex. Ex quibus omnibus animosissimi redditi sunt Christiani milites ad præliandum, nequaquam recusantes vitam suam in discrimen exponere, si modò hoc discrimen vocandum est, & non potiùs gloria sempiterna. Appropinquabat ergò classis Turcica primùm quidem secundo vento, sed postmodùm restantes experientes ventos, paulò tardiùs contractis velis, accedebant remigantes. Itaque hoc modo Christiani triremes suis quæque locis & stationibus opportunè collocatæ sunt hoc modo. Princeps triremis ad dexteram triremem habebat principem Summi Pontificis, cui præsidebat Marcus Antonius Colona, ad sinistram verò triremem Principem Venetianam habebat, cui præsidebat Sebastianus Venierus. Ad latus autem Pontificiæ triremis principis erat triremis ducis Sabaudiæ cum Domino Leni & de principe Vrbino. Ad latus verò Venetianæ principis erat Genuensis cum generali suo Hectore Spinola, vbi etiam erat princeps Parmensis. Aderat etiam claudens huiusmodi alas princeps triremis militum S. Ioannis, cui præsidebat frater Petrus Iustinianus: ad sinistram verò huius erat triremis Lomelina, in qua erat Paulus Ioannes Vrsinus. Ad subsidium autem Principis triremis Austriacæ aderat patrocinatura triremis, tum triremes socias suas habentes, quæ erant septuaginta hoc ordine constitutæ. Porrò in dextero cornu constitutus etiam erat Andreas de Oria cum quinquaginta triremibus. Augustinus Barbarigus aderat in sinistro cornu, qui erat prouisor generalis Venetianus, cum aliis quinquaginta triremibus. Ante verò præcedebant sex magna nauigia triplici distincta ordine, vt suis tormentis bellicis quibus munitissima erant, pugnarent primùm & interrumperent longè exercitum antequam præliaretur cum ipsis triremibus. Denique Marchio S. Crucis aderat cum triremibus triginta, & vna post principia seu in triariorum loco. Cæterùm erant in vniuerso exercitu octo millia militum Hispanorum duodecim millia militum Italiæ, & denique tria millia aliorum militum spontaneorum variarum nationum, præter alios ordinarios milites qui reperiebantur in singulis triremibus. In opposito verò Turcarum exercitu erant ducenta triginta triremes, & septuaginta magna nauigia, denique milites numero centum viginti millia. Dispositus autem erat Turcarum exercitus in figuram semicirculi siue dimidiæ Lunæ. In cornu verò dextro aderat Mahometes Bey gubernator Corinthiacus, in sinistro Aluchus Alinus gubernator Argelli, habens quisque sexaginta triremes. In medio autem positus erat Alinus præfectus cum centum triremibus. Cæterùm inuictus Austriacus mandauerat ipsi naucleto triremis suæ, vt diligenter contueretur principem triremem Turcicam, & rectà ad eam contenderet tam animosè & confidenter vt nulla nauigia quæ eam affectabantur, sibi proponerent spem effugiendi, sed potiùs, aut victoriam reportarent, aut ibidem vitam suam terminarent. Porrò præfectus Turcicæ classis constituerat ne tormenta bellica vlla ratione detonarent, priusquàm appropinquassent ipsi Christianorum exercitui, & cominùs præliari possent: veruntamen coacti sunt Turcæ huiusmodi intentum suum mutare, nam magna illa nauigia Christianorum quæ præibant, vbi viderunt se posse pertingere tormentis suis bellicis quibus munitissima erant, ad copias Turcarum, statim cœperunt globos suos contra Turcas transmittere, & mirabili quodam animo, vehementia & celeritate. Austriacæ trire-

nis primùm tormenta sua soluere cœpit, adeò vt vix dimidiatam tormentorum bellicorum partem exonerassent Turcæ, cùm iam se obrutos viderunt impetu, fulgure & tonitruo Christiani exercitus. Tam vehemens ergò fuit pugna primùm quidẽ inter duas prætorianas triremes vtriusque exercitus, vt modò hæc modò illa victa videretur. nam in Turcica trireme erant in subsidio septem triremes & duo magna nauigia, quæ semper milites suppeditabant animosos & bellicosos. In principe autem Christianorum, erat flos ipse militiæ: erant etiam acies ipsæ ordinatissimè dispositæ, in alia acie aderant centum milites exercitatissimi, & veterani, in alia item acie viginti quinque non minus exercitatissimi, item in alia. Item alij viginti quinque robustissimi, & reliqui in suis stationibus singuli versabantur. Denique inuictus princeps Austriacus cum aliis illustribus & heroicis viris aderat semper mandans, consulens, animans, hortans ad ea quæ necessaria esse videbantur. Hic quidem animosè cùm intendissent Christiani in Principem Turcarum triremem, sed tamen repulsi fuissent, durassétque iam conflictus ipse spacium sesquihoræ: tandem animosiores facti Christiani, sequentes heroem virum Lopezium Figuerea, ingressi sunt in triremem principem Turcarum, & eam obtinuerunt, interficientes ipsum Alinum præfectum & eos qui cum eo erant, insuper etiam impiissimum & abominabile Mahumeticum vexillum prostrauerunt & conculcauerunt, erecto Christianorum vexillo ibidem, atque pleno ore maxima cum iucunditate & iubilo victoriam personare cœperunt, vt hoc modò penitus qui præliabantur cæteri Turcæ exanimarentur, & Christiani omnes animarentur, dulcissimo victoriæ nomine in eorum aures influente, gratiásque maximas pro tam singulari beneficio Deo optimo maximo omnes egerant. Cæterùm cum adhuc Turcæ quandam triremis insolescere vellet & inuadere Hispaniam principem triremem, animosè quidem ac viriliter à Marco Antonio Colona superata & capta est, sicut alias multas ceperat præsidio Pontificiæ principis triremis. Princeps etiam Vrbinus in triremi ducis Sabaudiæ admirabiliter se gessit. Nec minùs etiam se ad mirabilem & inuictum exhibuit Paulus Vrsinus. Princeps insuper Parmensis non solùm viriliter præliabatur ex ea trireme in qua constitutus erat, verùmetiam tanquam simplex quidam miles non dubitabat se ingerere in medias armorum flammas atque fulgura, quem etiam nonnulli illustres viri imitati, honorificentissimè præliati sunt: & pro Christo obierunt. Principes Venetianæ triremis quàm heroicè se gesserit, vix potest pro dignitate explicari. Porrò triremes quæ erant in cornu dextro non perinde prosperum habuerunt successum, nam impares experta sunt inimici vires, imparémque congressum & nimis superexcedentem, cum infiniti propè essent Turcæ qui eas adorsi sunt. Vnde quamuis admirabiliter planè pugnasset triremis militum S. Ioannis, tandem tamen magnam stragem in heroicis illis viris ediderunt Turcæ, præsertímque Aluchius Alinus superueniens cum innumeris Turcis qui nondum pugnauerant, neque defessi adhuc erant ex longa pugna. Sed tandem frater Petrus Iustinianus qui in captiuitatem redactus fuerat, simul cum triremi sua, liberatus est subsidio & industria Neapolitanæ cuiusdam triremis. Denique videns Aluchius Alinus ipse quòd res Turcicæ desperatæ essent: & iam victoriam obtinuissent Christiani, decreuit oriuere fugam cum paucis quibusdam nauigiis quæ eum secuti sunt. Cæterum aliæ duæ quæ supererant triremes militum S. Ioannis, videntes quantam crudelitatem Turcæ exercuissent in principe sua trireme, tam strenuè se gesserunt, vt cum vicissent tres triremes cum quibus pugnabant, omnes Turcas qui in eis erant gladio interimerent. Porrò cum perillustris Ioannes de Cardona Generalis triremium Siciliarum, rediisset ab obeunda quadam legatione ad quam missus fuerat ab inuicto Principe Ioanne Austriaco, videréique aliquas triremes Turcicas insidiis manentes, validissimè se gessit contra eas cum triremibus suis, atque easdem superauit & prostrauit, omnem eis præcindens aditum ad Christianorum exercitum inuadendum, quamuis non sine maxima iactura suorum militum. Insuper etiam hoc tempore non erat otiosus Andreas ab Oria, sed potiùs tanquam exercitatissimus in præliis, vt posset eos omnes superare atque in captiuitatem redigere. Tum etiam inuictus Princeps Austriacus cùm vidisset triremes siculas subsidio indigere, accurrit ad eas validissima manu ita aduersarios oppugnans, vt eos ad fugam cogeret atque compelleret. Insuper etiam cùm triremis quadam Turcica impugnaretur validissimè ab ipsis Christianis in qua quidem trireme erant duo filij Alini præfecti, quorum nomina erant Mahumetus Bey, & Alinus Bey, tandẽ capta est à Christianis, & in captiuitatem redacti duo illi filij præfecti. Tandem verò congregatæ principes triremes Christianorum, conuenerunt ad locum vnum per quem effugere debebant Turcicæ triremes quæ superfuerant, atque ibidem amplissima

spolia reportarunt, adeò vt solummodo euaderet Aluchus Alinus cùm quatuor triremibus, & viginti quinque nauigiolis. Caeterùm ex Christianis huiusmodi nauali conflictu interierunt quatuor millia militum: inter quos erant nonnulli perillustres viri, qui strenuè se gesserunt in ipso praelio. Ex Turcis autem interierunt viginti millia, inter quos fuerunt ducenti principes viri, & triginta gubernatores prouinciarum, & centum & sexaginta duces, in captiuitatem autem redacti sunt duo millia. Atque hic quidem ponitur minimus numerus qui reperitur in historiis: nam variant historiae circa huiuscemodi numerum. Praeterea Christianorum captiui libertate donati sunt duodecim millia ex variis nationibus. Item centum & sexaginta triremes reportarunt Christiani, & duodecim magna nauigia, triginta autem triremes submersae sunt: & quamplurima etiam alia spolia reportarunt Christiani, inter quae fuerunt multa insignia Turcica, & denique praecipuum vexillum magni Turcae. Et quoniam Ponto nox atra iam incumbebat, & procellosus quidem turbo imminebat, decreuerunt Christianae copiae in proximum portum concedere: vt ibi possent fessi milites refici ac recrari: vt deinceps possent vlteriùs progredi ad domandam magis ac prostrandam Turcicam potentiam, sed cùm hyems intraret, & vulnerati essent multi: ac deniq; commeatus essent necessarij, decreuit inuictus princeps Austriacus redire iam ex ipso conflictu post partam victoriam immortalem, non sine maximo emolumento Christianae Reipub. & nominis Christi gloria & exaltatione, quandoquidem placuit Christo Domino potentiam suam ostendere contra feritatem & immanitatem hostium Christianorum, etiam insignia beneficia Ecclesiam suam donare & exornare. Itaque plaudebant regiones omnes, prouinciae, & vrbes, felici principi Ioanni Austriaco, & gratias agebant primùm Deo Opt. Max. pro tanto accepto beneficio, deinceps etiam beatissimo Pontifici, qui hortator extitisset tam heroici facti, & denique Catholico regi, quandoquidem tam promptum se exhibuerat ad huiusmodi salutarem hortationem Summi Pontificis amplectendam, simul etiam Senatui Veneto, propterea quòd facile statim beatissimi Pontificis hortatus complexus fuisset tam singulares & vigilantissimos vniuersae Reipublicae Christianae. Insuper etiam in memoriam sempiternam tam diuinae victoriae, non solùm vt supra diximus, instituit summus Pontifex Gregorius 13. festum Rosarij celebrandum eodem die quo victoria parta est per singulos annos, verùmetiam Catholicus Rex Philippus Toleti instituit vt celebraretur huiusmodi solennitas in perpetuum, quod etiam in multis aliis ciuitatibus seruatur. Summus verò Pontifex Pius V. qui cum aliis perillustribus praelatis erat in oratione positus eo tempore quo parta est victoria, quique illius caelitus accepit nuncium tanti fecit hoc beneficium diuinum, vt non solùm pro eo gratias maximas Deo egerit, & fieri mandauerit, verumetiam ipse in ipsis pecuniis quas in terris sibi subiectis cudi mandauit, ex altera quidem pecuniae facie effigiem suam posuerit, ex altera huiusmodi victoriam imprimi iusserit.

Victoriae huius felicissimae auspicia pulchrè narrauit Austriadis Poeta, asseritque longè ante illa à Turcis prodigiis quibusdam praeuisa fuisse. Haec ex illis Poematibus Hispanicis clarius patent in trophaei gloriam & inuictam Ducis Ioannis ab Austria celsitudinem. Fatebantur enim vnum ex multis heroibus Austriacum strenua fortitudine excelluisse, & excidij Turcici causas praestantiores dedisse.

Dos Turcos, o de pura couardia,
O presagos del caso per ventura
Quisieron ser testigos este dia
Desde vna roca de sublime altura,
Huydo auian de su compañia
Enel silencio de la noche oscura,
Algunos dias antes que el terrible
Recuentro fuesse cierto, ni creyble.

Estauan pues los dos filosofando
Attonitos y fuera de sentido,
El dudoso successo recelando,
Continuo dellos con razon temido,
La importante victoria ponderando,
Y el miserable estado del vencido
Mirauan de hora en hora temerosos
Casos funestos tristes y espantasos:

Miran la nuue escura temerosa
Embuelta en humo hasta el cielo alçarse,
Y la sonante llama presurosa
Sembrada crecer luego y leuantarse,
En imagen y forma pauorosa
Cinco galeras suyas abrasarese,
Y viendo aquel estrago manifesto
El vno al otro Turco dixo aquesto.

Dime Roayme amigo, que visiones
Son estas quo nos tiennen espantados
Quien vino a perturbar nuestras regiones
Que assi dexa a los Turcos lastimados;
Espanto fuimos y a de la naciones,
Mas la iniusta mudança de los hados
Nos quiere hazer oy tan dura ofensa
Que iamas no se espere recompensa.

Ves como se nos muestra claramente
El fin aduerso de la infausta guerra.
No ves vna quadrilla diligente
De nuestra armada çabardada en tierra,
Sin otra que la fuerça vehemente
Del ancho lo profundo cierra,
De la qual no se veni a duras pœnas,
Sino garceses rotas las entenas.

O don Iuan de Austria para mal nascido,
Del Turquesquo poder cuchillo fiero,
Mas que todos los hombres atreuido,
Principio en nuestros daños verdadero,
Si agora tu fortuna tal ha sido,
Si te has assi mostrado en lo primero
Quales seran los triunfos y despoios
Que en otro tiempo miraran tus oios?

Que se podra esperar de tu ventura
De tu madruo seso, y verdes años?
Que fuerça puede estar de ti segura
Despues destos presentes desengaños?
O estremo de dolor y desuentura.
O cielo coniurado en nuestros daños,
Temiste a dicha que los Othomanos
Auian de rendirte con sus manos.

No sin admiracion estoy atento
(Respondio el otro Turco) a tus razones,
Y lo que en ellas dizes, veo y siento
Que no es duda que sufre opiniones
Valgamonos del buen conocimiento,
Huyendo el rostro en estas ocasiones,
Y pues tenemos tales enemigos
No pretendamos amas que ser testigos.

IX.

Executio literarum Apostolicarum, & declaratio Concilij Tridentini.

GREGORIVS Episcopus, &c. Ad futuram rei memoriam.

AD ROMANI Pontificis prouidentiam circumspectam pertinere dignoscitur, dubia super sacrorum Conciliorum decretis pro tempore insurgentia, sic suæ declarationis oraculo dilucidare, & interpretari, vt exinde litium dispendia inter fideles quoslibet valeant submoueri. Accepimus sanè nuper quodlibet multoties Romanus Pontifex, vt prouisiones, & gratiæ per eum de beneficiis pro tempore vacantibus, ac suæ, & Sedis Apostolicæ dispositioni, & ordinationi reseruatis, in fauorem diuersarum personarum sibi gratarum, & acceptarum factæ, executioni debitæ demandentur, & ne (dum literæ Apostolicæ sub plumbo desuper expediuntur) beneficia ipsa ab aliquibus indebitè occupentur, aut aliqua in spiritualibus, & temporalibus detrimenta sustineant, nonnunquam corporalem possessionem ipsorum beneficiorum, & illis annexorum, iuriumque, & pertinentiarum quomodocunque Sedis, & Cameræ Apostolicarum nominibus apprehendi, ac omnes, & quoscunque fructus, redditus, & prouentus beneficiorum, & annexorum eorundem percipi, exigi, eosque integros personis prædictis, postquam ipsas literas sub plumbo expeditas haberent, vna cum dicta possessione consignari, quandoque verò, dum literæ sub plumbo huiusmodi expeditæ existunt, vt ius suum vnicuique illorum conseruetur, & temerariorum audacia debita castigatione compescatur, ac ipsæ literæ Apostolicæ facilius debitæ executioni, vt par est, demandentur, prouisos de beneficiis in corporalem realem, & actualem possessionem beneficiorum, & annexorum, iuriumque, & pertinentiarum prædictorum induci, & inductos in ea manuteneri amotis quibuslibet intrusis detentoribus ab eisdem, aliaque fieri, & exequi per diuersas suas in forma breuis, & sub Annulo Piscatoris confectas literas mandet, & percipiat certis inibi modo, & forma tunc præscriptis, dilecto filio causarum Curiæ Cameræ Apostolicæ generali Auditori, seu aliis executoribus desuper deputatis, quibus omninò parendum esse. Nihilominus, nonnulli beneficiis prædictis inhiantes, ac gratias prædictas eludere, eorumque intrusiones, & detentiones improbè tueri satagentes, executionem literarum informa breuis huiusmodi, & facultatem per eas ipsis executoribus attributam diuersis dubiis, & cauillationibus remorentur, & processus per eosdem executores desuper habitos, & formatos, ac inde secuta quæcunque nulla & inualida, nulliusque roboris, vel momenti esse, neque attendi debere contendunt, sub prætexu, quòd in decreto sacri Concilij Tridentini, sessione vigesimaquarta, capitulo vigesimo, dispositum fuerit, quod causæ omnes ad forum Ecclesiasticum, quomodolibet pertinentes, etiam si beneficiales, sint in prima instantia coram ordinariis locorum dumtaxat cognoscantur, exceptis his, quæ iuxta Canonicas sanctiones apud Sedem prædictam sunt tractandæ, vel quas ex vrgenti rationabilique causa iudicauerit Summus Pontifex Roma

Sedi Pontificiæ interest oraculo sua declarationis Conciliorum decreta interpretari.

Executiones literarum Apostolicarum quomodo remorentur.

nus, per speciale rescriptum signaturæ suæ eius manupropria subscribendum committere, aut auocare. Verum cum decretum huiusmodi Concilij concessionem prædictarum literarum in forma breuis, & illarum executionem nihil efficiat, neque per illos causa, seu instantia introducatur, sed merè, executiuè procedi mandetur, literæ quoque in forma breuis annulo Piscatoris munitæ non minoris sint efficaciæ, & auctoritatis quàm rescripta signaturæ Rom. Pont. eius manu propria subscripta; Nos in his nostræ debitæ declarationis cautelam adhibentes, ac prouisorum prædictorum ius aduersus dubia & cauillationes huiusmodi, æquitates & iustitia suadentibus perseuerare volentes, necnon prædictarum, & quarumcunque literarum in forma breuis super capienda possessione nomine Cameræ huiusmodi, aut in fauorem literarum sub plumbo expeditarum tam à prædecessoribus nostris quàm nobis, & dicta Sede hactenus concessarum, tenores ac litis, & causæ si quæ desuper executæ sint statum & merita, nominaque & cognomina iudicum executorum, & collitigantium præsentibus pro sufficienter expressis habentes; Motu proprio, non ad ipsorum prouisorum aut aliorum nobis pro eis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa scientia ac de mera nostra deliberatione decernimus, & declaramus per concessionem literarum in forma breuis, sub annulo Piscatoris super capienda possessione quarumcunque beneficiorum dispositioni Apostolicæ reseruatorum seu affectorum Sedis, & Cameræ Apostolicarum nominibus apprehendenda, & eiusdem possessionis in fauorem prouisorum ab ipsa Sede de eisdem beneficiis postquam literas sub plumbo super prouisionibus huiusmodi habuerunt expeditas relaxatione, necnon assistentia ipsis prouisis literas desuper sub plumbo expeditas habentibus præstanda, & aliorum inibi expressorum executione facienda quæ mandata executiua sunt, & summariam dumtaxat causarum propter quas illæ emanarunt cognitionem requirunt, decretis Concilij huiusmodi non contrauenire, nihilque præiudicij illis inferri vel eorum formam in aliquo violari, neque iudici aut censeri, vel executionem literarum earundem propterea in aliquo suspendi siue remorari, aut facultatem literarum executores ipsos & ab eis deputatos sub executoris facultate sibi per easdem literas, vt præfertur concessas, vti frui, gaudere, & contra illis non parentes ad declarationem incursus pœnarum, & censurarum in eisdem literis in forma breuis contentarum ac inuocatione brachij sæcularis procedere, alia omnia & singula in eisdem literis contenta (illarũ tamen forma seruata) facere & exequi liberè & licitè potuisse, & posse, nec non processus desuper habitos, & formatos habendosque, & formandos, ac inde secuta, & sequenda quæcunque firma, valida, & efficacia fuisse, & esse & fore, suosque integros, & plenarios effectus sortiri debere in omnibus & per omnia. Præsentes quoque literas de subreptionis vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel quoquam alio defectu notari, impugnari, vel inualidari nullatenus posse. Sicque in præmissis omnibus & singulis per quoscunque Iudices, & Commissarios quacunque auctoritate fungentes, etiam Palatij Apostolici Auditores, & S. R. E. Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate & auctoritate) iudicari, & diffiniri debere, necnon irritum, & inane, si secus super his à quoquam, quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Districtius inhibentes in virtute sanctæ obedientiæ omnibus, & singulis cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ existentibus, & quauis etiam Episcopali, Archiepiscopali, vel alia maiori dignitate, & Ecclesiastica etiam Cardinalatus honore fungentibus, & quauis sæculari potestate fungentibus ne decetero, & declarationi nostris prædictis, quouis quæsito colore directè vel indirectè contrauenire audeant, vel præsumant, Et nihilominus vniuersis, & singulis nostris, & dictæ Sedis Nunciis, ac locorum ordinariis, eorumque officialibus, quatenus ipsi, & eorum singuli per se, vel alium, seu alios præsentes literas, & in eis contenta quecunque vbi, & quando opus fuerit, & quoties pro parte prouisorum & executorum & subexecutorum prædictorum seu quarumcunque aliarum personarum in præmissis interesse habentium vel alicuius ex eis fuerint requisiti solenniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciat auctoritate nostra prædictos prouisos, & subexecutores, seu alios in præ-

missis

Causæ beneficiales in prima instantia coram ordinariis locorum decidendæ.

Executio literarum Apostolicarum impediri non debet.

Decretum irritans.

Clausula præseruatiua.

missis interesse habentes, eorúmque singulos, decreto, declaratione, inhibitione, & aliis præmissis pacifice, frui, & gaudere, ac præsentes literas, & in eis contenta huiusmodi ab omnibus quos illa concernunt, & concernent quomodolibet in futurum inuiolabiliter obseruari. Non permittentes aliquem desuper contra illarum tenorem quomodolibet indebitè molestare, Contradictores quoslibet, & rebelles per sententias, censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliáque opportuna iuris, & facti remedia appellatione postposita compescendo, ac legitimis super his habendis seruatis processibus, sententias, censuras, & pœnas ipsas etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij sæcularis. Non obstantibus fe. re. Bonifacij Papæ Viij. prædecessoris nostri de vna, & in Cōcilio generali edita de duabus dietis (dummodo non vltra tres dietas aliquis auctoritate præsentium ad Iudicium non trahatur) aliisq; Apostolicis, necnon in prouincialibus, & synodalibus Conciliis editis specialibus, vel generalibus constitutionibus, & ordinationibus contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit Sede indultum quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Cæterum quia difficile foret præsentes literas ad singula loca vbi opus fuerit deferre, volumus, & dicta auctoritate decernimus, quod earum transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis & sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides in iudicio, & extra adhibeatur, quę ipsis originalibus adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Executorum deputatio & facultates.

Clausulæ derogatoriæ.

Datum Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris, die decima Iulij, millesimo quingentesimo septuagesimo quarto, Pontificatus nostri Anno Tertio.

X.

Indictio Sancti Iubilei, pro visitantibus Basilicas SS. Petri, & Pauli, ac Sancti Ioannis Lateranen. & B. Mariæ Maioris de Vrbe, Anni 1575.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

DOMINVS, ac Redemptor noster Iesus Christus, qui pro ineffabili charitate sua serui formam accipiens, acerbissimam Crucis mortem subire dignatus est, vt Deo patri genus humanum reconciliaret, atque in sortem hęreditatis æternæ donaret, volens nostræ plenius succurrere imbecillitati, & donum hoc pretiosissimo ipsius sanguine acquisitum copiosius cōmunicare, ne elapsis post regenerationis lauacrum opportunum eiusdem diuinæ misericordiæ deesset subsidium, Beato Petro Apostolorum Principi, eiúsque deinceps successoribus suis in Terris Vicariis Sanctæ Catholicæ Romanæ Ecclesiæ (quæ cæterarum omnium caput, mater, & magistra est) potestatem dimittendi peccata plenissimam reliquit, ac thesauro præterea immenso meritorum eiusdem passionis (cui etiam Gloriosissimæ semper Virginis Mariæ omniúmque Sanctorum merita accedunt) ideirco ditauit Ecclesiam sponsam suam, eúmque prædictis Beato Petro, & successoribus dispensandum commisit, vt eo cæteri fideles pro temporalibus pœnis ex remissis culpis sæpius remanentibus ad satisfaciendum adiuti, ad percipiendos cœlestis gratię fructus expeditiores redderentur. Quarum rerum consideratione adducti, diuinęque bonitatis exuberantia confisi Romani Pontifices prædecessores nostri, animarúmque saluti toto animi sensu prospicientes, pro facultate dispensandi thesaurum prædictum illis credita, Sanctum Iubileum statutis annis, Priores quidem longioribus interuallis, alij verò breuioribus, & posteriores vigesimo quinto quoque anno celebrandum decreuerunt, quo scilicet tempore idem Ecclesiæ thesaurus ad salutarem eorum lætitiam depromeretur, qui ea causa Almam inuiserent Vrbem, quam prædictis Princeps Apostolorum, & doctor gentium, totque deinceps Christi Martyres suo sanguine consecrarunt. Quocirca dictorum prædecessorum pium saluberrimúmque institutum secuti, de fratrum nostrorum assensu Iubilei celebra-

Cum Iubilæum in ea haberi debeat Ciuitate quæ dignitate cæteris præstet id quod iam præstita solennitas suo veluti iure poscere, videtur consequens est vt Romæ celebrari debeat. Ita enim fiet vt in ea habeatur ciuitate quæ sicut olim sub Imperatoribus cunctis gentibus dominabatur ita nūc sub vero cælestique Imperatore Christo saluatore nostro & eius Vicario,

Pontifice ſcilicet Romano in animos quoque ipſos Dominium obtinere demonſtratur, Locuples eſt Roma ſingulari theſauro pretioſarum reliquiarum quæ Chriſtianæ religionis feruorem accendant, & Martyrum monumentis quibus piè oblectantur hominum mentes. De his conſule Thomam Treterum.

tionem proximè ſequenti anno, milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimoquinto, primis veſperis, quæ vigilia eſt diei Feſti proximè futuri Natiuitatis Domini noſtri Ieſu Chriſti, incipiendam, & per totum annum ipſum finiendam, vniuerſo Chriſtiano populo quanto maiore poſſumus animi gaudio indicimus. Quo quidẽ anno durante, qui verè pœnitentes & confeſſi, Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum Baſilicas, & Sancti Ioannis Lateranenſis, ac Sanctæ Mariæ Maioris in Vrbe Eccleſias triginta continuis, vel intermiſſis diebus ſemel ſaltem in die, ſi Romani, vel vrbis incolæ fuerint, ſi vero peregrini, quindecim diebus deuotè eodem modo viſitauerint, ac pro ipſorum totiuſque Chriſtiani populi ſalute pias ad Deũ preces fuderint, pleniſſimam omnium peccatorum ſuorum Indulgentiam, & remiſſionem, quemadmodum etiam prædeceſſores noſtri conceſſerunt, conſequentur. Et qui poſt iter ad Vrbem huius deuotionis cauſa ſuſceptum, illud proficere ob aliquod legitimum impedimentum non potuerint, aut in morbum inciderint, & ſiue in via, ſiue in Vrbe ipſa ab humanis exceſſerint verè pœnitentes, & confeſſi, hos quoque pro eorum pia, ac prompta voluntate ipſius Indulgentiæ, ac doni participes fieri volumus. Monemus itaque & hortamur omnes Chriſti fideles, qui ſacro huic cœtui intereſſe poterunt, vt humanæ vitæ miſerias, ſæculi huius vanitatem, dierúmque paucitatem, qua ad mortem, & diſtricti examinis diem aſſiduè properamus contra vero immenſa cœleſtis vitæ gaudia, ſummam fœlicitatem perpetuã æternamque beatitudinem attentè conſiderantes, & animo reuoluentes, ita conſcientias ſuas examinare, & omnium peccatorum vitiorùmque maculis, & ſordibus purgare ſtudeant, ſimulque bonis, & ſanctis operibus, atque Orationi adeo intenti ſint, vt tanti huius gaudij, & Eccleſiaſticorum munerum largitionis verè participes fieri, & in altero poſtea ſæculo præmium vberrimum conſequi mereantur. Quare mandamus omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum prælatis, vt ſuos quiſque populos diligenter curent ea omnia edocendos, quæ ad remiſſionis, & Indulgentiæ prædictæ adipiſcendæ præparationẽm fuerint opportuna, debita in eos pietatis, & miſericordiæ opera exercendo. Rogamus quoque in Domino chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Maximilianum Rom. Regem in Imperatorem electum, ac Reges, & Principes omnes Chriſtianos quo magis merita ipſorum in fouenda hac peregrinantium pietate apud Deum creſcant, & tanti tamque boni operis participes efficiantur, vt viarum ſecuritati ad eorundem peregrinorum commodum proſpicere, egentibúſque beneficio, & eleemoſynis ſuccurrere velint. Vt autem præſentes literæ in omnium notitiam facilius perferantur, volumus earum exemplis, etiam impreſſis manu Notarij publici ſubſcriptis, ac perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ ſigillo munitis eandem prorſus fidem haberi, quæ haberetur ipſis præſentibus, ſi exhibitæ forent, & oſtenſæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ, milleſimo quingenteſimo quarto, ſexto Id. Maij, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

Gregorij Temporibus Iubilæi indicta eſt celebratio quæ prioribus omnibus tum peregrinorum frequentia, tum Chriſtianorum omnium applauſu ſolennior atque plauſibilior viſa eſt. Rerum geſtarum ſeriem ſparſim illis temporibus ab his, vel qui vrbem viſitabant vel à reducibus ſumma mentis ex conſcientiæ alacritate in patriam acceptam legimus. Compendioſè tamen quædam de iubilæi inſtitutione, ceremonijs & fructibus adferam quæ ex prioribus iubilæis à Patribus Romanæ Eccleſiæ iampridem celebratis didici. Sunt qui putent apud Polidorum Virgilium, & Nauagerium edocti Bonifacium Iubilæi indulgentias & ritum inſtituiſſe verum ne nos quoque huius eſſe ſententia iudicemur, præmittendum eſt prorſus quidem quando haberi cœperit ignorari, quod tamen Bonifacij tempora multis annorum curriculis quamquam non eadem qua poſtea ſolennitate in vſu fuerit, & à pluribus fide dignis ſenioribus (id enim magna diligentia perquiri curauit) Bonifacius ipſe acceperit, & diplomate ille quod de ipſo iubilæo edidit, haud obſcurè deſignauit. Habet enim hæc verba, Antiquorum habet fida relatio, quod accedentibus ad honorabilem Baſilicam Principis Apoſtolorum de vrbe conceſſæ ſunt magnæ remiſſiones & indulgentiæ peccatorum. *In his controuertitur difficultas, nec in antiquitate, iubilæi authoritas conſiſtit, ſiquidem*

stit, siquidem illum inductum fuisse existimo secundum rerum & temporum vtilitatem. IVBILEI *autem præstantiam antiquissima est ex veteris & noui testamen pagina, videturque cœpisse in ipsius nascentis orbis initio cum dulci fruerentur mentium* IVBILO *protoparentes nondum tenebris peccatorum excæcati. Ipsa quoque* IVBILEI *antiquitas comprobatur, quod & in lege naturæ videatur adumbrari. Nam, vt locupletissimi testes sunt Eusebius & Beda, anno quinquagesimo (quem appositè* IVBILEO *conuenire superius, idemq; non insuauiter iterabitur inferius) peracto vniuersali cataclysmo: Noe ex arca prodiit, & Deus tam benignum sese humano generi exhibuit; vt eius amore non cunctis viuentibus modo benedixerit: sed etiam cum eo illud inierit fœdus: vt in posterum mundum hunc diluuij aquis se nunquam summersurum, sit pollicitus.*

Tertio id ipsum hinc quoque conuincitur manifestè, quòd in lege Mosis IVBILEVS *ipse præclaro typo demonstretur. Etenim cùm Deus ea, quæ ad quinquagesimi anni requiem pertinebant, in sacro Leuitico disposuisset, si quemadmodum scriptura docet, omnia in figura contingebant illis, quid aliud intelligi volebat, nisi verum sacrúmque nouæ legis* IVBILEVM*? Neque enim obstare putandum est, quòd hic non pro quinquagesimo anno tantum, sed pro centesimo, trigesimotertio, atque vigesimoquinto institutus sit, ille solum haberetur quinquagesimo. Non enim videtur necessarium, vt figura omni ex parte figuratum demonstret, aliòquin neque aeneus serpens Christum, neque rubrum mare baptismum, neque Isaac & Ismael (vt cætera omittamus) duo designassent testamenta. Cùm tamen id, tam Euangelio, quam Paulinis Epistolis, apertissimè contradicat. Huc accedit, quia sat esse videtur, vt in præcipuis conformentur mysteriis, quod* IVBILEO *nostro respectu antiqui* IVBILEI *conuenire, sit cuilibet vtrumque accuratè contemplanti compertissimum.*

Demum ne pluribus agamus rationibus IVBILEVM *antiquius exordium habuisse ex quibusdam Christi gestis dilucidè conijci potest. Primum quidem, quoniam in mundum veniens, illum modo quodam instituit. Nam, vt id clarissimis ostenderetur indiciis, voluit gaudium illud magnum, quod commune foret omni populo, ab Angelo pastoribus nunciari, & à cœlestium spirituum multitudine gloria in altissimis Deo, & in terra pax bonæ voluntatis hominibus cani. Atqui hæc omnia ceu quædam ipsius* IVBILEI *effecta, functionésque esse luce clarius comprobantur. Etenim si vnquam ob meliorem, meritisque cumulatiorem subditorum vitam gaudendi occasio offertur ecclesiarum pastoribus, eo præsertim tempore offerri ex his, quæ mox dicturi sumus, manifestum efficietur. Exultant populi, quod per graui criminum onere subleuati in sanctitate & iustitia Deo coram ipso deseruiant. Quo fit, vt, quoniam bonis eorundem fidelium operibus glorificari dicitur: gloria sit Deo in altissimis: Sed in in terra pax bonæ voluntatis hominibus, quòd à culpis omnibus prorsus absoluti, atque à pœnis cunctis erepti, cum Deo, cum proximo, cúmque seipsis pacem habere dicantur. Adhæc cùm Magdalenæ, & adulteræ peccata pepercisset: necnon cum latroni nulla satisfactionis facta mentione pollicitus esset paradisum: quid aliud intelligendum putamus, nisi quòd, quemadmodum & supra dicebamus, ipse veri absolutissimique* IVBILEI *auctor iam* IVBILEVM *celebrare, ipsumqué aliis prædicare cœpisset? Qua etiam de causa, nimirùm vt scirent omnes verum iam adesse* IVBILEVM*, omnes quotquot sub grauissima criminum sarcina laborarent, vt ad se pergerent (quod eos leuare, & reficere, atque veram ipsorum animabus requiem donare vellet) alliciebat. Cum ergo (vt quàm paucissimis quæ diximus, colligamus) sacer* IVBILEVS *antiquissimus sit, quæ autem antiqua sunt (si spiritalia fuerint) digniora censeantur, profectò fieri non potest, vt non sit* IVBILEVS *ipse dignissimus.*

Iam non exspatiabor in amplissima illa Indulgentiarum Iubilæi materia, admiratur potius illos cœlestes thesauros qui largiuntur iis qui purè & sincerè cum nitido mentis candore adpræstitere quæ ad hos fructus consequendos proponuntur, Quare & quando à centesimo ad quinquagesimum & deinde ad vigesimum annum Iubilei annus reuocatus sit superius diximus, solis tam solennibus ceremoniis inhæremus quæ non carent mysteriis vt pulchrè tradit, Angelus Peritinius Ord. Præd. Theologis. Appropinquante (inquit) iam sacri IVBILEI *anno, in iocundissimo admirabilis Ascensionis Domini nostri die, non absque magna solennitate in D. Petri Ecclesia: atque tam latino, quàm vulgari, communique sermone, in duobus suggestibus summorum Pont. leguntur diplomata, quibus sacer indicitur* IVBILEVS*. Mox quatuor Vrbis locis affiguntur. Nunciatur ergo ipso Ascensionis die* IVBILEVS*: non quidem ea tantum de causa, quia Deus* IVBILEI *anno sese benigniorem præstiturus sit, quemadmodum*

modum & cœlum Ascensionis tempore serenius, magisque atris nubibus cernitur expurgatum sed etiam quia non parum videatur ea die delineari IVBILEVS, vt ex plurium à seruitutis iugo liberatione, ex magnifica munerum largitione, atque ex communi fidelium lætitia suaderi potest. Porrò Latino ac materno idiomate diplomata illa publicantur, non tantum vt a doctis pariter & indoctis, ab Italis simul, & ab aliis, quot quot Latino vtuntur sermone, probè intelligantur, verumetiam vt aliorum quoque idiomatum cuncti homines (alio enim modo apud quoslibet loquuntur periti alio verò imperiti) hoc sibi quoque concedi cognoscant. Moxque in quatuor Vrbis singularibus locis IVBILEI affigi iubentur diplomata, vt significetur Christianos quoslibet à quatuor mundi plagis, scilicet ab Oriente, ab Occidente ab Austro, & ab Aquilone Romam ad ipsius IVBILEI peragenda solennia conuocari.

Secundum verò ceremoniarum genus est, quòd vbi tempus quo inchoari debet sanctus IVBILEI annus, aduenerit: in natiuitatis Domini vigilia mirabilis instituitur processio communisque supplicatio, ad quam: præter ingentem vtriusque sexus multitudinem, conueniunt omnes principum Oratores, omnes Romanæ curiæ præpositi, omnes vrbis Magistratus sacrum illustrissimorum Cardinalium collegium, necnon sanctissimus Christi Vicarius Pont. Max. Inchoatur ergo in natiuitatis Domini nostri vigilia IVBILEVS ea præsertim de causa, quod veteris legis status, cuius imaginem gerit sacri aduentus decursus, (hanc enim olim regem Messiam tunc inuocamus, vtquè iam veniat, iis, ac similibus verbis deprecamur: Domine præstolamur aduentum tuum, vt citò venias, & dissoluas iugum captiuitatis nostræ) iam suum assecutus sit terminum: ac propterea quemadmodum pro synagoga habemus ecclesiam, pro prophetis Apostolos, pro sacrificiis sacramenta, & pro lege euangelium: ita etiam opus sit, vt pro veteri IVBILEO subrogetur, colatúrque eo potissimum tempore nouus. Vnde, cùm ipsius IVBILEI virtute, vberius, & copiosius auferantur iniquitates, mundanus seruilisque timor procul pellatur, & diuinum gratiæ regnum, quod in Dominica oratione petimus aduenire, extendatur, latiúmque videatur sumere incrementum, non sine ingenti lætitia, magnóque iubilo canitur, Iudea Hierusalem cras egrediemini & Dominus erit vobiscum. Rursus: Crastina die delebitur iniquitas terræ, & regnabit supper nos saluator mundi. Porrò processio illa insignis celebratur, vt hinc agnoscatur quanta charitatis concordia coniungi deberent, quicunque præclarissimo Christiani nomine gloriantur, vna cum suo ipsorum Præside, Pontifice videlicet Romano, illius sanctissimi anni atque sacri IVBILEI Romæ interesse solenniis

Sed tertium ceremoniarum genus est, quod Summus Pontifex sacris indutus vestibus magna cum maiestate ad sanctam D. Petri portam precedens, malleúmque tenens eam tribus ictibus aperit. Quo in loco non inane fuerit diligenter animaduertisse, portam illam haud immeritò sanctitatis nomine insigniri. Quicunque enim per eam: vt conuenit, ingrediuntur, à peccatorum omnium inquinamentis dubio procul emundantur. Scriptum namque est: Hæc porta Domini, iusti intrabunt in eam. Et eodem in loco: Aperite mihi portas iustitiæ, & ingressus in eas confitebor Domino Neque enim ignoramus hæc sacræ scripturæ loca in ipsius portæ reseratione à Summo Pont. decantari, atque propterea non ineptè in hanc sententiam vsurpari posse. Si ergò per eam ritè ingredientes à criminum sordibus expiantur, si iusti tantum per ipsam pariter intrare debent: etsi propterea porta iustitiæ nuncupatur (neque obstat sacri eloquii tropus, quo plurali nomine pro singulari vtimur) nonne sancta congruenter nuncupetur? Sed eam quoque ob rem sanctitatis nomine appellatur, quòd supernæ ciuitatis aditum, ceu figura quadam insinuare videatur. Cùm autem ciuitas illa tam sancta sit, vt nihil coinquinatum, nihil immundum, sicut in Apocalypsi dicitur, in eam ingredi possit, atque sancta sanctorum nonnunquam appelletur: cumque propterea & ipsius portæ maxima sint sanctitate prædita: iure sanè factum est, vt porta illa sancta nominetur. Tandem hac quoque de causa eo nomine illam designari crediderim, quòd speciali benedictione, lustralis aquæ (quam benedictam meritò nuncupamus) aspersione, aliisque pluribus ritibus, vt ex ceremoniis, quibus anno 1525. cum ea clauderet, vsus est Clemens huius nominis vii. elici potest, materia illa, quæ claudenda est, Deo Opt. Max. dicatur. Quo fit, vt nemini mirum esse debeat, si Christianorum plerique per eam ingredi non audeant, nisi prius genu flexi pias preces effuderint: si postes religiosè deosculentur, si lapides, lateres, calcem, vbi aperitur, tanta pietate colligunt, serico inuoluunt, lætique domum deferunt. Quæ enim Deo dicata fuerint, vt suprà comprobatum est, sancta

sunt:

sunt, suáque propterea veneratione digna.

Aperitur autem porta illa in ipsius anni sancti inchoatione, primo quidem, vt intelligatur eo anno nulli non patere Ecclesiam, nulli, si IVBILEVM *lucrari velit, eius ingressum denegari. Cum enim apud Christianos olim in vsu fuerit, quod à multis relatum est, & in sacris canonibus fieri præcipitur: vt quicunque in grauia quadam prolaberentur facinora, ex ecclesiæ limitibus pellerentur, & quousque demandatas pœnitentias absoluissent, ipsius ecclesiæ ingressus penitùs interdiceretur. Vbi verò eas peregissent, sicq; scelera illa existimari possent expiasse: ad ecclesiam redire, atque in eam ingredi permitterentur.*

Porro à summo totius Ecclesiæ Antistite porta sancta reseratur, vt significetur ipsum tantùm illius ditissimi thesauri habere claues, eiúsque ianuam aperire, & quatenus expedire ei videtur, ex eo subditis suis elargiri posse. Quo fit, vt non incongruè, quantum ad rem hanc de ipso dici possit: Aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit. *Rursus in materiali Ecclesia, vt ex iis, quæ in ipsius Dedicatione, dedicationisque solemniis leguntur, colligi potest, modo quodam supernam ciuitatem adumbrat. Petro autem eiúsque successoribus illius cælestis Ciuitatis à Domino collatæ fuerint claues (ei namque dictum est:* Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam &c. Et tibi dabo claues regni cœlorum) *nonne ratio poscit, vt ille huius templi portam aperiat, cui collatæ fuere ipsius cælestis regni claues.*

Neque autem putandum est absque mysterio portam illam tribus ictibus à Pontifice Max. sacri IVBILÆI *tempore aperiri. Primo enim id arbitror ea fieri ratione, vt significetur Summ. Pont. thesaurum cum iis Christianis eo tempore communicaturum. Nam si terrarum orbis, communi Cosmographorum consensu, tribus partibus, nimirum Europa, Africa, & Asia, diuiditur, in his omnibus Christiani aliqui inueniuntur: profectò, cum sacer* IVBILEVS *cunctis, qui Christo nomen dedere, in fidei & charitatis vinculo coptesè, condonari debeat, eisq; propterea ditissimus ille thesaurus omnibus impartiri, non irrationabiliter statutum est, vt totidem percussionibus ianua illa in ipsius* IVBILEI *anni exordio cunctis, quotquot adesse possent, spectantibus reseretur. Deinde neminem pium latere arbitror tam admiranda esse sacri* IVBILEI *solennia, vt eius causa, qui in cælo, & qui in terra, necnon & qui in purgatorio sunt, maximo afficiuntur gaudio: sicque tribus personarum generibus idem pretiosum ecclesiæ ærarium modo aliquo erogetur, id quoque sensibili quodam signo innueretur: porta illa trina mallei percussione conuenit aperiri. Sed si absque fide, spe, & charitate prædictum indulgentiarum thesaurum impossibile est cuiquam communicari, nequaquam inaniter philosophari censendus esset, qui diceret, idcircò etiam eadem porta tribus ictibus patefieri: quo, quid ad ipsius thesauri participationem potissimum requiratur, insinuetur.*

Quarto verò loco psalmi, hymni, & antiphonæ quædam ex diuinis deprompta eloquiis interim magno iubilo à clero decantantur: non solùm eam ob rem, vt insinuetur quanta angelorum, cæterorúmque, sanctorum lætitia in triumphante Ecclesia sacer recolatur IVBILEVS, *aut ea de causa, vt quicunque ceremoniis illis præsentes fuerint, rectè intelligant, quàm religiosè ac piè debeat in militante ecclesia à Christifidelibus celebrari: sed ob illam maximè, vt diuina eiusdē* IVBILEI *significentur, atque agnoscantur mysteria.*

Verum, cùm quatuor ecclesias vrbis sanctis stationibus destinatas visere iubeantur quicūque IVBILEI *participes fieri concupiscunt: & in earum qualibet porta illa, quæ meritò sancta dicitur, debeat aperiri: ad hoc exercendum munus (propterea quod qui per alium facit, vt ex Aristotele, dicitur, De regulis iuris, per seipsum facere videatur) suos destinat legatos, vt hoc quoque pacto, & maxima prorsúsque insolita ipsius thesauri insinuetur erogatio: & eos omnes, præsertim qui ecclesias illas adierunt: sanctorum meritis, quemadmodum in sua extrauagante innuit Bonifacius 8. ditiores fieri designetur.*

Quintum demum ceremoniarum genus est, quod porta illa: quæ adueniente IVBILEI *tempore à Summo Pontifice apperiri consueuisse dicebatur, ipsius* IVBILEI *anno peracto, non absque solēnitate clauditur ab eodem. Faxit Deus Opt. Max. vt hæc cum lectoribus piis atque Catholicis anno M. D. C. experiri occulatissimè & dignissimè possimus.*

XI.

Contra dantes vel recipientes pro obtinenda aliqua gratia apud sedem Apostolicam.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

Anathemate damnauit Bonifac. 8. recipientes & dantes munera in gratiam consequendi aliquid à Sede Apostolica.

AB IPSO Pontificatus nostri principio quàm maximè possumus enitimur atque contendimus, vt domus & curia nostra à sordibus expurgetur: Cum salubri consilio incumbens fel. recor. Bonifacius Papa viij. excommunicauit & anathematizauit omnes Clericos, religiosos, & laicos vtriúsque sexus, siue familiares Curiæ, siue vndecúmque alios, qui aliquod pactum facerent, seu quid paruum vel magnum promitterent, vel promissione occulta vel manifesta, siue sub verbis generalibus & plenè non expressis, siue specialibus & apertè expressis facta, quicquam darent aut reciperēt pro iustitia, siue gratia, siue pro se, pro alio, in causis vel iudiciis, seu alias per literas Apostolicas, & quibuscúnque aliis modis apud Sedem Apostolicam obtinenda, & eam sententiam ad promittentes, & acceptantes, dantésque & recipientes duxit extendendam: Illos etiam qui sibi intra triduum non renunciarent eum, quem in culpa esse scientes, vel alicui per quem ad se fideliter referretur, simili voluit sententiæ subiacere: Ac decreuit, vt nullus hanc incurrens excommunicationis sententiam, absque speciali mandato sub absolutionis beneficium valeret obtinere, nisi in mortis articulo constitutus: Sed nec quisquam admitteretur ad absolutionis gratiam, nisi prius erogatum esset pauperibus quantum illis dedissent. Iustitiæ verò, siue gratiæ expeditiones sic obtentæ nullius prorsus essent roboris, vel momenti: & scienter illis vtentes simili sententia innodauit: ac reseruans sibi absolutionem eorum cum prædictis, ad pœnas similes in omnibus obligauit. Sed hoc scelus ita hodie in mores inductum est, vt plerique, cupiditate improbi quæstus potentiorum suffragationibus adnixi, huiusmodi negotiorum expeditiones hac illac conquirentes turpissimè nundinentur. Alij alios, quos gratia præstare arbitrantur, donis pollicitationibus, ambiant. Quidam etiam se talium operā atque industriam pretio & muneribus quæsisse affigant. Quæ cum pessima sint, & Curiæ prædictæ existimationem grauissimè offendant: in eos qui talia agunt animaduertendum fore arbitrati, Constitutionem prædictam cum suis censuris & pœnis omnibus innouamus: eásdemque omnes extendimus ad audentes qualecunque horum facinorum quæ adscripsimus, dantésque illis & aliis supradictis auxilium, consilium, vel fauorem. Quin etiam eos omnes omni beneficio, & officio ecclesiastico & sæculari, siue temporali siue perpetuò ipso iure priuamus, ac priuatos esse declaramus, & præterea infamia subiectos perpetuò, ac inhabiles ad illa & alia esse volumus. A quibus etiam, prout quæque res, erit, tales pœnæ exigantur, quæ cæteris sint exemplo. Illis tamen qui rem adhuc incognitam, complicésque, fautores, & socios retexerint, impunitas concedatur.

Expeditiones simoniacè adeptæ annullantur. Confirmatio constitutionis Bonifacij VIII.

Augentur pœnæ in ambientes precio officia gratias Apostolicas.

Datum Romæ apud sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo septuagesimo quarto, Non. Nouembris, Pontificatus nostri Anno Tertio.

XII.

Iubilei anni Sancti pro Catholicis Anglis.

GREGORIVS Papa XIII. Vniuersis Christifidelibus præsentes literas inspecturis salutem, & Apostolicam benedictionem.

Temporibus Iubilaei Pij Catholici apud Anglos metu machinationum quæ sæuissimè erant in eos qui antiquum Christianæ religionis affectum spirabant non poterant ad limina Apostolorum properare. Totoculi, tot, ora, tot hostiũ in-

SALVATOR Dominus noster Iesus Christus Dei filius, qui sui preciosissimi sanguinis effusione de manibus aduersarij nostri, quærentis quem deuoret, nos eripere dignatus est, ad hoc nobis licet immeritis vices suas committere hac ligandi, & soluendi potestatem tradere voluit, vt pro gregis Dominici salute, hos potissimum accepto remissionis tempore, & Anno Iubilei Apostolicos cogitatus plenius effundamus. Hinc est, quod cum, sicut accepimus, Christifideles, Catholici Angli, tum existentes in Anglia, tum extra Angliam per varias regiones dispersi, ad percipiendos præsentis anni Iubilei fructus Romam venire nequeant, illi quia non habent liberam ex Anglia egrediendi potestatem hi quia pro fide Catholica exules, & bonis priuati, non possunt, tam longi itineris impensas, & labores sustinere, vel alia habent, eaque iusta impedimenta: Propterea nos pro vniuersalis Pastoris officij debito, paternaque erga Christianos omnes charitate illorum animarum saluti prospicere volentes, omnibus vtriusque sexus Anglis Catholicis prædictis verè pœnitentibus, & confessis, quod in locis, vbi eos esse contigerit, quatuor Ecclesias

ecclesias si tot adfuerint, sin minus tres, vel duas, & earum singulas, vel vnam tantum vbi plures non fuerint, quindecim vicibus Religiosè visitauerint, ac Omnipotenti Deo preces deuote effuderint, & alia in literis nostris indictionis Anni Iubilei contenta adimpleuerint: qui vero in Anglia vbi nulla Ecclesia, vt accepimus, publicè permittitur Catholico more Deum adorari, vel alibi, vbicunque fuerint, quouis legitimo impedimento detenti, iuxta præscriptum prudentis Confessoris pro cuiuslibet statu, & conditione, ac loci, & temporis ratione habita faciendo, & operando, vel si Confessoris copia haberi non poterit, cum vera cordis contritione, Rosarium seu Coronam quindecies Beatę Marię Virginis deuotè recitando, omnes, & singulas Indulgentias, & peccatorum remissiones, etiam plenarias consequantur, & eorum quilibet consequatur, quas consequerentur, & consequi possent si in hoc præsenti anno Iubilei, diebus, ad id statutis quatuor ad id deputatas Basilicas, & Ecclesias Almę Vrbis, & extra illius muros pro quibus visitandis Iubileum & indulgentię prędictę concessę sunt, personaliter visitarent, & eorum cuilibet visitaret, Et ad effectum huiusmodi Confessores, Presbyteros, sæculares vel cuiusuis ordinis regulares, qui confessionibus eorum diligenter auditis eos, & eorum quemlibet a quibusuis peccatis, criminibus & delictis quantumcunque grauibus, & enormibus etiam Apostolicæ Sedi reseruatis etiam in Bulla cœnæ Domini contentis, iniuncta eis pœnitentia salutari, absoluere possint, eligere valeant, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & indulgemus. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod præsentium literarum exemplaribus, etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem vbique fides adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die trigesimo Martij, millesimo quingentesimo septuagesimo quinto Pontificatus nostri anno tertio.

Idcirco Gregorius summus Pontifex illis largitur inbilei fructus in patria consequi. Cùm enim bellorum ac religionis tumultus impedimento sunt quominus fideles peregrè proficiscantur solet Romanus Pontifex ea etiã absentibus erogare vt tam optato bono perfruantur.

XIII.

Confirmatio Priuilegiorum Franciscanorum fratrum de obseruantia ac Sanctæ Claræ & tertij ordinis de Pœnitentia.

Gregorius Papa XIII. Ad perpetuam rei memoriam,

Ex benigna Sedis Apostolicæ prouisione prouenire dignum est, vt personæ Deo deuotæ sub regulari castimonia Domino militantes pia deuotione proficiant, vnde Romanus Pontifex quandoque per prædecessores suos pro religionis conseruatione, & augmento, ac personarum earundem quiete, & commodo concessa approbat, & innouat ac approbata & innouata Apostolica auctoritate communit. Sane pro parte dilecti filij Christophori de Capite Fontium moderni Generalis ministri ordini Fratrum Minorum de obseruantia nobis nuper expositum fuit, quod cum inter operarios, qui ad excolendam vineam Domini Sabaoth Dei gratia ordo ipse fratrum minorum magnos probitatis, & doctrinæ, ac animarum fructus semper olim attulerit, & quotidie afferre conetur, & exinde pro suis sanctis studiis, honestisque laboribus, proque salute animarum, ab Apostolica Sede, cuius continuè pacem, & dignitatem ordo idem fortiter tutatus est, tam spiritualia quàm temporalia subsidia, ornamentaque acceperit, & accipiat, quibus & sua sancta officia, ac vitam suam regularem faciliùs, atque magis expeditè transigere possint, & cæteræ religiosæ personæ, ordinesque alij exemplo ipsorũ promptiores, alacrioresque ad sua officia persoluendam reddantur, cumque etiam ex ipsius sedis prouisione, ac benigna dignatione prouenire dignoscatur, vt Romanus Pontifex quandoque prædecessorum suorum Romanorum Pontificum gesta innouet, ac Apostolica Auctoritate innouata, & restaurata muniat & fulciat, & in pristinum statum reponat, ac reducat, necnon propterea nonnulli Romani Pontifices prædecessores nostri nonnullas gratias concessiones, indulgentias, peccatorum remissiones, absolutiones etiam plenarias, libertates, prærogatiuas, fauores, immunitates, exemptiones, declarationes, facultates, ac omnia & singula priuilegia, & indulta tam spiritualia, quàm temporalia, etiam per signaturam, aut per oracula vi-

Christophorus de Capite fontium Generalis Minister ordinis fratrum Minorum confirmationem priuilegiorũ à Pontificibus concessorũ postulat.

uæ vocis tam pro foro conſcientiæ, quàm foro fori, tam prædictis fratrum minorum, quàm Sanctæ Claræ, ac tertio de pœnitentia nuncupato ordinibus, illorúmque ſuperioribus fratribus, monialibus, & ſororibus, ac vtriuſque ſexus perſonis, & Monaſterijs, Domibus, eccleſiis, & locis quibuſcunque dictorum ordinum nunc & pro tempore exiſtentibus in genere vel in ſpecie, etiam per modum communicationis ſiue extenſionis priuilegiorum inter ſe, ac etiam cum alijs quibuſcunque ordinibus mendicantibus, & non mendicantibus conceſſerunt, aut iam conceſſa confirmarunt, & approbarunt: prout in ſingulis proceſſibus, & literis eorundem prædeceſſorum deſuper confectis plenius dicitur contineri. Cum autem, ſicut eadem expoſitio ſubiungebat, illa quæ ſæpius apoſtolica auctoritate prælata munita exiſtunt maiorem obtineant roboris firmitatem, dictuſque Chriſtophorus Miniſter Generalis cupiat priuilegia, facultates, conceſſiones, indulta diſpenſationes, & ſingulas alias huiuſmodi etiam per nos approbari, innouari & cōfirmari, pro parte eiuſdem Chriſtophori nobis fuit humiliter ſupplicatum, vt eiſdem priuilegiis, immunitatibus, exemptionibus, libertatibus fauoribus, conſeruatorijs, declarationibus facultatibus, diſpenſationibus, gratiis, conceſſionibus, indulgentiis, indultis pro illorum obſeruantia noſtræ approbationis robur adijcere, aliaque in præmiſſis opportunè prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur, qui omnium votis præſertim illis, quibus ſub ſuaui religionis iugo diuinis laudibus, & Chriſtianæ religionis augmentum incumbentium perſonarum tranquillitati, & commoditati conſulitur, libenter annuimus, eaque fauoribus proſequimur opportunis, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, præmiſſa ac omnia ſingula alia priuilegia, immunitates, exemptiones, libertates, prærogatiuas, fauores conſeruatorias declarationes facultates, diſpenſationes, gratias, conceſſiones, indulgentias, & indulta ſpiritualia, & temporalia etiam per modum communicationis & extenſionis inter ſe, & cum alijs ordinibus mendicantibus, & non mendicantibus, eidem fratrum Minorum regularis obſeruantiæ, ac Sanctæ Claræ, & de pœnitentia tertio ordinibus etiam in congregatione ſub trium votorum ſubſtantialium profeſſione & eorundem ſuperiorum ordinis minorum regularis obſeruantiæ huiuſmodi obedientia degentibus, ipſorúmque Superiorum fratribus monialibus ſororibus ac vtriuſque ſexus etiam ſingularibus perſonis, necnon monaſteriis Domibus, Eccleſiis, & locis quibuſcunque in genere, & in ſpecie, etiam per ſolam ſignaturam, etiā viuæ vocis oraculo, vt præfertur aut alias tam præfatos, ac quoſcunque alios Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros ac nos, & Sedem prædictam, quàm Imperatores, Reges, & alios Principes ſub quacunque forma, & expreſſione verborum conceſſa, ac etiam iteratis vicibus approbata, necnon cum omnibus, & ſingulis in eis contentis clauſulis decretis, & declarationibus ſingulas deſuper confectas literas, & in eis contenta, & inde ſecuta quæcunque illorum omnium tenores, & formas datas effectus, & decreta in illis appoſita ac ſi de verbo ad verbum infererentur præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes dicta auctoritate Apoſtolica tenore præſentiū ex certa noſtra ſciētia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, quatenus ſint in vſu, & ſacris canonibus & decretis ſacri Concilij Tridentini non aduerſentur, approbamus, & confirmamus, & innouamus, perpetuàmque roboris firmitatem obtinere & firmiter obſeruari, necnon ordinibus fratrum minorum regularis obſeruantiæ & Sanctæ Claræ, ac tertio de pœnitentia nuncupato etiam in congregatione ſub obedientia fratrum minorum de obſeruantia huiuſmodi degentibus Superioribus fratribus monialibus etiam tertiariis nuncupatis, Sororibus, Perſonis, Monaſteriis, Domibus, Eccleſiis, & locis præfatis, etiam per modum communicationis & extenſionis huiuſmodi ſuffragari, illiſque frui, vti, & gaudere quando & quoties opus fuerit, & poſſe, & debere in iudicio & extra, ac etiam in foro conſciētiæ in omnibus, & per omnia, perinde, ac ſpecialiter & expreſsè eiſdem fratrum minorum, ac Sanctæ Claræ, & tertio de pœnitentia nuncupato ordinibus conceſſa fuiſſent, decernimus ſupplentes, omnes & ſingulos & alios quoſcunque defectus, ſi qui forſan interuenerint in eiſdem. Quocirca venerabilibus fratribus Cordubén. & Laodicen. Epiſcopis ac dilecto filio Curiæ cauſarum Cameræ Apoſtolicæ generali Auditori per eaſdem præſentes committimus, & mandamus, quatenus ipſi

Priuilegia fratrum Minorum de obſeruantia confirmata quatenus ſacris canonibus & Concilio Tridentino beneplacita & approbata ſunt

Duo Epiſcopi & generalis Auditor Cameræ Apoſtolicæ deputantur ad executionem huius conſtitutionis.

ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium seu alios faciant auctoritate nostra præsentes literas, & in eis contenta quæcunque plenum eorum effectum sortiri, illisque omnes, quos concernunt, pacificè frui, & gaudere. Non permittentes quemquam desuper per quoscunque quomodolibet indebitè molestari, contradictores quoslibet, & rebelles, etiam per quascunque, de quibus eis videbitur, censuras & pœnas ecclesiasticas, ac alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita cōpescendo, ac legitimas super his habendis seruatis processibus, etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij sæcularis. Non obstantibus præmissis ac constitutionibus, Super Cathedram, Bonifacij, & Dudum Viennen concilij, ac Clemētinæ, religiosi, de priuilegiis, & Dudum, de sepulturis, ac etiam Ex frequentibus, de sententiæ excommunicationis, ac extrauagante, Ad conditorem, Ioannis vigesimi secundi, cum aliis constitutionibus eandem prædictæ materiam extrauagantis tangentibus, seu concernentibus, ac regulis cancellariæ Apostolicæ editis, & in futurum edendis, ac piæ memoriæ Bonifacij Papæ Octaui etiam prædecessoris nostri de vna, & in concilio generali de duabus dietis editis, dummodo non vltra tres dietas aliquis præsentium vigore ad iudicium extrahatur, aliisque Apostolicis constitutionibus, ac prouincialibus, capitularibus, generalibus, & specialibus, constitutionibus, & ordinationibus etiam in vltimo generali Lateranen. concilio celebrato aliis conciliis editis, necnon statutis, & consuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis, etiam in forma breuis per Leonem decimum, Clementem septimum, Paulum tertium, Iulium etiam tertium, Paulum Quartum, Pium etiam Quartum prædictos, ac etiam Pium Quintum, & quoscunque alios Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac etiam nos, & Sedem eandem, etiam Motu proprio, ac scientia & potestatis plenitudine similibus, ac cum quibusuis irritatiuis, annullatiuis, cassatiuis, etiam priuilegiorum eorundem reuocatiuis, restrictiuis, reseruatiuis, exceptiuis, restitutiuis, declaratiuis, mentis attestatiuis, ac derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus efficacissimis, & insolitis clausulis quomodolibet etiam pluries concessis, confirmatis, & innouatis Quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, etiam quod in eis caueatur expressè, quòd illis nullatenus, aut non, nisi sub certis modo, & forma derogari possit, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita, obseruata, inserti forent præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis, habentes, illis etiam in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter & expressè derogamus: Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, cæterisque contrariis quibuscunque. Verum quia difficile foret præsentes literas ad singula quæque loca, in quibus fortè opus esset, deferri volumus, & pariter Apostolica auctoritate decernimus, quod illarum transumptis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, seu curiæ Ecclesiasticæ munitis, eadem prorsus fides in iudicio & extra illud adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die vigesimoprimo, Martij millesimo quingentesimo septuagesimo quinto. Pontificatus nostri anno tertio.

Clausula derogatoria.

Pōtificum diplomatibus derogatur.

XIIII.

Erectio Collegij Germanici Romæ sub regimine quinque Cardinalium protectorum & presbyterorum societatis Iesu.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

POSTQVAM

Germaniæ religionis & pietatis cultu semper claruit, nunc infuscatur hæreseos tenebris.

POSTQVAM Deo placuit omnipotenti, qui ex summa misericordia, & bonitate sua, vocat ea quæ non sunt tanquam ea quæ sunt, humilitatem nostram ad vniuersalis Ecclesiæ regimen vocare, ex quo tempore nos, eisdem adiuuante gratia, ea cogitare, & vrgere non destitimus, quæ sicut officii nostri ratio postulat, ad diuinum vbique cultum & ecclesiasticam disciplinam restaurandam & augendam animarúmque salutem procurandam maximè cognouimus pertinere. In primis verò animo recolentes amplissimam Germaniæ Prouinciam perpetuis superioribus sæculis inter cæteras fortissimæ ipsius nationis laudes, atque virtutes, tanto synceræ fidei, & Christianæ religionis cultu eminere solebat, vt reliquis Christianæ Reipublicæ partibus non minori exemplo, quam ornamento, atque decori esset, nunc tot tantisque in ea instinctu Satanæ excitatis de religione dissidiis in miserandum, in modum afflictam & deformatam esse, vt nemo vel mediocri pietate prædictus sine lacrhymis tam grauem animarum iacturam recordari, nedum intueri queat, eam præcipuè curam suscepimus, vt quibuscunque possimus modis, nullis laboribus, nullísve sumptibus parcentes apta sanandis illius vulneribus remedia adhibeamus. Ac præter alia, quæ & literis scribendis, & Nunciis in quasdam Germaniæ partes hac ipsa de causa mittendis; agere aggressi sumus considerantes fel. recordationis Iulium Papam III prædecessorem nostrum optimo quidē consilio Collegium in Vrbe alendorum, & latinis, græcis, hebraicisque literis, Logica, Physica, aliisque liberalibus disciplinis, & sacra demum Theologica, ac piis, & Christiano homine dignis moribus instituendorum Germanicæ nationis puerorum causa erexisse, vti ij nō per solum boni doctique euaderent, sed ad patriam remeantes, habendis concionibus, ac disputationibus, refellendis hæresibus fideique orthodoxæ veritati dilucidandæ, ac præterea exercendæ animarum curæ, aliisque piis, & sanctis operibus apti, & idonei essent, & quam maximum in Ecclesia Dei fructum ex se proferrent, tamen id eius cœptum atque conatum, tum propter obitum ipsius, tum ob varias quæ postea sequutæ sunt temporum & rerum difficultates, parum processisse, nullumque incrementum suscepisse, quin potius quasi destitutum, ac prætermissum esse, quoniam nec redditus vllus, nec quicquam fere certi attributum ei Collegio fuerat, & ob id exiguum admodum puerorum huiusmodi numerum præ magnitudine Prouinciæ & messis quæ in ea est, hoc tēpore ali & institui. Nos propterea ad opus hoc eidem nationi adeo vtile, & salutare totis viribus promouendum animum & mentem nostram conuertimus. Quocirca ad Dei omnipotentis laudem sanctæque ipsius Ecclesiæ incrementum, præcipuamque Germanicæ nationis salutem, & commodum, Motu proprio, & ex certa scientia nostra auctoritate Apostolica Collegium prædictum Germanicum appelandum renouantes illud rursus de integro in alma Vrbe nostra erigimus & instituimus, Volumusque in eo posthac non minus quàm centum pueros ex vniuersa Germaniæ. Septentrionalibusque illi adiacentibus regionibus colligendos, dictis scientiis ac disciplinis, necnon sacris canonibus institui atque erudiri. Ad quorum sustentationem redditus annuos decem millium aureorum ipsi Collegio attribuimus, quos ex Cameræ nostræ Apostolicæ pecuniis quotannis volumus numerari, distributa in menses singulos pro rata solutione, quo ad totidem redditum summa in bonis stabilibus eidem Collegio à nobis fuerit prouisum. Cæterum cum Societatis presbyterorum Iesu in hoc educandorum instituendorúmque puerorum munere diligentia fides integritas, & in aliis huiusmodi Collegiis & in hoc ipso satis cognita sit, atque perspecta, volumus idem Collegium atque Scholares sub ipsorum sicut adhuc fuit regimine institutione doctrina atque obedientia esse: Necnon Collegium ipsum illiúsque Rectores. Gubernatores, Magistros Præceptores, atque Scholares pro tempore in eo existentes, eorúmque bona mobilia, & immobilia cuiuscunque qualitatis & quantitatis, in dicta Vrbe vel extra ac alias vbique locorum consistentia, ab omni iurisdictione, correctione, visitatione, dominio, superioritate, & potestate pro tempore existentis Senatoris & Consulum, ac conseruatorum, & Reformatorum dictæ Vrbis, necnon Rectoris studij generalis aliorúmve quorumcunque Iudicum & Officialium in ipsa Vrbe, vel alias vbilibet constitutorum, Illáque ac in propriis eorum rebus & bonis cum

Iulius Tertius Romæ collegiū instituit in gratiam Germanicæ nationis, vt illis literis humanioribus, tum Philosophiæ atq; Theologiæ præceptis instituerētur pueri, quod tamen diu incultū ēporum iniuria, nūc opera Summi Pontificis Gregorij 13. & societatis Iesu Patrum multum commendatur.

Pro professorum & iuuentutis instituendæ substentatione decem millia' ducatorum annui reditus applicantur.

eis

eis contrahentes à solutione & exactione quorūcunque pedagij, gabellæ, bollettini decimarum, & cuiusuis alterius tam ordinarij quàm extraordinarij oneris, ex quacunque causa impositorum, & imponendorum eximimus & prorsus liberamus, ac sub beati Petri, & Sedis Apostolicæ, atque nostra protectione suscipimus, nobisque, & dictæ Sedi immediate subiicimus, ac liberos immunes & exemptos declaramus. Atque insuper eidē Collegio, & Scholaribus, Rectoribus, & Gubernatoribus, vt omnibus & quibuscunque priuilegiis, exemptionibus, libertatibus, facultatibus, & indultis, quibus Studium generale almæ Vrbis, & illius rector, Doctorésque, & in eo legentes quouis modo vtuntur, potiuntur, & gaudent, ac vti potiri, & gaudere poterunt quomodolibet in futurum non solum in eorum instar, sed æqualiter & pariter vti potiri, & gaudere valeant in omnibus, & per omnia concedimus, & indulgemus, illáque eis communicamus. Necnon Senatori, Consulibus, Conseruatoribus, Reformatoribus, Rectoríque, & aliis Iudicibus, Officialibus, & personis prædictis, ac pro tempore existenti Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Camerario, Præsidentibúsque, & Clericis Cameræ Apostolicæ, ac quibusuis Commissariis ad exactionem onerum præfatorū pro tempore deputatis, ne quarumcūque literarum eis sub quibuscunque tenoribus, & formis concessarum prætextu, Collegium Scholares, Rectores, & Gubernatores prædictos, seu eorum aliquem in præmissis quomodolibet molestent, seu molestari permittant, districtius inhibemus. Et præterea Regentibus, ac Superioribus dicti Collegij, cum assistentia tamen Cardinalium Protectorum, qui pro tempore constituti fuerint, seu alicuius eorum, vel de ipsorum consilio, & expresso consensu, illos quos in dicto Collegio, & alibi per debitum tempus studuisse, ac scientia, & moribus idoneos esse repererint, in prædictis facultatibus ad Baccalaureatus, Licentiaturæ, Doctoratúsque, & Magisterij gradus seruata forma Concilij Viennen. iuxta vniuersitatis eiusdem Vrbis consuetudinem seu alias promouendi, & ipsorum graduū solita insignia eis exhibēdi, Quodque in facultatibus supradictis sic promoti illas legere, & interpretari, ac de eis disputare, & quoscunque gradus, seu gradibus huiusmodi conuenientes actus exercere, ac omnibus, & singulis priuilegiis, gratiis, fauoribus, prærogatiuis, & indultis quibus alij in prædicta seu aliis vniuersitatibus, & alibi iuxta illius, & aliorum Vniuersitatum huiusmodi constitutiones, & mores, ad gradus prædictos promoti de iure, vel consuetudine vtuntur, potiuntur, & gaudent, ac vti potiri, & gaudere poterunt quomodolibet in futurum, vti potiri, & gaudere possint, ac debeant, perinde ac si gradus prædictos in ipsa vniuersitate iuxta consuetudines, & mores prædictos suscepissent, concedendi, & indulgendi, liberam eadem auctoritate damus facultatem, & potestatem. Præterea, vt eiusdem Collegij conseruationi, bonoque regimini, tam in his, quæ ad scholarium institutionem, & disciplinam, quàm quæ ad victum vestitum, aliáque huiusmodi necessaria pertinent, opportunius consulatur & promptū eis paratúmque auxilium sit, Venerabiles fratres nostros Ioannem Moronum Hostien. & Alexandrum Farnesium Prænestinen. Episcopos, ac dilectos filios Marcum Sancti Georgij ab Altaemps, Ptolomæum . . . Comen. Sanctæ Agathæ, ac Ludouicum Madruccium Sancti Honuphrij titulorū S.R.E. presbyteros Cardinales, eiusdem Collegij Protectores, & defensores, constituimus, & deputamus, quorum consilio, & ope, tam supradicta, quàm quæcunque alia ad eosdem in Collegio admittendos scholares, retinendósve, atque de beneficiis Ecclesiasticis prouidendos spectantia agantur, statuantur, & ordinentur: Dantes eisdem, & pro tempore existentibus Protectoribus plenam, & liberam facultatem, & auctoritatem pro salubri directione, & conseruatione dicti Collegij, illiúsque bonorum, & rerum, ac iurium tam temporalium quam spiritualium, Oeconomos, Aduocatos, Procuratores, aliósque Ministros, & officiales in eo deputandi, amouendique, & alios eorum loco sufficiendi: ordinationes præterea, & statuta (æqua tamen, & honesta, sacrisq; Canonibus & Concilio Tridentino non repugnantia) faciendi, & edendi, eáque cum opus visum fuerit, reuocandi, immutandi, corrigendi, aliáque de nouo condendi, quæ postquam facta, edita, reuocata, immutata, & correcta fuerint, perinde haberi volumus, ac si auctoritate Apostolica approbata & confirmata essent, illáque ab omnibus Rectoribus, Magistris, scholaribus, aliísque personis in Collegio seruientibus,

Collegium Germanicum priuilegiis studij vrbis Doctorum donatur.

Professores Collegij Germanici possunt suos ad gradus Baccalaureatus, licentiatorum, doctoratus & Magisterij promouere.

Quinque Cardinales protectores collegij Germanici.

Facultas protectorum deputatorum.

seruientibus, & ministrantibus inuiolabiliter obseruari, ac iuxtà eorundem dispositionem à quibusuis Iudicibus, sublata quauis aliter iudicandi facultate, iudicari, & diffiniri debere: & si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane decernimus. Non obstantibus, ordinationibus Apostolicis, & dictæ Vrbis iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis. & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis eisdem Senatorib. Consulibus, Conseruatoribus, Reformatoribus, Camerario, Vniuersitatibus, ac earum collegiis, Rectoribus, & personis, aliisque prædictis, necnon prædictæ Vrbi, & Populo Romano sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis & decretis, etiam, iteratis vicibus concessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus, illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Vt verò etiam temporalibus commodis spiritualia munera addamus, quibus fidelium deuotio, & merita crescere magis, & augeri possint: De omnipotentis Dei misericordia ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius auctoritate, nostráque confisi, omnibus, & singulis Scholaribus, qui in id Collegium recepti fuerint, in ipso ingressu, ac deinde in exitu, siquidem confessi, & contriti sacram communionem deuotè perceperint, atque etiam si in eodem Collegio decedere eos ab humanis contigerit in mortis articulo plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam. & remissionem concedimus, & elargimur. Volumus insuper vt præsentium transumptis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo communi dicti Collegij, aut alicuius curiæ Ecclesiasticæ, seu personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides in iudicio, & extra alias, vbicunque opus fuerit, habeatur, quæ haberetur eisdem præsentibus, si exhibitæ forent, vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Marcum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo septuagesimo tertio, octauo Id Augusti Pontificatus nostri Anno secundo.

Clausula derogatoria.

Indulgentia scholasticis studiosis collegij Germanici in ingressu & exitu.

XV.

Exemptiones collegij Germanici eiúsque scholarium.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

VT CÆTERI de Rep. benemeriti immunitate interdum iuuandi sunt, ita maximè eorum ratio hac in re habenda est quos ad fidei catholicæ incrementũ in sinu nostro confouemus. Quocirca vt Collegium Germanicum pridem à nobis in Vrbe nostra de integro institutum, in quo non minus quàm centum pueros ex vniuersa Germania Septentrionalibúsque illi adiacentibus regionibus colligendos liberalibus scientiis ac disciplinis necnon sacris Canonibus & Theologia instituti atque erudiri volumus & ad illorum sustentationem redditus annuos decem millium aureorum ipsi Collegio perpetuò attribuimus, speciali priuilegio prosequi volentes. Motu proprio deque nostra mera liberalitate, Collegium præfatum eiúsque res & bona quæcúnque præsentia & futura, ac ipsius Collegij Scholares, & alios in eo degentes ab omnibus & singulis Portarum Molendinorum Farinæ trium pro centenario, ac quatuor Iuliorum pro quolibet vegete vini solui solitorum aliisq; Datiis, Vectigalibus, Angariis, ac Terræ Marisq; Gabellis & Dohanis ordinariis & extraordinariis hactenus quomodolibet impositis & posterum quandocúnque quauis occasione vel causa etiam de necessitate exprimenda imponendis, etiam ad instar exemptionis dilectorum filiorum Cameræ Apostolicæ Clericorum, etiam ratione Ripæ & Ripettæ Dohanæ terræ, ac etiam Grasciæ nuncupatæ Vrbis prædicts, necnon Carnium, vinorum, pannorum lini, lanæ seriei, & quarumcunque aliarum rerum ad humanum victum & vestitum necessariarum ex toto statu nostro Ecclesiastico & quibuscunque aliis locis extra dictam statum consistentibus ad Collegiũ præfatum, tam per Terrarum, quàm per Mare & aquem dulcem ac alias quomodolibet conducendorum, ac etiam iam ad dictum Vrbem quomodolibet

Centum pueri ex Germania & septentrionalib. regionibus Germaniæ vicinis instituũtur bonis literis & pietati Romæ in collegio Germanico liberalitate Pontificia.

modolibet conductorum ac in ea existentium & pro eodem Collegio in magna seu parua quantitate tam in Barchis quam in Magazenis, & aliàs vbilibet emendorum auctoritate Apostolica tenore præsentium perpetuò eximimus & liberamus, & liberaque immunia & exempta esse volumus. Districtius inhibentes omnibus & singulis tam Vrbis quàm status prædictorum Gabellarum Datiorum, & Vectigalium eorundem Datiariis, Conductoribus, seu Apaltatoribus, cæterisq; ad quos spectat & spectare poterit quomodolibet in futurum, ne Collegium præfatum illiusque Scholares & personas vel pro eis agentes & eorum bona quæcunque aut eorum quemlibet directè vel indirectè quouis quæsito colore molestare, impedire, vel perturbare audeant seu præsumant. Quinimmo eis in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant ipsos, & eorum quemlibet immunitate, exemptione, & aliis præmissis pacificè frui, & gaudere. Ac decernentes irritum, & inane si secus super his a quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, necnon dictæ Vrbis & Dohanarum prædictarum ac quorumcunque Tribunalium & Curiarum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & litteris Apostolicis eisdem Tribunalibus & Curiis, illorumque Iudicibus, necnon Apaltatoribus & Dohaneriis prædictis, ac quibuscunque aliis personis sub quibuscunque tenoribus & formis ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisq; efficacioribus & insolitis clausulis, necnon irritantibus & aliis decretis in genere vel in specie, etiam Motu & scientia similibus ac alias, quomodolibet etiam iteratis vicibus concessis, approbatis, & innouatis. Quibus omnibus etiam si pro sufficienti eorum derogatione de illis, eorúmque totis tenoribus specialis, specifica, & expressa indiuidua ac de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita obseruata, inserti forent, præsentibus pro sufficienter expressis habentes illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod præsentium transumptis etiam impressis manu Notarij publici eisdem Collegij Secretarij subscriptis & sigillo communi eisdem Collegij munitis, eadem prorsus fides in iudicio & extra ac alias vbicunque opus fuerit adhibeatur, quæ adhiberetur eisdem præsentibus si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo &c. Si quis &c.

A subsidiis, gabellis, & impositionibus scholares collegij Germanici immunes.

Inhibitio ne officiales collegium Germanicum perturbent aut molestent.

Decretum irritans.

Clausula præseruatiua.

Datum Romæ apud sanctum Marcum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo septuagesimo quarto, Idibus Iulij, Pontificatus nostri Anno Tertio.

Sequitur concessio Iurisdictionis, & Facultatum Protectorum dicti Collegij Germanici.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Pro nostri muneris officio æquum est prouidere, vt qui in scholis bonarum disciplinarum operam dant a perturbationibus quantum potest liberentur. Quocirca Collegium Germanicum pridem à nobis in Vrbe nostra institutum, in quo non minus quam centum pueros ex vniuersa Germania Septentrionalibusque illi adiacentibus Regionibus colligendo liberalibus scientiis, ac disciplinis, necnon sacris Canonibus, & Theologia institui, atque erudiri volumus, & ad illorum sustentationem redditus annuos decem millium aureorum ipsi Collegio perpetuo attribuimus, speciali priuilegio prosequi volentes. Motu proprio Venerabilibus Fratribus nostris Ioanni Ostien. Morono & Alexandro Prænestin. Episcopis Farnesio, ac dilectis filiis nostris Marco Sancti Georgij ab Altaemps, & Ptolemeo Sanctæ Agatæ Comen. ac Ludouico Sancti Honuphrij titulorum Madrutio nuncupatis, Presbyteris Cardinalibus, eiusdem Collegij Protectoribus, & Defensoribus, à nobis constitutis, ac eorum cuilibet, omnes & singulas causas ciuiles, criminales, & mixtas dicti Collegij illiusque Collegialium, Scholarium, Rectorum, Magistrorum, Oeconomorum, Aduocatorum, Procuratorum, aliorumque Ministrorum, & Officialium pro tempore existentium, Collegium prædictum, illiusque res iura actiones, & bona concernentes dumtaxat, tam actiuè, quàm passiuè per seipsos

Theologiæ & Iuris canonici professores in Collegio Germanico celeberrimi.

aut quemlibet ipsorum, vel eorum, aut cuislibet ipsorum Auditorum, seu Auditores, aut alium, vel alios qui eis videbuntur, etiam summariè simpliciter, & de plano, ac sine strepitu, & figura Iudicij, necnon manu Regia, nullásq; tela iudiciaria seruata, sed sola facti veritate inspecta, atque etiam omni, & quacunque appellatione, remota audiendi, cognoscendi, decidendi, & fine debito terminandi, vel etiam delegandi, & ad hunc effectum quoscunque citandi, ac quibus, & quoties inhibendum fuerit, etiam sub pœnis pecuniariis, & aliis eorum arbitrio, ac in subsidium iuris, censuris Ecclesiasticis, inhibendi. Cæteraque omnia in præmissis, & circa ea quomodolibet necessaria & opportuna faciendi, & exequendi, liberam auctoritatē Apostolica tenore præsentium concedimus facultatem. Decernentes irritum & inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac stylo Palatij & Romanæ Curiæ, necnon quorumcunque Tribunalium Vrbis prædictæ iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis eisdem Tribunalibus, & Curiis, illorumque. Iudicibus etiam eisdem Palatij Auditoribus. ac quibusuis aliis personis, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis, in genere vel in specie, etiam motu & scientia similibus, aut alias quomodolibet in genere vel in specie, ac alias concessis, approbatis, & innouatis, Quibus omnibus etiam si pro sufficienti eorum derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & expressa, indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda esset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso & forma in illis tradita, obseruata, inserti forent, præsentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter & expressè derogamus, contrariis quibuscunque, aut si aliquibus communiter vel diuisim, ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem quod præsentium transumptis, etiam impressis manu Notarij publici, dictique Collegij Secretarij subscriptis & sigillo communi eiusdem Collegij munitis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra illud, ac alias vbicumque opus fuerit adhibeatur, quæ adhiberetur eisdem præsentibus si exhibitæ forent, vel ostensæ. Nulli ergo &c. Si quis autem &c.

Causarum cognitio Germanici collegij ad Cardinales protectores delegata.

Facultas procedendi summariè & sine strepitu & figura Iudicij.

Decretum irritans.

Clausulæ derogatoriæ.

Datum Romæ apud Sanctum Marcum, anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo septuagesimo quarto. Idibus Iulij Pontificatus nostri, Anno Tertio.

Germania multū nouis hæresibus effascinata ab antiqua patrum religione aberrauit, fuit enim semper celerrima fidei Catholicæ propugnatrix nunc variis schismatibus resperſa. Quadraginta duo imperatores Germanici nominis hucusque regnarunt, qui pacem & religionem in occidente inter varios sæpe tumultus gloriosè conseruarunt. Primarij inter eos religionis, patriæve defendendæ causa magis, quam priuato commodo aut inanis gloriæ cupiditate impulsi bella susceperunt, quibus suum & gentis nomen gloriosum reddiderunt. Hi sunt, Carolus magnus Otto magnus, Conradus magnus, Conradus Francus & Carolus acerrimus religionis defensor & Saracenos, & Saxones insanis superstitionibus seruientes feliciter perdomuit, & Longobardos pacem in Italia turbantes funditus excidit. Otho tulit sanctionem principum electorum, qua imperialis dignitas supra quingentos annos in Germania retenta, varios præterea tumultus in Italia excitatos viriliter compescuit. Conradus expeditionem ad Hierosolymas suscepit, in qua ad Meandrum fluuium cum Turcis feliciter dimicauit. Non ignota est Austriacorum Imperatorum virtus in extinguendis hæreticis monstris quamobrem ne latius serperet letale illud vulnus seminari varia instituit Pontifex vt in his Germanorum soboles fidelius instrueretur & fidem ac doctrinam capesseret, sub institutione & cura patrum Societatis Iesu, ex his vnum Romæ celebre est quod multis priuilegiis

priuilegijs & decem millium aureorum reditibus locupletatum est ex quo veluti ab quo Troiano strenua virorum doctissimorum acies aduersus hereses & ignorantiæ monstra proficiscuntur.

XVI.

Eleemosynæ Hospitalis Corcyrensis applicantur Hierosolymitano.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

CVM dilecti filij Magnus Magister, & conuentus Hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani, qui insulam Melitam Italiæ propugnaculum aduersus Turcas defendendam susceperunt, eámque hactenus strenuè & constanter, vt omnibus notum est, tutati sunt, maximis necessitatibus premantur, & grauissimis periculis, quæ ab ipsis Turcis eis imminere videntur, expositi sint, decreuimus eos, quibus possumus modis, & rationibus adiuuare. Itaque cùm dux & Dominium Venetorum cum Turca pacem inierint, nec amplius Hospitali Corcyrensi pro Christianorum militum subuentione opem & auxilium ferre opus sit: Motu proprio, & ex certa scientia, maturâque deliberatione nostra quascunque eleemosynas, suffragia & subsidia, quæ à Christifidelibus pro dicto Hospitali Corcyrensi hactenus sunt erogata, & imposterum erogari contigerit, dictis magno magistro & Conuentui Hierosolymitano in eorum necessitates exponenda, auctoritate Apostolica tenore præsentium donamus, concedimus, & elargimur: ac dilectum Hieronymum de Guette dictę Religionis conseruatorem, & ad nos Oratorem destinatum collectorem generalem omnium pecuniarum, quæ ex eleemosynis prædicto Hospitali Corcyrensi iam factis aut faciendis hactenus prouenerunt, & prouenient in futurũ cum facultate deputandi per ciuitates, terras, & loca quæcunque subcollectores sibi beneuisos tam ordinis sui Hierosolymitani, quàm alias personas ecclesiasticas vel seculares, cùm facultate ad hoc opportuna, de qua sibi videbitur, harum serie constituimus, & deputamus: mandantes in virtute sanctæ obedientiæ omnibus locorum ordinariis quibus curam colligendi eleemosynas pro dicto Hospitali Corcyrensi dedimus, vt visis præsentibus seu earum transumptis authenticis pecunias, & eleemosynas prædictas subcollectoribus ipsius religionis Hierosolymitanæ sub debita quietantia cum effectu tradant, & consignent, seu tradi, & consignari mandent, & faciant quas sic traditas benesolutas esse volumus, & mandamus. Non obstantibus literis in fauorem dicti hospitalis Corcyrensi per fel. rec. Pium V. prædecessorem nostrum, ac nos, vt præfertur, emanatis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, quod præsentium transumptis etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personę in dignitate ecclesiastica constitutę munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quę originalibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitę vel ostensę.

Anno 1529. vt legitur in nostris chronicis equites Hierosolymitanos è Rhodo pulsos Melitam Pontificio & Cæsareo fauore habitarunt.

Datum Romę apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die vndecima Aprilis, millesimo quingentesimo septuagesimo tertio, Pontificatus nostri anno primo.

Sacrum fœdus siue vinculum post mortem Pij Pontificis cuius studio & sumptibus fuerat conciliatum, à Venetis dissoluitur, dum clam sociis Victores à victo Turca magno ære & integra Cypri cessione pacem turpiter promercantur, pertæsi Dei hostes vincere, nisi interim per totius Mediterranei emporia suam quæstuosam mercaturam exercerent, nec recordati illud Græcorum apud Pachymerem lib. 5. historiæ. Cum Hostibus Crucis geratur bellum, vbi & victoria laudabilis est, & vinci salutare Item, Pax colenda, vbi Dei iacturam facimus, rursus bellum gerendum, vbi religio periclitatur.

Pij V. & Gregorij XIII. liberalitate & fidelium Eleemosynis locupletissimum Nosodochium instructum fuerat Corcyræ vbi ex classibus sacri fœderis Christiani variis vulneribus saucij summa sollicitudine curarentur Sed dissoluto fœdere, iubet Pontifex Eleemosynas collectas Corcyrẽsi Hospitali remanere Hierosolymitano, ne ab inutilibus hominibus aut gan neonibus absumerentur.

XVII.

Reuocatio quarumcunque licentiarum ingrediendi monasteria & loca monialium

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

VBI GRATIÆ & indulta ab hac Sede concessa, successu temporis incommodum afferre noscuntur, expedit illa salubri præsidentis consilio submoueri. Proinde Sanctimonialium quieti, & tranquillitati consulere, ac omnia quæ illas à spiritualium rerum cogitatione, & exercitio auocant, impedimenta tollere periculaque, & scandala ab eis remouere cupientes auctoritate præsentium reuocamus, & abolemus omnes & quascunque licentias, ac facultates ingrediendi Monasteria, Domos, & loca Monialium, ac etiam virorum quorumuis Ordinum quibusuis etiam Comitissis, Marchionissis Ducissis, & aliis cuiuscunque status & conditionis mulieribus, ac etiam omnes, & quascunque licentias ingrediendi monasteria, Domos, & locos ipsarum Sanctimonialium, quibuscunque viris etiam eiusdem status & dignitatis tam à prædecessoribus nostris, quàm etiam à nobis, & sedis Apostolicæ Legatis, aut aliis ex quibusuis quantumcunque vrgentibus causis sub quibuscunque tenoribus, & etiam derogatoriis, reuocatorum restitutoriis, aliisq; efficacioribus clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis etiam motu proprio & ex certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, atque ad Imperatoris, Regum Reginarum, aliorumue Principum contemplationem, vel supplicationem concessas, confirmatas, ac etiam iteratis vicibus renouatas. Cassamusque, & annullamus literas desuper confectas & processus habitos per easdem. Inhibentes eisdem qui illas obtinuerunt, sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda, super qua à nemine nisi à Romano Pontifice (præterquam in mortis articulo) absolutionis beneficium possit impertiri, ne ipsarum licentiarum prætextu Monasteria huiusmodi quouis modo ingredi audeant. Abbatissis verò necnon Abbatibus, Conuentibus, ac aliis Monasteriorum vtriúsque sexus superioribus, & personis quocunque nomine vocentur, districtè præcipimus sub eadem excommunicationis pœna, necnon priuationis dignitatum beneficiorum & officiorum suorum, ac inhabilitatis ad illa & alia in posterum obtinenda ne in Monasteria, Domos, & loca sua quenquam prætextu huiusmodi licentiarum & facultatum ingredi faciant vel permittant. Quin etiam sub eisdem pœnis ipso facto incurrendis prohibemus atque interdicimus omnibus & quibuscunque personis Ecclesiasticis & sæcularibus ac etiam ordinum quorumcunque etiam Mendicantium regularibus, ne prætextu licentiarum ab Episcopis, vel Superioribus, quibus illas concedendi in casibus necessariis tantum ex decreto Concilij Tridentini tribuitur ne Monasteria ipsa Monialium pro libito, sed necessitatibus vrgentibus dumtaxat ingredi, neue Moniales sub eisdem pœnis illos aliter admittere præsumant. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, Monasteriorùmque & ordinum prædictorum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque, exemptionibus, & indultis Apostolicis illis eorùmque superioribus prædictis, ac aliis quibuscunque per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos & dictam Sedem sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis concessis, & confirmatis, ac etiam iteratis vicibus innouatis, quibus omnibus, eorum tenores, perinde ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus, cæterisq; contrariis quibuscunque. Quoniam autem difficile esset præsentes ad omnia loca perferri, volumus earum exemplis etiam impressis manu notarij publici, & sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis: eandem fidem in iudicio & extra illud vbique locorum adhiberi, quæ adhiberetur præsentibus, si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem &c.

Sacri Concilij Tridentini decreto Sess.25. de regul. Ingredi intra septa monasterij monialium nemini liceat cuiuscunque aut conditionis sexus vel ætatis fuerit sine licentia Episcopi aut superioru in scriptis obtenta sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda.

Prohibitio vtendi licentiis pro casibus necessariis nisi ipsis necessitatibus vrgentibus.

Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo septuagesimo quinto, Idibus Iunij, Pontificatus nostri anno quarto.

De Lautio

XVIII.

Declaratio constitutionis à Nicolao V. editæ circa collationes beneficiorum vacantium in mensibus Sedi Apostolicæ reseruatis iuxta formam concordatorum nationis Germanicæ.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

QVÆ in Ecclesia Dei incommoda inferunt nostra nos expedit animaduersione remouere, Cum itaque per literas fel. record. Nicolai Papæ V nationi Germanicæ pro illius virtute, & concordia cum Sede Apostolica inter alia, concedatur, vt quoties aliquo vacăte beneficio Ecclesiastico, in mensibus Ianuarij, Martij, Maij, Iulij, Septembris, & Nouembris in quibus vacantium Germaniæ beneficiorum Ecclesiasticorum dispositio dictæ Sedi specialiter reseruata est, non apparuerit in tres menses à die notæ vacationis in loco beneficij, quod alicui de illo Apostolica auctoritate prouisum fuerit, ex tunc, & non antea ordinarius, vel alius ad aliquem illius dispositio pertinet, de illo disponere possit, & sæpenumero contingat, vt antequam inquisitio quam plerumque etiam in concursu plurium, siue in partibus, siue apud dictam Sedem fieri oportet in vitam, mores, & doctrinam eorum, quibus de dictis beneficiis per Sedem eandem prouidendum est, compleri possit, aut antequam de ipsis prouisionibus, seu de mandatis, quæ ad inquisitiones, & prouisiones huiusmodi faciendas ab eadem Sede impetrantur, vel Motuproprio procedunt literæ Apostolicæ conficiantur, vel etiam antequam mandata ipsa à Iudicibus, ad quos directa sunt, recipiantur, vel recepta impediantur, interdum quoque literis Apostolicis expeditis, & gratia purificata, seu mandatis prædictis receptis, & inquisitione completa, antequam omnimoda executio perficiatur propter diuersa impedimenta, quæ frequenter succedunt, tempus trium mensium, ex quo vacatio beneficij in loco ipsius nota est, expiret, ac proinde ordinarij locorum, aut alij ad quos talium beneficiorum dispositio, cessantibus Apostolicis reseruationibus, pertinet ab ipso tempore prædicto licet priusquam illud laberetur, prouisionis siue alterius dispositionis de illis à dicta Sede iam gratia facta fuerit (quod ipsum ad tribuendum, & quærendum ius satis superque esse certa iuris interpretatione frequenter declaratum est) illa tamen conferre contendant: Qua de causa multis religione, & pietate insignibus, quando ij post ostensum virtutis, & doctrinæ suæ speciem atque inde exantlatos labores, & sumptus beneficiis potiri deberent, alij præoccupatores obtentu ordinariæ collationis huiusmodi contra aduersantur: Nos indignum rati, quod temporis mora, quam ad perscrutandum accuratius talium probitatem, industriam & alia requisita intercedere pro vtilitate Ecclesiæ necesse est, locum iuris aperiat, attendentésque verba prædicta (in loco beneficij) cum verbis notæ vacationis, quæ protinus antecedunt coniungi, & ad illa dũtaxat referri, ac voluntatem concedentis, sensumque concessionis, & literarum prædictarum sic esse, vt dispositio beneficij intra tres menses à die notæ vacationis a Sede prædicta fieri, deque gratia facta alicubi apparere debeat, quemadmodum re inter vtriusque iuris interpretes iampridem controuersa summa ratione iudicatum apparet: vix enim est, vt itineribus non modo infestis, aut prohibitis, quod fere semper aliquo contingit, sed etiam expeditis quis ex tam longinquis regionibus ad dictam Sedem profectus, & in ea ad expediendum negotium, vel paulisper moratus in easdem se recipere tanta temporis angustia possit. Quocirca æquitate, & iustitia suadentibus, præsentium auctoritate declaramus concessionem Nicolai Papæ, & literas prædictas locum omnino non habere, quod ordinarij, aut alij collatores prædicti, post lapsum trium mensium ex die notæ vacationis in loco beneficij disponere possint de vllis beneficiis prædictis, alias sub concessione, & literis prædictis cõprehensis extra Ro. Cu. in mẽsibus prædictis quoquomodo vacantibus vel vacaturis, de quibus intra dictum tempus trium mensium per Romanum Pontificem, ac dictam Sedem qualiscunque gratia vel dispositio, aut concessio facta fuerit: Ne tamen cuiquam licitum sit factam à Sede prædicta dispositionem huiusmodi in longum obtegere: Illi quibus deinceps gratiæ huiusmodi concedentur, earum concessionum, fidem, & testimonium intra tres menses à die notæ vaca-

Nicolaus V. concessit facultatem ordinariis locorum Germaniæ disponendi de beneficiis vacantibus in mensibus Sedi Apostolicæ reseruatis, nisi fuerit à dicta Sede prouisum.

Declaratio constitutionis Nicolai V. ex variis locorum & ordinariorũ, impedimentis nationem Germanorum fauorabilis.

Beneficiorum dispositiones cõtra hanc declarationem latas annullat, & irritas esse decernit.

Collatorum inobedientium pœna.

tæ vacationis in loco beneficij huiusmodi, vel dictis collatoribus significare, vel in ipso beneficij loco publicare quoquomodo teneantur. Decernentes omnes, & quascunque dispositiones de dictis beneficiis ab eisdem collatoribus post significationem, seu publicationem huiusmodi pro tempore factas, nullas, & inualidas nulliúsque roboris, vel momenti fore. Sicque in quibusuis pendentibus, & futuris iudicari debere. Necnon irritum, & inane quicquid secus super his ac eis collatoribus, aut quibuscunque aliis scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quod si fortè quisquam collatorum prædictorum fuerit præsentium violator, eum à beneficiorum, & officiorum collatione tandiu suspendimus, donec ipse veniam petens restitutionis gratiam à Sede prædicta meruerit obtinere. Cæterum volumus vt præsentium transumptis, etiam impressis Notarij publici manu, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra illud vbique locorum adhibeatur, quæ adhiberetur ipsis præsentibus si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo septuagesimo sexto, Kal. Nouembris, Pontificatus nostri anno quinto.

Collator à collatione suspenditurqui beneficiũ in iniuriam huius constitutionis contulit.

Reseruationum materiam citrà compendij metas extendimus superius sub Pio 4. nunc accuratius inuestigandum est quæ sint concordata reseruationis facta in gratiam Germanorũ sub Nicolao 5. Nam Ioannes tunc Diaconus Cardinalis, in partibus istis idonea cũ potestate & Legatus Apostolicus existens, ita cum Frederico Imperatore, aliísque ecclesiasticis, & secularibus loci Principibus concordauit. Ipséque Nicolaus V. anno. 1447. 14. Calend. Aprilis firmitatis robore communiuit.

Nec enim, vt breuiter exponam, aliud concordata Germaniæ continent, nisi extrauagantium execrabilis, atque ad Regimen moderationem, cùm reseruationum à communi iure duntaxat præscriptarum, peculiari retentione. Permittitur tamen illis in Metropolitanis, Cathedralibus, atque etiam immediatè non subiectis Ecclesiis, & Monasteriis immediatè Sedem Apostolicam recognoscentibus: canonica electio, infra tempus Constit. Nicolai. IIII. incip. cupientes facienda. Alioquin ad sanctam Sedem deuoluta censeatur. Cuius electionis confirmationem à Christi vero Vicario efflagitare tenentur, clausula tali addita videlicet, Nisi ex rationabili, & euidenti causa, ac de dictorum fratrum Cardinalium nostrorum consilio, de digniori & vtiliori persona duxerimus prouidendum.

Porrò, Papa sibi reseruat Monasteriorum Monialium exemptorum dispositionem & tunc per commissionem ad partes. Cætera verò beneficia, & dignitates vult vt illi conferant, ad quos antea spectabant. In mensibus tantùm Februarij, Aprilis, Iunij, Augusti, Octobris, & Decembris, dispositione quauis alia, reseruatione, gratia expectatiua quacunque sub verborum forma factis, & faciendis, non obstantibus. In reliquis autem sex anni mensibus collationem illis indulget in euentum in quem Sum. Pont. beneficia omnia huiusmodi pro tempore vacatura infra trimestre spatium à die in beneficij loco vacationis, non contulerit. Alia pleraque complectitur ad hanc de qua sermo est, collationem minimè pertinentia, de quorum intellectu habetur plenè per Cassiod. d. decis. vnica. de pactis.

XIX.

Bona Regularium extra claustra degentium, veniunt sub nomine spoliorum, & spectant ad Reuerendam Cameram Apostolicam.

GREGORIVS Papa XIII. Ad perpetuam rei memoriam.

OFFICII nostri partes sedulo præstare tenemur, vt dubia, quæ ab aliquib. falso sub prætextu, vel nimis subtiliter excitata, in Cameræ nostræ Apostolicæ præiudicium tendunt, declaratione nostra dilucidentur. Nuper accepimus quod etsi fel. rec. Pius Papa IIII. prædecessor noster constitutionem, & quæcunque in illa continerentur per piæ memoriæ Paulum Papam IIII. etiam prædecessorem nostrum contra Apostatas, editam, per quam intra cætera decreuit bona quæcunque mobilia & immobilia, ac census redditus, & prouentus, iura, & actiones per regularem ordinem professos extra claustra suorum regularium locorum, etiam de licentia suorum superiorum degentes, tempore quo extra claustra huiusmodi fuissent.

Bona quæ prælati & alij beneficiarij regulares relinquũt inconsumpta connumerantur spoliis ex Pij 4. & Pij V. & Gregorij XIII.

fuissent acquisita, etiam acquisitiones huiusmodi ab ipsis professis ex redditibus beneficiorum ecclesiasticorum cum cura vel sine cura per eos obtentorum seu detentorum, aut ex propria industria, seu artificio, mercatura, vel ex testamento, siue successione ab intestato quorumuis consanguineorum, affinium, vel amicorum suorum aut quorumcunque aliorum factæ essent, non fisco, aut Cameræ Apostolicæ, sed religioni, aut monasteriis, in quo, seu quibus primo professi fuissent, eo ipso applicata esse & censeri debere, ad iuris & sacrarum constitutionum formam reduxerit: Necnon præfata bona regularium extra claustra, vt præfertur, degentium siue mendicantium siue non mendicantium aut militiarum professorum etiam si loca, & canonicales portiones aut dignitates in cathedralibus, vel collegiatis Ecclesiis cuiusuis ordinis regularibus obtinuerint, ac Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, Primatiali, vel quauis alia præfulserint dignitate, post eorum obitum ad eandem Cameram Apostolicam, & iuxta constitutionem fel. recordat. Pauli Papæ iiij super spoliis sub Dat. videlicet, tertio nonas Ianuarij, Pontificatus sui Anno Tertio promulgatam, legitimè spectent & pertineant, idque per Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, dum Collector generalis ad recuperandum spolia regularium specificè deputatus fuerit, apertè demonstratum extiterit, ac in possessione illa exigendi, ac recuperandi eadem Camera merito semper fuerit, nihilominus nonnulli vano sub dictæ constitutionis Pauli iiij. prædecessoris præfati prætextu contrarium aliquando asserere non dubitarint. Nos omnem circa prædicta dubitandi occasionem dimouere simulque æquitate, & iustitia suadentibus, eiusdem Cameræ indemnitati, ne in dies molestiis, & incommodis afficiatur, consulere volentes, præsentiũ auctoritate, Declaramus res, & bona quæcunque per dictos regulares extra claustra ecclesiarum, monasteriorum, domorum, & quorumcunque regularium locorum degentes, quocunque iure, & actione, siue ex causa testati, siue intestati acquisita, & in posterum acquirenda, vel ad eos delata in quibusuis prouinciis, dominiis regnis & locis consistant nisi iidem, ad quos illa spectauerint, sufficienti fuerint testandi, aut de illis disponendi facultati suffulti eaque legitimè vsi fuerint, ad eandem Cameram pleno iure pertinuisse & spectare, ac bona quæcunque eorundem sub spoliorum nomine comprehensa per ipsam Cameram, eiusque nomine à quibuscunque illa quandoque occupantibus & detinentibus recuperari, ac vindicari posse. & posse, ac iuxta Pauli iiij. & aliorum prædecessorum nostrorum literas eadem Camera apostolica in huiusmodi bonis spolia nuncupatis verè vniuersaliter succedente, quod ipsa Camera quæ cæteris hæredibus, & successoribus ampliori est priuilegio munita, cuique merito magis fauendum est dum in eam rerum, & bonorum dominium, ac possessio nulla traditione præcedente transeat, in quacunque bonorum & spoliorum siue ad sæculares, siue ad regulares dum viuerent, spectantium successione, quibuscunque in rebus, siue pecuniis illa consistant, etiamsi nominatim aut alia speciali nota illa designanda essent, quæ ad eandem Cameram iure spoliorum pertinuerunt, pertinebunt in posterum, omni prorsus fictione penitus cessante, ius & nomen veri hæredis in eisdẽ spoliis habere, illisque naturam sortiri, ac veri hæredis priuilegiis, & iuribus in quibuscunque bonis, pecuniis, iuribus, & actionibus vti ante hac potuisse, & nunc posse, idque eorundem prædecessorum, ac nostræ etiam intentionis semper fuisse, & esse auctoritate præsentium declaramus: sicque per quoscunque Iudices in quibusuis causis, etiam per appellationem, aut alias pendentibus, & futuris, ac in quacunque causa, vel instantia, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate iudicari, & diffiniri debere: necnon quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter attentatum forsan hactenus, vel in posterum contigerit attentari, irritum, & inane decernimus. Mandantes dilecto filio Magistro Ludouico Tabernæ Notario, & Thesaurario, necnon spoliorum ad dictam Cameram pertinentium in vniuersa Italia Collectori generali nostro, eiusque in dictis officiis successoribus, quatenus præsentem nostram declarationem, & in ea contenta quæcunque inuiolabiliter obseruari curet, & faciat, non permitendo eandem Cameram contra illius seriem quacunque ratione vel causa, aut quouis quæsito colore, vel ingenio directè, vel indire-

diplomate. Attamen iure constat quod omnia quæ acquirit prælatus, vel alius beneficiarius regularis, acquirit monasterio, vel ecclesiæ, cuius est beneficiarius quum non possit sua persona quicquam quærere, cap. cùm olim. 2. de priuileg. vbi latè Innoc. receptus ab omnibus. ca. in præsentia. de probat auth. ingressi. C. de sacrosan. eccl. cap. Non dicatis, 12. q. 1. vbi gloss. celeberrima, & receptissima habet, regularem non esse dominum vestis quotidianæ qua vestitur, nec eam possidere nomine suo, instar serui, l. id vestimentum. ff. de pecul. & l. quod seruus. ff. de acquir. poss. & latius tradidit in Apolo. Nauarrus. q. 1. Mon. 9. vsque ad 18. & consequenter omnia videntur esse impensa, & insumpta ante mortem illorum tanquam quæ sunt quæsita Monasteriis, & Ecclesiis eorum, ita vt non possint dici spolia,

ctè

ctè molestari, aut perturbari: contradictores quoslibet, & rebelles per opportuna iuris & facti remedia, ad demum per sententias, censuras & pœnas ecclesiasticas, appellatione postposita, compescendo: necnon legitimis super his habendis seruatis processibus, sententias, censuras, & pœnas ipsas, etiam iteratis vicibus aggrauando; inuocato etiam ad hoc si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon ecclesiarum, & ordinum, vel militiarum, cuius illæ fuerint monasteriorumque, vel regularium locorum etiam iuramento confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus priuilegiis quoque, indultis, & literis apostolicis earundem ecclesiarum præsulibus: capitulis, ac monasteriorum, regularíumque locorum conuentibus, illorumque ordinibus, superioribus, & personis, necnon ciuitatibus, prouinciis, dominiis, & regnis, in quibus bona, vel pecuniæ collocatæ, aut illarum reditus percipiendi forsan fuerint, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis etiam Motu proprio, & ex certa scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, & ad fauorem religionis concessis, confirmatis: & innouatis quibus omnibus (etiam si de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica & expressa, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, aut quæuis alias expressio habenda esset, illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris) hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, contrariis quibuscunque: aut aliquibus communiter, vel diuisim ab apostolica sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, & quibuslibet aliis priuilegiis, & indultis generalibus, vel specialibus quorumcunque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus præsentium impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris literis mentio specialis, quæ quo ad hoc volumus eis nullatenus suffragari. Cæterum præcipimus præsentium exemplis etiam impressis manu Notarij publici subscriptis, & dicti Thesaurarij seu alterius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ sigillo munitis, eandem prorsus fidem adhibendam in iudicio, & extra, quæ præsentibus adhiberetur, si exhiberentur, vel ostenderentur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die vigesimoprimo Ianuarij, millesimo quingentesimo sexagesimoseptimo.

Clausula derogatoria.

XX.

Erectio Collegij Græci in Vrbe, dotatio ac facultates Cardinalium illius Protectorum.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

IN Apostolicæ Sedis specula disponente Domino meritis licet imparibus constituti, ad vniuersarum gentium populorúmque Christi fidem colentium salutem procurandam ita nos esse agnouimus debitores, vt non minus longè, quàm iuxta positis charitatis & vigilantiæ nostræ studium impartientes quod expedire censemus, hucusque pro viribus exequamur. Itaque cum Christiani Orbis partes mentis nostræ oculis perlustramus, inter varias horum temporum ærumnas animum nostrum iubet miseratio Græciæ Nationis, quæ diu olim literarum scientiarumq; eruditione præstans & imperij floruit sublimitate, postea Turcarũ subiecta Tyrannidi, ad extremam fuit redacta calamitatem, & quod miserrimum est corporum seruitutem sequuta est captiuitas animorum, quia in scientiarum omnium ignorantiam Græciæ populi deuenerunt, vt vix vllus inter eos reperiantur, qui illas profiteri, & alios docere possit; atque adeò omnes qui Episcoporum, presbyterorum, alteriúsque Ecclesiastici ordinis gradum inter eos obtinent, densissimis ignorantiæ tenebris obuoluti, sacræ Theologiæ rudes, Catholicorum dogmatum ignari, & orthodoxorum religionis semita, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ omnium matris & magistræ obedientia, recedentes, in varios errores, & schismata

Imperij & literarum omnium disciplinarum laude floruit olim Græcia.

mata prolapsi sunt, & laicos in eandem erroris foueam secum pertraxerunt. Quocirca cupientes antiquam & celebrem Nationem ab huiusmodi ignorantiæ, & eorum caligine ad veritatis lucem & salutis viam reuocare, nullum id aptius remedium à nobis existimauimus posse adhiberi, quàm si in Alma hac Vrbe nostra collegium erigatur, in quo pueri & adolescentes Græci ex ipsa Græciâ, & aliis Prouinciis, ac locis vbi commorantur conquisiti, alantur, & Græcis literis, liberalibus disciplinis, ac scientiis præsertim Theologia, Ecclesiasticis præterea ritibus, à viris probatæ fidei & doctrinæ sedulò instituantur, & postquam in Catholicæ fidei firmitate solidati fuerint, & in huiusmodi studiis profecerint, ad eorum Prouinciam & loca redeuntes alij, qui monasticam vitam maluerunt profiteri, cæteros monachos, & religiosos Catholicè instruere, & ad monasticam disciplinam regularémque obseruantiam à qua penitus declarare videntur, iuxtà sanctorum Patrum instituta reuocare studeant. Alij autem qui in clerum adscribentur, nationis suæ populis prodesse & præesse animarum curâ exercere, verbum Dei sincerè prædicare, Populos ab erroribus & schismate promouere, & ad salutarem orthodoxæ fidei veritatem reducere possint: Reliqui verò, qui in laicali vita permanserint, publice per Ciuitates aliorum Græcorum, filios eiusdem fidei rudimenta & veritatem, literásque & artes liberales edocere, ac similiter in orthodoxæ religionis cultu continere valeant. Atque ita diuina fauente gratia sperari possit, sana & integra fidei prædicatio & doctrina in ipsa Græcia, & totius præterea Orientis partibus, aliquando restituatur. Priscorumque gentis eiusdẽ patrum lumina clarescant. Proinde ad omnipotentis Dei gloriam, sanctæ fidei Catholicæ exaltationem animarum eorumdem Græcorum salutem, ac perpetuam ipsorum cum Ecclesia Romana vnionem, Motu proprio, certáque scientia déque Apostolicæ potestatis plenitudine, vnum Collegium Græcorum puerorum, & adolescentum in eadem Vrbe nostra, loco ad id statuendo auctoritate Apostolica, tenore præsentium erigimus & instituimus, eique dotis nomine centum scuta auri ex nostris, & Cameræ Apostolicæ pecuniis, donec, aliter opportunè prouideatur in singulos menses soluenda assignamus. Præterea cum Cathedralis Ecclesia Chisamen. insulæ Cretæ certo modo vacauerit, & vacet ad præsens. Nos considerantes Ecclesiam ipsam clero populoque Latino, exceptis paucis quibusdam Canonicis, qui tamen ab immemorabili tempore, siue ob tenuitatem præbendarum, siue alias ob causas ibi nunquam resederunt, sed Cydoniæ ibi propinquæ habitatæ soliti sunt, omninò carere conuentu iudicauimus, subsidium aliquod Collegio prædicto in substentationem Scholarum ex huius Ecclesiæ fructibus applicare, donec Deo dante talis constitui possit Episcopus, qui etiam clero & populo Græco sacramenta, & quæ sunt pontificalis ordinis valeat ministrare, quare omnes dictæ Chisamen. Ecclesiæ fructus redditus & prouentus omniaque iura, obuentiones & emolumenta, exceptis ducentis scutis annuè admistratori, seu Vicario, qui à nobis eidem Ecclesiæ deputabitur persoluendis, & annua pensione centum scutorum auri similium, quàm venerabili Fratri nunc Episcopo Milouien. vt commodius substentari possit, assignari decreuimus ipsi Græcorum Collegio à nobis erecto ad annos quindecim, eadem auctoritate Apostolica applicamus, attribuimus, & assignamus, ita vt ab ipsius Collegij procuratoribus propria auctoritate ea omnia exigi, percipi, & leuari, prædiáque domus & bona quæcunque locari, aliáque ac opportuna & necessaria fieri possint. Volumus autem idem Collegium, illiúsque Rectores, Oeconomos, Magistros, Præceptores, atque Scholares pro tempore in eo existentes, & eorum domesticos Officiales, & Ministros, ipsisque Collegij bona mobilia & immobilia cuiuscunque qualitatis & quantitatis in dicta Vrbe & extra, ac alias vbique locorum consistentia, exempta esse ab omni iurisdictione, correctione visitatione, dominio, superioritate, & potestate pro tempore existentis Senatoris Conseruatorum Reformatorumque dictæ Vrbis, necnon Rectoris Studij Generalis, Vicarij Vrbis, & ordinariorum locorum, aliorúmve quorumcunque Iudicum & officialium in ipsa Vrbe, vel alias vbilibet constitutorum, Collegiumque ipsum etiam propriis eius rebus, & bonis cum ipso, & eius nomine supradicta contrahentes à solutione & exactione omnis, & cuiuscunque pedagij, gabellæ, bullettini, decimarum, & cuiuscunque

Græcia Tyrannidi Turcarum subiecta.

Collegium Græcorum Romæ institutum.

Educationis & instituti collegij fructus.

Assignatio redituum.

Eximitur collegium à potestate & iurisdictione Senatorum Conseruatorum Romanorum & Rectoris generalis studij auctoritate.

A solutione gabellarum.

alterius tam ordinarij, quàm extraordinarij oneris ex quacunque causa impositorum & imponendorum eximimus, & prorsus, Orbisque & dictæ Sedi immediatè subijcimus, ac liberos immunes & exemptos declaramus, eidemque quoque Collegio, & Scholaribus, Rectoribúsque, & Oeconomis omnibus & quibuscunque priuilegijs, exemptionibus, libertatibus, facultatibus, & indultis, quibus studium generale almæ Vrbis, & illius Rector, Doctoréſque in eo etiam actu legentes quouis modo vtuntur potiuntur, & gaudent, ac vti, potiri, & gaudere valeant, in omnibus & per omnia concedimus & indulgemus, illáque eis communicamus. Necnon Senatori, Conseruatoribus, Reformatoribus, Rectoríque, & alijs Iudicibus, officialibus, & personis prædictis, ac pro tempore existenti Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Camerario, Præsentibusque & Clericis Cameræ Apostolicæ, ac quibusuis Commissarijs ac exactionem decimarum, & aliorum onerum præfatorum pro tempore deputatis, ne quarumcunque literarum eis sub quibuscunque tenoribus & formis concessarum prætextu, Collegium, Scholares, Rectores, Oeconomos, Officiales & Ministros, seu eorum aliquem in præmissis quouis modo molestent, seu molestari permittant districtius inhibemus. Et præterea Regentibus, ac Superioribus dicti Collegij cum assistentia tamen Cardinalium protectorum, qui pro tempore fuerint, siue alicuius eorum, vel de ipsorum concilio, & expresso consensu illos, quos in dicto Collegio, & alibi per debitum tempus studuisse, ac scientia, & moribus idoneos esse repererint, ad Bacchalaureatus licentiaturæ, Doctoratúsque Magisterij gradus, seruata forma Concilij Viennen iuxta Vniuersitatis eiusdem Vrbis consuetudinem, seu alias promouendi, & ipsorum graduum solita insignia eis exhibendi: quodque sic promoti facultates, in quibus studuerunt legere & interpretari, & de eis disputare, & quoscunque gradari, seu gradibus huiusmodi concernentes actus exercere, ac omnibus & singulis gratiis, fauoribus, prærogatiuis, & indultis quibus alij in prædicta, seu alijs vniuersitatibus, & alibi iuxtà illius, & aliarum Vniuersitatum huiusmodi constitutiones & mores, ad gradus prædictos promoti de iure, vel consuetudine vtuntur, potiuntur, & gaudent, ac vti. potiri, & gaudere poterunt quomodolibet in futurum vti potiri, & gaudere possint, & debeant perinde, ac gradus prædictos in ipsa Vniuersitate iuxta consuetudinem, & mores prædictos suscepissent concedendi, & indulgendi liberam eadem auctoritate tribuimus facultatem. Insuper vt ipsius Collegij conseruationi bonoque regimini, tam in his, quæ ad institutionem & disciplinam, quæ ad victum & vestitum aliáque huiusmodi necessaria pertinent opportunius consulatur, Dilectos filios nostros Iacobum Sanctæ Mariæ in Transtiberim Sabellum, & Gulielmum Sancti Laurentij in Panisperna Sirletum, ac Iulium Antonium Sancti Bartholomæi in Insula Sanctæ Seuerinæ titulorum presbyteros, necnon Antonium Sanctæ Mariæ in Cosmedin Diaconum Carafam, nuncupatos Cardinales eiusdem Collegij Protectores, & Defensores constituimus & deputamus, quorum concilio & spe supradicta, & alia quæcunque ad eosdem in Collegio admittendos Scholares retinendósve, ac admittendos spectantia agant, & ordinent. Dantes eisdem & pro tempore existentibus protectoribus plenam & liberam facultatem & auctoritatem pro salubri directione & conseruatione dicti Collegij, illiúsque bonorum & rerum ac iurium, tam spiritualium, quàm temporalium Oeconomos Aduocatos procuratores, alióſque ministros, & officiales in eo deputandi, amouendique, & alios eorum loco sufficienti ordinationéſque, & statuta licita tamen & honesta sacrisque canonibus, & Concilio Tridentino non repugnantia faciendi, & edendi, eaque cum visum fuerit reuocandi, immutandi, corrigendi, aliáque de nouo condendi quæ postquam facta edita, reuocata, immutata, & correcta fuerint, perinde haberi volumus ac si auctoritate Apostolica approbata, & confirmata essent, illáque ab omnibus Rectoribus, Magistris, Scholaribus, aliisque personis in Collegio seruientibus & ministrantibus inuiolabiliter obseruari, ac iuxta eorundem dispositionem, & quibusuis Iudicibus sublata eis, quauis aliter iudicandi facultate iudicari, ac diffiniri debere: Et si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus. Non obstantibus constitutionibus: & ordinationibus Apostolicis, & dictæ Vrbis iuramento, confirmatione Apostolica

Priuilegiis studij publici ditatur.

Gradus concedendi potestas.

Cardinales protectores Collegij.

Decretum irritans.

Clausulæ derogatoriæ.

stolica, vel quauis alia firmitate, roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis eisdem Senatori, Conseruatoribus, Reformatoribus, Camerario, Vniuersitatibus, ac earum Collegiis, Rectoribus, & personis, aliisque prædictis, necnon præfatæ Vrbi, & Populo Romano sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis, etiam iteratis vicibus concessis, approbatis, & innouatis quibus omnibus illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisque cōtrariis quibuscunque. Nulli ergo, &c Si quis autem, &c.

Datum Romę apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo septuagesimo sexto. Idibus Ianuarij, Pontificatus nostri Anno Quinto.

XIX.

Institutio, professio ac Priuilegia Monachorum Prouinciæ Hisp. Ordinis S. Basilij.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

COGIT MVNERIS apostolici ratio de omnium religiosorum statu nos esse sollicitos, atque eorum curam suscipere diligentem, qui reiectis mundi delitiis & illecebris antiquorum sanctorum Patrum exemplo in solitudines concesserunt, ieiuniis, orationibus, & cælestium contemplationi assiduè insistentes, vt cum talium numerum alicubi auctum intelligimus, ipsorum vitam, & mores sub certa alicuius approbatæ regulæ norma ad Dei gloriam, & eorundem salutem prouidè dirigamus.

Ad nostram siquidem peruenit notitiam, quod cum viginti ab hinc, vel circiter annis quondam Matthæus de la Fuente de Halmiruete Toleran. diœc. dum soli Deo placere studeret, vna cum duobus vel tribus sociis in Eremum del Tardon Cordubens. diœc. se recepisset, & in ea proprio labore victum parans pauperem vitam duceret, nonnulli alij eius exemplo, & religiosæ vitæ fama commoti, seculi curis posthabitis eadem viuendi rationem amplexi sunt, & se illis socios adiunxerunt, ipsum præterea Matthæum per loci ordinarium ad sacros, & presbyteratus ordines fuisse promotum.

Matthæus della Fuente Hispanus huius ordinis Institutum primum professus est in eremo del Tardon.

Et licet Eremi cultores inter se distinctas cellulas inhabitarent, eos tamen consueuisse ad eundem Matthæum tanquam eorum Patrem, & superiorem, à quo in via Domini instruerentur recurrere, statutisque horis in quodam Oratorio ad piè orandum simul conuenire, ac sub dicti Matthæi voluntaria obedientia degere, hancque viuendi morem eo vsque fuisse seruatum, donec ad eorum notitiam constitutio felicis recordationis Pij Papæ V. prædecessoris nostri deducta fuit, qua sancitum est, ab iis, qui in Congregationibus sub obedientia voluntaria viuerent, quorum habitus à presbyteris sæcularibus esset distinctus, prout ipsorum erat, professionem omninò esse emittendam, electa ab ipsis vna sub qua degerent ex Regulis approbatis.

Nam postquam idem Matthæus, & socij constitutionis huius certiores facti fuerunt, Regulam Sancti Basilij eorum viuendi instituto, vt censuerint magis accommodatam, ad cuius præscriptum Altissimo pium exhiberent in habitu humilitatis obsequium, delegerunt. Et deinde Matthæus professionem iuxtà dictam Regulam emittere volens, presbyterum ex suis sociis Eremitis, in cuius manibus pro fiteretur, suo arbitrio eligit, & in eius manibus tria vota iuxtà regulam prædictam quando in se fuit professus est. Reliqui verò omnes Eremitæ in dicti Matthæi manibus similem professionem emiserunt, & derelicto cellularum vsu in domos apud Eremum del Tardon, vt præfertur, & Vallis del Galleguillos Ispalen. diœc. propriis eorum manibus ad Monasterij formam constructas, clausuraque munitas numero quadraginta, & vltra demigrarunt, vbi religiosorum, & Monachorum more viuerent, prout de præsenti viuunt, horasque canonicas in Choro, & Missas conuentualiter quemadmodum in aliis Monasteriis fieri consueuit, iuxtà Roma-

Eremum incolentes antiquam Monachatus solitudinem excolunt qui D. Basilij regulam sequuntur.

nam vsum celebrarunt, necessariaque ad vitam propriis manuum laboribus iuxta eorum institutum parando, nec eleemosinas petierunt, nec oblatas acceperunt.

Religiosisque in prædictis locis sic, vt præfertur, redactis, idem Matthæus in vtriusque domibus quasi illæ in Monasteria iam erectæ essent, nonnullorum qui periti habebantur consilium sequutus, Abbatis munere donec vixit sine canonica prouisione functus fuit, & post eius obitum credentes religiosi prędicti Monasteria veri, & legitimi Abbatis regimine esse destituta, alium Religiosum ex eorum numero, videlicet dilectum filium Didacum Vidal in eiusdem Matthæi locum elegerunt.

Matthæi della Fuente Abbatis primi huius congregationis successor Didacus Vidal.

Cum autem iidem Eremitæ prædictam professionem in manibus eius qui illam recipiendi facultatem non habebat emiserint, eadémque possessio nulla, & inualida reddatur, ac del Tardon, & Vallis del Galleguillos Domus, & Eremitoria huiusmodi in Monasteria Ordinis Sancti Basilij adhuc canonicè erecta non fuisse nec esse constet.

Nos dictorum Eremitarum statui opportunè consulendum esse existimantes, ipsosque, & eorum singulos à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes, Ad omnipotentis Dei gloriā, & Christianæ Ecclesiæ propagationē prædicta del Tardon, & Valis de Galleguillos Eremitoria, seu Domos in Monasteria dicti Ordinis Sancti Basilij, cum suis ecclesiis, & Conuentibus, necnon Mensis, Sigillis, Arcis, aliisque omnibus insignibus ad id requisitis, & consuetis, ac in singulis dignitatem Abbatialem, administrationes, & officia, in aliis Monasteriis ipsius Ordinis haberi solita pro Abbatibus, & Monachis ad iustum numerum Conuentus, monasticum cultum, & regularem disciplinam ibidem obseruaturis, perpetuò erigimus, & instituimus. Ac illis sic erectis, eorúmque Mensis, bona, census, actiones, & iura omnia suarum cuiusque domorum, seu Eremitoriorum sic in Monasteria erectorum perpetuò applicamus, & appropriamus.

Monasteria huius ordinis præpositu, & alum nuc canonicè institutis exornantur.

Ac ipsorum Monasteriorum sic erectorum, Abbatibus, Conuentibus in suis quisque ecclesiis præd. ctis sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum cum debitis honore, & reuerentia habendi & retinendi. Missas, & alia diuina Officia latina lingua secundum consuetudinem, seu ritum Roman. Ecclesię, & iuxta Breuiarium, & Missale m. Roman ex decreto Concilij Tridentini nouissimè restituta, & iussu prędicti Pij Papę edita donec aliud sedi apostolicę expedire videbitur celebrandi, recitandi, & cantandi, licentiam tribuimus.

Ipsaque sic erecta Monasteria del Tardon, & de Galleguillos ac etiam Monasteriorum S. Mariæ de Ouiedo eiusdem Ordinis Sancti Basilij Giennen. diœc. à felicis recordationis Pio Papa IIII. erectum, & institutum, & à nobis per nostras literas in forma Breuis Monachis eiusdem ordinis in Italia existentibus, sub vnius Abbatis seu Pręsidentis generalis in toto Ordine eligendi obedientia subiectum, ac perpetuò coniunctum, & quęcunque alia Monasteria eiusdem Ordinis Sancti Basilij in Hispaniarum Regnis in posterum construenda & erigenda, dicto Ordini Sancti Basilij seu obedientia futuri, & pro tempore existentis Abbatis, seu Vicarij generalis, eiusdem Ordinis aggregamus, annectimus, & incorporamus, eadémque sic erecta, & erigenda Monasteria, corúmque Abbates, & Monachos sub immediata nostra, & sedis apostolicę protectione recipimus, illáque & illos ab omni Ordinarij iurisdictione, auctoritate, & potestate eximimus penitus, & liberamus.

Prima illa monasteria erecta in eremo del Tardon, & Galleguillos ac S. Mariæ de Ouiedo & alia in regnis Hispaniarū construcla ordini S. Basilij subiiciuntur.

Itaque tamen, vt tam del Tardon, & Galleguillos, quàm de Ouiedo, & alia in dictis Regnis sub eadem Regula in futurum construenda, & erigenda Monasteria, vt prefertur, postquam constructa, & erecta fuerint, vnam faciant, & inter se constituant Prouinciam Hispaniarum nuncupandam, in qua prouinciale Capitulum vnoquoque triennio per Abbates, & Monachos, à Conuentibus, singulorum Monasteriorum suorum deputandos celebretur, & in eo vnus Visitator eligatur, qui cum primum electus fuerit, eo ipso apostolica auctoritate confirmatus censeatur nulla

nulla alia requisita confirmatione, nisi eidem Capitulo Abbatem, vel Vicarium eiusdem Ordinis generalem contigerit preſidere, vel eſſe preſentem, cuius auctoritate eo casu omninò debeat confirmari, dictęque Prouincię Monachi secundum Regulam eiusdem sancti Basilij quam profitentur de cętero viuere.

Atque vt Monachi prędicti del Tardon, & Galleguillos in habitu cum reliquis dicti Ordinis Monachis etiam in Italia existentibus conueniant, loco habitus Grisei, seu Brunei coloris cuiuſmodi in pręsentiarum gerunt, monasticum habitum nigrum, prout etiam aliàs Monachis dicti Monaſterij de Ouiedo per dictas literas concessimus deferre, & ita in posterum reliqui omnes eiusdem ordinis, & Prouincię Monachi futuri eodem habitu regulari, vti debeant. *Habitus Monachorum huius ordinis.*

Pręterea eisdem, ac Prouincię Hispaniarum Monaſteriis quibuſcunque, ac aliis membris, & locis ab ea dependentibus, illorumque Abbatibus, Pręlatis, Monachis, & personis omnia priuilegia, indulta, immunitates pręrogatiuas, exemptiones, libertates, gratias, & indulgentias Ordini Sancti Basilij prædicti, necnon congregationi Montis Cassinen. aliàs S. Iustinæ de Padua Ordinis S. Benedicti, tã per nos quàm per alios Roman. Pontifices prædecessores nostros, sedémque prædictam alias in genere, vel in specie quomodolibet concessa (quatenus vsu recepta sint; & Concilij Tridentini decretis aliisque sacris canonibus, & ipsius ordinis Sancti Basilij institutis non aduersentur) concedimus & communicamus. *Priuilegia ordinis S. Basilij, & congregationis S. Iustinæ de Padua concessa Põtifex concedit Monasteriis huius ordinis prouinciæ Hispaniarum.*

Ac insuper vt eadem monasteria feliciter in via domini dirigantur, prædictorum omnium Monaſteriorum dictæ Prouinciæ Conuentibus, & monachis præcipimus, vt quamprimum prouinciale Capitulum eorundem Monaſteriorum Prouinciæ Hispaniarum celebrent, in quo vsque ad numerum viginti eorum Abbates, & conuentum discreti, seu Procuratores, & monachi habitu, vel professione in eisdem Monaſteriis, tam de Ouiedo, quam del Tardon, & Galleguillos antiquiores, donec tot Monaſteria dicti ordinis sancti Basilij in eadem Prouincia erecta fuerint, quod illorum Abbates, & Conuentuum discreti, seu procuratores in eodem Capitulo congregandi eundem numerum viginti constituant, conueniant.

Atque in eo ex monachis eiusdem Prouinciæ vnum quem magis ad id habilem, & idoneum duxerint eligẽdum, in eorum Visitatorem ad Triennij tempus, & eo completo successiuè in prouinciali capitulo tertio quoque anno, vt præmittitur, celebrando eligant.

Qui omnem in quibuſcunquę Monaſteriis prędictę Prouincię iurisdictionem habeat, & exerceat, ipsorúmque Monaſteriorum monachis tam in capite, quam in membris visitet, corrigat, & reformet, salua semper & reseruata dicti Abbatis, seu Vicarij eiusdem ordinis generalis pro tempore existentis etiam in præmissis obedientia, auctoritate, & superioritate, ac capitulis prouincialibus huiusmodi præmissis, & electioni Abbatum, quorum munus etiam triennale erit, per Monachos singulorum Monaſteriorum faciendæ assistat, vel ad assistendum electioni huiusmodi alium ex dictæ Prouinciæ Monachis specialiter deputet. *Visitatores ordinis ad triennium eligendi.*

Prædictus autem Visitator Prouinciæ Hispaniarum huiusmodi, necnon Monaſteria Abbates, Monachi, & personæ dictæ prouinciæ Hispaniarum prædicto Abbati, seu Vicario generali, vniuersi Ordinis Sancti Basilij in Italia, pro tempore eligendo constituendo, vel deputando subiecti existant, & ab eo dependeant. Ita vt idem Abbas, seu Vicarius generalis pro tempore existentes tam in dictum eiusdem prouinciæ Hispaniarum pro tempore Visitatorem, quam in prædicta, & alia omnia eiusdem prouinciæ erecta, & erigenda Monaſteria, Abbates, Priores, & alios Prælatos, ac Monachos, & personas pro tempore existentes, plenam & omnimodam iurisdictionem auctoritatem, & superioritatem habeat dictúmque Visitatorem, Monaſteria, Abbates, Priores, & Prælatos, ac Monachos, & personas, tam in capite, quàm in membris visitare corrigere, & reformare simul, vel ad partem valeat, ipsique Visitator, Abbates, Priores, & Prælati, ac Monachi & personæ dicto Abbati seu Vicario generali pro tempore existenti tanquam membra capiti subiaceant, eiusque monitis, & mandatis in præmissis & aliis omnibus, omni prorsus *Visitatoris iura & facultates.*

 appellatione

appellatione, reclamatione, & recursu postpositis, parere & obedire, illúmque cum ad eos, vel dicta Monasteria diuertere seu pro visitatione huiusmodi, aut aliàs accedere contigerit, honorificè & benignè recipere, & pertractare teneantur.

Idémque Visitator Prouinciæ Hispaniarum in eiusdem Abbatis generalis electione pro tempore facienda, ac aliis rebus ad vniuersum Ordinem Sancti Basilij pertinentibus, pro quibus pertractandis aliarum Prouinciarum Visitatores, & Superiores euocabuntur, conuenire debeat.

Ac in electione Abbatis generalis huiusmodi idem Visitator actiuam, & passiuam vocem habeat.

Necnon eidem visitatori, & capitulo prouinciali congregatis, tam hac prima vice quam in posterum singulis Trienniis quæcunque statuta, & ordinationes licita & honesta, sacris Canonibus, ac prædicto Concilio Tridentin. dictique ordinis regularibus institutis, ac generalibus illius ordinationibus, & constitutionibus non contraria condendi, & postquam condita fuerint illa in toto, vel in parte iuxta rerum, & temporum qualitates mutandi reformandi, illáque in toto, vel in parte tollendi, & abrogandi aliáque denuo statuendi, quæ tamen ab Abbate, seu vicario dicti ordinis generali, & in eius defectum à S. R. E. Cardinale eiusdem ordinis Protectore, qui tunc erit, approbari debeant, licentiam, facultatem concedimus.

Ordinationes fieri posse decernit Concil. Trid. decretis & sacris canonibus consonas.

Cæterum personis Eremitoriorum, seu Domorum, del Tardon, & de Galleguillo sic in Monasteria erectorum, & earum statu quamprimum consulenda esse, rati, Dilectis filiis prædictis Sanctæ Mariæ, & Sancti Benedicti Ispalen. ordinis eiusdem Sancti Benedicti Monasteriorum Abbatibus, per Apostolica scripta mandamus, vt ipsi, vel aliter eorum illos singulos in Monachos & fratres suorum, quemque Monasteriorum del Tardon, & Galleguillos admittant, & ab eis professionem regularem dicti ordinis Sancti Basilij, si illam sponte emittere voluerint, recipiant, facientes eos sincera ibi in Domino charitate tractari.

Sed & eos qui in prædictis Domibus, seu Eremitoriis del Tardon, & de Galleguillos sub voluntaria obedientia per annum, & vltra iam permanserint, statim vbi præsentium notitiam habuerint, ad profitendum, vt præfertur, omninò teneantur quod vt faciant præcipimus præsentes.

Ordinis professio post annum emittenda.

Postremò animaduertentes eosdem del Tardon, & de Galleguillos post prætensam professionem in dicti Matthæi manibus sic præfertur emissam pro verè professis habitos fuisse, decernimus, & declaramus illos iuxta exemptiones, ac priuilegia ordinis Sancti Basilij, vel aliàs concessa ad solutionem decimarum frugum, & animalium ac aliarum rerum, quæ ex suarum manuum labore à die professionis prætensæ huiusmodi vsque ad hæc tempora collegerunt, ac in posterum vsque ad nouæ professionis tempora colligent, vel administrabunt minime teneri, nec obligatos fuisse, aut esse, nec ad id per locorum ordinarios aut alios quoscunque, ad quos decimarum earundem collectio spectat, cogi siue compelli posse.

Irritúmque, & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quinetiam eos vniuersos, & singulos à solutione prædicta absoluimus, & liberamus.

Quocirca venerabili fratri nostro Patriarchæ Alexandrin. & dilectis filiis Archidiacono Ecclesiæ Ispalen. ac Abbati Sanctæ Fidei in Ecclesia Granaten. per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios præsentes literas, & in eis contenta quæcunque, vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte prædictorum, & aliorum quorum interest, intererit, aut interesse poterit, aut præsentes literæ quomodolibet concernent, fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque, in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant auctoritate nostra easdem literas, & quæcunque in illis continentur firmiter obseruari. Non permittentes eos, vel eorum aliquem desuper à quibuscunque indebitè molestari, contradictores quoslibet, & rebelles, ac præmissis non parentes per iuris, & facti remedia opportuna, ac demum per sententias, censuras, & pœnas ecclesiasticas appellatione postposita compescendo. Ac legitimis super his habendis seruatis seruandis processibus illos sententias, censuras, & pœnas huiusmodi incurrisse declarando, illásque etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato

Exemptio à solutione decimarum.

inuocato etiam adhoc si opus fuerit auxilio brachij secularis.

Non obstantibus piæ memoriæ Bonifacij Papæ VIII. prædecessoris nostri de vna, & Concilij generalis de duabus dietis, dummodo vltra tres aliquis vigore præsentium ad iudicium non trahatur, & quibusuis aliis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac ordinis prædicti, illiúsque Monasteriorum etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, & literis apostolicis cum quibusuis clausulis, & decretis in genere, vel in specie, ac cum quibusuis derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, irritantibúsque, & aliis, decretis in contrarium quomodolibet concessis, confirmatis, & innouatis, quibus omnibus, etiam si de illis, eorúmque totis tenoribus habenda esset mentio specialis, perinde ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro expressis, & insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterísque contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Executorum deputatio & facultates.

Clausula derogatoria.

Volumus autem præsentium exemplis manu Notarij publici subscriptis, ac sigillo personę in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis eandem prorsus fidem in iudicio, & extra haberi, quę eisdem præsentibus haberetur exhibitis, vel ostensis. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicę, millesimo quingentesimo septuagesimo septimo, Octauo Cal. Iulij, Pontificatus nostri anno sexto.

XXII.

De Reformatione Ordinis S. Basilij, ac Abbatum, & aliorum, Officialium electione, & officio, Priuilegiorúmque, exemptionum, & Indultorum confirmatione.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

BENEDICTVS Dominus Deus noster, à quo sancti sui intelligentiæ Spiritu repleti, tanquam imbres sapientiæ suæ eloquia emiserunt, cúmque in oratione confessi sunt. Quo gratiæ munere beatus Basilius cognomento magnus, à diuina benignitate locupletatus, omnis bonitatis tantæq; in se beneficentiæ auctori, quod recepit fertilissimi agri more, cum centesimo reddidit incremento. Nam præter ea quæ effudit Theologicæ scientiæ eloquentiæque flumina, quæque edidit continentiæ abstinentiæ, & susceptorum pro Christo laborum tolerantiæ documenta, adoptatos sibi nouæ sobolis fœtus, in cœnobiaque procul à communi viuendi ratione segregatos in compositum Ordinem redegit, & salutaribus præceptis instituit, vt perpetua futurorum temporum successione verbo & opere a se instructi Deum confiterentur, Catholicæque Ecclesiæ ornamento essent, atque in dubiis rebus adiumento.

Basilij ordo antiquissimus est ab anno 306. inchoatus qui in Oriente vbi olim celeberrimus fuit & diu floruit propter Turcarum & aliorum infidelium multiplicem infestationē & oppressionem magna ex parte defecit.

Qui vitæ sanctitate, & doctrina insignes toto terrarum orbe, maximè verò in Asia, Palestina, Thracia, Græcia, & Italia multis sæculis floruerunt, Postea verò (quod non sine maximò animi nostri merore recensemus) temporibus culpis, exorientium schismatum dissentionibus, Ordo ille alibi penitus corruit, alibi ita fuit imminutus, vt disciplina regulari laxata, charitas illa pristina deferbuerit, Monachique alij alio dispersi sine capite sicuti oues sine pastore errauerint, in aliquibus autem ne vestigium quidem Monastici remanserit instituti, monasteria euersa, & bona fuerint dissipata.

Cui incommodo (quod à nobis nostri Apostolatus ratio exposcit) prouidere, ipsúmque Ordinem pristinæ dignitati, regularique obseruantiæ, quantum Domino adiuuante possimus, restituere volentes vt quàm primum, in Agro Domini vberes fructus maiorum suorum, & præcipuè tanti Patris, & Magistri exemplo edere valeant maximè expedire duximus à Monasteriis, quæ in Italia, & in vtriusque Siciliæ Regnis consistunt, quorum plagas propius inspeximus, huiusmodi Ordinis

dinis instaurationem inchoare, ipsaque Monasteria in vnam Congregationem iuxta constitutionem felicis recordationis Innocentij Papæ III. Prædecessoris nostri in Concilio generali editam, quæ incipit In singulis, ac Concilij Tridentini decreta redigere, & vt hæc facilius optatum consequi possent effectum, primum Generale Capitulum dicti ordinis celebrari mandauimus, in quo Abbas Generalis, qui in singula prædicta & alia eius ordinis Monasteria Conuentus, & regularia loca vbicunque sub obedientia nostra, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ illa fuerint illorúmque personas absoluta sit auctoritate præditus. Ac præterea Visitatores, Procurator generalis, & alij Officiales, quorum electio in capitulo generali facienda esset in Monasterio sancti Philareti eiusdem ordinis Milîtensis dioec. in festo Pentecostes proximè præterito eligerentur, illo prius de more, in dicto per dilectum filium nostrum Guilielmum tit. sancti Laurentij in Panisperna presbyterum Cardinalem Sirletum nuncupatum dicti apud nos Ordinis sedémque apostolicam Protectorem, dilecto filio Paulo Abbate Monasterij Castri Villariis ordinis sancti Benedicti Cassinensis dioec. Congregationis Cassinensis, eidem Capitulo eiusdem Guilielmi Cardinalis nomine præsidente, ac in eius manibus, antequam ad electionis negotium procederetur, per Priores, & alios Monachos Monasteriorum dicti Ordinis sancti Basilij præsentes, vocémque in Capitulo generali habere debentes, professione regulari, quæ per monachos eiusdem ordinis S. Basilij emitti debet, expressè emissa.

Electiones in Generali capitulo fieri debent.

Et tandem cum pro electionibus, vt præfertur celebrandis iam in vnum conuenissent, vocatis omnibus, qui voluerunt, potuerunt, & debuerunt, electionibus huiusmodi commodè interesse, die ad eligendum præstituta, vt mos est, dilectum filium Nicolaum Antonium Abbatem Monasterij S. Nicolai de Burramo dicti ordinis sancti Basilij Hieracensis dioec. in Abbatem generalem ac si duos Visitatores & vnum Procuratorem generalem, aliósque Officiales per secreta suffragia elegerunt.

Nicolaus Antonius Abbas Generalis S. Basilij.

Nos autem reductionem eorundem Monasteriorum, Priorum, & Monachorum in congregationem & Capitulum dictíque Capituli indictionem, & præsidentiam ac electiones huiusmodi ratas, & gratas habentes, Motu proprio, & ex certa scientia nostra, déque apostolicæ potestatis plenitudine easdem tenore præsentium approbamus, & confirmamus, omnésque tam iuris, quàm facti, ac omissarum solennitatum etiam substantialium, vel ex ordinis prædicti sancti Basilij statutis requisitarum defectus, si qui interuenerit, in eisdem supplemus.

Et nihilominus prædictum Nicolaum Antonium Abbatem eidem congregationi vniuersæ in Abbatem generalem præficimus, curam illius vniuersam, & in spiritualibus, & temporalibus plenissimè committendo, ita vt ipse, & Abbas generalis pro tempore electus, æque vt alij aliorum Ordinũ in congregationes reductorum Abbates generales, & Præsidentes in suísque Capitulis, Congregationibus, & ordinationibus de iure, priuilegio, & consuetudine habent, & exercent, habereq̃, & exercere possunt, & omnimodam superioritatem iurisdictionem, & auctoritatem habeat & exerceat, tam in ea omnia quæ in Italia & Regnis prædictis sunt, quam etiam in sanctæ Mariæ de Ouiedo Genuensis, & del Tardon Cordubensi, ac vallis del Gallguillos Ispalensis dioec. eiusdem ordinis sancti Basilij Prouinciæ Hispaniæ, dudum à nobis in regnis Hispaniarum institutæ, & prorsus in alia quæcunque Monasteria, domos, & loca in eadem Prouincia sub regula sancti Basilij hactenus erecta, & in posterum erigenda, eorumq; Abbates, Conuentus, monachos, & personas, quę nos pridem cum monachis eiusdem ordinis sancti Basilij in Italia existentibus, & eorum congregationi prædictę sub obedientia inde futuri Abbatis seu Vicarij generalis eiusdem congregationis perpetuò coniunximus, eáque, necnon visitatorem eiusdem Prouinciæ Hispaniæ Abbati, seu Vicario generali congregationis huiusmodi in Italia pro tempore eligendo subiecimus, & ab eo dependere decreuimus inter alia quemadmodum nostris diuersis literis prioribus, videlicet cal. Maij secundo, posterioribus verò octauo cal. Iulij sexto, Pontificatus nostri annis dat. plenius continetur.

Abbatis potestas.

Iubemus itaque vniuersos, & singulos eiusdem Congregationis sancti Basilij

lij Abbates, priores, & Prælatos, necnon Monachos, & alias quascunque personas, ipsi Abbati Generali, tanquam membra capiti, & eorum legitimo superiori, in omnibus, quæ ad officium Abbatis Generalis pertinent, eorumque animæ salutem, regularisque obseruantiæ rationem concernunt, prompte & humiliter obedire.

Et vt habitus, qui exterius geritur, religiosis mentis affectibus pariter respondeat, statuimus, vt omnes Congregationis eiusdem professores eundem habitum à Nouitiis distinctum ex panno nigri coloris cum Caputio siue Cucula Monachali omninò deferant, velut iex antiquo eiusdem Ordinis instituto prisci patres & Monachi gestare solebant. *Panno nigri coloris cum caputio induuntur Monachi huius ordinis.*

Atque omnes eiusdem ordinis sancti Basilij Monachi & Religiosi, qui in dicto Ordine iam admissi sunt, ad professionem regularem eiusdem Ordinis in manibus Abbatis, si ibi fuerit vel prioris Monasterij in quo reperientur, expresse emittant. Deinceps vero nemo in dicto Ordine, illiúsque Monasteriis ad eiusdem Ordinis habitum regularem, siue tacitam, siue expressam admittatur, nisi in ætate legitima constitutus, anno demum integro in probatione iuxtà eiusdem Concilij Tridentini decreta perstiterit.

Generale autem Capitulum in quo de Ordinis prædicti reformatione, & regulari obseruantia agendum erit tertio quoque anno celebretur. *A triennio ad Triennium celebrandum est capitulum generale.*

Eorundem, siue Abbatis generalis, siue Procuratoris, item generalis munera, siue Officia Triennalia sint: licebit tamen in eodem Capitulo generali, vbi manifestè cognitum fuerit expedire, eosdem omnes, aut eorum aliquos Triennium in eodem quod gesserint officio, nec vltra confirmare: qui tandem ab eisdem muneribus absoluti, saltem per aliud simile Triennij spatium officio vacent. *Triennialia officia.*

Cæterùm si dicto Gulielmo Cardinali, & pro tempore dicti Ordinis Protectori videbitur opportunum, ac quousque ille id expedire censuerit, concilium, & auxilium alicuius Abbatis Congregationis Cassinensis, in huiusmodi Capitulis celebrandis, ex longa consuetudine & experientia pleniùs instructi, ad ipsum Capitulum generale poterit adhiberi, qui eiusdem Protectoris auctoritate etiam eidem Capitulo præsideat generali. *Præses capitulorum generalium.*

In singulis verò Capitulis generalibus locus in quo proximè futurum Capitulum generale celebrandum sit designetur.

Electiones autem per suffragia secreta fiant prout Concilij Tridentini prædicti decretis est statutum.

Ad hæc vt ipsi Monachi degentes in Monasteriis in quibus mensa Conuentualis non est ab Abbatiali seperata, quæque clericis secularibus, & aliis cuiuscunque gradus, & dignitatis, etiam si Cardinalatus honore præfulgeant commendata sunt, obsequiis altissimi liberius vacare possint, mensam Conuentualem à mensa Abbatiali distinguimus, & ab eisdem Monasteriis quoúsque illa commendata fuerint, eam bonorum stabilum proprietatum iuriúmque partem, quæ tamen inter immobilia censeantur, perpetuò dismembramus, atque diuidimus, quæ ad alendum solitum monachorum, & ministrorum numerum, ac victum & vestitum, aliàque ad eorum sustentationem necessaria comparanda sufficiant, eosdémque Commendatarios ad assignandum totidem bona proprietates, & iura prædicta contra tempus per eundem Guilelmum Cardinalem protectorem præfigendum omninò teneri volumus. Hæc autem bona stabilia, proprietates, & iura sic per nos dismembrata, necnon, omnia alia mobilia, & immobilia, quæ ex piorum fidelium testamentis, legatis, largitionibus, aut alias quomodocunque ipsis Conuentibus, & monachis in posterum donata, concessa, & relicta fuerint, pro quorum consecutione monachi Conuentum eorundem nomine etiam in iudicio agere, & experiri, ac in illo interuenire valeant, sed & oblationes atque eleemosynas in eorumdem Monasteriorum ecclesiis erogandas pro constituenda mensa Conuentuali in singulis Monasteriis prædictis, ac pro augmento earundem mensarum Conuentualium etiam perpetuò applicamus, & appropriamus. *Electiones secretis suffragiis.*

Nihilominus tamen Commendatariis incumbat prout tenetur in eisdem Monasteriis, quæ Conuentum habent, Monasteriorum, & ecclesiarum eorundem reparationi, ac aliis ad diuinum cultum necessariis prouidere quorum Monasteriorum *Monasteria commendata.*

Claustra, & ædificia pro vsu manachorum constructa ad monachos prædictos in eis permanere contigerit, eorum liberi atque absoluti iure esse decernimus. Liceat porrò Abbatibus, Prioribus, cæterisque dicti ordinis monachis, & religiosis, corporalem possessionem bonorum sic dismembratorum, & applicatorum, ac vt præfertur assignandorum cum primum illa per Commendatarios assignata fuerint, & Claustrorum, ac ædificiorum, Monasteriorum prædictorum Conuentum habentium, per se vel alium seu alios propria auctoritate absque alicuius iudicis ministerio liberè apprehendere, & apprehensa retinere, ac eorundem bonorum siue proprietatum & iurium fructus in communes eorundem monachorum & ministrorum vsus & vtilitatem conuertere, ipsorúmque Christianorum, & ædificiorum libero vsu pacificè frui, & gaudere quorumuis licentia super his minimè requisita.

Bonorum & fructuum possessio.

Vt autem prædicta Monasteria ordinis sancti Basilij sic in vnam congregationem redacta, eliminatis omnibus abusibus, in via domini quotidie magis proficiant, conuentus omnium Monasteriorum virorum conuentum habentium dicti ordinis sancti Basilij, quę iam in Italia, & prędictis Regnis erecta sunt, quæcunque quotcunque, & qualiacunque sint & per quoscunque etiam Sanctæ Romanæ Ecclesię Cardinales in titulum, commendam, vel administrationem, aut alias obtineantur, dignitatibus Abbatialibus eorundem semper saluis, ita vt de eis quotiescunque vacabunt per Rom. Pont. & sedem prædictam omni tempore disponi liberè debeat, & sine præiudicio iurium eiusdem sedis, quæ inuiolata permanere volumus, ac etiam de Ouiedo & del Tardon, ac vallis del Galleguillos prędictorum, necnon omnium, & quorumcunque aliorum, quæ deinceps à congregatione & monachis prædictis Deo adiuuante erigentur & construentur in eisdem Italia, & Regnis, ac Prouinciæ Hispaniæ, ipsi congregationi in perpetuum aggregamus.

Monasteriorum aggregatio.

Ac Monasteriis, Conuentibus, Prioribus, & monachis prædictis, necnon conuersis, & oblatis, aliisq; etiam dictorum Monasteriorum sancti Basilij Religiosis, & personis vt de cætero omnibus & quibuscunque priuilegiis, prærogatiuis, immunitatibus exemptionibus, libertatibus indulgentiis, fauoribus, gratiis, & indultis tam spiritualibus, quàm temporalibus, congregationi prædictæ Cassinensi, illiúsque personis & locis per quoscunque Rom. Pont. prædecessores nostros ac nos & dictam sedem in genere. & in specie concessis, confirmatis, & innouatis, ac etiam per viam communicationis, ad eandem congregationem Cassinen. extensis, quibus illis vtuntur, potiuntur, & gaudent. & vti. potiri. & gaudere poterunt quomodolibet in futurum (quæ tamen vsu recepta sint & sacris canonibus, ac dicti concilij Tridentini decretis, ipsiúsque ordinis sancti Basilii institutis non aduersentur) vti, potiri, & gaudere liberè, & licitè valeant concedimus & indulgemus.

Confirmatio priuilegiorum.

Eandémque congregationem sancti Basilij, illiusq; Conuentus, monachos & personas qualscunque ab omni Ordinariorum locorum, ac etiam eorum qui Monasteria dicti ordinis etiam Archimandritatus appellata in Commendam, vel aliàs quomodolibet obtinuerint, eundémque Ordinem Sancti Basilij expresse professi non fuerint iurisdictione, authoritate, & potestate penitus eximimus, & liberamus, ac sub nostra & Beati Petri protectione immediatè suscipimus. Ita tamen vt omne sub dicta exemptione comprehensi, Abbatis Generalis, Visitatorum, Abbatuum, Priorum, & aliorum Officialium. tam in dicto generali Capitulo, quam extra illud canonicè electorum, & aliorum, qui pro tempore eligentur, iurisdictioni, visitationi, morúmque correctioni iuxtà eandem regulam Sancti Basilij. ac eius Ordinis instituta omninò. prout eorum incumbit muneri sint subiecti.

Exemptio à iurisdictione ordinariorum.

Abbatis & visitatorum generalium in reparanda ordinis collapsa disciplina officium.

Insuper Abbati generali, & Visitatoribus in Capitulo generali deputatis. vt Monasteria, Prioratus & alia loca, ac Abbates, Priores, Conuentus, & personas congregationis prædictæ iuxtà dicti Concilij decreta & regularia instituta prædicta visitare, & tam in Capite, quam in membris reformare, delinquentes inobedientes & rebelles corrigere puniri & castigare, regularia dicti Ordinis Sancti Basilij instituta in illis exactè custodienda introducere, ac in dicto Capitulo Generali pro tempore congregatis eiusdem Congregationis Monachis quæcunque statuta. & ordinationes ad salutare ipsius congregationis regimen, & ad regularem obseruantiam pertinentia (tamen & honesta, ac sacris Canonibus, & Concilij Tridentini decretis,

Decretum irritans.

decretis, necnon regulæ sancti Basilij prædictis minimè contraria) an ipso tamen Guilielmo Cardinale & pro tempore existente dictæ congregationis Protectore antequam promulgentur examinanda, & approbanda condere valeant licentiam tribuimus.

Guilielmus Siretus Cardinalis protector & deputator huius constitut.

Decernentes supradicta omnia perpetuò inuiolata fore, sicq; per quoscunque Iudices ordinarios, & delegatos etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, in quauis causa, & instantia, sublata cuique aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate vbique iudicari debere. necnon irritum & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Sed ne præsentium literarum effectus in longum protrahatur Guilielmo Cardinali prædicto præcipimus, vt per se, vel alium, seu alios ipsas præsentes literas, & quicquid in eis continetur ab vniuersis & singulis ordinis & congregationis sancti Basilij prædicti Abbatibus, Prioribus, & Monachis alijsq; prædictis, & dictorum Monasteriorum & Archimandritatuum prædictorum commendatariis etiam vt præfertur qualificatis inuiolatè faciat obseruari, & ad assignandum & cum effectu tradendum pro monachorum & ministrorum numero alendo, ac mensa Conuentuali in his monasteriis quibus eorum conuentus existunt partem bonorum & proprietatum, ac iurium, claustráque & ædificia prædicta liberè consignandum intra duos menses à die publicationis earundem literarum hic de more constitutionum & literarum apostolicarum faciendæ numerandos, etiam per priuationem monasteriorum & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum ab eis obtentorum, cæteráque omnia iuris & facti remedia opportuna compellat. Nos enim illi, & pro tempore existenti protectori per se vel alium seu alios contra commendatarios omnes monasteriorum & locorum Conuentuum prædictorum sic in congregationem reductorum, qui congruam assignationem bonorum proprietatum, ac iurium dismembratorum præstituto tempore facere distulerint, recusauerint, negauerint, vel etiam quouis modo impediuerint, cæterósque omnes sua in præmissis quomodolibet interesse putantes etiam per edictum locis publicis affigendum citandi, & monendi, ac contra eos & prorsus contra quoscunque alios contradictores & rebelles, eísque auxilium, consilium, & fauorem publicè vel occultè præstantes, etiam summariè simpliciter & de plano ac sine strepitu & figura iudicii, sed sola facti veritate inspecta, omni & quacunque appellatione remota, procedendi: & ad hunc aliorúmque præmissorum omnium executionem & effectum, tam eisdem quàm etiam quibuscunque Iudicibus & personis etiam sub censuris & pœnis ecclesiasticis, ac etiam per simile edictum, inhibendi, censuras & pœnas ipsas etiam sæpius aggrauandi, interdictum ecclesiasticum apponendi, auxiliúmque brachij secularis vbicunque opus fuerit inuocandi, necnon partem proprietatum & possessionum mensarum Abbatialium prædictarum, quæ ad redditum annuum pro victu & aliis ad vsum soliti monachorum, & ministrorum numeri satis sint arbitrio eiusdem Guilielmi Cardinalis & pro tempore protectoris, vel eorum qui ab eo deputabuntur, eligendorum, pro mensa Conuentuali etiam per subtractionem & alias prout ei visum erit, perpetuò constituendi, & assignandi, cæteráque in præmissis & circa ea necessaria & opportuna faciendi & exequendi, etiam si talia fuerint quæ mandatum requirant magis speciale quam præsentibus est expressum plenam & liberam tenore præsentium concedimus facultatem.

Animaduersio protectoris libera absque fori strepitu in rebelles & contradictores.

Non obstantibus præmissis, ac nostris de vnionibus committendis ad partes, ac valore fructuum exprimendo, necnon de non tollendo iure quæsito, ac generalis, & vniones perpetuas nisi in casibus à iure permissis fieri prohibentis nouissimè celebrati Lateran Conciliorum, ac piæ memoriæ Innocentij 4. quæ incipit Volentes, & Bonifacij 8 Rom. Pontificum de vna & in eodem Concilio generali edita de duabus dietis, aliísque apostolicis constitutionibus, necnon monasteriorum & ordinum prædictorum iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis & consuetudinibus priuilegiis quoque indultis & literis apostolicis eisdem monasteriis, & ordinibus, eorúmque Superioribus & personis, etiam monasteria & Archimandritatus eiusdem ordinis in Commendam obtinentibus,

Clausula derogatoriæ.

tibus, per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, & eandem sedem, etiam per modum statuti perpetui, ac initi & stipulati contractus, ac alias sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibuscunque etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisq; efficacioribus & insolitis clausulis, irritantibusque & aliis decretis in genere & specie etiam ab immemorabili tēpore quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis, ac etiam vsu receptis, ac quocunque tempore factis & promulgatis, & quibuscunque aliis indulgentiis, & literis apostolicis specialibus vel generalibus quorumcunque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa aut omnino, non inserta effectus earum impediri valeant quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris literis mentio specialis: quæ omnia contra earundem præsentium tenorem nolumus cuiquam in aliquo suffragari, contrariis quibuscunque, aut si Commendatariis & personis prædictis, vel quibusuis aliis communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam & ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

A die Publicationis post duos menses suos effectus consequitur hæc constitutio.

Postremò volumus vt lapsis statim duobus mensibus à publicatione prædicta literę prędictę ita vnumquemque supradictorum arctent, ac si singulatim intimatę fuissent earum quoque exempla etiam impressa, Notarij publici manu, & Prælati Ecclesiastici sigillo obsignata, eandem illam prorsus fidem vbique locorum in iudicio & extra illud faciant, quam ipsæmet præsentes facerent exhibitæ vel ostensæ.

Publicatio.

Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę, Millesimo Quingentesimo Septuagesimo Nono, Kal. Nouembris, Pontificatus nostri anno Octauo.

M. Datarius. Cæ. Glorierius
Ia. Brohue.

Anno à Natiuitate Domini 1580 Indictione 8. die verò 8. Mensis Ianuarij, Pontif. S. D. N. D. Greg. diuina prouidentia Papæ 13. anno 8. præsentes literæ appost. affixæ & publicatæ fuerunt in valuis princ pis apostolorum de Vrbe, & acie campi Floræ, & cancellariæ apost, & per aliquot temporis spatium dimissæ per me. Io. Freile S. D. N Papæ Cursorem.

Io. Andreas Panizza Magister Cursorum,

XXIII.

Confirmatio Priuilegiorum Congregationis S. Hieronymi Iesuatorum.

GREGORIVS Papa XIII. Dilecti filij salutem & Apostolicam, benedictionem.

SPECTATVS, Qui in castitatis, paupertatis, & obedientię pręceptis diligenter & exactè custodiendis in vobis elucet, religionis zelus, quo duce, cœlestis beatitudinis assidua contemplatione, siue corporis afflictione, siue orationis sanctę studio, contra humani generis aduersarium vos communitis, nos inducunt, vt his, quę à prędecessoribus nostris ad vestrę congregationis decus, commodum, & ornamentum, ac animarum salutem concessa sunt, apostolicę firmitatis robur adiiciamus, aliásque desuper disponamus, prout in Domino conspicimus expedire. Dudum siquidem fel. recor. Martinus Papa Quintus prædecessor noster vestræ congregationis, qui tunc essent, & in posterum forent personas, oratoria, domos, atque loca constructa, & construenda vbicunque forent constituta, cum personis, iuribus, & pertinentiis, necnon possessionibus, rebus, & bonis sub Sedis apostolicæ protectione suscepit. Ac deinde piæ memoriæ Eugenius Papa Quartus, Nicolaus Quintus, Pius Secundus, Sixtus Quartus, Innocentius Octauus, Alexander Sextus, Iulius Secundus, Leo decimus, Adrianus etiam Sextus, Clemens Septimus, Paulus

Martinus V sub protectione sedis Apostolicæ congregationē Iesuatorum suscepit.

Tertius, & Iulius etiam Tertius, ac Paulus Quartus, & Pius Quartus, & forsan alij Romani Pontifices prædecessores nostri Congregationis eiusdem vtriusque sexu personas variis indulgentiis etiam plenariis, ac peccatorum remissionibus, & facultatibus priuilegiis, immunitatibus exemptionibus, libertatibus, & gratiis, tam spiritualibus, quàm temporalibus, etiam per solam signaturam, ac viuæ vocis oraculo, ac alias per literas sub plumbo, & sub annulo Piscatoris concessas in genere, vel in specie, tam principaliter eidem Congregationi, quàm per viam communicationis, siue extensionis priuilegiorum, tam in Mari magno nuncupatis, quàm alijs literis quibuscunque, tam Mendicantium ordinibus concessorum contentis, ornarunt, & decorarunt ac locupletarunt, illáque antea concessa confirmarunt, & approbarunt, ac perpetua roboris firmitate consistere voluerunt. Necnon vltimo loco recolendæ memoriæ Pius Papa Quintus etiam prædecessor noster omnia & singula priuilegia, facultates, immunitates, exemptiones, gratias, libertates, indulta, tam tunc per ipsum quàm quoscunque alios Romanos Pontifices prędecessores nostros, & sedē apostolicam, quomodolibet Mendicantib. ordinibus concessā, ad vos vestrāmque congregationē, fratres, domos, ecclesias, & loca quæcunque, quoad ea quæ vestræ regulæ, & modo viuendi non repugnarent, extendit & ampliauit, vósque verè mendicantes & sub mendicantium ordinibus esse, & comprehendi debere, necnon omnia & singula Conc. Triden. decreta pro mendicantibus huiusmodi declarata & modificata, etiam pro vestra congregatione huiusmodi declaratus & modificatus fuit, & alias prout in singulis prædictorum prædecessorum literis desuper confectis plenius continetur. Cum autem ea maiorem vim & robur obtinere noscatur, quæ sæpius fuerint auctoritate nostra communita, ac pro parte vestra qui prædicta auctoritate nostra communiri, & approbari mirum in modum desideratis, nobis fuit humiliter supplicatū, vt in præmissis petitiones vestras ad exauditionis nostræ gratiam admittere, vobisque satisfacere de benignitate apostolica dignaremur: Nos igitur vos specialibus fauoribus & gratiis prosequi volentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, priuilegiorum, facultatum, exemptionum, immunitatum, indultorum, & cuiusuis generis gratiarum per dictos, & quoscunque alios Romanos Pontifices, quibusuis etiam specialibus rationibus concessorum tenores, præsentibus pro expressis habentes, omnia & singula priuilegia, facultates, gratias, exemptiones, immunitates, libertates, indulgentias, ac peccatorum remissiones (citra tamen clausulam porrigendi manus adiutrices) & concessiones etiam per vos sufficienti ad id facultate suffultos, ad vestræ congregationis, aggregatos, infraternatos, nuncupatos, extensas, ac indulta supradicta quomodocunque, & qualitercunque concessa & approbata (quatenus sint in vsu, ac sacris canonibus, & Concilio Tridentino non contraria) ex certa nostra scientia denuo in perpetuum apostolica auctoritate tenore præsentium approbamus & confirmamus: illisque perpetuæ & inuiolabilis firmitatis robur addidimus præsentisque scripti patrocinio communimus: omnésque & singulos tam iuris quàm facti defectus, si qui forsan interuenerint in eisdem supplemus. Decernentes præsentes literas sub quibusuis similium vel dissimilium gratiarum reuocationibus, suspensionibus, aut derogationibus, similium vel dissimilium gratiarum, indulgentiarum concessionum & aliorum quorumcunque nullatenus comprehensa, sed semper ab illis excepta esse censerique debere: ac de subreptionis, vel obreptionis, vitio seu intentionis nostræ defectu notari, aut impugnari non posse, sed easdem validas semper & efficaces existere, ac nobis & vestræ congregationi, in perpetuum suffragari, nec ad probandum omnia & singula præmissa alterius probationis adminiculum requiri, verum eadem in iudicio, & extra abunde fidem facere; Sicque, & nō aliter in præmissis omnibus & singulis per quoscunque Iudices ordinarios, & delegatos quauis auctoritate fungentes, etiam causarum palatij Apostoli Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Card. (sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate iudicari & diffiniri debere: irritum quoq; & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari decernimus. Quocirca venerabilibus fratribus Patriarchæ Venetiarum, & Archiepiscopo Mediolan. ac Episcopo Bononien. siue eorum in spiritualibus

Eugenius 4. varijs priuilegijs & exemptionibus hanc congregationem commendauit.

Pius V. omnibus priuilegijs Mendicantium frui vult Iesuatos S. Hieronym.

Gregorius XIII. confirmat priuilegia Concilij Tridentini decreto & sacris canonibus probata.

Inuiolabile Pontificis rescriptum ab omni contradictionum iniuria præseruatur.

Decretum irritans.

Vicariis generalibus per præsentes mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios præsentes literas, & in eis contenta quæcunque vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte vestra, aut alicuius ex vobis, & pro tempore dictæ congregationis fratribus nunc & in futurum fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra vos, & pro tempore dictæ congregationis fratres, & alios quoscunque confirmatione, approbatione, suppletione, decreto, aliisque præmissis iuxta præsentium continentiam & tenorem pacificè frui & gaudere: Non permittentes vos & vestræ congregationis pro tempore fratres per quoscunque indebitè molestari, perturbari, aut inquietari, Contradictores quoslibet, ac rebelles, & in iis quæ præmissa concernunt, non parentes per opportuna iuris & facti remedia, ac demum per sententias, censuras, & pœnas ecclesiasticas, appellatione postposita, compescendo: Necnon legitimis super his habendis, seruatis processibus, sententias censuras, pœnas ipsas etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, si opus, fuerit auxilio brachii sæcularis. Non obstantibus præmissis, ac similis memoriæ Bonifacij Papæ Octaui prædecessoris nostri de vna, & Concilij generalis de duabus dietis, dummodo quis vigore præsentium vltra tres dietas ad iudicium non trahatur ac quibusuis aliis Apostolicis, necnon in prouincialibus & synodalibus concilij editis generalibus vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, necnon dictæ congregationis, & ordinis sancti Hieronimi, ac regulæ Sancti Augustini, sub qua militatis, necnon aliorum, tam mendicantium, quàm non mendicantium ordinum, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis apostolicis eisdem, vel alicui eorum sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cũ quibusuis clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis etiam Motu proprio et ex simili scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine concessis, confirmatis, & innouatis: quibus omnibus, etiam si de illis eorumque totis tenoribus specialis specifica & expressa non autẽ per clausulas generales idem importantes, mentio seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret eorum tenores præsentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, necnon omnibus illis quę dicti prędecessores in eorum literis voluerunt non obstare, contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus cõmuniter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Cæterum quia difficile foret pręsentes literas ad quęcunque loca, ad quę necesse fuerit, deferri, volumus pręsentium exemplis etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis, ac dictę congregationis aut alicuius eiusdem congregationis superioris sigillo munitis eandem fidem in iudicio, & extrà adhiberi, quæ pręsentibus exhibitis, vel ostensis vbique gentium & locorum haberetur.

Executorũ deputatio & facultates.

Bonifacij 8. constitutioni derogatur.

Clausula præseruatiua.

Datum Romę, apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die prima Februarij millesimo quingentesimo septuagesimo octauo, Pontificatus Nostri Anno Sexto.

XXIIII.

Electiones quolibet triennio in capitulo generali fienda.

GREGORIVS Papa XIII. Ad perpetuam rei memoriam. Dilectis filiis Priori generali, Visitatoribus Abbatibus, Prępositis, Prioribus, Vicariis, Prælatis, Procuratoribus, ac officialibus quibuscunque nunc & pro tempore existentibus quocunque titulo nuncupatis, necnon Canonicis, Nouitiis, Conuersis, commissis, ac quibusuis aliis personis in Congregatione canonicorum regularium sancti Saluatoris ordinis sancti Augustini degentibus salutem & Apostolicam benedictionem

QVÆ inter religiosorum cœtus dissidia excitant, ea ne altius expullulent, sunt

sunt à nobis radicitus extirpanda. Cum igitur fe. re. Pius Papa V. prædecessor noster per suas in forma breuis literas super reformatione Congregationis vestræ Sancti Saluatoris Ordinis sancti Augustini emanatas sub dat. Decembris. 1571. pontificatus verò sui anno sexto, iustis & grauibus de causis inter alia statuisset, ordinasset, & decreuisset, vt decætero Capitulum generalem eiusdem Congregationis in quo Prior generalis, Visitatores, cæterique Prælati, ac etiam Procurator generalis eligerentur, quolibet triennio tantum, non autem vt antea singulis annis celebraretur. Nosq; per alias nostras litteras sub dat. 23. Martij. M.D.LXXIIII. licet quoad rationem eligendi Priores, aliósque Prælatos Conuentuales tantum prædictas litteras, ita ratione, & nouo rerum euentu suadente immutauerimus, ac modificati fuerimus, cæteris tamen omnibus in eisdem litteris contentis & ordinatis, ac præsertim triennali electioni huiuscemodi non solum non aliqua alia ex parte detrahere, aut vlla tenus derogare velle professi expressè fuerimus, vt ipsa quoq; Conuentualium prælatorum officia ad Triennium extendentes, ea omnia confirmauerimus, atque approbauerimus, quemadmodum in dictis nostris litteris plenius continetur. Nihilominus quia nuper nobis est insinuatum nonnullos vestræ Congregationis huiuscemodi ordinationi, ac statuto à prędecessore nostro prouida, ac matura deliberatione inuento, à nobis confirmato, & in vestro generali Capitulo acceptato, & iam in vsu recepto non solum acquiescere velle, sed colore quodam de huiusmodi litterarum nostrarum validitate dubitandi, re autem vera temeritatis, & ambitionis stimulis agitatus de illa immutanda vel etiam reuocanda, verba facere ausos fuisse. Nos ad tollendum omne dubium, & huiusmodi audaciam compescendam, & pacem, tranquillitatemque in dicta Congregatione vestra perpetuò conseruandam, & retinendam, apostolica auctoritate tenore pręsentium hac nostra declaratione, determinatione, ac diffinitione, supradictam, de triennali electione, & administratione, ordinationem constitutionem & decretum, iterum & de nouo quatenus opus approbamus, confirmamus eique perpetuę, & inuiolabilis firmitatis robur adiicimus, ac super eo specialiter, & expressè perpetuum silentium imponimus. Mandantes propterea vobis omnibus & singulis in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub priuationis perpetuæ tam officiorum, dignitatum & administrationum quarumcunque, quam vobis actiuæ & passiuæ, aliísque ecclesiasticis censuris arbitrio nostro moderandis, & infligendis pœnis districtè præcipientes, & inhibentes ne quis vestrum publicè vel priuatim secretò vel palam in Capitulis generalibus vel conuentualibus intra monasteriorum septa, vel extra, ac tandem vsque vel vnquam omninò de supradicto Triennio corrigendo, vel mutando amplius loqui seu tractare præsumant. Contrariis quibuscunque non obstantibus. Volumus autem ad huius declarationis & prohibitionis nostræ faciliorem notificationem præsentium exemplis etiam impressis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ, vel etiam Prioris generalis pro tempore existentis vestræ congregationis munitis eandem prorsus fidem adhiberi, quæ præsentibus haberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 16. Decembris, M.D.LXXIX. Pontificatus Nostri Anno Octauo.

Pius V. ordinauit quolibet triennio celebrari cap. generale & ibi eligi priorem generalē & alios prælatos.

Gregorius XIII. constitutionem Pij V. confirmauit.

Pœna immutantium huius confirmationis decretum.

XXV.

Contra Homicidas, & alios capitali crimine Bannitos, vel diffamatos, eorumque receptatores, & fautores.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

TANTA, tamque horrenda quotidie succrescunt sanguinariorum, & sceleratorum hominum maleficia, vt nobis, qui subditos nostros charitatis potius vinculo, quam seueritate pœnarum in officio cōtineri semper optauimus, tandem necesse sit ad ipsos procul à societate humana submouendos, noua remedia adhibere, ac simul cogitare, quomodo illos confouendi facultas tolli ab iis possit, sine quorum auxilio impurissimi illi pleráque omnia delicta neque perficere, neque pœnas

nas effugere possent.

Pontificum varia constitutiones extant edita in bannitos.

Quæ fel. record. Pius II. Paulus item II. Sixtus IV. Iulius II. Leo X. Clemens VII. Pius IV. Pius V. & diuersi alij Romani Pontifices prædecessores nostri suo quisque tempore, prout necessitas tulit, bene & prouidenter respicientes, constitutiones suas in exitiale hoc genus pro temporis, & criminum ediderunt, quas nos cum suis censuris, & pœnis omnibus, ac si ad verbũ insererentur præsentibus haberi volumus pro expressis, ex certa scientia nostra innouantes, ita vt illæ omnes præsentibus, & vicissim præsentes illis vniuersis, & singulis ad omnes earum omnium casus, & partes subsidio sint:

Hoc edicto perpetuo de Fratrum nostrorum consilio statuimus, vt quicunque etiam Ecclesiastica, & quacunque dignitate præditus siue Dux, aut Comes, Marchio, Vicarius, Feudatarius, Gubernator, siue alius cuiusuis conditionis & ordinis huius status, & ditionis nostræ temporalis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ in eisdem temporalibus mediatè, vel immediatè subiectus, etiam dominia, iurisdictiones, & loca extra statum prædicens, ac etiam cuicunque extraneus bona in eodem statu, habens, homicidas, latrones, grassatores, & alios quocunque crimine capitali bannitos, vel diffamatos in suis quisque dominiis, locis, seu domibus, tam in ipso statu, quàm extra eum consistentibus receptauerit, seu quod in huiusmodi locis recepentur permiserit quoquomodo.

In impedientes, animaduersio nẽ in flagitiosos.

Ac etiam quicunque ne ij capiantur impediuerit, captósque arripuerit, vel occultauerit, potestatémque euadendi fecerit, vel carcerem, aut aliam quamcunque custodiam fregerit, conatúsve fuerit, siue ad hoc homines, arma, aliáve ministrauerit, seu alias exilium, consilium vel fauorem palam, vel in occulto, ac quocunque modo præstiterit.

Præterea quicunque iudices, ministros, vel executores iustitiæ in perquisitione captura, seu abductione ac omninò in libera eorum officij executione impediuerit, verberauerit, insecutus fuerit, concusserit, perterrefecerit, arma conclamauerit, aliósvé concitauerit, seu mandauerit.

Cum præsentium auctoritate excommunicationis maioris sententia innodamus, à qua solus Romanus Pontifex absoluere possit, nisi in mortis articulo, & satisfactione debita præcedente.

Reus læsæ maiestatis.

Ac præterea ipsum læsæ maiestatis reũm, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ rebellem pronunciamus.

Necnon ducatu, comitatu, marchionatu, terris, oppidis castris, dominiis, vicariatibus, guberniis, feudis, & aliis, quæ a Romana, & quibuscunque aliis Ecclesiis obtinet ac obtinebit in futurum, cæterísque omnibus bonis immobilibus mobilibus, & se mouentibus rebus, & iuribus suis, necnon omni, & quacunque etiam Ecclesiastica dignitate, gratia, exemptione reali & personali, honore, priuilegio, & beneficio ecclesiastico, & temporali priuamus eo ipso.

Ac ipsum, & eius filios indignos decernimus ad illa, & alia in posterum obtinenda, & ad quoscunque actus legitimos exercendos, quibus etiam portæ nunquã pateant illius dignitatis Ecclesiasticæ vel mundanæ.

Filij criminis patrum conscij.

Sintque vasalli, custodes, & populi à fidelitatis iuramento, & quocunque alio iure absoluti.

Omnia eius ædificia subiiciantur, aut aliis Cameræ Apostolicæ iuribus adscribantur.

Ducatus verò, ac dominia, vicariatus, gubernia, feuda, cæteráque bona, & iura prædicta, eorumque fructus, emolumenta, aliis Fisci nostri iuribus perpetuò applicamus. Et ita Cameræ Apostolicæ eo ipso absque declaratione super incursu pœnæ priuationis huiusmodi, aut citatione eius, vel eorum, qui pœnam huiusmodi incurrint, facienda, aut iudicis sententia, vel decreto alia iuris, & facti solemnitate habenda, aut iudicis sententia, vel decreto, vel alia iuris, & facti solemnitate habenda, perpetuò applicata, appropriata, & incorporata, & ad nostram, Romaníque Pontificis pro tempore existentis liberam dispositionem pertinere volumus, ac si per lapsum temporis concessionis eorum, aut infinitam lineam ad ipsam reuertissent.

Nec

Nec quisquam exemptionis, vel vetusti priuilegij de recipiendis, & non consignandis huiusmodi facinorosis, & bannitis, aut alio quocunque prætextu iuuari possit.

Declarantes, ducatus, dominia, vicariatus, gubernia, feuda, aliàque prædicta sub constitutione dicti Pij V. prædecessoris super huiusmodi dominiis, & iurisdictionibus in feudum, aut alias non concedendis edita minime comprehendi,

Communitates, necnon vniuersitates omnium Ciuitatum, Terrarum, & locorum status prædicti cum primum de accessu, statione, vel transitu bannitorum, & aliorum prædictorum notitiam habuerint si statim populos suos armatos pulsu campanarum, & aliis signis non conuocauerint, illosque non cœperint, & tutè custodierint, vel si illos capere non potuerint, finitimas quasque Communitates, & vniuersitates, aut Dominios non commonefecerint, vel ipsi, aut eorum aliqui illos receptauerint, vel tolerauerint, vel cibus, commeatus, auxilio, consilio, vel fauore, aut quocunque alio modo etiam vt euadant, per se, vel alios iuuerint, censuris, & pœnis omnibus supradictis supponimus, earumque etiam res, & bona omnia, necnon fructus, & emolumenta Fisco prædicto modo, & forma præmissis applicamus eo ipso.

In excidium bannitorũ plebs ad arma erumpere debet.

Et nihilominus dilecto filio Camerario nostro, cęterisque omnibus singularum literarum prædictarum executoribus, & præterea Gubernatori Vrbis, ac causarum Curiæ Camerę prędictę generali Auditori per apostolica scripta mandamus vt quisque pro se ad omnimodam illarum, & pręsentium nostrarum, ac censurarum, & pœnarum omnium in eis contentarum executionem omninò procedentes, faciant illas omnes, & in eis contenta quęcunque, semper, & vbique per omnia loca prędicta & ab omnibus sub illis comprehensis iuxtà singularem literarum earundem continentiam, & tenorem inuiolabiliter obseruari.

Non obstantibus pręmissis, ac omnibus, quę in singulis literis prędictis concessum est non obstare, cęterisque contrariis quibuscunque.

Vt autem pręsentes literę omnibus amplius innotescant, & ne quisquam illarum ignorantia excusare possit iubemus illas valuis Ecclesiæ Sancti Ioannis Lateranensis, & basilicę Principis Apostolorum de Vrbe, ac in acie Campi Florę de more appendi, eisque detractis, ipsarum exempla etiam impressa eisdem in locis affixa relinqui, factàque huiusmodi publicatione, volumus ipsas pręsentes hic in Vrbe publicatas die sequenti, extra verò eam post decem dies, quoscunque perinde arctare, atque afficere, & contrafacientes pœnas, & alia supradicta omninò incurrere, ac si eis singulis pręsentibus in propriis eorum personis, & locis intimatę fuissent.

Constitutionis publicatio.

Insuper earundem presentium exempla etiam impressa, Notarij publici manu & Camerarij prędicti, vel alterius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ sigillo obsignata, eandem prorsus fidem vbique locorum in iudiciis, & extrà illa facere, quę ipsęmet pręsentes facerent, si exhiberentur, vel ostenderentur.

Nulli ergo, &c, Si quis autem, &c. Datum Romę apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo, octuagesimo, quinto idus Iulij, Pontificatus Nostri anno nono.

XXVI.

Annullatio dispositionum Beneficialium, quæ fiunt personis prohibitis propter genus, aut hæresim, & à fide Apostasiam: Et declaratio quòd omnia beneficia eisdem quomodocunque collata, ad nouam Romani Pontificis dispositionem pertinent.

GREGORIUS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

In Ecclesiis præsertim insignibus, hoc magnopere curandum est, vt Sacerdotes, & personæ salubribus earum institutis conuenientes ordinentur, quòd quantum in nobis est enitimur, atque eos ab illis repellendos in primis contendimus qui propter genus, aut hæresim, & à fide apostasiam siue proprio, siue stirpis, siue cognatorum vitio contaminati, per canonicas sanctiones aut statuta ab hac sede

 firmata,

firmata, aut Apostolica priuilegia prædictis ecclesiis prohibentur. Sed nobis negotiorum magnitudine distentis, huius generis nonnulli ad illarum Sacerdotia frequenter obrepunt, inter quos quidam existimationis suæ prodigi, & si se ab illis expulsum iri sciant, spe tamen inconcessa præsumunt, se inde vel permutatione, vel quoquo pacto beneficium pensionem, aut quid aliud exacturos. Nos malum hoc, quo dictæ ecclesiæ sæpius diuexantur, penitus euellere volentes, præsentium auctoritate decernimus, omnes & quascunque apostolicas, necnon Legatorum dictæ Sedis, & aliorum omnium ab ea facultatem disponendi habentium, ac etiam ordinarias dispositiones dignitatum, præbendarum, beneficiorum, & officiorum eiusmodi ecclesiarum in quascunque personas sic infectas, & per huiusmodi sanctiones, seu statuta, vel priuilegia, vt præfertur, inhabiles vires & effectum non habere, personásque huiusmodi, illarum prorsus vsu & commodo carere, beneficiáque ipsa vt prius vacare, & quæ ex illis tempore dispositionis Apostolicæ prædictis personis, illi reseruata fuerint vel affecta, sub eadem reseruatione, vel affectione manere, Et tam illa quam etiam omnia alia non reseruata neque affecta, de quibus ab ipsa Sede, ac Legatis & aliis facultatem habentibus prædictis, in huiusmodi personas quomodocunque dispositum fuerit, ad nouam Romani Pontificis dispositionem dumtaxat pertinere, eaque ab aliis idoneis ab ipsa Sede dumtaxat, liberè impetrari posse; Impetrationes tamen, ac etiam motu proprio concessiones, nisi modus vacationis, necnon casus ac decretum huiusmodi, non conditionaliter, aut per æquipollens, sed definitè, nominatim, ac dispositiones in illis exprimantur, omninò non valere, Ab ordinariis verò, (cessantibus reseruationibus vel affectionibus apostolicis) pro tempore collata, deuolutioni, iuxta Lateranensis statuta Concilij subiacere, Necnon irritum & inane quicquid secus per quoscunque scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Reseruationibus apostolicis fructuum, pensionum, & aliarum rerum huiusmodi beneficiorum, in personas idoneas etiam de huiusmodi contaminatorum consensu factis, eisdémque ab illis interim præstitis vel solutis nihilominus valituris. Nemo autem ignorationem prætexens, valeat excusari, cum prædictæ prohibitiones satis manifestæ sint, & quisque ante petitionem vel acceptationem beneficiorum huiusmodi, num illorum capax sit debeat se probare. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo octuagesimo. Id. Nouembris, Pontificatus Nostri Anno Nono.

Irrita impetrationes.

Adstipulatur hac constitutio Pij V edicto sub Dat. Romæ apud S. Petrum an. 1566. 6. Caland. Februarii beneficia omnia ob hæresis crimen vacatura, sibi reseruante.

Quæ quidem obseruanda est c. fin. §. constientes, de hæretic. in 6. Authent. vt noua constitut. in princip. quoniam generalis legis vim obtinet. c. pastoralis, vbi omnes, de fid. instrum. Abb. Felin. & Dec. in Rubric. de constit. nouam cùm non sit, illam Romæ duntaxat publicatam, confestim omnes, etiam ignorantes vincisse, nulla etiam in Germania illius promulgatione facta, Bero in c. cognoscentes: num. 49 & 50 de constit. Aufrer. ad Capel. Tholos. q. 445. de communi. Roland. à Vall. cons. 8. num. 28. lib. 3. D. Menoch. de arbitr. iud. cas. 185. à num. 8. ad 14. vsque.

Stante præcipuè decreti irritantis clausula in ea adiecta, cuius natura est ignorantes statim ligare, vt per Felin in 4. limit. & Dec. num. 5. d. in c. cognoscentes, & de communi testatur idem Menoch. loco iam relato, num. 24. & seq. Pute. decis. vlt. die 9. April. lib. 3. num. 3. qua de re abundè per nostrum heraclium Lapidem. Ant. Gabriel. de clausul. conclus. 6. cum aliis, de quibus copiosè studiosiss. D. Bursat. omnia prætacta comprobans, cons. 43. incip. ob crimen hæresis, num. 46. cum tribus. seq. vol. 1. addimus. Mandos. ad allegat. Lap. 84. litera a. atque ad alleg. 14. liter. D.

Eóque magis id firmandum videtur, posteaquàm inter Germaniæ impressa concordata legimus, beneficia ex depositione, priuationéve (prout hæc, de quibus sermonem habemus vacare intelliguntur) reseruata Summo Pontifici esse. sibi necnon per depositionem, seu priuationem, iuncto principali, & extremo verbo, reseruamus. Atque in his verbis potissimè fixa erat opinio pro hac parte eruditissimi. V. I. D. & Summi Templi Colonien. Canonici D. Hermanni Vvinckhelij.

Quocircà,

Quocircà, Ordinarij quamuis collatio firmitatis robur aliàs obtineret, peculiare tamen reseruationis ius, dicta ex Pontificia constitutione emanans, illam impugnaret, Aegid. decis. 116. si petens confirmationem, nume. 2. Cassador. decis. 6. lite pendente, num. 9. de praebend. perspicuum cùm sit, Decretum irritans omnia, quae in contrarium post reseruationes facta sunt, annullare, c. si eo tempore, de elect. lib 6. Gaspar de Perus. tracta. reserua. quaest. 10. Paris. consil. 29. num. 21. & seq. volum. 4. Mandos. in 2. reg. 2. quaest. num. 13. Mohedan. decis. 301. Regula cancellariae, ibi & etiam.

Caeterùm, oppositam partem, & sic affirmatiuam, in illis tantùm beneficiis, quae iure consueto Ordinarij Germaniae conferre possunt, complectimur, ex eo quod Ordinarius de communi iure, in beneficiorum Dioecesis suae collatione fundatam intentionem habet. c. 2. c. ex parte. c. constitutus, de concess. praebend. c. omnes basilicae 16. quaest. 6. c. ordinarij, de offic. ordinar. lib. 6 c. gratia, & ibi Franc. num. 2. de rescr. in eod. lib. Milis in repert. ver. Episcopus fundat, tradit Aegid. decis. 717 collationes praebendarum. num. 3. Cassador. decis. 22. variae reperiuntur, de praebend. Mandos. in 4. quaest. 13. regul. num. 2. & in c. quaest. 14. reg. num. 2. Scitè dixit Bursat. consil. 116. Cùm nihil sit. num. 44. cum praeced. & seq. immò fundatam habet intentionem in omnibus mensibus, nisi obstent reseruationum impedimenta, Put. decis. 492. in vna Cordubens. num. 3. lib. 2.

Atque in specie, quòd haeretici beneficia possit in eius mensibus Ordinarius conferre, aliàs Rota Romana supposuit, Achille de Grass. teste, decis. ibi in c. haereticus, sub Rubr. de haereticis, quam retulit D. Lancellot. de attentat. 2. part. c. 5. de attent. accusat. pend. num. 36.

Qua conclusione firmata, non obstat iam dicta Pontificia constitutio. Primò, quia in Germania non fuit publicata, ideóque ignorantes ligare non potest. c. vt animae, de constit. in 6. Roman. consil. 128 pro plena. num. 7 ipsáque ignorantia isto in casu probabilis est, Cardinal. consil. 40. praedicta constitutionis, in princip. Geminian. consil. 78. formantur ista, num. 1. & seq. Mandos. ad Roman. consil 260 in proposito, ver. valida. litera, c. & hanc esse receptiorem vtriusque iuris professorum sententiam, quòd scilicèt publicatio in Germania requirebatur, Sotus fidem facit, de iust. & iur. lib. 1. quaest. 1. artic 4. cum Alphons. Castr. de potesta. legat. c. 1. ad fin. Quòd tantum significare satis supérque est, vt probandi onus in aduersarium transferatur, Dec. & caeteri in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. Quinimmò probare quis tenetur extrauagantem esse vsu receptam, Gozadi. consil. 16. num. 16. Pute. decis. 281. statim laudanda in fin. lib. 1. Bursat. consil. 55. num. 20. lib. 1. Certo certius cùm sit promulgationem Romae duntaxat factam, veriori ex opinione vt Prouincias arctet, non prodesse, vt post gloss. in eod. c. cognoscentes voluerunt. Abb. num. 2. Felin. num. 21. atque Bero. num. 52. & 53. qui de veriori testatur, & latissimè prosequitur idem Bursat. cons. 200. Quidam clariss. num. 200. cum plur. seq lib. 2. ibique num. 104. apertè concludit, Pontificis Constitutiones per omnes Prouincias omninò insinuandas fore, quod reperis in consil. statim indicando 225. num. 31 & de Natta meminit consil. 498. num. 20. eóque loci. num. 109. Palinodia partem cecinit, dum ad prim. per eum firmata in dicto consil. 41. num. 48. volum. 1. pro aduersa opinione suprà per nos adducto, responsum aptare nervos intendit: hoc item sequitur in consil. 255. ex pluribus. num. 30. cum tribus seq. confert Ant. Gabriel. lib. 6. de legibus, conclus. 4. num. 1. & 6. dum ex magis communi probat à publicatione dispositionem ligare.

Nec obest de irritanti decreto Piana Constitutionis obiectum: nam contrarium Rota aliàs Sarnen. proponente determinauit, in vna Brixien. donationis fructuum, de qua per Pute. decis. 281. incip. Duodecima Maij 1542. libro primo, quo loci in terminis ostendit, Constitutionem extrauagantem cum decreto irritanti Romae publicatam, non tamen in loco Patriarchae Constantinopolitani illum non ligasse: subdens, quòd decretum licèt ignorantes afficiat, id tamen intelligendum est post publicationem in loco, & hanc pluribus relatis, communem dicit Mandos. ad Roma. consil. 330. circa primum, vers. puto, litera. M.

Verùm, conclusio haec non tenuem compati posset scrupulum, ex 13. è regione authoritatibus alicuius fortasse ponderis per Gabrielem cumulatis. tit. de clausulis, conclus 3. effecta 5. num 45 quem Bursat. dicto consil. 43. num. 49. primo loco secutus, in caeteris eius responsis non confutanis: neque receptionem ponderandi fert in praesens occasio: peregemmad alia.

Non obstat secundò iam relata Constitutio: Quoniam dato etiam, non concesso, quòd publicata fuerit, tamen in his partibus cum vsu recepta non appareat, ideò illam seruare non tenentur. c. final. § hac & si legibus. 4. distinct. gloss. communiplacito recepta in c. 1. de treug. & pac. Benedi. Capra reg. 5. per totam, D. Hippolyt. Riminal. consil. 108 nu. 10. & seq. volum. 1. Bursat.

2. Bursat. dicto consil. 255. num. 3. addimus Mandos. in 1. quæst. reg. 23. de mendicantibus. num 5. & seq. addimus Nauarr. in Manual. c. 23. num. 40. & 62.

Tertiò, haud nocet ipsa Prima, postquàm ex concordatorum Germaniæ vigore, Ordinarij liberè in sex alternatiuis mensibus possunt beneficia conferre, & hoc reseruationibus factis, & faciendis sub quacunque verborum forma non obstantibus, vt legitur in ipsis concordatis. §. placet etiã nobis, & de verbo ad verbũ refert Pute. in decis. Quæ concordata cum reducant nos ad ius commune fauorabilia esse dicit Cassador. decis. vnica, incip. concordata Germaniæ. num. 2 de pact. Et plenissimè in ordinariorum fauorem, & contra concedentem interpretanda, quibus Pium V. felic. me non specialiter derogasse, prout requirebatur, non inuenitur, & hoc, si illam amplecti velimus opinionem, quòd scilicèt Papa illis derogare possit, iuribus ibidem per nos in . . . natis, quibus addimus Mandos. 1 regul. Cancell. quæst 2. sub num. 12. ibi, immò etiam in Gallia. Quamuis valdè vrgeat Mohedan. decis 233. Imperatori seu Regi Romanorum, in fine, vbi dicit, concordatis Pontifices derogare non censentur. Æquum tamen & Iuri consonum videtur Gregorij Pontificis constitutioni adherere quæ primum hæretici & naturalium genere obscuri a beneficiis arcentur.

XXVII.

Declaratio Regulæ Fratrum Minorum S. Francisci de Obseruantia in Regnis Aragoniæ, & Valentiæ, ac Principatu Cathaloniæ, commorantium.

GREGORIVS Papa XIII. Ad perpetuam rei memoriam.

Hic Pontifex edidit constitutionem obseruandam à fratribus reformatis de obseruantia.

EX quo nos Deus ad regendam ecclesiam suam constituit, pastoralis officij cura nos semper excitauit, & quotidie excitat, vt regularis obseruantiæ professores, qui se totos Dei obsequio manciparunt, adiuuemus, & nihil, quod eorum sanctum piè in Christo viuendi institutum retardet, prætermittamus, Licet quidem arbitremur satis nos quieti, & statui tranquillitati dilectorum filiorum professorum ordinis fratrum minorum Sancti Francisci de Obseruantia Reformatorum nuncupatorum super modo viuendi eorundem professorum Reformatorum, cum declaratione ampliatione, & confirmatione aliarum literarum fel. recor. Clementis Papæ VII prædecessoris nostri per alias nostras in forma breuis die tertia Iulij millesimo quingentesimo septuagesimo nono Pontificatus Nostri Anno Octauo, confectas literas iam prouidisse, Nihilominus nuper nonnulli præfatorum fratrum Reformatorum, recollectorum nuncupatorum, Prouinciæ Cathaloniæ, ad nos recursum habuerunt, ac conquesti sunt ad huc impedimenta quædam, ac molestias sibi aliquas per fratres Minores de obseruantia eiusdem prouinciæ inferri, quibus fit, vt secundum eorum laudabile, & pium institutum, tranquillam, & quietam vitam minime traducere possint, etiam contra dictarum nostrarum literarum seriem, ac tenorem Quare pro parte eorundem fratrum Reformatorum dictæ Prouinciæ fuit humiliter supplicatum, vt illi de sufficienti, & opportuno remedio benigne prouidere dignaremur. Nos præfatorum fratrum Reformatorum truanquillitati, & quieti, eorumque propagationi, & profectui consulere cupientes, huiusmodi supplicationibus inclinati, ac de consilio Venerabilium fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium super visitatione Apostolica, consulatione Episcoporum, & Regularium reformatione deputatorum, quibus hoc negocium examinandum mandauimus, omnia & singula Monasteria, Domos, & loca eorundem Fratrum Reformatorum, & Recollectorum dictæ Prouinciæ Cathaloniæ, necnon Prouinciarum Aragoniæ, & Valentiæ nunc, & pro tempore existentia, seu hactenus recepta erecta, & instituta, ac in posterum in eisdem tribus Prouinciis recipienda, erigenda & instituenda ab eisdem tribus prouinciis aliorum fratrum eiusdem ordinis Minorum de obseruantia nuncupatorum penitus, & omninò in perpetuum, apostolica auctoritate tenore præsentium separamus, seiungimus, & dismembramus, ac fratres reformatos earundem trium prouinciarum ab omni iurisdictione, visitatione, correctione, & superioritate Ministrorum prouincialium, & aliorum prælatorum, & superiorum fratrum dictarum prouinciarum non reformatorum, seu non recollectorum perpetuò eximimus, & liberamus. Verum eorundem fratrum reformatorum, seu recollectorum monaste-

Soluuntur à iurisdictione ministrorum Prouincialium omnes reformati commorantes in regnis Arragoniæ & Valentiæ ac principatu Cathaloniæ.

ria domos,& loca quæcunque in Regnis Aragoniæ,& Valentiæ,ac Principatu Cathaloniæ hactenus habita,seu recepta,erecta,& instituta,atque in posterum habenda,& recipienda,erigenda,& instituenda in vnam prouinciam à præfatis aliis prouinciis penitus distinctam eiusdem ordinis minorum fratrum reformatorum de obseruantia nuncupandam,per vnum ministrum prouincialem in capitulo dictæ Prouinciæ ex eisdem reformatis eligendam,regendam,& gubernandá,Apostolica auctoritate tenore præsentium in perpetuum erigimus,& instituimus, ita vt Prouincia fratrum reformatorum huiusmodi sic erecta,& instituta sub obedientia, & superioritate ministri generalis totius ordinis præfati,ac illius Commissarij generalis in partibus vltramontanis existentis, sicut aliæ prouinciæ eiusdem ordinis ei subsunt, perpetuò subsit,atque subiecta remaneat,ipseque Minister, vel Commissarius generalis per ipsum,vel alium virum idoneum eiusdem,vel alterius Prouinciæ,aut custodiæ reformatorum vel Discalciatorum,cui per septem saltem annos in eadem reformatorum, aut discalciatorum obseruantia extiterit, iuxta eorum regulam & instituta regularia ab ipsis fratribus reformatis obseruari solita, eos tam in capite quàm in membris visitare,corrigere, & reformare, ac etiam punire possit,intra monasteria tamen eorundem fratrum Reformatorum, Ac dictus Minister,seu commissarius generalis nequaquam possit,aut debeat quouis prætextu aliquibus statutis eosdem reformatos molestare,aut perturbare, vel etiam ipsius Minister prouincialis,vel alterius prælati ipsorum fratrum reformatorū potestatem, & facultatem,vel gratias,concessiones,& immunitates eisdem fratribus reformatis concessas,seu illorum statuta quouis prætextu aut quæsito colore directè vel indirectè arctare,annullare suspendere,alterare,immutare,impedire,contrafacere, aut inquietare,nec etiam eosdem fratres reformatos,aut eorum aliquem extrà dictam eorum Prouinciam,nisi pro aliarum prouinciarum, aut custodiarum visitatione,reformatione,vel correctione amouere, assignare, extrahere, aut transferre, nec illos ad quascunque alias prouincias mittere,aut retinere, nisi aliter in eorum capitulo prouinciali fuerit ordinatum,& multo minus ad ipsorum reformatorum loca non reformatos,etiam Nouitios,vel monialium confessores, aut alios quoscunque à reformatis non receptos mittere,aut in eisdem collocare, vel retinere, nisi de eorum consensu,nec etiam reformati ipsi aliquem præfatorum non reformandum recipere,vel ad conuiuendum,siue de familia in eorum locis admittere vllo modo cogi possint. Pro necessariis autem negociis suæ prouinciæ possit Prouincialis Minister reformatorum huiusmodi ad Sedem Apostolicam,vel ad totius ordinis protectorem recurrere,vel mittere. Porrò statuimus,& ordinamus, vt capitulum prouinciale secundùm ordinis constitutiones, in propriis prouinciæ locis per reformatos fiat,quando & vbi iuxtà easdem ordinis constitutiones fuerit ordinatum Huiusmodi autem capitulo prouinciali Minister, aut Commissarius generalis præfatus hic voluerit, per seipsum præsidere possit. Si vero per alium, tunc nisi per aliquem fratrem eiusdem,vel alterius prouinciæ, vel Custodiam Reformatorum,aut Discalceatorum,qui præditus sit eisdem qualitatibus,quibus visitator ad eos,vt supra mittendus, præsidere posthac valeat. Electione prouincialis Ministri per reformatos in eorum Capitulo prouinciali canonice facta, idem prouincialis Minister sic electus officium suum exercere possit,absque alia confirmatione, quam tamen à Ministro, vel commissario generali mox petere, idem verò minister vel commissarius generalis,nisi iusta,& rationabili causa subsit,concedere teneantur, Prædictus verò nunc, & pro tempore existens Minister prouincialis reformatorum eandem potestatem habeat in suam prouinciam & fratres,quam alij dicti ordinis Ministri prouinciales in suas prouincias & fratres habent,tam vigore regulæ, quàm priuilegiorum, & indultorum per Romanos Pontifices prædecessores nostros concessorum,quæ tamen obseruantiæ huiusmodi strictiori non repugnent,præsertim verò ipsos fratres reformatos, illorúmque domos,Monasteria,& loca quæcunque illorumque personas visitandi, reformandi,corrigendi,puniendi,& castigandi,iuxta ordinis instituta ac capitulum prouinciale suis loco,& tempore indicendi,conuocandi,& celebrandi, ac Custodes Guardianos,& quoscunque Officiales necessarios vna cum eiusdem Capituli diffinitoribus,

Prouincialis à fratribus reformatis eligendus ad regionē prouinciæ à cæteris prouinciis districta.

Prouincia sub obedientia ministri vel commissarij generalis.

Minister generalis vel commissarius, capituli generalis præses.

Confirmatur minister prouincialis a ministro vel commissario generale.

ribus,& vocalibus eligendi, necnon quæcunque statuta, & ordinationes bonum regimen dictæ prouinciæ,ac Dei seruitiú concernentia in eorum capitulo edendi,editáque corrigendi,mutandi,& in totum,si videbitur, abrogandi, ac de nouo edendi,dummodo sacris Canonibus, & decretis sacri generalis Tridentini Concilij,ac constitutionibus apostolicis, ac eorum reformationi, atque obseruantiæ non aduersentur. necnon abusus quoscunque tollendi,& emendandi, Monasteria & Domos in quibuscunque locis dicti principatus Cathaloniæ, & Regnorum Aragoniæ,& Valentiæ,cuiusuis licentia desuper minime requisita,de consensu dicti eorum Capituli,ac obtenta licentia ordinarij loci,& alias,iuxtà decretum eiusdem Concilij Tridentini erigendi,construendi,& ædificandi. Præterea, vt qui in familia fratrum de obseruãtia professionem emiserint,& ad reformatos de huiusmodi obseruantia reformatorum in futurum transire voluerint, habeant annum probationis continuum à die ingressus,sicut alij nouitij ad deliberandum, an in huiusmodi obseruantia reformatorum remanere velint. Post præsentium autem publicationem & dictum annum completum,declaramus illos haberi pro professis inter reformatos in monasteriis,& prouincia eorundem, nec ipsos ad eosdem fratres de familia nisi de Apostolicæ Sedis licentia speciali,sine apostasiæ nota amplius redire posse. Post etiam anno peracto,tam Nouitios in prouincia reformatorum expressè professos,quàm professos in familia,qui annum continuum in dicta prouincia reformatorum peregerunt,volumus ad regulæ fratrum minorum,iuxtà fel. record. Nicolai III. & Clementis V. Romanorum Pontificũ,etiam prædecessorum nostrorum declarationes & Clementis. VII. literas præfatas obseruantiam teneri,nec ab ea reformatorúmque ipsorum obedientia recedere posse. Liberum verò sit eidem Ministro prouinciali,etiam nullo Ministri generalis,vel aliorum prælatorum aliarum prouinciarum familiæ de obseruantia præfatæ habito,vel requisito consensu,vel licentia fratres,tam nouitios quàm professos earundem prouinciarum familiæ habentes tamen bonum testimonium vitæ, & morum, in eadem prouincia reformatorum ad professionem,& ad obseruantiã huiusmodi reformationis respectiuè absque vllo penitus impedimento,de consilio tamen,& consensu fratrũ illius loci in quo recipiuntur,recipere,& admittere. Si verò fratres de familia præfata in aliquo eorum monasterio vel domo huiusmodi obseruantiam,& reformationem, vel maior, & sanior pars eorum sponte sua amplecti voluerit, illico dictum monasterium, vel domus sub obedientia eiusdem Ministri prouincialis reformatorum esse censeatur,atque in illius prouincia connumeretur, sicut ex nunc illa ei subiicimus,& præfatæ prouinciæ reformatorum annectimus,& incorporamus. Præterea si in capitulis generalibus ordinis aliquæ constitutiones,vel decreta præsentibus literis,& huiusmodi reformatorum obseruantiæ non contraria edita fuerint,reformati ipsi ea omninò seruare teneantur.

Ministri prouincialis facultates.

Prouincialis absque facultate generalis ministri suscipit professuros.

Volumus etiam, vt in terris,& locis, vbi sunt vel erunt Monasteria fratrum de familia, ac fratrum reformatorum, vt eodem tempore, & die eleemosynæ ab vtrisque ostiatim minimè petantur,sed mandamus, vt inter se concordent, & dies diuidant quibus singuli pro eorum monasteriis eleemosynas petant,ne inuicem se impediant cum scandalo aliquorum, nisi forsan ciuitas, vel oppidum esset adeò amplum,vt id commodè ab omnibus eo die pręstari posset. Decernentes pręsentes literas nullo vnquã tempore de subreptionis,vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ seu quopiam alio defectu,etiam ex eo quod interesse habentes vel fratres de familia,seu obseruantia præfati,aut quicunque alij vocati nõ fuerint,notari,argui, seu impugnari,aut sub quibuscunque reuocationibus, suspensionibus,limitationibus, aut aliis contrariis dispositionibus etiam ab eadem Sede emanatis, etiam quæ in posterum emanabunt,comprehendi non posse, sed illas semper validas, & efficaces existere, suósque plenarios, & integros effectus sortiri debere, sicq; per quoscũque Iudices & Commissarios quauis auctoritate fungentes,etiam causarum Palatij Apostolici Auditores,& Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate,& auctoritate vbique iudicari, & diffiniri debere, necnon irritum, & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Districtius

ctius inhibentes Generali & prouincialibus Ministris dictorum fratrum de obseruantia, seu familia præfatis & eorum Visitatoribus, Commissariis, & prælatis nunc & in perpetuum pro tempore existentibus, & illorum Generalibus, & prouincialibus Capitulis, personisq; quibuscunque in illis congregandis, ac omnibus, & quibuslibet quos præmissa concernunt, aut in posterum quomodolibet concernent, & quibusuis aliis cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, & conditionis fuerint ne sub indignationis nostræ, & excommunicationis pœna reformatos præfatos illorúmque prouinciae, domos ministrum prouincialem, Custodes, Guardianos, Discretos, Officiales, & fratres, seu alios quoscunque, quos præmissa quomodolibet concernunt aut in posterum concernent, quominus præfatis omnibus & singulis pacificè fruantur, seu præfata omnia & singula suum debitum sortiantur effectum impedire, retardare, aut perturbare audeant, vel præsumant. Reuocantes prętęrea, & annullantes omnes, & quascunque facultates, commissiones, & mandata à nobis forsan, & sede apostolica vel Nuntio nostro in eisdem partibus, & regnis commorante, quomodolibet hactenus concessas, factas, seu data aliquibus fratribus dictæ familię, & ordinis visitandi, corrigendi, & reformandi, ac puniendi pręfatos fratres Reformatos in dictis principatu, ac Regnis existentes, prout easdem tenore præsentium reuocamus, annullamus, cassamus, & abolemus. Quocirca Venerabilibus fratribus Archiepiscopis Tarraconnen. Cæsaraugustan. Valentin. & Episcopo Barchionen. ac dilecto filio nostro, & sedis apostolicæ Nuntio præsenti & pro tempore in Regno Hispaniarum existenti per præsentes mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios præsentes literas, & in eis contenta quęcunque, vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte fratrum Reformatorum præfatorum desuper fuerint requisiti solenniter publicantes: illisq; in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra eos præmissis omnibus, & singulis, iuxtà præsentium continentiam & tenorem pacificè frui, & gaudere, non permittentes eos desuper per Generalem, & prouinciales ministros, ac Prælatos fratrum de Obseruantia, seu de familia, alióśque præfatos quomodolibet indebitè molestari, contradictores quoslibet, & rebelles ac præmissis non parentes per sententias, censuras, & pœnas ecclesiasticas, aliáque opportuna iuris, & facti remedia, appellatione postposita, compescendo, necnon legitimis super his habendis seruatis processibus illos sententias, censuras, & pœnas ipsas incurrisse declarando, illásque etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstan. re. me. Leonis papę X. etiam prædecessoris nostri super vnione fratrum minorum de obseruantia, & nuncupatione eorundem, & dictis literis Clementis VII. & quæ idem Clemens voluit non obstare, necnon Bonifacij papæ VIII. etiam prædecessoris nostri, per quam cauetur expresse ne professores ordinum mendicantium loca ad habitandum absque dictæ sedis licentia speciali recipere, seu de nouo ædificare possint, de prohibitione huiusmodi expressam mentionem faciente, ac vna, & Concilij generalis de duabus dietis, dummodo quis vigore præsentium ad iudicium vltra tres dietas non trahatur Bulla aurea Mari magno nuncupatis, ac nostra de non tollendo iure quæsito quatenus opus sit, aliísque constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac dicti ordinis etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis apostolicis dicto ordini, eiúsque generali Ministro, & aliis prælatis, & personis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis in genere, vel in specie, ac alias in contrarium quomodolibet concessis; Quibus omnibus, & singulis, etiam si de illis, eorúmque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, aut alia expressio habenda, seu aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus, cæterisq; contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum

Impedientes effectum huius constitutionis statutis hic pœnis coercentur.

Leonis X. Clementis VII. & Bonifacij octaui constitutionibus derogatur.

verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem, quod interim, & vsq; ad futurum proximum Capitulum prouinciale dicta prouincia, per præsentes erecta per dilectum filium Angelum de Paz dictæ prouinciæ Custodem, quem ex nunc in eiusdem prouinciæ Vicarium prouincialem, auctoritate, & tenore præfatis ac ex certa nostra scientia creamus, constituimus, & deputamus, regatur, & gubernetur. Cæterùm quia difficile foret præsentes literas ad singula quæque loca, vbi necesse fuerit, deferri, volumus etiam, & dicta auctoritate decernimus, vt dicta auctoritate decernimus, vt earum transumptis etiam impressis sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, & manu Notarij publici subscriptis, eadem prorsus fides tam in iudicio, quàm extra illud vbilibet adhibeatur, quæ ipsis originalibus literis adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 18. Februarij. M.D.LXXXI. Pontificatus nostri anno nono.

Angelus de pax prouinciæ administrator.

XXVIII.

Medici Hebræi vel infideles ad Christianorum curam non admittantur.

GREGORIVS Papa XIII. Ad perpetuam rei memoriam.

ALIAS Piæ me. Paulus Papa Quartus prædecessor noster edita perpetua constitutione inter alia sanciuit, ne Medici Iudæi etiam vocati, & rogati ad Christianorum ægrotantium curam accedere, aut illi interesse possent: quam constitutionem postea Pius Papa Quintus etiam prædecessor noster per suas literas approbauit, innouauit, & confirmauit, & robur perpetuæ firmitatis obtinere decreuit: ac voluit, & sub intimatione diuini iudicij præcepit, & mandauit, omnia in eadem constitutione contenta in posterum firmiter obseruari non solum in Terris, & Dominiis Sanctę Romanę Ecclesię subiectis, sed etiam vbique locorum. Quia tamen nobis non sine magna animi nostri molestia innotuit, ea minimè obseruari, sed multos ad huc ex Christianis hominibus esse, qui dum suos corporum languores illicitis mediis, & pręcipue Iudęorum, ac aliorum infidelium opera sanari cupiunt, verę salutis animarum suarum, & corporum simul immemores fiunt & (quod valde dolendum est) in damnationis ęternę maximum sępe discrimen incidunt, medicis Iudęis, & infidelibus huiusmodi ad ipsorum curationem vocatis, & adhibitis: vnde fit, vt & Iudeis, ac aliis infidelibus magna detur delinquendi occasio, & simul salutare pręceptum negligatur ab Innocentio Papa III. similiter pręcessore nostro in Concilio generali quondam emissum, & deinde à pędicto Pio V. innouatum, quod omnes medici cum ad infirmos in lecto iacentes vocati essent, ipsos ante omnia monerent, vt idoneo confessori omnia peccata sua iuxta ritum Sanctę Romanę Ecclesię confiterentur, neque tertio die vlterius eos visitarent nisi longius tempus infirmo confessor ob aliquam rationabilem causam, super quo eius conscientia onerabatur concessisset, & eis per fidem confessoris in scriptis factam constaret, quòd infirmi peccata sua confessi fuissent. Idcirco nos tam Iudęos, qui aduersus mandata huiusmodi apostolica committere audent, quàm Christianos qui illos ad se accersunt, vel medendi licentiam concedunt, & viam ad delinquendum eisdem aperiunt, coercere volentes, supradictas prædecessorum nostrorum constitutiones, Auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus, confirmamus, & innouamus, ac inuiolabiliter obseruari mandamus, atque hac nostra in perpetuum valitura constitutione, eisdem constitutionibus, & præceptis pro firmiori illorum obseruatione addentes, vniuersis vtriusque sexus Christifidelibus districtè inhibemus, & interdicimus, ne posthac Iudæos, vel alios infideles ad ipsorum Christianorum ægrotantium, & infirmorum curam vocent, seu admittant aut vocari, admittiue faciant, concedant, vel permittant. Mandantes propterea omnibus, & singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis, necnon dilectis filiis aliis locorum ordinariis, & quibusuis Parochis, aliisvè animarum curam habentibus, & exercentibus, sub indignationis nostræ, ac aliis arbitrio nostro infligendis pœnis, vt præsentes nostras litteras in suis ecclesiis, quæ in illis ciuitatibus, vel diœcesibus constitutæ sunt, in quibus Hebræi, vel alij infideles moram trahunt, quamprimum ad eos perlatæ

Hebræi Iudæi Christianorum infirmorū mederi morbis non debent.

Acciti medici prius de salute conscientiæ quā corporis curent vt sub Pio V. I. const. dictū est.

perlatæ fuerint, & deinde singulis annis initio quadragesimalis ieiunij publicent, aut publicari faciant, & quòd si quis post earum publicationem etiam quomodolibet exemptus, ac cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ existens aduersus illa facere ausus fuerit, sacramenta ei ecclesiastica nullatenus ministrentur, nec etiam à regularibus exemptis: & sic decedens, ecclesiastica careat sepultura, quæ quidem omnia parochi ægrotantibus significare apto tempore non omittant, præsertim cum Iudæum, vel infidelem medicum ab eis admissum esse cognouerit & alias ipsi locorum ordinarij contra huius mandati transgressores debita animaduersione procedant: Iudeósque ipsos nihilominus iuxta Pauli, & Pij Pontificum prædictorum literas contra illos editas pro earum transgressione puniant. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac omnibus illis, quæ iidem Paulus & Pius in suis litteris prædictis voluerunt non obstare, priuilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis quibusuis personis etiam regularibus, priuilegiatis, & exeptis, eorumvé ordinibus, & congregationibus sub quibuscunque tenoribus, & formis etiam Mari Magno, seu bulla aurea nuncupata, ac cum quibusuis clausulis & decretis in genere vel in specie, ac alias in contrarium quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus, etiam si de illis, eorúmque totis tenoribus & formis, specialis, specifica, expressâ, & indiuidua mẽtio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illorum tenores, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita obseruata inserti forent præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus contrariis quibuscunque. Seu si aliquibus communiter vel diuisim ab Apostolica sit sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Et quia difficile foret easdem præsentes ad singula quæque loca deferri, volumus, & declaramus, quod earum transumptis, etiam impressis, & manu alicuius Notarij publici subscriptis, ac sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadẽ prorsus fides vbicuique habeatur, quæ præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensę.

Iudæi contrauenientes huic cõstitutioni pariter & Christiani pœnis hic expressis subiiciuntur.

Datum Romę apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die 30. Martij 1581. Pontificatus Nostri Anno Nono.

XXIX.

Blasphemia Iudæorum, cohiberi debent ab Inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam,

ANTIQVA Iudæorum improbitas, qua diuinæ bonitati semper restiterunt, tanto execratior consistit in filiis, quanto ipsi ad cumulandam patrum suorum mensuram in Dei filio repudiando, eiúsque in mortem nefariè conspirando grauius deliquerunt, qui propterea sui effecti maioribus nequiores, propriis sedibus expulsi, atque in omnes dispersi orbis terrarum regiones seruitutique perpetuæ mancipati, non maiorem in cuiusquam ditione clementiam, quàm in Christianorum Prouinciis, maximè verò in apostolicæ pietatis gremio inuenerunt, quæ pro eorum conuersione laborans, eos misericorditer excepit, atque in cohabitatione vna cum filiis suis sustinuit, ad veritatísque lumen allicere pio semper studio conata est, rebusq; ad vitam necessariis iuuit, iniuriis & contumeliis prohibuit, multis denique beneficentiæ suæ priuilegiis circummuniuit: illi verò nullis beneficiis mansuefacti, nihilq; de suo pristino scelere remittentes Dominum nostrum Iesum Christum in cœlo triumphantem adhuc in synagogis suis, & vbique persequuntur, Christi quoque membris, infensissimi nõ desinunt in Religionẽ Christianã horrenda facinora quotidie magis audere quibus nos, ne pietatis nostræ puritas polluatur, aut à fœdis mancipiis Christo, Christianorúmve nomini impunè illudatur obuiare volẽtes, statuimus, ac etiam declaramus, Inquisitores hęreticę prauitatis liberè

Iudæi multa nepharia audent in Christum & Catholicos committere.

 procedere

procedere posse in omnibus causis,& casibus,qui sequuntur.

Orthodoxa & fidei consensu probata negans & irridens.

Si quis Iudęus, aut infidelis in iis, quę circa fidem cum illis nobis sunt communia,veluti Deum vnum,& ęternum omnipotentem,creatorem omnium visibilium & inuisibilium,& similia non esse asseruerit, prædicauerit, vel priuatim alicui insinuauerit.

Dæmonibus sacrificia offerens.

Si dęmones inuocauerit,consuluerítve, aut eorum responsa acceperit,ad illósve sacrificia, aut preces ob diuinationem, aliámve causam direxerit, aut quid eis immolauerit,vel thuris alteriúsve rei fumigationes obtulerit, aut alia quęuis impietatis obsequia prętiterit.

Christianos aut verbo aut exemplo talia somnia docens.

Si Christianos verbo,facto, vel exemplo, aut alio quouis modo nefaria huiusmodi docuerit,vel ad ea perpetranda perduxerit,aut perducere attentauerit.

Blasphemias in Christum & virginem effutiēs.

Si saluatorem, & Dominum nostrum Iesum Christum purum hominem, vel etiam peccatorem fuisse, Matrémve Dei non esse Virginem, & alias huiusmodi blasphemias,quę per se hęreticę dici solent, in Christianę fidei ignominiam, contemptum,aut corruptionem impiè protulerit.

Impedēs Infideles Christi doctrinam insequi.

Si cuiusuis eorum opera,auxilio,consilio, vel fauore aliquis Christianus à fide desciuerit,quámque semel susceperat,abnegauerit, vel ad Iudæorum seu aliorum infidelium ritus,ceremonias,superstitiones,vel impias sectas transierit,vel redierit, seu in hæresim aliquam inciderit,aut qui, vt Christi fidem abneget, seu in hæresim incidat,opem,consilium,auxilium,vel fauorem quomodocunque præstiterit.

Si quis Catechumenum, vel quemcunque ex Iudæis, aut infidelibus Deo inspirante ad fidem Christianam venire volentem post declaratam nutu, verbo, facto, aut quocunque alio modo eius voluntatem à fide,vel fidei instructione,aut à sacri baptismi susceptione retrahere,auertere,vel dehortari,aut ne ad fidem veniat,néve regenerationis lauacro abluatur,quouis modo impediuerit.

Auxilium vel fauorem præbēs hæreticis.

Si quis apostatas,hæreticósve scienter domi suæ acceptauerit,aluerit,commeatu iuuerit,seu quouismodo eis cibaria vbicunque præbuerit,aut dona, vel munera dederit,vel miserit, aut de loco ad locum deduxerit,seu associauerit, vel deducendos aut associandos curauerit, aut sumptus ministrauerit, duces, comitésve illis adiunxerit vel ne ab eis perpetrata deprehendi, aut inuestigari queant, fecerit. Quique dictos apostatas,aut hæreticos scienter aliquo modo receptauerit, occultauerit, defenderit,aut eis opem, consilium, auxilium,vel fauorem quomodolibet præstiterit.

Retinens vel proferens libros prohibitos.

Si libros hæreticos,vel Thalmudicos, aut alios Iudaicos quomodolibet damnatos, aut alias prohibitos tenuerit, custodierit, vel diuulgauerit, vel in quæcunque loca detulerit,aut ad eam rem operam suam accommodauerit.

Deridens sacra mysteria.

Si Christianos deriserit, redemptionísque nostræ hostiam salutarem in ara crucis immolatam,Christum dominum ludibrio,& despectui habens,quandocunque,maximè verò in sacro parasceues die agnum,siue ouem, aut quid aliud cruci affixerit, aut appenderit, in eámve conspuerit, seu quodcunque contra ipsum fecerit.

Nutrices christianas habens.

Si nutrices Christianas contra sacrorum canonum statuta, diuersorúmque Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum sanctiones adhuc retinuerit, aut eas retinens die, qua sanctissimum eucharistiæ sacramentum sumpserint, ac vno,vel pluribus diebus in latrinas cloacas,vel alia loca effundere coegerit.

Hic pœnis ab Inquisitoribus plectitur.

In quibus casibus vniuersis, & singulis omnes prædictæ prauitatis Inquisitores omnium Regnorum,Prouinciarum,ciuitatum, dominiorum, & locorum vniuersi orbis Christiani Iudices in suis quemque locis perpetuò delegamus, vt super his contra Iudęos,atque infideles quoscunque simul vel separatim,prout in causis fidei iuxtà sacrorum canonum formam,necnon officij Inquisitionis huiusmodi constitutiones diligenter inquirant,& procedant,& quos in aliquo vel aliquibus horum flagitiorum excessibus culpabiles repererint, in eos pro culpæ modo,ac etiam pro criminum numero vel multiplicatione,aut consuetudine delinquendi,flagra,remigia,etiam perpetua,rerum quoque publicationes, exilia, aliáque atrociora decernant, & alia de eis exempla edant, quæ sceleratos illos deterreant ab huiusmodi flagitiis in posterum admittendis. Nos enim venerabilibus fratribus nostris S.R.E.

Cardinalibus

Cardinalibus Inquisitoribus generalibus, necnon Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis locorum Prælatis, ac etiam aliis prædictis Inquisitoribus in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus districtè & mandamus, vt præsentes nostras literas in ciuitatibus, & locis cuique subiectis publicare, & iuxtà illarum tenorem procedere, ipsásque debitæ executioni mandare procurent.

Decernentes irritum, & inane quicquid secus per quoscunque scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon exemptionibus, priuilegiis immunitatibus, commeatibus, in fidem publicam receptionibus, & tolerantiis prædictis, Iudæis, & aliis infidelibus, Maranis, & Apostatis, tam in Dominiis, Terris, & locis nostris, & sedi apostolicæ mediatè, vel immediatè subiectis, quàm alibi vbicunque Regnorum, Prouinciarum, & Dominiorum, gentium & locorum commorantibus, vel in ea ex quibuis regnis, & partibus tam fidelium quàm infidelium confluentibus, eorumque Iudicibus, Aduocatis, & defensoribus quacunque auctoritate, potestate, & dignitate fungantur, etiam ad instantiam Imperatoris, Regum, Ducum, & quorumuis aliorum Principum tam per fel. rec. Paulum III. Decimo Kal. Martij, & Iulium etiam III. Non. Decembris, Tertio anno sui cuiusque Pontificatus, quàm etiam, quoscunque alios anteriores & posteriores Romanos Pontifices, ac nos, & sedem Apostolicam, eiusque legatos, ac etiam Cameram Apostolicam, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis, etiam Motu proprio, & alias quomodocunque hactenus concessis, confirmatis, & innouatis, atque in posterum concedendis, confirmandis, & innouandis, quæ omnia, etiam si de illis, illorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua mentio, aut aliqua alia forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi, ac si ad verbum insererentur præsentibus pro plenè expressis habentes, harum serie specialiter, & expresè reuocamus, abrogamus, & omninò abolemus, cæterisque contrariis quibuscunque. *Derogatoriæ Clausulæ.*

Volumus autem præsentes in locis Vrbis consuetis de more publicari, & earum exemplis etiam impressis manu Notarij publici, & sigillo Sanctæ Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis, vel personę in dignitate Ecclesiastica constitutę munitis, eandem prorsus fidem vbique tam in iudicio, quàm extra illud adhiberi, quę adhiberetur eisdem pręsentibus si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem &c. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę, millesimo quingentesimo octuagesimo primo, Kal. Iunij, Pontificatus nostri, Anno Decimo.

XXX.

Monasteriorum Monialium claustra ingredi non possunt nisi in casibus tantummodo necessariis Prælati.]

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

DVBIIS, quæ emergunt declarationis remedium expedit adhibere. Cum igitur super eo quod, optima primum ratione Concilium sanxit Tridentinum, deinde in constitutione fel. record. Pij Papæ V. prædecessoris nostri anno quinto editis, fuit prouisum, ne cui in posterum, nisi in casibus necessariis septa monasteriorum monialium ingrediendi concederetur licentia, à nonnullis dubitatum fuisse sciamus circa personas, quæ alterius ad id licentia non indigent, sed sui auctoritate officij nituntur an liceat eis pro libito suæ voluntatis huiusmodi septa ingredi, vel potius seruare debeant ipsi quoque regulam à Concilio præscriptam. Nos omnem hæsitationis materiam tollere, & viam scandalis præcidere, ac sanctimonialium quieti consulere volentes, harum tenore auctoritate Apostolica declaramus Prælatos omnes tam seculares quàm regulares, quibus cura & regimen monasteriorum Monialium quouis modo incumbit, facultate sibi ex officio attributa ingrediendi monasteria prædicta ita demum vti posse, si id faciant in casibus necessariis, & à paucis, iisque senioribus, ac religiosis personis comitati. Quocirca vniuersos, & singulos Episcopali, seu maiori, ac etiam Cardinalatus dignitate præ- *Concilij Tridentini decretum istud habes in Sessione 25. c. 5. de reg. & mon. & Pij V. superius de clausura monialium.*

ditos, necnon quorumuis ordinum Abbates, Priores, Ministros, & alios quoscunque Superiores regulares seriò monemus, vt facultate huiusmodi, qui eam habent præterquam in casibus, vt præfertur, necessariis neutiquam vtantur. Quod si contrafecerint, eadem auctoritate Apostolica statuimus, atque decernimus, qui Pontificalis dignitatis fuerint, eos pro prima vice, qua contrafecerint, ingressu Ecclesiæ interdictos, pro secunda à munere Pontificali, & à diuinis suspensos, ac deinceps ipso facto absque alia declaratione excommunicatos existere, regulares verò omni officio, ac ministerio priuatos excommunicationi similiter subiacere Non obstantibus Apostolicis, ac in generalibus, & Prouincialibus conciliis editis generalibus vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, priuilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis quibusuis Ecclesiis earúmve Prælatis, aut Ordinibus in genere, vel in specie sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque fortioribus, efficacioribus, & insolitis clausulis, necnō irritantibus decretis quouis modo concessis, approbatis, & innouatis, etiam si illis caueretur expresse, quod nemo interdici, suspendi, vel excommunicari posset per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam de indulto huiusmodi mentionem, quibus, eorumque totis tenoribus, perinde ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus, specialiter & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Quoniam verò difficile esset præsentes ad singula loca præferri, volumus, earum exemplis, etiam, manuque Notarij publici, ac sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis quæ haberetur ipsis præsentibus, si essent exhibitę vel ostensę.

Prælati monasteriorum monialium his casibus tantummodo necessariis ea ingredi valent.

Contrauenientium pœna.

Publicatio.

Datum Romę apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die vigesimo tertio Decembris millesimo quingentesimo octuagesimo primo, Pontificatus nostri anno decimo.

XXXI.

Declaratio circa praecedentiam Fratrum mendicantium & confraternitatum laicorum in processionibus.

GREGORIVS Papa XIII. Ad perpetuam rei memoriam.

EXPOSCIT Pastoralis officij munus cui disponente Domino præsidemus, vt ad ea sollicitè intendamus, per quæ discordiarum, & litium, ac controuersiarum quarumlibet præsertim inter personas ecclesiasticas materia tollatur. Sanè nobis nuper innotuit, quod in multis ciuitatibus & diœcesibus diuersarum mundi partium nonnullæ lites, causæ, & controuersiæ. inter fratres Mendicantes, aliæ etiam similes lites, & controuersiæ inter confratres Confraternitatum Christifidelium super præcedentia, vel iure præcedendi, ortæ iam sint, & oriri facile possint. Nos considerantes lites, causas, & cōtrouersias huiusmodi in Ecclesia præsertim inter religiosas personas quæ relictis mundi vanitatibus famulatum, & votum suum in humilitatis spiritu Domino & Deo nostro, qui se pro nobis vsque adeo humiliauit, vt formam serui acciperet, exhibere, & persoluere profitentur, nō modicam illi præclaræ Deóque præcipuè dilectæ virtuti, quæ est humilitas, labem infundere, populóque scandalum generare, ac propterea illas omni ratione submouendas, publicæ que religionis tranquillitati, ac ministrorum ecclesiasticorum reconciliationi, & mutuæ dilectioni quàm primum consulendum esse rati, ac supremam huic negocio manum apponere volentes, necnon causas, lites, seu controuersias huiusmodi vbilibet & coram quibusuis Iudicibus motas, & in quibusuis instantiis indecisas pendentes ab eisdem iudicibus harum serie ad nos aduocantes, illásque penitus extinguentes, eisdémque Fratribus Mendicantibus, ac confratribus super præmissis perpetuum silentium imponentes, De nobis attributæ potestatis plenitudine volumus, & apostolica auctoritate decernimus, quod quicunque ex dictis Fratribus mendicantibus inter se de præcedentia huiusmodi contendentibus, aut Confratribus, Confraternitatem prædictarum inter quos lites & causæ præmissorum occasione ortæ iam sint, seu oriri contigerit in futurum, qui in quasi possessione Præcedentiæ iuris præcedendi sunt, ij, (quibuscunque reclamationibus protestationibus, appellationibus, & aliis subterfugiis prorsus remotis, & postpositis)

Pius V. præeminentiam concessit fratribus prædicatoribus citra omnē controuersiam.

Extinctio litiū præcedentia.

Declaratio Pontificis super præcedentia.

postpositis) in processionibus tã publicis, quàm priuatis præcedere debeant: Quando verò non probetur, aut nõ constet de quasi possessione Præcedentiæ huiusmodi, inter fratres quidam mendicantes, ij qui antiquiores in loco controuersiæ, Inter Confratres verò inter se litigantes ij, qui prius sacris vsi sunt, in processionibus tam publicis, quàm priuatis præcedere debeant: Ita vt si contigerit noua monasteria, aut domus alicuius ordinis Mendicantium, in loco, in quo alterius ordinis ex dictis mendicantibus Monasteria, aut domus prius erecta & instituta sint, ille ordo, qui prius Monasterium, seu domum in loco habuerit, præcedat. Præterea quia inter prædictos ordines pleraque alia in processionibus, & alia in conciliis generalibus, & aliis actibus publicis siue priuatis ratio circa modum præcedendi seruatur, nolumus per præsentes prærogatiuis dictorum ordinum, quoad præcedentias huiusmodi quæ propriis ordinibus, præterquam in processionibus prædictis debentur, aut fratribus Capucinis nuncupatis, qui in processionibus publicis sub Conuentualium sancti Francisci, aut Minorum de obseruantia Fratrum nuncupatorum, Cruce vt solent, incedere possint, aliquod præiudicium generari, Sicque per quoscunque Iudices, & commissarios etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate iudicari, & diffiniri debere, ac quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane, decernimus. Non obstantibus, constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon ecclesiarum, monasteriorum, ordinum, congregationum, domorum, ac confraternitatum quorumcunque etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis apostolicis illis, eorumque superioribus & personis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis irritantibúsque, & aliis decretis in genere vel in specie etiam motu proprio, aut alias quomodolibet concessis, ac etiam iteratis vicibus approbatis & innouatis: Quibus omnibus (illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus) cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem vt præsentium transumptis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutę munitis eadem prorsus fides tam in Iudicio quàm extra adhibeatur, quę pręsentibus litteris adhiberetur, si forent exhibitę vel ostensę.

Antiquiores in loco controuersia vbi de præcedētia ambigitur præcedere debent.

Inter confraternitates illæ præcedere videntur quæ prius sacris vsæ sunt.

Inter mendicantes ordo ille præcedat cui prius monasterium loco differentiæ constructum est.

Decretum irritans.

Datum Romę apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris, die decimoquinto Iulij millesimo quingentesimo octuagesimo tertio. Pontificatus Nostri, Anno Duodecimo.

XXXII.

Indulgentiæ Confraternitatis Sanctissimi Nominis Dei, & Iuramentorum.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

ALIAS Per felicis recordationis Pium Papam quartum prædecessorem nostrum accepto, quod in Burgensi, & pluribus aliis Hispaniarum Ciuitatibus, & aliis locis vna saluberrima Confraternitas sub vocabulo Sanctissimi Nominis Dei instituta erat cuius Confratrum partes potissimum esset diligenter cauere, ne ipsi, vel alii coram eis aliquo modo, nisi ob causam grauissimam iurarent, & contrafacientes modeste admonerent, quodque ipsi Confraternitati plurimi Christifideles se conscribi fecerant, quorum opera, & studio, blasphemiæ, periuria, & aliàs illicita iuramenta prohibeantur, dictus prædecessor omnibus, & singulis dictæ Confraternitatis vbiuis Terrarum pro tempore diffusæ, vtriúsque sexus Confratribus in illa pro tempore descriptis, qui verè pænitentes, & confessi die Festo Circuncisionis Domini Nostri Iesu Christi, annis singulis Sacratissimum Eucharistiæ Sacramentum susciperent, & solemnitati per ipsam Confraternitatem dicto die Festo, vbiuis locorum pro tempore celebrari sonitæ in toto, vel in parte interessent, quoties id agerent, toties pro quolibet die Festo, huiusmodi plenariam

Confraternitas omnis iuramenti periurij blasphemia inimica.

omnium peccatorum suorum indulgentiam & remissionem concessit: Illis verò dictæ Confraternitatis Confratribus qui qualibet prima die Dominica cuiusque mensis totius anni ad Missam, quam ipsi Confratres audire tenerentur audiendam conuenirent, quotiescunque id agerent, decem annos, Qui verò temerè iurantem, aut alias diuinum nomen blasphemantem, modestè, & charitatiue admonerent pro qualibet vice centum dies, & cuiuscunque Prædicatori verbi Dei, sæculari, vel cuiusuis ordinis regulari, qui Christifideles vt à iuramentorum abusibus cauerent, & hanc dictæ Confraternitatis regulam amplecterentur, hortatus foret decem annos de eis iniunctis pænitentiis, misericorditer in Domino relaxauit, Necnon ipsis Confratribus, vt dicto die Circumcisionis quoscunque sibi beneuisos, & idoneos Presbyteros sæculares, vel cuiusuis ordinis regulares per ordinarium loci approbandos in suos possent eligere Confessores, qui confessionibus eorum diligenter auditis, eos & eorum quemlibet ab omni, & quęcunque excommunicationis, etiam maioris, & aliis sententiis censuris, & pænis à iure, vel ab homine, aut mixtim, quauis occasione, vel causa latis, (saluo tamen iure tertij) necnon omnibus peccatis, criminibus, & delictis quantumcunque grauibus, & enormibus, etiam locorum ordinariis, & Sedi Apostolicæ reseruatis (præterquam in Bulla die Cœnæ Domini legi consueta contentis) absoluere, ac vota quæcunque Hierosolymitano visitationis liminum Beatorum Apostolorum, Petri, & Pauli prædictorum de Vrbe, ac Iacobi in Campostella, necnon Castitatis, & Religionis, votis duntaxat exceptis, in alia pietatis opera commutari valerent concessit. Præterea eisdem Confessoribus, vt ipsis Confratribus iuramenta quælibet sine alterius præiuditio relaxare. Necnon eidem Confraternitati, illiúsque Confratribus, ac Ecclesiis, Capellis, & Altaribus eiusdem vbilibet constitutis, quod quocunque tempore cuiusuis interdicti, & cessationis à diuinis, videlicet dicto die festo Circumcisionis à primis vesperis vsque ad occasum solis eiusdem diei inclusiuè Vesperæ missæ, aliáque diuina officia, in Ecclesiis, Altaribus, & Capellis prædictis, solemniter, & publicè celebrari, qualibet verò prima die Dominica cuiuslibet mensis prædicti Confratres priuatam eorum Missam ex eiusdem Confraternitatis instituto celebrari solitam celebrari facere, illisque interesse, ac semel in mense Dominicum corpus sumere, & quoties aliquem, seu aliquos ex ipsis confratribus quocunque tempore interdicti, seu cessationis à diuinis huiusmodi mori contigeret, dummodo causam non dedisset interdicto, eorum cadauera, cum moderata pompa sepeliri liberè, & licitè valerent, & interim interdicta, & cessationes à diuinis huiusmodi quæcunque essent ad effectum præmissum omninò suspenderentur, & suspensa esse censerentur, indulsit, Et deinde piæ memoriæ Pius Papa V. etiam prædecessor noster, quod in ciuitatibus oppidis, & locis totius orbis Christiani, in quibus forent. Eccl. ord. Præd. duntaxat dicta societas, seu confraternitas erigi possit, nec deinceps noua Societas, seu Confraternitas huiusmodi institueretur in ciuitatibus oppidis, & locis, in quibus non foret, dicti ordinis domus, aut infinitimis Ecclesiis absque licentia Prioris prouincialis, seu conuentualis dicti ordinis, in cuius districtu sita foret Ecclesia, in qua dicta confraternitas esset, vel foret erigenda, quod si secus factum fuisset, Confratres taliter admissi, dictæ confraternitatis indulgentias non consequerentur, nec fauoribus, aut priuilegiis gauderent, quæ confratribus legitimè ascriptis, per Sedem Apostolicam concederentur Motu proprio statuit, & ordinauit, prout in diuersis literis dictorum prædecessorum desuper confectis plenius continetur. Quare pro parte dilectorum filiorum confratrum Confraternitatis sanctissimi Nominis Dei in Ecclesia Beatæ Mariæ suprà Mineruam de Vrbe canonicè institutæ, nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus literis prædictis, robur apostolicæ confirmationis adiicere, aliásque in præmissis opportune prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur dictos confratres à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis, sententiis, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, quibus quomodolibet innodati existunt ad effectum præsentium dumtaxat consequendum harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes. Necnon tenores dictarum literarum præsentibus pro expressis habentes huiusmodi supplicationibus inclinati, literis prædictis, ac omnibus & singulis in eis contenti

Indulgentia pro admonentibus blasphemantes.

Erectio confraternitatis apud ord. prædicatorum fratres.

cōtentis apostolica auctoritate tenore præsentiū ex certa nostra sciētia robur Apostolicę confirmationis adiicimus aliisque approbamus, & confirmamus. Vt autem Christifideles eò libentius dictam confraternitatem ingrediantur, quo exinde dono cęlestis gratię consp xerint se vberius esse refectos. De Omnipotentis Dei Misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus, & singulis vtriusque sexus Christifidelibus, qui verè pœnitentes & confessi, ac sacra Communione refecti, dictam confraternitatem ingredientur, in die primi illorum ingressus, ac in mortis articulo plenariam omnium, & singulorum peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem apostolica auctoritate tenore pręsentium elargimur. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac omnibus illis, quę in dictis literis expressum est non obstare cęterisque contrariis quibuscunque. Cęterum quia difficile foret pręsentes literas ad singula quęque loca vbi necesse fuerit deferre, volumus quod illarum transumptis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personę in dignitate ecclesiastica constitutę munitis eadem prorsus fides in iudicio, & extrà adhibeatur, quę pręsentibus adhiberetur, si forent exhibitę vel ostensæ.

Plenaria peccatorum remissio his qui confraternitatem ingrediuntur.

Datum Romę apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die nona Iulij millesimo quingentesimo octuagesimo. Pontificatus nostri anno nono.

Sequitur translatio celebrationis Missæ à prima, ad secundam Dominicam mensis, Et concessio indulgentiarum pro confratribus interessentibus processioni.

Ad perpetuam rei memoriam alias felicem recordationem Pius Papa IIII. prædecessor noster, vt confraternitas Nominis Dei nuncupata in maiori semper reuerentia haberetur, & Christifideles illam libentius ingrederentur, plurimis spiritualium gratiarum donis insigniuit, & inter cætera omnibus & singulis dictæ confraternitatis vbiuis locorum tunc, pro tempore diffusæ vtriusque sexus confraternitatibus in illa tunc, & pro tempore descriptis, qui qualibet prima die Dominica cuiuscunque mensis totius anni in perpetuum ad Missam quam ipsi Confratres audire tenentur audiendam conuenirent, quotiescunque id agerent, decem annos de iniunctis eis pœnitentiis in forma Ecclesiæ consueta misericorditer in Domino relaxauit, prout in eiusdem Pij prædecessoris literis plenius continetur. Cum autem sicut accepimus, maior pars Ciuitatum, & oppidorum Dominica prima mensis ob solemnitatem Rosarij impedita sit, Nos huic incommodo prouidere volentes, dictæ Missæ celebrationem ex prima in secundam, vel aliam, quoties in dicta secunda legitimum aliquod adfuerit impedimentum, cuiuslibet mensis Dominicam Apostolica auctoritate tenore præsentium vna cum relaxatione pœnitentiarum, vt præfertur, perpetuò transferimus, ac translatam esse decernimus. Præterea omnibus, & singulis Confratribus præfatis, qui processioni solenni per eos semel in mense celebrandæ verè pœnitentes, & confessi, ac Sanctissima Communione refecti deuotè interfuerint, & ibi pro pace inter Christianos Principes conseruanda, ac hæresum extirpatione, Sanctæque Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino perpetuò concedimus, & elargimur. Contrariis non stantibus quibuscunque.

Confraternitatis in pietate exercitationes.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die quinta Septembris millesimo quingentesimo octuagesimo. Pontificatus Nostri anno nono.

Vtinam apud nos variæ huius confraternitatis societates haberentur, quibus tam præclari pietatis fructus emanarent & præcipuè iuramentorum & blasphemiarum abolitiones. Scimus enim diuina lege interdici & intrepidè vetari ne vsurpemus nomen Dei in vanum, vel alibi quam vt ait Theodoretus in Eglogu q. 4. in precibus, in fidei institutione & in rebus grauissimis. Hodie pro re leuissima Christiani Iudæis peiores nomen Domini infandis modis lacerant & absumunt. De hualias.

Pœna

XXXIII.

Pœna Duella & Monomachias committentium.

GREGORIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

Duella ſunt prohibita iure canonico & Concilij Tridentini decreto Seſſ. 25. c. 19. & l. ciuili l. vnica. C. de gladiatoribus lib. 11.

AD tollendum deteſtabilem Duellorum vſum, Concilium Tridentinum excommunicationem, & alias grauiſſimas pœnas in concedentes loca ad Monomachiam, ac pariter impugnantes, necnon Patrinos, conſulentes, ſuadentes, & ſpectatores ſalubriter quidem decreuit: ſed creſcente hominum malitia facinoroſi non deſunt, qui quod publicè prohibitum eſt, priuatim exequi non dubitent, dum ſe pœnas prædictas hoc modo eludere poſſe arbitrantur, Nos ad hæc coercenda plenius, euidentiúſque prouidendum eſſe rati, conſiderantéſque Duellum priuatum non minus cruentum, & animæ, & corpori noxium eſſe quàm quod publicè perpetratur: Auctoritate apoſtolica ſtatuimus illos, qui ex condicto ſtatuto tempore & in loco conuento Monomachiam commiſerint, etiam ſi nulli Patrini, ſociíve ad id vocati fuerint, nec loci ſecuritas habita, nullæve prouocatoriæ literæ, aut denuntiationis chartulæ prædeceſſerint, cenſuris & pœnis omnibus à dicto Concilio propoſitis teneri perinde, ac ſi publico, & conſueto abuſu ſingulare certamen iniuiſſent, Volentes etiam locorum Dominos, ſi certamen ex condicto huiuſmodi permiſerint, aut quantum in ſe fuerit, non prohibuerint omnéſque illud fieri mandantes instigantes auxilium, conſilium, vel fauorem dantes, equos, arma pecuniam commeatum, & alia ſubſidia ſcienter ſubminiſtrantes. aut ex compoſito ſpectatores, vel ſocios quouis modo ſeſe præbentes eiſdem cenſuris, & pœnis ſubiacere, etiam ſi illi qui ad locum deſtinatum pugnaturi acceſſerunt, impediti pugnam non commiſerint, ſi per ipſos non ſteterit, quominus illa committatur. Non obſtantibus priuilegiis, immunitatibus, & exemptionibus, cæteriſque contrariis quibuſcunque Conſtitutionibus tamen, & aliis ſanctionibus Apoſtolicis hac de re diſponentibus in ſuo robore duraturis.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo octuageſimo ſecundo. Nono Decembris Pontificatus Noſtri anno vndecimo.

Monomachiæ prohibitio complectitur ſub præcepto de non occidendo, quamobrem vt res clarius eluceſcat antequam cauſas exploremus cur ſint vetita operæ pretium erit examinare quibus cauſis liceat refragari huic præcepto. Numerant ſiquidem Theologi quinque cauſas quibus citra piaculum morte nonnulli mulctentur.

Prima eſt vitæ propriæ defenſio cum moderamine inculpatæ tutelæ quod eſſe dicitur cum nulla alia de cauſa quis alium interimit quam vt vitam ipſe ſuam tueatur quam alioqui ſeruare non poſſet idque non alium impetendo, ſed reſiſtendo tantum. Nam etiam ſi certò quis ſciat ab alio ſibi mortem inferendam, à qua ſe non poſſet vlla alia ratione liberare niſi illum ex inſidiis occidendo priuſquam ab ipſo occidatur, certum eſt id licitè fieri non poſſe, qui tamen ſi ab hoſte impetatur: cum præfato moderamine citra piaculum reſiſtendo poteſt inuaſorem occidere extant nihilominus exempla nonnulla in contrariam ſententiam. Fuit ſanè D. Auguſt. homilia propoſita quæſtio per Publicolam epiſtola quæ iam quæ eſt inter Auguſtinianas 153. cui reſpondens Aug epiſtola ſequente non placere ſibi conſilium ait. Quod ſic accipiendum videtur, vt ſignificauerit Aug. ex duobus conſiliis, altero, vt mortem ſibi inferri patiatur Chriſtianus, altero, vt inuaſorem interimat non ſecundum, ſed primum ſibi conſilium placere, non quod omnia ſecundum non liceat, ſed quod euangelica ſequenti concilia, malo non ſit reſiſtendum Ex eo tamen loco non ſequitur Chriſtiano non licere vitam ſuam morte inuadentis ſe tueri, non enim dubium quin multa eorum quæ eo cap. dicuntur ad conſilia ſint referenda, nonnulla, etiam ad præcepta. Ad præcepta ſiquidem ſpectat, ne quis ita malo reſiſtat, vt vindictam ſumat: ad conſilia, vt cum reſiſtere quis poſſit, omninò non reſiſtat. quemadmodum & illa, Petenti tunicam, dare & pallium, cædenti maxillam alterius: alteram præbere cædendam alioquin non ſolum non leue, ſed ne tolerabile quidem eſſet euangelicum iugum: ipſáque Chriſtianorum vita tota inſanorum & Deum non timentium eſſet iniuriis ludibriis & temeritati expoſita. Obiiciet fortaſsè quiſpiam hanc inuadentibus reſiſtendi facultatem eſſe contra charitatem, quæ iubet vt vitam corporis noſtri vitæ

animæ

animæ alienæ posthabeamus, qui enim alium inuadit: sine peccato id efficere nequit, inuasus tamen non resistendo non solùm sine peccato erit, sed & euangelicum quoque consilium implendo, Deum amplius promerebitur, quàm tamen si actu peccantem, hoc est innocentem persequentem interimat, non tantum corpore, sed & anima quam occidet ipse tantum corporaliter idque cum laude, non resistendo moriturus: vnde videtur non licere inuadentem hostem resistendo interimere. Respondemus hoc charitatis præceptum quia affirmatiuum est non absolutè perpetuò ligare, sed certis locorum temporúmque & id genus aliorum pensatis circunstantiis, nimirum si perspectum quis habeat non posse aliter spiritualem hostis vitam seruari, nisi moriatur inuasus. Nec tamen hoc sic vrget, vt diuersum citra piaculum non liceat: ipse siquidem inuasor id quicquid & periculi sibi volens consciuit, sæpe etiam idipsum facturus, si absque omni resistentia impunè possit occidere quem inuadit. Quamuis igitur pluris sit vita hostis spiritualis quàm nostra corporalis; maior tamen cuique cura datur tuendæ vitæ suæ corporalis, quàm alienæ spiritualis.

Secunda causa est fortunarum defensio, adhibito semper moderamine inculpatæ tutelæ, vt ex scriptura patet quæ iubet, vt si effringens vel suffodiens domum fur accepto vulnere moriatur: percussor reus sanguinis non habeatur.

Tertia, cum casu patratum homicidium, sic enim tollitur actionis libertas, sine qua nulla actio vel virtutis, vel vitij nomen meretur. Obseruandum nihilominus id bifariam vitio dari posse, porrò si non adhibuit antecedentem diligentiam prospiciendo nequid huiusmodi sequi possit, hoc enim casu tantum est homicida huiusmodi peccatum quanta fuit eius negligentia. Altera est, si homicida dedit operam rei illicitæ dum occideret hoc vtique modo Sacerdos dum venatur si casu pulsa quenquam occideret homicidij reus erit Colligitur hæc sententia ex cap. ex literis, & ex cap. dilectus. extrà, de homicid. cautè tamen intelligenda est hæc regula, neque enim putarim continuò reum esse homicidij qui rei illicitæ dans operam quempiam occiderit, nisi natura sua ex ipsa re sequutum sit homicidium, neque enim qui rem quampiam eligit, censetur protinus ea quæ casu obtingere possunt eligere. Nec igitur qui statuit equitare statim etiam mortem eligere censendus est aut lapsum quamuis vtrumque potest obtingere, eligit enim ea tantum quæ natura sua rei quam eligit sunt coniuncta. Sic qui belligerari eligit, eligit & occidere. Obseruandum igitur in regula huiusmodi quæ de causa res ea sit illicita: si enim propter homicidium quod natura sua ferè sequitur, illicita sit, sacerdos qui tale quidpiam eligit vtpote bellum homicidij reus est habendus, etiamsi solo tumultu id patrarit cæterum sacerdos inter venandum si adhibita diligentia circunspiciens quempiam nihilominus occidat, non continuè reus erit homicidij, non enim propter vitandum homicidium, sed propter decorum & decoru exemplum huiusmodi ipsi prohibetur actio, quamuis nihilominus possit in iudicio qui tale quidpiam fecit, irregularitatis damnari neque aliud quicquam ex eis c. dilectus. & ex literis colligi potest.

Quarta causa est, si interfector est iustitiæ minister, siue publicus, vt index siue priuatus vt carnifex: non enim horum quisquam sed Respub. per iudicium id facit. Hinc sequitur posse quempiam sine peccato occidere illum, qui publica sententia damnatus est, siue cum fugio damnatus, siue cum edicto publico sit potestas cuicunque potenti comprehendere vt illum occidat: per illud siquidem edictum quo voluerit, fit carnifex, vt possit modo velit eo vti priuilegio. Hinc etiam sequitur maritum qui vxorem suam adulterij damnatam interficit propria manu, non peccare, vbi id leges patiuntur, per eas siquidem fit eius facti minister: at de patre qui filiam, & marito, qui vxorem suam in ipso adulterio, deprehensam occidit, longè aliud sentiendum licet enim hoc leges permittant, facientes tamen peccant, neque enim hoc statuunt leges, sed tantùm impunitatem permittunt eo quod ex ipso quod dicunt facto, adulterij conuincantur, patri tamen, vel marito, vt id faciant, lex non permittitur. Publicus minister est Iudex, cui ipso naturæ iure licet omnes morte plectere qui Reipub. cuius ipse veluti custos est, detrimentum adferunt: quemadmodum enim ipsi Reipub. si animata esset & posset licere se se tuendo alios interimere, ita & ipsius custodi id quod iure diuino firmatum est, neque enim sine causa gladium portat, id est, non sine causa occidit. Atqui hæc nihilominus regula de iudice intelligenda est quatenus publica persona est tantum: quod fit tribus rebus concurrentibus legitima auctoritate id est, si legitimè sit constitutus, vnde sequitur omnes quantalibet præditi fuerint scientia nisi legitimè sint constituti iudices, peccare maleficos occidendo Secundum est, scientia iuris. Tertium, scientia facti de quo agitur. Est autem tum iuris tum facti duplex scientia; altera publica, altera

trini excommunicationis & bonorum omnium proscriptionis, & perpetuæ infamiæ pœnam incurrunt, & vt homicidæ puniendi sunt. Tertiò qui in ipso conflictu decesserint perpetuò ecclesiastica careant sepultura. Quartò qui consilium dant in causis duelli: aut quacunque alia rattione, ad id quemque suadent, necnon spectatores excommunicātur, Iure ciuili damnatur l. vnica c. de gladiatoribus. lib. 11. Quamuis hic locus non omnino ad rem faciat, licet eo ad hoc probandum omnes vtantur. Secunda conclusio. Singulare certamen permittere non expedit reip. Primò quia nulla resp. bene instituta, talem legem habuit vnquam, imò Legislatores semper constituerunt iudices, ad quos homines tanquam ad regulam confugere deberet. Confirmatur ex eo, quod neque Latini, neque Græci, vt multi qui de duello scripserunt affirmant, talem consuetudinem habuerunt, vt pro honore recuperando aut veritate inuenienda, hanc pugnam pugnauerint. Fuit autem introductum à gente Barbara, scilicet à Longobardis & non nisi certis de causis Et Aliprandus eorum Rex in quadam sua lege, duelli legem impiam appellauit. Et denique vt optimè scripsit Ioan. Baptista Giraldus hæc consuetudo contra felicitatem reip. contra religionem, contra leges, contra parentes, & amicos est introducta.

Duellum ex sua natura est illicitum. Est contra Paridem à Puteo, & alios, qui defendunt duellum tanquam licitum secundum legem naturæ, contra quos piè, & doctè scripsit Ioannes Baptista Susius. Sola ratio pro hac veritate sic conficitur. Duellum, vt qui ab ipso stant fatentur, vel est ad veritatem indagandam, vt aliqui volunt, vel ad honorem recuperandum vt aliis placet Sed ob has causas non est licitum, igitur reiiciendum erit. Quod non sit aptū ad inueniendam veritatem, in hunc modum demonstratur. Fortitudo nullo modo est apta ad manifestandam veritatem occultam, sed solùm testimonium humanum, & ratio ipsa. Quare temerè & inconsideratè adhibetur pugna, cuius exitus est in manu fortunæ, & à casu pendet, vt omnes, qui sapiunt fatentur. Quis non videt dementis esse veritatem fortunæ exponere? cùm constet per innumera exempla, quæ à Susio Vrrea, & aliis recitantur, Eos qui pro se veritatem habebant, in monomachiam victos fuisse? De his satis.

XXXIIII.

Erectio Ecclesiæ Bononien. in Metropolim, & Archiepiscopatum.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

VNIVERSIS Orbis Ecclesiis, eo disponēte, qui cunctis imperat, & cui omnia obediunt, meritis licet imparibus præsidentes, in omnes agri dominici partes oculos nostræ mentis vigilis more pastoris intendimus, inspicientes, quid Ecclesiarum ipsarum, præsertim Cathedralium insigniū, statui & decori maximè conueniat, atque hoc quidem tanto liberalius promptiusque curandum censemus, quanto magis ciuitatum celebritas, ac ciuium, & populorum suorum vota id exposcunt, ac diuino freti præsidio illius, qui cuncta ex sua benignitate ad fidelis populi sui salutem disponit, ad ea, quæ ad dignitatem, & statum Ecclesiarum huiusmodi augendum pertinent officij nostri partes libenter conuertimus, prout cognoscimus in Domino salubriter expedire, Cum Ecclesia Bononiensis sedi Apostolicæ immediatè subiecta, cui dilectus filius noster Gabriel Tit. S. Martini in Montibus Presbyter Cardinalis Palæotus nuncupatus ex dispensatione Apostolica præest, & quæ in primis Sancti Petronij Episcopi, & Protectoris Bononiæ intercessionibus & meritis, omni quidem tempore diuinæ pietatis abundantia magnis multisque ornamentis exculta, non modo diœcesis magnitudine satis in omnem partem patens, sed cleri populique pietate, dignitate, & amplitudine florens, Episcoporum, quoque ordine succedentium, quos item multos ab initio ferè nascentis religionis, sæuientibus adhuc infidelium persecutionibus, fidei defensores, & in Sanctorum consortio adscriptos habet, numero affluens, sacrarum præterea reliquiarum copia abundans, religiosissimis quoque templis, Basilicis, Monasteriis, locis piis, & aliis quæ ad omnem eiusdem cleri, populique Bononiensis laudem insignia sunt, pietatis Christianæ monimentis ornata, valde per se ipsa elucet. Cumque Ciuitas ipsa iam inde vsque à Theodosio Imper. amplissimis illustrata priuilegiis, & à diuersis Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris ad Regum congressus, Imperatoris coronationem, Concilij Oecumenici translationem, aliásque maximas res gerendas delecta, eiusdémque Apostolicæ sedis primogenita, & studio-

Bononia piis locis monasteriis & singulari populi & magnatum laude commendata.

Theodosius Imperator Bononiā priuilegiis illustrari.

rum mater ab omnibus meritò nuncupata, nobilissimo Gymnasio, Doctorúmque & Scolarium ex omnibus orbis Christiani partibus illuc confluentium frequentia, clarissimo, Quadragintauirum, Senatu, & Magistratibus decorata; aliorum item illustrium virorum apud quos & veræ Religionis cultus, & summa in Rom. Pont. ipsámque Sedem obseruantia, & studium semper enituit, copia quidem insignis. quippe quæ in omnia schismatibus partes veri Pontificis perpetuò sustinuerit, viros & dignitatibus Ecclesiasticis claros, Episcopos, Cardinales Pontificésque de Ecclesia Dei optimè meritos sæpenumero tulerit, ædificiorum item magnificentia, opibus, fertilitate, populi magnitudine, egregia erga exteros hospitalitate, ac præcipua erga omnes beneuolentia & charitate, omnique alia virtute illustris & sit, habeatur; Nos aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, qui eodem honore patriam suam condecorarunt morem exemplúmque secuti, & eiusdem etiam Cardinalis Episcopique Bononiensis, cuius non ignota est cura, & sollicitudo in gloria Dei, salutéque animarum procuranda pio studio adducti, & patriæ ipsius nostræ Bononiensis, quam vnicè in Christo diligimus, singularibus erga hanc sedem meritis commoti, paternóque desiderio, & ea spe, qua tenemur, id fore, vt patria ipsa Bononien. hoc singulari beneficio nostro excitata, sese in dies ad bene agendum magis magísque conforment, accensi necnon Ecclesiæ ipsius, quam totis in Christo visceribus complectimur, meritis honoribus augendam & promouendam adducti, piis quoque supplicationibus dilectorum filiorum eiusdem Ciuitatis Quadragintauirum, aliorúmque Magistratuum excitati, post habitam cum venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus maturam deliberationem, de illorum consilio, atque Apostolicæ potestatis plenitudine ad laudem, gloriam & honorem omnipotentis Dei, ac Beatæ Mariæ semper Virginis, & Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, eiusdémque S. Petronij Episcopi, & Patroni Bononiensis, necnon ad vniuersalis Ecclesiæ exaltationem, Ecclesiam ipsam Bononiensem in Metropolitanam Ecclesiam, & sedem Episcopalem Bononiensem in Archiepiscopalem, Archiepiscopalísque, & Metropolitani Præsidis sedem, & prouinciæ caput pro illius Archiepiscopo pro tempore existenti, qui pallij, & crucis vsum aliorum Archiepiscoporum more habeat, omnibúsque alias insignibus Archiepiscopalibus, necnon priuilegiis, honoribus, prærogatiuis aliis Archiepiscopis debitis & concessis, gaudeat, tenore præsentium perpetuò erigimus, & instituimus, ac nomine, titulo, & honore Archiepiscopali, & Metropolitano decoramus. Necnon Placentin. Parmen. Regien. Mutinen. Imolen. Ceruien. & Cremen. Ecclesias, earúmque omnium, & singularum Ciuitates, & Dioeceses cum omnibus & singulis earum Territoriis, & terminis, ac dilectos filios Clerum & populum vniuersum cum suis Collegiatis, Parochialibus, & aliis Ecclesiis, necnon Monasteriis vtriúsque sexus, ceterísque beneficiis, & officiis Ecclesiasticis cum cura, & sine cura, secularibus, & quorumuis ordinum regularibus, necnon hospitalibus, dominiis, collegiis, & locis religiosis quibuscunque ab eiusdem sedis Apostolicæ immediatè siue alterius cuiuscunque etiam Metropolitani subiectione etiam perpetuò diuidimus, & separamus, illásque & earum dioeceses, ac Ciuitates posthac in prouincia Bononiensi esse, & consistere, neque in alia Prouincia censendas, & numerandas esse decernimus, & declaramus, & quatenus alteri Prouinciæ Archiepiscopoue etiam Mediolanensi, & Rauenatensi, tam antiquo iure, consuetudine, priuilegio, vel alterius Metropolis erectione siue institutione, quàm iure electionis ex sacri Concilij Tridentini decreto factæ, vel alia quauis ratione, & causa antea adiunctæ, subiectǽque in toto, aut in parte essent, vel censerentur, siue in illius possessione, vel quasi se esse prætenderent, ab omni illius siue alterius Prouinciæ, vel Archiepiscopi etiam Mediolanensis, & Rauenatensis, aut illorum Capitulorum iure Metropolitico correctione, visitatione, subiectione, & omni quacunqunque alia iurisdictione, obedientia, & superioritate, si qua forsan quauis occasione illis competeret, siue competat, similiter perpetuò eximimus, & liberamus. Necnon dictæ Bononiensi Ecclesiæ prædictas Placen. Parmen. Regien. Mutinen. Imolen. Ceruien. & Cremen Ciuitates, & Dioeceses pro sua Metropolitana Prouincia, ac Placentin. Parmen. Regiem. Mutinen. Imolen. Ceruien. & Cremen. Ecclesias,

Bononiensem Academiā Bal. Ant. habu. c. ut filius pro patre mille annos ante suam ætatē floruisse scribit. Quam à Theodosio 2. Romanorum Imperatore fundatam esse constat ex eius Imp. Rescr. apud Medem dorp. libr. 3. p. 436. & se. Anno Dominicæ Natiuitatis 423. Celestino Pontifice eam porrò Carolus Magnus renouauit testib. Mutio li. 9. Geneb. lib. 3. chro. pag. 519. An. D. 800. Iurisprudentiam præ cæteris disciplinis semper ipsa coluit. Collegiū Societatis Iesu An. D. 1547. li. 3. c. 15. V. P. Ignat. fo. 106. p. 6. Bononiæ institutum, in iuuentute erudienda diligentem operam nauare nō intermittit quod Ciuium liberalitate sustentatur.

Ecclesias præfatas, modernósque, & pro tempore existentes illarum singulatum Præsules pro suis & pro tempore existentis Archiepiscopi Bononiensis Suffraganeis, qui necnon earum singularum capitula etiam quocunque priuilegio suffulta, tamquam membra capiti eidem Archiepiscopo Bononiensi iure Metropolitico sub sint, sibique obedientiam, & reuerentiam tanquam proprio Metropolitano prorsus exhibeant, pariter perpetuò subiicimus, eidémque Archiepiscopo Bononiensi prædictos suos suffraganeos consecrandi, ad prouinciales Synodos euocandi, ac cum eis etiam ecclesiastica negocia terminandi, eorum ecclesias disponendi, & causas quarumcunque appellationum, siue querela alias iuxta sacrorum canonum statuta cognoscendi, omniáque alia & singula quę de iure, vel consuetudine, aut alias quomodolibet ad Archiepiscopos, & Archiepiscopale munus spectare & pertinere solent, & debent, gerendi & exercendi plenam, & omnimodam concedimus facultatem. Prouinciæ quoque Bononien. clerum, & populum vniuersum pro eorundem ecclesiæ, & Archiepiscopi Bononiensis prouincialibus similiter perpetuò concedimus, & assignamus: Decernentes ex nunc irritum, & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari: Non obstantibus regula nostra de iure quæsito non tollendo, ac quibusuis aliis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, necnon Placentin. Parmen. Mutinen. Regien. Ceruien. Imolen. & Cremen. ac Reuennaten. Mediolanen. ecclesiarum prædictarum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis eisdem ecclesiis illarúmque præsulibus, & administratoribus, ac capitulis, & personis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac de simili Apostolicæ potestatis plenitudine & consistorialiter, & de simili consilio, ac alias quomodolibet etiam pluries concessis, confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus, singulis etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorùmque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso exprimerentur præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat harum serie de consilio, & potestatis plenitudine similibus specialiter, & expressè derogamus, cæterísque contrariis quibuscunque. Nulli ergo &c Si quis autem &c.

Archiepiscopalis muneris propria functiones.

Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo octuagesimo secundo. Quarto Idus Decembris. Pontificatus nostri Anno Vndecimo.

XXXV.

Ampliatio & reintegratio facultatum iurisdictionis & priuilegiorum vniuersitatibus Mercatorum.

GREGORIVS Papa XIII. Ad perpetuam rei memoriam.

ALMAM Vrbem nostram, dilectósque filios illius Ciues, & incolas, eos præsertim, quorum laboribus, & industria bona, & merces ad vsum quotidianum necessariæ, & vtiles ad Vrbem ipsam, ex diuersis mundi partibus conuehuntur, & conseruantur, ?ab onera ipsi Vrbi incumbentia cura, & labore assiduo sustinent, paterno affectu prosequentes, in ea libenter intendimus, & quæ priuilegia, & gratiæ illis à prędecessoribus nostris, nobisque ipsis concessę, & consuetudine confirmatæ, & approbatæ fuerint, Apostolica auctoritate roborantur, & hæsitationes circa ea subortæ elucidantur, & de medio tollantur. Cum itaque dilecti filij Mercatores, Merciarij, Aromatarij, & quamplurimi alij diuersi generis artifices, quorum omnium, & singulorum artes, exercitia, denominationes, ac alia hic forsan latiùs, vel de necessitate exprimenda, ac speciali nota digna, pro expressis, ac de verbo ad verbum insertis haberi volumus, perinde, ac si specialiter, ac seriatim exprimerentur,

Martinus V. Pius IIII. Iul. III. concesserũt iurisdictionem Consulibus Mercatorum vrbis cognoscendi causas ad artem spectantes.

tur, ad Vrbem ipsam confluentes, illius necessitati, & vtilitati, ac decori, & ornamento altissimo cooperante maximè prospexerint. Et propterea fel. record. Mart. V. Paulus III. Iulius etiam III. Pius IV. & nonnulli alij Romani Pontifices prædecessores nostri, ac etiam nos ipsi considerantes artes huiusmodi, illarúmque artifices ipsi Vrbi admodum necessarias, & vtiles existere, singulósque ipsos artifices sine Rectoribus, & Ducibus, ac sine certis iudicibus degentes, ipsi Vrbi parum vtiles, sibique ipsis non admodum proficuos futuros, dum pro suorum creditorum consecutione, ad diuersa Tribunalia, & quod peius est, ad iudices de artificio, & minus pretio ipsarum artium omninò inexpertos, & ignaros distracti, propria eorum negotia, & artes ipsas deserere cogerentur artificibus ipsis Collegia habere & consules, officiales, & iudices ex ipsorum corpore creare, & de mercibus, & mercedibus aliisque rebus, causis, & negotiis, cuiusque artis, & ad artem quomodolibet respectiuè spectantibus vsque ad certas, in singulis literis, & priuilegiis huiusmodi comprehensas, & expressas summas, agnoscere, & iudicare concesserunt, & indulserunt. Ac insuper ex antiqua consuetudine, quæ vim legis habere dignoscitur, vt etiam Collegia specialibus priuilegiis non munita causas easdem de rebus ad artes ipsas spectantibus, etiam inter homines extrà ipsa Collegia constitutos cognoscere, & decidere consueuerint, inductum, & obseruatum fuerit: eadémque priuilegia indulta, & consuetudo vsu ipso approbata in ipsius Vrbis, artificúmque prædictorum vtilitatem non paruam cedere comperta sunt. Quo factum est, vt Vrbs ipsa ciuibus, & incolis omnísque generis artis excellentium virorum copia redundauerint, & redundet de præsenti. Cum autem elapsis mensibus antiqua statuta ipsius Vrbis de mandato nostro reformata, & innouata, & inter cætera eorundem statutorum libro tertio capite duodecimo. Statutum, & decretum fuerit, vt Consules artium huiusmodi causas tantummodo inter ipsos homines de arte, & de rebus spectantibus ad artem ipsam cognoscere, & iudicare possent. Ea propter à nonnullis nimium scrupulosis, priuilegiis indultis, & consuetudine cuiuslibet artis, & collegij circa cognitionem, & decisionem causarum, & negotiorum, quæ licet de rebus ad artes ipsas spectantibus, contra homines extra artes, & collegia degentes pro tempore oriuntur, & agitantur, maximè ex parte derogatum, & præiudicatum extitisse hæsitatum fuerit, & hæsitetur adhuc, Vnde aliqua ex ipsis collegiis penè dissoluta, & dilapsa reperiuntur, Consulum iurisdictione penè, præter & contra mentem, & intentionem nostram sublata. Quapropter dilecti filij Angelus Clauarius, Franciscus Caluius, & Curtius Sergardius Cameræ dictæ Vrbis Conseruatores, necnon Baldasar Cincius Prior capitum regionum nobis ex dubietate, & hæsitatione huiusmodi maximum ipsi Vrbi, illiusque incolis, & præcipuè iurisdictioni ipsius Curiæ Capitolij prouenisse, ac in futurum prouenire posse damnum, & incommodum, non sine animi nostri displicentia suggesserunt. Malis igitur, & incommodis huiusmodi quanto citius occurrere, quantum cum Deo possumus satagentes. Motu proprio, non ad ipsorum conseruatorum & Prioris, nec Consulum, artificum, prædictorum, seu alicuius eorum, vel pro eis, aut eorum aliquo, nobis oblatæ petitionis instantiam, sed ex nostra mera, & deliberata voluntate, ac de apostolicæ potestatis plenitudine hæsitationem, & dubitationem, prædictam de medio tollentes, intentionis, & voluntatis nostræ minimè fuisse, nec esse, priuilegiis, indultis, statutis, & consuetudinibus singularum artium, earúmque collegiorum consulum, & Iudicum, quorumcunque, circa cognitionem, & decisionem omnium, & singularum causarum de rebus, & bonis ad artes singulas respectiuè spectantibus etiam inter, & contra homines, qui de ipsis artificibus, & collegiis non sunt, nec pro tempore erunt, vertentes, & quæ futuris perpetuis temporibus verti contigerit, in aliquo derogare, aut derogatum fuisse declaramus, & attestamur, decernimus, & diffinimus præsentium per tenorem. Et nihilominus pro potiori eorundem corporum, & collegiorum omnium, & singulorum ipsorúmque & cuiuslibet eorum priuilegiorum, indultorum statutorum, & consuetudinum circa cognitionem, & decisionem causarum similium denuo quatenus opus sit, priuilegia, indulta, & consuetudines apostolica auctoritate eorundem tenore præsentium confirmamus, & approbamus, illisque omnibus, & singulis perpetuæ

Iudices qui de arte quam profitentur cognoscant.

Pontifex statutis decretis talem iurisdictionem limitauit quoad homines de arte tantum.

Statuta nō sunt edita in præiudicium facultatum doctorum consulum artium vrbis.

petuæ firmitatis robur adiicimus. Decernentes omnes, & singulos consules, & alios quoscunque officiales, & iudices omnium, & singularum artium, & collegiorum huiusmodi de negotiis, & causis ad singulas quasque artes respectiuè spectantibus, etiam inter & contra homines, qui de corporibus & collegiis artium ipsarum pro tempore non sit, cognoscere, & iudicare potuisse, & debuisse posséque, & debere prout & quemadmodum ipsi omnes, & singuli consules, & iudices singularum artium antedictorum statutorum publicationem, & confirmationem per nos, vt præfertur, editam, & promulgatam, & iuxtà cuiusque ipsorum priuilegia, indulta, & consuetudines cognoscere, decidere, & iudicare poterant, & consueuerant, de rebus tamen ad singulas artes ipsas respectiuè spectantibus cognoscere, & iudicare in prima instantia, dummodo in articulis iuris, consultorem, seu Assessorem adhibeant, auctoritate, & tenore præmissis concedimus, & indulgemus, Declarantes à sententiis, declarationibus, & decretis Consulum, & Iudicum prædictorum infra terminum octo dierum à die latæ sententiæ, seu facti decreti, ad conseruatores, & non alios quoscunque Iudices appellari, & recurri posse, & debere, & aliter, seu ab aliis factæ inhibitiones, & significationes prætextu appellationum, & recursuum nemini suffragari, Præsentésq; literas de subreptionis, & obreptionis, vitio, mentisque, aut intentionis nostræ defectu notari, aut impugnari nullatenus posse. Sicque per quoscunque Iudices, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales iudicari, & diffiniri debere, Irritum quoque, & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis statutis ipsius Vrbis, vt præfertur, per nos editis, promulgatis, & confirmatis, ac constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, & Cancellariæ nostræ regulis, etiam de non tollendo iure quæsito, priuilegiis, etiam iuramento confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, per nos, & prædecessores nostros quibusuis dictæ Vrbis Iudicibus, & Tribunalibus quomodolibet concessis, & innouatis, illorum tenores præsentibus pro expressis habentes, cæterisque contrariis quibuscunque.

Confirmatio statutorum & priuilegiorum.

Appellatio à sententiis ad Conser. tantum.

Datum Romę apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die prima Maij, millesimo quingentesimo octuagesimo primo.

XXXVI.

Declaratio constitutionis Pauli 3. circa priuilegium Mercatoribus Ripæ Vrbis concessum, vt eorum libri concordantes cum libris Proxenetarum, plenè probent, & executionem habeant, sicut obligationes camerales, etiam contra mulieres.

GREGORIVS Papa XIII. Ad futuram rei memoriam.

CVM alias felicis recordationis, Paulus Papa Tertius prædecessor noster quadam sua perpetuò valitura constitutione etiam per rec. mem. Pium Quartum, & Pium Quintum Romanos Pontifices etiam prædecessores nostros confirmata, inter alia statuerit & ordinauerit, quod ad probandum credita dilectorum filiorum Mercatorum Ripæ Almæ Vrbis nostræ sufficerent libri eorundem Mercatorum cum libris dilectorum filiorum Proxenetarum concordantes, qui haberent eandem executionem, ac si essent obligationes in forma Cameræ Apostolicæ contra omnes personas, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, cum decreto etiam irritanti, ac sublata quauis aliter iudicandi facultate, & alias prout in dicta constitutione plenius continetur. Cumque tractu temporis plures difficultates ortæ fuerint, an dicta constitutio etiam contra mulieres in eisdem libris descriptas, tam cum earum viris, quàm viduas locum habeat, vnde datur ansa debitoribus altercandi, & sic solutiones effugiendi, vel in longum protrahendi, in graue ipsorum Mercatorum damnum & præiudicium. Nos pro pastoralis officij nostri debito omnes huiusmodi litium controuersiarum occasiones & ambages de medio tollere omnemque in posterum super præmissis hæsitandi, vel dubitandi materiam succedere, aliásque super præmissis opportunis prouidere volentes, Motu proprio, & ex certa scientia nostra, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, omnes & singulas ac quascunque lites & causas seu controuersias, tam iudiciales, quam extraiudicia-

Libri mercatorum ad probandum aeris crediti debitum sufficiunt.

les

ses inter prædictos Mercatores dictę Ripę,& quemcunque vel quoscunque ipsorum ex vna & quascunque mulieres & coniugatas,ac etiam absque vel cum earum viris agentes,ac etiam eosdem viros , necnon etiam viduas,& quascunque alias personas ex altera,partibus super præmissis hactenus quomodolibet ortas , ac etiã coram quibuscunque iudicibus & tribunalibus ordinariis , & extraordinariis delegatis,& subdelegatis,ac alias quomodolibet & vbilibet,indecisas, pendentes, in statu,& terminis,in quibus reperiuntur,illarum statum,seu status, & merita , nomi naque & cognomina,& gradus,& qualitates iudicum, & colligantium , iuraque & titulos illorum,pręsentibus pro planè & sufficienter expressis habentes , ad nos harum serie euocamus,illásque sic auocatas perpetuò extinguimus,cassamus, & abolemus. Dictámque constitutionem ipsius Pauli pędecessoris , etiam contra quascunque mulieres , tam liberas, quàm coniugatas,& etiam tam per se quàm cum earum viris aut absque illis in dictis libris debitrices descriptas,etiam viduas & quascunque alias personas,etiam perinde,ac si ita expresè in eadem constitutione cautum,specificatum,& dictum fuisset,omninò comprehendi, & locum habere,Apostolica auctoritate tenore pręsentium declaramus,sicque tam in pręteritis,quàm in pręsentibus & futuris perpetuò statuimus , & ordinamus. Ac ita per prędictos,& quoscunque alios Iudices,& commissarios etiam nostri sacri Palatij causarum Auditores,& Sanctę Romanę Ecclesię Cardinales , etiam de latere Legatos sublata eis,& eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & auctoritate iudicari,& diffiniri debere,irritum quoque & inane,si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter,vel ignoranter contigerit attentari,decernimus. Ac etiam ipsis partibus colligantibus , & quibusuis aliis personis perpetuum in & super pręmissis silentium imponimus,necnon tam illis,quàm ipsis iudicibus,commissariis,Auditoribus,Cardinalibus,& Legatis , nec contra pręsentium tenorem quicquid facere,& attentare audeant districtiùs,expresè inhibemus. Non obstantibus quibusuis litis pendentiis,aliis pręmissis, ac aliorum Pędecessorum & nostra de non tollendo iure quæsito,si opus sit necnon etiam quadam eiusdem Pij iiij.prædecessoris de similibus,vel dissimilibus gratiis in Cam. Apost. intra tres menses præsentandis,& registrandis,si opus sit aliisque constitutionibus & ordinationibus Apostolicis,necnon etiam Almæ Vrbis , & Curiæ Romanæ, ac etiam ipsius Ripæ,& quorumcunque aliorum Tribunalium , etiam Cameræ Apostolicæ,necnon Gubernatoris,ac Vicarij , & Auditoris dictæ Cameræ . ac etiam Senatoris,& Curiæ Capitolij etiam iuramento,& confirmatione Apostolica , vel quauis firmitate alias roboratis statutis ,& consuetudinibus , priuilegiis quoque indultis , & literis Apostolicis, etiam illis & ac illorum,ac prędictis necnon quibusuis aliis Iudicibus,& personis,in genere,vel in specie , sub quibuscunque tenoribus,& formis,etiam Motu scientia,& potestatis plenitudine similibus , & etiam Consistorialiter,ac alias in contrarium, quomodolibet concessis , & confirmatis, quibus omnibus,etiam si de illis eorumque totis tenoribus,specialis, specifica, indiuidua & expressa mentio habenda esset,eorum tenores pręsentibus pro expressis habentes,hac vice dumtaxat specialiter,& expresè derogamus,necnon omnibus illis aliis,quę Paulus III.ac Pius IIII.& Pius V.predecessores prędicti in constitutionibus,& illius confirmat,huiusmodi voluerunt,non obstante,cęterísque contrariis quibuscunque. Datum Romę apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris,die tertia Maij,millesimo quingentesimo octuagesimo quarto. Pontificatus nostri anno duodecimo.

Hic Pontifex auocat ad se omnes causas desuper vertentes & eas extinguit.

Impositio perpetui silentij.

Omnis homo sit oportet,qui hanc scholiorum varietatem absoluere cupit, vt passim omnia aucupet qua constitutionum diuersitatem sapiunt. Iam ab homicidis & duellis ad Mercatores deuenimus, illáque molimur qua potius Trapezitarum quam doctorum esse videntur. Vt ergo obiter duplici diplomati breuissimo compendio satisfaciamus . Mercatorum definitiones ac descriptionē potius tū partes enumerabimus hinc de li'ris eorum nostra instruatur oratio.

Mercator describitur in c.eiciens.88.dist.vt is dicatur,qui rem comparat vt integram & immutatam vendendo,lucretur,& huic descriptioni & Arch.& Philip. Fran.in c. quamquam in si.de censi. lib.6.assensere,& referendo Arch.non improbat Albert.in l.vniuersi.C. de

de vectig. & commiss. Signor. verò in cons. 95. num. 2. describendo mercatorem, inquit, illum propriè esse, qui emit & vendit. At And. Alc vetustarum legum non leuis interpres. in l. mercis. ff. de verb. signif. definiendo, seu describendo, ait: Mercator is est, qui negociationis exercendæ quæstúsque faciendi causa, merces emit, vt vendat. *Quibus prætermissis placet ita pleniùs describere: seu definire:* Mercator est, qui negotiationis seu negotiationum exercendarum, quæstúsque liciti faciendi causa, frequenter merces permutat, seu emit, vt easdem non minutatim, nec mutata per se forma distrahat.

Dubitanti an negotiari & mercari idem sit, respondendū quod Bart. in l. legatis. ff. de leg. 3. tanquam synonyma ponit, & in l. cætera. in § sed & si qua. ff. de legat. 1. vbi etiam alij iuris interpretes etiam promiscuè vtuntur, Idq; probari videbatur. in l. 1. & in l. nobiliores, iuncta rub. C. de commerc. & merca & his addo Ang. in l. in eum ff. de inst. vbi Paul. Castr. etiam sensit, & Fed. de Senis cons 207. nos Grifolus. Verùm Signo. singularis memoriæ vir, sic enim Bald. eum appellat in c. clerici. extrà. de ind. vt refert Ias. in cons. 130. prima consideratione. col. 2. vol. 1. in cons. 115. suprà citato sub num. 25. pleniùs hoc attingens verbum negotiari, & negotiatoris generaliùs esse verbo mercari, seu mercatoris sensit, & quòd nomen mercatoris sit angustius: non insubtiliter probat, atque deducit, cuius sententia mea indicio clariùs probatur in c. foras. in § negotium. extrà: de verb. signif. & in c. quoniam. 88. dist. Sunt & plures text. qui innuunt l. fin. C. de eunuc. l. fi. C de pig. l. 1. § licet ff. de trib act. & eod. tit l. procuratoris. §. mercis nomine. in prin & fin §. quibus adde. l. athletas. § ait prætor. ff. de his qui not. inf. & quod Accurs notat in § introduxit. Institut. quod cum eo. vbi Ang. Aret. sub num. 2. ait, Nota text. cum gl habes enim quòd plenior appellatio est negotationis, quàm mercis. Concludendum igitur puto. verbū negotiationis, & negotiari, generaliùs esse, & quòd in consuetudine (vt diximus) mercatores negotiatores, & contra appellantur, illud non propriè. sed per abusionem potiùs accidat meritò ergò generale verbum elegimus, vt definitio suum genus habeat.

Nec ignorandum est mercaturam aliam licitam, & aliam illicitam, seu iniustam esse, vt plenius attigit Abb. Siculus extrà. ne cler. vel mon. Dum ergo D Chrysostomus ait inter omnes mercatores plus est maledictus vsurarius: sensit de mercatura prohibita & illicita. Cuius rei fortissimum illud occurrit, argumentum: eueniret enim mercaturam licitè exerceri non posse, quod est contra tex. in c. fornicari. 88. dist. & c. quoniam ea dist. & c qualitas, de pœn. dist. 1. & quæ latè scripsit Abb. relatus, & Salic. in auth. ad hæc. q. 21. nu. 18. C. de vsur. Ad quos in hac materia confugito, repugnaret etiam his, quæ scripsit Alexan. de Alex. in 3 part. summæ tract. de iudic. Scot. in 4. dist 15. q. 2. art. 2. Arch. Flor. in 2 parte summæ tit. 1. c. 16. Confirmari hæc possunt ex his, quæ scripsit D. Thomas 2. 2. q. 7. art. 4. in solutione ad primum argumentum inquit enim verba Chrysostomi, de quibus in dicto capite, intelligenda esse in illo negotiatore, qui sibi finem vltimum in lucro constituit. Secus autem ait, vbi quis ad lucrum intendit in mercando. non quidem vt finem vltimum vt sui laboris, sed tanquam finem necessarium ad sui & suæ familiæ sustentationem, aut saltem tanquam honestum, & si non semper simpliciter necessarium hactenus D Thomas ex cuius verbis acquiescendum videtur & distinctioni, ac declarationi traditæ. Quæ rursus confirmatur ex his, quæ scripsit Ioan. Cal. in c. fi. de vsu. quem refert & probat Abb. in relato loco sub num. 10. & ex capite, quid est aliud. 88. dist Verba autem capitis sunt hæc, Negotiatores verò illi abominabiles existimantur, qui iustitiam Dei minimè considerantes, per immoderatum pecuniæ ambitum, polluunt merces suas plus periuriis onerando, quàm pretiis. Tales eiecit Dominus de templo, dicens, & reliqua. & his adde Salic. in d. auth ad hæc. q. 21 num. 18. C. de vsu. qui eandem interpretationem sensit & subiicit consuli in dicto capite, ne quis mercaturam exerceat propter mendacia, ac quæstus cupiditates. néve consequenter anima de templo Dei eiiciatur, & consilium D. Chrysostomi esse sensit Laur. de Rodulph. in tract. de vsu. in 2 par. q. 43. num. 10. Tom. 9. & repet. in c. salubriter. num 151. de vsu. Nec etiam moueat gloss in l. in eum. Explorata mercatorum & mercaturæ descriptione adferamus iam illa quæ ex Iurisconsultorum placitis stipulari possunt huic constitutioni de libris Mercatorum. Hæc certis axiomatibus & regulis accuratè complexi sumus, vt omnibus pateat quomodo stetur libris mercatorum in æris alieni ratione.

Primò requiritur, quòd mercator sit legalis homo, & talis reputationis. Guil. Pap. quæs. 44 Rol à Vall. consil 92. num. 6. lib 2. Crauet. de antiq. temp. num 20 Bart. in l admonendi. num. 7 ff. de iureiurand. Corn. consi 31. col. 1. Menoch. consi. 39. num. 14 lib. 1.

Secundò requiritur, quòd mercator scripturam manu propria conscripserit. l. generaliter C. de non num. pec. Roland. d. loco versi. 2. quod Cravet. d. loco num. 20. Contrarium voluit Strac. de mercat. part. secunda, num. 65. sed verior est præcedens opin. quando virtute statuti omninò crederetur libris mercatorum. conc. procedunt, quando à statuto non est approbata persona mercatoris.

Tertiò requiritur, quòd veritatem scribere consueuerit. l. vel vniuersorum. ff. de pignor. act. Roland. d. loco versi. 5. Cravett. in supracitato loco.

Quartò requiritur, quòd causam in scriptura subiunxerit, iuxt. doctr. Bart. in l. instrumenta C. de probation. Roland. d. loco vers. 4. Cravett. ibi, Strac. de mercat. part. secunda num. 60.

Quintò requiritur, quòd aliquid contra se in eodem libro scripserit. l. Publia. §. fi. ff. de pos. l. quædam §. nummularios ff. de eden. Roland. d. loco vers. 5. Cravett. vbi supra.

Sextò requiritur, quòd ex verisimilibus circunstantiis & præsumptionibus possit esse verum, quòd scriptum reperitur habito respectu ad tempus debiti contracti, solutionis factæ, & ad personas contrahentes, & locum contractus. Rolan. à Vall. d. consi. 92. versi. 6. ex verisimilibus. lib. 3. post num. 6. Strac. de mercat. par. 2. num. 61. vers. denique.

Septimò requiritur, quòd in d. libro sint descripta partita pertinentes ad mercaturam, siue exercitium, de quo tractatur, puta quòd artifex scribat de pannis, non de deposito. Roman. consil. 204. col. 2. versi. 1 probo. Aret. consi. 33. col. 1. Rolan. d. consi. num. 8. & 9 latissimè Menoch. de arbitr. iudi. d. cas. 91. num. 23. vnde statutum disponens de plena fide adhibenda thesaurario non procedit, quando tractatur de materia non pecuniaria, & sic non spectante ad officium thesaurariæ. Roman. cons. 319. Roland. d. cons. 92. num. 12. & decretum de dando fidem libris Hebræorum intelligitur de pertinentibus ad Hebræos, puta de mutuando pecunias captis pignoribus, ita Ias. in l. admonendi. nu. 123. vers. diligenter. Senat. Pedemont. decis. 72. nu. 10. Cravet. de antiq. temp. 1. par. §. vidimus. nu. 8. istud autem, quòd mercator scripserit de pertinentibus ad exercitium, non facit, quod ei credatur, nisi stante d. statuto. doct. in l. admonendi. Caphal. d. cons. 374. nu. 53. lib. 3.

Octauò requiritur, quòd sit appositus in dictis libris annus, mensis, & dies; aliàs non probat. Ruyn. cons. 69. num. 13. lib. 4. Rolan. d. cons. nu. latè Stracc. in tract. de mercat. par. 2. nu. 61. & nu. 55. in fin. post Bald. cons. 382. nu. 14. lib. 5. qui dicit, apponi debere nomen consulis, hodie apponitur nomen principis regnantis in ditione illa.

Nonò requiritur. quòd mercator sit legalis, & quòd dictus liber non sit reprobatus in aliqua parcella, vt & quòd non sit conscriptus ab infami. Bal. in l. Castius. col. pen. in fin. ff. de senat. Roland. d. cons. 92. num. 15 lib. 3.

Decimò requiritur, quòd appareat, mercatorem tradidisse merces, licèt non esset necesse probare de quantitate: nam quantitas probatur per librum, ita di it Cravet. in supracitato loco num. 9. & seq. vbi numeris sequentibus ponit exemplum de creditore, qui probat mutuasse pecunias, licèt non probet de summa: nihilominus super quantitate stabitur iuramento creditoris, iuxt. originalem opinionem Rayn. de Forlh. in l. 1. ff. de in lit. iuran. Capol. caut. 210. Dec. cons. 146 col. 6. quàm opinionem licèt improbet Purpur. in l. admonendi. num. 165. dicens paria esse, nihil probare, vel obscurè probare, tamen Cravet. in supracitato loco num. 14. & seq defendit opin. Rayn. de Forly. dicens, quòd licet quantitas sit incerta, potest verificari per iuramentum creditoris.

Vndecimò requiritur, quòd dicti libri non habeant aliquam falsi suspicionem. Ias. in repet. l. admonendi. num. 127. Menoch. d. cas. 91. num. 20.

Duodecimò requiritur, quòd verisimilia contineat. Guid. Pap. q. 41. Cravet. consil. 275. num. 8. & 9. Menoch. vbi s. num. Rip. Tiraq. & alij, de quibus per Menoch. cas. 112. num. 5. & tactum fuit sup in 6. requisito.

Tertiodecimò requiritur, quòd liber sit scriptus manu mercatoris, vel vnius ex sociis, si autem esset aliena manu descriptus, non probaret, etiam quòd ab altero sociorum id demandatum fuisset. Alex. cons. 186. num. 2. lib. 2. Bal. cons. 278. lib. 3. Cravet. Paris. & Ias. de quibus per Menoch. d. cas. 92. num. 7. & 8.

Decimoquartò requiritur, quòd dicti libri non sint descripti diuersa manu, & attramento. Dec. cons. 447. num. 8. Cravet. consi. 88. num. 6. & consi. 134. num. 27. Menoch. cons. 23. nu. 19. & 17. lib. 1. vbi dicit post alios, quòd falsi suspicio in parte libri totum vitiat, per l. si ex falsis, vbi Ias. C. de transactio. libri enim mercatorum carere debent cancellationibus, inductionibus,

ctionibus, & de eis dicitur, quod scripsi scripsi, & habentur eorum partita pro sententia transacta in iudicatum, latè Strac. de merc. 2. num. 4.

Decimoquintò requiritur, quòd in libro sint descripta data & recepta, & à quo est & ex qua causa. Bart in l. comperimus. C. de navicular. lib. 10. Cravet. de antiq. temp. 6. par. 1. par. princ. nu. 44. Menoch. consi. 23. nu. 13. lib. 1.

Decimosextò requiritur, quòd mercator iuret contenta in libro fuisse & esse vera, ita Cravet. vbi sup. nu. 47. & Menoch. d. consi. 23. num. 14. lib. 1. qui omnes allegant Bart. in l. Theopompus. ff. de do. prælegat. dum dixit, quòd quando assertioni alicuius est fides adhibenda ex dispositione statuti, intelligitur, modò si sub iuramento id asserat.

Decimoseptimò requiritur, quòd is liber ad petitionem partis exhibeatur ad effectum, vt pars opponere possit. Rom. consi. 156. Marsil. sing. 81. Did. Couar. lib. 1. var. resolu. c. 1. num. 5. Menoch. d. consi 23. nu. 17. lib. 1.

Decimooctauò requiritur, quòd liber præfationem continere debeat & inscriptionem. Dec. consi. 21. nu. 1. & 6 Strac. de mercat. par. 2. nu. 53.

Decimononò requiritur, quòd data & accepta in libro sint descripta. Strac. d. loco. num. 56. vbi nu. 57 dicit debere scribi nominatim.

Vigesimò requiritur, quòd liber de more factus sit secundum loci consuetudinem, non enim scartafaciis credendum est. Bald. consil. 152. lib. 3 Ias. consil. 4. lib. 3. Strac. de mercat. par. 2 num. 59.

Vigesimoprimò requiritur, quòd dicti libri sint compaginati, aliàs non carent suspitione falsi. Tibe. Decian. respon. 100. num. 16. lib. 2. Hac ratione assentitur libris Mercatorum.

XXXVII.

De modo & forma publicandi beneficiorum resignationes, & iurium cessiones.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

HVMANO vix iudicio ita bene quicquam, & prouidenter sanciri potest, quin vsus sæpe aperiat, doceátque id quod salubre fore credebatur, minus experiundo prodesse: quod in illis constitutionibus, quas ad prohibendas simulatas occultásve beneficiorum Ecclesiasticorum resignationes diuersi Romani Pontifices multifariam ediderunt, & fel. rec. Pius Papa V. prædecessor noster nouissimè promulgauit, cognoscimus accidisse. Nos hoc malum, prout occasio necessitásque postulat, coercere volentes, statuimus, vt posthac omnes, & quæcunque resignationes, etiam causa permutationis ac commendarum & etiam literis Apostolicis non confectis, & possessione non habita, necnon litis, & iurium quorumcunque cessiones, ac retrocessiones, quæ deinceps de quibuscunque beneficiis Ecclesiasticis in nostris, seu Romani Pontificis pro tempore existentis manibus, ac etiam coram Notario publico, & testibus fient & à nobis, vel illo, seu nostro, vel illius mandato admittentur & super eis prouisiones, & quæcunque aliæ dispositiones, siue temporales, siue perpetuæ, aut ad hoc mandata apostolica sub quacunque forma, & quibuscunque etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, ac piis locis quocunque priuilegio suffultis facta, publicari debeant cum literis apostolicis desuper confectis intra sex menses, si beneficium citra montes fuerit, vltrà verò intra nouem à data concessionis gratiæ, non autem à die præstiti super ea consensus numerandos, etiam si postea concessio gratiæ huiusmodi ex quauis causa, diuersisque subsequentibus datis, ac quotiescunque, & quouismodo reformata, & valida reddita fuerit, plurésque & quotquot in alium, vel alios cessiones, ac etiam in ipsummet primum resignantem, vel cedentem retrocessiones termino prædicto nondum elapso intercesserint ita vt vnicus dumtaxat terminus omnibus his successiuis cessionibus, ac retrocessionibus decurrat, vt qui postremus gratiam habuerit, publicationem huiusmodi facere, cæteráque omnia hic præscripta intra eundem terminum præstare teneatur. Ipsa autem publicatio in Cathedrali, & in beneficij Ecclesia, vel Ecclesiis, si in plures illud sit, fiat vbique dum frequens populus ad Missarum solemnia conuenerit, palam omnibus literæ Apostolicæ prædictæ, eárúmve transumptum authenticum exhibeatur, claraque intelligibili voce resignatio, seu cessio huiusmodi, ac

Resignationes omnes quacunque causa siue permutationis, siue regressus fiant quomodo & quando publicari debeant.

beneficij qualitas, & inuocatio, nominaque, & cognomina resignantis, seu cedentis, ac illius in cuius fauorem gratiam huiusmodi facta est, pronuncientur, ita vt hæc omnia possint ad notitiam omnium ibi existentium verisimiliter peruenire, scri- ptóque de his omnibus exempto collato valuis dictarum Ecclesiarum affixum relinquatur. Si veró Ecclesia beneficij ruralis sit, aut populo Conuentuque careat, eo casu in Parochiali, intra cuius Parochiæ limites beneficium ipsum consistit, & in Cathedrali Ecclesia, vel si locus bello, seu peste, aliisve manifestis periculis subiaceat, tunc in proxima parochiali, ac etiam in Cathedrali Ecclesia, vel si aditus ad illas, aut vtramuis minime sit securus, in alia Cathedrali, vel parochiali viciniori periculorum immuni publicatio huiusmodi peragatur. Is quoque in quem disponi, vel mandari de beneficio etiam litigioso, vel accedente non possesso sub quacunque forma cōtigerit, possessionem beneficij intra dictum tempus vigore literarum Apostolicarum desuper confectarum, nec alias apprehendere debeat, & si propter litem, aut aliud legitimum impedimentum nequiuerit, saltem literas Apostolicas cum earum publicatione si tunc facta erit, Iudici, seu executori illarum, vel aliis ad quos pertinet, per se, vel procuratorem suum legitimum, intra idem tempus præsentare, & apud illum, vel illos pro ipsarum literarum executione instare & possessionem huiusmodi instanter petere teneatur. Cæterum modus, & forma hic tradita semper, & vbique debeat obseruari, nec alia, vel æquipolens vllo modo admitti in omnibus huiusmodi resignationibus, cessionibus, & retrocessionibus, de quibuscunque Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, tam virorum, quam mulierum dignitatibus, & officiis, & beneficiis Ecclesiasticis, secularibus, & quorumuis ordinum, etiam militiarum regularibus, etiam electiuis, & manualibus, ac etiam de iure patronatus laicorum Illustrium, & alias quomodocunque existentibus, siue pacificis, siue in petitorio, siue in possessorio litigiosis, etiam de quibus in Consistorio nostro disponi consueuit, seu debet, quę posthac ex quacunque causa fient, & per nos, ac prædictos successores, extra tamen dictum Consistorium, admittentur, etiam cum reseruationibus nominis, tituli administrationis, possessionis, fructuum, etiam omnium, ac rerum, & iurium quorumcunque. Ad prædictorū tamen obseruationem eum, in quem iuris fit cessio beneficij, quod tempore huiusmodi, & ante illam vigore literarum Apostolicarū, vt supra, si ad id tenebatur, publicatarum, realiter possidebat, nolumus obligari. Quod si quicquam prædictorum omnium omissum fuerit, dictis terminis, vt cuique præscripti sunt elapsis, omnes dispositiones, & gratiæ resignatorum, & cessorum beneficiorum, aut iurium huiusmodi, cum omnibus inde secutis, siue de pacificis, siue de litigiosis, sint irritæ, & inanes, nullaque alia gratia super huiusmodi beneficio siue iure cesso, iis quibus concessa fuerit, suffragetur, sed ipsi tales inhabiles, & incapaces sint ad huiusmodi beneficia sic resignata & cessa quandocunque obtinenda, illaque, siue iura ab ipsa statim prima resignatione, seu cessione etiam si illæ aliàs nullæ, & inualidæ essent, vacauisse, & vacare censeantur eo ipso, nec resignantibus, seu cedentibus si postea in sua possessione remanent constitutiones de annali, & triennali possessore, nec præsumptæ, aut tacitæ retrocessiones, etiam propter diuturnam continuatæ possessionis huiusmodi tollerantiam, nec omninò aliud ius, vel beneficium vllo tempore suffragetur, sed ipsa beneficia, siue iura sic à principio vacantia a Sede Apostolica prædicta dumtaxat impetrari valeant, ac concedi. Illorum veró impetrationes vel etiam Motu proprio concessiones, quibuscunque derogationibus suffultæ nunquam sub clausulis generalibus, aut vacationum modis conditionalibus, vel implicitis comprehendantur, sed specialiter & expresè ob non seruatam præsentis constitutionis formam, ac cum declaratione nominum, & cognominum resignantis seu cedentis, & gratiam habentis dispositiuè, & non conditionaliter fieri omninò debeant & quicunque sic impetrans, aut gratiam etiam motu simili habens præfinitum cuique casui tempus prædictum à data concessionis gratiæ sibi factæ huiusmodi, ea omnia quæ cadens a iure prædicto habebat, præstare teneatur, & si pluribus gratiam huiusmodi fieri contigerit, is præ omnibus obtineat, qui primus publicationem suæ impetrationis fecerit, & possessionem adeptus fuerit, aut petierit, omniáque requisita prædicta adimpleuerit, quamuis in data sic po-

Beneficiorum resignationes quæ purè nec perperam fiunt illæ potissimum probantur Concilio Tridentino quæ hodie odiosæ sunt, pauci enim de resignandis beneficiis canonica lege cogitant. Permutantur potius quam renunciantur beneficia vt in his semper infanda illicitis contractibus germina enitescāt. Resignationes autem quæ iuxta huius constitutionis decretum fiunt publicari debent intra sex menses si beneficia sint citra montes si verò vltra, intra nouem. Verum quomodocunque fiat expressa resignatio fieri debet in manibus eius qui conferre potest, c. admonet, ibi te inconsultò dimittere & c. fin. de renunc. Nec perdit beneficiū renuncians donec is apud quē huiusmodi beneficium est resignatum approbet resignationem. d. c. fin de renunc. quia in superioris potestate est eam recipere vel non Joan. And. in ca. ex ore. de his quæ fiunt à maiori parte.

stremus

stremus,& possessio ac alio in negligentiore prius apprehensa fuerit, vel petita Reseruationibus omnibus nominis,administrationis fructuum etiam,omnium, ac pensionum,& aliarum rerum quarumcunque,necnon facultatibus indultis, & alijs concessionibus tam ipsis resignantibus,seu cedentibus,qui tamen possessionem ab initio re ipsa admiserint,quàm alijs ex huiusmodi resignationibus seu cessionibus à Sede Apostolica factis nihilominus validis, plenumque effectum sortituris. Sed ne in beneficijs super possessione vel proprietate litigiosis litis prosecutio turbari valeat,vel differri,in causis huiusmodi contra cedentem ad vlteriora,etiam ad sententiam diffinitiuam,& rem iudicatam,ac illius executionem, quousque ille qui gratiam ex resignatione,seu cessione,aut ex omissa forma publicationis huiusmodi obtinuit,ad causam per se,vel procuratorem legitimum accesserit,litémque huiusmodi susceperit,eodem modo,& ordine procedi possit, quo potuisset legitimè si cessio huiusmodi facta non fuisset, ac quicquid interim sic procedendo decretum,& expeditum fuerit siue cum cedente,siue contra eum,etiam postquam ipse,vel quiuis alius incumbentia sibi secundum prædicta præstiterit, non solùm circa fructus,sed etiam circa possessionem, & ipsum ius quod cessum est, valeat omninò,& vim obtineat,illúmque ipsum,cui gratia facta est, non minus afficiat, quàm si ipso legitimè citato contra eum decretum & expeditum fuisset, nec ipse aduersus hæc,prætextu non acceptatæ gratiæ,vel etiam illius ignoratæ aut citationis,vel intimationis executioni contra ipsum minimè demandatæ,aliáue ratione valeat excusari.Possit tamen ipse etiam si in lite,& causa huiusmodi surrogatus nó sit quandocunque ad illius prosecutionem, & terminationem venire & a Iudice coram quo causam ipsam etiam ex delegatione pendere contigerit, in illis ipsis statu,& terminis,in quibus tunc eam esse reperit,etiam absque rescripto speciali admitti. De beneficijs autem quæ deinceps in manibus ordinariorum collatorum etiam Cardinalium etiam indulta & facultates ad hoc ab Apostolica Sede habentium,ac legatorum etiam de latere,& delegatorum etiam specialium eiusdem Sedis extrà Romanam curiam resignari, etiam ex causa permutationis contigerit, ipsi intra mensem negocium vniuersum admissionis vel reiectionis resignationis huiusmodi,&(si per eos facienda erit)prouisionis resignati beneficij iuxta Apostolicas,& alias canonicas sanctiones omninò absoluant. Et qui sic prouisus fuerit, intra tres menses à die sibi factæ prouisionis illam publicet, & possessionem beneficij capiat modo & forma supradictis, alioquin illis elapsis nulla sit eius prouisio, & beneficium vacare censeantur eo ipso. Ordinarijque, & alij prædicti qui hæc vti eis præscribuntur,non perfecerint,eo casu potestate disponendi de ipsis beneficijs sint ea vice priuati,eorumque dispositio eo ipso ad Sedem Apostolicam deuoluta existat aut alijs idoneis ab ipsa sede dumtaxat, modo & forma prædictis concedantur Decernentes sic per quoscunque iudicari debere, necnon irritum & inane quicquid secus super his per quoscunque scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus prædicti Pij Quinti,& alijs omnibus aliorum prædecessorum nostrorum constitutionibus de publicandis resignantibus huiusmodi hactenus editis,& reformatis,quas omnes omninò abrogamus. Ita tamen quod in publicandis illis resignationibus,& cessionibus,quæ in manibus nostris hucusque factæ,& à nobis admissæ sunt & tempus ad eas publicandas,iuxta dicti Pij prædecessoris constitutionem nondum effluxit, constitutio ipsa quo ad eas dumtaxat, integrè obseruetur: Necnon resignantium siue cedentium voluntatibus, conditionibus protestationibus,& clausulis, in ipsismet resignationibus, & cessionibus seu procuratorum constitutionibus, & mandatis, ac alias etiam ad præseruationem suorum iurium,& significationum quod non aliter,nec alio modo resignant, seu cedunt appositis,& quacunque verborum vi,formula,& multiplicatione, expressis necnon indultis,priuilegiis,& gratiis Apostolicis, etiam prædictis Cardinalibus, ac eorum, & nostris familiaribus continuis commensalibus, necnon literarum apostolicarum scriptoribus,abbreuiatoribus,cæterisque Romanæ Curiæ officialibus,& ex quibusuis causis quomodocunque concessis, & confirmatis: quæ omnia etiam tollimus,& annullamus,cæterisque contrarijs quibuscunque. Vt autem præsentes amplius innotescant,volumus vt earum exemplis etiam impressis, Notarij

Modus impetrandi beneficia vacantia ob nō seruatam formam publicationis.

Modus, forma tempus admittendi & publicandi resignationes quæ fiunt in manibus ordinariorum, vel legatorum.

Pœna ordinariorum, qui huius constitutionis effectum negligunt.

publici manu subscriptis,& sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides vbique in iudicio,& extra illud adhibeatur,quæ adhiberetur eisdem præsentibus,si forent exhibitæ,vel ostensæ. Mandamúsque illas in librum Quinternum appellatum Cancellariæ Apostolicæ ad perpetuam rei memoriam de more referri.

Datum Romę apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo octuagesimo tertio,Nonas Ianua.Pontificatus Nostri,Anno Duodecimo.

XXXVIII.

Declaratio regulæ & regiminis fratrum Discalciatorum S. Iosephi in regnis Hispaniarum Ordinis Minorum S. Francisci de obseruantia.

Discalciati apud Hispanos dicuntur fratres congregationis S. Iosephi strictioris vitæ institutum sequentes sub regula Minorũ de obseruantia.

GREGORIVS Papa XIII. Ad perpetuam rei memoriam.

AD HOC nos Deus,licet immeritos militantis Ecclesiæ regimini prætulit,vt quid cuique conueniat,necessariumque sit,& opportunum, prouideamus, & præsertim dilectis filiis professoribus ordinis fratrum minorum Discalsciatis nuncupatis Prouinciæ Sancti Iosephi in Regnis Hispaniarum,quos tanto rerum cælestium,& æternarum studio allectos esse intelligimus,vt pro sempiterna earum fruitione quamlibet vitæ austeritatem voluntarié,libentérque amplectantur,vt ab externis curis,& molestiis,quibus ab instituto,& præscripto regulæ suæ distrahi possint,liberati,illis'soluti liberiorem bona cœlestia & æterna contemplandi,& consequendi facultatem habeant. Ad aures itaque nostras fratres prædicti Discalsceati nuncupati nonnullas querimonias perduxerunt, quibus se quampluribus molestiis,ac perturbationibus, à dilectis filiis fratribus S. Francisci de obseruantia nuncupatis non parum sub minimè iustis prætextibus vexari conquerebantur, Ea propter nos illorum quieti,& indemnitati consulere volentes, Congregationi Venerabilium fratrum nostrorum Sanctæ Romanę Ecclesiæ Cardinalium, super negotiis Episcoporum,& Regularium deputatorum, negotium huiusmodi audiendum & cognoscendum commisimus, coram quibus re diu, ac maturè discussa,iisdémque fratribus Discalceatis ex vna, & Procuratore generali prædictorum fratrum de obseruantia partibus ex altera,semel,ac pluries auditis habita super hoc matura deliberatione,de eorundem Cardinalium consilio, Congregationem, siue vt vocant Prouinciam Sancti Ioseph prædictam, iam pridem in dictis Regnis erectam, & ordinatam,ac laudabilia instituta eorundem Discalceatorum,cum omnibus, & singulis eorũ custodiis,domibus,seu monasteriis,& locis,quæ nunc obtinent,& in posterum obtinebunt,præsentibus,& futuris, Apostolica auctoritate,tenore pręsentium approbamus & confirmamus,illísque perpetuæ, & inuiolabilis firmitatis robur adiicimus: Præcipientes in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis latæ sententiæ,& aliis arbitrio infrascriptorum iudicum infligendis censuris,& pœnis,Generali,& aliis ministris, Commissariis,Prouincialibus,diffinitoribus, Vicariis,Custodibus, & Guardianiis nunc, & pro tempore existentibus dicti ordinis fratrum minorum de obseruantia nuncupatorum,ac illorum Generali,proximè,& aliis in futurum celebrandis capitulis,& personis in eo congregandis,necnon omnibus & singulis aliis quacunque dignitate, auctoritate, & potestate fungentibus, ne prædictorum custodias, Monasteria,seu domos,aut loca prædicta nullatenus directè,vel indirectè,seu quouis quæsito colore,vel ingenio dismembrare,aut separare,seu dismembrari,vel separari,aut alias quomodolibet inquietare, vel molestare audeant,seu permittant, nec eorundem fratrum Discalceatorum viuendi modum, aut rigorem strictæ eorum obseruantiæ habitus vtilitatem,ac paupertatem contemnere,immutare,seu retardare,aut in eis aliquid innouare, seu attentare præsumant quinimò Generalis minister, Commissarii,& alij prædicti, fratribus dictæ Prouinciæ Sancti Ioseph,ac eorum custodiis,domibus,Monasteriis,seu locis, quibus poterunt modis,auxilium,consilium, & fauorem præstent. Præterea nos fratribus dictę Prouinciæ quæcunque loca,tam in Regnis Hispaniarum, quam in omnibus Indiis,& alibi existentia,ipsis pro tempore concedenda,interueniente Sedis Apostolicæ auctoritate, seu seruata forma Concilij Tridentini, necnon fratres prædictos de

Prohibet Pontifex ne fratres minores audeãt in istos quidquã conari quod iniuriã aut molestiam aliquam præ se ferat.

de obseruantia ad eos transeuntes recipiendi licentiam, & facultatem impartimur. Insuper, cum dicti fratres Discalceati perpetuum aliquod onus missarum, per ipsos celebrandarum ex instituto suscipere prohibeantur, ac ex officio, & debito charitatis, pro suis benefactoribus viuis, atque defunctis sacras Missas celebrare, & alia diuina officia peragere habeant, seu sæpius in illis celebrandis, & peragendis plurimum occupentur, Statuimus, vt nullus Superiorum prædicti ordinis fratrum minorum de obseruantia ipsis fratribus Discalciatis aliquod onus Missarum perpetuum, vel temporale iniungere, seu eos ad aliquas Missas pro aliis particularibus personis seu animabus aliquorum fidelium defunctorum, etiam si illi fint patroni, vel fundatores quorundam Monasteriorum, aut domorum eorundem fratrum de obseruantia, seu in quibus memorati fratres de obseruantia commorantur, celebrandas, vel alias ad satisfaciendum in Missis huiusmodi pro eisdem fratribus de obseruantia cogere, seu astringere possit. Præterea quod nulli Commissarij fratrum de obseruantia prędictorum, nec ipse Generalis minister pro tempore existens possit aliquos ex dictis fratribus Descalciatis de prædicta eorum Prouincia Sancti Ioseph, seu de eorundem domibus, vel locis extrahere, vel transferre, aut illos mittere ad quascunque alias partes, vel Prouincias, etiam Indiarum, etiam pro custodia Sancti Gregorij in Indiis Philippinis, & vbi domus, seu monasteria ipsorum fratrũ Discalceatorum in posterum canonicè recepta fuerint, nisi eos, qui à patribus in capitulo eiusdem prouincię Sancti Ioseph specialiter assignati fuerint, vel alios in eodem capitulo fuerit ordinatum, quodque custodia Sancti Gregorij prędicta eidem Prouincię Sancti Ioseph subiecta, & incorporata existat, prout nos illam harum serie subiicimus, & incorporamus, donec ea in Prouinciam, iuxta ordinis instituta, fuerit erecta: ac quod prouincialis dictę prouincię Sancti Ioseph possit, & valeat, fratres eiusdem Prouincię ad custodiam prędictam transmittere, ac Commissariũ ad illam visitandam, ibique capitula habendum iuxta ordinis institutum, vbi, & quando opus fuerit, & si videbitur, destinare. Volentes nihilominus, vt saluis supradictis, in reliquis dicti fratres Discalceati subiecti remaneant iurisdictioni, visitationi, & correctioni ministri eorundem fratrum de obseruantia Generalis, adeò quod ipse Minister per seipsum, vel alium, seu alios eiusdem ordinis Discalceatorum tantum, possit ipsum fratres Discalceatos corrigere, visitare, ac in eos iurisdictionem exercere. Decernentes pręsentes literas nullo vnquam tempore de surreptionis, vel obreptionis vitio, seu intentionis nostrę defectu, etiam ex eo quod omnes interesse habentes, vel fratres de obseruantia prędicti, aut quicunque alij vocati non fuerint, notari, argui, seu impugnari, aut sub quibusuis reuocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut aliis contrariis dispositionibus, etiam ab eadem Sede Apostolica emanatis, & in posterum emanandis comprehendi non posse, sed illa semper validas, & efficaces existere, suósque plenarios, & integros effectus sortiri debere, Sicque per quoscunque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungentes, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac Sanctę Romanę Ecclesię Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate vtique iudicari, & diffiniri debere, necnon irritum, & inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca venerabilibus fratribus Toletan. & Maxican. Archiepiscopis, & Episcopo Abulen. necnon dilectis filiis Curię causarum Camerę Apostolicę generali Auditori, ac Decano Ecclesię Mexican. per pręsentes mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios pręsentes literas, & in eis contenta quęcunque, vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte fratrum Discalceatorum prędictorum desuper fuerint requisiti solemniter publicantes, illisque in pręmissis efficacis defensionis pręsidio assistentes, faciant auctoritate nostra eos pręmissis omnibus, & singulis, iuxta pręsentium continentiam, & tenorem pacificè frui, & gaudere, Non permittentes eos desuper per Ministrum generalem, aliósque prędictos quomodolibet indebitè molestari: contradictores quoslibet, ac rebelles, & pręmissis non parentes per sententias, censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliáque opportuna iuris, & facti remedia, appellatione postposita, compescendo, necnon legitimis super his habendis seruatis processibus illos sententias, censuras, & pœnas prędictas

Facultas recipiendi fratres de obseruantia ad hunc ordinẽ transeuntes.

Custodia S. Gregorij incorporata Prouincia S. Iosephi.

Discalciati remanent sub iurisdictione ministri generalis ipsius ordinis.

Clausula quibus praeseruatur constitutio aduersus quascunque annullationes.

ctas incurrisse declarando, illásque etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij sęcularis. Non obstantibus fe. re. Bonifacij Papę VIII prędecessoris nostri, per quam cauetur expresśè, ne professores ordinum mendicantium loca ad habitandum, absque dictę Sedis licentia speciali de prohibitione huiusmodi expressam mentionem faciente, ac de vna, & Concilij generalis de duabus dietis, dummodo quis vigore pręsentium ad iudicium vltra tres dietas non trahatur aliísque constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac ordinis huiusmodi iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis in contrarium quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus eorum tenores pręsentibus pro expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expresśè derogamus, cęterisque contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Cęterùm, quia difficile foret pręsentes literas ad singula quęque loca, vbi necesse fuerit, deferri, volumus, & dicta auctoritate decernimus, quod transumpto pręsentium literarum, etiam impresso, sigillo alicuius in dignitate Ecclesiastica constituti munito, & manu Notarij publici subscripto, eadem fides tam in iudicio, quam extra illud vbique adhibeatur, quę ipsis originalibus literis inhiberetur, si forent exhibitę, vel ostensę. Datum Romę apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die duodecima Nouembris, 1578. Pontificatus nostri anno 7.

Executorum deputatio & facultates.

XXXIX.

Institutio & regula Fratrum & Monialium Discalciatorum primitiuam regulam Ordinis Beatæ Mariæ de monte Carmelo in regnis Hispan. obseruantium.

GREGORIVS Papa XIII. Ad perpetuam rei memoriam.

PIA consideratione Romanum decet Pontificem, circa statum Religiosorum ita attendere, vt ipsi Religiosi regulam quam ab initio professi sunt, obseruare nitentes ab omni molestia vindicentur. Exponi siquidem nobis nuper fecerunt charissimus in christo filius noster Philippus Hispaniarum Rex Catholicus & dilecti filij religiosi Discalceati nuncupati Ordinis beatæ Mariæ de Monte Carmelo in regnis Hispaniarum existen. Quod cum alias fœlicis recordationis Innocentius Papa quartus prædecessor noster supplicationibus prioris & fratrum Eremitarum beatæ Mariæ de monte Carmelo, ea in parte inclinatus declarationē & correctionem regulæ eorum Ordinis à bonæ memoriæ Alberto Patriarcha Hierosolymitano sibi traditæ, per bonæ etiam memoriæ Hugonem tituli sanctæ Sabinæ presbyterum Cardinalem, & Guilielmum Episcopum Anteradensem de eiusdem Innocentij Papæ mandato factam, & per eosdem fratres firmiter obseruandam confirmasset.

Innocentius IIII. institutū ordinis S. Mariæ de Carmelo approbauit & cōfirmauit.

Ac postmodum piæ memoriæ Eugenius Papa quartus etiam prædecessor noster per eum accepto, quod in quibusdam capitulis dictæ regulæ inter alia cauebatur quod Fratres prædicti ordinis ab esu Carnium se abstinerent, ni pro infirmitatis, vel debilitatis remedio, Eisdem etiam quod singulis diebus dominicis dumtaxat exceptis à festo exaltationis sanctæ Crucis vsque ad festiuitatem Resurrectionis domini nostri Iesu Christi ieiunare tenerentur. Quodque singuli eorum manere deberent in cellis suis die, ac noctu in lege Domini meditantes, ac in orationibus vigilantes præcipiebatur, rigorem huiusmodi mitigans, ac Regulam ipsam moderans, statuisset ordinasset, & concessisset, quòd dicti Ordinis professores, tunc & pro tempore existentes tribus dumtaxat diebus singularum hebdomadarum etiam quibus vt præfertur ieiunare, iuxta eandem regulam, essent adstricti, præterquam in aduentu, & in Quadragesima, & aliis generalibus prohibitis diebus carnibus vesci, ac horis congruis in eorum Ecclesiis manere, & per claustra, ac eorum ambitus deambulare liberè, & licitè valerent: Decernens eosdem fratres & eorum singulos circa præmissa ad arctiorem obseruantiam, quàm supra præmittitur,

Eugenius IIII. rigorem ieiunij & abstinentiæ cum solitudinis mitigauit.

mittitur, occasione professionis in dicto ordine emissæ, vel in posterum emittendæ minime tenerentur. Et alias prout in eorundem Innocentij, & Eugenij literis desuper confectis plenius continetur.

Demum de Anno Domini, millesimo quingentesimo sexagesimo quinto, seu alio veriore tempore nonnulli dicti ordinis professores diuina inspirante gratia primum dictæ regulæ institutum imitari cupientes postpositis quibuscunque corporis commodis, dummodo Christum lucrifacerent, cum licentia sui prioris Generalis tunc in Hispaniarum partibus existentis, sibi aliquot fratrum: & Monialium Monasteria, in quibus primitiua regula prædicta cum omni obseruantia, & rigore retineretur, sub obedientia tamen Prouincialis fundare, & ædificare cœperunt. Quam quidem regulam, & obseruantiam fundatores prædicti, ac etiam qui pro tempore admittebantur ex mitigatis: renuntiando mitigationi, & relaxationi dicti Eugenij prædecessoris, transacto probationis anno, denuo, ac etiam alij de sæculo venientes profitebantur, & successiuè benedicente Domino numerus Religiosorum primitiuam Regulam huiusmodi profitentium, & obseruantium adeo hoc tempore excreuit, vt de præsenti viginti duę domus fratrum, & Monialium huiusmodi, in quibus ferè trecenti fratres, & ducentę Moniales existunt, deuotum altissimo famulatum exhibentes in prędictis regnis Hispaniarum reperiantur.

Anno 1565 initio Pontificatus Pij V. multi antiquatum huius religionis splendorem excitarunt.

Religiosi autem huiusmodi vltra contenta in regula prędicta de licentia dicti Generalis, & cuiusdam Vicarij ab eodem Generali in Prouincia Castellę deputati, ac cum approbatione Visitatorum Apostolicorum, qui fuerunt dictę religionis, quędam instituta ad carnis mortificationem, & populi ędificationem ab initio suę institutionis obseruare incœperunt, veluti Discalceatos incedere (vnde Discalceatorum nomen sorti sunt) indui sacco: dormire super tabulis, ad subleuandum suam inopiam manibus propriis operari, multum in oratione se exercere, atque diuinum officium sine cantu, seu modulatione recitare.

Discalciatorum nomen vnde.

Cum autem sicut eadem expositio subiungebat ipsis Religiosis Discalceatis, quam plures molestię, & impedimenta, eorum pium institutum turbantia per fratres mitigatam, ab eodem Eugenio prędecessore Regulam (vt pręfertur) profitentes, mitigatos nuncupatos super pręmissis illatę fuerint.

Ipsique Discalceati prelatum ordinarium ex suis Discalceatis (vt par esset) non habebant, sed ad præsens per dilectum filium Angelum de Salazar ex fratribus mitigatis Vicarium generalem Venerabili fratre Philippo Episcopo Placentino, in dictis Regnis nostro, & Apostolicæ sedis Nuntio, donec de idoneo superiore eiusdem professionis Discalceatorum prouideatur, deputatum, regantur: ac summo pere cupiant ad eorum quietem, & tranquillitatem conseruandam, ac pro Religionis, & strictæ eorum obseruantiæ, atque instituti progressu, & augmento, vt de omnibus Monasteriis, quæ in dictis Regnis nunc sunt, & pro tempore erunt, vel erigentur, ipsorum Discalceatorum, tam virorum, quàm mulierum dictam primitiuam regulam profitentium, vna Prouincia fuerat separata à Prouinciis fratrum mitigatorum huiusmodi, quæ subsit immediatè priori generali dicti ordinis, & gubernetur per priorem Prouincialem ex ipsismet fratribus Discalceatis in capitulo dictæ prouinciæ, canonicè eligendum, prout alij Priores prouinciales eiusdẽ ord. in similibus cap. prouincialibus eliguntur, & deputantur. Propterea tam dicti Religiosi Discalceati, quàm dictus Philippus Rex, qui profectum religiosorum huiusmodi maximè exoptat, nobis humiliter supplicare fecerunt, vt honestis petitionibus huiusmodi annuere, & aliás in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur.

Angelus de Salazar.

Philippus Placentinus Episcopus.

Nos igitur æquum, & rationi consonum ducentes, vt qui arctioris regulæ obseruantiam sectantur, Superioribus eorum, qui in laxiori degunt, non subiaceant, sed quilibet eiusdemmet professionis superiores habeat, & ab illis iuxta eorum instituta regularia prospere, & fœliciter gubernentur: prædictorum fratrum & Monialium Discalceatorum tranquillitati, & indemnitati, eorumque instituti propagationi, & profectui consulere cupientes, eosdem fratres, & Moniales, eorumque singulos à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis censuris, & pœnis à iure vel ab homine quauis occasione,

vel causa litis; si quibus quomodolibet innodati existunt ad effectum præsentium dumtaxat consequendum harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes huiusmodi supplicationibus inclinati, de Venerabilium Fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium super visitatione Apostolica, & consultatione Episcoporum, ac regularium reformatione deputatorum, quibus hoc negotium examinandum mandauimus consilio, institutum huiusmodi, quòd iuxtà primitiuam regulam prædictam, dicti fratres Discalceati profitentur laudantes, & approbantes, dictos fratres, & Moniales primitiuam regulam huiusmodi in Regnis Hispaniarum obseruantes, Discalceatos nuncupatos, eorumque domus, Conuentus, Monasteria, & loca, nunc, & pro tempore existentia, à Prouinciis fratrum, & Monialium eiusdem ordinis Beatæ Mariæ de Monte Carmelo regulam per prædictum Eugenium prædecessorem mitigatam, nunc, & pro tempore obseruantium mitigatorum nuncupatorum, penitus, & omninò in perpetuum, Apostolica auctoritate tenore præsentium seiungimus, separamus, & dismembramus, ipsósque Discalceatos ab omni, & quacunque iurisdictione, visitatione, correctione, & superioritate Prioris, Prouincialibus, & aliis prælatis, & Superioribus mitigatis in ipsos Discalceatos competente, perpetuò eximimus, & liberamus.

Arctioris regulæ studiosi, à laxioris, celebriorisue instituti fratribus discriminari debent superiorum distinctione.

Necnon eorundem fratrum, & Monialium Discalceatorum prædictorum domus, Monasteria & loca, quæcunque hactenus erecta, & instituta, ac in posterũ erigenda, & instituenda, in vnam Prouinciam de per se Discalceatorum nuncupandam, per vnum Priorem Prouincialem in capitulo dictæ Prouinciæ, ex eisdem Discalceatis (vt præfertur) eligendam, regendam, & gubernãdam in perpetuum erigimus, & instituimus. Ac dictam prouinciam fratrum, & Monialium Discalceatorum sub obedientia, & superioritate prioris generalis totius ordinis prædicti, sicut aliæ prouinciæ eiusdem ordinis ei subsunt, & subiacent, perpetuò subesse, atque subiectum remanere, & subiacere volumus.

Discalceatorum monasteria & domus sub obedientia prioris generalis totius ordinis.

Qui per se ipsum tantum, vel per alium virum idoneum ex ipsis fratribus Discalceatis, & iuxtà eorum primitiuam regulam, & instituta regularia ab ipsis fratribus Discalceatis obseruari solita, eos visitare, reformare, corrigere, & punire possit, in Monasteriis tamen, domibus, & locis eorundem fratrum Discalceatorum extrà quam nullatenus ipsi fratres Discalceati, vel aliquis eorum ab eodem priore generali quouis prætextu, vel occasione amoueri, assignari, mutari, extrahi, aut transferri, aut alias prouincias mitti, aut retineri, nisi aliter in eorum capitulo prouinciali fuerit ordinatum. Ipsi verò dictæ Prouinciæ Discalceatorum fratres in præmissis perpetuò eidem priori generali parere, & obedire. Et cum ipsum ad eorum Monasteria, domos, & loca diuertere, aut pro visitatione huiusmodi, aut alias accedere contigerit, cum omni humilitate, & reuerentia benignè recipere, & pertractare (prout decet) teneantur, & debeant.

Prioris generalis facultates.

Necnon Priori Prouinciali eiusdem Prouinciæ fratrum Discalceatorum ipsos fratres, & Moniales Discalceatos illorúmque domos, Monasteria, & loca quæcunque regendi, gubernandi, visitandi, reformandi, corrigendi, puniendi, & castigandi, ac capitulum Prouinciale suis loco, & tempore indicendi, conuocandi, congregandi, & celebrandi, & quoscunque officiales necessarios, vna cum capitularibus eligendi, ac quęcunque statuta, & ordinationes bonum regimen dictę prouincię ad Dei seruitium concernentia in eodem capitulo condendi, mutandi, alterandi, & in totum si videbitur abrogandi, & de nouo edendi, dummodo sacris Canonibus, & decretis Sacri generalis Concilij Tridentini, & constitutionibus Apostolicis, ac eorum primitiuę regulæ, & instituto prędictis non aduersentur, Et abusus quoscunque tollendi, & emendandi, Monasteria item, domos, & Conuentus, tam virorum, quàm mulierum eiusdem prouincię in quibuscunque locis, cuiusuis licentia desuper minimè requisita, de consensu dicti eorum capituli, & alias seruata forma eiusdem Concilij, construi, & ędificari faciendi ipsique priori Prouinciali, vt postquam electus fuerit officium exercere absque alia confirmatione, quàm tamen à priore totius ordinis Generali mox petere teneantur, plenam, & liberam, facultatem concedimus, & impartimur.

Prioris prouincialis Hispan. facultates.

Et insuper omnibus, & singulis dictę prouincię personis vtriusque sexus, nunc & pro

& pro tempore existentibus, quod omnibus, & singulis priuilegiis gratiis, & indulgentiis, exemptionibus, immunitatibus, prçrogatiuis fauoribus, & indultis, tam spiritualibus, quàm temporalibus, quibus fratres, seu Moniales, vel Sorores dicti ordinis de iure, vel consuetudine, aut aliàs quomodolibet vtuntur, potiuntur, & gaudet, ac vti, potiri, & gaudere poterunt quomodolibet in futurum, decretis eiusdem Concilij, constitutionibus Apostolicis, ac primitiuę regulę, & instituto, prędictis, & prçsentibus literis non contrariis, vti, potiri, & gaudere liberè, & licitè valeant indulgemus. *Priuilegia ordinis.*

Ne autem instituta dictę Prouincię relaxentur, fratribus, & Monialibus Discalceatis prędictis secundum dictam primitiuam regulam professis, ne ad suum fratrum mitigatorum, vel alium ordinem, prçterquam Carthusianorum sine apostasię nota transire possint absque Sedis Apostolicę licentia perpetuò prohibemus. *Discalciati ad mitigatos vel alium ad prater- quam Carthusiensiũ ordinem transire nõ possunt.*

Inhibentes dicto Angelo de Salzar, & Priori generali, ac Prouincialibus, Commissariis, aliisque dictorum fratrum mitigatorum prçlatis, Ministris, & officialibus, ne eosdem fratres Discalceatos, seu Moniales, aut sorores huiusmodi super prçmissis quoquomodo molestare, perturbare, vexare, seu inquietare audeant, vel prçsumant. Quod si secus fecerint, eos & eorum singulos excommunicationis sententia innodamus. Dicti verò fratres Discalceati nullo modo parere, aut deferre teneantur. Salua tamen in reliquis obedientia dicti prioris generalis totius ordinis cui eos perpetuò subiectos esse, & subiacere volumus vt præfertur.

Liceatque tam priori prouinciali dictę prouincię fratrum Discalceatorum, quàm aliis eiusdem prouincię fratribus de licentia tamen ipsius prioris prouincialis ad Sedem Apostolicam, & totius ordinis protectorem liberum habere recursum. *Recursus ad Sedem Apostolicam.*

Et si alicui, vel aliquibus ex dictis fratribus mitigatis sit concessa facultas visitandi, aut gubernandi, seu puniendi dictos fratres, siue Moniales Discalceatos, etiam à nobis, aut nostro, & dictę Sedis in partibus illis commoranti Nuntio, aut quocunque alio, facultatem huiusmodi ex nunc cassamus, reuocamus, & annullamus.

Decernentes prçsentes literas nullo vnquam tempore de subreptionis vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ defectu, etiam ex eo quòd omnes interesse habentes forsan vocati non fuerint, notari, argui, seu impugnari, aut sub quibusuis reuocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut aliis contrariis dispositionibus, etiam ab eadem Sede emanatis, & in posterum emanandis comprehendi posse: sed illas semper validas, & efficaces existere, suósque plenarios, & integros effectus sortiri debere. *Clausulæ præseruatiuæ.*

Sicque per quoscunque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungentes, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, vbique iudicari, ac diffiniri debere. Necnon irritum, & inane, si secus super his à quocunque quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Quo circa Venerabilibus fratribus Toletano, & Hispalensi, Archiepiscopis, & Episcopo Placentino, ac dilecto filio causarum Curiæ Cameræ Apostolicæ generali Auditori necnon vniuersis, & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Ecclesiarum Prælatis ab quibuscunque in dignitate Ecclesiastica constitutis per præsentes mandamus quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios præsentes literas, & in eis contenta, quæcunque vbi, & quando opus fuerit, aut quoties pro parte fratrum Discalceatorum prædictorum desuper fuerint requisiti, solenniter publicantes, illisque in præmissis efficacis defensionis prçsidio assistentes faciant auctoritate nostra eos præmissis omnibus, & singulis, iuxta præsentium continentiam, & tenorem pacificè frui & gaudere. Non permittentes eos desuper per priorem generalem, aliósque prædictos quomodolibet indebitè molestari Contradictores quoslibet, ac rebelles, & præmissis non parentes, per sententias, censuras & pœnas ecclesiasticas, aliáque opportuna iuris, & facti remedia appellatione postposita compescendo, Necnon legitimis super his habendis seruatis processibus illos sententias, censuras, & pœnas prædictas incurrisse declarando, il- *Deputatio & facultas executorum.*

 lásque

lásque etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit auxilio brachij sæcularis.

Non obstantibus præmissis, ac aliis Apostolicis, necnon in prouincialibus, & synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus & ordinationibus, ac etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis eisdem mitigatis, vel quibusuis aliis personis, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis irritantibusque, & aliis decretis in genere vel in specie, etiam Motuproprio, ac aliàs quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis. Quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorúmque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, eorum tenores præsentibus pro expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, contrariis quibuscunque, aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem, Cæterum quia difficile foret earundem præsentium literarum notitiam ad quascunque personas prouenire, & vbique alias præsentare, eadem auctoritate volumus, & decernimus, quod transumptis earundem præsentium literarum manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ sigillatis, eadem fides vbique tam in iudicio, quàm extrà illud adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ

Clausula derogatoria.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die vigesima secunda Iunij millesimo quingentesimo octuagesimo, Pontificatus Nostri anno nono.

XL.

Calendarij nuper restituti, pro festis celebrandis, diuinisque officiis recitandis, approbatio, veterisque Calendarij abolitio.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

INTER grauissimas pastoralis officij nostri curas, ea postrema non est, vt quæ à sacro Tridentino Concilio Sedi apostolicæ reseruata sunt, illa ad finem optatum deo adiutore, perducantur. Sane eiusdem Concilij Patres, cum ad reliquam cogitationem, Breuiarij quoque curam adiungerent, tempore tamen exclusi, rem totam ex ipsius Concilij decreto ad auctoritatem & iudicium Romani Pontificis retulerunt.

Duo autem Breuiario præcipuè continentur, quorum vnum, preces laudésque diuinas festis profestisque diebus persoluendas complectitur, alterum pertinet ad annuos Paschæ festorumque ex eo pendentium recursus, solis & Lunæ motu metiendos.

Atque illud quidem felicis recordationis Pius V. prædecessor noster absoluendum curauit, atque edidit,

Hoc verò, quod nimirum exigit legitimam Kalendarij restitutionem, iamdiu à Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris, & sæpius tentatum est, verum absolui, & ad exitum perduci ad hoc vsque tempus non potuit, quod rationes emendandi Kalendarij, quæ à cælestium motuum peritis proponebantur, propter magnas, & ferè inextricabiles difficultates, quas huiusmodi emendatio semper habuit, neque perennes erant, neque antiquos Ecclesiasticos ritus incolumes (quod in primis in hac re curandum erat) seruabant.

Dudum itaque nos quoque credita nobis, licet indignis, á Deo dispensatione freti, in hac cogitatione curaque versaremur, allatus est nobis liber à dilecto filio Antonio Lilio artium & medicinæ doctore, quem quondam Aloysius eius germanus

Calendarij Romani correctionem à multis temporibus desideratã hic Pontifex absoluit, quæ magnum summúmque negotium olim facesserat viris & Clarißimis & Mathematices peritißimis, sed inuento qui latebat Ludouici Lilij astrologi libello qui demonstrabat certis rationibus id fieri posse, quod optabatur effecit. Hæc corre-

manus frater conscripserat, in quo per nouum quendam Epactarum Cyclum ab eo excogitatum, & ad certam ipsius Aurei numeri normam directum, atque ad quamcunque anni solaris magnitudinem accommodatum, omnia quæ in Kalendario collapsa sunt, constanti ratione, & sæculis omnibus duratura, sic restitui posse ostendit, vt Kalendarium ipsum nulli vnquam mutationi in posterum expositum esse videatur Nouam hanc restituendi Kalendarij rationem exiguo volumine comprehensam ad Christianos Principes], celebrioresque vniuersitates paucos ante annos misimus, vt res quæ omnium communis est, communi etiam omnium consilio perficeretur, illi cum, quæ maximè optabamus, concordes respondissent, eorum nos omnium consensione adducti, viros ad Kalendarij emendationem adhibuimus in alma Vrbe harum rerum peritissimos, quos longe ante ex primariis Christiani orbis nationibus delegeramus: Ij cum multum temporis, & diligentiæ ad eam lucubrationem adhibuissent, & Cyclos tam veterum, quàm recentiorum vndique conquisitos, ac diligentissime perpensos inter se contulissent, suo, & doctorum hominum, qui de ea re scripserunt, iudicio hunc præcæteris elegerunt Epactarum Cyclum, cui nonnulla etiam adiecerunt, quæ, ex accurata circumspectione visa sunt ad Kalendarij perfectionem maxime pertinere.

Ebio multis Astrologorum libellis explicatur cuius & meminit Iosephus Scaleger sub fine libri 8. de emendatione temporum sed multũ aduersatur Lilio.

Considerantes igitur nos, ad rectam Paschalis f. sti celebrationem iuxtà sanctorum Patrum, ac veterum Romanorum Pontificum præsertim Pij & Victoris primorum, necnon magni illius œcumenici Concilij Nicæni, & aliorum sanctiones tria necessaria coniungenda, & statuenda esse, primum certam Verni æquinoctij sedem, deinde rectam positionem 14. Lunæ primi mensis, quæ vel in ipsum æquinoctij diem incidit, vel ei proximè, succedit. Postremò primum quemque diem Dominicum, qui eandem 14. Lunam sequitur, curauimus non solum æquinoctiũ Verum in pristinam sedem, a qua iam Concilio Nicæno decem circiter diebus recessisse, restituendum, & 14. Paschalem suo in loco, à quo quatuor, & eo amplius dies hoc tempore distat, reponendam, sed viam quoque tradendam & rationem, qua cauetur, vt in posterum æquinoctium, & 14. Luna à propriis sedibus nunquam dimoueantur.

Verni æquinoctij certa sedes, XIIII. Lunæ primi mensis, dies dominicus XIIII. Lunam sequens consideratur.

Quo igitur vernum æquinoctium quod à patribus Concilij Nicæni ad 12. kal. Aprilis fuit constitutum, ad eandem sedem restituatur, Præcipimus, & mandamus, vt de mense Octobri anni 1582. decem dies inclusiuè à tertia Nonarum vsque ad pridie Idus eximantur, & dies, qui festum S. Francisci 4. Nonas celebrari solitum sequitur, dicatur Idus Octobris, atque in eo celebretur festum SS. Dionysij, Rustici, & Eleutherij martyrum, cum commemoratione S. Marci Papæ & confessoris, & SS. Sergij, Bacchi, Marcelli, & Apulei martyrum. Septimodecimo vero kal. Nouembris, qui dies proximè sequitur, celebretur festum S. Calisti Papæ & martyris Deinde 16. Kal. Nouemb fiat officium & Missa de Dominica 18. post Pentecosten, mutata litera Dominicali G. in C. Quintodecimo denique kal. Nouemb. dies festus agatur S. Lucæ Euangelistæ, à quo reliqui deinceps agantur festi dies, prout sunt in kalendario descripti.

Verni æquinoctij emendatio.

Ne vero ex hac nostra decem dierum subtractione alicui quod ad annuas vel menstruas præstationes pertinet, præiudicium fiat, partes iudicum erunt in controuersiis, quæ super hoc exortæ fuerint, dictæ subtractionis rationem habere, addendo alios 10. dies in fine cuiuslibet præstationis.

Ordo seruandus.

Deinde ne in posterum à 12. kalend. April æquinoctium recedat, statuimus Bissextum quarto quoque anno (vti mos est) continuari debere, præterquam in centesimis annis: qui quamuis Bissextiles antea semper fuerint, qualem etiam esse volumus annum 1600. post eum tamen, qui deinceps consequentur centesimi, non omnes Bissextiles sint, sed in quadringentis quibusque annis primi quique tres centesimi sine Bissexto transigantur, quartus vero quisque centesimus Bissextilis sit, ita vt Annus 1700. 1800. 1900. Bissextiles non sint. Anno vero 2000. more consueto dies Bissextus intercaletur, Februario dies 29. continente: idémque ordo intermittendi, intercalendique Bissextum.

Cyclus Epactarum substituitur in Kal. loco aurei numeri.

Quo item 14. Paschalis rectè inueniatur, itémque dies Lunæ iuxtà antiquum Ecclesiæ morem ex Martyrolog o singulis diebus edisceendi fideli populo vere pro

 ponantur,

Datum Tusculi anno Incarnationis Dominicæ M.D.LXXXI. sexto kal. Martij, Pontificatus nostri anno decimo.

XLI.

Collegij Anglici in Vrbe erectio exemptiones & priuilegia, eiusque Protectoris iurisdictio & facultates.

GREGORIVS Papa decimus tertius, Ad perpetuam rei memoriam. QVONIAM DIVINÆ bonitati visum est, humilitatem nostram turbulentissimis Christianæ Reip. temporibus, ad excelsum vniuersalis Ecclesiæ culmen subleuare, hæreditatisque, quam prætioso sanguine suo quæsiuit administrationem curæ nostræ commendare, ea nostrum perpetua sollicitudo exacuit animum ad piæ meditandum, quo pacto, & Dei misericordiæ, à qua tantum accepimus nos gratos exhibeamus, & nostram Ecclesiæ suæ operam, quantum diuina benignitate adiuti possumus, non inutilem faciamus.

Quare cum quotidie, non sine graui animi nostri dolore, Sanctam D.N. Iesu Christi Sponsam, diuersorum eius Hostium conspiratione, & violento ex multis partibus incursu oppugnari cernamus, antiquisque hostibus Infidelibus Turcis, nouosque Hæreticos, & Schismaticos accessisse, qui omni impietate, & scelere imbuti, ac veluti aduersarij nostri furiis exagitati, in piæ Matris exitium feruntur, quod officij nostri ratio à nobis expostulat ad hominum impetus, quo maximè opus esse videmus vires nobis à Domino traditas opponimus, populosque imbellicitati nostræ à diuina benignitate concreditos præsidiis contra hostium oppugnationes paratis communimus, Cumque nullum firmius presidium, aut remedium certius inueniri possit, quam vt Regionum ab hac peste oppressarum iuuentus, cuius teneros animos facile est ad virtutem flectere Cath. Relig. imbuatur, ab initio vsque nostri Pont. operam dedimus, vt diuersarum nationum Collegia, veluti Cath. Relig. & sinceræ, ad eam institutionis seminaria, nostris sumptibus in Vrbe erigerentur quę interea dum sedulo agimus, ad Angliæ Regnum magnis quondam opibus, & catholicæ fidei studio florentissimum, nunc vero à teterrima Hæresis labe, quæ omnes ferè eius partes comprehendit, deuastatum pietatis oculos dirigentes, eiusque calamitatem, vt sæpe alios, miserantes reperimus, Anglorum nationem ad Christi fidem à B. Greg.* Pont. conuersam ex eo tempore singularem fidem reuerētiam, athuc obedientiā contra Ro. Pont. Sanctámque Sedem Apost. præstitisse, quæ etiam in tanta nostrorum temporum caligine, in aliquibus insignibus illis quidem, & illustribus viris refulsere, qui pro huius Sedis dignitate, & Orthodoxæ fidei veritate, vitas suas, cum sanguine ponere non dubitarunt, versanturque quotidie ante oculos nostros iuuenes ex illo miserrimo Regno huc profugientes, qui diuino spiritu ducti, patria parentibus, & bonis relictis, sese nobis ad Catholicæ Religionis, in qua nati sunt institutionem suscipiendam miserabiliter offerunt, eo animo, vt salutem sibi primum comparent, deinde verò, vt post adeptam diuinarum rerum scientiam in Angliam ad alios, qui à via veritatis declinarunt, erudiendos reuertantur. Nos igitur Gregorij eius nominis primi pia in Anglos officia, eiusque erga illos bonitatem imitari cupientes, vt quemadmodum ipsi concessionis, sic, & nobis ab errore reuocationis beneficium accepisse in Domino lætentur, ac propensam eorum erga Sedem prædictam deuotionem adolescentium, item catholicæ doctrinæ adipiscendæ studium amplectentes, Motupro. & ex certa scientia nostra, deque Apostolicæ potestatis plenitudine ad omnipotentis Dei laudem, & fidei Catholicæ incrementum, dilectęque nobis nationis Anglicanę commodum, & salutem in ędibus Hospitalis Anglorum de vrbe, vnum Collegium Anglicanum nuncupandum perpetuò erigimus, & instituimus, in quo non minus, quam quinquaginta Scolastici, ex omni natione, & linguę idiomatis Regni Angliæ cum suo rectore, & ministris necessariis alatur, qui inibi, in Philosophia, ac Theologia se exerceant, Græcis item, Hæbraicisque literis pro captu cuiusque operam dent, in eisque tantum proficere studeant, quantum satis esse videatur. His porrò omnes hij studiis operam nauabunt, ad quæ à Superioribus dirigentur, seque præterea in pietate, & deuotione Cantibus Ecclesiast. Cæremoniis,

*Cùm Angli & Saxones Germaniæ populi, Britannu bello victis, & in remotiorem quandā insulæ regionem conclusis, regni fines longè lateque occupassent, Gregorius magnus ad eosdem Saxones, misit Augustinū, Melitum, & alios S. Benedicti Monachos, qui & gentem eatenus idolis deditam, fecerunt Christianam, & Regem Cantu Ethelbertū Christi baptismo imbuerunt. Ab illo die vsque ad vigesimum quintum ferè annum Regni Henrici octaui, per annos circiter mille, non alia fides in Anglia viguit, quàm Catholica Romana.

moniis, & sacris officiis, vt melius ipsis Superioribus visum fuerit exercebunt, ad eorum autem omnium sustentationem nos annuos, redditus trium millium scutorum auri in auro ex Apost. Cam seu Datariatus rationibus singulis mensibus pro rata, donec eis aliunde nobis, aut successoribus nostris de simili annuo redditu, prospectũ fuerit, liberè, & integrè prestandos constituimus, Et preterea eis perpetuò concedimus, & assignamus pro eorum habitatione, & vsu, ædes prædictas, in quibus Capellani Angli habitabant, nunc verò dicti Scolastici iussu nostro habitant, cum duabus domibus dicto Hospitali contiguis ad sinistram partem versus Ecclesiam S. Brigidę Suetiorum, & quęcunque illis circuncedunt. Ac pro diuini cultus exercitio Ecclesiam Sanctissimę Trinitatis, & S. Thomę martyris Anglorum, necnon pro dote dicti Collegij, ac rectoris, Scolasticorum, & ministrorum prędictorum sustentatione, omnes, & quascunque alias domos tabernas, siue apothecas stabula, hospitia, hortos, areas, proprietates, census, fructus, cęteràque omnia bona mobilia, immobilia, & se mouentia, necnon res, actiones, & iura dicti Hospitalis, tam in Vrbe, quàm extra eam vbicunque existentia, cuiuscunque qualitatis speciei, naturę pretij, quantitatis, ac etiam annui valoris existentia, quę omnia, eorúmque situationes, nuncupationes, confinia, & latera, ac si nominatim, & in specie describerentur, pręsentibus, pro expressis haberi, & ędes, ac cętera, quę signari possunt, vt à cęteris internoscantur, quamprimùm armis, & signis dicti Collegij forinsecus notari volumus, eaque omnia à dicto Hospitale omninò separamus, & ad ipsum Collegium transferimus ita, vt protector, & Scolastici prędicti corporalem illorum omnium possessionem per se, vel alium, seu alios propria auctoritate liberè apprehendere, & perpetuò retinere, illorúmque fructus, redditus, & prouentus, iura, obuentiones, ac emolumenta omnia percipere, exigere, & leuare, ac suos dicti Collegij communes vsus, & vtilitatem conuertere liberè & licitè valeant, Vic. Vr. aut cuiusuis alterius licentia desuper minimè requisiata, Oeconomus verò, & alij Ministri, ac seruientes dicti Collegij, ipsius Rectori subsint, & ad eius pręscriptum, & mandatum omninò obsequantur, nihilque contra illius voluntatē faciant, vel attentent ipseque Oeconomus Protectori dicti Collegij pro tempore existenti, vel etiam ipsi protectori volenti, & requirenti, aut ab eorum quolibet deputatis, bis in anno, vel quotiescunque ei, vel eis visum fuerit, rationem reddere teneantur, Cum eo tamen, quod si aliquo tempore prędictum Collegium, ex quacunque causa dissolui contingat, ędes Ecclesia, domus census, cęteraque omnia prędicta perinde prędicti Hospitalis sint, ac si erectio Collegij, & alia pręscripta, nunquam emanassent, prout nos, ex nunc in eum euentum Hospitale ipsum quoad illa omnia in integrum restituimus, eo ipso districtius inhibentes Capellanis prędictis, necnon dicti Hospitalis Gubernatoribus, & administratoribus, cuiuscunque nominis, & dignitatis, ac deinceps in ędibus Ecclesia, domibus, apothecis, censibus, fructibus, alijsque rebus, iuribus, & action. prędictis directè, vel indirectè, quouis quęsito colore sese interponere, aut collegium Rectorem, Scolasticos, & ministros pręsentes, & futuros molestare audeant, vel perturbare. Ac decernentes ex nunc irritum, & inane quidquid contra pręmissa, & etiam pręsentibus contenta per eosdem, aut quosuis alios scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Pręterea collegium, eiúsque rectorem scolasticos, & ministros in perpetuũ ac prędicta, cęteraque omnia eorum bona mobilia, & immobilia, cuiuscunque qualitatis, & quantitatis in dicta Vrbe, & extra, & alios vbique locorum consistentia, sub nostra beatique Petri, & huius Sedis protectione suscipientes, ac vobis, & eidē Sedi protinus subiicientes, illa omnia in vniuersum & singulatim ab omni iurisdictione, correctione, visitatione, dominio, superioritate, & potestate pro tempore existentes Vicarij, Gubernatoris, Senatoris, Consulum, Conseruatorum, & Reformatorum dictę Vrbis, causarum Curię Apostolicę generalis auditoris, necnon Rectoris studij generalis, & aliorum quorumcunque Tribunalium, Iudicum, & officialium, necnon ordinariorum locorum Rectorum, Parochialium ecclesiarum, & quorumcunque aliorum in dicta vrbe, vel alibi constitutorum, Illoque, ac etiam in propriis eorum rebus, & bonis, cum eis contrahentes à solutione, & exactione, quorumcunque pedagij, gabellę bollettini, etiam ratione vini Ridę, & Ripettę, necnon Grani, Olei, pannorum cuiuscunque generis, & quarumcunque aliarum rerum, necnon decimarum,

Redditus annui collegij Anglici.

Dissoluto & extincto collegio omnia redeunt hospitali ex quo profecta sunt.

Exemptiones à publicis muneribus.

decimarum, & cuiusuis, tam ordinarij, quàm extraordinarij oneris ex quacunque causa impositorum, & imponendorum perpetuò eximimus & prorsus liberamus.

Priuilegia Academia Romana & publici studij largiuntur collegio Anglicano.

Insuper eisdem Collegio, & scholasticis, Rectoribus, & Gubernatoribus, vt omnibus & quibuscunque priuilegiis, exemptionibus, libertatibus, facultatibus, & indultis, quibus studium generale dictę Vrbis, & illius Rectores, Doctorésque in eo exegerint, quomodocunque vtuntur, potiuntur, & gaudent, aut vti potiri, & gaudere poterunt, quomodolibet in futurum, non solum ad eorum instar, sed pariformiter, & ęquè principaliter, vti potiri, & gaudere valeant in omnibus & per omnia cõcedimus, illaque eis communicamus, Pręcipimúsque, & interdicimus Vicario Gubernatori, Auditori, Senatori, Consulibus, Conseruatoribus, reformatoribus, Rectorique Iudicibus, officialibus & aliis prędictis, necnon S. R. E. Came. Pręsidentibúsque, & Clericis Came. Apost. ac quibusuis Camerariis ad exactionem vectigalium portorium decimarum, & aliorum onerum prędictorum pro tempore deputatis vniuersę, & singulatim, ne quarumcunque facultatum priuilegiorum, & literarum eis sub quibuscunque tenoribus, & formis concessarum occasione, vel prætextu, Collegium scholasticos, Rectorem, Ministros, & Guber. prædictos, seu eorum aliquem, etiam super vsu, & perceptione prædictorum, & aliis præmissis impediant, vel molestent, nec impediri, vel molestari permittant. Ad hæc superioribus dicti Collegij cum consensu tamen Protectoris prædicti illos, quos in dicto Collegio, & alibi per debitum tempus studuisse, ac scientia & moribus idoneos esse repererint, in prædictis facultatibus artium & Theologiæ Baccalariatus, licentiaturæ, doctoratúsque & magisterij gradus seruata forma Concilij Viennen. & aliàs iuxta vniuersitatis studij eiusdem Vrbis consuetudinem promouendi, & ipsorum graduum solita insignia eis exhibendi, vtq; in facultatibus supradictis sic promoti illas publicè, & priuatim, etiam in omnibus Vniuersitatibus studiorum generalium interpretari & alios docere, ac de eis disputare gradui, seu gradibus huiusmodi cõuenientes actus exercere, ac omnibus priuilegiis, gratiis, fauoribus prærogatiuis & indultis, quibus alij in prædicta, seu aliis Vniuersitatibus, & alibi iuxtà illius, & aliarum Vniuersitatum huiusmodi constitutiones & mores ad gradus promoti de iure, vel consuetudine vtuntur, potiuntur, & gaudent, ac vti potiri, & gaudere poterunt quomodolibet in futurũ vti potiri, & gaudere possint, & debeant, perinde, ac si gradus prædictos in ipsa vniuersitate iuxtà statuta consuetudines, & mores prędictos suscepissent cõcedendi licentiam tribuimus. Postremò, cum eosdẽ scholares huius Collegij alũnos post longos studiorum, vel cœptorum, vel consummatorum labores, sacerdotali Militiæ pro tẽporis, vel loci necessitate adscribere conducat, vt ministeriis, & pensionibus sacris assuescãt dictæ Ecclesiæ sanctissimę Trinitatis officia præstent, seu vt operarij mittantur, eisdẽ Alũnis vt licentia protectoris, ac dicti collegij Rectoris consensu, & examine præcedente etiam extrà tempora à iure statuta interstitiisque tẽporũ Conc. Trid. præfituris nõ expectans, & etiam absq; suorum ordinariorum literis dimissorialibus, ac sine aliquo beneficij, vel patrimonij titulo, & non obstante quouis natalium defectu, super quo cum talibus per easdem præsentes dispensamus, ad omnes etiam sacros, & presbyteratus ordines promoueri, postquam promoti fuerint, in illis etiam in altaris ministerius ministrare, ac etiam tam ipsi, quàm cæteri omnes in dicto Collegio degentes, vt poteutæ, ac Eucharistiæ, etiam Paschatis, & extremæ vnctionis Sacramenta à cõfessario, aut alio sacerdote ipsius Collegij à Rectore, vel illius constituendo suscipere liberè, & licitè valeant indulgemus. Vt verò eiusdem collegij conseruationi bonóque regimini, tam iis, quam ad alumnorum ipsorum institutionem, & disciplinam quam ad victum & vestitum, aliáque huiusmodi necessaria pertinent opportunis consulatur, vtque promptum, paratúmque sic eis auxilium venerabilem fratrem nostrum Ioãnem Episcopum Ostiensem Cardinalem Moronum nuncupatum, eiusdem collegij protectorem, & defensorem constituimus, & deputamus, cuius consilio, & opera tam supradict. quàm quæcunque alia ad scholasticos in eodem collegio admittendos, & retinendos, & ab eo amittentes spectantia agantur, statuantur & ordinentur dantes eidem, & pro tempore protectori existenti prædicti Collegio pro salubri illius cõseruatione, & directione scholasticorum, bonorum & rerũ

Gradus concedendi potestas.

Promotio liberior ad sacros ordines.

Ffff ac iurium

ac iurium temporalium, & spiritualium eiusdem plenam, & liberam facultatem, & auctoritatem, Oeconomos, Aduocatos, & Procuratores in eo deputandos, & in amouendos, & alios eorum loco sufficiendos, differentias, lites, & controuersias inter quascunque personas, tam alumnorum, quam Ministrantium Clericorum, & Laicorum, non tamen presbyterorum ipsius Societatis exortas summariè simpliciter, & de plano sine figura, aut strepitu iudicij, appellatione quacunque remota decidendi, definiendi, terminandi, & exequendi, statutásque ordinationes sacrisque Canonibus, & Concil. Triden. prædicto non contraria faciendi, & accedendi, eaque cum opus fuerit reuocandi, immutandi, & corrigendi, aliáque de nouo condendi, quæ postquam facta erunt, reuocata, immutata, & correcta fuerint, perinde habeantur, & obseruentur, ac si auctoritate Apostolica approbata & confirmata essent prout eos illa ab omnibus dicti collegij alumnis, ita haberi, & inuiolabiliter obseruari mandamus. Quod autem ad dictorum alumnorum admissionis modum, & formam, deinceps habendam attinet, statuimus, & ordinamus, eos qui admittendi erunt, prius ab examinatoribus per dictum protectorem in Gallia, etiam Belgia aut alibi, prout illi conuenientius videbitur designatis, & designandis iuxtà formã ab ipso Protectore præscribendam examinare, & prohibito huiusmodi examine, si constiterit, ipsi Protectori prædictorum examinatorum significatione sibi verbo vel scripto facienda, eos ingenio aptos, & maioribus probatos, & tales, qui recipi debeant cum illos admittant. Postquam verò in collegio recepti fuerint, non statim Collegij alumni censeantur, sed per quatuor, & sex menses plus, vel minus, prout Superioribus, & Collegij moderatoribus visum fuerit eorum conuersatio probetur, deinde si Collegio digni videbuntur, iuramentum, præstetur se vitam Ecclesiasticam perducturos, seque omni tempore ad iussum Superiorum in patriam reuertendum, & ad animas quantum in Domino potuerit adiuuandas paratos fore. Cæterum Rectori presbytero dicti collegij pro tempore existenti vt per se, vel Confessarium idoneum, quem duxerit eligendum singulos alumnos prædictos à quibusuis excomunicationis, suspensionis, interdicti, aliisque sententiis, censuris & pœnis Eccl. quauis occasione, vel causa latis, quas ipsi pro tempore quomodolibet incurrerint, & à quibusuis peccatis, excessibus, & delictis, quantumcunque grauibus, & enormibus, etiam in casibus in literis die Cœnæ Domini legi solitis, contentis, conspirationis, in personam, vel statum Rom. Pont. falsitatis scripturarum Apostol delationis armorum, vel aliorum prohibitorum ad partes infidelium iniectionis manuum violentarum in Prælatos duntaxat exceptis dispensare, liberè, & licitè valeat tribuimus facultatem Decernentes prædicta omnia perpetuò subsistere, sicque in illis vniuersis, & singulis per quoscunque Iudices ordinarios, & deleg. etiam causarum Palatij apostolici Auditoris, ac S. R. E. Cardinalis in quauis causa, & instantia, sublata eis, & eorum cuilibet quauis alia iudicandi, & interpretandi, facultate & auctoritate vbique iudicari, & diffiniri debere, necnon irritum, & inane quicquid secus super his per quoscunque quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstante nostris de non tollendo iure quæsito, & de vero valore fructuum exprimendo, ac de commission. in huiusmodi vnionibus facienda, & vocandis quorum interest, necnon Lateranen. Conc. nouissimè celebrati, vniones perpetuas, nisi in casibus à iure permissis fieri prohibentis, aliisque Apostolicis constit. ac Hospit. Vrbis, & Cam prædictorum iuramento confirmatione Apostolica vel quauis firmitate alia roboratis, statutis consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis apostolicis illis, & eisdem Senatori. Consul Reformat. Cam Vniuersitatibus, ac eorum Collegiis, Rectoribus, & personis, aliisque prædictis, necnon Pop Ro vectigalibus, Redemptoribus, & aliis sub quibuscunque tenoribus, & formis ac cum quibusuis clausulis, & decretis, etiam iteratis vicibus, aut etiam in fauorem Hospitalium concessis approbatis, & innouatis, quibus omnibus illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus cæterísque contrariis quibuscunque Vt verò temporalibus cõmodis spiritualia quoque munera coniugamus, quibus fidelium deuotio eis munera crescere magis, & augeri possit, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum

Iurisdictio protectoris.

Forma recipiendi alumnos collegij.

Forma probationis.

Clausula derogatoria.

torum Petri & Pauli Apostolorum auctoritate confisi omnibus Scolasticis, Rectoribus, & Ministris, qui in hoc Collegio recepti fuerint in ipso ingressu, ac etiam quos in eodem Collegio decedere ab humanis contigerit, si pœnitentes, & confessi verè ipsi fuerint, in mortis articulo plenissimam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem in perpetuum concedimus. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo septuagesimo nono, nono Kal. Maij, Pontificatus Nostri anno septimo. Indulgentia.

Schismatis Anglicani Historiographus libro 3. rerum gestarum sub imperio Elizabethæ non minus verè quam eleganter clades deploratissimi regni conqueritur, quibúsque modis illis consultum fuerit, edocet, Verborum seriem omni lepore contextam inculpati testimonij loco hic adferam quo constitutio Pontificis locupletius explicetur. Cum (inquit ille) varij Catholicorum conatus frustrati essent, timerentque prudentiores, ne hoc in nos diuinæ vltionis & tenenebrarum tempus tam diuturnum foret; vt quos Anglia nunc domi vel foris viros verè orthodoxos habet, vel consumeret ætas, vel vinculorum, ac carcerum squalor, vel frequentia multorum martyria exiliique longioris miseriæ conficerent, huic malo, nec aliud commodius remedium adferri, nec aliter posteritati melius consultum iri iudicarunt, quàm si ratio aliqua iniretur vnde veteribus fidei cultoribus ac defensoribus extinctis, nouum cleri semen ac supplementum continuò pullularet, ita enim futurum considebant, vt nec temporis diuturnitate, nec prolixo & violento Hæreticorum dominatu, deficerent in agro dominico operarij, néve abominatio istius desolationis duraret vsque in finem. Neque enim dubitarunt, modò non deessent sibi Catholici, quin aliquando citiùs vel seriùs, religionis restituendæ opportunum à Deo ipsis daretur tempus, cum nulla vnquam hæreticorum secta vel hominibus placere diu, vel sine mutatione vllibi firmiter persistere, vel ad posteros integrè deriuari queat. Quod vel illa vna Arrianorum latissimè patens hæresis planè conuincit: quæ licet orbem vniuersum aliquot centenis annis miserè vexauerit, tamen ita mutauit loca, tam multa dedit Catholicis ad se colligendos lucida interualla (quod & nobis diuina misericordia felicissimè per interpolatam hæresim Mariæ temporibus accidit) proque vario Imperatorum ac Principum, vel pro secta vel contra illam studio, & pro cuiusque siue ad clementiam, siue ad crudelitatem naturali propensione, sacerdotibus Dei, nunc pacem & tranquillitatem concessit, nunc turbulentissimas in eos tempestates excitauit.

Hac ergò de causa & hoc consilio sperantes misericordissimum Dominum Deum patrum nostrorum, in perpetuum genti nostræ non irasciturum, ex studiosorum patria pulsorum reliquiis nonnulli Duaci in Belgio, sub regimine D. Guilielmi Alani, istic tunc S. Theologiæ Professoris regij, in disciplinam collegialem (exilium, vitam, & studia ipsorum protegente, & fouente Hispaniarum optimo maximóque rege Philippo) coierunt: qui paulatim in numerosum creuerunt collegium: quod primùm bonorum maxime eleemosynis, postea incredibili sedis Apostolicæ beneficentia sustentatum: plurimos peperit optimè institutos Sacerdotes: qui ad Catholicæ fidei restitutionem in patriam certis temporibus mitterentur, & vicissim ex patria, ingenij excellentioris quosque vt orthodoxam capesserent fidem aduenientes, receperit. Vnde paulò post magna animorum mutatio, ac religionis in Anglia mira incrementa secuta sunt, factúmque est hoc collegium ita hæreticis odiosum, vt à populo Belgico tumultuante, facilè illud Duaco eiici curarint. Sed postea Deo ita disponente, & Rege Christianissimo permittente, Rhemos migrauit, vbi hodie fœliciter amplificatum variis in ecclesiam studiis ac officiis claret. Cui postea ad vberiores in patria fructus faciendos, sanctissimæ memoriæ Pontifex Gregorius XIII. Domino Audoeno Ludouico, Referendario Apostolico, pietate & prudentia præstantissimo viro id in primis satagente, aliud insigne collegium Romæ in antiquo nationis nostræ hospitali, amplissimis donatum redditibus, & patrum societatis nominis IESV regimini & institutioni traditum, adiunxit. Quæ duo Seminaria dederunt his annis supra trecentos in messem Anglicanam Presbyteros: qui agrum domini, cum sacro etiam sanguine rigarunt.

Hinc duo collegimus vnum quod Summus Pontifex vero & sincero patris in filios amore æstuans nihil oblitus est earum rerum quæ ad salutem gregis Christiani conferunt. Alterum quantum commodi & vtilitatis Reipublicæ Christianæ aduexerint Societatis Iesu Patres in erudienda iuuentute ex cuius educatione, vt messis spes in semente posita est, reliqua vitæ expectatio dependet. Quamobrem vbique tanta támque præclara illustructa sunt Gymnasia quæ

profectò vera sunt pietatis religionis, & doctrinæ Asyla ad quæ furentibus hæresis [illegible] *monstris confugiant omnes. Horum breuissimum indicem hic adscripsimus in tuam amatoris pietatis studiose gratiam. Nomina Vrbium literis capitalibus insignita Academiam publici studij cum Collegio Societatis Iesu ibidem adesse denotant.*

ACADEMIARVM ET COLLEGIORVM SOCIETATIS IESV CATHALOGVS.

GALLIARVM.

PARISIENSE. 1554.
THOLOSANVM. 1561.
BITVRICENSE. 1571.
Burdegalense. 1572.
Lugdunense. 1565.
Aquense.
TVRNONIENSE. 1561.
MASSILIENSE.
AVENIONENSE. 1563.
MVSSIPONTANVM. 1573.
Billomense. 1554.
Mauriacense.
Virdunense. 1564.
Niuernense. 1570.
Rhutenense. 1561.
Diuionense. 1581.
Augense. 1581.
Agennense. 1584.

COMITATVS BVRGVNDICI DITIONIS REGIS Hispaniarum.

DOLANVM. 1583.

SABAVDIÆ.

Camberiense.

ITALIÆ.

ROMÆ *multa sunt collegia societatis Iesu: Gregorianum, Germanicum, & Anglicum, sub Gregorio* XIII. *æquè ac Sixto* V. *florentissima. Horum omnium regimen traditum est Societatis patribus doctißimus in quibus sunt nobilium primogeniti non pauci.*

SENENSE. 1554.
PERVSINVM. 1552.
FLORENTINVM. 1551.
MACERATENSE.
ANCONITANVM. 1581.
Lauretanum. 1554.

Ibid. Greg. XIII. *Collegium instituit in quo Illiricorum pueri è patria extorres erudirentur.* 1581.

Tiburtinum. 1549.
Recinetense. 1583.
Amerinum. 1579.

IN PROVINCIA MEDIOLANENSI.

MEDIOLANENSE. 1564.
TAVRINENSE. 1581.
Ianuense. 1554.
Comense. 1583.
Vercellense. 1581.

IN PROVINCIA VENETA.

VENETVM. 1549.
PATAVINVM. 1543.
BONONIENSE. 1547.
FERRARIENSE. 1551.
Parmense. 1564.

placentinum.

Placentinum. 1581.
MVTINENSE. 1552.
MANTVANVM. 1584.
Brixiense. 1583.
Veronense.
Foroliuense.

IN PROVINCIA NEAPOLITANA.

NEAPOLITANVM. 1551.
Catacense. 1564.
Aletinum. 1581.
Crinolarum.
Rheginum. 1539.
Bariense. 1583.

IN PROVINCIA SICVLA.

MESSANVM. 1548.
PANORMITANVM. 1549.
SYRACVSANVM. 1554.
CATANENSE. 1554.
Montis Regij. 1554.
Vibonense. 1555.
Galactense. 1585.
Drepanitanum. 1581.

PORTVGALLIÆ.

COIMBRIENSE. 1554.
EBORENSE. 1553.
Vlyssiponense. 1552.
Bracarense.
Funcalense apud Maderam insulam.
Brigantinum.
Portuense.
Angrense. 1583.

IN REGNIIS CATHOLICI HISPANIARUM Regis.

TOLETANVM. 1583.
COMPLVTENSE. 1544.
OSCANIENSE. 1555.
Conchense. 1554.
Placentinum.
Murcianum. 1555.
Madritanum. 1582.
Talabricense. 1581.
Belmontense. 1582.
Sicuritanum. 1582.
Naualcarneium.
Carauacense.
Huetense.

IN PROVINCIA CASTELLANA.

SALMANTICENSE. 1548.
VALLISOLETANVM. 1545.
COMPOSTELLANVM. 1581.
ONNATENSE. 1550.
Segobiense. 1581.
Montis regalis in Gallicia. 1555.
Methimnense.
Abulense. 1553.
Palentinum.
Bellimacense.
Numantiuum.
Legionense. 1582.
Lucroniense. 1583.
Burgense.
Ouetense.
Pompeiopolitanum. 1580.

IN PROVINCIA ARAGONENSI.

VALENTINVM. 1545.
GANDIANVM. 1545.
CÆSARAVGVSTANVM 1547.

MAIORICENSE.
Gironense. 1582.
Barchinonense. 1540
IN SARDINA INSVLA.
Saffaritanum.
Busaquense.
Calaritanum.
Valeeclesiense.

IN PROVINCIA BOETICA.

HISPALENSE. 1554.
Granatense. 1554.
Osimense.
Vesanum. 1582.
Cordubense. 1553.
Gaditanum. 1581.
Malacense.
Zerense.
Montelanum. 1555.
Marcense.
Triquerense.

BELGIVM.

LOVANIENSE. 1542.
DVACENSE. 1568.
Tornacense. 1555.
Audomacense.
Cameracense.
Brugense.
Antuerpiense.
Traiectense. 1570
Leodiense. 1n81.

GERMANIÆ IN PROVINCIA RHENANA.

COLONIENSE. 1542.
TREVIRENSE. 1581.
MOGVNTINENSE. 1582.
Spirense.
Confluentinum. 1552.
Fuldense.
Heiligenstadiense.
Paderbenense, 1580.
Lutzenburgense.

IN PROVINCIA GERGERMANIÆ SVPERIORIS.

DILINGANVM.
INGLOSTADIENSE. 1542.
Monachiense.
Halense.
Augustanum. 1582.
Oenipontanum.
Lucernense.
Friburgense. 1581

IN PROVINCIA AVSTRIÆ.

VIENENNSE. 1551.
PRAGENSE. 1542.
Olemciense, 1581.
Græcense. 1581.

IN POLONIA.

CRACOVIENSE.
VRATISLAVIENSE. 1581.
POSNAMENSE. 1583.
Vilnense. 1570.
Brunsbergense. 1564
Pultouiense.
Ieroslauiense.
Polocense. 1583.
Regense. 1581.
Nesuisiense. 1582.
Torpatense. 1583.
Lublinense. 1583.
Claudiopolitanum. 1583.

IN INDIA ORIENTALI.

Goense. 1554.
Cerinense.

Bazainense

Bazainense.
Salsetanum.
Malacense.
Colanense.
Taanatense.
Ternatense.

IN IAPONE.

Burgense.
Meacense. 1559
Bonzianense.
Coranense.
Neginense.
Homaniense.
Frenonimense.
Bandiense.
Funayense.

IN BRASILIA.

Bayacense. 1549.

FLVMINIS IANVARII.

Pernambucense. 1577.

IN INDIA OCCIDENTALI.

Limense. 1574.
Cuschense.
Ciuitatis Pacis. 1575.
Arequipenso.
Potoxinum.
Iuliense. 1582.

IN PROVINCIA MEXICANA.

Mexicanum.
Mecoacanum.
Angelipolitanum.
Guaxacanum. 1583.
Texozotlense. 1582.

Annorum tempus quo Collegia instructa sunt non singulis locis addimus, quod nobis & scitu difficile & ignotum erat. Pleraque alia desiderantur, quæ in libello illo Cathalogi Academiarum & collegiorum eiusdem Societatis perutæ & apertissime extant

XLII.

Confirmatio, & declaratio Institutionis gratiarum, & Priuilegiorum Societatis Iesu.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

ASCENDENTE Domino, & Saluatore nostro in nauiculam, ecce motus magnus factus est in mari: ipse autem à discipulis rogatus ventis imperauit, & facta est tranquillitas quam nos in Petri nauicula collocati, turbinibus excitatis ab eodem Domino, assiduis precibus postulantes nostram interea operam, & laborem in frangendis procellosis fluctibus impendere non desistimus, cumq; tanti laboris socios, & validos remiges diuina nobis prouidentia præparauerit, eorum opera in superandis sæuientis pelagi tempestatibus nos maxime subleuat, qui pro communi fluctuantium animarum salute propria commoda nihil pendunt, séque ad omnia discrimina exponunt, in quo cum aliarum Religionum studia, tum Societatis Iesu assiduis pro Christo labor, necnon vsque ad finem perseuerantia promptam se ostendit, cumq; prolem Catholicæ religioni valdè proficuam, & ad omnia pericula pro vniuersali ecclesia subeunda paratam procreauerit aliam, atque aliam à prima non degenerem præstante gratia Dei quotidie substituit, vt nobis eorum alumni multiplices probationum gradus altius prouecti, semper præsto sint, quos in rebus arduis suscipiendis fructuosos operarios asciscamus: eos autem vt firmiorem nobis opem ad prædicta nauare possint, ab omni non modo iniuria, sed etiam calumnia studemus intactos conseruare. Quod, vt à nobis efficiatur, ipsius instituta

Matth.8.c.

Vtilißima orbi Christiano Societas nominis Iesu.

instituta tanquam fundamenta eius præsidij, quod catholicæ religioni impendunt immota atque inconcussa, aliorum etiam Romanorum Pontificum exemplo debemus apostolica auctoritate tueri.

Priuilegia collata patribus societatis Iesu à Pontificibus Romanis.

Quorum fœlicis recordationis Paulus III & Iulius etiam III. constitutiones, & laudabile dictæ Societatis institutum confirmarunt.

Paulúsque idem eam ipsam ab omni quorumcunque ordinariorum iurisdictione exemit.

Quo instituto per Paulum IIII. examinato, & à Synodo Tridentina commendato, Pius V. item prædecessor noster Societatem ipsam ordinem esse mendicantem declarauit.

Encomium societatis Iesu.

Quæ omnia non immeritò sunt concessa, ob egregias virtutes, & dona Societati antedictæ diuinitus elargita, cuius præcipuus finis Catholicæ est religionis defensio ac propagatio, animarúmque in Christiana vita & doctrinæ profectus, gratiæ quoque eius vocationis est proprium diuersa orbis terrarum loca ex Romani Pontificis, seu præpositi generalis eiusdem Societatis directione peragrare, vitámque in quauis mundi parte agere vbi saluandarum sua opere animarum copiosior prouentus ad Dei gloriam speretur. Ad quem finem spiritus sanctus bo. me. Ignatij Loyolæ Societatis ipsius institutoris, eiúsque sociorum excitator, media quoque prædicationum ac cuiuscunque ministerij verbi Dei doctrinæq; Christianæ, & spiritualium exercitiorum, aliorum item charitatis operum, & sacramentorum administrationis, ac præcipuè pœnitentiæ, & Eucharistiæ horúmque frequentioris vsus accommodauit. Ad quæ sufficienter, & pro dignitate præstanda, difficultates superandas, periculáque adeunda, quibus dictę Societatis religiosi in huiusmodi discursionibus, & ministeriis exponuntur, necesse est, vt ipsi talia obituri, magno virtutis, & deuotionis præsidio muniantur: quod illis gratia in primis omnipotentis Dei simúlque educatio ipsa, longa item in Societate probatio, necnon regularum, & constitutionum obseruantiæ pręstare noscuntur.

Probationis & Nouitiatus anni.

Quibus constitutionibus, vt tantę ponant rudimenta virtutis ad quam aluntur, statutum est, vt Nouitij in Societate biennio probentur, quo expleto si ipsi perseuerare voluerint, & Societati fuerit ab eis satisfactum (quoniam Societas ipsa non solis Nouitiis, & Professis, vt reliqui regulares ordines constat,) tria substantialia vota simplicia (nisi quis interdum ad professionem, vel gradum coadiutorum formatorum admittendus videretur paupertatis, castitatis, & obedientię in eadem Societate ex apostolico indulto, ac iuxtà vouendi formulam in eisdem constitutionibus expressam emittunt, ac secundum illas promittunt se eandem Societatem ingressuros, hoc est vlteriorem aliquem illius gradum, prout prępositο videbitur Generali.

Quibus votis emissis Nouitii esse desinunt, & in Societatis corpus, qui literis operam dederint, vel daturi sunt, vt Scholares approbati, alij verò vt coadiutores temporales nondum formati cooptantur, ac quantum est ex parte ipsorum perpetuò, ex parte verò Societatis, iuxta Apostolica indulta, & constitutiones prædictas, tandiu obligati sunt, quandiu præpositus generalis eos in societate retinendos esse censerit. Quod ad societatis conseruationem maximè est necessarium, idque ab illius exordio prouisum, & post experimento comprobatum est, idque initio ingressus illis explicitè manifestatur atque ipsi conditionem hanc amplectuntur, quæ eis (si quos dimittere oporteat) multo est commodior, vt liberi potius, quàm votis obligati dimittantur, aliisque iustis & rationabilibus de causis.

Coadiutores temporales.

Coadiutores temporales non formati, qui non ad studia literarum, sed ad domestica munia curanda destinantur, post aliquos annos, quibus generali Præposito, & Societati satisfecerint, per tria item paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ vota licet publica, & in manibus Superioris emissa, non tamen solemnia, sed tum ex Constitutionum præscripto, tum ex vouentis, & admittentis intentione simplicia existunt, in adiutorium temporalium formatorum gradum admittuntur.

Scholares verò studiis in societate absolutis, antequam professi, vel adiutores spirituales formati fiant, non solum tertium adhuc vlterioris probationis annum, in deuotionis & humilitatis exercitiis impendunt, vt, si qua fortasse in rebus vir-

rutum feruor per literarum occupationem intepuerit, per earundem virtutum frequentiorem exercitationem ardentióremque Diuini auxilij inuocationem recalescat, sed etiam in verbi Dei sacrarum & scholasticarum lectionum, pœnitentiáque & Eucharistiæ Sacramentorum Societatis ministerij tandiu probantur quandiu Præposito generali videtur, nec antequam ipsi præposito sint planè perspecti, eique in omnibus satisfecerint, ad huiusmodi gradus promoueant.

Qui enim ad professionem quatuor votorum admittendi sunt, eos iuxta constitutiones easdem, & apostolica decreta, & indulta viros omninò humiles ac prudentes in Christo, & in vitæ puritate ac literis conspicuos diuturnisque ac diligentissimis experimentis probatos, atque Sacerdotes, & in ministeriis huiusmodi prius diu multùmque versatos vocatio hæc requirit, vtpote quos ardua maneant ministeria. Quo fit vt non omnes ad eandem professionem idonei esse, nec tales sine longa exercitatione atque experimento fieri, aut etiam cognosci possint. Quapropter societatis corpus in sua membra & gradus idem. Ignatius diuino instinctu ita duxit disponendum vt præter eos, quos præpositus Generalis ad professionem quatuor votorum idoneos esse censuerit & nonnullos quos interdum ad professionem trium admittere potest reliqui etiam sacerdotes, quorum vita & doctrina in societatē diu probata esset ac præposito Generali perspecta, & de ipsius licentia in Coadiutorium spiritualium formatorum gradum, per tria illa vota similiter publica, sed simplicia in superiorum manibus emissa admitterentur.

Quæ requirantur ein qui admitti volunt ad professionem quatuor votorum iuxtà canonicas & apostolicas sanctiones.

Quibus emissis tam hi qui spirituales, quàm qui temporales coadiutores formati fuerint, certum in societatē gradum habent suntque omnis hæreditariæ successionis incapaces, nihilque omninò proprij iuxta constitutiones easdem habere possunt. Nec propter emissa huiusmodi vota publica aut per mortem ab intestato in illorum sicuti nec in Professorum bonis domus, valla, aut Ecclesia vel collegium dictæ societatis succedere potest.

Emissa professione amittitur ius patria, & hæreditaria successionis.

Qui verò quatuor votorum professi futuri sunt, ij tribus illis solemnibus substātialibus votis quartum similiter solemne addunt specialis Summo Pontifici obedientiæ circa missiones præstandæ ob certiorem Spiritus sancti in missionibus ipsis directionem, ac maiorem ipsorum mittendorum Sedi Apostolicæ obedientiam maiorémque deuotionem, humilitatem, mortificationem, ac voluntatum abnegationem.

Solenne votum obedientiæ erga Pontificiam sedem.

Post emissam verò professionem siue quatuor, siue trium votorū professi ad Paupertatis, quæ regularis instituti murus est & propugnaculum, perfectionem tuendam, omnémque ambitionis occasionem excludendam nonnulla alia simplicia vota emittunt quibus promittunt se nunquam quacunque ratione acturos vel consensuros, vt quæ in constitutionibus societatis circa paupertatem ordinata sunt, immutentur nisi quando ex iusta rerum exigentium causa paupertas magis restringenda videretur, neque prætensuros ne indirectè quidem, vt quam prælationē, vel dignitatem intra vel extra Societatem eligantur, nec extra Societatem in sui electionem quantum in eis fuerit, consensuros, nisi coacti obedientia eius, qui id ipsis possit sub pœna peccati præcipere: Item societati vel eius præposito manifestaturos si quem sciant aliquid huiusmodi moliri.

Simplicia vota aduersus ambitum dignitatum & opum congeriem.

Porrò non solum professi, & coadiutores formati, sed ex aliis quicunque absoluto probationis biennio prædicta tria substantialia vota etiam simplicia emiserint, si absque expressa licentia à societate discedant, etiam si prætextu melioris frugis, & transitus ad alium quemcunque ordinem (Cartusiensium duntaxat excepto, id faciant, apostasiæ & excommunicationis ex Apostolicæ sedis decreto pœnas incurrunt, à quibus non nisi à Summo Pontifice, vel à generali præposito absolui possunt. Inique enim cum societate ipsa ageretur si viris multo labore ad ardua ministeria eruditis cum religionis catholicæ & huius sedis detrimento priuaretur præsertim cum societatis constitutiones, & priuilegia, quæ supradicta continet, in separata, antequam ad nouiorum conuictum admittantur, habitatione eis maturius consideranda tradantur.

Vna & eadem viuendi & obediendi ratio ex pletis Nouitiatus annis.

Biennio Nouitiatus completo, & emissis votis simplicibus, vna est omnibus omninò viuendi & obediendi ratio: debent enim omnes in omnibus obedire, & in cō-

muni viuere non secus alij, atque ipsi professi & coadiutores formati, idque in do-
mibus quidem probationum & collegij ex redditibus, in domibus verò professorũ
quæ nullos omninò redditus habere possunt, ex eleemosynis tantum.

Libertas retinendi bonorum suorum dominiũ ijs qui ad professorum & Coadiutorum formatorũ gradũ peruenerũt.

Et licet, qui ad gradus professorum, & coadiutorum formatorum nondum per-
uenerunt bonorum suorum ius atque dominium tam alias ob iustas causas, tum
etiam vt maiorem Societas habeat libertatem illos, si opus fuerit, cum minori of-
fensione dimittendi ad tempus generalis Præpositi iudicio pręscribendum valeant
retinere, vt in pauperes tandem seu alios pios vsus pro ipsorum deuotione distri-
buant iuxta Euangelicum consilium ac promissionem, quam initio Nouitiatus fa-
ciunt, interim tamen, quantum ad illorum vsum religiosam paupertatem seruant,
nec vlla re tanquam propria & sine superioris facultate vti possunt.

Et quamuis, ij omnes, qui post biennium Nouitiatus dicta tria vota simplicia,
vt præfertur, emiserint, ac in corpus societatis cooptati, illiusque meritorum, & pri
uilegiorum, non secus atque ipsi Professi participes effecti, quique quantum est in
eis est & professionem emittere parati, si ipse Præpositus generalis id prædictæ So-
cietatis instituto congruere iudicauerit, & in perpetuum Dei seruitio votis simpli-
cibus consecrati, ac sua sorte, prout laudabile societatis institutum exigit, contenti
vere, & propriè religiosi existant, & si à societate deficiant, excommunicationis &
aliis Apostatarum pœnis sint subiecti, tamen cum non ita pridem, intelleximus
nonnullorum animos, qui pij alioqui & vtiles operarij existebant, sollicitari inter
dum & affligi, quasi non essent religiosi, eo quod non essent professi, nec etiam dees
se qui religionis prætextu, transfigurante se in angelum lucis Satana, non solum
ea occasione inquieti existeret, sed etiam aliorum pacem & vocationem disturba

Obiectiones contra societatis statum.

re, eosque in fraudem, & defectionem deducere conarentur, vnde fructuosa hæc re-
ligio grauissima potuisset accipere detrimenta, Idcirco cum diuina prouidentia pro
temporum necessitate varia & salutaria Ordinum instituta in Ecclesia sua produ-
xerit, nouisque subinde in ea nascentibus morbis, noua remedia nouisque emer-
gentibus hostium impugnationibus, noua regularium ordinum auxilia excitarit,
& cuique illorum iuxta cuiuslibet peculiaris gratiæ vocationem peculiares quas-
dam notas propria insignia, ac opportuna ad finem quem intendit, media sugges-
serit, & nunc maximè (vt felicissimi toto orbe successus testantur) mirificos in agro
Dominico fructus prædicto societatis Iesu instituto proferat: quæ Societas (quem-
admodum & alia nascentium regularium ordinum exordia) à spiritu contradictio
nis impugnatur, cumque ipsi Ordines Romanorum Pontificum propterea constitu
tionibus circummuniri consueuerint, cuius rei sanctorum Dominici & Francisci

Ante solennis professionis vota nomen religiosi in societate non contrahitur.

præclarissimi Ordines exempla abundè suppeditarunt: ita nos, licet aliàs institutum
prædictum, priuilegia & Constitutiones ipsius Societatis confirmauerimus, & de-
clauerimus, Motu proprio statuentes eos, qui biennio Nouitiatus peracto, tria vo-
ta tametsi simplicia emiserunt, esse verè & propriè Religiosos, cum præcepto, ne
quis hæc in dubium reuocare audeat, ac cum irritante, & aliis decretis, prout in
nostris super hoc confectis in literis plenius continetur. Quia tamen non defuit
remeraria quorundam audacia qui post declarationem, decretum, præceptum, &
interdictum nostrum huiusmodi non solum multa ex prædictis, & forsasse alia
ad Societatis institutum, ac viuendi formam spectantia, labefactare, sed & ipsa
Apostolica decreta, ac præcepta publicè, & ex cathedra, ausu temerario impugna-
re, mentémque nostrã peruersè interpretari non erubescunt, disputantes, & prædi-
cta in dubium reuocantes: omniáque ex aliorum regularium ordinum communi-
bus rationibus, formis, ac statutis metientes Societatis Institutum peculiares Con-
stitutiones ac vim votorum simplicium illius, à sede Apostolica in eadem Socie-
tatis Religione probata, admissorum penitus ignorantes, ac nonnulla iure anti-
quo, quæ post illud successu temporum huius sedis auctoritate, approbatione, &
confirmatione, ac peculiaribus priuilegiis sancita, & roborata esse dignoscuntur,
perperam interpretantes, conuellere nituntur, quinetiam nos supradicta Motu
simili & ex certa scientia de Apostolicæ potestatis plenitudine decernentes, ac pręce-
cupientes priuato sensu loquutos doctores errare potuisse, immo verè, & de facto
ob talem supradictorum informationem errasse: idcoque præceptum nostrum
nullam

nullam ad obligandum vim habere. Neminem præterea eorum, qui solemnem professionē in dicta Societate non emiserunt: de illius corpore, aut verè & propriè religiosum esse posse, sed eos merè seculares, ac ordinariorum iurisdictioni subditos existere, nec Societatem ipsam, aut illis superiores immo nec nos ius in eos vllum ex vi votorum huiusmodi habere, vel acquirere, aut superioribus ipsis conferre posse, non considerantes voti solemnitatem sola Ecclesiæ constitutione inuentam esse, triáque huiusmodi Societatis vota tametsi simplicia, vt substantialia Religionis vota ab hac sede fuisse admissa, illáque emittentes in statu religionis verè constitui quippe qui per ea ipsa se Societati dedicant, atque actu tradunt, seque diuino seruitio in ea mancipant. In quibus votis nullus præter Romanum Pontificem potest manum apponere: aliísque atque aliis modis Societatem ipsam impetunt vniuersali Ecclesiæ perutilem, quæ diuersis functionibus, & personarum gradibus distributa à Romanis Pontificibus presbyterorum, à Tridentina Synodo clericorum Religio appellata habitu, nomine, plerísque personarum gradibus, votorúmque differentiis ab aliis regularibus ordinibus distinguitur, Quibus etiā adiungunt licere iisdem non professis, etiam inuitis dictæ Societatis Superioribus, ad quosuis alios regulares ordines se transferre transgressorésque horum votorum, ac inobedientes, aut etiam vxorem ducentes, nullam ipsi Societati iniuriam facere, immo posse Episcopos cum eis dispensare, vt inuitis etiam superioribus eisdem vxorem ducant. Quibus, cum glossatores, & obtrectatores huiusmodi sua falsa doctrina fauere pergunt, horum votorum naturam & pœnarum vim vel non intelligentes, vel eludere conantes, eo sunt progressi, vt etiam vi facultatum quæ literis indulgentiarum Cruciatæ sanctæ nuncupatarum continentur omnes transfugas, & ab ipsa Societate deficientes non professos, quoties ab ea defecerint, ab excommunicationis latæ sententiæ pœna à quocunque confessario absolui posse, nullámque ipsi Societati, suis operariis priuatæ iniuriam fieri, aut præiudicium generari existimēt, sed & votorum substantialium Religionis prædictæ, ac decretorum contra eosdem apostatas Sedis huius auctoritate editorum vim, quantum in eis est, eneruare contendant. Insuper, asserunt non posse vota aliqua in seculo emissa in tria hæc substantialia Societatis commutari (cum tamen hæc vota sint status, vt præfertur religiosi adeo vtilis, & perfecti, vt illa in hæc possint, hæc verò in aliorum ordinum etiam solemnia vota commutari, sit ab hac sede iustis de causis interdictum. Nec etiam desunt alia, quæ in animarum suarum præiudicium Societatis perturbationem, & scandalum plurimorum comminiscantur. *De presbyteris & clericis societatis Iesu habetur canon in Concilio Tridentino Sess. 25. c. 16.*

Nos vniuersalis Ecclesiæ vtilitati, quàm ex inuiolato, & inconcesso dictæ Societatis instituto, & religiosæ sobolis educatione sentimus, & maiorem indies speramus, prospicientes, & propterea eiusdem Societatis indemnitati, paci quieti, & incremento consulere volentes, Motu simili, & ex certa scientia nostra, deque apostolicæ potestatis plenitudine laudabile institutum, & quæ illud concernunt, præmissa omnia & singula, prædictáque illius, ac quæcunque alia priuilegia, facultates, exemptiones, immunitates, gratias, & indulta à prædictis prædecessoribus nostris, & à nobis etiam per communicationem concessa: Constitutiones quoque, ac statuta, & decreta qualiacunque, ac si ad verbum præsentibus insererentur, pro expressis habentes, tenore præsentium approbamus, & confirmamus, supplentes omnes Iuris, & facti defectus, si qui interuenerint in prædictis Constitutionibus, & statutis. *Confirmatio priuilegiorum societatis Iesu.*

Ad hæc dictam Societatem firmo sedis huius præsidio communire volentes, hac nostra perpetua Constitutione, motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, statuímus, atque decernimus tria vota huiusmodi & si simplicia, ex huius sedis institutione, ac nostra etiam declaratione, & confirmatione esse verè substantialia Religionis vota; ac in dicta societate tanquam in religione approbata per sedem eandem admissa fuisse, & esse, ac per nos admitti, nec in illis à quoquam, præter nos, & sedem huiusmodi dispensari nec ea vllo alio modo quàm per legitimam dimissionem à societate cessare posse. *Substantialia vota.*

Et non modo eos, qui in coadiutorum formatorum, siue spiritualium, siue temporalium gradus, & ministeria, vt præfertur, admittuntur, sed & scholares ipsos, ac

supradictos alios, omnes, & quoscunque qui in ipsam Societatem admissi, biennio probationis à quolibet eorum peracto, tria vota substantialia prædicta, tametsi simplicia emiserint, aut emittent in futurum, verè & propriæ religiosos fuisse, & esse, ac fore, & vbique semper, & ab omnibus censeri & nominari debere, non secus atque ipsos tum Societatis, tum quorumuis aliorum Regularium ordinum Professos, suisque præpositis, in omnibus, & per omnia obedire, & huic Sedi immediatè subiectos, & à quorumuis Ordinariorum & delegatorum, seu aliorum iudicum iurisdictione omninò exemptos, prout nos etiam vigore præsentium eximimus.

Contra impugnantes institutа societatis.

Denique vt omnium Societatis priuilegiorum iuxta Generalis præpositi dispositionem sunt particulares, ita quoq; excommunicationis maioris latæ sententiæ, & aliis Apostatarum pœnis si qui à Societate deficiant, subiacere, ac tanquam vero Apostatas puniri posse, nec à quoquam, nisi per nos, & sedem prædictam, aut Generalem præpositum ab eisdem pœnis absolui absolutionem, & à societate dimissionem matrinonium contrahere, quinimo eos omnes ad contrahendum inhabiles, ac contractus huiusmodi nullos, & irritos esse, pro vt irritos facimus, & annullamus.

Et vt contradicentium audacia coerceatur, præmissas omnes, & quasuis alias illis similes assertiones contra dictæ Societatis institutum, vel quomodolibet in illius præiudicium pronuntiatas, aut scriptas, falsas omninò & temerarias esse & censeri debere.

Sedi Apostolicæ & præposito generali dubiorum discussio reseruatur.

Pręcipimus igitur in virtute Sanctæ obedientiæ ac sub pœnis excommunicationis latæ sententiæ, necnon inhabilitatis ad quæuis officia, & beneficia secularia, & quorumuis ordinum regularia, eo ipso absque alia declaratione incurrendis, quarũ absolutionem nobis & successoribus nostris reseruamus, ne quis cuiuscunque status, gradus, & præeminentiæ existat, dictæ Societatis institutiones, Constitutiones, vel etiam pręsentes, aut quemuis earum, vel supradictorum omnium articulorum, vel aliud quid supradicta concernens, quouis disputandi, vel etiam veritatis indagandæ quæsito colore, directè vel indirectè impugnare, vel eis contradicere audeant districtiùs inhibentes ne quis siue extrà, siue intra dictam Societatem, nisi de illius Generalis aut inferiorem Præpositorum licentia, notationes, declarationes, glossas vel scholia vlla super pręmissis facere, vel ea nisi quantum verba ipsa sonant, interpretari, aut de eis disceptare seu scrupulum quicquam inücere, vel in controuersiam aut dubium reuocare audeat quoquomodo, nec glossas, aut interpretationes siue impressas, seu scriptas, ad id pertinentes legere, docere, aliisque tradere, vendere, vel apud se retinere præsumat.

Si quid verò dubij de eisdem oriri contigerit, ad sedem prædictam vel ad Generalem Præpositum dictæ Societatis, aut ad eos quibus id ipse commiserint, referatur.

Executio constitutionis.

Sicque in præmissis omnibus, & singulis per quoscunque Iudices, & Commissarios etiam causarum Palatij Apostolici auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Cardinales in quauis causa & instituta sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & auctoritate iudicari, & diffiniri debere, necnon irritum, & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Clausulæ derogatoriæ.

Mandantes vniuersis & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis & cæteris Ecclesiarum, & locorum etiam regularium prælatis per vniuersum orbem constitutis, vt præsentes in suis quisque Ecclesiis, Prouinciis, Ciuitatibus, diœcesibus, & iurisdictionibus ab omnibus inuiolatè obseruari: quinetiam Præpositas ac personas Societatis huiusmodi defendant, eósque præmissis omnibus & singulis pacifice frui faciant, & gaudere, non permittentes per quoscunque quomodolibet molestari: Contradictores per censuras Ecclesiasticas, & alia iuris & facti remedia opportuna, appellatione postposita compescendo. Inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis.

Non obstantibus recol. mem. Bonifacij Papæ viij. quæ incipit. Quod votum, & aliis Apostolicis constitutionibus, ac etiam aliorum ordinum, iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus,

bus, priuilegiis quoque, Indultis, & literis Apostolicis, quibuscunque huiusmodi ordinibus, Vniuersitatibus, locis vel personis per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, & sedem prædictam etiam motu proprio & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, & cum quibusuis irritatiuis annullatiuis, cassatiuis, reuocatiuis, modificatiuis, præsentatiuis, exceptiuis, declaratiuis, mentis attestatiuis, ac derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis Clausulis, irritantibusque, & aliis decretis in genere, vel in specie, ac alias quomodolibet etiam pluries concessis, confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus & singulis, etiamsi in eis caueatur expresse, quod illis nullatenus, aut non nisi sub certis modo, & forma in illis expressis derogari possit, pro illum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & expressa mentio habenda, seu aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret tenores huiusmodi præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris ac, hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus Contrariis quibuscunque, aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto huiusmodi mentionem.

Præsentis autem Constitutionis, & gratiæ communicationem omnibus aliis, qui sua priuilegia cum ipsa societate copiose participant, participareque poterunt quomodolibet in futurum fieri, omnino prohibemus.

Indultorum communicatio prohibetur.

Cæterum volumus, vt præsentium transumptis etiam impressis manu Secretarij dictæ Societatis vel notarij publici subscriptis, & sigillo Præpositi Generalis eiusdem Societatis, vel alterius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem omnino fides adhibeatur in iudicio, & extra illud, quæ literis ipsis originalibus haberetur, si essent exhibitæ vel ostensæ.

Nulli ergo, &c Si quis autem, &c.

Datum Romæ apud sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octuagesimo quarto, octauo Kal. Iunij, anno Pontificatus Nostri decimotertio.

Multum prodesse his qui multum prosunt iura tam humana dum diuina volunt. Quam vtilitate suborta sit Ecclesia Catholica ex venerando nomine Iesu sodalitio testantur tot præclara monumenta pietatis & eruditionis per orbem relicta, tot insignia Archigymnasia quæ superius enumerauimus in quibus & moribus, & doctrina hominum consulitur vt nulla regio eorum laboris inscia sit. Tot eo populos barbaros in India Occidentali Brasilica regione, & noui orbis Insulis ad veritatis lucem eorum opera edoctos, infideles baptizatos, hæreses Germaniæ maiore ex parte conculcatas; & longe à nostro orbe remotos Principes, ad pedum oscula Summi Pontificis perductos, & innumera illa vitæ discrimina in publicum commodum exhausta quæ dignissimis hisce priuilegiis pensare esse operæ pretium Sedi Apostolicæ visum est Hæc omnia breuissima adeo verborum serie complecti nequeunt. De his conscripta sunt integra Commentaria.

XLIIII.

Ordo Processionum Papalium in solennioribus festiuitatum celebrationibus.

GREGORIVS Papa XIII. Motu proprio, &c.

OMNIBVS, & singulis officialibus Romanæ Curiæ infrascripto rotulo designatis, & descriptis in processione Sanctissimi Corporis Christi, quæ erit die secunda mensis Iunij proxime futuri præsentis anni M. D. L X X V. & aliis perpetuis futuris temporibus iuxta antiquum morem, & ritum Curiæ Romanæ interesse debentibus, cum albis intortitiis pro debito eorum, & veneratione condigna tanti Sacramenti, & quiete nostra, ac celeri expeditione actus ante augmentum caloris, & sine contentione, sub pœna excōmunicationis eo ipso incurrenda, & suspensionis ab emolumentis officiorum suorū per duos continuos menses proxime tunc futuros, quàm ex nunc applicamus Hospitali sanctissimæ Trinitatis Conua-

 lescentium

lescentium Vrbis si contrafecerint: Tenore præsentium mandamus, quatenus in dicta processione incedere debeant secundùm ordinem descriptionis, & annotationis infrascripti rotuli, aliqua cõtradictione, aut replicatione: Collectoribus etiam, ac Receptoribus dictorum officialium, sub communicatione satisfaciendi de propriis pecuniis, si non retinuerint, vt præfertur: Notariis vero Cameræ Apostolicæ, quod infrascriptis Cardinalibus assistant, notantes nomina singulorum officialium contumacium, & inobedientium. Sicque omnibus, & singulis officialium ordinibus super differentiis & controuersiis huiusmodi procedendi, perpetuum silentium imponimus Reseruato eisdem iure, si quod prætendunt in petitorio. Et ita per dilectos filios S.R.E. Camerarium, & Priorem Diaconorum Cardinalium, & Vicecamerarium, ac Clericos cæremonialium, & alios, ad quos spectat, seruari & exequi debere decernimus & mandamus. Priuilegiis & literis Apostolicis, ac aliis in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscunque.

Placet, ita & Motuproprio mandamus V.

Præcedentibus Religiosis, & Clero ordine suo.

1 *Proxeneta Riparum.*
Portionarij Ripæ.
2 *Notarius Turris Nouæ.*
Notarius Protonotariorum participantium.
Notarij Vicarij Papæ.
Notarij Vicecamerarij.
3 *Scriptores Archiuij.*
4 *Scriptores Breuium.*
5 *Collectores Plumbi.*
6 *Sollicitatores Apostolici.*
7 *Notarij Auditoris Cameræ.*
Scriptores, & Clerici Regesti supplicationum.
Scriptores Regesti Bullarum.
Notarij Auditorum Rotæ.
8 *Procuratores literarum Apostolicarum minoris gratiæ.*
9 *Procuratores Contradictarum.*
10 *Abbreuiatores de minori.*
11 *Scriptores literarum Apostolicarum minoris gratiæ.*
Auditor Pœnitentiariæ. } *simul*
Regens Pœnitentiariæ. }
Notarius Cancellariæ. } *simul.*
Ostiarius Cancellariæ. }
De consuetis.
12 *Milites Pij.*
13 *Milites Lilij.*
14 *Milites S. Pauli.*
15 *Milites S. Petri, simul cum Scutiferis habitum non portantibus.*
16 *Scriptores Apostolici togati.*
17 *Rescribendarius, cum duobus Defensoribus.*
Magistri vtriusque Regesti.
Custos Cancellariæ.
Regens Cancellariæ.
Plumbatores.
Magistri Plumbi.
18 *Scutiferi Papæ portantes habitum, & Soldanus.*
Procuratores ordinum.
Procuratores principum.
Procurator Fiscalis.

Aduocati

Aduocati Consistoriales. Summista. Secretarij.
Cubicularij extra Cameram.
Cubicularij Apostolici participantes. Clerici Sacri Collegij.
Cubicularij secreti.
Cubicularij, seu Capellani portantes mitras.
Nobiles, qui sedent in gradibus solij.
Conseruatores Vrbis. Oratores principum.
Senator. Orator Cæsaris.
Principes stantes in solio.
Cantores Papæ.
Abbreuiatores, & acoluithi cum cottis.
Clerici Cameræ.
Auditores Rotæ, cum Magistro Sacri palatij.
Subdiaconi. Acoluthi, cum candalabris vij.
Subdiaconus portans Crucem, & de eius latera duo Ostiarij cum virgu.

PRÆLATI PARATI.

Pœnitentiarij. Abbates.
Episcopi, Archiepiscopi. Oratores prælati.
Aßistentes Papæ.
Cardinales Diaconi. Pesbyteri. Episcopi.
Duo diaconi aßistentes.
Scutiferi cum funalibus accensis.
Milites aliquot D. Petri sppl entes ad Baldachinum.
Acoluthus cum nauicula.
Cæremoniarij.
Acoluthi duo cum duobus thuribulis.
Seruientes armorum quatuor.

SVMMVS PONTIFEX SVB BALDACHINO.

Auditor de mitra, medius inter duos cubicularios.
Secretarius Papæ.
Medici.
Protonotarij cum cappis.
Generales ordinum.
Referendarij.
Seruientes armorum, & Cursores cum suis mazijs à porta palatij per viam processionis, vsque ad portam Sancti Petri custodiant processionem, & hortentur ad procedendum.

Ostiarij similiter cum suis virgis purpureis, & cum eis officiales de porta ferrea, & de catena à porta S. Petri vsque ad altare similiter Custodiant, & non permitant aliquos extre cum totis, nec eas extinguere, nisi reposito Sacramento super altari per Pontificem.

Cæremoniarum magister cum Reuerendissimo DD. Cardinalium Diaconorum priore, & Vicecamerario, præuissum ordinem obseruari faciant, & exequantur.

Constitutio

XLIII.

Constitutio Nicolai III. & aliarum sanctionum contra iurantes & iurare facientes illicita impossibilia damnosa & Ecclesiasticæ libertati ac decretis Concilij Tridentini contraria.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

Consuetudo non recipiendi ad officia nisi præstito iuramento.

INTER APOSTOLICAS & alias canonicas sanctiones, quæ de iurisiurandi religione variis temporibus prodierunt, fel. record. Nicol. Papa Tertius, intelligens in nonnullis ecclesiis de earum consuetudine obseruari vt, cum earum Prælati ad ecclesias ipsas primo accedunt, vel cum de recipiendis ibidem nouis canonicis agitur, nec prælatos admitti, nec canonicos aliter recipi in dictis ecclesiis nisi iurato ab eis, statuta, & consuetudines ipsarum Ecclesiarum scripta, & non scripta inuiolabiliter obseruare, inter laicos etiam multarum Ciuitatum, Castrorum, & terrarum eum consuetudinis morbum in assumendis potestatibus, Rectoribus, vel Officialibus suis irrepsisse, vt ipsi Potestates, Rectores, & officiales ad huiusmodi potestarias, rectorias, & officia, nullo modo admittantur, nisi prius se statuta ipsorũ locorum clausa iurauerint seruaturos. Et quia in statutis, consuetudinibúsque supradictis interdum aliqua reperiebantur illicita, seu impossibilia vel obuiantia Ecclesiasticæ libertati, idcirco ne sub tali generalitate iurandi, sic iurantibus, peccandi occasio præberetur, cum iuramentum non fuerit institutum, vt vinculum esset iniquitatis prædictus Nicolaus Papa animarum periculis obsistere cupiens, frugifera & salubri constitutione præcepit quibuscunque scientibus contineri in prædictis consuetudinibus & statutis illicita, impossibilia, vel libertati Ecclesiasticæ obuiantia huiusmodi iuramenta ab eis nullo modo præstari & iuramenta ea intentione facienda, vel facta vt etiam illicita, vel impossibilia, seu libertati Ecclesiasticæ obuiantia obseruentur cum etiam sub tali intentione præstari non possent absque diuinæ Maiestatis offensa, decreuit, in huiusmodi illicitis, impossibilibus seu libertati Ecclesiasticæ obuiantibus non seruanda, quin potius pro animarum salute si sub forma prædicta vel simili aliquos ignorantes prædicta illicita seu impossibilia, vel libertati Ecclesiasticæ obuiantia iurare contingeret, ad obseruanda duntaxat licita possibilia, & libertati ecclesiasticæ non obuiantia iuramentorum intentio referri deberet, declarans iuramenta sub huiusmodi generalitate qualitercunque, & sub quacunque verborum forma præstita vel præstanda ad licita possibilia, ac ecclesiasticæ libertati non obuiantia duntaxat extendi, ipsósque iurantes ad alia per præstationem iuramenti huiusmodi non teneri.

Nicolaus III. declarauit talia iuramenta non ligari iurantes illaque esse irrita.

Innouatio circa constitutionum prædictarum in huiusmodi iuramenta.

Verumtamen multi infirmi, cupidique sensus sese in huiusmodi iuramenta cum animarum suarum periculo præcipitant. Nos quoniam hęc sanctorum quoque patrum institutis, & salubri rerum ecclesiasticarum directioni aduersantur, & tanquam de radice ambitionis procedentia omne bonum in ecclesiis rebúsque publicis peruertunt, ea nouæ prouisionis subsidio prohibere volentes, præsentium auctoritate innouamus prædictam constitutionem Nicolai Papę, itidémque alias omnes canonicas Sanctiones de abusu, & reprobatione huiusmodi iuramentorum promulgatas, volumúsque eas vbique ab omnibus etiam quoad præterita inuiolabiliter obseruari, Ac etiam præcipimus, & interdicimus prelatis canonicis, & aliis supradictis, necnon ecclesiarum Capitulis, & Monasteriorum, cęterísque conuentibus, ciuitatum quoque Castrorum, & terrarum communitatibus, & personis quacunque dignitate prędictis, ne vlla omninò iuramenta illicita impossibilia, damnosa, vel libertati ecclesiasticę, aut decretis Concilij Tridentini obuiantia siue ante, siue post electiones, confirmationes, prouisiones, receptiones, admissiones aut alios actus, vbicunque, ac quocunque tempore etiam prætextu cuiusuis consuetudinis quantocunque tempore obseruatæ, quæ potius corruptela est censenda, siue in genere, siue in specie præstare, reddere, vel exigere, neve super præstitis, redditis, vel exactis hucusque quemquam in iudicio, vel extra inquietare audeant quoquo modo, vel turbare, illos enim qui iuramenta illicita impossibilia, dãnosa, vel ecclesiasticæ libertati, aut decretis Concilij obuiantia, exigere contenderint, Episcopos videlicet, & alios quoscunque Pontificali dignitate prædi tos suspendimus à diuinis, Capitula verò, & conuentus, eorumque Ecclesias & loca omnia

Iurantibus inflicta pœna.

Decretum irri- [illegible]

omnia interdicto ecclesiastico supponimus, ac singulares personas excõmunicationis sententia innodamus, inhabilésque facimus ad obtenta, & alia obtinenda eo ipso, nobisque & Romano Pontifici pro tempore existenti relaxationem suspensionis, & interdicti, necnon absolutionem ab excommunicationis sententia huiusmodi perpetuò reseruamus. Decernentes eos, qui talia iuramenta scienter præstiterunt vsu, & commodo rei, & gratiæ cuius causa iurauerint, eo ipso priuatos esse: alios verò ignorantes ad præstitorum iuramentorum huiusmodi obseruationem minimè teneri, Necnon irritum, & inane quicquid secus per quoscunque scienter, vel ignoranter attentatum est hactenus, & deinceps contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, seu quod prælatis, capitulis, conuentibus, & personis prædictis, vel quibusuis aliis cõmuniter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, vel in posterum indulgeri contingat, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam, & expressam, & ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, cæterisque contrariis quibuscunque. Et quoniam difficile nimis esset, præsentes ad omnia loca, quibus illis opus erit, perferri, volumus vt earum exẽplis etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis, & sigillo prælati, aut personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides vbique adhibeatur, quæ adhiberetur eisdem præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ. *Clausula derogatoria.*

Datum Romæ, apud sanctum Marcum anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo octuagesimo quarto, Nonis Septembris, Pontificatus nostri, Anno Tertiodecimo.

Tritum est quamplurimorum axioma, in malè promissis rescindendam fidem, & iuramenta non constare quæ fiunt in detrimentum & iniuriam iurantis. Nam quamuis natura sua omne iuramentum liget, aliter tamen assertorium, aliter promissorium. Assertorium siquidem non tam ligare, quam antecedentem quampiam obligationem dicitur exigere aut præsupponere, antecedens obligatio in eo est, vt quod iuratur, verum sit promissorium autem iuramentum verè & propriè ligat, quia ipsa rei perfectio super qua præstatur iuramentum est iuramenti materia. Vnde sequens est assertorium iuramentum in quamuis cadere posse materiam siue bona sit, siue mala, turpis aut honesta, modo res ita se habeat vt iuratur: promissorium non item.

Sunt autem tres quæ efficiunt ne iusiurandum liget.

Prima si quod iuratur est impossibile, non tantum naturaliter, verumetiam moraliter. Moraliter autem dicitur impossibile quod etiamsi absolutè loquendo, fieri posset, tamen citra pietatis, morum vitæ aut salutis iacturam fieri nequit, hoc itaque cùm accidit non ligat iuramentum, quia deest materia nihil enim cadit sub iuramentum quod aut contra diuinum aut naturale ius sit. Obseruandum tamen quod non si quod iuratum est, difficilius quam putabatur cùm fieret iusiurandum, fuerit compertum, continuò non ligat iuramentum, nisi fortè hoc ipsum inter iurandum fuerit expressum: vtpote si quis iuret aliquot se orphanas collocaturum, si non addit hanc vt vocant clausulam, nisi earum dos pluris quam mille constiterit, aureis, aut simile quippiam debet absolutè quicquid ad dotem attinet erogare.

Secunda causa est quando materia iuramenti est illicita siue ipso iuramenti tempore siue etiam postmodum, exemplum ex D. Aug. ponit Gratianus 22. q. 4. canone inter cætera vbi referentur ea quæ contra bona consilia bonosve mores fiunt iuramenta, vt si quis iuret se castitatem non seruaturum, &c. non enim ligat illud iuramentũ. Eò tendit constitutio Põtificia.

Tertia causa est, si incautum sit iuramentum: id est, si tam generaliter fuerit emissum, vt illicitam etiam materiam complecti possit, quale fuit Herodis, hæc & eiusmodi in eo casu non ligant. An verò liget iuramentum coactum in quæstionem à nonnullis vertitur. Cum enim omne iuramentum promissorium sit contractus. nullusque obseruare teneatur, quod inuitus promisit, videtur eiusmodi iusiurandum non ligare. Accedit quod iuramentum promissorium nunquam est validum, nisi idoneam habeat materiam, quæ semper est alicuius virtutis actus, qui nunquam inuenitur quoties inuitus quis quid facit. Non desunt tamen qui putent iusiurandum quanquam coactum tamen ligare, quia licet coactum dici posse quod est contra generalem & antecedentem voluntatem, tamen absolutè non est omnino contra omnem voluntatem quod coactus quis iurat. Hæc enim ex quo ponderantur actiones nulla omni vi cogi potest. Dicitur autem generalis voluntas quam quis in animo

habet priusquam rei circunstantias expendat, absoluta autem quæ est in aliquo posteaquam rem omnem grauiter expenderit, materiam autem etiam habet, quia nemo ad iusiurandum cogitur, incusso extrinsecus aliquo timore quem cùm iurat quis, redimit idque actu charitatis postulat enim charitas vt se quisque suáque conseruet.

Obseruandum est nihilominus aliam esse rationem fori exterioris quo spectatur ciuium tranquillitas, quæ ne rumpatur meritò cautum est ne valeat contractus coactus ligaret alia autem interni fori.

Quærunt theologi liceat ne illi qui extorto iuramento pecuniam dedit, eandem repetere, dicuntque licere, eò quòd coacto iuramento non transferatur dominium: sed per legitimum contractum: qui nunquam potest esse coactus: quod si coactus quis inter se pecuniam extortam iuramento nunquam repetiturum, licebit nihilominus repetere, non enim habebat legitimam materiam iuramentum illud posterius, eo quod esset contra bonos mores & Reip. tranquillitatem quæ postulat, vt quod vi extortum est, liceat repetere. Quod si obiicias hac eadem ratione moriendum potius quam iurandum fuisse, neque enim contra Deum est. vel periculo vitæ deuitando emittendum est iuramentum. Hic meritò distinguendum videtur: si enim à legitimo fuerit iudice interrogatus non debet quod verum est tacere sin minus, potest si velit tacere. Nemo igitur potest iurare se causam nunquam vel aturum ad iudicem, si ab eo fuerit interrogatus potest nihilominus iurare suaptè se sponte nunquam id facturum non dissimilis est quæstio iuramentis quibus subest dolus, ligent necne? Obseruandum ergò triphariam esse posse iuramentum dolosum primo quando is qui iurat in animo non habet eo se iureiurando ad quicquam obstringere, secundo quando in animo non habet verè iurare. Tertio cùm aliter accipit iuramenti quam is in cuius gratiam iurat. Qui primo modo iurat, obnoxius est iuramento, non enim ex nostro arbitrio, sed ex ipsius iuramenti, atque à Deo iuris diuini vi pendet iurisiurandi obligatio, quare qui iurat etiam si iurando se obstringere non intendat, nihilominus obnoxius est iuramento. Secundo modo qui iurat non est obnoxius, licet omni culpa, præsertim mendacij non careat, quia aliter quam loquitur sentit. Tertio modo qui iurat, si verba natura sua ambigua sunt (vtpote dicendo, iuro daturum pecuniam, quia potest esse sensus, Iuro te vel me daturum) iuramento non ligatur, sic tamen iurare non liceret à iudice legitimè interrogato.

De iuramentis quæ per alios fiunt, similis est quæstio, cui respondentes dicimus, De re præsenti vel præterita quam non certo constaret, ita habere, nunquam licere cuiquam per alium, præstare iuramentum: neque è contrà licere cuiquam de re præsente vel præterita quam non exploratam habeat ita habere, pro alio iurare, quantumuis credat eum virum esse bonum, nec mentiri velle simpliciter, quidpiam afferendo, multo minus iurando huius ratio est, quia iusiurandum non alienam, sed propriam requirit notitiam ad id, vt sana conscientia Deum possimus inuocare testem, cùm autem alius confisi probitate iuramus, in hoc peccamus, quod quantum in nobis est, tantam declaramus ipsius esse fidem ac veritatem quanta est Dei. Quod si promissorum sit iuramentum duplex esse poterit, nempe aut reale aut personale. Reale iuramentum aditum ab eo qui ius habet alios ligandi, præstare debet is qui eo iuramento ligatus est: vt iuramentum à parentibus de numeranda pecunia aditum implere debent hæredes, sic iuramentum à procuratore legitimè constituto, aditum implere debet is qui eam ipsi contulit auctoritatem. Personale autem iuramentum, (id est, quod non potest nisi propria illius personæ quæ edidit, actione persolui,) ab alio præstitum nemo cogitur præstare, nisi qui priusquam fieret, vt fieret consensum præbuit, aut posteaquam editum fuit, ratum habuerit: tale enim iuramentum est propria virtutis adeóque & propriæ personæ actio. Virtutis autem nulla est actio nisi quæ ex propria voluntate proficiscitur: etiamsi ex aliena quam proficiscatur. Qui autem per falsos deos iurant secundùm Aug. præstare tenentur. Virtutis enim & vitij forma est opinio & conscientia, qui igitur iurat per falsum Deum quem putat aut fingit esse verum: nec tamen præstat, peccat, quia tametsi res ipsa Deo vero non facit iniuriam: quia sed quem putabat esse Deũ adduxit in testem falsitatis ideo peccat.

Periurium propriè dicitur illud cui deest prima requisitarum iuramento conditionum, nempe veritas, tribus enim stipari debet omne iuramentum, veritate, nimirum, iustitia, & iudicio quis enim desideratur nobis ea verborum copia qua sigillatim exprimeremus omnia vitiosi iuramenti genera: omne iuramentum quocunque vitio laborans vna voce (periurium) complectimur. Iuramentum autem quod fit per falsos deos, modo tres illas conditiones habeat, non potest nisi valdè impropriè dici periurium, quia etsi vitiosum sit, non laborat vitio

natura

natura iuramenti, sed tantum religioni opposito. Ponit autem Aug. tria periuriorum genera Maximum, quod praestat quis falsum (quod nouit falsum) iurando, minus cùm iurat quis verum, quod tamen putat esse falsum, minimum cùm iurat falsum putans esse verum quanquam postremum hoc non potest dici propriè periurium, neque etiam peccatum nisi ex negligentia fortassis in re exploranda.

Vt agnoscatur quale sit peccatum periurium, aliquot obseruandae sunt regulae.

Prima, omne periurium natura sua peccatum mortale est, quia est contra Dei mandatum.

Secunda, iuramentum quod fit per falsos deos, etiamsi verum sit, grauius est peccatum, quam iuramentum per verum Deum, licet falsum sit: illud enim est contra ipsum religionis fundamentum, hoc tantum contra reuerentiam Deo vero debitam. neque obstat quod ait Aug. minus malum esse iurare verum per falsum Deum, quam iurare falsum per verum Deum id enim de periurio quatenus periurium est, erit intelligendum.

Tertia omne iuramentum assertorium quacunque de re etiam leuissima est peccatum mortale si sit falsum. Cuius ratio est, quod iuramenti assertorij natura non in valore rei quae venit in quaestionem, sed in eius veritate vel falsitate consistit, non minor est autem falsitas iurare rem leuissimam aliter se habere quam habet quam si iuret quis rem grauissimam aliter se habere quam habet.

Quarta iuramentum assertorium cui deest secundus comes, id est, iustitia, est peccatum mortale quantumuis leue sit quod iuratur, quia directè opponitur secundo mandato, in quo non prohibetur tantum ne falsum iuremus, sed omnino ne iuremus.

Quinta iuramentum assertorium, cui tertius deest comes, nempe iudicium & prudentia tantum in se peccatum habet, quanta fuit negligentia in exploranda re de qua fuit iurandũ.

Sexta iuramentum promissorium quod reducitur ad assertorium quod fit contra mentem & conscientiam, nimirum cum facturum se quis iurat, quod effectum reddere in animo non habet est peccatum mortale, qualiscunque enim sit eius materia, deest ipsi veritas, quae in iuramenti promissorij sita est executione.

Septima iuramentum promissorium quod fit de re aliqua quae est peccatum, siue veniale siue mortale sit illud, semper est peccatum mortale, quando quod promittitur eo iuramento est peccatum mortale, eò quòd iuratur facere quod alio mandato vetatur ne fiat, quod si veniale tantum sit peccatum quod iuramento promittitur, peccatum nihilominus iurantis est mortale, quia propter culpam quae in re est, fit nostri Dei iniuria.

Octaua iuramentum quod est tantum contra consilia, vt de non iciunando &c. veniale tantum est peccatum, quia non obseruare consilia, non est peccatum.

In quaestionem vertitur, liceat ne ab eo iuramentum exigere, quem scimus per falsos deos iuraturũ: Respõdet Aug. licere, exemplo Iacob qui à Laban accepit iuramentum per falsum Deũ emissũ, neque enim aliter iurasset cùm posset idolatria, similiter & Isaac ab Abimelech. Quãuis igitur apertè fortassis ab huiusmodi non licet homini Christiano iuramentũ exigere quia hoc esset quodammodo eos ad idolatriae actum prouocare, licet tamen vti iuramento per falsos deos emisso, & ab idolatria facti confirmationem petere, quod si iureiurando confirmarit ab eo licet iusiurandum accipere. Ab eo autem quem scimus nil temere iuraturum, vel de quo nonnihil habemus suspitionis, citra controuersiam licet iuramentum exigere modo ne id sine causa fiat. Ab eo autem quem certò scimus quod falsum est iuramento asserturum, priuato non licet tale quicquam exigere, quomodolibet enim exigat ansam illi periurij praebet, vel sine causa aut vlla necessitate prouocat eum ad iusiurandum quem sit iurando peccaturum. Iudici tamen qui ex officio ad id quandoque cogitur ab huiusmodi licet quandoque iuramentum exigere, qui non tam id exigit quam accusator.

Iam verò vt finem reducamus ad constitutionis explicationem. Fides ob rem noxiam animae, & canonibus sanctis aduersantem non debet effectu eius liberari, quin potiùs frangenda est. Nam vbi peccato comitatur promissio seu graui seu minuto, nihil est, pietas est rescindere. Certum est enim Deum nolle se testem adhiberi rebus vel malis, vel nullius momenti. Nec enim rex Israel, occisurum se Elisaeum cum interposito iureiurando denunciasset debuit voto facere satis. Adhaec euentus vel inopinatus, vel etiam antè praeuisus tollit obligationem, idq; duplici modo. Herodes videt Salomen (sic enim vocat Iosephus) saltantem, placet illi eius obscoenitas, pollicetur quicquid libet, postulat illa caput Baptistae, Quid agendum? Impius propter iusiurandum, & conuiuas liberat fidem, séque duplici scelere ligat. Deúmque sibi reddit prorsus inexorabilem. Fuerat igitur rescindendum. Ad hunc

modum, si sit apertum discrimen: non erit præstandum. Quis enim adeò insanit: vt insano gladium reposcenti, quem sanus apud me deposuerat, & ego me iuraturum, dicat reddi oportere? Idem agendum, quoties res promissa maius bonum impedit. AEquissimum ergo decretum Pontificis omni iure probatur quo soluuntur & irrita habentur iuramenta omnia quæ vel metu, vel vi, vel precibus aduersus fidem Catholicam, religionis obseruantiam & sacri Concilij Tridentini auctoritatem extorquentur.

XLV.

Regulæ Fratrum Reformatorum Ordinis Minorum Beati Patris Francisci de obseruantia declaratio ac superioritate & iurisdictione generalis Ministri & commissarij eximit.

Clemens VII. ordinationes pro reformatione fratrum de obseruantia, constituit.

GREGORIVS Papa XIII. Ad perpetuam rei memoriam.

CVM illius vicem, meritis licet minime suffragantibus geramus in terris qui pacē in terras attulit, charitatémque ad inuicē, præ cæteris omnibus eius fidelibus præcipit officij nostri debitam prosequimur actionē, si regulariū personarum, quæ relicto sæculo, sub suaui voluntariæ paupertatis iugo, Dei obsequio se dedicarunt pro commisso nobis officio, concordes, ac quieti consulere cupientes, pacem, & charitatem inter ipsos inducere, inductamque confouere, & quæ iis contraria sunt, falce vigilantiæ pastoralis ad radicem posita, prout rerum & temporum qualitas requirit, quantum nobis ex alto conceditur, totis viribus curamus. Sanè licet alias per felicis recordationis Clementem septimum prædecessorem nostrum multa ad quietum, & tranquillum statum pertinentia dilectorum filiorum professorum Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci de strictiori Obseruantia, Reformatorum nuncupatorum (vt qui Regulam ipsam beati Francisci purè, & planè iuxtà illius literam, & declarationes Nicolai Tertij, ac Clementis Quinti Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, vt veri beati Francisci filij & alumni obseruare contendant) edita, & statuta fuerint, vt in literis Clementis Septimi sub Datum Romæ apud sanctum Petrum decimo sexto Calendas Decembris Pontificatus sui Anno nono latiùs continetur. Nihilominus quidam ex reformatis supradictis nobis detulerunt, quòd ipsis reformatis, quam plures perturbationes, damnáque non mediocria à dilectis filiis Fratribus Minoribus de obseruantia nuncupatis sub quibusdam prætextibus, etiam contra dictarum literarum Clementis Septimi formam, inferebantur. Nos eorundem Fratrum Reformatorum nuncupatorum quieti, & indemnitati, eiusdémque ordinis prosperitati, ac propagationi consulere volentes, Venerabilibus Fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus super causis Episcoporum, & regularium deputatis, atque etiam eiusdem ordinis prædicti Protectori, causam huiusmodi audiendam, & cognoscendam commisimus. Qui re maturè discussa, necnon quorum interest, aut interera partibus auditis, literisque Clementis Septimi prædictis plenè consideratis, nobis retulerūt quæ reformationem huiusmodi magis prosperè dirigere visa sunt, Quare de eorundem Cardinalium consilio, literis Clementis septimi prædictis addenda quædam decreuimus. Itaque volumus, & Apostolica auctoritate statuimus, & ordinamus, vt Nouitij Reformatorum præsentes & futuri annum continuum inter dictos Reformatos agant, ad deliberandum an inter Reformatos prædictos permanere velint à die ingressus in custodias, seu loca Reformatorum. Si verò in familia Fratrum de obseruantia professionem emiserint, & ad Reformatos de strictiori obseruantia transierint, vel in futurum transire voluerint habeant iidem annum continuum à die ingressus ad deliberandum, an remanere in hac strictiori obseruantia voluerint. Post præsentium autem nostrarum publicationem, & dictum annum completum, declaramus prædictos professos extrà Reformatos, haberi vt professos inter custodias Reformatorum: nec ipsos sicut nec alios inter easdem custodias professos, ab iis, sine speciali Apostolicæ sedis licentia, recedere posse, sine apostasiæ nota, quo etiam anno peracto, tam Nouitios in custodiis expressè professos quàm professos in familia, & in custodiis annum continuum agentes, volumus ad puram & plenam Regulæ Sancti Francisci Obseruantiam, iuxtà ipsius literam ac Nicolai Tertij, & Clementis Quinti Romanorum Pontificum de-

Annus deliberationis & probationis.

Apostasiæ flagitium non effugiunt qui a voto professo recedunt.

clarationes

clarationes, & Clementis Septimi literas prædictas teneri, nec ab ea, Reformatorúmque ipsorum obedientia recedere, minúsque à Reformatis ipsis expelli valeant, nisi incorrigibiles, iuxtà antiqua eorum instituta hactenus obseruata, & nisi qui ad Capucinos transeundi licentiam in scriptis, iuxtà Pauli Tertij, & Iulij Tertij literas, à proprio custode obtinuerint. Liberum verò sit eidem custodi, etiam nullo Ministri Prouincialis, vel aliorum suorum prælatorum habito, vel requisito consensu, vel licentia, nulloque cum iisdem verbo facto, per se, vel alium iuxta Tridentini Concilij formam, atque ordinis consuetudinem, Nouitios, necnon & fratres ordinis prædicti de obseruantia tam propriæ, quàm alienæ Prouinciæ reformandos ad ordinem, ac professionem, & reformationem pro sua custodia, absque vllo penitus impedimento (de consilio tamen & consensu Fratrum illius loci, pro quo recipiuntur) admittere. Teneantur autem Minister Prouincialis, vel illo absente præsidens Capituli, vel congregationis, & Diffinitores in capitulis, & congregationibus Prouincialibus, quando familiæ mutari solent, ad petitionem dictorum reformatorum alia etiam Prouinciæ loca, siue monasteria aliàs reformatorum locis, quantum fieri poterit contigua, vel commoda, iuxta eiusdem Clementis Septimi literas, dare, & assignare, & prioribus eorum locis addere, nec Fratrum Reformatorum paucitatem (dummodo ad decem Fratres recipiendos sint idonea, vel breui tempore in ea illos introduci posse sperandum sit) nec aliam quampiam excusationem quo minus id faciant, obiicere possint. Generalis Minister Fratrum de Obseruantia tantum, minimè autem Prouincialis, siue alij dictorum Fratrum de Obseruantia prælati, aut commissarij in dictos Fratres reformatos, siue illorum custodias iurisdictionem, visitandíque, & corrigendi facultatem, siue per seipsum, siue per eiusdem Ordinis, etiam alienæ custodiæ reformatos ipsos habeat, minimè tamen possit aliquem ad prælationem, vel officia, etiá in custodia promouere, aut correctionis, vel quouis prætextu statutis, censuris, casibus, reseruationibus propriis, vel ordinis, reformatos subiugare, aut custodiæ, custodis, vel fratrum reformatorum respectiuè potestatem, facultatem, immunitatem, concessiones, gratias, statuta, & pacem quouis prætextu, modo, & quæsito colore, directè, vel indirectè annullare, suspendere, arctare, alterare, immutare, impedire, contrafacere aut inquietare, nec etiam de propria eorum custodia, domibúsque & locis (nisi pro aliarum custodiarum dicta visitatione) dictos reformatos, vel eorum aliquem amouere, extrahere, mittere, vel transferre, nec illos ad quascunque alias partes, prouincias, vel custodias, & alia propriæ ipsorummet custodiæ loca etiam sub specie prædicationis mittere, collocare, vel retinere, nisi prout in singularium custodiarum Capitulis, vel ab ipso Custode fuerit ordinatum, locáque huiusmodi eisdem reformatis fuerint assignata, & multo minus ad reformatorum, vel custodiarum loca reformatos, etiam Nouitios, vel monialium confessores, aut alios quoscunque etiam reformandos à reformatis nō receptos mittere, aut in eisdem collocare, vel retinere. Nec etiam formati ipsi aliquem prædictorum non reformandum recipere vel ad conuiuendum, siue de familia in eorum locis retinere vllo modo possint, exceptis lectoribus à Prælato ipsorū licentiatis propriæ custodiæ necessariis. Qui tamen in Custodia vocem actiuam, vel passiuam habere non possint, sed illa ad reformatos tantum in custodia pertineat, exceptis quoque opportunis prædicatoribus similiter licentiatis, vel impetratis, & hæc pro tempore tantum necessitatis, sed sine consensu Custodis in scriptis non possint quicunque dicti ordinis prælati, fratres non reformatos in adiutoriis ad ipsorum locorum confines, iuxtà morem ordinis pertinentibus ad prædicandū. Nec in eisdem confinibus quoscunque fratres ad eleemosynas colligendas destinare. Pro necessariis autem negotiis, & aliis piis causis possint custodes ad quæcunque ordinis, & aliorum loca, etiam extra reformatorum Custodias, maximè ad Sedem Apostolicam, & ad totius ordinis protectorem, & pro prædicatione ire, ac fratres suos mittere, sed causa manendi de familia in locis ordinis extra reformatos pro studio, vel alia causa nullo modo custodes, vel custodiæ mittere, vel licentiam dare, nec fratres ire, vel manere, nec prælati ordinis eos recipere, vel retinere possint. Capitula custodialia singulis annis in propriis Custodiæ locis distincti & non extra custodiam per Reformatos quando, & vbi per proprium Custodem, vel custodiam

Transitus à reformatis ad Capuccinos conceditur.

Reformatis loca assignantur.

Visitationis & correctionis munus ad Ministrū generalem fratrum de obseruantia delegatur.

Nemo in reformatorū familia numerū constituere debet nisi sit ipse ex reformatis.

Ad negotia necessaria extra qui sint mittendi.

Capitula custodialia singulis annis celebrari debent.

fuerit constitutum, fiant: eant tamen & ipsi reformati ad Capitula etiam Prouincialia, vt in dictis literis Clementis septimi statuitur, & in illis vocem nó actiuam tantum, sed etiam passiuam post hac habeant. Huiusmodi autem custodiarum Capitulis solus custos, qui erit pro tempore, vel eo decedente commissarius custodię, vel ipse Generalis Minister, si personaliter tantum interesse voluerit, præsidere posthac valeat. In iis autem Capitulis vnaquęque Reformatorum Custodia plenã & absolutam habeat potestatem quęcunque statuta, & ordinationes (dummodo cõtra Deum, animam, ac regulam, & decreta Concilij Tridentini non sint) iuxta literas Clementis Septimi prædictas condendi, & statuendi; nec in eo per Ministros generales, vel prouinciales, vel eorum commissarios, aut alios dicti ordinis Prælatos quomodolibet impediri valeat. Electione Custodum per reformatos ad triennium facta, custodes per se, vel per literas in signum humilitatis confirmationem tantum infra mensem petere teneantur à ministro Prouinciali, quandocunque statim facto exhibendam. Possint autem Custodes etiam dum expectatur, & antequã petatur confirmatio prædicta, cum plena auctoritate liberè officio suo fungi; quòd si confirmationem huiusmodi intra tres dies non obtinuerint: à sede Apostolica, ipso facto tenore præsentium confirmati censeantur. Guardiani verò in capitulis electi, vel à Custodibus instituti, à ministro, vel alio quopiam confirmati deinceps nõ egeant, sed eorum institutio in capitulis, vel extra ab ipsis custodibus facta sufficiat. Custos pro tempore electus, vel eligendus in suo officio à prima electione continuet ad triennium, videlicet vsque ad capitulũ custodiale, siue citra, siue vltra triennium fiat, absque eo, quòd singulis annis rursus eligatur. Custodis autem successoris electio à custode prædecessore, Guardianis, & Discretis locorum custodiæ fiat, si tamen etiam intra triennium in singulis annalibus Capitulis vniuersitati electorũ videretur custodem minime idoneum esse, & vniuersitati Reformatorum non vtilem, alium sibi custodem ex regulæ ipsius præscripto eligere possint, & teneantur. Ipso autem custode decedente, alius custos extra Capitulum posthac non eligatur sed aliquis erit custodiæ commissarius vsque ad proximum capitulum custodiale, prout Reformati in suis capitulis ordinauerint. Potestatem verò eandem habeant, singuli custodes in suas custodias, & fratres, quam Ministri Prouinciales in suas prouincias & fratres habent, tam ex vigore regulæ, quàm ex Romanorum Pontificũ concessis gratiis, dummodo huiusmodi strictiori obseruantiæ reformatorum non sint contrariæ. Præsertim verò custodes possint loca ipsa iuxtà eorum exigentiam resarcire, & augere, locis, quæ Guardianum habere non solent, ipsum Guardianum in capitulis custodialibus constituere, & in eisdem capitulis, siue prout in illis fuerit ordinatum, Prędicatores & confessarios sęcularium, seruata forma Concilii Tridentini examinare, & approbare, & illis officium prędicationis, & confessionum audiendarum concedere, & ad illa promouere, atque à casibus, & censuris, Pręlatis ordinis reseruatis, & reseruandis per se absoluere, vel per alium absolui curare: eos quoque, qui idonei sunt, pro suo arbitrio ad sacros ordines recipiendos approbare, & mittere. Volumus tamen, quod si in capitulis generalibus constitutiones aliquę, vel decreta pręsentibus literis, & huic obseruantię strictiori non contraria, sed quę magis ei fauere videantur, ordinata fuerint, Reformati ea obseruare omninò teneantur. Quo verò ad vestitum induantur prędicti reformati vilioribus indumentis, & despecto colore, & possint ea repetiare secundùm Beati Francisci regulam. Literas verò prędictas Clementis Septimi, quatenus supradictis non aduersentur, auctoritate Apostolica tenore pręsentium confirmamus, illisque perpetuę firmitatis robur obiicimus: Decernentes pręsentes litteras nullo vnquam tempore de subreptionis, vel obreptionis vitio, seu intentionis nostrę defectu, etiam ęx eo, quòd omnes interesse habentes, vel fratres de obseruantia prędicti, aut quicunque alij vocati non fuerint, notari, argui, seu impugnari, aut sub quibusuis reuocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut aliis contrariis dispositionibus, etiam ab eadem sede Apostolica emanatis, & in posterum emanandis comprehendi posse, sed illas pro omnibus, & singulis prędictorum Reformatorum custodiis, custodibus, & fratrib. reformatis pręsentibus, & futuris semper validas, & efficaces existere, suosque plenarios,

Capitulorum præsides.

Custodum triennis durant officia.

Custodis defuncti vices supplet vsque ad capitulum custodiale Commissarius.

Facultates custodum.

Constitutiones capitulorũ huic constitutioni cohereant.

Vestes viliores.

Clausula præseruatiua.

natios, & integros effectus sortiri debere, sicque per quoscunque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungentes, etiam causarum Palatij apostolici auditores, ac S.R.E. Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate vbique iudicari, ac diffiniri debere, necnon irritum, & inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, Districtius inhibentes generali, & prouincialibus ministris dictorum fratrum de obseruantia nuncupatorum, & eorum commissariis nunc & in perpetuum pro tempus existentibus, & illorum generalibus, & Prouincialibus capitulis, personisque quibuscunque in illis congregandis, ac omnibus, & quibuscunque quos præmissa concernunt, aut in posterum quomodolibet concernunt, & quibusuis aliis cuiuscunque dignitatis, status, gradus ordinis & conditionis fuerint, ne sub indignationis nostræ, & excommunicationis latæ sententiæ eo ipso si contrafecerint incurrendæ pœnis reformatos prædictos, illorumque custodias, Custodes, Discretos, Officiales, & fratres, aut alios quoscunque, quos præmissos quomodolibet concernunt, aut in posterum concernunt, quo minus prædictis omnibus, & singulis pacificè fruantur, seu prædicta omnia, & singula suum debitum sortiantur effectum impedire, retardare, aut perturbare audeant, vel præsumant. Quocirca venerabilibus fratribus Archiepiscopo Mediolanensi, & Episcopo Laudensi ac dilecto filio curiæ causarum Cameræ Apostolicæ generali Auditori, necnon vniuersis, & singulis Patriarchis, archiepiscopis, Episcopis, & ecclesiarum prælatis, ac quibuscunque in dignitate ecclesiastica constitutis per præsentes mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios præsentes literas, & in eis contenta quæcunque, vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte fratrum reformatorum prædictorum desuper fuerint requisiti solemniter publicantes, illisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra eos præmissis omnibus, & singulis iuxta præsentium continentiam, & tenorem pacificè frui & gaudere. Non permittentes eos desuper per Ministrum generalem, aliosque prædictos quomodolibet indebitè molestari, Contradictores quoslibet, ac rebelles, & præmissis non parentes per sententias, censuras, & pœnas ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris, & facti remedia, omni appellatione postposita compescendo, necnon legitimis super his habendis seruatis processibus, illos sententias, censuras, & pœnas prædictas incurrisse declarando, illasque etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij sæcularis Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, præsertim fœlicis recordationis Leonis Decimi prædecessoris nostri super vnione omnium fratrum minorum de obseruantia & nuncupatione eorundem, & aliis in dictis literis Clementis septimi contentis, & quæ eidem Clementi placuit non obstare, necnon dicti Clementis Septimi literis prædictis pro Reformatis, & Bonifacij Octaui de vna, & Concilij generalis de duabus dictis, dummodo quis vigore præsentium ad iudicium vltra dietas non trahatur, Bulla aurea, Mari magno, aliisque constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis quibuscunque dictique ordinis, statutis, consuetudinibus, priuilegiis, indultis, & literis apostolicis, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, etiam in forma Breuis, vel quibuscunque verborum formis solemnitatibus, clausulis etiam insolitis, & quantumcunque fortissimis dicto ordini, vel quibuscunque prælatis eiusdem in contrarium approbatis, & innouatis, & in futurum concedendis, approbandis, & innouandis, etiam si talia forent, quod pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorúmque totis tenoribus specialis & expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales mentio habenda foret. Quibus omnibus eorum tenores, ac si de verbo ad verbum præsentibus insererentur, pro plenè, & sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dũtaxat specialiter & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque, Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Cæterum, quia difficile foret præsentes literas nostras, Clementis Septimi prædecessoris nostri dictis Reformatis, vt præfertur concessas, ad singulis

Archiepiscopus Mediolanẽsis & Episcopus Laudensis Executores deputati.

Leonis decimi vnionis fratrũ Minorum authori derogatur.

Clausula derogatoriæ.

singulis quoque loca, vbi necesse fuerit, deferri volumus, & auctoritate apostolica decernimus, quod transumptis præsentium literarum, & transumptis dictarum literarum Clementis Septimi, etiam impressis, sigillo alicuius in dignitate ecclesiastica constituti munitis, & manu Notarij publici subscriptis, eadem fides tam in iudicio, quàm extra illud vbilibet adhibeatur, quæ ipsis originalibus literis adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostensæ. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 3. Iunij. M.D.LXXIX. Pontificatus Nostri Anno Octauo.

XLVI.

Ministri generalis Minorum Conuentualium facultas absoluendi à censuris fratres sine licentia Apostolica ad ipsum ordinem transientes.

GREGORIVS Papa XIII. Dilecto Filio Magistro Minorum Conuentualium sancti Francisci. Dilecte Fili salutem, & Apostolicam benedictionem. SEDES Apostolica pia mater, recurrentibus ad eam post excessum cum humilitatis filiis præsertim sub suaui Religionis iugo altissimo famulantibus, libenter se propitiam exhibet, ac benignam. Cum itaque sicut exposuit nobis nuper dilectus filius Philippus Sanctæ Mariæ in Cosmedin Diaconus Cardinalis Vastauillanus nuncupatus, noster secundum carnem nepos, ac protector ordinis Fratrum Minorum Conuentualium nuncupatorum. Multi dicti ordinis professores, Quorum nonnulli Amadei, alij Clareni, alij Conuentuales nuncupati, in suis prouinciis, qui per fel. record. Pium Papam V. prædecessorem nostrum ordini Fratrum Minorum de obseruantia nuncupatorum aggregati, alij Capuccini reformati, reliqui vero de obseruantia absque Sedis Apostolicæ dispensatione, ad dictum ordinem Fratrum Conuentualium tradiderint, Apostasiæ, aliásque notas, ac censuras, & pœnas Ecclesiasticas incurrendo, pro dicti eiusdem Philippi Cardinalis, & protectoris nobis fuit humiliter supplicatum quatenus eorundem fratrum statui in præmissis more pij patris consulere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur attendentes, quod dictæ Sedis clementia, gremium suæ pietatis petentibus claudere non consueuit, eosdem fratres à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis, à iure, vel ab homine, quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absoluentes, absolutos fore censentes huiusmodi supplicationibus inclinati, tibi, vt per te, vel si propter locorum distantiam, aut alia quauis causa, id per te commodè fieri non possit, per Prouinciales Magistros earum prouinciarum, in quibus Fratres, qui huiusmodi absolutionis beneficio indigent, commorari contigerit, quos ad hoc specialiter deputandos, omnes, & singulos dicti ordinis professores Amadeos, Clarenos, Capuccinos, Fratres conuentuales in dictis prouinciis degentes, & Reformatos, ac obseruantes, vt præfertur, nuncupatos, qui absque dictæ Sedis dispensatione ad eundem ordinem Fratrum Minorum Conuentualium nuncupatorum transierunt, & ad præsens dumtaxat, inter eos reperiuntur, si id à te vel Prouincialibus præfatis per te deputatis humiliter petierint, & de commisso errore ab intimis doleant, ab Apostasiæ nota, necnon excommunicationis, aliisque sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, si quas præmissorum occasione quomodolibet incurrerunt, Auctoritate & tenore præsentium absoluere & liberare, iniuncta singulis pro modo culpæ pœnitentia salutari, & ipsis ab Altaris ministerio, & sacrorum ordinum executione ad tempus, suo, vel Prouincialium prædictorum arbitrio moderandum suspensis, atque vt cum eisdem super irregularitate, si quam censuris huiusmodi ligati, Missas, & alia diuina officia, non tamen in contemptum clauium celebrando, seu illis se immiscendo contraxerunt, quodque in omnibus etiam sacri, & presbyteratus ordinibus per eos alias tamen ritè susceptis, etiam in Altaris ministerio ministrare, & qui forsan dictos ordines nondum susceperunt, ad illos promoueri liberè valeant, dispensare, omnémque immobilitatis, & infamiæ maculam, siue notam, si quam præmissorum occasione contraxerunt, ab eisdem abolere, ipsósque in pristinum, & eum in quo ante præmissa quomodolibet erant, statum restituere

Cardinalis Vastauillanus Minoritanæ familiæ fratrum Conuentualium protector.

Amadeos & Clarenos aggregauit Pius V. cõgregationi de obseruantia.

uere, reponere, & plenariè reintegrare liberè, & licitè possis, plenam facultatem Apostolica auctoritate, tenore præsentium concedimus, & indulgemus, Ipsisque fratribus & eorum singulis, qui à te vel prouincialibus præfatis a' solutionis gratiam impetrauerint, quòd cum fratribus Conuentualibus, apud quod præsens reperiuntur, sub religionis iugo Altissimo famulari, ac omnibus & singulis priuilegiis immunitatibus, libertatibus, fauoribus, indulgentiis, prærogatiuis, antelationibus, & aliis gratiis dicto ordini fratrum Conuenualium, hactenus quocunque quauis auctoritate concessis, confirmatis, approbatis, & innouatis, vti, frui, potiri, & gaudere, liberè, & licitè possint, de speciali gratia indulgemus. Districtius inhibentes Generali, ac Prouincialibus Ministris, ac omnibus, & singulis Superioribus, quauis auctoritate fungentibus, dicti ordini Fratrum Minorum de obseruantia in virtute sanctæ obedientiæ, ne dictos fratres, qui vt præfertur ad dictum ordinem Fratrum Conuentualium transierunt, præmissorum, seu alia quauis occasione, causa, prætextu seu ingenio quomodolibet molestare, perturbare, aut inquietare audeant, seu præsumant, sed permittant eos inter dictos Fratres Conuentuales (apud quos ad præsens reperiuntur), sub suaui religionis iugo Altissimo famulari. Decernentes ex nunc irritum, & inane, si secus super his à quoquã quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari Non obstantibus fel. rec. Pij Papæ V. prædecessores nostri de fratribus Conuentualibus in Hispaniis degentibus, & alia eiusdem Pij de Amadeis, & Clarenis, ad obedientiam, & regulam fratrum de obseruantia reducendis, & aliis quibusuis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac dicti ordinis iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis, in contrarium quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis. Quibus omnibus etiam si de illis, specialis specifica, expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda foret, illorum tenores præsentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice, & ad effectus præmissos dumtaxat specialiter & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, quod præsentium transumptis, etiam impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo tuo, seu alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides vbique adhibeatur, quæ ipsis originalibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

A censuris absolutio.

Absoluti priuilegiis conuentualium gaudent.

Datum Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris, die vigesimo Decembris millesimo quingentesimo octuagesimo primo, Pontificatus Nostri, Anno decimo.

XLVII.

Archiconfraternitatis Beatæ Mariæ Virginis Confalonis de Vrbe facultates.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

CHRISTIANÆ Nobiscum Religionis consortes graui captiuitatis & seruitutis iugo à Christiani nominis hostibus oppressos, durisque operibus quotidie vexatos immensa sanctæ matris ecclesiæ clementia pie miseratur, eorúmque afflictiones, fusis ad misericordiarum patrem & totius consolationis Deum deuotis precibus adiuuare, atque aliorum Christianorum memoriam, in mysticis, maximè, & ad purificandas fidelium mentes sanctius institutis diebus reuocare non intermittit. Quod clemens piæ matris officium nos quoque admonent, vt miserorum Captiuorum ærumnis succuramus, fratrúmque charitatem ad idem quantũ in nobis est, excitemus, ne languescente paulatim extremis malis conflictatæ carnis infirmitate, & hoste diabolo, se infirmis, & verbi Dei prædicatione, sacrificiorum, & sacramentorum solatio destitutis eorum mentibus insinuante, desperationi succumbentes, ad susceptæ in baptismo fidei desertionem inducantur: tandémque, cum nulla, si quàm habebant, subsidij spes appareat, ad æternam redemptarum pretioso D. N. Iesu Christi sanguine animarum, perditionem miserè perducantur.

Captiuorum ærumnis pietas Christiana auxiliari iubet, ne ope destituti insidiis diaboli corruant & desperationi succumbant apud barbaros.

Quare ne huiusmodi, quæ toto animo horrescimus, accidant, néve in qua re sacris rebus, & preciosis vasis non parcitur, & in qua à Deo acriter interrogamur, cur tot captiui in captiuitatem ducti sunt, nec redempti, negligentes diutius fuisse, aut quicquam preciosius, quàm animas ipsas habuisse arguamur, quando nostra & sedis Apostolicæ auctoritate redimendorum Captiuorum opus in alia iam diu loca est diffusum, illud quoque in alma Vrbe nostra constituere decreuimus: ad quod etiam ingemiscentium Captiuorum matrum, aliorúmque propinquorum lamentis & lacrymis quotidie vrgemur, eorum maximè qui nostræ & dictæ sedis temporali ditioni subiecti, vt sibi tutelam primum & in mari nostro Tyrrheno & Adriatico securitatem sic post vincula liberationem quoque à nobis iure suo exposcere videntur Quibus omnibus valde ad hoc opus solicitati, cum adiumenta nobis ad illud requireremus, in dilectos filios Custodes & Confratres Archiconfraternitatis Gloriosissimæ Virginis Mariæ Confalonis nuncupatæ de dicta Vrbe quos huic operi præficeremus, mentem nostram intendimus: de quorum insigni Christianæ pietatis affectu confisi, qui nobis, cum ob præstitam in ecclesiarum Archiconfraternitati prædictæ vnitarum diuino cultu & conseruando, & augendo, inopibúsque dotandis, & locandis puellis, necnon pauperibus, aliisque variis casibus afflictis, multos annos in vrbe operam, tum etiam dilecti filij nostri Iulij Antonij sancti Bartholomei in Insula presbyteri Cardinalis, sanctæ Seuerinæ nuncupati, testimonio nobis satis innotescit. Motu igitur proprio, & ex certa scientia, necnon matura deliberatione nostra, deque apostolicæ potestatis plenitudine, onus hoc vniuersum, quod magnum esse intelligimus, curæ & sollicitudini Archiconfraternitatis prædictæ in perpetuum imponimus, ad hoc vt ipsa Archicõfraternitas, illiusque Custodes & Confratres pro tempore existentes quoscunque Christifideles dictæ Vrbis, ac Prouinciarum, ciuitatum, Terrarum, & locorum nostræ & dictæ sedis temporali ditioni mediatè & immediatè subiectorum, vbicunque captos conquirant, ex infidelium seruitute redimant, eaque de causa in omni loco dictæ ditioni nostræ, vt præfertur, subiecto eleemosynas & oblata quæcunque quærant & accipiant, Collectores probos & ad charitatis officium exercendum propensos, ac alias ad id ab ordinariis locorum approbatos, quotquot necessarij fuerint, seruata forma concilij Tridentini, constituant, qui eleemosynas, oblationes, legata & quæcunque alia subsidia tam in dicta Vrbe, quam in quibusuis prouinciis, Ciuitatibus Oppidis, castris, & locis ipsi ditioni, vt supra, subiectis, pro huiusmodi redemptione, & causis ad eam pertinentibus perquirant, pecuniásque inde congeren las penes publicum mercatorem fide & facultatibus idoneum deponant, donec illæ in redemptionem captiuorum huiusmodi arbitrio ipsorum custodum, & confratrum erogentur, Ita tamen vt de aliis ipsius Archiconfraternitatis redditibus ad alios pios vsus, iuxta illius laudabilia instituta destinatis nihil omninò detrahatur Itaque Custodes & Confratres prædictos, necnon omnes vtriusque sexus Christifideles per redemptionis nostræ sacramentum omni cordis affectu obtestamur, vt eius membris laborantibus & oppressis compari non negligant, qui pro omnibus ipse pati dignatus est: Custodes siquidem, & Confratres, vt cum nostræ benedictionis gratia redemptionis captiuorum causam prompto animo suscipiant, seque ad salutem animarum in infidelium potestate periclitantium feruenter exerceant, ac tam ipsi quàm alij Christifideles nascenti huic operi semper & vbique faueant, piisque largitionibus prosequantur, centuplum in æternis cœli tabernaculis fœliciter recepturi. Insuper vniuersis & singulis Archiepiscopis, Episcopis, & aliarum ecclesiarũ prælatis, necnon rectoribus parochialium, & aliarũ ecclesiarum eorumque Vicariis, ac cæteris ordinis ecclesiastici personis secularibus, & etiam Mendicantium regularibus in quacunque dignitate ecclesiastica constitutis ditionis prædictæ iniungimus, vt quotiescunque pro parte custodum & confratrum prædictorum, seu alicuius eorum fuerint requisiti, laudabile hoc opus per se vel alium seu alios, etiam adhibitis verbi Dei concionatoribus, in suis quisque ecclesiis, plateis, & locis, & vbicunque opus erit, omnibus Christifidelibus publicent atque denuncient, ipsosque ad illud omni studio & charitate accedant, vt miseris & afflictis captiuis, quorum animarum periculum imminet, copiosius succurratur. Cæterum vt pium hoc opus salubribus

Confratres Archiconfraternitatis Confalonis redemptionis captiuorum præficiuntur.

Collectio Eleemosynarum in redẽptionis subsidium.

Redemptionis nostræ sacramẽto fideles commoueri debent ad Christianorum captiuorum redemptionem.

Concionatores & religiosi adhortantur vt eorum monitis cuncti fideles facilius exequãtur constitutionis mandatum.

Decretum irritans.

salubribus institutis directum, fœlicia indies suscipiat incrementa, Custodibus & Confratribus prædictis licentiam tribuimus, vt ad faustum & incolumem statum ipsius operis ritè atque ordine constituendum, quæcunque statuta, ordinationes, & decreta licita & honesta, sacrisque canonibus, Conciliique Tridentini decretis, non contraria, & à nostra in Vrbe spiritualibus Vicario approbanda condere, ac condita, quotiescunque opus erit, mutare & corrigere, & etiam omninò vel in parte abrogare, aliáque vt præfertur approbanda de nouo edere, ac cætera gerere, exequi, & exercere quæ in præmissis necessaria fuerint quomodocumque & opportuna. Decernentes præsentes, ac omnia in eis contenta perpetuò inuiolata consistere, sicque per quoscunque iudices ordinarios & delegatos etiam causarum palatij Apostolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sublata eis quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, vbique iudicari & diffiniri debere necnon irritum & inane quicquid contra illas per quoscumque scienter vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca Venerabilibus fratribus nostris Host. & Bononien. ac Perusin. Episcopis per Apostolica scripta Motu simili mandamus, vt ipsi vel duo aut vnus eorum, per se vel alium seu alios, præsentes litteras & in eis contenta quæcunque, vbiuis quando opus fuerit, ac quoties pro parte Custodum ac Confratrum præfatorum, seu alicuius eorum fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisq; in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra ipsas præsentes litteras, & in eis contenta quæcunque ab omnibus semper & vbique firmiter obseruari, ac Custodes Confratres, Collectores prædictos, cæterósque omnes, quos litteræ ipsæ concernunt illis pacificè frui & gaudere: non permittens quemquam ipsorum desuper quomodolibet molestari. Contradictores quoslibet & rebelles per censuras & pœnas Ecclesiasticas, aliáque opportuna iuris & facti remedia appellatione postposita compescendo, legitimísque super his habendis seruatis processibus, censuras & pœnas ipsas etiam sæpius aggrauando, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstan. fel. record. Bonifacij Papæ viij prædecessoris nostri de vna, & in concilio generali edita de duabus dietis, dummodo vltra tres dietas aliquis auctoritate præsentium ad iudicium non trahatur, aliisque Apostolicis constitutionibus, Conciliis quoque vniuersalibus, etiam facultatum quæstuandi reuocatoriis, necnon prohibitionibus desuper factis, ac Ecclesiarum, Monasteriorum, Hospitalium piorum locorum, Collegiorum, & aliarum Confraternitatum, necnon Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis captiuorum, & Beatæ Mariæ de Mercede, aliorúmque ordinum quorumcunque iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & litteris Apostolicis, illis eorúmque Superioribus & personis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis in genere vel in specie, etiam ad Imperatoris, Regum, Reginarum, aliorúmque Principum instantiam, aut etiam motu, scientia & potestatis plenitudine similibus, ac etiam consistorialiter, & aliàs quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus, etiam si de illis eorúmque totis tenoribus specialis specifica, expressa, indiuidua, & ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi præsentibus pro sufficientes expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter & expressè derogamus, cōtrariis quibuscunque, aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam, & ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem, vt earundem præsentium transumptis etiam impressis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, vel dictæ Archiconfraternitatis munitis, manuque eiusdem Archiconfraternitatis, vel alterius Notarij publici subscriptis, eandem prorsus fides vbique in iudicio & extra illud adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dom. 1581. 5. Kal. Iunij.

Hostiensis Bononiensis & Perusinens. Episcopi constitutionis executores.

Varia sunt huius instituti cōfraternitates Romæ in captiuorum redemptionem vt sunt fratres S. Trinitatis redemptionis captiuorum, & Collegij Beatæ Mariæ de mercede.

Posteritate & memoria dignum esse iudico religionis & pietatis Christianæ incrementum quo indies Francorum regna inter perduellionum furores, & fluctuantes multorum in fide Catholica animos, vt prisca eiusdem tropæa tantopere exculta semper omnibus enitescunt.

Archiconfraternitatum Confalonis pia & veneranda institutio ab Italis ad Gallos Regis Christianissimi Henrici III. auspiciis sobolescere cœpit summo virorum applausu & hominum maledicorum strepitu. Nam vt pia facta solent apud Sicophantas & maleuolos quosdam Alastoras vitio verti sic & à multis religione & timore diuino æstuantibus commendantur. Primus omnium qui pium illud institutum Gregorij XIII. Pontificis authoritate confirmatum à contumelia & maledicto, quæ nostra tempestate dirum fremere passimque grassari cernimus, ausus est tueri fuit R. Emundus Augerius Societatis Iesu splendor eximius qui in eo libro cui pro lemmate Metanœlogiam adscripsit singula elegantissimo Gallorum idiomate prosequitur.

Nouum & inusitatum illum pœnitentiæ ritum arguentibus præclarè respondet innouationes omnes nō debere prima fronte reiici, quin priùs non audiantur eius fautores, ne indicta causa damnentur, hoc esset enim ἄκριτον ἀπόκτείνειν. Quæ antiqua videntur pro antiquis, vt nec noua pro nouis habenda sunt. Vtrumque mutuis operibus inuicem constitit. Nihil antiquum videtur quod aliquando nouum non fuerit. Si mordicus innitendum esset antiquitati, multa coluntur in Ecclesia Catholica quæ non adeò antiquitatis habent speciem vt respectu primogeniæ ecclesiasticæ noua non existimentur.

Et quamuis orthodoxæ Ecclesiæ maximè suffragetur antiquitas ab hac tamen aliquantulum recedentes fatemur liberè multa in Ecclesia introducta esse Ecclesiæ incunabulis non ita perspecta, nec illustrata. Nos in summa doctrinæ Christianæ substantia & essentiali parte non quid mundo persuasum, sed quid olim patres decreuerint, quid crediderint attendimus. Illi enim demum communi consensioni adhærendum est etiā si totus orbis penè reclamet cui adstipulatur antiquitas. Instituta Catholicæ religionis fundamenta apostolica & Christi ipsius authoritate confirmari, videmus. Rudimenta Ecclesiæ parua erant, vbi nondum amplissimum incrementum accepissent, in hac tamen semper floruit veritas, certa scientia rerumq; diuinarum vera cognitio quàm Petro diuinitus primum à patre scimus inspiratam, extrà verò pernicies, error, ac perturbatio. In hac est fides, alibi sola persuasio, hæc verè solidæq; virtutes alibi sunt illarum tantum simulachra. Antiquitate nullomodo gloriari possunt qui repentè è latebris Germaniæ; aut è Lemano lacu exilierunt. Quod si aliqua antiquitatis imago hic eluceat ab antiquis hæresibus repetenda est. Nouæ hæreses sunt antiquæ hæreses, nam aduersariorum fidem, quòd è similibus illis hæreticis hausta fuerit antiquam sanè esse negare non poterimus. Antiqui sunt hæretici, antiquū eorum venenum sed ita antiquum, vt veritas Catholicæ fidei quam nos complectimur: multò antiquior sit, è nobis illi exiuerunt non nos ex illis. In arcē hæreticorum veterum se coniiciant eorúmque sobolem se esse credant quorum dogmata circumgestant & passim effutiunt, ignésque toties à Catholicis sopitos & veritatis flumine extinctos excitant.

Infantia Ecclesiæ eorum senium exuperat. Dum verò conquerūtur quod omnia quæ apud nos geruntur frustrà sibi antiquitatis nomen vendicent, nec pertinaces id nunquam asserimus. Scimus enim ab initio templa non adeò pulchrè instructa fuisse, ceremonias ritus, festiuitatum solennitates tanta copia, tam decoro ordine congestas non extitisse, alio modo, alio tempore seriéque coluntur à Christianis. Tam multos post obitum in numerum diuorum canonizatos & relatos, tanta Xenodochia, tam locupletissima Monasteria, Collegia, leges, statuta, Synodos, canones, decreta, decretales, extrauagantes, & pleraque alia sanctæ nostræ Politiæ formularia diu post Apostolorum sæcula introducta remāsisse intelligimus quæ tamen ob nouitatem non damnantur aut reiiciuntur in Ecclesia. Quid opus fuerat post Pentateuchum Mosis tanta librorum farragine quibus sacra Biblia incrassantur. Apostolorum epistolæ nónne vltimum fermè constituerunt ordinem in noui testamenti volumine. Vtrumque tamen siue nouum, siue vetus vnum idémque insigne habet, quod minimè studiosum Christianum eludat. Bernardus Epistola quadam Canonicos antiquæ, nobilis, grauis, & religiosæ Ecclesiæ Lugdunensis arguit quod primi festum conceptionis Dei genitricis Mariæ inter fasta noua solennitate retulerint, tanquam immemores antiqui eiusdem Ecclesiæ instituti vbi innouationes omnes malè audiunt, nihilominùs tamen ita profuit nouus ille cultus, vt à multis paulò post laudaretur inuiolatúsque remanserit in Ecclesia Catholica. Non simul & semel edocti sunt Apostoli in Mysteriis Christianæ fidei, multa etiam in summi Consolatoris

Archigymnasio traditum est, vt promisit Christus ascensurus ad cœlos. Si & res naturales paulatim iustam sortiuntur perfectionem, sic & fidei nostræ prima axiomata è planta Apostolorum suas egerint radices, hinc tamen tanta propagatione crassiuntur, & ingens exit ad cœlum ramis fœlicibus arbos, miraturque nouas frondes. Hoc ariete detrudenda sunt ingentes illi calumniarũ aceruí quibus super ilioßi nimis noui isti Aristarchi conantur pessum dare omnem Nouitatis æquitatem.

Veruntamen vt antiquum aliquid vel nouum in ecclesia suscipiatur, certa statera illud librari cuperem, æquisque conditionibus rimari, quarum prima veritate comitaretur, sine qua vtrumque minimè laudari aut probari potest. Veritas enim illa est quæ ad amussim facta nostra metitur Prædicanti Paulo Christum Ephesij veluti portentum, aliquod nouum audientes, Dianam Iouis filiam eò propensius colebant quò eam colendam diuina quadam lege putabant. Sic & noui orbis Incolæ Vespusium, Columbum, Pizarios, cum Patres societatis Iesu irridebant, quod eos aduersus antiqua cæcitatis & idolatriæ à Xaca & Meda perfidißimis impostoribus edocta iura, Christi Euangelium nunquam in illis partibus sparsum edocerent, opinabantur enim se à tot antea sæculis vera & integra doctrinæ hæredes fuisse. Sic & hæreticorum chronologia conantur sui illud antiquitatis furari & ab apostolis ad nostra vsque tempora quosdam flosculos nouæ illorum doctrinæ colligere. Sic & Madeburgenses Centuriatores ad decimam quartam vsque Centuriam antiquare putant eorum dogmata & doctrinam Euangelij primogenitam singunt, & fucis varijs adornãt ita vt cum paulo accuratius inspiciuntur, Ixionis fumus ventosum & inane nescio quod simulachrum inuenimus, ita vt non abs re Aesopicum dicterium illis quadret. O lepidum caput, sed sine cerebro.

Quæ autem veritas veri nomine gloriari potest nisi talis pingatur ex ipsius verbi diuini penicillo? & vbi clarius cognoscitur & edocetur quam in eius gymnasio in quo sanctus Spiritus sacra iura profitetur? Quæ parenthesis in tota summa Christiana notatur quæ ne latum quidem vnguẽ à substantia orationis discedat, aut quæ et perpetuò non contexta sit? Adhæc quotusquisque nunc est hæreticorum qui hac veri oratione rhetoricetur. Nulla est profectò conuenientia lucis & tenebrarum, Christi & Belial. Quàm autem à veritatis cognitione aberrent argumento esse potest quod tam nihil inter ipsos conueniat. At vbi tanta est doctrinæ diuersitas, quis non modis omnibus suspectum habebit mendacium? Etenim non veritas sed mendacium in varias formas se vertere consueuit, quo facilius in sui rationem rapiat incautos. Veritas, vt non in diuersa scinditur ita stabilis semper incommutabilisque aduersus tot repetitos mendaciorum incursus perdurat. Veritatis autem Catholicæ sunt hæc insignia, antiquitas nam à Christo Apostolisque promanauit: Vniuersitas, nam qui vnquam fuere Christiani hanc vnam amplexi sunt, & eiusdem doctrinæ, sacramentorúmque consensio.

Omne autem quod antiquum est veritatis monasterio nouitiatus sui annos egit, nec vnquam potuit mendacij insidiis capi aut eludi, quod emendicatis pietatis, veritatis & iustitiæ coloribus leues quosdam incautos relicto veritatis ipsius consilio in obscuros & inextricabiles gryphos & meandros innexit. Lubricum enim iter illud est quod multos præcipites facit nisi ἑπτάμυξος lucerna, vt Irenæus in 5. c. 20. septem ellychnia ferens, & Christi baiulans lumen oculis splendescat. Antiquum ergo & nouum quodcunque sit, vbique debet illustre haberi hoc præclaro veritatis priuilegio circumcinctum.

Altera conditio Nouitatis comes est Auctoritas antiqua, sine qua claudicat omnis doctrina quantumuis insignis, & grata. Sic signis & miraculis authenticam omnibus populo Hebræo legem tulit. sic & Euangelij maiestas choruscauit, auctoritate supremi illius Senatus, qua quidquid commendatur non nouum, nec falsum, existimandum, nam etsi nouitatis speciem habeat, sigillo tamen antiquo & summæ fidei munitur.

Tertia conditio qua quicquid recens apud nos natum iure suscipitur sit cum id apud alios & exteros populos Christiani orbis, etiam probatur & amplectitur. Sic primi Euangelij professores à multitudine credentium, suas componebant inductiones quo liberius allicerent, rudes ad fidem. Sic & ecclesia Christi dicitur Catholica id est vniuersalis. Hæc vniuersitas restringitur ad duo ad loca videlicet ac tempora vt sit Catholica Ecclesia non ea tantum quæ in Africa, AEgypto, Alexandria vbi resident Catharorum fæces, sed per omnia loca terrarum diffusa, quia in omnem terram exiuit sonus apostolicæ prædicationis. Deinde si contingat aliquo tempore vel mense, vel anno errores grassari per orbem vniuersum, tum

recurrendum ad temporis vniuersitatem qua se tuerentur fidelium qua vsquam superassent reliquia. Hanc vniuersitatem nulla vnquam doctrina vera & Catholica contraria venari potuit, clam quidem quadam climata suffurata est, sed iure postliminij cedere locum coacta fuit Christo, quem armorum impetu & Tyrannidis violentia eiecerat. Sic videmus in nouo orbe crucis trophea destructis idolis extolli & venerari.

Vltimò qualitas rei cuiuscunque pendet ab vtilitatis & commodi publici ratione qua omnia pensari debent antequam venerentur habeantúrque in precio. His praclaris conditionibus Archicongregationem Gonfalonis stipari videmus. In hac quandoquidem elucet veritatis antiquitas, nihil habetur quod Christianam doctrinam antiquam & Catholicam non exosculetur. Eiusdem fidei professio, idem Symbolum, eadem traditionũ consensio: idem zelus in Conciliorum Oecumenicorum imo ipsius Concilij Tridentini decreta tum in Apostolicam Sedem. Nihil nouum in hac pietatis Pædagogia quod Orthodoxum non sit. Chirographo vnius cuiusque testantur omnes piam mentem, adeò vt qui in hæresim laberetur ab omnibus exsibilaretur & ruderibus etiam eiiceretur ab hoc sacro cœtu tum exhauthoratus omni priuilegio congregationis sacco pœnitentiæ exueretur.

Ne autem fide sola inniti videantur hic bonorum operum assidua praxis, hic capitalium peccatorum odium hic frequens sacramentorum exercitium excolitur. Anne ergo nouum appellabitur quod suos duxit natales ab hac antiqua veritatis stirpe. Habent ne pœnitentes nouum Deum nouum mediatorem, nouum vsum sacramentorum, nouos ritus Ecclesiasticæ institutioni contrarios?

Nec caret authoritate, vel exhautoretur, omnis pietas, omnis deuotio, pœnitentia, suiipsius contemptus, apud nouos istos blaterones qui putant hoc insigni Criterio congregationem destitui. Ea nonne verè constant & vbique validissima habentur quibus Summi Pontificis authoritas & Ecclesiæ concessus suffragatur. Ast & Pontificio diplomate & Concilij Tridentini commendatione insignitur hac congregatio. Confratribus huius instituti accesserunt innumera priuilegia ex indulto Gregorij XIII. qui & legatis & rescripto in regiis Archiuis reseruato & sub calce Metanœologiæ adscripto probauit & confirmauit. Conciliũ Tridentinum has congregationes scholas pietatis sæpissime vocat, illisque patrocinatur amplissimis fauoribus aduersus maledicentissimos quoscunque censores. Adde Regis & Principum tum Senatus consensu ista firmari. Mirum Regem potentissimum gloriari solummodo in Cruce domini, sacco indui, & huius congregationis primum & eximium se præbere exemplar, famigeratissimis totius Galliæ prouinciis & exteris quoque. Huiusmodi congregationes iam à multis annis hospitantur apud Italos, Siculos, & Hispanos, & Venetos, quibus periculosa omnis innouatio retunditur, idque fit Pontificis, Episcoporum, Vniuersitatum, & sacri officij tum populorum plausibili consensu. Hoc bono caruit aliquando Gallia horrendis hæreseos monstris & tumultuantium insidiis obsessa. Iam verò illo locupletatur amplissimè ita vt nulla sit insignis ciuitas Catholicæ religioni deuota quæ hos pietatis cœtus non suspiciat & commendet. Dola inferioris Burgundiæ caput intemerata religionis perpetua conseruatrix non murorum ambitu, sed ciuium, Magnatum, æquissimi Senatus, & Academiæ Collegij amplitudine & gloria celebris, potens, fœlix, fœlicior verò Catholici Hispaniarum regis fauoribus harum congregationum Tyrocinia suscepit. Nec est quod in posterum nouitatem calumnientur Pseudocatholici quidam aut Epicurei, cùm hac religionis antiquitate, & priscæ pietatis feruore & tanta veritatis auctoritate, tum publica vtilitate apricētur. Solet apud iurisconsultos vicino nouum opus nunciari, ne ex illo aliquid incommodi excipiat, néve aut altitudine edificij prospectui officiatur, vel luminibus officiatur. l. inter. ff. de ser. præd. vrb. l. de pupillo. §. sextus l. meus solum. ff. de non oper. nunc. quantò magis noua ista omnis virtutis instituta debent publicari, & decantari proximis remotisque populis vt nobiscum re tanta vtilitate præcincta vtantur, & ad hoc bonorum operum cumulandum ædificium inuitentur. Hinc subditi exemplo Dominorum & superiorum sua facta componunt, hic docetur custodiri, æquum & verum. Arcentur periuria blasphemiæ, verba inutilia. Superatur caro lasciuiens, mundus illiciens, dæmon versipellis, à quibus certatim animi vel scelerata sibi diuitiarum, vel inextinguibili voluptatum amore, vel ambitu, odiis: ignorantia eiúsque generis peccatis, ita complentur vt frustrà postmodum Christus pulset fores cordis iam occupati. Hic omnes pia quadam æmulatione cupiunt dedoceri, quod male didicerunt, hic elucet omnis sapientiæ progressus nempe timor Domini. Lites discordiæ, odia, pulchrè pacantur, & illa irritamenta tumultus & seditiorum excutiuntur

ad quæ

ad quæ malorum nostrorum Iliada retulit HÆROS STRENVÆ FORTITVDINIS ET NOBILISSIMVS D. IACOBVS D'APCHON BARO ET EQVES TORQVATVS, in suo elegantissimo opere de pacis & concordiæ studio qui inter encomia regis Christianissimi huius congregationis institutum reposuit.

In hac charitatis schola misericordiæ opera egregiè pullulascunt. Erogantur certis diebus hebdomadis eleemosynæ in subsidium pauperum, pusillorum & viduarum, tum in redemptionem captiuorum apud Barbaros. Solantur afflicti, & sontes qui traduntur ad supplicia piis horum monitionibus constantissimam mortem obeunt. In exequiis confratrum quanta deuotio, quis concursus? Qui ad vltimum vsque halitum morituros solantur eum & mortuum comitantur ad sarcophagum, iustáque persoluunt omni cultu veneranda. Circumciduntur luxus, voluptates, & mundi illecebræ in abstinentiam, contemplationem, & preces creberrimas mutantur. Cilicij speciem flagellum & Zonam nihil moror cum hæc maximè cohereant religionis Christianæ & pœnitentiæ disciplinæ. Sic & antiqui qui Deum iratum peccatis populi flectere contendebant sacco induebantur, sic & indomitos peccati stimulos flagello cohibuerunt prisci patres, quæ religio in monasterijs bene institutis & in congregationibus deuotissimis seriò obseruatur.

Nihil vel fit vel dicitur in hoc sacro pœnitentiæ collegio quod non vel Charitatem, vel morum emendationem pectoribus non faciat peruiam, quod non mundi impetus & insidias non profligat. Summa hic pœnitentiæ habetur cura vt corpus flagitiis conspurcatum & animus sceleratè commaculatus & crudeliter mactatus, repurgetur abluatur, sic beatitudinis culmina festinatur. His quod summo loco habendum existimo sacra synaxis frequentissima communio habetur, & ad hoc sacrum conuiuium frequentius accedendum inflammãt charitas & deuotio. Medicamentum immortalitatis vt inquit Ignatius ad Ephesios, φάρμακον ἀθανασίας ægras mentes solatur, καθαρτήριον ἀλεξίκακον purgatorium auertens mala quod expiet omnem culpam, & omne interea propulset periculum, fluctuantes & variis mundi turbinibus afflictos recreat & reficit. Sed dum inuidia odiumq; transuersos rapit huius sacri Confalonis institutiosores, hæc ingentia commoda non animaduertunt.

Ampliora huius sacræ congregationis præconia ex ipsius summi Pontificis Gregorij 13. literis Romæ editis 14. Septembr. Anno salutis 1583. Pontificatus 12. tum ex ipsius Patris Augerij viri præclarissimi de hac non solum Confraternitate verumetiam de tota Christi Ecclesia benemeriti Mechaneologia cui hoc scholium latinitate donatum debetur colliguntur: vt exteri videant inter tot hæresum fluctus Galliam omnino in pietate non refrixisse & auitam religionem non deseruisse cuius tantopere acerrimus est defensor HENRICVS III. PRINCEPS VERE AVGVSTVS OPTIMVS MAXIMVS. Illi de inimicis triumphanti concedat supremus munerum largitor filium regni hæredem fructuosum.

Regi potentissimo, religionis vnico defensori, pietatis collapsæ summo vindici omnia bene ominentur. Publicæ cum haberentur supplicationes Lugduni ad exoranda numina in eius fauorem, cúmque vltimam adderem periodum huic scholio, Equitum Germanorum cohortes fusas & prostratas, regia manu & principum Lothoringorum armis relatum est in cuius rei memoriam hoc distichum chronicũ nostræ chronologiæ addendũ raptim infirmus.

Annus excidij cateruarum è Germania accitarum in Galliæ excidium.

BarbarVs hostIs abIt nIgræ CeCIDere phaLanges
reX DVCe gVIsæo Castra CItata qVatIt.

Post tam miseram rerum omnium confusionem post tam deplorandam orbis faciem tot bella tumultus strages, vastitates tot Ecclesias dirutas, tot euersas ciuitates, tot sacrilegas prophanationes misertus est nostri Deus.

Ampliatio

XLVIII.

Ampliatio & confirmatio priuilegiorum & gratiarum ordinis Cisterciensis & reformatio eiusdem ordinis.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

SVPERNA dispositione, cuius inscrutabili prouidentia ordinationem suscipiunt vniuersa in supereminenti Apostolicæ dignitatis specula meritis licet imparibus constituti, ad ea, per quæ sacræ religionis Cisterciẽn. ordinis nobis, ac Sedi Apostolicæ immediatè subiecti status feliciter dirigatur, & regularis vitæ institutio à Sanctis viris, tam piè, & religiosè tradita, & constituta conseruetur, et si quid deperire incœperit Domino concedente reformationem suscipiat, & in suum pristinum statum reflorescat, ac denique personæ sub suaui Religionis huiusmodi iugo, Domino secundùm regulæ suæ puritatem famulantes, sua in pacis, & quietis suauitate vota reddere, & fructus in Dei Ecclesia vberiores proferre valeant libenter intendimus, & his, quæ per Romanos Pontifices prædecessores nostros propterea concessa, & ordinata fuisse reperiuntur, etiam nostræ approbationis robur adiicimus, ac aliàs desuper statuimus, ordinamus, moderamur, & reformamus, prout in Domino conspicimus salubriter expedire. Dudum siquidem fœlicis recordationis Pio Papæ Quarto prædecessori nostro pro parte bonæ memoriæ Ludouici olim Abbatis Monasterij Cistercij Cabilonen. diœc. exposito, quòd licet sacer Cisterciẽn. ordo in summa puritatis, & deuotionis perfectione, per multa retroactorum annorum sæcula, ac tamdiu exemplari Religiosorum suorum vita, atque sanctimonia non solum in Regno Franciæ, vbi supremum eius caput videlicet Cistercij præfatum cum aliis quatuor illius præcicipuis nempe firmitatis, Pontigniaci, Clareuallis, & Morimondi Cabilonen. prædictæ, & Antissiodoren. ac Lingonen. respectiuè diœc. Monasteriis Filiabus Cistercij nuncupatis sed etiam per alia ferè vniuersa Christiani Orbis climata cum bonæ famę, & virtutum odore, eximioque Religionis decore ad ędificationem militantis Ecclesiæ quamdiu iuxta Sanctorum Patrum institutiones, & regularia illius instituta præfatis aliísque Monasteriis de Monachorum dicti ordinis personis prouisum, eiúsque laudabilia instituta, ritus consuetudines, & priuilegia firmiter obseruata fuerant, Domino cooperante floruisset. Nihilominus tunc à pluribus annis citra præsertim postquã pleráque Monasteriorum ac Prioratuum suorum, aliis quam dicti ordinis personis commendari, ac ab eorum Superioris obedientia per exemptionum, vnionum, aliásque diuersas vias tanquã membra à suo corpore diuelli, abstrahi, & dismembrari cœperant, specioso illo regularis disciplinæ candore paulatim offuscato vniuersis ordinis status in miserabilem dispersionem, & desolationem prolapsus erat, & in eadem expositione subiuncto, quòd tantis huius olim Deo, mortalibúsque gratiæ Religionis incommodis aliter quàm per antiquorum statutorum, consuetudinum, rituum, & priuilegiorum prædictorum vndique conuulsorum, & diuersimodè oppressorum restitutionem mederi non posse videbatur, præfatus prædecessor supplicationibus ipsius Ludouici Abbatis in ea parte tunc inclinatus, antiqua priuilegia per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores suos eidem Cisterciẽn. ordini, & eius Capitulo generali indulta, & concessa per suas literas approbauit, confirmauit, & innouauit, & alia desuper statuit, & ordinauit. Et deinde piæ mem. Pius Papa Quintus, etiam prædecessor noster eodem erga præfati Cisterciẽn ordinis bonum statum, & reformationem zelo, & animi propensione affectus, antiqua illa eidem ordini, vt præfertur, cõcessa priuilegia, & indulta per suas litteras etiam approbauit, & confirmauit ac literis Pij Quarti prædecessoris eiusmodi etiam suæ approbationis robur adiecit: Necnon nonnulla alia opportuna pro temporis conditione præfati Cisterciẽn. ordinis reformationem concernentia de nouo eidem ordini & capitulo generali concessit, & indulsit, prout in singulis literis præfatis plenius continetur. Cum autem firmiora sint ea, quibus Sedis prædictæ sæpius intercedit auctoritas, Nos cupientes, vt illa, quæ pro dicti ordinis, cuius decus, & integritatem, ac pristini candoris restitutionem non minori, quàm prædecessores

Confirmatio ordinis Cisterciensis & reformatio sub Pio IIII.

Ordinis Cisterciensis supremũ caput Cistercij Gallia habetur.

Pius V. pro reformatione Cisterciensis ordinis multa indulta concessit.

nostri zelo affectamus, salubri directione tam piæ, ac Sanctę statuta sunt, in concussa perpetuò remaneant, omnium, & singulorum immunitatum, libertatum, exemptionum, conseruationum, facultatum, ordinationum, statutorum, priuilegiorum, indultorum, & aliarum gratiarum: Necnō literarum Pij Quarti, & Pij Quinti prædessorum huiusmodi tenores pręsentibus pro sufficientibus et sufficienter expressis & insertis habentes. Motu proprio no ad Abbatis, & Superiorum ordinis huiusmodi, vel quorumuis aliorum instantium, sed de nostra mera liberalitate, & ex certa scientia omnes & singulas ab Abbate Monasterij Cisterci, aliisque Superioribus, & capitulo generali ordinis huiusmodi, eiusque deputatis, immunitates, libertates, & exemptiones quibusuis, tam virorum, quàm Sanctę Catharinę Caietan. & Sanctę Marię de Cœlestia nuncupatę Venetiarum, aliisque Monialium Monasteriis, ac Prioratibus, & 'aliis regularibus locis dicti ordinis, ac dilectis filiis Abbatibus, & Prioribus, dilectis in Christo filiabus Abbatissis, & prioritissis, necnon Conuentibus, capitulis, & personis eorundem, tam in Gallia; Italia, Hispania, Portugallia, Germania, Anglia, & Scotia. quàm alibi vbilibet consistentibus, ita quod immunitatibus, libertatibus, & exemptionibus huiusmodi non obstantibus pro tempore existentes Abbas generalis nuncupatus, & alij Superiores dicti ordinis eorumque Vicarij, iuxta ipsius ordinis instituta Monasteria, Prioratus, & loca pręmdicta ac illorum personas, tam in capitibus, quàm in membris visitare liberè, & licitè valeant. Ac quęcunque priuilegia, & indulta apostolica visitandi Monasteria, tam virorum, quàm mulierum ordinis huiusmodi quibusuis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, ac dilectis filiis aliis loco eorum ordinariis, Abbatibus, & aliis, quàm Generali Cisterien. prędicto, ac aliis quatuor primis nuncupatis quatuor Monasteriorum filiarum Cistercij nuncupatorum pręfatorum Abbatibus cęterisque Superioribus eiusdem ordinis ad id ab ipso generali Capitulo deputatis personis cuiuscunque status, gradus, ordinis, & pręeminentię existentibus per quoscunque Romanos Pontifices prędecessores nostros, ac nos, & dictam Sedem, etiam ad quorumuis Imperatorum, Regum, Reginarum, Ducum, & aliorum Principum instantiam, vel etiam Motu proprio, & ex certa scientia, etiam Consistorialiter, & cum causę cognitione sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriis clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis hactenus quomodolibet concessa, & etiam iteratis vicibus approbata, Apostolicas, & alias literas desuper confectas, & indesecuta quęcunque ad hoc. dūtaxat vt Abbati generali, & aliis Superioribus ordinis, eorumque vicariis Monasteria huiusmodi, vt pręfertur, visitare liceat; Apostolica auctoritate tenore pręsentiū moderamur, & limitamus, inhiben. Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Superioribus prelatis videlicet sub interdicti ingressus Ecclesię, ac suspensionis à diuinis. Abbatibus verò, & aliis inferioribus pręfatis, cęterisque quibuscunque personis sub excommunicationis latę sententię pœnis ne Abbatem generalem, & alios Superiores ordinis eorumque Vicarios pręfatos quominus visitationes, iuxtà regularia ordinis instituta huiusmodi liberè facere possint per se, vel interpositas personas directè, vel indirectè aut alias quoquomodo impedire audeant, vel pręsumant: Ipsis autem Monasteriorum, & aliorum locorum prędictorum Abbatibus, Abbatissis, Prioribus, Conuentibus, Monachis, Monialibus, & personis, vt Generalem, aliósque Abbates, Superiores, & Vicarios pręfatos, vt pręfertur visitare volentes, benignè recipiant, eisque, & eorum mandatis in concernentibus eorum visitandi officium huiusmodi pareant & humiliter obediant in virtute sanctę obedientię, & sub similis excommunicationis pœna districtè pręcipiendo mandamus: Et insuper vniuersa, & singula priuilegia, prerogatiuas, immunitates, exemptiones, libertates conseruatorias, facultates, indulta, & alias gratias Cistercij, & quatuor filiabus nuncupatis Monasteriis, ac ordini, eiusque capitulo generali, diffinitoribus, & aliis Superioribus pręfatis per pię memorię Paschalem secundùm Callistum etiam secundùm Eugenium tertium, Alexandrum, etiam tertium. Lucium similiter tertium, Honorium pariter tertium, Gregorium nonum, Innocentium quartum Sixtum etiam quartum pręsertim commendas, & Commendatarios Monasteriorum, & aliorum locorum ordinis huiusmodi concernentia, &

Nō obstantibus quibuscunque exemptionibus Abbates & superiores possint quęcunque monasteria visitare.

Facultas visitandi Monasteria ordinis Cisterciēsis ex indulto apostolico Episcopis & aliis concessa, Abbatis priuilegio & superiorum non derogatur.

Visitatores impedientes excommunicantur.

Pœna monachorum & monialium non admittentium visitationes superiorum.

tia,& quòd commendatarij pro tempore existentes nullam in Monasteria dicti ordinis sibi commendata,& eorum Monachos iurisdictionem exerceant,& quoscunque alios Romanos Pontifices prędecessores nostros,& Sedem huiusmodi hactenus quomodolibet concessa.

Vrbanus 2. Cisterciensem ordinem primus confirmauit anno 1098. exciratum quē multi Pontifices priuilegiis variis dotarunt.

Necnon ordinationes & statuta ab exordio fundationis eiusdem ordinis vsque in præsentem diem in dicto generali Capitulo concorditer edita, etiam si in vsu esse desierint,dummodo per lapsum temporis immemorabilis, videlicet centum annorum in desuetudinem non abierint: Ac præterea super contributionibus per omnia, & singula eiusdem ordinis Monasteria Abbati Cistercij,seu Capitulo generali prædictis faciendis,& soluendis,ac prout illa concernunt omnia, & singula alia in literis Apostolicis,aliisque documentis desuper confectis contenta,& inde secuta quæcunque licita tamen,& honesta, ac decretis Concilij Tridentini non aduersantia,eisdem auctoritate,& tenore ex certa scientia confirmamus, & approbamus,ac illis perpetuæ, & inuiolabilis firmitatis, & nostræ approbationis robur adiicimus,omnesque, & singulos iuris,& facti defectus,si qui forsan interuenerint in eis supplemus,necnon potiori pro cautela eadem omnia, & singula priuilegia, prærogatiuas,facultates,exemptiones quatenus sint in vsu,conseruatorias,indulta, & alias gratias eisdem modo, & forma,quibus ordini, eiusque Abbatibus Capitulo generali,& Superioribus prædictis per dictos prædecessores concessa sunt, illis de nouo auctoritate,& tenore prædictis concedimus, & innouamus. Et præterea quòd in Monasteriis dicti ordinis,quæ diuersis personis(etiam si Episcopi,Archiepiscopi,Patriarchæ,& S.R.E. Cardinales existant) de præsenti commendata, etiā reperiuntur,& in futurum commendari,seu alias quoquomodo aliis, quàm ordinis ipsius personis concedi contingat, vbi non fuerit, instituatur mensa Conuentualis,Abbatiali mensa distincta,& separata, cum annuis fructibus, redditibus, & prouentibus iuxtà Monasteriorum ipsorum facultates competentibus & honestis, pro sufficienti Conuentus, & Monachorum aliorúmque Religiosorum eiusdem ordinis numero in vnoquoque ex ipsis Monasteriis per ipsos Generalem & cæteros ordinis ipsius Superiores,aut eorum Vicarios ordinando, quam quidem mensam quia etiam edificiorum, & locorum ad disciplinæ Monasticæ obseruationem pertinentium,scilicet templorum,ornamentorum,iocalium,librorum Ecclesiasticorum,dormitorij,refectorij,aliorúmque locorum regularium, necnon Monasteriorum clausuræ necessariis,& ordinariis reparationibus faciendis obligatam, & obstrictam esse volumus, vt in ea instituenda expensarum annuarum ad hæc necessariarum ratio habeatur,statuimus, & mandamus, ac ad eandem mensam sic instituendam, congruosque redditus assignandos ipsi Commendatarij omninò teneātur,& ad id etiam per censuras Ecclesiasticas fructuum redditiuum, & prouentuum sequestrationes,& alia opportuna iuris remedia cogi possint, & debeant. Et quia sicut accepimus in multis dicti ordinis,tam virorum, quàm mulierum Monasteriis quamplures mendicantium aliorum ordinum Religiosi vtriusque sexus ab immemorabili tempore citra se intruserunt, & persępe intrudere pręsumant, quod illi,vel inde realiter,& cum effectu eiiciantur,vel saltem habitum infra annū suscipiant,ac professionem regulares eiusdem Cistercien.ordinis expressè emittant,debitámque obedientiam, & reuerentiam illius Abbati generali, & reliquis Superioribus prędictis pręstent,ac diuinum officium secundùm ipsius ordinis morem celebrent, seque regularibus eius institutis omninò conforment. Quodque Monasteriis,& Prioratibus eiusdem ordinis,aliis piis locis pro tempore vnitis,annexis,& incorporatis degentes sint, & remaneant sub obedientia, & correctione Abbatis generalis, aliorumque Superiorum ordinis Cistercien. pręfatorum, & suorum Vicariorum in omnibus & per omnia,perinde ac si vniones, annexiones, & incorporationes huiusmodi non emanassent,etiam si in illis aliter caueretur, & vsus,non tamen à tempore immemorabili,vt pręfertur,contrarium obtineat, quę contra statuti huiusmodi tenorem nemini suffragentur: Quòd nullę alterius ordinis Moniales nisi causa legitima subsistente in Abbatissas Monasteriorum Monialium dicti ordinis assumi,vel si assumantur in eisdem Monasteriis recipi possint,nisi illorum immediato Patri Superiore pręsente, qui habitum illis exhibeat, & ab

Exemptionum & gratiarum huius ordinis priuilegia.

Idem decretum est apud Pium IIII.

Statutorum eiusdem ordinis confirmatio.

& ab eis tria substantialia vota, necnon iuramenta obseruandi statuta dicti ordinis ac secundum ea viuen. recipiet: Quodque omnia, & singula Monasteria ordinis huiusmodi, tam virorum, quàm mulierum vbicunque existen. seu eorum Abbates, vel Priores etiam Commendatarij.* Abbatissęque, vel Priorissę, in signum obedientię, & superioritatis solita regalia, videlicet. contributiones solitas Abbati Monasterij Cistercij, & capitulo generali prędictis, omnibus exceptione recusatione prę-scriptione, & alia excusatione penitus cessan. annuatim soluere teneantur, & ad id compelli possint sub excommunicationis latę sententię pœna, eadem auctoritate statuimus: & ordinamus. Et insuper, vt Monasteria Cistercien. ordinis huiusmodi quorum quamplurima, vt accepimus pręsertim in vtraque Sicilia consistentia, aut debitis officiis destituta, aut Monachis ob non pręstitam alimoniam deserta, aut omninò collapsa retecta, reclusa patentia reperiuntur, & vt prophana habentur, ad Conuentum, disciplinam, & bonam frugem reuocentur, de Apostolicę potestatis plenitudine, etiam statuimus, & ordinamus, vt omnia Monasteria, & loca dicti ordinis, tam in vtraque Sicilia, quàm cęteris omnibus Orbis partibus constituta, etiam de iure patronatus laicorum quocunque modo existen quę conuulsa, diruta, & extenuata existunt, reficiantur, & ad debitam clausuram reducantur, ac pro faciliori pręmissorum executione conueniens pecunia statuatur, & quotannis in id opus donec absolutum fuerit, erogetur, ac in eisdem, & cęteris locis, quemadmodum eorum facultates ad id fuerint sufficientes, competens Monachorum, & Minorum numerus restituantur, Ipsorumque quoque Ecclesię, Sacristię Dormitoria, & officinæ vasis, vestimentis, libris sacra,]& communi supellectile, ac cæteris omnibus ad diuinum cultum, & Monasticum vsum necessariis conuenienter instruantur. Missæ præterea sacrificium, & alia omnia diuina officia nocturna & diurna quotidie in choro psallendo iuxtà ritum dicti ordinis sine intermissione celebrentur Insuper vbi sacra lectio iuxtà Concilij Tridentini dispositionem haberi non poterit, præter eos libros, qui ad diuini officij, & chori vsum necessarij sunt, saltem Biblia, & Catechismus ad Parochos ante aliquot annos editus. Item opera Sancti Bernardi, & si qui alij ad honestam Monachorum occupationem haberi poterunt, habeantur, nisi de illis in assignatione mensæ Conuentualis iam pro spectum reperiantur, ita tamen, vt de his omnibus, necnon vasis, vestimentis, & cętera supllectile præfata semel receptis omnes Conuentus rationem reddere debeant: Et vt Nouitij ea, qua decet disciplina informentur, vnum, aut duo Monasteria in quacunque Prouincia, vbi commodè fieri poterit, ordinentur in quibus Magistri, etiam cæterorum Monasteriorum Nouitios diuini officij rationem, & regularis obseruantiæ instituta doceant, ita vt quodlibet Monasterium suis necessaria suppeditet, & si nullos habuerit, alij pro eo eiusque impressis recipiantur, & instruantur omnia edificia Conuentus quoquo versus claudantur, portæ non necessariæ obstruantur, clathri fenestris, vbique opus fuerit insigantur, Templa, Sacristiæ, Capitula, Dormitoria, Refectoria, Infirmariæ, & omninò aliæ Claustri partes nihil prophani patiantur, nec Conuentus horreum, penu, præsepia, nec prorsus vlla promercalia Abbatum Commendatariorum conductorum, aut aliorum recipiant, nec illa à Commendatariis, Pensionariis, aliisque de Claustro non existen. occupentur, sed illis solum proprij claustrales vtantur, prout ad diuini officij celebrationem regularémque obseruantiam fuerunt constitutas Mulieribus omnibus cuiuscunque qualitatis, dignitatis, & ætatis ingressus claustri, & aliorum locorum regularium, etiam ædium partis, quæ ab Abbatibus, Commendatariis, Prioribus, aliisve ministri, etiam diuisim possidentur, sit penitus interdictus, & si secus factũ erit, tam ingredientes, quàm recipientes excommunicationis sententiam incurrant: carcer quoque ad correctionem Monachorum, vbi non est, constituatur. Et in omnibus Monasteriis inuentarium omnium præfatorum, necnon instrumentorum fundationum, dotationum, auctoritatum, exemplarium, omniumque monimentorum conscribatur, & in formam authenticam redigatur, illudque, & cætera omnia præfata fideliter asseruentur, sicubi verò locorum quicquam producendum erit exemptum ab Archetypo desumatur, & transmittatur, nisi talis congerit necessitas, vt ipsum exemplar producendum sit quod tunc in fidem alicu

*De commendatariis quorũ frequens hic nomẽ hæc inuenio. Leo quartus synodum XLVII. Episcoporum habuit: ex cuius actis à Gratiano depromptum pu to, quod est in quæstione prima. 21. causæ. Qui plures Ecclesias retinet, vnam quidem titulatam aliam verò sub commendatione retinere debet. Nulla (quam equidem legere meminerim) cõmendandarum in perpetuum ecclesiarum vetustior memoria. Intercessores, Interuentores, Visitatores dabantur ecclesiis vacantibus, quousque proprius in eis fuisset ordinatus prælatus. (can. Obitum. & seq. 61. dist. can. constitutum est. 7. q 1.) Nõ alio pacto sunt commendandæ. Quemadmodũ seruando deposito nullum præstituitur, quod obliget, tempus (puta, in annũ, in biennium, dũ viues) ante, mutata voluntate, repetere licet. ita nec beneficiis custodiendis de his infra. fol. 830.

ius probati deponatur, qui idonee caueat illud ipsum, quamprimum reportandum; Illa quoque Monasteria locis patentibus constituta, quæ propter Turcarum, seu Prædonum, vel hæreticorum incursiones tutè seruari non poterunt, facto de ipsorum iuribus literis auctoritatibus, tabulis monumentis, atque omni prorsus supellectile mobilibúsque bonis iocalibus, & rebus fideli inuentario, & si opus erit eorum omnium depositio fiat apud personam fide, & facultatibus idoneam, ita vt nihil omninò inde sine consensu expresso, & speciali mandato Conuentus moueri valeat, in Ciuitates, oppidavé vicina transferantur, Cæterum ad restituendam Monasticam disciplinam, & restitutam conseruandam, Cistercij, & cæteri patres, Abbates in capitulo prouideant diligenter, vt omnes visitationes, sollicitè, & prudenter ac cum pietate fiant, salutem animarum, Religionis zelum perpetuum cultum diuinum, clausuram obedientiam, &c. omnia, quæ ad mores, correctionem, & Religiosorum ædificationem pertinent, procurando: Quibus in rebus vbicunque non sunt mensæ Conuentuali assignati redditus, qui hoc onus ferre possint, Abbates, & Commendatarij, ac alij quicunque administrationem spiritualium, & temporalium visitandorum Monasteriorum habentes, necessaria omnia ministrare, ac contributiones & sumptus pro gerendis aliis communibus negociis dictæ Sedis auctoritate impositas, ac etiam ad brachij sæcularis adhibitionem præstare, Visitatores ac solitos, & necessarios ipsorum famulos, & iumenta debita Hospitalitate recipere, & eisdem in omnibus auxiliari omninò debeant, & ad id etiam censuris, & pœnis Ecclesiasticis per Capitulum, ac etiam per ipsos Visitatores compellantur. Ne porrò deserendi Monasterij occasio Monachis præbeatur, quod ex vagandi libertate illis à Commendatariis oblata, vt expensis parcant, plerumque euenit, præcipimus, & interdicimus, ne vlli omninò Commendatarij quicquam, vel minimum de mensa, & aliis necessariis detrahant, neque vllo modo diminuant, aut quempiam etiã propter delictum eiiciant, & quotiescunque Monachi quid admiserint quod quidem animaduersione dignum sit, id quam primum Priori Claustrali, vel si grauius sit delictum Visitatori significent, qui correctionem iuxtà Ecclesiæ, & dicti ordinis statuta faciat: qui si vltra sex menses distulerit, eo ipso sit ab officio depositus, & ad illud, cæteráque omnia ordinis eiusdem officia triennio inhabilis censeatur, statimque Præsidentes correctionem huiusmodi aliis committere teneantur. Ad hæc volumus, & mandamus, vt apud dictum Monasterium Cistercij constituatur, constitutúmve restituatur Archiuium, in quo Index ordine compositus omnium aliorum Monasteriorum, Prioratuum, Ecclesiarum, & beneficiorum dicti ordinis in omni parte Orbis constitutorum, etiam in commendam obtentorum, vel vnitorum habeatur, & item distinctum cuiusque inuentarium siue repertorium bonorum, proprietatum rerum, iurium, & actionum omnium, necnon exemplum authenticum instrumentorum priuilegiorum, fundationum, donationum, literarum, auctoritatum & monimentorum quorumcunque conficiatur, confectumque fideliter asseruetur. Reuocamus, quoque, & abolemus omnia, & quæcunque priuilegia, auctoritates, licentias, dispensationes, & indulta cuiusque priuati rerum, & bonorum vsus proprietatis, possessionis, & Dominij omnibus cuiuscunque gradus, & dignitatis Monachis dicti ordinis per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, & dictam Sedem, eiusque Legatos ex quibuscunque causis, etiam Motuproprio, & ex certa scientia concessa, confirmata, & innouata, quibuscunque concepta formulis, ac clausulis, & decretis suffulta, quorum omnium tenores præsentibus haberi volumus pro expressis, ac volumus illa omnia vires, & effectum de cætero non habere, quin etiam Visitatores, & cæteros omnes, qui in huiusmodi proprietarios, seuerè non animaduerterint ad officia huiusmodi, & alia ipsius ordinis ministeria perpetuò inhabiles esse. Cæterum, vt vicina plebs egena pro Religionis consuetudine, & instituto confoueri, ac cæteri piam, & fidelem rerum administrationem collaudare possint, eisdem Commendatariis præcipimus, vt in suis Monasteriis pauperes eleemosynis pro modo facultatum prosequantur.

Monasteriis quæ grassantur aduersariorum furores debent ad loca vicina transferri.

Visitationes quomodo fieri debeant.

Commendatarij hospitales sint erga visitatores.

Necessaria Monasterio nõ sunt deuoranda luxu & sumptibus Commendatariorum.

Archiuium Monasterij Cisterciensis.

Reuocatio indultorum habendi & retinendi beneficia.

Commendatarij Eleemosynas largiantur.

Quia verò nihil æque dissolutè, & indisciplinate viuendi licentiam adfert, quàm impunitatis spes, eamque non ita pridem tam nonnulla eiusdem ordinis Monasteria,

Monasteria, quàm illorum personæ ex eo nancisci cœperint, quòd à sententiis, & decretis per ipsius ordinis generalem, aut eius Vicarios in Prouinciis deputatos, contra se latis, ad nostros, & dictæ Sedis Legatos, & Nuncios prouocando pœnas in se constitutas eludere satagunt, in antiquorum statutorum, consuetudinum, rituum, & priuilegiorum præfatorum præiudicium, & ipsius ordinis Superiorum contemptum: ideo ne abusus, & incommoda huiusmodi tractu temporis altius irrepant, prouidere volentes Motu, scientia, & potestate similibus statuimus, & ordinamus, ac districtè præcipimus, & interdicimus, ne vlli omninò dictæ Sedis Legati, vel Nuncij appellationes à sententiis, & decretis per Abbatem generalem, vel eius Vicarios, aut superiores præfatos latis, vel promulgatis, vt præfertur, pro tempore interpositas, vllo modo recipiant, aut admittant, neque de illis cognoscant, seu illarum, vel quocunque alio prætextu Monasteria, Prioratus, aut alia loca eiusdem ordinis visitent, sed quotiescunque ad illos aliquid in Monachos, aut personas huiusmodi animaduersione dignum deferri contigerit, iuxta formam Commendatariis circa delicta Monachorum, & personarum earundem per nos, vt præfertur, præscriptam: Vicarium ipsius ordinis in illa Prouincia institutum monendum curent, qui delinquentes sub pœna superius ad id constituta exemplariter corrigere, & punire teneatur: Decernen. appellationes, prouocationes, aut quascunque alias reclamationes à Monachis, & personis huiusmodi ad dictos Legatos, seu Nuncios, vel locorum ordinarios, vt præfertur, pro tempore interpositas, vel interponendas, ac processus desuper habitos, vel habendos, necnon inde secuta, vel sequenda quæcunque nullius fore roboris, vel momenti, ac generalem Abbatem, & Vicarios necnon Superiores præfatos ad correctionem, & punitionem delinquentium Monachorum, & personarum ordinis huiusmodi, appellationibus, prouocationibus, & reclamationibus huiusmodi nequaquam obstan. procedere posse, & debere: Præsentes quoque literas de surreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ defectu quouis prætextu, quæsitoue colore, vel ingenio nullatenus notari, argui, vel impugnari posse, neminémque vlla quauis de causa etiam iustissima impugnantem in iudicio, vel extra audiendum esse, nec illa sub quibusuis similium, vel dissimilium concessionum, gratiarúmque reuocationibus, suspensionibus, limitationibus, modificationibus, derogationibus, aut aliis contrariis dispositionibus, etiam per nos, & successores nostros Romanos Pontifices, ac Sedem prædictam, etiam Imperatoris, Regum, Reginarum, Ducum, & aliorum Principum intuitu, & contemplatione, aut in eorum, vel etiam nullius fauorem sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, ac etiam vim contractus, aut legis, seu statuti perpetui inducentibus decretis, & alias quomodolibet concessis, & conceden. ac quibusuis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis desuper quomodolibet editis, & eden. aliquatenus comprehendi, neque illis aliquo vnquam tempore, etiam per sedem præfatam derogari posse, nec derogatum censeri nisi de toto tenore, & Dat. præsentium expressa mentio habita, & derogatio, suspensio, reuocatio, limitatio, modificatio, aliáque præmissa de Cistercij, aliorúmque quatuor primorum nuncupatorum Abbatum prædictorum expresso consensu facta fuerint, & si aliter derogari, reuocari, suspendi, limitari, aut emendari contigerit, huiusmodi derogationem, reuocationem, suspensionem, limitationem, correctionem, & emendationem nullius esse roboris, vel momenti, & quoties illæ, vel illa emanabunt, toties in pristinum, & validissimum statum restituta, & de nouo, etiam sub quacunque. Dat per ipsum Abbatem Monasterij Cistercij pro tempore existen. eligen. concessa esse, & censeri. Sicque per quoscunque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungen. etiam S. R. E. Cardinales, aut causarum Palatij Apostolici Auditores, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudican. & interpretan. facultate, & auctoritate iudicari, & diffiniri debere, irritum quoque & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Et nihilominus omnibus nostris, & dictæ Sedis Legatis, & Nunciis vbicunque existen. ac locorum ordinariis, necnon ordinis præfati conseruatoribus ipsorúmque singulis per apostolica scripta mandamus, quatenus præsentes literas & in eis contenta quæcunque vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte

Pœna & punitiones delinquentium Monachorum.

Appellationes omnes remouentur.

Irrita iudicia in contrarium lata.

Abbatum, Vicariorum, Visitatorum, & aliorum præfatorum, seu alicuius eorum desuper fuerint requisiti solenniter publican. ipsisq; efficacis defensionis præsidio assisten. faciant auctoritate nostra Abbates, Vicarios, Visitatores, & alios præfatos confirmatione, approbatione, adiectione, suppletione, concessione, statuto, ordinatione, innouatione, præcepto, interdicto, reuocatione, abolitione, ac sui generalis voluntatis mandatis, decretis nostris, aliisque præmissis pacificè frui, & gaudere, ac præsentes literas ac omnibus, quos illæ concernunt inuiolabiliter, & inconcussè obseruari, non permittentes Abbates, Vicarios, Visitatores, Superiores, ac alios præfatos desuper contra earundem præsentium tenorem quomodolibet indebitè molestari, contradictores quoslibet, & rebelles per præfatas, ac alias sententias cen. & pœnas, aliáque opportuna iuris, & facti remedia appellatione postposita compescen. ac legitimis super his haben. seruatis processibus sententias, cen. & pœnas ipsas, etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis. Non obstan. præmissis, & sanctæ memoriæ Bonifacij Papæ VIII. pariter prædecessoris nostri de vna, & Concilio generali edita de duabus dietis, aliisq; apostolicis, ac in Prouincialibus, & synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, necnon quibuslibet etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, declarationibus, inhibitionibus, & decretis, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis Legatis, Nunciis, & ordinariis præfatis, ac aliis quibusuis personis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis in genere, vel in specie, etiam motu simili, etiam Consistorialiter, aut alias quomodolibet concessis: & etiam iteratis vicibus approbatis. & innouatis. Quibus omnibus, & singulis etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorúmque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, indiuidua, ac de verbo ad verbum per clausulas generales, idem importan. seu quæuis mentio alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma, ad hoc seruanda foret illorum veriores tenores, formas. Dat. & decreta in eis apposita, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita obseruata inserti forent præsentibus pro sufficienter expressis habentes illis alias in suo robore permansuris hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, & sufficienter derogatum esse decernimus, necnon omnibus illis, quę in literis Pij IIII. & Pij V. ac aliorum prædecessorum prefatorum expressum fuit non obstare, contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Ceterum quia difficile foret easdem presentes ad diuersa loca Prouinciásque circumferre. Volumus & dicta auctoritate decernimus, quod illarum transumptis, seu exēplis, etiam formis impressis manu alicuius publici Notarij subscriptis, & sigillo Abbatis generalis, aut aliis Superioribus ordinis huiusmodi munitis plena. & indubia, ac ea prorsus fides vbique etiam in iudicio adhibeatur, quæ ipsis originalibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die duodecimo Iunij, millesimo quingentesimo septuagesimo quarto. Pontificatus nostri Anno tertio.

Præseruatiua clausula.

Decretum irritans.

Executorum deputatio & facultates.

Clausula derogatoria.

XLIX.

Monialium Ordinis Cistercien. à Superioritate & correctione Abbatum & Ministrorum eiusdem ordinis Exemptio & subiectio earundem Iurisdictioni Ordinariorum.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

VNIVERSI Dominici agriculturæ præpositi eam operam in frugiferis religiosorum omnium plantationibus domino excolendis, & custodiendis, ita impendere debemus, vt minimè timendum sit, consitas plantas, vel suffocari, vel expe-

ctatos

ctatos ex eis prouentus differri, aut quomodolibet impediri. Quod ne Cisterciensium ordini, qui vniuersali semper ecclesiæ, & ornamento fuit, & adiumento, ex diuersarum Sanctimonialium gubernatione eueniat, ne ve spes vberioris fructus quæ in eorum vitæ tranquillitate, solitudine, & spiritualibus exercitationibus posita esse debet, nos, atque ipsos frustretur, omni studio cauere volentes: De traditæ nobis à Domino potestatis plenitudine omnia, & quæcunque Monasteria, prioratus, loca, & Conuentus Monialium dicti Ordinis omnium prouinciarum, & locorum Italiæ, etiam recens reformata, & restituta, vniuersaque, & singulas Abbatissas & alias præsidentes, ac Moniales professas, Nouitias, & Conuersas prædict., & quorumcunque aliorum ordinum, necnon ecclesias, capellas, bona, & iura quæcunque earum spiritualia, & temporalia ab omni superioritate, visitatione, correctione, & quacunque alia subiectione, dominio, & potestate patris, & aliorum Abbatum, Diffinitorum, præsidentium, Monachorum, & aliorum Ministrorum dicti ordinis Cisterciensium, eiusque congregationum omnium perpetuò eximimus, & liberamus; Eaque omnia Episcopis, Archiepiscopis, primatibus, vel Patriarchis suæ quodque Ciuitatis, vel diœcesis, aut si nullius sint, vicinioribus, eorúmque curæ, iurisdictioni, visitationi, & correctioni omninò subiicimus, quibus singulis in virtute sanctæ obedientiæ mandamus, vt hoc munus quamprimum suscipiant, omnique studio, & vigilantia in eo se exercere procurent. Abbatibus verò, ac Diffinitoribus Monachis, & aliis prædictis vniuersis, & singulis præcipimus atque interdicimus, ne post hac in vllo prædictorum, vel etiam in ordinatione Confessariorum, aut alias se se interponere, vel mutua inter se colloquia protinus, vel per interpositas personas, aut scripta habere, vel mittere audeant. Decernentes irritum, & inane quicquid secus contra præmissa per quoscunque scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Et nihilominus si quisquam contrafecerit, aut obedire neglexerit, eum excommunicationis sententia ipso facto innodamus à qua Romano Pontifice (excepto mortis articulo) absolutionis beneficiũ nequeat obtinere. Non obstantibus, ordinationibus apostolicis, ac monasteriorum, ordinum, & congregationum huiusmodi iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, & literis apostolicis, illis nec non patri, & aliis Abbatibus, Diffinitoribus, Monachis, & personis prædictis per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, & sedem apostolicam, etiam per modum generalis legis, & statuti perpetui, ac initi, & stipulati contractus, seu quasi, & alias sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, nec non irritantibus, & aliis decretis quomodolibet, ac quotiescunque concessis, confirmatis, & sæpius innouatis, quibus omnibus eorum tenores, ac si ad verbum insererentur præsentibus pro expressis habentes specialiter, & expressè derogamus, contrariis quibuscunque. aut si Abbatibus, & cæteris, prædictis, vel quibusuis aliis communiter, vel diuisim ab Apost. sit sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam, ac de verbo ad verbum expressã de indulto huiusmodi mentionem. Volumus insuper vt præsentium exemplis, etiã impressis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus litteris adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo septuagesimo nono, Quinto decimo. Kal. Martij, Pontifica. Nostri Anno Octauo,

Ordo Cisterciensis Ecclesiæ Christi vtilissimus.

Inane declaratur & irritum quicquid contra hanc constitutionem attentatur.

Piaculum admissum crederem si oblata Cisterciensis ordinis constitutione, quæ hic facere videntur non apponeremus, multum enim addetur commodi hisce nostris lucubrationibus si talis flosculis ornatus incedat sermo. Exordiar ergo ab institutione sacræ huius congregationis Cisterciensis, dicam illius incrementa, fructus, ortus & tristes occasus, id est, prioris nitoris & vitæ instituti in laxiorem & liberiorem tum opulentiorem viuendi consuetudinem emigrationes. Ordinis initia partim ex antiquis chronographiis partim ex his quæ audiui à Reuerendo virtutum & natalium splendore illustri D. GVILLIELMO DE

MANDRE Theulensi Abbati dignissimo & Abbatis Cisterciensis per Burgundiam inferiorem Vicario æquissimo in quo vno conflatum est quicquid in cæteris Abbatibus huius ordinis eximium est & singulare. Auspicia ergo venerandi huius instituti ceperunt circa annum Domini 1098 sub quodam Stephano Abbate. Quidam enim pietate & doctrina præclari Hugoni Lugdunensis Ecclesiæ Archiepiscopi Apost. sedis Legati simúlque VValtheri Cabilonensis Episcopi necnon & clarissimi Principis Othonis Burgundiæ Ducis consilio inuentum eremum in Abbatiam construere cœperunt, cui Robertus, annuente & electionem approbante Episcopo Cabilonensi præficeretur. Et cùm idem Robertus esset monachus monasterij Molismensis, ordinis S. Benedicti, repetitur ab illius loci monachis: iussúque Vrbani 2. restituitur, nihilominus postea dum Molismense monasterium multis ditaretur possessionibus, prædictus Robertus & nonnulli alij elegerūt potiùs cœlestibus occupari, quàm terrenis inhiare negotiis. Viginti mox & vnus monachi, vnà cum patre ipsius monasterij Roberto egressi, communi consilio Cistercium veniunt, in locum vastæ solitudinis. Ac deinde anno 1107. facta est charta quædam charitatis à Stephano abbate & 20. alijs abbatibus atque auctoritate apostolica confirmata, ab illo tempore reiecerunt fastum floccos & pellicea, stamina, & capitia, femoralia, coopertoria & stramenta lectorum, ac diuersa ciborum in refectorio fercula: sanguinem quoque ac omnia quæ puritati regulæ videbantur contraria, abdicauerunt etiam Ecclesiarū redditus, oblationes, decimas & sepulturas, & cætera illa omnia quæ vel pinguiorem abundantiam, vel copiosiorem luxum adferebant, hæc aduersabantur siquidem D. Benedicti Patriarchæ instituto & regulæ. Decimarum diuisionem à priscis à patribus edoctam obseruabant, nec ignorabant decimas esse tributa egentium animarum. Dantur enim decimæ clericis non solum vt se ipsos pascant, sed etiam quia sunt patres spirituales ad quorum officium pertinet non solùm verbis, sed etiam factis omnem humanitatem exhibere pauperibus, afflictis & miseris hominibus. Ideóque non tantum propter se, sed etiam propter pauperes vt in eis Christum cibent, potent, vestiant, visitent: suscipiant, decimas sibi dari agnoscant.

Hunc ordinem S. Bernardus postea anno Domini 1112. annos natus circiter 22 cum sociis ampliùs quàm 30. ingressus est. Deinde abbas loci, fratres ad ædificandum domum Claræ vallis misit, & eisdem Bernardum abbatem præfecit. Hic Bernardus in vita fundauit 100. & 60. monasteria ordinis sui, illustrauitque ecclesiam sanctitate vitæ, suauitate doctrinæ, & gloria miraculorum obiit anno 1153. anno ætatis suæ 63. Hæc fuerunt initia sacri huius ordinis quæ paulatim exciderunt.

Monachatus gloria & commendatio quanta olim quámque excellens priscis patribus fuerit exemplo patent tot amplissima monasteria tot insignes domus Monachismi affectio dicata. & deuota. Ast quamuis illis optimis monachis nostri multum sint dissimiles hæreticorum iudicio, eius tamen laus inde non infuscatur, imò altius splendescit. Hoc vnum tamen è diametro pugnans inesse intueor quod prisci illi inuiti è monasterio ad dignitates & infulas traherentur, nostri vero tantopere illa ambiant. Certè B. Augustinus Serm. 1. de communi vita clericorum affirmat se monachum non Episcopum esse voluisse, & ideo nunquam iuisse ad loca, quæ Episcopo carebant, ne fortè ibi Episcopus esse cogeretur. Chrysostomus & Basilius quam vehementer fugerint episcopatum. vt perpetuò in monasterio viuerent, ex libro Chrysostomi de sacerdotio facilè potest intelligi. Hieronymus in Epistola ad Pammachium contra Ioannem Hierosolymæ Episcopum: asserit se inuitum à Paulino Episcopo presbyterum esse creatum, cùm non presbyter, sed monachus tantùm esse decreuisset. Gregorius Maximus in epistola ad Leandrum, quæ habetur initio moralium, miserabiliter deplorat casum suum, quòd cum elegisset perpetuò viuere in monasterio, tamen compulsus fuisset Pontificatum suscipere.

Ista tamen non eo tendunt, vt contendere velim immeritos ad sacra ecclesiæ eligi inter Monasteriorum alumnos, ex his enim amplissimè locupletatur Christi ærarium, eorúmque opera tot támque celebres videmus fructus in ecclesia sobolescere, sed conquerimur potius quod monachatus disciplina variis in locis collapsa sit. Quid sanctius & venerandum magis extitit Patribus ipsis Cluniacensis, & Cisterciensis ordinis congregationum, ast hodie quid magis luxu perditum, quid magis opum copia corruptum? Ex D. Benedicti discipulis 24. extiterunt Ro. Pontifices, ducenti ferè Cardinales, Archiepiscopi in diuersis ecclesiis mille sexcenti Episcopi 4000. Abbates eruditione & scriptis celebres 15700. vt referunt Thritemius & Sabell. Ennead. 8. lib. 2 ex D. Bernardi alumnis antiqua Concilia summum splendorem habuerunt ecclesiam illustrarunt. & Pontificiam sedem egregiè coluerunt. Inferior iam multo

numerus

numerus Non soleo in sacros Deo dicatos cœtus stringere calamum, sed Christi pietas facit quod modestia prohibet. Mul tis quiri tantibus deploratis huius morbi causas intemperantiam mali fomitem adferre non vereor. Quis enim nescit illam & animorum & corporum pestem esse, & atroces clades Monachatui attulisse.

Quis nescit incontinentiam, luxum, otium, ingluuiem, huius excidij summa fuisse initiamenta. Non ignoro hanc meam orationem displicituram nonnullis qui monachi vestimento & cuculla tenus sunt, quique simulant potius quam seruant regula religionem. Vt enim in coporibus bene habita firma & sana non refugiunt accessionem & compressionem, vlcerosa verò infecta & putrida horrent ad omnem contactum, ita se res habet in animis male enim sibi conscij ad primam contrectationem exclamant illud antiquum Noli me tangere, Noli me tangere: sed sinceri gaudent. Phreneticorum enim est medelam ingestam execrari, nec nisi reprobatorum vocem incantantium fugere. Intemperantiam autem & luxum vt morborum corporis officinas, sic huius grauissimi symptomatis causam non infimam censeo. Quamprimum enim veterum disciplina & moderatio explosa est à monastica instituto tunc omnis colluuies vitiorum erumpere cœpit. Dicam itaque vt hoc scholium penitus absolutum sit quid senserint prisci sapientes de temperantia & quantus quisque ab illius præceptis discesserit. Temperantia seu moderatio (vt vocabula confundam) virtus non minus ac iustitia, prudentia, & fortitudo pietatis studiose necessaria. Hæc etenim est, quæ fortitudinem perpetuò debet comitari, vt sine qua fortitudo facilè satis transit in vitium. Nam & honestatis alumna & delectationum moderatrix est, earum maximè quæ se circa potum, cibum, & luxum habent, vel ideo quæ omnis illius facultas & vis in frenandis libidinibus est sita, neque solum procurat vt ab illicitis & obscenis abstineamus, verùm vt etiam licitis & honestis vt quantum & verecundus patierit quantum & dilectus patietur. Virtus eius est placidis abstinuisse bonis. Et quidem non rarò (quo se habet mundi huius calamitas) obiecto mouemur, vt forma corporis, rerum nitore, opulentia, præstantia, in quo fit vt tota (quod fertur) via permultum aberremus, quoties in affectum cum ratione non conuenientem, & in libidinem tum mentis, tum corporis delabimur Subsequuntur tandem affectus proprij, qui ex visu, auditu, tactu, cæterisque sensibus minus sanctè sua ducunt beneficia, quæ certè omnia, cum hac vnica possint virtute reprimi, nisi cohibeantur & quidem primis ab annis, mirabilem postremo cladem dabunt. Expedit igitur vt quisquis virtutis studiosus futurus est, tales animi pestes arceat, abigat, fugiat, partim quod plurimum fructus ad contrahendam construendámque inter homines societatem inde proueniat, partim quod & ingens inde consequatur animo tranquillitas. Quod si nos ad id nihil aliud concitaret, quam rationis vsus quo distinguuntur à brutis, non tamen adhuc desunt maiorum præcepta quæ nos adhuc magnopere commouerent, vt est salubre Psalmographi consilium quod his verbis sequitur Psal. 118. Auerte (inquit) oculos tuos ne videant vanitatem, Pytagoras etiam philosophus ille magni nominis qui ab animo inscitiam à venere libidinem à ciuitate seditionem & à cunctis rebus intemperantiam remittendam esse censuit, idem Anacharsis dicebat lingua ventre pudendis abstinendũ esse, vt ne quis lasciuiens sermone sit vt vita mollis.

Et Philolaus commonebat discendum esse imperare ventri primum ira & luxui, vnde clarissimè constat à quolibet virtutis studioso reiiciendos esse primos illos affectus, qui cum ratione militant, quos nisi tam diligenter tam mature, vel à principio & pro minimè magna ferè semper (vt prædiximus) fit non animi tantum, sed etiam corporis iactura, Amici quidem quæ quisquis vitam non temperate ducit is certissime vim sibiipsi infert, & cum ipsa vi dedecus longè turpissimum. Quid est (Deus bone) turpius, quid ve miserius, aut dici potest, aut excogitari, atque si domino famulus imperet, & is obediat, cuius interest præcipere? ille denique vincatur, cui debet adscribi victoria? Potestne quæso? quid quam infœlicius, ineptius vel miserius indicari, perinde quasi plumbum stanno aut stannum, argẽto, argentum ve nobilius auro credendum sit, Præpostere id quidem nec sine metallorum discrimine fieret. Quod si nos æqua ratione conferamus animum cum corpore, non longo valde interuallo distabimus, quin concedamus certum esse animum, cùm propter originis suæ præstantiam, tum propter creationis caussam multis numeris excellere, & propterea corporis affectibus imperare debere eámque ob rem non absurdum futurum, si nos attentius respiciendo animum nostrũ regamus vt Horatius suadet ne ille sub impetibus ab æquitate dissonis & se & forsan corpus cui obedierit perpetuis inferorum cruciatibus subiiciat, adhac mirabilis corpori adhuc animæ coniuncto calamitas accidit, ideò tantùm quod regendũ regere voluerit idémque suis adpe-

titionibus quæ contra spiritum militant, quàm congrua lege moderari maluerit, nec suo seipsum motu ab his distrahere quæ bonis moribus iuxtà & legibus sciebat aduersari. Idcirco (ni fallor) aiebat D. Paulus, Habeo (inquit) in membris meis legem repugnantem legi mentis meæ. Pluribus agerem si cuncta vellem persequi quot ad hoc faciunt, sed nec tempore locus esset. Itaque de vniuersa corporis infortuniorum suppellectile, solùm quod sequitur communicabo. Cùm corpus Græcè σῶμα aliud nihil sit quam pondus terreum, vt Genes. primo hominem de limo formatum fuisse legitur, nihil nisi terreni graue & corruptum desiderat, quæ spiritualia sunt, & odit & negligit, quódque peius est suo pondere quantum potest animam omni variorum genere contaminatam reddere conatur, vt eam postremò secum detrudat in infimum suppliciorum omnium Labyrinthum, & quod nec silentio commodè prætereundum duxerim corpori Sybaritarum mensis assuefacto immoderatóque victus luxu saginato, cumq; Epicureis iam conuenienti, in quo summam voluptatem dolorum omnium ablationem crediderunt vitæ primum breuitas comparatur, morborum illas, ſi cæteráque id genus incommoda quæ crapulam passu non ambiguo comitantur & quibus in vniuersum sobrietas perpetuò caret. Sic præstat, vt qui valent animo, quique rectè sapiunt, quasi cum Deo tum opt. tum max. magna ex parte concordes: qui & idem ipse totius æquitatis & honestatis author est non tantum corpori tribuant minus iterum quam animo, vt se quotidie homines esse recordabuntur ad quid etiam nati sint teneant. & ea præstent, in quibus homo à cunctis animantibus differt Quaquidem in parte vt laborare quisque debeat magis verò parentes nutrices, præceptores, pædagogos; quorum cura eo dirigenda est, vt nihil vel factu vel dictu sordidum, vel his qui tunc aluntur, vel his qui succedent in mala transeat suspicionis viuendi maculam. Quod nisi facerent plus illis vitij, adscribendum puto, quàm illis qui inde primum vitæ modum cœperunt, nimirum vt res loquitur, anima pueri, in principio sic est tanquam tabula rasa in qua nil depictum est, idque Iuuenalis non trepidè docuit his versibus:

Nil dictu fœdum visúque hæc limina tangat
Intra quæ puer est, procul hinc procul inde puellæ,
Lenonum & cantus pernoctantis parasiti:
ma debetur puero reuerentia si quid
Maxic paras nec tu pueri contempseris annos,
Turpe cataro obsistat tibi paruulus infans:
Sed Hucusque Iuuenalis.

Cæterum vt institutum prosequar si virtutem hanc cum amplissimo illius decore, penitius respicere curabimus, comperietur satè tribus eam fulcris sustineri, quod & euidentius apparebit vbi conuertemus sermonem nostrum ad præcipuas corporis delectationes quibus in hanc peccatur, vel enim ex cibo delectationem capimus, lautiores dapes nec paruis parabiles appetendo, neque tantum auidè, immodico, turpiter, seu etiam quod faciebat Xenophilus ille, qui sibi collum gruis exoptabat Apicius quoque nobilis ille sed gulosus Romanus longiorem & prope brutalem voluptatem ex his capiendo aduersus quas delectationes & ea quæ inde tribuuntur conducit nempe virtus quæ primo loco temperamus ab alienis, abstinentia, & nostris rectè vtimur, cui opponitur rapacitas & extorsionis & gulositatis mater, quam non multo prope negotio vitabimus.

Dum præter cætera eorum quorum deus vt sic dicam venter est miserias notabimus, & ex his firmissimum in nobis quod fugiamus exemplum constituemus Etenim quis nescit plures nimio cibo quam gladio mortem oppetere, aut quis ignorat (quod iam prædixi) crapulam ipsam quamplurimis impurè viuendi capulum ministrasse, quemadmodum nec adeò difficulter, ex adipe prodit iniquitas. accedit, quòd victus intemperies, intelligendi vim suffocat, mentem deprimit, memoriam eneruat, & innumera parat vitæ humanæ discrimina.

Secundo pariter loco, aduersus delectationes ex potu prouenientes aderit nobis sobrietas quæ strenuè non minus opitulabitur dabitque suppetias atque memoria diligentissima. quod Anacharsis solebat ebriorum & motus & ineptias contemplabimur, quódque nec inde nascantur rixæ contumeliæ, contentiones, homicidia nec alteram ferè ob causam id eueniat quàm quia ipse animus vino madens, tum rationis expers. & quod Græcis est ἄλογος, tum & ab omni remotus ferè se egredi facultate quid agat quàmlongissimè nescit ita vt modo huc modo illuc indifferenter rapiatur, quod & his ipse Iuuenalis notare versibus videtur, quod enim Venus ebria curat. Inguinis & capitis quæ sint discrimina nescit, ideo Romanorum vxoribus vinū quondam interdictum fuerat, & pœna mortis cautum ne biberent, vt apud Va-

lerium

lerium maximum legimus de quinto Metello qui vxorem suam propterea quod vinum bibisset fuste percussit, occiditque quod quidem factum & accusatione caruit & animaduersione. Sed quid ita Romanis visum esset argumēto est clarissimo quod est, ne vini gustu decepta promius laberentur in libidinem, vt lubricus est satis à Libero patre ad Venerē aditus, sine baccho medius fidius & Derere friget Venus, quod & Valerius maximus sensit, inquiens, quacumque mulier vini vsum immoderati appetit ianuam vitiis aperit & ostium claudit virtutibus. Porrò delectationes ex venere prodeuntes moderatur castitas, vel si magis placet continentia, Gracè ἐγκράτεια cui contrariatur ἀκρασία Latina incontinentia. Nā, temperantia se ad omniū affectionē extendit tanquā has tres sub se filias complectatur. Abstinentiam videlicet sobrietatem & continentiā de quibus tā vt potuimus scripsimus, Est nihilominus hac omnium nouissima cuilibet Pio & probo perinde conducibilis perinde etiā necessaria atque duo quæ præcedunt velut ipsius sorores, ex quibus tamen suam ritè originē nanciscitur, quod nisi antea causis abin de sufficientibus cōmonstrassem vterer ratiocinatione forsan ampliore sufficiet igitur si propositi huius finem faciendo, concludam antequam ad alia conuolem valdè congruum virtutum studiosis fore, si voluptatum delectum habebunt, iisdémque vtantur quantum veneno sobriè & maximè venusini vatis consilio quo inquit, sperne voluptates nocet empta dolore voluptas. nimirum tria constituuntur voluptatum genera, Vnum quod naturale simul & necessarium. Alterum quod naturale non necessarium. Tertium quod neutraliter se habet, vt neque naturale sit, neque necessarium, vt sunt voluptates ex flagitiis fœnoribus ludis inter dictis desumpta, quia magis contra naturam pugnant quàm concordent. Sed voluptates (vt summatim dicam) rarior vsus commendet, vt iterum dicam) vtamur quatenus & honestum est, & rationi consonum, nam sordidi, lucriones, gastrimargi, amici para siti, scurræ, lenones cum cæteris generis eiusdem non hominibus, sed pecoribus qui toto semper impetu pecorum more trahuntur ad eas voluptates, quæ tum Deo tum hominibus inhonestè sunt nepharij, hi minus quidem contraxerunt cum virtute affinitatem. Nec certè video quid ita tantùm nobis imponamus, vt vel cæcutiamus, vel prorsus nihil conspiciamus, circa modum & in victu & in cultu corporis tenendum, vt nobis minus placeat in luxu peccare, quàm honestè frugaliterque viuendo, mentis primum deinde corporis saluti consulere denique propter exilium & cito perituras mundi eius illecebras, Deum opt. max. deserendo nos miserrimis cacodæmonū mancipiis adducere. Generalis hæc de temperantia disputatio omnis conuenientissima erit. At non opus est, nec iuuat recensere quantas & quam grauissimas clades, Oeconomia Catholica familia Christi exceperit, quamprimū ministri eius liberius congerendis voluptatum & illecebrarum cumulis, & curandæ cuticulæ impensius operam dederunt. Vbi desiit prisca illa & vestitus & victus, & rerum omnium moderatio illicò & omnia quæ verum religionis auitæ nitorem spirabant exciderunt. O pessimam ferream imò chalibeam & siliceam ætatem quæ tam turpiter degenerauit à maiorum gloria. Sed Christus qui cumulatissimis gratiarum thesauris in domo quæ operatur, inter tam confusam vitiorum multitudinem homines excitat, qui vitæ præclaro sydere fulgentes collapsa & lacera mœnia restituant & resarciant: Sic & hoc sæculo tanti támque præclari & moribus & pietate & eruditione percelebres patrum instituta temporum & sathanæ peruicacia neglecta illustrarunt. Sic & nouissimè summo totius Galliæ applausu regisque christianissimi voluptate Lutetiæ visus est Abbas cœnobii cuiusdam in Agro Tectosagensi stupendæ austeritatis qui concisis mundi oblectamentis regulam ordinis Cisterciensis puriorum & sanctiorum prolis fœtu superædificauit.

Non humanarum esse virium existimo tam seuerum & arduum vitæ institutum quod facilius probamus quā imitamur insequi Quid enim corporis habitui & compagi grauius quā aperto capite, nudis pedibus incedere hirsuta toga indui, & quod longe difficilius est à vino à carnibus, ab ouis, à lacticiniis; à piscibus abstinere Solis leguminibus & oleribus nullo sale conditis victitare? Quid hac viuendi regula durius quid sciscitus excogitari possit. Dicas profectò hos beatos viros nihil quidquam cedere in rigidissima hac vita consuetudine priscis illis & longo ieiunio squallidis Aegypti Anachoretis. Quis putasset in hoc turbulentorum hominum sæculo, in his afflictis Galliæ rebus tantum monasticæ professionis decus renasciturum? Fœlix regis christianissimi ætas, cuius augusta non fucata nec Pharisaica, aut Machiauellica pietas, tantos pietatis fructus promouet, & vegetiores quotidie facit. Venentur ambiant, alij reges, amplissimas multorum cæde regiones Rex inclitus regiam suam omnibus pietatis exercitiis & legibus illustrat, cui volupe est habitare cum iis qui spretis omnibus sese dederunt Christo. Quot amplissima monasteria tum Parisiis tum in agro Parisiensi exstruxit, vt beatis

religiosorum coloniis regnum locupletaretur Christianissimi regis in aula pietatem edoctus Illustrissimus Comes du Bouchage, *regia vt Christi regiam sequeretur sumpto vili & inculto Capuccinorum Patrum mantello non sine stupenda omnium Galliæ ordinum admiratione valedixit. Intellexit iuuenis egregius hanc suipsius & suorum abdicationem consilio Christi summopere iis qui Deo irreprehensibiliter militare cupiunt necessariam esse. Id quoque non latuit doctissimos & probissimos quoscunque viros qui Abbatis Feuillensis institutum & reparatam D Bernardi regulam alacriter amplexi sunt. Cum has rerum commutationes intueor, quod sæpius fit, impensius suspicio Christi saluatoris dictum vende & vade omnia quæ habes, istósque patres appellare soleo post Plinium lib. 5. historiæ naturalis, cap. 7. miram gentem sine venere, & sine vlla pecunia, nihil habentem & omnia possidentem. elegãs hic occurrit sententia Nilli Chrisostomi discipuli in libro eruditissimo, περὶ ἀκτημοσύνης siue de nihil possidendo inscripto, ad magnam diaconissam Ancyranam, Æque inquit, pulchritudo formæ, & opes appetuntur, & vtriusque horum illecebris non irretiri, fortis animi est sed qui propositum nihil possidendi susceperunt, maiore adhuc admiratione digni sunt, quippe quos æstimatio diuitiarum non traxit neque mentem vanis curis alligare voluerunt. Nam cùm cætera alia sensui iucunda facilè homines inuitent & fallant, multò etiam magis diuitiæ hoc faciunt, quod ad voluptates, & honores magnoperè sint accomadatæ: & quod insipientes longa consuetudo dicuit, eos ducere beatos, qui sunt opulenti, tum propter gloriam & splendorem eorum, tum propter voluptates, quibus fruuntur. Deinde subiungit: excellentes itaque existimandi sunt, qui tanquam in palestra cogitationes illas vicerunt, quæ mentem compellunt ad assentiendum opinioni populari de opibus amplectendis quasi veris bonis & non relinquendis illis bonis, quæ omnium sententia magnæ æstimationis esse videantur.*

Huius ordinis patres praxim vitæ contemplatiuæ actu indefesso exercent, vt reliqui in actiua desudant. Qua in re solent discriminari operarij qui in vinea domini strenuè laborant, aliqui enim ordines ad contemplatiuam tantùm, & alij ad actiuam & contemplatiuam simul instituti sunt. Vitam contemplatiuam agere aliud nihil est, quàm in propria animæ salutem incumbere, licet etiam hoc modo possit aliquis prodesse aliis, si dum orat, eorum memor sit. Vitæ contemplatiuæ & actiuæ simul vacare, est, non solum animæ suæ, sed etiam proximorum salutis curam gerere, non tam oratione, quàm etiam ipso opere, quippe concionando, consulendo, monendo, exhortando, ægrotos visitando, & animando, confessiones audiendo, & alia similia opera pia exercendo, non tantum ad conseruandos Christifideles in Ecclesiæ vnitate & vita christianæ debita perfectione, verùm etiam ad conuertendos infideles & hæreticos ab erroribus, ad veritatis agnitionem, ac peccatores ad pœnitentiam reducendos. Religiosorum ordines contemplatiuam vitam solùm profitentes sunt Carthusiani, omnes qui regulam D. Benedicti profitentur, quacumque habitus & constitutionum varietate vtantur. Præmonstratenses, Eremitæ S. Hieronymi, Fratres S. Pauli primi Eremitæ, & alij nonnulli, quos hic sigillatim commemorare superuacaneum ducimus, cùm ex institutis illorum res per se satis innotescat. Contemplatiuam autem & actiuam simul complexi sunt in primis omnes mendicantium ordines, quorum fundatio & institutio eò tendit, vt & sua & proximorum saluti quibuscunque possunt honestis modis & licitis diligenter consulant, quos deinde secuti sunt alij religiosi, veluti Canonici regulares Lateranenses: & sancti saluatoris, vulgò Scopetini, item congregationes Theatinorum, Paulinorum, seu Barnabinorum, & Societatis Iesu, quæ circa proximorum ædificationem & saluationem plurimum est occupata, nec non multiulij, quorum nomina exprimere non iudicauimus necessarium.

Sperabamus hic explicatiùs reformati huius instituti singulos canones adferre, sed tabellariorum incuria id non accepimus quod à Reuerendo Abbate & totius illius congregationis Antistite primario missum fuerat. Eius loco constitutionem Pij IIII. à proposito non alienam subiicimus in gratiam priuilegiorum Cisterciensis ordinis.

Pius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. In eminenti dignitatis Apostolicæ specula meritis licet imparibus diuina dispositione vocati, ad ea libenter intendimus per quæ singuli Religionum Ordines, abusibus, & incommodis quæ in eos tractu temporis diuersimodè irrepserunt eliminatis, non solum antiquis suis prærogatiuis, & dignitati restituantur, sed etiam regularia eorum instituta ad Diuinæ maiestatis laudem, & gloriam in posterum stabiliantur. Et vt id votiuè succedat, his quæ per Romanos Pontifices prædecessores nostros prudenter concessa ordinatáque fuerunt vt firma perpetuò, & illibata persistant, libenter cum

ter cum à nobis petitur Apostolici roboris firmitatem adiicimus, illáque nonnunquam innouamus,& ampliamus.ac alias super his disponimus, prout personarum temporúmque conditione pensata conspicimus in domino salubriter expedire. Sane exhibita nobis nuper pro parte dilecti filij Ludouici Abbatis monasterij Cistercij Cabilonen.diœc petitio continebat,quod licet ordo Cistercien. in summa puritatis, & deuotionis perfectione per multa retroactarum annorum sæcula, ac tandiu exemplari religiosorum suorum vita atque sanctimonia non solum in Regno Franciæ vbi supremum eius caput videlicet Cistercij prædictum cum aliis quatuor illius præcipuis nempe Firmitatis,Pontiniaci,Clareuallis & Morimundi Cabilon. prędictæ ac Antissiodorensis Ligonen. diœc. respectiuè monasteriis quæ filiæ Cistercij nuncupantur,sed etiam per alia fere vniuersa Christiani orbis climata cum bonæ famæ,& virtutum odore,eximióque religionis decore ad ædificationem militantis Ecclesiæ,quandiu iuxtà Sanctorum Patrum institutiones & regularia illius instituta præfatis aliísque Monasteriis de Monachorum dicti ordinis personis prouisum, eiúsque laudabilia statuta ritus consuetudines, & priuilegia firmiter obseruata fuerunt,domino cooperante floruerit,nihilominus à pluribus annis citra,pręsertim postquam pleráque monasteriorum,& prioratuum suorum aliis quam dicti ordinis personis commendari à superioris obedientia per exemptionum vnionem aliásque diuersas vias tanquam membra à suo corpore diuelli,abstrahi,& dismembrari cœperunt,specioso illo regularis disciplinæ candore paulatim offuscato, vniuersus ordinis status in miserabilem,dispersionem, & desolationem prolapsus est. Cum autem sicut eadem petitio subiungebat tantis huius olim Deo mortalibúsque gratiæ religionis incommodis aliter quam per antiquorum statutorum consuetudinum rituum,& priuilegiorum prædictorum vndique conuulsorum, & diuersimode oppressorum restitutionem mederi non posse videatur,pro parte eiusdem Ludouici Abbatis asserentes se Romam his periculosis temporibus opis super hocà nobis implorandæ gratia personaliter accessisse,nobis fuit humiliter supplicatum quatenus afflictis eiusdem ordinis rebus succurrentes, exemptiones ab ipsius Ordinis Superioribus per eius personas aliáque priuilegia contra illum per quosuis ab Apostolica sede obtenta moderari,ac præfatis statutis, consuetudinibus,ritibus,& priuilegiis pro illorum firmiori subsistentia robur Apostolicæ confirmationis adiicere, illáque innouare, ac alias in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur.Nos igitur qui ordinis prædicti nobis,& dictæ Sedi in primis deuoti,decus,& integritatem suique pristini candoris restitutionē sincero desideramus affectu,ipsum Ludouicum Abbatem à quibusuis excommunicationis, suspensionis,& interdicti aliisque Ecclesiasticis sententiis censuris,& pœnis à iure vel ab homine quauis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum seriē absoluentes, & absolutum fore censentes,necnon omnium,& singulorum infrascriptorum immunitatum libertatum exemptionum,indulgentiarum etiam plenariarum, conseruatoriarum facultatum, ordinationum,statutorum. priuilegiorum, indultorum,& aliarum gratiarum,ac literarum desuper expeditarum tenores pręsentibus pro sufficienter expressis habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati,omnes,& singulas ab Abbate Monasterij Cistercij aliísque Superioribus, & Capitulo generali ordinis huiusmodi eiúsque deputatis immunitates, libertates, & exemptiones,quibusuis tam virorum quam Sanctæ Catharinæ Caietan & Sanctæ Mariæ de Cœlestia nuncupatæ Venetiarum aliísque Monialium Monasteriis, ac prioratibus,& aliis regularibus locis dicti ordinis, ac dilectis filiis Abbatibus, & prioribus dilectísque in Christo filiabus Abbatissis,& Priorissis,necnon Conuentibus Capitulis,& personis eorundem tam in Gallia,Italia, Hispania, Portugallia, Anglia,& Scotia,quam alibi vbilibet consistentibus,ita quod immunitatibus libertatibus,& exemptionibus huiusmodi non obstantibus pro tempore existentes Abbas generalis nuncupatus,& alij Superiores dicti ordinis eorúmque Vicarij, iuxta ipsius ordinis instituta,monasteria prioratus,& loca prædicta,ac illorum personas tam in capitibus quam in membris visitare liberè,& licitè valeant, Ac quæcunque priuilegia, & indulta Apostolica visitandi monasteria tam virorum quam mulie-

rum ordinis huiusmodi quibusuis venerabilibus fratribus nostris, Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, ac dilectis filiis aliis locorum ordinariis Abbatibus, & aliis, quam generali Cistercien. prædicto, ac aliis quatuor Primis nuncupatis quatuor Monasteriorum filiorum Cistercij nuncupatorum prædictorum Abbatibus, cæterisque superioribus eiusdem ordinis ad id ab ipso generali Capitulo deputatis personis cuiuscunque status, gradus, ordinis, & præeminentiæ existentibus per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros ac nos, & sedem prædictã, etiam ad quorumuis etiam Imperatorum, Regum, Reginarum, Ducum, & aliorum Principum instantiam, vel etiam motu proprio, & ex certa scientia etiam consistorialiter, & cum causæ cognitione sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis clausulis, irritantibúsque, ac aliis decretis hactenus quomodolibet concessa, ac etiam iteratis vicibus approbata, & Apostolicas, & alias literas desuper confectas, & inde secuta quæcunque ad hoc duntaxat, vt Abbati generali, & aliis Superioribus ordinis eorúmque Vicariis, monasteria huiusmodi, vt supradictum est, visitare liceat, auctoritate Apostolica tenore præsentium moderamur, & limitamus. Inhibentes Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis superioribus prælatis videlicet sub interdicti ingressus Ecclesiæ ac suspensionis à diuinis, Abbatibus vero, & aliis inferioribus præfatis, cæterisque quibuscunque personis sub excommunicationis latæ sententiæ pœnis, ne Abbatem generalem, & alios superiores ordinis eorúmque Vicarios præfatos quominus visitationes iuxta regularia ordinis instituta huiusmodi liberè facere possint, per se vel interpositas personas directè vel indirectè aut alias quoquomodo impedire audeant, vel præsumant. Ipsis autem monasteriorum, & aliorum locorum prædictorum Abbatibus, Abbatissis, Prioribus, conuentibus, monachis monialibus, & personis, vt Generalem aliósque Abbates Superiores, & Vicarios præfatos, vt præfertur visitare volentes, benignè recipiant, eisque, & eorum mandatis in concernentibus eorũ visitandi officium huiusmodi pareant, & humiliter obediant, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub similis excommunicationis pœna districtè præcipien. mandamus. Et insuper vniuersa & singula priuilegia, prærogatiuas, immunitates, exemptiones, libertates indulgentias, etiam quatenus sint in vsu plenarias, conseruatorias, facultates, indulta & alias gratias Cistercij, & quatuor filiabus nuncupatis monasteriis, & Ordini, eiúsque Capitulo generali, diffinitoribus, & aliis Superioribus præfatis per piæ memoriæ Paschalem II. Calixtum etiam II. Eugenium III. Alexandrum etiam III. Lucium similiter III. Honorium etiam III. Gregorium IX. Innocentium IIII. Sixtum pariter IIII. præsertim commendas, & commendatarios monasteriorum, & aliorum locorum ordinis huiusmodi concernentia, & quod commendatariis pro tempore existentibus nullam in monasteria dicti ordinis sibi commendata, & eorum monachos iurisdictionem exerceant, ac etiam super priuilegiorum aliarúmque gratiarum ipsi ordini concessarum confirmatione sub quarto, & sexto Idus Martij, Quinto Non. & quarto Idus Martij quinto, & sexto Idus Martij, sexto annis Pontificatus sui Dat. respectiuè, & quoscunque alios Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, & sedem prædictam hactenus quomodolibet concessa, Necnon ordinationes, & statuta ab exordio fundationis eiusdem ordinis vsque in præsentem diem in dicto generali Capitulo concorditer ædita, etiam si in vsu esse desierint, dummodo infra lapsum temporis immemorabilis videlicet centum annorum in desuetudinem non abierint, Ac præterea super contributionibus per omnia, & singula eiusdem ordinis monasteria Abbati Cistercij seu Capitulo generali prædictis faciendis, & soluen. ita quod omnes etiam commendatarij ad illarum solutionem etiam sub similis excommunicationis latæ sententiæ pœna teneantur, & ad id etiam quibuscunque priuilegiis, etiam ab ipsa sede obtentis nõ obstantibus compelli possint ac prout illa concernunt omnia, & singula alia in literis Apostolicis, aliísque documentis desuper confectis contenta, & inde secuta quæcunque, licita tamen & honesta eisdem auctoritate, & tenore ex certa, scientia confirmamus & approbamus, ac illis perpetuæ, & inuiolabilis firmitatis robur adiicimus, omnésque, & singulos iuris, & facti defectus, si qui forsan interuenerint, in eisdem supplemus, ac potiori pro cautela eadem omnia, & singula priuilegia,

legia, prærogatiuas, & facultates, exemptiones, indulgentias conseruatorias, indulta, & alias gratias eisdem modo, & forma quibus ordini eiúsque Abbatibus, Capitulo generali, & superioribus præfatis per dictos prædecessores concessa sunt, illis de nouo auctoritate, & tenore prædictis concedimus, & innouamus. Necnon easdem ordinationes, & statuta similiter, & de nouo. Et præterea quod in monasteriis dicti ordinis, quæ diuersis personis (etiam si Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales existant) de præsenti commendata esse repetiuntur, & in futurum commendari seu alias quoquomodo aliis quam ordinis ipsius personis concedi continget, vbi non fuerit instituatur mensa conuentualis ab Abbatiali mensa distincta, & separata, cum annuis fructibus, redditibus, & prouen. iuxta monasteriorum ipsorum facultates competentibus, & honestis, pro sufficienti conuentus, & Monachorum aliorúmque religiosorum eiusdem ordinis numero, in vno quoque ex ipsis monasteriis per ipsos Generalem, & cæteros ordinis ipsius Superiores, aut eorum Vicarios ordinando, ad quam mensam sic instituendam, congruósque redditus assignandos ipsi commendatarij omninò teneantur, & ad id etiam per censuras Ecclesiasticas fructuum, reddituum, & prouen. sequestrationes, & alia opportuna iuris remedia cogi possint, & debeant. Et quia, sicut accepimus, in multis dicti Ordinis tam virorum quam mulierum Monasteriis quamplures mendicantium, & aliorum ordinum religiosi vtriusque sexus ab immemorabili tempore citra se intruserunt, & persæpe introducere præsumunt, quod illi vel inde realiter & cum effectu eiciantur, vel saltem habitum infra annũ suscipiant, ac professionem regularis eiusdem Cistercien. ordinis expressè emittãt, debitámque obedientiam, & reuerentiam illius Abbati generali, & reliquis superioribus præfatis præstent, ac diuinum officium iuxta consuetum ipsius ordinis morem celebrent, seque regularibus eius institutis omninò conforment. Vniones autem, annexiones, & incorporationes, ac suppressiones, & extinctiones Monasteriorum, & Prioratuum eiusdem ordinis, aut fructuum, redituum, & prouen illorum dismembrationes, & locis aliis quantumlibet piis applicationes, & aliæ quæuis perpetuæ illorum alienationes cuicunque alteri loco ex quauis causa quantumcunque honesta, vrgenti, & necessaria absque speciali, & expresso eiusdem Abbatis generalis pro tempore existentis consensu in scriptis, causásque prius à Capitulo præfatis, vel alias rite cognita, etiam per nos, & sedem prædictam etiam de Fratrum consilio, ac ad quorumuis etiam Imperatoris, Regum, Reginarum, Ducum, & aliorum Principum instantiam deinceps nullatenus fieri possint, & si aliter fiant nullius omninò sint roboris, neque Ordo, eiusque Superiores, & personæ præfatis literis desuper conficiendis obedire debeant. In his vero quæ hactenus vnita annexa, & incorporata fuerunt, seruetur præcise forma singularum literarum super ipsis vnionibus incorporationibus, seu applicationibus, aut aliis quibuscunque dispositionibus expeditarum, ita tamen quod Monachi in singulis Monasteriis huiusmodi degentes sint, & remaneant sub obedientia, & correctione Abbatis Generalis aliorúmque superiorum ordinis Cistercien. prædictorum, & suorum vicariorum in omnibus, & per omnia, perinde ac si vniones, annexiones & incorporationes, huiusmodi non emanassent, etiam si in illis aliter caueretur, & vsus, non tamen à tempore immemorabili, vt præfertur contrarium obtineat, quæ contra præsentis statuti tenorem nemini suffragentur. Postremò quod nullæ alterius ordinis Moniales, in Abbatissas monasteriorum Monialium dicti ordinis assumi, vel si assumantur in eisdem monasteriis recipi possint, nisi illorum immediato Patre superiore præsente, qui illis habitum exhibeat, & ab eis tria substantialia vota, necnon iuramenta obseruandi statuta dicti ordinis, ac secundum ea viuendi recipiat. Quódque omnia, & singula monasteria, ordinis huiusmodi, tam virorum quam mulierum vbicunque existentia, seu eorum Abbates, vel priores etiam commendatarij, Abbatissǽque vel Priorissæ in signum obedientiæ, & superioritatis solita regalia videlicet contributiones solitas etiam Abbati monasterij Cisterciẽ, & Capitulo generali præfatis, omnibus exceptione, recusatione, præscriptione, & alia excusatione penitus cessantibus, annuatim soluere teneantur, & ad id compelli possint, sub excommunicationis latæ sententiæ pœna eisdem scientia auctoritate, & tenore perpetuò statuimus, &

ordinamu

ordinamus. Ac limitationem, moderationem, inhibitionem, præceptum, mandatum, approbationem, confirmationem, adiectionem, suppletionem, concessionem, innouationem, statuta, & ordinationes, aliáque præmissa, ac præsentes literas de surreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio seu intentionis nostræ defectu quouis prætextu quæsitóve colore aut ingenio nullatenus notari argui, vel impugnari posse: neminémque illa quauis de causa etiam iustissima impugnantem in iudicio vel extra audiendum esse, nec illa sub quibusuis similium, vel dissimilium concessionum, gratiarúmque reuocationibus, suspensionibus, modificationibus, limitationibus, vel derogationibus, etiam per nos & successores nostros, ac sedem prædictam, etiam Imperatoris, Regum Reginarum, Ducum, & aliorum Principum intuitu, & contemplatione, aut in eorum, vel etiam in nullius fauorem sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis ac etiam vim contractus aut legis, seu statuti perpetui inducentibus decretis, & alias quomodolibet concessis & concedendis, à quibusuis constitutionibus & ordinationibus apostolicis desuper quomodolibet editis & edendis aliquatenus comprehendi, neque illis vllo vnquam tempore etiam per sedem prędictam derogari posse, nec derogatum censeri, nisi de toto tenore, & data pręsentium expressa mentio habita, & derogatio, suspensio, limitatio, reuocatio, aliáque prædicta de Cistercij aliorúmque quatuor primorum nuncupatorum Abbatum prædictorum expresso consensu facta fuerint, & si aliter derogari, reuocari, suspendi, limitari, corrigi, aut emendari contigerit, huiusmodi derogationem, reuocationem, suspensionem, limitationem, correctionem, & emendationem nullius esse roboris vel momenti. & quoties illæ vel illa emanabunt, toties in pristinum, & validissimum statum restituta, & de nouo etiam sub quacunque data per ipsum Abbatem Monasterij Cistercij pro tempore existentem eligenda concessa esse, & censeri: Et ita per quoscunque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungentes etiam S.R.E. Cardinales, ac causarum palacij Apostolici Auditores, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi auctoritate, & facultate, iudicari, diffiniri, & interpretari debere: & quicquid secus à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus. Non obstantibus præmissis, ac nostra de non tollendo ius quæsitum, & aliis quibusuis Apostolicis, necnon in Prouincialibus, & synodalibus Concilijs editis genralibus, vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, ac quibuslibet etiam iuramento confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis & consuetudinibus, declarationibus, inhibitionibus, & decretis priuilegiis quoque indultis & literis Apostolicis præfatis, alijsque congregationibus Præsulibus, Abbatibus, ecclesiis, monasteriis, capitulis contentibus, prouinciis ac personis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis alijsque efficacioribus & insolitis clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis in genere vel in specie etiam motu simili aut etiam consistorialiter, ac alias quomodolibet concessis, & etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis, quibus omnibus, & singulis etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorúmque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illorum veriores tenores, formas, dat. & decreta in eis apposita, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes, illis aliis in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, & sufficienter derogatum esse decernimus, cæterísque contrariis quibuscunque. Et quia difficile foret easdem præsentes ad diuersa loca prouinciásque circunferre, volumus & dicta auctoritate decernimus, quod illarum transumptis, seu exéplis etiam formis impressis, manu alicuius publici Notarij subscriptis, & sigillo Abbatis generalis, aut alicuius ex aliis superioribus ordinis huiusmodi munitis plena, & indubia, ac ea prorsus fides vbique etiam in iudicio adhibeatur si forent exhibitæ aut ostensæ. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo tertio, Sexto Kal. Octobris, Pontificatus nostri Anno Quinto.

Militia

L.

Militiæ & hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani priuilegiorum confirmatio.

GREGORIVS Papa XIII Ad perpetuam rei memoriam.

QVO magis ac firmius Hospitalis S. Ioan. Hierosolymitani ordini sanctæ sedi apostolicæ, & nobis acceptissimo, ac de Christiano nomine, fideíque Catholicæ defensione optimè meritò, illiúsque magno Magistro, Præceptoribus, & Commendatariis hactenus per sedem apostolicam concessa priuilegia præseruentur, paterno, quo eundem ordinem complectimur, affectu, æquum est prouidere. Dudum siquidem felicis recordationis Pius Papa Quartus prædecessor noster, dum fauore eiusdem Hospitalis, & religionis priuilegia eidem antea concessa confirmauit, atque approbauit, vel etiam ampliauit, animaduertens piæ memoriæ Clementem Papam VII. etiam prædecessorem nostrum statuisse, quòd omnes, & singuli Baiuliuarum, Prioratuum, Præceptoriarum, domorum, & beneficiorum in vim collationum eis factarum possessores sæculares, aut alterius ordinis regulares, seu pensiones super illorum fructibus, redditibus, & prouentibus huiusmodi, eatenus etiam per Sedem eandem reseruatas percipientes, illas, & illa infra sex menses à die intimationis dictarum literarum in manibus Magistri, & Conuentus prædictorum iuxta formam stabilimentorum dictæ religionis dimittere, & transferre, seu illarum cassationi consentire tenerentur, alioquin beneficia, & pensiones huiusmodi, nisi illa possidentes, & illas percipientes infra dictum tempus habitum susciperent, & professionem regularem ipsius religionis emitterent, lapsis mensibus ipsis vacarent, ac cassæ, & extinctæ essent, & esse censerentur eo ipso. Ac deinde recolendæ, memoriæ Paulum Papam Tertium etiam prædecessorem nostrum vt Magister, & singuli Priores, Baiuliui, Præceptores, Milites, & Fratres Hospitalis huiusmodi pro eorum libito parochiales, ac etiam sine cura Ecclesias, vel earum Vicarias, seu Capellanias perpetuas, aut Capellas, vel Altaria, seu alia beneficia simplicia ad eorum collationem, præsentationem, electionem, seu quamuis aliam dispositionem ratione Prioratuum, Baiuliuatuum, Preceptoriarum, etiam Camerarum Magistralium nuncupatarum Hospitalium, Domorum, & aliorum beneficiorum dicti Hospitalis per eos pro tempore obtentorum, de iure, statuto, consuetudine, fundatione, aut priuilegio, vel alias quomodolibet spectantia, & pertinentia, ab ipsis Baiuliuis, Preceptoriis, Domibus, Hospitalibus, & aliis beneficiis dependen. seu illis annexa, quæ dudum forsan fratribus saltem Capellanis eiusdem Hospitalis, & ab eisdem Magistro, Prioribus, Baiuliuis, ac Præceptoribus, & aliis prædictis conferebantur, à longo tamen, & forsan longissimo tempore citra, de cu ius initio memoria hominum forsan non existebat, per ipsos Magistrum, Priores, Baiuliuos, Præceptores, Milites, & Fratres per abusum, aut ex defectu huiusmodi Capellanorum & aliarum personarum eiusdem Hospitalis ad id idonearum, clericis, seu presbyteris sæcularibus collata, aut conferri, & per ipsos presbyteros, vel clericos sæculares obtineri solita, etiam fratribus huiusmodi præserim Capellanis nuncupatis, qui, vt asseritur, à presbyteris, seu clericis, nisi quo ad gestationem Crucis, vel habitus dicti Hospitalis ad pectus non differebant, immo priuilegiis clericorum sæcularium iuxtà forsan eorum priuilegia, & consuetudines gaudere solebant, si ad id aliàs idonei, & habiles reperirentur, conferre, ac aliàs de illis prouidere, & disponere, ipsique fratres, quibus beneficia huiusmodi conferri contingeret, illa si sibi aliàs canonicè conferentur, aut ipsi eligerentur, præsentarentur, vel aliàs assumerentur ad illa, & instituerentur in eis, recipere, & in titulum, etiam quoad viuerentur, retinere respectiuè liberè, & licitè valerent, statuta, & ordinationes extendisse, & ampliauisse, eisque desuper indulsisse, idem Pius IIII. concessiones; & priuilegia dictorum prædecessorum confirmans, ipsos Magistrum, & Conuentum, necnon Priorum Ecclesiæ, aliósque priores, & præceptores intra limites suarum iurisdictionum, & administrationum veros ordinarios iuxtà formam suorum stabilimentorum, & priuilegiorum existere, & esse censeri decreuit, ac beneficia ecclesiastica ad præsentationem, seu collationem Baiuliuorum, priorum, & præceptorum Hospitalis huiusmodi suffragari debere, ita quod presbyteri sæculares illa

Equites & milites Sancti Ioannis Hierosolymitani Rempublicam Christianā & Ecclesiam Catholicam acerrimè aduersus hostes & infideles tutati sunt.

Post Pium 4. qui confirmauit priuilegia Hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani Clemens 7. decreuit possidentes beneficia religionis & pensionarios infra sex menses habitum suscipere & professionem omittere debere alias illa vacarent.

tunc temporis in Commendam, seu alias quomodolibet obtinen Commendæ huiusmodi cedere, aut illa aliàs dimittere non possent, nisi de consensu eorum ad quos præsentatio, seu collatio spectaret, & in fauorem dicti Hospitalis, seu personarum, quæ habitum per fratres Capellanos eiusdem Hospitalis deferri solitum susciperent, & professionem per eos emitti solitam emitterent, nec illa deinceps ipsi nisi infrà sex menses à die intimationis habitum ipsius religionis suscepissent, & regularem professionem infra alios sex menses emisissent, possidere possent, & si secus fieret, aut cessionem, seu resignationem huiusmodi, aut de dicti ordinis beneficiis, etiam in manibus suis in futurum fieri contigeret, huiusmodi cessiones resignationes, & prouisiones nullius essent roboris vel momenti, nisi in illis expresse diceretur, & de consensu Magni Magistri, & de illis iuxtà formam priuilegiorum dictæ religionis prouideretur; Inter statuta etiam eiusdem religionis per similis memoriæ Paulum Papam Quartum similiter prædecessorem nostrum approbata, & confirmata, ita cautum reperitur, Priores in suis Cameris Prioratibus Bauliui, & Commendatarij in suis commendis habent prouisionem, vel præsentationem beneficiorum Ecclesiasticorum cum cura animarum vel sine à suis commendis dependen nisi id priuilegio, vel consuetudine ad alios pertineat Item Frater Claudius de Sangle Magister statuit, vt omnia beneficia Ecclesiastica eiusdem ordinis quorum collatio, ad dictam ordinem pertinet, nullis conferentur, aut nulli ad ea præsentarentur, nisi essent Fratres ipsum ordinem expresse professi, & alias prout in eiusdem Pij Quarti prædecessoris præfati literis, ac statutis, & stabilimentis, vel priuilegiis dicti hospitalis plenius continetur. Quæ omnia cum dispositione iuris communis maximè congruunt, tum auctoritate sacrosancti Concilij Tridentini nituntur. Verum cum, sicut accepimus, clerici sæculares possessores cum cura, & sine cura beneficiorum eorundem ad collationem, prouisionem, præsentationem, electionem, seu quamuis aliam dispositionem priorum Baiuliuorum, Commendatariorum, & possessorum dictæ religionis bonorum iure eorundem prioratuum Baiuliuarum Commendarum & aliorum bonorum eiusdem religionis habitum suscipere, & professionem regularem prout in eadem religione consueuit emittere, negligant, ac recusent in statutorum eiusdem religionis contemptum, ac iuris Communis dispositioni, & Concilij præfati decretis, priuilegiis quæ ab hac sancta Sede Apostolica, vt præmittitur, concessis contraueniendo ac prætendant eiusdem Pij Quarti prædecessoris nostri mentis, & intentionis non fuisse ad habitus susceptionem & professionis emissionem eos teneri, qui post ab eodem prædecessore obtentam priuilegiorum confirmationem, & ampliationem de eisdem, siue similibus beneficiis concessiones fieri quomodocunque obtinuerunt, cum de illis, qui tunc temporis in Commendam, seu aliàs obtinerent, eundem Pium Quartum prædecessorem, sub isto verbo ad præsens statuisse duntaxat prætendatur, allegantes quòd Commendæ, prouisiones, siue aliàs quomodocunque concessiones de similibus beneficiis eisdem factæ post datam eiusdem Pij Quarti prædecessoris literarum siue mentio fiat, siue retineatur, beneficia esse dictæ religionis, sunt loca absolutionis ac derogationis tacitæ statutorum, & priuilegiorum eiusdem ordinis, ita, vt ad suscipiendum illius habitum, ac professionem emittendam minime teneantur, cum susceptio habitus & professio ab eis emittenda ex ipsarum literarum serie expresse iniunctæ fuisse non appareant, ex quibus eidem ordini, illiúsque Magistro, prioribus, Baiuliuis, & Commendatariis, maxima indies oriuntur incommoda, atque perturbationes, præserim dum eorundem beneficiorum status ponitur in incerto. Quare nos, vt par est, ex debito pastoralis officij omnium Christifidelium, præsertim verò eiusdem ordinis præfatarum regularium personarum pro Iesu Christi nomine, ac Catholicæ fidei tuitione ad interitum vsque iugiter laborantium commodis, & indemnitati, quantum in nobis est, prospicere cupientes, simulque de Communi eiusdem ordinis, ac religionis bono vehementer soliciti, ne quid ei indebitè detrahatur, sacrorum Canonum, ac decretorum dicti Concilij, eorundémque statutorum, & priuilegiorum auctoritati, & tenoribus innitentes, eadémque priuilegia, statuta, & ordinationes, ac dictorum prædecessorum nostrorum literarum tenores præsentibus pro expressis habentes, illáque omnia approbantes,

Pauli 3. declaratio.

Iurisdictiones & facultates Magni Magistri Conuentuum, priorum & præceptorum ex Pij 4. rescripto.

Beneficiorum à Commendis dependentium prouisio & collatio pertinet ad Commendatarios iuxta Pauli 4.

Beneficia non debent nec possunt conferri nisi fratribus ordinem professis.

Concessiones prædictorum Pontificum confirmantur.

bantes,& confirmantes, præsentisque nostri scripti patrocinio communientes, ac rata,& grata habentes, ac quatenus opus sit, innouantes, & de nouo concedentes, Motu proprio, & ex certa nostra scientia auctoritate præsentium declaramus, nunquam intentionis prædecessorum nostrorum, vel nostræ fuisse in prouisionibus, siue Commendis, aut quibusuis aliis concessionibus beneficiorum ordinis, & religionis huiusmodi, siue illa curata, siue sine cura sint, per eosdem prædecessores nostros, vel per nos,& eandem sedem forsan etiam cum simplici derogatione priuilegiorum,& stabilimentorum religionis prædictæ, non tamen speciali, de non suscipiendo habitum & nō emittendo professionem mentione seu per Magistrum Conuentum, Priores, Baiuliuos, ac Commendatarios, vel alios quibuscunque personis cuiuscunque status, & dignitatis factis, & concessis tacitè illos absoluendi quominus iuxta eiusdem ordinis statuta,& priuilegia infrà tempus, præfixum habitum suscipere,& professionem per fratres eiusdem ordinis emitti solitam emittere debeant regularem, etiam si hoc explicitè in eorundem prædecessorum, aut nostris literis adiectum vel iniunctum his, ad quorum fauorem huiusmodi beneficia concessa extiterint, nequaquam fuerit, Ac quò nostra hæc intentio singulis apertius innotescat, statuimus, vt omnes,& singuli, qui vel per sedem præfatam, vel per nos, aut Romanos Pontifices prædecessores nostros, etiam cum simplici derogatione priuilegiorum, seu per Priores, Baiuliuos,& Commendatarios fuerunt de beneficiis huiusmodi prouisi, siue hi, quibus eadem commendata, aut quomodolibet concessa extiterunt etiam si super his in Curia, vel extrà aliqua lis pendeat, ac de eisdem in posterum perpetuis futuris temporibus prouidebuntur, aut demum quibus eadem commendabuntur, vel concedentur, etiam per sedem Apostolicam si post sex menses, à die quod id eis legitimè in dictum atque denunciatum fuerit, illico numerandos, professionem non emiserint,& habitum non susceperint ordinis prædicti, absque alia desuper facienda declaratione,& citatione, omni,& quocunque iure in dictis filtis, vel ad illa competente careant eo ipso, ipsique tanquam illiciti detentores,& occupatores,& intrusi ab eisdem amoueantur, deque illis tanquam de iure atque de facto vacantibus, Magistrum, ac Conuentum, Priores, Baiuliuos,& Commendatarios,& alios ad quos spectat, liberè prouidere, ac de illis iuxtà Magistri,& Religionis præfatæ stabilimenta, & consuetudines exequi posse, eorundémque possessores ab eorundem beneficiorum possessione, vel potius detentione,& occupatione amouendos esse, prout nos in dictum casum, & euentum amouemus, ac regulis de annali,& triennali possessore, & aliis priuilegiis, remediísque quibuscunque etiam in corpore iuris clausis, quibus diutini beneficiorum possessores vtuntur, potiuntur,& gaudent, vt potiri, & gaudere non posse, quauis etiam longissimi temporis præscriptione minimè obstante, verum eosdem pro amotis,& expulsis habendos esse,& censeri amotisque & expulsis actionum spolij nec vnde vi, vel aliud quoduis remedium possessorium, siue petitorium competere seu desuper propterea agere non valere: Et quo facilius si qui ad præsens reperiuntur quomodolibet prouisi de beneficiis à prioratibus Baiuliuatibus, & Commendis huiusmodi dependentibus, seu ad illorum collationem, prouisionem, præsentationem, seu quamuis aliam dispositionem spectantibus, etiam habitum dictæ Religionis non susceperunt, ad habitus, ipsius susceptionem, & professionis emissionem inducantur, eisdem Prioribus Baiuliuis,& Commendatariis licentiam, & facultatem concedimus, ipsis condonandi,& relaxandi eorum spolia, quæ ad dictos Priores, Baiuliuos,& Commendatarios spectant, ita vt de illis disponere possint tam in vita, quàm in mortis articulo, condonationémque, ac relaxationem huiusmodi eiusdem roboris, ac momenti esse, ac si ab eadem sede emanassent.

A suscepti-ne habitus & professionis emissione non datur absolutio.

Infra sex menses professio emittenda.

Inobedientium pœna.

Triennalis possessionis ius huiusmodi beneficiorum possessoribus non suffragatur.

Spoliorum, condonatio per priores & commendatarios.

Necnon felicis recordationis Pij Papæ Quinti etiam prædecessoris nostri literis inhærentes, illásque approbantes,& cōfirmantes, omnes & singulas personas in dicti ordinis beneficiis quomodolibet existentes; à seminarij clericorum in qualibet Ciuitate iuxta dicti Concilij decreta erecti, seu erigendi, ac decimarum subsidij,& aliorum onerum contributione totaliter eximimus & liberamus, ac liberos & exemptos esse volumus: sicquein præmissis omnibus, & singulis per quoscunque Iudices ordinarios,& delegatos, etiam causarum Palatij Apostolici Audi-

tores, ac dicti ordinis apud nos, dictámque sedem Protectores, & alios sanctę Romanæ Ecclesię Cardinales sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate, & auctoritate vbique iudicari & diffiniri debere, irritum quoque, & inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, decernimus, Quocirca dilectis filiis in Regnis Hispaniarum, & Neapolitani nostris, & sedis Apostolicæ pro tempore existentibus Nuntius, aut Curiæ Causarum Cameræ Apostolicæ generali Auditori, & quibuscunque conseruatoribus per eosdem Magistrum, Baiuliuos, Priores, & Commendatarios iuxtà formam priuilegiorum ordinis prædicti in dignitate ecclesiastica constitutis, & eligendis, per pręsentes, Motu simili mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios præsentes literas, & in eis contenta quæcunque vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte Magistri, & Conuentus, siue Priorum Baiuliuorum, Præceptorum, & Commendatariorum præfatorum, & aliarum personarum, & possessiorum præfatorum fuerint requisiti solemniter publicantes, illisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra eos præmissis omnibus, & singulis iuxtà præsentiũ continentiam, & tenorem pacificè frui, & gaudere, non permittentes eos desuper à quoquam quomodolibet indebitè molestari, Contradictores quoslibet, ac rebelles, & præmissis non parentes per opportuna iuris, & facti remedia, ac demum per sententias, censuras, & pœnas Ecclesiasticas, app. llatione postposita compescendo, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis. Non obstantibus Commendis, & prouisionibus, aliisque dispositionibus, vel concessionibus, quibuscunque verborum formulis illa conc ssa fuerint, ac felicis recordationis Bonifacij Papæ Octaui prædecessoris nostri de vna, & Concilij generalis de duabus dietis, dummo lo non vltra tres aliquis auctoritate præsentium ad iudicium trahatur, aliisque constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, contrariis quibuscunque aut si aliquibus communiter vel diuisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, Decernentes præsentibus, & in eis contentis omnibus per quasuis literarum concessiones prouisiones, & aliàs quaslibet dispositiones, aliter quàm vt præmittitur per nos, vel eandem Sedem factas, vel forte quomodolibet faciendas aut concedendas, etiam Motu proprio & ex certa scientia derogari non posse, nec derogatum censeri, cuiuscunque tenoris, & formæ emanauerint, & cum quibuscunque decretis, & clausulis, etiam derogatoriarum derogatoriis fortioribus, & insolitis, etiam si causas quascunque legitimas, & fauorabiles continuerent, quinimo per præsentes illis omnibus expresè derogamus, earum tenores pro sufficienter expressis habentes præsentibus semper in suo robore permansuris, nisi harum tenor de verbo ad verbum in illis esset insertus, & Magistri, & Conuentus consensus accederet. Volumus autem quod præsentum transumptis manu alicuius Notarij publicè subscriptis & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Exemptionum à decimis & aliis oneribus confirmatio.

Nuncij apostolici executores constitutionu.

Clausula derogatoria.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die vigesimo tertio Martij. Millesimo quingentesimo octuagesimo, Pontificatus Nostri Anno octauo.

Commendarum & Cõmendatariorum frequentissimus in hac constitutione sermo incidit qui negligi aut obiter explicari non debet quamuis beneficiorum parxima & emolumenta biantibus hac passim occurrant & deterius exequantur quam præceptum sit Commendarum prima elementa & principia ad Leonis 4 tempora circa anno Domini 848. superius fol. 815. retulimus sed creditu difficile est tantum Pontificem hunc abusum quo tot indignorum Ecclesia ministrorum fouentur colonia inuexisse. Nam eruditiorem fuisse, & integritatis diligentiorem defensorem quam vt ita loqueretur eius scripta docent, & sanctiore fuit vita quam vt sua opera tã pessimè Ecclesia Christi consultum esset, pestilentissimæ enim fuerunt inquit Rebuffus huiusmodi nundinationes. Eò enim excessit perniciosa hac consue- tudo

modo vt passim regularia beneficia (de Episcopalibus & aliorum maiorum beneficiorum copia nihil dicam) solis debita probis & honestæ vitæ religiosis cap. inter quatuor. de relig. domib. transferuntur indignè ad vsus clericorum secularium, à monastica & regulari disciplina prorsus abhorrentium. quod fieri vetustas prohibuit can. presbyteros. 16. q. 1. & concilio generali sancitum est: quo iubentur regularia regularibus, secularia secularibus dispensari. de suppl. negl. præl. in clem. Commendare (inquit Vlp.) nihil aliud est, quàm deponere. ff. de verb. sign. id est, in custodiam tradere, custodiam rei alicuius mandare. Quando quis generalis administrator beneficij cum libera potestate constituitur, illi commendatum beneficium dicitur. Et commendatio (de qua in versiculis) est ecclesiæ custodia mandata: quæ vulgò vocatur commenda. Titulus quidem non est, vt patet in can. qui plures. & cap. dudum. 2. de elect. traditur à Panhor in cap. querelam. eod. tit. Nec commendatarius verè dici potest ecclesiæ commendatæ prælatus, sed administrator duntaxat, generalisq. procurator in temporalibus & spiritualibus. in fi. c. quum in bis. de elect. Ecclesiæ nempe clericus nemo dici potest eius, in qua titulum nullum habet: vt symphoniaci in ecclesia aliqua pueri, & quos Assisios vocant, in c. pen. de cler. non resid. similésque non sunt illius propriè clerici, nec est eorum ecclesia. Tradit hoc Laud. in gl. magna decret. execrabilis. quod & de commendatarijs sentio. Quæ sunt in Hospitali militia fratrum ac sodalium S. Ioannis Hierosolymitani beneficia, Commendarum tamen tantùm nomine designantur, & eorum possessores administratorésque appellantur Commendatarij: vt ex ipsa verborum serie in pontificio, rescripto colligimus. Alia quædam subiungere visum ab hoc loco non disconuenientia, vbi de commendatione beneficiorum tractatur. Anomala sunt huiusmodi beneficia, non omnibus canonum & conciliorum regulis subiecta. Hospitalia sunt, quæ non solent appellatione beneficiorum generali contineri. Nomine diuerso distinctóque prorsus ab ecclesiasticis beneficiis, & ecclesiarum beneficiariis designantur ea quæ sunt Hospitalariis attributa: vocantur enim Baiuliæ, Prioratus, Castellaniæ, Præceptoriæ, quas qui possident, Baiului, Priores (velut in quibusdam ciuitatum collegiis) Castellani, Præceptores appellantur: quæ sonant officium magis & ministerium, quàm beneficium. Nam si cum beneficiis essent idem, cur his diuersum nomen daretur? l. si idem. C. de codicil. Vnde Clemens quintus in concilio Viennensi noluit aliquid de Hospitalibus militarium ordinum (vt S. Ioannis Hierosolymitani ait gl.) statuere, sed ea tantùm mandat secundum ordinum suorum instituta & antiquas obseruantias regenda. clem. 2. §. præmissa verò de relig. domib. Ante captam direptámque Hierosolymorum vrbem à Saladino Babyloniæ rege (quod accidit anno Christi millesimo centesimo octogesimo sexto) nobis ignoti fuerunt ordinis Hospitalariorum magistri. Sub Vrbano 3. & Gregorio 8. Romanis Pontificibus, hoc est, Anno post institutum ordinem circiter centesimo ac septuagesimo, imperante Alemanis Henrico 5. primus Raymundus de Podio nominatur magnus eius ordinis magister, anno domini millesimo centesimo octogesimo septimo, dum Gallis imperaret Philippus Augustus Deodatus. Leges Raymundus ac viuendi normam regulámque suis præscripsit, quæ Stabilimenta vulgò vocant: in quæ iurant omnes hanc militiam profitentes. Quinque sunt in ea lege duntaxat & viginti capita, verum quæ grandes superent infinitorum statutorum libros ab alijs postea magistris conditos. Prima lex illa nostra nusquam beneficia memorat, sed obedientias tantùm: intelligens illa non ad vtilitatem singulorum: non in perpetuum, id est, dum viuunt, obedientibus fratribus donari, sed nutu voluntatéque vniuersitatis demandari, quæ vniuersitas donat, aufert, mittit & reuocat pro libito, cui parere debeant illi. Nunc etiam in 10. duntaxat annos conferuntur ad beneplacitum & magistrati & conuentus, quibus solis ordinis sui bonorum ac beneficiorum dispositio competit. Innocentius 3. de templariis loquens istiusmodi beneficia nominat domos: quibus qui præficiuntur, ab eodem vocantur Præceptores. d. c. Quum deputati. supra de iudi. quas duas appellationes & nos vsurpamus. Appellandi præceptoris rationem nullam inuenire possum. Si dixerimus præceptores appellatos, quia præcipiendi, id est, iubendi & mandandi auctoritatem habent in illis beneficiis: conuenit hæc omnibus beneficiariis appellatio magis quam nobis, qui sub obedientia perpetuò viuimus manuales (vt loquuntur) & temporarij. Nisi credamus appellatos Præceptores, quia ex beneficiis ordinis sibi victum præcipiunt, id est, ante prius capiunt, (hoc est enim præcipere. l. 2. de fundo instr. ff. & alibi) quicquid est residuum, in arcam communem sodalitij conferre debent. Vt nunquam perpetuo, si nec liberè, purè, simpliciter administranda committuntur huiusmodi beneficia, verum, saluo iure communis thesauri (sic enim loquuntur, id est, arcæ illius publicæ. cui pars

amplior ac melior semper infertur. Quis diuinaret nostros olim tam lautè loquutos, & ab hoc praeceptionis compendio suos nominasse praeceptores? Puto ex ignorantia linguae Latinae nomen hoc processisse, quia quum non in titulum nostra nobis conferantur beneficia, sed tantum commendentur, & commendare (à mandando) vernaculâ Italorum & Gallorum lingua. sit iubere & praecipere, ideo praeceptores appellati sumus, dicendi potiùs commendatarij (velut depositarij) qui permansurum nihil habemus adeo, vt ipse etiam magnus ordinis magister nudum ministerium duntaxat exerceat, neque perpetuus est in officio suo sine magisterio, sed amoueri ac deponi potest ab ordinis conuentu, cui subiicitur & à quo leges accipit, quod adstruit Oldrald. consi. 128. Card Zaba. in d. cle. 2. de relig. domi. author est quod magister Hospitalis Hierosolymitani beneficium non habet sed officium. Nec alterius existũt conditionis inferiores alij magistro, omnes temporarij & sub obedientia. Innocen. quem sequitur Host. in d. c. Quam deputati. Praeceptores aequiparat Institoribus, qui praeponuntur negociis dominicis, comparat, & illos etiam custodibus, vel Commendatariis, vel Visitatoribus, Vicariis qui tantum curare debent & visitare loca sibi per magistrum commendans maiorem, qui quidem magister & hos pro arbitrio remouere potest ab administratione: potéstque administratio huiusmodi esse penes plures praeceptores, sicut & tutela penes plures tutores. Haec ille. Vnde hospitalarij morte non vacat ipsa Praeceptoria, nec dicitur pastore viduata, ex authoritate Io. Monachi & aliorum, c. Cupientes, de elect. lib. 6. quia titulus hospitalis & praeceptoriae non est penes praeceptorem, sed penes vniuersitatem religionis quae non moritur. à Panormitano scriptum est, quod ecclesiarum, decimarum, caeterarúmque rerum concessio non est facta personis militum. S. Ioannis Hierosolymitani, sed vniuerso ordini. c. quamuis. de deci. Hac ratione suprascripsi nostros non esse beneficiarios dicendos, tametsi beneficiorum rerúmque spiritualium cura quaedam sit ipsis demandata, sed tanquam Vicariis ordinis, non vt ecclesiarum praelatis: quum praeceptores (in quantum praeceptores) in nullo sunt ordine ecclesiastico, ne clericatus quidem, sine quo beneficia non obtinentur ecclesiastica. Non sunt hi merè laici (fateor) verùm etiam non sunt sicuti monachi religiosi quod asserunt Inno. cap. in nostra. de sepul & Panor. c. dudum. de deci qui & hos monasteriorum conuersis aequiparat. Exceptum volo Reuerendum matricis ecclesiae nostrae priorem, qui presbyter esse debet, ac verè est in dignitate ecclesiastica, nihilo inferiore abbatibus, & aliis prioribus conuentualibus cap. Canonica. de sent excom.

Sunt in prouinciis alij non absimiles Priores, ceu quidam spiritualium rerum praefecti: sacris addicti, prophanis interdicti prioratus: quibus tamen laici nescio qui immane hiantes insidiari coeperunt. ab omni alioqui sacro, nisi auri sacra fame abhorrentes ab equis decident, Agazones ex equitibus. Istud ecclesiasticorum priorum genus inter nos verè habet beneficiũ suntque Priores non commendatarij, sed beneficiarij curam gerentes animarum, titulúmque beneficialem habentes. Non item caeteri praeceptores: Nam, quum recipientem beneficium ecclesiasticum oporteat esse clericum, Non digamum, cui sine diminutione vel onere beneficium conferatur, & intra statutum tempus, qui teneatur ad horas dicendas, cui sit institutio necessaria, qui fructus omnes percipiat, & suos faciat: nihil verò tale sit in nostris praeceptoribus, aut commendatariis, concluditur quod non sunt beneficiarij, sed quales ab Innocentio describuntur, Vicarij, Custodes alienorum bonorum. Sed ad alios commendatarios redeamus. Modus hic beneficia comedendi siue mauis beneficia commendandi & possidendi canonicus existimatur: habentúrque commendatarij praelati pro veris praelatis. quo iure & nos vtimur. de quibus in cap. nemo. de elect. in 6. per gl. & doctores admodum copiosè. Papam enim, & in quodcunque tempus commendare posse quaecunque beneficia sciunt omnes: parochias ordinarij nec possunt vltra semestre: quibus aliàs sub se cuncta beneficia commendare licet ad vitam: nec interim vacare intelliguntur Caeterùm, nemo sibi blandiatur huiusmodi commendationibus, hísque nihilo plus fidat, quàm dispensationibus, si non iusta & legitima de causa factae fuerint. Esto, quòd in iure te fori defendant, certè iure poli non iuuabũt. Clemens quintus omnes à se factas prouisiones, nomine commendae, quassauit: quòd ecclesiis omnibus detrimento, Romanae autem periculo speciatim forent. in extrau. commu cap. 2. de praeb Si non est amplius horum malorum metus aliquis, improbare nemo debet, quod iam commendatariis tam multis regitur ecclesia.

Non ita viuebatur, quo tempore quidam bonus episcopus Parisiensis, quũ sibi commendaretur abbatia, respondit, absit vt cum sponsa concubinam habeam prout est in Gẏme ij commẽtariis. Posteris laxitas mundi, & rerum amplitudo damno fuit, ingenti, quanquam

si non

si non iam ludum lasciuiret appellationibus & titulis Ecclesia Christi, nullus omnino clericorum dici debet alius in ea, quam commendatarius, quod ad fructus & bona pertinet. Episcopus (ait canon) rebus ecclesiæ tanquam commendatis, non tanquam propriis vtatur. can. Sine exceptione. 12. q. 2. Archid. in cap. Statutum. §. assessorem. de rescript. in 6. Barb. cons. 19. in 5. vol. scriptum reliquerunt, illum vehementer errare quisquis asserit beneficiarium beneficij fructus facere suos. hoc est (inquiunt) hæreticum in iure.

Commendatarum tantos abusus nō sine fastidio animo cogito. Equites Hierosolymitani ista non carent culpa. Templa enim ipsa quibus laboris & mercedis loco remunerantur inculta, horrida, squallida, omni cultu destituta relinquūt pingues ambiūt redditus lucellū tenue datur conductitiis presbyteris qui vicē suppleant qui ostiatim victum quærunt, qui sordidis operibus delectentur vt famem propellant, tamen ligurriunt omnia Balnea Vina, Venus, Tales sunt multi ex Commendatariis Hierosolymitanæ nobilissimæ & augustissimæ congregationis. Eiusdem ferme sunt cathegoriæ reliqui, vt quis commendarunt monasteria, eis videantur omnia comedenda propinasse: non poteras, ita me Christus amet, ea maior calamitas accidere. Videmus hodie à compluribus teneri monasteria, qui cùm ædificia omnia minentur ruinam, ne vno quidem lapide admoto eam fulciant: cum indoctissimi sint monachi & dissolutissimi, nec eos curant certa continendos disciplina nec præceptores adhibent qui eos erudiant, atque vtinam non essent etiam qui suo exemplo eos ad flagitia inuitarent. Cùm olim soleret statis diebus ab Abbatibus eleemosynæ aliquid erogari, id totum in vsus suos conuertunt, & pauperes quos alere debebant, subtractis alimentis accidunt. His accedit quòd cum nullus sit canon qui vetet quo minus plurima vni possint commendari monasteria, sintque nonnulli, quorum auaritiam, & vt significantius Græcè dicam, πλεονεξίαν, ne vniuersus quidem orbis terrarum satiauerit, frequenter accidit vt in disiunctissimis locis eis commendentur monasteria, quæ nunquam ne per somnum quidem viderint, satis habentes si fructus ex eis perceperint, ex quo quidnam eueniat quis est tam cæcus qui non videat.

L I.

Facultates ordinariorum corrigendi & visitandi fratres militiæ S. Ioannis Hierosolymitani declaratio.

GREGORIVS Papa XIII. Ad perpetuam rei memoriam.

Quos maior commendat copia meritorum eos amplioribus fauoribus prosequuntur Summi Pontifices.

CONSVEVIT Sedes Apostolica specialem eorum tutelam suscipere, quos maior commendat copia meritorum. Quo in numero dilecti filij Magister, & Conuentus Hospitalis Sancti Ioannis Hierosolimitani in primis positi, nos excitant & hortantur prouidere, vt à perturbationibus, & molestiis quantum potest liberentur. Cum enim Prioratus, Castellania, Empostę, Præceptoriæ, Baiuliuatus, aliáque beneficia dicti Hospitalis exempta sint ab omni ordinariorum locorum iurisdictione, visitatione, correctione, & superioritate per priuilegia, & indulta Apostolica eidem Hospitali concessa, approbata, & innouata, illáque, & alia huiusmodi beneficia obtinentes nullum præter Romanum Pontificem, & eiusdem Hospitalis Magistrum pro tempore existentem recognoscant, nonnulli tamen locorum ordinarij dilectos filios Priores, Castellanos, Præceptores Baiuliuos, & alios fratres dicti Hospitalis ratione prędictorum, & aliorum beneficiorum ab eis obtentorum visitare, & iurisdictionem in eos vsurpare beneficia dicti Hospitalis conferre, & aliàs eos inquietare non dubitant in graue dicti Hospitalis prȩiudicium Nos prędictorum fratrum, qui Christi Cruce susceptis nullis laboribus, aut periculis parcentes, vitam suam pro orthodoxa fide contra Christiani nominis hostes obiicere non recusant, indemnitati, & ne molestię illis contra sua priuilegia inferantur, prouidere volentes: Pręcipimus atque interdicimus vniuersis Episcopis Archiepiscopis, Patriarchis, aliisque Superioribus, & inferioribus Ecclesiarum Prælatis & locorum ordinariis cuiuscunque dignitatis, status, ordinis, & conditionis existant, quauisque auctoritate, & potestate fungantur, & functuri sint, ne posthac in prędictorum, aliorúmque dicti Hospitalis fratrum visitatione, correctione vel reformatione, pręterquam in iis, quę animarum curam, & Sacramentorum administrationem concernunt (in quibus Concilij Tridentini decreta, & Constitutionem fel. rec. Pij Papę V. prędecessoris nostri xxij. Septembris, Pontificatus sui

anno

In his tantummodo quæ concernunt curam animarum & sacramentorum administrationem ordinariorum correctio & visitatio nõ requisita.

anno tertio editam seruari omninò volumus) se se interponere. aut Priores, Castellanos, Baiuliuos, Præceptores, fratres, & alios supradictos directè, vel indirectè quouis quæsito colore, vel ingenio contra suorum priuilegiorum, ac indultorum tenorem vexare, vel perturbare audeant quoquomodo, In eos grauis animaduersuri qui prohibitioni nostræ huiusmodi præsumpserint contraire. Et nihilominus Venerabilibus fratribus nostris Ostien. & Portuen. Episcopis, ac dilecto filio causarum Curiæ Cameræ Apostolicæ generali Auditori, per præsentes mandamus, vt ipsi. vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios præsentes literas vbi, & quãdo opus fuerit, ac quoties pro parte eorundem Magistri, & Conuentus ac Priorum Preceptorum, Baiuliuorum, & fratrum Militum prædictorum, vel alicuius ipsorum fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque vniuersis, & singulis in præmissis efficacis defensionis auxilio assistentes, non permittant eos per Episcopos Archiepiscopos, Patriarchas & alios prædictos, aut quoscunque alios contra præsentium tenorem quomodolibet molestari. Contradictores quoslibet per censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliáque opportuna iuris, & facti remedia appellatione postposita compescendo, inuocato ad hoc si opus fuerit auxilio brachij sæcularis. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac Ecclesiarum, & locorum quorumcunque iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, necnon priuilegiis, & indultis Apostolicis illis, ac prædictis ordinariis, & Prælatis sub quibuscunque tenoribus, & formis concessis, appobatis, & innouatis contrariis quibuscunque; Aut si aliquibus communiter, vel diuisim à prædicta sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenã, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem, vt præsentiũ transumptis Notarij publici manu subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides, in iudicio & extra illud vbique locorum adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die vij. Ianuarij. Millesimo quingentesimo Octuagesimo quarto.

Duo Episcopi cum generali auditore Cameræ Apostolicæ executores huius decreti constituuntur.

LII.

Prædicatio Iudæorum Synagogis de præceptis doctrinæ Christianæ facienda.

Iudæi Dei gens electa, & à quibus Christus se secundum carnẽ nasci dignatus hodie miseri exules & vagi sine lege sine sacerdotio à summo bono multum aberrans.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

SANCTA mater Ecclesia cuius Christus caput est, ingenitam suam charitatem ad omnes late diffundens, antiquæ Israeliticæ gentis, populique Dei peculiares reliquias, pio nunquam desinit affectu miserari, grauitérque contristatur Iudæorum quondam nationem præcipuis auctam muneribus, & gratiis, cuius erat adeptio filiorum, gloria, testamentum, legislatio, obsequium, & promissa, vnde etiam Christus saluator noster secundùm carnem nasci dignatus est, per diuersas Orbis partes tot iam sæcula dispersam, ac contagiosi gregis more per inuia, & inaquosa miserè vagantem, verbi Dei fame, & aquæ refectionis siti perire, longeque à terrena tantum, super quam Dominus fleuit, sed, quod grauius est, à cælesti quoque Hierusalem, nisi Christus quem negauit, confiteatur, exturbari, qua miseratione, & mœrore nos quoque non leuiter commoti in dies semper aliquid excogitamus, vnde eorum conuersioni, & saluti opportunius prouideatur, ipsisque ad intelligentiæ viam, quam sibi præcluserunt, valeant Deo propitio peruenire. Quare sollicitè hæc meditantes, ac felicis recordationis Nicolai Papæ Quinti, nonnullorúmque Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, præsenti constitutione generali præcipimus, omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Ecclesiarum Prælatis etiam Cardinalatus honore præditis, vt in suis quisque Ciuitatibus, Terris, & locis, in quibus competens aliquis numerus Iudæorum, qui synagogam constituat, commoratur, curent Sabbati, vel alio cuiuscunque hebdomadis statuto die, ad Iudæos ipsos in locum præstitutum, non tamen sacrum, nec vbi sacra confici solent, conuocatos, per aliquem magi-

strum in Theologia, aliumue idoneum virum ab eis eligendum cum mercede congrua illi ex ipsorum Hebræorum collatione, aut alias, prout commodius eis videbitur, Hebraicæ (si fieri poterit) linguę peritum sermones, vel lectiones haberi, in quibus illis exponantur scripturę veteris testamenti, Moysis scilicet, & Prophetarum, pręsertim verò, quæ eo Sabbato leguntur, seu lectæ in eorum sunt Synagogis, iuxta Sanctorum tamen Patrum interpretationes. & verum Catholicæ Ecclesiæ sensum ac in eis disseratur de veritate Christianæ fidei, de certo Aduentu & Incarnatione Filij Dei, illiúsque Natiuitate, vita, miraculis, passione, morte, sepultura, descensu ad Inferros, Resurrectione, in Cœlum ascensione, de eius Euangelio in toto Terrarum Orbe per Apostolos eius, & alios Sanctos prædicato, innumeris atque clarissimis virtutibus, & illustrium miraculorum gloria confirmatos, ac de eius spirituali, & verò Regno, & de impio idolorum cultu sublato, & gentium vocatione de perpetua cum Hierusalem. & Terræ eorundem Iudæorum desolatione, tum ipsorum vbique Terrarum dispersione captiuitate, & aliis similis argumenti dogmatibus, & articulis ex lege & Prophetis, de diutina præterea, & irrita Iudæorum Aduentus Messiæ & carnalis illius Regni expectatione, de vana, eorũ, quę sępe, quinimo quotidie eos frustrata est spe reditus in terram promissionis, & restaurationis tertij templi, & demum de multiplicibus, & variis erroribus, & hæresibus eorum, in quas miserrimè se demerserunt postquam Christum Dominum in carne venientem agnoscere noluerunt, & de falsa per eorum Rabbinos tradita sacrarum scripturarum interpretatione, quarum literam, & sensum fabulis, mendaciis, & variis dolis, & modis detorquentes corruperunt, & deprauarunt & hactenus corrumpere, & deprauare non desinunt, deque omnibus aliis, quę eos possint ad agnitionem fidei, ad errorum suorum correctionem, ad Orthodoxamque fidem conuertere pro loci, temporis, sumptique argumenti ratione prudenter agant, veris, & ex sacra scriptura depromptis demonstrationibus, nulla cum obtrectatione, aut iracundia, sed magna cum charitate & modestia, veritatis lumen illis aperire conentur; Ad quos sermones, & lectiones volumus, vniuersos, & singulos vtriusque sexus Iudæos à duodecim annis supra, infirmitate, aut alia legitima causa, de qua ordinarios docere debeant non impeditos, in Ciuitate & locis, vt præfertur habitantes, vel aliunde aduenientes, etiam si inibi domicilium non habeant ita per circuitum conuenire, vt tertia saltem eorum pars, nec vnquam minor semper adsit. Quod si facere neglexerint, interdicti cum fidelibus commercij, & aliis pœnis arbitrio ordinarij pro contumaciæ modo imponendis, donec satisfecerint competenter, ad ipsos sermones audiendos compellantur. Siquis verò de numero fidelium ita fuerit salutis, aut sui, aut proximi sui, de quo vnicuique mandatum est immemor, qui eos à salutaribus huiusmodi sermonibus, seu lectionibus directè vel indirectè abduxerit, aut impediuerit, seu contenderit quoquomodo, excommunicationis sententia sit eo ipso ligatus, & contra eum ad alias pœnas ordinarij arbitrio omninò procedatur. Cæterum Imperatorem, Regésque, & Principes omnes, necnon Respublicas, Magistratus, & Dominos temporales sæculares rogamus, & obtestamur in Domino, vt Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis ordinariis prædictis, eorúmque Vicariis & ministris suum in præmissis auxilium præstent, amplissimum ab Omnipotenti Deo præmium in supremis gloriæ æternæ tabernaculis habituri. Et quoniam difficile nimis esset præsentes ad omnia loca, quibus illis opus erit, perferri, volumus, vt earum exemplis etiam impressis manu publici Notarij subscriptis, & sigillo Prælati, aut personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem omninò fides vbique adhibeatur, quæ adhiberetur eisdem præsentibus, si essent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Marcum anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo octuagesimo quarto, Kalendis Septembris Pontificatus anno tertiodecimo.

Singulis hebdomadibus in terris vbi sunt Synagogæ Iudæorum fieri debent Catecheses Christianæ Doctrinæ.

Iudæi maiores annis 12. vtriusque sexus prædicationibus interesse debent sub pœnis hic expressis.

Seducentes Iudæos ab huiusmodi prædicationibus puniuntur.

Principum interest fauere executioni huius constitutionis.

LIII.

Festi Diuæ Annæ Deiparæ Virginis Matris celebratio annua.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

Nuper Sancta

S. Anna Beatæ Virginis Mater è qua natus est saluator.

SANCTA Mater ecclesia, quæ salubribus nos semper instruit documentis, annuas fidei filiis venerandas proponit Sanctorum celebritates, qui in terris non solum exempla ad salutem reliquerunt, sed in Cœlo beati fidelium patrocinium suscipere, corúmque orationes, & vota suis precibus adiuuare non cessant. Quam nobis opem apud misericordem Deum credimus Beatam Annam assiduè impendere, quæ tanta in humanum genus præstitit beneficia, ex ea enim nata est Beata Maria semper Virgo digna à Deo effecta, quæ nobis Iesum Christum pareret Saluatorem. Et licet eius nomini sanctis obsequiis honorando humana par esse non queat infirmitas; ne tamen quod potest omittatur. Nos ad eius merita pro cultus decoranda, vniuersalemque Ecclesiam iucundissima illius recordatione lætificandam, necnon ad antiquam in illa deuotionem, quam vsque ab exordio nascentis Ecclesiæ insignia quoque templa, & religiosa loca in eius honorem toto Orbe constructa testantur, in Christianorum cordibus excitandam. Præcipimus vt perpetuis futuris temporibus Beatæ Annæ dies festos septimo Kal. Augusti per totius Orbis Ecclesias duplici Officio, de Sancta videlicet, nec Virgine, nec Martire, quod est in communi, quotannis recolatur, diésque prædictus imprimendis Romanis, & aliarum Ecclesiarum Kalendariis addatur, & duplex ei adscribatur. Si cubi verò festus Beatæ Annæ dies supradictus ex fidelium deuotione, seu consuetudine, præcepto, aut indulto Apostolico maiore aliqua celebrari consueuerit obseruantia, ea omninò ibidem retineantur. Mandantes omnibus Patriarchis Episcopis, Archiepiscopis, & cæteris Ecclesiarum Prælatis per vniuersum orbem constitutis, vt faciant præsentes literas in suis quisque Eccl siis, prouinciis, ciuitatibus, & diœcesibus solemniter publicari, & ab omnibus Ecclesiasticis personis tam secularibus, quàm quorumuis Ordinum regularibus inuiolatè obseruari: etiam si in recentibus Breuiarij, & Missalis reformationibus prædicta solennitas fuerit prætermissa. Volumus autem vt præsentium exemplis etiam impressis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides vbique gentium, & locorum adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ vel ostensæ.

Festum S. Annæ celebrandū sub duplici officio die 26. Iulij.

Diœcesum præfectis & Episcopis cura huius constitutionis demandatur.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octuagesimo quarto Kal. Maij, Pontificatus Nostri Anno duodecimo.

LIIII.

Absolutio eorum qui cum Bannitis versati sunt.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Vniuersis præsentes literas inspecturis, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

AD Facinorosos homines statúque Ecclesiastico bannitos ab eo longè summouendos auxiliáque eis tollenda, quibus freti delicta perficiunt, & pœna sæpe effugiunt per editam nostram constitutionem præter aliàs pœnas quas in eorum fautores, receptatores & auxilium præbentes inflixìmus etiam tales excommunicationis sententia eo ipso innodari voluimus à qua nullus ab alio quàm à Romano Pontifice præterquam in mortis articulo constitutus, & etiam præcedente satisfactione, absolutionis beneficium nequiret, obtinere, prout in nostris literis desuper confectis latiùs continetur. Cum autem nobis postea relatum sit alios ex prædictis subditis consanguinitatis seu affinitatis, alios familiaritatis vel amicitiæ occasione, alios etiam sua sponte aut alias dictos bannitos receptasse, cibis & aliis rebus iuuisse & cum eisdem versatos fuisse aliáque contra dictam constitutionem fecisse, quibus si ad consequendam absolutionem à censura huiusmodi via facilis præberetur ipsi eam sibi impendi submisse curarent. Nos verùm pastorem Dominum nostrum Iesum Christum, quantum eius gratia adiuti possumus, imitari volentes qui venit animas hominum saluare non perdere, seque etiam vltro sua ope ad salutem indigentibus offerre: Omnibus presbyteris sæcularibus & regularibus ac locorum ordinariis ad confessiones audiendas approbatis facultatem concedimus, omnes & quascunque vtriusque sexus tam laicos quàm clericos sæculares, & quorumuis ordinum etiam Mendicantium regulares ditionis

Huius Pontificis in bannitos & homicidas constitutionem habes supra.

nis nostræ temporalis prædictæ, non tamen Ecclesiarum prælatos, qui cum bannitis & facinorosis conuersati sunt, receptarunt, commeatus pecunias, equos, arma cibaria, & alia eisdem præstiterunt, & alias ac quomodocunque contra constitutionem prædictam per se vel alium seu alios fecerunt, si dolentes de admissis & à similibus abstinere proponentes id humiliter petierint, ab excommunicationis sententia, quàm propterea incurrerunt, etiamsi in ea vltra annum insorduerunt in forma Ecclesiæ consueta absoluendi iniuncta inde illis pro culpæ modo pœnitentia salutari, & aliis quæ de iure fuerint iniungenda, præstitoque ab eis iuramento, quod talia deinceps non committent, nec committentibus præstabunt auxilium, consilium, vel fauorem eosdémque ad gremium Sanctæ Matris Ecclesiæ restituendi. Non obstantibus præmissis ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis cæterísque contrariis quibuscunque. Præsentibus annum ab earum publicatione hic facienda numerandum minimè valituris. Volumus autem vt præsentium exemplis etiam impressis manu Notarij publici subscriptis & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur ipsis præsentibus si essent exhibitæ vel ostensæ.

Presbyteri approbati per ordinarios possunt absoluere à censuris & sententiis excommunicationis.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo octuagesimo quarto, Quarto Idus Maij. Pontificatus Nostri anno duodecimo.

LV.

In diripientes, ementes, permutantes ac recipientes in statu Ecclesiastico animalia & alia bona.

GREGORIVS Papa XIII. Vniuersis, & singulis præsentes literas inspecturis salutem, & Apostolicam benedictionem.

NON Sine graui animi nostri molestia nuper accepimus, quòd licet nos iampridem per nostras constitutiones, & ministri nostri per proclamata, & ordinationes, ac etiam cohortibus armatis exulum, ac perduellium flagitiosorúmque hominum audaciam in statu nostro Ecclesiastico reprimere, latrociniáque, & delicta prohibere, ac delinquentes ad aliorum terrorem grauiter puniri omnibus modis conati fuerimus, nihilominus cõplures exules, & latrones huiusmodi adhuc supersunt, qui propriæ salutis immemores, pœnásque impositas paruifacientes assidua furta, & latrocinia in animalibus, & iumentis in statu, & ditione nostra existentibus committere non verentur, nec desunt, alij tam nobis, quam temporalibus Dominis circumuicinis subditi, qui animalia, & iumenta illa, ita surrepta sine timore ab ipsismet latronibus emere, & quoquo versum abigere, & distrahere, non dubitent, quo fit, vt illis maior præbeatur occasio, & materia delinquendi, & affidati Cameræ Apostolicæ, ipséque Dohanerius Dohanæ nostræ Patrimonij, ac alij pecuarij, & aratores animalia huiusmodi habentes maximum inde patiantur detrimentum. Quare nos huic malo obuiam ire, & quieti, ac indemnitati publicæ, quantum in nobis est, prospicere volentes, ac, vt quos legum, pœnæque corporalis timor non retinet, saltem gladij spiritualis fulgor à malo deterreant, præsertim cum non solum pium, & meritorium, sed etiam iustum, ac necessarium sit, tales continuos, ac notoriè criminosos, ac ab eis ementes res furtiuas vtroque gladio, seueritate opportuna, corrigi, atque puniri, Perpetuò hoc edicto statuimus, omnes, & quoscunque tam huiusmodi animalia, & iumenta, aliásque res, & bona cuiuscunque generis, & speciei in statu nostro temporali diripientes, abducentes, & furto subtraentes, quam ementes, permutantes, seu ab eis illa quouis modo recipientes, & cum eisdem contrahentes, seu quouis titulo, colore, causa, vel prætextu penes se habentes, & retinentes, cuiuscunque status, gradus, conditionis, sexus, qualitatis, dignitatis, aut præeminentiæ fuerint, tam laici, quam Clerici, & Presbyteri, etiam regulares, & sæculares, & non solum in dicto statu nostro Ecclesiastico, sed etiam in quouis Regno, statu, Dominio, territorio, Ciuitatibus, Terris, & locis vniuersæ Italiæ commorantes vltra alias pœnas iuris, constitutionum, & proclamatum prædictorum excommunicationis maioris latæ pœnam ipso facto incurrere, à qua nullus ab alio, quam à Romano Pontifice, aut de eius speciali mandato, præterquam

Hac constitutione coercentur audaces homines perduelles, latrones, & prædones.

Iustum est seueritate opportuna, furta & latrocinia corrigi.

Status Ecclesiastici bona diripientes & ementes excommunicantur.

præterquam in mortis articulo constitutus, factáque aut mandata restitutione vel satisfactione, dictorum animalium, iumentorum, rerum, & bonorum huiusmodi dictis affidatis, Dohanerio, & aliis, vt præmittitur, pro tempore surreptorum, absolutionis beneficium valeat obtinere, ipsámque excommunicationis pœnam ex nunc, prout ex tunc, & è contra aduersus inobedientes, rebelles quotcunque, & ipsorum quemlibet promulgamus, per præsentes, Ac mandamus vniuersis, & singulis Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Ecclesiarum prælatis, eorúmque Vicarijs in spiritualibus generalibus totius nostri status prædicti, ac etiam in Regno Neapolitan. ac statu Magni Hetruriæ, ac Ferrariæ, & Vrbini Ducum in virtute sanctæ obedientiæ, vt cum harum exemplaria, etiam impressa manu Notarij publici subscripta, sigillóque personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munita, exhibita eis fuerint in omnibus Ciuitatibus, Terris, oppidis, locis, Castris, ac diœcesibus, præsertim status nostro prædicto circumuicinis ad valuas Ecclesiæ Matricis Ciuitatum Terrarum, Oppidorum, Castrorum, & locorum suæ diœcesis quamprimum affigi, & publicari faciant, quę quidem exemplaria, seu transumpta sic affixa, & publicata vbique in iudicio, & extra illud fidem faciant, omnésque supradictos, ac alios pręsentibus literis nominatos, vel quomodolibet comprehensos taliter ligent, arctent, afficiant, & obligent, ac si vnicuique personaliter intimata fuissent, Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, necnon priuilegiis, indultis, exemptionibus, & literis Apostolicis quibuscunque dignitate Ecclesiastica, vel temporali prędictis coniunctim, vel separatim concessis: etiam quibus caueatur expressè, quod excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam: & expressam & ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, cæterísque contrariis quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris. Die vij. Decembris. Millesimo quingentesimo Octuagesimo quarto. Pontificatus nostri anno tertiodecimo.

Publicatio huius constitutionis & effectus à quibus procurari debeant.

Clausula derogatoria.

Supremæ Gregorij Pontificis constitutioni, duo addenda censeo, quæ & Christianis lectoribus scitu, iucunda & vtilissima videntur. Multa illius Pontificatu euenerunt quæ amplissimam historiã promerentur, singula tamen quæ ab ipso statim exortu, & occasu accidere hic enarrabo primum nimirum de internecione hæreticorum Parrisiis, postremum de regum Iapponensium aduentu paucis diebus antequam diem obiret. Vtrumque profectò æreis aut marmoreis tabulis cedróque commendandum, vt ex hac laconica narratione colligetur.

Tempus erat quo Carolus IX. Gallorum rex Christianissimus perduellium & prædonum sopitos ignes esse existimabat æquissimis pacis conditionibus. Gaudiorum & tranquillitatis expectabatur lætissima seges. Cum perfidi parricidæ, & hæreticorum primores nouas Regi sub æstatis vere insidias moliuntur in cuiusque caput manibus pedibusque conspirant. Totius regni executio agebatur consule Thalassiarcho Gaspare Colignaeo: totius cohortis Christi, Ecclesiæ, Pontificis, Regis, & patriæ perniciem sitiente Duce & Patrono. Hic antea anno videlicet quingentesimo sexagesimo nono super millesimum, tanquam læsæ maiestatis diuinæ & humanæ reus senatus Parisiensis decreto damnatus, & omnibus honoribus & muneribus exhauctoratus fuerat. Senatusconsultum hoc fermè verborum tenore publicè proclamatum, & ex monumentis, & regestis Senatus Parisiensis, depromptum hic adscribam:

Amplissimus & Augustissimus Senatus Parisiensis (cui Rex Carolus nonus Opt. Max. vindicandorum scelerum in regno Galliæ, primas partes & authoritatem tribuit) inter cætera sacrosancta consulta decreuit vt quæstio de crimine læsæ maiestatis in primo capite, & perduellionis commissæ per Gaspardum Colligniacum Amiralem Franciæ & Armoricarum in Regem, & sacrum illius diadema lilia, & sceptra regia constituerentur, confectísque elogiis ac testimoniis præhendendum illum esse sanxit, & ob eius fugam & contumaciam non solum manum in illum iniiciendam, sed & pignoribus captis requirendum eum annotauit, omníque legis actione legibus & moribus præscripta coërcendum. Itaque cum legitimis edictis vocatus Gaspar, vadimonij diem non obiisset, & eo nomine in album perduellium esset relatus, instrumenta causæ omnia cognitori Regio generali commissa

commissa sunt,& penes eum deposita. Qui quidem ex iudiciorum antiquorum prisca formula, litem æstimauit: dein Senatus post eremodicium ac peremptorium edictum, rectè & ordine suo obtentum & iudicatum, omnibus perspectis, in hunc modum pronunciauit: dictum Coligniacum contumacem, & in album eremodiciorum relatum, & vt transfugam eremodicij fraudem & pœnam incidisse, atque omni ope defensionis præclusa damno litis coërcendum, eumque læsæ maiestatis in primo capite, reum, perturbatorem, & violatorem pacis, quietis, & securitatis publicæ hostem, caput, authorem & ducem conspirationis & coniurationis esse: illúmque vt omnibus his flagitiis conuictum, muneribus publicis exuendum & exauctorandum censuit: & exemplo publico gulam illi laqueo, aut resti contringendam in cruce aut furca lignea, quæ pro ædibus publicis huius vrbis Parisiensis, in foro vocato Gréve, erigeretur cadauer illius vigintiquatuor horas in furca pendere postea vt ad coruos & pilas montis Falconis in loco celsiori & eminentiori transferatur. Hæc omnia si apprehendi posset: sin minus, imaginaria illa legis actione pœna executioni mandaretur. Porrò arma & insignia dicti Coligniaci sparsim per hanc vrbem & suburbia caudæ equinæ alligata proculcarentur, & pari infamia & ignominia insignia & spolia in aliis vrbibus & locis in honorem illius affixa deturbarentur, & per vias traducerentur, & postremò per lictorem contererentur & comminuerentur in dedecus perpetuum dicti Coligniaci. Quantum ad bona illius attinet, Senatus sanxit, omnia ea quæ iure clientelæ & vassalitij coronam regiam agnoscunt, eidem mancipata esse, & in sacrum & antiquum illius coronæ patrimonium transcribenda esse, veluti membra capiti suo reddita, cætera illius bona siue feudalia, siue mobilia, ærario regio addicta & commissa: deductis super his tamen quæ ad priuatorum fraudem & damnum sarciendum æstimanda venirent. His addit Senatus, filios illius intestabiles, infames, indignos, ignobiles, & degeneres, & horum munerum & dignitatum incapaces, & si quæ nunc ab eis possideantur, Regi adiudicat. Vetat Senatus, ne quisquam cuiuslibet ordinis aut dignitatis, dictum Coligniacum reciperet, illi opem ferat & auxilium, aquę denique & igni interdixit. At iubet Senatus, vt qui illum prehenderit, statim iudicio & iudicibus sistat, ne in perduellionis, aut lęsę Maiestatis crimen incidat, & vt conscius conspirationis plectatur. Postremò constituit Senatus prœmium amplissimum his, qui velut assertores libertatis publicę, dictum Coligniacum prehenderint, summę quinquaginta millium aureorum solarium percipiendorum super Gazophylacio & ęrario huius vrbis, & aliis vrbibus regni Gallię: adiunxitque veniam scelerum & criminum omnium abolitionem & purgationem his, & liberis eorum etiamsi quis secus contra principem & Rempublicam moliti essent, & conscij coniurationis ac conuicti, cum perpetua tamen venię principalis securitate.

Pronunciatum & executioni mandatum Parisiis decima tertia mensis Septembris. 1569.

Hoc arresto efferatior, durior & crudelior euasit insignis ille Catilina, & eò grauius mala suæ mentis virus euomere contendit, & pestilentissima decreta in regem, quem & regio solio manibus pedibúsque euertere conatur, sed obuiam itum est hisce perfidissimis deliberationibus, ita vt quod nephariũ in regiam maiestatem, & alios principes cogitasset in eos ipsos deuolueretur. Coniuratio detecta est, & tempus quod in Gallia excidium statutum fuerat in sceleratorum ac fœdifragorum capita conuersum est. Machinationes illæ tegebantur plausibili connubio Nauarræi regis cùm regis sorore, quod ijs conditionibus initum fuerat, vt ipse Nauarræus religionis professionem, vtpote iniquam & à veritate deuiam quam amplexatus fuerat, relinqueret & abiuraret hæresim. Hanc insperatam conuersionem Pontifex Maximus summo gaudio accepit, & Regis, Reginæ matris pientissimæ Cardinalis Borbonij patrui sui, & Ludouici Mõpensterij Ducis piis frequentibúsque adhortationibus Regem præteritos errores confitentẽ à crimine hæresis & censuris absoluit, omnibúsque matrimonij ob consanguinitatis gradus impedimenta desiderata dispensatione discussit. Hic tandem nouo religionis Catholicæ zelo æstuans Lutetiam venit quamplurimis nobilibus reformatæ religionis comitatus. Obuiam illis processit aulicorum maior pars. Cùm ad aulam peruenere quam honorificentissimè à rege eius matre fratribus, aliisq; Principibus excepti fuere & cum magna beneuolentia, ac amoris significatione. Vndique, Lutetiam affluebant qui tragediæ scenam

instruere

instruere in perniciem Catholicorum putabant, & simulabant nuptiarum solemnis apparatus gratia venire. Sponsalia ergo illa Nauarræi ob illam in Catholicos principes coniurationem, vt loquitur Genebrardus in Lupara arce, vulgò LOVVRE quæ ad mœnia vrbis est, facta sunt. Eo ipso die in Episcopi ædes templo Deiparæ Virgini dicato contiguas sponsa deducta est. Postridie in amplissimo theatro quod ad templi valuas de industria erectum fuerat nuptiæ per Cardinalem Borbonium celebratæ sunt ad spectaculum effusa innumera populi multitudine. Hoc solenni actu finito Nauarræus cum Condæo in proximam aream secessit sponsam quæ ad Missam audiendam templum fuerat ingressa, expectans. Sacro peracto omnes simul in episcopales ædes concessêre ibi prandium sumptum. Sub vesperam in Palatinas ædes quæ sunt in media ciuitate ad cœnam itum. Remotis epulis variæ & exquisitæ festiuitatis & hilaritatis genera exhibita sunt. Postero die ad Luparam omnes rediere. Iam optatissima excidia monstrorum moliuntur. Irruptio fit primum in ædes Amiranis qui multis saucius vulneribus è fenestra in vici pauimentum præciso capite eiectus est. Plebs in perfidissimum boni publici hostem odio & ira flagrans eius pudenda, & manus abscidit, & triduo truncum corporis per omnes vrbis vicos raptatum fune ad damnatorum furcas detulit ibique reste per pedes ad maius ludibrium suspendit. Parisienses religionis Catholicæ studio addictissimi in omnes Hugonotorum ædes irrumperunt, ex his turbulentissimis & scelestissimis proditoribus, perduellionibus, prædonibus, sacrilegis multa millia trucidarunt. Caduntur portenta illa non solum Lutetiæ, sed in totius regni amplioribus ciuitatibus, vbi & maior & pertinacior copia antea indignè ferebatur. Dies hic niueo lapillo notandus est quo conatus nepharij non solum exciderunt, verumetiam in eos cusum & retusum est quod in nos conspirabant. Publica elogia huius celeberrimæ victoriæ data sunt Parrisijs, & posteritati doctissimis quorundam hominum poematibus quorum aliquot hic referam commendata.

IMPIORVM CRVCIFRAGORVM EPITAPHIVM

Per Ioannem Auratum Poetam regium.

Qui sacras fregere cruces de mille vel vnam
Supplicijs dignam non reperere suis:
Præda sed alitibus fœdis, vel piscibus esca
Pars fluuiis nudi, parsque vagantur agris.
Pars etiam alitibus vel fastidita marinis
Piscibus Oceani mersa lauatur aquis:
Ipse vel Oceanus qui cuncta piacula purgat
Horum causa nequit triste piare nefas.
Expuit extremis obscœna cadauera ripis,
Ex his contagij ne quid arena trahat.
Aut etiam inferni vada mergit in ima Caribdis
Rursus vt in summas non reuomantur aquas.
Tartareis sed ibi sine fine pientur in vndis,
Siue tuis Phlegeton, Styx nigra siue tuis.
Cuncta nec in pœnas tormenta antiqua nocentum
Sufficient: vnus nec satis Orcus erit.
Non rota, non saxum, non vultur, & ignis, & vnda,
Sed noua pœna nouis inuenienda reis.
Vtque suis grauibus sint digna piacula noxis.
Pœna sit his, grauius qua nihil esse potest.
Ne stent, ne sedeant, sed nulla vt parte quiescant,
Inter Auernales vsque vagentur Aues.
Neue nigris Erebi possint insidere ramis,
Hos agitent triplici terna flagella manu.

Pœna

Pœna vel vt grauior sit eis vllam esse quietem
Qui sibi quique aliis non potuere Pati.
Sit quibus ante fuit tam dulce quiescere nunquam
Æterna inuitis pœna quiete frui.

DE GASPARE COLLIGNÆO EPIGRAMMA Leodegarij à Quercu professoris regij.

Vitæ infelicis quàm infelix exitus esse
Sit solitus, disces Gallo ex ex Olopherne viator:
Qui genus omne mali, quo quondam affecerat hostes,
Pertulit, ille pios flagranti torruit igne,
Ignitis iacuit traiectus glandibus artus.
Truncauit monachis caput: à ceruice reuulsum
Huic caput est: alios vndis submersit: in vndas
Funibus est tractus: quosdam priuauit ocellis,
Auriculis alios, naso, & graueolente veretro,
Hæc auulsa illi pariter sunt omnia membra.
Permultos planè insontes cruce plexuit: idem
Funerea pascit crocitantes in cruce coruos.
Sandapilis cineres effodit, & ossa feretris:
Stratus humi sine honore rogi, sine sorte sepulchri,
Nudus in obscæno iacuit sine tegmine cæno.
Sacra deum delubra ac alta palatia regum,
Gazis, aulæis, gemmis spoliauit, & auro
Nil illis reliqui comitum nisi publicum aceruus.
Sic qui fraude viam summo affectabat olympo,
Icaream est passus, populo plaudente, ruinam:
Atque id Parisiis, quos perdere sæpe parauit.
Lenta quidem, sed certa, Dei vindicta supremi.

AMIRANTIS EPITAPHIVM PER Adamum Blacuodaeum.

Gaspardum vita defunctum crux habet, atque
Miraris, viuens si crucis hostis erat.

Aliud.

Iunonem captat, sed nube tenetur inani
Ixion: cœlos tentat Gaspardus, at illum
Martis equis terras fugientem, & in astra volantem
Aere suspensum vacuo crux alta moratur.

Aliud per Petrum Chataum.

Græcia dat sacros celebri certamine ludos
Pythonem Phœbi lata perire manu.
Quinquaginta ignes exhalans bellua Lerna.
Francibus, Alciden mortis honore beat.
Phœbus & Alcides, vni duo numina Carlo.

Insunt huic Python victus, & Hydra iacent.
Gaspardum sociis decies cum quinque peremit,
Qui virus patriæ & flamina fuere suæ.

Publicis libellis merè famosis odiosè hanc iustissimam & dignissimam cædem horum bannitorum excommunicatorum, & prædonum exteri hæretici damnarunt, sed eorum ora obserantur dum vident hæc omnipotentis consilio, Pontificis auctoritate & regia facultate commendari, vt in nos quod experti sunt cecidisse velint. Ferant ergo in suis quod in nostris futurum probabant. Hæc superis non ingrata fore testata est arbor illa arida quæ ipso die quo cæsus est cum suis Colignæus in innocentum puerorum cœmiterio multis annis sterilis floruit, simúlque & folia & fructus emisit. Muretus regius apud Pontificem orator hanc hæreticorum stragem narrans & ab omnibus plausibili iucunditate exceptus summa mentis & vocis alacritate in conspectu sacri senatus sic exclamauit. O noctem illam memorabilem & in fastis eximiæ alicuius notæ adiectione signandam, quæ paucorum seditiosorum interitu regem à præsenti cædis periculo, regnum à perpetua ciuilium bellorum formidine liberauit. Qua quidem nocte stellas equidem ipsas luxisse solito nitidius arbitror, & flumen Sequanam maiores vndas voluisse: quo citius illa impurorum hominum cadauera euolueret & exoneraret in mare. O fœlicissimam mulierem Catharinam regis matrem, quæ cùm tot annos admirabili prudentia parique sollicitudine regnum filio, filium regno conseruasset, tum demum secura regnantem filium aspexit. O regis fratres ipsos quoque beatos: quorum alter, cum qua ætate cæteri vix adhuc arma tractare incipiunt, ea ipse quater commisso prælio fraternos hostes fregisset ac fugasset, huius quoque pulcherrimi facti præcipuam gloriam ad se potissimum voluit pertinere, alter: quamquam ætate nondum ad rem militarem idonea erat, tanta tamen est ad virtutem indole, vt neminem nisi fratrem in his rebus gerendis æquo animo sibi passurus fuerit anteponi. O diem denique plenum lætitiæ & hilaritatis, quo tu beatissime pater, hoc ad te nuntio allato, Deo immortali, & D. Ludouico regi, cuius hæc in ipso peruigilio euenerant, gratias acturus, indictas à te supplicationes pedes obiisti. Quis autem optabilior ad te nuntius adferri poterat? aut nos ipsi quod felicius optare poteramus principium Pontificatus tui, quàm vt primis illis mensibus tetram illam caliginem, quasi exorto sole, discussam cerneremus? Hoc ille nobis portendebat ac præsignificabat dissectus draco, gentis tuæ, beatissime pater, nobilissimum ac pulcherrimum insigne: fore, vt immanis ille draco, aut illa potius multorum capitum hydra, quæ non paludem aliquam Lernæam, sed potentissimum & opulentissimum regnum tamdiu obsederat, te Pontifice dissecaretur. Nunc igitur contemplare quæso animo nouum illum Dauidem, casi ac prostrati gigantis spoliis ac sanguine decorum, eúmque hilari vultu ad genua tua prouolutum. &c. His verbis Ecclesiæ congratulabatur, quibus nomine Pontificis & Patrum peracta oratione sic responsum est per Antonium Buccapadulium I. C. Papæ secretarium Nobilis orator

Carolus Francorum rex vt veteri & hereditario nomine sic recenti suo iure & merito in hæreticis Christi hostibus delendis Christianissimus hac tam nobili legatione, & oratione facile probat Sanctissimo D. N. atque huic ordini amplissimo virtutes suas omni illas quidem potentia splendidiores, tanta autem potentia splēdidissimas. Gratulatur sanctitati suę: quod quidem humanitatis est Gratulatur ecclesię Dei propter eam quam de sua sanctitate animo concepit spem, quod est caritatis. Offert sese suáque omnia huic sanctę sedi: quod est pietatis, Renouat suam maiorúmque suorum veterem sempérque apostolicæ sedi & R. Pontifici præstitam obedientiam: quod in eadem pietate perseuerantiæ est, Commemorat constantem & inuictam suam pro Christiana religione demicationem tanto cum periculo, tam præsenti, tam intestino: quod est fortitudinis cum eadem pietate, iustitia, sapientia coniunctæ. Pollicetur denique omnes suas & regni sui opes ad eas nationes quę veram religionem nondum acceperunt in Christi ouile aggregandas, quę ab ea desciuerunt denuo congregandas. Quo quidem nihil Deo gratius, nihil Christianę ecclesiæ vtilius, nihil sanctitati suę & bonis omnibus optatius, nihil sua maiorúmque suorum virtute & gloria dignius polliceri potuit rex. Quæ quo maiora atque illustriora sunt eo rege ea ętate: eo gratior acceptiórque est Sanctissimo D. N. atque eius venerabilibus Fratribus S. R. E. Cardinalibus hęc illius lega-

tio,

tio, oratio, obedientia. Quę verò ad ipsius regis atque ad eius regni dignitatem & amplitudinem pertinebunt, tantę semper curę erunt sanctitati suę vt cum nihil hoc libentius profiteatur, libentius tamen multo suam erga illum caritatem re ipsa declaratura sit, quàm verbis profitetur.

Habita est X. Kalen Ianuar. M.D L X X I I.

Hæc pia Bartholomæi absoluta sunt maturima initio Pontificatus Gregorij XIII.

Properamus iam ad postremum factum, quod in ipso occasu eiusdem Pontificis accidit summo totius Europæ admiratione, & frementibus inuidia hæreticis. Legatio est a nullis antea sæculis audita Regum Iaponum, qui cum præceptis Christianæ religionis & doctrinæ edocti essent opera Patrum Societatis Iesu, nihil charius in votis habuerunt quam pium animum in Pontificem Maximum Christi Vicarium officiosè testari, eique obedientiam præstare. Fide ergo edocti, & sacram illam per baptismi sacramentum ἀναγέννησιν renascentiam, atque ἄνωθεν divinam generationem accipientes anno 1580. tres eorum FRANCISCVS *nimirum Bungi* PROTASIVS *Arimanorum, Reges,* BARTHOLOMÆVS *Princeps Omuranorū, duos iuuenes principes ex consanguineis ad præclaram legationem obeundam vento marique crediderunt duce Patre visitatore societatis Iesu Presbytero. Regis Bungi legatus fuit D. Mancius is enim qui id muneris subire debuerat nempe Regis Finngi filius è sorore nepos absens fuerat, ideò eius consobrino Mancio commissum est. D. Michael Arimanorum regis ipsius Patruelis, & Amuranorum principis idem eius ex patre nepos legationem obiuit. Hinc instructissima classe fælicissimum nauigium auspicantur. Dictu incredibile est quantis discriminibus quanta rerum difficultate è patrio littore ad Romanum vsque peruenerint. Duobus enim integris annis maria sulcarunt. Nam initio anni 1582. soluentes è Iaponia primum ad Sinarum portum inde in Auream Chersonesum & tandem in Indiam venerunt. Ex India nauigantes Africæque sinnosa littora legentes sub anni 1584. finem in Lusitaniam appulsi à rege Catholico & principibus magnificè & laudè excepti Romam tandem summo omnium gaudio expectati peruenerunt. Habito Consistorio Legationis causas, & fines aperuerunt, & cum præcipuis nobilitatis Iaponicæ magnatibus comitibus post solennem Christi Vicarij venerationem, & pedum oscula literas regum suorum obtulerunt, quæ è Iaponico idiomate in Latinum sermonem versæ huius erant fermè argumenti.*

EXEMPLAR LITERARVM REGIS BVNGI.

SVMMI Dei auxilio suppliciter implorato, magna cum humilitate ad Sanctitatem vestram scribere aggredior. Dominus rector cæli terręque, cuius imperium super solem, lunam & stellas, ignoranti, mihi, & profundis immerso tenebris, claritatis suę lumen iussit splendescere, ac nostratibus, pręcipuè populis reserans arcam suę misericordię atque gemmarum, dignatus est ante annos ampliùs quatuor & triginta destinare in hęc Iaponis regna Patres è Societate Iesu; quorum è salutari ac diuina semente, nonnihil in meum quoquè, Dei benignitate cecidit pectus. Quod tam insigne beneficium, aliáque multa, ô Sanctissime totius Christiani populi parens, vestrę potissimùm precationi meritisq; accepta equidem refero. Ac proindè, nisi me bella, senium, & affecta valetudo impedirent, conferrem ipse me advisenda ac veneranda sacratissima isthęc loca, ac simul obedientiam exhibens; pedes V. Sanctitatis, post pia ipsorum oscula, capiti meo superimponerem, & sanctissima vestra manu pectus meum signo Crucis muniendum curarem. Sed quoniam iis quas dixi causis impedior, sororis meę filium D. Hieronymum Regis Fiungi filium cogitabam legare pro me. Verùm quandò is in pręsenti longè abest, & P. Visitatoris instat profectio; D. Mancium, eius consobrinum eodem nomine mittere visum est à V. Sanctitate magni beneficij accipio loco, si pro ea qua fungitur in terris Dei vice, méque & Christianum hunc gregem, vti facit fouere atque adiuuare perrexerit. Reliquiariam thecam, per eundem P. Visitatorem à V. Sanctitate mihi dono transmissam, accepi libens, ac meo vertici venerabundus imposui; atque ob id V. Sanctitati gratias ago habeóque tantas, vt explicandis iis nullę neque linguę neque ora sufficiant. Non ero longior: quippe tum de regni huiusce rebus, tum de me ipso coram ex P. Visitatore, & ex D. Mancio

plura cognoscet Sanctitas V. quam ego verè & ex animo adorans, multo cum timore ac tremore hasce literas exaraui xj. die Ianuarij, anno post Domini aduentum M.D.LXXXII.

INSCRIPTIO.

Adorando & cæli regis in terris locum obtinenti magno, & sanctißimo Papæ.

REGIS ARIMANORVM.

CVM Dei gratia demißè & humilitèr hasce literas offero Sanctitati V. ante hoc biennium, qui fuit annus ab aduentu Domini 1580. per Quadragesimam, quibus maximè diebus preciosa passio Domini nostri Iesu Christi recolitur; in magnis belli tumultibus, magna mearum rerum, familięque meę perturbatione, deniquè in profundo Gentilium tenebrarum iacenti mihi, dignatus est pater misericordiarum, lucem veritatis, & rectum ad salutem iter ostendere per venerabilē Visitatorem, alióśque verbi Dei prędicatores è Societate Iesu, qui enixè me adiuuerunt, pérque baptismi sacramentū, super me m..ósque diuinę gratię rorem è cęlo deuocârunt. Pro quo tali ac tanto beneficio mirè lętus, infinitas Regi cęlorum ago gratias. Cúmque Sanctitas Vestra Christianum gregem vniuersum moderetur & pascat; valdè mihi fuit optatu, istuc venire, corámque humi stratus magna cum submissione exhibere illi obedientiam; & post pedum oscula beatorum, eosmet meo capiti superimponere. Sed quoniam rebus variis impedito id mihi non licet, mitto cum eodem P. Visitatore, patruelem meum D. Michaelem, vti pro me hoc munere pietatis officisque fungatur. Ex eo ipso mea vota, & alia cognoscet V. Sanctitas: ac proindè non ero fusior. Quam ego ex animo sincero & humili venerabundus adoro. Die. viij. Ianuarij, anno post Domini aduentum Millesimo quingentesimo Octuagesimo secundo.

INSCRIPTIO.

Reddatur Epistola magno illi & sancto Domino, quem adoro Dei vicegerentem.

BARPTOLOMÆI OMVRANORVM PRINCIPIS.

VEREOR ne criminem audacię subeam, attamen cum Regis cœlorum gratia, rudem hanc epistolam offero Sanctitati V. Quę cùm in terris locum obtineat Dei, ac simul ex ipsius doctrina & magisterio, Christianus populus pendeat vniuersus, quum sanè fuerat, memet maria transmittere, ipsúmque ad V. Sanctitatem inuisendam venire, sacrósque eius pedes post piè illorum oscula super meum caput imponere. Sed quo minùs hoc fungar officio, multæ me hoc tempore prohibent causæ: Nuper ad hæc tam remota loca lustranda P. Visitator è Societate Iesu contendit, multisq; rebus piè laudabilitèr institutis, iam nunc redit in patriam, qua ego tam præclara occasione inuitatus, deesse nolui, quin fratris mei filium D. Michaelem cum eo mitterem isthuc, qui licèt muneri tanto sit impar, tamen gratissimum fuerit mihi, si eum V. Sanctitas ad beatorum pedum oscula admiserit. Intereà V. Sanctitatem suplex oro, obtestórque, vt mei memoriam conseruare, méque & Iaponios hosce Christianos fouere dignetur. Id vnum in votis est mihi. Reliqua ex P. Visitatore, & ipso D. Michaele coram cognoscet Sanctitas V. quam ex animo adorans, cum timore scripsi, Die 17. Ianuarij, anno post Domini aduentum Millesimo quingentesimo Octuagesimo secundo.

INSCRIPTIO.

Sublatis manibus adorans, Sanctißimo Domino Papæ magni Dei vices gerenti has literas offero.

Præ gaudio visus est optimus senex Gregorius XIII. collacbrimari hinc lectis hisce litteris per silentium præclaram orationem exorsus est Gaspar Consaluus Lusitanus Regum & legatorum

legatarum nomine; ad quam Antonius Buccapadulius Summi Pontificis nomine, sic respondit:

Sic me vestræ orationi iubet respondere S.D. noster, iuuenes nobilissimi Quòd Franciscus Bungi Rex, & Protasius Arimanorũ, Protasiique patruus Bartholom. Omuræ Princeps, ab Iaponiorũ Insulis remotissimis vos suos propinquos huc ad se miserint, eius quam obtinet Dei benignitate potestatis coràm venerandæ causa, piè illos sapienterque fecisse. Esse enim vnam fidem, vnam Ecclesiarum Catholicam, vnum huic ipsi Ecclesiæ præfectum. Christique gregis vniuersi, hoc est Catholicorum omnium, qui vbique terrarum sunt, Petri successione pastorem, Romanum Pontificem. Hoc illos vnà cum cæteris fidei orthodoxæ mysteriis agnoscere & profiteri lætatur, immortalésque agit gratias diuinæ bonitati Sanctissimus Dominus noster, iudicátque hanc esse lætitiam verissimam à Dei gloriæ, atque animarum salutis studio profectam. Itaque libentissimè vnà cum his Venerabilibus fratribus suis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, hanc illorum fidei, obedientiæ, deuotionis testificationem amplectitur. Optat atque orat, vt illorum exemplo, cæteri quoque illarum Insularum, totiúsque orbis Reges & Principes, omni idolorum cultu atque errore abiecto, cognoscant Deum verum, & quem ille misit Iesum Christum, hæc est enim vita æterna.

Aliis Consistorij clausis egredientem Summum Pontificem insequuntur Legati, qui à Cardinale sancti Sixti summi Pontificis ex fratre nepote lauto conuiuio excipiuntur, deinde per interpretes ad familiare Pontificis colloquium accersiti plura de itinere, & religione contulerunt. Hanc historiam inusitatam & ab vrbe condita inauditam primus elegantissimo carmine celebrauit CLAVDIVS VERDERIVS *qui tunc temporis Romæ agebat quod hic decreueram addere, si scholij paginas amplieres compendium voluisset.*

Fremuerunt heretici huic sacro bono inuidentes, odio crepunt quod videant regis tantis itinerum interuallis à nostro orbe dissitos Romanam sedem venerari, eámque caput & regulam aliarum omnium ecclesiarum esse. Cui hæreticarum Synagogarum id vnquam decoris & honoris præstitum est. Gloriabiturne Lupanar Geneuense, aut Saxonicum hac insigni laude. Habent ganeones, lenones, perduelles, apostatas qui ad eos tanquam ad asylum confugiunt, hic omnes Romanæ sedis frondibus applicantur, & tuentur. Hic regni Christi metropolis hæreticæ congregationes sunt officinæ turpitudinum, sanctorum carnificinæ. Omnes nostra Europæ Ecclesiæ Romanæ tanquam capiti perpetuò adhæserunt, & pastorem œcumenicum Christi Vicarium intuentur. Horum perspicacissima sunt exempla. Hinc pulchrè illius encomium personat Hieronymus, Si Italiæ adiaces, *inquit*, habes Romanam Ecclesiam, vnde nobis auctoritas præsto est statuta. Fœlix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt, vbi Petrus passioni dominicæ adæquatur: vbi Paulus Ioannis exercitu coronatur, vbi Apostolus Ioannes, postquam in oleum igneum demersus nihil passus est, in insulam relegatur.

Magnus Athanasius, & vnà cum eo totius Aegypti Episcopi, Marcum, sanctæ Romanæ apostolicæ sedis atque vniuersalis Ecclesiæ Papam nominant: sanctámque eius sedem, matrem & caput omnium Ecclesiarum agnoscunt: cui cum omnibus suis commissis perpetuò se futuros obedientes pollicentur.

In Hierosolymitana diœcesi degens Hieronymus, epistola ad Damasum Papam. hæc præsenti animo vociferatur: cum successore piscatoris & discipulo crucis loquor. Ego nullum nisi Christum sequens, beatitudini tuæ, id est, cathedræ Petri communione consocior: super illam petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicunque extra hanc domum, agnum comederit, profanus est. Si quis in arca Noe non fuerit: peribit regnante diluuio. Quicunque tecum non colligit, spargit hoc est qui Christi non est Antichristi est. *Et sequenti ad eundem epistola*: Si quis cathedræ Petri iungitur, meus est. *Alibi etiam si quid parum cautè scripsisset: ab eodem Damaso emendari postulat* vt ad eo qui fidem & sedem tenet. *Idem rursus totius Orientis & Occidentis synodicas consultatione, Episcopum Romanum & deferri sollicitus docet cum ad eas respondisse scribit quando in chartis ecclesiasticis Damasum iuuabat, & epistola ad Principem se Romam cum*

sanctis Pontificibus Paulino & Epiphanio, quorum alter Antiochenam Syriæ, alter Salaminiam Cypri rexit ecclesiam necessitate ecclesiastica tractum memoria mandauit.

Siue Occidentis siue Orientis plagas inspiciamus, siue ad austrum & Meridiem connolemus illic præclara conspicientur Romanæ Ecclesiæ insignia. Ex Palæstina Phœnicia vtraque Syria, Arabia, Mesopotamia, Cilicia, Cappadocia, vtraque Armenia, & Ponto, Galatia, Asia, Lydia, Phrygia, Pisidia, Pamphylia, Isauria, & aliis Orientis partibus innumeri penè testes prodeunt, qui Romanum venerantur sedem. Ast nullum neque luculentius neque dignius exemplum intueri licet, nec quod maius decus adferat ecclesiæ quam Iaponum Regum Legatio, qua tot insulæ, tot regna Catholicam fidem amplectantur, séque Christi Vicario deuouent. Congratulemur ergo Pontifici qui & ortum & exitum apostolici muneris tam fœlicibus ominibus vidit. Hic historiæ nostræ amplissimus hyperaspites aduersus truculentas hæreticorum contumelias.

Hæc duo quibus Pontificatus exordiũ & finis Gregorij XIII. commendatur his distichis Chronicis in nostra chronologiæ tabulis complexi sumus.

MATVTINÆ PARISIENSES.

PARISIIS PORTENTA RVVNT PATRIÆQVE GIGANTES.

HOSTES, GRATA NITET BARTHOLOMÆA DIES.

REGVM IAPONVM LEGATIO.

INDIA TRES REGES FIDEI SVB PIGNORE PAPÆ

OBTVLIT, ISTA IVBET QVI REGIT ASTRA DEVS.

Paulò post expleto decimotertio Pontificatus anno vitæ septuagesimo secundo XIII. Cal. Aprilis optimus Pontifex Gregorius XIII. obiit in cuius locum suffectus est Sixtus V. id memoria denotnimus hoc carmine.

SIXTI V. PONTIFICATVS.

SIXTVS HABET PETRI CLAVES ET NOMINA CELSA.

LAVS FRANCISCANAE NON PERITVRA TOGAE.

[illegible] SIXTVS

SIXTVS QVINTVS.

Fœlix Perretus parentibus non fastu & rerum copia, sed virtute & pietate locupletissimis apud oppidum Montalt. Diocœsis Ripanæ Marchionatus Anconatensis in Italia oriundus, primis ab annis Diui Francisci Minorum Patriarchæ institutum sequutus, summus Theologus, postea Generalis minister ordinis euasit. Quæsitoris munus ad profligandas hęreses strenuè gessit, maleuolis hominum insidiis imperterritus, quamobrem Pio Quinto Pontifici charissimus inter illustrissimos Cardinales euectus est, in quorum Comitiis solennibus decimoquarto post Gregorij XIIII. obitum die, communi omnium voce Deo Ecclesiæ suæ prospiciente Pontifex Optimus Maximus LXV annos natus eligitur Sixti IIII. sui ordinis Pontificis memoria pulsus Sixtus V. apellari voluit & Cal. Maij Romæ coronari anno M. D. LXXXV. E sacro Ecclesiæ thesauro populo pro pace & tranquillitate publica supplici indulgentias largitus est Pontificatus initio. Perduellium, latronum, & bannitorum conatus è Romanis finibus eiecit. Principum Catholicorum sacra fœdera in excidium prauitatis hæreticæ, è regnis Christianissimi Regis Henrici III. probauit, cui ad belli suscepti expeditionem bonorum Ecclesiasticorum alienationes certis conditionibus indulsit. Rodulpho II. Imperatori per literas significauit Regem Nauarræum & Principem Condæum à sede Apostolica excommunicatos, & proscriptos esse. Principem Parmensem gladio & galero in perpetui, & inuicti honoris testimonium donauit. Ecclesiæ pastores, & prælatos à grege absentes ad residentiā ita compulit, vt aliquot centenos Episcopos ex vrbe in suas Docæses reuersos esse constet. Astrologiæ iudiciariæ somnia & commenta prohibuit. Ad maiora quotidie pro publico commodo anhelat.

I.

Alienationes bonorum status Ecclesiastici absque sedis Apostolicæ licentia prohibentur.

IXTVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

SOLICITVDO Paternusque affectus, quo Sedis Apostolicæ subditos prosequimur, nos inducunt, vt ea diligenti cura prospiciamus, quæ ad illorum conseruationem statúsque Ecclesiæ vtilitatem, & commodum pertinent, Accepimus siquidem, quòd in diuersis Ciuitatibus, Terris, Oppidis, & Castris nobis, & dictę Sedis temporali ditioni subiectis extant statuta prohibentia res, ac bona stabilia in forenses, & non subditos alienari. Nihilominus nonnulli Ciues, & incolæ Ciuitatum, Terrarum, Castrorum, & locorum huiusmodi bona stabilia, aliis personis extraneis vendere, & alienare præsumunt in maximum præiudicium, & damnum Ciuium, & incolarum prædictorum. Quocirca nos considerantes quantum statuta præfata vtilia, & fauorabilia sint, quantumque Reipublicæ intersit dicta bona in illius Ciues, & habitatores conseruari. Motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatę petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & certa scientia, statuta huiusmodi,

Bona stabilia in forenses & exteros non debere alienari.

Statuta alienationem bonorū prohibentia in forenses non subditos confirmantur.

huiusmodi, etiam si non sint in vsu, Apostolica auctoritate tenore presentium de cętero obseruari mandamus. Et nihilominus, quòd perpetuis futuris temporibus Vniuersitates, Ciuitates, Collegia, Feudatarij, quicunque, ac personę cuiusuis status, gradus, ordinis, qualitatis, & conditionis existant; etiam si Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quauis auctoritate, & dignitate, etiam Ecclesiastica, quę specialem, & indiuiduam mentionem requireret, prediti sint, nullatenus sine nostra, & Sedis predictę licentia, audeant, seu presumant Ciuitates, Oppida, Castra, Feuda, iurisdictiones, ac bona quęcunque stabilia, vel immobilia in dicto statu Ecclesiastico existentia cuiuscunque qualitatis, quantitatis & valoris per eos sua, & pro tempore possessa vendere, permutare, vltra triennium locare, in emphyteosim, feudum, liuellum, pignus, seu precarium concedere, in aliquam Communitatem,

Omnis alienatio quocunque iure firmata absque sedis apostolicæ licentia in terris eius Dominij irrita & inanis habetur.

Vniuersitatem, Collegium, vel personam extraneam, seu forensem, quę nobis, & dictę Sedi ratione temporalis iurisdictionis, status, nostri subdita, & supposita non sit, vel quæ domicilium legitimè non contraxerit in dicto nostro statu, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, conditionis, & qualitatis existat, etiam si, vt præfertur, Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quauis auctoritate, & dignitate, etiam Ecclesiastica, quæ specialem, & indiuiduam mentionem requireret, præditus sit. Insuper quia decens, & conueniens existit, quod si vendantur, vel permutentur, seu etiam donentur Ciuitates, Castra, & oppida, multòmagis fortalitia, id ad notitiam Principis deducatur, & præsertim si feuda, & iurisdictiones feudales, ea omnia, nec in exteros, nec in alios quoscunque, nisi de expressa præcedente nostra, & pro tempore existentis Romani Pontificis eadem supradicta licentia, vendi, permutari,

Ius vltimæ voluntatis conseruatur & libertati testandi non nocet hæc declaratio.

vel donari valeant. Neque etiam extraneus, aut subditus originarius bona huiusmodi in dicto statu, habens, & in eo habitans, si ab illo discedat amplius ad ipsum non reuersurus, illa retinere possit, sed intra biennium, ex quo ipse demigrauerit, ea vendere, seu pro aliis extrà dictum statum existentibus permutare, aut alias transferre in alium immediatè subiectum teneatur, auctoritate, & tenore præsentium de Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Cardinales consilio perpetuò statuimus, & ordinamus. Licitum tamen erit omni dicti status habitatori, siue extraneo, siue subdito de bonis suis in eodem statu positis, vel in consanguineos vel in alios de dicto statu non existentes quocunque alio, quàm venditionis seu permutationis, vel donationis titulo disponere, ac suis, etiam ab

Vrbs Roma cōmunis patria est.

intestato hæredibus pariter licebit in illis succedere, qui tamen intra triennium, vel in eundem statum habitatū veniant, vel bona ipsa in alium, seu alios arbitratores, & subditos, vt præfertur transferant. Quod etiam illis extraneis, ad quos bona huiusmodi ex quibuscunque aliis, quàm venditionis, seu permutationis, aut donationis huiusmodi causis peruenerint, illáque acquisiuerint, censeatur permissum. Bonorum autem præfatorum appellatione, neque census, neque portiones, seu loca Montium, nec mulierum dotes, sed neque Vrbem nostram, quæ communis pa-

Dotes non debent nec possunt alienari, nec ipsa vxor fauore mariti dotem alienare potest. Menoch. recuperand. poss. 9. remed. num. 67.

tria est, cum eius decem passum millia circuitu, volumus comprehendi, filij tamen, & hæredes dictarum mulierum soluto matrimonio, si extranei fuerint, aut in eodem statu ad habitandum, aut vendendum, seu permutandum, vt dictum est, sint astricti. Decernentes Communitates, Vniuersitates, Collegia, vel personas extraneas seu forenses huiusmodi ad dictorum bonorum pro tempore contra eatundem præsentium tenorem alienatorum acquisitiones omninò inhabiles, necnon quoscunque contractus, venditiones, & alienationes contra huiusmodi prohibitionem quocunque modo, vel causa pro tempore faciendas nullas, & inualidas existere, nullùmque ius per eas emptoribus attributum esse, tribui posse. Necnon omnes scripturas desuper conficiendas, ac inde secuta quæcunque nullius roboris vel momenti esse, nec ex illis audiri, agi, & excipi posse in iudicio, vel extra, ipsáque bona alienata ad eos, ad quos de iure peruenire debent, spectare, & pertinere. Sicque per S.R.E. Card. etiam Legatos, ac Vicelegatos necnon sacri Palatij Apostolici Auditores, Gubernatores, seu illorum Locatenentes, aliósve Iudices, & Commissarios, quauis auctoritate fungentes sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, interpretandi facultate, & auctoritate iudicari, & diffiniri debere. Necnon irritum, & inane quicquid secus super his à quoquā quauis auctoritate scien-

ter, vel ignoranter contigerit attentari. Mandantes eisdem Legati, Vicelegatis, Gubernatoribus, ac Iudicibus nunc, & pro tempore in toto statu prædicto existentibus, & eorum cuilibet, vt statum & ordinationem, & alia præmissa perpetuò ab omnibus, ad quos spectat, & pro tempore spectabit per censuras Ecclesiasticas, & alia eis beneuisa remedia obseruari faciant, & mandent. Non obstantibus nostris de non tollendo iure quæsito, aliisque Apostolicis constitutionibus, necnon Ciuitatum, oppidorum, Terrarum, & locorum prædictorum statutis, & consuetudinibus etiam iuramento confirmatione Apostolica, vel quacunque alia firmitate munitis, ac etiam immemorabili & quantocunque tempore pacificè obseruatis, necnon ciuitatibus, Ciuitatúmque iuribus priuilegiis, exemptionibus, & indultis Apostolicis illis, eorúmque Dominis prædictis, ac quibusuis aliis per quoscunque Romanos Pontifices ac nos, & dictam Sedem quomodocunque, & quotiescunque concessis, confirmatis, & innouatis, quæ omnia illorum tenores, præsentibus pro plenè & sufficienter expressis habentes, omninò tollimus, & abrogamus cæterísque contrariis quibuscunque. Volumus autem easdem præsentes, quoniam in Cõsistorio nostro, & de Consilio prædicto promulgatæ sunt, à die datæ ipsarum quoscunque tam præsentes, quàm absentes, & vbicunque etiam extrà dictum statum existentes perinde obligare, ac si cuique singulatim intimatæ fuissent, Et nihilominus, vt illę amplius innotescant, mandamus eas valuis Ecclesiæ S. Ioan. Lateranen. & Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, aliisque locis consuetis appendi, & in libris dictæ Cameræ describi. Ac etiam volumus vt ipsarum exempla, etiam impressa edantur, eaque Notarij publici manu, & sigillo cuiuscunque Curię Ecclesiæ, aut personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignata eam ipsam prorsus fidem vbique locorum in iudicio, & extra illud faciant, quam ipsæ præsentes facerent, si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Marcum Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, Kalend Iulij, Pontificatus Nostri Anno primo.

II.

In homicidas, fures ac latrones eorumque fautores.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

Hoc nostri Pontificatus initio, inter multa Reipublicæ damna & incommoda, quæ menti nostræ obuersabantur, nobis longè fuit grauissimum, quòd populos S.R.E. ditioni temporali subiectos non modo ad rerum substantiarúmque suarum perturbationem & iacturam sed etiam vitæ periculum redactos inuenerimus, Exulibus, Bannitis, cæterisque id genus facinorosis hominibus ita vndique ingruentibus, & grassantibus, vt vix quisquam ab hac hominum peste, tutus alicubi consistere posse videatur. Quare cum ad hæc sananda mala, ex officij nostri debito & præcipua erga nostros ac eiusdem Rom. Eccl. subditos charitate assiduè extimulemur, nihil non agere & tentare decreuimus, quo Populis optata quies, salus, securitas, & tranquillitas per nos restituatur. Quòd ita demum, Deo auxiliante, speramus nos esse consecuturos si cautè prouideatur, ne vllum domi forísque intra extráue fines nostros criminosos hominibus huiusmodi pateat diffugium aut receptaculum, sed omninò legum & Magistratuum seueritatem Iustitiaque gladium subire, ac debitas pœnas luere cogantur. *Sixtus V. conqueritur de flagitiosorum hominum & insidiarum factarum iniustitia.*

Itaque de fratrum nostrorum consilio omnes, & singulas constitutiones à fel. record Pio II. Paulo etiam II. Sixto IIII. Iulio similiter II. Leone X. Clemente VII. Iulio III. Pio etiam IV. Pio V. Greg XIII. & quibusuis aliis Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris, suo cuiusque tempore in detestabile prædictorum, & aliorum infrascriptorum hominum genus, pro temporis, & criminum ratione editas, cum omnibus, & singulis eis contentis quoad ea quæ præsentibus non contrariantur, & excepta Excommunicationis sententia, per easdem constitutiones in illis contrauenientes promulgata, quam ne animarum perniciem potius quàm salutem adferat consulto tollendam, & submouendam duximus, ex certa scientia nostra approbantes, & innouantes illarúmque omnium tenores, ac si de verbo ad verbum *Pontificum in hoc pestilentissimum reipublica genus hominum constitutiones & pœnæ latæ confirmantur.*

verbum insererentur præsentibus pro expressis, & insertis haberi volentes.

Vniuersis, & singulis Ducibus, Principibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, & Domicellis, etiam quacunque Ecclesiastica dignitate fungentibus, necnon Vicariis Feudatariis, Armorum Ductoribus, Capitaneis, Magistratibus, Communitatibus, Vniuersitatibus, & officialibus, Ciuitatum, Terrarum, Castrorum, oppidorum, & aliorum quorumcunque locorum prædictæ Roman. Eccl. mediatè, vel immediatè subiectorum in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub indignationis nostræ, necnon duorum millium per Communitates, & mille per Vniuersitates, ac quinque millium ducatorum auri Cameræ Apostolicæ irremissibiliter ipso facto applicandorum per Dominos temporales, & alios prædictos absque alia declaratione incurrendis pœnis (vltra alias in eorundem pr decessorum nostrorum literis contentas) districtè præcipiendo mandamus, quatenus adhibita exactissima diligentia de qua per publica documenta, & alias probationes fidem faciant, eorum Ciuitates, Terras, Oppida, Castra, Villas, Dominia, loca, & Territoria omnia à Perduellionibus, Homicidis, Latronibus, viarum grassatoribus, raptoribus, incendiariis, sicariis, exitiis, publicæ quietis perturbatoribus, armatas facientibus stratum Ecclesiasticum hostiliter peragrantibus pro quocunque crimine capitali, etiam in contumaciam Bannitis, aliisque similibus notoriis delinquentibus, & facinorosis hominibus, etiam nondum condemnatis eorumque fautoribus, & complicibus quos omnes nostros, dictæque Rom. Eccl. rebelles, ac publicos Hostes esse decernimus, secura, libera, & expurgata custodire, tenere, & præseruare.

Territoria & communitates ab hac impurissima scelerum sentina debent purgari Baronum, ac dominorum locorum opera.

Necnon si quos ex ipsis eo accedere, vel commorari, seu ad prædicta loca declinare, vel illac petransire contigerit, statim illos capere, & apprehendere, ac ad carceres conducere, captosque nostris, & pro tempore existentium Romanorum Pontificum Magistratibus, & officialibus fideliter tradere, & consignare, populosque suos pulsu campanarum, & aliis signis ad arma conuocare, & coadunare teneantur.

Quod si illos capere, & apprehendere per seipsos nequiuerint, finitimas quasque Communitates, & Vniuersitates, necnon Dominos temporales commonefaciant, & in auxilium conuocent, iunctisque simul viribus eosdem Perduelliones, homicidas, latrones, & alios prædictos forti manu, & incessanter quocunque se vetterint, etiam extra proprium territorium, & iurisdictionem ipso persequutionis actu vsque ad vltimam eorum profligationem persequantur, ac vt capiantur, & aprehendantur, seu profligentur omnem operam adhibeant.

Carceribus rei mancipentur, & officialibus pontificis consignentur.

Cúmque verisimile non sit huiusmodi Hominum genus in occulto versari, & eos qui ad custodiam tenentur si diligenter inuigilēt, illorum notitiam non habere neque tantam multitudinem esse posse quin à Dominis temporalibus, ac Communitatibus, & Vniuersitatibus prędictis vinci, & opprimi queat, iuncto præsertim finitimorum auxilio, cauillosæ excusationes sibi imposterum nullo modo suffragentur.

Particulares verò personæ cuiuscunque status, gradus, & conditionis existentes sub quingentorum ducatorum similiter eidem Cameræ ipso facto applicandorum, aliisque corporalibus, etiam vltimi supplicij inclusiuè Gubernatorum, & officialium prædictorum arbitrio iuxtà cuiuscunque personæ, & culpæ qualitatem extendendi pœnis cum primum campanæ sonitum aliáve signa populum aduersus dictos facinorosos homines conuocantia audiuerint, vel aliàs de illis quomodolibet notitiam habuerint arma capere, & ad locum necessarium accurrere, ac vna cum aliis, & per se ipsum omnem conatum in persequendis capiendis, & profligandis bannitis, aliisque nefariis hominibus prædictis adhibere teneantur.

Conuicinæ communitates conuocandæ in perduellum, homicidarum & latronum excidium.

Præterea sub eisdem pœnis omnes, & singuli prædicti tam in Vrbe, quam extrà eam ad quamcunque Curiæ seu Ministrorum, & executorum Iustitiæ, vel cuiusque eorum simplicem requisitionem, ac etiam nulla requisitione præuia (si aliquos ipsos resistere, vel sese opponere, seu aliquod impedimentum adferre eosvé ad aliquam executionem faciendam auxilio egere quoquomodo cognouerint) eisdem Curiæ Ministris, & executoribus opem, & fauorem, armata, etiam manu conferre & subi entre, ac presto esse, & denique obedire.

Insuper

Insuper statuimus, & ordinamus, vt si qui ex Perduellionibus, homicidis, latronibus, furibus, & aliis facinorosis hominibus prædictis in Ciuitatibus, Terris, Oppidis, Castris, Villis, Dominiis, locis, & Territoriis huiusmodi damna aliqua intulerint, seu furtum, aut latrocinium commiserint, nec capti, & deprehensi fuerint, sed impunè euaserint, Domini temporales, seu Communitates, Vniuersitates nobis, & Sedi Apostolicæ mediatè, ac immediatè subiecti, in quorum locis, territoriis, & iurisdictionibus respectiuè similia perpetrata fuerint, præter hoc, quod ad damnorum quorumcunque sic illatorum parti læsæ damnáque huiusmodi patienti, ac eorum hæredibus restitutionem, & satisfactionem omninò teneantur ad tantundem etiam quam damna illata, extimata fuerint Cameræ prædictæ realiter, & cũ effectu persoluendum eo ipso sint astricti, ac aliàs prout latius continetur in aliis literis dicti Pij V. prædecessoris contra Dominos, ac Communitates, & Vniuersitates eorum territoria non custodientes editis, quas firmis tamen remanentibus aliis suprà, & infrascriptis pœnis tenore præsentium, etiam innouamus.

Cauillosis excusationibus non tueri debent.

Duces quoque Principes, Marchiones, Comites, Barones, Domicelios, Vicarios, Feudatarios, Gubernatores, Magistratus, Ductores, Capitaneos, & officiales prædictos, necnon quoscunque alios cuiuscunque etiam dignitatis, conditionis, status, gradus, ordinis, excellentiæ sexus, & ætatis dummodo decimumquartum illius annum excedant huius status, & iurisdictionis nostræ temporalis, ac prædictæ Rom. Eccl. in eisdem temporalibus mediatè, vel immediatè subiectos, etiam dominia, iurisdictiones, & loca extrà statum prædictum obtinentes qui Perduelliones, homicidas, latrones, & alios nefarios homines prædictos in suis quisque Dominiis, Terris, Oppidis, Castris, fortalitiis, villis, locis, territoriis, seu domibus, tam in ipso statu, quàm extrà eum consistentibus receptauerint, seu confouerint, aut quod in illis recipiantur, vel confoueantur quoquomodo permiserint, seu ne ij capiantur impediuerint, vel captos eripuerint, seu occultauerint, aut illis potestatem, seu commoditatem euadendi fecerint, vel arcem, aut aliam quamcunque custodiam effregerint, inuaserint aut quoquomodo violare tentauerint, siue ad hoc homines, vel arma, aliâve ministrauerint, siue aliàs auxilium, consilium, vel fauorem, palam, vel in occulto per se, vel alium, seu alios quoquomodo etiam extra territoria iurisdictiones & domos proprias præstiterint, seu præstare permiserint, vel etiam quoscunque Iudices Ministros, aut executores Iustitiæ in perquisitione, captura, vel abductione, ac omninò in eorum officij libera exequutione, siue in Vrbe, siue extrà vbique locorum impediuerint, seu verberauerint, vel insequuti fuerint, aut concusserint, seu minis, vel aliàs perterrefecerint, aut ad arma conclamauerint, aliósve concitauerint, seu talia fieri mandauerint facientibus adhæserint & fuerint, seu alicuius Magnatis nomen auxilij causa aduersus Curiam, Executores, & Ministros prædictos inuocauerint, seu franchitias appellauerint contra quas aliam cõstitutionem dicti Gregorij prædecessoris desuper editam similiter innouamus.

Signo campanæ armati priuati irrumperé tenentur in grassatores, & banditos huiusmodi.

Iustitiæ ministri constitutionis huius executoribus fauere debent.

Acrioribus etiam remediis in dies vsuri pro huiusmodi Asylis, præsertim in dicta Vrbe tollendis, & omninò extirpandis Lesæ Maiestatis reatum ac nulla iuris, aut hominis fictione confictum crimen incurrisse & eiusdem Rom. Eccl. Rebelles, omnibúsque & singulis priuilegiis, gratiis, libertatibus indultis, exemptionibus, immunitatibus, realibus & personalibus, necnon Ducatibus, Principatibus, Marchionatibus, Comitatibus, Ciuitatibus, Terris Oppidis, Castris, Dominiis, Vicariatibus, Gubernijs, locis, iurisdictionibus, dignitatibus, etiam Ecclesiasticis honoribus, iuribus officiis, pensionibus, beneficiis, & fructibus Ecclesiasticis, ac etiam quibuscunque feudis, & concessionibus, quæ à Romana prædicta, & quibuscunque aliis Ecclesiis obtinent, & in futurum obtinebant, cæterisque etiam immobilibus, mobilibus & se mouentibus bonis, iuribus, & actionibus eo ipso priuatos, ipsósque & illorum filios ad illa, & quælibet alia imposterum obtinenda, ac quoscunque actus legitimos exercendos inhabiles, & indignos fore, atque esse: Necnon à toto statu Ecclesiastico vna cum eorum familiis perpetui exilij pœna damnati, Domosque ædificia arces, & fortalitia eorundem demoliri, & solo æquari, seu aliis dictæ Cameræ iuribus adscribi debere, nec illis portam vllius dignitatis Ecclesiasticæ, vel mundanæ vnquam patere decernimus, & declaramus. Vasallos verò Custodes

Asylum in lege Romuli apud Halicar. lib. 2. & vlp. ex Labeone l. quod sit 17. §. apud Labeonem ff. de ædilit. edict. Locus sacer erat quo perfugij, libertatisve causa eius erat confugere.

Pppp Capitaneos,

Capitaneos, Officiales, populos, & subditos eorundem à fidelitatis iuramento, ac homagij, & quocunque alio iure, quo ipsis quomodolibet adstricti fuerint ex nunc penitus absoluimus, & liberamus. Ducatus autem, Dominia, Vicariatus, gubernia, feuda, Ciuitates, Terras, Oppida, Cæteráque bona prædicta, necnon iura, & actiones cum fructibus, & emolumentis eorundem Fisco nostro, & Cameræ prædictæ ipso facto, absque aliqua declaratione, citatione, Iudicis sententia, seu decreto, vel alia iuris, & facti solennitate habenda, etiam in præiudicium filiorum descendentium, & aliorum quorumcunque Agnatorum in inuestituris concessionibus, seu aliis dispositionibus comprehensorum in omnibus & per omnia, perinde ac si per lapsum temporis illorum concessionis, & finitam lineam ad ipsam Cameram rediissent, seu decuplata essent, confiscamus, applicamus, & incorporamus, illáque sic nobis, & pro tempore existentibus Rom. Pont. & Cameræ prædictæ, aperta, deuoluta, confiscata, applicata, & incorporata sub constitutione eiusdem Pij V. prædecessoris de huiusmodi Dominiis, & iurisdictionibus in feudum, aut aliàs non concedendis minimè comprehendi, etiam declaramus. Necnon quæcunque fideicommissa, substitutiones, & alias dispositiones sub quacunque verborum forma, etiam cum expressa alienationis prohibitione, aliísque districtissimis clausulis, & cautelis conceptas, ad hoc, vt fructus bonorum huiusmodi fideicommissis subiectorum durante vita naturali delinquentis etiam in contumaciam ex prædictis causis condemnati Fisco applicentur, & in dictæ Cameræ vsum conuertantur, proprietatesque dictorum bonorum quamdiu ipse delinquens naturaliter vixerit per Fiscum & Cameram huiusmodi possideantur, & detineantur tollimus, & abrogamus.

Pœna reorum.

Eadem fuit Pontificis Pij V. sententia.

Communitates tolerantes reos has pœnas incurrunt.

Ad hæc communitates, & vniuersitates huiusmodi, si homines facinorosos prædictos receptauerint, tolerauerint, cibis, commeatu, auxilio, consilio, vel fauore, aut quocunque alio modo, etiam, vt euadant per se, vel alios iuuerint, omnibus pœnis supradictis supponimus, eorúmque res & bona omnia, necnon fructus, et emolumenta eidem Fisco modo et forma præmissis applicamus, et appropriamus.

** Priuilegia de recipiendis & non consignandis bannitis renocantur.*

Particularibus autem hominibus, qui ad facinorosos prædictos capiendos, et apprehendendos Iustitiæque ministris tradendos sufficientibus viribus fuerint destituti, nisi eosdem illico propalauerint, officialésque, populos, et finitimos, ita vt nullo modo euadant conuocauerint.

Ac demum iis qui aliquem in præmissis culpabilem sciuerint, nec nobis, vel successoribus nostris, seu alicui perquem ad nos, vel dictos successores fideliter deferatur intra trium dierum spacium reuelauerint pœnam arbitrio Iudicis pro modo culpæ etiam vsque ad mortem inclusiue infligendam statuimus.

** Receptatores non excusantur aliquo fauore, vel gradu, vel consanguinitatis vel conditionis & profecto tales seuerissimis pœnis arcendi sunt, fomitē enim præbent delictorū, quamobrem furum Latronum ac huiusmodi sceleratorum receptatores ad legem Iuliam de vi publica tenentur. l. pen. C. ad l. Iul. de vi publica.*

Decernentes super omnibus, & singulis præmissis per accusationem, delationem, inquisitionem, & quouis alio meliori modo procedi posse.

Ac quæcunque vetusta priuilegia, siue* exemptiones, etiam immemorabiles, vel aliàs quascunque prætensiones de recipiendis, & non consignandis huiusmodi bannitis, & aliis facinorosis hominibus, nemini contra præsentium tenorem suffragari, etiam si de eis specialis, & indiuidua mentio facienda esset.

Neque Receptatores,* fautores, auxiliatores, consultores, & alios quoscunque præsentibus nostris, ac prædecessorum nostrorum litteris, vt præfertur approbatis, & innouatis quomodolibet contrauenientes quocunque prætextu, etiam Agnationis, & cuiuscunque consanguinitatis, etiam in primo gradu, aut vnice, & non dolose, & penitus inculpate, nec ad malum finem receptionis vllatenus excusari, Cum beneficium publicum sit priuatæ necessitudini præferendum, nec dolus absit ab eo qui ipsis nefariis hominibus, & publicis inimicis quoquomodo se amicum præstat, genúsque hominum huiusmodi facile cognoscatur. Eum quoque qui sese vi, & metu ad manifestum, & instans vitæ periculum euitandum, de quo tamen per legitimas probationes docere teneatur, eis receptum dedisse, siue victum, & alia præstitisse asseruerit, nequequam excusari, nisi quam primum se subripere, vel alios transmittere potuerit, nulla interposita mora de transitu, vel statione dictorum facinorosorum hominum vicinorem locum, illiúsque Magistratus, & officiales certiorauerit.

Sicque per quoscunque Iudices ordinarios, & delegatos quauis auctoritate fungentes

gentes sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate vbique iudicari, & definiri debere, necnon irritum, & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Et nihilominus vt præmissa suum debitum (prout ex intimo cordis nostri affectu exoptamus) consequantur effectum, dilectis filiis eiusdem S. R. E. Camerario, Vrbis Gubernatori, causarum, Curiæ Cameræ prædictæ Generali Auditori, necnō Prouinciarum nostrarum Legatis, de quibus plurimum confidimus, ac Vicelegatis, & præsidibus Ciuitatúmque & aliorum locorum prædictorum Rectoribus, & officialibus, ac cæteris omnibus singularum constitutionum, & literarum prædictarum executoribus similiter in virtute sanctæ obedientiæ; ac sub indignationis nostræ pœna per Apostolica scripta mandamus, vt quisque pro se ad omnimodam præsentium, ac aliarum literarum, & constitutionum prædictarum, necnon pœnarum omnium in eis contentarum executionem omninò procedentes illas omnes, in eis contenta quæcunque semper, & vbique per omnia loca prædicta ac ab omnibus sub illis comprehensis inuiolabiliter obseruari, Capitalésque sententias prædictas à Iustitiæ Ministris absque alicuius irregularitatis incursu exequi mandent, & faciant, ac pro exequutione pœnarum pecuniarum contra Communitates, Vniuersitates, Dominos, temporales, & alios prædictos propter eorum inobedientiam represalias concedant, realiterque, & irremissibiliter dictas pœnas pecuniarias exigant.

Prouinciarum legati executores huius edicti.

Non obstantibus fidei commissis, inuestituris, concessionibus, substitutionibus, testamentis, & aliis dispositionibus, necnon priuilegiis, exemptionibus, ac aliis præmissis, quorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita, obseruata inserti forent præsentibus haberi volumus pro expressis, & insertis, necnon omnibus quæ in singulis literis prædictis concessum est, non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque.

Rogamus quoque & hortamur attentè in Domino omnes, & singulos quamcunque iurisdictionem temporalem extra statum Eccl prædictum exercentes, etiam Regia, Ducali, vel alia quacunque mundana, vel Ecclesiastica auctoritate, superioritate, & excellentia fungentes, velint pro sua in nos, & hanc Sanctam Sedem Apostolicam deuotione, & obseruantia, reique ipsius æquitate prouidere ne posthac in Prouinciis, Dominiis, & locis suis perduelliones, homicidæ, & alij facinorosi prædicti vllo modo recipiantur, assecurentur, vel tuti reddantur, quinimo si ipsos ad illa declinare, aut ibidem reperiri contigerit per suos Iustitiæ Ministros, & Executores capi, & apprehendi, ac ad præsides, & Gubernatores Prouinciarum, & locorum nostrorum vnde ipsi originem traxerint, vel delictum commiserint liberè conduci, & remitti, eisque consignari mandent, & procurent, Ac quoscunque saluos conductus, & alias assecurationes, reuocent & annullent, prout nos vice versa idipsum contra huiusmodi facinorosos homines à dictis eorum Prouinciis, & Dominiis bannitos fieri & obseruari curabimus, sperante, hac optima ratione omninò futurum, vt eiusdem Ro Eccl. & cuiusque eorum ditionis, status (annuente Domino) expurgetur, Populique nobis, & illis subditi pacis, & tranquilitatis dulcedine fruantur.

Hortatio ad Principes vt bānitos expellant nullúmque eis relictū faciant securitatis ius.

Vt autem præsentes literæ omnibus innotescant, & ne quisquam illarum ignorationem allegare possit, iubemus illas valuis Ecclesiæ S. Io. Lateranen. & Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, ac in acie Campi Floræ appendi, eisque detractis illarum exempla, etiam impressa in eisdem locis affixa relinqui, factáque huiusmodi publicatione volumus ipsas præsentes hic in Vrbe publicatas die sequenti extrà eam verò post decem dies quoscunque perinde arctare, atque afficere, ac contrafacientes pœnas, & alia supradicta omninò incurrere, ac si eis singulis præsentibus in propriis eorum personis, & locis intimatæ fuissent.

Insuper earundem præsentium exempla etiam impressa Notarij publici manu, & Camerarij prædicti, aut alterius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ sigillo obsignata eandem prorsus fidem vbique locorum in iudiciis, & extrà illa facere, quæ ipsæmet præsentes facerent si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Necnon quod quælibet Communitas, Vniuersitas, & populus quarumcunque Ciuitatum, Oppidorum, Castrorum, & locorum prædictorum sub indignationis nostræ, ac mille ducatorum dictæ Cameræ applicandorum pœnis per contrafacientes eo ipso incurrendis statim cum præsentes literæ nostræ huiusmodi siue earum transumptum, etiam impressum ad eorum notitiam peruenerit. Conuocato publico consilio in præsentia Officialium, Syndicorum, & coram maleficiorum habentium eas vnà cum aliis prædecessorum nostrorum constitutionibus, sic vt præfertur confirmatis, & innouatis, ibi alta & intelligibili voce, etiam vulgari sermone illas declarando, vt melius, & facilius ab omnibus percipi, & intelligi possit, legi facere, & deinde in eorum Archiuio publico diligenter custodiri curare omninò debeant.

Forma & effectus constitutionis.

Ac singulis annis successiuè in principio cuiuslibet anni perpetuis futuris temporibus similiter easdem literas præsentes, & alias innouatas in eodem publico consilio legendo reiterare teneantur. Alioquin loci Gubernator, & Rector, & quilibet alius Iustitiæ Minister quocunque nomine nuncupatus contra eos ad exequutionem pœna huiusmodi sine mora irremissibiliter procedat. Datum Romæ apud Sanctum Marcum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo octuagesimo quinto Kal. Iulij, Pontificatus nostri anno primo.

Communitatibus publicetur edictum.

Qua pietate qua animi fortitudine in regimine Ecclesiæ Pontificatum exorsus sit Pontifex præclara hæ constitutiones dilucidè ostendunt, ita vt cœlitus demissus pastor videatur et credamus diuinitus prænio vaticinio electum esse Sixtum V. Scribimt enim Vlyssiponensem Virginem præpositam religiosarum monasterij S. Mariæ Virginis annunciationis ord. S. Dominici cuius miracula res gestas ante quam claudatur hoc opus commemorabimus mortem Gregorij XIII. nunquam satis laudati Pontificis antequam is ægrotare inciperet prædixisse alteriúsque successionem in cuius Pontificatu diuinam maiestatem constituisse dicebat, magna quadam facere ad suum honorem Ecclesiæq; vtilitatem. Hæc Dei famula reuerendo suo superiori Antonio de Cerda qui illi à confessionibus est manifestauit quemadmodũ vt ipsius Cerda literis patet, Vlyssiponæ scriptis 30. Martij ipso nimirum die quo Gregorius infirmari cœpit Romámque missis & ibidem impressis. Qua autẽ animi sententia ex cepta sit electio huius Pontificis apud Anglos ex eorum literis è Londino scriptis colligimus quæ his verbis exarata fuerunt. Mortis Gregorij XIII. numerus magnis applausibus acceptus hic fuit. Sed tam subita & concors Sixti V. electio prioris gaudij temperauit exuberantiam. Non placebat quod fuisset Monachus cum illud nomen apud nos sit valde odiosum, Minus placebat quod Quinti apellationẽ haberet renouabat enim memoria Pij Quinti qui primus anathema in Reginam Pronunciauit. Minimè omnium placebat quod esset Romanus Pontifex qui antea qualiscunque fuisset ad illam tamen auctoritatem & cathedram euectus non poterat huic nostro statui non præsumi inimicus. *Pergit earundem literarum auctor,* Audistis aliquando Pij V. temporibus ministros aliquot ad plebẽ concionatos fuisse Reginę maiestatẽ singulari sua bonitate motam permisisse Pio tanquam seni & decrepito vt sua vita quæ multum non erat duratura Pontificatum gereret. *Sed tamen ordinasse vt post illum virum alij Papæ non essent futuri Iam tamen post illum Gregorium pertulit & multi præterea dubitant quam etiam erit necesse hunc Sixtum perferre.*

AEquitatis plena est hæc constitutio & animi Pontificij scelerum vindicis testis, qua Homicidæ fures, perduelles & banniti legitimis & meritissimis cohibentur pœnis. Singulorum criminum horrendam iterum depingere effigiem, nec placet, nec opera precium est. Aperiam solummodo quædam eorum capita, quibus ci ius exercentur, & latentis fœditatis portenta conculcentur Homicidij pœnas & crudeles typos superius ostendimus, & præcepti illius NON OCCIDES *contemptam passim religionem. Illo tamen edocemur duo prohiberi. Alterum ne sibi quis vitam eripiat. Alterum ne quis alij cuiquam. Ad vitam referuntur omnia quæ intrinsecus vitam conseruant, vt membra, omnia. In summa, vetantur omnes in vniuersum homicidij rationes. Et quod ad primum quidem attinet, videmus ipsam naturæ legem vetare ne sibi quis mortem consciscat, natura enim docente, res omnis & se & sua omnia debet conseruare. Nec obstant nonnulla eorum qui se occidisse leguntur in sacris literis exempla, vtpote Samsonis, Eleazaris, Rachiæ, hæc enim & si qua sunt huius generis alia,*

alia piè sunt interpretanda, sed nequaquam imitanda, quod enim fecit Samson, sine speciali Dei instinctu non fecit, (vt probat Aug. lib. 1. de ciuit. cap. 26.) vnde ipsi vitio non est vertendum, Deus enim cum sit tum vita tum necis dominus, potest, cui vult, vt aut se, aut alium quemlibet occidat præcipere. Fuisse autem diuinum in Samsone instinctum, ex eo liquet, quod à Deo spiritum fortitudinis: tum petiit, tum accepit id quod vt ait Aug. nonnullis quoque martyribus qui non expectata carnificum manus, vltrò se flammæ vel fluminum aut aliis etiam pœnis confecerunt. Quod autem fecit Eleazarus non fuit ad probandum, posse aliquem se interficere, neque enim se ipse interfecit, qui fortiter periculo obiecit. Rachias quamuis reliquis vitis commendandus in eo tamen quod sese interemit, neque probandus venit, neque imitandus. Quod si quis obiiciat, Si nulli se licet interficere, id maximè fit, quia non est vitæ suæ dominus, hæc autem non videtur satis efficax causa: quamuis enim vitæ nostræ non simus Domini, certè illius sumus (Dei beneficio) possessores, cùm igitur nemo cogatur inuitus alieno vti beneficio, sequi videtur neminem cogendum ad vitæ suæ conseruationem. Magnum certè esset hoc argumentum, si nostri nos iuris essemus: qui enim totus à se pendet, alius cuiusuis donum potest, vel accipere, vel repudiare. Cæterùm qui suus non est totus nequaquam neque enim potest vllo iure, seruus Domini sui non vti beneficio, quo illum vt melius seruiat, alit, id enim beneficium repudiando, iniuriam faceret domino. Hæc eadem planè ratio est, cur nos Dei beneficio, quo qui vitam dedit: vult vt donec ipse reposcat, vtamur, non vt omnia non possumus, quemadmodum ipsi seruire omnino pro viribus debemus.

Eodem iure aliorum etiam quorumuis hominum prohibentur homicidia. Quibus autem casibus nonnulli citra piaculum mortem multentur nos sub Gregorio XIII. latè disseruimus.

Furti scelus à definitione aggredimur. Est autem furtum omnis alienæ rei possessio inuito domino idque trifariam, capiendo aliena, & retinendo & contrahendo. Quod alienam rem capiendo admittitur furtum si spectetur ipsa res quæ capitur quintuplex est, Si enim priuatæ sint res, furtum dicitur simplex, si reipub. peculatus, si errabunda sint animalia ambigeatus, si res sacræ: sacrilegium, si homines plagium. Rursùs si modum spectes & rationem alienæ rei vsurpandæ, triplex inuenitur furtum. Primum simplicissimum est quod fit cùm clanculum aliena res vsurpatur: Hinc enim furtum quasi fornum, id est, fuscum dicitur, quod in tenebris fiat. Secundum rapina, quando non tantum res aliena vsurpatur, sed etiam vbi domino illata fit. Tertium quod fit intentione. Cæterum ad omnem furti naturam duo veniunt spectanda, materia videlicet & forma, in eo est materia, vt res sit aliena, forma vero in eo, vt inuito domino vsurpetur. Quod ad materiam attinet, furtum non admittit: qui rem suam clanculum accipit ab eo qui iniquè eam possidebat, quamuis & id quoque, nec vbique, nec cuiuis liceat, neque enim id rectè fit: nisi certis conditionibus concurrentibus.

Prima, vt certò sciat rem illam non quacunque ratione, sed debito iustitiæ: sibi deberi, quare qui quidpiam à domino suo præter mercedem accipit, quia perspectum habet sibi alios iure deberi, videlicet aut gratitudine, aut liberalitate, aut beneuolentia, id planè furatur, quia rem accipit quæ sua propriè dici non potest.

II. Vt qui rem suam accipit caueat ne qui iniquus erat possessor ibidem cogatur restituere.

Tertia, vt nulla alia ratione commodius rem suam possit recuperare. Eadem quoque ratione fit, vt pauperes extrema pressi necessitate rem alienam vsurpando furtum non admittant. In eo siquidem casu non aliena, sed communis est ea res, cum enim naturæ lege omnia quæ in hominum vsum à Deo creata sunt, omnibus hominibus sunt communia, fit vt quamuis iure gentium fuerint distributa, extrema tamen necessitate laborantibus, naturali vi cogente ad primæuum suum statum redeant, nempe vt sint communia. Vnde præclarè D. Ambr. Esurientium panis est quem tu retines, nudorum indumentum est quod tu recludis, miserorum redemptio & absolutio est pecunia, quam tu in terram defodis. Necessitas verò extrema non tantum est vitæ periclitantis, sed quandoque etiam honoris quemadmodum enim seruandæ vitæ gratia, facit cuncta communia naturæ lex, ita & honoris existimationisque nostræ (quæ Reipub. necessaria est) causa idem permittit natura, nec solum ea dicenda est extrema necessitas, cui iam vix ferè potest subueniri, vtpote cum pauperculus iam iam animam est exhalaturus sed ea quoque cui vix alia ratione poterit subueniri.

Quod autem rapina sit grauius, est furtum, idque tribus de causis: quarum duæ in eo sunt qui furatur. Altera quod magis deliberata voluntate furetur, quod enim maiore fit, voluntatis deliberatione & libertate, si mala fiat, grauius est peccatum. Altera, quia magis inten-

sus est actus, qui enim vt furetur, vim infert, valdè cum auidè furari argumento est. Tertia causa est in eo cui infertur iniuria per eam vim, & hæc non tantum peccatum auget, sed etiam speciem eius mutat. Certa est enim ea generalis regula, omnis circunstantia, quæ ipsa per se separata ab omni alio actu, est peccatum, actui alij iuncta quæ est natura sua peccatum, mutat eius peccati speciem. Cùm igitur furari peccatum sit, at ea circunstantia (vim inferre) per se quam peccatum sit, quoties furto iungitur, mutat eius peccati speciem, de inuentis variè sentiendum est, aut enim constat nullius vnquam domini fuisse, aut si cuius fuisse certum est, quis ille fuerit, aut scitur, aut ignoratur, aut ambigitur habeat dominium necne? Quæ nullius vnquam fuerunt domini, non dubium quin sint inuentoris, Ea siquidem censentur, non hactenus iuregentium distributa, & iure naturæ possunt occupari, huius generis sunt lapilli, gemmæ in littore, maris, fo ina argenti vel auri & feræ bestiæ, quamuis de postremis huius generis nonnullis meritò dubitari possit. Sequenda tamen est hæc regula perpetuò. Animalia quæ natura sua domestica sunt, vbicunque reperiantur, sine furto vsurpari nō posse quæ autem natura sua vaga sunt, posse, nisi inclusa reperiantur. Alia media sunt, vtpote quandoque cicuria, quandoque agrestia, vt apes: columbæ: de quibus nihil poterit conscientiis præscribi, nisi quod ex legibus deprompum est nimirùm, vt intra spacium à lege designatum ea non liceat vsurpare, extra constitutum spacium liceat: Si verò inuentum constet alicuius fuisse domini, & quis ille sit, perspectum habeatur, aut sciri etiam possit diligentia adhibita: reddatur ipsi cuius est. Qua de re præclarum est illud Aug. Si inuenisti & non reddidisti, rapuisti. Et Origenes homil. 4. in 6. c. Leuit. furtum est, rapina est, si quis inuenta non reddat. Quod si debita adhibita opera dominus inueniri non possit, non videtur locum habere communis ea regula, vt dandum sit pauperibus, quod fuerat inuentum, non inuento siquidem domino, perinde videtur, ac si res ea nunquam fuisset distributa, quæ autem nunquam fuerunt distributa, nullo prorsus iure sunt pauperum. ergo nec ea quæ quorum dominus nescitur. Accedit quod nullo omni iure earum rerum quæ sic inueniuntur, domini sunt pauperes: quamuis enim adducere soleant ex decretalibus tit. de vsuris, cap. Cùm tu. ille tamen locus (vt ex ipsis verbis constat) de rebus quæ per vsuram parta sunt, quando non inueniuntur, quibus per vsuram extorta sunt, intelligendus est, nimirùm quia illarum rerum illicita est acquisitio, quæ nunquam facit, vt transferatur dominium: quæ autem vel casu, vel diligentia inueniuntur, non licitè acquiruntur. Consuluerim equidem ea pauperibus erogare, licet neminem putem ad id obstrictum.

Iam verò qui sint perduelles quorum scelera tam serio hac constitutione detestantur exploremus. Vocis originem enucleatissimè protulit Caius 1324. de verb. signif. At siue ab hostibus, siue à bello, siue à duello dicantur perduelles constat tamen vt qui hostili animo in Rempublicam, aut Imperatorem esset Perduellionis iudicio teneretur, vt ait Vlpian. in l. vlt. ff. ad leg. Iul. maiest. Aliud est enim maiestatis, aliud perduellionis crimen: hoc enim sub illo, tanquam species sub genere ita comprehenditur, vt crimen sit imminutæ maiestatis & grauissimum & atrocissimum, quippe quod ad vniuersæ Reipublicæ statum labefactandum pertineat: veluti si quis aut regnum affectasset, vt Spurius Cassius Visellinus: aut magistratum populi Romani sacrosanctum violasset, vt C. Rabirius, pro quo extat Ciceronis oratio: ac proinde qui postremis temporibus hostile aliquid in personam Imperatoris molitus esset, vtì Iurisconsulti significant. Tribunitiam enim potestatem Imperatores totam in se transtulisse, nemo nescit. Item qui ciuis Romani libertatem violasset, veluti qui eum securi percussissent, aut in crucem sustulisset: qua de re Cicero Verrina 3. Quadruplicem igitur inter maiestatis & perduellionis crimina differentiam notat Hotomanus: prima est, quòd maiestatis crimine tenentur ij, qui vel partem aliquam Reipublicæ læserunt: veluti si quis duces hostium accepta pecunia liberauit, aut priuatus domi sua hostium duces tenuit: (quod Verres fecisse dicitur in illa eadem Oratione) aut si magistratui quippiam pro sua potestate agenti aliquis officiat. veluti G. Cornelius, quem Cicero defendit. Perduellionis autem crimen in eos cadit, qui summam Reipubl. labefactare conati sunt, vtì superius docuimus. Altera differentia est, quòd maiestatis crimen in foro apud suum prætorem, pro tribunali, iudicio certa lege constituto, agebatur: vt ex Verrina 3. & 7. cognoscitur Perduellio verò primum quidem temporibus à Duumuiris data opera creatis, post autem à populi Rom. comitiis centuriatis in campo Martio cognoscebatur: quemadmodum ex Oratione Ciceronis pro C. Rabirio perduellionis eo in campo Martio habita, itémque ex Valerij libro sexto. cap. 5. satis planè constat. Tertia differentia est, quod maiestatis crimen non morte, sed exilio mulctabatur: Perduellionis verò

damnatum

damnatum carnifex in vrbem euocatus in crucem Martio in campo fixam tollebat, quod ex eadem Oratione cognoscitur, in qua crucis mentio fit, & ex Dionis lib. 37. vbi de hoc iudicio commemorat. Quartam differentiam Vlpianus ostendit in d.l. vlt. De crim. maiest. vbi ait, maiestatis imminutæ crimen rei morte obliterari: perduellionis autem memoriam etiam post mortem damnari, quo modo intelligendus est Imperator in §. 2. De public. iudic. Is qui in reatu decedit (inquit Vlpian.) integri status decedit, extinguitur enim crimen mortalitate, nisi fortè quis maiestatis reus fuit nam hoc crimine nisi à successoribus purgatur, hæreditas fisco vindicatur. Planè non quisque legis Iuliæ maiestatis reus est, in eadem conditione est: ad qui perduellionis reus est hostili animo aduersus rempublicam vel principem animatus. Cæterùm si quis ex alia causa legis Iuliæ maiestatis reus sit, morte crimine liberatur.

Hoc edicto pariter puniuntur, & incendiarij, & meritò scelestissimi hic enim scelus Ethnicis ita Republica bene instituta indignum visum est, vt Plato de legib. 8. sanxerit enim qui ignem in materiam sic immisisset, vt vicino noceret arbitrio magistratus condemnarentur. Hodie in ciuitatibus quibus Politia norma strictè obseruatur incendiarij qui data culpa, & malo animo ignem immittiunt in domus, vel casæ, vel vrbis excidium vltimo supplicio plectuntur. Tenetur enim hic incendiarius pœna legis Iuliæ de vi publica. l. qui cœtu. ff. ad l. Iul. de vi pub. Verùm locorum habetur ratio, nam incendium ciuitatis, incendio villæ aut casæ, vt grauius ita dirius expiatur. Cum enim in ciuitate exarsit incendiarij mala mens altera lex duabus pœnis punitur, vel capitis, vel ignis concremationes pœna capitis erat, secundùm legem Cornel. vt probat l. 1. in princip & l. qui dolo. ff ad l. Cornel. de sicar. & l. data opera. C. de iis qui accus. non possunt. Altera pœna est ignis l. Capitalium. §. qui ab inimicitias. ff. de pœnis l. qui ædes. ff. de incend. rui. & naufrag. Leuius punitur incendium casæ vel villæ eiusdem legis Capitalium rescripto. Leuior autem illa pœna non delaratur, sed iudicis arbitrio relinquitur Hæc sunt iuris ciuilis statuta. Iure verò canonico contentioso incendiarius pœna iudici arbitraria punitur, ita Bernardus Diaz in Practica canonica, titulo de incendio cap. 98. Marcus Antonius Cuchus in instit. canonicis, lib. 4. sub rubrica de diuersis delictis, versic. qui incendium. Fabius Monteleo in praxi arbitrali, parte 4. num 799. In foro autem canonico pœnitentiali, incendiarius, qui ecclesiam incendit, ipso iure excommunicatus est, & per quindecim annos pœnitentiam agere debet. ca. si quis ecclesiam. 18. q. 4. quod intelligitur in ecclesia consecrata, vt sentit Abbas in rubr. de consecr. eccl. vel altar. & probat Fabius d. num. 799. cæteri autem incendiarij sunt excommunicandi, ita velati doctores. & tradit Franc. à Plat. tract. de excommunicatione. §. 29. nu. 1. & Beatus Ant. Archiepiscopus Florentinus tract. de excommunicatione, cap. 21. vbi alia scribit. Hæc dixisse sufficit, praxes criminales ampliora edocent.

III.

Auditores causarum Religiosorum extra claustra degentium.

SIXTVS Papa V. Ad perpetuam rei memoriam.

CVM Primum in Apostolicæ seruitutis specula, non nostris meritis, sed Domino pro sua bonitate ita disponente, fuimus constituti; statim mentis nostræ oculis cunctas Christianæ Reipublicæ partes cœpimus perlustrare; & inter cætera, quæ occurrebant, animaduertimus, decere nos quàm primũ pro Pastoralis officij nostri debito, curare, & agere, vt omnes Ecclesiastici, & præsertim Regulares in suo ordine, & ea vocatione, qua vocati essent, firmiter permanerent, & quid defecissent, locúmque; & stationem suam deseruissent, ij tanquam oues à grege Dominico abberrantes & deperditæ conquirerentur sollicitè, & omnibus modis in viam salutis reducerentur. Quæ quidem cura, & sollicitudo, dum animum nostrum assiduè pulsat, ex variis multorúmque querelis, ac supplicationibus nobis innotuit, quamplurimos Religiosos extra Religionem, quam semel professi sunt, siue ab eorum Superioribus ob demerita cinctos, siue propria temeritate, vel ex causis friuolis instinctúque Sanatæ impulsos, & amisso, vel deposito regulari habitu, cum proprio salutis detrimento, aliorúmque scandalo extra claustra degere: quorum causæ cum ad Sedem Apostolicam omninò pertineant, oporteat pro cuiúsque earum statu, & qualitate congruum à nobis adhiberi remedium. Quare, vt propositũ hoc nostrum ad rem perducamus, prouideamúsque, vt causæ prædictæ, quam expeditissima

Solenne est summo Pontifici oues à grege dominico aberrantes in ouile reducere.

Illustriss. Anto. Carafæ Io-Baptistæ Sanctæ Marcelli, & Augustini Sancti Marci Veronens. S. R. E. Card. deputatio ad causas decidendas & audiendas religiosorum extra claustra degentium.

peditissima via decidantur: & hac ratione qui in Diaboli laqueos inciderunt, inde eripiantur, & extricentur: dilectos filios nostros Antonium Tituli Sanctorum Ioannis & Pauli Carafam, Ioannem Baptistam S. Marcelli Castaneum, Augustinum Sancti Marci Veronen. nuncupatos Presbyteros Cardinales, quos scimus pro singulari ipsorum pietate, & charitate, ac regularis disciplinæ augendæ studio, libenti animo laborem huiusmodi suscepturos, ad id potissimum eligendos duximus. Quare, quod aliàs dictis Cardinalibus verbo significauimus, idem nunc præsentium tenore committimus, vt adiunctis sibi aliquibus Prælatis, seu probis, & doctis viris, illorum omnium, qui extra claustra Monasteriorum in maximam animarum suarum perniciem vagantes viuunt, petitiones, ac supplices libellos accipiant, earúmque causas diligenter examinent, & tam ipsorum, qui claustra egressi sunt, quàm Superiorum, qui forsan illos eiecerunt, rationes fundamentáque omnia cognoscant, & intelligant, ac quę terminandam videbuntur, terminent, quę ad nos referenda referant, vt sic omnibus maturè discussis, rerúmque, ac temporum, locorum, personarum, & Religionum qualitate pensata, quę cuique opportuna, & salutaria visa fuerint remedia sine mora applicentur. Supra quibus omnibus, Motuproprio, ex certáque scientia nostra, dicta auctoritate Apostolica plenam, & liberam præno minatis Cardinalibus impertimus facultatem, & auctoritatem, ita, vt quę illi in causis prędictis decreuerint, statuerint, & ordinauerint, iusserintque, eandem vim idémque robur obtineant in iudicio, & extra illud ac si à nobis ipsis decreta, statuta, ordinata, & iussa essent; Sicque per quoscunque Iudices ordinarios, & delegatos, Sacrique Palatij nostri Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos sublata eis, earum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate iudicari, & definiri debere, ac quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac cuiusuis ordinis regularum iuramento, confirmatione Apostolica vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis eisdem ordinibus, ac regulis, earúmve Prælatis, & particularibus personis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliísque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis huiusmodi decretis, in genere, vel in specie, ac aliàs quocunque modo concessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus, illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expresè derogamus, cæterisque. Vt autem facilius hæ literæ in eorum, quorum interest, notitiam perueniant, volumus & eadem auctoritate decernimus, vt illarum exemplis, etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem fides habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus si essent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub Annulo Piscatoris. Die decimosexto Augusti, millesimo quingentesimo octuagesimoquinto Pontifica. nostri anno primo.

Facultas & potestas iudicum deputatorum.

IIII.

Celebrationis festi Præsentationis Beatissimæ Virginis Mariæ indictio.

Sixtus IIII. indulgentias concessit celebrantibus festum Virginis Mariæ præsentationis.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

INTEMERATÆ Matris Dię Mariæ, ex cuius purissimis visceribus salua per Spiritus Sancti virtutem integritate virginitatis auctor vitæ nasci dignatus est salutiferam fœcunditatem humiliter veneramur, & quæcunque vltimis Orientis adhuc Ecclesiæ, aliísque temporibus à Sanctis Patribus in eius honorem instituta fuerunt, nostræ imbecillitatis ope tueri, atque augere, & si quid fuerit prætermissum ipsa adiuuante, quæ supra Choros sedet Angelorum renouare studemus, vt spiritualium gaudiorum celebritate deuota nobiscum plebs lætetur, & cuius splendorem Angelici cœtus admirantur in Cœlis, eius in Terris per Sacras Festiuitates recolendæ, laudandæ, atque inuocandæ pia memoria non prætermittatur. Aliis igitur celebritatibus perpetuæ Virgini, quæ ab æterno præparata, & Propheticis testificationibus

stificationibus prænunciata, nondum tamen Mater Dei Angelo nunciante fuerat effecta, à Catholica Ecclesia consecratis, eiusdem quoque, quæ Templum Dei futura erat, & Sacrarium Spiritus Sancti Templum Præsentationem ab antiquissimis vsque temporibus summa vbique gentium cum veneratione obseruatam adscribi volumus, & sicubi intermissa est restitui, ac iugiter custodiri. Quare hac perpetua constitutione mandamus, vt Præsentationis Beatæ Mariæ semper Virginis Festus dies vndecimo Kalen. Decembris per omnes totius Orbis Ecclesias duplici officio, prout in Natiuitatis die Præsentationis vocabulo peragatur, idémque in Kalendario cum duplicis adiectione inseratur. Præcipientes omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis cæterisque Ecclesiarum Prælatis in vniuersi Orbis ambitu constitutis, vt in suis quisque Ecclesiis, Prouinciis, Ciuitatibus, & diœces. præsentes nostras solemniter publicari faciant ab omnibusq́ue Ecclesiasticis personis, sæcularibus, & quorumuis ordinum regularibus omninò obseruari, licet adnotatio huius celebritatis in postremis Breuiarij, & Missalis reformationibus fuerit prætermissa. Volumus quoque, vt præsentium exemplis etiam impressis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides vbique ahibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Quotannis die 21. Nouembris duplici officio festum celebre.

Obseruatio, & publicatio huius constitutionis.

Datum Romæ apud sanctum Marcum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, Kal. Septembris, Pontificatus nostri anno primo.

V.

Contra ambientes officia precio in his quæ Iudiciarij fori administrationem pertinent.

SIXTVS Papa Quintus Motu proprio, &c.

ETSI nos diuina prouidentia vniuersæ S. Ecclesiæ curæ, licet immeriti, præpositi, ea potius respicere debeamus, quæ maiora sunt & sublimiora tangunt negotia, cogimur tamen paterno quodam affectu, quo Ecclesiastici status subditos prosequimur, vt ea etiam, quæ minora videntur pro eiusdem status felici regimine minimè negligamus, Siquidem ad nos pertinet plurimarum Prouinciarum, Ciuitatum, seu locorum Centuriones, quos Barigellos appellant, vel etiam Gubernatores, Potestates, Commissarij, & officiales, quouis nomine nuncupentur, vt talia officia adipiscantur, vel in eisdem confoueantur, diuersis personis, etiam quandoque locorum Gubernatoribus ipsis, seu eorum, aut Legatorum familiaribus de parte salarij, & mercedis contribuere & (vt dicitur correspondere, & sub donationis, seu recognitionis, & gratitudinis, vel aliis diuersis titulis, coloribus, & adinuentionibus eos participes facere: ita vt quadam simoniæ similitudine fauores, & gratias huiusmodi aucupentur. Quo fit, vt qui officia, seu administrationes hoc modo emunt, potiusquam ad ea eligantur, illas pariter vendere curent, subditos nostros diuersimodè grauando, indebita exigendo, & extorquendo.

Fauores & gratias aucupari & venari precio simoniaca species est.

Volentes igitur huiusmodi grauaminibus, ac sordibus obuiare, omnibus, & singulis officialibus prædictis, tam capientibus, quàm recipientibus districtè præcipimus ac mandamus, ne de cætero talia agere, seu tentare præsumant sub pœna priuationis officij, & inhabilitatis ad alia, ac perpetuæ infamiæ, aliisque pœnis arbitio Superiorum imponendis.

Ab officio priuari debẽt qui hãc officiorũ nũdinationem exequuntur.

Mandantes Venerabilibus S.R.E. Cardinalibus de Latere Prouinciarum Legatis, necnon earundem Gubernatoribus, vt omni cura, ac diligentia inter Officiales, & familiares suos inquirant, an talia committantur: quod si reos inuenerint, puniant. Intelligentes, quod si in hoc negligentes, seu remissi fuerint ipsi quæcunque sint, nostræ indignationis effectum non euitabunt.

Præcipimus insuper eisdem Legatis, Gubernatoribus, ac Ministrãtibus omnibus & singulis, vt prouide, & cum effectu prouideant, vt Ministri, & officiales huiusmodi contenti sint suis stipendiis, & nullo prorsus prætextu, etiã quod dicant à sponte dantibus accipere, Ciues, vel Comitatiuos molestent, sed taxatis paucis aliquibus, quæ gratis habere solent, iuxta cuiusuis Prouinciæ, vel Ciuitatis laudabilem consuetudinem.

A stipendiis præscriptis non recedendum nec quid alterius exigendum.

Merces iuxta taxam recipienda.

consuetudinem, seu alias, prout eorum Legatorum prudentiæ, pietati ac discretioni conuenire videbitur, si quid vltra debitum aliquis ex Militibus seu Birruariis receperit, si talis non apparuerit, vel soluere non posset, tantum de salario ipsius Barigelli retineatur, quantum res ipsa extorta valet, & de eo Domino plene satisfiat, vel alio modo satisfactioni prouideatur.

Recensitis autem in principio cuiuslibet mensis Militibus prouideant, vt scriptus numerus verè, ac integrè retineatur.

Nec mercedes executionum, tam ciuilium, quàm criminalium recipiant, nisi iuxtà taxam à Superioribus prædictis constitutam, vel constituendam, & non nisi perfecta executione, & semel tantum.

Taxarum cedula in Cancellariis retinenda.

Cedula ipsa taxarum vbique in omnibus Cancellariis ciuilibus, & criminalibus affigatur vulgari sermone descripta.

Et demum vltra hæc ipsi Legati Gubernatores, Præsidentes vniuscuiusque Prouinciæ, & Ciuitatis, qualitate, & necessitate pensata ea constituant, ac seruari mandent, quibus abusus prorsus tollantur, laudabiles verò consuetudines, constitutiones, subditorúmque indemnitas, paxque, ac Iustitia conseruetur.

In contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Idibus Octobris, Anno primo.

Promptissimum elogium Pontificiæ laudis in Iustitiæ & æquitatis conseruandæ ratione consistere hisce præcedentibus constitutionibus limpidissimè videmus. Quanta mentis & iudicij in reddenda vnicuiq; iuris sui æqualitate prudẽtia, quantus terror sceleratis quãtus fauor piis & religionis zelo æstuantibus. Auspicatur regimen Apostolicum, præmio & pœna. Hoc pontifice boni fouentur mali suppliciis plectuntur. Arcetur ambitus & officiorum cupiditas pessundantur peculatus & furta, ita vt æquitatis & Iustitiæ Pontificem atque exemplar discas. Laudetur ergo Sixtus V. ob Iustitiæ studium, prædicetur Iustitiæ studium quod tantum asseclam & fautorem habeat. Nihil vult extra limites æqui ferri, nihil metas transgredi iuris & rationis. Hic est Iustitiæ palma, hic triumphus. Hic exordiuntur iustitiæ laudes.

Hæc iustitia quæ Græcis δικαιοσυνη dicitur, Ea est quæ suum cuique ius reddit proinde sic à multis desinitur, vt sit virtus, quæ plurimum potest in his quæ minimum possunt. Vel sic ex diui Augustini libro 84. habitus animi communi vtilitate seruata suam cuique tribuens dignitatem, vel vt Iustinianus desinit in institutionibus ex l. iustitia. ff. eod. titulo, iustitia (inquit) est constans & perpetua voluntas, ius suum vnicuique tribuens, Quæquidem definitio, diuinæ magis iustitiæ quàm humanæ competere videtur, nisi intelligamus, quatenus huiusmodi constans & firma voluntas, in hominem cadere potest, l. si quis venditor. ff. de edil. edic. Ideò præsertim, quia iustitia suum vnicuique ius tribuere studet. Ius condunnat, iurisprudentia vero docet qualiter id fiat. Quamobrem non defuerunt qui dubitauerint an iustitia prior esset iusto, sic certè potentia non actu, etenim iustus actionem in qua penitùs consistit, postulat, vt frustra latæ fuissent leges, nisi adessent, qui eas exercerent, quod & sole clarius: & vt res in controuersiam cadit, licet omnibus sit in confesso, iustitiam virtutum omnium matrem esse, vel ideo, quia cum æquitate, hæc est recta mentis dispositione qua patienter omnia & meliore feruntur animo conuenit, cum æquo pariter, quod vt notauit Alciatus, est absoluta bonitas, & naturalis quædam moderatio quæ lege præscribi non potest, vt Græcè vocetur legitimi iuris emendatio δικαια, potuit nihilominus ab aliquo impugnari quòd non esset virtus. Idque ipsa virtus secundùm Aristotelem definitione ad definitum, vt valet consequens. Sic enim eam definit in Aethicis Aristoteles. Virtus est habitus electiuus in mediocritate consistens. Vnde consequitur, quod virtus posita sit inter duo extrema, quorum alterum defectu, alterum excessu continetur, sed id iustitiæ non accidit. Nemo etenim plus satis iustus dici potest, sic extremorum altero carebit, quod priusquam aperiamus non absurdum fuerit perpendere: re vera nullum plus satis iustum haberi posse: nisi referamus nos ad verba D. Pauli 12. ad Rom. quibus vult sapiendum esse ad sobrietatem, non autem plus quàm oportet. Qua quidem ratione vt de similibus idem feratur iudicium ipsius D. Pauli sententia sapere videtur & etiam qui in sapientia peccat, eadem quo plus satis iustus videri poterit, qui limites excedens iustitiæ in superstitionem labitur, & illa iustitia minus vel rectè, vel prudenter, atque opus esset vtitur. Quid namque aliud est superstitio: quàm falsa vel simulata iustitia & eiusmodi est hypocrisis. Porrò, cùm ex D. Hieronymo

in epistola

in epistola ad filiam Mauricij. iustitia nihil aliud sit quàm non peccare, non peccare autem, est legis præcepta seruare. Iustitia multipliciter diuiditur, in originalem: à qua decidit primus ipse noster parens inobedientiæ macula, quæ per baptismatis susceptionem eluitur. De qua scriptum est Psalmo nono & tricesimo. Custodi innocentiam & serua æquitatem, quoniam sunt reliquiæ homini pacifico. Secunda diuina dicitur, de qua vtpote quæ nullo mentis humanæ conceptu potest dignè satis exprimi, credendum melius esse quàm ineptè quodquam exprimendum censeo, nimirùm iudicia Dei abyssus multa, quorum quidem quis quæso consiliarius fuit. Quod probè cùm nouisset, summus ipse legis doctor Paulus, totus velut admirabundus vndecimo (inquit ad Romanos capite) O altitudo diuitiarum scientiæ & sapientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ illius. Psalmographus quoque, qui cum multis in locis de omnipotentis iustitia, tractet, tum nimis indecenter Psal. 7. inquiens. Deus iudex, iustus, fortis, & patiens, item Psalmo 10. Iustus, Dominus & iustitias dilexit æquitatem, vidit vultus eius. Psalmo quoque 9. Iudicabit orbem terræ, iudicabit populos in iustitia. Quibus abundè verbis colligimus inenarrabilem esse, & humano sensu longè maiorem tum Dei omnipotentis iustitiam cuius olim summus fuit rigor: ita vt vltionum Deus à Dauide ipso idque Psalmo supra nonagesimum tertio vocetur, quod pariter fidem faciunt & Israelitarum persecutiones & AEgyptiorum plagæ, tum Dei & Seruatoris nostri quamoptimi Iesu Christi: cui vt sacra pagina testatur pater ipse omnipotens omne dedit iudicium, iámque nullum iudicat, vt qui filium constituit dignissimũ inter se & homines mediatorem vt his fidem facit verbis ipse gentium doctor eximius, mediator (ait) Dei & hominum Christus Iesus, nam factum est immenso sacratissiméque passionis suæ beneficio, vt eas non luamus, quas in infinitum pœnas commeruimus quæ nullo numero possent excipi, vt non absurdè quidam his versibus astruit. Si quoties, peccant homines, sua fulmina mittat Iuppiter, extemplo totus inermis erit, sed ipse qui misericordiam (inquit) volo non iudicium, etiam alibi nolo mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat, alio etiam in loco. Quacunque hora ingemuerit peccator omniũ iniquitatum eius non recordabor, vt totus est pius, clemens, bonus, nostræ fragilitatis imbecillitati compatiens, vltionem de nostra impietate in dies in menses annos etiam quamplurimos differt, vt compertum habeat proborum iuxta & improborum gregem, vt sunt omnia, ipsius oculis nuda hoc autem facit, vt nullus sit excusationi locus, vtque nulli pœnitere volenti gremium claudere dicatur, qui pro omnibus passus est, qui & ipse non venit vocare iustos sed peccatores ad pœnitentiam, atqui verendum est, dum adhuc vitam agimus, ne summa & ineffabili ipsius clementia malè vtamur, & ne aliquando (quod absit) propter corruptos perditósque mores nostros, totius pietatis fructu destituti, durissimum postremo iudicem sentiamus, cuius inenarrabilem nunc bonitatem negligimus, etiam, lento scribit Valerius Maximus gradu, ad vindictam sui diuina procedit ira, sed supplicij tarditatem pœnæ, grauitate compensat, verumenimuero facio aliter atque deliberaueram, qui de omnipotentis iustitia nihil decreueram scribere, quare ne taxer ab aliquibus tanquam non memor propositi, dicã quid ita pluribus ac mens fuerat facerẽ ipse me cõpulit, qui sua virtute cuncta largitur, quique verbum (inquit Dauid) euangelizantibus profert. Tertiò vocatur, iustitia humana: de qua scriptis constat his verbis quinto Diui Matthæi capite, beati qui persequutionem patiuntur propter iustitiam (hoc est) propter iustos mores, quibus semper aduersantur mali, ideo maximè, quoniam iuris osores iustitiam ipsius matrem odisse vel semper consueuerunt. De hac iustitia varij multíque varia, multáque senserunt, & dubio procul multipliciter tractari potest. Nam cùm nemo sibiipsi vim inferre, imò nec alicui debeat, quod & iure cautum est, videtur non inconuenienter, quædam iustitia singularis, vel altero nomine propria dici posse. secundo loco quæ est eam vni alteri tam pluribus honestè conuincatur, nec tantum cum affinibus & vicinis, seu & cum quibuslibet, eadem quippe vita moréque consuetudine qua nec nimirum quid à quatuor iuris præceptis aberretur. vt ca. ex l. iustitia. ff. de iustitia & iure. & in Cæsari. institutionibus §. his verbis, iuris præcepta sunt hæc honestè viuere, Alterum non lædere, suum ius cuique tribuere, neque profectò sufficit à malo abstinere, nisi fiat quod bonum est, vt constat in decret. dis. 6. non satis, sic cùm & obedientiam præstamus, quæ plus est sacrificio; & inobedientiæ maculam infringimus.

¶ Quandoquidem, quid ita leges creatæ sunt? Nisi vt qui malè agunt per legum constitutiones puniantur, vt calumniatores nempe qui falsa crimina intendunt, vt constat ff. de his qui notantur infamia §. Calumniator, qui in criminibus quidem vt se habent iuris vo-

cabula, quia vel ordinaria dicuntur vel extraordinaria, eodem plecti debent quo plexus fuisset perperam accusatus supplicio. vt præuaricatores etiam, qui vera abscondunt liberius peccent, de quibus scriptum est à Diuo Aug. præuaricatores legis attendite legem, tergiuersatores quoque, qui penitus à bona caussa recedunt. Addam & eos qui altercantur, hi sunt Quintiliani iudicio, qui studio contentionis, vni magis quàm alteri parti suffragantur, id genus plures enumerarē nisi me temporis ratio diuerteret, Et certè constat flagitiosos homines, vel ad talionis pœnam referendos vt olim quod & in sacris legitur oculus pro oculo dens pro dente reddebatur, vel capitali pœna, vel mulcta pecuniaria vel alias decēti nisi misericorditer cū illis agatur plecti debēt, idque prout ipsa vel ciuilis vel criminalis facinoris grauitas postulat. Sed vt faciā paucis, nō enim mihi placet prolixitas, cùm iā prædixerim iustitiā omniū prope virtutū parentē esse, fit vt qui parū in cæteris esset ornatus, præsertim in tēperantia, prudentia & fortitudine habendus esset indignus, qui iustitiæ titulo præditus vocaretur, etiam si nomine iusti eū cōplectimus, qui nemini sit iniurius. Oportet igitur eū quem virtutis & Sixti V. studiosum vocamus, omnes bona piaq; mētis dotes in se continere, quod D. Hierony. testatur in epistola, quā ad Demetriadē scripsit: dicēs, omnes virtutum species vno iustitiæ nomine contineri. Præcipuæ partes quibus commendetur iudex, tribus complecti possunt, triaque iudici videntur necessaria. Primum est vt misericordiam iustitiæ commisceat, nam vt summum ius, summa est nonnunquam iniuria, ipsa verò rectè disposita iustitia creditur, quæ temperantiæ freno gubernabitur, alioqui vt D. testis est Gregorius iustitia, quæ modō caret in crudelitatem abit, quandoquidem iustitia sine misericordia immanitas potius vocari debet quam iustitia, sic vt misericordia iustitia carens stultitia. Secundum quid iudici necessarium credimus, est vt perpetuam ob oculos suos æquitatem proponat, ita vt in pietate potius quàm in crudelitate peccet: euangelico saltem præcepto quod D. Lucæ cap. 6 fideliter scriptum, his legitur verbis innixus. Estote (inquit) seruator noster pientissimus misericordes, sicut & pater vester misericors est, nec debet, vt scribit doctissimus ecclesiæ sanctæ doctor, quidam parcus esse seruus, vbi dominus liberalis est. Tertium, vt indagandæ veritatis sit diligens, & nisi ex his quæ rectissimè, tum dicta, tum probata cognouerit, sententiam ferat, quod in æquo iudice regius ipse Psalmographus Dauid notauit, cùm inquit, Misericordia & veritas præcedent faciem tuam, neque est quod temerè sententiam præcipitent iudices, eorum potius interest auditis partibus maturè concludere, & vt plus vident oculi quàm oculus, nec timore, nec amore, nec odio, nec munere corrumpi debent, sed si quod intercidit, obscuri si quid dubij, tunc viros & equi peritos possint, imò necessum est consulere, vt hoc Psalmistæ præcepto non derogent, rectè iudicate filij hominum. Sit postremo iudex muneris sui sollicitus, vt animo pacifico, modesto, sedato feratur, non tantum erga disponendam inter discordes concordiam. verùm etiam erga tractandas caussas, eò vsque diligenter, vt nihil fellis hoc est, odij vel passionis amarulenta cum à via quæ virtutem persequi sectaréque debet, vel nimirum quid deterreat, ita mea quidem sententia futurum cōfido, vt diligentissima tum honesti, tum vtilis subducatur ratio, si saltem verum est (atquis dubitat) Cicerone teste, nihil vtili iudicandum quod idem rectum & honestum non sit, & vt hoc loco facit aliquid, cum tria numerentur quæ ad subeundos etiam momenti alicuius labores, nempe delectatio, spes, honoris, & præminij non video, quamobrem æquus iudex malè de prouincia sua mereri debeat aut à gradu æquitatis in iniquitatis caecitatem descendere, etiam si non desit opulentissimi præmij suasio, nisi forsan se mali (poeticè dico) tribus illis inferorum iudicibus, quam Deo totius iustitiæ domino credere, si quidem vel quo magis moueri debent iudices quæ cæteros mensura mensi fuerunt eadem congruam suis operis mercedem recipient. Est igitur, (vt summa dicam) precium operæ, vt quisquis de virtutum corona bene cupit audire, (omnes autem debent) ab hac prima prorsus fundamenta iaceat, non ita difficulter fiet, partim habita eorum quæ præscripsimus, partim eorum quæ Pontifex iubet, hoc enim cum primis vult iustitia, vt honesta rerum, & publicarum & priuatarum communicatione, nec corpus, nec res aliorum occupentur, sed potius de nostro tribuamus quam de alio rapiamus.

Iam vero colligamus ex prioribus constitutionum monumentis quo igne sacro exarserit summus Pontifex in euellendis corruptis fori moribus eorum præcipuè qui officia consequerentur ambitu & fauorum precio. Qua in re huiusmodi scelestos Alexandri Seueri dictum considerare vellem: is se nolle dignitates & magistratus vendere prædicabat: quia qui emunt vt vendant necesse est, & vt pecunias in emptione honoris expositas recuperent subditos torquere, & venare ij ementes magistratus coguntur, sed in viam reuertentur. In ea vrbe & loco, in

to, in quibus magistratus à Principe creantur lex cessat. Caterùm (inquit Modestinus in l ff. ad l. Iul. ambitus) si in municipio contra hanc legem (de ambitu loquitur) magistratum, aut sacerdotium quis petierit, per Senatusconsultum in centum aureos cum infamia punitur. Quem sanè locum de sacerdotiis, aduersus Accursium doctè explanauit Guilelmus, in sapius citatis annat. Pandect. ad tit. ad l. Iuliam. de ambitu. At is qui datis pecuniis pupilli tutelam ambiit, & occupat extra ordinem iudicis nempe arbitrio punitur. l. in eos. vbi Bar. ac Bald ff. de tutelis. sed vix est, vt ibi Martianus sentiat, hanc constitutionem ad l. Iuliam ambitus, quæ non nisi de publicis honoribus, & magistratibus lata est, pertinere. Hodie sanctissimi Romani Pontifices, ambitum hunc turpem simoniam, à Simone illo Mago auctore appellant, cuius rei meminit, & Laurentius Valla, in eo lib. 4. elegant. c. 19. quod suprà citauimus. Is Simon Spiritum Sanctum pecuniis numeratis emere tentauit, vt deinde vendendo signa lucraretur, quemadmodum scriptum est in Act. Apost c. 8. relatum in c. Saluator. 1. q. 1. Illa ergo ambitio & ardens desiderium, consequendi iniustè spiritualia, simoniæ nomen ab hoc Simone obtinuit, quod D. Thomas in 2. 2. q. 100. art. 1. & cum eo. Summistæ omnes, in verbo simonia, annotarunt. Hoc crimen, quando committatur, vel non, ex aliquo actu dubio, pendet à qualitate personarum, negotij & rei, quæ traditur: & ob id relinquitur iudicis arbitrio. Ita Corneus in consi. 68. nu. 13. lib. 3. & hoc crimen simoniæ, variis pœnis legibus & constitutionibus coerceri iussi sunt Pontifices. Prima est lex, quæ iussit spiritualium resignationem, & temporalium restitutionem, c. si quis episcopus, & c. presbyterum. 1. q. 1. & c. audiuimus. de simo. Secunda pœna est excommunicatio Pontificia c. reperiuntur. 1. q. 1. quæ quidem ipso facto incurritur per sententiam iuris, eius enimq; admonitionibus. Qua sanè pœna Inno. primus mulctauit Archadium Augustum, atque eius coniugem Eudoxiam, quod Ioanne Chrysostomo, Patriarchatus suo honore depulso, Theophilum Alexandrinum suffecerant, auctor est Fulgosius, lib. 6, c. 3. Tertia est, suspensio ab ordinum functione, qui per simoniam recipiuntur. d. c si quis episcopus. Quarta est, depositio & infamia. ca sanè. 15. q. 3. c. inquisitionis. de accus. Hac pœna Gregorius 7. Pont Max. mulctauit Henricum 3. Statim enim quo anathemate eum feriit, imperij quoque honori dignitate priuauit, substituto ei Rodulpho Saxone, quia ecclesiastica sacerdotia venalia habet, auctores sunt Volaterr. lib. 23. Antropo. & Fulgosius. lib. 1 c. 1. & lib. 6. c. 3. Quinta pœna solet etiam indici, quæ quidem arbitraria est, pro rei facti & personæ qualitate. Ita scribunt Baldus in l. in eos. ff. de tutelis. Ioan. de Anna in Rub. de simonia. col. 3 Bernardus Diaz in practica canonica criminali. cap. 85. num. 6. cùm scribit, certam pœnam non potuisse sanciri, pro varietate rei personæ, & criminis nomine æquitatis contemptus. Sicut ambitus execratur, sic & iustitiæ ministri pretio corrupti odiosi sunt.

Iura ipsa venalia vt nos in lectione de iudicibus diximus & Iudices auaritiæ ardoribus & flammis æstuantes corruptissimos infensos habent leges. In eos autem iustè excandescunt qui aureis vinculis obligari & vinci volunt, inexhausta illa habendi cupiditate quæ omnium vitiorum parens & nutrix dicitur. §. cogitatio. in Authent. vt Iudices sine quoquo suffragio. Hippol. not. 190 incipien. Iudices. Iason in l. 1 col 2. ff. de condict. ob turp. causam Barbat. in cap. ex parte. col. 3. de rescriptis, vbi postilla & Paulus de Castro in l. si quis. §. legis. C. de inoffic. test. Capol in tractatu de Imperatore milit. delig. Iisdem sanctissimis legum placitis adeò virtutis ac iustitiæ munerum auaram delectationem reddunt exosam Iurisconsulti vt tuto existiment infidelitatem præsumi posse ex auaritia. Angel. in l. nolumus. C. quemadmodum testamenta orden. Merula inter Consilia Barbari lib. 1. Consil. penu. incip. multis col. fin. scitè notant quali Epitheto commendet Hesiodus ambientes illos iudices donorum & munerum dum eos Δωροφάγους id est doniuoros, aut munera comedentes appellat quorum auaram mentem & iniqua iudicia Deo vlciscenda relinquimus. Huius sceleris contagio tanta est vt ad eam dignè exarandam & detestandam multa iusti voluminis paginæ non sufficerent: id autem me aliquando præstiturum fore spero cum liberalius fuerit di ocij dabitur occasio. Sed ex multis quæ iusto dolore queri possunt vno Psalmographi verbo omnia ferè complecti licet. Vsquequo iudicatis iniquè & facies impiorum sumitis. Non vulgare crimen arguit Propheta, nec quod sit cum plebeis aut minoris notæ hominibus commune, tametsi in iudicibus & magistratibus enormius & magis piaculare est, & ipsi cum reliquis in multis delinquant, vt vel auari sint, vel inuidi, vel superbi, vel iracundi. vel in fide ac religione Dei imbecilles, quæ sanè vitia in iudicibus reperiuntur, & digna sunt quæ emendentur, pœna, sed grauius illisque familiare execr. tur. Eò mi prouexit iustitia Sixti V.

VI.

Indulgentiæ pro omnibus, qui in festiuitatibus SS. Francisci, Antonij de Padua, Bonauenturæ, ac Bernardini Ecclesias fratrum Minorum cuiuscunque congregationis visitant.

Miraculis calri & vita sanctitate conspicui patres ordinis Minorum.

SIXTVS Papa V. Vniuersis Christifidelibus præsentes literas inspecturis, salutem, & Apostolicam benedictionem.

CVM à primæva institutione regulæ Beati Francisci, tam ob illius, & Sanctorum Antonij de Padua, Ludouici Episcopi, & Confessoris Bonauenturæ, & Bernardini, necnon Diuæ Claræ, aliorúmque eiusdem ordinis sequacium Sanctitatem, & miraculorum multitudinem quàm etiam ob multorum ipsius Religionis Summorum Pontificum prædecessorum nostrorum merita, ingens vbique Christi fidelium multitudo singularem erga quemcunque dictorum Sanctorum gerat deuotionis affectum:

Nos vt ipsorum fidelium deuotio huiusmodi modo non conseruetur, sed indies magis augeatur, animarúmque saluti vberiùs consulatur precibus, etiam dilecti filij Clementis Bontadosij Ordinis Fratrum Minorum Conuentualium Magistri Generalis super hoc nobis humiliter porrectis inclinati, tam omnibus, & singulis dicti Ordinis Minorum Conuentualium, Capuccinorum, & de obseruantia nuncupatorum Fratribus, & Monialibus, quàm cæteris vtriusque sexus Christifidelibus qui verè pœnitentes, & confessi ac sanctissima Communione refecti, diebus festis Sanctorum Francisci, Antonij de Padua, Bonauenturæ, Ludouici Episcopi & confessoris, ac Bernardini prædictorum eorundem Fratrum Minorum Conuentualium Capuccinorum, & de obseruantia, Necnon die festiuitatis Sanctæ Claræ Monialium dicti Ordinis Monasteriorum vbilibet constitutorum Ecclesias tam erectas, quàm erigendas, vel earum aliquam, à primis vesperis vsque ad occasum Solis eorundem dierum singulis annis deuotè visitauerint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, & Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, quo die præfatorum id egerint plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedamus, & elargimur.

Indulgentiarum concessio.

Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris.

Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterísque contrariis quibuscunque.

Vt autem præsentes literæ ad ipsorum Christifidelium notitiam facilius, citiúsque perueniant, volumus, quòd earum exemplis, etiam impressis manu alicuius Notarij subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur ipsis præsentibus si essent exhibitæ vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub Annulo Piscatoris, die vigesimo octauo, Septembris, millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, Pontificatus nostri anno primo.

VII.

Reseruatio mensium Apostolicorum & alternatiua pro Episcopis residentibus.

Mensium Apostolicarum reseruatio.

SANCTISSIMVS in Christo Pater, & Dominus Noster Dominus Sixtus diuina prouidentia Papa Quintus, Cupiens pauperibus clericis, & aliis bene meritis personis prouidere, omnia beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura secularia & quorumuis ordinum regularia qualitercunque qualificata, & vbicunque existentia in mensibus Maij, Iulij, Augusti, Octobris, Nouembris, Ianuarij Februarij, & Aprilis à die publicationis præsentis Constitutionis vsque ad suæ voluntatis beneplacitum, extra Romanam Curiam, aliàs quàm per resignationem quocunque modo vacatura, ad collationem, prouisionem, præsentationem, electionem, & quamuis aliam dispositionem quorumcunque collatorum, & collatricum secularium, & quorumuis ordinum regularium, non tamen S. R. E. Cardinalium, aut aliorum sub concordatis inter sedem Apostolicam & quoscunque alios initis & per eos, qui illa acceptare, & obseruare debuerant acceptatis, & obseruatis, quæ lædere

lædere non intendit comprehensorum quomodolibet pertinentia, dispositioni suæ generaliter reseruauit: Volens supplicationibus seu concessionibus gratiarum, quæ de dictis beneficiis tunc vacantibus, etiam Motu proprio fierent de mense in quo vacauerint, dispositiuè mentionem fieri, alioquin gratias nullas esse, ac consuetudines etiam immemorabiles optandi maiores & pinguiores præbendas, necnon priuilegia & indulta Apostolica circa ea, ac etiam disponendi de huiusmodi beneficiis, aut quod illa sub ea, huiusmodi reseruationibus namque comprehendantur etiam cum quibusuis derogatoriarum derogatoriis, ac fortioribus, efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus. & aliis decretis, quibusuis personis, & collegiis, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, & conditionis existentibus quomodolibet concessa, aduersus reseruationem huiusmodi minimè suffragari. Insuper Sanctitas sua, ad gratificandum Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis intenta ipsis quamdiu apud Ecclesias, aut diœceses suas verè, ac personaliter, resederint, dumtaxat, de omnibus & quibuscunque beneficiis Ecclesiasticis, cum cura, & sine cura secularibus, & regularibus ad liberam ipsorum dumtaxat, non autem aliorum cum eis dispositionem, seu præsentationem, vel electionem, nec etiam cum consilio, vel consensu, seu interuentu Capitulorum, vel aliorum, aut alias pertinentibus, quæ in antea in mensibus Iunij, Augusti, Octobris Decembris, Februarij, & Aprilis, extra Curiam ipsam vacare contigerit (dummodo alias dispositioni Apostolicæ reseruata, vel affecta non fuerint) liberè disponendi facultatem concessit, ac etiam voluit, vt si ipsi in collatione, aut alia dispositione beneficiorum in aliis sex mensibus, videlicet, Maij, Iulij, Septembris, Nouembris, Ianuarij, & Martij vacaturorum (quæ etiam dispositioni suę, vt præfertur reseruauit) seu etiam aliorum dispositioni suæ, & dictæ sedis, alias quomodolibet reseruatorum, vel affectorum sese intromiserint, aut quominus prouisiones, & gratiæ Sanctitatis suæ de illis debitum effectum consequantur, impedimentum quoquomodo præstiterint, vsu & beneficio prædictæ facultatis, eo ipso priuati existant, ac collationes, & aliæ dispositiones de beneficiis, illius prætextu deinceps faciēdę nullius essent roboris, vel momenti, Illi verò qui gratiam alternatiuæ prædictæ acceptare voluerint, acceptationem huiusmodi per patentes literas manu propria subsignatas suóque sigillo munitas, & in sua quisque Ciuitate vel diœcesi, datas declarare, & literas ipsas huc ad Datarium Sanctitatis suæ transmittere teneantur, quibus ab eo receptis, & recognitis, tunc demum, & non antea vti incipiant gratia supradicta. Decernens sic in prædictis omnibus per quoscunque &c. iudicari debere. ac irritum, &c.

Gratificantur prælati residentes alternatiua.

Placet publicetur, & describatur. F.

Lecta, & publicata fuit suprascripta Regula seu constitutio Romæ in Cancellaria Apostolica, anno Incarnationis Dominicę Millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, die verò Sabbati quarta mensis Maij. Pontificatus præfati S.D.N. D. Sixti diuina prouidentia PP. V. anno primo.

Publicatio.

SANCTISSIMVS in Christo Pater, & Dominus Noster, Dominus Sixtus diuina prouidentia Papa Quintus Accepto quod postquam ipse dispositioni suæ generaliter reseruauerat omnia beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura secularia, & quorumuis ordinum regularia qualitercunque qualificata, & vbicunque existentia in mensibus Maij, Iulij, Augusti, Octobris, Nouembris, Ianuarij, Februarij, & Aprilis à die publicationis super hoc editæ constitutionis: quæ fuit dies quarta mensis Maij proximè præteriti vsque ad suę voluntatis beneplacitum, extra Romanam Curiam alias quam per resignationem quocunque modo vacatura ad collationem, prouisionem, pręsentationem, electionem, & quamuis aliam dispositionem quorumcunque collatorum, & collatricum secularium, & quorumuis ordinum regularium. non tamen Sanctę Romæ Ecclesię Cardinalium, aut aliorum sub concordatis inter Sedem Apostolicam, & quoscunque alios initis, & per eos, qui illa acceptare & obseruare debuerant acceptatis & obseruatis quomodolibet comprehensorum pertinacia irritanti, & aliis decretis, & clausulis adiectis à

Superiora hæc constitutione declarantur.

nonnullis

Nullum ius acquiritur in beneficiis reseruatis nisi à sede apostolica conferantur.

nonnullis reuocatur in dubium. An ipsa dies publicationis & beneficia quę in ipsa die vacarunt comprehensa sint sub prędicta reseruatione. Ad tollendum in prę missis omnem dubitandi, & litigandi occasionem, declarauit mentis & intentionis suę fuisse & esse, nec aliquem pręter Sanctitatem suam de huiusmodi beneficiis, quę in ipsa die quarta Maij vacauerunt disponere potuisse, neque posse, & quascunque collationes, prouisiones electiones, & alias dispositiones de illis per alios quā per Sanctitatem suam factas cum possessionibus, ac aliis pro tempore inde secutis quibuscunque nullius roboris, vel momenti fuisse & esse, nec per illas ius cuique tam in possessorio quàm in petitorio acquiri potuisse ac posse, ac literas Apostolicas super prouisionibus, quę de eisdem beneficiis tamquam eius dispositioni reseruatis per Sanctitatem suam pro tempore factę fuerint expeditas vel expediendas validas omninò, & efficaces fuisse & esse, suósque plenarios effectus sortiri debere in omnibus & per omnia, sicque per quoscunque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungentes, &c. iudicari & diffiniri, ac irritum, &c.

Decretum irritans.

Placet publicetur, & describatur F.

* Lecta, & publicata fuit supradicta Regula Romę in Cancellaria Apostolica Anno Incarnationis Dominicę Millesimo quingentesimo octuagesimo quinto. Die verò Sabbati vigesimaseptima mensis Iulij, Pontificatus prędibati Sanctissimi Domini Nostri Papę Anno Primo.

VIII.

Festi Sancti Francisci de Paula Institutio.

Franciscus Paula quod est oppidum Calabriæ oriundus, floruit temporibus Sixti IIII.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. IN cæli throno qui sedet Rex omnipotens, terram quę scabellum pedum suorum calcat, supremo è solio pusillorum seruorum respicit humilitatem, eósque in quibus illa elucet ad excelsa sublimium honorum, & gaudiorum culmina extollit, Quod in sanctis suis omni tempore demonstrauit, recenti verò patrum nostrorum memoria in Beato Francisco de Paula amplè testificari dignatus est. Is enim ab iuuente ætate cælestium rerum amore incensus ex minimo, qualem se in Dei hominúmque conspectu fecerat, magnus euasit. Inter quę alia quibus claruit virtutum ornamenta vnam mirificè amplexus est Regi regum semper acceptam humilitatem, quum sicuti nouerat primum ingressum fuisse Christi Saluatoris nostri in mundum ita in angusto ad pietatem, & sanctitatem introitu, pátefaciendo primam sibi, & ducem, & sociam asciuit. Hac atque aliis diuinæ gratiæ præsidiis beatus Confessor munitus apud magnos Principes, & Reges cum adhuc in mundo quasi hospes peregrinaretur. In patria verò cælestes inter choros post absolutam peregrinationem à Deo cui fideliter seruierat, seque in primis humiliauerat est exaltatus, magnásque virtutes, vt etiam in vita cum summa omnium qui viderunt, vel audierunt admiratione meruit operari. Quibus virtutibus Fratrum Minimorum congruente suæ humilitati denominatione Ordinem quem viuens instituerat mirum in modum auxit, ita vt ex sancti viri imitatione deuotisque Fratrum ipsorum studiis multis iam in Italia, quæ de eius Natiuitate, atque in Gallia quę de sancta obdormitatione in Domino gloriantur, totiusque Christiani Orbis regionibus ędificatis templis cœnobiisque constructis eius memoriam dies magis propagetur. Ipse autem à fœlicis recordationis Leone Papa X. prædecessore nostro sanctorum quos Catholica veneratur Ecclesia catalogo solemni ritu adscriptus in cœlo pro ipsa semper Ecclesia assiduísque Pastoralis seruitutis, & solitudinis nostræ laboribus apud Deum vna cum omnibus sanctis & sibi cognomine, atque æternæ felicitatis consorte Beato Francisco Ordinis Fratrum Minorum fundatore intercedit. Quare nos eius nomen & sanctitatem dignis quantum nostra patitur infirmitas honoribus decorare volentes hac præsenti constitutione mandamus, vt eiusdem Beati Francisci de Paula confessoris gloriosi festus dies, qui Quarto Non. Aprilis peragitur duplici posthac & proprio, & vbi propria non erunt de communi Confessorum non Pontificum officio per cunctas totius Christiani orbis Ecclesias quotannis celebretur, & in Kalendario cum duplicis festi adiectione inscribatur. Præcipientes

D. Franciscus à Paula nonagesimum primum agēs apud Thurones migrauit ad Dominum anno salutis nostræ 1507. die Parasceues & hora qua ipse Saluator pro mundi redemptione in ligno crucis spiritum emisit.

cipientes omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, cęterisque Ecclesiarum Prælatis in vniuerso terrarum Orbe constitutis, vt faciant in suis quisque Ecclesiis, Prouinciis, Ciuitatibus: & Dioces. præsentes nostras solemniter promulgari. & omnibus ecclesiasticis personis secularibus. & quorũcunque ordinum regularibus omninò obseruari. Volumus quoque vt pręsentium exemplis etiam impressis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ indignitate ecclesiastica constitutę munitis eadem prorsus vbique fides adhibeatur, quæ ipsis pręsentibus adhiberetur si forent exhibitę, vel ostensę.

Datum Romę apud Sanctum Marcum Kal. Octobris, Anno Incarnationis Dominicę, Millesimo quingentesimo octuagesimo quinto. Pontificatus nostri Anno Primo.

IX.

Festum martyrum S. Ianuarij Episcopi & sociorum.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

PIA Sanctorum patrum prouidentia institutũ est in Ecclesia Dei, & posteris traditum, vt complurium martyrum insignium memoria statis diebus, solemnibúsque cęremoniis, atque anniuersariis sacris in cunctis Ecclesiis recolatur. Ita enim & illis honor debitus tribuitur, & fideles ad eorum imitanda exempla pro suo quisque modulo inuitantur. Proinde nos operæ pretium duximus efficere, vt sanctorum martyrum Ianuarij Episcopi, & sociorum eius, qui post vincula & carceres gloriosa martyrij corona propter Christi nominis confessionem sunt donati, iucundam recordationem, diu intermissam renouando, plebem Dei hilaremus: cuius quidem beati Ianuarij sanctitatem, Deus omnipotens multis, iisque clarissimis editis miraculis ad nostram vsque ætatem in Neapolitan. potissimum Ciuitate, in qua eius corpus sepultum religiosè asseruatur celeberrimè apud omnes gentes, testatam esse voluit, adeò vt non immeritò tum in diuinis officiis, tum in ipso sacrificio ab vniuerso fidelium cœtu eorum commemoratio fieri debeat, pro ut nouam reformationem Roman. Missalis, & Breuiarij fieri consueuerat. Hac igitur nostra perpetuò valitura constitutione præcipimus, vt eorundem sanctorum Ianuarij, & sociorum eius dies festus tertiodecimo Calendas Octobris, in totius orbis terrarum Ecclesiis simplici officio de communi plurimorum martyrum celebretur: ac decernimus, vt in nouo etiam quo nunc vtimur, sicut antea in veteri Calendario ad eum, diem sanctorum eorundem nomina, & Simplicis nota ascribatur. Mandantes omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque Ecclesiarum Prælatis in vniuerso orbe constitutis: vt in suis quisque Ecclesiis, Prouinciis, Ciuitatibus, & diœcesibus præsentes nostras solemniter publicari faciant, ab omnibúsque ecclesiasticis personis secularibus, & quorumuis ordinum regularibus omninò obseruari licet adnotatio huius celebritatis in postremis Breuiarij, & Missalis reformationibus fuerit prætermissa. Volumus autem, vt præsentium exemplis, etiam impressis, manu Notarij publici sub scriptis, & sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides vbique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Insignis martyrum memoria & solennis in Ecclesia.

Ianuarius Beneuentis Episcopus Diocletiano & Maximiano in Christianos sauientibus vixit.

Dies festus D. Ianuarij 13. Cal. Octobris.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, Sexto Calend. Februarij, Pontificatus nostri Anno Primo.

X.

Festi S. Antonij de Padua officium.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

IMMENSA diuinę sapientię altitudo cuius inscrutabilia sunt iudicia dignata est olim per Prophetam reuelare, Deum in Sanctis suis laudari velle. Quod nos ad eundem sanctorum memoriam debita solemnitate celebrandam eo magis inuitat, quia dum eorum merita recensentur, virtutum quoque exempla fidelibus imitanda proponuntur, vt per ea fideles ipsi gradientes, ad cęlestem beatitudinem eorundem Sanctorim suffragiis adiuti facilius valeant peruenire. Quapropter nos considerantes

Psal. 150.

Antonius antea Ferdinandus vocatus Vlyssipone in Lusitania ab honestis ortus parentibus Canonicorum regularium S. Augustini primū deinde Beati Francisci institutum sequutus.

considerantes quod inter multos sanctitate & doctrina pręclaros viros, qui sancti Francisci vestigia sequuti fuerunt, beatus Anton. Vlyssiponensis, Patauinus nuncupatus, eximię sanctitatis vir fuit, qui ab ineunte ętate mundum eiusque illecebras veluti venenum aspidum fugiens, Dei se dicauit, ipsiusque Seraphici Francisci institutum magna cum spe desiderióque martyrij religiosè est complexus, in susceptа vitę disciplina progrediens, cooperante Domino, mundi, carnis, & diaboli humani generis hostium egregiis dimicationibus triumphum reportauit: diuina prętereа imbutus sapientia multisque variisque prouinciis peragratis, maxima hominum ab eo qui lux, via, veritas & vita est, aberrantium copia pręclaris Christianorum virtutum exemplis illustrauit, ac verbi Dei, quod velut imber de cœlo descendens, terrámque inebrians facit eam germinare, pia fœcundáque prędicatione mentes hominum salutaribus pręceptis fœcundauit, multosque ad catholicę doctrinę lucem & verbis & consequentibus signi perduxit, ac demum diuersis in vita & post obitum miraculis clarus, ad permanentem illam, nullisque mutationi obnoxiam patriam, recto atque incitato cursu euolauit, vbi in ęternis cęlestis regni mansionibus beatus perfruitur. Ipse autem à felicis recordationis Gregorio Papa nono prędecessore nostro, Sanctorum quos catholica veneratur Ecclesia, catalogo solemni ritu adscriptus, in cœlo pro ipsa semper Ecclesia apud Deum vna cum omnibus Sanctis eiusdem glorię consortibus assiduè & pro peccatoribus intercedit. Quare vt eiusdem beati viri qui ordinis ipsius sancti Francisci professor fuit, memoria à fidelibus crebrius recolatur, celebrique totius Ecclesię veneratione celebretur, Nos & diuinis illius meritis adducti, & pręcipuę erga illum nostrę deuotionis studio excitati, hac pręsenti constitutione pręcipimus & mandamus vt eiusdem beati Antonij de Padua nuncupati professoris gloriosi dies festus Idibus Iunij, quo die ex hoc collachrymabili sęculo ad cęlestem patriam abiit, solemniter peragatur, ac sub duplici minori, & proprio officio, atque vbi propria non erunt, de communi Confessorum non Pontificum post hac perpetuis futuris temporibus in omnibus vniuersi orbis ecclesiis ritè celebretur, & in Calendario cum duplicis festi adiectione inscribatur: sicubi verò dies supradictus ex fidelium deuotione, seu consuetudine, aut pręcepto, vel indulto Apostolico maiori obseruantia, etiamsi duplici minoris per octauam, vt apud Fratres eiusdem ordinis sancti Francisci, celebrari consueuerit, id omninò ibidem retineatur. Pręcipientes omnibus & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, episcopis, cęterisque ecclesiarum pręlatis, ac quorumcumque regularium locorum & Ordinum superioribus, quatenus in suis quisque ecclesiis, prouinciis, ciuitatibus, & diœcesibus, ac regularibus locis pręsentes litteras solemniter publicari, & ab omnibus Ecclesiasticis personis tam sęcularibus quam quorumuis Ordinum regularium secundum ritum Sanctę Romanę Ecclesię officium persoluentibus, omninò obseruari faciant, etiamsi in Breuiarij & Missalis reformationibus nuper editis pręfata solemnitas apposita nō fuerit. Quoniam autem difficile esset easdem pręsentes ad singula orbis loca peruenire, volumus & Apostolica auctoritate decernimus, vt earum transumptis & exemplis etiam impressis, manu notarij publici subscriptis, & sigillo personę in dignitate ecclesiastica constitutę munitis eadem prorsus fides vbique gentium & locorum adhibeatur, quę ipsis pręsentibus literis adhiberetur, si essent exhibitę vel ostensę.

D. Antonius Patauij idibus Iunij ad praemium abiit in cœlum anno Domini 1231. Eum tantis meritis cumulatum miraculorumque laude clarum Gregorius Nonus pontifex in Sanctorum confessorū numero adscripsit. Postea Sixtus V. Pontifex duplicis officij ritu celebrari praecepit.

Datum Romę apud sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo octuagesimo sexto, decimo Kalend. Februarij, Pontificatus nostri anno primo.

XI.

Diui Petri Martyris Ord. Praedicatorum festum.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

INVICTORVM Christi militum numerus ingens, propriam vitam cōtemptit præ studio tuendæ, propagandæque Christianæ fidei, ideóque immarcescibili gloriæ corona donatus in cælo, iure etiam pia veneratione colitur, ac celebratur in terris. Sed non minus ad eiusdem fidei firmitatem profuit beati Petri Martyris virtus, qui pro catholica religione strenuè militans, eam conseruauit, ac defendit

fendit aduersus dolos, atque insidias inimicorum, occulto veneno longè plus nocentium, quàm sit hostium infesta oppugnatio; qui aperto impetu nepharium Ecclesiæ Dei bellum indicunt. Quare ex promissione omnipotentis Dei nomine facta fortiter pugnantibus, cum eorum laudes cantet Ecclesia, est etiam huius inuicti martyris concelebranda solemniter memoria. Is enim præclarus ordinis Prædicatorum alumnus inexplebilem extirpandæ hæreticæ perfidiæ cupiditatem iam inde à puero tota penitus mente combibit. Qua in re mirari debemus singulare et ga illum Dei beneficium, cum credibile non sit sine diuina ope potuisse eum hæreticorum parentum domestica exempla tam sanctè detestari. Imò verò imitatione accensus beati patris Dominici, vt ille perpetuis & concionibus, & disputationum congressibus, officióque Inquisitionis, (quod et primum prædecessores nostri Innocentius tertius, & Honorius tertius commiserant) contra hæreticos mirabiliter se gessit, ita vt ipse cum nullum iis perditionis filiis monendis locum in omni sermone vnquam reliquisset, tum in obeundo Inquisitoris munere sibi litteris Apostolicis commisso, mira quadam diligentia illos insectari, atque vrgere nõ destitit. Demum verò eorum in se odiis concitatis, arripuit summa constantia, atque animi magnitudine, oblatam sibi diuino permissu martyrij occasionem, cuius quidem martyrij antea piis precibus, ac votis à Deo expetiti, præcipuo desiderio exarserat. Quamobrem post beatum Dominicum non immerito princeps appellari debet sacrosancti officij Inquisitionis, cum ipse primus illud suo sanguine cõsecrauerit; quo datum est, vt etiam nostris potissimum huiusque sanctæ Sedis ministris, qui in hæc turbulenta, & calamitosa tempora inciderunt seu potius sunt diuina prouidentia reseruati, quasi facem prætulerit, ac viam commonstrarit, quam eius exemplo ingressi audeant quæcunque pericula pro munere commisso fortiter subire: ac sanguinem ipsum si ita res ferat, vitámque pro catholica gloriosè profundere. Dignam itaque Pontificio munere cogitationem suscepturi videmur, si sancti huius viri memoriam maiori veneratione recolamus. Ita enim fiet, vt ei de Ecclesia Dei optimè merito honor debitus tribuatur, deinde vt eius in officio Inquisitionis successores ad prosequenda fortissimi ducis vestigia incitentur. Præcipuè verò decet vt ad conciliandam nobis cœlestem gratiam imploramus illius opem, quem propter miram anteactæ vitæ sanctitatem, castimoniam, innocentiam martyrio consummatam, apud Deum maximè gratiosum intelligimus, & satis compertum eiusdem Ecclesiæ amantissimum esse: pro qua grauissimos labores dies noctésque perpessus est. Quare hac nostra perpetua constitutione mandamus vt ipsius sancti viri dies festus tertio Kal. Maij per omnes totius terrarum Ecclesias. Duplici officio de communi vnius Martyris, vbi proprium deest: celebretur, ac decernimus vt in Kalendario ad eum diem sancti Petri martyris nomen cum specificatione ordinis Prædicatorum, ac Duplici nota adscribatur. Præcipientes omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, cæterísque Ecclesiarum Prælatis, in vniuerso terrarum orbe constitutis, vt faciant in suis quisque Ecclesiis, Prouinciis Ciuitatibus, & Diœcesibus præsentes nostras solemniter publicari, & ab omnibus Ecclesiasticis personis, sæcularibus, & quorumuis ordinum regularibus omninò obseruari. Volumus quoque vt præsentium exemplis etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis, & sigillo personę in dignitate Ecclesiastica constitutę munitis eadem prorsus vbique fides adhibeatur, quę ipsis præsentibus adhiberetur, quę ipsis pręsentibus adhiberetur, si forent exhibitę vel ostensę.

Beatus Petrus martyr ordinis Prædicatorum Verona in Gallia Cisalpina natus è parentibus Manichæorũ hæresi infectus.

Multos suis concionibus ad abiurandam hæresim compulit.

Sacrosancti officij inquisitionis post D. Dominicum princeps B. Petrus Martyr.

Dies festus S. Petri Martyris tertio Cal. Maij.

Datum Romę apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo octuagesimo sexto. Idibus Aprilis. Pontificatus Nostri Anno Primo.

XII.

Ordinationes, & Constitutiones Cancellariæ Apostolicæ.

SANCTISSIMVS in Christo Pater, & Dominus Noster, Dominus Sixtus diuina prouidentia Papa Quintus suorum prædecessorum vestigiis inhærendo, normam, & ordinem rebus gerendis dare volens in crastinum assumptionis

Cancellaria Apostolica initiũ sumpsit sub Põtificatu Lucij Papæ 3. tex. in c. ad hæc de rescrip. Felin. de reg. Cancel. in c 2. col. 2. ibid.

suæ ad Summi Apostolatus apicem, videlicet die vigesimaquinta mensis Aprilis, Anni ab Incarnatione Domini, millesim quingentesimi octuagesimi quinti, Reseruationes, Constitutiones, & Regulas infrascriptas fecit, quas etiam ex tunc suo tempore duraturas obseruari voluit, & quas Nos Alexander Episcopus Ostien. Cardinalis Farnesius nuncupatus S.R.E. vicecancellarius die Iouis secunda mensis Maij in Cancellaria Apostolica publicari fecimus.

Reseruationes generales, & speciales.

Extrau. ad regimen. de præb.

In primis reseruationes fecit similes illis, quæ in constitutione fel. rec. Benedicti Papæ 12. quæ incipit, Ad regimen, continentur, & illas locum habere voluit, etiam si officiales in eadem constitutione expressi apostolicæ sedis officiales ante obitum eorum esse desierint quo ad beneficia, quæ tempore, quo officiales erant, obtinuerant, ac reseruauit beneficia quæ per constitutionem Ioannis PP. 22. quæ incipit, Execrabilis vacant, vel vacare contigerit quas constitutionem, & reseruationem Sanctitas sua etiam ad beneficia de quibus ordinarij, & alij collatores contra Concilij Tridentini decreta disposuerunt, & disponent in futurum extendit & ampliauit

** Vide Iacob. Simonetam quõdam celeberrimum Rotæ auditorẽ in tract. suo reseruationũ in 1. parte.*

Reseruatio Cathedralium Ecclesiarum, & Monasteriorum.

Item reseruauit generaliter omnes Ecclesias Patriarchales,* Archiepiscopales, Episcopales necnon omnia monasteria virorum valorem annuum ducentorum florenorum auri, communi æstimatione excedentia, & voluit quod excessus huiusmodi in literis exprimantur.

Reseruatio dignitatum, necnon suorum, & S.R.E. Cardinalium familiarum beneficiorum.

De familiarib. Papæ. c. licet Archid. d. priuil. c. fin. de verb. signif.

Item reseruauit generaliter dispositioni suæ omnes dignitates maiores post pontificiales in Cathedralibus etiam Metropolitanis Ecclesiis, necnon valorem decem florenorum auri communi æstimatione excedentes, principales in collegiatis: Reseruauit etiam Prioratus, præposituras, ac alias dignitates conuentuales, & præceptorias generales ordinum quorumcunque, sed non militiarum, ac quæcunque beneficia, quæ sui, & dum Cardinalatus fungebatur honore exhistentes, ac S. R. E. viuentium nunc, & qui erunt suo tempore Cardinalium familiares continui Commensales obtinent, & in posterum obtinebunt, eorum familiaritate durante, ac in quibus seu ad quę ius eis competit, aut competierit etiam si ab ipsa familiaritate per obitum Cardinalium eorundem, vel alias decesserint: Ac fel. recordat. Pauli, 2 Innocenti 8. Adrian. 6. Pauli. 1. & Iulij etiam 3. ac Marcelli etiam 2. Pauli. 4. necnon Pij etiam 4. Romanorum Pontificum prædecessorum suorum vestigiis inhærendo declarauit, dignitates quę in Cathedralibus etiam metropolitanis post pontificales non maiores existunt; & quæ ex apostolicæ Sedis indulgentia, vel ordinaria auctoritate, aut consuetudine præscripta, vel alia quouismodo in Collegiatis Ecclesiis principalem præeminentiam habere noscuntur, sub reseruatione prædicta comprehendi debere.

Priuilegia data familiaribus cessant cessante causa priuilegij l. 2. § planè de iudic.

Concordatis Franciæ & pragmatica sãctione in Conc. Basil. edita corrigetur nec seruatur in Galliis.

Reseruatio beneficiorum Collectorum, & Subcollectorum.

Item reseruauit generaliter omnia beneficia Ecclesiasticaorum quęcumque Collectorum, & vnitorum in quacumque ciuitate, vel diœc. qui suo tempore corũ officio exercuerint Sub collectorum fructuum, & prouentuum Cameræ apostolicę debitorum, illa videlicet beneficia dumtaxat, quæ durante eorum officio, obtinuerint ac in quibusuis seu ad quæ ius tunc eis competierit.

Quomodo hæc regula intelligatur declarant doctores in clem ne Romanus per illum. tex. de Elect.

Reseruatio beneficiorum Curialium, dum Curia transfertur.

Item reseruauit omnia, & singula beneficia ecclesiastica quorumcunque Curialium, quos, dum Curia Romana de loco ad locum tranfertur, eam sequendo, decedere contigerit, & in quouis loco, quarumcunque etiam à dicta Curia remoto.

Reseruatio

Reseruatio beneficiorum Cubiculariorum, & Cursorum.

Item reseruauit generaliter idem D.N. Papa dispositioni suæ omnia beneficia Cubiculariorum, & Cursorum suorum.

Ex c. præsenti de præb. in 6.

Reseruatio beneficiorum in Ecclesiis S. Petri, S. Io. Lateranen.

Item reseruauit dispositioni suæ generaliter quoscunque Canonicatus, & præbendas, ac dignitates, personatus, & officia in principis Apostolorum, & S. Ioannis Lateranen. ac beatæ Mariæ Maioris de Vrbe ecclesiis, necnon ad collationem, prouisionem, & præsentationem, seu quamuis aliam dispositionem S. R. E. Cardinalium à Ro. Cu. absentium ratione suorum Episcopatuum Cardinalatus, ac ipsorum Cardinalium titulorum spectantia, quandiu absentia sua durauerit, Canonicatus, & præbendas, dignitates, personatus, administrationes, & officia, & cæteráque beneficia ecclesiastica, cum cura, vel sine cura, vacantia, & in antea vacatura, tam in eadem Vrbe, quam in Ecclesiis, ciuitatibus, & diœc. dictorum Episcoporum cōsistentia, ac decreuit irritum, &c.

Bart. Belēzi in tract. de charit. subs. q. 3. Paul. Hiero. in practica Cancel. in tit. de beneficiis generaliter reseruatis.

De Literis in forma rationi congrui expediendis.

Item voluit idem D.N. Papa quod concessa per fel. rec. Gregorium XIII. prædecessorem suum, & de eius mandato expediantur in forma rationi congrui sub die Coronationis suę (vt moris est) & idem quo ad concessa per pię me. Pium Papam 5. etiam prędecessorem suum ad sex menses duntaxat ab ipsa die Coronationis incipiendos, obseruari voluit.

Bullæ ex statuto constitutionum Cancellariæ debent expediri intra sex menses.

Declaratio reseruationis Ecclesiarum, & beneficiorum per prædecessores reseruatorum.

Item, declarauit omnium & singularum ecclesiarum Cathedralium, & Monasteriorum prouisiones, quas pręfati Prędecessores sui ordinationi, & dispositioni eorum, necnō omnia singula beneficia Ecclesiastica quę d&c prędecessores etiam prętatę dispositioni cum interpositione decreti reseruauerant, quæ quidem Ecclesiæ & monasteria, necnon sic reseruata beneficia tempore obitus eorundem Prædecessorum vacabant, aut ecclesiæ ipsæ, vel monasteria huiusmodi si commendata, vel eis administratores deputati non fuissent, etiam tunc vacassent, remansisse, & remanere per huiusmodi reseruationem, & decretum affecta, nullúmque de illis præter Romani Pontificem ea vice se intromittere, vel disponere potuisse, siue pos se quomodo, decernens irritum, & inane si secus de illis attentatum forsan erat tunc, vel in posterum contigerit attentari.

Ioan. de Selua in tract. de benefic. in 4 parte. q. 72. Panor. & Ioan. And. in c. inter dilectos. in fin. de excess. prał.

Reualidatio literarum prædecessoris gratiæ, & iustitiæ infra annum concessarum.

Item prædictus D.N. omnes, & singulas ab ipso Gregorio XIII. prædecessore suo infra annum ante diē obitus eius concessas gratiæ, vel iustitiæ literas temporibus debitis eorum executoribus non præsentatas omninò reualidauit, & in statū pristinum in quo videlicet ante fuerant, vel pro quibus erant obtentæ quo ad hoc plenariè restituit. Ac decreuit per executores prædictos vel ab eis subdelegandos, perinde ad ipsorum executionem procedi posse, & debere, ac si executio huiusmodi temporibus præfatis inchoata fuisset.

Lege quæ scripsit Rebuffus in praxi beneficiorū in glos. concord. in §. 1. de mād. Apost.

Reuocatio vnionum.

Item, rationabilibus suadentibus causis ipse D N. omnes vniones, annexiones, incorporationes, suppressiones, extinctiones, applicationes, & dismembrationes etiam perpetuas de quibusuis Cathedralibus necnon aliis ecclesiis, monasteriis, dignitatibus, personatibus, officiis ecclesiasticis per cessum vel decessum, aut quam

C. pen. de præb. in 6. & c. pen. & vlt. de concess. præb. Ioan. Staphil. in suo tract. de literis grat. in princ.

uis aliam, dimissionem, vel amissionem, qualiacunque fuerint, inuicem, vel aliis ecclesiis monasteriis, meritis, dignitatibus, personatibus, officiis, beneficiis, ac piis, & aliis locis vniuersitatibus, etiam studiorum generalium, & collegiis, etiam in fauorem S.R.E. Cardinalibus seu ecclesiis, monasteriis, & beneficiis, per eos obtentis, quomodolibet apostolica vel alia quauis auctoritate factas, que suum non sunt sortitæ effectum. Ac quæcunque concessiones, & mandata super vnionibus, annexionibus, incorporationibus, ac aliis præmissis taliter faciendis reuocauit, cassauit, & irritauit, nulliúsque decreuit existere firmitatis, nec alicui quascunque clausulas, vel additiones in quibusuis apostolicis, etiam quæ motu proprio, aut ex certa scientia etiam consistorialibus processerant, & emanarant literis, etiam si in eis decretum esset, illas ex tunc effectum sortitas esse, aut ius quæsitum fore quomodolibet contentas aduersus reuocationem, cassationem, & irritationem huiusmodi voluit aliquatenus suffragari.

Vnio est diuersorum vel plurium beneficiorum ab episcopo vel alio superiore legitimè facta annexio.

Reuocatio facultatum quibusuis concessarum.

Item reuocauit quascunque facultates concessas quibusuis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis & aliis Prælatis, & personis necnon Apostolicæ Sedis nuntiis, ac fructuum, & prouentuum Cameræ Apostolicæ debitorum collectoribus, de dispensando cum quibusuis personis, super matrimonio contracto, vel contrahendo in gradu prohibito, ac natalium, & ætatis defectibus, & de incompatibilibus beneficiis Ecclesiasticis insimul retinendis, necnon de Notariis publicis creandis, ac disponendis, quomodolibet de quibusuis beneficiis Ecclesiasticis, & aliis à præmissis officia ipsorum Nunciorum, & collectorum directè non concernentes. Necnõ facultates & indulta quibusuis Cardinalibus, ac aliis personis, etiam ad vitam de quibusuis beneficiis ecclesiasticis certarum ciuitatum & diœc. in quibus ipsi non erant, nec vnquam fuerant veri ordinarij collatores, sed de ipsorum ordinariorum consensu, aut etiam sine ipsorum consensu, seu sede episcopali, vel etiam Archiepiscopali vacan. disponendi, aut Vicarios perpetuos, seu etiam temporales, qui etiam Cardinalibus, aut personis huiusmodi beneficia conferrent, vel commendarent, deputandi, aut ipsi Vicarij per quoscunque Rom. Pont. prædecessores suos suos deputati fuissent, etiam perinde ac si veri, & non ficti inibi ordinarij collatores essent. Ac etiam cum decreto quòd dispositiones de eisdem beneficiis absque eorundem Cardinalium, vel personarum consensu, etiam per sedem apostolicam pro tempore factæ nullius essent roboris, quomodolibet concessa, etiam si in literis desuper confectis sint clausulæ restitutoriæ, reintegratoriæ & derogatoriarum derogatoriæ, & aliæ efficaciores, quas pro expressis haberi voluit, quo ad omnia in quibus facultates ipsæ non sunt sortitæ effectum etiam si Nunciis eisdem, dictæ sedis legatis de latere, competens sit concessa potestas. Decernens irritum, &c.

Ex cap. fin. de cõcess. præb. in 6. de patriarchis habes tex. in c. cleros. 2. dist.

Reuocatio facultatum conferendi Beneficia reseruata.

Excipiuntur Cardinales ab hac facultatum reseruatione.

Item reuocauit quascunque facultates, & literas desuper confectas, per quas quicunque sui prædecessores Ro. Pont. quibusuis personis ordinariam collationem seu aliam dispositionem beneficiorum ecclesiasticorum de iure, vel consuetudine habentibus, & quauis etiam Patriarchali, & Archiepiscopali, Episcopali, vel alia dignitate, vel alio, non tamen Cardinalatus, honore fulgentibus, quauis consideratione, vel intuitu, etiam Motu proprio, & ex certa scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine concesserant, aut quandiu viuerent, vel suis ecclesiis, seu Monasteriis præessent aut ad aliud tempus de Beneficiis Ecclesiasticis generaliter reseruatis seu affectis, ad eorum collationem, prouisionem præsentationem, electionem, & quamuis aliam dispositionem communiter, vel diuisim spectantibus disponere liberè, & licitè valerent, aut etiam ad id per eosdem prædecessores Vicarij perpetui, vel ad tempus constituti forent.

De his & stili obseruatione tum in numeris tum in nominibus vidit Fel. in c. cùm accessisset in princ. de constit. & rip. in l. cùm M. Ferra. in 2. not. de constit.

De dictionibus numeralibus.

Item

Item vt in apostolicis litteris committendi crimen falsi per amplius tollatur occasio, voluit, statuit, & ordinauit, quod dictiones numerales, quæ in dictis litteris ante Nonas & Idus immediatè poni consueuerunt, per literas, & syllabas expressè se scribantur, & illæ ex præfatis literis, in quibus huiusmodi dictiones aliter scriptæ fuerint, ad Bullarium nullatenus mittantur.

Decem supra quatuor qualitates concurrentium in datis, quomodo examinentur scitè docet Rebuffus ic add. ad hanc regulam.

De concurrentibus in datis.

Item voluit, quòd de concurrentibus super vacantibus, seu certo modo vacaturis beneficiis illis, quibus gratiæ Motu proprio conceduntur: cæteris simili modo gratias non habentibus, alias graduati non graduatis, aut inter graduatos magis graduati, ac inter æqualiter graduatos prius graduati, necnon colorato titulo possessores non possessoribus, ac inter personas alias in Curia præsentes absentibus ab ea, ac inter præsentes non beneficiati beneficiatis, & similiter inter absentes cæteris paribus oriundus non oriundo, & diœcesanus nō diœcesano. In reliquis verò singuli, qui prius apostolicas desuper literas eorum executoribus præsentauerint, aliis in ipsorum, de quibus agi contigerit, beneficiorum assecutione præferetur.

Felin in cap. causam. in 9. col. & in cap. supra eo. in 2. col. de off. deleg.

De non tollendo ius quæsitum.

Item, ne per varias, quæ pro commissionibus seu mandatis, & declarationibus habendis in causis: plerumque fiunt suggestiones: iustitia post ponatur, idem D.N. decreuit, & declarauit suæ intentionis esse, quod deinceps per quamcunque signaturam, seu concessionem, aut gratiam, vel literas apostolicas, pro commissionibus, seu mandatis, aut declarationibus huiusmodi, etiam si motu proprio, & ex certa scientia, ac etiam ante motam litem à Sanctitate sua emanauerint, vel de eius mandato sumendas, nulli ius sibi quæsitum quomodolibet tollatur.

Senes non comprehenduntur, hic nomine infirmorum, text. in l. cui dent. ff. de adil. edict. Vide l Gomes. vtrum locum habetur in infecto contagio pestis aut in eo qui ingreditur mare.

Regula de viginti.

Item voluit, quòd si quis in infirmitate constitutus resignauerit aliquod beneficium siue simpliciter, siue ex causa permutationis, vel aliàs dimiserit, aut illius Commendæ cesserit, seu ipsius beneficij vnionis dissolutioni concenserit, etiam vigore supplicationis dum esset sanus signatæ, & postea infra viginti dies à die per ipsum resignantem præstandi consensus computandos, de ipsa infirmitate decesserit, & ipsum beneficium quauis auctoritate conferatur per resignationem sic factam, collatio huiusmodi sit nulla, ipsumque beneficium nihilominus per obitum censeatur vacare.

Gregorius XI. huius regula author commendatur. Idiomatis habenda est ratio loci in quo expostulatur officium. tex. in ca. si rector. col. penult. 43. dist.

De Idiomate.

Item voluit quòd si contingat ipsum alicui personæ de parochiali Ecclesia, vel quouis alio beneficio exercitium curæ animarum parochianorum quomodolibet habente prouideri nisi ipsa persona intelligat, & intelligibiliter loqui sciat idioma, loci vbi Ecclesia vel beneficium huiusmodi consistit, prouisio, seu mandatum, & gratia desuper quoad parochialem Ecclesiam, vel beneficium huiusmodi nullius sint roboris vel momenti.

De non impetrando beneficium per obitum viuentium.

Item si quis supplicauerit sibi de beneficio quocunque tanquam per obitum alicuius, licet tunc viuentis, vacante prouideri, & postea per obitum eius vacet prouisio dicto supplicanti per obitum huiusmodi denuo facienda, nullius sint roboris vel momenti.

De vnionibus & vnionum confirmationibus.

Item voluit quod petentes beneficia Ecclesiastica aliis vniri, tenerentur exprimere

Actus est nullus si unionis forma non seruatur c. cũ dilecti. de rescrip. & beneficiũ sic unitum potest impetrari.

mere verum annuum valorem secundùm communem æstimationem tam beneficij vniendi, quem illius, cui vniri petitur. Alioquin vnio non valeat; & semper in vnionibus commissio fiat ad partes vocatis quorum interest, & idem voluit obseruari in confirmationibus vnionum factarum.

De mendicantibus transferendis.

Mendicantes ad religionem non mendicantium prohibentur transire excep. Carthus. Flore. in 3. parte sum. in tit. 16. c. 4. & nos sup.

Item de mendicantibus, qui ad alios ordines transierint pro tempore, voluit constitutionem fel. rec. Martini Papæ Quinti prædecessoris sui desuper factam, & in libro Cancellariæ Apostolicæ descriptam, quæ incipit: Viam ambitiosæ cupidinis &c. firmiter obseruari.

De malè promotis.

Item de Clericis extra tempora à iure statuta, siue ante ætatem legitimam, aut absque dimissoriis literis ad sacros ordines se promoueri facientibus pro tempore, etiam voluit constitutionem piæ mem. Pij secundi prædecessoris sui desuper editam, & in dicto cancellariæ Apostolicæ libro descriptam, quę incipit, Cum ex sacrorum ordinum, &c. pari modo obseruari.

Hanc constitutionem Concil. Trid. consonam habes sub Pio II sup.

De Moneta.

Item declarauit idem D. N. quòd libra Turonen. paruorum, & florenus auri de Camera pro æquali valore in concernentibus literas, & Cameram Apostolicam computari, & æstimari debeant.

Florenus auri de Camera & libra Turonensis idem sunt.

De beneficiis vacaturis per promotionem ad Ecclesias, & Monasteria.

Item prædictus D. N. Papa voluit, decreuit, & ordinauit, quod quæcunque concessiones, gratiæ, & mandata etiam Motu proprio & cum derogatione huius constitutionis quæ ab eo pro quibusuis personis emanauerint, de prouidendo eis de quibusuis beneficiis vacaturis per promotionem quorumcunque ad Ecclesiarum, & Monasteriorum regimina, si huiusmodi concessiones, & mandata diem promotionis promouendorum ipsorum precesserint, Necnon quęcunque collationes, prouisiones, & dispositiones pro tempore faciendę de pręmissis, ac quibusuis aliis beneficiis ecclesiasticis, sęcularibus, & regularibus, quę per promouendos, vel assumendos ad quascunque pręlaturas inter illarum vacationis, & huiusmodi promotionis, vel assumptionis tempora simpliciter, vel ex causa permutationis vbicunque resignari, vel alias dimitti contigerit, cum inde secutis pro tempore sint cassę, & irritę, nulliúsque roboris, vel momenti.

Collationes factæ ante diem promotionis tã quam factæ per multorum importunitatem nullæ sunt.

De non iudicando iuxtà formam supplicationum, sed literarum expeditarum.

Item cum ante confectionem literarum gratia apostolica sit informis, voluit, statuit & ordinauit idem D. N. quòd Iudices in Romana Curia & extra eam pro tempore existentes, etiam si sint Sacræ Romanę Ecclesię Cardinales, causarum Palatij Apostolici Auditores, vel quicunque alij, non iuxtà supplicationum signatarum super quibusuis impetrationibus, nisi in dicta Curia duntaxat sint commissiones iustitiam concernentes per Placet. vel per sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellarium iuxta facultatem super hoc sibi concessam signatæ, sed iuxtà literarum super eisdem impetrationibus, & concessionibus confectarum tenores, & formas iudicare debeant. Decernentes irritum &c. Et si literę ipsę per præoccupationem, vel alias minus bene expeditæ reperiantur, ad illorum quorum interest, instantiam ad apostolicam, Cancellariam remitti poterunt per eius officiales, quibus huiusmodi tenores, & formas restringere conuenit, ad formas debitas reducendæ.

Item attendens D. N. Papa, quod super habendis de Cancellaria Apostolica regulis, & constitutionibus inibi descriptis, faciliter per eos, qui in Romana Curia indiguerint, ad ipsam Cancellariam recursus dirigi posset, ne contingeret quòd super earundem regularum, & constitutionum, quas iuxta varietatem occurrentium causarum, & negotiorum aliquoties immutari conuenit, probando tenore, vel effectu testium plerunque tenacem desuper memoriam non habentium depositionibus stari deberet, voluit, statuit, & ordinauit, quòd deinceps quilibet ex Auditoribus causarum Palatij etiam si sanctæ Romanæ Ecclesiæ sint Cardinales, in ipsa Curia pro tempore deputatis auctoritate apostolica Iudicibus etiam in causis actu pendentibus super huiusmodi tenore, vel effectu probando, duntaxat stet, fidemque adhibeat cedulæ, seu scripturæ desuper à duobis de maiori parte quod danda sit, à tergo signatæ, & etiam duobus aliis literarum Apostolicarum abbreuiatoribus in ipsa Cancellaria auscultatæ, & D. Vicecancellarij, seu dictam Cancellariam, Regentis manu subscriptæ, vt moris est, quicquid autem secus fieri contigerit nullius sit roboris, vel momenti.

De surrogandis collitigantibus.

Item Dominus noster cupiens litium succidere anfractus, & ne noui collitigantibus aduersarij dentur, prouidere, voluit, statuit, & ordinauit, quod quoties deinceps aliquem super quouis Ecclesiastico beneficio collitigantem in iure, vel ad ius, si quod forsan eius aduersario in dicto beneficio competierit, surrogari concesserit (dummodo prædictus collitigans in dicto beneficio intrusus non fuerit, nec super eo contra dictum aduersarium, postquam illud per triennium pacificè possederit, lis tunc mota fuerit) aliorum quorumlibet de præmisso iure, siue tunc vacet vel cum vacauerit, impetrationes, vel concessiones, etiam Motu proprio infra mensem ante concessionem huiusmodi factæ nullius sint roboris, vel momenti: & nihilominus cupiens eorum fraudibus obuiare, qui viuentium beneficia illorum præsertim, quibus, aut propter senium, aut propter infirmitatem immineret vitæ periculum impetrant, vt illis decedentibus, tanquam collitigantes in eorum iuribus faciliùs subrogentur, voluit, vt deinceps nullus in iure, vel ad ius in beneficio defuncti, quod illo viuente in casibus præmissis vel similibus impetrauerit aliquo modo subrogatio, vel gratia, si neutri, si nulli, seu nouæ prouisionis, aut perinde valere taliter impetrandi, nullatenus suffragetur,

Quod etiam strictissimè obseruari mandauit impetrationibus beneficiorum per priuationem, & amotionem, ex quibusuis criminibus, & excessibus forsan perpetratis, etiamsi vsque ad diffinitiuam sententiam quæ tamen in rem non transierint iudicatam) processum foret.

Subrogationum duo sunt genera alterum per obitū collitigantiū alterum quando collitigās lite pendente cedit in alium tertiū non collitigantē. Mensis de quo hic fit mentio computari debet à die obitus collitigantis vt tollatur omnis occasio fraudis. c. statutū de præb. lib. 6. Cum vero collitigās est absens mensis incipitur à die notitiæ. Abb. ibid.

De Verisimili notitia.

Item, voluit, & ordinauit, quòd omnes gratiæ, quas de quibusuis beneficiis ecclesiasticis cum cura, vel sine cura, sæcularibus, & regularibus per obitum quarumcunque personarum vacantibus, inantea fuerint, nullius roboris, vel momenti sint, nisi post obitum, & ante datam gratiarum huiusmodi, tantum tempus, effluxerit quòd interim vacationes ipsæ de locis, in quibus personæ prædictæ decesserint, ad notitiam eiusdem D. N. verisimiliter potuerint peruenisse.

Ex c. 2. de concess. præb. vbi beneficia antequā vacent non debent impetrari.

Non valeant Commissiones causarum, nisi literis expeditis.

Item, quòd omnes & singulæ commissiones causarum, quas inantea fieri contigerit, obtentæ, occasione concessionum duntaxat apostolicarum de beneficiis ecclesiasticis gratiarum, super quibus literæ apostolicæ confectæ non fuerint, ac processus desuper habendi, nullius sint roboris vel momenti

Gomes in comp. vtriusque sign. Ægidius decis. 380. Rebuff. in ad. ad hanc regul.

De Impetrantibus beneficia per obitum familiarium Cardinalium.

Federicus de Senis in tra. l. de bene per n. 7.15. Rot. de conceß. preben l. prima in antiq. vel nol. Rom. conf. 350. Cassiad. decis. 37. in reg. Cancell. num. 1.

Item, voluit, quòd impetrans beneficium vacans per obitum familiaris alicuius Cardinalis teneatur exprimere nomen, & titulum ipsius Cardinalis: & si ille in curia fuerit, eius ad id accedat assensus, alias desuper gratia sit nulla & idem seruari voluit, si dicti familiares eorundem Cardinalium familiares esse desierint: seu ad aliorum Cardinalium familiaritatem similem transiuerint, quo ad beneficia, quæ familiaritate priori durante, obtinuerint, & in quibus priori ipsa familiaritate durante, ius ei competierit, ita quòd quo ad illa Cardinales, quorum ipsius familiares fuerint, suum habeant adhibere consensum. Declarans præsentem constitutionem locum non habere in illis beneficiis, quæ non solum ratione familiaritatis continuæ commensalitatis huiusmodi, sed etiam ratione officiorum, quæ familiares ipsi tempore obitus eorum, in dicta curia, vel extrà eam obtinerent, aut antea obtinuissent, dictæ dispositioni generaliter reseruata, vel affecta fuisse apparerent Necnon illos, quo ad effectũ dictæ constitutionis, familiares, eorundem Cardinalium censeri, qui ipsorum Cardinalium familiares continui commensales, ad minus per quatuor menses fuisse probarentur, decernens, irritum, &c.

Super eadem Familiaritate.

Familiares illi appellantur qui actu deseruiunt & continuam in domo commensalitatem habent vt di in text. in c fin. de verbor. signif. Fel. in cap. si quando vn 2. col. de offic. deleg. And. Siculus in conf. 57. nu. 2. col. in 1. vol.

Item, idem D.N. ad euitandas lites, & contentiones quæ ex præcedenti sua cõstitutione exoriri possent, vestigiis prædecessorum suorum inhærendo, voluit, statuit, & ordinauit, quod si beneficia, quæ per obitum Familiarium continuorum commensalium eorundem Cardinalium, in futurum vacabunt, cessantibus apostolicis reseruationibus, ad alterius Cardinalis collationem, vel aliam dispositionem pertinere deberent, in dicta præcedenti constitutione non comprehendantur, quo ad hoc vt in prouisionibus talium beneficiorum super expeditionibus literarum illius Cardinalis cuius familiaris defunctus ille extitit consensus requiri debeat, sed beneficia huiusmodi ad collationem, seu quamuis aliam dispositionem Cardinalis ordinarij collatoris, vt præfertur, liberè spectare censeatur: & si apud Sedem Apostolicam beneficia huiusmodi per obitum dictorum Familiarium vacauerĩt, tunc in prouisione talium beneficiorum super expeditione literarum illius Card. exigatur consensus, si in Rom. Cur præsens fuerit, ad quem eorundem Collatio, vel dispositio, vt præfertur, pertinere deberet.

Signatura per Fiat præferatur alteri per Concessum.

Cassiad. in de. 1. 14. reg. rub de prabend. Cald. in indice suo in verbo fiat. & Rodulph. in 18. col. ver. fiat. de rescript.

Item voluit idem D.N. quod concurrentibus eadem die super quocunque beneficio per Fiat, & Concessum, signaturis, ex eis per fiat, etiam vt petitur, habens, alteri per concessum, etiam motu proprio, habenti præferatur, etiam si in illa per concessum prægnantiores, & quantumlibet priuilegiatiuæ essent clausulæ.

De Annali possessore.

In hanc regulã agitauit Lud. Gomes. LXXXIIII. quæstiones ... & ... ad ... peradpr ... qua ... studiosus ... dignabitur.

Item. Sanctiss. D.N. vt improbi lites exquirentium motus reprimantur, voluit, statuit, & ordinauit quòd quicunque beneficium ecclesiasticum tunc per annum immediatè præcedentem, pacificè possessum, & quod certo modo vacare prætenditur, deinceps impetrauerit, nomen, gradum, & nobilitatem possessionis eiusdẽ, & quod annis illud ipse possederit, ac specificam, & determinatam, ex qua clarè poterit constare, quod nullum ipsi possessori in dicto beneficio ius competat causam in huiusmodi impetratione exprimere: & infra sex menses ipsum possessorem ad iudicium euocari facere: causamque ex tunc desuper infra annum, vsque ad sententiam diffinitiuam inclusiuè, prosequi debeat, & teneatur alioquin impetratio prædicta, & quæcunque inde secuta, nullius existant firmitatis: & idem impetrans damnis, interesse, possessorem prædictum propterea contingentibus, ei satisfacere & si possessorem ipsum iniustè, friuolè & indebitè molestasse repertus extiterit

rit quinquaginta florenos auri, persoluere Cameræ Apostolicæ, sit astrictus: nec alius quam præmissæ vacationis modo, etiam per literas si neutri, aut surrogationis, vel alias, sibi quò ad hoc, vt beneficium huiusmodi ea vice consequi, aut obtinere valeat quomodolibet suffragetur, illudque nullatenus inantea litigiosum propterea censeatur: quod etiam extendi voluit ad impetrantes beneficia ecclesiastica cuiuscunque qualitatis per priuationem, & amotionem, vel alias propter commissa, excessus, & crimina vacantia, vel vacatura, & similiter ad impetrantes beneficia, tanquam vacantia per deuolutionem.

Nota quod triennium huius regula debet esse continuū & nō interpellatum. i. nam vt inquit Baldus in c. cū viginti. de offic. deleg. vbicunque lex requirit certum tempus illud debet esse continuum, videlicet de momento ad momentum praesertim in odiosis vt hic.

De Triennali.

Item, statuit, & ordinauit idem D.N. quod si quis quęcunque beneficia ecclesiastica, qualitercunque sint, absque simoniaco ingressu, ex quouis titulo, apostolica, vel ordinaria collatione, aut electione, & electionis huiusmodi confirmatione, seu præsentatione, & institutione illorum, ad quos beneficiorum huiusmodi collatio, prouisio electio: & præsentatio, seu quęuis alia dispositio pertinet, per triennium pacificè possederit (dummodo in beneficiis huiusmodi, si dispositioni apostolicę ex reseruatione generali in corpore iuris clausa, reseruata fuerint, se non intruserit) super eisdem beneficiis taliter possessis molestari nequeat: necnon impetrationes quaslibet ipsis sic possessis factas, irritas, & inanes censeri deberi, decreuit, antiquas lites super illis motas, penitus extinguendo.

De non appellando ante diffinitiuam sententiam.

Interlocutoria illa dicitur habere vim definitiua qua quamuis non definiat id ad quod principaliter est actum, post se tamen non expectat aliam sententiam proferendam iudice illam proferente: hac est doctr. Ant. & Sicul. de re iud.

Item, idem D.N. vt finem litibus celeriùs imponatur, & litigantium parcatur sumptibus & expensis, suorum prædecessorum constitutionibus, & statutis inhærendo statuit & ordinauit, quòd in causis in Ro. Cu. pendentibus, & quas in posterum contigerit agitari, nulli ante diffinitiuam sententiam liceat appellare, nec appellatio, si fuerit emissa, debeat admitti, nisi ab interlocutoria, quæ vim habeat diffinitiuæ, vel à grauamine minimè concernente negotium principale, quod non possit per appellationem à diffinitiua sententia reparari, nullique causæ appellationum committantur, nisi in comiss. exprimatur, quòd interlocutoria vim diffinitiuæ habeat, vel grauamen sit tale, quod in appellatione à diffinitiua non valeat reparari, alioquin appellationes, & commissiones, in posterum, & quicquid inde secutum fuerit, nullius sit roboris, & momenti: commissionibus appellationum iam iudicibus præsentatis, & exhibitis; in suo robore permansuris in quibus satis super eisdem sententiis, secundo, vel vlterius, ab eis non liceat appellare verò, & appellationes etiam ab interlocutoriis & grauaminibus huiusmodi, suo, vel alterius nomine prosequentes, si succubuerint, vltra expensas, & damna, ad quæ resarcienda de iure condemnatus compellitur, viginti, florenorum auri pœna mulctentur.

Non stetur commissioni post commissionem.

Item, statuit, & ordinauit, quòd in Commissionibus de iustitia, seu mandatis, etiam consistorialibus, per eum, seu de eius mandato, vel auctoritate, in causis, in quibus conclusum existat in posterum concedendis, etiam si in eis de conclusione huiusmodi implicitè, vel explicitè mentio facta fuerit, nihil censeatur esse concessum, nisi per concessionem commissionis huiusmodi, conclusioni derogetur expressè.

De literis Religiosorum expenendis.

Item, voluit, & ordinauit, quod si aliqui Religiosi petunt aliquod beneficium ad nutum amouibile, cum clausula quòd exinde pro solo nutu Abbatis, vel Superioris amoueri non possit, literæ quo ad ipsam clausulam, nullatenus expediantur, nisi idem D.N. ponat in Signatura, quòd non possit amoueri, vel ad partem clausulam ipsam concedat.

De literis permutationum beneficiorum.

Item, si committatur alicui beneficij resignationis receptio, ponatur clausula, Attente quoque prouideas, &c. & si ex causa permutationis resignationes fiant, ponatur clausula, quod neuter permutantium ius acquirat, nisi quilibet ipsorum ius habuerit in beneficio per ipsum resignato.

De supplendis defectibus.

Alex. cons. 76. col. 1. q. 6. vol. 1.

Voluit, quod si petatur suppleri defectus in genere, nullatenus literæ desuper concedantur nisi in petitione desuper huiusmodi defectus exprimantur, vel per fiat vt petitur, supplicatio signata fuerit.

De derogatione iuris patronatus.

Quibus causis Papa non deroget iuri patronatus vide apud Rebuff. in add. ad hanc reg.

Item voluit, quod super quouis beneficio ecclesiastico de iure patronatus laicorum non expediantur literę nisi ponatur expressè, quod tale beneficium tanto tempore vacauit, quod eius collatio ad sedem apostolicam legitimè est deuoluta, vel quia tempus patronis laicis ad præsentandum à iure præfixum lapsum existat, aut ad id patronorum ipsorum accedat assensus, & si per ipsum iuripatronatus huiusmodi derogari contigerit, iurispatronatus huiusmodi mentio dispositiuè, ac specificè, & determinatè, non autem conditionaliter fiat, & si illud ad aliquem Regem Ducem, Marchionem vel alium Principem pertineat, & de hoc in literis prouisionis, vel mandati de prouidendo dē dicto beneficio similis mentio facta non fuerit, non censeatur quomodolibet derogatum.

De commendis.

Item voluit, quod nulli seculari de regulari, nec Religioso de seculari beneficii commenda detur, nisi in signatura per clausulam ad partem super petitione commendæ huiusmodi de commenda ipsa mentio fiat.

De reformationibus.

Item voluit, statuit, & ordinauit, quod super quibuscunque reformationibus signatis super impetrationibus quorumcunque beneficiorum vacantium, vel certo modo vacaturorum, in quibus petitur, quod literę super prima data expediri possent, si ex huiusmodi expeditione sub tali data cuiquam videatur posse fieri præiudicium, litteræ huiusmodi sub ipsa prima data nullatenus expediantur, nisi reformationes huiusmodi per fiat sub prima data signatæ fuerint.

De consensu in resignationibus, & pensionibus.

Litera expedita sub secundo consensu & resignatione nō valet etiam si fuerint expeditæ sub priori data secundi consensus, quia id quod meum nō est resignare nō possum nec plus iuris in alterū transferre quā habeam. l. tradidio. ff. de acquir. rer. dom.

Item voluit, & ordinauit, quod super resignatione cuiuscunque beneficij ecclesiastici, seu cessione iuris in eo, quam in manibus suis, vel in Cancellaria Apostolica fieri contigerit, Apostolicæ literæ nullatenus expediantur, nisi resignans vel cedens, si pręsens in Romana Curia fuerit personaliter alioquin per procuratorem suum ad hoc ab eo specialiter constitutum expeditioni huiusmodi in eadem Cancellaria expressè consenserit, & iurauerit, vt moris est, & si ipsam resignantem, seu cedentem pluries super vno & eodem beneficio in fauorem diuersarum personarum successiuè consentire contigerit, voluit sanctitas sua quod primus consensus tenere debeat, & alij posteriores consensus, ac literæ illorum prætextu, etiam sub priori data expeditæ pro tempore nullius sint roboris, vel momenti literæ reseruationis, vel assignationis motu proprio cuiusuis pensionis annuæ super alicuius beneficij fructibus expediri possint, nisi de consensu illius qui pensionem persoluere tunc habebit.

De ingressu Religionis.

Item

Item non dentur literæ super beneficiis vacaturis per ingressum Religionis nisi ille præcesserit datam desuper petionis.

Non valeat impetratio facta per modum in Cancellaria exprimendum.

Item voluit, quod si petatur aliquod beneficium vacans per modum in Cancellaria Apostolica exprimendum, talis impetratio non valeat, nec literæ desuper expediantur.

De executione facienda.

Item voluit, statuit, & ordinauit, quod quotiescunque per signaturam suam, vel de eius mandato factam super exequendis aliquibus cum adiectione proprij nominis vel dignitatis cuiusuis iudex datur, literæ desuper expediantur cum expressione, quod idem iudex executionem faciat per seipsum.

De dispensationibus in gradibus consanguinitatis.

Voluit quod in literis dispensationum super aliquo gradu consanguinitatis, vel affinitatis, aut alias prohibito ponatur clausula, si mulier rapta non fuerit, etsi scienter, ponatur clausula addita in quaterno.

Super defectu Natalium.

Voluit quod in dispensationibus super defectu Natalium, quod possint succedere in bonis temporalibus ponatur clausula. Quòd non præiudicetur illis ad quos successio bonorum ab intestato pertinere debeat.

Super dispensationibus.

Item quod per quamcunque signaturam in quauis gratia nullatenus dispensatio veniat, nisi dicta gratia totaliter effectum huiusmodi dispensationis concernat, vel alias nihil conferat, aut operetur.

Nulli suffragetur dispensatio, nisi literis confectis.

Item cùm concessiones super gratiis dispensationum quarumcunque quibusuis per ipsum Dominum nostrum concessarum, vel concedendarum per regulas Cancellariæ Apostolicæ sint prouidè limitatæ, licet aliquando in petitionibus super huiusmodi concessionibus oblatis multa sint petita, ne quis talium concessum prætextu ill dispensatiuè tenere, aut facere præsumat, ad quod concessiones huiusmodi se non extendant. Voluit, idem Dominus noster, quod nulla talis dispensatio cuiquam in iudicio vel extra suffragetur, antequam super ea literæ Apostolicæ sint confectæ.

De clausulis ponendis in literis indulgentiarum.

Item voluit, quod in literis indulgentiarum ponatur, quod si ecclesiæ, vel capellæ vel alias aliquas indulgentias fuerit per ipsum concessa, de qua inibi specialis mentio facta non sit, huiusmodi literæ sint nullæ.

De indulgentiis concessis ad instar.

Item voluit idem Dominus noster, quod literæ super indulgentiis non expediantur ad instar nisi pacificentur.

De exprimendo valore beneficiorum in impetrationibus.

Ex Vrbani V. decreto regula emanauit vt habetur clem. 1. de praebend. quia in collatione beneficiorum qualitas personarum exprimenda est.

Item voluit, quod in gratiis, quas quibusuis personis de beneficiis vacantibus, seu certo modo vacaturis fieri contigerit, illorum, & aliorum quorumcunque beneficiorum, quae dictae personae tunc obtinuerint, seu de quibus eis fuerit prouisum, vel concessum, aut mandatum prouideri verus annuus valor, per Marchas argenti, aut sterlinguorum, vel libras Turonen. paruorum, seu florenorum auri, aut ducati, vel vncias auri, seu aliam monetam secundùm communem extimationem exprimantur, nisi personae praedictae, beneficia quae tunc obtinuerint, aut in quibus vel ad quae ius ei competit, iuxta ipsarum oblationes, aut alias dimittere teneatur. Alioquin gratiae praedictae sint nullae, & idem seruetur in gratiis, quas à Sanctitate sua Motuproprio emanare contigerit, quoad beneficia, de quibus per Sanctitatem suam pro tempore prouidetur, seu prouideri mandatur, aut alias disponitur, ac literis, per quas pro tempore ad Ecclesiarum Patriarchalium, & Cathedralium ac Monasteriorum regimina promotis conceditur, quod Monasteria & alia beneficia ecclesiastica, secularia, & regularia per eos obtenta, & in quibus, & ad quae ius eis competit retinere possint.

De clausulis in beneficiis vacantibus ponendis.

De clausulis quae solent apponi in literis siue ad necessitatem iuris siue ad cautelam vide Spec. in tit. de iudice deleg. §. sequitur videre vers. sed nunquid potest.

Voluit & ordinauit, quod quando prouidet, seu mandat prouideri alicui de beneficio ecclesiastico vacante tunc dari poterūt clausulae si petantur, etiam si illud quouis modo, &c. seu per constitutionem execrabilis vacet, ac specialiter reseruatum inter aliquos litigiosum sit, & eius collatio deuoluta fuerit, & si pro colligante, vel surrogationem, aut si neutri, vel si nulli, &c petente, si tunc dis specificè exprimatur. Nec detur aliqua generalis reseruatio dispositiuè nisi desuper in concessione specialis, & expressa, ac pure, & non sub conditione mentio fiat, & tunc reliquae reseruationes ibi contentae veniant. Si vero tempore expeditionis inde literarum generalis reseruatio huiusmodi probari non possit, aut in nouis prouisionibus, seu pro colliigantibus, si neutri, vel si nulli, &c. sit expressum, quod ab aliquibus asseritur, illum cuius beneficium conceditur, Collectorem vel vnicum subcollectorem, Abbreuiatorem, vel familiarem, Notarium, aut dictae sedis officialem fuisse clausula ponatur, etiam si dictum beneficium, ex eo quod talis Collector, vel vnicus subcollector, abbreuiator, vel familiaris Notarius, aut dictae sedis officialis fuit dispositioni Apostolicę generaliter reseruatum existat, dummodo non sit in eo alicui specialiter ius quaesitum: in reliquis vero nulla clausula detur. Vnde reseruatio generalis dici possit, nisi desuper signatura per duplex, fiat, signata sit, aut reseruatio, vel aliàs specialiter habeatur.

De expressione qualitatum beneficiorum in impetrationibus.

ut cum in illis de praeb. in text. & per tex. in Cle. 1. ibid.

Item voluit quod super beneficiis Ecclesiasticis, de qualitatibus illorum videlicet, an dignitates, personatus, vel officia sint, ac que cura immineat animarum, & ad illa consueuerint, qui per electionem assumi mentio fiat, aliàs gratię desuper factę sint nullę, & si qualitates huiusmodi affirmatiuè, vel conditionaliter non exprimantur, negatiua expressè desuper fiat in beneficiis, quę tales qualitates, vel ex eis aliquas consueuerint habere.

De beneficiis vacantibus per contractum matrimonij.

Gloss. in c. vno de cleric. coniug.

Item si reseruetur beneficium per contractum matrimonij non dentur alij modi vacationum de futuro nec censeantur beneficium reseruatum specialiter vel affectum, nisi sequatur matrimonium, sed in beneficiis per promotionem, aut ingressum Religionis, vel assecutionem vacaturis ponatur clausula, etiam si non petatur. Cùm beneficia huiusmodi praemisso, vel alias quouis modo, &c. praeterquam per obitum obtinentis vacare contigerit, etiam si vacent.

De clausulis

De clausulis ponendis in literis Religiosorum.

Item voluit, quod si petatur aliquem in Religiosum recipi, & sibi in quouis beneficio Ecclesiastico prouideri per simplicem signaturam fiat receptio huiusmodi, dumtaxat detur adiectio, si petens idoneus sit aut aliud Canonicum non obsistat, & exprimatur si certus numerus Regularium sit ibidem, cui etiam non derogetur, nisi expressè concedatur, & si numerus iste non existat, ponatur, Dummodo receptionis locus huiusmodi nimium propterea non grauetur.

De translatione Religiosorum.

Item si regularis petat sibi de beneficio ab aliquo Monasterio, vel alio regulari loco dependente prouideri, & appareat ex petitione huiusmodi, quod alterius Monasterij, vel loci Religiosus sit ibi, Translatio non petatur nihilominus illa veniat.

Petenti prouideri vacaturo dentur literæ de vacaturo, & è conuerso.

Item petenti sibi prouideri de vacaturo dentur literæ de vacaturo, & è conuerso, prout expedierit impetranti.

De mandatis Apostolicis, & executorialibus.

Voluit, & ordinauit, quod mandata Apostolica super sententiis in Romana Curia latis executioni demandandis sub bulla expediantur, alias sint nulla.

Reuocatio decimarum, & aliarum impositionum.

Item reuocauit quascunque decimarum subsidiorum, vigesimæ, & aliorum onerum impositiones, quæ à prædicto Gregorio 13. prædecessore suo, ex quauis causa etiam in subsidium expeditionis contra Turcas, & Orthodoxæ fidei hostes emanarunt, & quascunque facultates super decimarum, vigesimæ, & onerum huiusmodi exactione, quibusuis fructuum, & prouentuum Cameræ Apostolicæ debitorum, Collectoribus, & Apostolicæ sedis nunciis ab eodem prædecessore concessas. Suspendit quoque ad suæ Sanctitatis, & sedis Apostolicæ beneplacitum, quascunque plenarias Indulgentias, ab eodem prædecessore, ex quauis causa etiam expeditionis huiusmodi concessas, si quæ per Nuncios, vel Quæstores deferebantur. Necnon deputandi, & eligendi confessores, qui plenariè absoluant, & alia faciant ad earundem indulgentiarum suspensarum effectum, reliquasque facultates, ipsasque Indulgentias quomodolibet concernentes, præterquam, quoad ea, in quibus indulgentiæ, & facultates in aliqua sui parte sint sortitæ effectum, Ita vt illis, qui implentes iniuncta eis in literis indulgentiarum huiusmodi iam consequuti sunt facultatem eligendi confessores, qui absoluant eos plenariè in mortis articulo per huiusmodi suspensionem non præiudicetur, quin facultate ipsa vti possint in futurum decreuit quoque irritum, & inane quicquid facultatum reuocatarum, earundem prætextu imposterum contigerit attentari.

Reuocatio facultatum percipiendi pretium Officiorum.

Item reuocauit, cassauit, & annullauit, ac irritas declarauit quascunque facultates percipiendi pretium officiorum Rom. Curiæ pro tempore vacantium in toto vel in parte, ac quasuis concessiones, & collationes, aliásque dispositiones, per fe. recor. Gregorium PP. 13. prædecessorem suum de dictis officiis, etiam ex die collationum, concessionum, & dispositionum earundem in antea vacaturis in fauorem quarumcunque personarum, Ecclesiarum, Monasteriorum, piorum locorum Collegiorum, seu eorum mensarum, etiam perpetuò, etiam in vim contractus, &

ex titulo

ex titulo oneroso, & sub alia quauis verborum forma, quam & præmissorum tenores pro expressis haberi voluit, concessas, & factas, quoad officia, quæ post obitum ipsius prædecessoris vacarunt, & in posterum quomodolibet vacabunt.

Quòd fructus in tertia parte augeri possint vigore clausulæ.

Item cum nonnulli in impetrationibus beneficiorum Ecclesiasticorum pro tempore vacantium, & certo modo vacaturorum asserendo illorum fructus, &c. certum per eos expressum annuum valorem non excedere nonnunquam obtineát a sanctitate sua, vt huiusmodi valorem annuum augeri possint, vt veriùs possint in confectione literarum super huiusmodi impetrationibus summa, ac valor ipse annuus exprimi, aliter desuper non specificato, ne de virtute huiusmodi cōcessionis imposterum hæsitari contingat, declarauit prætextu concessionis huiusmodi valorem ipsum vsque ad tertiam partem valoris expressi, & in prima, quæ desuper fiet literarum expeditione dumtaxat augeri posse, & eas, quas literis iam expeditis cum expressione valoris, specificari, aut non integro augmento prædicto denuo desuper expediri contigerit literas cum aliquo augmento valoris huiusmodi nullius esse roboris, vel momenti, etiam si Motu proprio beneficiales gratiæ, & dispositiones quæcunque a Sanctitate sua emanarent.

De insordescentibus.

Item ne personis, pro quibus literæ suæ Sanctitatis emanabunt ob generalem absolutionem à censuris Ecclesiasticis, quibus ligati forent, eorum effectum indifferenter concedi, & in literis Apostolicis apponi solita præbetur occasio censuras ipsas vilipendendi, & insordescendi in illis, statuit, & ordinauit huiusmodi absolutionem, & clausulam in literis, quas in futurum cum illa concedi continget, non suffragari, non parentibus rei iudicatæ, Incendiariis, violatoribus, & falsificatoribus, & falsificari procurantibus literas, & supplicationes Apostolicas, & illis vtentibus, receptatoribus, & fautoribus eorum, ac res vetitas, ad infideles deferentibus. Violatoribus Ecclesiasticæ libertatis. Via facti, ausu temerario Apostolicis mandatis non obtemperantibus, & Nuncios vel executores Apostolicæ sedis, & eius officialium eis commissa exequentes impedientibus; qui propter præmissa, vel aliquod eorum excommunicati à iure vel ab homine per quatuor menses scienter excommunicationis sententiam huiusmodi sustinuerint, & generaliter quibuscumque aliis, qui censuris aliquibus, etiam aliàs, quàm vt præfertur quomodolibet ligati in illis per annum continuum insorduerint.

Officiales nihil exigant vltra debitum.

Item idem Dominus Noster exactionibus, quas Sanctitas sua non sine displicentia plerúmque fieri intellexit per officiales Romanæ Curiæ, qui constitutis sibi emolumentis pro exercitio officiorum, quæ obtinent, non contenti vltra à prosequentibus negociorum quorundam expeditionem in eadem exigere non verentur, obuiare volens districtè præcipiendo inhibuit omnibus, & singulis quæuis officia in eadem Curia obtinentibus, ne de cætero quicquam prætextu officiorum, quæ obtinent, quouis colore, etiam celerioris expeditionis vltra emolumenta huiusmodi exigere, seu ad hunc effectum expeditionem eorum, quæ eis incumbunt malitiosè differre sub excommunicationis, & præter illam suspensionis à perceptione emolumentorum huiusmodi pro prima ad semestre, & pro secunda ad annū, & pro tertia vicibus, quibus sic excederent priuationis officiorum per eos obtentorum in quibus sic excesserint pœnis. Ac voluit quod S.R.E. Vicecancellarius & Camerarius excedentes ipsos respectiuè, prout eis subsunt per subtractionem emolumentorum eorundem, ac aliàs vt præmittitur compellant ab huiusmodi illicitis exactionibus abstinere, & contra eos per prædictas pœnas, & alias prout melius expedire viderint, procedant.

Quòd

Quòd Cardinales non comprehendantur sub regulis faciendis.

63 Item cum S.R.E.Cardinales ipsi Sanctissimo D.N.assistant, ac propterea debeant specialibus prærogatiuis,& priuilegiis gaudere, idem D. N.statuit, ordinauit,& decreuit,quod in quibuscunque constitutionibus & regulis per Sanctitatem suam imposterum post hanc primam editionem, & suarum constitutionum, & regularum publicationem faciendis,non includantur ipsi Cardinales, nisi illæ eorundem Cardinalium fauorem concernant, vel ipsæ constitutiones edendæ de eorundem Cardinalium,vel maioris partis eorum consilio editæ fuerint. *Priuilegium Cardinalium.*

De potestate Reuerendissimi D. Vicecancellarij,& Cancellariam Regentis.

Primò,quod possit committere absolutionem illorum,qui ignorantes in supplicationibus,vel in literis Apostolicis aliquid scriberent,corrigerent,vel delerent.

Item quod possit corrigere nomina, cognomina personarum, non tamen eorum,quibus gratiæ,& concessiones fiunt,ac beneficiorum,dum tamen de corpore constet.

Item quod possit omnes causas beneficiales, etiam non deuolutas committere in Curia,cum potestate citandi ad partes.

Item quod processus apostolica auctoritate decretos aggrauare possit cum inuocatione brachij secularis & sententias executioni demandari facere contra intrusos,& intrudendos,per literas apostolicas desuper conficiendas, & non alias.

Item quod possit signare supplicationes manibus duorum Referendariorum signatas de beneficiis ecclesiasticis,sæcularibus, & regularibus dispositioni apostolicæ generaliter non reseruatis, quorum cuiuslibet valor,centum florenorum auri de Camera vel totidem librarum Turonen. paruorum seu totidem in alia moneta secundùm communem æstimationem valorem annuum non excedat.

Item quod possit signare supplicationes etiam duorum Referendariorum manibus signatas, & de nouis prouisionibus si neutri, & subrogationibus pro collitigantibus,in quibus non detur clausula generalem reseruationem importans.

Item quod possit ad ordines suscipiendos arctatis prorogare terminos de dictis suscipiendis ordinibus, vsque ad proxima tunc à iure statuta tempora, in quibus sic arctati, successiuè ad ipsos ordines promoueantur.

Placet,& ita publicentur,& describantur F.

Lectæ,& publicatæ fuerunt suprascriptæ Regulæ, ordinationes, constitutiones, Romæ in Cancell Apost. anno incarnationis dominicæ,millesimo quingentesimo octuag·simo quinto,die verò Iouis, 2. mensis Maij Pont. S. D. N. D. Sixti diuina prouidentia Papæ V.Anno primo.

Claudius Ciccolinus Custos.

XIII.

Literæ Processus S. D. N. Sixti V.Pont. Opt. Max. Lecta in Cœna Domini, Anno M. D. LXXXXI.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei,Ad perpetuam rei memoriam.

CONSVEVERVNT Romani Pontifices prædecessores nostri, ad retinendam puritatem religionis Christianæ,& ipsius vnitatem,quæ in coniunctione membrorum ad vnum caput,Christum videlicet,eiusque Vicarium principaliter consistit,& sanctam fidelium societatem ab offensione seruandam,arma ministerium Apostolatus in præsenti celebritate exercere, *Proœmium literarum.*

Nos igitur vetustum,& solennem hunc morem sequentes, excommunicamus, & anathematizamus ex parte Dei omnipotentis,Patris,& Filij, & Spiritus sancti,auctoritate quoque beatorum Apostolorum Petri,& Pauli, ac nostra quoscunque Vsitas, Viclefitas,Lutheranos,Zuuinglianos,Caluinistas,Vgonottos,Anabap- *1 In hæreticos, & fautores, ac recedentes ab Apost. Sedis obedientia.*

tistas, Trinitarios, & omnes, & singulos alios Haereticos, quocunque nomine nuncupentur, & cuiuscunque sectae existant: & eis credentes, ipsorumque receptatores & fautores, & generaliter quoslibet defensores, ac eorundem libros sine auctoritate nostra, & Sedis Apostolicae, scienter quomodolibet legentes, aut tenentes, imprimentes, seu quomodolibet defendentes ex quavis causa, publicè, vel occultè, quovis ingenio, vel colore: necnon Schismaticos, & eos, qui se à nostra, & Rom. Pont. pro tempore existentis obedientia, pertinaciter subtrahere, seu quomodolibet recedere praesumunt.

2 In appellantes à Papa ad futurum Concilium.

2 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos cuiuscunque status, gradus, seu conditionis fuerint, & interdicimus Vniversitates, Collegia, & Capitula, quocunque nomine nuncupentur, ab ordinationibus, sententiis, seu mandatis nostris, ac Rom. Pont. pro tempore existentium, ad vniuersale futurum Concilium appellantes, necnon eos quorum auxilio, consilio, vel fauore appellatum fuerit.

3 In Piratas, & fautores eorum, & in rapientes bona naufragantium.

3 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes Piratas, Latrunculos maritimos, & illos praecipuè, qui mare nostrum à monte Argentaro, vsque ad Terracinam discurrere, & nauigantes in illo depraedari, mutilare, interficere, ac rebus, & bonis suis spoliare praesumunt, ac omnes receptatores eorundem, & eis auxiliũ scienter dantes, vel fauorem. Ac omnes, & singulos, qui Christianorum quorumcunque, nauibus tempestate in transuersum (vt dici solet) iactatis, aut etiam submersis, & naufragium passis, siue in ipsis nauibus, siue ex eis dilapsa, & in mari, vel littore inuenta, cuiuscunque generis bona, tam in nostris Tyrrheni, & Adriatici, quam in quibuscunque aliis cuiuscunque maris regionibus, & littoribus rapuerint, aut scienter ipsi sibi acceperint, aut ab aliis rapta, seu accepta scienter receperint: ita vt nec etiam ob quodcunque priuilegium, consuetudinem, aut longissimi etiam immemorabilis temporis possessionem, seu alium quemcunque praetextum excusari possint.

4 In imponentes vel augentes noua pedagia, vel ea exigentes.

4 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, qui in terris suis noua pedagia, seu gabellas ad id potestatem non habentes imponunt, vel augent, aut imponi, vel augeri prohibita, exigunt.

6 In falsificatores literarum, & supplicationum Apostolicarum habes hic adscriptum luculentissimum scholium.

5 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes falsarios Literarum Apostolicarum, & in forma Breuis, ac supplicationum gratiam, vel iustitiam concernentium, per Romanum Pontif. vel S.R.E. Vicecancellarium, seu gerentes vices eorum, aut de mandato eiusdem Rom. Pont. signaturum, aut sub nomine eiusdem Rom. Pont. seu Vicecancellarij, aut gerentium vices praedictorum signantes supplicationes easdem: Extendentes constitutionem fel. rec. Innocentij Papae III. quae incipit. Ad falsariorum. cum omnibus poenis in ea contentis, ad falsificantes, seu mutantes supplicationes per nos, seu de mandato nostro signatas, & datas, sine nostra, aut Datarij nostri licentia. †

6 In deferentes prohibita infidelibus, eosque certiores facientes de rebus concernen. statum rei. Christianae.

6 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui Equos, Arma, Ferrum, Filum ferri, Stannum, Chalybem, omniaque alia metallorum genera, atque bellica instrumenta, lignamina, canapem, funes tam ex ipso canape, quam ex quacunque alia materia, & ipsam materiam aliáque huiusmodi, quibus Christianos impugnant, deferunt Saracenis, Turcis, & aliis Christiani nominis inimicis: Necnon illos, qui per se, vel alium, seu alios de rebus Christianae reip. statum concernentibus, in Christianorum perniciem & damnum, ipsos Turcas, & Christianae Religionis inimicos certiores faciunt, illisque auxilium, vel fauorem quomodolibet praestant: Non obstantibus quibuscunque priuilegiis & concessionibus quibuscunque Principibus, & Dominis, siue priuatis personis per nos, & sedem praedictam hactenus concessis, quae illis nolumus in aliquo suffragari.

7 In impedientes eos, qui victualia ad Vrbẽ deferunt.

7 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes impedientes, siue inuadentes eos, qui victualia, seu alia ad vsum Romanae Curiae necessaria adducunt, ac etiam eos, qui, ne ad Romanam Curiam adducantur, vel deferantur, impediunt, seu perturbant, vel qui talia fieri faciunt, vel defendunt, cuiuscunque fuerint ordinis, praeeminentiae, conditionis, & status, etiam si Pontificali, vel Regali, aut alia quauis ecclesiastica, vel mundana praefulgeant dignitate.

8 Item

8 Item excommunicamus,& anathematizamus omnes mutilantes vulnerantes, interficientes, capientes, detinentes ſeu deprædantes Romipetas, ſeu Peregrinos ad Vrbem cauſa deuotionis,ſeu peregrinationis accedentes, & in ea morantes,vel recedentes ab ipſa,& illis dantes auxilium,conſilium,vel fauorem.

8 In eos,qui peregrinos ad Vrbem venientes offendunt.

9 Item excommunicamus,& anathematizamus omnes illos,qui ad Sedem Apoſtolicam venientes,& recedentes ab eadem, necnon omnes illos qui non habentes in eadem Curia iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam temeritate propria capiunt,ſpoliant,detinent morantes in eadem,aut ex propoſito deliberato verberare,vel interficere præſumunt,vel qui talia fieri mandant.

9 In eos, qui venientes Romam, vel ibi commorantes offendũt.

10 Item excommunicamus,& anathematizamus omnes interficientes, mutilantes,vulnerantes,verberantes,percutientes,capientes,carcerantes,detinentes,vel hoſtiliter inſequentes S.R.E.Cardinales,ac Patriarchas, Archiepiſcopos, Sediſque Apoſtolicæ Legatos,vel Nuncios,aut eoſdem eiicientes à ſuis diœceſibus, territoriis,terris,ſeu dominiis,eaque mandantes,vel rata habentes,ſeu præſtantes eis auxilium,conſilium,vel fauorem.

10 In eos, qui manus iniiciunt in S.R.E. Cardinal. vel prælatos ſeu Nuncios.

11 Item excommunicamus,& anathematizamus omnes illos, qui per ſe,vel alium,ſeu alios,quaſcunque perſonas Eccleſiaſticas, vel ſeculares ad dictam Curiã ſuper eorum cauſis, & negotiis recurrentes,illaſque in eadem Curia proſequentes,aut procurantes,negotiorumque geſtores,Auditores,vel Iudices, ſuper dictis cauſis,vel negotiis deputatos, occaſione cauſarum, vel negotiorum huiuſmodi verberant,mutilant,vel occidunt,ſeu bonis ſpoliant,vel qui per ſe,vel alium, ſeu alios directè,vel indirectè prædicta exequi vel procurare, aut in eiſdem conſilium,auxilium,vel fauorem præſtare non verentur, cuiuſcunque præeminentiæ, & dignitatis fuerint. Ac illos,qui Literas Apoſtolicas,& in forma breuis tam gratiam,quam iuſtitiam concernentes,ac etiam citationes, inhibitiones, ſequeſtra, monitoria,proceſſus executoriales, aliaque decreta quæcunque à nobis, & Sede Apoſtolica,ſeu Legatis, Nunciis,Præſidentibus, Cameræ Apoſtolicæ Auditoribus,& Commiſſariis,aliiſque iudicibus,& delegatis Apoſtolicis emanata,& quæ pro tempore emanauerint,ſimpliciter,vel ſine eorum beneplacito conſenſu, vel examine,executioni demandari,aut ne Tabelliones, & Notarij ſuper huiuſmodi literarum,& proceſſuum executione inſtrumenta,vel acta non conficere,aut confecta parti,cuius intereſt,tradere debeant impediunt,vel prohibent, aut impediri,vel prohiberi procurant:ac Notarios,Executores, & ſubexecutores literarum, citationum monitoriorum,& aliorum prædictorum capiunt,carcerant, & detinent,vel capi,carcerari & detineri faciunt. Quin etiam quibuſcunque perſonis in genere,vel in ſpecie,ne pro quibuſuis eorum negotiis proſequendis, ſeu gratiis, vel literis impetrandis, ad Romanam Curiam accedant, aut recurſum habeant, ſeu gratias ipſas,vel literas à dicta Sede impetrent,ſeu impetratis vtantur, directè,vel indirectè prohibere, ſtatuere,ſeu mandare,vel eas apud ſe, aut Notarium, ſeu Tabellionem,vel alias quomodolibet retinere præſumunt.

11 In eos, qui cauſarum in Curia pendentiũ curſum,& literarum Apoſtolicarum executionem impediunt, & perſonas eaſdem cauſas proſequentes offendunt.

12 Item excommunicamus,& anathematizamus omnes, & ſingulos Cancellarios, Vicecancellarios,& Conſiliarios ordinarios,& extraordinarios quorumcunque Regum,& Principum ac Præſidentes Cancellariarum,conſiliorum,& parlamentorum,necnon procuratores generales eorundem, vel aliorum Principum ſecularium,etiam ſi Imperiali,Regali,Ducali, vel alio quocunque nomine nuncupentur,alióſque iudices tam ordinarios quam delegatos,necnon Archiepiſcopos,Epiſcopos, Abbates,Commendatarios, Vicarios,& Officiales,qui per ſe, vel alium,ſeu alios quarumcunque exemptionum,vel aliarum gratiarum,& Literarum Apoſtolicarum prætextu beneficiales,& decimarum,ac alias ſpirituales,& ſpiritualibus annexas cauſas ab Auditoribus, & Commiſſariis noſtris, aliiſque iudicibus Eccleſiaſticis auocant,illarumvé curſum, & audientiam, ac perſonas, capitula,conuentus,collegia,cauſas ipſas proſequi volentes, auctoritate laicali impediunt,ac ſeſe illarum cognitione tanquam iudices interponunt, ac partes actrices,quæ alias committi fecerunt,& faciunt, ad reuocandum, & reuocari faciendum citationes, vel inhibitiones,aut alias literas in eis decretas,& ad faciendum,vel conſentiendum eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, à cen-

12 In officiales, & prælatos,qui ſpirituales cauſas à iudicibus Apoſtolicis auocant, & executionem literarũ, & mandatorum Apoſtolicorum impediunt.

 ſuris,

suis, & pœnis in illis contentis ab officiis desistant, compellunt, vel alias executionem literarum Apostolicarum, processuum ac decretorum prædictorum etiam sub prætextu violentiæ prohibendæ, vel quod ad nos informandos, vt ipsi dicunt supplicauerint, aut supplicari fecerint, nisi ipsi supplicationes huiusmodi coram nobis, & sede Apostolica legitimè prosequantur quomodolibet impediunt, vel ad id fauorem consilium, aut assensum præstant.

13 In eos, qui personas ecclesiasticas ad eorum tribunal trahunt, & qui statuta contra libertatem ecclesiæ faciunt.

Qui vè ex eorum prætenso officio, vel ad instantiam quorumcunque personas ecclesiasticas, Capitula, Conuentus, & Collegia ecclesiarum quorumcunque coram se ad eorum tribunal, audientiam, cancellariam, vel parlamentum, præter iuris canonici dispositionem trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directè, vel indirectè, quouis quæsito colore. Necnon qui statuta, ordinationes, constitutiones pragmaticas, seu quæuis alia decreta in genere, vel in specie ex quauis causa & quo uis quæsito colore, etiam sub prætextu Literarum Apostolicarum vsu nô receptarum, seu reuocatarum, vel cuiusuis consuetudinis, aut priuilegij, vel alias quomodolibet fecerint, ordinauerint, & publicauerint, vel factis, & ordinatis vsi fuerint, vnde libertas ecclesiastica tollitur, seu in aliquo læditur, vel deprimitur aut aliàs quouis modo restringitur, seu nostris, & dictæ Sedis iuribus quomodolibet directè, vel indirectè, tacitè vel expressè præiudicatur.

14 In impedientes iudicium ecclesiasticorum iurisdictionem.

14 Necnon qui Archiepiscopos, Episcopos, aliosque superiores, vel inferiores, Prælatos, & omnes alios quoscunque Iudices Ecclesiasticos ordinarios quomodolibet impediunt, quo minus sua iurisdictione ecclesiastica contra quoscunque vtantur, secundùm quod canones, & sacræ constitutiones ecclesiasticæ, decreta conciliorum generalium, & præsertim Tridentini, statuunt.

15 In eos, qui iurisdictionem, & fructus, ecclesiasticos vsurpant, & decimas, aut taleas quascunque personis ecclesiasticis imponunt, aut exigunt, ac assensum, auxilium, vel consilium præstant.

15 Qui vè iurisdictiones, seu fructus, redditus, & prouentus, ad nos, & sedem Apostolicam & quascunque ecclesiasticas personas ratione ecclesiarum, monasteriorum & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum per eos obtentorum pertinentes vsurpant, vel etiam quauis occasione, vel causa, sine Rom. Pont. expressa licentia sequestrant: aut collectas, decimas, taleas, præstantias, & alia onera clericis prælatis, & aliis personis ecclesiasticis, ac eorum, & ecclesiarum, monasteriorum, aliorum beneficiorum ecclesiasticorum bonis, illorúmque fructibus, redditibus & prouentibus huiusmodi absque, simili Rom. Pont. speciali, & expressa licentia imponunt; & diuersis etiam exquisitis modis exigunt; aut imposita etiam à sponte dantibus, & concedentibus recipiunt: necnon qui per se, vel alium seu alios directè, vel indirectè prædicta facere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium consilium, vel fauorem, aut votum, seu suffragium palam, vel occultè præstare non verentur, cuiuscunque sint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut status, etiam si Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, seu Principes, Duces Comites, Barones, Respublicæ, & alij potentatus quicunque etiam Regnis, Prouinciis, Ciuitatibus, & terris quoquomodo præsidentes, aut quauis etiam Pontificali dignitate insigniti: Innouantes decreta super his per sacros canones tam in Lateran. nouissimè celebrato, quam aliis conciliis generalibus edita etiam cum censuris, & pœnis in eis contentis.

16 In laicos se intromittentes in causis capitalibus seu criminalibus contra personas ecclesiasticas.

16 Item excommunicamus & anathematizamus omnes, & quoscunque Magistratus, Senatores, Præsidentes, Auditores, & alios Iudices, quocunque nomine vocentur, ac Cancellarios, Vicecancellarios, Notarios, scribas, ac executores, & subexecutores, & alios quoquomodo se interponentes in causis capitalibus seu criminalibus contra personas ecclesiasticas, illas banniendo, capiendo, processando, seu sententias contra illas proferendo, vel exequendo, etiam prætextu quorumcunque priuilegiorum à sede Apostolica ex quibusuis causis, ac sub quibuscunque tenoribus, & formis, in genere & specie concessorum quibuscunque Regibus, Ducibus, Principibus, Rebuspublicis, Monarchiis, Ciuitatibus, & aliis quibuscunque potentatibus quocunque nomine censeantur, quæ nolumus illis in aliquo suffragari, illa omnia ex nunc in irritum reuocando.

17 In eos qui terras seu iura Ecclesiæ Rom.

17 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per se, vel alium, seu alios, directè, vel indirectè, sub quocunque titulo, vel colore de facto occupant, vel detinent, vel hostiliter destruunt, vel inuadunt, aut occupare, detinere, vel

[illegible] destruere,

destruere, aut inuadere hostiliter præsumunt in totum, vel in partem Almam Vrbem, Regnum Siciliæ, Insulas Sardiniæ & Corsicæ, Terras citra Pharum, Patrimonium B. Petri in Tuscia Ducatum, Spoletanum, Comitatum Venusinum, Sabinensem, Marchiæ Anconitanæ, Massæ, Trebariæ Romandiolæ, Campaniæ, & maritimas prouincias, illarumque terras specialis commissionis Arnulphorum, Ciuitatésque nostras Bononiam, Cesenam, Ariminum, Beneuentum, Perusium, Auinionem, Ciuitatem Castelli, Tudertum, & alias ciuitates, terras, & loca, vel iura ad ipsam Roman. Ecclesiam pertinentia, dictæque Rom. Eccle. mediatè, vel immediatè subiecta: quiue supremam iurisdictionem in illis nobis, & eidem Rom. Eccle. competentem de facto vsurpare, perturbare, retinere, & vexare varijs modis præsumunt: Necnon adhærentes, fautores, & defensores eorum, seu illis auxilium, consilium, vel fauorem quomodolibet præstantes: Necnon omnes, & singulos suppellectilium, librorum, scripturarum, & bonorum Cameræ, & Palatij Apostolici ex eodem Palatio, infirmitatis Rom. Pont. ac sedis Apostolicæ vacationis tempore, ablatores, raptores, & illorum detentores, ac quoscunque alios, ad quorum manus bona prædicta quocunque titulo, & ex quauis causa scienter peruenerint. (occupant, vel inuadunt, & in raptores bonorū palatij Apostolici.)

Volentes præsentes nostros processus, ac omnia, & quæcunque his literis contenta quousque alij huiusmodi processus à nobis, aut Rom. Pont. pro tempore existente fiant, aut publicentur, durare, suosque effectus omninò sortiri.

18 Cæterum a prædictis sententiis nullus per alium quam per Romanum Pont. nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesiæ mandatis, & de satisfaciendo cautione præstita, absolui possit, etiam prætextu quarumuis facultatum, & indultorum quibuscunque personis ecclesiasticis, secularibus, & quorumuis ordinum etiam Mendicantium, & Militiarum regularibus, etiam Episcopali vel alia maiori dignitate prædictis ipsisque ordinibus & eorum Monasteriis, Conuentibus, & Domibus, ac Capitulis, Collegiis, Confraternitatibus, Congregationibus, Hospitalibus, & locis piis, necnon laicis, etiam Imperiali, Regali & alia mundana excellentia fulgentibus per nos, & dictam Sedem, ac cuiusuis Concilij decreta, verbo, literis, aut alia quacunque scriptura in genere & in specie concessorum, & innouatorum, ac concedendorum & innouandorum. (18 Quod etiā solennis Pontif. absolutio comprehendit supra dictos, necnon qui statuta præfata libertatem ecclesiæ lædentia, &c. non.)

19 Quod si fortè aliqui contra tenorem præsentium talibus excommunicatione, & anathemate illaqueatis, vel eorum alicui absolutionis beneficium impendere de facto præsumpserint, eos excommunicationis sententia innodamus, & prædicationis, lectionis, administrationis sacramentorum, & audiendi confessiones officiis interdicimus, grauius contra eos spiritualiter & temporaliter, prout expedire nouerimus processuri, Et quicquid egerint absoluendo, vel alias, nullius sit roboris, vel momenti. (19 In absoluentes transgressores.)

20 Declarantes, ac protestantes quamcunque absolutionem etiam solenniter per nos faciendam, prædictos excommunicatos sub præsentibus comprehensos, nisi prius à præmissis, cum vero proposito vlterius similia non committendi, destiterint, Ac quo ad eos, qui contra libertatem, vt præmittitur, statuta fecerint, nisi prius statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas, & decreta huiusmodi publicè reuocauerint, & ex Archiuiis, seu Capitularibus locis, aut libris in quibus annotata reperiuntur, & cassari, ac nos de reuocatione huiusmodi certiores fecerint, eos non comprehendere, nec eis aliter suffragari. Quinetiam per huiusmodi absolutionem, aut quoscunque alios actus contrarios, tacitos, vel expressos, ac etiam per patientiam, & tolerantiam nostram, vel successorum nostrorum quantocunque tempore continuata, in præmissis omnibus & singulis, ac quibuscunque iuribus Sedis Apostolicæ, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ vndecunque, & quomodocunque quæsitis, vel quærendis nullatenus præiudicari posse, seu debere. (20 Quod priuilegia consuetudines etiam immemorabiles, indulgentiæ, ac confessionalia non suffragantur contra præmissa.)

Non obstantibus priuilegiis, indulgentiis, & literis Apost. generalibus, vel specialibus, supradictis vel eorum alicui seu aliquibus, & aliis cuiuscunque ordinis, status, vel conditionis, dignitatis, præeminentiæ fuerint, etiamsi, vt præmittitur, Pontificali, Imperiali, Regali, seu quauis ecclesiastica, & mundana præfulgeant

 dignitate,

dignitate, vel eorum Regnis, Prouinciis, Ciuitatibus, seu locis, à prædicta ſ de sub quauis forma, vel tenore, & ex quauis causa etiam per viam contractus, aut remunerationis, ac cum quibuscunque clausulis etiam derogatoriarum derogatoriis concessis, etiam continentibus quod excommunicati, anathematizati, vel interdic non possint per literas Apost. non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi, ac de ordinibus, locis, nominibus propriis, cognominibus, & dignitatibus eorum mentionem: Necnon consuetudinibus etiam immemorabilibus, ac præscriptionibus quantumcunque longissimis, & aliis quibuslibet obseruantiis scriptis, vel non scriptis, per quę contra hos nostros processus, ac sententias, quo minus includantur in eis, se iuuare valeant, vel tueri: quæ omnia quo ad hoc, eorum omnium, & singulorum tenores, ac si ad verbum nihil penitus omisso, insererentur, præsentibus pro expressis habentes, penitus tollimus, & omninò reuocamus, cęterisque contrariis quibuscunque.

21 Ordinarij, Curati, ac confessores debent penes se habere transumptum præsentium, & diligenter legere.

21 Præcipimus autem in virtute sanctæ obedientiæ vniuersis & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque locorum Ordinariis, & ecclesiarum Prælatis, necnon Rectoribus, ac cæteris curam animarum exercentibus, ac presbyteris secularibus, & quorumuis ordinum regularibus, ad audiendum confessiones quauis auctoritate deputatis, vt transumptum harum literarum penes se habere, ac legere, & diligenter examinare procurent, ne de huiusmodi reseruatione ignorantiam prætendere valeant.

22 Quod literæ publicentur in valuis eccle. S. Io. Lateran. ac basilic. prin. apo. de Vrbe, &c.

22 Vt verò præsentes nostri processus ad communem omnium notitiam facilius deducantur, chartas, seu membranas processus ipsos continentes valuis Ecclesiæ S. Ioannis Lateran. & Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe appendi faciemus, quæ processus ipsos quasi sonoro præconio, & patulo iudicio publicabunt, vt ij, quos processus huiusmodi contingunt, quod ad ipsos non peruenerint, aut quod ipsos ignorauerint, nullam possint excusationem prætendere, seu ignorantiam allegare, cùm non sit verisimile, quòd ipsum remaneat incognitum, quod tam patenter omnibus publicatur.

23 Quod literæ publicentur per locorum ordinarios saltem semel in anno.

23 Insuper, vt processus ipsi, ac pręsentes literę, ac omnia, & singula in eis contenta eo fiant notoria, quo in plerisque ciuitatibus, & locis fuerint publicata, prædictis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & locorum Ordinariis, Prælatis, & Rectoribus vbilibet constitutis per hæc scripta committimus, & in virtute sanctę obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, vt per se, vel alium, seu alios præsentes literas, postquam eas receperint, seu earum habuerint notitiam, semel in anno, aut si expedire viderint, etiam pluries in ecclesiis suis, dum in eis maior populi multitudo ad diuina conuenerit, solenniter publicent, & ad Christifidelium mentes reducant, nuncient, & declarent.

24 Quod fides adhibeatur transumptis.

24 Volentes earundem præsentium transumptis, etiam impressis, Notarij publici manu subscriptis, & sigillo Iudicis ordinarij Rom. Curię, vel alterius personę in dignitate ecclesiastica constitutę munitis, eadem prorsus fidem in iudicio, & extra illud vbique locorum adhibendam fore, quę ipsis pręsentibus adhiberetur, si essent exhibitę, vel ostensę.

Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, M. D. LXXXVI. 3. Calend. April. Pontificatus nostri anno primo.

† Iuris Pontificij & scholasticæ Theologiæ professores insigni Commentariorum congerie hoc diploma illustrarunt, adeo vt dignioribus nequeat exornari lucubrationibus. Sub hæc tamen operis coronide in mentem occurrit nos nihil quidquam superius exarasse in eos qui falsificant literas apostolicas, quorum absolutio reseruatur Summo Pontifici. Et præter ea quæ in Oeconomia Canonica dicta sunt de modo quo solent flagitiosi illi falsum moliri, operæ precium videtur addere qua pœna plectantur, & an officiorum & personarum dignitas & conditio sceleris grauitatem emolliat. Iurisconsultis decretum est crimen falsi esse publicum l. 1. ff. de pub. iud. itáque graue & enorme; vt Bar. & alij in l. transigere. C. de transactionibus bonis moribus, & publicæ vtilitati odiosum, & propudiosum illud indicent. [illegible] execrantur iura periuros & fœdifragos tantùm & falsarios detestantur. Enormis

criminis

criminis pœna in clericis explicatur c. tua. de pœnis, & in c. de his. l. di. & notatur plenè in c. at si clerici, & in c cum non ab homine. de indi. & dicit gl. in c. ex tenore. de temp ord. quòd vbicunque crimen est enorme, & manifestum semper reus deponitur, & nunquam restituitur post quamcunque pœnitentiam. Sed quid ego glossarum auctoritate vter quando casus est de hoc in terminis in c. si episcopus. l. di. cuius verba sic se habent. Si episcopus presbyter aut diaconus capitale crimen commiserit, aut cartam falsauerit, aut falsum testimonium dixerit ab officio & honore deiectus in monasterio detrudatur, & ibi quamdiu vixerit laicalem tantummodo communionem accipiat. Ex quo quidem text. etiam illud vt opinor demonstratur non rectè sentire eos qui dicunt Canones imponentes pœnas falsariis literarum apostolicarum non includere episcopos vbi nominatim de illis mentionem non faciunt. Nam iste text. non modo in falsitate, sed nec in quouis alio enormi crimine inter episcopos & inferiores distinctionem vllam facit. Et his accedit text. in c. si quis episcopus. & in c seq. 11. q. 3. vbi episcopi & inferiores vniformiter puniuntur. Præterea text in c. ad falsariorum simpliciter loquitur de clericis quo nomine si proprietatem vocabuli sequi voluerimus magis episcopi quam inferiores comprehenduntur. Dicuntur enim clerici quia sunt de sorte Domini, c. cleros in princ. 21. dist. c. duo sunt, & c. clericus. 12. q 1. Potius autem sunt seu esse debent de hac sorte qui priorem locum tenent quam sequentes, vt de se patet. Itaque cum iura pœnalia & exorbitantia loquentia in altero casu æquiparatorum includant etiam alterum verbis legis non expressum, vt est gl. communiter approbata in l. si quis seruo. C. de fur. & in l. quod verò, ff. de legi. & in c si postquam in fin. de elect. libr. 6. Multo magis in casu d. cap. ad falsariorum, debent censeri episcopi inclusi quam reliqui cum dictio clericus Episcopum non per æquiparationem: sed per proprietatem includit. Sed quid opus est in his argumentis insistere quando hæc multo apertiùs demonstrantur in c. quia periculosum, de sent. excom. lib. 6. Ibi enim iuncta communi theorica doc. est expressum quod speciale est in sententiis suspensionis & interdicti duntaxat, vt episcopos non comprehendat, vbi eos non exprimit. In aliis verò sententiis omnibus a iuris conditore latis non minus includuntur Episcopi quam cæteri inferiores. Aut enim malè fecit ibi Papa restringere dispositionem illam ad suspensionē & interdictum. Aut si bene necesse est quod vbi de illis non agitur, sed de aliis pœnis Episcopi quam ac alii includantur. Hinc est quod quamuis text. in c. pro humani. de homicid. lib. 6. non exprimat episcopos sed prælatos, quod vocabulum etiam ad inferiores episcopo adaptari potest, vt legitur in clem. 1. de elec tamen gl. in d. c. pro humani. in vers. prælatos. quam omnes sequuntur: vult etiam Episcopos arctari pœnis illius literæ & tamen si credimus his quæ refert ibi Domi. de sanc. Gemi. insi penè illius text. grauiores sunt, quàmque ponuntur in c. ad falsariorum text. quoque in c. felicis. de pœn. lib 6. dum atrocissimas pœnas comminatur, loquitur simpliciter per dictionem si quis. Et nihilominus episcopi ibi includuntur. Patet nec quia postmodum subiicit quod propter delictum parentis episcopi insontes, & nullius criminis participes episcopatu priuantur omni spe promotionis ipsis sublata, quod nisi ita sit, absurdum esset quod episcopi in præcedenti generali dispositione non includerentur. Nam quæ propter alterius crimine acriter punitur si ipse deliquerit à pœna immunis esse quomodo poterit? Igitur in text illò, quamuis pœnali, & simpliciter loquente episcopi sunt comprehensi gl. etiam in c. vni. de schisma. es li super verbo Cardinalis apertè vult decretalem illam in qua pœna priuationis iniungitur episcopos inclusisse etiam si de ipsis mentio alia non esset facta. Cæterùm licet in pœnis arbitrariis interdum iura & doct. distinguant inter superiorem & inferiorem nobilem & ignobilem & modo vnum modo alium afficiant grauiori supplicio, vbi tamen lex certam pœnam imponit neque distinctionem facit illa pœna debet vniformiter, & indifferenter in omnibus personis obseruari siue abiectè conditionis siue excellentis existant vt firmat Sal. in l. seruos. circa medium. C. ad l. Iul. de vi & Bal. in l. 5. versi. quarto. non. C. de sum. trin. cuius dictum refert & sequitur Io. de Ana. in c. 1 col. 6. de cler. venat. Istud etiam fuit de mente gl. in l. Pedius vers. conditione. ff. de incend. rui. ibi plus minor quam maior puniatur de eodem delicto extra ordinem, &c. quasi dicat vbi est pœna ordinaria mala fieri debet talis distinctio. Et vt mihi videtur hoc optimè probat text. in l. 1. §. expilatores. ff. de effractio. Dicitur enim ibi ideo licere iudici in casu illo maiori pœna afficere ignobiles quam honestiores, quia nulla specialis pœna rescriptis principalibus erat imposita, & sic vbi certa pœna statuitur nulla debet inter personas distinctio fieri. Et aliter dicendo oportet fateri omnes pœnas esse arbitrarias quia pro qualitate personæ aut grauandæ essent aut leuandæ. Istud autem est omnino falsum vt dicit text. in l. 1. §. 1. ff. ad turpil.

ibi penè

ibi penè verò persecutio non iudicantis voluntati mandatur sed legis auctoritati reseruatur. Confirmantur ista præterea quia iura canonica excepto solo supremo principe cæteros omnes arctant cuiusuis dignitatis sint. Adeò vt etiam augusta Imperatoris vxor legibus soluta non sit.l. iura & l.princeps,ff.de legi. Itaque DD.in c.1.de constit.per illum textu,dicunt quod canon quamuis simpliciter loquens in materia tamen concernente animam etiam Imperatorem apprehendat. Quid igitur est cur episcopi in constitutionibus canonum pœnalibus non comprehendantur si principes seculares etiam Imperator includatur quod ego non modo intelligo quo ad pœnam fori pœnitentialis verum etiam quo ad iudiciale forum. Et inde fuit vt arbitror quod Gelasius Papa Francorum regem deposuit non tam pro suis excessibus quam pro eo quod tantæ potestati erat inutilis.c.alius. 15.q.6.hinc etiam Inno. quartus Regi Portugalis regni administrationem interdixit eique coadiutorem dedit.c.grandi.de supp.neg.prel. lib.6.hinc etiam ipse idem Inno. Fredericum Imperatorem in Lugdunensi Concilio imperio priuauit & aliàs diuersimodè per summos Pontifices contra Reges & Principes est processum c.præcipuè,11.q.3.c. venerabile n.de elect. c.nouit.de iudi.cle pastoralis, de re iudi. Et in aliis locis vt latiùs historiæ demonstrant & tamen si Summi Pontifices istorum opiniones sequi voluissent qui dicunt constitutiones pœnales non includere excellentes personas non expressas nihil horum quæ modo retuli fieri potuisset legant enim isti qui aliter sentiunt quantum possunt omnia reuoluant omnia iuris volumina nusquam apparebit ante canones quos modo adduxi fuisse vel in concilio vel aliter statutum vt in casibus prædictis possent aut Reges aut Imperatores deponi aut eis administratio interdici & dari coadiutor. Et tamen cum iuridicè ac legitimè facta sint necesse est fateantur sententias illas esse fundatas in legibus & canonibus ac in iure diuino ac in ipsa denique ratione naturali, non quidem specificè de imperatore & regibus sed generaliter & indistinctè omnes comprehendente. Fatendum tamen est quòd non facilè contra personas excellentes debet procedi quando potest ex processu schisma aut aliud scandalum excitari. Et hoc est quod dicimus interdum parci nobilitati vt declarant omnes.in c.fi.de pœn. Hoc etiam clariùs docet Inno.in d.c.apostolicæ in sua lect.dum dicit quod ad depositionem clericorum pro quolibet peccato procedi potest ad depositionem autem imperatoris vel aliorum Principum nisi concurrant multa crimina & multa genera peccatorum procedendum non est. Quippe horum depositiones sine multis & magnis periculis fieri non possunt. Et periculum causa est quasi aliquid rigori detrahitur ex quibus omnibus satis manifestè liquet vt opinor quod constitutiones pœnales omnes subditos ligant cuiuscunque dignitatis existant & contra clericos indistinctè quidem proceditur. At contra seculares principes interdum cessat iuris rigor vt scandalum euitetur. Sed iam iterum ad episcopos reuertamur si verum est quòd constitutiones pœnales non comprehendunt episcopos specificè non nominatos sequitur quòd episcopi possunt omnia præcepta iuris canonici quæ de episcopis expressam mentionem non faciunt impunè præterire & pro nihilo habere. Demonstrant istud omnes canones præceptiui obligant non obtemperantes ad peccatum mortale & consequenter ad pœnam æternam vt declarant omnes scribentes in c. tam concupiscentiam de const. & probatur in c.2.de maio. & obed. & in c.quod præcipitur iur.14.q.1.si ergo canones pœnales non arctant episcopos ergo episcopi non tenentur ad obsequentiam canonum præceptiuorum. Quoniam si Episcopi non includuntur vbi de pœna temporali tractatur multo minus comprehendentur in pœna æterna quæ ob præceptum caudis irrogatur. Est enim pœna æterna multo grauior quam sit quoduis temporale supplicium vt demonstrat Euangelium. Matth.10.ibi. Nolite timere eos qui occidunt corpus,&c. Itaque esse videmus falsum episcopos non teneri ad obseruantiam canonum quorumcunque.

Quicunque his obtemperare noluerit alienus sit à pontificali officio vt dicit tex. in.cap. nulli fas in fi.19.di.falsum est ergo quod isti dicunt episcopos in constitutionibus pœnalibus generaliter loquentibus non includi. Præterea si ponderemus quæ dicunt doctores & iura allegata in. cap. nisi cum pridem § propter conscientiam.de renunc.dum enumerant criminaque etiam post peractam pœnitentiam impediunt ordinis executionem facile colligemus secũdum eorum mentem iura pœnalia generaliter emanata comprehendere episcopos. Specu, tit. de rescrip.præsenta.§.ratione causæ. ver.quid si in rescripto à parte dicit quòd quamuis in rescriptis non semper includãtur episcopi tamen in constitutionib. & generalib. mandatis episcopi pariter cũ aliis sunt inclusi & idem voluit domi.post Lap.in.c.auaritiæ col.3.de elec. li.6. Verba illudentiã adiungo quod secundũ Communẽ doc. sententiã in constitutione pœnali generaliter posita facilius includuntur episcopi quã reuerendissimi domini cardinales & ta-

men

men Io.mona.in extrauag. Bonifacij quæ incipit excommunicamus super verbo clericos tenetque cõstitutio penalis quòd loquens de clericis includat Cardinales licet eos nõ exprimat Quando materia est pariter proportionabilis illis constitutio generaliter loquitur etiam. Et reprehendit quod ipsemet alias dixerat fauẽdo Cardinalibus & ita refert & sequitur Domini.in.d.c.vnico de scisma.colum 5 et idem vult in.c.nemo dein. epi colum.1. de elec. eo.li. Old.preterea in aleg. 22.colum.3.quæ incipit ad propositũ fratrum concludit quod stante paritate rationis consuetudo equè astringit Cardinales & reliquos curiales. Mihi autem istud videtur singulariter probari.in.c.ex gestis de Cle.non resi.vbi Cardinalis quidam licet nullius criminis esset reus tamen ex eo solo quod per quinquennium in parochia sua non resederat ab omnibus in concilio fuit depositus quamquam iura arctantia ad residendum de Cardinalibus expressam mentionem non facerent vt patet in.cap.presentium & in.c si quis in clero.1.q.7 in.c.inter quatuor.In.c.ex tua & in c.fi.de cleri.non resi. Quis igitur dicere audeat iura pœnalia non artare episcopos postquam constat in illis fuisse Cardinales comprehensos Sed fingamus sine veritatis præiudicio quomodo reperiatur aliquis canon qui tamen nullibi est dicens regulariter iura pœnalia generalia generaliter episcopos non arctare adhuc tamen p[...]ssem defendere, illam regulam materia falsitatis locum non habere. Quippe indubitatum est quod quotiens dignitas auget delictum quod fit vbi crimen aduersatur dignitati ac tendit in illius contemptum, tunc semper atrocior pena inferenda est in nobilem delinquentem quam in ignobilem. Ita voluit Sal.in.l. seruos. in prin.§. colum.C.ad.l.iuli.de.vi Bar.in.l.quedam.per illum tex.ff de pen.ci & Bal in.l.3.C.de sum. tri.sed nulli dubium est qu[...] falsitas maximè aduersatur episcopali dignitati eámque & vituperat & deturpat ergo episcopi ob crimen falsi non minus quàm alij sed seuerius castigandi sunt. Et pro hoc est bon[...] tex.in c.cum quidam.de iura.iu. Vbi formaliter dicitur in episcopis iuramenti transgressores tanto grauius esse vindicandum quanto maiori præminent dignitate, tex.quoque in l. presbyteri. C. de episc. & cler.canon.ex ...ris. 5. q. 6. Clare. attestatur de crimine falsi grauius esse presbyteros quam cæteros puniendos Et his addo tex. in c.præcipuè 11.q.3 ibi dum dicit deterius quoque in populis prælati delinquunt ac per hoc ipsi crudelius quam cæteri puniuntur. Idem etiam probatur in c.homo Christianus.40.dist. & in c.nulli fas.25.q.1. Postremò hoc ita determinat Io. An. & Io. de Ana.post eum.in d.c. ad falsariorum si eorum verba rectè ponderentur. Non enim excipiunt simpliciter à pœna illius literæ episcopos & alios exemptos sed requirunt mandatum Papæ quoniam non sunt priuandi sine iussu summi Pontificis secundum eos, itaque vbi causa agitur coram Papa vel de ipsius mandato dicere oportet etiam episcopos & exemptos esse pœna illius c. affligendos. Alioquin ad quid mandatum Papæ ibi exigeretur cum si verbis illius tex. non essent comprehensi mandatum Papæ non faceret ad propositum: non enim punirentur vigore illius tex. sed ratione mandati. Præterea omnes scribentes ibi æquiparant episcopos & exemptos: nemo tamen vt arbitror dixerit exemptos posse sine timore c ad falsariorum literas apostolicas falsare: alioquin ipsa exemptio insti[...]aret quodammodo plerosque Apostatas ordinum exemptorum ad falsandas literas Apostolicas quod nemo sanæ mentis crediderit de mente summorum Pontificum processisse, sed vt nulla superesse possit dubitatio, & vt non modo homines humilioris ordinis, sed etiam episcopos à falsandis literis apostolicis saltem metu pœnæ aliquando deterreamus. Dico quòd articulus iste determinatus fuit tempore fe.rec. Pij in persona episcopi Electensis qui & referendarius e[...]at & orator Renati regis & tamen quia vnicam solum bullam falsari curauerat causa per pontificem Pium discussa publicè degradatus fuit traditusque curiæ seculari quanquam postea pœna quæ ei per iudicem laicum erat imponenda fuerit per Pontificem examinata in detrusione in monasterium commutata, neque de hac re egemus alterius testimonio quandoquidem cùm multi curiales tum S.D. N. De his plenissimè sit instructus quibus igitur text. & scribentium doctrina præallegatæ satis non sint profectò ista Pontificis diffinitio quam modo dixi debet sufficere. Nam diffinitiua sententia Principis lata cùm causæ cognitione non solum in ea causa quam determinat: sed etiam in reliquis aliis legem facit: vt est tex. in l. fi.C.de legi & declarant doct.omnes in l.3.eod.tit Quocirca nescio quid in mentem venerit his qui in hoc articulo contrariam sententiam sequuti in verbis An. de But solius inaduertenter loquentis fundamentum fecerunt. Nam licet Ant. de But.dicere videatur quòd pœna.c. ad falsariorum non habet locum, neque in episcopis, neque in exemptis tamen refert se ad alios doc. qui aliter loquuntur quam ipse referat, vt patet ex his quæ modo dixi, & ideò apparet Ant.de But. fuisse in errorem per inaduertentiam lapsum

nihil ergo roboris habere potest ipsius auctoritas contra tot tex. contra tot rationes contra tot doct. communes theo. contra denique diffinitionem Pij pontificis modo relatam. Nec his obstant iura aliqua in quibus mitius nobiles quam ignobiles puniuntur quoniam illa locum habent tantum in pœna arbitraria seu extraordinaria aut difformiter à iure taxata & vbi dignitas non auget delictum at in falsitate omnia ista cessant, vt ī. deductum est. Illa igitur iura obstare non possunt. Ex his igitur satis demonstratum arbitror quod in crimine falsi episcopi aut grauius aut saltem perinde ac alij puniendi sunt. Ex quo illud intelligitur quod si Archiepiscopus non nisi vnum breue falsum fecisset si tamen breue est litera apostolica procul dubio esset pœna c. ad falsariorum plectendus. Nam sine dubio in puniendo non debet inter Episcopos & archiepiscopos differentia fieri, vt declarat gl. quam alij sequuntur in d. c. quia periculosum. in ver. de episcopis de sent. excom. Quo circa videndum est vtrum breue sit litera Papæ & an in eo locum habeat pœna c. ad falsariorum prædicta.

Ad primum igitur dico quod literas esse illius vulgò dicimus qui eas mittit, Papa autem mittit & concedit breuia: ergo breuia sunt literæ Papæ. Confert hoc quia & apud omnes dominos de Rota & vniuersum orbem tantam vim habent breuia quantum bullæ, vnde nulla ratio est quare breuia literæ apostolicæ censeri non debeant & præsertim, quia modernus Pontifex & prædecessores eius hoc millies determinarunt dicendo in bullis per alias nostras literas in forma breuis scripsimus, &c quæ verba sine dubio legem faciunt. l. quod prin. ff. de constit. princ. & in § sed quod principi de iure nat. ibi dum dicunt, quod cumque ergo Imperator per epistolam scribit, &c. Et ex hoc infertur quòd qui fabricat breuia apostolica falsa incurrit pœnam c. ad falsariorum cù n ille tex. non loquatur, neque de bulla, neque de breui, neque de cera, neque de pixide: sed simpliciter de literis apostolicis quæ verba vniformiter & in breuibus, & in bullis plumbatis locum habent: & profectò ridiculum fuisset si iuristator in materia sigilli vtrum ex plumbo an ex cera essent differentiam fecisset. Accedit his gl. in d. c. licet de cri. fal. quam nullus scribentium improbat quæ vult quod quocunque modo literæ Papæ falsò fiant locus est pœnæ c. ad falsariorum. Ergo tàm in bullis quam in breuibus decretalis illa locum habet. Aliter enim dicta verba gl. quocunque modo &c. vera esse non possent. Istud etiam apertissimè determinatur in cap. in memoriam. 19. dist. vbi text. præsentiens & quodammodo diuinans subtilitates illorum qui ad protegendum falsarios facturi erant differentiam inter plumbum, & ceram hoc est inter breues, & bullas positurus pœnam falsariorum, neque de bulla, neque de breui voluit mentionem facere, sed dixit se punire eos qui insidiando ministerio Summi Pont. à sede apostolica vel falsam epistolam vel aliud quod inde non venerit, reportarunt. Itaque tum ex dictione epistolam tum etiam ex eo quod subiicit vel aliud quid expressè demonstrat in puniendo falsario inter bullam & breue differentiam fieri non debere. Et si ex aduerso replicaretur quod ille text. non loquitur de pœna c. ad falsariorum dico quod gl. & clariùs can. & Arch. ibi dicunt quod hodie in terminis illius tex. vbi de falsitate plenè constaret, locus esset pœna c. ad falsariorum. Hoc etiam firmauit Hosti. in sum. de cri. fal. § & qualiter puniatur versi in falsario: & Spec. eo. tit. in fi. 2. libelli. Accedit his quod ius ciuile quod vt doct. intelligunt punit falsarios literarum imperatoris pœna mortis non distinguit inter ceram & cartam neque inter ceram & plumbum sed simpliciter loquitur de rescripto falsato, vt patet in l. maiorem. C. ad legem Cor. de fal. ergo nec in iure canonico debemus facere talem differentiam cum text. d. c. ad falsariorum iubeat puniri falsarios literarum apostolicarum post degradationem vt leges iubent. Per hæc igitur dicendum puto breuia esse literas apostolicas & in eis pœnam cap. ad falsariorum locum habere & per consequens quod si archiepiscopus quispiam non confessus esset, nisi vnicum breue falsum esset ob eam causam post depositionem & actualem degradationem curiæ seculari tradendus puniendusque deinde per iudicem secularem secundum leges neque verò velim cuiquam videri nouum tradi Episcopos curiæ seculari. Id enim & alias sæpe factum est. Vnde in c. de liguribus. 23. q. 5. plures Episcopi eodem contextu curiæ seculari traduntur secundum intellectum doct. in §. cum non ab homine. de iudi. Præterea in d. c. vnico. de schismat. duo Cardinales depositi exponuntur à fidelibus capiendi puniendique tanquam hæretici. Item in d. c. pro humani pe. homi. personæ de quibus loquitur ille tex. inter quas annumeratur episcopus diffidantur a toto Christiano populo tanquam Christiano ante religionis emuli ex quo fit secundum Dami. ibidem si vt licitè possint à quocunque impunè occidi quod tamen grauius est quam simplex traditio curiæ seculari. Hi enim non semper occidunt vt dicit tex. in c. cum non ab homine præallegata. Quare non video quam ob causam tam mirabile tanquam horrendum

dum quibusdam videatur quod dicimus archiepiscopum esse curiæ seculari tradendum. Cæterùm quod sibi vult textus euangelij. Matt. 5. dum Dominus ad Apostolos dicit Vos estis sal terræ quod si sal euanuerit in quo salietur ad nihilum valet vltra nisi vt mittatur foras & conculcetur ab hominibus quid est enim aliud mittere foras & deinde ab hominibus conculcari quam degradatum laicis ad puniendum, tradere. Huic sententiæ accedit quod Dominus ad eosdem apostolos loquens Matth. 18. inquit qui scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius & demergatur in profundum maris, si expediret igitur nō fiet per eos ad quos spectat. Sed de his satis. Manet igitur conclusio quòd propter vnum breue falsum quamuis solum archiepiscopus debeat post degradationē curiæ laicali tradi. Patior pars huius scholij ex quodam processu MS. apud Bibliothecam VERDERIANAM *nobilissimam & antea in Palatio Apostolico D.D. de Rota Romæ agitato temporibus Alexandri* VI. *aduersus Archiepiscopum Cusentinum decerpta est.*

CASVS EXCOMMVNICATIONVM SVMMO PONTIFICI
reseruatorum qui in Bulla Cœnæ Domini non comprehenduntur ex Extrauag. Pauli II. & Sixti IIII. cap. 3. & 5. de pœnit. & remiss. tum ex superiorum constitutionum diplomatibus.

Superiorum constitutionū breuem quandam Anacephalæosim cōficere decreui quo luculentius casuum reseruatorum bullæ cœnæ Domini capita quædam proponerentur ex quibus hæc colliguntur.

Violatio Interdicti à Sede Apostolica impositi. c. 3. & 5. de pœniten. & remiss. in prædictis Extrauag.

a c. 3. & 5. de pœn. & remiss. in prædict. extrauag.

Conspiratio, seu Rebellio, aut alia quæuis offensa in personam, aut statum Romani Pontificis facta d. c. 3 & 5. de pœn & remiss. &c.

Presbytericidium, sub quo & interfectio comprehenditur, & membrorum mutilatio, seu violenta, atque atrox percussio, vel alia quæcunque grauis lęsio, (nam si sit leuis, casus Episcopo discutiendus relinquitur, cuiuscumque non in sacris modò ordinibus constituti, sed cuiuslibet etiam minoris Clerici, vel primam saltem tonsuram habentis, ac monachi, etiam nouitij, cap. 21. De sent. Excomm. in 6. Quam Excommunicationem non ij solùm incurrunt, qui facinus illud patrant, sed etiam qui id fieri audent, vel consentiunt (nam facientes, ac consentientes pari pœna plectuntur, vt Chatholica vult authoritas) seu ad consilium, auxilium, ac fauorem præstant: imò post factum etiam, qui illud ratum habent, si eorum nomine admissum, sin minùs, non, licet peccent, Præterea qui cum possint huic malo non occurunt. Excipiuntur tamen quidam casus, in quibus is, qui Clericum percusserit nullam incurrit Excommunicationem,

r. x. 17. q. 4. c. si quis suadente. De sent. excom. c. 47. Ex 6 c. 23. Excom. c. 6. § 2. De sent. excom. d. c. 47.

Offensa personalis non solùm in Episcopum, sed etiam in alium Prælatum.

d. c. 3. & 5. de pœn & remiss. in extrauag. Et de Simonia. cap. cum detestabile in extrauag. eiusdem Pauli II. & c. non satis, & c. consuluère. De simonia tit. 3. lib. 5. Decretalium.

Simonia super sepultura, chrismate, oleo sancto, benedictionibus nubentium, cæterisque Sacramentis omnibus, beneficiis, ordinibus, ac quibuscunque dignitatibus in eadem Curia, vel extra contracta: quam non is tantùm incurrit, qui sacros ordines, beneficium, aut quid aliud quomodocumque spirituale, atque Ecclesiasticum, simoniacè confert, vel recipit: sed qui operam suam quoque, aut consilium interponit, vbi rem temporalem pro spirituali dandi, vel accipiendi voluntatem habet, cum significatione alicuius pacti expressi, aut taciti, in quod pactum pars vtraque consensetit. Quę realis Simonia in Ecclesiasticis beneficiis admissa, coniunctam habet obligationem ad beneficia non retinenda, eorúmque fructus restituendos. Tàm ementes verò, quàm vendentes, ab illa Ecclesia, in cuius contumeliam, pecuniam dare atque accipere voluerunt, iuste excluduntur. In ordinibus autem tam ordinatum, quàm ordinantem, cum Giezi, & Simone condemnat ita vt non possint ea quæ sui ordinis sunt, citra speciale in facultatem exequi, quin imò ex Ecclesia Dei exterminari debent, atque reijci. Nam (vt Theodorus Papa, vir eximię sanctitatis ait) omnis peccator missam cantare potest, pręter Simoniacum quem quilibet (vt ab ordine malè suscepto remoueatur) accusare potest, vel meretrix etiam. Hinc & Martinus V in Concilio Constantiensi inquit, Statuimus insu-

c. 39. d. tit. de Simonia. c. 6. d. t. c. 7. d. t. De hac materia diffusius hal. eam. in d. t. de Simonia per totum. Martinus Papa V. in Concilio Constant.

per, quòd dantes, & recipientes Simoniacè, ipso facto sententiam Excommunicationis incurrant, etiam si Pontificali, aut Cardinalatus præfulgeant dignitate.

Commutantes, seu dispensantes emissa vota peregrinationis vltramarinę, & visitationis liminum Apostolorum Petri, & Pauli, ac D. Iacobi in Compostella, quoniam dispensatio huius voti vltramarini, ad solum Papam, aut à Papa authoritatem habentem ex iure, vti habetur etiam c. 2. 7. & 9. de voto & voti redemp. ac reliquorum duorum secundum aliquos ex consuetudine spectat; sed iuxta prędictam Extrauagantem Sixti IIII, cap. 5. de pœnit. & remiss. & horum duorum absolutio Papę ex iure conuenit.

In d. extrauag. Sixti 4. de pœn. & remiss. cap. 5. Similiter dispensantes votum simplex seruandę castitatis perpetuę, aut Religionis vti etiam habetur c. 10. de vo. & vo. red.

Et si qui confessorum quempiam a dictis casibus non solùm in Bulla Cœnę Domini sed etiam in prędictis Extrauagantibus Pauli II. & Sixti IIII comprehensis absoluere, aut dicta excepta vota commutare attentauerint, absolutio & commutatio huiusmodi nullius erit roboris vel momenti. Et contra facientes eo ipso excommunicationis sententiam incurrent à qua (nisi in mortis articulo constituti) ab alio quàm à Romano Pontifice absolui non possint.

Aliæ Excommunicationes quæ nec in Bulla Cœnæ Domini, neque in prædictis Extrauag. Pauli II. & Sixti IIII continentur, summo Pontifici pariter reseruatæ, ex Decreto, Decretalibus, Clementinis, aliisque Extrauag. necnon Conciliis præsertim Tridentini & Bullis nonnullis Sum. Pont. collectæ.

Excommunicati nominatim à Papa, c. 34. De electione & electi potestate.

Clerici qui cum excommunicatis nominatim à Papa scienter & sponte participarunt, eósque in officiis receperunt. cap. 18. De sent. Excom.

Qui scienter in crimine criminoso communicant cum iis qui nominatim à Papa excommunicati sunt. c. 29. De sent. Excom.

De elec. elect. c. 17. in 6. Imperator, Rex, Princeps, Dux, Marchio, Comes, Baro, vel quicunque preeminentis potentiæ, aut dignitatis est, seu frater, filius, aut nepos eorum, si ad tempus, vel in perpetuum: aut alius quiuis, si vltra annale spatium, per se, vel per alium, Vrbis Romanę dignitates, & officia quomodocunque absque specialis Sedis Apostolicę licentia vsurpet. Et hęc Excommunicatio non in assumptos modo, sed in assumentes etiam consentientes, consilium, fauorem auxiliúmve publicè vel clàm prębentes, & iisdem obtemperantes cadit.

De sen. Excom. 2. c in Clem. Domini temporales, qui cogunt aliquos in loco interdicto diuina celebrare aut qui per pręcones populum, vt iis intersint, aduocari iubent: aut prohibent, ne publicè excommunicati vel super hoc interdicti, per eósque qui Missas celebrant, admoniti è templis exeant. Atque illi ipsi, qui nominatim moniti non exeunt, in hanc eandem Excommunicationem pariter cadunt.

d. cap. 2. de sent. excom in Clem. Qui prohibent quóminùs publicè excommunicati, interdictíve de Ecclesia exeant quo tempore Missę celebratur sacrificium, si eis à celebrantibus denunciatum sit, vt de Ecclesia exeant.

d. cap. 2. de sent. excom. in Clem. Excommunicati publicè, & interdicti si à celebrantibus nominatim moniti fuerint, vt Ecclesia exeant, idque facere contempserint.

De sen. excõ. c. 2 in 6. Qui eos grauârunt, qui Excommunicationis, Suspensionis, aut Interdicti sententiam pronuntiarunt, vel quorum causa sententia est pronunciata: si in eadem sententia duorum mensium spatio permanserunt.

De sepulturis c. 1. in extrauag. Qui in locis Christianorum defunctorum corpora ad alia loca transportanda exenterant, atque inhumaniter, ac crudeliter tractant, vel tractanda curant.

De sen. excõ. c. 22. Locorum sacrorum fractores, atque spoliatores ab Ecclesia denunciati.

Con. Trid. sess 22. c. 2. Decret. de refor. Quisquis Clericorum, aut Laicorum, quacunque is sit dignitate alicuius Ecclesiæ, seu cuiusuis secularis vel regularis beneficii, Montium pietatis, aliorúmque piorum locorum iurisdictiones, bona, census ac iura etiam feudalia & emphyteotica, fructus, emolumenta, seu quascunque obuentiones quæ in ministrorum, & pauperum necessitates conuerti debent, per se, vel per alios, quomodocunque in suos vsus conuerterit, vsurparitque, seu impedierit, ne ab iis, ad quos iure pertinent, percipiantur. A qua Excommunicatione absolui non possunt, quoad occupata restituerint,

rint. Etsi eiusdem patronus fuerit, etiam iure patronatus vltrà Excommunicationis sententiam eo ipso priuatus existat; si verò Clericus, eisdem pœnis subiaceat, necnó qu buscunque beneficiis priuatus sit, & ad quæcũque alia beneficia inhabilis, & a suorum ordinum executione etiam post integram satisfactionem & absolutionem, sui ordinarij arbitrio suspensus.

Singulares personæ accipientes ex priuilegio, vel consuetudine aliquid ex fructibus primi vel vlterioris anni beneficij vacantis iuxtà Bullam Pij Quinti, quæ incipit, Dudum, editam anno Incarnationis Dominicæ 1570. pr. de Kal. Iulij Pontificatus sui anno quinto.

Inquisitores, atque alij Inquisitionis officij executores, qui aduersus Hæreticos gratiæ, amoris, lucri, aut commodi temporalis causa, contra iustitiam, ac conscientiam suam, procedere nolunt; vel odij causa hæresim falsò alicui imponunt: præter Episcopum vel superiorem; nam si Episcopus, aut superior hoc faciat, Excommunicationis sententiam eo ipso non incurrit, sed triennij suspensione mulctādus est, & alijs pœnis pro qualitate culpæ. De Hæret. c. 1. in Clem.

Incendiarij dolosi per Ecclesiæ sententiam publicati, sunt autem ij, qui templũ domum, segetem, oliuetum, vineam, syluam, & idgenus alia malo studio ac dolo incendunt. De sen. excō. c. 9.

Paciscentes, seu dantes, & recipientes, aut promittentes, & receptantes pro expeditionibus gratiæ vel iustitiæ apud Sedem Apostolicam obtinendis, siue pro se, siue pro alio quibuscunque modis. Quin etiam illis dantes auxilium, consilium, vel fauorem, & illi, qui intra triduum summo Pontifici non renunciant eum, quem in culpa esse sciunt, vel alicui, per quem ad Papam fideliter referatur.

Cardinales aliquid in Consistorio gestum, aut dictũ, verbo, vel scripto, seu quouis alio modo vetitum à Papa reuelantes, quod in odium vel præiudicium, vel scandalum alicuius redundare possit. Ex sess. 9. vlt. Con. Later.

Cardinales, qui sede vacante, constitutioni de electione Romani Pontificis præter Simoniam facienda, quouis modo contrauenerint. Ex extrauag. Iul. 2. c. gratia approbata à Lat. Con. sess. 5.

Qui affirmare præsumunt, eos qui credunt, aut tenent intemeratam semperque virginem Mariam ab originalis peccati macula in sua Conceptione præseruatam fuisse, propterea alicuius hæresis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare, aut eiusdem Dei Genitricis conceptionis officium celebrantes, audientésque sermones illorum, qui eam sine huiusmodi macula conceptam esse affirmant alicuius peccati reatum incurrere. Item qui ausi fuerint asserere, contrariam opinionem tenentes, videlicet gloriosam Virginem Mariam cum originali peccato fuisse conceptam, hæresis crimen vel peccatum incurrere mortale, cum nondum sit à Romana ecclesia, & apostolica sede decisum. Sixtus 4. in Extrauag. c. graue nimis, & Con. Trid. sess. 5. Decret. de peccato originali, & Pius 5. in Const. super speculā.

Accedentes ad sepulchrum Dominicum, etiam deuotionis causa, sine licentia Domini Papæ. Vt in lib. pœnitentiariæ sum. Pontificis se vidisse refert Archiepiscopus licet aliqui velint non esse amplius in vsu. S. Anton. Arch. lor. 3. p. tit. 24. c. 30 in fin.

Qui Christianos in terris à Turcis occupatis habitantes, in seruos capiunt, & eos nolunt relinquere liberè cum bonis, iuxta Bullam Pij Quinti, quę incipit. Licèt omnibus, quę habetur superius in ord. constitut. c. ad nostrū. De Regul. & trans. ad relig. Extra vag.

Religiosi cuiuscunque Religionis, ordinis vel status existant, sine sui superioris licentia sibi per ipsius literas patentes concessa vltra mare euntes.

Religiosi, ac Clerici seculares, qui alios ad vouendum, aut promittendum inducunt, vt sepulchra in eorum templis deligant, aut delecta iam non immutent. De pœnis c. 3. §. 2. in Clem.

Religiosi qui Clericis aut Laicis Sacramentum extremę vnctionis, vel Eucharistiæ ministrare, Matrimoniumve solennizatum non habita super his Parochia licentia speciali, aut qui excommunicatos à Canone vel à statutis Prouincialibus, aut Synodalibus, vel (vt verbis eorum vtamur) à culpa & pœna, quemquam absoluere præsumunt, præterquam in casibus à iure expressis, vel per priuilegia Sedis Apostolicæ eisdem concessis.

Religiosi, qui ex ordinibus Mendicantium, ad aliquem monasticum ordinem præter Carthusiensem absque speciali Sedis Apostolicæ licentia, transeunt; ac ipsi Religiosi mendicantes ipsos recipientes.

De Simon. in cap. 1. in extrauag.

Qui pacto dant, aut recipiunt pro ingressu Religionis: si singulares personæ sint, Excommunicationis: sin Capitulum, Suspensionis sententiæ ipso facto subiiciuntur.

Ex sess. 2. vlt. Conc. Lateran.

Qui in suis concionibus ad populum miracula falsa, aut incerta, prophetiásve quæ ex sacris literis non constent, prædicant, aut Ecclesiæ Prælatis detrahunt.

Alexander in 1. excel. & S. Ant. loco, vt sup.

Magistri, Rectores Artistarum & Scolares studij Parisien. qui publicè, vel occultè fratres prædicatores, vel Minores à consortio eiusdem Vniuersitatis excludere moliuntur.

Quicunque libellos famosos, & cantilenas, vel rithmos, lingua vernacula, seu latina edunt, vel tenent, vel publicant in infamiam ordinis Prædicatorum, Minorúmve.

Alex. 4. & Bonif. 9. in priuil. vt sup.

Quicunque prædicant, docent, vel defendunt, quòd Prædicatores, aut Minores non sint in statu perfectionis: & quòd non liceat eis eleemosyonis viuere, & prædicare, vel confessiones audire de sola licentia summi Pontificis, &c.

Clem. 4. in 1. quid incipit in quibusdam & Bonifa. 9. in 1. sacra rels.

Quæcunque personæ cuiuscunque status, vel conditionis extiterint, quæ Ecclesias, siue loca ordinum Prædicatorum ac Minorum violatè, seu in eis violentiam damnabilem exercere præsumpserint: à qua tamen excommunicatione etiam possunt à conseruatoribus eorundem ordinum absolui, si iniuriam passis priùs debitè satisfecerint.

Quicunque in Monasterio, vel Ecclesiis suis retinent Apostatas ordinis Prædicatorum, nisi illos eiecerint, postquam per Fratres dicti ordinis ca de re moniti fuerint.

Inno. prædictus in 1. meminimus.

Fratres Minores & Heremitani, qui in familiam suam Fratres Prædicatores professos admittunt sine licentia summi Pontificis, expressam de indulto eiusdem facientem mentionem, aut nisi priùs à Prioribus ipsorum facultas data fuerit. Idem intellige de Fratribus Prædicatoribus Minores recipientibus.

De sentent. excom. n. c. 3. in Clem.

Fratres Minores, in tépore interdicti admittentes in templis suis ad diuina fratres & sorores tertij ordinis sancti Francisci, continentes, seu de Pœnitentia vocatos, quibuscunque eorum priuilegiis non obstantibus.

Sess. 25. c. 5 de reg. & moni. in 6. tit. de statu regularium.

Quoniam sacrum Concilium Tridentinum Bonifacij Octaui Constitutionem, quæ incipit: Periculoso, renouans decreuit sub Censuris ibidem positis, vt nemini sanctimonialium liceat post professionem exire à Monasterio etiam ad breue tempus, quocunque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda, indultis quibuscunque & priuilegiis non obstantibus, ne vlla dubitatio cuipiam negotium faceret, quæ nam causa possit esse legitima à clausura exeundi; Pius Quintus Pont. Max. declarauit, id tantùm licere in tribus casibus, quippe ex causa magni incendij, vel infirmitatis lepræ, aut epidimæ, extrà quos casus nulli professæ moniali licentia exeundi sub pœna Excommunicationis latæ sententiæ sanctæ Sedi Apostolicæ reseruatæ conceditur. Quæ sanè constitutio extenditur ad omnes moniales pofessas cuiuscunque sint ordinis, status, gradus, conditionis dignitatis, & præeminentiæ, etiam ab illustri, vel regia prosapia ortas: & cum in prædicti scasibus exeundum erit, non à suis modò superioribus, verum etiam scripto, seu loci ordinario, etiam si monasteria essent exempta, causam scripto expressè comprehensam & approbatam habere debent. Nec tùm liceat eis extrà septa Monasterij diutius morari, quàm necessitas postulet. Excommunicatio autem non solùm eas, quę extra prędictos casus egrediuntur, sed etiam licentiam dantes, comitantes, ac receptantes complectitur; Ad huiusmodi vero clausuram custodiendam non tam moniales velatæ, quàm aliæ etiam, quę conuersę, vel tertiarię, siue de pœnitentia vocantur, cuiuscunque fuerint ordinis viuentes in congregatione si sint professę ac solenne votum emiserint, simili prorsus ratione obstringuntur.

In constit. quæ incipit. Decori edita anno Domini 1569. 9. Cal. Februarij.

Ex constit. Pij V. quæ incipit circa pastoralis, edita Anno Domini 1566. 4. Cal. Iunij.

Mulieres cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, & quacunque dignitate, ac pręeminentia pręditę, si etiam sub quocunque literarum Apostolicarum hactenus impetratarum prætextu, quibus omnibus sanctissimus Dominus Gregorius XIII. expressè derogauit, monasteria, ac domos, Carthusiensium, & aliorum quorumcunque regularium ordinem, etiam mendicantium ingrediantur. Monasteriorum verò non solùm superioribus, sed fratribus etiam quocunque illi nomine, vocentur

dentur, sub priuationis officiorum, quę in pręsentia obtinent, & inhabilitatis in posterum ad illa, & alia, omnia, & suspensionis à diuinis ipso facto incurrendis pœnis interdicitur, ne eas introducant, admittantve.

Ante Concilium Tridentinum tantùm intrantes Monasteria Monialium ordinis sancti Dominici, siue Ecclesiastici, siue Laici fuissent, in casu non concesso, per Cõstitutiones illarum, sine licentia Sedis Apostolicæ, vel Magistri ordinis, aut alterius ab ipsomet Magistro potestatem super hoc habentis, Papalem Excommunicationem incurrebant à qua tamen absolui poterant non solum à sancta Sede, sed etiam à prædicto ordinis Magistro. Item etiam fiebat cum monasteriis monialiũ Sanctæ Claræ fratribus Minoribus subiectis. At post Pium Quintum sanctissimus Dominus noster Dominus Gregorius XIII. eandem Excommunicationem iuxta sacri Concilij Tridentini Decretum ad omnes extendit (cuius hæc sunt verba: Ingredi intra septa Monasterij Monialium nemini liceat cuiuscunque generis, aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerit, sine Episcopi, vel Superioris licentia in scriptis obtenta, sub Excommunicationis pœna ipso facto incurrenda. Dare autem tantùm Episcopus, vel Superior licentiam debet in casibus necessariis: neque alius vllo modo possit, etiam vigore cuiuscunque facultatis, vel indulti hactenus concessi vel in posterum concedendi) extendit etiam ad alia omnia quorumcunque ordinum Monialium Monasteria, absolutione sanctæ Sedi reseruata, reuocans & annullans omnes facultates & indulta quibuscunque concessa, huiusmodi sanctimonialium Monasteria ingrediendi, præterquam in casibus necessariis, in hæc verba: Sanctimonialium quieti & tranquillitati consulere, ac omnia quæ illas spiritualium rerum cogitatione & exercitio auocant, impedimenta tollere, periculáque & scandala ab eis remouere cupientes, authoritate præsentium reuocamus, & abolemus omnes & quascunque licentias ac facultates ingrediendi Monasteria Domos, & loca Monialium, ac etiam virorum quorumuis ordinum, & quibusuis etiam Comitissis, Marchionissis, Ducissis, & aliis cuiuscunque status, & conditionis mulieribus, ac, etiam omnes, & quascunque licentias ingrediendi Monasteria, Domos, & loca ipsarum sanctimonialium, quibuscunque viris etiam eiusdem status & dignitatis, tàm à prædecessoribus nostris, quàm etiam à nobis, & Sedis Apostolicæ Legatis, aut aliis ex quibusuis quantumcunque vrgentibus causis sub quibuscunque tenoribus, & etiam derogatoriarum derogatoriis, reuocatoriarum restitutoriis, aliisque efficacioribus clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis, etiam motu proprio, & ex certa scientia, déque Apostolicæ potestatis plenitudine atque ad imperatoris, Regum, Reginarum, aliorúmve Principum contemplationem vel supplicationem concessas, confirmatas, ac etiam iteratis vicibus renouatas. Cassamúsque & annullamus literas desuper confectas, & processus habitos per easdem. Inhibentes eisdem, qui illas obtinuerunt sub Excommunicationis pœna ipso facto incurrenda, super qua a nemine, nisi a Romano Pontifice (præterquam in mortis articulo) absolutionis beneficium possit impertiri, ne ipsarum licentiarum prætextu Monasteria huiusmodi quouis modo ingredi audeant. Abbatissis verò, necnon Abbatibus, Conuentibus, ac aliis Monasteriorum vtriusque sexus Superioribus, & personis quocunque nomine vocentur, districtè præcipimus sub eadem Excommunicationis pœna, necnon priuationis dignitatum, beneficiorum officiorum suorum, ac inhabilitatis ad illa & alia in posterum obtinenda, ne in Monasteria, Domos, & loca sua quemquam prætextu huiusmodi licentiarum & facultatum ingredi faciant, vel permittant. Quin etiam sub eisdem pœnis ipso facto incurrendis prohibemus, atque interdicimus omnibus & quibuscunque personis Ecclesiasticis & secularibus, ac etiam ordinum quorumcumque etiam Mendicantium regularibus, ne prætextu licentiarum ab Episcopis, vel Superioribus quibus illas concedendi in casibus necessariis tantum ex Decreto Concilij Tridentini tribuit, ne Monasteria ipsa Monialium prohibito, sed necessitatibus vrgentibus duntaxat ingredi, neve moniales sub eisdem pœnis illos aliter admittere præsumant. Casus autem necessarij ingrediendi, quorum fit mentio, sunt confessarij intromissio ad porrigenda infirmi Sacramenta, item medicorum tam chirurgorum, quàm Physicorum, ad præbendas curationes, & ordinariorum ac visitatorum

In priuil. sacræ Religionis Eius Bullis ordinis, vt refert S. Anton. Arch. 3 pte tit. c. 70. Idem & Eugenius 4. in priuil.

Ex D. Ant. Arch. loco vt supr.

Sess. 25. cap 5. de regul. & moniali.

visitatorum ad inspiciendam, restituendámque, vbi opus fuerit, clausuram, morésque reformandos, necnon artificum, & operariorum, quorum artibus operísque necessariò intus indigetur.

Quoniam autem in prædictis sanctionibus nulla fiebat mentio superiorum, qui alterius ad id licentia non indigent, sed sui authoritate officij vtuntur, & à nonnullis dubitatum est circa tales personas, an liceat eis pro libito suæ voluntatis huiusmodi septa ingredi, vel potius seruare debeant ipsi quoque regulam a Concilio & Constitutionibus Apostolicis præscriptam. Sanctissimus Dominus noster Dominus Papa Gregorius XIII. omnem hæsitationis materiam tollere, & viam scandalis præcidere, ac sanctimonialium quieti consulere volens, constitutionem edidit Anno 1581. die 23. mensis Decembris, Pontificatus sui anno decimo, quæ incipit. Dubiis, quæ emergunt, in qua declarauit Prælatos omnes tàm seculares quàm regulares, quibus cura & regimen Monasteriorum monialium quouis modo incumbit, facultate sibi ex officio attributa ingrediendi Monasteria prædicta, ita demùm vti posse, si id faciant in casibus necessariis, & a paucis, iisque senioribus ac religiosis personis comitati, vniuersis & singulis Episcopali, seu maiori, ac etiam Cardinalatus dignitate præditis, necnon quorumuis Ordinum Abbatibus, Præpositis, Prioribus, Ministris, & aliis quibuscunque Superioribus regularibus seriò ob id admonitis vt facultate huiusmodi, qui eam habent, præterquam in casibus, vt præfertur, necessariis, neutiquam vtantur. Quod si contrafecerint, statuit atque decerpit, qui pontificalis dignitatis fuerint, eos pro prima vice, qua contra fecerint, ingressu Ecclesiæ interdictos, pro secunda à munere Pontificali, & à diuinis suspensos, ac deinceps ipso facto absque alia declaratione excommunicatos existere: regulares verò omni officio ac ministerio priuatos Excommunicationi similiter subiacere.

Qui à sententia, Canonis, vel hominis, summo Pontifici reseruata, ob mortis articulum, aut legitimum impedimentum ab alio quàm alioquin oportuisset, absoluuntur, si cessante postea periculo aut eiuscemodi impedimento, se quamprimùm poterant, coram illo, à quo aliàs absolui debebant, præsentare contempserint.

Sunt alij casus etiam, qui Papales itidem dicuntur: sed cum quidam eorum desuetudine tacitóque summorum Pontificum consensu obumbrati sunt, idcirco eos hìc enumerare necessarium esse non putamus.

Sunt autem quidem, qui grauia quædam crimina, casus volunt esse Papales; sed hi decipiuntur, eò quòd nullum tàm graue peccatum in hominem cadat, à quo suus Episcopus absoluere non possit, modò nullam Excommunicationis sententiam adiunctam habeat. Neque ideò tamen damnandus est, quin laudandus potiùs Episcopus is, qui, licet ipse absoluere posset, nihilominus ob flagitij alicuius, veluti patricidij, & huius generis aliorum grauitatem, ac magnitudinem ad deterrendos alios, peccantem ad Sedem apostolicam interdum ad impetrandam absolutionem dimittit.

Occurrit frequens mentio inter sacras Pontificũ constitutiones votifragorũ & eorũ qui carnali spurcitia & libertate pulsi vota cælibatus violant, & in fœda sacrilegia impingunt. De his non solum grauissimis iuris excommunicationis vinculis strictum, vt patet superiore Appendice ad Bullam Cœnæ Domini statuenda est oratio quæ multis proderit. Continentiæ necessitatem & cælibatus perpetuam obligationem omnibus Deo dicatis & votum huiusmodi profitentibus latiùs non explanabo, quod in Oeconomia Canonica satis superque præstitum est. Promiscuam materiam aggrediamur. Primum omnium his qui profiteri volunt, votũ solemne duo impedimenta proponunt theologi. Alterũ est eorũ qui naturalem nõ habent voluntatem, quales sunt pueri. Alterum verò eorum qui licet naturali illa præditi sint voluntate, ab aliis tamen sic pendent vt voluntatis suæ Domini non sint quales sunt filij, coniuges, monachi, & serui. filij igitur quamdiu à parentibus pendent, id est, vsque ad 25. ætatis annum, nisi consentiant parentes reale non possunt votum emittere quod si eiusdem eo tempore, quod ad bonorum attinet distributionem, voluntatis non habent libertatem. De personalibus aliter sentiendum. quamuis enim vsque ad pubertatis annum, qui in masculis decimusquartus est, in fœminis duodecimus, vota non possunt emittere, & si emiserunt, nisi probentur, irrita sunt vt sacræ testantur literæ, eo tamen anno absoluto, ac 25. non expectato vt personalia emit-

te-

tant vota libertate gaudent, quod enim ad mores attinet, iam maturi sunt vt cogitent quemadmodum oporteat Deo famulari. Coniuges etsi realia simul & personalia edere possunt vota, ad ea quoq; quæ ad vsum spectant matrimonij, neuter tamen sine alterius consensu perpetuam vouere potest castitatem, quod autem cum consensu mutuo possunt, ex Apostolo manifestum est, habente pro consilio abstinentiam coniugum, omne enim consilium est materia voti Vnde patet quam sit ridiculus Cal. dicens præcipere Apostolum, vt redeant in id ipsum coniuges, non enim aduertit quod sequitur hoc autem secundum indulgentiam dico, non secundum imperium fuisse autem eiusmodi in ecclesia coniugum abstinentiam, perpetuus docuit vsus, qui & ab antiquis probatissimisque authoribus semper fuit laudatus, id quod apud Aug. duabus integris epistolis, quarum altera ad Armentarium est videre. Personale autem aut etiam reale votum licet vxor præter mariti consensum non possit emittere, posse tamen maritum præter vxoris consensum, expressè docuit Moses, quamuis enim debeat etiam vxor animæ suæ curam habere, habeátque bonorum partem debet tamen in moribus marito esse subiecta, nec ipsa, sed maritus est bonorum dispensator. Religiosa vota de præceptis, vt de non mentiendo aut de rebus ad emissa iam vota sua spectantibus, vtpote de seruandis suis regulis, &c. aut de rebus neque ad præcepta Dei, neque ad emissa iam vota spectantibus verò quando non vrget institutum, præter præpositi sui consensum emittere non possunt, licet enim per se bona sit horum omnium materia fortasse tamen bonum non est, vt sese obstringant verum autem bonum sit an secus, debet superioris sui, cui iam obedientiæ votum vouit, adhibere iudicium. Nihilominus in eis quæ præpositi sui facultatem excedunt, non expectato eius iudicio liberè potest, quod voluerit statuere, vt si ad meliorem transire religionem voluerit.

Serui & si vota realia, nisi à dominis probentur, non possunt emittere, sunt enim quod ad externa attinet non sui sed dominorum, personalia tamen modò nihil inde patiatur dominus detrimenti, vtpote ieiunandi, orandi. &c. præter domini cõsensum liberè possunt emittere. In his enim non serui sunt, sed liberi. Cæterùm an subditi quicunque postquam votum emiserunt in eo dum accedit superioris vel probatio vel reprobatio, debeant, quod vouerint, obseruare in quæstionem vertitur. Videtur autem ita sentiendum, vt si non sit materia voti eis prohibita, debent quod vouerunt obseruare, donec is cuius interest, aliter decernat. In eiusmodi enim voto nihil præter superioris consensum desideratur, materia enim suaptè natura, bona est. Quid si à Domino prohibita est materia, donec approbetur ab eo cuius interest non est obseruandum votum In hoc enim voto, bona non est materia, nisi à superiori probata, in quæstionem etiam vertitur, num superior qui inferioris sui, vel probauit, vel irritauit votum, possit pœnitentia ductus, quod fecit, reuocare videtur posse, id quod ex sacra scriptura colligitur, dicente. Si vxor fecerit votum, & maritus intellexerit & contradixerit, vxor seruabit, quod si post aliquod tempus vir contradixerit. vxor erit libera à voto: sed maritus portabit iniquitatem: In quæstionem similiter verti potest, si diuersi superiores diuersi temporis progressu in quempiam habeant potestatem, cuius emissum iam votum alter ratum habuerit. alter reiecerit, quid tum voventi faciendum? Respondet Aug. lib 4. quæst. in Nume. cap. 59. Si puella, inquiens, fecerat votum dum esset sub parentis potestate, si pater approbarit ac postmodum nupserit, maritus nihilominus poterit votum illud irritum facere.

Quia aliud est de solenni voto iudicium, aliud de simplici, excutiendum meritò videtur, quidnam vtrumque sit, Solenne igitur votum non tantum consistit (vt putant multi) in externis ceremoniis, vtpote benedictione, consecratione &c. cum enim hæc omnia ecclesiastici tantum iuris sint nisi aliud quidpiam sit discriminis quemadmodum in votum simplex cadit dispensatio ita & in solenne caderet. Asserunt nihilominus alij in eo esse discrimen, quod solenne ecclesiastico instituto contrahendum impedit matrimonium & dirimit contractum quod tamen non probatur: quia in hoc tantum affertur effectus, cum tamen ad verbum discrimen oporteat in ipsa rerum natura nonnihil esse causa, ea autem non potest esse sola ecclesiæ constitutio alioqui vti iam diximus admitteret dispensationem, votum quantumuis solenne, sicuti & simplex. Putant alij, in traditione & exhibitione rei quæ vouetur, vim esse discriminis. quod tamen fieri nequit, nam quemadmodum solenne, ita & simplex votum aut semper aut plerumque suam habet & traditionem quam semper à deo recipi credendum est dummodo bona sit ipsa voti materia, in hoc ingrediatur solo totum videtur esse discrimen, quod simplex votum soli fiat deo solenne autem non tantum deo, sed et ecclesiæ. Qui igitur simplex emittit votum soli Deo est obstringit, ac propterea ecclesia noind in se ius facit ac tri-

buit, vt reus possit ad id quod vouit, obseruandum, cogi: & quia ad hoc solenne celebrandũ votum non potest tota conuenire ecclesia, propterea instituta sunt personæ publicæ vt pote episcopi ac religionis præpositi qui in excipiendis & delegendis eiusmodi votis totius ecclesiæ vices gerant adhibitis ad hoc externis illis quæ hodie obseruantur ceremoniis, neque quicqua aliud vult Bonifacius. 8. lib. 6. tit. de voto & voti dispensatione aut redemptione, cum ait solennitatem voti sola ecclesiæ institutione inuentam esse idest solennem hanc formam, solennis recipiendi vota, non diuinum sed tantum ecclesiasticum esse institutum. Obseruandum adhæc, inter commutationem, redemptionem & dispensationem voti hoc esse discrimenis, quod commutare votum est solam mutare materiam, ipsam tamen voti obligationem non soluere redimere, est voti materiam in pecuniam commutare, dispensare autem triphariam contingit, primumque subleuando eum qui vouit, ab aliqua oneris parte, idque ob iustam aliquã causam, quod & propriè dispensatio voti dicitur, nam dispensare propriè, est cuiusque quantum ferre potest, oneris imponere Secundo modo fit voti dispensatio per ipsius ex æquo & bono interpretationem vt pote cum is penes quem est autoritas iudicat non fuisse legitimè emissum votum: aut certè, quia est maioris boni impedimentum, non esse obseruandum ac hoc modo æquũ & bonũ, ab eo voto liberum interpretatur. Tertio modo fieri potest dispensatio neque secundum commutationem aut subleuationem materiæ, neque secundum æqui & boni Interpretationem, sed absoluta autoritate votum rescindendo. Commutare igitur possunt Subditorum suorum vota omnes episcopi, abbates, & quicunque religionum superiores, mutando videlicet voti materiam in æqualem, aut in maius etiam bonum. Nam si in meliorem mutetur materiam, ad id præstandum superioris autoritate non est opus Vnde fuit vt religionis & perpetuæ castitatis vota propter materiæ excellentiam, non possint in vlla alia commutari vota, cætera autem omnia in hæc possunt commutari. hinc natum est quod vulgo dicitur Omnia vota per religionis ingressum cessare. Quod tamen non videtur intelligendum nisi de votis illis quæ post ante ingressum seruari non poterant.

Obseruandum nihilominus quinque esse votorum genera, quæ iure partim ecclesiastico, partim consuetudine à Sũmo tantum Pontifice possunt commutari. Votum castitatis perpetuæ religionis idque propter excellentiam, vt iam diximus. Votum Hierosolymitanum, idque in gratiam pauperum qui ibidem quandoque eleemosynis Christianorum: eò voti causa concurrentium alebantur, aut etiam in gratiã subsidij, militibus inde præstiti contra infideles qui nunquam non à Mahumeti ætate eam regionem oppugnabant, quandoque etiam expugnabant id quod (heu) hodie est videre. Votum Romanum & Compostellanum. Hinc sanè licet colligere quemuis episcopum castitatis non perpetuæ votum posse commutare quia sic interpretanda sunt priuilegia vt verba sonant. Obseruandum quoque non posse eum penes quem legitima etiam est autoritas vota pro libidine commutare. Vt enim ritè commutentur vota, duas adesse conditiones oportet, altera, vt sit iusta aliqua causa, altera vt secundum proportionem fiat commutatio Causa autem legitima potest esse triplex, aut materia, quæ casu aliquo ex bona facta est mala, aut ex vtili inutilis, aut vouentis persona, quæ imbecillior fortè reddita est quam vt votum possit seruare aut certè maius aliquod bonum quam sit ipsum votum. In commutandis autem votis ea debet esse proportio, non vt ipsa voti subtrahatur materia, sed vt conuertatur in aliam æquè vtilem, si non vouenti certè ecclesiæ quamuis habenda quam nonnunquam sit ipsius quam personæ ratio quæ si facta fuerit imbecillior, non oportet æqualem illi cum præcedentis voti materiam præscribere, sed huic ipsius oportet vires pensare, illinc, quæ ipsi præscribitur materiam. Redemptionis quoque voti eadem est ratio.

Dispensationem votorum triphariam diximus euenire partim oneris leuando, interpretatione ex æquo & bono, aut absolutè votum rescindendo, primo & secundo modo in votum simplex cadit, dispensatio, tertio autem modo, quem solum vulgares hodie veram putant dispensationem, ne ipse quidem summus Pontifex aut vlla alia in literis potestas, in voto simplici, modo vere votum sit, potest dispensare cuius rei certissima est ratio, exigit enim tum naturale tum diuinum ius, vt quod Deo promisisti reddas quamuis tamen non possit summus etiam Pontifex diuinum aut naturæ ius soluere potest nihilominus, cuique iuxta quod ferre potest distribuere, & cuique secundum vires imponere sarcinam, quod proprie, vt diximus, est dispensare & cum sit publicus ecclesiæ interpres, potest omnia ex æquo & bono interpretari penitus verò discindere aut soluere vt vulgo dispensationem multi intelligunt, omnino non potest hoc enim non dispensare sed dissipare est.

In solenne autem votum nullo prorsus modo cadit dispensatio nisi iusta aliqua subsit causa

vt aut in materia, aut in persona vouente, in simplici enim voto fieri poterat, vt vel imprudenter & temerè aut certè coactè fieret votum, quod ecclesia, ex æquo & bono interpretans aut penitus non seruandum aut etiam commutandum potest indicare, quæ tamen causa in solenni locum habere non potest cuius ipsa ecclesia testis est & approbatrix, vnde hoc loco æqui & boni interpretatio non admittitur. Accedit quod etsi voti materia difficilior sit fortassis, aut imbecillior etiam persona vouens, quia tamen solenne est votum, ac publicè ab ecclesia receptum, ne viuus subuersione multi vel offendantur vel peruertentur, non debet ecclesia quod probauit reuocare hoc verò non tantum de voto monachorum solenni aut etiam sacerdotum sed cuiusuis etiam alterius personæ accipiendum est.

Quod enim aiunt D. Thomas & alij posse in solenni voto sacerdotum cadere dispensationem, propterea quod natura sua non sit sacerdotis officio coniunctum non videtur magni esse roboris non enim propterea in votum cadit aut non cadit dispensatio, quod natura sua sit cum officio aliquo iunctum aut non iunctum, sed propterea quod homini est eius vis & natura, vt sit promissio quædam Deo facta, teste & probante ecclesia, quod non tantum in solenni monachorum, sed omnium quoque aliorum voto fit solenni.

Sententia autem Doctorum communis & receptissima est summum Pontificem causis vrgentibus non friuolis aut voluptuariis posse dispensare à voto continentiæ etiam sacris ordinibus annexo. Alexand. Pap. 4. de voto. Thom. 1. Par. ait 11. Bon. l. 4. di. 38. q. 4. Sylu. verb. votum. Alma. de pot. Eccles. c. 15. de Tur Crem. 28. q. 1. Sicut binum. Sot. de Iust. & iur. l. 8. q. 3. Cum sacerdote, vt matrimonium contraheret, dispensatum fuit ex causa publica vtilitatis: (vt ait Caietanus in quodl. 12.) cum Remigio monacho & sacerdote. vnde nata Petronilla hæres Aragoniæ, quæ nupsit Raymūdo comiti Barchinoniæ, Cœlestinus quoque tertius dispensauit cū Constantia filia Rogerij, sanctimoniali quinquagenaria Panormi. quæ nupsit Henrico 5. vnde natus Fredericus 2. & Alexander sextus cum filio suo. Disputant de hac re canonistæ. Bal. in l. rescripta. C. de præci. imp. off. glos. c. de illo. 32. dist. Inn. in c. placet. de conuer. coniug. Abb. in c. cum olim de cler. coniug. &c.

Teneatur interim absque causa idonea, nullam esse dispensationem & pro rei grauitate requiri grauem causam. Teneatur quoque quod summus Pontifex est supra ius positiuum Ecclesiasticum, & ideo dispensare: etsi in voto solenni continentia quæ eius solenni voto dependet à Iure Ecclesiastico. Ex ipso stylo Romanæ Curiæ aliquot dispensationes huiusmodi colliguntur imo supremus pœnitentiarius potest dispensare in cœlibatu sacerdotum sæcularium.

XIIII.

Declaratio contra Henricum Borbonium assertum Regem Nauarræ, & Henricum item Borbonium, prætensum Principem Condensem hæreticos, eorumque posteros & successores, & eorundem inhabilitatio ad succedendum in Regno Franciæ, aliisque Dominiis, ac liberatio Subditorum ab omni fidelitatis & obsequij debito.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

AB immensa æterni Regis potentia beato Petro, eiusque successoribus tradita auctoritas omnes terrenorum Regum, & Principum supereminet potestates, stabilique in petra consistens, nec vllis aduersantibus, vel etiam secundis flatibus à recto deflexa, inconcussa profert in omnes iudicia, & ne diuinæ maximè leges violentur, summa ope prouidet, & si quos ordinationi Dei resistentes inuenit, seuériore hos vindicta vlciscitur, & quamuis potentiores de solio deiiciens, veluti superbientis Luciferi ministros ad infima terræ deturbatos prosternit. Quare pro incumbenti nobis Ecclesiarum omnium populorum, ac gentium solicitudine, vt animarū saluti in primis prospiciatur, & non solùm famulatus nostri, sed etiam omnia futura tempora impiis, ac detestandis monstris purgata cunctis Christiani Orbis partibus pacem afferant, & quietem, & præsertim amplissimo Galliæ Regno, in quo Christiana religio omni tempore ita viguit tantoque Regum illius pietas, fides, ac deuotio tot in Romanam Ecclesiam merita extiterunt, vt ij iure optimo gloriosissimū Christianissimi cognomen ab ea sint consecuti, ac etiam ne nos de neglecta officij nostri cura vnquam apud Deum argui possimus, arma malitiæ nostræ, quæ non carnalia sunt, sed potentia Deo in distructionem munitionum nunc contra

duos potissimum iræ filios, Henricum Borbonium quondam Nauarræ Regem & Henricum item Borbonium olim Principem Condensem exercere compellimur. Ille enim quondam Rex Caluini errores, atque hæreses etiam ab ineunte adolescentia secutus est, pertinaxque earum patrocinium tandiu exercuit, quoad claræ mem. Caroli Noni Francorum Regis, & charissimæ in Christo filiæ Catharinæ Reginæ eius matris pientissimæ, atque etiam dilecti filij nostri Caroli tit. S. Chrysogoni presbyteri Cardinalis Borbonij patrui sui, & Ludouici Mompenserij Ducis, piis frequentibusque hortationibus apertibusque eximiæ virtutis hac doctrinæ Theologorum demonstrationibus ad fidem Catholicam Romanam (vt existimabatur) conuersus, hæreticas omnes contra fidem Catholicam opiniones Parisiis publicè in Ecclesia damnauit, anathematizauit, & abiurauit, fidemque ipsam Catholicam expressè professus est, datisque subinde suis ad fe. rec. Gregorium Papam XIII. prædecessorem nostrum literis, quibus eundem prædecessorem supremum Catholicæ Ecclesiæ caput iá agnoscens: ipsum supplex deprecabatur, vt pœnitentię conuersionis & obedientię suę confessionem acceptam habere, anteactorum veniam remissionisque gratiam concedere dignaretur, firmiter promittens se fidem ipsam Catholicam perpetuò integrè, ac inuiolatè seruaturum. Quibus literis, vtpote Regiis idem prędecessor credens & paternę charitatis visceribus commotus, ac etiam grauissimo Regis, Reginę matris Cardinalis, & ducis prędictorum de huiusmodi conuersione testimonio adductus, illum ipsum pręteritos errores confitentem, ve niamque humiliter petentem à crimine hęresis à censuris Ecclesiasticis propterea incursis absoluit, & gremium Sanctę matris Ecclesię communionémque fideliū admisit omni inhabilitate ab eo sublata. Quin etiam vt arctiori, & firmiori vinculo ligaretur cum eo, & Margarita dicti Caroli Regis sorore, quę ex illa Christianissima stirpe nata, atque alia facile maritum in officio, & Religionis Catholicę obseruantia continere posse sperabatur, dispensauit & non obstantibus impedimentis ertij & aliorum forsan inter eos graduum consanguinitatis, & cognationis spiritualis matrimonium inter se contrahere possent, prout in facie Ecclesię contraxerunt, incursisque deinde aliquot mensibus ille Ioannem Duratij Dominum Oratorem suum, qui nomine suo de pœnitentia, conuersione, fide, & constantia sua in sedis Apostolicę conspectu sponderet, ad dictum prędecessorem delegauit, habitoque pro eo publico, solemnique in Aula Regia de more consistorio, in consessu Sanctę Romanę Ecclesię Cardinalium, Pręlatorumque aliorum frequentissimo cō cursu, professis omnibus supradictis, idem Henricus tanquam Rex recens ad fidē conuersus, & vt Catholicus admissus est, tota Vrbe exultante, & ingentes Deo de conquisita & inuenta oue gratias agente. Sed ille, vt erat vario & inconstanti animo, haud multo post à Catholica fide, & debita erga sedem Apostolicam obedientia: cæterisque è se expressè, & cum iuramento professis deficiens, atque in eo, quo prius erat cœno reuolutus, à Rege Christianissimo clam se subducens, collectoque in loco ab ipsius regis aula satis remoto, quàm potuit copioso hæreticorum sceleratorum, aliorúmque id genus impiorum hominum numero, ibi ea omnia, quæ de Caluinismi detestatione, hæresum omnium abiuratione, ac Romanæ fidei Catholicæ Apostolicæ professione antea fecerat, palam reuocauit, testificans se Caluinismum ipsum profiteri prout professus est, eique hæresi pertinaci, & obdurato animo semper adhæsit, & in ea hucusque viuens, sæpius hæreticos, perduelles, ac seditiosos (quorum caput, dux, & propugnator in Gallia, & etiam exterorum hæreticorum acerrimus fautor semper fuit) ad arma contra prædictum Carolum, ac etiam charissimum in Christo filium nostrum Henricum Francorum Regem Christianissimum, tametsi eum, vt Regem: ac Dominum suum colere, vt sororium amare, & sequi debebat, omnis scilicet officij, ac pietatis immemor, aduersus ipsum, & reliquos Catholicos omnes concitauit, infestissimos exercitus, accitis etiam externarum nationum hæreticis contraxit, à quibus omnia passim loca cruentis piorum hominum cædibus fœdata, sacra Dei templa temerata & direpta, Sacerdotes, & viri religiosi cruciatibus sunt oppida pręterea & munitiones Catholicorum partim insidiis, partim vi, & armis occupauit, & in eis Catholicę Ecclesię ritus prohibuit, ac sustulit, ministros & concionatores hęreticos constituit, Ciues & Incolas ad eandem

dem impietatem capessendam minis verberibusque coegit. Sed ne hęc quidem satis sibi esse existimans, inter alios intimum quendam suum nefariis artibus suis instructum, extra Galliç fines ad diuersa loca misit, per quem cum primariis hęreticis impia consilia sua communicauit, eorumque vices, & arma contra Religionem Catholicam & Romani Pontificis potestatem prouocauit, conciliabula quoque hęreticorum in diuersis Prouinciis habenda curauit, quorum nonnullis dum iniquissima illa fœdera contra fidem Catholicam, ac pręsertim contra Ecclesias, Clerum & vniuersos Catholicos Regni Franciç tractabantur, ille non solum interfuit, sed etiam pręfuit: Henricus vero Borbonius Princeps Condensis, vtroque parente hęretico genitus, cum illi exitialia Caluini dogmata, eorumque Ministros pertinaciter in omni vita fouissent, eorundem patris, ac matris secutus hęreses consimilia facinora etiam adolescens perpetrauit: deinde eadem illa, qua alter Henricus, opera viam veritatis pœnitentia, & humilitate cordis quantum conijci potuit, arripiens detestatisque pariter, & abiuratis publicis omnibus hæreticorum erroribus & deliramentis, fidem Catholicam vt præfertur, professus est. Quibus ad eum Pontificem perlatis, ac etiam pro eo similibus precibus porrectis, ipse prędecessor illum, ac etiam quondam Mariam Cliuensem pręensam coniugem suam, eodem tunc hæresis crimine infectam, simili modo pœnitentem, detestantem, ac profitentem ab hæresi & censuris huiusmodi absoluit, eosque in gremium Catholicæ Ecclesiæ fideliumque consortium recepit: quinetiam ex paternæ charitatis abundantia, cum eis vt non obstante impedimento secundi gradus consanguinitatis, quo inuicem tenebantur matrimonium inter se contrahere possent, dispensauit. Sed ille paulò post ad pristinam impietatem rediens, deterrimamque illam viam, quæ signata, & impressa era vestigiis quondam Ludouici Condensis patris sui impiissimi Catholicæ Ecclesiæ persecutoris ingressus, eisdemque vestigiis insistens se quoque hęreticorum, ac conscelerat orum hominum dicti Regni Galliæ Ducem, ac defensorem bellorũque ciuilium, ac seditionum auctorem pręstitit, militum hęreticorum exterorum copias in Galliam transduxit, vrbes & oppida expugnare tentauit, Templa euertit, sacra violauit & populatus est, Sacerdotes indignis modis negauit ministrosq; ac impietatum substituens, peruersam illorum doctrinam publicari, & custodiri iussit & denique omne feritatis & sæuitiæ genus, tam in Dei ministros quàm in cæteros Catholicæ fidei cultores exercuit. Quæ omnia cum manifesta, publica, & notoria sint cumque nobis plenè, & legitimè constet. præsertim ex processu tempore eiusdem felicis recordationis Gregorij Papæ prædecessoris nostri confecto, & aliis quam plurimis documentis, & grauissimis testimoniis, Henricum quondam Regem & Henricum Condensem prædictos notarij, & inexcusabilis criminis hæresis, & in hæresim relapsos, atque etiã hæreticorum fautoriæ reos existere, Nos gladium vindictæ contra eos pro officij nostri debito exercere coacti vehementer indolemus, quod illum in hanc prolem detestabilem, ac degenerem inclytæ Borboniorum familię, in qua spectatæ Religionis candor, & virtutis decus ac in sedem Apostolicam obseruantia omni tempore emicuit, pro his sceleribus conuertere debeamus. Itaque in præcelso hoc solio & in plenitudine potestatis quam ipse Rex Regum, & Dominus dominantium, licet nobis indignis tribuit, constituti auctoritate Dei omnipotentis, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorũ eius, & nostra, ac de venerabilium fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio, pronunciamus, & declaramus Henricum quondam Regem & Henricum Condensem supradictos fuisse, & esse hæreticos in hæreses relapsos & impœnitentes, hæreticorum quoque duces, fautores, & defensores manifestos, publicos & notorios, sicque læsæ Maiestatis diuinæ reos, & orthodoxæ fidei Christianæ hostes, adeo vt nulla possint se tergiuersatione, aut excusatione defendere, ac proinde eos damnabiliter incurrisse in sententias, censuras, & pœnas sacris canonibus, & constitutionibus Apostolicis, legibusque generalibus, & particularibus contentas, ac hæreticis relapsis, & impœnitentibus debitas: & specialiter eosdem fuisse, & esse ipso iure priuatos Henricum quondam Regem videlicet prætenso Nauarræ Regno, illiusque parte, quam adhuc obtinuit, necnon Bearni alterum vero Henricum, Condensi, & vtrumque eorum posteros omnibus, & quibuscu-

que aliis Principatibus, Ducatibus, Dominiis Ciuitatibus, & locis, feudarisque, & bonis etiam emphyteoticis, & successionibus, necnon dignitatibus, honoribus, muneribus, & officiis, etiam Regis. ac iurisdictionibus, iuribus, quæ de facto debitent, & ad quæ ius quomodolibet habuerunt, seu prætendunt, eosdémque propterea, se illis reddidisse indignos, ac fuisse & esse inhabiles, & incapaces ad illa retinenda, & alia huiusmodi in posterum obtinenda. Ac pariter eos ipso iure priuatos, & incapaces, ac inhabiles ad succedendum in quibuscunque Ducatibus, Principatibus, & Regnis ac specialiter in Regno Franciæ in quo tot atrocia, & nefaria crimina patrarunt, ac Regno ipsi annexis dominiis, iurisdictionibus & locis cæterisque omnibus bonis, & rebus prædictis, & ad illa alias quomodocunque acquirēdum prout etiam ex abundanti, & inquantum opus est, nos illos illorúmque posteros priuamus in perpetuum, videlicet Henricum quondam Regem Regno Nauarræ, & illius parte ac Bearni, & alterum Henricum Condensi, ac vtrunque, & eorum posteros aliis Principibus, Ducatibus Dominiis, Feudis, ac cæteris omnibus bonis & rebus necnon iure succedendi & acquirendi, aliisque prædictis vniuersis, & singulis. Ac etiam in perpetuum inhabilitamus eosdem, eorumque posteros ad illa & ad successionem in quibusuis Principatibus Ducatibus, Dominiis, Feudis, & regnis, & signanter in Franciæ Regno & illi annexis omnibus supradictis, supplentes omnes iuris & facti defectus, si qui forsan interuenerint in eisdem. Quinetiam Proceres feudatarios, Vasallos, Subditos, & Populos Regnorum, Ducatuum Principatuum, & aliorum Dominiorum, prædictorum etiam alium superiorem non recognoscentes, ac cæteros omnes, qui illis quomodocunque iurauerunt à iuramento huiusmodi, ac omni prorsus Dominij, fidelitatis, & obsequij debito perpetuò absolutos esse, prout nos illos omnes tam vniuersè, quàm singulatim, auctoritate præsentium absoluimus, & liberamus, Præcipimúsque & interdicimus eis vniuersis & singulis, ne illis eorúmve monitis legibus & mandatis audeant obedire: qui secus fecerint eos excommunicationis sententia innodamus eo ipso. Cæterum eundem charissimum in Christo filium nostrum Henricum Francorum regem Christianissimū per viscera misericordiæ Iesu Christi hortamur, rogamus, ac etiā monemus, vt memor præstantissimæ fidei, & religionis Regum maiorum suorum quam quasi hæreditatem longe ipso Regno potiorem ab eis accepit, memor etiam illius iuramenti, quod in eius coronatione de exterminandis hæreticis solemniter præstitit, auctoritate, potestate, virtute atque animi magnitudine verè regia ad executionem tam iustæ huius sententiæ nostræ incumbat, vt scilicet in hoc quoque gratum se omnipotenti Deo exhibeat, & matri suæ Ecclesiæ obsequium debitum persoluat. Præterea omnibus venerabilibus fratribus nostris Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis per Regnum Franciæ, Nauarræ, Bearni, & alia prænominata loca constitutis in virtute sanctæ obediedientiæ præcipimus & mandamus, vt cum primum harum literarum exempla ad eorum manus peruenerint, illa publicari faciant, & quantum in ipsis erit, ad effectum perduci curent. Volumus autem quod eædem præsentes nostræ literæ ad valuas basilicæ Principis Apostolorum, & in acie Campi Floræ, vt moris est, affigantur, & publicentur quodque earum exemplis, etiam impressis, ac Notarij publici manu, & prelati Ecclesiastici, eiusvé Curię sigillo obsignatis eadem prorsus fides in iudicio, & extra illud vbique gentium habeatur, quę haberetur ptis presentibus, si essent exhibitæ, vel ostensæ Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c.

Datum Romę apud sanctum Marcum Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, Quinto Idus Septembris, Pontificatus Nostri anno Primo.

Ego Sixtus Catholicę Ecclesię Episcopus.

Ego Io. Bap Card. S. Marcelli.

Ego Io. Ant. Episcopus Tuscul. Card. S. Georgij.

Ego M. Sittius Card ab Altaemps. Ego Aug. Card. de Verona.

Ego

Ego Inn. Aualus Card. de Arag.
Ego P. Card. Sancta Crucius.
Ego Guilielmus Sirletus Card.
F. Michael Bonellus Card. Alex.
Ego Ludouicus Card. Madrutius.
Ego Nicolaus Card. Senonensis.
Iul. Ant. Sanctorius Card. S. Seuerinæ.
Ego P. Card. Cæsius.
Ego Hier. Card. Rustic.
Ego Io. Hier. Card. Albanus.
P. Card. Deza.
Ego Ant. tt. SS. Io. & Pau. Car. Carafa.
Io. Ant. Card. SS. Quatuor.

Ego Aug. Card. & de Vegona.
Ego Vin. Card. Montis Regalis.
M. Card. S. Stephani.
Scipio Card. Lancellotus.
Ferd. Card. de Medicis.
Phil. Vast. Card. Cam.
Ego Vincentius Card. Gonzaga.
Ego Franciscus Card. Sfortia. Nicolai.
Alexander Card. de Montealto.

Anno à Natiuitate Domini nostri Iesu Christi, Millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, Indictione decima tertia, die vero vigesima prima Mensis Septembris, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Domini Sixti diuina prouidentia Papæ Quinti Anno Primo. Retroscriptæ literæ affixæ, & publicatæ fuerunt in Basilica Principis Apostolorum de Vrbe, & in acie Campi Floræ per nos Hieronymum Lucium, & & Nicolaum Taliettam Sanctissimi Domini Nostri Papę Cursores.

XV.

Ecclesiasticorum bonorum alienatio vsque ad valorem quinquaginta millium scutorum Clero Gallia in subsidium belli aduersus hæreticos initi conceditur.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis Carolo à Borbonio & Ludouico à Guisia, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyteris, Cardinalibus: ac venerabilibus fratribus, Hieronymo Bergomensi nostro, Sedisque Apostolicæ in Regno Franciæ Nuncio, & Petro Parisiensi Episcopis, nec non dilectis etiam filiis, Florentino Regnar Turonensi, & Ludouico Seguier Parisiensi, decanis: ac Petro Ruelle Cantori etiam Parisiensi, nec non Ioanni le Roy similiter Parisiensi & Bono Broë capellæ nuncupatæ Palatij Parisiensis, Ecclesiarum Canonicis: ac aulam Regiam Franciæ nunc & pro tempore sequentibus Scindicis generalibus Cleri, salutem & Apostolicam benedictionem. Cùm charissimus in Christo filius noster Henricus Francorum Rex Christianissimus suis literis & Nuncius nobis significauerit se iam omnes propemodum modos tentasse reducendi hæreticos, qui iam aliquam partem regni sui infecerant, in viam veram & Catholicam, ac tot retroactis seculis in illo regno vsitatam magna cum pietatis laude, & ipsius regni tranquillitate, nec tamen quicquam proficere potuisse, volens satisfacere debito suo erga Deum omnipotentem, per quem Reges regnant, paci etiam & quieti Regni sui consulere cupiens, scriptum est enim, *Omne regnum in se diuisum desolabitur*: conscientiæ etiam securitati & animæ suæ saluti, qua nulla res est pretiosior, prospicere intendens, quando alia via non licuit, ad arma succurrendum duxit, quo hanc pestem ex suo regno eiiceret & eliminaret: eodem etiam tempore non solùm conseruationi Ecclesiarum ac personarum & bonorum Ecclesiasticorum, sed etiam recuperationi eorum quæ ab his hæreticis detinentur, & impiè tractantur, diligenter intenderet: cùm alioqui de his omnibus rationem Deo redditurus, diuini Iudicij vltionem meritò reformidare cogatur, si remissè ac negligenter negotium Dei ac Religionis, Ecclesiarum etiam & bonorum occupatorum tractarit. Quare cum iam arma sumpserit hoc sancto proposito constantissimè obfirmatus, iustum esse duxit, vt Clerus etiam Galliæ partem oneris sustineat, quod etiam ipse idem Franciæ Clerus legitimè congregatus necessarium iudicauit istis bellorum tempestatibus Regi succurrendum esse, etiam per alienationem bonorum immobilium; Nobis itaque supplicari fecit, vt dicto Clero facultatem vendendi bona mobilia vel immobilia,

Qua lege alienatio bonorum Ecclesia concedatur sup. dictum est.

lium executionem & alienationem procedatis. Quinetiam si fortè ad succurrendũ vrgenti necessitati Regis, & periculis imminentibus obuiam eundum, ad qua pecuniæ pars tam à Clero soluta, vel de quomodo, vel Regiis ministris, vel mercatoribus cautum reperiatur, id ratum esse volumus, & eadem authoritate Apostolica confirmamus: ac tam Clerum ipsum vniuersum, eiusque particulares personas quam cæteros omnes qui se negotio solutionis huiusmodi immiscuerunt, à censuris & pœnis propterea incursis absoluimus & liberamus. Non obstantibus Apostolicis ac in Conciliis generalibus editis, necnon Simmachi & Pauli II. aliorumque Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum de rebus Ecclesiæ, non alienandis & alienatis ad ius & proprietatem reuocandis, aliisque ordinationibus & constitutionibus, necnon Ecclesiarum, Monasteriorum, Conuentuũ, & Ordinum prædictorum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque, exemptionibus, indultis & literis Apostolicis eisdem & eorum superioribus & per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, & sedem Apostolicam, etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac de simili Apostolicæ potestatis plenitudine, ac alias sub quibuscũnque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiã derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis & insolitis clausulis & decretis quomodocumque concessis confirmatis, & innouatis, ac quibuslibet aliis indultis & literis Apostolicis, generalibus, vel specialibus, quorumcunque tenorum existentibus: per quæ præsentibus non expressa, vel non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri & de quibus totisque tenoribus de verbo ad verbum habenda sit mentio specialis: quæ omnia nolumus cuiquam ad impediendum effectum præsentium in aliquo suffragari. Volumus autem quòd si quis vestrum ante executionem præsentium ab hac luce decedat, reliqui superstites ac etiam aliquibus ex vobis legitimo impedimento detentis, Sex ex vobis, requisitis tamen priùs legitimè impeditis & interesse non valentibus, ac de eorum consensu, vna cum altero ex Cardinalibus aut ipso Nuntio contenta in præsentibus nihilominus exequantur. Vt verò præsentes literę, quibus opus fuerit, faciliùs innotescant, volumus vt earum exemplis etiam impressis, manu Notarij publici, & sigillo eiusdem Nuntij nostri, seu Cleri, aut deputatorum huiusmodi munitis, eadem habeatur ipsis præsentibus, si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ego &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, 1583. Kalendas Februarij, Pontificatus nostri anno primo Sic signat. H. Cardinalis Aldob. Prodat. Io. Baptista Canobius: & supra plicam C. Robert.

Vide primam constitutionem Gregorij IX. in 1. fol. huius operis.

Nec prece nec precio ob difficilem locorum intercapedinem nobis licuit reliquas huius Pontificis constitutiones è Romanis tabulis excipere. Non desunt qui eas vt à prudentissimo Pontifice editas memoria consecrent. Sanctionẽ in Astrologos cõmentariis Gallicis illustratã Doctissimi cuiusdam I.C. non addimus eo quod festinantium nimiũ colophon librariorũ petulantia huic operi accesserit. Cætera & liberius otiũ & commodiores hominum sui petisse expectãt. Paucula tamen vt recentissima ita & scitu digna referre non grauabor. Superius diximus Pontificis maximi principia relatu & vaticinio cuiusdam Dominicanæ Virginis præuisa fuisse Vlyssibonæ. Non inconsultum erit singula huius sacratissimæ Monialis gesta quæ hodie tantis testibus firmantur recensere, Sic è literis Hispanis Antonij de la Cerda Prouincialis decerpsimus, hoc fermè verborum tenore quæ Panegerici loco erit. Maria puellari decore insignis, optimis parentibus educata Lisboniæ Lusitanorum metropoli, patrem charissimũ matrem pientissimam sorores fratres & amicos dereliquit seque Deo vouens castam & Virginem, vitam monasticam profitetur, cum Abrahamo egreditur de terra sua in locum quem Deus illi ostendit, & mundi exul, mundi exitium fugere cœpit. Sed quis te ad hanc tuipsius obliuionem, compulit beatissima virgo? Ecquid hoc immane scelus, patris pietatem abdicare, materna perhorrescere vbera fratrum solamina, dulces sororum amplexus, & amicorum inconcussam fidem videre, spernere & violare. Te charis parentes dulci pietate vincere nequeunt. Nobilis ætas sperata, tua corda amoris flammis non accendit. Reclamant tuis votis parentes, sponsum diuitem, pulchrum & fidelem promittunt. Christus tuus Paranymphus, tuus amor, tuus comes. Offerunt dotem auidissimam, Christus tua dos. O caci parentes ipsa optimam partem ele-

git quæ non auferetur ab ea. Concupiſcit Rex decorem eius, obliuiſcitur, domum patris ſui, fugit de medio Babilonis, fugit à facie gladij Aquilonis. O diues nimium que potens clariſſima Virgo quæ ad cœleſtes axes anhelans terram iſtam ſpernis, contritis rebus omnibus cor tuum ab hac terrena cupiditate conteris, & iam puellula Chriſto te adamandam præbes tu in piiſſimo clauſtro Viſitationis Chriſtiparæ matris apud regiam Lisboniam regulam optimi patris D. Dominici profiteris, & ſimul cum lacte pietatem & ſanctitatem ebibis. Hoc inquam deuotum monaſterium ingrederis ætatis tuæ anno decimo primo. At quæ conuentio inter puellarem & virgineum tuum candorem cum hac vitæ auſteritate? quid tenero ſtomacho? ieiunia, vigiliæ, orationes. pectora tuſa? Quid hoc egregio corpuſculo vilis tunicula? ſimplex mantellus? Ingens procul dubio tibi hinc emanat commodum, tibi magna pollicentur, tu ſub vere vitæ magnos fructus metes, tu virtutis monitis te componis ad commonſtratum pietatis & integritatis exemplar. Paruula duceris in templum, diſcis flectere genua, componere manuſculas totumque corporis habitum ad vitæ excellentiam formare. Iuberis ſilere cum peraguntur myſteria ad altare vertere oculos, hac modeſtia & pietatis rudimenta prius diſcis puella quam fari noris, quæ quoniam inhærent in grandiorem ætatem nonnullum profecto ad religionem veram fructũ adferunt. Hæ ſunt vitæ regularis primitiæ quibus effulſit Virgo antequã votum ſolenne emitteret, quod diuino ſuadente flamine profeſſa, eſt Deo Angelis, Mariæ Virgini & Beato Patri Dominico circa decimum ſextum ætatis annũ. O fœlix vitæ inſtitutũ ô beatus ordo patris huius ſanctiſſimi Dominici qui in hac turbulenta rerum tempeſtate vberrimos pietatis producis fructus vireſcere facis Palmas Martyrum, Laureas Virginũ & inſignia tui ſancti muneris. Nemo tam parum in ſerie Chronicarum verſatus eſt qui non probe colligat, quantum lucis, magnitudinis, & dignitatis additum ſit Chriſti Eccleſiæ præclaro hoc Prædicatorum Dominicanorum ordine. Iſti ſunt qui tot animas Chriſto lucrifecerunt in plagis Orientalibus, qui maximo vitæ periculo Indos ad Euangelij lucem adhortati ſunt, adeo vt nullus ſit orbis cuneus vbi præconio digno Dominici ſoboles non prædicetur. Noua quotidie eriguntur huius familiæ templa, apud vaſtiſſimas noui orbis regiones. Vnde Dei ſumma benignitas apparet qui quantum hominum furor in conuellendis ſacrorum religionum domiciliis laborat, tantum ipſe & longe magis de eis propagandis & longè latéque diffundendis videtur eſſe ſollicitus. Verum ſi Patriarcha tantus viueret & monaſteriorum cerneret ruinas quas in Chriſtianiſſimo Gallarum regno tota Anglia & Scotia Germania penè vniuerſa Caluiniſtæ & Lutherani rabida neſcio qua inuidia compulſi ediderunt, non leuem ſane deplorandi haberet occaſionem. Nam pro viginti vel circiter Dominicanorum cœnobiis quæ in Bohemia Huſſitæ ſolo æquarunt, vel certe fratribus ſui ordinis abſtulerunt, ducenta propemodum in his prouinciis planè verſa in profanos vſus conuerſa, vel direpta vel multis partibus conuulſa & depopulata conſpiceret. Congratulentur autem quotquot extant huic Hiſtoriæ annuumq; huius ſummi Miraculi diem celebrent quod primum vidit Luſitania, recolant fœlicem illam lucem qua Virgo Maria pedem fixit ſub clauſtro, in ſanctimonialium congregatione recepta. O dies fœlix niueo lapillo ſignandus, in quo magnificam illam vocem Dei audiuit. In charitate perpetua dilexi te, ideo dilexi te miſerans tui. In immenſum quotidie erumpebãt gratiæ cœleſtis riuuli erga beatam virginem, quam ſepius Dominus noſter Ieſus Chriſtus viſitare ſolebat & familiarij colloquio animam augebat, & ad ardentem ſui amorem in charitate non ficta alliciebat. Aliquando ſolus, & ſæpius Patre Dominico S S Thoma Magdalena Catharina Senenſi comitatus ipſam ſua dulci præſentia ſolabatur, tanta amantis in amatum commutatione quod inter diuinas laudes pſallẽdũ hoc elogio finire ſolebat Pſalmos Gloria, patri & tibi & ſpiritui ſancto, ac ſi facie ad faciem alloqueretur ſponſum ſuum Chriſtum. Quo plus in ipſa extitebant cœleſtis gratiæ fauores eo plus humilem ſe oſtendebat, fuit enim ſui ordinis angularis & primarius lapis humilitas & nobile fundamentum, à quo principio omnium virtutum fabricam ſtuduit collocare. Sororibus miniſtrabat, infirmis opitulabatur precibus & auxilio, languentem inedia & animi mania quadam ad valetudinem reduxit, ſuo illo nobili ſpiritu nec ſordida fugiens nec fœtida perhorreſcens. Epulabatur frequenter Chriſti conuiuium ad quod quanto ſæpius accedebat, tanto magis dignificabatur, Deo approximabat & gratia augebatur. Sciebat equidem deuotiſſima virgo duo per maximè ſibi eſſe neceſſaria in hac vita ſine quibus ærumnarum & miſeriarum faſtidio cuncti homines penè animo frangerentur: in carcere corporis detenta duobus ſe egere ſentiebat cibo ſcilicet & lumine. Dabat itaque illi Chriſtus corpus ſuum ad refectionem mentis & corporis, & ponebat lucernam pedibus eius verbum ſuum. Verbum Dei lux animæ & Euchariſtia panis vitæ. Quotieſcunque

que illo cœlesti cibo vescebatur in Ectaxim rapta visione superna frui & inter sydereas choreas animo lætari videbatur, sua namque vitæ candor & virginitatis illibatus si scœlestes angelorũ choros in sui admirationem trahebat, vt prospere suis semper fauerent votis, quàm mundum quàm purum os, quàm sanctum corpus quàm immaculatum cor Virginis ad quod toties ingreditur author puritatis. Ex suo ore nihil futile, vanum, aut inhonestum effluebat, quo sponsi sui sacrum sumebat corpus, quo ipsum toties alloquebatur dignis & assiduis precibus. Casta Deus mens est casto vult ore rogari. Nũquam merebimur effici participes sanctorum munerum suorum nisi prius nos dignos effecerimus. Debet itaque quilibet veluti scopis eluere sordes peccatorum vt perpolita illa materia & disposita radios intelligentiæ superioris luminis concipere possit. Et supernaturali Ectaxi Virginis huius instar, ad axes mente euolare æthereos, vbi nihil sordidum aut turpe cernitur, quosque animo curis mundanis obuoluto contemplari difficillimum est. Quamobrem Proclus & Iamblicus scribunt substantias omnium dæmonum & communiter omnium nobis superiorum intueri nobis summè operosum esse nisi intellectum habuerimus perfectè purgatum. Zaleucus quoque Locrensium æquissimus legislator quo suos ad purum vitæ cultum pro superis flectendis hortaretur, legem homine pio & christiano dignam his verbis tulit. Οὐ τιμᾶται θεὸς ὑπ' ἀνθρώπου φαύλου, οὐδὲ θεραπεύεται δαπάναις, οὐδὲ τραγῳδίαις τῶν ἀναλισκομένων καθάπερ μοχθηρὸς ἄνθρωπος, ἀλλὰ ἀρετῇ καὶ προαιρέσει τῶν καλῶν ἔργων καὶ δικαίων. διὸ ἕκαστον δεῖ εἶναι δύναμιν εἶναι ἀγαθὸν καὶ πράξει καὶ προαιρέσει τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι θεοφιλῆ. Idest. Improbo homine nõ honoratur Deus, neq; sumptib. colitur neq; tragediis capitur instar hominis mali, sed virtute ac instituto bonorum operum & iustorum. Quocirca bonum esse tum factis cum voluntate quò futurus sit Deo charus, dũ vt præfatus sum cum omnia bona sic è supero fonte in nos deriuent necessarium est alueum nostrum purgatum præparare ne eius fluxus aut prohibeatur aut conspurcetur. Intueamur iam tandem vas electum Virginem Deo ob id charissimam Mariam, tot cœlestium gratiarum cumulis choruscantem cuius vita cunctas Hispaniæ oras illustrat. Iã suis sororibus insigne patet integritatis & sanctitatis exemplar, sæpiusque imaginem Crucifixi quem sponsum apellare solebat amplexa radiis vndique fulgentibus præcincta sole veluti lucifluo conspicitur. Excubias sacras indefessis orationibus superat, eleemosynas spirituales largitur ieiuniis corpus macerat, & mentem ad cœlestia anhelantẽ variis indies virtutibus exornat. Ecce quandiu huic sacro exercitio vacat Christus, (mirum) cruci affixus illi apparens luce splendidissima eam circunfulsit eius lateri vulnus infixit quod roseum cruorẽ certis, quibusdam hebdomadis diebus effluebat, non sine graui sed amico dolore, verum demissa humilitate mens non sinebat id gratiæ publicari, intelligebat etenim quod quanto plus proficimus tanto plus humiliari debemus, quia quanto plus humiliati fuerimus tanto plus proficimus. Beatus cuius est vita excelsa spiritus autem humilis. Sed Christus qui eam elegerat noluit tanta merita obliuione sopiri, ideo sororum consensu domui deuotæ parens & Prior præficitur, maiore quam antea humilitate & charitate exardescens, quoties enim sola piè & feruenter in oratorio meditabatur corpus eius aliquantulum è terra sublatum ad aera euehebatur & beato illo ectaxi Sydereus animus sanctum vehiculum attrahebat. O immensum diuini amoris pelagus! ô beata anima quæ tanta dignitate illustratur. Ecce cœlestis sponsus tuam pulchritudinem admiratus exclamat. Quæ est ista quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris & vniuersi pulueris pigmentarij. Hunc ascensum tuum angeli canoro præconio celebrantes dicunt. Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens? Et ipse cœlestis sponsus tuo amore captus in hæc verba infinito tui desiderio æstuans prorumpit. Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es oculi tui columbarum. Veni amica mea veni & coronaberis. Ecce perfectionum scopus & cumulus, laurea gratiarum cœlestium redimitas cernite comas Virginis Lisbonicæ. Cum semel deuotas pro more funderet preces à Christo visitata fuit, qui ei prædicit illam ad culmen & apicem suorum fauorum euehendam fore inter futura D Thomæ Aquinatis solennia. Rem omnem sicut author Vatis pollicitus fuerat suo Antistiti & superiori ordinis Prouinciali humillima Dei famula narrat, hortatur, commonetur ad præparandum animum tanto hospite dignum. Solennis dies adest conueniunt sanctimoniales omnes templum ad matutinas preces soluendas totam noctem insomnem duxerat sancta virgo beatam spem expectans cumque in choro in omnium conspectu iugiter orationi indulgeret, & tota amore diuino liquesceret, transformata ardenti charitatis Zelo in Iesum passum apparuit iterum dominus crucifixus & miraculosè manibus pedibus & lateri stigmata & signa suæ passionis impressit sacrum sanguinem euaporantia.

Laudant illico Dominum sorores, mirantur Dei beneficium, ordinis patres conuocantur, & hoc miraculum per orbem testantur, Dei clementiam & amorem prædicãt. Studuit humilitatis pretiosa gemma thesaurum tantum Christi margaritis refertum ab oculis hominum reseruare reconditum, sed Christus nolebat gratiam suam in vacuum effusam esse, quin omnes eã admirarẽtur, & ad meliores vitæ calles suos dirigerent actus. Nihil est quod possit huius historiæ veritati inficiari, viuit enim beata Virgo, viuunt sorores testes, locus visitur, & clarissimorum Theologorum oculato testimonio probatur & confirmatur. O fœlix regnum sed fœlicior Rex cuius temporibus tantum effulsit miraculum, quod paucis & non nisi ob inauditam quandam vitæ sanctitatem Deo dilectissimis demptis, concessum fuisse credimus. Quanuis enim Paulus dicat de se ad Galatas. Ego stigmata domini mei Iesu Christi in corpore meo porto, nullus dicit quod habuerit corporaliter Paulus signa passionum in manibus & pedibus & latere, sed dicuntur stigmata passiones multæ & afflictiones quas patiebatur ab hominibus plusquam alij Apostoli. Qua ratione & similitudine idem dixit. Crucifixus sum non quod fuerit crucifixus in corpore, sed in desiderio & patientia multarum tribulationum: O vos gliribus somnolentiores desidem excutite soporem iam tempus est vos de somno surgere cum enim Christus videbat apud vos penitus extinctam memoriam suæ passionis, vos summa sua misericordia per hæc stigmata manifesta excitare voluit. Sed frustra, vix enim ipsi resurgẽti crederetis. Nos verò qui altius fidei Catholicæ ministeria sapimus lætemur & exultemus in domino quoniam mirabilia fecit. Expectemus tandem sacræ virginis sublimem fine triumphum ea enim vita sua præmia coronabuntur, adeò vt verum axioma Philosophi censeatur, finis non solum est vltimum rei sed & optimum. Per legatos summus Pontifex rem omnem vt gesta est sciscitatus est. Ingens ad hanc virginem languidorum & infidelium concursus, qui & à prauis & desperatis morbis tum à dementissimo errore liberti sunt. Hæc omnia ex Hispano, partimque nostris Chronicis decerpta sunt.

Circa hæc tempora Sixtus V. Pontifex Max. & heroicarum actionum optimus æstimator Alexandrum Farnesium summæ rei apud Belgas præfectum insigni dono salutauit missò ad eum Legato qui illi pontificis nomine fausta omnia congratularetur. Literarum seriem hic adscripsimus.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.
DILECTO filio, nobili Viro, Alexandro Farnesio, Parmæ & Placentiæ Principi, ac Regis Catholici in statu Flandriæ Capitaneo Generali.

Dilecte fili nobilis Vir salutem & cæt. Nullis magis sermonibus delectamur, quàm iis quibus celebratur spectatissima virtus tua: celebratur autẽ ab omnibus, magna cum laude prudentiæ, fortitudis, pietatis in bello isto difficillimo, Dei gloriæ causa à Rege Catholico suscepto, vsque à prima ætate administrando. Sed sũt omnium laudes ipsę per sese, vt cętera humana omnia, fluxę & caducę: illa multò maxime & perennia, quę eximię virtuti tuę, assiduisq; laborib, à Deo sunt reposita pręmia: quę, te tota mente spectare certum habemus; summæque eius bonitati gratias agere, quod voluerit tua in primis opera vti in causa omnium grauissima, Catholicęque Ecclesię amplitudini, & Prouinciarum istarum saluti pernecessaria: tibique summam facultatem tribuerit, tanta in re virtutis explicandę inęstimabilium que à se pręmiorum promerendorum: qua etiam spe incredibiliter lętamur tua causa. Quia igitur totus & corpore & animo occupatus es in Catholica religione tuenda, inque eius hostibus delendis, mittimus nobilitati tuę per dilectum filium Antonium Grimanum, Patricium Venetum cubicularium nostrum secretum, nobisque tum generis tum animi nobilitate imprimis carũ, ensem & pileum veterũ Romanorum Pontificum instituto benedictum in sacrosancta Natalis Domini nostri Iesu Christi celebritate, non vt te aduersus Christi hostes incendamus (re n. ipsa semper declarasti nihil posse fieri ardentius) sed vt haberes hoc à nobis testimonium singularis virtutis tuę. Oramus Deum, vt caput tuum muniatur galea, salutis, & dextera gladio spiritus armetur, vtque hic tibi sit pro gladio Gedeonis ad sui nominis gloriam, hostium interitum, fideliúmque suorum salutem. Volumus autem hoc tribui nobilitati tuę, peracto huius rei causa, per aliquem in Ecclesiastica dignitate constitutum, quem ipse malueris, sacrosancto missę sacrificio. Omnibus autem ei actioni pręsentibus, pœnitentibus, & confessis Dei misericor-
dia-

dia confisi beatorum Apostolorũ Petri & Pauli, ac nostra auctoritate, viginti quinque annos, ac totidem quadragenas indulgentię de thesauro Ecclesię elargimur. Datum Romę apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris 25. Maij 1586. Pontificatus nostri anno secundo.

In nostris Chronicis frequens huius principis occurrit encomium, illiusque meminimus in nostro Poemate Hebraïs, Graecis, Latinis, & Gallicis versibus conscripto super morte Augustissimae matris suae Margaretae Austriacae. Quo solenni ritu quantáque laetitia exceptum sit in Castris Belgicis Pontificium munus amplè legitur in continuatione Chronicarum Surij sub anno 1586.

Hoc tempore initio nempe anni 1587. Maria Suarda Scotiae ab areginaxio & pertinaci carcere educta capite damnatur Londini iniquissimo Anglorum reginae edicto.

XVI.

Iubileum omnibus Christifidelibus qui in Ecclesiis regni Galliae pro faelici contra haereticos victoria &c. orauerint, cum facultate eligendi confessores qui à delictis & criminibus etiam in bulla Coenae Domini contentis absoluant.

SIXTVS Papa Quintus.

VNIVERSIS & singulis Christifidelibus praesentes litteras inspecturis salutem, & Apostolicam Benedictionem. Pastoralis Officij cura nos impellit, vt super gregem Dominicum sedulò vigilantes, illius oues pro tradita nobis à Domino per Beatum Petrum Apostolorum Principe, soluendi, & ligandi potestate coelestis gratiae, per pia opera participes effectas, ad aeternae beatitudinis pascua producere studeamus. Certiores igitur nuper facti mirabilem, & gloriosum Dominum Nostrum, qui corda Regum possidet, eaque potentissima eius manu, quo vult vertit, sua misericordia excitasse Charissimum in Christo filium nostrum Henricum Francorum Regem Christianissimum, ad vindicandas iniurias sibi, & Sanctae Matri Ecclesiae, ab impiissimis haereticis nefariè illatas, sumendúmque de rebellibus, perditisque hominibus, partes illorum sequentibus supplicium, qui plures per annos olim opulentissimum Galliae Regnum, sacra prophanáque miscentes, caedibus rapinis & innumeris, aliis enormibus excessibus foedarunt, dictúmque Henricum Regem valida Principum, & Procerum suorum manu stipatum ingentem exercitum coegisse, & contra copiosissimum haereticorum, & eis adhaerẽtium huiusmodi exercitum, è diuersis Germaniae, & aliarum Prouincialium partibus, ab ipsis accitorum in eiusdem Ecclesiae, & Catholicorum perniciem collectum, personaliter accedere, eorúmque conatus impios Deo cooperante conterere decreuisse. Nos itaque ad summum Deum, cuius immensa est misericordia, illiusque iram piorum, & aliorũ ad eum contrito corde recurrentium precibus, & piis operibus a nobis auerti speramus, recurrendum, eiúsque auxilium implorandum fore censentes, vt multiplicatis intercessionibus Maiestas illius placetur, & Catholicorum exercitus de perditis, hostibus victoriam reportet, pestiferúmque virus, eorundem haereticorum à tanto Regno exterminetur, ac Christifideles ad preces, & pia opera propensiores reddantur: De Omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus & singulis vtriusque sexus Christifidelibus confessis, & sacra Eucharistia refectis, qui tres Ecclesias, cuius Ciuitatis, Oppidi, vel loci Regni Franciae, & Prouinciarum, ac Ciuitatum eidem Regi subiectarum, & sub eius regimine, vel custodia existentium, ad id per locorum ordinarios, seu eorum Vicarios in spiritualibus generales, aut vbi sedes Pontificales vacant, vel eas vacare contigerit, per Vicarios à Capitulis sedibus huiusmodi vacantibus deputatos designandas, dum Orationes Quadraginta horarum, Dominica prima post publicationem praesentium in vna, Martis vero in alia, Iouis autem immediatè sequen. diebus in reliqua Ecclesiis incipiende fient, & eisdem Orationibus durantibus, deuotè visitauerint, & in vna quaque earundem Ecclesiarum orantes, competenter permanserint, his vero, qui in locis, in quibus tot Ecclesiae non sunt, seu nullae adsunt, aut Oratio Quadraginta horarum huiusmodi commodè fieri nõ

poterit, ſi loci, in quo moram traxerint, aut eos morari contigerit, ſeu aliā viciniorem Eccleſiam viſitauerint, ibique per horam integram, vel aliud temporis ſpatiū à cuiuſuis loci ordinario, ſeu Vicario ſpecificandum orantes moram fecerint, & pias ad Deum preces pro exaltatione Sanctæ Matris Eccleſiæ, hæreſum extirpatione, & dicti Henrici Regis in hoc bello proſpero ſtatu, & fœlici aduerſus eoſdem hæreticos victoria effuderint, aut alia pia opera ordinarij, ſiue eius Vicarij arbitrio eis iniungenda exercuerint, pleniſſimam omnium peccatorum ſuorum Indulgentiam, & remiſſionem, ac eandem, quæ Chriſtifidelibus Anno Iubilæi Almæ Vrbis Eccleſias, & extra eam, ad id deputatas, deuotè viſitantibus conceſſa eſt, miſericorditer in Domino concedimus, & elargimur, ac eiſdem Chriſtifidelibus, & cuilibet eorum, vt hac vice duntaxat, Sacerdotem ſæcularem, vel cuiuſuis ordinis regularem, ab ordinario tamen approbatum ſibi eligere poſſint, qui eorum confeſſionibus diligenter auditis ipſos, à quibuſuis peccatis criminibus, exceſſibus, & delictis quantumuis grauibus, & enormibus, etiam Sedi Apoſtolicæ reſeruatis, etiam in litteris in die Cœnæ Domini legi ſolitis contentis, necnon à ſententiis, cenſuris & pœnis quas quomodolibet, & quauis occaſione incurrerint, iniuncta eis pro modo culpæ, pœnitentia ſalutari abſoluere, necnon cuilibet ordinario, ſeu Vicario, etiam ſede vacante deputato, Regni, Dominiorum, & ciuitatum prædictorum, vt Eccleſias, in quibus orationes prædictæ fieri debeant, deputare & viſitationes trium Eccleſiarum, in diuturniores preces, ſeu alia pia opera commutare poſſint, plenam & liberam facultatem, Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium concedimus, & indulgemus. Præterea eiſdem Chriſtifidelibus vtriuſque ſexus, qui in clauſtris Monaſteriorum, vel aliorum regularium locorum degunt, ſeu in Carceribus, aut ægritudine aliqua, vel legitimo impedimento detenti, ad Eccleſias prædictas accedere nequiuerint, Si nihilominus, in aliquo ex diebus prædictis, pro præmiſſis, & alias prout Spiritus Sanctus, eis ſuggeſſerit, & Confeſſarius iniunxerit, piè orauerint, ac confeſſi, & communicati fuerint, eaſdem Indulgentias, & peccatorum remiſſiones ſimiliter concedimus, & elargimur. Contrariis non obſtantibus quibuſcunque. Volumus autem, quod præſentium Tranſumptis etiam impreſſis, manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eadem prorſus fides in iudicio, & extra vbique locorum adhibeatur, quæ eiſdem præſentibus adhiberetur ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris: die trigeſimo Nouembris. Milleſimo quingenteſimo octuageſimo ſeptimo.

Fœlix alienatio bonorum eccleſiæ quæ ipſius hoſtes à Galliæ florentiſſimis & locupletiſſimis prouinciis quas iam horrendus miles cinxerat alienauit. Non caruit proſperis ſucceſſibus hæc indulgentia qua adiuti Galli proceres ſacro bello neruus & robur additum eſt, ita vt breui tempore fuſis fugatiſq; Germanorum copiis optata victoria potitus ſit Chriſtianiſſimus Rex cuius regni incolis fidelibus videlicet & Catholicis proximo diplomate eximiam condonationem, hoc eſt, IVBILEVM largitur, ἡ χάρις […] ergo Apoſtolica ſedes. Cum verò plauſibili vultu mihi ipſi congratularer quod tandem poſt varios caſus poſt tot diſcrimina vltimam manum apponerem huic operi, opportunè contigit, vt à viro & probo & Docto Almæ Lugdunenſis Eccleſiæ Comitum Theſaurario adhortatus fuerim Sacri huius Iubilei memoriam non præterire, quia ea poſtremæ iſtæ locupletarentur paginæ ne tam ingens & multis ante ſeculis inaudita victoria tempore abſorberetur. Tam beneuolo monitori nō fuit aſper calamus, eòque liberius, quod & Diploma è Roma miſſum & à Reuerendo Vicario Generalis acceptum apud me noctem integram hoſpitari paſſus ſit vt typis committeretur, & ſcholiolo, quantum per ocium lucubrationis licuit commendaretur, ſic fuit vt inquit Thucyd. […] ἡ χάρις beneficium in tempore datum.

In hoc autem iubileo primum pij patris & optimi paſtoris cura in familia & gregis ſollicita cura eluceſcit qui cumulatiſſimis gratiis hanc inſignem de hoſtibus eccleſiæ victoriam proſequutus eſt, publicis nimirum ſupplicationibus de more habitis propitium afflictis Galliæ rebus Deum propitium reddidit, hinc præſidio & commeatu data facultate aliquid ex bonis eccleſiaſticis alienandi, regno luctuoſiſſimè turbato non defuit.

Nec iniuria publicum hoc lætitiæ ſignum offert apoſtolica ſedes ob liberatum ab hæreticis

&

& perduellionibus Galliam summorum Pontificum asylum quoties ipsi vertere solum Romanum sauientibus tyrannorum furiis cogebantur. Frigida spes nimium supererat Reipublicæ Christianæ pristinos recuperandi honoris diuini cultus, si voti compotes euasissent sectarij. Amisisset Pontifex Romanus non solum Christianissimum, sed omnium nobilissimum regnum cuius reges ecclesiæ primogenio gaudent, quibus nulli vnquam Petri successoribus obsequentiores extiterunt. Quis Romanam Sedem diligentius & audacius tutatus est ipsis Galliæ regibus? Quis ampliores thesauros, & vberiores prouincias Romanis pontificibus dedit, ipsis Francorum regibus? Ludouicus Caroli magni filius à Gallis Pius cognominatus Augustus Romanorum Imperator & Rex Christianissimus nobilissimam illam donationem, & pactum authenticum quod est apud Gratianum 63. dist. c. [illegible] est, peruulgatum in annalibus regiis Romano Pontifici Paschali fecit. Hanc regiam & æquissimam liberalitatem oppugnant hæretici omnes & hoc beneficio, hac gloria, hac laude spoliare velle videntur reges nostros. Summi duo Galliæ reges & imperatores Romani, Carolus pater & Ludouicus filius, Statuimus (inquiunt) vt neque nostris, neque filiorum, & Deo dispensante, successorum nostrorum, temporibus vllam penitus direptionem res ecclesiæ, vel iacturam patiantur, can. quia iuxta. 16 q. 1. Nemo talium viuit qui non se decies oppetiturum mortem pro Christo iactitet, atqui, maius est, quam pecuniam contemnere, proprij sanguinis effusio. Conquerentibus istis hirundinibus regiis & muribus Palatinis apud Philippum Augustum immunis regia iura, dum sacerdotum iura in dies auctiora maioráque facit, pius princeps respondit, A Deo tot esse, tamque magna sibi Franciæq; suæ concessa beneficia, vt neque templis, neque sacerdotibus earum rerum quidquam denegare possit, quas non humana, sed ope sola diuina florentes & integras haberet. Neque verius, neque sanctius aliquid respondere potuit: neque enim fœlicitas esse, vbi non & pietas, nemo verò pius est, qui pietatem cauet.

Quod si tam grato & beneuolo affectu se gessere Christianissimi reges in pontificatus dignitatem vicissim summi pontifices pium amorem & curam vigilem in ipsos testati sunt, quos siquidem innumeris priuilegiis dotarunt, amplissimis & ferè diuinis nominibus exornarunt, iniurias eorum metuendo anathemate vlti sunt, nec vnquam permiserunt hæreticam luem eorum fulgidissima lilia, fœdare aut infuscare quinimò nec ipsis pepercerunt si quando malè aut desidiosè sceptra tulerunt. Hinc pontificia in huius regni commodum charitate incensus Zacharias anno Christi nati septingentesimo quinquagesimo tertio, Chilpericum longa maiorum serie legitimum Galliæ regem & possessorem, regno auito destituit, vltimum Francorum Saliorum generis, & in eius locum Pipinum Belgam substituit, causatus peccatum esse, hominem tantæ imparem potestati, inertem, & nihil agentem Reipublicæ gubernacula moderari. author Gelasius. can. Alius. 15 q. 6. quod annalibus etiam nostris proditum est. Hinc & Leo tertius, pontifex Romanus hac eadem fultus autoritate septem & quadraginta post annis Carolum pariter Gallorum regem, Romæ creauit Imperatorem, imperium Latinis iam desuetum (per trecentos enim & triginta annos desitum fuerat imperari, post Augustuli mortem) Gallorum virtute Romam referens, & in occidentem, tantùm quia multos iam annos Longobardis ecclesiam, totámque Italiam diripientibus Imperatores Græci non resisterent, quod ratum omnes habuere, atque habent factum. Post Carolum Gallia centum annos imperium Romanum tenuit, quo tempore testatur Italica, Romanáque omnis historia Ecclesiæ Romanæ neque melius, neque fœlicius vnquam fuisse. Huius verò imperij à Gallis virtute tanta quæsitam maiestatem & per annos centum defensam, scripsit inter cæteros Egnatius Romanorum principum lib. 3. Nescire se, maiore ne Gallorum dedecore & infamia, an ecclesiæ & Italiæ damno ad alios translata sit. Nam qui subsequuti sunt annis multò plus quam ducentis, alij ferè omnes hostes sese velut ex professo gesserunt infensissimos ecclesiæ Romanæ, vi detrusis armata frequenter ipsis à sede prima pontificibus, in quos hi vicissim se suis telis armarunt, execrationibus, anathemate, dirisque cæterò neque raro depositione, interea tuti plerique solo Galliæ perfugio, quò sunt & migrare tandem compulsi ab vsurpatoribus imperij.

Illud perpetuæ religionis conseruandæ studium cordibus regum Christianissimorum auito munere innatum causa fuit quod tandiu firmum & inconcussum permanserit imperium quod pontificiæ sedi & venerandum extiterit quod nullis peregrinis potestatibus pollutum fuerit. Quid ergo dementes Germani illi spirabant, quid conabantur in regium culmen, qua audacia quo impetu ausi sunt religionem, antiquum & vnicum fidei consensum in deplorabile schisma commutare? Insaniam profectò tantorum nebulonum mirari soleo, quod tantis sumptibus

tanta itineris difficultate acciti pro Iunone nisi nubes amplexi sint, vt de Ixione testatur fabula. Ergóne ô Germani quotquot estis qui tanto strepitu Galliam vestris legibus moderandam voluistis, florentissimas huius regni prouincias in vestros specus & latebras commutare aut includere contendebatis. Sic à tot annis extructa sunt vobis solis amplissima mœnia, magnificentissima templa, vt seditiosorum & latronum receptacula & impudentissima lupanaria fierent? O rem auditu & creditu horrendam! Sic homines vino potius quam armis dediti, non solum in optimi cuiusque fortunas, sed in totius etiam Galliæ perniciem erumpent. Ob id sanctissimus & inuictissimus Clodoueus tanta pietate Gallicis hominibus fundamenta iecit religionis Christianæ vt nunc exteri nepotes edoceant illius euersionem & ruinam. Idcircò Childebertus Arrianis Christianæ pietatis hostes tanto studio è suis finibus exterminauit, vt hoc tempore Arrianis longè deteriores ipsis barbaris ferociores Saxones & Pomeranos aliquot Lutheranæ hæresis clientes in vniuersam Galliam impunè vndique perbacchanrentur. Frustra impij tot copias imo tot greges duxistis aduersus Gallicam virtutē, frustra tot aptastis equites, discussi sunt vestri conatus. Non trophæum quod sperabatis, sed ignominiam & exitium reportastis. Ridiculum vt temerarium facinus. Germani turbulentissimi vt illæsi adeò de victoria exultabant vt quemadmodum de Britannorum copiis in Romanos collectis apud Tacit. lib. 4. legimus, coniuges victoriæ testes secum traherent plaustrisq; imponerent. Cum enim supra quinquaginta millia in acie starent, ne strepitum quidem & clamorem tanti exercitus nedum impetum Gallos qui numero multo inferiores, dexteritate & militari audacia potentiores erant, partim in castris regiis, partim sub Lotharingis immortali laude dignis de tota Gallia bene meritis Principib. fore perlaturos existimabant, sed ita regia Prudentia & cunctatione factum est, vt ferus dictus populus factus imbecillem se ostenderit. Victis siquidē præclaro pacto Heluetiorum primis ordinibus in quibus potiorem roboris partem Germani collocarant, cæteri perterriti supplici & querula voce veniam apud regiam clementiam deprecati, velut oues occisionis miseri, inermes, pallidi & inopia penè consumpti terga dederunt. Tantam victoriam non sine numinis diuini consilio & ope euenisse credibile est. Irritus labor est Christo & ecclesiæ aduersari. Planè insanire videntur qui falsa persuasione aut libertate religionis inflati res arduas periculo plenas aduersus ecclesiam aggrediuntur. Omnis enim potestas, amplitudo, & fœlicitas, ad eos solos perueniunt, ad quos fauore numinis destinātur, prout videmus eos frustra magnos apparatus facere summósque edere conatus qui Deum habent infensum & suis cœptis renitentem sicut verè ab Aegesippo dictum, Nullius virtus stantis cœlestibus potest adferre impedimentum. Neque illi semper bello victores euadunt qui numero & viribus superiores sunt: sed potentes ab infirmis debellari & magnas copias à parua manu deleri sæpe contigit.

Potior & præstātior victoriæ pars imò tota superiùs cœlestibus debetur, ast mortaliū vnus est HENRICVS VALESIVS qui cunctando nobis rem restituit. Populus opinione potius quam æqua rationis existimatione omnia librās, prudentissimam regis moram & necessariam illam cunctationem temerè traducebat nesciens quod cor regis in manu domini. Nutabant res Galliæ, altiùs cristas tollebant hostes, iam Methaphisicam prouinciarum Galliæ diuisionem componebant. Ast Rex vnus qui noctes insomnes agit de belli exitu sollicitus, non cædes, non truculentam aut Gothicam rabiem spirans violentiæ hostium nonnunquam cedendum esse accuratè intelligit; nec temerè cum iis gentibus confligendum, quæ impetu maximè valent ne ferociæ addantur vires quæ patientia & mora viliter vincūtur, sicut præclare Iouius inquit, Indomitæ vires, quæ vel graui impetu sine multo sanguine detrimentoque perrumpi, nequeunt plerumque mora vili & tuta cunctatione distringuntur. Trophæa tantæ victoriæ passim variis doctorum hominum scriptis apud nos fulgent ex plurimis tamen felici poemate commendantur apud Erinophilum Illustriss. & Amplissimi Domini IACOBI D'APCHON Copiosiore historiæ ambitu non opus est. Elusit, vicit, fregit regis Prudentia insanos impetus Germanorum. A Domino factum est istud. Hinc immortales Deo gratias reddere tenemur, ad hoc nos inuitat Pontificiis clementia hoc optatissimo Iubileo, cuius fructus consequi sperant omnes qui de celebri hac victoria lætantur.

Portum attigimus. Hic fixa sit vltima periodus operis auspiciis Sixti V. Ampliora dum molimur, viuat, legitetur, placeat & prosit piis omnibus hoc ingeniij specimen, quibus si illud placuisse cognouero tot vigilias insumpsisse nunquam pœnitebit.

FINIS.

INDEX RERVM OMNIVM ET MATERIARVM QVÆ IN SINGVLIS DIPLOMATIBVS ET SCHOLIIS CONTINENTVR.

Per Petrum du Boys Tholos. digestus.

Alienationem

B

Beneficiorum

Concilij

†† Corporis

D

Deo

E

F

G

Græcia

Hebræis

I

Idolo-

L

Ludouicus

M

N

Naufra-

O

P

Periurium

S

Sacramen-

T

Theobadus

V

FINIS.

APPROBATIO THEOLOGORVM PARISIENSIVM.

NOs Sacræ Theologiæ in alma Parisiensi Academia Doctores, ordinis Prædicatorum, hanc Summam Constitutionum Summorum Pontificum, accuratè concinnatam & illustratam opera Petri Matthæi I.V.D. propter multiplicem & locupletissimam in ea doctrinam reconditam Catholicæ fidei per omnia consentientem, tutò, & Summa Piorum omnium cum vtilitate typis cudi & legi posse fatemur. Dat. Lug. In in ipsis Natalis Christi feriis.

F. Jacobus Bergeon.
F. Petrus de Bollo.
F. Simon Croissant.

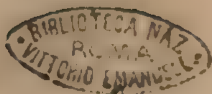
††††† 2

SVMMA PRIVILEGII

Christianissimi Galliarum & Poloniæ regis edicto cautum est ne quis Summam Constitutionum Summorum Pontificum & rerum in Ecclesia Romana gestarum à Gregorio nono vsque ad Sixtum V. studio maximo Petri Matthæi I.C. concinnatam ante decennium in ditionibus regiæ Maiestatis imprimat aut impressam diuendat nisi à Petro Landry Bibliopola Lugdunensi ei facta fuerit potestas, huius priuilegij iure. Qui secus faxit pœnas incurret amplissimè in regiis literis concessis Parisiis 26. Nouemb. 1587.

SIGNAT.

DESBALDIT.

BIBLIOPOLA LECTORI CANDIDO

Operosum nimis esset menda singula quæ in hoc opere aut ipsius authographi variis amanuensium notis iisque obscurioribus consarcinato, aut incuria Typographorũ cũ graui nostro dolore irrepserunt enumerare. Author vbi duo præla feruebant in editione suarũ lucubrationum, accuratiùs corrigendis tantis vitiis Chironiam manum adhibere non potuit, coactus totos dies in congerendis, distinguendis, examinandis & illustrandis constitutionibus insumere, multiplicique studiorum anfractu irretitus oportuit illum multa & bene & cito exequi, sed pro tempore quod potuit præstitit, elimatiora prope diem daturus. Sorbere flaréque (inquit Comicus) haud factu facile est. Itaque (lector candide) vbi & vocibus parum latinis, & solœcis nonnullis opus obsitum competies, id in operariorum caput recudito. Integra siquidem scholia in quibusdam exemplaribus extant quæ nullomodo à solitis negligentia mendis vindicata fuerunt, teque fortassis in fusiores cachinnos prouocabunt nisi candidus humanorum lapsuum interpres illos cohibeas.

Errata insigniora

1.p. ver. tempus. collexit. lege. collegit.
2. vers. mittunt. lib. 7. Decret. leg. lib. 6. Decre.
27. vers. nense. in quo arat. leg. inchoarat.
54. vers. dauit. Benedictorum. leg. Benedictinorum.
65. vers. Ecclesia. ecclesias. leg. Ecclesiis.
74. vers. bis. innocentium. leg. incentiuum.
87. vers. victum. prophetos leg. Prophetas.
92. vers. re non. in priora. leg. in prora & verum. leg. rerum.
96. vers. vertere. priuatum. leg primatum.
121. vers. lio. suos sedes. leg. suas sedes.
128. vers. tur. Iam. collexerat. leg. collegerat.
131. in ad. leg. constitutionis vinculis.
139. rum form Vapulaberis. leg. vapulabis.
184. vers. liceat. Germania. leg. Germaniæ
262. vers. ques proluetus. leg. prouolutus.
276. vers. Bolena. bellinnam. leg. belluinum
308. vers. tur. luth. vacis. leg. voces
323. vers. theri. cogeretur leg. cogeret
341. vers. Ioan. de Moneta leg. de Monte à
372. vers. si quis auet. profunda. l. profundo.
410. v. tibus. resipiscuerimus. leg. resipuerimus. & vers. expectauit. thuribus leg. thure Sabæo adolet.
420. vers. cui flagam. leg. flauam.
480. vers. beneficium. leg. curis irretitos.
Præposterus duarum sequentium constitutionum est ordo, falsis inscriptionibus, IIII. Bul. titulus est De *clausura monialium* V. De *pœnis naufragantium bona occupantium.*
545. v. homicidam. minuebitur. l. minuetur.
545. vers. ratio & susceptor sint patres spiritu ales.
617. totum scholium mendis scatet. vers. tudine. Ethruriæ exornare. vers. Regulorum. leg. solenni apparatu. vers. paratis. leg. solent summi. vers. hocquantulum. leg. Italicis decerptum boni.
647. Vers. plebis. Sacerdotis. leg. sacerdotum leg.
654. Vers. quæ ardor. minimorum. leg. nummorum.
655. mitti. maleuenantur. leg. male vtātur. vt
684. decentur. vsum sum. leg. vsus sum.
705. Vers. Iubilæi præstantia antiquissimi. Vers. Veram. paucissimis. Vers. Iam non admiratur. leg. admirabor.
807. Archigymnasio. traditæ sunt. & vers. exiit. detrudenda. leg. detrudendi & vers. multos. præcipuum. l. præcipites.
809. fortitudinis. Et nobilissimus. ibid. vers. animus sit ad beatitudinis.
847. vers. Comitiis. Gregorij XIII.
857. vers. hocedicto. hic. leg. hoc.
901. vers. iure. Curiæ plures.

817. verſ. bus. ſi. talis floſculis. leg. talibus floſculis.

818. ver. Mandre Abbati. leg. Abbate.

910. verſ. concurſus. liberti l. liberati.

911 verſ. hoc tempore. Maria Suarda Scotiæ ab areginaxio. leg. Maria Stuarda Scotiæ regina ab anxio:

912. verſ. proſequutus dele propitium vel lege propitius.

914. ver. hoc tempore Saxones & Pomeranos aliquot leg. Pomerani.

Cætera Iudicio candido legentium relinquuntur.

